CONTROVERSARVM IVRIS VTRIVSQVE RESPONSIONVM IN FORO CAVSARVM

Ecclesiastico præsertim, Discussarum, & ad Pias Causas,

TVM ETIAM BENEFICIALES, Pensionum, Matrimoniales, Iurisdictionales, Spoliorum, ac Criminales;

PARS QVARTA.

ADIECTIS AD CALCEM EARVM DECISIONIBVS;
In quibus ex vtriusque Iuris Fontibus, atque ex Sacra Scriptura, & Patribus, ac etiam ex Sacra Theologia, inconcussisq; rationibus, placido cuncta digesta sunt artificio.

OMNIBVS IN FORO VERSANTIBVS, TVM AVDIENDIS CONFESSIONIBVS prepositis, non iniucundum, nec ineptum, quin magis apprimè vtile, ac necessarium Opus.

P E R

CAROLVM MARANTAM

V. I. D. COMITEM PALATINVM,

AC SANCTI OFFICII SANCTISSIMAE GENERALIS, & vniuersalis Inquisitionis de Vrbe contra hæreticam prauitatem in hoc Regno.

ETIAM MANDATO SANCTISSIMI DOMINI VRBANI PAPAE VIII. ordinarium Consultorem, olim causarum Patronum.

EPISCOPVM IVVENACENSEM, REGIVM CONSILIARIVM.

Adiectis duobus Indicibus, Argumentorum vno, Rerum omnium altero copiosissimis.

CVM PRIVILEGIO REGIO.

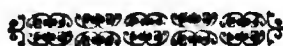

NEAPOLI, Typis Iacobi Gaffari. M.DC.XLVI.

EXPENSIS IO: DOMINICI BOVE.

MARIAE VIRGINI
DEIPARAE,
COELI, TERRÆQVE
IMPERATRICI.

CAROLVS MARANTA V.I.D. EPISCOPVS IVVENACEN.
Humillimus,Deditissimusquè Seruus.

QVI depositum accepere, restituere eos oportet, nec retinere possunt,ni furto obnoxios se reddere voluerint. Ingenioli mei depositum, quod ab Omnipotenti Deo,tua intercessione accepi, (Beatissima Imperatrix Maria Virgo Deipara) reddere me nunc necesse est.Ad te itàq; refero;vt tu Vnigenito tuo IESV Dei Verbo, in tuis purissimis visceribus homini sine semine facto, Quartam hanc mearum Responsionum Partem,reddas. Quod accepi reddo.Sudario non inuolui talentum.Si quid superlucratus sum,tua factum est pietate,protectione,auxilio.Accipe igitur cum vsuris,quod tuum est. Si ti- Matth. 25.

a 2 bi non

bi non dicarem, non referrem, non ſacrarem, furti vtiq; iàm manifeſti arguerer, quod alienum eſt retinere parans. Deindè, quòd, cùm aliàs antecedentes Partes tibi ſacrarim, deuouerim, addixerim; omnis exigebat ratio, vt hanc quoquè Quartam Partem tibi deuouerem. Accedit quod ingratitudinis non mediocri vitio notarer, ſi quod à te accepi, tuaquè protectione, tibi non referrem. Refero itàquè, & ad te deuoluo, quod tuum eſt, iureq. proprio tibi debetur. Accipe igitur (Pijſsima) tuoq. Vnigenito redona, vt ipſe per te me recipiat, qui in tuo vtero factus homo, me redemit.

EMINENTISSIMO,
AC REVERENDISSIMO DOMINO

HIERONYMO COLVMNAE

S. R. E. CARDINALI,
ARCHIEPISCOPO BONONIEN.
Domino suo Colendissimo.

CAROLVS MARANTA V. I. D. EPISCOPVS IVVENACEN.
Salutem plurimam dicit, Nestoriosquè annos.

N vasta illa solitudine,(Eminentiss. Princeps) qua, quadraginta annorum spatio, Populus ille Hebræorum quondam incredulus,durçquè ceruicis,ambulauit,nè vsquequaq; aberraret, ducem Columnam habuit; diù quidèm, nè Solis vreretur æstu,per Columnam nubis: Noctù verò,nè in tenebris,quò progrederetur ignoraret,per Columnam ignis. *Dominus autèm præcedebat eos ad ostendendam viam, per diem in Columna nubis, & per noctem in Columna ignis: vt dux esset itineris vtroque tempore. Nunquàm defuit Columna nubis per diem , nec Columna ignis per noctem,coràm Populo.* Sacer loquitur textus. Non ab re igitur, Exod. 13. 21. nec sine prudenti consilio me fecisse videbor , si opus hoc (Quartam videlicet,Responsionum mearum Partem)solitudinem hanc vastissimam totius Orbis,peregraturum,sub Columnæ tuæ indicio,protectioneq;ad ostendendã ei viam,diu, noctuq; abire fecero. Diù, nè ardeat; noctù nè aberret. Arderet quippè diù,ni Columnæ tuæ Vmbra protegeret illud. An

non arderet inuidorum æstu? Est enim virtutis inuidia perpetua insectatrix. Aberraret noctù ni Columnæ huius fulgore viam cerneret. Quis enim non aberret in tenebis ambu-
Ioan. 12. 35. lans? Christi vox est: *Qui ambulat in tenebris, nescit, quò vadat.* Dux itàq; vt esses itineris vtroq; tempore, ad Columnam tuam accedere me oportuit. Et quidèm non defuere, qui vnam fuisse Columnam illam voluere, quæ duplici fungebatur officio. Nocte sanè vt luceret, obumbraret die. Obumbraret, nè calore æstuaret nimio Populus electus. Luceret, nè in tenebris aberraret. Nec calore æstuabit inuidorum, nec in tenebrìs aberrabit ignorantię opus hoc exiguum, & inexpertum, tuo sub Sacro Nomine, tua sub firmissima Columna. Quis equidèm sacrum illud nomen tuum, (HIERONYME PRINCEPS) non verebitur, non reuerebitur, non obstupescet, non admirabitur? Columnam illam firmissimam, quis
Iob. 9. 6. concutiet? Cæli mistici, Ecclesiæ Militantis, Columna est. Nullus itàq; concutiet eam. An non stabilis, benèq; fundata, ac firma Columna hæc fortitudinis, ac prudentiæ stat signum? Et quidèm. An virtutum tuarum panegerim instituimus? Non vtiquè. Et quòd nullus sit, qui non eas miretur, non admiretur, non nouerit. Et quòd, (quæ tua est modestia) non hoc amas. Esse, non apparere, curas. In tua conscientia, in secreto animę tuæ Virtutes foues, colis, nutris. Ipsę autèm se produnt: ipsæ benefactorum exemplo se ostentant, manifestant, extrà exeunt, odorem longè, latèq; emittunt, spar-
2. ad Corinth. 2. 15. gunt. Bonus odor Christi factus es Deo in omni loco, Apostolum imitatus. Et quòd non is sim, qui virtutum tuarum encomia celebrare valeam. Aberraret Demostenes, aberraret Cicero. Nunquid Anser inter olores? Et quis deniq; est, qui (inter cęteras) tuam non admiretur, non nouerit, non sentiat benignitatem, comitatem, vrbanitatem? Vel non viuit, vel mortuo similis habetur. Hanc ego pluribus expertus indicijs, argumentisq; facere haud potui, quin animi ergà tę mei grati causa, hoc tibi non dicarem opus, sacrarem, deuouerem. Prætęrquàm quòd, decimusquartus supra centensimum iàm agitur annus, quo Robertus Maranta Proauus meus Eminentiss. tunc Principi Pompeio Columnæ S.R.E. Cardinali, ac Vicecancellario, & in Regno Siciliæ Gubernacula tenenti Quæstiones suas, quas prælo pręssit, dicauit, deuouit, sacrauit. Prosequor itàq; meam cum tua familia, cum tua (dicam) Colum-

na

na addictionem, deditionem, famulatum, seruitutem, non incipio. Hereditario iure debeo, non de recenti offero. Accedit mea cum Excellentissimo Magno Regni Comestabile Principe Patre tuo, addicta seruitus. Tua itàq; erit humanitas, tua quàm maxima Benignitas (HIERONYME PRINCEPS Magnanime) si munus hoc (quale quale illud sit) ex animi quantitate, aspexeris, acceperis, perpenderis. Quod darem, quod offerrem, non aliud habui. Ingenioli mei cogitatus obtuli. Pecuniarum thesauros, quorum non indiges, fures effodiunt, & furantur. Animæ opes in æternum permanent. Matth. 6. 19.
Libentissimè Deos animo delectari, voluere antiquissimi illi Magnæ Greciæ Sapientes. Deus ipse Omnipotens animum in datis respicit, suscipit, acceptat. Hanc ob causam, viduam illam pauperculam, quę æra minuta duo in Gazophilacium misit, plusquàm omnes diuites misisse Dominus Iesus Redemptor, ac Magister noster ostendit. *Nàm omnes hi* (diuites videlicèt inquiens) *ex abundanti sibi miserunt, in munera Dei: hac autèm ex eo, quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit, misit.* Voluntatem igitur lubentissimam in paupercula vidua respexit Deus. Nàm (Ouidium quæso audias.) Lucę 21. 4.

Vt desint vires, tamen est laudanda voluntas. Lib. 3. de Ponto.
Hac ego conuentos auguror esse Deos.
Hac facit, vt veniat pauper quoq; gratus ad aras,
Et placeat caso non minus agna boue.

Totum itàq; quod habui, obtuli, munus quàmuis exiguum. Voluntatem tamen respice, & magnum erit. Vale.

ILLV-

ILLVSTRISSIMO, AC SAPIENTISSIMO PRAESVLI

CAROLO MARANTÆ

Nè suos iactet Bellona CAROLOS, quòd vltrà
Rhenum, & Albim, ac penitissimos hominum
Chinos, & Patagones
Porrexerint imperium.
Habet etiam suum, in quo sibi plaudat CAROLVM Pallas.
CAROLVS MARANTA is est.
Astreæ ocellus ille, scientiæ legalis oraculum,
Palladis Capitolium, Infularum omnium
Honestamentum.
Sęculi deniquè tàm munimentum, quàm
Ornamentum sui.
Cuius legales CONTROVERSIAS obstetricante gloria.
In lucem editas iàm vltrà Balthicum mare,
Et Pacificum Oceanum celerrimo volatu laxatis vndiq; pennis fama circumuehit
Erexit omnes ad tantum nomen insulas mare,
Et è suis etiam bustis visi sunt Legumlatorum
Cineres exilire.
Sed qui plausus Palestinam omnem peruasit,
Cum tuarum laudum per nemora illa odorata, per
Thurris, & Balsami syluas COLVMNA duce
Encomiasten ageret Fama
Quàm meritò.
Quippè COLVMNAM habuit antesignanam
Hebręorum Logotheta Moses.
Igitur aliam sequi ducem COLVMNAM CAROLI
Debuerant CONTROVERSIAE.
Magnis igitur auspicijs CAROLI nititur
Fama.
Si enim Diuinæ sapientiæ bases inter COLVMNIA
Memorantur:
Sunt etiam sua CAROLO è COLLONNENSI familia
Augustissima peristylia.
Si in legum Oceano ad nauigatibus
Cynosuræ quæruntur, & Helices,
Sua sunt etiam illi gentilitij stemmatis
Sidera.
Ipsumq; ductum à mari cognomentum
Feliciſſimo præsagio
Huic elogio purpuratum reducet siparium,
Vt nata scilicet è mari purpura; conchyliatam
Illi sit clamydem paratura.

Amotis, & Obsequij monimentum P.
D. Didacus Capyci us Latro V.I.D. & Academicus Ociosus.

IO:

IO. PETRI MASSARII
SAC.TH.PROFES.I.V.D.ET APOST.SEDIS PROTH.
ENCOMIVM.
EMINENTISSIMO, AC REVERENDISSIMO DOMINO
D.HIERONYMO S.R.E.CARDIN.COLVMNÆ
BONONIEN. ECCL. ARCHIEP.

Cuius
Lectissimæ domus origines ab Annalibus recensentur,
Generis augustiss.amplitudines concinunt Poetæ,
Vetustissimi Sanguinis cognationes narrant Historici,
Litteris,& Characteribus hanc COLVMNAM cæteri iure inscribunt,
Vt olim filij Seth Columnis duabus, ahenea vna contrà aquæ vim,
Lateritià altera contra ignem, disciplinas ad posteros transmiserunt.
Nobilior,ac diuturnior hæc COLVMNA,eò quòd plures transmiserit Palemarchos,
Ad laureas,quàm aliæ familiæ ad stipendia.
Plures ad bellicas expeditiones Imperatores,quàm aliæ Duces.
Plures duxerit exercitus,quàm aliæ cohortes,
Plura confecerit bella, quàm aliæ susceperint.
Plures sibi pepererit victorias, quàm aliæ legerint.
Plures Architalassos præfecerit classibus, quàm aliæ nauibus Ductores.
Plures dederit Proreges, Prouincijs,& Regnis, quàm aliæ Vibibus Præfectos.
Olim Roma varias habuit COLVMNAS,sed periere.
Vna hæc COLVMNA semper stetit,nec perijt longo statu.
Sperat Orbis Domina ab hac COLVMNA addita suis obeliscis, ceu victoriæ
Hieroglyphica,summas glorias,& huic COLVMNAE innixa, securitatis,
Et fortitudinis Orbi futurum symbolum.
Sublimis eminet,vt immineat hosti.
Iactauit se olim Roma, quòd licet Cœlites acceperit,tamen Cæsares dederit.
At hæc vna tua COLVMNA vtrosq; præstiterit, nempè
MARTINVM V. MAX. ECCLES. ROM. PONTIFICEM,
AEGIDIVM COLVMNAM,verè filium Ecclesiæ, factum Parentem
Bituricen. Equitaniæ Primatem, D.Augustini Ordinis
Priorem Generalem, innumeros Purpuratos, Ascanios,
Pompeios,Antonios,deniq; Hieronymos.
Obstentauit quoquè sub Augustis gloriosos militiæ Tribunos Carolos, Stephanos,
Petros, Agabitos, Iordanos, M.Antonios, Federicum Buteræ Principem,
Strenuum Terraconensium defensorem, Hispani Propugnaculum
Imperij, Prosperum Hierosolym. Relig. Priorem, ac
Hispani Regis militiæ Tribunum.
Deniquè
Te Eminent.HIERONYMVM Card. & Bon.Eccl. Arch. qui vnum pro decem millibus computaris.Datus enim videris à Deo insipientibus in lucem,errantibus in viam,tepidis in ignem,Hæreticis in malleum, infidelibus in remedium,pusillis in solatium,Magnatibus in consilium,Summo Pontifici Romano in auxilium.
Mundo deniquè in gloriam.
Bellicosa Heroum stirpe prognatus, pugnasti victor,sed nouo genere pugnandi, quia in errores agens perpetuò tibi hostes, iustitiæ strinxisti gladium,Ostro indutus,strictarus lituum supra Bonon.Eccles.

Vbi

Vbi subditos ità regebas, vt eos afficeres, nō inficeres, comiter vincires, nō durè solueres
In flagitia sæuiebas, non in homines, inexoratum te præbebas sceleri,
Adeò facinorosos exterruisti, vt non essent, qui punirentur, Midæq; tempora repetens,
Ferreos hominum mores in aureos commutasti, contra improborum audaciam,
Aemulatus fulminantem Iouem. Sæpè Auorum exetens Adagium.
BENEFACERE, & LAETARI.
Ad hanc sublimitatem euectus in commune bonum, vt prospicias pluribus, quò à pluribus conspiceris: videri enim, & prodesse eximiæ virtutis prærogatiua est.
Luce Natalium, luce Purpuræ, luce Tua, luce Religionis Augustus iusto iniustos ferro latrones domabis, vitijs Sanctam atrocibus purgabis Vrbem, reuocabis Astræam è Cœlo, quò exul è terris euolauit; per Te leges Dei cum pondere vigebunt, & florebit Rom. Ecclesia, Pœnæ formidine deterrebis prauos, & viris dignis digna deferes præmia, & licet insanę Gentes in prælia coeant, & omnibus Regnis insit idem furor, instar arcis robore pollens stabit tua Orbi tutissima COLVMNA.
Firmet hoc omen Deus,
Tunc feliciori calamo tua gloriosiss. gesta canere licebit,
Interim, Eminent. Princeps. hoc opus suscipe, quod tibi amoris, & gratitudinis pignus mittit Illustris. ac Reuerendiss. D. CAROLVS MARANTA
Iuuenacen. Episcopus, & Iurisdictionis Ecclesiasticæ
Malleus, & Acerrimus Propugnator.
In cuius pectore
Omnipotens Deus, veluti in Tribunali solio præsidens Sanctiones suas promulgare, Orbiq; notas facere voluit.
Solium Salomonis eburneum, auroq; vestitum vile præ isto est. Istius enim Pastoris mens pro ebore puritatis candorem habet, pro auro charitatem, pro Leonibus vigilantiam, & fortitudinem, cuius calculus, Dei calculus esse censetur, estq; vitæ sanctimonia animatum templum, in quo nō solùm doctrinæ colitur nomen, sed pax regnat, quæ omnem sensum superat, in eius vitæ pensum non è colo, sed è Cœlo Fides, Spes, Charitas eidē fama auspice, gloria cōniuēte ipsa etiam plaudēte inuidia.
Triumphales fasces, faces, falces,
Mars, Amor, Mors transmittunt
Et de CAROLI MARANTAE Præsulis triumphis
Triumphante Orbe
Io Pœan concinnnt
Vt de summa doctrina summa triumphet Iustitia.

ILLVSTRISSIMO, AC REVERENDISSIMO DOMINO

D. CAROLO MARANTÆ

IVVENACEN. ECCLESIAE PASTORI, AC I. V. PERITISS.

EPIGRAMMA.

D. IO. PETRI MASSARII APOST. PROTHON.

Inter tot Proceres Sacri, Sanctiq; Senatus
Doctior insurgit certè MARANTA bonus.
Illustrat Doctis præsentia sæcula chartis,
Et ventura etiam, quæ sua scripta legent.
Hocq; facis nulli parcens, MARANTA, labori
Vtilis arte alijs, vtilis arte tuis.
Hunc igitur, Lector, librum lege, corde reuolue,
Pro CAROLO docto fundito vota Deo.

AD

AD LECTOREM

BENEVOLVM, ET AMICVM.

ERTIVS iàm agitur annus (Amice, Beneuoliq; animi Lector) cùm Tertiam Responsionum nostrarum Partem donauimus tibi. Addimus nunc Quartam, centesimam Responsionem implentem. Si boni consulueris, commodum indè percipies; vel saltim, vt meliora prastes. Si amicè leges, percipies; sin autèm Zoilus accesseris, Metaphysica dices, non Iuris Consultorum. An quia barbaricè non loquimur, à Iurisperitorum regulis aberramus? Et Iuris ipsi Consulti Tribonini, Pomponij, Pauli, Alphenij, Iuliani, Marcelli, Caij, aliijq; sexcenti, non nè latinè ipsi loquuti fuere? Perpende eorum dicendi modos; inuenies vtiq; nedùm latinè, sed eloquentèr, sed philosophicè, sed eruditè loquutos. Attende artes in eorum dictis, & inuenies, neq; acris ingenij industriam aspernaberis. Si verò neq; artibus ad ctus, neq; Rethorices peritus, neq; Philosophia principijs saltim excultus, neq; Theologia regulis firmatus; ignosce, si minus arrident, neq; probantur, qua non nosti. Intellectus defectus est; ni voluntatis quoq; defectum adieceris. Si solùm vt carpas ad legendum accesseris; vide nè Triclinij Structori similis fias, qui cùm ad mensam accumbentibus carnes diuiserit, ossa tantummodò apud eum remanent. Neq; enim carpenda ingenij acris industria est, quod à communi dicendi vsu deflectat. Propositiones expende, si ex Iure Consultorum visceribus, Sacrorumq; Canonum arcanis deprompta sint. Nunquid nè vnus dicendi modus est omnibus? & terra vnius labij adhùc est, vt olim, & sermonum eorundem? Non nè sexcenti tropi, sexcen- Genes.
tiq; modi dicendi? An solus Cicero, solusq; Demostenes? Et alij, ornatè, eloquenterq; de- 11.1.
clamati fuere, quàmuis & Ciceronem, & Demostenem, aliosq; probatos imitati fuerint. Inuentiones rerum in exordijs cur aspernaberis? Cur dicta Poetarum? Cur Philosophorum argutias? Cur aliorum doctissimorum virorum sententias? Et ipsi Iuris Consulti Poetarum dictis suas confirmauere sententias, sua illustrauere responsa. Apostolus ipse Paulus, non nè ex Poetis sententiam sumpsit, vt Cretenses carperet? Dixit quidam ex Ad Ti-
illis proprius ipsorum Propheta: (*inquens*) Cretenses semper mendaces malæ bestiæ, tum. 1.
ventres pigri *Et in Concilio Areopagorum Athenis adductus, sua doctrina, (quam no-* 27.
uam asserebant) rationem reddens, de Deo loquens: In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus, (*inquit*) sicut, & quidam vestrorum Poetarum dixerunt. Ipsius enim genu su- Actuum
mus. *Si tot Proceres, qui nos pracessere, Poetarum dictis suas confirmauere sententias;* 17.27.
cur nobis vnis non hoc licebit? An quia fari facile satis est; operari autèm difficile? Vel itaq; operare, vel taceas. Omnem verò diligentiam adhibuimus, vt perpurgatissima mendis hac nostra prodirent; sed assequi non potuimus. Tua ergò pietatis erit, qua irrepsere menda, vel expurgare, vel aquo animo ferre, & compati. Homines enim sumus omnes, fragiles, lutea vasa portantes.

APPRO-

APPROBATIONES

Al Sig. Canonico Giannettasio

Gregorio Peccerillo Vicario Generale.

Imprimi potest, si videbitur Reuerendissimo Domino Generali Vicario

Ioseph Giannettasius Canonicus Deputatus.

IMPRIMATVR.

Gregorius Peccerillus Vicarius Generalis.

M. F. Ioseph de Rubeis Ord. Min. Conu. S. T. D. Emin. Card. Filamar. Theol. Registr. f. 24.

ILLVSTRISSIMO, ET ECCELLENTISSIMO SIGNORE

GIO: Domenico Boue supplicando fà intendere à V. E. come tiene da far stampare la Quarta Parte delli Responsi del Vescouo di Giouenazzo Carlo Maranta con le Additioni alle trè parti stampate. Per tanto la supplica di commetere la reuisione di quelle, acciò possa ottenere il Regio Imprimatur, & lo riceuerà à gratia, vt Deus, &c.

Magnificus V.I.D. Io. Iacobus Annichinus videat, & referat.

Capycius Latro Regens.

Prouisum per S.E. Neap. die 26. Iunij 1645.

Barrilius.

ILLVSTRISSIME, ET EXCELLENTISSIME DOMINE

LEGI ex decreto Supremi Senatus Responsionum Partem Quartam, ac Additiones, quas ad Volumina eiusdem tituli iàm edita elaborauit D. Abbas Carolus Maranta Episcopus Iuuenacen. Vir eruditione, longoq; Ecclesiasticarum rerum vsu non vno munere comparato Excellens, cùmq; repererim opus hoc pluribus nominibus commendabile, & necessarium; tàm ad implendas voluntates defunctorum, quàm vt Ministri Tribunalis, præsertim Fabricæ S. Petri de Vrbe, instruantur, & perficiantur in Regno, quod moderaris, non exiguo Reipublicæ commodo esse censeo, si prælo committantur: etiam quia non continent quod Regiæ, quam regit Excellentia tua, aduersetur, Iurisdictioni, sed eam potiùs fouent, atq; tutantur, & ex Responsionibus istis Fatorum Solatia eruunt, si fatemur cum *Lipsio lib. 2. de Cruce*, quòd Solatium Fati est voluntas vltrà Fatum. Neap. ex Aedibus nostris 19. Ianuarij 1646.

Excellentiæ Tuæ

Seruus deditissimus

Io: Iacobus Annichinus.

Vidit D. Benedictus Trelles Reg. Consil. Delegatus per S. E. pro reuisione librorum.

Visa supradicta relatione Imprimatur.

Zufia Reg. Sanfelicius Reg. Caracciolus Reg. Capycius Latro Reg.

RESPONSIONVM

OMNIVM.

Quæ Parte hac Quarta continentur.

ARGVMENTORVM SYNOPSIS.

I.

RGVMEMTVM ex ipso principio patet. Papam videlicet, qui Christi Dei Vicarius est, vice Deum, iurè nuncupari.

II.

Excommunicatus, qui in mortis articulo bis Sanctam Mariam Virginem, vt ei præstò esset, inclamauit, an pœnitentiæ euidentia signa ostendisse videatur, vt absolui à censuris, atquè Ecclesiasticæ tradi sepulturæ valeat? atquè plura de Virginis Mariæ deuotione.

III.

Renũciationem à Nouitio factam, forma à Sacro Tridentino Concilio *cap.16. sess.25.de regularibus* præscripta, non seruata, inualidam esse pluribus deducitur. Et quid in Militibus Sancti Ioannis Hierosolymitani? Et an quoquè renunciatio ab ingressuro facta, eandem formam à Sacro Concilio præscriptam exquirat? Et quid si professio post multa tempora expleto probationis anno fiat?

IV.

Minoribus initiatus ordinibus ab vno ex Episcopis, vel beneficij, vel domicilij, vel originis, promoueri an postmodùm possit ab alio, vel originis, vel domicilij, vel beneficij Episcopo? ad intellectum *text. in cap.cùm nullus. 3. de temporibus ordinat. in 6.* in quo sententia *Riccij* reijcitur. Et nùm origo paterna sufficiat, vt promoueri quis possit ad primam etiam Clericalem tonsuram? Et quid si beneficium simplex fuerit, vel etiam tenue, nequè ad vitam honestè substentandam sufficiens?

XXIII.

Ad beneficium vocati de linea;si simpliciter illa apposita fuerit, etiam ex fœminis prognati admittuntur.Et quid si fęmina dotata successionibus nunciū miserit, an ex illa geniti admitti nihilominùs debeant?Fundationis tenor attendendus, atq; seruandus. Patronus ad præsentandum alium admittens, sibi præiudicat, etiam per vnicam præsentationem, etiam effectum non sortitam.

XXIV.

Ad interpretationem statuti Religionis Minorum de Obseruantia. De Capitularibus, qui legitimo cessante impedimento, Capitularibus ipsis actibus interesse renuerint,quā pęna feriantur, & nùm peccēt?& an Diffinitores quoq; eo statuto comprehendantur?

XXV.

Alienasse an dici potuerit Prælatus, qui columnas Ecclesiæ pretiosæ materiæ, de vno loco intrà eandem Ecclesiam in Capellam à se constructam transtulit, suffectis alijs columnis,non ità pretiosis,in translatarum locum? Et an in prohibitionem dederit Pauli II. in *extrauaganti ambitiosæ de rebus Ecclesiæ non alienandis?* Multisquè modis quid alienare sit,ostenditur. Et an compensatio fieri potuit per suffectas columnas in translatarum locum? & an compensatio solutionis sit species?

XXVI.

Fideiussor,qui in solidum se obstrinxit,vel de soluendo debitum intrà certum statutum tempus, vel de repræsentando debitorem intus carceres, si effluxo tēpore,creditore non interpellante, moriatur, an ad soluendum compelli possit; vel obstet ei exceptio, quòd interpellatus non fuerit? Et quid si in forma Cameræ Apostolicæ,& penès acta Curiæ, atq; in omnem casum,& pro maiori crediroris securitate, vt debitorem à carcere solueret,se obligauit?latè disseritur.

XXVII.

Ius patronatus certo nominato, sanguine iuncto, & familiæ relictum; an ità ordinis prærogatiua nominato debeatur,vt post eius supcema funera,familia vocata censeatur? Et si admissa familia fuerit,an tota pro vna voce,& pro alia nominatus præsentabit?non inutiliter disceptatur.

XXVIII.

Matrimonium animi magis, corporis quā connexio facit. Inæqualitas ergò animorum ad diuisionem argumentum præstat. Quid si ad diuortium proclamarit mulier, seq; in parentum domo retineat: viro in Monasterio sequestrari instante,si de sæuitia timeatur, & in Monasterio sequestrari manderur,illaq; appellet; appellatio teneat; sirq. in parentum domo remittenda? Ad ornatum *text. Sacri Tridentini Concilij sess. 24. cap. 10.in princip.*An ab interlocutoria Iudicis, grauamen à diffinitiua irreparabile inferente appellare liceat? An verò grauamen inferre dicatur Iudex, qui in Monasterio sequestrari mulierē dixit, illa in parentum domo morari interim petente? non inutilitèr disseritur.

XXIX.

Renunciatio ab ingressuro, ingressurauè facta ante habitus regularis susceptionem, an sub dispositione Sacri Tridentini Concilij *sess. 25.cap. 16.nulla quoq; renunciatio de regularibus.* comprehendatur?reiecta *Molfesii* sententia, qui perperàm palynodiam cecinit. Et nùm amplissima renunciatio patris ad fauorem, nulla fratrum memoria facta, fratrum quoq. commodo cedat? pluribus, nec contemnendis rationibus firmatur, Et an Monasterio officiat, quòd consensum renuncianti præstitit,& se curaturum, vt renunciationem professura firmaret,spopondit? Et an Monasterio, vel Monacho successio deferatur? Et congrua nè, an de paragio dos dicatur Monialis,quæ ad Monasterij consuetudinem,& loci,dotata fuit?

XXX.

Dote genero per patrem soluta,obligationes omnes, omnesq. hypothecæ extinguuntur, ac fideiussores liberantur. Quòd si vir fundum distrahat dotalem: matrimonio dissoluto,iurè ad illum vēdicandum vxor aget. quasi super bonis suis,non viri. Contra hæredes verò viri pro donatione experietur propter nuptias. Dotis verò hypotheca à die promissionis initium ducit: quamuis solutio

tur? Et quid restitutio, & quid alienatio sit, ostenditur, nouoq; philosophandi modo omnia differuntur.

LIX.

Legatum pro sacris faciendis Deo Altissimo in perpetuum, vel ad tempus: (*come meglio parerà, &c.*) si ille, cui executio demandata fuit, missas per aliquod tẽpus, donec pecuniæ insumptæ sunt, fieri arbitratus fuerit, an benè arbitriũ regulariti? Et an vti viro bono, an verò vt optimo? Quiduè melius sit, missas continuatim offerri, & successiuis temporibus in singulos annos in perpetuum? Et quod magis ad Dei gloriam cedat? an eam quærere nos oporteat? ex illa verò quæsita clariùs Deum videbimus. In alternatiuis vnam partem eligere satis est: neque in arbitrarijs quisquam carpendus. Bono melius datur. Optimũ autèm principalem bonitatis gradum importat. Fidem verò fallere graue. Quæ promissa, etiam hosti seruanda. Legata non exequens pij testatoris peccato se maculat infidelitatis.

LX.

Pensio reseruata ad vitam alterius dumtaxàt, & non vltrà, nè nimium dispendium pateretur is, qui aliàs ad solutionem tenebatur pensionis, cum clausula, *quòd moriente pensionario, vel si tu illum morte præueneris, pensio sit cassa, & extincta*: an si renunciet is Ecclesiæ Parochiali, vt nullum propterea substineat ampliùs onus pensionis soluendæ, sit nihilominùs pensio extincta? Et an ciuilis mors naturali in hoc æquetur: vt quasi mortuus per resignationem habeatur? differitur, nec inutilitèr.

LXI.

Scripturas, acta; siue processus edere cogi vt quis valeat, quæ requirantur? Nùm verò in successorem hoc vitium pertranseat, si præcessor occulit? Acta, quæ vitio, doloquè non producuntur Aduersarij, prout deteriùs ei, producta habentur. Immemorabilis ex quibus probetur? Et quot annos nati esse debent testes de immemorabili deponentes? Ex quibus deneganda audientia videtur ei, qui dolo se gessit alterius in damnum. Tempus immemorabile priuilegij vice habetur.

Decisio Sacræ Rotæ Romanæ coràm R.P.D. Bichio in causa Marsicen. Iurisdictionis.

LXII.

Rationes reddere quid sit? quiduè hoc ipsum inferat, quouè reddendæ ordine? Nùm partitarum contrapositio admittatur in procuratore rationes reddente? Et an compensatio fieri valeat, quouè modo? Quid verò si creditum sit incertum, dubium, & illiquidum? & nùm sub conditione creditor, creditor nihilominùs dici valeat, ut compensare possit? Reddere uerò tenetur, qui debet, nec expectandus si possit. Quilibetquè administrator, negotiorumq; gestor, & procurator rationem reddere tenetur, quod detinet soluere.

LXIII.

Donatio facta iuris patronatus, seu præsentandi laicorum, ni Ecclesiæ fiat, uel alteri ex compatronis, Episcopi non accedente consensu nulla omninò redditur. potest uerò Episcopus etiam ex post facto consensum præstare, atquè extrà Diœcesim, quia actus est iurisdictionis uoluntariæ, non contentiosæ. Ex lapsu uerò triginta annorum intercessisse præsumitur, neq; solemnitates ullæ requiruntur, sicuti in iure patronatus Ecclesiastico. Instrumentum dicitur probatio probata, facitq; rem certam. Subscribens approbare censetur in scriptura contenta omnia. Illaquè ex subscriptione robur accipit, præsertim Iudicis, vt Episcopi. Potest Episcopus in sua Diœcesi Notarios actorum creare. In iure patronatus hæreditario neq; filius admittitur, nisi hæredem se probauerit. Mulieres dotatæ in Regno sicuti à successione excluduntur; irà, pariquè ratione à iure patronatus hæreditario. Vocum minor pars ex vno stipite à maiori parte absorbetur.

LXIV.

Interpretatio agitur verborum Breuis Apostolici: *Ac si qui hactènus elegerint ad nutum Superiorum amoueri possint.* an mera voluntas, vel regulatum arbitrium demandatum fuerit? Et quo modo regulatum arbitrium exaudiatur, quiduè illud importet? ad interpretationem cuiusdam Constitutionis Montis Virginis. Et quid in beneficijs iuris

 patro-

patronatus, quæ ad nutum amouibilia instituuntur? Pęna non nisi peccatum sequitur, non illud propterea præcedit, sed subsequitur. Iudex, qui de facto procedit, spoliat quidem, sed possessione non priuat: quarè spoliatus redintegrari debet.

LXV.

Mortis ne causa donatio dicatur, vel verò inter viuos, ex eo, quòd mortis memoria in illa facta fuerit? Et quid si in exequutiuis memoria intercesserit mortis, quòd morte sequuta effectum habeat? Coniecturæ afferuntur, ex quibus inter viuos iudicetur: & de clausula constituti, & precarij, & ex nunc, prout ex tūc. Quidue si in erectionē iurispatronatus donatio facta fuerit, quæ post mortem effectum sortiretur?

LXVI.

Beneficium de iurepatronatus laicorum aliud hæreditarium, aliud Gentilitium, seù familiare, aliud verò ex pacto, & prouidentia dicitur. Hæreditarium verò ex quibus dicatur, & quo pacto constet? In dubio autem magis hæreditarium, quàm familiare dicitur, & præsumitur. Quæ autem præstare oporteat, qui ad beneficium hæreditarium præsentant, & quæ ad familiare? Quasi possessio præsentandi ex quibus probetur? Is verò instituì debet, qui à veris patronis, & in possessione existentibus præsentatus fuit. Et quis in concursu præsentationum præferendus? Patroni verò aliud ad compræsentandum admittētes, sibi præiudicium inferunt. Verùm in descendentes admissorum non transit, nisi apprehendatur noua possessio.

LXVII.

Institui ad beneficium is debet, qui à maiori patronorum parte præsentatus fuerit. In beneficio verò hæreditario nullus præsentare valet, qui hæres non fuerit, quamuis extraneus. Qui Gentilitium esse iuspatronatus asserere voluerit, ipse probare tenebitur. Fœminæ in Regno dotatæ, si hæredes nō fuerint, à iurepatronatus excluduntur. sufficit verò descendētiam probare ab vltimo, qui in possessione defunctus fuit. nec officit, si intermedio tempore quis non præsentauit, non enim sibi prejudicium intulit in futuris prᵹsentationibus: quin aliorum præsentatio ius præferuat eorum, qui non interim præsentauere. Dispensationes omnes Ordinarijs demandandæ. Eæq; non iustificatæ, non proficiunt. Irregularis ex homicidio voluntario indispensabilis est ex Decreto Sacri Concilij. Dispensatus ad vnum beneficium, ad aliud dispensatus non videtur; quòd dispēsationes, ad beneficia præsertim, odiosæ censentur, ac propterea strictè, presseq; interpretandæ.

LXVIII.

Pensionario, qui in possessione est exigendi, etiam per vnicum actum, manutētio datur, etiam aduersus successorem, si de duobus constet, de reseruatione scilicèt, & de exactione numeratò, & de præsenti facta. Qui in possessione est exigendi, valorem iustificare non tenetur. Pensionario hypothecaria competit aduersus beneficium, & fructus, atquè etiam personalis aduersus beneficiariū. Et nùm successori Bullæ, siuè Litteræ sint intimandæ reseruationis pensionis, vt illum afficiant, quoad censuras potissimùm?

LXIX.

Professio contractus est vltrò, citròque obligatorius; duorumq; consensu perficitur, Religionis, & profitentis. Si vnus eorum deficit, contractus nullus est. Superior esse debet, qui Religionis nomine professionem recipiat; quòd si proprio nomine illam receperit, nulla est. Quid si Superiores legitimi ratam illā habeant? Et an in hac re ratihabitio admittatur? Quid autem si communi errore Superior ab omnibus habebatur, an validè professiones sint? ad intellectum *l. Barbarius 3. ff. de officio Prætoris.* Et quid in spiritualibus? Nùm verò nullæ sint putandæ professiones, si Nouitij in Nouitiatibus non designatis iuxtà formam Decretorum Clementis Papæ VIII. & Vrbani etiam VIII. recepti fuerint? pluraq; ad explicationem dictorum Decretorum Clementis, & Vrbani.

LXX.

Paraphernaria sunt bona extrà, vel præter dotem, quæ si vir permittente vxore administrauerit, restituere tenetur, eaq; curare, vt propria. Si quid verò sua malignitate, vel desidia iacturæ vxori accidit

cidir, ex proprio resarciri teneatur. Habet verò mulier pro paraphernaribus tacitam à iure hypothecam, ni pro illis expressa promissa fuerit. Vi ergo tacitæ huius hypothecæ retentio datur mulieri, eiusq; natis, in bonis prædefuncti viri.

LXXI.

Emphyteuticam rem esse ex vna instrumēti assertione minimè probatur, quam ob causam plenè dominium probari oportebit. Quòd ex partium nuda assertione minimè fundetur; si præsertim inter alios illa emanarit, & in antiquis non simus. In antiquis esse dicimur, cum centum metas annorum excedimus. Responsio verò annua, censualis magis, quàm emphyteutica in dubio præsumitur.

LXXII.

Substitutio facta filio in piam causam, si sine liberis ex corpore quandocunquè vita excesserit, illo Monasterium ingrediente, atquè in eo professionem emittente, an statim substitutio admittatur? an verò Monasterium, quòd loco filij habeatur, substitutum deficere faciat? Et quid in prophanis, quid verò alia Ecclesia substituta? An autem supremus dies, ac mors instituti expectanda sit, vt substitutus admittatur? Nùm verò valeat professurus in extraneos à Monasterio disponere, vt interim ipso vita progrediente, vsufructu illi bonorum vtantur, vel verò statim substitutus admittatur? an verò Monasterij dumtaxàt hic fauor sit? Quid verò si pro parte tantùm in extraneum dispoſuerit?

LXXIII.

Potuerint ne, ac possint Patres, atq; Diffinitorium Prouinciale Discalceatorum Carmelitarum ex amplissima, quam ex Regulis obtinent facultatem, Nouitiatum in vno erectum loco, in alium iustis ex causis transferre? Et quid si ille ex voluntate defuncti testatoris, etiam cōmutata, erectus fuit, nùm possit nihilominùs in alium transferri locum? An sufficiat defuncti testatoris voluntatem formalitèr impleri, quamuis materialitèr impleri non possit? Teneamur ne legem seruare, si illa, & si in commune bonum instituta, in damnum tamen Communitatis nunc vergat? Et an trāslato Nouitiatu prædicto, priuilegia, iura, redditus, & bona in illum translata quoq; videantur? Quod verò testator respondisset, vel fecisset, si in humanis egisset, pro facto habetur, & supplet lex, vel Princeps, quod ille nunc minimè potest, ex interpretatiua illius voluntate.

LXXIV.

Donatio semel facta, quæ firma fuit, reuocari minimè potest. Neq; simulationis obiectu rescindi, quin simulatio ipsa nō vulgaritèr probari debebit. Accedente potissimùm confessione donatoris in testamento, quamuis cum assertione simulationis, quæ in tertij præiudicium stare non potest: atquè causa donandi propter seruitia, quæ remuneratio magis dicitur, quàm donatio.

LXXV.

Moratoria Principis, vel dilatio ad soluendum debitori, ex causa (vt accidit ex Montis Vesuuiani conflagratione) indulta; an interim operetur, vt contra illum, etiam in instrumentorum liquidatione supersederi debeat? Quid verò indulto tempore effluxo, si ille nec etiā soluat? Dilationes verò præfatæ, siuè moratoriæ creditorum magis commodo indulgentur, quàm damno, vt debitor ad soluēdum paratior, expeditiorq; fiat. An verò litis pendentiæ exceptio instrumenti liquidationi obsistat? Nùm verò census extinguantur re perempta, vel infructuosa effecta ex Pij V. Constitutione? Et quando res casmate perijsse dicatur?

LXXVI.

Clericatus quomodò probetur, cùm præsertim de præiudicio agitur tertij? Et quomodò Clericatus coniugati? Quid si dispensatum sit cum aliquo, vt pensionem retinere possit, etiam si matrimonium contraxerit, etiam cum vidua, etiam si in habitu, & tonsura Clericali non incedat: modò Regularem aliquam militiam ingrediatur, & in ea professionem emittat; an quoquè dispensatum cum eo videatur, vt Clericum agat cōiugatum? Cum vidua verò contrahens, vndè Bigamus interpretatiuus efficitur, secum vt Clericum agat, dispensatum non videtur; tantùm verò, vt pensionem retineat. Quæ diuiditur in spi-

secularem [illegible] temporalem, quæ etiam laicis datur [illegible].

LXXVII.

Transactio, quæ extinguendarum litium causa interponitur, semel inita, quibus ex causis rescindi valeat? Et núm in ea locum habeat remedium *l.2. C. de rescindenda venditione.* & an quæcunquè læsio, vel enormissima perquiratur? probanda tamen erit ipsa læsio, illaq; enormis. Quid verò si iuramento firmata transactio fuerit, atq; etiam iuratum, nō petere absolutionem, illaq; petita, non vti; an vna sufficiat absolutio, vel verò tot, quot fuere iuramenta? Et núm Episcopus ab illo iuramento non petendi absolutionem, illaquè obtenta non vti absoluere possit? an Papæ perquiratur absolutio? Illa verò à periurio habilitat, non verò initum rescindit contractum, sed firmus ille perstat, donec in iudicio per sententiam rescindatur.

LXXVIII.

Donatione alicui facta (vtputà quinquaginta) quę hæredes soluant, cui, vel quibus Titius legabit: si non legauerit, hæredem autem dixerit in omnibus suis bonis Meuium, etiam in ijs, quæ disponere potest, ex quauis causa: an quinquaginta ad hæredem translata dicantur? Facultatem habens disponendi, si non disposuit; an saltim iuris fictione in veniētes ab intestato disposuisse videatur? Verbum lego, an hæredis comprehendat institutionem? & quando? vel precisè exaudiri debeat? Dispositio amplè à testatoribus concepta, comprimitur secundùm facultatem, quam testandi obtinebant. Et in hac materia retinetur illud. Qui omne dicit, nihil excludit. Verba relatiua ex relato normam, metamq; admittunt, & quantumuis generalia reprimuntur.

LXXX.

Notatio an standum sit in fide, quam ex instrumento à se celebrato extractam dicit, si instrumentum minimè inueniatur? & an ei credatur attestanti de instrumento à se in pręteritum celebrato? Quibus modis de instrumento constare dicatur? An per apocam Banci de receptis pecunijs cum assertione pro annuo censu, annuus ipse census probetur, si de instrumento non appareat, cui se refert? Et an scripturæ referenti credatur, si de relato non constet? Nec referens magis probat, quàm sit in relato. Vsuræ ex mutuo committitur, vel formali, vel virtuali, siuè palliato. Eas accipiens, ad restitutionem tenetur, vel excomputabit in sortem. Pecunia ex natura sua infructuosa est. Annuus census sine instrumento constitui nō potest. Possessorium si à titulo pendet, vel in materia agatur peccati, non datur, & à petitorio absorbetur.

LXXX.

Capellani Sacræ Religionis S. Ioannis Hierosolymitani, Vicarij, alijquè illius seruientes, siuè professi, siuè minimè adhùc professi à iurisdictione núm exempti sint locorum Ordinariorum, si in crimina dederint, vt in eos illi tanquàm Sedis Apostolicę Delegati animaduertere possint? ad Sacri Tridentini Concilij sanctiones *cap. 3. sess. 6. de reformat. & c. 11. in fin. sess. 24. de eadem materia.* Vndè plenè *Constitutio* discutitur *Gregorij XIII.* quæ incipit *Circumspecta in omnibus.*

LXXXI.

Conditiones, qualitatesq; in iurispatronatus fundatione innexas valeat successor immutare, nouasq; suo ex arbitratu adijcere? Et núm ipsemet fundator opere iam expleto fundationis, Episcopi quoq; accedente consensu; & núm in præiudicium vocatorum? Et quid in hærede, an defuncti in hoc factum sequi debeat, custodireq; si præiudicium sibi in hoc irrogetur? & quid in feudo, præsertim antiquo?

LXXXII.

Census annuus super re immobili, aut quę pro immobili habeatur, fructifera, constitui debet ex Pij Papæ V. Constitutione. Quæ sanè Constitutio pro forma seruanda erit. Quid verò si super immobili certis finibus designata census cōstituatur, verè tamen constituens rem illam non habet: sit nè census ipsa constitutio nulla? & ad quid teneatur constituens, qui socium in negotio fefellit? an pecuniam restituere acceptam, vel nouam rem immobilem censui supponere? Quid verò re in toto, vel in parte perempta, vel infructuosa effecta? Quiduè si id vendentis culpa, doloquè accidit?

Epi-

LXXXIII.

Episcopus familiarem suum triennalem promouere quidèm ad ordines potest, modò illi statim, quacunq; fraude cessante, re ipsa beneficium conferat, ex *Sacro Tridentino Concilio sess. 23. cap. 9. de reformat.* Quid si, non beneficium; sed pensionem illi contulerit, an menti satis Sacri Concilij factum fuerit? Nùm pensio in hoc capite beneficij nomine comprehendatur, uel vt diuersa habeatur? Num verò Episcopus pensionem reseruare possit, etiam sine causa? & nùm perpetua illa dicatur, vt ad successorem in beneficio transeat? Ordinans verò sine titulo sufficienti, vel non conferens beneficium familiari suo, quamuis triẽnali, quem promouit; in quas pęnas dederit? disseritur. Quid si Episcopus à priori illa Ecclesia, in cuius Diœcesi sit beneficium, quod familiari contulit, in aliam sit translatus Ecclesiam, si illum ad ordines promouerit; nùm aliud illi conferre beneficium debeat, vt menti factum satis sit Sacri Concilij?

LXXXIV.

Mulier matrimonij tempore, quod quæsierit, ex viri bonis quæsisse videtur, euitandi turpis quæstus gratia suspitionem; ni alitèr ipsa apertis docuerit probationibus, propter quam causam *tex.* expenditur in *l. Quintus Mutius. 52. ff de donationibus inter virum, & vxorẽ, & text. in l. etiam si vxoris. 6. C. eodem.* Quid verò si mulier diuitijs affluat, vel arte polleat, ex qua multum lucretur? Præsumptio autem hæc iuris est, vt sine probatione euidẽti rescindi non possit. Regulæ verò standum, ni casus probetur exceptus. Vxor viro cooperari debet, illiquè debita præstare obsequia, etiam post viri suprema funera, intrà annum. Cautio pecuniam semper extare facit. Et quid in tertij præiudicium?

LXXXV.

Re emphyteutica ab emphyteuta irrequisito Domino directo alienata, an propria authoritate, ob caducationem, possessionem ingredi Dominus valeat, nouo expulso possessore? Et quid si concessionis in instrumento adiectum sit pactum, quòd propria authoritate ingredi valeat; nùm sine declaratoria deuolutionis, pacto vti valeat directus Dominus? Et nùm capta possessio Iudicis mandato, attentata interim dici valeat, vt reuocari à Domino possit? Citatio ad sententiam pro prima die cum continuatione, &c. an saltim ex stylo substineri valeat, vel ad paucos dies?

LXXXVI.

Publicationes resignationum beneficiorũ ad Gregorij XIII. Constitutionis præscriptum factas fuisse, quis nam docere debeat? Et quid in triennali, multoquè magis decennali possessore? Et an lapsu temporis factas fuisse præsumatur? Quis autem negatiuam probabit, publicationes factas minimè fuisse? An verò cogi valeant Beneficiarij per Episcopum, modernum præsertim, ad suorum beneficiorum titulum ostendendum? Et an publicationes fuisse factas probetur ex immissione in possessionem per Delegatum exequutorem Apostolicum, eiusq; assertionem?

LXXXVII.

Electiones Correctorum in Religione Minimorum an per duos tantùm vocales fieri valeant, si duo supersint in Conuẽtu? Et nùm vnus alterum eligere possit, ut electio subsistat? Et quid si tres supersint? Et an vnus eorum eligi valeat? Quid si electio, quamuis nulla confirmetur: nùm confirmatio teneat, quiduè operetur confirmatio? Nùm verò forma data in aliquo negotio, si non seruetur, vitiet factum? Dictio (*dummodò*) nùm modum, vel conditionem, vel formam importet, & quomodò? Negatio quid operetur?

LXXXVIII.

Legatum relictum Ecclesiæ, *alla quale starà soggetta la casa, seù habitatione doue morirò.* si domum habeat testator in Ciuitate, in qua habitat, & domum Ruri, ad quam animi, recreationisquè causa accedere consueuit; si repentè ab inimicis petitus in domo Ruris moriatur, diemq; videat vltimum; cui nam Ecclesię debeatur; Ruris, in qua orcum petijt, vel Ciuitatis, in qua habitationem habebat? Quid sit habitare, & quid inquilinum esse, vel hospitem, & hospitari? Qualitas verificari debet de tempore, de quo dispositio decernit. Sepeliri quis debet in Parochia, in qua habitationem habet, quamuis Ruri moriatur.

Regu-

LXXXIX.

Regularis, ex Ordine præsertim Mendicãtium, incapax est, qui ad Ecclesiam intituletur secularem, etiam Curatam, ni Sanctæ Sedis dispensatione suffultus fuerit. Nùm verò peccet sic eundem eligẽs, & quod nam peccatum? Et nùm ad resarciendum teneatur damnum Clericis secularibus, quibus illa debebatur? Hinc Regula expenditur: Regularia regularibus, & secularia secularibus. Seculares sunt incapaces iurium spiritualium, vel spiritualibus annexorum, illisq; se ingerentes graui se peccati macula inficiunt.

XC.

Conditio, si sine filijs decesserit, deficere ne faciat ad pia quoq; legata, si vel cum filia institutus diem clauserit extremũ? Quid conditio operetur, si illa exitum non habuerit; & an peti quidquam possit interim conditione non existente? Ablatiui absoluti conditionem operantur, quemadmodùm dictiones (*si, vel postquàm*) mortuus fuerit. An verò conditio, si sine filijs decesserit; ad omnia sub eadem oratione contenta legata extendi valeat? Et quid de dictione (*insuper, & prætereà.*) Ratio verò dispositionis vbi vna est, idem exposcit dicendi ius.

XCI.

Fideiussor is dicitur, ad quem pecunia, vel res non peruenit, nec commodum ex illa percipit. Quid verò si vt principalis proprio, ac priuato nomine fideiussor accesserit; an si contractus principalis non teneat; nihilominùs fideiussor teneatur, quòd ideò accessit, vt firmum contractum redderet? Quid autem si nõ iure speciali, sed communi omnium sit nullus contractus? Census annui constitutio ex quibus nulla sit, & in contractum transeat puri mutui, vel saltim palliati, vndè vsurarius iudicetur? Quid verò si vltrà decem in singula centenaria exigatur, nùm vsurarius dicatur, vt exactum in sortem cedat principalem? perpenditur *Constitutio* Nicolai V. *de censibus.* Nouatio quãdo facta dicatur? Obseruãtia subsequuta quid valeat ad interpretandum contractum? Et quanto tempore præscribatur? Cessionarius iure vtitur cedẽtis; neq; plus iuris in eum transfertur, quàm in cedente fuerit.

XCII.

Legatum pro securitate maiori conscientiæ, & ob dubium incertorum relictum, an pro restitutione malè acceptorum incertorum relictum videatur? Et nùm Fabrica S. Petri ius in illud habeat? Et nùm antè omnia, vt æs alienum ex hæreditate extrahi debeat? nùm verò testator paulatim ex fructibus solui hæreditatis mandare valeat? Et quid si pro sacris faciendis pro animæ suæ commodo illud reliquit, an teneat onus iniunctum, vel reijciatur, quasi in re aliena impositum? Restitutio cui facienda sit; & nùm necessariò facienda? Nonnulla verò de conscientia dubia; & an si quis ex dubio sibi à conscientia facto, se ad relinquendum determinarit, legatum pro restitutione incertorum factum dicatur?

XCIII.

Fabrica Basilicæ S. Petri non auocat causas, in quibus de suo non agitur interesse. Quid verò si donatio fiat Sacerdoti, vt oret pro eo, hoc verò in fraudem fiat; an Fabrica ius habeat cognoscendi? Ex quibus verò fraudandi animus dignoscatur, dolosæquè machinationis? nùm autem teneat donatio de re non sua facta? Et quid si vir vxoris bona donet, illa nec sciente, nec consentiente, an firma sit donatio? Quid verò in dote?

XCIV.

Puella nouem nata annos, & dimidio, apta coniugio dicatur, & malitia in illa ætatem superet? Quiduè probare oportet hoc asserentem, malitiam ætatem supplere? Nùm verò viro, quo cum matrimonium contractum dicitur, vxorem petenti manutentio danda sit, vel verò sequestro ponenda puella? Quid si vir iuramento firmauerit, sic puellam carnaliter cognouisse, an eius standum sit Sacramento? Et quomodò id procedat: declaratur. Nùm prò sententia Iudicis standum; & quo nam pacto exaudiatur istud? Et quid in causa matrimoniali? Quomodò verò ex defectu iurisdictionis sententia dicatur nulla? Et quis proprius dicatur Parochus ad Sacri Concilij Tridentini sensum; vt contrahentiũ matrimonio iure assistat? Quando verò quis domicilium contrahere videatur?

Et

Et nùm filius patris sequatur domicilium, ad hunc præsertim effectum matrimonium contrahendi?Quidue si filius alibi domicilium habeat seorsim à patre? Nùm verò mulier patris prætermisso consensu matrimonium iure cõtrahat? Et nùm patria potestas in spiritualibus operetur aliquid?

XCV.

Iurisdictio, delegata præsertim, non præsumitur,nisi probetur; nam aliàs in Ordinario, patere quis debet,antequàm de exemptione doceatur. Delegatum proindè se asserens,de Delegatione docere oportebit. Quia materia cùm sit odiosa, comprimenda magis,quàm distendenda: illam antem sortitur iurisdictionẽ Delegatus principiò, vt cognoscat,an sua sit iurisdictio;præsertim si de appellationis desertione,uel non interposita appellatione obijciatur. Appellatio coràm Iudice à quo interponenda est,non ad quẽ;nec voce,sed in scriptis, & coràm Iudice, non dimissa cedula coràm Notario.Quid verò si censurarũ metu,vel non appellasse,vel appellationem deseruisse quis asserat? Et quid si post appellationem Iudicem procedere passus fuerit,eiquè paruerit?

XCVI.

Præscriptio contra Ecclesiam non admittitur nisi quadragenaria. Contra verò Romanam centenaria. Legatum aduersus Ecclesiam quadraginta annorũ curriculo pręscribitur,quamuis annuũ: quia substantia præscribitur legati. Nam quòd singulis soluatur annis, modus est legari,non substantia:qua occasione agitur ad propositionem illam: tot sunt legata, quot sunt anni, & tot perquiruntur pręscriptiones,quot anni sunt,eaquè declaratur. Præscriptione omnis tollitur obligatio,omnisq; hypotheca,& actio perimitur,reiq; iudicatę, & finitæ similis habetur. Et nùm Fabrica iure agat ad portiones sibi reseruatas, legato pio, annuo præsertim, præscriptione quadragenaria extincto? Et *Constitutio* expenditur Pij V.*Exigit.*qua conditionaliter Fabricæ portiones reseruatæ fuere.

XCVII.

Præscriptionis æquissimum est præsidium, iure gentium inuentum,ob publicum bonum,ne dominia rerum diù in incerto starent.Daturq; præscriptio etiam in hæreditatibus, & in legatis, etiam pijs, etiam annuis. Et an vnica in his annuis sufficiat præscriptio,vel verò tot requirantur,quot sunt anni? elucidatur. Et nùm legata pia centum annorum cursu compleantur?Nùm verò Fabrica S.Petri agere valeat, vt legatum exequatur, quod præscriptione interceptum est? Et an restitutio ei competat ex capite ignorantiæ post lapsa præscriptionis tempora? Nùm ne autem ignorans dici possit, aduersus præscriptionem, vt restituatur, qui in loco fuit præsens, nec egit, vt peteret sibi relictam annuam præstationem,annnum legatum?In mala verò fide an dici valeat fuisse hæres, qui relictum legatum non soluit, quòd interpellatus minimè fuit, animo tamẽ præscribendi solutionis seruitutem; & lapsum sit tempus longissimum,nec soluit? an præscripsisse dicatur? prosequitur materiam præcedentis responsionis.

XCVIII.

Declaratoriam,aliquem non incidisse in censuras,non ità firmam esse,vt conuelli non valeat, si contrarium appareat, incidisse illum. Sententia in iudicatum nunquàm transit,vbi de materia agitur peccati.Fauor enim animę magis attenditur,quàm priuata alicuius commoditas.Satiùsq; expediens æstimatur,in dubio quem excommunicatione nodatũ tenere, quàm contrà. Potest enim sibi absolutionem petendo consulere;quàm conniuendo, nec petendo, in Orcum ruere.Processu non publicato sententia indè sequuta ruit.Nùm verò publicatio fit de substantia processus? Citatio necessaria est,vbi quisquam ex actu in iudicio lædi potest.Et de citatione ad sententiam, an necessariò illa requiratur? Sententia verò, quæ se refert ad acta, eatènus firma est, quatènus acta steterint,ad quæ se retulit. Neq; noua perquiritur citatio,si de reuocando, quem in excommunicationem agatur, quòd perperàm solutus fuerat.

XCIX.

Beneficiarius ex beneficij fructibus testari minimè potest.sub spolio proindè comprehenduntur. Probari autem debet bene-

Finis Indicis Argumentorum.

CAROLI MARANTAE

V.I.D. NEAPOLITANI

Episcopi Iuuenacen.

ET SANCTI OFFICII ORDINARII CONSVLTORIS, Olim Causarum Patroni.

Vagas complectens iuris vtriusq; controuersas Responsiones in foro causarum datas, earùmque decisiones.

MATRIMONIALES, BENEFICIALES, Iurisdictionales, Spoliorum, Criminales.

PARS QVARTA.

SVMMARIVM.

1 *Papa Dei Vicarius est.*
Vice Deus iure igitur nuncupatur.
2 *Innocentius Papa III. celebratur.*
3 *Episcopos transferendi potestas ad solum Romanum Pontificem spectat.*
4 *Papa non puri hominis, sed veri Dei Vicem gerit in terris.*
Quod igitur ipse facit, Deus videtur facere.
Quia vices gerit Dei, nu. 5.
Ac Iesu Christi, num. 6.
Vnde qui Papa mentitur, mentitur Deo.
Et sacrilegus euadit, num. 7.
Quia ille vicem Dei viuentis in terris obtinet.
Est enim Christi Vicarius, Petriq; successor, num. 8.
Vniuersiq; Orbis primatum tenet, nu. 9.
Totiusq; Ecclesia caput.
Christianorumq; omnium Pater, & Doctor.
Plenamq; potestatem ipsi traditam fuisse, vniuersalem Ecclesiam regendi, pascendi, gubernandi, ex Concilio Florentino.
10 *Christus Dominus Deus est, Deus verus de Deo vero.*
Verbum Patris, Filius Dei, nu. 41.
11 *Papa potestas, Dei potestas est, ore diuino Petro data, eiusq; successoribus.*
In ipso, quem confessus est, Petra fundata.

Vndè Dei potestatem exercens dici iure poterit, num.13.
12 *Anima rationalis, & caro vnus est homo.*
Sic Deus, & homo vnus est Christus.
14 *Papa, quasi admirabilis dicitur, à Papè admirantis interiectione.*
Stupor Mundi.
Maxima rerum gerens.
Quasi neuter inter vtrumq;
Vice Deus iure appellatur, n.15.
Sicut Vice Rex
Vice Deus.
16 *Possidet is, cuius nomine possidetur.*
17 *Papa quæ facit, vt Papa, Dei nomine facit.*
Vnde Deus facere videtur.
Vice Deus, non ab re nuncupatur.
18 *Filiusfamilias quod patris iussu facit, pater fecisse videtur.*
19 *Dij vocantur ij, ad quos sermo Dei factus est.*
20 *Locus psalm. 81.7. Ego dixi Dij estis. expenditur.*
De Christo explicatur ab ipsomet Christo Ioan. 10.34. nu. 21.
22 *Papa à Deo creatur.*
Vt eius vices gerat in terris.
Vice Deus iure nuncupatur.
Quia opera facit Dei.
Et Redemptoris locum in terris tenet, n. 23.
Deiq; locum tenens dicitur.
Ipsius ergo actibus se conformare tenetur, num 24.
Christiq; Vicarius est, n. 25.
Vice Christus propterea dicitur.
26 *Papa quia Dei Vicarius*
Vnum cum Deo Tribunal habet.
Vnum Consistorium, n. 28.
Vnus ipse omnes dijudicat, ipse verò à nemine iudicatur, n 29.
Solo iudicio reseruatus Dei, numer 30. & 31.
27 *Vicarius vnum Tribunal facit cum Episcopo*
Vnumq; Consistorium.
Vice Episcopus iure nuncupabitur.
Radiatq; fulgoribus Episcopi, n.28.
31 *Prima sedes à nemine iudicatur.*
32 *Papa à iudicio nemini appellare permissum.*
Nullusq; est, qui ei dicere possit: Cur ità facis? nu. 33.
34 *Deo nemo dicere potest: Cur ità facis?*
Vniuersorum Dominus.
35 *Papa vnum caput facit cum Christo*
Hic inuisibile, ille visibile.
Alioquin esset monstrum corpus Ecclesiæ.
36 *Papæ omnem humanam creaturam esse subiectam, de necessitate fidei est.*
Eique Christus potestatem omnes animas regendi committit, num. 37.
Ratio redditur nu 38.
Et eandem habet potestatem in Vniuersam Ecclesiam, quam Christus, n.40.
38 *Iesus Christus Dei Filius in hoc dum fuit Mundo, etiam ab æterno naturalis Dominus fuit.*
Vnde de iure naturali in omnes potestatem habet, etiam Imperatores. nu 39.
Vnicumque Vicarium post se reliquit, Qui hæc omnia posset.
Romanum Pontificem.
In Iesu Christi nomine omne flectitur genu, num. 41.
43 *Papæ omne flectitur genu.*
Quia Iesu Christi Vicarius est.
Ideo quasi Deus nuncupatur, num. 44.
Totiusq; Orbis obtinet Principatum.
45 *Petro Christus terreni simul, atq; cælestis imperij iura commisit.*
46 *Auctor iudicio Sanctæ Matris Ecclesiæ, eiusque correptioni omnia sua committit.*

Argumentum ex ipso principio patet.

APOLOGICA RESPONSIO

PRIMA.

ANCTISSIMVM Dominum Nostrum Vrbanum Papam Octauum, cui nostra dedicauimus *Vice Deum* nuncupauimus. Epitetum à calumnia vindicamus. Est
1 nempè ipse Dei Vicarius. Vices igitur gerit Dei, est proindè *Vice Deus*. Audi Summum, & illum Romanum
2 Pontificem, & ipsum vice Deum in terris, Innocentium Tertium, virum alioqui doctissimum, Episcopo, & Petro Scholastico Maguntino scribentem, atq; docentem, *in capit. quanto personam 3. de translat. Episcop.* potestatem transferendi Pontifices ad solum Romanum, & Summum Pontificem spectare, ac dicentem: *Potestatem transferendi Pon-*
3 *tifices, ità sibi retinuit Dominus, & Magister, quod soli Beato Petro Vicario suo; & per ipsum successoribus suis speciali priuilegio tribuit, & concessit*, & paulò post rationem reddens, subsequitur: *Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui*
4 *non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) Ecclesiarum necessitate, vel vtilitate pensatà, non humana, sed diuina potius authoritate dissoluit.*

Quod igitur Romanus facit Pôtifex, Deus ipse facere dicitur: Quia veri Dei vicem gerit in terris. Est igitur ipse *Vice Deus*. quia Dei vices gerit. Ita quoq; Sixtus 4. in extrauagant.

gant. vices illius 2. de treugua, & pace inter
5 comunes, Vices illius, (dicens,) qui supra pe-
tram ædificauit Ecclesiam suam (meritis licet
insufficientibus) gerentes. & Innocentius 4.
in Concilio Lugdunen. in cap. ad Apostolicæ
2. circa fin. §. nos itaq; de sent. & re iudic. in 6.
6 sequentibus etiam loquitur: Cum Iesu Chri-
sti (dicens) vices, licet immeriti, teneamus in
terris: nobisq. in Beati Petri persona sit di-
ctum: quodcunq. ligaueris super terram, li-
gatum erit in Cælis. sic Summi Pontifices.
& Gloss. in can. serpens 47. verbo. quod Deo, de
pœnit. dist. 1. dùm Ambrosij argumentum
illo tex. Cain sacrilegum fuisse, qui Deo cre-
7 didit mentiendum, ad Papam côuertit, quod
qui ei mentitur sacrilegus sit: ipse enim obti-
net (dicens) vicem Dei viuentis in terris. Qui
ergo nos carpere voluerit, quòd Summum
Romanum Pontificem (Vice Deum) nuncu-
pauerimus: Ipsum Summum Romanû Pon-
8 tificem carpserit, Sacrosq. Canones violaue-
rit. Est quippè Romanus Pôtifex Christi Vi-
carius, Petri successor. Idem Innocent. 3. lo-
quitur cap. licet in tantum 4. eod. tit. de trans-
lat. de eadem materia loquens, ac dicens: Si-
ne illius authoritate solui non potest, qui suc-
cessor est Petri, & Vicarius Iesu Christi.
Atq. etiam Ioann. XXII. in extrauag. cùm ad
Sacrosancta, vnica, de sent. excommunicat.
in princ. dicês: Ac ad Romani Pôtificis Chri-
sti Vicarij, successorisq; Petri clementiam.
Concilium quoq: Florentinum sub Eu-
genio IV. sequentibus statuit: Definimus, san-
9 ctam Apostolicam sedem, & Romanum Pon-
tificem in vniuersum orbem tenere primatũ;
& ipsum Pontificem Romanum, successorem
esse Beati Petri Principis Apostolorum, &
verum Christi Vicarium, totiusq. Ecclesiæ
caput, & omnium Christianorum patrem,
& doctorem existere, & ipsi in Beato Petro
pascendi, regendi, & gubernandi vniuersalê
Ecclesiam à Domino nostro Iesu Christo ple-
nam potestatem traditam esse. sic Concilium,
refertq; Eminentissimus Card. Belarminus.
tom. 1. lib. 2. de Romano Pontifice cap. 13. in
fi. Gloss. in Clement. dudùm 1. in princ. verbo
vndecunq; de iudic. dicens. Est enim Papa,
Vicarius illius, cuius est terra, & plenitudo
orbis terrarum. Christus autem verus Deus
10 est, Deus verus de Deo vero, vt in symbolo
sancta profitetur Ecclesia. Dei igitur Vica-
rius Summus Romanus Pontifex est. Eius
ergo vices gerit. Iure propterea Vice Deus
dicitur, qui Dei gerit vices.
11 Potestas autem, quam Romanus habet
Pontifex, atq; exercet, Dei potestas est, & si
data homini. Excipe Bonifacij Octaui dicta
in extrauag. vnam sanctam 1. de maiorit. &
obed. circa fin. inter comunes, dicentis: Est
autem hæc authoritas (Romani scilicet Pon-
tificis) & si data homini, & exerceatur per
hominem, non humana, sed potius diuina; ore
diuino Petro data, sibiq; suisq; successoribus,
in ipso, quem confessus fuit, Petra firmata, di-
cente Domino ipsi Petro: Quodcunq. ligaue-
ris, &c. Quicunq. igitur huic potestati à Deo
sic ordinatæ, resistit, Dei ordinationi resistit
sic Summus Pontifex.
Est itaq. diuina nô humana hæc potestas;
quia data à Deo, data a Christo, qui est verus
12 Deus Gloss. ibid. verbo est autem. Et sicut ani-
ma rationalis, & caro vnus est homo; ita
Deus, & homo vnus est Christus, vt in Atha-
nasij symbolo sancta profitetur Ecclesia.
Dei igitur potestas est, quamuis data homi-
ni, & per hominem exerceatur. Quemadmo-
dum itaq; quam exercet potestatem Sum-
mus Pontifex, Dei potestas est, & dicitur; atq;
propterea Dei potestatem exercere iure di-
13 citur, vnde Dei potestatem exercens scru-
pulo omni seposito, nec sanè iniuria, nuncu-
pari potest; Ita planè, quia Dei Vices in ter-
ris gerit, cuius Vicarius est, Vice Deus nec
iniuria, quin iure quam meritissimo nuncu-
pabitur. Faciat tibi hanc argumenti fidem
Gloss. in Prooemio Clement. per Ioannem 22.
14 verbo Papa, quæ sequêtibus loquitur. Papa,
id est admirabilis; & dicitur à Papè, quæ est
interiectio admirantis; & verè admirabilis,
quia vices Dei in terris gerit. vndè dicit ille
Anglicus in poetria noua: Papa stupor mun-
di, & circa finem: Qui maxima rerum.
quasi neuter es inter vtrunq; sic Gloss.
15 Dei ergo vices in terris gerit. Vice Deus
iure proindè appellabitur. Quemadmodùm
Vice Rex quis appellatur, nec sanè iniquè,
Quia vices gerit Regis; & vice Dux dicitur,
Quia Ducis vices gerit. Quam ob causam
igitur non eodem modo, qui Dei vices gerit
in terris, Romanus Pontifex, non & ipse vice
Deus nuncupabitur? Quia porrò non tan-
quàm ipse, sed tâquàm Deus facere videtur.
vt Gloss. loquitur, de Imperatore verba faciês
in tit. authenticor. verbo in nomine Domini
nostri Iesu Christi, argumento eorum, quæ
habet Celsus lib. 23. Digestorum in l. quod
meo, 18. ff. de acquirenda possessione, dicens:
16 Quod meo nomine possideo, possum & alieno
nomine possidere. Non enim muto mihi causã
possessionis, sed desino possidere, & alium pos-
sessorem meo nomine facio. Nec idem est pos-
sidere, & alieno nomine possidere; Nam is pos-
sidet, cuius nomine possidetur. sic Celsus.
17 Quæ igitur facit Papa (vt scilicet Papa) Do-
mini nomine facit. Deus ergo facere vide-
tur, quia ille vt Deus facit, Dei vices gerens.
Si ergo vt Deus facit; quid mirum si eius no-
men sortiatur, vt vice Deus nûcupetur? Nam
is facit, cuius nomine facit, vt non homo, sed
Deus ipse fecisse videatur. sequitur hanc sen-
tentiam doctissimus, atq; eruditissimus pa-
riter vir Tarantasiæ Archiepiscopus Anasta-
sius Germonius de sacrorum immunitate lib.
3. cap. 19. nu. 83. Concinitq; Pomponius ma-
gnus Iurecôsultus in l. in ædibus 9. §. quod fi-
lius, ff. de donationibus, in illis verbis: Quod

18 *filius familias patris iussu, ac voluntate do-*
nauit, perinde est, ac si pater ipse donauerit.
Quia ordinanti magis, atq; mandanti imputatur, quã facienti. Quam exercet authoritatem in vniuersalem Ecclesiam Summus Romanus Pontifex, Dei authoritate exercet,
Quia veri Dei vices gerit; eius igitur nomine
exercere dicitur. Non mirum est ergo si *vice*
19 *Deus* appelletur. Nam si ad quos sermo Dei
factus est, Dij iure nuncupantur. iuxta illud
20 Regij Citaredi psalm. 81. 7. *Ego dixi Dy estis,*
& fily excelsi omnes. ob officij dignitatem,
quo fungimini, vt non homines, sed Dij quidam terrestres esse videamini, vt *Genebrard.* ibid. glossam agit. Quæ sanè verba de se argumento de minori ad maius ducto *Io. 10.*
34. vsurpauit *Dominus* noster Iesus Christus,
qui est Sacerdos in æternum secũdùm ordinem Melchisedech. *psalm 109 5. & cap. per*
venerabilem 13. § sunt autem Sacerdotes,
21 *qui fily sint legitimi*, dicens: *Non ne*
scriptum est in lege vestra: quia ego di
xi Dij estis? Si illos dixit Deos, ad quos
sermo Dei factus est, & non potest solui
scriptura: quem Pater sanctificauit. & misit
in mundum, vos dicitis: Quia blasphemas:
Quia dixi filius Dei sum? Si non facio opera
patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio. & si mihi nõ vultis credere, operibus credite, vt cognoscatis, & credatis, quia Pater in
me est, & ego in Patre; sic Christus *Dominus.*
22 Summus Romanus Pontifex à *Deo* creatur,
can. 1. 23. dist. ibi; ui auctore Deo seruio,
(Ecclesiæ scilicet) vt eius vices gerat in terris. iure ergo *vice D. us* nuncupatur, quia Dei
opera facit, eiusq; nomine facit, ac vices gerit, ipsiusq. locum in terris tenet. Subueniant
(quæso) tibi Innocentij IV. in Generali Cõcilio Lugdunen. verba in *cap. pro humani 1.*
de homicid. in 6 dicentis: *Vnde nos eiusdem*
Apostoli (Petri scilicet) *effecti (licèt immeri-*
23 *ti) successores, & ipsius Redemptoris locum*
in terris (quamquam indignè) tenentes. Locũ
igitur Redemptoris (Christi Dei) tenet Papa. Ipsius itaq. locum tenens est. est ergo *Dei*
locum tenens. vices proindè gerit Redemptoris, & *Dei. Vice Deus* iure propterea nuncupatur, quia illius locum, & vices gerit. Eius
quippè Vicarius est. Audi Clementem V. in
Concilio Viennensi in *Clement. vnica, in*
princ. de iureiurand. sequentibus enim ille:
Romani Principes Orthodoxæ fidei professores sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cuius
caput est Christus Redemptor noster, ac Romanum Pontificem eiusdem Redemptoris Vicarium, feruore fidei, & claræ deuotionis
promptitudine venerantes. Sic Summus Pontifex. & Ioannes XXII. in *extrauag. Saluator*
noster 5. in princ de prabend. inter comunes.
sequentibus & ipse loquitur: *Romanus itaq;*
Pontifex, sicut eodem Domino disponente,
Vicarius eius in terris esse dignoscitur, sic &
24 *ipsius actibus (in quantum finit humana*
fragilitas) se conformare tenetur. Est proindè
Romanus Pontifex Christi Vicarius. eius
ergo vices gerit; vice est ergo Christus. caput verò Christi, Deus, vt Apostolus Paulus
loquitur *1. ad Corinth. 11. 3.* Dei propterea vi-
25 ces gerit. est ergo *Vice Deus* in terris. Vt eius
nomini conformetur, sicuti & eius actibus (in
quantum finit humana fragilitas) se confor-
26 mare tenetur. Quia eius Vicarius est, & vnũ
cum Deo tribunal habet, & efficit. Tribunal
porrò Papæ, Dei Tribunal est. Quemadmo-
27 dum Episcopi, eiusq; Vicarij vnum tribunal,
vnumq. consistorium est *cap. 2. in fin. de consuetud. lib 6. & cap Romana 3. in princ. de*
appellat. eod. lib sicuti verò non improbabitur, si vice Episcopus, Vicarius appelletur
28 Episcopi; quia eius vices gerit, & radiat fulgoribus Episcopalibus, ad *tex Clement. & si*
principales 2. vbi etiam *Gloss. de rescript.* ita
planè nec improbabitur si *Vice Deus* Papa
nuncupetur; qui Vicarius est Dei, eiusq; vices gerit in terris, & quo cum vnum efficit
29 Tribunal, vnum consistorium. Vndè vnus
ipse omnes dijudicat, ipse autem à nemine
iudicatur vnius Dei iudicio suppositus, cuius vices gerit. Sic Simmacus Papa can. alio-
30 rum 14. 9. q. 3. *Aliorum* (dicens) *hominum*
causas Deus voluit per homines iudicari; sed
sedis istius Præsulem suo, sine quæstione, reseruauit arbitrio. Antherius quoq; Papa can.
facta 15. ead causa, & q. *Facta subditorum* (inquit) *iudicantur à nobis, nostra verò à Do-*
31 *mino iudicantur.* Prima enim sedes à nemine iudicatur, ita ex dictis Bonifacij Martyria
Gratianus *can. si Papa 6. 40 distin.* dicentis.
Huius (Papæ scilicet) *culpas, istic redarguere*
præsumit mortalium nullus: Quia cunctos
ipse iudicaturus, à nemine est iudicandus. &
Gelasius Papa can. cuncta per mundum 17.
9. q. 3 Cuncta (dicens) *per mundum nouit*
Ecclesia, quod sacrosancta Romana Ecclesia
fas de omnibus habeat iudicandi, neq. cuiquã
de eius liceat iudicare iudicio. Siquidèm ad illam de qualibet mundi parte appellandum
32 *est, ab illa autem nemo est appellare permissus.* & Bonifacius 8 d. extrauaganti vnã sanctam 1. § *ergo si deuiat, de maiorit. & obed.*
inter comunes. *Si vero suprema,* (scilicet potestas Papæ, de qua loquitur) *à solo Deo, non*
ab homine poterit iudicari. & Gelasius Papa
can. Ipsi sunt canones. 16. ead. 9 q. 3. vt nullus
33 proindè sit, qui ei dicat, cur ita facis? vt *glos.*
loquitur *d. cap. quanto 3.* verbo *veri Dei, de*
translat Episc. & *tex.* vbi etiam *Gloss.* verbo
Deo. in can. quamuis. 22. de pœnit. dist. 3. quem-
34 admodùm nec Deo quis dicere potest: Cur
ita facis? *Iob. 9, 12.* Vniuersorum ipse dominus, omniumq. moderator. *2. Maccabeorum*
14. 35 Tantaq. connexio est inter Christum
35 Dominum, eiusq; Vicarium Summum Romanum Pontificem, vt vnum Ecclesiæ caput
efficiant, hic visibile, inuisibile ille. Alioquin
monstrum esset. Non mea hæc est cogitatio,
sed

sed eiusdem Romani Pontificis Bonifacij
Octaui *d. extrauag. vnam sanctam, § igitur.*
Audi illum sic loquentem, & digitum impone
ori tuo. *Igitur Ecclesiæ vnius, & vnicæ
vnū corpus, vnum caput, non duo capita quasi
monstrum, Christus videlicet, & Christi Vicarius,
Petrus, Petriq; successor, dicente Domino
ipsi Petro: Pasce oues meas. meas (inquit)
& generalitèr, non singulariter, has, vel illas,*
36 *p quod cõmisisse sibi intelligitur Vniuersas.*
Vt de necessitate fidei sit credere, omnẽ humanam
creaturã Romano Põtifici subesse, sicuti
Christo Domino. Definit hoc ipsemet
Bonifacius *d. extrauag. vnam sanctam in fine.* dicens: *Porrò subesse Romano Pontifici
omnem humanam creaturam declaramus, dicimus,
definimus, & pronunciamus omninò
esse de necessitate salutis.* Non mirum ergo si
Vice Deus Romanus Pontifex nuncupetur,
37 qui vices gerit in terris Christi Domini, &
Dei, qui Romano Pontifici hanc potestatem
omnes animas regendi commisit, vti Sixtus
4. *in extrauag. Et si Dominici, in princ. de
peniten. & remission. inter comunes, & glo.
fin. in d. extrauag. vnam sanctam,* sequẽtibus
loquens: *Christus committit Summo Pontifici
vices suas, vt habetur Matth. 16. & 24.
q. 1. Quodcunquè. Sed Christo data erat omnis
potestas in Cęlo, & in terra, Matth. 28. ergo
Summus Pontifex, qui est eius Vicarius,
habebit hanc potestatem, extra de translat.
episcop. d. c. quanto.* Confirmatq; argumẽtum
subnectens, rationemq; afferens, dicẽs: *Quia*
38 *Iesus Christus filius Dei, dùm fuit in hoc
Mundo, & etiam ab æterno naturalis Dominus
fuit, & de iure naturali in Imperatorem,
& quoscunq; alios, vt puta in personas, quas
creauerat, & donis naturalibus, & gratuitis
dotauerat, & etiam conseruabat. Et eadem
ratione, & eius Vicarius potest.* Rationemq;
39 subnectit: *Nã nõ videtur Dñs discretus fuisse
(vt cum reuerentia eius loquar) nisi vnicum
post se talem Vicarium reliquisset, qui hæc
omnia posset. Fuit autem iste Vicarius eius
Petrus Matth. 15. vltrà med. Et idem dicendum
est de successoribus Petri, cùm eadem
absurditas sequeretur, si post mortem Petri,
humanam creaturam à se creatam sine regimine
vnius personæ reliquisset, argum. ad
hoc suprà qui filij sint legitimi, per venerabilem
vltrà med.* sic Gloss.

40 Habet igitur Romanus Pontifex eandem
potestatem in vniuersam Ecclesiam, quam
Christus Dominus, & Deus, quia eius Vicarius
est, eiusq; vices gerit in terris. Ergo Vice
41 Christus, ergo *Vice Deus*. Christus enim
Deus est, Verbum Patris, Filius Dei, Verus
42 Deus, de Deo vero. Hinc sane est, quòd sicuti
in nomine Iesu omne genu flectitur, vt
Paulus ad *Philippens.* 2. 10. loquitur. Vt in nomine
Iesu omne genu flectatur, cœlestium,
terrestrium, & infernorum; ità pereque Summo
43 Romano Pontifici eiusdem Iesu Christi
Dei Vicario omne genu flectitur, quod post
Apostillam ad dictum locum Pauli aduertit
doctissimus ille Tarantasiæ Archiepiscopus
*Anastasius Germonius de Sacrorum immunitatibus
lib. 3. cap. 11. num.* 10. Quin *num. 9.
eod. cap.* sequentibus loquitur: *Est enim Ro-*
44 *manus Pontifex quasi Deus in terris, maior
quouis homine, plenitudinem potestatis obtinens,
cui necessariò omnes obedire tenentur:
Ipse etenim totius Orbis obtinet principatum,
totius Orbis Supremum Magistratum. Est*
45 *enim Petri successor, cui beato, æternæ vitę
Clauigero, terreni simul, & cœlestis Imperij
iura commisit Christus Dominus, proindè &
Christi Vicarius* Sic Germonius. Non mirũ
ergo si qui quasi Deus habetur, quòd Dei
Vicarius sit, eiusque vices gerat, *Vice Deus*
nuncupetur.

Hæc diximus, datum Epitetum tuendo,
rationesq; afferendo, vnde ad dandum illud
46 moti sumus. Verum & hæc, sicuti omnia nostra
iudicio, atq; correptioni subijcimus Sanctæ
matris Ecclesiæ Catholicæ, & Apostolicæ
Romanæ.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Prouerbium. Bibimus ex eadem cisterna venenum omnes.*
Quia post primi nostri Parentis Adæ peccatum mortis reatum incurrimus omnes.
2 *Mors omnes æqua lance rapit,*
Et quaq; ruit, furibunda ruit.
3 *Morimur omnes necessario decreto.*
Atq; irreuocabili sententia.
4 *Mors tributum est magni Dictatoris, à quo nullum priuilegium, & immunitas eximit.*
Et in puncto exsoluendum.
5 *Mortem contemnere in homine Christiano magnum constantia, ac fortitudinis signum.*
Maius tamen cauere, ne improuisa veniat.
Vigilandum itaq; n. 6.
7 *Somnus, peccatum est, atq; futurorum desidia.*
Et mortis imago.
Et quare somnus, atq; dormitio cum morte confunditur? n. 8.
8 *Locus Danielis 12. 2. ex hebręo perpenditur.*
9 *Euigilandum à somno peccati, dùm tempus est.*
Nam quod negligimus, per omnem æternitatem recuperare non licebit, n. 10.
11 *Locus Apocalypsis 10. 6. enucleatur, quòd tẽpus hoc præsens præteribit.*
12 *Vita præsens Mercatus est, ex Nazianzeno.*

13 Ex-

ARGVMENTVM.

Excomunicatus, qui in mortis articulo bis Sanctam Mariam Virginem, vt ei præsto esset, inclamauit, an pœnitentiæ euidentia signa ostendisse videatur, vt & absolui à censuris, atq; Ecclesiasticę tradi sepulturæ valeat? latè differitur, atq; plura de Virginis Mariæ deuotione.

RE-

RESPONSIO II.

1 Bibimus ex eadem cisterna venenum omnes, postquam vetitum pomum primus noster gustauit Parens. *In quacunq; enim die comederis ex eo, morte morieris.* Dominus Deus nunciauerat ei. *Genes.* 2. 17. Gustauit, comedit, morte morimur omnes.

2 *Illa rapit iuuenes, substulit illa senes.*
Quaq; ruit furibunda ruit, totumq; per orbē
Fulminat, & cœsis cœca triumphat equis.
vt *Ouidius* ad Liuiā de morte Drusi cecinit.

3 Morimur igitur omnes necessario decreto, tardiùs, aut citiùs. Qui sanxit legem infinitus est, nec circumscriptus loco, aut tempore; ita noluit determinari, aut terminari certis internallis. Indicta est, ac promulgata semel stricto imperio à supremo Tribunali, vniuersis, qui subsunt, irreuocabili sententia, natis, nascituris, primis, infimis, fœminæ, viro, homini, bruto, seni, iuueni, probo, reprobo. Suus cuiq; triens in hunc cen-

4 sum conferendus. Tributum est magni Dictatoris, à quo nullum priuilegium, aut immunitas eximit; nulla dies præscripta solutionis, singula momenta sunt: comparēdum quando citamur, præcisa mora, & in puncto.

5 Quarè magnum signum constantiæ, & fortitudinis in homine Christiano mortem contēnere; sed manus cauere ne improuisa sternat, & filum succidat. vt *Tullius* in emblemate 154. *Alciati*, philosophatur. Vigilandum itaq. ne sopore, Mortis fratre, corripiamur.

6 Sic Christus *Marci* 13. 33. nos admonuit: *Videte, vigilate, & orate; nescitis enim quando tempus sit.* consequentiam inferens num. 35. *Vigilate ergo, (nescitis enim quando dominus domus veniat: serò, an media nocte, an galli cantu, an mane) ne cùm venerit, repentè inueniat vos dormientes. Quod autem vobis di-*

7 *co, omnibus dico: Vigilate.* Somnus peccatū est, ac futurorum desidia. Qui dormit non operatur. Nihil operatur ad salutem qui peccato detinetur. Ipse somnus mortis imago est. vt dixit quidam.

8 *Stulte, quid est somnus? gelida mortis imago.* nec ab re dormitio ipsa cū morte cōfunditur. ita apud Danie. 12. 2. *Et multi de his, qui dormiunt in terra puluere, euigilabunt.* qui dormiunt, ex hebreo verbo (*Iesenim*,) dormiētes, mortuos vocat. perpendit hoc *Cornelius à Lapide in* 1. *ad Thessal.* 4. *vers.* 11. *nu.* 28. & apud *Ioa.* 11. v. 11. Christus Dominus noster mortuum Lazarum, dormientem vocat: *Lazarus amicus noster dormit, sed vado, vt à somno excitem eum.* quem à mortuis fœten-

9 tem quatriduanum, suscitauit. Euigilemus igitur & nos, dùm tempus est, à somno, quin non à morte peccati, & dùm tempus habemus operemur bonū. vt verbis loquar Apostoli Doctoris Gentium ad *Galatas* 6. 10. ne subito præoccupati die mortis, quæramus

10 indulgētiam, & inuenire nequeamus. Quod enim iam negligimus, per omnem æternitatem recuperare non licebit: quia breui finietur omne tempus viuendi, agendi, merendi.

11 *Iurauit Angelus*, (inquit Ioannes Apocalyps. 10. 6.) *per viuētem in sæcula sæculorum, quia tempus non erit amplius.* Sed æternitas, & æterna retributio eorum, quæ in tem-

12 pore hoc gerimus. Vita hæc mercatus est, in quo omnes opes, putà virtutes, comparare possumus; eo exacto nullus emendi, & cōparandi superest locus. Mercatus hic durat tantum vno die, putà vita nostra, quæ nō est nisi vnus dies, imo nisi punctus respectu æternitatis. Vide ergo, vt hoc die copiosè merceris, & lucra tua, in æternum duratura, adaugeas. ita ex *Gregor. Nazianzeno* in Iambicis, *Cornelius à lapide* in commentar. ad Epistol. Pauli *ad Galatas cap.* 6. *vers.* 10. *nu.* 107.

Quàm igitur intentos nos esse oporteat, vt ab omni peccati labe longe absimus, Factum quod narro exprimit.

Sacerdos quidam Theanē. diœcesis, quòd à Curia contumaciter diffugeret, funesto excōmunicationis fune ligatus fuit, atq; denūciatus. Intempestè propterea ab inimicis adortus, igneo globulo ex bellico tormēto excusso petitus, animam reddere coactus est. Percussus, bis Beatissimam Virginem Mariā, vt ei adesset, inclamauit, ac vitæ terminū fe-

13 cit. Ideo, cùm excomunicatione detineretur, proijciebatur, ne ecclesiastico humaretur sepulchro. Cui nempè non comunicauerant viuo, neq. mortuo comunicare debebant. ad regulam, quam tradit Innocentius III. in *cap. à nobis.* 28. *§ non obstat, de senten. excomunic. extrà can quicunq.* 37. *in fin.* 11. *quæst.* 3. *can. de comunione. 1. in fin.* 24. *q.* 2. In difficultatem propter hanc rem reuocabatur: ostendisset ne hic pœnitentiæ signa, vt absolui posset, atq; Ecclesiastica consequen-

14 ter sepultura donari? Consultus Ego, ostendisse affirmabam. Qui enim Beatissimā Mariam Virginem misericordiæ parentem inclamauerat, vt ei adesset, opemq; ferret; ad misericordiam vtiq; à Iustissimo Iudice eius filio consequendam interpellauerat; peccatorum itaq; eum pœnitebat, vt misericor-

15 diam consequeretur. Ostenderat ergo euidentia pœnitentiæ signa, vt absolui posset, atq; Ecclesiasticæ deindè sepulturæ donari: Vt idem Innocentius III. *d. cap. à nobis.* 28. *de sent. excommunicat.* decernit: *Potest tamen, (inquiens) & debet ei Ecclesia beneficio subueniri, vt si de ipsius viuentis pœnitentia per euidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendat.* sic Summus Pontifex Innocentius. *Gloss. in cap. ad hæc* 5. *verbo eijciant. extrà de priuileg.* & *in cap. si Ciuitas.* 17. *verbo sepeliri in fin de sent. excommunicat. in* 6. Idem Innocentius III. *in cap sacris.* 38. *in fi de sent. excom. Aegidius de ConinK de censur. disput.* 14. *dub.* 8.

nu.59.& num.66. Couar. in cap. alma mater
par.1.§.11.num.8.de sent. excomunicat. in 6.
Nauar. manuali cap. 26. num. 32. Antonius
Riceiullus Archiepiscopus Consentinus *tra.*
de personis extra gremium Eccles. lib.4. c.65.
nu.12.& seq. Barbos. in collectanea ad d cap.
sacris 38.nu.2. de sent. excomunicat. Sayrus
de censuris in Thesauro lib 2.cap 4.num.13.
16 Et quidem, vt altius à nobis veneraretur
Maria, totius boni plenitudinem in ea po-
suit Deus, vt per illam accipiamus. Testem
huius accipe *Bernardum* sermone de nati-
uitate Beatæ Mariæ.*col.* 3. sequentibus lo-
quentem: *Altiùs ergo intuemini quanto de-*
uotionis affectu à nobis eam voluerit honora-
ri, qui totius boni plenitudinem posuit in
Maria: vt proinde si quid spei in nobis est, si
quid gratiæ, si quid salutis, ab ea nouerimus
redundare, quæ ascendit delitijs affluens. &
paulò infra, inferens, dicit: *Totis ergo medul-*
lis cordium, totis præcordiorum affectibus, &
votis omnibus Mariam hãc veneremur, quia
sic est voluntas eius, qui totum nos habere
voluit per Mariam. ita Bernard. Totum igi-
tur, quod habere volumus, eoq; indigemus,
nos habere voluit Deus per Mariam. ad illã
17 ergo recurrendum, vt habeamus. sine qua
habere non possumus.
Recursum hic igitur ad Mariam habuit, vt
18 misericordiam inueniret, eamq. inclamauit.
Inuenit igitur. Hoc est enim misericordia, sm
S. Ambr. Nullũ relinquere in miseria, & nul-
lum miserum facere. vel vt *Glo.* super illud
Matth.5. *Beati misericordes.* inquit: Miseri-
cordia est dare, & dimittere. sequiturq. *Fr.*
Bernardinus de Busto in marial. p.4. ser.7. de
beatitudinib. Mariæ. par.5. circa fin. Si mise-
ricordiam innenit, pœnitentiæ vtiq. signa
euidentia ostendit, quod se suorum pecca-
19 torum pœnituit. peccati enim venia non da-
tur nisi correpto. regula *peccati venia. 5. de*
20 *regul. iur. in 6.* Nec mireris si tam celeriter
peccatorem excomunicatione ligatum, te-
ceperit misericordiæ Parens. Peccatorum
quippe ipsa Aduocata est, sub eius idcirco
tutela peccatores sunt, atq; ab ea agnoscun-
tur. Audi quæso quid de ea Deuotus Abbas
Ludouicus Blossius in monili spiritnali *cap.1.*
circa fin. ex Beata Geltrude *lib 4. diuinarum*
insinuat. cap.49. refert, dicens: *Beata Geltru-*
21 *dis aliquando vidit accurrere sub clamidem*
dulcissimæ Genetricis Dei Mariæ veluti be-
stiolas quasdam diuersi generis, per quas si-
gnificabantur peccatores specialem deuotio-
nem ad illam habentes. Has omnes mater mi-
sericordiæ benignè recipiēs, & quasi sub pal-
lio suo protegens, delicata manu sua singulas
contrectabat, deliniebatq. & ipsis amicabili-
ter blandiebatur, quemadmodum quis blan-
diri solet catulo suo. Ac per hoc manifestè in-
sinuabat quàm misericorditer suscipiat om-
nes inuocantes se, & quàm materna pietate
defendat sperantes in se; etiam eos, qui adhuc
peccatis impliciti sunt; donec illos filio suo re-
conciliet verè pœnitentes. his Blosius.
Si ita affecta est erga peccatores B. Vir-
go, vt eos sub pallio protegat, eisq. blandia-
tur, eosq. tuetur, atq. inuocata defendat;
Quid miraris, si inclamata, in tam subitæ ne-
cessitatis periculo, inuocanti peccatori af-
22 fuerit, eiq. misericordiam impetrarit? Neq.
porrò tam euidētiùs suæ pœnitudinis signũ
dare potuit, quàm inuocare Mariam, vt præ-
sentaneo periculo occurreret; seq; à peccato-
rum nexibus, quibus tenebatur, sua solueret
23 protectione. Omnia enim possibilia sunt illi.
Marci 14.36. Quia omnia dedit ei filius in
manus. *Ioan.* 13.3. diceteq. iure valeat, quod
24 & Sanctus Patriarcha Ioseph. *Genesis* 39.9.
mulieri illi dixit: *Ecce Dominus meus omnia*
mihi tradidit, nec quicquam est, quod non in
mea sit potestate, vel non tradiderit mihi.
quod de Beatissima hac Virgine adnotat
Frater Bernardinus à Busto in mariali par.
9. sermon.2. in 8. *assimilatione. Maria terra.*
§.*tantam autem in fin.* Verè etenim rerum
omnium conditarum Domina facta est, cùm
Creatoris Mater extitit, vt *Damascenus* lo-
quitur *de fide orthodoxa lib.4. cap.* 15. nec
mirum (secundum eundem ibidem) si Marię
nomine donata fuit, quod Dominam signifi-
cat, & ab Anna, quæ gratiam sonat, nata fue-
rit: quasi gratiarum Domina: vt omnes per
illam apud pientissimum Patrem gratiam
25 inueniant. Quemadmodum autem, Aposto-
lo teste 1. ad Corinth.12.3. *Nemo potest di-*
cere Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.
quod videlicet: nemo absq. gratia Christi, &
Spiritus sancti possit per veram fidem, & piũ
affectum serio, & ex corde inuocare Domi-
num Iesum, illumq. confiteri esse Dominũ,
& Redemptorem nostrum; aut etiam dicere
in corde suo, & cogitare aliquid de eo, quod
in suo gradu, & ordine ad remissionem pec-
catorum, gratiam, & finem supernaturalem,
id est ad beatitudinem, conferat, & disponat.
vt ex *Anselmo*, & *Ambrosio* loquitur *Corne-*
26 *lius à lapide* in eundem locum. Vt sola ipsa
sanctissimi nominis Iesù inuocatio signum
sit euidens pœnitentiæ. non enim vocatur
Iesus, nisi vt saluet. sic enim Angelus ad *S.*
Ioseph. *Matthæi.* 1.20 de Christo loquens
ex Maria genito. *Ioseph fili Dauid, noli time-*
re accipere Mariam coniugem tuam; quod
enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.
pariet autem filium, & vocabis nomen eius
Iesum: ipse enim saluum faciet populum suũ
à peccatis eorum. Saluum autem à peccatis
facere, Dei est. Iob. 14.4. *Quis potest facere*
mundum de immundo conceptum semine? nõ
27 *ne tu, qui solus es?* Solus enim Deus peccata
dimittit: *Quis potest dimittere peccata nisi*
solus Deus? Lucæ 5.21. vt Pater *Barradius in*
Euangelia. tom. 1. lib.8. cap.6. verbo. *& voca-*
bis nomen eius commentatur, & *Seuer.* apud
Sanctum Thomam in catena aurea. in verbis
illis:

illis à peccatis eorum. *Esse Deum, qui peccata donat, si Christianis non credis, crede infidelibus, vel Iudæis à gentibus:* nemo potest dimittere peccata nisi solus Deus. Iesum igitur inuocans, vt saluetur inuocat. pœnitet ergo

28 go se peccatorum suorum. Aduertit in hisce nostris terminis, imo maioribus, de meretrice, quę vulneribus confossa, & mortua in domo cuiusdam amici sui reperta fuerat, & in paschate confessa; ex præsumptione inuocationis nominis Iesu sanctissimi, potuisse Ecclesiasticę tradi sepulturæ, quod ex ipsa inuocatione tam sāctissimi, ac vberrimi nominis, (quando nō est aliud nomen sub Cęlo, in quo nos oporteat saluos fieri *Act. 4. 12.*) satis euidentia pœnitentiæ signa ostenderit. *Martinus Nauar. cons. 5. in priuari de-*

29 *beat sepultura. n. u. 3. lib. 3. de sepultur.* dum præsertim de contrario non constat. ex *Gloss. recepta in cap. ex parte. 11. verbo communi-*

30 *cabatur de sepultur.* cùm aliàs in hoc melior pars (quod videlicet cum peccatorum pœnituerit) præsumenda sit. vt in hisce nostris terminis, excommunicationis sunt licati, atq; denunciati, sequitur *ConinK. d. dub. 8.*

31 *disput. 14. nu. 66.* Ita plane nemo poterit dicere (Sancta Maria Domina mea) nisi in gratia Spiritus sancti, ore, corde, & opere eam pronunciando, vt ex *Alexandro de Ales* in terminis de inuocatione nominis Mariæ, & vtilitatibus, quæ ex ea percipiuntur. sequitur *Pater Pelbartus in Stellario Corona Beatæ Mariæ Virginis lib. 6. par. 1. art. 3. vers. sicut namq. fol. mihi 111.*

Inclamauit igitur hic Sanctam Mariam,

32 pœnitentiæ ergo euidentissima signa dedit. Signum namque est, quod præter sui cognitionem, alterius etiam cognitionem inducit. Veluti fumus, signū ignis est: ipsius enim cognitio, cognitionem ignis, etiam occulti, facit. vt *Cardin. Tolet. in introduct. in dialecticam Aristotelis lib. 1. cap. 11.* loquitur. argumēto *tex. in can. quisquis rebus. 1.* ex verbis Augustini ibi: aut aliquid significat, aut flagitiosius est *41. dist.* & *Gloss.* ibidem verbo *significat.* idem *Card Tolet. Instruct. Sacerdotal. lib 2. cap. 15 nu. 3.* impressionis Romanæ. *Franciscus Victoria in summa Sacramentorum de Sacrament. in genere. q. 1.* ex Augustino. 2. *de doctrina Christiana* dicente: Signum est, quod præter speciem, quā ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire. quod est relatum à Gratiano *can signum est. 33. de consecrat. dist. 2.* præter itaq; hanc exteriorem inuocationem, indicauit vtiq; se pœnitere suorū peccatorū. Inde qnippe ipsam Sanctam Mariam inuocanit, vt suo adesset auxilio, sibiq; misericordiā

33 impetraret. Qui igitur Misericordiam expofcit, ostendit se vtiq; peccatorum, quorum misereri postulabat, pœnitere, illaq; non placere amplius, velleq; ea confiteri, si posset. sic

34 hoc manifestum ex verbis illis *Matth. 15.*

21. mulieris Cananitidis ad Christum: *Miserere mei Domine fili Dauid: filia mea male à Demonio vexatur.* Iam à finibus illis egressa erat, & errorem Tyriorum, ac Sydoniorum loci, ac fidei commutatione dimiserat. vt *Hieronym. lib 2. commentar. in Matthæ. 15* loquitur. Dimiserat itaq; perfidiam, quæ misericordiam exposcebat. non enim misericordiā peteret, si fidem non haberet. neq; misericordiam mereretur, si impœnitens fuisset. secundum D. Augustin. relatum *can. non potest esse 28. in fi. 23. q. 4.* In ipsa igitur sola Mariæ inuocatione, euidentia pœnitentiæ ostenditur, na. non indignus ergo factus est, quin ei absolutio concedatur, & post illam Ecclesia-

35 sticæ sepulturæ tradatur. Neq; enim in dubium reuocandum est, quin præstiterit sepiam, inuocata misericordiæ Mater Maria, atq; hanc cum illo fecerit charitatem, pietatemq; quod ab erroris sui semita peccatorē reuocarit. iuxta Clementis III. axioma in *ca.*

36 *inter opera 10. de sponsalib* dicentis: *Inter opera charitatis non minimum est, errantem ab erroris sui semita reuocare.* idem *can. tria sunt genera. 2. in fin. 45 dist.* sequiturq; perpensionem hanc de Beata Maria, ex *Alberto* super missus est *cap. 112. Frater Bernardinus de Busto in mariali par. 4. sermon. 7. part. 5.*

37 Quam ergo filius contulit misericordiā, ipsa mater contulit, quæ filium nobis genuit; & in illo omnia nobis donauit. ad *Roman 8. 32.* vt idem de *Busto ex eod. Alberto eod. loco* aduertit. iuxta illud Apost 2. ad Corinth 5, 10.

38 *Et ego si quid donaui, propter vos in persona Christi.* ac si ipse Christus donaret. vt exponit *S. Augustinus lib. 2.* contra epist. Parmeniani. relatus *d. can non potest. 28. § precepta in fin. 23. q. 4.* Propter Christum igitur misericordiam cum illo fecit Misericordiæ Parēs Maria, quam ille extrema necessitate pressus inclamarat. ostendit proinde euidentia pœnitentia signa, qui Mariam, vt ei adesset, in-

39 uocauit. Et quidem iure ad Mariam liberius accedit peccator: Nam & si ipsa Christum fratrē nobis dederit, in ipso tamen Maiestatem veremur diuinam: *quod licet factus sit homo* (vt Bernardus *d. serm. in natiuitate B. Mariæ* loquitur) *mansit tamē Deus.* subdens: *Aduocatum habere vis ad i sum? Ad Mariā recurre; Pura siquidē humanitas in Maria; non modo pura ab omni contaminatione, sed & pura singularitate naturæ. Nec dubius dixerim, exaudietur & ipsa pro reuerētia sua. Exaudiet vtiq. matrem filius, & exaudiet filium Pater. Filioli, hæc peccatorum scala, hæc mea maxima fiducia est, hæc tota ratio spei meæ.* sic Bernard. Ad Mariam idcirco recurrit hic, quia fiduciam apud illam habe-

40 bat, quæ peccatorum est Aduocata; & ideo ad Cœlestem patriam translata, vt fiducialiter ad Deum pro peccatoribus intercedat. Testatur hoc Sancta Mater Ecclesia in secretā in Missa peruigilij Assumptionis eiusdem

B Vir-

Virginis Mariæ, quæ sequentib. fatur.
Munera nostra Domine apud Clementiã
tuam Dei genetricis commendet oratio; quam
idcirco de præsenti seculo transtulisti, vt pro
peccatis nostris apud te fiducialiter interce-
dat. Habebat itaq; fiduciam magnam ad Ma-
riam, vt illa pro ipso fiducialiter intercede-
ret: interpellauit idcirco illam, vt adesset. pœ-
nituit se vtiq; peccatorum suorum. Euiden-
tia proinde pœnitentiæ signa dedit. Incla-
met ergo peccator, & Mariam inuocet, vt
41 misericordiam impetret. In misericordia
enim coronauit eam Dominus, iuxta illud
psalm. 102.4. *Qui coronat te in misericordia,*
& miserationibus. quæ de hac sanctissima
Virgine Dei Genitrice Domina nostra per-
pendit de *Busto eod. loco.* Regina est ergo Mi-
sericordiæ, cuius caput Misericordiæ coro-
42 na redimitum est, misericordia autem dici-
tur in habitu, miseratio in effectu. vt Pater
Franciscus de Puteo Carthusian: in catena
aurea in psalmos in eund. locum aduertit.
Laudent itaq; illam omnes filij Adæ, quia
per Mariam misericordiam consequuntur à
peccatis eorum. Alij nempe omnes, quia viti
sunt misericordiæ, comparationem habent
ad misericordiam per modum participa-
43 tiuum, & accidentalem: Maria autem per
modum Originis essentialis, & per modum
44 matris. Conuenientia autem essentialis im-
proportionabiliter excedit modum inhærē-
tiæ accidentalis, secundum sententiam Phi-
45 losophi 1. *posterior.* Ergo Beatissima Virgo
improportionabiliter excedit in misericor-
dia vniuersos. vt *Albertus Magnus d.c. 112.*
super Missus est argumentatur. sequiturq de
Busto in marial. d. sermon. 7. par. 5. In ipso
ergo Mariæ nomine, quam optauit miseri-
cordiam, consequutus fuit. pœnituit se igitur
peccatorum suorum. alioquin misericordiã
consequutus minime fuisset. pœnitentiæ er-
46 go euidentia ostendit signa. debetur ergo ei
absolutio, vt ecclesiasticæ tradi valeat sepul-
turæ cadauer eius. quod adnotauit *Couar. in*
d. cap. alma Mater. par. 1 d § 11. nu. 8. & plu-
ribus *Ricciullus d. lib. 4. de personis extra gre-*
mium cap. 65. à nu. 12. cum seq Barbosa d. ca.
sacris nu. 2. Nauar in can si quis. 2. nu. 15. de
pœnitent distinct. 7. & manuali d. cap. 26. n.
32. Bonacina tom. 1. de censuris disput. 2. de
47 *excomunicat q. 2. punct. 3. §. 3. num. 7.* Neq;
enim hæc signa, quibus pœnitere peccatorē
ostenditur, licet (vt signa) euidentia sint, vt
saluari ęstimetur peccator, atq; absolui pos-
sit, & Ecclesiasticę tradi sepulturæ, non tamen
certam dant euidentiam affirmandi, illum
esse iam saluum, cùm certitudo hęc sine Dei
speciali reuelatione haberi minimè possit.
48 quod nemo certò sciat se gratiam gratum
facientem habere. iuxta illud Iob. 9. 21. *Et si*
simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima
mea. quem locum vsurpauit Innocẽtius III.
in *cap. fin §. porrò cùm ab eo de purgat cano-*
nica: & ex Hieronymo Gratianus in *can. si*
enim (inquit.) 45. §. eligat aduersarius. de pœ-
49 *nit. dist. 2.* & Ecclesiastes 9. 1. illud: *Nescit*
homo vtrum amore, an odio dignus sit. quia
certitudinalem de isto notitiam non habet,
videlicet: vtrum amore, vel odio dignus sit.
hoc inquam nescit homo, quamuis virtuo-
sus, ac sapiens sit: quoniam nescit, an sit in
charitate, & statu salutis, an in peccato mor-
tali. Sicque ignorat an mereatur; & dignus sit
amari à Deo, an odio haberi ab eo. Et quã-
uis experiatur se Deum diligere, ignorat ta-
men, an diligat Deum charitate infusa, an so-
lum naturali, & acquisito amore, eo quod tã-
ta sit similitudo, & conuenientia actuum ha-
rum duarum dilectionum, quòd homo non
valet inter eos certò discernere, vt communi-
ter dicunt Doctores. vti in dictum locum
commẽtum agens *Dionysius Carthusianus*
loquitur. Rationem reddit S. *Thomas. par. 2.*
50 *q. 112. art. 5. in corpore.* Quia, Principiũ gra-
tię, & obiectum eius est ipse Deus, qui prop-
ter sui excellentiam est nobis ignotus. Secũ-
dum illud *Iob. 36. Ecce Deus magnus vincēs*
scientiam nostram. & ideo eius pręsentia in
nobis, & absentia per certitudinem cognosci
non potest. secundum illud Iob. 9. *Si venerit*
ad me non videbo eum, si autem abierit, non
intelligam. Et ideo homo non potest scire
per certitudinem vtrum ipse habeat gratiã.
secundum illud 1. *ad Corinth.* 4. Sed neq; me
ipsum iudico, qui autem iudicat me Domi-
nus est. sic S. Thomas. sequiturq; Doctissimus
Nauar. d. can. si quis 2. de pœnit. dist. 7. nu. 17.
51 *&* 18. addens: quod beatus ille Hilarion,
Hieronymo autore, iam iã efflaturus animã,
dixit ei: *Egredere quid times? egredere quid*
dubitas anima? Septuaginta propè annos ser-
uisti Christo, & mortem times? Per quod
constat, etiam virum illum Sanctissimũ, post
tot annos pœnitentię, vel etiam benè meri-
torum, de suę animę salute, de sua eterna
gloria nõ omnino securum fuisse. sic *Nauar.*
52 Certitudinem igitur de salute animę ha-
bere nemo potest, absq; Dei reuelatione; cõ-
iecturaliter tamen per signa haberi poterit.
secundum S. *Thom d. art. 5. in corpor. Sacrũ*
Tridentin Concilium sess. 6 cap. 12. & can. 15.
colligiturq; ex illa ad Roman. 11. 20. *Tu au-*
tem fide sta, noli altum sapere, sed time. & ad
Philippens. 2. 12. *Cum metu, & tremore ve-*
stram salutem operamini. Martinus Beca-
nus. *in sum Theologiæ par. 1. cap. 14. de præ-*
destinatione. q. 4 nu. 6. in 3. certitudine. Inter
53 hęc autem signa, vnum agnoscitur, ac pręci-
puum; intima erga Virginem Deiparam, quę
mater est electorum, atq; viuentium, deuo-
tio. Confirmat hanc propositionem, & ex sa-
cris paginis, & Patrum auctoritatibus, ac ra-
tionibus P. *Pelbartus in stellario Corona*
Beatæ Mariæ Virginis lib. 13. par. 2. art 1. se-
quiturq; non minori apparatu Pater *Petrus*
Antonius Spinellus è Societate Iesu *de lau-*
dibus

dibus Beatæ Mariæ c.34 §.Deiparæ deuotio signum est prædestinationis.à num.18.ad 24. Nomen igitur interpellare Virginis Ma-
54 riæ,signum,nec vulgare erit,saluari velle interpellantem eius intercessione. Facit hoc manifestum *Germanus Patriarcha* sermone de Zona Virginis, sequentibus loquens. *Quomodo corpus nostrum vitalis signũ operationis habet respirationem: ita & sanctissimum tuum nomen Virgo beatissima, quod in ore seruorum tuorum versatur assiduè, in omni tempore,loco,& modo,vitæ,lætitiæ, & auxilij non solum est signum, sed & etiã procurat,& conciliat.* ita Germanus. eumq; refert quoq; *Spinellus d. cap.34.nu.20.* Si itaq; saluatur; & in peccatis est: pœnitere vtique
55 eum oportet suorum peccatorum. sine qua nemo saluatur. iuxta illud Saluatoris nostri Lucæ 13.3. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis.* Est ergo euidens pœnitentiæ signum Virginis Beatissimæ Mariæ interpellatio. Interpellauit hic Sacerdos bis Virginem Mariam glandula petitus ignea ex tormento excussa. Signa ergo euidentia dedit se suorum pœnitere peccatorum. Dignus est itaq; vt absoluatur, Ecclesiasticæve
56 eius cadauer sepulturæ tradatur. Atq; ita Sacram declarasse Congregationem in vna Nolana 19.Iulij 1619. Excomunicatum, qui in mortis articulo dixit: (*confessione, Madonna Santissima aiutame*) ecclesiasticæ sepulturæ tradi debere. refert ex *Sellio in select. canonic. cap.10.num.20.* etiam si alternatiuè protulerit, confessionem petendo, vel Beatissimam Virginem inuocando. ex *eodem c. 92.nu.14. Barbosa in collectan. ad Sacrum Concilium Tridentin. sess.25.cap.3.nu.15. & cap.13.nu.23. eadem sessione.*

Atq. ita ex his, iudicio non abiecto meliori, respondendum censuimus, &c.

57 Expostulauit à me votum Illustrissimus Dominus meus Dominus Antonius de Peuo, nunc meritissimus Archiepiscopus Surrentinus, cùm primum Polinianen. Ecclesiã obtinuisset. Fuitq; Sacerdos hic absolutus, Ecclesiasticæq; traditus sepulturæ. Quia autem res peregrina est, nec passim obuia; volui hæc pauca in vnam consonantiam redigere. An autem è re, tuum esto iudicium benignissimè Lector.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Res est satis difficilis, ac labore plena inuestigare sapienter de omnibus, quæ sub Sole fiunt.*

2 *Locus Ecclesiastes 1.13. perpenditur, & n.17. eodem cap. n.4.*

3 *Scientia acquisita quomodo mala dicatur.*

5 *Factum proponitur.*

6 *Renunciatio facta ab ingressuro religionem, etiam animo ingrediendi, non illam exquirit solemnitatem, siuè formam, quam Sacrum Concilium Tridentinum c.16. sess.25. de regularib. in nouitijs antè professionem exquirit.*

Referuntur Sacræ Congregationis declarationes.

Licèt alij contrariam sequantur sententiam, n.7.

Verùm prior magis sequuta, atq; conformior verbis, mentiq; Sacri Concilij, quod de nouitijs loquitur.

8 *Renunciatio facta ab ingresso non seruata forma Sacri Concilij nulla est, & inualida.*

Etiam piæ causæ fauore.

Etiam Sacramento firmata, & num.45. & 48.

Etiam si dispositioni Concilij sit renunciatum.

Neq; firmitatem obtinet, quòd post multa tempora professio sequatur, n.59.

9 *Professio si ex aliqua causa post expletum nouitiatus annum differatur, nihil refert, quin renunciatio firma sit. iuxta Sacri Tridentini Cõcilij formam facta. & n.54.*

Et potest differri professio ex causa, etiam post annum. n.58.

10 *Notario de his asserenti, quæ ad suum spectant officium, fides adhibetur.*

Quia iuramento firmauit, se fideliter in illo gesturum.

11 *Antianitatis prærogatiua à die suscepti habitus currit.*

12 *Antianitatis nomen, hoc significat, priorem esse in ordine, vel Religione.*

13 *Sacrum Concilium Tridentinum, dispositione emanata cap.16. sess.25. de regularib. indemnitati consulere voluit ingressorum quoad renunciationes emittendas.*

Ne inuoluntariè postmodùm profiteri cogerentur.

Et formam indicit omnino seruandam, num.60.

14 *Molfesius notatur, quod sua sententia palinodiam cecinit, rationibus deterritus Nauar. Cons.81. & 82. de regularib.*

15 *Ioannis Mariæ Nouarij sententia notatur, atq. reijcitur vti contraria Sacri Tridentini Concilij verbis, & menti, & n.24.*

Atq. etiam à Sperello notatur.

16 *Tempus duorum mensium à Sacro Concilio præfixum ante professionem emittendam, ad renunciandum bonis à nouitio, habet suam latitudinem, neq. in indiuisibili consistit: sed totum ad nouitij fauorem excurrit. n 17. & n.27.*

Attento potissimùm Sacri Concilij loquendi modo. n.22.

18 Tempus totum in fauorem decurrit eius, qui in tempore aliquid facere, vel soluere promisit.
Quod & in stipulationibus currit. n. 19.
Neq. interim stipulatio cõmittitur. n. 20.
21 Dies pars stipulationis est: sicuti summa.
23 Adiectiuum (proximus) perpenditur.
Et dictio intrà.
25 Forma præcisè seruanda.
Vt in his, quæ sunt de forma, seruetur rigor. n. 26.
Factum proinde, forma seruata, firmum erit. n. 28.
29 Dictio (Nisi) aduersatiua est, & pro (si non) exprimitur.
Præsertim si post negatiuam sequatur. nu. 30.
Facitq; dispositionem conditionalem. & conditionem dispositioni inurit. n. 31.
Vt transferat onus probandi in aduersarium. n. 32.
32 Renunciationem factam fuisse in tempore à Concilio statuto dicens, probare tenetur.
Atq; solemnitates intercessisse ab illo requisitas.
Quia dispositio Concilij conditionalis est. num. 33.
34 Negatiua potentior est ad negandum, quàm affirmatiua ad affirmandum.
Est enim negatiua malignantis naturæ.
35 Milites Hierosolymitani sunt verè Religiosi, tria vota profitentes religioni substãtialia.
Vnde habet in eis locum dispositio Sacri Concilij Tridentini cap. 16 sess. 25. de regularib.
Atq; etiã dispositio eiusdẽ c. 15. ead. sess. de professione post annum expletum nouitiatus emittenda, n. 36.
Neq; ratio vlla est quin hi Milites cõprehendantur, cùm Sacrum Concilium diffusè de regularibus omnibus loquatur. num. 38.
Potissimum cùm dispositio Sacri Concilij sit fauorabilis, non odiosa. n. 39.
37 Sacrum Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 15 & 16. de regularibus locum habet in omnibus religionibus, in quibus tria vota substantialia emittuntur.
40 Milites Hierosolymitani comprehenduntur in decretis Sacri Tridentini Concilij, etiam vbi de eis non sit expressa mentio, nisi specialiter priuilegijs post Concilium potiantur. declarauit Sacra Congregatio.
Quemadmodùm comprehenduntur decreto eiusdem Concilij ead. sess. 25. c. 19. de nullitate professionis intra quinquennium dicenda. n. 42.
Ratio affertur. n. 43.
41 Odia restringi, fauores conuenit ampliari.
44 Pronomen (Quicunq;) omnes comprehendit.
46 Iuramentum iniquitati præsidium præstare haud debet, neq; vinculum iniquitatis esse.
Et regulam accipit ab ipsomet actu, cui adijcitur. n. 47.
Easdemq; conditiones recipit, quas actus, cui accedit, & quemadmodùm actus nullus efficitur, factus contrà formam præscriptam, ita & iuramentum nullum euadit. n. 48.
49 Nouitius anno expleto nouitiatus, vel debe admitti ad professionem, vel expelli.
Non tamen quicquam disponit Cõcilium si professio differatur. n. 50.
51 Lex quod non dicit, neq; nos dicere debemus.
52 Professio tacita ex quibus inducatur.
53 Professionem tacitam Sacrum Concilium non abrogauit.
54 Renunciatio à nouitio contra formam Sacri Concilij facta, non inde sit valida, quod professio longè post annum nouitiatus sequuta fuerit.
55 Exceptio per excipientem probanda, & num. 57.
56 A Regulis iuris discedendum minimè est, nisi quatenus per ius ipsum exceptum fuerit.
61 Renunciatio inualidè facta firmitatem non obtinet ob tacitam professionem.
Vt etiam post obitum dicti sic professi de nullitate dici valeat, ad restitutionem bonorum.
Neq; etiam per professionem sequutam post multa tempora expleto nouitiatu. num. 62.
63 Renunciatio seruata forma à Sacro Tridentino Concilio præscripta facta, firmitatem non obtinet, nisi professio subsequatur.
Infirmatur verò si nouitius vel abierit, vel obierit ante professionem emissam. num. 64.

ARGVMENTVM.

Renunciationem à Nouitio factam forma à Sacro Tridentino Concilio *cap. 16. sess. 25. de regularib.* præscripta, non seruata, inualidam esse pluribus deducitur. Et quid in Militibus Sancti Ioannis Hierosolymitani? Et an quoq; re-

nun-

nunciatio ab ingressuro facta, eandem formam à Sacro Concilio præscriptam, exquirat? Et quid si professio post multa tempora, expleto probationis anno, fiat?

RESPONSIO III.

1 RES est satis difficilis, ac labore plena inuestigare de omnibus, quæ sub Sole fiũt; quin occupatio pessima nuncupatur de omnibus inuestigare sapientèr. Sic Sapiens ille quondam ditissimus, ac Sapiẽtissimus Rex Salo-
2 mon, *Ecclesiastes* 1.13. dixit: *Ego Ecclesiastes fui Rex Israel in Hierusalem, et proposui in corde meo quærere, & inuestigare sapienter de omnibus, quæ fiunt sub Sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filijs hominum, vt occupentur in ea.*
Quia profectò, vt *Lyranus* ibidem expli-
3 cat: *Licet scientia acquisita sit bona, et per cõsequens occupatio ad eam consequendam est bona per se, dicitur tamen mala per accidens inquantum habet laborem, & afflictionem Studij annexam, vel quia est impeditiua maioris boni, scilicet deuotionis, & orationis.* Sic Lyranus. Rationemq; reddit peroptimã *Gloss. interlinearis* ibidẽ: *Quia* (dicens) *quãto plus inquiritur, tanto plus dubitatur.*

Non absimile igitur nobis accidit in facto hoc, de quo disputationem instituimus; si laborem addimus, atq; animi distensionem, (vti ex Græco Theodotion, verbum illud (*occupationem*) transtulit) quod videlicèt in varias solicitudines mens hominis distencta lanietur, vt propositorum veritatem inquirat. vt *Gloss. ordinaria* ibidem aduertit. Fitq; perspicacius ex his, quæ ipse idẽ Rex Salomon *eod. cap.* 1. 17. addit, sequentibus loquens.
4 *Dedi cor meum, vt scirem prudentiam, atq; doctrinam, erroresq; atq; stultitiam; & agnoui quòd in his quoq; esset labor, & afflictio Spiritus: eò quod in multa sapientia multa sit indignatio, & qui addit scientiam addit & laborem.* Siue vt alij vertunt: & *dolorem.* Quia nimirum ad sapientiam per tormenta quædam, & intolerandum laborem, iugi meditatione, & studio peruenitur. secũdum *Gloss. ordinariam* ibidem. Vel etiam vt *Gloss. interlinearis* loquitur: *Quantò magis quis sapientiam de diuinis assequitur, eo magis vitijs subiacere indignatur, & procul esse à virtutibus, quas requirit.* Et ibidem Dionys. Carthusianus.
5 Factum ergò, quod proponitur tale est, sicuti & à Rota in vna *Meliuitana antianitatis* 23. *Ianuarij* 1634. *apud Illustrissimum Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis.* 422 *par.* 2. proponitur.

Magnus Magister Sacræ Militiæ Ordinis Hierosolymitani vigore facultatis sibi à Capitulo Generali eiusdem Militiæ concessæ, recipiendi decem Fratres minoris ætatis, etiam absentes; recepit de mense Maij 1588. in Lingua Italiana D. Equitem Antoniũ Pappacodam nobilem Neapolitanum in gradu Militum cum prærogatiua antianitatis a die completi septemnij suæ ętatis; soluendo, vt moris est, Passagium comuni ęrario, & faciẽdo, atq; exhibendo Nobilitatis probationes iuxta formam statutorum dictę Religionis. Qui finito septemnio suscepit habitum, & cùm esset annorum quindecim, die 11. Augusti 1601. Neapoli renunciationem fecit omnium suorum bonorum, tàm paternorũ, quàm maternorum, aliorumq; ad fauorem D. Scipionis Pappacoda eius germani, reseruatis sibi dùmtaxat annuis ducatis 260. tertiatim soluendis per dictum Scipionem fratrem, manu Notarij publici Ioannis Iacobi Benincasa. Et nihilominus anno 1622. quinto decimo Martij eandem donationem, siue renunciationem, & cessionem eodem modo, quo primam anno 1601. ratificauit, reseruatis sibi eisdem annuis ducatis 260. manu Notarij Martij de Griso. Anno verò 1634. solemnem professionem in eadem Religione emisit. Post sex annos (anno videlicet 1640.) D. Scipio. Pappacoda eiusdem germanus Præses Regiæ Cameræ Summariæ, vitæ terminum fecit. Hanc ob causam, ad emissam bonorum renunciationem quasi postliminio, Dominus Frater Antonius vult reuerti, siue eius Religio, quòd nulla illa fuerit, atq; inualida, non seruata forma à Sacrosancta Tridentina Sinodo data *cap.* 16. *sess.* 25. *de regularib.* In difficultatem proindè itum est: Iure ne ad renunciationem semel anno 1601. factam, atq. confirmatam anno 1622. reuerti nunc valeat, vel dictus D. Frater Antonius, vel eius Religio?

Aduersarij firmo tuentur pectore firmam, validamq; renunciationem fuisse tot præcedẽtibus annis ante solemnem professionem semel, atq; iterùm emissam, confirmatam, a
6 ratamq. habitam. Sacriq. Concilij dispositionem locum haud habere in renunciatione facta, emissa, emologata ante religionis ingressum, etiam religionis ipsius ingressusq; intuitu. Sicq; Sacram Congregationem Eminentissimorum Dominorum S.R.E. Cardinalium Sacri Concilij interpretum declarasse pluries, atq. præsertim anno 1596. 29. Nouẽbris. refert *Gratianus decis. Rota Marchiæ* 37. *num.* 1. & 3. quem sequitur *Riccius collectan.* 454. *par.* 2. *Barbosa ad dictum decretum Sacri Concilij in remissionib.* & *in collectan num.* 20. *Cenedus in quæstionibus canonic. q.* 6. *à nu.* 8. *Quaranta in summa*

bulla-

bullarum verbo Monasteria, & conuentus,
vers. dubium illud. & sequuta fuit Rota in
vna Parmen transactionis 20. Decembris
1627. coram Illustrissimo Domino Durano
Episcopo Vrgellen. decis. 125. num. 42. & 43.
par. 5. diuersorum nouissimarum, quam etiã
refert idem Barbosa d. nu. 20. in collectan. &
in collectan. ad Bullas. verbo renunciatio no-
uitij in fin. Ioannes Baptista Lezana in sum-
ma quaestionum regular. par. 1. cap. 24. n. 34.
Fagundez de iustitia, & contractibus, lib. 5.
7 cap. 6. nu. 5. & 6. licet ipse contrariæ hæreat
sententiæ, quam probabiliorem existimat, &
dixerat priùs eod. tract. lib. 1. cap. 19. à nu. 12.
cum seq. Verùm sententiam hanc non impro-
babilibus medijs, sed satis firmis refellit Ce-
nedus d. q. 6. à num. 7. cum seq. ad finem vsq.
quaestionis. sequiturq; Diana moralium par.
3. de dubijs regularium tract. 2. resolut. 55.
Portell. ad dubia regular. verbo nouitius. n.
41. Aluarus Valascus in praxi partitionum
cap. 16. nu. 21. 22. & 23. Iacob. Cancer. varia-
rum resolut. par. 2. cap. 8. de iuramento n. 83.
Riccius par. 2. decis. 295. num. 10. Dominus
Alexander Sperellus decis. 16. nu. 12. & n. 18.
Molfesius alios etiam referens, ad consuetu-
dines Neapolitanas tom. 1. par. 4. q. 16 nu. 15.
& sequent. Idem Barbosa de officio Episcopi
par. 3. allegat. 99. num. 17. Marta in summa
successionum legalium tom. 1. par. 3. q. 13. art.
1. num. 24 Menochius de arbitrar. casu 436.
nu. 3. Cutell. de donationib. inter patrem, &
filium 1. par. discursu 2. in 3. particula num.
153. fol. mihi 135. Addentes ad Consil. Na-
uar. 81. lib. 3. de regularib. infra etiam refe-
rendus. Ceuallos comun. contrà comunes q.
63. nu. 7. tom. 1. & q. 806. nu. 13. tom. 3. Gar-
sias de benefic. tomo. 2. par. 11. cap. 9. num. 15.
Borgnin. Caualcanus. decis. Fiuizana 11.
nu. 113. par. 3. Sanchez moralium tom. 2. lib.
7. cap. 5. nu. 4. cum sequent. Pater Ferdinan-
dus à Castro Palao operis moralis par. 3. trac.
16. disputat. 1. punct. 17. nu. 4. Emanuel Ro-
driquez quaestionum regularium tom. 2. q.
47. art. 8. & tom. 3. & par. 3. q. 16. art. 1. Frã-
cis. Molinus de ritu nuptiarum lib. 3. q. 99. n.
30. & seq. Illustrissimus Episcopus Campa-
nilis olim sanctissimæ Inquisitionis Mini-
ster in hoc Neapolitano Regno (cui etiam,
vt alijs, Assessor, atq; Consultor astiti) in di-
uersorio Iuris Canonici rub. 12. cap. 3. n. 17.
& seq. alijq. permulti, quos & supracitati re-
ferunt, quos consultò nos omittimus, ne to-
ti in referendis Doctoribus videamur, mẽ-
branasq. frustrà, inaniq. labore occupemus:
quos enim nos peruoluimus, hos in mediũ
attulimus, non transcripsimus.

Verùm enim verò his nos Aduersariorũ
nemijs floccipensis, ius esse, siue Religioni
ad bona professi, siue dicto D. Antonio Equi-
ti, Religionis nomine, ad renunciata reuerti
bona, non ab re, quin iure, neq; iniuria asse-
rimus. Quod vt adstruamus Sacri ipsius Cõ-
cilij verba, neq; infructuosè in medium affe-
ramus licet; sequentibus quippè illud lo-
quitur.

8 Nulla quoq. renunciatio, aut obligatio an-
tea facta, (ante scilicet professionem, conse-
cutiuè enim venit ad præcedens cap. 15. in
quacunq. religione professio, &c.) etiam cum
iuramento, vel in fauorem cuiuscunq. causæ
piæ, valeat, nisi cum licẽtia Episcopi, siue eius
Vicarij fiat, intrà duos menses proximos ante
professionem; ac non aliàs intelligatur effectũ
sortiri, nisi secuta professione: aliter verò fa-
cta, etiam si cum huius fauoris expressa re-
nunciatione, etiam iurata, sit irrita, & nul-
lius effectus. his Sacrum Concilium. Est itaq.
nulla renunciatio, siue obligatio ab ingresso
iam, facta, non seruata forma à Sacro Tridẽ-
tino præscripta, etiam iurata, etiam piæ cau-
sæ fauore. At Dominus Eques Antonius,
tàm primæuę renunciationis tempore anno
1601. quàm secundę anno 1622. ingressus
iam fuerat ordinem hunc Militarem S. Ioan-
nis Hierosolymitani, nec seruata fuit forma
à dicto Sacro Tridentino præscripta. Nulla
igitur illa fuit, neq. effectum sortiri potuit,
quamuis deinde subsequuta solemnis pro-
fessio fuerit, anno 1634. nihil enim refert an
9 ex aliqua causa professio differatur, modò in-
tra duos menses ante tempus emittendæ
professionis renunciatio fiat, seruata forma
Sacri Tridentini Concilij. Thomas Sanchez
d. cap. 5. nu. 81. 82. & 83. Barbosa ad dictum
decretum Sacri Concilij in collectan. nu. 42.
Ferdinandus à Castro Palao d. disput. 1. pun-
cto 17. nu. 9. circa fin. Bartholom. à S. Fausto
in Thesauro religios. lib. 5. q. 193. nu. 3. idem
Barbos. d. allegat. 99. nu. 11. licitum proindè
nunc est, vel Religioni, vel dicto Domino E-
quiti Religionis nomine ad renunciata om-
ni semoto scrupulo, iurè, neq; iniuria reuerti.

Probatur minor: Cùm quod ita (à priori)
à Notario, tàm dicta renunciatione 1601.
quàm in eius confirmatione anno 1622. as-
seritur. Ita porrò ipse scripsit dicta priori re-
nunciatione. Constitutus in nostri præsen-
tia F. Antonius Pappacoda de Neapoli æta-
tis suæ annorum quindecim in circa, vt dixit,
& ex aspectu eius personæ nobis euidenter
apparuit, Miles Ordinis S. Ioannis Ierosoly-
mitani, non dùm professus. Et in 1. anno 1622.
Et Fratre Antonio Pappacoda eius fratre
Milite S. Ioannis Ierosolymitani, consentien-
te priùs in nos, &c. Vtrobiq; igitur Eques, si-
ue Miles Hierosolymitanus nuncupatur.

10 Notario verò de his asserenti, quæ ad eius
spectant officium, & tempore celebrati con-
tractus, fides minimè denegatur, quin iure
firma habetur. Sacramento quippè firmauit
ipse, cùm ad tale assumptus officium fuit, fi-
deliter se in eo gesturum fore. quod perpen-
dit Alexander III. in cap. ad audientiam. 13.
§. nos igitur magis de præscriptionib. dùm
sequentibus verba facit: Nec credentes ipsum

Scrinia-

Scriniarium, (Cùm iuratus sit officium suum fideliter exequi) aliter scripsisse, quàm à testibus dicebatur. & Gloss. ibid. verb. Iuratus. atq; Scribentes ad tex. in l. cùm precibus 18. C. de probationib. atq; ibidem notatis. l. 2. verbo non arbitramur C. de officio Ciuil. Iudic. Rota apud Coccinum Decanum decis. 24. nu. 7 & 8. & decis. 3 2. nu. 2. atq; decis. 226. nu. 2. & 3. & apud sanctæ memor. Gregor. XV. decis. 59 nu. 5. apud Card. Manticam dec. 91. nu. 9. Oldrad. cons. 00 nu. 5. & 6. Rota apud Crescent. decis. 5. de fide instrument. & in dicta Mileuitana antianitatis (pro hoc nostro D. Equite Antonio) apud Duranum d. decis. 42 2 nu. 1. par. 2. Tùm a posteriori, ab effectu scilicet secuto. Frustraneè porrò apud Romanam Rotam disceptatum fuisset: debuisset nec ne dicto D. Antonio Equite Antiani-
11 tatis prærogatiua á die suscepti habitus post septemnium proficere? ni ipse ab ipsomet tempore completi septemnij verè habitum suscepisset, dictumq; Ordinem, & Religionẽ ingressus fuisset. Cùm præcipuè affirmatiuè pro eo Rota responderit in Mileuitana Antianitatis 24. Martij 1624. coram Domino Durano Episcopo Vrg llen. decis. 439 par. 2. à tempore præfato completi septemnij, quo religionis habitũ suscepit, antianitatis prærogatiua potiri debuisse præfatum D. Anto-
12 nium. Hoc ipsum nempè Antianitatis nomẽ denotat, priorem in Ordine, & Religione esse. Prioritas namq. hæc à die incipit prioris ingressus. ita Gregorius Augustino Anglorũ Episcopo. cap. 1. de maior. & obedient. petẽti respondit, dicens: Sit honoris ista distinctio, vt ipse prior, & maior habeatur, qui prius comunitatis consilio, & concordi fuerit asticine ordinatus. Ex quo loco Gloss verbo fuerit, & illud iuris educit axioma dicens: argumentatur: Qui prior est tempore, prior est in iure. regula qui prior 54 de regul. iur. in 6. Rota apud Duranum d. decis 4 39. num. 3. & apud Gregor. XV. decis. 541. nu. 1. apud Card. Seraphinum decis. 326. nu. 3.

Erat itaq; in Religione D. Antonius Miles nondùm professus quando renunciationes, siuè bonorum cessiones pro D. Scipione eius germano fecit, emisitq;. Ante igitur ingressum in Religionem renunciationes prædictas haud fecit, vt Aduersarij, non rectè putantes volunt. Ab anno enim 1588. per litteras Magni Magistri Ordinis in Equitum numerum admissus fuit cum prærogatiua antianitatis expleto septemnio numerandæ, vt in dictis decisionibus apud Duranum 422 & 439. pro dicto D. Antonio Equite satis euidenter deducitur.

Fecit propterea renunciationes prædictas, cùm intra Religionem esset nouitius, non seruata forma à Sacro Tridentino præscripta. Nullas proindè. Non itaq; seruandæ. Iure ergo, nec sanè iniuria ad nulliter renunciata regressus Religioni erit, ac consequenter dicto D. Equiti Antonio Religionis nomine.

13 Sacrum quippè Concilium dict. cap. 16 indemnitati consulere voluit ingredientiũ ne, si omnia sua vel religioni, vel sanguine iunctis donassent, inuoluntariè profiteri cogerentur, quod nihil illis bonorum superesset, quibus, si egrederentur, vitam honestè transigere valerent. Disposuit proindè, renũciationes nõ nisi duos ante mẽses ante professionem emittendas fore, & non nisi accedente licentia Episcopi loci Ordinarij, vel eius Vicarij: aliter verò factas renunciationes, donationes, obligationes, etiam piæ causæ fauore, etiam iuratas, nullas, & inualidas, nulliusq; efficacitatis declarauit, atq; sanxit esse. quod sanè perpendunt omnes supra allati in Aduersariorum sententia Doctores. Ceuallos d. q. 806. nu. 14. par. 3. Quaranta d. loco vbi supra fol. mihi 330. Ioannes Baptista Lezana in sum. quæst. regular. part. 1. d. c. 24 nu. 32. & seq. Thomas Sanchez d. cap. 5 à num. 6. cum seqq. Scipio de Rubeis in apborif. Episcoporum verb. professio nu. 3. Ferdinandus à Castro d. disput. 1. puncto 17. n. 4 Cenedus d. q. 6. à num. 8. ad finem vsq; quæstionis. Barbosa d. part. 3. de offi. Episc. d. allegat. 99. nu. 17. Campanil. d. rubric. 12. cap. 3. num. 17 Barbos. in collectan. ad bullas d. verbo renunciatio nouitij in fin. Cutell. d. discursu 2. in 3. particula n 153 Gratianus disceptationum forens. part. 5. cap. 975. n. 31. & 45. Marta in sum. m. succession. d. part. 3. q. 13. art. 1. nu. 36. Moisses d. q. 16. n. 17. & 21. & 25. part. 4. ad Consuetudines Neapolitan. & tom. 2. tit. de renunciat. in additionib. ad
14 dict. q. 16. n. 6. & seqq. in quibus palinodiam canens à prima recedit sententia, aduersam sequens, dictam videlicet Sacri Concilij dispositionem d. cap. 16. locum sibi quoq; facere in renunciatione ab ingressuro facta; præcipuè verò si ingressus causa illa fiat, perquire proindè etiam hoc casu formam à Sacro Tridentino traditam; quæ sanè sententia (si admittenda esset) nostro huic facto multò validius fauet. Verùm Molfesij palinodiam, vti deterriti doctissimi Martini Nauarri rationibus d. cons. 81. & 82 lib. 3. de regularib. non admiserimus, cùm verba sint apertissima Sacri Concilij, de ingresso, & intra religionem in tra annum probationis existẽte, loquentia: & adstipulentur Sacræ Congregationis Sacri Concilij Tridentini Interpretum declarationes; vt satis abundè precitati à nobis Doctores, ac potissimùm ipse Cenedus d. q. 6. latè differunt: quibus ad hanc nostram sententiam firmiorem reddẽdam adijcimus Ioann. Mariam Nouarium quæst. forens. par. 1. q. 78. à n. 6. sustinentem, renunciationem à nouitio factam per dies quindecim antè professionem emissam, nullam, inualidamq; fuisse; quòd forma à Sacro Tridentino d. cap. 16. præfixa seruata minimè

mè fuerit: forma verò, quæ rei dat esse, pre-
15 cisè seruanda sit. At non illiberaliter feceri-
mus, si ab hac Nouatij sententia, nec sine ra
16 tione discesserimus euidenti. Habet enim
tempus illud duorum mensium à Sacro Tri-
dentino præfixum latitudinem suam, neq;
in indiuisibili consistit, vt æquè duos intra
menses antè professionem emissam, renun-
ciationem fecisse videatur, qui post decimũ
quintum diem à duorum initio mensium
nũcium bonis suis misit, sicuti qui per quin-
decim dies antè professionem emissam, vel
per diem ante professionis emittendæ, intra
illam duorum mensium latitudinem, bonis
17 renunciauit, valèq; dixit. Quia nimirum
cùm totum illud mensium duorum tempus
nouitij gratia, vt de rebus suis opportunius,
non tumultuariò disponendis, cogitare va-
leat, à Sacrosancta Synodo sit indultum, in
eius vtriq; arbitrio residebit, à duorum men-
sium prima die, vel medio eorum tempore,
vel in fine, ante professionem emissam, re-
nũciationem emittere voluerit, modò Epi-
18 scopi, vel eius Vicarij licentia accesserit. Fit
id firmum ex Pomponij disertissimi viri ver-
bis *lib. 27.* ad Sabinum in *l. qui hoc anno 42. ff. de verbor. obligat.* ita loquentis: *Qui hoc anno, aut hoc mense dari stipulatus sit, nisi omnibus partibus anni, vel mensis præteritis, non rectè petit.* Sic docet i.le. *tex.* quoquè
in *l. cùm tempus. 17. ff. de reg. iur.* ex ratione
præsertim, quam ibi affert Vlpianus in *fin.*
19 exemplo à stipulationibus petito: *Sicut in stipulationibus,* (inquiens) *promissoris gratia tempus adijcitur.* Habet quippè, qui sol-
uere, vel quid aliud intrà tempus facere
promisit, totum tempus illud ad id præstan-
dum, quod spopondit, vt in vnaquaquè tẽ-
poris parte, vel initio illius, vel medio, vel
fine præstare valeat. vt *Gloss.* quoq; *ibid.* ad-
uertit. ex ratione, quam non ab re Impera-
toris ex dictis *§. omnis stipulatio. Institut. de verborum obligation.* venamur. De stipu-
latione enim in diem facta loquens, sequen-
tibus docet *At ne eo quidem ipso die, in quo stipulatio facta est, peti potest: Quia totus dies arbitrio soluentis tribui debet.* & sequu-
ta fuit *Rota in Senogallien pratensi restauri, seu Romana affictus 15 Iunij 1587. coram Card. Mantica decis. 4. num. 2.* Totum itaq.
mensium duorum tempus à Sacro Triden-
tino nouitio ad bonis renunciandum indul-
tum, pro eo curret, statutum modò tempus
præterflui minimè patiatur, quod ex doctri-
na firmum redditur Papiniani supremi illius
inter Iureconsultos in *l. Insulam intra bien-*
20 *nium. 124. ff. de verbor. obligat.* disertissimis
dicentis verbis: *Insulam intra biennium illo loco ædificare spondes? ante finem biennij, stipulatio non committitur: quamuis reus promittendi non ædificauerit; & tantum residui temporis sit, quo ædificium extrui non possit.* ita Papinianus, sequiturq. *Neapodanus ad consuetudines Neapolitanas* non infimi
nominis Glossator *tit. de locato. consuetud. 1. si quis conduxerit. verbo infra quindecim.*
21 *dies.* rationem inferens: *Dies enim* (dicens)
pars stipulationis est, sicuti summa. ff. de
22 *edendo, l. 1. §. diem.* Attento præcipue modo
illo loquendi Sacri Concilij: (*Intrà duos menses proximos antè professionem.*) operatur nẽ-
pè vt statim ab initio duorum mesium, pro-
fessioni emittendæ proximorum, tempus
currere incipiat professuro, vti post *Bald. cõs. 246. nu. 1. vol. 5. & Decium cons. 99. nu. 17. vers. 2. quia,* sequitur *Surdus decis. 203. nu. 8. 9. & 10.* perpendens verbum illud, siue dic-
23 tionem *proximos*, & dictionem illam *intrà.*
& sequuta fuit Rota in *Romana vineæ 17. Decembris 1632. coram Illustrissimo Durano* Episcopo Vrgellen. *decis. 365. nu. 31. par. 2.* & sat fuerit si renunciatio tempus ipsum
duorum mensium neq. præueniat, neq; trãs-
grediatur. secundum *Rotam d. decis. 365. nu. 32.* sequiturq. *Sanchez d. cap. 5. lib. 7. nu. 81. & 82. Barbosa d. allegat 99. nu. 11. & in collectan. ad hunc tex. Sacri Concil. num 39. & 40. Bartholomeus à S. Fausto in Thesauro religiosorum lib. 5. q. 192. Fernandez à Castro d. disput 1. puncto 17. nu. 9.* idem *Barbosa in collectan. ad Bullas verbo renunciatio noui-*
24 *tij.* Cæteròquin si Nouarij sententia locum
sibi firmum inueniret, oporteret nouitium
statim ipso primo die duorum mensium ãn-
te professionem renunciationem tumultua-
riò emittere, quod quàm absurdum sit, &
contra mentem, & verba Sacri Cõcilij, quòd
nouitij indemnitati consulere voluit, nemo
sanæ mentis est, qui non videat. Vndè merè
quoq. *D. Sperellus d. decis. 6 nu. 54.* Noua-
rium reijcit *d. q. 78.* eum q. notat.

Hanc ob causam obstaculum haud faciet;
duorum mensium tempus à Sacro Concilio
25 pro forma statutum fuisse: formam verò
præcisè seruandam esse. regula *quæ contrà 64. de regul. iur. in 6. cap. qui ex timore 8. de regul. iur. extrà. cap. cum dilecta 22. de rescript. cap. Pisanis. 9. de restitut. spoliat. l. nõ dubium 5. C. de legib. noster Maranta cons. 42. nu. 4 & seq. & cons. 84. nu. 6. Rota apud S. mmor. Gregor. XV. decis 13. nu. 2. & decis. 518. num. 3. & 4. & par. 1. diuersorum decis. 226. nu. 2.* vt in his, quæ sunt de forma, ser-
26 uetur rigor. secundum *Ruinum in rubr. de noui operis nunciat. nu. 9.* quem sequitur *Rota par. 1. in recent. tom. 1. decis 175. num. 2.* &
sequitur *Gratianus forens. par. 1. cap. 166. nu. 16.*

27 Hoc ipsum porrò haud nos abnuimus; af-
ferimus tamen, duorum latitudinem men-
sium esse nouitio indultã, vt rebus suis ma-
iore cum deliberatione; ac libertate nũcium
mittere valeat, antè quàm per professionem
mundo moriatur. quod perpendit à *S. Fausto d. lib. 5. q. 192* accedente etiam Episcopi,
vel eius Vicarij licentia, & hoc pro forma:
non

non violari propterea formam, in quacunq; parte duorum mensium renūciatio fiat, quin
seruari, firmamq; esse. fieri proindè satis à Sa-
cro Concilio dispositis; validèq; renunciari
per eum, qui in quacunq. duorum mēsium
præsignatorum parte renunciauerit, si Epi-
scopi, vel eius Vicarij licentia accesserit; neq;
in tempore peccari cùm intra illud renun-
ciatio fiat, neq; consequenter in forma, tene-
28 re proindè factum forma seruata. secundum
Bald. in l. liberti in 5. colum. nu. 15. C. de ope-
ris libertor. quem sequutus fuit Afflict. decis.
73. nu. 6.

Quod non æquè erit (sicuti in hoc nostro
facto) si neq. intra duos menses ante profes-
sionem, neq. de licentia Episcopi, vel eius
Vicarij renunciatio fiat. Erit quippè nulla,
non seruata à Sacro Concilio forma data.
29 Animaduertatur (obsecro te) dictio illa (ni-
si) non semel in decreto Sacri Concilij repe-
tita: (Nisi eum licentia Episcopi, siue eius Vi-
carij fiat, intra duos menses proximos ante
professionem:) Et: (nisi sequuta professione:)
Est nempè dictio præfata (Nisi) aduersatiua,
idem referens ac (si non.) vt Gloss. ab Accur-
sio aduertit in l. si eum 10. §. qui iniuriarum
in fin. ff. si quis cautionib. in verbis illis Pau-
li: Idem Pomponius si non post longum tem-
pus decesserit. Si non (dicēs) ponitur pro nisi.
quā Glossam sequitur altera Gloss. in l. actio-
ne 4. verbo nisi, C. de transactionib. vbi Scri-
bent. & Bart. in d. l. si eum. §. qui iniuriarum.
nu. 4. & 5. & Surd. cons. 71. nu. 6. lib. 1. Bar-
bos. de dictionibus. dict. 217. Hanc proindè
ob causam operatur hęc dictio, vt menti fa-
ctum satis disponentis videatur minimè, ni
per Aduersarium probetur; renunciationem
& cum licentia Episcopi, siue eius Vicarij, &
intra duos menses proximos ante professio-
30 nem factam fuisse. Præsertim cùm dictio il-
la (nisi) post negatiuā sequatur: Nulla quoq.
renunciatio nisi eum licentia Episcopi, & c.
quod aduertit post alios Alba Mandellius
cons. 116. nu. 7. & cons. 346. nu. 20. Cornaza-
nus decis. Lucensi 76. num. 18. & sequuta fuit
Rota in vna Romana Concordia 13. Nouem-
bris 1609 coram Card. Caualer. decis. 77. nu.
1. & apud Coccinum Decanum decis. 244. n.
31 1. Barbosa d. dict. 217. nu. 5. Neq. orationē,
cui adijcitur, conditionalem dumtaxat facit,
sed in se ipsa conditionem dispositioni præ-
cedenti contrariam indit. Osascus alios refe-
rens decis. 145. nu. 5. quem sequitur Antonius
Monachus decis. Lucens. 67. num. 33. 34. &
35. Rota in Treueren. loci Capitularis 10.
Martij 1606. coram Manzanedo decis. 167.
num. 6. & 7. par. 2. tom. 1. in recent. Barbos. d.
dict. 217. nu. 9. Quin etiam formam inducit.
Osascus decis. 174. nu. 2. Rota apud Manza-
nedum d. decis. 167. nu. 6. & 7. in recentiorib.
& Barbos. d. dict. 217. nu. 10.
32 Erit proindè omnino probandum per eū,
qui in validitate fundamentum iacit renū-
ciationis per nouitium factæ, & de licentia
Episcopi, siue eius Vicarij, & intra duos mē-
ses ante professionem, emissam illam fuisse.
alioquin inutiliter omnino aget: Quia con-
tra apertam Sacri Concilij dispositionē pu-
gnat. vt argumentatur Nauar. d. cons. 81. nu.
3. de regularib. lib. 3. Porrò equidem dispo-
33 sitio præfata Concilij conditionalis est, vt
eatenus teneat renunciatio, quatenus data
in illo forma, atq. præscripta seruata fuerit.
secundum Nauar. d. cons. 82. à nu. 3. per tot.
Molfesius d. q. 16. par. 4. nu. 21. & 26. & seq.
atq; supra per nos citati Doctores, etiā qui
dispositionem præfatam Concilij in renun-
ciatione ab ingressuro facta locum habere
cum eodem Nauarro substinent, vt late Fa-
gundez d. lib. 1. cap. 19 à num. 12. & d. lib. 5.
cap 6. à nu. 5. & seq. Vt ineuitabilis proptę-
reà hisce in renunciationibus consequentia
succedat, ad illarum, vel validitatem, vel in-
ualiditatem firmandam: Non est facta serua-
ta forma Sacri Tridentini Concilij (d. c. 16.)
34 renunciatio Non ergo tenet. Potētior quip-
pè negatiua est ad negatum dissoluendum,
quàm affirmatiua ad affirmatum firmādum.
Malignantis enim naturæ negatiua est, vt
omnia inficiat, quibus adijcitur. Gloss in l. boe
genus. 105 ff. de conditionib. & demonstrat.
Gloss. in cap cùm dilectus. 8. verbo suspensis
circa med. de consuetud. Aymon cons 146. nu.
4. Perez de Lara de anniuersar. & cappellan.
lib 2 cap 4. nu. 214. Nauar. cons. 40. Peto pri-
mo. nu. 9. lib. 5. de pœnitent. & remission. Sur-
dus decis. 243. num. 6. & 7. Marius Antonin.
variar. lib. 1. resolut. 20. num. 7. Barbos. axio-
mat. 158. nu. 3.
35. Neq; in difficultatem reuocandum erit,
faciat nec ne locum sibi Sacri Cōcilij dispo-
sitio d. cap. 16. in hisce Hierosolymitani Or-
dinis Militibus. Cùm enim ipsi verè Religio-
si sint, tria substantialia profitentes vota, vt
alij verè Religiosi, ad tex. in cap. eum ad mo-
nasterium. 6. in fi. de statu monachor. cap. re-
ligioso. 22. §. 1 de sentent. excommunic. in 6.
Clement. 1. in princ. de religios. domib. & cap.
Porrectum 13. de regularib. S. Thom. 2 2. q.
88. art. 11. & q. 186. art. 6. & 7. Nauar. cons.
10. & cons. 12. nu. 1. lib. 3. de regular. & cons.
2. de conuers. coniugat. & tract. de reditib. ec-
clesiast. q. 1. monit. 55. n. 6. & seq. & q. 3. mo-
nit. 27. Sà in aphorismis. verb. religio nu. 41.
Bartholom. à S. Fausto in Thesaur. religioso-
rum lib. 5. q. 12. Ioan. Baptista Lezana in
sum. quæst. regular. par. 1. cap. 2. nu. 2. Garsias
de benefic. tom. 1. par. 1. cap. 2. num. 3. & 4. &
seq. Mastrillus decis. 290. à nu. 32. cum sequ.
par. 3. Rota apud Duranum decis. 308. nu. 1.
par. 2. referens num. 7. ita sæpius Rotam fir-
masse. Maynard. decis. Senatus Tholosani 17.
par. 1. ijs præsertim rationibus, quod S. Pa-
tris Augustini regulam profiteantur, atq. vt
cæteri aliarum religionum professi (Fratres)
nuncupentur; certasq; pro diuino officio die-

tim ſtatutas orationum dominicalium,& ſa-
lutationis Angelicæ distributiones pro ſep-
tem diurnis,nocturniſq; horis recitare, per-
ſoluereq. teneantur. ſequitur Riccius d.colle-
ctan.454.par.2.Cutell d.diſcurſu 2.particu-
la 3.nu.110.Anton.Fernandez in examine
Theologia moralis par.3.cap.9.ſect.2. §.17.
nu.10. quem ſequitur Diana reſolut. mora-
lium par.2.tract.16.& 2. Miſcellan. reſolut.
38.verſ.ſed contrariam.referens,emittere il-
los tria vota ſubſtantialia ſub regula à Gela-
ſio II.& Honorio II.approbata. plures alios
nos retulimus reſponſ.6.nu.2.& ſeq.part.2.
Alexander Sperellus decis.2.nu.58. & aptiùs
ad rem noſtram deciſ.21. nu.8 quamplures
alios referens. Gratianus forenſium diſcepta.
par 3.cap.457.nu.24 & ſequent.& cap.880.
nu.1.par.5.& num.5.Vincent. Anna ſingul.
207.in fin.Ioan.Sanchez in ſelectis diſputa-
tionibus.diſput.49. nu.10. Thomas Sanchez
de matrimon.lib.2.diſput.18.nu.8.& in ſum.
moralium tom.1 lib.4.cap.16.nu.11.& tom.
2.lib.5.cap.1.nu.17.& ſeq. Locterius de re
beneficiaria lib.1.q 36.nu.30.& 31.Bartho-
lom.a S.Fauſto in Theſauro religioſ.lib.5.q.
10. Maurus Burgius de modo procedendi ex
abrupto centur.1.q.65.nu.58.59.& ſeq.Cã-
panil.in diuerſor.d rub.12.cap.16.nu.44.Ro-
ta in Interamnen. bonorũ 27.Ianuarij 1603.
coram S.memor.Gregor XV.deciſ.87.nu.1.2.
3.& 4 & ibid.Beltramin.addens. nu.13. &
deciſ.109.nu.1.Barboſa in tract.iuris Eccle-
ſiaſtici lib.1.cap.43.nu.23.24.& ſeq. & lib.
3.cap.7.nu 3.& nu.26.28.& 29 Oſaſcus de-
36 ciſ Pedemontana 27.nu.18. Habebit proin-
dè locum in illis diſpoſitio Sacri Tridentini
Concilij cap.15.de regularib.ſeſſ.25.vt Sacrã
declaraſſe Congregationem Sacri Tridenti-
ni Concilij Interpretum refert Pariſ de reſi-
gnat.beneficior.lib.6.q.2.nu 119. & 120. ex
peculiari religionis ipſius ſtatuto; & ſequi-
tur Barboſa de offic. Epiſcop. par. 3. allegat.
101.num.8.& in collectan. ad Bullas. verbo
milites S.Ioannis Hieroſolymitani verſ. &
ſub decreto. & de appellatiua verbor.iuris
ſignificat.appellatione.233.religioſus.nu.10.
Cutelli.d.diſcurſu 2.particula 3.nu.110. di-
ximus dicta reſponſ.noſtra 6.n.6.par.2.Ric-
cius d.collectan.216.par.1.Sperellus d.deciſ.
21.nu.49.Gratianus par.3.d.cap.457.nu.31.
& d.cap.880.nu.2.par.5.facit Rota par.1.di-
uerſorum deciſ.591. quam refert Riccius d.
37 collect.216.dum in illa decernitur, dictam
Sacri Concilij diſpoſitionem d. cap.15.ſeſſ.
25.de regularib.locum ſibi facere in illis re-
ligionibus,etiam Militaribus, in quibus tria
ſubſtantialia vota, obedientiæ, caſtitatis, &
paupertatis emittuntur. iuxta tradita per S.
Thomam 2.2.q.186.art.7 & q.88.art.11.ead.
part Rota in Papien bonorum 5.Iunij 1606.
coram Manzanedo deciſ.177.nu.1.par.2.to.
1.in recentioribus.& in Neapolitana alimẽ-
torum 31.Maij 1613.coram eodem Manza-
nedo.deciſ.454.nu.3.in fi.ead.par.2.tom.1.in
recentiorib. Idem Gratianus forenſ.par.2.c.
363.nu.23.& 27.Nouarius in concluſionib.
Iuris Pontificij concluſ.21.num.6. quem ſe-
quitur eius preceptor Dominus Riccius Epi-
ſcopus Vicin praxi par 4 reſolut.172.nu.1.
ſequiturq; Barboſ. in collectan. ad dict. tex.
Sacri Concilij cap.15.de regularib.ſeſſ.25.n.
3.& 6.
38 Ita peræquè locum habebit,& diſpoſitio
dicti tex.cap.16.qui ſanè tex. conſequutiuus
eſt ad dictum cap.15. (Nulla quoq; renun-
ciatio) dicens; ſicuti hoc: (In quacunq; reli-
gione,tàm virorum,quàm mulierum.) Vt vna
diſpoſitio, & ſi duobus capitibus diſtincta,
videatur. Et Sacrum Concilium diffusè,atq;
generatim de omnibus regularibus. qui per
profeſſionem trium votorum ſubſtantialium
ſe Deo in religione colligant, omnium pro-
fitere volentium indemnitati conſulens, lo-
quatur. Nulla vtiq; erit ratio,vt cum verè re-
ligioſi hi ſint Milites Hieroſolymitani,& pro-
feſſionem ipſi emittant trium votorum, per
quæ ſe Deo,& religioni obſtringunt.vt Rota
perpendit d deciſ.591.nu.1.& 2. coram Se-
raphino part.1.diuerſorum.& dictum fuit in
Tullen.reformationis.22.Aprilis 1630. corã
Dunozetto deciſ.333.nu.1.par.6.diuerſorum
nouiſſimarum per Rubeum. Ipſi ſoli incom-
præhenſi in dicta Concilij diſpoſitione re-
maneant;ne peioris conditionis ipſi, quàm
39 alij ſint regulares. præſertim cùm diſpoſitio
hæc Conciliaris d. cap.16. omnibus fauora-
bilis,minime ſit illis odioſa.& dictum cap.15.
Concilij quoad annum probationis ante
profeſſionem emittendam receptum ſit in
ſtabilimentis Religionis. vt referunt Pariſ.
de reſignat.lib.6.q.2.nu.120. Barboſ.d colle-
ctan.ad dictum cap.15.nu.6.& in collectan.
ad bullas verbo Milites S.Ioannis Hieroſo-
lymitani.in fin. verſ & ſub decreto eiuſdem
40 Sperellus d.deciſ.21.num.49. Prætterquam
quòd Sacra Congregatio Concilij Interpre-
tum conſulta: An Milites Hieroſolymitani
comprehendantur in decretis Concilij etiã
vbi de eis non fit expreſſa mentio? Reſpon-
dit comprehendi; niſi ſpecialiter priuilegijs
poſt Concilium muniantur. de qua declara-
tione teſtatur Barboſ. in collectan. ad cap.3.
ſeſſ.6 de reformat. & Eminentiſſimus Card.
Bellarminus in eund.locum Concilij,& retu-
limus reſponſ.noſtra 9.nu.57.par.2. & idem
Barboſ.in collectan. ad Bullas d.verbo Mi-
lites S.Ioannis. verſ.comprehenduntur de-
cretis Concilij. & de appellat.verbor.iur.ſi-
gnificat.d.appellat.233.nu.11.Sperellus d. de-
ciſ.21.num.51. quę ſanè declaratio in odioſis
quoq. locum habet, iuxta diſpoſitionem d.
cap.3.ſeſſ.6. & cap.4 ſeſſ 14. de reformat. vt
multò magis in fauorabilibus locum inue-
41 nire debeat; cũ odia reſtringi, fauores con-
ueniat ampliari.regula Odia 15.de regul.iur.
42 in 6. Veluti comprehenduntur in decreto
eiuſ-

eiusdem Sacri Concilii *cap.19.eadem sess.25.*
de regularib. de nullitate professionis intra
quinquennium proponenda. Quia nimirum
Sacrum Concilium generatim omnibus re-
gularibus prospexit, vt de nullitate dicere
valeant professionis, satis amplè loquens:
(*Quicunq regularis*) dicens: vti Sacram de-
clarasse Congregationem post *Armendariz*
in addit. ad recopilat. legum Nauarræ lib.2.
tit.18.leg.7.de religios.nu.51 refert *Barbosa*
in collectan. ad Bullas verbo Equites Hiero-
solymitani in fin. & verbo Milites S. Ioãnis.
circa fin. vers. vnde sub decreto eiusdem. &
d.appellat.233.num.13. Sperellus d.decis.21.
num.48.
43 Nullus quippè est, si sanæ ipse sit mentis,
qui iurè inficias ire valeat, posse & per vim, &
metum, vel antè ætatem legitimam, vel qua-
cunq. alia causa adigi quemquam ad profi-
tendum in hac militari S. Ioannis Hieroso-
lymitani Religione. Erit propterea locus ei
intra quinquennium ad reclamandum, & de
nullitate dicẽdum, sicuti & aliis regularibus
44 Sacrum Concilium *d.cap.19.* vt de nullitate
dicere valeant iurè, sanctèq; prospexit. Neq;
porrò ratio reddi potest, cur hi vni excepti
regulares fuerint, cùm regulares & ipsi sint,
nec matrimonium amplius inire valeant,
quòd castitatis votum emiserint; & de om-
nibus indiscriminatim regularibus Sacrum
loquatur Concilium. *Quicunq.* (dicens) *re-*
gularis. Vt omnes comprehenderet regula-
res, nullumq. eorum excluderet, per prono-
men illud (*Quicunq.*) ad *tex. in cap. solitæ 6.*
ibi: Quodcunq. ligaueris super terram. *de*
maiorit. & obedient. & diximus, alios referen-
tes *respons.21 nu.13.14. & 15. par.2.*
Neq. obstaculum facient, de iuramento
renunciationibus adiecto, obiicientes, tàm
in prima, quàm in secunda renunciatione.
45 Facili nempè negotio tale soluitur vincu-
lum. Nam Sacrum Concilium, obiectũ præ-
uidens, etiam cum iuramento factam renũ-
ciationem, etiam in fauorem cuiuscunq; piæ
causæ, forma non seruata, ab eo præstituta,
46 nullam, & inualidã declarauit. Neque enim
iuramentum iniquitati præsidium ferre de-
bebit. vt Innocẽtius III. Regi Aragoniæ scri-
bens dicit. *cap. quanto 18. §. super quod. de iu-*
re iurand. & S. Augustinus Seuero Mileuita-
no Episcopo, relatus *can. inter cætera 22.22.*
q.4. dicens: *Porrò iuramentum non ob hoc*
institutum inuenitur, vt esset vinculum ini-
quitatis. & facit *tex. in cap peruenit.3. & cap.*
si verò aliquis 8. de iure iurand. & cap. quã-
47 *uis pactum. 2. de pact. lib. 6.* Iuramentum
verò regulam accipit ab ipsomet actu, super
quo interponitur; eandemq; conditionem in
se continet, quam actus ipse, super quo præ-
statur, neq. plus protenditur, quàm actus ip-
se. *l. vltim. C. de non numerat. pecun. Tiraqu.*
tract. de constitutionib. in 7 limitat. num.34.
Corbul. de iure emphyteot. de causa priua-
tionis ob non solutum canonẽ in 40. ampliat.
nu.6 Facchineus Illustrium controuers. lib.
3. cap. 17. vers. quorum illud. Bald in auth.
Sacramenta puberum num.17. C. si aduersus
venditorem quem sequitur *Gaillus practi-*
car. obseruat. lib.1. obseruat.27. num.4. & re-
ctiùs ad rem nostram *obseruat.59. nu.5. lib.*
2. Cacheran. Osasci Dominus *decis.4. nu. 5.*
& seq & decis.49. nu.4. & latè plures cumu-
lat *Martinus BeneKendorfius in additioni-*
bus ad Seraphin. tract. de priuileg. iuramenti
48 *priuileg. 116. nu. 1.* Quemadmodum ergo
renunciatio, forma à Sacro Tridentino *d. cap.*
16. præscripta minimè seruata, nulla euadit,
atq; inualida; ita ac peræque iuramentum
eidem accedẽs, nullum, atq; inualidum erit.
ad regulam *accessorium. 5. de regul. iur. in*
6. cap. super gratia. 9 de offic. delegat. eod. lib.
l. cum principalis. 139. vbi Decius. ff. de regul.
iur. diximus *respons.39. nu. 15. par.2. Molfes.*
d. par. 4. tom. 1. ad consuetud. Neapolit d.q.16.
nu.28. & 29. Sequentibus nempe Sacrum
Concilium: *Aliter verò facta,* (renunciatio
scilicet) *etiamsi cum huius fauoris expressa*
renunciatione, etiam iurata, sit irrita, & nul-
lius effectus. Sic Sacrum Concilium. Rota in
simili. *in Romana rescissionis contractus 10.*
Decembris. 1632. coram Durano decis 362.
nu.19. & 20. par.2. Cened. d q.6. n.3. & Bar-
bos. in collectan. ad dictum cap.16. nu.44.
Neq. obiiciant denuo, vt firmam renun-
ciationem adstruant; professionem multò
tẽpore a renunciatione sequutam fuisse, an-
no videlicet 1634. debuisse verò sequi post
duorum mensium expletum tempus. firmãt
ex eiusdem Sacro Sanctæ synodi decreto *d.*
cap. 16. sequentibus quippè ipsa decernit in
49 fin. *Finito tempore nouitiatus superiores,*
nouitios, quos habiles inuenerint, ad profiten-
dum admittant, aut monasterio eos eijciant.
50 Quidquid porrò de hoc sit, neq; Conci-
lium, si professio post multa tempora, exple-
to nouitiatus anno, sequatur, quidquam di-
sponit, annullando fortasse professionẽ emis-
51 sam. vt quod lex Sacri Concilii non dicit,
neq; nos dicere debeamus. ad *tex. in cap. cõ-*
suluisti 18. §. & quod Sanctorum. 2. q. 5. cap.
2. §. vnde si circa translationem. de translat.
Epis. l. diffidentis 5. C. de repud l. illam 19. C.
de collat. Nauar. de orat. & horis can. cap. 5.
nu.8. & de vsur q.23. nu.117. & cons.6. nu.11.
lib.3. de donat.
52 Præter quàm quòd tacitè saltim profes-
sus dicetur, si post expletum nouitiatus tem-
pus actibus se professorum immiscuerit, ha-
bitu indutus professorum. iuxta *tex. in cap.*
ex parte. 22 & cap. statuimus. 23. de regular.
Clement 2. vbi Gloss. eod. tit. cap. 1. de regular.
in 6 cap. beneficium 4. in fin. eod. tit. & lib.
Nauar. cons 6 dubitatum fuit. nu. 11. lib. 3. de
statu monachor. Rota in Veneta restitutio-
nis dotis 26 Aprilis 1589 apud Cardin. Mã-
ticam decis. 58. nu. 1. Decianus cons. 18. nu. 3.

& 4 lib. 3. Calderin. conſ 5. col. 2. verſ. reaſ-
ſumpto autem. de regularib. Gratian. forenſ.
par. 4. cap. 640. nu. 21. 22. & 23. Barboſa de
iure eccleſiaſt. lib. 1. cap. 42. à num. 156. cum
ſeq. Sanchez in ſum. morali tom. 2. lib. 5 cap.
3 à nu. 19. cum ſeq. Ferdinand. à Caſtro Pa-
lao par. 3. d. tract. 16. diſputat. 2 puncto 1. à n.
6. Non enim Sacrum Concilium tacitam
53 abrogauit profeſſionem. Nauar conſ. 28. nu.
5. lib. 3 de regular. Gratian. d. cap. 640. nu. 35.
& ſeq. Rota apud S. memor. Gregorium XV.
deciſ. 385 per tot. præſertim nu. 5. vbi etiam
Beltramin. addens nu. 6. & deciſ. 577. nu. 5. &
dictum fuit in Meten. profeſſionis 18. Apri-
lis. 1614. coram Vbaldo par. 1. to. 2. in recent.
deciſ. 579. nu. 2. Decianus. d. conſ. 18. nu. 2. &
ſeq. lib 3. Barboſ. in collectan. ad Sacrum Cõ-
cil. d cap. 15. de regular. ſeſſ. 25. num. 40. & in
collect. ad Bullas. verbo profeſſio regularis.
verſ. Profeſſiones tacitæ non tolluntur, & de
iure Eccleſiaſt. lib. 1. d. cap. 42. nu. 168. Ioan.
Azor. Inſtitut. moralium par. 1. lib. 12. cap. 4.
q. 6. Sanchez d. lib. 5. cap. 3. nu 36. Ferdinand.
à Caſtro d. diſputat. 2. punct. 1. nu. 8. Garſias.
d. cap 9. nu. 8. par. 11.
54 Nihilominus tamen, neq; ex hoc ſequitur
renunciationem, forma minimè ſeruata à Sa-
cro Tridentino præſcripta, factam, effici va-
lidam ex quo poſt multa tempora, expleto
nouitiatus anno, profeſſio ſequuta fuerit.
55 Quam ob cauſam hæc ipſa exceptio per
56 Aduerſarios probanda eſſet. Cùm alioqui,
à iuris regulis diſcedendum haud ſit, niquà-
tenus per ius ipſum exceptum inueniatur,
Gloſſ. in l. omnis definitio. 203. ff. de regul. iur.
& in rubr. eiuſd tit. lib. 6. Nauar. conſ. 6. nu.
2. in fin. lib. 2. de appellat. Exceptum proindè
57 caſum qui dicere voluerit, vel legem dicere,
quod ipſe aſſerit, probatione id præſtare
oportebit. vt Surd. docet deciſ. 195. nu. 4. ex
58 Beccio conſ 35. nu. 4. Profectò quòd impro-
batur minimè ex Sacro Concilio, quin ex
cauſa, expleto nouitiatus tempore, atq; facta
renunciatione per duos menſes proximos
ante profeſſionem cum licentia Epiſcopi,
vel eius Vicarii, differri poſtmodùm valeat
ſolemnis profeſſio per tempus aliquod. San-
chez tom. 2 ſum. lib. 7. d. cap. 5. num. 82. Bar-
boſ. de offic. Epiſcopi par. 3. d. allegat. 99. num.
11. & in collectan. ad dict. cap 16. Sacri Con-
cilij nu. 42. & 45. ſequiturq; Fernand. à Ca-
ſtro. d. tract. 16. par. 3. diſput. 1. puncto. 17.
num. 9.

Neq; vniuerſim diffugere demùm pote-
rint Aduerſarii dilemmatis huiuſce vim.
59 Vel porrò tempus illud ab emiſſa renũcia-
tione, ad longum, ante profeſſionem excur-
ſum, hoc operabitur, vt nouitius tacitè pro-
feſſus habeatur: & pro nobis res erit; nihil
enim impedimento eſt, quin Religio de nul-
litate dicere poſſit emiſſæ renunciationis ob
non ſeruatam Sacri Tridentini legem, quæ
60 formam indicit omninò ſeruandam. vt tra-
dit Nauar. d. conſ. 82. lib. 3. de regular. & plu-
ribus Cenedus d. q. 6. nu. 3. & 4 Ioannes Ma-
ria Nouarius d q. 78. nu. 6. & ſeq. vt etiam in
61 ſuperioribus diximus. Nimirum quòd taci-
tam ob profeſſionem renunciatio ab initio
inualida, firmitatem nullam obtinet: vt poſ-
ſit etiam, poſt profeſſionem ita ſubſequutum obi-
tum, de nullitate dici renunciationis præfa-
tæ. vt in hiſce terminis nullitatis profeſſionis
tacitę pro reſtitutione dotis monaſterio da-
tæ, tentum fuit in d. Veneta reſtitutionis do-
tis coram Card. Mantica d. deciſ. 58. num. 2.
62 Vel pro tacita non habebitur profeſſione,
& multo magis res pro nobis cedet: nõ enim
propter hanc cauſam, ob non ſecutam poſt-
modùm ſtatim profeſſionem, renunciatio
quæ ab initio nulla fuit, valida per profeſſio-
63 nem ſubſequutam euaſit. Et ſi planè validè
facta renunciatio, ſeruata videlicet forma à
Sacro Concilio data, firmitatem neq; ſortia-
tur, ni validè profeſſio ſubſequuta fuerit. vti
apertiſſimis verbis d. cap. 16. Sacrum Tridẽ-
tinum diſponit: Ac non aliàs (ſubdens) intel-
ligatur effectum ſortiri, niſi ſecuta profeſſio-
ne. Non igitur tractu temporis validam effi-
cietur, quod ab initio nullum fuit. regula nõ
firmatur. 18. de regulis iur. in 6.

Nullam itaq; firmitatem à profeſſione, re-
nunciatio, quæ nulla eſt, & inualida; quòd ſer-
uata forma à Sacro Tridentino præſcripta
minimè fuit, obtinebit. Sua ergo in infirmi-
tate, ac nullitate perſiſtet, etiam poſt ſequutã
profeſſionem, quæ quod nullum eſt, & inua-
lidum, non ſanat; firmat verò dumtaxat va-
lidè factam: quæ nec aliter ſubſiſteret, ni pro-
feſſio ſequeretur. vt Sacrum Concilium d. c.
16. diſpoſuit, cuius verba nos paulò ante re-
64 tulimus. Quia profectò, ſi ante emiſſam pro-
feſſionẽ, vel abiret, vel obiret nouitius, renũ-
ciatio omnis, etiam piæ cauſæ fauore facta,
etiam iurata, atq; ſeruata forma à Sacro Cõ-
cilio data, neq; ſubſiſteret, neq; effectum ſor-
tiretur. Nauarr. comment. 2. de regular. n. 49.
in 7. addition & conſ. fin. lib. 3. de ſucceſſio-
nib. ab inteſt. Sanchez d. lib. 7. cap. 5. num. 49.
Hondedeus conſ. 73. nu. 6. & 22. lib. 2. Gu-
tierez canonicar. quæſt. lib. 1 cap 1. à num.
105. cum ſeq. ad finem vſq; Ferdinand à Ca-
ſtro. d. diſputat. 1. puncto 17. nu. 13. Barboſ.
in collectan. ad dictum cap 16. num 56. dixi-
mus reſponſ noſtra 26. par. 3. per tot. potiſſi-
mùm num. 17.

Nihil ergo, quod Religioni, vel eius nomi-
ne D. Antonio impedimento eſſe poſſit, quin
ad inualidè renunciata, nulliterq; regreſſus
eſſe valeat, æſtimare debemus.

Atq; ita ex his, purgatioris indicij lima
non abiecta, reſpondendum cenſuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Epiſcopus Iuuenacen.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Forum quis quoad ordines suscipiendos triplici modo sortitur.*

2 *Origo siuè propria, siuè paterna sufficit.*

Vtroque enim modo oriundus quis dicitur. num.3.

Et ità Sacra declarauit Congregatio. n.4.

Quamuis ad minores ab Episcopo propriæ originis promotus quis fuerit, nam poterit postmodùm ad Sacros, & maiores ab vno alio ex tribus promoueri. nu.5.

6 *Beneficia plura obtinens diuersis in Diœcesibus, ab vnoquoq; Episcoporum illorum promoueri ad ordines, siuè minores, siuè Sacros, poterit. & n.22.*

Quamuis beneficium sit simplex, nec requirens residentiam. n.7.

Et quamuis tenue. n.8.

Quia titulus attenditur, non reddituum quantitas. n.10.

9 *Domicilium mutandi cuilibet liberum manet arbitrium.*

11 *Ricci sententia ex pluribus refellitur, & etiam à Nouario. n.27.*

Ad bonum tamen sensum reducitur. n.23.

Quæ reductio etiam declaratur. n.26.

12 *Argumentum à simili non improbatur.*

Omnimoda tamen exquiritur similitudo inter ea, inter quæ similitudo arguitur. nu.13.

Alioquin vel minima quæq; dissimilitudo illud deturbabit. n.14.

Nec admittitur in odiosis, ac pœnalibus. nu.15.

Vel vbi certa, & determinata iuris est dispositio. n.18.

Vel in materia agatur priuationis. n.19.

Etiam stante identitate rationis, & materia esset alias extendibilis. n.20.

16 *Decisio Achillis de Grassis 13. de pensionibus declaratur.*

17 *Variatio in beneficialibus non datur.*

21 *Priuatio non admittitur, vbi de ea lex non loquitur.*

24 *Patrimonij ad titulum promoueri nemo debet sine Episcopi dispensatione, ob necessitatem, vel vtilitatem Ecclesiæ.*

25 *Promotus ob necessitatem, vel vtilitatem Ecclesiæ, seruitio quasi addictus videtur Ecclesiæ illius.*

27 *Variatio rectè admittitur in his, quæ facultatis sunt.*

29 *Censurarum, & Irregularitatis pœna, non nisi in casibus à iure expressis dandæ sunt.*

30 *Decisio Cæsaris de Grassis 15. de probat. declaratur.*

31 *Originarius, seù naturalis quis eius loci non dicitur, in quo licet pater natus sit, tamen alio domicilium transtulit, atq; etiã bona omnia.*

Quod exaudi in beneficialibus. n.32.

Secus verò quoad sortiendum forum, vt promoueri quis valeat ab Episcopo originis. n.33.

Stante præsertim declaratione Sacræ Congregationis. n.34.

Vel si pater adhuc bona possideat in loco originis. n.35.

Et in hoc factum refertur. n.36.

ARGVMENTVM.

Minoribus initiatus ordinibus ab vno ex Episcopis, vel Beneficij, vel domicilij, vel originis, promoueri an postmodùm possit, ab alio vel originis, vel domicilij, vel Beneficij Episcopo? ad intellectum *tex. in cap. cùm nullus* 3. *de temporibus ordinat. in* 6. in quo sententia Riccij reijcitur. Et num origo paterna sufficiat, vt promoueri quis possit, ad primam etiam Clericalem tonsuram? Et quid si beneficium simplex fuerit, vel etiam tenue, neque ad vitam honestè substentandam sufficiens?

RESPONSIO IV.

Clericus quidam Neapoli natus; paternam tamen originem è Ciuitate Capuæ trahebat, Neapoli ad quatuor minores ordines promotus fuit; optat nunc ad sacros ordines promoueri, atq; subdiaconatus ordine ad titulum patrimonij, quod in eadem Capuana Ciuitate obtinet, dimissorialibus Archiepiscopi Capuani initiari. Dubium proindè ei refricatur, quòd per minores ordines, quibus initiatus fuit cum dimissorialibus Eminentissimi Archiepiscopi Neapolitani, eius iàm forum elegerit, non posse propterea illum variare; cùm præsertim in eadem Ciuitate Neapolitana domicilium trahat. Consulti nos proindè, iurè promoueri illum posse cum dimissorialibus Archiepiscopi Capuani, respondimus.

1 Quia nimirum triplici quis modo forum sortitur, vt promoueri ad ordines possit, siuè minores, siuè sacros, & maiores: vel ratione

vide-

videlicet Originis, vel Domicilij, vel Benefi-
ficij. *cap.cum nullus 3.de temporib. ordinat.*
2 *lib.6.* Origo verò exauditur, siuè propria illa
sit, siuè paterna, cùm indistinctè originis me-
minerit Bonifacius Octauus Canonis illius
conditor, vt indistinctè de vtraq; intelligi
3 debeat, Cùm vtroq; modo oriundus quis di-
catur. *l.assumptio.6.§ filius.ff ad municipales.*
l.filios.3.C.de municipalib.& originarijs lib.
*10.glo in cap.1.*verbo *alienigenas.ver.oriun-*
dus autem de vsuris, lib.6. Geminian.d.cap.
*cum nullus. & ibid.*Barbos.*in collectan.num.*
3.& 4. & in collectan.ad Sacrum Tridenti-
num Concilium sess.23.cap.8.nu.17. referens
ex Sellio *selectar.canonicar. cap.* 18 *num.* 30.
ità decisum in vna Vici Equensis 12. Augusti
1628. & 7. Aprilis 1629. in quibus dictum fuit:
filium legitimum ordinari posse ab Episco-
po originis paternę, tamet si pater tempore
natiuitatis filij ad aliam diœcesim suum do-
micilium transtulisset. *Syluester sum. verbo*
ordo.3.num.2. in fin. Riccius Episcopus Vici
decisionum part.4.decis.317.num.3 Gauan-
tus in Enchyridion Episcoporum. verbo ordo
in genere. num.5.Sà in aphorismis. verbo or-
do.numer.29. Abb.cap fin. de paroch.Nauar.
cons.3.num.1. & cons.19. de tempor.ordinat.
lib.1.Zerola in praxi part 2.verbo dimissoriæ
in 2.quæsito. Paulus Comitolus responsorum
moralium lib.6. q.45.Bonacin. tom.1. de Sa-
crament. disput 8. de Sacram. ordin.q vnica.
*punct.4.num.15.*Episcopus Campanilis *in*
diuers Iuris Canonici.rub 9. cap.8 numer 8.
alios referens *Barbos de potest.Episcop par.*
2.allegat.4.num.6.Ioannes Maria Nouarius
*in Conclus.Iur. Pontificij.conclus.*102 *nu.4.*
4 *& 5.*Atq; hoc pacto Sacram declarasse Con-
gregationem, referunt *Campanil.d cap.8.nu.*
8. in fin.Garsias de benefic. par.2.cap.4.nu.2.
Pater Diana part.4. tract.4. miscellan. resol.
148.*Rubeis in aphorismis Episcopor. verbo*
ordo.num.7.Barbos.in d. cap 8. Sacri Conci-
lij. d numer.17. vt paulo ante quoque di-
ximus.

5 Quamuis quidem ad minores ab Episco-
po, in quo natus quis est, promotus fuisset;
poterit nihilominus ab originis paternę Epi-
scopo ad Sacros alios iurè promoueri Ordi-
nes: Quia profectò cùm patris origo filio sub-
iectionem tribuat erga eiusdem originis Epi-
scopum, propter quam eius sortitur forum,
poterit vtiq; ab eodem promoueri, quamuis
ab alio fuerit ad minores promotus; neque
proptcrea ne eius sit Episcopus perdit. Quia
originis Episcopus est, & eius Ordinarius vbi
oriundus est: vt *text in d.cap.cùm nullus* nos
docet, argumento etiam *tex.in can.quoniam.*
2.69.distinct similis *tex. in cap.cùm contin-*
gat. 1 .de ætat. & qualitat. Syluest.d.verbo
ordo.3. num.2. Similiq; argumento vsa fuit
Rota apud Seraphinum *decis 731.num.8.&*
9.& seq part.1. diuersorum.Gauant.vbi sup.
verbo ordo in genere.num.8. qua ratione

vsus etiam fuit *Zipæus in suis consultation.*
iur.canon.lib.1.de ætate, & qualitat.ordinan.
cons.3.apud Dianam par.6.tract.7.miscellan.
resolut.35. post hæc scripta visus, prælisque
pressus.

6 Veluti, ecce tibi, qui plura obtinet benefi-
cia diuersis in Diœcesibus, ab vnoquoque ex
præfatis Episcopis beneficij ratione promo-
ueri poterit. Quilibet enim eorum eius Epi-
scopus est, atq; ordinarius, eiq; beneficij ra-
7 tione subijcitur, quamuis alias beneficium
simplex fuerit, neq; residentiam perquirens;
8 ac quamuis tenue, neq; sufficiens, vt ad Ordi-
nes ratione tituli promoueri valeat; est nem-
pè sufficiens, vt iurisdictionem sortiatur: &
9 cuilibet liberum manet arbitrium pro libito
domicilium mutare. *Nauarr d.cons.19 de*
tempor.ordinat.Garsias de benefic.dict.cap.4.
num.2.& 8.Gauant. dict.verbo ordo in gene-
re, num.11. Alzedus in praxi Episcop.par.2.
cap 5.num.44.45.& 47. Ioan. Anton.Nouar.
in summ.bullar. titul. de ordinatis ab alieno
Episcopo ratione tenuis beneficij, num.1.&
*seq.& nu.11.par.1.*diximus *respons.nostra*
29.num.44.& 46. par.2. Ioan.Prapositus in
3.part.Diui Thomæ q.vnic.de Sacrament.or-
*dinis.dub.14.num.*136. quem sequitur *Pater*
Diana part.6. tract.8. miscellan resolut.24.
Ioannes Maria Nouar. d.conclus.102. num.
13.& 14.Campanil.d.cap.8. num.12. Bona-
cina d.disput.8 q.vnic.punct.4.num.8.

10 Quia titulus attenditur, non redditunm
quantitas. *Maceraten. variarum resolution.*
lib.1.resolut.112.in 28.casu: quicquid alias
Quaranta in summ.bullarum verbo ordo.§.
circa secundum, fol.mihi 373. dixerit. Porrò
quia *tex.d.cap.cùm nullus* absolutè de bene-
ficio verba facit. quod plenè perpendimus
*dict.*nostra *respons.29.par.2.Riccius in praxi*
par.1.resolut.360. de Sacrament.ordin. No-
uar.d.conclus.102.num.13 Piasecius in pra-
xi Episcop.par.1. cap.1.art.2.num.3.vers.ra-
tione beneficij.

11 Quam ob causam scrupulum, neq; obsta-
culum vllum faciebant, quæ ex dicto Riccio
Episcopo Vici Equensis in aduersum affere-
bant nonnulli *dict.part.1.in praxi de Sacra-*
mento ordinis, resolut.265.sub num.4 Asse-
rente illo, se consuluisse nonnullis Episcopis
Domicilij, & Beneficij, cupientibus ordinare
quosdam Clericos, (ità nempè ipse loqui-
tur), qui sumpserant ordines ab eorum Ori-
ginis Episcopis, non potuisse id efficere. Po-
tissima eius ratio est, quod in dubio variatio
prohibetur, & maximè in ordinibus, & be-
neficialibus. quem sequutus fuit *Molfes.in*
in summ.tom.1 part.2. cap.2. num.10 & re-
fert quoq; *Diana d.resol.35.*

Non inquam obstaculum faciebant.

Primò, quia ipse à simili argumentum du-
12 cit; quod & si planè non improbetur, quin
& secundum Aristotelis præcepta, atque
Iuris Consultorum quoq; regulas admitta-
tur

tur ad *text. in cap. translato 3 vbi Decius nu. 8. de constitutionib. vbi etiam Abb. l. non possunt 11. in fin. ff de legib. Barbosa in locis argumentandi. loco 101. num. 1* alios, & ipse referens.

Omnimoda tamen, & absoluta exquiritur
13 similitudo (*in his scilicet*, quæ conferuntur) inter ea, inter quæ similitudo arguitur. Alioquin vel minima quæque dissimilitudo po-
14 tens est, & efficax argumentum hoc deturbare, quin non totum destruere, secundum *gloss.* & ibi notata in *l. creditori 9.* verbo *vendicatio, ff. de noui operis nunciat.* argumento *tex. in l. quid ergo 13 §. ex compromisso, ff de his, qui notantur infamia*, ex verbis Vlpiani ibidem: Quia non per omnia sententia est. *Gloss. in can. sic enim 9. §. his de causis.* verbo *numquid 28. q. 1. Abb. in cap. constitutus in 3. notabil. de appellat. Afflict. decision. 350. nu. 11. Euerard. in loco à simili num. 4.* quem sequitur *Corbier. de permutat. benefic. part. 1. cap. 3. num 6. Barbosa dict. loco 101. num. 3. & 4. & seq.* & deducit optimè *Brunorus à Sole in propositionibus iuris.* verbo *argumentum. proposit. 4 & Cardinalis Tolet. in introduct. in Aristotelis Dialalecticam. lib. 5. cap. 7. in loco à simili*: docens, ac dicens: *Debemus autem sumere similitudinem in eo, ratione cuius prædicatum inest, aliter non valebit. Non enim valet*: Cignus sentit, *ergò & nix; Quia quamuis similentur in albedine, tamen albedo non est ratio, qua cignus sentit.*

15 Deindè quod argumentum hoc à simili minimè admittitur in odiosis, ac pœnalibus, vt isthæc materia est, in odium tendens, ac repressionem facultatis Episcoporum. secundum *Ioannem Azor. Institut. moralium. par. 2. lib. 2. cap. 19. q. 11. Aegidius de ConinK. de censur. disput. 17. dub. 5. num. 84. Barbosa d. loc. 161. n. 11. & 12.*

16 Prætet quam quod decisio Achillis de Grassis 425. *alias 13. de pensionibus, num. 6.* ex qua Riccius sententiam suã firmam reddidit, in re satis à nostra hac, atq; à dicta Riccij resolutione dissita loquitur: nempè in pẽsionibus; in eo nimirùm, qui per aliquod tẽpus perceperat pensionem, si velit postmodum variare, & exigere fructus, talem huic
17 variationem haud permitti. Quia (dicens) *d. num 6.* sumus in beneficialibus, vel independentibus, in quibus variatio non admititur. vt per *Archidiaconum in cap. nec aptanda de concessione prabend. in 6.* sic ille. satis verò diuersa res hæc nostra est ab illa. non iurè ergò illatio à Riccio deducta procedet.

18 Præterea nos certam Sacrorum Canonum determinationem habemus *dict. cap. cum nullus*, quo statuitur initiari quem posse, vel ab Episcopo Domicilij, vel Beneficij, vel Originis; esset proinde statutum ius peruertere per solum argumentum à simili, quod minimè admittitur, vti tuetur *Barbosa dict. loco*
19 101. *num. 9.* potissimùm verò si in materia agamus priuationis, vt isthæc est priuationis facultatis ordinandos initiandi, quam Episcopi obtinent; siuè Beneficij: siuè sit domicilij Episcopus, siue originis. vt Episcopus Genuensis adnotat in *practicabilibus Eccle-*
20 *siasticis. q. 38. num. 3.* Stante etiam identitate rationis, quamuis materia extendibilis esset. *Honded. cons. 72. num. 30. & 31. lib. 1. Viuius decis. 255. num. 3. in med.* quem sequitur
21 *Barbosa d. loco 101. n. 12.* Quia profectò admittenda priuatio haud est, vbi lex, & canon de ea non loquitur, vt idem *Genuensis* perpendit *d. q. 38. n. 3.*

Accedit quod ipsemet Riccius Episcopus in eadem *1. par. praxis resolut. 257 siue 258.*
22 haud abnuit, eum, qui plura diuersis in diœcesibus obtinet beneficia, ab vnoquoq; eorũ Episcopo promoueri posse, ex generalitate dispositionis *dict. cap. cum nullus.* & dixerat antea, sequutusque fuerat *Garsias de benefic.* alios referendo more suo *dict. part. 4. num. 2. & 15.* atque *Rubeis in aphorismis Episcoporum. d. verbo ordo nu. 7. Campanil. d. cap. 8. num. 14. Barbos dict. allegat. 4. num 51.* & ad dictum *cap. 8. Sacri Tridentini Concilij sess. 23. in collectan. n. 32.* & nos quoq; supra deduximus.

23 Hanc ob causam Riccij sententiam ad bonum sensum reducendo, illam admitteremus, quando nimirùm à beneficij Episcopo ad eiusdem titulum quis promotus fuisset, quod illud residentiam perquireret; vnde residentiæ ratione mutare titulum non posset;
24 vel saltim si ad Sacrum Subdiaconatus ordinem ad patrimonij titulum quis promotus fuisset, cum dispensatione ob vtilitatem, vel necessitatem Ecclesiæ, iuxtà disposita per Sacrosanctam Tridentinam Synodum. *cap. 2. sess. 21. de reformat.* Ni enim causas præfatas mutatas fuisse, vel saltim cessasse ostenderit, promoueri ab alio Episcopo interdictum ei censebitur. vt refert *Quaranta in summa Bullarum d verbo ordo. vers. circa tertium ratione domicilij, in fin. vers. hoc tamen intellige, fol. mihi 374.* sequitur *Alzed. in praxi Episcop. par 2 d. cap. 5. num. 47.* & sequitur idem *Riccius dict. resolut. 265. num. 4.* nimi-
25 rùm quia dispensationis obtentæ ratione quasi seruitio addictus Ecclesiæ illius videtur, cuius ob vtilitatem, vel necessitatem ad sacros ordines promotus fuit, vt non facile illi fiat, assumptum dimittere onus, ni causam mutauerit, ob quam voluntariè se oneri subiecit, vt interdici ei iurè sacrorũ exercitium possit. iuxta disposita per Sacrum Tridentinum *sess. 24. cap. 16. de reform.* sequitur *Piasecius in praxi d. cap. 1. art. 2. num 4. in 2. ampliat. & Diana* ex Zipœo *d. resol. 35. tra. 7. par. 6.*

26 Hæc verò secundum honestatem dixerimus, non quòd si de facto promoueatur, in aliquam ipse, vel ordinans dent suspensionem. Fidem hanc tibi faciat Sacri Tridentini

di-

dispositio *sessione eadem* 23.*capit.*8.*de refor-*
*mat.*sequentibus quippè illud : V*nusquisque*
autem(inquit)*à proprio Episcopo ordinetur.*
Quòd si quis ab alio promoueri petat,nulla-
tenus id ei,etiam cuiusuis generalis,aut spe-
cialis rescripti,vel priuilegij prætextu. etiam
statutis temporibus permittatur, nisi eius
probitas,& mores Ordinarij sui testimonio
commendentur,si secus fiat,Ordinans à colla-
tione ordinum per annum, & Ordinatus à
susceptorum Ordinum executione,quandiù
proprio Ordinario videbitur expedire,sit su-
spensus. Sic Sacrum Concilium. Est verò hic
proprius ordinandi Ordinarius, secundum
vnum,ex tribus modis à Canonis dispositio-
ne *d.cap.cùm nullus,* statutis.In nullam pro-
indè vterq; eorum dabit pœnam, quasi à nõ
proprio Episcopo ordinatus fuerit. *Campa-*
*nil.d.cap.*8.*num.*14. *Barbos.d.alleg.*4 *numer.*
51. & in *collectan.ad Sacrum Concilium dict.*
27 *cap.*8.*num.*22. ex satis concinna, & apta ad
rem hanc ratione. quam affert *Nouar.in*
*conclusion. iur.canonic.conclus.*102. *num.*2 :.
Respondens etiam sententiæ Riccij præce-
ptoris *dict.resolution.*165. Quia id nullo iu-
28 re prohibitum inuenitur:Et ea,quæ sunt fa-
cultatis(vt ilthæc materia est)variatione nec
perimuntur,nec retinentur;& sat est quòd iu-
re suo tàm ordinans, quàm ordinatus vtan-
tur,*Card.Tuscus tom.*8. *lit.V conclus.*20.*n.*8.
qui tota illa conclusio.plura affert, in quibus
variatio iurè permittitur. Vt decidat proin-
dè,& in hilum redeat Riccij fundamentum,
quoad priorem mutandam sentẽtiam, quam
dicta *resolut.*265.*à num.*1.*& seq.*tradiderat,
29 ductus fuit.Neq; pœnæ censurarum,vel irre-
gularitatis dandæ sint, nisi in casibus à iure
expressis. determinat id apertissimis verbis
Bonifacius VIII. *in cap.is,qui in Ecclesia* 16.
in princ.de sent.excommun.in 6.

30 Neq; obstaculum faciebat quod alij obij-
ciebant ex *decis. Cæsaris de Grassis* 61.*alias*
15.*de probat.*quæ est etiam *decis.*327.*part.*1.
31 *diuersor.*naturalem, seù originarium, haud
dici eùm loci,in quo,licet pater natus sit,de-
seruit tamen illum pater, & alio domicilium
transtulit,& bona omnia. Quam decisionem
sequutus fuit *Quaranta in summ. verbo or-*
*do.*non longè à *princ. vers.quoad tertium*
32 *requisitum.* Nimirùm,quod decisio præfata
Cæsaris de Grassis loquitur in materia bena-
ficiali,non sat videlicet esse originem pater-
nam ad obtinẽdum beneficium naturalibus
debitum; eòq; magis si pater locum omni-
nò deseruit, & alio domicilium,& bona trãs-
33 tulit. Vt non sit proptereà decisio præfata
in illa peculiari materia loquens,ad rem hãc
nostram trahenda, ad sortiendum scili-
cet forum, vt possit quis promoueri
ab Episcopo Originis ; eùm quia *text.*
in d.cap.cùm nullus. fine distinctione loqui-
tur;sed generatim originis meminit,vt gene-
ratim exaudiendus sit,vt in superiobus per-
pendimus.

34 Tùm quòd iàm res hæc, nullam admittit
ampliùs controuersiam, declarata à Sacra
Congregatione:Originem paternam suffice-
re,vt promoueri quis possit ab Originis pa-
35 ternæ Episcopo. Quod eò magis procedet,si
in loco paternæ originis bona quis possidet,
non enim tunc originis locum omninò de-
seruisse pater videtur, qui in illo bona adhuc
detinet,quod perpenderat quoq; *Rota* in di-
cta Legionen. Cappellaniç 23. Martij 1576.
coram Cæsare de Grassis *d.decis.*15.*num.*1.
*& seq.*ex *Afflict.decis.*384.*numer.*5. *&* 6. *&*
seq.& sequitur *Antonius Faber.in C.lib.*9.*tit.*
30. *definition.* 24. *numer.* 3. 9. *&* 10. *& per*
36 *tot. de muneribus patrimon.* & nos ità alias
respondimus Illustrissimo Episcopo Puteo-
lorum,qui etiam fuerat ante Archiepiscopus
Lancianensis. Vndè ad primam Clericalem
tonsuram ascripsit Dominum Leandrum de
Constantio, qui & si Neapoli natus esset,à Pu-
teolis paternam ducebat originem,in qua
Ciuitate pater multa possidebat bona.

Et hic ipse Clericus, de quo controuer-
siam hanc habuimus,& ipse in Ciuitate Ca-
puæ multa bona possidet, ad quorum etiam
titulum pro patrimonio se ad Sacrum Sub-
diaconatus ordinem promoueri petit.

Atque ità ex his,iudicio suppositis melio-
ri,respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcop.Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia vacant per professionem in religio-*
*ne,ex approbatis emissam.& n.*30.
2 *Professio nulla est à Nouitio facta, non præ-*
cedente informatione de parentibus, pa-
tria,vita,& moribus ingredientis iuxtà
Sixti V.constitutionem.
3 *Professus nullitèr à Religione abiens, regres-*
sum habet ad renunciata.
Vndè omnia ei restituenda, etiam si de
nullitate dicens discedat.n 23.
Quia Tridentinum de professione loquens,
*de valida intelligitur. n.*24.
*Quid autem quoad beneficia.numer.*4 *&*
*nu.*25.
*Et quid iure antiquo in cap. beneficium.*4.
de regularib.in 6.? *n.*5.
Quid verò iure nouo Sacri Concilij sess.
25.*cap.*16 *de regularib.*? *n.*12.
Doctorum sententia diuisa est.quibusdam
*negantibus.n.*13.
*Affirmantibus alijs.num.*14.*quæ sententia*
*magis recepta est.n.*15.
6 *Beneficio vacante ius aperitur patronis ad*
præsentandum.
Et Episcopo ad præsentatum instituendũ.
*& nu.*30.

Per

Per quantulamcunq; moram beneficium vacet.n.7.

Iurè igitur, vel collatio, vel institutio procedit.n.8.

9 *Legitimè factum irritari non debet.*

10 *Restitutio non datur ei, qui antequàm religionem ingrediatur, beneficio renunciauit. Si postmodùm egrediatur.*

Quia à possessione cecidit.

Et de nulitate dicere renunciationis, petitorium respicit. n.11.

16 *Beneficia non nisi magnis laboribus acquiruntur.*

17 *Beneficij natura est, ut perpetuum sit.*

Vita videlicet perdurante beneficiarij.

18 *Beneficiarij semel intitulati sine causa amoueri ampliùs non possunt*

19 *Beneficiarius per renunciationem, & titulum, & possessionem à se abdicat.*

20 *Beneficium vacat morte beneficiarij.*

Eodem modo morte Ciuili per professionem in Religione, & n.30.

21 *Subrogatio gratiosa datur collitiganti per decessum alterius.*

Ità, & per mortem Ciuilem per professionem in Religione, & n.35.

22 *Monachus interpretatiuè mortuus habetur.*

Et neq; nolle, neq; velle habet, sicuti & defunctus.

26 *Omnia restitui disponens Sacrum Concilium Tridentinum nouitio abeunti, nihil dimisit non restituendum, cùm satis laxè loquatur.*

27 *Nouitius, quamuis beneficium renunciauerit, egrediens, ad illud restituitur.*

Neq; interim ad collationem procedi potest, donec professio emissa fuerit.

Et aliter facta collatio nulla est.

Neq; par est ratio nouitij recedentis, atque de nullitate dicentis professionis, & abeuntis n.28.

In illo enim renunciatio conditionalis est. nu.29.

31 *Renunciatione facta beneficij per ingressum in Religionem, ius non acquiritur nouo Beneficiario per renunciationem, sed per collationem, vel institutionem.*

Ius ergo ei quæritur in perpetuum.n.32.

Non æquè tamen in renunciatione bonorum, quæ per solam renunciationem quæruntur.

Vt neque minor 25.annis (re non integra) restituatur.n.33.

Quia iustissima fuit renunciatio.n.34.

Et minor non restituitur nisi læsus.

Atq; non nisi in petitorio id dicere poterit vocato interim prouiso.n.36.

ARGVMENTVM.

Beneficia professione emissa in Religione ex approbatis vacant ipso iure. Vndè conferri iurè poterunt; & patronis ius aperitur ad præsentandum, atquè Episcopo ad præsentatum instituendum. An verò restitutio detur professo, eo ob nullitatem professionis detectam abeunte? in difficultatem vocatur. Et an locum sit Sacri Tridentini Concilij dispositioni *sess. 25 cap. 16. de regularibus*, in renunciatione quoquè beneficij, an verò *text. in cap beneficium 4. de regularibus in 6.*? satis accuratè discutitur.

RESPONSIO V.

ANtonius Clericali insignitus caractere, simplex beneficium possidens, Religionem ex approbatis ingreditur, ibiq. expleto proba-
1 tionis anno solemnem professionem emittit. Vacat proinde beneficium, iuxtà disposita per Bonifacium Octauum in *cap. beneficium. 4. de regularib. in 6.* *Gloss. in cap. statuimus. 23.* verbo *habitum, vers. sed pone Clericus. eod. tit. extrà. Gloss. in can. desponsatam. 23.* verbo *monasterium. vers. sed similitèr distingue in Clerico. 27. quæst. 2. Sanchez in summ. morali tom. 2. lib. 7. cap. 4. num. 2 Ferdinandus à Castro Palao part. 2. operis moralis tract. 13. disput. 6. punct. 2. §. 3 num. 17. vers. non est recedendum. Garsias de beneficijs. tom. 2. part. 11. cap. 9. num. 1. & seqq Lotterius de re beneficiaria lib. quæst. 20. num. 77.* Rota in *Hispalen. Cappellania 14. Martij 1614. apud Burattum dec. 531. sub num. 1. par. 2. tom. 2. in recentior.* quæ est etiam in impressis per ipsum *decis. 39. par. 1. Gonzalez in reg. 8. Gloss. 15. num. 43. Paris de resignat. benefic. lib. 7. q. 14. num. 28.* Post verò nonnullos annos, quos in Religione transegit, detecto graui impedimento; quòd antequàm religionem ingrederetur, crimine se fœdarat homicidij,

de quo etiam in iudicio deductum fuerat,
2 neq; præcesserat informatio per Religionem de parentibus, patria, vita, & moribus ipsius Antonij, iuxta Sixti V. constitutionem incipientem: *Cum de omnibus*. §. Cæterum quoniam sæpe *tom. 2. in bullar. const. 71.* Sixti V. & apud *Stephanum Quarantam verbo Monasteria, & Conuentus fol. mihi* 406. in impressis. 1621. Venetijs. Vndè tam susceptio habitus, quàm sequuta professio nulla, & inualida fuit: per Religionis ipsius Superiores vigore Constitutionis præfatæ, à religione Antonius dimissus fuit, vti inualidè, ac nulliter professus. vt dictum etiam fuit in *Granaten. professionis 9 February* 1609. *corã Lugdunen. decis.* 175. *nu* 3. *par.* 1. *tom.* 1. *in recentiorib. Barbos. de offic. Episcopi. par.* 3. *allegat.* 101. *nu* 41. *& seq. & n* 43. & sequuti fuimus alios quoq; referendo *respons. nostra* 53. *nu.*
3 50. *par.* 3. E religione igitur extorris factus Antonius, sicuti ad bona omnia alia regressum habet, quod dissoluta renunciatio fuerit per nullitatem professionis, & egressum à Religione. *Sanchez opere morali tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 49. diximus *respons.* nostra 26. *per*
4 *tot. par.* 3. Ita pariq. modo ad beneficium se regressum habere putat. Consulit proindè nos. Rem non ita facilem esse respondimus:
5 Quippè si ius antiquum perspexerimus *d. c. beneficium* 4. *de regularibus in* 6. sola obtinentis beneficium renunciatione voluntaria, vel sequuta solemni professione beneficium vacat, licitèq. conferri potest. Audi (quæso te) Bonifacij VIII. verba: *Beneficium* (inquit ipse) *illius, qui religionem ingreditur, non est intrà probationis annum alicui conferendum. Nisi ad id ipsius accedat assensus, aut constet, quod vitam voluerit absolutè mutare; vel professionem expressam fecerit; seu scienter habitum receperit professorum: sed interim eidem beneficio per alium deseruiri debebit, assignata sibi congrua de ipsius prouentibus portione* Sic Summus Pontifex canonis Conditor. Vacauit, proindè per so-
6 lemnem professionem beneficium. Iure ergo, vacante illo, ius patronis deuolutum fuit ad præsentandum. *cap. eam te.* 22. *in fi. de iure patronat. extrà.* Præsentationeq. sequuta, Episcopo ad præsentatum instituendum. *c. quoniam* 3. *de iure patronat.* & sequuta fuit Rota in vna *Ianuen. officiorum* 9. *Maij* 16 4. *coram Domino Coccino Decano decis.* 543. *n.* 4. *par.* 2. *tom.* 2. *in recent* & sequitur *Barbos. in collectan. ad dictum cap. beneficium* 4. *de regularib. in* 6. *num.* 6. qui alios quàm plures refert; & dixerat ipse prius *de offic. Episcop. par.* 3. *allegat.* 57. *nu.* 208. *Gonzalez ad regul.* 8. *cancellar. gloss.* 15. *nu.* 45. *Garsias de bene-*
7 *fic. tom.* 2. *par.* 11. *cap.* 9. *nu.* 1. Per quantulamcumq; enim morulam beneficium vacauerit, ius statim est patronis ad illud præsentãdi. secundum *Felin. in tract. quando litteræ Apostolicæ. col.* 8. *in* 5. *limitat. in fin. vers.* *aliquando beneficium vacat.* Diximus *respo.* nostra 14. *nu.* 39 *par.* 3.
8 Iurè ergo collatum fuit beneficium, & per Institutionem canonicam ius in re quæsitũ instituto ad regulam *beneficium* 1. *de regul. iur. in* 6 *cap. consultationib.* 19. *de iure patronat. extrà.* vbi optimè *Gloss.* verbo *remoueri.*
9 rationem refert duplicem, primam: *Quia* (dicens) *quod legitimè factum est, non debet irritari; licet ad eum casum deueniat, à quo incipere non potuit.* secundam: *Quia, quod ritè, & secundum leges factum est, ex alio euentu resuscitari nõ debet. C. de administrat. tutor. l. sancimus.* Hanc proindè ob caussam, nec iniuria, in vna *Albiganen. Cappellaniæ* 15. *Maij* 1592. *coram Card. Arigonio apud Marchesan. par.* 1. *fol.* 147. *decis.* 49. reiectus fuit qui-
10 dam Augustinus, qui ante religionis ingressum beneficio spontè renunciauerat, ne audiretur postmodùm spolio agens, duplici ratione: primo quia spontè sua renunciauerat, atq; renunciationi assensum præstiterat. ad *text. d. cap beneficium* 4. *de regularib. in* 6. vndè consequenter à possessione deciderat. ad *tex. in cap. accepta.* 3. *de restitut. spoliator.*
11 *extrà.* Secundò quia de nullitate dicere renunciationis petitorium spectat, atq. in illo tractandum iudicio. Et nihilominus etiam per dimissionem nullam amittitur possessio, licet non perdatur proprietas. *Cassador. decis.* 2. *sub nu.* 6. *de renunciat. Bisignett. decis.* 3.
12 *eod. tit. de renunciatione.* Si verò consequenter ius perspexerimus nouum Sacri Tridentini Concilij *sess.* 25. *cap.* 16. *de regularib.* Li-
13 cet inter sese Doctores diuisi fuerint; Asserentibus quibusdam, Sacri Concilij dispositionem dicto *cap.* 16. locum haud habere in beneficiorum resignatione per ingressum in religionem facienda, sed manere integram iuris comunis dispositionem dicto *cap. beneficium.* 4. *de regularib in* 6. Concilij verò dispositionem apertissimis verbis loqui de renunciatione bonorum temporalium facienda, non verò beneficiorum, de quibus nec meminit. Sequentibus nempè Sacrum Concilium.

Nulla quoq; renunciatio aut obligatio antea facta; etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuscunq; causa piæ, valeat, nisi cum licentia Episcopi, siue eius Vicarij fiat, intra duos menses proximos antè professionem; ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione; aliter verò facta, etiam si cum huius fauoris expressa renunciatione, etiam iurata sit irrita, & nullius effectus. ita Sacrum Concilium. Nullum proindè verbũ de beneficij resignatione, vel renunciatione facit; non itaq; ad illud extendenda eius erit dispositio. quam sententiam pluribus tuetur *Garsias de beneficijs tom.* 2. *par.* 11. *cap* 9. *nu.* 12 *Rodriquez in sum. par.* 2. *cap.* 7. *num.* 2. & *quæstionum regularium tom.* 1. *q.* 37. *art.* 2. *Barbosa tàm d. cap. beneficium.* 4. *de regular.* *in* 6.

in 6.nu.3.quam de offic. Episcopi par.3. alle-
gat.99.nu. 19.atq; in *collectan. ad* Concilium
d.cap.16.sess.25. nu.13. Ferdinand.à Castro
Palao moralium part. 1. tract. 13. disput. 6.
punct.2.§.3.nu.15. nouam addens ratione .
Quod à iure videlicet recedendum non sit,
nisi in nouo expressum adsit. At nouum ius
Tridentini,non exprimit beneficiorum resi-
gnationem; imò potius claré innuit de sola
renunciatione bonorum temporalium lo-
qui: loquitur namquè de resignatione,quæ
in fauorem causæ piæ fieri potest: ibi: *etiam*
in fanorem causa pia. Ergo non de benefi-
ciorum renunciatione,quæ in fauorem cau-
14 sæ piæ non renunciantur. Verùm affirman-
tium sententia, dictam Sacri Tridentini Cō-
cilij dispositionem in beneficiorum resigna-
tionibus ab ingresso religionem faciendis,
locū quoq; habere,vt per duos menses pro-
ximos ante professionem , & cum licentia
Episcopi,seu eius Vicarij fiant,magis comu-
nis Doctorum calculo recepta est;eamq; se-
quitur *Maiolus de irregularitate lib.3.cap.6.*
nu.2.Flaminius Parisius de resignat. benefi-
*ciorum lib.3.q.13.nu.4.& num.5.*vbi sæpius
Sacram Congregationem ita cēsuisse refert.
sequitur *Campanil.Episcopus in diuersor.iu-*
ris Canonici rub.12.cap.3. num.10. Ioannes
Azorius institut.moralium par.2.lib.7. cap.
20.q.6.Sanchez in opere morali d. lib.7.cap.
5.nu.37.& 38. Ferdinandus à Castro d.di-
spnt.6.punct.2.§.3. num.14. Barbosa de offic.
Episcop.d.allegat 99. nu. 19. & in collectan.
ad dictum cap. beneficium 4. de regularib. in
6.nu.3.& de iure Ecclesiastico.lib.1. cap.42.
nu.233.& in collectan.ad dictum cap.16.Sa
cri Tridentini num.13.Ioan. Baptista Costa
tom.2.oper.tractat.de retrotract. cap 9. casu
3.nu.27.Suarez de religione tom.3.lib.5. cap.
16.nu.12.Bartholomaus à S. Fausto de sta-
tu religios.lib.5.q.181.Monald.cons.143. nu.
2.vol.2.Zerola in praxi Episcop.par.1.verbo
15 *Monachi* §. 8. Fundamentum horum est;
quia diffusè Sacrum Concilium de renun-
ciatione loquitur:(*Nulla quoq;* (dicens) *re-*
nunciatio,aut obligatio antea facta &c.)vt
diffusè exaudiri eius debeat dispositio , de
renunciatione quoq; beneficij: quod suadet
ratio ipsa finalis, qua Sacrum Concilium ad
ita disponendum motum fuit,libertati vide-
licet consulere ingredientium;ne si incautè
bonis nuncium mitterent, in religione ma-
nere etiam inuitos,eos oporteret, quod ni-
hil superesset eis bonorum;at hæc finalis ra-
tio æquè locum sibi facit in renunciatione
beneficii,sicuti,& bonorum;quin multo ma-
gis in beneficiis, quæ non nisi magnis quæ-
16 runtur laboribus.*cap super hoc 5. de renun-*
*ciationib.*Cui sanè sententiæ præter quam
quod omnes comuni calculo adhærent Do-
ctores,accedit,vt eam firmam reddāt, quod
ita pluries Sacra declarauit Congregatio , vt
testatur *Flamin.Paris.d. q. 13.lib.3. num.5.*
Monald.d.cons.143. nu.2. Thomas Zerola d.
verbo Monachi §.8.in fin. aliiq; superius ci-
tati Doctores.

Quoquo modo igitur sententia hæc su-
scipiatur; vel quod locum sibi faciat etiam
in beneficii renunciatione Sacri Tridentini
dispositio; vel quod sola iuris comunis di-
spositio in *d.cap beneficium. 4.de regularib.*
*in 6.*subsistat. Nihil omnino est,(meo quidē
iudicio) quod Antonio ad regressum habē-
dum ad simplex beneficium, quod per sub-
sequutam professionem vacauit, (vnde ius
apertum fuit patronis ad præsentandum , &
Episcopo ad præsentatum instituendū,) sup-
17 petias ferre possit. Beneficii quippè natura
est,vt perpetuum sit(vita scilicet perdurante
beneficiarii)*can. sanctorum.2. 70 distinct.*
can.inuentum.35.vbi Gloss 16.q.7.cap.vni-
co de cappellis monachorum in 6. vbi Gloss.
verbo *perpetui. cap. penult. de clerico ægro-*
tan.extra. Abb.cons 47 nu.1.vers.Item quia
par 2.Nauar.cons.5.quidam testator. n.1. in
fin.lib.3.de prabend.Gonzalez ad regulam
8.cancellar.gloss.5.nu 11 12 & seq.Sanchez
in opere morali tom 2. d.lib.7.cap.29.nu.106
Ferdinand.à Castro par.2. moralium tract.
13.disputat.1 punct.1.nu.4.Campanil.d.rub.
12.cap 3.sub nu. 11. Ioan. Azorius institu-
tion.moralium par.2.lib.3.cap.26.q.12. Rota
in vna Gerunden. Personatus , & causa pia
17. Maij 1630.coram Card. Verospio decis.
319.nu.3. par.5. diuersorum nouissimarum,
& in *Auriacen.iuris nominandi 30.Iannarij*
1617.coram Buratto. decis.224 nu.4.par.1.
& apud *Cardinalem Caualerium decis. 639.*
num.9.

18 Quam ob causam semel intitulati , amo-
ueri à beneficio,causa ni aliter expoposcerit,
minimè poterunt. ad *tex. cum Gloss.* verbo
perpetuam. in cap. Clericos in sacris 3.de co-
habit.clericorum,& mulierum.d.can.inuen-
tum 35.16.q.7.Nauar.d.cons 5.nu... in fi.de
prabend.Ioan.Azor.Institnt.moralium par.
2.d.lib.3. cap. 26. d. q.12. Garsias de benefic.
par.1.cap.2.nu 61.& 79.Ferdinandus à Ca-
*stro d.dispnt.1.puncto 1.num.5.*diximus *re-*
*spons.*nostra *62.nu.9.& 10.par.3.Perez de*
Lara de cappellan.lib.2.cap.6. nu.7.8. & 11.
At vacauit verè beneficium hoc per emissam
professionem Antonii in religione:verè pro-
indè,ac iurè præsentatione per patronos ite-
rum facta , ad præsentati institutionem pro-
cessit Episcopus. Facta igitur institutione ius
in perpetuū (donec scilicet vitali perfruere-
tur aura) eidem quæsitum fuit. Haud poterit
proindè à iure sibi quæsito , atq; à beneficio
19 amoueri. Imputet verò sibi Antonius,qui
per professionem,titulum, & possessionem à
se abdicauit beneficii.argumento *tex.in can.*
hoc nequaquam.45.7.qu.1. quo loco sancta
synodus Constantinopolitana actione 5. sū-
mo Pontifice Ioanne Papa, decreuit: eum ,
qui vt Monachus fieret Episcopatu se abdi-

cauit, ad Episcopatum redire minimè posse
amplius. *text. in cap. ex transmissa 3. de renunciat. Innocent. Hostiensis, & Abbas nu.*
22. in cap. post translationem de renunciat.
Maiolus de irregularitate d. lib. 3. cap. 5. nu. 2.
vers. sunt autem. quem sequitur *Paris. de resignat. benefic. d. lib. 3. q. 13. num. 15. 16. &*
17. Campanil. d. rub. 12. cap. 11. in fin. dùm
tuetur collationem beneficij, (cui religionē
ingressus per duos menses ante professionem, seruata forma dispositionis Sacri Concilij *d. cap. 16.* nuncium misit) post emissam
professionem factam, firmam præsistere. rationem reddens sequentibus: *Namq; itá renunciatio erit valida, & collatio non temporanea, sed perpetua; quia facta tempore, quo*
vacabat beneficium.

20 Quemadmodum enim morte naturali beneficiarij, qua omnis resoluitur res, vacat
beneficium, ità peræq; morte Ciuili eiusdem,
quæ per professionem in religione ex approbatis contingit, *can. placuit 8. in fin. 16. q. 1.*
& can. placuit. 53. vbi *Gloss.* verbo *mortuos*
esse. & can. nullus monachus. 54. 3. quæst. 7.
æqualis quippe naturali morti, hæc Ciuilis
habetur. *Glo.* notabilis. *in d. can. placuit* 8. verbo *Mortuus.* sequuta fuit Rota in *dicta Hispalensi Cappellania coram Buratto d. decis.*
39. num. 3. part. 1. quæ est etiam in *recentior. par. 2. tom. 2. decis. 531. sub num. 1.* in qua di-
21 ctum fuit, quod sicuti per decessum subrogatio gratiosa collitiganti datur; ità pariquè
modo per professionem in religione ex ap-
22 probatis, quia mortuus interpretatiuè habetur, cùm Ciuiliter iàm mortuus sit, nequè
nolle, nec velle monachus habeat amplius,
sicuti qui diem obiere suum. *cap. si religiosus. 27. de election. lib. 6. capit. final. de sepultur. eod. lib. can. nolo 10. & can. non dicatis 11. 12. quæst. 1.* sequitur *Lotterius de re beneficiar. d. lib. 2. quæst. 20. num. 78. Paris. de*
resignat. lib. 10. q. 4. n. 3.

23 Neq; insistant: per eandem Sacrosanctam
Synodum. *d. cap. 16. in fin.* dispositum esse; vt
abeuntibus ante professionem, omnia restituantur. Idem verò ius esse in his, qui professionem emiserunt quidem, verùm nulliter; vt
detecto impedimento, & nullitate, sicuti à religione recedunt de nullitate dicentes, iuxtà
disposita per eandem Sacrosanctam Synodum eadem *sess. 25 cap. 19. de regularib.* ità,
pariterq; omnia recuperent, quæ donauerāt.
24 Quia Tridentinum de professione sequuta
disponens, vtique de valida exaudiendum
est, vt post *Sanchez in opere morali lib. 7. d.*
cap. 5. num. 55. Rodriq. in resolut. regular. resolut. 53. num. 11. Barbos. alios referentem
in collectan. ad dict. cap. 16. nu. 13. Bartholom. à S. Fausto de statu religios. d. lib. 5. q. 187.
sequuti fuimus *respons.* nostra 26. per tot.
25 *par. 3.* Recuperabunt proindè & beneficia,
quibus vel nuncium miserunt, ante professionem, seruata forma à Sacro Tridentino *dict.*
cap. 16. præscripta, vel quæ per professionem
sequutam vacauere, & alijs collata fuere. Sa-
26 crum quippè Tridentinum satis laxè loquitur: *Omnia* (dicens) *restituantur*; nihil igitur
reliquit, quod non comprehenderit, cum
omnia restitui mandauerit. ad *text. in cap. solitæ. 6. §. nos autem de maioritat. & obed. Barbos. in collectan. ad dict. cap. 16 num. 56. &*
de offic. & potest. Episcop. par. 3. d. alleg. 101.
nu. 37. & de iure Ecclesiast. d. lib. 1. cap. 42.
n. 177. Rodriq. in summ. par. 2. dict. cap. 7. n. 6.
27 *in 6. declar.* Quemadmodùm qui beneficio
renunciauit, si non emissa professione egrediatur, ad beneficiū quoq; iure redibit; quāuis collatum inueniatur; quia malè collatio
interim processit, professione minimè sequuta. ad *text. in cap. beneficium 4 de regularib.*
in 6. Sanchez d. lib. 7. cap. 6. num. 38. in fine.
Monald. d. cons. 143. num. 7. lib. 2. Ferdinand. à Castro. par. 2. tract. 13. d. disput. 6. punct.
2. §. 3. num. 18. Ioann. Baptista Costa de retrotract. d. cap. 9. casu 3. nu. 13. Duplici namq;
responsione obiectum repellimus.

28 Primò, quòd nō æqualis est ratio nouitij recedentis professione non dum emissa, & abeuntis nullitate professionis detecta per reclamationem intrà quinquennium, iuxtà disposita per Sacrum Tridentinum *d. cap. 19.*
Ni enim sequatur verè professio, beneficium
interim non vacat. frustraneè igitur collatio,
procedit, beneficio minimè vacante, vt dixi-
29 mus. *Quia non purgatur conditio imbibita ex iuris dispositione in renunciatione, & consequentèr nunquam beneficium vacabit.* vt
Ferdinandus à Castro loquitur *dict. punct. 2.*
§. 3. n. 17. in fi. Cost. d. casu 3. c. 9. n. 13. & 14.

30 Secundò. Quia beneficium post emissam
professionem, verè vacat, & conferri potest;
(vt diximus) & patronis ius aperitur ad præsentandum, ac consequenter Episcopo ad
31 præsentatum instituendum. Quam ob causā,
ius non acquiritur, vel præsentato, & instituto, vel ei, cui collatum beneficium fuit per
veram vacationem ob renunciationem factam, (quemadmodùm per ipsam renunciationem, non per aliam causam in renunciatarium bona quæruntur renunciata ob religionis ingressum: vt ablata causa effectus
quoquè submoueatur eius. *cap. cùm cessante*
60. de appellat. extrà. Gloss. reputata singularis
in *l. 1 in princ* & ibi notatis, *ff de legit. tutor.*
Cassaneus cons. 1. in 2. par. numer. 4.) Sed ex
collatione; vel ex Institutione, præce-
32 dente patronorum præsentatione; vndè ius
ei quæritur in perpetuum. Irreuocabilitèr
igitur ius ei acquiritur, non ad rem, sed in re.
ad regulam *Beneficium 1. de regul. iur. in 6*
quod aduertit *Rodriquez quæstion regular. lib. 1. d. quæst. 37. art. 2.* quem sequitur *Campanil. dict. rub. 12. cap. 3. sub. num. 11. circa*
33 *fin.* Adeò quidèm vt neq; minor 25. annis,
re non integra, quia videlicet, iurè beneficium, causa legitima vacans, alteri collatum

tum fuit, ad dimissum beneficium, vel ex causa matrimonij contracti, vel professionis in religione ex approbatis emissæ, restituatur amplius, vt ex *Couarr. lib. 1. variar. resol. cap. 5. num. 3.* & aliorum sententia sequitur *Ioann. Azor. institut. moral par. 2. lib. 7. d. cap. 20. q. 9. vers. quares, an hic Clericus. circà fin. Paris. de resignat. benefic. lib. 3. quæst. 7 num. 55. & Garsias de benefic. par. 11. cap. 3. num. 6. Manriquez. quæstion. moral. & vicarial. par. 2. quæst. 49. num. 2. Ferdinandus à Castro d. tract. 13. disput. 6. punct. 2. num. 13.* ratio-
34 nem reddens: Quia iustissima fuit resignatio; & beneficium restitutionis in integrum minori conceditur, si enormitèr læsus fuerit. Quod multò magis in hoc nostro procedet facto, in quo ex sequuta professione beneficium vacauit; per quam sanè vacationem ius patronis apertum fuit ad præsentandum, (vt præsentauere) vndè & præsentatus institutus fuit. Nulla proindè restitutio competit ei. vt dictum fuit in *dict. Albiganensi Cappellania coràm Eminentissimo Arigonio apud Marchesanum d. par 1. fol. 147. decis. 49.* quam in superioribus quoq; retulimus.

Verùm quia, cùm vacauit beneficium, compatroni inter se se diuisi fuere, vndè lis orta fuit, nec leuis, inter præsentatos, vno eorum (& si attenuatè) possessionem obtinente, qui nouissimè diem obijt suum; quare altèr subrogationem in locum defuncti obtinere properat, cui opponit se Antonius regressum ad beneficium tentans. At inani id labore
35 tentare cũ respondimus. Nimirũ, quia denegari subrogatio gratiosa haud potest collitiganti, morte sequuta alterius. *cap. 2. vt lite pendent. in 6.* Et dictum fuit in *dict. Hispalen. Cappellania coràm Buratto d. decis. 39. nu. 3.* & sequitur *Lotter. dict. quæst. 20. num. 78. lib. 2.* & in superioribus retulimus. *Rota apud sanct. memor. Gregor. XV. decis. 27. num. 1. & decis. 125. num. 1. & apud Card. Seraphinum decis 990. num. 1. & seq. & decis. 1165. num. 1.*
36 Præter quam quod, non nisi in petitorio ad redintegrationem agere poterit, vocato Aduersario, ad *tex. in cap. licet. 28. de prabend. in 6 Rota decis. 3. aliàs. 56. vt lite pendante in nouis.* Duram igitur substinebit prouinciam.

Atq; ità ex his, iudicio non abiecto meliori, saniориq; respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcop. Innenaeen.

SVMMARIVM.

1 *Sanctus Augustinus Christiana eloquentia parens.*
2 *Volnntate sola miser quisq; efficitur.*
Quia volnntate mali, vel boni sumus.
Voluntate igitur cessante infernus non erit. ex S. Bernardo. nu. 3.
Ablata enim voluntate omnis actus indifferens est. n. 4.
5 *Mulier si vi compressa fuerit adulterij accusari non potest.*
Quia non est ipsa in causa turpitudinis. num. 6.
Cùm voluntate non peccarit, sed vim passa fuerit.
Quin imputetur ei ad meritum, si consensus absit. ex S. Lucia. num. 9.
7 *Peccatum sine voluntate deliberata non datur.*
Omne enim peccatum voluntarium est.
Vt peccatum esse non possit, nisi voluntarium. n. 8.
Et sine volnntate nec damnatur, nec liberatur homo. n. 9.
9 *Sancta Lucia Virgo, & Martyr Siracusana Ciuitatis decus.*
10 *Voluntas quasi manus quadam est anima.*
11 *Volnntas quid?*
12 *Oblatorum diuersæ sunt species.*
Qui verò se, & sua omnia perpetuò obtulit monasterio, mutato aliquo modo habitu in signum mutatæ vitæ, verè oblatus dicitur. n. 13.
Interq; personas Ecclesiasticas agnoscitur. nu. 14.
Ac priuilegijs perfruitur religionis.
Ab oblatione igitur recedere non poterit. num. 15.
Quasi perpetuo addictus Monasterio.
Nisi ad arctiorem vitam transire voluerit. num. 16.
17 *Monachi, & Conuersi ab oblatis differunt.*
Et quarè?
18 *Voluntatis, quæ sunt ab initio, fiunt ex post facto necessitatis.*
19 *Matrimonium perpetuò durat.*
Morte tamen dissoluitur.
20 *Vota, & iuramenta perpetuò durant.*
Vel si quis renunciat iuri suo. n. 21.
21 *Iuri suo renuncians pœnitere postmodùm non potest.*
22 *Contractus inire liberum cuilibet est, ab illis verò initis recedere, non æquè. & nu. 24.*
23 *Volnntariè qui sibi necessitatem imponit, nõ ei postmodùm sucurritur.*
In ijs præsertim, quæ pietatem concernunt nu. 25.
26 *Oblatus potest matrimonium contrahere.*
Et si liberos susceperit debetur eis à monasterio legitima. n. 27.
Atq; etiam alimenta debentur.
28 *Matrimonium contrahi impedit solemnis trium votorum professio, vel Sacer Ordo.*
Et dirimit contractum.
29 *Oblati professionem non emittunt.*
Possunt proindè matrimonium contrahere, & in illo permanere.

Quod

Quod Sacra declarauit Congregatio.

30 *Conuersi nomen non strictè semper accipitur.*

Vndè possunt matrimonium contrahere.

Si videlicèt solemnem professionem non emiserunt.

31 *Futurum tempus,neq; præteritum,neq; perfectum comprehendit.*

32 *Professio per scripturam probari debet.*

Præsertim verò ad conuincendum professum apostasia.n.33.

34 *Professio non expleto nouitiatus anno emissa,nulla est.*

Integer proindè debet esse annus,vt professio valida fit.n.35.

Quia in subsidium fragilitatis humanæ indultus.

Quare de momento ad momentum currit. num.36.

37 *Actus agentium vltrà eorum intentionem operari nequicquam poterunt.*

38 *Nomina imposita rebus fuerunt,vt inter se se distinguerentur, agnoscerenturq;*

39 *Contractus talis agnoscitur, qualis à partibus nominatur.*

40 *Monachus,& Oblatus,cùm inter se differant, ep stare simul non vtiq; possunt.*

41 *R ugnantia stare simul non possunt,cùm inuicem se expungant.*

42 *Scriptura,notarijq; fides cùm diuidi minimè possit, aut in totum stabit,aut in totum cadet.*

43 *Nuptias iustas inter se Ciues Romani contrahunt, qui secundum præcepta legum coeunt.*

44 *Monachatus substantialia sunt tria vota: obedientia, castitas, & paupertas, quæ ad perfectionem ducunt.*

45 *Protestationes animi penetrale indicant,atq; declarant.*

46 *Monachum non habitus, sed professio facit regularis.*

47 *Habitus monachalis de substantialibus Religionis nō est.est tamen signū oblationis.*

48 *Exitus acta probat.*

49 *Renunciatio bonorum à nouitio facta,vt firma sit, duo in se habere debet. ex Sacri Tridentini Concilij præscripto.*

Neq; effectum sortitur nisi secuta professione.

Et alitèr facta nulla, & inualida est. nu.50.

ARGVMENTVM.

Oblatorum quot sunt species, & an oblatus in forma valida, qui se, & sua omnia Deo, vel Monasterio obtulit, ab oblatione discedere valeat? & an matrimonium contrahere? Professio monachi scriptura probanda erit. Et quæ essentialia Monachatus? pluraquè alia ad materiam, satis apta,atq, concinnè.

RESPONSIO VI.

1 DIxit non ab re, quin planè sanctè
Magnus ille Christianæ eloquentiæ Parens, Ecclesiæquè Doctor
Augustinus de verbis Apostol.
2 *Sola voluntate* (dicens) *miser quisq; efficitur: Sed miserior cùm desiderium malæ voluntatis impletur.* Voluntate ergo mali sumus, voluntate boni, voluntate virtutibus imbuimur, voluntate vitijs indulgemus, voluntate ad Cœlum ducimur, voluntate in inferna demergimur. Vndè aiebat, nec planè sine ratione *S.Bernardus* sermon. 3. de resurrectio-
3 ne Domini circà med. *Cesset voluntas propria,& Infernus non erit. In quem enim desæuiet ignis ille,nisi in propriam voluntatem?* & *Baldus* in summario *l.fœdissimam.* 20. *C.ad*
4 *legem Iuliam de adulter.* appositè satis dixit: *Tolle voluntatem de medio, & omnis actus est indifferens.* quatenus docent ibi Impera-
5 rores Diocletianus, & Maximianus: earum Mulierum, quæ per vim stupro compressæ sunt, irreprehensa voluntate factum, leges nō vlciscuntur; quin etiam inuiolatæ eas existimationis esse iudicāt. Rationem reddit *Gloss. ibid.* verbo *voluntate.* dicens: *Nàm accusari de adulterio, vel stupro non possunt.* allegat *text.in l.si vxor.* 13. *§ si quis plenè, ff.eodem.* quo loco Vlpianus rationem & ipse reddit, quare, quæ vim passa est, adulterij accusari
6 non potest: dicens: *Cæterum, quæ vim patitur, non est in ea causa, vt adulterij, vel stupri damnetur.* Quia (dicamus nos) non voluntate peccauit, sed ab extrinseco per vim
7 stuprum, vel adulterium passa est; peccatum autem sine voluntate deliberata non datur. secundum *Aristot. 5.ethicor.* quia omne peccatum est voluntarium, secundum *August. lib.3.de libero arbitr. cap.17.* quem sequitur *S.Thom.in 2.2.q.108.art.4.sed cōtra.* & idem *Augustin.* lib. de vera religione cap. 14. *Vsq;*
8 *adeò peccatum voluntarium est malum* (dixit) *vt nullo modo sit peccatum, si non voluntarium.* relatus à Gratiano 15. *quæst.1. in summa, §.cui sententia, & can. merito.1. & can.aliquos scimus.5. ead.causa, & quæst.* & ibidem ex Ambrosio *can.non est.* 10. Non itaq; peccat, quæ vi comprimitur, nisi voluntariè in malum consensum præstiterit, atquè sciens, prudensquè commiserit, vt Caius loqui-

quitur in *l. qui ades 9. ff. de incend ruin nau-*
9 *frag.* Audi Sanctam illam Siracusanæ Vrbis illustrissimum decus, ac Virginem, martyrij purpuratam sanguine velut Rosam inter lilia, Luciam Paschasio præsidi dicentem: *Si inuitam iusseris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam.* apud *Laurentium Surium tom. 6. de vitis Sanctorum. 13. Decembris.* Gratian. in *summa 32. q. 5.* & in Martyrolog. 13. Decembris. Ratio habetur ex Augustino, qui sic loquitur: Nam quis nesciat, nec damnari hominem sine merito malæ voluntatis, nec liberari, nisi bonam habeat voluntatem? *can. displicet. 38. §. dicis Deum 23. q. 4.* Voluntate igitur libera peccamus, vnde & miseri
10 euadimus. Voluntas quippè quasi manus est quædam animæ. ità Theagens Pythagoricus lib. de virtutib. & Stobæus ser. 1. *Fontes totius virtutis* (inquiens) *tres sunt: scientia, qua res contemplamur, & iudicamus. Potentia, ceù robur corporis. quo perstamus, & immanemus, rebus intenti. & voluntas, quæ est tãquam manus ipsius animæ, qua agredimur, & apprehendimus res.* & refert *Corradus Lycosthenes in apopthegmatib. tit. de voluntate.*
11 *fol. mihi* 714. Voluntas enim est animi motus liber, ad aliquid imitandum, vel adipiscendum, vel in contrarium, virtutis, & vitij causa. secundum *August. in can. quod autem 1. 15. q. 1. & can. nasci. 4. in fin. 56. distin. Petrus Gregor. Tholosates syntagmatum iuris vniuersi tom. 2. lib. 30. cap. 2. num. 3.*

Voluntate ergo quia firmus non fuit, in factum incidit, quod narramus, Clericus D. Philippus de Ioanne Massanensis. Hic nempè anno 1628. die 6. Ianuarij, præsentis vite caduca perpendens, sponte se, suaq; omnia publico rogato instrumẽto Monasterio obtulit S. Placidi de Calonero Messanensis Diœcesis Ordinis Sancti Benedicti Congregationis Cassinensis, pacto tamen iniecto: *quod Monasterium prędictum, eiusq; Patres: vestitum, victum, potum, & alia, quæ praberi solent alijs monachis dicti Monasterij, teneantur, ei consignando eius cellam, & alia necessaria tanquam vni ex monachis dicti Monasterij, eumq; benè tractare, alere, ac prouidere, vti vnum ex monachis Monasterij prędicti.* Cum conditione quoquè. *quod possit se esse promotus ad Ordines Sacros, & presbyteratus, & non possit per Admodum Reuerendos Patres Abbates, & Officiales, ac monachos dicti Monasterij præsentes, & futuros impediri, vt promoueat se ad Ordines Sacros, & presbyteratus ordinem, quorum intuitu in dictam religionem ingreditur. Imò*
1 *dicti Admodum Reuerendi Patres Abbates, & Officiales dicti Monasterij teneantur ei facere ad consequendum dictos Sacros, & presbiteratus ordines solitas dimissorias pro titulo Monasterij more solito; & cũ hac clausula, & conditione intelligatur per ipsum Clericum D. Philippum ad præsentem contractum oblationis, & donationis fore deuentum, & non alitèr, nec alio modo.*

Adiectis etiam in præfato instrumento oblationis sequentibus: *Hinc sanè est, quod hodie præititulata die prefatus Clericus D. Philippus de Ioanne ad presens D. Victorinus à Messana non dum professus, sed Deo duce hodie professurus, cùm steterit in nouitiatu per menses decem, ex quo intrauit in nouitiatu prędicto, & per menses sex ante quam fecisset prędinsertum contractum oblationis, & donationis, existens tamen ad hæc cum authoritate, interuentu, expressa licentia, & voluntate per Illustris, & Admodum R. D. Nicolai lo Proto Vicarij Generalis Illustrissimi, & Reuerẽdissimi Domini D. Blasij lo Proto Dei, & Apostolicę Sedis gratia Archiepiscopi huius Nobilis Vrbis Messanæ eius diœcesis, iuxtà dispositionem Sacri Concilij Tridentini infrà legitima tempora à Sacra Synodo, & dicto Concilio Tridentino ante professionem factam, concessa ex vna parte, & Admodum R. Pater D. Anselmus à Panormo Abbas dicti deuoti, & magni Monasterij Sancti Placidi, nec non infrascripti Patres dicti Monasterij ad hoc interuenientes, congregati ad sonũ cãpanelli loco Capitulari prædicti Monasterij, &c. Lecto per me toto tenore, & continentia prędinserti contractus oblationis, donationis, & obligationis à prima linea vsq. ad vltimam, prout iacet; supradictum prainsertum contractum, omniaq; & singula in eo contenta proùt iacent, acceptauerunt, laudauerunt, ratificauerunt, & confirmauerunt, proùt acceptant, laudant, ratificant, & confirmant, &c.*

Non post multa tempora mutata voluntate, & ab oblatione facta recedere, & matrimonium contrahere carnale tentat. fit proindè ei difficultas, & quòd à contractu recedere nõ possit, & quod carnales nuptias inire sit ei interdictum, cùm professionem vti Monachus emiserit. Consultus proindè ego, vt responsum darem aptum, præmittendum
12 censui. Diuersas esse oblatorum species: Quidam enim se, & sua religioni offerunt; quidam verò se, & non sua; alij sua, non verò se, aliquando bona omnia, quandoq; autem partem eorum. quæ sanè distinctio excipi videtur ex Innocentij Tertij declaratione in Concilio generali relata in *cap. vt priuilegia. 24. de priuileg. extrà. & in capit. in prẹsentia. 8. de probat.* & sequitur *Cardinal. Zabarella. cons. 21. à num. 2. Abb. cons. 102. nu. 1. part. 2. Calderin. cons. 31. de regularib. Boerius decis. 20. num. 7. Cardin. Tuscus tom. 5. lit. O. concl. 16. num. 10. & seq. August. Barbosa de iure Ecclesiast. lib. 1. cap. 39. §. 2. num. 44. Nauar. cons. 49. num. 1. lib. 3. de regularibus. Ioannes Baptista Lezana in summ. quæstion. regul. tom. 2. cap. 8 num. 5. & seq. & num. 8.* diximus *respons. 65. num. 26. par. 3.* Ex diuersitate igitur horum oblatorum diuersa succedit

quoq;

13 quoq; iuris dispositio. Ea tamen firmissima
est, eum, qui se, suaq; omnia, præsentia & futura
obtulit monasterio, atq; perpetuò, mutato
etiam aliquo modo seculari habitu, vt
mores quoque mutasse videatur. iuxta *text.*
in d.cap. vt priuilegia. 24. ibi: mutato quoquè
habitu seculari. *de priuileg.* vbi *Gloss.* verbo
mutato. Glos. in can. vt lex continentia 40 verbo
professi. vers. item quid si aliquis. 27. *q.* 1. *c.*
exemptionem. 9. ibi perpetuòque oblati.
de priuileg in 6. *clement.* 1. *in fin. de decimis.*
Verè oblatum dici, atq; in forma valida; in-
14 terq; personas Ecclesiasticas computari; Monasteriorumq.
priuilegijs perfrui; quod & Sacram
declarasse Congregationem refert
Barbosa d §. 2. *num.* 45. *& in collectan. ad*
Bullas verbo *oblati. vers. oblati alicuius religionis.*
quem sequitur *Lezana d. cap.* 8 *nu.* 8.
diximus *respons.* 64 *num.* 2. *part* 3. alios referendo.
idem *Barbos. de offic. Episcopi par.* 2.
allegat. 12. *num.* 39. *Donatus Anton. de Marinis
quotidianarum resolut. cap.* 117. *num.* 5.
6. *&* 7. *Marta de iurisdict. part* 4. *casu* 113.
num. 37. *Diana resolut. moral. par.* 4. *tract.* 1.
de immunit Ecclesiast. resol. 31. *Cardin. Tuscus
d. conclus.* 16. *num.* 16. *Carolus de Grassis
de effect. Clericat. effect.* 1. *num.* 96. *Marius
Giurba cons. crim.* 21. *num.* 1. *& numer.* 10. &
declarauit sacra Congregatio alias sępe.

Cum itaq; Clericus hic D. Philippus verè
oblatus fuerit, quòd se, suaq; omnia præsentia,
& futura obtulerit Monasterio S. Placidi,
atq; in eo in perpetuum perseuerare spoponderit,
atq; in Monasterio ipso degere elegerit,
siuè in aliqua ex grancijs Monasterij iuxtà
Abbatis voluntatem; ab oblatione vtiq; di-
15 scedere minimè poterit, quasi perpetuo addictus
Monasterio. iuxtà *Gloss. in d. can. lex
continentia*, verbo *professi. in fin.* nisi fortasse
16 ad arctiorem transire vitam voluerit. vti
Glossam præfatam exaudit, & temperat *Sanchez
in opere morali tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *nu.* 9.
Rodriq. quæst. regular. par. 3. *q.* 21. *art.* 2. & alter
Rodriquez resolut. regular. resolut. 104.
17 *num.* 3. Licet enim quàm apprime differant
Monachi, siuè etiam Conuersi ab Oblatis;
quia nimirum illi per solemnem professionem
& Monasterio, & Religioni perpetuò
astringuntur, isti verò ex sola oblatione nullam
emittant professionem, vt neq; ordinis
habitum suscipiant, nisi verè professionem
solemnem trium votorum emiserint, per
quam verè professi efficiuntur. iuxta *Gloss in
in d. can. lex continentiæ.* verbo *professi*, quam
sequitur *Calderin d cons.* 31. *aliàs vlt de regular.
& Nauar.* optimè *cons* 6. *dubitatum
fuit. n.* 16. *lib.* 3. *de stat. monachor. & cons.* 49.
an sit verè religiosus. n. 3. *eod. lib* 3. *de regular.*
ad *text. in cap. ex eo.* 32. §. 1. *de elect. lib.* 6. *Syluester
in summ.* verbo *oblatus*, *Boerius dict.
decis.* 20. *num.* 5. *&* 6. *Regens Carolus Tappia
in auth. ingressi. C. de Sacr. Sanct. Eccles.* verbo
sua, *cap* 10. *num.* 3. *Thomas Sanchez dict.*
cap. 7. *num.* 9. Non ex hoc tamen sequitur,
quin eorum oblatio firma sit, si perpetuò se,
& sua omnia religioni, siuè monasterio obtulerint,
vt mutare haud valeant, quòd volunta-
18 riè semel obtulere. Et si nempè voluntatis
fuit se in forma valida offerre; necessitatis
postmodùm efficitur in oblatione permanere.
iuxta regulam: *quod semel.* 21. *de reg. iur. in*
6. quò loco *Gloss.* exemplum refert in matri-
19 monio, quod perpetuò durat, donec scilicèt
vita superstes fuerit. Morte nempè dissoluitur
matrimonium. *can. licet* 1. 32. *q.* 7. *cap.* 2.
& cap. fin. de secundis nupt. quia matrimonij
iugo voluntate libera semel innexus fuit.
Et Diuus *Antoninus* Archiepiscopus Florentinus
in *sum par.* 1. *tit.* 20. *de reg. iur.* in hanc
eandem regulam *in fin.* sequentibus ad rem
20 nostram loquuntur: *Extenditur regula ad vota,
& iuramenta, & huiusmodi, quæ si sunt
iusta, non licet propria authoritate venire
21 contrà. Item si quis renunciat iuri suo, pœnitere
non potest.* 7. *q.* 1. *quam periculoso.*
Sic Sanctus Archiepiscopus. Contra factam
igitur oblationem voluntarie, venire haud
nunc potest dictus Clericus D. Philippus,
quia ab initio iusta fuit; perseuerabit enim in
22 illa. Quia: *Sicuti ab initio libera potestas
vnicuiq; est habendi, vel non habendi contractus;
ità renunciare semel constitutę obligationi,
aduersario non consentiente, nemo
potest.* vti Imperatores Diocletianus, & Maximianus
Amerino, & Martiano Consulibus
scripsere in *l. sicut initio.* 5. *C. de action. &
obligat. Quapropter* (ijdem subnectunt Imperatores)
*intelligere debetis voluntariæ obligationi
semel vos nexos, ab hac, non consentiente
altera parte, cuius precibus fecistis
mentionem, minimè posse discedere.* ex quo
loco ad rem nostram *Gloss.* verbo *minimè*
23 *posse.* corollarium infert, dicens: *Et sic collige
ex prædictis: quod qui ex voluntate imponit
sibi necessitatem. non est ei subueniendum.*
Ex voluntate itàquè sibi necessitatem per
oblationem spontè Deo, & Monasterio, &
sui, & bonorum suorum factam, imposuit
hic Clericus. non vtiquè licebit ei ab ea nunc
24 discedere. *Cùm enim in arbitrio cuiuscunq;
sit hoc facere; quod instituit:* (donare scilicèt,
vel se, suaq; omnia offerre; Deo præcipuè)
*oportet eum vel minimè ad hoc prosilire;
vel cùm ad hoc venire properauerit: non
quibusdam excogitatis artibus suum propositum
defraudare, tantamquè indeuotionem
quibusdam quasi legitimis velamentis prote-
25 gere. Tantòq; magis hæc firma esse, si pijs actibus,
vel religiosis personis donatio deputata
sit, monimentorum obseruatione in his modis
(secundum quod specialitèr à nobis in huiusmodi
casibus prædictum est) obseruanda: nè
in præfatis pijs causis ex quibusdam machinationibus
non solùm indeuotus, sed etiam
impius donator intelligatur, pœnasquè non
solùm legitimas, sed etiam cœlestes expectet.* vt
Impe-

Imperator edicit in *l. si quis argenti.* 35 *§. si*
autem hoc minimè fin. C. de donationib. Surd.
decis. 265. *nu.* 25. *Cardin. Tuscus tom.* 6. *littera Q. conclus.* 48. *Barbos. axiomat.* 196. *nu.* 16.
idem Cardinal. Tuscus tom. 5. *littera O. d. conclus.* 15. *num.* 12. *& seq. & conclus.* 17. *ad tex.*
apertum *in cap. in præsentia* 8. *de probat. vbi*
Scribent.

26 Quamuis itaq; ab oblatione semel validè
facta discedere minimè possit hic Clericus
D. Philippus, non tamen ex hoc sequitur, impediri illum, quin matrimonium legitimè
contrahere valeat, atq; in illo viuere, vt si liberos susceperit, teneatur illos Monasterium
27 alere, legitimamq; portionem ex bonis patris, suo tempore dare. Audi rem hanc à *Gloss.*
verbo *professi. in d. can. vt lex continentiæ* 40.
27. *q.* 1. sequentibus decretans: *Dic*, (inquiente) *quod potest contrahere, & filius post ea
natus potest petere legitimam portionem. vt*
27. *q.* 4. *can. vltimo. Glossam* sequitur *Calde-*
28 *rin. d. cons.* 35. *alias fin. de regular.* Sola enim
solemnis trium votorũ professio in religione ex approbatis emissa, vel ordo Sacer subdiaconatus, matrimonium impedit contrahendum, atq; dissoluit contractum. *d. can. vt
lex continentiæ; Extrauagan. Antiquæ vnica
Ioannis XXII. de voto. cap.* 2. *cap. ex publico.*
7. *& cap. ex parte* 9. *de conuersione coniugat.*
Sanchez de matrimon. tom. 1. *lib.* 2. *disput.* 18.
29 Oblati verò professionem non emittunt. Nõ
est igitur eis interdictum, quin matrimoniũ
legitimè contrahere valeant, atq; in eo perseuerare contracto. vt sacram quoq; declarasse Congregationem refert *Barbosa de iure Ecclesiastico lib.* 1. *d. cap.* 39 *§.* 2. *nu.* 45. proposito nempè dubio: *An oblati qui omnia
supradicta adimpleuerint*, (se scilicet, & sua
omnia in forma valida obtulerint) *matrimonio copulari possint, siue ante, siue post
oblationem contraxerint.*

Respondit: *posse siue ante, siue post de licentia Superioris Religionis, matrimonium contraxerint.*

Refert etiam *Lezana d. cap.* 8. *nu* 8. *par.* 2.
& ipse quoq; *Barbosa in sum. bullarum verbo oblati. §. oblati qui omnia.* Redditq; rem
hanc perspicuam quoq; *Glossa* doctrina *in
can. duo sunt genera* 7. verbo *conuersi* 12. *q.* 1.
super verbis illis Hieronymi in tex. *Vt sunt*
30 *Clerici, & Deo deuoti, videlicet conuersi.*
Nam nomen illud conuersi non strictè accipitur: & propterea subnectit Gloss. *Licet conuersi hic dicantur Deo deuoti, non tamen tenentur continere. Nam quidam talium profitentur, quidam non. vt* 27. *q.* 1. *can. vt lex.*
*Nam Acholiti sunt Ecclesiasticæ personæ, &
tamen non tenentur continere. vt* 32. *dist. c. si
quis eorum, quia possunt contrahere matrimonium legitimum.* sic Gloss. & hanc sententiam sequuntur *Cappella Tholosana q.* 333.
& optimè omnium *Couarruuias in cap. alma mater. par.* 2. *relectionis. §.* 2. *num.* 8. quem
sequitur *Rodriquez quæstionum regularium
par.* 3. *q.* 1. *art.* 8. *Lezana d. cap.* 8. *par.* 2. *nu.* 9.
& 10. *Carolus de Tappia Regens in auth ingressi verbo sua d. cap.* 10 *nu.* 1. *ex Calderin.
d. cons.* 31. *siue fin. de regular. & nu.* 26.

Neq; obstaculum facit quod obijciebatur de professione emissa.

Cum quod de ea non constat, nisi per assertionem illam notarij dicentis: *Hinc sanè
est, quod hodie prætitulata die præfatus Clericus D. Philippus de Ioanne, ad præsens D.
Victorinus à Messana nondùm professus, sed
Deo duce hodie professurus.* Non ex hoc itaq;
31 sequitur, quòd professionem postmodum
emiserit. Quia nimirum futurum verbum,
præteritum, neq; perfectum tempus cõprehendit *l.* 1. *§.* 1. *vbi notatur, ff. quod quisque
iuris.* facit *tex in l. nomen filiarum* 164. *in
princ. ff. de verborum significat. Oldrad cons.*
110. *sub nu.* 2. *vers. ita autem est. Rebuffus in
l. verbum oportebit. vers verbum futurum
non continet. ff. de verbor. significat. Cardin.
Tuscus. tom. vltimo verb. tempus conclus.* 29.
Rota apud S. memor. Gregor. XV. decis. 338.
nu. 5. vbi etiam *Beltramin. nu.* 15. *Aleiat. d. l.
verbum oportebit. nu.* 6. *ff. de verbor. signific.*
Menochius cons. 97. *nu.* 68. *lib.* 1.

32 Professio verò per scripturam probari debet ex Concilio Toletano 10. in *can vidua*
13. ibi: scriptis professionem faciat, à se aut
signo, aut subscriptione notatam. vbi etiam
Gloss. 20. *q.* 1. & ex eodem Concilio Toletano
10. *cap.* 5. in *can. omnes fæminæ* 37. ibi: scriptam, roboratamq; professionem faciant. &
ibid. Gloss. 27. *q.* 1. *Gloss. in cap.* 1. *§. postquàm
autem* verbo *scriptis in* 6. *casu. de censibus in*
6. quæ allegat *d. tex in can. omnes fæminæ.*
Lapus allegat. 127. *Card. in Clement. ne in
agro, §. sanè. de statu monachorum. Guid. Papa decis.* 474. *in fin. vbi Ferrerius in additionib. & idem in addition. ad decis. eiusdẽ* 449.
in fin Ioannes Stephanus Duranti quæst. 5.
*Senatus Tholosani paulò post initium. Rota
apud Cardinalem Caualer. decis.* 271 *num.* 3.
33 potissimùm verò ad conuincendum professum Apostasiæ, secundum Rotam apud *eundem Caualer. d. decis.* 271. *nu.* 4.

Tum quòd, estò professionem emisisset
eadem die dictus Clericus D. Philippus, vt
notarius per verbum futuri temporis edixit,
34 fuisset tamen illa nulla, atq; inualida. Primò,
quòd non expleto nouitiatus anno emissa,
quod probatur ex verbis eiusdem notarij supra per nos relata: *non dùm professus. sed Deo
duce hodie professurus, cùm steterit in nouitiatu per menses decem, ex quo intrauit in
nouitiatu prædicto.* per duos menses itaq;
ante annum probationis expletum professionem emisit. Nullitèr igitur, atq; inualidè.
vt nullam talis professio obligationem ad
religionis, vel regulæ obseruantiam inducat.
Fidem hanc tibi faciunt Sacrosanctæ Tridentinæ Synodus verba *cap.* 15. *sess.* 25. *de*

regularib. sequentibus quippè loquitur, *In
quacuuq; religione tàm virorum, quàm mu-
lierum professio non fiat antè decimum sextū
aunum expletum: uec qui miuore tempore,
quàm per aunum post susceptum habitum in
probatione steterit, ad professiouem admitta-
tur. Professio autē antea facta sit uulla, nul-
lamq; inducat obligatiouem ad alicuius re-
gulæ, vel religiouis, vel ordinis obseruationē,
aut ad alios quoscunq; effectus* .sic sancta Sy-
35 nodus. Integet itaq; in nouitiatu debet esse
annus, vt professionem validè postmodum
emittat nouitius anno integro expleto, qui
sanè in subsidium fragilitatis humanæ con-
stitutus fuit, vt nouitius religionis austerita-
tes, atq; vicissim religio mores experiatur no-
uitij. vti Innocentius III. edixit in *cap. ad
36 Apostolicam 16. de regularib. extrà.* De mo-
mento proindè ad momentum computan-
dus erit annus, vt integer dicatur, vt qua ho-
ra diei habitum suscepit nouitiorum, illa ip-
sa respondeat anno completo, qua professio
emittenda erit. *Sanchez de matrimon. tom. 1.
lib. 2. disput. 24. n. 22. & in opere morali tom.
2. lib. 5. c. 4. nu. 4. Basilius à Pontio Legionen.
de matrimou. lib. 9. cap. 9. n. 6. Lessius de iust.
& iure lib. 2. cap. 41. dub. 7. nu. 59. Suarez to.
3. de relig. lib 5. cap. 15. num. 5. Gratianus fo-
rens. disceptat. par. 3. cap. 413. iu 2. dubio. à u.
16. cum sequeut. Rodriquez quæstionum re-
gular. tom. 3. q. 15. art. 4. Laurent. a Portel. ad
dubia regul. verbo Nouitij aunus. num. 49.
Frater Hierouym. Rodriquez resolut. 101. n.
38. Episcopus Campanilis iu diuersor. iuris
cauon. rubr. 12. cap. 13. nu. 4. Barbos. de offic.
Episcopi par. 3. allegat. 101. uum. 22. cum seq.
ac num. 32. & in collectan. addictum cap. 15.
Sacri Concilij nu. 24.* & ibidem Eminentissi-
mus Cardinalis *Bellarminus in obseruatio-
nib. doctrinalibus. verbo per anuum. Scipio
de Rubeis iu aphorismis Episcop. verbo pro-
fessio. nu. 1. Ioannes Baptista Lezana in sum.
quæstion. regular. par. 1. cap. 2. nu. 10. & 11.
Ferdinandus à Castro Palao moralium par.
3. tract. 16. disput. 1. puncto 12. § 2. nu. 2.*

Deindè, quòd ipsemet Clericus D. Philip-
pus in toto ipso instrumento, ac in omnibus
pactis in illo adiectis sēper protestatus fuit,
se oblatum esse velle, & non monachum;
quantumuis tractari benè voluerit quoad
victum, & vestitum decentem, & cellā, alia-
que necessaria vti vnum ex monachis: cum
clausulis (& non alias, alitet, nec alio modo,)
neq; vnquam in dicto Instrumento D. Vi-
ctorini nomine nuncupatur, nisi in illa vna
Notarij assertione, sed semper, etiam post il-
lam, proprio nomine describitur: D. Philip-
pus de Ioanne, & ipsemet Abbas, & Patres
Monasterij præfati Sancti Placidi vti oblatū
37 receperunt, non vti monachum. Non ergo
vltra eorum intentionem actus agentium
quicquam operari poterunt, *l. non omnis. 19.
ff. si certum petatur. cap. fin. de prabend. Na-
uar.* in nostris ipsis terminis loquēs de obla-
to Monasterio ordinis Sancti Benedicti, qui
expressè dixerat: *Ego N. me dono, & offero
iu oblatum Monasterio S. Benedicti, vouen-
do obedientiam, paupertatem, & castitatem
tibi eius Abbati, nou tamen profiteor regulā
Ordinis, neq; me obligo ad cæremonias, & ob-
seruantias eius.* Non dici hunc verè profes-
sum fuisse, sed mansisse semper oblatum. Sa-
tis enim inter se differūt Monachus, & Obla-
38 tus. *d. cons. 49. lib. 3. de regularibus.* Vt inter
sese namq; distinguerentur, agnoscerenturq;
res, nomina inuenta sunt. *l. ad recognoscēdas.
10. C. de ingenuis manumissis. Crauetta cons.
214. nu. 3. & seq. Detianus cons. 11. num. 44.
vol. 1. Rota apud Coccinum Decauum decis.
242. nu. 5. in fin. & apud Duranum Episco-
39 pum Vrgellen. decis. 386. nu. 26. par. 2.* Talis
verè contractus iudicatur, (in dubio præ-
sertim) qualis à partibus ipsis contrahenti-
bus nuncupatur. secundum *Bart. in l. cotem
ferro, §. qui maximo in 5. quæst. vbi etiam
Castrens. ff. de publican. & vectigalib. Cra-
uetta cons. 20. nu. 1. & seq. Rota apud Card.
Caualer. decis. 371. nu. 1. & apud eundē Du-
ranum d. decis. 386. uu. 27.*

Si enim verum esset, illum D. Victorini no-
mine decoratum fuisse, & monachalem ha-
bitum suscepisse, atq; vti monachum profes-
sionem emisisse; recessisse vtiq; ab oblatione
40 illum asserendum esset; neq; enim Mona-
chus, & oblatus simul stare possunt, cùm in-
ter se differant. *cap. ex parte 32. § fin. in fin.
de elect. in 6. d. cap. vt priuilegia. 24. de priui-
leg. extra. Nauar. d. cons. 49. nu. 3. de regular.*
41 & diximus supra. Erunt igitur sibi repugnā-
tia quæ notarius asserit. non ergo in ucem
stare poterunt, cùm se mutuò expungant. *l.
hæc verba ille, aut ille. 124. ff. de verbor. figui-
ficat. cap. maiores. 3. § sed adhuc. in fin. de bap-
tismo. Triuisanus decis. 23. nu. 2. lib. 2. Petrus
Gregorius Syntaxeon artis mirabilis. lib. 3. c.
3. assiomat. 3.* dixi *respons. 26. uum. 12. par. 1.
Vinceut. Anua allegat. 62. nu. 20. par. 2. Car-
dinalis Tuscus tom. 6. verbo repugnantia. cō-
42 clus. 203.* Quā ob causam, cùm diuidi scrip-
tura, notarijq; fides minimè possit, aut in to-
tum stabit, aut in totum cadet. secundum
Bald. in cap. ad audientiam. uu. 10. de rescript.
quem sequitur *Rota apud Card. Manticam
decis. 75. nu. 5.* si cadet, neq; oblatio etit, neq;
monachatus; corruent proindè omnia, quæ
diximus, liberumq; erit Philippo matrimo-
nium contrahere, modo iuxtà præcepta iuris
43 contrahat. *Iustas enim nuptias inter se ci-
ues Romani* (hoc est liberi) *contrabunt, qui
secundum præcepta legis coeunt. §. 1. Institut
de nupt.* Gratianus *can. placuit 11. & fin. §.
hæc auctoritas iu fin. 36. q. 2.* Si verò stabit,
sola oblatio erit, quia de ea tantùm actū fuit,
non de monachatu. Contra substātiam quip-
pè monachatus essent pacta illa in ipso obla-
44 tionis contractu adiecta: substantialia nem-
pè

pè monachatus sunt vota illa tria, obedientia, paupertás, castitas, quæ ad perfectionem ducunt. *cap. cùm ad monasterium 6. in fi. de statu monachor. cap. porrectum 13. de regularib. cap. religioso 21. §. 1. de sent. excomunicat. in 6. Clement. 1. in princ. de religios. domibus. S. Thomas 2.2. q. 88. art. 11. & q. 186. art. 6. & 7. Nauar. cons. 10. & 12. lib. 3. de regularib. & cons. 2. de conuersion. coniugat. Ioan. Baptista Lezana in sum. quæstion. regular. par. 1. cap. 2. nu. 1. Sanchez moralium tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 16. Ferdinandus à Castro moralium par. 3. tract. 16. disput. 1. puncto 1. nu. 2.* Quid enim, (quæso te) si monachus dictus D. Philippus effici amabat, pacta illa omnia adiecisset, & protestatus semper fuisset, se oblatum esse velle, & in monasterio viuere vti oblatum; velle tamen quòad vitæ necessaria, vti vnum ex monachis tractari,
45 nisi verè oblatus effici desiderasset? Animi nempè sui penetrale his omnibus protestationibus, atq; pactis adiectis declarare voluit. ad *tex. in l. non aliter. 67. ff. de legat. 2. can. Lotharius Rex. 3. §. præterea, vbi Gloss.* verbo *innotuit. 31. q. 2. Gloss. in cap. perlatum 1.* verbo *non timore mortis. de his, quæ vi, metusq; causa fiunt. Nauar. cons. 5. lib. 3. de his, quæ vi, metusq; causa. Ioan. Cephal. cons. 37. nu. 20. & sequent. lib 1. Triuisan. decis. 63. n. 8. lib. 1. Rota in Florentina census 13. Nouembris 1589. coram Orano. decis. 43. nu. 2. in fin. post 2. volum. consil. Farinac. Meus Maranta cons. 65. nu. 4. 16. & 17. Vinius decis. 151. nu. 6. & seq. lib. 2.*

Lucemq; non minimam perpensioni huic addit, quòd semper in posterum D. Philippi nomen retinuit, neq; D. Victorini nomine vsus, atq; in habitu suo permansit. Non itaq;
46 monachus, sed oblatus fuit. Nam & si quidē Monachum non habitus, sed professio efficiat regularis. *d. cap. porrectum. 13. de regula-*
47 *rib.* neq; habitus de substantialibus religionis sit: est tamen signum oblationis. vt S. *Th.* docet *2.2. q. 185. art. 8. in corpore.* At ne ita resipini Abbas, alijq; Monasterij superiores in hoc vno fuissent, vt illum neq; habitu religionis, neq; Monachi nomine vti permisissent; si non verè oblatus fuisset, non mona-
48 chus? Quid enim actū inter eos sit, hic probat tractatus; & exitus (iuxta assioma illud peruulgatum) acta probat; ad *tex. in l. iam tamen 5. §. in hac stipulatione hoc tractatur, ff. iudicatum solui, Aymon cons. 18. nu. 4. Rota apud Duranum decis. 286. num. 11. par. 2.* quod est originarium apud *Ouid. epist. 2.* Phyllis Demophoonti dicentem.

Exitus acta probat: careat successibus opto,
Quisquis ab euentu facta notanda putat.

Præterquàm quòd, si Monachus D. Philippus hic fuisset; & oblatio nulla fuisset, & professio. professio quidem, quia, vt in superioribus diximus, nō completo anno emissa; atq; proindè nulla. Oblatio verò, quia per Monachatum ab oblatione vtiq; recessisset: cùm satis inter se Monachus, Conuersus, & Oblatus differant, vti in superioribus etiam diximus: fuisset vtiq: renunciatio; at verò nulla, & inualida: facta namq: fuit per sex menses, postquam in nouitiatum intrauit, vt idēmet notarius asserit; dicens: *& per menses sex antequàm fecisset præinsertum cōtractum obla-*
49 *tionis, & donationes.* Renunciatio verò, vt firma esse possit ex Sacri Tridentini Concilij præscripto, *sess. 25. cap. 16. de regularibus*, duo insimul requirit, & vt *cum licentia fiat Episcopi, siuè eius Vicarij, & intra duos menses proximos antè professionem; ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta*
50 *professione: aliter verò facta etiam si cum huius fauoris expressa renunciatione, etiam iurata, sit irrita, & nullius effectus.* sic Sacrum Concilium.

Aut ergo in oblatione persistent monachi, & liberum erit D. Philippo vxorem ducere, quòd inhibitum hoc non sit oblatis, vt diximus. Aut, si monachum eum esse contendent, vtrumq: amittent, cùm & professio, & renunciatio nullæ fuerint.

Atq: ita ex his, prudentiori iudicio, sanioriq: expetito, respondendum censui.

Carolus Maranta V. I. D.
Aduocatus, &c.

SVMMARIVM.

1 *Manutentio datur existenti in possessione de tempore motę litis.*
2 *Possessio ad effectum relaxandi mandatum de manutenendo per partis confessionem in supplicatione, vel commissione probatur.*
3 *Clericus in habitu, tonsuraue incedens nullo potest pacto corā laico Iudice iudicio pulsari.*
Quia ille omninò incompetens est.
Sed coràm Episcopo conueniri debet Dei ordinatione, & Ecclesia. num. 4.
5 *Clerici non humano tantùm iure, & Ecclesiastico à foro exempti sunt laicorum Iudicum, sed etiam Diuino.*
Quia Deo Altissimo sacri sunt.
Siuè in ciuilibus, siuè, multoq; magis in criminalibus. nu. 6.
Vt nequè volētes possint se iudicio subijcere laicorum. nu 8.
Quia priuilegium hoc vniuersale est, status, non personę indultum.
7 *Bonorū Ecclesię, & Clericorum par est ratio.*
9 *Hæreditas proprium efficitur hęredis patrimonium hæreditate adita.*
10 *Iurisdictio in non subiectum, frustrà exercetur.*
11 *Iudici sine iurisdictione ius dicenti iure non paretur.*

12 *Statera iusta omnia ponderanda. non dolo'a.*

13 *Hereditas iacēs dominum, hoc est defunctum repræsentat, non hæredem.*

Quia antequàm adeatur in pendenti est, nu. 4

Et idē est hæreditatem primò aditam fuisse, vel posteà dimissam. num. 15.

16 *Vnumquodq; facilè ad suam primæuam naturam reuertitur.*

17 *Fauori, iuriq; suo renūciare cuilibet liberum est.*

18 *Remittentibus actiones suas nō est regressus dandus. & nu. 28.*

19 *Venditor de rei venditæ vitio non tenetur, si de eo nominatim excepit.*

20 *Hæres creditor defūcti potest sibi ipsi ex bonis soluere hæreditarijs.*

Secus tamen si voluntariè Iudicem adijt, vt sibi solueret n. 21.

Renunciauit enim tūc facultati sibi competenti.

22 *Actor sequitur forum rei etiam clericus.*

23 *Hæres potest Iudicem adire, vt sibi de bonis hæreditarijs pro suo credito satisfiat.*

Quod sibi magis cōsultum est, ad lites effugiendas.

Non tamen Iudicis indiget officio hæredes, si sibi inuicem satisfecerint n. 24.

Nisi rem aliquam particularem amauerint.

Secus tamen si post dimissam hæreditatem sibi inuicem satisfacere tentent. n. 25.

Et post appositas manus Iudicis.

Atq; graduatis creditoribus, vnoquoque in locum suum. num. 27.

26 *Prior qui tempore, potior in iure est. & n 61.*

28 *Hæres dimissa hæreditate, de illa ampliùs disponere non potest, quia iacens denuò dicitur.*

Vndè sicuti in damno non est, nequè etiam in commodo esse debet. n. 29.

30 *Nullum quod est, nullum producit effectum.*

Vt neq; confirmatione validari valeat, numer. 31.

32 *Possessio bonorum hæreditatis, quæ sub iudiciaria custodia est, vacans non dicitur.*

33 *Possessio vacās non est si alius costodiæ causa in illa sit positus.*

Causa rei seruandæ.

Dicitur tamen vere, detinere, non possidere. n. 34.

35 *Possessionem si Clerico tradidit Iudex laicus, functus officio suo dicitur.*

Neq; Clericus corām eo ampliùs pro eadem re vocari poterit.

Sed apud suum competentem Iudicem Ecclesiasticum.

Reprime dictū. si solo decreto id fiat, illudq; inualidum. n. 36.

Neq; effectum vidit.

Vel si de ... um fuit interlocutorium, neq; executioni mandatum n. 38.

37 *Iudex potest, quin debet, ipse errorem suum moderari.*

39 *Iudex tūc functus officio suo dicitur per decretum, quando illud effectum vidit.*

Atquè ita concordantur Marta, Rouitus, & alij.

Reprehenditur tamen Peregrinus.

40 *Peregrinus de fideicommiss. art. 48. n. 62. reprehenditur ab omnibus*

41 *Creditor immissus in possessionem, statim possidet.*

42 *Possessio per sententiam, sine apprehensione non transfertur.*

43 *Possessionem non tribuit decretum conditionale (sine præiudicio creditorum) conditione minimè impleta.*

Quemadmodum nequè libertas.

44 *Conditio suspendit effectum.*

Nec aliter operatur, nisi extiterit. n 45.

46 *Possessio tradita cum clausula, & conditione (sine præiudicio creditorū) manutenibilis nō est, creditoribus contradicentibus.*

Quia conditio non extitit. vndè traditio non valuit. num. 47.

Et tunc dicitur quis possidere, cùm conditio extitit.

48 *Iudex circumuentus potest vim vi repellere.*

49 *Possessionem acceptans cum clausula (sine præiudicio creditorum) sibi præiudicat.*

50 *Limitata causa, limitatum parit effectum.*

Quia præterire limites non possunt.

51 *Manutentio sine possessione non procedit.*

52 *Præscriptio sine possessione non procedit.*

Quia effectus possessionis est.

53 *Assistentia sola iuris sine possessione non sufficit ad manutenendum.*

54 *Manutentio denegari minimè potest ei, qui in possessione est.*

Potissimùm de tempore motæ litis n. 55.

Etiam per vnicum actum. n. 56.

Ei verò, qui possessionem non habet, haud datur. num. 57.

Saltim ciuilem.

58 *Possessio solo animo detinetur, eoq; solo amittitur.*

Multoquè magis per actum facti positiui. num. 59.

Nec præsumitur, nisi probetur. n. 60.

62 *Citari omninò debet, qui interesse habet in negotio.*

63 *Curatores iacēti hæreditati dati, hæredis vicem subeunt.*

Atquè cum illis agere debent creditores defuncti.

64 *Possessio vitiosa, & attentata minimè suffragatur.*

Vndè nec manutenibilis.

AR-

ARGVMENTVM.

Manuteneri debet, qui in possessione reperitur de tempore motæ litis. Clericus apud laicũ Iudicem vocari nullo pacto potest, quia omninò incõpetens est, & priuilegium fori etiam iure diuino Clericis datur, siuè quòad personas, siuè quòad res; vt nequè volentes nuncium eidem mittere valeant. Hæreditas non adita adhùc defuncti personam repręsentat, secus post aditionem. Hæres verò creditor defunctietiam post aditam hæreditatem potest apud Iudicem instare, vt bona separentur; sibiq; vti creditori satisfiat. etiam si Clericus fuerit, & tunc hæreditas iacens dicitur, eiquè Curator datur. Et quid de decreto dato de immittendo cum clausula (citrà præiudicium) an tunc Iudex functus officio suo dicatur? & quid si clericus fuerit, an postmodùm coràm suo Iudice competente conueniri debeat? plura ad hanc materiam.

RESPONSIO VII.

EGerunt in Episcopali Curia Iuuenacen. Clerici Franciscus Antonius, & Alfonsus de Luca fratres Ciuitatis Melficti, nec non Iulius, & Mattheus de Luca Nepotes, vti possessores bonorum stabilium in territorio Iuuenacen., expediri eis Monitorium super bonis prædictis ab ipsis possessis, vti filijs, & hęredibus quondã Iulij de Luca eorum Patris, Auiq; respectiuè. Capta proindè informatione summaria super possessione, die 9. Aprilis 1643. fuit relaxatum Monitorium in forma. Aduersus Monitorium comparet Ioannes Maria de Luca Nepos ex filio dicti Iulij, opponitq; se in possessione reperiri bonorum prædictorum ex decreto Regij Neapolitani Consilij per Causę Commissarium D. Franciscum Merlinum, vti creditorem anteriorem dicti quondam Iulij Aui. Fit itaq; discussioni non modicus locus: Debeat ne relaxari mandatum de manutenendo dictis Clericis Francisco Antonio, & Alfonso. an verò moderandum sit Monitorium prędictum, vti petebat Ioannes Maria?

1 . Et planè quòd relaxari debuerit mandatũ de manutenendo suadebat. quòd manutentio datur existenti in possessione de tempore motæ litis. §. *retinendæ. Institutionib. de interdict. l. 1. ff. & C. uti possidet. Rota apud* S *memor. Gregor. XV. decis.* 160. *nu.* 1. *&* 2. *& decis.* 323 *nu.* 1. apud *Cardin. Caua🙂ler. decis.* 42. *n.* 1. *& dec.* 150. *in pr. & dec.* 182 *sub n.* 4. alios retulimus *respons.* nostra 42. *nu* 6. *par.* 3. *Ludouicus Postius de mandato de manutenendo obseruat.* 17. *nu.* 8. *&* Rota in *Romana canonicatus S. Marci* 25. *Februarij* 1611. *coram Card. Pamphilio decis.* 123. *nu* 1. & in *Neapolitana iuris conferendi* 26. *Nouembris* 1611. *coram Manzanedo decis.* 125 *num.* 2 apud eundem. *Postium* ad calcem *d. tract.*

At in possessione erant ipsi de tempore, quo lis anno 1638. per dictum Ioannem Mariam in dicto Regio Neapolitano Consilio mota fuit, vt ipsemet Ioannes Maria in sua supplicatione porrecta asseruit; dicens; *quæ*
2 *possidentur per infrascriptos hæredes.* possessio verò ad effectum mandati de manutenẽdo per partis confessionem in supplicatione, vel commissione probatur. *Decius cons.* 121. *nu.* 1. *Rota apud S. Memor. Gregor. XV. decis.* 200. *nu.* 2. vbi alios cumulat *Beltramin.* addens *nu.* 5. & apud *Coccinum Decanum decis.* 494. *nu.* 1. *&* 2 & in *posthum. apud Farinac. tom.* 1. *decis.* 193. *nu.* 12 *in fin.* & apud Illustrissimum *Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis.* 21. *nu.* 2. *par.* 1. *& decis.* 269 *num.* 1. *& decis.* 330 *nu.* 1. *par.* 2.

Erunt proindè ipsi in possessione manutenendi.
3 nendi. Qua possessione sic stante, haud poterant ipsi vti Clericali insigniti carathere; & in habitu, tonsuraq; clericali incedẽtes, apud Laicum Iudicem omninò Clericis incom-
4 petentem conueniri, Iudicioq; pulsari. *Non enim à legibus publicis, non à potestatibus seculi; sed à Pontificibus, & Sacerdotibus Omnipotens Deus Christianæ Religionis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari, & discuti.* sic Ioannes Papa loquitur *can. si Imperator.* 11. 96. *dist. can. bona quidem.* 1. *& can seq. eadem dist.* Innocentius III. *in cap. Ecclesia S. Mariæ* 10. *de constitut.* & ijsdem, quibus Innocentius verbis, Cœlestinus etiam III. in Concilio Generali *in cap. cum Laicis.* 12.

aliàs

*aliàs fin. de rebus Eccles. non alienand. cap.
clerici.8. vbi Scribent. de Iudic. c. si quis cō-
tra clericū 4. in princ. de foro compet. Si quis
contrà Clericum,* (Gregorius IX. inquit)
causam habuerit, Episcopum ipsius adeat.
5 Episcopum dixit, non Laicum Iudicē. Por-
rò, quod, ne humano quidem, vel Ecclesia-
stico, sed Diuino magis Clerici, Ecclesiasti-
cæuè personæ à iurisdictione exemptæ sunt
Laicorum Iudicum. Quod Deo Altissimo
sacræ sint, eiq; iure perpetuò dicatæ. *d. can. si
Imperator. 11. 96. dist. cap. quanquam 4. §.
cùm igitur. de censibus in 6.* Concilium La-
teranense sub Leone X. in Bulla cōfirmatio-
nis Curiæ *sess. 9 col. 11. §. & cùm à iure. vol. 3.
conciliorum fol. mihi 646.* dicens: *Et cùm à
iure tam diuino, quàm humano Laicis pote-
stas nulla in Ecclesiasticas personas attri-
buta sit.* Sacrum quoq; Concilium Tridenti-
num *sess. 25. cap. 10. de reformat. Rota decis.
10. num 4. de constitutionib. in antiquis. Na-
uar. in cap. nouit. de iudic. notab. 6. num. 6. &
nu. 30. in primo corollario. Cardin. Bellarmi-
nus tom. 2. controuers. de Clericis lib. 1. ca. 28.
in 5. proposit. & cap. 29. Ioan. Azor. Institut.
moral. par. 1. lib. 5. cap. 12. q. 1. Molina de iu-
stit. & iure tract. 2. disput. 31. Cardin. Tusc.
tom. 4. littera I. conclus. 59. nu. 1. & seq. Mar-
ta de iurisdict. par. 2. q. 6. Surdus decis. 26. nu.
4. Caluacan. decis. 21. nu. 27. lib. 5. Anasta-
sius Germonius* Tarantasiæ Archiepis. opus
*de sacrorum immunit. lib. 3. cap. 15. num 11.
18. & seq. Ambrosin. de immunit. Eccles. c. 16.
nu. 4. Farinac. eodem tractatu cap. 2. nu. 11.
Carolus de Grassis de effectib clericat. effect.
1. nu. 2. & seq. Ioannes Maria Bellettus* Epi-
scopus Hieracen *disquisition. clericalis par. 1.
de fauore clericorum personali. §. 2. per tot.
Squillant. de priuileg. Clericorum cap 7. nu.
1. & seq. Maurus Burgius de modo proceden-
di ex abrupto centur. 1. q. 65. nu. 3. 5. & seq.
Maceraten. variarum resolut. lib. 3. resolut.
2. nu. 11. Alexander Sperellus decis. fori Ec-
clesiastici 2. nu. 126. Dectanus tract. criminal.
par. 1 lib. 4 cap. 9. sub nu. 1.* Rota in *Lucana
Iurispatronatus 4. Iunij 1607. coram Domino
Coccino Decano decis. 241. num. 3. post 2. vol.
consil. Farinac.* & in *Rauennaten. emphyteu-
sis 28 Martij 1631. coram D. Merlino decis.
42. nu. 1. cum seq. par. 6. diuersorum collecta
per Rubeum. Pater Diana par. 1. moralium
resolut. tract. 2. de immunit. Ecclesiast. resol.
1. vers. 2. sententia substinet. & resolut. 3.
Pater Ioan. Baptista Scortia in selectis Sū-
morum Pontificum epitom. 31. Theoremat.
83. & epit 2. Theoremat. 70.* Rota *apud Car-
din. Seraphin. decis. 957. nu. 3. & 4. & in Osc.
Canonicatus 1. Decembris. 1595. coram Pe-
nia decis. 103. num. 4 post 2. vol. consil. Fari-
nac. Vincent. de Franchis decis. 426. num. 4.
Gramatic. decis. 29. num. 9. & seq. Rouitus de-
cis. 58. nu. 9. in fin.*
6 Siuè in ciuilibus, siuè, multoq; magis in
criminalibus, agatur. *cap. nullus iudicum. 2.
de foro compet. Rota decis. 5. de foro compet.
in antiquis. in fin. Vincent. de Franchis decis.
656. Alexander Sperellus decis. 37. nu. 74. 75.
& seq. & decis. 42. num. 9. & 10. Gramatic. d.
decis. 29. nu. 14. & decis. 61. n. 4. 6. 7. & seq.
Maurus Burgius d. q. 65. num. 4. Cardin. Tu-
scus tom. 1. littera C. clericus non potest. con-
clus. 387 nu. 1. & seq. Rouitus decis. 20. nu. 20.*
7 *& decis. 44. num. 1.* Par enim ius est, & ratio
Clericorum, atq; bonorum Ecclesiarum, vt
Gloss. docet in *d. cap. Eccles. S. Maria. 10. ver-
bo. personis Ecclesiasticis de constitut.*
8 Vt neq; volentes Clerici iudicio se subij-
cere valeant Laici Iudicis. Quia non perso-
nale est fori priuilegium, quo perfruuntur,
sed vniuersale toti statui indultum. *cap. si di-
ligenti 12. & cap. significasti 18. de foro com-
pet. Gloss. in cap. nimis 30. verbo seruus. in fin.
de iureiurand. Gloss. fin. cum tex. in cap. qua-
liter, & quando 18. de iudic. cap. contingit 36.*
vbi etiam *Gloss.* verbò *Ordinati. de sentent.
excomunicat. auth. statuimus. C. de episcop.
& cleric. Gramatic. d. decis. 29. nu. 9. & 10. &
d. decis. 61. nu. 9. & 15. Rota apud Cardin. Se-
raphin. d. decis. 957. n. 5. & apud Sancta me-
mor. Gregor. XV. decis. 441. nu. 8. Surd. d. de-
cis. 26. nu. 9. & 10. Rouit. d. decis. 58. num. 9.
Diana d. resolut. 3. Carolus de Grassis de effe-
ctib. clericatus effectu 1. nu. 47. vers. subam-
pliatur. 4.* idem *Rouitus d. decis. 20. nu. 15. &
d. decis. 44. nu 11.*
Si itaq; coram laico Iudice compelli illi
minimè potuere, qui in possessione erāt bo-
9 norum paternorum, etiam proprium effecta
patrimoniū post aditam hęreditatem. *l. per
procuratorem. 89. ff. de acquirend. haredit. l.
sed si plures. 10. § filio impuberi. ff. de vulga-
ri, & pupillar. l. fin. in fin C. de inofficios. test.
Gloss. in l. 1. §. veteres. verbo per vnum. vers.
tu dic. ff. de acquirend. possess. l. cùm haredes.
23. ff. eod.* noster *Maranta cons. 92. nu. 4. in fi.
Card Tuscus tom. 4. littera H. verbo haredi-
tas. conclus. 18. num. 7. & seq. & conclus. 19.
Vincent. de Franch. decis. 307. nu. 3. Surd. de-
cis. 310. nu. 10. & decis. 315. nu. 2. Rota par.
2. diuersorum. decis. 47. nu 4.* & apud sanctæ
memoriæ *Gregor. XV. decis. 219. nu. 6. Gra-
tianus forens. disceptat. par. 4. cap. 685. nu. 1.*
diximus *respons. 30. nu. 9. par. 3. Rota in Bo-
nonien. successionis 21. Iunij 1632. coram
Dunozetto decis. 144. nu 3. par. 6. diuersorum
nouissimarum collecta per Rubeum.*
Inualidum vtiq; fuit quicquid corā Lai-
co Iudice in Regio Neapolitano Consilio
gestum fuit, vti ab incompetente, ac conse-
10 quenter non Iudice. Quia iurisdictio in non
subiectum frustrà exercetur. *cap. per venera-
bilem. 13. extrà qui filij sint legitimi, Gram.
d. decis. 61. nu. 7. Rouitus d. decis. 58. num. 9. in
fin. Gratianus par. 2. forens. cap. 238. num. 41.*
11 *& nu. 94. 95. & seq.* vt iurè parere ei Clerici
non debuerint. *cap. vt animarum 2. de con-*

stitutionib. in 6. l. fin. C. de iurisd. omnium iudicum.

11 Manutenendi itaq; erunt in possessione, in qua repertuntur.

12 Verùm enim verò, si rectè omnia in facto, quod proponitur, inspiciantur, iustaq; trutina ponderentur, iuxta Domini præceptum *Numerorum 3. 50. & cap. 7. 13. 18. & 19.* neq; literas dolosas habuerimus, quod adnotauit *Hieronymus* relatus à Gratiano *can. non afferamus 21. 24. q. 1.* inueniemus vtiq; Clericos prædictos in nulla bonorum prædictorũ possessione fuisse, quo tempore Ioannes Maria de Luca in iudicio graduationis creditorum Iulij de Luca in Regio Neapolitano Cõsilio egit, atq; pro suo credito decreta de immittendo obtinuit. Nam, & si quidèm verum sit, quo tempore, primo loco ipse assistentiæ iudicio egit anno 1638. fuisse dictos Clericos in possessione bonorum hæreditariorum, illosq; citatos exceptionem opposuisse incompetentiæ Iudicis, atq; remitti institisse ad Iudicem suum competentem; iurèq; proindè iudicium agitatum fuisse cum Iosepho Laico dumtaxat, & sententiam datam, quoad 13. & 14. rubricam bonorũ, quæ dictus Laicus possidebat, dimissis Clericis. Verum quoq; est, anno subsequenti 1639. illos hæreditatem paternam, vt puta multo grauatam alieno ære, in dicto Regio Consilio dimisisse: seq; à possessione voluntariè abdicasse, atq; vti creditores Iulij patris passos fuisse se in 16. loco graduari in iudicio iacẽtis hæreditatis, vt minimè amplius dici po-
13 tuerit proprium hæredum patrimonium, sed hæreditas, atq; proindè defuncti Iulij bona. ita nempè Hermogenianus *lib. 6. iuris epit.* in *l. hæreditas 61. ff. de acquirend. rerum dominio. Hæreditas* (inquiens) *in multis iuris partibus pro domino habetur*. hoc est pro *Defuncto. non hærede. Gloss. ibid.* verbo *pro domino.* subnectit. *Hæreditas enim* (vt Vlpianus in *l. hæreditas 34. ff. eodem* loquitur) *non*
14 *hæredis personam, sed defuncti sustinet*. Quia nimirùm antèquam adeatur in pendenti est. vt *Glossa* rationem reddens loquitur in *l. ex eo 33.* verbo *spectanda. ff. eodem.*
15 Idem autèm fuit, aditam primò hæreditatẽ fuisse, & postea dimissam; adhuc nempè in pendenti fuit post dimissionem, non enim amplius hæredis patrimonium, sed defuncti perseuerauit, in suum primæuum statum reuersum. *Cardinalis Tuscus tom. 4. littera H. hæreditas iacens. conclus. 21. nu. 2. & seq. & conclus. 23. hæreditati iacenti. num. 1. & per*
16 *tot.* Cùm facilè admodùm sit, vnumquodq; ad suam reuerti primæuam naturam. iuxta Pauli sensum in *l. si vnus ex argentarijs. 28. §. pactus ne peteret, ff. de pactis. Barbosa in c. cum tempore 5. nu. 5. de arbitris*. & ibidem *Abb. nu. 2. in princ.* diximus *respons.* nostra
17 *45. nu. 13. par. 2.* Liberumq; sit vnicuiq; suo iuri renunciare, secundum regulam, quam Alexander III. in *cap. si de terra 6. in fin. extra de priuil.* decernit. & *Gloss. ibidem* verbo *renunciare.* concordantia afferens. Ita quidem, (cum hoc ex libero pendeat arbitrio,)
18 vt remittentibus actiones suas non sit vlterius ad eas regressus. vt *Gloss. d.* verbo *renunciare in d. cap. si de terra*, docet. quod ab Vlpiano accepit in *l. quæritur. 14. §. si venditor.*
19 *ff. de ædilitio edict.* Rationem reddente, quare venditor de rei venditæ vitio non teneatur, si de eo nominatim exceperit? Sentiens se nolle de eo teneri, vt *Gloss. ibidem* verbo *exceperit* adnotat. *Remittentibus enim actiones suas,* (inquiens) *non est regressus dandus.* & *l. fin. in fin. C. de remissione pignor. can. quã periculosum 8. vbi gloss. 7. q. 1. cap. ex transmiss. 3. de renunciat. Rota par. 1. tom. 2. in recentiorib. decis. 635. num. 3.* plures retulimus *respons. 37. nu. 2. par. 1.* Remiserunt itaq; hi Clerici actiones suas quoad totam hæreditatem, volentes tantùmmodo, vti creditores concurrere. non datus proindè ad eam
20 amplius fuit regressus. Licet enim potuerint hæredes hi sibi ipsis soluere ex bonis hæreditarijs, quod ex donatione Iulij patris de-
21 bebatur: voluntariè tamen hæreditatem dimittere elegerunt, & vt ipsis Iudicis officio (vocatis alijs creditoribus) solueretur. Renunciauere propterea facultati, quam, vt sibi soluerent, obtinebant. iuxta *Bald.* doctrinam in *l. 2. nu. 29. C. de seruitut. & aqua.* dicentis: quòd si adeat quis Iudicem, cùm possit aliquid facere authoritate propria, sibi præiudicat, & renunciare videtur facultati sibi cõpetenti. & repetijt in *l. adem. nu. 13. C. locati.* sequiturq; *Surdus decis. 92. nu. 13. & 14.* Elegerunt proindè stare iudicio coram Laico Iudice vti actores, non vti rei, quod etiam
22 Clerico necessitate imminet, ex regula Alexandri III. in *cap. si Clericus Laicum 5. in fi. de foro compet.* dicentis: *Cùm actor forũ rei*
23 *sequi debeat.* manuq; eius creditum, vti creditores sortiri, non vti hæredes; quod magis hac via esset ipsis consultum aduersus futuras lites ab alijs tempore anterioribus creditoribus. quod probat *Bald. in l. debitori. 7. nu. 3. vers. sed pone quod adiuit. C. de pactis* ex illo met *tex.* quem sequitur *Surdus d. decis. 92. nu. 7. & seq.* & optimè *Antonius de Virgilio tract. de legitimat. persona, cap. 21. nu. 17. fol. mihi 89.*
24 Neq; dicant, quòd anno eodem 1639. mense Septembri Clericus Franciscus Antonius, & Clericus Alfonsus assignationem sibi inuicem fecere tot bonorum hæreditariorum in satisfactionem crediti vniuscuiusq; eorum, neq; in hoc Iudicis ministerio indiguisse, nisi rem aliquam particularem amauissent. Debere suum sortiri effectum assignationem prædictam. iuxta *Baldi* doctrinam in *l. fin. §. in computatione. C. de iure deliberand.* quam sequitur *Surd. d. decis. 92. nu. 1. & seq. & dec. 224. n. 7. vers. comuni tamen.*

& nu.

& nu.8.& seq. Antonius de Virgilio d.c.11.
n.17. in princip. Rota parte 1. diuersorum
dec.680 sub n.6. coram Aldrobandino, po-
stea Clemente VIII. quam sequuta fuit ea-
dem Rota apud *Cardin. Seraphinum decis.*
*967.num.*1.atq; proindè manuteneri in pos-
sessione bonorum prædictorum, neq; po-
tuisse Ioannem Mariam aduersus eos expe-
riri apud Laicos Iudices.
25 Animaduertatur (quæso) quòd assigna-
tionem prædictam sibi inuicem fecerunt
Clerici prædicti postquam eodē anno 1639.
mense Iulio hæreditatem dimisissēt,atq;co-
ram Regio Neapolitano Consilio separari
eorum creditum à tota hæreditate,atq;Cre-
ditores vocari institerunt ad concurrendum
26 vnumquenq; ad anterioritatis tempus. vt
qui prior in tempore, is potior in iure
fuisset.regula *qui prior 54. de regulis Iur. in*
6.& l fin.§.& si præfatam.C.de Iure delibe-
27 *rand.*atq; graduationem fieri obtinuerant,
ipsiq; XVI.loco relati fuerant; quod facere
potuere,iuxta notata per dictum *de Virgilio*
dict.cap.11.num.17.Surd.dict. decis.224.n.
3.& ipsemet *cons.7.num.32.& cons.138. nu.*
25.lib.1.
28 Erat itaq; iacens hæreditas; neq; ipsi vti
hæredes,dimissa iā hæreditate,de bonis hæ-
reditatis disponere amplius poterant.ad di-
ctam regulam supra allatam ex Vulpiano in
d.l quæritur.14.§. si venditor, ff.de ædilitio
*edicto.*quod:*remittentibus actiones suas,non*
29 *est regressus dandus.*Non enim vti hæredes
computabantur amplius, vt neq;commo-
dum vllum ex hæreditate, vti hæredes per-
cipere possent; quemadmodum neq; in dā-
no aliquo esse poterant, bonis iam per in-
uētarij confectionem separatis,multoq; ma-
gis per hæreditatis dimissionem. ad *text. in*
d.l fin §.Et si præfatam,& §.licentia danda,
C.de Iure deliberandi,Surdus d.decis.92.nu.
5.& d dec.224.n.3.
Inutiliter igitur egere, ac nulliter.nihil
autem sequi in eorum commodum potuit,
30 ex actu nullo. Quem effectum porro parere
potuit,quod nullum est? *cap. ad dissoluendū*
12.de desponsat.impuber. l.4.§ condemnatū,
31 *ff de re Iudic.* vt neq;confirmatione vlla va-
lidari possit. *Surd.cons.37 num.9,lib.1.*dixi-
mus *respons.88.num.75.76. & seqq. part.3.*
Nulla propterea sequuta fuit possessio,
32 quæ manutenibilis esset. Quia profectò pos-
sessio bonorum hæreditariorum tunc vacās
non erat,cùm ratione custodiæ per Neapo-
litanum Regium Cōsilium detineretur, da-
tis Curatoribus hæreditati iacēti,iuxta Pau-
li sensum *in l.si in emptione 2. §.vacua pos-*
33 *sessio.ff.de actionib.empti.* Vacua(enim dicit
ipse)*possessio emptori tradita nō intelligitur,*
si alius in ea legatorum,fideicommissorumvè
seruandorum causa in possessione est; aut
*creditores bona possideant.*Rei seruādæ cau-
sa.addit *Gloss. ibidem* verbo *possideant.*
34 Quamuis verè possidere non dicantur, sed
detinere, vt decernit per quam optimè idē
Paulus *lib.54.*ad edictum in *l.possideri autē*
3.§.fin ff.de acquirenda, vel amittenda pos-
*sess.*rationem de hoc ipso reddens: *Nam qui*
creditorem rei seruandæ causa, (dicens) *vel*
quia damni infecti non caueatur,vel ventris
nomine mittit in possessionem: non possessio-
nem,sed custodiam rerum,& obseruationem
concedit, & sequitur *Gloss.in d.§.vacua pos-*
*sessio.*verbo *bona possideant. d.l.2. de actio-*
nib.empti Rota apud *Card.Seraphinum dec.*
82.n.5. & apud *Duranum* Episcopum Vr-
gellen.*dec.269.n.8.& 9.part 2.*
Neq;insistant:quòd hæc ipsa eorum inter
se facta assignatio bonorum fuerit decreto
Iudicis Causæ Commissarij, die 6. Octobris
1639.confirmata; atq; propterea ablatum
35 sequestrum iam antè appositum. vt non sit
vllo modo verendum Iudicem suo functum
fuisse officio. debuisse idcirco ipsos vocari
apud suum competētem Iudicem Ecclesia-
sticum.ad *text.in d.cap.si quis contra Cleri-*
cum 4.in princ. de foro compet. Menochius
de adipiscend.possessione remed.15.num. 219.
cum seq.Marta de Iurisdit.part.4 casu 159.
à num.6.cum seqq. pœnè ad fin.in 1.articulo.
Gratianus forens.d.cap.238.num.94.& 95.
*Scipio Rouitus dec.44.à.n.4.cum seq.*vbi ita
decisum refert,quicquid aliàs per prius de-
cretum fuisset.
36 Cùm quidem,quia decretum prædictum
cùm emanasset partibus minimè auditis,in-
tra ipsos decem dies ad appellandum,præuia
decretatione Præsidis, quòd faciat verbum
37 in Sacro Consilio,fuit suspensum,quod fieri
potuit antequam effectum obtinuisset;eun-
dem Iudicem moderando decretum suum.
ad tex in.cap.nisi specialis 2. vbi Abb & alij
de authorit.et vsu palij.Gloss. in c.conque-
rente 7.in verbo si ita est.in fin. de restitut.
spoliat.Felin.in cap.qualiter, & quando 17.
col.3.n.5.in 3.notab.de accusation. Genuens.
in manuali prælatorum cap.5. n.6. Carolus
de Grassis.effectu 1.n.947.de effectib.clericat.
38 Tùm quòd cum decretū fuerit interlocu-
toriū, potuit per eundem Iudicem reuocari,
præsertim antequam effectum obtinuisset;
atq; cum causa. iuxta Celsi verba *lib.25.* di-
gestorum in *l.quod iussit 14 ff.de reiudic.*di-
centis:*Quod iussit,vetuitvè Prætor,contrario*
imperio tollere, & remittere potest; licet
de sententijs contra. & ibid. pluribus *Gloss.*
verbo *Prætor.* noster *Maranta in speculo 4.*
part.in 5.distinct.Iudicior. An sit Iudicium
ordinarium,vel delegatum. in 22. differentiā
num.52.
39 Nec refragantur, quæ *Marta d.casu 159.*
*à n.14.*perpendit. Nam ipsemet se declarat;
loquitur enim post immissionem in posses-
sionem, atq; decreto effectum sortito. tunc
nempè officio suo functus dicitur Iudex, vt
mutare haud minimè possit decretum pro
Cle-

Clerico latum, sed petens adire debet Iudicem illius competentem, vt prosequitur *n. 19. & sequent.* & *n. 30. 31. & 32. in 2. articulo.* iuxta terminos in quibus loquitur *Rouitus d. decis. 44. num. 4. & seqq.* & ita distinguit *Paulus Squillantes de priuileg. Clericorum cap. 7. num.* 81. *Carolus de Graffis de effectib. Clericat. effect. 1. nu.* 947. referens *Peregrin. de fideicommissis artic.* 48. *num.* 62. *& seqq.*
40 quamuis Peregrinum carpant. *Gratianus forens. d. cap.* 238 *nu.* 95. *Marta d. casu* 159. *num.* 29. *in fin. & 32. Scipio Rouit. d. decis.* 44. *num.* 9. & ita apertissimè loquitur *Gloss. in dict. l. possideri* 3. *§. si.* verb. *non possessionem, ff. de acquirenda, vel amittend. possess.* dicens:
41 *In creditore dic, si realiter agit, & immissus est in possessionem rei petitæ, statim possidet.* de immisso loquitur, non sanè de decreto, præsertim interlocutorio, si illud effectum nullum habuerit, neq; qui illud obtinuit, possessioné ex eo nactus fuerit: adhùc enim
42 remansit possessio sub sequestro. Et decretū, siue sententia possessionem, sine apprehensione non tribuit, vt dixit Rota in *Rauennaten. Saluiani coram Iusto* 1604. *apud Statilium Pacificum dec.* 144. *n.* 2.

Deindè, quod decretum fuit conditionale duplici iure. primò, quia emanauit citra præiudicium Iurium creditorum. Secundò, cum clausula, & expediantur prouisiones, & possessio consignanda committatur Capitaneo Ciuitatis Iuuenacij.

43 Decretum autem conditionale possessionem non tribuit. Subueniant tibi, quæ in hanc rem de cōditionali libertate indulta Papinianus *lib.* 14. responsorum in *leg. Testamento Centurio* 51. §. 1. *ff. de manum. testam.* tradidit: *Cùm ita testamento ascriptum esset,* (dicens) *Serui, qui sine offensa fuerunt, liberi sunto, conditionem ascriptam videri placuit; cuius interpretationem talem faciendam; vt de ijs in libertate danda cogitasse non videatur, quos pœna coercuit, vt ab honore administrandi, vel administrandæ rei negotio remouit.* Id ergo conditio operatur, ne libertatem consequātur, quos pœna coercuit, & malè se in negotio gesserunt,
44 quia conditio suspendit effectum. Strictiùs autem ad rem nostram de conditionali possessione Iulianus *lib.* 44. digestorum. in *l. qui absenti seruo* 38. §. 1. *ff. de acquirenda poss.* *Si quis possessionem fundi* (inquiens) *ita tradiderit, vt ita demum cedere eam dicat, si ipsius fundus esset: non videtur possessio tradita, si fundus alienus sit. Hoc amplius existimandum est, possessionem sub conditione tradi posse, sicut res sub conditione tra-*
45 *duntur; neq; aliter accipientis fiunt, quàm conditio extiterit.* Tradidit Iudex, eo pacto
46 possessionem, ea q; conditione; si præiudiciū creditoribus non fieret: eo igitur præsente, possessio data nō fuit. Potuere itaq; creditores de suo conqueti præiudicio. Illis ergo conquerentibus possessio reuocata fuit, nihilq; actum conditione pendente. Nullam ergo nacti possessionem hi fuere Clerici, decreto suspenso traditionis illius. præstitit decisionem hāc apertissimè Innocentius Tertius in *cap. olim* 14. *de restitut. spoliat.* quo loco *Glo.* verbo *traditam.* disertis verbis ad rem nostram propriùs, subnectens. Tradi-
47 tam sub conditione. *Qua non existente, traditio non valebat. arg. infrà de conditionib. apposit. de illis. & cap. verum. & Institut. de verbor. obligat* §. *ex conditionali. Et ideo dictus Magister non possidebat. Nam tum demum dicitur quis possidere, cum conditio extat, ff. de acquirend. possess. l. qui absenti,* §. *si quis.* sic Gloss. Non ergo possessionem nacti fuere Clerici, conditione non existente; de-
48 cretoq; suspenso de illa tradenda. atq; vim vi repellendo, vt idem Innocentius *d. cap. olim circa finem.* loquitur. hanc eandem sententiam sequuta fuit *Rota apud Puteum dec.* 34. *lib.* 2. in Romana impressione nouissima. *Rota apud Tholomaeum par.* 3. *lib.* 3. *diuersorum decis.* 1013. *n.* 1. *& 2. & part.* 4. *etiam diuersorum collecta per Farinac. decis.* 412. *numer.* 2. *& apud S. Mem. Gregor. XV. decis.* 283. *n.* 3. *&* 4. *& dec.* 332. *n.* 4. vbi plenè *Beltramin.* addens *num.* 6. & *apud Card. Seraphin. decis.* 403. *n.* 1. *&* 2. vbi subnectit, acce-
49 ptātem possessionem cum clausula (sine præiudicio creditorum) sibi ipsi præiudicium inferre. & optimè Rota apud *Card. Caualer. decis.* 62. *nu.* 6. *& decis.* 633. *n.* 5. *&* 6. eadem Rota in Ciuitatis *Castelli supplementi legitimæ* 30. *Aprilis* 1632. *coram Pirouano, decis.* 12 1. *num* 7. *part.* 6. *diuersorum nouissimarū per Rubeum collecta. Ioseph Ludouicus decis. Perusin.* 47. *nu.* 22. *&* 23. *Surdus decis.* 333. *num.* 10. *Peregrin. de fideicomm. art.* 47. *n.* 29.

Ex neutro igitur propositorum capite, possessionem consequuti fuere Clerici, non ex primo, quia conditionaliter vt daretur, dictum fuit, *citra præiudicium creditorum,* neq; ex secundo, quia neq; possessionem cōsequuti fuere à manu Gubernatoris Iuuenacij, decreto ipso suspenso, neq; prouisio-
50 nes expeditæ. limitibus nempè restrictum decretum fuit Iudicis, præteriri idcircò ij non potuere. iuxta Florentini sensum *lib.* 6. Institutionum in *l. in agris* 16. *ff. de acquirent. rerum dominio.* sequitur perpensionem hāc Surdus *d. dec.* 333. *num.* 11. *Marcus Anton. Thomat. Rota Maceraten. decis.* 53. *num.* 5. *&* 6. possessionem igitur consequuti decreto prædicto minimè hi fuerunt Clerici. Sine
51 possessione verò manutenentio non procedit. Quid enim manuteneas, & conserues;
52 qui non possidet? Quemadmodùm sine possessione neq; præscriptio procedit, quæ est effectus possessionis. regula *sine possessione* 3. *de regul. Iur. in* 6. & perpendit *Rota* apud *S. Memor. Gregor. XV. dict. decis.* 283.

F in-

in princip. & decision. 332. *numer.*1. &
53 *seq.* vt nequè Iuris sola assistentia sufficiat
ad manutenendum sine possessione. Rota
apud eundem S.Mem. *Gregor.XV. dec.*312.
*n.*1. & ibidem *Beltram. n.*4. Nam & si planè
54 mandatum de manutenendo denegari mi-
nimè possit ei, qui in possessione est, §. *hodie.*
*Institutionib. de interdictis. Rota part.*2.
*tom.*2. *in recentiorib. decis.*591.*n.*1. de tem-
55 pore potissimùm motę litis. *Rota apud Coc-*
*cinum Decanum decis.*46. & in *Arboren.*
Canonicatus 8. *Martij* 1632. *coram Merli-*
*no dec.*337.*n.*2. apud *Postium ad calcem*
56 *tract. de manutenendo.* etiam per vnicum
actum. *Vincent. Anna allegat.*131.*nu.*1. &
seq. Haud tamen ei conceditur, qui posses-
57 sionem nullam obtinet; neq; etiam ciui-
lem, cùm illam propria volũtate dimiserint,
58 hæreditatem dimittendo. possessio verò si-
cuti solo animo retinetur, ita & solo animo
amittitur. *l.*3. §. *in amittenda, ff. de acquiren.*
*possessione. Rota apud Caualer. dec.*48.*nu.*3.
& *decis.*655.*num.*12. & *apud Coccinum*
Decanum decis. 366.*num.*5. & *decis.*390.*n.*
6. & *decis.*380.*numer.*4. & apud S. Memor.
59 *Gregor. XV. decis.*252.*num.*4. multoq; ma-
gis per actum facti positiui, cùm possessio
facti sit. *cap. cum nostris.*6. *de concession. prę-*
60 *bend.* vt non præsumatur, nisi probetur.
Rota apud *Cardin Caualer. decis* 429 *nu.*1.
diximus *respons.*42.*nu.*7.*par.*3. Amiserunt
itaq; voluntariè possessionem hæreditatis,
quam per aditionem obtinuerant, quia
dimiserunt illam, neq; amplius illam reue-
xere. sine possessione proindè remansere.
nullum ergò illis de manutenendo manda-
tum debetur, qui in possessione non sunt,
nequè fuere de tempore agitati iudicij per
Ioannem Mariam graduari se loco suo in-
61 stantem. vnde & tertio loco locatus fuit. an-
terior quo circa tempore, vt anterior quoq;
esset in Iure. *regula, qui prior* 54. *de regul.*
Iur in 6.

Neq; conquærantur, quòd illis non voca-
tis processerit in Cõsilio Neapolitano Ioan-
nes Maria. vt nullum omninò fuerit, quod
62 obtinuit. ad *tex.* in *l. de vnoquoq;* 47. *ff. de*
re iudic. Pręter quam, quòd enim nihil hæc
instantia quòad iudicium manutentionis,
faciat, quod (vt diximus) in possessione fun-
datur.

Nihilominus neq; vocandi illi fuerant in
63 iudicio, dimissa iam hæreditate; non enim
cum ipsis iudicium prosequutus fuit Ioan-
nes Maria; sed cum hæreditate iacente, vo-
catis Curatoribus ad illam tuendam datis,
qui hæredis vice habentur, & cum quibus
creditores iudicium prosequi tenentur. *Vl-*
*pianus lib.*65. ad edictum in *l. de Curatore* 2.
ff. de Curatore bonis dando. Paulus *lib.*9. ad
edictum in *leg. debitor meus.* 14. *ff. de negot.*
gest. idem Vlpianus in *l. si diù incertum* 8. *in*
fin. ff. quibus ex causis in possessionem eatur.
prosequiturq; *Antonius de Virgilio dict.*
*tract. de legitimat. persona cap.*11. *numer.*1.
*Card. Tuscus tom.*4. *lit. H. d. conclus.*23. *per*
*tot. præsertim n.*6. & 10.

Quam ob causam (fac illos ex se possessio-
nem nactos fuisse, etiam non per manus Gu-
bernatoris Iuuenacij, ad quem dirigendæ
64 fuerant prouisiones) neq; illis huiusmodi
possessio suffragaretur, vti vitiosa, & attenta-
ta, ideoq; nec manutenibilis; quòd ex hu-
iuscemodi actibus possessio minimè con-
quiratur. *Rota par.*4. *diuersorum collecta per*
*Farinac. decis.*165.*num.*5. & 6. sequitur *Po-*
stius de mandato de manutenendo obseruat.
48.*nu.*8. & *seq. Rota in Albanen. confinium*
20. *Iunij* 1620. *coram Pirouano decision.*
156.*num* 11. *per Postium post tract. prędi-*
ctum.

Manuteneri propterea minimè potuere dicti Clerici in possessione, quam non habebant. Moderari ergo debuit Monitorium.

Vt ex his respondendum censuimus, atq; ita decreuimus, moderandum esse Monitorium.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Febris, & sitis frigida haustu temperatur.*
Excitat tamen iterum bibendi desiderium.
2 *Diuitiæ vitæ huius, habendi desiderium non satiant.*
*In pretio tamen apud mundi amatores habentur. n.*3
4 *Fideicommisso potest expressè per Partes renunciari.*
*Tametsi id contra defuncti voluntatem fiat. nu.*5.
Omnium tamen eorum, qui vocati fuere, consensus requiritur n 6.
7 *Alteri per alterum (sine facto proprio) iniqua conditio non infertur.*
8 *Nemo alterius odio prægrauari debet.*
9 *Fideicommissum, quod agnationis, siue familię in conseruationem tendit, fauorabile dicitur.*
Quia publica indè surgit vtilitas.
10 *Reipublicę interest familiarum dignitatem saluam fieri.*
*Quemadmodùm & partum non subijci. num.*11.
12 *Familia, & agnatio confunditur.*
13 *Fideicommissa indè restringuntur, & arctantur, ne intercidant.*
14 *Ambiguo, dubioquè in facto id commodissimè accipiendum, vt res valeat, non pereat.*
15 *Fideicommissum familię, & agnationis conser-*

seruandę gratia rogatum laxè interpretari oportet.
Quia per fideicommissa familia conseruātur. n. 16.
Latè proindè interpretari ea non dedecet.
Multoq; magis si fideicommissum reale fuerit. n. 17.
17 *Fideicommissum ex quibus reale dicatur? Et ex quibus personale? n. 18.*
19 *Vsusfructus quid personale est.*
20 *Vsusfructus quid?*
Est veluti accidens. n. 21.
Quia est Ius in corpore. n. 22.
Et sine persona, qua substentatur, constitui non potest.
23. *Accidens sine subiecto esse non potest.*
24 *Renunciatio æquiuoca non sublevat; sicuti probatio.*
Etiam in materia fauorabili. n. 25.
Vnde debet esse necessario concludens. num. 26.
27 *Renunciatio Generalis ad fideicommissum non extenditur.*
Etiam data fideicommissi scientia.
Etiam iuramento accedente. n. 28.
Et in dubio non renunciatum fideicommisso æstimare debemus. n. 29.
Potissimùm postquam fuit fideicōmissum acceptatum. n. 30.
Et in fauorem tendat familiæ.
Nam efficitur inrenunciabile. n. 31.
Præsertim si in actu inter viuos rogatum fuerit. n. 32.
Quia etiam absentibus proficit.
33 *Quod non mutatur, quare stare prohibeatur?*
34 *Legatum dotis an multiplicatum debeatur?*
Quemadmodùm alimentorum multiplicatum nequaquam debetur.
Deberi vtrumquè dotis legatum Author substinet. n. 35.
Quia reprobare non potuit testator semel probatum. n. 36.
Præsertim si contrarium non appareat ex mente testatoris. n. 37.
Quod onus probandi hæredis est. n. 38.
Potissimùm si in diuersis scripturis relictū fuerit. n. 39.
Vt mutatam voluntatem hæres præstare cogatur. n. 40.
Etiam si ex obliuione testatoris id acciderit. n. 41.
Quia duæ summæ iunguntur. n. 42.
Præcipuè si vna summa inter viuos, in vltima voluntate altera relicta fuerit. num 43.
Contrarium afferunt alij. n. 44.
Quia dos natura sua multiplicationem non admittit. n. 45.
Sed distinctionis fœdere conciliantur sententiæ. n. 46.
45 *Dos natura sua multiplicationem non admittit.*
47 *Actuum multiplicatio non præsumitur.*
48 *Alimentorum legatum non multiplicatur.*
Et text. expenditur in l. libertis quos. 18. ff. de aliment. & cibar. legat.
Quia plures stomachos nemo habet.
46 *Dotis legatum in maiori summa inter viuos relictum debetur.*
Quamuis in minori summa in vltima voluntate relictum fuerit.
Ratio redditur. n. 55.
50 *Donatio ex liberalitate, & munificentia donantis procedit.*
Non ex necessitate propterea: n. 51.
Et extra causam bonorum defuncti est. n. 56.
52 *Liberalis non dicitur, qui ex necessitate facit.*
Quia necessitas liberalitatem excludit.
53 *Nemo in necessitatibus liberalis existit.*
54 *Necessitas, propria liberalitatis beneficium non est.*
57 *Renunciatio successionis à filia facta, ab intestato exauditur.*
Strictè igitur exaudienda venit in terminis, de quibus loquitur. n. 58.

ARGVMENTVM.

Renunciari an iurè possit fideicommisso? & quid nolente testatore? & an omnium vocatorum consensus requiratur? Et quid in fideicommisso familiæ relicto? & quòd renunciatio æquiuoca non suffragatur neq; generalis, nō præcedente scientia. Et quid in fideicōmisso reali? quodq; fideicommissum reale dicatur? Et nùm legatum dotis multiplicationem admittat, vt vtrumque debeatur? & quid in legato alimentorum? Distinctionis fœdere textus in aduersum conciliantur.

RESPONSIO VIII.

ANno 1626. menſe Iunij Matthęus Caputus de Rubis donationis inſtrumento irreuocabiliter inter viuos Martio Caputo filio nonnulla bona ſtabilia in ipſo donarionis, inſtrumento enumerata, & omnia mobilia, reſeruato ſibi horum vſufructu quoad vſq; vita perfruetur, donauit. ſuper ſtabilibus verò reſeruauit ſibi annua trecenta aurea per dictum Mattium annis ſoluenda ſingulis. Verùm pro conſeruatione familiæ ſuper dictis ſtabilibus perpetuum fideicommiſſum iniurit, ſequētibus: *Quod vita durante Martij ſit dominus, & vſufructuarius ſimplex dictorum bonorum; & poſt eius mortē bona ipſa pleno iure tranſeant, & ſint in dominio, & proprietate filiorum maſculorum natorum, & naſciturorum ex ipſo Martio in conſtantia matrimonij. Ita tamen, vt illimet filij maſculi, & ſucceſſores in dicto fideicommiſſo ſimiliter ſint eorum vita durante domini, & vſufructuarij, & poſt eorum mortem vnus ſuccedat alteri, reſpectu filiorum maſculorum tantùm, & ſic in perpetuum obſeruari debeat in eadem familia, vt maſculi naſcituri ex dictis hæredibus, & ſucceſſoribus ſuccedere habeant, & debeant quoad vſumfructum tantum, firma remanente in perpetuum proprietate dictorum bonorum pro conſeruatione dictæ familiæ. Et nullo modo, etiam ex quauis cauſa vrgentiſſima poſſint dictus Martius, eiuſq; filij, hæredes, ſucceſſores in perpetuum prædictum fideicommiſſum reuocare, reſtringere, & limitare in toto, vel in parte, non obſtante conſenſu omnium filiorū hæredum, & ſucceſſorum, nec ex decreto, & licentia Iudicis. Imo in caſu contrarij, & cōtrauentionis ipſo facto contrauenientes ſint excluſi, & priuati à ſucceſſione, & comodo dicti fideicommiſſi, & in eo ſuccedant alij obſeruantes & ſi omnes contrauenerint cenſeātur excluſi, & ſuccedat R. Capitulum Ruben.*

Quia verò ex Martio procreata fuerat Portia filia, ei ſequentibus prouidit: *Cum hac alia tamen conditione, & declaratione, quòd pro paragio decenti primæ filiæ natæ Portiæ aſſignare debent tempore ſui maritagij ducatos quinq; mille, & ſi ante ætatem nubilem deceſſerit, in illis ſuccedat dictus Martius abſq; onere prædicti fideicommiſſi.*

Martius non poſt multa tempora, (vt ſunt res omnes humanæ breues, atq; caducæ,) ſui diem impleuit. Is tamen antequam vita cederet, teſtamento rogato cum conſenſu Matthæi Caputi ſui patris inter alia ſequentem declarationem fecit, dicens:

Item dichiara come gli anni paſſati Mattheo Caputi ſuo padre haue fatto ad eſſo teſtatore alcune donationi per mano di publici notari, quali donationi realmente furno fittitie, e fatte per euitare li danni, e trauagli ſi patiuano per cauſa di detta Vniuerſità. E delle dette donationi eſſo teſtatore mai non ſe n'è auualuto; che perciò, quatenus fuſſe acquiſtato qualche ius ad eſſo teſtatore in virtù di dette donationi, vuole, ordina, e comanda eſſo teſtatore, non ſi dia faſtidio al detto Mattheo per cauſa di dette donationi; quali donationi eſſo teſtatore ridona al detto Mattheo ſuo padre, caſſando, & annullando dette donationi, anzi eſſo teſtatore promette l'euittione ab habentibus cauſam à ſe ipſo, & ſuis hæredibus di non moleſtare, ne fare moleſtare detto Mattheo per cauſa di dette donationi, nec in iudicio, neq; extrà, aut modo quocunq;

Ex humanis igitur abſūpto Martio, vxor Matthæi, Martij Mater, vitæ & ipſa terminū fecit. Quare Matthæus cum altera iugum ſubijt coniugale, ex qua liberos ſuſcepit, nec poſt multa ipſe quoq; debitum ſoluit humanum. Ante quam autē diem clauderet ſuum rogauit elogium, quo relictis vniuerſalibus hæredibus Maſculis: Particulares ſcripſit hæredes Liuiam Caputi eius filiam, & Portiam eius neptem, filiam quondā Martij eius filij in ducatis ter mille per quamlibet earum dotis nomine. Filijs tutorem dedit Abbatem Franciſcum Antonium Caputi eius fratrem. Proximè hiſce diebus dictus Abbas Franciſcus Antonius Matrimonio iunxit dictam Portiam cum Domino Martio de Luca Melphicten. eiq; dotem, dotiſq; nomine dicta ter millia dedit, à Matthæo Auo ei teſtamento relicta, nec non & duo alia millia ex proprijs etiam dotis nomine donauit. voluitq; quòd Portia cederet, renūciaretq; eidem omnia, omneſq; actiones, quæ ad ipſam competere poſſent ſuper ſucceſſionibus, paterna, & materna, legitima, & ſupplemento legitimæ, ſeruata in omnibus forma promiſſionis factæ per dictum Martiū eius virum in capitulis matrimonialibus. veluti die 12. Februarij anni 1643. renunciauit.

Perpendens itaq; nunc dictus D. Martius de Luca fideicommiſſum anno 1626 in donatione Martio patri Portiæ per Matthæum Auum facta, adiectum, atq; dotem quinq; mille eidem Portiæ relictam, putat poſſe ſe, & quinq; alia millia prædicta conſequi.

1 Licet enim ſitienti, febremq; patienti, ex frigidæ hauſtu temperetur aliquo modo ſitis; at rediens iterum bibendi excitat deſiderium. & vt *Ouid. 1. faſtorum* inquit.

Quò plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.

2 Ita plane huius vitæ diuitiæ animum non ſatiant habentis. quin non:

Creſcit amor numi, quantum ipſa pecunia creſcit.

Nec ſatiantur oculi eius diuitijs. Sapiens
3 *Eccleſiaſtes.* 4. 8. docet de diuitibus huius mundi loquens. Nimirum, quòd vt idem *Ouid. dict. lib. 1 faſtorum* loquitur.

In pretio pretium nunc eſt: dat cenſus honores:
Cenſus amicitias, pauper vbiq; iacet.

Pre-

Pretium itaq; habere optimum, vt putāt ho-
mines. Consulit proindè nos, veritatem eidē
vt aperiamus. Quam ob causam præmitten-
4 dum visum est, nec ab re; fideicomisso ex-
presse per partes, quarum in fauorem rogatū
est, renunciari posse. *tex.* apertissimus in *l. 1.*
C. de pactis. l. quoties. 11. C. de fideicommissis. l.
de fideicommisso 11. C. de transactionib. Pa-
pinianus *lib. 8.* responsorum in *l. cùm pater*
79. §. libertis. ff. de legat. 2. Alexand. in l. qui
Romæ. §. duo fratres. nu. 28. ff. de verbor. obli-
gat. Ioseph Ludouic. decis. Perus. 19. num 6.
par 1. Mastrillus decis. Siciliæ 65. nu. 4. in fi.
& n. 5. Rota apud Card. Seraphin. decis. 848.
sub nu. 1. in fin. Gaspar Antonius Thesaur.
quæstion. forens. lib. 4. q. 27. nu. 3. & 4. Pere-
grin. de fideicommiss. art. 31. nu. 34. & latiùs
5 *art. 52. à nu. 9.* tametsi id contra defuncti te-
statoris voluntatem fiat. *Paris. cons. 282. n. 20.*
lib. 2. sequiturq; idem *Ludoui. d. dec. 19. n. 7.*
6 Perquiri tamen omnium, qui ad fideicō-
missum vocati sunt consensum; cùm vnus al-
teri ex vocatis præiudicium, damnumq; in-
ferre nequaquam possit. faciat tibi hanc fi-
dem Imperator Gordianus in *d. l. quoties 11.*
C. de fideicommissis. A. Papyriano scribens:
Quoties (dicens) *ab omnibus, qui alienatione*
facta ad fideicommissi petitionem aspirare
possunt, venditio celebratur; aut quibusdam
vendentibus alij consenserint, contractus au-
ctoritas conuelli nequaquam potest. Papinia-
nus autem *d. l. cùm pater. 79. §. libertis.* sequē-
tibus, & ipse rem hanc manifestam facit, di-
cens: *libertis prædium reliquit, ac petijt ne*
id alienarent, vtq; in familia libertorum re-
tinerent, si excepto vno cæteri partes suas v̄e-
diderint; qui non vendidit, cæterorum partes,
quibus non dedit alienandi voluntatem, inte-
gras petet. Nulli ergo ab altero (proprio non
7 interueniente facto) iniqua conditio debet
inferri. vti Papinianus *lib. 1. quæstionum* in *l.*
non debet. 75. ff. de regul. iur. loquitur: Alio-
quin Iustitiam contra fit, quæ tribuit cuiq;
quod suum est. *Instit. de iustit. & iur. in*
princ. & §. iuris præcepta; vt *Gloss. d. l. non de-*
8 *bet.* rationem reddens, docet. Quisquis igitur
alterius odio, ac passione prægrauatur,
(quod non decet) atq; supprimitur, subleua-
ri debet. regula. *non debet 22. de regulis iur.*
in 6. Card. Tuscus tom. 1. littera A. conclus.
313. Barbos. axiomat. 22. n. 1. Paulus Fuscus
singular. littera A. singul. 58.
Non itaq; fideicommisso in fauorem ro-
gato familiæ, per Martium renunciari potuit.
Tametsi enim ipse satis concedebat, residua
nihilominus erat familia Caputi, cui ex eius
solius renunciatione præiudicium fieri ne-
quaquam poterat, vti fieri eidem præiudiciū
non posse apertissimè Matthæus fideicom-
missi rogator voluit, mandans, ac dicens:
firma remanente semper, & in perpetuum
proprietate dictorum bonorum pro conser-
uatione dictæ familiæ; & nullo modo ex qua-
uis causa, etiam vrgentissima, possit dictus
Martius, eiusq; filij hæredes, successores in
perpetuum prædictum fideicommissum reuo-
care, restringere, & limitare in toto, vel in
parte, non obstante consensu omnium filio-
rum, hæredum, & successorum, nec etiam ex
decreto, & licentia Iudicis &c. Fideicommis-
sum quippè rogauit ipse fauore familiæ, vti
in ratione, quam expressit, (quare ad fidei-
commissum decernendum excitus fuisset,)
manifestis verbis signauit, dicens: *Et præser-*
tim considerans conseruationem familiarum
potissimùm fieri ex fideicommissis in perpe-
9 *tuum duraturis in eadem familia.* Fauorabi-
le proindè fideicommissum redditur, quod
agnationis, ac conseruationis familiæ fauore
rogatum est. Quia publica inde resurgit vti-
10 litas. Interest porrò quàm maximè Reipu-
blicæ familiarum dignitatem saluam fieri. te-
statur id Vlpianus *lib. 24. ad edictum* in *l. 1.*
§. quamuis sit manifestum. ff. de ventre inspi-
ciendo. rationem reddens, quare subsequu-
turus partus custodiendus sit, ne subijciatur.
11 *Publicè enim interest,* (inquit) *partum non*
subijci, vt ordinum dignitas, familiarumque
12 *salua sit.* & *Gloss.* ibid. *verbo familiarum.* id
est, *agnationum,* explicat. sequuntur hāc sen-
tentiam *Marzar. in epitom. fideicom. q. 1. par.*
2. Eminent. Card. Mantica de coniectur. vl-
timarum volunt. lib. 7. tit. 1. per tot. potissimū
nu 45. Fabius Anna cons. 52. nu. 17. lib. 1.
Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 67. nu.
20. & seq. & nu. 23. Surdus cons. 443. nu. 28.
lib. 3. Ambrosinus decis. Perusin. 44. nu. 26.
par. 2. Rota apud S. memor. Gregor. XV. decis.
63. nu. 14. diximus *respons. 16. nu. 51. par. 1.*
13 Indè quippè tot restrictionibus fideicom-
missum retinuit, atq; compressit Matthæus,
eiq; renunciari vetuit, ne intercideret; quòd
familiæ conseruationis gratia illud rogabat.
Concinit hic sensus Mationi sensui ab Vl-
piano relato *lib. 4.* fideicommissorum in *l.*
cogi. 16. in princ. ff. ad Trebelleianum. Facto
enim dubio: quòd peculium suum restitui
dixerat, an de pecunia tantum, vel de tota
successione testator senserit? *In ambiguo ta-*
men magis de successione sensum dico, (Vlpia-
nus loquitur) *ne intercidat fideicommissum.*
rationem signat *Gloss.* ibidem verbo. *ne in-*
tercidat, per *l. quoties in actionib. 13. ff. de re-*
14 *bus dubijs.* ex Iuliani verbis: dicentis: *Quo-*
ties in actionibus, aut exceptionibus ambigua
oratio est, commodissimum est, id accipi, quo
res, de qua agitur, magis valeat, quàm pereat.
& perpendit *Menoch. d. præsumpt. 67. nu. 12.*
Ne intercideret itaq; fideicommissum, ita
verba rogauit testator; ne reuocare, renūcia-
re, restringere, vel limitare fideicommissum
vocati possent: quia pro familia illud roga-
15 bat. Quin ita semper pro fideicommisso fa-
miliæ, & agnationis conseruandæ gratia ro-
gato, tenendum est, vt etiam illud latè, lasseq;
interpretari oporteat. latè *Ioan. Cephal. cons.*
446.

12 Statera iusta omnia ponderanda. non dolosa.

13 Hæreditas iacẽs dominum, hoc est defunctum repræsentat, non hæredem.

Quia antequàm adeatur in pendenti est. nu. 14

Et idẽ est hæreditatem primò aditam fuisse, vel posteà dimissam. num. 15.

16 Vnumquodq; facilè ad suam primæuam naturam reuertitur.

17 Fauori iuriq; suo renũciare cuilibet liberum est.

18 Remittentibus actiones suas nõ est regressus dandus. & nu. 28.

19 Venditor de rei venditæ vitio non tenetur, si de eo nominatim excepit.

20 Hæres creditor defũcti potest sibi ipsi ex bonis soluere hæreditarijs.

Secus tamen si voluntariè Iudicem adijt, vt sibi solueret n. 21.

Renunciauit enim tũc facultati sibi competenti.

22 Actor sequitur forum rei etiam clericus.

23 Hæres potest Iudicem adire, vt sibi de bonis hæreditarijs pro suo credito satisfiat.

Quod sibi magis cõsultum est, ad lites effugiendas.

Non tamen Iudicis indigẽt officio hæredes, si sibi inuicem satisfecerint n. 24.

Nisi rem aliquam particularem amauerint.

Secus tamen si post dimissam hæreditatem sibi inuicem satisfacere tentent. n. 25.

Et post appositas manus Iudicis.

Atq; graduatis creditoribus, vnoquoque in locum suum. num. 27.

26 Prior qui tempore, potior in iure est. & n. 61.

28 Hæres dimissa hæreditate, de illa ampliùs disponere non potest, quia iacens denuò dicitur.

Vndè sicuti in damno non est, neque etiam in commodo esse debet. n. 29.

30 Nullum quod est, nullum producit effectum.

Vt neq; confirmatione validari valeat, numer. 31.

32 Possessio bonorum hæreditatis, quæ sub iudiciaria custodia est, vacans non dicitur.

33 Possessio vacãs non est si alius costodiæ causa in illa sit positus.

Causa rei seruandæ.

Dicitur tamen vere, detinere, non possidere. n. 34.

35 Possessionem si Clericò tradidit Iudex laicus, functus officio suo dicitur.

Neq; Clericus corãm eo ampliùs pro eadem re vocari poterit.

Sed apud suum competentem Iudicem Ecclesiasticum.

Reprime dictũ. si solo decreto id fiat, illudq; inualidum. n. 36.

Neq; effectum vidit.

Vel si decretum fuit interlocutorium, neq; executioni mandatum. n. 38.

37 Iudex potest, quin debet, ipse errorem suum moderari.

39 Iudex tũc functus officio suo dicitur per decretum, quando illud effectum vidit.

Atquè ita concordantur Marta, Rouitus, & alij.

Reprehenditur tamen Peregrinus.

40 Peregrinus de fideicommiss. art. 48. n. 62. reprehenditur ab omnibus

41 Creditor immissus in possessionem, statim possidet.

42 Possessio per sententiam, sine apprehensione non transfertur.

43 Possessionem non tribuit decretum conditionale (sine præiudicio creditorum) conditione minimè impleta.

Quemadmodum neque libertas.

44 Conditio suspendit effectum.

Nec aliter operatur, nisi extiterit. n. 45.

46 Possessio tradita cum clausula, & conditione (sine præiudicio creditorũ) manutenibilis nõ est, creditoribus contradicentibus.

Quia conditio non extitit. vndè traditio non valuit. num. 47.

Et tunc dicitur quis possidere, cùm conditio extitit.

48 Iudex circumuentus potest vim vi repellere.

49 Possessionem acceptans cum clausula (sine præiudicio creditorum) sibi præiudicat.

50 Limitata causa, limitatum parit effectum.

Quia præteriri limites non possunt.

51 Manutentio sine possessione non procedit.

52 Præscriptio sine possessione non procedit.

Quia effectus possessionis est.

53 Assistentia sola iuris sine possessione non sufficit ad manutenendum.

54 Manutentio denegari minimè potest ei, qui in possessione est.

Potissimùm de tempore motæ litis. n. 55.

Etiam per vnicum actum. n. 56.

Ei verò, qui possessionem non habet, haud datur. num. 57.

Saltim ciuilem.

58 Possessio solo animo detinetur, eoq; solo amittitur.

Multoque magis per actum facti positiui. num. 59.

Nec præsumitur, nisi probetur. n. 60.

62 Citari omninò debet, qui interesse habet in negotio.

63 Curatores iacẽti hæreditati dati, hæredis vicem subeunt.

Atquè cum illis agere debent creditores defuncti.

64 Possessio vitiosa, & attentata minimè suffragatur.

Vndè nec manutenibilis.

AR-

ARGVMENTVM.

Manuteneri debet, qui in possessione reperitur de tempore motæ litis. Clericus apud laicũ Iudicem vocari nullo pacto potest, quia omninò incõpetens est, & priuilegium fori etiam iure diuino Clericis datur, siuè quòad personas, siuè quòad res; vt nequè volentes nuncium eidem mittere valeant. Hæreditas non adita adhùc defuncti personam repręsentat, secus post aditionem. Hæres verò creditor defunctietiam post aditam hæreditatem potest apud Iudicem instare, vt bona separentur; sibiq; vti creditori satisfiat. etiam si Clericus fuerit, & tunc hæreditas iacens dicitur, eiquè Curator datur. Et quid de decreto dato de immittendo cum clausula (citrà præiudicium) an tunc Iudex functus officio suo dicatur? & quid si clericus fuerit, an postmodùm coràm suo Iudice competente conueniri debeat? plura ad hanc materiam.

RESPONSIO VII.

EGerunt in Episcopali Curia Iuuenacen. Cletici Franciscus Antonius, & Alfonsus de Luca fratres Ciuitatis Melficti, nec non Iulius, & Marthęus de Luca Nepotes, vti possessores bonorum stabilium in territorio Iuuenacen., expediri eis Monitorium super bonis prædictis ab ipsis possessis, vti filijs, & hęredibus quondã Iulij de Luca eorum Patris, Auiq; respectiuè. Capta proindè informatione summaria super possessione, die 9. Aprilis 1643. fuit relaxatum Monitorium in forma. Aduersus Monitorium comparet Ioannes Maria de Luca Nepos ex filio dicti Iulij, opponitq; se in possessione reperiri bonorum prædictorum ex decreto Regij Neapolitani Consilij per Causę Commissarium D. Franciscum Merlinum, vti creditorem anteriorem dicti quondam Iulij Aui. Fit itaq; discussioni non modicus locus: Debeat ne relaxari mandatum de manutenendo dictis Clericis Francisco Antonio, & Alfonso. an verò moderandum sit Monitorium prędictum, vti petebat Ioannes Maria?

1 . Et planè quòd relaxari debuerit mandatũ
de manutenendo suadebat: quòd manuten-
tio datur existenti in possessione de tem-
pore motæ litis. §. *retinendæ. Institutionib.*
de interdict. l. 1. ff. & C. vti possidet. Rota apud
S *memor. Gregor. XV. decis.* 160. *nu.* 1. *&* 2. *&*
decis. 323 *nu.* 1. apud *Cardin. Cauaier. decis.*
42. *n.* 1. *& dec.* 150. *in pr. & dec.* 182 *sub n.* 4.
alios retulimus *respons.* nostra 42. *nu* 6. *par.*
3. *Ludouicus Postius de mandato de manu-*
tenendo obseruat. 17. *nu.* 8. *&* Rota in *Roma-*
na canonicatus S. Marci 25. *Februarij* 1611.
coram Card. Pamphilio decis. 123. *nu* 1. & in
Neapolitana iuris conferendi 26. *Nouembris*
1611. *coram Manzanedo decis.* 125 *num.* 2
apud eundem. *Postium* ad calcem *d. tract.*
At in possessione erant ipsi de tempore,
quo lis anno 1638. per dictum Ioannem Ma-
riam in dicto Regio Neapolitano Consilio
mota fuit. vt ipsemet Ioannes Maria in sua
supplicatione porrecta asseruit; dicens; *quæ*
2 *possidentur per infrascriptos hæredes.* posses-
sio verò ad effectum mandati de manutenẽ-
do per partis confessionem in supplicatione,
vel commissione probatur. *Decius cons.* 121.
nu. 1. *Rota apud S. Memor. Gregor. XV. decis.*
200. *nu.* 2. vbi alios cumulat *Beltramin.* ad-
dens *nu.* 5. & apud *Coccinum Decanum de-*
cis. 494. *nu.* 1. *&* 2 & in *posthum. apud Fari-*
nac. tom. 1. *decis.* 193. *nu.* 12 *in fin.* & apud Il-
lustrissimum *Duranum* Episcopum Vrgel-
len. *decis.* 21. *nu.* 2. *par.* 1. *& decis.* 269 *num.* 1.
& decis. 330 *nu.* 1. *par.* 2.
Eruntproindè ipsi in possessione mannte-
3 nendi, Qua possessione sic stante, haud pote-
rant ipsi vti Clericali insigniti carathere; &
in habitu, tonsuraq; clericali incedẽtes, apud
Laicum Iudicem omninò Clericis incom-
4 petentem conueniri, Iudicioq; pulsari. *Non*
enim à legibus publicis, non à potestatibus se-
culi; sed à Pontificibus, & Sacerdotibus Om-
nipotens Deus Christianæ Religionis Cleri-
cos, & Sacerdotes voluit ordinari, & discuti.
sic Ioannes Papa loquitur *can. si Imperator.*
11. 96. *dist. can. bona quidem.* 1. *& can seq. ea-*
dem dist. Innocentius III. *in cap. Ecclesia S.*
Mariæ 10. *de constitut.* & ijsdem, quibus In-
nocentius verbis, Cœlestinus etiam III. in
Concilio Generali *in cap. cum Laicis.* 12.

alias

nlids fin. de rebus Eccles. non alienand. cap.
clerici.8. vbi Scribent. de Iudic. c. si quis cō-
tra clericū 4. in princ. de foro compet. Si quis
contrà Clericum. (Gregorius IX. inquit)
causam habuerit, Episcopum ipsius adeat.
5 Episcopum dixit, non Laicum Iudicē. Por-
rò, quod, ne humano quidem, vel Ecclesia-
stico, sed Diuino magis Clerici, Ecclesiasti-
cæuè personæ à iurisdictione exemptæ sunt
Laicorum Iudicum. Quod Deo Altissimo
sacræ sint, eiq; iure perpetuò dicatæ. d. can. si
Imperator. 11. 96. dist. cap. quanquam 4. §.
cùm igitur. de censibus in 6. Concilium La-
teranense sub Leone X. in Bulla cōfirmatio-
nis Curiæ sess. 9 col. 11. §. & cùm à iure. vol. 3.
conciliorum fol. mihi 646. dicens: Et cùm à
iure tam diuino, quàm humano Laicis pote-
stas nulla in Ecclesiasticas personas attri-
buta sit. Sacrum quoq; Concilium Tridenti-
num sess. 25. cap. 10. de reformat. Rota decis.
10. num 4. de constitutionib. in antiquis. Na-
uar. in cap. nouit. de iudic. notab. 6. num. 6. &
nu. 30. in primo corollario. Cardin. Bellarmi-
nus tom. 2. controuers. de Clericis lib. 1. ca. 28.
in 5. proposit. & cap. 29. Ioan. Azor. Institut.
moral. par. 1. lib. 5. cap. 12. q. 1. Molina de iu-
stit. & iure tract. 2. disput. 31. Cardin. Tusc.
tom. 4. littera I. conclus. 59. nu. 1. & seq. Ma-
ta de iurisdict. par. 2. q. 6. Surdus decis. 26. nu.
4. Caluacan. decis. 21. nu. 27. lib. 5. Anasta-
sius Germonius Tarantasiæ Archiepiscopus
de sacrorum immunit. lib. 3. cap. 15. num 11.
18. & seq. Ambrosin. de immunit. Eccles. c. 16.
nu. 4. Farinac. eodem tractatu cap. 2. nu. 11.
Carolus de Grassis de effectib. clericat. effect.
1. nu. 2. & seq. Ioannes Maria Bellettus Epi-
scopus Hieracen disquisition. clericalis par. 1.
de fauore clericorum personali. §. 2. per tot.
Squillant. de priuileg. Clericorum cap 7. nu.
1. & seq. Maurus Burgius de modo proceden-
di ex abrupto centur. 1. q. 65. nu. 3. 5. & seq.
Maceraten. variarum resolut. lib. 3. resolut.
2. nu. 11. Alexander Sperellus decis. fori Ec-
clesiastici 2. nu. 126. Decianus tract. criminal.
par. 1. lib. 4. cap. 9. sub nu. 1. Rota in Lucana
Iurispatronatus 4. Iunij 1607. coram Domino
Coccino Decano decis. 241. num. 3. post 2. vol.
consil. Farinac. & in Rauennaten. emphyteu-
sis 28 Martij 1631. coram D. Merlino decis.
42. nu. 1. cum seq. par. 6. diuersorum collecta
per Rubeum. Pater Diana par. 1. moralium
resolut. tract. 1. de immunit. Ecclesiast. resol.
2. vers. 2. sententia substinet. & resolut. 3.
Pater Ioan. Baptista Scortia in selectis Sū-
morum Pontificum epitom. 31. Theoremat.
83. & epit. 2. Theoremat. 70. Rota apud Car-
din. Seraphin. decis. 957. nu. 3. & 4. & in Oict
Canonicatus 1. Decembris. 1595. coram Pe-
nia decis. 103. num. 4. post 2. vol. consil. Fari-
nac. Vincent. de Franchis decis. 426. num. 4.
Gramatic. decis. 29. num. 9. & seq. Rouitus de-
cis. 58. nu. 9. in fin.
6 Siuè in ciuilibus, siuè, multoq; magis in
criminalibus, agatur. cap. nullus iudicum. 2.
de foro compet. Rota decis. 5. de foro compet.
in antiquis. in fin. Vincent. de Franchis decis.
656. Alexander Sperellus decis. 37. nu. 74. 75.
& seq. & decis. 42. num. 9. & 10. Gramatic. d.
decis. 29. nu. 14. & decis. 61. n. 4. 6. 7. & seq.
Maurus Burgius d. q. 65. num. 4. Cardin. Tu-
scus tom. 1. littera C. clericus non potest. con-
clus. 387 nu. 1. & seq. Rouitus decis. 20. nu. 20.
7 & decis. 44. num. 1. Par enim ius est, & ratio
Clericorum, atq; bonorum Ecclesiarum, vt
Gloss. docet in d. cap. Eccles. S. Mariæ. 10. ver-
bo. personis Ecclesiasticis de constitut.
8 Vt neq; volentes Clerici iudicio se subij-
cere valeant Laici Iudicis. Quia non perso-
nale est fori priuilegium, quo perfruuntur,
sed vniuersale toti statui indultum. cap. si di-
ligenti 12. & cap. significasti 18. de foro com-
pet. Gloss. in cap. nimis 30. verbo seruus. in fin.
de iureiurand. Gloss. fin. cum tex. in cap. qua-
liter, & quando 18. de iudic. cap. contingit 36.
vbi etiam Gloss. verbō Ordinati. de sentent.
excomunicat. auth. statuimus. C. de episcop.
& cleric. Gramatic. d. decis. 29. nu. 9. & 10. &
d. decis. 61. nu. 9. & 15. Rota apud Cardin. Se-
raphin. d. decis. 957. n. 5. & apud Sanctæ me-
mor. Gregor. XV. decis. 441. nu. 8. Surd. d. de-
cis. 26. nu. 9. & 10. Rouit. d. decis. 58. num. 9.
Diana d. resolut. 3. Carolus de Grassis de effe-
ctib. clericatus effectu 1. nu. 47. vers. subam-
pliatur. 4. idem Rouitus d. decis. 20. nu. 15. &
d. decis. 44. nu 11.
Si itaq; coram laico Iudice compelli illi
minimè potuere, qui in possessione erāt bo-
9 norum paternorum, etiam proprium effecta
patrimoniū post aditam hereditatem. l. per
procuratorem. 89. ff. de acquirend. haredit. l.
sed si plures. 10. § filio impuberi. ff. de vulga-
ri, & pupillar. l. fin. in fin C. de inofficios. test.
Gloss. in l. 1. §. veteres. verbo per vnum. vers.
tu dic. ff. de acquirend. possess. l. cùm haredes.
23. ff. eod. noster Maranta cons. 92. nu. 4. in fi.
Card Tuscus tom. 4. littera H. verbo haredi-
tas. conclus. 18. num. 7. & seq. & conclus. 19.
Vincent. de Franch. decis. 307. nu. 3. Surd. de-
cis. 310. nu. 10. & decis. 315. nu. 2. Rota par.
2. diuersorum. decis. 47. nu 4. & apud sanctæ
memoriæ Gregor. XV. decis. 219. nu. 6. Gra-
tianus forens. disceptat. par. 4. cap. 685. nu. 1.
diximus respons. 30. nu. 9. par. 3. Rota in Bo-
nonien. successionis 21. Iunij 1632. coram
Dunozetto decis. 144. nu 3. par. 6. diuersorum
nouissimarum collecta per Rubeum.
Inualidum vtiq; fuit quicquid corā Lai-
co Iudice in Regio Neapolitano Consilio
gestum fuit, vti ab incompetente, ac conse-
10 quenter non Iudice. Quia iurisdictio in non
subiectum frustrà exercetur. cap. per venera-
bilem. 13. extrà qui filij sint legitimi, Gram.
d. decis 61. nu. 7. Rouitus d. decis. 58. num. 9. in
fin. Gratianus par. 2. forens. cap. 238. num. 41.
11 & nu. 94. 95. & seq. vt iurè parere ei Clerici
non debuerint. cap. vt animarum 2. de con-
stitu-

stitutionib. in 6. l. fin. C. de iurisd. omnium iudicum.

Manutenendi itaq; erunt in possessione, in qua reperiuntur.

12 Verùm enim verò, si rectè omnia in facto,
quod proponitur, inspiciantur, iustaq; trutina
ponderentur, iuxta Domini præceptum *Numerorum 3. 50. & cap. 7. 13. 18. & 19.* neq; literas dolosas habuerimus, quod adnotauit
Hieronymus relatus à Gratiano *can. non afferamus 21. 24. q. 1.* inueniemus vtiq; Clericos prædictos in nulla bonorum prædictorũ
possessione fuisse, quo tempore Ioannes Maria de Luca in iudicio graduationis creditorum Iulij de Luca in Regio Neapolitano Cõsilio egit, atq; pro suo credito decreta de immittendo obtinuit. Nam, & si quidèm verum sit, quo tempore, primo loco ipse assistentiæ iudicio egit anno 1638. fuisse dictos
Clericos in possessione bonorum hæreditariorum, illosq; citatos exceptionem opposuisse incompetentiæ Iudicis, atq; remitti institisse ad Iudicem suum competentem; iurèq; proindè iudicium agitatum fuisse cum Iosepho Laico dumtaxat, & sententiam datam, quoad 13. & 14. rubricam bonorũ, quæ dictus Laicus possidebat, dimissis Clericis.
Verum quoq; est, anno subsequenti 1639.
illos hæreditatem paternam, vt puta multo grauatam alieno ære, in dicto Regio Consilio dimisisse: seq; à possessione voluntariè abdicasse, atq; vti creditores Iulij patris passos fuisse se in 16. loco graduari in iudicio iacẽtis hæreditatis, vt minimè amplius dici po-
13 tuerit proprium hæredum patrimonium,
sed hæreditas, atq; proindè defuncti Iulij bona. ita nempè Hermogenianus *lib. 6. iuris epit.* in *l. hæreditas 61. ff. de acquirend. rerum dominio. Hæreditas* (inquiens) *in multis iuris partibus pro domino habetur*. hoc est pro *Defuncto, non hærede. Gloss. ibid.* verbo *pro domino.* subnectit. *Hæreditas enim* (vt Vlpianus in *l. hæreditas 34. ff. eodem* loquitur) *non*
14 *hæredis personam, sed defuncti sustinet*.
Quia nimirùm antèquam adeatur in pendenti est. vt *Glossa* rationem reddens loquitur in *l. ex eo 33.* verbo *spectanda. ff. eodem.*
15 Idem autèm fuit, aditam primò hæreditatẽ
fuisse, & posteà dimissam; adhuc nempè in pendenti fuit post dimissionem, non enim amplius hæredis patrimonium, sed defuncti perseuerauit, in suum primæuum statum reuersum. *Cardinalis Tuscus tom. 4. littera H. hæreditas iacens. conclus. 21. nu. 2. & seq. & conclus. 23. hæreditati iacenti. num. 1. & per*
16 *tot.* Cùm facilè admodùm sit, vnumquodq;
ad suam reuerti primæuam naturam. iuxta Pauli sensum in *l. si vnus ex argentarijs. 28. §. pactus ne peteret, ff. de pactis. Barbosa in c. cum tempore 5. nu. 5. de arbitris*. & ibidem *Abb. nu. 2. in princ.* diximus *respons.* nostra
17 45. *nu. 13. par. 2.* Liberumq; sit vnicuiq; suo
iuri renunciare. secundum regulam, quam
Alexander III. in *cap. si de terra. 6. in fin. extra de priuil.* decernit. & *Gloss. ibidem* verbo *renunciare.* concordantia afferens. Ita quidem, (cum hoc ex libero pendeat arbitrio,)
18 vt remittentibus actiones suas non sit vlte-
rius ad eas regressus. vt *Gloss. d.* verbo. *renũciare in d. cap. si de terra,* docet. quod ab Vlpiano accepit in *l. quæritur. 14. §. si venditor.*
19 *ff. de gdslitio edict.* Rationem reddente, qua-
te venditor de rei venditæ vitio non teneatur, si de eo nominatim exceperit? Sentiens se nolle de eo teneri, vt *Gloss. ibidem* verbo *exceperit.* adnotat. *Remittentibus enim actiones suas,* (inquiens) *non est regressus dandus.* & *l. fin. in fin. C. de remissione pignor. can. quã periculosum 8. vbi gloss. 7. q. 1. cap. ex transmiss. 3. de renunciat. Rota par. 1. tom. 2. in recentiorib. decis. 635. num. 3.* plures retulimus *respons. 37. nu. 2. par. 1.* Remiserunt itaq; hi Clerici actiones suas quoad totam hæreditatem, volentes tantummodo, vti creditores concurrere. non datus proindè ad eam
20 amplius fuit regressus. Licet enim potuerint
hæredes hi sibi ipsis soluere ex bonis hæreditarijs, quod ex donatione Iulij patris de-
21 bebatur: voluntariè tamen hæreditatem di-
mittere elegerunt, & vt ipsis Iudicis officio (vocatis alijs creditoribus) solueretur. Renunciauere propterea facultati, quam, vt sibi soluerent, obtinebant. iuxta *Bald.* doctrinam in *l. 2. nu. 29. C. de seruitut. & aqua.* dicentis: quòd si adeat quis Iudicem, cùm possit aliquid facere authoritate propria, sibi præindicat, & renunciare videtur facultati sibi cõpetenti. & repetijt in *l. adem. nu. 13. C. locati.* sequiturq; *Surdus decis. 92. nu. 13. & 14.* Elegerunt proindè stare iudicio coram Laico Iudice vti actores, non vti rei, quod etiam
22 Clerico necessitate imminet, ex regula Ale-
xandri III. in *cap. si Clericus Laicum 5. in fi. de foro compet.* dicentis: *Cùm actor forũ rei*
23 *sequi debeat.* manuq; eius creditum, vti cre-
ditores sortiri, non vti hæredes; quod magis hac via esset ipsis consultum aduersus futuras lites ab alijs tempore anterioribus creditoribus. quod probat *Bald. in l. debitori. 7. nu. 3. vers. sed pone quod adiui. C. de pactis* ex illomet *tex.* quem sequitur *Surdus d. decis. 92. nu. 7. & seq.* & optimè *Antonius de Virgilio tract. de legitimat. persona, cap. 21. nu. 17. fol. mihi 89.*

24 Neq; dicant, quòd anno eodem 1639.
mense Septembri Clericus Franciscus Antonius, & Clericus Alfonsus assignationem sibi inuicem fecere tot bonorum hæreditariorum in satisfactionem crediti vniuscuiusq; eorum, neq; in hoc Iudicis ministerio indiguisse, nisi rem aliquam particularem amauissent. Debere suum sortiri effectum assignationem prædictam. iuxta *Baldi* doctrinam in *l. fin. §. in computatione. C. de iure deliberand.* quam sequitur *Surd. d. decis. 92. nu. 1. & seq. & dec. 224. n. 7. vers. comuni tamen. & nu.*

& nu.8.& seq. Antonius de Virgilio d.c.11.
n.17. in princip. Rota parte 1. diuersorum
dec.680 sub n.6. coram Aldrobandino, po-
stea Clemente VIII. quam sequuta fuit ea-
dem Rota apud Cardin. Seraphinum decis.
967.num.1.atq; proindè manuteneri in pos-
sessione bonorum prædictorum, neq; po-
tuisse Ioannem Mariam aduersus eos expe-
riri apud Laicos Iudices.
25 Animaduertatur (quæso) quòd assigna-
tionem prædictam sibi inuicem fecerunt
Clerici prædicti postquàm eodē anno 1639.
mense Iulio hæreditatem dimisissēt,atq;co-
ram Regio Neapolitano Consilio separari
eorum creditum à tota hæreditate,atq;Cre-
ditores vocari institerunt ad concurrendum
26 vnumquenq; ad anterioritatis tempus. vt
qui prior in tempore, is potior in iure
fuisset. regula qui prior 54. de regulis Iur. in
6.& l.fin.§.& si præfatam,C.de Iure delibe-
27 rand.atq; graduationem fieri obtinuerant,
ipsiq; XVI.loco relati fuerant; quod facere
potuere,iuxta notata per dictum de Virgilio
dict.cap.11.num.17.Surd.dict. decis.224.n.
3.& ipsemet cons.7.num.32.& cons.138. nu.
25.lib.1.
28 Erat itaq; iacens hæreditas; neq; ipsi vti
hæredes,dimissa iā hæreditate,de bonis hæ-
reditatis disponere amplius poterant.ad di-
ctam regulam supra allatam ex Vulpiano in
d.l.quæritur.14.§. si venditor, ff.de ædilitio
edicto.quod:remittentibus actiones suas,non
29 est regressus dandus.Non enim vti hæredes
computabantur amplius, vt neq;commo-
dum vllum ex hæreditate, vti hæredes per-
cipere possent; quemadmodum neq; in dā-
no aliquo esse poterant, bonis iam per in-
uētarij confectionem separatis,multoq; ma-
gis per hæreditatis dimissionem. ad text. in
d.l.fin §.Et si præfatam,& §.licentia danda,
C.de Iure deliberandi,Surdus d.decis.92.nu.
5.& d.dec.224.n.3.
Inutiliter igitur egere, ac nulliter.nihil
autem sequi in eorum commodum potuit,
30 ex actu nullo. Quem effectum porrò parere
potuit,quod nullum est? cap. ad dissoluendū
12.de desponsat.impuber. l.4.§ condemnatū,
31 ff.de re Iudic. vt neq;confirmatione vlla va-
lidari possit.Surd.cons.37 num.9.lib.1.dixi-
mus respons.88.num.75.76. & seqq. part.3.
Nulla propterea sequuta fuit possessio,
32 quæ manutenibilis esset.Quia profectò pos-
sessio bonorum hæreditariorum tunc vacās
non erat,cùm ratione custodiæ per Neapo-
litanum Regium Cōsilium detineretur, da-
tis Curatoribus hæreditati iacēti.iuxta Pau-
li sensum in l.si in emptione 2. §.vacua pos-
33 sessio,ff.de actionib.empti.Vacua(enim dicit
ipse)possessio emptori tradita nō intelligitur,
si alius in ea legatorum fideicommissorumvè
seruandorum causa in possessione est; aut
creditores bona possideant.Rei seruādæ cau-
sa.addit Gloss. ibidem verbo possideant.
34 Quamuis verè possidere non dicantur, sed
detinere, vt decernit perquam optimè idē
Paulus lib.54.ad edictum in l.possideri autē
3.§.fin ff.de acquirenda, vel amittenda pos-
sess.rationem de hoc ipso reddens: Nam qui
creditorem rei seruandæ causa, (dicens) vel
quia damni infecti non caueatur,vel ventris
nomine mittit in possessionem: non possessio-
nem,sed custodiam rerum,& obseruationem
concedit. & sequitur Gloss.in d.§.vacua pos-
sessio.verbo bona possideant. d.l.2. de actio-
nib.empti Rota apud Card.Seraphinum dec.
82.n.5. & apud Duranum Episcopum Vr-
gellen.dec.269.n.8.& 9.part 2.
Neq;insistant:quòd hæc ipsa eorum inter
se facta assignatio bonorum fuerit decreto
Iudicis Causæ Commissarij, die 6. Octobris
1639.confirmata; atq; propterea ablatum
35 sequestrum iam antè appositum. vt non sit
vllo modo verendum Iudicem suo functum
fuisse officio. debuisse idcirco ipsos vocari
apud suum competētem Iudicem Ecclesia-
sticum.ad text.in d.cap.si quis contra Cleri-
cum 4.in princ. de foro compet. Menochius
de adipiscend.possessione remed.15.num. 219.
cum seq.Marta de Iurisdit.part.4 casu 159.
à num.6.cum seqq. pœnè ad fin.in 1.articulo.
Gratianus forens.d.cap.238.num.94.& 95.
Scipio Rouitus dec.44.à n.4.cum seq.vbi ita
decisum refert,quicquid aliàs per prius de-
cretum fuisset.
36 Cum quidem,quia decretum prædictum
cùm emanasset partibus minimè auditis,in-
tra ipsos decem dies ad appellandum,præuia
decretatione Præsidis, quòd faciat verbum
37 in Sacro Consilio,fuit suspensum,quod fieri
potuit antequam effectum obtinuisset;eun-
dem Iudicem moderando decretum suum.
ad tex in.cap.nisi specialis 2. vbi Abb & alij
de authorit.et vsu pallij.Gloss. in c.conque-
rente 7.in verbo si ita est.in fin. de restitut.
spoliat.Felin.in cap.qualiter, & quando 17.
col.3.n.5.in 3.notab.de accusation. Genuens.
in manuali prælatorum cap.5. n.6. Carolus
de Grassis.effectu 1.n.947.de effectib.clericat.
38 Tùm quòd cùm decretū fuerit interlocu-
toriū, potuit per eundem Iudicem reuocari,
præsertim antequam effectum obtinuisset;
atq; cum causa. iuxta Celsi verba lib.25. di-
gestorum in l.quod iussit 14.ff.de re iudic.di-
centis:Quod iussit,vetuitvè Prętor,contrario
imperio tollere, & remittere potest; licet
de sententijs contra. & ibid. pluribus Gloss.
verbo Prætor. noster Maranta in speculo 4.
part.in 5.distinct.Iudicior. An sit Iudicium
ordinarium,vel delegatum. in 22. differentia
num.52.
39 Nec refragantur, quæ Marta d.casu 159.
à n.14.perpendit. Nam ipsemet se declarat;
loquitur enim post immissionem in posses-
sionem, atq; decreto effectum sortito. tunc
nempè officio suo functus dicitur Index, vt
mutare haud minimè possit decretum pro
Cle-

Clerico latum, sed petens adire debet Iudi-
cem illius competentem, vt prosequitur *n.*
39. & sequent. & *n. 30. 31. & 32. in 2. articu-*
lo. iuxta terminos in quibus loquitur *Roui-*
tus d. decis. 44. num. 4. & seqq. & ita distinguit
Paulus Squillantes de priuileg. Clericorum
cap. 7. num. 81. Carolus de Grassis de effectib.
Clericat. effect. 1. nu. 947. referens *Peregrin.*
de fideicommissis artic. 48. num. 62. & seqq.
40 quamuis Peregrinum carpant. *Gratianus*
forens. d. cap. 238 nu. 95. Marta d. casu 159.
num. 29. in fin. & 32. Scipio Rouit. d. decis. 44.
num. 9. & ita apertissimè loquitur *Gloss. in*
dict. l. possideri 3. §. fi. verb. *non possessionem,*
ff. de acquirenda, vel amittend. possess. dicens:
41 *In creditore dic, si realiter agit, & immissus*
est in possessionem rei petitæ, statim possidet.
de immisso loquitur, non sanè de decreto,
præsertim interlocutorio, si illud effectum
nullum habuerit, neq; qui illud obtinuit,
possessionē ex eo nactus fuerit: adhùc enim
42 remansit possessio sub sequestro. Et decretū,
siue sententia possessionem, sine apprehen-
sione non tribuit, vt dixit Rota in *Rauen-*
naten. Saluiani coram Iusto 1604. apud Sta-
tilium Pacificum dec. 144. n. 2.

Deindè, quod decretum fuit conditio-
nale duplici iure. primò, quia emanauit ci-
tra præiudicium Iurium creditorum. Secun-
dò, cum clausula, & expediantur prouisio-
nes, & possessio consignanda committatur
Capitaneo Ciuitatis Iuuenacij.
43 Decretum autem conditionale possessio-
nem non tribuit. Subueniant tibi, quæ in
hanc rem de cōditionali libertate indulta
Papinianus *lib. 14.* responsorum in *leg. Te-*
stamento Centurio 51. §. 1. ff. de manum. te-
stam. tradidit: *Cùm ita testamento ascrip-*
tum esset, (dicens) *Serui, qui sine offensa*
fuerunt, liberi sunto, conditionem ascriptam
videri placuit; cuius interpretationem talem
faciendam; vt de ijs in libertate danda cogi-
tasse non videatur, quos pœna coercuit, vt ab
honore administrandi, vel administrandæ
rei negotio remouit. Id ergo conditio ope-
ratur, ne libertatem consequātur, quos pœ-
na coercuit, & malè se in negotio gesserunt,
44 quia conditio suspendit effectum. Strictius
autem ad rem nostram de conditionali pos-
sessione Iulianus *lib. 44.* digestorum. in *l. qui*
absenti seruo 38. §. 1. ff. de acquirenda pos-
sess. Si quis possessionem fundi (inquiens) *ita*
tradiderit, vt ita demum cedere eam dicat, si
ipsius fundus esset: non videtur possessio tra-
dita, si fundus alienus sit. Hoc amplius exi-
stimandum est, possessionem sub conditio-
ne tradi posse, sicut res sub conditione tra-
45 *duntur; neq; aliter accipientis fiunt, quàm*
conditio extiterit. Tradidit Iudex, eo pacto
46 possessionem, eaq; conditione; si præiudiciū
creditoribus non fieret: eo igitur præsente,
possessio data nō fuit. Potuere itaq; crediro-
res de suo conqueri præiudicio. Illis ergo
conquerentibus possessio reuocata fuit, ni-
hilq; actum conditione pendente. Nullam
ergo nacti possessionem hi fuere Clerici, de-
creto suspenso traditionis illius. præstitit de-
cisionem hāc apertissimè Innocentius Ter-
tius in *cap. olim 14. de restitut. spoliat.* quo
loco *Glo.* verbo *traditam.* disertis verbis ad
rem nostram propriùs, subnectens. Tradi-
47 tam sub conditione. *Qua non existente, tra-*
ditio non valebat. arg. infrà de conditionib.
apposit. de illis. & cap. verùm. & Institut. de
verbor. obligat §. ex conditionali. Et ideo di-
ctus Magister non possidebat. Nam tum de-
mum dicitur quis possidere, cum conditio ex-
tat, ff. de acquirend. possess. l. qui absenti, §. si
quis. sic Gloss. Non ergo possessionem nacti
fuere Clerici, conditione non existente; de-
48 cretoq; suspenso de illa tradenda. atq; vim
vi repellendo, vt idem Innocentius *d. cap.*
olim circa finem. loquitur. hanc eandem sen-
tentiam sequuta fuit *Rota apud Puteum dec.*
34. lib. 2. in Romana impressione nouissima.
Rota apud Tholomaeum par. 3. lib. 3. diuerso-
rum decis. 1013. n. 1. & 2. & part. 4. etiam
diuersorum collecta per Farinac. decis. 412.
numer. 2. & apud S. Mem. Gregor. XV. decis.
283. n. 3. & 4. & dec. 332. n. 4. vbi plenè *Bel-*
tramin. addens *num. 6.* & *apud Card. Sera-*
phin. decis. 403. n. 1. & 2. vbi subnectit, acce-
49 ptātem possessionem cum clausula (sine præ-
iudicio creditorum) sibi ipsi præiudicium
inferre. & optimè Rota apud *Card. Caualer.*
decis. 62. nu. 6. & decis. 633. n. 5. & 6. eadem
Rota in Ciuitatis *Castelli supplementi legi-*
timæ 30. Aprilis 1632. coram Pirouano. de-
cis. 121. num 7. part. 6. diuersorum nouissi-
marū per Rubeum collecta. Ioseph Ludoui-
cus decis. Perusin. 47. nu. 22. & 23. Surdus
decis. 333. num. 10. Peregrin. de fideicomm.
art. 47. n. 29.

Ex neutro igitur propositorum capite,
possessionem consequuti fuere Clerici, non
ex primo, quia conditionaliter vt daretur,
dictum fuit, *citra præiudicium creditorum,*
neq; ex secundo, quia neq; possessionem cō-
sequuti fuere à manu Gubernatoris Iuue-
nacij, decreto ipso suspenso, neq; prouisio-
50 nes expeditæ. limitibus nempè restrictum
decretum fuit Iudicis, præteriri idcirco ij
non potuere. iuxta Florentini sensum *lib. 6.*
Institutionum in *l. in agris 16. ff. de acquir.*
rerum dominio. sequitur perpensionem hāc
Surdus *d. dec. 333. num. 11. Marcus Anton.*
Thomat. Rota Maceraten. decis. 53. num. 5.
& 6. possessionem igitur consequuti decre-
to prædicto minimè hi fuerunt Clerici. Sine
51 possessione verò manutenentio non proce-
dit. Quid enim manuteneas, & conserues,
52 qui non possidet? Quemadmodùm sine
possessione neq; præscriptio procedit, quæ
est effectus possessionis. regula *sine possessio-*
ne 3. de regul. Iur. in 6. & perpendit *Rota*
apud S. Memor. *Gregor. XV. dict. decis. 283.*

in princip. & decision. 332. numer.1. &
53 seq. vt nequè Iuris sola assistentia sufficiat
ad manutenendum sine possessione, Rota
apud eundem S.Mem. Gregor. XV. dec.312.
n.1. & ibidem Beltram. n.4. Nam & si planè
54 mandatum de manutenendo denegari mi-
nimè possit ei, qui in possessione est, §. hodie.
Institutionib. de interdictis. Rota part.2.
tom.2. in recentiorib. decis.591. n.1. de tem-
55 pore potissimùm motę litis. Rota apud Coc-
cinum Decanum decis.46. & in Arboren.
Canonicatus 8. Martij 1632. coram Merli-
no dec.337. n.2. apud Postium ad calcem
56 tract. de manutenendo. etiam per vnicum
actum. Vincent. Anna allegat.131. nu.1. &
seq. Haud tamen ei conceditur, qui posses-
57 sionem nullam obtinet; neq; etiam ciui-
lem, cùm illam propria volũtare dimiserint,
58 hæreditatem dimittendo. possessio verò si-
cuti solo animo retinetur, ita & solo animo
amittitur. l.3. §. in amittenda, ff. de acquiren.
possessione. Rota apud Caualer. dec.48. nu.3.
& decis.655. num.12. & apud Coccinum
Decanum decis. 366. num.5. & decis.390. n.
6. & decis.380. numer.4. & apud S. Memor.
59 Gregor. XV. decis.252. num.4. multoq; ma-
gis per actum facti positiui, cùm possessio
facti sit. cap. cum nostris.6. de concession. prę-
60 bend. vt non præsumatur, nisi probetur.
Rota apud Cardin Caualer. decis 429 nu.1.
diximus respons.42. nu.7. par.3. Amiserunt
itaq; voluntariè possessionem hæreditaris,
quam per aditionem obtinuerant, quia
dimiserunt illam, neq; amplius illam reue-
xere. sine possessione proindè remansere.
nullum ergò illis de manutenendo manda-
tum debetur, qui in possessione non sunt,
nequè fuere de tempore agitari iudicij per
Ioannem Mariam graduari se loco suo in-
61 stantem. vnde & tertio loco locatus fuit. an-
terior quo circa tempore, vt anterior quoq;
esset in Iure. regula, qui prior 54. de regul.
Iur. in 6.

Neq; conquerantur, quòd illis non voca-
tis processerit in Cõsilio Neapolitano Ioan-
nes Maria. vt nullum omninò fuerit, quod
62 obtinuit. ad tex. in l. de vnoquoq; 47. ff. de
re iudic. Pręter quam, quòd enim nihil hæc
instantia quòad iudicium manutentionis,
faciat, quod (vt diximus) in possessione fun-
datur.

Nihilominus neq; vocandi illi fuerant in
63 iudicio, dimissa iam hæreditate; non enim
cum ipsis iudicium prosequutus fuit Ioan-
nes Maria; sed cum hæreditate iacente, vo-
catis Curatoribus ad illam tuendam datis,
qui hæredis vice habentur, & cum quibus
creditores iudicium prosequi tenentur. Vl-
pianus lib.65. ad edictum in l. de Curatore 2.
ff. de Curatore bonis dando. Paulus lib.9. ad
edictum in leg. debitor meus.14. ff. de negot.
gest. idem Vlpianus in l. si diu incertum 8. in
fin. ff. quibus ex causis in possessionem eatur.
prosequiturq; Antonius de Virgilio dict.
tract. de legitimat. persona cap.11. numer.1.
Card. Tuscus tom.4. lit. H. d. conclus.23. per
tot. præsertim n.6. & 10.

Quam ob causam (fac illos ex se possessio-
nem nactos fuisse, etiam non per manus Gu-
bernatoris Iuuenacij, ad quem dirigendæ
64 fuerant prouisiones) neq; illis huiusmodi
possessio suffragaretur, vti vitiosa, & attenta-
ta, ideoq; nec manutenibilis; quòd ex hu-
iuscemodi actibus possessio minimè con-
quiratur. Rota par.4. diuersorum collecta per
Farinac. decis.165. num.5. & 6. sequitur Po-
stius de mandato de manutenendo obseruat.
48. nu.8. & seq. Rota in Albanen. confinium
20. Iunij 1620. coram Pirouano decision.
156. num 11. per Postium post tract. prędi-
ctum.

Manuteneri propterea minimè potuere
dicti Clerici in possessione, quam non ha-
bebant. Moderari ergo debuit Monito-
rium.

Vt ex his respondendum censuimus, atq;
ita decreuimus, moderandum esse Monito-
rium.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 Febris, & sitis frigidæ haustu temperatur.
Excitat tamen iterum bibendi deside-
rium.
2 Diuitiæ vitæ huius, habendi desiderium non
satiant.
In pretio tamen apud mundi amatores
habentur. n.3
4 Fideicommisso potest expressè per Partes re-
nunciari.
Tametsi id contra defuncti voluntatem
fiat. nu.5.
Omnium tamen eorum, qui vocati fuere,
consensus requiritur n 6.
7 Alteri per alterum (sine facto proprio) iniqua
conditio non infertur.
8 Nemo alterius odio prægrauari debet.
9 Fideicommissum, quod agnationis, siue fa-
miliæ in conseruationem tendit, fauo-
rabile dicitur.
Quia publica indè surgit vtilitas.
10 Respublicę interest familiarum dignitatem
saluam fieri.
Quemadmodùm & partum non subijci.
num.11.
12 Familia, & agnatio confunditur.
13 Fideicommissa indè restringuntur, & ar-
ctantur, ne intercidant.
14 Ambiguo, dubioquè in facto id commodissi-
mè accipiendum, vt res valeat, non pe-
reat.
15 Fideicommissum familię, & agnationis con-
ser-

seruandę gratia rogatum laxè interpretari oportet.
Quia per fideicommissa familia conseruãtur.n.16.
Latè proindè interpretari ea non dedecet:
Multoq; magis si fideicommissum reale fuerit.n.17.
17 *Fideicommissum ex quibus reale dicatur? Et ex quibus personale? n.18.*
19 *Vsusfructus quid personale est.*
20 *Vsusfructus quid?*
Est veluti accidens.n.21.
Quia est Ius in corpore.n.22.
Et sine persona, quæ substentatur, consistui non potest.
23. *Accidens sine subiecto esse non potest.*
24 *Renunciatio æquiuoca non sublevat; sicuti probatio.*
Etiam in materia fauorabili.n.25.
Vnde debet esse necessario concludens. num.26.
27 *Renunciatio Generalis ad fideicommissum non extenditur.*
Etiam data fideicommissi scientia.
Etiam iuramento accedente.n 28.
Et in dubio non renunciatum fideicommisso æstimare debemus.n.29.
Potissimùm postquam fuit fideicõmissum acceptatum.n.30.
Et in fauorem tendat familiæ.
Nam efficitur inrenunciabile.n.31.
Præsertim si in actu inter viuos rogatum fuerit.n.32.
Quia etiam absentibus proficit.
33 *Quod non mutatur, quare stare probibeatur?*
34 *Legatum dotis an multiplicatum debeatur?*
Quemadmodùm alimentorum multiplicatum nequaquam debetur.
Deberi vtrumquè dotis legatum Author substinet.n.35.
Quia reprobare non potuit testator semel probatum. n.36.
Præsertim si contrarium non appareat ex mente testatoris.n.37.
Quod onus probandi hæredis est.n.38.
Potissimùm si in diuersis scripturis relictũ fuerit.n.39.
Vt mutatam voluntatem hæres præstare cogatur.n.40.
Etiam si ex obliuione testatoris id acciderit.n 41.
Quia duæ summæ iunguntur.n.42.
Præcipuè si vna summa inter viuos, in vltima voluntate altera relicta fuerit. num 43.
Contrarium asserunt alij.n.44.
Quia dos natura sua multiplicationem non admittit.n.45.
Sed distinctionis fœdere conciliantur sententiæ.n.46.
45 *Dos natura sua multiplicationem non admittit.*
47 *Actuum multiplicatio non præsumitur.*
48 *Alimentorum legatum non multiplicatur.*
Et text. expenditur in l. libertis quos.18.ff. de aliment. & cibar. legat.
Quia plures stomachos nemo habet.
46 Dotis *legatum in maiori summa inter viuos relictum debetur.*
Quamuis in minori summa in vltima voluntate relictum fuerit.
Ratio redditur.n.55.
50 *Donatio ex liberalitate, & munificentia donantis procedit.*
Non ex necessitate propterea: n.51.
Et extra causam bonorum defuncti est. n.56.
52 *Liberalis non dicitur, qui ex necessitate facit.*
Quia necessitas liberalitatem excludit.
53 *Nemo in necessitatibus liberalis existit.*
54 *Necessitas, propria liberalitatis Beneficium non est.*
57 *Renunciatio successionis à filia facta, ab intestato exauditur.*
Strictè igitur exaudienda venit in terminis, de quibus loquitur.n.58.

ARGVMENTVM.

Renunciari an iurè possit fideicommisso? & quid nolente testatore? & an omnium vocatorum consensus requiratur? Et quid in fideicommisso familiæ relicto? & quòd renunciatio æquiuoca non suffragatur neq; generalis, nõ præcedente scientia. Et quid in fideicõmisso reali? quodq; fideicommissum reale dicatur? Et nùm legatum dotis multiplicationem admittat, vt vtrumque debeatur? & quid in legato alimentorum? Distinctionis fœdere textus in aduersum conciliantur.

RESPONSIO VIII.

ANno 1626. mense Iunij Mattheus Caputus de Rubis donationis instrumento irreuocabiliter inter viuos Martio Caputo filio nonnulla bona stabilia in ipso donationis, instrumento enumerata, & omnia mobilia, reseruato sibi horum vsufructu quoad vsq; vita perfruetur, donauit. super stabilibus verò reseruauit sibi annua trecenta aurea per dictum Martium annis soluenda singulis. Verùm pro conseruatione familiæ super dictis stabilibus perpetuum fideicommissum inuit, sequẽtibus: *Quod vita durante Martij sit dominus, & vsufructuarius simplex dictorum bonorum; & post eius mortẽ bona ipsa pleno iure transeant, & sint in dominio, & proprietate filiorum masculorum natorum, & nasciturorum ex ipso Martio in constantia matrimonij. Ita tamen, vt illimet filij masculi, & successores in dicto fideicommisso similiter sint eorum vita durante domini, & vsufructuarij, & post eorum mortem vnus succedat alteri, respectu filiorum masculorum tantùm, & sic in perpetuum obseruari debeat in eadem familia, vt masculi nascituri ex dictis hæredibus, & successoribus succedere habeant, & debeant quoad vsumfructum tantum, firma remanente in perpetuum proprietate dictorum bonorum pro conseruatione dictæ familiæ. Et nullo modo, etiam ex quauis causa vrgentissima possint dictus Martius, eiusq; filij, hæredes, successores in perpetuum prædictum fideicommissum reuocare, restringere, & limitare in toto, vel in parte, non obstante consensu omnium filiorũ hæredum, & successorum, nec ex decreto, & licentia Iudicis. Imo in casu contrarij, & cõtrauentionis ipso facto contrauenientes sint exclusi, & priuati à successione, & comodo dicti fideicommissi, & in eo succedant alij obseruantes & si omnes contrauenerint censeãtur exclusi, & succedat R. Capitulum Ruben.*

Quia verò ex Martio procreata fuerat Portia filia, ei sequentibus prouidit: *Cum hac alia tamen conditione, & declaratione, quòd pro paragio decenti primæ filiæ natæ Portiæ assignare debent tempore sui maritagij ducatos quinq; mille, & si ante ætatem nubilem decesserit, in illis succedat dictus Martius absq; onere prædicti fideicommissi.*

Martius non post multa tempora, (vt sunt res omnes humanæ breues, atq; caducæ,) fati diem impleuit. Is tamen antequam vita cederet, testamento rogato cum consensu Matthæi Caputi sui patris inter alia sequentem declarationem fecit, dicens:

Item dichiara come gli anni passati Mattheo Caputi suo padre haue fatto ad esso testatore alcune donationi per mano di publici notari, quali donationi realmente furno fittitie, e fatte per euitare li danni, e trauagli si patiuano per causa di detta Vniuersità. E delle dette donationi esso testatore mai non se n'è auualuto; che perciò, quatenus fusse acquistato qualche ius ad esso testatore in virtù di dette donationi, vuole, ordina, e comanda esso testatore, non si dia fastidio al detto Mattheo per causa di dette donationi; quali donationi esso testatore ridona al detto Mattheo suo padre, cassando, & annullando dette donationi, anzi esso testatore promette l'euittione ab habentibus causam à se ipso, & suis hæredibus di non molestare, ne fare molestare detto Mattheo per causa di dette donationi, nec in iudicio, neq; extrà, aut modo quocunq;

Ex humanis igitur absũpto Martio, vxor Matthæi, Martij Mater, vitæ & ipsa terminũ fecit. Quare Matthæus cum altera iugum subijt coniugale, ex qua liberos suscepit, nec post multa ipse quoq; debitum soluit humanum. Ante quam autẽ diem clauderet suum rogauit elogium, quo relictis vniuersalibus hæredibus Masculis: Particulares scripsit hæredes Liuiam Caputi eius filiam, & Portiam eius neptem, filiam quondã Martij eius filij in ducatis ter mille per quamlibet earum dotis nomine. Filijs tutorem dedit Abbatem Franciscum Antonium Caputi eius fratrem. Proximè hisce diebus dictus Abbas Franciscus Antonius Matrimonio iunxit dictam Portiam cum Domino Martio de Luca Melphicten. eiq; dotem, dotisq; nomine dicta ter millia dedit, à Matthæo Auo ei testamento relicta, nec non & duo alia millia ex proprijs etiam dotis nomine donauit. voluitq; quòd Portia cederet, renũciaretq; eidem omnia, omnesq; actiones, quæ ad ipsam competere possent super successionibus, paterna, & materna, legitima, & supplemento legitimæ, seruata in omnibus forma promissionis factæ per dictum Martiũ eius virum in capitulis matrimonialibus, veluti die 12. Februarij anni 1643. renunciauit.

Perpendens itaq; nunc dictus D. Martius de Luca fideicommissum anno 1626 in donatione Martio patri Portiæ per Matthæum Auum facta, adiectum, atq; dotem quinq; mille eidem Portiæ relictam, putat posse se, & quinq; alia millia prædicta consequi.

1 Licet enim sitienti, febremq; patienti, ex frigidæ haustu temperetur aliquo modo sitis; at rediens iterum bibendi excitat desiderium. & vt *Ouid. 1. fastorum* inquit.

Quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.

2 Ita plane huius vitæ diuitiæ animum non satiant habentis, quin non:

Crescit amor numi, quantum ipsa pecunia crescit.

Nec satiantur oculi eius diuitijs. Sapiens
3 *Ecclesiastes.* 4. 8. docet de diuitibus huius mundi loquens. Nimirum, quòd vt idem *Ouid. dict. lib. 1 fastorum* loquitur.

In pretio pretium nunc est: dat census honores:

Census amicitias, pauper vbiq; iacet.

Pre-

Pretium itaq; habere optimum;vt putāt homines. Consulit proinde nos, veritatem eidē
vt aperiamus. Quam ob causam præmitten-
4 dum visum est, nec abre; fideicomisso ex-
presse per partes, quarum in fauorem rogatū
est, renunciari posse. *tex.* apertissimus in *l. 1. C. de pactis. l. quoties. 11. C. de fideicommissis. l. de fideicommisso 11. C. de transactionib.* Papinianus *lib.* 8. responsorum in *l. cùm pater 79. §. libertis. ff. de legat. 2. Alexand. in l. qui Romæ. §. duo fratres. nu. 28. ff. de verbor. obligat. Ioseph Ludouic. decis. Perus. 19. num 6. par 1. Mastrillus decis. Sicilia 65. nu. 4. in fi. & n. 5. Rota apud Card. Seraphin. decis. 848. sub nu. 1. in fin. Gaspar Antonius Thesaur. quæstion. forens. lib. 4. q. 27. nu. 3. & 4. Peregrin. de fideicommiss. art. 31. nu. 34. & latiùs*
5 *art. 52. à nu. 9.* tametsi id contra defuncti testatoris voluntatem fiat. *Paris. cons. 282. n. 20. lib. 2.* sequiturq; idem *Ludoui. d. dec. 19. n. 7.*

6 Perquiri tamen omnium, qui ad fideicōmissum vocati sunt consensum; cùm vnus alteri ex vocatis præiudicium, damnumq; inferre nequaquam possit, faciat tibi hanc fidem Imperator Gordianus in *d. l. quoties 11. C. de fideicommissis*. A. Papyriano scribens: *Quoties* (dicens) *ab omnibus, qui alienatione facta ad fideicommissi petitionem aspirare possunt, venditio celebratur; aut quibusdam vendentibus alij consenserint, contractus auctoritas conuelli nequaquam potest.* Papinianus autem *d. l. cùm pater. 79. §. libertis.* sequētibus, & ipse rem hanc manifestam facit, dicens: *libertis prædium reliquit, ac petijt ne id alienarent, vtq; in familia libertorum retinerent, si excepto vno cæteri partes suas vēdiderint; qui non vendidit, cæterorum partes, quibus non dedit alienandi voluntatem, integras petet.* Nulli ergo ab altero (proprio non
7 interueniente facto) iniqua conditio debet inferri. vti Papinianus *lib. 1. quæstionum* in *l. non debet. 75. ff. de regul. iur.* loquitur: Alioquin iustitiam contra fit, quæ tribuit cuiq; quod suum est. *Instit. de iustit. & iur. in princ. & §. iuris præcepta*: vt *Gloss. d. l. non de-*
8 *bet.* rationem reddens, docet. Quisquis igitur alterius odio, ac passione prægrauatur, (quod non decet) atq; supprimitur, subleuari debet. regula. *non debet 22. de regulis iur. in 6. Card. Tuscus tom. 1. littera A. conclus. 313. Barbos. axiomat. 22. n. 1. Paulus Fuscus singular. littera A. singul. 58.*

Non itaq; fideicommisso in fauorem rogato familiæ, per Martium renunciari potuit. Tametsi enim ipse satis concedebat, residua nihilominus erat familia Caputi, cui ex eius solius renunciatione præiudicium fieri nequaquam poterat, vti fieri eidem præiudiciū non posse apertissimè Matthæus fideicommissi rogator voluit, mandans, ac dicens: *firma remanente semper, & in perpetuum proprietate dictorum bonorum pro conseruatione dictæ familiæ; & nullo modo ex quanis causa, etiam vrgentissima, possit dictus Martius, eiusq; filij hæredes, successores in perpetuum prædictum fideicommissum reuocare, restringere, & limitare in toto, vel in parte, non obstante consensu omnium filiorum, hæredum, & successorum, nec etiam ex decreto, & licentia Iudicis &c.* Fideicommissum quippè rogauit ipse fauore familiæ, vti in ratione, quam expressit, (quare ad fideicommissum decernendum excitus fuisset,) manifestis verbis signauit, dicens: *Et præsertim considerans conseruationem familiarum potissimùm fieri ex fideicommissis in perpe-*
9 *tuum duraturis in eadem familia.* Fauorabile proindè fideicommissum redditur, quod agnationis, ac conseruationis familiæ fauore rogatum est. Quia publica inde resurgit vti-
10 litas. Interest porrò quàm maximè Reipublicæ familiarum dignitatem saluam fieri. testatur id Vlpianus *lib. 24. ad* edictum in *l. 1. §. quamuis sit manifestum. ff. de ventre inspiciendo.* rationem reddens, quare subsequuturus partus custodiendus sit, ne subijciatur.
11 *Publicè enim interest,* (inquit) *partum non subijci, vt ordinum dignitas, familiarumque*
12 *salua sit.* & *Gloss.* ibid. *verbo familiarum.* id est, *agnationum,* explicat. sequuntur hāc sententiam *Marzar. in epitom. fideicom. q. 1. par. 2. Eminent. Card. Mantica de coniectur. vltimarum volunt. lib. 7. tit. 1. per tot. potissimū nu 45. Fabius Anna cons. 52. nu. 17. lib. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 67. nu. 20. & seq. & nu. 23. Surdus cons. 443. nu. 28. lib. 3. Ambrosinus decis. Perusin. 44. nu. 26. par. 2. Rota apud S. memor. Gregor. XV. decis. 63. nu. 14.* diximus *respons. 16. nu. 51. par. 1.*

13 Indè quippè tot restrictionibus fideicommissum retinuit, atq; compressit Matthæus, eiq; renunciari vetuit, ne intercideret; quòd familiæ conseruationis gratia illud rogabat. Concinit hic sensus Mattioni sensui ab Vlpiano relato *lib. 4.* fideicommissorum in *l. cogi. 16. in princ. ff. ad Trebelleianum.* Facto enim dubio: quòd peculium suum restitui dixerat, an de pecunia tantum, vel de tota successione testator senserit? *In ambiguo tamen magis de successione sensum dico,* (Vlpianus loquitur) *ne intercidat fideicommissum.* rationem signat *Gloss.* ibidem verbo *ne intercidat,* per *l. quoties in actionib. 13. ff. de re-*
14 *bus dubijs.* ex Iuliani verbis: dicentis: *Quoties in actionibus, aut exceptionibus ambigua oratio est, commodissimum est, id accipi, quo res, de qua agitur, magis valeat, quàm pereat.* & perpendit *Menoch. d. præsumpt. 67. nu. 12.* Ne intercideret itaq; fideicommissum, ita verba rogauit testator; ne reuocare, renūciare, restringere, vel limitare fideicommissum vocati possent: quia pro familia illud roga-
15 bat. Quin ita semper pro fideicommisso familiæ, & agnationis conseruandæ gratia rogato, tenendum est, vt etiam illud latè, lasseq; interpretari oporteat. latè *Ioan. Cephal. cons.*
446.

446.nu.30.& seq.lib.3. sequitur *Ioan.Vincent.Honded.cons.63.nu.101.vol.1.* Ea nimirum ratione, quam ipsemet fideicommissi institutor intulit, quia per fideicommissa fa-
16 miliæ conseruatur, vt latè proindè interpretari ea non dedeceat. ad *tex.in l. cùm pater 79.§.dulcissimis fratribus meis. ff. de legat.2. & l.nomen debitoris.33.§.fin.vbi Scribent.ff. de legat.3.* sequuta fuit Rota *in Perusina bonorum de Herculanis 22.Aprilis 1580. coram Brauo par.1.tom.1.in recent.decis.10. nu.3.*

17 Firmatur hoc multo magis ex eo, quod fideicommissum hoc reale fuit, non personale, fuit nempè rebus ipsis grauamen iustum, vt semper perseuerarent, atq; in perpetuum; starent. succedentes verò, (veluti ipse Martius) vsufructuarij essent; bona verò in familiæ conseruationem perdurarent, quæ sanè res fideicommissum reale faciunt. *Bart. in l. peto.§.fratre.nu.2.ff.de legat.2. Alba Mandell.cons.93.nu.2.& cons.97.nu.2. Francisc. Beccius.cons.24.nu.24.lib.1.Surdus cons.67. nu.18.lib.1.Ambrosin.decis.Perusin.7.n.22.*

18 Martij igitur renunciatio, (quatenus illa fortassè subsistat) personalis fuit; ad ipsum enim non nisi vsusfructus bonorum transibat, non bona ipsa: sic enim Matthæus fideicommissi fundator: *Quod vita durãte Martij sit Dominus, & vsufructuarius simplex*
19 *dictorum bonorum.* Renunciauit proindè vsufructui, quod quid personale est, quod ad eum spectabat. Audi Paulum *lib.2.ad Vitellum in l.1.ff. de vsufructu* quo pacto vsum-
20 fructum describat: *Vsusfructus est ius alienis rebus vtendi, fruendi, salua rerum sub-*
21 *stantia.* Est itaq; velut accidens quodam. faciat tibi hanc fidem Celsus *lib.18.digesto-*
22 *rum in l.2.ff.de vsufructu.* dicens. *Est enim vsusfructus ius in corpore: quo sublato, & ipsum tolli necesse est.* Quia vsusfructus fine persona (qua substentatur) constitui non potest. vt Hermogenianus loquitur *in l. hereditas in multis 61.in fi.ff.de acquir.rer. domin.*
23 Ergo accidens. quod sine subiecto, quo substentatur, (substantia scilicet) esse nõ potest, vt destructa substantia, accidens esse nõ possit. iuxta Philosophi doctrinam, quam Nostrates sequuntur *in l.si seruum 4.§.1.ff.de actionib.empti.* argumento *tex.in can. cùm Paulus 26.1.q.1.cap.veniens.3. de presbytero non baptizat.Nauar.cons.21. nu.6.in fin. lib.3. de empt.& vendit. Petrus Gregorius Tholosates.syntaxeon artis mirabilis lib.2.c. 14.* diximus *respons.50.num.6.7.& 8.par.3.* Substantia verò bonorum, quibus erat fideicommissum impactum, pœnes familiam extabat, cuius fauore bona sequestrata erant, & fideicommisso subiecta. Eis itaq; Familiæ, Agnationisq; in præiudicium, nec renunciauit, neq; renunciare potuit Martius. Fuit ergo eius renunciatio personalis, vsusfructus videlicet, qui ad ipsum spectabat. Firmum igitur permansit fideicommissum in familiæ fauorem.

Præterquã quòd, si rectè perpendãtur verba, quibus dictus Martius loquutus fuit in dicta particula nouissimi sui elogij, nihil omnino de fideicommisso meminisse inuenerimus, neq; de donatione manu talis Notarij, taliq; die rogata, in qua fideicõmissum continebatur, sed latis in genere: dicẽs. *Item dichiara come gl'anni passati Matthèo Caputi suo Patre haue fatto ad esso testatore alcune donationi per mano di publici Notari, quali donationi realmẽte sono fittitie, &c.* Sicuti in initio ad verbum retulimus. neq;
24 verbum quidem de fideicommisso fecit. Est igitur æquiuoca hæc assertio; meminit enim de nonnullis donationibus per manus publicorum notariorum; vt supponat plures alias donationes præcessisse: nihil ergo releuabit, vt fideicommisso renunciatum videatur: cùm fieri possit, vt aliæ quidem donationes ipsi Martio factæ fictitiæ fuerint, sed hæc, in qua fideicommissum familiæ fauore rogauit Matthæus pater, non æquè, vti argumentatur Imperatores Diocletianus, & Maximinus in *l.neq; natales.10.C.de probationibus.* similis *tex.in l.matrem 17.C.eodem.cap. in præsentia 8. de probat. extrà. Rota apud Cardin. Manticam decis.111.nu.5.& nu.8.*
25 vbi extendit etiam in materia fauorabili, hæc autem odiosa.& *Idem decis.251.num.5. Vincent. de Franchis decis.301.nu.4. Natta cons.170.num.9. Rota apud Card Seraphin. decis.1103.n.2.& apud Coccinum Decanum decis.379.nu.9 & 289.nu.2.& 5.apud Sanctæ memor.Gregor.XV.decis.290 num 4. & decis.405 num.2.& apud Card.Caualer decis.97.nu.8.& decis.125.nu.7.& apud Illustrissimum Duranum Episcopum Vrgellen. decis.402.nu.21.par.2.*

26 Deberet autem esse necessariò concludẽs ad fideicommissi renunciationem. ad *tex.in l.non hoc.4.vbi Bald.& Salycet.C.vnde legit. Purpurat.cons.455 nu.32. Rota apud Card. Manticam decis.95.nu.3.& d.decis.111.n.5.*

27 Vt neq; generalis renunciatio ad fideicõmissum extendatur, si in alio illa iurè verificari valeat, atq; effectum sortiri, etiam data fideicommissi scientia, sine qua, non inspectis, cognitisq; testamenti verbis, renunciatio, vel transactio non procedit. vt Caius loquitur *l.de his.6 ff de transact.& in l.1.in fi. princ.vers.neq; enim ff.quemadmodùm testamenta aperiantur. Bart.in l.qui Romæ.§.duo fratres.in 6.q.nu.19 ff.de verborum obligat.* vbi etiam *Doctor.Carol.Ruinus cons.92 nu. 23.vol.4.Peregrin.de fideicommiss.d.art.52. num.32.vers. quinta conclusio. Surdus cons. 395.nu.2.23.& 24.vol.3. Gratianus forẽs.*
28 *par.4.cap.788.nu.12.13.& 14.* etiam iuramento accedente.*Surd.d.cons.395.num.22. Card.Mantica de tacit.& ambig.tom.2. lib. 26.tit.2.nu.29.30.& 31.Gratian. d.cap.788. nu.*

numer. 13. & 14.

Hæc verò Martij renunciatio, & declaratio, nulla facta fideicommissi memoria, potest in alijs donationibus fundamentum habere, atq; verificari. Ad fideicommissum proinde familiæ fauore rogatum, quæ semper
29 extare præsumitur, minimè extēdetur. Cùm saltem in dubio non renunciatum fideicommisso æstimare debeamus. *Cephal. conf. 271. nu. 15. lib. 2.* sequitur *Iacob. Cancerius variarum resolut. lib. 3. cap. 25. de renunciationibus. nu. 285.*

30 Multoq; id magis locum habebit, quod donatio hæc, atq; fideicommissum iam fuerat, etiam pro familia per ipsum Martium tunc præsentem acceptatum, habetq; non minimam misturam cum honore, & voluntate ipsius Matthæi donantis, atq; fideicommissum pro suæ familiæ, & agnationis conseruatione, rogantis. In cōseruationem nempè familiæ suæ per fideicommissum intendebat ipse Matthæus, ne ex aliqno fortunæ casu in pauperiem deueniret, vt supra quoq; perpensum est, & ipse Matthæus in ratione, quare fideicommissum rogauit, manifestis-
31 simis verbis expressit. Erat proindè inrenunciabile. vt post *Castrens. conf. 259. sub n. 5. circa med. vers. dedit enim ipse testator. lib. 2.* sequuta fuit *Rota in Bononien. fideicomm. 15. Februarij 1636. coram Dunozetto decis. 93. nu. 13. 14. & 15 par. 7. diuersorum nouissimarum per Paulum Rubeum.*

32 Quia nimirum, cùm fideicommissum hoc non in vltima voluntate, sed in contractu inter viuos rogatum fuerit, vtile est etiam absentibus, eisq; proficit, vt erat familia Caputi, pro qua rogabatur. ad *tex. in l. si rerū tuarum 2. & l. quoties. 3. C. de donationib. quæ sub modo. Peregrinus de fideicommissis art. 1. nu. 16.* Non poterat propterea eidem præiudicium fieri per renunciationem per dictū Martium, quamuis ille expresſè fideicommisso nuncium misisset. Firmum ergo persistit fideicommissum præfatum familiæ, agnationisq; Caputorum, per Matthæum, in fauorem rogatum. Si ergo firmum, ac stabile; stabile quoq; ac firmum erit relictum in eodem Portiæ Martii filiæ, ducatorum quinq;
33 mille pro eius dote. *Quod enim non mutatur, quare stare prohibetur?* Iustinianus Imperator Iuliano Præfecto Prætorio scribens in *l. sancimus 27. in princ. C. de testamentis*, testatur. & Bonifacius VIII. in *cap. constitutio. 41. in fin. de elect. lib. 6.*

Verùm residuum est, vt perspiciamus, an vtrunq; legatum consequi possit Portia, & trium millium in nouissimo testamento per Mattheum Auum paternum iure peculiaris institutionis sibi relictum, & dictorū quinq; millium in rogatione præfati fideicommissi
34 anno 1626. sibi etiam decretum? Nouissimū testamento relictum trium millium deberi dumtaxat, qui contra Portiam sunt, Sceuolę sententiam afferunt *lib. 20. digestorum in l. libertis, quos testamento. 18. ff. de aliment. & cibar legat.* Rationem enim ipse Sceuola reddens: quam ob causam duplicatum legatum libertis relictum, & testamento, & codicillis, minimè debeatur? *Nam ab ijs, quæ testamento* (respondit) *cibariorum nomine legata essent, recessum esse propter ea, quæ codicillis relicta sunt.* An autem rece lum sit ab illo in fideicommisso relicto, per aliud in testamento Portię iure institutionis facto? hoc
35 opus, hic labor est. Nos recessum minimè fuisse, asserimus, quin nec potuisse. Non sanè potuisse, quia firmum illud fuit, vt supra probauimus. Quia firmum fideicommissum asseruimus. Stabit proindè. Si stabit, vt stat:
36 Debebitur propterea. *Quoniam reprobare non potuit, semel probatum.* vt Sceuola ipse scribit, asseritq; in *l. Pomponius. 10. ff. de negot. gest.* sequitur *Surdus decis. 265. nu. 25. & decis. 288. nu. 5. Iacob. Thomingius decis. Lip-*
37 *sien. 13. nu. 35.* Non verò reprobasse; quoniā de contraria Matthęi voluntate nō apparet. Faciunt tibi secutam assertionem hanc verba Imperatorum Diocletiani, & Maximiniani in *l. filia cuius. 18. C. familiæ hercifcundæ.* dicentium: *Si non postea contrarium eius iudicium* (patris scilicet) *probetur, per arbitrium diuidendæ hæreditatis, præcipias adiudicari.* Docetq; nec immeritò Celsus *lib. 21. digestorum in l. Lucius Titius 22. in fin. ff. de legat. 2.* dicens: *nisi hæres, & ab hoc recessisse testatorem ostenderit.* Rationemq; reddit,
38 subsequens: *Onus enim probandi mutatam esse volūtatem defuncti, ad eum pertinet, qui fideicommissum recusat.* & Vlpianus *lib. 2. fideicommissorum in l. fideicommissa 11. §. si rem. ff. de legat 3.* dicens, & ipse: *Probationem autem mutatæ voluntatis ab hæredibus exigendam.*

39 Adstruimus autē quod asserimus ex Celsi sensu *lib 17. digestorum in l. quingenta 11. ff. de probationibus.* duas nēpè scriptutas Portia hic ostendit; donationem, in qua, rogato fideicōmisso familię commodo; quinq; mille dotis nomine Portię reliquit, suarum nuptiarum tempore soluenda; & testamentum, quo Institutionis titulo ter mille quoq; re-
40 liquit. heres verò priorem in donatione relictam summam inanem esse testatur, quasi reuocatam donationem, & fideicommissum:
41 *Hæres ipse id probare Iudici debet.* Sic enim Celsus ibi respondet. etiam si ex obliuione defuncti id acciderit. Adstipulatur Vlpianus in *l. cùm centum. 9. ff. de adimendis legat.* eiusdemq; sensus videtur Paulus *lib. 11. quæstionum* in *l. sequens quæstio 70. ff. de legat. 2.* & planè satis ad rem ex ratione, quam ipse reddit, cùm respondet, an quę viuens vxori donauerat testator; in fideicommissi petitionē veniant? *Respondit:* (inquit) *Ea extra bonorū causam defuncti computari debere,* & propterea fideicommisso non contineri: *Quia ea habi-*

habitura esset, etiam alio harede existente.
Ita plane Portia cùm quinq; millia iam extra
bonorum causam Matthæi Aui per donatio-
nem facta fuissent:ea habitura esset, etiam si
testamentum ipse postmodùm non rogasset.
Rationem venamur ex Iuliano lib. singulari
de ambiguitatibus in *l.si is, qui ducenta* 14.
*in princ.ff.de rebus dubijs.*dicente:*Sed dicen-
dum est non trecenta,sed quingenta deberi* ;
42 *Quia duæ summæ iunguntur.* Hane senten-
tiam sequuntur *Menochius de arbitrar. ca-
su* 213.*in* 3.*casu nu.*11.*& seq.* & *de præsum-
ptionib.lib* 4 *præsumpt.*128. *num.*13.*& seq.
Vincentius de Franch.decis.*422.*nu.*2.*Gaspar
Antonius Thesaur. forens. quæstionum par.*
1.*q.*67.*nu.*2. *& seq.Morotius cons.*31. *nu.*3.
*& sequent.*diximus *respons.* 1. *nu.*76.*par.*1.
43 *& respons.*7.*nu.* 58.*ead.par.*Illo potissimùm
perpenso, quod vna quantitas inter viuos
præcessit,altera verò in suprema voluntate
subsequuta est. quod perpensum fuit, atq;
animaduersum in dicta *decis.*422.*per Vin-
cent.de Franchis nu.*5.
44 At validissimè ex aduerso stant Aduersa-
rij ex Celsi quoq;sententia in *l.si socer.* 2.*ff.
de dote prælegata.in fin.princ.* ex ratione ,
quam ipse ibi reddit,dicens: *Ego puto:quo-
niam non hoc voluit socer, vt bis dotem socer
præstaret.* Idem sensisse Sceuola videtur *lib.*
3.*responsorum* in *l. Lutius Titius* 90. §. *im-
puberem.ff.de legat.*2. dicens: *Quæritur,an
ex substitutione impubere mortuo,dos quoq;
iterum debeatur? Respondi:non videri de do-
tis legato duplicando testatorem sensisse.*
Adstipulatur per quàm optimè Iulianus in *l.
huiusmodi legatum* 86. §. *cùm pater.ff de le-
gat.*1. is enim sequentibus adamussim rem
decernere videtur,dicens: *Cùm pater pro fi-
lia sua dotis nomine centum promisisset,dein-
dè eidem centum eadem legasset:doli mali ex-
ceptione hæres tutus erit; si & gener ex pro-
missione, & puella ex testamento agere in-
stituerint. Conuenire enim inter eos opor-
tet,vt alterutra actione contenti sint.* sic Iu-
45 lianus. Ratio autem esse videtur,quasi dos
natura sua multiplicationem non admittat,
vt inquit *Menochius de arbitrar.d casu*213.
*nu.*7. & sequuti nos fuimus *d. respons.*1.*nu.*
81.*par.*1.
46 Distinctionis verò fœdere Aduersarijs nos
facimus satis. Vt aliud planè sit in legato spe-
ciei,aliud in legato quantitatis. deindè aliud
sit,si in eadem scriptura eadem relinquatur
summa, & pro eadem causa, aliud verò, si
quamuis pro eadem causa,in diuersis tamen
scripturis,atq; diuersa destinetur quantitas.
veluti si inter viuos vna, in vltima sit volun-
tate altera relicta,vel demùm si eadem quá-
titas,atq; in eadem scriptura, atq; pro causa
relinquatur eadem; appareat tamen vtramq;
quantitatem reliquisse testatorem. casus hos
om[illegible] distinximus *d.respons.*1.*à nu.*73.*cum*
[illegible] *d. respons.*7. *nu.*58. ex supra re-
latis Doctoribus,& alijs ibidem.& exactissi-
mè prosequitur *Iacobus Cancerius lib.* 3.
*variarum resolut.cap.*20.*de legat.*in materia
dotis loquens *à nu.*175. *cum seq.*ad vsq; *nu.*
198.*Menoch.d.præsumpt.*128.*per tot.*distin-
ctiones omnes enumerans,& casus,& suffra-
gari videtur ratio, quam *Menochius idem*
47 *dicto casu* 213.*numer.*9.affert; quòd videli-
cet actuum multiplicatio non præsumatur.
Nos verò extrà difficultatem vllam sumus,
multiplicatione apparente, tàm ex actu do-
nationis anno 1626.quàm ex testamento lõ-
ge posteà subsequuto;summatum quoq; di-
uersitatem,ex quantitate in vtraq; scriptura
diuersimodè relicta; atq; ex temporum di-
stinctione;quod post *Gloss.in l.filia legatoris*
11.*verbo viuus.C.de legat.* & Vlpian. in *l.eū
centum.*9.*ff.de adimend.legat.*& in *l.planè* 34.
§.*si eadem res.ff. de legat.* 1. quo loco casus
omnes supra enumeratos distinguit. perpẽ-
dit etiam *Menochius d. casu* 213.*in* 4. *casu.
num.*19.*Cancer.d.cap.*20.*de legat.num.*161.
*cum seq. Vincent. de Franchis d. decis.*422.
*num.*6.
48 Non facit verò obstaculum *tex.in l.liber-
tis quos* 18.*ff.de aliment.& cibar. legat.* quia
nimirùm de alimentis disponit, quæ multi-
plicationem nõ admittunt; quia plures sto-
machos quisque non habet. *Menochius d.
præsumpt.*128. *num.*18. *de Franchis d.decis.*
422.*nu.* 2.*&* 4.alios retulimus *d.respons.*1.*n.*
80.*& d.respons.*7.*nu.*56.*&* 57.
Reliqua superioris distinctionis fœdere
conciliantur,vt amica sint,non aduersa.
49 Vt minimum verò, diffugient ægrè Mat-
thæi hæredes,quin integra quinq; millia in
donatione, ac fideicommissi rogatione Por-
tiæ relicta soluant: quoniam illa expressim
relicta fuere. ad *tex.in d. l. cùm centum.* 9. §.
*quare si in eodem testamento. ff. de adimend.
legat.* vt ipsimet fundare nixi sunt ex *d.l.hu-
iusmodi legatum* 86. §. *cùm pater ff.de legat.*
1.dicit enim ibi Iulianus. *Conuenire enim
inter eos oportet,vt alterutra actione conten-
ti sint.* Potissimùm verò quod hæc quanti-
tas in actu inter viuos Portię relicta sit.quod
perpendit *Couarruuias in cap.officij.nu.*9.*&*
10. *de testament.* sequuturq; *Vincent. de
Franch.d.decis.*422.*nu.*6.
Neq; vis facienda est vlla in donatione per
Abbatem Franciscum Antonium patruum
magnum bis mille ducatorum Portiæ facta.
50 illa enim vt liberalitatem, & munificentiam
in Portiam exerceret dono ei dedit.iuxta Iu-
liani sensum in *l.*1.*ff.de donationib.* qui ea
mente donauit,vt statim accipientis fierent,
secuto matrimonio. extra verò quantitatem
quinq; millium à Matthæo Auo eidem an-
51 no 1626.donatorum, fuerunt. Illa nempè
post donationem ex necessitate Portię debe-
bantur,hęc verò non nisi ex liberalitate Frā-
cisci Antonij,qui poterat vel non donare,vel
donare, vti donauit. ex alia proindè causa
hæc

hæc habuit, quàm ex bonis Matthæi. In ne-
cessitate propterea donandi Franciscus An-
tonius non fuit, alioquin ex liberalitate, &
52 munificentia non fecisset. Cùm alioqui, qui
necessitate facit coactus, liberalis non dici-
tur, neq; liberalitatem exercere: quia neces-
sitas liberalitatem excludit. Modestinus in *l.
rem legatam 18. ff. de adimend. legatis.* ratio-
nem reddens, quare qui necessitate tenetur
53 non donet: *Cùm nemo* (dicens) *in necessitati-
bus liberalis existat*. non igitur donat. vt
54 *Gloss.* ibidem subnectit, verbo *liberalis*. Quia
necessitas propriè liberalitatis beneficium
non est, secundum Papinianum in *l. vnum
ex familia. 69. § si Falcidia. ff. de legat. 2.* se-
quuta fuit *Rota apud S. memor. Gregor. XV.
decis. 397. nu. 2.* diximus *respons. 51. nu. 50.
part. 3.*
55 Quinq; millia verò integra habitura erat
Portia, quamuis duo millia Franciscus An-
tonius non donasset. vti Paulus docet in *l.
sequens quæstio. 70. ff. de legat. 2.* Illa ergo in-
tegra habebit, etiam postquam duo millia
56 Franciscus Antonius donauit; Quia ea extra
bonorum causam defuncti Matthæi sunt, &
computari debent; & propterea in quinq;
mille non cõtinentur. vt idem loquitur Pau-
lus *d. l. sequens quæstio.* & adnotat nõ inep-
tè *Gloss. ibidem.* explicans verba illa: *extra
bonorum causam defuncti.* Id est (dicẽs) quia
separata sunt ab alia substantia. A substantia.
(scilicet) Francisci Antonij, qui vt liberalita-
tem, & munificentiam suam cum Portia pro-
nepte ostenderet, duo millia donauit, vt dixi-
mus. Neq; insistant in renunciatione per
57 Portiam facta. Quia profectò renunciatio
exauditur ab intestato (non scilicet succede-
re valeat ab intestato.) secus igitur erit ex te-
stamento. *Baldus in l. fin. sub nu. 15. vers. tu
dic verum. & ibid. Dec. num. 25. C. de pactis.
Surdus decis. 14. nu. 4. Rota apud Sanct. me-
mor. Gregor. XV. decis. 85. nu. 13. vbi Beltra-
min. addens nu. 32. & decis. 358. num 1. vbi
Beltramin. nu. 6.* & in *Recanaten. successionis
26. Iunij 1617. coram Buratto decis. 262. nu.
14.* Quinq; millia autem petit Portia ex do-
natione sibi facta anno 1626. per Matthæum
Auum, ad quæ non extenderetur renunciatio,
quæ ab intestato dumtaxat procedit, & quæ
58 neq; de quinq; mille loquitur, vnde strictim
exaudienda erit in terminis, de quibus lo-
quitur. vt *Rota* dixit *in Romana domorum
10. Iunij 1616. coram Domino Andrea decis.
75. num. 7. 8. & 9. & apud Card. Caualer. de-
cis. 340. nu. 1. & seq.*

Atq; ita ex his rectius sentientis iudicio nec excusso, quin expetito, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Mens hominis, cum passionibus impellitur exurgentibus, turbatur.*
Et quasi mare feruens habetur.
2 *Locus Isaiæ 57. 20. Impij quasi mare feruens. expenditur, atq; elucidatur.*
3 *Impij iurè mari feruenti, atq; agitato comparantur: & quarè?*
4 *Animus humanus videre rectum non potest passionum fluctibus impulsus.*
Passiones proindè pellendæ.
Et quatuor modis humanum peruertitur iudicium.
5 *Timor, inter omnes passiones, animum comprimit, atq; constringit.*
Præsertim impendentis mortis. n. 6.
Eumq; conturbat.
7 *Mortis dolores mentem homini auferunt, nedùm conturbant.*
Quarè parum tunc, vt de suis disponat, intendere potest. n. 12.
8 *Locus Psalm. 17. 5. Circumdederunt me dolores mortis. elucidatur.*
Etiam ex hebræo.
9 *Diabolus tum maximè cùm homo in termino est, circuit, vt eum deuoret.*
Sciens quia modicum tempus habet. n. 11.
10 *Locus Iob. 40. 10. Behemot stringit caudam quasi cedrum. elucidatur.*
13 *Voluntatem defuncti vt legem venerantur sacræ leges.*
Quia nihil ampliùs defunctis debetur, quàm vt firma sint eorum iudicia. num. 14. & nu. 62.
15 *Captatoria dicitur dispositio vltima si in alterius voluntatem illa committatur.*
Nulla proindè. n. 16.
16 *Momentum, pro firmitate exauditur, nullum habet momentum. hoc est nullam firmitatem.*
17 *Captatoria dispositio etiam in militis testamento improbatur.*
18 *Captare ex verbi proprietate, quid?*
Pluribus explicatur.
Et captare quis à veteribus dicebatur? nu. 19.
20 *Captare hæreditatem quis dicatur?*
Est quasi per fraudes hæreditatem aucupari. n. 21.
22 *Votum captandæ mortis improbatur.*
23 *Captatoriæ Institutiones quæ dicantur.*
Has improbauit Senatusconsultum Libonianum. n. 24.
Etiam in militis testamento.
Et quam ob causam? n. 27.
Non verò quæ mutuis affectibus dimanauere iudicia. n. 25.
26 *Didacus Couarruuias extollitur.*
27 *Captatoriæ dispositiones eam ob causam improbantur, vt turpissimæ.*
Quia liberam retinent hominis facultatem de suis disponendi. n. 28.

29 *Res omnes visibiles, velimus, nolimus relinquendæ.*

30 *Captatoria dispositio non dicitur, in qua nulla cadit captionis ratio.*

Vndè nec improbatur.

Quia eatenùs vitiatur, quatenùs est captatoria. n. 31.

Cui in pœnam succedit nullitas.

32 *Pœna ad delictum proportionem habere debet.*

Neq; vltrà protrahi.

33 *Dispositio vltima ab aliena pendens voluntate improbatur.*

Etiam quoad legata. n. 34.

Declara si in arbitrium conferatur alterius. nàm tenet. n. 35.

Nàm pro viri boni arbitrio accipitur.

Sicuti in extranei voluntatem tacitam poni potest. n. 36.

Vel si ità arbitratus fuerit, vel iustum putauerit. n. 37.

Procedit etiam in arbitrio in generali. n. 39.

38 *Text. in l. 1. ff. de legat. 2. & in l. non nunquam 51. ff. de condit. & demonstrat. conciliantur.*

40 *Fideicommissa possunt faciliùs ex alieno arbitrio dependere.*

Fideicommissarij enim, vt plurimum, persona semper incerta est.

41 *Tex. in cap. cum tibi. 13. de testament. expenditur.*

Eiusq; intellectus traditur. & nu. 45.

42 *Testatus quis æstimatur ad pia, qui voluntatem suam in alterius dispositionem dimisit.*

Quia excitus videtur, vt ad pia distribuat.

Quin non magis hæres institutus. n. 43.

44 *Piæ Causæ solemnitatibus Iuris Ciuilis minimè subijciuntur.*

46 *Vtile per inutile vitiari non debet.*

47 *Facultas in genere facta filio à patre testandi, non improbatur.*

Modò certa forma ei non tradatur.

Et modò præueniat, non subsequatur testamentum hæc facultas. n. 48.

Eodem modo & in genere facta alteri sustinetur. n. 49. & n. 75.

Quia distributor electus videtur ad pia distribuendi.

Vel vt bona conseruentur in familia. n. 50.

51 *Legatum relictum alicui, vel aliquibus de familia, cui, vel quibus hæres volet, substinetur.*

Quia arbitrium videtur electum, non substantia dispositionis. n. 52.

Persona igitur eligẽda potest alterius voluntati committi. n. 53.

Quod & in libertate procedit. n. 54.

Assumptus enim videtur, vt ipse quantitatem, & personas arbitretur. n. 55.

Siue legata, siue fideicom. missa fuerint.

56 *Facultate facta alicui, vt possit super eius hæreditate, legata, & fideicommissa rogare, quasi dominus constitutus videtur.*

Quasi in proprijs bonis valeat ea dicere.

Nam cuilibet manet arbitrium liberum de suis disponendi, n. 57.

Et legem quam voluerit in ijs dicere. n. 61. & 62.

Abutatur quamuis quis re sua. n. 58.

Quia dominus est. n. 59.

Alioquin iniquum esset ingenuis hominibus non esse liberam rerum suarum administrationem. n. 60.

57 *Rei suæ quilibet moderator est, & arbiter.*

63 *Disponere quisq; potest de rebus suis, vt dignum est, vt lex sit eius voluntas.*

Vt dignum. hoc est secundum leges.

64 *Dispositio suprema testatoris, quæ legibus non repugnat, modis omnibus seruanda.*

65 *Voluntas vltima defuncti modis omnibus seruanda.*

Et hoc publicè interest. n. 66.

Ratio affertur. nu. 67.

67 *Causa efficiens in vltimis voluntatibus solus testator est.*

Et hoc solum sufficit, vt defuncti voluntas substineatur. n. 68.

69 *Dispositio testatoris, quæ mandat eligi incertum de certis, substinetur.*

Neq; captatoria iudicatur.

Quemadmodum substinetur si quis assensum præstet, vt alius quis de rebus meis disponat. testamentum roget, legata decernet. n. 70.

Ratio est, quia bona concedit, non voluntatem.

Et alienasse in eum bona videtur, & quasi dominum eum constituisse. n. 71.

72 *Voluntas vltima testatoris ab alieno pendere arbitrio non debet.*

Nam vnus, & idem actus; morientis, & viuentis esse simul non potest. n. 73.

Secùs si facultas facta sit in genere disponendi. n. 75.

74 *Testamenti definitio, ex Modestino.*

76 *Consuetudo Neapolitana, (Et si Testator) reprimit facultatem in vltimis disponendi de rebus antiquis, nisi pro medietate.*

Alteram seruat agnatis proximioribus, & cognatis ex latere, quo bona obuenimus.

Et habet locum tam in stabilibus, quam mobilibus, iuribus quoquè & actionibus. nu. 77.

Et quid in annuis censibus extra districtum Neapolitanum? n. 79.

78 *Vultur cadaueribus vescitur.*

Auibus similes sunt, qui cadaueribus instant, eorum vt hæreditates capiant, vorentq;

Sed eumet, quisquis is fuerit, malè captas diuitias.

80 *Destinatio solutionis facit, vt res dicatur, eo in loco esse, in quo solutio destinata fuit.*

Præsertim si perpetuò in illo fieri debeat.

81 Cen-

81 *Census est ius exigendi pensionem ex re vtili alterius.*
Pensionem, id est quotam, vel fructuum, vel pecuniarum.
Et hic esse videtur in hæreditate defuncti, non rei, ex quibus percipitur, n. 83.
82 *Censuarius neq; ciuiliter, neq; naturaliter rem possidet, super qua census impositus est.*
84 *Antonius ab Alexandro Iure Consultus Neapolitanus celebratur.*

ARGVMENTVM.

Captatoria quę nam dicatur Voluntas? & quid captare significet? Et nùm si testator facultatem alicui fecerit legata, & fideicommissa super eius hæreditate rogandi, vti captatoria voluntas annulletur? & quæ differentia intercedat si in voluntatem, vel in alterius demandetur arbitrium? Et quid piæ causæ fauore? ad intellectum *text. in cap. cùm tibi. 13. de testament.* Neapolitana Consuetudo (*Et si testator*) discutitur. An locum habeat in annuis censibus extra districtum sitis, Neapoli tamen soluendis? Latè differitur.

RESPONSIO IX.

1 TVrbatur mens hominis, cùm passionibus impellitur exurgentibus. quemadmodùm mare flantibus ventis vndis quassatur impellenti-
2 bus. Sicuti Isaias 57. 20. dixit: Impij *quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in concultationem, & lutum.* Quia nimirùm, pij (vt Pater *Hector Pintus* in hunc locum commentatur) in tranquillitate viuunt; impij verò similes sunt feruenti, & inquieto mari. Et aduerte: (inquiens) Non dixit; *Impij autem quasi mare*: Est enim aliquibus in partibus mare ali-
3 quādo quietum: *Sed; Impij autem quasi mare feruens.* Nam vir impius est amarus contentionibus, tumidus superbia, liuidus inuidia, spumidus libidine, mutabilis inconstantia, turbulentus, fluctuosus, aliarumque
4 maris qualitatum imitator. sic Pinrus. Non itàque videre rectum facilè humanus potest animus passionum fluctibus impulsus, iactatus, vndiquè commotus. Eam ob causam Seuerinus Boetius *lib. 1. de consolatione philosophica metro septimo*, nō ab re cecinit animum ad quietem consulens; ac dicens.

Tu quoq; si vis.
Lumine claro
Cernere verum,
Tramite recto
Carpere callem;
Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Spemq; fugato,
Nec dolor adsit:
Nubila mens est,
Vinctaq; frenis;
Hæc vbi regnant.

& concinit *text.* Gregorij in *can. quatuor modis* 78. 11. q. 3. dùm docet: quatuor modis humanum peruerti iudicium: nempè timore, cupiditate, odio, & amore.
5 Inter omnes autem passiones nulla maior, quæ animum comprimat, atque restringat, quam timor. vt enim *Pindarus* ait:
Timor Virorum domitor,
Adimit fortitudinem animis.
Omnia sanè mala plus terrere solent eos, qui ipsa futura expectant, quàm, vbi iam acciderint, molestare. Metus enim tam improbus est, vt multa rem, quam metuunt, ipsi
6 anticipent. Nihil verò ità conturbat, vt impēdentis mortis malum. Qui enim, conscius sibi, futura metuit; & quod æternum est, cōsequitur; Mortis instantis malum meruit, eo-
7 que conturbatur. Tùm mortis ipsi dolores mentem hominibus auferunt, vt quæ agenda sunt, non videant, neq; consilium capiant. ad *text. in l. hac consultissima* 8. §. *at cum humana fragilitas, C. qui testamenta facere possunt.* ex Iustiniani Cæsaris. *Cùm humana fragilitas,* (inquientis) *mortis præcipuè cogitatione, perturbata, minùs memoria possit res*
8 *plures consequi.* (Et Dauit *psalm.* 17. 5.) *Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me.*
Dolores inferni circundederunt me: præoccupauerunt me laquei mortis.
Non enim de rebus mundi, de iactura facultatis, aut de re alia huiusmodi, runc agitur, sed dolores mortis, id est *diaboli*. vt *Glos.* explicat, & refert *Pater Franciscus de Puteo Carthusianus* in cathena aurea in psalmos. & benè quidèm, vt *Genebrardus*. & *Cardinalis Belarminus* ex hebræo in verbis illis, *torrentes iniquitatis.* aduertunt: scriptum esse *Belial*, quod Hieronymus vertit: *torrentes*
9 *diaboli*. quia tunc maximè cùm homo ad terminum tendit, tanquàm Leo rugiens cir-

circuit quærens, quem deuoret. 1. *Petri* 5. 8.
10 & Behemot stringit caudam suam quasi ce-
drum. *Iob.* 40. 10. behemot mysticè, *diabolus*
intelligitur secundum *Carthusian. ibid.* Ipse
igitur *caudam*, finem vitæ stringit *quasi ce-*
drum. idest fortitèr. vt *Sà*, in hunc locum, ad-
uertit. & hoc quidèm sciens quia modicum
11 tempus habet. vt *Ioannes Apocalypsis* 12. 12.
loquitur, dicens; *Væ terræ, & mari, quia de-*
scèdit diabolus ad vos, habens iram magnam,
sciens quod modicum tempus habet. & sequi-
tur *Nauar. can. si quis. 2. de pænit. dist. 7. nu.*
26. Cùm hisce tunc doloribus conflictatur
12 homo. parum igitur mentem, vt de suis re-
ctè disponat, intendere valet. Vndè fit sępè,
vt multi ab intestato decedant; non pauci pa-
rum rectè disponant, nescientes nec quid
loquantur, ac verbis incompactis; vt Nota-
riorum imperitia eueniat nòn semel, inter
successores lites, & iurgia non modica oriri,
dùm de verbis, ac mente disceptatur desun-
13 cti hominis; Cum alioqui, voluntatem eius
legem esse; sanctè Sacræ disposuerint leges.
§. *disponat. in auth. de nuptijs collat.* 4. Noue-
14 te quippè nil amplius hominibus deberi,
postquam hinc demigrauere, quam vt firma
eorum sint iudicia. *l. 1. C. de Sacrosanct. Eccl.*
Defunctæ itaq; mulieris nunc in medium
profertur voluntas; firma ne illa fuerit?

Andriana quippè Sorga Terræ Iesualdi
Auellinen., siuè Frequentinen. Diœcesis, Do-
ctori Antonio Sorga sanguine quidem iun-
cto (Apostolica præuia dispensatione) ma-
trimonio iugata fuit. Habuit hæc mulier di-
uitias multas ex dote, & hæreditate suorum
plusquam quinquaginta millia ducatorum.
Ex matrimonio filium susceperūt Iacobum
nomine. Post nonnulla tempora anno 1621.
cùm Andrianæ vltimus instaret dies, scripto
nouissimo elogio, hæredem dixit vniuersa-
lem Iacobum. mortis verò grauata dolori-
bus, sequentia addidit.

Item dò potestà al Dottore Antonio Sorga
mio marito possa fare legati, e fidèicommissi
sopra la mia heredità. Atq; vitæ terminum
clausit, sepulturę tradita Ecclesiasticæ. Anno
verò 1636, cùm fati vrgeret tempus Anto-
nium, & ipse suas scripsit supremas tabulas.
quibus hæredem nuncupauit Iacobum fi-
lium. substituit tamen, si ipse absq; liberis
decederet successionem subiret Franciscus
Sorga eius frater; & hoc de medio sublato,
succederent Patres S. Georgij. addens hoc
agere ex potestate sibi facta per Andrianam
eius vxorem, dicens: *Per la potestà datami*
dalla quondam Andriana, morendo senza fi-
gli Iacomo substituisco Francesco Sorga, il
quale similmente morendo senza figli, voglio
che succedano li Padri di S Giorgio.

Hoc mortuo. Iacobus & ipse demum sine
filijs anno 1643. vitæ confecit cursum. Ve-
rùm factis testamenti tabulis extraneum
hæredem dixit. Fit itaq; inter hunc, & Fran-
ciscum non leuis disceptatio, dicente illo:
Andrianæ dispositionem, qua Antonio viro
facultatem fecit legata, & fideicommissa su-
per eius hæreditate rogandi captatoriā fuis-
15 se, nullam propterea. Committit enim volū-
tatem suam in alterius arbitrium, viri vide-
licet. quod legibus improbatur. *l. illa insti-*
tutio 32. ff. de heredib. instituen. Caius enim
loquitur. *Illa Institutio (quos Titius volue-*
rit) ideo vitiosa est, quòd alieno permissa est
arbitrio. ita Caius. *l. si quis Sempronium.* 68.
ff. de heredib. instituend. secundum etiam
Bartoli summarium dicentis: *Institutio non*
potest conferri in alterius voluntatem ex-
pressam: sed velatam sic. l. captatorias. 70. ff.
eod. quo loco Papinianus *lib. 6. responsorum.*
Captatorias Institutiones eas esse statuit,
quarum conditio confertur ad secretum alie-
na voluntatis. Alienæ dicit *Gloss. fin.* ibidem,
id est *non testantis.* Commisit voluntatem
suam Andriana in arbitrium, & voluntatem
Antonij viri, legata, & fideicommissa rogan-
16 di. Captatorie igitur. Nullum ergo momen-
tum habet (vti Pomponius idem *d. l. si quis*
Sempronium edicit) hoc est. *firmitatem*, se-
cundum *Gloss. ibid. verbo momentum.* Caius
quoq; *lib. 5. ad edictum prouinciale.* in *l. cap-*
tatoria. 67. ff. de leg. 1. dicēs. *Captatoriæ scri-*
ptura simili modo neq; in hæreditatibus, neq;
17 *in legatis valent.* Vt neq; in testamento mi-
litis admittātur. vt Gordianus Cæsar Æmi-
liano militi scribens in *l. captatorias 11. C. de*
testament. militis. dicit: *Captatorias Institu-*
tiones etiam in Militis testamento nullius es-
se momenti, manifestum est.

Captatoria autem Institutio dicitur (secū-
dum *Gloss.* ibidem, verbo *captatorias.*) cuius
conditio confertur ad decretum alienæ vo-
luntatis. sequitur ad rem hanc distinctè tra-
ctatam *Peregrin. de fideicommissis. art. 33. n.*
51. & sequent. Gaspar Antonius Thesaurus
quæstion. forensium lib. 3. q. 88. nu. 1. & seq.
Gratianus forens. disceptat. par. 5. cap. 908.
nu. 1. Io. Petrus Surdus cons 380. n. 25. 26. &
27. lib. 3. & nu. 42. & 44. Gayllus practicar.
obseruat. lib. 2. obseruat. 117. nu. 3. vers licet
autem. & nu. 5. Spino in speculo testament.
Gloss. 5 nu. 2. & 3. At nos momentum An-
drianæ dispositionem, qua facultatem Anto-
nio fecit super eius bonis legata, & fideicō-
missa rogandi, habere, non iuria, quin iurè
adstruimus. Quod vt præstemus non leuiter
expendendum duximus: quid nam per cap-
tatoriam voluntatem, vel Institutionem, seu
dispositionem exprimatur.
18 Captare itaq; ex verbi proprietate, est, il-
lecebris, donis, obsequio, & maiorum spe
aliquid aucupari. vnde est illud Martialis ad
Rufum epigrammaton *lib 9. epig. 69.*

Dum me captares, mittebas munera nobis;
Postquam cępisti, das mihi, Rufe, nihil.
Vt captum teneas, capto quoq; munera
mitte,

De

De cauea fuciat ne malè captus aper.

19 Et à Veteribus, captare aliquis dicebatur, qui simulato obsequio, munusculisuè, eius supræma iudicia aucupabatur, optimè idem Martialis *lib.6.epigrám.44.* ad Marianum.

Scis te captari, scis hunc, qui captant auarum:
Et scis, qui captat, quid Mariane velit.
Tu tamen hunc tabulis hæredem stulte supremis
Scribis, & esse tuo vis furiosè loco.
Munera magna quidem misit, sed misit in hamo.
Et piscatorem piscis amare potest?
Hiccine deflebit vero mea fata dolore?
Si cupis, vt ploret, des Mariane, nihil.

20 Captare proindè hæreditatem apud Iuris Consultos, idem est, quod artificiosè niti, structisq; technis, vt eam præter defuncti voluntatem corrodamus. Vlpianus *lib 48. ad edictum.in l.1. ff. si quis aliquem testari prohibuerit.* dicens: *Quidum captat hæreditatem legitimam, vel ex testamento, prohibuit testamentarium introire, volente eo facere testamentum, vel mutare: Diuus Adrianus cõstituit denegari ei debere actiones; denegatisq; ei actionibus, Fisco locum fore.* sic ille. captat *extraneus institutus.*

21 Gloss. ibidem explicat quasi per fraudes hæreditatem aucupauerit. vti idem Martialis *lib.2.epigramma 16.* ad Maximum ludendo dixit.

Capto tuam (pudet heu) sed capto, Maxime, cenam.
Tu captas aliam, iam sumus ergo pares.

text. in l. de fideicommiss. 1. C. de transact. quo loco Imperatores Valerianus, & Galienus, voti captandæ mortis, meminere; &

22 Glosella marginalis ibidè adnotat ad Glossam ordinariam, quæ verbum illud *captanda*, dicit, id est *cadenda, vel minuendæ*, illam carpens, ac dicens: *Dic melius captanda.* est enim captare, arte & blandit js aliquid venari. & melius in *l. si maiores.25. C. eodem.* quo loco Imperatores Diocletianus, & Maximianus transactionis, hæreditatis captandę causa factę, meminere. sequuntur hanc interpretationem *Calepinus, verbo captator. Lexicon* nonum iuridicum verbo *captare. Brissonius. Ioannes Thuilius ad emblemata Alciati. emblem.126.* verbo *prandia captas.*

23 Quocirca Captatorias institutiones eas appellat *Alciat. lib.2 parergon. iuris cap.31.* quem sequitur *Anton. Augustin. lib.4 emendation. cap.15.* quæ ex hac causa fiunt, vt ab aliquo instituatur quis, vel legatum, aut lucrum consequatur; vel cùm (vt ait Papinianus *in d.l. captatorias.70. ff. de hæredib. instituend. in fin.*) conditio confertur ad secretum alienæ voluntatis. id est, quæ sub ea conditione fiunt, quæ ex alterius testamento pendet.

24 Has Captatorias Institutiones improbauit Senatusconsultum Libonianum. Illasq; neq; in testamento militis momentum habere voluit Gordianus Cęsar *d.l. captatorias 11.C de testament. milit* quod & in captiosis scripturis, hæreditatibus, atq; legatis locum habere Caius *d.l. captatorię.67. de leg.1.* re-

25 spondit. Quæ verò ex mutuis affectionibus dimanauere iudicia, non improbauit Senatus, Papiniano teste *d.l. captatorias.70 de hæred. instituend.* & Paulo in *l. illæ autem Institutiones.71. & l. Clemens Patronus 81. §. si ità scripserit. ff. eod.* sequiturque doctissimus *Antonius Faber lib.6. tit.6. C. de hæredibus instituend. definit 11. Surd decis.* Mantuæ 98. *num.6. & seq.* plura deducit Rota in *Ciuitatis Castelli Donationis. 28. Aprilis* 1578. *coràm Cardinal. Seraphino dec.542. per totam*, ac præsertim *num.8.p.1. diuersorum.* quæ est etiam in impressis apud ipsum *dec.359. Petr. Gregor. Tholosates syntagmat. iur. lib.41.c.4. num.13. & lib.42. cap.2. num.4. & seqq.* pluri-

26 bus, & sanè, vt assoler, perpensè, Dignissimus ille Archiepiscopus *Didacus Couarruuias in cap. cùm tibi.13. de testament. num.1. & 2. Cardinalis Tuscus tom 1. lit. C. conclus.62. Peregr. in d. art.33. nu.52. & seq.* casus omnes distinguens, ac præsertim *num.60. Grat. d.cap 908. num.2. & seq. Gayllus d. obseruat. 117. num.4. & 6.*

27 Ratio verò, quam ob causam, hanc captandæ alienæ hæreditatis turpissimam aucupationem, legum Conditores insectati fuere, atq; improbauere, ea est: Quia turpissimum æstimauere liberam voluntatem de rebus suis vltimum dicendi elogium, quando non aliud supererit tempus, oblatis illecebris, vel præstringere, vel omninò auferre.

28 Retinet enim, per indirectum saltim, liberam testandi facultatem de rebus suis,

29 quæ post supremum flatum nulla manent, velimus, nolimus. nam

res nunc fors suprema
Permutant dominos, recidunt, & in altera iura.

vt *Horatius* dixit. atq; etiam *Lucianus* in Andologia. rationem reddens

Mortales res hominum mortalium sunt,
Et omnia transeunt nobis.
Sin minus, nos ipsas res pertransimus.

& hanc rationem sequitur *Petr. Gregor. dict. lib.41.c.4. num.13. Surdus d.dec.98. nu.6. & 7. Rota apud Seraphin. par.1. diuersor. d. decis. 542. num.10. & 11. in fin. Peregrinus d. art. 33. num.60. in fin. Gratianus d. cap.908. nu.1.* idem *Surd. dict. consil.380. num 29.30. & seq. Gayllus d. obseru.117. nu.3. & 5.*

His ità expensis, ad rem suprà enarratæ causæ dicimus: Andrianæ dispositionem, qua Antonio vito legata, & fideicommissa de bonis suis rogandi, facultatem fecit, captato-

30 riam non fuisse, quia nulla captatoriæ dispositionis in hac cadit ratio, nulla enim inuoluitur captio, iuxtà enumeratos supra modos

dos captandæ vel voluntatis,vel hæreditatis.
Dici proindè captatoria minimè debet. Ar-
gumento hoc vtitur *Ruinus consil..c. col.4.*
vol.2. Alciatus in l. cùm donationis. num.8.
C.de transact.Couar. dict.cap. cùm tibi.nu.
2.& num.13. vers.hoc tamen.de testament.
Surd.dict.decision.98.numer.3. & sequitur
Gratianus d.cap.908.num.4 Gaylius d.obser-
uat.117.num.4 & 6.Spino d.Gloss.5.num.19.
eodem argumenro vtens. & suffragatur non
minimi ratio, quam *Berous consil.23.num.*
*23. vol.2.*non inargumentosè refert; dicen-
31 do:Eatenus vitiari captatoriam dispositio-
nem,quatenus est captatoria; cui in pœnam
succedit, annullatio. At pœna delicto æqua-
32 ri debet,atq; ad illud proportionem habe-
re. *S.Thom.1.2.q.108.art.4. in corpor.* Cœ-
lestinus Tertius in *cap.quæsiuit.2.in fi.de his,*
*quæ fiunt à maior.part.Capit.*rationem red-
dens,ac dicens:*nec pœna sit vlterius protra-*
henda,quam delictum fuerit in excedente
repertum.& *Gloss.ibid. verbo deliquerit* di-
cens.

Plusquàm peccatur, non vltra pœna tra-
hatur.

Non est hæc nostra, captatoria dispositio.
Neq; propterea vitiosa, nec consequenter
nulla,ne sine peccato pœna inferatur. sequi-
tur rationem hanc *Surdus decision.7. num.*
30.& 31.

Sed instanbis: Non improbari Andrianæ
dispositionem fauore Antonij viri, fateam,
quòd captatoria fuerit. improbari verò
33 quòd ab aliena voluntate penderet, quod
natura ipsa dispositionis vltimæ abhorret,
vti satis constanter veteres decreuere: *Te-*
stamentorum iura ex se ipsa firma esse opor-
tere,non ex alieno arbitrio pendere, vt Caius
loquitur in *l.illa Institutio.32. ff. de hære-*
dib.instituen. Pomponius in *dict. l. si quis*
*Sempronium 68.ff.eodem.*Modestinus lib.7.
differentiarum in *l. non nunquam 51.ff. de*
conditionib.& demonstrationib. rationem
34 reddens,& dicens: *Nam in alienam volun-*
tatem conferri legatum non potest. Papinia-
nus *dict.l. captatorias 70. in fin. de hæredib.*
instituend.Petrus Gregor.dict.cap.4.nu.13.
lib.41.Surd.d.cons.380.n.26.

Respondebimus tamen; licet quidem
institutio, vel legatum ex aliena, (non vtiq;
35 testatoris) voluntate,non substineatur. In
arbitrium tamèn alterius conferri legatum
potest. Vlpianus vt loquitur.*l.1.ff de leg.2.*
rationemq; reddit, quare si arbitrio tutorũ
legatum scriptum fuerit teneat? *Cùm pla-*
ceat (dicens)*in testamentis, legatum in al-*
terius arbitrium collatum,pro viri boni ar-
*bitrio accipi.*pro viribus(videlicet)patrimo-
nij.& Paulus in *l.Senatus 45.§.Marcellus,ff.*
*de legatis 1.*apertissimis verbis dicat: *lega-*
tum in aliena voluntate poni potest, in
*hæredis non potest.*vbi *Gloss.*verbo aliena.
idest *legatarij*,exprimit. iuxta Cai dictum
in *l.si ita legatum.68.§.illi si volet,ff.eod.* &
36 adorit ibid. *Gloss.* ad rem nostram. in extra-
nei voluntatem tacitam posse.allegat *text.*in
dict.l.captatoriæ.67. eod. & dict.l. non nun-
quam 51.ff.de condit.& demonstrat.
37 Vt exaudiatur quidem de arbitrio; non
de libera, & absoluta voluntate, (*si volet*)
sed si ita arbitratus fuerit, vel iustum puta-
uerit,substinetur quippè tunc dispositio,vel
legatum,vti *Gloss.dict.l.Senatus.*verbo *lega-*
*tum in aliena.*interpretatur. Quia boni viri
arbitrio accipi debet, pro viribus patrimo-
nij.vt paulò ante ex Vlpiano *dict.l.1. de le-*
*gat.2.*retulimus. Quam interpretationem
admittunt *Bart.in l.1.num.64.C. de Sacro-*
*sanct.Eccles.*alijque apud *Couarru. dict.cap.*
cùm tibi.num.9.& 12.vers. non obstat huic
*sententiæ.de testamentis.*probatq; ex Vlpia-
no in *l.fideicommissaria 46. ff. de fideicom-*
38 *missar.libertatib.* Atq; ita conciliari textus
prædictos *l.1.de legat.2.*& *l.non nunquam*
51.ff.de conditionibus. & demonstrat. qui
quasi ex diametro pugnantes videntur;(quò
scilicet ad quantitatis taxationem, quę viri
boni arbitrio, ad patrimonij quantitatem
fieri debet) existimat Doctissimus *Petrus*
Gregor.Syntagmatum iuris lib.42. cap.2.n.
5 Cardin.Tuscus lib.2. littera C. d. conclus.
*62.num.2.num.8.& seq.*Rota apud *Cardin.*
Caualer. decis.374.num.1.& seqq. Peregrin.
dict.art.33.à nu.52.& seq.& n.57.& 58.&
num.65.68.& 69.& seqq. Gaspar Anton.
39 *Thesaur.dict.quæst.86.num.3.in fi.* Vel de
arbitrio in generali, non in specie, siue
magis in indiuiduo. iuxta Rotæ eiusdem
sententiam apud *Mohedanum decis.6. de*
testam. quam sequitur *Riccius collect.593.*
par.7.
40 Quod planè multò magis in fideicom-
missis procedet; quæ ex fide pendent hære-
dum; & fideicommissarij persona incerta
quàm sæpissimè est.vt ad rem hanc satis con-
cinnè aduertit *Antonius Faber lib.6.tit.6 C.*
de hæredib.instituend.dict. definit.11. ad fi-
nem *versic.an ergo æquè ad fideicommissa.*
41 Et fit hoc ipsum firmius, ex Innocentij
Tertij dispositione ad Altissiodorensem
Episcopũ in *cap.cùm tibi.13.de test.* Scriben-
tis,atq; dicentis: *In secunda quæstione dici-*
mus,quod qui extremam voluntatem suam
in alterius dispositionem committit, non vi-
detur decedere intestatus. Quem textum
Canonica ex equitate(temperato illo supra-
dicto legum Ciuilium rigore) intellectum
42 accipere,Scribentes putãt,vt viri boni arbi-
trio, ad pia distribuere excitus videatur,in
43 cuius arbitrium commissum est;quin non
magis hæres institutus, vt in pias causas re-
44 licta bona dispertiatur.Cùm hæ causæ piæ
iuris subtilitatibus minimè subijciantur.*cap.*
cùm esset.10.& cap relatum 11. de testamen.
Quem intellectum admittit *Couar.dict.cap.*
cùm tibi. num.9.10.11.&12. & ante eum di-
xerat

xerat *Innocent. ibid.* vel saltim vti distributor testamento datus ad dispertienda bona inter pauperes, aliasq; pias causas, quod admittit *Bald. in l. Et in Episcopis 2. sub nu. 1. C. de fideicommissis.* ipsum Innocentium referens, & hunc sensum magis approbat *Tholosates Petrus Gregor. d. lib. 42. cap. 2. n. 4.* & *Bal.* sequitur *Firmanus,* aliàs *Bertachinus de Episcop. part. 4. q. 31. num. 90. & 91. vol. 13. tractat. part. 2. Sylvester in summ. verbo legatum 4. q. 10. Gabr. lib 3. tit. de pia causa. conclus. 3. num. 2. Abb. cons. 59. nu. 1. part. 1. Cardin. Tuscus lib. 1. littera C. concl. 62. num. 2. & seq. & lib. 2. eadem littera C. conclus. 742. num. 47. & lib. 5. littera L. conclus. 166 num. 13. 4. & 15 & lib. 6. littera P. pia causa habet specialia. conclus. 333. nu. 69. Surd. cons. 38c. num. 5 6. & 18. & num. 45. vol. 3 Genuens. in practicabilibus Ecclesiastic. q 446. num. 7. Peregrinus dict. art. 33. nu. 66. Tiraquellus de priuileg. piæ causæ. priuileg. 64. vbi Riccius, & Thorus* addentes. *Aluar. Valascus consultat. 68. num. 4. & seqq. Spino in Speculo testamen. glo. 5. n. 9. & numer. 68. 69 & 70.* vbi etiam *numer. 25.*

45 textus prædicti intelligentiam generaliter accipi deberi dicit; non de causis pijs dumtaxat; sed de omni dispositione; quasi velit, non quòd alter, cui commissio facta sit, propriam voluntatem in testamento cōstituat, sed defuncti declaret, qui voluit, vt in pios vsus eius bona, atq; in alijs legatis, & fideicommissis distribuerentur; ipseq; tanquam prudens, & fidelis dispensator exequeretur, quæ sanè perpensio perquàm optimè nostræ fauet sententiæ, eamq; tutatur; deduximus nos alios referentes. *respons.* nostra *36. n. 1. & sequent. part. 1.*

Videbitur proindè Antonius ab Andriana vxore rogatus, ex facultate sibi tradita, legata, & fideicommissa rogandi, vt in pia (viri boni arbitrio) bonorum partem aliquam in animæ suæ commodum dispertiri vellet. Quod & præstitit Patribus Sancti Georgij post Iacobi filij supremum funus sine filijs, atq; etiam Francisci Sorga, relinquendo. Detracta tamen ab hoc conditione i la (si sine liberis decesserit) quod & fieri poterat: ne per inutile vitietur vtile, quod fie-

46 ri non debet, ad *regulam.* Vtile non debet per inutile vitiari *37. de regul. Iur. in 6.* & sequitur ad rem nostram Magnus ille Nauarrus *Martinus ab Azpilqueta consil. 14. proponitur in facto. sub n. 4. lib. 3. de testament.*

47 Nec improbetur, vt neque captatoria æstimetur facultas, filio familias in genere à patre testandi sacta, modò certam formam testandi, certasquè personas, quibus relinquat, non designet, quòd hoc esset ab alieno arbitrio voluntatem vltimam dependere, ac consequenter improbatum. quod non accidit facta in genere facultate testandi, vt interpretando *text. in dict. leg. captatorias. 70. ff. de haeredib. instituend.* sequitur *Polydorus Ripa singularium obseruationum observation. 112.* obseruans debe-

48 re potestatem hanc in genere precedere, non subsequi testamentum, ex *Bald. in dict. leg. 1. numer. 47. versic. nam cùm consensus, C. de Sacrosanct. Eccles. Federicus de Senis consil. 298. Quoniam veritas numer. 3. versic. patet igitur.* sequitur *Riccius dict. collect. n 593. par. 3.*

Quæ sane perpensio satis ad rem hanc nostram facit; Cum in genere facultatem fecerit Antonio Andriana inter eius bo-

49 nis legata, & fideicommissa rogandi, vt quasi distributor electus videatur boni viri arbitrio, (in quem fidebat) bonorum partem etiam in pia dispertiendi. secundum *Ancharanum consil. 436. in iji dubiji.*

50 *in princip.* vel vt bona conseruarentur in familia, quod latissimè deducit *Ruinus dict. consil. 20. lib. 2. per tot.* & sequitur *Cardinal. Tuscus tom. 1. dict. littera C. conclusion. 62. numer. 22. 23. & seqq.* & amplectitur non ab re, si rectè expendatur *Nauar. dict. cons. 14. numer. 3. de testament.* perpendendo *text. in leg. vnum ex familia. 69. §. sed & si*

51 *fundum, ff. de legat. 2.* quo loco ex Papiniano certum est: valere legatum relictum alicui de familia, cui, vel quibus hęres volet. & apertiùs Vlpianus in *leg. fideicommissa 11. §. si fideicommissum, ff. de legat. 3.* di-

52 stinctionem adhibens, inter relictum, si volueris; & si fueris arbitratus, si putaueris, si existimaueris, vel si tibi visum fuerit, vel videbitur. nam hoc casu debetur. Rationem reddit, dicens: *Non enim plenum arbitrium voluntatis hæredi dedit, sed quasi viro bono fideicommissum relictum.* sequuta fuit Rota in *Regien. Pensionis. 5. Maij 1631. coram Dunozetto decision. 38. numer. 19. part. 6. diuersorum nouissimarum per Rubeum.* & decreuit Rota in vna *Bononsen. apud Mobedanum dict. decis. 6. de testamen-*

53 *tis.* Captatoriam dispositionem eam non esse, decernens, qua persona eligenda alienæ sit voluntati demandata, modò dispositionis substantia ex aliena non pendeat voluntate, ex Caio *lib. 1. fideicommissorum* in *l. Vtrum ita posthumus. 8. §. cùm quidam, ff de rebus dub.* rationem reddente: *Nec enim* (dicendo) *in arbitrio eius, qui rogatus est, positum est, an omnino velit restituere, sed cui potius restituat.*

Non itaq; quoad substantiam legatorum, & fideicommissorum voluntas fuit Antonij electa per Andrianam, quæ & legata, & fideicommissa rogari mandauit, sed quoad personas, & quantitatem arbitrium demandatum, boni viri arbitrio ad patrimonij vires: *Plurimum enim interest* (Caius *d. l. vtrum. §. cùm quidam. in fin.* subnectit) *vtrum in potestate eius, quem testator obligari cogi-*

tat

446.nu.30.& seq.lib.3. sequitur *Ioan.Vin-*
cent.Honded.conſ.63.nu. 101.*vol.*1.Ea nimi-
rum ratione, quam ipſemet fideicommiſſi
inſtitutor intulit, quia per fideicommiſſa fa-
16 miliæ conſeruãtur, vt latè proindè interpre-
tari ea non dedeceat. ad *tex. in l. cùm pater*
79.§.dulciſſimis fratribus meis. ff.de legat.2.
& l.nomen debitoris.33.§ fin.vbi Scribent.ff.
*de legat.*3. ſequuta fuit Rota *in Peruſina*
bonorum de Herculanis 22.Aprilis 1580. *co-*
ram Brano par. 1. *tom.*1. *in recent.deciſ.*10.
*nu.*3.
17 Firmatur hoc multo magis ex eo, quod fi-
deicommiſſum hoc reale fuit, non perſona-
le. fuit nempè rebus ipſis grauamen iuſtum,
vt ſemper perſeuerarent, atq; in perpetuum;
ſtarent. ſuccedentes verò, (veluti ipſe Mar-
tius) vſuſtuctuarij eſſent; bona verò in fami-
liæ conſeruationem perdurarent, quæ ſanè
res fideicommiſſum reale faciunt. *Bart. in l.*
peto.§ fratre.nu.2.ff.de legat. 2. Alba Man-
dell.conſ.93.nu.2.& conſ.97.nu.2. Franciſc.
Beccius.conſ.24.nu.24.lib.1.Surdus conſ.67.
nu.18.lib.1.Ambroſin.deciſ.Peruſin.7. n.22.
18 Martij igitur renunciatio, (quatenus illa
fortaſsè ſubſiſtat) perſonalis fuit; ad ipſum
enim non niſi vſusfructus bonorum tranſi-
bat, non bona ipſa: ſic enim Matthæus fidei-
commiſſi fundator: *Quod vita durãte Mar-*
tij ſit Dominus, & vſufructuarius ſimplex
19 *dictorum bonorum.* Renunciauit proindè
vſufructui, quod quid perſonale eſt, quod ad
eum ſpectabat. Audi Paulum *lib.*2.ad Vitel-
lum in *l.1.ff. de vſufructu* quo pacto vſum-
20 fructum deſcribat: *Vſusfructus eſt ius alie-*
nis rebus vtendi, fruendi, ſalua rerum ſub-
21 *ſtantia.* Eſt itaq; velut accidens quodam.
faciat tibi hanc fidem Celſus *lib.*18.*digeſto-*
22 *rum in l.2.ff.de vſufructu.* dicens. *Eſt enim*
vſusfructus ius in corpore: quo ſublato, & ip-
ſum tolli neceſſe eſt. Quia vſusfructus ſine
perſona (qua ſubſtentatur) conſtitui non po-
teſt. vt Hermogenianus loquitur *in l. hære-*
ditas in multis 61.in fi.ff.de acquir.rer. domin.
23 Ergo accidens. quod ſine ſubiecto, quo ſub-
ſtentatur, (ſubſtantia ſcilicet) eſſe nõ poteſt,
vt deſtructa ſubſtantia, accidens eſſe nõ poſ-
ſit. iuxta Philoſophi doctrinam, quam No-
ſtrates ſequuntur in *l ſi ſeruum 4. §.1.ff. de*
actionib.empti. argumento *tex.in can. cùm*
Paulus 26.1.q.1.cap.veniens.3. de præsbyte-
ro non baptizat.Nauar.conſ.21. nu.6.in fin.
lib.3. de empt. & vendit. Petrus Gregorius
Tholoſates. ſyntaxeon artis mirabilis lib.2.c.
24.diximus *reſponſ.50.num.6.7. & 8.par.3.*
Subſtantia verò bonorum, quibus erat fidei-
commiſſum impactum, pœnes familiam ex-
tabat, cuius fauore bona ſequeſtrata erant,
& fideicommiſſo ſubiecta. Eis itaq; Familiæ,
Agnationiſq; in præiudicium, nec renuncia-
uit, neq; renunciare potuit Martius. Fuit er-
go eius renunciatio perſonalis, vſusfructus
videlicet, qui ad ipſum ſpectabat. Firmum
igitur permanſit fideicommiſſum in familiæ
fauorem.

Præterquã quòd, ſi rectè perpendãtur ver-
ba, quibus dictus Martius loquutus fuit in
dicta particula nouiſſimi ſui elogij, nihil
omnino de fideicommiſſo meminiſſe inue-
nimus, neq; de donatione manu talis No-
tarij, taliq; die rogata, in qua fideicõmiſſum
continebatur, ſed ſatis in genere: dicẽs. *Item*
dichiara come gl'anni paſſati Mattheo Ca-
puti ſuo Patre haue fatto ad eſſo teſtatore
alcune donationi per mano di publici Nota-
ri, quali donationi realmẽte ſono fittitie, &c.
Sicuti in initio ad verbum retulimus. neq;
24 verbum quidem de fideicommiſſo fecit. Eſt
igitur æquiuoca hæc aſſertio; meminit enim
de nonnullis donationibus per manus pu-
blicorum notariorum; vt ſupponat plures
alias donationes præceſſiſſe; nihil ergo rele-
uabit, vt fideicommiſſo renunciatum videa-
tur: cùm fieri poſſit, vt aliæ quidem donatio-
nes ipſi Martio factæ fictitiæ fuerint, ſed
hæc, in qua fideicommiſſum familiæ fauore
rogauit Matthæus pater, non æquè. vti argu-
mentãtur Imperatores Diocletianus, & Ma-
ximinus in *l.neq; natales.*10.C.*de probationi-*
bus. ſimilis *tex.in l.matrem 17.C.eodem.cap.*
in præſentia 8. de probat. extrà. Rota apud
Cardin. Manticam deciſ.111.nu.5. & nu.8.
25 vbi extendit etiam in materia fauorabili,
hæc autem odioſa. & *Idem deciſ.251.num.5.*
Vincent. de Franchis deciſ.301.nu.4. Natta
conſ.170.num.9. Rota apud Card Seraphin.
deciſ.1103.n 2.& apud Coccinum Decanum
deciſ.379.nu.9 & 289.nu.2.& 5.apud San-
ctæ memor.Gregor.XV.deciſ.290 num 4. &
deciſ.405 num.2.& apud Card.Canaler.de-
ciſ.97.nu.8.& deciſ.125.nu.7. & apud Illu-
ſtriſſimum Duranum Epiſcopum Vrgellen.
deciſ.402.nu.21.par. 2.
26 Deberet autem eſſe neceſſariò concludẽs
ad fideicommiſſi renunciationem. ad *tex.in*
l.non hoc.4.vbi Bald.& Salycet.C.vnde legit.
Purpurat.conſ.455 nu.32. Rota apud Card.
Manticam deciſ.95.nu.3.& d.deciſ.111.n.5.
27 Vt neq; generalis renunciatio ad fideicõ-
miſſum extendatur, ſi in alio illa iurè verifi-
cati valeat, atq; effectum ſortiri, etiam data
fideicommiſſi ſcientia, ſine qua, non inſpe-
ctis, cognitiſq; teſtamenti verbis, renuncia-
tio, vel tranſactio non procedit. vt Caius lo-
quitur *l.de his.6 ff de tranſact. & in l.1.in fi.*
princ.verſ.neq; enim ff.quemadmodùm teſta-
menta aperiantur.Bart.in l.qui Romæ.§.duo
fratres.in 6.q.nu.19 ff.de verborum obligat.
vbi etiam *Doctor.Carol.Ruinus conſ.92.nu.*
23.vol.4.Peregrin.de fideicommiſſ.d.art. 52.
num.32. verſ. quinta concluſio. Surdus conſ.
395.nu.22.23.& 24.vol.3. Gratianus forẽſ.
28 *par.4.cap.788.nu.12.13.& 14.* etiam iura-
mento accedente. *Surd.d.conſ.395.num.22.*
Card.Mantica de tacit.& ambig.tom.2. lib.
26.tit.2.nu.29.30.& 31.Gratian. d.cap.788.
nu.

numer.13. & 14.
Hæc verò Martij renunciatio, & declara-
tio, nulla facta fideicommissi memoria, po-
test in alijs donationibus fundamentum ha-
bere, atq; verificari. Ad fideicommissum pro-
inde familiæ fauore rogatum, quæ semper
29 extare præsumitur, minimè extēdetur. Cum
saltim in dubio non renunciatum fideicom-
misso æstimare debeamus. *Cephal. cons. 271.
nu. 15. lib. 2.* sequitur *Iacob. Cancerius varia-
rum resolut. lib. 3. cap. 25. de renunciationi-
bus. nu. 285.*
30 Multoq; id magis locum habebit, quod
donatio hæc, atq; fideicommissum iam fue-
rat, etiam pro familia per ipsum Martium
tunc præsentem acceptatum, habetq; non
minimam misturam cum honore, & volun-
tate ipsius Matthæi donantis, atq; fideicom-
missum pro suæ familiæ, & agnationis con-
seruatione, rogantis. In cōseruationem nem-
pè familiæ suæ per fideicommissum intende-
bat ipse Matthæus, ne ex aliquo fortunæ ca-
su in pauperiem deueniret, vt supra quoq;
perpensum est, & ipse Matthæus in ratione,
quare fideicommissum rogauit, manifestis-
31 simis verbis expressit. Erat proindè inre-
nunciabile. vt post *Castrens. cons. 259. sub n.
5. circa med. vers. dedit enim ipse testator. lib.
2.* sequuta fuit *Rota in Bouonien. fideicomm.
15. Februarij 1636. coram Dunozetto decis.
93. nu. 13. 14. & 15 par. 7. diuersorum nouis-
simarum per Paulum Rubeum.*
32 Quia nimirum, cùm fideicommissum hoc
non in vltima voluntate, sed in contractu in-
ter viuos rogatum fuerit, vtile est etiam ab-
sentibus, eisq; proficit, vt erat familia Capu-
ti, pro qua rogabatur. ad *tex. in l. si rerū tua-
rum 2. & l. quoties. 3. C. de donationib. quæ
sub modo. Peregrinus de fideicommissis art. 1.
nu. 16.* Non poterat propterea eidem præiu-
dicium fieri per renunciationem per dictū
Martium, quamuis ille expressè fideicom-
misso nuncium misisset. Firmum ergo persi-
stit fideicommissum præfatum familiæ, agna-
tionisq; Caputorum, per Matthæum, in fa-
uorem rogatum. Si ergo firmum, ac stabile;
stabile quoq; ac firmum erit relictum in eo-
dem Portiæ Martii filiæ, ducatorum quinq;
33 mille pro eius dote. *Quod enim non muta-
tur, quare stare probibetur?* Iustinianus Im-
perator Iuliano Præfecto Prætorio scribens
in *l. sancimus 27. in princ. C. de testamentis*,
testatur. & Bonifacius VIII. in *cap. constitu-
tio. 41. in fin. de elect. lib. 6.*
Verùm residuum est, vt perspiciamus, an
vtrunq; legatum consequi possit Portia, &
trium millium in nouissimo testamento per
Matthæum Auum paternum iure peculiaris
institutionis sibi relictum, & dictorū quinq;
millium in rogatione præfati fideicommissi
34 anno 1626. sibi etiam decretum? Nouissimū
testamento relictum trium millium deberi
duntaxat, qui contra Portiam sunt, Sceuolæ
sententiam afferunt *lib. 20. digestorum in l.
libertis, quos testamento. 18. ff. de aliment. &
cibar legat.* Rationem enim ipse Sceuola
reddens: quam ob causam duplicatum lega-
tum libertis relictum, & testamento, & codi-
cillis, minimè debeatur? *Nam ab ijs, quæ te-
stamento* (respondit) *cibariorum nomine le-
gata essent, recessum esse propter ea, quæ codi-
cillis relicta sunt.* An autem recessum sit ab
illo in fideicommisso relicto, per aliud in te-
stamento Portiæ iure institutionis facto? hoc
35 opus, hic labor est. Nos recessum minimè
fuisse, asserimus, quin nec potuisse. Non sanè
potuisse, quia firmum illud fuit, vt supra pro-
bauimus. Quia firmum fideicommissum as-
seruimus. Stabit proindè. Si stabit, vt stat:
36 Debebitur propterea. *Quoniam reprobare
non potuit, semel probatum.* vt Sceuola ipse
scribit, asseritq; in *l. Pomponius. 10. ff. de ne-
got. gest.* sequitur *Surdus decis. 265. nu. 25. &
decis. 288. nu. 5. Iacob. Thomingius decis. Lip-
37 sien. 13. nu. 35.* Non verò reprobasse; quoniā
de contraria Matthæi voluntate nō apparet.
Faciunt tibi securam assertionem hanc ver-
ba Imperatorum Diocletiani, & Maximinia-
ni in *l. filiæ cuius. 18. C. familiæ herciscundæ.*
dicentium: *Si non postea contrarium eius
iudicium* (patris scilicet) *probetur, per arbi-
trium diuidendæ hereditatis, præcipias adiu-
dicari.* Docetq; nec immeritò Celsus *lib. 21.
digestorum in l. Lutius Titius 22. in fin. ff. de
legat. 2.* dicens: *nisi heres, & ab hoc recessisse
testatorem ostenderit.* Rationemq; reddit,
38 subsequens: *Onus enim probandi mutatam
esse volūtatem defuncti, ad eum pertinet, qui
fideicommissum recusat.* & Vlpianus *lib. 2.* fi-
deicommissorum in *l. fideicommissa 11. §. fi
rem. ff. de legat 3.* dicens, & ipse: *Probationem
autem mutatæ voluntatis ab heredibus exi-
gendam.*
39 Adstruimus autē quod asserimus ex Celsi
sensu *lib 17.* digestorum in *l. quingenta 12. ff.
de probationibus.* duas nēpè scripturas Por-
tia hic ostendit; donationem, in qua, rogato
fideicōmisso familiæ commodo; quinq; mille
dotis nomine Portiæ reliquit, suarum nup-
tiarum tempore soluenda; & testamentum,
quo Institutionis titulo ter mille quoq; re-
40 liquit. heres verò priorem in donatione re-
lictam summam inanem esse testatur, quasi
reuocatam donationem, & fideicommissum:
41 *Heres ipse id probare Iudici debet.* Sic enim
Celsus ibi respondet. etiam si ex obliuione
defuncti id acciderit. Adstipulatur Vlpianus
in *l. cùm centum. 9. ff. de adimendis legat.* eius-
demq; sensus videtur Paulus *lib. 11. quæstio-
num* in *l. sequens quæstio 70. ff. de legat. 2.* &
planè satis ad rem ex ratione, quam ipse red-
dit, cùm respondet, an quæ viuens vxori do-
nauerat testator; in fideicommissi petitionē
veniant? *Respondit:* (inquit) *Ea extra bonorū
causam defuncti computari debere,* & prop-
terea fideicommisso non contineri: *Quia ea
habi-*

habitura esset, etiam alio herede existente. Ita plane Portia cùm quinq; millia iam extra bonorum causam Matthæi Aui per donationem facta fuissent:ea habitura esset, etiam si testamentum ipse postmodùm non rogasset. Rationem venamur ex Iuliano lib. singulari de ambiguitatibus in *l. si is, qui ducenta* 14. *in princ. ff. de rebus dubijs.* dicente: *Sed dicendum est non trecenta, sed quingenta deberi;*
42 *Quia duæ summæ iunguntur.* Hanc sententiam sequuntur *Menochius de arbitrar. casu* 213. *in* 3. *casu nu.* 11. *& seq.* & *de præsumptionib. lib.* 4 *præsumpt.* 128. *num.* 13. *& seq. Vincentius de Franch. decis.* 422. *nu.* 2. *Gaspar Antonius Thesaur. forens. quæstionum par.* 1. *q.* 67. *nu.* 2. *& seq. Morotius cons.* 31. *nu.* 3. *& sequent.* diximus *respons.* 1. *nu.* 76. *par.* 1.
43 *& respons.* 7. *nu.* 58. *ead. par.* Illo potissimùm perpenso, quod vna quantitas inter viuos præcessit, altera verò in suprema voluntate subsequuta est. quod perpensum fuit, atq; animaduersum in dicta *decis.* 422. *per Vincent. de Franchis nu.* 5.

44 At validissimè ex aduerso stant Aduersarij ex Celsi quoq; sententia in *l. si socer.* 2. *ff. de dote prælegata. in fin. princ.* ex ratione, quam ipse ibi reddit, dicens: *Ego puto: quoniam non hoc voluit socer, vt bis dotem socer præstaret.* Idem sensisse Sceuola videtur *lib.* 3. *responsorum* in *l. Lutius Titius* 90. §. *impuberem. ff. de legat.* 2. dicens: *Quæritur, an ex substitutione impubere mortuo, dos quoq; iterum debeatur? Respondi: non videri de dotis legato duplicando testatorem sensisse.* Adstipulatur per quàm optimè Iulianus in *l. huiusmodi legatum* 86. §. *cùm pater. ff. de legat.* 1. is enim sequentibus adamussim rem decernere videtur, dicens: *Cùm pater pro filia sua dotis nomine centum promisisset; deindè eidem centum eadem legasset: doli mali exceptione hæres tutus erit; si & gener ex promissione, & puella ex testamento agere instituerint. Conuenire enim inter eos oportet, vt alterutra actione contenti sint.* sic Iu-
45 lianus. Ratio autem esse videtur, quasi dos natura sua multiplicationem non admittat. vt inquit *Menochius de arbitrar. d casu.* 213. *nu.* 7. & sequuti nos fuimus *d. respons.* 1. *nu.* 81. *par.* 1.

46 Distinctionis verò fœdere Aduersarijs nos facimus satis. Vt aliud planè sit in legato speciei, aliud in legato quantitatis. deindè aliud sit, si in eadem scriptura eadem relinquatur summa, & pro eadem causa, aliud verò, si quamuis pro eadem causa, in diuersis tamen scripturis, atq; diuersa destinetur quantitas. veluti si inter viuos vna, in vltima sit voluntate altera relicta, vel demùm si eadem quantitas, atq; in eadem scriptura, atq; pro causa relinquatur eadem; appareat tamen vtramq; quantitatem reliquisse testatorem. casus hos omnes distinximus *d. respons.* 1. *à nu.* 73. *cum seq. par.* 1. *& d. respons.* 7. *nu.* 58. ex supra relatis Doctoribus, & alijs ibidem. & exactissimè prosequitur *Iacobus Cancerius lib.* 3. *variarum resolut. cap.* 20. *de legat.* in materia dotis loquens *à nu.* 175. *cum seq.* ad vsq; *nu.* 198. *Menoch. d. præsumpt.* 128. *per tot.* distinctiones omnes enumerans, & casus. & suffragari videtur ratio, quam *Menochius idem*
47 *dicto casu* 213. *numer.* 9. affert; quòd videlicet actuum multiplicatio non præsumatur. Nos verò extrà difficultatem vllam sumus, multiplicatione apparente, tàm ex actu donationis anno 1626. quàm ex testamento lõgè posteà subsequuto; summarum quoq; diuersitatem, ex quantitate in vtraq; scriptura diuersimodè relicta; atq; ex temporum distinctione; quod post *Gloss. in l. filia legatorũ* 11. *verbo viuus. C. de legat.* & Vlpian. in *l. cũ centum.* 9. *ff. de adimend. legat.* & in *l. planè* 34. §. *si eadem res. ff. de legat.* 1. quo loco casus omnes supra enumeratos distinguit. perpẽdit etiam *Menochius d. casu* 213. *in* 4. *casu. num.* 19. *Cancer. d. cap.* 20. *de legat. num.* 161. *cum seq. Vincent. de Franchis d. decis.* 422. *num.* 6.

48 Non facit verò obstaculum *tex. in l. libertis quos* 18 *ff de aliment. & cibar. legat.* quia nimirum de alimentis disponit, quæ multiplicationem nõ admittunt; quia plures stomachos quisque non habet. *Menochius d. præsumpt.* 128. *num.* 18. *de Franchis d. decis.* 422. *nu.* 2. *&* 4. alios retulimus *d. respons.* 1. *n.* 80. *& d. respons.* 7. *nu.* 56. *&* 57.

Reliqua superioris distinctionis fœdere conciliantur, vt amica sint, non aduersa.

49 Vt minimum verò, diffigient ægrè Matthæi hæredes, quin integra quinq; millia in donatione, ac fideicommissi rogatione Portiæ relicta soluant: quoniam illa expressim relicta fuere. ad *tex. in d. l. cùm centum.* 9. §. *quare si in eodem testamento. ff. de adimend. legat.* vt ipsimet fundare nixi sunt ex *d. l. huiusmodi legatum* 86. §. *cùm pater. ff. de legat.* 1. dicit enim ibi Iulianus. *Conuenire enim inter eos oportet, vt alterutra actione contenti sint.* Potissimùm verò quod hæc quantitas in actu inter viuos Portię relicta sit. quod perpendit *Couarruuias in cap. officij. nu.* 9. *&* 10. *de testament.* sequuturq; *Vincent. de Franch. d. decis.* 422. *nu.* 6.

Neq; vis facienda est vlla in donatione per Abbatem Franciscum Antonium patruum magnum bis mille ducatorum Portiæ facta.
50 illa enim vt liberalitatem, & munificentiam in Portiam exerceret dono ei dedit. iuxta Iuliani sensum in *l.* 1. *ff. de donationib.* qui ea mente donauit, vt statim accipientis fierent, secuto matrimonio. extra verò quantitatem quinq: millium à Matthæo Auo eidem an-
51 no 1626. donatorum, fuerunt. Illa nempè post donationem ex necessitate Portię debebantur, hęc verò non nisi ex liberalitate Frãcisci Antonij, qui poterat vel non donare, vel donare, vti donauit. ex alia proindè causa hæc

hæc habuit, quàm ex bonis Matthæi. In necessitate propterea donandi Franciscus Antonius non fuit, alioquin ex liberalitate, &
52 munificentia non fecisset. Cùm alioqui, qui necessitate facit coactus, liberalis non dicitur, neq; liberalitatem exercere: quia necessitas liberalitatem excludit. Modestinus in *l. rem legatam 18. ff. de adimend. legatis.* rationem reddens, quare qui necessitate tenetur
53 non donet: *Cùm nemo* (dicens) *in necessitatibus liberalis existat.* non igitur donat. vt
54 *Gloss.* ibidem subnectit. verbo *liberalis.* Quia necessitas propriè liberalitatis beneficium non est, secundum Papinianum in *l. vnum ex familia. 69. § si Falcidia. ff. de legat. 2.* sequuta fuit *Rota apud S. memor. Gregor. XV. decis. 397. nu. 2.* diximus *respons. 51. nu. 50. part. 3.*
55 Quinq; millia verò integra habitura erat Portia, quamuis duo millia Franciscus Antonius non donasset. vti Paulus docet in *l. sequens quæstio. 70. ff. de legat. 2.* Illa ergo integra habebit, etiam postquam duo millia
56 Franciscus Antonius donauit; Quia ea extra bonorum causam defuncti Matthæi sunt, & computari debent; & propterea in quinq; mille non côtinentur. vt idem loquitur Paulus *d. l. sequens quæstio.* & adnotat nô ineptè *Gloss. ibidem.* explicans verba illa: *extra bonorum causam defuncti.* Id est (dicês) quia separata sunt ab alia substantia. A substantia (scilicet) Francisci Antonij, qui vt liberalitatem, & munificentiam suam cum Portia pronepte ostenderet, duo millia donauit, vt diximus. Neq; insistant in renunciatione per
57 Portiam facta. Quia profectò renunciatio exauditur ab intestato (non scilicet succedere valeat ab intestato.) secus igitur erit ex testamento. *Baldus in l. fin. sub nu. 15. vers. tu dic verum. & ibid. Dec num. 25. C. de pactis. Surdus decis. 14. nu. 4. Rota apud Sanct. memor. Gregor. XV. decis. 85. nu. 13. vbi Beltramin. addens nu. 32. & decis. 358. num 1. vbi Beltramin. nu. 6.* & in *Recanaten. successionis 26. Iunij 1617. coram Buratto decis. 262. nu. 14.* Quinq; millia autem petit Portia ex donatione sibi facta anno 1626. per Matthæum Auum, ad quæ non extendetur renunciatio, quæ ab intestato dumtaxat procedit, & quæ
58 neq; de quinq; mille loquitur, vnde strictim exaudienda erit in terminis, de quibus loquitur. vt *Rota* dixit *in Romana domorum 10. Iunij 1616. coram Domino Andrea decis. 75. num. 7. 8 & 9. & apud Card. Caualer. decis. 340. nu. 1. & seq.*

Atq; ita ex his rectius sentientis iudicio nec excusso, quin expetito, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Mens hominis, cum passionibus impellitur exurgentibus, turbatur.*
Et quasi mare feruens habetur.
2 *Locus Isaiæ 57. 20. Impij quasi mare feruens. expenditur, atq; elucidatur.*
3 *Impij iurè mari feruenti, atq; agitato comparantur: & quarè?*
4 *Animus humanus videre rectum non potest passionum fluctibus impulsus.*
Passiones proindè pellendæ.
Et quatuor modis humanum peruertitur iudicium.
5 *Timor, inter omnes passiones, animum comprimit, atq; constringit.*
Præsertim impendentis mortis. n. 6.
Eumq; conturbat.
7 *Mortis dolores mentem homini auferunt, nedùm conturbant.*
Quarè parum tunc, vt de suis disponat, intendere potest. n. 12.
8 *Locus Psalm. 17. 5. Circumdederunt me dolores mortis. elucidatur.*
Etiam ex hebræo.
9 *Diabolus tum maximè cùm homo in termino est, circuit, vt eum deuoret.*
Sciens quia modicum tempus habet. n. 11.
10 *Locus Iob. 40. 10. Behemot stringit caudam quasi cedrum. elucidatur.*
13 *Voluntatem defuncti vt legem venerantur sacræ leges.*
Quia nihil ampliùs defunctis debetur, quàm vt firma sint eorum iudicia. num. 14. & nu. 62.
15 *Captatoria dicitur dispositio vltima si in alterius voluntatem illa committatur.*
Nulla proindè. n. 16.
16 *Momentum, pro firmitate exauditur, nullum habet momentum. hoc est nullam firmitatem.*
17 *Captatoria dispositio etiam in militis testamento improbatur.*
18 *Captare ex verbi proprietate, quid?*
Pluribus explicatur.
Et captare quis à veteribus dicebatur? nu. 19.
20 *Captare hæreditatem quis dicatur?*
Est quasi per fraudes hæreditatem aucupari. n. 21.
22 *Votum captandæ mortis improbatur.*
23 *Captatoriæ Institutiones quæ dicantur.*
Has improbauit Senatusconsultum Libonianum. n. 24.
Etiam in militis testamento.
Et quam ob causam? n. 27.
Non verò quæ mutuis affectibus dimanauere iudicia. n. 25.
26 *Didacus Couarruuias extollitur.*
27 *Captatoriæ dispositiones eam ob causam improbantur, vt turpissimæ.*
Quia liberam retinent hominis facultatem de suis disponendi. n. 28.

29 *Res omnes visibiles, velimus, nolimus relinquendæ.*

30 *Captatoria dispositio non dicitur, in qua nulla cadit captionis ratio.*
Vndè nec improbatur.
Quia eatènus vitiatur, quatènus est captatoria. n.31.
Cui in pœnam succedit nullitas.

32 *Pœna ad delictum proportionem habere debet.*
Neq; vltrà protrahi.

33 *Dispositio vltima ab aliena pendens voluntate improbatur.*
Etiam quoad legata. n.34.
Declara si in arbitrium conferatur alterius. nàm tenet. n.35.
Nàm pro viri boni arbitrio accipitur.
Sicuti in extranei voluntatem tacitam poni potest. n.36.
Vel si ità arbitratus fuerit, vel iustum putauerit. n.37.
Procedit etiam in arbitrio in generali. n.39.

38 *Text. in l.1. ff. de legat.2. & in l. non nunquam 51. ff. de condit. & demonstrat. conciliantur.*

40 *Fideicommissa possunt faciliùs ex alieno arbitrio dependere.*
Fideicommissarij enim, vt plurimum, persona semper incerta est.

41 *Tex. in cap. cum tibi. 13. de testament. expenditur.*
Eiusq; intellectus traditur. & nu.45.

42 *Testatus quis æstimatur ad pia, qui voluntatem suam in alterius dispositionem dimisit.*
Quia excitus videtur, vt ad pia distribuat.
Quin non magis hæres institutus. n.43.

44 *Piæ Causæ solemnitatibus Iuris Ciuilis minimè subijciuntur.*

46 *Vtile per inutile vitiari non debet.*

47 *Facultas in genere facta filio à patre testandi, non improbatur.*
Modò certa forma ei non tradatur.
Et modò præueniat, non subsequatur testamentum hæc facultas. n.48.
Eodem modo & in genere facta alteri sustinetur. n 49. & n.75.
Quia distributor electus videtur ad pia distribuendi.
Vel vt bona conseruentur in familia. n.50.

51 *Legatum relictum alicui, vel aliquibus de familia, cui, vel quibus hæres volet, sustinetur.*
Quia arbitrium videtur electum, non substantia dispositionis. n.52.
Persona igitur eligẽda potest alterius voluntati committi. n.53.
Quod & in libertate procedit. n.54.
Assumptus enim videtur, vt ipse quantitatem, & personas arbitretur. n 55.
Siue legata, siue fideicommissa fuerint.

56 *Facultate facta alicui, vt possit super eius hæreditate, legata, & fideicommissa rogare, quasi dominus constitutus videtur.*
Quasi in proprijs bonis valeat ea dicere.
Nam cuilibet manet arbitrium liberum de suis disponendi. n.57.
Et legem quam voluerit in ijs dicere. n.61. & 62.
Abutatur quamuis quis re sua. n.58.
Quia dominus est. n.59.
Alioquin iniquum esset ingenuis hominibus non esse liberam rerum suarum administrationem. n.60.

57 *Rei suæ quilibet moderator est, & arbiter.*

63 *Disponere quisq; potest de rebus suis, vt dignum est, vt lex sit eius voluntas.*
Vt dignum. hoc est secundum leges.

64 *Dispositio suprema testatoris, quæ legibus non repugnat, modis omnibus seruanda.*

65 *Volũtas vltima defuncti modis omnibus seruanda.*
Et hoc publicè interest. n.66.
Ratio affertur, nu.67.

67 *Causa efficiens in vltimis voluntatibus solus testator est.*
Et hoc solum sufficit, vt defuncti voluntas substineatur. n.68.

69 *Dispositio testatoris, quæ mandat eligi incertum de certis, substinetur.*
Neq; captatoria iudicatur.
Quemadmodùm substinetur si quis assensum præstet, vt alius quis de rebus meis disponat. testamentum roget, legata decernet. n.70.
Ratio est, quia bona concedit, non voluntatem.
Et alienasse in eum bona videtur, & quasi dominum eum constituisse. n.71.

72 *Voluntas vltima testatoris ab alieno pendere arbitrio non debet.*
Nam vnus, & idem actus, morientis, & viuentis esse simul non potest. n.73.
Secùs si facultas facta sit in genere disponendi. n.75.

74 *Testamenti definitio, ex Modestino.*

76 *Consuetudo Neapolitana, (Et si Testator) reprimit facultatem in vltimis disponendi de rebus antiquis, nisi pro medietate.*
Alteram seruat agnatis proximioribus, & cognatis ex latere, quo bona obueniunt.
Et habet locum tam in stabilibus, quam mobilibus, iuribus quoquè & actionibus. nu.77.
Et quid in annuis censibus extra districtum Neapolitanum? n.79.

78 *Vultur cadaueribus vescitur.*
Auibus huic similes sunt, qui cadaueribus instant, eorum vt hæreditates capiant, vorentq;
Sed eo met, quisquis is fuerit, malè captat diuitias.

80 *Destinatio solutionis facit, vt res dicatur, eo in loco esse, in quo solutio destinata fuit.*
Præsertim si perpetuò in illo fieri debeat.

81 *Census est ius exigendi pensionem ex re vtili alterius.*

Pensionem, id est quotam, vel fructuum, vel pecuniarum.

Et hic esse videtur in hæreditate defuncti, non rei, ex quibus percipitur, n. 83.

82 *Censuarius neq; ciuilitèr, neq; naturaliter rem possidet, super qua census impositus est.*

84 *Antonius ab Alexandro Iure Consultus Neapolitanus celebratur.*

ARGVMENTVM.

Captatoria quę nam dicatur Voluntas? & quid captare significet? Et nùm si testator facultatem alicui fecerit legata, & fideicommissa super eius hæreditate rogandi, vti captatoria voluntas annulletur? & quæ differentia intercedat si in voluntatem, vel in alterius demandetur arbitrium? Et quid piæ causæ fauore? ad intellectum *text. in cap. cùm tibi 13. de testament.* Neapolitana Consuetudo (*Et si testator*) discutitur. An locum habeat in annuis censibus extra districtum sitis, Neapoli tamen soluendis? Latè differitur.

RESPONSIO IX.

1 TVrbatur mens hominis, cùm passionibus impellitur exurgentibus.
quemadmodum mare flantibus
ventis vndis quassatur impellenti-
2 bus. Sicuti Isaias 57. 20. dixit: Impij *quasi
mare feruens, quod quiescere non potest,
& redundant fluctus eius in conculcationem,
& lutum.* Quia nimirùm, pij (vt Pater *Hector Pintus* in hunc locum commentatur)
in tranquillitate viuunt; impij verò similes
sunt feruenti, & inquieto mari. Et aduertens:
(inquiens) Non dixit; *Impij autem quasi mare:* Est enim aliquibus in partibus mare ali-
3 quãdo quietum: *Sed; Impij autem quasi mare feruens.* Nam vir impius est amarus contentionibus, tumidus superbia, liuidus inuidia, spumidus libidine, mutabilis inconstantia, turbulentus, fluctuosus, aliarumque
4 maris qualitatum imitator. hæc Pintus. Non itàque videre rectum facilè humanus potest
animus passionum fluctibus impulsus, iactatus, vndiquè commotus. Eam ob causam
Seuerinus Boetius *lib. 1. de consolatione philosophica metro septimo*, nõ ab re cecinit animum ad quietem consulens; ac dicens.

Tu quoq; si vis.
Lumine claro
Cernere verum,
Tramite recto
Carpere callem;
Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Spemq; fugato,
Nec dolor adsit:
Nubila mens est,
Vinctaq; frenis;
Hæc vbi regnant.

& concinit *text.* Gregorij in *can. quatuor modis 78. 11. q. 3.* dùm docet: quatuor modis humanum peruerti iudicium: nempè timore, cupiditate, odio, & amore.

5 Inter omnes autem passiones nulla maior,
quæ animum comprimat, atquè restringat,
quam timor. vt enim *Pindarus* ait:

Timor Virorum domitor,
Adimit fortitudinem animis.

Omnia sanè mala plus terrere solent eos,
qui ipsa futura expectant, quàm, vbi iam
acciderint, molestare. Metus enim tam improbus est, vt multi rem, quam metuunt, ipsi
6 anticipent. Nihil verò ità conturbat, vt impẽdentis mortis malum. Qui enim, conscius
sibi; futura metuit; & quod æternum est, consequitur; Mortis instantis malum meruit, eo-
7 que conturbatur. Tùm mortis ipsi dolores
mentem hominibus auferunt, vt quæ agenda sunt, non videant, neq; consilium capiant.
ad *text. in l. hac consultissima 8. §. at cum humana fragilitas, C. qui testamenta facere possunt.* ex Iustiniani Cæsaris. *Cùm humana fragilitas,* (inquientis) *mortis præcipuè cogitatione, perturbata, minùs memoria possit res
8 plures consequi.* (Et Dauit *psalm. 17. 5.*) *Circundederunt me dolores mortis, & torrentes
iniquitatis conturbauerunt me.*

Dolores inferni circundederunt me: præoccupauerunt me laquei mortis.

Non enim de rebus mundi, de iactura facultatis, aut de re alia huiusmodi, tunc agitur, sed dolores mortis, id est *diaboli.* vt *Glos.* explicat, & refert *Pater Franciscus de Puteo Carthusianus* in cathena aurea in psalmos.
& benè quidèm, vt *Genebrardus.* & *Cardinalis Belarminus* ex hebræo in verbis illis, *torrentes iniquitatis.* aduertunt: scriptum esse
Belial, quod Hieronymus vertit: *torrentes
9 diaboli.* quia tunc maximè cùm homo ad
terminum tendit, tanquàm Leo rugiens

circuit quærens, quem deuoret. 1. *Petri* 5. 8.
10 & Behemot stringit caudam suam quasi cedrum. *Iob.* 40. 10. behemot mysticè, *diabolus* intelligitur secundum *Carthusian. ibid.* Ipse igitur *caudam*, finem vitæ stringit *quasi cedrum*, id est fortiter: vt *Sà*, in hunc locum, aduertit. & hoc quidem sciens quia modicum
11 tempus habet. vt *Ioannes Apocalypsis* 12. 12. loquitur, dicens; *Væ terra, & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet.* & sequitur *Nauar. can. si quis. 2. de pænit. dist.* 7. *nu.* 26. Cùm hisce tunc doloribus conflictatur
12 homo, parum igitur mentem, vt de suis rectè disponat, intendere valet. Vndè fit sępè, vt multi ab intestato decedant; non pauci parum rectè disponant, nescientes nec quid loquantur, ac verbis incompactis; vt Notariorum imperitia eueniat non semel, inter successores lites, & iurgia non modica oriri, dùm de verbis, ac mente disceptatur defun-
13 cti hominis; Cum alioqui, voluntatem eius legem esse; sanctè Sacræ disposuerint leges. §. *disponat. in auth. de nuptijs collat.* 4. Noue-
14 re quippè nil amplius hominibus deberi, postquam hinc demigrauere, quam vt firma eorum sint iudicia. *l.* 1. *C. de Sacrosanct. Eccl.* Defunctæ itaq; mulieris nunc in medium profertur voluntas; firma ne illa fuerit?

Andriana quippè Sorga Terræ Iesualdi Auellinen., siuè Frequentinen. Diœcesis, Doctori Antonio Sorga sanguine quidem iuncto (Apostolica præmia dispensatione) matrimonio iugata fuit. Habuit hæc mulier diuitias multas ex dote, & hæreditate suorum plusquam quinquaginta millia ducatorum. Ex matrimonio filium susceperat Iacobum nomine. Post nonnulla tempora anno 1621. cùm Andrianæ vltimus instaret dies, scripto nouissimo elogio, hæredem dixit vniuersalem Iacobum. mortis verò grauata doloribus, sequentia addidit.

Item dò potestà al Dottore Antonio Sorga mio marito possa fare legati, e fidèicommissi sopra la mia heredità. Atq; vitæ terminum clausit, sepulturę tradita Ecclesiasticæ. Anno verò 1636. cùm fati vrgeret tempus Antonium, & ipse suas scripsit supremas tabulas. quibus hæredem nuncupauit Iacobum filium, substituit tamen, si ipse absq; liberis decederet successionem subiret Franciscus Sorga eius frater; & hoc de medio sublato, succederent Patres S. Georgij. addens hoc agere ex potestate sibi facta per Andrianam eius vxorem, dicens: *Per la potestà datami dalla quondam Andriana, morendo senza figli Iacomo substituisco Francesco Sorga, il quale similmente morendo senza figli, voglio che succedano li Padri di S. Giorgio.*

Hoc mortuo. Iacobus & ipse demum fine filijs anno 1643. vitæ confecit cursum. Verùm factis testamenti tabulis extraneum hæredem dixit. Fit itaq; inter hunc, & Franciscum non leuis disceptatio, dicente illo: Andrianæ dispositionem, qua Antonio viro facultatem fecit legata, & fideicommissa super eius hæreditate rogandi captatoriã fuis-
15 se. nullam propterea. Commisit enim voluntatem suam in alterius arbitrium, viri videlicet. quod legibus improbatur. *Illa institutio* 32. *ff. de hæredib. instituen.* Caius enim loquitur. *Illa Institutio* (*quos Titius voluerit*) *ideo vitiosa est, quòd alieno permissa est arbitrio.* ita Caius. *l. si quis Sempronium.* 68. *ff. de hæredib. instituend.* secundum etiam *Bartoli* summarium dicentis: *Institutio non potest conferri in alterius voluntatem expressam: sed velatam sic. l. captatori as.* 70. *ff. eod.* quo loco Papinianus *lib.* 6. *responsorum.* Captatorias Institutiones eas esse statuit, *quarum conditio confertur ad secretum alienæ voluntatis.* Alienæ dicit *Gloss. fin.* ibidem, id est *non testantis.* Commisit voluntatem suam Andriana in arbitrium, & voluntatem Antonij viri, legata, & fideicommissa rogan-
16 di. Captatoriè igitur. Nullum ergo momentum habet (vti Pomponius idem *d. l. si quis Sempronium* edicit) hoc est, *firmitatem*, secundum *Gloss. ibid. verbo momentum.* Caius quoq; *lib.* 5. *ad edictum prouinciale. in l. captatoriæ.* 67. *ff. de leg.* 1. dicẽs. *Captatoria scriptura simili modo neq; in hæreditatibus, neq;*
17 *in legatis valent.* Vt neq; in testamento militis admittatur. vt Gordianus Cæsar Æmiliano militi scribens in *l. captatorias* 11. *C. de testament. militis.* dicit: *Captatorias Institutiones etiam in Militis testamento nullius esse momenti, manifestum est.*

Captatoria autem Institutio dicitur (secundum *Gloss.* ibidem, verbo *captatorias.*) cuius conditio confertur ad decretum alienæ voluntatis. sequitur ad rem hanc distinctè tractatam *Peregrin. de fideicommissis. art.* 33. *n.* 51. *& sequent. Gaspar Antonius Thesaurus quæstion. forensium lib.* 3. *q.* 88. *nu.* 1. *& seq. Gratianus forens. disceptat. par.* 5. *cap.* 908. *nu.* 1. *Io. Petrus Surdus cons.* 380. *n.* 25. 26. *&* 27. *lib.* 3. *& nu.* 42. *&* 44. *Gayllus practicar. obseruat. lib.* 2. *obseruat.* 117. *nu.* 3. *vers. licet autem. & nu.* 5. *Spino in speculo testament. Gloss.* 5 *nu.* 2 *&* 3. At nos momentum Andrianæ dispositionem, qua facultatem Antonio fecit super eius bonis legata, & fideicõmissa rogandi, habere, non iuria, quin iurè adstruimus. Quod vt præstemus non leuiter expendendum duximus: quid nam per captatoriam voluntatem, vel Institutionem, seu dispositionem exprimatur.

18 Captare itaq; ex verbi proprietate, est, illecebris, donis, obsequio, & maiorum spe aliquid aucupari. vnde est illud Martialis ad Rufum epigrammaton *lib.* 9. *epig.* 69.

Dum me captares, mittebat munera nobis;
Postquam cepisti, das mihi, Rufe, nihil.
Vt captum teneas, capto quoq; munera mitte,

De

De cauea fugiat ne malè captus aper.

19 Et à Veteribus, captare aliquis dicebatur,
qui simulato obsequio, munusculisuè, eius
suprema iudicia aucupabatur. optimè idem
Martialis *lib. 6. epigrám. 44.* ad Marianum.

Scis te captari, scis hunc, qui captant auarum:
Et scis, qui captat, quid Mariane velit.
Tu tamen hunc tabulis haredem stulte supremis
Scribis, & esse tuo vis furiosè loco.
Munera magna quidem misit, sed misit in hamo.
Et piscatorem piscis amare potest?
Hiccine deflebit vero mea fata dolore?
Si cupis, vt ploret, des Mariane, nihil.

20 Captare proindè hæreditatem apud Iu-
ris Consultos, idem est, quod artificiosè niti,
structisq; technis, vt eam præter defuncti
voluntatem corrodamus. Vlpianus *lib 48.*
ad edictum. in *l. 1. ff. si quis aliquem testa-*
ri probibuerit. dicens: *Qui dum captat hæ-*
reditatem legitimam, vel ex testamento, pro-
hibuit testamentarium introire, volente eo
facere testamentum, vel mutare: Diuus
Adrianus cōstituit denegari ei debere actio-
nes; denegatisq; ei actionibus, Fisco locum
fore. sic ille. captat *extraneus institutus.*
21 Gloss. ibidem explicat. quasi per fraudes hæ-
reditatem aucupauerit. vti idem Martialis
lib. 2. epigramma 16. ad Maximum ludendo
dixit.

Capto tuam (pudet heu) sed capto, Maxime, cenam.
Tu captas aliam, iam sumus ergo pares.

text. in *l de fideicommiss.* 1. *C. de transact.*
quo loco Imperatores Valerianus, & Galie-
nus, voti captandæ mortis, meminere; &
22 Glosella marginalis ibidē adnotat ad Glos-
sam ordinariam, quæ verbum illud *captan-*
da, dicit, id est *cadenda, vel minuendę*, illam
carpens, ac dicens: *Dic melius captanda.* est
enim captare, arte & blanditijs aliquid ve-
nari. & melius in *l. si maiores. 25. C. eodem.*
quo loco Imperatores Diocletianus, & Ma-
ximianus transactionis, hęreditatis captan-
dę causa factę, meminere. sequuntur hanc
interpretationem *Calepinus, verbo captator.*
Lexicon nouum iuridicum verbo *captare.*
Brissonius. Ioannes Thuilius ad emblemata
Alciati. emblem. 126. verbo *prandia captas.*

23 Quocirca Captatorias institutiones eas
appellat *Alciat. lib. 2 parergon. iuris cap. 31.*
quem sequitur *Anton. Augustin. lib. 4 emen-*
dation. cap. 15. quæ ex hac causa fiunt, vt ab
aliquo instituatur quis, vel legatum, aut lu-
crum consequatur; vel cùm (vt ait Papinia-
nus *in d. l. captatorias. 70. ff. de hæredib. in-*
stituend. in fin.) conditio confertur ad se-
cretum alienæ voluntatis. id est, quæ sub ea
conditione fiunt, quæ ex alterius testamen-
to pendet.

24 Has Captatorias Institutiones improba-
uit Senatusconsultum Libonianum. Illasq;
neq; in testamento militis momentum ha-
bere voluit Gordianus Cęsar *d. l. captatorias*
11. C de testament. milit quod & in captiosis
scripturis, hæreditatibus, atq; legatis locum
habere Caius *d. l. captatorię. 67. de leg. 1.* re-
25 spondit. Quæ verò ex mutuis affectionibus
dimanauere iudicia, non improbauit Sena-
tus, Papiniano teste *d. l. captatorias. 70 de hæ-*
red. instituend. & Paulo in *l. illæ autem Insti-*
tutiones. 71. & l. Clemens Patronus 81. §. si
ità scripserit. ff. eod. sequiturquè doctissimus
Antonius Faber lib. 6. tit. 6. C. de hæredibus
instituend. definit 11. Surd decis. Mantuæ 98.
num. 6. & seq. plura deducit Rota in *Ciuita-*
tis Castelli Donationis. 28. Aprilis 1578. co-
ràm Cardinal. Seraphino dec. 542. per totam,
ac præsertim *num. 8. p. 1. diuersorum.* quæ est
etiam in impressis apud ipsum *dec. 359. Petr.*
Gregor. Tholosates syntagmat. iur. lib. 41. c. 4.
num. 13. & lib. 42. cap. 2. num. 4. & seqq. pluri-
26 bus, & sanè, vt assolet, perpensè, Dignissimus
ille Archiepiscopus *Didacus Couarruuias in*
cap. cùm tibi. 13. de testament. num. 1. & 2.
Cardinalis Tuscus tom 1. lit. C. conclus. 62.
Peregr. in d. art. 33. nu. 52. & seq. casus om-
nes distinguens, ac præsertim *num. 60. Grat.*
d. cap 908. num. 2. & seq. Gayllus d. obseruat.
117. num. 4. & 6.

27 Ratio verò, quam ob causam, hanc captan-
dæ alienæ hæreditatis turpissimam aucupa-
tionem, legum Conditores insectati fuere,
atq; improbauere, ea est: Quia turpissimum
æstimauere liberam voluntatem de rebus
suis vltimum dicendi elogium, quando non
aliud supererit tempus, oblatis illecebris,
vel præstringere, vel omninò auferre.
28 Retinet enim, per indirectum saltim, li-
beram testandi facultatem de rebus suis,
29 quæ post supremum flatum nulla manent,
velimus, nolimus. nàm

res nunc sorte suprema
Permutant dominos, recidunt, & in altera iura.

vt *Horatius* dixit. atq; etiam *Lucianus* in
Andologia. rationem reddens

Mortales res hominum mortalium sunt,
Et omnia transeunt nobis.
Sin minus, nos ipsas res pertransimus.

& hanc rationem sequitur *Petr. Gregor. dict.*
lib. 41. c. 4. num. 13. Surdus d. dec. 98. nu. 6. & 7.
Rota apud Seraphin. par. 1. diuersor. d. decis.
542. num. 10. & 11. in fin. Peregrinus d. art.
33. num. 60. in fin. Gratianus d. cap. 908. nu. 1.
idem *Surd. dict. cons. 380. num 29. 30. & seq.*
Gayllus d. obseru. 117. nu. 3. & 5.

His ità expensis, ad rem suprà enarratæ
causæ dicimus: Andrianæ dispositionem, qua
Antonio viro legata, & fideicommissa de
bonis suis rogandi, facultatem fecit, captato-
30 riam non fuisse, quia nulla captatoriæ dispo-
sitionis in hac cadit ratio, nulla enim inuol-
uitur captio, juxtà enumeratos supra mo-
dos

xerat *Innocent. ibid.* vel saltim vti distributor testamento datus ad dispertienda bona inter pauperes, aliasq; pias causas, quod admittit *Bald.* in *l. Et in Episcol. 22. sub nu. 1. C. de fideicommissis.* ipsum Innocentium referens. & hunc sensum magis approbat *Tholosates Petrus Gregor. d. lib. 42. cap. 2. n. 4.* & *Bal.* sequitur *Firmanus* alias *Bertachinus de Episcop. part. 4. q. 31. num. 90. & 91. vol. 13. tractat. part. 2. Syluester in summ. verbo legatum 4. q. 10. Gabr. lib. 3. tit. de pia causa conclus. 3. num. 2. Abb. cons. 59. nu. 1. part. 1. Cardin. Tuscus lib. 1. litera C. concl. 62. num. 2. & seq. & lib. 2. eadem littera C. conclus. 742. num. 47. & lib. 5. littera L. conclus. 106 num. 13. 4. & 15 & lib. 6. littera P. pia causa habet specialia. conclus. 333. nu. 69. Surd. cons.* 38c. *num.* 5 6. & 18. & *num. 45. vol. 1; Genuens. in practicabilibus Ecclesiastic. q 446. num. 7. Peregrinus dict. art. 33. nu. 66. Tiraquellus de priuileg. pia causa. priuileg. 64. vbi Riccius, & Thorus* addentes. *Aluar. V alascus consultat. 68. num. 4. & seqq. Spino in Speculo testamen. glo. 5. n. 9. & numer. 68. 69 & 70.* vbi etiam *numer. 45.*

45 textus prædicti intelligentiam generaliter accipi deberi dicit; non de causis pijs dumtaxat; sed de omni dispositione; quasi velit, non quod alter, cui commissio facta sit, propriam voluntatem in testamento cõstituat, sed defuncti declaret, qui voluit, vt in pios vsus eius bona, atq; in alijs legatis, & fideicommissis distribuerentur; ipseq; tanquam prudens, & fidelis dispensator exequeretur, quæ sanè perpensio perquam optimè nostræ fauet sententiæ, eamq; tutatur; deduximus nos alios referentes. *respons.* nostra *36. n. 1. & sequent. part. 1.*

Videbitur proindè Antonius ab Andriana vxore rogatus, ex facultate sibi tradita, legata, & fideicommissa rogandi, vt in pia (viri boni arbitrio) bonorum partem aliquam in animæ suæ commodum dispertiri vellet. Quod & præstitit Patribus Sancti Georgij post Iacobi filij supremum funus sine filijs, atq; etiam Francisci Sorga, relinquendo. Detracta tamen ab hoc conditione i la (si sine liberis decesserit) quod & fieri potestne per inutile vitietur vtile, quod fie

46 ri non debet, ad *regulam.* Vtile non debet per inutile vitiari. 37. *de regul. Iur. in 6.* & sequitur ad rem nostram Magnus ille Nauarrus *Martinus ab Azpilqueta consil. 14. proponitur in facto sub n. 4. lib. 3. de testament.*

47 Nec improbetur, vt neque captatoria æstimetur facultas, filio familias in genere à patre testandi facta, modò certam formam testandi, certasquè personas, quibus relinquat, non designet, quòd hoc esset ab alieno arbitrio voluntatem vltimam dependere, ac consequenter improbatum. quod non accidit facta in genere facultate testandi, vt interpretando *text.* in *dict. leg. captatorias. 70. ff. de haredib. instituend.* sequitur *Polydorus Ripa singularium obseruationum obseruation. 112.* obseruans debe-

48 re potestatem hanc in genere precedere, non subsequi testamentum, ex *Bald. in dict. leg. 1. numer. 47. versic. nam cùm consensus, C. de Sacrosanct. Eccles. Fredericus de Senis consil. 298. Quoniam veritas numer. 3. versic. patet igitur.* sequitur *Riccius dict. collectan* 593. *par. 3.*

Quæ sanè perpensio satis ad rem hanc nostram fadet; Cum in genere facultatem fecerit Antonio Andriana super eius bo-

49 nis legata, & fideicommissa rogandi, vt quasi distributor electus videatur boni viri arbitrio, (in quem fidebat) bonorum partem etiam in pia dispertiendi. secundum *Ancharanum consil. 436. in ijs dubijs.*

50 *in princip.* vel vt bona conseruarentur in familia. quod latissimè deducit *Ruinus dict. consil. 20. lib. 2. per tot.* & sequitur *Cardinal. Tuscus tom. 1. dict. littera C. conclusion. 62. numer. 22. 23. & seqq.* & amplectitur non ab re, si rectè expendatur *Nauar. dict. cons. 14. numer. 3. de testament.* perpendendo *text. in leg. vnum ex familia. 69. §. sed & si*

51 *fundum, ff. de legat. 2.* quo loco ex Papiniano certum est: valere legatum relictum alicui de familia, cui, vel quibus hæres volet. & apertiùs Vlpianus in *leg. fideicommissa 11. §. si fideicommissum, ff. de legat. 3.* di-

52 stinctionem adhibens, inter relictum, si volueris; & si fueris arbitratus, si putaueris, si existimaueris, vel si tibi visum fuerit, vel videbitur. nam hoc casu debetur. Rationem reddit, dicens: *Non enim plenum arbitrium volnntatis hæredi dedit, sed quasi viro bono fideicommissum relictum.* sequuta fuit Rota in *Regien. Pensionis. 5. Maij 1631. coram Dunozetto decision. 38. numer. 19. part. 6. diuersorum nouissimarum per Rubeum.* & decreuit Rota in vna *Bononien. apud Mobedanum dict. decis. 6. de testamen-*

53 *tis.* Captatoriam dispositionem eam non esse, decernens, qua persona eligenda alienæ sit voluntati demandata, modò dispositionis substantia ex aliena non pendeat voluntate, ex Caio *lib. 1. fideicommissorum* in *l. Vtrum ita posthumus. 8. §. cùm quidam, ff. de rebus dub.* rationem reddente: *Nec enim* (dicendo) *in arbitrio eius, qui rogatus est, positum est, an omnino velit restituere, sed cui potius restituat.*

Non itaq; quoad substantiam legatorum, & fideicommissorum voluntas fuit Antonij electa per Andrianam, quæ & legata, & fideicommissa rogari mandauit, sed quoad personas, & quantitatem arbitrium demandatum, boni viri arbitrio ad patrimonij vires: *Plurimum enim interest* (Caius *d. l. vtrum. §. cùm quidam. in fin.* subnectit) *vtrum in potestate eius, quem testator obligari cogitat*

tetati. rationem ipse referens; quia vnus,
73 idemq; actus, morientis, & viuentis simul esse minimè potest. ex *Bald. in d.l.1. nu.6. vers.iuxta hoc quaero.C.de Sacrosanctis Ec-*
74 *cles.* Et testamentum est nostrae (non alienae voluntatis) iuxta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri velit. iuxta Modestini finitionem *lib.2.* pandectarum
75 in *l.1.ff.de testament.* Aliter verò sentiendum, quando in genere facultas facta est, ex propria voluntate disponendi, atq; bona data, ex quibus disponere possit, vt ex *Polydoro Ripa dict.obseruat.* 112. in superioribus diximus. Et haec quidem, quoàd hanc difficultatem quantum potuimus satis adduxisse putamus.

Residuum tamen est, vt alteri faciamus quaesito satisfac vacillare hanc Antonij dispositionem, eamq; momento, firmitateq; carere: habebit ne saltim locum Neapolitana Consuetud. (*Et si Testator*) vt medietas bonorum antiquorum agnatis quaeratur, non verò extraneo haeredi per Iacobū supremis tabulis (& si ex alio capite fortasse nullis) dicto?

Locum sibi iurè facere respondendum
76 censemus. Illa quippe habet: vt de medietate tantum possit disponere, reseruata altera medietate agnatis proximioribus, siue etiā cognatis ex latere, quo bona obuenêrit.
77 Quae planè Consuetudo, ne in stabilibus tantùm, verùm, & mobilibus, iuribus quoq; & actionibus locum sibi vendicat. ex Modestino *lib.7. regularum* in *l. rem in bonis. 52. ff. de acquirendo rerum dominio.* & Vlpiano *lib.10. ad edictum* in *l. bonorum appellatio 49. ff. de verborum signific. Card. Tuscus lib.1. littera B. bonorum appellatione conclus.* 101. *num.*12.13. *& seq. Tiraquellus in l. si vnquam. verbo bona. num.* 8.9. *& seq. C. de reuocand. donat.* in terminis nostris huius Consuetudinis Regens *Io: Francisc. de Ponte de potestate proregis tit 9. de successione mulier. n.*9.15. *& seq.* alter Regens *Scipio Rouitus decis.*85. *num.*4. *&* 5. *Aloysius Riccius Vici Episcopus collectan.* 126. *par.*1. *Donatus Antonius de Marinis quotidianarum resolut c.*70 *n.*21. *& seq.*

Quatenus igitur firma non esset Antonij dispositio, & fideicommissum rogatum, etiam facultate sibi per Andrianam facta, haud effugiet hic nouus haeres, quin bonorum antiquorū agnatis proximioribus me-
78 dietatē euomat satur Vultur. Cadaueribus enim auis haec vescitur. Vulturi similes habetur, qui mortuorū instant corporibus, eorū vt hereditates vorēt, iuxta *Martial.* illud.

Cuius Vulturis hoc erit cadauer?

Et illud *Senecę* in epistolis: *At si hereditatis causa id facit, Vultur est, cadauer expectat. Diuitias* igitur, *quas deuorauit, euomet; & de ventre illius extrahet eas Deus,* vt Iob. 20.15. habetur.

79 Verùm nec difficultate caret: Ex bonis ipsis antiquis sunt extra Neapolitanū solum annui census, quorum tamen solutio Neapoli destinata fuit; comprehendentur ne hi quoq; census inter bona antiqua, ac consequenter in retentione medietatis a Consuetudine facta?

Comprehendi vtiq; respondendum asse-
80 rimus. Destinatio nempè ipsa solutionis, facit, vt eius loci res dicatur, in quo vt perpetuò sit, destinata fuit. ita apertissimè Vlpianus sentit in *leg. ex facto* 35. *§. veruntamen. ff. de haeredibus instituend.* dicens: *Veruntamen hoc intelligendum erit: rerum Italicarum significatione eas contineri, quas perpetuò quis ibi habuerit, atq; ita disposuit, vt perpetuò haberet.* Ex regula Pauli in *l quaero* 100. *ff. de solut.* ex qua *Bart.* in summario dicit: solutionem pecuniae pertinere ad illos, qui administrationem habent loci, in quo est facienda. subueniat ibi verba apertissima Cai *lib.*54. ad edictū prouinciale in *l. aut vbi* 3. *ff. de bonis autborit. Iudic. possid.* quibus dicit: *Contractum autem non vtiq; eo loco intelligitur, quo negotium gestum est, sed quo soluenda est pecunia.* & Iulianus in *l. contraxisse* 20. *ff. de actionibus, & obligat.* Contraxisse (contestatur) vnusquisquè in eo loco intelligitur, in quo, vt solueret, se obligauit. *Laput allegation.* 91. *numer.*8. sequuta fuit *Rota apud Cardinal. Seraphin. dec.* 594. *n.*1. *&* 2. Et suadet non contemnenda ratio, ex finitione petita census.
81 Ita enim describitur ab Eminentissimo *Cardin. Toleto Instruction Sacerdotalis lib.*5. *cap.*42. *n.*1. Est ius exigendi pensionem de re vtili alterius. Pensionē dixit, hoc est quotam quandam, vel fructuum, vel pecuniarū, quae alicui soluitur, vel septem ad centum, siue octo, siue etiam decem, iuxta Martini
82 V. & Calisti III. Constitutiones inter *extrauagant. communes tit. de empt. & vendit.* quam ob causam fit, vt nequè ciuiliter, neq; naturaliter rem possideat censuarius, super quam census impactus est, neq; ius vllum super rem illam obtineat, nisi illud vnum
83 exigendi pensionem, vt ex *Toleto. Couarr. Gratiano, & Cencio* diximus *respons. nostra* 50. *num.* 10.11.12. *&* 13 *par.*3. Census igitur annuus est in haereditate, qui Neapoli soluendus est, non bona, super quibus census impositus fuit, inter bona itaquè intra Neapolitanum solum existentia, & hi census computabuntur. erunt proindè inter bona antiqua, ac consequenter habebit in eis locū Consuetudo. *Et si testator.* vti in hisce terminis ex *Alex. consil.*16. *vol.*4. sequu-
84 tus fuit Magnus ille Iure Consultus *Antonius de Alexādro. in Cōsuetudine. Si aliquis moriens in additionib. incipien. nota quod potest accidere.* quo loco ita decisum refert, atq; etiam ibid. de *Bottis*, & *Molfes.* ad easdem *consuetud. par.*2. *de bonis quaest.*12. *n.*1. *&* 11.

& 11.& sequitur de Marinis dict. capit. 70. num. 33.

Atq; ita ex his, Iudicio non excusso seuerioris, æqui tamen, Aristarchi, respondendũ censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Anus cum saltat morti delicias facit. Comici dictum.*

2 *Scriptura in actis non registrata, sola præsentatio de actis efficitur.*
Et extracta parte non citata, non probat, neq; fidem facit.
Parte potissimùm opponente. n. 4.
Vel si non appareat ex quo originali extracta. n. 5.

6 *Scripturæ informi fides non adhibetur.*

7 *Fundamento submoto totum corruit extructum.*

8 *Arenam supra ædificans imprudenti se gerit consilio.*
Nam corruet ædificium.
Vt stulto comparetur viro.

9 *Christo nemo iurè contradixerit, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei.*

10 *Calumniosè in iudicio agens in expensis iurè damnatur.*

11 *Confessione proprij oris probatio nulla maior.*
In precibus præcipuè, vel in libello. nu. 12.
Et sententiæ, reiquè iudicatæ vim obtinet. num. 13.
Quamuis in alio iudicio confessio processerit. nu. 14.
Atq; inter alias personas.
Vt ne dùm confitenti præiudicium inferat, sed etiam ab eo causam habentibus. num. 15.
Atq; hæredibus quoq; n. 16.
Si geminata præsertim. n. 17.
Quia irreuocabilis efficitur. n. 18.
Neq; probationes in aduersum admittuntur. n. 20.

19 *Virum bonũ dedecet, quod semel fassus est, reuocare.*

21 *Calumniatores qui?*
Et qui, non debitum, petunt. n. 22.

23 *Quod in gratiam inductum est, in odium retorqueri minimè debet.*

24 *Solutione eius, quod debetur, obligatio tollitur omnis.*

25 *Dos matrimonio constante ad virum spectat, pro oneribus matrimonij supportandis,*

26 *Dos soluta præsumitur, si vir socero viuente, nunquam pro ea institerit, neq; de medio sublato apud eius hæredes.*
Præsertim si industrius maritus vir fuerit. n. 27.
Quia donatio non præsumitur.
Et nemo suum iactare æstimatur. n. 28.
Potissimũ si conquestus nõ intercessit. n. 29.
Vel etiam si calculationes de negotijs inter Socerum, & Generum interuenere. n. 30.
Vel si pater in supremo vitæ statu nihil de dote meminit.
Et nihilominus legatum aliquod filiæ reliquit. n. 31.
Illaq; legatum acceptauit, exegitq; nihil de dote loquens. nu. 33.

32 *Diuini timoris nemo ita immemor præsumitur; vt in supremo vitæ spiritu velit animam suam decipere.*

34 *Fraudis suspitionem facit, si quis creditum petat, post quam omnes, qui debebant, & sciebant, defuncti sunt.*

35 *Asserens probare debet quod asserit.*

36 *Solutum videtur quomodocunq; creditori satisfactum sit.*

37 *Maritus, qui dotem recepit, soluto matrimonio, ad restitutionem tenetur.*

38 *Obligatio omnis ad dotem cessat, ea soluta.*

39 *Filia à patre dotata, sufficientèr dotata præsumitur.*
Quia optimum pro filia patris videtur Iudicium.
Vndè ad legitimæ supplementum neq; agere poterit.
Præsertim si legatum ei à patre relictum acceptauit. n. 40.

41 *Actio ad legitimæ supplementum agendi, triginta annorum lapsu præscribitur.*
Et vel est conditio ex lege. n. 42.
Quæ personalis est.
Vel est petitio hæreditatis.
Malè igitur iudicio assistentia in hac actione agitur.
Aduersus tertios possessores. num. 43.

ARGVMENTVM.

Dotem solutam fuisse ex quibus præsumatur, si solutionis instrumentum minimè inueniatur? & quantum oris confessioni proprij deferatur. Num verò à patre dotata filia, ad legitimę supplementum agere illa valeat, genitore è medio sublato? & quanto hæc actio præscribatur tempore?

RE-

RESPONSIO X.

Ottauia de Mastro Iacouo, mulier grãdæua ætatis, annorum scilicet octuaginta. Vidua relicta quondam Ouidij dello Perruccio, hisce non longè diebus in Principali Curia Iuuenacen. aduersus nonnullos bonorum possessores ad recuperationem egit ducatorum centum quinquaginta dotis nomine prædicto Ouidio eius viro per Antonium de Magistro Iacobo dictæ Octauię patre anno 1589. promissorum, petitq; interesse dotis ab ipsomet tempore factę promissionis.

Consulti proindè nos per conuentos, nostrum vt sensum aperiremus: sint nè iura dictæ Octauiæ firma? Infirma illa esse, quin non magis ridicula, in Anu octoginta annorum, vt nunc (capularis iam) dotem viro suo per Antonium patrem promissam fuisse, nec solutam, recordetur; quando magis in mortem, quæ in ianuis esse videtur, animum intendere deberet, nàm iuxtà Comici illius dictum.

1 *Anus cum saltat, Morti delicias facit.*

Quod igitur principio, ac in ipso iudicij vestibulo ei, non minimum facit obstaculum, est ipsamet scriptura prætensorum ca-
2 pitulorum matrimonialium: cùm quod in actis registrata minimè fuit, vndè sola præsentatio de actis effecta fuit; tum quod ex-
3 tracta parte non citata; quam ob causam nullam fidem facit. *Auth. si quis in aliquo documento*, vbi *Bart. & Doctor. C. de edendo. Felin. in cap. fin. num. 6. de fide instrum.* noster *Maranta in speculo par. 6.* in 10. *actu iudicij num. 3. &* + *Rota apud Card. Manticam decis. 32. num. 8. & 9. & in recent. par. 2. tom. 2. decis. 581. per tot. & apud Sanct. Memor. Gregor. XV. dec. 209. nu. 5. Vincen. Anna allegat. 5. num. 4. par. 1. Rota apud Cardinal. Caualer. decis. 542. num. 3.* diximus *respons.* nostra *46. num. 26. par. 3. & respons. 82. num. 15. ead. part. Salustius Tiberius in praxi iu-*
4 *diciaria lib. 3. cap. 15. nu. 1. & 2.* potissimùm verò parte opponente, vt ibidem *Salust. n. 2.*
5 Multòque magis quod nec appareat ex quo originali producta in actis copia extracta fuerit, cùm ipsamet Octauia Sacramento firmauerit non habere originale, nequè apud
6 ipsam esse. Est proindè scriptura informis, cui fides habenda haud erit. *Maranta in d. actu 10. num. 4. Bart. & alij in auth. ad hac, C. de fide instrument. Put. decis. 136. num. 2. lib. 3. Caputaquen. dec. 104 par. 2. Rota apud Card. Caualer. dec. 193. n. 2.*
7 Absq; igitur fundamento in iudicio procedit Octauia. Corruet ergo totum quod suprà ædificatum fuit. *ean. eum Paulus 26. 1.*
8 *q. 1.* imprudenti satis proindè consilio processit, quæ super arenam domum ædificauit. Viro nempè stulto Christus Dominus noster, ac Magister comparuit eū, qui non supra petram, sed super arenam domum ædificauit. *Matth. 7. 26.* dicen.: *Qui audit verba mea hac, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam: descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Sic
9 Christus Dominus. Nemo igitur iure ei cōtradixerit, in quo sunt omnes thesauri sapiētiæ, & scientiæ Dei absconditi, vt Paulus loquitur *ad Colossens. 2. 3.* Super arenam itaq; & absquè fundamento ædificauit Octauia informem producens scripturam. corruet igitur ædificium.

Obstat deindè Octauiæ, quod hoc ipsum, quod petit intus habet. Ipsa quippè in iudicio aduersus Hiacyntum Chyurliam agens, non semel fassa est, quæ possidet bona, pro dotibus, atq; maritalibus lucris possidere. Habuit proindè dotem, eiquè illa soluta fuit; Frustra igitur quin non magis, calumniosè,
10 quam habet dotem, petit. vt in expensis etiā damnanda iurè, nequè sanè iniuria sit; quod calumniosè in iudicio agat. *l. eum, qui temerè 79. ff. de iudic. cap. finem litibus. 5. cum gloss. magna de dolo, & contum. cap. calum-*
11 *niam 4. de pœnis.* Probatio verò nulla validior esse potest, nec reperiri, proprij confessione oris. *l. eum te 5. C. de transact. Surdus cons. 61. num. 1. Grat. forens. disceptat. par. 5. cap. 981. num. 34. Rota apud Card. Caualer. decis. 22. n. 3.* plenè *Mancin. tract. de confes-*
12 *sionib. cap. 1. num. 2. & seqq.* Præcipuè verò in precibus, siuè libello in iudicio dato facta. *ad tex in l. eum precum 9. C. de liberali causa.* vbi *Gloss.* verbo *tuarum. Bald. & Salicet. Felin. in cap. cum in iureperitus col. fin. de offic. delegat. Caputaquen. dec. 190. nu. 3. par. 1. Rota apud Cardinal. Caualer. dec. 31. num. 5 & 6. & decis. 33. num. 1. & decis. 269. sub num. 3. & in Boianen. pensionis* 27. Octobris 1600. *coram Penia apud Marchesan. decis. 20. num. 3. par. 1. fol. 617.* Vt sententiæ,
13 reiq; iudicatæ vim obtineat, nilq; post se aliud præstoletur, quàm præceptum de exequendo. *l. vnica. C. de confessis.* noster *Maranta in speculo 6. par. in 5. actu iudicij de confessione. num. 21. Gratian. forens. part. 3. cap. 595. num. 13. & 14. & par. 5. cap. 925. num. 14. Mancin. cap. 1. nu. 1.* In alio quam-
14 uis iudicio facta fuisset, atq; inter alias personas, *Abb. in capit. inquisitionem col. 3. sub num. 12. vers. sed tu benè. de elect. Cardinal. in cap. Ioannes. 7. num. 6. in fin. vers. oppono ad hoc. de Clerie. coniugat. Caputaq. dec. 210.* quæ incipit *Matrimonium contractum num. 6. par. 2. Guido Pap. decis. 254.* sequuta fuit *Rota in d. Boianen. pensionis coràm Penia d. decis. 20. sub n. 3. apud Marchesanum.*
15 Vt nedùm sanè confitenti præiudicium inferat, verùm & ab eo causam habentibus. *Aymon Crauetta cons. 29. in princip. Surd. cons. 151. num. 29. lib. 1. & decis. 71. num. 9.*

Rota apud Cardin. Caualer. decis. 105. *nu.* 4.
16 atquè etiam hæredibus. *Rolandus consil.* 71.
numer. 45. *lib.* 2. sequitur *Rota apud eundem*
17 *Card. Caualer. decis.* 651. *n.* 3. potissimùm
verò si confessio geminata fuerit; quia fir-
miùs probat. *Iason in* §. *in personam. n.* 50.
Institut. de action. quem sequitur *Rota*
18 *apud eund. Caualer. dict. decis.* 105. *nu.* 5. Vt
inreuocabilis perseueret. Quia profectò de-
19 decet virum bonum, quod semel dixit, post-
modùm in irritum reuocare. *Dec. in l.* 2. *col.*
penult. n. 92. *& seq. C. de edend. Guido Papa*
d. decis. 254. *Caputaquen. d. decis.* 190. *nu.* 2.
par. 1. probat *Sanchez de matrim. tom.* 1. *lib.*
3. *disput.* 15. *n.* 6. Neq; probationes in ad-
20 uersum admittat. *Rota apud Duranum*
decis. 337. *nu.* 12. Rationemq; satis accomo-
dam excipimus ex verbis legis Conditoris
Iustini Imperatoris A. Theodoro Præfecto
Prætorio scribentis in *l. Generaliter* 13. *in*
fin. C. de non numerat. pecunia. Nimis enim
indignum esse iudicamus, (*inquientis*) quod
sua quisq; voce dilucidè, protestatus est, id
in eundem casum infirmare, testimonioquè
proprio resistere. & sequutus fuit Innocen-
tius Tertius *cap per tuas* 10. *de probat. Me-*
noch. de præsumpt. lib. 3. *præsumpt.* 130. *n.* 50.
idemq; *Sanchez d. disput.* 15. *n.* 6.

Quod sanè facto huic nostro per quam
optimè sedet, in quo Octauia ipsa aduersus
Hiacyntum agens, confitendo se, quæ possi-
debat bona, pro dotibus, lucrisq; maritali-
bus possidere: & nè sola confessione sua asser-
tum firmaret, (quod contra tertium ageret,
seq; anteriorem in credito astrueret) allega-
uit quoq; cautelas desuper apparentes. Vn-
dè deterritus Hiacyntus; vel quia scripturas
perlegit; vel quia aliundè verum assertum
esse sciebat, à iudicio recessit. Quomodò er-
gò nunc horum omnium immemor, dotes
iterum repetit, & post quinquagesimum
quartum annum, in iudicium pro dotibus
tertios compellat? Vel enim tunc mentita
fuit, vel nunc. non sanè tunc. nunc ergò &
mentita, & calumniam fecit. Ipsa quippè ve-
rè bona illa possidet, sed non ob aliam cau-
sam. Ergò ob dotes receptas, & lucra mari-
talia, calumniosè igitur nunc petit, quod in-
21 tus habet. Calumniatores enim appellati
sunt, qui per fraudem, & frustrationem alios
vexarent litibus. vt Caius loquitur in *l. si ca-*
lumnietur 233. *ff. de verbor. significat.* Vexat
nunc lite tertios hos possessores, super doti-
bus, ac maritalibus lucris, quæ & recepit, &
22 possidet. calumniatrix est igitur; quia,
non debitum, petit. secundum Vlpiani sen-
sum in *l. si per alium* 5. §. *in eum autem. in*
fi. ff. ne quis eum, qui in ius vocabitur vi exi-
mat. quem sequitur *Brisson.* & *Vocabula-*
rium Iuridicum nouum verbo *Calumnia-*
tores.

Obstat præterea Octauiæ, quod Antonius
eius Genitor, quo tēpore eam Ouidio Vi-
ro coniunxit, inter cætera dotis nomine
vncias Viginti quinque in pecunia spopon-
dit intra annum soluendas. Verùm adijecit,
ne arctaretur ad numeratò soluendum;
facultatemq; sibi superesse voluit ex eis sta-
bilia emendi, quæ in fundum cederent do-
tis.

Pactum igitur hoc sui gratia posuit, ne
arctaretur, non quod non potuerit, si vo-
luisset, numeratò dotem Ouidio Genero
23 soluere. ne alioquin quod eius gratia gestū
fuerat, in eiusdē retorqueretur odium, quod
nulla sanè ratio, nullaq; æquitatis benigni-
tas patitur. vt Modestinus nos docet in *leg.*
nulla iuris. 24. *ff. de legib. l. quod fauore* 6. *C.*
eod. regula *quod ob gratiam* 61. *de regul. iur.*
in 6. *Barbos. assiomat.* 96. *n.* 1.

Erat verò Antonius facultatibus constans.
Vel indè possessiones emit ipse, quas Octa-
uia pro dotibus possidere fassa fuit, vel nume-
ratò Ouidio soluit. Quocunq; igitur modo,
debito fecit satis. ab obligatione itaq; se exe-
mit. ex generali regula; quod solutione eius,
24 quod debetur, omnis tollitur obligatio. §.
1. *Institut. quibus modis tollitur obligatio.*
l. soluitur. 5. *ff. quib. modis pignus, vel hypo-*
teca soluatur, l. si creditor 26. *& l. Stichum,*
aut Pamphilum 95. §. *naturalis. vbi gloss.*
verbo *numeratione, & l. penult. ff. de solu-*
tionib. l. nulla 5. *in fi. C. de solut.* deduximus
respons. nostra 59. *n.* 2. *par.* 3.

Quod verò dotem soluerit Antonius,
eamq; receperit Ouidius Octauiæ vir, ad
25 quem matrimonio constante principaliter
dos spectabat, quæ pro oneribus datur ma-
trimonij supportandis. *l. si pater marito.* 5.
C. de dotis promissione. l. si maritus 47. *in fin.*
ff. familiæ erciscundæ. cap. Salubriter. 16. *de*
vsur. Boer. dec. 328. *num.* 2. *Guido Papa dec.*
375. *Rota apud* Illustrissimum *Duranum*
Episcopum Vrgellen. *dec.* 387. *n.* 7. *& decis.*
409. *n.* 10. *& dec.* 419. *n.* 5. *par.* 2.
26 Id sanè ex eo deducitur, quod Ouidius
cum diues ipse non esset, vt Octauia ipsa
probare conata fuit, (& si in hoc ipsa, minus
præcauens; in foueam dederit,) de dote ta-
men apud Socerum ne verbum quidem
vnquam habuit, nequè vnquam indoluit,
neq; Antonio Socero viuente, neq; post eius
27 suprema funera apud heredes, & filios. quod
sanè de viro industrio vti Ouidius erat,
quemadmodùm Antonia ipsa probauit,
præsumendum non est, cùm donatio non
præsumatur, vt probat *Gloss. in l. si præsidi-*
a. verbo *vxorem duceres. in fin. C. de dona-*
tionibus ante nupt. & ibid. Bald. sequiturq;
Aymon consil. 129. *n.* 8. *& seq.* argumento pe-
tito ex Paulo *lib.* 4. quæstionum in *l. cum*
de indebito. 25. §. 1. *ff. de probation.* dum se-
28 quentibus loquitur. *Qui enim soluit, nun-*
quam ita resupinus est, vt facilè suas pecu-
nias iactet, & indebitas effundat: & maxi-
mè si ipse, qui indebitas dedisse dicit, homo
di-

*diligens est, & studiosus paterfamilias, cu-
ius personam incredibile est in aliquo facilè
errasse.* ita Paulus. Erat verò Ouidius (vt
probauit Octauia) homo diligēs, ac studio-
sus paterfamilias. non iactauit proindè
quod suum erat. exegit propterea despon-
sas dotes. Quod si exegit; calumnioso
Iudicio nunc ad dotium exactionem ite-
rum agit Octauia post quinquagesimum
quartum annum, Genitore, Viro, & fratri-
bus in Orcum sublatis. quo etiam argumē-
to vsus videtur & Papinianus Magnus ille
inter Iure Consultos lib. 20. quæstionum
29 in *l. Procula 26. ff. eod. de prob.* ex illis verbis:
*Ex diuerso autem allegaretur, nunquam
id à fratre, quandiù vixisset desideratum.*
Neq; planè minimi æstimatum boc argu-
mentum fuit à Doctissimis Patribus Roma-
næ Rotę in vna *Romana Pecuniaria Vene-
ris 3. Martij 1599. coram Penia*, relata ad
verbum à *Mancino dict. tract. de confession.
c. 1. n. 89. & 90.*

30 Quinimmò anno 1596. 12. Mense Maij.
cùm inter se se Antonius cum Ouidio ge-
nero de negotijs gestis rationes inijssent
manu Notarij publici Hieronymi de Ascu-
lo, se inuicem quietauerunt, ac liberaue-
runt, nequè de dotibus verbum vllum. si
enim dotes non recepisset Ouidius, non
vtiq; effundisset illas, dixisset vtiq; in ratio-
nibus datis, ni remisisse eas videretur. ad
text. in d. l. Procula 26. de probat. atq; latè
deductis in Neapolitano Consilio per do-
ctissimum Virum *Matthaum de Afflict.
decis. 13. num. 12. & seq.* & sequitur idem
*Aymon d. cons. 129. num. 8. & seqq. & consil.
159. nu. 4. Menochius de arbitrar. centur. 2.
casu 88 n. 16. 17. & 18.* sequuta fuit *Rota*
collecta per Farinac. *part. 4. diuers. dec. 299.*
Riccius part. 3. collectan. 634.

31 Obstat demum Octauiæ, quòd in supre-
mo vitæ statu agens Antonius eius genitor
in supremo suo elogio ne verbum quidem
de dotibus Ouidio sponsis cum eam eidem
in vxorem tradidit, meminit; verū tantum-
modò Octauiæ, vti probæ filiæ, viginti le-
gati nomine reliquit, quæ ipsamet Octauia
recepisse fatetur. Duplex hinc proindè eli-
citur argumentum. Vnum planè, quòd
32 cum in extremis ageret Antonius, & ad iu-
dicium properaret extremum, non ita diui-
ni timoris obliuiosus fuisset, vt si dotem
Octauiæ filiæ debuisset, non id dixisset. ar-
gumento petito ex *text.* in *l. fi. C. ad leg. Iu-
liam repetundar.* canonizato à Gratiano
33 *can. Sancimus 25. 1. q. 7.* Alterum verò,
quòd cum legatum viginti eidem ab Anto-
nio Patre relictum à fratribus hæredibus
exegisset, nihil tamen de dotibus meminit.
quòd solutæ nimirum iam ille Ouidio viro
fuerant. Alioquin vt soluerentur institis-
34 set, neq; pro legato solùm egisset. Vt quid
igitur nunc defunctis omnibus ad iudiciū
tertios compellat, qui ignorant solutionē?
argumento *text.* in *l. qui Romæ. 122. §. Auge-
rius filius. ff de verborum obligat.* quatenus
probat ibi Sceuola: Sponsionem seruo Pu-
blii Meuij per Augerium factam; soluturum
se quicquid patrem suum Publio Meuio
debere constitisset: defuncto patre ante
quam constaret; stipulationem non esse
commissam, quasi conditionalem. Pari pla-
nè modo, defunctis omnibus, qui dotium
solutionem nosse poterant, calumniosè
nunc agere Octauiam sequetur. Quod sua-
detur aptiùs, ex quo ipsa in iudicio, etiam
scripto, (quod permanet) nec semel, se pro
dotibus, lucrisq; maritalibus bona posside-
re spontè fassa est. vnde & aduersus Hiacyn-
tum obtinuit, quia iudicio recessit, vt irre-
uocabilis confessio perseueret, vt in superio-
ribus diximus.

Nequè fœliciter ei inuentum succedet,
bona, quæ possidet, fuisse in bonis Ouidij
viri.

Cùm quod id probatione minimè præ-
35 stat, quod præstandum fuerat; cum id asse-
rat ipsa. *l. 2. ff. de prob. l. actor. 23. C. eodem.
can. sciant cuncti. 22. q. 8. capit. fi. §. sanè de
iur. iur. Rota apud Cardin. Manticam dec.
68. n. 1.*

Tum quod hoc ipsum satis ei esse debet;
solutam sibi dotem fuisse, vt factum ei satis
36 videatur. solutum enim videtur, quomodo-
cunq; creditori factum satis fuerit. iuxta
Vlpiani sensum in *l. si rem. 9. §. omnis ff. de
de pignorat. actione*, quem *tex.* allegat etiam
Gloss. 1. verbo *satisfecerit. in capit. præterea
40. vbi Abb. num. 3. de appellat. Federic. de
Senis consil. 22. an Vsurario. numer. 1. &
seqq.*

37 Tum demum, quod Viro dos soluta cum
fuerit, vti adhuc vsq; probauimus, ipse ma-
trimonio dissoluto ad restitutionem teneba-
tur. ad *text.* in *l. soluto matrimonio. 2. ff solu-
to matrim. l vnica, §. cum autem in exactio-
ne, C. de rei vxor. actione.* Satis itaq; fuit si ex
bonis viri dos eidem restituta fuerit, vt
38 cessarit proindè omnis ad dotem obliga-
tio. ad *textum* in *§. 1 Institut. quibus mo-
dis tollitur obligat.* vt in superioribus quoq;
diximus. Non ergo agere in iudicio nunc
potuit aduersus tertios paternorum bono-
rum possessores.

Neq; altera Octauiæ prætensio de sup-
plemento legitimæ momenti quicquam
habet.

Primò quidem quòd à Patre viro Ouidio
39 in coniugium tradita sufficienter dotata
fuit, vt nihil nunc ei post quinquagesimum
quartum annum quærelæ supersit. Quia op-
timum semper pro filia patris videtur iudi-
cium; cum nullus amor paternum superet,
& vincat. *l. fi. C. de decur. lib. 10. leg. nec in
ea. 22. in fin. ff. ad leg. Iuliam de adulter.* op-
timè noster *Maranta disput. 10. numer. 21.
& 22.*

& 22. *Crauetta cons.236.num.4.Ioseph Ludouic.dec.Perusina 21.num.51.& seqq. Rota apud Sanct.memoria Gregor.XV.dec.63. nu.10.& 11.& apud Card.Caualer.dec.297. sub nu.4.& apud Coccinum Decanum decis. 499.nu.8.*

40 Deindè quod ipsa patris iudicio, qui ei viginti in extremis agens legauit, lubens acquieuit. vndè etiam nedùm triginta annorum curricula à supremo patris funere labi
41 passa fuit, verùm & quadraginta duorum. præscripta proindè actio fuit ad supplementum agendi legitimæ, vt post *Bald.in l.si quis filium in fin.C.de inoffic.testament.* quæ sententia verior, atque receptior est, sequitur *Michael Crassus in §.legitima q.47.& Surd. cons.148.sub num.13.lib.1.* & sequuta fuit Rota *in Romana Census de Celsis 17.Decembris 1610.coràm S.mem.Greg.XV.decis.498. num.1. & seq. ac per tot.* Antonius verò vitæ terminum dedit anno 1601.duo igitur suprà quadraginta effluxere anni à morte patris, neq; vnquam ad supplementum legitimæ prætensum egit Octauia. præscripta est igitur actio ad illud agendi.

42 Demùm quod actio ad legitimã, vel eius supplementum, vel est conditio ex lege. iuxtà *Gloss. in l.omnimodo 30. verbo exigere, C. de inoffic.testam.* quæ personalis est. Vel (vt alij volunt) petitio est hæreditatis. *Rota apud S.memor.Gregor.XV.d.dec.489.num 2.3.& 4.* quomodocunq; ergò sit, malè iudicio egit
43 assistentiæ aduersus tertios possessores, quæ actio in rem, & hypothecaria est.

Ex vtroq; igitur capite perperam, ac temerè egit Octauia. in expẽsis proindè damnanda, vt in superioribus diximus, & absoluendi conuenti.

Vti ex his, iudicio subiectis saniori respõdendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Absoluti conuenti sententia Iudicantis fuere. Præterquam quod & solutionis dotis Ouidio factæ per Antonium instrumentum repertum fuit, & illa esse bona, quæ pro dotibus accepisse aduersus Hiacyntum iudicio fassa fuit.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus fundatam intentionem suam ex iure habet Beneficia omnia conferendi in sua Diœcesi existentia, ac vacantia.*
Vndè iuris obtinet assistentiam.
Qui autem contra dicere voluerit, ipse probare tenebitur, speciali iure, vel priuilegio ad se spectare. n.2.
3 *Prebenda Theologalis collatio ad quem spectet, post primæuam sui creationem, Sacrum Trident. Concilium non decernit.*
Sub dispositione igitur iuris communis remanet.
Vndè si collatio ad alium, quàm ad Ordinarium spectauerit, Electio tamen ad Ordinarium semper spectat. n.4.
Nisi aliàs ex Ecclesiæ consuetudine per concursum sit conferenda. n.5.
6 *Pœnitentiaria in modo prouidendi Theologali æqualis habetur.*
7 *S. R. E. Cardinales Episcopi vigore indulti fundatam habẽt intentionem suam conferendi omnia beneficia, etiam in mensibus reseruatis.*
8 *Prouisus de beneficio ab habente potestatem conferendi, manutenendus est in possessione.*
9 *Status vltimus in beneficialibus attenditur ad firmam collationem adstruendam.*
Et ad naturam discernendam beneficij. n.10.

ARGVMENTVM.

Præbendæ Theologalis collatio ad quem spectet? Et quid vigore decreti Sacri Tridentini Concilij *sess.5.cap.1. de reformat.* ?Et an idem in Pœnitentiaria procedat?

RESPONSIO XI.

VAcante hisce diebus Theologali præbenda in Cathedrali Ecclesia Archiepiscopali Salernitana, cui præsidet Eminentissimus Dominus meus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Sabellius, ob mortem vltimi illam obtinentis, putauere Capitulum, & Canonici ad eos spectare dictæ præbẽdæ collationem, vtputà in mense vacante ad eos ex antiqua consuetudine, vel priuilegio, etiam non simultaneè cum Ordinario, spectante.

Verùm cùm nusquàm aliàs anteà in alijs vacationibus Capitulum, & Canonici in cõferenda præbenda prædicta, veluti etiam Pœnitentiariæ, quamuis dicto in mense vacante se ingesserint; potuisse dictum Eminentissimum Cardinalem Archiepiscopum illam ipsum conferre, vti contulit, respondẽdum censui.

1 Nimirùm quòd fundatam intentionem suam Ordinarius de iure habet communi, omnia conferendi beneficia in sua vacantia Diœcesi, vndè iuris in hoc obtinet assistentiam. *can.omnes Basilicæ 7.16.q.7.canon.regenda 4.10.q.1.cap.conquærente.16.de offic. ordinar.extrà.cap.ex frequentibus 3.de Institutionib. cap.cùm ex iniuncto.12.in fine.*

de haretic is extrà. Abb. in cap. cùm Ecclesia Vulterrana. num. 8. in fin. de elect. Felin. in cap. cùm venerabilis. num. 32. de exceptionibus. Rota *part. 2. tom. 1. in recent. decis. 238. num. 2. & tom. 2. eadem part. decis. 756. nu. 4. in fin. & apud Cardinalem Caualer. dec. 193. num. 1. cum seqq.* quæ est etiam in impressis in *recentior. par. 2. tom. 1. decis. 382. & apud eundem Cardinal. decis. 523. num. 2. Barbosa de officio Episcopi par. 3. allegat. 57. sub num. 1.* Rota *apud Dominum Coccinum Decanum decis. 385. num 2. & apud Illustrissimum Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis. 14. nu. 4. par. 1.*

2 Si quid igitur in aduersum habēt Capitulum, & Canonici, ipsis onus manet probandi, ad se speciali iure collationem spectare, vt dixit Rota *apud eundem Coccinum dicta dec. 385. nu. 2. in Aquilana Beneficij 22. Ianuarij* 1608.

3 Deindè, quia Sacrosancta Tridentina Synodus *sess. 5. cap. 1. de reformat.* cùm nihil omninò disponat, ad quem præbēdæ Theologalis collatio spectet post primæuam sui erectionem, remanebit vtiquè illa sub communis iuris dispositione, vt ad illum spectet, ad quem iure, vel priuilegio, spectare noscitur, modò tamen in mense vacet Ordinarij, si enim in mense vacauerit Apostolico, vel aliàs reseruato, ad Sanctam Sedem spectabit, vel saltim ad Eminentissimum Cardinalem Archiepiscopum vigore indulti. Vt Sacram declarasse Congregationem Sacri Tridenti Concilij Interpretum, referūt *Gonzalez ad regul. 8. cancellaria Gloss. 9. §. 2. nu. 82. & 83 Garsias de Benefic. tom. 1. part. 5. cap. 4. num. 162. & seqq. Barbosa de potestat. Episc. d. par. 3. alleg. 56. num 3. & 4. & tract. de canonic. & dignitat. cap. 27. numer. 12. & seqq. & in collect. ad Bullas. verbo Prabenda num 18. incipiens prabenda Theologalis collatio.*

4 Si verò ad alium, quàm ad Ordinarium collatio spectarit, semper tamen electio ad
5 Ordinarium spectabit, preuio tamen examine; nisi aliàs ex Ecclesiæ consuetudine per concursum Theologalis ipsa conferenda fuerit; tunc enim ad Ordinariū semper spectabit. vti ex sacræ Congregationis declaratione paulò antè citati Doctores *Gonsalez, Garsias, & Barbosa* locis vbi supra referunt.

6 Quemadmodùm & Pœnitentiaria, quæ Theologali in hoc æqualis habetur. vt idem *Garsias d. cap. 4. num. 164.* refert, & dictum fuit semel, atq; iterum in vna *Oscen. indulti 10. Decembris 1599. & 5. Decembris 1602. coràm Card. Mellino* apud eundem *Garsiam d. c. 4. n. 163.*

Prætereà quia in facto hoc nostro, (vt etiā pro firmo supponitur,) ex ipsa primæua præbendæ huius Theologalis erectione nulla extat memoria in vacationibus fuisse quandoq; per Capitulum illam collatam, sed semper per Sāctam Sedem Apostolicam, quem-
7 admodum & Pœnitentiariam. Habebit proindè vigore indulti fundatam intentionem suam Eminentissimus Dominus Cardinalis Archiepiscopus, iurè potuisse illam confer-
8 re; atquè ab eo prouisum in sua possessione manutenendum esse, vti iure prouisum. ad regulam *primam. Beneficium. de regulis iuris in 6.* Starequè pro ipso iuris assistentiam, vt
9 initio assumebamus. Quod præsertim in beneficialibus vltimus status attendatur ad factam collationem firmam, stabilemquè habendam. *cap. quærelam. 24. de elect. cap. cum olim 7. de causa possessionis, & proprietatis. & cap. consultationibus. 19. de iure patronat. Calderin. cons. 23. de prabend. Rota apud S. memor. Gregor. XV. dec. 95. num. 3. & decis. 112. num. 2. & ibid. Beltramin. addens num. 6. apud Cardinal. Caualer. decis. 234. num. 1. & decis. 639. num. 10. Marescott. var. resolut. lib. 1. cap. 55. nu. 12. Barbos. de offic. Episcopi. par. 3. d. allegat. 57 num. 169. Rota apud eundem Gregor. XV. decis. 482. num. 7. & in Marianen. seù Alerien. Vnionis 22. Iunij 1615. coram D. Coccino Decano decis. 737. num. 3. &*
10 *sequent. par. 3. tom. 2. in recent.* Et ad naturam discernendam beneficij, vltimus status semper pręfertur, vt post alios, sequitur *Melchior Lotterius de re beneficiaria lib. 1. quastion. 34. num. 21.*

Atq; ità ex his, iudicio nō excusso saniori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

Perstitit firma collatio per Eminentissimum Dominum Cardinalem Archiepiscopum facta, nec ampliùs Capitulum os suum aperuit.

SVMMARIVM.

1 *Gratia non simpliciter data, sed personarum supplicantium contemplatione concessa, morte expirat concedentis, re integra.*
2 *Res dicitur integra, quomodò?*
3 *Gratia perfecta, concedentis morte non expirat.*
Secùs si sit perficienda per executores. & num. 18.
Ratio affertur. quia per mortem cessat voluntas, ac consequenter gratia num. 4.
Et in perfecta etiam. quia cùm sit perfecta, perpetua efficitur. vndè morte non mutatur n. 5.
6 *Gratia conditionalis efficitur per clausulam* (Constito) *expirat propterea concedentis morte. & n. 10.*

Nedum

Nedùm ope exceptionis, sed ipso iure. num.11.

7 *Voluntas morte finitur.*

Et est accidens inseparabile ab anima fluens.

Ablata proindè anima, finitur voluntas.

8 *Mandatum morte finitur mandantis.*

9 *Clausula, siue Conditio*, (constito de paupertate) *causa cognitionem exposcit.*

Atq; propterea partis citationem.

10 *Delegatus cum Clausula* (Constito) *mixtus dicitur exequutor.*

12 *Gratia conditionalis iustificatione indiget.*

Quocirca non iustificata, operatur nihil.

Et expirat morte concedentis, si præsentata ante illam non fuerit. n.13.

Quia non superest iurisdictio Delegato. num.14

Ac si facta minimè gratia fuisset. n.15.

16 *Gratia simpliciter facta, concedentis morte non expirat.*

Etiam non præsentata ante eius obitum.

Secus si data fuerit, vt exequutor cum causæ cognitione procederet. n.17.

18 *Tex. in cap. si super gratia 9. de offic. delegat. lib.6 & cap. si cui. 36. §. fin. de præbend. in 6. distinctione conciliantur.*

ARGVMENTVM.

Gratia an expiret morte concedentis, si ante supremum eius diem coràm executore præsentata non fuerit? Et quid in excutore mixto per Clausulam (*Constito*) qui cum causæ cognitione, citata parte, procedere debet?

RESPONSIO XII.

EXpirarit nè Gratia per Sanctæ Memoriæ Paulum Papam Quintum Beatrici, Olimpiæ, & Portiæ Ricca Suessanen. Ciuitatis anno 1615. facta, postquam fatis, dictus Summus Pontifex concessit, re adhuc integra, (non vtiq; executione demandata,) in dubium reuocabatur, anno 1632. decem, & septem post annos concessæ gratiæ? Consultus proindè ego: Expirasse gratiam respondi: nec sanè
1 sine fundamento. Fuit quippè gratia prædicta, (qua prædictis permittebatur mulieribus, vt legatum piū pro pauperibus puellis matrimonio locandis singulos in annos, per quondam Marium Piscitellum Ciuitatis eiusdem Suessæ relictum, eisdem mulieribus in augmentum dotis earum applicari deberet; quòd essent ipsæ testatoris pronepotes ex Dianora Piscitella, & Alexandro Ricca coniugibus prognatæ, vt videlicet legatum prædictum pro duabus annatis vnicuiq; ex dictis puellis dotis in augmentum cederet: Cum clausula tamen (*Constito de paupertatate earum.*) non simpliciter data, sed personarum ipsarum supplicantium contemplatione concessa: Expirauit proptereà morte concedentis Summi Pontifi-
2 cis, re adhuc existente integra: Quia videlicet, nec executa, neq; cępta, viuente Pontifice fuit. ad *tex. in cap. fin. §. officium autem de officio iudic. delegat. lib.6. l. & quia 6. ff. de iurisd. omnium iudicum. cap. quicunque 11.* vbi etiam *Gloss.* verbo *re integra. de sent. excommunicat. in 6. Gloss. in can. eos Sacerdotes. 43.* verbo *ordinatus. 7. quæstion. 1.* Facit rem hanc apertissimam Bonifacius Octauus Summus Pontifex in *cap. si cui 36. § secùs. de præbend. lib.6.* sequentibus dicens: *Secus si super prouisione certæ personæ facienda, sit data potestas eidem, non ob suam, sed eius, cui prouideri mandatur, gratiam, & fauorem: illa quidem expirat omnino, si concedens re integra moriatur.* sic Summus Pontifex Bonifacius. Cui profectò dispositioni minimè aduersatur eiusdem responsio Pōtificis legis latoris in *cap. si super gratia 9. de offic. delegat. cod. lib.6.* Differentiam porrò inter vtramq; dispositionem tradit *Gloss.* in *dict. cap. si cui. 36. in fin.* verbo *moriatur.*
3 Quia in *dict. cap. si super gratia.* (Summus Pontifex) loquitur de gratia iam facta; hic verò de facienda per executores. vnde ibi dicit *tex. gratia facta*, hic dicit *prouisione facienda.* sic *Glos.* sequitur *Rota dec. 12. alias 349. incipiens si Papa.* vbi *Papazonus addens de offic. Iudicis delegat. in nouis.* & apud *Puteum dec. 39. n. 1. & 2. lib. 3.* impressione Romana anni 1612. *Aegidius Bellemera decis. 542. Riccius part. 2. collectan. 394. Meus Maranta in speculo. 4. part. in 5. distinct. iudic. an iudicium sit ordinarium, vel delegatum num. 61. Sanchez. de matrimon. tom. 2. lib. 8. disputat. 2. n. 6. & disputat. 28. num. 40. Ludouicus Peguera decis. Senatus Cathaloniæ 128. n. 2. & seq. Barbos. in collectan. add. cap. si cui 36. n. 3. Mandos. ad regul. 10. cancellariæ. de reseruat. q. 2. nu. 4. Cauallos commun. contra commun. q. 424. in fin.* Rationem reddit *Verallus decis. 35. seu 2. de gratia. n. 6. & 7. lib. 2.* Quia gratia Papæ cessat post eius
4 mortem, cùm voluntas eius non adhuc duret. Quod exaudiendum est in gratia perficienda per executores, non in iam perfecta: secundum *Gloss.* vbi supra: atque diximus *resp. 86. p. 3.* ex ratione inter alia, quam *n. 6.*

at-

5 attulimus. Quia gratia vbi perfecta est, per-
petua est, nec mutatur morte concedentis.
ad *text. in leg. falso. 2. C. de diuersis rescript.*
Guido Papa dec. 491. *Mandos. d. reg.* 10. *de*
reseruat. q. 2. n. 4. Gigans de pensionibus q. 91.
per tot. in qua respondet contrarijs. præser-
tim *nu.* 3. 4. & 5. *Riccius par.* 1. *in praxi re-*
solut. 93. *num.* 1. traditq; pluribus ad hanc
rem, casus distinguens *Ioannes Baptista*
Costa tom. 2. tract. de re integra. distinct. 8.
per tot.
6 Deindè quia gratia præfata conditionalis
fuit, non sanè simplex; per clausulam illam
executori dictam: (*Constito tibi de pauper-*
tate Beatricis, Olimpiæ, & Portiæ prædicta-
rum) quæ conditionem infert, suspensionéq;
operatur effectus gratiæ, purificata donec il-
la fuerit. *Marta de clausulis par.* 1. *clausul.*
19. *nu.* 5. *Barbosa eod tract. clausul.* 25. *nu.* 1.
Rota apud *S. memor. Gregor. XV. decis.* 11. *n.*
2. quæ est etiam in impressis *par.* 1. *in recent.*
decis. 40 *sub nu.* 1. Subsequuta propterea Sū-
mi concedentis Pontificis morte, cùm eius
7 cessarit voluntas, quæ morte finitur. Pompo-
nius *lib.* 18. *ad Sabinum* in *l. locatio* 4. *in fine*
ff. locati. probans: locationem, quæ à volun-
tate pendet, morte finiri: quia morte finitur
velle. Constantinus Imperator in *l.* 1. C. *de*
sacrosanctis Eccles. ibi: postquam, (mortem
scilicet) aliud iam velle nō possunt. quia mor-
te finitur voluntas. Vlpianus in *l.* 4. *ff. de adi-*
mendis legatis. quatenus docet: voluntatem
morte sistere, nec amplius ambulare. Est
enim voluntas accidens quodam insepara-
bile ab anima fluens. secundum *s. Th.* 1. *par.*
q. 77. *art.* 1. *ad* 5. quem sequitur *Nauar. man.*
in 3. *præludio nu.* 6. *in fin.* ablata igitur ani-
ma, & eius in homine finitur voluntas. Pau-
lus *lib.* 2. *ad edictū d. l. & quia* 6. *ff. de iurisd.*
omnium iudicum. quatenus, ad rem ipsam
8 nostram, solui mandatum mandātis morte,
dicit. quia profectò voluntas, qua mandatum
datur, supremo terminatur die. & est

Mors vltima linea rerum.

vt Horatius *lib.* 1. *epis.* 16. ad Quintium *vers.*
vlt. loquitur, & *tex.* in *l. mandatum* 15. C. *mā-*
dati. d. cap. fin. §. officium autem de offic. iudic.
delegati lib. 6. *cap. relatum.* 19. & *cap. gratū.*
20. & *cap. licet.* 30. *in fin. de offic. delegati ex-*
trà. Cenedus *canonicarum quæstionū q.* 38.
nu. 1. *Petrus Gregor. Tholosates commenta-*
riorum syntaxeon artis mirabilis lib. 4. *c.* 19.
post initium. Et eius quoq; expirauit gratia.
Rota apud Verallum. d. decis. 35. *num.* 2. 3. 4.
9 & 5. *par.* 2. Equidèm conditio illa per clau-
sulam (*constito de paupertate, &c.*) causæ
cognitionem exposcit, atq; propterea partis
citationem. *Clement. præsenti.* 3. *vbi Gloss.*
verbo constiterit. de censibus. & *Clement.*
vnica vbi Gloss. verbo repererint. de offic. Iu-
dic. delegat. cap. ex parte Conuentren. 2. & *c.*
olim 25. *in fin. de rescript. extra. Rota apud*
Cresent. decis. 6. *num.* 2. *de rescript. apud S.*
memor. Gregor. XV. decis. 1. *Gratian. discep-*
tat. forens. par. 5. *cap.* 961. *num.* 9. *Barbosa d.*
clausula 25. *nu.* 5. & 7. & *Marta ead. clausu.*
19. *num.* 3. *Rota in Celsonen. perceptoria* 14.
Maij 1604. *coram Domino Coccino Decano*
apud Marchesanum par. 1. *fol.* 433. *decis.* 12.
nu. 4. Idem *Barbosa* in hac eadem clausula
(*constito de paupertate.*) *claus.* 30. *nu.* 4. Ro-
ta in *Romana graui* 11. *Aprilis* 1614. *coram*
Buratto decis. 41. *nu.* 1. & *ibid. Ferentillius*
10 *addens num.* 8. Est enim hic delegatus, non
sanè merus, sed mixtus executor. Cessauit
propterea Iurisdictio morte secuta Pontifi-
cis concedentis, re adhuc integra. *Felin. in*
c. relatum 19. *col. fi. n.* 13. *vers. limita istam li-*
mitationem. de offic. delegat. Gabr. lib. 6. *com-*
mun. conclus. tit. de præbend. concl. 1. *n.* 13.
in 2. *limitat. Dominicus à S. Geminiano in c.*
si super gratia 9. *col. fin. num.* 7. *vers. sed pone*
quod Papa. de offic. Iudic. delegat. in 6. *Gigans*
de pensionib. d. q. 91. *num.* 5. *Peguera d. decis.*
128. *num.* 2. & *seq. Mandos. ad dictam regu-*
lam 10. *de reseruat. q.* 2. *n.* 4. *Riccius part.* 4.
collectan. 1048. & *d. resolut.* 94. *n.* 2. *part.* 1.
in praxi. Rota apud Cardin. Manticam in
Tiburtina Horti. 12. *Decembris* 1588. *decis.*
41. *n.* 5. quę est etiam in impressis *part.* 4. *di-*
uersorum collecta per Farinac. decis. 203. *n.*
6. & 7.
11 Vt nedùm ope exceptionis (parte scilicet
opponente) tollatur, verùm & ipso iure. *dict.*
cap. fin. §. officium autem. de offic. delegati in
6. ex apertissimis verbis Bonifacij Octaui
ibidèm: *officium autem quorumcunq; con-*
seruatorum (dicentis) *ipso iure quoad non*
cępta negotia per obitum concedentis volu-
mus expirare. & *d. cap. si cui nulla* 36. *in fin.*
de prębend. eod. lib. ibi. Illa quidem expirat
omnino, si concedens re integra moriatur.
Maranta in speculo dict. part. 4. *in* 5. *distin-*
ctione iudiciorum. n. 61. *Ceuallos commun.*
contrà communes d. q. 424. *in fin. Barbos. d.*
cap. si cui. 36. *nu* 6. *Thomas Sanchez de ma-*
trimon. d. lib. 8. & *d. disput.* 28. *n.* 40.
12 Conditionalis itaquè cum fuerit gratia
prædicta, quia iustificatione indiget, nequè
possit operari quicquam, nisi iustificata fue-
rit. *§. ex conditionali, Institut. de verborum*
obligat. l. cedere diem 213. *§. vbi sub condi-*
tione. ff. de verborum significat. cap. si pro te.
13. *de rescriptis in* 6. *Clement.* 1. *in princ. de*
concessione præbend. Nauar. in relection. cap.
si quando. prælud 5. *num.* 1. *de rescript.* & se-
quuta fuit Rota in *Ceneten. Parochialis.* 4.
Decembris 1606. *coram Lugdunen. part.* 2.
tom. 1. *in recent. decis.* 190. *num.* 8. quam ite-
rum sequuta fuit Rota in *Oxomen. Archidia-*
conatus 19. *Nouembris* 1614. *coram Burat-*
to dec. 78. *n.* 5. *part.* 1. *Gratianus forens. dis-*
ceptat. part. 2. *cap.* 309. *n.* 2. & *par.* 4. *c.* 660.
num. 18. & 19. *Rota apud S. Memor. Gregor.*
13 *XV. dec.* 53. *nu.* 1. Et vltimus fati dies Sum-
mi Pontificis, qui illam dedit, ante quam iu-

14 stificaretur, atq; præsentaretur, superuenerit, neq; superfit iurisdictio, delegato, vt iustificetur, expirato mandato, mandantis morte, *d.l.mandatum*.1 5.*C.mandati*, vt supra quoque dixi, *Matthæus addens in notis ad Guidonem Papam dict.decis.*491.*verbo, possit ad*
15 *exequutionem*; Gratia vtique ipsa viribus non subsistet, atq; si facta minime fuisset, vacua, & inanis habenda erit.*d cap.licet*,3 0. *de offic. delegati. Rota apud Cardin. Manticam d.decis.*41.*n.*2.*&* 4.
16 Neq; obijcias, gratiam simpliciter à Papa in dictarum puellarum commodum factam fuisse pro earum subsidio matrimonij. non extinctam propterea fuisse, etiam non præsentatam, ex *text.in d. cap. si super gratia* 9. *de offic.delegati.lib.6.& d. cap si cui* 36 *in* 1.*respons.de prabend.eod lib. Guido Papa d.dec.*491. diximus *dict. respons.*86.*part*.3.
17 Quia profectò gratia data fuit, vt exequutor procederet cum causæ cognitione, parte ex aduerso citata per clausulam (*Constito de paupertate,&c.*) Quo circa non præsentata gratia, neq; causę cognitione adhibita ante quam fatis Pontifex concederet, eius morte expirauit. *Rota apud Manticam decis.*41. *n.*5.*Gigans de pensionib.d.q.*91. *n.*5. *Mandos. d.reg.*10. *q.*2. *num.*4. *in fin.Peguera d.decis.*128.*n* 2.*& Riccius resolut.* 94 *n.*2.*par.*1.*in praxi.*
18 Textus verò *dict.cap.super gratia.*9. *& dict.cap.si cui* 36.*in* 1.*responso* exaudiuntur, in gratia iam ex se ab initio perfecta, non verò in perficienda per causę cognitionem per exequutorem. secundum *Gloss. d.cap.si cui in fin.verbo moriatur*, & in initio quoq; retulimus.

Atq; ita ex his, iudicio meliori non abscedo, quin expetito, sum voti, & consulo.

Carolus Maranta V.I.D.
Aduocatus,&c.

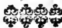
Vt diximus, atquè voti fuimus, ita exequutum, vndè ab incepto cessauere puellæ præfatæ.

SVMMARIVM.

1 *Christiani homines id summoperè curare debent, vt per bona opera ad ęterna recipiantur tabernacula.*
2 *Homini nihil prodest si mundum vniuersum lucretur, anima verò sua dispendium faciat.*
3 *Multi fuere qui relictis omnibus, nudi, nudum Christum sequuti fuere.*
Quod summæ perfectionis est.
*Idq; fecit S.Franciscus Assisinates n.*4.*alijq;*
5 *Prouerbium. Non omnibus datum est adire Corinthum.*
6 *Legata pia relinquuntur, vt prosint relinquentibus in pœnis purgatorij.*
*Inter quę super omnia proficit sacrificium incruentum n.*7.*&* 9.
8 *Anima defunctorum quatuor modis soluūtur.*
9 *Missę sacrificium supra modum animabus proficit in purgatorio purgantibus.*
10 *Defuncti, vt à peccatis soluantur, orationibus adiuuantur.*
11 *Iudas Machabeus duodecim millia dragmas argenti misit Ierosolymam offerri sibi pro piè defunctis.*
12 *Orare pro defunctis, indicium præstat, fidei resurrectionis.*
13 *Dies vitæ hominis breues sunt.*
14 *Mors cōmunis omnibus, siue senibus, siue iuuenibus.*
Omnia Mors æquat.
Atq; ineuitabilis.
Surda auribus, oculisq; capta.
15 *Hæres defuncti personam repręsentat, eiusq; facto stare tenetur.*
*Eiusq; voluntatem pręcisè seruare.n.*16.
Quamuis sit hęres cum beneficio legis, & inuentarij.
*Quatènus quidē in hæreditate fuerit.n.*17.
18 *Hęres tenetur seruare defuncti iuramentum, reale præsertim.*
*Ratio affertur.n.*19.
Non tamen tenebitur periurij reatu.
19 *Iuramentum quamuis quoàd iurantem personale sit, est tamen quoàd obseruantiam reale.*
*Vndè poterit hæres præcisè cogi ad obseruandum.n.*20.
*Ex quadam saltim fidelitate, secundum S. Thomam.n.*21.
22 *Voluntatem, nisi mutauerit moriens, in ea perdurare pręsumitur.*
23 *Voluntas in animi penetralibus latet.*
Nec nisi verbis, vel signis exprimitur.
24 *Verba sunt eorum, quæ sunt in anima passionum notæ.*
25 *Voluntatis mutatio in facto consistit.*
26 *Facta non præsumuntur, nisi probentur.*
*Quia facta infinita sunt.n.*27.
28 *Voluntatem mutatam, qui dixerit, probare tenetur.*
*Ratio affertur.n.*29.
29 *Quodnō mutatur, quare stare prohibeatur?*
30 *Voluntas morte non infirmatur, quin stabilis perseuerat.*
31 *Testamentum hominis morte confirmatur.*
32 *Voluntas defuncti ambulatoria est ad supremum vitæ exitum.*
Morte verò sistit, atq; immutabilis fit.nu. 33.*&* 34.
35 *Prior Claustralis, licet ad Abbatis arbitrium reuocabilis sit, eius tamen morte nō reuocatur.*
36 *Voluntas morte confirmatur, & inuertibiliter.*
*Sicuti in dæmonibus.n.*38.

37 *Lo-*

37 *Locus Ecclesiastes 11.3. si ceciderit lignum ad Austrum, siue ad Aquilonem, in quocunq; loco ceciderit, ibi erit.*
Illustratur ex Dionysio Carthusiano.
38 *Angelis quod fuit ruina, hoc hominibus est mors.*
39 *Cappellanus semel in perpetuum electus, mutari non potest.*
40 *Conditiones in fundatione adiectæ seruandæ sunt, alioquin quod sequitur inane.*
41 *Priuilegiorum tenor seruandus, & perpendendus.*
42 *Quod ab initio est voluntatis, fit ex post facto necessitatis.*
Declara. n. 44.
43 *Contractus agere cuilibet liberum, non tamen actos mutare.*
44 *Reprobare non possum semel approbatum.*
45 *Vouere cuilibet liberum, post verò emissum votum, præstandum.*
46 *Voti fracti fidei damnatur.*
47 *Fides etiam inimico seruanda.*
Amico multò magis.
48 *Fidem fallere grave.*
Quin infamia notatur, qui fidem, non præstat, quam promisit.
49 *Cappellanus resilire non potest ab obligatione, qua se adstrinxit sacris operandi.*
Ita neq; ei qui eum constituit, à pactis conuentis resilire licebit.
Multoq; minus eius hæredibus. n. 54.
50 *Contractus vltrò, citròq; obligatorij sunt.*
Idest ab omni parte, secundum Gloss.
51 *Hæredes resilire non possunt ab electione ab eo facta Cappellani, cuius illi hæredes sunt.*
52 *Electio est debentis.*
53 *Imputet sibi, qui sibi causa voluntariè fuit, vt aliquid sequeretur.*
Iustumq; est, vt legem patiatur, quam ipse dixit.
54 *Hæredis, & testatoris magna connexio est.*
Vnde vnius alterius factum æstimatur.
Stare proindè pacto debebit testatoris. n. 55.
56 *Testatoris voluntas lex est omnibus, qui ex eius bonis commodum percipiunt.*
57 *Dictio (dictus) restrictionem ad nominatã personam operatur.*
58 *Mens disponentis à persona, in quam verba directa fuere perpenditur, atq; venatur.*
Sicuti ex scientia eiusdem. n. 59.
Veluti etiam ex dignitate personæ, atq; affectu disponentis. n. 60.

ARGVMENTVM.

Cappellanus amouibilis demandatus ad nutum hæredis, si hic illum in perpetuum eligat, donec vitali perfruatur aura, an hæredis hæredes mutare illũ valeant? Et num morte voluntas mutata dicatur, an magis illa firma perseueret? & num hæres iuramento ligetur defuncti, & quomodo? pluraquè non iniucunda ad quæstionem.

RESPONSIO XIII.

1 ID curare summoperè debent Christiani
homines in præsenti vita per bonorũ
operum exercitium, vt postquam
hinc demigrauerint, ac defecerint, in
æterna recipiantur tabernacula. *Luca. 16. 9.*
2 Alioquin; *quid prodest homini si vniuersum*
mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? vti Christus Dominus, &
3 Magister noster cõtestatus nobis fuit. *Matth. 16. 26.* Hoc vt assequerentur, qui verè pij
fuere, non dubitauere, relictis omnibus (vt
ad perfectam vitam pertingerẽt) nudi nudũ
sequi Christum, qui *Matth. 19. 21.* dixit: *si*
vis perfectus esse, vade vende, quæ habes, &
da pauperibus, & habebis thesaurum in
4 *cœlo, & veni sequere me.* Quod perfectè
Sanctus Franciscus Assisinares perfecit, alijq;
multi. Verùm quia (vt vetus se fert adagiũ)
5 *Non omnibus datum est adire Corinthum.*
& in multis offendimus omnes. vt *Iacobus*
6 loquitur Apostolus in sua *canonica 3. 2.* cõ-
sueuere fideles in suis nouissimis elogijs
multa piè relinquere, atq; potissimũ vt pro
eis incruentum offeratur sacrificium, post-
7 quàm carne soluti fuerint, vt prosit illis in
purgatorijs pœnis agentibus, ad æterna recipi vt valeant tabernacula, ex iniquitatis
Mammona amicos sibi facientes. *Lucæ 16.*
9. Mammona iniquitatis dicitur, pecunia,
siue diuitiæ per solicitudinem acquisitæ. vt
Gloss. explicat *cap. sie non sunt 10. in fin. vers*
8 *bo Mammona. 32. q. 4. Animæ* enim *defunctorum quatuor modis soluuntur; aut oblationibus sacerdotum; aut precibus sanctorum, aut Charorum eleemosynis, aut ieiunio*
cognatorum. vt S. Gregorius Papa *can. animæ defunctorum. 22. 13. q. 2.* nos docet. & S.

Augustinus *can. non æstimemus. 19. & can.*
9 *tempus. 23. ead. causa, & quæst.* Supra omnia autem proficit summè propitiatorium sacrificium, in quo ipse Christus, qui ad dexteram Patris sedet, & qui pro nobis in ara crucis pependit, sanguinemq; sudit, quo sumus pretio magno redempti, (*1. ad Corinth. 6. 20.*) offertur. *d. c. n. nō æstimemus, cum seq.* Sacrum Tridentin. Concilium *sess. 25. in princ.* in decreto de purgatorio. Hanc ob causam proindè vltimum cogitans finem D. Liuia de Gueuara, animam actura iam, supremas condens tabulas, quibus D. Ioannem Baptistam Centurionem filium, hæredem dixit, inter alia, sequens, vt sacra bis in singulas fierent hebdomadas, legatum reli-
10 quit. *Sancta enim, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluan-*
11 *tur*, vt fortissimus ille quondam Iudas Machabæus effecit; qui *duodecim millia dragmas argenti misit Ierosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, benè, & re-*
12 *ligiosè de resurrectione cogitans. (nisi enim, eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur; & vanum orare pro mortuis.) & quia considerabat; quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam.* Machabæorum 2. 12. 43.

Item lascio (dicens) *che detto D. Gio: Battista mio herede mi debbia fare celebrare, ogni settimana due messe di requiem: l'vna ogni Lunedì per l'anima mia, e di miei antepassati, e successori defonti: e l'altra nel dì del Sabbato della Madonna, in perpetuo, con quelle orationi, e collette, che sarāno assignate dal mio herede, e rimesse alla deuotione del Sacerdote, che celebrarà. E perciò detto mio herede possa à suo gusto eligere vn Cappellano prete secolare, che anco à suo gusto sia amouibile adnutum, etiam senza causa. Il quale Cappellano debba celebrare dette due messe ogni settimana, vt supra, in qualsiuoglia Chiesa, che sarà di sua deuotione. Per le quale due messe detto mio herede debbia pagare per elemosina al detto Cappellano docati ventiuno ogni anno tertiatim. E non volendo detto mio herede hauere questo peso; che li debbia fare assegnamento di terze d'vn capitale di ducati 350. delli migliori corpi essigibili, che sono in detta sua heredità, à gusto di detto suo herede.* ita legari re-nor.

Vitæ cessit D. Liuia, hæreditateq; adita, D. Ioannes Baptista anno 1626. manu publici Notarij Laurentij de Biondo Neapoli, Cappellanum perpetuum pro sacris offerendis prædictis elegit R. D. Ferdinandum Balzanum, V. I. D. cui anno quolibet (perdurāte vita eiusdem D. Ferdinandi) soluere spopondit ducatos præfatos vnum supra viginti (vt supra) legatos, duabus solutionibus, quolibet anno. Dictusq; D. Ferdinandus, & ipse sacra bis in singulas hebdomadas offerre ad defuncta testatoris voluntatem, quandiù ipse vitalem traxerit auram, sacramento promisit, seq; obligauit, atq; firmauit.

13 Non post multa tempora; hæ heù quam breues dies hominis sunt. (*vt Iob 14. 5.* loquitur) Mors atra Ioannem Baptistam Florentem rapuit Iuuenem. Vt enim Maximilianus, siue Cornel. Gallus ait.

14 *Omnibus est eadem lethi via: tamen vnus.*
Est vita cunctis, exitijq; modus.
Hac pueri, atq; senes pariter, Iuuenesq; feruntur.
Hac par diuitibus pauper egenus erit.
& Claudianus 2. rapt. Proserpinæ.
Sub tua purpurei venient vestigia Reges.
Deposito luxu, turba cum paupere mixti.
Omnia mors æquat.
Nam vt Ouid. ad Liuiam loquitur.
Sed rigidum ius est, & ineuitabile mortis.

Quia ab omnibus exigit, neminiq; parcit; obsurda auribus, oculisq; capta; vt nec eiulatus audiat, nec videat lachrymas. Illo sublato, eius heredes in D. Ferdinandū Cappellanum electum insurgunt, mutare eum volentes, aliumq; eligere. Obluctatur eis D. Ferdinandus, quod à Ioanne Baptista in perpetuum, atq; vita durante electus fuerit. Consulit proindè me D. Ferdinandus. Haud posse mutari respondi, neq; ius esse D. Ioannis Baptistę hæredibus voluntatem infringere
15 testatoris, cuius ex bonis commodum percipiunt: quia ipsi defuncti personam repræsentēt; eiusq; facto stare teneantur. *l. cū à matre 14. C. de rei vendic.* Vlpianus *in l. ex qua parte 192. vbi Decius. ff. de regul. iur. Aluar. Valascus consult. 52. n. 44 in fin. Vincen. Anna allegat. 69. n. 61. part. 1. Iacob. Thomin-*
16 *gius decis. Lipsien. 13. num. 33. & 34.* vt præcisè etiam defuncti voluntatem seruare teneatur hæres. *can. Syluester 10. 11. q. 1.* & ex *Bart.* & alijs in *d. leg. cum à matre, & Pinell. in l. 1. 3. part. nu. 81. C. de bonis maternis*, sequitur *Rota apud Illustrissimum Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis. 101. num. 3. p. 1.* & apud *Cardin. Caualer. decis. 276. sub n. 3. & decis. 430. nu. 5. Gratianus discept. forens. par. 4. cap. 725. n. 19. & 20. Vincent. Anna allegat. 28. numer. 13. & seqq. part. 1.* quam-
17 uis quidem hæres sit cum beneficio legis, & inuentarij; quia nimirum, quatenus vires hæreditatis suppetunt, defuncti factum obseruare, ratumq; habere tenetur. *Aymon. cons. 125. num. 12. Surd. consil. 73. numer. 34. volum. 1. Peregrin. de fideicommiss. art. 33. num. 3. Aluarus Valascus d consultat. 52. n. 44. Rota apud Caualer. d. dec. 430. numer. 6. & decis. 536. n. 4. & dec. 604. n. 1. & seq. Vincent. de Franchis decision. 83. num. 3.* plura cumulat satis aptè *Cæsar Barzius decis. Bononien. 64. à numer. 1. & per tot. Rota in Bo-*

Bononien legati de Marescottis 30. Aprilis
1629.coram Dunozetto decis.272.n.25.p.5.
diuers.nouiss.
At dixit publico instrumento Ioannes
Baptista, vt esset Cappellanus D.Ferdinan-
dus in perpetuum,donec vitali perfrueretur
aura.Non impugnabunt itaq; hanc volunta-
tem ita firmam,electionemq; factam,ac Sa-
18 cramento firmatam,heredes,quin seruabūt
illam.Neq; profectò soluitur hæres, quin fir-
mum iuramentum seruare defuncti debeat,
19 reale præsertim. Quoniam & si iuramentum
quoad iurantem ipsum personale sit, est ta-
men quoad obseruantiam reale; quam ob
causam ad hæredes,successoresq; transit, vt
illud seruent; (non verò vt reatu teneantur
periurij:) ita Clemens Tertius in cap.verita-
tis.14.de iur.iurand.Bart.in l.qui superstitis
in fin.ff.de acquirend.hæreditat.Abb.in cap.
cum conting.at.num.8.de iure iurand.Afflict.
decis.381.num.8.Vincent.de Franch.d.dec.
83.num.6.& sequuta fuit Rota apud Dura-
num dec.2.n.24.par.1.Seraphin.de priuileg.
iuram priuileg.74.num.141.& ibid.Addent.
num.11.Idem Seraphin priuil.67.num.22.
Vincent.Mancinus de iurament.part.4.ef-
fectu 5.num.1.& seqq.Gizzarell.dec.7.nu.34.
& 35.Monaldus cons.38.n.15.& 16.lib.1.
Ioseph Ludouic.dec.Perusin.15.num.12.&
seqq.Cassador.decis.2.num.8.& seq.ad fin.de
20 iure iurand. vt præcisè ad obseruantiam
compelli possint.Gutierrez in l.nemo potest.
num.394.ff.de legat.1.Anna d.alleg.28.n.13.
14.& 15.par.1.Gratian.d.cap.725.num.20.
par.4.forens. Ex quadam saltim fidelitate,
21 ex qua obligatur hæres,vt sicuti fit socius
bonorum,fiat particeps onerum.vt S.Thom.
2.2.q.98 artic.2.ad 4.loquitur,& ibid.Caiet.
sequitur Sanchez moralium tom.1.lib.3.cap.
13.num.1.cum seqq.& lib.4.capit.15.nu.26.
Ioann.Azor.Institut.moral.part.1.lib.11.
cap.15.q.15.Camill.Borrell.in summ.decis.
tom.1 tit 60.de iurament.num.129.& seqq.
Barbos.in d.cap.veritatis 14.num.7.de iur.
iurand. Ferdinand. à Castro Palao moral.
par.3.tract.14.de obligat.iurament.disput.
2.punct.9.§.1.& punct.11.per tot.
22 Perdurare quippè in eadem voluntate ad
supremum vitę statum,& post illum in eum
præsumitur, qui dum in humanis agebat
adhuc,illam minimè murauit. cap.maiores.
3.§ fin.vbi Gloss.verb. perdurare.de baptis-
mo l.eum,qui 22.ff.de probat.l.cùm hic status
32.§.ait oratio.ff.de donat.inter virum,&
vxorem. quo loco Vlpianus lib.33. ad Sabi-
num. Pœnitentiam(inquit)accipere debemus,
supremam. vt supremum eius spectemus iu-
dicium.Durum itaq;& auarum(idem Vlpia-
nus existimat) hæredem eripere aduersus
voluntatem supremam eius, qui donauit.
optimè Calderin.cons.2.Rector prouinciæ.de
rescript.Mohedan.decis.219.aliàs 31.num.3.
de renunc.Alciat.de præsumpt.regul.2.præ-
sumpt.16.num.1.vol.5.tract. Menoch eod.
tract.tom.2.lib.6.præsumpt.37.num.2.&
seqq.Surd.decis.121.numer.9.& decis.288.
num.36.Card.Tuscus tom.vltim.lit.V.concl.
286. Hercules Marescottus variar.resolut.
lib.2.cap.33.num.8.Scipio Rouit.decis.53.
nu.12.Rota apud Duranum decis.74.nu.46.
part.1.
23 Quia nimirùm,cùm in animi penetralibus
voluntas lateat,neq; nisi per verba,vel signa
24 in palam proferatur; verba enim sunt ea-
rum,quæ sunt in anima, passionum notæ,se-
cundum Philosophorum Principem Aristo-
telem 1.perihermen.& Celsum ex Tubero-
nis sententia in l.labeo 6.§.id Tubero,ff.de
supellectil.legata.can.re vera 69 & in fina-
libus verbis.& ibidem Gloss.verbo sermo de
consecrat.dist.2. Card.Mantica de coniect.
vltimar.volunt.lib.3.tit.3.numer.1.& seqq.
25 Surd.cōs.89 n.6.lib.1. Mutatio verò volun-
tatis in facto consistat. argumento eorum,
quæ Vlpianus in l.qui bona fide 23 ff de ac-
quirendo rerum domin. docet.& Iulianus in
l.consilio 7.§.fin.in fin.ff.de curator.furios.
26 dand.Marescott.d.cap.33.num.8.et 9.Facta
autem,ni probentur, non vtiq; præsuman-
tur.l.1.C.de probat.l.in bello.12.§.facta, ff.
de captiuis,& postlimin.reuers.c.1.de con-
stitut.in 6.Barbos.assiomat 93.num.27.quia
27 infinita sunt facta, ius verò finitum est. vt
Neratius docet in l.in omni parte.2. ff de
28 iuris,& facti ignorantia. Mutatam vtiquè,
qui voluntatem dixerit, atq; pœnitudinem
interuenisse defuncti testatoris, ipse proba-
tione præstabit. absquè prouerbio hoc do-
cet vlio Vlpianus d.l.eum,qui 22.ff.de pro-
bat.Eum,qui voluntatem mutatam dicit(in-
quiens)probare hoc debere. & Papinianus in
l.3.eod.Probatio mutatæ voluntatis ei debet
incumbere,(dicit)qui conuenitur. Idem Vl-
pianus in d.l.cum hic status.33.§.ait oratio.
in fin.ff.de donat.inter virum,& vxorem
de reuocatione donationis verba faciens:
Sed vbi semel donatorem pœnituit; etiam
hæredi reuocandi potestatem tribuimus; si
appareat defunctum euidentèr reuocasse vo-
luntatem. Ipse igitur prestabit,voluntatem
mutatam defuncti,qui hoc asserit.vt euiden-
tèr appareat reuocasse illam defunctum.
29 Rationem venamur ex illa,quam in pari Iu-
stinianus Imperator Iuliano Præfecto Præ-
torio scribens in l.sancimus 27.C.de testa-
tament.indicat,dicens:Quod enim non mu-
tatur, quare stare prohibetur? sequitur
Afflict.decis.307.num.11.Surd.cons.364.nu.
50.vol.3.Menoch.lib.4.præsumpt.165.nu.2.
Paris.de resignat.lib.9.q.12.n.3.
30 Neq; porrò voluntas morte infirmatur,
quin stabilis multò efficitur magis. argum.
text.in can.Spiritus Sanctus 2.in fin.de con-
31 secrat.dist.5. quemadmodùm nouissimum
hominis testamentum morte immobile
perseuerat;Quia testatoris obitu cōfirmauit:
iuxtà

Rota apud Cardin. Caualer. decis. 105. nu. 4.
16 atquè etiam hæredibus. Rolandus consil. 71.
numer. 45. lib. 2. sequitur Rota apud eundem
17 Card. Caualer. decis. 651. n. 3. potissimùm
verò si confessio geminata fuerit; quia fir-
miùs probat. Iason in §. in personam. n. 50.
Institut. de action. quem sequitur Rota
18 apud eund. Caualer. dict. decis. 105. nu. 5. Vt
irreuocabilis perseueret. Quia profectò de-
19 decet virum bonum, quod semel dixit, post-
modùm in irritum reuocare. Dec. in l. 2. col.
penult. n. 92. & seq. C. de edend. Guido Papa
d. decis. 254. Caputaquen. d. decis. 190. nu. 2.
par. 1. probat Sanchez de matrim. tom. 1. lib.
3. disput. 15. n. 6. Neq; probationes in ad-
20 uersum admittat. Rota apud Duranum
decis. 337. nu. 12. Rationemq; satis accomo-
dam excipimus ex verbis legis Conditoris
Iustini Imperatoris A. Theodoro Præfecto
Prætorio scribentis in l. Generaliter 13. in
fin. C. de non numerat. pecunia. Nimis enim
indignum esse iudicamus, (inquientis) quod
sua quisq; voce dilucidè, protestatus est, id
in eundem casum infirmare, testimonioquè
proprio resistere. & sequutus fuit Innocen-
tius Tertius cap per tuas 10. de probat. Me-
noch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 130. n. 30.
idemq; Sanchez d. disput. 15. n. 6.

Quod sanè facto huic nostro per quam
optimè sedet, in quo Octauia ipsa aduersus
Hiacyntum agens, confitendo se, quæ possi-
debat bona, pro dotibus, lucrisq; maritali-
bus possidere: & nè sola confessione sua asser-
tum firmaret, (quod contra tertium ageret,
seq; anteriorem in credito astrueret) allega-
uit quoq; cautelas desuper apparentes. Vn-
dè deterritus Hiacyntus; vel quia scripturas
perlegit; vel quia aliundè verum assertum
esse sciebat, à iudicio recessit. Quomodò er-
gò nunc horum omnium immemor, dotes
iterum repetit, & post quinquagesimum
quartum annum, in iudicium pro dotibus
tertios compellat? Vel enim tunc mentita
fuit, vel nunc. non sanè tunc. nunc ergò &
mentita, & calumniam fecit. Ipsa quippè ve-
rè bona illa possidet, sed non ob aliam cau-
sam. Ergò ob dotes receptas, & lucra mari-
talia, calumniosè igitur nunc petit, quod in-
21 tus habet. Calumniatores enim appellati
sunt, qui per fraudem, & frustrationem alios
vexarent litibus. vt Caius loquitur in l. si ca-
lumnietur 233. ff. de verbor. significat. Vexat
nunc lite tertios hos possessores, super doti-
bus, ac maritalibus lucris, quæ & recepit, &
22 possidet. calumniatrix est igitur; quia,
non debitum, petit. secundum Vlpiani sen-
sum in l. si per alium 5. §. in eum autem. in
fi. ff. ne quis eum, qui in ius vocabitur vi exi-
mat. quem sequitur Brisson. & Vocabula-
rium Iuridicum nouum verbo Calumnia-
tores.

Obstat prætereà Octauiæ, quod Antonius
eius Genitor, quo tēpore eam Ouidio Vi-
ro coniunxit, inter cætera dotis nomine
vntias Viginti quinque in pecunia spopon-
dit intra annum soluendas. Verùm adjecit,
ne arctaretur ad numeratò soluendum;
facultatemq; sibi superesse voluit ex eis sta-
bilia emendi, quæ in fundum cederent do-
tis.

Pactum igitur hoc sui gratia posuit, ne
arctaretur, non quod non potuerit, si vo-
luisset, numeratò dotem Ouidio Genero
23 soluere. ne alioquin quod eius gratia gestū
fuerat, in eiusdē retorqueretur odium, quod
nulla sanè ratio, nullaq; æquitatis benigni-
tas patitur. vt Modestinus nos docet in leg.
nulla iuris. 24. ff. de legib. l. quod fauore 6. C.
eod. regula quod ob gratiam 61. de regul. iur.
in 6. Barbos. assiomat. 96. n. 1.

Erat verò Antonius facultatibus constans.
Vel pindè possessiones emit ipse, quas Octa-
uia pro dotibus possidere fassa fuit, vel nume-
ratò Ouidio soluit. Quocunq; igitur modo,
debito fecit satis. ab obligatione itaq; se exe-
mit. ex generali regula; quod solutione eius,
24 quod debetur, omnis tollitur obligatio. §.
1. Institut. quibus modis tollitur obligatio.
l. soluitur. 5. ff. quib. modis pignus, vel hypo-
teca soluatur, l. si creditor 26. & l. Stichum,
aut Pamphilum 95. §. naturalis. vbi gloss.
verbo numeratione, & l. penult. ff. de solu-
tionib. l. nulla 5. in fi. C. de solut. deduximus
respons. nostra 59. n. 2. par. 3.

Quod verò dotem soluerit Antonius,
eamq; receperit Ouidius Octauiæ vir, ad
25 quem matrimonio constante principaliter
dos spectabat, quæ pro oneribus datur ma-
trimonij supportandis. l. si pater marito. 5.
C. de dotis promissione. l. si maritus 47. in fin.
ff. familiæ ercifcundæ. cap. Salubriter. 16. de
vsur. Boer. dec. 328. num. 2. Guido Papa dec.
375. Rota apud Illustrissimum Duranum
Episcopum Vrgellen. dec. 387. n. 7. & decis.
409. n. 10. & dec. 419. n. 5. par. 2.
26 Id sanè ex eo deducitur, quod Ouidius
cum diues ipse non esset, vt Octauia ipsa
probare conata fuit, (& si in hoc ipsa, minus
præcauens; in foueam dederit,) de dote ta-
men apud Socerum ne verbum quidem
vnquam habuit, nequè vnquam indoluit,
neq; Antonio Socero viuente, neq; post eius
27 suprema funera apud heredes, & filios. quod
sanè de viro industrio vti Ouidius erat,
quemadmodùm Antonia ipsa probauit,
præsumendum non est, cùm donatio non
præsumatur, vt probat Gloss. in l. si præsidi-
a. verbo vxorem duceres. in fin. C. de dona-
tionibus ante nupt. & ibid. Bald. sequiturq;
Aymon cons. 129. n. 8. & seq. argumento pe-
tito ex Paulo lib. 4. quæstionum in l. cum
de indebito. 25. §. 1. ff. de probation. dum se-
28 quentibus loquitur. Qui enim soluit, nun-
quam ita resupinus est, vt facilè suas pecu-
nias iactet, & indebitas effundat: & maxi-
mè si ipse, qui indebitas dedisse dicit, homo
di-

diligens est, & studiosus paterfamilias, cu-
ius personam incredibile est in aliquo facilè
errasse. ita Paulus. Erat verò Ouidius (vt
probauit Octauia) homo diligēs, ac studio-
sus paterfamilias . non iactauit proindè
quod suum erat, exegit propterea despon-
sas dotes . Quod si exegit ; calumnioso
Iudicio nunc ad dotium exactionem ite-
rum agit Octauia post quinquagesimum
quartum annum , Genitore, Viro, & fratri-
bus in Orcum sublatis, quo etiam argumē-
to vsus videtur & Papinianus Magnus ille
inter Iure Consultos lib. 20. quæstionum
29 in *l. Procula 26. ff. eod. de prob.* ex illis verbis
Ex diuerso autem allegaretur , nunquam
id à fratre, quandiu vixisset desideratum.
Neq; planè minimi æstimatum hoc argu-
mentum fuit à Doctissimis Patribus Roma-
næ Rotę in vna *Romana Pecuniaria Vene-*
ris 3. Martij 1599. coram Penia, relata ad
verbum à *Mancino dict. tract. de confession.*
c. 1. n. 89. & 90.

30 Quinimmò anno 1596. 12. Mense Maij.
cùm inter se se Antonius cum Ouidio ge-
nero de negotijs gestis rationes inijssent
manu Notarij publici Hieronymi de Ascu-
lo, se inuicem quietauerunt , ac liberaue-
runt , neque de dotibus verbum vllum. si
enim dotes non recepisset Ouidius, non
vtiq; effundisset illas, dixisset vtiq; in ratio-
nibus datis, ni remisisse eas videretur. ad
text. in d. l. Procula 26. de probat. atq; latè
deductis in Neapolitano Consilio per do-
ctissimum Virum *Matthaum de Afflict.*
decis. 13. num. 12. & seq. & sequitur idem
Aymon d. cons. 129. num. 8. & seqq. & consil.
159. nu. 4. Menochius de arbitrar. centur. 2.
casu 88 n. 16. 17. & 18. sequuta fuit *Rota*
collecta per Farinac. *part. 4. diuers. dec. 299.*
Riccius part. 3. collectan. 634.

31 Obstat demum Octauiæ, quòd in supre-
mo vitæ statu agens Antonius eius genitor
in supremo suo elogio ne verbum quidem
de dotibus Ouidio sponsis cum eam eidem
in vxorem tradidit, meminit; verū tantum-
modò Octauiæ, vti probæ filiæ , viginti le-
gati nomine reliquit, quæ ipsamet Octauia
recepisse fatetur. Duplex hinc proindè eli-
citur argumentum. Vnum planè , quòd
32 cum in extremis ageret Antonius, & ad iu-
dicium properaret extremum, non ita diui-
ni timoris obliuiosus fuisset , vt si dotem
Octauiæ filiæ debuisset, non id dixisset. ar-
gumento petito ex *text.* in *l. fi. C. ad leg. Iu-*
liam repetundar. canonizato à Gratiano
33 *can. Sancimus 25. 1. q. 7.* Alterum verò ,
quòd cum legatum viginti eidem ab Anto-
nio Patre relictum à fratribus hæredibus
exegisset, nihil tamen de dotibus meminit.
quòd solutæ nimirum iam ille Ouidio viro
fuerant. Alioquin vt soluerentur institis-
34 set, neq; pro legato solùm egisset. Vt quid
igitur nunc defunctis omnibus ad iudiciū
tertios compellat, qui ignorant solutionē ?
argumento *text.* in *l. qui Romæ. 122. §. Auge-*
rius filius. ff de verborum obligat. quatenus
probat ibi Sceuola: Sponsionem seruo Pu-
blii Meuij per Augerium factam; soluturum
se quicquid patrem suum Publio Meuio
debere constitisset : defuncto patre ante
quam constaret ; stipulationem non esse
commissam, quasi conditionalem. Pari pla-
nè modo, defunctis omnibus , qui dotium
solutionem nosse poterant , calumniosè
nunc agere Octauiam sequetur. Quod sua-
detur aptiùs , ex quo ipsa in iudicio, etiam
scripto, (quod permanet) nec semel , se pro
dotibus, lucrisq; maritalibus bona posside-
re spontè fassa est. vnde & aduersus Hiacyn-
tum obtinuit, quià iudicio recessit, vt irre-
uocabilis confessio perseueret, vt in superio-
ribus diximus.

Neque fœliciter ei inuentum succedet,
bona, quæ possidet , fuisse in bonis Ouidij
viri.

Cùm quod id probatione minimè præ-
35 stat, quod præstandum fuerat; cum id asse-
rat ipsa. *l. 2. ff. de prob. l. actor. 23. C. eodem.*
can. sciant cuncti. 22. q. 8. capit. fi. §. sanè de
iur. iur. Rota apud Cardin. Manticam dec.
68. n. 1.

Tum quod hoc ipsum satis ei esse debet;
solutam sibi dotem fuisse, vt factum ei satis
36 videatur. solutum enim videtur, quomodo-
cunq; creditori factum satis fuerit . iuxta
Vlpiani sensum in *l. si rem. 9. §. omnis ff. de*
de pignorat. actione, quem *tex.* allegat etiam
Gloss. 1. verbo *satisfeceris. in capit. præterea*
40. vbi Abb. num. 3. de appellat. Federic. de
Senis consil. 22. an Vsurario. numer. 1. &
seqq.

37 Tum demum, quod Viro dos soluta cum
fuerit, vti adhuc vsq; probauimus, ipse ma-
trimonio dissoluto ad restitutionem teneba-
tur. ad *text.* in *l. soluto matrimonio. 2. ff solu-*
to matrim. l vnica, §. cum autem in exactio-
ne, C. de rei uxor. actione. Satis itaq; fuit si ex
bonis viri dos eidem restituta fuerit , vt
38 cessarit proindè omnis ad dotem obliga-
tio. ad *textum* in *§. 1. Institut. quibus mo-*
dis tollitur obligat. vt in superioribus quoq;
diximus. Non ergo agere in iudicio nunc
potuit aduersus tertios paternorum bono
rum possessores.

Neq; altera Octauiæ prætensio de sup-
plemento legitimæ momenti quicquam
habet.

Primò quidem quòd à Patre viro Ouidio
39 in coniugium tradita sufficienter dotata
fuit, vt nihil nunc ei post quinquagesimum
quartum annum querelæ supersit. Quia op-
timum semper pro filia patris videtur iudi-
cium; cum nullus amor paternum superet,
& vincat. *l. fi. C. de decur. lib. 10. leg. nec in*
ea. 22. in fin. ff. ad leg. Iuliam de adulter. op-
timè nostet *Maranta disput. 10. numer. 21.*
& 22.

& 22.*Crauetta conf.*236.*num.*4.*Ioseph Ludouic.dec.Perusina* 21.*num.*51.*& seqq. Rota apud Sanct.memoriæ Gregor.XV. dec.*63. *nu.*10.*&* 11.*& apud Card.Caualer. dec.*297. *sub nu.*4.*& apud Coccinum Decanum decis.* 499.*nu.*8.

40 Deindè quod ipsa patris indicio,qui ei viginti in extremis agens legauit, lubens acquieuit. vndè etiam nedùm triginta annorum curricula à supremo patris funere labi

41 passa fuit, verùm & quadraginta duorum. præscripta proindè actio fuit ad supplementum agendi legitimæ,vt post *Bald.in l.si quis filium in fin.C.de inoffic.testament.*quæ sententia verior, atque receptior est, sequitur *Michael Crassus in §.legitima q.*47.*& Surd. cons* 148.*sub num.*13. *lib.*1. & sequuta fuit Rota *in Romana Census de Celsis* 17.*Decembris* 1610.*coràm S.mem.Greg.XV.decis.*498. *num.*1. *& seq. ac per tot.* Antonius verò vitæ terminum dedit anno 1601.duo igitur suprà quadraginta effluxere anni à morte patris,neq; vnquam ad supplementum legitimæ prætensum egit Octauia. præscripta est igitur actio ad illud agendi.

42 Demùm quod actio ad legitimã, vel eius supplementum,vel est conditio ex lege.iuxtà *Gloss. in l.omnimodo* 30. verbo *exigere*, C. *de inoffic.testam.*quæ personalis est. Vel (vt alij volunt)petitio est hæreditatis.*Rota apud S.memor.Gregor.XV.d.dec.*489.*num* 2.3.*&* 4.quomodocunq; ergò sit,malè iudicio egit

43 assistentiæ aduersus tertios possessores, quæ actio in rem,& hypothecaria est.

Ex vtroq; igitur capite perperam, ac temerè egit Octauia.in expẽsis proindè damnanda,vt in superioribus diximus, & absoluendi conuenti.

Vti ex his,indicio subiectis saniori respõdendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Absoluti conuenti sententia Iudicantis fuere.Prætetquam quod & solutionis dotis Ouidio factæ per Antonium instrumentum repertum fuit, & illa esse bona,quæ pro dotibus accepisse aduersus Hiacyntum iudicio fassa fuit.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus fundatam intentionem suam ex iure habet Beneficia omnia conferendi in sua Diœcesi existentia,ac vacantia.*
Vndè iuris obtinet assistentiam.
*Qui autem contra dicere voluerit,ipse probare tenebitur,speciali iure,vel priuilegio ad se spectare. n.*2.
3 *Præbenda Theologalis collatio ad quem spectet, post primæuam sui creationem, Sacrum Trident. Concilium non decernit.*
Sub dispositione igitur iuris communis remanet.
*Vndè si collatio ad alium, quàm ad Ordinarium spectauerit, Electio tamen ad Ordinarium semper spectat.n.*4.
*Nisi aliàs ex Ecclesiæ consuetudine per concursum sit conferenda. n.*5.
6 *Pœnitentiaria in modo prouidendi Theologali æqualis habetur.*
7 *S. R. E. Cardinales Episcopi vigore indulti fundatam habẽt intentionem suam conferendi omnia beneficia, etiam in mensibus reseruatis.*
8 *Prouisus de beneficio ab habente potestatem conferendi,manutenendus est in possessione.*
9 *Status vltimus in beneficialibus attenditur ad firmam collationem adstruendam.*
*Et ad naturam discernendam beneficij. n.*10.

ARGVMENTVM.

Præbendæ Theologalis collatio ad quem spectet? Et quid vigore decreti Sacri Tridentini Concilij *sess.*5.*cap.*1. *de reformat.*?Et an idem in Pœnitentiaria procedat?

RESPONSIO XI.

VAcante hisce diebus Theologali præbenda in Cathedrali Ecclesia Archiepiscopali Salernitana,cui præsidet Eminentissimus Dominus meus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Sabellius, ob mortem vltimi illam obtinentis, putauere Capitulum, & Canonici ad eos spectare dictæ præbẽdæ collationem,vtputà in mense vacante ad eos ex antiqua consuetudine,vel priuilegio,etiam non simultaneè cum Ordinario,spectante.

Verùm cùm nusquàm aliàs anteà in alijs vacationibus Capitulum,& Canonici in cõferenda præbenda prædicta, velnti etiam Pœnitentiariæ, quamuis dicto in mense vacante se ingesserint; potuisse dictum Eminentissimum Cardinalem Archiepiscopum illam ipsum confetre,vti contulit,respondẽdum censui.

1 Nimitùm quòd fundatam intentionem suam Ordinarius de iure habet communi, omnia conferendi beneficia in sua vacantia Diœcesi, vndè iuris in hoc obtinet assistentiam.*can.omnes Basilicæ* 7.16.*q.*7.*canon.regenda* 4.10.*q.*1.*cap.conquærente.*16.*de offic. ordinar.extrà.cap.ex frequentibus* 3.*de Institutionib. cap.cùm ex iniuncto.*12.*in fine.* *de*

de hæretic is extrà. Abb. in cap.cùm Ecclesia
Vulterrana.num.8.in fin.de elect.Felin.in
cap.cùm venerabilis.num.32. de exceptioni-
*bus.*Rota *part.2.tom.1. in recent. decis.238.*
num.2.& tom.2.eadem part.decis.756.nu.4.
in fin.& apud Cardinalem Caualer.dec.193.
num.1.cum seqq. quæ est etiam in impressis
in *recentior.par.2.tom.1.decis.382.& apud*
eundem Cardinal.decis.523.num.2. Barbosa
de officio Episcopi par.3.allegat.57.sub num.
*1.*Rota *apud Dominum* Coccinum *Decanum*
decis.385.num 2. & apud Illustrissimum
Duranum Episcopum Vrgellen.*decis.14.nu.*
4.par.1.
2 Si quid igitur in aduersum habēt Capitu-
lum, & Canonici, ipsis onus manet proban-
di; ad se speciali iure collationem spectare.
vt dixit Rota *apud eundem* Coccinum *dicta*
dec.385.nu.2. in Aquilana Beneficij 22. Ia-
nuarij 1608.
3 Deindè, quia Sacrosancta Tridentina Sy-
nodus *sess.5. cap.1.de reformat.* cùm nihil
omninò disponat, ad quem præbēdæ Theo-
logalis collatio spectet post primæuam sui
erectionem, remanebit vtiquè illa sub com-
munis iuris dispositione, vt ad illum spectet,
ad quem iure, vel priuilegio, spectare nosci-
tur, modò tamen in mense vacet Ordinarij,
si enim in mense vacauerit Apostolico, vel
aliàs reseruato, ad Sanctam Sedem specta-
bit, vel saltim ad Eminentissimum Cardina-
lem Archiepiscopum vigore indulti. Vt Sa-
cram declarasse Congregationem Sacri Tri-
denti Concilij Interpretum, referūt *Gonza-*
salez ad regul.8.cancellariæ Gloss.9. §.2. nu.
82.& 83 *Garsias de Benefic. tom.1. part.5.*
cap.4.num.162.& seqq.Barbosa de potestat.
Episc.d.par.3.alleg.56.num 3.& 4.& tract.
de canonic.& dignitat.cap.27. numer.12.&
seqq.& in collect.ad Bullas.verbo Præbenda
num 18.*incipiens præbenda Theologalis col-*
latio.
4 Si verò ad alium, quàm ad Ordinarium
collatio spectarit, semper tamen electio ad
5 Ordinarium spectabit, prçuio tamen exami-
ne; nisi aliàs ex Ecclesiæ consuetudine per
concursum Theologalis ipsa conferenda
fuerit; tunc enim ad Ordinariū semper spe-
ctabit. vti ex sacræ Congregationis declara-
tione paulò antè citati Doctores *Gonsalez,*
Garsias, *& Barbosa* locis vbi supra rese-
runt.
6 Quemadmodùm & Pœnitentiaria, quæ
Theologali in hoc æqualis habetur. vt
idem *Garsias d.cap.4.num.164.*refert, & di-
ctum fuit semel, atq; iterum in vna *Oscen.in-*
dulti 10. *Decembris* 1599. *&* 5. *Decembris*
1602.*coràm Card. Mellino* apud eundem
Garsiam d.c.4.n.163.
Præterea quia in facto hoc nostro, (vt etiā
pro firmo supponitur,) ex ipsa primæua præ-
bendæ huius Theologalis erectione nulla
extat memoria in vacationibus fuisse quan-
doq; per Capitulum illam collatam, sed sem-
per per Sāctam Sedem Apostolicam, quem-
7 admodum & Pœnitentiariam. Habebit pro-
indè vigore indulti fundatam intentionem
suam Eminentissimus Dominus Cardinalis
Archiepiscopus, iurè potuisse illam confer-
8 re; atquè ab eo prouisum in sua possessione
manutenendum esse, vti iure prouisum. ad
regulam *primam. Beneficium.de regulis iuris*
in 6. Starequè pro ipso iuris assistentiam, vt
9 initio assumebamus. Quod præsertim in be-
neficialibus vltimus status attendatur ad fa-
ctam collationem firmam, stabilemquè ha-
bendam. *cap.quærelam.24.de elect.cap.cum*
olim 7. de causa possessionis, & proprietatis.
& cap.consultationibus.19.de iure patronat.
Calderin. cons.23. de præbend. Rota apud S.
memor. Gregor.XV.dec.95.num.3.& decis.
112.*num.2.& ibid.Beltramin. addens num.*
6.apud Cardinal.Caualer.decis.234.num.1.
& decis.639.num.10.Marescott.var.resolut.
lib.1.cap.55.nu.12.Barbos.de offic. Episcopi,
par.3.d.allegat.57 num.169.Rota apud eun-
dem Gregor.XV.decis.482.num.7.& in Ma-
rianen.seù Alerien.Vnionis 22.Iunij 1615.co-
ram D.Coccino Decano decis.737.num.3. &
10 *sequent.par.3.tom.2.in recent.*Et ad naturam
discernendam beneficij, vltimus status sem-
per prçfertur, vt post alios, sequitur *Melchior*
Lotterius de re beneficiaria lib.1.quæstion.
34.num.21.
Atq; ità ex his, iudicio nō excusso saniori,
respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Perstitit firma collatio per Eminentissi-
mum Dominum Cardinalem Archiepisco-
pum facta, nec ampliùs Capitulum os suum
aperuit.

SVMMARIVM.

1 *Gratia non simplicitèr data, sed personarum*
supplicantium contemplatione concessa,
morte expirat concedentis, re inte-
gra.
2 *Res dicitur integra, quomodò?*
3 *Gratia perfecta, concedentis morte non ex-*
pirat.
Secùs si sit perficienda per executores.&
num.18.
Ratio affertur. quia per mortem cessat
voluntas, ac consequentèr gratia
num.4.
Et in perfecta etiam, quia cùm sit perfe-
cta, perpetua efficitur. vndè morte non
mutatur.n.5.
6 *Gratia conditionalis efficitur per clausulam*
(Constito)*expirat propterea concedent-*
tis morte.& n.10.

Nedùm

Nedùm ope exceptionis, sed ipso iure.
num.11.
7 *Voluntas morte finitur.*
Et est accidens inseparabile ab anima fluens.
Ablata proindè anima, finitur voluntas.
8 *Mandatum morte finitur mandantis.*
9 *Clausula, siue Conditio,* (constito de paupertate) *causa cognitionem exposcit.*
Atq; propterea partis citationem.
10 *Delegatus cum Clausula* (Constito) *mixtus dicitur exequutor.*
12 *Gratia conditionalis iustificatione indiget.*
Quocirca non iustificata, operatur nihil.
Et expirat morte concedentis, si præsentata ante illam non fuerit.n.13.
Quia non superest iurisdictio Delegato. num.14.
Ac si facta minimè gratia fuisset.n.15.
16 *Gratia simpliciter facta, concedentis morte non expirat.*
Etiam non præsentata ante eius obitum.
Secus si data fuerit, vt exequutor cum causa cognitione procederet.n.17.
18 *Tex.in cap.si super gratia 9. de offic.delegat. lib.6 & cap.si cui.36.§.fin.de præbend. in 6. distinctione conciliantur.*

ARGVMENTVM.

Gratia an expiret morte concedentis, si ante supremum eius diem coràm executore præsentata non fuerit? Et quid in excutore mixto per Clausulam (*Constito*) qui cum causæ cognitione, citata parte, procedere debet?

RESPONSIO XII.

EXpirarit nè Gratia per Sanctæ Me-
moriæ Paulum Papam Quintum
Beatrici, Olimpiæ, & Portiæ Ricca
Suessanen. Ciuitatis anno 1615. facta,
postquam fatis dictus Summus Pontifex
concessit, re adhuc integra, (non vtiq; exe-
cutione demandata,) in dubinm reuocaba-
tur, anno 1632. decem, & septem post an-
nos concessæ gratiæ? Consultus proindè
ego: Expirasse gratiam respondi: nec sanè
1 sine fundamento. Fnit quippè gratia præ-
dicta, (qua prædictis permittebatur mulie-
ribus, vt legatum piũ pro paupetibus puel-
lis matrimonio locandis singulos in annos,
per quondam Marium Piscitellum Ciuita-
tis eiusdem Suessæ relictum, eisdem mulie-
ribus in augmentum dotis earum applicari
deberet; quòd essent ipsæ testatoris prone-
ptes ex Dianora Piscitella, & Alexandro
Ricca coniugibus prognatæ, vt videlicet le-
gatum prædictum pro duabus annatis vni-
cuiq; ex dictis puellis dotis in augmentum
cederet: Cum clausula tamen (*Constito de*
paupertatate earum.) non simpliciter data,
sed personarum ipsarum supplicantium
contemplatione concessa: Expirauit pro-
ptereà morte concedentis Summi Pontifi-
2 cis, re adhuc existente integra: Quia vide-
licet, nec executa, neq; cœpta, viuente Pon-
tifice fuit. ad *tex.in cap.fin.§.officium autem*
de officio iudic.delegat.lib.6. l. & quia 6. ff.
de iurisd.omnium iudicum. cap. quicunquè
11. vbi etiam *Gloss.*verbo *re integra.de sent.*
excommunicat.in 6.Gloss.in can.eos Sacerdo-
tes.43. verbo *ordinatus.7. quæstion.1.* Facit
rem hanc apertissimam Bonifacius Octauus
Summus Pontifex in *cap.si cui 36.§ secùs.de*
præbend. lib.6. sequentibus dicens: *Secus si*
super prouisione certa persona facienda, sit
data potestas eidem, non ob suam, sed eius,
cui prouideri mandatur, gratiam, & fauo-
rem: illa quidem expirat omnino, si conce-
dens re integra moriatur. sic Summus Pon-
tifex Bonifacius. Cui profectò dispositioni
minimè aduersatur eiusdem responsio Pon-
tificis legis latoris in *cap. si super gratia 9.*
de offic.delegat.eod.lib.6. Differentiam porrò
inter vtramq; dispositionem tradit *Gloss.* in
dict.cap. si cui. 36. in fin. verbo *moriatur.*
3 Quia in *dict.cap. si super gratia.* (Summus
Pontifex) loquitur de gratia iam facta; hic
verò de facienda per executores. vnde ibi
dicit *tex.gratia facta,* hic dicit *prouisione*
facienda. sic *Glos.*sequitur *Rota dec.12. alias*
349.incipiens si Papa. vbi Papazonus *addene*
de offic.Iudicis delegat.in nouis. & apud *Pu-*
teum dec.39.n.1.& 2.lib.3. impressione Ro-
mana anni 1612. *Aegidius Bellemera decis.*
542.Riccius part.2.collectan.394.Meus Ma-
ranta in speculo.4.part.in 5.distinct.iudic.
an iudicium sit ordinarium, vel delegatum.
num. 61. Sanchez de matrimon.tom.2.lib.8.
disputat.2.n.6. & disputat.28.num.40. Lu-
douicus Peguera decis.Senatus Cathaloniæ
128.n.2.& seq.Barbos.in collectan.ad d.cap.
si cui 36.n.3.Mandos.ad regul.10.cancella-
riæ.de reseruat.q.2.nu.4.Cauallos commun.
contra commun.q.424.in fin. Rationem red-
dit *Verallus decis.35.seu 2.de gratia.n.6.&*
7.lib.2. Quia gratia Papæ cessat post eius
4 mortem, cùm voluntas eius non adhuc du-
ret. Quod exaudiendum est in gratia perfi-
cienda per executores, non in iam perfecta.
secundum *Gloss.* vbi supra; atquè diximus
*resp.86.p.3.*ex ratione inter alia, quam *n.6.*
at-

5 attulimus. Quia gratia vbi perfecta est, per-
petua est, nec mutatur morte concedentis.
ad *text.in leg.falso.2. C.de diuersis rescript.*
*Guido Papa dec.491. Mandos.d.reg.*10. *de*
reseruat.q.2.n.4 Gigans de pensionibus q.91.
per tot. in qua respondet contrarijs. præser-
tim *nu.3. 4. & 5. Riccius par.1.in praxi re-*
solut.94. num.1. traditq; pluribus ad hanc
rem, casus distinguens *Ioannes Baptista*
*Costa tom.2. tract.de re integra.distinct.*8.
per tot.
6 Deindè quia gratia præfata conditionalis
fuit, non sanè simplex; per clausulam illam
executori dictam: (*Constito tibi de pauper-*
tate Beatricis, Olimpiæ, & Portiæ prædicta-
rum) quæ conditionem insert, suspensionéq;
operatur effectus gratiæ, purificata donec il-
la fuerit. *Marta de clausulis par.1. clausul.*
19.nu.5. Barbosa eod tract.clausul.25. nu.1.
Rota apud *S.memor.Gregor.XV. decis.11.n.*
2. quæ est etiam in impressis *par.1.in recent.*
decis.40 sub nu.1. Subsequuta propterea Sū-
mi concedentis Pontificis morte, cùm eius
7 cessarit voluntas, quæ morte finitur. Pompo-
nius *lib.18.ad Sabinum* in *l.locatio 4. in fine*
ff.locati. probans: locationem, quæ à volun-
tate pendet, morte finiri: quia morte finitur
velle. Constantinus Imperator in *l.1. C. de*
sacrosanctis Eccles. ibi: postquam, (mortem
scilicet) aliud iam velle nō possunt. quia mor-
te finitur voluntas. Vlpianus in *l.4. ff.de adi-*
mendis legatis. quatenus docet: voluntatem
morte sistere, nec amplius ambulare. Est
enim voluntas accidens quodam insepara-
bile ab anima fluens. secundum *S.Th.1.par.*
q.77.art.1.ad 5. quem sequitur *Nauar.man.*
in 3.præludio nu.6. in fin. ablata igitur ani-
ma, & eius in homine finitur voluntas. Pau-
lus *lib.2.ad edictū d.l.& quia 6. ff.de iurisd.*
omnium iudicum. quatenus, ad rem ipsam
8 nostram, solui mandatum mandātis morte,
dicit. quia profectò voluntas, qua mandatum
datur, supremo terminatur die. & est

Mors vltima linea rerum.

vt Horatius *lib.1.epis.16.* ad Quintium *vers.*
vlt. loquitur, & *tex.in l.mandatum* 15. *C.mā-*
dati.d.cap fin.§.officium autem de offic.iudic.
delegati lib.6.cap.relatum.19. & cap.gratiā.
20. & cap.licet.30.in fin.de offic.delegati ex-
trà. Cenedus canonicarum quæstionū q.38.
nu.1. Petrus Gregor. Tholosates commenta-
riorum syntaxeon artis mirabilis lib.4.c.19.
post initium. Et eius quoq; expirauit gratia.
Rota apud Verallum. d.decis.35.num.2.3.4.
9 *& 5.par.2.* Equidèm conditio illa per clau-
sulam (*constito de paupertate, &c.*) causæ
cognitionem exposcit, atq; propterea partis
citationem. *Clement. præsenti.3. vbi Gloss.*
verbo constiterit. de censibus. & Clement.
vnica vbi Gloss.verbo repererint.de offic.Iu-
dic.delegat.cap.ex parte Conuentren. 2. & c.
olim 25.in fin. de rescript.extra, Rota apud
Crescent.decis.6.num.2. de rescript. apud S.
memor.Gregor.XV.decis.1. Gratian. discep-
tat.forens.par.5.cap.961.num.9. Barbosa d.
clausula 25.nu.5. & 7. & Marta ead. claus.
19.num.3. Rota in Celsonen. perceptoriæ 14.
Maij 1604. coram Domino Coccino Decano
apud Marchesanum par.1.fol.433.decis.12.
nu.4. Idem *Barbosa* in hac eadem clausula
(*constito de paupertate.*) *claus.30.nu.4.* Ro-
ta in *Romana grani 11. Aprilis 1614. coram*
Buratto decis.41.nu.1. & ibid. Ferentillius
10 *addens num.8.* Est enim hic delegatus, non
sanè merus, sed mixtus executor. Cessauit
propterea Iurisdictio morte secuta Pontifi-
cis concedentis, re adhuc integra. *Felin.in*
c.relatum 19.col.fi. n.13.vers.limita istam li-
mitationem.de offic.delegat.Gabr.lib.6. com-
mun.conclus. tit. de præbend. concl.1.n.13.
in 2. limitat. Dominicus à S.Geminiano in c.
si super gratia 9.col.fin.num.7.vers.sed pone
quod Papa.de offic.Iudic.delegat.in 6.Gigans
de pensionib.d q.91.num.5. Peguera d.decis.
128.num.2. & seq. Mandos.ad dictam regu-
lam 10. de reseruat.q.2.n.4. Riccius part.4.
collectan.1048. & d.resolut.94.n.2.part.1.
in praxi.Rota apud Cardin. Manticam in
Tiburtina Horti.12. Decembris 1588.decis.
41.n.3. quę est etiam in impressis *part.4.di-*
uersorum collecta per Farinac. decis.203.n.
6.& 7.
11 Vt nedùm ope exceptionis (parte scilicet
opponente) tollatur, verùm & ipso iure. *dict.*
cap.fin.§.officium autem. de offic. delegati in
6. ex apertissimis verbis Bonifacij Octaui
ibidèm: *officium autem quorumcunq; con-*
seruatorum (dicentis) *ipso iure quoad non*
cępta negotia per obitum concedentis volu-
mus expirare. & d.cap si cui nulla 36. in fin.
de prębend. eod. lib. ibi. Illa quidem expirat
omnino, si concedens re integra moriatur.
Maranta in speculo dict.part.4. in 5.distin-
ctione iudiciorum.n.61. Cæuallos commun.
contrà communes d.q.424. in fin. Barbos.d.
cap.si cui.36.nu 6. Thomas Sanchez de ma-
trimon.d.lib.8.& d.disput.28.n.40.
12 Conditionalis itaquè cum fuerit gratia
prædicta, quia iustificatione indiget, nequè
possit operari quicquam, nisi iustificata fue-
rit. *§.ex conditionali, Institut.de verborum*
obligat. l.cedere diem 213.§. vbi sub condi-
tione.ff. de verborum significat.cap.si pro te.
13.de rescriptis in 6. Clement.1.in princ. de
concessione præbend. Nauar.in relection.cap.
si quando.prælud 5.num.1. de rescript. & se-
quuta fuit Rota in *Ceneten. Parochialis.4.*
Decembris 1606. coram Lugdunen. part.2.
tom.1. in recent.decis.190.num.8. quam ite-
rum sequuta fuit Rota in *Oxomen. Archidia-*
conatus 19.Nouembris 1614. coram Burat-
to dec.78.n.5.part.1. Gratianus forens. dis-
ceptat.part.2. cap.309. n.2. & par.4. c.660.
num.18. & 19. Rota apud S. Memor.Gregor.
13 *XV.dec.53.nu.1.* Et vltimus fati dies Sum-
mi Pontificis, qui illam dedit, ante quam iu-

14 ftificaretur, atq; præsentaretur, superuenerit, neq; superfit iurisdictio, delegato, vt iustificetur, expirato mandato, mandantis morte, *d.l.mandatum.* 15.*C.mandati*, vt supra quoque dixi, *Matthæus addens in notis ad Guidonem Papam dict.decis.491.verbo, possit ad*

15 *exequutionem*; Gratia vtique ipsa viribus non subsistet, atq; si facta minimè fuisset, vacua, & inanis habenda erit. *d cap.licet.*30. *de offic. delegati. Rota apud Cardin. Manticam d.decis.*41.*n.*2.*&* 4.

16 Neq; obijcias, gratiam simpliciter à Papa in dictarum puellarum commodum factam fuisse pro earum subsidio matrimonij. non extinctam propterea fuisse, etiam non præsentatam, ex *text.in d. cap. si super gratia* 9. *de offic.delegati.lib.6.& d. cap si cui* 36 *in* 1.*respons.de prebend. eod lib. Guido Papa d.dec.*491. diximus *dict. respons.*86.*part.*3.

17 Quia profectò gratia data fuit, vt exequutor procederet cum causæ cognitione, parte ex aduerso citata per clausulam (*Constito de paupertate,&c.*) Quo circa non præsentata gratia, neq; causæ cognitione adhibita ante quam fatis Pontif ex concederet, eius morte expirauit. *Rota apud Manticam decis.*41. *n.* 5.*Gigans de pensionib.d.q.*91. *n.*5. *Mandos. d.reg.*10. *q.*2. *num.*4. *in fin. Peguera d.decis.* 128.*n* 3.*& Riccius resolut.* 94 *n.*2.*par.*1.*in praxi.*

18 Textus verò *dict.cap.super gratia.*9. *& dict.cap.si cui* 36.*in* 1.*responso* exaudiuntur, in gratia iam ex se ab initio perfecta, non verò in perficienda per causæ cognitionem per exequutorem. secundum *Gloss. d.cap.si cui in fin.verbo moriatur*, & in initio quoq; retulimus.

Atq; ita ex his, iudicio meliori non abscedo, quin expetito, sum voti, & consulo.

Carolus Maranta V.I.D.
Aduocatus,&c.

Vt diximus, atquè voti fuimus, ita exequutum, vndè ab incepto cessauere puellæ præfatæ.

SVMMARIVM.

1 *Christiani homines id summoperè curare debent, vt per bona opera ad æterna recipiantur tabernacula.*
2 *Homini nihil prodest si mundum vniuersum lucretur, animæ verò suæ dispendium faciat.*
3 *Multi fuere qui relictis omnibus, nudi, nudum Christum sequuti fuere.*
Quod summæ perfectionis est.
Idq; fecit S. Franciscus Assisinates n.4.alijq;
5 *Prouerbium. Non omnibus datum est adire Corinthum.*
6 *Legata pia relinquuntur, vt prosint relinquentibus in pœnis purgatorijs.*
Inter quæ super omnia proficit sacrificium incruentum n.7.& 9.
8 *Anima defunctorum quatuor modis soluuntur.*
9 *Missæ sacrificium supra modum animabus proficit in purgatorio purgantibus.*
10 *Defuncti, vt à peccatis soluantur, orationibus adiuuantur.*
11 *Iudas Machabeus duodecim mille dragmas argenti misit Ierosolymam offerri ibi pro piè defunctis.*
12 *Orare pro defunctis, indicium præstat, fidei resurrectionis.*
13 *Dies vitæ hominis breues sunt.*
14 *Mors cōmunis omnibus, siue senibus, siue iuuenibus.*
Omnia Mors æquat.
Atq; ineuitabilis.
Surda auribus, oculisq; capta.
15 *Hæres defuncti personam repræsentat, eiusq; facto stare tenetur.*
Eiusq; voluntatem prçcisè seruare. n.16.
Quamuis sit hęres cum beneficio legis, & inuentarij.
Quatènus quid in hæreditate fuerit. n.17.
18 *Hęres tenetur seruare defuncti iuramentum, reale præsertim.*
Ratio affertur. n.19.
Non tamen tenebitur periurij reatu.
19 *Iuramentum quamuis quoad iurantem personale sit, est tamen quoad obseruantiam reale.*
Vndè poterit hæres præcisè cogi ad obseruandum. n.20.
Ex quadam saltim fidelitate, secundum S. Thomam. n.21.
22 *Voluntatem, nisi mutauerit moriens, in ea perdurare prçsumitur.*
23 *Voluntas in animi penetralibus latet.*
Nec nisi verbis, vel signis exprimitur.
24 *Verba sunt eorum, quæ sunt in anima passionum notæ.*
25 *Voluntatis mutatio in facto consistit.*
26 *Facta nō præsumuntur, nisi probentur.*
Quia facta infinita sunt. n.27.
28 *Voluntatem mutatam, qui dixerit, probare tenetur.*
Ratio affertur. n.29.
29 *Quod nō mutatur, quare stare prohibeatur?*
30 *Voluntas morte non infirmatur, quin stabilis perseuerat.*
31 *Testamentum hominis morte confirmatur.*
32 *Voluntas defuncti ambulatoria est ad supremum vitæ exitum.*
Morte verò sistit, atq; immutabilis fit. nu. 33.*&* 34.
35 *Prior Claustralis, licet ad Abbatis arbitrium reuocabilis sit, eius tamen morte nō reuocatur.*
36 *Voluntas morte confirmatur, & inuertibiliter.*
Sicuti in demonibus. n.38.

37 *Lo-*

37 *Locus Ecclesiastes 11.3. si ceciderit lignum ad Austrum, siue ad Aquilonem, in quocunq; loco ceciderit, ibi erit.*
Illustratur. ex Dionysio Carthusiano.
38 *Angelis quod fuit ruina, hoc hominibus est mors.*
39 *Cappellanus semel in perpetuum electus, mutari non potest.*
40 *Conditiones in fundatione adiecta seruandæ sunt, alioquin quod sequitur inane.*
41 *Priuilegiorum tenor seruandus, & perpendendus.*
42 *Quod ab initio est voluntatis, fit ex post facto necessitatis.*
Declara. n. 44.
43 *Contractus agere cuilibet liberum, non tamen actos mutare.*
44 *Reprobare non possum semel approbatum.*
45 *Vouere cuilibet liberum, post verò emissum votum, præstandum.*
46 *Voti fracti fides damnatur.*
47 *Fides etiam inimico seruanda.*
Amico multò magis.
48 *Fidem fallere, graue.*
Quin infamia notatur, qui fidem, non præstat, quam promisit.
49 *Cappellanus resilire non potest ab obligatione, qua se adstrinxit sacris operandi.*
Ita neq; ei qui eum constituit, à pactis conuentis resilire licebit.
Multoq; minus eius hæredibus. n. 54.
50 *Contractus vltrò, citròq; obligatorij sunt.*
Idest ab omni parte, secundum Gloss.
51 *Hæredes resilire non possunt ab electione ab eo facta Cappellani, cuius illi hæredes sunt.*
52 *Electio est debentis.*
53 *Imputet sibi, qui sibi causa voluntariè fuit, vt aliquid sequeretur.*
Iustumq; est, vt legem patiatur, quam ipse dixit.
54 *Hæredis, & testatoris magna connexio est.*
Vnde vnius alterius factum æstimatur.
Stare proindè pacto debebit testatoris. n. 55.
56 *Testatoris voluntas lex est omnibus, qui ex eius bonis commodum percipiunt.*
57 *Dictio (dictus) restrictionem ad nominatã personam operatur.*
58 *Mens disponentis à persona, in quam verba directa fuere perpenditur, atq; venatur.*
Sicuti ex scientia eiusdem. n. 59.
Veluti etiam ex dignitate personæ, atq; affectu disponentis. n. 60.

ARGVMENTVM.

Cappellanus amouibilis demandatus ad nutum hæredis, si hic illum in perpetuum eligat, donec vitali perfruatur aura, an hæredis hæredes mutare illũ valeant? Et num morte voluntas mutata dicatur, an magis illa firma perseueret? & num hæres iuramento ligetur defuncti, & quomodo? pluraquè non iniucunda ad quæstionem.

RESPONSIO XIII.

1 ID curare summoperè debent Christiani
homines in præsenti vita per bonorũ
operum exercitium, vt postquam
hinc demigrauerint, ac defecerint, in
æterna recipiantur tabernacula. *Luca. 16. 9.*
2 Alioquin; *quid prodest homini si vniuersum
mundum lucretur, anima verò sua detrimentum
patiatur?* vti Christus Dominus, &
3 Magister noster cõtestatus nobis fuit. *Matth. 16. 26.* Hoc vt assequerentur, qui verè pij
fuere, non dubitauere, relictis omnibus (vt
ad perfectam vitam pertingerẽt) nudi nudũ
sequi Christum, qui *Matth. 19. 21.* dixit: *si
vis perfectus esse, vade vende, quæ habes; &
da pauperibus, & habebis thesaurum in
4 cælo, & veni sequere me.* Quod perfectè
Sanctus Franciscus Assisinates perfecit, alijq;
multi. Verùm quia (vt vetus se fert adagiũ)
5 *Non omnibus datum est adire Corinthum.*
& in multis offendimus omnes. vt *Iacobus*
6 loquitur Apostolus in suã *canonica* 3. 2. cõ-
sueuere fideles in suis nouissimis elogijs
multa piè relinquere, atq; potissimũ vt pro
eis incruentum offeratur sacrificium, post-
7 quàm carne soluti fuerint, vt prosit illis in
purgatorijs pœnis agentibus, ad æterna recipi
vt valeant tabernacula, ex iniquitatis
Mammona amicos sibi facientes. *Lucæ 16.
9.* Mammona iniquitatis dicitur, pecunia,
siue diuitiæ per solicitudinem acquisitæ. vt
Gloss. explicat *cap. sic non sunt 10. in fin. ver-*
8 *bo Mammona. 32. q. 4. Anima* enim *defunctorum
quatuor modis soluuntur; aut oblationibus
sacerdotum; aut precibus sanctorum,
aut Charorum eleemosynis, aut ieiunio
cognatorum.* vt S. Gregorius Papa *can. animæ
defunctorum. 22. 13. q. 2.* nos docet. & S.

Augustinus *can. non estimemus. 19. & can.*
9 *tempus.23.ead.causs,& quæst.* Supra omnia autem proficit summè propitiatorium sacrificium, in quo ipse Christus, qui ad dexteram Patris sedet, & qui pro nobis in ara crucis pependit, sanguinemq; fudit, quo sumus pretio magno redempti, (*1. ad Corinth. 6.20.*) offertur. *d. can. nō æstimemus, cum seq.* Sacrum Tridentin. Concilium *sess. 25. in princ.* in decreto de purgatorio. Hanc ob causam proindè vltimum cogitans finem D. Liuia de Gueuara, animam acturaiam supremas condens tabulas, quibus D. Ioannem Baptistam Centurionem filium, hæredem dixit, inter alia, sequens, vt sacra bis in singulas fierent hebdomadas, legatum reli-
10 quit. *Sancta enim, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluan-*
11 *tur.* vt fortissimus ille quondam Iudas Machabæus effecit; qui *duodecim millia dragmas argenti misit Ierosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, benè, & re-*
12 *ligiosè de resurrectione cogitans.* (*nisi enim, eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur, & vanum orare pro mortuis.*) *& quia considerabat; quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam.* Machabæorum 2.12.43.

Item lascio (dicens) *che detto D. Gio: Battista mio herede mi debbia fare celebrare, ogni settimana due messe di requiem: l'vna ogni Lunedi per l'anima mia, e di miei antepassati, e soccessori defonti: e l'altra nel di del Sabbato della Madonna, in perpetuo, con quelle orationi, e collette, che sarāno assignate dal mio herede, e rimesse alla deuotione del Sacerdote, che celebrarà. E perciò detto mio herede possa à suo gusto eligere vn Cappellano prete secolare, che anco à suo gusto sia amouibile adnutum, etiam senza causa. Il quale Cappellano debba celebrare dette due messe ogni settimana, vt supra, in qualsiuoglia Chiesa, che sarà di sua deuotione. Per le quale due messe detto mio herede debbia pagare per elemosina al detto Cappellano docati ventiuno ogni anno tertiatim. E non volendo detto mio herede hauere questo peso; che li debbia fare assegnamento di terze d'vn capitale di ducati 350. delli migliori corpi essigibili, che sono in detta sua hereditā, à gustodi detto suo herede.* ita legati tenor.

Vitæ cessit D. Liuia, hæreditateq; adita, D. Ioannes Baptista anno 1626. manu publici Notarij Laurentij de Biondo Neapoli, Cappellanum perpetuum pro sacris offerendis prædictis elegit R. D. Ferdinandum Balzanum, V. I. D. cui anno quolibet (perdurāte vita eiusdem D. Ferdinandi) soluere spopondit ducatos præfatos vnum supra viginti (vt supra) legatos, duabus solutionibus quolibet anno. Dictusq; D. Ferdinandus, & ipse sacra bis in singulas hebdomadas offerre ad defunctæ testatoris voluntatem, quandiù ipse vitalem traxerit auram, sacramento promisit, seq; obligauit, atq; firmauit.

13 Non post multa tempora; hæ heū quam breues dies hominis sunt. (*vt Iob 14. 5.* loquitur) Mors atra Ioannem Baptistam Florentem rapuit Iuuenem. Vt enim Maximilianus, siue Cornel. Gallus ait.

14 *Omnibus est eadem lethi via: tamen non vnus.*
Est vita cunctis exitij, atq; modus.
Hac pueri, atq; senes pariter, Iuuenesq; feruntur.
Hac par diuitibus pauper egenus erit.

& Claudianus 2. rapt. Proserpinæ.

Sub tua purpurei venient vestigia Reges.
Deposito luxu, turba cum paupere mixti.
Omnia mors æquat.

Nam vt Ouid. ad Liuiam loquitur.

Sed rigidum ius est, & ineuitabile mortis,

Quia ab omnibus exigit, nemini q; parcit; obsurda auribus, oculisq; capta; vt nec eiulatus audiat, nec videat lachrymas. Illo sublato, eius heredes in D. Ferdinandū Cappellanum electum insurgunt, mutare eum volentes, aliumq; eligere. Obluctatur eis D. Ferdinandus, quod à Ioanne Baptista in perpetuum, atq; vita durante electus fuerit. Consulit proindè me D. Ferdinandus. Haud posse mutari respondi, neq; ius esse D. Ioannis Baptistæ hæredibus voluntatem infringere
15 testatoris, cuius ex bonis commodum percipiunt: quia ipsi defuncti personam repræsentēt; eiusq; facto stare tenæantur. *l. cū à matre 14. C. de rei vendic.* Vlpianus *in l. ex qua parte 192. vbi Decius. ff. de regul. iur. Aluar. Valascus consult. 52. n. 44 in fin. Vincen. Anna allegat. 69. n. 61. part. 1. Iacob. Thomin-*
16 *gius decis. Lipsien. 13. num. 33. & 34.* vt precisè etiam defuncti voluntatem seruare teneatur hæres. *can. Syluester 10. 11. q. 1.* & ex *Bart.* & alijs in *d. leg. cum à matre, & Pinell. in l. 1. 3. part. nu. 81. C. de bonis maternis,* sequitur *Rota apud Illustrissimum Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis. 101. num. 3. p. 1.* & apud *Cardin. Caualer. decis. 276. sub n. 3. & decis. 430. nu. 5. Gratianus discept. forens. par. 4. cap. 725. n. 19. & 20. Vincent. Anna allegat. 28. numer. 13. & seqq. part. 1.* quam-
17 uis quidem hæres sit cum beneficio legis, & inuentarij; quia nimirum, quatenus vires hæreditatis suppetunt, defuncti factum obseruare, ratumq; habere tenetur. *Aymon. cons. 125. num. 12. Surd. consil. 73. numer. 34. volum. 1. Peregrin. de fideicommiss. art. 33. num. 3. Aluarus Valascus d. consultat. 52. n. 44. Rota apud Caualer. d. dec. 430. numer. 6. & decis. 536. n. 4. & dec. 604. n. 1. & seq. Vincent. de Franchis decision. 83. num. 3.* plura cumulat satis aptè *Cæsar Barzius decis. Bononien. 64. à numer. 1. & per tot. Rota in Bo-*

Bononien legati de Marescottis 30. Aprilis
1629.coram Dunozetto decis.272.n.25.p.5.
diuers.nouiss.

At dixit publico instumento Ioannes
Baptista, vt esset Cappellanus D.Ferdinan-
dus in perpetuum,donec vitali perfrueretur
aura.Non impugnabunt itaq; hanc volunta-
tem ita firmam,electionemq; factam,ac Sa-
18 cramento firmatam,heredes.quin seruabũt
illam.Neq; profectò soluitur hæres, quin fir-
mum iuramentum seruare defuncti debeat,
19 reale præsertim. Quoniam & si iuramentum
quoad iurantem ipsum personale sit, est ta-
men quoad obseruantiam reale; quam ob
causam ad hæredes,successoresq; transit, vt
illud seruent; (non verò vt reatu teneantur
periurij:) ità Clemens Tertius in cap.verita-
tis. 14.de iur.iurand.Bart.in l.qui superstitis
in fin.ff.de acquirend.hereditat.Abb.in cap.
cum conting.it.num.8.de iure iurand.Afflict.
decis.381.num.8.Vincent.de Franch. d.dec.
83.num.6.& sequuta fuit Rota apud Dura-
num dec.2.n.24.par.1. Seraphin.de priuileg.
iuram priuileg.74.num 141.& ibid.Addent.
num.11.Idem Seraphin priuil.67. num.22.
Vincent.Mancinus de iurament.part.4. ef-
fectu 5.num.1.& seqq.Gizarell.dec.7.nu.34.
& 35.Monaldus cons.38. n.15.& 16. lib.1.
Ioseph Ludouic.dec.Perusin.15.num.12.&
seqq.Cassador.decis.2.num.8.& seq.ad fin.de
20 iure iurand. vt præcisè ad obseruantiam
compelli possint.Gutierrez in l.nemo potest.
num.394.ff.de legat.1.Anna d.alleg.28.n.13.
14.& 15.par.1.Gratian.d.cap.725.num.20.
par.4.forens. Ex quadam saltim fidelitate,
21 ex qua obligatur hæres, vt sicuti fit socius
bonorum,fiat particeps onerum.vt S.Thom.
2.2.q.98 artic.2.ad 4.loquitur,& ibid.Caiet.
sequitur Sanchez moralium tom.1.lib.3.cap.
13.num.1.cum seqq.& lib.4.capit.15.nu.26.
Ioann. Azor. Institut. moral.part.1.lib.11.
cap.15.q.15.Camill. Borrell.in summ. decis.
tom.1 tit 60.de iurament.num.129.& seqq.
Barbos in d.cap.veritatis 14.num.7.de iur.
iurand. Ferdinand. à Castro Palao moral.
par.3.tract.14. de obligat. iurament.disput.
2.punct.9.§.1.& punct.11.per tot.
22 Perdurare quippè in eadem voluntate ad
supremum vitę flatum,& post illum in eum
præsumitur, qui dùm in humanis agebat
adhuc,illam minimè mutauit. cap.maiores.
3.§ fin.vbi Gloss.verb. perdurare.de baptis-
mo l.eum,qui 22.ff.de probat.l.cùm hic status
33.§. ait oratio.ff de donat. inter virum, &
vxorem. quo loco Vlpianus lib.33. ad Sabi-
num. Pænitentiam(inquit) accipere debemus,
supremam. vt supremum eius spectemus iu-
dicium.Durum itaq; & auarum(idem Vlpia-
nus existimat) hæredem eripere aduersus
voluntatem supremam eius, qui donauit.
optimè Calderin.cons.3.Rector prouinciæ.de
rescript.Mohedan.decis.219.alias 31.num.3.
de renunc.Alciat.de præsumpt.regul.2.præ-
sumpt.16.num.1. vol.5. tract. Menoch eod.
tract.tom.2. lib.6. præsumpt.37.num.2. &
seqq.Surd.decis.111.numer.9. & decis.288.
num.36.Card.Tuscus tom.vltim.lit.V. concl.
286. Hercules Marescottus variar. resolut.
lib.2.cap.33.num.8.Scipio Rouit. decis.51.
nu.12.Rota apud Duranum decis.74.nu.46.
part.1.
23 Quia nimirùm,cùm in animi penetralibus
voluntas lateat,neq; nisi per verba,vel signa
24 in palam proferatur; verba enim sunt ea-
rum,quæ sunt in anima, passionum notæ,se-
cundum Philosophorum Principem Aristo-
telem 1.perihermen. & Celsum ex Tubero-
nis sententia in l.labeo 6.§.id Tubero,ff.de
supellectil.legata.can. re vera 69 & in fina-
libus verbis.& ibidem Gloss.verbo sermo de
consecrat. dist.2. Card. Mantica de coniect.
vltimar.volunt.lib.3.tit.3.numer.1. & seqq.
25 Surd.cõs.89 n.6.lib.1. Mutatio verò volun-
tatis in facto consistat. argumento eorum,
quæ Vlpianus in l. qui bona fide 23 ff de ac-
quirendo rerum domin. docet.& Iulianus in
l.consilio 7.§.fin.in fin. ff. de curator. furios.
26 dand.Marescott.d.cap.33.num.8.et 9.Facta
autem,ni probentur, non vtiq; præsuman-
tur.l.1.C.de probat.l.in bello.12.§.facta, ff.
de captiuis, & postlimin. reuers.c.1. de con-
stitut.in 6.Barbos.axiomat 93.num.27.quia
27 infinita sunt facta, ius verò finitum est. vt
Neratius docet in l.in omni parte.2. ff de
28 iuris,& facti ignorantia. Mutatam vtiquè,
qui voluntatem dixerit, atq; pœnitudinem
interuenisse defuncti testatoris, ipse proba-
tione præstabit. absquè prouerbio hoc do-
cet vllo Vlpianus d. l. eum,qui 22.ff.de pro-
bat.Eum,qui voluntatem mutatam dicit(in-
quiens)probare hoc debere. & Papinianus in
l.3.eod.Probatio mutatæ voluntatis ei debet
incumbere,(dicit)qui conuenitur. Idem Vl-
pianus in d.l.cum hic status.33. §.ait oratio.
in fin.ff.de donat.inter virum, & vxorem,
de reuocatione donationis verba faciens:
Sed vbi semel donatorem pænituit; etiam
hæredi reuocandi potestatem tribuimus; si
appareat defunctum euidentèr reuocasse vo-
luntatem. Ipse igitur pręstabit,voluntatem
mutatam defuncti,qui hoc asserit.vt euiden-
tèr appareat reuocasse illam defunctum.
29 Rationem venamur ex illa,quam in pari Iu-
stinianus Imperator Iuliano Præfecto Præ-
torio scribens in l sancimus 27.C. de testa-
stament. indicat,dicens: Quod enim non mu-
tatur, quare stare prohibetur? sequitur
Afflict.decis.307.num.11.Surd.cons.364.nu.
50.vol.3.Menoch.lib.4.præsumpt.165. nu.2.
Paris.de resignat.lib.9.q.12. n.3.
30 Neq; porrò voluntas morte infirmatur,
quin stabilis multò efficitur magis. argum.
text.in can.Spiritus Sanctus 2.in fin.de con-
31 secrat.dist.5. quemadmodùm nouissimum
hominis testamentum morte immobile
perseuerat; Quia testatoris obitu cõfirmauit:
iuxtà

iuxtà quod Apostolus, testamentum in morte asserit confirmatum, *alioquin non valet dum vixerit*, *qui testatur*. vt Innocentius Tertius Archiepiscopo Lugdunen. scribit, in *cap. cum Marthæ 6. §. cæterum sicut superius. de celebrat. missarum*. & Modestinus *lib. 2.* pandectarum in *leg. 1. ff. de testament.* quatenus, testamentum describit, esse volũtatis nostræ iustam sententiam, de eo, quod quis post mortem suam fieri velit. tũc enim cum quis diem obiuit extremum, & cum nec velle amplius, nec nolle potest, voluntas confirmatur, atq; immutabilis, stabilisq; ef-
31 ficitur. Ambulatoria est enim voluntas defuncti vsq; ad vitæ supremum exitum: dum in humanis adhuc ipse agit. vti Vlpianus *lib. 33. ad Sabinum in l. quod si iterum. 4. in fin.*
32 *ff. de adimend. legat.* loquitur. tunc verò sistit, vt mutari non possit, cùm mors subsequitur. *d. l. Sancimus, C. de testam.*

Qui igitur infirmam decedentis voluntatem asserere voluerit, id ipse probatione adstruet. Namq; si in sola morte illam mutatam firmauerit, decipietur magis, quã quod firmum, ac stabile aliquid in medium afferat. subueniat (quæso) tibi optima *Abbat.* doctrina in *cap. fin. num. 6. de præcar.* sequen-
34 tibus docentis, atq; dicentis: *Ex quo notabiliter collige, quòd vbi actus validitas pendet à voluntate alterius, non reuocatur per ipsius mortem: nam præsumitur quis perdurare in eadem voluntate, in qua decedit. cap. maiores. de baptis.* Exemplo id illustrat;
35 *Quod licet Prior Claustralis possit reuocari de Monasterio ad libitum Abbatis*, vt in cap. cùm ad Monasterium. de statu regularium. *non tamen reuocatur per mortẽ ipsius Abbatis*. ita Abb. quem sequitur *Gonzalez ad 8. regul. Cancellar. Gloss. 5. §. 6. n. 39.* Ra-
36 tionem adijcimus ex superioribus: Quia nimirum voluntas morte confirmatur, vt inuertibiliter in illa maneat, qui diẽ obiuit suum. iuxta illud Ecclesiastes 11. 3.
37 *Si ceciderit lignum ad Austrũ, siue ad Aquilonem, in quocunquè loco ceciderit, ibi erit*. Id est; *In qualicunquè affectione, dispositioneque cordis obierit: in ea æternaliter, & inconuertibiliter permanebit*. vt D. *Dionysius Carthusianus* ibi loquitur commentum agens rationemq; reddit sequentibus. *Si enim recesserit anima à corpore in charitate, & conuersione ad Deum, inauertibiliter manebit ad ipsum in æternum conuersa. Si autem in auersione, seù culpa mortali inconuertibiliter, & inflectibiliter manebit auersa à Deo. Ideo asserit Damascenus lib. 2. orthodoxæ fidei cap. 4.*
38 *in fin.* Quod Angelis fuit ruina, hoc hominibus est mors. *Quemadmodùm Angeli tenebrarum immutabiliter manent in illa affectione, & auersione, in qua erant peccando, & corruendo ex cœlo; ita & anima iugiter manet in dispositione, et affectione, qua recessit à corpore hora mortis. Nã tota hæc vita, & tota eius ratio, est via, & peregrinatio ad futuram; Cuius vię terminus mors est*. ita S. Dionysius. Sãctus quoq; *Thomas* Angelicus Doctor. *1. part. q. 64. art. 2. in corp.* plura deducit *Petrus Gregorius Tholosates Syntaxeos artis mirabilis. in commentarijs lib. 4. cap. 43. fol. mihi 685. & 686.* Firma igitur per mortem perseuerat in hominibus voluntas, vt qui illam mutatam dicere voluerit, præstare probatione teneatur.

39. Accedit his quoq; quòd Ioannes Baptista, ipse sibi facultatem ademit mutãdi Cappellanum. Eligendo quippè D. Ferdinandum, voluit illum in perpetuum, ac eiusdem vita durante esse Cappellanum, fuit itaquè ius quæsitum Cappellano inamouibiliter ex parte Ioannis Baptistæ, qui consultò, ac voluntariè sibi talem dixit legem, vt in ea stare debeat, argumento *text. in §. disponat in auth. de nupt. collation. 4. Clemen. quia contingit. 2. §. vt autem.* ibi: nisi in illorum fundatione secus fuerit constitutum. *de religiosis domibus. regula scienti 27. de regul. iur. in 6.* sequitur *Aluarus Valascus consult. 105. n. 18. & 19. Perez de Lara de Cappell. lib. 2. cap. 6. n. 19. in fin. Pater Alfonsus de Leone de officio Cappellani. q. 3. sect. 3. n. 56.* optimus *text. in cap. vltim. ne prælati vices suas*, quatenus probat, mandatquè ibi Alexander Tertius Exonen. Episcopo: ne amoueat interim quendam ab Ecclesia de Cephalai, cui ad septemnium eam sub annuo censu concesserat. & textum præfatum ad rem hanc perpendit *Rota coram D. Fabio decis. 178. num. 2. par. 3. diuersorum. Garsias de benefic. tom. 1. par. 1. c. 2. n. 85. & 86.* prosequiturquè pluribus ad rem hanc pro vtraq; parte *Gutierrez practicarum quæstionum lib. 1. q. 11. per totam*, quem transcripsit *Riccius par. 1. praxis. in praxi Cappellaniarum resolution. 336. Gonzalez dict. Gloss. 5. §. 6. numer. 39. & seqq & numer. 49.*
40 Sicuti enim seruandæ conditiones sunt in fundatione adiectæ iuris patronatus, & aliter factum irritum redditur, & inane. *can. decernimus 32. 16. q. 7. capit. illud. 8. in fin. vbi Abb. alijq; de iure patron.* dixit Rota *in vna Cæsaraugustana Cappellaniæ. 16. Martij 1587. coram Card. Seraphino decis. 774. n. 1.* quæ est etiam in collectis per *Farinac. par. 4. diuersor. dec. 589.* sequiturq; *Riccius in d. praxi Cappellaniarum par. 1. resolut. 338. n. 2. Gonzalez ad d. regul. 8. Gloss. 56. nu. 78. & 99.* facit *tex. in cap. porrò 7. & cap. rece-*
41 *ptimus 8. de priuileg.* quatenus præcipit in illis Alexander Tertius: priuilegiorum Ecclesiæ tenorem inspiciendum esse, atq; seruandum. *Rota apud Put. decis. 99. nu. 2. lib. 3. & in recentiorib. par. 1. tom. 2. decis. 496. n. 2. apud Cardinal. Caualer. decis. 639. n. 6. & in Monopolitana beneficij, seu Cappellæ 6. Iunij 1623. coram Merlino apud Viuianum*

in

in praxi iuris patronatus decis.19.num.8. Barbos. in collectan. ad Sacrum Concil. Tridentin. sess.25. cap.5. de reformat. nu.1. & 2. dixi *respons.47. num.13.14. & 15. part.2. & respons.74. n.3. par.3.* Ita, partiq; ratione electionis Cappellani huius ad vitam factæ, atq; sacramento firmatæ tenor seruandus
42 erit. An, quod ab initio voluntatis fuit, necessitatis ex post facto nō euasit? regula *quod semel, 21. de reg. iur. in 6. Gloss. in Clement. Sæpe 2. in fin.* verbo *partibus. circa medium. vers. videtur quod sic. de verborum significat. l. si quis. 35. §. si autem hoc minimè. vers. cum enim in arbitrio, C. de donationib.*
43 *§. alia. Institut. eod. tit.* Contractus enim agere cuiusq; in arbitrio sedet; eos verò iā actos rescindere, parte ex aduerso reluctante; hoc opus, hic labor est. *l. sicut. 5. C. de action. & obligat.* Rationem tibi facit Sceuola *lib.1.* quęstionum in *l. Pomponius scribit. 10. ff. de negotijs gestis.* dicens: *Nam quomodo, cum semel cęperit, nuda voluntate tòlletur?* subdens & huius rationem dicti:
44 *Quod reprobare non possim semel probatum,* sequitur *Surdus decis.265. n.25. & dec.288. num.5. Cardin. Tuscus tom.6 lit. Q. conclus. 48. Barbos. assiomat.194. nu.16. Iacob. Thomingius d. decis.13. num.35. Card. Mantica de tacit. & ambig. tom.2. libr.13. titul.3. numer.7. Rota coram Buratto decision.640. num.13.*
45 Veluti ecce tibi, vouere, seq; Deo per votum astringere liberū est cuilibet; postquàm verò voueris, liberaq; voluntate te astrinxeris, vota reddes, quæ distinxere labia tua. alioquin salutis dispendium facies. *cap. licet. 6. de voto. cap. porrectum 13. in fin. de regularib.* quia quæ Domino voto sponsa fuere, adimpleri debent. ex Clemente Papa in *can. delectissimis 2. in fin. 12. quæstion.1.* sequiturquè Magnus Gregorius in regestro. *epistol.33. lib.1.* relatus *can. Ananias. 3. 17.*
46 *quæstion.1.* Damnatur enim fracta voti fides. vt Augustinus in *can. nuptiarum 41. §. nam vt hoc. 27. quæst.1.* loquitur: subdens *in fin.* in § *sit autem.* rationem reddens: *Nā offenditur ipse Deus cum illi ipsi non seruatur fides in eo, quod exigit oblatum, quod non exegerat offerendum. Cùm enim quisq; non reddit, quod non imperio compulsus, sed consilio cōmonitus vouit, tantò magis fraudati voti auget iniquitatem, quantò minus habuit vouendi necessitatem.* sic Augustinus. & ipse idem rationē reddere, & huius quoq; videtur, relatus *can. sunt quædam. 1. 17. q.1.* dicens: *sunt quædam, quę etiam non vouentes debemus: quædam etiam, quæ nisi vouerimus, non debemus: sed postquam ea Deo promittimus, necessariò reddere constringi-*
47 *mur.* Seruanda itaq; fides erit homini sacerdoti, quam præstitit Ioannes Baptista libera voluntate, ne fractæ fidei reus habeatur. quando inimico etiam data seruanda fides
48 sit. nimirum quòd graue sit fidem fallere; Vlpian. vt loquitur in *l.1. in princ. ff. de constitut. pecun. cap. nouit. 13. §. licet autem de iudic. cap.1. de tregua, & pace. l.1. §. meritò in fin. ff. deposit. Iacob. Thoming. dict. dec.13. n.36.* Audi Augustinum *epist.1.* ad Bonifacium relatum *can. noli æstimare 3. 23. q.1.* dicentem: *Fides enim quando promittitur, etiam hosti seruanda est, contra quē bellum geritur: quantò magis amico, pro quo pugnatur?* ita ille Sāctus. Quinimmò infamia notatur, qui fidem, quam aduersarius secutus est, non præstat. vt Vlpianus loquitur in *l. furti 6. § fin. ff. de his, qui notantur infamia.*
49 Quemadmodum verò non licet D. Ferdinando ab obligatione resilire sacris operādi bis in singulas hebdomadas: quòd id pacto, sacramentoq; firmauit. ad *text. in cap. significatum 11 de prębend.* & *text. Sacri Tridentini Concilij sess.25. cap.4. de reformat.* dixi *respons.33. num.6. & 7. par.1.* ita nequè Ioanni Baptistæ, si in humanis adhuc ageret, si semel facta liberè electione, resilire
50 liceret. Contractus porrò vltrò, citròq; obligatorij sunt. *l. Labeo 19. §. contractum autem ff. de verborum signific.* quia hinc inde obli-
51 gant (vt *Gloss.* ibidem dicit) natura sua. Vt neq; eius nunc liceat hæredibus, iure iam quæsito per electonem factam in perpetuū, ac vita permanente D. Ferdinando. non posse proindè eam mutare. ex Labeonis sensu ad Iabolenum in *l. apud Aufidium. 10. ff. de optione, & electione legata.* ac etiam Iuliani in *leg. huiusmodi 85. §. Stichum:* ibi: mutare sententiā non poterit. vbi *Gloss.* verbo *non*
52 *poterit. ff. de legat.1.* rationem reddit; *quia est electio debentis.* dicens. & *ibid. Bart. alijq; Abb. cons.11. ad tertium dubium. col.2. nu.5. par.2. Ancharanus cōs.214. Franciscus antiquus n.8. Card. Tuscus vol. ult. lit. V. Variatio non admittitur. concl.21. n.3. & 4. Surd. consil.264. num.33. & 34. lib.2. Riccius in praxi part.1. resolut.265. n.4. Gaspar Ant. Thesaurus forens. part.1. cap.75. numer.7. Valascus consultat.102. numer.15. Riccius,* qui Gasparem Antonium Thesaurum sequitur *collectan.301. in fin. part.2. Molina de Hispan. primogen. lib.2. cap.4. n.35. & 36.*
Addebam demùm, vt sententiam hanc firmiorem facerem, quòd testatrix ipsa in arbitrium remiserat Ioannis Baptistæ filij, & hæredis, vtrum Cappellanum amouibilem esse veller, dicens: *E perciò detto mio herede.* (Ioannes Baptista, videlicet, de quo loquebatur) *possa à suo gusto eligere vn Cappellano Prete secolare, che anco à suo gusto sia amouibile ad nutum, etiam senza causa.* Elegit verò semel Ioannes Baptista Cappellanum in perpetuum, atq; eius permanente vita. Abdicauit proindè à se facultatem mutandi illum ad nutum ad cuius arbitrium, &
53 nutum testatrix remiserat. Sibi imputet igitur Ioannes Baptista, qui voluntariè talem
si-

sibi legem dixit,à qua nunc resilire non posset, si vellet. ad *text.in cap.inter monasterium.10.in fin.* ibi:alioquin eam obijcientibus imputetur.*de re iudicat.* regul.*damnum 86.de reg.iur.in 6.Clement.vnic.*in finalibus verbis:ibi:Imputet quidèm sibi,si hoc casu, quo de ipsius commodo agitur, id, quod per se,vel per alium scire potuit, ignorauit. *de concess.prabend.cap.vnico*, §.*quod etiam. & §.ideò nos.vt Ecclesiastica benefi.ia.Rota apud Cardin.Seraphin.dec.1258.in princip. Menoch.consil.146.num.30. & 31.lib.2. Rota apud.Cardinal. Caualer.dec.3. numer.5.* Iustum quippè,sanctumq; æstimatur, vt legem ipse patiatur, quam sibimet dixit. ad *tex.in cap.cum omnes 6.§.cum igitur.de Cōstitution.* argumento etiam *text.in can.qui*
54 *non probauerit.3.2.q.2.* Vt multò minùs id possint eius hæredes, ad quos fortassè nec transiuit in futurum facultas nominādi Cappellanum amouibilem. Quippè testatrix id reliquit arbitrio, & voluntati dicti Ioannis Baptistæ filij,& hæredis,qui illum perpetuū, atq;ad vitā nō sanè amouibilē,nominauit.sequenda pindè erit dispositio,ac nominatio. Neq; porrò testatrix Cappellanū amouibilē indixit, sed in satisfactionē, beneplacitū,voluntatem, atq; arbitrium reliquit Ioannis Baptistæ,si id vellet ipse, amouibilis vt esset. At hic perpetuum esse voluit. Perpetuus proptereà Cappellanus perdurabit;ac si perpetuum testatrix dixisset: magna siquidèm hæredis,& testatoris est connexio,vt vnius, alterius factum æstimetur.Sit tibi testis Marcellus *lib.15.* digestorum in *l.postulante 44. ff.ad Senatus Consult.Trebellian.*sequentibus affabrè satis rem hanc delineans:*Caterum* (dicens) *existimo idem in harede eius constituendum,quod in illo constitutum est. Cur enim recuset, quod recusare non potuit is,cuius hareditatem suscepit.* Respondet *Gloss.*ibid.*verbo recusare.*dicens: *Certè non est ratio.* Ità igitur perpetuus æstimabitur Cappellanus per hæredem nominatum,ac si perpetuum illum testatrix nominasset. nec est ratio, cur contrarium dicamus. Stabunt itaq;huic perpetuitati Ioannis Baptistę hæ-
55 redes,cuius factum firmum habere,non impugnare,possunt,atq;stare pacto paciscentis, cuius heredes sunt.Rota *apud Card. Seraphin decis.374. num.1.* quæ est etiam in impressis *diuersor. part.1. decis.449. num.1. Vincent.Caroc.decis.71.nu.4.& 5.*quemadmodùm stare perpetuitati debuisset,si testa-
56 trix adijcìesset illam,cuius voluntas omnibus,qui ex bonis eius commodum accipiūt, lex est. *d.§. disponat.in auth. de nupt. collat. 4.l.1.C. de Sacros.Eccl.*

Præterquam quod testatrix,quæ in beneplacitum id reijecit sui hæredis,& filij,ad illum dumtaxat respectum habuit, illumquè solitariè considerauit,dicens: *E perciò detto mio herede possa à suo gusto eligere vn Cappellano prete secolare, che à suo gusto sia amouibile ad nutum, etiam senza causa.* Ad
57 hæredes proindè hæredis facultas hæc minimè transiuit. Dictio nempè illa (*detto mio herede*) restrictionem operatur ad nominatam Ioannis Baptistæ personam, vt vltra illam non protrahatur. ad *text. in l.fin.C.de haredib.instituend. ibiq; Doct.Aymon consil. 98.num.8.Menoch.consil.177.num.21. vol.2. Card.Tuscus tom.2.lit.D.conclus.226. n.14. Barbos. dict.87.num.5.& 7.Rota in Romana domus 13.Februar.1617.coram Pirouano dec.396.n.4.p.2.in posthum.*

Interpretatio autem hæc à testatricis mēte,sensuq; aliena haud videtur. Quia nimi-
58 rùm ex persona,ad quam verba directa fuere disponentis,mens,voluntas,atq;sensus nō obscurè eruitur, de rebus suis legem rogantis.manifestissima sunt Vlpiani verba *lib.18.* ad Sabinum in *l.plenum 12.§.Equitij.ff.de vsu,& habitat.* Rationem dicti affabre reddentis,atq; dicentis: *Sed si testator, Sciens eum huius esse instituti, & vita,reliquit:videbitur de hoc quoq; vsu sensisse.* Ex persona igitur, ad quam verba, & dispositio relata fuere testatoris, interpretationem iurè sanè optimo sumimus ad mentem eruendam
59 eius: quemadmodùm ex scientia eius idem exequimur.vt *Gloss.ibid.*verbo *sensisse* infert dicens: Ex scientia defuncti interpretor eius voluntatem. *l.si vno anno 17. in princ. vbi notatur, ff.locati. cap.requisisti 15. de testam.Gloss.in cap.solita 6.§ verum si personam.de maiorit.& obed.& text.*ipse Innocentij Tertij,cuius verba rem hanc nostram mirificè illustrant.dicit enim. *Verum si personam loquentis,& eorum,ad quos loquebatur,ac vim locutionis diligentius attendisses, scribentis non expressisses taliter intellectum.* Ex persona itaq; quæ loquebatur, quæ mater erat, & ad quem loquebatur, qui filius erat,facultatem illam amouibilitatis restrinxisse testatricem, non obscurè interpretabimur.*Multum enim interest,cui voluerit prospectum,cuiusq; contemplatione testator fecerit,* vti loquitur Vlpianus in *l.fideicommissa 11.§.item si quis certam.in fin. ff.de legat.3.* quod sequitur *Natta consil.379 num.6.vol.2. Card.Mantica de coniectur.vltimar.volunt.*
60 *lib.6. tit.11.num.1.& seq.*Neq; porrò leue argumentum ad mentem eruendam disponentis præstānt. *legatarij dignitas, & charitas, & necessitudo.* vt Iulianus loquitur in *l.si seruus plurium 93. §.fin.in fin. ff. de legat.1.*nec absimiliter Sceuola *lib.16.* digestorum in *l. Aurelius Simphorum.29. §. Titius testamento.in fin.ff.de liberat. legata.* dicens:*Prasumptio enim propter naturalem affectum,facit omnia patri videri concessa.* Ità igitur,& in matre erit erga filium suum. *Aymon Crauetta consil.62.n.8. Gaspar Anton.Thesaur.forens.part.2.q.44. nu.5.Surd. consil.125.num.27.lib.1.Rota apud Cardinal.*

Ca-

*Canaler.dec.423.nu.2.*dixi *respons.*12.*num.*23.*par.*1.

Firmum itaq; persistet; D.Ferdinandum ab hæredibus Ioannis Baptistæ amoueri nequaquam posse, nè Capellanus sit, donèc vita ei comes fuerit.

Vt ex his, iudicio subiectis saniori respõdendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Aduocatus, &c.

Ita exequuti fuere hæredes, illeq; ad vitæ vsq; supremum spiritum Cappellanus perdurauit. Verùm non post multa tempora vltimum clausit diem. Sic omnia, quæ sub Sole sunt, momentò dispereunt.

SVMMARIVM.

1 *Alternatiua vnam tantummodò partem existere, sat est in alternatiuis.*

2 *Fideicommissum sub conditione rogatum si sine liberis decesserit, grauato cum liberis decedente, deficit.*

Etiam si filij patri hæredes non fuerint. num.3.

Etiam si fœmina fuerit.n.4.

Vel nepote ex filio, siuè filia.

Vel pronepote superstite.n.5.

6 *Deficere non potest, quod nondùm cępit.*

Neq; interitum videre, quod originem non habuit.

Nec desijsse videtur quod nec cœpit, n.7.

8 *Linea, quę nedùm cępit, neq; deficere potuit.*

Cessat fideicommissum in casu defectus lineæ constitutum.n.9.

10 *Linea fluxus est, ac protractio puncti.*

Nam à puncto linea fluere incipit.

Et per liberos protrahitur.

11 *Linea alteri non succedit linea, nisi dictum fuerit, vt vna alteri succedat.*

12 *Substitutio reciproca haud inducitur, nisi vel ex verbis apertis,*

Vel ex concludentibus coniecturis.

13 *Fratres plures distinctas lineas faciunt.*

14 *Factis standum.*

15 *Extensio haud fieri debet de casu ad casum, vel de persona ad personam in fideicommissis.*

Præsertim si hoc testator minimè sensit.n.16.

17 *Fideicommissum reciprocum de linea ad lineam rogatum haud videtur ex sola prohibitione alienationis.*

Ni aliter ex verbis disponentis habeatur, quod bona voluit conseruari in familia.

Et qui existere dicit, probare tenetur.n.18.

18 *Fideicommissi conditionem extare dicens, ipse probare tenetur.*

Præcipuè verò si fideicommissum in contractu rogatum fuit.n.19.

20 *Interpretatio latior fieri debet in vltimis voluntatibus, quã in cõtractu inter viuos.*

Ratio affertur.n.21.& n.22.& 23.

22 *Mortis præsentia, in eo, qui hinc excedere debet, memoria deficit, animaq; potentiæ omnes conturbantur.*

24 *Contractus ex pactis in eo appositis intelligitur, atq; dirigitur.*

Non extendendus propterea vltrà expressa

25 *Contractus legem ex conuentione accipitur. & nu.26.*

ARGVMENTVM.

Fideicommissum in casu deficientis lineæ rogatum, vel si sine liberis decesserit, vno eorum sine liberis sublato, vndè nec linea originem vidit, vel altero grauatorum cum liberis decedente, deficit, nec locum sortitur ampliùs. Et quid si non dictum fuerit, vt vna linea alteri succedat, admittetur ne vna, defecta altera? Et nùm extensio fieri possit de casu ad casum, vel de persona ad personam? quid verò si in actu inter viuos rogatum fideicommissum fuerit?

RESPONSIO XIV.

A Mundo redempto anno 1596. Mense Aprilis die 26. Faugustina Ciarcia donationis titulo irreuocabiliter inter viuos Marco Antonio Incoronato eius filio donauit Rus quodam, siue Massariam, cum quadam parua sylua, & domibus, in loco non longè à Ciuitate Neapolis, nuncupato, à (*Capo di Chino*) situm.

Donauit autem eidem Marco Antonio, (verba sunt hæc donationis) *& prędictis suit filijs natis, & nascituris.* Et infra. *Et pręsens donatio intelligatur, & sit facta, prout ipsa Faugustina illã fecit dicto Marco Antonio eius filio, & filijs legitimis, & naturalibus vtriusq; sexus ex eo natis, & nascituris, & descendentibus ab eis in infinitum. Verùm filia fœmina ex dicta linea tunc suc-*

vedant, & Massaria prædicta eis accrescat, cùm fuerit prædicta linea masculina extincta.

Inhibuit autem, præsfissimamq; prohibitionē adijecit, ne ratione aliqua, etiam pro causis vrgentissimis, Massaria, siue Rus prædictum, neq; in totum, neq; in partem alienari posset, neq; distrahi, neq; pignori dari, siue hypothecari, sub nullitate gestorum. Et quod non intelligatur quouis modo translatum dominium in eum, in quem alienatio fiet.

E' præsentis vitę vsura sublato Marco Antonio, Faugustina matre adhuc vitalem trahente auram, superstites ex eo fuere quatuor filij: Andreas, Doctor Petrus Agnellus, Honofrius, & Franciscus Antonius. Hi verò fratres, post suprema genitoris funera, anno 1633. nona Mensis Aprilis, ad conuentionem deuenere inuicem, sic disponente, volente, ac suadente Faugustina Auia: Vt reliqui tres fratres portionem ad eorum vnumquemq; super rure eodem, sylua, & domibus spectantē, Andreæ eorum primogenito cederent, (permanentibus tamē pactis, & conditionibus in donatione Marco Antonio facta adiectis.) vnusquisq; verò ipsorum portionem à Faugustina Auia in alijs bonis acciperet. Acceperunt itaq; singuli portiones suas, cū eisdem vinculis, & cōditionibus. Andreas natu grandior primus omnium, filijs nullis relictis, moritur. Hunc non susceptis liberis sequutus est Doctor Petrus Agnellus. Hanc ob causam ad Rus subintroiere Honofrius, & Franciscus Antonius. Ex Francisco Antonio lucem hanc solis aspexere quinq; filij, qui parenti successere mortuo. Ex Honufrio verò natus est vnus Iulianus, qui parenti vitæ terminum danti, non post multos annos adiunctus est. In supremis autem agens hæredem dixit Antoniā Giarrellam Matrem. Qui ex Francisco Antonio residui sunt liberi, ipsi subingredi successionē portionis, quę Honofrio, & per eum Iuliano obtigit, prętendunt: Cū Iulianus nullis relictis liberis vitæ vsuram amiserit. Factum proindè locum fideicommisso. Hoc vt firment, conuentionum anno 1633. initarum verba in medium proferunt.

Che detta massaria, case, e furno s'intenda, e sia di detto Andrea, e suoi figli legitimi, e naturali del sesso masculino tantùm, & descendenti da quelli similmente masculini. Verùm le figlie femine non possano soccedere in detta massaria con case, selua, e furno, (vt supra.) mà solo, existentibus masculis habbiano d hauere le loro doti congrue. E tanto in caso, che mancasse la linea masculina, quãto se il detto Andrea moresse senza figli legitimi, e naturali del suo corpo legitimi descendentino, che in tali casu, in detta massaria, case furno, e selue soccedano, e debbiano soccedere li detti Dottor Pietro Aniello, Onofrio, e Francesco Antonio, ogn'uno di essi pro aequali parte, e descendenti di quelli masculi, &c. Et in portionibus aliorum fratrum dictum quoq; fuit, quòd bona data, siue donata: *debbiano stare sotto li medemi fideicōmisso, vincoli, e conditioni, espressi, & imposti à detta massaria del predetto Andrea.*

Nos verò locum fideicommisso haud esse duplici ex capite tuemur, ex verbis pro se ab aduersarijs allaris. Primum, quòd non euenit casus in pactis, & conuentionibus Andrææ appositis, ac alijs consequenter fratribus, *si absq; liberis morerentur*. Secundū quod neq; in pactis legitur, vt vna linea in alterius portionem lineę succedat. Erunt ex vtroquè capite probationes non infirmæ. Quòad primum porrò, ex duplici capite dictum fuit in pactis, deficiente Andræa, alij superstites fratres vt admitterentur: Vel si deficeret linea Andreę masculina; Vel si sine filijs legitimis, & naturalibus ex corpore moreretur. Repetamus (quęso re) verba, quæ paulò antè retulimus; maiorem vt dictis lucem afferamus.

E tanto in caso che mancasse la linea masculina; quanto se il detto Andrea moresse senza figli legitimi, e naturali del suo corpo, &c.

1 In alternatiuis autem vnam tantummodò alternatiuæ partem existere sat est, ne dispositio sub vtraq; alternatiua comprehensa locum habeat. ad regulam *in alternatiuis. 70. de regul. iur. in 6. cap. inter cæteras. 4. de rescript. l. si quis ita stipulatus fuerit. 129. ff. de verborum obligat. Calderin. consil. vlt. Quidam ædificauit. de iure patronat. Rota par. 1. diuersorum dec. 122. num. 1. Cassador. dec. 2. n. 9. de iure patronat. Franciscus Merlinus dec. Lucensi 9 n. 2. Rota apud Card. Caualer. dec. 265. num. 3. & apud Coccinum Decanū decision. 263. numer. 2. & apud Duranum* Episcopum Vrgellen *decision. 286. numer. 1. part. 2.*

2 Honofrius verò diem obiuit supremum Iuliano filio superstite: Defecit proindè conditio illa: *Moresse senza figli legitimi, e naturali.* Non itaq; præmeditati fideicommissi casus obtigit. Firmum hoc reddent argumentum Martiani inter Iure Consultos non infimi *lib. 8.* institutionum verba in *l. filius familias. 117. §. cùm quis rogatus, ff. de legat. 1.* aures arrige vt audias: *Cùm quis rogatus erit, si sine liberis decesserit, per fideicommissum restituere: Conditio defecisse videbitur; nisi patri superuixerint liberi: nec quæritur an hæredes extiterint.*

3 Superuixit Iulianus Honofrio parenti extincto. defecit proindè conditio. Nullum propterea obtinet locum prætensus fideicommissi nexus.

Accedat his quoquè Magnus ille legum Coryphæus Vlpianus *lib. 2.* fideicommissorū in

in *l. ex facto.17.§.si quis autem, ff. ad Sena-*
tus Consult. Trebelleian. qui concisiùs rem
aperit. *Aut igitur filius superuixit patri: &*
extinxit conditionem fideicommissi. Super-
uixit autem Iulianus Honofrio patri. Ex-
tinxit proindè conditionem fideicommissi.
Faciat tibi hanc fidem, preter supradictos,
Zenonis Cæsaris A. Dioscoro Prefecto Præ-
torio in *l. Iubemus.6. §. sin autem is. C. ad*
Senat. Consult. Trebelleianum. sequentibus
scripta decisio:

4 *Sin autem is, qui fideicommissaria condi-*
tione grauatus est, vno filio superstite, vel
nepote ex filio, siue filia nato, vel pronepote,
vel posthumo relicto decesserit; non videtur
extitisse conditio, & ideo deficit fideicommis-
si petitio.

Deficit propterea ex Imperatoris lege
fideicommissi petitio his Francisci Antonij
natis: Quia non extitit conditio, cùm occũ
petierit Honofrius Iuliano superstite. Inter
Doctores verò antesignanus videtur, qui hãc
exploratam sententiam habuere, *Oldradus*
cons. 21. thema tale est, à Romanæ Rotæ
Auditoribus, Doctissimis illis Iure Consul-
tis, supra quã dici potest, canonizatus, apud
Cardinal. Cavaler. dec. 452. n. 1. & dec. 577.
n. 1. Rota eadem quoq; *part. 1. tom. 2. in re-*
cent. dec. 639. sub n. 7. quæ est etiam in im-
pressis apud *Burattum decis. 84. part. 1. Fu-*
sarius quoq; qui quamplures alios refert.
cons. 30. n. 1. & seqq. Cardin. *Mantic. de con-*
iectur. vltimarum volunt. lib. 11. titul. 14.
n. 1. & seq. Regens Scipio Rouitus. cons. 26.
vol. 1. Præses Vincent. de Franchis dec. 586.
part. 4. Rota apud Cardin. Seraphinum decis.
687. num. 1. quæ est etiam in impressis *par.*
1. diversorum decis. 649. Marzarius cons. 8.
per tot. ac nu. 17. & 18. *Camillus Borrellus*
cons. 33. n. 23. & seqq. Bernardinus Græue.
ad Cameram Imperialem lib. 2. conclus. 136.
nu. 1. & seq. Ioann. Baptista Costa de iuris,
& facti ignorantia dist. 64. centur. 1. in con-
silio suo ibi annexo. *nu. 27. &* 28. diximus
alios referentes *respons.* nostra 22. *num. 19.*
20. *& 22. & sequent. par. 3. Marta voto 71.*
à n. 11. ad 21. omnes Doctores, qui pro hac
sunt sententia ad numerum 81. referens;
5 Etiam existente pronepte superstite ad sub-
stitutum subuertendum. *Molina de hispan.*
primogen. lib. 3. cap. 5. n. 52.

Quoad lineam verò Andreæ, defecisse
illam, quin nec extitisse; atq; excidisse hanc
ob causam fideicommissum, nulli in dubiũ
6 reuocari poterit. Deficere nempè non po-
test, quod nec dùm cœpit, neq; interitum vi-
dere, quod initium, atq; originem adhuc de-
siderat. Paulum audi Iure Consultum in
l. non potest videri. 209. ff. de regulis iuris. fi-
dem hanc facientem. *Non potest videri de-*
sijsse habere, qui nunquam habuit. diluci-
diùs Paulus idem *lib. 1.* ad Neratium in *l.*
Titio vsusfructus. 95. ff. de condit. & demon-
strat. ex ratione (*Quia scilicet conditio nec*
initium accepit.) Quam in fine intulit. di-
7 cens: *Desijsse enim non videtur, quod nec*
cœpit. & ibidem *Bart.* cæteriq; Doctores. &
hanc sententiam sequuntur *Parisius consil.*
74. pœnè per tot. lib. 3. Ruin. Riminald. alijq.
pœnes *Surd. cõs. 336. n. 1. lib. 3.* quos sequi-
tur *Gerius Spin.* acris ingenij vir, eruditusq;
cons. 52. n. 2. 3. & 4. & seq. & cons. 15. nu. 19.
& 20. & seq. & cons. 80. num. 15. 16. 17. &
18. *Alciatus lib. 9. respons. cons. 46. sub n. 17.*
sequitur *Gargiareus. consil. 6. n. 81. & seqq.*

Qui ergo in casu vocati fuere deficientiæ
8 lineæ Andreæ, seclusi omnimodò videtur:
Quia profectò, cùm nec initium linea vide-
rit, neq; deficere vllo pacto potuit. locus
propterea neq; consequenter esse poterit
substitutioni, vel fideicommisso in lineæ de-
ficientia subrogato: Cùm illa nullis per An-
dream susceptis liberis, initium nec accepe-
9 rit: vt defecerit idcircò fideicommissum
d. l. filiusfamilias 117. §. cum quis rogatus. de
legat. 1. & d. l. ex facto 17. §. si quis autem
ad Senat. Consult. Trebelleianum. Gabriel in
communib. conclus. lib. 4. tit. de fideicommis-
sis conclus. 8. Ioann. Baptista Costa de iuris,
& facti ignorant. centur. 1. dist. 64. in consul-
10 *tatione ibid. adiecta. n. 9. &* 10. Linea nem-
pè fluxus, ac protractio est puncti, secun-
dum Mathematicos. Andreas punctus erat;
à puncto linea fluere incipit, & per liberos
protrahitur. adiunctũ autẽ fuit: *Sotto li me-*
desmi fideicommisso, vincoli, & conditioni
espressi, & imposti alla predetta Massaria,
11 *del predetto Andrea.* Non ergo dictum, vt
vna linea alteri succederet deficienti: nequè
reciprocam substitutionem inter lineam, &
lineam, paciscentes ipsi induxere. Non ergo
admittendum nunc, vt vna alteri subroge-
tur lineæ in successione. probat id pluribus
Ioann. Cephalus cons. 401. lib. 3. Peregrinus
de fideicommiss. art. 13. n. 72. 73. & 74. in 22.
casu. & nu. 90. casu 39. & ipsemet *cons. 47.*
lib. 1. Cardin. Mantica de coniecturis vlti-
mar. voluntat. lib. 7. tit 5. in fin. nu. 17. sequi-
turq; *Fusarius dict. cons. 30. num. 8. & seqq.*
alijq; quos ipse refert. & *tractat. de substit.*
12 *q. 471.* dicens: reciprocam substitutionem
non induci, nisi, vel ex verbis eruatur aper-
tis, vel coniecturæ concludentes fuerint. &
in *sequentibus quæstionib. Rota* quoq; apud
Cardinal. Seraphinum dec. 1023. n. 3. & seq.

Operam ergo perdidere Francisci Anto-
nij nati, si putent, Honofrij portionem ex Iu-
13 liani decessu ad ipsos nunc pertinere. Di-
stinctas quippè ipsi lineas faciunt: nec di-
14 ctum, vt vna alteri succedat. Pactis igitur
standum. *cap. 1. de pactis. l. 1. ff. eod.*

Extinctionem autem lineæ perpenderũt,
cùm fœminas vocauerunt, dicentes: *Verùm*
si s'estinguesse la linea mascolina di tutti det-
ti fratelli, in tali casu succeda la linea fe-
minina.

15 Haud ergo extensio facienda erit de casu
ad casum, neq; de persona ad personam:
Quia casus hic minimè aduenit. ad tex. in
l. si quis ita. 16. §. penult. ff. de testament. tu-
16 tela. Neq; disponentes, ac paciscentes hoc
sensere. sequitur Cephalus. cons. 430. nu. 12.
& seq. lib. 3. Surd. dec. 85. n. 2. & seq. Cardin.
Mantica d. lib. 7. tit. 5. nu. 10. 11. & 11. Gra-
tianus forens. part. 2. cap. 275. n. 31. & par. 5.
cap. 806. num. 16. Gregor. Cabedo dec. Lusita-
niæ 140. nu. 2. part. 1. Rota Maceraten. apud
Marcum Antonium Thomati dec. 23. nu. 43.
49. & 50. Trentacinq. cons. 11. n. 24. & seqq.
part. 1. plures retulimus alios respons. nostra
74. n. 9. part. 3.

Neq; difficultatem facient verba (in infi-
nitum) & expressa, ac stricta prohibitio alie-
nationis Ruris prædicti.

17 Quia profectò per prohibitionem hanc
alienationis reciprocum fideicommissum
de linea ad lineam minimè infertur: Cùm
paciscentes, æqualiter vnusquisquè lineam
suā in sibi data portione dilexisse, videantur,
quod adnorauit Pereg. d. art. 13. n. 74. & seq.
sequiturq; Fusar. qui alios quoq; refert. d. cōs.
30. n. 11. Ni aliter ex verbis disponētis habe-
retur; quod bona in familia conseruari voluit. quod
perpēdit optimè alijs relatis Ioannes Bapti-
sta Ciarlinius controuersiarum forens. c. 11.
à n. 26. Quocircà ius nullum Francisci An-
tonij natis apertum fuisse ad bona, & portio-
nem Honofrij ob suprema Iuliani eius filij
funera nemo est sanæ mentis, qui nō videat.
Cùm quòd ex ipso initio, quando ipse diem
vidit extremum Iuliano relicto, cōditio nō
extitit fideicommissi. Tùm quod in ipsis
eorum personis, eorumq; descendentium
substitutio fterit. Ad vlteriora non vtiquè
18 diffundetur. Qui ergo extitisse substitutio-
nis, vel fideicommissi conditionem dixerit,
ipse hoc probatione prestabit. secundum
Gloss. receptam in l. qui duos. 10. verbo super-
stites. circà medium ff. de rebus dub. Cardin.
Mantica de coniectur. lib. 5. tit. 1. nu. 18. Ro-
ta apud S. Memoriæ Gregor. XV. decis. 433.
n. 1. apud Card. Seraphin. d. decis. 1023. nu. 1.
Fusarius consil. 42. numer. 30. & consil. 72.
numer. 5. & 6. diximus respons. 66. numer. 5.
part. 3.

19 Præcipuè verò, quòd in contractu versa-
mur, atq; in pactis inter viuos, non in vlti-
20 ma voluntate. vt strictior proindè interpre-
tatio assumenda sit. vt decernit Paulus lib. 3.
ad Sabinum in l. in testamentis. 12. ff. de re-
gul. iur. Alexander Tertius in cap cum dile-
21 cti 6. in fin. de donat. Imputatur enim ei, qui
potuit, & non apertiùs in contractibus dixit.
ad text. in l. quicquid astringenda. 99. ff de
verborum obligat. Papinianus lib. 5. quæstio-
num in l. veteribus placet 40 ff. de pact. l. La-
beo. 21. ff. de contrahenda emption. qui in
vltima verò voluntate disponit cum morte
22 cōflictatur, vnde nec mirum, si & memoria
ei desit, & animæ potentiæ in eo conturbē-
tur. ad text. in l. hac consultissima 8. 9. & cum
humana fragilitas. C. qui testamenta facere
23 possunt. Latior proinde in eius dictis inter-
pretatio erit facienda. optimè Card. Manti-
24 ca de coniectur. lib. 3. tit. 18. nu. 2. & 4. Con-
tractus verò ex pactis in illis appositis, & in-
telliguntur; & diriguntur. secundum Vin-
cent. de Franchis dec. 105. n. 18. Non exten-
dendi propterea vltra id, quod in illis ex-
25 pressum fuit. Contractus enim legem ex
conuentione accipiunt. verba sunt Vlpiani
lib. 30. ad edictum in l. 1. § si conueniat. ff. de-
positi l. legem. 10. C. de pactis. Liberi non fue-
re, protracta nequaquam linea proindè fuit.
Initium non ergo linea vidit; nequè finem
visura, quia non sunt liberi. abijt ergo in hi-
lum Andreæ linea. Petrus Gregorius Tho-
losates, Doctissimus ille vir. Syntaxeos artis
mirabilis lib 13. c. 3. perpendimus respons.
nostra 28. n. 27. & 28. & 29. part. 3. & dedu-
ctum fuit in Bononien fideicommissi de Desi-
derys 20. Marty 1626. coram Merlino dec.
6. num. 22 & 23. & in eadem coram eodem
26. Iuny 1626. dec. 21. n. 21. 22. & 23. & 24.
part. 5. diuersorum nouissimarum. Polydorus
Ripa obseruat. 306. nu. 8 & 9. Gratianus fo-
rens. part. 5. cap. 901. n. 5. & 28. & 29. Gerius
Spin. in locis vbi supra.

Defecit itaq; ex hac parte substitutio, vel
fideicommissum: Quia nimirum Andreæ
linea non extitit, vt neque interitum vi-
derit. Quemadmodùm, quòd nec liberos
suscepit, (vt in initio perspeximus,) factum
est, vt alij fratres in rure, domibus, syl ua, &
furno successionem subiuerint.

Secūdo verò ex duobus propositis capi-
tibus, vt responsum demus aptum: perpen-
dendum planè est; successionem, siue do-
nationem, ac cessionem per Doctorem Pe-
trum Agnellum, Honofrium, & Franciscum
Antonium in pactis inter eos initis, factam
Andreæ, legi subiectam fuisse sequenti.

*E con questa conditione, che detta massa-
ria, case, selua, e forno s'intenda, e sia di detto
Andrea, e suoi figli legitimi, e naturali, e del
sesso mascolino tantum, e descendenti da quel-
li similmente mascolini.*

Alijs verò fratribus in bonis prædictis
Andreæ cessis, decretam successionem fuis-
se, duobus illis in casibus; & pro personis
determinatis, atquè distinctis, sequentibus
verbis:

*E tanto in caso, che mancasse la linea mas-
colina; quanto se lo detto Andrea morisse
senza figli legitimi, e naturali del suo corpo
legitime descendentino, in tal caso in detta
massaria, case, forno, e selue soccedano, e deb-
biano soccedere li detti Dottor Pietr' Aniello,
Onofrio, e Francesco Antonio, ogn'vno d'essi
pro æquali parte, e descendentino da quelli
mascoli.*

Decreta itaq; successio fuit Petro Agnel-
lo,

lo, Honofrio, & Francisco Antonio fratribus, eorumq; descendentibus pro æquali parte, & portione. Nulla ergo alia decreta, neq; facta expressio, vt vna alteri succederet linea. Namq; in portionibus fratrum ipsorum, qui Andreæ rus eesserunt, per Faugustinam Auiam id tantum dictum, demandatumq; fuit. Cōtractus verò ex conuentione legem accipiunt. idem Vlpianus in *l. contractus. 24. ff. de regul. iur. Afflict. dec. 293. n. 3. Marcus Anton. de Amatis Rota Marcha decis. 1. n. 2.*

26

Firma itaq; iura erunt Antoniæ Giarrellæ à Iuliano filio hęredis nuncupatæ, reiectis illis Francisci Antonij natorum.

Atq; ita ex his, iudicio non aulso meliori, quin expetito, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Mors vltimum malum.*
Per eam enim anima à corpore separatur.
Quod si bonum esset, Dij morerentur. n. 2.
Quin ingens malum. n. 3.
Et ex maximis malis vnum, secundum Platonem. n. 4.
Quia mors homini pœna peccati est. n. 5.
5 *Peccatum cùm consumatum fuerit generat mortem.*
Consumatum verò fuit per primum nostrum Parentem Adam.
6 *Mori cępimus ex illa hora, qua Adam peccauit.*
Et quotidiè morimur.
Quia quotidiè demitur aliqua pars vita.
Damnationis pœnam nobiscum iugiter ferimus. n. 7.
Et qui moriuntur, in maximis versantur angustijs. n. 8.
9 *Morientes cum Diabolo confliċtantur.*
10 *Diabolus capitales simultates cum homine exercet.*
In fine potissimum vitę.
11 *Locus Genesis. 3. 15. Inimicitias ponam inter te (serpentem scilicet) & mulierem, tropologicè illustratur.*
12 *Calcaneo insidiatur serpens Diabolus, quia fini insidias tendit hominis, & quare. n. 13. & 16.*
14 *Locus Psalmi. 55. 7. Inhabitabunt, & abscōdent; ipsi calcaneum meum obseruabūt. perpenditur, & illustratur;*
Et Psalmi 48. 6. Cur timebo in die mala? Iniquitas calcanei mei circundabit me. num. 15.
16 *Mortis dies, dies mala dicitur. & quare?*
17 *Voluntates vltimæ defunctorum cur quàm maximis supponātur ambiguitatibus?*
81 *Mens ex verbis carpenda.*
Et in dispositionibus vltimis primum habet locum.
Omniaq; regit. totumq; facit. n. 20.
19 *Vlpianus vnus ex legum Choripheis à Modestino appellatur.*
21 *Mens, quàm verba, spectanda magis.*
22 *Legatum certo dato corpore, ex quo solui debeat, taxatiuè factum dicitur.*
Secus si quantitas relicta fuerit, siue pecunia, persona verò demonstrationis gratia adiecta. n. 23.
Quia purè ab initio data esse videtur. nu. 24.
Et si præsertim voluntas non aduersetur defuncti. n. 25. & 27.
Quod ostenditur. n. 30.
Et est sententia fatis ab omnibus recepta. nu. 31.
In dubio potissimum, ac piæ causæ fauore. nu. 32.
Vel si quantitas in genere relicta fuerit. nu. 35.
Quia legati substantia semper perseuerat. n. 36.
Eamq; legauit testator. secus verò si nomen debitoris. n. 39.
Vel si semper firmum esse debere legatum testator edixerit. n. 41.
Vel aliàs testatoris volūtas ridicula redderetur. n. 51.
Vel annua sit præstatio. n. 54.
Siue etiam de reinuestienda pecunia prouidit in casu restitutionis. n. 55.
Vel ex ratione, quam reddidit. n. 56.
Vel quia debebat. n. 59.
Vel quia sepulturam in Ecclesia elegit. nu. 69.
Vel pro anima reliquit. n. 74.
26 *Quantitas certa ex certo fundo legata debetur, etiam si sterilis annus fuerit, atq; fertilis cum infertili compensatur.*
27 *Res legata à testatore ob necessitatem si alienetur, debetur nihilominùs legatum.*
Modò contrarium testatorem voluisse non appareat.
Et quid si substantia rei defecerit? n. 29.
28 *Voluntatem mutatam testatoris, hæres asserens, probatione præstabit.*
33 *Capitali relicto, pecunia relicta videtur.*
Nam capitale sors est. hac verò pecunia.
34 *Papinianus Magnus inter Iureconsultos.*
37 *Legatum quantitatis, qua non extat, inutile redditur.*
Vel si incerta quantitas legetur.
38 *Falsa demonstratio legatum non perimit.*
40 *Legatum dotis, & pia causa à pari procedunt.*
42 *Voluntas coniecturata testatoris proficit legato, vt demonstratiuè factum videatur.*

Mul-

Multòq; magis expressa.
43 *Legatum pro celebratione missarum in singulos annos perpetuum dicitur.*
Erit proindè & stipes Sacerdotibus debita perpetua.
44 *Sacerdoti sacris operanti merces ex iustitia debetur.*
Vt stipendium substentationis.
45 *Altari qui seruit, de altari viuere debet.*
46 *Antecedens qui vult, & consequens velle videtur.*
Præsertim in ijs, quæ ab absoluta pendent disponentis uoluntate.n.48.
47 *Vnum qui vult, & aliud velle censetur, sine quo illud vnum stare non potest.*
49 *Taciti, & expressi eadem est vis.*
In vltimis voluntatibus potissimum.
In quibus quid testator senserit inspicitur.
Præcipuè verò si ab vtroq; fonte, vtrumq; procedat.n.50.
52 *Legati diminutionem qui probibuit, multò magis illius annihilationem probibuisse videtur.*
53 *Merces Sacerdotibus tandiù debebitur, quandiù onus perseuerat, quod subituri fuerint.*
54 *Alimenta ad vitam relicta perpetuò debentur, donec vixerit.*
Præsertim si annua sit relicta præstatio.
57 *Ratio de per se stare non potest, & ante, & retro prouidere debet.*
58 *Contradictoria de eodem subiecto, idem manente, dici non possunt.*
60 *Confessarij testimonio satis defertur pro exoneratione conscientiæ pœnitentis, deponentis.*
Pia causa fauore præsertim.n 61.
62 *Restitutio absolutè facienda.*
63 *Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.*
64 *Solutio est, cùm liberatur debitor.*
65 *Actiones omnes, & obligationes in hæredem transeunt, & ab hærede debentur.*
66 *Indiuiduum quod est, in partes secari non potest.*
Cùm extra partes sit.
Totum proindè debetur.
Et in solidum hæredes tenebuntur.n.68.
67 *Diuisio corruptionem generat.*
68 *Firmum, vt sit aliquid, incorruptum esse debet.*
70 *Legatarius prædilectus hærede in legato à testatore videtur.*
Si ad pia præsertim relinquatur.n.71.
Atq; pro anima.
Ne frustrà legatum factum appareat.nu. 70.in fin.
72 *Anima cunctis terrenis præferenda.*
Quia pretiosior illis est.n.73.
Animam proindè curare suam quisque debet.
75 *Interpretatio magis animæ fauorabilis sequenda.*
76 *Legatum demonstratiuè relictum videtur piæ causæ fauore.*
Ex causa potissimum celebrationis missarum.n.77.
Ac præsertim in perpetuum.
Contrarium sequitur Scipio Rouitus. n.79.
Et Io:Baptista Thorus.
Verùm exaudiendi sunt, si voluntas repugnet testatoris.n.80.
78 *Interpretatio plenior facienda in testamentis.*
Piæ causæ fauore præsertim.
81 *Voluntas testatoris etiam piæ causæ præfertur.*
Quia illa lex est.
Vt neq; etiam libertatis fauore, voluntas sit testatoris violanda. n.82.
Alioquin pietatis iura uiolantur.n.83.
84 *Dubio in facto pro pia causa respondendum.*
Quia illa animam respicit.
85 *Charitatis ordo est, ut magis se quisque diligat, quàm alterum.*
86 *Opinio illa in ambiguis sequenda, quæ pro anima est, & pietati fauet.*
Decisio Rotæ XI. de testamentis in antiquis expenditur.
88 *Argumentum à posteriori non semper firmum.*
89 *Pietas est, uoluntatem defuncti firmam esse.*
90 *Lex supplet quod defunctus non dixit; dixisset verò si interrogatus fuisset.*
Fauore animæ potissimum.
91 *Testator id voluisse præsumitur, quod animæ fauet.*
Quia hæc est prora, & puppis intentionis testatorum. n.93.
92 *Hæres qui testatorem, à captiuorum seruitute redimere neglexit, vti indignus habetur.*
Et bona eius in pauperes distribuuntur.
94 *Animæ de salute ubi agitur, abundantiùs est agendum.*

ARGVMENTVM.

Legatũ Ecclesię relictũ quatuorcentum ex capitali, quod tenet Titius, an taxatiuè vel verò demonstratiuè conceptum dicatur? Et nùm hæredes tenean-

neantur, capitali amisso, an verò liberentur, cedēdo actiones? Et quid si pro sacris offerendis Deo in singulos annos, & legatum esse perpetuum testator demandarit? Et quid demùm piæ causæ fauore, an demonstratiuè factum videatur? non inutilitèr differitur.

RESPONSIO XV.

1 VLtimum malorum mors. per eam
enim anima à corpore separatur,
& corpus hac vita priuatur. *Siqui-*
dem (Aristotele teste *lib.2.Retho-*
2 *ricor.cap.23.* ex Saphus sententia) *si bonum*
esset, (mori vtiq;) *Dij morerētur.* Quin ingēs
malum est mors, vt Achilles apud Euripi-
dem in Iphigenia, in Aulide *actu 5.versic.*
336.dixit.
3 *Quòd, Mors ingens malum.*
& Electa apud eund. Euripidem in *Oreste*
actu 4.vers.16. inquit.

Moriemur: non possum non deplorare
mala:
Omnibus enim venit miseranda mortali-
bus.

Plato quoq; *lib.29.in Phædro,* hoc est de
anima:
4 *Omnes mortem vnum ex maximis malis*
existimare; (ait) *& mortem qui oppetunt*
maiorum malorum metum subire.

Vidisti nunquam furcis suspendendum,
vel secuti percutiendum à Iudice damna-
tum, gaudentem prodeuntem? Quin non
flectem, mestum, capite demisso, se ipsum
5 præ confusione abhorrentem. Mors homini
pœna peccati est. Peccatum verò cùm con-
sumatum fuerit generat mortem *Iacob.1.*
15. consumatum fuit peccatum per nostrū
primum Parentem Adam pomum vetitum
quando gustauit, de quo præceperat ei Do-
minus Deus (*Genes.2.16.*) dicens: *Ex omni*
ligno paradisi comede. de ligno autem scien-
tiæ boni, & mali ne comedas, in quocunq;
enim die comederis ex eo morte morieris.
comedit, legem trangressus diuinam, in pœ-
nam dedit comminatam, mortem contra-
6 xit. Ex illa quippè hora (nedùm die) mori
cœpimus, & quotidiè morimur. sicuti de
hac re philosophatus fuit *Lucillius* apud Se-
necam. *Non repentè in mortem incidimus,*
(inquiens) *sed minutatim procedimus. Quo-*
tidiè morimur, quotidiè enim demitur ali-
qua pars vitæ; & tunc quoq; cùm crescimus
vita decrescit. Infantiam amisimus, deindè
pueritiam, deindè adolescentiam: vsq; ad
extremum quicquid transijt temporis perijt:
hunc ipsum, quem agimus diem, cum morte
7 *diuidimus.* sic ille. Quotidiè proindè mo-
rimur. damnationis igitur nostræ pœnā no-
biscum iugiter ferimus. & vt *Statius* in-
quit,

Mille modis lethi, miseros mors vna fati-
gat.

8 Vltimum est itaq; mors malorum. Qui
ergo moriuntur, in maximis versantur an-
gustijs, quia malorum omnium pœnam
substinent. Præter enim illas angustias, quas
cum carne conflictantes substinent: est cō-
9 flictatio illa pessima, quam cum Diabolo
tenent. obseruat quippè ille calcaneum, il-
liq; insidiatur: & postrema sæuissima in
homines pios illius sunt tela, & sub finem
10 fortiùs inuadit, vt deuoret. Capitales siqui-
dèm cum homine simultates exercet, & tūc
enititur magis, cùm finem esse in ianuis ani-
11 maduertit. Audi quid Dominus Deus ser-
penti maledicens *Genes.3.15.* dixit: *Inimici-*
tias ponam inter te, & mulierem, & semen
tuum, & semen illius, ipsum conteret caput
tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius. ipsum
12 conteret. vt ex hebræo legitur. Calcaneo
insidiatur, quia fini insidias tendit hominū
Christianorum, vt in barathrum eos trahat.
13 Est porrò calcaneus vltima pars hominis,
finēq; designat eius. Vndè rogabat Deum
Dauid (Psalm.55.) *Miserere mei Deus,* (di-
cens) *quoniam conculcauit me homo.* dolens
14 præsertim de fine. *n.7. Inhabitabunt, & ab-*
scondent; ipsi calcaneum meum obseruabunt.
Inhabitabunt, (iuxta *Genebrar.* viri doctissi-
mi, explicationem) idest in vnum habita-
bunt; congregabuntur, coibunt (vt est in hæ-
bręo) aduersum me. & abscondent, conue-
nientq; ad insidias, atq; assiduè insidiabun-
tur. & calcaneum meum obseruabunt; mea
scilicet itinera, vestigia, pfectiones. per quas
iturus sum; ac finem ipsum. Quemadmodū
ipse Dauid *Psalm.48. 6.* quærens, atq; à se
15 ipso sciscitans: *Cur timebo in die mala?*
Iniquitas (Respondet) *calcanei mei circun-*
dabit me. Diem malam; siue mali diem
mortis intelligi docet *Genebrardus.* Ideo
16 igitur timebo in die mala, (idest mor-
tis) quia iniquitas calcanei mei circun-
dabit me. pœna scilicet iniquitatis
in calce, sine ad extremū à me luetur, meq;
affliget. Rationem reddit *Cassiod.* ibid. di-
cēs: *Ille .n. fine vitæ timere debet, qui pecca-*
torum recordatione mordetur. & *Gloss. eod.*
loco, sequiturq; Pater *Franciscus à Puteo*
Carthusianus in cathena in Psalmos, dicēs;
Per calcaneum finis vitæ intelligitur, cui
Diabolus, maximè insidiatur. sequiturq; *Pe-*
trus Gregorius Tholosates Syntaxeon artis
mirabilis commentariorum lib.3.cap.16.de
17 *fine, fol. mihi 328.* Inter tot itaq; mala cùm

vere-

versetur homo moriens; quid mirum si voluntas eius vltima testamento expressa, per quam maximas, secuto funere, ambiguitates patiatur? Vt nulla sit nouissima hominis voluntas tabulis expressa, quæ non in aliquam vertatur difficultatem: an ita
18 voluerit testator, vt verba sonant? Mens igitur ex verbis venãda erit. Ea nempè est, quæ in dispositionibus primũ locũ obtinet, eaq;
19 tegit omnia, vti Vlpianus (vnus ex legum Choriphæis à Modestino ità nuncupatus in *l. scire etiam oportet. 15. §. aliud etiam inuenimus ff. de excusationibus tutor.*) in *l. in con-*
20 *ditionibus 19. in pr. ff. de cond. & demonstr.* loquitur. Et facit quidẽ totũ volũtas desũcti; vt idẽ Vlpianus sequitur in *l. ex facto. 35. §. verum autem Italicarum. ff. de hæredibus instituend.* rationem reddens, ac dicens:
21 *Nam quid senserit spectandum est.* & Mens, siue voluntas magis, quàm verba, attendi debebit. argumento petito ex verbis Modestini in *d. l. scire etiam oportet. 15. §. aliud etiam inuenimus. ff. de excusationib. tutor.* dicentis: *Sed & si maximè verba legis hunc habeant intellectum; tamen mens legislatoris aliud vult.* mens igitur magis, quàm sonus ipse materialis verborũ inspici debebit. Prudenti proindè consilio verba pensanda erunt testatoris, de quo factum proponitur, & mens ex verbis eruenda eiusdem.

Fuit itaquè anno 1622. cùm supremum ageret diem Reuerendus D. Iacobus Thomæus Sacerdos, & Canonicus Cathedralis Ecclesię Iuuenacen. vt is supremas scriberet tabulas, quibus hæredes vniuersales, & particulares dixit Ioannem Paulum fratrem, & Iosephum, & Didacum nepotes ex altero fratre, iã desunćto, Nicolao Antonio Thomæo; quibus pro exoneratione conscientiæ bis centum antè partẽ legauit. Legauit quoquè Reuer. Capitulo Cathedralis Iuuenacen. quatuorcẽtum pro celebratione Missarum, sequentibis disponẽns, ac loquens:

Item volult, che li ducati quattrocento di capitale, che tiene à censo il R.D. Gio. Leonardo Rizo; siano dopò sua morte del Reuer. Capitolo, e Clero di detta maggiore Chiesa, & il censo di essi, seguendo la morte di esso testatore dells presente infermità, s'intenda decorrere à beneficio di detto Reu. Capitolo dalli trè di Maggio passato auanti; per lo che esso R. Capitolo sia obligato celebrare, e fare celebrare messe cento cinquanta l'anno; cioè cento per l'anima di esso testatore nell'altare priuilegiato di detta maggiore Chiesa; e cinquanta nell'altare, e Cappella predetta di S. Lorenzo, di esso testatore eretta dentro detta Chiesa di S. Maria del Carmine di questa Città per l'anima delli quondam Francesco Thomeo, e Rosa di Raputo coniugi, e communi parenti di esso testatore, cioè vinticinq; per ciascheduno; e che si debbiano celebrare particolarmente parte di esse in detta Cappella nel giorno, e festiuità del detto glorioso Santo Lorenzo, seguendo però la morte di esso testatore. E che detto peso, & obligo non si possa diminuire per qualsiuoglia causa. Dichiarãdo, il detto capitale di detti duc. quattrocento, stare alla raggione di noue per cento; e cõ la facoltà di affrancare, conforme n'appareno cautele, vna per mano del quondam Notare Fabritio Vallone, e l'altra per mano di me Notare Domenico Antonio Garofoli, alle quali, &c. E soccedendo il caso di fare l'affrancatione di detto capitale; ogni volta, che questo soccederà, si debbia sẽpre lo detto capitale ritornare ad impiegare in simile cõpra di annuo censo, acciò stia sẽpre fermo à beneficio di detto Reu. Capitolo per la celebratione di dette Messe, & adempimento di detto suo pio legato, & volontà.

Vita iam functo testatore; D. Ioan. Leonardus Riccius, dùm vita ei comes fuit, soluit Capitulo annuos 36. pro censu dictorum ducatorum quatuorcentum capitalis. Verùm eo defunćto, graue apparuit æs alienũ, quod totam eius assumpsit hæreditatem, anterioribus agentibus creditoribus. defecit proindè & capitale præfatum ducatorum quatuorcentum, & annuus census pro eo debitus. hanc ob causã propterea egit R. Capitulũ, & Clerus, aduersus hæredes, legatũ vt
22 soluant. Insurgunt illi: taxatiuè legatũ factũ fuisse (dicentes) certo dato corpore. Capitulo perijsse, non hæredibus. affirmant, vt hanc tueantur sententiam *Rotam* apertissimè *dec. 11. de testament. in antiquis. Scipionem Rouitum dec. 57. per tot. Ioannem Baptistam Thorum in sum. ma priuileg. piarum causarum. priuileg. 267. Gratianum tom. 5. forens. cap. 988.* Capitulum verò cõtrà, demonstrationis tantùm gratia, vndè absq; rei familiaris graui incommodo, quatuorcentum extrahi possent, D. Ioannem Leonardum hæredibus demonstrasse testatorem, contendunt. Fit ergo quæstionis status; demonstratiuè ne, an taxatiuè persona D. Ioannis Leonardi Riccij legato adiecta prædićto fuerit?

Demonstratiuè, ac demonstrandi causa, personam D. Ioannis Leonardi legato adiectam fuisse, rationes satis apertè inferius percensendę, suadent. Caput autem omnibus
23 alijs facit: testatorem quantitatem reliquisse quatuorcentum, ac consequenter pecuniam, atq; à quantitate cœpisse, non à corpore. adiecisse verò personam, demonstrandi causa, vndè pecunia sine rei familiaris incommodo desumi potuisset, nõ quòd limites legato dare voluisset. Certissimam assertionem hanc faciunt Iuliani verba *lib. 39. digestorum.* in *l. quidam testamento 99. ff. de legat. 1.* sequentibus:

Quidam testamento, vel codicillis ità legauit: aureos quadringentos Pamphile dari volo, ità vt infrascriptum est; ab Iulio actore aureos

aureos tot: & in castris, quos habeo, tot: &
in numerato quos habeo, tot: post multos an-
nos eadem voluntate manente decessit: Cùm
omnes summę in alios vsus translatę essent.
Quaro an debeatur fideicōmissum? Respōdi:
verò similiùs esse, patrem familias demon-
strare potiùs hęredibus voluisse, vnde aureos
quadringentos sine incommodo rei familia-
ris contrahere possent, quam conditionem
24 *fideicommisso iniecisse. Quòd initio purè da-*
tum esset; & ideo quadrigenti Pamphila
debebuntur.

Itàiulianus respondit. Cur non æquè in
quadrigentis Capitulo relictis: cùm par sit
summa, & æquus relinquendi modus, vt
purè ab initio data esse videatur? Id ipsum
disertissimis verbis & Paulus *lib.* 2. decreto-
rum in *l. Paula Callinico* 27. Iulius Seuerus
ff. de legatis tertio prosequitur dicens:

Iulius Seuerus decedens institutis qui-
busdam haredibus, alumno suo quinquagin-
ta legauerat: eaq; à Iulio Mauro colono suo
ex pensionibus fundi, ab eo debitis, prastari
voluit: eidemq; Mauro quadam legauerat.
Cùm de hareditate Fiscus quastionem mo-
uisset, iussu Pratoris Maurus pecuniam Fis-
co soluerat: postea hares scriptus obtinuerat
Fiscum. alumno autem mortuo hares eius,
fideicommissum ab harede Mauro petebat.
Placuit Imperatori, non videri eius fideicō-
missum. sed demonstratū vnde accipere posset,
& ideo haredem Seueri hac prastare debere.

Ex pensionibus legatam pecuniam Mau-
rus præstare debebat. Quia tamen pecuniā
Fisco soluerat à Prætore iussus; & ideò non
extabat, cogitur hæres illam præstare lega-
tario. Quia hæredi onus dictum videbatur
soluendi: acciperet verò ex Mauro debitore
pecunias, vt sine rei familiaris incommodo
solueret. hoc ipsum Capitulum ab hæredi-
bus postulat D. Iacobi. ipsi igitur hoc præ-
stare debebunt, quod & idem Paulus *lib.* 14.
responsorum, in *l. Lucius Titius* 12. *ff. de ali-*
ment. & cibar. legat. sequutus fuit. ex ratione
pręcipuè, quam in fine reddit, cur cibaria
minuta, vel aucta non videantur: minutis,
vel auctis fructibus ex prædijs, quæ pro ali-
mentis pignori dederat. *Neq;* (inquiens)
ex eo, quod posteà pradia his (libertis scili-
cet) *pignoris iure testator obligare voluit, vt*
ex reditu eorum alimenta perciperent; mi-
nuisse eum, vel auxisse ea, qua reliquerat vi-
deri. Concinit Vlpianus *lib.* 24. ad Sabinum
in l. ex eo. 13. ff. de tritico, vino, & oleo lega-
to. *Ex eo vino.* (dicens) *quod in illo fundo*
nascetur, hares meus amphoras 10. *quotan-*
nis in annos singulos dato. Quo anno natum
non fuisset, ex superiore anno eius fundi eum
numerum amphorarum haredem daturum
Sabinus existimat. qua sententia, si voluntas
25 *non aduersetur, mihi quoq; placet.* Volun-
tas hìc nō aduersatur defuncti, quin pecunia
ab hęrede pręstetur (q infra clariùs ostende-
mus) quæ consumpta est. præstati eā igitur
oportebit. *Gloss.* in *dict. l. ex eo,* verbo, *existi-*
mat. allegat *text.* in *d. l. Lucius Titius* 12. *de*
aliment. & cibar legat. & in l. legatum 17. §.
1. *ff. de annuis lega.* quo *tex.* Labeo sequen-
26 tibus suam edicit sententiam. *Vini Falerni,*
quod domi nascetur quotannis in annos sin-
gulos binos culeos hares meus Attio dato.
Etiam pro eo anno, quo nihil vini natum es-
set, deberi duos culeos respondit: si modò ex
vindemia caterorum annorum dari possit. Fit
igitur ex anno fertili, in infertilem compen-
satio, vt legatum substineatur. Quid mirum
igitur si consumpta pecunia iam legata (vt
substineatur legatum) ab hærede compen-
setur, quando id leges apertissimè fieri
decernant? Præstat hoc acutissimè, & certè
quidem Vlpianus *lib.* 2. fideicommissorum
in *l. fideicommissa* 11. §. *si rem, ff. de legat.* 3.
27 dicens: *Si rem suā testator legauerit, eamq;*
necessitate vrgente alienauerit: Mœcianus
putat fideicommissum peti posse, nisi probetur
28 *adimere ei testatorem voluisse: probationem*
autem mutatę voluntatis ab haredibus exi-
gendam. Ergo & si nomen quis debitoris
exegerit, quod per fideicommissum reliquit,
non tamen hoc animo quasi vellet extingue-
re fideicommissum. poterit dici deberi: nisi
29 *fortè inter hac interest: hic enim extingui-*
tur ipsa substantia debiti: ibi res durat, ta-
met si alienata sit. Cùm tamen quidam *no-*
men debitoris exegisset, & pro deposito pecu-
niam habuisset: putaui fideicommissi peti-
tionem superesse, maximè quia non ipse exe-
gerat, sed debitor vltrò pecuniam obtulerat,
quam offerente ipso, non potuit non accipe-
re. Paulatim igitur admittemus, & si ex hac
parte pecunię rem comparauerit, quam non
hoc animo exegit, vt fideicommissarium pri-
uaret fideicōmisso: posse adhùc fideicommis-
si petitionem superesse. Sic optimè ad hanc
nostram rem Vlpianus, cuius persingula
30 verba adnotanda sunt. Neq; porrò testato-
ris voluntate quatuorcentum desecere, neq;
ita illa designauit, vt perempto corpore le-
gatum quoq; perimeretur. Supererit igitur
eo perempto fideicōmissi petitio. præstabit
propterea hæres, quæ perijt, pecuniam, atq;
legatum implebit: ni aliter testatorem vo-
luisse, probatione manifestum reddiderit.
31 hæc sententia est penè ab omnibus rece-
pta Scribentibus. ita *Bart. in d. l. Lucius Ti-*
tius. 12. *num* 3 *ff. de aliment. & cibar. legat.*
Decius cons. 324. *in* 1. 2. & 3. *argumēto. Pau-*
lus Castrens. cons. 338. *quia exceptiones. n.* 3.
vers. quaeritur igitur. part. 1. *Felinus in cap.*
ad audientiam 31. *num.* 7. *in* 6. *conclus de*
rescript. Rota dict. dec. 11. *aliàs* 869. *lego pro*
anniuersario annuali. nu. 8. & 9. *ac* 10. *de*
testam. in antiquis. Alciatus lib. 9. *respons.*
consil. 187. *sic testamentum habet. num.* 6.
Ioannes Petrus Surdus de aliment. titul. 4.
quaest. 26. *num.* 2. & *seq. Guido Papa decis.* 8.

quo loco ita decisum refert. atq; ibid. pluribus Ferrerius addens, & Ranebinus. Vincentius de Franchis decision. 483. num. 6. & seq. & decis. 721. vbi ita decisum refert. Gratianus disceptation. forens. part. 2. cap. 256. vbi omnes distinguit casus. potissimum ad rem nostram num. 20. & seqq. & part. 5. cap. 988. num. 19. & seq. Nicolaus Anton. Gizarellus decision. 81. num. 1. & 2. & num. 15. & ibidem de Angelis addens. num. 1. & in dec. 35. num. 3. eadem reperens. Ioannes Griuellius decis. Senatus Dolani 55. nu. 21. & seq. Eminentissimus Cardinalis Mantica de coniectur. vltim. volunt. lib. 9. titul. 3. num. 20. cum seq. Ioannes Maria Bellectus Episcopus Hieracen. disquisition. Clericalium tit. de Clerico debitore. §. 9. num. 10. vers. tertio verò casu. Horatius Viscontus in conclusionib. iuris. verbo legatum quando dicatur factum. fol. 159. Scipio Roustus decis. 57. num. 1. alios retulimus respons. nostra 34. num. 1. part. 1. Polydor. Ripa singular. obseruation. li. obseruat. 238. num. 10. & seqq. Paulus Fuscus singul. 8. lit. L. legatum factum. Rota apud
32 Cardin. Manticam. decis. 273. num. 3. præsertim in dubio, & fauore piæ causæ. Rota par. 1. diuersorum decision. 442. num. 3 & dec. 662. num. 1. & seq. & in Romana Computorum 10. Aprilis 1630. coram Domino Merlino decis. 365. num. 35. & seq. part. 5. diuersorum nouissimarum. & apud Cardin. Seraphin. decis. 1078. num. 2. atq; apud Illustrissimum Duranum Episcopum Vrgellen. decis. 341. num. 4. & decis. 409. nu. 13. part. 2. Vincent. Anna sing. 688. circà fin. Gratianus dict. cap. 256. n. 21. 28. & 29. par. 2.

Superest tamen, vt ipsam maiorem in ratione assumptam, probatione firmemus; testatorem quantitatem quatuorcentum, ac consequenter pecuniam, non certum corpus reliquisse. Id autem sic præstamus. Sequentibus nempè testator legatum descripsit: Item voluit, che li ducati quattrocento di capitale, che tiene à censo il Reu. D. Gio: Lonardo Rizo, siano dopò la sua morte, del Reu. Capitolo, e Clero, &c. Quatuorcentum itaq; expressis verbis reliquit, di capitale, pecuniā
33 ergo legauit. Capitale enim pecuniam signat. quia capitale sors est. sors autem pecunia est, qua annui emuntur census. Capitali itaq; legato, pecunia, ex qua capitale conflatur, quatuorcentum, legata consequenter
34 fuit. Docet id apertissimè Papinianus, Magnus ille inter Consultos Iuris. lib. 7 responsorum in l. vxori. 24. in princip. ff. de vsufructu legato. sic rem definiens: Vxori (dicens) vsufructu bonorum legato, fœnus quoq; sortium, quas defunctus collocauit, post impletum ex Senatus Consulto cautionem, præstabitur. Fœnus sortium, idest pecuniarum. Gloss. ibidem exprimit. verbo sortium. Capitali igitur relicto, sors ipsa relicta censetur, atq; consequenter pecunia. concinit perpensioni huic Sceuola lib. 21. digestorum in l. Maritus 94 aliàs finali, §. filia quam, ff. ad l. falcidiam. quo loco Iurisconsultus Cornelio hæredi impuberis mulieris fideicommisso grauatæ, perenti; deducere ne debuisset sortes, ex quarum vsuris impubes defuncta ex persona testatricis suæ, pluribus debita præstitit? Deducere, respondit. sortes igitur pecunias exaudit Gloss. ibidem in casus figuratione. eodem modo idē Papinianus lib. 9. respons. in leg. deducta. 58. §. ante diem. ff. ad Trebelleian. Sortium, meminit, vsurarum, quæ de pretijs earum redigi poterunt, & an deduci potuerint in restitutione facienda? affirmat. idem igitur est sors, atq; pretium, ac consequenter pecunia. quod deduximus nos respons. nostra 58. num. 8. & seqq. part. 3. deduciturq; ex tex. in can. si quis Clericus. 5. 14. q. 4. quo tex. ex Concilio Toletano, quod solidi nomine vtitur Gloss. ibid. solidum, scilicet pecuniam numeratam, interpretatur, & solidum inibi, sors data exauditur. vt idem sit solidum, atq; numerata pecunia, ac consequenter capitale; quod est ipsum, quod dedit: scilicèt pecuniam, quam sine vllo augmento recipere tenetur, vt verbis ipsis exprimit Concilium. Quatuorcentum igitur capitalis legatis, pecuniā ipsam, ex qua capitale conflatur, legatam fuisse minimè in dubium reuocandum fuerit amplius. parum proindè refert, quod dictum fuit, retineri pecuniam ipsam per D. Ioānem Leonardum. expressio enim ipsa retinentis demonstrationis causa facta fuit, quàm quod conditionem, ac limitationem, & taxationem legato adijcere testator voluerit.
35 Quantitatem nempè reliquit testator, & in genere; quam ob causam firma semper legati substantia perseuerat, quamuis persona deficiat demonstrata. Bart. in d. l quidam testamento. in princ. ff. de legat. 1. Bald. in l. si sic legatum 78. §. si mihi, vbi etiam Iason. n. 1. ff. eodem. Beretta cons. 91. num. 4. Gabriel satis aptè ad rem nostram consil. 105. à num. 1. cum seqq. & num. 9. & 10. & seqq. ac per tot. lib. 2. & secuta fuit Rota in d. Romana computorum coram Merlino dict. dec. 365 n. 36.
36 Neq; enim legati substantia defecerat, quādo legauit illam testator; perdurabat enim, vti perdurauit dum vitali vsus aura fuit Ioānes Leonardus, qui illam debebat, & cuius persona demonstrata. hic verò casus est, quem Vlpianus d. l si sic legatum 78. § si mi-
37 hi, ff. de legat. 1. proponit. si mihi, (dicens) quod Titius debet, fuerit legatum, neq; Titius debeat: sciendum est, nullum esse legatum. Dicti rationem infert. Et quidem (subnectens) si quantitas non sit adiecta, euidenti ratione nihil debebitur: quia non apparet quantum fuerit legatum. Nam & si, quod ego Titio debeo, ei legauero. quantitate non adiectā, constat nihil esse legatum: Cùm si decē, quæ Titio debeo legauero: nec quicquā Ti-

Titio debeam, falsa demonstratio non peri-
38 *mat legatum: vt in legato dotis Iulianus*
respondit. Quod si addiderit: Decem, quæ
mihi Titius debet, lego: sine dubio nihil erit
in legato. Nam inter falsam demonstratio-
nem, & falsam conditionem, siue causam,
multum interest. Proindè & si Titio decem,
quæ mihi Seius debet, legauero, nullum erit
legatum. esse enim debitor debet. Nam & si
viuus exegissem, extingueretur legatum: &
si debitor maneret: actiones aduersus eum
hæres meus dumtaxat præstare cogeretur.
ita disertis verbis Vlpianus. Hic verò, &
certam quantitatem (quatuorcentum vide-
licet, capitalis, ac consequenter pecuniam)
Capitulo reliquit testator; & verè debitor
Ioan. Leonardus erat: non itaq; peremptũ
legatum fuit, cuius substãtiam saluam sem-
39 per esse voluit. Quam ob causam nec libe-
rabitur heres actiones cedendo, quia legati
substantiam testator reliquit, (quatuorcen-
tum videlicet) non verò nomen debitoris,
vt in casu Vlpiani, videre est. dicentis, quod
Titius debet. & notat *Gloss. ibid. verb. non*
40 *perimat*. Vt in legato dotis Iulianus re-
spõdit, quod priuilegio fultum conspicitur,
sicuti hoc nostrum pro anima relictum, atq;
missarum oblatione. quod perpendit Rota
in dicta *Romana computorum coram Mer-*
lino d. decis. 365. num. 38. & inferius perpen-
demus: quæ sanè ratio nec contemnenda
videtur, quin pondus adijcit non minimum
priori. Quemadmodum nec subsequens;
41 Quòd voluit testator legatum hoc firmum
semper esse. Rationem in fine reddens, ac
dicens: *Acciò stia sempre fermo à beneficio*
di detto Reu. Capitolo per la celebratione
di dette messe, & adempli mento di detto suo
42 *pio legato, e volontà.* Cui vel coniecturata
testatoris voluntas (vt stabile esset) proficé-
ret; vt multò magis expressa prodesse de-
beat, ad *tex. in l. licèt Imperator 77. ff. de le-*
gat. 1. & l. cùm proponebatur 66. ff. de legat.
2. Cardin. Mantica de coniectur. lib. 3. tit. 3.
numer. 2. & 10. Hondedeus consil. 69. nu. 7.
lib. 1. Rota in dict. Romana computorum
coram Merlino dict. decision. 365. num. 39.
Minadous decision. 33. numer. 2. in fin. vbi
Flaminius Monachus addent. numer. 15.
& 16.
43 Attende & aliam, neq; inferiorem ratio-
nem: Testator legatum hoc Capitulo, Cle-
rovè onere reliquit adiecto, vt quinquagies
supra centum sacrificium offerret incruen-
tum Deo; & pro sui anima, ac Parentum
suorum. Voluit ergo testator, vt perpetuò
onus hoc subiret Capitulum, Clerusq; Per-
petua proindè vt esset Sacerdotibus pro ce-
lebratione debita stipes, seù eleemosyna,
consequenter voluit. Neq; enim (hoc be-
nè nouerat ipse, qui Presbyter erat, & Ca-
nonicus) onus subiret perpetuò, & in singu-
los annos, ni congrua pro celebratione
44 eleemosyna solueretur. Debetur quippè
celebranti, ex iustitia merces, & si non vt
pretium pro sacrificio, at vt stipendium
45 substentationis; vt qui altari seruit, de al-
tari viuat. *can. sacerdos. 8. 1. q. 2. cap. cùm se-*
cundum Apostolum 16. & cap. extirpan-
dæ 30. de præbend. Gratianus in *summa*
dist. 44. circà fin. vbi *Gloss.* verbo *viuere.*
& ex Hieronymo *can. clericus. 5. in fin. 12. q.*
1. & ex Canonibus Apostolorum *can. ex*
his 22. 12. q. 1. ex S. Paulo *1. ad Cor. 9.* dicen-
te: Qui in sacrario operantur, quæ de sacra-
rio sunt edunt. *S. Thom. 2. 2. q. 100. artic. 1.*
& 2. ad secundum, vbi Caiet. & in summa.
verb. simonia in 4. regula. Aegid. de ConinK
de Sacram. q. 83. art. 1. dub. 11. num. 197. di-
ximus *respons. 31. num. 2. & 9. part. 1.* & *re-*
46 *spons. 33. n. 2. ead. part.* Qui igitur antece-
dens voluit, & subsequens eidem annexum
voluisse consequenter videtur. ad *text. in*
l. quamuis 15. vbi Bald. n. 1. 2. & 3. C. de
Fideicommiss. Rota apud Dominum Coc-
cinum Decanum decision. 375. n. 9. & par. 1.
in recent. decis. 44. num. 2. & decis. 105. n. 5.
ead. part. Cardin. Tuscus tom. 2 lit. C. conse-
quens. conclus. 757. num. 1. rationem red-
47 dens, quia qui vult vnum, censetur etiam
velle & aliud, sine quo id, quod vult, stare
non potest. *Gloss. in can. quo iure 1.* verbo
dicere. dist. 8. & *in can. non solum. 85.* verbo.
non ait. 11. q. 3. Gloss. in can. sicut Christus.
75. verbo *potest fieri. 1. q. 1. Barbos. assiomat.*
54. num. 1. diximus *respons. 20. n. 35. part. 3.*
48 In ijs præsertim, quæ ab disponentis abso-
luta pendent voluntate. secundum *Bald. d.*
l. quamuis. n. 2. C. de fideicommiss. Aegid. Bel-
lemera cons. 30. num. 4. Cardin. Tuscus dict.
conclus. 757. num. 77. Barbos. dict. assiomat.
54. num. 2. nos *dict. respons. 20. numer. 36.*
part. 3. In sua quippè potestate erat dicere,
an taxatiuè, vel demonstratiuè personam
adiecisset debitoris. Verùm hoc expresse
non dixit, dixit verò consequenter, cùm
voluit impleri omninò singulis annis mis-
49 sarum onus. eadem igitur vis taciti erit,
atq. expressi, *l. cùm quid 3. vbi Gloss. & Scri-*
bentes, ff. si certum petatur. Hippol. de Mar-
sil. singul. 387. incipiente taciti. in hac præ-
sertim vltimæ voluntatis materia, in qua
quid senserit testator, primum inspicitur,
iuxtà Pomponij sensum in *l. inter vestem*
35. ff. de auro, & argento legato. d. l. in con-
ditionibus primum locum 19. in princ. ff. de
condit. & demonstrat. alios refert *Barbos.*
50 *assiom. 218. n. 1. & 3.* præcipuè verò si & ta-
citum, & expressum ipsum ab eiusdem cau-
sæ potentia (vt voluntas est defuncti) proce-
dat, trahatq; originem. *Barbosa d. assiomat.*
218. num. 2. Non enim stetisset testatoris
51 voluntas, vt perpetuò Capitulum sacris
operaretur, quinquagies supra centum in
singulos annos sacrificium Deo offerendo,
si quatuorcentum eidẽ relicta, taxatiuè ad

personam D. Io. Leonardi Riccij debitoris, destinata fuissent; & non magis demonstratiuè; q̄ fanè vt ostēderet demōstrasse magis debitoris personā, non taxāsse, & missas perpetuò celebrandas in singulos annos enixa voluntate velle, ac demandasse; adijecit, nec omninò futilitèr; vt onus missarū Capitulo annexū nullo vnquā tēpore diminui posset, dicēs: *E che detto peso, & obligo non si possa*
52 *diminuire per qualsiuoglia causa.* Qui nempè voluit, vt nullo pacto diminui onus possiet missarum in singulos annos pro anima sui, & parētum suorum celebrandarū, multò magis vtiq; ne omnino celebratio ipsa cessaret, voluit. Cessaret autem missarum celebratio, si taxatiuè personam D. Ioannis Leonardi debitoris quatuorcētum pro capitali, designasset. Ne itaq; hoc fiat, quod ipse abhorrere testator verbis ostendit: demonstratiuè dumtaxat debitorem quatuorcentum designasse, asserendum certa
53 consequutione erit. Tandiū enim merces, siuè stipes, pro sacris faciendis Sacerdotibus debita, præstabitur, donec testator voluit. Voluit autem perpetuò missas celebrari: per totum ergò tempus perpetuum, & sti-
54 pendia debebuntur. Veluti de alimentis puero, vel puellæ relictis, Vlpianus *lib.* 2. fideicommissorum in *l. Mela* 14. *in princip. ff. de alimentis, & cibar. legat.* loquitur, quod illa donec vixerint debeantur. & sequitur Rota apud *Cardin. Manticam dict. dec.* 273. *num.* 3. magisq; in terminis hisce nostris celebrationis missarum pro animæ salute, dixit *Rota in d. Romana Computorum coram Merlino dict. decis.* 365. *numer.* 39. 40. 41. & 42. *part.* 5. *diuersorum nouissimarum.* & *Rota d. decis.* 661. *num.* 2. & 3. *part.* 1. *diuersorum, & decis.* 684. *num.* 4. *ead. part.* 1. *diuersorum, Aymon consil.* 301. *num.* 5. Idem *Mantica decis.* 59. *nu.* 10. *Gratianus forens. part.* 4. *cap.* 657. *num.* 31. & 32. *Ferrerius ad d. dec.* 8. *Guido. Papæ.* Annua enim erat præstatio, & in annos singulos facienda sacra *d. l. legatum.* 17. §. 1. *vini Falerni. de annuis legat.* & *dict. l. ex eo* 13. *ff. de tritico, vino, & oleo legato. Surd. d. tit.* 4. *quæst.* 26. *num.* 13. *Gratianus dict. cap.* 256. *num.* 41. *in* 10. *casu. Gizarellus d. decis.* 81. *num.* 1. & 2. de legato loquens, sanguine iunctæ relicto, quòd ex hoc demonstratiuè datum videatur; quanto igitur magis pro anima?

Fitq; hoc perspicaciùs manifestum ex his, quę subsequenter testator adijecit, facto casu restitutionis capitalis, vt in aliā emptionem implicaretur, dicens; *E soccedendo il caso di fare l'affrancatione di detto capitale, ogni volta, che questo soccederà, si debbia sempre lo detto capitale ritornare ad impiegare in simile compra d'annuo censo.* Rationemq; reddit: *Acciò stia sempre fermo di detto Reu. Capitolo, per la celebratione di dette messe, & adempimento di detto suo pio legato, e volontà.* Notate (quæso) verba, signate mysteria: capitalis semper expressionem fecit, (pecuniæ videlicet) vt supra ostē-
55 dimus. Deindè facto casu redemptionis annui census per capitalis restitutionem, aliam fieri similem emptionem iussit; non itaq; ad solam D. Ioannis Leonardi personā se restrinxit, sed vltrà processit. Demonstrare igitur tantummodò voluit, (vti diximus) vndè sine rei familiaris incommodo quatuorcentum haberentur. Præterea non hoc Capitulo demandauit, vt faceret, sed in genere dixit; *Si debbia sempre lo detto capitale, ritornare ad impiegare in simile compra d'annuo censo,* ab alio venditore (scilicet) census, & ab hærede ipso, vt firmus semper census pro Capitulo remaneret.
56 Deinceps voluit, per rationem, quamhorū omnium reddidit, perpetuò hoc fieri, suamq; voluntatem semper firmam perseuerare, atq; pium legatum, quod Capitulo pro sacris Deo offerendis relinquebat, stare in perpetuum. Inepta igitur ratio ab eo data remaneret, si taxatiuè, non demonstratiuè ad personam Io. Leonardi Capitulo legatū relictū fuisset. Quia non esset perpe-
57 tuum, & deficeret. Ratio quippè quæ de per se stare non potest, cùm de illius natura sit, vt aliquid ante, vel post se dictum confirmet. secundum *Decium consil.* 228. *n.* 11. quem sequitur *Rota in recentiorib. part.* 1. *tom.* 1. *decis.* 300. *numer.* 20. nos *respons.* 24. *num.* 91. *part.* 1. Id vtiq; operabitur, vt quantitas quatuorcentum, ac consequenter pecunia, Capitulo relicta absolutè, & absq; taxatione aliqua videatur. Alioquin staret, &
58 non staret legatum, quæ contradictoria sunt, & in eodem subiecto (orationis scilicet) se compari non possunt, cùm se mutuo contrudant. in vltimis potissimùm voluntatibus. docet id, per quàm optimè Celsus *lib.* 17. *digestorum.* in l. vbi pugnantia 149. ff. de regul. iuris. *Vbi pugnantia* (dicens) *inter se in testamento inuenirentur, neutrum ratum est.* ita quoq; *text.* in *l. hæc verba, ille, aut ille* 124. *ff. de verbor. significat. cap. inter dilectos* 6. §. *caterum memorati. de fide instrument.* Papinianus satis concinnè *lib.* 7. responsorum in *l. Titia si non nupserit* 99. *ff. de conditionib. & demonstrat.* Ridiculum est enim (dicens) eandem vt viduam, & vt nuptam admitti. Quia contraria sunt. *& non admittitur contraria petens, vt Gloss. fin.* ibid. exprimit. admittitq; *Petrus Gregor. Tholosates Syntaxeon artis mirabilis in commentar. lib.* 3. *cap.* 4. *f. mihi.* 270. *Rota apud Card. Manticam decis.* 225. *numer.* 9. diximus *respons.* nostra 88. *num.* 96. 97. 98. *part.* 3.
59 Accedit his quoq; quòd testator, etiam ex patris sui dispositione, (& siquidèm non scripta.) ad quinquaginta missarū celebrādarū onus in Cappella Sancti Laurētij intus

Ec-

Ecclesiam S. Mariæ de Carmelo per prius tenebatur. quod deponit D. Ioannes Leonardus Donanno, eiusdem testatoris Confessarius, cum iuramento examinatus, ad consciétiam exonerandam dicti testatoris, quod ille plnries eidem (vti confessario) declarauerat, velle legatum prædictum pro celebratione missarum in perpetuum relinquere, prout reliquit, & quod Capitale (pecunia videlicet) dictorum quatuor centum, semper firmum
60 remaneret. Confessari jverò testimonio nō minimi defertur, pro exoneratione consciétiæ sui pœnitentis deponentis, vt optimè *Berous q. 12. per tot.* inter suas quæstiones. *Petrus PecKius de testament. coni ugum lib. 1. cap. 21. nu. 3. Triuisanus decis. 3. num. 2. & 4. lib. 1. Gloss.* reputata singularis in *cap. tua nos. 26. verbo, qualiter tibi constiterit. de sponsalibus.* rationem reddens duplicem: & quia nemini ex hoc præiudicium ingeneratur, & nemo immemor præsumitur salutis æternæ. *Gloss. quoq; in cap. testimonium. 54. verbo in hoc casu. de testibus.* vbi *Innocēt. Calderin. consi. 2. de testibus. Rota apud Cardin. Seraphinum decis. 1128. nu. 1. & decis. 1166. sub num. 1. vers. Fratrem Hilarium Suarez confessarium,* subdens: Cui multum Domini deferunt. *& decis. 1177. nu. 3.* noster *Maran-*
61 *ta conf. 53. nu. 26.* piæ causæ fauore præsertim. *Couarruuias cap. cùm tibi. nu. 23. de testament* eiusq; præceptor *Martinus Nauar. consi. 16. lib. 3. de testament. Layman Theologiæ moralis lib. 3. tract. 5. de pactis. cap. 11. nu. 85.* quem sequitur *Franciscus de Petris cōs. 64. nu. 21. Barbosa de offic. Episcop. par. 2. allegat. 43. nu. 22. & seq.* diximus *respons.* nostra *17. nu. 28. & seq. & num. 37. par. 1.* alios quamplures referentes.

Erat itaq; hæc, saltim quinquaginta missarum celebratio in singulos annos, omnino facienda, quia debitum paternum, atq; pro-
62 indè æs alienum in rebus testatoris. Absolutè propterea restitutio facienda fuerat, quæ
63 de necessitate salutis est: cùm *Peccatum non dimittatur, nisi restituatur ablatum.* regula *peccatum 4. de regul. iuris in 6.* non itaq; taxatiuè relictum quatuor cētum stare potuit;
64 alioquin restitutio, æris; alieni solutio, nō fuisset. Solutio enim est cùm liberatur debitor. Papinianus in *l. si debitor. 26.* & Aphricanus in *l. cum quis 38. §. si debitorem meum ff. de solut.* Quia onus non remittitur, sed augetur, cùm improuidè soluitur, vt Innocentius III. loquitur in *cap. eam te 22. in princ. de iureiurando.* remansit proindè semper obligatus testator ad solutionem faciendam debiti; ac eius consequenter hæredes, quod ipse
65 debebat testator. cùm actiones omnes, & obligationes, in hæredem transeāt, & ab hærede debeantur. *l. 1. in fin. C. vt actiones ab heredibus, & contrà heredes incipiāt. §. post mortem. Institutionib. de inutilibus stipulationib.* Non itaq; solutus mansit testator ab onere soluendi debitum hoc quinquaginta missarum in annos singulos, quòd corpus deperijt quatuor centum per D. Ioannem Leonardum debitorum. Quia nimirum solutio debiti non fuit. vnde nec liberatus. transijt propterea ad hæredes; quia æs alienū in hereditate. Idcirco demonstratiuè legatum præfatū quoad quinquaginta missas annuas, ex quatuor centum per D. Ioannem Leonardum debitis, designatum fuit. Ergo & demōstratiuè in totum pro reliquis centum missis; quia vnicum legatum, nec diuiduum, & vnica oratione relictum pro missis centū quinquaginta in annos singulos. Per hæredes igitur soluendum, cùm corpus, siuè quantitas defecerit, per dictum Ioannem Leonar-
66 dum debita. Neq; enim quod vnum, & indiuiduum est, diuidi, atq; in partes secari potest, cùm extra partes sit, secundum *Arist. 1. Physicor. 3. & 5. Metaphys. cap. 6.* totum ergo præstabitur: iuxta Cai sensum in *l. si is, qui quadringenta 79. §. quadam legata ff. ad legē Falcidiam.* & eodem sensu Paulus in *l. 2. §. ex his igitur stipulationib. ff. de verbor. obligat.* atq; Vlpianus in *l. stipulationes non diuidū-*
67 *tur. 72. ff. eod.* Rationem reddens: Quia diuisio corruptionem generat. *horum enim diuisio* (dicens) *corrumpit stipulationem.* Corrumperetur idcirco legatum, si diuisio inter-
68 cederet. Firmum ergo vt sit, & incorruptum, integrum præstabitur. & singuli hæredes insolidum tenebūtur. ex Caio *d. l. si is, qui quadringenta 79. §. quadam legata ff. ad legem Falcid.* dicente: *Quorum omnium legatorum nomine* (quæ scilicet diuisionem non recipiunt) *& si plures heredes sint, insolidum tenentur.*

Firmioremq; perpensionem hanc, nec in-
69 iuria reddit, quòd testator, cùm Canonicus esset in Cathedrali Ecclesia, in illa ipsa sepulturam elegit, voluitq; proindè in illa ecclesia in altari priuilegiato incruentum offerri Deo sacrificium pro anima sua in singulos annos.
70 prædilexit propterea Ecclesiam hæredibus in legato Capitulo relicto. ad *tex.* in *l. Publius Meuius 36. §. Titia codicillis. ff. de con. ditionib. & demonstrationib.* & expressius Paulus in *l. si quis eum 37. in fin. ff. eod.* rationem reddens. ac dicens: *Quoniam magis legatarium aliquod commodum testator in hoc seruo, quam heredē habere voluisset.* & Marcellus in *l. si quis Titio 17. ff. de legat. 2.* plures nos retulimus *respons.* nostra *31. nu. 30. par. 1.* Si igitur Ecclesiam predilexit, vt sacra in illa fierent, in qua sepeliri elegit, voluitq; legatum perpetuum esse; voluit consequenter nō taxatiuè quatuor centum habere Capitulū; sed demonstratiuè illa, quę pro capitali tenebat D. Ioannes Leonardus. & hanc perpensionem sequuta fuit *Rota in d. Romana computorum coram Merlino d. decis. 365. nu. 40. & 41. par. 5. diuersorum nouissimarum.* ad tradita per *Abbatem cons. 99. sub nu. 5. par. 2.*

quem

quem sequuta fuit quoq; Rota apud Cardin.
Caualer.decis.494.num.3.& apud Card.Se-
raphin.decis.1149.nu.10.& 11. Namq; hac
interpretatione conseruatur magis disposi-
tio,vt neq; frustrà legatum factum appareat,
atq; inutile futurum.vti Aphricanus lib. 6.
quęstionum in l.si quando quis vxori 112.in
princ.ff.de legat.1. respondit. & Vlpianus in
d.l.fideicommissa.11.§.si rem.ff.de legat.3.se-
quitur Gratianus.d.cap.256.nu.21.par.2.fo-
71 rens. Ratio autem non contemnenda vide-
tur; Quòd qui ad pia relinquit,pro anima
vtiq; relinquit, sicuti expressim testator hic
pro sua,suorumq; parentum anima reliquit:
72 Anima verò, vna, post Deum summè dile-
ctum,affectu, dilectioneq; prosequenda est:
omnibusq; alijs præferenda.l.sancimus 18.in
fin.C.de sacrosanct.Eccles.cap. cùm infirmi-
73 tas.13.de pœnitent.& remissionib.Quia pre-
tiosior illis est. can.precipimus.24.12.q.1.S.
Thom.2.2.q.26.art.4.diximus respons.nostra
3.nu.25.& respons.9.nu.37. 38.& sequent.
par.1.Card.Tuscus tom.1.littera A.animæ fa-
uore.conclus.333.nu.1.& quam curare vnus-
quisq; debet, vti Menander etiam Gentilis
dixit: Animam cura tui ipsius in quantum
potes.

Cùm nihil prosit homini si vniuersum
mundum lucretur, animę verò suę detrimē-
tum patiatur. Quam enim dabit commuta-
tionem pro anima sua? Matth.16.26.Luc.9.
25.cap.cùm Matthaus.23.de simon.
74 Animam igitur plus quàm hęredes dilexit
testator, cùm quatuor centum pro sacris of-
ferendis Capitulo pro anima sua, parentūq;
suorum reliquit. Demonstratiuè ergo, non
taxatiuè, illa reliquit,ex his,quæ D.Ioannes
75 Leonardus debebat. Quæ interpretatio vti
magis animæ fauorabilis sequenda est. ad
tex.in l.Titia testamento.40.§.fin. vbi Bart.
ff. de auro, & argento legato.deduximusq;
pluribus d.respons.9.nu.36.par.1.Gratian.d.
cap.256.num.2.par.2. Gizarellus d.decis.81.
num.1.& 2.& ipsemet testator hoc expressit
(vt supra perpendimus) cùm voluerit,legatū
perpetuum esse, ac perdurare voluntatem
suam.

Quibus omnibus perpensionibus, veluti
pro coronide,& hæc nouissima addēda erit,
76 quod fauore piæ causę,cum pro anima aga-
tur, demonstratiuè legatum factum cense-
tur. Vt in perpetuum perduraret.iuxta Scę-
uolæ sensum in l.annua his verbis 20.§. At-
77 tia fideicommissum.ff. de annuis legatis. Ex
causa potissimùm celebrationis missarum,
quæ perpetua est. vt adnotat Gloss.ibidem
verbo in perpetuum.allegat tex.in l.legatum
ita 17.in princ.ff.eod.quo loco Labeo, lega-
tum Attiæ relictum donec nubat, in annos
singulos deberi,respondet.Rationemq; red-
dit Gloss. ibidem verbo singulos circa fin.
78 Quia in testamentis plenius facienda est in-
terpretatio. Piæ causæ fauore præcipuè, vti
Ferrerius ad dictam decis.8. Guidonis Papæ
notanter asseuerat vers.Idq; propter priuile-
gium. sententiæ verò huius antesignanus
videtur fuisse Romanus singul.432.incipien-
te quæritur an testator; siue 435.qui ita se,
aliosq; iuris peritos, quibus negotium de-
mandatum fuerat, pro Ecclesia S.Pauli Vr-
bis,iudicasse refert.eumq; sequitur Tiraquel.
de priuileg.piæ causæ.priuileg.63.in fin.vers.
& hoc expressè voluit Romanus.quem in his
terminis nostris fauore piæ causæ, quòd le-
gatum demonstratiuè factum videatur se-
quuta fuit Rota in Rauennaten. legatorum
10.Decembris 1580.coram Vicecomite d.de-
cis.662.sub nu.2. vers. His accedit & fauor
piæ causæ.par.1.diuersorum, & d. decis.442.
nu.3.ead.par. & apud Card. Seraphin. d.de-
cis.1058.nu.2.vt etiam supra diximus nu.32.
atq; etiam Rota in dicta Romana computo-
rum 1630.coram Merlino d.decis.365.à nu.
35.ac præsertim nu.43.par.5.diuersorum
nouissimar.Guido Papa d.decis.8.qui ita cō-
clusum fuisse dicit, cùm ageretur in illo le-
gato pro substentatione monialium,atq; cō-
sequenter pro causa pia.Cardin. Mantica de
coniectur.lib.12.tit.6.nu.14.& 25. Gratian.
d.cap.256.nu.29. par.2.forens. Scipio Roui-
79 tus d.decis.57.nu.12.& nu.14.licet ipse in
contrariam pedibus eat sententiam, quam
sequitur Ioannes Baptista Thoro in sum.pri-
uilegiorum piarum causarum. priuileg.267.
& miramur non modicum, quod vir planè
doctus, summam agens priuilegiorum pia-
rum causarum,priuilegium hoc destruat po-
tius,quàm firmet;quod facere debuisset: Ve-
rùm quæ contra hoc priuilegium affert Ro-
uitus, licet argumentosè secūdum suam sen-
tentiam,tamen in causa illa conclusum mi-
nimè fuit, cùm Domini Consiliarij diuisi in
paritate vototum fuerint. & Thorus easdem
omnino numero rationes,quas Rouitus, re-
fert: pro nostra verò,etiā Romanę Rotæ de-
80 cisiones sunt. Quam ob causam aduersa sen-
tentia contra hoc priuilegium locum ha-
bebit fortassè,quādo expressè voluntas re-
pugnauerit disponentis testatoris; eo enim
81 casu magis pium fuerit voluntatem sequi
testatoris Defuncti, quàm etiam piæ causæ
adhærere: quod eius voluntas lex sit. vt de-
ducit Eminentissimus Cardin. Mantica de
coniecturis vltim. volunt. lib.1. tit.3.num.3.
quem sequitur Gratian. forens. par.5. d.cap.
988.nu.27.Cardin. Tuscus tom.1. littera A.
animæ fauore.d.conclus.333.nu.1. & seq. ex
Martiano lib.9. Institutionum in l.si cui pu-
rè libertas.31.in fin.princip.ff.ad Senat.con-
sult.Trebelleian.ea ratione, quam refert, di-
82 cens: nec rursus contra voluntatem defuncti
83 libertatem præstandam esse. Alioquin iura
pietatis violantur, quę voluntatem seruari
defuncti suadent,quin non expressè mandēt.
vt Imperator Gordianus A, Iustæ respon-
dit in l.contrà voluntatem 7. C. de testamen-

taria

taria manumissione. diximus *respons.* nostra *12. numer. 34. & 35. & respons. 20. num. 45. part. 1.*

84 Et quatenùs esset dubium, pro pia causa respondendum semper esset; ad *tex. in l. sunt persona 43. ff. de religios. & sumptibus funerum. cap. fi. de sentent. & re iudic. Tiraquell. de pia causa priuileg.* 148. *Marta de iurisdictione. part. 4. casu 164. n. 8.* rationemq; red-
85 dit *n. 9.* quia pia causa animam respicit, & quisq; se magis charitatis ordine diligere debet, quàm alterum, ad *tex. in l. præses 6. vbi Gloss. & Doctor. C. de seruitut. & aqua. Gloss. in cap. 1. verb. sicut te ipsum. de sacra vnctione. cap. nisi specialis. 3.* vbi *Gloss.* verb. *aligemus. de autbor. & vsu pall.* diximus *respons. 3. n. 45. par. 1. & respons. 26. n. 5. & seq. part. 1. Cardinalis Tuscus tom. 6. lit. P. pia causa habet specialia. concl. 333. num. 78. 79. & seq. & tom. 1. d. concl. 333. Animæ fauore. d. tom. 6. concl. 337. num. 1. & seqq. pia causa*
86 *in dubio.* Hanc proindè ob causam est, vt eã semper in ambiguis sequamur sententiam, quę pro anima est, ac pietati fauet, diximus alios referendo *respons. 4. numer. 66. & seqq. par. 1. & respons. 13. num. 56. & seqq. eadem parte*, & pluribus *respons. 19. nu. 33. & seqq. part. 3. Cardin. Tuscus dict. tom. 6. concl. 337. pię causæ in dubio. n. 5. & seq. Riccius* Episcopus Vici in *addit. ad dictum priuileg. 148. Tiraquell.*

Firmum itaq; priuilegium hoc piæ causæ
87 fauore persistet. Neq; obstaculum ei facient, quæ ex *decisione præfata 11. de testamentis in antiquis Rouit. dict. decis. 37. num. 7.* perpendit: quòd vana fuisset distinctio, quam dicta decisione Dominus Ponens adhibuit inter legatum taxatiuè factum, & demonstratiuè, si priuilegio perfrueretur causa pia, vt semper demonstratiuè loci, seù fundi designatio facta videatur; vt signum hoc sit priuilegium prædictum firmum haud esse.
88 Argumentatur enim ipse à posteriori, quod argumentum non ita semper firmum est. Et patet, quòd in illa decisione primarium fundamentum fuerit, quia legatum expressè taxatiuè conceptum fuerat, vndè constabat de voluntate defuncti disponentis, vt ab illo fundo legatum solui deberet, & non ab alio, sicuti ex tota illa decisione apertissimè patet legentibus; neq; sit ita piæ causę deferendum, vt contra defuncti voluntatem illa locũ habeat, vt in superioribus diximus,
89 quòd pietas sit, voluntatem sequi defuncti, & vt eius sit firmum iudicium, cui nihil hoc ampliùs præstari possit, postquàm ex hisce nostris demigrauit, vti sanctè Cæsar Augustus Constantius perpendit in *leg. 1. C. de Sacrosanct. Eccles.* secus verò esse debeat, si in dubium hoc reuocetur, taxatiuè ne, an demonstrationis gratia locum designauerit:
90 hoc enim casu supplet lex, quod defunctus non dixit, & si viuens interrogatus fuisset, dixisset: cum hæc ipsa interpretatio in animæ suæ commodum cedat, iuxta Pauli sensum *lib. 12. responsorum in l. Titius testamento 25. §. Lucius Titius. ff. de liberis, & postb.* vbi *Bartol. & Las.* sequitur *Tuscus. d. lib. 6. lit. P. pia causa in dubio fauendum d. concl. 337. num. 4.* & plura deduximus *respons.* no-
91 stra *20. num. 65. part. 1.* Id enim voluisse testator præsumitur, animę suæ quod prodest, vt ex hac causa pijssima subleuaretur, per missarum celebrationem, iuxta Imperatoris verba in *§ si vnum de prædictis. circa fin. in auth. vt cũ de appellat. cognoscitur. collat. 8.*
92 ibi enim Imperator bona eorum, qui nullis relictis liberis, in captiuitate diem videre vltimum, quamuis antè captiuitatem scriptis supremis tabulis alios dixissent hæredes, qui eos è captiuis redimere neglexissent: ab his vti indignis ablatis, Ecclesijs Ciuitatis, ex quibus orti sunt distribui, applicariq; iussit. Rationem reddens: *Vt vnde illi à suis non sunt redempti*, (dicens) *aliorũ redemptio procuraretur; & ipsorum quoq; animæ ex hac causa pijssima subleuentur.*
93 Quia hęc est prora, & puppis intentionis testatorum, vt animæ eorum adiumentum ex pia causa recipiatur, vt *Tiraquellus* loquitur *de pia causa priuileg. 56. in fin. versic. aut cum testator.* perpedimusq; *respons.* nostra. 4.
94 *num. 74. & 75. part. 1.* De animæ ergo salute cum agatur, abundantiùs agendum erit, ad *text. in cap. fin. de presbytero non baptizato. cap. Iuuenis 3. de sponsalibus.* diximus *d. respons. 4. num. 57.* Atq; firmum etiam priuilegium hoc habendum piæ causæ fauore. Heredum proindè erit: & quod demonstrationis causa debentis persona legato adiecta fit; & quod perpetuũ esse legatũ testator voluit, & quòd debitum erat, atq; demùm quòd pro anima reliquit, vt sacra in singulos annos fierent, Capitulo per solutionem facere satis, vt & testatoris, suorumq; parentum animæ ex hac pijssima causa subleuentur.

Vt ex his, iudicio nec abiecto prudentiori, respondẽdũ cẽsuimus, quin iudicauimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Hæredes pro hæreditarijs partibus hæreditaria agnoscunt onera, etiam si pro legato hypothecaria agat legatarius. n. 2.*
Limita in legato pio pro sacris singulis annis offerendis. n. 3. & n. 18.
Quia opus indiuiduum dicitur.
Vel si hypotheca, vel pignus intercedat. num. 19.
4 *Hæres in solidum conueniri potest pro opere indiuiduo.*

Vel

Vel pro seruitute, cæterisq; quæ diuisionem non admittunt. n. 5.

In his enim, neq, petitio, neq; operatio diuiditur. n. 6.

Idem in legato alimentorum. num. 17. & num. 20.

Et in annua censuaria præstatione. n. 21.

Pia causa fauore præsertim. n. 24.

7 *Seruitutis species est, Sacerdotes ad sacris operandum, siue in dies, siue certis statutis temporibus, teneri.*

Dicitur proindè opus indiuiduum. n. 8.

Et onus dicitur. n. 9.

10 *Sacerdos suas operas locare videtur pro sacris operandis.*

Debetur ergo ei ex iustitia merces. n. 11.

Non quasi stipendium sacrificij, sed substentationis. n. 13.

12 *Operanti merces debetur.*

14 *Legatum pro celebrandis diuinis officijs, vel sacrificijs offerendis sacerdotibus relictum, lucrum non dicitur, neq; ex liberalitate pendet,*

Sed est merces ex iustitia debita:

Quia Sacerdos interim sua priuatur libertate.

15 *Legatum, quod seruitutem continet, diuisionem non admittit.*

Quæcunq; seruitus fuerit.

16 *Genus de omni specie prædicatur.*

18 *Legata pia in solidum peti poterunt ab vno ex pluribus hęredibus.*

19 *Possessor conueniri debet in actione pignoris, vel hypothecę.*

20 *Actione funeraria hęredes insolidum conueniri possunt.*

21 *Hypothecaria competit pro annua censuaria pręstatione.*

Ita quoq; legatario pro legato consequendo. n, 22.

Præsertim pro pijs legatis.

Ratio affertur. n. 23.

23 *Dominium legatorum ipso iure transit in Ecclesiam, absq; traditione.*

25 *Hæres in solidum conuentus, quod soluit pro portione ab cohærede repetit.*

ARGVMENTVM.

Agere ne poterit in solidũ legatarius pro pio assequendo legato aduersus vnum ex scriptis hæredibus; an verò omnes pro hæreditarijs portionibus tenebuntur? Et quid in legato pro missis, & anniuersarijs consequendis? an in eis hypothecaria competat?

RESPONSIO XVI.

IN hac eadem causa in aliam quoq; itum est difficultatem. Agebat Capitulum aduersus Clericum coniugatum Franciscum Thomęum filium, & hæredē Ioannis Pauli hæredis, possessorem bonorum hæreditatis dicti quondam D. Iacobi, vt ipse totum legatum solueret; ageret ipse aduersus alios cohęredes, tractari de legato pio in solidum conueniri vnum ex scriptis hæredibus posse. Insistebat tamen Franciscus: negotium hoc suam certam habere ex Imperiali responsione determinationem. in *l. pro hæreditarijs. 2. C. de hæreditar. actionib.* dabat autem verba Decij Cæsaris A. Telemachę scripta.

1 *Pro hęreditarijs partibus hæredes onera hæreditaria agnoscere, etiam in Fisci rationibus placuit.*

Prouerbium Imperatorem nullum dicere. pro hęreditarijs partibus proindè ipsum non in solidum teneri. quem textum: etiam

2 quod pro legato hypothecaria agat legatarius, diffluere putant aliqui. diuiditur enim in hoc actio hypothecaria, sicuti & personalis. ad *text.* in *l. 1. §. fin. C. communia dè legat.* sequiturq; *Vincent. de Franch. dec. 203. nu. 1. Ioannes Baptista Costa tom. 2. oper. tract. de ratione rata q. 31. num. 4.* quem admittit *Gaspar Anton. Thesaur. forens. quęst. lib. 2. q. 67. num. 10. & seqq. Riccius collectan. 528. part. 3. Surd. de aliment. tit. 9. q. 14. num. 14. Gratianus Rotę Marchia decision. 146. n. 2. & seqq.*

Verùm aduersæ Francisco sententiæ inhærendum nobis, secundum ea, quæ in antecedenti proposita facto fuere, è te magis vi-

3 sum fuit. Porrò, quod agebamus in legato pro sacris in singulos annos Deo Altissimo pro testatoris anima, suorumq; parentum faciendis; erat proindè opus indiuiduum

4 in solidum propterea agi poterat. Vti Vlpianus *lib. 2.* fideicommissorum in *l. fideicommissa 11. §. si in opere, ff. de legat. 3.* expressissimis verbis docuit: ita inferens:

5 *Ergo & in statua, & in seruitute, cæterisq; quæ diuisionem non admittunt, idem Marcus rescripsit.* Rationem verbo *non admittunt Gloss.* ibidem affert. *Nàm quę diuisionem non admittunt* (dicens) *tunc insolidum ab hæredibus, & hęredibus debentur.* Quemadmodùm si opus fieri testator iusserit, insolidum heredes tenentur. do verba Vlpiani eod. §. si in opere. *Si in opere Ciuitatis faciendo aliquid relictum sit: Vnumquenq; hęredē insolidũ teneri Diuus Marcus, & Lucius Verus Proculę rescripserunt.*

Con-

Cõcinit huic Vlpiani dicto Pauli sensus ver-
bis expressus *lib.74.* ad edictum in *l. in exe-*
cutione 85.§.*secunda ad opus.ff.de verb.obli-*
gationib. satis disertè dicentis: *Secunda ad*
opus, quod testator fieri iusserit.nam singuli
hæredes in solidum tenentur: Quia operis ef-
fectus in partes scindi non potest. Operis pro-
indè affectus, quem testator hic habuit, vt
pro eius, suorumq; genitorum salute, sacris
operarentur sacerdotes, cùm in partes scindi
non possit, operabitur, in solidum relicti vt
teneantur hæredes. erit igitur in solidũ actio;
6 *Quia neq; petitio, neq; operatio diuiditur.* vt
Gloss. ibidem verbo *secunda species*. infert.
addens quoq; ac dicẽs: *idẽ in omni seruitute.*
7 At seruitutis species est, Sacerdotes ad ope-
randum sacris, vel in dies, vel certis tempo-
ribus à testatore designatis, teneri. vt post
Menesium in *l.prædia 6.n.11.C.de fideicom.*
sequitur *Perez de Lara de anniuers. lib.1. c.*
18.*nu.*5.*& eod. lib. cap.* 8. *num.*27. sequutus
8 *Guidon. Papam decis.*432.*nu.*17.*in fin.* Erit
9 ergo opus indiuiduum. In solidum proindè
hæredes tenebuntur. Onus quippè est, quod
sacerdotibus iniunctum est, sacris vt operari
10 teneantur. Suas proindè locant operas. ad
tex. in *cap. significatum* 11. *de prabend. vbi*
Gloß. recepta. verbo *ita quod.vers.Vincen-*
tius ita arguit. rationem reddens: *Quia sic*
operas suas videtur potius locare: sacerdos
11 scilicet sacris operando addictus. Debetur
ergo eis ex iustitia merces. *Voca operarios,*
& redde illis mercedem suam. Pater familias
domus procuratori suo mandauit. *Matth.*
20. 8. Dignus est enim operarius mercede
12 sua. *Luca.*10.7. vel cibo suo. *Matth.*10.10.
vt Dominus dixit. Sequutusq; fuit Lucius
III.*cap.*1.*de sepultur.* & Clemens V. in Con-
cilio Viennensi in *Clement. dudum.* 2. §. *ve-*
13 *rùm ne parochiales.de sepultur.* Non quasi
stipendium sacrificij, sed substentationis, ex
iustitia. secundum *S.Doctorem Angelicum.*
2.2.*q.*100.*art.*2.*ad* 2.& ibid. *Caietan.* atq; etiã
in *summa. verbo simonia in* 4. *regula.* dixi-
musq; *respons.* nostra 5.*nu.*35. 36. 37. *& se-*
quent. & *respons.*33. *num.*2. 3. *&* 4.*par.* 1.
14 Non ex mera propterea testatoris liberali-
tate hoc dependet legatum, neq; absolutè
lucrum est legatarijs, sed mercedis exhibi-
tio; quia suam interim locat sacerdos liber-
tatem, contra quam debet toties se occupa-
tum tenere, & impeditum ab operibus alijs.
vt *Caietanus* perpendit *d.q.*100.*art.*2.& in
sum.d.verbo simonia in 5.*regula.* & post *Bal.*
in l.ab eo.C.de fideicommis. sequutus fuit *Sci-*
*pio Rouitus decis.*90.*n.*16. perpendens: onus
dici, legatum relictum, vt pro testatoris ani-
15 ma preces ad Deum fundant Religiosi. Ser-
uitutis itaq; speciem sapit, pro omni verò ser-
uitute diuisionem legatum non admittit.
non eximentur proindè hæredes, ne in soli-
dum teneantur. vt ex *d.tex.* in *l. fideicõmissa*
11.§.*si in opere.de legat.* 3. in initio diximus.

absolutè quippè ibi Vlpianus (*Et in seruitu-*
te) dixit; nullam distinguens seruitutum spe-
ciem. & *Gloss.* in *d.l.in executione* 85.§.*secũ-*
da ad opus in eodem verbo *secunda species*.
Idem in omni seruitute, esse, professa est. Non
ergo & hæc eximetur seruitutis species.
16 Quia nimirum de omni Genus specie præ-
dicatur. secundum *Aristotelem* 1. *topicor.* 4.
& Nostrates in *l.omnes.*3. vbi *Angelus.C.de*
*prescript.*30.*vel* 40.*annorum.* & ex Venulei.
sensu *lib.*6. stipulationum in *l.si duo.*52.*in fi.*
ff.de administrat.& periculo tutor. can. 1. *in*
*fin.*1.*dist.* diximus *respons.* nostra 29.*nu.*10.
*par.*1.
17 Præterquàm quod, idem, quod asserimus,
teneri hæredes in solidum, in legato alimen-
torum, substinent nonnulli, ad Vlpiani sensũ
*lib.*2. de officio consulis in *l.solent Iudices.* 3.
ff. de aliment. & cibar. legat. inter quos est
Gloss. in *d.l.pro hæreditarys.* verbo *placuit.in*
4.*limitat.* in futuris præsertim alimentis, non
iam præteritis. vt substinet *Vincen. de Frãch.*
*d.decis.*203. sequitur *Gaspar Antonius The-*
*saur.d.q.*67.*nu.*1.*& seq.* licet sanè ipse distin-
ctione vtatur, tota illa quæstione. à *nu.* 5. se-
quiturq; *Riccius d.collectan.*528.*par.*2.
18 Vt idem esse iure quàm meritissimo, in
pijs legatis, causisq; alijs pijs debeat, ac præ-
sertim pro sacris Deo Altissimo offerendis in
animarum in purgatorijs pœnis purgantium
expiationem. vt ex *Guidone Papa decis.*576.
*nu.*3. admittit *Riccius d.collectan.*528. & si-
quidèm *Guido Papa ibid.num.*3. *vers.sed an*
causa. non ita apertè loquatur. sequiturq; *Io-*
annes Baptista Thoro in summa priuileg.
*piarum causar.priuileg.*202.*circa fin. Marc.*
Anton.Genuens. Episcopus Isernien. *in præ-*
*cticabilib.Ecclesiastic.q.*245.*nu.*2. *in fin.&*
*nu.*3. *Sempronius Ascia determinat.* 110.*nu.*
3.*& seq. Euerard. loco ab alimentis ad piam*
causam.

Obstaculum verò haud faciebat Impera-
toris Decij in *d.l. pro hæreditarÿs* determi-
natio. Ipsemet nempè Cæsar ibidem in se-
quentibus verbis generalem illam compri-
19 mit regulam: *Nisi* (dicens) *intercedat pignus,*
vel hypotheca; tunc enim possessor obligatæ
rei conueniendus est. Ita Decius Cæsar. eãq;
alijs modis reprimit *Gloss.ibid. d.* verbo *pla-*
20 *cuit.* in alimentis presertim; & propriùs ad rẽ
nostram in actione funeraria, sequitur *Ioan-*
*nes Baptista Costa de ratione rata q.*73.*nu.*
1. *& seq.* & in annua censuaria prestatione,
21 quod actio hypothecaria sit ex magis verio-
ri sententia sequutus fuit Senatus Pedemon-
tanus apud *Gasparem Antonium Thesaurũ*
*forens.par.*2.*q.*85. quem refert etiam *Riccius*
22 *d.collect.*528.*par.*3. At legatario, vt relictum
consequatur legatum, hypothecaria compe-
tit, præsertim verò si talia pijs actibus sint de-
putata. vt Imperator Iustinianus decernit in
*d.l.*1.§.*si enim testator. C.comunia de legat.*
dixit *Rota apud Card. Seraphin. decis.* 1394.

23 nu.3. ex ratione, quam nu.6. refert: *Cum fauore Ecclesia* (dicens) *transeat in eam ipso iure dominium alsq; traditione, vt per Iasón Lult. de sacrosanctis Eccles. num. 10. Peregrin. de fideicommiss. art. 2. nu. 61. Tiraquell. de priuileg. pia causa. priuileg. 39.* & sequuta fuit Rota in *Melphitten. legati pij. 24. Ianuarij 1629. coram Dunozetto par. 5 diuersorum nouissimarum decis. 238. nu. 10. Ioan. Baptista Thoro in sum. priuileg. piarum causarum priuileg. 243.* & sequutus fuit *Guido Papa d. decis. 576. nu. 3.* & eum admittit *Aluar. Valascus de iure emphyteot. q. 32. nu. 10.* Idem *Guido Papa decision 432. numer. 17. in fin.* vbi *Ferrerius* addens *circa finem versic. Hoc*
24 *etiam locum habet* (dicens) *in redditibus fauore pia causa relictis, vt sunt annua pensiones pro anniuersarijs, & similes. de quibus Guido Papa infra q. 576.* sic ille. *Couar. in cap. Raynutius. §. 10. nu. 7. & 8. de testament.*

Insolidū proindè aget legatarius pro pio consequendo legato. Iure ergo egit Capitulum aduersus Franciscum, vt insolidum ipse
25 legatum solueret, repetiturus pro portione soluta ab alio cohærede. iuxta *d. l. fideicōmissa 11. §. item si quis certam. & d. § si in opere. de legat. 3.*

Atq; ita ex his, saniori iudicio non abiectò, respondimus, & iudicauimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

Vtriq; hæredes cùm inter se se concordassent, Clericus Franciscus Thomæus quatuor centum Reuerendo Capitulo in tot bonis stabilibus, (oliuarum scilicet vineis) soluit, atq; ita litium anfractibus præcisa via est, quam sententiam probandam esse duximus.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia polluitur sanguinis, vel seminis effusione.*
Veluti etiam homicidio, vel vulnere intus illam inflicto. nu. 2.
Sanguis autem debet esse humanus.
Et cum iniuria effundatur.
Quia tunc iniuria irrogatur Ecclesia. n. 4.
3 *Dominus noster ejecit vendentes, & ementes de Templo.*
Quia domus orationis est, nec debet fieri spelunca latronum.
Multò minus sicariorum spelunca. nu. 6.
7 *In Ecclesia nec ridendum quidem ex S. Chrysostomo.*
8 *Ecclesia non polluitur, si sanguis effundatur casu, vel sine voluntate, vel ioco. & n. 9.*
Etiam si mors postmodum indè sequatur. num. 10.
Quia ipsa mors hoc casu inuoluntaria est. num. 13.
Ac proindè materialiter tantùm.
11 *Mors subsequens causa potiori ascribenda est.*
12 *Ecclesia fauore respondendum in dubio est, illam non fuisse pollutam.*
14 *Ecclesia non polluitur, si sanguinis, seminisq; effusio occulta fuerit.*
Quia Ecclesia de occultis non iudicat.
Sufficit tamen (vt illa polluta dicatur) si ex post facto publicetur, atq; publicum efficiatur. nu. 15.
Etiam partium ipsarum confessione.

ARGVMENTVM.

Ecclesia sanguinis humani effusione polluitur, vel seminis. Quid verò si effusio ioco acciderit, ac consequentèr casualitèr? & quid si indè postmodùm mors subsequuta fuerit? quiduè si factum fuerit occultum, postmodùm verò publicum effectum?

RESPONSIO XVII.

Diebus hisce proximè elapsis mense Maij, cùm essent in quadam Cappella, seu Ecclesia S. Apostolo Andreæ dicata, Terræ Iuliani Auersanen. diœcesis, Iulianus Ciminus, & Scipio Cacciapotus, & vna secum luderent, iocarenturq; Iulianus cultrum (vulgo nuncupatum sella pane) ad incidendum panem aptum, manu tenebat, quo (& siquidem ioco) minabatur Scipioni, ne ad eum propè accederet, eùmq; ille ad accedendum insisteret, cultro prædicto sinistro in latere vulnus accepit, ex quo maxima sanguinis effluxit copia; domum se recepit, Chyrurgus verò vulnus aperuit, indeq; ad nonnullos dies incrudescens, vulnus Scipioni mortem peperit. Quam ob causam in dubium itum esset ne ob sanguinis effusionem, vel ob mortem indè secutam polluta Ecclesia prædicta, vt reconciliatione, vel noua benedictione opus esset? Consulti proindè nos, neq; Ecclesiam pollutam esse, neq; reconciliatione consequēter indigere respō-
1 dimus. Polluitur quippè Ecclesia humani sā- guinis, aut seminis effusione. *cap. vnico. de*
2 *consecrat. Eccles. lib. 6.* veluti homicidio, vel vulnere intus Ecclesiam inflicto. *cap. proposuisti 4. eodem tit. extrà.* vbi *Gloss.* Iginius Papa

Papa can. si motum 18. & ex Concilio Nicæno can. Ecclesijs. 19 de consecrat. dist. 1. ibi: nisi sanguinis effusione, aut cuiusq; semine pollutæ fuerint. qui canon est repetitus dist. 68. can. Ecclesiis. Syluest. sum. verbo consecratio 2. n. 5. Pater Suarez in 3. par. Diui Th. tom. 3. disput. 81. sect. 4. Nauar. man. cap. 27. nu. 256. Ioan. Azor. Institut. moralium par. 1. lib. 10. cap. 26. q. 13. Stephanus Fagundez de quinq; præcept. Eccles. præcept. 1. lib. 3. c. 14. num. 8 seq. & 14. Ferdinandus à Castro Palao moralium tom. 3. tract. 11. de reuerentia debita locis sacris. disp. 1. puncto 1. nu. 1 Tolet. instruct. sacerdot. lib. 5. cap. 8. num. 7. impressione Romana anno 1636. Homobonus de Bonis in examine Ecclesiastico tract. 4. c. 14 q. 138. & par. 2. tract. 12. cap. 3. q. 6. in 2. supposito. Barbosa de officio Epis. par. 2. allegat. 28. n. 30. & sequentibus. Lælius Zecchius de casibus reseruat. casu 11. Auila de censuris par. 5. disput. 7. Sayrus in Thesauro casuum conscient. lib. 5. cap. 16. nu. 2. & seq.

3 Sanguinis quidèm effusione, si humanus
fuerit, & cum iniuria effundatur. vt Gloss. lo-
quitur d. cap. vnico. de consecrat. Eccles. in 6.
4 verbo sanguinis. humani (dicens) & iniurio-
si. Quia nimirum tunc iniuria per irreueren-
tiam irrogatur Ecclesiæ, cùm in illa huma-
5 nus sanguis iniuriosè effunditur. Si enim vē-
dentes, & ementes in templo, ab illo ejecit
Dominus, quòd domus orationis sit, vt fieri
non debeat spelunca latronum. Matth. 21.
6 12. Ioan. 2. 16. Ferentur ne, qui illam sycario-
rum speluncam fecerint humanum sangui-
7 nem fundentes? quando ne ridendum quidē
in Ecclesia sit. quod ex S. Ioan. Chrysostomo
aduertit Lælius Zecchius d. casu 11. de casi-
8 bus reseruatis. Cum iniuria verò non fit ef-
fusio, si casu illa accidit, ac sine voluntate, vel
ioco. Gloss. d. cap. vnico. de consecrat. Eccles. lib. 6. verbo sanguinis. dicens: vel humanus sanguis casu effundatur, quam sequitur Nauar man. d. cap. 27. nu. 256. verbo dixi iniuriosè. Suarez d. disput. 81. sect. 4. §. 2. violatur. Ioan. Azor. d. cap. 26. q. 13. Fagundez d. lib. 3. cap. 14. nu. 14. & 15. Syluest. d. verbo consecratio 2. nu. 5. Tolet. d. lib. 5. cap. 8. nu. 7. vers. 1. est iniuriosa. Sayrus d. lib. 5. cap. 16. nu. 3. & 4.

9 Fuit igitur iocosa hæc sanguinis effusio per vulnus illatum in personam Scipionis, ac consequenter casualis; quia inuoluntaria, & fortassis culpa ipsius Scipionis, qui nimis animosè voluit se stringere cum Iuliano, non itaq; iniuriosa. Non ergo polluta fuit Ecclesia. nulla proindè reconciliatione indiget: Suarez optimè d. disput. 81. sect. 4. §. secundo violatur. Fagundez d. cap. 14. nu. 15. Azor. d. cap. 26. q. 13. Tolet. d. cap. 8. nu. 7. alijq; supra paulò ante relati.

10 Neq; ad rem facit, vt iniuriosa sanguinis
effusio æstimari debeat; quòd mors ex vulne-
re subsequuta fuit. Cùm, quòd dubium ad-
huc est, an ex vulnere, vel verò ab incuria
medici, vel ex ipsa Scipionis inobseruantia,
11 mors accita fuerit, vt causę potiori ascriben-
da illa sit potius. quod nos pluribus deduxi-
12 mus respons. 3. d. nu. 27. par. 3. In dubio verò
fauore Ecclesiæ respondendum sit, vt Eccle-
sia nō polluta æstimetur. vt sequitur Fagundez d. cap. 14. nu. 13. in fi.

13 Tùm, quod mors inuoluntaria fuit, sicuti inuoluntarium vulnus, atq; sanguinis effusio, atq; casu, non iniuriosè, vnde materialiter tantum perpenditur, non formaliter mors ipsa subsequuta. quod post Victoriā in sum. nu. 99. perpendit Suarez d. disput. 81. sect. 4. §. secundo violatur. in fin. & eum sequitur Fagundez d. cap. 14. nu. 15. & nu. 17.

14 Nihil verò operabatur, quòd vulnus occultum fuit, atq; proindè sanguinis effusio; cùm Ecclesia de occultis nō iudicet. Victor. in sum. d. nu. 99. in fi. Nauar. man. d. cap. 27. nu. 256. in fin. Suarez d. disputat. 81. sect. 4. §. secundo dubitari solet. Fagundez d. cap. 14. num. 31. & seq. Barbosa d. allegat. 28. num. 37. Sayr. d. cap. 16. nu. 10.

15 Quia sat fuit; factum, quod primò occultum erat, quia nemo alijs præsens adfuit, partium ipsarum confessione publicum postmodùm euenisse, quod probat tex. in cap. significasti. 5. de adulter. quatenus ad mulieris confessionem adulterium in Ecclesia patratum fuisse dicentis, Ecclesia reconciliatur. sequitur Nauar. dict. num. 256 in fin. Victoria d. n. 99. etiam in fin. Suarez dict. sect. 4. §. secundo dubitari solet. Fagundez d. cap. 14. num. 31. 32. & 33. Barbosa d. allegat. 28. nu. 37. & seqq. Homobonus de Bonis dict. tract. 12. cap. 3. q. 6. in 2. supposito. in fin. Sayr. d. cap. 16. n. 11.

Atquè ita ex his, censura non abiecta cōsilij putiotis, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Mulierum mutabile est esse, ac varium:*
2 *Mulieres à mollitie dictę.*
Quin non à malitia secundum quosdam.
Quia verò mutabiles à testimonio ferendo repulluntur. n. 3.
Nibilq; muliere leuius. n. 4.
Eiusq; epitheta. n. 5.
Mulierum sexus incautus, & mollis est. ex Chrysostomo. n. 6.
Sunt inconstantes, puerisq; similes. n. 7.
Earumq; voluntas mobilis.
8 *Donatio libera voluntate perfecta, irreuocabilis est.*
Perfecta verò quomodò dicatur? n. 9.
10 *Temerè quid fieri, est, sine causa fieri.*
11 *Donationes semel libera voluntate factas re-*

nocare inciuile est, atq; inusitatum.

12 *Donare, vel non donare à liberæ voluntatis principio procedit.*

Factas verò semel firmas, in potestate non est amplius donantis.

13 *Causa, qua Deo donatur, nusquam deficit.*

14 *Donationes in pias factę causas irreuocabiles sunt.*

Nec reuocari possunt, causa, quod consanguinei non interuenerunt. n. 38.

Impiè igitur reuocantur, quia Deo sunt facta. n. 15. & n. 18.

Neq; absq; sacrilegij nota. n. 21.

Ratio affertur. n. 25.

16 *Religiosi viri Castra Dei sunt, & Chori Castrorum.*

17 *Locus Canticorum 7. 1. quid videbis in Sulamite, nisi Choros castrorum. allegoricè expenditur.*

19 *Donata Deo diuinum quid efficiuntur, eiq; sanctificantur.*

20 *Quæ religiosis adhęrent, religiosa efficiuntur.*

22 *Deo semel dicatum, sanctum sanctorũ est.*

Neq; ad humanos vsus transferendum.

23 *Distinctio esse debet inter res humanas, & diuinas.*

24 *Diuini iuris quę sunt, humanis nexibus alligari, legibus vetitum.*

26 *Sacrilegium est sacræ rei violatio, & irreuerentia.*

27 *Sacrilegus est, qui publica sacra compilauit.*

28 *Capuccini ex regula bonorum incapaces sunt.*

Non tamen eorum puritati regula repugnat, si relinquatur in Monasterium construendum, vt ipsi illud incolant. n. 29.

Rerum verò omnium nudum tãtum facti vsum habent. n. 31.

30 *Monasteriorum, & bonorum pro Fratribus Capuccinis, & Minoribus de Obseruantia pœnès Ecclesiam Romanam est dominium.*

32 *Incapacitas bona retinendi vel in particulari, vel in communi pœnès Fratres Minores est, non pœnès eorum Ecclesias, & Monasteria.*

33 *Legata vini, olei, frumenti, aliarumq; rerum pro cultu diuino sustinentur, etiam Fratribus Minoribus facta.*

34 *Ecclesiæ, vel Monasterio construendo iure dari, vel legari potest.*

Quia Deo donatio acquiritur, isq; à donãte contemplatur. n. 36.

Non solùm titulo vniuersali, sed etiam particulari. n. 37.

35 *Posthumo nascituro donari, vel relinqui potest.*

37 *Deo donata, eius efficiuntur, non titulò solùm vniuersali, quia Dominus est omnium.*

Sed etiam particulari, quia desinunt esse in dominio aliorum.

39 *Solemnitates Iuris Ciuilis cessant in his, quæ Deo dantur.*

Vel piæ causæ.

40 *Firma perseuerant, quæ mutari non possunt.*

ARGVMENTVM.

Donatio inter viuos semel perfecta irreuocabilis perseuerat. Et quid si in construendum Monasterium conferatur pro Patribus Capuccinis, an, eo solùm respectu reuocari potuit, quòd incapaces sint? In quo verò hæc eorum incapacitas consideretur, exponitur. Cuiq; rerum Fratribus Minoritis de Obseruantia donatarum dominium acquiratur? Et eorum Ecclesiæ capaces ne sint legatorum pro diuini cultus vsu? In extruendam Ecclesiam donari, vel relinqui num possit?

RESPONSIO XVIII.

1 V*Arium, & mutabile semper fœmina.* Latinus Poeta. 4. *Aeneidos.* nõ ab re mulierẽ nũcupauit, quod instabilis sit, facilisq; moueri. Vndè à
2 mollitie mulierẽ dictã voluere nõnulli. quãuis *Tuillius* ad *emblema* 196. *Alciati.* verbo. *molli quam pede.* à malitia dictam velit. Audi verba eius. *Allusio tacita ad mulieris nomẽ, quod à mollitie dictum velint. Ego potius à malitia, etiam repugnante toto Grammaticulorum Senatu.*

3 Quia igitur mutabilis: *Isidorus lib. Etymologiarum* relatus *cap. forus.* 10. §. *testes. de verborum significat. extrà.* à testimonio ferendo mulierem repellit: rationem reddens: *Nam varium, & mutabile testimonium semper fęmina producit.* Quo loco *Gloss.* verb. *varium* disticon refert.

4 *Quid leuius fumo? flamen. Quid flamine? ventus*
Quid vento mulier. Quid muliere? Nihil.

Pam-

5 Pamphilius quoq; Poeta de fœmina loquens:

Fallax, improba, saua, tristis, amens,
Infima instabilis, procax, petulca
Quaq; est fœmina.

Et idem alio loco:

Labilis, inconstans, praeceps, mutabilis, ardens,
Insulsa, ferox.

Ouidius etiam dulcisono metro.

Non sic incerto mutantur flamine syrtes,
Nec folia Hyberno tã tremefacta Noto.
Quam cito fœminea non constat fœdus in ira:
Siue ea causa granis, siue ea causa leuis.

Propertius verò

Nulla diu fœmina pondus habet.

Sanctus quoq; *Ioannes Chrysostomus* aureũ illud os *homilia* 44. *in cap.* 23. *Matthaei* in opere imperfecto in initio, sequentibus ad rem mulierum sexum describit: *Sexus mu-*
6 *lierum incautus, & mollis est. Incautus quidem, quia non omnia, quæ videt, aut audit, cũ sapientia, & ratione considerat: mollis autem, quia facilè flectitur, vel de malo in bonum, vel de bono ad malum.* Sic Sanctus ille, quàm autem molles sint, ac leues, & instabiles perspice ex facto, quod narramus.

Lucretia Pistoia vidua, relicta quondam V. I. D. Nicolai Paterni Terræ Fasani Prouinciæ Baren. anno 1634. donationis titulo irreuocabiliter inter viuos manu publici Notarij Ioannis Francisci Galatolæ, reuocato testamento per eam non multò ante facto, confirmato tamen eo quoad dotẽ ducatorum tercentum pro omni paragio Martiæ Paterno eius filiæ relictam, residuum bonorum donauit, vt de eo Ecclesia construatur, siue Conuentus pro Patribus Capuccinis in eadem Terra Fasani; datis etiam certis exequutoribus, qui Conuentum cum Ecclesia construerent. adiectis clausulis, vt nullo pacto reuocari valeat donatio, quin confirmata multò magis semper videatur, vt vt eã reuocare tentasset. omniaq; iuramento confirmat: reseruato tamen sibi, quoad vita comes fuerit, vsufructu bonorum omnium; sed quod eius post suprema funera Conuentus
7 extruatur. Vt autem sunt mulieres inconstantes, puerisq; similes (vti *Terentius* in Phormione dixit.

Mulieres sunt fermè vt pueri leui sententia. & *Seneca* de remed. fortunarum: *Nihil tam mobile*, (inquit) *quàm fœminarum voluntas.* & Æsopus: *Leue fœminarum genus.*) anno 1640. alterius notarij manu, factam pro extruendo Conuentu donationem, reuocat; filiasq; iam nuptui traditas, ac dotatas hæredes instituit. Sed nouissimis diebus supremo fati die extincta Lucretia; In Tribunali Fabricæ litigium aduersus prætensos hæredes agitatur, sequestro adiecto bonis, quæ fuerũt. quond. Lucretiæ, vt erectioni Conuentus, & Ecclesiæ pro Patribus Capuccinis & principium, finisq; dari possit. De duobus igitur disceptatio orta fuit. Primum subsistat ne donatio, vel in irritum abierit propter subsequutam reuocationem? Secundum, firma ne fuerit donatio, vel ex eo saltim nutarit, quòd incapacibus, vt Patres Capuccini sunt, facta fuerit? Consulti proindè nos, quoad vtrumq; caput donationem firmitatem habere respondimus.

8 Firmamus primum. Libera voluntate Lucretia pro animæ suæ salute in extruendum Conuentum donauit: suamq; voluntatẽ scripto manifestam reddidit. fuit ergo perfecta donatio. Firma ergo illa fuit, nec reuocari potuit. Firmatur sillogismus Imperatoris sanctione in §. *alia autem donationes. Instit. de donation.* Donationum nempè distinctionem tradens ibidem Imperator, donationumq; inter viuos memoriam faciens, infert: *Quæ* (donationes videlicet inter viuos) *si fuerint perfecta, temerè reuocari non pos-*
9 *sunt. Perficiuntur autem cùm donator suam voluntatem scriptis, aut sine scriptis manifestauit.* ita Imperator.

Manifestauit suam volũtatem scriptis Lucretia, atq; libera voluntate in construẽdum Conuentum pro Patribus Capuccinis bona sua donauit. Perfecta proindè fuit donatio. ni temerè propterea, reuocari non potuit: Reuocauit. temerè idcirco reuocauit eam.

10 Temerè *Gloss.* ibidem dicit: *id est sine causa.* & §. *sciendum est tamen. Institut. eodẽ tit.* sequiturq; *Gloss.* causas quoq; enun erans, ex quibus donatio reuocari possit. in *cap. fin.* verbo *propter in fin.* in additionib. *de donationib. sex. in l. perfecta* 4. *C. de dona. t. quæ sub modo. l.* 1. *& l. si donationem* 5 *& l. seq. ac l. penult & fin. C. de reuocand. donat ion. l.* 1. *& l. Aristo.* 18. *ff. de donat.* At sine causa donationem reuocauit Lucretia. ergo temerè. ergo inualidè. *Clarus* §. *donatio q.* 1. *nu.* 3 *Viuius decis.* 257. *num.* 1. *Iacobus Thomingius decis. Lipsien.* 8. *nu.* 12. *Maximus respons.* nostra 14. *nu* 13. *par.* 2. *Ioan. Baptista Costa tom.* 1. *operum. tract. reintegra quid liceat, vel non. dist.* 1. *nu.* 3. *Gregorius de Cabedo decis. Lusitan.* 95. *nu.* 12. *&* 13. *par.* 2. *Surdus de alimẽt. tit.* 9. *q.* 23. *nu.* 8. *&* 9 *Cardin. Mantica de tacit. & ambig. tom.* 2. *lib.* 13. *tit.* 3. *nu.* 7. sequuta fuit Rota in *Romana pecuniaria* 20. *Iunij* 1622. *coram Buratto. decis.* 640. *num.* 13. & planè inualidè:

11 *Iuciuile est enim, atq; innsitatum habetur* (ita Imperatores Diocletianus, & Maximianus in *l. inciuile* 12. *C. de reuocand. donationib.* loquuntur) *semel voluntate libera factas donationes, atq; translato dominio in donatarium, temerè, ac sine causa renocare.*

Neq; porrò sufficiens causa æstimatur, friuolis prætextibus semel perfectè factas donationes infringere. Suadeant hoc verba Imperatorum eorundem in *l. vellet.* 6. *C. de reuo-*

reuocand.donat. ad Herenniam scribentes.
12 *Velles, nec ne filio tuo prædia, itemq; manci-*
pia donare, fuit initio tibi liberum. Desine
itaq; postulare, vt donatio, quam perfeceras,
reuocetur sub prætextu mariti, & liberorum
absentia: Cùm huius firmitas ipsorum præ-
sentia non indigeat. Fuit quidem liberum in
initio, vellet nec ne Lucretia donare: post-
quàm autem, vt construeretur Conuentus,
donauit; desijt ei libertas semel perfectã do-
nationem reuocãdi. Non equidem cuiq; ho-
minum irreuocabiliter inter viuos, reserua-
to sibi vsufructu, dum vitali adhuc frueretur
aura, illa donauit: sed omnia potenti, sum-
moq; omnium Parenti, ac plasmatori Deo,
in Conuentus extructionem pro Patribus
Capuccinis, vt in illo diù, noctuq; eidem lau-
des perficerent, & in animæ suæ salutem, de-
dit.
13 Nunquam verò hæc deficit causa. Non
nisi temerè reuocatio processit. Audias (quę-
so) legislatorem Cæsarem Iustinianum in *l.*
si quis argentum. 35. §. fin. C. de donationib.
rem hanc disertissima, pijssimaq; sanctione
decidentem.
Cùm enim in arbitrio cuiusq; sit hoc face-
re, quod instituit: oportet eum vel minimè ad
hoc prosilire; vel cùm ad hoc venire propera-
uerit: non quibusdam excogitatis artibus sui
propositum defraudare, tanquam indeuotio-
nem quibusdam quasi legitimis velamentis
14 *protegere. Tantoq; magis hæc firma esse, si*
pijs actibus, vel religiosis personis donatio de-
putata sit: monimentorum obseruatione in
his modis, secundum quod specialiter à nobis
in huiusmodi casibus prædictum est, obseruã-
da: ne in præfatis causis ex quibusdam machi-
nationibus, non solum indeuotus, sed etiã im-
pius donator intelligatur: pœnasq; non solum
legitimas; sed etiam cœlestes expectet. Resq;
donatas in omnibus supradictis casibus, non
solum eos, dùm supersunt, sed etiam eorũ suc-
cessores reddere compelli, non tantum ijs, in
quos donatio facta est, sed etiam eorum hære-
dibus. sic Iustinianus Cæsar.
15 Ne dum itaq; temerè, quin non impiè fa-
ctæ semel Deo donationis reuocatio pro-
cessit. Compellendi igitur successores erunt
Lucretiæ, vt malè accepta reddãt. & diuitias,
quas deuorauere, euomant: & de ventre eo-
rum etrahat eas Dominus, vt *Iob.* patientissi-
mus. 20. 15. de viro impio loquitur. Dica-
turq; eis quod sapientissimus Salomon *pro-*
uerbiorum 23. 8. quibusdam consilium præ-
bens dixit: Cibos, quos comedistis, euomi-
16 te. Vt Conuentus extrui valeat, quod Patres
Capuccini incolere possint, Castra Dei viuẽ-
tis, Choriq; castrorum. Sic enim de Ecclesia
17 Dei, amans, quin eã deperiens sponsus (*Can-*
ticor. 7. 1.) loquitur. *Quid videbis in Sunami-*
te, (dicens) *nisi choros castrorum?* Sulamitis
Ecclesia est. Chori Castrorum. præcintos fi-
deles significant, Deum diu, noctuq; laudan-
tes: exultationes Dei sunt in gutture eorum,
& gladij ancipites in manibus, contra spiri-
tualia nequitiæ in cœlestibus. vt Apostolus
Doctor Gentium loquitur ad *Ephesios 6. 12.*
& ex Patribus deducit *Martinus del Rio in*
Cantica. d. cap. 7 sect. 1. vers. significat iam ip-
sam. Hi vt Conuentum hunc extruendum
Chori Castrorum incolerent, bona sua do-
18 nauit Lucretia. Donario igitur Deo acquisi-
ta fuit. non potuit proindè grani absq; pia-
19 culo reuocari. Quæ enim Deo donantur,
attrutum per donationem Deo sanctificãtur,
atq; diuinum quid efficiuntur. secundùm *S.*
Thomam 2. 2. q. 99 art. 1 in respons. & docet
Paulus Iure Consultus in *l. quæ religiosis. 44.*
20 *ff. de rei vendicat.* ex regula, quòd quæ reli-
giosis adhærent, religiosa efficiuntur. *Gloss. in*
can. si quis pulsatus. 13. in Gloss. 1. in fin. de
pœnit. dist. 1. & in *cap. quanto. 3.* verbo *con-*
nexa per eundem tex. *de Iudicijs.* probatq;
ex libro *Num. 16.* & ibidem ex S. Augustino
Gratianus in *can. & dixit Dominus. 26. de*
consecrat. dist. 2. ex sola oblatione Deo facta
rem sanctificari. sic enim *d. c. 16. Numerorũ*
ad Moysen Dominus Deus loquitur, ratio-
nem reddens eorum, quæ præcipiebat: *Quo-*
niam oblata sunt ante Dominum, & sanctifi-
21 *cata sunt.* Nõ itaq; poterit, quod semel Deo
sanctificatum est, eiq; dicatum, absq; sacrile-
gij nota, ab eo auferri, atq; in humanos trans-
22 ferri vsus. Nam quicquid semel Deo fuerit
consecratum, sanctum Sanctorum erit Do-
mino. ipsemet Dominus hoc edixit *Leuit.*
vlt 28. est *tex.* in *can. nulli liceat. 3. in fin. 12.*
q. 2. regula *semel Deo. 51. de reg. al. iur. in 6.*
vbi *Gloss.* verbo *humanos. Gloss. in can. ligna.*
37. verbo *Laycorum. de consecrat. dist. 1.* &
can. aurum 70. ead. 12. q. 2. Gloss. in can. compe-
23 *rimus. 2. verbo ei. 14. q. 6.* Iustum est nempè,
vt discrimen, nec leue sit, inter res diuinas,
& humanas ad mentem, sensumq; Imperato-
ris in *l. sancimus res. 18. §. cur enim C. de sa-*
crosanct. Eccles. Atq; discretio sit inter sacrũ,
& non sacrum, vt ex decretis Hormisdæ Pa-
pæ Gratianus loquitur in *can. nullus pres-*
byter 25. de consecrat. dist. 1. In humanis au-
tem, & ad humana factæ donationes, post
quàm perfectæ fuere, irreuocabiles sunt, vt
in superioribus ostendimus. Irreuocabilis
multò magis hæc erit, quæ Deo facta fuit.
24 Cùm non patiantur leges, humanis nexibus
alligari, quę iuris diuini sunt. *l. sancimus ne-*
25 *mini 18. C. de sacrosanct. Eccles.* Ob non le-
uem sacrilegij notam, quę ex irreuerentia,
quę Deo sacris fit ad prophana ea transferẽ-
26 do, insurgit. Sacrilegium enim est sacrę rei
violatio, siue irreuerentia. *S. Thomas 2. 2. d.*
q. 99 art. 1. & 3. Gloss. in can. sacrilegium. 3.
17. q. 4. Quisquis igitur ex sacris aliquid cõ-
27 pilauerit sacrilegus est, ac sacrilegij nota si-
gnatus. vt Paulus ipse Iure Consultus in *l. sa-*
crilegi. 9 ff. ad legem Iuliam peculat. docet:
Sacrilegi (inquiens) *sunt, qui publica sacra*
com-

compilauerunt. & adnotauerat *Alciat. lib. 5. parergon iuris c. 25. in fin.*

Compilauit autem quod semel Deo sacratum fuerat, donationem eidem factam reuocando, Lucretia. sacrilegij propterea se nota fœdauit. Haud proinde potuit semel Deo sanctificatum reuocare. quam sententiam sequutus fuit *Sanchez in opere morali tom. 2. lib. 6. c. 13. n. 9.*

Nec suffragium fert ei, vt secundo quoq;
28 facimus quæsito satis, quod sint incapaces bonorum Capuccini, qui ex regula in altissima paupertate fundata incapaces bonorum in communi sunt. *Clement. exiui 1. de verborum signific. cap. exijt. 3. eodem tit. in 6.* Sacrum Tridentin. Concil. *sess. 25. c. 3. de regular.* quo Sacrosancta Synodus ab possidendis in communi bonis excipit domos S. Francisci, Capuccinorum, & eorum, qui Minorum de Obseruantia nuncupantur. *Rota apud Cardinal. Manticam dec. 225. num. 6.*
29 Satis quippè diuersum est, donationes directò Capuccinis Patribus fieri; atq; Deo in extruendum Conuentum, quem Capuccini incolant, vndè ipsi accessoriè contemplentũr, non primariò, vt veluti peregrini in extruendum Monasterium accersantur, illudq; incolant, quod eorum puritati regulæ nedum repugnat quidèm, verùm ei omninò consonat, concinitq; ita enim verba regulæ referens Clemens V. in *d. clement. 1. §. proindè cùm vir sanctus. de verbor. significat.* decernit. *Fratres* (inquit regula) *nihil sibi approprient, nec domum nec locum nec aliam rem, sed tanquam Peregrini, & aduenæ in hoc sæculo in paupertate, & humilitate Domino famulantes vadant pro eleemosyna confidentèr.*

Sunt quidem ipsi incapaces bonorum in communi, nõ æquè tamen, vt extructum Monasterium tanquam aduenæ, & Peregrini, incolere nõ valeant. Cæteroquin nusquã ipsi Monasteria incolere possent. Ipse autem Sanctus Franciscus extructas Monasteriorum domos, paupertatis apprimè amator,
30 incoluit. Et Capuccini incolunt. Monasteriorum verò proprietas Sanctæ Romanæ Ecclesiæ addicta est. Nihil itaq; proprium habent, cùm extructas ab alijs Monasteriorũ domos, ipsasq; pauperes, vt incolant, accer-
31 suntur, incoluntq;. Quemadmodùm aliarũ rerum omnium, vsum tantùm facti obtinẽt, proprietate earum penès Romanam Ecclesiam remanente. Vti Clemens V. *dict. clement. exiui. 1. §. proindè cùm vir Sanctus* declarauit, dicens: *Propter quod & rerum omnium concessarum, oblatarum, & donatarum Fratribus, (quas, & quarum vsum facti scilicèt, ordini, vel ipsis Fratribus licet habere) proprietatem, & dominium in se, & Romanam Ecclesiam reciperant, dimisso ipsis Fratribus in eis tantummodò vsu facti simplicis.* Atq; Nicolaus Tertius *d. cap. exijt. 3. §. ad hæc cùm Fratres, & §. nec talium rerum. eod. tit. in 6.* Ioannes quoq; XXII. in *extrauag. Ad conditorem canonum. 3. eodem tit.* & hanc per nos factam distinctionem sequitur omninò *Abb. consil. 63. vt veritas huius quæstionis. col. 2. numer. 4. part. 2.* post *Bald. in auth. ingressi. col. 8. num. 19. versic. ex quibus præmissis. C. de Sacrosanct. Eccles. Federicus de Senis consil. 12. num. 4. Portel. ad dubia regularia. verbo legatum in addit. num. 3. in fin.* & verbo *Monasterium. nu. 6. Hieronymus Rodriquez in compend. resolut. regular. resolution. 88. numer. 20.* plenissimè *Sanchez in opere morali tom. 2. lib. 7. dict. cap. 18. à num. 6. & num. 12. & seqq. & c. 26. num 40 & 41. & 42.* diximus *respons.* nostra *35. num. 29. & respons 41. nu. 28. 29. & 30. part. 1. Ioann. Azorius Institutionum moralium part. 1. lib. 12. capit. 14. quæst. 5. 6. 7. & 12. Nauar. consil. 86. num 1. lib. 3. de regularib. & in apologia ad librum de redditib. quæst. 1. monito 17. Rodriquez quæstionum regularium tom. 3. quæst. 19. art. 5.* Rota in *Romana computorum 10. Aprilis 1630. coram Merlino dec. 365. num. 27. 28. & sequent. part. 5. diuersorum nouissimarum.*

32 Incapacitas proindè ipsa penès Fratres est, vt ipsi proprium nihil, vel in particulari, vel in communi habere possint: non verò penès Ecclesias, vel Monasteria, siuè extructa iam, siuè extruenda: cùm hæc non Fratribus, sed Domino Deo, ac Sanctæ Matri Ecclesiæ Romanæ acquirantur: incolunt verò ea Fratres sicut aduenæ, & Peregrini, vt iã diximus, & ex ipsa S. Francisci regula probatur, atq; ex declarationibus prædictis Nicolai III. *dict. capit. exijt qui seminat.* & Clement. V. *d. clem. exiui. Rodriquez d. part. 3. q. 29. art. 5. & q 67. art. 8. & q. 68 articul. 5. Azor dict. lib. 12. cap. 24. q. 5. 6. 7. & 12. Sanchez dict. lib. 7. cap. 18. numer. 9. & seqq & dict. cap 26. num 40. & sequent.* Rota apud *Card. Manticam d. decis 225. num. 7. Card. Tuscus tom. 4. lit. F. conclus. 467. num. 6. & 69. 70. 71. & 83 & tom. 5. lit. M. conclus. 190. num. 1.* Vndè legata vini, olei, frumenti,
33 & aliarũ rerum pro vsu, seruitioq; Ecclesiarum, vt diuina celebrari officia possint, illis facta, rectè sublinentur: Quia non ipsis Fratribus, (omninò incapacibus, neq; eorum in vsum perpetuum) sed Ecclesiarum relinquuntur, quæ in dominio sunt Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. vt *Portel d. verbo legatum. num. 3. Rodriquez dict. resolut. 88. num. 20. Sanchez dict. cap. 26 numer. 40. 41. & 42.* & paulò antè citati Doctores. Rota in *dict. Romana computorum coràm Merlino dict. decision. 365. numer. 27. 28. 29. & 30.* diximus *dict. respons. 41. numer. 32. & sequent. ad 37.*

34 Neq; nouum planè est: Construendæ Ecclesiæ, vel Monasterio donari posse, quẽad-

35 admodùm nasciturо posthumo relinqui,
donariuè potest. *l.commodissimè 16. ff. de li-*
36 *ber. & posthum.* Deus nempè est, qui a do-
nante contemplatur, cum construendæ do-
natur Ecclesiæ, vel Monasterio, eiusq; intui-
tu, & Monasteria, & Ecclesiæ extruuntur, vt
in illis, & colatur, & laudetur Deus ipse.
*§. si quis ædificationem. & §. si quis in nomi-
ne magni Dei. in auth. de Ecclesiasticis titu-
lis. collat. 9.* & *text. in cap. nos quidèm 3. vbi
Abb. num. 2. & 3. &* Couarruuias. *num. 12.
de testament. Tiraquell. de priuileg. piarum
causar. priuil. 115. Card. Tuscus tom. 5. lit. L.
concl. 46. nu. 2. & seqq. & tom. 6 lit. P. concl.
333. n. 13. 36. & 37. Grat. forens. p. 2. c. 358. n.
1. Gonzal. ad 8. reg. Cancellar glo. 5. §. 7. n. 85.
& seqq.* plures retulimus *respons.* nostra *9. n.
69. & 70. & respons. 13. n. 79. 80. & 81. p. 1.*
In construendum autem Monasterium, &
Ecclesiam, vt Patres Capuccini illud incole-
rent, sua donatione irreuocabili, destinauit
Lucretia. Idq; voluntate, & donatione perfe-
cta, Quia non incapacibus (vt perperàm sua-
37 sũ ei fuit) sed Deo altissimo, (nõ eo titulo tã-
tùm, quo vniuersorum Dominus est. Domi-
ni est terra, & plenitudo eius, Orbis terrarũ,
& Vniuersi qui habitant in eo. *Psalm. 23. 1.
cap. tua nobis 26. §. cum enim Deus. de deci-
mis.* sed peculiari; vt tunc desinerent in do-
minio esse eius, suorumq; hæredum) dona-
uit. vt aduertit *Sanchez d. c. 18. nu. 9. in fin.*
Reuocari haud proindè potuit, eo præser-
tim prætextu, quòd incapacibus donasset, &
quòd Mundualdus non interuenisset. Fuerũt
enim hæc anicularum næniæ. Audi (quæso
38 te) legis Conditores Cæsares Diocletia-
num, & Maximianum in *d. l. velles. 6. C. de
reuocand. donat.* ad Herenniam, & ipsam
mulierem, similiq; tentatam cogitatione,
scribentes, ac dicentes: *Desine itaq; postula-
lare, vt donatio, quam perfeceras, reuocetur
prætextu mariti, ac liberorum absentiæ. Cùm
huius firmitas ipsorum præsentia non indi-
geat.* ità legislatores. Mundualdi igitur præ-
sentia non indiguit donatio hæc à Lucre-
tia Deo, atq; Ecclesiæ facta. Neq; enim hisce
39 Ciuilis Iuris solemnitatibus subijciuntur,
quæ Deo, piamq; in causam donantur. *cap.
cum esses 10. & cap relatum 11. de testam.
Cornens consf. 307. lib. 3. Couar. d. cap. rela-
tum. n. 9. & cap. cum tibi. 13. num. 12. de te-
stament. Iacob. Thoming. dec. Lipsien. 4. n. 5.*
plures retulimus *respons.* nostra *17. n. 10. p. 1.*
40 Reuocari ergo haud potuit, Quamuis igitur
reuocata, firma adhuc permanet. Quare
enim firmitatem non habeat, quod mutari
haud potuit? iuxtà Iustiniani Cæsaris sen-
sum in *l. sancimus 27. in fin. C. de testam.*
Atq; ità ex his, lima non abiecta sapien-
tis, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Extruendum esse Monasterium, vt Ca-
puccini illud incolerent, donationemq; vti
perfectam reuocari minimè potuisse, in Tri-
bunali Fabricæ iudicatum fuit, confirmatis
sententijs per Illustrissimum Dominum
Regentem Carolum de Tapia tertiarum
causarum Consultorem.

SVMMARIVM.

1 *Institutio debetur ei, qui à beneficij fundato-
re vocatus fuit.*
2 *Voluntatem testatoris sanctam leges habent,
facinus proindè eam transgredi pu-
tant.*
Ideoq. seruanda. n. 3.
*Vna est enim legis intentio: quæ à testa-
toribus disposita sunt, vt seruentur.
num. 4.*
*Neq; enim aliud magis hominibus debe-
tur, quàm quod firma eorum iudicia
sint, postquam hinc demigrauere.
num. 5.*
6 *Vocatus à fundatore beneficij ius funda-
tum habere dicitur, etiam ad rem, vt in-
stitui debeat.*
7 *Ludouicus Gomes Romanæ Rotæ olim Au-
ditor, & Episcopus Sarnen. celebra-
tur.*
8 *Quintilianus Mandosius extollitur vti vir
doctus.*
9 *Patroni legi à fundatore dictæ stare tenen-
tur, nec eam soluere.*
10 *Institui debet qui à maiori patronorum
suffragio presentatus fuit, ni presen-
tatio contra formam à testatore datam
facta fuerit. n. 11.*
Quamuis id ignorauerint patroni. n. 12.
*Quia qualitates in fundatione appositas
nosse debent, & seruare.*
13 *Nominatus à testatore pro presentato ha-
betur, etiam absque alia presentatio-
ne.*
*Quia ipsa nominatio presentationis vice
fungitur.*
*Accedente potissimùm oppositione nomi-
nati, & acceptatione.*
Atq; instantia instituti. n. 14.
15 *Descendentia probatur ex testamento.*
*Atq; etiam per testes, qui seriatim perso-
nas nominent. n. 16.*
17 *Descendens ex fœminis incapax non æsti-
matur iuris patronatus, sicut nec fœmi-
na ipsa.*
Quin capaces æstimantur. n. 18.
*Secus verò si, qui de familia fundatoris
sunt, vocati fuerint. n. 19.*
20 *Descendens ex fœmina extra familiã nupta,
de familia non dicitur testatoris.*
21 *Fœmina finis est familiæ suæ, & principiũ
alterius.*
22 *Domus nuncupatio familiam importat, &
agnationem.*

23 Pe-

Potissimum secundum subiectam materiã à testatore deductam. n. 23.
Nam illi comprehenduntur, qui eadem arma, & insignia deferunt.
Sicuti in dubio. n. 24.
Vel si domus appellatio absolutè posita sit, nam de propria disponentis familia exauditur.
Vel si ex mente testatoris appareat, qui se ad suam familiam restringere voluit. num. 25.

26 *Pronomen (ipse, ipsius) restrictiuè stat, & personalissimum æstimatur.*
Dilatationem proinde abnuit.

27 *Præferendus ex præsentatis is est, cæteris paribus existentibus, qui magis qualificatus est.*
Vti si de familia fuerit fundatoris.

28 *Sacerdotium probatur ex litteris Episcopi ordinantis, qui attestetur, se ordinasse præuijs litteris dimissorialibus Ordinarÿ promoti.*

ARGVMENTVM.

Nominatus à fundatore beneficij etiam per solam oppositionem, & acceptationem, atq; instantiam instituti, pro præsentato habetur, etiam absquè alia patronorum præsentatione. Et nùm si vocetur Sacerdos de familia, possit admitti descendens à fœmina de familia? Et Domus appellatione quid comprehendatur? Et quomodò descendentia probetur?

RESPONSIO XIX.

Vita functo diebus proximè elapsis D. Vincentio Busciano Presbytero, & Patocho maioris Ecclesiæ S. Petri Terræ Cayuani Auersanen. diœcesis, qui de mense Decembris proximè præteriti extra Romanam Curiam supremũ clausit diem; vacauit inter alia per eius obitum simplex beneficium sub inuocatione Sanctissimæ Trinitatis, siuè Spiritus Sancti intus Ecclesiam Sanctissimæ Annunciatæ in Burgo Lupatiæ Terræ eiusdem.

Quod sanè beneficium cùm de iure sit patronatus Laicorum familiæ de Rosana, constructum, fundatum, atq; dotatum anno 1542. per quondam D. Ioannem de Rosana, per compatronos ius præsentandi in illo habentes, præsentati in illo fuere D. Frãciscus Andræas Galassus ex vna, ex altera verò D. Scipio de Rosana Chiarella Presbyteri eiusdem Terræ. Orta proindè inter eos lis est, quis eorum instituendus sit? Consultus propterea: dictum D. Scipionem de Rosana instituendum edixi, sac ille neque vllam à compatronis præsentationem obtineret.

Ipse quippè, vti Presbyter de familia de Rosana, à fundatore vocatus reperitur: qui in beneficij fundatione voluit, expressèq; sequentibus mandauit: *Casu quo, quod de domo ipsius testatoris, Minichelli, Matthai, vel hæredum quondam Iulÿ prædicti, fecerint aliquem Presbyterũ, quòd statim absq; aliqua præsentatione possit recipere dictas terras ipse Presbyter faciendus, vt supra, sine aliqua præsentatione Summi Pontificis, vel*
1 *Episcopi, vel alicuius Prælati.* Ipsi igitur institutio debetur, *cap. quoniam 3. & cap. quod autem. 5. de iure patronat. & cap. illud. 8. in fin. vbi Abb. & alÿ. can. decernimus. 29. 16. q. 7 Rota part. 4. diuersorum collecta per*
2 *Farinac. dec. 582. n. 1. & seq.* Seruanda ergo voluntas erit testatoris, ac fundatoris, quam ita sanctã habent leges, vt facinus putent, ei vel non parere, vel in aliquo contraire. Quin
3 magis sanxere: Esse in omnibus voluntati patendum disponentis de rebus suis in supremo vitæ halitu: *Disponat* (inquientes) *vnusquisq; in suis, vt dignum est, & sit lex eius voluntas. §. disponat. in auth. de nupt.*
4 *collat. 4.* Vna est enim legis intentio, vt quæ disposita sunt à morientibus impleantur. *§. exhæredatos autem liberos. cap. 1. in auth. de*
5 *hæredib. & falcid. collat. 1.* Quia nimirum nihil est, quod magis hominibus debeatur, quàm vt supremæ voluntatis, postquam aliud velle non possunt, liber sit stylus, & licitum, quod iterum non reddit arbitrium, vt Constantinus loquitur Imperator in *l. 1. C. de Sacrosanct. Eccles. l. fin. in princip. C. de fideicommiss. can. vltima voluntas 4. 13. q. 2. Gloss. in verbo voluntatem. in cap. tua nobis 17. de testament.*

Voluntas autem fundatoris fuit, casu, quo esset aliquis Presbyter de domo ipsius testatoris, ille pro præsentato haberetur. Talis autem est D. Scipio Rosana, à quondam Minichello, hærede per dictum testatorem dicto, descendens. Erit propterea ipse insti-
6 tuendus, vt qui ius fundatum ex voluntate fundatoris habet, nedùm quidèm ad rem, verùm & in re, vt in punctualibus terminis dictum fuit in vna *Burgen. Canonicatus 20. Maÿ 1549. apud Puteum decision. 251. lib. 3.* impressionis Romanæ nouissimè, & *decis. 99. eod. lib. apud eund.* & dictum quoq; antea fuerat in *Oxomen. Cappellaniæ de Seron. de* N men-

mense Iunij 1539. *coram Raynaldo Pe-*
7 *trucio*, vt refert doctissimus ille olim Rotæ Auditor, & Episcopus Sarnen. *Ludouicus Gomes ad regulas Cancellariæ. regul. de non tollendo iure quæsito q.*1. *col.*4. *verf. & quod dictum est. fol. mihi* 29. & sequutus
8 fuit, nec minoris doctrinæ vir *Quintilianus Mandosius conf.*51. *numer.*9. *versic. videmus eum*, & dictum fuit in *Salamantina dimidiæ portionis* 27. *Maij* 1609. *coram Lugdunen. decis.*253. *num.*1. *& seq. part.*2. *tom.*1. *in recent. & in Gerunden. Beneficij* 2. *Decembris* 1605. *coram Cardinali Sacrato dec.*57. *nu.*5. *&* 6. *apud Viuian. in praxi iuris patronat.* dixi *responsione* 28. *num.*7. *part.*3. Rota in *Segobien. Cappellaniæ* 24. *Ianuarij* 1624. *coram Buratto decision.*755. *numer.*2. *&* 3. *part.*3.

9 Quia nimirum patronus fundatoris dispositioni, ac legi per eum dictæ, contraire nequaquam potest, quin seruare, firmamq; illam habere tenetur. *l. ad probationem* 21. *C. de probat. cap. porrò* 7. *& cap. recepimus* 8. *de priuileg. Bald. consil.*38. *numer.*2. *lib.*4. *Rota apud Crescen. dec.*7. *de iure patronatus. Garsias de benefic. tom.*1. *par*4. *cap.*3. *nu.*61. 62. 69. 70. *& seq. & tom.*2. *part.*7. *cap*15. *n.*1. *& seq. Gonzal. ad* 8. *regul. Cancellar. Gloss.* 9. §. 1. *num.*88. *& seq. & n.*92. *& seq. Ancharanus in Clement. quia contingit. in* 9. *notabil. de religios. domib. Rota in recentiorib. part.*1. *tom.*2 *decision.*496. *numer.*2. *& part.* 2. *tom.*1. *decision.*254. *numer.*2. *& apud Duranum* Episcopum Vrgellen. *dec.*8. *num.*4. *part.*1. *& decis.*276. *num.*1. *part.*2. & dictum fuit in *Monopolitana beneficij, siue Cappellæ* 6. *Iunij* 1022 *coram Merlino decision.*19. *num* 8 *apud Viuianum in praxi iuris patronat.*

Hanc ob causam propterea ad rem contra Scipionem facit minimè: Galassum aduersarium maiori patronorum suffragio mu-
10 niri: Deberi proinde institutionem ei. ad *text. in dict. cap. quoniam.*3. *de iure patronat.*

11 Fac porrò maiorem patronorum partem pro Galasso esse, nihil tamen Scipioni officit, cùm præsentatio pro aduersario nullo ei pacto proficiat, contra fundationis legem facta. *d. can decernimus.*29 16. *q.*7 *et cap illud* 8 *in fin. vbi Abbas, aliiq; de iure patronat. Puteus d. dec.*99 *n.*2. *lib.*3. *Rot. in d. Gerund. beneficij coram Sacrato d. decis.*57. *numer.*6. *apud Viuianum. & apud Cardin. Seraphin. dec.*1270. *num.*1. *Gutierrez conf.*26. *num.*5. *& conf.*2. *num.*3. *Garsias de benefic. d. par.*7. *cap.*15. *numer.*3. *& sequent. Rota dict. par.* 4. *diuersorum per Farinac. d. decis.*582. *per totam.*

12 Quamuis id quidèm ignorassent compatroni nimirum quia tenentur ipsi qualitates notas habere, quas in fundatione fundator iussit, vt seruare illas valeant, non præterire.

vt dictum fuit in *Mediolanen. Beneficij* 17. *Decembris* 1612. *coram Card. Cauaker. dec.* 231. *nu.*3. dixi *d. respons.*28. *num.*8. 9. *&* 10. *par.*3.

13 Non oportebat itaquè D. Scipionem à compatronis præsentari, (quamuis compatronorum neq; ei desit præsentatio) qui à fundatore vocabatur. Ipsa enim nominatio præsentationis vice fungitur, atq; electionis, quod satis erat ei *Puteus d. decis.*99. *atq; dec.*252. *n.*3. *lib.*3. *& Rota in d. Gerunden. beneficij coram Sacrato d. dec.*57. *n.*5. *& d. dec.* 253. *n.*3. *par.*2. *tom.*1. *in recentiorib. & apud Burattum d. dec.*755. *nu.*1. *&* 2. *& dec.*137.
14 *num.*1. *&* 2. *apud eund.* Potissimùm verò, cùm per oppositionem, à fundatore factam nominationè acceptauerit, insteteritq; sua prosequendo iura, institui. quod apertissimè perpendit *Rota in d. decis.*253. *coram Domino Lugdunen. n.*3. *par.*2. *tom.*1. *in recentioribus. Puteus d. decis.*252. *num.*1. *&* 2. *lib.*3. *Cassadorus dec.*18. *n.*5. *de prabend. & apud Burattum d. dec.*755. *n.*2 *&* 4. *& d. dec.*137. *n.*1. *&* 2.

15 Quod autem ipse de familia sit Rosana Chiarella satis, superq; probatur in facto, & ex descendentia ab Minichello de Rosana Chiarella à testatore fundatore beneficij vocato, vti ex testamento legitur in actis producto fol. 9. quod sufficit. vt dictum fuit in *Tarraconen. beneficij* 9. *Decembris* 1580. *coram Cardin. Seraphino decis.*489. *num.*1. *& apud Cardin. Caualer. decis.*46. *n.*1. *&* 2.

16 Atq; probatum quoq; fuit per testes, per quos singulæ personæ per successiuam seriè à Minichello ad usq; Scipionem ipsum deducuntur. *Ruinus conf.*52. *num.*4. *lib.*5. *Menochius de arbitrar. lib.*2. *centur.*1. *casu* 89. *numer.*19. *cap. licet ex quadam* 47. *vbi Abb. n.*12. *vers. ex quo per testes. de testibus. Rota apud Card. Caualer. d. dec.*46. *n.*4. *et dec.*61 *n.* 2. *& seq. et dec.*382. *n.*1. *et seq Ricciusin praxi noua iuris patronatus. resolution.*201. *nu.*1. *Rota in Gerunden. Beneficij* 15. *Aprilis* 1630. *coram Motmanno decision.*366. *numer.*1. *& seqq part.*5. *diuersorum nouissimarum, & in Barchinonen. Benefic ij* 4. *Nouembris* 1625. *coram Illustrissimo Durano* Episcopo Vrgellen. *decis.*8. *n.*4. *part.*1. dixi respons. 46. *n.*51. *part.*1.

17 Nec refert, Galassum, esse quoq; de familia Descendit nempè à fœmina de familia fundatoris. Incapax proindè æstimari minimè iuris patronatus debebit, quinimò capax. *cap. fin. de concessione prebend. cap. ex litteris* 7. *de iure patronatus. Maceraten. variarum resolution lib.*1. *resolut.*60. *num.*1. *&* 2. *Claudius Tutius q.*3. *num.*8. *de iure patronat. Garsias de benefic. tom.*2. *part.*5. *cap.*9. *nu.*144. *Rota in Florentina Cappellania* 16. *Martij* 1610. *coram Pirouano decis.* 69. *num.*2. *&* 8. *apud Viuian. in praxi iuris patronatus. Cassadorus decision.*1. *de iure pa-*

patronatus. Rotæ decis. 482. num. 1. par. 1. diuersorum. Tiraquel. ad leges connubiales p. 1. gloss. 1. n. 38. dixi *respons. 83 n. 25. p. 3.*

18 Aliud est enim, natos ex fœminis com-
prehendi in descendentia à fundatore, atq;
capaces proindè iuris patronatus esse, quod
nec difatemur, & probant supra paulò ante
relatæ doctrinæ, ac Rotæ decisiones, sequi-
turq; *Fusarius cons. 143. n. 23. 24. & 25. Ro-
ta par. 2. tom. 1. in recent. decis. 282. numer. 1.
Beltraminus addens ad decis. 293. numer. 23.*
19 *sanct. memor. Greg. XV.* Aliud verò, quòd
vocato Sacerdote de famil a testatoris. (quę
in facto hoc nostro est familia Rosana Chia-
rella) non admittatur nisi, qui de familia fue-
rit ipsa, à masculis descendens, vti est Scipio
20 Rosana, & non talis est Galassus, quamuis à
fœmina descendens, potissimùm extrà fami-
21 liam nupta. fœmina nempè finis est familiæ,
& alterius, non suæ, principium. *l. pronuncia-
tio. 195. §. familiæ appellatio. in fin. & l. fa-
miliæ appellatione 196. ff. de verbor. signific.
Gozad. cons. 79. n. 16. Ruin. cons. 24. n. 12. lib.
2. Rota apud Cardin. Seraphin. decision. 848.
num. 3.*

Testator enim præsentari voluit Sacer-
dotem de domo ipsius testatoris: Domus
22 autem nuncupatio idem omninò impor-
tat, atq; familiam, & agnationem. *Fusar. dict.
cons. 143. num. 23. d. l. pronunciatio 195. §.
familiæ. in fin. vers. item appellatur. vbi Bart.
ff. de verbor. signific. l. 1. C. de silentiar. lib. 12.
Grat. discept. forens. p. 2. cap. 218. num. 16. 17.
& seqq. & part. 4. cap. 645. num. 1.* potissi-
23 mùm verò iuxtà subiectam materiam à te-
statore deductam.

Illi enim comprehenduntur, qui eadem
arma, & insignia deferunt. *Gratianus d. cap.
645. nu. 14. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præ-
sumpt. 88. num. 12. Peregr. de fideicomm. art.
22. num. 26. 27. & num. 68. Barbos. de appel-
latiua. verb. iuris significat. appellat. 94. n. 6.
& num. 34. Rota in recentiorib. par. 1. tom. 2.
decis. 697. num. 5. 6. & 8.* plures retuli *respons.
46. num. 20. & 21. par. 2.* atq; etiam in dubio,
24 vel si domus appellatio absolutè posita sit,
namquè de propria disponentis testatoris
exauditur. *Surd. cons. 247. num. 12. volum. 2.*
25 Accedente potissimùm aperta testatoris
mente, qui domum vocauit ipsius testato-
ris, restringere nempè voluit vocatos ad ip-
sius testatoris domum, & familiam de Rosa-
26 na. Quoniam pronomen illud (*ipsius*) per-
sonalissimum est, vt reprimat nuncupatam
familiam, & domum ad illā testatoris dum-
taxat; neq: vltra eam diuagari permittat. se-
cundùm *Ripam in l. filiusfamilias. §. diui.
num. 3. de legat. 1. l. restituta 37. §. pupillus
autem. ff. ad Senatus Consultum Trebellia-
num. Menochius cons. 115. num. 15. Rota
apud Cardinalem Caualerium decision. 340.
num. 1. Gratian. disceptationum forens. part.
2. cap. 104 num. 14. & cap. 145. num. 5. Bar-
bos. dict. 187. numer. 5. 6. & 7.*

27 Et demum quando cætera inter Galassũ,
& Scipionem paria forent, (quod planè non
admittimus) præferendus esset Scipio vti
magis qualificatus, vtputà, qui de familia est
fundatoris Rosana; quod adnotauit Rota in
*Ferrarien. Cappellaniæ 3. Decembris 1621.
coram Pirouano dec. 68. in fin. apud eundem
Viuian. in prax. iuris patronat.*

28 Nouissimè verò quod Scipio sit Sacer-
dos, probatur ex litteris Episcopi Caluen.
qui cum ad Sacrum Præsbyteratus ordi-
nem promouit præuijs literis dimissoriali-
bus Ordinarij Auersanen. *cap. 2. vbi Abb. in
1. notab. de cleric. peregrin. Rota in Gerun-
den. Hebdomadarię 3. Iunij 1613. coram
Card. Pamphilio. par. 2. tom. 1. in recentiorib.
dec. 455. num. 7. & apud Cardin. Caualer.
dec. 517. num. 2. & decis. 533. num. 2. & decis.
559. n. 4.*

Iurè ergò omni meritissimo Scipioni in-
stitutio debetur.

Atq; ita ex his, quæ iudicio lubentèr sub-
ijcimus saniori, prudentioriq; respondendũ
censui.

Carolus Maranta V. I. D.
Aduocatus, &c.

Per Curiam Episcopalem Auersanã pro-
nisum fuit, Dominum Scipionem vti voca-
tum à fundatore instituendum esse. ab hoc
decreto appellauit Galassus. In difficulta-
tem proindè vocatum fuit, esset nè quoad
vtrumq; effectum admittenda appellatio?
Quam ob causam sequentem institui respõ-
sionem.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non datur à decreto, esse instituen-
dum à fundatore vocatum, quoad effe-
ctum suspensiuum.*
*Modò tamen per viam diffinitiuæ senten-
tiæ non proferatur.*
*Quia possessio illa est quid facti, & conse-
cutiua institutionis. secundum Lam-
bertinum. n. 1.*
*Et agitur iudicio summarijssimo pro exe-
quutione voluntatis testatoris. n. 3.*
*Atq; potissimùm nè diutius Ecclesias va-
care contingat, cum maximo animarum
fidelium in purgatorio purgantium
damno. n. 4.*
*Neq; interim beneficiorũ bona dilapiden-
tur. n. 5.*
*Præsertim si de iniusta appellatione ap-
pareat. n. 6.*
Vel si non formitèr appelletur. n. 7.
7 *Appellatio interponi debet coràm Iudice
à quo.*
Et exponi causa, propter quas appellatur,

si decretū interlocutorium fuerit.nu.8.

Neq; sufficit appellationis cedulam coram Notario dimittere, nisi coram Iudice appelletur. n.9.

10 *Nominatus à testatore ad beneficium , vt possit ex seipso illius tenutam bonorum ingredi; poterit id exequi.*

Quia beneficium sibi debitum dicitur. num.12.

Multoq; magis id poterit Iudicis authoritate.

11 *Dispositio testatoris legem facit, atq; proindè seruanda.*

13 *Factum Iudicis, partis factum videtur.*

14 *Disponentium de rebus suis voluntates despici nequaquàm debent.*

Ne aliòqui retrahantur fideles à fundandis, construendis, vel dotandis Ecclesijs.

Et potest quilibet de rebus suis disponens, quas voluerit conditiones apponere. num.15.

Modò bonis moribus non reluctentur.

16 *Appellatio non datur à Iudice exequente voluntatem legis, vel statuti, vel testatoris.*

Modò tamen non excedat.nu.18.

Quia merus dicitur exequutor.num.18.

Neq; ipse grauat, sed lex exequitur.

17 *Voluntates defunctorum, vt post eorum suprema funera exitum habeant.*

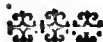
Sacræ leges amant, & curant.

Ac seruari debent ad instar præcepti, neq; inobseruatæ dimitti. n.19.

20 *Attentata non dantur , appellatione prohibita.*

ARGVMENTVM.

Appellatio an detur à simplici decreto, quem esse instituendum, vigore nominationis à fundatore factę ? vel si appellatio non formitèr facta fuerit , vel non còram Iudice à quo ? & An ab exequutore dispositionis , vel statuti , vel legis, vel testatoris ? & num attentata causentur ?

RESPONSIO. XX.

ADmittendam haud esse appellationem quòad vtrumq; effectum in casu proposito respondi.

1 Quia profectò decretum: D.Scipionem vti vocatum à fundatore instituendum fore, non sanè per viam diffinitiuæ sententiæ, sed interlocutorium fuit. quam ob causam sustinetur, vt ab eo quòad effectū suspensiuum appellatio non detur. *Lambertin. de iure patronat. part.2. lib.2. q.11. princip. art.5. num.2.* rationemq; reddit: *Quia*
2 *possessio illa est quid facti, & consecutiua institutionis praecedentis.* probatur id apertissimè ex *text. in auth. collat.5. de ijs , qui ingrediuntur ad apppelland.* canonizato per Gratianum in *can fin. §. de possessione etiam.2.q.6.* qui *text.* sequentibus loquitur: *De possessione etiam, & eius momento si causa dicatur, quę sententia interloquutoria appellatur , quamuis prouocatio interposita fuerit, tamen lata sententiæ sortitur effectū.* ita textus. sequitur hanc canonis huius interpretationem de momentanea possessione loquens *Petrus de Benintendis decis. Bo-*
3 *nonien.79. num 6. & 7.* agitur enim hic iudicio summarijssimo, & possessorio pro exequutione voluntatis fundatoris, qui consultò talem beneficio legem dixit, vt illud obtineret Presbyter de Domo ipsius testatoris, vt in præcedenti responsione ostēdimus; nō debet propterea sub prætextu prouocationis retardari exequutio voluntatis defuncti, vt sat, superq; sit appellationi , quòad effectum deuolutiuum deferre. vt adnotat optimè *Contardus de momentan. possessione limit.3. n.2. & seq. & n.28. & seqq. Menoch. de remed. possessor. remed. vlt. n.50.* & sequuta fuit Rota in decreto loquens de instituendo in *Barchinonen. Prioratus 23. Ianuar. 1609. coram Domino Coccino Decano decision. 441.* & dictum fuit in vna *Bergomen. Praeminentiarum 16. Iunij 1606. coram Manzanedo part.2. in recentior. tom.1. decis 183. num.4. Lancellottus de attentat. par.2. cap.12. limit. 49. num.1. & seq. Gayllus practicar obseruat. lib.1. obseruation.7. num.4. & sequent. Rota apud Cardinal. Seraphin. dec.1295. per tot.*
4 Idq; multò magis , ne diutius Ecclesias vacare contingat maximo cum animarum fidelium in Purgatorio purgantium detrimento, quæ Ecclesiæ præstolantur suffragia, vt eorum vi , & efficacia ab atrocissimis illis pęnis quātocitiùs soluantur, atq; ad lucidissimum Dei vultum Sole splendidiorem contemplandum euolent. quam sanè rationem non inefficacem existimat Reuerendissimus Episcopus Minoren. *Thomas Zerola in praxi sua Episcopali part.1. verbo Parochia in 9 dubio. vers. sed an hoc habeat locū in*
5 *collationib.* tùm etiā ne interim beneficiorū bona dilapidentur. argumento *text. in cap.*

ne-

ne pro defectu. 41. de electione extra. & cap.
quam sit Ecclesijs. 6. in princip. eodem titulo
6 *in 6.* potissimum verò si de iniusta appella-
tione appareat. iuxta *Gemin. in cap. auaritiæ*
sub num. 7. vers. quid si confirmatio. & vers.
quid si appellatum. & melius in cap. fin. sub
num. 18. vers. sed dicit Lapus. de electione
lib. 6.
7 Deindè quia appellatio per dictum de
Galasso formitèr minimè facta fuit coram
8 Iudice à quo, sed extraiudicialitèr, neq; expo-
sitis causis, propter quas ad appellandum
mouebatur. ad *text. in cap. vt debitus. 59. §.*
cùm autem. de appellat. extrà. cap. appellatio.
9. de appellation. in 6. Maranta in speculo. 6.
part. de sententia. nu. 153. capit. cordi. 1. de ap-
pellat. in 6. clement. appellanti 5. eodem tit.
Geminian. d. cap. auaritiæ. nu. 7. vers. quid si
appellatum. de elect. in 6. Lancellottus de at-
tentat. part. 2. cap. 12. de attentatis appellat.
pendente. limitat. 49. num. 4. & 5. Scaccia de
appellationib. quæst. 4. art. 5. num. 38. Rota
in recentioribus part. 1. tom. 1. decis. 293. nu.
13. dixi *respons.* 11. *num. 2. & 4. part.* 1. Cùm
alioqui paria sint non appellare, vel minùs
solemnitèr appellasse. *Rota in recent. par. 2.*
9 *tom. 1. decis. 396. n. 3.* Vt neq; sufficiat appel-
lationis cedulam penes Notarium actua-
rium dimittere, ni coràm Iudice appellatio
interponatur. *d. cap. vt debitus 59. de appellat.*
& element. 1. eodem. Rota apud Cardinal.
Caualer. dec. 495. n. 2. 3. & 4.

Accedit præthereà, quod Beneficij funda-
tor, vt in superiori responsione perpendi-
mus, apertissimis mandauit verbis: *Casu*
quo de domo ipsius testatoris, Miuichelli,
Matthæi, vel hæredum quõdam Iulij adfue-
rit aliquis Presbyter, quod statim absq; alia
præsentatione possit recipere ipsas terras ipse
Presbyter faciendus, sine aliqua præsentatio-
ne Summi Pontificis, vel Episcopi, vel alicu-
ius Prælati.
10 Poterat itaq; ex se ipso D. Scipio ex testa-
toris dispositione, quæ legem facit, & seruã-
11 da est. *§. disponat. in auth. de nupt. collat. 4.*
can. vltima voluntas. 4. 13. q. 2. Spino de testa-
ment. Gloss 3. princip. de Cappellanis. nu. 54.
12 *& 55.* possessionem ingredi ex se ipso terra-
rum dicti Beneficij, quod ex nominatione
per eundem testatorem facta debitum sibi
13 fuit. Potuit proindè multoq; magis id Iudi-
cis facere authoritate, cuius factum à parte
factum æstimabitur. ad *tex. in l. si ob causam*
13. C. de euictionib. vbi Bartol. alijquè, Tira-
quell. de retract. consang. Gloss. 14. §. 1. nu. 13.
Surdus dec. 266. nu. 13. Rota apud Cardinal.
Caualer. decis. 309. num. 3. & in Romana
census 19. Decembris 1593. coram Cardinal.
Pamphilio decis. 96. n. 4. in fin. post prim. vol.
consiliorum Farinac.
14 Ne alioquin si alitèr fieret, atq; piæ dispo-
nentium despicerentur voluntates, retrahe-
rentur fideles ab Ecclesijs ædificandis, con-
struendis, atq; dotandis maximo cum Eccle-
siarum, atq; pauperum dispendio. quod per-
pendit optimè *Gloss.* recepta in *verbo. præ-*
sentare. in fin in cap. cùm dilectus. 28. de iure
patronat. Rota in Vrbeuetana Cappellania
10. Iunij 1557 coram Paleotto part. 3. lib. 3.
diuersorum. decis. 442 per totam. Rota etiam
par. 4. diuersorum collecta per Farinac. dec.
583 & dictum fuit in *Romana iuris patrona-*
tus. 31. Maij 1613. coram Cardinal. Sacrato.
quæ est impressa apud *Molfesium ad Con-*
suetudines Neapolitanas part. 1. cons. 31. nu.
21. & quam ad verbum quoq; refert *Viuia-*
nus in praxi iuris patronatus lib. 4. c. 9. n. 56.
& meminit quoq; *Riccius decis. 29. num. 4.*
& per totam. part 2. & in praxi variarum
resolut. part. 2. resolut 302. Gonzalez ad 8.
regulam Cancell. Gloss. 25. num. 2. & 3. Pe-
rez de Lara de Cappellanijs. lib. 2. cap. 1. n. 13.
14. & 15. Gratianus forens. disceptat. part. 3.
cap. 481. num. 23. & seqq. Aluarus Valascus
consult. 105. penè per totam: *Antonius Gam-*
ma decis. Lusitaniæ 107. n. 1. vbi etiam *Flores*
de Mena addens. dixi *respons. 20. n. 15. & 16.*
part. 1.
15 Liberum quippè cuilibet manet arbitriũ
de rebus suis disponendi, quas voluerit con-
ditiones adijcere, & legem, quam maluerit
pro illis rogare, modò tamen bonis mori-
bus non obluctẽtur. *§ exhæredatos autem*
liberos. c. 1. in auth. de hæredibus, & falcidia.
collation. 1. dict. §. disponat. in auth. de
nuptijs collat. 4. l. 1. C. de Sacrosanctis Eccles.
l. fin. in princip. C. de fideicommiss. can. vltima
voluntas. 4. 13. q. 2. can. Eleutherius 30. 18. q.
2. cap. tua nobis. 17. vbi etiam Gloss. verb. *vo-*
luntate. de testament. Perez de Lara d. cap. 1.
lib. 2. à nu. 10. 11. & seq. & num. 13. & seqq.
Gratian d. cap. 481. à n. 23. Anton. Gamma
dict. decis. 107. num. 1. & ibid. Flores de Me-
na addens.
16 Neq; demùm appellatio admittitur à Iu-
dìce exequente dispositionem, vel legis, vel
statuti, siuè etiam testatoris, cuius sola vo-
17 luntas lex est, vt diximus, & quibus nihil
magis sacræ debent leges, quàm quòd post
eorum suprema funera, eorum iudicia exi-
tum habeant. *dict. l. 1. C. de Sacrosanctis Ec-*
18 *cles.* Est enim hoc casu Iudex merus exequu-
tor, modò non excedat. *l. ab exequutore. 5.*
C. quorum appellat. non recipiuntur. leg. ab
exequutore. 4. ff. de appellat. neq; Iudex, qui
exequitur grauat, (quatenus grauamen ali-
quod perpendi valeat:) sed ipsa lex per testa-
torem rebus suis dicta, quæ seruari debet.
19 ad instar enim præcepti volũtas hæc est, nec
inobseruata dimitti. ad Papiniani sensum in
l. cùm proponebatur 66. in fin. ff. de legat. 2.
Surdus dict. decision. 232. numer. 5. Melchior
Phœbus decis. Lusitaniæ. 100. nu 6. & 7. dixi
d. respons. 20. n. 6. Gabriel. qui de magis cõ-
muni testatur *lib. 2. communium conclus. tit.*
de appellat. concl. 4. vers. contrariam autem
opi-

opinionem. *sub num.*1. Meus *Maranta in spe culo 6.par. de appellat. num.*259. sequitur *Surd. cons.*358.*num.*4.5.*&* 12.*&* *cons.*334. *numer.*4. *&* 5. *lib.*3 sequiturq; *Franciscus Merlinus decis. Lucens.*4. *num.*2.3.*&* 4. *Magonius decis. etiam Lucens.*45. *n.*6.*&* *dec.*48. *n.*5.*&* 6.

20 Prohibita verò appellatione de attentatis vereri non oportet *Benintend. dec.*17. *nu.*5. quem sequitur *Rota d. decis.*183 *sub. n.*3.*p.*2. *tom.*1. *in recent.*

Atq; ita ex his, iudicio saniori prelato respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Iuris assistentia quid?*
2 *Assistere, quid? eiusq; acceptiones.*
3 *Assistere homicidio patrando, qui dicantur?*
4 *Episcopus iuris habet assistentiam in iurisdictionis exercitio in omnes, qui intrà fines suę sunt diœcesis.*
Et quare?
*Ratio affertur. n.*5.
6 *Parochus iuris habet assistentiam in sua iurisdictionis exercitio in omnes, qui intra fines sua sunt Pareciæ. & Sacramentis ministrandis. n.*18.
7 *Fomentum quid?*
8 *Parochus necessitatem habet, vt Sacramenta suis ministret Parochianis, iiq; ab eo illa recipiant.*
9 *Ius funerandi cadauera suorum Parochianorum defunctorum ad Parochum spectat. & n* 20.
10 *Sepulturam eligere, vel propriam, vel alienam cuiq; liberum est.*
*Quia pars est voluntatis vltimæ. n.*13.
11 *Patriarcha proprium habuere sepulchrum. Dominus verò noster alienum. n.*12.
14 *Voluntas libera est cuiq; , nullaq; lege retinetur.*
15 *Sepulturam eligentes in aliena Ecclesia à Parochiali, tenentur tamen illi iura soluere Parochialia.*
16 *Manutentio datur Parocho ex sola iuris assistentia, quoàd ius funerandi.*
17 *Parochus ius habet vniuersale intra sua Pacia limites.*
Medius quę est inter Deum, & Populum.
*Vt neq; pestis tempore suum populum deserere possit. n.*19.
21 *Ius funerandi ad Sacramentorum administrationem accessorium est, & n.*44.
22 *Sacramenta dicuntur res omnes sacræ, saltim reductiuè.*
23 *Sacramenta ministrare parochianis, ad Parochum solum spectat.*
*Ità & funus curandi eorundem numer.*24.
*Et hoc ratione Ecclesiarum, quibus præsunt. n.*25.
26 *Ius orandi super defunctorum cadaueribus ad Parochum spectat.*
Etiam extra propriam Parochiam, intra tamen fines illius.
27 *Laici incapaces sunt spiritualium iurium.*
*Vt neq; cum Clericis ingerere se possint in Ecclesiasticis functionibus. n.*28.
29 *Qui per se aliquid non potest, neq; alijs demãdare illud poterit.*
30 *Nemo dat, quod non habet.*
31 *Funus cùm defertur ad alias Ecclesias extra Parochialem, intra tamen fines Parochiæ, ius nullũ est Cappellanis amouibilibus Ecclesiarũ prędictarum. referuntur Sacræ Congregationis declationes. n.*36.
32 *Parochus fundatam intentionem habet Sacramenta ministrandi quoad omnes, qui intra Parochiæ fines sunt.*
Ac consequentèr quoad omnia, quæ à Sacramentis dependent.
Quia accessoria sunt ad Sacramenta.
33 *Accessorium naturam sequitur sui principalis.*
34 *Ius funerãdi hoc ipsum importat, quod orare, ac psalmos de more Ecclesiæ desuper funere dicere.*
35 *Mors sanctæ cuiusdam mulieris in solitudine, eiusq; funus.*
37 *Officium super cadaueribus facere Regularium ad Ecclesias cùm deferuntur, ad Regulares ipsos spectat, non ad Parochum, intra ipsas Ecclesias.*
*Etiam in Ecclesia vnita Monasterio. nu.*38.
*Quia Regulares exempti sunt, vndè & eorum Ecclesię. n.*39.
*Et ex iure speciali id procedit. n.*54.
40 *Argumentum negatiuum ab authoritate Doctoris non stringit.*
*Neq. etiam subsistit. n.*41.
42 *Abbatis doctrina à Domino Coccino allata expenditur.*
43 *Ius Parochiale in quo consistat?*
45 *Argumentum vitio notatur à præmissa negatina ad consequentiam affirmatiuam.*
46 *Ius funerãdi omnia comprehendit, quę eius includuntur nomine.*
47 *Ex Falso non nisi falsum.*
48 *Funus cum ad Ecclesias defertur Regularium, ad eorum fores Parochus psalmos concrepando orare potest.*
Non tamen intra eorum Ecclesias.
*Poterit tamen in Ecclesijs permanere, si voluerit, non tamen se ingerere in officio decantando. num.*49.
50 *Parochorum est suorum parochianorum fu-*

funus curare, sicuti eorundem est, vt Sacramenta suscipiant.

51 *Sepulturam eligere facultatis est liberæ.*

52 *Quibus communicamus viuis, communicamus & mortuis.*

53 *Orare super cadaueribus defunctorum Parochianorum, Parochis necessitatis est.*

Vt vltimum eis vale in Domino defunctis dicant.

55 *Priuilegium priuata lex est, atq; de iure detrahit Ordinario.*

56 *Regulæ standum est, vbi casus exceptus nō reperitur.*

Fundatam proindè intentionem suam habet, pro quo est regula.n.57.

Et in aduersarium onus trāsfert exceptionem probandi.n.58.

59 *Ecclesiæ intra fines existentes Parochialis subiectionem eis minimè debent.*

Restringe in iuribus Parochialibus. num.60.

Inter quæ ius est funerandi, orandiuè super funere.n.61.

62 *Parochus quoàd Sacramentorum administrationem, territorium habere dicitur.*

Iudex enim est animarum.

Atq; Episcopi vices gerit.n.64.

Parochi enim in locum subrogati fuere septuaginta duorum Discipulorū.n.65.

Vt in locum Apostolorum Episcopi.

63 *Omne, qui dicit nihil excludit.*

66 *Parochialis officij vniuersalitas ad omnes extenditur actus, qui tale concernunt officium.*

67 *Exempta Ecclesia, non propterea Parochiani exempti sunt.*

68 *Synodi Auersana verba quoàd ius funerādi expenduntur.*

69 *Parochus iure proprio Sacramenta ministrat omnibus in Ecclesijs, quæ intra fines suas sunt Parecia.*

Iuraq; exercet Parochialia.

70 *Author in Episcopatu Auersano Episcopi vices gessit.*

71 *Lex, vt liget, recepta esse debet.*

72 *Funus quando in Ecclesiam delatum dicatur.*

73 *Obseruantia subsequnta constitutionem ipsam declarat, atq; mentem indicat statuentis.*

ARGVMENTVM.

Funerandi ius, siuè super cadauere extincti Parochiani orandi, si ad aliā contumulandum Ecclesiam deferatur, quam viuens elegit, intrà tamen Parochiæ fines, ad Parochum proprium, an ad Ecclesiæ Presbyteros spectet, ad quam defertur; & an pro Parochis iuris sit assistentia? Quidvè iuris ipsa assistentia sit? Et quid funus curare importet? satis latè, nec inutilitèr disseritur.

RESPONSIO XXI.

Lis adhùc agitur inter Parochos Parochialium Ecclesiarum, & Oeconomos, siuè Presbyteros Ecclesiarum Sanctissimæ Annunciatæ, & Sanctæ Sophiæ in terra Iuliani Auersanen. Diœcesis super iure funeraliū, siuè orandi super defunctorum cadaueribus cùm ad Ecclesias vel Annunciatæ, vel Sanctæ Sophiæ tumulanda efferuntur, quòd in illis viuentes sepulturam elegerint: Ad Parochos ne hoc ius spectare debeat, vel ad Presbyteros Ecclesiarum, ad quas efferuntur, intra limites tamen Parochialium? Et licet quidem per Sacram Rituū Congregationem anno 1633. 2. Aprilis pro Parochis in possessorio decisū fuerit; reseruatō iure Oeconomis, seù Sacerdotibus dictarum Ecclesiarum in petitorio. vt in summario n. 1. Atq; sub die 23. Iunij 1633. dictum quoq; fuerit: Parochos fouere bonum ius etiam in petitorio.

Die tamen Veneris 23. Iunij 1634. Decisio exijt à Domino Goecino Decano: iuris videlicet assistentiam pro Presbyteris dictarum Ecclesiarum Sanctissimæ Annunciatæ, & Sanctæ Sophiæ contra Parochos esse. Cui planè decisioni cùm Parochi minimè acquieuerint, in dubium reuocarūt iterum: An iuris assistentia pro Parochis verè sit, vel pro dictis Presbyteris, seù Oeconomis dictarum Ecclesiarum in iure funerandi, siuè orandi super defunctorum Parochianorum cadaueribus cùm ad dictas Ecclesias, intrà tamen limites Parochiarum, tumulanda efferuntur?

Et quidem pro Parochis assistentiam esse è veritate magis respōdendum videtur. Verùm nè in æquiuoco laboremus, explanandum omninò erit, quid, iuris sit assistentia.

1 Ea quippè quantum ex Bonifacij VIII. dispositione in *capit.1. de præsumptionib.in 6.* venari libuit: iuris esse fomentum videtur, quo fauet, assistitq; ei, qui intra limites suę est

2 est iurisdictionis. Assistere enim protegere,
atq; fouere significat,siuè defendere; vt probat non in tenebris *text. in capit. si quem* 8.
ibi: nō vt ipsi procuratori assistas,sed vt causam tractes eandem. *de procuratorib.lib.6.*
& sequitur *Albericus de Rosate in dictionario* verbo *assistas*. Vnde Tribunali assistere
dixit *Aulus Gellius lib.2. cap.21. paulò post princip.* Et assistere Præfecto Prætorio togatos, dixit Iustinianus Imperator in *l.vlt. C.de aduocat.diuersor. iudic.* & *Gloss.ibid.* verbo *assistere*,id est *esse cum eis* , explicat. Atq; defensioni causarum pupillarium assistere, dixit quoquè Philippus Imperator A. Dextero scribens in *l.vnic. C.vt causa post pubertatem adsit tutor.* & adnotauit *Brissonius*,& Author *Lexicon noui iuridici verbo adsistere*,id est defendere,tueri,patrocinari; quemadmodùm ità exaudiri dicunt Vlpiani verba in *l.inter officium* 55.*ff. de rei vendic.* Non amisisse rei dominium, eum (dicentis) qui ignorans rem suam esse, eam vindicanti tunc assistebat; Vt Aduocatus scilicet , ac
3 protegebat.& Cicero 3. *in Verrem* 46. Assistere ad fores dixit. Atq; homicidio assistere dicitur, qui cū armis occisoribus adstat, vt animosiores ad nocendum, necandumq; fiant. ex notatis per Innocent. in *cap.continentia litterarum.4. de Clerico percussore.* *Iulius Clarus* § *fin.quæstion.90.versic.quæro nunquid.numer.*8. *Paris.consil.*164.*nu.*10. *volum.4. Marius Anton. variarum resolution.lib.3. resolution.5.numer.*14. 15. *&* 17.

4 Hinc porrò est,quod Episcopus iuris habet assistentiam in omnes , qui intra fines suæ sunt diœcesis quòad exercitium iurisdictionis,quia ius commune eum fouet,& pro eo est,eiq; assistit,eumq; tuetur,vt in suæ manuteneatur iurisdictionis exercitio, eiq; fomentum præstat.ad *text. in can. omnes Basilicæ* 10. 16.*q.*7. quo loco Concilium Aurilianense decreuit : Omnes Ecclesias sub eius Episcopi iurisdictione esse,in cuius ter-
5 ritorio positæ sunt: *Vt in eius Episcopi potestate consistant*, (dicens) *in cuius territorio positę sunt*.& est *text.in cap. conquærente* 16. *de offic.ord.extrà*,quo loco ad rem nostram perpendenda verba sunt Honorij III. ad Episcopum Assisinatem: *Decernimus*.(inquiens) *vt in Ecclesijs , seù Cappellis tuę diœcesis ad Monasterium ipsum spectantibus,habeas canonicam obedientiam, subiectionem, & reuerentiam.* Indè quippè quò ad iura Episcopalia Episcopo ius assistere docet Honorius Papa:Quia in Episcopi diœcesi erant Ecclesiæ.*cap.cùm Episcopus 7.eod. tit.lib.6. & cap.cùm persona 7. de priuileg. in 6.Rota part.1. diuersorum decis.*186. *n.*1. *& decis.*376.*num*,3.*ead.part. in Baren iurisdictionis* 16.*Februarij* 1609.*apud Coccinum Decanum decis.*448.*num.*1.*& seqq.& apud Card.Caualer. decis.*306.*numer.*1.*& decis.*506.*num.*4. *& apud Verallum decis.*300 *nu.*7.*par.*1.*& dec.*201.*par.*2.diximusq; *respons.nostra* 8.*numer.*1.*part.*2.*& respons.* 81.*n.*42.*p.*3.

6 Parochus quoq; eodem ex principio,iuris
7 habet assistentiam, fomentum (hoc est nutrimentum . vt *Gloss.* explicat in *Clement. dudum* 2.*in princip.* verbo *fomentum. de sepultur.*)atq; protectionem, siuè defensionem quòad iura parochialia, Sacramentorum administrationem, & quartam decimarum,ac funeralium quòad omnes, qui intra fines suæ sunt Pareciæ,ad *text. in cap.cùm contingat.29.& capit.cùm in tua 30.de decimis extrà.cap dilectus filius* 18.*de offic. ordin.cap.Pastoralis* 9.vbi notant Doctores *de his,quæ fiunt à Prælat. sine consensu Capit.* *Caputaquen.decis.*306.*num.*4.*par.*3.*Rota apud Sanct.Memoriæ Gregor.XV. dec.*449.*num.*1.*& decis.*519.*numer.*3. *& in Leodien. decimarum* 1. *Iulij* 1626.*coram Illustrissimo Durano Episcopo Vrgellen.decision* 46. *num.*5.*part* 1.*& decis.*161.*num.*1.*part.*2.*& in Alexandrina funeralium* 1. *Iulij* 1630. *coram Merlino dec.*402.*n.*6.*& seqq. part.*5. *diuers.nouiss.*

Hoc ita præmisso, stabiliq; iacto fundamento:Argumentor ad rem. Ius commune fomentum præstat, eiq; assistit, qui ius habet ex suo officio intra limites suæ diœcesis, vel Pareciæ . vt in superioribus ostendimus.

At Parochus ius habet in exercitio suæ iurisdictionis , in omnibus, quæ ad suum spectant officium , suæ intra limites Pareciæ.

8 Necessitatem enim habet Parochus,vt Sacraméta ministret,& Parochiani vt illa à proprio recipiant Parocho . *Gloss. in d. clement. dudum*.2. §. *ac deindè.* verbo *impendant in fin.de sepultur.& ibid. Imola num.*32.& sequuta fuit Rota apud eundem Dominum *Coccinum Decanum decision.*454. *numer.*7. *Gonzal.ad regul.*8. *Cancell. Gloss.6. numer.*36.*Vincent.Grilenzon.cons.*171.*n.* 1. *& seq.* Iuris ergò habet assistentiam in omnibus, quæ sui sunt exercitij. Sed inter multa, quæ
9 ad suum spectant officium,vnum est:ius funerandi cadauera suorum Parochianorum. Quòad illud ergò iuris habet assistentiam: Quia ius commune fomentum ei præstat in ipso exercitio, eiq; assistit.

Adstruitur minor, quod ius funerandi suorum Parochianorum cadauera ad Parochum spectet.

10 Quia,& siquidèm liberum sit cuilibet, vel proprium habere sepulchrum, vt Patriarchę
11 fecerunt Abraham,Isaac,& Iacob,alijque *can.Ebron.*2.*& can.placuit* 7.13.*q.*2.*cap.*1.
12 *de sepultur.extrà*,vel alienum,vti Dominus noster,qui in alieno sepulchro cōditus fuit, vt omnes testantur Euangelistæ.& *d.cap.*1.*de sepultur.*

13 Quia

13 Quia nimirum sepulturæ electio pars est
voluntatis vltimę, quæ libera semper est.
14 cuiq;, neq; lege vlla retineri potest, quin, ipsa
lex est, §. disponat. in auth. de nuptijs collat.
l. 1. C. de Sacrosanct. Eccles. can. vlt. volun-
tas. 4. 13. q. 2. Sebastianus Medices tom. 1.
tract. 5. de sepultur. part. 1. quæst. 8. num. 1.
15 Diffugere haud tamen poterit, quisquis
extra propriam Parochiam sepulchrum ele-
gerit, quin, quæ iuris funerandi gratia ad eã
spectant, relinquat eidem. d. cap. 1. & cap. re-
latum 2. cap. cùm liberum 6. cap. cùm super 8.
& cap. certificari. 9. vbi Hostien. de sepultur.
extrà. & ibid. Panormit. à n. 4. quem sequitur
Syluest. verbo canonica, n. 2. Rota in Bergo-
men. funeralium 7. Nouembris, 1594. coram
Cardin. Mantica decis. 294. numer. 1. Iulius
Lauorius elucubrationum variar. tit. 2. cap.
11. numer. 1. Molina de iust. & iure tom. 1.
tract. 2. disput. 115. vers. præterea quarta.
Iuris ergo assistentiã habet Parochus quòad
ius funerandi, quòad omnia, quæ ad ius il-
16 lud spectant. Iure igitur manutentio debe-
tur ei ex sola iuris ipsius assistentia, sinè fo-
mento, & defensione ad tex. in cap. cùm per-
sona. 7. in fin. de priuileg. in 6. ex verbis Bo-
nifacij VIII. ibidèm: Cùm de iure communi
(dicentis) Ordinariorum intentio sit fun-
data, sua iurisdictione vti posse liberè in
eosdem. & dictum fuit in Toletana decima-
rum 5. Decembris 1631. coram Illustrissimo
Durano Episcopo Vrgellen. dec. 320. num. 3.
part. 2. & in Romana electionis Prothome-
dici. 28. Iunij 1630. coram eodem decis. 274.
17 num. 1. eadem part. 2. Quia nimirum Paro-
chus ius habet vniuersale intra limites suæ
Parochiæ; Mediusq; est inter Deum, & Po-
pulum, vt dictum fuit in vna Lunen. Sarza-
nen. oblationum. 8. Februarij 1627. coram
Merlino decis. 37. num. 6. part. 5. diuersorum
nouissimarum.
18 Quemadmodùm quòad Sacramentorum
administrationem in omnes, qui suæ intra
fines Parochiæ sunt, iuris habet assistentiam
Parochus. De iuribus enim Parochialibus
est, sacramenta suis Parochianis ministrare.
Sacrosancta Tridentina Synodus sess. 23. c. 1.
in princip. de reformat. ibi: Sacramentorum
administratione. Gauantus in Enchyrid. Epi-
scop. verbo Parochorum munera. numer. 12.
Gratian. forens. part. 2. cap. 298. num. 24. in
19 consilio Domini Theodosij de Rubeis. Vt neq;
pestis tempore Populum deserere valeat. S.
Thom. 2. 2. q. 185. art. 5. Barbosa de offic. Paro-
chi cap. 17. num. 12. Quod nec diffitetur ipse
Dominus Coccinus d. decisione Auersana
funeralium in 1. præmisso. ex Abb. in rub. de
Paroch. numer. 2. argumento textus in can.
Episcopus in diœcesim 28. 7. q. 1. & cap. nul-
lus 3. de Parochijs, cap. omnis vtriusq; sexus.
12. de pœnitent. & remission. d. clem. dudùm
2. §. verùm. de sepultur.
20 Ita pariq; modo funus curare Parochia-
norum eorundem, postquàm hinc demigra-
uere. cap. ex parte. 5. & cap. in nostra 10. de
sepultur. Abb. d. c. certificari. n. 8. de sepultur.
& Innocent. ibid. Molin. de iustit. & iur.
disput. 214. vers. ius sepeliendi. Ricc. dec. 225. n.
5. par. 1. Est quippè accessorium quid ius fu-
21 nerandi ad sacramentorum administratio-
nem; vt in necessariam quandam veniat
consequentiam: Illum ius habere funeran-
di, apud quem ius est Sacramenta ministran-
22 di. Reductiuè enim res omnes Sacræ Sacra-
menta dici possunt. vt post Federic. sequitur
Geminian. in cap. alma mater. §. in festiuita-
tibus. n. 8. ad fin. vers. & ista videtur verior
opinio. de sentent. excomunication. in 6. Syl-
uest. in sum. verbo sepultura. num. 8. in 8. q.
vers. secundùm Peregrini aduenæ. & dixerat
antea Archidiacon. in cap. 1. num. 3. de sepul-
tur. in 6. & Antonius de Butrio in cap. 1. eod.
tit. extrà. n. 9. & Abb. ibid. num. 4. Sanchez
de matrim. tom. 1. lib. 3. disputat. 23. num. 17.
vers. non obstat etiam. Molina d. disput. 214.
vers. ius sepeliendi. Gratian. forens. part. 2. d.
cap. 298. num. 15. & part. 3. cap. 492. n. 30. &
31. & sequuta fuit Rota in Hispalen. iuris se-
peliendi 15. Martij 1596. coram Card. Man-
tica dec. 366. nu. 2. & 6. Riccius part. 1. prax.
resolut. 560. n. 3.
23 At nemini alij ius est Sacramẽta Parochia-
nis administrandi, nisi vno Parocho: nemini
24 igitur alij, nisi solo Parocho ius erit & funus
curandi suorum Parochianorum, postquàm
hinc demigrauere. d. cap. ex parte 5. & d. cap.
in nostra 10. de sepultur. & d. clement. dudùm
2. §. verùm. eod. tit. quo loco non extra rem.
25 Bonifacius de Vitalinis rationẽ infert: Quia
ius hoc, funus defuncti Parochiani curandi,
ad Parochos spectat propter Ecclesias, quibus
præsunt. & sequuta fuit Rota in hisce nostris
terminis iuris funerandi in dicta Bergomen.
iuris funerandi coram Card. Mantica dict.
dec. 294. n. 1.
Pro Parochis ergo iuris est assistentia in
iure funerandi suorum Parochianorũ intra
26 Parochię suæ fines, ac pro illis consequen-
ter orandi super funere; nõ sanè ad Presby-
teros Cappellanos amouibiles dictarum
Ecclesiarum Sanctissimæ Annunciatæ, & sã-
ctæ Sophiæ, vt in terminis dixit Lapus alleg.
5. num. 6. & Bellemera consil. 38. nu. 1. & se-
quuta fuit Rota in d. Bergomen. funeralium
coram Mantica d. dec. 294. in fin. Gauant. in
Enchyridion. d. verbo Parochorum munera.
n. 21. infra etiam referendus ob Sacræ Con-
gregationis Rituum decisiones, & Barbos. de
offic. Parochi cap. 26. n. 80.
Hanc ob causam proindè de duobus al-
terùm admittendum omninò erit: Vel hoc
ius orandi super funus ad Ecclesiarum præ-
fatarum Oeconomos spectare; vel ad præfa-
tos Presbyteros earum Cappellanos. Ad
27 Oeconomos non equidèm, quia Laici cùm
sint, ipsi incapaces vtiq; spiritualium sunt iu-

rium.ad text.in cap.Sacrosancta.51. & cap.
Messana 56.de elect.Abb.in cap. decernimus.
2.in 1.notab.de iudic. Rota apud Crescentiũ
28 decis.5.de iure patronat.nu.1.Vt neq; facul-
tas sit illis in Ecclesiasticis functionibus Cle-
ricis se immiscere.c.1. de vita, & honestat.
Clericor.can. Sacerdotum.30. de consecrat.
dist.2. & dictum fuit in Seguntina Portighe-
rij 4.Maij 1604. coram S. Memor. Gregorio
29 XV.decis.310.n.1. Quod igitur per se ipsos
non possunt,neq; alijs demandare valebunt;
30 Quia dare haud poterunt, quod ipsorum
non est,Quid enim dare potest,qui nihil ipse
habet? can. Daibertum 24. in fi.1.q.7. cap.
nuper 6.de donat.inter virum,& vxor. Re-
gula nemo plus iuris.79. de regul. iur. in 6.
Cardin.Zabarella consf.17. num.21. Rota in
Romana prętensa venditionis 23. Ianuarij
1589.coram Penia apud Marchesanum par.
1.f.633.decis.39.num.1.Non ad Sacerdotes
31 Cappellanos amouibiles:Quia ipsis ius nul-
lum quòad hoc est,neq; esse potest.vt Sacra
declarauit Congregatio pluries,& infra refe-
remus. & dictum fuit d.dec.294. apud Card.
Manticam. Necessariò igitur ad Parochos
ius hoc spectabit, ne in suspenso officium
32 hoc maneat. Porrò Parochi fundatam in-
tentionem suam habent Sacramenta mini-
strandi quòad omnes,qui intra suarum fines
Parochiarum sunt, ac consequenter quòad
omnia, quæ à Sacramentorum administra-
tione pēdent.ad tex.d.Sacrosancta Triden-
tina Synodus cap.1.sess.23.de reformat.in
princip. ibi: Et in cætera pastoralia munia
incumbere. Accessoria profectò illa sunt ad
33 Sacramenta,vt naturam sequi debeant suo-
rum principalium. ad regulam accessorium.
52.de regul.iur.in 6.cap.super gratia.9. de
offic.delegat.in 6. l.cùm principalis 139. vbi
Dec.ff.de regul.iur.diximus respons.39.n.15.
part.2. & dictum fuit in hisce nostris termi-
nis iuris funerandi in d.Hispalen.iuris sepe-
liendi coram Card.Mantica d.decis.366. nu.
2.& 6.Pro Parochis itaq; iuris est assisten-
tia in curandis suorum Parochianorum fu-
neribus intra suarum Parochiarum fines,
quòad omnia, quæ ad ius ipsum funerandi
spectant,ac consequenter orandi super de-
functorũ cadaueribus,siuè in eorũ Parochia-
libus, siue in alijs Ecclesijs,quæ intrà fines
34 suarum sunt Parochiarum,condantur. Hoc
porrò ius funerandi,& sepulturæ infert; ora-
re scilicèt,& ipsum diuinum officium facere,
dùm terræ corpus traditur.vt Cardin.docet
in d.element.dudùm.2. §.huiusmodi.num.2.
vers.quaro quid est sepultura. de sepultur.
facit optimè ex Concilio Bracharen.text.in
can.placuit 11.23.q.5. dùm loquens de ijs,
qui sibi ipsis voluntariè mortem intulerunt,
decernit: Nulla prorsus pro illis in oblatio-
ne commemoratio fiat, neq; cùm psalmis ad
sepulturam eorum cadauera deducantur.
æquiperat porrò orare,& sepelire.quam sen-
tentiam sequitur Menochius de arbitrar.
lib.2.centur.3.casu.284.num.36.Farinac.q.
128.num.16.in 4. ampliat. & sequitur Mi-
chael Ferro Manrique.par.1.quæstionum
moralium q.56.n.3. Gratianus d.cap.492.n.
29. part. 3.forensium disceptat. & dictum
fuit in dicta Bergomen.funeralium coram
Card.Mantica d.decis.294. Manifestumquè
hoc fit ex Sophronio in prato spirituali cap.
170.in fin.Referens quippè Sanctę cuiusdam
35 mulieris finem.in solitudine,quam iam iam
animã egisse duo Patres repererant. sequen-
tibus loquitur: Sumentes autem eum de
loco,in quo iacebat,cùm ipsum ex more cura-
remus, inuenimus esse mulierem; & glorifi-
cauimus Deum. Completoq; super illud offi-
cio,sepeliuimus.sic ille.verum in notis ad illũ
Magnus ille Episcopus Veronen. Aloysius
Lippomanus, sequentibus elucidat: Com-
pleto officio,hoc est recitatis hymnis, & psal-
mis de more Ecclesiæ. sic Lippomanus.Funus
igitur curare, & officium facere est super il-
lud Psalmos, & Hymnos de more Ecclesiæ
recitare: quod orare dicitur. Adstruiturquè
euidentiùs ex Concilio Toletano Tertio in
can.qui diuina 28.13.q.2.sequentibus enim
loquitur: Qui diuina vocatione ab hac vita
recedunt,cum Psalmis tantummodò,& Psal-
lentium vocibus debent ad sepulchrum de-
ferri. Hoc autem ad Parochum spectat. Pro
Parocho ergo iuris est assistentia in funere
curando, atquè propterea super funus ora-
36 re.quod Sacra quoquè Congregatio Sacro-
rum Rituum non semel declarauit.& in vna
Mediolanen. Sancti Celsi 29. Nouembris
1632.Officium(dixit)facere super cadaueri-
bus pertinet ad Parochum, intra fines cuius
Parochiæ adest Ecclesia, in qua cadauer tu-
mulatur,non autem ad Sacerdotes talis Ec-
clesiæ. refert eam Barbosa de officio Parochi
d.c.16.n.80.vers.officium facere.Et in Nea-
politan.18. Maij 1602. atquè in Cęsaraugu-
stana 14.Ianuarij 1612. sequentibus decre-
uit: Parochus debet Sacerdotalia munera,
& Presbyterales functiones,quę Populi, &
animarum curam concernunt,exercere, etiã
in Ecclesijs, quæ sunt sub Laicorum Magi-
strorum gubernio, non autem spectat ad
Cappellanos à dictis Magistris deputatos.re-
fert Barbosa in collectan. Bullarum. verbo
Parochus.& Gauantus in Enchyridion Epi-
scoporum verbo Parochorum munera.n.21.
Habet ergo iuris assistentiam Parochus in
his omnibus.

37 Neq; dicas,officium super cadaueribus fa-
cere, cùm Regularium ad Ecclesias deferũ-
tur,ad quas deferri,dum in humanis agerẽt,
elegere fideles,ad Regulares ipsos spectare,
non ad Parochum: vti pluries Sacra decla-
rauit Congregatio. refert Barbosa dict.cap.
26.numer.82.de offic.Parochi.& in collectan.
Bullarum.verbo officium defunctorum in
initio,& in fin.& Iulius Laurius d.titul.2.
cap.

cap.9.num. 180. & sequuta fuit Rota in *vna*
Veronen. iurium Parochialium 23. *Martij*
1629.*coram Eminentissimo Cardinali Viri-*
*li decis.*260.*num.*2.per *Ludouic.Postium ad*
calcem tractatus mandati de manutenendo.
38 vbi ampliat etiam in Ecclesia vnita Mona-
sterio.*num.*3.Vt idem esse debeat in Eccle-
sijs seculariu,intra fines quamuis Parochia-
lium,existant.
39 Non enim par est ratio in vtroq; Regula-
res quippè exempti sunt , ac eorum conse-
quenter Ecclesiæ. quod sanè nec diffitetur
Dñs Coccinus dicta decisione Auersana fu-
neralsũ.*vers.hinc meritò*.pluriesq; Sacrã de-
clarasse Congregationem Sacrorum Rituũ
refert idem *Barbosa* locis vbi supra,& in no-
uis additionibus ad *tractat.de offic.Parochi*
*cap.26.ad num.*80.*fol.mihi* 52.*& Iulius La-*
*uorius d.c.*9.*n.*120.
Obstaculum propterea haud facient, quæ
dicta decisione pro Ecclesiarum præfata-
rum Presbyteris contra Parochos Dominus
Coccinus affert. Quia profectò argumen-
40 tum eius non stringit.Argumentatur enim
negatiuè ab authoritate Abbatis in *rubrica*
*de Parochian.numer.*2. Quòd inter iura
Parochialia non enumeretur ius funeran-
di. Est ergò iuris assistentia pro Presbyte-
ris dictarum Ecclesiarum.vt ipse consequē-
tiam infert.
41 Prætetquàm quod enim argumentum à
sola authoritate negata minimè subsistat,
neque firmitatem obtineat. vt docet *Aegi-*
*dius de ConinK de censuris disput.*13.*dub.*9.
*num.*78.& sequuta fuit Rota in *Bononien.fi-*
deicommissi de Desiderijs 14.*Martij* 1629 *co-*
*ram Merlino dec.*258.*n.*18.*par.*5. *diuersorũ*
nouissimarum.Argumentum(dicens)à nega-
tiuis non valere.
42 Neq; tamen verum est; non enumerari ab
Abbate *dict.numer.*2. ius funerandi inter
43 iura Parochialia. Quærens namq; ipse, in
quo consistat ius Parochiale? Respondet:
Dic,quod in pluribus. Primò,vt Parochia-
ni diebus festis audiant missam in Parochia.
Secundò, vt Sacramenta percipiantur in hac
Ecclesia Parochiali, seu à Presbytero Paro-
chia; & vt Parochianus ibi sepeliatur. Item
in præstatione decimarum personalium. Itē
in oblationibus fiendis.sic Abbas. Inter iura
itaq; Parochialia, Sacramētorum enumerat
administrationem,atq; vt in Parochia sepe-
liantur defunctorum Parochianorum cada-
44 uera.Includitur ergò ius funerandi, & in
Sacramentorum administratione, cùm ac-
cessoriũ sit ad illa,& in sepultura,quã propria
in Parochia habere debēt.Sepultura verò,of
ficium facere super cadauere, importat; vt
ex *Cardin.* & alijs in superioribus diximus,
atq; ita Abbatem interpretata fuit Rota in
dict.Bergomen.funeralium coram Cardinali
Mantica d.decis. 294.*nu.*1.Quinimmò ipse-
met *Abbas d.cap.*1.*num.*4. *de sepultur.* Ius
funerandi Parochialia inter iura enumerat,
dicens: *Et sic erit idem dicendum in iure*
funerandi,cùm omnia ista sint de iure Pa-
rochiali. sequuntur *Marius Antonin.varia-*
*rum resolut.lib.*1.*resolut.vltim.casu* 59.*vers.*
4.*quandoquidem. Aloysius Riccius dict. de-*
*cis.*225.*n.*5.*&* 6.*part.*1.*Card.Tuscus tom.*6.
*verbo Parochus.conclus.*97.
Non rectè igitur consequentia processit:
non enumeratur ab Abbate ius funerandi
inter iura parochialia: est proindè iuris assi-
stentia pro Ecclesiarum præfatarum Presby-
teris. cum (vti perspeximus) enumeretur.
45 Preterquàm quod argumentum vitio no-
tetur,quod a præmissa negatiua,consequen-
tiam inserat affirmatiuam.Et regula sit Ari-
stotelica, vt si vna ex præmissis negatiua sit,
consequentia quoquè negatiua esse debeat.
Consequentia enim debiliorē semper par-
tem sequitur,*Cardinalis Toletus in introdu-*
*ctione in Aristotelis dialecticam lib.*4.*cap.*4.
in 4.*regula.*
Iurè proindè,rectiùsq; pro Parochis con-
sequentia hoc modo procedet: Enumera-
tur inter iura Parochialia ius funerandi. Ad
Parochum igitur spectat super cadaueribus
46 orare defunctorum Parochianorum. Quia
nimirùm ius illud funerandi omnia com-
prehendit, quæ eius sub nomine includun-
tur,ex ratione, quam *Abbas* ipse *dict.cap.*1.
affert: *Cùm omnia ista sint de iure Paro-*
chiali.dicens.& *Butrius ibid.nu.*9. inserens:
sepulturam sequi ad Sacramentorum admi-
nistrationem.*Sanchez d.disputat.*23. *nu.*17.
vers.nec obstat etiam,& in superioribus di-
ximus.ex *Card.dict.clement.dudùm.*2. *§.hu-*
*iusmodi.n.*2.*de sepulturis.*
Est ergo iuris assistētia pro Parochis. De-
cidit proindè quicquid pro Presbyteris pre-
fatis dictum fuit, vti ex falso principio.
47 Ex falso verò non nisi falsum sequitur,Ari-
stotele preceptore.& dixit Iurecõsultus Pau-
lus in *l.& ex diuerso.*36.*§.*1.*ff.de rei vendic.*
Cæteroquin si super defunctorum cada-
ueribus orare,funusq; facere suorum Paro-
chianorum ad Parochum non spectaret,etiã
intrà fines Parochialium suarum, quòd ex
Abbate inter Parochialia munera minimè
enumeretur; neq; ad ipsum spectaret Pa-
rochum illa associare,dùm ad Ecclesias in-
tra suarum Parochialium fines. ad quas de-
ferri elegerunt, efferuntur: quod ij sibimet
Aduersarijs ipsim probatur, pariterq; Domino
Coccino ipsi.
48 Quoniam, & si ad Regularium deferan-
tur Ecclesias,Parochorum tamē erit adusq;
fores Ecclesiarum Regularium ipsorum,
Psalmos canentes deferre. vt optimè docet
*Oldrad.consil.*82.*ac præsertim n.*2.*vers.nam*
& portare.& Barbos.de officio Parochi dict.
*cap.*16.*n.*71.& Sacra declarauit Congrega-
tio,nec semel apud *Lauorium d.tit.*2 *cap.*9.
49 *num.*120. Quinimmò in ipsis regulariũ Ec-

O 2 ele-

rium.ad *text.in cap.Sacrosancta.* 5 1. *& cap. Messana 56.de elect.Abb.* in *cap. decernimus.* 2.in 1.*notab.de iudic. Rota apud Crescentiũ*
28 *decis.5.de iure patronat.nu.*1.Vt neq; facultas fit illis in Ecclesiasticis functionibus Clericis se immiscere.c.1. *de vita, & honestat. Clericor.*c.an. *Sacerdotum.*30. *de consecrat. dist.*2.& dictum fuit in *Seguntina Portigheri* 4.Maij 1604. *coram S. Memor. Gregorio*
29 *XV.decis.*310.*n.*1. Quod igitur per se ipsos non possunt,neq; alijs demandare valebunt;
30 Quia dare haud poterunt, quod ipsorum non est,Quid enim dare potest,qui nihil ipse haber? *can.Daibertum* 24. *inst.*1.*q.*7. *cap. nuper* 6.*de donat.inter virum,& uxor.* Regula *nemo plus iuris.*79. *de regul. iur. in* 6. *Cardin.Zabarella cons.*17. *num.*21. *Rota in Romana pretensæ venditionis* 23. *Ianuarij* 1589.*coram Penia apud Marchesanum par.* 1.*f.*633.*decis.*39.*num.*1.Non ad Sacerdotes
31 Cappellanos amouibiles:Quia ipsisius nullum quòad hoc est,neq; esse potest.vt Sacra declarauit Congregatio pluries,& infra referemus. & dictum fuit *d.dec.*294. *apud Card. Manticam.* Necessariò igitur ad Parochos ius hoc spectabit, ne in suspenso officium
32 hoc maneat. Porrò Parochi fundatam intentionem suam habent Sacramenta ministrandi quòad omnes,qui intra suarum fines Parochiarum sunt, ac consequenter quòad omnia, quæ à Sacramentorum administratione pẽdent.ad *tex.d.Sacrosancta Tridentina Synodus cap.*1.*sess.*23.*de reformat.in princip.* ibi: Et in cætera pastoralia munia incumbere. Accessoria profectò illa sunt ad
33 Sacramenta,vt naturam sequi debeant suorum principalium. ad *regulam accessorium.* 52.*de regul.iur.in* 6.*cap.super gratia.*9. *de offic.delegat.in* 6. *l.cùm principalis* 139. *vbi Dec.ff.de regul.iur.*diximus *respons.*39.*n.*15. *part.*2. & dictum fuit in hisce nostris terminis iuris funerandi in *d.Hispalen.iuris sepeliendi coram Card.Mantica d.decis.*366. *nu.* 2.*&* 6.Pro Parochis itaq; iuris est assistentia in curandis suorum Parochianorum funeribus intra suarum Parochiarum fines, quòad omnia, quæ ad ius ipsum funerandi spectant,ac consequenter orandi super defunctorũ cadaueribus,siuè in eorũ Parochialibus, siue in alijs Ecclesijs,quæ intrà fines
34 suarum sunt Parochiarum,condantur. Hoc porrò ius funerandi,& sepulturæ infert; orare scilicèt,& ipsum diuinum officium facere, dùm terræ corpus traditur.vt *Cardin.*docet *in d.clement.dudùm.*2. §. *huiusmodi.num.*2. *vers. quæro quid est sepultura. de sepultur.* facit optimè ex Concilio Bracharen.*text.in can.placuit* 11.23.*q.*5. dùm loquens de ijs, qui sibi ipsis voluntariè mortem intulerunt, decernit: *Nulla prorsus pro illis in oblatione commemoratio fiat, neq; cùm psalmis ad sepulturam eorum cadauera deducantur.* æquiperat porrò orare,& sepelire.quam sententiam sequitur *Menochius de arbitrar. lib.*2.*centur.*3.*casu.*284.*num.*36.*Partuac.q.* 128.*num.*16.*in* 4. *ampliat.* & sequitur *Michael Ferro Manrique.par.*1.*quæstionum moralium q.*56.*n.*3. *Gratianus d.cap.*492. *n.* 29. *part.* 3.*forensium disceptat.* & dictum fuit in dicta *Bergomen.funeralium coram Card.Mantica d.decis.*294. Manifestum què hoc fit ex Sophtonio in *prato spirituali cap.* 170.*in fin.*Referens quippè Sanctę cuiusdam
35 mulieris finem.in solitudine,quam iam iam animã egisse duo Patres repererant. sequentibus loquitur: *Sumentes autem eum de loco,in quo iacebat,cùm ipsum ex more curaremus, inuenimus esse mulierem; & glorificauimus Deum. Completoq; super illud officio,sepeliuimus.*sic ille.verum in notis ad illũ Magnus ille Episcopus Veronen. *Aloysius Lippomanus,* sequentibus elucidat: *Completo officio,hoc est recitatis hymnis, & psalmis de more Ecclesiæ.* sic Lippomanus.Funus igitur curare, & officium facere est super illud Psalmos, & Hymnos de more Ecclesiæ recitare: quod orare dicitur. Adstruiturquè euidentiùs ex Concilio Toletano Tertio in *can.qui diuina* 28.13.*q.*2. sequentibus enim loquitur: *Qui diuina vocatione ab hac vita recedunt,cum Psalmis tantummodò,& Psallentium vocibus debent ad sepulchrum deferri.* Hoc autem ad Parochum spectat. Pro Parocho ergo iuris est assistentia in funere curando, atquè propterea super funus orare,
36 re,quod Sacra quoquè Congregatio Sacrorum Rituum non semel declarauit.& in vna Mediolanen. Sancti Celsi 29. Nouembris 1632.*Officium*(dixit)*facere super cadaueribus pertinet ad Parochum, intra fines cuius Parochiæ adest Ecclesia, in qua cadauer tumulatur,non autem ad Sacerdotes talis Ecclesiæ.* refert eam *Barbosa de officio Parochi d.c.*16.*n.*80. *vers.officium facere.*Et in Neapolitan.18. Maij 1602. atquè in Cęsaraugustana 14.Ianuarij 1612. sequentibus decreuit: *Parochus debet Sacerdotalia munera, & Presbyterales functiones,quę Populi, & animarum curam concernunt,exercere, etiã in Ecclesijs, quæ sunt sub Laicorum Magistrorum gubernio, non autem spectat ad Cappellanos à dictis Magistris deputatos.*refert *Barbosa in collectan. Bullarum. verbo Parochus.& Gauantus in Enchyridion Episcoporum verbo Parochorum munera.n.*21. Habet ergo iuris assistentiam Parochus in his omnibus.
37 Neq; dicas,officium super cadaueribus facere, cùm Regularium ad Ecclesias deferũtur,ad quas deferri,dum in humanis agerẽt, elegere fideles,ad Regulares ipsos spectare, non ad Parochum: vti pluries Sacra declarauit Congregatio, refert *Barbosa dict.cap.* 26.*numer.*82.*de offic.Parochi.*& *in collectan. Bullarum.verbo officium defunctorum in initio,& in fin.& Iulius Lauorius d.titul.*2. *cap.*

cap.9.num. 120. & sequuta fuit Rota in vna
Veronen. iurium Parochialium 23. *Martij*
1629. *coram Eminentissimo Cardinali Viri-*
li decis. 260. *num.* 2. per *Ludouic. Postium ad*
calcem tractatus mandati de manutenendo.
38 vbi ampliat etiam in Ecclesia vnita Mona-
sterio. *num.* 3. Vt idem esse debeat in Eccle-
sijs seculariu, intra fines quamuis Parochia-
lium, existant.

39 Non enim par est ratio in vtroq; Regula-
res quippè exempti sunt, ac eorum conse-
quenter Ecclesiæ. quod sanè nec diffitetur
Dñs Coccinus dicta decisione Auersana fu-
neraliũ *vers. hinc meritò.* pluriesq; Sacrã de-
clarasse Congregationem Sacrorum Rituũ
refert idem *Barbosa* locis vbi supra, & in no-
uis additionibus ad *tractat. de offic. Parochi*
cap. 26. *ad num.* 80. *fol. mihi* 52. *& Iulius La-*
uorius d. c. 9. *n.* 120.

Obstaculum propterea haud facient, quæ
dicta decisione pro Ecclesiarum præfatã-
rum Presbyteris contra Parochos Dominus
Coccinus affert. Quia profectò argumen-
40 tum eius non stringit. Argumentatur enim
negatiuè ab authoritate Abbatis in *rubrica*
de Parochian. numer. 2. Quòd inter iura
Parochialia non enumeretur ius funeran-
di. Est ergò iuris assistentia pro Presbyte-
ris dictarum Ecclesiarum. vt ipse consequẽ-
tiam infert.

41 Præterquàm quod enim argumentum à
sola authoritate negata minimè subsistat,
neque firmitatem obtineat. vt docet *Aegi-*
dius de ConinK de censuris disput. 13. *dub.* 9.
num. 78. & sequuta fuit Rota in *Bononien. fi-*
deicommissi de Desiderijs 14. *Martij* 1629 *co-*
ram Merlino dec. 258. *n.* 18. *par.* 5. *diuersorũ*
nouissimarum. Argumentum (dicens) à nega-
tiuis non valere.

42 Neq; tamen verum est; non enumerari ab
Abbate *dict. numer.* 2. ius funerandi inter
43 iura Parochialia. Quærens namq; ipse, in
quo consistat ius Parochiale? Respondet:
Dic, quod in pluribus. Primò, vt Parochia-
ni diebus festis audiant missam in Parochia.
Secundò, vt Sacramenta percipiantur in hac
Ecclesia Parochiali, seù à Presbytero Paro-
chia; & vt Parochianus ibi sepeliatur. Item
in præstatione decimarum personalium. Itẽ
in oblationibus fiendis. sic Abbas. Inter iura
itaq; Parochialia, Sacramẽtorum enumerat
administrationem, atq; vt in Parochia sepe-
liantur defunctorum Parochianorum cada-
44 uera. Includitur ergò ius funerandi, & in
Sacramentorum administratione, cùm ac-
cessoriũ sit ad illa, & in sepultura, quã propria
in Parochia habere debet. Sepultura verò, of-
ficium facere super cadauere, importat; vt
ex *Cardin.* & alijs in superioribus diximus,
atq; ita Abbatem interpretata fuit Rota in
dict. Bergomen. funeralium coram Cardinali
Mantica d. decis. 294. *nu.* 1. Quinimmò ipse-
met *Abbas d. cap.* 1. *num.* 4. *de sepultur.* Ius
funerandi Parochialia inter iura enumerat,
dicens: *Et sic erit idem dicendum in iure*
funerandi, cùm omnia ista sint de iure Pa-
rochiali. sequuntur *Marius Antonin. varia-*
rum resolut. lib. 1. *resolut. vltim. casu* 59. *vers.*
4. *quandoquidem. Aloysius Riccius dict. de-*
cis. 225. *n.* 5. *&* 6. *part.* 1. *Card. Tuscus tom.* 6.
verbo Parochus. conclus. 97.

Non rectè igitur consequentia processit:
non enumeratur ab Abbate ius funerandi
inter iura parochialia: est proindè iuris assi-
stentia pro Ecclesiarum præfatarum Presby-
teris. cùm (vti perspeximus) enumeretur.
45 Præterquàm quod argumentum vitio no-
tetur, quod a præmissa negatiua, consequen-
tiam inferat affirmatiuam. Et regula sit Ari-
stotelica, vt si vna ex præmissis negatiua sit,
consequentia quoquè negatiua esse debeat.
Consequentia enim debiliorẽ semper par-
tem sequitur, *Cardinalis Toletus in introdu-*
ctione in Aristotelis dialecticam lib. 4. *cap.* 4.
in 4. *regula.*

Iurè proindè, rectiùsq; pro Parochis con-
sequentia hoc modo procedet: Enumera-
tur inter iura Parochialia ius funerandi. Ad
Parochum igitur spectat super cadaueribus
46 orare defunctorum Parochianorum. Quia
nimirùm ius illud funerandi omnia com-
prehendit, quæ eius sub nomine includun-
tur, ex ratione, quam *Abbas* ipse *dict. cap.* 1.
affert: *Cùm omnia ista sint de iure Paro-*
chiali. dicens. & *Butrius ibid. nu.* 9. inferens:
sepulturam sequi ad Sacramentorum admi-
nistrationem. *Sanchez d. disputat.* 23. *nu.* 17.
vers. nec obstat etiam, & in superioribus di-
ximus. ex *Card. dict. element. dudùm.* 2. *§. hu-*
iusmodi. n. 2. *de sepulturis.*

Est ergo iuris assistẽtia pro Parochis. De-
cidit proindè quicquid pro Presbyteris pre-
fatis dictum fuit, vti ex falso principio.
47 Ex falso verò non nisi falsum sequitur, Ari-
stotele preceptore. & dixit Iurecõsultus Pau-
lus in *l. & ex diuerso.* 36. *§.* 1. *ff. de rei vendic.*

Cæteroquin si super defunctorum cada-
ueribus orare, funusq; facere suorum Paro-
chianorum ad Parochum non spectaret, etiã
intrà fines Parochialium suarum, quòd ex
Abbate inter Parochialia munera minimè
enumeretur; neq; ad ipsum spectaret Pa-
rochum illa associare, dùm ad Ecclesias in-
tra suarum Parochiarum fines, ad quas de-
ferri elegerunt, efferuntur: quod ij sibimet
Aduersarijs sim probatur, pariterq; Domino
Coccino ipsi.

48 Quoniam, & si ad Regularium deferan-
tur Ecclesias, Parochorum tamẽ erit advsq;
fores Ecclesiarum Regularium ipsorum,
Psalmos canentes deferre. vt optimè docet
Oldrad. cons. 82. *ac præsertim n.* 2. *vers. nam*
& portare. & Barbos. de officio Parochi dict.
cap. 16. *n.* 71. & Sacra declarauit Congrega-
tio, nec semel apud *Lauorium d. tit.* 2 *cap.* 9.
49 *num.* 120. Quinimmò in ipsis regulariũ Ec-

clesijs permanere poterunt, modò tamen
in officio decantando nullatenùs se ingerát.
Vt Sacram Congregationem negotijs Epi-
scoporum,& Regularium prepositam, in Ne-
coteren. 5.Iulij 1615.declarasse,refert Bar-
bosa de offic.Parochi d.cap.26.nu 80. & alias
sepè per eundè Barbos.in collectan. ad Bul-
las verbo officium defunctorum. versic. offi-
cium facere defunctorum.& Lauorius dict.
c.9. n. 120.
50 At absurdum hoc est dicere; Cùm Paro-
chorum sit curare suorum Parochianorum,
qui ex hac luce discesserunt, funus: Sicuti
eorundem curare est , vt Sacramenta reci-
piant.ad text.in d.cap.omnis vtriusq;sexus.
12.de penitent.& remission.& dict. clement.
dudùm.2.§. verùm.de sepultur. & dict.cap.
1.sess.23.de reformat.Sacri Tridentini Con-
cilij.
Absurdum proindè erit dicere , ad Paro-
chos minimè spectare super defunctorum
Parochianorum cadaueribus orare in Ec-
clesijs etiam intrà suarum Parochiarum fi-
nes , ad quas deferri contumulanda elege-
51 runt: Cùm sepulturam eligere facultatis sit
liberæ.dict.cap.1. de sepultur.Marius Anto-
ninus d.resol vltim.casu 59. in princ.versic.
1.nàm licet.& nos pluribus respons.14.nu.1.
52 & seq.part.2. Vt quibus comunicauerunt
viuis,comunicent & mortuis. ad regulam
text. in cap. ex parte.11. in fin. de sepultur.
extra.& cap. à nobis 28. §.nec obstat. de sen-
tent. excomunic.& can.illi,qui.3.in fin.6.q.1.
Gloss.in can. placuit. 12. verbo commemora-
tio.23.q.5.& can.sanè 3.24.q.2. diximusquè
53 respons.60.num.25.par.3. Super cadaueri-
bus verò orare defunctorum Parochianorũ
suorum necessitatis est Parochis,vt vltimum
eis vale dicant in Domino defunctis , in
magno nouissimi diei tempore suscitan-
da.vt Sacram declarasse Congregationem
in Nesipina 11.Decembris 1615.refert Bar-
bosa de offic.Parochi d.cap.26.nu.70. Et hoc
sepulturam curate sit; super defuncto diui-
num habere officium.vt ex Card.d.clem.du-
dùm.§ huiusmodi.in superioribus diximus.
54 Quòd autem intra Regularium Ecclesias,
ad quas defuncti sepulturam elegere , officiũ
præstare haud possunt Parochi, id ex iure
procedit peculiari propter eorũ exemptio-
nem ; vt secus esse debeat in alijs seculari-
bus Ecclesijs,intrà Parochialiũ fines,q̃ nullo
speciali iure fulciũtur, neq; priuilegio aliõ,
55 q̃ priuata lex est,atq; de iure detrahit Ordi-
nario. cap.priuilegia 3. vbi Gloss.distinct. 3.
Decius in l.in omnibus causis.68.numer. 5.ff.
de regul. iur. diximus respons. nostra 78.
n.4 par.3.
56 Regulæ proindè standum erit vbi casus
exceptus non reperitur. ad regulam text. in
cap.ad decimas.2. de restitut. spoliator. in 6.
cap.2.de coniugio leprosorum extrà.Gloss.in
l.omnis definitio.202.ff.de regul iur.& in
l.1. vbi Decius.ff.eod. Cassador. decis.7.nu.
17. in fin.de causa poss.& propriet Sur-
dus decis.255.numer.2. Afflict.decis.13.n.9.
noster Maranta in speculo part.2. princip.
n.88. Nauar.consil.40.peto primo.nu.11.lib.
5.de pœnitent. & remission. Viuius dec.135.
n.1.& sequent.Morotius respons.1.nu.23.&
24. quem sequitur Antonius Monachus dec.
Florentin.24 n.17.18.& 19.
57 Pro quo igitur stat regula , fundatam is
profectò pro se intentionem habere dicitur,
iurisq; præsumptionem.l.ab ea parte.5.ff.de
probationib.Gloss.in d. l.omnis definitio. de
regulis iur. & in rub. de regulis iuris. in 6.
vers. & dicitur regula. Viuius d.decis.135.
num.3.Nauar.d.consil.40.num.11. Ambro-
sinus de Immunitat.Ecclesiast.cap.11. num.
4.vers.1. etenim. Monald.cons.58 numer.4.
58 part.2. Vt in aduersarium onus transfera-
tur,probandi contrariũ , vt dixit Rota apud
S.Memor.Gregor.XV.dec.182.nu.1.Monald.
d.cons.58.n.4.
Ad Parochos ergò ius orandi super de-
functorum Parochianorum cadaueribus
dùm ad humandum ad dictas transferuntur
Ecclesias , spectat: Quoniam ius est hoc Pa-
rochiale,& inter iura enumeratur, agnosci-
turq; Parochialia. Habent proindè quò ad
hoc Parochi iuris assistentiam ; quia regu-
lam pro se habent.
Neq; obstabit, q̀ dicta decisione Auersa-
na funeraliũ,in 2.præmisso assumit Dominus
59 Coccinus: Præfatas Ecclesias Sanctissimæ
Annunciatæ,& Sanctæ Sophiæ , intra limites
quantumuis Parochialium existant, illas ta-
men Parochialibus subiectionem haud de-
bere. ad text.in cap fin de officio Archidiac.
extrà.Calderin.cons.6.n.1.vers.item sicut.de
religios.domib.
Non enim hic nos agimus, an absolutè
60 subiectæ sint , nec ne? sed de iuribus con-
trouertimus Parochialibus, in quibus su-
biectas esse,nequè inficias it ipse Dominus
Coccinus,quin adstruit ex doctrinis per eũ
allegatis.
61 At iura inter Parochialia , funerandi ius
agnoscitur, ac consequentèr super cadaue-
ribus orandi demortuorum Parochianorũ,
quod ius sit Parochiale , vt in superioribus
probauimus.
Erunt ergo in hoc subiectę Parochialibus
præfatæ Ecclesiæ. capit. per exemptionem
9.vbi Gloss.final. de priuileg. in 6. Rota
part.1. tom.1. in recentiorib. decision.156.
num 6. & apud Burattum par.3. decis.877.
n.2.Erasmus à CoKier de iurisd.in exemptos
par.1.q.13.num.4.& 5.& part.4.q.37. in
fin.Barbosa in collectan.ad d.cap. per exem-
62 ptionem.numer.4.& 5. Quia nimirũ quòad
Sacramentorum administrationẽ,(inter quę
quasi accessorium ius funerandi,orandiquè
agnoscitur , vt diximus) territorium habere
Parochus dicitur,qui Iudex est animarum,
co-

torum omnium, qui in sua Parochia degunt. *dict. cap. omnis vtriusq; sexus. 12. de pœnitent. & remission. Abb. in cap. cùm contingat. 13. num. 18. de foro compet.* quem sequitur Marcus *Anton. Cucthus institut. maior. lib. 2. tit. 15. de Presbytero Parocho. n. 11. & 12. Cardin. Tuscui tom 6. lit. P. verbo Parochus. conclus. 95. num. 7. ex Calcan. consil. 34.*
63 *num. 10. & seq.* Qui autem omne dicit, nihil omninò excludit. *cap. solita 6. de maiorit. & obed. extrauag. vnam Sanctam 1. §. igitur Ecclesia. eod. tit. inter communes.*

64 Parochus verò in regimine Parochialis Ecclesiæ, cui præest, quoad Sacramentorum administrationem, Episcopi vices substinet.
65 In locum quippè septuaginta discipulorum Parochi, vti Apostolorum in locum Episcopi, subrogati fuere. *can. Corepiscopi 5. 68. dist. & can. in nouo. 2. 21. dist. S. Thomas. 2. 2. q. 184. artic. 6. ad 1.* sequuta fuit Rota in *Vlisbonen. iuris nominandi, siuè eligendi Concionatorem 16. Nouembris 1633. coram Merlino decis. 234. num. 42. part. 6. diuersorum nouissimarum per Rubeum, Barbos. de officio Parochi cap. 9. n. 1.*

Iuris proindè assistentia pro Parochis in hac parte est, orandi etiam super defunctorum Parochianorum cadaueribus, cùm ad Sacramentorum administrationem consequens sit, atq; ius propterea Parochiale; quemadmodùm & in Sacramentorum administratione assistentiam habere in dubiū, neq; apud Aduersarios reuocatur; necessitatis cùm sit, Parochi vt Sacramenta ministrent, illaquè Parochiani à suis recipiant Parochis, (in superioribus vt ostendi-
66 mus.) Et vniuersalitas Parochialis officij id omninò operatur, vt ad omnes actus ad officium præfatum spectantes extendatur, atq; proindè manutenentio exercenti detur. ex doctrina *Bartol. in leg. 1. § si quis hoc interdicto ff. de itinere, actuq; priuato. & Bald. in l. 1. num. 24. versic. tu dic. C. de emancipat. liber. Abb. in cap. 1. per illum text. de religios. domibus.* sequuta fuit Rota *apud Sanctæ Memor. Gregor. XV. dec. 557. numer. 2. & ibidèm Beltramiu. addens num. 6. & apud Illustrissimum Duranum* Episcopum Vrgellen. *decision. 274. n. 1. part. 2.*

Inanitèr ergò assumptū fuit, pro Presbyteris Ecclesiarum præfatarum iuris esse assistentiam in eorum Ecclesijs super defunctorum cadaueribus orandi, officiumq; habendi: Et quòd in falso assumpto fundamentum iactum fuit, supponendo vtiquè non esse hoc de iuribus Parochialibus; & quòd subiectionem nullam Parochiali Ecclesiæ deberent.

Cùm contrà, debeant illam quoad Sacramentorum administrationem, quæ de manu Parochi, vel eius licentia accipere debēt quotquot intrà fines sunt eius Parochiæ,
67 quàmuis exempta Ecclesia esset: non enim proptereà exempti erunt eius Parochiani. *d. cap. per exemptionem 9. de priuileg. in 6.* & diximus supra.

68 Nec facit obstaculum quod pariter assumebatur pro Presbyteris dictarum Ecclesiarum: Esse hoc statutum in Synodo diœcesana Auersana per Illustrissimum Episcopū D. Petrum Vrsinum, *titul. de funeribus, & sepulturis. fol. 167. §. Stolam, & Pluuiale.*

Cùm quidem, quòd Synodi verba in re satis à nostra dissita loquuntur; quando scilicèt defunctus extra propriam Parochiam, & eius fines, in aliena Parochiā sepulturam eligit; quod fieri vtiq; potest, cùm liberam quisq; sepulturam eligendi facultatem habeat. *dict. cap. 1. de sepultur. extrà*, atq; in superioribus ostendimus. Synodi namq; verba sequentia sunt.

Stolam, & Pluuiale in via dùm funus procedit, ne quis præter proprium defuncti Parochum habere funebreq; officium inchoare, & dirigere vllo modo possit: quàmuis etiam in alterius Parochiam, & Ecclesiam corpus sepeliendum exportetur. Vbi tamen in alienam Aedem Sacram illatum iam fuerit, nihil ampliùs iuris in ea Parochus defuncti habeat; sed illius Ecclesiæ præfecto omne officium explendum relinquat. Sic Synodus.

Loquitur proindè de Aede Sacra intra limites alienæ Parochiæ. Quæ nempè intra limites Parochię constitutæ sunt Ecclesiæ; eæ alienæ dici haud possunt, sed propriæ. Iure quippè proprio in illis Sacramenta ministrat Parochus, iuraq; exercet Parochialia. *dict. clement. dudùm. de sepultur. & capit. 1. et per tot. de Paroch. extrà. Gratian. d. c. 298. nu. 24. Gonzalez d. Gloss. 6. nu. 36.* & vidimus supra.

Tum quòd lex ipsa Synodalis, quatenùs (vt Aduersarij volunt) exaudienda fuerit, re-
70 cepta minimè in hac parte fuit: Vt nos ipsi ab experto nouimus, dùm à viginti duobus annis in Auersana diœcesi Illustrissimi Domini D. Caroli Carafæ Episcopi, & apud Cæsaream Maestatem Sanctissimi D. N. Pa-
71 pæ Nuntij vices gessimus. Inter cœtera verò, quæ lex habere debet, vt liget, obligetq; hæc est, vt recepta lex sit. *can. in istis. 3. §. leges instituuntur. dist. 4. cap. cùm dilectus. 9. verbo approbata. de fide instrument. Rota apud Card. Caualer. dec. 77. n. 2.* diximusq; *respons.* nostra *40. n. 17. & respons. 41. n. 16. part. 2.*

Tum prætereà quòd verba illa Synodi (*vbi tamen in alienam Aedem Sacram illatum iam fuerit, nihil ampliùs iuris in ea Parochus defuncti habeat*) exaudiri sanè debeant, post expletum officium, (quod orare vocatur) vt nihil ampliùs iuris in ea (videlicèt Aede Sacra) Parochus defuncti habeat.
72 Tunc nempè illatum in Ecclesiam funus dicitur, cùm videlicèt iuris funerandi opus ex-

expletum fuerit. Neq; porrò Synodus de defuncti cadauere verba facit, sed de Ecclesia, Sacravè Aede, vt nihil ampliùs iuris in ipsa Ecclesia, post expletum orare, Parochus habeat; sed omne subsequens officium, Ecclesiæ illius Præfecto relinquat. Minimè igitur improbat Synodus, quin Parochus super defuncto oret, atq; hoc in aliena Aede Sacra extra Parochiæ fines.

Quia tunc defunctus in Ecclesiam per funus illatum dicitur, cùm officium diuinum super illud perfectum fuerit, vt in superioribus ex *Card. in d. clement. dudum.* diximus. Si quid verò residuum fuerit, vtputa, quòd missæ celebrentur, vel diuinum aliud perficiatur officium. hoc ad Aedis illius Sa-
73 cræ Præfectum spectat. Vt ipsa subsequuta obseruantia à celebratę Synodus tempore demonstratione manifestissima ostendit, & quàlis Condentis legis mens fuerit, demonstrat *Aymon. consil. 201. num. 8. & 10. Rota apud Sanctæ Memor. Gregor. XV decis. 502. n. 10. & dec. 280. n. 5. & apud Dominum Coccinum dec. 436. n. 1.*

Funerandi itaq; ius (etiam ex Synodo) cùm ad Parochum spectet, quòd de iuribus Parochialibus sit; pro eo vtiq; iuris erit assistentia.

Cessat proindè quicquid prò dictarum Ecclesiarum Sanctissimæ Annunciatæ, & Sanctæ Sophiæ assumptum fuit. In decisis propterea à Sacra Rituum Congregatione, tam in possessorio, quam in petitorio pro Parochis, standum erit.

Atquè ex his ita, purgatioris naris haud excusso indicio, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SUMMARIUM.

1 *Ecclesia præsumuntur erecta authoritate Ordinarij.*
2 *Ius Parochiale in quo consistat?*
3 *Sepulturam potest quis eligere etiam extrà Parochiam.*
Quia est actus propria voluntatis.
4 *Parochus fundatam habet intentionem in quarta funeralium.*
Etiam si extrà Parochiam eligat sepulturam.
5 *Decimę solui debent Parochiali, & in hoc est ius Parochiale.*
6 *Oblationes debentur Parocho.*
7 *Ecclesię licèt fundata sint intra limites Parochialium, illis tamen subiecta non sunt.*
Nisi Cathedrali.
Et quo ad iura Parochialia, & n. 9.
Vltra quę, si quid pratenderet Parochus, deberet id probare ex iure speciali id sibi competere. n. 8.
10 *Christiano licitum est eligere sepulturam in qualibet Ecclesia.*
Etiam quòd non sit Parochialis.
Et liberè Ecclesia in hoc casu possunt concedere sepulturam.
11 *Officium facere postquàm cadauera in Ecclesiam sunt illata non est de iuribus Parochialibus.*
12 *Testibus, & pluribus, & verisimiliora deponentibus, magis standum est.*
13 *Cadauera cùm deducuntur ad Ecclesias Regularium humanda, Parochus non potest officium facere super illa intra eorum Ecclesiam.*
Et idem est in alijs Ecclesijs, Parochialibus non subiectis. n. 14.
Quando verò sepeliuntur Confratres in eorum Oratorio, Officium spectat ad Parochum, intra cuius limites situm est Oratorium. num. 15.
16 *Iulius Lanorius carpitur. quòd ex suo marte loquutus fuerit.*

Decisio Sacræ Rotæ Romanæ coràm R. P. D. Coccino Decano in causa Auersana Funeralium.

Veneris 23. Iunij 1634.

INtra limites Parochiæ S. Ioannis Terræ Iuliani Auersanę Diœcesis sita est Ecclesia Sanctiss. Annunciationis, quæ habet in redditibus sc. 3000. & xx. Presbyteros sibi inseruientes. Fontem baptismalem pro pueris expositis, Hospitale pro infirmis, quibus per Presbyteros eiusdem Ecclesiæ approbatos ab Ordinario, administrantur sanctissima Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ vnctionis Sacramenta, quod Sanctissimum Eucharistię Sacramētū, & Oleū sanctū quotidiè asseruantur in dicta Ecclesia, in qua etiam licitum cuique est sepulchrum sibi eligere.

In Parochia verò S. Annæ adest Ecclesia S. Sophiæ, vbi non solùm seruatur sanctiss. Eucharistiæ Sacramentum, sed etiam diuersæ Sanctorum Reliquiæ, & in hac Ecclesia solet ab Episcopis tempore visitationis, celebrari, & qualibet die Quadragesimæ à Concionatoribus verbum Dei prædicari, & in ista pari modo potest quisq; sibi sepulturam decernere, habetq; etiam in redditibus sc. 2000. & in sui seruitio xx. Presbyteros, prout de his omnibus constat ex attestatione Reue-
1 rendiss. D. Episcopi: Quarè dd. Ecclesiæ præsumuntur erectæ auctoritate Ordinarij, vt

per

per *Decian.in tract.crim.lib.6.cap.25.n.19.*
Farinac.de immun.Eccles.n.267. ita vt reti-
neant nomen Ecclesiarum, non autem sim-
plicium Oratoriorũ, *Dec.cons.148.in princ.*
Hieron.Caratt.in opusc.de iurib.Paroch.tit.
2.cap.14.

Orta est quæstio inter Parochos prædi-
ctarum Parochialium ex vna, ac Magistros,
& Oeconomos dd. Ecclesiarum ex altera;
Ad quos spectet facere officium super cada-
ueribus sepeliendis in dictis Ecclesijs San-
ctiss. Annunciatæ, & S. Sophię, postquàm cor-
pora mortuorum fuerint illuc illata, & Do-
mini censuerunt, spectare ad Presbyteros
dd. Ecclesiarum, non autem ad Præfatos Pa-
rochos.

2 Et pro resolutione præsentis dubij, tria
sunt pręmittenda: Primò, quòd, vt dicit
Abb.in rubr.de Paroch.nu.2. Ius Parochiale
consistit in eo, quòd Parochiani diebus fe-
stiuis audiant Missam in Parochia, vt in *c.2.*
eod.tit. licèt hodiè de consuetudine non ser-
uetur. Secùndò consistit in eo, quòd dd. Pa-
rochiani percipiant Sacramenta in Ecclesia
Parochiali, seu à Presbyteris d. Parochialis,
cap.Episcopi in Diœcesi 7.q.1.cap.nullus, de
Parochijs. Tertiò, quòd Parochiani ibi sepe-
liantur, *cap.omnis, de pœnitent. & remiss. cle-*
ment.dudùm, §. verùm, de sepult. nisi eligant
3 sibi sepulturam in alio loco, cùm sit actus
propriæ voluntatis, *cap.cùm liberum, de se-*
pultur.Natt.cons.432.num.6. & seq. Cęsar
de Graff dec.1.num.1.de sepultur. & nisi adsit
sepulchrum maiorum, *cap. Ebron. cap. pla-*
cuit.13 q.2.cap.fraternitatis, de sepult.cap.2.
4 *cùm quis, eodem tit.in 6.* Et in isto casu Pa-
rochus habet fundatam intentionem in
quarta funeralium, vt in *d.clem.dudùm, §.*
huiusmodi, Vgolin.de off.Episc.cap.17.nu.2.
& resoluit Sac. Congr. Rituum in causa *Ca-*
puana 31. Martij 1629. proponente Emi-
5 nentiss. D. meo Cardinali Pio. Quartò, Ius
Parochiale consistit in eo, quòd decimæ
soluantur ipsi Parochiali. *cap.cùm contingat,*
6 *de decimis.* Quintò, quòd ei sint debitæ
oblationes, *cap.omnis Christianus, de con-*
secr.dist.1. & est elegans decisio benè distin-
guens materiam *in causa Lunen. Sarzanen.*
oblationum.8.Februarij 1627. corã R. P. D.
meo Merlino.

7 Secundò est præmittendum, quòd licèt
dd. Ecclesiæ sint fundatæ intra limites dd.
Parochialium, nihilominùs illis non sunt
subiectæ, *ex tex.in cap.fin. de offic. Archid.*
quia nulla Ecclesia, citra Cathedralem, fun-
dat intentionem suam de iure super subie-
ctione alterius Ecclesiæ, etiam fundatæ intra
limites suæ Parochiæ, præterquam tamen
quòad iura Parochialia; & vltra ea si vellet
8 vendicare aliquod ius in aliena Ecclesia,
deberet probare ex iure speciali hoc sibi cõ-
petere, vt in *c. dilectus, de Cappell. Monach.*
in quo communem esse theoricã dicit *Abb.*
in cap. ad audientiam il primo.num.8. vers.
etiam nulla, de Eccles. ædific. idem Abb. in d.
cap.dilectus, nu.11.vers. Vnde concludit. de
Cappell.Monach. vbi dicit, quòd Innocent.
& communiter DD. tenent, quòd Ecclesia
inferior, citra Cathedralem, non possit de
iure communi petere aliquam subiectionẽ
in alijs Ecclesijs inferioribus, licèt sint sitæ
intra suam Parochiam, & *Calder.in consil.6.*
numer.1.versic. item sicut, de relig.dom. dicit,
quòd non reperitur iure cautum, in quo te-
neatur Cappella cõstructa in alterius Paro-
chia, vt notant *DD.in dict.cap.ad audien-*
tiam, il primo, de Eccles. ædif. Innoc. in dict.
cap.dilectus.num 4.post princip.vers.nec es-
se dignum; vbi, quod non inuenit aliquid de
9 iure pertinere Parochis super minores Ec-
clesias, & quod exceptis iuribus Parochiali-
bus, alia iura non competant Parochiali in
Ecclesia intra limites suæ Parochiæ fundata.
dicit *Io.Andr.in d.cap.dilectus. nu.9. Card.*
num.2 in 2.oppositione. Abb.antiquus nu.3.
vers.vnde dicit: vbi hoc verùm, præterquam
quòad iura Parochialia. *Butr. num.3. vers.*
tertio nota, & n.11.vers nota quod Ecclesia,
& num.13.vers.sequeretur: vbi quòd Pa-
rochia non fundat intentionem suam, nisi
quòad iura Parochialia. *Io. de Anan. n.12.*
vers. secundo oppono: & cùm hæc sit com-
munis opinio, non est curandum quicquid
dicat *Hostien.ibidem.n.4.vers. veruntamen,*
qui nec figit pedes.

10 Tertiò præmittendum est, licitum esse
Christiano eligere sepulturam in qualibet
Ecclesia, etiam quòd non sit Parochialis, &
istud ius acquirit Ecclesia non Parochialis
ex consuetudine, vel authoritate Episcopi.
Hostien.in cap. quia nonnulli, nu.7. ad fin.
vers. quod si aliquis. & ibi Io. And.numer.8.
Butr.n.10.Card.q.11. de cler. non resid. Fe-
der.de Sen. cons.136.num.19.Rota dec.228.
numer.7.part.2.in recent. & fuit resolutum
in *Mediolanen. quarta funeralis, 14. Maij*
1622.coram R. P. D. meo Merlino, & hoc ca-
su liberè dd. Ecclesiæ possunt concedere
sepulturam. *Nauarr.consil.1. nu. 1. de sepult.*
in nou.

His tribus positis, cùm dd. Ecclesiæ non
sint subiectæ Parochis, vt in 2. præmisso di-
ctum fuit, & illi habeant solùm intentionem
fundatam de iure communi super iuribus
Parochialibus, *Abb.in cap.dilectus numer.4.*
versic. sed dubitatur. de offic.ordin. Rota
11 *decision.76.numer.1.part.1.recentior.* Cum
facere d. officium postquàm cadauera sunt
illata, non sit de iuribus Parochialibus, vt ex
notatis in 1. pręmisso colligi potest, sequi-
tur per necessè, quòd si fideles eligant sibi
sepulcrum in dictis Ecclesijs, prout facere
possunt, vt in 3. pręmisso dictum fuit, quòd
officium debeat celebrari per Presbyteros
dictarum Ecclesiarum, non per Parochos.
cùm Parochi nihil agere habeãt in dictis Ec-
cle-

clesijs. *ad text. in cap. placuit. 7. q. 2. cap. Episcopus in Diœcesi, 7. q. 1. cap. nullus, de Parochis.* & cùm prædictis concordat Constitutio Synodalis Auersana, & ità fuit obseruatum à 40. annis, & citra, vt deponit tertius testis ętatis 72. annorum, octauus 59. nonus ætatis 70. vndecimus ætatis 64. decimus tertius ætatis 70. decimus quintus ętatis 80. & decimus sextus ætatis 87. & aliqui testes deponũt, quòd cũ quidam Curatus esset etiam Sacrista Ecclesiæ S. Sophię, quando ad illam cadauera deferebantur ex sua Parochia, ipse abstinebat ab officio faciendo, secùs autem quando cadauera erant ex alterius Parochia. quàmuis adsint alij testes prò alia parte deducti, qui deponunt, quòd Parochi faciebant officium; nihilominùs duodecim testes declarant, hoc fuisse factum de licentia Presbyterorum dictarum Ecclesiarum.

12 Et in concursu magis est standum testibus dd. Ecclesiarum, & non Parochorum, tum quia sunt plures, tum quia deponunt verosimiliora, quia deponũt fuisse seruatum id, quod est de iure: tum etiam, quia eorum dicta declarantur ab alijs testibus, vt supra relatum fuit, & ita seruatur in Vrbe in similibus terminis, vt patet ex attestationibus iuratis diuersorum Parochorum.

Hinc meritò hoc idem respondit Sacr. Congreg. Rituum in hac causa 20. Nouembris 1628. & rursùs 17. Maij 1629. & 2. & 23. Martij 1630. anteqnàm prædicti testes examinarentur, quorum depositiones non officiunt ex supra deductis, & hæc omnia comprobantur, quia prædictus modus debet
13 seruari, quando cadauera deducũtur ad Ecclesias Regularium, proùt pluries declarauit Sacr. Congregatio Rituum, & nouissimè proponente Eminentiss. D. meo Petro Maria Card. Burghesio, in causa *Adrien. 5. Iulij* 1631. & quàmuis istę resolutiones loquantur de Ecclesia exempta; tamen idem est
14 in istis Ecclesijs respectu Parochorum, quia illis non sũt subiectæ, & Sacra Congregatio Rituũ habuit hunc sensum in causa *Capuana 31. Maij 1629.* proponente Eminentiss. D. meo Card. Pio, vbi dixit in istis terminis, quòd quando sepelitur cadauer in alia Ecclesia sæculari, Parochus non habet intentionem fundatam, nisi super quarta funerali.

15 Non obstat, quòd quando Confratres sepeliuntur in Oratorio Confraternitatis, facere officium spectet ad Parochum, intra cuius limites situm est Oratorium, non ad Cappellanum Confraternitatis, vt refert *Iulius Lauorius lucubrat. variar. tit. 2. cap. 11.* quia fides sit penès dictum Auctorem, qui etiam loquitur in Oratorio Confraternitatis, Nos autem versamur in Ecclesijs sitis in aliena Parochia, in quibus terminis Sacr. Congregatio resoluit, quòd Presbyteri dictarum Ecclesiarum debeant facere officiũ, licèt postea examinatis testibus, voluerit, quòd illorum probationes discuterentur in
16 Rota, & quàmuis idem *Lauorius eodem tit. 2. cap. 9. num.* 119. distinguat inter Ecclesiam exemptam, & non exemptam, tamen loquitur ex capite suo, *& num.* 120. exemplificat, quàndo eligitur sepultura in Oratorio Confraternitatis, ac dicit, quòd ex sententia Cõgregationis, Parochus, in cuius Parochia situm est Oratorium, debet facere officium; vndè non loquitur in Ecclesia, quicquid dicendum esset in Oratorio, quod declarare spectat ad Sacram Rituum Congregationē, & vt supra ostensum fuit, non agitur hic de Oratorio, sed de Ecclesijs.

Et ità conclusum fuit vtraquè parte informante.

SVMMARIVM.

1 *Remissoria non datur, quotiescunq; adest prę-sumptio calumniæ.*
Præsertim si calumnia est vehemens. num. 2.
3 *Articulos esse calumniosos iudicare ab arbitrio pendet Iudicis.*
Et ex quibus calumniosos esse indicari possit.
4 *Remissoria non denegatur, quando articuli sunt releuantes ex sola præsumptione calumniæ.*
Præsertim si datur aliquis fumus vltra releuantiam articulorum. n. 5.
6 *Articulorum releuantia eliditur ex probationibus testium in contrarium.*
Concurrente etiam assistentia iuris communis.
Vel Constitutionum Synodalium.
Vel si post didicita testificata offerantur. n. 7.
8 *Remissoria non datur post didicita testificata, super eisdem, vel directò contrarijs.*
Propter timorem subornationis.
Limita, quando articuli magis dantur specificati, & distincti. n. 9.
Et quando dantur ad coadiuuandas probationes iam factas.
10 *Frustrà dilatio datur ad probandum id quod probatum non releuat.*

Luna 30. Aprilis 1635.

PRætendebant aliqui Parochi, posse facere officium super cadaueribus, postquã illa fuerint delata ad Ecclesias Sanctiss. Annunciatæ, & S. Sophiæ, sitas intra limites ipsarum Parochialium, & Rota censuit contrarium, tam attenta dispositione iuris communis, quam Constitutionum Synodalium sub die 23. Iunij superioris anni. Verũ so-

quia dicti Parochi per testes probauerant, aliquando fecisse dicta officia, & duodecim testes Oeconomorũ probabant, huiusmodi officia fuisse facta de licentia dictorũ Oeconomorum. Parochi hodiè petebant remissoriam ad probandum, quòd iure proprio fecerunt dicta officia; Vndè dubitaui, an esset danda remissoria, & Domini negatiuè
1 resoluerunt, quia quotiescunquè adest præsumptio calumniæ, non datur remissoria, Cassador.dec.3.num.2.de dilat. Rot.diuers. decision.610.num.4.par.4. & in recent.decis. 472.num.2.& fuit dictum in causa Ragusina Matrimonij 10. Martij 1578.coram Bubalo. S.Mem.Greg.XV.decis.48.n.7.Caualer.dec. 87.num.7.& decis.208. in fin. Et hæc con-
2 clusio eo magis habet locum, quando calumnia est vehemens, vt fuit dictum in causa Caurien. Iurisdictionis 26. Februarij 1587.coram bo.me. Oriolen.S.Mem.Gregor. XV.decis.414.nu.8. Rot.decision.726.nu.7. par.4. diuers.Mantic.decision.50. num.5. & decis.312.n.9.& in posthum. dec.277.num.3. part.1.

3 In hoc autem casu, quòd articuli, nedùm sint calumniosi, sed vehementer calumniosi, satis patet, quia cùm hoc iudicare pendeat ab arbitrio Iudicis, qui ex varijs causis, & personis solet calumniam concipere, & non concipere, l.Iudices, & auth.apud eloquentissimum.C.de fid. instrum. & fuit dictum in causa Regien.S.Thomæ 10.Decembris 1576. in vers.dicebant, diuersas esse rationes, coram Oriolen.Mantic.d.decis.312.num.10. In hoc autem casu prædictis consideratis non potest inficiari, quin calumnia sit vehemens. Primò enim fuit consideratũ, quòd Presbyteri dictarum Ecclesiarum aduersùs Parochiales habent intentionem fundatam, nedùm de iure communi, sed etiam ex Constitutione Synodali. Secundò fuit consideratum, quòd per quadraginta annos, & citra ità fuit obseruatum; & hoc probatur ex testibus ætatis 70.80.& 86.annorum. Tertiò, quia etiam ità declarauit Sacr. Congregatio Rituum. Quartò, quia cùm plures Parochi essent in causa, alij recesserunt à lite, & vnus solus causam sustinet.

4 Non obstat, quòd quando articuli sunt releuantes ex sola præsumptione calumniæ, non denegatur remissoria, quia ex ipsa releuantia articulorum cessat calumnia, Aegid. decis.624.Rot. decis.306 num.1. post secundum volumen cons.Farinac.& dec.348.n.6. part.1.recent.quia huic fundamento fuit re-
5 sponsum; primò, quòd hæc possent considerari si daretur aliquis fumus vltra releuantiam articulorum, vt in causa Hispalen.præheminentiarum 15. Decembris 1617. coram bo. me. Martino Andrea, quæ est decis.593. num.5.par.2.in posthum Adden.ad decis.81. n.6.S.Memor.Gregor.XV.Cassador.d.dec.3. num.2.de dilat.Verall.decis.56.nu.3.part.3. & fuit dictum in causa Burgen. Sepulturæ 21.Aprilis 1606. coram bo.me. Episcopo Attrebaten.In hoc autem casu nullus datur fumus, quòd inuitis dictis Oeconomis Parochi officium fecerint. Secundò fuit responsum, quòd cessat releuantia, quia probato etiam, quòd inuitis Oeconomis dictarũ
6 Ecclesiarum Parochi fecerint officium; nihilominùs ista probatio non releuaret, cùm adsit probatio per testes in cõtrarium, quorum depositiones cùm habeant pro se assistentiam iuris communis, & Constitutionis Synodalis, in concursu deberent præferri testibus deponentibus contrarium, Federic.de Senis cons.185.in princ.per cap.suggestum. de iure patronat. etiam quòd essent panciores numero, Alex.cons.27.num.4. vers.denique ad depositionem lib.2.cons. 192. num.4. lib.2. Bald.cons.38.num.2.& 3.vers.venia-
7 mus igitur lib.5.& eo magis essent attendẽdi testes Oeconomorum contra testes Parochorum, quia isti pro Parochis examinantur post didicita testificata, Castr. dict. cons.192.num.4.lib.3. Tertiò fuit responsum, quòd hoc casu non agitur de simplici calumnia, sed de calumnia vehementi, vt supra probatum fuit, & sic cessat obiectum.

8 Et prædicta eò magis placuerunt Dominis, quia petitur hæc remissoria post didicita testificata, quo casu super ijsdem, vel directò contrarijs non datur remissoria, cap.cùm venissent.de testibus, & hoc propter timorem subornationis, cap.fraternitatis vbi Doct. de testib.Clement.fin.eod.titul.leg.per hanc, vbi Bart.num.5. C.de temporib.appellat. S.Memor.Gregor.XV. dec.497. n.1.& decis.583. num.1.& fuit resolutum in causa Nepesina Tutelæ 7. Iunij 1627. coram R.P.D. meo
9 Merlino. Et quamuis hæc conclusio inter alia soleat limitari, quando articuli magis dantur specificati, & distincti, S.Memor. Gregor.XV.dec.191.nu.3. & quando dantur ad coadiuuandas probationes iam factas, Gabr. de testib.concl.21.num.38. maximè quòd petitur ad excludendam nouam probationem Oeconomorum, Rot.in recent dec.677. num.5.part.1. Nihilominùs fuit responsum, dictas limitationes non applicari ad casum, de quo agitur, quia cùm Presbyteri habeat intentionem fundatam de iure, & ex Constitutione Synodali contra Parochos, eorum testes essent preferendi, etiam quòd essent pauciores, cùm pro eis concurrant supradicta, & in specie quòd testes Parochorum essent examinati post didicita testificata, vt pulchrè per Castrens. consil.192. numer.4. lib.2.

Ex quibus cùm appareat, articulos nedũ esse calumniosos, sed vehementer tales, &
10 etiam irrelenantes, ex omni parte est deneganda remissoria, vt patet ex prædictis, & præsertim ex irreleuantia, cùm frustrà dilatio detur ad probandum id, quod proba-

P tum

tum non relevat, *l. ad probationem, & ibi Castrens. num. 5. C. de probat. Caffad. dec. 2. de dilat. Caputaq. dec. 66. num. 1. par. 3. Rot. decis. 772. part. 1.* in posthum. *Oldrad. consil. 316. num. 1. Roman. cons. 226. num. 3. Cæsar de Graff. decis. 1. num 5. & dec. seqq. de dilat. Rot. in posthum. decis. 593. n. 1. & 651. nu. 1. part. 2.*

Et ita conclusum vtraquè parte informante.

SVMMARIVM.

1 *Cœcus, captusq; oculis ineptus est, vt ordinetur.*
Ordinatus verò ab executione ordinum suspensus.
Ratio affertur. n. 2.

2 *Corporis omnis defectus, qui vel congruum ordinis exercitium impedit, vel notabilem deformitatem, aut horrorem affert, irregularitatem inducit.*

3 *Corporis defectu notabili notati in lege Moysi prohibebantur, ne in Sacerdotio panes Deo offerrent.*

4 *Maculam notabilem in oculo habens irregularis est.*

5 *Cœcus vtroq; oculo, aut ita debilis visu, vt litteras non discernat, etiam conspicillis adhibitis irregularis est ad officium altaris.*

6 *Pirrus Corradus Cathedralis Ecclesiæ Neapolitanæ in sua praxi dispensationum celebratur.*

7 *Scandalum vt auerterent Sacri Canones intendere in corpore vitiatis, atq; securitatem in officio exercendo. n. 8.*
Præsertim si scandalum magnum sit. nu. 9.

8 *Sacerdos, cui à prædone duo digiti cum medietate palmæ abscissi fuere, inhabilis ad celebrandum ab Eugenio Papa indicatus fuit.*

10 *Scandalo cessante potest permitti Sacerdos, aliàs corpore vitiatus, vt sacris operetur.*

11 *Arbitrio remittitur Ordinarij iudicium, an defectus corporalis sit talis, quo debeat quis à sacris operando remoueri.*
Quod fieri debet perpensis omnibus circumstantijs. n. 12. & 13.

14 *Dispensare cum corpore vitiatis ad Papam solum spectat.*

ARGVMENTVM.

Oculis captus Sacerdos, qui & si deambulare valeat, & alia omnia videat, tamen legere non discernit; si memoria optimè calleat, retineatquè omnia, quæ in Missa dicenda sunt, atquè de Beata Maria, & pro defunctis Missas; permitti valeat, vt sacris operetur? & an sit irregularis, & cuius iudicio id committatur, vt arbitretur?

RESPONSIO XXII.

Sacerdos quidam tantam ex infirmitate oculorum debilitatem contraxit, vt licèt quidèm ad deambulandum videat, homines discernat, visos salutet, aliaquè perspiciat, litterarum tamen apices, vt legere valeat, minimè discernit, nullá verò in oculis maculam habet, neq; deformitatem, vt nescientibus, lumine captus oculorum nequaquàm appareat. Ipse autem mente firma totum retinet canonem, omniaq; alia, ac totam Missæ seriem, & de Beata Maria, atq; pro defunctis itá memoria recitet, atq; si legeret, quod examine tentatus præstitit. Quærit proindè: permitti ne possit ei, vt sacris operari valeat, dictasq; duas missas tantùm celebret, cùm calicem, hostiam, & omnia alia optimè discernat, preter quàm litterarum apices, vt legere nequeat?

1 Et planè certum est: Cęcum, oculisquè captum ne ordinetur repelli, ordinatum verò ab exercitio ordinum suspensum esse.

2 Quia nimirum omnis defectus corporis, qui vel congruum exercitium ordinis impedit, vel notabilem deformitatem, aut horrorem affert, irregularitatem inducit. Hos enim omnes, qui defectu notantur visibili

3 corporis; ne panes Deo offerrent, Dominus Moysi loqnens (Leuit. 21) prohibuerat: *Si cęcus fuerit* (dicens) *si claudus, si vel paruo, vel grandi, vel torto naso, si fracto pede, si mancus, si lippus, si gibosus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel ponderosus.* & S. Gregor. Papa in pastorali (*part. 1. cap. 11.*) morali expositione exornat, & retulit Gratianus in decreto *can. hinc etenim 2. 49. dist. & tot. tit. de corpore vitiat.* præsertim *cap. 2.* quo loco

4 Alexander Tertius de eo loquitur, qui maculam in oculo habebat. & *tit. de clerico ægrotante, vel debilitato. S. Thom. 3. part. q. 82. artic. fin. ad 3. Maiolus de irregularitat. lib. 1. cap. 10. num. 1. Laymar. moralium tom. 1. tract. 5. part. 5. cap. 7 num. 1. Iacob. Gordonus Theolog. moralis part. 2. lib. 7. q. 18. c. 2. assert. 1. & 4. num. 19. & 22. Anton. Fernandes*

des in medulla casuum part.2. capit.10.§.7.
num 1.& seq.Didacus Couarr.in clement.si
furiosus.part.1.relect.in princip.num.5.de
homicid.Cardin. Toletus Instruct.Sacerdo-
talis lib.1.cap.63.num.2.in fin. sequentibus
5 strictiùs ad rem hanc loquens : Eadem
causa(dicens)cœcus vtroq; oculo , aut ita
debilis visu,vt litteras non discernat, etiam
cum ocularibus ; irregularis est , quia in-
habilis ad officium altaris , vbi legenda sunt
multa. sic Cardin. Menochius de arbitrar.
lib.2.centur.3 casu 226.numer.3.& 4.Bar-
bosa de offic.Episc.part.2. allegat.42.nu.27.
Ioan. Maria Bellect. Episcopus Hieracen.
disquisitionis Clericalis part.1. tit. de disci-
plina clericorum §.7. num.22. Bonacina
tom.1. de censuris. disputat.7. de irregulari-
tat.q.2.punct.2.proposit.1.nu.1.& sequent.
6 Pirrus Corradus Cathedralis Neapolitanæ
Canonicus tractatu suo nouissimo per quã
vtili praxis dispensationum lib.3.cap 6. n.3.
& seq.Rota apud Cardin.Seraphin.dec.625.
nu.1.& seq. Riccius Episcopus Vici Equen.
in praxi part.2.resolut.271.num.1.& seqq.
Campanilis in diuersor.rub.11.cap.17.n.51.
& seqq.

Verùm in præsenti facto, an ex prænarra-
tis causis,(cùm nullum sit scandalum , neq;
de eo timeri possit, cùm cœtera optimè vi-
deat)permitti valeat, vt dictas duas missas,
quas memoria callet,celebrare possit , atq;
7 sacris operari? Cùm præsertim sacri cano-
nes in scandalo auertendo fundamentum
habeant.Eugenius nempè Papa cap.Presby-
8 terum.2.de clerico ægrotan. sequentibus de
Presbytero,cui duos digitos cum medicta-
te palmæ prædo abscinderat,loquitur: Mis-
sam non permittimus celebrare: quia nec
securè propter debilitatem ; nec sine scanda-
lo proptèr deformitatem membri hoc fieri pos-
se confidimus.Lutius quoq; Tertius. cap.de
Rectoribus.3. eodem tit.de magno scandalo
meminit, dicens : nec sine magno scandalo
eorum , qui sani sunt , Ecclesias ingredi.&
Clemens Tertius cap. tua nos duxit.4. eod.
9 tit.scandali quoq; meminit.Dicimus(inqui-
ens)quod pro scandalo, & abominatione po-
puli. de lepra percusso Sacerdote , decer-
nens. Pater Gordonus quoq; d.assert.4.nu.
22.sequentibus loquens, de duobus memi-
nit.Postremò (aiens) omnis corporalis defe-
ctus,quantumuis paruus,vel occultus, si fa-
cit sacramenti administrationem minus tu-
tam,inducit irregularitatem.Et idem si gin-
gat scandalum , aut periculum scandali.
10 Vt secùs esse debeat,si sacramenti admini-
strationem periculosam nõ reddat,vel scan-
dalum non generet. quod ipsemet Gordo-
nus ibidem subnectit , dicens : Occulta
autem deformitates , quæ nec scandalum ha-
bent,non trahunt secum hanc irregularita-
21 tem.Id arbitrio committitur Episcopi, qui
perpensis omnibus,potest ex ipso facto hoc
melius perpendere , quàm aliquo statuto ex-
primi.vt Gloss.loquitur d.cap.Presbyterum.
2. verbo deformitatem. de clerico ægrotan.
iuxtà Innocentij Tertij verba in cap.aposto-
licæ sedis.9.§. nam & si.de donationib. di-
centis: quod nam valdè damnosum Eccle-
12 siæ sit decernens : Ex varijs circumstan-
tijs decerni potest, interdum esse valdè dam-
nosum: quod quidem magis potest ex osten-
sione facti,quàm expressione alicuius statu-
ti cognosci,& sequitur Riccius dict. resolut.
271.part.2.praxis num.2.dicens: Est enim
ex authoritate Ion.Andreæ in arbitrio Iu-
dicis cognoscere, an macula oculi, defectus
digitorum, manuum, linguæ, & similia pa-
riant irregularitatem,vt refert, & sequitur
Ioan. de Anania in cap.2. de corpore vitiat.
& consectatur Bellectus d.§.7. de disciplina
Clericorum n.26.est text. in cap. cùm de tua
2.in fin.& cap.significauit 4.in fin.de corpor.
vitiat.Nauarr.cons.1. num.3. lib.1.eodem
tit. Rota apud Card. Seraphin. d. decis.625.
num.4. Layman.d.part 5.cap.7.in fin. num.
6.Gordonus dict.assertion.4.num.22. in fin.
ex communi id asserens Doctorum senten-
tia.Campanilis dict.cap 17. rubr.11. numer.
203.Barbosa d.allegation.42 numer.6.& in
collectan.ad d.cap.cùm de tua 2. de corpore
vit.num.5.Anton.Fernandes par.2.dict.cap.
10.§.7.numer.2. Bonacina d. disputation.7.
quæstion.2 punct.2.in 3.proposit.numer.36.
in fin.vers.ad Episcopum verò pertinet.Me-
noch.de arbitrar.dict.casu 226.n.7.& 8. di-
ximus respons.9.n.4.par.3.
13 Ipsius itaq; Ordinarij arbitrio remittitur,
vt oculari videat perspectione, proberq; an
permitti valeat Sacerdoti huic sacris , vt
operetur,cùm ex facto pendeat,vt ex Gloss.
dict.verbo deformitatem. dict.cap.2. de cle-
ric.ægrotante.non longè anteà diximus.
14 Dispensare autem cùm prædictis qui no-
tabili detinentur impedimento ad solum
spectat Summum Pontificem.ex d.cap.signi-
ficauit.4.de corpore vitiat.can. non confidat
53.qui est Gelasij Papæ omnibus Episco-
pis scribentis.50.dist.Couarruuias d.clem.
si furiosus part.1.in princ.nu.7. Pirrus Cor-
rad.dict.lib.3.in praxi dispensation. d.cap.6.
nu.9. Bonacin.d. disputat.7. quæst.2. punct.
2.proposit.3. num.36. alijq; paulò antè per
nos relati Doctores , & quos idem refert
Bonacina.

Atq; ita ex his, iudicio non abiecto me-
liori,respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Linea altera effectiua, contentiua altera.*
Cùm igitur de effectiua exaudiri dispositio non potest, de contentiua intelligenda erit.
2 *Linea simpliciter nuncupata, cùm nomen sit collectiuum; & masculos, & fœminas, atq; ab eis descendentes comprehendit. & n.4.*
3 *Linea quid?*
5 *Vocatum à fundatore beneficij (vti de linea proximiorem), præsentare omninò eum debent compatroni.*
6 *Fundationis tenor seruari omnimodis debet.*
7 *Renunciatio mulieris, cùm viro traditur, propter dotem, nullo officit modo filijs, quin de linea dicantur. numer.9. & num.12.*
Et renunciatio exauditur ab intestato, nō ex testamento n.10.
Hi verò per fundationem vocantur n.11.
8 *Ius patronatus hæreditarium nōnisi ad hæredes transit.*
Et omninò qualitas exquiritur hæreditaria.
13 *Naturalia immutabilia perseuerant.*
14 *Patronus admittens alium ad præsentandum sibi præiudicat, atq; illum in quasi possessione constituit.*
Etiam per vnicum actum n.15.
Etiam non sequuta effectuatione. nu.16.
Vt mutare ampliùs consilium nequaquā possit. n.17.

ARGVMENTVM.

Ad Beneficium vocati de linea, si simpliciter illa apposita fuerit, etiam ex fœminis prognati admittuntur. Et quid si fœmina dotata successionibus nuncium miserit, an ex illa geniti admitti nihilominùs debeant? Fundationis tenor attendendus, atq; seruandus. Patronus ad præsentandum alium admittens, sibi præiudicat, etiam per vnicam præsentationem, etiam effectum non sortitam.

RESPONSIO XXIII.

TErmino facto vitæ nouissimi Cappellani simplicis Beneficij sub inuocatione Sanctæ Sci hic in terra Aquauiuæ Baren diœcesis, quod per quondam Ioannem de Terna anno 1537. erectum fuit; in qua erectione, ac fundatione mandauit: *eligi Cappellanum de linea, propinquiorem, & si non extiterit, possint eligere* (heredes) *quem eis placuerit.* Vacanit propterea Beneficiū, siue Cappellania prædicta, fit proinde disceptatio inter præsentatos, quis eorum præferri debeat. Vterq; enim eorum ex linea est descendens à Paulo della Rossa. vnus ex Stephano, alter à Margharita della Rossa filijs dicti Pauli; sed qui à Margharita venit, in tertio gradu est, nomine D. Nicolaus Antonius Spinellus: qui verò ex Stephano in quarto reperitur gradu. Quocirca in proximiori gradu est D. Nicolaus, ipsi vtiq; institutio debetur. Verū duplex fit ei oppositio. Prima, quòd à Margharita descēdat, atq; propterea ex linea fœminina. Altera, quòd Margharita prædicta, cùm matrimonio viro iuncta fuit, ob dotem receptam, omni futuræ successioni in bonis patris dotantis nuncium misit. Neutra verò obstat
1 oppositio. Non prima: Quia Ioannes Beneficij fundator, qui effectiua caruit linea; quam ob causam de contentiua loquutum fuisse exaudiendus erit. ad *text. in l. quoties. 13. ff. de rebus dub. Rota in Romana iuris patronatus 15. Martij 1630. coram Merlino decis. 362. num.6. part.5. diuersorum nouissimarum,* diximus *respons.* nostra 7. *num.13.*
2 *part.2. & respons. 28. numer. 17. part.3.* Simpliciter; & absq; addito aliquo lineam vocauit dicens: *Quòd hæredes valeant, & possint eligere alium Cappellanum de linea, & si de linea non extiterit propinquiori, possint eligere quem eis placuerit.* Linea verò cùm
3 nomen sit collectiuum: est enim collectio personarum ab eodem stipite descendentiū, gradus continens, & numeros distinguens, iuxtà *Glossæ* finitionem (ad *calcem tituli decretalium de consanguinitat. & affinitat.*)
4 masculos, atq; fœminas comprehendit. Exaudietur proinde lineæ nomen, tàm de masculis, quàm de fœminis, & descendentibus ab eis. *Peregrin. de fideicommissis artic. 22. numer. 24. Tiraquellus de retractu lignager Gloss. 9. §.1. in princip. & nu.244. Cardinal. Tuscus tom.5. lit. L. conclus. 337. num. 3. Rota in Pampilonen. sepulturæ 10. Nouembris 1608. coram Sanctæ Memor. Gregor. XV decision. 383. num.3. vbi etiam Beltraminus addens, quæ est etiam in impressis in recentiorib. part.2. tom. 1. decis. 226. num.3. eadem Rota in Bononien. fideicommissi de Desiderijs 20. Martij 1620. coram Merlino decis. 6. num.15. & 16. dict. part.5. diuersorum nouissimarum. Molina de Hispania*

pania primogenijs.lib.2.cap.6.num.33.Barbosa de appellatiua verborum iuris significatione. appellatione 135. *numer.*13. diximus *d.respons.*7.*n.*12.*par.*2.*& d.respons.*28. *n.*13.*part.*3.

Hanc ob causam propterea in linea comprehendetur D. Nicolaus, atq; vti proximior, (in tertio vtiq; gradu) ipse instituen-
5 dus erit; quod à fundatore (vti proximior) vocatus videatur, vt præsentare omninò eum debeant compatroni, nè à fundationis
6 discedant tenore, qui omninò seruari debet. ad *text.in l.ad probationem* 21.*C.de probat. cap.porrò* 7. *& cap.recepimus* 8. *de priuileg. Rota apud Crescentium decis.*7. *de iure patronat. Ancharanus in Clement. quia contingit in* 9. *notabili. de religios.domib. Garsias de beneficijs tom.*1. *part.*4.*cap.*3.*num.*61.62. 69 *&* 70.*& seq.& tom.*2 *part* 7.*cap.*15.*n.*1. *& seqq Gonzalez ad* 8. *regulam Cancellar. Gloss.*9.§.1.*num.*88.*& seqq.& num.*92. *& seqq. Rota in recent.part.*1.*tom.*2. *decis.*496. *num.*2.*& part.*2.*tom.*1. *decis.*254. *numer.*2. & apud Illustrissimum *Duranum* Episcopū Vrgellen.*decision.*8.*numer* 4.*part.*1. *& decision.*276 *num.*1.*part* 2. & dictum fuit in *Monopolitana beneficij. siuè Cappella* 6.*Iunij* 1622. *coram Merlino decision.*19 *num.* 8. *apud Vinianum in praxi iuris patronatus.*

7 Non secunda obstat oppositio, ex prætēsa Margharitę renunciatione, cùm matrimonio viro iugata fuit. Neq; enim hic agitur, vt Margharitæ descendentes ad ius præsentandi ex ipsius persona admittantur, quod
8 obtinere vtiq; non valerent ad ius patronatus hæreditarium, sine hæredis qualitate, secundum *Abb. in cap. cùm seculum* 13.*nu.* 4.*&* 5.*de iure patronat. Couarr. variarum resolut.lib.*2.*cap.*18. *numer.*6. *Peregrin de fideicommiss.art.*6.*num.*37. *Rota apud Cardinal.Seraphin. decis.*446. *num.*1 *& in recent.part.*2.*tom.*2.*decision.*756. *num.*1. *in fin. & in Auersana iuris patronatus* 15. *Martij* 1610. *coram Pirouano decision.*265. *numer* 3.*tom.*1. *in posthumis per Farinac. collectis.* quæ est etiam repetita *vol.*2. *earundem decis.*77.*num.*2. diximus *respons.*16.
9 *num.*17.*part* 2. Sed hoc agitur, vt ipsi tanquā ex linea (vti à fundatore vocati) præsentari valeant. Quam ob causam non officit ipsis Margharitæ renunciatio, futuris successio-
10 nibus facta, quæ ab intestato exauditur, nō ex testamento. *Bald in l. fin. sub numer.* 15. *vers.tu dic hoc verum.& ibid. Dec.num.*25. *C.de pact. Rota apud Sanct. Memor. Gregorium XV. decis.*85. *num.*13. vbi *Beltramin. num.*32.*& dec.*358 *num.*1.*& seq.* vbi etiam *Beltramin.num.*6. *Surdus decision.*14.*num.* 4. diximus *respons.* nostra 76.*nu.*34. *part.*3.
11 cùm ipsi (vti de linea ex vocatione veniant fundatoris, neq; ex persona Margharitæ;) vti eius hæredes, sed ex propria persona, vti de
12 linea. vt supra diximus. Qua de causa Margharitæ renunciatio futuris successionibus ab intestato facta, neq; efficere potuit, vt eius descendentes de linea non sint Pauli;
13 sunt enim hæc naturalia, quæ immutabilia perseuerant: *dist.*5.*in princ.*§. *sed eum naturale ius.cap.fin.vbi Gloss.verbo naturali. de consuetud.*

Permanent itaq; de linea, quamuis futuris ab intestato successionibus nuncium miserit Margharita.

14 Quibus omnibus succedit, quòd Notarius Stephanus Spinellus Margharitæ filius, & Pater D. Nicolai Antonij, & ipse aliàs ad præsentandum admissus fuit, vndè in quasi possessione præsentandi constitutus fuit aduersùs alios compatronos. iuxtà *Ripa* doctrinā in *cap.cùm Ecclesia Sutrina.*3.*sub n.* 93.*de causa possessionis, & proprietat. Rota apud Sanctæ Memor. Gregor. XV. decis.*417. *num.*5. vbi *Beltramin.num.*13. *& dec* 452.
15 *num.* 15. etiam per vnicum actum. ad *text. in cap.consultationibus* 19.*de iure patronat. vbi Doctor.cap. querelam.*24. §. *nos igitur. de electione. Caldcrinus consil.final.de iure patronat. Perez de Lara de Cappellan. lib.*2. *cap.*1.*num.*55.*&* 56. *Claudius Tutius de iure patronat.q.*3.*num.*13. *Rota apud Cardinal. Caualer.decis.*55.*num.*4.*& decis.*197. *numer.*3. *& apud Coccinum Decanum*
16 *decis.*245.*n.*2. etiam non sequuta effectuatione præsentationis. *Rota in recentiorib.*
17 *part.*2.*tom.*1.*decis.*174 *num* 3. *&* 4. Non itaq; mutare consilium alij poterunt compatroni, nè dictus Notarius Stephanus, eiusq; descendentes, præsentent, semel idem admissi. *Claudius Tutius quæstion.*2. *de iure patronat num.*2. *&* 3. *Rota apud Coccinum Decanum decision.*497. *numer.*3. *& sequent.* cuius meminit etiam *Beltramin. ad d.decision.*417.*Gregor. XV. numer.*13. diximus *dict. respons.*28.*numer.*43. 44. *&* 45. *part* 3.

Solutæ ergo remanent oppositiones aduersùs D. Nicolaum Antonium factæ. ipsi igitùr vti de linea institutio debetur.

Vt ex his, iudicio non abiecto saniori respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iunenacen.

SV M-

SVMMARIVM.

1 *Imputet sibi, qui edicto, vt pœnę subijceretur, causam dedit.*
2 *Indignus quis efficitur, vt ad dignitatem eligatur, qui defectibus notatur publicis.*
Sicuti qui in peccato est. n. 9.
3 *Dignitatum portę vilibus, & indignis patere non debent.*
4 *Pœna sine peccato non datur.*
Cùm illa praecedens semper peccatum sequatur, ac prosequatur.
5 *Legem voluntariè peruertens, ac soluens, peccat.*
In re præsertim graui.
6 *Peccare est recedere à rectitudine actus, quę debet habere.*
7 *Peccatum est recessus à regula diuina voluntarius.*
8 *Diffinitores, qui sine causa, capitularibus actibus nolunt, interuenire, peccant.*
Quia suo muneri desunt.
10 *Lex quod non dixit, neq; nos dicere debemus.* expenditur.
11 *Genus omnes sub se comprehendit species.*
12 *Diffinitores in Minorum de Obseruantia Religione priùs in Capitulis suffragiū non dabant.*
Dant autem nunc ab anno 1633.
13 *Lex generatim loquens, omnes comprehendit, & generalitèr exaudiri debet de omnibus, de quibus loquitur.*
Et legis est futuris prospicere incidentibus. num. 14.
15 Ratio legis vbi par est, par quoq; esse determinatio debet.
Neq. turandum de casuum diuersitate, dummodò in omnibus eadem sit ratio. nu. 16.
Quia ratio attendi debet, quę communis est lex. n. 17.
Ratio qua vna est, de omnibus sub ea comprehensis exaudiri debet. n. 18.
Vnde licet de aliquibus exprimatur, de omnibus tamen exauditur. n. 20.
19 *Legem expressam quærere vbi ratio est vna imbecillitas intellectus est.*
21 *Declaratoria incursus exquiritur, quàmuis ipso facto pœna sit inflicta.*
22 *Citatio non requiritur in notorijs.*
23 *Facto aliquid declarare multò pluris est, quàm verbo.*
Facta enim potentiora sunt, quàm verba.
Quia verbis potest quis fingere, non autem factis. n. 25.
24 *Verborum est internum animi sensum in palàm deducere.*
26 *Operibus animus comprobatur operantis.*
Illaq; manifestant quid operans intendat.
Operibus cōprobat, qui se pro spoliato habet. n. 27.

ARGVMENTVM.

Ad interpretationem Statuti Religionis Minorum de Obseruantia. de Capitularibus, qui legitimo cessante impedimento, Capitularibus ipsis actibus interesse renuerint, qua pœna feriantur, & num peccent? Et an Diffinitores quoq; eo statuto comprehendantur?

RESPONSIO XXIV.

INter alia, quę in Religione Fratrum Minorum de Obseruātia sunt statuta, vnum illud est, quòd in statutis Generalibus Vagliadolid celebratis fol. 214. legitur, sequentibus disponens:

Patres Prouinciarum, Discreti primo, Guardiani omnes, & Capitulares Discreti ad Prouincialia Capitula accedere debent. Quòd si legitimo cessante impedimento, in eo ipso Prouinciali Capitulo diffinitorij Patribus probando, non accesserint, omni suffragiorū iure triennio priuentur. Neq; propterea Capitulum, aut suspendatur, aut differatur; sed stata die, Præsidis arbitrio, celebretur. sic statutum.

Euenit propterea, quòd vnus ex Diffinitoribus, euocato iàm Prouinciali Capitulo in Prouincia Neapolitana, cùm esset præsens, neq; impedimēto detineretur legitimo, nullo pacto Capitulo intercedere voluit, quānis rogatus; in sua perstitit pertinacia; quin Diffinitoratus officio palam renunciauit. Diffinitorij Patres, & Preses, ipso amplius nō vocato, vtputa, quem in pœnas priuationis omnis suffragiorum iuris dedisse norant, vti talem habentes, stata die ad actus Capitulares processere, neq; in posterū in Diffinitorum numerum habuere, nec vocauere. His nō longè diebus ex alijs Diffinitoribus vnus vitæ terminum dedit. Cùmq; instaret nouū Capitulum Prouinciale, in defuncti locum ad Constitutionum, atquè Statutorum præscriptum alium creauere Diffinitorem, ex dignioribus Patribus; actusq; Capitulares cōpleuere. Insurgit nunc Diffinitor ille, qui duobus ab hinc annis Capitulo interesse noluit, renuitq; quin Diffinitoratus officio nuncium misit: se digniorem acclamans, atq; Priorem in Religione; ipsum in Diffinitorem eligi debuisse. Respondent Patres: esse eum intra triennij latitudinem adhuc pœnę

proind è suppositum. Ineligibilem proptere-
1 rea. Sibi imputare debere, qui edicto, vt
pœnę subijceretur, causam dedit. ad *text. in*
cap. vnic §. quod etiam & §. & ideo nos. Vt
Ecclesiastica benefic. ex Innocentij Tertij
verbis: *Tu causam prestitisti mandato:* (di-
centis) & *Te maximè causam, & occasionem*
prastante. can. uxor fœlicis. 33 ibi: ipse sibi-
met imputaret. & *Gloss.* ibidem verbo *im-*
putaret. 17. *q.* 4. est *text.* in *Clement. vn. in*
finalibus verbis. de concessione prębend. cap.
inter Monasterium 20. *in fin. de sent. & re*
iudic. diximus *respon. nostra.* 17. *n.* 49. *part.* 3.
Fit itaq; disceptationi locus: fuerit ne iustè
prætermissus hic Pater, neq; ad Diffinitoris
prædefuncti locum electus, cum alioquin
ex Regula ipsi; vti digniori, & primo in
ordine professionis, electio deferenda fuisset?
Et planè iustè illum prætermissum fuisse
2 consulti, respondendum censuimus. Quippè
quòd, indignus quis est, ad dignitatem, vt
eligatur, qui defectibus notatur publicis,
3 atq; pœnæ subiectus est. Dignitatum namq;
portæ vilibus, & indignis, defectibusq; no-
tatis patere haud debent. Innocentij Tertij
verba, id omnibus manifestum faciunt, in
cap. inter dilectos 11. *de excessibus pręlato-*
rum. text. in cap. querelam 10. *vbi Gloss.* ver-
bo *crimine periury. de iur. iurand. Gloss. in*
cap. per inquisitionem. 26. *verbo se indignum*
de election. leg. vnic. C. de infamib. lib. 10. *&*
leg. nequè famosis. 2. *C. de dignitatib. lib.* 12.
diximus *respons.* nostra 2. *n* 66. *part.* 3.

Erat autem hic Frater adhùc pœnæ sup-
positus priuationis omniũ suffragiorũ iuris,
ob peruicaciæ crimen, quòd, cum nulla le-
gitima adesset causa, & præsens esset; Ca-
pitulo intercedere noluit Prouinciali, quin
recusauit, quin renunciauit Diffinitoriatus
4 officio. Peccauit proindè. Ni enim peccas-
set, pœna per Statutum haud feriretur. pœna
quippè præcedens sibi prosequitur peccatũ.
leg. si qua pœna. 244 *ff. de verborum signifi-*
cat. Gloss. in clement. vnic. verbo eos. de con-
sanguinitat. & affinitat. can. non afferamus
21. *in fin.* 24. *quastion.* 1. *Sanct. Thomas* An-
gelicus Magister 2. 2. *quast.* 108. *artic.* 4. *in*
solut. plura deduximus *respons.* nostra 58.
numer. 2. *&* 3. *& sequent. part.* 3. Peccauit
5 deindè (& à priori) quia datam statuto legẽ
soluit, & voluntariè peruertit in re præscr-
tim graui. *capit.* 1. *de constitut. & cap final.*
ibi: Cuius transgressio periculum salutis
inducit. *de consuetud. S. Thom.* 1. 2. *quast.* 96.
art. 4. *Nauarr. man. cap.* 23. *num.* 48. diximus
respons. 7. *num.* 3 *& respons.* 32. *nu.* 6. *par.* 1.
6 Peccare enim est, à rectitudine declinare
actus, quem debet habere, siuè accipiatur
peccatum in naturalibus, siuè in artificiali-
bus, siuè in moralibus vt *Sanct. Thomas* lo-
quitur 1. *part. quast.* 63. *art.* 1. *in corpor.*
7 Peccauit quia recessit à regula Religionis
voluntariè, iuxtà peccati finitionem, quam
Cardinal. Toletus lib. 3. *instruct. Sacerdot.*
cap. 1. diximus *respons.* 85. *numer.* 25. *&* 26.
part. 3.

8 Peccauit deniq; quia ordinem non ser-
uauit ex officio, sibi conueniens. indè enim
ad munus ascitus Diffinitoris fuit, vt suo cõ-
silio in Capitularibus assisteret actibus, defe-
cit proindè ab eo, ad quod ex suo munere
tenebatur, vt in terminis definit *P. Rodri-*
quez quastionum regularium tom. 2. *q.* 45.
articul. 9. *Miranda in manuali prælator.*
part. 2. *q.* 17. *art.* 4. *in* 1. *conclus. Hieronymus*
Rodriquez in compend. resolut. regularium
resolut. 51. *n.* 8.

9 Indignus propterea euasit, qui eligeretur,
secundùm *Gloss.* primam *in fin.* in *cap. officij*
tui 38. *de elect.* diximus *dict. respons.* nostra.
2. *num.* 53. *& seq. dict. part.* 3. Iurè proindè,
nec plane iniuria prætermissus fuit, nè ad
defuncti gradum sufficeretur.

Non itaq; obstaculum faciet, quod ex ad-
uerso inijcitur, quod sanè in allato textu, in
superioribus, Statutorũ, nulla Diffinitorum
memoria fiat: non comprehendi proindè il-
la pœnali constitutione Diffinitores, ad tritã
illam regulam: quod lex non dicit, nequè
10 nos dicere debemus, *can. consuluisti.* 2.
quastion. 2. *l. diffidentis.* 5. *C. de repud. capit.*
illa 2. *ne sede vacant. Nauarr. consil.* 6. *N.*
Frater Ordinis. numer. 11. *lib.* 3. *de donation.*
Sanchez de matrimon. lib. 6. *disputat.* 36. *sub*
num. 2.

Cùm, quòd satis aptè de Diffinitoribus
quoq; loquutum fuisse statutum videtur, cũ
de Capitularibus Patribus verba fecit: di-
cens:

Patres Prouinciarum, Discreti primo,
Guardiani omnes, & Capitulares Discreti.
Omnes itaq; vocauit cùm Capitulares voca-
uit; siuè Discreti illi sint, siuè Diffinitores,
siuè alio quocunquè nomine nuncupentur.
11 Genus quippè omnes sub se comprehen-
dit species. *leg. omnes* 3. *ubi Angelus. C. de*
praescript. 30. *vel* 40. *annorum. l. si duo* 52. *in*
fin. ff. de administrat. tutorum. Barbos. axio-
mat. 107. *num.* 29. *Gratian. forens. par.* 5. *cap.*
862. *n.* 36.

12 Neq; enim sine ratione factum est, quod De-
finitorum memoriam non fecit Statutum,
cùm tunc temporis Diffinitores, vocem,
suffragiumquè in Capitulis minimè ferrent.
At postquàm anno 1633. in Capitulo Gene-
rali decretum fuit, vt vocem Diffinitores
in Capitulis obtinerent, ipsi quoq; in Statu-
to antiquo comprehendentur, quod de Ca-
pitularibus loquitur; erunt proindè & ipsi
pœnæ suppositi, sicut alij Capitulares, si Ca-
pitulis legitima sinè causa, intercedere re-
nuerint, & reluctauerint. Quia de ipsis quoq;
lex loquitur, sicuti de alijs Capitularibus.
13 Cùm enim generatim de Capitularibus
loquatur: Ipsiquè Diffinitores Capitulares
sint: De ipsis quoq; & lex, siuè statutum in-
tel-

SVMMARIVM.

1 *Imputet sibi, qui edicto, vt pœnæ subijceretur, causam dedit.*

2 *Indignus quis efficitur, vt ad dignitatem eligatur, qui defectibus notatur publicis.*
Sicuti qui in peccato est. n. 9.

3 *Dignitatum portæ vilibus, & indignis patere non debent.*

4 *Poena sine peccato non datur.*
Cùm illa præcedens semper peccatum sequatur, ac prosequatur.

5 *Legem voluntariè peruertens, ac soluens, peccat.*
In re præsertim graui.

6 *Peccare est recedere à rectitudine actus, quā debet habere.*

7 *Peccatum est recessus à regula diuina voluntarius.*

8 *Diffinitores, qui sine causa, capitularibus actibus nolunt interuenire, peccant.*
Quia suo muneri desunt.

10 *Lex quod non dicit, neq; nos dicere debemus, expenditur.*

11 *Genus omnes sub se comprehendit species.*

12 *Diffinitores in Minorum de Obseruantia Religione priùs in Capitulis suffragiū non dabant.*
Dant autem nunc ab anno 1633.

13 *Lex generatim loquens, omnes comprehendit, & generalitèr exaudiri debet de omnibus, de quibus loquitur.*
Et legis est futuris prospicere incidentibus. num. 14.

15 *Ratio legis vbi par est, par quoq; esse determinatio debet.*
Neq. curandum de casuum diuersitate, dummodò in omnibus eadem sit ratio. nu. 16.
Quia ratio attendi debet, quæ communis est lex. n. 17.
Ratio quæ vna est, de omnibus sub ea comprehensis exaudiri debet. n. 18.
Vnde licet de aliquibus exprimatur, de omnibus tamen exauditur. n. 20.

19 *Legem expressam quærere vbi ratio est vna imbecillitas intellectus est.*

21 *Declaratoria iuris recursus exquiritur, quàmuis ipso facto pœna sit inflicta.*

22 *Citatio non requiritur in notorijs.*

23 *Facto aliquid declarare multò pluris est, quàm verbo.*
Facta enim potentiora sunt, quàm verba.
Quia verbis potest quis fingere, non autem factis. n. 25.

24 *Verborum est internum animi sensum in palàm deducere.*

26 *Operibus animus comprobatur operantis.*
Illaq; manifestant quid operans intendat.
Operibus cōprobat, qui se pro spoliato habet. n. 27.

ARGVMENTVM.

Ad interpretationem Statuti Religionis Minorum de Obseruantia. de Capitularibus, qui legitimo cessante impedimento, Capitularibus ipsis actibus interesse renuerint, qua pœna feriantur, & num peccent? Et an Diffinitores quoq; eo statuto comprehendantur?

RESPONSIO XXIV.

INter alia, quę in Religione Fratrum Minorum de Obseruātia sunt statuta, vnum illud est, quòd in statutis Generalibus Vagliadolid celebratis fol. 214. legitur, sequentibus disponens:

Patres Prouinciarum, Discreti primo, Guardiani omnes, & Capitulares Discreti ad Prouincialia Capitula accedere debent. Quòd si legitimo cessante impedimento, in eo ipso Prouinciali Capitulo diffinitorij Patribus probando, non accesserint, omni suffragiorū iure triennio priuentur. Neq; propterea Capitulum, aut suspendatur, aut differatur; sed stata die, Præsidis arbitrio, celebretur. sic statutum.

Euenit propterea, quòd vnus ex Diffinitoribus, euocato iàm Prouinciali Capitulo in Prouincia Neapolitana, cùm esset præsens, neq; impedimēto detineretur legitimo, nullo pacto Capitulo intercedere voluit, quāuis rogatus; in sua perstitit pertinacia; quin Diffinitoratus officio palam renunciauit. Diffinitorij Patres, & Preses, ipso ampliùs nō vocato, vtputà, quem in pœnas priuationis omnis suffragiorum iuris dedisse norant, vti talem habentes, stata die ad actus Capitulares processere, neq; in posterū in Diffinitorum numerum habuere, nec vocauere. His nō longè diebus ex alijs Diffinitoribus vnus vitæ terminum dedit. Cùmq; instaret nouū Capitulum Prouinciale, in defuncti locum ad Constitutionum, atquè Statutorum præscriptum alium creauere Diffinitorem, ex dignioribus Patribus; actusq; Capitulares cōpleuere. Insurgit nunc Diffinitor ille, qui duobus ab hinc annis Capitulo interesse noluit, renuitq; quin Diffinitoratus officio nuncium misit: se digniorem acclamans, atq; Priorem in Religione; ipsum in Diffinitorem eligi debuisse. Respondent Patres: esse eum intra triennij latitudinem adhuc. pœne

proindè

proind è ſuppoſitum. Ineligibilem proptè-
1 reà. Sibi imputare debere, qui edicto, vt
pœnę ſubijceretur, cauſam dedit. ad *text. in
cap vnic §. quod etiam & §. & ideo nos. Vt
Eccleſiaſtica benefic.* ex Innocentij Tertij
verbis: *Tu cauſam præſtitiſti mandato*: (di-
centis) & *Te maximè cauſam, & occaſionem
præſtante. can. vxor fœlicis. 33* ibi: ipſe ſibi-
met imputaret. & *Gloſſ.* ibidem verbo *im-
putaret. 17. q. 4.* eſt *text.* in *Clement. vn. in
finalibus verbis. de conceſſione præbend. cap.
inter Monaſterium 20. in fin. de ſent. & re
iudic.* diximus *reſpon. noſtra. 17. n. 49. part. 3.*
Fit itaq; diſceptationi locus: fuerit ne iuſtè
prætermiſſus hic Pater, neq; ad Diffinitoris
prædefuncti locum electus, cum alioquin
ex Regula ipſi; vti digniori, & primo in
ordine profeſſionis, electio deferenda fuiſſet?

Et planè iuſtè illum prætermiſſum fuiſſe
2 conſulti, reſpondendum cenſuimus. Quippè
quòd, indignus quis eſt, ad dignitatem, vt
eligatur, qui defectibus notatur publicis;
3 atq; pœnæ ſubiectus eſt. Dignitatum namq;
portæ vilibus, & indignis, defectibuſq; no-
tatis parere haud debent. Innocentij Tertij
verba, id omnibus manifeſtum faciunt. in
*cap. inter dilectos 11. de exceſſibus prælato-
rum. text. in cap. querelam 10. vbi Gloſſ.* ver-
bo *crimine periurij. de iur. iurand. Gloſſ. in
cap. per inquiſitionem. 16. verbo ſe indignum
de election. leg. vnic. C. de infamib. lib. 10. &
leg. neque famoſis. 2. C. de dignitatib. lib. 12.*
diximus *reſponſ.* noſtra 2. *n 66. part. 3.*

Erat autem hic Frater adhùc pœnæ ſup-
poſitus priuationis omniũ ſuffragiorũ iuris,
ob peruicaciæ crimen, quòd, cùm nulla le-
gitima adeſſet cauſa, & præſens eſſet; Ca-
pitulo intercedere noluit Prouinciali, quin
recuſauit, quin renunciauit Diffinitoriatus
4 officio. Peccauit proindè. Ni enim peccaſ-
ſet, pœna per Statutum haud feriretur. pœna
quippè præcedens ſibi proſequitur peccatũ.
*leg. ſi qua pœna. 244 ff. de verborum ſignifi-
cat. Gloſſ. in clement. vnic. verbo eos. de con-
ſanguinitat. & affinitat. can. non afferamus
21. in fin. 24. quæſtion. 1. Sanct. Thomas* An-
gelicus Magiſter 2. 2. *quæſt. 108. artic. 4. in
ſolut.* plura deduximus *reſponſ.* noſtra 58.
numer. 2. & 3. & ſequent. part. 3. Peccauit
5 deindè (& à priori) quia datam ſtatuto legẽ
ſoluit, & voluntariè peruertit in re præſer-
tim graui. *capit. 1. de conſtitut. & cap final.*
ibi: Cuius tranſgreſſio periculum ſalutis
inducit. *de conſuetud. S. Thom. 1. 2. quæſt. 96.
art. 4. Nauarr. man. cap. 23. num. 48.* diximus
reſponſ. 7. num. 3 & reſponſ. 32. nu. 6. par. 1.
6 Peccare enim eſt, à rectitudine declinare
actus, quem debet habere, ſiuè accipiatur
peccatum in naturalibus, ſiuè in artificiali-
bus, ſiuè in moralibus vt *Sanct. Thomas* lo-
quitur 1. *part. quæſt. 63. art. 1. in corpor.*
7 Peccauit quia receſſit à regula Religionis
voluntatiè, iuxta peccati finitionem, quam
*Cardinal. Toletus lib. 3. inſtruct. Sacerdot.
cap. 1.* diximus *reſponſ. 85. numer. 25. & 26.
part. 3.*

8 Peccauit deniq; quia ordinem non ſer-
uauit ex officio, ſibi conueniens. indè enim
ad munus aſcitus Diffinitoris fuit, vt ſuo cõ-
ſilio in Capitularibus aſſiſteret actibus, defe-
cit proindè ab eo, ad quod ex ſuo munere
tenebatur, vt in terminis definit *P. Rodri-
quez quæſtionum regularium tom. 2. q. 45.
articul. 9. Miranda in manuali prælator.
part. 2. q. 17. art. 4. in 1. concluſ. Hieronymus
Rodriquez in compend. reſolut. regularium
reſolut. 51. n. 8.*

9 Indignus propterea euaſit, qui eligeretur,
ſecundùm *Gloſſ.* primam *in fin.* in *cap. officij
tui 38. de elect.* diximus *dict. reſponſ.* noſtra.
2. *num. 53. & ſeq. dict. part. 3.* Iurè proindè,
nec plane iniuria prætermiſſus fuit, nè ad
defuncti gradum ſufficeretur.

Non itaq; obſtaculum faciet, quod ex ad-
uerſo inijcitur, quod ſanè in allato textu, in
ſuperioribus, Statutorũ, nulla Diffinitorum
memoria fiat: non comprehendi proindè il-
la pœnali conſtitutione Diffinitores, ad tritã
illam regulam: quod lex non dicit, nequè
10 nos dicere debemus, *can. conſuluiſti. 2.
quæſtion. 2. l. diffidentis. 5. C. de repud. capit.
illa 2. ne ſede vacant. Nauarr. conſil. 6. N.
Frater Ordinis. numer. 11 lib. 3. de donation.
Sanchez de matrimon. lib. 6. diſputat. 36. ſub
num. 2.*

Cùm, quòd ſatis aptè de Diffinitoribus
quoq; loquutum fuiſſe ſtatutum videtur, cũ
de Capitularibus Patribus verba fecit: di-
cens:

*Patres Prouinciarum, Diſcreti primo,
Guardiani omnes, & Capitulares Diſcreti.*
Omnes itaq; vocauit cùm Capitulares voca-
uit; ſiuè Diſcreti illi ſint, ſiuè Diffinitores,
ſiuè alio quocunquè nomine nuncupentur.
11 Genus quippè omnes ſub ſe comprehen-
dit ſpecies. *leg. omnes 3. vbi Angelus. C. de
præſcript. 30. vel 40. annorum. l. ſi duo 52. in
fin. ff. de adminiſtrat. tutorum. Barboſ. axio-
mat. 107. num. 29. Gratian. forenſ. par. 5. cap.
862. n. 36.*

12 Neq; enim ſine ratione factum eſt, quod De-
finitorum memoriam non fecit Statutum,
cùm tunc temporis Diffinitores, vocem
ſuffragiumquè in Capitulis minimè ferrent.
At poſtquàm anno 1633. in Capitulo Gene-
rali decretum fuit, vt vocem Diffinitores
in Capitulis obtinerent, ipſi quoq; in Statu-
to antiquo comprehendentur, quod de Ca-
pitularibus loquitur; erunt proindè & ipſi
pœnæ ſuppoſiti, ſicut alij Capitulares, ſi Ca-
pitulis legitima ſinè cauſa, intercedere re-
nuerint, & reluctauerint. Quia de ipſis quoq;
lex loquitur, ſicuti de alijs Capitularibus.
13 Cùm enim generatim de Capitularibus
loquatur: Ipſiquè Diffinitores Capitulares
ſint: De ipſis quoq; & lex, ſiuè ſtatutum in-
tel-

telligetur. can. si Romanorum 1. 19. dist. leg.
non distinguemus. 37. ff. de recept. arbitris.
Nauarr. consil. 20. numer. 6. in fin. de sentent.
excomunic. lib. 5. Puteus decision. 266. lib. 2.
Rota apud Duranum Episcopum Vrgellen.
dec. 281. n. 9. par. 2.
14 Tùm quod legis est futuris prospicere
incidentibus. l. leges, & constitutiones. 7. C.
de legib. cap. fin. de constitutionib. Rota in
Romana Saluiani. 18. Februarij 1630. corã
Queipo decis. 347. nu. 2. part. 5. diuersorum
nouissimar.
Sat igitur fuit per Statutum legem datam
fuisse pro Capitularibus, vt futuros quoquè
Diffinitores Capitulares comprehenderet.
15 Quia par est in vtrisq; ratio, vt vna quoquè
earum sit determinatio. l. illud 32. ff. ad leg.
Aquil. leg. à Titio 108. in fin. princip. ff. de
verborum obligat. cap. super eo 4. vbi Gloss.
fin. de Paroch. Cassador. decision. 4. de iure
patronat. num. 5. & decision. 6. eod. tit. Rota
apud Cardinal. Manticam decis. 225. num. 3.
in fin. optimè ad rem Crauetta consil. 190.
16 nu. 2. dicens non curandum esse de casuum
diuersitate, dummodò in omnibus eadem
sit ratio. Gloss. in leg. sed & si lege. 28. §. item
si rem distraxerit. ff. de petitione hæred. neq;
leui sanè ratione.
17 Quia nimirùm ratio ipsa attendi debet,
quæ communis lex ad casus omnes dicitur
incidẽtes. can. consuetudo. 5. dist. 1. Calderin.
cons. 1. vt lite pendent.
18 Ratio igitur cùm vnica sit de omnibus
Capitularibus, ea ipsa expressa dicetur de
Diffinitoribus. Cùm Capitulares illi nunc
sint, quòd tunc non erant. secundùm Rotam
apud Cardinal. Caualer. decis. 641. num. 3.
& in posthumis per Farinac. dec. 168. nu. 6.
in fi. tom. 1. Cardinalis Mantica de coniectur.
vltimarum volunt. lib. 6. tit. 14. n. 10.
19 Imbecillitas itaq; intellectus erit, ibi ex-
pressam legem perquirere, vbi ratio est vna,
& par. vt loquitur Surd. cons. 222. num. 17.
lib. 2. & Cardinal. Tuscus communium con-
clusionum lit. P. conclus. 298. numer. 7. & 8.
20 Quinimmò vbi ratio in lege, vel Statuto
data plures comprehendit casus, licèt de
aliquibus tantùm, siuè vno meminit, vide-
tur id exemplariter factum, non restrictiuè;
quam ob causam parisformitèr de omnibus
disponere casibus sub lege illa comprehen-
sis æstimatur. optimè adnotat Paris. de resi-
gnat. benefic. lib. 11. quæst. 3. num. 57. & 58.
Comprehenduntur itaquè Diffinitores, cùm
ex post facto Capitulares facti fuerint.
Neq; obstabit prætereà, declarationem
incursus pœnæ factam scripto haud fuis-
21 se, neq; ipso citato prærequiri verò declara-
toriam, quauis ipso facto pœna imposita
fuerit. ad text. in cap. cùm secundùm leges
19. §. confiscationis. de hæretic. in 6. Felin. in
cap. cùm non ab homine col. 4. de re iudicat.
Tiraquell. in l. si vnquam. num. 400. C. de
reuocandis donat. Gratianus forens. disceptã
par. 5. cap. 809. n. 13. Barbos. de offic. Episcop.
par. 3. allegat. 57. n. 38.
Duplici nempè respõsione disijcitur obie-
ctum.
Primò, quòd factum notorium Patribus
omnibus Capitularibus fuit, cùm Frater hic
præsens esset in loco, & vocatus pluries: no-
luit tamen, quin renuit, quin interuenire cõ-
tempsit: quin non etiam & Diffinitoriatus
officio publicè nuncium misit, suam magis,
22 ac magis palàm, vt faceret proteruiam. In
notorijs verò nulla perquiritur citatio. Gloss.
in clement. præsenti. 3. in verbo constiterit
in fin. & ibid. Speculator. n. 6. & Abb. num. 7.
& 8. de censib. & in clem. 2. verbo constiterit
de pœnis, sequitur Nauarr. cons. 9. habens di-
gnitatem. n. 4. lib. 5. de sent. excomunicat. &
cons. 2. n. 7. lib. 3. de solut.
Deindè quòd declaratio ipsa iã fuit facta
per Patres ipsos in Capitulo coactos, qui ex
facto notorio dictum Patrem, vti incursum
in pœnam priuationis, habuerunt, & vti ta-
lem etiam facto declarauere, cùm ad actus
Capitulares processerint ipso posthabito,
neq; ampliùs in posterùm vocato, quod ex
actis ipsis Capitularibus manifestè patet.
23 Multò magis verò pluris est, facto aliquid
declarare, quàm verbis: potentiora quippè
facta sunt, quàm ipsa verba, quorum munus
24 est, internum animi motum, ac sensum in
medium afferre, iuxtà Aristotelis doctrinã
1. Perihermenias. & Celsi dictum in l. Labeo
7. §. id Tubero, ff. de supellect. legata. l. Nepos
Proculo 125. vbi Gloss. ff. de verborum signi-
25 ficat. at potest quis expressum verbis animi
sensum fingere, ac machinatione tegere,
aliudq; loqui, & aliud mẽte machinari. iuxtà
Isaia illud 29. 13: Populus iste ore suo, & la-
bijs suis glorificat me, cor autem eius longè
26 est à me. qui verò operatur, operibus ipsis
quid animo voluat ostendit. faciũt manifestũ
hoc ipsum, Christi Domini nostri, & Serua-
toris Ioannis 10. 37. verba. Si non facio ope-
ra Patris mei (dicentis) nolite credere mihi.
Si autem facio; & si mihi non vultis credere,
operibus credite. Et Summi illius Pontificis
Romani Innocentij Tertij in cap. cùm inter
13. §. fin. in fin. de sent. & re iudic. in verbis
illis: veritate gestorum sermonibus præua-
lente. est text. in cap. dilecti filij. 52. vbi Gloss.
verbo facto. de appellat. l. 1. ac toto titulo, C.
plus valere, quod agitur. sequutaquè fuit Ro-
ta apud S. Memor. Gregor. XV. dec. 247. n. 18.
& apud Cardinal. Manticam decision. 146.
num. 4. & apud Card. Caualer. decis. 100. n. 7.
diximus respons. nostra 53. n. 10. 11. & seqq.
par. 3.
Accedit prætereà his quoquè, quòd Pa-
ter hic semper in posterùm se pro priuato
habuit, nequè vnquàm ampliùs pro Diffini-
tore se gessit, nequè verbum aliquod, vel
magnum, vel paruum loquutus fuit ampliùs,
quod

27 quod ad Capitulares actus non vocaretur; comprobauit proinde operibus, quod gestum fuerat, se pro spoliato habendo. ad text. in l. 3. §. in amittenda, ff. de acqui. possess. Rota apud Caualer. decision. 655. num. 12. & apud Coccinum dec. 366. n. 5.

Neq; hic Pater se redintegrari postulat ad gradum Diffinitoriatus, quòd amisit, neque se spoliatum conclamat. Conquæritur verò se vri digniorem ad defuncti locum non fuisse suffectum, ex noua hac causa vacationis loci. Verùm cùm intra tempus triennij sit, ac consequentèr pœnę explendę; indignus vtriq; erat, quòd eligeretur, vt in superioribus diximus.

Iurè proindè fecerunt Patres Capitulares qui illum pœnæ adhùc suppositum, prætermiserunt, ne indignum, non sanè digniorem eligerent.

Atq; ità ex his, calamo scribæ velocitèr scribentis, iudicio semper meliori præhabito, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

Negotio ad Eminentissimum Dominum Cardinalem Barberinum totius Ordinis Minorum Protectorem delato, benè pronunciasse Patres responsum per eum fuit.

SVMMARIVM.

1 *Omnia tempus habent, & suis spatijs transeunt vniuersa sub Cœlo.*
2 *Alienatio est omnis actus, per quem transfertur dominium.*
3 *Alienatio verbum est æquiuocum, siuè analogum multa significans.*
In propria verò significatione translationem dominij importat.
Præsertim in materia odiosa, & statutaria. n. 4.
Sicuti in terminis extrauagantis ambitiosæ Pauli. II. n. 5.
Siuè dominium transferatur vtile, siuè directum. n. 6.
7 *Locatio rerum Ecclesię ad longum tempus prohibita.*
Quia saltim dominium vtile transfert.
Vnde alienationis est species.
8 *Verba dispositionis vbi non conueniunt, neq; dispositio ipsa conueniet.*
9 *Alienatum nō dicitur quod in nostro adhùc manet dominio.*
Et quod in dominio adhùc Ecclesia detinetur. n. 11.
10 *Commutatio bonorum inter vnam, & aliā Ecclesiam alienatio non dicitur, modò Episcopi accedat consensus.*
11 *Alienatio tunc dicitur cùm res à dominio, potestate, & nomine exit habētis illā,* *Et patrimonij diminutio est, atq; distractio. n. 13.*
14 *Aedificijs exornari Ciuitates Republicę interest.*
Quorum extructio ex iure gentium introducta.
15 *Alienationis naturam sapit, cùm ius in re constituitur alteri.*
16 *Voluntas hominum, & dictis patefit, & factis.*
17 *Ius, quod non mutatur, stare cuiquè debet.*
18 *Quod non mutatur, cur stare prohibeatur?*
19 *Sācto Carolo Borromeo Prælati omnes maximopere debitores sunt.*
Ob sanctos eius mores, & doctrinam.
Et ob exactissimi Ecclesiarum regiminis exempla.
20 *Locus Psalmi 18. 5. In omnem terram exiuit sonus eorum.*
De Apostolis expenditur.
Ac consequentèr Episcopis.
21 *Episcopi in locum suffecti fuere Apostolorum.*
22 *Compensatio solutionis est species.*
23 *Solutio alienationem supponit.*
Quia facta censetur ex causa praambula.
24 *Episcopus tenetur reparare Ecclesiam suā.*

ARGVMENTVM.

Alienasse an dici debuerit Prælatus, qui columnas Ecclesiæ prætiosę materiæ, de vno loco intra eandem Ecclesiam in Cappellam à se constructam trāstulit, suffectis alijs columnis, nō ità pretiosis, in translatarum locum? & an in prohibitionem dederit Pauli II. in *extrauaganti ambitiosæ. de rebus Ecclesiæ non alienandis*? Multisquè modis quid alienare sit, ostenditur. Et an compensatio fieri potuit per suffectas columnas in translatarum locum? & an compensatio solutionis sit species?

RESPONSIO XXV.

Episcopus N. anno 1611. sui præsulatus initio in Cathedrali Cappellam erexit sub inuocatione Sācti Caroli. Volens verò, & in illa sepulchrum fodere, quo eius cadauer post suprema funera interretur, atq; Cappellam ipsam decentius exornare, ad illam trāstulit duas columnas lapideas ex eadem Cathedrali, etiam sui Capituli accedente consensu, emptis alijs columnis ex proprijs pecunijs, quas in translatarum locum suffecit, quamuis illæ pretiosiores essent, quàm emptæ. Exornauit igitur Cappellam alijs additis pretiosis lapidibus proprio ære, illamq; datis annuis redditibus dotauit, atq; ius funerandi in extructo sepulchro etiam consanguineis reseruauit. Demùm (vt sunt res humanæ:
1 *Omnia enim tempus habent, & suis spatijs transeunt vniuersa sub Cælo. Tempus nascendi, & tempus moriendi: Vt Ecclesiastes.* 3.1. Salomon loquitur.) vitæ dici longeuus annorum terminum fecit, atque in effosso sepulchro cadauer elatū fuit. Successor Episcopus translationem factam columnarum alienationem esse putat: nec licuisse prædecessori Episcopo, sine Apostolico assensu transferre. Quam ob causam prædecessoris hæredes iudicio petit, vt pretium soluant columnarum. Reluctant illi. In dubium proindè reuocatur: Fueritnec ne alienatio, dictarum columnarum translatio? Et an facta compensatio videatur, quòd prædecessor Episcopus dictarum columnarum loco quatuor alias, & si inferioris materiæ, in eadem Ecclesia suffecit?

Quærenti vt faciamus satis: Alienationem haud dici; factam dictarum columnarum ad Cappellam præfatam translationem, respondendum omninò videtur. Alienatio
2 quippè est omnis actus, per quem dominiū transfertur, vt Imperatores Seuerus, & Antoninus edixere in *l. 1. in fin.* vbi *Gloss. C. de fundo dotali. Gloss. in l. statuliberi* 29. *§. 1.* verbo *emptionis. in fin. ff. de statuliberis*, notat *Cardinal. Zabarella cons.* 15. *numer.* 1. Paulus *lib.* 21. ad edictum. in *leg. alienationis verbum* 28. *ff. de verborum significat. leg. Sancimus*. 7. *alias fin. C. de rebus alien. non alienand. Cardinal. Tuscus tom. 1. lit. A. conclus.* 257. *num.* 1. *& seqq. Barbosa de appellatiua verborum. iuris significat. appellat.* 14. *num.* 1. *& sequen. & de iure Ecclesiast. lib.* 3. *cap.* 10. *nu.* 2. At in nullum harum columnarum dominium translatum fuit. non igitur alienatio. In terminis itàq; haud versamur *extrauag.* Pauli II. *ambitiosæ. vnic. de rebus Ecclesiæ non alienan. inter communes.*
3 Probatur minor. quia, & si planè verbum hoc alienatio, verbum sit æquiuocum, siuè analogum, & multa significare valeat: in proprio tamen significatu, dominij translationem importat, vt *Gloss.* in dicto verbo *emptionis in fin. in d. leg. statuliberi.* docet. *Gloss. in cap. nulli liceat* 5. verbo *alienationis. de rebus Ecclesi. non alienand. dict. l. fin. C. de rebus alien. non alienand. & d. l. alienationis verbum* 28. *de verborum significat.* sequiturq; *Cardinal. Zabarella dict. consil.* 15. *n.* 1. & *Alexand. Raudens. tractat. de analogis c.* 6. *num.* 34 quem sequitur *Peres de Lara de anniuers. & cappellan. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 25. *Gulielm. Redoan. de rebus Ecclesi. non alienand. q.* 1. *num.* 3. *& seq. Brunorus à Sole propositionum iuris. verbo alienatio sumitur dupliciter Barbos. d. appellat.* 14. *num.* 1. *& per tot.*
4 In materia tamen, vel odiosa, vel statutaria in proprio stabit significatu: vt dominij translationem inferat: cùm in strictiori significatu exaudiri debeat. ad *text.* in *cap. in nostra* 8. *de iniurijs, & damno dato. l. si verò* 65. *§. de viro, ff. soluto matrimon. Card. Zabarella d. consil.* 15. *n.* 1. *Raudens. dict. tract. de analogis. cap.* 10. *num.* 1. *de Lara dict. cap.* 10. *num.* 16.
5 Accipietur igitur hic, (cùm materia sit odiosa, quòd de incursu agatur pœnarum *d. extrauagantis ambitiosæ*) strictè, præsè, ac propriè, vt dominij translationem inferat. probatur id apertissimè ex verbis extrauagantis ipsius, quibus Paulus II. illius Cōditor, sequētibus loquitur: *Omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum alienationem. omneq; pactum, per quod ipsorum dominium trāsfertur, concessionem, hypotheсam, locationem, vel conductionem vltrà triennium; nec non infeudationem, vel contractum emphyteuticum, &c. hac perpetuò valitura Constitutione præsenti fieri prohibemus.* sic Summus Pontifex Paulus. Illam nempè prohibet alienationem, illudquè pactum, per quod dominij fit in alterum translatio;
6 siuè dominium transferatur directum, siuè etiam vtile. ad *text.* in *dict. cap. nulli liceat.* 5. vbi etiam *Glo.* & *cap. ad audientiam.* 9. *de rebus Ecclesi. non alienand. Bald. in cap.* 1. *§. noui verò. numer.* 2. *in fin. vers. item nota in Gloss. per quos fiat inuestitura. in vsib. feudor.* sequitur *Barbosa de offic. Episc. par.* 2. *allegat* 19. *n.* 48 *Rota in Romana Saluiani interdicti* 2. *Decembris* 1601. *coram Domino Coccino Decano. decis.* 17. *num.* 5. apud *Statilium Pacificum de Saluiano interd. & dec.* 76. *numer.* 9. quæ est votum *Card. Seraphin.* apud eundem, & sequuta fuit Rota in *Romana census de Odescalchis* 3. *Martij* 1614. *coram Cardin. Caualer. decision.* 290. *num.* 5.
7 Vndè propterea etiam ad longum tempus rerum Ecclesiæ locatio inhibetur, quod alienationis sapiat speciem, cùm per eam vtile saltim dominium transferatur. *d. cap. nulli.* 5. *& d. cap. ad audientiam.* 9. *de rebus Ecclesi. non alienand. Gloss. fin. in leg.* 1. *cum duab.*

duab.legib. sequentibus ff. si agen vectigalis.
Couarr.variar.resolut.lib.2.cap.16.num.2.
Afflict.decision.365.num.4.Cardinal.Mantica de tacit. & ambig.lib.3.tit.45.num.11.
*Barbosa dict.appellation.14.num.11. Brunorus à Sole dict.*verbo *alienatio sumitur in fin. Cardinal. Tuscus d.conclus.257.nu.19.*
At in proprio sistendo verbi alienationis
significato, vt fieri oportet; in nullum hic,
neq; directum, nequè vtile dominium co-
lumnarum prædictarum translatum fuit:
non vtiq; Episcopi, quia non pro se colum-
nas præfatas accepit, vt illas in dominium
haberet, neq; vtile, neq; directum; non suo-
rum consanguineorũ, quia nihil in illos tran-
stulit, nisi sepulchri dumtaxat vsum permi-
sit. Non igitur alienatio fuit, translatio co-
lumnarum prædictarum, de loco ad locum
intra eandem Ecclesiam, ad prędictam ex-
tructam ornandam Cappellam. Haud ergò
locum sibi vendicabit dictæ *extrauagantis*
8 *ambitiosæ* dispositio. Quia nimirum verba
dispositionis, quæ de alienatione, ac pacto,
per quod dominium transfertur rerum Ec-
clesiæ loquitur, translationi huic columna-
rum prædictarum non adaptantur, cùm per
illam (vt diximus) in nullum earum transla-
tum dominium fuerit, neq; directum, nequè
vtile; vt neq; dispositio ipsa aptari debeat.
l.4.§.toties, ff de damno infecto.cap.indemnitatibus 43.§.penult.de elect.lib.6. d.l.si verò 65.§.de viro, ff.solut.matrimon.l.ita tamen 5.ff.de administrat. & periculo tutor.Surd.conf.417.num.1.vol.3.Gonzalez ad regul.8.Gloss.5.in princip.num.24. Nauarr.conf.12.in fin.lib.1.de maioritat. & obed. & de Indulgent.notab.28.num.22.Rota par.2.tom.1.in recent.decision.562.sub n.3.& apud Coccinum Decanum dec.460.n.5.
9 Fit autem id, quod asserimus perspica-
cius magis, quod alienatum haud dicitur,
quod in nostro adhùc dominio manet. *leg.*
alienatum 67.ff.de verbor.significat.Redoan.
10 *dict.quæst.1.num.2.* Vt neq; alienatio dica-
tur, vnius Ecclesiæ in aliam bonorum com-
mutatio, quę solo Episcopi consensu per-
mittitur, ex Concilio Lugdunen.4. *in cap.1.*
de rebus Eccles.non alienandis. & perpendit
alijs relatis *Ioannes Baptista Ciarlinus*
controuers.forens.cap.18.n.28. At columna-
rum prædictarum dominium in dominio
adhùc permansit, & permanet Ecclesiæ præ-
dictæ Cathedralis, quàmuis in Cappellam
præfatam, ad illam ornandã, translatæ. Alie-
natio haud ergò facta fuit per Episcopum
columnarum prædictarum. Cessat igitur
omnis, quæ nunc eius excitatur quęstio hæ-
redibus de alienatione præsumpta: quia
11 nimirum alienatio nõ est, eius, quod in do-
minio, adhùc Ecclesiæ detinetur. vt *Gloss.*
loquitur in *clement. si vna Ecclesia 2. in*
fin. verbo: *Ecclesiam.de rebus Eccles.non*
alienand. ad *text.in leg.vnum ex familia 69.*
ff.de legat.2. & sequitur *Redoanus .d.tractat.*
de rebus Eccles.q.51.cap.10.num.2. tunc nē-
12 pè alienatio facta exauditur, cum a potesta-
te, & dominio, ac nomine, res exit, qui illam
tenebat, iuxta Valentis sensum *lib.2.* fidei-
commissorum. in *l.is, qui complures. 92. ff.*
de legat.3. sequiturq; *Iacobus Thoming. dec.*
Lypsien.43.num.1.& 13. At in dominio de-
tinentur Ecclesiæ, columnę prædictæ: Ni-
13 hil ergò, quod eius est, alienatum fuit. Alie-
natio quippè patrimonij diminutionem,
eiusq; distractionem importat. ad *text.in*
l.si sponsus.5.§.si maritus. ff. de donationib.
inter virum, & vxorem, notat *Bald.in l.bonorum.C.qui admitti*, sequitur *Redoanus d.*
q.1.num.1. Nihil autem hic distractum, ni-
hilq; ex Ecclesiæ patrimonio diminutum:
Quin non magis auctum, & quòd quatuor
alię columnæ harum in locum, ne Ecclesiæ
damnum succederet, suffectæ fuere: & quòd
ex extructione huius nouę Cappellæ, magis,
magisq; decorata Ecclesia fuit. vt interesit ei,
14 quòd ita exornata fuerit; sicuti interest Rei-
publicæ ędificijs decorari Ciuitatem, quo-
rum iure gentium extructio introducta cõ-
spicitur. vt Hermogenianus nos docet Iure-
consultus in *l.ex hoc iure 5.ff.de iustit. &*
iure. dùm inter eas, quæ gentium iure nobis
accessere cõmoditates, (*quòd ædificia collata sint*) enumerat. sequiturq; *Gloss.ibid.* cùm
perpendit; ex ædificiorum collatione, siuè
coniunctione Ciuitates extructas fuisse: di-
ximus *respons.* nostra *22. numer. 15. & 16.*
part.2. Nihil igitur alienatum. In nullam
ergò in Paulina Constitutione inflictam pę-
nam datum.
15 Accedit his quoq;, quòd alienationis na-
turam sapit, cùm Ius alicui in re constituitur;
(vt alienatione vetita; Ius in re constituere
interdictum quoq; videatur.) *d.l.Sancimus*
7.siue fin.C.de rebus alienis non alienandis,
vbi *Bald.in summario. Redoanus d.q.1.n.5.*
Ioannes Azor.institu.moralium par.2.lib.9.
cap.1.q.2. At nullius aliquod in his colum-
nis ex hac translatione in extructã Cappel-
lam constitutum fuit. non Episcopo: Quia
illud in se retinere velle, neq; verbis, neq; fa-
16 ctis ostendit: voluntas verò hominis ver-
bis, & factis demonstratur. *can.1. 41.distin.*
Gloss.in cap.final. verbo *subornauit.in fin. de*
desponsat. impub. Barbosa assiomate 93.nu.
6.9.& 10.& assiom.222.num.2. non consan-
guineis; quia nudum ius sepeliendi illis re-
seruauit dumtaxat. Nulla igitur fuit, ex hac
columnarum in Cappellam hanc translatio-
ne, earum facta alienatio, cùm & ius, & do-
minium in ipsamet Ecclesia perseueret.
Nihil ergò est, quòd Episcopi hærèdibus
molestia inferatur aliqua, cùm ipsi nihil si-
bi iuris in columnis prędictis vendicent. vt
17 stare omninò ius suum in Ecclesia debeat
in columnis præfatis, quod à nemine mutatur.
Vt Iustinianus Imperator Iuliano Præfe-

ĉto rescribit in *l.Sancimus.27. C. de testam.*
18 dicens: *Quod enim nou mutatur, cur stare*
probibeatur? Quin, non modicam gratiam
prædecessori suo debet modernus Episco-
pus, quòd ità extructam, exornatamq; Cap-
pellam in honorem Pontificum omnium
gloriæ Sanctissimi Caroli Borromei, inuenit.
19 Maximoperè enim omnes vbiquè gentium
Ecclesiarum Prælati huic Sancto Episcopo
obstricti sunt, quòd suo exemplo, sanctisquè
moribus, suaq; doctrina, ac scriptis totam
Dei Ecclesiam collustrarit, omnibusquè ex
actissimi Ecclesiarum regiminis exempla
reliquerit; vt in omnem vbiq; terram eius
iurè exierit sonus; & in fines orbis terræ ver-
20 ba eius. (*Ps.*18.5.) Quæ Regij Citharedi ver-
ba de Sãctis Apostolis dicta refert Apostolus
Paulus ad *Rom.* 10 16. sequiturq; *Genebrar.*
21 in *d Ps.*18.*in* 5.*vers.* Quorum in locum Epi-
sc opi suffecti sunt. *can.in nouo.2.§.ipsis quo-*
què decedentibus.21.dist. & can.quorum
vices.6.68. dist. & diximus plura in nostro
*apologetico n.*347.*&* 348.*part.*3. & *Corne-*
lius à Lapide in eundem locum Pauli.

Quòd verò quærebatur: an compensa-
tio facta fuerit quatuor columnarum cum
duabus, quas Episcopus in hanc transtulit
Cappellam? ex iàm dictis, cùm alienatio
haud fuerit translatio præfata columnarum.
22 compensatione vtiq; nec opus erat. Com-
pensatio nempè solutionis est species. *leg.si*
debitor.4.ff.qui potiores in piguore babean-
tur.l.ampliùs 15.*vbi Bart.ff.rem ratam ba-*
beri, dixit *Rota in Romana pensionis* 13. *Iu-*
*uÿ*1597. *coram Cardin. Pampbilio decis.*12.
*sub n.2.circa fin.apud Marebesanum par.*1.
*fol.*614.& in *Romana ducatorum mille* 18.
Maÿ 1626.*coram Illustrissimo Durano* Epi-
scopo Vrgellen. *decis*,32. *num.*4. *& in Præ-*
nestina census 25.*Iunÿ* 1632.*coram Coeci-*
*no Decano decis.*148.*n.*6.*&* 7.*part.*6.*diuer-*
sorum nouissimarum per Rubeum. Solutio
23 verò alienationem supponit. Quia facta
censetur in causam præambulam. ad *text.in*
*l.quadam mulier.76.*vbi notatur, *ff. de rei*
vendicatione. dixit Rota apud *Cardin. Ca-*
*ualer.dec.*149.*n.*3.*& decis.*466.*n.*1. At nulla
hic columnarum alienatio fuit, vt in supe-
rioribus fũdauimus. nõ igitur solutione opus
24 fuit, nec consequenter cõpensatione. Fecit
verò Episcopus quod suum erat, Ecclesiam
sibi despõsã per quatuor colũnas reparãdo.
ad *tex.in c.1.& cap.de bis.3.de Eccles.ædific.*

Non est ergò, quòd propter translatas in Cappellam præfatã columnas duas per prædecessorem Episcopum, eius hæredibus, siue cõsanguineis, quòd ius nudum sepulchri in illa habeant, molestia per successorem inferatur.

Vt ex his, meliori prelato iudicio, nec ab re quidem, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Imputet sibi damnum, cui ipse causam dedit, vt eueniret.*
2 *Mortuus alterius efficitur fori.*
3 *Fideiussoris obligatio de sistendo aliquem, cessat, si ille Clericus efficiatur.*
Quia propter status mutationem alterius fori effectus est.
Ita quoq; si moriatur.
4 *Fideiussor, & correus debendi differunt inter se. & n.*46.
5 *Obligati in solidum per partes soluere non possunt, sed in solidum tenentur.*
6 *Duo rei debendi, quisq; eorum in solidum tenetur.*
7 *Clausula (omni meliori modo) operatur, vt obligatus vti principalis intercessisse videatur, ac vt reus debendi.*
*Et extenditur in omnem casum n.*17.
*Etiam duriorem.n.*18.
8 *Obligatus (omni meliori modo) tenetur, quamuis principalis obligatio nulla foret.*
9 *Obligari quem vti fideiussorem, vel vti correum differunt.*
*Ratio affertur ex distinctione titulorum. num.*10.
11 *Obligationis principalis natura alia est ab accessoria, siue fideiussoria.*
*Nam obligatus vti principalis, tenetur etiam deficiente primo, & principali debitore.n.*12.
*Ac etiam principali obligatione nulla num.*13.
14 *Soluere obligatus intra certum tempus, non ideo à soluendo liber euadit, quod tempus effluxit.*
15 *Fideiussor non liberatur, nisi debitum soluatur, pro quo intercessit.*
*Potissimùm si proprium factum, (constituendo se principalem debitorem) non alienum promisit.n.*16.*& n.*49.
19 *Fideiussor, qui in omnem causam teneri voluit, etiam ad vsuras tenetur.*
*Ac etiam in casu mortis principalis debitoris.n.*20.
*Et qui pro alio soluere intra certum tempus spopondit, nou ideo liberatur, quòd tempus effluxit.n.*21.
*Potest interim tamen agere, vt liberetur. num.*22.
23 *Debitor, qui intra certum tempus soluere promisit, lapsu temporis non ideo liberatur.*
24 *Fideiussor, qui vti reus debendi intercessit, nihil à principali debitore differt.*
25 *Obligatio penès acta ob calorem iudicÿ, præcisè obligatum stringit.*
Et habet exequutionem paratam, & nu. 31.*&* 43.
Atquè spontanea condemnatio nuncupatur.

Nul-

Nullamquè admittit exceptionem num.26.

Neq; citatio requiritur.n.31.

27 *Exceptio interpellationis non proficit aduersus obligationem pœnès acta.*

Ob iuramentum præsertim,quod intercessit.n.28.

29 *Herodes propter ius iurandum caput amputari præcepit Ioannis Baptistæ.*

30 *Exceptio excussionis cessat propter ius iurandum, obligationi pœnès acta adiunctum.*

32 *Interpellatio non requiritur stante die certa obligationis*

Quia dies interpellat pro homine.

Etiam in casu fideiussoris de repræsentando.

33 *Fideiussor de repræsentando non tenetur nisi interpellatus fuerit.*

Ad pœnam committendam.

Limita,si ipsius fideiussoris commodo de repræsentare,actum sit.n.34.

Hoc enim curare debet ipsemet fideiussor. num.37.

Præsertim si correum se constituerit debendi.n.39.

Ipseq; carceratum soluerit.

Suaq; culpa,ne enim interim sisteret, euenit.n.41.

Neq; si penès acta se obligauerit.n.42.

35 *Obligationis tenor attendi debet, atq; indagandus.*

36 *Fideiussoris ratio ad correos debendi trahi non debet.*

38 *In alternatiuis electio est eius,cuius fauore adiecta,ac præsertim debitoris.*

40 *Fideiussor de repræsentando, non tenetur, reo iam defuncto.*

Quia alterius fori effectus est.

Declaraturq; sententia de Marsilijs.

Neq; procedit in correo debendi.nn.42.

44 *Obligatus penès acta de soluendo quicquid fuerit iudicatum,non appellat.*

Ne stipulatio elusoria reddatur.

45 *Decisio D.Francisci del Castillo 150. declaratur.*

47 *Dilatio ad soluendum etiam tacitè reo facta, fideiussores non liberat.*

Ratio redditur.n.48.

Multoq; magis locum habet in reis debendi.n.50.

51 *Soluens partem,pro parte liberatur.*

Et pro parte fideiussoribus quoq; proficit. num.52.

53 *Nouatio non inducitur , ni expressè agatur.*

Atq; per necessè,non leuiter de ea inferatur.n.54.

55 *Nouationem prorogatio ad soluendum non facit.*

In Camerali obligatione præsertim.

56 *Prorogatio solutionis fideiussorem non liberat.*

Et aliud est solutionis prorogatio. aliud obligationis.

Operatur tamen,ut fideiussores ad damna teneantur.n.57.

58 *Solutione eius,quod debetur omnis tollitur obligatio.*

ARGVMENTVM.

Fideiussor, qui in solidum se obstrinxit , vel de soluendo debitum intra certum statutum tempus , vel de repræsentando debitorem intus carceres, si effluxo tempore , creditore non interpellante, moriatur, an ad soluendum compelli possit, vel obstet ei exceptio , quòd interpellatus non fuerit ; & quid si in forma Cameræ Apostolicæ, ac penès acta Curiæ , atquè in omnem casum, & pro maiore creditoris securitate , vt creditorem à carcere soluerет, se obligauit ? Latè disseritur.

RESPONSIO XXVI.

Carceribus cùm detineretur inclusus Nuntiaturæ Apostolicæ D. Saluator de Andrea vigore mandati exequutiui per A.C. relaxati pro ducatis 770. pro Domina Elisabetha Suardo principali creditrice,neq; carcer solutionē præstā faceret, annuit petitioni Saluatoris Elisabetha, eumq;ab eis solui permisit,eius tamē pœnès acta obligatione præuia de soluendo debitū intra quatuor menses, vel de redeundo ad carceres ; vti die 30. Maij 1640.pœnès acta Nuntiaturæ prædictæ se obligauit: atq; in fideiussores ; & principales promissores dedit D. Nicolaū, siuè Colā Marchittum Ciuitatis Vigiliarū,& Clericū Carolū Cerullū filiū quondam Doctoris Damiani Terræ Carbonariæ,qui *spontè omni meliori modo promiserunt,& se in solidum obligauerunt cum dicto D. Saluatore de soluendo dictam summam ducatorum 770.ad fauorem dictæ Domina*

mina Elisabetha infra quatuor meses ab ho-
die proximos: vel repræsentare dictum R. D.
Saluatorem in carceribus Nuntiaturæ Apo-
stolicæ, in quibus ad præsens reperitur, sub
pœna debiti. Sequè obligauerunt in forma
Cameræ Apostolicæ. Hoc modo solutus di-
ctus Saluator, nec soluit debitum, patienter
agente Domina Elisabetha creditrice, soluit
tamen interim carnis debitum, quia mense
Iulio præterito currentis anni 1642. ab ini-
micis gladio petitus vitæ terminum fecit.
Egit proindè Elisabetha aduersus principa-
les debitores, qui pro Saluatore in solidum
se obligatos dixerant, promissis, vt stare ve-
lint. obluctantur illi: eorum obligationem
conditionalem fuisse, de soluendo (scilicet)
intra quatuor menses, vel de reũ repræsentã-
do. Culpa euenisse creditricis, quòd fideius-
sores tempore non interpellauit opportuno,
vt vel saltim Saluatorem in humanis tunc
agentem sistere, ac representare in carceri-
1 bus potuissent. Sibi propterea imputare
debere, quòd ipsa sibi causa fuit, vt damnum
sequeretur morte principalis. ad *text.* in *cap.*
vnic. §. quod etiam. & § ideo nos. vt Ecclesia-
stica benefic. cap. inter Monasterium. 20. in
fin. de sentent. & re iudic. Clement. vnic. in
finalib. verb. ibi: Imputet quidèm sibi. *de*
concessione prabend. regula *damnum.* 86. *de*
regul. iur. in 6. Rot. apud Card. *Seraphin. dec.*
1258. in princip.

Nos verò his floccipẽsis: superesse adhùc
Elisabethæ ius integrum aduersùs præfatos
obligatos, vt promissis stent, sibiq; debitum
770. soluant iurè, nec sanè illiberaliter re-
spondendum censemus.

Duo quippè illi promiserunt: & de sol-
uendo debitum vti principales, & in soli-
dum obligati; vel de repræsentando debi-
torem intus carceres Nuntiaturæ intra qua-
tuor menses, à quibus illum intercedendo
eduxere, quin non extraxere. Et si profectò
quòad hanc alternatiuam, iacta iam alea est,
vt repræsentare Saluatorem haud ampliùs
possint, illo ex humanis abrepto, alteriusq;
2 effecto fori. Veluti de eo, qui per Clericatum
Ecclesiastici fori effectus fuit, cessasse obliga-
3 tionem fideiussoris de eum repræsentando,
docuit *Cardin. Zabarella clement. 1. de cen-*
sib. n. 5. rationem ipse reddens: Quia per
alterationem status mutauit forum. quibus
in terminis exaudiri potest *decisio Afflicti.*
130. ab Aduersarijs allata. Haud tamen
4 obligatio cessauit de soluendo. Perpenden-
dum porrò est, ne probatione careat, quod
asserimus: præfatos obligatos, & si planè
ad personã D. Saluatoris fideiussores acces-
sere; fuisse tamen ipsos principales de sol-
uẽdo promissores ad Elisabethæ personam,
atq; duos reos promittendi in solidum. vti
disertissimis verbis Papinianus docet in
leg. reos promittendi 11. §. cùm in tabulis ff.
de duobus reis. illis in verbis in fine. inde in
viriles posse diuidi promissionem dicens:
5 *Quia non fuerat adiectum, singulos in soli-*
dum spopondisse, ità vt duo rei promittendi
fierent. fuerunt ergò isti, duo rei promit-
tendi, quia in solidum soluere spopondere,
vt ab vnoquoq; eorum in solidum peti pos-
set. Vlpianus *lib. 47.* ad Sabinum in *l. 3. §. 1.*
ff. eod. vt loquitur: *Vbi duo rei facti sunt* (in-
quiens) *potest, vel ab vno eorum solidum pe-*
ti. Hoc enim est duorum reorum, vt vnus-
quisq; eorum in solidum sit obligatus, pos-
sitq; ab alterutro peti. Reorum igitur est, vt
6 ab vnoquoq; eorum peti possit. Sunt duo
rei debendi hi nostri conuenti, ab vnoquo-
què eorum nunc peti potest, sicuti & ab ipso
principali D. Saluatore peti posset, si in hu-
manis ageret. Quemadmodùm *& à reo,*
& à fideiussore petere possumus. vt idem Vl-
pianus *dict. §. 1.* vbi supra loquitur. & hanc
sententiam, atquè distinctionẽ, præter *Bart.*
in d. l. reos. & Angelum num. 1. sequitur in
terminis *Natta cons. 52. num. 1. & seqq. &*
num. 6. lib. 1. quem sequuta fuit Rota apud
S. Memoriæ *Gregorium XV. in Bononien. pe-*
cuniaria 6 Iuny 1607. decis. 321. numer. 7. &
ibid. Beltraminus Addens. *num. 13.* & *decis.*
560. *num. 2. & seqq.* coram eodem Gregor.
XV. Idem *Natta cons. 262. numer. 14. lib. 2.*
Rota part. 1. diuersorum coram Robusterio
dec. 112. num. 2. & 6. Marescottus variarum
resolut. lib. 2. cap. 65. numer. 7. Gratianus fo-
rens. part. 1. cap. 122. n. 21. Riccius Episcopus
decis. 93. num. 6. part. 3. Tiberius Decianus
cons. 72. num. 5. lib. 2. Rota apud Card. Caua-
ler. decis. 190. nu. 1. & seqq. Rota Genuæ per
Marcum Antonium Bellonum decis. 65. n. 1.
Ioannes Dominicus Gaitus de credito cap. 2.
tit. 7. q. 5. num. 1971. & 1972. Antonius Mo-
7 *nachus decis. Florent. 34. nu.* 8. Si præsertim
clausulam illam perpenderimus in obliga-
tione adiectam (*omni* (scilicet) *meliori modo*)
quæ operatur, vt obligati videantur vti prin-
cipales, ac duo rei debendi, non vti fideius-
sores. Quam obligationem maiorem red-
dit ipsa Cameralis obligatio, cui accesserunt.
eamq; validiorem fecere iuramento. vt sistat
8 ex his hæc eorum obligatio, quàmuis illa
principalis D. Saluatoris nulla fortassè fuis-
set. vt dictum fuit in dicta *Bononien. pecu-*
niaria coram Gregor. XV. d. dec. 321. num. 6.
& 7. & ibid. Beltraminus num. 13. & in d.
decision. 560. num. 2. & seqq. coram eod. Mo-
bedan. decis. 2. de fideiussoribus. Marescott. d.
capit. 65. numer. 8. *Gratian. dict. capit. 122.*
num. 10. Rota apud *Card. Seraphinum. decis.*
1324. *n.* 5. Rota Genuæ *apud Bellon. d. decis.*
65. n. 4. & 5.

9 Sat autem diuersa æstimantur, obligari
quem vti fideiussorem, vel vti correum de-
bendi. in illo enim casu debet fieri excus-
sio, in isto verò non æquè: cùm simpliciter,
ac principali nomine, se soluturum obstrin-
10 xerit. vt distincti propter hanc vnam causã

sint tituli: de *fideiussoribus*, vnus; de *duobus reis stipulandi, ac promittendi* alter. quod
perpendit, non insulsè, sed nauiter, vt sueuit
Nattad. cons. 52. *num.* 4. & *Rota d. decis.* 112.
11 *sub n.* 7. *part.* 1. *diuersorum*. Alia nimirum
natura est principalis obligationis, alia
verò accessoriæ, siuè fideiussoriæ. iuxta *Gloss.*
fin. in *l. vir vxori.* 17. §. *fi. ff. ad Senatus Con-*
sultum Velleianum, quã sequitur post alios
Decianus dict. cons. 72. *num.* 5. *lib.* 2. ad *tex.* in
d. l. 3. §. 1. *ff. de duobus reis. Marcus Anton.*
Bellon. d. dec. 65. *n.* 1.

12 Quamuis igitur persona defecerit D. Sal-
uatoris, supremi diei aduentu de medio
sublati, & tempus effluxerit quatuor men-
sium, intra quod se omnes in solidum 770.
Elisabethæ soluturos obstrinxere, vti princi-
pales, non vti fideiussores: obligatio tamen
soluendi haud cessauit, neq; morte Saluato-
13 ris perempta fuit. Quemadmodùm prima
obligatione cessante, vel ex actus nullitate,
vel alia causa peculiari, nõ ex iure commu-
ni; non ideo tamen obligatio deficit, vel
retinetur eorum, qui pro illo in solidum se
teneri voluerunt, atq; vti reos debendi se
astrinxere. ad *text.* in *leg. Marcellus.* 26. *vbi*
Bart. in princip. & ibid. Alexand. in additio-
nib. ff. de fideiussoribus. Paris. cons. 16. *n.* 113.
lib. 2. *Nattad. cons.* 262. *num.* 14. dictum fuit
in *Amerina fideiussionis* 21. *May* 1612. *co-*
ram S. Memor. Gregor. XV. d. dec. 560. *nu.* 2.
Gaitus d. cap. 2. *tit.* 7. *q.* 5. *n.* 1971. & *n.* 1972.

14 Duo nempè vna illa obligatione dicti
duo correi debendi D. Elisabethæ promise-
re; & soluere; & intra quatuor menses sol-
uere: licèt itaq; quatuor iam menses efflu-
xerint, nec soluere: non eorum propterea è
medio sublata obligatio fuit; sed viua sem-
per permansit, vt permanet. Audias (quæso
te) rem hanc disertissimis verbis decernen-
tem Vlpianum, Magnum illum inter Iure
Consultos *lib.* 13. ad edictum. in *l. Celsus ait.*
28. §. 1. *ff. de recept. arbitris*. Quærens enim
ipse, si iussit quispiam Kalendis fortassè
Septembris, centum mihi dare, neq; eo tem-
pore dederis, an pœna committatur? se-
quentibus respondet: *Licet igitur* (inquiens)
in pœnam non committas, quod in Kalendas
non dederis, quoniam per te non steterit: ta-
men committis in eam partem quod non das,
sic Vlpianus. Licèt igitur (dicamus nos) hi
duo rei debendi quatuor intra mensiũ spa-
tium, eoq; effluxo, non soluerunt, non ideò
tamen eorum defecit obligatio, quin dare,
ac soluere debeant. sequuta fuit Rota in
Pampilonen. celebrationis Missæ 7. *Februa-*
rij 1594. *apud Card. Mantic. decis.* 262. *nu.* 2.
15 Quemadmodùm neq; liber fideiussor ali-
ter efficitur, ni, pro qua intercessit, soluta
summa fuerit, vel alio modo creditori factũ
satis; Quia in omnem causam intercessisse
videtur. vt Paulus respondit in *l. quaro.*
56. *ff. locati*. & sequutus fuit *Matthias Co-*
lerus decis. Germaniæ. 30. *num.* 1. & *num.* 21.
& Rota apud *Coccinum Decanum dec.* 359.
16 *numer.* 4. Non enim alienum illi, (Saluato-
ris videlicet factum promiserunt, ni intra
quatuor menses solueret, vel rediret) sed
proprium; constituendo se principales de-
bitores, & correos soluendi pro illo. post
Crauettam cons. 272. *num.* 3. 5. & 13. sequi-
tur *Rota* Genuę apud *Bellonum d. decis.* 65.
17 *n.* 2. Quod firmarunt adiectione clausulæ
illius (*omni meliori modo*) qua ne ad specifi-
cata dumtaxat, se adstrinxisse videntur; ve-
rum in omnem casum principales debito-
res Elisabethæ se constituere: viueret, vel
fatis cederet Saluator. vt perpendit *Bald. in*
l. vinum ff. si certum petatur. quem sequitur
Carolus Ruinus cons. 54. *num.* 8. *lib.* 4. *Bello-*
18 *nus d. dec.* 65. *num.* 4. Quinimmò in omnem
etiam duriorem causam teneri. *Paris. d. cons.*
16. *num.* 119. *vol* 2. *Gratian. d. cap.* 122. *n.* 10.
& 11. *Ioann. Dominic. Gaitus de credito d.*
c. 2. *tit.* 7. *q.* 5. *n.* 1967. & *n.* 1968. Facitq; pero-
19 ptimè *tex.* in *d. l. quaro* 56. *ff. loca.* Quatenùs
probat ibi Paulus, teneri fideiussorem ad
vsuras quoquè non solutarum pensionum:
Quia in omnem causam conductionis se
obligauit: *Tamen, cùm fideiussor* (inquiens)
in omnem causam se obligauit, æquum vide-
tur ipsum quoq; onus vsurarum, ac si ita fi-
deiussißet, subiturum. sic Paulus. Obstrinxe-
runt proindè se hi duo correi in omnẽ cau-
sam Elisabethæ, quia omni meliori modo,
20 ac simpliciter spopondere. Æquum pro-
pterea videtur ipsos quoq; nunc, in hunc
mortis casum Saluatoris teneri, pro qua se
implicitè obnoxios reddidere. vt in simili
idem Paulus *lib.* 15. quæstionum in *l. si quis*
pro eo 57. §. *si nummos alienos. in fi. ff. de fi-*
deiussorib. rationẽ reddens dixit: *In omnem*
enim causam (inquiens) *acceptus videtur*
(fideiussor scilicèt) *quæ ex ea numeratione*
nasci videtur. sequitur *Coler. d. dec.* 30. *n.* 21.
& *Rot.* apud *Coccinum d. dec.* 359. *n.* 4. *Card.*
Mantic. de tacit. & ambiguis tom. 2. *lib.* 16.
tit. 14. *n.* 23. 24. & 25.

21 Nequè porrò fideiussor ipse, qui pro alio
soluere intra certum tempus spopõdit, atq;
intercessit, ex statuti temporis lapsu à fi-
deiussionis periculo liber euadit; sed post
22 illud tenetur etiam, quàmuis, vt liberetur,
interim agere valeat, & si diù in fideiussio-
ne stetit. *cap. fin. de fideiussoribus.* vbi *Pa-*
normit. l. si pro ea 10. vbi *Gloss. verbo feceris,*
C. mandati. expressior *text.* in *l. Lutius Ti-*
tius. 38. §. *est enim. vbi Gloss. etiam. fi. ff. man-*
dati. deduxit pluribus, alios quoq; referens
Io. Kopp. decis. Germaniæ. 40. *n.* 12. & *seqq.*
part. 1. *Afflict. dec.* 241. *numer.* 4. sequuta fuit
Rota in *Romana census* 10. *Iunij* 1613. *corã*
Damasceno dec. 456. *n.* 3. *part.* 4. *collecta per*
Farinacium.

Liberati multò minus hi eẽsebuntur duo correi debendi, qui, non vti fideiussores, sed

vt

principalem debitorem,atq; correum facere
de soluendo ; verùm temperamento adie-
cto,si sisterent,vt liberarentur. Attendendus
35 erit propterea obligationis tenor,iuxta dis-
posita in *d.l.sancimus 26. in fin.C.de fideius-*
36 *sorib.* nec fideiussoris ratio ad correos de-
bendi trahitur,cùm diuersa in his ratio sit.vt
Rota dixit *d.dec.112.sub n.7.part.1.diuerso-*
37 *rum.* Suum ipsorum erat itaq;curare, vt in
carceribus statuto tempore Saluatorem si-
sterent. secundùm *Baldum in l.1. col penult.*
nu.16. C.*de conueniend. debitoribus fiscalib.*
lib.10. quem sequitur *Portius Imola d.re-*
gula 41.limitat.28.Gabriel d.conclus.1.de fi-
deiussorib limit.28.n.99.Marescottus d.exp.
*65.num.7.& 8.lib.2.*In alternatiuis quippè
38 eius est electio, cuius in fauorem, & com-
modum adiecta est; debitoris presertim. vt
prosequitur optimè ad rem *Affli.decis.397.*
nu.5.& 6.& in his nostris terminis *Viuius*
dec.485.nu.3. ad fin.part.3.& sequitur *Tho-*
rus d.voto 62.num.14.& voto 63.nu.31.&
39 *seq.* Potissimum verò quòd in hanc causam
ipsi principales debitores, atq; soluendi in-
tercesserant correi,vt illum e carceribus,in
quibus pro debito vi mandati exequutiui
ab A.C.relaxati tenebatur,liberarent.vt post
Io.Andreã ad Speculatorem in tit.de renun-
ciat.& conclus. in apostill. verbo sponsori-
bus.& Bertachin.in repertor.verb.discussio,
sequitur *Portius Imola d.regul.41. in 29. li-*
mitat.Gabriel tit.de fideiussorib.d.conclus.1.
in 29.limit.n.101.

40 Neq;officiunt nobis,quæ ex *d.Hippol.de*
Marsil.dicta rubr. de fideiussorib. in repetit.
q.19.nu.171.cum seq.& q.20.n.180.& 185.
afferunt, de fideiussore loquente de repræ-
sentando,an ille liber euaserit principali in-
terim ex humanis suscepto? Et liberum
euasisse respondet; Quia per status muta-
tionem,quę per mortem euenit,impossibile
factum est, vt repręsentare eum possit am-
pliùs.

41 Præterquàm quod, non idcircò à soluen-
do liber euasit, si potissimùm fideiussoris
negligentia euenerit, ne eum dũ vitali frue-
batur aura, repræsentaret. ad *text. in dict.l.*
sancimus.26. C. de fideiussoribus. prosequi-
turq; *Viuius d.dec.485.per tot.*qui in termi-
nis casum hunc refert: Quòd stante alter-
natiua,sequutaq; die vltima eius,qui in car-
ceribus sistendus fuerat, neq; fideiussor,qui
de soluendo, vel repræsentando se obnoxiũ
fecerat,liber euaserit.

42 Nihilominùs in satis dissito ab *Hippolyto*
casu nos vertimur. Neq; porrò hi duo cor-
rei debendi, fideiussores intercesserunt, de
Saluatorem repræsentando intus carceres,
(vt iam diximus) fauore fortassè Fisci, vel
etiam partis; sed principales se constitue-
runt debitores de soluendo 770. Dominæ
Elisabethæ,vel de repræsentando intus car-
ceres,è quibus (se obligando) extraxerant.

Sunt ergò satis dissiti termini, neq;ad factũ
applicabiles; sicuti neq;*decis. Afflicti 130.*
neq; ea, quæ *Vrsillus* ibidem in additioni-
bus refert: Quia extra casum, de quo nunc
controuersiam agitamus,sunt.

43 Et nihilominus,neq; locũ habet exceptio,
etiam in simplici fideiussore,quando pœnès
acta se obligationi obstrinxit. Cùm illa
iudicij calore, & notorium inducat, & exe-
quutionem promptam, expeditamq; obti-
neat,vt nihil supersit aliud, ni in exercitium
per exequutionem deducatur, & actum se-
cundum,vt per *Duranum d.dec.283.num. 2.*
44 *&* 3. & discentit optimè ad rem, de eo lo-
quens,qui pœnès acta se obstrinxerat de sol-
uendo quicquid fuerit iudicatum, quòd cõ-
demnatus in primo iudicio,neq; appellatio-
ne subleuati potuerit. *D.Franciscus del Ca-*
stillo Siculus *d dec.108.* Ea præcipuè ratio-
ne; ne stipulatio,aut promissio elusoria eua-
dat.*n.2.& 3.par.2.*

45 Quemadmodùm neq;applicantur termi-
ni eiusdem D. *Castilli ead.part.2.decis.150.*
in illa quippè actum fuit de fideiussore de
repręsentando reum toties,quoties.ad ter-
minos *l.Gracè 9.§.& post litem ff.de fideius-*
45 *sorib.*in quibus planè terminis nos haud su-
mus; sed de duobus reis stipulandi, pro-
mittendiq; qui satis diuersi sunt; vt distincti
tituli sunt de *fideiussoribus*,& de *duobus reis*,
vt initio ex *Natta dict.conf.52. num.4.* di-
cebamus.

Neque præterea obstaculum inferet ex-
ceptio de dilatione termini ad soluendum
saltim tacitè per Dominam Elisabetham
Saluatori facta. Præterquàm quòd Domi-
næ Elisabethæ ex permissione voluntaria
dilatio non euenit; sed quia D.Saluator, cũ
Subcollector esset Nuntiaturæ,absens sem-
per fuit; vel quòd ne solueret diffugiebat.
quemadmodum & absentes fuere duo ipsi
rei debendi.

47 Nihilominùs tamen (fac,dilationem, sal-
tim tacitam Dominam Elisabetham fecisse)
neq; propterea fideiussores, nedùm duo rei
debendi, liberati fuissent.vt de veriori, co-
munioriq; sententia latè discutit,sequiturq;
omnibus ex vtraq; parte expensis, satisq; ac
curatè *Ioan. Koppen decis* Germanię 40. *à*
n.3.cum seq. ad fin part.1. Ea præsertim ta-
48 tione satis apposita ad rem hanc: *Quia pro-*
fectò (inquiens) *quando fideiussor purè, &*
perpetuò pro debito,quod certo die soluendum
venit, obligatur: certè in omnem euentum
non facta solutionis obligatur; siuè solutio
in aliud tempus differatur,siuè non. Sic ille.
allegat inter alios *Ioachinum Minsinger.*di-
sertissimum Doctorem *obseruat.53. nu.5.*
cent.6.& sequitur *Colerus d.decis.*Germanię
30.*n.20.*in qua in his terminis, sequentibus
loquitur.*Porrò in proposito incidit aliud: An*
videlicet fideiussor liberetur per prorogatio-
nem termini factam ipsi debitori inscio fi-

R *deius-*

Nē superuacaneè nominatus videatur. num.25.

9 *Familia collectiuè ad præsentandum vocata, gradatim ad præsentandum admittentur.*

Vt qui primò vocatus, primò admittatur. & n.31.

10 *Tex.in l.peto huic 71.§.fratre.ff.de legatis.2. expenditur.*

11 *Fideicommissum familiæ relictum, ordine successiuo, qui proximiores fuerint, debebitur.*

Eodem modo & ius patronatus.n.12.

Et feudum.n.13.

14 *Argumentum à feudo ad ius patronatus quoad ordinem succedendi, firmum.*

15 *Modus loquendi testatoris, coniectandi non leue indicium præstat.*

Eiusq; affectio, & charitas.& n.20.

16 *Hæredes, & successores, post suprema hominis funera dicuntur.*

17 *Hæreditas successio est in vniuersum ius defuncti.*

18 *Testamentum in mortuis confirmatur.*

19 *Dictio (&) in disiunctiuam quandoq; resoluitur.*

Atq. in sensu diuiso, non composito exauditur.n.14.

21 *Textus in l.qui soluendo 60. ff. de hæredib. instituend. expenditur, vt primo loco scriptus, primò admittatur.*

22 *Testator quod non dixit, cùm id posset, neq; disposuisse videtur.*

Neq; superuacaneè, atq; inaniter loquutus videatur.n.23.

26 *Verbum nec minimum esse debet in testamentaria dispositione, quod non suum operetur effectum.*

Neq; superfluitas inducatur.n.27.

Erunt proindè verba omnia trutinanda. nu.28.

Quia multum ponderis habent ad mentē discernendam testatoris.

Cùm illa sint, quæ animi passiones aperiāt. num.29.

30 *Testamenta ex verbis quàm diligentissimè perscrutanda.*

32 *Decisiones 3.& 4.Crescentij de iure patronatus expenduntur.*

33 *Familia collectiuè vocata ad ius patronatus pro vna voce admittitur.*

34 *Ius patronatus relictum Præposito Ecclesiæ, & quatuor ex senioribus Antianorum, Laicale æstimatur.*

Vnde non habebit in eo locum regula reseruatoria.

35 *Prouerbium. Dare herbam vincenti.*

In signum partæ victoriæ.

ARGVMENTVM.

Ius patronatus certo nominato, sanguine iuncto, & familiæ relictum, an ità ordinis prærogatiua nominato debeatur, vt post eius suprema funera familia vocata censeatur? Et si admissa familia fuerit, an tota pro vna voce, & pro alia nominatus præsentabit? non inutilitèr disceptatur.

RESPONSIO XXVII.

ANtonia Lupis Ciuitatis Melphicti supremum trahens spiritum anno 1627. supremum de rebus suis dat elogium. Atq; hærede sibi dicta Portia Lupis sorore, post eius suprema funera, ex bonis omnibus eidem relictis, beneficium erigi iuris patronatus Laicorum mandauit, onere missarum adiecto in singulos annos, in Ara flagellationis nūcupata intus Ecclesiam Sancti Petri Monialium soluendo. Ius verò præsentandi sequentibus reseruauit, atq; distribuit.

Reseruando il ius patronatus, & presentandi in singulis vacationibus, al Dottore Tonto di Prassio, e suoi heredi, e soccessori per vno terzo di voce 1 à Donato Muscato, e tutti gli altri della Famiglia Muscato per l'altro terzo: E per l'altro terzo alla Fameglia de Lupis descendentino ex linea legitima, e naturale de Lupis mascoli tantùm, e non femine di detta fameglia Lupis, & Muscato: Nominando, & eligendo essa testatrice in primo Beneficiato, e Rettore il R.D.Gio. Battista Muscato fratello di esso Donato. E dopò la morte di detto D.Gio: Battista à chi presentaranno li detti prenominati ius habentino, vt supra, quia sic voluit obseruari.

Vacat nunc beneficium prædictum. In vltimum diem dicti D.Ioannis Baptistæ. ob præsentando itaq; altero beneficiario, Tontus de Prassio, & Donatus Muscatus vni voces suas dedere: Illi verò de familia Lupis, atq; Muscato alteri, & diuisi sunt. Fit igitur dubitationi non leuis locus, sit ne factus casus vocationis familiæ de Muscato, in humanis adhùc Donato agente à testatrice vocato? Si nempè pro Donato erit integra tertia pars vocis; ab eo præsentatus, atquè à Doctore Tonto de Prassio, duas tertias obti-
1 nebit: Erit propterea à maiori patronorum suffragio præsentatus: Ipse proindè institue-

dus erit. *cap. quoniam. 3. §. præsenti. & cap.*
consultationibus. 19. de iure patronatus. can.
Monasterium 30. cum Gloss. fin. & can. si
plures. 33. cum Glo. 1. 17. q. 7. c. Ecclesiæ vestra.
48. vbi Gloss. verbo dirigebant. de elect. extrà
cap. si cui. 23. de elect. in 6. diximus *respons.*
nostra 6. *num.* 8. & *respons.* 43. *nu.* 10. *part.* 3.
Sin verò de familia Muſcato alij admittē-
2 tūr; erit Donatus ſolus, abſorbebiturq; eius
3 vox à maiori parte huius tertij, vocis: Quia
pars in toto eſt. vti Vlpianus loquitur in
l. si quis cum totum 7. in princip. vbi *Gloss.*
verbo *in toto*, *ff. de exceptionib. rei iudicat.*
Caius in *l. in toto. 114. ff. de regul. iur. Clem.*
plures 2. vbi Imol. num. 7. de iure patronat. d.
cap. si cui. 23. de elect. lib. 6. Sceuola in *l. quod*
maior. 19. ff. ad municipales. dicens: *Quod*
4 *maior pars Curiæ effecit, perinde habetur,*
ac si omnes egerint. plura deduximus *d. re-*
spons. 43. n. 16. & 17. par. 3.
Conſulti propterea nos: Integram ter-
tiam partem pro Donato eſſe, eo vitalem
trahente auram; ipſo verò deficiente fami-
liam Muſcato vocatam fuiſſe, Iuris magis eſ-
ſe reſpondimus. Adſtruimus autem propo-
ſita.
5 Donatus nomine proprio vocatus fuit;
familia verò collectiuo. Dabitur proindè
ſucceſſionis ordo: vt primò vocatus admit-
tatur: deindè qui collectiuè admiſſi fuerint.
Suadet cogitationem hanc nobis non ine-
ruditis verbis Modeſtinus inter Iureconſul-
6 tos non ſecundus *lib. 9.* regulatum in *l. cùm*
ita 33. §. in fideicommisso. qui eſt final. *ff. de*
legat. 2. ſequentibus quippè ille, vt neq; pro-
uerbium vllum dicere videatur, rem hanc
manifeſtam facit.
In fideicommisso, (dicens) *quod familiæ*
relinquitur: ij ad petitionem eius admitti po-
terunt, qui nominati sunt: aut post eos om-
nes extinctos, qui ex nomine defuncti fuerint
eo tempore, quo testator moreretur, & qui
ex his primo gradu procreati sunt. nisi spe-
cialitèr defunctus ad vlteriores voluntatem
suam extenderit. ità Modeſtinus.
Eſt autem vnus Donatus nomine proprio
nuncupatus. Ipſe vnus igitur primò admit-
tetur.
Firmiorem hunc reddimus ſillogiſmum
ex ijs, quæ Iuſtinianus Cæſar Ioanni Præ-
7 fecto Prætorio in *l. fin. §. & si quis. C. de*
verborum significatione ſcribens decer-
nit.
Et si quis per suum elogium fideicommis-
sum familiæ suæ reliquerit, nulla speciali
adiectione super quibusdam certis personis
facta: non solùm propinquos, sed etiam his de-
ficientibus Generum, & Nurum. Eos enim
nobis humanum esse videtur ad fideicom-
missa vocari, ità videlicèt si matrimonium
morte filij, vel filiæ fuerit dissolutum. Nullo
etenim modo possint gener, vel nurus filijs
viuentibus ad tale fideicommissum vocari:
cùm hi proculdubio eos antecedant. Et hæc
videlicèt gradatim fieri, vt post eos liberti
veniant. ſic Iuſtinianus Cæſar.
8 Perpende proindè (quæſo te) verba illa
in initio prolata. *Nulla speciali adiectione*
super quibusdam certis personis facta. Vt in-
nuat Cæſar, ſi ſpecialis perſonę adiectio facta
fuerit, illam primitùs admittendam. ſicut &
Gloss. animaduertit *d.* verb. *nisi speciali.* ad-
dens: *Nam tunc secùs esset.* allegat eiuſdem
Modeſtini *text.* in *l. omnia 32. §. fin. ff. de le-*
gat. 2. quatenùs habet, ex ſpeciali relicto ha-
bere aliquem, ampliùs, quàm alij habuerint.
Speciali autem adiectione Donatus a teſta-
trice vocatus fuit. Ipſe ergò ſolus ad præ-
ſentandum pro tertio vocis admittendus
Quia hic proculdubio omnes alios de fami-
lia Muſcato, vti ſolus nominatus, antecedit.
Poſtquàm ergo ipſe fatus cōceſſerit, ot cunq;
petierit, qui reſidui ſunt de familia, admit-
9 tentur. Vt videlicèt gradatim fieri debeat
præſentatio. quod ipſe Cæſar in *fine* docet, &
edicit. & perpendit *Gloss. ibid.* verbo *post eos*.
ſuccedendi ordinem enumerans. ſicuti & fa-
cit Imperator in *l. 1. in fin. C. de secund. nu-*
ptijs. Nec alienus ab hoc eodem ſenſu Ma-
10 gnus ille inter Iureconſultos Papinianus in
l. peto Luci 71 §. fratre hærede instituto. ff.
legat. 2. lib. 9. quæſtionum, eſſe videtur. Alie-
natione profectò domus per teſtatorem
prohibita: ſi illa alienetur, omnes de familia
ad alienationis auocationem admitti reſpō-
det, ordine tamen ſucceſſiuo, ſecūdùm *Bart.*
ſummarium ibidèm. Audiamus (amabo te)
Virum illum eloquentiſſimum.
Fratre hærede instituto, petijt, ne domus
alienaretur, sed vt in familia relinqueretur.
Si non paruerit hæres voluntati, sed domum
alienauerit, vel extero hærede instituto de-
cesserit: omnes fideicommissum petent, qui in
familia fuerint. Quid ergò si non sunt eius-
dem gradus? Ità res temperari debet, vt
proximus quisq; primo loco videatur inui-
tatus; nec tamen ideò sequentium causa pro-
pter superiores in posterum læditur: sed ita
proximus quisq; admittendus est, si paratus
sit cauere, se familiæ domum restituturum.
ſic Papinianus. Non igitur omnes ad do-
mum, qui de familia ſunt, ſi non pari gradu
teſtatori iuncti fuerint, admittentur; ſed
ita res temperatur; vt proximus quiſq; primo
loco inuitatus videatur. Non à recto itaq;
ſenſu alienum videbitur, Papinianum ſequu-
ti, ſi primo loco Donatus ad præſentandum
inuitatus videatur, qui à teſtatrice primo
loco, nomineq; proprio vocatus fuit; poſt-
modùm verò, illo ex humanis excedente,
qui de familia ſunt Muſcato. Huius ſententiæ
ſunt plures nobiſcum non vulgari nominis
Doctores. latè omnium diſcutiens dictum
text. in *§. in fideicommisso* eſt doctiſſimus ille
Præſul Archiepiſcopus *Didacus à Couarru-*
uias practicar. quæstionum cap. 38. præſer-
tim

tim *num.4.verf.ex quibus infertur,& in fin.* etiam in materia iuris patronatus loquens *num.13.verf.sed in iure patronatus.* strictiùs in hisce nostris terminis *Calderin.conf.19.incipiente.concessum esse ius patronatus.versic. item possunt in praeiudicium successorum. Franciscus Marcus decis.1133. num.4.& 5.* Senatus Delphinalis *part.1. Aloysius Riccius* Vici Episcopus *in praxi part.1.de iure patronatus.resolut.181.nu.2.& 3.* qui etiam ita tentum fuisse per Rotã in vna *Regien.iuris patronatus de Lacchis 26. Nouembris 1602. coram Penia.* refert *Gabriel.conf.196. num.4.lib.2.* Rota in *Pientina iuris patronatus 10.Iunij 1602.coram Litta.verf.sed non omnes,* quam præsit *Marius Antonin.varia-*
11 *rum lib.1. resol.82.in fi.* Quemadmodùm in fideicommisso familiæ relicto, quòd ordine successiuo, qui proximiores sunt admittatur, sequitur alios referens Doctissimus *Marcus Antonius Peregrin. de fideicommiss.artic.17. num.35.36.& 39.Bart.in l.Gallus.§ quidam rectè, ff. de liberis, & posthumis.Rota apud Card.Caualer.decis.343.num.4.Card.Mantica de coniectur. vltimarum voluntat.lib.8.*
12 *tit.12.n.3.* quem sequitur in terminis hisce nostris *Viuianus in praxi iuris patronat.*
13 *lib 4.cap.9.num.14.& num.37.* Et in feudo sequitur *Isern.in cap.1.nu.23.circa med.de his,qui feud. dare possunt. Capycius in inuestitura feudorum,verbo feudorũ successio,§. fœm ne.ampliat.13.& limitat.8. Riccius d.*
14 *resolut.181.num.4.* Firmum verò est argumentum de feudo ad ius patronatus, quoad succedendi ordinem. *Card.in clement. plures.col.vlt.n.8.in fin.de iure patronatus.Decianus conf.32.n.12. lib.1. Gratianus forens. disceptat.part.3.cap.521.n.32.* quem sequitur Dominus *Matthæus Morettus* in informatione iuris in Pistorien.Parochialis.apud *Viuianum in praxi iuris patronatus lib.4. post cap.2 num.30.& 31.Rota in Lucana iuris patronatus 27.Aprilis 1605. coram Domino Coccino Decano decis.232.num.4. & in d. Pientina iuris patronatus coram Litta. verf.sed non ad omnes.in fin. Barbosa in locis argumentandi.loco 47.à feudo.nu.5.* idem *Viuianus dict.lib.4. cap.9. numer.37. & 38.*

Lucidioremq; perpẽsionem hanc facit diuersus loquendi modus, quo testatrix vsa fuit, cùm familiam Lupis vocauit; & cũ Tontum de Prassio, atque hunc nostrum Dona-
15 tum. Neq; porrò leue nobis coniectandi indicium præstat modus ipse, & vsus loquẽdi testatoris, atq; eius affectio, & charitas, iuxta Iuliani sensum *lib.24.* ad Sabinum *in l.si seruus plurium.53. §. fin. ff. de legat.1.* atquè Valentis *lib.1.* fideicommissorum *in l.cum ita 22.ff.de aliment.& cibar.legat.* sequitur *Rota apud S. Memoriæ Gregor.XV. decis.544.n.12.& 30.& apud Card. Caualer.decis.418.num.6. Surdus dec.241.nu.16. 17.& seqq. Card. Mantica de coniectur.vltimarum volunt.lib.6.tit.9.n.1.& seq.* ac præsertim *n.6. Gratianus forens. par.5.cap.947. num.31.*

Cum enim familiã vocauit de Lupis, ex qua ipsa testatrix erat, dixit, *E per l'altro terzo alla famiglia de Lupis descendentino ex linea legitima, e naturale.* Quando verò Donatum vocauit, dixit: *A Donato Muscato, e tutti gli altri della fameglia a Muscato per l'altro terzo.* Quemadmodùm cùm Tõtum de Prassio vocauit, dixit: *Al detto Dottore Tonto di Prassio, e suoi heredi, e successori per vn terzo di voce.*

At plusquàm certissimum est; (vt nemo inficias ire valeat; ni det operam, vt cum ratione insaniat, iuxtà Comici Terentiani di-
16 ctum:) Hæredes, & successores post hominis suprema funera exaudiri. vti Vlpianus docet in *leg. haeredem 60. ff. de regulis iuris.*
17 Quia profectò hæreditas in vniuersum ius defuncti successio est. iuxtà Iuliani finitionem in *l.hereditas 63. ff.de regul.iur.* De-
18 functi dixit, non sanè viuentis. Quia testamentum in mortuis confirmatur. vt Paulus loquitur Apostolus *ad Hebraeos.9. 17.cap. cum Marthe.6. §.cæterum sicut superius.de*
19 *celebr.missarum.* Hanc ob causam proindè, copulatiua illa (& *E suoi heredi, e successori*) in disiunctiuam resoluetur; vt tunc vocati ad ius patronatus, & præsentandi hæredes, & successores videantur, cùm fati tempus impleuerit Tontus, non antea. adnotat *Peregr.d.art.17.n.36. & Rota apud Cardin. Caualer.d.decis.343. num.3.& 4.Cardinal. Tuscus tom.2. lit. D. conclus.274. nu.29.32. & seq. Barbos. de dictionib.dict.110.nu.20. & 21. Cenedus singul.60.num.16.*

Ità planè, nec minori certitudine firmum
20 erit: Donatum Muscatum proprio, suoquè nuncupatum, mediatumvè nomine testatricis charitate, familiæ præpositum, atq; præhabitum fuisse. ad *text. in d.l. si seruus plurium 53.§.fin. ibi:* & legatarij dignitas, & charitas, & necessitudo. *ff.de legat.1.& d.leg. cum ita 22.ibi.* Ex charitate eius, cui fideicommissum datum erit. *ff.de aliment.& cibar.legat.* Primùm proindè ad præsentandum pro integra tertia parte admittendum esse, postquàm autem ipse huiusce vitæ vsu-
21 ram amiserit, familiam admittendam. Subueniant (amabo te) elegantissima Celsi verba *lib.29.* digestorum in *l.qui soluendo.60.ff. de haeredibus instituend.* Sequentibus namquè rem totam, ac certissimè aperit ille:

Qui soluendo non erat seruum primo loco, & altero loco secundum seruum haeredes scripsit. Solùm qui primo loco scriptus est hæreditatem capit. Nam lege Aelia Sentia ita cauetur: Vt si duo, pluresvè ex eadem causa hæredes scripti sint, vti quisque primò scriptus est, hæres sit. Ità Celsus. Rationem ve-

verò,nec vulgarẽ affert *Gloß.* verbo.*qui primo*.subnectẽs: *Quasi maiorem ad eum affectum habeat.* Ad præsentandum ergò primò
Donatus, ac solus admittetur: Quia ipse
primùm ad præsentandum,& scriptus,& nominatus fuit: Quasi maiorem ad enm affe-
ctionem testatrix habuerit, quòd ei proxi-
miot sanguine iunctus esset. Proptèr hanc
quippè causam primò ipsa Ioannem Bapti-
stã Donati germanũ,(cuius ob mortẽ nunc
22 beneficiũ vacat,)præsentauit,ac nominauit.
Cęteroquin si nõ ità sẽsisset testatrix: dixisset
vtiq; explicatiùs; cùm in sua id potestate
esset,vt diceret.ad *text.*in *l.vnic.§.fin autem*
23 *ad deficientis.C.de caducis tollend.* Ne super-
uacaneè itaq;atq;inanitèr loquuta videatur;
neq; quid superfluũ in eius sit verbis, quod
esse haud debere Africanus docet in *l si quãdo.*112. *ff.de leg.*1. &admittit ibidèm *Gloss.*
verbo *frustra.*& *Gloss.in cap.solita.6.§.quod
autem sequitur.* verbo. *tanquam.in fin. de
maioritat. & obed.* Noster *Maranta consil.*
49.n.6.Card. *Mantica de coniectur.lib.5.tit.*
8.n.5.*Cęsar Barzius dec.Bononien.*12.n.29.
& 30.diximus *respons.*nostra.12.n.52.et 69.
24 & *respons.27.n.15.part.*1. In disiunctiuam
(&) illa copula accipietur, atq; omnimodò
resoluetur.vt in sensu diuiso, non sanè com-
posito accipiatur. iuxtà *Alciati* doctrinam
*lib.9.responsorum cons.39.n.19.*quem sequi-
tur *Barbos.d.dict.*110.n.2.Hũc enim omni-
nò sensum operari debebit ob testatricis
erga Donatũ charitatem,atq; sanguinis cõ-
iunctionem.vt post *Gloss.*in *d.l.Gallus Aquilius 29.§.quidam rectè.*verbo.*non exprimat.
circà med.ff.de liber.& posthum.*Quia scili-
cèt gradatim vocati censentur.allegãdo *tex.*
in *d.l.peto Luci 71.§.fratre herede, ff. de legat.*2. cùm alijs concordan.sequitur *Bart.d.
§.quidam rectè.n.3. vers.Institutio facta*,&
eum post alios *Card.Tuscus d. conclus.274.
n.33. Cened.d.singular.50.nu.16.Peregr.d.
art.17.n.36.Barbos.d.dict.110.n.19. & seq.*
& dixit Rota in *d. Pientina iuris patronatus
coram Litta.ver.quia respondetur.in fi.*apud
dictum *Maceraten.d.resolut.82.lib.*1. Alio-
25 quin,si de tota familia Muscato sensum ha-
buisset testatrix,superuacaneè,ac sine effectu
nomine suo Donatum vocasset,qui in fami-
lia continebatur. Vocanit autem enm suo
nomine, vt ipse pcederet, subsequeretur fa-
milia.operabitur ppterea effectnm suũ hæc
nominatio,vt in disiunctiuã dictio, atq; co-
niunctio illa(&)resoluatur,quẽ operari mi-
26 nimè posset,si coniũctiuè exaudiretur.Quã-
do nec minimũ esse verbũ debeat, (in testa-
mentaria præcipnè dispositione) quin snum
operetur effectum. secnndùm *Bald.in rubr.
C.de contrahend.empt.q.9.num.9. Castrens.*
27 *cons.175.n.4.lib.*1.docens,nullum dandum
esse verbis intellectum,per quẽ superfluitas
inducatur.admittit hoc,plurisquè more sno
referens *Surd.cons.127.nu.9. & seqq. lib.*1.

*Gratianus forens.part.5. c.995. n.9. Barbos.
assiomat.*222.n.11.

28 Erunt proindè testamentorum verba quã
diligentissimè rationis trutinanda lance.ipsa
quippè ponderis nõ modicũ habent ad mẽ-
tem discernendum,atq; ab humanis iam ab-
stracti testatoris internum, ac impenetrabilẽ
29 animi sensum diiudicandum. cum notæ sint
earum,quæ in animo sunt,passionum. vt post
Aristotelem Philosophorum Principem 1.
*peribermenias.*sequitur Celsus in *l.Labeo 7.§.
ad Tubero, ff. de suppellect.legata.* & perpẽdit
optimè *Bald.cõs.*412.*verba testamẽti.in fine.
lib.*1. docetq; nec sub modio, *text.* in *auth.
de restitut.fideicommiss.§.nos igitur.collat.9.*
30 quo loco Imperator statuit: Testamenta ex
verbis quàm diligentissimè perscrutanda
esse,& nos perpendimus *respons.* nostra 24.
*n.82.83.& 84.par.1.& respons.74.nu. 19.&
20.part.3.*

Ex verbis itaq; quibus primò Donatũ ad
ius patronatus,& præsentandi admisit, atq;
Ioannem Baptistam Donati germanum ipsa
præsentauit,mentem non grandi sanè nego-
tio capiemus testatricis; indè nomine suo
Donatum vocasse, eumq; familiæ pretulisse,
vt solus ipse ius obtineret patronatus,& prę-
sentandi,vitali dùm fruerentur aura.

31 Quemadmodũ familia ad ius patronatus
vocata,& præsentãdi, nõ omnes admitten-
di,sed qui ex ea proximior testatori in gra-
du fuerit.vt post alios,& per nos supra perpẽ-
sa,sequitur *Vivian.d.lib.4.c.9.n.37.in praxi
iuris patronat.Bald.cons.1.n.8.lib.3.Gabriel
d.cons.196.n.3.& 4.lib.2.*

32 Non facient proindè obstaculum, quæ ex
dec.3. & 4.Crescent.de iure patronatus in
aduersum contra nos aduersarij obijciunt.

Præterquàm qnòd enim *decisio* præfata
*3.num.2.*pro nobis est, (quatenùs vna cum
33 familia Donatus nunc admittendus esset,)
illa quippè cùm nomine collectiuo vocata
fuerit, pro vna dùmtaxar voce veniet. ad
*tex.*in *l.fin. in fin.*& ibi notatis per Scriben-
tes.*C. de impuber. & alijs substitutionibus.
Rota.in d.Pientina iuris patronatus coram
Litta in fin.vers.Cùm tamen.& dict.decis.4.
apud eund.Crescent.de iur.patronat.Gabriel.
d.cons.196.n.3.lib.2.Viuianus.d.lib.4.cap.9.
n.18. & seqq.* Hoc autem non satis nostris
arridet aduersarijs,qui ex pluralitate vocũ
Donatum absorbere putant, vt in initio di-
cebamus,

Nihilominùs neq; contra nos decisiones
prædictæ sunt,si rectè illarum sensum legen-
do assequi voluerimus. Fuit enim in dicta
*decis.3.*actum: an relicto iure patronatus,
34 &præsentandi Præposito cuiusdam Eccle-
się,&quatuor ex senioribus antianorũ de-
beat ius patronatus prædictum dici Eccle-
siasticum, ità vt locum sibi faciat reserua-
tio mensium, vel Laicale, vt illa excludatur.
Laicale æstimandum Rota decreuit: vt at-
ten-

tendatur illa qualitas, quæ magis fauet Ecclesiæ. sic Rota. Nihil igitur contra nos ex illa aduersarijs repercussis acie sagittis pugnantes. Dent proindè vincenti herbam (vt prouerbio fertur) partę in signum victoriæ. Atq; patiantur Donatum suo nomine vnum vocatum, vnum præsentare; ipsi verò supremum eius præstolentur diem.

Vti ex his, iudicio non excusso saniori, prudentioriq; respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonio mares mulieribus non tàm corporibus, quàm animo coniunguntur.*
Matrimonium quidèm non facit coitus, sed voluntas, n.2. & n.18.
Separatio ergò voluntatis, soluit illud.
Sine voluntate, liberoq; consensu matrimonium non efficitur. n 4.
Inæquales proindè animo veluti bruta, ligantur magis, quàm coniuguntur.
Matrimonio malè iugati veluti viui mortuis colligati corporibus videntur. num.7.
Quod Mezentij crudelitatem vincit.
Alciati emblemate illustratur. n.8.
Iniquumq; facinus æstimatur, atq; insectandum. n.9.
3 *S. Ioannes Chrysostomus Græcæ eloquentiæ flumen, extollitur.*
5 *Consensus solus matrimonium efficit.*
6 *Generum qui nactus est commodum, inuenit filium, qui verò incõmodum, filiam perdidit. Democriti dictum.*
7 *Prouerbium. Malè coniugati. elucidatur.*
10 *Matrimonium inter inæquales, coemptio veteribus dicebatur.*
Hinc proindè inter eos iurgia, dissentiones, lites, separationes. n.11.
11 *Diuersa, quæ inæqualia.*
12 *Decretum, mulierem esse sequestrandam in Monasterio, licet interlocutorium, appellabile sit.*
Quia parit grauamen à diffinitiua irreparabile. & n.13.
Etiam contra mulieris voluntatem. num.40.
Vel si locus non tutus assignetur. n.41.
13 *Vir, & vxor per coniugium sunt duo in carne vna.*
Non separandi per hominem, proptereà nec ad imparia iudicandi. n.16.
14 *Locus Pauli ad Ephesios 5.31. de coniugio: Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, &c. elucidatur.*
15 *Carnem suam nemo vnquàm odio habuit, sed nutrit, & fouet eam.*
17 *Mulier cùm matrimonio iugatur, viro se iungit, non inimico.*
16 *Virginitatis defloratio nõ facit coniugium, sed coniugalis pactio.*
20 *Nemo ex sua peruersitate commodum ferre debet.*
Quod sanctum leges existimauere.
Vt vnusquisq; ex suo admisso sorti subijciatur. n.21.
Nec debet aliquis alieno odio prægrauari. num.22.
22 *Nocentis prætextu innocens prægrauari haud debet.*
24 *Factum quod est, vt non sit factum fieri non potest.*
Neq; per diuinam potentiam.
Quod elucidatur. n.25. & seq.
25 *S. Hieronymus, sacrum nomen, dicitur.*
Eius locus elucidatur pluribus.
26 *Dei potentia contradictoria efficere non potest in eodem subiecto.*
Quia implicat in obiecto.
Neq; falsum efficere, vt quod factum est, non sit factum.
Quia repugnat rationi entis. n.28.
27 *Deus summa veritas est.*
Et mendacium in eo cadere non potest.
28 *Potentia Dei se extendit ad totum ens.*
Id proindè à Dei potẽtia excluditur, quod repugnat rationi entis.
Omne enim, quod efficit Deus, ens est.
29 *Appellationem non remouet Sacrum Concilium Tridentinum à diffinitiua, seù à vim diffinitiuæ habente.*
Vel, si quoq; grauamen sit à diffinitiua irreparabile. n.30.
Quod est etiam conforme antiquis canonibus. n.36.
Et Sacra declarauit Congregatio. n.37.
Etiam si dubitetur, vel timeatur, si reparari à diffinitiua grauamen possit. num.38.
Vel cum difficultate ei occurri.
Vel vbicunquè est notorium grauamen. num.39.
31 *Adagia. Post iactam aleam.*
Tesseram iacere. elucidantur.
Ne cadat alea fati. n.33.
32 *Hominis vitam alearum ludo similem dixit Plato.*
33 *Inimico nemo se fidere debet.*
Capitali præsertim. n.44.
Imprudentissimum hoc facere. n.50.
34 *Adagiũ. Sub omni lapide scorpius excubat. elucidatur.*
35 *Mors eiulantium voces non exaudit. ex Horatio.*
41 *Mulier iurè appellat, si ad diuortium agens, locus ei non tutus assignetur.*
Præsertim in parentum domo. n.42.
Et hoc ad officium Iudicis pertinet. n.43.

Quia

Quia mulier sua libertati reponẽda est in tuto loco.n.46.
Præsertim si viri vrgeat sæuities.n.47.
Et datur locus interdicto de libero homine exibendo.n.48.
45 *Citatus ad locum non tutum. Iurè appellat.*
48 *Interdictum de libero homine exhibẽdo datur mulieri, quæ ad diuortium iustè agens, in tuto non ponatur.*
49 *Vitę iacturam velle facere.*
Eamq; sortis aleæ subijcere, imprudentissimum.
51 *Inimicorum vt effugies fraudes loco tuto opus est.*
52 *Locus tutus æstimatur, quòd ipsi principali tutus est.*
Quia eius securitati intendendum.nu.53. & n.73.
Iudex debet in hoc parere tutum locum petenti. nu.58.
Genitorũ domus tutus locus mulieri æstimatur.n.64. & n.67. & n.73.
Et Iudicis remittitur arbitrio.n.68.
54 *Adagium. Ouis cultrum.*
Siuè Capra gladium. elucidatur.
Et, Ouium mores.n.55.
55 *Ouis stupiditatis symbolum.*
Quadrupedum enim omnium, ingenium simplex, & stolidum, ex Aristotele.
Vnde oues, insipientes, appellantur. num.56.
Quod morti exponantur.
57 *Locus Psalm.43.22. Aestimati sumus sicut oues occisionis. expenditur.*
59 *Mulier si suspectam parentum domum ad securitatem habeat, apud alias debet honestas mulieres deputari.*
Quia mulier interim in tuto reponi debet. num.60.
Quod Iudicis erit curare.
Poterit tamẽ in Monasterium sequestrari.nu.70.
61 *Vir si ad diuortium ab vxore prouocetur. citari ante omnia debet.*
Non tamen vt mulier in tuto reponatur interim. n.62.
Ratio affertur.n.63.
63 *Iudex potest iurisdictione compescere, ne partes ad arma, rixasquè procedant.*
65 *Separationis Thori materia arbitraria est Iudici.*
Tàm separationis ratione,
Quàm iusti metus ob viri sæuitiem.
66 *Quod in gratiam inductum est, nõ debet in odium retorqueri.*
68 *Iudicis remittitur arbitrio, quis locus magis tutus.*
Quisuè metus iustus æstimetur.
Arbitrio scilicèt boni viri.n.69.
70 *Rotæ decisio 131. post secundum vol. consil. Farinacij. expenditur. & n.71.*
72 *Monasterium monialium, honestarum mulierum nomine, multò magis comprehenditur.*
Cùm in illo Iesu Christo desponsæ virgines degant.
74 Dominus *Alphonsus Cappellectus Neapoli Nuntiaturæ Auditor celebratur.*

ARGVMENTVM.

Matrimonium animi magis, corporum quàm connexio facit. Inæqualitas ergo animorum ad diuisionem argumentum præstat. Quid si ad diuortium proclamarit mulier, sequè in parentum domum retineat: Viro in Monasterio sequestrari instante, si de sæuitia timeatur, & in Monasterio sequestrari mandetur, illaquè appellet; appellatio teneat: sitquè in parentum domo remittenda? Ad ornatum *text. Sacri Tridentini Concilij sess. 24. cap. 10. in princip.* An ab interlocutoria Iudicis, grauamen à diffinitiua irreparabile inferente appellare liceat? An verò grauamen inferre dicatur Iudex, qui in Monasterio sequestrari mulierem dixit, illa in parentum domo morari interim petente? non inutilitèr differitur.

RESPONSIO XXVIII.

1 COniũguntur Mares mulieribus matrimonio, non tam corporibus, quàm animo, nihil enim tàm dominatur in coniugijs, quàm consensus, & concors animi voluntas. Neq; tã concubitus, & corporum mixtio nuptias facit, quàm consensus animorum, & volunta-
2 tum. *Matrimonium quidèm non facit coitus, sed voluntas, & ideò non soluit illud sepa-*

paratio corporis, sed separatio voluntatis.

3 Ioannes ait ille Chrysostomus Graecae eloquentiae flumen in opere imperfecto in Matthaeum *homilia* 32. à Gratiano relatus *can. matrimonium. 1. 27. q. 2.*

4 Voluntas igitur, & liber consensus si in matrimonio desit; matrimonium haud dicitur, sed corporum pessima colligatio. Inaquales animo, veluti resti, non voluntate simul coniunguntur, quin colligantur magis, vt irrationabilia animalia. occurrat tibi Ouidianum illud.

Quàm malè inaequales veniunt ad aratra iuuenci.

Dicebat proindè Nicolaus Papa à Gratiano relatus *can. sufficiat. 2. d. 27. quaest.* 2. ad consulta Bulgarorum *cap.* 3. respondens:

5 *Sufficiat* (inquiens) *secundùm leges solus eorum consensus, de quorum coniunctionibus agitur. Qui consensus si in nuptijs solus fortè defuerit: caetera omnia etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.*

6 Nec illiberale planè ex Plutarcho Democriti est aureum illud ad Parentes dictum: *Qui generum nactus erit commodum, inuenisse filium; qui verò incommodum, perdidisse filiam.*

Quid enim tam dirum inueniri potest,

7 quàm quod Prouerbio fertur; *Malè coniugati?* vt mortua viuis colligari corpora videantur, Mezentij crudelitatem superantes, ex Marone 8. Aeneid.

Mortua quin etiam iungebat corpora viuis,
Componensq; manibus manus, atq; oribus ora,
Tormenti genus, & sanie, taboquè fluentes.
Complexu in misero, longa sic morte necabat.

8 Lusitq; nec illepidè ad rem satis Alciatus *emblemate* 198. cui titulus:

Nupta contagioso.

Dÿ meliora pÿs, Mezenti. Cur age sic me.
Compellas? Emptus quod tibi dote gener,
Gallica quem scabies, dira & mentagra perurit:
Hoc est quid nã aliud, die mihi saeue pater,
Corpora corporibus quàm iungere corpora viuis,
Efferaq; Etrusci facta nouare ducis?

9 Facinus sanè iniquum, neq; excogitandù maius, infectandumquè, quòd exoso iuncta, non viro, sed mortuo puella videatur, dicatquè cum Ouidio 2. Amorum eleg. 10.

Hostibus eueniat vita seuera meis.
Hostibus eueniat vacuo dormire cubili.

& 3. eiusd.

Eueniat nostris hostibus ille pudor.

10 non ab re proindè huiusmodi matrimonij species veteribus coemptio dicebatur.

Emptus quod tibi dote gener.

de qua *Cicero* in Topicis; & *Seruius Quintilianus* declamat. 257. *Securus sis pater: petiti sumus, empti sumus.*

11 Hinc quotidiè ex animorum inaequalitate, quin diuersitate magis dixeris, nàm diuersa, quae inaequalia; inter matrimonio iugatos dissidia, iurgia, contentiones, lites, separationis quoàd Thorum iudicia; dixitq; *Terentius* in Eunucho.

In amore haec omnia insunt vitia, iniuria, Suspiciones, inimicitia, inuidia, Bellum.

Simile est quod subijcimus factum. Me causae patrono ad Thori separationem ob Principis viri saeuitiem in Archiepiscopali Neapolitana Curia Principissa mulier egit. Dùm agitur negotium, gustata summariè saeuitie, instante Principe Decreuit Curia, Sequestrari Principissam in Templo delle Scortiate, cùm illa, vt securiùs vitam ageret, in parentum domo moraretur, & in illa interim permitti, insteriisset. A decreto appellatione ad Sanctissimum prouocatum, quòd grauata, nec leuitèr, fuisset. Per Breue sub Piscatoris annulo à signatura Illustrissimo Nuntio Apostolico causa remissa. coram eo grauamen in promptu esse arguebam.

12 Nam, & si quidèm sit decretum praefatum interlocutorium; parit nihilominùs grauamen à diffinitiua irreparabile: Quia interim sua libertate Principissa priuatur. A paretum quippè domo, in qua securiùs agebat, nec insidijs patebat Principis viri, ab-

13 ducebatur. Viro se iugasse, vt essent duo in carne vna. *Quam ob rem*, (Dixit Adam Genes. 2. 24.) *relinquet homo patrem, & matrem, & adhaerebit vxori suae: & erunt duo in carne vna.* Itaq; (subiungit Christus Dominus noster *Matthaei* 19. 5.) iàm non sunt duo, sed vna Carò. quod ergò Deus coniùxit homo non separet. consequentiam ipse

14 infert. nec absimili modo Discipulus, & Apostolus eius Paulus (*ad Ephesios.* 5. 31.) Doctor gentiũ, exponens illud ipsum, quod dixerat Protoplastus: Hoc nàm os, ex ossibus meis, & caro de carne mea. Genes. 2. *Propter hoc* (inquit & ipse) *relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhaerebit vxori suae, & erunt duo in carne vna.* inferens: *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. Veruntamen & vos singuli vnusquisq; vxorem suam, sicut se ipsum diligat. vxor autem timeat virum suum.* Quae sanè verba explicauit etiam Magnus ille, ac doctissimus Pôtifex Innocentius Tertius in *capit. debitum.* 5. *de bigamis non ordinand.* Idemquè in *cap. gaudemus* 8. §. *quia verò. de diuortijs.* & Gregorius ille Magnus in *can. fraternitatis.* 1.

35.q.10. si vna caro. *nemo enim vnquam*
15 *carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fo-*
uet eam; sicut & Christus Ecclesiam. Apo-
stolus idem fatur ad *Ephes.d.cap.5.num.29.*
16 Neq; ad impatia vir; & vxor iudicandi sunt.
d.cap.gaudemus.8. §. nec vlli. de diuor. Vi-
17 ro se vtique, non inimico, mulier iugauit, cũ
virum duxit. nec vt solum carnis operam
explerent; sed animo vno, vnaq; essent vo-
18 luntate coniuncti. Matrimonium quippè
non facit coitus, sed voluntas: & ideò non
soluit illud separatio corporis, sed separatio
voluntatis. Ioannes ille Chrysostomus *can.*
19 *omnis res* 4.27.q.2. dixit: Non enim deflo-
ratio virginitatis facit coniugium, sed pa-
ctio coniugalis. *Ambrosius* & ipse docet.
can.tùm initiatur.5.d.27.q.2.

Ipse ergò sua sæuitie ad diuortium cau-
20 sam dedit Princeps. non itaq; ex sua debet
peruersitate commodum ferre, vt innocen-
ti noceat innoxiæ vxori, quin magis sanctũ
leges existimant sacræ; vt qui alij nocen-
dum esse æstimauit, ipse suam sentiat iactu-
ram, Iustiniani Cæsaris animaduersione in
l.si legatarius.25. C.de legat. Callistratus
quoq; *lib.1.de cognitionib. in l.crimen pa-*
21 *ternum 16.ff.de pœnis.* & ipse rationem red-
dens. *Namq; vnusquisq;* (inquit) *ex suo
admisso sorti subijcitur, nec alieni criminis
successor constituitur.* quæ lex à Gratiano
refertur in *can. crimen. 6.1.q.4.* quo loco
22 *Gloss.1.* & ipsa rationem reddit. *Non enim
debet aliquis alieno odio prægrauari.* Quin
cauendum est, ne prætextu nocentis inno-
cens puniatur. vt *Gloss.* loquitur in *can. de-
niq; 10.verbo. neutrum.14 q.5.* ex Honorio,
& Theodosio Imperatoribus in *leg.si qui la-
trones.2. § fin.in fin.C. de his, qui latrones,
vel alijs criminib. reos occultauerunt.* decre-
uerunt quippè illi: Exemplo graue esse, sic
latrones perquirere, vt innocentibus peri-
culum fiat. Hoc cum ipsa admitteretur Prin-
cipissa, si insidijs exponeretur viri extra pa-
rentum domum. Grauauit proindè Curia
Archiepiscopalis, cùm Dominam Principis-
sam in Templo Scortiatarum sequestrãdam
decreuit:
23 Idcircò licuit à decreto, & grauamine
appellare, quòd per appellationem à diffini-
24 tiua reparabile non erat. Neq; porrò fieri po-
terat ampliùs, vt quod factum fuerat, non
25 fuisset factum, quod neq; per diuinam datur
potentiam. Excipe testem *Hieronymum*,
sacrum illud nomen, ad Eustochium de
custodia virginitatis, à Gratiano in *can. si
Paulus Apostolus.11. §. caue quæso.32.q.5.*
relatum, loquentem, atquè protestantem:
*Audacter loquar; cùm omnia possit Deus, su-
scitare virginem, non potest post ruinam,
valet quidèm liberare de pœna: sed non
vult coronare corruptam.* Explicat hoc
Gloss. ibidèm verbo *suscitare.* dicens: *Qui-
dam sic intelligunt, id est, quòd Deus non
potest facere, quin fuerit corrupta: quia
factum non potest, non esse factum.* ex Tri-
phonino lib.4.disputat. In *l.in bello 12.§.fa-
cta.ff.de captiuis, & postliminio reuersis,* di-
cente: *facta autem causa, infecta nulla
constitutione fieri possunt.* Quia impossibi-
le hoc æstimatur, per Vlpianum lib.41. ad
Sabinum in *l.verum est 32.* & *Gloss.* ibidèm
in fin. & *Decium, ff de regulis iuris.* Ratio-
nem à priori reddit Sanctus Angelicus Do-
ctor Thomas Aquinas in *1.part. q.25. art.4.
in corp.*
26 Quia sub omnipotentia Dei non cadit
aliquid, quod contradictionẽ implicat. præ-
terita autem non fuisse, contradictionem
implicant. subnectens ex Augustino; quia,
vt verum est dicere, quæ facta sunt, facta
fuere: ità falsum erit asserere, quæ facta fue-
re, non fuisse facta: hoc autem contradictio-
27 nẽ implicat. Deus verò summa veritas est.
Gregorius *dict.can.fraternitatis.1.35.q.10.*
Mendacium proindè in Deo cadere non
potest. Potentia verò Dei se extendit ad
28 totum ens. vndè solum id à Dei potentia
excluditur, quod repugnat rationi entis. vt
quod factum est, factum non sit. quod men-
dacium est, ex eodem *S.Thom part.3. quod-
libet.5.q.2.artic.3. Card.Caietan.dict.art.4.
q.25.* Cardinalis à Turrecremata *dict.can.si
Paulus.11. num.4. vers.oppositum. & Ar-
chidiacon.ibid. num.2. Cagnolus in d.l.ve-
rum 32. numer.2. & 3. de regul.iur. Duenn.*
in ipsis nostris terminis loquens. *regula 52.
in 1.limitat. & limitat.12. Vincentius An-
na allegat.82.nu.8. part.2. Rota apud Card.
Seraphin.decis.365.num.7.part.1. Farinac.
q.20.in 4.ampliat.num.12. praxis crimina-
lis, Decianus tractat. criminal.part.2. cap.2.
num.6. & cap.5. nu.2. Leonard. Lessius de
iustit. & iure lib.4.cap.2. dub.16. num.116.
& 117. Postnanien. decisionum Theologia
speculatiua, & moralis lib.1. cap.3. q.7.in 3.
conclus. Menochius de arbitrar. casu 475.
nu.6.7 & 8. Tiraquellus de iure constitut.
3. limit.7.à num.6. ad 11.* diximus *respons.*
nostra 21. *num.36. & 37.part.1.* quo loco
attulimus illud Horatij ode 29. de Ioue.

Non tamen irritum.
Quodcunq; retro est, efficiet, neq;
Diffinget, infectumq; reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.

29 Neq; huic aduersatur principio: grauа-
ram Dominam fuisse Principissam, licuisse
vtiquè eidem ab illato prouocare grauami-
ne: ex Sacri Tridentini Concilij dispositio-
ne, à diffinitiua appellationem admittente,
vel à vim diffinitiuæ habente. *cap.20. in
princip.sess.24. de reformat.* quod præfatum
decretum: (Dominam Principissam seque-
strandam esse in Templo Scortiatarum) in-
terlocutorium fuerit, non diffinitiuum. *Ma-
ceraten. variarum resolut.lib.1. resolut.42.
num.1.*

Non

Non enim Sacrum Concilium in illo tan-
tummodò subsistit: appellationis commis-
sionem, vel inhibitionem non fieri, nisi à
diffinitiua, vel à diffinitiuæ vim habente:
30 sed vlterius procedit, dicens: *Et cuius gra-*
uamen per appellationem à diffinitiua repa-
rari nequeat. huiusmodi autem hoc est gra-
uamen Dominæ Principissæ illatum, quod
per appellationem à diffinitiua reparari ne-
quibit. Quid porrò si interim quod in tuto
extra parentum domum, ipsa non sit, insidijs
pateat viri, vt veneno saltim petatur, num-
31 quid ne, post iactam aleam, appellare lice-
bit? Et quis sanè est, qui *hanc audebit tes-*
32 *seram iacere?* vt in Prouerbijs Euripides
habet. Hominis quippè vitam alearum lu-
do similem dixit Plato apud Plutarchum.
An vitam ipsam fortunæ in manu dabimus,
vt illa veluti ludat aleis; & non omnem nos
adhibebimus diligentiam, vt malum à nobis
auertamus imminens? Hoc ipsum in Adel-
phis Terentius dicebat: cùm vitam ho-
minum perindè dixit esse, quasi cùm
ludas tesseris, vt quod iactu non cecidit,
id arte vt corrigas. Hæc est ars, qua
malum, aleam, casum, fortunam dixeris,
33 corrigere valeas: ne te inimico exoso fidas,
ne vt Lucanus cecinit.

Cadat alea fati.
Alterutrum mersura caput.

vel vt Petronius Arbiter.

Iudice fortuna cadat alea.

34 quin in hoc adhærendum consilio, quod ex
Græcis Prouerbio simile dixit quidam:

Etenim sub omni lapide Scorpius ex-
cubat.

& alter.

Est sub lapide Scorpius omni.

quia nihil est tutum, & omnia cauenda. sub
saxis enim Scorpios cubitare constat: in-
cautiùs itaquè si lapidem tollas, vulnus à
Scorpio accipies, vt moriaris. iacta alea, cùm
animam efflaueris appellationem institues.
35 At nullus eiulantis audiet voces. Horatius
in Odis lib. 4. ode 1. hoc perbellè cecinit.

Cùm semel occideris, & de te splendida
Minos.
Fecerit arbitria,
Non, Torquate, genus, non te facundia,
non te
Restituet pietas.
Infernis nequè enim tenebris Diana pu-
dicum
Liberat Hippolytum:
Nec lethæa valet Theseus abrumpere
charo
Vincula Pirithoo.

Irreparabile propterea grauamen intulit
decretum præfatum per appellationē à dif-
finitiua. licuit ergò ab eo per appellatio-
nem prouocare, etiam ex Sacri Tridentini
36 Concilij decreto præfato. quod conforme
quoq; fuit his, quæ in Concilio Generali
Innocentius Tertius disposuerat in *cap. cùm*
cessante 60. de appell. extrà. & ibidem *Gloss.*
verbo *comminando*. sequiturquè *Nauarr.*
37 *cons. 2. n. 2. lib. 2. de appellat.* atq; ita pariter
Sacram declarasse Congregationem; de-
clarationem Sanctissimo Papa approbante,
refert *Quaranta in Summa Bullarum* ver-
bo *Archiepiscopi authoritas. in 18. autho-*
rit. n. 20. vers. à carceratione datur appella-
tio, fol. mihi 64. vbi etiam *Prosper de Augu-*
stino lit. H. fol. 71. Augustin. Barbosa in re-
missionib. ad dictum cap. 20. Sacri Concilij
num. 18. Riccius Vici Episcopus *in collecta-*
neis part. 3. collectan. 642. Vincentius Anna
38 *d. allegat. 82. n. 10. & 11.* quo loco extendit
doctrinam, vt nè dum sanè ab irreparabili
appellari valeat ad dicti Sacri Concilij men-
tem, verùm etiam si dubitetur, vel timeatur,
si reparari grauamen possit; vel si cum diffi-
cultate occurri eidem valeat. vti dixit, per-
penditq; *Menochius de adipiscenda possess.*
remed. 4. nu. 866. & adnotauit *Fabius Anna*
in annotationib. ad Genitorem suum *dict.*
allegat. 82. lit. B. num. 11. & antè eos etiam
Duenn. d. regul. 52. in 13. fallent. Mace-
raten. d. resolut. 42. sub n. 11. vers. fuit repli-
catum. Gratianus disceptat. forens. part. 5.
39 *cap. 850. n. 17* loquens genericè, vbicunq;
est notorium grauamen. *Rota Maceraten.*
apud Marcum Antonium Thomati, nunc
Episcopum Bitetien. *decis. 12. num. 27. &*
28. & decis. 54. numer. 1. & 12 & decis. 21.
n. 12. 13. & 14. Idemquè *Gratianus discepta-*
tionum forens. part. 1. c. 74. nu. 14. & 15. &
cap. 76. n. 13.
40 Strictiusq; ad rem nostram, in decreto de
sequestranda muliere in loco aliquo contra
eius voluntatem; cùm grauamen à diffini-
tiua pariat irreparabile, deturq; propterea
appellatio; satis perbellè *Anna d. allegat.*
82. deducit, & ita in Romana Curia decisum
asserit; nec diffitetur *Barbosa ad dictum*
cap. 20. Sacri Tridentini n. 6. apertèq; docet
Archidiacon. in can. si uir de coniugij fœdere.
4. n. 2. 33. q. 2. ex Innocentio dicens: *Quòd*
41 *iusta est appellatio eo ipso, quòd locus non*
tutus assignatur; subiungitquè: *Quòd quan-*
do appellatur, quia locus non est tutus, suffi-
cit dicere: appello; Quia locus, quem mihi
assignastis, non est mihi tutus. hæc Archidia-
conus, deduciturq; ex verbis ipsis Nicolai
Papæ dicto *can. si de coniugij fœdere. 4.* ad
Regem Carolum scribentis, atq; de Thie-
berga muliere loquentis: non posse eam
cum Lothario viro super matrimonij fœde-
re inire certamen: *Nisi prius ad tēpus fuerit*
reddita suæ potestati, & consanguineis pro-
prijs liberè sociata. Itaq; etiam locus pro-
uidendus est, in quo nulla sit vis multitudi-
42 *nis formidanda.* Multò magis igitur apud
Genitores suos Domina Principissa repo-
nenda erit, vt in tuto sit; neq; de Principis
viri insidijs formidandum concinit *tex. in*

cap. cùm locum 14. *de sponsalib.* quo loco *Gloss.* verbo. *nihil eam timere.* sic infert ad
43 rem: *Est ergo hic argumentum, quòd ad officium Iudicis pertinet, locum securum assignare partibus, & honestum.* subdens: *alioquin potest appellari, si requisitus Iudex hoc non fecerit.* allegat ipsa *tex. in cap. accedens.* 4. *vt lite non contestata.* & *text. in cap. ex parte* 47. *de appellationib.* In illo quidèm, quatenùs apparet Innocentium Tertium, appellationem iure admisisse eius nobilis viri, qui in causa matrimoniali in terra inimicorum suorum litigare cogebatur. Quia nimirum *Gloss.* subnectit ibidèm verbo *inimicorum*,
44 dicens: *hac fuit sufficiens causa appellandi: Cùm nemo debeat se credere suis capitalibus inimicis.* ex verbis Innocentij ibidèm. In
45 hoc verò, quatenùs idem Innocentius Tertius statuit, locum esse euidentem appellationi, vbi in iudicium quis vocatur ad locum, ad quem periculosum est ire vocato. quàmuis in litteris commissionis causæ, appellationis remedium interclusum fuisset. quem *tex.* infert quoq; ad rem *Gloss.* dicto *can. siuè de coniugij fœdere* 4. verbo *etiam locus.* 33. *q.* 2. dùm docens: Iudicem teneri etiam de loco tuto partibus prouidere. subnectit: *Quod si non fecerit, licitè appellatur. extra de appellationib. ex parte.* Non ergo temerè, quin iure à decreto præfato Curiæ Archiepiscopalis appellatione prouocatum fuit, cùm grauamen intulerit irreparabile,
46 non tutum assignando locum. Porrò suæ libertati mulier reddenda est, & in tuto apud suos assignanda consanguineos, cùm de matrimonij fœdere agitur, vt ex Nicolao Papa ex *d. can. siuè de coniugij fœdere* 4. in su-
47 perioribus diximus; & viri sæuities vrgeat, vt in tuto mulier locetur: quod *Gloss.* ibidèm verbo *reddita.* aduertit, perbellèq; *Archidiaconus* ibidèm quærit, nec ineptè: an
48 detur hic locus interdicto de libero homine exhibendo. ad *text. in l.* 1. *ff. de libero homine exibendo*? Et affirmat ipse, in verbo *sociata.* tàm parentibus pro vxore contra maritum; quàm ipsi vxori; potissimùm quãdo vir vxorẽ apud se recipere tenuit, eamq; à se repellit; quod exasperati animi indicium est non vulgare. vt in facto hoc nostro.

Non iniuria ergò licuit Dominæ Principissæ à decreto prouocare eodem, quo Viri
49 Principis insidijs exponebatur, vitæ iacturam vt faceret. Et digna quidèm illo fuisset præmio si paruisset, quo Euripides eum munerauit, qui vitam iacturæ, fortisquè aleæ subiecit. non vulgare imprudentiæ signum.

Par est labore digna ferre præmia,
Quicunq; vitam fortis obijcit aleæ.

50 Quis enim prudentiæ eum ascribet iudicio, qui suis se credidit capitalibus inimicis? quod non permittendum perpendit Innocentius Tertius *d. cap. accedens.* 4. *vt lite non contestata.* & Alexander etiam Tertius *in cap. ex transmissa* 8. *de restitut. spoliator.* & *cap. litteras* 13. *in fin. eod.* Ne irati nocere cupiant; vel læsi se vlcisci velint. Anacletus Papa loquitur *canon. accusatores.* 2. 3.
51 *quæst.* 5. loco itaquè tuto opus est, fraudes vt effugias inimici. audi Plauti Comici consilium.

Cum inimico nemo in gratiam citò redit.
Opus est nunc tuto loco.

52 Locus autẽ tutus dicitur, quod ipsi principali, ac Domino litis tutus est. ex *dict. cap. accedens.* 4. *vt lite non contestata.* & *d. cap. ex parte.* 47. *de appellationib.* euidẽtèr apparet, & adnotauit ibidèm *Præpositus. n.* 4.

Minus igitur curandum fuit, quòd suspecta Principi Parentũ domus Dominæ Principissæ esset. Sat enim fuerit, si Dominæ ipsi
53 Principissæ tuta sit. Eius quippè securitati, tutamini, & vitæ ab insidijs viri consulendũ est, ne clypeo nullo securitatis obiecto, vt libet noceret, interimeretq; vt sedeat ei Ouidianum illud:

Imbelles damæ quid nisi præda sumus?

An prudentiæ ascribetur ei, quod sicut ouis occidendam se tradiderit? quin dico-
54 tur in eam, quod Adagio fertur. *Ouis cultrum.* siue *Capra gladium.* quod in eos dicitur: qui ipsi repererunt, quo pereant. Ouis
55 perindè stupiditatis symbolum est. vnde etiam Adagio factus est locus: *Ouium mores.* dixit Aristophanes in Pluto.

Mihi immò vitam prædicas ouicula.

Rationem reddit *Aristoteles* de natura animaliũ. Siquidèm est omniũ quadrupedũ inertissimum, & ouium ingenium simplex
56 est, & stolidum. Quam ob causam notum est, vulgo, ouium cognomento, insipientes appellari: quod quasi oues morti exponãtur. quemadmodùm est illud Dauid *Ps.* 43. 22. *Quoniam propter te mortificamur tota die; æstimati sumus sicut oues occisionis.* Vt nullus dies à cædibus nostris vacet, ac feriatus sit, & sic æstimemur quasi oues, non quæ pascuntur; sed quę ad occisionem, ac victimam parantur, Agellius in eundẽ locum commentum agit.

Hanc proindè ob causam, ne pararetur
58 neci hæc Dominà ab viri insidijs. Iudicis ipsius erat, illam auscultare; dari sibi tutum locum petentem in parentum domo, & talium quidèm parentum. quod adnotauit *Alciatus de præsumptionib. reg.* 1. *præsumpt.* 22. *n.* 3. quem sequutus fuit *Scipio Rouitus Regens ad pragmaticam* 9. *de Baronib. n.* 1.
59 *vers. est aduertendum.* Quando, contrà, si suspectam mulier parentum domum acclamaret, esset nihilominùs apud honestas alias mulieres, præter ipsam parentum domum, sequestranda. *Abb. d. cap. cùm locum* 14. *n.* 5. *de sponsal.* sequiturquè *Gayllus practicar. obseruat. lib.* 2. *cap.* 45. *num.* 7. dictus *Rouitus d. pragmat.* 9. *de Baronibus.* vbi ità se

cau-

60 causæ patrono decisum refert. Porrò quia
id vnum curandum interim est iudici viri
obodorata sæuitie, vt in tuto mulier repo-
61 natur. Hinc sanè fit, quòd ad diuortium iu-
dicio intentato, & si omninò viri euocatio
per citationem perquiratur. *cap.1.* in illis
verbis expressis: postquam iuuenis fuerit
cum omni diligentia requisitus. *qui matri-
mon. accusare possunt. cap. quoniam frequē-
ter. 5. §. si autem de carnali. vt lite non conte-
stata. cap.1. in fin. de causa possess. & pro-
62 prietatis.* & ibidem *Gloss.* illa tamen neces-
saria haud est, vt in tuto mulier interim se-
questretur; ne insidijs pateat, & vita serue-
tur: ex ratione in promptu, quam in simili
affert Iulianus lib. 38. digestorum. in *l. æquis-
simū. 17. in princip. ff. de vsufructu.* sequenti-
63 bus namq; ille: *Cur enim (inquit Iulianus)
ad arma, & rixam procedere patiatur Præ-
tor, quos potest iurisdictione sua compone-
re?* & idem adnotat *Nauarr. cons. 5. existen-
te discordiarum lite. num. 1. lib. 4. de diuort.
Gutierrez Canonicarum quæstion. lib. 1.
cap. 24. n. 6.* sequiturq; doctissimus *Sanchez
de matrimon. lib. 10. disputat. 18. num. 30.
in fin.*

64 Tuta verò, atq; honesta propriorum Ge-
nitorum, & talium præsertim, domus æsti-
matur mulieri, in qua nata, & educata, & ex
qua ad virum egressa est, vt non oporteat
eam in Monasterium aliud sequestrari. vt
dictum quoq; fuit in *Romana separationis
Thori. 18. Iunij 1574. apud Cæsarem de
Grassis decis. 18. alias vnic. de diuortijs.* se-
quutaq; fuit alias ipsamet Archiepiscopalis
Curia, vt in his terminis *Genuensis* refert in
*praxi Curiæ Archiepiscopalis cap. 15. de
muliere sequestranda. num. 3. in additionib.*
in impressis Romæ anno 1609. & ad rem fe-
det, quod Rota ipsa *apud Cardin. Seraphin.
decis. 220. numer. 1. in Romana separationis
65 matrimonij.* alias decreuit: materiam hanc
separationis Thori arbitrariam esse, ex *Abb.
in cap. litteras. numer. 7. de restitut. spolia-
tor.* tàm ratione separationis, quàm iusti
metus. ob sæuitiam, & alias causas ad illam
facientes:

Quibus accedebat quod in Breue Com-
missionis à Signatura Sanctissimi obtentum
fuerat, quòd reponi quidem in Monasterio
Domina Principissa, ipsa tamen petente
posset, non sanè ipsa reluctante: atq; inuita.
66 Nè quod in gratiam inductum fuit, in odiū
retorqueretur eiusdem. regula *quod ob gra-
tiam 61 de regul. iur. in 6.*

Neq; obstaculum faciebat: Templum
Scortiatarum non esse Monasterium.

In hoc ipsum enim recidebat, ac si Mona-
67 sterium fuisset; eodem quippè modo liber-
tas impediebatur Dominæ Principissę; quin
multò magis in hoc ipso grauabatur, quòd
insidijs faciliùs patuisset infensissimi Princi-
pis viri, ad necem eam, neq; per somnium,
perentis. Consulendum verò securitati fue-
rat Dominæ Principissæ, non Principis viri
voluntati obsequendum, vt facilius, nulloq;
obstaculo, quod moliebatur, damnum para-
68 ret. Huius verò rei disquisitio Iudicis erat,
eiusq; demandata arbitrio. An non iusto
mortis timore conterrita Domina hæc, pa-
rentum egredi domum diffugiebat? verbis,
& Vlpiani sensui lib. 12. ad edictum in *l. me-
tus autem causa. 3. ff. ex quibus causis maio-
res.* hæc diximus inhærentes; multoquè ma-
gis *Gloss.* ibidem in *Glo. fi. in fin.* consilio, di-
centis: *Quod facit in causis commissis à Do-
minō Papa; & quia talia fiunt, ideo venitur
69 ad locum tutum.* quod Iudicis erit arbitra-
ri, vti bono viro. ex *Gloss.* notabili in *l. inter-
positas. 13.* verbo *Cruciatum, C. de transa-
ction.* pluribusq; exornat *Menochius de ar-
bitrar. Iudic. lib. 2. casu. 135.* & sequuta fuit
*Rota in d. Romana separationis Thori apud
Cardin. Seraphin. d. dec. 226. sub nu. 1. San-
chez. lib. 10. d. disputat. 18. n. 32.*

70 Nec insistant. Rotam alias in *Terdonen.
separationis Thori coram Penia apud Fari-
nacium post 2. volum. consiliorum dec. 131.*
arbitratam fuisse, mulierem interim, vt in
tuto esse valeret, in Monasterio fuisse seque-
strandam. Idem hic debere nunc esse iudi-
cium.

71 Quòd namq; Rota illo in facto ita arbi-
trata fuerit, quasi materia hæc arbitraria ex
circunstantijs videatur, id planè fuit, quia
illi mulieri parentes non erant, apud quos
securiùs sequestrari potuisset; arbitrata
proindè fuit, in Monasterium securiùs, hone-
72 stiusq; reponi. Honestarum quippè mulierū
nomine, non vtiq; monialiū secluditur Mo-
nasterium, in quo despōsæ Iesu Christo de-
gunt Virgines. ad sensum *text. in d. cap. ex
transmissa. 8. in fin.* ibidemq; *Gloss. fin.* & *cap.
litteras. 15. in fin.* & *Gloss. fin. ibidem. de resti-
tut. spoliator. d. cap. cùm locum 14. de spon-
salib.*

Et nihilominùs temperantiùs illo in fa-
cto Rota se habuit: cùm prouidit, docto
de aliqua infirmitate, Claudiam in Monaste-
73 rium haud reponendam fuisse. hic autem in
promptu nos causam deducimus, quia se-
curiùs in parentum domo, insidijs ne pateat
viri se Domina Principissa habebit, quod sa-
nè primariò perpendit Alexander Tertius
in *d. cap. ex transmissa 8. de restitut. spolia-
tor.* & idem in *d. cap. cū locū 14. de sponsalib.*

Non iniuria propterea, sed vt suæ consu-
leret indemnitati, Domina egit Principissa à
decreto appellando Curię Archiepiscopa-
lis, causamq; alteri Iudici committi fecit.

Atq; ita ex his, Aristarchi non amota vir-
ga, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Por

Per Illustrissimum Nuntium, Causæ ponente
74 Domino Alphonso Cappellecto Auditore, viro sanè integerrimo, moribusque dulcissimis, nec inferiori doctrina, iuribus perquàm maturè discussis Dominæ Principissæ in aduersum agente Domino Principe, eam in parentum domo permanere permiserunt, reuocato Curiæ Archiepiscopalis decreto.

SVMMARIVM.

1 *Renunciata semel repetere nemo potest. & num. 36.*

2 *Renunciatio à profiteri in Religione volente, ni à Sacro Tridentino Concilio forma præscripta seruetur, nulla est.*
Non tamen procedit in ingressuro, ingressurauè. n. 3.
Quamuis ingressus ipsius intuitu renunciatio fiat. n. 4.
Est absoluta Doctorum sententia. n. 5.
Et à Sacra Congregatione declarata.
Quicquid Molfesius dixerit. n. 8.

6 *Ingressus in Monasterium propriè post emissam professionem dicitur.*

7 *Professio legitimè, validèq; in Religione emitti minimè potest, nisi per annum in probatione nouitius steterit.*
Alioquin nulla est professio, nullumq; producit effectum.

8 *Molfesij sententia reprehenditur.*
Qui sibi ipsi contrarius fuit.

9 *Qui sibi nequam, cui alij bonus erit?*

10 *Legis dispositio, maximèq; iuris communis correctoria, extendi non debet ad casum (sublata verborum forma) non comprehensum.*

11 *Argumentum à nomine licitè, iurèq; ducitur, & ab eo argumentari licet.*

12 *Nomina significandorum hominum gratia data sunt.*
Et ad illos recognoscendos.

13 *Contractus à nomine iudicantur.*

14 *Firmum, ac stabile esse debet, quod non mutatur.*

15 *Renunciatio, quæ realis est, perpetua æstimatur.*
Et perpetuò sic renuncians à renunciatis se abdicasse videtur n. 16.
Veluti mortuus. & qui ex numero non sit viuentium.
Quod potissimùm in muliere procedit religionem ingrediente. n. 17.

18 *Renunciare est se priuare, siuè abse abdicare renunciata.*

19 *Clausulæ (quomodocunq; & qualitercunq;) amplissimæ sunt.*
Et omnem comprehendere casum aptæ.
Etiam vltrà expressa.

20 *Renunciatio generalis est totius iuris exclusiua.*

21 *Dictio (Et cætera) extendit dicta, etiam ad alios casus.*
Ampliatq; ad terminos præsertim consuetos, & secundùm naturam actus, qui geritur. n. 22.
Operaturq; vt renunciatio realis æstimetur, omniq; tempore renunciantem excludat. n. 23.
Et personæ adiecta Patris, etiam filios comprehendit. n. 24.

25 *Verba in contractibus ludibrio adiecta videri non debent.*
Quin non sine misterio operandi ascripta esse ęstimari. n. 26.
Quamuis modica illa sint.
Quia cum ministerio posita videntur, nè superflua sint. n. 27.

28 *Renunciationes à sororibus factæ fratrum semper fauore factæ censentur.*

29 *Clausula (quoniam nullum ius, &c.) perpetuitatem abdicationis, & bonorum renunciationis importat.*
Sicuti pactum de non petendo.

30 *Repugnanti a loqui disponentem in vna dispositionis serie, non æstimandum.*
Ratio assertur. n. 31.

32 *Corrigere se loquentem in continenti verisimile non est.*

32 *Renunciationes acceptare videntur patres à filiabus pro omnibus filijs.*
Præsertim attentis clausulis, &c. in perpetuum, ad habendum. n. 33.

34 *Clausula (constituens eum procuratorem veluti in rem propriam) facit, vt ita cõstitutus in iuribus succedat constituenti.*
Atquè dominij translationem operatur. num. 35.
Omnemq; succedenti potentiam à constituente amouet. n. 36.

36 *Renunciatio filiæ, strictis vallata clausulis, atq; amplissimis, omnem ad renunciata reuertendi causam amouent.*
Potissimùm verò si alij filij patri non præmoriantur. n. 37.
Vel etiam si moriens pater, institutis filijs, renunciantem filiam exclusit. n. 38.

39 *Monasterium loco Monachi succedit, non Monachus ipse, secundùm Canonistarum sententiam.*
Limita si Monasterium renunciationi factæ per Monachum assensum præstiterit. n. 40.

41 *Monasterium ex persona Monachi succedere præsument, in remotiori gradu, à Monacho æstimatur.*
Et tenetur stare facto Monachi renunciantis, cùm ex eius persona ius sortiatur. n. 42.

43 *Monasterium potest venire ob enormem læsionem, quòd monialis de paragio dotata non fuerit, contrà renunciationem factam.*
Limita, si à patre dotata fuerit secundùm con-

consuetudinem loci, & *Monasterij: num.44.*

45 *Marcus Antonius Thomati Episcopus Bitetten. celebratur.*

ARGVMENTVM.

Renunciatio ab ingressuro, ingressuravè facta antè habitus regularis susceptionem, an sub dispositione Sacri Tridentini Concilj *sess.25. c.16. nulla quoq; renunciatio. de regularibus.* comprehendatur? Reiecta Molfesij sententia, qui perperàm palinodiam cecinit. Et nùm amplissima renunciatio Patris ad fauorem, nulla fratrum memoria, facta, fratrum quoq; commodo cedat? pluribus nec contemnendis rationibus firmatur. Et an Monasterio officiat, quòd consensum renuncianti præstitit, & se curaturum, vt renunciationem professura firmaret, spopondit? Et an Monasterio, vel Monacho successio deferatur? Et congrua ne, ac de paragio dos dicatur Monialis, quæ ad Monasterij consuetudinem, & loci, dotata fuit?

RESPONSIO XXIX.

CVm vitæ terminum fecisset diebus istis iàm proximè decursis D. Franciscus Calò Canonicus Regalis, atq; Collegiatæ Ecclesiæ Sancti Nicolai Baren. nullis susceptis liberis, non leuis orta disceptatio fuit inter Dominos de Vulpis nobiles Ciuitatis Bitetten. & Venerabile Monasterium Sanctæ Claræ Ciuitatis Barij ex persona sororis Agnetis (olim Cassandræ Calò) sororis dicti D. Francisci prædefuncti, in dicto Monasterio Monialis. Vterq; enim eorū ad successionem prædefuncti ab intestato anelat. Ista quidem, quod vti soror proximior sit ei, qui supremum vidit diem: illi verò, quòd obstet huic amplissima renunciatio, quam in fauorem emisit Tiberij Calò communis Parentis, cùm in Monasterium ingressa fuit; quam etiam renunciationem Monasterium curare promisit, eiq; stare.

1 Non posse proinde ad semel renunciata iterum quasi postliminio reuerti. *can. quam periculosum 8. vbi gloss. 7. q. 1. cap. ex transmissa 3. vbi Scribentes. de renunciat.* Vulpianus in *l. quæritur. 13. §. si venditor. ff. de ædilit. edict. l. fin in fin. C. de remission. pignor. §. si itaq; Instit. de bonor. possession.* diximus *respons.* nostra 27. *num. 2. p. 1. Io. Baptist. Ciarlin. controu. forens. c. 35 n. 23.*

Quam ob causam de duobus hac in re dubitari contigit. Primum, sit nè ità firma renunciatio per Cassandram, nunc sororem Agnetem, ad fauorem Tiberij parentis facta, vt nullo pacto Sacri Tridentini Concilij dispositio in illa locum habeat?

Secundum, an ius sit adhuc Monasterio ex persona Monalis ad bona Francisci prædefuncti ab intestato veniendi, cum in renunciatione, quamuis amplissima, fraterna bona comprehensa minimè fuerint?

Et plane ad primum. Renunciationem per Cassandram factam, quam firmissimam esse, neq; illam in dispositione Sacri Concilij *sess 25. cap. 16. nulla quoq; renunciatio. de*

2 *regular.* comprehensam censemus. Sacrum quippè Concilium apertissimè decernit: Vt nulla renunciatio, siuè obligatio firma sit, etiam si iuramento firmetur, à Nouitio facta: *Nisi cum licentia Episcopi, siuè eius Vicarij fiat intrà duos menses proximos antè*

3 *professionem.* Nihil tamen disponit, si ab ingressuro, ingressurauè, ante quàm Religionis habitum induerit, vt in nouitiorum, nouitiatumq; numerum referatur, renunciatio procedat. Non comprehenditur proindè renunciatio huiusmodi, siuè obligatio, & dispositio sub Sacrosanctæ Synodi decreto præfato; vt nulla præcedente Episcopi, siuè eius Vicarij licentia opus fuerit, quamuis

4 ingressus ipsius causa, renunciatio emissa.

5. Absoluta Doctorum hæc est sententia, vt ità quoq; à Sacra S. R. E. Cardinalium Sacri Concilij Tridentini interpretum Congregatione declaratum, nec semel fuisse referant. potissimùm verò *Gratianus* Rotæ Marchiæ *decis. 37. n. 1. & 3.* referens ità à Sacra Congregatione prędicta anno 1596. 29. Nouembris declaratum fuisse. *Addentes ad Nauar.* quicquid aliàs ipse dixisset. *cons. 82. lib. 3. de regularib. in fin. Quaranta in summ. Bullarum.* verbo *Monasteria*, & *Conuentus. §. dubium illud. fol. mihi* 330. *Riccius* Episcopus Vici Equen. *collectan.* 454. *part. 2. Molfesius ad Consuetudines Neapolitanas tom. 1. par. 4. q. 16. n. 25. & seq. Menochius de arbitrar.*

trar.Iudic.casu 436.*nu*.8.*Cęuallos commun. contrà commun.quęst*.63.*num*.7. *tom*.1. & *q*.806.*n*.13. *tom*.3.Marta *in sum. succession. legalium tom*.1.*part*.3.*q*.13.*art*.1.*nu*.23.& *seq*. sequitur *Marius Cutelli de donat, inter patrem,& filium in* 1.*par.discur*.2.*in* 3.*par. n*.153.*fol.mihi* 135 *Barbos.in collect.Bullar.* verbo *renunciatio nouitij in fin. Pater Ferdinand.à Castro Palao* è Societare Iesu *operum moraliam part*.3. *tract*.16. *disputat*.1. *punct*.17.*nu*.3 & 4.*Sanchez moralium par*.2.*lib*.7.*cap*.5.*num*.4.& *seq*. idem *Barbos.de offic.Episc.part*.3. *allegat*.99.*nu*.17.*Garsias de benefic.par*.11.*cap*.9.*num*.15.optimè omnium *Cenedus quęstionum canonicarum q*.6. præsertim *à num*.8. respondens omnibus aduersæ partis rationibus. *Diana moralium resolutionum part*.3. *tractat*.2. *de dubijs regularium.resolut*.55.*Portel. ad dubia regularia*.verbo *nouitius.nu*.41. *Aluarus Valascus in praxi partitionum. cap*.16. *numer*.22. & 23. Idem Episcopus *Riccius part*.2.*dec*.295.*nu*.10.*Iacob.Cancer.variarum resolut.par*.2.*cap*.8.*de iuramento.n*.83. *Pater Fagundez de iustit & contractib.lib*.5.*cap*.6.*num*.5. & 6. *Alexander Sperellus decis.fori Ecclesiastici* 16.*n*.12.& 18.& nos alibi.

Renunciationem autem hanc Cassandra inijt antequàm Religionis habitum indueret,ac Monasterium subsequentèr ingrederetur,vt monialis esset.Quàmuis nempè ipsa anno 1609. ad Monasterium prædictũ Sanctæ Claræ,vt educanda accesserit, atq; in eo admissa fuerit, vt ex instrumento receptionis manifestum fit,vt materialitèr magis, quàm formalitèr Monasterium ingressa tũc dici poruerit; renunciationem tamen pro Tiberio eius Genitore die 12. Aprilis 1613. emisit: assertione facta per Notarium dicentem: (*Personalitèr constituta Cassandra Calò de Baro filia legitima, & naturalis supradicti Tiberij Calò, existens ante portam Clausuræ Venerabilis Monasterij Sancta Clara de Baro,in quo ad pręsens permanet pro velanda, & monachanda in eo, stans,eius mera, &c.*) erat propterea adhùc Laica Cassandra, neq; velata adhùc, neq; Monachara, sed velanda, & Monachanda. Non itaq; nouitiarum in numerum per habitus Monastici susceptionem relata fuerat. antè ingressum igitur in Monasteriũ per habitus susceptionem renunciationem fe-
6 cit. Certè ingressus Religionis propriè intelligitur post datum Christo nomen per professionem. tunc quippè effectiuè ingressus dicitur.Bonifacius VIII.in *c.Religioso*.21. §.*quàmuis. de sentent. excommunicat.lib*.6. *auth.ingressi*, C.*de Sacrosanct.Eccles.Iulius Clarus receptar. sentent*. §.*testamentum q*.28.*nu*.6.*vers.dixi secundùm.Vincent.de Franch.dec*.422.*n*.2.*Gratianus* Rotæ Marchię *dec*.35.& in *additionib.ad n*.17.*num*.1. *Pascalis de viribus patria potestat.part*.1. *cap*.3.*n*.82.& 83. idem *Gratianus disceptationum forens.par*.3.*cap*.481.*num*.7. *cum seq. Tiraquell. de retract.consanguinit*.§.1. *Gloss*.8.*n*.19.20. & *seqq. Ioannes Stephanus Durantes* Senatus Tholosani *q*.5.*per tot. Io. Baptista Costa de retrotractionib. capit*.9. *casu* 3.*tom*.2.*oper*. latè rem hanc disputans. Et in casu Sacri Tridentini Concilij *d.cap*.16. *sess*.25. post susceptum habitum nouitiorum; *Intra duos menses proximos antè professionem*,renunciatio vt valida sit, fieri de-
7 bet. At professio emitti minimè potest, ni per annum in probatione nouitius steterit post susceptum habitum. vt eadem Sacrosancta Synodus *cap*.15. *in quacunq; Religione.ead.sess*.25. *de regularib*.decernit, dicens: *Nec qui minore tempore,quàm per annum post susceputm habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur. Professio autem anteà facta sit nulla, nullamq; inducat obligationem ad alicuius regula, vel Religionis, vel Ordinis obseruationem, vel alios quoscunq; effectus*. Sic Sancta Synodus.

Sub dispositione ergò Concilij *d.cap*.16. per Cassandram facta renunciatio, minimè comprehendetur. Nihil proindè officit illi,quòd sinè licentia Epispopi, siuè eius Vicarij,nec intrá duos menses proximos antè professionem, facta fuerit. Quia nimirum (vti diximus) ab ingressura, vel ingressuro, (quàmuis Religionis intuitu) facta renunciatio lege præfata Sacri Concilij non com-
8 prehendirur.quicquid aliàs idem *Molfesius*, (parum sibi constans, palynodiamq; malè canens)*tom*.2. *ad dictas consuetud. tit.de renunciat. in addition.ad d.q*.16. *num*.6.& *seq*.Doctissimi *Nauarri consilio* præfato 82. *lib*.3 *de regular*.quem anteà *d.q*.16. *nu*.15. impugnauerat, authoritate deterritus,dixerit. Cùm apertissimis verbis Sacrum Concilium de ingresso,atq; nouitio,iàm ad professionem per duos menses proximos, admittendo, loquatur. Quo circà standum magis erit Sacræ Congregationis declarationibus, quæ non comprehendi ab ingressuro factam renũciationẽ declarauit, eamq; supra per nos allati omnes Doctores,& ipsemet *Molfesius* sequuntur; quàm vnius non satis firmis rationibus, & qui sibi ipsi contrarius inuenitur. vt si sibi minus constans est,cur alijs firmus esse debeat? iuxtà illud
9 Ecclesiastici 14.5. *Qui sibi nequam, cui alij bonus erit? & non iudicabitur in bonis suis*. relatum à Ioanne XXII. in *extrauag. diuini exemplis. vnic*.§.*Tertio quantum ad se. de pœnis. inter communes*. Ea potissimùm ratione,inter cæteras,satisq; firma; quòd le-
10 gis dispositio,maximèq; iuris cõmunis correctoria, extendi haud debeat ad casum (sublata verborum forma) non comprehensum.Concilium verò de regularibus fatur,

qui

qui post susceptum habitum regularem, per
duos menses, a professione emittenda di-
stant. & hanc sententiam amplectitur Pa-
ter *Ferdinandus à Castro operis moralis*
par. 3. tractat. 16. dicta disputat. 1. punct. 17.
n. 4. eamq; contra *Nauarr.* tuetur *Franci-*
scus Molinus de ritu nuptiarum lib. 3. q. 99.
n. 29. & seq.

Verum lucem perpensioni huic nostræ
afferamus ampliorem. Profectò Cassandra
renunciationem hanc instituit, velanda, &
Monachanda, non velata adhùc. idcircò, nec
Monachata. Si nempè Monachata per Re-
ligionis habitum fuisset, nō vtiq; Cassandra,
quod nomen à sacro baptismalis fontis la-
uacro suscepit, nuncupata, sed Agnes, quod
in habitus susceptione recepit, appellata
11 fuisset. Vt liceat, nec quidē ab re ab eius no-
mine argumentari, quæ renunciationem
12 fecit. Significandorum porrò hominum
nomina data sunt. §. *si quis in nomine. In-*
stitutionib. de legat. Et ad illos recogno-
scendos. *l. ad recognoscendos. 10. C. de inge-*
13 *nuis manumissis.* Vt neq; iniuria, à nomine,
contractus iudicentur. *Aymon cons. 20. n. 1.*
& seq. Rota *apud Card. Caualer. decis. 371.*
numer. 1. A seculari ergò puella contractus
hic renunciationis factus fuit; & si velanda,
& si monachanda; & vti ab ea factus, no-
minatus etiam. Accedente presertim, quòd
Monasterium curaturum se promisit, vt Cas-
sandra, quo tempore monialis fieret, cùm
effectu renunciaret.

Non itaquè monialis tunc erat, quando
renunciauit, neq; in nouitiarum nume-
rum recepta fuerat. Antequàm ergo per
habitus susceptionem Religioni nomen
Cassandra daret, patri ob dotem receptam,
bonorum omnium renunciationem fecit.
In Sacri ergò decreto Concilij, eius haud
comprehendetur renunciatio. Firma prop-
tereà illa persistit, ac stabilis. Nulla ergò Ad-
uersariorum concussione dimouebitur.
14 Quid enim non stet, quod firmum est,
necdimouetur? *l. sancimus 27. C. de testa-*
ment.

Ad secundùm verò ex quęsitis, vt respon-
15 sione faciamus satis. perpendendum sanè
erit; Renunciationem hanc à Cassandra
factam in vim promissionis per Monasteriū
anno 1609. cum Tiberio initæ; (quod vtiq;
curaret, vt ipsa renunciaret:) realem, non
personalem fuisse; & idcircò perpetuam,
non vtiq; temporalem; vt perpetuò à iure
16 succedendi in bonis tàm paternis, quàm
auernis, & thiernis, cæterisq; se abdicaret, eo
planè modo, ac si mortua omninò fuisset, si-
cuti per monachationem, professione emis-
sa, omninò Mundo moriebatur, & vt priùs,
ex numero non fuisset viuentium. iuxtà Vl-
piani verba in *l. 1. §. quibus ex edict. ff. de suc-*
cessor. edicto. Ac si prior ex numero nō fuerit,
dicētis. similis *text.* in *l. si ex pluribus 9. ff. de*
suis, & legitimis ad *text. in c. 1. de eo, qui fini*
fecit agnat. in vsibus feudorum. vbi *Afflict.*
nu. 9. 10. & seq. Franciscus de Ponte cons. 40.
num. 11. vol. 1. Mastrillus dec. 65. num. 11.
part. 1. & nu. 15. Marta de successione legali
tom. 1. part. 3. q. 6. artic. 7. num. 4. Molfesius
ad Consuetud. Neapolitan. tom. 1. de renun-
ciat. q. 2. num. 13. & 14. & q. 6. n. 11. Optimè
omnium in hac re nostra Regens *Scipio Ro-*
17 *uitus*, in terminis renunciationis factæ per
mulierem Religioni nomen dare volentem,
quòd realis sit, atq; propterea perpetuò ex-
clusa videatur *cons. 44. numer. 7. & 13. lib. 1.*
quem sequitur *Cutelli dict. tract. de donat.*
inter patrem, & filium in discursu 3. part. 6.
num. 127. presertim *fol. 580. vers. ex quo Do-*
minus Rouitus. Lælius Caputus ad Consue-
tud. Neapolitan. part. 3. §. 8. numer. 12. planè
etiam idem *Rouitus cons. 42. à nu. 10. ad fin.*
vsq; par. 1. Io. Baptista Thoro in compendio
decision. verbo renunciatio facta per filiam
monialem *part. 2.*
18 Renunciare enim est se priuare, atq; à se
ius abdicare renunciatum. ad *text. in can.*
quia periculosum 8. 7. quæst. 1. & in Cle-
mentin. 1. de renunciat. Molfesius dict. q. 6.
num. 11.

Perpetuò itaq; exclusam cùm se voluerit
ob dotes receptas, & quòd Christum sequi
intendebat, Domina Cassandra, seq; ab
19 omni successione (*Quomodocunq; & qua-*
litercunq; spectante, &c. super bonis, &c.)
abdicauerit: Verbaq; ipsa amplissima sint,
omnem comprehendere casum apta, etiam
vltra expressa: *Molfesius d. verbo renuncia-*
tio part. 4. q. 14. num. 15. Mastrillus decis. Si-
ciliæ. 238. n. 98. par. 3. Marius Muta etiam Si-
culus *decis. 3. n. 12. Antoninus de Amato va-*
riarum resolut. lib. 1. resolut. 46. n. 21. ad tex.
in *l. qui. qualitercunq; 5. ff. qui petant tutor.*
Idem Mastrillus dec. 257. nu. 65. ead. part. 3.
Rota apud Card. Seraphin. decis. 317. num. 3.
Barbosa. de clausulis. clausul. 300. n. 3. & se-
quuta fuit Rota in *Narnien. iuris patrona-*
tus. 13. Maij 1633. coram Dunozetto decis.
207. n. 12. & 13. part. 6. diuersorum nouissi-
marum per Rubeum. & perpendit *Rouit. d.*
20 *cons. 44. n. 7. & seq.* Ea præsertim ratione,
quòd renunciatio generalis est, totius sui iu-
ris, vt exclusa omninò videatur. ex *Gloss.* sin-
gulari reputata in *l. 1. §. sed videndum.* in
verbo *succedat. in fin. ff. de successor. edicto.*
& ipse *Rouit. d. cons. 42.* qui videtur Domini
Caroli Brancaccij *n. 12. in 5. clausula.* & per-
pendit quoq; nec ineptè ad rem *Mastrillus*
d. dec. 65. n. 11. & 15.

A bonis proindè fraternis quoq; se exclu-
sam voluit, quæ omnibus, nihil sibi retento,
renunciauit. Ridiculum nempè videretur,
eam, quæ omnibus renunciauerat, solis fra-
ternis inhiare voluisse. Suadet hoc clausula
illa personæ Tiberij Genitoris adiecta, cuius
ad fauorem renunciauit, (*& cætera*) ob do-

tes receptas,& annuum censum ducatorum quindecim vita durante.(*Renunciauit, &c.* (dicens) *supradicto Tiberio Calo eius patri*
21 *præsenti, &c.*) quæ sanè clausula (*Et cætera*) ita concepta,ad successores, ac potissimū filios,ac consequenter renunciantis fratres, extendetur.vt dixit *Rota* in his terminis nostris renunciationis tūę, coram Aldobrandino,postmodùm Clemente VIII. *part.1.di-*
22 *uersorum dec.393.n.*. Ampliat nempè dictio præfata,(*Et cætera*) dicta, eaq; dilatat, ad terminos præsertim consuetos, & secundum naturam actus, qui geritur. vt dixit *Abb.in cap.1. in 3.notabili n.2.de regul.iur. extr. Felin.in cap.cùm P.Tabellio.nu.11.de fide instrument.* sequitur *Cephal.consil.88. num.1.& 5.vol.1.Rota part.1.tom.1. recentior.dec.393.nu.12.Cardinal. Tuscus tom.1. lit.C.conclus.302.nu.17.Barbosa de clausulis claus.cætera 14.num.6. Card. Mantica de tacit.& ambig.tom.1.lib.2.tit.10. num.23. Gonzalez ad regulam 8. cancellar.Gloss.67.*
23 *& vltima num.3.& 4.* Equidèm operatur clausula præfata, vt renunciatio,realis, æstimetur; atq; omni tempore renuncians exclusa videatur,vt perpendit idem *Rouitus d. consl.42.n.19.in 9.clausula. Mastrillus d. dec. 65.n.15.* quo loco firmam existimat renunciationem per monasterium factā,ex amplitudine clausularum.
24 Indè quippè verba præfata (*& cætera*) personæ adiecit Tiberij patris, quia & illius filios,fratres suos, comprehendere Cassandra voluit, vt eorum quoquè commodo facta renunciatio exaudiretur, sicuti communis parentis fauore expressis renuncia-
25 bat verbis. Quòd si aliter intellexerimus, ludibrio verba præfata adiecta fuisse fateri cogemur.
26 Hoc autem admitti haud debet. ad *text. in l.cùm in adoptiuis 10. §. cùm enim tanta fragilitas.C.de adoptionib.* Profectò, quòd non finè ministerio operandi verba in instrumentis,contractibusq; apposita videantur,quàmuis & modica illa sint.ad *text.in l.hac lege.21.ff.de contrahend.empt.* operari proindè debebunt,suumq; effectum producere,ad *text.in l.si quando.111. ff. de legat.1. l.3.in princip.ff.de iure iurand.l.fin.ff.ne quid in loco publico.cap.si Papa.10.de priuileg.in 6.Clement.exiuit.1. §.si enim per illud verbum. de verbor.significat.* vbi *Gloss.* verbo. *cùm autem.* non imperpensè adno-
27 tat: *Verba debere poni cum ministerio,ne superflua sint.* Rota apud *Cardin.Manticam dec.4.n.7.& dec.225 num.5.& apud Sanct. Memor.Gregor.XV.dec.434.nu.6.& apud Card.Caualer.dec.494.n.2. Iacob.Thomingius decis.Lipsien.47 n.10. Barbos.axiomat. 221.n.1.& seq.* diximus *respons.* nostra 47. *n.8.par.2.*

Hinc porrò est,quòd in personarum mentione,quarum bonis,iuribusq; ac successionibus Cassandra cedebat, fratrum memoriam minimè fecit; non planè,vt in eorum bonis iuris aliquid sibi reseruaret;sed quia eorum commodo cessionem, renunciationem,atq; bonorum abdicationem omnium
28 faciebat, vt facere consueuere semper sorores, quę fratrum contemplatione renunciationes emittunt. vt perpendit,nec ab re *Minadous.cons.22.n.2.3.& 4.* Faciтq; perpensionem hanc lucidiorem, ratio, quam, præter alias clausulas,quare ita amplam, expansamq; renunciationem faciebat,reddidit,
29 dicens: (*Quoniam nullum ius, &c.*) Indicare profectò volebat, quòd nullum omninò ius super bonis, quibus iam nuncium mittebat, reseruabat sibi, vt in perpetuum esset ab illis exclusa,quæ nuda nudum Christum sequebatur. vt aduertit, nec inargumentosè Regens *Franciscus de Ponte dict. consl.6.n.12.lib.1.* sequiturq; *Regens Rouitus d. cons.42.nu.13.in 7.clausula.* perpendens clausulam,siuè pactum de non petendo.

Cæterequin si fratrum quoq; bonis non renunciasset, neq; eorum commodo, & si non ita ipsa sensisset, vt renunciaret omnibus,reseruasset vtiq; sibi ad fratrum bona regressum; nec verba,& ratio præfata (*Quoniam nullum ius, &c.*) vim operarêtur suā, atq; ludibrio,& ipsa adiecta viderentur, pa-
30 gnantiaq; loquuram fuisse ipsam Cassandram in tam ampla, atq; renunciatione expansa concesserimus. Admitti autem boc minimè debet. ad *text. in l. non ad ea.88. ff.*
31 *de condit. & demonstrat.* vbi *Gloss.* verbo. *præsens.* rationem reddit: *Quia non est verisimile* (inquiens) *vt corrigat, quòd in continenti fecerat.* allegat *text. in l.pacta.72.ff. de contrahend. empt.& l.si quam.2.ff. de rescind.vendit.Rota part.1. diuers. dec.640. num.20.* diximus *respons.* nostra 21.*nu.9.*
32 *part 2.* Firmum hoc reddit, quòd Patres pro omnibus filijs huiusmodi filiarum renũciationes acceptare semper videntur. vt perpendit benè audiens *Surdus consil. 244.num.15.vol 2.*quem sequitur *Molfesius tom.2.ad Consuetudin* verbo *renunciatio.in additionib.ad q.2.3.& 4.n.1. & Franciscus de Ponte d.consl.40. num.4. Rota d. dec.393. num.1.part.1. diuersorum,* & in *Viterbien. bonorum 2. Maij 1614. coram Manzanedo decis.587.num.2.part.2. tom.2.in recent.* At-
33 tentis presertim clausulis præfatis, (*& cætera*) *in perpetuum,& ad habendum.*Alioquin in perpetuum bonis nuncium haud quaquam Cassandra misisset. vt perpendit adamussim ad hanc rem nostram *Rota d.decis. 587.num.3. Barbosa dict. clausul.14.num.9.*
34 Accedente præsertim clausula illa (*constituens eum procuratorem veluti in rem propriam*)qua patrem, fratresq; procuratores suum in locum constituit. In omnibus proindè cedentis iuribus successores.ad *text in cap.1.§.licet autem:*ibi: Nisi in rem suā

sit

ſit datus. (procurator videlicet, de quo *tex.*
loquitur.) *de procurat.lib.6.* vbi *Gloſſ.* verbo.
in rem ſuam. allegat *text.* in *l.ſi illam ſubtilem*
32. C.de donat. Franciſcus de Ponte dicto
conſ.6.n. 11.12.*&* 19.*lib.* 1. ſequiturq; pluri-
bus *Marius Muta decis.14.n.9. Barboſa de*
clauſulis.clauſ.in rem 71.num.1.& ſequent.
35 Quia nimirum clauſula prędicta transla-
tionem operatur dominij, et loco domini
ità conſtitutus procurator, habeatur. *Gloſſ.*
in *l. tranſactionis placitum 7.* verbo *deroga-*
nit. *vbi etiam Scribentes. C.de tranſactionib.*
Gratian.forenſ.part.2. cap.342 nu.11. Bar-
36 *boſ.d.clauſ.71.num.5.& 6.* Omnem idcircò
ſuccedendi potentiam, omneq; ius per ceſ-
ſionem, renunciationemq; prædictã, ità ſtri-
ctiſſimis vallatã clauſulis, a ſe abdicauit Caſ
ſandra, vt nullo modo, nullaq; via ad ſemel
abdicata reuerti nunc valeat. quod poſt *Surd.*
*conſ.22.nu.34.& 35. vol.*1. perpendit quàm
optimè ad rem hanc noſtram *Muta d. decis.*
14.num.9.circa fin. nec imperpenſum dimiſit
Maſtrillus d.dec.65.num.9.& 10.& Mina-
37 *dous dict.conſ.22.num.5.* Potiſſimùm verò,
quòd filij parenti premortui non fuere, ſed
fati munere parente functo, omnes poſt
eum, diem viderunt extremum, ac nouiſſi-
mè D.Franciſcus, vt nullo pacto ius eſſe va-
leàt Monaſterio. vt poſt noſtrùm *Maran-*
tam diſputat.10. num.15. & ſequentib. ſe-
quitur *Rouitus* alios referens *d.conſ.42. n.8.*
Minadous d.conſ.22.nu.2. Maſtrillus dict.
38 *decis.65.numer.17.* Præterquàm quòd Ti-
berius in conflictu conſtitutus moriendi,
teſtamento hæredes filios dixit, ſecluſa ipſa
Dominà Agnete moniali, quæ Mundo, re-
buſq; omnibus iam diù antea vale dixerat,
nunciumq; miſerat; excluſa proindè per-
manebit. vti adnotat Dominus *Franciſcus*
de Ponte conſ.39.nu.2.& d.conſ.40.num.6.
verſ.aut loquitur.vol.1.Minadous dict.conſ.
22. n.2.& 4. Maſtrillus d. decis.65.nu.16.
39 Faceſſant verò dicentes: non monialem,
ſed Monaſterium, cui ex monialis perſona
ius acceſſit, ad ſucceſſionem venire, ſecun-
dùm Canoniſtarum ſententiam in *cap.in*
presentia 8. de probat. vbi commentantes
omnes *Ioan.Andrea. Anton.de Butrio, Abb.*
Innocent. alijquè. & *Barboſ.in collect.nu.2.*
quam ad hanc rem noſtram admittit *Fran-*
ciſcus de Ponte d. conſ.40. num.2. lib.1. Fa-
bius Anna conſ.45.nu.96.lib.1.Rouitus dict.
conſ.42.num.6.& 17.in fin. & dict.conſ.44.
num.21.22.& 23.Maſtrillus d.dec.65. nu.2.
Gratian.part.2. forenſ. diſceptat.cap.305.d
n.2.Marta de ſucceſſione legali tom.1.part.3.
q.13.art.1.num.24.& 25. & communiorem,
probabilioremq;, communiq; calculo Do-
ctorum ſequutam appellat *Sanchez mora-*
lium tom.2.lib.7.cap. 12.num.36. ſequiturq;
Ferdinandus à Caſtro Palao operis moralis
par.3.tract.16.de obligat.religioſi ſtatus.diſ-
put.3.punct.3.n.3.

Cùm quòd Monaſterium ipſum ſtrictim
40 anno 1009. omni ſucceſſioni ex perſona
Caſſandræ, quæ in illo nomen Deo datura
erat, vale dixit, nunciauitq;, quin ſe obſtrin-
xit curaturum, vt Caſſandra, quo tempore
monialis fieri debebat cũ effectu renuncia-
ret. vti verè poſtmodùm renunciauit. Ad
ſemel renunciatum itaquè reuerti nequa-
quam poterit amplius; vt ſupra diximus, &
in terminis perpendit dict. *Fabius Anna*
d.conſ.45.n.94. & Rouitus d.conſ.42. nu.4.
7.& 10.& d.conſ.44.n.23.in fin. verſ.vltrà
quod.& n.24.
41 Præterquam quòd, ex ſententiâ, quam
Aduerſarij admittunt, cùm propria ex per-
ſona Monaſterij ad iura D.Franciſci (quã-
uis ex illa monialis) ſuccedere petat: erit
ipſum in gradu remotior, atq; propterea in-
ferius, quod proximiori in gradu ex aduer-
ſo conſeratur. Vincent idcircò illud ex gra-
dus prerogatiua. quod argumentosè ſatis,
vt ſueuit aduertit dictus Dominus *Franciſ-*
cus de Ponte d.conſ.40 nu.3.verſ. attenden-
do igitur.
42 Tùm quòd (fac Monaſterium non ſibi re-
nunciatione præiudicium intuliſſet) nihi-
lominùs cùm in ipſum ex monialis perſona
ius ſit, tenebitur vtiq; ſtare facto per mo-
nialem, cuius perſonam induit; ſecundùm
Cagnol.in l.fin.n.207. C.de pactis. quem ſe-
quitur idem *Fabius Anna dict.conſil.45.*
n.97. & eodem modo admittit *Rouitus dict.*
conſ.42.nu.16. & 17.in fin.
43 Neq; firmitatem habebit, ſi obijciant: ve-
niret ſaltim Monaſterium, enormem ob læ-
ſionem, quòd nõ fuerit Monialis de paragio
dotata. ex latè traditis per *Couarr.in cap.*
quàmuis pactum. de pactis in 6. in 3.part.
relection.§.2.n.5.verſ.cæterùm ſi verum eſt.
& *Molinum de ritu nuptiarum dict.lib.3. q.*
96.& duabus ſequentibus.
44 Sat nempè fuit, Monialem nactam dotem
fuiſſe ad Monaſterij exigentiam, conſuetu-
dinemq;, atq; ad dotium quantitatem, qua
moniales aliæ in Monaſterio admittũtur, ne
læſa cenſeatur: cùm potiſſimùm, vita per-
durante, aſſignati fuere eidem annuatim du-
cati quindecim. *Vincent.de Franchis dec.*
44. ſequiturq; idem *Rouit. d.conſ.42.nu.3.*
& 4. idemq; *Couarr.vbi ſupra.Cutelli dict.*
diſcurſu 3.particula 6.nu.127.verſ.nec pote-
rit Monaſterium fol. mihi 579. Maſtrillus
d.dec.65.n.12. noſter *Maranta d. diſput.10.*
n.22.& 23.Gratianus Rotæ Marchiæ *decis.*
27.n.6.& 7.& ſeq.
Reſiduis autem obiectionibus, quæ per
Aduerſarios obijciuntur, reſpondere operę-
pretium nobis viſum haud fuit; quòd illis
45 ſatis argumentosè reſponderit Illuſtriſſi-
mus Dominus Marcus Antonius Thomati
olim Maceratenſis Rotæ Auditor, nunc
Epiſcopus Bitetten. cuius viri laudes ipſæ-
met deciſiones doctiſſimæ prælis preſſæ cõ-

T 2 ce-

celebrant. Non igitur vltrà crepidam, vt veteri fertur Adagio, nobis obstrepere licuit.

Quòad vtrumq; ergò caput, satis apertum dictis Dominis de Vulpis, vti sanguine proximioribus D. Francisco Calò ab intestato defuncto, ius esse, nemo, qui sanæ mentis fuerit, non videbit.

Iurè fecerunt proindè ipsi, qui ab intestato ordinarij Iudicis decreto successionē subiere.

Atq; ità ex his, iudicio non abiecto, quin expetito meliori, saniori q; respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Solutione eius, quod debetur, obligatio omnis euanescit.*
Vndè soluens liberatur. n. 2.
Eiusq; fideiussores. n. 3.
Omnisq; hypotheca extinguitur. n. 4.
5 *Cessio, extinctis actionibus, inutiliter fit.*
Quia qui nihil habet, transferre actiones non potest. n. 6.
7 *Cedi non potest quod non est.*
8 *Cedere contra se ipsum actiones nemo existimatur.*
9 *Dotem inæstimatam vir distrahere prohibetur.*
Vxore etiam consentiente.
Ratio affertur. n. 10.
Vt neq; seruitutes dotali fundo debitas amittere, neq; nouas imponere maritus possit. n. 11.
12 *Mulierum conditio per viros ne deterior fieret summoperè curauerunt Veteres.*
13 *Mulier post viri obitum, Præsidis permissu bonorum dotalium possessionem ingredi potest.*
14 *Dos viro data, eo fatali sorte consumpto, ad mulierem reuertitur.*
Et in rebus immobilibus statim. n. 15.
16 *Tempore qui prior, in iure est potior.*
17 *Dotis prioritas, non à solutione, sed à promissionis currit die.*
18 *Mulier in dote (à patre præsertim profecta) causam habet onerosam.*
In donatione verò propter nuptias lucratiuam.
19 *Donatio propter nuptias accessoria est ad dotem.*
20 *Dotis causa semper, & vbiquè præcipua.*
21 *Dotes mulieribus conseruari, Reipublicæ interest.*
22 *Dos in bonis mariti quàmuis sit; mulieris tamen est.*
Vndè alienatum dotalem fundum potest mulier ex stipulatu redibere. n. 23.
Etiam è manu Fisci. n. 25.
Etiam viuente viro. n. 27.
24 *Dos marito datur, vt ex fructibus matrimonij onera subleuet. & n. 28.*
26 *Dictio, mox, pro confestim exponitur.*
29 *Mulier, etiam viro viuente, in dominio dotis naturaliter permanet.*
Et alijs præfertur creditoribus. n. 30.
Quin omnem in ea habet prærogatiuam.
31 *Dos proprium est mulieris patrimonium.*
32 *Mulier in donatione propter nuptias tacitā habet hypothecam.*
33 *Donatio propter nuptias accessoria est ad dotem.*

ARGVMENTVM.

Dote genero per Patrem soluta, obligationes omnes, omnesq; hypothecæ extinguuntur, ac fideiussores liberantur. Quòd si vir fundum distrahat dotalem; matrimonio dissoluto, iurè ad illum vindicandum vxor aget. quasi super bonis suis, non viri. Contra hæredes verò viri pro donatione experietur propter nuptias. Dotis verò hypotheca à die promissionis initium ducit, quàmuis solutio post biennium facta. præcedet proindè donationis propter nuptias promissionem.

RESPONSIO XXX.

MAtrimonium inivere insimul Ferdinandus Fasanus, & Liuia Bettramanzo Minerbinen. anno 1604. 15. Augusti. quàm ob causam Matthæus Liuiæ genitor dotem pro ea Ferdinando constituit ducatorum mille, quos intra biennium soluere promisit, & vterq; bona sua omnia obnoxia dixit; ille de soluenda dote, hic de illa restituenda facto casu restitutionis, nec non constituit Liuię Ferdinandus donationem propter nuptias,

nuptias,siuè antesatum,vel Messium, vt vo-
cant, interim Ferdinandus rus, quod ha-
bebat,védidit Matthæo socero anno 1605.
Matthæus rus ipsum, a Ferdinando emptum
soluto pretio,eidem pro mille,dotis nomine
pro Liuia sponsis, dat anno 1606. mense
Iulio,die octaua. Ferdinandus rus ipsum
in tertios distrahit,vendit, alienat.Qui anno
1640. vltimum dat vitę terminum. Liuia
dissoluto morte viri matrimonio, agere
intendit super rus in dotem a Matthæo da-
tum,pro lucrata donatione propter nuptias,
siuè antesato,vel Messio. Nam pro mille,
dotis nomine viro solutis, cessionem refert
ab hæredibus viri, expeririq; intendit ad-
uersus bonorum possessores Matthæi patris,
qui & ipse satis concessit. Fit itaq; Quæstio-
nis status: agat ne rectè Liuia ad rus ven-
dicandum pro donatione propter nuptias?
& num iure, nec iniuria aduersus possesso-
res bonorum Matthæi genitoris ad dotem
iudicio experiri valeat?

Nullam iure esse actionem Liuiæ aduer-
sus possessores bonorum Matthæi genito-
ris, neq; cessionem hæredum Ferdinandi
quicquam ei prodesse, respondendum cen-
suimus.

1 Nimirum, quòd Matthæus verè dotem
Ferdinãdo genero pro Liuia filia anno 1606.
soluit. Dissoluta proindè omnis eius fuit
obligatio,ipseq; liberatus. §. 1. *institutioni-
bus,quibus modis tollitur obligatio*,Pompo-
nius *lib.35.* ad Sabinum in *l. si creditor 26.
ff.de solutionibus.* & *l.solutionem 13.ff.eod.*
rationem venamur ex eiusdem Pomponij
verbis *d.l.si creditor.* Quia, *quantum ei de-
bebatur recepit.* et *l.1. ff. de solutionib. Vin-
cent.de Franchis dec.200.n.11. & 12.Rota
apud Coccinum Decanum decis.211.num. 3.
& apud Duranum* Episcopum Vrgellen.*de
cis.259.num.17. & decis.323.n.1.part.2.* &
*apud Cardin.Caualer.dec.99.nu.2. & decis.
619.* la prima *num.1.* quæ sanè decisio in
punctualibus nostris terminis loquitur de
2 dote soluta:nam soluens liberatus est,quem-
3 admodùm & ipsius fideiussores. *l.non est
ambigui iuris. 2. C.de fideiussoribus tutor.
d.§.1.in fin. Inst.quibus modis tollitur obli-
gatio.*Rota in *Romana fideiussionis 21.Maij
1604.coram Cardinal. Lancellotto decis.43.
num 1.apud Marchesanum part.1. fol 770.
l.Stichum,aut Pamphilum 96. §. naturalis
obligatio.& l.verborum obligatio. 107. ff.de
solutionib.* Rota *apud Card. Manticam
4 decis.146.nu.1.* quin, & pignoris omne ius,
omnisq; hypotheca extinguitur,ac pœnitùs
abolerur.*l.1.§.cùm venditor. & l.2.ff.qui-
bus modis pignus, vel hypotheca soluatur.
l.2.C.si pignus pignori datum sit.* Vlpianus
in *l.si rem.9.§ omnis pecunia. & duabus se-
quentib. ff. de pignorat.actione.* Martianus
in *l.soluitur hypotheca.5.*& §.1. & Vlpianus
in *l.item liberatur 6. ff.quibus modis pignus,
vel hypotheca soluatur.l.si reddita 3.aliàs si
C.de luitione pignoris. Cephalus cons.596.
num.5.* Rota apud *Cardin. Manticam dict.
decision.146.num.3. Rota Maceraten. apud
Marcum Antonium Thomatis*, nunc Episco-
pum Bitetten.*dec.51.n.24. & 25. & dec.53.
numer.4.Surdus decision.308. num.9.Gra-
tianus forens. disceptation. capite.286.
num.6.& 7.*

5 Inanis proindè, extinctis actionibus viri
ad dotem per solutionem,cessio fuit per hæ-
redes viri Liuiæ facta.

6 Quid enim cedere ipsi potuere,quod mi-
nime habebant; aut quomodò actiones
transferre, quæ solutione euanuerant? ad
*text.*in *l.Papinianus 28.ff mandati,vel con-
trà.d.§.1. Institut. quibus modis tollitur
obligat.l.nemo plus iuris.55.ff. de regul.iur.*

7 Neq; cedi potest, quod non est.iuxtà Afri-
cani sensum in *l.eius, qui in prouincia.41.§.
quarè.ff.de rebus credit,et si certum petatur.*
& *l.Modestinus respondit.76. ff. de solut.*se-
quitur optimè in rem hanc *Surdus d. decis.
308.num.8.9. & 10. Gratianus d.cap.286.
num.6.& 7.* post *Bart. in d. l. Modestinus,
num.4.& Castrens.num.etiam 4. vers. licet
principalitèr. ff de solutionib.* Rota *Macera-
ten.apud Thomati d dec.51. num. 24.& 25.
Menochius de præsumptionib. lib.3. præ-
sumpt.143.num.1.& seq.Rota part. 2. tom.1.
in recentiorib.decis.426.nu.4. & decis.450.
num.3.*

8 Alioquin contra seipsos pro dote conse-
quenda,iam soluta,iura Liuiæ cessissent Fer-
dinãdi hæredes,quod æstimandum non est.
ad *tex.*in *l. si peculium 6 §.1.ff.de peculio le-
gato.Bald.in l.2. C.an seruus ex facto suo.
Rot.d.dec.450.num.3.part.2. in recentiorib.
tom.1.*

Sunt itaq; integræ actiones Liuiæ ad rus
vindicandum à viro distractum, in dotem à
9 Matthæo genitore datum, atq; solutum;
malè enim, quin pessimè per virum distra-
ctum fuit in dotis fundum destinatum: cùm
obstaret ei lex (in fundo non æstimato præ-
sertim) ne alienare, neq; hypothecare vale-
ret; Vxore etiam consentiente *l.vnic.§. &
cùm lex Iulia,C.de rei vxoriæ actione.*

10 Ea sanè ratione, quam Imperator §.1. *in
fin. Institutionib.quibus alienare licet,vel
non,*reddit: *Ne sexus muliebris fragilitas in
pernitiem substantiæ earum conuertatur.*
Idemq; statuit Iustinianus Cæsar Augustus
in *authentica. vt immobilia antè nuptialis
donationis.in fin.§. Et multò potius hac in
dote,collat.1.*& Imperatores Seuerus, & An-
toninus in *l.1. C.de fundo dotali.* Caius in *l.
lex Iulia 4. ff. de fundo dotali.*plura in hanc
rem deducit *Iacobus Thomingius dec. Lyp-
siens. 31. numer.22.& seqq. Gratianus dis-
ceptation. forens.part.5.cap.985. num.4. &
sequent. Marcus Antonius de Amatis Rota
Marchiæ decis.62.num.26.& 27.* Vt nequè
ser-

11 seruitutes fundo dotali debitas amittere,
neq; etiam imponere Maritus possit. vti
Vlpianus ex Iuliano *lib.16. digestorum* in
l.Iulianus 5. *ff. de fundo dotali*, ea ratione,
quam ipse in *l. sed nec libertas 6. ff. eodem*,
reddit: *Ne per hoc deterior conditio prædij
fiat.* & hoc summopere Veteres curauere:
12 ne mulieris deterior conditio fiat. vti Pau-
lus *lib.30.* ad edictum in *l. de die 14. in fin. ff.
de pactis dotalib.* dixit. quin existimauit Pro-
culus *lib.16.* Epistolarum *in leg. Attilicinus
17. ff eod.* Pacto meliorem conditionem
mulieris fieri posse, deteriorem non posse.
& sequuta fuit Rota apud sanctæ Memoriæ
Gregor. XV. dec. 317. n. 6. in fin.

13 Residua est ergò mulieris actio post viri
diem vltimum, auctoritate competentis
Iudicis, rerum dotalium possessionem in-
grediendi, vti Valerianus, & Gallienus Cæ-
sares in *l. dotis actione 9. C. soluto matrimo-
14 nio.* edixere. Dos enim, quæ data vxori fuit,
viro fatali sorte consumpto, ad eandem re-
uerti debet, quàm ad eam recurrere fecit
obitus maritalis. vt Imperatores Hono-
rius, & Theodosius Mariano Præfecto Præ-
torio in *l. fin. C soluto matrim.* rescripsere. Et
15 hoc quidèm statim in rebus, quę solo con-
tinentur. *d. l. vnic § exactio autem dotis. C. de
rei vxor. actione. Farinacius in repertor. de
contractibus q. 24. num. 17.* post *Iosephum
Ludouic. in communib. opinionib. conclus. 56.
vers quando verò dos. Cotta in memorabilib.*
verbo *dos soluta matri.*

Quam ob causam nihil est, quòd ad rus
illa conuolet, vt donationem antè nuptias,
siuè antefatum redibeat, existimans ad bo-
na patris regressum habituram, vt semel so-
lutam dotem, consequatur iterùm; eo du-
cta principio, quòd fundus dotalis euictio-
ne retentus fuerit proptèr donationem
antè nuptias, quæ dotis solutionē pręcessit,
16 vt sicuti tempore, ità iure sit potior, ad regu-
lam. *qui prior. 54. de regul. iur. in 6.*

17 Præterquam quòd enim dotis antecessio
à die incipiat promissionis, vt ad eam retro-
trahatur; facta quàmuis solutio fuerit con-
sequentèr (post biennium videlicèt) à con-
tracto matrimonio. vti Papinianus *lib. 2.*
quæstionum in *l. 1. ff qui potior. in pignore
habeantur* respondit: *Non vtiq;* (dicens)
*solutionum obseruanda sunt tempora: sed
dies contractæ obligationis*, & sequitur *Af-
flictus dec. 402. num. 9. Couarruuias lib. 1.
variarum resolut. cap. 7. nu. 6. vers. caterùm
egregia. Gratianus forens. par. 1. cap. 53. n. 3.
& seq. Negusant. de pignorib. in 4. membr.
2. part. num. 78. & 79.* sequitur *Ioannes Gri-
uellus* Senatus Dolani *decis. 133. nu. 1. & 3.
cum seq. per tot. Iacob. Thomingius decis. Li-
psien. 36. n. 1. & n. 6. Rota apud* Card. *Cana-
ler. dec. 436. n. 6.*

Nihilominùs tamen, nec donationis
18 proptèr nuptias causa, siuè post nuptias, vel
antefati (quocunq; modo dixeris) mulier à
se abdicare fundum poterit dotalem; doti-
ue, (à patre præsertim, in qua onerosam cau-
sam habet filia) donationem antè nuptias
19 præferre, quæ accessoria ad dotem, vti pe-
disequa accedit, ac lucri titulo acquiritur.
20 cùm sit alias dotis causa semper, & vbiquè
præcipua. Pomponius vt loquitur *lib. 15.* ad
Sabinum in *l. 1. ff solut. matrim.* Rationemq;
21 subnectit ipse: *Nam & Reipublicæ inte-
rest* (inquiens) *dotes mulieribus conseruari:
cùm dotatas esse fæminas ad sobolē procrean-
dam, replendamq; liberis Ciuitatem, maxi-
mè sit necessarium.* sequiturq; perpensionem
hanc *d. Griuellus d. decis. 153. num. 3. & seq.*
& post *Bald. in l. assiduis num. 3. vers. nouer-
cas, C. qui potior. in pignor. habeantur, Gra-
tianus forens. part. 1. d. cap. 53. num. 11. & 12.*
22 Quàmuis enim in bonis mariti dos sit, mu-
lieris tamen est. vt Triphonius *lib. 6.* dis-
putationum. in *l. quàmuis 78. ff de iure
dotium.* dixit. rationem reddens: quare si
23 (inæstimatus præsertim) fundus in dotem
datus, marito euincatur, possit mulier ex sti-
pulatu agere, vt fundum redibeat? *Pro eo* (in-
quiens) *quòd eius interest, non esse euictum,
quod in dotem fuit: quodq; ipsa euictione
pati creditur, ob id, quod eum in dotem ha-
24 bere desijt.* Eo quippè animo fundus marito
datus fuit, vt fructus lucraretur, ex quibus
matrimonij substinere onera posset. iuxtà
Pauli sensum *lib. 7.* ad Sabinum in *l. si fundus
9. in princip. ff. soluto matrim.* quem se-
quitur *Igneus in l. 1. § si vir, aut vxor. num.
163. ff. ad Syllanian.* & cum *Gratian. forens.
25 part. 5. d. cap. 985. num. 7.* Vt è manu quoq;
Fisci, ob viri crimen constante matrimonio
admissum, manu iniecta mox vindicare va-
leat. vti Imperatores Archadius, & Hono-
rius Cæsario Præfecto Prætorio edixere. in
*leg. si quis post hac 9. C. de bonis proscripto-
rum.* & *ibid. Angelus de Perusio*, sequiturquè
*Gregorius de Cabedo Lusitanus decis. 183.
26 num 9. &* 10. perpendens aduerbium illud
mox. quasi confestim vxori reddēda sit dos,
vt neq; momento in manu Fisci esse debeat,
27 nec etiam viro viuente. cui ad onera suble-
28 uanda matrimonij dos data fuit. *l. pro one-
29 ribus. 20. C. de iure dotium.* Vindicabit
propterea fundum in dotem datum mulier,
qui ab initio eius fuit, & naturalitèr in eius
30 permansit dominio, omnibus alijs postha-
bitis creditoribus, *quia omnem in eo mulier
habet prærogatiuam.* Vt Iustinianus Impe-
rator Demosthenis Pręfecto Pretorio rescri-
psit in *l. in rebus dotalibus 30. C. de iure do-
tium.*

Non itaq; in illum pro donatione prop-
tèr nuptias, siuè antefato aget. Ille enim,
31 vt putà dos, proprium est eius patrimoniū,
ad text in *l. Pomponius Philadelphus. 36. ff.
familiæ erciscundæ.* Vlpianus in *l. in eum
16. ff. de Religiosis, & sumpt. funerum.*

idem

idem Vlpianus in *l.3.* §.*nec eo monemur. in fin.ff.de minorib. Quoniam* (inquiens) *dos ipsius filiæ patrimonium est.* sequitur *Gratian.forens.part.3.c.556.n.1.*

32 Pro donatione verò antè nuptias aduersus viri hæredes experietur, cuius bona sunt ei etiam tacitè hypothecata, proptèr dotem enim, & propter nuptias huiusmodi
33 fiunt donationes, vt accessoriæ sint ad dotem, non eam præcedant. vt Iustinianus Cæsar in *l. cùm multa 20. aliàs fin. C.de donationib.ante nuptias.* decernit. *Negusant. de pignorib part.2.memb.4.num.71. Gratianus forens. part.1. d. capit.53. num. 8. 9. & 10. Gaspar Anton. Thesaur.quæst. forens.lib.1. q.9.nu.12.*

Exempta igitur bona erunt Matthæi genitoris Liuiæ, qui ei dato rure dotem soluit.

Atquè ità ex his, seuerioris Aristarchi iudicio non submoto, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Ignem ne gladio fodito. ex symbolis Pythagoricis.illustratur.*
2 *Natura hominum maleficijs non exagitanda.*
3 *Defensio à natura ipsa descendit.& n.24.*
Et vt iniuriam vi repellamus.
4 *Vim vi repellere omnia iura, omnesq; leges permittunt.& n.7.*
Hominem homini insidiari nefas.
5 *Adagium: Et Musca splenem habet,& formica bilem.*
Brasidæ Lacedamoniorum Ducis fortissimi dictum, cùm eum sorex momordisset.
6 *Leo terroris symbolum.*
7 *Occidens iniustum agressorem pœnam nullam meretur.& n.15.*
Quod enim ille fecit, passus est.
8 *Pœnam non meretur, quod fit ad defensam.*
Quia vim vi ferire conceditur.
Et culpa pœnès eum, qui primò percussit, residet.n.9.
Etiamsi in defendendo modum excesserit. num.10.
11 *Naturalis ratio aduersùs periculum se defendere permittit.*
12 *Lege quod fit permittente, pœnam non meretur.*
13 *Damnum non facit, qui facere ius habet.*
Quod exaudi formalitèr, licet materialitèr damnum faciat.n.14.
15 *Agressorem in dubio vitæ occidens calumniam non meretur.*
Etiam in foro interiori.n.16.& 17.
Quia actus huiusmodi licitus est. n.23.
17 *Accursij Gloss.in l. vt vim 3. verbo. nam iure. de iustit. & iure. reprehenditur.*
Acerbum æstimari non debet, si idem fiat in eo, quod in alio facere tentauit.
18 *Defensionis modum excedens, si homicidium sequatur, irregularis efficitur.*
19 *Irregularitas, etiam sine peccato, contrahitur.& n.45.*
20 *Defendens se, & vitam propriam, etiam si occidat, irregularis non efficitur.*
Etiam si preueniat, neq; expectare debet, vt feriatur.n.21.& n.36.
Secus si post percussionem id faciat.n.22.
25 *Melioris conditionis non esse debent deprauati homines, quàm boni.*
26 *Clerici possunt aduersùs malefactores apud Iudices quarelam habere.*
Ratio affertur.n.27.
28 *Agressorem occidens, si mortem alitèr vitare non possit, irregularis minimè efficitur.& n.35.*
Ratio affertur.n.29.
30 *Animus & verbis fit palàm,& factis.*
Factis autem meliùs.n.32.
31 *Verba sunt eorum, quæ sunt in anima passionum, notæ.*
33 *Iteratio actus animi machinationem ostendit.*
34 *Mulier iteratò pro alio intercedendo, Velleiano non iuuatur.*
37 *Inculpata tutela modum seruans irregularis non efficitur se defendens. secus si modum excedat.num.51.*
38 *Agresso fas est se tueri, quocunquè modo id fiat.*
Quod prudentis Iudicis arbitrio reijcitur num.39.
39 *Iudex in dubio, se defendentem, irregularem iudicare minimè debet.& n.54.*
41 *Excessus in moderamine inculpatæ tutelæ irregularitatem causat.*
Secus si nullus fuit excessus.n.42.
Quia staterem in manu habere non debet.num.43.
Excessus autem debet esse notabilis, & peccaminosus.n.46.
Excessum probare debet, qui se fundat in illo.n.47.
44 *Mortis imminens periculi sensus perturbat.*
Cain toto vitæ suæ tempore tremuit timore mortis.
48 *Sacri Concilij Tridentini tex.sess.14.cap.7. de reformat. perpenditur.*
Neq; infirmauit dispositionem Clement. si nic.de homicid.n.50.
49 *Dispensatio irregularitatem supponit.*
53 *Irregularem quis in dubio se existimare debet.*

AR-

ARGVMENTVM.

Irregularitatem an contraxerit Sacerdos, qui alitèr mortem effugere non valens,neq; etiã fuga, agressorem vulnerauit, vndè & mors consequuta fuit? Et quid si modum excesserit? Quando verò moderamen inculpatæ tutelæ seruasse dicatur. Vndè Sacrum Tridentinum Concilium *sess.* 14. *c.* 7. *de reformat.* perpenditur.

RESPONSIO XXXI.

1 IGnem ne gladio fodito. in Pythagori-
cis symbolis erat scriptum. est enim,
vt Porphyrius voluit, ignis naturæ
2 symbolum; quòd voluerint, non esse
hominum naturam maleficijs exagitandam.
3 Natrale quippè principium est, instinctu
naturæ, non constitutione aliqua inuectum:
Violentiæ per vim repulsio. *can. ius natu-
rale* 7. *dist.* 1. Alexander Tertius in *cap. si
verò alicuius.* 3. *de sentent. excommunicat.*
4 *extrà.* Cùm vim vi repellere omnes leges,
omniaq; iura permittant. & ijsdem verbis
Innocentius Tertius in *cap. significasti no-
bis.* 18. *in fin. de homicid.* Florentinus *lib.* 1.
Institutionum in *l. vt vim* 3. *ff. de iustit. &
iur.* rationem reddens: *Nam iurè hoc eue-
nit,* (dicens) *vt quod quisq; ob tutelam corpo-
ris sui fecerit, iurè fecisse æstimetur.* Et ne-
fas sit hominem homini insidiari. Paulus
quoq; *lib.* 10. ad Sabinum in *l. scientiam*
46. *§. qui cùm alitèr, ff. ad legem Aqui-
liam.* Vlpianus etiam *lib.* 2. ad edictum
in *l. sed & partus.* 12. *§.* 1. *ff. de eo, quod vi,
metusq; causa gestum est.* rationem satis
concinnam ad rem reddens ex Pomponio
lib. 28. quæsito respondente, quarè ei, qui
vim fecerat, passo vim, non succurrat Prætor?
Nam cùm liceat (inquit) *vim vi repel-
lere; Quod fecit, passus est.*

Non itaq; ignis gladio fodicandus; ne in fodicantem insurgat.

Nec abre, quin rectissimè veteri dicatur Adagio:

5 *Et musca splenem habet, & formica bi-
lem.*

Vndè apud Plutarchũ illud Brasidæ fortissimi Ducis Lacedemoniorum memoratur, quem cùm ficus legentem sorex momordisset: O bone Iuppiter, inquit, nullum est tam minimum animal, quem sui defendendi, aut periculum vitandi, cu sit opus, occasiones non perquirat. Dixitq; P. Mimus in suis sententijs: Etiam capillus vnus habet vmbram suam. Nihil enim tam minutum, quod non possit aliquid. apud *Tuillium in emblemate* Alciati 169. *in fin.*

Hoc ipsum fecit, de quo tactum proponitur. Quidam Canonicus Melphicten. cum apud Iudicem debitorem suum interpellasset, quamuis sibi sanguine iunctum: Ira percitus ille, post nonnullos dies hunc plures, vt necaret, perijt. præcauebat sibi itaq; Canonicus, & quòd grandæuus ætate esset, & quòd malè affectus, & quòd etiam oculorum affectione prægrauaretur, & deniq; quòd eius non esset, armis pugnare. Vt se tamen tueri posset, licentia à suo Superiore sibi facta, medio ense, sub talaribus vtebatur vestibus. Timebat porrò sibi ab homine hoc sæuo, qui necare ipsum iuramento etiã firmauerat. Quadam igitur die obuium hûc habuit, qui stricto gladio Sacerdori mortem minabatur: tuetur ille se medio illo ense educto, atque bis ex eius manibus egressus, in apothecam quandam se recepit, clausoq; ostio discessum præstolatur sacrilegi hominis. qui recessum fimulans, in abditum parietem se occulit. Qui aderant, abijsse illum putantes, Sacerdoti, vt securus egrediatur, insinuant, seq; domum recipiat. Egreditur itaq; Sacerdos, sed insurgit aduersus eum denuò ferus hic homo è latebris egressus, strictoq; gladio mortem acritèr comminatur, (*Mò la finimo*) dicens: tuetur se Sacerdos, quantum sibi permittitur. Adest tamen Dei iudicium: nam sacrilegus ille, cùm iuuẽta polleret, & fortis, ac strenuus ad pugnandum esset, nulloq; teneretur impedimento, inter pugnandum casu in terrã vadit. Sacerdos se tuendo: vel quòd sibi, etiam
6 à mortuo leone, timeret. (Quoniam hoc fortissimum animal omnibus aspicientibus timorem incutit. vndè terrorem significantes Leonis caput pingunt. vti *Tuillius in emblemate* 57. Alciati doctissimi, eruditissimiq; viri adnotat.) Vulnus tibiæ infigit. atq; in pedes se dat, domũq; repetit. Homo ille ferus ex vulnere in diem quartum vitæ terminum facit.

Hoc è medio sublato, Vxor, atq; Germanus eius aduersus Sacerdotẽ de occiso homine apud Episcopum iudicium habent. Et
7 quidèm, quòd nullam mereatur pœnam, cũ
aggressus se defendendo fecerit, nõ vlciscendi animo: Quod enim ille fecit, passus est. ex Pomponio Vlpianus *dict. leg. sed & partus* 12. *§.* 1. *ff. de eo, quod metus causa* respondit: & Paulus d. l. scientiam 46. §. qui cùm aliter, ff. ad leg. Aquil. *Qui cùm aliter* (dicens) *se tueri non possent, damni culpam dederunt: innoxij sunt. Vim enim vi defendere,*

dere, omnes leges, omniaquè iura permittunt.
8 quem text. Bart. ità summat: Quod fit ad
defensam, pœnam non meretur. Rationem
reddit idem Paulus ibidem in fine: Illum
enim, (inquiens) qui vim infert, ferire con-
9 ceditur. Culpam autem penès eum, qui
prior percussit, residere. Vt Alphænus lib 2.
digestorum in l. si ex plagis 53. §. Taberna-
rius. in fin. ff. ad legem Aquiliam. docet. &
sequitur apertissimè, & ad rem nostram sa-
10 nis concinnè; etiam si in defendendo mo-
dum excessisset. Gloss. in d. cap. significasti.
18. verbo tutela. de homic. quæ allegat tex.
in leg. Itaq; si seruum 4. ff. ad leg. Aquili. in
quo loco Caius lib. 7. ad edictum Prouin-
ciale, ità disertissimis verbis loquitur. Itaq;
si seruum tuum latronem, insidiantem mihi
11 occidero: securus ero: Nam aduersus pe-
riculum naturalis ratio permittit se de-
fendere. Non igitur pœna feriri eum
oportet, qui permittente lege, quin
natura instructice, ad sui fecit de-
12 fensionem. quod enim legitimè factum est,
nullam pœnam meretur. vt decernit Alexan-
der Cæsar in l. Gracchus 4. C. ad l. Iuliam de
13 adulter. Nec damnum fecit, qui facere ius
habuit. ex Paulo lib. 64. ad edictum in l. ne-
mo damnum 194. ff. de regul. iur. & loquitur
Gloss. ibidem in re ipsa nostra exemplum in-
ferens: Pone (dicens) si quis dedit damnum,
cùm aliter se tueri non posset? non videtur
14 dare damnum. formaliter quidèm, quamuis
materialiter damnum inferat. quod aduer-
tit Glo. ibidem in fin. & apertissimis id dispo-
nit verbis Gordianus Cæsar in leg. is, qui
agressorem. 2. C. ad legem Cornel. de sicarijs,
15 dicens: Is, qui agressorem, vel quemcunquè
alium in dubio vitæ discrimine constitutus
occiderit, nullam ob id factum calumniam
metuere debet. & idem in leg. 3. & Gallienus
Cæsar in l. 4. C. eod. Stephanus V. Papa Si-
chiberto Corsicæ Episcopo in can. quia te
35. 50. dist. pluribus rem hanc elucidat Ber-
nardinus Graue. ad Cameram Imperialem
lib. 2. conclus. 110. considerat. 1. n. 1. & seqq.
latè pertractat materiam Farinac. q. 125.
constituendo regulam à numer. 1. cum seqq.
16 & hanc sententiam in foro quoq; conscien-
tiæ locum habere, sequitur Iulius Clarus lib.
5. §. homicidium. n. 24. vers. excusatur autem.
17 Quam ob causam iure carpitur Accur-
sius in d. l. vt vim 3. ff. de iustit. & iure, in
Gloss. verbo. nam iure. scilicèt fori, non cœli,
quam sequitur Iason n. 22. quasi velit; de-
fendentem se, atq; ad sui defensionem occi-
dentem, quàmuis iure fori, in externo scili-
cèt iudicio, excusetur, non excusari verò iu-
re poli, & interiori in conscientia, ac iure
cœli. Verùm constans est omnium Theolo-
gorum sententia, nulla coinquinari laminis
macula, qui ad iustam sui defensionem in-
uadentem morti addicit: quia ab ipso na-
turæ principio talis est licita defensio, & ex
accidēti euenit mors hominis, cùm occi-
dens, non mortem, sed sui defensionē, pro-
priæq; vitę conseruationem intendat, vndè
nulla hic illiciti immiscetur ratio. quod ad-
uertit S. Thomas 2. 2. q. 64. art. 7. sequiturquè
Couarruu. in element. si furiosus. 3. part. re-
lect. in §. sequenti. num. 1. ita quoq; Petrus
Binsfeldius de iniurijs, & damno dato cap. 1.
q. 5. in 1. conclus. & seqq. Antonius Fernan-
des in examine Theologiæ moralis part. 2.
cap. 10. de irregularit. & homic. §. 14. nu. 9.
Diana resolut. moralium part. 5. tract. 4. de
homicid. resolut. 1. & 2. Petrus Cenedus ca-
nonicarum quæstion. q. 24. numer. 36. Nec
acerbum id æstimari debet: si idem fiat in
eo, quod ipse in alio facere tentauit. vt ex
Sexto Cœlio refert Aulus Gellius noctium
acticarum lib. 20. cap. 1. fol. mihi 538. in fi.
Verùm quod difficultatem in hac re facit
est: an quidem in irregularitatem hic dede-
18 rit Sacerdos? quòd videatur modum in de-
fensione excesisse. iuxta text. d. cap. significa-
19 sti 18. de homic. Irregularitas vero conse-
quitur actum homicidij; Etiam si fit absq;
peccato. vt patet in Iudice, qui iustè aliquem
condemnat ad mortem. Et propter hoc Cleri-
cus, etiam si se defendendo interficiat aliquē,
irregularis est, quàmuis non intendat inter-
ficere, sed se ipsum defendere. vt loquitur S.
Thomas d. q. 64. art. 7. ad tertium. & facere
videtur textus Sacrosanctæ Tridentinæ Sy-
nodi sess. 14. cap. 7. de reformat.
In nullam autem hanc dedisse irregulari-
20 ratem affirmandum censemus, Quicquid
nempè hic fecit Sacerdos, ad meram sui de-
fensionem fecit, propriæque vitæ conserua-
tionem: in nullam proindè incidit irregula-
ritatem:
Probatur maior, quia ex his, quæ in facto
hoc accidere, atq; ex testibus, tū Fisci, tū ad
desēsiones habetur; Agressor hic animo adeò
obfirmato, & infrunito erat hunc interimē-
di Sacerdotem, vt nullo modo diuelli pos-
set, quin irrueret in eum, cùm iàm tertiò rei-
terasset, vt eum necaret.
21 Non itaq; expectare debebat, vt eum in-
terimeret, neq; vulneraret, & post iactum la-
pidem remedium quæreret. Firmam asser-
tionem hanc reddit Gloss. verbo tutela. in
d. cap. significasti. 18. de homic. de irregulari-
tate in terminis hisce nostris loquens: Ala.
& Ioan. distinguunt (dicens) an fiat vis per-
sonæ, an rebus. si personæ, tunc
antequàm fit vis illata, repellenda est. &
si aliquis vim factam repellat, potiùs
præsumi debeat. quòd defendendi, non vlci-
scendi causa hoc fiat, dummodò in ipso nego-
tio hoc fiat. ff. ad legem Aquiliam. si ex pla-
gis. §. tabernarius. & hoc si primus percussor
22 denuò valebat percutere: alioquin si nolebat
ipsum repercutere, & alter percussit, potiùs
dicitur esse vindicta, quàm repulsio iniuriæ,
& hoc æquum videtur. Seruatur enim mo-

V de-

deramen, si illud tantum fiat, quo omisso vio-
lentia repelli non posset. Si ergò violentum
interficit, sic quòd periculum mortis ab eo
vitare non p teris, eum sine pœna interficis.
ff. ad l. Aquiliam l. 4. & C. ad legem Corne-
liam de sicar. l. 2 & 3. sic adamussim ad rem
hanc Gloss expendit.

At nullo pacto mortis periculū ab agres-
sore vitare poterat hic Sacerdos, vt iure di-
cere potuisset, quod Dauid Ionatę. 1. *Regum*
20. 3. dixit: *Viuit Dominus, & viuat ani-*
anima tua, quia vno tantum (*vt ita dicam*)
graduego, morsque diuidimur. Interemisset
omninò illum, quem tertio irreuerenti ani-
mo, & infrunito, (iuxta illud Ecclesiastici 23.
6. *Et anima irreuerenti, & infrunita ne*
tradas me.) vt occideret appetierat, si è terra
23 surrexisset. Licuit ergò ei ab imminenti
se periculo, agressorem etiam occidendo li-
berare: quia actus huiusmodi (cùm propriç
vitæ conseruatio intendatur. & ex accidenti
mors alterius) est omninò licitus, neq; illiciti
rationē vllā habet. secundū *S. Th. d. art. 7.* &
ibid. *Coietan. vers. ad hoc dicitur. in fin.* Et
facit ratio, quam Cicero 1. *officiorum lib.* tra-
24 dit: *Quia omni generi animantium à natura*
tributum est, vt se, vitam, corpusq; tueantur.
& in oratione pro Milone. *Silent enim leges*
(inquiens) *inter arma: nec expectari iubent,*
cùm ei, qui expectare velit, ante iniusta pœ-
na luenda sit quàm iusta repetenda. quem
sequitur *Couarr. d. §. sequenti. num. 1. & Pe-*
trus Binsfeldius. d. q. 5. conclus. 1. Diana dict.
resolut. 1. Antonius Fernandes dict. cap. 10.
§. 14. num. 9. Nauarrus consil. 6. numer. 3. &
seq. lib. 5. de homicid. & cons. 36. nu. 2. eod. tit.
Petrus Cenedus canonicar. quæstionum
q. 24. num. 11. & 12. Sayrus in Thesauro de
censuris lib. 6. cap. 17. num. 1. & seqq. Petrus
Nauorr. de restitut. lib. 2. cap. 3. à num. 328.
25 ac propriùs *num. 3*; 2. rationem reddens:
alioquin melioris conditionis deprauati, ac
pro fligatæ vitæ homines, quàm boni essent,
si impunè quem vellent occidere possent;
elusoriumq; naturæ principium redderetur,
quo vim vi propulsare docemur, ex ratio-
ne, quam simili modo reddit Bonifacius
VIII. in *cap. prælatis 2. in fin. de homic lib. 6.*
26 quarè liceat Clericis de suis malefactori-
bus apud secularem Iudicem quærelam ha-
bere, quamuis ad sanguinis proindè pœnam
sit aduersus illos Iudex processurus. ob me-
tum fortassè quòd in irregulatitatem darēt?
27 *Alioquin* (inquiens) *si Prælati, aut Clerici*
propter metū huiusmodi (*quia Iudex ad pœ-*
nam sanguinis posset procedere de suis male-
factoribus) *taliter conqueri nō auderent; da-*
retur pleris q; materia trucidandi eosdem,
& ipsorum bona liberè deprædandi. & con-
28 cinit dispositio Clementis V. in Concilio
Viennensi in *Clementina si foriosus. vnica*
de homicid. Dicentis, ac decernentis: *Et idē*
de illo censemus, qui mortem alitèr vitare
non valens, suum occidit, vel mutilat inua-
sorem. dilucidat dispositionem *Gloss.* in verb.
non valens. strictè ad rem hanc, qui dicatur
non valens alitèr mortem effugere explicās.
Vt quia inangulatus erat, vel sic arctatus,
quòd fugere non poterat, nec se iuuare cla-
more, nec aliter. sequitur quoq; hanc senten-
tiam *Bonacina tom. 1. de censur. disput. 7. de*
irregularitate q. 4. punct. 6. per tot. Barbosa
de officio Episcopi part. 2. alleg. 39. num. 56.
Petrus Cenedus d. q. 24. num. 11. 12. Bernar-
dinus Graue. dicta conclus. 10. consider. 1.
numer. 9. & 10. & num. 28. Auila de censur.
par. 7. de irregularit. disp. 5. sect. 3. dub. 1. Ae-
gidius de ConinK de censur. dispu. 18. dub. 9.
num. 73. & 88. Nauarr. manual. cap. 27. sub
numer. 213. Molina de iustit. & iur. tom. 4.
tract. 3. disput. 11. per tot. rem hanc optimè
elucidans *Cardinalis Toletus Instructionis*
sacerdotalis lib. 1. cap. 80. numer. 3. & seq. &
num. 8. rationem reddens: quia defensio sui
29 fundamentum habet in iure naturali, quod
comune est, etiam *Brutis*, nedum Ecclesia-
sticis.

30 Quo verò animo hic esset aggressor ad-
uersus hunc Sacerdotem affectus, vt eum
morti traderet, & verbis palā fecit, & fa-
ctis, ad *text. in can. quisquis rebus 1. 41. dist.*
& *canon. si rector. 1. per tot. 43. distinct. glos.*
in cap fin. verb. subarrauit. in fin. de despons.
impuber. Barbos. assiom. 93. num. 3. verbis
quidem, quando tertio eum aggrediens,
dixit (*mò la finimo*) deliberatum ostendens
animum complendi Sacerdotis huius dies.
31 Verba enim eorum, quę in anima, sunt pas-
sionum notæ. secundùm *Aristotelem 1. pe-*
ribermenias. & Celsum in *leg. Labeo 7. §. id*
Tubero, ff. de suppellect. legat. Barbosa assio-
32 *mate. 222. num. 2.* factis, (quæ potentiùs ani-
mum indicant) *Barbosa d. assiomate 93. nu. 9.*
& 10. quia non semel, sed tertiò eodem
mane hunc agressus fuit; & secundò, cùm
ille se in apothecam recepisset, huius iniquā
iram, vt effugeret; se retrò parietem occu-
lens, discessum simulans, latebrasquè obser-
uans, vt egredientem postmodùm maiore
impetu aggrediēs fine prosterneret vltimo.
33 Iteratio porrò ipsa, quam gerebat in corde
machinationem, apertam facit. argumento
text. in can. si quis iratus 4. 2. q. 3. cum no-
tatis ibi per *Gloss.* verbo. *iterare.* sequenti-
bus loquentem. *Hoc ideò dicit, quia si ite-*
rauerit conuitium, non videtur ex iracun-
dia, sed ex deliberatione. allegat *tex. in l. si*
mulier. 22. C. ad Senatus Consultum Velle-
34 *ianum.* quatenus probat: Mulierem etiam
post annum iteratò pro alio intercedendo,
Velleiano minimè iuuari. iteratio quippè
actus, pro se, suaq; causa se obligasse, osten-
dit. argumento etiam *text. in l. Ballista 32.*
vbi Bald. & Doctor. ff ad Senatus Consult.
Trebelleanum can. hi, qui altario 2. in fin.
vbi etiam *Gloss.* verbo. *iteratò. 15. q. 8. can.*
quòd

quòd si pœnitentiam.5.vbi *Gloss*.verb.*reuer-*
sa.27 *q*.1. *Felinus in cap.si cautio*.14.*col*.10.
n.39. *verf & propterea dicit. de fide instru-*
ment.diximus *respons*. nostra 84.*n*.12.13.*&*
14.*part*.3.

35 Iustè igitur timere sibi potuit Sacerdos
hic, si surrexisset hic homo ferus, maiori im-
petu in eum irruiturũ, ac deniq; interemptu-
rum. arctatum se propterea vidit, vt se de-
fenderet, etiam iacentem occidendo. In
nullam proindè irregularitatem dedit. quia
se defendendo fecit, mortem alitèr vitare
nõ valens. *d.Clement.vnic.de homic.Nauar.*
d.cap.27.*sub n*.211.*vers.dixi extrà necessita-*
tem, & d.cons.6.*num*.5. *de homicid.Auila*
satis apte *d.disput*.5. *sect*.3.*dub*.2.præsertim
36 in 2. *conclus*.dicens: Licitum est vti præ-
uentione: non enim requiritur expectare
primum ictum, sed eo ipso, quòd est in pro-
babili discrimine mortis, potest occidere. &
Sayrus lib.6. *dict.cap*.17.*num*.1. Cardinal.
Tolet.d.lib.1.*cap*.80.*num*.6. *& num*.8. *Pe-*
trus Cenedus cononicarum quæstionum d.
q.24.*num*.3. *circà fin.Bonacina d. punct*.6.
num.1.*& in* 1.*proposit.num*.3. *Molina dict.*
disput.11.*tom*.4.*nu*.2.3.*&* 4.*Petrus Nauar-*
rus d.lib.2.*de restitut.c*.3.*d.nu*.332.*cum seq.*
& 344.*et seq.Binsfeld.d.c*.1.*de iniur.et dam-*
no dato q.5.*conclus*.2.*Barbos.d.alleg*.39.*n*.56.

Nulla itaquè alia sibi supererat via pro-
priam conseruandi vitam, quàm vulnerã-
do, vel occidendo prostratum. Vulnerauit.
37 modum idcircò seruauit inculpatæ tutelæ:
quia eodem instanti, ac se defendendo, nec
inæqualibus armis, neq; modum excedendo
id fecit; cùm nulla alia sibi superesset via
mortem euadendi, neq; poterat sibi fuga
consulere; & quòd ipse ætate prouectus, &
quòd infirmitate detentus, oculisq; non fir-
mus, talari quoq; detinebatur tunica, ne ex-
peditiùs fugeret. Præsentaneum ergò re-
medium fuit, vulnerando, vel occidendo, si-
bi, cui ius erat propriam tuendi vitam, con-
sulere. quod tradit optimè *Molina d.disput.*
10.*num*.5. *vers. dubium deindè est*. subne-
ctens ex *Antonio Gomes*. *variarium reso-*
lut.tom.3.*cap*.3.*num*.22.*&* 23. Fas esse ag-
38 gresso quacunq; via, & ratione, & quibus-
cunq; armis, id totum efficere, quod ad tu-
tam defensionem fuerit necessarium. *Card.*
Tolet.d.cap.80.*num*.4. *& num*.8. *Nauarr.*
d.cons.6. *num*.5. *de homicid. Petrus Cene-*
dus d.q.24.*num*.3. *circà fin*. *Bernard. Gra-*
39 *ue.d.conclus*.110. *consid*.1. *num*.23. Et id
prudentis Iudicis arbitrio remitti, vt spe-
ctatis circumstantijs omnibus concurren-
tibus, iudicet: an moderamen seruatum sit
tutelæ inculpatę. *Sayrus d.cap* 17.*lib*.6.*n*.7.
40 *Binsfeld.d.q*.5.*in* 2.*conclus*. atquè in dubio
pro reo dependeat, illum non esse irregula-
rem. secundùm *Nauarr. dict.cons*.6.*num*.2.
& infrà quoq; perpendemus.

41 Neq; dicant: Excessum in moderamine
tutelæ inculpatę irregularitatem parere. ex
d.tex.in cap.significasti.18.*de homic.Barbos.*
qui alios refert *d.allegat*.39.*num*.55. *Tolet.*
d.cap.80.*num*.7. *& seqq*. alijq; supra pet nos
allati Doctores. *Petrus Cenedus d.q*.24. *nu.*
14. Modum excessit hic Sacerdos. in irregu-
laritatem proindè dedit.

42 Cùm quia nullus hic fuit excessus, non in
tẽpore, non in causa, non deniq; in armis, si-
ue in modo. *Barbosa ead.allegat*. 39. *nu*.57.
Bernardin. Graue. ad pract. Cameral. dict.
conclus.110.*considerat*.1.*d.num* 9.

43 Neq; enim, vt se defendat, stateram ma-
nu habere debet, actus omnes vt libret; eũ
præsertim, qui in discrimine vitæ constitu-
44 tus est; vt à mente alienus æstimetur per-
turbatis potẽtijs omnibus imminentis for-
midine mortis. ad *text*.in *l.hac consultissima*
8.§.*& cùm humana fragilitas, C.qui testa-*
ment.facere possunt. Nauarr. can.si quis.2.
de pœnitent. dist.7. *num*.26. perpenditquè
optimè *Binsfeldius d.q* 5.*conclusione* 3.alios
referens. quemadmodum, & Cain, ex ipso
mortis timore, & horrore, semper suo vitæ
tempore cõtremuit, pauens, ac dicẽs, & con-
sequentiam inferens: *Omnis igitur qui in-*
uenerit me occidet me. Genes.4.14. quod
perpendit ad rem hãc nostram *Petrus Ce-*
nedus d.q.24.*n*.20.

45 Tùm quòd, licèt quidèm absq; peccato
irregularitas sequi possit. vt ex *S.Thom*.2.2.
q.64.*d.art*.7.*ad tertium*. supra perpendimus.
Nauarr.d.cons.6.*num*.4.*de homicid.* ad *tex.*
Alexandri Tertij ad Archiepiscopum Cusen-
tinen. in *cap.contenebatur* 8.*de homic*. quem
ad hanc rem perpendit *Megala variarum*
resolut. tom.2. *resolut*.159.*num*.4. *Petrus*
Cened.d.quæst.24.*sub num*.12.*vers. nec ali-*
46 *quid pugnat*. Cùm de excessu tamen agitur,
ac consequentèr de culpa, oportet vt ille
mortalitèr peccaminosus sit, alioquin irre-
gularitas indè non sequitur. vt ex veriori
Doctorum sententia sequitur *Sayr.d. The-*
sauro lib.7.*cap*.5.*nu*.5.*Bonacina d. punct*.6.
proposit.1.*sub n*.3. *vers.dixi.non excedendo*
notabilitèr moderamen. *Auila d.p*.7.*disput*.5.
sect.3.*dub*.1.*vers.loquendo de iure nouo.Pe-*
trus Nauarrus de restitut.lib.2.*cap*.1.*n*.69.
vers.colligo 2. *Aegid.de ConinK d.disput*.18.
dub.9.*num*.33.*& n*.80.*&* 88.

47 Excessum autem probare debet, qui se
fundat in illo. vt post *Graue.d. concl*.110.
consider.1.*num*.44. *& seqq*. deducit *Barbos.*
d.alleg.39.*n*.58.*in fin.*

48 Quam ob causam vis nulla committenda
erit in his, quæ à Sacrosancta Tridentina Sy-
nodo *d.sess*.14.*cap*.7. disponuntur. sequenti-
tibus nempè illa: *Si verò homicidium non*
ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo,
vt quis se à morte defenderet, fuisse commis-
sum narretur, quam ob causam etiam ad
Sacrorum Ordinum, & Altaris ministerium,
& beneficia quæcunq; ac dignitates, iure

V 2 *quodam-*

quo dammodò dispensatio debeatur, committatur loci Ordinario, aut ex causa Metropolitano, seu viciniori Episcopo, qui non nisi causa cognita, & probatis precibus, ac narratis, nec aliter dispensare possit. Ita illa.

49 Supponit porrò Sancta Synodus etiam eum, qui vim vi repellendo, & vt se à morte defenderet, occidit, dispẽsatione indigere. Si dispensatione indiget; in irregularitatem vtiq; dedit, ex homicidio casuali prouenientе. *Toletus.* & alij mox mox infra referendi, indigebit, & hic Sacerdos dispensatione ex irregularitare contracta ex homicidio etiam ad sui defensionem patrato.

Primò, quia supposito, (vt supposuimus,) Sacerdotem hunc quod fecit, ad sui meram defensionem fecisse, cùm alitèr mortem effugere non valeret, quam ob rem in nullam dedit irregularitatem, iuxtà dispositionem Clementis V. in Concilio Viennensi in *d. Clementin. si furiosus vnic. de homicid.* quam 50 nullo modo infirmauit Sacrum Concilium Tridentinum: Exaudietur vtiq; dictum Cõcilium de defensione necessitatis euitabilis, non seruato moderamine inculpatæ tutelæ, 51 ex qua sic defendens in irregularitatem incidit, ex delicto, vtputà ex homicidio casuali, ad distinctionem irregularitatis ex delicto ex homicidio voluntario. Indè enim supponit Sacrum Concilium peti dispensationem, quia, qui illam petit, scrupulo angitur irregularitatis contractæ ob non seruatum modum in moderamine, ac consequentèr ob excessum. ità *Tolet. d. cap. 80. num. 9. Petrus Nauarr. de restitut. d. lib. 2. cap. 3. num. 366. & 367. Bonacina d. punct. 6. in 1. proposit. n. 3. in fin. Barbosa de offic. Episcopi d. allegat. 39. n. 54. Riccius par. 4. collect. 930. in fin. Petr. Cened. canonicarum. quæst. q. 24. n. 13. & 14. Nauarr. d. consl. 36. num. 1. & 2. lib. 5. de homicid. Sayr. de censur. lib. 7. capit. 7. num. 22.*

52 Secundò, quòd exaudiatur Sacrum Concilium in foro exteriori, de eo scilicèt, qui addubitat, an modum seruarit, nec ne. vndè 53 suo iudicio se magis irregularem æstimare debet, quàm non; in dubio scilicèt. *cap. ad audientiam 12. de homicid.* & argumento *cap. Iuuenis 3. de sponsalib. Nauarr. consil. 6. n. 2. vers. 2. præsuppono lib. 5. de homicid. Sanchez in opere morali lib. 1. cap. 10. num. 40. & 41. Megala variarum resolut. tom. 2.* 54 *resolut. 132. nu. 8.* Et si Iudex in dubio pro reo respondere debeat, atq; consequentèr non irregularem illum habere, secundum *Innocent.* receptum in *d. cap. audientiam de homicid.* quem sequitur *Nauarr. d. consl. 6. num. 2.* patet autem hoc, quod Sacrum Concilium, non sanè simplicitèr deberi dispensationem dixit, sed sub dubio (*quodammodo debeatur.*) supponens, ex excessu in modo, dubitare petentem, an in irregularitatem dederit. vt perpendit *d. Petrus Nauarr. d. cap. 3. num. 367. in fin. Bonacina d. punct. 6. num. 3. in fin. Barbos. d. allegat. 39. num. 54. idem Petrus Cenedus d. q. 24. num. 14. Sayr. dict. lib. 7. cap. 7. num. 22. in fin.*

Neq; Sancti Doctoris doctrina superiùs allata quicquam officit: quia nimirùm præcessit ille determinationem factam in Concilio Viennen. tempore Clementis V. in d. *Clement. si furiosus vnic. de homicid.* quod & ipsi paulò antè citati Doctores obseruauere.

In nullam ergò dedit irregolaritatem Sacerdos hic, qui non valens alitèr mortem effugere, se, propriamq; vitam tuendo aggressorem vulnerauit, vndè & mors subsequuta fuit.

Atq; ità ex his, iudicio non abiecto meliori, respondendum censuimus, atq; consilium dedimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Legata omnia incerta, ac pro malè ablatis incertis ad Fabricam spectant Sancti Petri.*

2 *Incerta non sunt, quæ certis relinquuntur Ecclesijs, vel personis.*
Etiam si ex post facto certa fieri possunt.
Exclusa etiam Fabrica. n. 3.

4 *Idem non sunt; pro exoneratione conscientiæ relinquere.*
Atq; pro malè ablatis incertis.

5 *Conscientia malè acceptorum pondere grauata, eorum exoneratur restitutione.*

6 *Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.*
Alioquin pœnitentia non præstatur. n. 7.

8 *Conscientia non vno furti peccato grauatur, sed alijs quoq; criminibus.*

9 *Præcepta Decalogi decem sunt.*

10 *Locus Iacobi 2. 10. quicunq; totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus. expenditur.*

11 *Conscientia contritione peccatorum exoneratur, atq; confessione.*

12 *Locus Iacobi 4. 8. Emũdate manus vestras peccatores, & purificate corda duplices animo. de contritione expenditur.*

13 *Locus Pauli 2. ad Corinth. 7. 8. de tristitia per contritionem exponitur.*

14 *Eleemosynis exoneratur conscietia, peccatorum pondere prægrauata.*
Scripturisq; illustratur.
Ratioq; affertur. nu. 15.

16 *Terminus (pro exoneratione conscientiæ) latius patet, quàm (pro malè ablatis.)*

17 Re-

17 *Restitutio malè acceptorum, necessaria omninò est, vt fiat.*
18 *Eleemosynis peccata redimuntur.*
19 *Peccata pretio redimuntur miserationis. secundùm Ambrosium.*
20 *Nouarij sententia refellitur.*
21 *Relictum pro anima, vel exoneratione conscientiæ, ex se simplicitèr restitutionem pro malè ablatis non infert.*
Nisi ex coniecturis probetur.
22 *Famæ ratio habenda est, quæ res altioris ordinis est.*
Vitæq; æquiperatur.
Et melior est, quàm diuitiæ num. 23.
Quiq; famam negligit, crudelis appellatur. n. 24.
25 *Fama defuncti laceranda haud est.*
Saltim in dubio. n. 26.
27 *Dubia meliorem in partem interpretanda.*
28 *Tutior via fauore animæ eligenda. expenditur.*
29 *Animæ pro fauore iudicium semper esse debet.*
Nec animæ fauor est, si fama denigretur defuncti testatoris. n. 30.
31 *Legatum pium dicitur, si Ecclesijs relinquatur, vel pauperibus, Dei causa.*
Non quòd pro malè ablatis, incertis præsertim, legatum æstimetur. n. 32.
33 *Fabrica Sancti Petri intentionis suæ fundamentum probare tenetur.*
Alioquin malè agit. n. 34. & nu. 72.
Vndè extensio fieri haud debet de casu ad casum. n. 35.
35 *Voluntas testatoris peruertenda non est.*
Sed modis omnibus impleri. n. 36.
37 *Legatum pro exoneratione conscientiæ contra Fabricam Auctor tuitus fuit.*
38 *Scipio Rouitus Causarum Fabricæ Consultor. celebratur.*
39 *Argumentum de specie ad genus optimum.*
Non æquè è contra. n. 40.
Affirmatiuè præsertim.
41 *Legatū pro exoneratione conscientiæ latiùs patet, quàm pro malè ablatis, incertis præsertim.*
42 *Eleemosyna remedium est præcipuum contra peccata.*
43 *Argumenti fallacia, quæ dicitur consequentis, est argumentari à terminis non conuertibilibus.*
44 *Ingratitudinis næuo fœdatur, qui beneficijs vicem non reddit.*
Sine quibus vita hominum non subsistit. num. 47.
45 *Beneficijs obstringitur quisquis illa recipit, ad antidora saltim.*
Et locupletior gratijs fieri dicitur.
46 *Ingratos aduersus actio dabatur apud Athenas.*
Et canum catulos imitantur. n. 48.
Ijq; ingratorum Symbolum sunt.
48 *Canum Catuli quo vberius lac suxerint, tardiùs lumen recipiunt.*
49 *Iulius Cæsar Capaccius celebratur.*
50 *Ingratitudinis crimine nō præstantius alterum.*
51 *Meritum æqualitatem quandam iustitiæ importat.*
52 *Iustitia seruatur præstando cuiquè quod suum est.*
53 *Gratitudinis debitum, est quodam debitum honestatis, quam virtus requirit.*
54 *Generosus haberi non debet, qui ingratus est.*
Et semper parum existimat, quod reddit. num. 55.
Ac debitum existimat. n. 56.
57 *Nemo scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui est in homine.*
58 *Malè ablata in dubio ex circunstantijs dignoscuntur.*
59 *Interpretatio aliena à testatoris voluntate fieri non debet.*
60 *Dispositiones pij testatoris infringere licet nemini.*
61 *Voluntates morientium implere, non deturbare debet Fabrica.*
Cùm illa in forma specifica sint adimplendæ.
Neq; æquum est eas violari. n. 62.
63 *Mentem nostram verbis patefacimus.*
64 *Auia tenetur relinquere nepotibus ex filia, quæ natura, legisquè censura eis constituta sunt.*
65 *Restitutioni quod obnoxium est, id alienum æs in bonis defuncti æstimatur.*
Quod si incertum sit, Ecclesijs, vel pauperibus debetur.
Vt neq; ex illis legitima filijs debeatur. num. 66.
Neq; possit testator de illis disponere sine animæ præiudicio. n. 68.
67 *Nemo immemor salutis æternæ præsumitur.*
In supremo potissimùm vitæ alitu.
Salutiq; propriæ vllum anteuertat temporale commodum.
69 *Restitutio malè acceptorum de necessitate est salutis æternæ.*
Quemadmodùm conseruare Iustitiam.
70 *Dominus qui est, de rebus suis, vt libet disponit.*
Quia Dominus est, & iustum sit sua cuiq; committere.
In quoscunq; disponat. n. 71.
72 *Male ablata incerta, in quibus se fundat Fabrica, probare tenetur.*
73 *Tutior pars sequenda.*
Pro salute animæ præsertim.
Quod exauditur in dubio. n. 74.
Vel vbi de animæ salute agitur, vt illa à peccato egrediatur. n. 77.
Vel res dubia est. num. 78. vel æquiuoca. num. 87.
Non autem in opinionibus deligendis. num. 79.

Quia

quo dammodò dispensatio debeatur, committatur loci Ordinario, aut ex causa Metropolitano, seu viciniori Episcopo, qui non nisi causa cognita, & probatis precibus, ac narratis, nec aliter dispensare possit. Ità illa.

49 Supponit porrò Sancta Synodus etiam eum, qui vim vi repellendo, & vt se à morte defenderet, occidit, dispẽsatione indigere. Si dispensatione indiget; in irregularitatem vtiq; decidit, ex homicidio casuali prouenientè. *Toletus.* & alij mox mox infra referendi, indigebit, & hic Sacerdos dispensatione ex irregularitate contracta ex homicidio etiam ad sui defensionem patrato.

Primò, quia supposito, (vt supposuimus,) Sacerdotem hunc quod fecit, ad sui meram defensionem fecisse, cùm alitèr mortem effugere non valeret, quam ob rem in nullam dedit irregularitatem. iuxtà dispositionem. Clementis V. in Concilio Viennensi in *d. Clementin. si furiosus vnic. de homicid.* quam
50 nullo modo infirmauit Sacrum Concilium Tridentinum: Exaudietur vtiq; dictum Cõcilium de defensione necessitatis euitabilis, non seruato moderamine inculpatæ tutelæ,
51 ex qua sic defendens in irregularitatem incidit, ex delicto, vtputà ex homicidio casuali, ad distinctionem irregularitatis ex delicto ex homicidio voluntario. Indè enim supponit Sacrum Concilium peti dispensationem, quia, qui illam petit, scrupulo angitur irregularitatis contractæ ob non seruatum modum in moderamine, ac consequentèr ob excessum. ità *Tolet. d. cap. 80. num. 9. Petrus Nauarr. de restitut. d. lib. 2. cap. 3. num. 366. & 367. Bonacina d. punct. 6. in 1. proposit. n. 3. in fin. Barbosa de offic. Episcopi d. allegat. 39. n. 54. Riccius par. 4. collect. 930. in fin. Petr. Cened. canonicarum. quæst. q. 24. n. 13. & 14. Nauarr. d. consi. 36. num. 1. & 2. lib. 5. de homicid. Sayr. de censur. lib. 7. capit. 7. num. 22.*

52 Secundò, quòd exaudiatur Sacrum Concilium in foro exteriori, de eo scilicèt, qui addubitat, an modum seruarit, nec ne. vndè
53 suo iudicio se magis irregularem æstimare debet, quàm non; in dubio scilicèt. *cap. ad audientiam 12. de homicid.* & argumento *cap. Iuuenis 3. de sponsalib. Nauarr. consil. 6. n. 2. vers. 2. præsuppono lib. 5. de homicid. Sanchez in opere morali lib. 1. cap. 10. num. 40. & 41. Megala variarum resolut. tom. 2.*
54 *resolut.* 132. *nu.* 8. Et si Iudex in dubio pro reo respondere debeat, atq; consequentèr non irregularem illum habere, secundum *Innocent.* receptum in *d. cap. audientiam de homicid.* quem sequitur *Nauarr. d. consi. 6. num. 2.* patet autem hoc, quod Sacrum Concilium, non sanè simplicitèr deberi dispensationem dixit, sed sub dubio (*quodammodo debeatur.*) supponens, ex excessu in modo, dubitare petentem, an in irregularitatem dederit. vt perpendit *d. Petrus Nauarr. d. cap. 3. num. 367. in fin. Bonacina d. punct. 6. num. 3. in fin. Barbos. d. allegat. 39. num. 54. idem Petrus Cenedus d. q. 24. num. 14. Sayr. dict. lib. 7. cap. 7. num. 22. in fin.*

Neq; Sancti Doctoris doctrina superiùs allata quicquam officit: quia nimirùm præcessit ille determinationem factam in Concilio Viennen. tempore Clementis V. in d. *Clement. si furiosus vnic. de homicid.* quod & ipsi paulò antè citati Doctores obseruauere.

In nullam ergò dedit irregularitatem Sacerdos hic, qui non valens alitèr mortem effugere, se, propriamq; vitam tuendo aggressorem vulnerauit, vndè & mors subsequuta fuit.

Atq; ità ex his, iudicio non abiecto meliori, respondendum censuimus, atq; consilium dedimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Legata omnia incerta, ac pro malè ablatis incertis ad Fabricam spectant Sancti Petri.*
2 *Incerta non sunt, quæ certis relinquuntur Ecclesijs, vel personis.*
Etiam si ex post facto certa fieri possunt.
Exclusa etiam Fabrica. n. 3.
4 *Idem non sunt; pro exoneratione conscientia relinquere.*
Atq; pro malè ablatis incertis.
5 *Conscientia malè acceptorum pondere grauata, eorum exoneratur restitutione.*
6 *Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.*
Alioquin pœnitentia non præstatur. n. 7.
8 *Conscientia non vno furti peccato grauatur, sed alijs quoq; criminibus.*
9 *Præcepta Decalogi decem sunt.*
10 *Locus Iacobi 2. 10. quicunq; totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus. expenditur.*
11 *Conscientia contritione peccatorum exoneratur, atq; confessione.*
12 *Locus Iacobi 4. 8. Emũdate manus vestras peccatores, & purificate corda duplices animo. de contritione expenditur.*
13 *Locus Pauli 2. ad Corinth. 7. 8. de tristitia. per contritionem exponitur.*
14 *Eleemosynis exoneratur conscĩetia, peccatorum pondere prægrauata.*
Scripturisq; illustratur.
Ratioq; affertur. nu. 15.
16 *Terminus (pro exoneratione conscientia) latius patet, quàm (pro malè ablatis.)*

17 Re-

17 *Restitutio malè acceptorum, necessaria omninò est, vt fiat.*
18 *Eleemosynis peccata redimuntur.*
19 *Peccata pretio redimuntur miser ationis. secundùm Ambrosium.*
20 *Nouarij sententia refellitur.*
21 *Relictum pro anima, vel exoneratione conscientiæ, ex se simpliciter restitutionem pro malè ablatis non infert.*
Nisi ex coniecturis probetur.
22 *Famæ ratio habenda est, quæ res altioris ordinis est.*
Vitæq; æquiperatur.
Et melior est, quàm diuitiæ. num. 23.
Quiq; famam negligit, crudelis appellatur. n. 24.
25 *Fama defuncti lacerāda haud est.*
Saltim in dubio. n. 26.
27 *Dubia meliorem in partem interpretanda.*
28 *Tutior via fauore animæ eligenda. expenditur.*
29 *Animæ pro fauore iudicium semper esse debet.*
Nec animæ fauor est, si fama denigretur defuncti testatoris. n. 30.
31 *Legatum pium dicitur, si Ecclesijs relinquatur, vel pauperibus, Dei causa.*
Non quòd pro malè ablatis, incertis præsertim, legatum æstimetur. n. 32.
33 *Fabrica Sancti Petri intentionis suæ fundamentum probare tenetur.*
Alioquin malè agit. n. 34. & nu. 72.
Vndè extensio fieri haud debet de casu ad casum. n. 35.
35 *Voluntas testatoris peruertenda non est.*
Sed modis omnibus impleri. n. 36.
37 *Legatum pro exoneratione conscientiæ contra Fabricam Auctor tuitus fuit.*
38 *Scipio Rouitus Causarum Fabricæ Consultor celebratur.*
39 *Argumentum de specie ad genus optimum.*
Non æquè è contra. n. 40.
Affirmatiuè præsertim.
41 *Legatū pro exoneratione conscientiæ latiùs patet, quàm pro malè ablatis, incertis præsertim.*
42 *Eleemosyna remedium est præcipuum contra peccata.*
43 *Argumenti fallacia, quæ dicitur consequentis, est argumentari à terminis non conuertibilibus.*
44 *Ingratitudinis nœuo fœdatur, qui beneficijs vicem non reddit.*
Sine quibus vita hominum non subsistit. num. 47.
45 *Beneficijs obstringitur quisquis illa recipit, ad antidora saltim.*
Et locupletior gratijs fieri dicitur.
46 *Ingratos aduersus actio dabatur apud Athenas.*
Et canum catulos imitantur. n. 48.
Ijq; ingratorum Symbolum sunt.
48 *Canum Catuli quo vberius lac suxerint, tardiùs lumen recipiunt.*
49 *Iulius Cæsar Capaccius celebratur.*
50 *Ingratitudinis crimine nō præstantius alterum.*
51 *Meritum æqualitatem quandam iustitiæ importat.*
52 *Iustitia seruatur præstando cuiquè quod suum est.*
53 *Gratitudinis debitum, est quoddam debitum honestatis, quam virtus requirit.*
54 *Generosus haberi non debet, qui ingratus est.*
Et semper parum existimat, quod reddit. num. 55.
Ac debitum existimat. n. 56.
57 *Nemo scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui est in homine.*
58 *Malè ablata in dubio ex circunstantijs dignoscuntur.*
59 *Interpretatio aliena à testatoris voluntate fieri non debet.*
60 *Dispositiones pij testatoris infringere licet nemini.*
61 *Voluntates morientium implere, non deturbare debet Fabrica.*
Cùm illæ in forma specifica sint adimplendæ.
Neq; æquum est eas violari. n. 62.
63 *Mentem nostram verbis patefacimus.*
64 *Auia tenetur relinquere nepotibus ex filia, quæ natura, legisquè censura eis constituta sunt.*
65 *Restitutioni quod obnoxium est, id alienum as in bonis defuncti æstimatur.*
Quod si incertum sit, Ecclesijs, vel pauperibus debetur.
Vt neq; ex illis legitima filijs debeatur. num. 66.
Neq; possit testator de illis disponere sine animæ præiudicio. n. 68.
67 *Nemo immemor salutis æternæ præsumitur.*
In supremo potissimùm vitæ alitu.
Salutiq; propriæ vllum anteuertat temporale commodum.
69 *Restitutio malè acceptorum de necessitate est salutis æternæ.*
Quemadmodùm conseruare Iustitiam.
70 *Dominus qui est, de rebus suis, vt libet disponit.*
Quia Dominus est. & iustum sit sua cuiq; committere.
In quoscunq; disponat. n. 71.
72 *Malè ablata incerta, in quibus se fundat Fabrica, probare tenetur.*
73 *Tutior pars sequenda.*
Pro salute animæ præsertim.
Quod exauditur in dubio. n. 74.
Vel vbi de animæ salute agitur, vt illa à peccato egrediatur. n. 77.
Vel res dubia est. num. 78. vel æquiuoca. num. 87.
Non autem in opinionibus deligendis. num. 79.

Quia

Quia qui vni adhæret sententiæ, dubius non est, nec temerè operatur.
Neq; ex præcepto tutiori inhærere sententiæ debeamus, sed ex consilio. n. 80.
Fauore possidentis præcipuè. n. 81.
Vel quando res neq; Euangelicis præceptis, neq; Sanctorum Patrum decretis obluctatur, neq; contra bonos mores: quin magis pacem conseruat. n. 92.
75 *Prouerbium. Faces quærere lucente Sole, vel Lucernas in meridie accendere.*
76 *Verborum abstrusos sensus in aperta testatoris voluntate inuestigare, indignum.*
81 *Possidentis conditio in pari causa melior, ac potior.*
82 *Ingratitudo peccatum est.*
Et inter scelestos (Paulus) ingratos agnoscit.
Quia improbus est homo ingratus.
83 *Confessario proprio qui relinquit; necessariò relinquere videtur.*
Quia periclitanti animæ opem tulit.
Et merces æstimatur, non donatio. n. 84.
85 *Legatum Præceptori factum necessarium videtur, ac merces, non donatio.*
86 *Ingrato nil peius inueniri potest.*
Neq; terra eo peius creat.
Omnium maximum portentum.
87 *Probatio dubia, vel æquiuoca nil releuat.*
Etiam si materia sit fauorabilis. n. 88.
89 *Voluntas testatoris non est cauillis inuoluenda.*
Quin seruiendum verbis, vt eius exeat voluntas. n. 91.
90 *Prouerbium. In scirpo nodum quærere.*

ARGVMENTVM.

Legatum, vel hæredis institutio, Ecclesijs facta, pro exoneratione conscientiæ; an pro malè acceptorum restitutione, (incertis præsertim) facta videatur: Vt possit proindè Fabrica Sancti Petri ea omnia, quæ relicta fuere, vi suorum priuilegiorum, & facultatum, vindicare? Et nùm omne pro conscientiæ exoneratione relictum, pro malè ablatis relictum censeatur; an alia possit esse causa, proptèr quam onerata conscientia, ex pijs relictis exonerari dicatur? & quid de antidorali obligatione? multa nec inutilitèr discutiuntur, præsertim an in dubio tutiori parti adhærere teneamur?

RESPONSIO XXXII.

Domina Catharina Scafardo vidua quondam Annibalis Paschalis, Baronissa Castri Valuarum, supremum agens diem de suis disponens, supremum scripsit elogium; quo hæredes sibi particulares dixit nepotes ex quondam Andriana filia. In feudalibus autem heredem vniuersalem nuncupauit Rinaldum Miraballum ex eadem Andriana primogenitum, quem grauauit; quinque millia aureorum numeratò solueret Venerabilibus Monasterijs Sancti Caroli, & Sanctæ Mariæ de Stella extra mœnia Ciuitatis Neapolis. (hoc quidem incolunt Venerabiles Fratres Sancti Francisci de Paula; illud verò Sancti Bernardi.) Suamq; voluntatem declaratione manifestauit expressa; Nepotibus ex burgensaticis illam dumtaxat relinquere partē: *Della quale* (dicens) *non posso disponere à beneficio d'estranei. Atteso che in tutto quello, che io posso disponere, n'hò instituito heredi vniuersali detti duo Venerabili Monasterij, come di sopra, e per disgrauio di mia conscienza.* Et insuper adiecit:

Item per disgrauio di mia conscienza, grauo il sudetto Signor Rinaldo mio herede in feudalibus per via d'aggrauio, e per ogni altra miglior via, à pagare, e sodisfare à detti duo Venerabili Monasterij miei heredi in burgensaticis docati cinquemila di carlini d'argento: cioè al Monastero di Santa Maria della Stella duc. 2500. & al Monastero di S. Carloli restanti duc. 2500. cō che li detti RR. PP. di detti duo Monasteri se ricordino nelle loro Orationi; e Sacrificij pregare Dio per l'anima mia: acciò me rimetta li miei peccati, e mi collochi nel suo Regno per sua infinita misericordia.

Post suprema Catharinæ funera, cùm dispositio aures penetrasset Ministrorum Fabricæ Sancti Petri Neapoli, illi (vt acres sunt ingenij) ad Fabricam præfata omnia, quę suis supremis tabulis Monasterijs contulit Catharina, spectare contendunt. Reliquit porrò illa (*per disgrauio di sua conscienza.*) Pro malè ablatis igitur. Ad Fabricam

eam proindè spectant, vi suorum priuilegiorum, & facultatum.

Consulunt propterea nos Patres Monasterij Sancti Caroli: Sint ne firma iura Fabricæ?

Infirma illa esse, nos respondimus. Præstamus id quidem non leuibus fundamentis.

Sit verò primum, ex ijs ipsis Sactæ Congregationis declarationibus, quæ pro se aduersatij contulerunt, petitum. Ità nempè illæ apud *Quarantam in summ. Bullar. ver. Fabrica Sancti Petri. § similitèr annua. in fin. fol. mihi 334.* in noua impressione Venetijs anno 1622.

1 *Prout etiam eidem Fabricæ competunt
omnia alia pia legata incerta, & maximè pro malè ablatis relicta: ità vt etiam ab Ordinarijs locorum (si forte ad eos peruenerint) vindicari valeāt, iuxtà priuilegia prædicta.* Sic declarationes.

Incerta igitur, quæ sunt; atq; pro malè ablatis incertis, ad Fabricam pertinent Sancti Petri, quod nos pluribus prosecuti fuimus iura tuētes Fabricę a *respons.* 22. ad vsq; 28. per sex responsiones. *part.* 1. nostrarum responsionum.

Hæc autem, quæ Catharina Monasterijs, & in vim institutionis, atq; iure reliquit legati: (quo quidèm ad quinq; millia ex feudalibus per Rinaldum soluenda.) neq; incerta, neq; sunt etiam pro malè ablatis. Ad Fabricam proinde haud spectant.

2 Non sanè incerta, quia, cùm primùm cer-
tis Monasterijs relicta fuerint, incerta esse desierunt. Et sat plane esset, ne incerta dicerentur, si vel ex post facto certa fieri possent. vt notant Doctores in *l. 3. §. incertam. ff. de acquiren. possess. Tiraquell. de iure constitut. limit. 19 part. 3. Carocius dec. 7. n. 11. in 7. priuileg. Molfesius in sum. tom. 2. tract. 13. cap. 5. num. 103. & seq.* Etiam ad Fabri-
3 cam excludendam. quod prosequitur *Gra-
tianus forens. part. 1. capit. 288. num. 34. 35. & 36.* diximus *respons. 36. numer. 16. ead. part. 1.*

Non etiam pro malè ablatis: Quia pro ijs relicta minimè fuere. Neq; porrò testatrix, se pro malè ablatis incertis relinquere protestata fuit: protulit verò pro exoneratione conscientiæ, (*per sgrauio di sua con-
4 scienza*) se relinquere. Non idem verò omni-
nò est, pro exoneratione conscientiæ Ecclesijs relinquere, atq; pro malè ablatis incertis. Et si porrò, quod pro malè ablatis relinquitur omne, pro exoneratione quoquè
5 conscientiæ relinqui videatur: Quia nimi-
rum conscientia malè acceptorum pondere grauata, eorum exoneretur restitutione; nec alia supersit via, qua exonerari valeat; ni
6 malè acceptorum restitutione facta. Quòd
non dimittatur peccatum, nisi restituatur ablatum. regula *peccatum 4. de regul. iur. in 6.* Sanctus Augustinus relatus *can. 1. 14. q. 6.* dicens:

7 *Si res aliena, propter quam peccatum est,
reddi possit, & non redditur, pœnitentia non agitur, sed simulatur: Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.* nec saluatur nisi restituat. ex Hieron. *can. nemo qui rapuit* 4. 14. *q. 5.* & *can. Diaconi sunt. 23. §. certè, vt ipse notili. dist. 93.* Angelicus quoq; Doctor S. *Thomas 2. 2. q. 62. art. 2.* diximus *respons. 5. num. 64.* & *respons. 25. n. 23.* & latius *respons. 22. n. 1. part. 1.*

Non omne tamen, quod pro exoneratione conscientiæ reliquitur, id pro malè ablatis, (incertis præcipuè) relictum censetur.
8 Conscientia quippè non vno furti pecca-
to grauatur tantum; sed alijs quoq; quã
9 multis criminibus. Decem sunt enim De-
calogi legis præcepta.

Quisquis ergò contra aliquod pręceptorũ eius fecerit, legem soluit digito conscriptam Dei. (*Exodi 20. & 31. 18. & 34.*) is vtiq; conscientiam grauat peccati pondere, redargutus à lege, quasi trãsgressor eius. Iacobi. 2. 10
10 *Quicunq; autem totam legem seruauerit,
offendat autem in vno, factus est omnium reus.* Quia à diuina gratia excidit, atq; æternæ pęnæ obnoxius fit. secundum vnam ex expositionibus à *Dionysio Carthusiano* hoc loco allatis. *Qui enim dixit, non mœchaberis, dixit, & non occides, quòd si non mechaberis, occidas autem, factus es trangressor legis.* vt idē loquitur *Iacobus* Apostulus.
11 *eod. cap. 2. 10. & 11.* Exonerat verò con-
scientiam suam peccatorum contritione, atq; confessione. iuxtà eiusdem Apostoli consilium, qui in non præceptum cap. 4. 8.
12 *Emundate manus* (dicentis) *peccatores, &
purificate corda duplices animo. Miseri estote, & lugete, & plorate, risus vester in luctũ conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos.*

Quod totum per mœrorem, & luctum pœnitentiæ fit; vt quàm peroptimè *Dionysius Carthusianus* explicat. ad illud Apesto-
13 li Gentium Doctoris *2. ad Corinth. 7. 8.* di-
centis: *Quoniam si contristaui vos in Epistola, non me pœnitet: & si pœniteret, videns quòd Epistola illa, (& si ad horam) vos contristauit; nunc gaudeo: non quia contristati estis; sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundum Deum.*

Quia nimitùm tristitia, quæ de peccato est, quatènus offensa Dei, illa salutem stabilem operatur. vti *Cornelius à Lapide* ibidèm commentum agit, referens locum *Chrysostomi homil. 5. ad* Populum Anthiochenum. *Peccauit quis,* (dicentis) *tristatus est; peccata deleuit. Nam quæ secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabi-*
lem

lem operatur:ergo tristitia tantùm facta est propter peccatum, à quo nata est, ideò vt tinea ipsum corrodit,& absumit.

14 Super omnia autem eleemosynis con-
scientia, peccatorum grauata pondere,exo-
neratur. iuxtà illud Domini ,& Seruatoris
nostri.Lucæ 11.41. *Date eleemosynam , &*
ecce omnia munda sunt vobis. Et Danielis
4.24. salubre consilium Nabucodonosor
Regi datum : *Peccata tua eleemosynis redi-*
me. & rationem, quam filium instruens ad
eleemosinas elargiendas S.Tobias 4.11. in-
tulit: *Quoniam eleemosyna ab omni peccato,*
& à morte liberat,& non patitur animam
ire in tenebras. Illudq; S.Angeli Raphaelis
ad vtrumq; Tobiam. 12.8. *Bona est oratio*
cum ieiunio,& eleemosyna magis,quàm the-
sauros auri recondere. Quia eleemosyna à
morte liberat;& ipsa est,quæ purgat pecca-
ta,& facit inuenire misericordiam,& vitam
15 *æternam.* Propter charitatem,quam proxi-
mis exhibemus , Quia nimirùm condecens
est,vt Deus sic faciat nobis, sicut nos faci-
mus proximis nostris, vt in *d.cap.11.Lucæ*
supra citatum commentum agit *Carthusia-*
nus.& est *tex.* in *can.anima defunctorum.*
22.13.q.2.& can.quam ob rem.69.de pænit.
distinct.1. cap.in instum 5.de rer.permutat.
diximus plures referendo *respons.*nostra
35.nu.21.par.1.

16 Latiùs igitur diuagatur terminus relicti
pro exoneratione conscientiæ , quàm pro
malè ablatis. Licet porrò qui pro malè ab-
latis reliquit,conscientiam suam malè acce-
ptorum retentione grauatam, eorum resti-
17 tutione exoneret; quæ necessaria omninò
est,vt fiat . *S.Thom,d.q.62.art.2.* alioquin
peccatum non dimittitur,vt diximus.Non
tamen omnis,qui pro conscientiæ exonera-
tione aliquid Ecclesijs,vel pauperibus relin-
quit:pro malè ablatorum restitutione relin-
18 quere æstimabitur. Cùm possit pro suæ re-
medio animæ,eleemosynas elargiendo re-
linquere , atq; conscientiam peccatorum
grauatam pondere,eleemosynis exonerare,
redimereq;. ad *tex.in cap.requisisti. 15. §.*
nec est contrarium.de testament. extrà. ex
ratione, quam Innocentius Tertius ibidem
reddit , dicens: *Quia hoc ille,qui donat,pro*
redemptione animæ suæ , non pro commodo
Sacerdotis,probatur offerre.

Vt pro animæ redemptione suæ donasse
videatur,non quòd pro malè acceptorum
19 restitutione daret.*Sed vt pretio miserationis,peccata sua redimere,*vt *S.Ambrosius lib.*
de officijs contestatur, relatus *can.est pro-*
banda 16.86.distinct. sequiturq; ad rem
hanc optimè *Calderin.conf.33.an si legatur*
pro anima.de testam. & prosequitur *Card.*
Mantic.de coniect.vltim.volunt.lib.6 tit.3.
num.31. Episcopus *Genuens.in practicabil.*
20 *Ecclesiast.q.438.*quem refert etiam *Noua-*
rius tract.de priuileg.incertorum, & malè
ablatorum.priuileg.52.num.1.& 2. quam-
uis ipse contrariæ hæreat sententiæ,verùm
21 non satis firmis rationibus . Cùm quod ex
ipso termino, (pro anima relictum,vel pro
exoneratione conscientiæ) non ex se sim-
pliciter restitutio infertur pro malè ablatis
incertis : nisi præcipuè hoc ex coniecturis
patere valeat, vel quòd testator iniustis fuit
lucris deditus, dùm in humanis agebat,vel
notorius vsurarius; vel alia saltim via, illum
ad restitutionem teneri malè acceptorum
erui possit.quod perpendit quoq; *Genuens.*
d.q.438.circa fin.

22 Tum quòd ratio habenda potiùs erit te-
statoris famæ. Est enim illa altioris ordinis,
quàm bona externa,& quæ vitæ æqualis ha-
betur. argumento *tex.in l.in seruorum 10.*
in fin. ff. de pœnis. & perpendit Papinianus
*lib.36.*quæstionum in *l.si adulterium. 38. §.*
liberto,ff.ad leg.Iul. de adulter. in illis ver-
bis:*Nam cuius famę,multò magis vitæ par-*
*cendum est.*Cum vita igitur fama concurrit.
facitq; nec ab re Salomonis illud: prouerb.
22.1. *Meliùs est bonum nomen,quàm diui-*
23 *tiæ multæ.* sequiturq; *Nauar.man.cap.16.*
num.44. & cap.17.num.89. & capit.inter
verba conclus.2.num 8.& de finibus huma-
norum actuum. num 74. Monaldus *conf.96.*
*num.1.& seqq.lib.2.*idem *Genuens. d.q.438.*
Rota decision.1. num.4.de accusat.in nouis.
24 Vt crudelis habeatur,qui famam negligit;
sitq; supra conscientiam fama curanda. do-
cet id nos *S.Augustinus*, sermone de com-
muni vita Clericorum relatus *can.nolo vt*
*aliquis.10.12.q.2.*sequentibus dicens: *Duæ*
res sunt conscientia,& fama : Conscientia
necessaria est tibi,fama proximo tuo . Qui
confidens conscientia,negligit famam,crude-
lis est. sic Augustinus, quem sequitur *Na-*
uar.d.comment.c.inter verba conclus.2.n.8.
25 Non itaq; laceranda fama eius erit,qui pro
exoneratione reliquit conscientiæ,quasi pro
malè acceptorum,& incertorum ablatorum
restitutione reliquerit; cùm ex alia causa re-
26 liquisse potuerit. Et saltim in dubio in me-
liorem partem iudicium inclinare debe-
mus.iuxtà illud *Gloss.*ad *Roman.14.*ad verba
Pauli: *Qui non manducat manducantem*
27 *non iudicet.* dicentis:*Dubia in meliorem*
partem sunt interpretanda. à S. Augustino
excerptum axioma *lib.2.* de sermone Do-
mini in monte. *cap.* 18. Quia æqualibus
vtrinq;existentibus indicijs,in benigniorem
partem iudicium inclinandum . vti docet
S.Thom.2.2.q.60.art.4. in corpor in fin. ra-
tionem reddens : *Et ideò*(dicens) *vbi non*
apparent manifesta indicia de malitia alicuius
debemus eum,vt bonum habere,in meliorem
partem interpretando quod dubium est.
& explicat optimè Pater *Layman Theologiæ*
moralis tom.1.lib.3. sect.5.tract.3. part.2.
*cap.2.num.7.*facitq; per quàm optimè *regu-*
la 11. Cùm sunt partium iura obscura, reo
fauen-

fauendum est potiùs quàm actori. *de regul.*
iur.in 6.
Demùm quòd ipsa fundamentalis ratio,
quam pro suæ firmitate sententię *Nouarius*
refert; non ita prænnit, vt in transuersum
agentem intellectum retinere valeat: Quòd
28 videlicet: Tutior via fauore animę eligenda
sit: Et quòd, vbi agitur pro salute animæ, iu-
ris apices sequendi minimè sint. In vniuer-
sum enim ita fauorabile relictum pro exo-
neratione conscientiæ æstimatur in animæ
salutem relinquentis, si pro malè ablatorum
restitutione factum fuerit, rogatumuè; sicuti
pro alia, quæ animam grauabat, causa: quam
pondere præssam peccatorum eleemosyna-
29 rum largitione exonerare curauit. Vt pro
anima semper iudicium esse debeat, nequè
ad iuris apices scrupulosiùs intendendum.
Tiraquell. de pia causa priuileg. 164. *&* 165.
vbi *Riccius* addens, atq; *Thorus. Mascardus*,
Menochius, Surdus, Ceuallos, alijq; per ipsum
Nouarium relati. *Barbosa* quoq; *axiomat.*
26. *num.* 2. *& seq.* Idem *Thoro in summ. pri-*
uilegiorum piarum causar. priuil. 112. *col.* 4.
vers. vlterius quando.
30 Neq; fauor animæ est, si fama denigretur
testatoris, (proptèr hæredes saltim) quasi
bona malè surripuerit: Cùm ita quoq; eius
consultum animę sit, quòd Ecclesijs relique-
rit pro suæ exoneratione conscientiæ, aliam
proptèr causam, quàm pro malè acceptorū,
incertorumq; restitutione.
31 Sat autem fuerit, Deo, vel Ecclesijs reli-
quisse, vel pauperibus Dei ergò, pium vt le-
gatum dicatur, fauoribusq; perfruatur pia-
rum causarum. *Abb. in cap. sicut dignum*
§. eos. n. 7. *&* 8. *de homic. & cap. cùm sit. n.* 4.
& seq. de Iudæis Ruinus cons. 21 *nu.* 9. *vol.* 2.
Cancer. variar. resolut. lib. 3. *cap.* 20. *nu.* 103.
Gratianus forens. part. 2. *cap.* 329. *num.* 13.
Vasquez in opuscul. tit. de testament. cap. 8.
§. 5. *dub.* 1. *num.* 97. *vers. quintò quando re-*
linquitur. Bonacina tom. 2. *de contractibus*
disputat. 3. *q.* 17. *punct.* 8. *§.* 2. *num.* 1. *& seqq.*
plures retulimus *respons.* 28. *num.* 2. *part.* 1.
Quòd verò Fabricæ Ministri, pro malè
ablatorum incertorum restitutione, relictū
(pro exoneratione conscientiæ) existimari
velint, id eò tendit, vt ipsa Fabrica bona reli-
cta accipiat, vi suorum priuilegiorum, & fa-
32 cultatum: non quòd maior in hoc animæ
fauor vertatur; et in dubio pro malè abla-
torum restitutione, (pro exoneratione con-
scientiæ) relictum interpretari, secundùm
Nouarij sententiam, debeamus.
33 At Fabrica, cùm malè ablata incerta per-
sequatur, ipsa intētionis suæ fundamentum,
qualitatemq; suam fundantem iurisdictionē,
probare tenebitur. vti diximus *respons.* no-
stra 44. *num.* 2. *part.* 2. *& respons.* 31. *nu.* 23.
& sequent. & respons. 73. *numer.* 51. *part.* 3.
34 Alioquin incassum agit: Quia priuilegia,
& declarationes ad illa, de relictis pro malè
ablatis incertis, apertissimè loquuntur.
35 Non extendēda proindè de casu ad casum:
neq; defuncti voluntas, (quæ pro lege ser-
uanda est. *§. disponat. in auth. de nuptijs col-*
lat. 4.) peruertenda erit. *can. vltima voluntas.*
4. 13. *q.* 2. *l. fin. in princip. C. de fideicommissis.*
§. semper nobis in proœmio, in auth. de hære-
36 *dib. & falcid. collat.* 1. vbi Imperator: *Modis*
omnibus (imperat) *quod pręceptum est per*
testantem, adimpleri. Sacr. Tridentin. Concil.
sess. 22. *cap.* 8. *&* 9. *de reformat. Clementina.*
quia contingit. 2. *de Religios. domibus.* dixi-
mus *respons.* 32. *nu.* 32. *& seq. part.* 1.
37 Et nos ipsi in Tribunali Fabricæ, partes,
iuraquè ruentes Ecclesiæ Sanctæ Marię de
Cruce Terræ Campi Bassi Boianen. Diœce-
sis pro legato illi relicto per Petrum Maria-
num, qui illud rogauerat (*per alcuno scarico*
di sua conscienza, e per promessa fatta à
N.S. e Maria Vergine sua diuota) pro Ec-
clesia obtinuimus; neq; Fabrica pro se le-
gatum accepit, quasi fuisset pro malè ablatis
38 incertis relictum: iudicante doctissimo illo
Viro Scipione Rouito, secundarum causa-
rum Fabricæ tunc Consultore, deduximusq;
respons. nostra 1. à *n.* 11 *cum seq. par.* 1. & per
totam illam responsionem.
39 Quàmuis enim à specie ad genus, vti ab
inferiore ad superius, iure currat argumen-
tum; (est homo. ergò animal.) Quia genus
sub se species omnes complectitur. *Sylue-*
ster Aldobrandinus. §. libertini sunt num.
17. *Institutionib. de libertin. & §. osten-*
dimus. n. 9. *vers. prætereà quemadmodùm, In-*
stitution. de suspect. tutor. Ludonic. Rodulfi-
nus quæstionum lib. 2. *q.* 51. *num.* 2. *Euerar-*
dus in locis argument. loco à genere ad spe-
ciem. diximus *respons.* 1. *n.* 1. *& n.* 86. *part.* 3.
40 Haud tamen ità à genere ad speciem pro-
cedet, (affirmatiuè præsertim.) Est animal,
ergò est homo: quia potest esse animal,
equus, Leo, vel quodlibet aliud animal, &
non homo. *Euerard. d. loco à genere ad spe-*
ciem. & loco seq. de specie ad genus. Cagnolus
in l. in toto, & pars num. 7. *&* 8. *ff. de regul.*
iur. Rodulfinus d. q. 51. *num.* 22. *Barbosa in*
locis argument. loco 53. *Natta cons.* 473. *nu.*
31. post etiam regulam Aristotelicam. Ità
41 planè; currat quàmuis argumentum: Est
relictum pro malè ablatis incertis, ergò pro
exoneratione conscientiæ; quia conscien-
tia malè acceptorum retentione grauata,
eorum restitutione à pondere exoneratur
peccatorum. Non æquè, quòd pro exone-
ratione relinquitur conscientiæ, (quod ge-
nus quodam esse dignoscitur) speciem illam
pro malè ablatis, (incertis potissimùm) sta-
tim infert. Quia potuit alia peccati specie
conscientia prægrauari, atq; pro exoneran-
do illam, testatorem relinquere, vt per elee-
mosynarum largitionem munderur, exone-
returvè. vt in superioribus perpendimus ex
Domini verbis (Lucæ 11. 41.) *Date eleemosy-*

nam, & ecce omnia munda sunt vobis. Quia
42 inter remedia contra peccata, eleemosyna est quodam præcipuum; & per appropriationem quandam veniam desuper meretur. Propter quod ait Christus: (Matth. 5.) *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* vt *Dionysius Carthus.* ibidem loquitur.

43 Est igitur fallacia consequentis, cùm termini conuertibiles non sint, non enim conuertuntur termini. Nam & si, (vt diximus,) pro malè ablatis relictum pro exoneratione conscientiæ relictum videatur: nō æquè tamen, quod pro exoneratione relinquitur conscientiæ, id pro malè ablatis relictum, censetur, cùm ex alia causa, conscientiam onerante, relinqui potuerit, vt diximus videas (quæso) *Cardin. Toletum in Introduct. in vniuers. dialecticam Aristotelis. lib. 5. in fin.* in fallacia consequentis.

Sit præterea alterum, neq; infirmius fundamentum; quin, ex magis connexis testatricis voluntati lapidibus confectum. Ipsa namq; testatrix voluntatem suam dilucidè satis declarauit, ad nullam se restitutionem teneri, neq; pro malè ablatorum (incertorum præsertim) restitutione reliquisse.

Postquàm enim illa legato granauit Rinaldum nepotem, ex feudalibus, vt Ecclesiis quinque mi lia solueret, sequentibus animi sui sensum aperuit.

Item voglio, & espressamente comando, che detti duo Monasterij habbiano pagare ducati mille per vna vice tantum, cioè duc. 500. per ciascheduno al R P. D. Michele di S. Gioseffo Monacho Confessore del Monasterio di S. Carlo, per farne quello, che dà me l'è stato detto à bocca, caricandone la sua conscienza, e se li dirà anco per vno biglietto firmato di mia propria mano diretto à detto Patre, nel quale se gli ratifica la mia intentione circa questo legato, & altri legati, che se gli diranno in detto biglietto, quali voglio, che li miei heredi predetti indubitatamente osseruino, e siano tenuti adempire: con auertimento però, che detto Patre non debbia aprirlo se non subito secuta la mia morte, con vigore, e potestà à detto biglietto di scrittura publica dopò, che sarà aperto, e dissigillato.

Ce dulę verò prædictæ, siue biglietti verba, quæ ad dictum Patrem D. Michaelem data fuit, sunt sequentia.

De foris quidem. *Almolto R. P. in Christo D. Michele di S. Gioseffo confessore in S. Carlo maggiore, aperiendo seguita la mia morte.*

Intus verò. *Molto R. P. D. Michele.*

Dichiaro à V. P. che li due mille lascio nel mio testamento da pigliarsi dalli duc. 5000. quali hò lasciato per lo legato al suo Monastero, e quello di Santa Maria della Stella, voglio si spendano per la Fabrica di vostra Chiesa, come più volte l'hò detto, per mia diuotione, e per l'affetto, che m'hanno mostrato li vostri Padri, & in tale l'impigarà, caricandone V. P. Confesso anco essere poco quello hò lasciato al suo Monastero; sì per la consolatione dell'anima mia, sì anco per gratitudine. Che però hò detto, e dichiarato in detto testamento lasciare heredi li Monasteri per discarico di mia conscienza. Ne pigliano l'affetto, e se ricordino pregare Dio per me. Dico anco, che nello legato di D. Francesco Pragliola vi vada incluso tutto quello li deuo à nostri conti. Di più dichiaro essere sodisfatta da Maria mia piggionante, etiam della vscita di Maggio dello basso tiene. Mi farà gratia V. P. fare sodisfare da detti miei heredi, in primis le figliuole, & altre, che mi hanno seruito, acciò non habbiano occasione di biastemmiarmi. Di tutto V. P. tanto espresso in questo biglietto, quanto nel testamento tenga pensiero. E li bacio le mani. Di Casa li 29. Gennaro 1642.

Io Catarina Scafarda affirmo, vt supra.

Vidistin igitur, ac perspexisti, quin audiuisti declarationem voluntatis testatricis ab ipsamet factam, se ad nullam pro malè ablatis incertis restitutionem teneri? Exonerasse verò suam conscientiam, indeq; se verba addidisse, (*per sgrauio di mia conscienza*) quia beneficiorum grauabatur pondere, quibus, dum in humanis egit, à Patribus benè commerita fuit. Tenebatur idcircò ad
44 antidora saltim, ne ingratitudinis nœuo fœdaretur, vt Theodoricus Rex Anastasio Consulari apud *Cassadorum*, scribens dixit, *Epist. 19. lib. 5. variarum*, & animaduertit
45 *Notator* ibidem. obstrinxerant quippè illam Patres beneficijs ad remunerandum, atque ad ἀντίδωρα (antidota) teneri; quæ locupletior gratiis facta fuerat, quas acceperat. vt argumentosè Magnus ille inter Iure Consultos Vlpianus *lib* 15. ad edictum aduertit in *l. sed & si lege* 28. §. *consuluit Se-*
46 *natus. ff. de petitione hæreditatis.* Iure proindè, nec inciuiliter apud Athenas actio aduersùs ingratos constituta erat.

47 *Quia dandi, & accipiendi beneficij commercium, sine quo vix vita hominum extat, perdit, & tollit quisquis benemerito parem referre gratiam negligit,* Vt Valerius Maximus *lib. 5. cap. 3.* de ingratis loquitur; & sequitur, tertq; *Glossa* marginalis ad *d. §. consuluit Senatus.* verbo. *obligauerunt.* & expendimus nos *respons.* nostra 51. *nu.* 46.
48 & 47. *part.* 3. Neue canum catulos imitaretur, qui quò vberius lac suxerint, tardius lumen recipiunt. lumine porrò oculorum capti nascuntur. ingratorum proindè Symbolum exprimunt, qui quò vberiùs beneficijs afficiuntur, abundantius tenebris obdu-

cun-

cuntur, ac lumen recipiant, videantvè,
benefactoribus vicem reddere. vt optimè
eruditissimus ille *Iulius Cæsar Capaccius*
Neapolitanæ vrbis no vulgare lumen.*tract.*
de symbolis. siue *dell'Impreſe lib.2. capitul.*
18. *folio mihi* 47. adnotauit. Effugere
50 propterea prudens voluit sic tetrum cri-
men, quo non præstantius alterum, alia
omnia sua immanitate vincēs. *Omne* quip-
pe *malum dixeris, cùm ingratum dixeris.*
vti quidam, à veritate non aberrans, di-
xit:

Relinquendo propterea illis, quę reli-
quit, verè suam exonerauit conscientiam,
quam beneficiorum onere prægrauerant, &
ad remunerandum naturaliter obligauerat,
vt sunt Vlpiani verba *d.§.consuluit*.Agnosce-
bat idcircò teneri se, vel antidorali saltim
obligatione, patribus gratificari, ex benefi-
cijs,quibus viuens cōmerita fuerat. merebā-
51 tur proindè illi. Importabat itaq; eorum
meritum æqualitatem quandam iustitiæ. se-
cundùm *S.Thomam 3.part.q.49. artic.6.in*
corpor.diximusq; *d. respons.51.nu.44.*

Non iniuria ergò suam exonerauit con-
scientiam ab hoc saltim antidorali onere:
52 Iustitiamq; seruauit, suum cuiq; reddendo.
l.Iustitia.10.ff.de iustit.& iure.§.1. Insti-
tut.eodem. can. ius naturale. dist.1. cap.ex
ore 17.in princip.de priuileg.

Prudētèr proindè,quin nō prudentissimè
fortis hæc mulier operata est consilio ma-
nuum suarum.*Prouerbiorum* 31.13. verba-
què illa scripsit, dicens: *Confesso anco essere*
poco quello hò lasciato al suo Monastero, sì
per consolatione dell'anima mia,sì per grati-
tudine; che però hò detto,e dichiarato in det-
to testamento, lasciare heredi li Monasteri
53 *per discarico di mia conscienza*. Quia nimi-
rum, debitum gratitudinis est quodam de-
bitum honestatis, quam virtus requirit. vt
S.Thomas 2.2.q.107.art.1.in respons.loqui-
54 tur. Nec inter generosos animo sit is habē-
dus, qui beneficiorum obliuiscitur. vti *So-*
phocles in Aiace canit:

Qui autē obliuiscitur beneficijs affectus.
Nunquam vtiq; esset hic generosus Vir.

55 Generosè ergò mulier hæc se gessit, bene-
ficiorum memor, quibus suam onerari con-
scientiam persentiens, gratitudinis vice
exonerauit,Patresq; hæredes dixit, conte-
stans parum beneficijs eorum esse,quod de-
dit. iuxta S.Tobiæ sensum ad patrem suum.
56 *Tobiæ* 12.2. Debitum ergò erat, quod de-
dit.Nullum itaq; ius superest Fabricæ asse-
rendi,in dubio saltim,verba illa(*per sgrauio*
di mia cosciienza) restitutionem male abla-
torum importare. Cùm dubium omne con-
quieuerit; claraq; lux reddita sit per decla-
rationem voluntatis ab ipsamet testatrice,
57 scripto etiam factam. *Quis enim hominum*
scit,quæ sunt hominis. nisi spiritus hominis,
qui in ipso est? Vt Paulus loquitur 1.*ad*
*Corinth.2.11.*Adiuuatq;regula,quam stabi-
lit Pater *Molina de iustit. & iure tom.1.*
tract.2. disput.249.§. dubium est si testator.
58 *in fin.*Quod vbi dubium aliquod est,quoad
restituenda pro malè ablatis; ex circunstan-
tijs illud definiendum est: si verò non sit du-
bium, sed certum, quod certum est tenen-
dum,atq; sequendum. Certum hic autem
est ex testatricis declaratione, nihil illam
pro male ablatis reliquisse; neq; ad illa ob-
59 noxiam fuisse. Non alienam ergò à volun-
tate testatricis,verbis ab ipsamet expressa,
interpretationem Fabrica capere poterit.
Nullo valente citra illius voluntatem, nec si
sacram impetret formam, nec si quispiam
aliud omnium aliquid aliter disponere malit.
vt verbis loquamur Iustiniani Cæsaris in
§.disponat.in auth.de nuptijs.in præfat.colla-
60 *tion.4.* nulliq; liceat dispositiones pij testa-
toris infringere.vt Leo, & ipse Cæsar dispo-
nit in *l.nullis licere.28. in princip.C. de Epi-*
scopis,& Clericis & deduximus *respons.* no-
stra 12.n.13.*part.1.*

61 Neq; equidèm deturbare pias morien-
tium voluntates potest Fabrica, sed illas
exequi debet.quinimmò sint illæ in forma
specifica exequendæ: *Cunctaq; secundum*
voluntatem defuncti sinè altercatione pro-
*sequenda.*vti Gregorius Tertius decernit in
cap.nos quidem.3.de testament.extrà.& Cle-
mens V.in Concilio Viennēsi in *d.Clement.*
quia contingit.2.de Religiosis domibus;& Sa-
crosancta Tridentina Synodus *seß.25.cap.9.*
62 *de reformat.*& ipsa agnoscit.*Pias fidelium*
voluntates in eorum constitutione violare,
æquum non esse. & prosequuti nos fuimus
respons.32.n.18.19.& 31.ead par.1.

Lucemq; nec minorem his omnibus ad-
dit, (quando verba ipsa non sufficerent te-
statricis,quibus quam ob causam verba illa
intulit, (*per discarico di mia conscienza.*)
apertissima manifestauit demonstratione)
& illa perpensio ex verbis etiam petita
eiusdem, quibus mentem aperuit suam.
63 (verbis nempè mentem patefacimus no-
stram.ad *tex. in l.Labeo 7.§.1.d Tubero. ff.de*
suppellect. legata. can. re vera.69. in finalib.
verbis.& ibidem *Gloß.* verbo *sermo.de con-*
secrat. dist.2. animum fuisse suum omnia
Ecclesijs dare,nihilq; ex filia nepotibus de-
64 relinquere;reliquisse verò ea dumtaxat,eis,
quæ ex legis,naturæq; censura dare teneba-
tur.ad *text.* in *§. primum itaq; in auth. de*
heredib. & falcid. collat.1. vbi *Gloß.* verbo
*quale est filijs, & nepotibus.*Sic enim illa.

Dichiarando,che la mia intentione è di la-
sciarli assolutamēte quella parte di beni bur-
gensatici,della quale io non posso disponere
à beneficio d'estranei: atteso in tutto quello,
che io posso disponere,ne hò instituiti miei he-
redi vniuersali detti duo Venerabili Mona-
sterij. come di sopra,etiam per sgrauio di mia
conscienza.

65 Si nempè omne totum, quod in bonis te-
statrix habebat, restitutioni pro malè abla-
tis incertis obnoxium fuisset: (vti Ministri
Fabricæ per verba illa: *(per disgrauio di mia
conscienza)* persuasum sibi habent: potuisset
vtiquè absq; vllo conscientię scrupulo, quin
debuisset, totum, vel Ecclesijs, vel pauperi-
bus derelinquere dispertiendum: Quia id
totum æs alienum fuisset. *Gloss. in cap. quan-
quam* 2. verbo *possint acquirere. de vsur. in*
6. quam sequitur *Tiraquell. in l. si vnquàm.*
verbo *libertis. num.* 88. C. *de reuocand. donat.*
Caroc. d. dec. 7. num. 5. 11. *&* 12. *cum seqq. &*
66 *decis.* 86. *num.* 25. Vt nequè legitimæ iure
quidquam ex filia nepotibus relinquere po-
tuisset, quia nihil sibi in suo patrimonio bo-
norum superfuisset, cùm totum æs alienum
esset, ac restitutioni obnoxium. *Tiraquell.*
d. verbo *libertis. d. num.* 88. *Caroc. d. decis.* 7.
num. 5. diximusq; alios referendo *d. respons.*
1. *num.* 21. *&* 22. *& respons.* 22. *numer.* 21.
par. 1.

Testatrix verò hæc nostra satis prudens
ex sua dispositione dignoscitur: non itàre
67 supina igitur in animæ suæ salute curanda
fuisset; cuius nemo immemor in supremo vi-
tę alitu præsumitur, vt diuini timoris oblini-
scatur, salutiq; propriæ vllum anteuertat cō-
modum. vt Imperatores Theodosius, & Va-
lerius in *l. fin. C. ad legem Iuliam repetund.*
perpendere. refertq; Gratianus. *can. sanci-
mus* 25. 1. *quæst.* 7. Quocirca dixisset, omnia
sua pro exoneratione conscientiæ, atq; pro
malè ablatis relinquere, nihilq; sibi in bonis,
præter ablata, superesse. Præcipuè verò, quòd
professa iàm ipsa fuerat; se non nimiam de
nepotibus curam gerere. eisq; illa tantùmo-
dò relinquere, q̄ missa facere minimè pote-
68 rat. In eorum verò commodum, neq; hæc
ipsa destinare valuisset, si restitutioni illa ob-
noxia fuissent, ni in gehēnā ædificare voluis-
69 set. Cùm de necessitate salutis malè acce-
ptorum sit restitutio: quemadmodùm con-
seruare iustitiam de necessitate salutis est.
S. Thomas 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 2. *Pater Moli-
na de iustit. & iur. tom.* 3. *tract.* 2. *de restit.
disput.* 716. *num.* 2. diximus alios referentes.
d. respons. 23. *nu.* 27. 28. *&* 29. *& respons.* 25.
num. 20. 21. 22. *& seqq. par.* 1. Vt non dimit-
tatur peccatum, nisi ablatum restituatur. re-
gula *peccatum* 4. *de reg. iur. in* 6. & in supe-
riobus perpendimus *n.* 6. *&* 7.

Indè igitur in nepotum commodum, ea
dumtaxat, quæ in exteros à sanguine confer-
re non poterat, reliquit; quia sua illa erant,
70 nulliq; restitutioni obnoxia. Disposuit ergo
vt voluit, quia Domina, libertateq; donata,
moderari ea ex voluntate *l. in re mandata*
21. C. *mandati.* iustumq; sit sua cuiq; com-
mittere. *l. nemo exterus* 8. C. *de Iudęis. Gloss.
in cap abolenda* 13. *in gloss.* 1. *in princip de
71 sepultur.* in quoscunq; disponendo. *cap. de
ijs.* 4. *in fin. de sepultur. Gloss. in cap. constitu-
tionem.* 2. §. *cęterum.* verbo *statuta. de verb.
significat. in* 6. *Afflict. decis.* 281. *num.* 10. *Ro-
ta apud Sanct. memor. Gregor. XV. decis.* 29.
num. 1. *apud Coccinum Decanum decis.* 267.
nu. 10. *Harthaman. Pistor. obser.* 101. *nu.* 4.
5. *& seq.*

72 Ministrorum Fabricæ idcircò erit, con-
tendentium pro malè ablatis, atq; incertis
illam disposuisse, ipsa probare malè ablata
nimirum quia intentionis suę fundamētum;
& illud statuere firmū debet, vt alijs cū in hoc
nullo fulciatur priuilegio. *Tiraq. d. l. si vn-
quam.* verbo *libertiuis. n.* 88. C. *de reuocand.
donat. Caroc. d. dec.* 7. *num.* 13. & deduxi-
mus *dict. respons.* nostra 1. *numer.* 24.
par. 1.

73 Neq. dicant, *Nouar.* sententiam tutiorem
in partem declinare, (pro animæ salute vi-
delicet) esse illam sequendam, in dubio
præsertim. *Barbos. assiomat.* 78. *n.* 2.

74 Primò, quòd hic in dubio minimè nostra
vertitur disceptatio, quin satis apertè volun-
tatem suam expressissimis verbis manifestā
75 fecit testatrix, vt ostendimus. superuacaneū
ergò erit faces quærere lucente Sole. iuxtà
Anacleti Papæ dictum *can. si omnia* 7. 6. *q.* 1.
vel vt in Adagijs alij dixere: *Lucernas in me-
ridie accendere*, vel *Soli lumen inferre*. atq;
76 obstrusos verborum sensus in aperta dicē-
tis voluntate inuestigare. ad *tex.* in *l.* 3. *C. de
liberis præterit. can. relatum* 14. *distinct.* 37.
gloss. in can. noli frater. 9. verbo *calumnias.
dict.* 19.

77 Deindè, quòd tutior tenenda pars sit, in
animæ vtiq; commodum, vbi de eius salute
agitur, vt à peccato liberetur, quia absolu-
tionis beneficio consulere sibi facilè potest.
secundùm *text. in cap. consilium nostrum*
2. *cirà fin. de obseru. ieiunior. cap. iuuenis.* 3.
78 vbi *Gloss.* verbo *dubia. de sponsalibus.* Et res
verè dubia est. *cap. ad audientiam nostram.*
12. *& cap. significasti.* 18. §. *quod si discerni.
de homicid. extrà, cum ibi notat. Gloss. in can.
aliter.* 1. verbo *contubernia* 30. *quæstion.* 5.
79 secùs verò in opinionibus deligendis. Quia
nimirum, qui vni inhæret sententiæ, dubius
non est, ac sine temeritate operatur. *Ioann.
Azor. Institut moralium. part.* 1. *lib.* 2. *c.* 16.
quæst. 2. *vers. duo possunt obiici. & lib.* 7. *c.* 7.
quæst. 12. *in fin.* optimè *Nauarr. can. si quis
autem* 4. *de pœnit. dist.* 7. *nu.* 42. Potissimùm
80 quòd non ex præcepto, sed ex consilio, in
dubijs tutiori adhærere parti teneamur, siuè
in interiori, siuè exteriori foro versemur.
vt pluribus aduersus *Panorm. d. cap. ad au-
dientiam nostram* 12. *de homicd. extrà*, tue-
tur *Nauarr. d. can. si quis autem, à num.* 34.
cum seqq. sequitur *Flores de Mena practic.
quæstion. lib.* 1. *quæst.* 9. *num.* 18 *Barbosa
d. cap. iuuenis. num.* 5. *de sponsalib. & assiom.*
78. *num.* 1. *Sanchez de matrimon. lib.* 2. *di-
sput.* 41. *num.* 9. *Layman Theoligia moralis
lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. §. 2. *num.* 8. *& seqq.* Hic
ve-

verò nos in hac haud minimè palestra sumus: Neq; enim in tutiorem partem declinabit sententia; quòd pro malè ablatis incertis exaudiamus, quod pro conscientiæ exoneratione Ecclesijs testatrix reliquit; Et hoc ipsum tutiorem in partem arbitrium declinare erit, si pro Ecclesijs firmi fuerimus.

Præterea, & proprius ad rem nostram, (fac rem hinc dubiam esse, nec testatricem volũtatem suam verbis ita apertè declarasse, vt præ-
81 stitit), adhùc tamen in dubio pro possidente iudicium esse deberet, cuius semper conditio in pari causa præfertur, ac melior habetur, & potior regula *in pari.65.de regul.iur.in 6.l.in pari.170. ff. de regul.iur. Sanchez de matrimon.d.disput.41.num.12. Vincent.de Franckis dec.167.n.13. Menoch. de præsumpt.lib.6.præsumpt.69.n.7.Barbosa assiomate 182.nu.5. Ferdinand.à Castro Palao in opere morali tom.1. de conscientia dubia disput.3.puncto.2.num.4.*nos *respons.* nostra 24.*n.99.par.1.*

Vt quid enim Fabrica voluntatem deturbare tentat testatricis, ne suum videat finẽ, eiusq; eludere iudicium parat, ex eo dumtaxat, quòd pro exoneratione conscientiæ Ecclesijs relinquere dixit; cùm mentẽ suam aperuerit, conscientiæ grauamen fuisse, quòd in multis viuens benè à Patribus commerita fuerat? A Patribus præcipuè Ecclesiæ Sancti Caroli, in qua eius degebat Confes-
82 sarius: nolletq; se vitio notari ingratitudinis, quod peccatum est. iuxta illud Pauli 2. ad Timotheum.3.2. *Parentibus non obedientes, ingrati, scelesti.* inter scelestos nempè ingratos agnoscit. notatque *S. Thomas* 2. 2. *q.107.art.1. in respons.* & dixit non ab re *Plautus* in Persa,

Nam improbus est homo,
Qui beneficiũ scit sumere, & reddere nescit.

83. An non quàm maximè à dicto Confessario benè commerita fuit, qui toties periclitanti animæ opem tulit? Vt necessariò reliquisse videatur, suamq; iurè oneratam con-
84 scientiam, exonerasse. *Nam merces laboris eximij appellanda est; quod contemplatione salutis, certo modo astimari non placuit.* verbis, ac sensu, vt vtamur Pauli *lib.5.sententiarum.in l.si pater.35. §. si quis aliquem ff. de donationib.* Rationem dum ipse reddit; quarè donatum ei, qui ab hostium insidijs quendã eripuerat, irreuocabile fuerat? Quia nimirùm laboris merces fuit, non donatio. Pariq; modo Papinianus *lib.29.*quæstionum
85 in *l.Attilius Regulus.27.ff de donat.*legatum Nicostrato habitationis, per Attilium Regulum, quòd eius præceptor fuisset necessariũ magis, quàm voluntarium estimatum respondit; ea ratione dicens: *Dixi posse defendi, non meram donationem esse; verùm officium Magistri quadam mercede remuneratum Regulum.* Indè ergò pro exoneratione conscientiæ reliquit Catharina, quia tenebatur officiũ Cõfessarij remuneratione aliqua cõpensare. quod & perpendit Doctissimus *Antonius Faber lib.1.tit.2.C.de sacrosanctis Eccles. definit.* 38. & ante eum *Nauarr.consil.16.num.2.lib.3.de test ament.* Ipsaq; hoc idem ita æstimauit, ne ingrata tantis Patribus esset, quod effugere amabat, parum etiam, quod reliquerat, agnoscendo.

86 Nouerat enim. Ingrato nihil peius inueniri posse. iuxta *Menandri* dictum ab *Ausonio* ex græco redditum:

Ingrato homine terra peius nihil creat.

& Petrus Crinitus *lib. 2.poemat.* de fugiendis ingratis, cecinit:

Ingratus hoc vnum bene facit, cùm perit.
Nam, tellus ipsa fœdius ni hil creat.
Portentum id omnium est habendum maximum.

87 Ac demum, quia hæc Fabricæ persuasio, cùm saltim dubia, atq; æquiuoca satis sit, nil releuabit. ad *text.in cap.in præsentia 8. de probat.l.neq; natales.10. C. de probationib. Natt.consil.170.n.9.*Rota apud *Card.Mantic. dec.251.n.5.apud Card.Seraphin. dec.1103. n.2.apud S.Mem.Greg.XV.dec.290.nu.4.& dec.405.n.2.apud Coccinum Decanum decis. 389.n.9.& dec.289.num.1.&* 5.Fauorabilis
88 quàmuis esset materia. *Rota apud Cardin. Mantic.dec.111.n.5.& 8.& apud Card.Caualer dec.97.n.8.& dec.125.n* 7.Nõ sunt pro-
89 pterea cauilli in voluntate perquirendi testatricis huius. ad *text.in d.l.3. C. de libertis prateritis.*diximus *respons.* nostra 87.*n.65. par.3.*notat *Glo.in d.can.noli frater.9.* verb. *calumnias.dist.9.*quòd pro malè ablatis incertis, quæ sola vendicat Fabrica, reliquerit; cùm pro exoneratione reliquit conscientiæ, atq; quo onere prægrauata illa esset exposuit, vt gratam se Ecclesijs pro acceptis be-
90 neficijs redderet. ne q; *in stirpe nedum qua-*
91 *rant*; vt Adagio fertur. Quando verbis seruiendum est in extremis disponentis, vt eius voluntas, iudiciumq; exeat. ad *tex.in l.1.§.si qui nauem.ad fin. ff. de exercitor. action.l. non aliter.67.ff de legat.3. can. Marcion.64.* cum notatis ibidem per *Gloss.* verbo. *in verbis.1.q.1.*

92 Neq; hoc Euangelicis præceptis, neq; decretis Sanctorum Patrum inueniatur aduersum, vt Leo Papa eddicit in *can.sicut quadam 2.dist.14.*neq; contra fidem, neq; contra bonos mores pugnat, quin societatẽ, inter quos viuitur homines, seruat. vt Augustinus docet. *can. illa autem 11.circa fin.dist.12.*

Sint ergò firma, quæ testatrix disposuit. vt Ecclesijs tribuantur, quibus reliquit.

Et ita ex his, iudicio non abiecto meliori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Pro Ecclesijs dictam iudicium fuisse percepimus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Facti, siuè Causa ex varietate, varia quoq; iuris succedit responsio.*
2 *Spolij iure haud veniunt bona, quæ Episcopus, antequàm ad Episcopatum assumeretur, habebat.*
Quia hæc ad successorem non spectant.
Ergò neq; ad Cameram.
3 *Camera in locum succedit successorum in beneficijs.*
Siue Episcopatibus.
Et ità erit Camera, atq; ex successoribus vnus. n. 5.
Ad eam spectat probare, bona remansa acquisita esse ex fructibus beneficiorum. num. 13.
Potissimum stante possessione bonorum per hæredes.
Vel si beneficiarius opulentum obtinebat patrimonium. n. 14.
4 *Subrogatum naturam imbibit subrogati.*
6 *Episcopus, vel quilibet beneficiarius disponere poterit in supremo vitæ halitu, de his bonis, quæ antè Episcopatum obtinebat.*
Etiam testamentum rogando.
Ratio redditur. n. 7.
Sacrisq; Canonibus comprobatur. n. 10.
Debet tamen Episcopus inuentarium conficere, vt seceruantur bona. num. 11.
8 *Re sua ne quis vtatur liberè, prohibere nemo potest.*
Quin cuilibet liberum manet arbitrium sua moderandi, vt libet.
Siuè inter viuos, siuè in suprema voluntate. nu. 9.
Etiam ad pia disponendo.
12 *Inuentarium bona secernit defuncti, à bonis hæredis.*
Nè vltrà vires teneatur.
Ratio redditur.
15 *Cameræ agenti ad spolium, obstat exceptio notorij non sui iuris.*
Vndè probare tenetur, quod asserit.
Ratio affertur duplex. n. 16. & 17.
17 *Bona Episcopi, qui è vita excessit, importunitatem pati non debent pro rebus Ecclesiæ.*
Ratio redditur. n. 19.
18 *Ecclesia cultrix est iustitiæ, nemini q; iniuriam facit.*
20 *Nuntiatura in munere adhuc perdurare dicitur, qui ab officij munere sola potentia expulsus fuit. non voluntariè exiuit.*
Et per eum non stetit, quin suo fungeretur officio.
Neq; persona in culpa fit. n. 28.
Et in redeundo esse dicitur, qui in Vrbe adhuc mandato Sanctissimi detinetur. num. 41.
21 *Mors inuoluntariè alteri illata, impedimento haud erit, quin Sacerdos suo fungatur munere.*
Nàm quæ per coactionem absolutam fiût, minimè imputatur. n. 22.
Et quæ inuoluntariè quis patitur, non imputantur. n. 24.
23 *Peccatum propria voluntate patratur.*
Neq; peccatum sine libera datur voluntate.
Non nisi voluntate peccatur. n. 24.
24 *Inuoluntariè quæ quis patitur, minimè imputantur.*
Nec imputantur, quæ contra voluntatem fiunt. n. 25.
26 *Nemo ex alterius improbitate damnum ferre debet.*
Neq; ex sua quis commodum haurire. num. 27.
Neq; alteri per alterum iniqua conditio inferri.
Nihil laturus, nisi vt officiat.
29 *Nuntiatura, siuè legationis munus quadruplici modo expletur.*
30 *Causa cessante effectus retinetur, nec prodit.*
31 *Explere dicitur, qui nihil habet aliud, quod perficiat.*
32 *Perfectum dicitur, quod omnibus suis partibus constat.*
33 *Argumentum à sufficienti partium enumeratione, quod inductio nuncupatur, vill habendum non est.*
34 *Impugnari non potest, quod firmum est, pateteq; ad hominem.*
35 *Nuntiorum munus quod nam; quidnè per eos agendum?*
36 *Marius Filonardus Archiepiscopus Aueniouen. Nuncius ad Regem Polpniæ à Sanctissimo Vrbano Papa Octauo mittitur.*
Indè eijcitur. & n. 20. & n. 26.
In Vrbe moritur.
Eiq; facultas testandi de 12. millibus facta fuit. n. 32. in fin. & n. 40.
37 *Errat qui credit, quod non credendum.*
38 *Probandi onere is tenetur, qui asserit.*
Nec sufficit præsumptiuè probasse. nu. 39.
Sed vera perquiritur probatio.
42 *Impedito nullum currit tempus.*
43 *Consultores Sancti Officij in Vrbe in Sanctæ Sedis seruitio esse dicuntur.*
Sunt nobiliora Tribunalis membra. num. 44.
Atq; pars quædam corporis eius.
Quià Consilijs sunt Tribunalis. n. 47.
Nec ad imparia iudicari debent. n. 49.
Eorum vota decisiua non sunt, sed consultiua. n. 50.
Et in seruitio commorantur Papæ.

Et

Et inter eius familiares agnoscuntur. num. 51.

Et in seruitio S. Sedis mori dicitur, qui Consultor diem obit extremum. n. 63.

45 *Magistratus, Regijq; Consiliarij pars corporis eius esse dicuntur.*

46 *Notarij, Cursores, ipsiquemet Tortores in Tribunali Sancti Offi. ij pars esse dicuntur corporis eius.*

48 *Presbyteri, qui benè præsunt, duplici honore digni sunt. ex Paulo Apostolo.*

Maximè qui laborant verbo, & doctrina.

52 *Papæ in seruitio qui sunt, præsentes esse dicuntur.*

53 *Verbum nullum in Principis rescripto, à ministerio vacare debet.*

Verbis standum est in stipulationibus. num. 54.

Ne frustrà apposita videantur.

Neq; Princeps inaniter loqui æstimãdus. nu. 70.

55 *Pronomen (alius) inter similia ponitur.*

Et similia infert.

Sed quandoq; etiam inter diuersa, atquè omninò dissita ponitur. n. 56. & 59.

Et ex sequentibus, & præcedentibus declaratur. n. 60.

57 *Locus Ioannis 19. 15. perpenditur de duobus latronibus, qui cũ Christo Cruci affixi fuere.*

58 *Christus Dominus non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit.*

61 *Seruitij, nomen, latiùs patet, quàm munus.*

Et de quocunquè seruitio intelligitur. nu. 65.

62 *Indefinita vniuersali æquipollent.*

64 *Generalis loquutio, & facultas, generaliter debet intelligi.*

65 *Genus species omnes comprehendit.*

66 *Loquntio diuersimoda, diuersimodè quoquè exaudiri debebit.*

67 *Nominum diuersitas, & negotiorum diuersitatem arguit.*

Et differentiam declarat rerum. nu. 68.

Et cõmodius est res singulas singulis nũcupare nominibus. n. 69.

70 *Princeps inaniter loqui, non æstimandus.*

Enim hoc absurdum æstimandum. nu. 71.

Abijciendum propterea.

71 *Absurda quæ sunt, abijcienda, quàm admittenda.*

72 *Nouum nihil sub Sole est, iam enim præcessit in seculis antiquis.*

ARGVMENTVM.

In spolio, quod Camera defunctis facit Episcopis, ea haud comprehenduntur bona, quæ Episcopus antequàm ad Episcopatum assumeretur, habebat. & quid si Episcopus, qui amplum possidebat patrimonium, annuos emerit census, an ad Cameram spectent? Vt ex fructibus Episcopatus eos emisse videatur? ad Cameram spectabit probare ex fructibus illos emptos Episcopatus. Quid si Episcopus facultatem habebat testandi etiam ex fructibus Episcopatus? Quando Nuntiaturæ munus expleuisse Nuntius videatur? Et quid si sine culpa eiectus fuit? Consultores Sancti Officij an in seruitio esse dicantur Papæ, & Sanctæ Sedis Apostolicæ?

RESPONSIO XXXIII.

1 DVo sunt, quæ in hac facti specie, ex qua ius habetur. (quia nimirum ex facti, siuè causæ diuersitate, varia quoq; iuris succedit respõsio, vt magnus ille Paulus, inter Iuris Consultos non secundus, respondit in *l. si seruus 49. in fin. ff. ad legem Aquiliam*) peculiarem difficultatem faciunt, atq; controuersiæ statum tribuunt.

Vnum quidèm, nũm aurea vasa, atq; argentea, aliaq; pretiosa suppellex in domo reperta Illustrissimi olim Marij Filonardi Auenionen. Archiepiscopi. Annuiquè redditus, etiam postquam ad Archiepiscopatum assumptus fuerat, empti, sub spolio cadant?

Alterũ verò, subsistat ne, firmaq; sit testãdi facultas per Sanctæ Memoriæ Vrbanum Papam Octauum eidem facta: quod in Curia

ria extra residentiam diem viderit vltimum?

2 Et fanè ad Primum, sub spolio haud comprehendi bona illa, & suppellectilem, quamuis pretiosã, atq; auri, argentiq; vasa, indubitanter affirmamus: Quia nimirum habebat illa Illustrissimus Archiepiscopus, quam ante ad Archiepiscopatũ assumptus esset, nō itaq; ad successorem in Archiepiscopatu spectabant. Ergo neq; ad Cameram, quæ in his, quæ ad successorem spectare nō possunt,

3 nec ipsa succedit. In locum nempè ipsa suffecta est successorum. *Rota apud Illustrissimum Duranum* Episcopum Vrgellen. *dec.* 314.*num.*5.*par* 2.*Redoan. de spol. q.* 5. *vers. præmitto* 2 *& q.*17.*nu.*2.

4 Subrogatum vero eius omnem naturam imbibit, cuius in locum sufficitur. *Litem si fundi.*50.§.*seminarij autem.ff. de vsufruct. l.si eum* 10. §.*iniuriarum ff.si quis cautiõ. Iason in* §.*fuerat.nu.*4.*cum seq Institut.de actiõ.Afflict.decis.*395.*in fin.Vincent. de Franch.decis.*544.*num.*12.*par.*4. *Rota apud Card.Caualer.decis.*128.*num.*4. *& apud S. memor.Gregor.XV.decis.*445.*num.*3.*& seq. & decis.*544.*nu.*16.

5 Ita igitur erit Camera, atq; successor esset in Archiepiscopatu, si ad illum bona peruenirent ex fructibus percepta Archiepiscopatus. Hæc autem bona ex Archiepiscopatus fructibus ad Illustrissimum Marium Filonardum minimè obuenerunt, cùm ante illa haberet. Non igitur ad Camerã, nec conse-

6 quenter sub spolio comprehendentur. Nihil enim prohibet, quin testamento in vitæ supremo halitu Beneficiarius, vel quiuis alius Episcopus, vel alio quouis modo, per donationem quoq; disponere de his valeat, quæ ante habebat, quàm ad Episcopatum assumeretur: & hoc fanè ex ratione, quam ex Concilio Martini Papæ cap. 15. Gratianus refert in *can. manifesta autem* 20.12. *q.* 1. dicens: *Vt ne Ecclesia incurratdamnum, nec Episcopus in suis rebus pro rebus Ecclesia proscribatur*. & in canonibus Apostolorum ex ipsis nascentis Ecclesiæ incunabulis, in

7 *can.sint manifesta res.*21. *ead.*12. *q.* 1. ratio satis euidens redditur: *Et iustum est* (dicẽtium) *hoc apud Deum, & homines, vt nec Ecclesia detrimentum patiatur ignoratione rerum Pontificis: nec Episcopus, vel eius propinqui sub obtentu Ecclesiæ proscribantur, & in causas incidant, qui ad eum pertinent, morsq; eius iniurijs malæ famæ subijciatur*. sic S. Apostoli. *In causas incidant*. hoc est, ne litigare cogantur defuncti propinqui, & hæredes, *Gloss.* ibidem verbo *causas* exprimit. & probat *text.* Gregorij IX. *in cap.*1. *& ibid.*

8 *Gloss.& Scribentes.de testament.* Quid enim prohibere potest, ne quis re sua vtatur, atq; de suis, vt sibi libet disponat, eaq; ad libitum moderetur, arbitreturq; cum eorum dominus sit, neminiq; in hoc suppositus? *l.in re mandata.*21.*C.mandati.l.nemo exterus* 8.*C. de Iudæis.Gloss. in cap. abolendæ* 13.*in Gloss.* 1.*de sepultur.extrà.* Siuè inter viuos de his

9 disponat, siuè in suprema voluntate, vel priuatis conferendo personis, vel etiam ad pia disponendo.*can.nulli dubium.*1.12.*q.*5.*cap. de ijs.*4.*in fi.de sepultur. Authentica ingressi, & auth. si qua mulier.C. de sacrosanctis Eccles.*canonizata *can.si qua mulier.*9.19.*q.* 3.*cap. in præsentia* 8. *de probat. Euerard. cons.*216.*nu.*15.*Afflict.decis.*282.*nu.*10.*Rota apud S.memor.Gregor.XV.decis.*29. *nu.* 1. *& apud Coccinum decis.*267. *nu.* 10. *Ioseph Ludouic.decis.Perusin.*93.*n.*3. *& seq. par.*2.

10 Quia profectò potest Episcopus de his disponere, quæ sua sunt, & non Ecclesię, vt in Agathensi Concilio cap. 48. dispositum inuenitur in *can Episcopi.*19.12.*q.*1. sequentibus nempè Sacrum loquitur Concilium: *Episcopi de rebus proprijs, vel a se acquisitis, vel quicquid de proprio habent, hæredibus suis, si voluerint, derelinquant. Quicquid verò de prouisione sua Ecclesiæ fuerit, siuè de agris, siuè de fructibus, siuè de oblationibus, omnia in iure Ecclesiæ reseruare censuimus*. ita Cõcilium. Acquisitis, *de proprio* exprimit *Gloss. ibidem.* vel dic acquisitis, *non occasione Ecclesiæ.vt extra de testament.quia nos.*

Et in Concilio Carthaginensi 3.cap.49.in *can.placuit* 1.& ex Concilio Toletano 9.cap. 4.*in can.Quicunq;* 2.12.*q.*3. Dispositq; Magnus ille Gregorius Summus Romanæ Ecclesiæ Pontifex, ad Deusdedit Episcopum scribens *in can.nulli dubium.* 1.12.*q.*5.

11 Secerta verò fuere bona, quæ propria erãt Archiepiscopi Filonardi, ab his, quæ Ecclesiæ; per Inuentarium, antequàm ad Archiepiscopatum assumeretur, confectum, iuxta *Gloss.in d.can.manifesta* 20.dicto verbo *ma-*

12 *nifesta.*12.*q.*1. dicens: *Facit ergo inuentarium*, hoc nempè bona secernit hæredis à bonis, quæ defuncti fuere, ne vltrà vires teneatur hæreditarias: *ne dum lucrum facere sperat, in damnum incidat*. Iustinianus vt loquitur Cæsar in *l.fin.* §. *& si præfatam. C. de iure deliberand.* quod adnotauit Summus ille Pontifex *Innocentius IV. in cap. cùm in officijs.nu.*4.*vers.item qui lucratur.de testament.Couar.in cap.*1.*nu* 78.*& nu.* 9. *de testament. Gama decis.Lusitan.* 313.*sub n.*2. *vers.oportuit enim.Rota apud Cardinal.Caualer.decis.*606.*in princ.& num.*11.*Barbosa de offic.Episcopi par.*3.*allegat.*114.*nu.*15.*Alzedus in praxi Episcopali cap.*14.*nu.*14.

13 Ad Cameram propterea probatio spectabit, bona præfata ex bonis processisse Ecclesiæ, nec antea fuisse illa Archiepiscopi Filonardi. vt *Gloss.* punctim aduertit *d.can.manifesta.*20.verbo *probantur.in fi.*12.*q.*1. Cùm præsertim in possessione hæredes bonorum sint, tam distantibus interuallis ab Ecclesia, diffitorum. vt *Gloss.d.* verbo *probatur* non inaccuratè animaduertit ex *tex.in d. can. nulli* 1.12.*q.*2.*Puteus decis.*218.*par.*2. *Meno-*

nochius de arbitrar. Iudicum casu 195.*nu*.9.
& 10.sequiturq; *Gratian.forens.par.*2. *cap.*
381.*nu*. 1. 2.*ac seq*.
14 Neq; hoc solu probatione oportebit præ-
stare Cameram,sed & annuos redditus,quos
emit viuens Illustrissimus Marius Filonardi
Auenionen. Archiepiscopus, ex redditibus
emptos fuisse Episcopatus: Cùm satis opu-
lentum ipse in Vrbe patrimonium posside-
ret,vel ex suis acquisitum industrijs, vel ex
opulento patrimonio Eminentissimi Car-
dinalis Filonardi, vt hæc vna præsumptio,
præsumptionem diruat Cameræ: acquisisse
illos,atq; emisse ex Archiepiscopatus fructi-
bus;ni hoc illa probationibus firmum faciat.
vt ipsamet *Gloss.d.can.manifesta* verbo *pro-
batur* apertissimè deducit, & *Bald. in l.cùm
oportet.nu.*11. *vers. sed statim quæritur.C.
de bonis, quæ liber. Innocent. in cap.Episco-
pus.de præbend. Menochius de præsumptio-
nib.lib.3.præsumpt.*50.*nu*.3. *&* *d.casu* 195.
nu.5.*de arbitrar.Surdus de aliment. tit.*9.*q.*
12.*nu*.10.*Gratian.d.cap.*381. *num*.2.3. *&* 4.
15 Neq; ab re spolij iure bona præoccupans
Camera,exceptionem uororij non sui iuris
patiatur,vt probare quod asserit, debeat. *Ro-
ta decis.*16.*de restitut.spoliator. in nouis*, &
dictum fuit *in Fulginaten: spolij* 29.*Februa-
rij* 1580. *coram Seraphino Eminentissimo
Cardin.decis.*448.*nu*.3. *Riccius* Vici Episco-
16 pus *collectan.*2030.*par*.5. Manifesta nempè
esse debent,quæ ad Ecclesiam pertinent,his,
qui circa ipsum sunt,vt puta hæredibus,Cõ-
cilium Martini Papæ exponit dicto *can. ma-
17 nifesta* 20.12.*q*.1.Rationemq; reddit; *ne res
Episcopi*(qui è vita excessit)*importunitatem
patiantur pro rebus Ecclesiæ*. Neq; enim
18 hoc pati debet Ecclesia,quæ cultrix iustitiæ
est, neminiq; iniuriam facit.*cap. nuper.*6.§.
*quod autem.de donat.inter virum,& uxorē,
Bald.in cap.Clerici.nu.*3.*de iudic.* vt aliena
19 pro suis præripiat. *Nam sicut Ecclesia pro-
prias res amittere non debet; ita eam rapaci-
tatis ardore inuadere alienas,non oportet*.
Vti Gregorius ille Magnus ad Bonifacium
Episcopum in *can.sicut Ecclesia* 49. 12. *q*.2.
scribens edicit. Alioquin si illas rapuerit,re-
stituere tenebitur, vt *Gloss.* ibidem verbo
alienas commentum agit.

Ad secundum autem dicimus, perstitisse
adhuc firmam Papæ facultatem testandi in
conditionibus in illa comprehensis, quando
in Vrbe suum clausit extremum diem Illu-
20 strissimus Archiepiscopus. Erat quippè tũc
in munere adhuc Nũtiaturæ,quamuis ab illa
distans:Quia non sua,sed aliena discessit vò-
luntate. Discessit nempè quia expulsus. per-
durabat itaq; adhuc in munere suo. Imputa-
ri haud ergo debebat ei alienus impetus,
per quem non stabat, quin suo fungeretur
munere. probatam facit assertionem hanc
summus ille Doctissimus Pontifex Innocen-
tius III.in *c.Petrus Diaconus* 17.*de homicid.*
21 *extrà*. dùm decernit: ab extrinseco, præter
voluntatem,alteri illatam mortem, impedi-
mento haud extitisse Petro,quin in suo mi-
nistraret ordine, atq; ad superiora ascende-
ret; quia positiuũ nihil ipse tribuit, vt occi-
deretur ille,quin prohibuit, atq; dissensit.ne
ex aliena malitia puniatur,qui nihil deliquit.
& *can.ita nè.*3.*in fin.cum Gloss.*verbo *puta-
22 uerit.*33.*q*.5. non imputari, (dicente) quæ
23 per coactionem absolutam fiunt. Propria
enim voluntate peccatum patratur; vt vo-
luntate libera non data, peccatum minimè
inueniatur.ex Augustino libro 3. de libero
arbitrio cap. 17. & libro de vera religione
cap.14.quem sequitur *S.Thomas.*2.2.*q*.108.
*art.*4.*sed contra,&* 1.2.*q*.6. *artic.*4. Gratian.
15.*q*.1.*in summa.§.cui sententia.& can.me-
ritò* 1.*& can.aliquos scimus.*5.*ead.causa*, *&*
q.& ex Ambrosio *can.non est.* 10.*ibidem.* di-
cente: *Nemo tenetur ad culpam nisi propria
voluntate deflexerit. Non habet crimen,quæ
inferuntur reluctantibus. Voluntaria tan-
tum commissa sequitur delictorum inuidia,
quam in alios deriuamus.* & ex Augustino *d.
24 can. ita ne* 3. 32. *q*. 5. Inuoluntariè quod
quis patitur,non imputatur sibi. Quia vt idē
*can.non fidelibus.*5.*in fin.ead.*32.*q*.5. dicit:
25 *non nisi voluntate peccatur.* Non itaq; im-
putabitur quod citra, quin non contra, vò-
luntatem accidit,& per quem quin fiat, stat
minimè.*can.Ephesijs.*4.& ibidem *Gloss.*ver-
bo *annunciarem.dist.*43.*Gloss.in can. quod
ad nos.* 10.aliàs *fin.dist.*47.verb. *inculpatos*.
rationem ibi reddens in fin.dicens: *sufficit
enim vtiliter inchoari, licet non habeat effe-
ctum.* regula *imputari* 41.*de regul. iur. in* 6.
26 Ferret itaq; pœnam ex alterius facto,& cul-
pa,Illustrissimus Filonardus,si quod eiectus,
(non sua culpa) sibi imputaretur.quod per-
mitti minimè debet.vt Pomponius regulam
statuit in *l.non debet alteri* 75.*ff. de regulis
27 iuris.*ne ex improbitate sua quisquam com-
modum hauriat. ex Vlpiano in *l. itaq; fullo*.
12.*in fin. princ. ff.de furt.Gloss. in can.si ad
peccatum* 20.verbo *conquaritur.*22.*q*.4.*Na-
uar.cons.*1.*num*. 2.*lib*.3.*de solutionibus*. neq;
alter alteri iniquam inferat conditionem.
*Gloss.in can.Sacramenta.*34.verbo *iniuriam*
1.*q*.1.*& can.deniq;* 10.verbo *neutrum in fi.*
14.*q*.5.constituitq; Paulus lib.3. ad edictum
in *l.si vnus* 28.*in princ.& §.ante omnia ff.de
pactis.* Nihil latiturus,nisi vt officiat. Caius lò-
quitur in *l.in fundo.*39. §.1.*ff. de rei vendic.*
28 Neq; enim personæ culpa eiectus fuit, sed
muneris intuitu. Non igitur suum expleuit
29 munus, qui eiectus exiuit. Quadruplici
quippè modo legationis, siue nuntiaturæ
munus expletur,vt optimè docet nos *Gloss.*
recepta *in cap. in præsenti.*3.verbo *finitur
legatio.de officio legati.in* 6.vel quia ad tem-
pus datus,completo tempore reuerti cogi-
tur: vel quia reuocatus à constituente Prin-
cipe: vel quia voluntariè,non ampliùs reuer-

tēdi animo, legationem egressus dereliquit.
vel quia demum supremi aduentu diei, vitæ
clausit vsuram. hanc eandem enumerationē
sequitur Ioan. Azor. institution. moralium
par. 2. lib. 5. cap. 32. q. 10 Nullo autem horum
modorum legationem dimisit Illustrissimus
hic Nuncius Filonardus. Haud igitur lega-
tionem ipse expleuerat, ad quam redire po-
terat compositis dissidijs, quæ causam eie-
30 ctioni dedere. Retinetur nēpè effectus causa
cessante, ex qua ille procedit. cap. cum cessan-
te 60. de appellationib. extrà. can. statuimus 8.
§. sed sciendum est. dist. 61. can. quod pro re-
medio 7. vbi etiam Gloss. verbo cessante 1. q.
7. cap. magnæ 7. in fin. de voto. cap. si Christus.
26. cum Gloss. de iureiuran. l. generaliter 41.
C. de episcop. & Cleric. l. si pater. 3. C. de hæ-
redib. instituend. S. Thom. in 1. par. q. 2. art. 3.
in corpor. in secunda via.
31 Explere nempè, atq; complere, siuè perfi-
cere is dicitur, qui nihil aliud habet, quod
addat, munere impleto, quod cœperat. iuxta
Pauli sensum in l. in omnibus 5. ff. de obligat.
& actionib. & Gloss. ibidem verbo obligatio
circa fin. §. si verò moriatur. 2. in authent. de
Instrumentor. cautela & fide collat. 6. Caro-
32 lus Paschalius de legato. cap. 79. in princip. si-
cut perfectum dicitur, quod suis omnibus
partibus constat. Ex Caio Iure Consulto in
l. 1. in princ. ff. de origine iuris. can. si omnia 7.
in fin. 6. q. 1. Lucas de Penna in l. 1. nu. 8. C. de
agentib. in reb. lib. 12. At nihil expleuerat Il-
lustrissimus hic Nūtius. neq; tempus; cū absq;
tēporis præfinitione datus fuisset; neq; quod
agere debebat negotium Nuntiaturæ; cum
in dies noua sibi succederēt negotia à sancta
sede demandata; neq; Summi Pontificis mēs
erat, vt reuerteretur, quod id Summus ille
Pontifex non declarauerat: neq; ipsius Nūtij
voluntate, qui lubens in munere sibi deman-
dato perseuerabat, vt voluntatem expleret
Summi Pontificis præcipientis, qui illum ad
munus obeundum destinauerat.

Non igitur Nuntiaturæ munus expleue-
rat Illustrissimus hic Nuntius, omnibus par-
tibus enumeratis, ex quibus expleri munus
illud dici potest, non apparentibus. Perdura-
bat adhuc propterea, quando diei vltimo
terminum dedit, vitæq; vsuram interclusit,
ab eo vocatus, qui vitæ, & mortis habet po-
testatem. Sapient. 16. 13. & cuius in manibus
hominum sunt tempora, quæ pater in sua
posuit potestate actnum 1. 7. Iurè ergo fa-
cultate vsus fuit, quam sibi sanctæ memoriæ
Vrbanus VIII. peculiari Breui de decem mil-
libus, atq; de alijs mille aureis, vti vni ex Epi-
scopis assistentibus disponendi fecerat. Fa-
cessāt ergo oppositiones omnes, quas suis fa-
ciunt hæredibus Cameræ Ministri.
33 Neq; porrò vili hoc argumenti genus ha-
bendum est, quod inductio dicitur; siuè à
sufficienti partium enumeratione, quo vsus
conspicitur magnus ille Gregorius Romanæ
Ecclesiæ vniuersalis Episcopus ad Ioannem
Rauennatensis Ecclesiæ Episcopum in can.
contra morem 8. § quod si hoc non ostenditur
dist. 100. & Alexander III. in can. ad Sedem
Apostolicam 2. § quid igitur dicent. 35. q. 5.
34 Quid enim impugnant ipsi, quod lucente
sole patet, atq; ad hominem deducitur. iuxta
Pauli sensum in l. minimè 23. ff. de legibus,
atq; etiam Iustiniani Cæsaris in l. sancimus
27. in princ. C. de testament. quatenus prin-
cipium illud deducit: stare non prohibendū,
quod non mutatur. docetq; apertissimè Pau-
lus in l. ille, aut ille 25. §. cùm in verbis. ff. de
legat. 3. his loquens verbis: Cùm in verbis
nulla est ambiguitas, non debet admitti vo-
luntatis quæstio: nec alienus est Marcelli sē-
sus in l. nō aliter. 67 ff. eodem. sequiturq; Sur-
dus decis. 210. nu. 1. & seq. Marius Antonin.
35 variar. lib. 1. resolut. 18 nu. 9. Nuntij passim
ex vrbe Roma per Sanctissimum Romanum
Pontificem destinantur, vt ab illo mandata
accipiant agendorum. Abeunt ad destinata
sibi loca; expleto munere Romanam repetūt
Curiam, vt bonæ administrationis rationem
reddant, atq; ab eodem Summo Pontifice
36 ad eorum remittantur Ecclesias. Hoc totum
impleuit Illustrissimus Marius Filonardus.
Poloniam primò nuntius designatus petijt.
Polonia eiectus, Romā eum petere opor-
tuit, vt gestorum Summum Romanum Pon-
tificem certiorem redderet, atq; ab illo, quid
sibi faciendum esset exciperet. Sanctissimus
eum interim, vt Sancti officij Consultoris ser-
uitium subeat, imperat. mandatis paret. Vita
interim excedit Vrbanus Papa, & post pau-
culos dies ipse quoquè Nuntius Filonardus.
Intermisit ne quicquam ne in munere dice-
retur esse Nuntiaturæ, qui ipsum adhuc ne-
gotium agebat, eo non adhuc à Summo Pō-
tifice dirempto, cuius ex nutu pendebat: nec
in potestate Illustrissimi Filonardi erat, vel
recedere, vel permanere, sed ex imperatis
37 Summi Pontificis? Si ita creditur, mihi cre-
dite, erratur, vt verbis vtar Innocentij Papæ
38 in can. deinde 3. in fin. dist. 26. Qui igitur ex-
pletum Nuntiaturæ munus contendere ten-
tabit, ipse probatione præstet, opus est. l. 2. ff.
de probation. l. actor. 23. C. eodem. can. sciant
cuncti 2. 2. q. 8. Ioseph Ludouic. decis. Perusin.
15. num. 1. & 2. Rota apud Card. Manticam
decis. 251. nu. 3. noster Maranta cons. 73. nu.
5. in fin. Gratianus decis. 19 nu. 9. & decis. 81.
nu. 33. Rota apud Coccinum decis. 448. nu. 2.
39 Vt non sufficiat præsumptiuè probasse, ni
vera id probatione præstiterit. Rota decis.
102. nu. 6. par. 1. diuersorum, & apud Card.
Seraphin. decis. 1171. nu. 2. & decis. 1249. nu. 3.
& apud s. memor. Gregor. XV. decis. 53. vbi
Beltraminus addens num. 5. & decis. 64 nu. 7.

Verùm da, munus hoc Nuntiaturæ exple-
tum fuisse; haud tamen obtinebit Aduersa-
40 rius. Porrò Sanctissimus in Breui dicto Illu-
strissimo facultatis testandi factæ, facultate

præ-

præfata frui valeat permittit: Durante offi-
cij huiusmodi munere, vel alio nostro, &
huius Sanctæ Sedis seruitio, etiam eundo, &
41 redeundo. Adhùc propterea in redeúdo erat
ad Ecclesiã, qui ab Vrbe nõ discesserat, neq;
discedere poterat, eiusdem Papæ mandáto
42 retentus, vt nullum idcircò eo impedito tẽ-
pus curreret. ad tex. in l. 1. §. fin. in fin. C. de
annali exceptione, Crescent. dec. 225. alias 5.
num. 2. de renunciat. Cassador. dec. 9. num. 6.
de appellat. Afflict. decis. 50. num. 4. Rota
apud Card. Mantiçam decis. 30. numer. 2. &
apud Sanctæ Memor. Gregor. XV. decis. 450.
& apud Duranum Episcopum Vrgellen.
dec. 365. n. 25. & 26. par. 2.
43 Præterquàm, quod in alio detinebatur, &
eiusdem Sanctissimi, & Sanctæ Sedis serui-
tio, quod explebat, Sancti Officij Consulto-
44 rem agendo. Sunt quippè Sancti Officij
Consultores Sanctæ Inquisitionis Tribuna-
lis nobiliora membra, atq; pars quędã cor-
poris eius: eodem penè modo, quo Magi-
45 stratus, Principisq; à Consilijs, pars corporis
eius esse dicuntur. ad text. in l. quisquis. 5.
C. ad leg. Iul. Maiestat. cap. cùm dilectus fi-
lius 14. vbi Gloss. verbo familiares. de Cleric.
non resident. extrà. can. si quis cum militibus
22. 6. q. 1. canonizans dictam legem quisquis
Imperatorum Arcadij, & Honorij. plenè de-
duximus de Consultoribus Sancti Officij,
Sanctissimæ Generalis, & vniuersalis huius
Inquisitionis in Regno Neapolitano loquẽ-
tes respons. 69. per tot. potissimùm num. 12.
46 & 13. part. 3. Namq; si pars Tribunalis hu-
ius, (sine quibus, subsistere illud non potest)
sunt Notarij, Cursores, atq; ipsimet Torto-
tes, qui damnatos reos torquent, & in ipsos
datam exequuntur sententiam; Cur (quæso
47 te) non multò magis Consultores, qui à
Consilijs sunt Tribunalis, illudq; fulciũt, atq;
iuuant, & reos ipsos iudicant, atq; damnãt?
48 iuxtà illud Apostoli 1. ad Timoth. 5. 17. Qui
benè pręsunt Presbyteri, duplici honore
digni habeantur, maximè qui laborant ver-
bo, & doctrina. argumento text. in capit. 1.
de priuileg. extrà. deduximus dicta respons.
69. num. 49. & sequent. dict. part. 3. Ne ad
49 imparia hi iudicentur; eodem autem iure
censeantur, secundùm Gloss. in can. illud. 3.
verbo negantur. dist. 95. & in can. si quis
vxorem 4. in fin. 32. q. 1.
50 Et quàmuis Consultorum vota con-
sultiua, non sint decisiua; nihil ta-
men hoc illis officit, quin à Consilijs sint,
atq; iudicent, damnentq;: Cùm id illi pro-
ferant, quod fieri iure perpenso debet. ad
text. in cap. vt commissi vobis 12. §. Aduo-
candi quoq; de hæretic. lib. 6. vbi Cenedus
collectan. 27. & Barbos. ibid. numer. 7. & 8.
Royas de hæretic. part. 2. in 11. assertion.
num. 166.
51 Et quin in seruitio commorari dicantur
Papæ, atq; inter eius annumerentur familia-
res. ad text. in d. cap. cũ dilectus filius 14. de
52 Cleric. non resident. Vnde præsentes dicun-
tur. quia in seruitio sunt Papæ. vt Gloss. fina-
lis adnotat in d. cap. cùm dilectus in fi. argu-
mento text. in cap. de cætero 7. eod. tit.
Hanc proinde ob causam, quàmuis à
Nuntiaturæ munere se expedisset dictus Il-
lustrissimus Filonardus, erat tamen adhùc
in alio, & Sanctissimi Papæ, & Sanctę Sedis
seruitio. Proficiebat igitur ei facultas restan-
di facta. Neq; porrò frustra factum est, vt
Summus ille Pontifex Vrbanus, vt mentem
suã aperiret, diuersimodè loqueretur, dicẽ-
do: Durante officij huiusmodi munere:
vel alio nostro, & huius Sanctę Sedis serui-
tio. Non proptèr causam aliam id fecit, nisi
vt distingueret, Officij Nuntiaturæ munus,
ab omni alio, vel Sanctitatis suæ, vel Sanctæ
Sedis seruitio: atq; cum ministerio loquu-
53 tum se patefaceret, sicuti iustum est, vt ver-
bum nullum in oratione (Principis præser-
tim, ac Summi) à ministerio vacet. ad tex. in
can. sic enim. 9. §. his de causis. vbi Glossa
verbo nunquid 28. q. 1. faciuntq; in argu-
mentum, quæ Papinianus lib. 26. quæstionũ
in l. si stipulatus 4. ff. de vsuris. & ipse in
54 hanc rem perpendit. verba tenenda esse
stipulãtium, ne frustrà in stipulationibus ap-
posita videantur. quem tex. affert Glo. dicto
verbo nunquid.
55 Vt parum, quin magis omninò nihil cu-
randum sit; quòd pronomen illud (alius)
(vel alio nostro, & huius Sanctæ Sedis ser-
uitio) inter similia ponatur; atq; similia in-
ferat. vt sequuta fuit Rota in recentior. part.
2. tom. 2. dec. 719. num. 4. Surdus consil. 151.
num. 29. & cons. 364. num. 18. vol. 3. vt im-
portare videatur: (vel nostro, & huius San-
ctæ Sedis seruitio) eiusdem vtiq; Sanctæ Se-
dis seruitium in Nuntiaturæ munere; non
in alio.
56 Tũ quòd pronomen, vel dictio illa (alius)
inter diuersa etiam quandoq; ponitur, quin
inter se dissima: vt apertissimum id tibi facit
57 Sanctus Euangelista Ioannes. 19. 17. de Iesu
enim in Crucem, vt moreretur appenso, lo-
quens: Et baiulans sibi crucẽ (dixit) exiuit in
eum, qui dicitur Caluarię locum, hebraicè
autem Golgotha: vbi Crucifixerunt eum. Et
cum eo alios duos hinc, & hinc, medium autẽ
Iesum. Hos alios, qui cum Iesu crucifixi fue-
runt, Matth. 27. 38. latrones appellat, dicens;
Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones,
vnus à dextris, & vnus à sinistris. Nõ itaq;
sequitur pronomen (alius) omnimodam
importat similitudinem: inferre quippè simi-
litudinem inter Christum, & latrones duos,
qui cum eo crucifixi fuere: quasi ipse
latro fuerit. Qui non rapinam ar-
58 bitratus est esse se æqualem Deo; sed
semetipsum exinaniuit formam serui acci-
piens, in similitudinem hominum factus, &
habitu inuentus, vt homo. vt Paulus loqui-

tur ad *Philippenses* scribens. 2. 6.

59 Non inquam ita omnimoda similitudo sequitur, ex pronomine, (alio) quin quandoq; inter omninò diuersa ponatur; ad solum verò numerum referatur, vt adnotauit *Gloss in can. deinde ponitur.* 3. verbo *cum cæteris. dist.* 17. *Parisius de resignat. lib.* 2. *q.* 15 *n.* 21. *Gratianus forens. part.* 4. *cap.* 766. *numer.* 5.

60 Nec ineptè ex sequentibus, & præcedentibus declarationem admittet, vt dilatetur, vel restringatur, vt perpendit Rota *in Bononien. supplementi legitima.* 2. *Martij* 1637. *coram Cardin. Verospio Iuniore decis.* 199. *num.* 14. 15. *&* 16. *par.* 7. *recentior. per Rubeum.*

61 Tùm quòd nomen illud seruitium latius omnino patet, quàm munus, siue officium; vt quodcunq; comprehendat seruitium, siuè Nuntiaturæ, siue quodcunq; aliud, quamuis Nuntiaturæ inferius, vt deduci videtur ex *d. cap. cùm dilectus* 14. ibi: in nostro seruitio commoranti. *de clericis non residentibus extrà.* & dicto *cap. de cætero* 7. *eod.* qui

62 sanè textus indefinitè, ac consequentèr vniuersalitèr loquūtur, nomineq; seruitij vtuntur, iuxtà Pomponij sensum in *l. si pluribus* 45. *in princip. ff. de legat.* 2. *can. Saluator.* 8. *§. & ne quis insanus.* & ibidèm *Gloss.* verbo *indefinitè.* 1. *q.* 3. *Cagnol. in l.* 1. *num.* 10. *ff. de reg. iur.* & in hoc sensu exauditur *tex. in §. in hoc quantocunq; hic finitur lex. in vsibus feudorum.* illis præsertim verbis: *Et ille cùm potuerit diù steterit, quod seruitium nullum ei fecerit.* latè enim paret ibi nomen seruitium, & meminit *tex. in cap. relatum* 12. *§. licèt autem:* ibi; iuxta seruitij meritum. *de testam. extrà.*

63 In seruitio itaquè Sanctæ Sedis Apostolicæ vitæ terminum fecit Illustrissimus Filonardus, qui Sanctæ Inquisitionis Consultorem agens, diem clausit vltimum. Suffragatur non minus eius hæredibus, qui ex supremo suo elogio successionem subiere, facultas eidem Illustrissimo per Papam testandi facta, per verba etiam illa: *Durante officij huiusmodi munere; vel alio nostro, & huius Sanctæ Sedis seruitio, etiam eundo, & redeundo.*

64 Quia generatim Summus Pontifex loquutus fuit, nedùm de Nuntiaturæ Officij munere, sed de omni alio, & eius, & Sanctæ Sedis seruitio, vt generalitèr quoq; exaudiēda eidē sit facta facultas. *can. consuluisti* 20. 2. *q.* 4. *cap. illa* 2. *ne Sede vacante. cap.* 2. *de translat. Epis. l. diffidentis.* 5. *C. de repud. Nauarr. cons.* 6. *num.* 11. *lib.* 3. *de donat. Sanchez de matrimon. lib.* 6. *disput.* 36. *sub numer.* 2.

65 Ac de quacunq; seruitij specie, quę sub generico seruitij nomine, ac nuncupatione comprehenditur. *Puteus dec.* 266. *lib.* 2. *Nauar. cons.* 20. *n.* 6. *in fi. lib* 5. *de senten. excommunic. & cons.* 6. *n.* 1. *lib.* 3. *de statu regularium.*

66 Cùm enim diuersimodè Summus expresserit Pontifex mētem suam per diuersa nomina, (*& Nuntiatura munus, & aliud Sanctæ Sedis seruitium,*) diuersimodè vtiq; intelligi voluit, nedùm de Nuntiaturæ munere, sed & de omni quoq; alio, & suo, & sāctæ Sedis seruitio, quamuis Nuntiaturę munus non esset. ad Augustini sensum in *can. quid si dormierit.* 13. vbi etiam *Gloss.* verbo, *nec nobis definiendum.* 31. *q.* 1. *& can. liquidò apparet* 54. & ibidèm *Gloss.* verbo *seruaret. de consecrat. dist.* 2. ad *text. in l. non distinguemus* 37. *ff. de receptis arbitris. can. si Romanorum* 1. *dist.* 19. Rota apud Duranum

67 *dec.* 281. *n.* 9. *part* 2. Quia nimirum nominū diuersitas, & rerum diuersitatem indicat, & negotiorum, ad *tex. in l. procuratoris.* 5. *§. si plures, ff. de tributor. act. Rota in Mediolanen. simulationis contractus.* 1599. *coram Corduba dec.* 128. *num* 6. *post* 1. *volum. consiliorum Farinac. & apud Coccinum decis.* 289. *nu.* 1. Nominumq; diuersitas differen-

68 tiam rerum declarat. ad *text. in l. si idem codicilli* 7. *C. de codicillis. Abbas cons.* 47. *nu.* 2. *part.* 2. *Ioann. Baptista Costa cons.* 15. *nu.* 4. *& cons.* 44. *numer.* 19. *Rota apud S. Memor.*

69 *Gregor. XV. dec.* 555. *n.* 8. Cùm commodius quoq; sit, res singulas, singulis nūcupari nominibus. iuxta *Gloss. in can. olim idem erat.* 5. *in fi.* verbo *tollerentur*, etiam *in fi. dist.* 95.

70 Alioquin, (quod esse minimè debet, in summo præsertim Principe,) inanitèr verba protulisse, ac difformitèr loquutum fuisse Summum Romanum Pontificem, gratiam suo indulgētem Ministro, asseueraremus. ad *tex. in cap. si Papa* 10. *de priuileg. in* 6. *& l. postliminij* 5 *ff. de captiu. & postlimin. reuers. l. stipulatus.* 4. *ff. de vsur. l.* 3. *in princ. ff. de iur. iur. Rot. apud Card. Mant. dec.* 225. *nu.* 5. *in fin. & apud Card. Caualer dec.* 494. *n.* 2. *& apud S. Mem. Greg. XV. dec.* 334. *nu.* 6. diximus *respons.* 79. *n.* 72. *&* 80. *part.* 3.

71 Hoc autem absurdum est dicere. Abijciēdum propterea. *cap. quemadmodùm* 25. *de iure iurand. Glo. in cap. dudùm* 14. verb *absurdum. de præbend. in* 6 *cap. gaudemus.* 8. *§. quia verò de diuort. extrà. l. nam absurdū.* 7. *ff. de bon. libertor. Euerard in loco ab absurdo. n.* 1. *& seq. Nauar. cons.* 4 *n.* 1. *vers.* 3. *facit. & cons.* 8. *num* 4. *vers.* 7. *quod è contrario. lib.* 3. *de voto.*

Annuamus proindè oportet de omni alio seruitij genere, sibi, & Sanctæ Sedis exhibēdo, Summum Romanum Pontificem Vrbanum, non de solo Nuntiaturæ munere, loquntum fuisse, cùm testandi gratiam Illustrissimo Archiepiscopo Filonardo, elargitus fuit.

Atq; ita ex his, Aristarchi iudicio non abiecto, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

In

In hac ipsa facti specie plures alij, & legũ, Sacrorumq; Canonum Doctores, ac Sacræ Theologiæ Magistri rescripserunt. Propterea eorum scripta doctissima; quę ad nostras deuenere manus hic subnectere operæ mepretium facturum æstimaui, è re,nempè tua erunt Amice Lector, si similis euenerit
72 casus; cùm *Nihil sub Sole nouum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est: iam enim praecessit in seculis,qua fuerunt ante nos.* Vti Salomon Sapientissimus ille Rex *Ecclesiastes.* 1, 10. nos docuit.

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium distinguit bona patrimonialia, ab illis defuncti.*
Facitq; euitare confusionem.
2 *Spolium excluditur probando bona fuisse in patrimonio antequàm quis ad Episcopatum promoueretur. & n.17.*
Et in dubio pro possessore respondendum.
Onusq; probandi contrarium ad Cameră spectat. & n.21.
Nec interim bona amouenda sunt à possessoribus. n.4.
Neq; sitiu pœnam non residentium, sed quia bona sunt Ecclesia. n.10.
Præsertim si Episcopus facultatē habeat testandi. n.23.
5 *Nemo præsumitur immemor salutis ęternæ.*
Præsertim in articulo mortis.
Et si fuerit vir doctus, & timoratus.
Et vt propinquos ditet, cùm ipse moriatur. num.18.
6 *Beneficiarius ex beneficij fructibus vixisse præsumitur.*
Bonaquè patrimonialia conseruasse. & num.21.
Nec est verisimile, patrimonialia dissipare, & beneficij fructus conseruare. n.7.
Quod si faceret, reprehĕsione esset dignus. num.8.
8 *Nemo præsumitur suum prodigere.*
9 *Dubio in facto, interpretatio illa sumenda, quòd faciens actum, ita illum facere videatur, vt nullam mereatur reprehĕsionem.*
11 *Legationis munus quibus modis finitur.*
Non expirat morte Papæ. n.12.
Neq; censetur reuocatus per creationem secundi. n.13.
14 *Legatus extra Prouinciam potest exercere actus voluntaria iurisdictionis.*
15 *Impedito non currit tempus.*
Et impedimentum excusat à pœna.
16 *Impossibilium nulla est obligatio.*
19 *Episcopus quæ lucratur alia occasione, quă ex bonis Ecclesia, vt ex industria, proprium efficiuntur patrimonium.*
Etiam si lucra habeant dependentiam à dignitate. n.20.
Et contrarium debet probare Camera. num.21.
24 *Facultas testandi Episcopis facta, non prodest eis, si extra residentiam obierint, ex Pij IV. Constitutione.*
25 *Officialis absens de licentia, percipit solita emolumenta.*
26 *Verbum seruitium, siuè (impiego) latiùs patet.*
27 *Consultores Sancti Officij officium gerere dicuntur.*
Et Ministri Sanctæ Sedis appellantur à Pio V.
28 *Pronomen (alius) est dictio repetitiua similium.*
Ex subiecta tamen materia inter dissimilia ponitur.

Romana prætensi Spolij.

Illustrissime, & Reuerendissime Domine.

NOn intrat Spolium, nequè quòad bona mobilia, & argenta reperta in Palatio Illustrissimorum DD. de Filonardis de tempore obitus Bon. Memor. Archiepiscopi Auenionen. nequè quòad loca Montium sub illius nomine cătantia, quoniam respectu bonorum, & argĕtorum ex pluribus constat, illa extitisse in dicto eorum Palatio antèquă dictus Archiepiscopus esset promotus ad dictum Archiepiscopatum. Primò, ex inuentario facto per Reuerendam Cameram Apostolicam de anno 1624. occasione Spolij Archiepiscopi Amalfiten. in quo descripta sunt eadem mobilia, & argenta descripta in inuentario bonorum, & argentorum, de quibus hodiè agitur, vt patet ex vtriusquè combinatione.

1 Secundò, ex alio inuentario facto de eodĕ anno 1624. à dicto Archiepiscopo Auenionen. per acta Vespignani Notarij Capitolini, ad affectum distinguendi bona patrimonialia ab alijs in posterum acquirendis, & euitandi confusionem. iux. theoricam *Baldi in authent. licentiam. numer. 4. vers. quia debet quasi inuentarium facere, & segregare res suas à rebus Ecclesia, C. de Episcop. & Cleric.* quem sequutus est *Redoan. de Spol. quæstion 9. num. 43.* & prius dixerat *Innocen. cap. cùm in officijs n. 4. de testam.*

Tertiò, ex testibus deponĕtibus bona, de quibus hodiè agitur, partim esse de illis, quæ ab antiquo tempore fuerunt dd. DD. de Filonardis, inseruierunt claræ mem. Cardinali Filonardo, & alijs de Filonardis in eodem Palatio; & partim acquisita per Archiepiscopum

pum Amalfitanum antequàm bon.memor.
Marius fuiſſet prouiſus de Archiepiſcopatu
Auenionen.vt in *Summ.dd.teſtium num.*
. Vndè prætēdi non poteſt,huiuſmodi bo-
na cadere ſub ſpolio,cùm ex teſtibus, & in-
uentarijs prędictis clarè conſter,extitiſſe m.
rerū narura antè promotionem ad Atchie-
piſcopatum Auenion.& per conſequens dici
non poteſt,acquiſira ſuiſſe de redditibus di-
cti Archiepiſcopatus,cùm hic ſit verus mo-
2 dus excludendi Spolium,probando,DD.Fi-
lonardos habuiſſe hæc bona tempore pro-
motionis, vt tradit *Redoan. de Spolijs dicta quaſt.9.num.*31. & quando eſſemus in du-
bio,reſpondendum paritèr eſſet pro DD.Fi-
lonardis poſſeſſoribus, vt in ſpecie ptobat
Surd.de aliment.tit.9.quaſt.12.num.6. vbi
3 quòd ſtante poſſeſſione DD. de Filonardis,
ad Reuerend. Cam.ſpectat onus probandi,
bona ſuiſſe quæſira poſt promotionem,ſe-
quutus eſt *Gratian.diſcept.*381.*num.*1.*cum ſeqq.*

4 Et hinc *Redoan.de ſpol.d. quaſt.9. num.* 33.*&* 34.firmauit,bona non eſſe amouen-
da à poſſeſſoribus, donec pendet probatio
ſuj er eo,an ſuerint quæſita antè, vel poſt
promotionem,per *text.in can.*1.12.*quaſt.*5.
& ſi ſunt amot, debent reſtitui,vt in termi-
nis probat *Cardinal conſ.79.numer.2.verſ. vndè in caſu noſtro*,cùm hæres D.Franciſci
ſuerit in poſſeſſione, & ſuerit ſpoliatus, antè
omnia ſoret reſtituendus,& *num.3.per tot. Corn.conſ.314.nu.4.lib.3.Redoan.d quaſt.9. n.34 & 35.*

Quò verò ad loca Montium cantantia ſub
nomine dicti Archiepiſcopi Auenionien.Iſta
quoquè dicuntur exempta à prętenſo ſpo-
lio,quia licèt ſuerint empta poſt promotio-
nem ad prædictum Archiepiſcopatum,non
tamen cēſentur empta de redditibus illius,
ſed de bonis Patrimonialibus,& alijs acqui-
ſitis per dictum Archiepiſcopum,dùm fuit
Vicelegatus,& Gubernaror Armorum Aue-
nionen. Nam emptio ſacta eſt nomine pro-
prio,non autem Eccleſiæ, & in teſtamento
condito in articulo mortis,declarauit,emiſ-
ſe de pecunijs Patrimonialibus, & hane de-
clararionem feciſſe pro exoneratione ſuæ
conſcientiæ,vndè cùm verſemut in Archie-
5 piſcopo viro doctiſſimo,nobiliſſimo, & Re-
ligioſæ vitæ, ac timoratæ conſcientiæ,non
eſt præſumēdū,in mortis articulo fuiſſe im-
memorem ſalutis æternæ, & voluiſſe ædifi-
care ad gehennam,vt in puncto de Epiſco-
po tradit *Corn.d.conſ.*314.*n.*5.*lib.*3. mori-
bundus enim non præſumitur velle dece-
dere cum peccato,maximè quando in ipſo
mortis articulo declarationē fecit pro exo-
neratione ſuæ conſcientię.*Rot.dec.vlt. n.13. & 14.par.1.diuerſ.Honded.conſ.91.num.88. lib.1.Vrſell concluſ.135.n.60.in fin.*

Et hoc idem ceſſante hac declaratione de
iure cenſendum eſſet,quia dictua D.Archie-
piſcopus ſuit Nuncius in Polonia, in qua
Nunciatura maximas expenſas fecit, reti-
nuit ſemper numeroſam familiam,ædifica-
uit Eccleſiā in Ciuitate Auenionen. & Ca-
pellam in Vrbe, & magnas fecit Eleemoſy-
nas, & alias impendit pecunias in operibus
pijs,pro quibus omnibus, & quotidiano vi-
ctu ſatis non fuerunt redditus Epiſcopatus,
6 & vbi cōtingit dubitari,an vixiſſe præſuma-
tur ex fructibus beneficij, vel patrimonij,
fatendum eſt,præſumi fructus beneficij cō-
ſumpſiſſe in alimenta, & alias expenſas ſibi
neceſſarias, & fructus Patrimonij ſibi,& Po-
ſteris reſeruaſſe. *Innocent in cap. Epiſcopus 1. de prab.Socc.*qui de communi *conſ.91.nu.3. verſ. ſecundum quod praſupponitur lib.3. Menoch.de arbitrar.c.195.num.5.Alexand. conſil.116.num.3.lib.7. Philipp.Port.conſil.* 136.*num.*15. & de veriori opinione teſta-
tur multa adducta *Surd.de alim.dict. tit.9. quaſt.12.d.nu.11.ad 29.Grat.d.diſcept.381. num.3.*

7 Et ideò cùm Archiepiſcopus Auenionen.
haberet opulentiſſimum Patrimoniū, præ-
ſumitur ex redditibus patrimonialibus
emiſſe loca Montium, & redditus Eccleſia-
ſticos conuertiſſe in alimenta, & alias expē-
ſas ab eo factas, quæ proculdubio ſuperant
redditus Epiſcopatus, vt tradunt *Card.Zabarell.d.conſ.79.nu.2.& ſeq.* *Corn.conſ.*88.
*num.8.cum ſeq.lib.2.& d.conſ.314.per tot. lib.3.*Non enim eſt veriſimile,velle Prælatum
ſeruare fructus Eccleſię,& redditus Patrimo-
niales diſſipare,vel in vſus neceſſarios cōuer-
tere:cū ſciat,vel ſcire debeat,de Eccleſiaſti-
cis redditibus minimè poſſe diſponere poſt
mortē,ſicuti poſſet de patrimonialibus,hoc
8 enim eſſet ſuum prodigere, quod non eſt
credendum,vt dicit *Surd. d.quaſt.12. n.23. & ſub n.27.*ait,quòd ſi Prælatus fructus Ec-
cleſiæ ſernaret,& Patrimoniales erogaret in
vſus neceſſarios, iuſtè poſſet reprehendi à
prudentibus,tāquam incautè,& imprudeṅ-
tèr egiſſet.In dubio verò ſumi debet inter-
9 pretàtio,per quam faciens actum non me-
reatur à prudentibus reprehēdi,*Becc. conſ* 51.*num.*13.

Et ceſſat difficultas ex facto,quia proba-
tur per partitas Bancorum,pecunias eroga-
tas in emptione dd. locorum proueniſſe ex
bonis patrimonialibus,non autem ex red-
ditibus Epiſcopatus Auenionen.& probabi-
tur etiam per teſtes,ſi opus ſuerit.

10 Et hinc non obſtat,quòd D.Archiepiſco-
pus obierit extra reſidentiam: quia Spoliū
non fit in pęnam reſidentiæ,ſed ex eo,quòd
bona ſunt acquiſita ex fructibus Eccleſiæ,
vel illius intuitu, vt aliàs dicebat Illuſtriſſi-
mus D.meus Chinus ſcribens pro Canoni-
co Hiſpano in Curia defuncto contra Came-
ram, & obtinens,dùm inter eiuſdem Rom.
Curiæ Primarios Aduocatos primum locū
meritò obtinebat;& ideò excluſo, quòd
bo-

bona sint acquisita ex redditibus Ecclesiasticis,exclusum quoq; remanet spolium,siuè Prælatus decedat intra,siue extra debitam residentiam, cum spolium non pedeat a residentia,sed a sola qualitate bonorum,vt dictum est.

Et quatenùs dici posset,aliquam partem dd. locorum Montium emptam fuisse ex redditibus Ecclesiasticis,quod absolutè negatur,cuitatur nihilominus spolium, quia Archiepiscopus habebat licentiam testandi de scutis 10.mill. in onere in vna,& de scutis mille auri in alia, cum expressa prohibitione,ne Camera pro istis summis spolium aliquod facere posset,vt ex Breuibus, quæ licèt non suffragentur extra residentiam,suffragatur tamen in casu nostro , quia Papa destinando eundem Archiepiscopum Nuncium apud Regẽ Poloniæ,concessit illi aliud Breue,vt posset de prædictis summis testari,etiã si extra residentiam durãte dicti officij munere,vel alio ipsius Papæ,& Sanctæ Sedis seruitio eundo,& redeundo decedere côtingerit. Breuia cùm sint clara, & concessa motu proprio,tollunt pro summis in eis contentis omnem amaritudinem.

Nec dicatur, munus officij Nunciaturæ fuisse expletum, quia hoc non probatur , & solus aduentus Archiepiscopi ad Curiam non continetur muneris cessationem ,quan-
11 doquidem certum est,legationem non finiri, nisi ex vno ex quatuor modis enumeratis à *glos.in cap.præsenti.verb.finitur.de offic.legat.in 6.* Primò,finito tempore constituto,si ad certum tempus fuerat destinata.Secundò,morte ipsius Legati.Tertiò,quãdo Papa Legatum reuocat. Quartò, quando Legatus Prouinciam sibi demandatam egreditur,animo,& voluntate nunquam redeundi ad legationem, quando scilicet facultatem habet à Papa legationem suo arbitrio finiendi,comprobat *Azor.instit.moral.par.2.lib. 5.c.32.q.10. Barbos.de vniuerso iure Ecclesiast.lib.1.cap.5. n.88.&.86.*

In casu autem isto legatio non fuit restricta ad certum tempus, & sic cessat primus modus. Nec Papa legationem dicti Archiepiscopi reuocauit,neq; finitam declarauit,& sic cessat etiã tertius modus.Minusq; Legatus Prouinciam sibi demandatam egressus fuit spontè,seù animo, & voluntate nũquam ad legationẽ redeundi,cũ satis notũ sit,fuisse ab illo Rege eiectum,& animũ redeundi retinuisse, maximè cùm non haberet à Papa facultatem finiendi legationem ab libitum suum , & consequenter cessat etiam quartus modus. per mortem autem verum quidem est,expirasse legationem,sed cum successerit, ea durante intrat Breue facultatis testandi supra relatum, quod excludit omne prætensum spolium.

12 Nec dicatur,expirasse saltim per mortem Papæ,quia per mortem ipsius Papæ non expirat munus,& iurisdictio Legatorum, nisi aliqua ex prædictis causis interuenerit. per text.expressum in *cap.legatos,de offic.leg. in 6.Azor.dicto cap.32.quæst.14.Sanchez de matrimon.lib.8.disputat.28.numer.91.Barbos.de iure Eccles.vniuerso.dict.lib.1.cap.5. num.90.*

13 Neq; censetur,Papam reuocare primum Legatum per creationem secũdi.*Gambar.de offic. & potest.Legati à Latere lib.9. nu. 3. Boer.dec.347.num.5.Azor.d.c.32.quæst.11.* vbi *quæst.13.* resoluit:Legationem non finiri legato fatioso lacto, quamuis reuocetur ob tutoris euentum , & sic tanto minus in casu isto,in quo Papa nullum alium creauit Nuncium,saltim ordinarium in locum dicti Archiepiscopi Auenionen.nec intercessit illius reuocatio,sed sola coacta eiectio ex parte Regis , per quam sinè difficultate munus Officij Nunciaturæ non fuit expletum, & habemus exemplum in Illustriss.DD. Archiepiscopis Vitellio Nuncio apud Venetos, & Meltio Nuncio apud Magnum Etruriæ Ducem, qui eiecti retinuerunt Officium Nun-
14 ciaturæ, atq; etiam exercitium in his , quæ concernunt volũtariam iurisdictionem,quæ fieri possunt à Legato,etiam extra Prouinciam.*Add.ad Gregor.XV decision.287.n.11.* nec consequenter expirauit facultas testandi contemplatione eiusdem Officij concessa.

Maximè cùm huiusmodi facultas latiùs pateat,comprehẽdendo etiam redditum ad Ecclesiam Auenionen.à qua discesserat, qui redditus non erat adhuc sequutus,non culpa Archiepiscopi,sed facto Papæ, qui noluit illum ab Vrbe dimittere, vt est notorium, & potest per testes concludenter probari. Quinimmò deputauit in Consultorem Sancti Officij, & ideò stante legitimo impedimento dicendum est, adhuc Archiepiscopum fuisse in redditu ad suam Ecclesiam, & per consequens gaudere beneficio facul-
15 tatis testandi,per regulam indubitatã,quod impedito non currit tempus,*l.perfectius, C. de annali exception. Rimin.cons.21.num.29. lib.1.*& ideò propter impedimentum receditur à forma, *Paris.cons.32.num.11.14. & 16.& cons.31.n.23.cum seqq.lib.2.*nam impeditus nõ dicitur negligẽs, *cap.quia diuersitatem.de conceß.præbend.* nec videtur formæ, aut legi contrauenire , *Ias.in l.si quis n.7.ff.de iurisd.omnium iudic.* hinc est,quòd impedimentum excusat à pœna,cũ æquiparetur impossibili, cuius nulla est obligatio,
16 *l.impossibilium, ff.de reg.iur.*qua ratione impedito conficere inuentarium non currit tempus statutum à iure,nec impedito currit præscriptio, hinc impedimentum excusat à contumacia,si citatus non iuerit, & excusat etiam à desertione,atque ab obligatione accedendi ad Concilium Generale,*can.Episcopus. & can.si Episcopus , & can.placuit* 18.

18. *distinct.* & paritèr excusat ab obligatione accedendi ad Concilium Prouinciale, & Synodale, *can. peruenit. dicta distinct.* 18.

Et cessare videtur difficultas, quia facultas testandi non solùm durabat durante Officio Nunciaturæ; sed etiam alio eiusdem Papæ, & S. Sedis seruitio, & ideò cùm negari non possit, quin Officium Consultoris S. Officij Inquisitionis Vrbis sit seruitiū Papæ, & S. Sedis Apostolicæ comprehensum in Breue facultatis testandi, vt optimè comprobarūt Doctissimi Viri, qui super hoc articulo scripserunt, ad quos me remitto, vtiq; cessare debet spolium per Cameram prætensum, & bona relinqui debent libera pœnès Ill. DD. de Filonardis.

Quarè, &c.

Hortentius Pascuccius.

Romana Prætensi Spolij.

Illustrissime Domine.

ADuersùs Reuerendam Cameram prætendentem Spolium per obitum bon. mem. Archiepiscopi Auenionen. clara exceptione videntur fe tueri Ill. DD. eius cōsanguinei, & hæredes, allegādo, & probando ex duplici inuentario, & testibus, bona mobilia, & argentea in communi, & Gentilitio Palatio adinuenta illuc extitisse antè promotionem ad Archiepi-
17 scopatum; indubitatum est, enim eo casu non subiacere Spolijs, ad *tex. in cap. 1. vbi not.. de testam.* & distinguit *Lap. alleg. 113. Mandos. de signat. Grat. §. licentia testandi verf. in dubio autem. Redoan. de Spol. quæst. 9. num. 6. Leo in Thesaur. for. Ecclesiastic. part 3. cap. 3. n. 1.* cum alijs alleg. antè me.

Item allegando, loca Montium fuisse ab eo empta ex bonis Patrimonialibus, & alijs aliundè quæsitis, prout ipsemet moriturus testando asseruit, sicut namquè huic declarationi standum est, nè præsumatur, quod
18 spectabat ad Ecclesiam, seù Cameram voluisse, vt suum, conscientiam lædendo, consanguineis relinquere, vt post *Ancharan. & alios* in puncto est *cons. Bursat. 376. num. 22. lib. 4.*

19 Itá finè controuersia hæc paritèr transeūt ad heredes, maximè quia constat, quòd Archiepiscopus habebat alios prouentus, & lucra fecit, signantèr occasione legationis Auenionen. ac propria industria; vndè regulantur ad instar aliorum bonorum Patrimonialium, *Siluest. in summ. in verb. Clericus quæst. 4. num. 4.* vbi dc commun. *Couarr. de testam. cap. 1. num. 11. verf. vndè text. Nauarr. cons. 4. de pecul. Cleric. & in tract. de reddit. Ecclesiast. q. 1. annot. 49. num. 1. Leo vbi supra. Bellett. disquisit. Clerical. §. 6. n. 3.* & in Nuncio, & Legato *Bursat. d. cons. 376. num. 16.*

20 Idquè procedit, etiam si ista lucra haberent dependentiam à dignitate Ecclesiastica, seù ratione Clericalis Ordinis, aut Officij quærantur; nam ad hunc effectū sufficit, non prouenient ex Ecclesiasticis redditibus, vt in *cap. 2. & 3.* vbi omnes, *C. de success. ab intest. Corn. cons. 314. col. 1. & 2. lib. 3. Nicol. de Vbald. de success. ab intest. par. vltim. num. 22. Monet. de distrib. part. 3. quæst. 3. num. 12. Leo vbi supra n. 14. & 15.* vbi reddit rationem.

21 In tantum, vt si Camera contendat, Archiepiscopum emisse ex bonis Ecclesiæ, ipsi incūbat onus id probandi, *Crot. in l. si frater à fratre. nu. 119. ff. de condit. indebit. Roland. cons. 90. num. 10. lib. 2. Bero cons. 7. num. 9.* qui de communi *lib. 1. Bertach. de Episc. par. 4. n. 6. vers. sed onus.*

Eoquè fortiùs, cùm notissimum sit ipsum functum esse officio Nunciaturæ, maxima cum honorificientia, & sumptibus, hospitādo, & recipiendo Principes, & Magnates, & alias ædificando, & elargiendo in pauperes, vt in facto omnia præsumitur fecisse, cùm fructibus Ecclesiæ, & propria reseruasse pro
22 conseruatione, & manutentione Domus; prout de iure facere potuit, & ideò non faciunt Spolium, ex allegat. per D. Hortē sium, & addo *Abb. in quæst. Titius Clericus 4 nu. 15.* cum alijs per *Bellett. d. §. 6. n. 7.* vbi de communi opinione. Ceterùm, vbi aliqua ex dictis locis possent prætendi empta de fructibus Ecclesiæ, quod tamen nimis durum est cogitare, attenta dicta declaratione Prælati Religiosissimi; nihilominùs cessat Spolium, cùm esset suffultus facultate testandi
23 vsq; ad summam scut. 11. mil. qui ideò deducuntur ex Spolijs. *Abb. in repetit. cap. cùm esses. num. 29. & seqq. de testament. Dec. cons. 252. n. 2. Bursatt. cons. 226. num. 44. Nauarr. de Spol. Eccles. §. 7. num. 6. Leo vbi supra num. 30.*

24 Non obstat, quòd huiusmodi facultates regularitèr non iuuent testantem extra Residentiam; præsertim ex Constitutione Pij Quarti, nam vltra, quod posterior specificè comprehendit hunc casum, cum amplissima derogatione eiusdem Constitutionis; considerandum est etiam, emanasse occasione prædictæ Nunciaturæ, & illa durante, atq; eundo, & redeundo, vel alio Papæ, & huius Sanctæ Sedis seruitio, voluit sibi suffragari; vndè, aut fatendum est, dùm finita obijsse, per ea, quæ latè, & elegantèr deducit D. Hortensius, & prout in simili vide-
25 mus, quòd Officialis absens de licentia, percipit solita emolumenta, sicut & Cleri-

cus

eius gaudet Priuilegio percipiendi fructus
prębendarum. *Luc.de Penn.in l.14.n.15. & 16.C.de prox.sacr.scrin.lib.12.*

Aut certè in omnem euentum satis est,
quòd tempore obitus fungeretur munere
Consultoratus S. Officij ob dicta verba, *alio*
seruitio, quod in memoriali porrecto San-
ctiss. & super quo Breue fuit extensum, ex-
26 pressit, *ò altro impiego*, quod est verbum
latius, licèt hoc loci importet Officiũ, quod
conuertitur cum seruitio, *ad glos.in cap.con-
sueta, in verbo seruitia consueta*
vbi *Abb. & Imol. de maioritat. & obedient.*
27 quod Officium quidèm gerere dicũtur hu-
iusmodi Consultores, apertè probat *text.in
cap. vt commissi vobis officij. de haeretic. in 6.*
& Ministri Sedis Apost. seù Ecclesiæ appel-
lantur in *Constit. Pij V. in Bullar. nou.* in
ordine 82.*tom.2.* vndè durabat etiam mor-
tuo Papa. *Felin. in cap.licèt vndiq. numer.1.
vers.secundo casu, de officio delega.* cum con-
cordant.

28 Nec reflectendum est super antecedenti
verbo *alio*, quod regulariter est dictio repe-
ritiua similium qualitatum; quia fallit, si su-
biecta materia, & ratio recti sermonis, vt in
hoc casu, suadet, vt includat diuersa ab ex-
pressis, vt in loco vulgat. *Euangelij.* Crucifi-
xus est Christus, & alij duo latrones. *Felin.
in cap.sedes.de rescript. Rot. decis.714.nu.5.
in fi.par.2. recent.Caputaq.decis.296.par.1.*
in materia officiorum *Carauit. super Rit.
Magn.Cur.Rit.49 sub.n.5.*

Quarè, &c.

Io. Franciscus Tuscus
Aduocatus.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium Principis debet latissimè inter-
pretari, & n.28. & 53.*
*Potissimùm si priuilegium in remunera-
tionem datum fuerit, ac benemerita. & nu.2. & nu.54.*
*Etiam si cõtra ipsum Principem interpre-
tatio recideret.n.3. & n.27.*
Secùs si vulneret ius commune.n.11.
*Quod intellige, quando interpretatio es-
set vltrà verborum proprietatem. n.13. & n.15.*
4 *Verba generalitèr prolata, sunt generalitèr
exaudienda.*
5 *Dictio, vel, inter diuersa ponitur.*
Et casus disiungit.n.6.
*Licèt quandoq; inter idem importantia
ponatur.n.16.*
Vel parum distantia.
7 *Consultores Sancti Officij Romę in seruitio
dicuntur esse Summi Pontificis. & nu.
19. & 49.*
*Et Sacra Congregationis. num.33. &
n.43. & 44.*
*Qui eliguntur à Summo Pontifice.
num.8.*
Alij verò extra ab Inquisitoribus.
*Isti non dicuntur esse in seruitio Papa.
nu.48.*
*Eorum votum non est decisiuum, sed con-
sultiuum.n.9.*
*Assumpti ad Episcopatũ fiunt liberi ab ex-
pensis pro expeditione Bullarum.n.10. & n.39.*
*Sunt Ministri, & Officiales necessarij. nu.
38. & n.50.*
Et priuilegijs remunerantur n.39.
12 *Beneficiarij, Episcopiq; de bonis Ecclesia te-
stari non possunt.*
14 *Priuilegia contra ius commune extendenda
non sunt.*
Vltra eorum verborum proprietatem.
17 *Clausula (Auditis confessionibus) in Bullis
Pontificis, nõ est extendenda ad vtrũq;
membrum, sed referendo singula sin-
gulis.*
*Clausula apposita in fine, ad omnia pręce-
dentia refertur.n.18.*
20 *Sedis Apostolica nomine, nedùm Papa, sed
omnia Tribunalia in Romana Curia
specialem iurisdictionem exercentia,
comprehenduntur.*
*Omnesq; Ministri, & Officiales Curia
Romana.n.21. & n.45. & 47*
Et Congregationes Cardinalium.n.37.
Et qui inseruiunt in illis.n.52.
22 *Odia restringi, fauores conuenit ampliari.*
23 *Dispositio Principis fauorabilis dicitur, cùm
remunerare ille intendit.*
Et ex principali intentione ipsius.n.24.
In dubio fauorabilis censenda.n.25.
26 *Priuilegium odiosum, est restringen-
dum.*
*Dicitur odiosum, quando in praiudicium
tendit tertij.*
29 *Principem decet vti liberalitate.*
Atq; etiam gratitudine.n.30.
31 *Proœmium dispositionis causam finalem
indicat.*
32 *Verborum proprietas in omni dispositione
perquirenda.*
34 *Cardinales sunt veluti membra, & pars Pa-
patus.*
Cum Papa vnum corpus misticum.
*In Congregationibus repræsentant Eccle-
siam.n.35.*
*Cardinales Sacra Congregationis Sancti
Officij sunt Commissarij Papæ, & In-
quisitores.n.36.*
40 *Curiales dicuntur qui Curia, seù Sedi Apo-
stolica seruiunt.*
*Et Cardinalibus, aut Officialibus Curię.
num.51.*
41 *Legatio, seù Nunciatura quatuor modis fi-
nitur.*

42 *Episcopus potest iurisdictionem voluntariam in sibi subiectos exercere extra Diœcesim.*
Ita & Legatus extra Prouinciam.
43 *Papa, & Sancta Sedes Apostolica est Iudex ordinarius, & supremus in causis Fidei.*
Inquisitores verò sunt Iudices delegati.
46 *Dant es aliquid pro impetranda gratia, vel iustitia à Sede Apostolica, in pœnas dant Constitutionis Gregorij XIII.*

1 AD casum propositum respondeo affirmatiuè. Moueor, quia Beneficium, & Priuilegium Principis latissimè interpretari debet, vt patet ex *leg. Imperialis. Cod. de nupt.* ex *cap. olim,* & ibi *gloss. de verb. signif.* ex *cap. quia*
2 *circa, de Priuil.* & ex *cap. Dilecti de don.* cum alijs iuribus, & Doctoribus communitèr; maximè qnando Priuilegium concessum fuit, vt in casu nostro, ob remunerationem, & benemerita, teste *Schrader. vol. 1. consf. 1. num. 196.* & *consf. 14. num. 285.* cum *Hunnio in Encyclopedia Iuris par. 1. titul. 6. cap. 10. num. 8.* & alijs. Quod quidem procedere,
3 etiam si interpretatio redundaret contrà ipsum Principem, vt est in casu nostro, notauit ex *Bartolo, & Baldo Acacius EnenKelius de Priuil. Iuris ciuilis, lib. 2. cap. 3. nu. 14.* Cùm igitur Summus Pontifex in nostro casu concedat facultatem testandi, *durante munere Nunciaturæ, vel alio S. Sedis Apostolicæ seruitio,* dicta verba non sunt restrin-
4 genda ad seruitia similia, & eiusdem generis Nunciaturę, sed generalitèr accipienda sunt, vt generalitèr sonant, & sunt prolata; nàm lex generalitèr loquens, generalitèr est intelligenda, vt patet ex *leg. in fraudem, §. vlt. de testam. milit.* ex *leg. 1. §. generaliter. de aleat.* & vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, ex *l. de pretio, ff. de public. in rem act. leg. preces, ff. de offic. Præsid.* & ex *leg. 2. §. consueuisse, ff. de iudic.* cum alijs vnlgatis iuribus.

5 Quod etiam euidenter probatur, quia Dictio, *vel,* ponitur inter diuersa, vt patet in *rubrica, ff. de acquir. vel amitten. hæred.* traditquè *Gonzalez ad Regul. Cancell. 8. gloss. 48. num. 17.* & alij, quos congerit *Genedus* post *ca n. qq. singul. 19. num. 8.* vndè dixit *Ferrerius in Constit. Cathal gloss. 4. nu. 122.* & alij communitèr, dictionem hanc disiun-
6 gere casus. Sed in rescripto Pontifex concedit facultatem testandi, *durante munere Nunciaturę, vel alio suo, & S. Sedis seruitio, etiam si eundo, & redeundo decedere contingerit.* Ergò non solùm Archiepiscopus poterat testari, dùm munere Nuncij fungebatur, sed etiam dùm S. Officij Consultor extabat, vel in alijs seruitijs Summi Pontificis, & Sanctæ Sedis detinebatur.

Confirmantur etiam omnia superiùs adducta, nempè intentionem Pontificis in supradicto indulto testandi, non solum comprehendere tempus Nunciaturæ, sed omne aliud, in quo Archiepiscopus maneret extrà suam Diœcesim in aliquo seruitio Summi Pontificis, & Sedis Apostolicæ, etiam eundo, & redeundo, confirmantur, inquam, ex quodam rescripto Vrbani VIII. die 15. Apr. 1635. Nam in dicto Breui Pontifex concedendo eidem D. Archiepiscopo, intuitu dictæ Nùciaturæ, facultatem non residendi, sic asserit. *Vt durante prædicto Nuncij munere, & postquàm illud expleueris durante tempore redditus tui ad eandem Ecclesiam Auenionensem, recto tramite faciendi, nisi alitèr tibi ab ea Sede mandatum fuerit, ab eadem Ecclesia, absquè Censurarum, & pœnarum incursu abesse, liberè, & licitè possis.* ita ibi: Si igitur ex dictis verbis, vt clarè patet, Archiepiscopus gaudebat Priuilegio nō residendi, non solum durante munere Nunciaturæ, & tempore redditus ad suam Ecclesiam, sed etiam expleto dicto munere, & non redeundo ad Ecclesiam; si tamen hoc ex mandato Sedis Apostolicæ efficeret. Sic etiam & in nostro casu, non solum gaudebit Priuilegio testandi tempore Nunciaturæ, & tempore redditus, sed etiam alio tempore, in quo Summus Pontifex in aliquo suo, vel Sedis Apostolicæ seruitio dictum Archiepiscopum retineret, vt patet ex verbis superiùs à nobis ponderatis. Itaq; ex æquiparatione, & collatione dictorum Breuium, quòd vnū factum est die 12. Aprilis, alterum die 15. apertè patet, mentem Pontificis fuisse, vt D. Archiepiscopus gauderet dictis Priuilegijs testandi, & non residendi toto tempore, quo non rediret ad suam Ecclesiam, & hoc non solùm tempore Nunciaturæ, sed etiam alio tempore extrà Nunciaturam, dummodò ex mandato Summi Pontificis, S. Sedi in aliquo munere deseruiret.

7 Dicere autem, quòd qui Officium Consultoris S. Officij Romæ exercet, non sit in seruitio Summi Pontificis, omninò negandum est, vt probatur in scriptura mihi exhibita; & ideò ne in aliena vinea arare videar, præter ea ibi adducta, quæ videnda sunt, notandum est discrimen inter Consultores aliarum Inquisitionum, & Cōsultores S. Officij Vrbis Romæ; nam Consultores
8 aliarum Inquisitionum Italiæ eliguntur ab ipsismet Inquisitoribus, vel ab Eminentissimis Cardinalibus, teste *Carena tract. de Offic. S. Inquisit. part. 1. titul. 8. §. 1. numer. 3.* Consultores verò Inquisitionis Hispaniæ, & Lusitaniæ eliguntur ab Inquisitoribus Generalibus, vt obseruat *Sousa in Aphor. lib. 1. cap. 1. num. 14.* sed Consultores S. Officij Vrbis, &, vt dici solet, Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis, non eliguntur ab Eminentissimis Cardinalibus, sed immediatè ab ipsomet Summo Pontifice, & singulis

lis hebdomadibus exercent immediatè
munus suum coràm ipso Pontifice, simul
9 cum aliis Cardinalibus; & licet eorum vo-
tum non sit decisiuum, vt me citato probat
Carena vbi suprà §.3.*n.* 53.potest tamèn
accidere,quod Summus Pontifex absoluat,
vel condemnet hæreticos,relinquendo vo-
ta Cardinalium, & adhærendo votis Con-
sultorum,præssus melioribus rationibus ab
ipsis adductis.Si ergò ipsi à Pontifice eligũ-
tur, munus suum coràm Pontifice exercẽt,
nescio quo pacto dici potest, non esse in
seruitio Pontificis, & Sedis Apostolicæ.
10 Hinc si aliquis ex dictis Consultoribus ad
Episcopatum assumptus est,eximitur ab ex-
pensis pro expeditione Bullarum, & hoc
quia in dicto munere deseruit Summo
Pontifici. Itaquè dicendum est, includi
in illis verbis, de quibus est quæstio, *vel
alio nostro, & S. Sedis Apostolicæ ser-
uitio.*

11 Nec aduersùs supradicta obstat etiam
dicere,quòd Priuilegium Principis tunc latè
sit interpretandum, quando non vulnerat
ius commune,vt patet ex *cap. sanè, & cap.
porrò, de priuileg.* & docet *Præpositus in
par.1.D.Thomæ,quæst.97. dub.3. num.* 34.
*Amicus in Curs.Theol.tom.5.disput.9. sect.
3. num. 49. Fabius Galeota respons. fiscal.
12.num.193.Castro Palaus tom.1. tract.3.
disput.4.punct.10.num.5.Suarez de legibus
lib.8.cap.17.num.5.*& alij penès ipsum.Sed
Priuilegium, de quo est difficultas,vulnerat
Ius commune,vt patet ex *cap.Quianos,de
12 testam.* in quo appatet, Beneficiarios, &
Episcopos non posse testari, & tradunt Iu-
risconsulti,quos citat, & sequitur *Hulricus
Hunnius in Encyclopædia iuris par.4. tit.* 1.
*cap.1.num.*73. Ergò tale Priuilegium non
est latè,sed strictè interpretandum,tanquàm
Priuilegium latum contra Ius commune.
Hæc,inquam,minimè obstant, nàm respon-
deo, tunc Priuilegium contra ius commu-
ne latè non esse interpretandum, quando
interpretatio esset vltra verborum proprie-
13 tatem;Vnde quando verborum proprietas
patitur;latè posse interpretari,tenent *Docto-
res*,quos citat, & sequitur *Henriquez in
summa lib.7.cap.30.num.1.& in glossa.lite-
ra B.*quibus adde *Couarruuias var.resol.
lib.3.cap.5.num.8.in fine, & Rodriquez in
QQ.regul.tom.2.quæst.46.artic.*12. Et ideò
dixit *Trullench.in Proœmio Bul.Cruc.dub.
4 num.*3. Priuilegia contra ius commune
14 non esse extendenda vltra propriam verbo-
rum significationem,& naturam.Quod qui-
dèm non accidere in casu, de quo est quæ-
stio,legentibus patet: nam nostra interpre-
tatio non efficitur vltrà significationem ver-
borum Priuilegij, sed quantum ipsa verbo-
rum proprietas patitur. Etenim Rescriptum
Pontificis sic asserit. *Durante huiusmodi
munere,vel alio nostro, seu S.Sedis seruitio.*

Sed qui munus Consultoris S.Officij exer-
cet, seruitium Sanctæ Sedis, & Summi
Pontificis dicitur exercere, vt suppono,
& clarè patet. Ergò secundùm dictorum
verborum naturam,& proprietatem, mu-
nus,de quo loquimur,in dictis verbis inclu-
15 di dicendum erit.Itaq; nostra interpretatio
non est vltrà verborum Priuilegij significa-
tionem,& ideò admittenda,ex Iuribus, quæ
adducit *Salgadus de retentione Bullarum
par.2.cap.30.§.5.num.26. Solorzanus de
Indiarum Iure,tom.2.lib.2.cap.20.num.* 71.
& alij penès ipsos,docentes, illam interpre-
tationem esse veram,congruam, & admit-
tendam, quæ verbis rescripti, & dispo-
sitionis declaratæ conueniat, & verifi-
cetur.

16 Et tandèm,nec etiam obstat dicere.quòd
aliquando particula, *vel*, ponitur inter idẽ
importãtia,& parum distãtia,vt tradit *Cassa-
neus cons.39.num.*101.*Gratus cons.33.num.*
17.*Romanus cons.93.num.*2.cum *alijs*,vndè
dixit *Mandosius in reg. 1. Cancell.* aliquan-
do significare similia, & poni inter eadem
significantia,quod accideret in nostro casu,
videntur significare illa verba,*etiam si eun-
do,& redeundo decedere contingerit.* Dùm
igitur Pontifex asserit. *Durante huiusmodi
munere,vel alio nostro, & Sedis Apostolicæ
seruitio*,intelligendus est,loqui de muneri-
bus,& seruitijs eiusdem generis,Nuntiatu-
ræ,Legatię,& similium,nàm alioquin, vt di-
xi,non adderet statim illa verba, *etiam si
eundo, & redeundo decedere contingerit*;
Sed respondendum est.Primò,dicta verba
referenda esse ad primum membrum,con-
cessionis nempè, dùm Archiepiscopus Nũ-
tiaturam exerceret,tunc enim,eundo, & re-
deundo,etiam tali Priuilegio gauderet; non
autèm ex hoc sequitur,non posse condere
testamentum post peractam Nuntiaturam,
si aliud munus,& seruitium pro Pontifice,
& Apostolica Sede exerceret, vt est munus,
& seruitium Consultoris S. Officij. Nam
Pontifex,vt dictum est,concessit facultatem
testandi,non solùm pro tempore Nuntiatu-
ræ,sed absolutè pro tempore alterius mu-
neris,& seruitij,quę Sedi Apostolicæ impen-
derentur. Itaq; singula singulis referendo,
verba illa respiciunt primum membrum
concessionis,non autèm secundùm, in quo
Pontifex absolutè,generalitèr, & sine vlla
distinctione loquitur.

17 Quod confirmatur à simili ex clausula,
(*Auditis confessionibus*)apponi solita in Bul-
lis Pontificijs, quando datur facultas absol-
uendi à peccatis,& Censuris; nàm asserit,
me citato,*Trullench.vbi suprà, Sanchez de
matrim.tom.3 lib.8. disput. 16. num.* 11. &
alij,dictam clausulam referẽdo singula sin-
gulis,non esse extendendam ad vtrumquè
membrum, sed tantùm ad primum, quia
peccata absoluuntur in Confessione:Censu-

re verò possunt absolui extrà Confessionem. Sic & in nostro casu dicendum est, clausulã illam, *etiam si eundo, &c.* respectiuè esse intelligendam, & referendam ad genus seruitiorum, quæ, eũdo, & redeundo, perfici ŭrur, atq; ideo ad primum membrum rescripti, quod in specie designat Nunciaturam, non autem ad secundum membrum, quod loquitur generalitèr de alijs seruitijs.

Vel respondetur secundò, & melius, dicta verba referenda esse ad vtrumq; membrum
18 rescripti, ex regula iuris, quòd clausula apposita in fine, referenda sit ad omnia præcedentia, vt tradit *Capyc.dec.108.num.9. Menoch.lib.4 præsumpt.18..numer.2.& Trullench.in Bull.Cruc.lib.1.§.7.cap.2. dub.13. nu.6.* & quidem non est dispar ratio, vt magis dicta verba referri debeant ad vnum membrum rescripti, quàm ad aliud; nàm non solum Nuntiaturæ, vel aliquid simile, sed omnia alia seruitia extrà suam Diœcesim ab Archiepiscopo ex mandato Pontificis facienda, perfici non poterát, nisi *eundo, & redeundo*, vt per se patet; & ideò si D. Archiepiscopus post peractum munus Consultoris S. Officij, quia amplius Pontifex, noller illum in tali seruitio detinere, ad suam residentiam pergendo, in itinere, v.g. Ianuæ, ex hac vita discessisset, virtute facultatis Pótificiæ, in hoc rescripto largitæ, potuisse adhuc testamenrum condere, ego existimo, cùm Pontifex generalitèr dixerit. *Durante huiusm di munere, vel alio nostro, & S. Sedis seruitio, etiamsi eundo, & redeundo decedere contingerit.* Manet igitur satis firmata nostra sententia, validum fuisse testamentum D. Archiepiscopi virtute supradicti Pontificij Priuilegij.

Et hæc in fauorem Domini Consulentis satis sit dixisse, prout tenuitas ingenij mei fert. Saluo tamen meliori iudicio in fauorem Reuerendæ Cameræ, eiusq; Commissarij viri doctissimi, mihiq; amicissimi, nec non Illustriss. & Amantiss. Domini mei Thesaurarij, quibus, & alijs Viris doctis libenter hæc omnia corrigendo submitto. Romæ in Domo S. Syluestri Montis Quirinalis, die 30. Augusti 1644.

Antonius Diana Cler. Reg.

Quæritur, vtrum Consultores Congregationis S. Officij existentis Romæ dicantur esse in seruitio Sedis Apostolicæ.

19 Respondetur affirmatiuè. ratio est 1. nam qui est in seruitio alicuius Tribunalis existentis in Curia Romana habentis specialem iurisdictionem, verè est in seruitio Sedis Apostolicæ. Sed Consultores Congregationis S. Officij existentis Romæ, sunt in seruitio alicuius Tribunalis existẽtis in Curia Romana habenris specialem iurisdictionem, ergò. minor patet, & maior probatur, quia nomine Sedis Apostolicæ, intelligitur non solùm
20 ipse Papa; sed etiam omnia Tribunalia existentia in Curia Romana, habentia specialem iurisdictionem, vt docent DD. scribẽtes in Bullam Cœnæ, dum explicant excommunicationem latam contra lædentes eos, qui ad Sedem Apostolicam veniunt. atq; in materia de Simonia explicando *Bullam Gregor. XIII. de datis, & acceptis.* Videndi præcipuè sunt *Nauarr. in comm. de datis, & pro. missis pro iustitia, vel gratia. not.18.num.29. vers.3. Molina disp.82. vers. iam verò. Azor. par.3. lib.12. cap.23. quæst.7. Alterius de Censuris disput.10. cap.2. dub.4.* Toletus *lib.1. instr. Sacerd. cap.25. vers. 4. dub. & Bonacin. verb.8. preceptum Decalogi disput.10. q.2. punct.8 §. incid num.4. & 5. & de Censuris in particulari disp.1. punct.1. nu.2. &* 3. Immò ipse *Bonacin. Azor.* & alij volunt,
21 nomine Sedis Apostolicæ comprehendi omnes Ministros, & Officiales Curiæ Romanæ, etiam temporalem iurisdictionem habentes, &c.

Ità censeo, saluo, &c.

F. Gregorius Cipullus Mag. & Regens in Collegio S. Thomæ super Mineruam.

DVBIVM

An Priuilegium concessum à Papa VRBANO VIII. Illustrissimo, & Reuerendissimo D.N. Litteris datis 12. Aprilis 1635. ad testandum in quadam quantitate pecuniæ ibi expressa, subsistat, etiam in casu, quo prædictus Illustriss. dùm Romæ gerebat munus Consultoris Sanctæ Inquisitionis, diem vltimam clausit.

Cre-

CRedo, nullatènus cessasse dictum Pri-
uilegium, sed subsistere etiam casu
mortis subsecutę, tempore, quo idem
Illustrissimus prædictum munus Cō-
sultoris Sanctæ Inquisitionis Romæ exe-
quebatur. Ità enim colligi videtur expressè
ex verbis dictarum litterarum, in quibus ta-
lis facultas eidem conceditur, *durante officij*
Nuncij Apostolici apud Regē Poloniæ *mu-
nere, vel alio nostro* (inquit Pontifex) *& hu-
ius Sanctæ Sedis Apostolicæ seruitio.* Hæc
enim amplissima verba proculdubio exten-
di debent ad exercitium dicti muneris Con-
sultoris Sancti Officij. Primò quidèm ex ge-
neralibus principijs iuris, inter quæ primum
22 locum tenet generalissima illa *regula*, inter
regulas iuris *num.* 15. *Odia restringi, & fa-
uores conuenit ampliari.* Quæ desumitur ex
*l. cùm quidam, ff. de liberis, & posthum. can.
Renouantes* 22. *distinct.* tradunt *Thom. de
Thomass. in floribus legum reg.* 209. *Ioseph
Aldrete de Religiosa disciplina tuenda lib.* 2.
cap. 14. *num.* 6. *Moneta de distribut. quotid.
part.* 2. *quæst.* 10. *nu.* 1. *Marc. Ant. Genuens.
in practicab. Ecclesiast. quæst.* 541. *Menoch.
cons.* 900. *numer.* 13. *Card. Tusch. pract. con-
clusion. tom.* 5. *lit. O. conclus.* 67. *per tot. Bar-
bosa in hanc regulam, & in tract. Axiom. iu-
ris vsufreq. Axiom.* 166. *num.* 1. Hanc verò
23 dispositionem esse fauorabilem, & non
odiosam, colligitur ex eo, quòd principalis
intentio Papæ est remunerare personam di-
cti Illustrissimi D. N. vt colligitur ex illis
verbis: *Te, quem ob singularem prudentiam,
doctrinam, Religionis zelum, rerum geren-
darum vsum, aliasquè egregias animi tui do-
24 tes, &c.* Dispositionem enim esse fauorabi-
lem, & non odiosam, colligitur ex principali
intētione ipsius, *Tiraquell. de retract. lign.* §.
30. *gloss.* 1. *num.* 5. *Sanchez de matrim. lib.* 1.
disput. 2. *num.* 4. *Barbosa suprà.* Casu etiam,
quòd dubium esset, an esset fauorabilis, vel
odiosa, deberet censeri fauorabilis. Quia
25 in dubio potiùs est considerandus fauor,
quàm odium, *Gonzál. ad regul.* 8. *Cancell.* §.
6. *procem. n.* 37. *Barbosa supra.* Nec refert, si
dicatur, huiusmodi priuilegium inferre
26 præiudicium tertiæ personæ contra ius iam
acquisitum, ac per consequens esse odio-
sum, & restringendum, iuxtà communem
doctrinam, quam affert *Suarez de legibus
lib.* 8. *cap.* 27. *num.* 9. ex *l. nec auus. C. de
emancip. lib. & cap. licèt in corrigendis, de
offic. Ordin. capitul. ex tuarum de authorit.
& vsu pall. leg.* 2. §. 1. *verb. meritò, ff. nè
quid in loco publ.* & tradit specialitèr *Panor-
mitan. in cap. certificari, de Sepult. num.* 9.
*& Barbosa in Collectan. clement. litteras.
n.* 6. Certum namq; est, huiusmodi priuile-
gium non esse in præiudicium alicuius ter-
tij, sed potiùs in præiudicium Papæ conce-
dentis illud: Nàm ad Cameram Apostolicā
eiusdem Papæ spectabant illa bona, de qui-
bus cōceditur facultas testandi eidem Illu-
striss. Beneficium autem in solius Principis
27 concedentis præiudicium vrgens latissimè
interpretari potest. Vt habēt Innocentius in
*cap. quod dilectio. de consanguin. Alexander
de Neuo ibidem num.* 5. *Prapos. ad finem.
Iason l. Beneficium, num.* 19. *&* 32. *& San-
chez lib.* 8. *de matrimon. disputat.* 1. *numer.* 4.
ex Angelo, Siluestro, Tabiena, & Armilla.
28 Secundò specialiter ex alia regula, scilicet
ꝙ beneficiū Principis latissimè interpretari
debet, proùt sumitur ex *cap. olim. de verb.
signific. & cap. cùm dilecti, de donat. l. benefi-
cium, ff. de constit. Principum,* vbi Doctores
communitèr. Cùm ergò talium litterarum
dispositio sit beneficium à Summo Princi-
pe, scilicet Papa, concessum, latissimè inter-
pretari debet, ac per consequens ità, vt ver-
ba, illa, *vel alio nostro, et huius Sanctæ Sedis
Apostolicæ seruitio,* extendantur ad Officiū
29 Consultoris Sanctę Inquisitionis: præsertim
quia decet, Principem vti liberalitate, vt
habent Innocentius in *cap. Grandi. de suppl.
neglig. Prælat. Bero. cons.* 65. *n.* 11. *volum.* 1.
Crauett. cons. 889. *num.* 6. *& Barbos. in col-
lectan. Doctorum in cap. Abbate sanè. de
sent. & re iudic. num.* 2. Item quia decet,
30 Principem vti gratitudine, vndè priuilegiū,
seù dispensatio Principis ad terminos meri-
torum dilatanda est; proùt habent *Gamba-
ra de offic. Legati, lib.* 10. *num.* 275. & colligi-
tur ex *Abbate, Io. Andrea, Henrico, Oldr.* &
alijs, quos refert idem *Gambara.* Nullus
autem dubitare potest, quin merita illa à
Papa relata, de quibus supra, mereantur
hanc gratiam cum hac extensione. Maximè
cùm in procemio dictarum litterarum po-
31 nantur merita dicti Illustrissimi. Procæ-
mium autèm denotare causam finalem, &
mentem loquentis, ostendit *l. fi. de hæred. in-
stituend. l.* 1. *ff ad Maced. l. cùm hi, in princip.
& ibi Bartol. ff. de transact. Alexand. cons.* 7.
num. 3. *volum.* 1. *Crauett. cons.* 191 *num.* 21.
Roland. consil. 44. *numer* 9. *vol.* 4. *Castrens.
cons.* 261. *visis num.* 2. *vers. capio. lib.* 2. *Tira-
quell. in tract. cessante causa. n.* 64. *Molin. de
primogen. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 1. *Alex. cons.* 55.
Quoniam, in princip. lib. 5. vbi loquitur in
sententia, *& cons.* 75. *nu.* 3. *lib.* 6. vbi de deci-
sione, *& cōs.* 204. *perspectis verbis, n.* 9. *vers.
prętereà. eod. lib.* 6.

Maximè Tertiò (quod solùm sufficeret) ex
eo communitèr prædicta extensio. Nàm in
32 omni humana dispositione, primùm omniū
expectanda est verborum proprietas, seù
propria significatio, *leg. non aliter, ff. de le-
gat.* 3. *l.* 1. §. *si is, qui nauem, ff. de exercitoria
actione, & l. prospexit, ff. qui, & à quibus, &
cap.* 2. *de translat. Episcop. Abbas in cap. ad
audientiam, num.* 2. *de decim. Nauarr. cap.
inter verba, distinct.* 1. *de pœnitentia, nu.* 10.
Suarez de legib. lib. 6. *cap.* 1. *num.* 6. Verba
autèm illa Papę: *vel alio nostro, & huius*
San-

Sanctæ Sedis Apostolicæ seruitio, secundùm propriam significationem, & proprietatem significant etiam officium Consultoris Sāctæ Inquisitionis Romanæ. Tales enim Consultores seruiunt Sedi Apostolicæ, cùm
33 seruiant Congregationi Sancti Officij Inquisitionis Romanæ, quæ est vna ex præcipuis Sedis Apostolicæ, immò & ipsa Sedes Apostolica, aut pars ipsius. Quod probatur primò ex parte ipsius Congregationis. Tùm quia cùm ipsa sit Eminentissimorum DD. Cardinalium, proculdubio est, & dici debet Sedes Apostolica; Congregatio enim Cardinalium maximè ista Sanctæ Inquisitionis, quæ est prima inter illas, (vt habent *Paramus de orig. S. Inquisitionis lib. 3. quæst. 9. & Carena de Officio S. Inquisitionis part.* 1. *tit.* 5. §. 6.) repræsentat Papam, qui est Præses, seù Præsidens illius, & cui maximè con-
34 uenit ratio Sedis Apostolicæ. Præsertim cū Cardinales sint veluti membra, & pars Papatus, cum Papa vnum corpus misticum constituentes. *Moneta de decim. cap. 9. q. 3. n. 14. & Ego in tertio tomo Summæ, verb. Cardinales, num* 2. adeò quòd iuxtà ibidem dicta inter Papam, & Cardinales (saltem in Congregationibus non simplex vnitas, sed quædam veluti identitas intercedat. *Ioannes Andreas in cap. requisisti, nu. 12. ad fin. vers. immò, & quasi. de testam* Iacobatius *de Concilijs lib. 1. sub nu. 172. vers. ad quod est.* Repręsentāt etiam saltem in Congregationibus Ecclesiam. *Hostiens. in cap. Dilectus, num. 2. de præb. & in cap. ex gestis, n. 3. de Cler. non resid. Card. Alexan. in c. quanquàm, n. 12. q. 7. n. 12. Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 7. quæst. 5. n. 13.* vndè *Paulus* III. *in Bulla licèt, in 1. tom. Bullar. num. 34.*
36 vocat Cardinales huius Congregationis *nostros, & Apostolicæ Sedis Commissarios, & Inquisitores.* Et *Sixtus V. in Bulla Immensa, in tom. 2. Bullar. nu. 74.* nominat eos *Senatores Orbis Te*[...]*a pro ijs, qui veniunt ad Sedem Apostolicam.* Insupèr in *decretis Sacræ Congregationis Concilij de celebratione Missarum de anno* 1625. editis, dùm præcipitur pro reductione Missarum recurrendum esse *ad Apostolicam Sedem*, manifestè supponitur, ipsammet Congregationem esse Sedem Apostolicam, siquidèm ad ipsammet ex vsu, & praxi Curiæ recurritur pro tali reductione. Tùm etiam, quia in *Bullis Bonifacij VIII. & Gregorij XIII:*
37 *de datis, & acceptis pro gratia, seù iustitia obtinenda apud Sedem Apostolicam*, nomine Sedis Apostolicæ communitèr Doctores, specialitèr Nauarrus, *Molina & Bonacina* intelligunt, tùm ipsum Papam, tùm ipsius Ministros, quales sunt Congregationes DD. Cardinalium. Vndè *Bonacina* relatus *de legib. disput. 10. quæst. 2. puncto 8. §. Incidenti. n. 4.* expressè ait. *Sedes autem Apostolica iuxta communem loquendi modum accipitur pro Summo Pontifice, seù pr Tribunalibus Summi Pontificis concernentibus ipsius iurisdictionem.* Hinc etiā iuxta dicta 3. *tomo verbo Bulla Cœnæ. n. 28.* cùm in illa Bulla excommunicantur interficientes, vel murilantes eos, qui veniūt ad Sedem Apostolicam, nomine Sedis Apostolicæ Sacras Congregationes intellexit, quod etiam aliqui docti posteà sequuti sunt.

38 Secundò ex parte ipsorum Consultorum, tùm quia ipsi sunt Ministri, & Officiales necessarij eiusdem Congregationis, eidem assistentes, & seruientes qualibet Feria secunda in Domo S. Officij, & qualibet Feria quarta in Monasterio S. Mariæ super Mineruam, & qualibet Feria quinta coràm Summo Pontifice. *Simancas Catholicorum institutionum, tit. 31. Comensis in Lucerna Inquisitorum, verb. Officiales. Ioannes Desloix in speculo Inquisitionis Bisuntinæ, textu 27.* vt proptereà veluti Ministri Sedis Apostolicæ ab ipsa potiantur aliqnibus priuilegijs, videlicèr, quòd si ad Episcopatus assumuntur, Bullæ illis gratis concedantur; est (vt audio) quòd legere possint libros prohibitos, &c. Tùm quia sunt, & dicuntur *Curiales*, proùt haber *Franciscus Ferrentilius in annotationibus ad decisiones Buratti, decis.* 540. *nu.* 23. referens etiam *Mandos. ad regul. 5. Cancell.* aliasque Rotæ decisiones. Curia-
40 les autèm dicuntur illi, qui Curiæ, seù Sedi Apostolicæ seruiunt, vt colligitur ex dicto *Mandos. regul. 5. quæst. 3. in fin.* Ex quo euidètèr sequitur, prædictos Consultores dici posse, & esse in Papæ, & Sedis Apostolicę seruitio: ac per consequens verba dictarum litterarum *Vrbani* ad eos quoquè extendi debere.

Sic censeo sub censura, &c. Romæ apud Transpontinam 27. Augusti 1644.

F. Io. Baptista de Lezana.

Illustrissime, & Reuerendissime Pater, & Domine.

DVo sunt, quæ demonstrant, priuilegium, & facultatem testandi Illustrissimo Filonardo q. Archiepiscopo Auenionensi concessam, pro casu mortis extrà Ecclesiam, & Diœcesim, non expirasse per moram aliquorum mensium ab ipso factam in Vrbe, in qua posteà contigit illi mors, ac proindè testamentum, & legata ab ipso facta, debere ab omnibus haberi, & sustineri, vt valida, neq; spolio esse locū. Primò, quia mora solùm fuit ex speciali voluntate, & præcepto Vrbani Pontificis, tunc superstitis, & deindè quia absolutè nihil est
1 factum, vltrà limitationes, sub quibus est dicta facultas, & priuilegium.

Pri-

Primò enim post redditum à Legatione, aut Nunciatura Polonica, cũ ipse vrgeret redditum ad suam Ecclesiam, iussus ad tempus indefinitum, & quod esset Pontifici bene visum, Romæ consistere, & in Officio Sanctæ Inquisitionis Consultorem agere, ipsiq; Pontifici, & Sanctæ Romanæ Sedi inseruire in causis Fidei, hoc est in ijs, quæ maximè sunt illius propriæ, nec possunt ab alijs expediri sine illius authoritate, si ergò hoc tempore, Deo sic volente, ex hac vita decessit, quid tādèm criminis, aut culpæ commisit, per hoc quòd paruit mandatis Pontificis, & Romæ consistit, suamq; operam Papæ nauauit, vt proptereà iustè possit, quasi in pœnam priuari priuilegio, & potestate testandi? Certè obedientia, quam præstitit agendo Nuncium Apostolicum in Polonia, & per plures annos degendo extrà suam Ecclesiam, nihil pœnæ, aut priuationis commeruit, immò & cōtrà, loco præmij obtinuit priuilegium, & potestatem testandi, quid ergò pœnæ, aut priuationis potest mereri obedientia, quam postea præstitit Romæ sistendo, & Consultorem agendo in causis Fidei? Neque est, quòd hæc ipsa voluntas, & iussio Papæ de differendo redditu ad Ecclesiam Auenionensem reuocet in dubium, aut negetur, cùm satis possit probari ex illorum attestatione, qui pro Episcopis incipiunt, & referunt oracula Papæ. & in casu præsenti clarissimè constet ex facto ipso, quòd Illustrissimus Archiepiscopus Romæ consistens egerit Consultorem in causis sanctæ Inquisitionis, in quibus nullus se ingerit, nisi iussus à Papa, & incertissimum sit, quòd non potuit simul Romæ agere Consultorem, & simul esse, ac residere in Ecclesia Auenionense, vel ad illam sese transferre.

Quòd verò præterea nihil sit factum vltrà limitationes, sub quibus est priuilegium, & facultas testandi, ac proindè, quòd dictum priuilegium, & facultas censeri debeat semper mansisse in suo robore, & testamentum sit validum, clarè probatur, quia verba *Breuis* hæc sunt, *concedimus, vt facultate testandi licitè, & validè vti frui possis, & valeas, si contigerit, te decedere durante Officij tui munere, vel alio nostro, & Sanctæ Sedis seruitio, etiam eundo, & redeundo. &c.* quia enim Le-
41 gatio, cuius species est Nuntiatura, quatuor tantùm modis finitur, vel vt habet *gloss. in cap. præsenti, verbo finitur, de offic. legat. in 6.* vt notat *Azor. par. 2. lib. 5 cap. 32. quæst. 10.* idest vel quia solùm erat ad certum tempus, vel quia sequuta est mors ipsius Legati, vel quia Papa voluit, eam finiri, vel denique quia ipse Legatus abdicauit illam à se, & egressus est extrà Prouinciam, animo, & voluntate nō ampliùs redeundi, rectè potest in casu præsenti censeri, quòd munus Legati in Illustrissimo Archiepiscopo etiam Romæ durauit, cùm ex Polonia solùm discesserit, dimissus à Rege, & permissus à Papa, vt loco cederet, non autèm vt munus, & potestatem deponeret. Et qua tōne Episcopus, si fortè à Prin-
42 cipe laico cogatur esse extrà Diœcesim, licitè, & validè potest exercere iurisdictionē saltem in ijs, quæ sunt voluntaria, & non contentiosa, etiam extrà Diœcesim, eadem ratione Illustrissimus Legatus Polonicus potuisset licitè, & validè suam potestatem exercere etiam Romæ, si casus, aut occasio ità tulisset, & in omnibus licitè potuisset se gerere, sicut Proconsul, quando degit extrà Prouinciam, cum in iure Canonico Legatus illi æquiparetur, *cap. legatur, de offic. legat. in 6.* & notat *Azor. lib. 5. cit. cap. 27. q. 5.*

Quatènus tamen dicatur, per illius discessum extrà Poloniam expirasse Legatio, & potestas, seù munus Legati, non potest negari, quòd eius loco succedat pro facultate testādi, non expirata per talem discessum, munus aliud, seu seruitium Consultoris in causis Fidei, sub cuius alternatione est dicta potestas, vt patet ex verbis *Breuis*; qua enim ratione
43 certissimum est, quòd sola Sedes Apostolica, & solus Pontifex est Iudex Ordinarius, & supremus in causis Fidei, & omnes Inquisitores solùm ab ipso, & solùm illius sunt Iudices Delegati, vt habetur in *Directorio Inquisitorum p. 3. q. 3. & 4.* eadem ratione certiùs est; qui inseruit de illius mandato huiusmodi causis, soli Apostolicæ Sedi, & soli Papæ inseruit, & in eo inseruit, quod Papæ est maximè proprium, vt Papa est, ac proindè non est, quòd dicatur, Illustrissimo Archiepiscopo expirasse facultatē testandi, si admittatur expirasse Legationem, cùm eius loco successerit seruitium aliud eidem Papæ, & Apostolicæ Sedi exhibitum, per munus Consultoris in Officio Sanctæ Inquisitionis, vt diximus.

Et denique hæc eadem non expiratio facultatis testādi clarè probatur ex illo tertio, quod habetur in *Breui*, quia Illustrissimo Domino mors non contigit, nisi in redditu ad suam Ecclesiam, & Diœcesim Auenionēsem, nàm, vt communitèr dicitur, eadem via debet esse Athænis Thæbas, quæ est Thebis Athenas, ac proindè sicut profectio Illustriss. Domini verè fuit ab Ecclesia, & Diœcesi Auenionensi ad Regnum Poloniæ, ità & reuersio debet accipi, prout est à Regno Poloniæ ad Ecclesiam Auenionensem, & quia contigit illi mors in loco medio inter huiusmodi, terminus reuersionis, idest in Vrbe, ad quam debuit necessariò diuertere, vt Legationis rationem Pontifici redderet, omninò contigit in ipsa reuersione, aut redditu, vel inter redeundum, quod tamen manifestè est satis pro non expiratione facultatis testandi, de qua in præsentia quærimus. Quare, &c.

Ità sentio, saluo, &c.

Nicolaus Baldellus Soc. IESV, &c.

Quæ-

Quæritur, an Consultores Congregationis Sancti Officij Romæ existentis in Curia, dicantur esse in seruitio Sedis Apostolicæ.

44 RESpondeo affirmatiuè, & probatur primò à simili hac ratione. Veniens ad Congregationem supradictam S.Officij dicitur venire ad Sedem Apostolicam, ergò etiam seruiens Congregationi S.Officij dicitur seruire Sedi Apostolicæ. Consequentia est euidens ex paritate rationis. Antecedens patet ex doctrina omnium *Scribentium in Bullam Cœnæ*, dùm explicant excommunicationem latam contra eos, qui interficiunt,& mutilant venientes ad Sedem Apostolicam. Omnes
45 enim consentiunt, venientes ad Tribunalia Romæ in Curia existentia,& habenria à Sūmo Pontifice iurisdictionem spiritualem eiusmodi, sine dubio,& Congregatio S.Officij, venire ad Sedem Apostolicam, ac proindè eos, qui mutilant, interficiunt,&c. venientes ad eiusmodi Tribunalia incidere excōmunicationem Bullæ latam contra eos, qui interficiunt, vel mutilant venientes ad Sedem Apostolicam. Vide *Alter. de censur. disput.* 10. *cap.* 1. *&* 2. *Bonacin. de censur.* *part. d. cap.* 9. *punct.* 1. *num.* 2. *&* 3. vbi extendit etiam hanc excommunicationem, vt cōprehendat eos, qui occidunt venientes Romam pro negotijs ad Tribunalia temporalem iurisdictionem habentia, quia etiam isti veniunt ad Sedem Apostolicam.

46 Secundò probatur etiam à simili hac ratione. Qui daret aliquid ad impetrandam gratiam, vel iustitiam à Congregatione Sancti Officij, diceretur dare aliquid pro impetranda gratia à Sede Apostolica, ergò etiam inseruiens eidem Congregationi dicetur inseruire Sedi Apostolicæ. Consequentia est euidens, est enim eadem ratio. Antecedens probatur ex doctrina explicantium *Bullam Gregorij XIII. de datis, & acceptis*, qui pro vno consensu docent, dantes pro gratia, vel iustitia obtinenda ab Officialibus Papæ Romæ existentibus, & habentibus iurisdictionem spiritualem, qualis est Congregatio S. Officij, dare pro gratia, vel iustitia obtinenda à Sede Apostolica, & ideò incidere in excommunicationem eiusdem Bullæ. Vide *Nauarr. de datis, & acceptis, num.* 17. *versic. quod etiam*, vbi habet hæc verba. *Omnes isti, & soli incidunt in has pœnas, qui faciunt actiones prædictas pro iustitia, vel gratia obtinenda ab ipsomet Papa, vel eius Summa Sede, vel ab Officiarijs, aut Delegatis eorundem.* Similia habet *vers. quæro quòd.* vbi hæc habet. *Includuntur actiones factæ pro iustitia, vel gratia obtinenda apud Pœnitentiarium, vel Vicarium, Auditores Rotæ, vel alios quoscunq; Ministros Papæ, vel Sedis Apostolicę, iurisdictione, authoritate, potestate munitos.*

47 Ratio autem à priori est, quia nomine Sedis Apostolicæ non intelligitur necessariò solus Papa; sed etiam intelligi possunt Officiales illius, nisi aliqua ratio aliter suadeat, quæ nulla est in istis casibus, atq; ità veniens ad Officiales dicitur venire ad Sedem Apostolicam, & dans pecuniam pro gratia ab Officialibus obtinēda, dicitur dare pro gratia obtinenda à Sede Apostolica, ac deniquè inseruiens Officialibus in ipsorum munere, dicuntur inseruire Sedi Apostolicæ. Vide *Bonacin. loc.* suprà cit. *num.* 3. *vers. Secundò eos.* vbi ait, eos dici ad Sedem Apostolicam accedere, qui negotium cum Summo Pontifice mediatè, vel immediatè habent. Vide etiam *Alterium loco* citato *dub.* 4. vbi hæc habet. *Per Sedem Apostolicam intelligitur Papa, quatènus Pastor, & caput totius Ecclesiæ Catholicę, habens iurisdictionem spiritualem, vel significatur audientia Papæ, ut talis est, idest vt comprehendit Officiales, & Ministros Sedis Apostolicæ, qui exercent iurisdictionem spiritualem.* Ità censeo,&c.

Terentius Alciatus.

In casu proposito censeo, facultatem testandi concessam olim Archiepiscopo Auenionen. Nuncio Sedis Apostolicæ apud Regem Poloniæ, cum clausula illa, *Durante officij huiusmodi munere, vel alio nostro, & huius Sanctæ Sedis Apostolicæ seruitio.* Suffragari eidē Romæ defuncto, ibi Consultoris S. Officij munus obtinenti.

48 PRimò, quia quàmuis Inquisitores, & Cōsultores Sancti Officij extrà Romam non dicantur esse in seruitio Papę, & Sedis Apostolicę, seù Curiæ Romanæ, vt ait *Azor. part.* 3. *lib.* 12. *cap.* 25.
49 *quæst.* 7. Tamen secus esse de Cardinalibus, & Consultoribus, alijsq; Officialibus Sanctæ Inquisitionis Generalis Romę, ij enim verè sunt Papæ,& Sedis Apostolicæ Officiales, & Curiam Romanam sequentes. Vndè in *Bul-*

la

*la Pauli III.*34. §.2. Cardinales Inquisitores Generales dicuntur Commissarij, & Officiales Papę, & Sedis Apostolicæ, & in Romana Curia, & *Sixt. V. Bulla* 74. *Immensa* §.2. nominat eos Coadiutores Papæ ad hoc vt causæ, quę ad Sedem Apostolicā deferūtur facilius expediātur in Curia, & *Pius IV. Bulla* 79. *cū nos* §.1. appellat eos Prælectos
50 Audientiæ causarū Fidei in Curia Romana vertentiū. Consequenter Consultores eorū eodem iure censendi, cùm sint Ministri, & Officiales necessarij eisdem Cardinalibus ad eorum Officium exercendum, vt *Simanc. cath. instit. tit.* 41. *n.* 11. 13. *&* 14.

51 Secundò, quia Curiales Curiam Romanam sequentes, Sedi Apostolicæ seruientes dicuntur, per *Clem. ne Roman.* §. *saud de elect. vers. eo tamen adiecto.* & quicunq; Papę, aut Cardinalibus, aut Officialibus Curiæ Romanæ inseruiunt, seù aliàs occasione in Vrbe commorantur, ij dicuntur Curię Romanæ, & Sedi Apostolicę seruire. *Mandos. regul.* 5. *q.* 1. *n.* 18. *q.* 3. *n. vlt. &* *q.* 4. *nu.* 3. *Buratt. dec.* 540. *n.* 53. & quòd Familiares Cardinalium, Officiales, Aduocati, & Procuratores, & Sollicitatores in Romana Curia residere soliti, & Curiam sequi, dicantur Curiæ Romanæ, seù Sedi Apostolicę seruire, ait *Mandos. dict. q.* 3. *in fin.* multò magis Consultores Cardinalium Sancti Officij dicendi Sedi Apostolicæ deseruire, sunt enim isti Cōsultores Cōsiliarij eorundem Cardinalium, vt *Simanc. loc.* cit.

52 Tertiò, quòd causas agens, seù officium exercens apud Sacras Congregationes Romæ, dicitur agere seù exercere apud Sedem Apostolicam, ait *Lezana quæst. regul. tom.* 3. *verb. Bulla Cœna, n.* 28.

53 Quartò, quòd illud indultum, seù facultas testandi beneficium Principis est, & latè interpretandum, cùm nulli præiudicet, nisi ipsi concedenti, quāmuis sit prætèr, vel contra ius commune, vt *cap. olim, vbi Abb. nu. vlt. de verb. signi. Sanchez de matrim. disp.* 1. *n.* 4. *lib.* 8. præsertim cùm sit gratia quasi debita
54 in remunerationem seruitij Sedi Apostolicæ præstiti, siuè immediatè, siuè mediatè, vt *cap. charitatem. & cap. Ecclesiasticis* 12. *q.* 2. & ideò latè interpretanda, vt *Gambar. de auth. Leg. lib.* 10. *nu.* 274. *Sanch. loco* cit. *n.* 15. & beneficium Principis sustinendum in quantum, vt habetur in *cap. decet* 16. *de reg. iur. in* 6.

Thesaur. Pœnitentiarius.

SVMMARIVM,

1 *Donans, vt liberalitatem, & manificentiam suam in donatarium exerceat, donare videtur.*
Itè enim dare videtur, vt eius fieret. n. 2.
3 *Donatio ob benemerita facta diffusè interpretanda est.*
Et ex natura sua irreuocabilis est. n. 4.
Etiam ob ingratitudinem. n. 5.
Et metus causa.
Presertim si seruitia non fuerint debita. num. 6.
7 *Proximiores in gradu ad successionem ab intestato defuncti admittuntur per bonorum possessionem.*
8 *Consobrini dicuntur filij duarum sororum.*
Vel fratris, & sororis. n. 11.
Et sūt in quarto gradu de iure Ciuili. n. 10.
9 *Necessitudo pro cognatione accipitur.*
12 *Proximior dicitur, quem nemo precedit.*
13 *Donatio extraneis facta, & omnium bonorum ab eo, qui sciebat, se sanguine sibi iunctos habere, in eorum fraudem facta videtur.*
14 *Alienatio omnium bonorum ab eo facta, qui sciebat, se creditores habere, in eorum fraudem facta censetur.*
15 *Fraus præsumitur ex alienatione, vel donatione contra legis interdictum facta.*
Et quando illa fiat n. 16.
Et præsumitur inter prohibitos aliquid facere. n. 17.
Quàmuis narretur id, quod aliàs fraudem remoueret.
Siuè etiam ex læsione, quæ alteri accedit. num. 18.
Probaturq; coniecturis, præsumptionibus, & indicijs. n. 19.
20 *Qualitas eius, cui donatio facta fuit, causam aperit, quarè facta.*
21 *Dos ducatorum mille videtur sufficiens pro qualibet Comitissa.*
Multò magis pro persona priuata.
Ac præsertim pro serua, pro qua centum suffecissent.
22 *Amori nihil satis.*
Et qui impensè amant, impensè donant.
Præcipuè autem senes.
23 *Senes si amare oceeperint, multò acriùs insaniunt.*
Lusit hoc pulchrè Alciatus emblemate num. 24.
Senex amator summum est fortunæ malum. n. 25.
25 *Donatio ab insano homine facta, nulla.*
26 *Amor cur cæcus?*
Et in furorem vertit hominem.
Delirumq; eum facit.
27 *Furiosus omne, quod facit, nullum est.*
Quia furiosi nulla est voluntas.
Et absentis, vel mortui loco habetur.
Siuè à mente alieni.
28 *Filius ex coniecturis quis præsumitur ad fraudem arguendam donationis. & num.* 49.
29 *Merita, seruitia, & beneficia considerari minimè possunt in minori.*
30 *Error ex errrore sequitur, non aliud.*

inuoluntariè operatur.

Quia eius nulla est voluntas, neque consensus.

Et hac regula nullam exceptionem admittit. n. 32.

33 *Spurius dicitur, qui patrem non habet, vel non potest eum legitimum demonstrare.*

Atq; ex nefario coitu natus.

34 *Filius quis præsumitur, si nomen ei imponatur vnius ex parentibus.*

35 *Argumentum ex vi nominis petitum, efficax.*

36 *Donatio in incapacem collata, inualida.*

37 *Donationes, naturalibus tantùm, fieri, est iure prohibitum.*

Multò magis spurijs.

Præsertim a personis Ecclesiasticis. n. 38.

38 *Spurijs donare Ecclesiasticis prohibitum per Constitutionem Pij Papæ V.*

Siuè etiam in vltima voluntate.

Eisq; tantùm alimenta debentur. n. 64.

39 *Meritum sine operatione, & illa voluntaria, non datur.*

Vndè non consideratur in infantibus, & minoribus.

Neque in eo, cui aliàs satis factum est. num. 41.

40 *Actus humanus, vt humanus dicatur, fieri debet ab homine, cùm est dominus suorum actuum, per rationem, & liberam voluntatem.*

41 *Iustitia cuiq; tribuit quod suum est cum æqualitate.*

43 *Meritorum nuda assertio non sufficit ad donationem validandam.*

Nisi merita probentur. & n. 57.

Præsertim inter personas suspectas.

Quia veritas in his spectatur, non quod fingitur. n. 44.

Hoc autem, vt fraudibus via præstringatur. n. 45.

Neq; renunciatio probationis meritorum prodest in damnum tertij. n. 52.

Ratio affertur.

46 *Donatio suspecta arguitur ex clausulis insolitis.*

Et ex interpositione personæ tertiæ. num. 49.

47 *Factum contra ius non subsistit.*

48 *Probibitum censetur, quod iure concessum non inuenitur.*

50 *Donatio omnium bonorũ inualida efficitur ex reseruatione modica disponendi, atq; pro anima, cùm sit nimis restricta. vndè suspecta præsumitur.*

51 *Clausula* (Constituti) *nil operatur, si donatio principalis destruatur.*

53 *Renunciatio omnis stricti iuris est, & strictè exaudiri debet.*

Non extendi de persona ad personam.

54 *Vincentius de Anna singulari 156. declaratur. & n. 59.*

55 *Donatarius manuteneri interim debet in possessione bonorum donatorum, donec de validitate discutiatur.*

Quod exaudi in donatione non suspecta. num. 57.

Neq; facta sub assertione meritorum.

56 *Manutentio datur possidenti de tempore motæ litis.*

58 *Hæres declaratus ab intestato vti proximior, immitti debet in possessionem bonorum hæreditariorum.*

Etiam contra donatarium cum assertione meritorum, illis non probatis, neq; iustificatis. n. 59.

Quia donatio interim dicitur conditionalis.

Vndè nulla ei debetur interim possessio.

Præsertim in donatione à persona suspecta facta. n. 63.

60 *Cõditio nihil interim ponit in esse, sed omnia in suspenso retinet.*

Etiam si conditio fuerit tacita. n. 61.

Quia impedit nedùm actum, verùm etiam, & illius natiuitatem. n. 62.

64 *Constitutio Pij V. de dispositione Ecclesiasticorum in spurios, non tollit æquitatem tex. in capitulum haberet 5. de eo, qui duxit, quam polluit per adulter.*

Vt alimenta eis debeantur.

ARGVMENTVM.

Ab intestato defuncto proximiores ad successionem admittuntur, eisq; hæreditas defertur. Donatio ex quibus fraudulenta præsumatur? omnium bonorum præsertim. & in extraneos collata, à persona potissimùm suspecta. Spurij qui dicantur? Et an ijs per Ecclesiasticas personas donari possit? obsistente Pij Papæ V. Constitutione. Amor furori comparatur. vndè ab Amante facta donatio, veluti à furioso facta cẽsetur, ac proindè inualida.

RE-

RESPONSIO XXXIV.

CVm in humanis adhuc ageret D. Marinus Ciuitatis Andriæ, nouissimis hisce diebus, ætate grandæuus repetiuo è medio sublatus halitu. anno 1638. mense Octobri die decima nona, donationis titulo irreuocabiliter inter viuos, Victoriæ, Franciscæ, Dominico Antonio, & Siluiæ filijs legitimis, & naturalibus, vt asseruit, Laudoniæ, & Annibalis cōiugū, præcipuè verò, & ante manum donauit dictę Victorię Vineas decem emptas per dictū D. Marinū, cum assertione præsertim: quòd à dicta *Victoria recepit merita, & seruitia, & beneficia, & quæ in futurum recipere sperat.* & ob merita, & seruitia, & beneficia recepta & quæ cōtinuè recipit, & recipere deinceps sperat. donauit omnia bona sua stabilia, & mobilia, post tamen eius mortem; & quòd dictis morientibus absq; filijs pleno iure succedat, & succedere debeat dicta Laudonia, si eis superuixerit, quòad vsumfructum tantùm, nec non donauit prædictę Laudoniæ piscinam contiguam vineis in dotem promissis Annibali legitimo viro dictæ Laudoniæ, reseruata sibi facultate, quòd in articulo mortis valeat disponere pro ducatis quinquaginta pro salute eius animæ. quam donationem clausulis vallauit, firmamq; reddidit, qua potuit, ac studuit firmitate firmis. Post repentinum dicti D. Marini obitum fit inter succedere debentes non leuis altercatio. Nati quippè ex Portia Ciappetta, dicti D. Marini sorore, qui soli superfunt, ipsi ad successionem extincti ab intestato Auunculi festinant. At insurgunt ex aduerso donatarij, ad ipsos ex donatione bona omnia D. Marini spectare, & spectauisse, quòd ea post secu-
1 tum obitum, statim eorum fieri voluit, vt liberalitatem, & munificentiã in illos exerceret. vti Iulianus *lib.12.* Digestorum in *l.1. in princ. ff. de donationib.* loquitur.

2 Ità enim dedit, vt eorum fieret. Imperator & ipse fatur. *§. sic itaq; Institutionib. de actionib.*

3 Donationem factam fuisse ob merita, beneficia, ac seruitia per parentes suos eidem D. Marino præstita; esse proindè diffusè
4 interpretandam; non præmendam, nequè coarctandam; cùm aliàs ex natura sua irreuocabilis sit. iuxta Pauli sensum, & verba *lib.5.* sententiarum in *l. si pater 35. §.1. ff. de*
5 *donation.* ob ingratitudinem etiam; nequè metus prætextu. vt *Gloss.* ibidèm verbo *irreuocabilis* adnotat. sequiturq; *Ripa in l. si vnquam. num.29. & Tiraquellus ibidèm.* verbo *donatione largitus. n.53. ad med. C. de reuocand. donat. Gratian. forens. disceptatio-*
6 *num part 4. cap. 657. num. 6. & 17.* præsertim verò si seruitia non fuerint debita. vt post *Tiraquellum dict.* verbo *donatione largitus numer. 92.* sequuta fuit *Rota apud Cardinalem Manticam decision. 49. numer. 7.*

7 Consulti propterea nos: Portiæ natos D. Marini sororis vti proximiores in gradu ab intestato defuncto ad successionem admittendos esse respondimus. Ex Diocletiani, & Maximiani Cæsarum determinatione in *l.2. C. unde legitimi*, assertionem firmam adstruimus. sic enim illi AA. Zenoni loquuntur, rescribentes:

Cum propriorem sobrinum, idest natum à consobrina rebus humanis intestatum defunctum proponas, intelligis sine auxilio bonorum possessionis, eius successionem vindicare non posse. quo loco *Gloss.* ad rem nostram in casus propositione ità rem decernit.

Quidam decessit de filijs consobrinę meæ
8 *nullo condito testamento. Dicitur quòd ego ei succedere possum per bonorum possessionem, & dicti sunt consobrini filij duarum sororum.* ita *Gloss.* sunt autem hi Portiæ nati fratris, & sororis filij. proximiores proindè D. Marino, vtputà ex sorore nepotes. Eis igitur per bonorum possessionem ab intestato defuncto successio debetur. Cominùs ex Alexandro Cęsare *l.1. C. eodem.* accipe responsum.

Consobrinorum tuorum intestatorum bona, si ad prioris necessitudinis neminem iure pertinuerint, tu, qui eorum possessionem agnouisti, persequi non prohiberis. ità Cæsar.

9 Necessitudinis, id est cognationis *Gloss.* ibidem exprimit. Sic Martianus *lib.1.* Institutionum in *l. fin. de Iustit. & iure.* Necessitudinem pro iure cognationis, vel affinitatis intelligit. & *Gloss.* ibidèm. necessitudine, id est *iure sanguinis* exprimit. Affert illud
10 Iob. 6.13. *Necessarij quoq; mei recesserunt à me.* Quarto nempe gradu ex iure ciuili hi se se sanguine contingunt. *§. quarto gradu Institutionib. de gradibus cognationum. Ex transuerso* (tex. Imperatoris inquit) *fratris, sororisq; nepos, neptisq;.* & de consobrinis
11 paulò inferius. *Consobrina* (inquiens) *qui, quiquè ex sororibus, aut fratribus procreantur.* At sunt hi Portiæ nati ex sorore defun-
12 cti Marini filij, neq; alij, qui eos præcedant superfunt. vti Vlpianus definit in *leg. post consanguineos. 2. §. proximum, in fin. ff. de suis, & legit. hered.* Ipsi ergò proximiores sunt. Ipsis proindè ab intestato successio debetur.

Nec facere ipsis obstaculum donationem præfatam anno 1638. filijs dictæ Laudoniæ, & Annibalis à D. Marino omnium suorum
13 bonorum factam. Quia nimirùm illa in fraudem venientium ab intestato prædictis facta fuit, & omnium bonorum, vt nihil ex sorore nepotibus superesset, quos ipse habere sciebat. iuxta Iuliani sensum *lib.49.* digestorum in *leg. omnes debitores. 17. §. Lucius Titius ff. quæ in fraudem creditorum.* in-

14 fraudem enim alienasse videri creditorum, qui sciens illos habere, bona tamen omnia alienauit, Iulianus respondit: *Quamuis non proponatur consilium fraudandi habuisse*, (inquiens) *tamen quia creditores habere se scit, & vniuersa bona sua alienauit: intelligendus est fraudandorum creditorum*
15 *consilium habuisse*. & concinit, vt fraudem facilius præsumamus, quòd contra legis interdictum donatio hæc facta fuit, vt in inferioribus strictius perpendemus. Veluti Sceuola *lib*. 33. digestorum in *l. qui testamentū* 27. *ff. de probationib*. & ipse in pari casu argumentatus fuit. rationem in fine fatia ad rem nostram adæquatam reddens; *Videtur enim* (inquiendo) *eò quòd ille plus capere non poterat, in fraudem legis hac in testamento adiecisse*. dilucidiùs Sceuolæ mentem *Gloss*. & ipsa rationem referens, verbo *videtur*. exprimit. *Propter legis interdictum præsumitur fraudis simulatio*. Namq; fraus le-
16 gi fit, vbi id fit, quod fieri noluit, fieri autem non vetuit. Vlpianus vt docet *lib*. 4 ad edictum in *l. fraus*. 29. *ff de legib*. explicatiùs verò ad rem nostram *Gloss*. in *cap*. 1. §. *sed etiam res*. verbo *in fraudem*. *per quos fiat inuestitura*. in vsibus feudorum. tunc in fraudem fieri alienationem feudi dicens: cùm *Ideo facit, vt eum priuet, qui in ea succedere debet, sua successione*. Exemplum refer a ex his, quæ supra paulò antè diximus. *Vt habes in eo, qui alienat in fraudem creditorum*, quam glossam, & sententiam hanc in terminis amplectitur, & ità Neapolitanum Consilium sequuntum fuisse testatur *Afflict. dec*. 370. *nu*. 12. 13. & 14. & *num*. 17. Porrò
17 fraus præsumitur inter prohibitos aliquid facere; & si narretur id, quod alias fraudem remoueret. vt ex *Bart. in l. si fortè in fin. ff. de castrens. peculio*. per *Alex. Ias. & Dec. in l. si donatione, C. de collation*. sequuta fuit *Rota apud Card. Crescent. dec*. 3. *num*. 6. *de constitut*. & *Cardin. Mantica de tacit. & ambig. lib*. 13. *tit*. 38. *n*. 1. sequiturq; *Rota apud Cardin. Caualer. dec*. 612. *n*. 39. & *seq. Marta voto* 39. *n*. 15. & *seq. part*. 1. fraúsque
18 præsumitur ex læsione, quæ alteri ex facto accedit, atq; coniecturis, & præsumptioni-
19 bus, indicijsq; probatur. vt *Surd*. sequitur *dec*. 299. *nu*. 9. & 10. & in donatione probat *Molina de Hispan. primog. lib*. 2. *cap*. 10. *n*. 38. & *seq*. & *n*. 49.

Fraus autem non difficili in hac re negotio eruitur. Perpendant (quæso) ad quos spectat, donationem factam fuisse filijs Laudo-
20 niæ. Huius proindè qualitas id, quod factum fuit aperit. argumento *text*. in *l nec codicillos*. 5. *vbi Bald. C. de codicillis*. & *l. non codicillum* 14. vbi summarium *Bald. C. de testament*. idem *Bald in cap*. 1. *ex quib. caus. feud. amitt*. sequitur *Aff. dec*. 13. *nu*. 19. Erat Laudonia Marini serua, & satis iuuenis, quam etiam marito iugauit Annibali, datis ei mil-
21 le dotis nomine. Dos autem ducatorum mille sufficiens æstimatur, etiam pro qualibet Comitissa; vt ex *Fulgos. Decio, & Alciat*. refert *Surd. dec*. 61. *nu*. 9. & sequuta fuit *Rota apud Cardin. Caualer. dec*. 260. *nu*. 4. *Io. Bapt. Ciarlin. controu. forens. cap*. 7. *n*. 40. 41. & 42. An non sufficiens erit pro serua, cui vel
22 centum sufficissent? sed amori nihil satis. Et vt dixit quidam, Qui impensè amant, impensè etiam donant, præcipuè autem senes. Rationem reddens Plautus in Mercatore de senibus amantibus loquens:
23 *Illi verò si amare ea ætate occeperint, multò insaniunt acriùs*.

Ab insano igitur hæc donatio processit. Lusit perpulchrè hanc rem *Alciatus*. emblemate 118. *Senex puellam amans*.
24 *Dùm Sophocles (quamuis affecta ætate) puellam,*
A quæstu Archippen ad sua vota trahit,
Allicit & pretio, tulit ægrè insana iuuentus,
Ob zelū, & tali carmine vtrumq; notat.
Noctua, vt in tumulis, super otq; cadauera bubo;
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

25 Nulla proindè donatio ab insano, ab homine à mente alieno facta, nàm vt dixit Menander,

Senex amator summū est fortuna malū.

26 Amor enim cœcus est. quia impeditam hominis rationem tenet, & in furorem eum vertit. vndè dixit Teocritus *Cœcus non solùm Plutus, verùm etiam delirus amor*. quia deliros facit, qui eo tenentur. vt iure dixerit *Ouid*. in epist.

Quid deceat non videt vllus amans.

& Propertius 2. *eleg*.

Antè pedes cœcis lucebat semita nobis.
Scilicet insano nemo in amore videt.

27 Si in furorem hominem vertit amor. A furioso omne, quod fit nullum est. Quia furiosi nulla est volunttas. vt Pomponius docet in *l. furiosi* 41. *ff. de reg. iur*. rationemquè reddit Iulianus *lib*. 37. digestorum in *l. si ei* 2. *ff. de iure codicillorum*. dicens: *Cùm per omnia, & in omnibus absentis, vel quiescētis loco habeatur*. Quiescentis. hoc est, vel mortui, vel à mente alieni, iuxta *Glossam marginalem* ibidem allegantem *text*. in *cap. fin. cum gloss. de successionibus ab intestato*. concinit *tex*. in *d. l. nec codicillos*. 5. *in princip. C. de codicillis*, & sequitur *Rota apud Cardinalem Caualer*. (de donatione à furioso facta loquentem) *decis*. 366. *nu*. 2. & hoc eodem argumenti genere vtitur. latè *Menochius de arbitrar. lib*. 2. *centur*. 4. *casu* 328. *& nu*. 1. probans, amore captum furioso similem esse.

Nec suffragatur, quòd non Landoniæ, neq; eius viro Annibali collata donatio fuit, sed Victoriæ, alijsq; eorum filijs.

Al-

28 Alterum enim de duobus ex hoc succe-
det. Vel Victoriam saltum Marini filiam
præsumi, vel eodem vitio donationem labo-
rare, ex amore enim in Laudoniã processit;
Et quidem quòd primũ præsumatur ex eodẽ
colligitur donationis instrumento. Namquè
eidem Victoriæ antè partem Vineas decem
dono dedit. Cùm tamen illa esset minor,
& minori ætate constituta, vt in eodem in-
strumento legitur. facta nihilominùs meri-
torum assertione. Rationem quippè reddẽs,
quarè eidem decem vineas prædictas antè
partem donauerit: *Ex eo*, (infert) *quòd à di-
cta Victoria recepit merita, seruitia, & be-
neficia, & quę in futurum recipere sperat.*
29 At quę seruitia recipere potuit, quęuè bene-
ficia, & quæ merita in ea perpendi, quæ mi-
nor erat, & in minori ætate constituta? Erro-
30 nea igitur hæc est assertio, non nisi error
proindè ex ea sequi potest. vt Paulus infert
in *l. & ex diuerso 36. §. 1. ff. de rei venditat.*
31 vndè fit, quòd errans inuoluntariè operatur;
cùm errantis nulla sit voluntas, nequè con-
sensus. *leg. non idcircò. 9. C. de iuris, & facti
ignorant. l. nihil consensui 117. ff. de regulis*
32 *iuris*. quæ sanè regula ità firma æstimatur,
vt nulla exceptione dimoueatur. vt *Decius
in d. l. nihil.* sequitur, & admisit *Rot. coram
S. Memor. Greg. XV. dec. 179. n. 5.*

Si igitur filia, ergò spuria, ergo inualida do-
33 natio. Spuria: quia ex illegitimo, quin nõ ne-
fario, quin sacrilego coitu orta. vndè habere
eũ patrẽ non licuit. vt Modestinus *lib. 1. pan-
dectarum in l. vulgo concepti 23. ff. de statu
homin.* docet: eos, *qui possunt quidem*; (pa-
trem demonstrare) *sed eum habent, quem
habere non licet, qui & spurij appellantur.*
sequiturq; *Brixon.* & *Lexicon* nouum iuri-
dicum verbo *spurius*. & eruditissimus Car-
dinalis *Gabriel Paleottus de Nothis, & spu-
rijs. cap. 18. à num. 3. ad fin. capitis.* & *Gloss.* in
d. l. vulgo. verbo. *non licet.* exemplificat ad
rem nostram. Vt *Monachum, vel quia ex in-
cestu eum habuit.* hic autem sacerdos erat.
34 Augeturq; suspitio, quòd Victoriam eam
nuncupauit ex nomine matris suæ iam de-
functæ, vt memoriam renouaret matris in
filia; præstante nobis suspitionis materiam,
35 ex vi nominis petitum argumentũ. vt *Gloss.*
docet in *l. decernimus. 26. in fin.* verbo *no-
men, C. de Episcop. & Cleric.* & est *tex. in l.
studentibus. 1. in fin. C. de offic. præfecti Vrbi.*
diximus *respons.* nostra 86. *num. 65. & 66.
part. 3.* & argumentatur Eugenius Papa
36 *can. placuit. 8. in fin. 16. q. 1.* Inualida proin-
dè donatio: quia in incapacem collata. Si
37 enim solis naturalibus simules fieri dona-
tiones est iure interdictum. *l. 1. C. de natu-
ralibus lib. Afflict. dec. 203. nu. 1. & 2.* Quan-
tò magis spurijs qui ex damnabili coitu
38 sunt recepti? præsertim verò à personis Ec-
clesiasticis, quibus filijs illegitimis siuè in
vltima voluntate, siuè per contractum inter
viuos dare prohibitũ est, ex Pij Papæ Quin-
ti constitutione, vt dictum fuit in *Ciuitatis
Castelli bonorum 8 Februarij 160 coram
Cardinali Lancellotto dec. 140. num. 2. & 3.
& per tot. post primum volum. consil. Farin.
Card. Paleottus d. tract. de Nothis, & spur.
cap. 43. num. 1. & seq. Sanctarellus variarum
resolut. q. 27. per tot.* plenè deduximus nos
respons. nostra. 31. & 32. *par. 2.*

Haud proindè auxilium feret meritorum
assertio. Filiorum quidèm nullo modo: quia
illi minores, infantes, & in infantili ætate
constituti merita nulla habere potuere. Me-
39 ritum enim sinè operatione, & illa volunta-
ria, non datur. argumento *text.* in *can. sicut
enim peccatum 10. in princ. 32. q. 5. S. Tho-
mas. 1. 2. q. 71. art. 5. ad primum.* Quia actus
40 humanus, vt verè humanus dici valeat, id
perquirit, vt fiat ab homine, cùm est domi-
nus suorum actuum, per rationem, & volũ-
tatem liberam, secundùm *S. Thomam 1. 2.
q. 1. articul. 1. in corp & ad 3. part. quæst. 25
art. 1. text.* in *cap. cum voluntate. 54. de sen-
tent. excomunicat.* vbi *Gloss.* verbo *volunt.*
diximus *respons.* nostra 67. *num. 35. & 36.
part. 3. Menochius de præsumpt. lib. 3. præ-
sumpt. 29 num. 13.* At nulla in his fuit libe-
ra voluntas, nullusq; rationis vsus; nullaquè
proindè operatio, ac nulla consequenter
merita. erronea itaq; in his meritorum as-
41 sertio. Laudonię verò, atq; Anniba is, nequè
etiam. Cùm, quòd quatenùs aliqua merita
in Landonia serua esse potuissent, iàm satis
remunerata fuere per dotem ducatorum
mille, cui sola centum sufficissent, vt viro
honestè locari potuisset. atq; Iustitiæ, factum
42 satis fuisset, quæ cuiq; quod suum est, cum
æqualitate tribuit. *l. iustitia 10. ff. de iustit.
& iur. §. Ideoq; lex. in proœmio decretalium
Gregorij Papæ IX. S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 1.
2. & 3.*

43 Tùm quòd ipsa nuda meritorum asser-
tio, eorum probatione legitima non sequu-
ta, non sufficit, vt validam donationem, ex
se aliàs suspectam, faciat. *Gloss.* finalis in *l. si
donatione. 13. C. de collationib.* vbi *Doctor.
Bart. in l. fortè. 8. ff. de castrensi peculio.* &
Doctores ibid. ex ratione, quam Vlpianus
44 ibidèm in fine refert: *Veritatem enim spe-
ctamus*, (inquiens) *an verè castrensis noti-
tia, vel affectio fuit; non quòd quis finxit.*
& hanc sententiam sequitur *Afflictus*, atq;
ità per Neapolitanum Consilium decisum
refert *dict. dec. 370. num 15. & sequent.* &
ibidèm *Vrsillus n. 11. Cefalus cons 94. n. 18.
& 19. vol. 1.* latè *Tiraquellus d. l. si vnquam.
verbo donatione largitus. num. 97.* sequitur
*Marta d. voto 39. num. 8. & seq. part. 1. Me-
nochius d. lib. 3. præsumpt. 29. num. 24. &
seq.* rationem referens satis adæquatam, vt
45 fraudibus via præstringatur; facilè enim
factu esset per solam meritorum assertionẽ
in tertij damnum donationes fieri. Tùm

etiam

46 etiam, quòd insolitæ clausulæ, & excessiuæ,
quibus donatio hæc vallata, ac circumsepta
fuit, satis apertè fraudis supitionem redo-
lent. *l. si quis ità 6. & l. si quis sub conditione*
7. vbi Gloss. 1. ff. de conditionib. institut. diximus *respons.* nostra 84. *num. 1. & seq. par. 3.*
& perpendit *Rota in dict. Ciuitatis Castelli*
bonorum coram Gardin. Lancellotto d. decis.
140. *num.* 11. Vt quid enim ità excessiuis
clausulis donationem hanc firmare tenta-
uit, nisi quòd verebatur inualidam illam fo-
re, atq; cauillandam? sed occurrere haud po-
47 tuit rei, quæ reluctantibus iuribus gesta
fuit. argumento à contrario ex *can. quid di-*
cam t. 1. *in fin. 14. q. 4.* & *cap. post electionem*
7. §. fin. de concessione præbendæ. Namq; pro-
48 hibitum censetur, quod iure concessum non
inuenitur. *cap. Romana* t. ibi: Cum hoc non
inueniatur a iure concessum. *de suppler. ne-*
gligent. Prælatorum in 6.
49 Accedit his quoq; quòd donatio non di-
ctæ Laudoniæ, neq; Annibali facta fuit. qui-
nimmò nec contemplatus in donatione
præfata Annibal, cuius merita asseruntur,
sed filijs dumtaxat collata, & ipsis decenti-
bus sine filijs, atq; Laudonia de medio su-
blata quòd bona perueniant ad Capitulum,
vt ex hoc multò magis præsumptio insurgat,
filios Marini esse: vt in dicta *Ciuitatis Ca-*
stelli bonorum perpensum fuit, ex interposi-
tione personæ fraudi suspitionem fieri *nu.* 7.
quod ex eo firmum apparet, quòd asseritur
Episcopo Andrien. Illustrissimo Strotio, fuis-
se apud eius Curiam de hoc inquisitione
noratum.
50 Quibus addendū, vt donationem hanc in-
ualidam astruamus, quòd cùm sit omnium
bonorum, nihilominus tamen cùm termil-
lia excedat, sola quinquaginta disponendi fa-
cultatem sibi referuauit pro anima. ad *text.*
in l. stipulatio hoc modo concepta 61. vbi Scri-
bentes *ff. de verborum obligationib.* & disse-
rit latè in hisce nostris terminis loquēs *Vin-*
centius de Franch. decis. 594. *num.* 1. *& se-*
quentibus. admittitq; plura referens *Hora-*
tius Viscontus in conclusionib. iuris. verbo.
donatio omnium bonorum fol. 58. & perpen-
dit etiam *Rota* (vndè fraudulentam factam
donationem habuit) in *Cornetana bonorum*
20. *Nouembris* 1598. *coram Comitulo decis.*
71. n. 3. post primum vol. consil. Farinac.
51 Nec quicquam operabitur clausula con-
stituti, & præcarij: quia cùm accessoria sit
ad donationem, quæ fraudulenta probatur;
sublato principali fundamento, & ipsa ruit. vt
post *Tiraquellum tract. de iure constitut.*
poss. limit. 9. num. 1. & 2. sequuta fuit *Rota*
in d. Ciuitatis Castelli bonorum coram Car-
din. Lancellot. d. dec. 140. *num.* 11. ex regula
accessorium. 42. de regul. iuris in 6.
Neq; mouearis, quòd præscius sibi Mari-
nus, per meritorum assertionem, cauillandā
donationem post eius suprema funera, huic
renunciatiue exceptioni, Merita seruitorium
esse probanda.
52 Obstaret quippè sibi ipsi renunciatio: nō
verò tertio, cuius in fraudem renunciatio
facta fuit. Quia nimirum inter prohibitos
actum facere, quicquid narretur, & dicatur,
non creditur; quia in fraudem prohibitio-
nis narrata præsumuntur. vt post *Bart. in*
d. l. fortè. 8. ff. de castrensi peculio. dixit *Rota*
apud Card. Crescentium d. decis. 3. n. 6. de
cōstit. & firmat *Afft. d. dec. 370. super 3. dubio*
à nu. 13. *cum seq.* & plura perpendit *Rota*
(vndè donatio inualida declarata fuit ab
vxore viro facta) in *Romana donationis* 20.
Februarij 1589. *coram Card. Mantic. dec.* 49.
53 *per tot.* Renunciatio quippè cùm strictissimi
iuris sit, strictissimè interpretanda erit, neq;
de persona ad personam dimananda. ad
text. in l. si vnus ex argentarijs. 28. §. ante
omnia. ff. de pact. Cancer. latè *tom. 3. cap. 15.*
de renunciat. n. 231. cum seq.
54 Neq; demùm obstabunt, quæ ex *Anna*
singul. 156. verbo. *donatarius pro donatione.*
afferunt: quo loco, donatarium manu-
teneri interim in possessione bonorum do-
natorum, decisum fuisse in Sacro Neapolita-
no Consilio refert.
55 Non enim applicantur termini. Primò,
quia ibi agebatur in donatione iam ex se
valida, neq; inter personas suspectas facta,
quàmuis ad nullitatem donationis in iu-
dicium prouocati fuissent donatarij, qui in-
terim in possessione erant bonorum dona-
torum. debebatur proindè eis (donec de va-
liditate altercaretur donationis) manuten-
56 tio, quæ datur possidenti de tempore motæ
litis. *§. retinendæ, Institut. de interdictis.*
idem *Vincent. Anna allegat.* 131. *numer.* 1.
part. 2. *Rota apud Coccinum decis. 26. nu.* 1.
in fin. & decis. 378. num. 1. & decision. 477.
numer. 3. & apud S. Memoriæ Gregorium
XV. decis. 582. num. 1. & apud Duranum
decis. 21. num. 1. part. 1. & decis. 274. num. 1.
part. 2.
57 Hìc verò agitur de donatione inter per-
sonas prohibitas facta, & quæ iure substine-
ri non potest: atq; etiam in donatione sub
assertione meritorum, quæ verificari debēt;
neq; prætensi donatarij in iudicium vocan-
tur, quasi nulla donatio fuerit; sed ipsi se
in iudicium insinuauere aduersùs declara-
tam iàm hæredem ab intestato, quę omni-
58 nò in possessionem immitti debet bonorū
hereditariorum. ad *text.* in *l. fin. C. de edicto*
Diui Hadriani tollendo. & *text. in d. l. 1. & 2.*
C. vnde legitimi. cùm ipsa bonorum posses-
sionem tanquàm proximior agnouerit, &
cui de iure debetur.
59 Deindè, quòd in illo casu Annæ, vt ex
dicti singularis lectura omnibus apparet le-
gentibus, agebàtur de donatione simplici-
tèr facta, neq; omnium bonorum; neq; su-
specta, & inter personas prohibitas. Hìc verò
de

de donatione verificanda, atq; iustificanda, per probationem meritorum, quæ iustificari non possunt, cum quo tempore eis donatio facta fuit, merita nulla habere potuerint, vt putà infantes, vnde non iustificata donatione interim nulla eis debetur possessio,
60 quia donatio conditionalis est, & conditione pendente nihil actum esse dicitur; sed omnia in suspenso remanent. *leg. si quis sub conditione* 8. *ff. si quis omissa causa testam. l. si heredi plures.* 5. *ff. de conditionib. instit. Rota apud Card. Manticam decis.* 244. *nu.* 4. *& decis.* 257. *num.* 2. *& apud S. Memor. Gregor. XV. decis.* 428. *num.* 3. etiam si conditio
61 fuerit tacita, secundùm *Rotam par.* 1. *diuers. decis.* 47. *num.* 7. Quia conditio nedùm actû
62 suspendit, verùm & illius natiuitatem, & originem impedit, vt dixit *Grimellus* Senatus Dolani *dec.* 133. *n.* 9.
63 Præterquàm quòd donatio à persona suspecta fuit facta, vtputà à Sacerdote persona prohibitis, ex dispositione iuris, ac præsertim ex Pij Papæ V. dispositione, quibus ali-
64 quid, præter alimenta, detur iuxtà iuris canonici æquitatem in *cap. cùm haberet* 5. *de eo, qui duxit, quam polluit per adulteriũ.* cui textui dispositio præfata Pij non derogauit. vt latè diximus dict. *respons.* 31. *&* 32. *part.* 2. At sat alimentorum reliquit, qui matri dotem mille ducatorum dedit.

Debent proinde in possessionem hæreditatis immitti hæredes ab intestato declarati.

Vti ex his, iudicio non reiecto meliori, senioriq; respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

In possessionem immissi bonorum fuerunt hæredes ab intestato Marino declarati, & ita firmatum etiam per Iudicem appellationis.

SVMMARIVM.

1 *Ordine vocati, suo quisq; ordine magis dilectus videtur.*
2 *Nominatus primò, primo vocationis ordine admittitur.*
3 *Alternis vicibus vocati, vicem suam quisq; implere debebit.*
4 *Ordo scripturæ, charitatis, ac voluntatis designat ordinem.*
Et procedendi modum.
5 *Sanctus Hilarius Episcopus laudibus celebratur.*
6 *Locus Ioannis* 14. 19. *an Sancto Hilario expenditur.*
7 *Carnem, & Sanguinem Christi comedentes vnum cum eo efficiuntur.*
8 *Ordo, ac nominum distinctio multum operantur.*
Et ne inter personas tantùm, verùm & inter vocabula attendi debet. n. 9.
Ordinemq; ac titulum prabet prælationis.
Et dat ordinem successioni ipse scripturæ ordo. n. 10.
Formamq; indicit. n. 11.
Modumq; dat dignoscendi, an locus esse debeat, fideicommisso. n. 12.
Accedente potissimum aperta disponentis voluntate. n. 13.
Vel si dubium sit. n. 14.
15 *Voluntas disponentis omnimodis seruanda.*
Quia lex est. n. 16.
Et firma esse debet. n. 17.
18 *Legatum taxatiuum, taxationis terminos transgredi non potest.*
19 *Terminos antiquos transgredi nemo debet.*
Transgredientes anathemate feriuntur.
20 *Traditiones antiquas transgredi, atq; infringere, abominabile.*
21 *Taxatio restrictionem operatur.*
22 *Legatum ex certo corpore debendum, si deficiat, extinguitur.*
23 *Legatum argentum omne, & suppellex in prædio Semproniano, an ex alijs quoq; prædijs debeatur?*
24 *Legatarius probare debet, in dubio quid testator senserit.*
25 *Sermo dicentis, disponentisq; de prima vice exauditur.*
Etiam in annua præstatione. n. 26.
Præcipuè verò in hominis dispositione. num. 27.
28 *Legatum decem, & si perdiderit iterum debeatur, alteram vicem non excedit.*
Neq; in infinitum debebitur. n. 29.
Neq; ampliùs ad periculum hæredis pertinebit. n. 30.
29 *Heres onerandus non est, vltrà à testatore expressa.*
31 *Fata quem cogunt, miserum faciunt.*
32 *Infinitas vitanda, atq; effugienda.*
Vt passim reprobatur n. 33.
34 *Tempus à testatore præfinitum, taxationis vicem obtinet.*
35 *Legatarius id tantum petere potest, quod à testatore præfinitum est.*
36 *Legatum inutile legatario esse non debet.*
Et vt valeat, non vt pereat in dubio accipiendum. n. 37.
38 *Legatum donatio est testamento relicta. ex Modestino.*
Lucro proindè legatario esse debebit. n. 39.
Secùs si ex accidenti id eueniat, præter hæredis voluntatem. nu. 40.
41 *Damnum ferre debet, qui in culpa est.*
42 *Culpa, qui caret, in damno esse non debet.*
43 *Nemo debet alterius odio prægrauari.*
44 *Damnum ferre debet, qui ineptum ministrum in officio substituit.*
Quemadmodum & qui procuratorem, vel negotiorum gestorem. n. 45.
Quia suo periculo eum constituit. n. 47.

46 Ta-

46 Tutor non excusatur, si quod facere debuerat, minime fecit.

48 Mala electio culpæ ascribitur.

49 Soluit rectè, qui procuratori soluit constituto.

. Etiam si ille facultatibus deciderit. n. 50.

51 Nemo cũ alterius dãno sibi consulere debet.

ARGVMENTVM.

Legatum ex Montis fructibus puellis matrimonio locandis ad certos annos pro dote relictum: Si procurator puellæ quod exegit, perdidit; debeatur nè iterùm puellæ dos? Et nùm qui soluere procuratori Montis debitores liberati fuerint? Et nùm taxatum legatum, taxationis excedat metam? & an semel, vel iterùm debeatur? & nùm vocationis ordo ad illud consequendum prosit?

RESPONSIO XXXV.

Vitali dùm frueretur aura, fuit qui q. Cæsar de Adotio Terræ Noię Baren. Diœcesis, anno à Virgineo partu 1605. Montem erexit annuorum quinquaginta ducatorum ex capitali quingentorum, ex quibus annuis matrimonio locari viro voluit puellam ex suorum filiorum, hæredumq; ac sororum, sororumq; familia prouenientem, præferri tamen voluit ex masculina linea illis ex fœmellis natis. Protectores Montis tres esse voluit, quos ipse vocauit; Archipresbyterum, Priorem in tempore Monasterij S. Mariæ de Carmelo, ac Syndicum Terræ einsdem. Procuratorem ad redditus exigendos nominauit Ioannem Hieronymum Rubeum sibi sanguine iunctum, cui post suprema funera facultatem fecit alium ex sanguine nominandi, eligendiuè. Mandauit verò, quòd locãdæ puellæ ex familia, præter dotem ei à parentibus dandam, daretur etiam dos ex Montis redditibus pro sex annis, prærogatiua natiuitatis perpensa. Cæsar anno 1610. diem vidit vltimum. eoq; fatali sorte consumpto Ioannes Hieronymus Procurator nominatus, anno sequenti 1611. à procurationis munere apud Ducalem Curiam se abdicauit. Inoleuit proindè mos, vt quæ ad Montis beneficium pro dote erat proximior, illa procuratorem nominaret, qui census exigeret in sex annos, vndè matrimonio locaretur; quẽ nominatum procuratorem Curia eadem Ducalis confirmat. Nouissimus, qui ad exigendum redditus nominatus fuit, atq; per Curiam confirmatus, exactum omne, quamuis pater esset puellæ, miserè consumpsit. Illa, & si planè viro iuncta, satisfieri sibi pro sex alijs annis, vt dotem referre valeat, instat. Opponit se tamen ei Ioanna Madio Virgo nubilis; ad se currentes sex annos spectare contendens, quæ nec viro adhùc data est. Imputet sibi, si ab ea nominatus procurator infideliter se gessit, exactumq; perdidit.

Fit propterea quęstionis status: Debeatur nè iterùm sexennium anteriori puellæ, vt dote potiri valeat, quamuis nupta; vel Ioannæ locus sex annorum decurrentium stare debeat, vt dote exacta viro locari valeat, & in posterum sequentibus puellis? Et nùm liberati fuere, qui debitos census procuratori soluere, quamuis illos exactos perdiderit?

Ioannæ locum esse, sex decurrendos annos pro dote referre, respondendum censemus. Hoc nempè loco à Montis fundatore Cæsare vocata fuit. Ordine porrò successiuo ille puellas vocauit, quæ admitti ad Montis beneficium deberent, vt quæq; lucem hanc, è matris egressa ergastulo, aspexisset. sic enim ille.

Item vole esso Cesare, che per leuare confusione, e litigij frà quelli mascoli, e femine, che nasceranno, e succederãno in detto Monte per l'anteriorità di succedere; che tutta volta, che nasceranno mascoli, ò femine dalli predetti descendentino da detta sua famiglia; che li loro Padri, ò Madri procurino subito darne nota particolare di loro nomi, cognomi, giorno, & anno, che nascono alli Protettori, e Procuratore predetto, quali n'habbiano à fare vno registro; acciò secondo, che soccedano si ritrouaranno anteriori alli loro nascimenti, siano così preferiti alla successione predetta.

1 Hoc loco scripta Ioanna est, hoc ipso perfrui opus est: quia hoc loco magis dilecta
videtur. quod argumentum, scripturæ ipse ordo, pręcipuum facit. præstat hoc tibi Iulianus *lib. 35.* digestorum in *l. quoties duobus 40. ff. de vsufruct.* qui adamussim ad rem hanc nostram loquitur, dicens: *Quoties duobus vsusfructus legatur, ità, vt alternis annis*
2 *vtantur, fruantur: Siquidèm ità legatus fuerit: Titio, & Meuio: potest dici prius Titio, deindè Meuio legatum datum. prius: idest primo anno.* Gloss. ibidem exprimit. Inter duas est nunc dissidium puellas; exegit anterior in sexennium cẽsus, quamuis illos procurator perdiderit: habebit nihilominùs Io-
3 anna & suum sexennium. Alternis enim vicibus vt fruerentur sexennio ad sexennium

Mon-

Mõtis fundator voluit. Vicem suam idcircò
implebit Ioanna, *vt eo casu valeat* (exactio)
quæ ex verbis concipi potest Fundatoris Cæ-
saris. vt verbis, ac sẽsu vtamur Sceuolę *lib. 6.*
quæstionum in *l. Gallus Aquilius. 19. §. qui-*
dam rectè ff de liberis, & posthumis. Nam
4 ordo ipse scripturæ, charitatis, ac voluntatis
designat ordinem, ac procedendi modum,
& proprietatem. *Gloss. in can. alienus est. 19.*
verbo *vt conueniat nobis. 24. quæstion. 1.* ex
tex. in *d. l. quoties* 40. & *Bald.* summario ibid.
& *Glos. in can vt euidentèr. 82.* verbo *& con-*
tinuò. 1. quæst. 1. Gloss. in can. inter verba 55.
in fin. verb. præmittit. 11. q. 3. & ostendit non
5 inargumentosè *S. Hilarius* magnus ille ad-
uersus Arrianos hæreticos impijssimos fidei
propugnator. *de Trinitate lib.* 8. relatus à
Gratiano *can. in Christo Pater* 81. §. *& hic*
mundus. de consecrat. distinct. 2. dùm ex ver-
6 bis Christi Domini *Ioan. 14. 19.* (*Adhùc mo-*
dicum: & mundus me iàm non videt: Vos
autem videtis me, quia ego viuo, & vos viue-
tis. Quia ego sum in Patre meo, & vos in
me, & ego in vobis) ex ordine, ac gradu, quo
Christus loquendo, processit: *Ego in Patre,*
& vos in me, & ego in vobis. non de vnitate
voluntatis tantùm, sed de vnitate, qua natu-
ralitèr in illo vnum sumus, eius carnem mã-
ducantes, & sanguinem bibentes *Ioan. 6. 56.*
(*Caro mea verè est cibus, & sanguis meus*
verè est potus. qui manducat meam carnem,
& bibit meum sanguinem, in me manet, &
ego in illo.) argumentatur sequentibus di-
7 cens: *Si voluntatis tantùm intelligi vnita-*
tem vellet, cur gradum quendam, atq; ordi-
nem consumandæ vnitatis exposuit? Nisi, vt
cùm ipse in Patre per naturam diuinitatis
esset; nos contrà in eo per corporalem eius na-
tiuitatem, & ille rursus in nobis per Sacra-
mentorum inesse mysterium crederetur. Quo
8 ex loco *Gloss.* verbo *cur gradum* ex ordine,
& gradu infert: *Ordo enim & distributio no-*
minum multum operatur. Operabitur idcir-
cò non minimi ordo natiuitatis, quem Mõ-
tis fundator expressit, voluitq; exquisiuit,
atq; mandauit, vt vnaquæq; ex puellis matri-
monio locandis, ordine suo ad sex annos
9 censuum, pro dote admitteretur. Cùm or-
do, nè inter personas tantùm, verùm & inter
ipsa vocabula attendi debeat, vt post *Bald.*
in d. l. quoties sequitur *Cassadorus decis. 9.*
num. 2. de præbend. pluraq; deducit *Cardin.*
Mantica de coniectur vltimarum volunta-
tum. lib. 6. tit. 13. nu. 11. & 12. Marcus An-
tonius de Amat. decis. Rot. Marchiæ 44. num.
15. Ioannes Griuellus Senatus Dolani decis.
18. num. 29. plura cumulat *Cardin. Tuscus*
lit. O. ordo scripturę. conclus. 196. num. 1. &
seqq. Perez de Lara de anniuers. lib. 2. cap. 3.
num 46. 47. & seqq. rationem reddens *n.* 50.
Quia regularitèr ordo scripturæ, vel nomi-
nationis titulum confert prælationis. argu-
mento *text.* in *cap. authoritate 7. de conce. præben-*
ne præbend. lib. 6. & cap. quodam. 40. aliàs pe-
nult. de præbend. eod. lib. atq; presumptionem
denotat *Gloss. distinct. 20. in summa. §. sed*
10 *aliud est*, verbo *priùs.* & ex ordine litterę, si-
uè scripturæ ad ordinem succedendi, non
inconcinnè argumentatur *Minadous desis.*
36. num. 6. Quin ordo ipse formam in pro-
11 cedendo indicit, vt post *Felin. in cap. cùm*
dilecta colum. 7. de rescript. argumentatur
Proauus noster *Robertus Maranta cons. 42.*
12 *num. 5. 6. & 7.* nec minimi adiumento est
ordo, quo testator vsus fuit, vt dignoscere
valeamus; debeat esse locus fideicommis-
so, nec nè, vt ex *Alexandr. cons. 59. in*
fine lib. 3. & Ioanne Cephalo cons. 17. sub
num. 28. lib. 1. atq; *Menoch. cons. 339. num.*
10. lib. 4. sequitur *Alexander Ambrosinus*
decision. 7. Perusina. numer. 8. part. 1 po-
13 tissimùm verò, si apertè id voluisse testato-
rem, ex verbis, quibus vsus fuit, digno-
14 scatur, vel saltim si id dubium fuerit. ex
Ias. alijsq; in *l. 2. §. priùs; ff. de vulgar. & pu-*
pillar. idem *Ambrosin. ead. decis. 7. num. 27.*
refert. & sequuta fuit Rota coram *Cardinal.*
Blanchetto decision. 698. num. 9. par. 1. diuer-
sorum. idem *Card. Mantica lib. 5. dict. tit. 13.*
numer. 12. de coniectur. Perez de Lara lib. 2.
d. cap. 3. nu. 49. & 50. Id autem apertissimè,
atq; expressum mandauit Cæsar Montis fun-
dator, ordine successiuo admitti vnamquãq;
ex puellis de familia ad montis commodum
pro sex annis.

Cæteròquin, si hoc non voluisset: Cur
(quæso te) vt verbis vtamur Diui Hilarij *d.*
can. in Christo pater. gradum, atq; ordinem
consumandæ consequutionis legati, ex na-
scituræ prærogatiua potuisset? nisi vt ser-
uaretur. *Perez d. cap. 3. num. 49.* & sequitur
Gloss. in can. vt euidentèr. 82. verbo *continuò.*
1. quæst. 1. ex ordine scripturæ, verborumq;
multa inferri, & deduci: inferens.

15 Seruanda igitur voluntas eius erit modis
omnibus. *can. vltima voluntas 4. 13. quæst.*
2. l. final. in princip. C. de fideicommissis.
§ semper nobis. in procœmio. in auth. de hære-
16 *dibus, & falcid. collation. 1.* Quia lex, illa est.
§. disponat. in auth. de nuptijs. collation. 4.
17 Quam firmam semper esse legum Condito-
res disposuere; cùm nihil ampliùs sit, quod
hominibus, postquàm hinc demigraue-
re, debeatur, quàm quòd eorum firma
sint iudicia. *leg. 1. C. de Sacrosanctis Ec-*
clesijs.

Est deindè non inepta pro Ioanna alia
perpensio: quòd Montis fundator Cæsar,
exactionum tempora ipse prò vnaqua-
què puella definiuit: sequentibus dispo-
nens.

Item, che ciascheduna donna, che s'haurà da
maritare di sua famiglia, nascitura da detti
fratelli, sorelle, nipoti, vel ex sorore, da detto
Monte habbiano d'hauere l'entrate di detti
docati cinquecento per sei anni compliti, vnà

con l'aumento, che ci sarà, oltre delle altre doti, che se li daranno da loro Padre, & Madre, ò da altri loro consanguinei, quale annuo censo se li darà per lo Procuratore nominato nella fundatione. quale annuo censo se li maturarà per anni sei alla raggione li peruenerà, deduttane la prouisione del Procuratore. E succedendo, che le dette annue entrate habbiano d'aumentare fino all'età d'anni quindeci, che s'hauerà la donna à maritare, che detto aumento sia similmente di detta donna, perche così vuole, & è la sua volontà.

18 Taxauit proindè, atque ipse tẽpora præfiniuit Fundator, limitibusq; restrinxit, quibus vnicuiq; puellæ, natiuitatis ordine, ad sex annos dos cederet. Vltrà illos propterea haud egredietur, sed in illis sistet, firmabiturquè. Quis .n. tantæ pernicaciæ reus erit, vt à Fundatore præfinitos limites transgrediatur? Præfiniuit hoc ipsum Sapientis voce omnium Dominus Deus (Deuteronom. 27.17.& Prouerb. 22. 28.) *Ne transgrediaris*
19 *terminos antiquos*, (iubens) *quos posuerunt Patres tui. can. nullus alterius* 1. *in fin.* 9. *quæst.* 2. *can. legibus sæculi* 10.12. *quæst.* 2. *can. si quis Episcopus* 31. *in fin.* 7. *quæst.* 1. quod anathematis tesli connexit Leo III. in *cap.* 1. *in fin. de sepultur.* & Nicolaus Papa Ignatio Episcopo scribens *can. ridiculum* 5. 12. *distinct.* Ridiculum id esse, asseruit, ac
20 satis abominabile, antiquas Patrum traditiones infringere. & Vlpianus *lib.* 4. fideicõmissorum, in *l.* 2 *ff. de Constitutionib. Principum*, & S. *Thom.* 1.2. *quæst.* 97. *artic.* 2. *sed contrà.*

21 Non aliud nempè præfinitio illa Fundatoris ad sex annos iux. à natiuitatis, ortusq; vniuscuiusq; puellę ordinem, importat, quã restrictionem, atq; quandam compressionem, quam preteriri noluit. Veluti, qui ad certum modum se restrinxit, ex quo legatum dari alicui voluit, vltrà illum habere eum noluisse videtur, vt argumentatur, nec ineptè Africanus *lib.* 5. quæst. in *l. si seruus legatus* 111. §. *qui quinq; ff. de leg.* 1. dicens: *Qui quinq; in arca habebat, ita legauit, vel stipulanti promisit, (decem, quæ in arca habeo.) Et legatum, & stipulatio valebit: ita tamen, vt sola quinque, vel ex stipulatione, vel ex testamento debeantur. vt verò quinque, quæ deerunt, ex testamento peti possint, vix ratio patitur. nam quodammodò certum corpus, quod in rerum natura non sit, legatum videtur.* Sex annos vnamquamque puellam habere voluit Fundator: illos duntaxat habebit. Quodammodò enim certũ corpus ipse præfiniuit, & tempus, quo vnaquæquè illud acciperet. Nec alienus ab hoc sensu Paulus *lib.* 9. ad Paulutium in *l. si quis seruum* 8. §. *si quis ita legauerit, ff. de leg.* 2.
22 fuit. *Si quis ita legauerit* (dicens) *Ex illo dolio amphoras* 10. *& si non decem, sed paucio-res inueniri possint, non extinguitur legatũ, sed hoc tantummodò accipitur, quod inuenitur.* Hoc ipsum ipsemet Paulus *lib.* 2. ad Vitellium in *l. quæsitum est* 76. §. 1. *ff. de leg.* 3. sentire videtur, dùm quærit: legato sequen-
23 tibus relicto. *Argentum omne, & supellectilem quamcũquè habeo, tibi dono, & quicquid in prędio Semproniano habeo. An supellex, quæ in alijs prædijs, vel domibus esset, ad Mæuium pertineret? Responsum est* (dicẽs) *nomina, & nũmos non videri deberi, nisi manifestè de his quoq; legãdis defuncta voluntas approbetur. De argento, & supellectili, quæ alibi esset, eum, cuius notio est, æstima-*
24 *turum: vt id obtineat, quod testatori placuisse à legatario approbabitur.* Ita quæsito facit Paulus satis, nec ab eo dissentit Scæuola *lib.* 16. Digestorum in *l. nomen debitoris* 33. §. *vni ex hæredibus, ff. de leg.* 3. Sex annos definiuit, deberi puellis, ordine natiuitatis, Fũdator. duodecim non vtiquè habebit. alioquin si hoc ei placuisse puella contenderit, probatione manifestet. Interim verò taxatum tempus maneat firmum. Hanc sequuntur sententiam de legato taxatiuo loquentes *Gratianus forens. discept. lib.* 5. *cap.* 988. *num.* 2. *& seq.* & latè *part* 2. *cap.* 256. quo loco omnes distinguit casus. *Surdus de aliment tit.* 4. *quæst.* 26. *num* 2. *& seq. Scipio Rouitus decis.* 57. *num.* 3. *& seqq. Rota dec.* 11. *de testam. in antiquis. Horatius Viscontus in conclusionibus iuris*, verbo *Legatum quando dicatur, fol.* 159. *Io. Griuellus Senatus Dolani dec.* 55. *num.* 11. 22. *& seq. Rota in Lucana iuris patronatus* 20 *Iunij* 1601. *coràm Cardinali Mellino dec.* 12. *nu.* 1. *apud Viuianum in praxi iuris patronatus. & in Cremen. Capellaniæ.* 14. *Ianuarij* 1594. *coram eodem Mellino dec.* 12. *nu.* 4. *apud eundem Viuian. Cardin. Mantica de coniectur. vltimarum voluntatum lib.* 9. *tit.* 3. *num.* 10. *Rota in Romana computorum* 10. *Aprilis* 1630. *coram Merlino dec.* 265. *num.* 37. *&* 38. *part.* 5. *diuersorum nouissimarum. Ioan. Baptista Thorus in summa priuil. piarum causarum. priuil.* 267. *in princ.*

Suffragatur prætereà Ioannæ, quòd Fundator cùm sex annos iuxta natiuitatis gradum, cuiquè assignarit puellæ matrimonio locandæ, illosque iam præfinierit; de ipsis
25 vtiquè sex annis exaudiendus erit, vnicuiquè contingentibus, non de alijs subsequẽtibus, neque duplicatis. Demonstrat hoc non in tenebris Pomponius *lib.* 6. ad Sabinũ in l. boues 86. §. hoc sermone, ff. de verb. signif. *Hoc sermone* (dicens) *dùm nupta erit, prima nuptiæ significantur.* tradit hoc latè *Tiraq. ad dict. l. in principio. Felin. in cap.* 2. *nu.* 2. *de treugua, & pace, Surd. cons.* 18. *n.* 9. *vol.* 1. *& de aliment. tit.* 4. *dict. quæst.* 26. *nu.* 14. In terminis nostris loquens de annua
26 præstatione. *Crauetta cons.* 180 *nu.* 1. *in fine, vers. secundò respondeo. Cauallos communi*

mun.contra commun.quest.693.num.3.Pe-
rez de Lara de capellan. & anniuersar.libr.
1.cap.3.num.1.& seq.Rota apud Card.Mã-
ticam dec.322.num.6.diximus respons. no-
stra 74.nu.5.& seqq.par.3.Cad.Tusc us tom.
2.lit.D.conclus.499.num.1.& seq. pluribus
rem hanc declarans Barbos.axiom.73.n.18.
27 & axiom.206.num.1.præcipuè verò in ho-
minis dispositione. secundum Card.Manti-
cam de tac.& ambig.tom.1.lib.6.tit.20. nu.
56.nos dict.respons.74.num.7.Rota dec.423.
num.4.part.1.tom.1.in recent.Lucidiorem
hanc rem in hisce nostræ quæstionis termi-
nis dispositio facit Vlpiani lib. 2. fideicom-
missorum in l.fideicommissa 11.§.si quis ali-
cui decem.ff.de leg.3. dicentis, atque peten-
28 tis:Si quis alicui decem per fideicommissum
reliquerit, & si perdidisset id, quod testa-
mento relictum est, rursus ei reliquerit.
quærebatur. an si sæpius perdidisset, sæpius
ei sarciretur fideicommissum? Diuus Pius
rescripsit,neq;cautionem exigendam,& non
amplius, quàm semel, postquàm perdidisset
29 præstandum.Rationem reddens:Non enim
onerandus est hæres, vt in infinitum.quo-
ties perdiderit, restituere ei tantundem de-
beat.Iterùm solui,si perdidisset decem lega-
ta, testator iusserat: & nihilominùs semel
solutionem iterùm faciendam Diuus Pius
respondit.Si non iussisset; neque semel, post
exsolutum legatum, hæres soluisset am-
30 pliùs. Nec ampliùs ad periculum hæredis
pertineat,si quid posteà is consumpserit,exo-
luto & posteriore fideicommisso.Vlpianus in
fin.subnectit dict.§.si quis alicui.Exegit per
sex annos puella hæc relicta sibi annua ex
Monte,Procuratori ab ea constituto soluta:
quòd illa perdidit,sibi imputet,suoque fato,
31 si non sibi iterum sarciantur.
Quem fata cogit. hic quidem viuat miser.
Seneca dixit in Hippol. Nõ ampliùs enim ad
Mõtis periculum hoc pertinet.Non .n.one-
rãdus est(Mons)vt in infinitũ,quoties per-
diderit,restituere ei tantundem debeat. Ipse
Vlpianus vt loquitur dict. §.si quis alicui.
32 Vitanda igitur,effugiendaque infinitas erit.
vt gloss. verbo in infinitum aduertit, quòd
33 ea passim reprobetur, iuxta Innocentij IV.
sensum in Concilio Lugdunensi in cap.cùm
in multis 2. in principio.de rescriptis in 6.
34 Et Fundator determinatè sex annos præ-
scripsit. taxationis idcircò vicem anni ipsi
sex obtinebunt.ad Iuliani verba lib.15.Di-
gestorum in l.cùm certus numerus 5.in fin.
35 ff.de tritico,vino, & oleo legato. vt id tan-
tum petere puella possit, quod determina-
tum,ac præfinitum fuit.secundùm glos.ibid.
verbo taxationis.& glos.in l.hactenus 8.ver-
bo ab eo, in fine,ff.de vsufructu. perpendi-
mus respons. nostra 14. n.57. par. 1.
36 Neque dicant in damno puella erit, nec
lucrum ex legato consequetur . Inutile igi-
tur illi fiet,ac frustrà ei legatum cedet.quod
perpendit Africanus lib. 6. quæstionum in
l.si quando quis vxori 115. in princ. ff.de
37 leg.1.At vt valeat,nõ vt pereat res in dubio
accipienda est. ex Iuliano lib. 50. Digesto-
rum in l.quoties 12.ff.de rebus dubijs.præci-
puè verò ex Modestino lib.3. Pandectarum
38 in l.legatum 37.ff.de legatis 2. qui legatum
donationem quandam appellat,testamento
39 relictam.Lucrum ergò aliquod deferre de-
bebit rei,cui relictum fuit.ex Iustiniani Cæsa-
ris sensu, & verbis in l. 1. §. cùm enim non
aliter,C.cõmun.de leg deduximus nos alios
quamplures referentes resp.nostra 31.nu.28.
par.1.
40 Quòd nempè in damno puella sit,id pla-
nè ex accidenti euenit; neque Fundatoris,
neque Protectorum Montis voluntate; sed
Procuratoris à puella designati, atque Curiæ
decreto confirmati, malitia, qui, quod exe-
41 git,malè perdidit.In culpa igitur ipsa puella
fuit.Ipsa proindè damnum feret, quod passa
est.ad Innocentij III. determinationem
Duci Caringiæ scribentis in cap.venerabile
34.§.nos vtiq;de electione extrà. cùm non
42 deceat Rem,quæ culpa caret,in damnum
vocari.ex Gregorij sententia in cap.cognos-
centes 2.in princ.de constitutionibus.Atque
43 vnum alterius odio prægrauari, & culpa,
regula non debet 22.de regulis iuris in 6.Re-
gulare autèm sit,vt teneatur de damno,qui
44 idoneum proponere ad officium debet, si
ineptum ipse proposuit.ad tex. in l. 1.§. fa-
milia,vbi Bart.ff.de publicanis, & vectiga-
libus,Feliu.in cap.Petrus 17. num.8.de ho-
micid.Afflict dec.82.nu.4.Rota apud S. me-
45 mor.Gregor.XV.dec.233.num.1.Suo nomi-
ne puella hæc patrem procuratorem ad exi-
gendum proposuit, atq; in omnibus eum
suo nomine constituit. Ipsa ergò damnum
feret . quemadmodùm de seruo negotijs
præposito,quòd defecisset; præponentem
teneri ex Imperatoris sententia,refert Pau-
lus lib.2. decretorum in l. Titianus primus
8.aliàs finali.in fin. ff.quod cum eo.qui in
aliena est potestate.rationem reddens: Nec
videri(dicens) hoc dominum mandasse; sed
quia videbatur, in omnibus eum suo nomine
substituisse; sententiam confirmauit Impera-
tor.Vt scilicèt teneretur. confirmat hoc ip-
sum ratio,quam Vlpianus lib.31.ad edictum
in l.si Procuratorem 8.§.si tutores. ff.man-
46 dati.affert,de contutoribus loquens:Non
sunt igitur excusati(dicens) quod contutori
mandauerint(si ille seruum non emit) quia
emere debuerunt.Non erit proinde excusata
puella,quòd patri mandauit,si ille,quod ex-
egit,infideliter se gerens,perdidit,suo quip-
47 pè periculo eum constituit. sicuti Pompo-
nius lib.2.enchyridij in l.solent 12.in fine.
ff de tutelis,de adiutore tutorum loquitur.
sequiturque Gratianus disc.forens.par.2.cap.
395.num.10. & seq. & dec. Rotæ Marchia
178. num.3. & seq. & mala electio culpæ
Bb 2 ascri-

48 ascribitur. vt inquit Rota apud *Cardin. Seraphinum dec. 759. num. 3. & dec. 786. in eadem causa.* Suo ergo damno ferat, quod ille
gessit, vt iure conqueratur ipsa, quòd illa altera apud *Ouidium*, quòd credula nimis fuisset.

Heu patior telis vulnera facta meis.

Ex his itaquè consequentèr secundo Et
49 quæsito satis; rectè soluisse, qui procuratori huic, per Curiam quoq; confirmato, soluere. *Vero* nempè *procuratori rectè soluitur.* verba sunt Vlpiani *lib.* 30. ad Sabinum in *l. vero procuratori. 12. ff. de solution.* eiusdemquè sensus fuit Iulianus *lib.* 54. digestorum in *l. qui hominem 34. §. si Titium, ff. eod.* rationem reddens in fin. *Nam videtur omnibus creditoribus mandasse, vt procuratori*
50 *soluant.* Quòd autem datus procurator fefellit: *Imputari debet hoc domino, qui tali commisit sua negotia. idq; & Marcello placet.* quemadmodùm contestatur *lib. 11.* ad edictum in *l. eum mandato. 24. in fin. ff. de minor.* & sequuta fuit Rota in *Romana census* 13. *Maij* 1630. *coram Merlino decis. 374. nu. 40. 41. par. 5. diuersorum nouissimarum.* & in *Romana pecuniaria, seù mercium. 27. Iunij 1633. coram Card. Panzirolo dec. 227. num. 1. & 2. part. 6. diuersorum nouissimar.* & in *Messanen. seù nullius feudi 22. Iunij coram Card. Verospio dec. 57. num. 7. part. 7. diuersorum nouissimarum per Rubeum. Grat. discept. forens. p. 3. c. 505. nu. 37. 38. & seqq.* plura cumulans ad finem vsq; capitis. Soluere proindè verò procuratori, liberatio ergò fuere. Nihil est itaq; quod supersit puellæ huic, nisi, vt patientèr agat, quod exactum
51 genitor perdidit; nè in alterius vertatur dãnum, quod sibi consulere velit. ex his, quæ Ambrosius carpit *can. si quis verò. 13. 11. q. 3.* sequitur *Glos. in can. Ecclesia 43.* verbo *vt nouit 16. q. 1.*

Atq; ità ex his consulimus, ac respondemus, meliori semper prælaro iudicio, precibus excitati parentis Ioannæ nubilis puellæ, quam viro dare aliàs non posset.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Deus omnipotens summus rerum Opifex, qui vniuersa creauit, mundumq; vniuersum ornauit.*
Hominem in mundum habitatorem illius, nouissimum creauit.
Eumq; in illum induxit.
2 *Hominem Deus cùm creasset, in manu consilij sui reliquit eum.*
Suiq; ad imaginem creauit.
Exemplumq; Dei quisq; in imagine parua est. n. 3.
Vultuq; erecto.
Cùm cætera animalia in terra proiecta vultu iaceant.
In summa libertate eum voluit esse. fidelem tamen in promissis. n. 5.
4 *Seruitia ab homine Deus libera, non coacta exigit.*
6 *Monachi, qui fiunt, summa libertate id agere debent.*
Quod si coacti, non tenentur.
Meritò quinquennium eis Sacrum Tridentinum Concilium statuit. n. 7.
Ad nullitatem post professionem dicendum.
Quam dicere debent coram Superiore suo, & Ordinario. n. 8.
9 *Appellatio est ad maiorem Iudicem prouocatio, ratione grauaminis illati, vel inferendi.*
10 *Papa vnum cum Deo Tribunal agit, cuius vices in terris gerit.*
11 *Vicarius vnum cum Episcopo Tribunal facit, cuius vices agit.*
12 *Delegatus à Papa, eius vice fungitur.*
13 *Religio communis professorum mater est.*
Ipsi autem omnes fratres sunt.
14 *Iudex, qui cum adiunctis procedit, suspectus dici non potest.*
Quia adiunctorum ratione suspitio retinetur. n. 15.
Et ità seruat Signatura Sãctissimi. n. 16.
Nec solus procedere valet.
15 *Ordinario suspecto adiunctus datur.*
Et cessat suspitio.
Quia nulla peruertendi iudicij suspitio remanere potest. n. 17.
18 *Iudicis recusatio vti suspecti cessat, si pars in eum consentiat.*
Etiam consensu tacito. n. 19.
Nisi protestetur se non consentire.
20 *Iesus Christus fuit vir Propheta potens in opere, & sermone.*
21 *Timor reuerentialis patris, potentis, & minantis, qui filium Monachum agere voluit, ad nullitatem dicendam professionis sufficit.*
Si de malitate sibi timebat.
22 *Metus præsens quis nàm dicatur.*
Quem adiuuat atrocitas facti. n. 23.
24 *Monachum, aut paterna deuotio.*
Aut propria professio facit.
Si filij ratihabitio subsequatur.
Secus si metus intercesserit. n. 25.
26 *Professio contractus est vltrò, citròq; obligatorius.*
Quòd verò in tali domo perficiatur. id ex accidenti est. n. 28.
Quarè cum Religione agi debet per eum, qui de nullitate dicit, non cum domo. num 29.
Religio proindè in iudicium nullitatis vocari debet. non domus. n. 30.
27 *Distractus vtriusq; consensu perficitur.*

Sicut

Sicut contractus.

29 *Ad iudicium is vocari debet, qui interesse fundatum in causa habet.*

31 *Superior Monasterij agnoscitur Abbas, quamuis Monachos non habeat.*

Et est Superior in Religione vtputà Desinitor.

Poterit propterea vigore decreti Sacri Tridentini Concilij cognoscere de causa de nullitate dicentis emissa professionis.

Præsertim vti Delegatus.

32 *Verba cui conueniunt dispositionis, & ipsa dispositio aptari ei debet.*

33 *Prouerbium. Nodum in scyrpo quærere. elucidatur.*

34 *Monachi Mundo mortui sunt.*

Non igitur refert, si per familias designentur paternas.

Sed per patria nomen.

35 *Argumentum à consuetis tenet.*

Neq; enim insolitum, & nouum hoc est fieri.

Igitur permittendum.

ARGVMENTVM.

Professionis ad nullitatem dicenti, cùm ex Sacro Tridentino Concilio *sess. 25. cap. 19. de regularibus*. Coràm Superiore suo, & Ordinario, de nullitate dicere debeat, an obstet, si Superior sit ei Germanus frater? multò magis, quòd cum adiunctis procedere debet, Episcopo præsertim, non solus. Et quid si pars aduersa etiam per consensum tacitum in Iudicem consentiat, an remittatur, retineaturq; exceptio? Timor reuerentialis patris; si ille potens sit, & timeat filius, si patris mandato, qui Monachum agere imperauit, non obsequatur, nullitatem operetur, quòd verè ipse Monachum agere non intendebat; sed patris timore egit? Nùm verò sufficiat procuratorem ordinis illius Superioris, quo coràm ex Papæ delegatione, de nullitate dicitur in iudicium vocasse, an verò illius domus vocari debeat, in qua professionem emisit, si illius domus Superior audire eum noluit, & ab eo appellatum sit? An verò alterius Monasterij Superior, cui commissio data est, si Monachos non habeat, sit verò Religionis Diffinitor, & Superior, ac consequentèr de nullitate dicentis, iurè procedere valeat, sitq; integrum iudicium? plenè differitur.

RESPONSIO XXXVI.

1 SVmmus Opifex ille rerum omnium Deus cùm cuncta creasset, quæ in Cęlo, quæ in terra, quæ in mari sunt; expandissetq; Cœlos, & maria, & flumina, cunctaq; animantia ex nihilo produxisset; & domum hanc Mundi totius ornasset, habitatorem demùm futurum, hominem

2 creauit, quem ab *initio constituit, et reliquit eum in manu consilij sui. Adiecit mandata, & pręcepta sua: si volueris mãdata seruare, conseruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere.* Ecclesiastici 15. 14. Suiq; ad imaginem illum creauit. Genes. 1. 27. *Et creauit Deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem Dei creauit illum.* vndè (cecinit Manilius lib 4)

Hominem quid mirũ noscere mundum.
Si possunt homines, quibus est, & mundus in ipsis.
3 *Exemplumq; Dei quisq; est, in imagine parua.*
An quoquam genitos nisi Cœlo credere fas est.
Esse homines? proiectaq; iacent animalia cuncta.
In terra, vel versa vadis, vel aere pendent.

Ità autem liberum illum fecit, vt ex suo pendeat voluntatis arbitrio, quod magis voluerit.

4 Seruitia proindè ab homine Deus, non coacta, sed libera exigit. Marcellus Papa can.

can.illud autem 10.20.*quæst*.1.vt sola ipsa
hominis voluntate contentus dicatur. Ouid.
lib.5.de Ponto

Vt desunt vires,tamen est laudanda voluntas.
Hac ego contentos auguror esse Deos.
Hęc facit vt veniat pauper quoq; gratus ad aras:
Et placeat cæso non minus agna boue.

5 In summa enim libertate voluit eum esse,
& sicur nolentem non cogit, ita volentem
tamen eum fidelem esse desiderat,infidelem
6 verò damnat. Hanc ob causam, qui se Deo
in Monasterijs sacrant,summè liberos esse
amat. vt *sicut,qui Monasteria elegerunt,à*
Monasterijs egredi non permittuntur;ita hi,
qui inuiti sine iusta offensionis causa sunt
intromissi,nisi volentes,non teneantur:quia
quod non petunt, non obseruant. verba sunt
in Synodo habita ab Eugenio Papa in *can.*
sicut qui Monasteria 9.20.*quæst*.1. Vt essent
proindè liberi in omnibus,qui se Monaste-
rijs ad Deo famulandum recludunt,eos di-
mitti voluit,quoniam qni non voluntariè se
obtulere,sed coactè *inuiti: considerandi sũt*
magis peccata committere,quàm plangere;
sicut in decreto Sãctissimi Leonis Papæ ma-
nifestissimè continetur. Sequitur in Synodo
ab Eugenio Papa *dict.can.sicut qui 9.in fi-*
7 *ne* 20.*quæst*.1.& propter hoc ipsum, sacro-
sancta Tridentina Synodus, Spiritu Sancto
Doctore *session*.25.*cap*.29. *de regularibus.*
quinquennium ad dicendum de nullita-
te post emissam professionem , ingressis
statuit , atquè decreuit , ita dicens. *Qui-*
cunq; Regularis prætendat se per vim,
& metum ingressum esse Religionem, aut
etiam dicat ante ętatem debitam professum
fuisse,aut quid simile,velitq; habitum dimit-
tere quacunq; de causa , aut etiam cum ha-
bitu discedere sine licentia Superiorum: non
audiatur,nisi intra quinquennium tantùm
à die professionis,& tunc non alitèr,nisi cau-
8 *sas,quas prætenderit, deduxerit coram Su-*
periore suo,& Ordinario.

Quidam ergò Hieronymus à Neapoli
ingressus primò Religionem Clericorum
Regularium Minorum, cùm in illa profes-
sionem emisisset, & per vim, & metum per
patrem incussum professionem fecisset. Ge-
nitore ex humanis ablato,de nullitate dice-
re aggressus, surdas aures apud Superiores
inuenit. Hinc protestationibus præmissis,
faciliorem viam ad nullitatem vt inueniret,
licentia à Sacra Congregatione obtenta, ad
Basilianos transijt:apud quos protestationi-
bus non neglectis, Professionem reperijt.
Demùm apud eandèm Sacrã Congregatio-
nem agens, Breue sub annulo Piscatoris ad
Superiorem Regularis Domus Sanctę Mar-
gharitæ Neapoli Clericorum eorundem
Minorum;& Superiorem alterius Monaste-
rij Basilianorum,atquè ad Episcopum Acer-
rarum viciniorem, qui coniunctim in cau-
sa procederent,quam ipse aduersus Procu-
ratorem dicti Ordinis habet,cum omnibus
annexis,& connexis,totoquè negotio prin-
cipali, decerni per Signaturam Sanctissimi,
obtinuit. Ad nullitatem proindè agens,tria
ei opponuntur ad Breue subreptione nota-
tum arguendum. Primum,quòd Domus Re-
gularis Sanctæ Margharitæ Superior sit ei
germanus sanguine iunctus. Deindè, quòd
Procurator Ordinis non fuerit vocatus ex
Monasterio,Domoq; Regulari Sanctæ Ma-
riæ Maioris,in qua primam professionem
emiserat;sed ex eadem Domo Regulari Sã-
ctæ Margharitæ. Demùm,quòd Superior al-
terius Monasterij sub titulo Sancti Pancra-
tij Basilianorum , Abbas sit sine Monachis,
Titularis vocatus. Serie idcircò ordinata
singulis respondemus obiectis.

Obstaculum non facit primum. Quoniam
non Hieronymo petente Superiori Domus
Sanctæ Margharitę commissio data fuit,
sed ex S. Concilio loco præfato: *(coràm Su-*
periore suo) causam proponi debere, mãn-
dante. Non potuit autèm esse ille Sanctæ
Marię Maioris, qui primus surdas ei præ-
buerat aures,vndè appellare à denegata iu-
stitia coactus fuit, sicuti ab Ordinario Nea-
politano. Ex iure ipso Sacrorum,orti Cano-
num alteri Superiori vt committeretur, si-
cuti alteri Ordinario Episcopo Acerrarum
Neapoli viciniori,nullitates audire deman-
9 datum fuit. Illi prius grauamen, non audiẽ-
do intulere. Fuit idcircò ad maiorem Iudi-
cem permissa prouocatio,ratione grauami-
nis illati , vel inferendi, ex appellationis fi-
nitione,quam tradit *Bart.in l.1. in princip.*
ff.de appellationibus, eamquè sequitur , ad-
mittitquè *Abbas in rub.extra eodem,* & *Phi-*
lippus Francus ibidèm. Maranta noster *in*
speculo.6.par.in 2.actu principali,de appell.
num.1.Gratian.discept.forens.part.1.c.76.
num.9. diximus *respons*. nostra 38. *num*.19.
part.1.parumquè ab ea verbis discedit *glos.*
in can.liceat 1.verbo *appellationis* 2.*quæst*.
6. dùm ad rem nostram Fabianus Papa
liceat(inquit)*appellatori vitiatam causam*
10 *remedio appellationis subleuare.* Summus
Romanus Pontifex omnium Supremus Iu-
dex,qui vnum cum Deo,cuius vices gerit in
terris, Tribunal efficit. ex Innocentio III. *cap.*
quanto personam 3. de translat. Episcopi
11 quemadmodùm vnum cum Episcopo Tri-
bunal habet Vicarius,cuius vices & ipse ge-
rit. *cap. 2.in fine, de consuetud in 6.cap.Ro-*
mana 3.in princip.de appellat.ead.lib. Rota
apud *Cardin.Seraphinum dec*.1057.*num*.5.
12 causam præfatis demandauit,delegauitquè.
Vti Papæ Delegati ipsi procedunt,cuius vice
funguntur. ex Gregorio *can. valdè necessa-*
rium 1.94.dist. illis verbis præsertim : *No-*
stra per eum,cui præcipimus repræsentetur
auctoritas.cap.pastoralis 28.§ quia verò,&
cap.

cap.quia in iurè peritus.33.de officio delegat.
cap.pastoralis.11.§ fin.de offic.ordin. Rota in
Auersana fructuum 18. Iunij 1607. coram
Damasceno dec.155.num.3.in fin.vol.1.re-
posthum.Farinac. diximus *respons.* nostra
8..*num.10.par.3.*

Exaccidenti verò est, vt Pater Carolus,
qui Superior nunc reperitur in domo regu-
lari Sanctæ Margharitæ, sit Hieronymo ger-
manus frater. Suus tamen Superior in hoc
est:(*coràm Superiore suo*)causam agitari de-
bere sacrum Concilium *d.cap.19.* edixit. ni-
hil proindè officere, quin suum prosequa-
13 tur officium. In pari causa illum iudicatu-
rum.Religio communis professorum mater
est, sunt proindè omnes fratres in Domino:
Omnes vos fratres estis. Christus Dominus
noster Apostolis edixit. *Matth.23.8* non ita-
què magis caro, & sanguis præualebit in eo,
quàm spiritus. *Spiritus enim omnia scruta-*
tur etiam profunda Dei. Apostolus loquitur
Paulus.*1.ad Corinth.2.10.* neq; ità propen-
ditutum, vt fratri complaceat secundum
14 carnem, eumq; negligat secûdùm spiritum.
Non solùm præterea iudicarurum: habere
adiunctos, & inter eos, Episcopum. ad Vl-
piani sensum lib.35. ad edictum in *l.tutor*
quoq; 3.de suspectis tutoribus. Gratian.di-
scept.forens.par.1.cap.100.nu.39.cum seqq.
15 Adiuncti enim ratione suspitio cessat. Quam
ob causam Ordinario suspecto allegato, ad-
iunctus datur,& cessat suspitio. *Natta cons.*
352.num.6.Iacobus Sbrozius de offic.Vica-
rij lib.3.cap.14 num.15.Thesaur.decis.255.
num.2.Marius Antonin. variar.resolution.
lib.3.resolut.112.& fin.casu 73.§.Et quam-
uis dictus Rector. atq; ità seruare Signatu-
16 ram Sanctissimi, vt tàm Iudicibus in Roma-
na Curia, quàm extrà, adiunctos assignet: vt
solus, videlicet, datus Index, vel Ordinarius,
vel delegatus in iudicio procedere minimè
valeat, sed insimul cum adiuncto, per quem
recedit data suspitio. ex *Mandosio in forma*
8.commissionum. verbo *adiunctum.quæst.5.*
refert *Gratian.discept.forens.par.5.cap.837.*
num.20. Ex adiunctis propterea datis, ex
Sacro etiam Concilio, omnis cessat suspitio,
quæ ex sãguinis ità stricta cõiunctione exur-
17 gere poterat, cùm nulla iudicij peruertendi
suspitio remanere possit. ex Innocentij Ter-
tij sensu *in cap.ex insinuatione* 50.& ibidem
Gloss. verbo *Aduocatus, & Scribentes. de*
appellationib.extrà.Gratian.d.cap.100.num.
23.24.et seqq.d.par.1 forens. perpendimusq;
respons. nostra *18.n.14.p.2.*
18 Verùm hæc ipsa iam cessauerant; cùm
nihilominùs in Iudicem consensum fuerit,
etiam expresse, atq; consentientibus parti-
bus ad diffinitiuam sententiam deuentum,
vt omnis proindè scripulus ablegetur clau-
dicationis iudicij ex præsũpta Iudicis præ-
19 fati suspitione, in quem etiam tacitus con-
sensus per comparitionem coràm eo sine
protestatione vlla,& processum ad vlteriora,
processum ipsum validum reddat. ex Vrbani
Tertij sanctione in *cap.gratum gerimus.20.*
& *Gloss.* ibidem verbo *recessum. de officio Iu-*
dic.delegat. eiusdemq; sensus idem ipse Vr-
banus in *cap.cùm venisset.25.& Gloss.* con-
sequentèr verbo *egeris. de testibus, & atte-*
stationibus.Gratian.d.c.100.nu.27. part.1.
Rota apud Cardin.Seraphin.dec.897.per tot.
ac præsertim *num.7.* & apud eundem *decis.*
938.num.2.& dict.dec.1057.num.1.& seqq.
eadem Rota apud Sanctæ memoriæ *Gre-*
gor.XV.decision.292.num.1.& seqq. pluraq;
cumulat *Beltramin. addens.n.4. & dec.368.*
num.2.

Iustitia verò ipsa causæ maximam Aduer-
sarijs præbebat conscientiam, oppositiones
de Breuis subreptione obiectas potiùs ad
ostentationem fuisse, ac pompam, nè primo
ipso intuitu receptui canuisse viderentur;
quàm quòd verè illas obijcere potuissent, ac
probare, atq; in illis firmitatẽ habere; quòd
calumniosè apparerent. Fuerat enim Hiero-
nymi genitor vir potens in opere, & sermo-
ne in omni populo. iuxtà illud *Lucæ 24.19.*
de Christo Domino à duobus in Emmaus
proficiscentibus discipulis illa ipsa die resur-
rectionis, dùm fabularentur, & secum quæ-
rerent de ijs, quæ in morte Iesu acciderant,
ipseq; illis se adiunxisset, atq; ab eis popo-
scisset: *Qui sunt hi sermones, quos confertis*
ad inuicem ambulantes, & estis tristes? Et
20 dixerunt: *De Iesu Nazareno, qui fuit vir*
profeta potens in opere, & sermone coram
Deo, & omni populo.

Vnus enim erat ex Regis Consiliarijs, in-
ter Iurisperitos non inferioris gradus, quem
21 potentes, ac Principes viri perhorrebant.
Et perhorrescere non debuit puerulus geni-
torem comminantem, mandantem, impo-
nentem; vt obmutesceret, nec loqueretur,
eiq; nolens quoq; obsequeretur? seruaret
autem in diem opportunum, non sanè nata-
lis hæredis. (*Marci 6.21.*) sed mortis patris,
cessante metu de nullitate dicendi. Quo ca-
su reuerentialis quoq; metus, minis præeun-
tibus, vel si quid aliud horribile; ad nullita-
tem emissæ professionis dicendam, sufficiens
æstimatur. cùm potissimùm hic ipse metus
ad id daretur, vt Monachũ in dicta Religio-
ne Clericorum minorum ageret. Pręuidebat
quippè sibi maiorem malitatem puerulus
ex patris ira, quàm ex Religionis, (quamuis
citrà voluntatem) ingressu. iurè timebat, sed
obmutescebat, & rem tacitus considerabat.
Patriarcham illum Iacob de Ioseph filio
suo. *Genes.37.11.* imitatus. ad Vlpiani sen-
sensum, & verba lib.11. ad edictum in *l. me-*
tum 5.ff.de eo, quod metus causa gestũ est. &
ipsiusmet in *l.metum 9. in princ.eodem.* de
22 metu præsente loquentis. *Metum autem*
præsentem accipere debemus, non su-
spitionem inferendi eius. & ità Pomponius

lib.28.

lib.28.ſcribit: *Ait enim, metum illatum acci-*
piendum, id eſt ſi illatus eſt timor ab aliquo.
23 Atrocitatem quoq; facti perpendit Gordia-
nus Auguſtus in *l.metum.9.C.de ijs, quæ vi,*
metuſq; cauſa fiunt. concinitq; ex ſacris ca-
nonibus Alexander Tertius in *cap.Abbas.2.*
de ijs, quæ vi, metuſq; cauſa fiunt. & Clemens
Tertius in *cap.cùm virum.12. de regularib.*
24 dicens: *Monachum, aut paterna deuotio, aut*
propria profeſſio facit, deuotio dixit, non
metus;. & cum ſequitur ratihabitio filij per
propriam voluntatē, ſecundùm *Gloſſ.* ibidem
verbo *paterna deuotio.* & *Abb.num.8. Na-*
uarr.conſ.9. præſertim *num.4. lib.1. de his,*
quæ vi, metuſq; cauſa fiunt, dicens ſatis aptè
25 ad rem: *Quòd omnia, præſertim ſpiritualia,*
facta metu, etiam non iuſto, modò ſit talis,
quòd ſi non interceſſiſſet, ille actus non fuiſ-
ſet factus, nullam inducunt obligationem in
foro conſcientiæ. & latiùs dictum in hac ipſa
materia metus fuit apud Sanct. memor. *Gre-*
gor.XV.deciſ.326.numer.10. & ſeqq. & nos
plures cumulauimus *reſponſ.* noſtra 54. in
hac ipſa materia nullitatis profeſſionis ex
cauſa metus. *à num.22. cum ſeqq. par.3.* Dixit
proindè de nullitate profeſſionis Hierony-
mus ex cauſa metus, eumquè probauit;
vndè & palmam meruit apud ipſos Iu-
dices.

Neq; obſtaculum, ſecundùm faciebat ob-
iectum: non fuiſſe vocatum procuratorem
Domus Sanctæ Mariæ. Quia nimirùm Hie-
ronymus non cum procuratore Sanctæ Ma-
riæ litigium ad nullitatem agebat, ſed cum
Religione, qua cum contraxit. Eſt quippè
26 Profeſſio contractus vltrò, citròq; obligato-
rius, quo profitens Religioni ad conuiuen-
dum ei iuxtà Religionis regulas obſtringi-
tur; conuerſimq; eidem Religio ad illum re-
tinendum, alendumq; ac iuxtà Religionis
inſtitutum tractandum. ad *tex.in cap.porre-*
ctum 13. & cap.ad Apoſtolicam 16. de re-
gularib. Nauarr.conſ.26.num.1.lib.3.de re-
gularib. Decian.conſ.18.num.9.lib.3. dixi-
mus *d.reſponſ.54.num.11. par.3.* Religio-
27 nem itaq; qua cum contraxit, ad contractus
ipſius diſtractum vocare debebat. ad *text.*
in l.ab emptione 59.ff.de pactis. ex ratione,
quam reddit Gordianus Cæſar in *l.1.C.quā-*
do liceat ab empt.diſcedere. ſic dicens: *Etenim*
quod conſenſu contractum; contraria volun-
tatis adminiculo diſſoluitur. & ſequitur *Vin-*
cent.de Franch.dec.48.num.6. Gayllus prа-
cticar. lib.2.cap.2.num.5. diximuſq; nos *re-*
ſponſ. noſtra 38. *num.28. par.2.* in ipſamet
materia nullitatis profeſſionis. Ex accidenti
28 eueniſſe profeſſionem in domo regulari Sā-
ctæ Mariæ emiſſam fuiſſe: nàm in alia domo,
ad Nouitios excipiendos (iuxtà Conſtitutio-
nem Clementis VIII. deſignata,) emitti po-
tuiſſet, vel in alia Prouincia. Religionem
29 habere in hac re intereſſe, non domum pe-
culiariarem Sanctæ Mariæ. Sufficere proin-
dè Religionem in iudicium interpellare. ad
text.in l.de vnoquoq; 47.ff.de ſentent. & re
iudicat. Ipſa enim ius habet conſiderabile
ad *text.in l.cùm Artemidoram 4.C.vt in*
poſſeſſionem legatorum. Tiberius Saluſtius
in praxi A.C.lib.3.cap.7.num.12. Cacheran.
deciſion.157. num.3. & 14. Rota apud Car-
dinalem Caualerium deciſion.163. num.1.
& deciſion.328. numer.2. & apud Du-
ranum deciſion. 258. numer.4. & 6. Quod
planè manifeſtum fecit Sanctiſſimus in Bre-
ue, dùm facultatem facit Hieronymo agitā-
di ad nullitatem in cauſa, quam aduerſus
procuratorem dicti Ordinis habet. Aduerſus
Religionem iudicium habet nullitatis, illam
30 in iudicium vocat. Procuratorem itaq; Re-
ligionis, audiri oportebit, atq; interpellari, vt
notitiam habeat, ſuaq; iura proponere va-
leat. nè ſi ad libertatem Hieronymi dictum
fuerit, illa inaudita remaneat. ex *Tiberio Sa-*
luſtio d.lib.3.cap.7.num.12. Iurè ergò eiuſ-
dem Domus Sanctæ Margharitæ procura-
torem pro Religione interpellat, vt au-
diatur, in qua & Iudex Domus Superior re-
ſidet.

31 Tertium quoq; diluitur obiectum. Abba-
tem Sancti Pancratii Monachos non habe-
re. Id quidèm ex accidenti fieri. Eſſe autem
ipſum Superiorem alterius Monaſterij, quin-
immò vnum ex Diffinitoribus Religionis.
Religionem Sancti Baſilij in hoc Regno non
multa habere Monaſteria, non alium eſſe,
qui in cauſa procedere valet. Eſſe prætereà
Superiorem Hieronymi. Sacrum Concilium
demandaſſe, vt nullitatis cauſæ proponātur
32 *Corām Superiore ſuo, & Ordinario.* Nullam
eſſe repugnantiam, quin procedere valeat.
Quia nimirùm verba ei conueniunt diſpoſi-
tionis; vt diſpoſitio quoq; iurè aptari eidem
debeat. ad *tex. in l.proſpexit 12.* ibidemq;
notata *ff.qui, & à quibus.l.4. §.toties.ff.de*
damno infecto. l.hos accuſare.12 §.omnibus,
ff.de accuſation. diximus *reſponſ.* noſtra 1.
33 *num.88.par.3.* Non eſſe proindè, vt prouer-
bio dici ſolet; Nodum in ſcyrpo quæren-
dum. de ijs dictum, qui ſcrupulum etiam in
re, de qua dubium non eſt, mouent. & dixit
Ennius:

Quæris & in ſcyrpo, ſoliti quod dicere, no-
dum.

Quemadmodū ridiculum videtur, quod
aſſerunt: Hieronymum in Breui vocari de
Neapoli, non per propriam familiam. eſſe
Breue ſubreptitium.

34 Monachi nempè Mundo ſunt mortui. *can.*
placuit.53. & ibidem *Gloſſ.* verbo *mortuos*
eſſe. & *can.nullus Monachus.54. 2. quæſt.7.*
can.placuit.8. 16. quæſt.1. Idcircò per pa-
triam nuncupantur, & dignoſcuntur, non per
familiam. Conſuetudinem hanc eſſe perue-
tuſtam in omnibus Religionibus. iàm om-
nibus pater, de quo Hieronymo de Neapo-
li exaudiatur; hoc ſatis, ſuperq; eſſe.

35 Quo-

35 Quoniam non insolitum hoc est, nec nouum, permittendum proindè. Quomodò Innocentius Tertius argumentatus fuit in *cap.constitutus.6. §.cùm autem.de religiosis domibus.*

Atq; ità ex his iudicio non abi ecto meliori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Pro nullitate iudicatum fuit professionis, & Hieronymus liber abijt.

SVMMARIVM.

1 *Pensionis soluendæ obligatio morte soluitur pensionarij.*
Et vsufructui comparatur. nu.2.
Pariq; passu ambulant.
Pensio enim personæ cohæret. n.4.
Vt vsusfructus. n.3.

3 *Vsusfructus morte extinguitur vsufructuarij.*
Quia ius fruendi morte extinguitur.
Et personæ cohæret.
Eiusq; ex vita regitur.
Vt finiatur morte.

5 *Fidei humanæ nihil ità congruum, quàm ea, quę inter eos placuerunt, seruentur.*

6 *Pacta vt seruentur Ecclesiasticæ conuenit disciplinæ,*
Eis nempè pax custoditur.

7 *Ex facto ius oritur.*

8 *Solutio per errorem facta, repetitioni indebitè soluti ius præstat.*
Præsertim si in facto error intercedat. num.10.
Non in iure.

9 *Vsura indebitè soluta in sortem cedunt, eāq; minuunt.*

11 *Simonia dupliciter perpenditur, vtputà.*
Prohibitum, quia Simonia.
Et simonia, quia prohibitum.
In his quidem Papa dispensat. n.13.
Quia à iure descendunt positiuo.
In illis minimè. n.14.
Quia à iure descendunt diuino.
Simonia dicitur simoniaca hæresis à Gregorio Nanzianzeno numer. 11. & num.14

12 *Gregorius Nanzianzenus Magnus inter Grçcos Theologos.*

15 *Simonia committitur in renunciatione beneficij cum reseruatione pensionis.*
Ni Summus Pontifex assensum præstiterit.
Nec alias substineri valet. n.16.
Quia omnis pactio, omnisq; conuentio in his cessare debet.
Et simoniaca intercedit prauitas, si in his Summi Pontificis non accesserit assensus. n.17.
Et reseruatio nulla redditur.

18 *Promissio de releuando aliquem indemnem ob resignationem beneficij est simoniaca.*
Nisi Papa accesserit consensus. & nu.58. & 58.
Et facta in vno casu, ad alium non extenditur. n.19.
Nequè ad aliam personam quàm expressam.

19 *Conditionalis promissio, conditione non purificata, perindè se habet, ac si facta minimè fuisset.*
Quia nihil interim conditio in esse ponit.

20 *Conditio natiuitatem quoq; retinet actionis, illa non adhuc purificata.*
Potissimùm verò si pędeat conditionis exequutio ab alterius voluntate. n.21.
Vtputà Principis.
Conditio verò vt subuertatur sat fuerit, si etiam vel in minimo non purificetur. num.22.

23 *Conditionali qui innititur dispositioni, ipse conditionem eueniſſe probare debet.*

24 *Negatiua, non adesse aliquid in scriptura, scriptum, ex reuolutione, ac lectione probatur scriptura.*
Vel non adesse assensum Apostolicum.

25 *Pactum de releuando aliquem indemnem ex causa renunciationis beneficij cum reseruatione pensionis, simoniacum est.*
Nisi Summi Pontificis accedat beneplacitum.
Et etiam si factum sit sub spe assensus Apostolici, si ille postmodùm non accesserit. nu.26.
Namq; nullum reddit, quicquid factum fuit.

26 *Assensu Apostolico non accedente, nullum est, quod sub eius spe inter partes conuentum est.*
Prȩsertim si assensus pro forma requiratur. n.27.

28 *Soluit per errorem, qui quod non debet, putans teneri, soluit.*
Repetere propterea malè solutum poterit.

29 *Errare, est vnum pro alio putare.*
Pro vero approbare falsum.
Sat itaq; erit, rem alitèr se habere, docere. num.30.
Erroremq; detegere.

31 *Indebitum vt quis soluat, iuris ratione stare non potest.*

32 *Manutentio denegari non potest ei, qui in possessione est.*
Limitatur. n.33. & seq.

33 *Possessio certorum actuum annis singulis, vniuersalem quasi possessionem non tribuit.*
34 *Prastationes tot sunt, quot sunt anni, quæ singulis cedunt annis.*
35 *Manutentio ex singularibus actibus ad vniuersalem possessionem minimè datur.*
Præsertim in materia pensionum.n.36.
Sicut etiam nec datur manutentio, quando illa à validitate pendet tituli, non discusso titulo.n.37.
Vel vbi timor subest peccati.n.38.
Vel vbi agitur in materia, & contractu à iure reprobato.n.41.
Vel si cum alterius iactura locupletari quis vellet.n.45.
Nec datur manutentio sine possessionum.50.
36 *Pensionum in materia tot sunt obligationes, quot sunt termini solutionum.*
39 *Peccato fomentum dare non debemus, sed omnis eius materies præcidenda.*
40 *Ecclesia curare debet, vt omnis peccati materies præscindatur.*
42 *Fideiussores ex contractu à iure reprobato non tenentur.*
Vt si res sit Religiosa, vel Sacra.
Et proindè inalienabilis.
43 *Principali destructo, & accessoria deficiunt.*
Principale enim si non tenuit, nec accessorium.
Principalis, & accessorij vnum est iudicium num.44.
45 *Locupletari nemo alterius cum iactura debet.*
Quod ipsi naturæ repugnans æstimatur.
Nec æquo, & bono conuenit.n.46.
Quod sanè peccatum est.n.47.
Quia contra iustitiam.
Succurrendum proindè deceptis.dicto numero 46.
46 *Deceptis, & quibus damnum illatum est, succurrendum.*
47 *Iustitia nemini iniuriam fieri patitur.*
48 *Possidere non dicitur qui contra iustitiam possidet.*
Nec retinere potest.
Quia restituere tenetur.
49 *Fieri non dicitur, quod minimè durat factum.*
51 *Causa facti potiùs considerandæ, quàm factum ipsum.*
52 *Relatio ad proxima relata fieri debet.*
Non ad extranea, & remota.
Quod nulla ratio suadet.
53 *Consensus non nisi super cognito fertur.*
54 *Voluntas id si quis tur, & appetit quod cognoscit.*
Nec super incognito fertur.
Nihil enim est volitum, quin non præcognitum.
56 *Pensionis translatione, antiqua perimitur, & noua constituitur.*
Quoad personas præsertim.
Licet quoad substantiam, & in potentia eadem persisteret.n.57
Et Papa requiritur facultas.n.58.
59 *Fideiussio de vno in alium casum non extenditur.*
Neq; de vna in aliam personam.
60 *Obligatio Cameralis paratam, atq; expeditā habet executionem.*
Quia facit ius certum, & indubitatum.
Atq; iudicialem inducit confessionem.
Præpeditur tamen exceptione, quæ ex ventre oritur eiusdem n.61.
Ea enim obligatio exequi debet, contra quam nihil deduci potest. n.62.
Et is probare debet exequendam, qui se fundat in illa, si exceptio ex eius ventre oriatur.n.63.
61 *Exceptio, quæ ex ventre oritur obligationis, eius præpedit executionem.*
64 *Inspectio euidens, & ocularis cæteris alijs probationibus præualet.*
65 *Iuramentum non maiorem vim habet, quā obligatio ipsa, cui accedit.*
Eandemq; in se recipit qualitatem, quam ipsa obligatio.
Vt si nulla sit obligatio, nullum sit iuramentum.n.66.

ARGVMENTVM.

De releuatione pensionis ad fauorem tertij reseruatæ, atquè de pensionis translatione in tertij personam. Et quid si in translatione non fuerit facta mentio Sanctissimo facultatem danti, de releuatione indemnitatis prædictæ, an subreptitia quoad releuatores gratia æstimetur: vt releuatores ipsi liberi à solutione facti fuerint? Simoniæ labes dupliciter perpenditur: vna prohibitum, quia simonia. altera simonia, quia prohibitum.

RE-

RESPONSIO XXXVII.

Illustrissimus Dominus Vincentius Landinellus Episcop. Albiganen. anno 1624. Episcopatui cessit ad fauorem Illustrissimi Petri Francisci Costa Episcopi Sauonen. reseruata sibi pensione scutorum septingentum annis singulis, eius durante vita soluenda. Verùm cùm Ecclesia Albiganen. pensionis, & tantæ capax non esset; nedùm dictus Petrus Franciscus, verùm etiam & Octauius Costa eius pater, nec non Valerius, Io. Antonius, & Ambrosius prædicti Petri Francisci germani, & Octauij filij, se obligauerunt, etiam in forma Cameræ Apostolicæ de soluendis dictis scutis septingentis pensionis annuæ super nonnullis Beneficiis, Abbatijs, seù Monasterijs, quæ dicti Domini Valerius, Ioannes Antonius, & Ambrosius obtinebant, ac præsertim super simplici beneficio, seù Parrochiali Ecclesia Oppidi, seù loci de Tribu Sena Hispalen. Diœcesis, quam dictus D. Valerius Costa obtinebat, super qua erat pensio annua scutorum ducentorum ad fauorem D. Didaci de Cardenas Clerici Toletani, ad commodum tamen, & vtilitatem prædicti Illustriss. D. Vincentij Landinelli.

Quia verò præfatus Illustrissimus Petrus Franciscus Costa Episcopatui Sauonen. resignauit ad fauorem Illustrissimi Francisci Mariæ Spinulæ, *Et ipse Illustrissimus D. Petrus Franciscus Episcopus Sauonen. ex causa cessionis, & resignationis huiusmodi obtinuerit, seù speret obtinere, etiam Apostolica auctoritate, quod prædictus D. Franciscus Maria, & eum eo Illustrissimus D Thomas Spinula pater, & perillustr. DD. Iacobus, & Iulianus etiam de Spinulis eius germani fratres, dicti Illustrissimi Domini Thomæ filij, nobiles Ianuen. subintrent pro scutis trecentis dicta moneta pro releuatione dictorum Illustriss. Dominorum Ioannis Antonij, Valerij, & Ambrosij, & Petri Francisci Electi Albiganen. & admodùm Il. Octauij Costa eorum patris, qui insolidum obligati existunt ad fauorem dicti Ill. D. Landinelli, ac Domini Didaci de Cardenas; scilicet pro scutis centum ex pensione 250 reseruata super fructibus Monasterij Sanctorum Mariæ; & Martini, quod prædictus D. Ioan. Antonius, & pro reliquis scutis ducentis pensionis similis summa reseruata dicto Domino Didaco, & ad prædicti Reuerendissimi Landinelli commodum super fructibus dicti beneficij de Tribu Sena, quod dictus D. Valerius respectiuè obtinet.* Vt verba sunt conuentionis, & instrumenti inter eos initi.

Præter hanc causam dictus D. Iacobus Spinula, tàm nomine suo proprio, quà dicti Illustrissimi Domini Thomę sui patris, & Dominorum Francisci Mariæ Electi Sauonen. & Iuliani fratrum suorum in solidū subintrare promisit, & eisdem nominibus ergà eosdem Dominos de Costis releuationē indemnitatis prædicta rata annuorum scutorū 300. solemniter facere. *Et omni meliori modo, & eisdem nominibus promisit ex nunc liberè, & absquè alia exceptione persoluere Romæ quolibet anno scuta centum ex pensione 250. reseruata ad fauorem prædicti Illustrissimi Landinelli super Monasterijs SS. Mariæ, & Martini, quod prædictus D. Ioannes Antonius; & reliqua scuta ducentum pensionis similis summæ reseruatę ad fauorē supradicti D. Didaci de Tribu Sena, quod D. Valerius obtinet fructibus, &c.*

Nec non dictis nominibus teneri voluit, *ad recognoscendum debitum prædictum pensionum pro dicta rata pro dictis Dominis de Spinulis semper, & in omnem casum, quo persolui debeant, & ipsi Domini de Costis soluere cogantur.*

Facta relatione Sanctissimo Domino nostro VRBANO Papæ VIII. in Consistorio secreto sub die 29. Aprilis 1624. per Eminentissimum Dominum Cardinalem Riuarolam. Sanctissimus Dominus resignationibus præfatis annuit, easquè admisit, nec non reseruationibus pensionum tàm ad fauorē d. Illustriss. Landinelli Episcopi Albiganen. quàm dicti D. Didaci de Cardenas, cui etiam facultatem fecit dictam pensionem scutorum ducentorum vel in totum, vel in parte transferendi; Annuit, præfatos Dominos de Costis cogi posse, & compelli ad soluendum; *sub releuatione tamen indemnitatis per Franciscum Mariam Electum Sauonen. ac Thoma, nec non Iuliani, ac Iacobi de Spinulis prædicti Thomæ filiorum, qui pro eorundem Petri Francisci Electi, & Ioannis Antonij, & Valerij, nec non Ambrosij prædictorum indemnitate, & releuatione quòad summam scutorum tercentorum, alijsq; pro missis, seù eorum bona præsentia, & futura in eadem, vel quauis alia, quamuis valida iuris forma prouisionē obligatione dare, & præstare teneantur. Idq; intuitu, & pro eo, quod dictus Petrus Franciscus Episcopus Ecclesiæ Sauonen. illiusq; regimini, & administrationi hodie in manibus prædicti Sanctissimi D. N. Papæ cessit. & prædictus Sanctissimus cessionem admittendo dicta Ecclesia Sauonen. de persona dicti Francisci Mariæ prouidit.*

Non post multa tempora, nulla facta in alterius personam translatione pensionis scutorum ducentorum, neque in totum, nequè in partem, D. Didacus de Cardenas diē clausit extremum.

Illustrissimus verò Landinellus anno 1626. facultatem obtinuit à Sanctiss. D. N. pensionem transferendi scutorum septingentum, illamquè in varias personas pro quingentis scutis transtulit, atquè diem vidit vltimum. Steterunt vsquè hùc Domini

de Spinulis in releuatione indemnitatis di-
cti Domini Octauij, & aliorum de Costis.
Nunc verò recordati, se ipsos non teneri, re-
cedere intendunt. Et quidèm pro scutis du-
centum pensionis pro D. daco de Carde-
nas, cum nullam ille translationem fecerit,
morte ipsius pensionem extinctam fuisse,
nulli in dubium reuocari poterit. Morte
1 nempe soluitur pensionarij pensionis sol-
uendæ obligatio, ad supremum eius vitæ
alitum ad *tex. in l. diuortio 8. in princip. vbi
Scribentes. ff. soluto matrim. Gigas de pen-
sionib. quæst. 52. Ioan. Baptista Ferrettus
cons. 372 num. 6. Couar. lib. 1. var. resol. cap.
15 num 13. Ricciuspart. 3. praxis resol. 468.
Rota in Tarraconen. pensionis 10. Octobris
1594. coram Cardinali Seraphino decisione
618. part. 4. diuersorum collecta per Fari-
nacium.*
2 Pensio namquè vsufructui comparatur,
partq; passu ambulant. iuxta *dec. Card. Cres-
centij 4. de locato. & Gigantem de pensioni-
bus quæst. 49 Rota in Cæsaraugustana pen-
sionis 13. Nouembris 159 . coram Cardina-
li Pamphilio apud Marchesanum par. 1. fol.
568. n. 1.*
3 Morte autèm amitti vsumfructum non
recipit dubitationem: Cum ius fruèdi mor-
te extinguatur; sicuti si quid aliud, quod
personæ cohæret. vti docet Vlpianus *lib. 17.*
ad Sabinum in *l. sicut in annos singulos 3. ff.
quibus modis vsu fructus amittatur. § fini-
tur autèm; Instit. de vsufructu. & Institu-
tionib. de vsu, & habitat. in princ. Bald. in l.
apud Iulianum. § si quis alicui, ff de legat. 1.
Gratianus discep. forens. par. 2. cap. 216. nu-
mero 24.*
Morte ergo extinguetur pensionarij pé-
4 sio: quoniam personæ cohæret pensionarij,
eiusquè ad vitam fegitur; vt morte finiatur.
Difficultas itaquè erit pro reliquis scutis
centum, siuè magis centum quinquaginta
pro pensionibus translatis ab Illustrissimo
Domino Landinello. Quippè in instrumen-
to die 12. Aprilis 1624. inter Dominum Ia-
cobum Spinulam, & dictos Dominos de
Costis celebrato, apertissimis verbis con-
uentum fuit, sequentibus: *Declarantes insu-
per ipse D. Iacobus, quibus suprà nomini-
bus. & D. Octauius procurator dicti Illu-
strissimi, & Reuerendissimi D. Petri Fran-
cisci prout conuenerunt ex pacto, &c. quod
si. & quotiescunq; contingat, quòd suprà di-
ctus Illustrissimus, & Reuerendissimus D.
Vincentius Landinellus vigore facultatis
Apostolicę transferat supradictas pensiones
annuas scutorum septirgentorum pro parte,
aut in totum, conuenerunt, inquam, quòd pro
qualibet parte translata Domini de Spinulis
teneantur pro eorum rata, ita tamen, quòd
ad ratam translatam Domini de Spinulis
non teneantur vltrà scuta centum quinqua-
ginta. Quia sic, &c.*

Tenebuntur itaquè Domini de Spinulis
pro dictis scutis centum quinquaginta pro
pensionibus iam translatis per dictum Illu-
strissimum Landinellum ob præstitum con-
sensum, etiam in translatione pensionis per
dictum Illustrissimum Landinellum facien-
5 da, à quo contractus robur, viresquè recipit.
Quid enim tam congruum est humanę fidei,
quàm ea, quæ inter eos placuerūt, seruare, &
Vlpianus vt loquitur *lib.* 4 ad edictum in *l.
1. in princ. ff. de pact.* quin Ecclesiastica vale-
6 bit disciplina, et pacta inita suam obtineant
firmitatem. pax quippè seruatur, cùm pacta
custodiuntur. vt ex Africano Concilio Anti-
gono Episcopo instante decretum fuit in *c. 1.
de pactis.*
7 Verùm si rectè omnia aduerterimus, quæ
in facto accidere, ex quo ius oritur, iuxta
Pauli sensum in *l. si seruum ante 45. in fin. ff ad
legem Aquiliam.* atque Alfeni in *l. in plagis.
53. §. in Cliuo Capitolino, ff. eod.* nec non Iu-
liani in *Litem vulneratus* 51. *§. eiusdem ergo.
ff eod.* perpēderimus vtiquè ex ipsa pactorum
vi, & forma Dominos de Spinulis ad nil vltrà
8 teneri, si quid autem interim soluere, per er-
rorem soluisse, esse propterea repetitioni ius.
per regulam ab Vlpiano traditam in *l. 1. ff de
conditione indebiti.* apertissimis verbis do-
cente: *Et quidem si quis indebitum ignorans
soluit: per hanc actionem condicere poterit.*
manifestum id facit non ab re, quod Scęuola
lib. 5. responsorum in *l. creditor* 102. *§ fin. ff.
9 de solut.* eruditè respondit: id, quod amplius
vsurarum nomine solutum fuerat, patefacto
errore, habendam rationem in sortem, vt
illam minuat. quod & apertius Gordianus
Cæsar in *L. indebitas* 18. C. *de vsuris.* mandà-
nit repeti posse indebitè solutum, decernens,
10 potissimùm verò si in facto error fuerit, non
in iure, vt Paulus tradit in *l. regula 9. §. si quis
ius ignorans, ff. eodem, de conditione in-
debiti.*
Accesserunt nempè ipsi Domini de Spi-
nulis releuatores pro Dominis Costis pro
scutis tercentum ad commodum Illustrissi-
mi Landinelli *Quia Illustrissimus, & Reue-
rendissimus Dominus Petrus Franciscus Co-
sta Episcopus Sauonensium, cessioni prædictæ
Ecclesiæ Sauonen. & cuiuscunquè iuris sibi
in regimine, & administratione in spiritua-
libus, & temporalibus, vel aliàs in ea quomo-
dolibèt competentis in eiusdem Sanctissimi
D. N. Papæ manibus, & ad fauorem admodū
Illust. & admodùm Reuerend. D. Francisci
Mariæ Spinula, similitèr consentire inten-
dat, & ipse Reuerendissimus Dominus Pe-
trus Franciscus Episcopus Sauonen. ex cau-
sa cessionis, & resignationis huiusmodi obti-
nuerit, seù sperat obtineri, etiam Apostolica
authoritate. Quod prædictus Illustrissimus
D. Franciscus Maria, & cum eo Illustriss. D.
Thomas Spinula, &c.* quæ etiam in superio-
ribus retulimus.

Ea-

Eatènus itaquè releuatores accesserunt Dominorũ de Costis DD.de Spinulis, quatènus dictus Illustrissimus Petrus Frãciscus Episcopus Sauonen. obtinuerit, vel speret obtinere assensum Apostolicum. At qui verò Apostolicus assensus, quòd dicti DD. de Spinulis releuatores accederent, fuit vita durante dicti Illustriss. D. Landinelli, (*quoad scilicet vixerit*) neq; verbum vllum de translatione pensionis per dictum Landinellum; sicuti expressè de translatione per Didacum, fortassis faciendæ, dictum fuit.

Sine assensu ergò Apostolico translatio fuit per Illustrissimum Landinellum facta, quoad id, quod releuatores DD.de Spinulis accederent. Nullo ergò pacto ad dictam releuationem pro scutis centum tenebuntur ampliùs. Iure igitur renuunt nunc releuatores esse, cum eorum defecerit obligatio, mors quam primum in ianuis affuit Illustr. Landinelli.

11 Hoc itaq; vt præstemus, firmiùsq; supponendum erit, duos dari terminos inter se sedistinctos in simoniæ materia prohibitionis. Quædam enim ideò prohibentur; Quia simoniaca; quędam verò ideò simoniaca, quia prohibentur. Illa quidem sunt, quæ in veteri testamento, ac nouo simoniaca erant natura sua: vt vendere Sacramenta, Ordines, Spiritus Sancti gratiam, & similia. Rationem
12 reddit Magnus ille inter Græcos Theologus Gregorius Nanzianz. Episcopus in *can. qui studet.* 1.1 *quæst.* 1. dicens. *Nàm Spiritus Sancti donum pretio comparari quid aliud est, quàm capitale crimen, & simoniaca hęresis?* Ista verò, quæ ideò simoniaca sunt, quia prohibita, atq; per Ecclesiæ constitutionem facta sunt simoniaca, vt super Beneficijs pacisci. Affert hanc distinctionem satis notanter *Gloss* in *cap. ex parte* 12. verbo *dimittere. circa med. de offic. iud. delegati*. & *Gloss.* etiam notabilis in *cap. cùm pridem.* 5. verbo *illicita pactionis in fin. de pactis extrà.* vbi etiam *Glossella* marginalis referens, probari hanc *Glossa* distinctionem per *Sotum lib* 9. *de iustitia, & iure q.* 5. *art.* 2. quam *Gloss.* approbat Rota in *Ferrarien. seù Romana pecuniaria* 5. *Martij* 1636. *coram Dunozetto decis.* 109. *num.* 13. *par.* 7. *recentiorum per Rubeum.* & probauerat antea eadem Rota in *Hispalen. Beneficij* 6. *Martij* 1592. *coram* Cardin. *Mellino dec.* 88. *num.* 1. *post primum volumen consil Farinac. Paris. de resignat. lib.* 7. *q.* 2. *num.* 69 Rota etiam in *Cusentina prętensa confidentia* 1595. *coram Orano dec.* 102 *nu.* 7. *&* 9. *apud Farin. d.* 1. *vol consiliorum*, & *part.* 4. *diuersorum* per eundem collecta *dec.* 701. *num.* 1. *Tobias Nonius cons.* 62. *num.* 7. In his quidem, quæ
13 ideò simoniaca, quia Ecclesiæ Constitutione prohibita, cùm à iure descendant positiuo potest Summus Pontifex dispensare, vt sua suprema authoritate simoniaca non sint. *Mandos. cons.* 8. *num.* 15. *Cardinalis Toletus Instructionis Sacerdotalis lib.* 5. *capit.* 86. *S. Thom. in* 4. *distinct.* 25. *quæst.* 3. *art.* 3. *&* 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 1. *Syluest. in summa* verbo *simonia* §. 4. *Couarr. reg peccatum part.* 2. §. 8. *nu.* 8. *&* 9. In illis verò, quæ ideò
14 prohibita, quia simoniaca, cùm à iure descendant Diuino, Papa nullo modo dispensat, quia simoniacã sapiũt hæresim. *d. can. qui studet* 11. *& can. sicut Eunuchus* 29. 1. *q.* 1. atq; per totam illam quæstionem. Hinc sanè
15 est simoniam committi in renunciatione beneficij reseruata pensione, ni Summus Pontifex assensum præstiterit. *Nauar. cons.* 61 *status propositus. num.* 1. *lib.* 5. *de simon. Rota in Nolana pensionis* 10. *Ianuarij* 1610. *coram Card. Sacrato apud Marchesanum par.* 1. *dec.* 25. *num.* 5. *fol* 622. *& in Brittonorien. Comenda* 1588. *coram Giptio decis.* 63. *numer.* 8. *post primum volumen consiliorum Farinac. Tobias Nonius dict. cons.* 62. *num.* 7.

16 Eatènus ergò simoniæ caret scrupulo, ac vitio huiusceemodi pactio in permutatione beneficiorum cum pensionis reseruatione, quatenus Sanctissimus D.N. Papa suum prestiterit assensum, non alias. *d. cap. cùm pridem* 4. vbi *Gloss. & Scribent. & cap fin. de pact.* rationem reddente Gregorio IX. ibidem. Cùm in huiusmodi omnis pactio, omnisq; conuentio debeat omninò cessare. *Couar. d. reg. peccatum par.* 2. §. 8. *num.* 9 *Rota in dict. Hispalen. Beneficij* 6. *Martij* 1592. *coràm Card. Mellino dec.* 88. *num.* 1. *post primum volum. consilior. Farinac. & in Aretina confidentia* 1595. *coram Litta dec.* 101. *num.* 7. *& in Cusentina pratensa confidentia* 1595. *coram Orano d. decis.* 102. *num.* 7. *&* 9. *eodem vol.* 1. *consil. Farin. & in Lunen. Sarzanen. confidentia* 1600. *coram Pamphilio dec.* 135. *n.* 5. *in fin. apud eundem Farinac.* 1. *volum. consilior.*

At nullus Sanctissimi D.N. Papæ in hoc accessit assẽsus, vt DD. de Spinulis releuatores accederent, etiàm translata pensione per Illustrissimum Landinellum, cùm id ipsi Summo Pontifici expressum minimè fuerit.
17 Nulla proindè, promissa in hoc indemnitatis releuatio, in casu translationis pensionis per Illustrissimum D. Landinellum, fuit, vt aportissimè Gregorius IX. canonis illius conditor *d. cap fin. de pactis extrà* decernit.
18 Quia simoniaca intercedit prauitas, si Pontificis Summi in his non accesserit assensus, & authoritas, vt dictum fuit *apud Cardinalem Seraphinum decis.* 767. *num.* 4. & alibi etiam in decisionibus per eum relatis.

Eatènus quippè DD. de Spinulis in trãslatione fortassis per Landinellum facienda indemnitatis releuatores pro scutis centum intercessere, quatènus assertum fuit, quòd dictus Illustrissimus Petrus Episcopus Sa-

tionem obtinuerit, seù sperat obtinere etiam Apostolica authoritate, &c.

Sub hac ergò conditione contractum fuit, atquè promissa indemnitatis releuatio.

19 Conditione proindè non purificata, itá se habet promissio, ac si facta minimè fuisset, Conditionis operante natura, quæ facit, vt nec factum, neq; promissum habeatur, quod sub conditione promissum fuit, illa non existente: cùm nihil interim in esse ponas, eius existentia impedita. l. cedere diem. 213. §. vbi sub conditione. ff. de verbor significat. l. non omnis 19. ff si certum petatur. l. pecuniam 36. in fin. & l. cùm ad præsens 37. ff. eod. si certum petatur. cap. 1. in fin. de sponsalib. in 6. cap verum 4. de conditionib. apposit. extrà. Rota apud Sanct. memor. Gregor. XV. decis. 187. num. 5. & decis. 555. num. 3 & dec. 428. num. 4. & seqq. & apud Cardin. Manticam dec 257. num. 2. & apud Cardin. Caualer. decision. 361. numer. 1. 2. & 3. Maceraten. variarum resolutionum lib. 1. resolution 2. num. 2.

20 Quin itá promissionem omnem conditio afficit. vt eius quoq; natiuitatem, ortumquè retineat, donec extiterit conditio. Camillus Borrellus cons. 47. num. 44. & 45. Mandos. ad regul. Cancellar. 32. de impetrat. beneficiorum vacantium per obitum familiar. quæst. 18. num. 2. 3. & seq. Maceraten. variar. resolut. lib. 1. resolut. 59 sub num. 10. vers. & dùm obijceretur. Griuellus decision. Senatus Dolani 133 nu. 9. diximus respons. nostra 7. num. 4. 5 & 6. & respons. 24. num. 8. & 9. part. 3. Potissimùm verò si exequenda
21 veniat conditio per actum alterius, & voluntatem; (vt in facto hoc ipso est per Summi Romani Pontificis assensum, qui solus, quod aliàs per se illicitum erat, atq; prohibitione retentum, licitum facit, atq; permissum:) nisi enim sequatur expressa voluntas, resoluitur omne id, quod gestum, promissumq; per prius fuerat. Tiraquel. de retract. lignag. §. 8. Gloss. 6. num. 1. Rota apud Card. Seraph. dec. 838. n. 5. & seq.

22 Et sar, superq; fuerit ad subuertendum actum conditione vestitum, si vel in minimo conditio non exeat, neq; impleatur. ex Iuliano in l. qui duobus 23. & Iaboleno in l. cui fundus 55. ff de condit. & demonstrat. Bart. in l. Stichum. num. 3. & Iason num 13. & 15. ff de legat. 1. Bald. in l. 2. num. 4. C. de hæreditar. action. sequuta fuit Rota apud Cardinalem Manticam dict. decision. 257. num. 4.

23 Dominorum de Costis itaq; erit probatione fundare, assensum intercessisse Sanctiss. D. N. Papæ, etiam in hac parte releuationis indemnitatis, quatènus Illustrissimus Landinellus pensionem transferret; quia ipsi cõditionali innituntur dispositioni. alioquin non probata conditione, nullam fuisse Dominorum de Spinulis in hac parte promissionem experientur. ad tex. in l. Lucius Titius 82. ff. de condit. & demonstrat. l. 1. ff. de regul. Catoniana. per quam optimè Martianus in l. cum, qui nouissimus. 34. ff. ad Senat. Consult. Trebellian. l. ex his. 5. C. quando dies legati cedat. Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 3. num. 17. Rota apud Cardin. Manticam d. dec. 257. num. 1. & apud Cardin. Caualer. dec. 110. num. 2. & in posthum. per Farinac. decis. 234. num. 4. in fin. tom. 1. & apud Illustrissimum Duranum Episcopum Vrgellen. decision. 365. numer. 17. part. 2. Maceraten. variarum resolutionum. lib. 1. resolution. 56. num. 3.

Præstare autē hoc eos posse, fieri minimè potest, cùm ex Cedula Cosistoriali hoc nusquam appareat, neq; in ea legatur. Cùm contra apertissimis verbis de translatione pensionis per Didacum de Cardenas facienda fortasse, in cedula prædicta, & memoria facta fuerit, & in ea legatur. Vt certissimum hoc signum fuerit, noluisse illos de translatione pensionis per Illustrissimum Landinellum facienda, agere, ne se nimio grauarēt in longum onere tempus. Per reuolutionem
24 ergò scripturæ præfatæ, (cedulæ videlicet Consistorialis) apertissimo Sole, negatiuè probatur assensus Apostolici in translatione pensionis per Landinellum facienda, & releuationis indemnitatis Dominorum de Spinulis in casu præfato, quamuis in instrumēto id spopondissent. ad Gloss. receptam per illum eundem text. in l. iustum. 6. in Gloss. 1. in fin. C. de rebus credit & si certum petatur. Rota apud. Card. Manticam dec. 34. num. 9. & apud Sanct. memor. Gregor. XV. dec. 433. numer. 3. apud Duranum decision. 2. num. 3. & decision. 6. numer. 9. part. 1. diximus respons. nostra 84. n. 54. & 55. par. 3.

Sponsio quippè illa releuandi indemnes Dominos de Costis in casu translationis pensionis per Illustrissimum Landinellum fortassè faciendæ firmitatem non ex principio promissionis traxit, neq; trahere poterat, sed ab vno, & absoluto Summi Pontificis
25 beneplacito pendebat; quod reseruatum fuit; alioquin simoniacum pactum fuisset interpositum per dictos Dominos de Costa, & de Spinulis, & de releuando illos indemnes. d. cap. cùm pridèm. 4. & d. cap. fin de pact. & dictum fuit in Albiganen. Canonicatus vltim. Februarij 1578. coram Card. Lancellotto seniore dec. 13. num. 2. post primum volumen consilior. Farinac. & in d. Aretina confidentiæ coram Litta decision. 101. num. 6. & in dict. Cusentina prætensæ confidentiæ coràm Orano dict. decision. 102. numer. 7. & 9. eodem volumine primo consiliorum Farinac.

26 Hoc autem beneplacitum non accessit. nullum itaq; quod per partes gestum fuit, sub spe assensus Apostolici, illo postmodùm

non

non subsequuto. *Rota apud Card.Caualer.*
dec.561.sub num.1.& seqq. & par.1.diuer-
sorum coram Aldobrandino postmodum
Clemente VIII.*decis.573.num.2.& apud S.*
memor.Gregor.XV.dec.384.num.6.7.& 8.
27 vbi extendit potissimùm ad rem hanc no-
stram, vbi assensus pro forma exquiritur, &
ibidem *Beltramin.* addens *numer.11.& 12.*
Rota apud *Cardinalem Seraphinum decis.*
115.nu.1.
28 Quicquid interim soluerunt DD. de Spi-
nulis, per errorem soluerunt, quia ignoran-
tèr, atq; erroneè putauere, teneri se adhuc
ad indemnes releuandos Dominos de
Costa.
29 Vnum proindè pro alio putauere. hoc au-
tem errare est: pro vero approbare falsum,
quod est erroris proprium. vt Augustinus
loquitur *in can.quamuis errare.11.distinct.*
38. vbi etiam *Gloss.* verbo *errare.* Sat ergò
30 erit, rem alitèr se habere, demonstrare, er-
roremquè detegere, iuris sui nunc plenius
edocti. iuxtà Vlpiani sensum, & consilium
lib.22.ad edictum in *l.de ætate 12. §.fin.*
ff.de interrogat.action. & ibidem *Gloss.fin.*
31 *circa fin.* Nec enim iuris ratione stare po-
test, vt indebitum quis soluat. vti Diocletia-
nus, Maximianusquè Cæsares statuere in
l.si post diuisionem 4. C.de iuris, & facti
ignorant.d.Gloss.fin.circa fin.in d.l.de ætate
12.§ fin.de interrogator.action. Papinianus
lib.1.definitionum in *l.error.8.ff.de iuris, &*
facti ignorant.Aymon cons.157.num.8. &
cons.188.nu.9. Ioseph Ludouic.decision Lu-
censi 26. numer.29. & sequuta fuit *Rota*
apud Cardinalem Seraphinum decision.501.
num.2.
32 Nec dicant DD.de Costa: in quasi posses-
sione eos esse, vt indemnes releuentur per
DD.de Spinulis; manutenendos proinde in
possessione, in qua reperiuntur; neq; hoc de-
negari eis posse. *§.hodiè Instit.de interdict.*
Rota part.2.tom.2.in recentior.decision.591.
num.1.
33 Primò, quia esset hæc (si daretur) possessio
certorum actuum, per solutiones iam factas
annis præteritis, quæ vniuersalem quasi pos-
sessionem minimè inducit. vt dixit *Rota*
apud Coccinum decision.497.num.2.5.& 6.
& apud Duranum decision.274. numer.1.
part.2.
34 Singulis enim annis hæc cedit actio rele-
uandi DD. de Costa indemnes pro scutis
centum. tot itaq; sunt releuationis actus, &
ipsi distincti, quot sunt anni. ad *text.in l.cùm*
in annos singulos.11.ff.de annuis legat.& l.
in singulos annos.10.cum duabus legibus se-
quentibus ff.quando dies legati cedat.Alciat.
lib.6.responsorum cons.187. num.2.Gaspar
Anton.Thesaur.forens.quæst. lib.1. quæst.
44.nu.2.
35 Nulla proindè manutentio datur ex sin-
gularibus actibus, ad vniuersalem possessio-
nem, vti hic esset, si DD.de Costa manuten-
tio daretur. vt sequuta fuit *Rota apud Cocci-*
num d.dec.497.num.2.5.& 6.& apud Du-
ranum dict.decis.274.num.1. & in materia
36 pensionis dictum fuit in *Rota apud S.mem.*
Gregor.XV decis.345.num.2.& 3. tot esse
obligationes, quot sunt termini solutionum.
ad Vlpiani sensum in *l.scire debemus.29. in*
princip.ff.de verbor.obligation. Rota quoq;
apud *Duranum decision.388. numer.8.*
part.2.
37 Deindè, quòd si vera daretur in hac re
manutentio, illa vtiq; à validitate penderet
tituli: quatènus scilicet assensus accessisset
Apostolicus, alioquin simonia esset, quia
prohibitum in his pacisci, vt diximus in su-
perioribus. Nulla proindè manutentio DD.
de Costa deberetur, non discusso priùs titu-
lo, vt dictum fuit apud *S mem.Gregor.XV.*
decis.283.num.5. vbi etiam *Beltram. addens*
num.8.Rota part.3. diuersorum coram Pa-
leotto decis.574.num.2.& 3. quæ fuit etiam
perpensa apud *Card.Seraph.decis.1278 n.4.*
38 Quia vbi timor subest peccati, (vt in hac re
esset, materiæ simoniacæ,) manutentio num-
quàm datur. ad *text.in cap.gaudemus* 8.cum
sua materia *ibidem extrà de diuort.* ad *text.*
in cap.constitutus 8. & ibidem notatis per
Innocent.de filijs presbyterorum. sequiturq;
Federicus de Senis cons.283.num.4. quem
sequuta fuit Rota apud S memor. *Greg.XV.*
decis.351.num.45. Gabriel.de restitut spol.
39 *conclus.1.num.150.* nè peccato fomentum
dare videremur; cum contrà peccati mate-
40 ries omnis præcidenda sit; quod Ecclesia
euitare debet. *cap.cùm ex litteris 10.§.quia*
igitur, vbi *Gloss.* verbo *compellas de sponsal.*
can.diaconi 6.& ibidem Gloss. verbo *præcipi-*
tio.93.distinct. & can. hoc videtur 3. 22.
quæst.5.
41 Cæterùm, cùm contractus hic releuatio-
nis indemnitatis, in casu translationis pen-
sionis per Illustrissimum Landinellum fa-
ciendæ, ex quo in illo Summi Pontificis con-
sensus non accessit, sit à iure Sacrorum Ca-
nonum reprobatus, quia simoniacus habe-
tur, nullo modo ex illo sponsores teneri po-
tuere, neq; potuerunt. ad *tex.* Iaboleni in
l.cùm lex.47. vbi notanter *Gloss.* in casus fi-
guratione: & in *Gloss.1.ff.de fideiussor.&*
mandator. quatènus probat, fideiussores ex
42 contractu per legem reprobato, non teneri.
vt putà si res religiosa fuerit, vel sacra, vt *Gloss.*
ibidem aduertit. *Afflict. decis.149.num.4.*
Gramatic. decis.102.num.105. Nulla ergò
dabitur manutentio in hac re, cùm hæc ac-
cessoria sit ad principalem obligationem,
43 quæ nulla est, & reproba. Quid enim locum
habere possunt, quæ sequuntur, causa prin-
cipali non subsistente? vti Vlpianus docet
in *l.cùm principalis 129.ff.de reg.iur. & l.3.*
§ fin.de seruit.rustic.prædior. Nàm si prin-
cipale non tenuit, nec accessorium. vt Inno-
cen-

centius III. loquitur in *cap. inter dilectos 6. §.*
cùm igitur. de fide instr. *Gloss. can. vides filii*
11. verbo *dissolui. dist.* 10. regula *accessorium*
42. de reg. iur. in 6. Cagnolus *d. l. cùm princi-*
palis num. 8. & 9. *Sanchez de matrim. lib. 7.*
disput. 27. num. 13. in fin. Rota apud *S. mem.*
Gregor. XV. decis. 418. num. 3. Principalis
enim & accessorij vnum est iudicium, cùm
44 ab illo pendeat. dicta regula *accessorium. Af-*
flict. decision. 285. numer. 20. Rota apud
eundem *Gregorium* XV. *decision. 133.*
num. 4.
Demùm quia nulla hìc cadere potest
45 quasi possessionis materies, vt DD. de Spinu-
lis soluant, quod non debent; Dominiq; de
Costa cum alterius iactura, & damno locu-
pletentur, lucrumq; hauriant, quod naturæ
ipsi repugnans æstimetur. vt Pomponius
lib. 21. ad Sabinum in *l. nàm hoc natura. 14.*
ff. de condit. indeb. obseruauit. & statuit re-
gula *locupletari. 48. de reg. iur. in 6.* & Inno-
centius Tertius Spoletano Episcopo scribēs
animaduertit in *cap. suam ad nos. 9. §. quia*
46 *igitur. de pœnit. extrà.* Succurrendum ergò
DD. erit de Spinulis: Quia bono, & equo non
conuenit, aut lucrari aliquem cum damno
alterius, aut damnum sentire pro alterius lu-
cro, vti Pomponius lib. 14. ad Sabinum do-
cuit in *l. iure succursum 7. § fin. ff. de iure*
47 *dot.* Quod sanè peccatum est; Quia contra
iustitiam est: quæ nemini iniuriam fieri pa-
titur. *can. ius naturale dist. 1.* *cap. ex ore 17.*
in princ. de priuil. l. iustitia 10. ff. de iustit. &
iur. S. Thom. 2. 2. q. 59. art. 4. & q. 62. art. 1. 2.
& 3. Nauarr. man. cap. 25. num. 5. in fine.
48 Possidere autem nemo dicitur quod con-
tra apertam iustitiam est, ac restituere tene-
tur, nec illud retinere potest. vt Iabolenus
in *l. non videtur 22. ff. de acquirend. possession.*
docuit: *Non videtur possessionem adeptus,*
(dicens) *qui ità nactus est, vt eam retinere*
49 *non possit.* Alioquin fieri non dicitur, quod
minimè durat factum. ex Vlpiano lib. 29. ad.
edictum in *l. si pro parte 10. §. verùm autem,*
vbi *Gloss.* verbo *duret versum. ff. de in rem*
verso. Rota apud S. memor. Greg. XV. dec. 441.
num. 5. & dec. 477. num. 3. Manutentio verò
50 absq; possessione minimè datur, *§. retinen-*
dæ. Institut. de interdict. Rota apud Duran.
Episcopum Vrgellen. *dec. 320. num. 1. part. 2.*
Nihil igitur manutenendum remanet, cùm
nihil possessum *Gloss. in can. nullus Episco-*
pus. 124. verbo *ex vsu. 1. q. 1.*
51 Præter quàm quòd causa potiùs conside-
randa, atq; pendenda facti, quàm factum ip-
sum, quod ex errore procedere potuit, vt
processit. *Gloss.* per eundem *tex. in can. quis-*
quis. 1. verbo *sed libido. dist. 41. can. occidit.*
14. vbi etiam *Gloss. 23. q. 8.*
Nec obstabit, quòd asserant: Summum
Pontificem Romanum annuisse, vt Franci-
scus Maria, eiusq; genitor Thomas, nec non
Iulianus, atq; Iacobus fratres, releuatores
accederent dictorum Dominorum de Co-
stis pro eorum indemnitate, & releuatione,
quoad summam scutorum tercentorum,
alijsq; promissis, in eadem, vel quauis alia
iuris forma. Annuisse proindè etiam in trā-
slatione pensionis per dictum Illustrissi-
mum Landinellum fortassis faciendæ, vt
releuatores accederent; cùm id in instru-
mento inter eos inito promissum fuis-
set.
Vt nempè responsum demus aptum in-
stantiæ, eidemq; adæquatum; supponendum
censemus: Dominos de Costa nunquàm in
Cedula Cōsistoriali exprexisse casum hunc,
si dictus Illustrissimus D. Vincentius Landi-
nellus pensionem transferret, vt ipsi, dictiq;
DD. de Spinulis pro ipsis, pro dicta summa
scutorum tercentorum, siuè centum quin-
quaginta releuatores accederent: sed dum-
taxat, si Didacus de Cardeñas scutorum
ducentorum pensionis sibi reseruatæ, trans-
lationem faceret. Quam ob causam verba
illa (*alijsq; promissis, siuè magis præmissis*)
referri ad præmissa, siuè etiam per dictos
DD. de Costa promissa, eidemq; Summò
Pontifici in Cedula expressa, non autem ad
promissa in instrumento, de quibus nè ver-
bum quidèm Sanctissimo Domino factum
52 fuit, exaudienda, atq; interpretanda
erunt. vt relatio (*alijsq; promissis, vel præ-*
missis) ad proxima relata fiat, vt fieri debet,
non ad extranea, & remota, quod nulla recta
suadet ratio. ad *text. in l. hæredes palam 21.*
§. sed & si notam. vbi *Bart. Castrens. & alij,*
ff. de testam. l. 1. ff. de legat. præstand. l. talis
scriptura. 30. ff. de legat. 1. cap. cùm dilecti. 6.
de donation. extrà. Rota apud Sanct. memor.
Greg. XV. dec. 33. num. 3. & dec. 377. num. 3.
& in Bononien. fideicommissi de Volta 8.
Martij 1627. coram Merlino dec. 44. num. 1.
7. & 8. par. 5. diuersorum nouissimar. dixi-
mus *respons. 74. n. 62. & 63. p. 3.*
Fitq; id multò magis manifestum, non in-
tellexisse Dominos de Costa de promissis in
instrumento, sed de expressis tantummodò
in Cedula Consistoriali, vt illis annueret Sā-
ctissimus, quod de scutis tercentum dum-
tax meminere; Cùm in casu translationis,
pro centū quinquaginta, tātummodò DD.
de Spinulis releuare indemnes dictos DD.
de Costa spopondissent; atq; ità pacti fuissēt.
In hoc autem, cùm expressum Summo Pon-
tifici minimè fuerit; nullus eiusdem San-
ctissimi accessit assensus, neq; consensus,
quod id non nouerit. Consensus autèm non
53 nisi super cognito fertur. ad *text. in l. si per*
errorem 15. ff. de iurisdict. omnium iudicum.
& leg. nihil consensui. 117. §. non videtur,
ff. de regulis iuris. cap. super hoc 5. vbi *Abb.*
de renunc apertissimus *tex.* Papiniani lib. 1.
definitionum in *l. cùm Aquiliana stipulatio.*
5. ff. de transact. Nauarr. cons. 66. quidam
pensionarius. num. 12. lib. 5. de simon. Rot.
apud

apud S.memor. Gregorium XV. decis.395. num.3.

54 Neq; porrò voluntas, nisi super cognito
fertur, neq; quid appetit, quod non sub boni
specie cognoscat. cum Augustino *lib.10.de
Trinitat.* nihilq; volitum, quin præcogni-
tum. & ex *Aristotele* docet *S.Thom.1.2.q.5.
art.4.& q.12.art.1. Nauarr.de finibus hu-
manorum actuum.num.29. vers.omissa ta-
men altiori, & in can.cogitationis.de pænit.
dist.1.n.2.& cons.1.q.6.n.25.in fin.lib.1.de
constitut.*

55 Sine verò consensu Papæ illicitum est
omninò, ac simoniacum super his pacisci.
cap.fin.de pact.extrà. Quia id prohibitum, vt
in superioribus diximus.

Nulla proindè redditur instantia, Papę ex-
presso consensu non dato.

56 Præter quàmquòd, per translationem
pensionis, cùm omninò perimatur, atq; ex-
tinguatur antiqua pensio, nouaq; constitua-
tur. præsertim verò quoad personas, in quas
57 transfertur, licèt quoad substantiam, atq; in
actu primo, siuè in potentia, eadem dicatur
pensio. *Gigas de pensionib.q.74.n.1.& q.88.
num.8.Garsias de benefic.p.1.cap.5.nu.255.
& 256. Rota apud S.memor. Gregor. XV.
decis.18.num.4.* vbi *Beltramin.num.11.& in
recentior.p.1.tom.1.dec.327.num.4.& 5.&*
in eisdem *p.2.tom.2.dec.732.num.1.Grat.
discept.forens.p.2.cap.397.num.9.& p.1.cap.
213.num.77.78.& 79.* diximus *respons.* no-
stra *41.n.53.& 54.p.4.*

Omnimodò expressus perquirebatur Pa-
58 pæ consensus, vt quoad translatarios pro
centum quinquaginta DD. de Spinulis in
releuatione indemnitatis persisterent. sine
quo pactio omnis in his beneficialibus vti
simoniaca prohibita est: vt in superioribus
dictum est. Sicuti noua fuit gratia Papæ
anno 1626. Illustrissimo Landinello fa-
cta, vt pensionem transferre valeret.

Hic verò consensus non accessit. Idem
igitur est, ac si nihil DD. de Spinulis promi-
sissent. Cùm eatènus promiserint, quatènus
Summi Pontificis accederet assensus. Extin-
59 cta proindè prima pensione, pro qua assen-
sus accessit Sanctissimi, extincta quoq; fuit
obligatio releuationis indemnitatis, quæ in
alium casum, aliamq; personam, quàm ex-
pressam non extenderetur. ad *tex.in l.si in pi-
gnore 55.ff.de fideiussorib. & l.fideiussores
magistratuum 69.in 1. respons.* vbi *Gloss.1.
ff.eod.l.fideiussor.27.§.sancimus itaq; C.eod.
Rota apud S.mem. Greg.XV. dec.445. nu.7.
& ibid.Beltram.num.9.Gars.d.c.5.nu.28.&
nu.247.*

60 Neq; obstaculum faciet obligatio came-
ralis, & iuramentum in illa adiectum. vndè
paratam, expeditamq; obtinet exequutio-
nem. *Rota apud Card.Caualer.dec.38.nu.1.
& dec.312.n.1.* Quia facit ius certum, & in-
bitatum, atq; iudicialem inducit confessio-
nem. *Rota apud Duranum dec.383. n.2.&
3. Gratian.disceptat.forens.part.5.cap.968.
num.1.*

Quia nimirùm obligatio ipsa cameralis
assensum Sanctissimi non præstitit, sed ea-
tènus firma fuit, quatenus Sanctissimi assen-
61 sus accessisset. Exceptio autem hæc ex ven-
tre oritur (vt dici solet) obligationis ipsius;
Quam ob causam obligationem ipsam præ-
pedit, nè suum exequutiuum operetur effe-
ctum. *Cassador.dec.10.n.2.de rescript. Rota
in Recanaten. transactionis 27. Nouembris
1592. coràm Giptio. apud Zacchiam ad Gal-
lesium de oblig.camer.dec.8.& in Neapolita-
na liquidationis instrumenti 4. Iulij 1579.
coràm Cotta apud eundem Zacchiam dec.36.
et apud Card.Caualer.dec.456.n.1.& apud
Coccin.dec.275.n.2.*

62 Ea verò cameralis obligatio exequenda
venit, contra quam nihil deducitur, neq; de-
duci potest. vt dixit *Rota in Romana dotis
1599.coram Iusto dec.129.n.8.in fin. post
1.vol.consil.Farin.& in recent. p.1.tom.1.
dec.415.n.3.& apud Duran.dec.112.nu.2.
part.1.*

In hac autem obligatione, quàuis came-
rali, exceptio ex ventre oritur obligationis
ipsius, vt dictum fuit; Quia nimirùm in his
63 beneficialibus omnis pactio interdicta est,
& simoniaca habetur. Eius igitur erit, obli-
gationem liquidam esse ostendere, & exe-
quendam, qui se fundat in illa. ad *tex. in l.ei
incumbit.2.ff.de probat.et l.actor, quod asse-
rit.23.C.eod. Rota apud Cardinal.Caualer.
decis.94.num.4.& dec.130.num.5.* Cæterò-
quin sat, superq; DD. de Spinulis erit, per ip-
sammet obligationem, quæ producitur, ex
exceptione in eius ventre inclusa, eam exe-
64 quendam non esse demonstrare, & quasi
oculari inspectione, quin non digito testifi-
cari, atq; detegere. ad Vlpiani sensum in
*l.si irruptiones.8.§.ad officium Iudicis in
fin.* & Pauli lib.3.responsorum in *l.eos termi-
nos 12.ff.finium regundorum.Tiraquell.de
retract.lignag.§.4.Gloss.1.num.36. Bart.in
l.contrà negantem.ad fin. C.ad legem Aquil.*
testatam facit hanc rem Paulus lib.1. quæ-
stionum in *l.minor viginti annis 33.in prin-
cip.ff.de minorib.vigintiquinq; annis. Ruin.
cons.149.nu.3.& 4.lib.4.Rota apud S.mem.
Greg.XV.dec.575.n.6. & apud Card.Man-
tic.dec.79.n.4.*

65 Neq; maiorem vim iuramentum sorti-
tur, quàm obligatio ipsa, cuius ad validita-
tem, & robur accessit, vt eandem in se reci-
piat conditionem, quàm ipsamet obligatio.
l.vltim. C.de non numerata pecunia. argu-
mento *text.in l.non ad ea 88.ff.de condit.&
demonstrat. cap.cum P.2.* vbi *Gloss.* verbo
*iuramentum. de renunciat.Tiraquell.tract.
constitut.limit.7. num.34. Pacbin.Illustr.
controuers.lib.3.cap.17. vers.quorum illud
est fundamentum. Rota apud Coccinum*

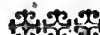
dec.437.num.8. diximus respons.nostra 65. 66 num 20.p.3. At nulla est obligatio. Nullum proinde iuramentum. ad dictam regulam accessorium 42. de regul.iur.in 6. cap.super gratia.9.de offic.deleg.lib.6.Dec.in d.Leum principalis 139.ff.de reg.iur.

Atq; ita ex his, prudentiori non abiecto consilio,respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Sacris ascripti muneribus, nè propter eminentiam gradus in superbiam se eleuent.curare summoperè debent.*
Meminerint proindè se homines esse. num.2.
3 *Apologus Gabriæ.de Asino Deæ argenteum simulacrum deferente,in superbiam elato.*
Quo pacto admonitus fuit.
Tropologicè exprimitur.n.4.
5 *Prouerbium.De te fabula narratur.*
6 *Cathedralis Ecclesia Polinianen.Dignitates, Canonicos,& Mansionarios habet.*
Ex his nonnulli dumtaxat portionem obtinent.
7 *Facultatis quæ sunt, imprascriptibilia manent.*
Ratio nu.8.
Etiam si per mille annorum millia in his steterimus.n.9.
Ni prohibitio,& acquiescentia interceßerit,n.10.
Vndè non datur in his manutentio.n.11.
8 *Libertas nunquàm præscribitur.*
11 *Manutentio in his,quæ facultatis sunt,minimè datur.*
Non dato præsertim titulo præcedenti. num.12.
13 *Præcedentia aduersus Canonicos,inferioribus gradu Mansionarijs dari consuetudine minime potest.*
Ratio n.14.
14 *Canonicus eo ipso quòd ad Canicatum assumitur,canonicalia acquirit.*
Inter hæc est Stallus in Choro.n.15.
Et præcedentia.
16 *Canonici collegium distinctum à Beneficiarijs,siuè Mansionarijs faciunt.*
Etiam priuatiuè quoad eos.
Et Capitulum constituunt.n.17.
18 *Capitulum per Canonicos repræsentatur.*
19 *Hierarchia Ecclesiastica in eo agnoscitur,vt ordo seruetur.*
Inter diuersa membra,& officia.
20 *Quæ à Deo sunt,ordinata sunt.*
21 *Infernus sine ordine est , horrore plenus locus.*
22 *Præcedentia funalia deferendi accensa antè Sanctissimum,funalibus debetur.*
Magis quàm personis.
Datur enim procedendi non præcedendi ordo.& n.42.
Sicuti Subdiaconi in Cappella Papæ præcedunt Auditores Rotæ.n.22.
Quia sunt in actuali seruitio Papæ.
23 *Nomine eius quid gestum esse dicitur,cuius contemplatione quid factum est.*
25 *Iuribus in communibus actus vnius ex socijs præseruatius, & possessionem alterius.*
26 *Consuetudo probari debet per tempus à Sacris definitum Canonibus:probarique debet,actus factos fuisse animo consuetudinem inducendi.n.27.*
Consuetudo facti est , & probari debet. nu.28.
Neq; simpliciter,sed in contradictorio obtenta.n.29.
Cum partium oppositione.
Et effectuatione mandatorum.
30 *Canonici Cathedralis , Collegiatarum Ecclesiarum Canonicos præcedunt.*
Quia sunt in statu maiori.
Et vnum Corpus cum Episcopo faciunt. nu.41.
31 *Episcopus est Capituli caput.*
Omnesq; præcedit.
32 *Membra à capite diuidi non debent, nequè seiungi.*
Neq; à capite discrepare.n.33.
Neq; contraria agere.
Et à capite normam,& regulam recipiût. nu.22.
34 *Consuetudo, vt inferior maiorem præcedat, non ferenda.*
Quia irrationabilis,& impræscriptibilis. nu.37.
Et vecors dicitur,qui hoc dixerit.n.38.
Poteßt tamen induci,vt dignitate inferior, dignitate maiorem in quibusdam præcedat.n.35.
Quod declaratur.n.36.
35 *Decisio Card.Seraphini 964.expenditur.*
Et declaratur.n.36.
38 *Prouerbiû.Fatuus fatua loquitur.ex Isaia. & n.41.*
39 *Illustrißimus D.Antonius de Petio Archiepiscopus Surrentinus celebratur.*
40 *Præcedentia inferioribus ad maiores quòd detur,contra rationem est.*
43 *Locus dignior æstimatur , qui vltimo proprius accedit.*
44 *Adagium. Asinus portans Mi\steria. elucidatur.*

AR.

ARGVMENTVM.

Num consuetudine præcedentiam præscribere potuerint Mansionarij aduersùs Canonicos, funalia deferendi accensa, dùm tertio quoq; die Dominico in singulos menses processio habetur in Cathedrali, Sanctissimi, Augustissimiq; Eucharistiæ Sacramenti? Et an præscriptio detur in his, quæ facultatis sunt? Possitq; nè consuetudine, in aliquibus tamen, induci, vt inferior dignitate, maiorem dignitate præcedat? Et ordo seruandus hierarchicus.

RESPONSIO XXXVIII.

1 Sacris qui sunt ascripti muneribus, in Deiq; Præpotentis famulatu asciti, maximoperè curare eos oportet, nè propterea quòd ad dignitatem tantam euicti sunt, in superbiam efferantur.
2 Meminisse proindè eos oportet, se homines esse, nè arrogent sibi, quod tantum ministerium gerant, rerumquè diuinarum curam quasi humeris impositam habeant; nè, vt Asinus audiuit quandoq; : *Non es tu Deus,*
3 *sed fers Deum.* & ipsi audiant. Perpulchrum ex Gabriç Apologis illud est. Humeris Asinus gestabat Deç argenteum simulactum, quod vnusquisq; occurrens adorabat. Superbia verò elatus, nolens manere Asinus, audiuit: *Non es tu Deus, sed fers Deum.* facti hu-
4 ius tropologicam veritatem vno disthico expressit *Ioannes Mercerus* apud Tuillium ad 7. Alciati emblema:

Quid sibi vult asinus tergo mysteria portans?
Indoctos videas sępè praesse sacris.

Videant certè Mansionarij Cathedralis
5 Ecclesiæ Polinianen. nè *de ipsis fabula narretur.*

Numquid nè quia accensa funalia eos quandoq; cum Canonicis vnà gestare contigit in processionibus, quæ tertio quoque Dominico die in menses singulos Ecclesiam circa Sanctissimi, Augustissimiq; Eucharistiæ Sacramenti aguntur; & quarto quoquè reliquiarum Sancti Martyris Viti Ciuitatis Patroni, ità insolescent, vt ipsis Canonicis prçferri in hoc se posse, quin non prçscripsisse putent?

Factum igitur, quod nobis propositum fuit, & super quo consultatio petitur, sic se habet.

6 In Cathedrali Polinianen. quatuor sunt Dignitates, & Canonici nouem supra decem, reliqui verò Presbyteri inferiores, Mansionarij vocantur, ex his decem & septem Portionarii dicuntur, quia portionem ex communi massa, residuis extrà participantium numerum manentibus. Vsu venit in præfata Ecclesia, vt tertio quoq; Dominico die in menses singulos, processio fiat Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti, circumcirca Ecclesiam, & quarto quoq; Dominico die processio similitèr habeatur, deferanturq; Sacræ reliquiæ Corporis Beatissimi Dei Martyris S. Viti Ciuitatis Patroni; distribuuntur funalia, (intocitia dixeris) quatuor Dignitatibus, & nonnullis quoq; Canonicis, atq; duobus, vel tribus ex Mansionarijs. Neq; enim omnes Canonici, neq; Mansionarij omnes funalia deferunt accensa, quòd non omnibus dentur. Qui funalia ipsa incensa deferunt, ordine procedentes Mansionarij, alijs non deferentibus Canonicis, anteferuntur. existimant nunc Mansionarij ipsi: prescripsisse se consuetudinem hanc præcedendi alijs Canonicis funalia non deferentibus in hiscè functionibus. Consulti proindè, vt nostram proferremus sententiam: Causam ad hunc statum reducendam esse censuimus: Sit nè legitima inducta consuetudo, eaq; præscripta à Mansionarijs, funalia accipiendi, eaq; accensa deferendi, cùm processiones huiusmodi aguntur? Quòd enim præcedant alijs Canonicis funalia non deferentibus accensa, id sanè fit, vt ordo seruetur procedendi inter eos, qui funalia deferunt, non, quòd aliàs præcedere potuissent, atq; præcedentiam præscribere præfatam, & consuetudinem inducere.

Et planè quod nos potissimùm inducit, vt Mansionarijs minimè condescendamus, id est, quòd funalia, vt ipsis dentur, accensa deferenda antè Sanctissimum Sacramentum, nullam connexionem cum munere Mansionariorum habet, cùm laicis quoquè ea deferenda dari valeant. At nullo vnquàm pacto in Mansionariorum animum descendere poterit, vt dicant, admittantq; ergò laici præscribere poterint consuetudinem hãc, vt ipsis magis, quàm vel Canonicis, etiam Dignitatibus, vel Mansionarijs quoquè funalia dentur. Quia nimirùm funalia distribuere quibuscunq; obuijs, ex facultate dependet libera, non ex necessitate.

Nullo itaq; modo admittere poterunt, vt ipsi hoc dicant, se præscripsisse ius funalia accipiendi antè Sanctissimum deferendi causa, atq; consequentèr Canonicis alijs nõ

deferentibus præcedendi. Quòd enim præ-
cedant ipsi alijs non deferentibus Canoni-
cis, id sanè non præcedendi, sed procedendi
iure fit, vt ordo seruetur in procedendo,
quod accensa deferunt funalia.
7 Quæ verò facultatis sunt, inpræscriptibilia
manent, *l. viam 2 vbi Bart. aliquè ff. de via
publica, l. qui luminibus 10. & ibidem gloss. 1.
in fine, ff. de seruitutib. vrban. prædior.* &
apertissimè id adstruitur ex Concilio Aure-
lianensi 1. *cap.* 25. in *can. si Episcopus* 12. 16.
quæst. 3. Habet enim ibi Gratianus, quæ hu-
manitatis, seù facultatis intuitu aliquibus
8 præstantur, præscribi non posse. Quia liber-
tas nunquàm præscribitur: *can. porrò* 14. *&
ibidèm gloss.* verbo *seruitute, & can. placuit*
15. §. *potest etiam* 16 *quæst.* 5. *cap. cum Ec-
clesia Sutrina* 3. *vbi notatur. de causa posses-
sionis, & proprietatis. Rota apud Cardin. Se-
raphinum dec.* 151. *nu.* 1. & *in recentioribus
part.* 2 *tom.* 1. *dec.* 1 1. *num.* 9. & apud *Sanctæ
memor. Gregor. XV. dec.* 162. *num.* 10. *&
seq. Vincentius de Franchis dec.* 166. *num.* 8.
9 Etiam si per mille annorum millia in his
præstandis, vel minimè præstandis, stetet-
imus, vt *Glossa* loquitur *dict. l. qui luminibus*
10. *in fine. ff. de seruit. vrban. præd.* ni prohi-
10 bitio, & acquiescentia, in his, quæ in nega-
tione fundantur, intercesserit, iuxta *Rotam
apud eundem Seraphinum dict. dec.* 151. *&
apud Coccinum dec.* 40?. *num.* 10. Vt nullo
11 vnquam modo in his manutentio cōceda-
tur. notatur in *dict. cap. cùm Ecclesia Sutri-
na* 3. *& ibidèm Ripa num.* 43. *& seq. de cau-
sa possessionis, & proprietatis, Rota apud Car-
din. Caualer. dec.* 286. *num* ·. *& dec.* 418. *nu.*
9. Rota Maceratensis apud *Marcum Anto-
nium Thomati dec.* 5. *num.* 15. *& seq. Gra-
tian. forens. par.* 4. *cap.* 655. *num.* 49. *Beltram.
ad dict. dec. Gregor. XV.* 162. *num.* 16. plura
etiam referens.

Nullo ergo tempore hanc præscribere
facultatem potuere Mansionarij, vt ipsis
magis, quam cæteris Canonicis funalia
darentur, antè Sanctissimum accensa defe-
12 renda, nullo præsertim dato titulo præce-
denti, nisi mera facultate distribuentis, ne-
què contradictione, neque patientia, siue
acquiescentia, ex quibus consuetudo indu-
cta videri posset; vt notauit *Rota apud Gre-
gorium XV. dict. decis.* 162. *num.* 11. *&* 12.
ad notata per *Bart. in l.* 1. *num.* 1. *C. de ser-
uitutib. & ibidem Bald. num.* 8. *Rota apud
Cardinalem Seraphinum decis.* 186. *num.*
1. sequitur *Beltram. dict. dec.* 162. *Gregor.
XV. n.* 16.

Hoc igitur si non præscripsere; (quod
facultatis sit, funalia hæc ita accensa
deferendi, vt Laicis quoquè compe-
tere valeat, vt diximus) nec præscripsere
ius præcedendi alijs Canonicis funalia non
13 deferentibus. Non enim ipsi consuetudi-
ne præscribere potuere vnquam ius, Cano-
14 nicos, vt Canonicos, præcedendi. Quippè
Canonicus eo ipso, quod ad Canonicatum
assumitur, Canonicalia acquirit omnia, *Ab-
bas in cap. dilectus* 19. *num.* 7. *de præbend. &
in cap. cum M. Ferrartensis* 9. *num.* 30. *&
ibidèm Felinus num.* 23. *& Decius num.* 129.
de Constitution. sequuta fuit Rota *apud
15 Cardin. Caualer dec.* 109. *num.* 8 *&* 11. Inter
ea verò, stallus in Choro, & præcedentia
iuxta receptionis suæ ordinem, agnoscitur.
ad tex. in l. 1. *&* 2. *ff. de albo scribend. l.* 2. *C.
vt dignitatis ordo seruetur*, *l.* 1. *C. de con-
sulib. lib.* 12. *Vincentius de Franchis decis.*
144. *tex.* ex Leone Episcopo Vrbis Romæ in
can. miramur 5. *in fine. dist.* 61. *gloss. in capit.
si.* verbo *antiquiores. de consuetud. in* 6. *Gra-
tianus* Rotæ Marchiæ in *dec.* 16. *num.* 1.
& seq. Gonzalez ad regul 8. *Cancellar. in
proœmio.* §. 3. *n.* 25. *& seqq.* diximus *respons.*
nostra 9. *n.* 3. *par.* 3.

Mansionarij verò in corpore Capituli nō
16 vtiquè agnoscuntur. Cùm Canonici Colle-
gium faciant distinctum, atquè priuatiuè
quòad Beneficiarios inferiores, siue Mansio-
narios, (quocunque illi nomine nuncupen-
tur) iuxtà Abbatis doctrinam receptam in
cap. dilecta. in fine. de excessibus Prælatorum,
quam sequuta fuit *Rota apud Illustrissimũ
Duranum* Episcopum Vrgellensem *dec.* 394.
num. 1. *part.* 2. & perpensum fuit in *Romana
Anniuersariorum* 22. *Iunij* 1635. *coràm
Merlino dec.* 59. *num.* 37. *part.* 7. *in recent. per
Rubeum. gloss.* notab. in *cap. cùm ad hoc* 16.
verbo *assisios. de Clericis non residentibus*,
Rota coram Cantucio *dec.* 4. *n.* 5. *p.* 2. *diuer-
sorum*.
17 Canonici autèm Capitulum constituunt.
Rota apud Verallum dec. 84. *num.* 1. *par.* 1.
& apud *Coccinum dec.* 497. *num.* 1. & Capitu-
18 lum ipsum per Canonicos repræsen-
tatur. Hanc ob causam Canonicis datum,
concessumquè, Canonicorum Collegio da-
tum, concessumq; censebitur, eiquè ad illud
ius agēdi cōpetit. *Abb. & Barbatia in cap.
requisisti. de testam.* & *ibidèm* optimè *Co-
uar. num.* 10. *Rota apud Duranum dec.* 291.
n. 6. *par.* 2.

Dicere verò, Mansionarios, qui inferioris
sunt gradus, Canonicos præcedere, conse-
quenterquè Capitulum; ridiculum sanè est.
19 Quid enim Ecclesiasticam deturbabimus
hierarchiam, quæ in hoc agnoscitur, vt or-
do inter diuersa membra, & officia seruetur,
& inferiores superioribus subijciantur? vt
Doctor docet Angelicus *S. Thomas* 1. *part.
20 quæstion.* 108. *art.* 2. *in corpor.* Quia quę à
Deo sunt, ordinata sunt. vt Paulus docet ip-
se Doctor Gentium ad *Roman.* 13. 1. & ex
ipso *tex. in cap. omnis anima* 2. *de censibus*,
Henriquez in summa lib. 10. *cap.* 25. §. 1. *&
21 cap.* 26. §. 1. alioquin infernus erit. Vbi nul-
lus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.
Iob. 1. 22. Meminimusquè *respons.* nostra 80.
num.

22 num.80.& 81.part.3.Processerunt proindè
procedendi iure;non sanè præcedendi.Cum
enim funalia ipsi deferrent accensa antè Sã-
ctissimum, Augustissimumquè Eucharistiæ
Sacramentum.procedere vtiquè debuere
ordine procedendi inter eos, qui ipsa fere-
bant accensa funalia, vt Ministri actualitèr
inseruientes in illo officio delationis San-
ctissimi ob reuerentiam illius.ad notata in
simili per Gratianum discept.forens. tomo 5.
cap.845.num.47. perpendens: Subdiaconos
in Capella Papæ præcedere Auditores Rotę,
ea ratione,quia stant in actuali seruitio Pa-
pæ,nè membra à capite diuidantur; sed ab
illo normam recipiant,& regulam.arg.tex.in
l.cùm in diuersis 44. de religiosis,& sumpt.
funerum.& cap.cum non liceat 12.de præ-
script. Non itaquè Canonicos præcesserunt
funalia non deferentes,sed funalia ipsa; fu-
nalibus ergò acceptam ferant præceden-
tiam,non sibi ipsis, qui materialitèr se tan-
tummodò habent accensa funalia manibus
23 gestantes, eius nempè nomine quid factũ
esse dicitur,cuius est contemplatione gestũ.
Africanus hoc probat lib.2.quæstionum in
l.filiofamilias 23.vbi etiam Bart.ff.de donat.
causa mortis. quatenùs habet filiofamilias
mortis causa donatum,intercipi morte,si is
præcedat, nec patri quæri, nisi patris con-
templatione donatum voluerit. & hanc se-
quitur sententiam gloss. in cap.cùm quis 23.
verbo tuo nomine(hoc est contemplatione)
de sentent.excomm.in 6.

24 Præter quàm quòd nec præcedentiam
aduersùs non deferentes Canonicos præ-
tendere valent;quippè ipsi inter deferentes
funalia Canonicos non vtiquè præcesserunt.
Conseruauerunt proindè illi non deferen-
tibus, quando & ipsi deferant,præcedentiæ
25 prærogatiuam.Quia nimirum generale hoc
est,vt in iuribus communibus actus vnius
ex socijs præseruet ius,& possessionem alte-
rius,vt dixit Rota dec.640.sub num.4.par.2.
in recent.& sequitur Beltraminus ad decis.
Gregorij XV.417.sub num.15. & sequuta
fuit Rota apud Cardinalem Seraphinũ dec.
1021.num.4.& 5.& in simili apud eundem
dec.970.num.2.quòd actus vnius ex Cano-
nicis, & vnius ex socijs, aliorum ius con-
seruat.

Accedat his quoquè, quod (sac potuisset
hoc pręcedendi ius præscribi,& consuetudi-
ne induci,vt ipsis pręcedentia in hoc debe-
26 retur.) & consuetudo per eos probaretur
per tempus iure Sacrorum canonum defini-
tum, ad tex.in cap. fin.de consuetud.extrà.
27 debuissent tamèn probare actus, per quos
consuetudo inuecta pretenditur, eo factus
animo fuisse, vt consuetudo induceretur.
Namquè potuere aliàs ex gratia fieri,vt in
facto hoc est,vti Gratianus perpendit foręs.
28 part.2.cap.298.num.8.Cùm enim consue-
tudo facti sit,probari vtiquè debebit per as-
serentem illam.ad tex.in cap.1. in fine, de
constitutionibus lib.6. Rota apud Cardina-
lem Manticam dec.8. num.4.neq; simplici-
29 tèr,sed in contradictorio iudicio obtenta,
cum oppositione partium,& effectuatione
mandatorum.vt dictum fuit in Romana so-
cietatum 1601.coràm Card. Mellino decis.
138.num.10 post 1.volum.consiliorum Fa-
rinacij.Hoc verò in facto tali animo distri-
butionem factam funalium fuisse,vt consue-
tudinem aduersus se ipsos pręcedendi Man-
sionariorũ induceret Canonici, ridiculũ est
omninò æstimare;cũ Laicis etiam, nedùm
Mansionarijs distribui ea,admittere potuis-
sent; neque hanc ob causam laicis præce-
dendi causam dare voluisse putandi erunt.
30 Quando Canonici, nè Mansionarios qui-
dèm, verùm & Collegiatarum Ecclesiarum
Canonicos,Capitulumq; præcedere debent.
Quia nimirùm sunt illi in statu maiori; Mã-
sionarij verò in inferiori.Geminian.cap.quã-
uis,§.quanquàm, num.3. de prabend. in 6.
Boerius de authoritate Magni Consilij num.
78.Sicut verò Episcopus,qui Canonicorum
31 est caput,Capitulique,omnes pręcedit alios,
quia primum,ac principale,vt caput,illa ve-
rò membra.vt Alexander loquitur Tertius
in cap.nouit 4.de ijs,quæ fiunt à Prælatis si-
32 ne consensu Capituli. Membra verò à capi-
te non vnquàm diuiduntur, separanturquè,
sed iuxta Sacræ Scripturę testimonium om-
nia membra caput sequantur,oportet. verba
sunt Calixti Primi can.non decet 1.distinct.
12.rationemquè refert in can. celebritatem
22.in princ. de consecratione distinct. 3. Vi-
33 ctor Papa à S.Petro XIII.nè membra(dicẽs)
à capite discrepent, neq; contraria gerant.
cap.cùm non liceat 12.de præscriptionib.Fe-
lin. in cap.pastoralis.sub num.10.de offic.de-
legat.Boer.dict.tract. de authoritate Magni
Consilij num.79.Et sequuta fuit Rota in his
præcedentiarum terminis apud Sanct. me-
mor.Gregor.XV.decis.284.num.1.cum seqq.
Gratian.discept.forens.part.1.cap.111.num.
11.& dict.cap.845.num. 48. tom.5. Nequè
34 aliàs ferenda consuetudo esset, vt maiorem
inferior præiret; quod irrationabilis æsti-
metur.secundùm Abb.cons.21.lib.1.quem
sequuta fuit Rota dec.596.part.4. diuers.&
apud Sanct.memor.Gregor.XV.dec 310.
num.5.& ibidèm Beltramin. num.8. & in
Hispalen.pracedent.13.Maij 1602.coram
Coccino Decano. cuius ipse meminit.

35 Neq; obstaculum faciunt, quæ ex Sera-
phino Card.dec.964.num.2. & seqq. obij-
ciuntur. in qua dictum fuit; fieri consuetu-
dine posse,vt minùs dignus in quibusdam
dignitate maiorem præcedat. ex deductis
per Abb.in cap.postulastis. nu.8. de concess.
præbend.& Put.decision. 105. num.5. & 6.
lib.3.

36 Id nempè contingere posse Rota perpen-
dit,ac declarauit in eadem dec.310. num.5.
&

& 6.S.memor.Gregor.XV. ratione dignitatis, vel officij, putà Cantoriæ, vel Rectoriæ, vti in dicta *decis.* Cardinalis *Seraphini num. 1.& seq.* Alioquin esset consuetudo intole-
37 rabilis, & imprescriptibilis secundùm *Hostiensis.cap.1.sub num.2.vers.si subtilitèr attendas.de maiorat.& obed.& ibid. Io. Andreas num.3.Card.sub num. 3. vers. tertiò quæro. Anania num.1.in fine.Butr.num.11. Imol.num.3.in fin.* vt in dicta *dec.310.Gregor.XV.num.6.* per quam optimè perpensum fuit, in facto parùm à nostro dissito. Nā Hieronymus ad Euagrium Episcopum *epist.85.tom.2.* relatus in *canon. legimus 24. dist.93.* super verbis illis Isaiæ 32 *fatuus fa-*
38 *tua loquitur.* Vecordem appellat eum, qui inferiorem gradu, maiori præferre ausus fuerit. sequiturquè *Tobias Nonius consil. 72.num.14.* & perpendit *Beltraminus in Additionib.ad decis.eiusdem Greg.XV.124. num.3.*
39 Non sine prudenti consilio propterea Dominus meus Illustrissimus D. Antonius de Petio, primò Episcopus Polinianen. nūc verò Archiepiscopus Surrentinus, sic eius exigentibus meritis ad maiora euectus, vt in posterùm funalia Mansionarijs hisce minimè deferenda darentur, præcepit. Non
40 enim ratio patitur, vt inferiores Ministri, super eos se tumidi efferant, qui maiores sunt ipsis, & gradu superiores Canonici,
41 vnumq; corpus cum Episcopo faciunt. vt verbis vtamur Hieronymi *eod. can. legimus 24.in princ.dist.93.* ni inter fatuos se numerari maluerint. eodem sensu ab *Isaia* prolato *dict.cap.32.6.* adagio *fatuus fatua loquitur.* & addimus cum eodem ibidem: *& cor eius faciet iniquitatem.* Stent itaq; ipsi in gradu
42 suo, & præcedentiam funalibus tribuant accensis; non sibi ipsis; procedunt quippè ordine priori, quia inferiores, cùm accensa deferunt funalia; sed non præcedunt; cùm, qui subsequuntur Canonici, & Dignitates, vti maiores sequantur, non vt Mansionarijs ptima dent; cæteroquin & contra Episcopum, qui vltimo vadit loco, præcedentiam appeterent; & qui Crucem defert, cùm primus procedat, precedentiam & ipse aduersùs Episcopum impetere posset, quæ quàm ridicula sint, nemo qui sapit, non videbit.
43 Dignior enim locus æstimatur, qui vltimo propriùs accedit, non qui ab eo recedit. *Præposit.in can.perfectis 1. num. 10.distin. 25.Boer.de authoritate Magni Consilij nu. 79.* & sequuta fuit *Rota apud dict.S.memor. Gregor.XV dict.dec.310.num.1.& seq.* Ipsi verò cùm procedunt, ab vltimo longè recedunt, non ergò præcedunt. Sistant ergò prudentèr, & in suo gradu stent. nè dicatur eis,
44 quod adagio fertur: *Asinus portans mysteria.* de eo dictum, qui prætèr dignitatem in munere quopiam versetur. vt meliùs ei sit munus dimittere, quàm malè, imprudenterq; prosequi. iuxtà illud Aristophanis in Ranis:

Ità per Iouem sum Asinus vehens mysteria.

Verùm ista non iàm substinebo diutiùs.

Atq; ità ex his, consilio non abiecto prudētiori, meliotiq; respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Morimur omnes, & quasi aqua dilabimur, quæ non reuertuntur.*
Communi, & necessario decreto. n.2.
Nullusq; ab hoc decreto immunis est, & liber.
A primo homine ad vltimum.
Creditori huic ex pacto obligamur omnes. n.3.
Dùm currimus, morimur.
Occasu, debito satisfacimus.
Cùm discedimus nihil hinc tollimus. n.4.
Relinquimus omnia.
Vitalemq; vitam non viuentes, alijs vitam relinquimus. n.5.
Hæredesq; veluti vultures post funera surgunt. n.6.
5 *Demosthenis dictum de auaro mortuo.*
6 *Hæredes, vultures veluti, suprema post funera surgunt hominum.*
Vt heri, domini scilicèt, relictorum fiant.
Hæres dicitur, quòd herus, hoc est dominus fiat bonorum defuncti.
In hæredem omnia iura, & actiones transeunt. n.7.
Eorumq; fit dominus.
8 *Causidici, Patroni forenses, Togati vultures dicuntur.*
Quia vitam, hoc est victum, ex morte extrahunt.
9 *Institui is debet ad beneficium de iure patronatus, qui maioribus patronorum suffragijs iuuatur.*
Quàmuis maioribus non sit meritis.
Ratio duplex affertur. num.11.
Et etiam quia electio hæc Sacris Canonibus magis est conformis. n.13.
Et quia ab his præsentatur, qui in possessione sunt præsentandi. n.14.
12 *Patronis inuitis ad beneficium ordinari nemo debet.*
14 *Præsentatus ab his, qui in quasi possessione sunt iuris præsentandi, institui debet.*
Ab his itaq; præsentatus, & institutus, amoueri non debet. n.15.
Quàmuis interim iudicium pendeat in petitorio. n.30.
16 *Iuspatronatus, & præsētandi, quare quasi possideri dicantur.*
17 *Incorporalia non possidentur, sed quasi.*

18 Sia-

ARGVMENTVM.

Institui ad beneficium iuris patronatus laicorum is debet, qui à maiori compatronorum parte praesentatus fuit; & qui in possessionē, vel quasi sunt iuris praesentandi, vt sufficiat descendentiam deducere ab his, qui vltimò, ac nouissimò praesentauere. In petitorio verò descendentia à fundatoribus, & plenè, distinctèq; probari debebit. Possunt patroni laici cumulatiuè, non priuatiuè praesentare variando. Et an lite pendente in alterum ex praesentatis cumulare? Quidue cumulatio ipsa operetur? Haereditas solo animo aditur. In eaq; vti iure vniuersali, ius patronatus continetur. Et an foemi-

minæ dotatę à iurę excludantur patronatus hæreditario ex Regni Constitutione: *In aliquibus?* & an hæredes illas esse sit necessarium?

RESPONSIO XXXIX.

1 OMnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur, sic Theucitis illa mulier ad Dauid Regem loquuta est. 2.
2 *Regum*.14.14. Communi hoc, & necessario decreto morimur omnes. Nullus est, qui ab hoc decreto immunis sit, & liber. A primo homine nullus homo est, qui hoc edicto se subducere valeat; nullum excipit; nemo ab
3 eo prouocat. Creditori huic ex pacto obligamur omnes. Cùm nascimur, carceres aperiuntur ad hunc scopum, dùm currimus, morimur, atquè occasu debito satisfacimus: &

Mille modis lathi miseros mors vna fatigat.

4 inquit Statius. Cùm discedimus, nihil hinc tolimus, reliquimus omnia. & vitam cum non vitalem vixerimus, alijs vitam relinquimus, qui, quæ reliquimus, ambiunt. Sic planè
5 Demosthenes, cùm animaduertisset auarum quendam efferri: *Iste* (inquit) *cùm vitam non vitalem vixerit, alijs vitam reliquit.* Et lepidè satis de Sylla *Martialis* Insit:

Non vernas pauit viuens, non Sylla clientes;
Non studuit proli, aut coniugi auarus homo.
At postquàm effosso profudit pectore vitam.
Mille satos peperit, mille animas aluit.

6 Surgunt veluti vultures hæredes, vt heri, domini scilicet, relictorum fiant. nam volunt nonnulli hæredem dictum, quòd herus fiat, hoc est dominus bonorum, quæ ad eum
7 perueniunt. Omnia nempè, quæ in hæreditate sunt, hæredis fiunt, eorumq; nanciscitur dominium, siuè iura, siuè corpora sint, siuè actiones. Vlpianus hoc docet lib. 15 ad edictum in *l. regulariter. 9. & l. item videndum 20. §. fin.* & Paulus lib. 20. ad edictum in *l. & non tantùm hæreditaria 21. ff. de petit. hæreditat.* ità quoq; Iabolenus lib. 3. epistolarum in *l. cùm hæredes. 23. ff. de acquirend. possess.*
8 nec minori auiditate Togati vulturij (vt Apuleio placet) surgunt, qui Causidici, & Patroni forenses sunt. vt aliquid ex relictis bonis comedant, vitamq; hoc est victum, extrahant. apud Tuillium ad *Alciati emblema 159.* Facit hoc, quod dicimus apertissimum, quod narramus factum. Vacauit hiscè diebus Beneficium S. Nicolai nomine insignitū Cathedrali in Ecclesia Venafrana constitutum, iuris patronatus laicorum familiæ de Mazaprette. obtinebat illud D. Nicander de Mazaprete, qui supremum traxit spiritum. Ecce vultures, vt vacantem arripiant prædam. Præsentant proindè ex compatronis pro maiore suffragiorum parte Clericum Alphonsum de Amicis: Alij verò, se quoquè compatronos asserentes, Diaconum Ioannem Baptistam Tiriolum. Lis igitur inter eos instituitur, atq; causæ fit status: Quis ex duobus præsentatis institui debeat? Nos Clericum Alphonsum tuamur, illumq; instituendum asseueramus.

9 Is nempè patronorum à maiori fuit parte præsentatus. Institui ergò debet. *can. si fortè 36.* qui est *fin. distinct. 63.* & ex Concilio Lateranen. *in cap. quoniam. 3. de iure patronatus. extrà.* illis verbis. *Ille præficiatur Ecclesiæ, qui maioribus iuuatur meritis, & plurimorum eligitur, & approbatur assensu.* Quo loco *Gloss.* verbo *qui maioribus*: sequētibus quæstionem instituit, eiq; facit satis:
10 *Sed numquid requiratur,* (inquiens) *quòd maioris sit meriti, & quòd plures eum præsentēt. hoc videtur velle hæc littera, sed videtur sufficere, si sit idoneus, dùm tamen habeat maiorem partem, licèt alius sit melior.* sic
11 Gloss. rationem duplicem venamur; Vnam ex Gregorio Nono ad Capitulum Cathalanēn. in *cap. vestra. 57.* non longè à *princip. de electione.* dicente: *Cùm vbi maior numerus est, zelus melior præsumatur.* Alteram ex Leone Papa *d. can. si fortè. 36. In fin. dist. 63.* qui de Episcopo deligendo verba faciens, atq; sententiam statuens: *Is alteri præferatur,* (decernit) *qui maioribus & studijs iuuatur, & meritis, tantùm vt nullus inuitis,*
12 *& non petentibus ordinetur. Nè Ciuitas Episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit.* sic Leo. fauetq; *Gloss.* ibidem verbo *studijs*: & ipsa rationem reddens: *Quia magis appetitur iste, quàm ille.* Alphonsus maioribus iuuatur studijs, plurimorumq; eligitur, & approbatur assensu. Ipse ergò instituēdus. plura deduximus nos *respons. nostra 6. num. 8. & respons. 14. num. 1. & respons. 42. num. 1. part. 3. Rota apud Card. Seraphin.*
13 *dec. 875. num. 2.* quia electio sacris canonibus magis est conformis. ad *tex. in cap. si eui. 23. de elect. lib. 6. & cap. cùm expediat 29. eod.* Scenola lib. 1. quæstionum in *l. quod maior. 19. ff. ad municipalem Rota part. 2. diuersorum. dec. 117. num. 1. Marius Antonin. Maceraten. variar. resolut. lib. 1. resolut. 104. num. 1. Claudius Tutius quæst. 11. num. 2. de iure patron. Rot. apud Duran.* Episcopum Vrgellen. *dec. 199. n. 1. p. 1.*
14 Deindè quòd præsentatus is fuit ab his, qui in possessione sunt, vel quasi iuris præsentandi, etiam per sententiam Curiæ Episcopalis Venafren. anno 1605. pro dicto D. Nicandro, cuius nunc obitu beneficium vacat.

cat. Ipse ergò instituendus. faciat assertionē
hanc firmam Innocentius III.in *cap. quare-
lam.*24.*§.nos igitur.de electtion extra.* Cle-
ricis Sanctæ Agathes scribens, eisq; dicens,
rationem reddens, quarè P.presbyterum
instituendum mandauerit: *Cum nobis con-
stiterit,*(inquiens)*quòd populus in quasi pos-
sessione præsentandi existebat,quando ipsum
Presbyterum ad illam elegit.* eodemq; mo-
do Alexander III. in *cap. consultationibus
19.de iure patronatus.*Abbati Sanct. Alberti
15 scribens:*Institutus non debet ab ipsa* (Ec-
clesia scilicet)*proptèr hoc remoueri,si tempo-
re præsentationis suæ, ille, qui eum præsen-
tauit,ius patronatus Ecclesiæ possidebat.* fa-
cit ad rem *tex.*quem allegat *gloss.* ibidèm
verbo *possidebat.in cap.ex litteris.eod.titul.
tex.*quoq; Innocentij III.in *cap. cùm Eccle-
sia Sutrina 3.§.nos igitur.in fin. de causa
possessionis,& propriet.*& ibidèm *gloss.*verbo
16 *quasi possessionem.* quæ rationem reddit,
quam ob causam ius patronatus quasipos-
17 sideri dicatur:*Quia*(inquiens) *incorporalia
non possidentur,sed quasi possidentur. ff.de
vsucapionib.sequitur.§ si viam. ff.de seruit.
vrb.præd. l.si ades.§.libertas.*hoc ipsū docēt
*Lapus alleg.95.in fin.Feder.de senis.cōs.234.
num.4.Ioannes Baptista Ferrettus consil.
179.num. 8.part. 1. Hercules Marescottus
variar. resol.lib.1.cap.55.numer. 12.& 13.
Iacobus Antonius de Mauro allegat. 39.nu.
3. Alexander Raudensis variarum resolut.
cap.19.num.18.& 19.Rota dec. 7. de iure
patronat. in nouis. & apud Crescentium
dec.9.num.1.de iure patronat* & apud *Cardi-
nalem Manticam dec. 86. num. 1. Marius
Antonin.variarum resolut.lib.1.resolution.
104.num.7.Rota part.1.tom 1.in recent. dec.
224.num.1.& part.2.tom. 1.in eisdem decis.
443.num.3.& dec. 167.num.8.part.2.diuer-
sorum. Rota apud Coccinum Decanum dec.
245.num.1.& dec.464.num.1.& decis.469.
num.1.& 4.& apud S.memor.Gregor. XV.
dec.349 num.1.& decis.452.num.14.& 16.*
& apud *Duranum* Episcopum Vrgellen.*dec.
413.num1.part.2.& dec. 159.apud eundem
num.1.& seqq.part.1.Vincent.de Franchis
dec.85.num.2.*Marius Muta *dec.72.num.6.
& num.16.Rota apud* Cardinalem *Seraphi-
num dec.875.num. 3.& decis.884.in eadem
causa num.4.& apud Cardin.Caualer dec.
55.num.4 & dec.197.num.1.& decis.424.
num.1.*Rota *dec.362.num.1 & 4.part.5.di-
uers nouiss.*

Astruimus partem hanc,quòd fuerit Al-
phonsus ab his præsentatus,qui in possessio-
ne,vel quasi sunt iuris præsentandi. Porrò
quòd vacante dicto Beneficio annis longè
defluxis1598.præsentatus ad illud fuit di-
ctus D. Nicander per Antonium Caraman-
na filium, & hęredem quondam Hippolytæ
Marapreite. per Antonium, & Angelam fi-
lios,hæredesquè quondam Pezzolæ Maza-
preite. per Darium Gallutium filium, hæ-
redemquè quondam Vincentiæ Mazaprei-
te. per Portiam filiam, & hæredem quon-
dam Ritæ Mazapreite. per Hippolytam fi-
liam,& hæredem quondam Vincentiæ Ma-
zapreite, hęredemquè quondam Iacob
Mazapteie. & demùm post longissimam
annorum discussionem anno 1605. sent en-
tiam obtinuit D.Nicander,illum fore,& esse
instituendum; vti institutus fuit fol. 113 in
processu veteri. Ab istis ipsis descendunt,
qui nouissimè Alphonsum præsentauere,
vt ex pręsentationibus factis in processu ap-
18 paret . Vltimus itaq; hic status erit atten-
dendus in hac iuris patronatus materia.
Quia vltima pręualet possessio. *Calderin.
cons.12.de iure patronat.Achilles de Grass.
dec.5.eod.tit.Rota dict.dec.7.de iure patron.
in nouis.& dict.dec.167.num 9.part.2.di-
uers.Vincentius de Franchis dict.dec. 85.n.
2.Monaldus cons.47.num.3.volum.2. Ma-
rius Muta* Siculus *dict.dec.72.num.6.& seq.
& num.16.Gonzalez ad regul.8. Cancellar.
gloss.45.§.2.num.6. Rota in recent. part.1.
tom.1 dict.dec.224.num.1. & apud Sanct.
memor.Gregor.XV.dec.452.num.20.& apud
Cardin.Caualer.dict.dec.55.num.4. & dec.
197.num.1.& seq.& dec.382. numer.2. &
apud Cardinalem Seraphinum dec.1334.nu.
7.*& dictum fuit in *Cremen. Capellaniæ 14.
Iunij 1594.coràm Mellino apud Viuianum
in praxi iuris patronatus decision.13. nu-
mer.2.& apud Duranum dict.dec.199.num.
13.p.1.*

19 Sat autem erit Alphonso,vt institui valeat,
probasse eos,qui ipsum præsentauere,ab ijs
descēdere,qui nouissimo loco anno 1598.D.
Nicandrum pręsentauerunt,proptèr quam
ille institutus fuit, nec opus erit descenden-
tiam à primis Fundatoribus deducere.*Lam-
bertin.de iure patronat. lib.2.part.2. quæst.
50.art.6.num.7.Rota apud S.memor Gregor.
XV.dict.dec.349.num.1.& seq.* & ibidèm
*Beltraminus Addens num.6.& dict.dec.452.
num.16.& apud Card.Caualer.dec.46.num.
3.& 4 & dict.dec 382.nu.1.& dec.395. n.1.
2.& 5. Locterius de re beneficiaria libr. 2.
quæst.11.num.119.*& dictum fuit in *Regien.
iuris patronatus 10. Iunij 1623. coràm Pi-
rouano dec.17.num.4 apud Viuianum* atte-
stante,sententiam hanc receptam apud Ro-
tam fuisse.& in *Mediolanen.iuris patronatus
8.Iunij 1618.coràm eodem Pirouano dec.74.
n.1.apud eund.Viuianum.*

Hanc proindè ob causam obstaculum
haud facit,quod obijciunt Alphonso; eos,
qui præsentauerunt ipsum, hæredes fuisse
eorum,qui in possessione, vel quasi decesse-
runt iuris præsentandi, minimè probasse
20 Probauit namquè,eos fuisse filios illorum,
& in gradu propterea successibili ; eo ipso
enim, quòd præsentauerunt , cùm sit hoc
ius patronatus hæreditarium, adiuisse dicū-

tur,seq; in hereditatem immiscuisse suorum parentum:cum alioqui actus ipse præsentationis in iure patronatus hæreditario, fieri haud potuerit extra ius, nomenq; hæredis. Sic dictum fuit in *Auersana iuris patronatus,seu Beneficij 23. Iunij 160.. coràm Litta.& in eadem 18.Iunij 1610.coràm Pirovano dec.288.tom.1.Pos. humanarum Farinacij*. quas sequuta fuit Rota apud *Caualer.dict. dec.395.n.1.& 2.*& idem ipse *d.dec.282.n.2. & seq.*

Nihil propterea proficiunt Tiriolo præsentationes pro eo factæ. Quia profecto qui ipsum præsentauere,neq; de descendentibus sunt:neq; in possessione existunt, vel quasi
21 iuris præsentandi. Quippè nullum ipsi actu producunt; quo se præsentasse vnquàm ostendant,& præsentationem effectum fuisse sortitam per institutionem;cuius vel vnicus actus sufficit; vt quasi possessio acquiratur præsentandi. Cæteroquin præsentatio, quæ effectum non habuit,nihil omninò proficit, quin periudè habetur, ac si facta minimè fuisset.*Calderinus dict.consf.1.de iure patronatus.Rota dec.318.num.2.part.2. diuersor. Crescent.decis.2.de iure patronatus. Rota apud Sanct. memor. Gregor.XV decis. 221. num.4.5.& 6.& apud Card.Caualer. dicta dec.197.n.2.& 3.& dec.350.num.2.& 3.& apud Card.Seraphinum dec.1141.n.2.& 3. & dict.dec.1334 num.1. & 2.*

Hanc ob causam in hilum abit præsentatio anno 1598.per Andream Migliarinum facta, cuius nomine nunc dictus Tiriolus præsentatus fuit. Et si nempè dictus Migliarinus tùnc Clericum præsentarit Cæsarem Migliarinum, præsentatio tamèn effectum nullum obtinuit, cùm admissus fuerit D. Nicander,& per sententiam declaratum:*Capellam Sancti Nicolai fuisse & esse de iure patronatus prædictorum præsentantium de domo,& familia Mazapreite, & ad eos ius præsentandi in ea spectare,& pertinere,&c.f. 113.* in processu veteri. Sententia autèm
22 hæc in iudicatum transijt per triginta annorum spatium; neq; ab ea appellatum fuit. Pro veritate proindè habetur.*cap.cùm inter 13.§.fin.de sent.& re iudicata. l.res iudicata 207.ff.de regul.iur.* & ibidèm *Gulielmus Mayner.num.53.& 54. Cagnolus numer.2. l.1.vbi DD.C.de condit.indebiti. Gabriel.tit. de sententia conclus.4.num.14.Rota apud Coccinum decis.216.num.1. & 2.& decis. 263.num.4. Nauar.consf.80.num.2.lib.3. de regularib.*diximus *respons.*nostra 41.*numer. 44.& seq.& respons.81.num.87.part.3.* Et
23 ius tribuit inconcussum, vt conuelli nullo possit modo.*Cagnol.dict.l. res iudicata,n.2. Surdus consf.435.num.7.lib.3.* quem sequitur *Scaccia de sententia,& re indicat.gloss. 14.quæst.2.n 7.*
24 Præsentatio verò,vt ius tribuat, atquè in quasi possessione præsentantem constituat effectum vt sortiatur oportet,quàmuis per vnicum actum.ad *tex.in dict. cap. cùm Ecclesia Sutrina 3.de causa possessionis,& proprietat.& ibid.Ripa num.53. Calderin.dict. consf.1.de iure patronat.Rota part.2.diuersf. dict. dec.318.num.2. Claudin: Tutius quæst. 3.num.13.de iure patronat.Gonzalez ad regulam 8.dict gloss.45.§.2. num. 29. Garsias de benefic.tom.1 part.5.cap. 5.num. 59.Rota apud Cardinalem Seraphinum dict.decision. 1334.num.1 & apud Sanct.memor Gregor. XV.dict.dec.221.num.4 & 5.& dec.417.nu. 1.& decis.452. num .14.& seq. & num.19.* & in *Papien.iuris patronatus* 18.*Iunij 1593. coràm Cardinali Blanchetto part. 4.diuersorum per Farinatium dec.525.*Et in *Lunen Sarzanen.31.Maij 1627.coràm Dura..o decis.110.num.8. apud Vinianum de iure patronat.* quæ est in impressis apud ipsum *dec. 87.num.12.part.1.& dec.199.num.3. apud eundem ead.par. 1.* & apud *Card. Caualer. d.dec.197.num.2.& 3.& decis.626. numer. 2.& 3.*
25 Hæc autèm effectuatio per literas probatur institutionis Ordinarij,qui præsentatum instituit. *Rota apud Cardinalem Seraphin. dict.dec.1141.num.1.& 2.& dict.dec.1334. num.1. & apud Sanct. memor.Gregor.XV. dict. dec.451. num. 19. & apud Cardin. lem Caualer.dict. dec.626.num.2.& decis.1 sub num.1.de iure patronat.in nouis.& dec.694 num.4 par.2.tom.2.in recentioribus coràm Buratto.*

At nulla præsentationis factæ per Migliarinum effectuatio per Tiriolum probatur Nihil proindè præsentatio per Migliarinos pro ipso facta proficit.
26 Nec quicquam pro eo facit probatio per vnicum testem effectuationis præsentationis per Migliarinos: Cùm quod testis vnus nihil omninò probat, nec ei in indicio statur.*tex.in cap.in omni negotio 4. & cap.licet vniuersis 23.in fin.de testibus.can.admonere te.8. §.quoniam nec Euangelium 33.q.2.* Lex Diuina *Deuteronom. 19.15.* Lex humana Ciuilis in *l. iusiurandi 8. §. simili modo. C.de testibus.*diximus *respons.*nostra *7.à n. 1.part.3.Gratianus discept.forens.par.1.cap. 140.num.4.*
27 Tùm quòd negatiua magis, probatur ex reuolutione actorum, ex quibus nequè de institutione,nequè de literis vllo modo apparet institutionis ad præsentationem eorū de Migliarinis.effectuatio verò ab institutione pendet. quæ pro Nicandro fuit, non pro Cæsare;ex actorum itaq; reuolutione contra Migliarinos probatum est,ad *glossam receptam in l.instrum 6.in gloss.1.C.de edendo.* sequiturq; *Bart. in l fin. C. de rebus credit. Cephalus consf.144.num.1. lib.1. Vantius de nullitat. tit. de nullitate ex defectu mandati.numer.61.fol.mihi 148.Rota apud Sanct. memor.Gregorium XV..decis.13.num.10.&*

decis

decis. 433. *num.* 3. *Anna allegat.* 131. *num.* 10. *Gratianus forens. parte* 5. *cap.* 907. *num.* 26. & 27. *Rota apud Cavaler. decis.* 35. *num.* 2. *dec.* 110. *numer.* 2. *dec.* 535. *numer.* 4. & 5. & *dec.* 572. *n.* 6.

Quam ob causam nec pro ipsis fert suffragium; familiam de Migliarinis coniunctam, affinemque esse familiæ de Mazapreire.

28 Id nempè probandum fuisset; neq; simpliciter, verùm concludenter, se ex descendentibus esse primorum fundatorum per gradus probatos, & distinctos, secundum *Roland. cons.* 32. *num.* 24. *vol.* 3. qui de communi testatur. ad *text. in cap. licet ex quadam* 47. §. *testes autem de testib.* vbi *Abb. n.* 2. & sequuta fuit Rota coràm *Seraphino decis.* 288. *num.* 2. *parte* 2. *diversorum*, *apud Cardinalem Cavaler. decis.* 46. *num.* 4. *decis.* 61. *num.* 2. & *seqq.* & *dec.* 182. *num.* 1. & *seq.* & coràm *Durano dec.* 8. *num.* 4. *parte* 1. & in *Gerunden. Beneficij* 15. *Aprilis* 1630. coràm *Merlino dec.* 366. *parte* 5. *diversorum novissimarum*, diximusque *respons.* nostra 46. *numer.* 49. 50. & *sequentibus par.* 3.

29 Hoc verò petitorium respicit, quod nihil commune habet cum possessorio. ad *tex. in l. naturalitèr* 52. §. *nihil commune, ff. de acquirenda possessione. Maceraten. dict. resol.* 104. *num.* 6. *Rota parte* 4. *diversorum per Farinacium dec.* 187. *nu.* 4. diximus *respons.* nostra 42. *n.* 41. *parte* 3.

30 Nullo proindè pacto officiet, quin interim Clericus Alphonsus à maiori patronorum parte præsentatus, & in possessione existentium iuris præsentandi, instituì valeat. ad *tex. in d. cap. quoniam* 3. *de iure patron.* vt in superioribus diximus. Salua quippè sibi iura in petitorio agendi erunt.

Neq; dicas, vt Tiriolum salues, quòd ex ijs, qui Alphonsum præsentauere, palynodiã cecinere quidam variando, etiam priuatiuè, ipsumq; Tiriolum præsentauere denuò. Hoc

31 enim *Palynodiam* est *canere*, vt in adagijs habetur, recantare, atq; diuersum ab his, quæ dixeris, vel feceris, dicere, vel facere, atq; in contrarium vertere sententiam. Quo quidèm verbo *Flaccus* vsus est in Odis promittens palynodiam amicæ, quam contumelioso carmine prouocarat.

Dùm mihi
Fias recantatis amica
Opprobrijs, animumq; reddas.

Diuus quoq; Aurelius Augustinus ad Hieronymũ: *Quare arripe, obsecro te, ingenuã, & verè Christianã cũ charitate severitatem, ad illud opus corrigendum, atq; emendandum, & palynodiam, vt dicitur, cane.* Veluti etiam

32 in idem, & illud recidit adagium. *Vertere Vela. Funem reducere.* Vertere vela est in diuersum mutare sententiam, vitæq; institutum. *Horatius* in Odis.

Nunc retrorsum
Vela dare, atq; iterare cursus
Cogor relictos.

Translata metaphora à nauigantibus, qui cursus errorem versis velis corrigunt. Persius verò in quinta Satyra, *Funem reducere* dixit, pro eo, quod est institutum mutare in diuersum.

Quæ dederam suprà, repeto, funemque reduco.

33 Repetiere hi quoquè quã fecerant præsentationem, & funem reduxere, ac vertere vela, palynodiamquè cecinere variando priuatiuè etiam ab Alphonso in Ioannem Baptistam Tiriolum. verùm frustrà.

34 Primò quòd non eis hoc licuit, lite iàm inter duos præsentatos pendente in alterum eorum variare. ad *text. in cap.* 1. & 2. *vt lite pendente in* 6. & *in cap.* 1. & 2. *de electione. in* 6. *Calderin. cons.* 1. *vt lite pend.* & *cons.* 18. *de iure patronat. Rota apud Crescent. decis.* 8. *num.* 2. & *in fin. de iure patronat. Rota par.* 1. *diversorum dec.* 442. *num.* 6. & *par.* 4. *dec.* 538. & *apud S. memor. Gregor. XV. dec.* 117. *num.* 1. plures alios retulimus *respons.* nostra 43. *num.* 41. & 42. *p.* 3.

35 Deindè, q; & siquidè permissũ iure sacrorũ Canonũ sit Patrono Laico in alterũ variare; id tamen exauditur cumulatiuè, non sanè priuatiuè. ad *tex. in cap. cùm autem* 24. *de iure patronatus. Rota apud Cardinalem Seraphinum dec.* 1173. *num.* 1. & *apud Cardinalem Cavaler. dec.* 21. *num.* 2. diximus *respons.* nostra 14. *num.* 21. *par.* 3. plures alios

36 referentes. Cumulatiuè verò exauditur facta præsentatio, non vt à primo ablata fuerit, sed cumulata in secundum, vt tùnc demum pro secundo rata sit, si primus non admittatur; vel si ità eorum paria sint merita, vt Episcopi remittatur arbitrio, cui magis eorum gratificari voluerit. vt *gloss.* aduertit *dict. cap. cùm autem* 24. verbo *iudicio Episcopi de iure patronatus*, & *Abb. ibidem num.* 22. *cap. quod autem* 9. vbi *gloss.* in casus figuratione in 1. *notabili*, & *Abb. num.* 3. *de iure patronatus. gloss. in clement. plures* 2. verbo *præsentare de iure patronatus. Lambertin. de iure patronatus lib.* 2. *quæst.* 7. *art.* 22. *Genuens. in praxi cap.* 63. *de probatione iuris patronatus. num.* 22. impressionis Romanæ anno 1609. *Vivianus in praxi iuris patronatus part.* 2. *lib.* 10. *cap.* 3. *num.* 7. & *cap.* 4. *Barbosa de officio, & potestate Episcopi part.* 3. *allegat.* 72. *num.* 158. 159. & 161. *Ludouicus Morotius cons.* 33. *num.* 13. *Rota apud Cardinalem Cavaler. dict. dec.* 21. *n.* 2. & *apud Cardinalem Seraphin. dict. dec.* 1173. *num.* 1. diximus *respons.* nostra 14. *num.* 22. *p.* 3.

Demùm quia (fac cumulationem pro Tiriolo esse) neq; tamèn sic à maiori Patronorum parte præsentatus dicetur: cùm illi, qui ipsum præsentauerunt, neq; ex descendentibus

Ee 2

bus, neq; in possessione sint, vel quasi iuris
præsentandi, vt in superioribus diximus;&
hi, qui in cum cumulauere neq; medie-
37 tatem impleant omnium vocum; quam ob
causam institui minimè potest, ad tex. in
dict. cap. quoniàm 3. de iure patronatus: &
notata per Rotam a *Cardinali Caualer. dict.*
dec. 21 per tot. & dict. dec. 117. n. 1. p. 2. diuer-
sorum.

38 Officiet prætereà haud minimè quòd so-
roribus asserti Nicandri Constitutio obijcia-
tur Regni *In aliquibus*, qua, sicut à succes-
sione secludunitur eorum parentum mulie-
res dotatæ; ità quoq; & à successione iuris
patronatus hereditarij, quod non nisi in
heredes transit. *Riccius in praxi parte 1.*
resol. 171. Claudius Tutius quæst. 13. de iu-
re patronat. Viuianus de iure patronatus in
praxi lib. 4. cap. 2. n. 48. & 49. Ioannes Ba-
ptista de Thoro voto 82. n. 4. & 5. diximus
resp. nostra 82. *n. 27. parte* 3.

39 Quia profectò non simpliciter, neq; ab-
solutè Constitutio prædicta Regni fœminas
à successione excludit parentum suorum
proptèr masculos; sed quatenùs de patagio
dotatæ fuerint, & super bonis eius duntaxat,
à quo dotatæ fuere; vt, quominùs fieri pote-
40 rit, ius commune lædatur. aduertit id ma-
ximus ille causarum Patronus *Ioannes Vin-*
centius Anna allegat. 81. *num. 2. & 3. parte*
2. sequiturq; *Riccius* Episcopus Vici Equen-
sis *in praxi parte 1. resol.* 175. *vers. intellige*
primò, & Caualcanus dec. 12. n. 4. & dec. 29.
n. 23. libro 3.

41 Qui ergò dotatas illas dicit, & probare
tenebitur, & ex quibus bonis. Est enim hoc
intentionis eorum fundamentum. ad *tex. in*
l. 2. ff. de probat. l. actor 23. C. eod. l. qui accu-
sare 4. C. de edendo, cap. fin. §. fin. de iureiu-
rando. cap. cùm Ecclesia Sutrina 3. in fine
de causa possessionis, & proprietat. Meno-
chius de arbitrarijs casu 191. num. 4. Rota
apud Cardinalem Manticam dec. 251. n. 3. &
apud Coccinum dec. 448. n. 2.

Neq; etiam obstabit inoentum: solum
Nicandrum aliàs, sine sororibus præsentas-
42 se: Non enim probatur, eo animo illum præ-
sentasse, vt spoliarētur sorores à præsentādi
iure. alioquin ius sororibus etiām in posses-
sorio præsentandi, (vti verè postmodum
præsentauere, & admissæ fuere, effectu præ-
sentationis sequuto) præseruatum, conser-
uatumq; fuit per Nicandri præsentationem,
ad trad. ita plenè per *Capuntaquens. dec. 307.*
& 269. parte 2. Achillem dec. 4. num. 4. de
præbend. Crescent. dec. 1. de iure patronatus;
Federicus de Senis cons. 102. in vltimo dub.
num. 3. & cons. 147. num. 1. & 2. Calderinus
cons. 15. duobus præsentant. de iure patrona-
tus. Abb. cons. 54. num. 3 parte 1. Rota apud
Cardinalem Seraphinum dec. 1021. num. 5.
& dec. 970. num. 2. & apud Sanctæ memoriæ
Gregor. XV. dec. 417. num. 9. & ibidem *Bel-*
traminus Addens *num. 15. & dec. 452. num.*
7. 8. & 9. & apud Cardinalem Caualer. dict.
dec. 197. num. 5. Garsias de beneficijs parte 5.
cap. 5. num. 115. & 116. pluribus nos dedu-
ximus *dict. respons.* nostra *6. à n. 31. cum seq.*
ad n. 36. parte 3.

Neq; demum obstaculum faciet vllum,
quòd & si Augustinus, & Antonius Armerij
fratres, pro Daria Armeria sorore, paternæ,
maternæq; hereditati nunciū miserint, ces-
serintq; de aditione tamen hæreditatis pa-
rentum per Dariam non constat.

43 Cùm enim renunciatio Daria præsente,
acceptanteq; facta fuerit, ipso tunc per ac-
ceptationem, paternam, maternamq; here-
ditatem admisisse; atq; acceptasse videtur.
44 Solo quippè animo hæreditas aditur: Nàm
pro hærede se gerere non tàm est facti, quā
animi. Hoc verò animo esse, vt velit hæres
esse, sufficit. Docet hoc ijsdem verbis Vlpian.
lib. 61. ad edict. in *l. pro hæred.* 20. & *l. gerit*
87. quæ est Pauli lib. 1. quæstionum *ff. de ac-*
quirend. hæredit. l. potuit 5. C. de iure deli-
berand. §. fin. Instit. de hæredum qualitat. &
different.

45 Accedente præsertim per tot annos con-
tinuata possessione, atq; dispositione pater-
norum, maternorumq; bonorum. *ad tex. in*
dict. l. pro hærede 20. §. 1. & §. Papinianus. &
dict. l. gerit 87. de acquirenda hæreditate,
Bart. cons. 207. in quæstione inter Franci-
scum Poli. num. 2. Natta cons. 74. num. 10. &
11. *vol. 1.* & sequuta fuit Rota *apud S. me-*
mor. Gregor. XV. dec. 371. nu. 8. & dec. 421.
num. 7. & pluribus apud eundem *dec. 98. nu.*
1. cum seq. & ibidèm *Beltram. n. 7.*

46 Et quòd etiam ipsa vti hæres aliàs præ-
sentauit, & præsentatio effectum sortita fuit,
vt ex hoc vno hæreditatem adiuisse censea-
tur. dictum hoc fuit in *Auersana iuris pa-*
tronatus 15. Martij 1610. *coràm Pironano*
dec. 265. num. 2. tom. 1. in posthumis per Fa-
rinacium.

47 Præterquàm quòd hæreditas ius est vni-
uersale ex definitione, quam Vlpianus tra-
dit in *l. hæreditas 63. ff. de regulis iuris.* in
qua hæreditatem, successionem vocauit in
vniuersum ius defuncti. Comprehendit pro-
48 indè & ius patronatus, quod cum vniuer-
sitate pertransit. *cap. ex literis 7.* & ibidem
Abb. num. 17. de iure patronatus. Monaldus
cons. 47. num. 9. vol. 2. in hisce nostris loquēs
terminis de donatione hæreditatis, quòd &
ius patronatus in ea comprehendatur etiā,
atq; transferatur. ità quoq; *Nauar. consil. 3.*
lib. 3. de iure patronatus. Rota apud Cardi-
nalem Manticam dec. 140. num. 2. & num. 13
& apud Cardinalem Seraphinum dec. 725.
num. 1. & seqq. Garsias de beneficijs d. parte
5. cap. 9. num. 13. & seq. Riccius in praxi par.
1. resol. 162. Viuianus in praxi iuris patro-
natus lib. 1. cap. 2. n. 78. 79. & seq. & n. 82. &
lib. 4. c. 5. n. 5.

49 Adiuit

49 Adiuit itàq; hæreditatem Daria,& in eam, quamuis fœminam, vt hæredem ius transijt patronatus. *Abb.d cons.54.num.4 in fin.Rota apud Coccinum dec.250.nu.1.* præsentauitq; suis temporibus, eiusq; præsentationes effectum sortitæ fuere; vt in possessione esse quoquè videantur iuris præsentandi eius descendentes, qui Alphonsum præsentauere, atq; à Daria descendentiam probauere. Erit ergò instituendus Alphonsus, qui à maiori patronorum parte, in possessione, vel quasi præsentandi existentium, præsentatus fuit, nihilquè est ei, quod obstaculum faciat ex his omnibus, quæ obiecta ei fuere.

Atq; ità ex his, naris satis emunctæ iudicio non abiecto, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Maris pericula multa sunt, quæ qui illud nauigant nouere.*
2 *Paulus Romam adiens, naufragio periclitatus fuit.*
3 *Maris naufragio expositi si sydus aliquod illis videatur, magnam salutis spem concipiunt.*
Seq; terræ proximos nouere.
4 *Locus Psalm.103.25. Hoc mare magnum, & spatiosum manibus, &c. moralitèr expenditur.*
5 *Crux sydus est, quod in hoc mari spatioso Mundi huius nauigantibus, pænèq; naufragantibus oritur.*
6 *Sydus quod in Polo Antartico quatuor stellis Crucis in modum coniunctis nauigantibus apparere solet, Cruciferum, siuè Cruciatum appellant Astrologi.*
De quo Sedulius cecinit Poeta.
Et Augustinus n.10.
7 *Crucis figura, & Cœlum ipsum ex quatuor Orbis partibus signatum videtur.*
Hoc signum Constantino apparuit aduersus Maxentium pugnaturo.n.8.
Et in hoc signo etiam spiritualia nequitiæ Diabolos vincimus.
Sub hoc signo militamus omnes, qui Christo nomen dedimus.n.9.
Et ab quatuor Mundi plagis vocantur omnes sub Sanctæ Crucis Vexillo. num.11.
In cuius glorioso signo nos signati, vbiquè vincimus.
Et triumphamus.n.12.
13 *Crucis figuram in humano nostro corpore delineamus: ex Iustino Martyre.*
Homo natans per aquas formam Crucis exprimit. ex Hieronymo.n.14.
15 *Ecclesia est in Ciuitate Panormi S. Ignatio Christi Martyri dicata.*
In ea degunt Patres Oratorij à S.Philippo Nerio.
In illa Crucis Christi frustulum asseruatur.
16 *Crux Christi, in qua ipse pependit eodem honore, quo Christus Dominus honoratur.*
Et adoratione latriæ adoratur.n.17.
Etiam si ex alia materia fuerit tantùm verò vt Christi imaginē adoramus.nu.18.
19 *Christi Domini sub protectione quisq; se subijcere potest.*
Quin debet.
Quia eius sumus, & vt creati, & vt redempti.
Eodem modo, & Sanctæ eius Cruci.n.33.
20 *Crucis Sanctæ sub protectione quisq; se subijcere potest. & n.33.*
Per Sanctam Crucem liberati sumus.
Quasi sub Christi vexillo, sub quo militamus. n.21.
Crux, sanguis, Christus connexa inter se se sunt.n.26.
Hæc tria in reparationem humani generis in vnum coiuere.n.28.
Crux Christi ex membris eius decorem attraxit.n.33.
Crux est Christo connexa sicut Regi Regnum.n.39.
Qui verò à Cruce proteguntur, à Christo, qui in ea pependit, proteguntur. num.64.
22 *Sanguinem Filij Deus Pater non requisiuit, sed acceptauit. ex Bernardo medicinam vulnerum nostrorum.*
Qui super Crucem effusus est.n.23.
24 *Connexorum quod de vno dicitur, hoc de altero negare nec possumus.*
Quia ab inuicem disiungi non possunt. nu.25.
Connexa quænam dicantur? n.27.
Quauè separata.
Connexorum qui vnum admittit, & alterum admittere debet.n.40.
Quoniam sibi inuicem subordinantur. nu.41.
De duobus connexis eadem est ratio, atq; vna decisio.n.42.
Nec ratio in contrarium reddi potest.
29 *Crucifixus, quia Cruci confixus fuit, dicitur.*
Et à Cruce Crucifixus.
Crucem alloquimur, & deprecamur quasi ipsum Crucifixum.
Crucifixum non nisi in Cruce nos sequi oportet, si post eum ire volumus.n.31.
In vitam quoq; æternam.& n.32.
30 *Cruci confixos esse oportet, qui volunt piè viuere in Christo.*
Neq; in alio gloriari, quàm in Cruce Domini.
31 *Locus Matthæi 16.24. Si quis vult venire post*

post me, &c. expenditur.
34 S. *Andreas Apostolus Crucem quomodo salutarit mox in illa figendus, cùm à longè eam aspexisset.*
35 *Christus per Crucem Principatum obtinuit.*
Sine Cruce Christus non est, sicuti nec Rex sine Regno. n. 37.
Et quare? n. 38.
Et à Cruce regnauit.
36 *Locus Isaia 9. 6. factus est Principatus super humerum eius, de Christo elucidatur, ex Tertulliano, & alijs.*
Quia Crucis è throno regnare cœpit. n. 38.
43 *Decretum Sacræ Congregationis Rituum de Sanctis in Patronos asciscendis.*
In Christo locum non habet, & nu. 50.
Ratio affertur.
Neq; de Cruce loquitur. n. 56.
Loquitur de Patronis per Ciuitates, Oppida, & Regna in Patronos asciscendis, num. 67.
Non ergo de peculiari Ecclesia.
44 *Christus non Sanctus, sed Sanctus Sanctorum.*
Et Dominus. Et Dominus est, & Creator omnium. num. 51.
Deus de Deo.
Subsistit supposito Diuino Verbi.
Nec purus homo, sed homo Deus. n. 45.
Et in duabus naturis Diuina, & Humana vna est Christi persona. n. 47.
Sanctus per Essentiam. n. 48.
45 *Anima rationalis, & Caro vnus est homo.*
46 *S. Athanasius ab immortalitate nomen accepit.*
47 *Nestorius, qui in Christo duas asserebat personas damnatus fuit in Concilio Ephesino.*
48 *Deus Sanctus per Essentiam. & num. r. 49. in fin.*
49 *In Trinitate nihil prius, aut posterius, nihil maius, aut minus.*
Sed in ea æqualitas.
52 *Episcopus ordinandus, quæ protestari debet circa fidem Christi.*
53 *Christus essentialitèr Dominus est, & Protector omnium Christianorum.*
A Christo Christiani dicuntur.
Est propitiatio pro peccatis nostris. n. 55.
Pontifex in æternum.
Semper viuens.
Patronus pro nobis interpellans apud Patrem.
Christus Dominus in Cruce moriens terga ad Orientem vertit. n. 63.
Quia indè peccati cœpit origo. ex Hieronymo.
Christum nullibi reperiemus, nisi in Cruce, & eum Cruce. n. 64. & 65.
54 *Aduocatus, & Patronus sunt idem.*
57 *Crux Christi instrumentum est redemptionis nostræ.*
Et Clauis, qua nobis Christus Paradisum aperuit.
Est & Cathedra docentis pastoris, & Episcopi. n. 61.
In ea per mortem Diabolum destruxit.
Est instrumentum coniunctum Christo. n. 62.
58 *Locus Isaia 22. 22. Dabo Clauem domus Dauid super humerum eius, expenditur.*
59 *Clauis, potestatis iurisdictionem, animarumq; significat gubernationem.*
Indè Claues Ecclesiæ. n. 60.
Potestatem ligandi, atq; soluendi significant.
65 *Crux, & Christus correlatiua sunt.*
Nec ab inuicem separantur.
Nec sine Cruce Christus Iesus.
66 *Correlatiuorum quod de vno dicitur, de altero affirmatur.*
Quia sunt ad inuicem conuertibilia.
Simul natura.
Simulq; cognitione.
68 *Verba cui non cõueniunt dispositionis, neq; dispositio ipsa congruet.*
69 *Dispositionis ratio si cesset, & eius dispositio cessare quoq; debebit.*
Sicut contrà, remota ratione dispositionis, eius quoq; prohibitio remouetur. n. 71.
70 *Causa non existente, effectus non sequitur.*
72 *Crucis Symbolum, & Paganis salutis signũ fuit, in littera Tau.*
Et in Serapidis Templi parietibus visum.
Crucis signo mysteria omnia nostra fidei perficiuntur. n. 73.
Atq; sanctificantur.
Et ex vtero ipso matris, ad terra vsq; vterum in sepulchro, Crucis munimine protegimur. n. 74.
75 *Pater Ioannes Ioannutius ex Patribus Oratorij S. Philippi Nerei in Ecclesia Noua Vrbis, celebratur.*

ARGVMENTVM.

Sacrorum Rituum Sacræ Congregationis Decretum anno 1630. de Sanctis in Patronos asciscendis, an locum sibi faciat, si alicuius Ecclesiæ Presbyteri, quòd in illa Sanctæ, adorandæq; Crucis ligni frustulum asseruatur, sub illius Christi Domini vexilli, protectione se se subijcere velint, vel

vel verò à Sacra ipsa Congregatione facultatem hanc obtinere debeant? In controuersiam vertitur. Qua occasione, & si pauca, de Sanctæ, adorandęq; Crucis vexillo preconia quædam efferuntur; Et quid de Christo Domino Cruci suffixo? Cùm sint hæc correlatiua, Christus Iesus Crucifixus, & Crux, sub qua in Christi militia Christiani militant, qui eidem nomen dederunt.

RESPONSIO XL.

1 QVI nauigant mare, enarrent peri-
cula eius; & audientes auribus no-
stris admirabimur. Sapiens ille
dixit filius Sirach *Ecclesiastici*
43.26. Maxima quippè nauigan-
tium mare hoc magnum, & spatiosum ma-
nibus sunt pericula, & fluctuum, & marino-
2 rum monstrorum, ac Piratarum, quando, (vt
Paulo Romam eũti accidit, *Actuum* 27.28.)
neq; Sole, neque syderibus apparentibus per
plures dies tempestate non exigua, in pro-
fundo maris homines reperiuntur, vt tam
ablata videatur spes omnis salutis, mortẽq;
præstolẽtur in ianuis, si sydus aliquod oria-
3 tur illis, vndè se proximos terræ esse intelli-
gant, vitamq; iàm deploratam euasisse; non
nè letantur omnes, non ne in Cœlum oculos
subleuantes, Deum laudibus concelebrant,
& benedicunt, gratias agentes liberatori?
4 *Hoc mare magnum, & spatiosum manibus,
illic reptilia, quorum non est numerus. Ani-
malia pusilla cum magnis: illuc naues per-
transibunt.* Psalm. 103.25. & 26. Præsens hoc
seculum æstimatur, in illo reptilia sunt, quo-
rum non est numerus, animalia pusilla cum
magnis; & sanè pusilla, vt cibum sint maio-
rum, quando qui potentiores sunt infirmio-
res opprimunt, & deuorant. sydus quod ori-
tur nobis in tenebris noctu, diuq; versanti-
5 bus in hoc mari magno Crux est Christi, sy-
dus illud fulgens. quod Nautæ in altissimo
Oceano nauigantibus Cruciatum, siuè Cru-
6 ciferum appellãt. Astrorum enim intelligẽ-
tes in Polo Antartico quatuor fulgidissimas
Stellas collocant, Crucis, præseferentes spe-
ciem, has Nautæ Cruciferum, siuè Crucia-
tum appellare consueuere, de hoc Sedulius
lib. 4. operis Paschalis 131. cuius quoq; me-
minit Doctissimus Carthagena de Christo
lib. 10. homilia 24. sic cecinit.

Neuè quis ignoret speciem Crucis esse colendam,
Quæ Dominum portauit ouans ratione potentis,
Quatuor indè plagas quadrati colligit Orbis,
Splendidus auctoris de vertice fulget Eous,
Occiduo Sacra lambuntur sydere planta;
Arcton dextra tenet, medium leua erigit axem,
Cunctaq; de membris viuit natura creantis,
Et Cruce cõplexum Christus regit vndiq; mundum.

7 Nec longè alitèr Ambrosius *tom. 3. ser.* 56.
sic ipse de sydere hoc Crucis loquitur. *Cæ-
lum* (inquit) *quoq; ipsum huius signi figura
dispositum est: nam quatuor partibus, hoc
est Oriente, & Occidente, ac Meridiano, &
Septentrione distinguitur, quatuor quasi
Crucis angulis continetur.* sic ille. Hoc est si-
8 gnum illud, quod Constantino demonstra-
tum est, vt vinceret; aduersùs Massentium
pugnaturo *In hoc signo vinces.* quia in hoc si-
gno vincimus omnes, non homines tantùm,
sed spiritualia nequitiæ in cœlestibus. vt
Paulus ad *Ephesios* 6. 12. loquitur. sub hoc
9 signo omnes, qui Christo nomen dedimus,
militamus. A quatuor vẽtis, vt dicit Dominus
in Euangelio *Matthæi* 24.31. omnes voca-
10 ti sumus. Audi quæso Augustinum super
Psalm. 136. *Partes enim mundi quatuor
sunt:* (inquientem) *Oriens, Occidens, Aquilo,
& Meridies. Ab omnibus istis quatuor ven-
tis, sicut dicit Dominus in Euangelio, à qua-
tuor ventis se collecturum electos suos: ab
omnibus ergo istis quatuor ventis vocatur
Ecclesia. Quomodo vocatur? vndiq; in Tri-
nitate vocatur, non vocatur nisi per Baptis-
mum: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus
Sancti: quater enim ter ducta duodecim in-
11 ueniuntur.* Ab his itaq; quatuor mundi pla-
gis omnes ad fidem euocamur Christi sub
Sanctæ Crucis Vexillo. vbiq; enim

Vexilla Regis prodeunt,
Fulget Crucis mysterium,
Quo carne carnis conditor
Suspensus est patibulo.

12 Et Crucis ipso signo protecti, quo in no-
mine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti nos
signamus, vbiq; vincimus, vbiq; triũphamus.
Necessariò ergò sub hoc signo milita-
mus, qui semel voluntariæ nomen dedi-
13 mus Christo. Nos ipsi in humani corporis
figura Crucem delineamus. Accedat exco-
gitationis huius Iustinus Martyr in Apolo-
gia secunda, testimonium ferẽs, ac loquens;
*At humana figura non alia re à belluis dif-
fert, quàm, quòd & recta sit, & manuum ex-
tensionem habeat, & in facie à fronte pro-
tensum nasum, per quem & respiratio ani-
malibus est, neq; aliud demonstrat, quàm*

si-

14 *signum hoc Crucis.* neq; extrà rem Hiero-
nymus in cap. 11. Marci. *Homo natans per
aquas, formam* (dixit) *Crucis, sicut & pisces,
assumit.* Nullo ergò alterius cuiusquam tul-
cimine indigemus, vt nos sub Crucis vexil-
lo Christi reducamus, illusq; tutamine pro-
tegamur.

Erunt hæc ipsa, quæ diximus, & si pauca,
præludium quodam ad factum, quod subij-
cimus.

15 Ecclesia est in Ciuitate Panormi Sanctis-
simo Christi Martyri Ignatio dicata. Eiusdē
Ecclesiæ Fundator a Patribus, qui in illa
sunt, fuit Sanctus Christi Cōfessor Philippus
Nerius. Hac in Ecclesia ex ligno Săctissimę,
adorandæq; Christi Crucis, frustulū, nō con-
temnendum, asseruatur. Qui Ecclesiæ curam
gerunt Sacerdotes, qui in illa resident, sub
Sanctæ Crucis Vexillo se protectos esse
amant, illiusq; sub protectione viuere. An
hoc possint in difficultatem eis reuocatur:
Quód Ecclesiæ Titularis Sanctus Ignatius
Martyr sit: Fundator Sanctus Philippus; vi-
deri hoc illis vetitum ex Sacræ Congrega-
tionis decreto nouissimo anno 1630. de
asciscendis in Patronos, seù Protectores, Să-
ctis edito, ad illam propterea habendum
recursum.

Hoc verò an rectè dixerint? Causæ huius
statum faciebat. Consulti proindè nos; nullo
illos teneri scrupulo posse, quin ex se ipsis
hoc agerent, respondendum censuimus. De
Crucis enim vexillo Christi, ac vniuersorum
16 Regis agitur. Crux verò Christi Domini, &
Seruatoris nostri eodem prorsus honore ho-
noratur, quo Christus Redemptor; quemad-
modùm purpura Regis eodem, quo Rex ho-
nore afficitur. ex Damasceno *lib. 3.* orthodo-
xæ fidei *cap. 8. S. Thom.* Doctor ille Angeli-
cus *2. 2. quæst. 103. art. 4. ad 3.* Quod planè
de ipsa Sanctissima Cruce exauditur, in qua
Christus pependit, suumq; effudit pretiosis-
simum sanguinem, nostræ redemptionis
pretium magnum, quo sumus redēpti. iuxtà
Pauli sensum *1. ad Corinth. 6. 20.* Quia cor-
pori eius Sanctissimo coniuncta fuit, eiusq;
perfusa sanguine. Nàm sicut Rex, & eius pur-
pura, venerari dicitur: vt perpendit *Caietan.*
17 *d. art. 4. ad 3.* quam ob causam adoratione
latriæ adoratur. & vt Christi imago, & vt san-
guine eius perfusa. *S. Thom. 3. part. quæst. 25.
art. 4. Ioann. Azor. institutionum moralium
part. 1. lib. 9. cap. 5. quæst. 8. Franciscus Leo*
Episcopus Thelesinus in *Thesauro fori Ec-
clesiastici part. 2. capit. 1. numer. 25.* etiam
18 si ex alia materia fuerit, tantùm vt Chri-
sti imaginem. *Sanctus Thom. ibid. in corpor.
in fin.*

19 At prohiberi nemo gentium potest, quin
se sub Christi Redemptoris protectione
subijciat: Quia ipse omnium Redemptor est,
& Creator, eiusq; sumus, & vt creati, & vt re-
dempti. *can. qui abstulerit. 6. 12. quæst. 2.
& can. qui Episcopus. 2. distinct. 12. can. cùm
Redemptor 68. ead. 12. quæst. 2.* Ergò neque
20 Sanctæ eius Cruci, quæ eius adiuncta cor-
pori in ea Redemptio facta fuit: Nàm per li-
gnum serui facti sumus, per Sanctam Cru-
cem liberati sumus. Sancta canit Ecclesia.
Liberati ergò per eam, eius quam meritissi-
mo iure nos protectioni submittimus, quasi
21 sub Christi Regis Vexillo, sub quo milita-
mus, Christoq; nomen dedimus. Quemad-
modum Bernardus ad Innocentium Papam
22 epist. 190. dicit: *Non requisiuit Deus Pater
sanguinem Filij; sed tantùm acceptauit, quia
salus erat in sanguine: siquidèm pro quali-
tate vulneris allata est medicina.* Super Cru-
23 cem autèm hic sanguis effusus fuit. Sicut er-
gò sãguinis protectioni nos iurè subijcimus,
quo redempti sumus: ità paritèr & Sanctæ
24 Crucis. Quod nempè de connexorum, con-
iunctorumq; vno dicitur; hoc de altero ne-
gare nec possumus, nec debemus. ex Augu-
stino *can. quo iure. 1. in fin.* & ibidem *Gloss.*
verbo *dicere. dist. 8. can. si quis obijecerit. 7. 1.
quæst. 3. can. hęc quippè 10.* vbi *Gloss.* verbo
*subrogati. 3. quæst. 6. cap. translato 3. de con-
stitutionib. cap. super eo 4.* ibidemq; *Gloss.*
verbo *in vtroq;* & *Barbos. nu. 3. de parochijs.*
ex Paulo item lib. 18. ad edictum in *l. eum
qui iurauit. 30. §. si libertus.* ibidemq; *Gloss.*
verbo *nec operatur petitio, ff. de iur. iurand.*
25 Quia connexa ab inuicem disiungi non
possunt. Rationem excipe ex Augustini ver-
bis *d. cap. translato. 3. de constitution.* quibus
sic loquitur: *Quia enim simul, & ab eodem,
& sub eadem sponsione vtraquè data sunt;
quod de vno dicitur, necesse est, vt de altero
intelligatur.* apertissimè quoq; Vlpianus lib.
25. ad edictum in *l. eum, qui actum. 18. in
ipso princip. ff. de negot. gest.* verba, ex quibus
argumentum sumimus aptissima ad rem
sunt nostram, idcircò in medium illa afferi-
mus. *Eum actum,* (inquit) *quem quis in ser-
uitute egit, manumissus nō cogitur reddere.
Planè si quod connexum fuerit, vt separari
ratio eius, quod in seruitute gestum est, ab
eo, quod in libertate gessit, non possit, constat
venire in iudicium, vel mandati, vel negotio-
rum gestorum, & quod in seruitute gestum
est.* sic Vlpianus, & *Gloss.* ibidèm verbo *non
possit.* & *Paulus de Castro. Gratian forens. di-
scept part. 2. cap. 356. num. 3.* Quàm autem
26 connexa inuicem sint Christus, Sanguis, &
Crux, ex quibus redemptio constat, nemo
est, qui non videat, si sapiat ipse, nec sit insi-
piens. Separari igitur ab inuicem non pote-
runt.

Quod ergò de vno dicitur, vt de altero
intelligatur necesse erit. ex Augustino vbi
suprà. diximus *respons* nostra 51. *numer. 59.
part. 3.*

27 Et quidèm connexa ea dicuntur, quorum
actiones vna communicantur, & ab eadem
causa, & ratione procedunt, & eorundem

vnum

vnum est nomen. secundùm C*alderinum*
cons.4.vers.in contrarium facit.de religiosis
domibus.probat hoc *Gloss.in d. l.eum actum*
18.verbo *non possit, ff.de negot.gest.* dicens;
tunc dici res separatas, quando circa diuer-
sa omninò officium suum gestor adhibuit,
tunc verò inseparabiles,& connexas, quādo
circa eandem rem tantum gestoris perseue-
rat officium.subdens ad rem: *Et sic dicitur*
separata,et inseparabilis ratione rei,in quam
impenditur ratione impensæ.sequiturq; Ro-
ta Marchiæ apud *Gratian. dec.60.num.6.&*
28 *seq.* In vnam humani generis redemptio-
nem hæc omnia coiuere Crux,sanguis,Chri-
stus.vnum igitur erunt,non separata. non
ratione impensæ,sed rei,in quam impensa
fuere. Et quid planè connexum magis per-
pendi, quidue dici potest, quam Christus
Cruci confixus,& Crux? Indè quippè Cruci-
29 fixus,quia Cruci cōfixus fuit.à Cruce enim
Crucifixus dicitur,quia in ea fixus,cōfixusq;
fuit. vndè Crucem alloquimur, & depreca-
mur quasi ipsum Crucifixum. *S.Thom.3.par.*
q.25.art.4.in corpore,in fin. Hinc omnes
30 qui piè volent viuere in Christo,& Cruci eos
configi oportet,vt carnem suam crucifigant
cum vitijs,& concupiscentijs,iuxtà Apusto-
lum ad *Galatas* 5. 24. vt absit eis gloriari,
nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi. se-
31 cundùm eundem ibidem *cap.6.* 14.Quando
nō aliter,nisi in Cruce eum sequi nos opor-
teat,si post eum in vitam æternam ire intē-
dimus.sic enim ipse *Matth.16.24.*nobis cō-
testatus fuit:*Si quis vult venire post me* (in-
quiens) *abneget semetipsum, & tollat Cru-*
*cem suam,& sequatur me.*Quæ planè verba
Christus Petro,& Discipulis dixit, cùm Pe-
trum increpauit,quòd ei dixisset:*Absit à te*
Domine; non erit tibi hoc. manifestauerat
quippè Christus Dominus Discipulis suis:
Quia oporteret eum ire Hierosolymam, &
multa pati à Senioribus,& Scribis, & Prin-
cipibus Sacerdotum,& occidi,& tertia die
resurgere. Assumens eum Petrus cœpit
increpare illum dicens: *Absit à te Domine:*
non erit tibi hoc. Qui conuersus dixit Petro:
Vade post me Sathana, scandalum es mihi:
quia non sapis ea,quæ Dei sunt, sed ea,quæ
hominum. Tunc Iesus dixit Discipulis suis.
Si quis vult post me venire,abneget semetip-
sum,& tollat Crucem suam,& sequatur me.
32 Quia si post Christum etiam resurgentem
ire volumus,eumq; gloriosum,& in gloriam
sequi, Crucem nos tollere oportet, & post
eum abire, itā ad vitam cum ipso glorioso
at Crucifixi, Crucemq; ferentes ingredie-
mur. Audi Augustinum *serm.47.diuers.* su-
per his verbis:*Tollat Crucem suam, & se-*
*quatur me.*dicentem:*Quò sequendus est Do-*
minus? Quò iā nouimus: surrexit enim,&
ascendit in Cœlum; illò sequendus est. sed
Crucem ferentes. nec desperandum:quia
ipse adiuuat.Si ergò Crucem post Christum
nos ferre semper oportet, vsq; quo cum illo
in gloriam ingrediamur. fiet nè nobis scru-
pulus,nè Cruci nos protectioni subijciamus:
quos Crucē post Christum ferre manet ne-
33 cessitas?Sicuti verò Christi se se protectioni
subijcere datum est omnibus, pariq; modo
& Sanctæ Crucis,in qua ipse pependit, vndè
Crucifixus dicitur,& ex cuius membris de-
corem illa attraxit, vt per eam nos ille reci-
piat,qui per eam redemit nos.non nè hisce-
34 met verbis Sanctus Andreas Apostolus,ger-
manus Petri,& in passione socius, Crucem
interpellauit,cùm à longè aspexisset,in qua
figendus erat? Vtiquè: *O bona Crux*,(inquit
lætabundus) *quę decorem ex membris Do-*
mini suscepisti,diù desiderata,solicitè amata,
sine intermissione quæsita,et aliquādo cupi-
ti animo præparata:accipe me ab hominibus,
et redde me Magistro meo,vt per te me recipi-
*at,qui per te me redemit.*his verbis Andreas.
35 Per Crucem nempè Principatum Christus
obtinuit.quod diù antè *Isaias 9.6.*prædixe-
36 rat:*Factus est Principatus super humerum*
eius. Effert locum hunc apprimè argumen-
tosè Magnus ille Tertullianus lib.3. aduer-
sus Marcionem dicēs:*Quis Regum insignem*
potestatis suæ humero præfert,et non aut ca-
pite diadema,aut manu sceptrū? Solus nouus
Rex Christus noua gloria potestatem hume-
ro extulit,Crucem scilicèt. ità Tertullianus.
sic etiam Iustinus Philosophus, & Martyr.
Cyrillus Alexandrinus,Hieronymus,Augu-
stinus,alijq; apud *Blasium Viegas* è Societa-
te Illustrissima Iesu in *Apochalyps.cap.1.cō-*
37 *mentar.1.sect.12.n.1.*Sine sceptro Rex non
erit,nec sine Cruce Christus, qui ità conne-
xam illam habet,vt non manibus,non capi-
38 te,sed super humerū ferat.Et fanè fuit Crux
Christo principatus, quia Crucis à Throno
regnare cœpit.vnì Rex psaltes Dauid,secun-
dùm septuaginta Interpretum versionem,
dixerat:*Dicite in nationibus, quia Dominus*
*regnauit à ligno.*canitq; Ecclesia.

Impleta sunt quæ concinit.
Dauid fideli carmine.
Dicendo nationibus.
Regnauit à ligno Deus.

& aduertit *Carthagena* de Christo *libr.10.*
*homil. 19. fol mihi 751.col.1.in fin.*Connexa
39 itaq; ita Crux est Christo,sicuti Regi Regnū,
vt sine Regno Rex esse non possit. Regem
proindè qui admittit,& Regnum admittere
40 debebit:Quia nimirùm qui connexorum
vnum admittit, nec alterum reijcere potest,
quin admittat; quin tenebitur. secundùm
Abb.in cap. cùm in cunctis 7. §. inferiora
41 *n.10.de election.*Quoniam sibiinuicem sub-
ordinantur, vt vnum sequatur alterum. ex
Hieronymi sensu contra Ioninianum lib.1.
relati *in can.si laicus.7.* ibidemq; *Gloss.*verbo
*matrimonio carendum dist.31.*atquè etiam
Innocentij Papæ ad Victorem Rorhomagē-
sem Episcopum in *can.si quis viduam.13.*
Et *dist.34.*

*dist.*34.& vnum inferat aliud. ex Augustino
d.cap.translato.3.de constitution. cum *Glos.*
ibidem verbo *quod de vno.* Nec enim ratio
42 reddi in contrarium potest, cur de duobus
connexis, eadem non sit ratio, atq; vna de-
cisio; iuxta Vlpiani sensum in *l. posthumi.* 3.
ff.de iniusto, rupto, irritoq; testam. vbi *Gloss.*
verbo *diuersitatis*, quæ sic infert. *Ergo idem*
ius, eiusdemq; sensus videntur Imperatores
Seuerus, & Antoninus in *l.*1.C. *de inofficios.*
testament. nec aliter Venuleius sensit lib. 10.
epistolarum in *l. Attitio ità stipulatus*.108.
in fin. princ.ff.de verb.oblig. illis verbis: *Cur*
idem in dote promissa respōdeatur, ratio red-
di non potest. quo loco *Gloss.* verbo *reddi*, sic
notãdo infert. *Nota quòd vbi in diuersis fa-*
ctis non potest ratio diuersitatis reddi. idem
ius statuendum est. multò magis vtiq; (in-
feramus nos) vbi res sunt connexæ, & ratio
diuersitatis reddi minimè potest, ius idem
statuendum erit.
43 Deindè, & cominùs: Quia Sacræ Congre-
gationis Sacrorum Rituum decretum dicto
anno 1630. de Sanctis in patronos asciscen-
44 dis loquitur: Christus verò non Sanctus
simpliciter, sed Sanctus Sanctorũ est, & Do-
minus; quia Deus de Deo. Christus enim
supposito subsistit Diuino Verbi, propter
45 hypostaticam vnionem. Vndè non purus
homo; sed homo Deus est, non confusione
substantiæ, sed vnitate personæ: *Nam sicut*
anima rationalis, & caro vnus est homo:
46 *ita Deus & Homo vnus est Christus.* in
symbolo Athanasij (qui ab immortalitate
nomen accepit) fides profitetur Catholica.
47 Et in Concilio Ephesino Theodosij Augu-
sti tempore, in quo ducenti interfuere Epi-
scopi impijssimum damnantes Nestorium,
qui in Christo duas asserebat personas: In
duabus naturis diuina, & humana; vnam
Domini nostri Iesu Christi personam pro-
testantes, in *can. canones generales* 1. §. *ter-*
tia Synodus dist. 15. relata à Gratiano ex
Isidoro lib. Ethymologiarum 6. *cap.* 16. &
in Concilio Carthaginense, cui Augustinus
Honorij Cæsaris temporibus interfuit, à
Gratiano *can. qui Episcopus* 2. *dist.*23. re-
lato. Eodemquè Augustino ab eodem Gra-
tiano reducto *can. hoc est* 48. *de consecrat.*
dist. 2. rationem reddente, dicenteq; *Chri-*
sti persona constat, & conficitur Deo, &
homine: Cùm ipse Christus verus sit Deus,
& verus homo. & S. *Thom.* 3.*part.q.*17.*art.*
1. *Posnanien. decision. Theologicar. lib.*3.
48 *cap.*3.*q.*5. Si Deus, Sanctus proindè per Es-
49 sentiã. Quia in *Trinitate nihil prius, aut po-*
sterius, nihil maius, aut minus, sed tota tres
Personæ coæternæ sibi sunt, & coæquales.
vt in Symbolo eodem Athanasij Sancta
profitetur Ecclesia. *Sed Patris, & Filij, &*
Spiritus Sancti vna est Diuinitas: æqualis
gloria, coæterna maiestas. & ità *Deus Pater,*
Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus. eadem
fidei professione apud eundem. Et sicut *Æ-*
ternus Pater, æternus Filius, æternus Spiri-
tus Sanctus. Ita prorsus: Sanctus Pater, Sã-
ctus Filius, Sanctus Spiritus Sanctus. Non
50 itaq; de Christo, neq; de Deo, de Sanctis
loquens decretum in patronos asciscendis,
51 exaudietur. Quia *Christus vnus Dominus,*
& Creator omnium, quæ sunt, & auctor;
Dominus, & Rector cum Patre, & Spiritu
52 *Sancto omnium creaturarum.* quemadmo-
dùm qui Episcopus ordinandus est, prote-
stari debet. apud Gratianum *dict. can. qui*
53 *Episcopus* 2. *dist.*23. Essentialiter igitur
Christus, Dominus, & Protector est omniũ
Christianorum, qui ab ipso Christo Chri-
stiani dicuntur, *can. olim* 8. 8.*q.*1. *can. post-*
quàm 88. *in fin. de consecrat. dist.*4. Nulla
ergò indigemus facultate alia, vt ipsum Do-
minum Christum in Patronum nobis ha-
beamus, & protectorem, qui naturalitèr no-
ster Patronus, & Protector est, & Aduocatus
54 omnium nostrum, consequenterq; Patro-
nus, ad *text. in l.* 1. *C. de Aduocatis diuerso-*
55 *rũ iudicum.* Et ipse est propitiatio pro pec-
catis nostris, nõ pro nostris tantùm, sed etiã
pro totius Mundi, 1. *Ioann.*2.2. Pontifex fa-
ctus in æternum secundùm ordinem Mel-
chisedech. *Psalm.*109. semper viuens ad in-
terpellandum pro nobis. *ad Hebræos.*7.17.
24. *& cap.*5. vt Patronus vtiq; noster, qui
pro nobis apud Patrem interpellat. Et fide-
lis Pontifex ad Deum, vt propitiaret delicta
populi. ad *Hebræos.*2.17. Pariq; modo nec
56 facultate aliqua indigebimus, vt Sanctæ
Crucis sub Protectione peculiari nos iure
subijciamus. Cùm quia de Cruce decretum
non loquitur, sicutinequè de Christo Do-
mino. Tùm quia Crux instrumẽtum est re-
57 demptionis nostræ. Clauis, qua nobis Chri-
stus Paradisum aperuit iuxta *Isaiæ* illud 22.
22. *Dabo clauem domus David super hume-*
58 *rum eius* profectò quod Christus tanquam
claue, Paradisum à principio clausum, no-
bis aperuit Cruce. nam Cruce clauem ap-
pellat S. Ioann. Chrysostomus homilia de
diuite *tom.*2. & S. Augustinus *Psalm.*45. &
Viegas eodem commentar. 1. *sect.*12. *sub n.*
1. Quia tamen grauis erat ad portandum,
non è cingulo pendentem, sed super hume-
rum illã portare dicitur. Clauis nempè po-
59 testatis iurisdictionem, animarumq; signi-
ficat gubernationem; super humeros por-
tatur, vt olim imperauerat Deus (*Exod.*19.)
Sacerdoti, vt nomina filiorum Israel, super
vtroq; superhumeralis latere portaret: *Por-*
tauit Aaron nomina eorũ corã Domino su-
per vtrũq; humerũ. Carthag. *d. lib.*10. *hom.*19.
60 *fol.*751. *col.*2. nec sanè incõuenit Clauis no-
mine potestatem significari, veluti Claues
Ecclesiæ dicuntur, quas Petro Christus de-
dit Matthei 16.19. *Et tibi dabo Claues re-*
gni Cælorum, quodcunquè ligaueris super
terram, erit ligatum & in Cælis, & quod-
cunq;

cunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis i potestatem, scilicet ligãdi, atq;
soluẽdi. ex *Gloss.* in *summa* verbo *dedit dist.*
21. & ex *Extrauaganti Ioannis XXII. Quorundam. 1. de verborum significat.* traditquè
pluribus *Nauarr. in can. voluissent. 60. §. ex*
61 *yi. de pœnit. dist. 1. num. 2.* Est & Cathedra
docentis pastoris, & Episcopi animarũ nostrarum Christi Iesu. 1. *Petri* 2. 25. in qua per
mortem destruxit eum, qui habebat mortis
imperium, id est Diabolum. Paulus ad *He-*
62 *bræos* 2. 14. Est prætereà Instrumentum
coniunctum Christo, qui pependit in ligno,
factus pro nobis maledictum, vt nos à maledicto liberaret: Quia scriptum est: Maledictus omnis, qui pendet in ligno ad *Galatas*
3. 13. in qua re aduertendum, nec intempestè erit, quod quidam dixere: Christum
63 Dominum in Crucis patibulo morientem,
terga ad Orientẽ vertisse. in Oriente enim
origo fuit peccati, quãdo in superbiam elatus Lucifer: *In cœlum conscendam* (inquit)
super astra Dei exaltabo solium meum. Isaîæ 14. 13. sed ad Infernum detractus fuit in
profundum Laci. atq; Euam ad Dei transgrediendum præceptum, vetitum pomum
comedẽdo, induxit. *Genes.* 3. monstrare hoc
videtur Hieronymus ad Damasum, relatus
à Gratiano in *can. Quoniam vetusto. 25. circa medium 24. q. 1.* illis verbis: *Nunc in Occidente sol iustitia oritur: in Oriente autem
Lucifer ille, qui ceciderat, super sydera posuit
solium suum.* Et adnotauit *Principius Fabritÿ* in allusionibus, & signis, & emblematibus in vitam Gregorij XIII. *lib. 4. tit. 2. allusione* 10. *fol. mihi* 218. (Ab Oriente occasus.) in annotationib. Sicut itaq; facultate
nulla indigemus, vt Christum suscipiamus
Crucifixum, eiusq; sub protectione viuamus; pari quoq; modo, vt Sanctam Crucem
64 eius subeamus, eiusq; sub protectione simus: qui enim à Cruce proteguntur, à Christo vtiq; qui in ea pependit, protectione firmantur. nullibi enim nisi cum Cruce Chri-
65 stum reperiemus, neq; sine Christo Crucẽ.
sunt nempe correlatiua inuicem Crux, &
Christus in ea Crucifixus. si Crucifixũ quærimus, in Cruce vtiq; cõfixum inueniemus.
ita Angelus ad mulieres *Matth.* 28. 5. ad
monumentum eum iam Crucifixum quærentes, àtq; in sepulchro iacentem, vt vngerent eum mortuum: *Scio enim, quòd Iesum,
qui Crucifixus est, quæritis.* Crucifixus, ergo in Cruce fixus. nec sine Cruce Christus
66 Iesus. Quod autem de vno dicitur correlatiuorum, hoc de altero affirmandum erit:
Quia sunt ad inuicem conuertibilia, simul
natura, simulq; cognitione. secundùm Philosophum. & ex Iuliani Imperatoris sensu in
*l. fin. C. de indicta viduitate tollenda. l. 1. C.
de cupressis lib. 10. l. fin. ff. de acceptilationib.
Petrus Gregorius Tholosates syntaxeon artis mirabilis lib. 5. cap. 3. & in commentarÿs
tom. 2. lib. 5. cap. 6. Euerard. in locis argumentandi. loco à correlatiuis. Barbosa axiomate
61. nu. 1. Gabriel communium conclus. lib. 6.
tit. de legibus, & constitutionib. conclus. 3.
nu. 1. &* 14. diximus *respons.* nostra 36. *nu. 3.
& seq. part. 3.*
67 Prætereà Decretum præfatum Sacræ Rituum Congregationis, de Patronis per Ciuitates, & Oppida, siue Regna ascìscẽdis loquitur. causæ verò status huiusce est, de protectione sub Sanctæ Crucis vexillo in peculiari Ecclesia, in qua Crucis ipsius frustulum est, per Sacerdotes illius subeunda. Nõ
pares itaq; termini sunt, vnius ad aliam quæ-
68 stionem. Non ergò ad hanc verba referentur decreti, de qua non meminere, ergò nec
dispositio. ex Vlpiani sensu lib. 1. ad edictum
in *l. dies cautionis. 4. §. toties.* ibidemq; ex *Castrensis summario ff. de damno infecto.* Luculentiusq; Vlpianus idem lib. 34. ad edictũ
in *l. si verò negotium 65. §. de viro. ff. soluto
matrimo. cap. indemnitatibus 43. de electione lib. 6. Nauarr. cons. 12. in fin. lib. 1. de maiorit. & obedien. & cons. 6. nu. 2. lib. 3. de statu regular. Gonzalez ad regul.* 8 *Cancellar.
Gloss. 5. in princip. nu. 24. Rota in recentiorib.
part. 2. tom. 1. decis. 502. sub num. 3. & apud
Coccinum decis. 460. nu. 5.*

Non equidèm quæ in decreto prædicto
Sacræ Rituum Congregationis enumerantur requisita de Sanctis in Patronos ascìscẽ-
69 dis, huic quadrant quæstioni. ergò nec eius
dispositio Cessat proindè dispositionis ratio in hac, de Sanctæ Crucis protectione in
peculiari Ecclesia Clericorum secularium,
non Laicorum, subeunda. Cessare proptereà & eius debebit dispositio, ac prohibitio.
70 Nunquàm enim effectus subsequi potest,
causa non existente, à qua ille producitur,
emanaturq; *can. Statuimus 8. §. sed sciendũ
est. dist. 61. can. quod pro remedio 7.* ibidẽq;
Gloss. verbo *cessante 1. q. 7. cap. magnæ deuotionis. 7. in finalib. verbis. de voto, & voti redemptione. cap. cùm cessante. 60. de appellat.
cap. quia circa 6. de consanguinit. & affinit.
cap. cùm à multis. 9. de ætate & qualitat. cap.
miramur 7. de seruis non ordinand. l. quod
edictum 33. ff. de pactis. l. 1. in princip. ff. de
legitim. tutorib. Lapus allegat. 106. num. 2.
Cassaneus cons. 2. in 2. part. nu. 4. Nauar. in
can. Sacerdos penult. n. 120. in fin. de pœnit.
dist. 6.* Sed ratio dispositionis huiusce, siuè
decreti, neq; verba ipsa, neq; materies, neq;
personæ, de quibus illud verba facit, huic
adaptantur facto, de quo causæ status firmatus fuit. Ergò nec eius sedebit disposi-
71 tio. Ratione igitur, atq; dispositione Decreti
sine prohibitione remota: nil remorabitur,
quin effectus sequatur, vt liberum sit Sacerdotibus his Sanctæ, adorãdæq; Christi Crucis se protectioni subijcere, qui sub Crucis
ipso vexillo militant, vt in huius maris vitæ
fluctibus, pœnè naufragantibus, sydus oria-

tur Cruciferum, siuè Cruciatum, quo se ad
patriæ appellere portum confidunt. quando
72 & Paganis ipsis, (vt ex Hieronymi com-
mentarijs patet) Littera hebræa *Taù*, quæ
Crucis symbolum refert, salutis fuerit signũ;
& in Serapidis templi parietibus visum fue-
rit. ex *Ioanne Thuilio tract. de symbolis fol.
mihi* 57. in præambulo Commentariorum
73 in emblemata *Alciati*. Et nihil sit in fidei
nostræ mysterijs, quod Crucis signo non
perficiatur, sanctificeturq;, ipsi ordines, qui-
bus Christi Ministri initiantur: Crucis signo
perficiuntur Sacerdotes, Pontifices, ordines
omnes in Ecclesiastica Hierarchia sine Cru-
cis adorandæ signo non vtiquè sanctifican-
tur. ex Stephano Papa V. in *can. numquid non
omnia* 10. *de consecrat. dist.* 5. Ex matris vte-
74 ro eductus infans Sacro fonte ablutus,
Crucis signaculo ad militiam inaugura-
tur Christi. Sacramenta omnia Crucis
impressione signi sanctificantur. ad funus
non sinè Crucis munimine, ac salutifero
signo defertur, sepulchroquè quasi in terræ
vtero conditur. Nihil initium Christianis
est, quod non Cruce signetur. conquiescet
animus, cùm Stephani Papæ *dict. can. num-
quid non omnia* audieris, perceperisq; *Num-
quid non omnia Chrismata Sacerdotalis mi-
nisterij* (inquientis) *Crucis figura perficiun-
tur? Numquid baptismatis vnda, nisi Cruce
sanctificata peccata relaxantur? & vt cæte-
ra prætereamus, sine Crucis signaculo, quis
Sacerdotij gradus ascendit?* Cùm ergò ex ip-
so natiuitatis initio sub Sanctæ simus Crucis
Vexillo, illoq; signamur, vt in mortem etiam
sub Cruce militemus: Cur quæso te erit, vt
non viuentes eius sub protectione simus, vi-
uamusq;? vt ab ortu Solis vsq; ad Occasum
Crucis sub protectione, vexilloq; simus.

Atquè ità ex his, iudicio non abiecto
acriori, melioriquè respondendum censui-
mus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

75 Responsionem hanc in Alma Vrbe dedi-
mus, sic efflagitante Adm. R. P. Ioanne Ioan-
nutio ex Patribus Oratorij S. Philippi Nerei
in Ecclesia Noua, siuè Sancta Maria de Valli-
cella nuncupata; Cui & in Sacra Theologia,
& in vtroquè iure non mediocritèr versato,
nostra, quàmuis pessima, ac multa Sacramẽ-
tali confessione aperiebamus peccata, quæ
ille multa excipiebat patientia, charitateq;
multamq; ab eo consolationem, multaquè
spiritualia documenta accepimus. Iurè pro-
pterea, ingratitudinis notam vt effugeremus,
tanti Viri memoriam hanc posuimus.

SVMMARIVM.

1 *Mulierum magna omnind est potentia.*
Dominantur omnibus. & n. 58.
Probatur ex Sacra Scripturę verbis. n. 2.
Mirabile ex ea factum refertur. n. 5.
3 *Homo patrem, matremq; relinquit, & patriã propter vxorem.*
Et eam diligit magis, quàm patrem, & matrem. n. 4.
6 *Zorobabel magnus Princeps Darij Regis Cubicularius.*
7 *Mulieribus sua dant viri, quia eas amant.*
8 *Amor vnus est ex tribus, quę modum nõ habent. & nu.* 22.
Nec moras patitur. nu. 22.
Nec finem habere dicitur. n. 23.
Nec consilium habet. nu. 24.
9 *Legatum vxori relictum, vt moraretur cum filio, si ille prior fatis cedit, debeatur nè, cùm per illam non steterit?*
Affirmatiuè respondetur. & n. 28.
Siuè legatum sit annuum. n. 10. *&* 12.
Multòq; magis si semel debeatur. n. 11. *& nu.* 14.
Et magna sint erga vxorem amoris indicia. nu. 21.
Eamq; vsufructuariam etiam post mortem filij reliquerit. n. 25.
13 *Conditio pro impleta habetur, si per eum non stetit, qui eam implere tenebatur.*
15 *Animi internus sensus ex verbis patescit.*
16 *Legatum legatarij gratia relictum videtur magis, quàm alterius.*
Et ex quibus arguatur.
Quamuis modus legato adiectus deficiat. nu. 18.
Ratio affertur. n. 19.
Vel si legatum priùs soluendum sit, postmodùm verò subeundum onus. n. 20.
Vel si non vulgaria appareant disponentis erga legatarium amoris indicia. nu. 21.
17 *Determinatio plura respiciens determinabilia, æqualitèr determinari debet.*
26 *Vxori relictum legatum, cum conditione, vt cum filijs moraretur, an conditionem, vel modum verba illa importent? discutitur.*
Primò si priùs soluendum legatum fuerit, postmodùm onus subeundum, modum referunt, non conditionem. n. 27.
27 *Modus magis, quàm conditio adiecta videtur, si primariò sit legatum soluendum, postmodùm subeundum onus.*
In dubio præsertim. n. 35.
29 *Verba ambigua, & quæ duplicem sensum admittere possunt in legatis, pro legatario magis interpretanda.*
30 *Legatum est donatio testamento relicta.*

Lar-

Largiorem proindè interpretationem admittit. n. 31.
Quia liberalitatem in legatarium legando testator exercere videtur.
Et legatarius in re ipsa legata magis dilectus hærede videatur. n. 32.
Eiq; proindè magis fauendum. n. 33.
34 *Verbis insistendum testatoris, eius vt mentem assequamur.*
36 *Legati dominium recta via, ab hæreditate adita, in legatarium transit.*
37 *Vxor secundas contrahens nuptias omne id amittit, quod ei ex primo viro lucro cedebat.*
Dicitur enim se secundis nuptijs funestare. n. 38.
Debet, tamen probari, secundas nuptias cōtractas fuiße. n. 39.
Quid autem, si id per virum prohibitum vxori non fuerit? n. 40.
Intelligitur tamen in filiorum fauorem, quòd quæ ex primo viro habuit restituere teneatur. n. 41.
Secùs verò si nulli superfint liberi.
42 *Conditio vni legato adiecta, in altero repetita videtur.*
Ex Bartoli doctrina.
Quæ declaratur n. 50. & expenditur.
Exauditurq; in legatis vna oratione connexis. n. 53.
43 *Viduitatis obseruantia non ex omnibus indicta videtur.*
Neq; ità passim adiecta videtur, & contra defuncti voluntatem. n. 47.
44 *Testator quod non dixit, neque nos debemus.*
Quod sanè in omni procedit materia. nu. 45.
Et tantùm voluisse testator videtur, quantum verbis expresserit. n. 46.
Nàm si voluisset, expressisset vtiquè. nu. 48.
49 *Text. in l. Seia. 20. §. Caio Seio. ff. de fundo instructo, instrumentoq; legato. expenditur.*
Et text. in l. in repetendis. 61. ff. de legat. 3. nu. 51.
52 *Dictio (Item) repetitionem indicit antecedentium.*
54 *Vxor relicta domina, & patrona, extantibus liberis alimenta honorabili modò consequitur.*
Sinè etiam si vsufructuaria fuerit relicta. nu. 55.
Filijs verò defunctis, plenum consequitur vsumfructum n. 56.
57 *Voluntatem contra defuncti, apertamquè dispositionem, attentandum nihil.*
59 *Ascanius Turaminus fuit Auditor Nunciaturæ Apostolicæ Neapoli, nunc Episcopus Rosseti.*
60 *Eminentissimus Cardinalis Bichius fuit Neapoli Nuntius Apostolicus.*

ARGVMENTVM.

Legatum, semel soluēdum vxori per virum relictum, adiecto, vt illa vita durante cum filio moraretur, si fatis cedat filius, an debeatur nihilominùs legatum vxori? Et quid si vxoris gratia legatum rogatum videatur? Et an conditionem, an verò modum inferant verba legato adiecta *Che si debbia stare sua vita durante con detto suo figli*? Quid verò si vxor ad secunda transuolet vota? Vxor verò Domina relicta, & Patrona, quid consequi debeat filijs viuentibus, quiduè illis vita functis? Quid verò si vsufructuaria; an illis omnibus è medio sublatis, plenum consequatur vsūfructum? An verò in vno dicta legato conditio, in alio repetita videatur? Dissferitur; nec inutilitèr.

RESPONSIO XLI.

1 MAgna omninò mulierum est potentia, hominum vt pelliceant animos. Illæ Regibus dominantur, illę vino fortiores; illæ hominibus præualent. Quis est ergò, qui domi-
2 natur earum? *Non nè mulieres genuerunt Regem, & omnem Populum, qui dominatur Mari; & Terræ: & ex illis nati sunt, & ipsæ educauerunt vineas, ex quibus vinum fit? Et ipsæ faciunt stolas omnium hominum, & ipsæ faciunt gloriam hominibus, & non possunt homines separari à mulieribus. Si congregauerint aurum, & argentum, & omnem rem speciosam, & viderint mulierum vnam bono habitu, & bona specie, omnia hæc relinquentes in eam intendunt, & aperto ore conspiciunt, & eam alliciunt magis, quàm aurum, & argentum, & omnem rem pretio-*
3 *sam. Homo patrem suum relinquit, qui enutriuit*

enutriuit illum, & suam regionem, & ad mulierem se coniungit. Et cum muliere remittit animam, & neq; patrem meminit, neq; matrem, neq; regionem. Et hinc oportet scire: Quoniam mulieres dominantur vestri. Non ne doletis? Et accipit homo gladium suum, & vadit in via facere furta, & homicidia, & mare nauigare: & flumina, & leonem videt, & in tenebris ingreditur: & cùm furtum fecerit, & fraudes, & rapinas amabili sua af-
4 *fert. Et iterum, diligit homo vxorem suã magis, quàm patrẽ, aut matrẽ. Et multi dementes facti sunt propter vxores suas: & serui facti sunt propter illas: & multi perierunt, & iugulati sunt, & peccauerunt propter mulieres. Et nunc credite mihi, quia magnus est Rex in potestate sua: quoniam omnes re-*
5 *giones verentur tangere eum. Videbam tamen Apemen filiam Bezacis, mirifici Concubinam Regis sedentem iuxtà Regem ad dexteram, & auferentem diadema de capite eius, & imponentem sibi, & palmis cedebat Regem de sinistra manu. Et super hæc aperto ore intuebatur eam; & si arriserit ei, ridet, nàm si indignata ei fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam. O viri cur non sunt fortiores mulieres?* sic philosophatus ma-
6 gnus ille Princeps Zorobabel fuit, Darii Regis Cubicularius, Qui ex tribus propositis: Forte est vinum. Fortior est Rex. Fortiores sunt mulieres, dixit, super omnia vincit veritas. *Esdra 3.3. & 4.15.*

7 Non mirùm itaq; si mulieribus sua dent viri. Amant enim. vt dixerit quidam.

Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis?

& alter

Amor perennis coniugis castæ manet.

8 Vnus est enim amor, ex tribus, quæ modum non habent. Ouid. 2. amor. dixit.

Nox, & amor, vinumq; nihil moderabile suadet.

Illa pudore vacat, Liber, Amorq; metu.

Plautusq; in Cusina.

Neq; saluum prorsus, neq; suaue esse potest quidquam vbi amor.

Amabat proinde hic, de quo factum narramus vxorem suam, qui ei supremum agens spiritum, plura datis tabulis reliquit.

Franciscus Cariffimus aliàs de Tarento, supremas scribens mentis suæ tabu las; quibus hæredem sibi dixit Donatum Antoniũ filium, Catharinę Gnegnæ vxori Ciuitatis Melphiæ, præter dotes, biscentum quinquaginta aureos reliquit. Verba excipe supremarum tabularum.

Item legauit Catharina Gnegnæ eius vxori vltrà eius dotes, quali li lasciase le possa pigliare sopra suoi beni ducat. 250. cum tali constitutione, che si debbia stare sua vita durante con il detto Donato Antonio figlio di esso testatore; e di essa Catharina. Nel quale tempo, nel modo come di sopra, sia donna, e patrona mentre osseruarà, e starà con detto Donato Antonio da madre, & attenderà al gouerno tanto di detto Donato Antonio, quanto delli suoi beni.

Testatore vita iam functo; post tres annos Donatus Antonius & ipse fatis concedit, euolutisq; duobus alijs annis Catharina supremum vidit diem. Huius post suprema funera in iudicium eius interpellantur hæredes per fideicommissarios bonorum Frãcisci testatoris; restituãt biscentum quinquaginta Catharinæ testamento relicta, cùm illa ad nouissimam vsq; vitę auram cum Donato Antonio prædefuncto non steterit. Fit igitur causæ status: Retinere nè iure possint hæredes biscentum quinquaginta Catharinæ per Franciscum relicta, quamuis illa cum Donato Antonio, qui primus diem supremum vidit, ad extremum vsq; alitum demorari non valuit?

Retinere illa posse non iniuria respondemus, atq; duo perpendimus. Vnum, reliquisse Franciscum Catharinæ vxori biscentum quinquaginta, *cum tali constitutione, che si debbia stare sua vita durante con il detto Donato Antonio figlio di esso testatore, & di essa Catharina.*

Alterum, vt eodem tempore: *nel qual tempo, nel modo come di sopra sia donna, e padrona, mentre osseruarà, & starà con detto Donato Antonio da madre, &c.*

Duo itaq; prædicta vt consequeretur Ca-
9 tharina prę ter eius dotes testator voluit. Hac de causa proindè, per Catharinam cùm non steterit, quin vita durante, vna cum Donato Antonio filio demoraretur, quòd ille prior fatis concesserit, non ei vitio dabitur, quin biscentum quinquaginta legato donata cõsequi potuerit. Accedat prior in hanc probationem Sceuola Iure Consultus in *l. Meuia nepotem. 13. ff. de annuis legatis.* Sequentibus nempè ille rem hanc, quam dilucidè aperit.

Meuia nepotem ex Meuio impubere hæredem instituit, & Lucio Titio ita legauit: Lucio Titio viro bono, cuius obsequio gratias ago, dari volo annuos (quandiu viuet) aureos decem, si rebus nepotis mei interuenerit; omnemq; administrationem rerum nepotis mei ad solicitudinem suam reuocauerit. Quæro cùm Lucius Titius aliquo tempore Publij Meuij negotia gesserit, & per eũ non steterit, quo minus gerat: Publius autẽ Meuius noliteum administrare, an fideicõmissum præstari debeat? Respondi, si nõ propter fraudem, aliamue quam iustam causam improbanda opera causa remotus esset a negotijs, quæ administrare secundum defuncti voluntatem vellet, percepturum legatum.

10 Audisti Sceuolam? Legatum erat annuum, cùmq; per eum non steterit, quin negotia administraret, percepturum legatũ respondit.

11 dit. Catharinæ non annuum quid legatum
fuit, sed biscentum quinquaginta semel, nec
per eam stetit, quin cum filio demoraretur:
qui mortem prior obiuit. Cur non, Edepol,
ipsa legatum retinebit, eiusq; hæredes? Fir-
miorem hanc reddit perpẽsionem idemmet
Sceuola in *l. annua. 20. ff. eodem.* apertiori in
12 facto loquens: *Annua his verbis legauit: si
morentur cum matre mea, quam hæredem
pro parte institui. Quæsitum est, an mortua
matre conditio apposita defecisse videatur, ac
per hoc, neq; vestiaria, neq; cibaria his debeã-
tur? Respondi secundum ea, quæ proponeren-
tur, deberi.* Si hæc non sufficiunt; & alio loco
lib. 3. responsorum in *l. Stichus 20. §. fin. ff.
de alimentis, & cibar. legat.* eundem loquẽ-
tem, respondentemq; audi Sceuolam. sic
fatur; *Mater filio hærede instituto per fidei-
commissum libertatem Pamphilo seruo suo
dedit, eidem cibariorum nomine legauit qui-
nos aureos, & vestiarij nomine in singulos
annos quinquagenos, si cum filio eius mora-
retur. Quæro filio eius defuncto, an alimenta
deberentur? Respõdi, si conditioni paruissent,
deberi etiam post mortem.* his Sceuola. Paruit
conditioni Catharina, quæ cum filio stetit,
donec ille vitali intercepta aura vitam ter-
mino impleuit: debebitur proindè etiã post
mortem, quod semel ei relictum fuit lega-
13 tum. Habetur nempè pro impleta condi-
tio, cùm per illum non stat, qui eam im-
plere debebat. verba, & rationem excipe ex
Aphricano in *l. in testamento 31. in fin. ff. de
conditionib. & demonstrationib.* sic enim il-
la: *Muliere autem nolente nubere, cum ipse
paratus esset, legatum ei deberi.* Id ipsum
Imperatores decreuere Seuerus, & Antoni-
nus in *l. 1. in fin. C. de institutionib. & sub-
stitutionib.* vbi *Gloss.* verbo *manifestum est.*
atq; ibidem Scribentes. Vlpianus lib. 77. ad
edictum in *l. in iure ciuili. 22. ff. de regulis
iuris.* & in simili Bonifacius Octauus in *re-
gula cùm non stat per eum 66. de regulis iur.
in 6.* Iulianus quoq; in *l. iure ciuili 24. ff. de
condition. & demonstrationib.* idem Vlpia-
nus in *l. Labeo scribit. 50. ff. de contrahenda
emption.* nec minoris ponderis responsio
erit Magni illius Pomponij inter Iure Con-
sultos non secundi in *l. si ita legaueris 8. ff.
de condition. & demonstration.* is nempè, in
facto. Dùm vxor mea cum filio erit, sic ra-
tionem concludit; *Sed si eam mentem, & id
propositum habeat, ut filium à se dimittat,
neue per eam stet, quominus cum ea filius
educetur, deberi legatum.* Et hoc sane in le-
14 gato annuo, nos autem in legato semel sol-
uendo. reliquit namq; testator Catharinæ
vxori biscentum quinquaginta, semel itaq;
Faciat tibi hanc fidem Papinianus in *l. Seio
amico. 50. §. vxori. ff. de annuis legatis.* qui
sequentibus rem (adamussim ad factum no-
strum) edicit. *Vxori præter id, quod à Mæ-
uio annui nomine accipiebat, aureos centum
dari volo. Annuum videtur, & semel centum
aureos reliquisse:* ita Papinianus. dotes er-
go, & semel biscentum quinquaginta Fran-
ciscus testator Catharinæ vxori dilectæ reli-
quit, voluit autem cum Donato Antonio fi-
lio quoad vixerit demorari. Et hanc ita fir-
matam sententiam sequuntur *Ioannes Bap-
tista à Sancto Seuerino inter consilia Bar-
tholomæi Socini cons. 68. Ioannes Magister.
nu. 5. & seq lib. 1. Ioannes Cephal. cons 429.
num. 90. & seq. vol. 3. Iacob Menochius cons.
146. num. 19. & seq. vol. 2.* qui quamplures
alios refert. *Surd. cons. 218. nu. 20. vol. 2. Ay-
mon Crauetta cons. 59. n. 1. & seq. Vasquius
illustrium controuers. iuris cap. 93. num. 25.*
quem etiam sequitur *Bursatus cons. 8. num.
20. vol. 1. Petrus de Benintend. decis.* Rotæ
Bononien. 98. *numer. 5.* qui ita decisum
refert. eumquè sequitur *Eminentissimus
Cardinal. Tuscus tom. 5. littera L. conclus
95. nu. 7. 8. & nu. 13. Peguera* decisionum
Regni Cathaloniæ *dec. 20. in fin. in additio-
nib. Lanarius cons. 20. num. 28.* Regens *Io-
annes Franciscus de Ponte Regij Collatera-
lis Consilij decis. 24. nu. 17. & sequent. Gra-
tianus* Rotæ Marchiæ *decis. 35. num. 10. &
17. Grammaticus decis. 102. nu. 107. Viuius
decis. 383 per totam. Gaspar Anton, The-
saurus forens lib. 1. q. 86. num. 6. Franciscus
Merlinus decis Rota Lucensis 14. nu. 3. Rota
par. 1. diuersor. decis 395. nu. 2. & apud Coc-
cinum Decanum decis. 272. num. 2.* noster
*Maranta in singularibus verbo legatũ sub
conditione fol. 61. col. 1. Michael Crassus de
successionib. §. legatum q. 46. num. 20. 21. &
22. & q. 58. nu. 4.*
15 Confirmationem, quæ dicimus, non mo-
dicam accipiunt, ex verbis ipsis legati, ex
quibus internus animi sensus Testatoris
eruitur. *tex. in l. Labeo. 7. §. id Tubero. ff. de
suppellect. legat.* legatum hoc bis centum
16 quinquaginta Catharinæ ipsius contempla-
tione, ac gratia reliquisse magis, quàm Do-
nati Antonij filij: legauit nempè eidem post
dotium legatum, & hoc 250. sicuti verò gra-
tia ipsius dotium legatum rogauit, ita pariq;
modo & hoc biscentum quinquaginta ex
trita illa nostrorum regula; quòd vna deter-
17 minatio plura respiciens determinabilia
debet æqualitèr determinari. ad *tex. in l. iã
hoc iure. 3. ff. de vulgari, & pupillar. l. quã-
uis 4. C. de impuber. & alijs substitutionib.*
Perpendit nempè ipse Catharinæ vxoris
non modicum commodum, cùm disposuit;
*Vt eius vita durante si debbia stare con det-
to Donato Antonio figlio di esso testatore,
e di essa Catharina.* Vt haberet illa vndè cõ-
18 modiùs cum filio viueret. Hanc proindè ob
causam, quamuis defecerit persona filij, ob
præmaturam mortem, non excidit tamen
erga Catharinam charitas, atquè dilectio;
neq; legatum, iàm ab initio lucratum, defe-
cit. Crede Antonino Pio Cæsari in *l. 1. C. de*
le-

legat. qui sequentibus decernit: *Tamen banc
fuisse* (dicenti) *defuncti cogitationem inter-
pretor, vt & post mortem Iusti Claudij, ea-
19 dem vobis præstari voluerit.* Quia contem-
platione reliquit legatariç. *Gloss* ibidem ver-
bo *post mortem.* dictis Imperatoris lucem
affert. quam Antonini Pij Cæsaris determi-
nationem commendat, admittitq; Sceuola
in *l. Caio Seio. 13. §. Imperator Antoninus
Pius. ff. de alim. & cibar. legat.* & hanc tuen-
tur partem *Dec. cons. 485. nu. 3. & cons. 601.
num. 6. volum. 2. Io. Baptista à Sancto Seue-
rino d. cons. 68. num. 3. & 5. Menoch. d. cons.
146. num. 12. & 24.* pleniùsq; *lib. 4. præsump.
123. num. 11. & siqq. & num. 22. Ancharan.
cons. 185. num. 3. & 4. Mascard. de probation.
tom. 3. conclus. 1286. num. 75. Benintend. d.
dec. 98. num. 6. 7 & seq* nec inerudité *Iacob.
Cancer. variarum resolution. lib. 3. cap. 20. n.
208. vers Ego superioribus diebus.* qui ità in
20 illo Senatu decisum fuisse testatur. Porrò
Catharinæ morandi cum filio onus, non pri-
mariò iniunctum fuit, sed secundariò, priùs
nempè legatum relictum eidem fuit, post-
modùm verò onus iniunctum. priùs ergò
legatum consequetur, postmodùm in con-
sequentiam subibit onus. perpensionem hãc
ex *Imola* accepimus in *l fideicommissum. ff.
de legat. 1.* & ibidem *Raphael Cuman. & Ias.
ad medium vers. vltim. per ista. num. 2. Me-
noch. d cons. 146. num. 14. & 24. Rota part. 1.
diuersor. dec. 39. num. 1. Gratian forens. p. 1.
c. 136. n. 15. & 16. & p. 1. c. 250. n. 25. & 27. &
c. 316. nu. 19. Reg. Hect. Capyc. Latr. dec. 107.
num. 2.*

Indicium proindè non vulgare hoc præ-
stat. in Catharinæ vxoris commodum, quam
amore prosequebatur, testatorem supra mo-
21 dum intendisse. Augeturq; argumentum,
quòd illam cum filio manentem, præter do-
tes quas eidem peculiari legato reliquit, &
ipsa biscentum quinquaginta; dominam, &
patronam decreuit, atq; bonorum omnium
vsufructuariam, etiam post suprema Donati
Antonij funera, esse voluit; adiecitq; eam nu-
tricem, distributricem, totiusq; patrimonij
gubernatricem. An non hæc indicia amoris
sunt intensi, maximi, ardentis?

22 *Odit verus Amor, nec patitur moras.*
Quid non cogit amor?

dixitq; Propertius lib. 2.

*Verus amor nullum nouit habere mo-
dum.*

Sine modo eam amauit, sine quoq; modo
donauit eidem. Erras proindè (vt *Ouid. lib. 1.
de remed.* ait)

23 *Finem qui quæris amori.*
Cedit amor rebus: res age, tutus eris.

& Terent. in Eunucho.

24 *Quæ res in se neq; consilium, nequè
modum.*
*Habet vllum, eam consilio regere non
potes:*
In amore hæc omnia insunt vitia.
Incerta hæc si tu postules
Ratione certa facere, nihilo plus agas,
*Quam si des operam, vt cum ratione in-
sanias.*

25 Voluit proptereà Catharinam biscentum
quinquaginta habere, quàmuis mortem
obiret Donatus Antonius, cui in omnibus
(vsufructu videlicet) testatoris lege succede-
re debebat, amabat quippe eam, quin non
deperibat. vti argumentatur *Io. Baptista à
Sancto Seuerino d. cons. 68. num. 3. & 5. Me-
noch. dict. præsumpt. 123. num. 7. 8. & seqq.
Benintend. dict. decision. 96. à numer. 6. cum
sequent.*

26 Hanc proindè ob causam non ineptè adij-
cimus legati verba: *Con tale constitutione,
che si debbia stare sua vita durante con det-
to Donato Antonio suo figlio, &c.* non planè
cõditionem, sed modum inferre: priùs enim
(vt diximus) legatum biscentum quinqua-
ginta habere voluit, postmodùm onus adie-
cit cum filio demorandi. Non itaq; condi-
tionem, sed modum præscripsit legato. per-
bellè satis perpensionem hanc firmam red-
dit Marcellus lib. 10. responsorum in *l. Me-
uia decedens. 43. ff de manumiss. testament.*

27 Ipse enim in fortiori casu; libertatem, quam
primo loco seruis reliquerat testatrix, hac
sub conditione, vt monumento eius alternis
mensibus lucernam accenderent; consecu-
turos eos, quàmuis non promptè lucernas
monumento accenderent. Primò enim li-
bertatem, postmodùm onus eis adiunxit;
modum magis, quàm cõditionem importa-
bit. Deduciturq; neq; inconcinnè ex Vlpiano
in *l. 1. §. 1. & l. 2. §. fin. ff. de donationib. Bart.
in l. quibus diebus. §. Termilius. num. 5. & 6.
ff. de condition. & demonstration. Bald. in l.
cùm eorum num. 6. C. de sentent. & interloc.
omn. iud. & in cap. dudùm lo 2 de elect. Hie-
ronym. Grat. cons. 102. num. 28. & 29. & seq.
lib. 2. Tiraquell. de retract. conuentional. §. 2.
Gloss. 1. num. 76. Tobias Nonius cons. 38. n. 2.
& 3. Rota apud Card. Caualer. dec. 255. n. 5.
& 6. Molin. de Hispan. primog. lib. 2. cap. 12.
n. 5. Grat. forens par. 2. d. cap. 316. num. 12. 14.
& 19. Reg. Io. Franciscus Sanfelic. dec. 175.
n. 7. tom. 2.*

28 Sat itaq; superq; eidem fuit, quòd per eam
non steterit, quin ad suprema funera cum
filio demoraretur, qui prior diem vidit vlti-
mum, atq; fata præuenit. *Io. Baptista à San-
cto Seuerino d. cons. 68. num. 4. Menochius d.
cons. 146. n. 22.* & in superioribus quoq; per-
pendimus.

29 Cæterùm ambigua verba sunt illa: *Che
si debbia stare vita durante con detto Dona-
to Antonio, &c.* ad Donati Antonij vitam
referantur, vel Catharinæ ipsius. Duplicem
idcircò sensum recipere cùm possint; exau-
dienda vtiq; erunt ad sensum magis legata-
riæ proficuum. Et quòd in dubio verba
con-

contrà proferentē illa,interpretanda sint,cū clariùs,apertiùsq; lo qui potuerit, suamq; luculentiùs dicere voluntatem.ad *tex.in l.veteribus* 40. & ibidem notata *ff. de pactis.l. semper in obscuris* 11. *ff. de regulis iuris.regula cùm sint partiū iura obscura* 11.*de re-*
30 *gulis iur.in 6.* Et quòd legatum donatio sit quædam testamento relicta, iuxta finitionē à Modestino traditam in *l.legatum.* 37.*ff.de legat.*2.§.*legatum Instit.de legat.Surd. cons.* 319.*n.*10. *vol.*3. Largiorem proindè inter-
31 pretationem admittur ; ne contra legati ipsius naturam venire videamur,atq; alienam à testatoris mente interpretationem admittere,qui in hoc donauit,vt liberalitatem suam in vxorem,quam amabat, quam deperibat, exerceret.ad Vlpiani sensum *in l.*1.*ff.de donationib.* Idcircò enim præter,vltraq; dotes,biscentum quinquaginta donauit eidem. vtitur hoc argumenti genere *Surdus cons.*112.*num.*45.*vol.*1. *Menochius lib.*4.*præsumpt.*110.*n.* 11. *Rota apud S.memor.Gregor.XV.decis.*236.*nu.*3. *&* 5. diximus *respons.nostra* 15.*nu.*17.*&* 18. *part.*1.
32 nec sanè mirum, quia legatarius in re ipsa legata magis à testatore dilectus videtur ; quàm hæres.ex Marcello in *l. Publius Meuius* 36.*&* §.*Titia eodie illit.ff.de condit.& demonstrationibus* vt magis in dubio lega-
33 tario fauendùm sit.sequitur Rota Marchiæ
34 apud *Gratianum decis.*153.*n.*22. Non alienum ergo videbitur,si verbis insistamus testatoris,eius vt mentem assequamur , qui modum constituere, non conditionem indicere voluit, cùm Catharinam cum filio demorari designauit. quod perpendit *Rota apud Duranum* Episcopum Vrgellen.*decis.* 339.*nu.* 50.*& seq.part.*2.
35 Et demùm,quòd verba cùm dubia, atq; fuerint ambigua,eam interpretationem admittunt,vt conditio ipsa, admodùm magis deflectat, quàm conditionem in rigore sapiat.iuxta *Bart.* doctrinam in *l. cùm mota in princip.C.de transactionib.* sequitur *Dectan. respons.*8.*num.*88. *vol.*1. *Tobias Nonius d. cons.*38.*nu.*7.*Ruinus cons.*26.*nu.*9. *& cons.* 65.*nu.* 12.*lib.*2.*Menochius de arbitrar. lib.* 2.*casu* 494.*n.*12.*& de præsumpt. lib.*4.*præsumpt.*175. *nu.*15. *Alba Mandellus cons.*4. *nu.*34. *Sebastianus Medices decis.*51.*nu.*3. *Cardin.Mantica de coniectur. vltimar. volunt.lib.*10.*tit.*5.*nu.*12.*Rota par.* 1. *diuersorum d. decis.*39.*num.*5. *Marius Antoninus Maceraten.variarum resolution.lib.*1.*resolut.*88.*n.*6.*Gratian.forens.part.*1.*d.cap.*136. *nu.*14.*Regens Ioann.Franciscus Sanfelicius*
36 *d.decis.*175.*n.*8.*part.*2. nec alienum ab hac perpēsione videtur,quòd legati dominium ab aditæ hæreditatis die , rectà via in legatarium transfundatur,sicut quod hæreditatis fuit,in hæredem transit.Sententia est hæc Papiniani in *l. legatum ita.* 82. *ff.de legat.*2. atq; etiam Iuliani in *l.si tibi homo.*88. *§.cùm seruus. ff.de legat.* 1. & ibidem *Gloss.* verbo *aditæ hæreditatis* . Martianus lib. 1. membranarū in *l.d.Titio hærede 66. ff. de furtis.* rationem reddens,dicensq; *Quia ea, quæ leguntur rectà via ab eo,qui legauit , adeum , cui legata sunt, transeunt .* & ibidem *Gloss.* verbo *rectà via.* Vlpianus in *l.*1.§. *vtrum autem ff.si quid in fraudem patroni factū fuerit. Menochius de arbitrar.casu* 156.*nu.* 28. *&* 29. *Mascard. de probationib. tom.*1. *conclus.*538.*num.*7.*Cardin.Mantica de coniectur.lib.*7.*tit.*10.*nu* 30.*Rota apud eundem Cardin.Manticam decis.*225.*sub nu.*3.*in fin. & in Romana legatorum de Sabellis.* 1596. *coram Orano decis.*110.*num.*7.*in fin.post* 1. *volum.consil Farinac.* diximus *respons.* nostra 37.*nu.*4.*part.*1.*Michael Crassus §.legatum q.*69.*nu.*1.*Gratianus forens.part.*1. *d.c.* 136.*nu.*1. *& sequent.*
37 Nec obstaculum faciet vllum,quod obijciunt,Catharinā secundas subijsse nuptias: priuatam proindè filij successione fuisse. ad *tex.in l.fœmina* 3 .*C.de secundis nuptijs. & l.generaliter* 5. *C.eod.*

Primò quidèm quòd hoc ipsum : Catharinam, vel viuente adhuc Donato Antonio
38 filio,vel illo iam vita functo,secundis se funestasse nuptijs, vti tres loquuntur Cæsares Gratianus, Valentinianus, & Theodosius in *d. l.fœmina* 3. §. *illud etiam C. de secundis*
39 *nuptijs*; non vtriq; probatur , quòd præstandum fuerat.Est quippè intentionis eorum fundamentum . ad *tex.in l.actor;* 23. *C.de probat.l.qui accusare* 4.*C.de edend.l.denunciasse* 17.§.*quæritur.ff.ad legem Iuliam de adulter.* Vlpianus *in l. habebat.*13. *in princ. ff.de institoria actione.cap.fin.in fin.de iure iurand.cap.cùm Ecclesia Sutrina* 3.*in fin.de causa possession.& proprietat.Menochius de arbitrar.casu* 191.*num.*4.*Afflict. decis.*377. *nu.*7.*Rota apud Card. Manticam decis.*251. *nu.*3.*& apud Coccinum decis.* 448. *num.* 2. *Gratianus* in terminis hisce nostris.*part.* 1. *forens. disceptat.cap.*140.*nu.*3.4.*&* 5.
40 Deindè,quia hoc ipsum Catharinæ prohibitum per vitum minimè fuerat, neq; viuente filio,neq; postquàm ille fatis concessit vt quod testator non dixit , neq; nos dicere oporteat.ad *tex.in l.vnica § fin autem ad deficientis. C. de caducis tollend. cap. ad audientiam* 12. *de decimis.Surdus cons.*344. *num.*19.*vol.*3. atq; in hisce nostris terminis Doctissimus *Ludouicus Merotius cons.*27. *nu.*8.
41 Præterea quòd per supremа Donati Antonij funera nulli alij superfuere ex priori matrimonio liberi.omne id itaq; quod ex prioris viri liberalitate percepit Catharina pleno proprietatis iure obtinebit.vt Imperatores disposuere *d.l.fœmina.*3.§.*illud etiā*, qui est *fin.& authent. ex testamento. & d.l. generaliter.*5.*C.de secund.nupt.* & §. *si verò expectet.in authent.de nuptijs colla t.*4. *Afflict.*

Gg

ftrict.decif.61 in fin.& dec.75.in fin.Gabriel.
lib.2.de secundis nuptijs conclus.1.num.23.
& conclus.3.in 5.limit.num.29.& 30. Poly-
dorus Ripa singular.obseruat.obseruat.281.
num.4.& 5.Gayll.lib.2.obseruat.144.n.11.
& 12.Tobias Nonius cons.74.num.1.& 2.ac
sequent.Gratian.forens.d.cap.140.num.1.&
seqq.Francis.de Pont.cons.19.num.63.lib.1.
Sanchez de matrimon.lib.7. disput.88.n.40.
& disput.89.num.2.& seqq.& num.34. 35.
& 36. Reg.Hector Capycius Latro decision.
22. num.1. & 2. & num.39. & decision.61.
nu.14.

42 Neq; dicant Aduersarij: Conditionem il-
lam in secundo legato adiectam, quo illam
dominam,& patronam reliquit; (*Mentre*
osseruerà, e starà con detto Donato Antonio
da madre)ad antecedens legatum bisfcentum
quinquaginta non iniuria retrahendam, ex
copulæ virtute, qua connexa huiuscemodi
videntur legata, ex *Bart.*doctrina in *l.Seia*
20.§.Caio Seio.ff.de fund.instruct.instrum.
legat.

Præter quàm quòd enim præfata verba:
(*Mentre starà con detto Donato Antonio da*
43 *madre*) Viduitatis obseruantiam indicant
44 minimè.Et quòd hoc testator non dixit.ad
tex.in d.l.vnica.§.sin autem ad deficientis.C.
de caduc.tollend. Gloss.fin.in fin.in l.tale pa-
45 *ctum.41.§.fin.ff.de pactis*, quam in omni
materia,atq; præsertim in vltimis voluntati-
bus locum habere prædicat *Osascus dec.64.*
num.7.Perez de Lara de anniuers.lib.1 c.18.
num.10. & 11. Surdus cons.125.numer.15.
vol.1. & d.cons.344.num.19.vol.3. Ludou.
Morot.d.cons.17.num.8. Rota part.4.diuers.
dec.662.num.3.per Farina collecta. Vt tan-
46 tùm voluisse testator videatur, quantum
verbis expressit.ad *tex.in l.Gallus.29.§.qui-*
dam rectè.ff.de liber.& posthum.& ibidem
Scribent.Bald.in l.cùm in virum.C.de fidei-
commissis.Æmil.Ferrett.respons.10. num.2.
47 Et quòd viduitatis conditio non ità passim
adiecta videatur, contrà defuncti testatoris
voluntatem.vt plenè adnotat *Card. Mantic.*
de coniectur.lib.10.tit.6.num.21.in fin.cum
48 *sequent.*Expressisset nempè,si id intendisset,
ad *tex.in d.l.tale pactum 41. §.fin.ff.de pact.*
Marcus Mantua cons.177.num.8.& 9.Car-
din.Mantic.de coniectur.lib.3 tit.19.nu.4.
Gaspar Anton.Thesaur.forens.lib.3.q.34.n.
4.Rota in Tullen.Monasterij 1597.coràm
Penia decis.112.num.8.post 1.volum.consil.
Farinae.

9 Nihilominùs tamen si verba expenderi-
mus *text.in d.l.Seia 20. §. Caio Seio. ff.de*
fund.instruct. instrum.legat ad quæ com-
mentum *Bart.*agit, illa pro nobis magis,quã
contrà muenerimus. Sceuola quippè *dict.§.*
Caio Seio sic fatur: *Caio Seio alumno meo*
fundos meos, illum,& illum, ità vt instructi
sunt,& domum superiorem dari volo.Quæsi-
tum est,an etiam domum instructam dari
voluerit? Respondi, secundùm ea, quæ pro-
ponerentur; ità videri dedisse: nisi is,à quo
peterentur,aliud testatorem sensisse, manife-
*stè doceret.*his Sceuola.

50 Audistin Sceuolam loquentem? Excipe
*Bart.*commentum agentem,qui summam
*tex.*detrahens:*Virtus copulæ*(inquit) *quali-*
tatem praecedentis legati, repetit in sequen-
*ti.*opponit tamen sibi: Quòd qualitas adie-
cta in vno legato,repetita in alio alterius rei
non censeatur. Soluitq; , vt procedat, quan-
do duę res copulantur in eadem oratione;
vt tunc qualitas adiecta vni,videatur in alia
repetita: secus verò in diuersis oratio-
nibus. allegat *text. in l.in repetendis. 61. ff.*
de legat.3. cuius textus verba sunt Iu-
liani.

51 *In repetendis legatis* (dicentis)*hac ver-*
ba,qua adijci solent: Item dare damnas esto;
& ad conditiones, & ad dies legatorum
eosdem repetendos referri, Sabinus respon-
dit.

52 Summat textum Bartolus:*Vbi personarũ,*
vel rerum identitas est, dictio, Item, inducit
repetitionem praecedentis qualitatis.

53 Ad rem itaq; Bartoli sententia est, extan-
diturq; in legatis vna oratione connexis, &
ità quoq; coniunctis re, vt separari minimè
valeant; nisi aliud testatorem sensisse docea-
tur,ac manifestè. vt Sceuola *d.§.Caio Seio.*
dixit.

In hoc verò nostro facto diuisim testator
Catharinæ bisfcentum quinquaginta post
dotes reliquit,atq; diuisim quoq; illam do-
minam,& patronam demandauit: *Nel qual*
tempo come di sopra(loquens)*sia domina,*
& patrona, mentre osseruarà, & starà con
Donato Antonio da madre, & attenderà al
gouerno tanto di detto Donato Antonio,quã-
to delli suoi beni. Diuersimoda quoq; vtriusf-
què legati ratio videbatur: Namq; illa bi-
scentum quinquaginta, semel quoad pro-
prietatem Catharinæ quærebantur,vt in su-
54 perioribus ostendimus. in hoc verò legato
viuente filio alimenta honorabili modo
ei præstari mandauit,cùm dominam, & pa-
tronam dixit, sicuti cùm ipse viuebat;in ho-
norem matrimonij. iuxtà Caij sensum in
l.nam in honorem 2. ff. rerum amotarum.
55 quin etiam vsufructuariam adiecit, quæ sa-
ne adiectio, viuentibus liberis alimenta
important. secundùm *Gloss.* receptam in
*auth.hoc locum habet.*in verbo *derogari.cir-*
*cà fin.*iuxtà Bulgari consuetudinem vbiquè
receptam. *C.si secundo nupserit mulier.* &
ibidem Doctores,præsertimq; *Bartol.col.3.*
idem in *l. Titia cum testamento 35. §.final.*
num.4.ff.de legat.2. & cons.92.lib.1. Roland.
à Valle cons.74 à num.6. cum seqq. & num.
*26.volum.2.*noster *Maranta consil.33.nu.5.*
Tobias Nonius consil.29. num.15. & plenius
consil.65.num.7. & seqq. Berous consil.33.
num.3.& cons.34.num.1. cum seqq. lib.2.
Ma-

*Marius Antonin.*Maceraten. *variar.resolut. lib.2.resolut.35.num.1. Rota part.1.diuers. dec.762.num.1.& 3.cum seqq. & decis.74c. num.1.cum seqq.part.4.diuersorum per Farinac.Card.Mantica de coniectur.vlt.im.volunt.lib.9.tit.7.Menoch. de præsumpt. lib.4. præsumpt.139.& 140.& præsumpt.180.nu. 27.Natta cons.459.nu.5.& 6.volum.2.Gabriel.tit.de vsufruct.conclus.3.num.3.Surd. de aliment.tit.2.quæst.8.& quæst.15.n.162. Rota apud Sancti.memor.Greg.XV.dec.460. nu.7.& 8.& ibid Beltramin.*Addens *nu.17. Grat.forens.discept.p.5.c.919 nu.14.& 15.*

56 Immo defuncto filio, cum alij non supet-
essent, plenum vsumfructum consequutura
fuit.Fideicommissarios nempè ipse testator
post Donati Antonij filij,Catharinæquè su-
57 prema funera vocauit. Nihilq; itáq; contrà
defuncti testatoris voluntatem,apertamquè
dispositionem attentandū.ad *text.in l.nulli.*
28.C.de Episcop.& Cleric.l.1.C.de Sacros.
Eccl.§.disponat.in auth.de nupt.collat.4. di-
sposueruntq; id apertissimè Imperiales le-
ges in *l.matres.3.& l.mater.5.C.ad Senatus*
Consultum Tertullianum. sequiturq; *Affl.*
d.dec.75.Gabriel.d.conclus.3.num.37. Card.
Mantic.de coniect.d.lib.9.tit.7.num.31. To-
bias Nonius d.cons.29.nu.16.Roland.à Valle
d cons.74.num.26.lib.2. Marius Antonin.d.
resolut.35.num.2.lib.2.Honded.cons.63.nu.
135.volum.1.Petrus PeeKius de testament.
coniugum lib.5.capit.3.per tot. Rota apud
S.mem.Gregor.XV.dict.decis.460.numer.8.
& ibidem *Beltram.dict.nu.17.in fin. versic.*
cessat autem.

58 Erit ergò Catharinæ palma concedenda, Aduersariorum disijectis telis, vt magna in omnibus mulierum dicatur potentia, quæ Regibus dominantur; vino sunt fortiores, hominibus præualent. Dicamus igitur: *O viri.Cur non sunt fortiores mulieres?* cum Zorobabele, vt vndè cœpit oratio, occasum videat.

Atq; ità ex his, iudicio non abiecto meliori, respondendum censuimus,

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Catharinæ hæredibus data palma fuit in
Tribunali Nuntiaturæ Apostolicæ, in quo
iudicium agitabatur, Causæ Commissario
59 Illustrissimo Domino Ascanio Tutamino
tunc Auditore, nunc Episcopo Rosseti, cùm
60 Nuntiaturę præsideret Eminentiss. nunc
Cardinalis Eichius.

SVMMARIVM.

1 *Quod fieri non potest, nec incipiendum quidem est.*

2 *Inanis spei sterilis exitus. Pindari dictum.*

3 *Modus cuiusq; rei videndus.ex Pindaro.*
Nàm est via, quæ videtur homini iusta, nouissima autem eius ducit ad mortem. ex Salomone n.4.

4 *Locus Salomonis Prouerbiorum 14.12. Est via, quæ videtur homini iusta; nouissima autem eius ducunt ad mortem. expenditur.*

5 *Exitus rerum attendendus, antequàm quicquam ordiamur.*
Nam frustrà quis tentat, quod effectum sortiri minimè potest.

6 *Decanus est prima dignitas in Cathedrali Ecclesia Consentina.*

7 *Conseruatores Iudices Regularium quibus qualitatibus præditi esse debeant. ex Gregorij XV. Constitutione expenditur.& n.20.*
Verba afferuntur eiusdem.
Eaq; perpenduntur.nu.8.
Illaq; formam indicunt,n.9.

10 *Forma à lege, vel Constitutione indicta omnimodò seruanda erit.*
Alioquin quicquid agitur; inutilitèr agitur.& n.12.
Mandatiq; fines excedit, qui citrà formam præscriptam facit.n.11.
Forma cessante, formatum deperit. nu.13.
Nihilq; actum esse dicitur.
Quia in his, quæ sunt de forma seruatur rigor.n.14.

15 *Forma est indiuisibilis, atq; indiuidua.*
Et rei cuiq; dat esse.
Vndè mutata forma rei, substantia deperit.n.16.
Vel tota itàq; forma seruabitur, vel compositum destruetur.n.17
Forma à lege præscripta, ab homine mutari non potest.n.18

19 *Forma quando à lege indicta censeatur, & quomodò?*
Formæ defectus, nullitatem operatur. nu.21.
Maximè verò si forma sit indicta per verba negatiua.n.22.
Nàm quicquid fit, nullum omninò est, & inualidum.n.23.

22 *Lex, vel Constitutio per verba negatiua rogata maiorem vim obtinet, vt obligent.*
Quia maiorem Legislatoris intentionem ostendunt.n.24.
Vt etiam ad mortale obligent.nu.25.in mandato potissimùm Papæ.
Præsertim ob pœnam adiectam.
Et hæc sententia tutior æstimatur.nu.26.

Quia de effugiendo peccato agitur.

27 *Periculum qui amat in illo peribit.*

28 *Conseruatores Iudices eligentes, illisq; vtentes contra formam Constitutionis Gregorij XV. in pœnas dant illa Constitutione inflictas.*

Semel tamen electi legitimè mutari non possunt, nisi quinquennio exacto.

Et causa à S. Sede, vel Ordinarijs probanda. n. 29.

Exacto tamen quinquennio eorum expirat iurisdictio ex Sacri Tridentini Cõcilij sanctione. n. 30.

Eodem modo Gregoriana Constitutio exaudiri debebit. n. 33.

31 *Vsusfructus si in biennium relictus fuerit, nec datus, alio biennio non debetur.*

Sed interesse tantùm.

Eodem modo si Ciuitati relinquatur, & illa defecerit, nec debebitur. n. 36.

32 *Ad tempus concessum, tempore exacto negatur.*

Temporisquè ratio constitutionem mutat.

34 *Lex vna per aliam declaratur, & concordatur.*

35 *Qualitates requisitæ à lege, vel Constitutione, vt aliquis eligatur ad aliquod officium, electionis tempore adesse debent.*

Et probandæ erunt. n. 39.

Quia sunt fundamentum intentionis asserentium.

37 *Mutatio facit rem desinere esse.*

38 *Legatum deficit qualitate deficiente, sub qua legatum fuit.*

39 *Fundamentum intentionis probari debet per asserentem.*

40 *Qualitas adiecta verbo, ad tempus ipsum verbi probari debet.*

41 *D. Annibal Ferrettus V. I. D. celebratur.*

42 *Franciscus Paulucius Sacræ Congregationis Secretarius extollitur.*

ARGVMENTVM.

Cõseruatores Iudices Regulariũ, vt eligi, ac deputari possint, quibus qualitatibus præditos eos esse oporteat, ex noua Gregorij XV. Constitutione. Et an illæ pro forma perquirantur? & an copulatim exquirantur omnes? vt electionis, deputationisq; tempore illæ adesse debeant. non inutilitèr differitur.

RESPONSIO XLII.

1 QVod fieri non poteſt, nec incipiendum quidèm est. Sic in adagijs receptum erat. quod alijs verbis expressit Sophocles in Antigone.

Quæ efficere nequeas, nec vel ordiri decet.

verba sunt Ismenes deterrentis Antigonem, ne Polycenen sepeliat aduersùs Regium edictum.

2 Nàm, vt Pindarus ait: *Inanis spei sterilis exitus.*

vndè secundùm eundem in Phytijs hymno tertio.

3 *Oportet autem apud se semper cuiusquè rei.*

Videre modum.

4 Quippè, vt Salomon *Prouerbiorum* 14. 12. admonet. *Est via, quæ videtur homini iusta, nouissima autem eius ducunt ad mortem.*

5 Attendendus proindè est exitus, antequam quidquam ordiamur. frustraneè enim quis tentat, quod effectum sortiri minimè potest. ex Vlpiani sensu lib. 3. ad edictum *in l. 1. §. fin. ff. quod quisq; iuris.* Hoc vtiq; attendere debuissent, qui pro Domino Decano Consentino sunt, non incipere quod fieri non potest. Quia inanis spei sterilis est exitus.

6 Dominus itaq; Decanus Metropolitanæ Ecclesiæ Consentinæ est prima dignitas in illa; hic annis proximè defluxis vnus ex synodalibus Iudicibus creatus, à quibusdam ex Regularibus in Conseruatorem Iudicem electus fuit. In nouissima verò synodo, nequè inter synodales Iudices nominatus, neq; approbatus, neq; agnitus fuit; alijs pręter eũ nominatis, approbatisq; Patres tamẽ Ordinis Prædicatorum in Conseruatorem eundem Decanum nominarũt, & apud acta Archiepiscopalis Curiæ nominationis documenta exhibuere, eundem confirmari petentes. Fit tamen eis scrupulus, ex Gregorij XV. fœlicis memoriæ Constitutione anno 1621. Pontificatus sui anno primo edita. quæ incipit (*Sãctissimus in Christo Pater.*) deesse nunc Decano qualitates per illã perquisitas. Conseruatorem proindè eligi haud potuisse, vt in talem haberi minimè valeat. Facti itaq; decisio ex verbis pendet Constitutionis. In medium ea afferamus oportet. Sic nempè illa §. 2.

7 *Infuturum verò Sanctitas sua hac generali, & perpetuò valitura Cõstitutione, statuit, & decreuit, vt Iudices conseruatores huiusmodi, siuè principales, siuè subrogati, eligi, nominari, aut deputari non possint; nisi*

non

non solùm habeant qualitates requisitas. &
descriptas in Constitutione similis recorda-
tionis Bonifacij Papæ Octaui, etiam prede-
cessoris sui, quæ incipit(Statutum) *ita vt*
vel Dignitate Ecclesiastica præditi, vel per-
sonatum obtinentes, vel Ecclesiarum Cathe-
dralium Canonici existant; sed etiam in Cõ-
cilijs Prouincialibus, aut Diœcesanis iuxta
decretum Concilij prędicti Iudices electi, seu
designati sint.

8 Duo ergò copulatim Costitutio omninò
exigit, vt in Conseruatores eligi, ac deputa-
ri valeant. Vnum quippè, vt eligendi, in Di-
gnitate Ecclesiastica sint constituti, vel Per-
sonatum obtineant velij Cathedralium Ec-
clesiarum Canonici sint. Alterum verò, vt in
Concilijs Prouincialibus, aut Diœcesanis
Iudices electi, seu designati sint. Vnum pro-
9 indè eorum si desit, electio nulla erit. Quia
nimirum Summus Pontifex Gregorius for-
mam in hac re seruandam præscripsit, sta-
10 tuit, atq; decreuit. Erit igitur omnimodis
seruanda viribus, diligenterquè custodien-
da, alioquin inaniter agitur, quicquid agitur.
cap. cùm dilecta, 22. §. cùm enim. de rescriptis
extra. Percipe Innocentij III. Archiepiscopo,
& Magistro VIV. Canonico Madeburgen.
illo Capitulo verba: *Ipsi formam mandati*
Apostolici transponentes, illo capitulo pre-
termisso, de alijs articulis inordinatè pluri-
mùm cognouerant: propter quod processũ ip-
sorum, contra nostri formam rescripti, ac
iuris ordinem attentatum, irritum decerni-
mus, & inane. Rationem excipe ex Celesti-
no III. in *cap. prudentiam. 21. de offic. dele-*
11 *gati. in fine principij.* dicentis: *Mandati si-*
quidèm excedere fines probaretur; si quis ci-
trà formam rescripti accepti præsumeret iu-
dicare. & simile decernit Gregor. IX. in *cap.*
Pisanis 19. de restitut. spoliator. & ibidem
12 *Gloss. fin.* verbo *irritum*, & ipsa dicens: *Et*
ita patet, quòd Iudex quãdo non seruat for-
mam mandati, ipso iure irritum est, quod
13 *facit. supra de rescriptis. cùm dilecta.* Quia
profectò forma cessante, formatum deperit.
ad *tex. in cap. cùm cessante 60. de appellat.*
Rota apud Cardin. Manticam decis. 286. nu.
2. Nihilq; actum esse dicitur, si quid desit eo-
rum, quæ pro forma indicta sunt. ad *tex. in*
cap. 1. de baptismo. & ibidem *Gloss. fin. Rota*
in Veronen pensionis. 3. Iulij 1592. coram
Card. Mellino apud Marchesan. par. 1. decis.
11. nu. 2. 3. & 4. fol. 611. & apud *Salustium*
Tiberium in praxi A. C. lib. 3. cap. 4. num. 4.
Carolus de Graffis de effectibus clericat. ef-
fectu 1. num. 1170. & *de exceptionib. except.*
33. nu. 6. & except. 39. n. 2. Paris. de resignat.
benefic. lib. 9. q. 17. nu. 116. Garsias de benefic.
par. 8. cap. 1. nu. 108 & par. 9. cap. 2. nu. 230.
Ad formam propterea seruandam in Co-
stitutione præscripta vnum deficit ex requi-
sitis. fuit idcircò nulla electio.
14 In his namq; quę sunt de forma, ri-
gor seruatur, post *Ruinum in rub. de noui*
operis nunciat. nu. 9. dixit *Rota par. 1. in re-*
cent. tom. 1 decis. 175. n. 2 Gratianus forens.
par. 1 cap. 166. nu. 16.

15 Quia nimirùm Indiuisibilis, atq; indiui-
dua est forma à lege, vel Constitutione præ-
scripta, quæ rei cuiq; dat esse post Philoso-
phos. Vlpianus lib. 24. ad edictum in *l. Iu-*
lianus. 6. §. si quis rem. ff. ad exhibendum ra-
16 tionem ex Marcello reddit: *Nam mutata*
forma, (inquiens) *propè interimi substantiã*
rei Marcellus scribit. sequitur *Gloss. in can. si*
motum 19. verbo *altare. de consecrat. dist. 1.*
& *Gloss. in cap. in Ciuitate 6.* verbo *ex tali*
forma. de vsuris. Rota decis. 11. nu. 5. de iure
patronat. in antiquis. secutaq; fuit in *Brixien.*
locationis 10. Decembris 1594. coram Pegna
17 *decis. 30. nu. 3. par. 1. in recentiorib.* Quam
ob causam vel tota seruabitur, vel composi-
tum corruet, forma deficiente. ad Cai sensũ
in *l. si is, qui quadringenta 79. §. quędam le-*
gata ff. ad legem Falcidiam, diximus *respõs.*
18 nostra *32. nu. 74. & seq. par. 3.* Quia à lege,
vel constitutione præscripta forma, ab ho-
mine mutari minimè potest. *Rota d. decis.*
175. sub nu 4. part. 1. in recent.

19 Forma verò à statuto, vel constitutione
indita censetur, quando mandat fieri actum
aliter, quàm a solo iure comuni dispositum
fuerat. Vel quid addit, vel diminuit; siuè per
prius, vel posterius fieri quid præcipit. *Are-*
tin. in l. 1. ff. de liber. & posthum. Felinus. d.
cap. cùm dilecta. nu. 10. de rescriptis. sequuta
fuit *Rota apud Duranum* Episcopum Vr-
gellen. *decis. 18. nu. 17. part. 1. Paris. de resi-*
gnat. lib. 8. q. 8. nu. 103.

20 Vtraq; itaq; qualitas ex forma per Gre-
gorianam cõstitutionem electionis, vel de-
putationis tempore coniunctim perquiri-
tur in Iudice conseruatore deligendo; &
quòd sit persona in dignitate constituta, siuè
personatum obtinens, vel Cathedraliũ Ec-
clesiarum Canonicus; & quòd in Prouincia-
libus, aut Diœcesanis Concilijs Iudices ele-
cti, aut designati sint. Vna proindè ex his
qualitatibus si electionis, vel deputationis
21 tempore desit, electio nulla redditur ex de-
fectu formæ, quæ nullitatem semper opera-
tur actus, qui forma non seruata, fit. ad *tex.*
in l non dubium 5. C. de legibus. ex Vlpiani
etiam sensu lib. 24. ad edictum in *l. tempori-*
bus 1. §. fin. ff. de ventre inspiciendo. regula
Quæ contrà 64. de regul. iur. in 6. regula *qui*
ex timore 8. de regul. iur. extrà. Calcaneus
cons. 8. nu. 27. & 29. Glossa in Clement. vt cõ-
stitutio 1. in verbo *inhibentes. de iure patro-*
nat. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 3. disput.
5. sub nu. 2. vers. 2. quia in fin. noster *Maran-*
ta cons. 42. nu. 4. 5. & seq. & cons. 84. nu. 6. in
fin. Rota part. 1. diuers. decis. 226. num. 2. &
apud Sanctæ memor. Gregor. XV. decis. 23.
nu. 2. & decis. 518. nu. 3. & 4. & ità in termi-
nis huius Constitutionis sequitur de *Peiri-*
nis

nis de priuileg. regular. tom. 2. in 5. constitu. Gregorij XV. §. 2. num. 20. Maßobrius de synodo diœcesana cap. 4. dub. 13. sequiturq; *Lezana in quæstionibus regular. par. 2. cap. 10. de conseruatoribus nu. 50.*

22 Constitutio nempè ipsa formam hanc disposuit per verba negatiua; *Vt Iudices Cõseruatores huiusmodi, siuè principales, siuè subrogati,* (inquiens) *eligi, nominari, aut deputari non possint, nisi, non solùm habeant &c.* addendo quoq; pœnam, si secus fiat.

23 Quicquid igitur factum fuerit forma data minimè seruata, & contra legis prohibitionem, nullum omninò, atq; inualidum erit: Namq; *ea, quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solùm inutilia; sed pro infectis etiam habeãtur; licèt Legislator fieri prohibuerit tantùm, nec speci aliter dixerit inutile esse debere, quod factum est.* verba sunt Imperatorum Theodosij, & Valentiniani in *d. l. non dubium 5. C. de legib.* & ibidẽ *Gloss.* verbo *pro infectis.* plenèq; *Bald. num. 28. & 29. Rota apud Crescentium decis. 18. num. 2. & 3. de præbend.* & apud *Cardin. Manticã d. decis. 286. num. 2. & seq.* diximus alios referentes *respons.* nostra *25. nu. 13. par. 2. Rota apud Card. Caualer. decis. 7. nu. 5. Lapus allegat. 86. sub nu. 2. vers. sufficit enim constitutionem. Syluester verbo lex. §. 28. Molina de iustit. & iur. tomo 1. disput. 88. in fi. vers. moueor autem. Rota apud eund. Card.*

24 *Caualer. decis. 102. num. 2.* Ratio redditur à *Card. Toleto lib. 8. institut. sacerdot. cap. 20. nu. 4. & 5.* Quia nimirum maiorem ostendunt Legis latoris intentionem obstringẽdi subiectos, nedùm ad legis, siuè Cõstitutionis obseruantiam, verùm etiam ad mortale,

25 si secus fiat, ob pœnæ, illiusq; grauis, adiectionem. ex *Syluestro, Soto, Armilla,* & alijs. ex *Gloss. in cap. quæ in Ecclesiarum 7.* verbo *constituerunt in princip. de constitutionib. Cenedus canonicar. quæstion. q. 17. num. 8. Viuius decis. 166. nu. 1. & seq. Couar. in ca. cùm esses nu. 6. de testament. Gloss. in extrauagant. Ioann. XXII. quorundã. 1. § quocirca.* verbo *mandantes. de verbor. significat.* Quia mandatum est Papæ, vt *Glossella* marginalis ibidem adnotat. *S. Thom. 2. 2. q. 96 ar. 4. in respons. Bonacina tract. de legib. disput. 1. q. 1. punct. 7. §. 4. num. 26. & de clausura monialium, q. 3. punct. 4. in 3. proposit. nu. 41 Pater Thesaurus de pœnis Ecclesiasticis par. 1. cap. 4. & 5.* Tutioremq; hanc existimat

26 sententiam, cùm de mortali effugiendo agatur, neq; se in dubio, mortalis piaculi periculo exponere quisquam debeat, ne pereat. iuxta illud Salomonis Prouerbiorum 3. 27.

27 *Qui amat periculum, in illo peribit.* perpendimusq; nos plura referentes *respons.* nostra *2. nu. 72. & seq. par. 3. Tolet. d. cap. 20. nu. 5. & ibid. Victorellus.*

28 Pœnas proindè non ab re Gregorius hac sua constitutione inflixit, & suspensionis per annum ab officio Cõseruatoris, & priuationis vocis actiuæ, & passiuæ quoad nominãres, eligentes, seu deputantes, eisq; sic electis vtentes. perpendit *Alphonsus de Leone de censuris recollect. 4. littera C. verbo Conseruatores fol. 300.*

29 Neq; obstaculum facit vllum, quod pro Decano obijcitur ex eadem Gregoriana Constitutione §. 8. semel legitimè electos Conseruatores, sine causa à Sancta Sede, aut locorum Ordinarijs probanda, durante quinquennio amoueri minimè posse. sequẽtibus nempè Constitutio. *Quòdq; Conseruatores huiusmodi semel legitimè deputati, nisi ex legitima causa à Sede Apostolica aut locorum Ordinarijs, prout eisdem Regularibus, & alijs supradictis libuerit, approbãda, durante quinquennio à die deputationis, amoueri, aut mutari nullatènus possint, aut valeant.*

Non prohiberi proindè Decano, quin in iam olim facta legitimè deputatione, & electione, exacto etiam quinquennio, volentibus Regularibus, continuare possit, & valeat.

30 Et quidẽ ex Sacri Tridentini Concilij decreto *sess. 14. capit. 5. de reformat. circa fin.* (Nemo etiam similium litterarum beneficio (dicente) vltrà quinquennium gaudere possit.) vt exacto quinquennio Conseruatoris quoq; deputatio, & iurisdictio completa videatur. Aliud enim quinquennium videretur esse. ad Pomponij sensũ in *l. si vsusfructus mihi in biennium 6. ff. de vsu, & vsufr.*

31 *legato.* quatènus probat: vsufructu in biennium legato, si hæredis culpa illum non perceperim, biennium quidèm exactum esse, neq; vsumfructum deberi; deberi verò interesse. Rationem reddit *Gloss.* ibidem verbo *futurus*. quia alius esset vsusfructus, si denuò constitueretur: indè æstimatio tan-

32 tùm deberur. Et concessum ad tempus, posteà negatur exacto tempore: quia ratio temporis mutat constitutionem, vt *Gloss.* loquitur *can. ponderet vnusquisq; 14.* verbo *tempore. distinct. 50.* ad *text. in can. fraternitatis 7. distinct. 34.* sequitur *Rota apud Duranum dec. 365. num. 19. & seq. & decis. 402. n. 2. p. 2.*

33 Vt eodem pœnè modo Constitutio hæc

34 Gregoriana exaudiri debeat, vt vna lex per aliam declaretur, concordeturq; ad *text. in l. nõ est nouum. 26. ff. de legibus, & Senatusconsultis. l. vnica. C. de inoff. dotibus. Gloss. in cap. cùm dilectus 8. §. caterùm.* verbo *nec iuri communi de consuetud. l. præcipimus. 32. C. de appellat. Oldrad. cons. 152. factum tale est. num. 3. in fin. quæst. 3. Roman. consil. 40. num. 5. Nauarr cons. 24. an Clerici. num. 1. lib. 5. de priuileg. Perez de Lara de anniuersar. & capellan. lib. 1. cap. 11. num. 45. & 46.*

Iamq; hic nõ de cõtinuatione agitur, sed de-

de noua electione,& deputatione in noua
Synodo facta. Debuit proindè seruari forma
in Gregoriana Constitutione tradita, vt is
eligeretur, qui vtraq; qualitate prædictus es-
35 set. Tempore nàmq; electionis, & deputa-
tionis qualitates illæ duæ; & dignitatis, siuè
præstimonij, vel Canonicatus. ad *text. in cap.*
statutum 11. *de rescript. in* 6. & vt in Conci-
lijs Prouincialibus, aut Diœcesanis Iudices
electi, seù designati sint, perquirebantur. sicut
etiam ex decreto Sacri Concilij *sess.* 25. *cap.*
10. *de reformat.* quòad Iudices in Synodo
deligendos. Vna earum illo defecit tempo-
re, quia in Synodo Iudex Synodalis Deca-
nus deputatus minimè fuit, nec nominatus.
Eligi proindè in Conseruatorem ob quali-
tatis illius defectum minimè potuit. Argu-
mento huic pondus adijcit Modestinus Ma-
gnus ille inter Iureconsultos lib. 3. differen-
tiarum in *l. si vsusfructus Ciuitati.* 21. *ff. qui-*
bus modis vsusfructus amittatur. probat
nempè ibi Modestinus, si Ciuitati vsusfru-
36 ctus relinquatur, & illa Ciuitas esse desierit,
quia deficit qualitas, ob quam vsusfructus
relictus fuerat, & vsus ipse fructus deperit.
Rationem venamur ex Vlpiano lib. 11. ad
edictum in *l. tutelas* 7. *in fin. princ. ff. de capitis*
37 *diminut.* dicente: *Quia desinunt esse. familia*
mutata.

Inde quippè (dicamus nos) Decanus Cō-
seruator esse non potest, quia desijt esse Iu-
dex, mutato tempore nouæ. siuè Prouincia-
lis, siuè Diœcesanæ Synodi. accipiat robur
perpensio ex Scerbidio Sceuola in *l. pater fi-*
lijs 36. *§. Tusculanus. ff. de leg.* 3. quatènus p-
38 bat: desinere legatum, qualitate deficiente,
sub qua legatum fuerat. sequiturq; *Aymon*
cons. 202. *num.* 31. Probandæ igitur qualita-
39 tes illæ erunt & copulatiuè per Patres Do-
minicanos, ambas nominationis, & electio-
nis tempore in Decano adfuisse, vt electio le-
gitima habeatur. Quia sunt illæ fundamen-
tum intentionis eorum. ad *tex. in cap. statu-*
tum 22. *de elect. in* 6. *& per Felin. in cap.* 2.
num. 24. 25. *& seqq. de rescript. Nauarr. cons.*
13. *num.* 2. *lib.* 3. *de celebratione missarum. Io.*
Azor. institutionum moralium par. 2. *lib.* 3.
cap. 9. *q.* 15. *vers. sed mihi verius videtur. Ro-*
ta apud Verallum dec. 98. *num.* 2. *p.* 3. *Gratia.*
forens. p. 4. *c.* 742. *n.* 66. *& seqq. & c.* 745. *nu.*
56. *&* 57. & qualitas adiecta verbo probari
40 debet ad tempus verbi. sic Marcellus in
l. Titius 26. & ibidem *Bart. ff. de militari te-*
stam. & Paulus in *l. in delictis.* 4. *§.* 1. *vbi Bal.*
ff. de noxalib. action. Rota apud Card. Caua-
ler. dec. 196. *num.* 3. *& dec.* 231. *nu.* 1. & ita in
his terminis sequitur *Peirinus, Massobrius,*
& Lezana locis suprà citatis in initio. *Gra-*
tian. forensium disceptationum par. 5. *c.* 976.
num. 14.

Non itàquè incipi debuit, quod fieri
non potuit; quia inanis spei sterilis est
exitus.

Atquè ità ex his, iudicio non abiecto
saniori, acrioriquè, respondendum censui-
mus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

41 Hanc responsionem dedimus requisiti à
Domino Annibale Ferretto V. I. D. viro &
doctrina, & moribus suprà quàm dici potest
suauissimis refertus, nobis à multis annis
amicitia astricto, nunc Illustrissimi Domi-
ni Archiepiscopi Consentini Generali Vi-
cario. A quo ex familiaribus litteris habui-
mus hoc ipsum voce respondisse Illustrissi-
mum Fagnanum olim Sacræ Congregatio-
nis Secretarium, atq; Illustrissimum nunc
42 Secretarium Franciscum Paulutium: Virum
sanè indefessum, & Iurisdictionis Ecclesia-
sticæ indeuincibilem tutorem, doctrina non
mediocritèr instructum, pietate plenum, vir-
tutibusq; omnibus ornatum.

Voluit tamen, vt replicationibus pro Do-
mino Decano iterum datis responderem,
quod & præstiti sequenti responsione.

SVMMARIVM.

1 *Ingenia hominum varia sunt.*
Velle suum cuiq; est, nec voto viuitur vno.
Charitas autem ea in vnum cogit. n. 66.
2 *Vita iucundissima est, in nihil sapiendo.*
Quia caret curiosa anxietate scrutandi ea,
quæ sub Sole fiunt.
Est quidem malum, sed doloris expers.
3 *Sapientia sinè dolore, ac labore esse minimè*
potest. ex Salomone.
4 *Thrasylai Axenonen. fœlix insania.*
5 *Paulo Festus insanire eum ex multis litteris*
dixit.
6 *Cōstitutio Gregorij XV. de Conseruatoribus*
eligendis per Regulares, duo præsertim
quærit.
Eaq; copulatiuè.
Concinit Constitutioni Bonifacij VIII.
nu. 22.
Verùm eā loqui indeterminatè, & exau-
diri de Iudicibus synodalibus etiam
præteritis, & si non actu designatis, vo-
lunt. n. 7.
Sed refelluntur. num. 9. *& num.* 22. *&* 23.
& 29.
8 *A veritate qui aberrant, non intelligunt, quæ*
dicunt, neq; de quibus affirmant.
10 *Negatiuæ dictiones malignantis naturæ as-*
seruntur.
Totamq; orationem negant, cui fuerint
adiectæ.
Totumq; tempus inficiunt. n. 12.
Et plus tollit negatio, quàm ponit affir-
matio. n. 13.
Omnimodamq; denotant resistentiam. si se-
cus

eius fiat.n.14.

Præcisamq; indicant necessitatem.

Ac Iudices omni priuant potentia.

21 *Legatum relictum mulieri, si Titio non nupserit: viuente Titio non debetur.*

13 *Negatio plus tollit, quàm ponat affirmatio.*

15 *Dictio (nullatènus) verbo (possum) iuncta omnimodam necessitatem importat.*

16 *Statera iusta res sunt appendendæ.*

17 *Dictiones.nisi.non solùm,non possint.expenduntur.*

Quod orationem, cui adijciuntur satis arctant.

Conditionemq; important.

Et formam omnimodis seruandam referunt.n.19.

20 *Renunciatio per Nouitium emittenda, antè duos menses antè professionem fieri debet, & cum licẽtia* Episcopi, *seù eius Vicary.*

Per Sacrum Trident.Concilium.

Quod in hoc formam tradit.n.21.

22 *Conseruator, vt quis eligi valeat esse debet actu in dignitate.*

Atq; etiam synodalis Iudex.n.23.

Quia qualitates vbi plures in vna re perquiruntur, omnes coniunctim adesse oportebit.nu.24.

Aduersariorum circa hoc sententia nu 45.

Quæ refellitur.n.46.

24 *Qualitas, quæ fuit, nec est, pro nihilo æstimatur.*

Qualitates, vbi plures in aliqua re perquiruntur, omnes coniunctim adesse oportebit.

Qualitatem à statuto, vel constitutione perquisitam, qui dicit adesse, probare vtiq; debebit, illam adesse tempore, quo fit actus.n.28.

Quod si non verificetur de illo tempore, actus est nullus.n.63.

25 *Lex, vel* Constitutio *quod non dicit, nequè nos dicere debemus.*

Qui autem dixerit dicere, probare oportebit.n.27.

26 *Papa Summus est omnium Pater, Christi, Deiq; Vicarius.*

27 *Iudæi non credentes dicebant* Christo: *numquid tu maior es patre nostro Abraam, qui mortuus est?*

28 *Exceptionem dicens à lege, probare tenetur.*

30 *Desipiunt, qui malè sapiunt.*

31 *Episcopus in synodo designare debet Iudices, quibus à Sancta Sede causæ committi valeant. ex Sacro Tridentino* Concilio.

Qui debent esse qualitatibus præditi, iusta Bonifacy VIII. Constitutionem, *in cap. statutum 11. de rescript.in 6.*

32 *Iudex in his, quæ ab arbitrio dependent, carpendus non est.*

Quia potuit iusta ex causa moueri.

Et ita præsumitur.

33 *Lezana in summ. quæstion. regular. part.2. cap.10.n.54. malè per Aduersarios propositus, ad rectum sensum expeditur, & n.53.*

34 Canonici Cathedralium *Ecclesiarum eligi possunt in Iudices Synodales, non verò* Collegiatarum.

35 *Iudices Synodales eligendi in Synodo, quibus debent esse qualitatibus præditi?*

36 Consequentia *de præterito tempore ad præsens non rectè infertur.*

In his præsertim, quæ tempore variantur.

37 *Qualitas adiecta verbo, secundùm verbi tẽpus regitur.*

38 *Lex, vel* Constitutio *si de aliquo non loquatur, dici potest ei, lex de te, vel Constitutio non loquitur..*

39 *Peirini verba in* Constitutionem *Gregorij XV. malè ab Aduersarijs intellecta.*

Interpretantur. & n.41. & 42.

40 *Forma è potentia materia educitur secundùm Philosophos.*

41 *Prouerbium. Palàm loqui, & Prouerbium Nullum dicere. affertur.*

42 *Pronomen Aliquis, Aliqua, secundùm subiectã materiam interpretatur, & ad vnam ex enumeratis in* Constitutione *causis refertur.*

43 *Intellectum qui in tenebris obscuratum habent, alienati à vita Dei per ignorantiam veritatem intelligere non valent.*

44 *Voluptas sua cuiq; cura est.*

Eumq; trahit.

47 *Tempus præsens, & præteritum, distincta vt tempora habentur quòad Grammaticos.*

Et apud Legistas. n.50.

Et vnum tempus non includit aliud. cùm sint inter sese distincta.d.n.47.

48 *S.Augustinus magnus* Christianæ *eloquentiæ Cicero.*

49 *Tempora distribuenda sunt, vt concordet scriptura.*

Alioquin fit confusio.

50 *Tempus determinato modo prolatum, temporis alterius functionem non admittit.*

Et distinctam rerum intelligentiam facit.

Temporis ratio Constitutionem *mutat. nu.52.*

51 *Legatum vsusfructus intra biennium, si intra non soluatur, vsusfructus quidem non debebitur.*

Sed eius æstimatio.

54 *Tempus electionis attendi debet quòad qualitates eligẽdorum, & vacationis, quòad regulam reseruatoriam 8. mensium.*

55 *Pro-*

55 *Prouerbium. Sapienti, ac philosophico ore prolata sententia.*
56 *Æquiuoca diuidenda prius, definienda postmodum.*
57 *Synodus, & decreta synodalia inter se distinguuntur.*
Vnde Synodus dicatur. n.58.
58 Concilium unde dictum?
59 *Decreta Synodalia sunt, quæ in ipsa Synodo decernuntur, & Constitutiones Synodales nuncupantur.*
Non sunt tamen Synodus. n.64.
Nisi in sensu composito, non diuiso. n.65.
70 *Leges decernuntur, vt earum merito humana coerceatur audacia, & iusti tutè viuant.*
61 Argumentum *quæ inductio dicitur, siue à sufficienti partium enumeratione optimum.*
Quod negatiuè quoq; procedit.
62 *Regulares Conseruatores ex Iudicibus synodalibus eligere tenetur ex Gregorij XV.* Constitutione.
Non ex synodalibus Cōstitutionibus Episcoporum.
Et electio contra formam facta est nulla. nu.63.
66 *Charitas quæ diuersa sunt vnit.*
Eiusq; virtutes, & effectus enumerat Apostolus Paulus. n.68.
67 *Christianorum in primitiua Ecclesia erat cor vnum, & anima vna.*

ARGVMENTVM.

In eandem materiam, ad interpretationem Constitutionis Gregorij XV. de qualitatibus in Conseruatoribus deligendis perquisitis, ac præsertim, quòd sint Iudices in Synodo, vel Prouinciali, vel Diœcesana electi, seù designati; an actu perquirantur, cùm electio fit, vel sufficiat in antecedentibus Synodis fuisse quandoq; electos? Et quid distent Synodus, & decreta Synodalia, & an sint idem?

RESPONSIO XLIII.

1 Varia omninò sunt hominum ingenia. vtquè dixit Persius Satyr. 1.

Mille hominum species, & rerum discolor vsus.
Velle suum cuiquè est, nec voto viuitur vno.

& Terentius in Phormione.

Quot homines tot sententiæ: suus cuiq; mos.

Ouidius quoq; 1. de Arte.

Pectoribus mores tot sunt, quot in Orbe figuræ:
Qui sapit, innumeris moribus aptus erit.

2 Hanc ob causam non defuere, qui putarent: In nihil sapiendo iucundissimam esse vitam: quòd non anxiùs curet eorum, quæ sub Sole fiunt, qui nihil omninò sapit. sic Aiax qui ab insania resipuerat apud Sophoclem fatur.

Suauissima hic est vita, si sapias nihil.
Nam sapere nil, doloris expers est malum.

3 Vt contra Salomon *Ecclesiastes* 1.17. rerum Mundi expertissimus, sapientiam fine dolore magno esse non posse dixit: *Dedique cor meum, vt scirem prudentiam, atq; doctrinam, erroresq; & stultitiam: & agnoui, quòd in his quoq; esset labor, & afflictio spiritus, eo quod in multa sapientia sit indignatio, & qui addit scientiam, addit & laborem; siuè dolorem, vt alij legunt.* Heraclides Ponticus
4 apud Athenæum auctor est, Thrasylaum Axenonensem Pythodori filiū, hoc insaniæ genere correptum fuisse, vt existimaret naues omnes, quæ in Pireum appellerent, suas esse. Eas appellentes summa cum voluptate recipiebat. Soluentes dimittebat, ac prosequebatur. in summa fœli[...] erat, perindè quasi tantarū rerū dominus. Si quid perijsset, nō requirebat: si quid esset incolume, vehemētèr gaudebat, alijs iactitans suam fortunam. donec Crito frater è Sicilia reuersus correptum hominem traderet Medico. Cæterùm is ad se reuersus, negauit vnquàm suauiùs vixisse se se, quàm cum eo mentis errore teneretur. Siquidèm cùm tantùm adesset voluptatum, nihil vnquam sensisse molestiæ. Non æquè nunc accidit Aduersarijs nostris pro Domino Decano Consentino respōdētibus.
5 Numquid nè illud eis, quod Festus Paulo In concilio Agrippa Rege assidente, magna voce dixit? Actuum 26.24 *Insanis Paule, multæ te litteræ ad insaniam conuertunt.* Respondimus nempè nos alia nostra responsione:

Constitutionem à fœlicis memoriæ Gregorio XV. de Conseruatoribus per Regula-

res eligendis decretam, cui initium est (*Sanctissimus in Christo Pater*) duo in se copulatiuè in personis deligendis exquirere: Vnum, vt eligendi in Dignitate Ecclesiastica sint constituti, vel Personatum obtineant, vel Cathedralium Ecclesiarum Canonici sint. Alterum, vt in Concilijs Prouincialibus, aut Diœcesanis Iudices electi, seù designati sint. Si alitèr fiat electio, nulla erit.

Hoc secundum, quod nō illis arrideat, addentes scientiam, consequentèrq; dolorem, quin non indignationem, Interpretationem ad verba afferunt Gregorij satis aptam, (quin
7 non dixeris deridendam:) Constitutionem loqui *indeterminatè, non se astringendo ad Iudices Synodales actuales. igitur debet intelligi de Iudicibus Synodalibus tàm actua-*
8 *libus, quàm præteritis.* sic philophantur ipsi, *non intelligentes, neq; quæ loquuntur, neq; de quibus affirmant.* vti de quibusdam, qui à veritate aberrabant, Paulus loquutus fuit Apostolus ad Thimothæum scribens. s. *Thi-*
9 *mot. 1. 7.* Ità quippè determinatè Constitutio verba facit de Iudicibus Conseruatoribus deligendis: illos tunc temporis, cùm eliguntur, in dignitate Ecclesiastiea cōstitutos esse debere; Iudicesq; vel in Prouinciali, vel in Diocœsana Synodo electos, seù designatos, vt non quibuscunq; verbis loquatur, sed per negatina, illaq; repetita. sic nempè ait:

Iudices Conseruatores huiusmodi eligi, nominari, aut deputari non possint, nisi non solùm habeant qualitates requisitas in Constitutione fœlicis recordationis Bonifacij VIII. quæ incipit (Statutum) *ità vt vel dignitate Ecclesiastica sint præditi, vel Personatum obtinentes, vel Ecclesiarum Cathedralium Canonici existant: sed etiam in Concilijs Prouincialibus, aut Diœcesanis, iuxtà decretum Concilij prædicti, Iudices electi, seù designati sint.*

10 Negatiuæ verò dictiones ità malignantis esse naturæ intelligentur, vt totam orationem, cui adiectæ fuerint, negent, illamq; proruant, si secùs fiat. Accedat rei huiusce testis oculatus Iulianus in *l. hoc genus legati* 105. *ff. de conditionibus, & demonstrationib.* Le-
11 gatum quippè, Semproniæ fortassè relictū, si Titio nō nupserit; nullo modo Titio viuente deberi, quamuis Mutianam præstare cautionem voluerit; nisi Titio vita functo. adde
12 *Gloss. fin.* ibidem *in fin.* quia totum tempus negatio illa inficit, donec vixerit Titius, cùm possit accidere, vt illi nubat; at si semel or-
13 chum petierit, non æquè. Semperq; plus tollat negatio, quàm ponat affirmatio. vt *Gloss.* & ipsa fatur in *cap. cùm dilectus. 8. §. quia nobis* verbo *à suspensis. circa medium. de consuetud. Dec. in cap. nàm concupiscentiam 4. in 1. lect. & in 3. notab. num. 5. & seqq. de constitution. Aymon cons. 146. num. 4. Torniola cons. 4. num. 28. & 29. Perez de Lara de capellan. lib. 2. cap. 4. nu. 114. Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 30. num. 6. Nauarr. cons. 40. pcto primò. num. 9. lib. 5. de pœnit. & remission. Hieronymus de Federic. resolution. crimin. resol. 51. num. 2. post secundum volumen consiliorum Farinac. Grat. forens. disceptat. par. 4. cap. 755. num. 32.* Quinimmò
14 omnimodam denotant resistentiam, si secùs fiat, atq; statutum est; præcisamq; indicant necessitatem: Iudicesq; omni priuant potentia, alitèr exequendi. *Roland. cons. 2. nu. 40. lib. 4. Gratian.* Rotæ Marchiæ *dec. 188. n. 7.* & *forensium d. cap. 755. n. 32. in fin.* noster *Maranta cons. 31. num. 2. Barbos. in collectan. ad Sacrum Concilium Tridentinum sess. 21. c. 2. de reformat. num. 66.* de dictione *nullatènus*
15 loquens, verbo (possum) adiuncta, quæ omnimodam necessitatem importat. At perpendant ipsi, quòd dictiones, illæq; negatiuæ, in hac coincidant Constitutionis huius oratione (*Non possint, nisi non solùm habeant, &c.*) vt omnimodam voluisse necessitatem ità faciendi, inferre se, Summus ille Pontifex
16 innueret. Et quidèm si in statera appenderint iusta, vt Sanctus *Iob. 31. 6.* desiderabat. decernitq; Innocentius IV. in Concilio Lugdunen. in *cap. cùm æterni 1. de sentent. & re iudic. in 6.* dictionem illam (*nisi*) cui suc-
17 cedit & illa alia negatiua (*non solùm*) sequiturq; & illam præcedentem (*non possint*) inuenient certè, ità materiam hanc restrictam fuisse, & coarctatam cancellis illis negatiuis, vt nullo alio modo, quàm quo præscriptum est, (veramq; scilicet qualitatem eodem tempore concurrere debere) determinari valeat. aduertit hoc *Alba Mandellus cons. 116 num. 7. & cons. 246. num. 20. Cornazanus decis. Lucensi 76. num. 18.* sequutaquè fuit *Rota apud Cardinalem Cauzalerium dec. 77. nu. 1. ad text. in l. actione 4. vbi Gloss.* verbo *nisi. & ibid. Ias. num 3. C. de transact. Bart. in l. si eum. 10. §. qui iniuriarum. num. 4. & 5. ff. si quis cautionibus. Surd cons. 71. num. 6. lib. 1. Riccius decis. 397. sub num. 1. par. 4. Rota apud Coccinum dec. 244. num. 1. Barbos. de diction. dict. 217. num. 5.* Quinimmò ità materiam illam strictam, limitibusq;
18 clausam reddunt, vt conditionem indicant, nè alitèr fiat, quàm præscriptum fuit. tradit *Osascus dec. 145. num. 5.* eumq; sequitur *Antonius Monachus decis. Lucensi 67. num. 33. 34. & 35.* & *Rota par. 2. tom. 1. in recentiorib.*
19 *dec. 167. num. 6. & 7.* formamq; omnimodis seruandam referant. *Osascus decis. 174. num. 2. & Rota d. dec. 167. num. 6. & 7. par. 2. in recentior. Barbos. dict. diction. 217. num. 10.* Et vt colophonem addamus: perpende (quæso) mecum, dispositionem Sacri Tridentini Concilij *sess. 25. cap. 15. de regularibus.*
20 in renunciatione per Nouitium emittenda loquens: nè illa fiat: *nisi cum licentia Episcopi, siuè eius Vicarij intrà duos menses proximos antè professionem, ac non aliàs intelligatur*

gatur effectum sortiri,nisi secuta professione,
alitèr verò facta , etiam si cùm huius fauoris
expressa renunciatione,etiam iurata,sit irri-
21 *ta,& nullius effectus.* Dat itaq; Sacrum Cō-
cilium formam , quo pacto renunciatio per
Nouitium fiat; & vt id disponat , dictione
vtitur, *(nisi)*,& *(non nisi.)* idem ergò in hac
re nostra erit.

Firmioremq; perpensionem, vt hāc facia-
22 mus. respondeant mihi,obsecro,Aduersarij,
si Decanus (fingamus factum) renunciasset
Decanatui, dignitatiq; poterit ne qui Deca-
nus fuit,non est autem nūc , quàmuis Iudex
sit designatus Synodalis; in Conseruatorem
eligi per Regulares ? Respondebis vtiquè
non poterit : quia deficit ei qualitas illa di-
gnitatis, omninò necessaria ex Constitutio-
ne,tàm Bonifacij VIII. in *cap. statutum 11.*
de rescrip. in 6. quàm dicti Gregorij XV. ità
in terminis hisce nostris *Peirinus tom.2.Pri-*
uilegior.minimor.in Constit.5. Gregor.XV.
§.2.num.20.Massobrius de Synodo Diœcesa-
na cap.4.dub.13.& Ioannes Baptista Leza-
na in summ.quaestion.regular.par.2. cap.10.
num.50. nec ipsi diffitentur Aduersarij, quin
vltrò concedunt,quorum verba inferius pē-
23 sabimus. Eodem quoq; modo,& quòad qua
litatem illam, quòd ex Iudicibus sit in Pro-
uinciali, vel Diœcesana Synodo designatis;
vt actu sit;nec sufficiat,quandoq; designatū,
electumq; fuisse ex præterito,nisi & in præ-
senti, actuq., atq; in exercitio sit designatus,
24 electusq;,respondere oportebit. Quid enim
qualitas illa , fuisse quandoq; & non esse
nunc; cùm pro nihilo habeatur? iuxta Cai
sensum lib.3. ad edictum Prouinciale in *l.1.*
§.quod si nemo , ff. quod cuiusq; vniuersitat.
nomine,ibidemq; *Gloss.* verbo *aut inhabilis.*
& ex Parabolis Salomonis in *cap.nam et ego*
3. & ibidèm *Gloss.* verbo *quasi numquam*
esset. de regulis iuris extrà.

Qualitates nempè vbi plures in vna , ea-
demq; re perquiruntur,(coniunctim præser-
tim) omnes simul adesse oportebit, omni-
busq; parendum. testatam hanc rem tibi fa-
cit Paulus in *l.si haeredi plures.5. ff. de condi-*
tionib.institutionum. & *§.penult.Institut.de*
haeredibus instituend. ad Bonifacij VIII. sen-
sum in *cap sicut nobis 5. alèàs fin.in fin.de*
verbor.significat.lib.6.Tiraquellus de retra-
ctu Ligniagier,§.8. Gloss.7. num.1.& seqq.
Mascard. de probationibus conclusion.1254.
num.9.& 10.Gonzalez ad regul.8. Gloss.13.
n.100.& Gloss.43.n.94.

Inepta est ergò consequentia illa , qua in-
ferunt;*Igitur debet intelligi de Iudicibus Sy-*
nodalibus,tàm actualibus, quàm præteritis.
25 hoc enim de præteritis Constitutio non
vtiq. dicit.ergò fœliciori consequentia , nec
nos dicere, assererеq; debemus.Audi quæso
Augustinum relatum *can. quod si dormierit.*
13.31.q.1. sic ipsum,rectius,quàm Aduersa-
rij nostri faciunt,inferentem: *nec nobis defi-*
niendum est , quod non definit Apostolus.
quo loco *Gloss.* verb. *nec nobis definiendum.*
dicit:*hic arguitur: Quod non licet alicui de-*
finire , vel determinare , vel excipere , quod
canon non excipit,vel definit vel determinat.
concinit *text.* in *can.consuluisti 20.2.q.4.* nec
extrà rem quoq;Fabianus Papa in *can.signi-*
ficasti.85.in fi. 1.q.1. his verbis hoc nostrū
argumentum aperiens: *Nā Apostoli talem*
consuetudinem non habuerunt, neq; haben-
dam docuere. ergò nec nos.*Gloss.* ibidèm ver-
bo *docuerunt*,non ineptè infert consequen-
tiā. *Nauarr conf.6.n.2.lib.2. de appellat. &*
conf.6.num.3.lib.3. de donat. Non ergò eorū
solo marte dicere debent Aduersarij, atquè
inferre,quòd Constitutio ità strictè, præ seq;
disponens,non dixit; ne temerè intulisse vi-
deantur. Sicuti apertissimè videntur face-
re,cùm inferunt;(*& non coarctatur eorum*
facultas eligendi vnum de Iudicibus Syno-
26 *dalibus actualibus.*) Nunquid maiores ipsi
sunt,quàm Pater omnium Summus Roma-
nus Pontifex,Christi, Deiquè Vicarius? *cap.*
quanto personam.3. de translat.Episcop. &
cap.licet in tantum 4.eod. extrauag. Ioann.
XXII; *cùm ad Sacrosanctę.vnic. in princip.*
de sentent.excommunicat. vt saltim illis verbis
27 compellamus eos, quibus Iudæi Christum
apud *Ioann.8. 53.* cùm non credentes ver-
bis eius, quibus dicebat: *Si quis sermonem*
meum seruauerit,mortem non videbit in
ęternum: Dixerunt ei: *Numquid tu maior*
es patre nostro Abraam,qui mortuus est? &
Prophetę mortui sunt. Cùm summus ille
Pontifex de Iudicibus in Synodo electis, &
designatis,& consequēter actualibus loqua-
tur. An sanè in hoc casu dumtaxat; si Deca-
num Consentinum olim Iudicem Synoda-
lem electum,ac designatum ; nūc verò neq;
electum, neq;designatum,elegerint, excep-
28 tio hæc dari debebit? At hoc ipsos probā-
di manet necessitas.ad Celsi lib.6. digesto-
rum sententiam in *l.cùm de lege 17.ff.de pro-*
bationibus. Rota apud Verallum decis.364.
numer.2. & 3. part.2. Surd.decision.195.
num.4.

Quia nimirùm qui dicit qualitatem adesse à Statuto, vel à Constitutione requisitam, probare vtiq; tenetur,eo tempore illā adesse,quo actus perficitur. consequentèrq; tempore electionis in Conseruatorem. ad *text. in cap.1.de homicid.in 6.* ibidemq; *Ioan.Andreas,alijq;Rota coram Robusterio.par.1.diuersorum.decis.551.num.1.* & sequuta fuit eadem *Rota in Meleuitana pensionis 18.Februarij 1636. coram Ghisilerio decision.98. n.8.par.7.in recentiorib.per Rubeum.*

29 Quemadmodùm & simili vitio eorum la-
borat ratio, qua eorum, quàmuis futilem as-
sertionem,firmam tamen reddere conantur,
inferentes:*Nā facultas eligendi Cōseruatoris*
hoc modo, non esset tantū penès Religiosos,sed
etiam penès Ordinarios , qui haberent saltem

nominationem personarum in Conseruato-
res eligendarum ; quod est contra mentem
Summorum Pontificum in Constitutionibus
30 *prædictis*. Decipiuntur planè, quin desipiunt,
si sic sapiunt, verbis alloquimur eos Inno-
centij Tertij in *cap. nisi cùm pridem* 10. *§. cer-*
tè desipis. de renunciat. Aliud est enim Iudices
31 Synodales eligere, & designare, quibus cau-
sæ a Sancta Sede committi valeant, iuxtà di-
sposita per Sacrosanctam Tridentinam Syno-
dum *sess. 25. cap. 10. de reformat.* qui qualita-
tibus præditi esse debent à Constitutione
præfata Bonifacij VIII. in *d. cap. statutum* 11.
de rescript. in 6. perquisitis: quod ad Episco-
pos in Diœcesana, vel Archiepiscopos in Pro-
uinciali Synodo spectat: aliud verò ex dictis
Iudicibus, sic qualitatibus illis præditis, eli-
gere sibi vnum, quem maluerint Regulares.
non itàq; eorum electio à facultate pendebit
Episcoporum. Quemadmodùm à facultate
pependit Illustrissimi Archiepiscopi Consen-
tini Decanum in Iudicem Synodalem
eligere, & designare; vel non eligere, nequè
32 designare. At hoc ipse noluit arbitrari. non
itàq; carpendus, quòd arbitratus non fuerit,
cùm iusta ex causa moueri potuerit, vti mo-
tus præsumitur. iuxtà *Abb.* sententiam in
cap. consuluit nos. 24. num. 2. de offic. delegat.
Castrens. cons. 299. visa inquisitione sub
num. 4. in fin. lib. 2. Aymon cons. 78. num. 8.
Menochius de arbitrar. lib. 1. quæst. 70. num.
7. & 8. Farinac. in praxi quæst. 17. num. 27.
Triuisan. decis. 23. num. 16. lib. 2. Franciscus
Merlinus dec. Lucens. 13. num. 7. Rota apud
Sanct. memor. Gregor. XV. decis. 106. num. 2.
Maceraten. variarum resolutionum lib. 3.
resolut. 12. sub num. 5. Rota quoq; Macera-
ten. apud *Marcum Antonium Thomati*. nunc
Episcopum Bitecten. *decision. 14. num. 25.*
26. & 27. Regens Scipio Rouitus decis. 55.
num. 10.

33 Neq; minori peruersione consequentia
notatur; qua ex doctrina *Lezana in summa*
quæst. regular. p. 2. d. cap. 10. nu. 54. inferunt:
Igitur cùm Iudex Synodalis in antecedenti-
bus Synodis electus, talis sit ; declaratus
aptus secùdùm ætatem, mores, & doctrinã, li-
cèt non sit actualitèr Iudex Synodalis potest
eligi in Conseruatorem. Peruersa, inquam,
consequentia est primò ex ipso *Lezana*, qui
non illud dicit, ad quod allegatur. Infert
34 enim ipse ibidem: Cùm ex Constitutione
Bonifacij Octaui *d. cap. statutum 11. de re-*
script. in 6. Soli Cathedralium Ecclesiarum
Canonici, inter alias personas in dignitate
Ecclesiastica constitutas, enumerentur, qui
Synodales Iudices eligi valeant; non posse
35 vtiq; ex hoc eligi Collegiatarum Ecclesia-
rum Canonicos, quàmuis aliàs sint illi, per-
sonæ aptæ secundùm scientiam, ætatem, &
mores. iuxtà *text. in cap. cùm in cunctis. 7. de*
elect. Quia nimirùm ex dispositione, tàm di-
cti Bonifacij VIII. *d. cap. statutum*, quàm Sa-
crosanctæ Tridentinæ Synodi *d. cap. 10. sess.*
25. de reformat. omninò vel personæ in di-
gnitate Ecclesiastica constitutæ esse debent,
vel personatum obtinentes, vel Cathedra-
lium Ecclesiarum Canonici. Hiq; omnes eo
ipso tempore, & actu, cùm eliguntur tales es-
se debent ; nec fuisse tales quandoq; satis
erit. & hoc ipsum apertissimè ante *Lezanam*,
quem ipse allegat, perpenderat de *Peiri-*
nis in dict. Constitut. 5. Gregor. XV. §. 2.
num. 18.

36 Deindè quia non rectè infertur consequẽ-
tia de præterito ad præsens, in his præsertim,
quæ tempore variantur. ad *tex. in l. ex perso-*
na 3. & ibidem *Bald. C. de probat.* & *l. siuè pos-*
sidetis 16. & ibidem *Gloss.* post casus figura-
tionem *in 1. notab. & Bald. C. eod.* ibidemq;
Doctores. Alciat. de præsump. reg. 2. præsumpt.
26. num. 2. Iacobus Berretta cons. 116. num. 4.
Rota Genuæ apud *Marcum Antonium Bel-*
lonum dec. 16. nu. 20. vtputà si dicas: homo
currit: non vtiq; exaudiri propositio poterit
de homine iàm mortuo, qui fuit homo, nunc
non est, neq; potest de eo verificari cursus: ità
prorsus potest eligi Conseruator, Iudex Sy-
nodalis in Synodo, vel Prouinciali, vel Diœ-
cesana electus, vel designatus, sed non, qui
iàm fuit, & non est, quia de eo, vti quasi de
mortuo (quòad hanc partem Iudicis Syno-
dalis) verificari propositio non potest. quo-
37 niam verbo adiecta qualitas, ad tempus ip-
sum verbi regitur, atq; moderatur. vt in prio-
ribus nostris scriptis firmauimus. Et sat, su-
perq; fuerit ad excludendum Dominum De-
canum prædictum, dicere: de te non omnes
verificantur qualitates, quę ex Gregorij XV.
Constitutione perquiruntur, vt Conseruator
eligi valeas. non ergo potes eligi. & electus te
ingerere non vales, obsistẽte tibi Gregoriana
38 Constitutione, quia de te Constitutio non
loquitur. ad *text. in l. si seruum 70. §. prætor*
ait. ibi: non dixit Prætor. *ff. de acquirend. hæ-*
redit. l. item apud Labeonem 15. §. ait prætor.
ff. de iniur. l. diffidentis. 5. C. de repud. cap. illa
2. de Sede vacant. cap. 2. §. vndè si circa trans-
lationem de translatione prælat. can. mono-
machiam 2. q. 5. Nauarr. de orat. & horis
canonic. cap. 5. num. 8. Surd. dec. 48. n. 5. & dec.
239. n. 3. Sanchez de matrim. lib. 6. disput. 36.
sub num. 2. Rota p. 2. tom. 2. in recent. dec. 660.
num. 5.

Nec sufficiet dicere: esse se præditum qua-
litatibus alijs, quibus habilis, idoneusq; ha-
betur, quòad ætatem, mores, scientiam, atquè
sufficientiam; fuisseq; semel Iudicem Syno-
dalem electum, vt semper talis perduret, quò-
ad omnes has qualitates. potuisse proindè in
Conseruatorem eligi, qui in Synodo Iudex
39 semel fuerat deputatus. Vt suam autèm
hanc faciant firmam sententiam, allegant
Peirin. d. Constit. Gregor. XV. §. 1. num. 1. Is
nempè in 1. *notab.* duo in Constitutione etiã
Clementis VIII. quam innouauit Gregor.
XV.

XV. præcepta fuisse perpendit. *Primum, quòd Conseruatores habeant conditiones requisitas in cap. statutum de rescriptis in 6. Secundum. Quòd sint deputati Iudices Synodales in aliqua synodo, vel* Prouinciali *vel Diœcesana.* sic Peirinus. Argumenta autem, vim ex illo pronomine educunt(quasi formam è
40 potentia materiæ, vt Philosophi loquuntur) in *aliqua synodo.* vt ly aliqua(vt ipsi philosophantur) verificetur de Iudicibus synodalibus, tàm actualibus, quàm præteritis. Nil minus Edepol, vt hoc eorum excogita-
41 tum verum fiet: Ecquod non id asserat *Peirinus*, cuius verba apertissima sunt, & palam loquitur, & prouerbiū nullum dicit, verbis & nos loquimur Sanctorum Apostolorum ad Christum Dominum, & Seruatorem nostrum *Ioan.* 19.29. Et quòd pronomen illud
42 (*aliqua*) interpretationem admittit, exauditurq; secundùm subiectam materiam. *Rota apud Coccinum decis.* 215. *nu.* 8. Pontifex autem Gregorius ad mentem Sacri Tridentini Concilij *d. cap.* 10. *sess.* 25. *de reform.* de Iudicibus actu in synodo eligendis verba facit; nō quòd semel electus semper electus perduret. Hanc proindè interpretationem, nec sanè aliam, admittent verba illa *Peirini in aliqua synodo*; vel scilicet Prouinciali, vel Diœcesana: non autem (vt perperam Aduersarij) vel actuali, vel præterita: quod esset, si immutabiliter eligerentur, at non est ita. Ad vnam quippè ex illis duabus synodis pronomen illud(*aliqua*) refertur, siue Prouincialem, siuè Diœcesanam, de quibus Cōstitutio verba facit; ad Cai sensum lib. 1. ad edictum prouinciale in *l. creditorum* 11. *ff. de verbor. significat.* & *Gloss.* ibidem verbo. *ex aliqua causa*, vel Ciuili, vel etiam ex delicto exponens. sequiturq; *Rebuff. eodem loco. col. 2. post medium. vers. interdum qualibet.* & *Gratian. discept at. forens. par. 2. c.* 229. *nu.* 3. non verò ad actualem, vel præteritam,
43 vti, nec rectè, putauere Aduersarij. Qui nisi, *tenebris obscuratum habeant intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiam, quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum.* vt de quibusdam dixit Apostolus ad *Ephesios* 4. 18. intelligere vtiq; deberent, quàm longè ab assequenda distent veritate in re satis ex se ipsa manifesta. sic
44 *Nil nisi turpe iuuat; cura est sua cuiq; voluptas.*

Ouid. 1. de Arte dixit. & *Virgil.* egloga 2.

Trahit sua quemq; voluptas.

& *Propert.* lib. 3.

Natura sequitur semina quisq; sua.

45 Hinc porrò est, quòd elucidantes magis suam sententiam, quin (non dixerim) suas tenebras manifestantes, prosequuntur rationem eorum dicti referentes: *Nam Bulla præfata, quæ requirit necessariò, vt eligendus in conseruatorem sit actualiter in dignitate Ecclesiastica constitutus, vtitur verbis demonstrantibus actualitatem; nam dicit dignitate Ecclesiastica præditi, personatum obtinentes, vel Canonici existant.* (ly prædicti, obtinentes, & existant) *sunt verba, quæ nō possunt verificari, nisi de præsenti: ac proindè Doctores apud* Lezam nu. 50. *concludunt, quòd qui actu non habet dignitatem, sed illā dimiserit, non potest eligi in Conseruatorem. Cùm verò loquitur, quòd eligendus in conseruatorē debet esse destinatus Iudex synodalis, vtitur verbis, quę possunt verificari de præsenti, & de præterito; nam dicit: electi & designati sint Iudices, &c.* ly designati sint) *faciunt eundem sensum etiam apud Grammaticos, et Legistas, ac designati, fuerint. igitur &c.*

46 Sed hoc est quod per ipsos probandum vtiq; esset, & apud Grammaticos, & apud Legistas, illud(*designati sint*) facere eundem sensum, ac designati fuerint; sed nihil pro-
47 bant, quod non vtiq; illis occurrit. Et planè apud Grammaticos distincta sunt tempora vt(*sint*) sit subiunctiui præsentis; fuerint verò præteriti. tempus autem præsens, & præteritum non sunt idem; nam præteritum actum iam factum, quiq; præterijt, denotat: præsens verò actum de præsenti, & in exercitio, vt loquuntur etiam Philosophi: & vnū tempus, (cùm distincta inter se sint tempora) aliud minimè includat, deturq; inter tēpora ipsa distinctio. ex Vlpiano in *l. si solono* 89. vbi *Paulus* Castrēsis. & Paulus Iureconsultus in *l. cum stipulamur* 125. *ff. de verborum obligation.* vbi *Bart. Hondedeus cons.* 63. *n.* 62. *lib.* 1. *Gratianus forens. par.* 4. *c.* 699.
48 *nu.* 5. & 6. Non ab re proindè Magnus ille Christianæ eloquentiæ Cicero Augustinus sermon. 16. de verbis Domini, relatus à Gratiano *in can. si peccauerit* 19. §. *ergo ipsa corripienda.* 2. q. 1. præceptum tradidit, ne in scripturis intelligendis erremus, temporum
49 distinctione nos vti debere: dicens: *Distribuite tempora, & concordat scriptura.* Si verò tempora confundantur, non vtiq; concordabit scriptura: & fiet confusio mortis magna in Ciuitate, iuxta verba 1. *Regum* 5. 6. & totum hoc fit ab eis, vt asserant, Decanum potuisse eligi in conseruatorē, quamuis non esset synodalis Iudex in proxima synodo electus, ac consequenter actualis, & in
50 exercitio. Quò verò ad Legistas: quis vnquā in dubium apud eos reuocauit, tempus determinato modo prolatum, functionem alterius temporis non admittere, cùm sint distincta tempora, vt distinctam rerum faciant intelligentiam. Testem huius rei excipe Pomponium Magnum illum inter Iureconsultos in *l. si vsusfructus mihi* 6. *ff. de*
51 *vsu, & vsufructu legato.* Quærebatur apud Pomponium, si legatus mihi vsusfructus fuerit, intra biennium debendum; hæresq; in soluendo negligens fuerit, sitq; biennium euolutum: debebitur ne amplius vs. fructus?

ctus? non deberi respondet Pomponius: verbis dicens: *Vt peti quidèm iam vsufructus, qui legatus sit, non possit: quia alius futurus sit, quàm qui legatus fuerit: sed æstimatio eius bima dumtaxat facienda sit*. sic Pomponius. Vides igitur non pro eodem tempore apud Iurisperitos vsurpari tẽpus præsens subiunctiui (*sit*) & *fuerit*, sed vti distincta æstimari. neq; ab hoc iudicio Paulus lib. 3. ad edictum aberrare videtur *in l. si vnus ex argentarijs* 28. §. *si cum reo. ff. de pact.* cùm decernit: Cum reo ad certum tempus pactionem factam; vltrà illud, nequè reo, neq; fideiussori prodesse. Quia temporum distinctio datur. & vnum aliud non includit, vt diximus. Eiusdemquè sensus est Aphricanus lib. 7. quæstionum in *l. quæsitum* 44. *ff. de vsufruct. & l. qui vsumfructum* 43. §. *fin. ff. eod.* Rationem accipe ex *Gloss.* in *can. ponderet vnusquisq;* 14. *in princ.* verbo
52 *tempore dist.* 50. dicente illa: *Nàm ratio temporis mutat constitutionem.* faciuntquè Vlpiani verba lib. 3. ad edictum in *l. 1. cum ibi notat. ff. quod quisq; iuris.* sequutaq; fuit *Rota apud Sanct. mem. Gregor. XV. dec.* 338. *num.* 4. & 5. & *dec.* 371. *n.* 1. & *apud Coccin. dec.* 414. *num.* 3. & *apud Duranum dec.* 365. *à num.* 19. *cum sequent.* & *decis.* 402. *num.* 2. *part.* 2. *Gratianus dict. capit.* 755. *num.* 31. *part.* 4.

53 Neq; ipsi multum insudauerunt, vt Doctores apud *Lezanam d. num.* 50. relatos, exaudiuerint, cùm non integrè ea perlustrarint; sed dimidiatè. nam est siquidèm dicto *num* 50. debere esse in dignitate Ecclesiastica eligendos dicit, & de præsenti, non quòd solùm de futuro fuerint. tamen *n.* 53. & 54. de qualitate, quòd etiam sint Iudices Synodales in Synodo electi, & designati, nûquàm aliquid dicit; sufficere, vt fuerint designati pro præterito, nec sint actu designati de præsenti, & in exercitio.

Quod sanè verba ipsa Constitutionis Gregorianæ, omnimodò exquirunt, sicut & alias qualitates requisitas per Constitutionem Bonifacij VIII. *in cap. statutum* 11. *de*
54 *rescript. in* 6. Vt tempus attendi electionis debeat, non præteritum. Quemadmodùm vt regula locum habeat reseruatoria octo mensium tempus attenditur vacationis. *Cassadorus decis.* 8. *num.* 9. *de præbend. Rota coràm Tholomæo decis.* 774. *n.* 10. *par.* 3. *lib.* 3. *diuersor. Gonzalez ad reg.* 8. *Cancell. Gloss.* 53. *n.* 35. & *n.* 41.

Deprehensos tandèm se agnoscentes Aduersarij ad confugium se vertunt dicentes, tempore illo electionis iàm Synodalem Iudicem electum, & designatum perseuerasse Dominum Decanum: Quia nimirùm Illustrissimus Dominus Episcopus mandauit, suas Synodales Constitutiones non incipere obligare, nisi postquàm Typis impressæ fuissent. Erat proindè Dominus Decanus tunc, cùm electio facta fuit, vnus ex Synodalibus Iudicibus: quia nondùm eius expirauerat deputatio, perdurante adhùc tempore, quo Typis imprimi debebant Constitutiones Synodales.

55 Scita quidèm instantia, ac sapienti, & philosophico ore prolata sententia; quo loquẽdi genere vsus fuit Gratianus in *can. Ecclesia.* 1. §. *arguitis nos.* 13. *q.* 1. Verùm in palàm faciunt, illos vel non intellexisse, vel diffugere voluisse, quæ in illa inuoluitur æquiuo-
56 catio. Æquiuoca autèm ex Philosophi sententia diuidenda priùs, postmodùm verò definienda, vti ex nostratibus quoquè in *rubrica Institution. de iure naturali, gentium, & ciuili.* sequuntur. ad *text. in cap. cùm Ioannes* 10. § *ad hoc autem.* & *ibidem Abb. sub num.* 16. *de fide instrumentorum. cap. in præsentia.* 8. §. *quare cùm constit.* 10. *de prob. Mandosius cons.* 51. *num.* 4. *Rota in Mediolanen. iuris patronatus* 8. *Iunij* 1618. *coràm Pirouano dec.* 74. *num.* 4. *apud Viuian. in praxi iuris patron.* diximus *respons.* nostra. 20. *n.* 8 *p.* 3.

Diuidamus ergò æquiuoca oportet, vt postmodùm responsionem definitam demus.
57 Aliud nempè Synodus est, aliud verò decreta Synodalia. Et quidèm Synodus (ex *Isidoro* in libris Ethymologiarum *lib.* 6. *c.* 16. & ex eo Gratianus in *can. canones.* 1. §. *Sy-*
58 *nodus autem. dist.* 15.) ex Græco interpretatur, Comitatus, vel Cœtus, sicuti Concilij nomen tractum est ex more Romano. Tempore enim, quo causæ agebantur, conueniebãt omnes in vnum, communiq; intentione tractabant. Vndè Concilium à communi intentione dictum est, quasi consilium: Consilium quasi considium, d. in l. litteram trãseunte; vel Concilium dictum est à communi intentione, eo quòd in vnum dirigant omnem mentis obtutum: Cœtus verò conuentus est, vel congregatio, à coeundo, idest, à conueniendo in vnum. ità ibi. & *Gloss.* in *can. Episcopus* 1. verbo *Synodum* 6 *quæst.* 2. & ipsa sic docet: *Synodum, id est conuentum*
59 *Clericorum, qui concilium appellatur.* Decreta verò Synodalia sunt, quæ in ipsa Synodo, in ipso Cœtu, in ipso Comitatu aguntur, pertractantur, definiuntur. quæ alio nomine Constitutiones Synodales, & Ecclesiasticæ nuncupantur. ex *Gloss in summa dist.* 3. verbo *omnes*. Constitutiones autem ipsæ
60 fiunt, quemadmodùm & leges decernuntur, *vt eorum metu humana coerceatur audacia, tutaq; sit inter improbos innocentia: & in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur nocendi facultas.* vt ex Isidoro eodem lib. Ethymologiarum *cap.* 20. definit Gratianus *can. facta autem leges* 1. *dist.* 4.

Quando ergò per Illustrissimum Dominum Archiepiscopum Consentinum facta fuit Synodus, Congregatus Cœtus, Comitatus, Concilium coactum, & in eo decreta

Syno-

Synodalia communi intentione definita;lecta,& publicata: tunc in ea noui Iudices Synodales iuxtà formam Sacri Tridentini Concilij *d.sess.25.cap.10.de reformat.*electi, & designati fuere, inter quos Dominus Decanus neq; electus, neq; designatus fuit.

Cessauit vtiq; tunc in ipsa Synodo eius officium,eius prior electio, & designatio in Iudicem Synodalem.non itaq; iàm ampliùs vnus ex Synodalibus Iudicibus in Synodo, vel Prouinciali, vel Diœcesana electus, seù designatus. non habebat proindè amplius tunc qualitatem illam Iudicis Synodalis in Prouinciali,vel Diœcesana Synodo electi,& deputati, iuxtà formam dicti decreti Sacrosanctæ Synodi. Nudatus idcircò erat qualitate illa Iudicis Synodalis in Prouinciali, vel Diœcesana Synodo electi,seù designati.Non ergò poterat ampliùs eligi in Conseruatorem,ex vi Gregorianæ Constitutionis,quæ formalitèr mandatum fuit,præter alias qualitates, debere habere,vt in Prouinciali,aut Diœcesana Synodo Iudices electi, seù designati sint. Electus idcircò;malè electus fuit, ac contra formam à Gregoriana Constitutione perquisitam. Nulla est ergò eius ele-
61 ctio.Dicitur hoc argumentum inductio, siuè à sufficiẽti partium enumeratione;quod satis firmum æstimatur;etiam negatiuè,quo Gregorius Magnus ille primus ad Ioannem Ranennaten. Episcopum scribens vsus fuit in *can.cōtra morem* 8.*§.quod si hoc dict.* 100. eodemquè modo Alexander Secundus in *can.ad Sedem Apostolicam* 2.*§. quid igitur dicent.*35.*q.*5.

62 Nequè porrò Regulares ex Synodalibus Constitutionibus, vel in Prouincialibus, vel Diœcesanis Synodis, publicatis ad eligendum in Conseruatorem personas illis qualitatibus præditas tenentur; sed ex Summorum Pontificum Constitutionibus, Gregorij XV. præsertim. Nihil ergò quòad illos, quòd Illustrissimus Archiepiscopus mandauit,Synodales Constitutiones vim obligandi non habere, nisi postquàm fuissent prælis impressæ. Illi enim poterant adhuc non eligere Conseruatorem, vt Ordinarius ipse,Illustrissimus scilicèt Archiepiscopus,Conseruator permaneret;quando verò illum eligere decreuere,omnimodis tenebantur, iuxtà formam Gregorianæ Constitutionis, illum eligere.Non itaq; potuere D.Decanum non adhuc in Synodo Iudicem electum, seù designatum:quia profectò qualitate hac Iudicis Synodalis in Prouinciali, seù Diœcesana Synodo electi,seù designati,carebat. Nulla
63 ergò fuit electio contra formam facta,vt in superioribus nostra responsione latè deduximus. & probat *Bald. in l.neq; mater. num.* 6. *C.de iure dot. Aymon cons.*142.*num.*10. *Surd.cons.*192.*num.*35*.lib.*2.*Rota in Romana hereditatis* 5.*Martij* 1636.*corā Motmano decis.*100.*n.*16.*p.*7.*in recent.per Rubeum.*

64 Synodales autem Constitutiones in Synodo factæ,lectæ, & publicatæ, Synodus non sunt,sed Constitutiones,& decreta Synodalia.

Hæc vtiq; dilata fuere, nè obligare inciperent,nisi postquàm Typis fuissent impressa,non sanè Synodus,quę iàm completa fue-
65 rat,atq;conclusa.Nì etiam dicere malueris, Constitutiones Synodum appellari in sensu vtiq; composito , quia in Synodo decretæ fuere;quemadmodùm Sacrosanctę Tridentinæ Synodi decreta, Synodus Tridentina nuncupantur, in sensu quidèm composito, non in sensu diuiso,in hoc nempè sensu,tunc Synodus dicitur,cùm perdurat illa Clericorum Congregatio, ille Cœtus, ille Comitatus,illud Concilium.ex Isidori definitione in superioribus tradita. Vanum est ergò quod ex hoc capite somniare visi sunt Aduersarij. Decidit proindè præcipiti ruina turris,quam ipsi extruere visi fuere, cuiquè confidebant.in quam se tuti reciperant.& vt in prouerbijs habetur : Somnio diuites,se esse putauere.

66 Varia itaq; sunt hominum ingenia,& velle suum cuiq; est: sed hoc facit charitas, vt voto vnatur vno. sic Lucas *actuum* 4.41.de primitiua illa Ecclesia in Hierosolymis te-
67 statur: *Multitudinis autem credentium* (inquiens) *erat cor vnum , & anima vna.* & Christus Dominus noster *Ioann.* 13. 35. nos docuit dicens : *In hoc cognoscent omnes, quòd Discipuli mei estis,si dilectionem*
68 *habueritis ad inuicem.*Charitas autem (vt Apostolus ait 1.*ad Corinth.* 13. 4.) patiens est, benigna est: Charitas non æmulatur,non agit perperàm,non inflatur , non est ambitiosa,non quęrit quæ nō sua sunt,non irritatur,non cogitat malū,non gaudet super iniquitate,congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Si charitatem itaq; habuerimus ad inuicem, quod erat varium ingenium, vnum fiet, & anima vna, dissidiaquè cessabunt.

Atq; ità ex his , quæ Aristarchi iudicio subijcimus, virgæq; respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenaten.

SVMMARIVM.

1 *Sacra quæ sunt,à prophanis longè abesse debent.*
Vt neq;quidèm sacra prophani audiant.
*Quidue antiquitus apud Gentiles seruabatur.n.*2.
*Socratis in hoc obseruantia n.*3.
2 *Prouerbium.Ostium obdite prophani.*

Si-

Non

Non tamen in anima grauatur. n.47.
Ratio affertur.n.48.
48 *Anima,quæ peccauerit, ipsa morietur, nec filius patris iniquitatem portabit, nec filij pater.*

ARGVMENTVM.

Simoniæ crimen pessimum, ac detestandum;quidq; illa sit,& quotuplex. & an cessio Canonicatus,& renunciatio liti inter duos litigantes cum solutione certæ quantitatis propter expensas, & ad vexationes inuicem remouendas, non in pretium, sed gratiosè, ac reseruato assensu Apostolico,& non aliàs, simoniaca videatur? & quid in dubio,an simoniæ crimen remoueatur? nùm verò post vltima renunciantis funera pro simoniæ crimine hæredes in iudicium compellari valeant?

RESPONSIO XLIV.

1 SAcra, quæ sunt,à prophanis longè abesse debent; vt ne quidèm sacra prophani audiant, permittitur.Sic olim
2 cùm de sacris verba fierent: *Ostium obdite prophani*; dicebatur,siuè *fores occludite quiquè prophani.* sumpta allusione ex Orpheo carmine illo

Far quibus est audire loquar, vos turba prophana
Obturate fores.

Iubet enin, vt prophani ostium auribus imponant, ne quid arcani sermonis possit ingredi. Huc sanè respexit Horatius,cùm scribit in Odis:

Odi prophanum vulgus,& arceo,
Fauete linguis, carmina non prius
Audita,Musarum Sacerdos
Virginibus,puerisq; canto.

3 Hinc Socrates apud Platonem in Theæteto disputaturus de rebus subtilioribus: *Obserua iam circunspiciens,ne quis prophanus exaudiat.* dixit. Imitatus facilè Pythagoram,qui sic præfatur:

Cordatis cantabo, fores tamen obde prophane.

Ne sacra audiant, arcanorumue secreta excipiant,prophani arcêtur, ne vili ea habeāt, neue contemnant:admittentur ne,vt ea tractent? vt ea emant,in suamq; transferant
4 proprietatem? non vtiquam.facilè nempè vendit,qui emit. non meum hoc est excogitatum. sed Gregorij illius Magni in *can. quibusdam narrantibus* 117.§.*qui videlicet error.* 1.q.1.rationem huiusce rei reddentis: *Nam ipse quoq;* (inquientis) *qui ad sacrum ordinem perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice vitiatus,paratior est alijs vendere, quod emit.* eodemq; pœnæ sensu in *can. audiuimus* 1.1.q.3.verbis loquens: *Iste quippè donum Dei emere, hic autem præsumit vendere.* Facilè ergo qui emit, vendit.
5 Nec alia profectò ex causa Simon ille Magus,a quo scelestissimo, simoniæ crimen inuexit, pecuniam obtulit Apostolis,vt Spiritum sanctum emeret,nisi vt venderet: *Cùm vidisset autem Simon* (Lucas fatur Euangelista *actuum* 8.18.) *quia per impositionē manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam dicens; Date & mihi hanc potestatem,vt cuicunq; imposuero ma-*
6 *nus accipiat Spiritum sanctum.* Vt venderet itaq; Spiritum sanctum,emere tentabat;cuius cor non erat rectum coràm Deo, qui donum Dei pecunia possideri existimabat. vt Petrus improperans eidem dixit. *Pecunia tua tecum sit in perditionem; quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.* Quod Vrbanus secundus *can. Saluator.* 8.1.
7 q.3.sic explicat,loquens: *Simon Magus,qui ad fidem fictè accessit,non Spiritum sanctum propter Spiritum sanctum, quo ipse erat indignus;(quoniam, vt scriptum est* (Sapient. 1.)*Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum)sed ideò,quantum in ipso erat,emere voluit, vt ex venditione signorum, quæ per eundem fierent,multiplicatam pecuniam lucraretur.* quem locum *S.Thomas* retulit, & ipse in hunc sensum.2.2.*q.*110.*ar.*1.*ad quar-*
8 *tum.* Detestandum plane scelus,& execrandum,neq; ab hæresis crimine alienum. Quā autem Detestandum,execrandumq; sit crimen, excipe ex epistola Tarasij Constantinopolitani Episcopi ad Hadrianum Papam conscripta,relata à Gratiano *can. eos,qui* 21. 1.q.1.& refert *S.Thom d.q.*100.*art.*1.*in pri-*
9 *mo argumento* sic nempè Tarasius: *Tolerabilior est enim Macedonij, & eorum,qui circa ipsum sunt, Spiritus sancti impugnatorū impia hæresis. Illi enim creaturam,& seruū Dei Patris, & Filij Spiritum sanctum deli-*
10 *rando fatentur. Illi verò eundem Spiritum sanctum efficiunt suum seruum. Omnis enim Dominus quod habet, si vult, vendit, siuè seruum, siuè aliquid aliud eorum, quæ possidet. Similiter & qui emit, Dominus eius volent esse, quod emerit, per pretium pecuniæ illud*

acquirit. Ita & qui hanc iniquam actionem
operantur, detrahunt Spiritus sancto. sic
11 Tarasius. Annon detestandum est crimen:
Spiritum sanctum Dominum Deum, qui ex
Patre, Filioq; procedit: (Deus est enim Pa-
ter, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, vt ex
Athanasio in symbolo sancta profitetur Ec-
clesia) suum seruum per pecuniam efficere
velle? Detestandum sanè, & execrandum, &
12 proindè ab hæresi non alienum. rationem
reddit Angelicus Doctor *d. art. 1. in corpor.*
dicens: *Secundum hoc ergo simonia, hæresis*
dicitur, secundum exteriorem protestationē:
quia in hoc, quod aliquis vendit Donum Spi-
ritus sancti, quodammodò protestatur, se es-
se Dominum spiritualis doni. quod est hære-
ticum. ita ille. & hoc ipsum Nanzianzenus
Magnus ille, Theologus cognomento ap-
pellatus, à Gratiano relatus *can. qui studet*
11. 1. q. 1. protestatus fuit, rationem reddēs:
13 *Nam Spiritus sancti donum pretio compa-*
rari, quid aliud est, quàm capitale crimen, &
simoniaca hæresis? quod quàm detestabiliter
in vtroq; testamento vindicatum sit, multo-
rum exemplis facilè apparet. Idcircò ipsi à
14 Spiritus sancti gratia extortes fiunt: *Quia*
nemo potest retinere, quod vendidit. subne-
ctit idem, comprobat autem: dicens: *Domi-*
nus etiam, vt vendentes, & ementes huius
gratiæ expertes ostenderet, cunctos peccato-
res per gratiam in Templo dimisit; singula-
riter vendentes, & ementes increpans, &
flagellans, de templo eijecit; in quo vendito-
res, & emptores suos gratia Spiritus sancti
constat destitutos esse, & vacuos. Quos enim
Christus eijecit de templo, numquid Spiri-
tus Christi faciet sibi templum? ita Nanziā-
15 zenus. Eiecti sunt vendentes, & ementes à
Christo Domino extra templum, & à tem-
plo extorres facti. à templo proindè separa-
ti. Excomunicati propterea. Et quidèm iu-
stè. *Nam Giezi* (idem Nanziāzenus ibidèm
subnectit) *gratiam sanitatis Naaman syro*
vendidit, eandem gratiam sanitatis, Heliseo
vindicante, leprosus factus amisit. Iudas om-
nium Redemptorem vēdidit, mox laqueo su-
spensus, eandem Redemptoris gratiam, non
obtinuit. Simon etiam Magus cùm eandem
Spiritus sancti gratiam emere vellet, dam-
nationis sententiam à Petro audiuit: (Pecu-
nia tua tecum sit in perditionem; quia donū
Dei existimasti pecunia possidere.
16 Propter hanc idcircò causam per Paulum
secundum in *extrauaganti cùm detestabi-*
le. 2. de simon. inter comunes. simoniæ labe
infecti excomunicationis resti ligantur, sū-
mo ipso Romano Pontifici retento; confir-
mando etiam, & innouando, omnes pœnas,
& censuras contra, & aduersus simoniacos
per prædecessores suos inflictas, ipsasq; ip-
17 so facto incurrere declarando. Ratio autē
est triplex ex S. *Thoma d. q. 100. art. 1. in cor-*
por. audias quæso *Abyssum* doctrinę, sic eius
interpretatur nomēn ex Hieronymo; neq;
enim fas est, locum esse alterius cuiusq; ver-
bis, vbi Angeli verba sonant. *Primò quidem*
(inquit ille) *quia res spiritualis non potest*
18 *aliquo terreno pretio compensari, vt de Sa-*
pientia dicitur Prouerb. 3. *Pretiosior est*
cunctis opibus, & omnia, quæ desiderantur,
huic non valent comparari. ideò etiam Pe-
trus in ipsa sui radice simoniacam prauita-
tem condemnans, dixit: Pecunia tua tecum sit
in perditionem: quoniam donum Dei existi-
19 *masti pecunia possidere. Secundò, quia id nō*
potest esse debita venditionis materia, cuius
venditor non est dominus, vt patet in autho-
ritate supra inducta. Prælatus autem Eccle-
siæ non est dominus spiritualium rerum, sed
dispensator; secundum illud 1. ad Corinth.
4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Chri-*
20 *sti, & dispensatores ministeriorum Dei.*
Tertiò, quia venditio repugnat spiritualiū
origini, quæ ex gratuita voluntate Dei pro-
ueniunt. Vndè & Dominus dicit: Matth. 10.
Gratis accepistis, gratis date. Et ideò aliquis
emendo, vel vendendo rem spiritualem, irre-
uerentiam exhibet Deo, & rebus diuinis:
propter quod peccat peccato irreligiositatis.
21 Est ergo sacrilegium. Sacrilegium verò sa-
cræ rei est violatio, & irreuerentia. *S. Thom.*
2. 2. q. 99. art. 1. 2. 3. & 4. in corpor. Gloss. 1. in
can. sacrilegium. 4. 17. q. 4. diximus *respons.*
nostra *36. nu. 65. & respons. 38. nu. 12. par. 3.*
22 Conueniens autem pœna sacrilegi, qui sa-
cris iniuriam infert, est excomunicatio, per
quam à sacris arcetur. idem *S. Doctor d. q.*
99. art. 4. in corpor. Bonifacius Papa in *can.*
nulli liceat ignorare 3. in fin. & Gregorius
septimus *can. quicunq; militum 4. 12. q. 2.*
Ioannes Papa *can. quisquis inuentus 21. 17.*
q. 4. & ex Gregorio Nanzianzeno *d. can. qui*
studet. 11. in princ. 1. q. 1. Gregorius IX. in *c.*
23 *conquestus 16. de foro compet.* iurè ergo si-
moniaci, qui tam grauem sacris iniuriam
venditione, emptioneue inferunt, à com-
munione segregantur, ita vt secundū Apo-
stolum nemini fidelium misceatur, vt Ioan-
nes Papa loquitur *d. can. quisquis inuentus.*
21. §. si quis domum in fin. 17. q. 4.

Verùm an ij, de quibus factum narramus
in crimen dederint simoniæ, non mediocris
quæstionis fuit. Factum itaq; tale est. Lis
agitabatur, (nec à paucis diebus) in Sacra
Romana Rota inter Subdiaconum Donatū
Saggesium prouisum Apostolicum, & D.
Nuntium de Gregorio ab Ordinario prouī-
sum, super Canonicatu in Cathedrali Sancti
Angeli Lombardorum; cùm verò litium ca-
lor vtriq; parti damno esset, vellentque sibi
partes per concordiam consulere, ad tran-
sactionem inuicem deuenere annò 1625.
rogato in his publico Instrumento. Et qui-
dèm Donatus Saggesius, quem nos tueba-
mur, pro Nuntio Canonicatui cessit, & liti;
Nuntius verò, eiusq; Mater, beneuolentiæ
ergò

ergò,atq; ad futuras euitandas inter eos ve-
xationes,quòd sit litium euentus incertus,
vt bellij & pro expensis in lite huc vsq; ero-
gatis, & quæ erogari potuissent, Donato
quingentos ducatos monetæ Regni, & pro
eis quodam domus pretium in solutum de-
derunt,protestatione tamen præmissa,qua-
tenus contractus simoniacam fortasse labē
saperet,quod ipsi nullo modo intendebant,
esset pro non facto initus, & pro non facto
haberetur:reseruato quoq; assensu Aposto-
lico desuper impetrando. nec alias,nec alio
modò.Decimo exacto anno,Donato ex hu-
manis assumpto,per Illustrissimum loci Or-
dinarium, & Nuntius iam à tanto tempore
Canonicus, & Donati hæredes in iudicium
compellantur super simoniæ crimine re-
sponsuri:quòd in pœnas,censurasq; dederint
dictæ *extrauagantis Pauli 2. cùm detestabi-
le 2.de simon.* ob resignationem prænarrato
modo factam. Fit itaq; causæ status;simo-
niaca ne,& simoniæ infecta labe cessio fuerit
Canonicatui, & liti per Donatum Nuntio
facta, ob solutionem illam quingentorum
super domo in solutum data,vel à crimine
excusari valeat?

Hanc vt dissoluamus propositam diffi-
cultatem,supponendum primò videtur, si-
24 moniam definiri: Est studiosa voluntas vē-
dendi,vel emendi pretio rem spiritualem,
vel spiritualitati annexam. *S.Thom.d.q.*100.
*art.*1.*Gloss.in summa* 1.*q.*1.verbo *quidam.*
deducitur ex *tex.in d.can.Saluator.*8. 1. *q.*3.
Rota apud Coccinum *decis.*468.*num.*5. dixi-
mus *respons.nostra* 39.*num.*12.*par.*3.*Card.*
*Tolet.instruct.Sacerdot.lib.*5.*cap.*84. *nu.*2.
eamq;sequitur Nauar.*cons.*49.*num.*1.*lib.*5.
*de simonia.& in manuali cap.*23.*num.*100.
25 Studiosam voluntatem diximus,quia nimi-
rùm sicut iustitia,omnesq; partes eius in vo-
luntate insunt,tanquàm in subiecto;ità pari-
què modo,& eidem opposita vitia in volun-
tate erunt vti in subiecto. pariq; modo &
simonia in voluntate residebit. S. Doctor
*d.q.*100.*art.*1.*ad* 2. *Card.Tolet.* vbi paulò
26 antè, alijq;. Emptionis verò,venditionisq;
nomine omnis comprehenditur contractus,
non gratuitus, per quem res spiritualis pro
temporali datur,pretio, vel alterius rei pre-
tio æstimabilis,vel pactio intercedit,vel quid
27 aliud,quo spirituale pro temporali transfer-
tur,quando omnis pactio, omnisq; contra-
ctus ab his longè abesse debeat.ex Grego-
rij IX.sanctione in *cap.pactiones* 8. *aliàs fin.*
ibiq;notatis *de pact.S.Thom.d.q.*100.*art.*1.
ad 5.*Card. Toletus d.cap.*84. diximus *dict.*
*respons.*39.*num.*13.*Nauarr. man.d.cap.*23.
*n.*100.

28 Supponimus secundò,simoniam duplici-
tèr in perpensionem deuenire posse; vel vt
in his cadere potest,quæ ex sui intrinseca
natura simoniaca sunt, in veteri,vel nouo
testamento expressa,Sacramenta scilicet vē-
dere,emereq; hisq; similia:& hoc planè mo-
do dicuntur, emptio, & venditio prohibita,
quia simonia est hæc ipsa emere,vendereq;
& in his nulla cadere potest dispensatio,neq;
etiam Papæ;quia nullam in his spiritualibus
obtinet ad hunc finem potestatem:Vel verò
perpēdetur simonia, vt in his cadere potest,
quæ non ex sui intrinseca natura, sed ex Ec-
clesiæ constitutione, ex potestate superna-
turaliter,& diuinitùs ei tradita, prohibita
sunt,& consequenter simoniaca, vt in bene-
ficiorum permutationibus,resignationibus,
& similibus pacisci, quæ constitutione Ec-
clesiæ prohibita sunt.*d.cap.fin.de pactis.*quæ
dicuntur simoniaca,quia prohibita:& in his
quidèm summus Pontifex dispensare valet.
distinctionem hanc habes ex *Gloss. in capit.*
*cùm pridem.*4.verbo *illicita pactionis.in fin.*
*de pact.*neq; illam horret, quin adiuuat,fo-
uetq; *Gloss. in cap. ex parte N.*12. in verbo
dimittere.de offic.deleg. quam approbat *Sot.*
*de iustitia,& iur.lib.*9.*q.*5.*art.*2. & videtur
ex mente *S.Thom.d.q.*100.*art.*1. *ad* 5.6.&
7.*& in* 4.*dist.*25.*q.*3.*art.*3.*Card.Tolet.d.lib.*
5.*cap.*86. *Syluester summ.verbo simonia*
§.4.*Couarr.in reg.peccatum par.*2.§.8.*n.*8.
& 9.*Nauarr.manual.d.cap.*23.*numer.*100.
vers.secundo,quod duplex.Garsias de benefic.
*par.*1.*cap.*2.*num.*8.*&* 9. *& seqq.* concilians
differentiam inter Theologos,& Canonistas
in hac re,& sententiam Canonistarum ma-
gis receptam dicit *num.*12. *& seqq. Man-*
*dos.cons.*8.*num.*15. *cum seqq. Rota part.*4.
*diuersorum per Farinac. collecta decis.*701.
*nu.*1.*& in Hispalen.benefic.*6. *Martij* 1592.
*coram Card.Mellino dec.*88.*num.*1.*per eun-*
dem Farinac.post primum volum.consilior.
& in Cosentina pratensa confidentia 1595.
*coràm Orano dec.*102. *num.*7. *&* 9. *eod.vol.*
& in Albiganen.Canonicat.vltim.Februarij
1578.*coram Card.Lancellott.dec.*13.*num.*2.
vol.eod.

His suppositis excusari Donatum,paritèr-
què Nuntium à simoniæ crimine ob hanc
cessionem inuicem factam,& solutionem il-
lam quingentorum, respondere visum fuit.
29 nec quidèm sine ratione. Nàm & siquidèm,
si cessio hæc,litisq;renunciatio à Donato pro
Nuntio facta,ob illam pecuniarum solutio-
nem quingentorum, formalitèr exequuta
fuisset,in pretium cessionis Canonicatui, ac
liti, propter quam vterq; eorum præpedie-
batur, nè Canonicatus liberum effectum
consequeretur, à simoniæ crimine eorum
vterq; non longè abijsset,quin intrà stetisset;
quod hoc modo studiosa voluntas fuisset
vendendi, vel cedendi pretio rem spiritua-
lem,vel spiritualitati annexam,iuxtà finitio-
30 nem simoniæ in primo supposito datam,
cùm in his omnis pactio,omnisq; conuentio
cessare debeat.*d.cap.fin.*Gregorij IX.*de pact.*
ibidemq; *Gloss.* verbo *cessare*. & ex Lucio
Tertio in *cap.præterea* 9.*de transactionibus.*

&*Gloss.* ibi verbo *simoniaca*. & apertissimè
ex Innocentio III. in *cap. tua nos duxit. 34.*
de simon. & Vrbano etiam III. in *cap. quæsi-*
tum. 5. de rerum permutation. ibidemq;
Gloss. verbo *simonia*, & Scribentes, & expres-
sissimè Alexander III. in *d. cap. cùm pridem*
4. de pactis. Sanchez in opusculis. lib. 2. cap. 3.
dub. 25. Carolus Anton. Thesaurus de pœnis
ecclesiasticis par. 2. praxis verbo simonia cap.
2. num. 1.

31 Non ita tamen in hoc facto fuit, nulla
equidèm studiosa intercessit voluntas ven-
dendi, vel emendi conuento pretio rem spi-
ritualem, vel spiritualitati annexã, iuxta da-
tã simoniæ finitionẽ; sed purè, quia lis vtri-
què eorum maximum afferebat incõmodũ,
& pecuniæ in ipsa lite in Romana Rota non
modicæ insumebantur; eratq; incertus li-
tiũ euentus, quis eorum vinceret, cùm diu
in lite stetissent, cogitauere, inter se se con-
cordare, atq; Donatus purè Canonicatui,
litiq; pro Nuntio cessit; Nuntius verò, ne di-
spendium nimium Donatus pateretur ob
impensas in expeditione bullarum, & in ipsa
lite in Rota prosequenda factas, erogatasq;
gratiosè, non ex pacto, nec primariò, sed se-
cundariò, non in pretium renunciationis, &
cessionis quingenta obtulit, deditq; vt in
causæ propositione narratum fuit. nulla
propterea simoniæ labes se ingessit, sed li-
32 cuit vnicuiq; eorum vexationem, damnũq;
suum redimere, cùm ius vterq; in Canoni-
catu habere præsumeret. iuxta *Gloss. in d. c.*
cùm pridem 4. verbo *illicitæ pactionis. de*
pactis. & tradita per Cœlestinum tertium in
cap. dilectus filius R. 28. de simonia. ibidemq;
plenissimè *Gloss.* verbo *restituere, quod ac-*
cepit. argumento etiam petito ex *can. quæsi-*
tum 4. 1. q. 3. & notatis per *Gloss.* ibidem, &
in casus figuratione. & verbo *triginta.* quẽ
tex. allegat *Gloss. prædicta in d. cap. cùm pri-*
33 *dem 4.* verbo *illicitæ pactionis*: probaturq;
non immeritò ex Doctoris Angelici doctri-
na *d. q. 100. art. 2. ad quintum* sequentibus
docentis: *sed postquam ius alicui acquisitũ*
est, licèt per pecuniam iniusta impedimenta
remouere. ita Sanctus Doctor, & *Turrecre-*
mata Cardinalis Sancti Sixti in d. can. quæ-
situm 4. 1. q. 3. Nauar. d. cons. 49. nu. 2 de si-
mon. & ibid. cons. 47. nu. 1. in 2. argumento.
& nu. 4. in fin. consilij, & magis strictè in his
terminis nostræ causæ *cons. 46. per tot. eod.*
tit. de simon. Prospende Augustino in addi-
tionib. ad Quarant. in summa bullarum. ver-
bo *Beneficiorum possessio littera B. §. qui*
34 *post bullas fol. mihi 96.* Fuit enim quædam
hæc redemptio litis, & vexationis, quã vnus
alteri inferebat, cùm vterq; ius fundatum
in Canonicatu habere præsumeret; neq;
Donatus Canonicatui cessit, & liti, vt quin-
genta lucraretur, sed vt se ab expensis quo-
tidianis, atq; vexationibus propter litem, &
Procuratoribus, & Aduocatis sumministrã-
dis eximeret; pariterq; Nuntius satiùs æsti-
mauit quingenta illa sic dare, quàm in in-
certo, & ipse viuere, quotidieq; impendere.
35 circa temporalitatem itaq: concordia fuit,
nõ vt temporale pro spirituali inuicem per-
36 mutarent, sed pro bono pacis, ne amplius in
æmulatione essent. ad *tex.* Alexandri III. in
cap. nisi essent viri. 21. ibidemq; *Gloss.* verbo
ex iussione de præbend. quod perpendit ap-
primè ad rem *Bonacina tom. 1. de simonia*
disput. 1. q. 6. punct. 5. nu. 1. & seq. & num. 8.
Nauar. in man. d. cap. 23. nu. 102. vers. octa-
uo, quod neq; Petrus Binsfeldius in enchiri-
dion Theologiæ pastoralis par. 4. de iustit. &
iniustit. quoad beneficia cap. 5. §. 1. conclus.
6. Cardin. Tolet. d. lib. 5. Instruction. sacer-
dotal. cap. 91. nu. 3. ibidemq; *Victorellus* ad-
dens. *Rota in Feretrana beneficij 27. Maij*
1583. coram Bubalo decis. 26. n. 2. & in Lu-
nen. Sarzanen. confidentiæ 1600. coram Card.
Pamphilio decis. 135. nu. 4. & 5 post 1. volu.
consil. Farinac.

37 Factũq; perpensionem hanc firmiorem,
quod concordiam iniuere reseruato assensu
Apostolico, & quatènus omnis simoniæ la-
bes abesset, nec aliàs, nec alio modo; alio-
quin esset ipse contractus, ipsaq; cessio, &
concordia nulla, nullumq; sentiret effectum.
38 Hæc autem ipsa reseruatio assensus Apo-
stolici ob Summi Pontificis authoritatem
in hac beneficiorum materia (ex distinctio-
ne in secundo supposito tradita) quæ maxi-
ma est, omnem præseruat simoniæ criminis
suspitionem. iuxta *Gloss.* receptam in *d. cap.*
cùm pridem 4. verbo *illicitæ pactionis, & ibi*
Doctor. de pactis. Paris. de resignat. benefic.
lib. 14. q. 5. nu. 9. & seq. Rota in Hispalen. be-
neficij. 6. Martij 1592. coram Card. Mellino
decis. 88. num. 1. & in Aretina confidentiæ
1595. coram Litta decis. 101. nu. 7. & in Co-
sentina prætensæ confidentia 1595. coram
Orano decis. 102. num. 7. & 9. & in d. Lunen.
Sarzanen. coram Pamphilio d. decis. 135. nu.
5. in fin. post primum volumen consil. Fari-
nac. & par. 4. diuersorum collecta per Fari-
nac. decis. 701. nu. 1. Nauar. cons. 48. num. 2.
lib. 5. de simon. Pater *Thesaurus d.* verbo *si-*
monia cap. 2. in fin. in vltima limitat. Vel
itaq; assensus accessit Apostolicus, (vt dilẽ-
mate hoc vtamur) vel non adhuc accessit; si
primum difficultas omnis iam abijt. si verò
secundum, salua res est adhuc pro Donato,
qui catènus cessit, quatènus assensus acces-
serit Apostolicus, & non aliter, qui à Nuntio
39 impetrari debebat. Fuit proindè Donati
cessio conditionalis, nihil propterea in esse
posuit, donec exiret conditio. *cap. fin. in fin.*
de translat. epis. extra. cap. 1. de sponsalib. in
6. l. non omnis. 19. ff. de rebus credit. & si cer-
tum petatur. l. hoc iure utimur 10 ff. de uer-
bor. obligat. l. cedere diem 213. §. ubi sub con-
ditione. ff. de uerbor. significat. l. unica §. si
autem aliquid sub conditione C. de caducis
tollend.

iolleud.Cardin.Tuscus tom. 2. lit.C.conclus.
593.*Rota in recent.p.1.decis*.101.*num*.1. *&*
apud Card.Canaler.dec.18.*n*.1. *& dec*.183.
n.2.*& dec*.251.*n*.1.

40 Quatenus verò in dubium reuocaretur:
esset ne, vel non esset simoniaca hæc cessio,
litiq; renunciatio, cùm non ad vendendum,
emendumq; Canonicatum facta fuerit, cri-
menq; hoc ex sola pendeat voluntate, ex fi-
nitione desuper data simoniæ, & voluntas
non fuerit talis, vt diximus, quemadmodùm
vsura ex sola voluntate pendet. vt dixit *Gloss.*
in *d.cap.ex parte* 12. verbo *dimittere.de of-*
fic.deleg.& *Gloss.*in *d.cap.tua nos*.34. verbo
*culpabiles.de simonia.*Quia sicut virtutes, ità
41 & vitia in voluntate tanquàm in subiecto
sedem habent, vt in superioribus ex *S.Thom.*
d.quæst.100.*art*.1.*ad* 2.diximus. *Nauarr.in*
manual.d. c.23. *num*. 100. Ea potiùs inter-
42 pretatio sumenda esset, quę crimen exclu-
dit.apud *Puteum dec*.381. *lib*.1. & dictum
fuit in *Meliten. Canonicatus* 9. *Martij* 1595.
coràm Card.*Mellino dec*.12. *num*.3. *apud*
Marchesanum par.1.*fol*.612. quę est etiam
in impressis apud *Farinac post* 1.*vol. consil.*
decis.104.*num*.3.*in fin.* & in dicta *Aretina*
Confidentia coram Litta dec.101.*& in Tar-*
uisina pretensa simonia 1596.*coram Cor-*
duba dec.111.*à num*.4.*& seqq. post dictum*
primum volumen consil.Farinac. Acceden-
43 te potissimùm clausula reseruationis assen-
sus Apostolici, vt in hac causa. iuxtà tradita
per *Rot.apud Card.* *Seraphinum decis*.1425.
num.8.

Ex his verò, quæ diximus, in nullum de-
dere simoniæ crimen, qui pro bono pacis, &
expensas in litibus effugiendas, non vt ven-
derent, emerentq; ad hanc deuenere con-
cordiam, reseruato etiam Apostolico assen-
su: Quod licuit facere, in crimen proindè si-
44 moniæ haud dedere, quod sanè ex actu li-
cito minimè contrahitur. vt dictum fuit in
dicta *Meliten. Canonicatus coram Mellino*
d.dec.104.*num*.1. *apud Farinacium vol*.1.
consil.

Inane est autem, quòd post supræma Do-
nati funera pro prætenso simoniæ crimine
interpellentur hæredes.

Et quòd, vt diximus, in nullum hi simo-
45 niæ crimen dedere. Et quòd (fac illos dedis-
se) ex defuncti crimine hæres non tenetur,
nisi quatènus in hęreditate fuerit; si ad resti-
tutionem ille teneatur. ex Gregorio IX. in
cap.Parochiano tuo. 14. *& fin. de sepulturis.*
ibidemq; *Gloss.* verbo *sed eius hæredes.* &
Alexandro Tertio in *cap. in litteris*. 5. *cum*
*Gloss.*verbo *hæredes.de raptorib.*& ex Grego-
rio *can. si Episcopum*. 3. *cum Gloss.* verbo
reddantur 16.*quæst*.6.ex ratione, quam
reddidere Diocletianus, & Maximinianus
Cæsares in *l*.1.*in fin.* C.*ex delictis defunctor.*
46 dicẽtes: *ne alieno scelere ditentur.* ibidemq;
Gloss.fin.Federic.de Senis cons.26.*&* 27.*Abb.*
cons.34.*in* 2.*dub.colum.fin vers.nàm de iure*
Canonico.p.1.& in *d.cap.fin.num*.5. *in Gloss.*
47 *fin.de sepultur.* Non sane quòd hæres ex de-
functi crimine in anima grauetur, cùm esse
48 non possit. *Anima enim, quæ peccauerit, ipsa*
morietur. filius non portabit iniquitatem
patris, & pater non portabit iniquitatem
filij: iustitia iusti super eum erit, & impietas
impij erit super eum. Ezechiel. 18. 20. *can.*
iàm itàq; 8.*in fin*: 1.*q*.4.*can si habes*.1. *§.tunc*
quidem 24.*quæst*.3. *& can.quæris à me* 129.
post princip.de consecrat. dist.4. Et morie-
tur anima hæredis pro defuncto? Non
vtiquè.

Atq; ità ex his, quę iudicio subijcimus
saniori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Destitit à prosequendo Fiscus his cogni-
tis, vel quòd Illustrissimus Episcopus verita-
te perspecta non procedi mandarit; vel quòd
etiam Nuntius de Apostolico docuerit as-
sensu.

SVMMARIVM.

1 *Firmum nihil sub Sole, sed omnia vanitatem esse Sapiens dixit. & n.6.*
Solam autem sapientiam permanere.
2 *Sapientia à stultitia differt, sicut lux à tenebris.*
Et ipsa sola permanet. & n.1.
Ipsaq; quasi lucerna lucet in caliginoso loco.n.3.
Et Res est Sanctissima.n.67.
4 *Abbas eligi quis non potest in Cælestinorum Religione, nisi post quartodecimum annum à professione laudabiliter vixerit,*
Et per tres annos Prioratus officio functus. & n.12.
5 *Lectores Philosophiæ, siuè Theologiæ, qui per nouem annos legerint in Religione Cælestinorum, votum habent actiuum, & passiuum in Capitulis Generalibus, ab anno 1633.*
Sicuti & Secretarius Reuerendissimi, eiusquè socius, alijq; n.35.
6 *Humanæ res omnes instabiles, vicissitudiniq; subiectæ.*
Nihilq; sub Sole firmum.
Sed fluunt omnia vt aqua.
7 *Mors importuna omne sacrum prophanat.*
Omnibusq; manus injicit.
8 *Responsio debet esse correspondens, ac congruens petitioni.*
Eiq; cathegorica.
Per quam, responsiones petenti, quis obligatur.n.9.

Non

Non est tamen necesse eisdem verbis omnia repetere.n.10.
Ratio affertur.n.11.
13 Miles nemo fieri debet, antequàm tyro.
Neq; Magister antequàm discipulus.
14 Magister nemo fieri debet antequàm discipulus.& n.12.in fin.
Et multò tempore discenda, quæ postmodùm doceamus.
Magistrum eum fieri, qui nondùm didicit esse discipulus.miserum. n.15.
16 Stultus non debet esse melioris conditionis, quàm peritus.
Nec qui non peccat, quàm qui peccat. n.17.
18 Respublicas beatas fore dixit Boetius, si eas vel Sapientes, vel sapientiæ amatores gubernarent.
19 Laboranti ex iustitia merces debetur.
Dignusq; est operarius mercede sua.
Quod explicat Paulus 1.ad Timoth.5. 17. num.20.
20 Locus Pauli 1.ad Timoth.5.17.Non alligabis os boui trituranti. expenditur.
Et 1.ad Corinth.9.9.n.21.
22 Labor sine fructu esse minimè debet.
Nec pœnitere quemquam debet duros subijsse labores.
Nam optat pręmia quisq; labor. n.23.
24 Votum actiuum, & passiuum in electionibus habere, quid importet?
Declaratur apertiùs.n.54.
25 Ratio est quæ dictum regulat, dirigitq; ad normam rationis ipsius.
Nè discordans à ratione dictum videatur.
26 Dispensatione rigor relaxatur, quo quis iure communi detinetur, nè quid faciat.
Dispensatio quid?n.27.
28 Confirmans nihil noui addit, nec continet, quàm quod res confirmata contineat.
Quamuis clarioribus verbis rem confirmet.nu.29.
Namq; declaratio erit prioris.nu.30.
30 Testator post factum testamentum potest quod obscurum est in illo declarare.
31 Declarans nihil noui dat, sed datum significat.
Sicut qui spicas excutit, non nouam speciem facit, sed eum, qua est detegit. nu.32.
Quia nimirùm declaratio actui, cui accedit, iam inest, nihilq; noui addit. nu.33.
Operatur autem, vt habeamus veram, & effectualem prouisionem ab initio. nu.34.
36 Sapientiam contra pugnam ineunt, bellumq; mouent stulti.
Hos enim ex Salomone habet inimicos.
37 Sapere est, posse vbicunq; opus est animum inflectere.
Sicuti & prauidere quæ futura sint.
Nec admittere, quæ cauere possis.
38 Sapientes maioribus beneficijs honorandi.
Et hic gradus cæteros antecellere debet.
Quin in cœlesti Patria fulgebunt quasi splendor firmamenti.n.39.
Et quasi Stellæ in perpetuas æternitates.
Eodemquè modo in militanti Ecclesia. nu.40.
Ratio refertur.n.41.
39 Locus Danielis 12. 3. Qui docti fuerint multos fulgebunt, &c. expenditur.
Etiam de Ecclesia militanti.n.40.
42 Capitulum Generale Cœlestinorum, nequè Generalis ipse dispensare potest super qualitatibus eligendorum. nisi certo modo.
Qui exprimitur.n.46.
43 Dictio (Aut) quæ disiunctiua est, expenditur, declaraturq;
44 In alternatiuis satis erit vnam ex alternatis partibus impleri.
Siuè affirmatiuè, siuè negatiuè propositio feratur.n.45.
47 Dictio (nisi prius) ordinem denotat gerendorum.
48 Patres ij dicuntur in Cœlestinorum Religione, qui Diffinitores sunt.
49 Vota secreta quomodò dicantur.
50 Duabus propositis propositionibus, qui vnã negat, alteram affirmare videtur.
Vel si vnum affirmat, non statim alterum negasse æstimabitur,
Præsertim si vtrumq; dictum eandem habeat rationem.n.51.
Et vnum cum altero stare possit.
Quod in omni materia locum habet.n.52.
53 Dispensatio omnis odiosa est ideò strictè interpretanda.
Quod exaudi quòad eos quidèm, quibus cùm dispensatur.n.55.
Secus verò quòad facultatem ipsam dispensandi, & personas, quibus facultas data fuit.n.56.
Vel nisi Princeps alitèr ipse declarauerit. nu.58.
Nequè dispensationes omnes odiosæ sunt. nu.59.
Namq; fauorabiles dicuntur, quæ publicum respiciunt commodum.n.60.
57 Beneficia Principum sunt interpretanda largissimè.
60 Eligi eos ad dignitates, qui maximè digni sunt, fauor est publicus.
Nequè ex hoc alicui fit præiudicium. nu.63.
Nisi accessorium, atq; non attendendum. nu.64.
61 Doctorum ordo est præcipuus in Ecclesia Dei.
Præcipuus, hoc est priuilegiatus. ex Glossa.
62 Fauor publicus priuato pręfertur.

64 Præ-

64 Praiudicium quod accessorium est, ac secundarium, non ità attendendum vt principale.

65 Parochiales Ecclesiæ indè per concursum ex Sacro Concilio conferuntur;

Vt quantum fieri potest dignioribus, atq; litteratis conferantur.

Quod confirmauit Pius V.

66 Eligi is debet ad Sacerdotium, qui præstantior, qui doctior, qui sanctior, qui omni virtute eminentior. ex Hieronymo.

68 Clausula (supplentes omnes, & quoscunquè defectus) potestatis importat plenitudinem. etiam cum tertij præiudicio.

Tollitq; omnes solemnitates à iure positiuo requisitas.

Nec anteà adhibitas.

ARGVMENTVM.

Ad interpretationem loci Constitutionum Sacræ Religionis Cœlestinorum. pro Lectoribus, qui nouennio Philosophiam, seù Theologiam in publicis Religionis Studijs legerunt, ad votum actiuum, & passiuum in Capitulis Generalibus admissis, atq; Prioribus, qui per triennium Prioratus officio functi fuerint, æquatis. Responsionem petitioni congruam esse debere. Quiduè votum importet actiuum, & passiuum? Doctis viris remunerationem iure deberi, & ex iustitia. Quid sit dispensatio? & an strictè interpretanda? an verò omnis odiosa sit? Quiduè fauore publico perpenso? Declaratio nil noui facit, sed factum detegit, manifestiùsq; aperit.

RESPONSIO XLV.

1 REm admiratione dignam, Sapiens ille quondam Salomon *Ecclesiastes* 2. 11. proposuit: nihil esse sub Sole firmum admirans, quin omnia vanitatem: solam autem permanere Sapientiam. sic nempè rem hanc ipse proposuit.

Cùmq; me conuertissem (inquiens) *ad vniuersa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus frustrà sudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub Sole. Transiui ad contemplandam Sapientiam, erroresq; & stultitiam (quid est, inquam homo, vt sequi possit Regem Doctorem suum.) & vidi*
2 *quòd tantùm præcederet Sapientia stultitiam, quantùm differt lux à tenebris.* sic ille.

Quæ autem societas lucis ad tenebras? Apostolus loquitur Paulus 2. *ad Corinth.* 6. 14. Nulla prorsus. Sunt vanitas res omnes humanæ; sola verò remanet sapientia. Hanc
3 proindè sapientiam agnoscentes, quasi lucernã lucere in caliginoso loco. iuxtà Principis Apostolorum verba *epistola* 2. 1. 19. Patres Illustrissimæ Religionis Cœlestinorum. vt dignam aliquam remunerationem sapientiæ professoribus tribuerent, anno 1633. Indulgentiam quandam Lectoribus Philosophiæ, Sacræq; Theologiæ fecerunt, vt ipsi si per nouem annos in publicis Religionis Studijs, Philosophiam, seù Theologiam legissent, valerent in Capitulis Generalibus voto actiuo, & passiuo ad omnes actus legi-
4 timos gaudere, ac perfrui. In præfata quippè Religione Abbatum electio fieri non potest, nisi de eo, qui quartordecim annos in regulari obseruantia ab emissa professione vixerit; & qui priùs per tres annos Prioratus officium exercuerit. ità in Constitutionibus nouissimè per Sanctissimum Vrbanum VIII. confirmatis, *tract.* 2. *c.* 6. §. 15.

Anno propterea 1633. in Capitulo Generali congregatis Patribus, per Scribam Capituli, instantibus Lectoribus scientiarum, sequens dubium propositum fuit.

An Lectores, qui per nouem annos Philosophiam, seù etiam Theologiam in publicis Religionis Studijs hactenus legerunt, vel in posterum legerint, gaudere valeant in Capitulo Generali voto actiuo, & passiuo ad omnes actus legitimos, quemadmodùm gaudere, & frui possunt; & gaudent cæteri Priores locales in dicto Capitulo Generali?

5 Ad quod dubium die 25. Aprilis anni eiusdem 1633. responderunt Patres.

Quia dignum, ac iustum visum fuit, vt scientiarum professoribus debita laboribus egregijs merces præbeatur; & virtutes in Religione florescant: Vnanimi voto placuit omni-

omnibus, & singulis Patribus præscriptis Capituli Generalis, admittere prænominatos Lectores ad votum actiuum, & passiuum prout præsentis vigore decreti admisit, & concessit. isto, & omni meliori modo.

Eadem die congregatis iterum Patribus Diffinitorialibus Capituli Generalis in solito diffinitorij loco vnanimi voto omnium Patrum Diffinitorialium propter suffragia eius Capituli Generalis decretum prælatum confirmatum fuit; expresséq; dispensatum quòad Lectores super præscripta qualitate Prioratus: *Ità vt huiusmodi non obstante impedimento, gaudebant omnibus, & singulis priuilegijs, facultatibus, & præeminentijs, quibus gaudent Priores locales vbiq; locorum; & habeantur, ac reputentur: ac si per tres annos Prioratus officium exercuissent; ad hoc vt immediatè ad Abbatiatus dignitatem, & officium assumi valeant, & debeant.*

Hæc ipsa decreta, in actis Capituli Generalis prælati anni 1633. redacta fuere, & à Patribus omnibus subscripta.

6 Vt verò sint res omnes humanæ instabiles, vicissitudiniq; subiectæ, nihilq; sub Sole firmum. *Ecclesiastes* 1. 10. sed vt Ouid. 15. metamorph.

Nihil est toto quod perstet in Orbe.
Cuncta fluunt, omnisq; vagans formatur imago.
Ipsa quoq; assiduo labuntur tempora motu.
Non secus ac flumen: neq; enim consistere flumen,
Nec leuis hora potest; sed vt vnda impellitur vnda,
Vrgeturq; eadem veniens, vrgetquè priorem,
Tempora sic fugiunt pariter, pariterq; sequuntur.
Et noua sunt semper; nàm quod fuit ante relictum est,
Fitq; quod haud fuerat, mouentaq; cuncta nouantur.

Qui fuerant Abbates anteà, morte vltima, venientibus fecere locum.

7 *Scilicet omne sacrum mors importuna prophanat.*
Omnibus obscuras inijcit illa manus.

vt Ouid. 1. amor. canit. Hinc qui Priores erãt, atq; triennio Prioratus officio functi fuerãt, in proximis futuris Comitijs Capituli Generalis, nè Lectores ex dispensatione illis facta, vacantia implerent Abbatum loca verentes, non leues illis excitauere difficultates. Primò: Decretum anno 1633. pro Lectoribus, qui nouennio Lectoris officio defuncti fuerint, ad vocem actiuam, & passiuam illos admittere, nullam autem prærogatiuam aliam illis addere. non posse propterea Priorum iuribus præiudicium inferre. Deindè Decretum secundum à Diffinitoribus latum, cùm relatiuum sit ad primũ nil amplius concedere posse quàm primum. Tertiò, quòd latum fuerit per Diffinitores Capituli, non per totum Capitulum: esse propterea nullum, non seruata forma dispẽsandi ex Constitutionibus facta.

Est itaq; in hoc causæ status: Præmant nè Lectores, angustiisq; coarctent, per Priores hæ illis obiectæ difficultates? Nihil eos omninò præmere; sed posse eos, ac si triennio Priores fuissent, qui nouennio Philosophiæ, vel Theologiæ lectionis officio in publicis Religionis studijs inludauere, immediatè ad Abbatiatus dignitatem assumi, respondendum censuimus.

Submouemus autem priorem difficultatem: si propositum Lectorum nomine in Generali Capitulo anno 1633. dubium, Patrumq; subsequutam responsionem, vt par est perpenderimus, iustaq; trutina pensauerimus. Et sanè dubium fuit.

An Lectores, qui per nouennium Philosophiam, seù Theologiam in publicis Religionis Studijs hactènus legerunt, vel in posterum legerint, gaudere possint in Capitulo Generali, voto actiuo, & passiuo ad omnes actus legitimos, quemadmodum gaudere, ac frui possunt, & gaudent cæteri Priores vocales in Capitulo Generali?

Ad huc ipsum dubium respondit Capitulum:

Quia dignum, ac iustum visum fuit, vt Scientiarum professoribus debita laboribus egregijs merces præbeatur, & virtutes clariùs in Religione florescant: vnanimi voto placuit omnibus, ac singulis Patribus præscriptis Capituli Generalis, admittere prænominatos Lectores ad votum actiuum, & passiuum, prout præsentis vigore decreti admisit, & concessit. isto, & omni meliori modo.

Fuit ergò cathegorica Patrum responsio ad propositum dubium, annuendo Lectoribus, qui per nouennium Philosophiam, vel Theologiam legissent, votum actiuum, & passiuum. vtiq; sicut illud Priores vocales habent. Poterunt proindè & hi, sicut Priores vocales immediatè ad Abbatiatus dignitatem assumi. Cæteroquin neq; cathegorica, ac simplex, neq; correspondens petitioni Lectorum, Patrum responsio fuisset, cùm

8 contrà, petitioni, interrogationiuè correspõdens, ac congruens debeat esse responsio. Propositionis huiusce testem accipe Celsum lib. 5. digestorum in *l. si defensor.* 10. §. *qui interrogatus. ff. de interrogat. action.* sequẽtibus porrò ille rem hanc totam aperit. *Qui interrogatus hæredem se esse* (inquiens) *responderit; nec adiecerit ex qua parte: ex asse respondisse dicendus est; nisi fortè ità interrogetur, an ex dimidia parte hæres sit; & responderit hæres sum: hic enim magis eum puto ad interrogatum respondisse.* sic Celsus. Non nè ad interrogata Lectoribus cathego-

ricè

ricè responderunt Patres, cùm illi interro-
gauere voto actiuo, & passiuo ad omnes
actus gaudere, quemadmodùm & Priores
vocales gaudent;& illi ad votum actiuum, &
passiuum admiserunt eos? Vtiquè.
Namq;vti Vlpianus lib.22.ad edictum in *l.*
de ætate 12.§.qui interrogatus.ff.eod. de in-
*terrogator.actionib.*respondit, & ipse: *Qui*
9 *interrogatus respondit, sic tenetur quasi ex*
contractu eius obligatus, pro quo pulsaba-
*tur,dùm ab aduersario interrogaretur.*eodē
planè modo & Patres firmum habere de-
cretum tenebuntur Lectoribus,vt ab eis in-
terrogati responsum dederunt. neq; neces-
se fuit eisdemmet verbis, & omnia repetijs-
10 se,sed substantialia concessisse,nempè votū
actiuum,& passiuum. Rationem accipe ab
Imperatore in *§.præterea inutilis est.Insti.*
tut.de inutilibus stipulationib. qui in fine
sic rem manifestā facit: *Neque enim necesse*
est(inquit) *in respondendo eadem omnino re-*
peti, quę stipulator expresserit. Rationisq;
huius, *Gloss.* verbo *expresserit* firmitatem
11 & ipsa reddit: *Quæ enim in præfationibus*
dicuntur, in contractibus repetita credun-
*tur.*accepit autem ista ex Paulo lib. 15. re-
sponsorum in *l. Titia, quę 134. §. idem re-*
spondi. ff. de verborum obligation. qui sic
fatur;*Idem respondi: Plerunq; quæ in præ-*
fationibus conuenisse concipiuntur,etiam in
stipulationibus repetita creduntur.sic tamē
vt non ex ea repetitione inutilis efficiatur
*stipulatio.*sic Paulus. Ideòq; inutilis Patrum
responsio fuisset, si ad votum actiuum, &
passiuum Lectores admittentes, non eos
posse ad Abbatiatus dignitatem immedia-
tè assumi,vt Priores vocales,annuissent.hoc
nempè erat, quod ab eis petitione posce-
batur. & perpendit non ab re *Beccius consf.*
55.nu. 5.& 6.vol.1. Menochius cons.47.nu.
1.& cons.82.nn.31.vol.1. Franciscus Mer-
linus Rota Lucens.decis.18.nn.2.Barbos. de
dictionib.dict.349.nn. 1. 2. & 3. Bart.in l.si
quis intentione ambigua 66.ff.de Iudic.Rui-
*nus cons.50.nn.9.lib.1.*Quia responsio à pe-
titione normam, regulamq; sumit.*Surdus*
cons.281.nu.27.28.& 29.lib.2.
Et planè si Aduersariorum adhæserimus
mēti,obluctationiq;nihil omnino erit,quod
Patres Lectoribus concesserunt,eritq; eorū
decretum inutile, quin non magis ridiculū,
futilisq; responsio ad petitū dubium. Quip-
pè ex Constitutionibus *d.tract.2. cap.6. §.*
15. in fin. Qui per duodecim annos in reli-
12 gione laudabilitèr vixerit,ad Prioratus of-
ficium eligi iure poterit, & deindè post tres
Prioratus localis annos ad Abbatiatus di-
gnitatem promoueri. Qui verò per nouem
annos Philosophiam, vel Theologiam pu-
blicis in Religionis studijs legerunt, non ita
statim à nouitiatu ad legendum assumpti
fuere, cùm oportuerit eos primùm studuis-
se,atq; discipulos fuisse,vt Magistri fieri po-
tuissent.iuxta Innocentij III.sensum in *cap.*
*officij tui 38. §.nos autem de elect.extra.*ne
13 milites antè quàm tyrones, ne prius ma-
gistri,quàm discipuli fieri amauissent. cōtra
Hieronymi sensum à Gratiano relatum in
*can.si clericatus 27.16.q.1.*quin eodem do-
ctore Hieronymo *can sic viue 26.ead. cau-*
14 *sa,& quæst.* multo tempore discenda sunt;
quæ postmodùm doceamus. & *Gloss.*ibidē,
15 verbo *multo tempore*. Alioquin miserū est,
eum fieri magistrum, qui non dum didicit
esse discipulus.docet hoc Innocentius Papa
can.miserū 4.dist.61. & Gratianus in *sum-*
ma in fin. dist.48. vt minimum verò per
quinquennium antè studijs ipsi vacauere,
quàm ad Lectoris officium admitterentur;
nouem verò legerunt; quatuordecim ergo
annis in Religione laudabilitèr vixere. nihil
eis obest aliud, ne immediatè ad Abbatia-
tus dignitatem asciscantur, nisi quod per
triennium Priores non fuere locales; At
vacabunt nihilominus lectionibus Philo-
sophiæ,vel Theologiæ, & ad Prioratus offi-
cium non assumentur,ne à lectionibus cum
Religionis detrimento remoueantur. Erunt
ergo peioris conditionis ipsi,quàm alij, qui
16 studijs non vacauere. Eritq; melioris con-
ditionis stultus,quàm peritus, quod Boni-
facius VIII.in *cap.cum, qui 18. de præbend.*
*in 6.*absolutè abnuit. *Gloss.* in summa *dist.*
51. verbo *adijcit quoq; in fin.*dicens, quòd
17 *non debet esse melioris conditionis qui pec-*
cat, quàm qui non peccat. eisdemq; verbis,
eodemq; sensu dixerat quoq; Venuleius in
l.Seruius etiam 4.in fin.ff.quod vi,aut clam.
ne melioris conditionis sint stulti,quàm pe-
riti. Si hæc itaq; illis ratio arridet,qui Prio-
res sunt,nec litteris,studijsq; vacauere, ipsi
18 Iudices sunto. Non ne Beatas futuras Res-
publicas(*Boetius* restatus fuit) si continge-
ret illas,vel à sapientibus,vel sapientiæ ama-
toribus gubernari? Hanc proindè ob cau-
sam, quando Lectorum petitioni annuen-
tes responderunt Patres, dignam planè ip-
sorum pietate rationem protulere: *Quia*
dignum, ac iustum visum fuit, vt scientiarū
professoribus debita laboribus egregijs mer-
ces præbeatur.& virtutes clariùs in religio-
*ne florescant.*Nihil porrò eorum ratio pro-
ficeret,nihilq; momenti haberet, si in labo-
rum remunerationem,eorumq; mercedem,
non hoc illis dedissent, per votum actiuum,
& passiuum, vt immediatè ad Abbatiatus
dignitatem,quamuis neq;per trienniū Prio-
19 res locales fuissent.assumi possent. Laborā-
ti quippè ex iustitia merces debetur. Quia
nimirùm dignus est operarius mercede sua.
Lucæ 10. 7. & Paulus Apostolus 1. *ad Ti-*
moth.5.18.& ex Cōcilio Toletano IV.Gra-
tianus in *can.quicunq; 63.in fin. 12.q.2.*Bo-
nifacius quoquè in *extrauagant.super ca-*
thedram 2.§.verùm ne Parochiales.de sepul-
20 *turis,inter communes.*Paulus autèm Apesto-

KK lus

lus *d.1.ad Timoth.5.17.* ad rem hanc no-
ſtram, ita loca ſuperiùs allata interpretatur,
dicens: *Qui benè præſunt presbyteri, dupli-
ci honore digni habeantur; maximè qui la-
borant verbo, & doctrina. Dicit enim Scri-
ptura: Non alligabis os boui trituranti: Et*
21 *dignus eſt operarius mercede ſua,* Diluci-
dioremq; locum illum Deuteronom. 25.4.
non alligabis os boui trituranti. facit 1. *ad
Corinth.9.9.& 10.* inferens: *Numquid de
bobus cura eſt Deo? An propter nos vtiq. hoc
dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt. Quoniā
debet in ſpe qui arat arare: & qui triturat,
in ſpe fructus percipiendi.* Rationem vena-
mur nos ex *Gloſſ.* in *can. charitatem 45. in fi.*
12.*q.2.* verbo *ſtipendium in fin.* dicente:
22 *Quia labor non debet eſſe ſine fructu.* & Gre-
gorius Papa in *can. eccleſiaſticis.67. in princ.*
12.*q.2.* Rationem & ipſe a priori reddit: *Ec-
cleſiaſticis* (inquiens) *vtilitatibus deſudan-
tes, Eccleſiaſtica dignum eſt vtilitate gau-
dere: vt qui ſe voluntarijs obſequiorum ne-
ceſſitatibus ſpontè ſubijciunt; dignè noſtris
prouiſionibus conſolentur.* ſic Gregor.

Concinitq; quod Tibullus cecinit

Nec te pœniteat duros ſubijſſe labores,
Aut operi inſuetas attenuaſſe manus.

23 Quia profectò: *Optat præmia quiſq; la-
bor.*

vt *Gloſſ.* refert in *can. ibi adunati 49.* verbo
laborem 7.q.1. concinitq; Imperator in *au-
thentico de Iudicib. collat.6.§. neq; autem
circa hoc.* deduximuſq; nos *reſponſ.* noſtra
27. *à nu.32. cum ſeq. & reſponſ.51. nu.43. &
ſeq. par.3.*

Dignum proindè, ac iuſtum fuit hanc Le-
ctoribus, qui per nouennium lectionibus
vacauere meritiſſimam dare mercedem, vt
24 votum haberent actiuum, atq; paſſiuum;
poſſent videlicèt eligere, quod votum acti-
uum eſt, atq; viciſſim eligi, votum quod eſt
paſſiuum, patiuntur enim ipſi, non dant ele-
25 ctionem. Vt ex hac Patrum ratione dictum
ipſum, atq; reſponſio apertiſſimam admit-
teret declarationem, quin non magis dila-
tationem; futilis namq; ratio, quam Patres
reddidere, fuiſſet, ſi non hanc interpretatio-
nem acciperet, vt ratio ipſa reddita ſuadet,
ad Papiniani ſenſum, mentemq; in *l. cùm
pater.79.§. dulciſſimis fratribus meis.* ibidē-
que *Bart. ff. de legat.2.* pariq; modo Serbidij,
Sceuolæ in *l. pater filium 36. § fundum Ti-
tianum. ff. de legat.3.* idemq; Papinianus in
l. cùm auus. 101. ff. de condition. & demonſt.
& ex Clemente V. in Concilio Viennenſi in
*Clement.1. in fin. de præbend. Crauetta conſ.
243. nu.3. & 4. Surdus conſ.67. num.20. &
ſeq. lib.1. Pariſius de reſignat. benefic. lib.9.
q.25 num.47. Rota par.1. diuerſorum deciſ.
698. nu.5. & in recentior. par.1. tom.1. dec.
193. nu.7. & deciſ.300. nu.16. in fin. & n.22.
Barboſa aſſiomat.197. num.11.* diximus *re-
ſponſ.* noſtra 24. *nu.86. par.1.*

Cùm ergo ad actiuum, atq; paſſiuum vo-
tum in Capitulis Generalibus dandum, ac-
cipiendumq; admiſſi fuerint Lectores, qui
per nouennium in publicis Religionis ſtu-
dijs Philoſophiam legere, vel Theologiam;
admiſſi paritèr fuere, vt immediatè ad Ab-
batiatus dignitatem, ſicuti Priores vocales,
qui triennio Prioratus officio defuncti fue-
re, admitti & ipſi valeant. neq; aliqua alia
diſpenſatio perquirebatur, vt Priores obij-
ciunt. Ipſum quippè votum actiuum, quo
vocem in eligendo alios, obtinent: & votum
paſſiuum, quo habiles, vt eligi valeant, paſſi-
uè redduntur, diſpenſationem hanc, quam
26 perquirunt Priores, implicitè importat. Re-
laxatus quippè fuit eis (Lectoribus dicimus)
rigor ille, quoad ſuffragium, vel dandum,
vel recipiendum detinebantur, ni per trien-
nium Prioratus officio defuncti fuiſſent, ad-
miſſique, vt & ſuffragium dare, illudq; reci-
pere valerēt. Diſpenſatum proinde cum eis
27 fuit. Hoc namq; diſpenſatio eſt: iuris comu-
nis relaxatio, facta cum cauſæ cognitione,
ab eo, qui ius habet relaxandi. *Gloſſ. in can.
requiſitis 4.§. niſi rigor,* verbo, *vt plerſq; 1.
q.7. Lexicon nouum Iuridicum* verbo *Di-
ſpenſare. Sanchez de matrimon. tom.2. lib.8.
diſput.1. nu.1. Ioannes Azor. Inſtitut. mora-
lium par.1. lib.5. cap.15. in princ. Melchior
Lotterius de re beneficiar. lib. .q.40. n.161.
& 166. & lib.2. q.47. nu.25. Petrus Corra-
dus in praxi diſpenſationum Apoſtolicarum
lib.1. cap.1. nu.3.* diximus *reſponſ.* noſtra 86
nu.25. par.3.

Submouimus propterea priorem, quam
excitarant Priores Lectoribus difficultatū
Achillem, ſubmouebimus & reliquas. Et
planè ſecundum: Decretum à Diffinitoribus
latum, fuiſſe prioris confirmatiuum, cùm ad
28 prius ſe referat. Nil igitur magis continere,
concedereq; videtur, quàm primum ipſum
valet, conceditq; *l. aſſe toto.77. ff. de haredib.
inſtituend. l. ſi ita ſcripſero.38. ff. de condit.
& demonſtrat. l. ait prætor.5.§.1. ff. de ſent.
& re iudicat. Aymon conſ.45. num.4.* noſter
Proauus *Robertus Maranta conſ.67. nu.2.
Rota par.1. diuerſ. deciſ.40. num.11. & apud
Verallum deciſ.365. num.2. par.2. & apud
Card. Caualer. deciſ.352. nu.2. Maceraten.
variarum reſolut. lib.1. reſolut.4. num.6. &
apud Card. Caualer. decis.94. nu.7. & apud
Sanctæ memoriæ Gregor. XV. decis.433. nu.
9. Barbos. aſſiomat.201. nu.1.*

29 Neq; porrò hoc nos abnuimus; affirma-
mus autem, hoc ſecundum decretum magis
explicitè declarare, quod in primo implici-
tè continebatur, vt verba ipſa ſecundi huius
decreti, quæ in initio nos retulimus demō-
ſtratione per quam lucidiſſima oſtendunt.
Admiſſio enim ad votum actiuum, & paſ-
ſiuum hoc idem ipſum indicat, importatq;
quod in ſecundo clarioribus dictum verbis
fuit, explicuerunt, non denuò Diffinitores

Pa-

Patres concesserunt, quod iam antea in ipso
decreto breuibus,& essentialiter totum ip-
sum Capitulum Lectoribus iustissima ex
30 causa dederat,concesseratuè. Assertionem
hanc verbis firmamus Vlpiani lib. 2. ad Sa-
binum in *l.hæredes palàm 21. §.sed si quid
post factum testamentum.in fin.ff.de testam.*
Post factum testamentum posse,quod obscu-
rum est in illo,testatorem declarare,affirmat
31 Vlpianus: *Nihil enim nunc dat.sed datum
significat.* inquiendo. Idem ipse lib.17. ad
edictum in *l.sicuti autem.8.§.sed si quæra-
tur.ff.si seruit.vindicet.* illis in verbis: *Sed
quæ est,declarari.* Nihil enim qui declarat
facit amplius,quàm quod est,declarat,aper-
32 tiusq; enucleat. *Sicut qui spicas excutit,non
nouam speciem facit,sed eam,quæ est detegit.*
verba sunt Cai in *l.adeò quidèm 7. §. cùm
quis ex aliena. in fin. ff. de acquirendo re-
rum dominio. Fulgos. consil.148. in fin.
Roland.consil.15.num.27.volum.4. Maran-
ta dict.cons.67.num.7.Rota decis.14.num.3.
de testib.in antiquis.& apud Cardin. Man-
ticam dec.375.num.2.Maceraten.variar.re-
solut.lib.1.resolut.3.nu.12.* diximus *respons.*
nostra 12.*num.*38 *part.*3.Declaratio nempè
33 actui ipsi,cui accedit,iam inest,nihil proin-
dè noui addit.*Gabriel de reg.iur.conclus.3.
num.1. Rota apud Card.Caualer. decis.117.
num.7. Nauarr.cons.6. N.Frater Ordinis.
num.14.circà fin.lib.3.de donationib.* Sed id
34 dumtaxat operatur, vt habeamus veram,&
effectualem prouisionem ab initio. vt dixit
*Rota apud eundem Cardinal. Caualer.decis.
145.n.4.*

35 Illustramus perpensionem hanc nec infe-
riori lumine.nempè,quòd eodem tempore,
eodemq; decreto,Patres præfati in Generali
coacti Capitulo, nè dumtaxat ad votum
actiuum, passiuumq;Lectores admisere,vt
proloquuti fuimus;verùm & Secretarium,
& Reuerendissimi Patris Generalis pro tem-
pore Socium;Decanum,paritèrq; Vicarium
Castrorum Abbatiæ, ac Procuratorem in
Curia Neapolitana, qui triennio suo defun-
cti fuerint officio. Cùm de his alijs Priores
non conquærantur; Quid sanè est,quod de
solis Lectoribus,qui nouennio Philosophiã,
siuè Theologiam in publicis Religionis
Gymnasijs legerint, quærelam habent, ob-
murmurantquè? An quòd cum sapientia
36 bellum ineant,certamenq; conferant?Num-
quid nè cum ipsis morietur sapientia? *Iob.*vt
loquitur 12.2. equidèm Sapientissimus te-
statur Salomon.*prouerbiorum* 1.7. quos sa-
pientia habeat inimicos aperiens: *Sapien-
tiam,atq; doctrinam* (inquiens) *stulti despi-
ciunt.*

Ni fortassis quod à Terentiano Comico
didicerunt in Hecyra.

37 *Isthuc est sapere; qui vbicunq; opus est,
animum possis flectere.*

vel ab eodem in Adelphis.

*Isthuc est sapere,non quod ante pedes mo-
dò est.
Videre;sed etiam illa,quæ futura sunt pro-
spicere.*

& eiusdem in Eunucho.

*Quod cauere possis,stultum est, admitte-
re.*

Fortassis præuident sibi, hos Lectores, ob
38 sapientiæ noram, præferendos eis. Tales
enim maioribus sunt beneficijs honorandi,
vt verbis vtamur Innocentij III.in Concilio
Generali in *cap.de multa 28.in fin.de præb.
extrà.* Vt is gradus cæteros antecedat,quem
labor prolixior fecerit anteire. verba sunt
Valentiniani,& Theodosij Cæsarum in *l. ne-
mo agentium.2. in fin. C.de officio Magistri
officiorum.* quæ sequuta fuit *Gloss.in d.cap. de
multa.28.*verbo *sublimes,& litteratas. de
præbend.* & *Gloss.* in *cap.cùm dilectus filius.
32.§.verùm B.*verbo *digniores.de elect.* Sa-
crum Tridentinum Concilium *sess.5. cap.1.
in fin.§.docentes verò.de reform.*diximus *re-
spons.*nostra 51.*num.*11.*par.*3.Et quid sanè
39 mirum, Cùm in Cœlesti quoquè Patria ex
Daniele 12. 3. *Qui docti fuerint,fulgebunt
quasi splendor firmamenti:& qui ad iusti-
tiam erudiunt multos quasi stellæ in perpe-
40 tuas æternitates.* Quod ad militantem quoq;
Ecclesiam transtulit Honorius Tertius in
cap.super speculam 5.aliàs fin.de Magistris.
& idem in *cap.licet vobis.32.de præbend.* &
Constitutio noua Federici Cæsaris in *auth.
41 habita.C.ne filius pro patre.* qui indè sub
Imperiali protectione eos subijcit: *quorum
scientia totus illuminatur Mundus, & ad
obediendum Deo, eiusq; Ministris vita sub-
iectorum informatur.* & sequuta fuit *Rota in
Meliten.Canonicatus 9. Martij 1595. coram
Cardin.Mellino apud Marchesanum part.1.
decis.12.num.2.fol.611.* quæ est etiam in
impressis apud *Farin.decis.104.nu.2.post 1.
vol.consil.*

Reliquum tandèm est,vt tertium submo-
ueamus obstaculum; Quo de nullitate
obiecere decreti præfati;quòd non seruata
forma in Constitutionibus tradita,atq; præ-
scripta *dict.cap.6.§.17.* datum, latumquè
fuerit.

Verùm in medium nos Constitutionis
præfatæ verba afferamus oportet, illa namq;
elucidata,omnem difficultatem submouent.
sic illa.

42 *Neq; super prædictorum eligendorum
Officialium qualitates,omnes,& singulas per
Abbatem Generalem,aut per Capitulum Ge-
nerale dispensari possit,nisi per priùs per vo-
ta secreta Patrum cum duabus ex tribus
partibus votorum, fuerit dispensatum.* his
Constitutio.

43 Aduertenda itaq; primitùs erit,disiuncti-
ua illa dictio,siuè alternatiua (aut) *aut per
Capitulum Generale.* hæc quippè disiuncti-
uè ponitur,atq;sensum,verba,& ipsas perso-

KK 2 nas

acquirit. Ita & qui hanc iniquam actionem
operantur, detrahunt Spiritui sancto. sic
11 Tarasius. An non detestandum est crimen:
Spiritum sanctum Dominum Deum, qui ex
Patre, Filioq; procedit: (Deus est enim Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, vt ex
Athanasio in symbolo sancta profitetur Ecclesia) suum seruum per pecuniam efficere
velle? Detestandum sanè, & execrandum, &
12 proindè ab hæresi non alienum. rationem
reddit Angelicus Doctor *d. art. 1. in corpor.*
dicens: *Secundum hoc ergo simonia, hæresis dicitur, secundum exteriorem protestationē: quia in hoc, quod aliquis vendit Donum Spiritus sancti, quodammodò protestatur, se esse Dominum spiritualis doni. quod est hæreticum.* ita ille. & hoc ipsum Nanzianzenus
Magnus ille, Theologus cognomento appellatus, à Gratiano relatus *can. qui studet*
11. 1. *q.* 1. protestatus fuit, rationem reddēs:
13 *Nam Spiritus sancti donum pretio comparari, quid aliud est, quàm capitale crimen, & simoniaca hæresis? quod quàm detestabiliter in vtroq; testamento vindicatum sit, multorum exemplis facilè apparet.* Idcircò ipsi à
14 Spiritus sancti gratia extorres fiunt: *Quia nemo potest retinere, quod vendidit.* subnectit idem, comprobat autem: dicens: *Dominus etiam, vt vendentes, & ementes huius gratiæ expertes ostenderet, cunctos peccatores per gratiam in Templo dimisit; singulariter vendentes, & ementes increpans, & flagellans de templo eijcit; in quo venditores, & emptores suos gratia Spiritus sancti constat destitutos esse, & vacuos. Quos enim Christus eijecit de templo, numquid Spiritus Christi faciet sibi templum?* ita Nanziā-
15 zenus. Eijecti sunt vendentes, & ementes à
Christo Domino extra templum, & à templo extorres facti. à templo proindè separati. Excomnnicati propterea. Et quidèm iustè. *Nam Giezi* (idem Nanziāzenus ibidem subnectit) *gratiam sanitatis Naaman Syro vendidit, eandem gratiam sanitatis, Heliseo vindicante, leprosus factus amisit. Iudas omnium Redemptorem vēdidit, mox laqueo suspensus, eandem Redemptoris gratiam, non obtinuit. Simon etiam Magus cùm eandem Spiritus sancti gratiam emere vellet, damnationis sententiam à Petro audiuit: (Pecunia tua tecum sit in perditionem; quia donū Dei existimasti pecunia possidere.*

16 Propter hanc idcircò causam per Paulum
secundum in *extrauaganti cùm detestabile. 2. de simon. inter comunes.* simoniæ labe infecti excomunicationis resti ligantur, sūmo ipso Romano Ponrifici tetento; confirmando etiam, & innouando, omnes pœnas, & censuras contra, & aduersus simoniacos per prædecessores suos inflictas, ipsasq; ip-
17 so facto incurrere declarando. Ratio autē
est triplex ex S. *Thoma d. q. 100. art. 1. in corpor.* audias quæso *Abyssum* doctrinę, sic eius
interpretatur nomen ex Hieronymo; neq; ènim fas est, locum esse alterius cuiusq; verbis, vbi Angeli verba sonant. *Primò quidem* (inquit ille) *quia res spiritualis non potest*
18 *aliquo terreno pretio compensari, vt de Sapientia dicitur* Prouerb. 3. *Pretiosior est cunctis opibus, & omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari. ideò etiam Petrus in ipsa sui radice simoniacam prauitatem condemnans, dixit: Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existi-*
19 *masti pecunia possidere. Secundò, quia id nō potest esse debita venditionis materia, cuius venditor non est dominus, vt patet in authoritate supra inducta. Prælatus autem Ecclesiæ non est dominus spiritualium rerum, sed dispensator*; secundum illud 1. ad Corinth.
4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Chri-*
20 *sti, & dispensatores ministeriorum Dei. Tertiò, quia venditio repugnat spiritualiū origini, quæ ex gratuita voluntate Dei proueniunt. Vnde & Dominus dicit:* Matth. 10. *Gratis accepistis, gratis date. Et ideò aliquis emendo, vel vendendo rem spiritualem, irreuerentiam exhibet Deo, & rebus diuinis: propter quod peccat peccato irreligiositatis.*
21 Est ergò sacrilegium. Sacrilegium verò sacræ rei est violatio, & irreuerentia. *S. Thom.* 2. 2. *q. 99. art.* 1. 2. 3. & 4. *in corpor. Gloss. 1. in can. sacrilegium.* 4. 17. *q.* 4. diximus *respons.* nostra 36. *nu.* 65. & *respons.* 38. *nu.* 12. *par.* 3.
22 Conueniens autem pœna sacrilegi, qui sacris iniuriam infert, est excomunicatio, per quam à sacris arcetur. idem *S. Doctor d. q.* 99. *art. 4. in corpor.* Bonifacius Papa in *can. nulli liceat ignorare* 3. *in fin.* & Gregorius septimus *can. quicunq; militum* 4. 12. *q.* 2. Ioannes Papa *can. quisquis inuentus* 21. 17. *q.* 4. & ex Gregorio Nanzianzeno *d. can. qui studet.* 11. *in princ.* 1. *q.* 2. Gregorius IX. in *c.*
23 *conquæstus* 16. *de foro compet.* iurè ergo simoniaci, qui tam grauem sacris iniuriam venditione, emptioneue inferunt, à communione segregantur, ita vt secundū Apostolum nemini fidelium misceatur, vt Ioannes Papa loquitur *d. can. quisquis inuentus.* 21. §. *si quis domum in fin.* 17. *q.* 4.

Verùm an ij, de quibus factum narramus in crimen dederint simoniæ, non mediocris quæstionis fuit. Factum itaq; tale est. Lis agitabatur, (nec à paucis diebus) in Sacra Romana Rota inter Subdiaconum Donatū Saggesium prouisum Apostolicum, & D. Nuntium de Gregorio ab Ordinario prouisum, super Canonicatu in Cathedrali Sancti Angeli Lombardorum; cùm verò litium calor vtriq; parti damno esset, vellentque sibi partes per concordiam consulere, ad transactionem inuicem deuenere annò 1625. rogato in his publico Instrumento. Et quidèm Donatus Saggesius, quem nos tuebamur, pro Nuntio Canonicatui cessit, & liti; Nuntius verò, eiusq; Mater, beneuolentiæ

ergò

ergò,atq; ad futuras euitandas inter eos ve-
xationes,quod sit litium euentus incertus,
vt bellis; & pro expensis in lite huc vsq; ero-
gatis, & quæ erogari potuissent, Donato
quingentos ducatos monetæ Regni, & pro
eis quodam domus precium in solutum de-
derunt.protestatione tamen præmissa,qua-
tenus contractus simoniacam fortassè labē
saperet,quod ipsi nullo modo intendebant,
esset pro non facto initus, & pro non facto
haberetur:reseruato quoq; assensu Aposto-
lico desuper impetrando. nec alias,nec alio
modò.Decimo exacto anno,Donato ex hu-
manis assumpto,per Illustrissimum loci Or-
dinarium, & Nuntius iam à tanto tempore
Canonicus, & Donati hæredes in iudicium
compellantur super simoniæ crimine re-
sponsuri:quòd in pœnas,censurasq; dederint
*dictæ extrauagantis Pauli 2. cùm detestabi-
le 2.de simon.* ob resignationem prænarrato
modo factam. Fit itaq; causæ status;simo-
niaca ne,& simoniæ infecta labe cessio fuerit
Canonicatui, & liti per Donatum Nuntio
facta, ob solutionem illam quingentorum
super domo in solutum data,vel à crimine
excusari valeat ?

Hanc vt dissoluamus propositam diffi-
cultatem,supponendum primò videtur, si-
24 moniam definiri: Est studiosa voluntas vē-
dendi,vel emendi pretio rem spiritualem,
vel spiritualitati annexam.*S.Thom.d.q.*100.
*art.*1.*Gloss.in summa* 1.*q.*1.verbo *quidam*.
deducitur ex *tex.in d.can.Saluator.*8. 1. *q.*3.
Rota apud Coccinum *decis.*468.*num.*5. dixi-
mus *respons.nostra* 39.*num.*12.*par.*3.*Card.
Tolet.instruct.Sacerdot.lib.*5.*cap.*84. *nu.*2.
eamq;sequitur *Nauar.cons.*49.*num.* 1.*lib.*5.
*de simonia.& in manuali cap.*23. *num.*100.
25 Studiosam voluntatem diximus,quia nimi-
rùm sicut iustitia,omnesq; partes eius in vo-
luntate insunt,tanquàm in subiecto;ità pari-
què modo,& eidem opposita vitia in volun-
tate erunt vti in subiecto. pariq; modo &
simonia in voluntate residebit. S. Doctor
*d.q.*100.*art.*1.*ad* 2. *Card.Tolet.* vbi paulò
26 antè, alijq;. Emptionis verò,venditionisq;
nomine omnis comprehenditur contractus,
non gratuitus , per quem res spiritualis pro
temporali datur,pretio, vel alterius rei pre-
tio æstimabilis,vel pactio intercedit,vel quid
27 aliud,quo spirituale pro temporali transfer-
tur,quando omnis pactio, omnisq; contra-
ctus ab his longè abesse debeat.ex Grego-
rij IX.sanctione in *cap.pactiones* 8. *aliàs fin.*
ibiq;notatis *de pact.S.Thom.d.q.*100.*art.*1.
ad 5.*Card. Toletus d.cap.*84. diximus *dict.
respons.*39.*num.*13.*Nauarr. man.d.cap.*23.
*n.*100.
28 Supponimus secundò,simoniam duplici-
tèr in perpensionem deuenire posse; vel vt
in his cadere potest,quæ ex sui intrinseca
natura simoniaca sunt , in veteri,vel nouo
testamento expressa,Sacramenta scilicet vē-
dere,emereq; hisq; similia:& hoc planè mo-
do dicuntur, emptio, & venditio prohibita,
quia simonia est hæc ipsa emere,vendereq;
& in his nulla cadere potest dispensatio,neq;
etiam Papæ;quia nullam in his spiritualibus
obtinet ad hunc finem potestatem:Vel verò
perpēdetur simonia, vt in his cadere potest,
quæ non ex sui intrinseca natura, sed ex Ec-
clesiæ constitutione , ex potestate superna-
turaliter,& diuinitùs ei tradita, prohibita
sunt,& consequenter simoniaca, vt in bene-
ficiorum permutationibus,resignationibus,
& similibus pacisci , quæ constitutione Ec-
clesiæ prohibita sunt.*d.cap.fin.de pactis.*quæ
dicuntur simoniaca,quia prohibita:& in his
quidèm Summus Pontifex dispensare valet.
distinctionem hanc habes ex *Gloss. in capit.
cùm pridem.*4.verbo *illicitæ pactionis.in fin.
de pact.*neq; illam horret, quin adiuuat,fo-
uetq;*Gloss. in cap. ex parte N.*12. in verbo
dimittere.de offic.deleg. quam approbat *Sot.
de iustitia,& iur.lib.*9.*q.*5.*art.*2. & videtur
ex mente *S.Thom.d.q.*100.*art.*1. *ad* 5.6.*&
7.& in* 4.*dist.*25.*q.*3.*art.*3.*Card.Tolet.d.lib.*
5.*cap.*86. *Syluester summ.verbo simoniæ
§.*4.*Couarr.in reg.peccatum par.*2.*§.*8.*n.*8.
& 9.*Nauarr.manual.d.cap.*23.*numer.*100.
*vers.secundo,quod duplex.Garsias de benefic.
par.*1.*cap.*2.*num.*8.*&* 9. *& seqq.* concilians
differentiam inter Theologos,& Canonistas
in hac re,& sententiam Canonistarum ma-
gis receptam dicit *num.* 12. *& seqq. Man-
dos.cons.*8.*num.*15.*cum seqq. Rota part.*4.
*diuersorum per Farinac. collecta decis.*701.
nu. 1.*& in Hispalen.benefic.*6.*Martij* 1592.
*coram Card.Mellino dec.*88.*num.*1.*per eun-
dem Farinac.post primum volum.consilior.
& in Cosentina pratensa confidentia* 1595.
*coràm Orano dec.*102. *num.*7. *&* 9. *eod.vol.
& in Albiganen.*Canonicat.*vltim.Februarij*
1578.*coram Card.Lancellott.dec.*13.*num.*2.
vol.eod.

His suppositis excusari Donatum,paritèr-
què Nuntium à simoniæ crimine ob hanc
cessionem inuicem factam,& solutionem il-
lam quingentorum , respondere visum fuit.
29 nec quidèm sine ratione. Nàm & siquidèm,
si cessio hæc,litisq;renunciatio à Donato pro
Nuntio facta,ob illam pecuniarum solutio-
nem quingentorum, formalitèr exequuta
fuisset,in pretium cessionis Canonicatui , ac
liti, propter quam vterq; eorum præpedie-
batur, nè Canonicatus liberum effectum
consequeretur, à simoniæ crimine eorum
vterq; non longè abijsset,quin intrà stetisset;
quod hoc modo studiosa voluntas fuisset
vendendi, vel cedendi pretio rem spiritua-
lem,vel spiritualitati annexam,iuxtà finitio-
30 nem simoniæ in primo supposito datam,
cùm in his omnis pactio,omnisq; conuentio
cessare debeat.*d.cap.fin.* Gregorij IX.*de pact.*
ibidemq;*Gloss.* verbo *cessare*. & ex Lucio
Tertio in *cap.prætereà* 9.*de transactionibus.*

&*Gloss.* ibi verbo *simoniaca*, & apertissimè
ex Innocentio III. in *cap. tua nos duxit.* 34.
de simon. & Vrbano etiam III. in *cap. quæsi-
tum.* 5. *de rerum permutation.* ibidemq;
Gloss. verbo *simoniæ*, & Scribentes, & expres-
sissimè Alexander III. in *d. cap. cùm pridem*
4. *de pactis. Sanchez in opusculis. lib.* 2. *cap.* 3.
dub. 25. *Carolus Anton. Thesaurus de pœnis
ecclesiasticis par.* 2. *praxis verbo simonia cap.*
2. *num.* 1.
31 Non ita tamen in hoc facto fuit, nulla
equidem studiosa intercessit voluntas ven-
dendi, vel emendi conuento pretio rem spi-
ritualem, vel spiritualitati annexã, iuxta da-
tã simoniæ finitionẽ; sed purè, quia lis vtri-
què eorum maximum afferebat incõmodũ,
& pecuniæ in ipsa lite in Romana Rota non
modicæ insumebantur; eratq; incertus li-
tiũ euentus, quis eorum vinceret, cùm diu
in lite stetissent, cogitauere, inter se se con-
cordare, atq; Donatus purè Canonicatui,
litiq; pro Nuntio cessit; Nuntius verò, ne di-
spendium nimium Donatus pateretur ob
impensas in expeditione bullarum, & in ipsa
lite in Rota prosequenda factas, erogatasq;
gratiosè, non ex pacto, nec primariò, sed se-
cundariò, non in pretium renunciationis, &
cessionis quingenta obtulit, deditq; vt in
causæ propositione narratum fuit. nulla
propterea simoniæ labes se ingessit, sed li-
32 cuit vnicuiq; eorum vexationem, damnũq;
suum redimere, cùm ius vterq; in Canoni-
catu habere præsumeret. iuxta *Gloss. in d. c.
cùm pridem* 4. verbo *illicitæ pactionis. de
pactis.* & tradita per Cœlestinum tertium in
cap. dilectus filius R. 18. *de simonia.* ibidemq;
plenissimè *Gloss.* verbo *restituere, quod ac-
cepit.* argumento etiam petito ex *can. quæsi-
tum* 4. 1. *q.* 3. & notatis per *Gloss.* ibidem, &
in casus figuratione. & verbo *triginta.* quẽ
tex. allegat *Gloss. prædicta in d. cap. cùm pri-*
33 *dem* 4. verbo *illicitę pactionis:* probaturq;
non immeritò ex Doctoris Angelici doctri-
na *d. q.* 100. *art.* 2. *ad quintum* sequentibus
docentis: *sed postquam ius alicui acquisitũ
est, licèt per pecuniam iniusta impedimenta
remouere.* ita Sanctus Doctor, & *Turrecre-
mata Cardinalis Sancti Sixti in d. can. quę-
situm* 4. 1. *q.* 3. *Nauar. d. cons.* 49. *nu.* 2 *de si-
mon. & ibid. cons.* 47. *nu.* 1. *in* 2. *argumento.
& nu.* 4. *in fin. consilij*, & magis strictè in his
terminis nostræ causæ *cons.* 46. *per tot. eod.
tit. de simon. Prosper de Augustino in addi-
tionib. ad Quarant. in summa bullarum.* ver-
bo *Beneficiorum possessio littera B.* §. *qui*
34 *post bullas fol. mihi* 96. Fuit enim quædam
hæc redemptio litis, & vexationis, quã vnus
alteri inferebat, cùm vterq; ius fundatum
in Canonicatu habere præsumeret; neq;
Donatus Canonicatui cessit, & liti, vt quin-
genta lucraretur, sed vt se ab expensis quo-
tidianis, atq; vexationibus propter litem, &
Procuratoribus, & Aduocatis sumministrã-
dis eximeret; pariterq; Nuntius satiùs æsti-
mauit quingenta illa sic dare, quàm in in-
certo, & ipse viuere, quotidieq; impendere.
35 circa temporalitatem itaq; concordia fuit,
nõ vt temporale pro spirituali inuicem per-
36 mutarent. sed pro bono pacis, ne amplius in
æmulatione essent. ad *tex.* Alexandri III. in
cap. nisi essent viri. 21. ibidemq; *Gloss.* verbo
ex iussione de præbend. quod perpendit ap-
primè ad rem *Bonacina tom.* 1. *de simonia
disput.* 1. *q.* 6. *punct.* 5. *nu.* 1. *& seq. & num.* 8.
Nauar. in man. d. cap. 23. *nu.* 102. *vers. octa-
uo, quod neq; Petrus Binsfeldius in enchiri-
dion Theologię pastoralis par.* 4. *de iustit. &
iniustit. quoad beneficia cap.* 5. §. 1. *conclus.*
6. *Cardin. Tolet. d. lib.* 5. *Instruction. sacer-
dotal. cap.* 91. *nu.* 3. ibidemq; *Victorellus* ad-
dens. *Rota in Feretrana beneficij* 27. *Maij*
1583. *coram Bubalo decis.* 26. *n.* 2. *& in Lu-
nen. Sarzanen. confidẽtiæ* 1600. *coram Card.
Pamphilio decis.* 135. *nu.* 4. *&* 5 *post* 1. *volu.
consil. Farinac.*
37 Facitq; perpensionem hanc firmiorem,
quod concordiam iniuere reseruato assensu
Apostolico, & quatènus omnis simoniæ la-
bes abesset, nec aliàs, nec alio modo; alio-
quin esset ipse contractus, ipsaq; cessio, &
concordia nulla, nullumq; sentirer effectum.
38 Hæc autem ipsa reseruatio assensus Apo-
stolici ob Summi Pontificis authoritatem
in hac beneficiorum materia (ex distinctio-
ne in secundo supposito tradita) quæ maxi-
ma est, omnem præseruat simoniæ criminis
suspitionem. iuxta *Gloss.* receptam in *d. cap.
cùm pridem* 4. verbo *illicitæ pactionis, & ibi
Doctor. de pactis. Paris. de resignat. benefic.
lib.* 14. *q.* 5. *nu.* 9. *& seq. Rota in Hispalen. be-
neficij.* 6. *Martij* 1592. *coram Card. Mellino
decis.* 88. *num.* 1. *& in Aretina confidentię*
1595. *coram Litta decis.* 101. *nu.* 7. *& in Co-
sentina prętensę confidentia* 1595. *coram
Orano decis.* 102. *num.* 7. *&* 9. *& in d Lunen.
Sarzanen. coram Pamphilio d. decis.* 135. *nu.*
5. *in fin. post primum volumen consil. Fari-
nac. & par.* 4. *diuersorum collecta per Fari-
nac. decis.* 701. *nu.* 1. *Nauar. cons.* 48. *num.* 2.
lib. 5. *de simon.* Pater *Thesaurus d.* verbo *si-
monia cap.* 2. *in fin. in vltima limitat.* Vel
itaq; assensus accessit Apostolicus, (vt dilẽ-
mate hoc vtamur) vel nondum accessit; si
primum difficultas omnis iam abijt. si verò
secundum, salua res est adhuc pro Donato,
qui catènus cessit, quatènus assensus acces-
serit Apostolicus, & non aliter, qui à Nuntio
39 impetrari debebat. Fuit proindè Donati
cessio conditionalis, nihil propterea in esse
posuit, donec exiret conditio. *cap. fin. in fin.
de translat. epis. extra. cap.* 1. *de sponsalib. in*
6. *l. non omnis.* 19. *ff. de rebus credit. & si cer-
tum petatur. l. hoc iure vtimur* 10 *ff. de ver-
bor. obligat. l. cedere diem* 213. §. *vbi sub con-
ditione ff. de verbor. significat. l. vnica* §. *si
autem aliquid sub conditione C. de caducis
tollend.*

tollend.Cardin.Tuscus tom. 2. *lit.C.conclus.*
593.*Rota in recent.p.*1.*decis.*101.*num.*1. *&*
*apud Card.Caualer.dec.*18.*n.*1. *& dec.*183.
*n.*2. *& dec.*251.*n.*1.
40 Quatènus verò in dubium reuocaretur:
esset nè, vel non esset simoniaca hæc cessio,
litisq; renunciatio, cùm non ad vendendum,
emendumq; Canonicatum facta fuerit, cri-
menq; hoc ex sola pendeat voluntate, ex fi-
nitione desuper data simoniæ, & voluntas
non fuerit talis, vt diximus, quemadmodùm
vsura ex sola voluntate pendet. vt dixit *Gloss.*
in *d.cap.ex parte* 12. verbo *dimittere.de of-*
fic.deleg. & *Gloss.* in *d.cap.tua nos.*34. verbo
culpabiles.de simonia. Quia sicut virtutes, ità
41 & vitia in voluntate tanquàm in subiecto
sedem habent, vt in superioribus ex *S.Thom.*
*d.quæst.*100.*art.*1.*ad* 3. diximus. *Nauarr.in*
*manual.d.c.*23.*num.*100. Ea potiùs inter-
42 pretatio sumenda esset, quę crimen exclu-
dit. apud *Puteum dec.*381.*lib.*1. & dictum
fuit in *Meliten. Canonicatus* 9. *Martij* 1595.
coràm Card.*Mellino dec.*12. *num.*3. *apud*
*Marchesanum par.*1.*fol.*612. quę est etiam
in impressis apud *Farinac. post* 1.*vol. consil.*
*decis.*104.*num.*3.*in fin.* & in dicta *Aretina*
*Confidentia coram Litta dec.*101.*& in Tar-*
uisina pretensa simonia 1596.*coram Cor-*
*duba dec.*112.*à num.*4.*& seqq. post dictum*
primum volumen consil.Farinac. Acceden-
43 te potissimùm clausula reseruationis assen-
sus Apostolici, vt in hac causa. iuxtà tradita
per *Rot.apud Card.* *Seraphinum decis.*1425.
*num.*8.

Ex his verò, quæ diximus, in nullum de-
dere simoniæ crimen, qui pro bono pacis, &
expensas in litibus effugiendas, non vt ven-
derent, emerentq; ad hanc deuenere con-
cordiam, reseruato etiam Apostolico assen-
su: Quod licuit facere, in crimen proindè si-
44 moniæ haud dedere, quod sanè ex actu li-
cito minimè contrahitur. vt dictum fuit in
dicta *Meliten. Canonicatus coram Mellino*
*d.dec.*104.*num.*1. *apud Farinacium vol.*1.
consil.

Inane est autem, quòd post suprema Do-
nati funera pro prætenso simoniæ crimine
interpellentur hæredes.

Et quòd, vt diximus, in nullum hi simo-
45 niæ crimen dedere. Et quòd (fac illos dedis-
se) ex defuncti crimine hæres non tenetur,
nisi quatènus in hereditate fuerit; si ad resti-
tutionem ille teneatur. ex Gregorio IX. in
*cap.Parochiano tuo.*14. *& fin. de sepulturis.*
ibidemq; *Gloss.* verbo *sed eius hæredes.* &
Alexandro Tertio in *cap. in litteris.*5. *cum*
Gloss. verbo *hæredes.de raptorib.* & ex Grego-
rio *can. si Episcopum.* 3. *cum Gloss.* verbo
reddantur 16.*quæst.*6. ex ratione, quam
reddidere Diocletianus, & Maximinianus
Cæsares in *l.*1.*in fin. C.ex delictis defunctor.*
46 dicẽtes: *ne alieno scelere ditentur.* ibidemq;
*Gloss.fin.Federic.de Senis cons.*26.*&* 27.*Abb.*
*cons.*34.*in* 2.*dub.colum.fin.vers.nàm de iure*
*Canonico.p.*1. & in *d.cap.fin.num.*5. *in Gloss.*
47 *fin.de sepultur.* Non sanè quòd hæres ex de-
functi crimine in anima grauetur, cùm esse
48 non possit. *Anima enim, quæ peccauerit, ipsa*
morietur. filius non portabit iniquitatem
patris, & pater non portabit iniquitatem
filij: iustitia iusti super eum erit, & impietas
impij erit super eum. Ezechiel.18. 20. *can.*
iàm itàq; 8.*in fin:*1.*q.*4.*can si habes.*1. *§.tunc*
quidem 24.*quæst.*3. *& can.quæris à me* 129.
*post princip.de consecrat. dist.*4. Et morie-
tur anima hæredis pro defuncto? Non
vtiquè.

Atq; ità ex his, quę iudicio subijcimus
saniori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Destitit à prosequendo Fiscus his cogni-
tis, vel quòd illustrissimus Episcopus verita-
te perspecta non procedi mandarit; vel quòd
etiam Nuntius de Apostolico docuerit as-
sensu.

SVMMARIVM.

1 *Firmum nihil sub Sole, sed omnia vanitatem esse. Sapiens dixit. & n.*6.
Solam autem sapientiam permanere.
2 *Sapientia à stultitia differt, sicut lux à tenebris.*
*Et ipsa sola permanet. & n.*1.
*Ipsaq; quasi lucerna lucet in caliginoso loco. n.*3.
*Et Res est Sanctissima. n.*67.
4 *Abbas eligi quis non potest in Cælestinorum Religione, nisi post quartodecimum annum à professione laudabiliter vixerit,*
*Et per tres annos Prioratus officio functus. & n.*12.
5 *Lectores Philosophiæ, sivè Theologiæ, qui per nouem annos legerint in Religione Cælestinorum, votum habent actiuum, & passiuum in Capitulis Generalibus, ab anno* 1633.
*Sicuti & Secretarius Reuerendissimi, eiusquè socius, alijq; n.*35.
6 *Humanæ res omnes instabiles, vicissitudiniq; subiectæ.*
Nihilq; sub Sole firmum.
Sed fluunt omnia vt aqua.
7 *Mors importuna omne sacrum prophanat.*
Omnibusq; manus injicit.
8 *Responsio debet esse correspondens, ac congruens petitioni.*
Eiq; cathegorica.
*Per quam, responsiones petenti, quis obligatur. n.*9.

Non

64 Praiudicium quod accessorium est, ac secundarium, non ità attendendum ut principale.

65 Parochiales Ecclesia indè per concursum ex Sacro Concilio conferuntur;

Vt quantum fieri potest dignioribus, atq; litteratis conferantur.

Quod confirmauit Pius V.

66 Eligi is debet ad Sacerdotium, qui prastantior, qui doctior, qui sanctior, qui omni virtute eminentior. ex Hieronymo.

68 Clausula (supplentes omnes, & quoscunque defectus) potestatis importat plenitudinem. etiam cum tertij praiudicio.

Tollitq; omnes solemnitates à iure positiuo requisitas.

Nec anteà adhibitas.

ARGVMENTVM.

Ad interpretationem loci Constitutionum Sacræ Religionis Cœlestinorum. pro Lectoribus, qui nouennio Philosophiam, seù Theologiam in publicis Religionis Studijs legerunt, ad votum actiuum, & passiuum in Capitulis Generalibus admissis, atq; Prioribus, qui per triennium Prioratus officio functi fuerint, æquatis. Responsionem petitioni congruam esse debere. Quiduè votum importet actiuum, & passiuum? Doctis viris remunerationem iure deberi, & ex iustitia. Quid sit dispensatio? & an strictè interpretanda? an verò omnis odiosa sit? Quiduè fauore publico perpenso? Declaratio nil noui facit, sed factum detegit, manifestiùsq; aperit.

RESPONSIO XLV.

1 Rem admiratione dignam, Sapiens ille quondam Salomon *Ecclesiastes* 2. 11. proposuit; nihil esse sub Sole firmum admirans, quin omnia vanitatem: solam autem permanere Sapientiam. sic nempè rem hanc ipse proposuit.

Cùmq; *me conuertissem* (inquiens) *ad vniuersa opera, qua fecerant manus mea, & ad labores, in quibus frustrà sudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub Sole. Transiui ad contemplandam Sapientiam, erroresq; & stultitiam (quid est, inquam homo, vt sequi possit Regem Doctorem suum.) & vidi*
2 *quòd tantùm praecederet Sapientia stultitiam, quantùm differt lux à tenebris*. sic ille.

Quæ autem societas lucis ad tenebras? Apostolus loquitur Paulus 2. *ad Corinth.* 6. 14. Nulla prorsus. Sunt vanitas res omnes humanæ; sola verò remanet sapientia. Hanc
3 proindè sapientiam agnoscentes, quasi lucernā lucere in caliginoso loco. iuxtà Principis Apostolorum verba *epistola* 2. 1. 19. Patres Illustrissimæ Religionis Cœlestinorum. vt dignam aliquam remunerationem sapientiæ professoribus tribuerent, anno 1633. Indulgentiam quandam Lectoribus Philosophię, Sacræq; Theologiæ fecerunt, vt ipsi si per nouem annos in publicis Religionis Studijs, Philosophiam, seù Theologiam legissent, valerent in Capitulis Generalibus voto actiuo, & passiuo ad omnes actus legi-
4 timos gaudere, ac perfrui. In præfata quippè Religione Abbatum electio fieri non potest, nisi de eo, qui quatuordecim annos in regulari obseruantia ab emissa professione vixerit; & qui priùs per tres annos Prioratus officium exercuerit. ità in Constitutionibus nouissimè per Sanctissimum Vrbanum VIII. confirmatis, *tract.* 2. *c.* 6. §. 15.

Anno propterea 1633. in Capitulo Generali congregatis Patribus, per Scribam Capituli, instantibus Lectoribus scientiarum, sequens dubium propositum fuit.

An Lectores, qui per nouem annos Philosophiam, seù etiam Theologiam in publicis Religionis Studijs hactènus legerunt, vel in posterum legerint, gaudere valeant in Capitulo Generali voto actiuo, & passiuo ad omnes actus legitimos, quemadmodùm gaudere, & frui possunt, & gaudent cæteri Priores locales in dicto Capitulo Generali?

5 Ad quod dubium die 25. Aprilis anni eiusdem 1633. responderunt Patres.

Quia dignum, ac iustum visum fuit, vt scientiarum professoribus debita laboribus egregijs merces prabeatur; & virtutes in Religione florescant: Vnanimi voto placuit omni-

omnibus, & ſingulis Patribus præſcriptis Capituli Generalis, admittere prænominatos Lectores ad votum actiuum, & paſſiuum prout præſentis vigore decreti admiſit, & conceſſit, iſto, & omni meliori modo.

Eadem die congregatis iterum Patribus Diffinitorialibus Capituli Generalis in ſolito diffinitorij loco vnanimi voto omniũ Patrum Diffinitorialium propter ſuffragia eius Capituli Generalis decretum prælatum confirmatum fuit; expreſſèq; diſpenſatum quoad Lectores ſuper præſcripta qualitate Prioratus: *Ità vt huiuſmodi non obſtante impedimento, gauderent omnibus, & ſingulis priuilegijs, facultatibus, & præeminentijs, quibus gaudent Priores locales vbiq; locorum; & habeantur, ac reputentur ac ſi per tres annos Prioratus officium exercuiſſent; adhoc vt immediatè ad Abbatiatus dignitatem, & officium aſſumi valeant, & debeant.*

Hæc ipſa decreta, in actis Capituli Generalis præfati anni 1633. redacta fuere, & à Patribus omnibus ſubſcripta.

6 Vt verò ſunt res omnes humanæ inſtabiles, viciſſitudiniq; ſubiectæ, nihilq; ſub Sole firmum. *Ecclesiaſtes* 1. 10. ſed vt Ouid. 15. metamorph.

Nihil eſt toto quod perſtet in Orbe.
Cuncta fluunt, omniſq; vagans formatur imago.
Ipſa quoq; aſſiduo labuntur tempora motu.
Non ſecus ac flumen: neq; enim conſiſtere flumen,
Nec leuis hora poteſt; ſed vt vnda impellitur vnda,
Vrgeturq; eadem veniens, vrgetquè priorem,
Tempora ſic fugiunt pariter, paritèrq; ſequuntur.
Et noua ſunt ſemper: nàm quod fuit ante relictum eſt,
Fitq; quod haud fuerat, momentaq; cuncta nouantur.

Qui fuerant Abbates anteà; morte vltima, venientibus fecere locum.

7 *Scilicet omne ſacrum mors importuna prophanat.*
Omnibus obſcuras injcit illa manus.

vt Ouid. 1. amor. canit. Hinc qui Priores erãt, atq; triennio Prioratus officio functi fuerãt, in proximis futuris Comitijs Capituli Generalis, nè Lectores ex diſpenſatione illis facta, vacantia implerent Abbatum loca verentes, non leues illis excitauere difficultates. Primò: Decretum anno 1633. pro Lectoribus, qui nouennio Lectoris officio defuncti fuerint, ad vocem actiuam, & paſſiuam illos admittere, nullam autem prærogatiuam aliam illis addere, non poſſe proptereà Priorum iuribus præiudicium inferre. Deindè Decretum ſecundum à Diffinitoribus latum, cùm relatiuum ſit ad primũ nil amplius concedere poſſe quàm primum. Tertiò, quòd latum fuerit per Diffinitores Capituli, non per totum Capitulum: eſſe proptereà nullum, non ſeruata forma diſpẽſandi ex Conſtitutionibus facta.

Eſt itaq; in hoc cauſæ ſtatus: Premant nè Lectores, anguſtijſq; coarctent, per Priores hæ illis obiectæ difficultates? Nihil eos omninò premere; ſed poſſe eos, ac ſi triennio Priores fuiſſent, qui nouennio Philoſophiæ, vel Theologiæ lectionis officio in publicis Religionis ſtudijs inſudauere, immediatè ad Abbatiatus dignitatem aſſumi, reſpondendum cenſuimus.

Submouemus autem priorem difficultatem: ſi propoſitum Lectorum nomine in Generali Capitulo anno 1633. dubium, Patrumq; ſubſequutam reſponſionem, vt par eſt perpenderimus, iuſtaq; trutina penſauerimus. Et ſanè dubium fuit.

An Lectores, qui per nouennium Philoſophiam, ſeù Theologiam in publicis Religionis Studijs hactenus legerunt, vel in poſterum legerint, gaudere poſſint in Capitulo Generali, voto actiuo, & paſſiuo ad omnes actus legitimos, quemadmodum gaudere, ac frui poſſunt, & gaudent cæteri Priores vocales in Capitulo Generali?

Ad hoc ipſum dubium reſpondit Capitulum:

Quia dignum, ac iuſtum viſum fuit, vt ſcientiarum profeſſoribus debita laboribus egregijs merces præbeatur, & virtutes clariùs in Religione floreſcant: vnanimi voto placuit omnibus, ac ſingulis Patribus præſcriptis Capituli Generalis, admittere prænominatos Lectores ad votum actiuum, & paſſiuum, prout præſtitis vigore decreti admiſit, & conceſſit, iſto, & omni meliori modo.

Fuit ergò cathegorica Patrum reſponſio ad propoſitum dubium, annuendo Lectoribus, qui per nouennium Philoſophiam, vel Theologiam legiſſent, votum actiuum, & paſſiuum, vtiq; ſicut illud Priores vocales habent. Poterunt proindè & hi, ſicut Priores vocales immediatè ad Abbatiatus dignitatem aſſumi. Cæteroquin neq; cathegorica, ac ſimplex, neq; correſpondens petitioni Lectorum, Patrum reſponſio fuiſſet, cùm
8 contrà, petitioni, interrogationiuè correſpõdens, ac congruens debeat eſſe reſponſio. Propoſitionis huiuſce teſtem accipe Celſum lib. 5. digeſtorum in *l. ſi defenſor.* 10. §. *qui interrogatus ff. de interrogat. action.* ſequẽtibus porrò ille rem hanc totam aperit. *Qui interrogatus hæredem ſe eſſe* (inquiens) *reſponderit; nec adiecerit ex qua parte: ex aſſe reſpondiſſe dicendus eſt; niſi fortè ità interrogetur, an ex dimidia parte hæres ſit; & reſponderit hæres ſum: hic enim magis eum puto ad interrogatum reſpondiſſe.* ſic Celſus. Non nè ad interrogata Lectoribus cathegoricè

ricè responderunt Patres, cùm illi interrogauere voto actiuo, & passiuo ad omnes actus gaudere, quemadmodùm & Priores vocales gaudent;& illi ad votum actiuum, & passiuum admiserunt eos? Vtiquè.

Namq; vti Vlpianus lib.22.ad edictum in *l. de ætate* 12.*§.qui interrogatus.ff.ebd. de interrogator.actionib.*respondit, & ipse: *Qui*
9 *interrogatus respondit, sic tenetur quasi ex contractu eius obligatus, pro quo pulsabatur, dùm ab aduersario interrogaretur.*eodẽ planè modo & Patres firmum habere decretum tenebuntur Lectoribus, vt ab eis interrogati responsum dederunt, neq; necesse fuit eisdemmet verbis, & omnia repetijs-
10 ose,sed substantialia concessisse,nempè votũ actiuum,& passiuum. Rationem accipe ab Imperatore in *§.præterea inutilis est.Instit.de iputilibus stipulationib.* quin fine sic rem manifestã facit: *Neque enim necesse est*(inquit) *in respondẽdo eadem omnino repeti, quę stipulator expresserit.* Rationisq; huius, *Gloss.*verbo *expresserit* firmitatem
11 & ipsa reddit: *Quæ enim in præfationibus dicuntur, in contractibus repetita creduntur.*accepit autem ista ex Paulo lib.15. responsorum in *l. Titia,quę* 134. *§. idem respondi. ff. de verborum obligation.* qui sic fatur:*Idem respondi: Plerunq; quæ in præfationibus conuenisse concipiuntur,etiam in stipulationibus repetita creduntur,sic tamẽ vt non ex ea repetitione inutilis efficiatur stipulatio.*sic Paulus.Ideoq; inutilis Patrum responsio fuisset, si ad votum actiuum, & passiuum Lectores admittentes, non eos posse ad Abbatiatus dignitatem immediatè assumi,vt Priores vocales,annuissent.hoc nempè erat, quod ab eis petitione poscebatur. & perpendit non ab re *Beccius cons. 55.nu. 5.& 6.vol.1.Menochius cons.47.nu. 1.& cons.82.nu.3 1.vol.1. Franciscus Merlinus Rota Lucens.decis.18.nu.2.Barbos. de dictionib.dict.349.nu.1.2. & 3. Bart.in l. si quis intentione ambigua 66.ff.de Iudic.Ruinus cons.50.nu.9.lib.1.*Quia responsio à petitione normam, regulamq; sumit.*Surdus cons.281.nu.27.28.& 29.lib.2.*

Et planè si Aduersariorum adhæserimus mẽti,obluctationiq;nihil omnino erit,quod Patres Lectoribus concesserunt,eritq; eorũ decretum inutile, quin non magis ridiculũ, futilisq; responsio ad petitũ dubium. Quippè ex Constitutionibus *d.tract.2. cap.6.* §. 15. *in fin.* Qui per duodecim annos in reli-
12 gione laudabilitèr vixerit,ad Prioratus officium eligi iure poterit, & deindè post tres Prioratus localis annos ad Abbatiatus dignitatem promoueri. Qui verò per nouem annos Philosophiam, vel Theologiam publicis in Religionis studijs legerunt, non ita statim à nouitiatu ad legendum assumpti fuere, cùm oportuerit eos primùm studuisse,atq; discipulos fuisse,vt Magistri fieri potuissent.iuxta Innocentij III.sensum in *cap. officij tui* 38. *§.nos autem de elect.extra.*ne
13 milites antè quàm tyrones, ne prius magistri,quàm discipuli fieri amauissent. cõtra Hieronymi sensum à Gratiano relatum in *can.si clericatus* 27.16.*q.*1.quin eodem doctore Hieronymo *can sic viue* 26.*ead.cau-*
14 *sa.& quæst.* multo tempore discenda sunt; quæ postmodùm doceamus. & *Gloss.*ibidẽ,
15 verbo *multo tempore*. Alioquin miserũ est, eum fieri magistrum, qui nondum didicit esse discipulus.docet hoc Innocentius Papa *can.miserũ 4.dist.61.* & Gratianus in *summa in fin. dist.* 48. vt minimum verò per quinquennium antè studijs ipsi vacauere, quàm ad Lectoris officium admitterentur; nouem verò legerunt;quatuordecim ergo annis in Religione laudabilitèr vixere. nihil eis obest aliud, ne immediatè ad Abbatiatus dignitatem asciscantur, nisi quod per triennium Priores non fuere locales; At vacabant nihilominus lectionibus Philosophiæ,vel Theologiæ, & ad Prioratus officium non assumentur,ne à lectionibus cum Religionis detrimento remouerentur. Erunt ergo peioris conditionis ipsi,quàm alij, qui
16 studijs non vacauere. Eritq; melioris conditionis stultus,quàm peritus, quod Bonifacius VIII.in *cap.eum, qui* 18. *de præbend. in 6.*absolutè abnuit. *Gloss.* in summa *dist.* 51. verbo *adijcit quoq; in fin.*dicens, quòd
17 *non debet esse melioris conditionis qui peccat, quàm qui non peccat.* eisdemq; verbis, eodemq; sensu dixerat quoq; Venuleius in *l.Seruius etiam 4.in fin.ff.quod vi, aut clam.* ne melioris conditionis sint stulti,quàm periti. Si hæc itaq; illis ratio arridet,qui Priores sunt,nec litteris,studijsq; vacauere, ipsi
18 Iudices sunto. Non ne Beatas futuras Respublicas(*Boetius* testatus fuit) si contingeret illas,vel à sapientibus,vel sapientiæ amatoribus gubernari? Hanc proindè ob causam, quando Lectorum petitioni annuentes responderunt Patres, dignam planè ipsorum pietate rationem protulere: *Quia dignum, ac iustum visum fuit, vt scientiarũ professoribus debita laboribus egregijs merces præbeatur.& virtutes clarius in religione floreseant.*Nihil porrò eorum ratio proficeret,nihilq; momenti haberet, si in laborum remunerationem,eorumq; mercedem, non hoc illis dedissent, per votum actiuum, & passiuum, vt immediatè ad Abbatiatus dignitatem,quamuis neq;per trienniũ Prio-
19 res locales fuissent.assumi possent. Laborãti quippè ex iustitia merces debetur. Quia nimirum dignus est operarius mercede sua. *Luca* 10. 7. & Paulus Apostolus 1. *ad Timoth.*5.18.&ex Cõcilio Toletano IV.Gratianus in *can.quicunq; 63.in fin.*12.*q.*2.Bonifacius quoquè in *extrauagant. super cathedram 2.§.uerùm ne Parochiales.de sepul-*
20 *turis.inter communes.*Paulus autem Apostolus

Patres concesserunt, quod iam antea in ipso decreto breuibus, & essentialiter totum ipsum Capitulum Lectoribus iustissima ex
30 causa dederat, concesseratuè. Assertionem hanc verbis firmamus Vlpiani lib. 2. ad Sabinum in *l. heredes palam 21. §. sed si quid post factum testamentum. in fin. ff. de testam.* Post factum testamentum posse, quod obscurum est in illo, testatorem declarare, affirmat
31 Vlpianus: *Nihil enim nunc dat, sed datum significat.* inquiendo. Idem ipse lib. 17. ad edictum in *l. sicuti autem. 8. §. sed si quaeratur. ff. si seruit. vindicet.* illis in verbis: *Sed quae est, declarari.* Nihil enim qui declarat facit amplius, quàm quod est, declarat, aper-
32 tiusq; enucleat. *Sicut qui spicas excutit, non nouam speciem facit, sed eam, quae est detegit.* verba sunt Cai in *l. adeò quidèm 7. §. cùm quis ex aliena. in fin. ff. de acquirendo rerum dominio. Fulgos. consil. 148. in fin. Roland. consil. 15. num. 27. volum. 4. Maranta dict. consil. 67. num. 7. Rota decis. 14. num. 3. de test. lib. in antiquis. & apud Cardin. Manticam dec. 375. num. 2. Maceraten. variar. resolut. lib. 1. resolut. 3. nu. 12.* diximus *respons.* nostra *12. num. 38 part. 3.* Declaratio nempè
33 actui ipsi, cui accedit, iam inest, nihil proindè noui addit. *Gabriel de reg. iur. conclus. 3. num. 1. Rota apud Card. Caualer. decis. 117. num. 7. Nauarr. cons. 6. N. Frater Ordinis. num. 14. circà fin. lib. 3. de donationib.* Sed id
34 duntaxat operatur, vt habeamus veram, & effectualem prouisionem ab initio. vt dixit *Rota apud eundem Cardinal. Caualer. decis. 145. n. 4.*

35 Illustramus perpensionem hanc nec inferiori lumine, nempè, quòd eodem tempore, eodemq; decreto, Patres praefati in Generali coacti Capitulo, nè dumtaxat ad votum actiuum, passiuumq; Lectores admisere, vt proloquuti fuimus; verùm & Secretarium, & Reuerendissimi Patris Generalis pro tempore Socium, Decanum, pariterq; Vicarium Castrorum Abbatiae, ac Procuratorem in Curia Neapolitana, qui triennio suo defuncti fuerint officio. Cùm de his alijs Priores non conquaerantur; Quid sanè est, quod de solis Lectoribus, qui nouennio Philosophiā, siuè Theologiam in publicis Religionis Gymnasijs legerint, quaerelam habent, obmurmurantque? An quòd cum sapientia
36 bellum ineant, certamenq; conferant? Numquid nè cum ipsis morietur sapientia? *Iob.* vt loquitur *12. 2.* equidèm Sapientissimus testatur Salomon. *prouerbiorum 1. 7.* quos sapientia habeat inimicos aperiens: *Sapientiam, atq; doctrinam* (inquiens) *stulti despiciunt.*

Ni fortassis quod à Terentiano Comico didicerunt in Hecyra:

37 *Istbuc est sapere; qui vbicunq; opus est, animum possis flectere.*

vel ab eodem in Adelphis.

Istbuc est sapere, non quod ante pedes modò est.

Videre; sed etiam illa, quae futura sunt prospicere.

& eiusdem in Eunucho.

Quod cauere possis, stultum est, admittere.

Fortassis praeuidentsibi, hos Lectores, ob
38 sapientiae notam, praeferendos eis. Tales enim maioribus sunt beneficijs honorandi, vt verbis vtamur Innocentij III. in Concilio Generali in *cap. de multa 28. in fin. de praeb. extrà.* Vt is gradus caeteros antecedat, quem labor prolixior fecerit anteire. verba sunt Valentiniani, & Theodosij Caesarum in *l. nemo gentium. 2. in fin. C. de officio Magistri officiorum.* quae sequuta fuit *Gloss. in d. cap. de multa. 28.* verbo *sublimes, & litteratas. de praebend.* & *Gloss.* in *cap. cùm dilectus filius. 32. §. verùm B.* verbo *digniores. de elect.* Sacrum Tridentinum Concilium *sess. 5. cap. 1. in fin. §. docentes verò. de reform.* diximus *respons.* nostra *51. num. 11. par. 3.* Et quid sanè
39 mirum, Cùm in Coelesti quoquè Patria ex Daniele 12. 3. *Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stellae in perpe-*
40 *tuas aeternitates.* Quod ad militantem quoq; Ecclesiam transtulit Honorius Tertius in *cap. super speculam 5. aliàs fin. de Magistris.* & idem in *cap. licet vobis. 32. de praebend.* & Constitutio noua Federici Caesaris in *auth.*
41 *habita. C. ne filius pro patre.* qui indè sub Imperiali protectione eos subijcit: *quorum scientia totus illuminatur Mundus, & ad obediendum Deo, eiusq; Ministris vita subiectorum informatur.* & sequuta fuit *Rota in Meliten. Canonicatus 9. Martij 1595. coram Cardin. Mellino apud Marchesanum part. 1. decis. 12. num. 2 fol. 611.* quae est etiam in impressis apud *Farin. decis. 104. nu. 2. post 1. vol. consil.*

Reliquum tandèm est, vt tertium submoueamus obstaculum; Quo de nullitate obiecere decreti praefati; quòd non seruata forma in Constitutionibus tradita, atq; praescripta *dict. cap. 6. §. 17.* datum, latumquè fuerit.

Verùm in medium nos Constitutionis praefatae verba afferamus oportet, illa namq; elucidata, omnem difficultatem submouent. sic illa.

42 *Neq; super praedictorum eligendorum Officialium qualitates, omnes, & singulas per Abbatem Generalem, aut per* Capitulum Generale *dispensari possit, nisi per priùs per vota secreta Patrum cum duabus ex tribus partibus votorum, fuerit dispensatum.* his Constitutio.

43 Aduertenda itaq; primitùs erit, disiunctiua illa dictio, siuè alternatiua (aut) *aut per Capitulum Generale.* haec quippè disiunctinè ponitur, atq; sensum, verba, & ipsas perso-

nes distinguit, ac cuilibet in solidum actum
attribuit apertissimè Pomponius lib. 2. ad
Sabinum in *l. si ex toto fundo. 8. §. si ita scrip-*
tum sit. ff. de legat. 1. eiusdemq; sensus Pau-
lus in *l. ille, aut ille 25. ff. de legat.* 3. *Gloss.* 1.
in princ. in cap. cùm plures 8. *de officio deleg.*
in 6. regula *in alternatiuis* 70. *de regul. iur.*
lib. 6. Sat itaq; erit, alteram ex duabus par-
44 tibus in oratione disiunctiua illa (*aut*) posi-
tis, veram esse, atq; actum ab vna ex illis
adimpleri. Sic nempè Pomponius *d. §. si ita*
scriptum. rem aperit: *Si ita scriptum sit: Lu-*
cius Titius hæres meus, aut Meuius hæres
meus decem Seio dato; cùm vtro velit Seius
aget: vt si cum uno actum sit, & solutum,
alter liberetur; quasi si duo rei promittendi
in solidum obligati fuissent. Eiusdemq; sen-
sus est Sceuola lib. 12. quæstionũ in *l. si quis*
ita stipulatus fuerit 129. *§. at si sic. ff. de uer-*
borum obligat. qui sequentibus effatur. *At*
si sic: Dabis si nauis uenit, aut si Titius Con-
sul factus sit: sufficit unum factum. Clemẽs
quoq; V. in *Clement.* 1. *§. quin etiam.* & ibidẽ
Gloss. verbo *aut. de præbend. can. si quis*
45 *uiduã* 12 *dist.* 34. Siuè affirmatiuè, siuè ne-
gatiuè dispositio proferatur, patet ex Sce-
uolæ verbis *d. §. at si sic: Dabis si nauis non*
uenit, aut Titius consul factus non est: suffi-
cit vnum non esse factum. sequitur *Cenedus*
singular. 6. *numer.* 2. *&* 3. *Cardin. Tuscus*
tom. 2. *littera D. conclus.* 244. *num.* 8. *&*
seq. Barbosa de dictionib. dict. 46. *num.* 1.
2. *&* 3. *Rota apud Cardinal. Manticam*
decis. 81. *numer.* 4 *& apud Card. Seraphi-*
num decis. 1165. *nu* 8. *in Cæsaraugustana*
status 1588. *coram Card. Bubalo decis.* 56.
nu. 11. *post* 1. *volum. consil. Farinac. & apud*
Coccinum decis. 263. *nu.* 2. *apud Cardin. Ca-*
ualer. decis. 265. *nu* 3. *& apud Duranum*
Episcopum Vrgellen. *decis.* 286. *nu.* 1. *par.* 2.

Potest ergo Generalis cum duabus ex
tribus partibus votorum, vel etiam Capitu-
46 lum Generale dispensare. Non itaq; neces-
se erit ex Constitutione præfata, cuius ver-
ba iam ante retulimus, vt eodem tempore
in Capitulo Generali per vota secreta Patrũ
dispensatio exeat: sat autem erit, si prius per
vota Patrum cum duabus ex tribus parti-
bus dispensatio concludatur, postmodùm
verò, vel per solum Abbatem Generalem,
vel per Capitulum Generale dispẽsatio fiat,
exequaturue, ac publicetur. Hanc autem
mentem esse Constitutionis, nobis non ob-
47 scurè dictio illa (*nisi prius*) deteget, quæ in
hac re ordinem respectu gerendorum de-
notat. secundum *Butrium in cap. litteris.* 5.
nu. 12. *vers. & hoc procedit intelligẽdo, quòd*
dictio prius, &c. de restitut. spoliator. Paulus
Castrer. f. cons. 232. *In causa, quæ vertitur,*
num. 2. *lib.* 1. *Card Tuscus tom.* 2. *littera D.*
conclus. 341. *nu.* 3. *Barbosa dict.* 286. *nu.* 1.

Hoc autem modo, ordineq; decretũ præ-
fatum pro Lectoribus processit. Firmum er-
go erit.

48 Patres verò, ij hæc in re dicuntur, qui in
Diffinitorio votum habent. Constitutiones
ipsæ per quam manifestè aperiunt, *tract.* 2.
cap. 12. *§.* 1. dicentes: *Post nonam* (de quar-
ta die Capituli Generalis decernentes)
conueniant Abbas Generalis, & cum eo Pa-
tres omnes, qui in Diffinitoriali Capitulo
uotum habent. Non itaq; omnes, qui in Ca-
pitulo Generali intercedunt, Patrum nomi-
ne exaudiuntur; sed qui in Diffinitoriali Ca-
pitulo votum habent. Quin distinctio non
modica datur inter Capitulum Generale,
atq; Diffinitoriale Capitulum, vt ex eadem
ipsa Constitutione *eod. cap.* 12. *§.* 2. non ob-
scurè carpitur. *Deindè* (constitutio loquitur)
pro cæteris ipsius Capituli patribus Diffini-
torialibus. & §. 3. in fin. ibidem. *De comuni*
consilio omnium Patrum Diffinitorialium.
& alibi quoq.

49 Nec vrget pili instantia, quòd in Decre-
to; Vnanimini voto, (dicatur) ac suffragijs
omnium Patrum Diffinitorialium; quasi
ostendatur non per vota secreta processum
fuisse.

Insulsa quidèm instantia. Non enim hoc
infert, quòd non per vota secreta processe-
rint Patres; sed, quòd ita vnanimes in ipsia
secretis votis fuerint, vt omnes eãdem sen-
tentiam, vti rationi consonam, admiserint,
secutiq; fuerint. responsionis huius firmita-
tem petimus ex Gregorio Magno illo in *c.*
50 *non ne* 5. *de præsumpt. in fine* dicente: *Duo*
quippè ei illata fuerunt: vnum negauit, al-
terum tacendo affirmauit. pariq; modo qui
ex duobus vnum affirmat, non statim alte-
51 rum negasse videtur. Quod præsertim locũ
habet, si vtrumq; dictum eandem habeat
rationem, vt vnum cum altero stare possit;
quòd non sibi inuicem aduersentur, (vti
hoc in nostro facto est.) Aduertit id *Surdus*
decis. 195. *num.* 12. *ex Bald in l. data opera*
nu. 34. *C. qui accusare nõ possunt.* sequitur q;
Barbosa in collectan. ad dict. cap. non ne. n. 4.
52 Hoc verò ita laxè exauditur, vt in quacũq;
materia locum sibi faciat. docet *Aymon*
cons. 174. *nu.* 2. sequiturq; *Rota apud Card.*
Seraphinum decis. 447. *nu* 2.

53 Neq; prætereà dicant, dispensationes esse
odiosas, retinendas propterea, arctèq; in-
terpretandas, non dilaxandas *cap. quamuis*
4 *de præbend. in* 6. *Caualles communium con-*
tra commun. tom. 3. *q.* 829. *n.* 4. 5. *&* 6. *cap. cùm*
in illis 16. *& cap. non potest* 21. *de præbend.*
in 6. *cap.* 1. *§. fin. de filijs presbyteror. in* 6.
Garsias de benefic. par. 1. *cap.* 6. *nu.* 58. 59. *&*
seq.

54 Primò, quia decipiuntur ipsi; nulla enim
hic admiscetur dilatatio, sed ex natura rei
hoc ipsum (votum actiuum, & passiuum)
importat, eligere, & eligi posse. neq; porrò
alia in electionibus datur distinctio, quàm
eligere, quod votum actiuum nuncupatur,
& eligi posse, quod votum appellatur passi-
uum,

uum,

num, vti apertissimè ex Gregorio in pasto-
rali cap. 11. relato à Gratiano *can. hinc ete-
nim* 1. & ex Hieronymo super Malachiam
cap 1. *in can. sacerdotes* 2. *dist.* 49. & ex Ro-
mana synodo 1. cap. 4. per Symmachum
Papam in *can. si transitus papa* 10. *dist.* 79.
& ex Innocentio III. in *cap. per inquisitionē*
26. & Honorio III. in *c. cùm post petitam* 46.
de elect. extra. nec difficulter colligitur, &
apud Doctores omnes de electione tractā-
tes. *Emanuel Sà in aphorismis* verbo *ele-
ctio. Diana in summa* verbo *electio. num.* 3.
& 4.

55 Deindè, vt dubio faciamus satis, Quam-
uis dispensatio quoad eos, quibus cùm di-
spensatur, odiosa habeatur, & propter hanc
causam retinenda, nec dilaxanda sit vltra
terminos, de quibus agitur. ad *tex. in d. cap.
1. de filijs presbyterorum in* 6. *& cap. cùm in
illis* 16. *& cap. non potest.* 21. *de prabend. in
c. quamuis* 4. *eod. Menal. cons.* 111. *n.* 5. *vol.* 2.
Barbosa de offic. Episcop. par. 2. *alleg.* 45. *n.*
1. *& seq. Cauallos comun. contrà communes.
tom.* 3. *q.* 829 *num.* 4. 5. *&* 6. *Garsias d. cap.* 6.
nu. 60. *& seq.* in materia loquens beneficia-
56 li. Est tamen illa quatenùs personas respi-
cit, quibus dispensandi datur facultas, &
quoad facultatem ipsam, in eorum potissi-
mùm præiudicium, laxè interpretanda. ex
Gregorio IX. apertissimè in *cap. mandato
nostro* 46. quod est *fin. de simon.* & ibidèm
Gloss. verbo Abbates, *& Abb. eod. loco* ex
Innocentio III. in *cap. olim tibi* 16. *de ver-
bor. significat.* quatènus habet: Beneficia
57 Principum esse interpreranda largissimè.
Barbosa qui alios refert. *de offic. Episco. par.*
2. *allegat.* 37. *num.* 24. *&* 25. *Gratianus fo-
rens. disceptat. par.* 5. *cap.* 982. *num.* 2. *&* 23.
Miranda in manuali pastorum par. 2. *q.* 30.
art. 12. *conclus.* 1. *&* 2. *Emanuel Sà in apho-
rismis* verbo *dispensatio nu.* 7. *Cauallos d. q.*
829. *nu.* 17. ad *d. tex. in cap. quàmuis* 4. *§. fin.*
58 *de prabend. in* 6. quo loco Summus Ponti-
fex Bonifacius VIII. ex verbis, quibus di-
spensando loquitur, fieri interpretationem
laxiorem innuit, etiam ex personis, quibus
prouideri voluit. & *d. cap. cùm in illis* 16. §.
1. *&* 2. *Garsias d. cap.* 6. *nu.* 73.

59 Neq; prætereà semper, & vbiq; dispensa-
tio omnis inter odiosa æstimabitur, cùm
non desint dispensationes aliquæ, quæ fauo-
rabiles habeantur, vt post *Abb. in cap. ad au-
res* 8. *nu.* 8. *de rescript. & Dec. in cap. at si cle-
rici* 4. *§. de adulterijs nu.* 91. *de Iudic.* sequu-
ta fuit *Rota coram Aldobrandino* postmo-
dùm Clemente VIII. *decis* 240. *num.* 19. *&*
20. *par.* 1. *diuersorum.* & prosequitur *Garsias
d. cap.* 6. *à nu.* 73. *cum seq.* veluti hæc ipsa di-
spensatio Lectoribus facta, cùm fauorem
60 publicum respiciat, vt personæ, quæ studijs
insudarunt, atq; instruendis alijs, informan-
disq; vitam insumpsere. ad dignitates, & præ-
laturas admittantur, fauorabilis non ab re
æstimabitur; vt qui maximè digni sunt eli-
gantur, vitisq; litteratis fauor impertiatur;
nec desint, qui in Religionibus scientijs dent
61 operam; Doctorum ordo sit præcipuus in
Dei Ecclesia. ex Innocentio III. in *c. cùm ex
iniuncto* 12. *§. cùm igitur de haret.* quo loco
ad rē *Gloss.* verbo *pracipuus*, hoc est priuile-
giatus, explicat. deduximusq; nos non in ab-
simili facto *d. respons.* 31. *n.* 12. *p.* 2. Fauor vti-
62 què publicus priuato Priorum commodo
anteferendus erit. ad *text. in can. sciat.* 35. &
ibidem *Gloss.* 7. *q.* 1. *cap. bona* 3. vbi *Gloss.* ver-
bo *communem. de postulat. pralatorum. cap.
licèt* 18. *de regular. Nauarr. cons.* 6. *numer.* 1.
lib. 2. *de constitutionib. & de oratione, & ho-
ris canonic. cap.* 19. *num.* 61. *S. Thomas* 2. 2. *q.*
26. *art.* 3. *&* 4. *ad* 2. *Ioannes Azor. institut.
moralium par.* 2. *lib.* 12 *cap.* 4. *&* 5. *Gratian.
discept. forens. part.* 1. *cap.* 176. *num.* 8. 9. *&
nu.* 16.

63 Nec præiudicium fit aliquod Prioribus,
quòd plures sint, qui dignissimi ad dignita-
tes in Religione eligi possint, neq; illis locus
secluditur, quin si digni sint, eligi valeant. &
quatènus eis præiudicium fieri instabunt,
64 quòd Lectores digniores erunt; erit eorum
præiudicium secundarium, non principale,
atq; consequentèr accessorium, neq; æstimā-
dum. ad *text. in cap. tua nobis.* 32. *& ibidem
Abb. num.* 4. *de verbor. significat. Cassaneus
cons.* 65. *numer.* 63. *Sarnensis de iure quasito,
non tollendo quast.* 16. *Rota* coràm Clemen-
te VIII. *d. dec.* 240. *n.* 22. *&* 23. *par.* 1. *diuersor.*
65 Indè quippè Sacrum Concilium *sess.* 24.
cap. 18. *de reformat.* Parochiales per con-
cursum conferri mandauit, vt quantum fieri
potest dignioribus, atq; litteratis viris con-
ferrentur, suaq; Constitutione, quæ incipit
(*In conferendis*) firmiorem dispositionem
illam reddidit Pius V. Sanctissimus Pontifex.
quam refert *Quaranta in summa Bullarum.*
verbo *Beneficiorum Parochialium collatio.
fol. mihi* 90.

Concinitq; nec incongruè, quòd Paulus V.
Sanctæ memoriæ in Constitutione sua, cui
caput est: (*Ad Sacram Beati Petri Sedem.*)
pro hac ipsa Religione Cœlestinorum ad cal-
cem relata Constitutionum *fol.* 251. §. 3. de
Prioribus loquens statuit.

Priores (inquiens) *Abbatibus decedenti-
bus, Monasterijs maioribus per gradum, pro-
ùt eorum virtutum merita, & administra-
tionis ratio postulare videbitur canonicè
praficiantur.*

Non ad Prioratus quippè gradum respe-
xit Paulus V. sed ad virtutum merita oculos,
dispositionemq; suam coniecit. Vt qui præ-
66 stantior est, qui doctior, qui sanctior, qui
omni virtute eminentior, ille eligatur ad Sa-
cerdotium. Hieronymus vt loquitur *can. li-
cet ergò* 15. 8. *quast.* 1. nec longè satis Impe-
rator abijt in *§. fin. in auth. de Monachis col-
lat.* 1. & Gregorius IX. in *cap. statuimus.* 15.
de

Neq; capax, vt prima tonsura clericali initiari valeat.

28 *Professionem vt emittere quisq; valeat in Religione ex approbatis, duo requiruntur ex Sacro Tridentino Concilio.*

Ætas sexdecim annorum completorum.

Et annus expletus in nouitiatu, seù probatione.

Alioquin professio erit nulla.

Quia pro forma vtrumq; tempus exquiritur. n. 29.

29 *Dies termini in termino non computatur.*

In fauorabilibus quidèm.

Secùs in odiosis. n. 35.

Vel pro publico commodo.

32 *Tex. Sacri Tridentini Concilij sess. 23. c. 12. de reformat. perpenditur.*

34 *Forma in specie implenda venit.*

Quia ipsa opus perfectum habet.

36 *Periculum vbi maiùs, cautiùs agendum, pleniùsq; consulendum.*

Magisq; consulendum est ijs, quibus maius periculum intenditur. n. 37.

Præsertim vbi de animæ periculo agitur. nu. 38.

38 *Animæ de salute vbi agitur, & periculo, cautiùs est agendum. & n. 46.*

39 *Rationem administrationis suæ quilibet reddere tenetur Deo.*

40 *Subiectorum agitur commodum, vt illi Prælatum virtutibus ornatum sortiantur.*

ARGVMENTVM.

Tempus quatuordecim annorum, duodecim à professione, & trium in Prioratu, vt promoueri quis possit ad Abbatiæ dignitatem ex Constitutione, debet nè omninò completum esse, vel verò sufficiat, si vltimus annus fuerit inçeptus, nondùm completus? Quemadmodùm ad sacros ordines vt promoueri quis valeat, vigesimus secundus ad Subdiaconatus, vigesimus tertius ad Diaconatus, & vigesimus quintus ad Presbyteratus ordinem ex Sacro Tridentino Concilio *sess. 23. cap. 12. de reformat.* sat erit si inceptus, nondùm completus fuerit. Completos illos annos esse debere definitur. eodem modo, quo completum debet esse septemnium pro prima Clericali corona. & completus decimus sextus, vt professio valida sit, atquè completus quoq; nouitiatus annus. alioquin professio inualida erit ex Sacro Tridentino Concilio *sess. 25. cap. 15. de regular.*

RESPONSIO XLVI.

DIsseruimus in superiori responsione, qui ad Abbatiatus dignitatem in Illustrissima Cœlestinorum Religione assumi debeant, ad quam ex dispensatione Capituli Generalis locus factus fuit Lectoribus, qui in publicis Religionis eiusdem studijs nouem annis in Philosophia, vel Sacra Theologia legissent.

1 Verùm quia ad tàm sublimem dignitatem ex Constitutionibus non ità passim omnes assumi debent, neq; expedit in Domino, nè animarum cura vilescat, si gregatim omnes admittantur, sequentibus ex Constitutionibus præfatis *tract. 2. cap. 6. §. 15.* statutum fuit.

2 *In Abbatem Conuentualem, & Priorem eligantur viri probi, & fideles, monastica, regularisq; vita moribus sufficientèr instructi: & in Abbatem prædictum non præficiatur, qui per annos quatuordecim similitèr in regulari obseruantia non vixerit ab emissa professione; & qui priùs per annos tres Prioratus officium non exercuerit. Nec ad Prioratus officium assumatur, qui per annos duodecim in Congregatione simili modo laudabilitèr non vixerit.*

Hac facta occasione exquisiuit à me Reuerendissimus Pater Generalis Dominus Dominicus Chimentus à Tarento: esse ne deberent completi anni in Constitutione præscripti. videlicet decimus quartus, vt Abbas eligi valeat, ab emissa professione; duodecimus vt Prior, & ipse tertius in Prioratu, vt ad Abbatis culmen euehi valeat?

3 Dabat dubio causam, quòd vt promoueri quisquam ad ordines valeat, etiam Sacros, etiam Presbyteratus, sat vtiq; erit, si annus requisitus, fuerit inceptus; & quidèm in Presbyte-

ne: atq; per annos tres priorarus officium
exercuetit, vixeritq; per duodecim annos
simili modo laudabiliter. Audias (quæso)
Vlpianum lib. 13. ad Sabinum in *l. si eui le-*
getur. 51. in princ. ff. de legat. 1. Qui satis cō-
cinnè, breuibus tamen, rem hanc testatam
17 reddit, dicens: *Si cui legetur: Cùm quatuor-*
decim annis erit. certo iure vtimur, vt tunc
sit quatuordecim annorum, cùm eos imple-
uerit. & ita Imperatorem decreuisse Mar-
tianus scripsit. Tunc itaq; per quatuorde-
cim annos laudabiliter in regulari disciplina
vixisse, qui ad Abbatis dignitatem erit as-
sumendus, dicetur, cùm totos quatuorde-
18 cim annos impleuerit. Quia nimirùm ex
natura rei venit; vbi lex, vel constitutio cer-
ti anni, vel certorū annorum meminit, vt
anni nomine, non nisi de perfecto exaudia-
tur, completoque per tercentos sexaginta
quinq; dies. id docet sine prouerbio Paulus
lib. 1. ad leg. Iuliam, & Papiam *in l. anniculus*
134 ff de verbor. significat. non vulgaribus
loquens verbis: *Anniculus* (inquiens) *non*
statim vt natus est, sed tercentesimo sexa-
gesimo quinto die dicitur, incipiente planè,
non exacto die: Quia annum ciuiliter non
ad momenta temporum, sed ad dies numera-
19 *mus.* sic nempè annus numeratur naturalis.
vti *Gloss.* ibidem verbo *tercentesimo sexage-*
20 *simo quinto.* ibidemq; *Alciatus* doctissimus,
eruditissimusq; pariter ille vir, humanarūq;
litterarum apprimè eruditus. *nu. 1. 2. & 3.*
Concinitq; magis adamussim ipsemet Pau-
lus lib. 5. ad Sabinum in *l. cùm bares 4. §.*
seruire. ff. de statuliberis. qui verbis loqui-
tur ad rem nostram satis accomodatè. *Ser-*
uire Titio anno, et liber esse iussus, Titio mor-
tuo, non statim liber fiet: sed cùm annus trā-
sierit: quod uidetur non tantum sub condi-
tione, sed etiam ex tempore data libertas.
hoc idem repetit §. *Stichus.* subnectens, *Sti-*
21 *chus si heredi meo anno seruierit, liber esto:*
quarendum est, annus quomodò accipi de-
beat: an qui continuis diebus 365. constat;
an qui bissexto? Sed superius magis intelli-
gendum Pomponius scribit. Qui scilicet cō-
stat 365. diebus. vti *Gloss.* ibidem verbo *su-*
perius exprimit. allegat Iulianum lib 86. di-
gestorum in *l. si ita vulneratus. 52. §. æsti-*
matio autem. ff. ad leg. Aquiliam. qui annū
intelligit, qui tercentis sexaginta quinq; die-
bus constat. Tunc ergo conditio extabit
per quatuordecim annos in regulari disci-
plina professum stetisse; cùm decimus quar-
tus ipse annus ex toto expletus fuerit per
tercentos sexaginta quinque dies. & hanc
perpensionem sequuta fuit *Rota in Grana-*
ten. professionis 9. Februarij 1609. corā Do-
mino Lugdunen. decis. 175. sub nu. 7. par. 1.
tom. 1. in recent. *Gloss.* in *cap. quam sit. 6. §.*
cupientes. verbo *mensem. de elect. lib. 6.* po-
22 tissimùm verò in odiosis, in quibus de mo-
mento ad momentum fit computatio. vt
23 *Alciat.* aduertit *d. l. anniculus. num. 3.* Vel
vbi de anno fit mentio per accusatiuum,
atq; in plurali numero: quam ampliationem
secundum communem præter *Bald. Alexan.*
& Iasonem in d. l. si cui legatum 51. de le-
gat. 1. sequitur *Nauar. in man. d. cap. 25. nu.*
116. Surdus d. decis. 178. nu. 5. & 6. vel si de
24 fauore agatur publico, in ætate potissimùm
ad dignitates, & curata præficiendorum. ad
tex. in *dicto cap. cùm in cunctis 7. de elect. ex-*
trà. & ex Concilio Agathensi cap. 16. & 17.
relato à Gratiano in *can. Episcopus 6. dist.*
77. & can. si quis triginta. 1. & can. nemo
præsbyter. 2. distinct. 78. Sfortius Oddus d. q.
2. art. 8. num. 52. uers. aut non agitur simul.
Surd. d. decis. 178. num. 8. Gratianus forens.
par. 5. d. cap. 946. num. 31.
25 Rationem accipe. Quia profectò cùm
tempus exquiritur ad actus alicuius com-
plementum, atq; perfectionem, illud de for-
ma æstimatur, quare completum deside-
ratur. nō enim frustra tempus pensatur, de-
terminatumq exquiritur. ex Vlpiani sensu,
argumento petito in *l. si non sortem. 26. §. li-*
bertus cum se. ff de conditione indebiti. illis
in verbis: *nam plerunq; robur hominis, ætas,*
temporisq; opportunitas naturalem causam
operarum mutat. sequiturq; neq; extra rem
perpendit Proauus meus *Robertus Maran-*
ta cons. 119 nu. 7. & 8. qui refert *Iasonem in*
l. non erit. §. si neq; ff. de iureiurand.
26 Hinc sanè est quod, vt prima clericali tō-
sura initiari quis valeat septennium ex-
pletum perquiritur, nec sufficiat inceptus.
27 tunc nempè infans dicitur ad *tex. in l. si in-*
fanti. 18. in princ. C. de iure deliberand. nec
initiari poterit. *cap. nullus. 4.* & ibidem
Gloss verbo *infanti. de temporib. ordinat. in*
6. can. de ijs, quos voluntas. 5. in princ. ibi-
demq; *Gloss.* verbo *Infantia. dist. 28. can. in*
singulis 2. cum *Gloss.* verbo *ab infantia dist.*
77. Card. Tolet. lib. 1. Instructionis sacer-
dotalis cap. 78. nu. 2. Campanil. in diuersor.
iur. canon. rub. 7. cap. 1. nu. 3. & 4. Barbos. de
offic. Episcopi par. 3. allegat. 111. nu. 4.
28 Professionem autem vt quis emittere iu-
re valeat in religione ex approbatis duo
copulatim exquiruntur: & vt decimum sex-
tum ætatis annum expleuerit: & vt per an-
num in nouitiatu, siuè probatione perstete-
rit: vt neq; in vltimo anni die, vel 16. ætatis
non expleto, vel nouitiatu, illo non perfe-
cto, professio validè emittatur. sic nempè
Sacrosancta Tridentina synodus *sess. 25. cap.*
15. de regularib. rem hanc testatam facit.
In quacunq; religione (disponens), *tàm ui-*
rorum, quàm mulierum professio non fiat
ante decimum sextum annum expletum,
nec qui minori tempore, quàm per annum,
post susceptum habitum in probatione ste-
terit, ad professionem admittatur. Professio
autem antea facta sit nulla, nullamq; indu-
cat obligationem ad alicuius Regulæ, uel re-

ligionis,vel Ordinis obseruationem , aut ad
alios quoscunq; effectus. Fueratq; anteà per
Innocentium IV.in c.is, qui Monasterium.
1.& per Alexandrum etiam IV.in cap.non
solùm.2.de regul.in 6. statutum; annum de-
29 bere esse completum . Quia nimirùm pro
forma tempus illud,vel anni 16.ætatis, vel
anni nouitiatus,siue probationis exquiritur,
vt omitti forma præstituta nullo possit mo-
do.Nauarr.cons.17.n.2.& cons.32.n.3.in
fin.lib.3.de regular.Grat.forens.discept.p.1.
cap.166.num.14.15.& 16. & Rotæ Marchiæ
dec.35.in addit.n.2.Campanil.in diuers.iur.
canonic.rub.12.c.4.nu.2.& 3. Sanchez in
opere moral.tom.2.lib.5.cap.4.nu.31.& 32.
Rota in dicta Granaten.professionis coram
Lugdun.d.dec.175.n.2.p.1.recent.Barbosa
in collect. ad Sacrum Tridentinum d.c.15.
n.18.& nu.30.Eminent.Card.Bellarmin.ad
eundem Sacr.Concil.tex.d.c.15. in obserua-
tionibus doctrinalibus.verbo per annum , &
in addition.n.2.& dictum fuit in Firmana
professionis 2.Decembris 1639. coram Royas
impressa per Dianam ad calcem par.6. sua-
rum resol.moral f.218.impressione Veneta.&
idem in sum.verbo professio num.7.& 10.&
n.12.& p.3.suar.moral.resol.tract.2.resolut.
57.& p.5.tract.5.resolut.18.deduximus re-
spons.nostra 53.n.6.& 7.p.3.

Nùllo verò pacto proficere , quod initio
assumebatur de promouendis ad sacros or-
dines,sufficere annum 22.23.&25. esse in-
30 ceptos,quod in fauorabilibus dies termini,
in ipso termino minimè computetur. post
Oltrad.cons.49.nu 1.Gratianus par.3.d.cap.
413.num.18.& 19.idem hic quoq; esse de-
bere.

31 Cùm quòd, vt in superioribus quoq; di-
ximus, promouendorum ad sacros ordines
ætas,vel per dispositionem Clementis V.in
d.clem.generalem.3. de ætate,& qualitate
per dictionem(in)exquiritur,vt satis,super-
què sit,tempus attigisse illius ætatis , secun-
dùm Gloss.ibidem verbo in decimo octauo.
32 vel etiam dicti Sacri Tridentini Concilij in
d.c.12.sess.23. de reform. quæ ad præsens at-
tenditur,exquiriturq; per dictionem (ante)
dicendo Sacrum Concilium: Nullus in po-
sterum ad subdiaconatus ordinem ante
vigesimum secundum, ad diaconatus ante
vigesimum tertium, ad presbyteratus ante
vigesimum quintum ætatis suę annum
promoueatur . Sat itaq; erit ætatem illam
attigisse 22.23. & 25. vt non ante illam
ætatem promotus dicatur. iuxtà disposita
per Alexandrum Tertium dict.cap.cùm in
cunctis.7.§.inferiora etiam. de elect. & in su-
perioribus diximus.

33 Tùm,quòd non par est ratio vnius ad al-
terum ; hic nempè in nostro hoc quæsito,
ætas illa quatuordecim annorum , ad com-
plementum probatæ vitæ , atq; frequentio-
ris obsequij ergà Religionem,vt ad altiora
promoueri valeat,exquiritur,consequenter-
34 que pro forma. Forma autem in specie im-
plenda venit. quia ipsa opus perfectum ha-
bet.ad tex.in cap.cùm dilecta 22.de rescript.
cap.pisanis 19.de restitut.spoliat.clement.vt
Constitutio 1. & ibidem Gloss.verbo inhi-
bentes.de iure patronat. regula quæ contra.
64.de reg.iur.in 6.l.non dubium 5.C.de leg.
cap.qui ex timore.8.de reg. iur.extra. plenè
Felin.in d.cap.cùm dilecta.col.7.num 10.&
seqq. sequiturq; meus Maranta cons.47.n.4.
5.6.& seqq.& cons.84.n.6. & 7. Rota apud
Duranum decis.18. num.17. par.1.& in
recentiorib.decision.175.sub num.4.part.1.
tom.1.

35 Neq; nos hic in fauorabilibus pro pro-
mouendis sumus,sed in odiosis; fauorabili-
bus tamen pro publico commodo. , vt qui
magis probati sunt, quique perfectiores ad
dignitates,& Monachorũ regenda Monaste-
36 ria,in Abbatijs præficiantur. vt vbi maius
est periculum,cautiùs sit agendum,pleniùsq;
consulendum . iuxta Gregorij Decimi in
Concilio Lugdunen. axioma in cap.vbi pe-
riculum.3.in princ.de elect.lib.6.cap.quia
in insulis.6.de regular.extra Bonifacij VIII.
in extrauaganti iniunctæ nobis.1.in princ.de
electione inter communes.ad Vlpiani quoq;
sensum lib.41.ad edictum in l. si cuiq; 1. §:
sed & si quis.ff de carboniano edicto.dicentis
37 ad rem: Nàm & magis consulendum est ijs,
quibus maius periculum intenditur. Quibus
sanè verbis non ab re inferri potest ; indè
magis ad annorum complementum insi-
stendum esse; vt per præficiendorum explo-
ratam vitam , probatam conuersationem ;
38 & ipsis consulatur præficiendis , quorum
de animæ periculo agitur.ad Innocentij III.
sensum in cap.cùm infirmitas.13. de pœnit.
& remission. & perpensum fuit per Rotam
in Marsicen.iurisdictionis.20.Octobris 1620.
coràm Buratto dec.165.n.2.& 3.in impressis
per eundem.

39 Cùm idcircò præficiantur, vt rationem
deindè exactissimo Iudici reddant eorum
bonæ administrationis,iuxtà illud Lucæ 16.
2. Redde rationem villicationis tuæ. & ipsis
40 subiectis, quibus præficiendi erunt,vt pro-
batæ vitæ patrem,& in rebus agendis exper-
tum,versatumq; sortiantur; vndè tranquil-
lam vitam in Domino agere valeant;hoc to-
tum autem periculosum est, cautiùs igitur
agendum, pleniùsq; consulendum.d.cap.vbi
periculum.3.de elect.in 6.completum proin-
dè tempus expectandum.

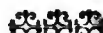
Atq; ità ex his,prudentiori iudicio,& sub-
iectis, & expetito, respondendum censui-
mus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Certamen non admittit cansationes, siuè excusationes ex Platone.
Quarè certare oportet cùm ad bellum excitamur.
2 Coabbates, qui Generalis officio defuncti fuere in Religione Cœlestinorum socij sunt Generalis, & primam post ipsum Sedem merentur, ac reuerentiam.
Possunt sibi eligere Abbatiam, quam maluerint pro residentia.n.3.
Hoc autem sine ratione non videtur, num.5.
Quo autem ordine hoc facere debeant Aduersarij proponunt.n.14.
Sed refelluntur.n.32.
Germanaquè interpretatio datur. nu.33. & 34.
Quia est hoc peculiare eorum priuilegium. nu.17.
4 Officia omnia in Religione Cœlestinorum ad triennium sunt.
Ità quidèm vt exacto triennio officij, aliò triennio vacare debeant.
Et perpetuitas omnimodò ablata est. nu.15.
Excipiuntur tamen Coabbates.n.16.
6 Dignitatis pristinæ memoria prodest, non obest.
Vndè seruus etiam postquàm distractus, venditusq; fuit, contra priorem Dominum non deponit, in memoriam prioris dominij.n.7.
Dignitatiq; personæ est deferendum. num.8.
Etiam in corrigendis excessibus. n.9.
10 Diabolus Lucifer dictus initio ipso creationis in superbiam elatus primatum appetijt.
Sed in Infernum detractus fuit in profundum laci.
Conturbat terram, Zizaniorum Sator. nu.11.
Pacisq; æmulus.
Inimicus ille, qui super seminauit zizania, in medio tritici.
Hostis versutus, qui habet mille nocendi modos.n.12.
Callidus hostis, qui insidias tendit, vt rapiat.
Fallit, & studio fallendi inuida voluntate errore hominum lætatur.n.13.
Excitat spiritum quandoq; Fratrum, vt diffidia ponant.
18 Posse non dicimur, quod liberè non possumus.
Posse autem dicimur, quod liberè, ac nullo contradicente possumus.
Neq; necessitate adigimur, vt agamus.
19 Lex, vel Constitutio contraria, sibiq; aduersantia disponere, ac loqui non debet.
Neq; præsumendum.
Alioquin firma non stabit.
20 Potentia illa inanis est, quæ ad actum non reducitur.
Neq; reduci potest.
Et pro non potentia habetur.
Potentia vbi deest, actus est irritus. num.21.
Idem est enim deesse potentiam, nec operari posse.
22 Verba cum effectu exaudiri debent.
Etiam cum effectu extrinseco.n.24.
Ni aliàs ex mente appareat disponentis.
Nàm debet id solùm, ac totum fieri, quod verba propriè significant.n.23.
Verbum vllum esse debet sine operationis effectu.n.25.
Ne frustrà adiectum videatur. & nu.26.
Potissimùm ex consuetudine.n.28.
26 Dispositio nulla debet sine effectu esse, atquè ludibrio rogata videri.
27 Argumentum à minori ad maius ritè procedit.
Præsertim negatiuè.
Et à solitis, & consuetis validum est argumentum.n.28.
29 Consuetudo antiqua possessionem tribuit.
Atq; proptereà seruanda.
Et firmissima habenda.n.30.
Vimq; obtinet priuilegij.n.31.
33 Dictio (&) stat copulatiuè.
Et qualitatem præcedentis extremi tribuit sequentibus.
Eaq; vniformitèr coniungit.
34 Sensus compositus, & diuisus, distinguit res ad sanam doctrinam habendam.
35 Abbates Generales in Religione Cœlestinorum, qui proximè Generalis officio defuncti fuere, possunt sibi eligere Abbatiam, quam maluerint, iuxta Constitutiones.
Non tamen Abbatiam S. Eusebij in Vrbe Roma.
Neq; Collegium in eadem Vrbe.
Ex Vrbani VIII. Constitutione.
36 Lex quod non dicit, neq; nos dicere debemus.
37 Reseruatio interium mentem declarat reseruantis.
Nolle præiudicium inferre.
Sed magis conseruare iura.

ARGVMENTVM.

Coabbates, qui Generalis officio in Congregatione Patrum Cœlestinorum defuncti sunt, possunt sibi vnam ex Abbatijs, quam maluerint eligere; & si tamen singulis triennijs dimittere, & renunciare illam debeant, possunt tamen post renunciationem iterùm ad illam redire. Disceptatum proindè fuit, an hæc noua eorum electio ità fieri debeat, vt ordinatè iuxta benedictionis ordinem, qui prior fuerit, eligat suam, & deindè alij, vt vnus alterius Abbatiam deligere valeat, an verò coniunctim, vt vnusquisquè ad suam, iàm priùs electam, reuertatur? Res in declaratione constat verborum Constitutionis, pluraq; in hac ipsa re deducuntur.

RESPONSIO XLVII.

Sapiens ille Philophorum primus Pla-
1 to, diuinus nuncupatus, sexto de le-
gibus, non sine sale dixit: *Verùm aiunt, Certamen non admittere excusationes.* Cùm enim ad bellum excitamur, certare oportet, neq; causandum, excusandumq; certamen. Non ergò cunctandum, neq; excusandum prælium, ad quod Coabbates in Illustrissima Cœlestinorum Religione excitantur; sed tueri sua iura, ne opprimantur, oportet.
2 In Religione itaq; Cœlestinorũ, Coabbates, qui Abbatiatus Generalis munere decorati fuere, & per Catholicum Episcopum benedicti, post depositum Generalatus munus; tanquàm Socij Generalis in tempore existentis, atq; in officio collegæ, *primum locum post Abbatem Generalem vbicunquè sederint, vel conuenerint tenere*, eos oportet.
3 Aliudq; obtinent priuilegium: *Vt nullo etiam præcedente scrutinio, aut voto, seù suffragio singula sibi loca, & Monasteria, ipsorumq; locorum, & Monasteriorum officia (Patrum accedente beneplacito) eligere valeant.* Sic Constitutio *tract.2. cap.15. §.3.* Hi nempè Coabbates, *tàm ex vigore Constitutionum, quàm ex antiqua consuetudine, possunt sibi*
4 *eligere eadem Monasteria.* quod sanè alijs denegatum est: nullatenus enim hi ad eadem officia assumi valent; sed omnes vacẽt per integrum triennium ab eodem officio, nec super id Capitulum ipsum dispensare possit. *eod. tract.2. cap.6. §.4.*
5 Neq; hoc à ratione videtur alienum, vt qui in dignitate fuerunt primi, mysticiq; corporis Congregationis caput, post dimissum officium, nõ inferiora, neq; ignobiliora membra remaneant, sed post caput ipsum præcipua dignoscantur; ac pristinæ dignitatis
6 memoria prosit, non obsit eis. quod non vulgari modo perpendit Paulus lib.1. quæstionum in *l. de Decurione* 14. *aliàs fin. ff. de decurionibus.* perpendetatq; ipsemet lib.5. sententiarum in *l. vnius facinoris.* 18. *§. seruus in eius caput. ff. de quæstionibus*: di-
7 cens, non posse *interrogari seruum in eius caput, à quo distractus est, cuiq; aliquando seruiuit, in memoriam prioris dominij.* Idemq; statuere Arcadius, & Honorius Cæsares in *l. nihil sibi.* 17. *in fin. C. de quæstionib.* rationem subdentes: *Nam & ipse propter pristinam dignitatem quæstionem non patitur*, aliam etiam in antecedentibus verbis rationem referentes: *Habeat* (inquientes) *hanc mercedem laboris multorum munerum testimonijs cõmendata deuotio.* Quia
8 nimirùm dignitati personæ deferendum est. ex Innocentij Tertij sensu in *cap. pastoralis* 28. *in fin. princip. de officio delegati.* & Alexãdri pari modo Tertij in *cap. sanè* 11. *eod. tit.* & ex Concilio Agathensi *cap.2.* in *can. contumaces Clerici.* 21. *dist.* 50. quo loco etiam in corrigendis excessibus dignitatis respe-
9 ctum habendum esse Concilium sanxit. pariquè modo ex Concilio Bracharensi 3. *cap.6.* in *can. cùm Beatus Apostolus* 8. *dist.* 45. honorabiliorum Ecclesiæ membrorum non mediocrem curam tenendam, habetur. facitq; *text.* Innocentij Tertij in *cap. per tuas* 7. *de maiorit. & obedient.* sequiturquè pluribus *Petrus Plaza in Epithome delictorum lib.1. cap.6. nu.* 6.7. & 8. *& seq.* *Cotta in memorabilib.* verb. *Dignitas. Grammaticus voto* 1. *num.* 13.14. *& seq.* ad *text. in leg. quoties* 17. *de dignitatib. lib.*12. & plenè *Felin. d. cap. pastoralis* 28. *à n.1. cum seq. de offic. delegati.*
10 Sed, qui in initio creationis rerũm omniũ in superbiam elatus Lucifer, qui mane oriebatur, qui dicebat in corde suo: *In Cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo soliũ meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nu-*

nubium, similis ero Altissimo. Isaiæ 14.13. Ad Infernum detractus est, in profundum laci,
11 quiq; conturbat terram; Zizaniorum sator, pacisq; æmulus. vt Bonifacius VIII. loquitur in *extrauaganti super cathedram* 2. §. *ab olim siquidem. de sepultur. inter communes.* Inimicus ille, qui cum dormirent homines, venit, & superseminauit Zizania in medio
12 tritici, & abijt. *Matthæi* 13.25. Hostis vetustus, qui habet mille nocendi modos. vt Ioannes Papa Isaac Syracusano Episcopo testatur scribens *can. Visis litteris.* 1. paulò post princip. 16. q. 2. Callidus hostis, qui insidias tendit, vt capiat. ex Gregorio *can. postquam*
13 *hostilis impietas* 49. 16. q. 1. Qui fallit, & studio fallendi, & inuida voluntate, qua hominum errore lætatur. Augustino Doctore de *diuinatione dæmon. cap.* 3. relato à Gratiano *can. sciendum est* 2. § *fallunt.* 26. q. 3. excitauit spiritum quorundam Fratrum, vt exiret Sermo iste inter eos: *Ioan.* 21. 23. Quòd non possint Coabbates, post renunciationē (vt morale est Congregationi) in manibus Generalis factam, iterum ad priora semel electa Monasteria reuerti, eaq; denuò eligere, vt perpetuum in Congregatione est, &
14 in Constitutionibus probatum. Huius eorum assertionis fundamentum faciunt ex *d. tract.* 2. *cap.* 12. §. 1. illis in verbis: *Primò Abbas Generalis, qui proximè renunciauit, & cæteri Coabbates eligant sibi Monasteria, &c.* Hoc autem facient ordine, quoad Generalatum assumpti fuere, atq; Abbates benedicti. Qui prior ergò erit, primus eliget. Non reuertetur propterea ad renunciatum Monasterium quisq; vt optarat, si alter in eligendo sequentem præuenerit. Erit igitur causæ status; Reuerti ne poterint ad renunciata, semel electa Monasteria Coabbates, an verò detur inter eos præuentio?

In verbis itaquè Constitutionis causæ discussio erit. Ea autem sic se habent. Narrat Constitutio quid agendum sit Quarta die Capituli Generalis, decernitq; *vt post nonā conueniant Abbas Generalis, & cum eo Patres omnes, qui in Diffinitoriali Capitulo votum habent: ibiq; inuocato Diuino auxilio pro agendis in præsenti sessione, exequantur, quę sequuntur.*

Primò, Abbas Generalis, qui proximè renunciauit, & cæteri Coabbates eligant sibi Monasteria pro Abbatiatus officio, siuè residentia, de consensu tamen, ac beneplacito Capituli Diffinitorialis quod suum in hoc assensum, ac beneplacitū præstare teneatur, nisi prædicti Coabbates tales se ve indignos ob malè actā ipsorū vitā reddiderint, declarationem, & sententia super id praecedēte. his Constitutio.

15 Et quidē certum, indubitatumq; est ex Constitutionibus præsatis esse omnibus Officialibus, omnibusq; Prælatis, etiam Abbatibus Generalibus, perpetuitatem omninò ablatam; quam ob causam Generalis ipsius electionem triennio tantùm durare disposuit, vt ità ex tēporaneo officiorū exercitio ad tyrannidē, atq; superbiā declinationem amoueret. *d. tract.* 2. *cap.* 6. § 3. dicens:

Et vt Prælatis, & Officialibus, ad tyrannidem, superbiam, aut officiorum perpetuitatem via omnimodò occludatur, Abbatis Generalis electio ad triennīū dumtaxat iuxtà Institutoris nostri Sanctissimi Cœlestini Bullam fiat. Quin finito triennio sui Generalatus liberè suo muneri cedat, nec ex quauis urgentissima causa iterùm in Abbatem Generalem assumi, aut eligi possit, nisi post lapsos tres integros annos.

Hanc verò legem debere esse generalem ad omnia Religionis officia, siuè Visitatores, siuè Officiales Diffinitoriales, vt omnes vacent per integrum triennium ab eodem officio. *Cæteri quoq; Abbates, Priores, & Vicarij similitèr à locis vacent, quibus præsident: nisi fortè rationabilis causa, aut insignis vtilitas aliud postulet: In quo casu iterum ad eadem loca eligi queant per Patres Diffinitoriales capitularitèr ad tres sequentes annos dumtaxat.*

16 Exceptis Coabbatibus, *qui tamen ex vigore Constitutionum, quàm ex antiqua consuetudine possunt sibi eligere eadem Monasteria.*

17 Est ergò peculiare hoc Coabbatum priuilegium, vt possint sibi eligere eadem Monasteria, quæ vtiq; sibi anteà elegerant: *De consensu tamen, ac beneplacito Capituli Diffinitorialis; quod suum in hoc assensum, ac beneplacitum præstare teneatur.* vt iam antè ex *cap.* 6. §. 1. in superioribus retulimus. Non itaq; proceder ex hoc, posse aliquem ex Coabbatibus, (quando plures fortasse erunt) qui prior sit in ordine, alterius, qui posterior est, Monasterium eligere. Quod Aduersarij persuasum sibi habent. Frustraneum nempè priuilegium hoc Coabbatum esset, si alius Monasterium, quod sibi elegerat,
18 præoccupare valeret. Non enim posse dicimus, quod liberè non possumus; vt contrà, id posse videor, quod liberè, ac nullo contradicente possum, neq; necessitate adigor, vt agam. ad Iuliani lib. 1. digestorum sensum in *l. sæpè audiui* 8. & *Glos.* ibidèm verb. *necessitatem. ff. de officio Præsidis. Gloss.* in regula *Beneficiū prima*, verb. *nō potest. de regul. iur. in* 6. *Gloss. in cap. de multa* 28. §. *circa sublimes*, verbo *per Sedem Apostolicam. de præbend. extrà.* & ex Gratiano *can. placuit.* 2. §. *item in criminali.* 4. q. 3. quod accepit ex Venuleo lib. 1. de iudicijs publicis in *l. produci testis.* 23. *ff. de testibus Rota in recentioribus part.* 2. *tom.* 1. *decis.* 329. *num.* 3. docuitq; non obscurè Proculus lib. 5. Epistolarum in *l. nepos Proculo.* 125. *ff. de verborum significat.* excipiturquè ex Alexandro Tertio in *cap. cùm teneamur* 6. ibidemquè ex *Gloss.* verbo. *si non potest. de prabend. extrà.*

trà. argumento etiam ducto ex his, quæ Pa-
pinianus habet in *l. filius, qui fuit in potesta-
te.15.ff.de condition. institut. Maranta cons.
77.nu.5.in fin.& n.6.& cons.131.n.5. Afflic.
dec.179.num.4. Barbosa de diction. dict.268.
num.1.*

Cæteroquin si hoc ipsum, quod Aduer-
19 sarij asserunt, daretur, dissidium esset ponere
in ipsis Constitutionibus, quæ contraria, si-
biquè repugnantia loquerentur, non essent
proindè firmæ. ad Valentis IureConsulti
sensum lib. 1. fideicommissorum in *l. non ad
ea dumtaxat.88.in fin.* ibidemq; Gloss. verbo
præsens in fin. ff. de condit. & demonstrat.
atq; etiam Iuliani lib.24.ad Sabinum in *l. si
seruus plurium.53.§ si numerus. fin. ff. de
legat.1. Rota* coram Vicecomite *decis. 640.
nu.20.part.1.diuersor. Card. Tuscus tom.2.
lit. C. conclus.1036.& 1037. Barbosa axio-
mat.60.nu.1.& seqq. Alciatus de præsumpt.
regul.2.præsumpt.28.num.1.cum seqq.ad 10.
Grat. forens. discept. p.4.cap.648. num.8.9.
& 11.*

Vt quid enim (quæso te) hæc potestas eli-
gendi iterum eadem Monasteria, si illa ad
actum non reduceretur; quia alter, electum
Monasterium præoccuparet sibi? Porrò ina-
20 nis est illa potentia, quæ ad actum non re-
ducitur. Et quid valet potentia, quæ nihil
operatur, nec ad operandum reduci potest
actu? idem est enim, ac si non esset. vt apud
Philosophos est peruulgatum. & apud No-
strates non obscurè dignoscitur. ex Vlpiano
in *l. hæ enim causæ.4.§. si Prætor sententia. ff.
de suspectis tut.* Idem quippè æstimat Vl-
pianus esse, si Prætor sententia sua tutorem
gerere prohibuerit, atq; eum à tutela remo-
uisse, tutoremq; non esse. eiusdem sensus Vl-
pianus est in *l. nàm cum 3. ff. quando dies leg.
vel fideicommiss. cedat.* ad tex. in simili in *leg.
multum interest.6.in fin. C. si quis alteri, vel
sibi.* & ad mentem, sensumq; Innocentij Tertij
in *cap. pastoralis 14.§. quoniam autem. in
fin.* & ibidem Gloss. verbo *iurisdictionem.*
& *Dec. in 2. notabil. de rescript. extrà. Bald.
in l fin. colum. fin. C. de fideicommiss.* dicens;
21 *quod vbi potentia deest, ibi actus est irritus.*
Idem est ergò deesse potentiam; nec ope-
rari posse. *Baldum* sequitur *Maranta
cons.31.sub num.2.& Barbosa axiomat.184.
num.1.*

De duobus alterum itàq; concedant Ad-
uersarij, oportet: vel frustrà locutas Consti-
tutiones fuisse: vel si seriò annuerint, vt opor-
tet, eorum decidet assumptum. Verba quip-
22 pè cum effectu excipi, & exaudiri debent.
ex Vlpiano lib.5. ad edictum in *l. si per
alium 9. §. docere. ff. si quis eum, qui
in ius vocatus est, vi eximat.* Qui rationem
reddens, quarè in pœna non sit ille, qui exe-
misse vocatum ad iudicium, defertur, si nihi-
lominùs productus est? *Quoniam* (inquiens)
verba cum effectu sunt accipienda. & *Gloss.*
ibidem verbo *cum effectu.* & ipse idem Vl-
pianus lib.62.ad edictum in *l. 1. §. hoc edicto.
ff. nè vis fiat ei, qui in possessionem missus est.* &
Alexander Tertius in *cap. relatum.4 §. cùm
igitur verba accipienda sint cum effectu. de
cleric. non residentib.* ibidemq; *Gloss.* verbo
cum effectu. Gratianus *can. hæc autem verba
17. de pœnit. dist.1.* quem canonem excepit
ex Vlpiano lib 3. ad edictum in *l. 1. §. hæc au-
tem verba, ff. quod quisq; iuris in alterum
statuit.* Ambros. *can. re vera.69.* in finalibus
verbis *de consecrat. distinct.2.* dicens, neq;
ab re: *Quod sermo tenet, effectus sentiat.*
argumento *text. in can. si quis suadente Dia-
bolo.29. 17. q.4. Cassadorus dec. vnic. num.1.
in fin. de clericis non residentib. Guid. Papa
cons.66.num.6. Viuius dec.188. num.5. Na-
uarr. ad d. can. hæc autem verba.17. de pœnit.
dist.1. ad Gloss. num.8.* pluribus rem expli-
23 cans, atq; concludentèr inferens; vt fiat to-
tum, & solum id, quod verba propriè signifi-
cant. sequiturq; *cons.19.num.1.& 2.lib.5. de
sentent. excommunicat.* dicens: *Verba esse in-
24 telligenda cum effectu, etiam extrinseco,
quem intendit Legislator, vel alius disponens,
de cuius intentione constat expressè, vel taci-
25 tè.* Quia profectò verbum esse nullum debet
sine operationis effectu; nè frustrà adiectum
videatur. ex *Baldo in rubr. C. de contrahend.
empt. num.16.in 9. quæstione.* ex Vlpiani sen-
su lib.22.ad edictum in *l. ait prætor.2 ff de
iureiurand.* illis verbis. *nec frustrà adijcitur,
conditione delata.* & ibidem *Alexander nu.3.
Aymon cons.105. num.7. Rota apud Cardin.
Manticam decis.4.num.7. & in Cæsaragu-
stana pensionis 18. Iunij 1610. coram Card.
Lancellotto Iuniore apud Marchesanum
part.1 fol.641. sub num.2. & apud Cardin.
Caualer. decis.147.nu.5.* Et planè si verbum
26 quid (quæso te) oratio, atq; integra ipsa di-
spositio debet nè ipsa sine effectu remanere,
atq; ludibrio apposita videri? ad *text. in can.
tenere debet.4.& can. nàm sicut.5. distin.31.
can. in laicis.3. dist.38. can. dispensatio 5. vbi
Gloss.* verbo *quanto magis. dist.43. can. præ-
cipimus.24. 12. quæst.1. & can. sexta actione
1. in fin. & can Episcopus 7.15. quæst.7. au-
thent. multò magis. C. de Episcop. & Clericis.*
27 quod quidèm argumentum negatiuè per
quam optimè sequitur; vt noster Maranta
non ingratè adnotat *cons.8. num.17. vers.
28 præterea si istud.* Potissimùm verò, quòd ità
inueterata, atq; cana consuetudo in Con-
gregatione peruasit, & ità ex Constitutioni-
bus statutum: vt multò magis à solitis, con-
suetisq; deductum hoc argumentum vali-
dum, firmumq; perseueret. ex Vlpiani sensu
lib.26.ad edictum in *l. certi cõditio 9. §. si nū-
mos meos. in fin. ff. si certum petatur, & de
rebus credit.* & ibidem *Gloss.* verbo *quotidie.*
& *Bart.* atq; *Scribent.* ibiq; *Glossella margi-
nalis* ex eodem Vlpiano in *l. prætor ait.2.
§. merito ait prætor ff nè quid in loco publico.*

illis

illis verbis:& ità solet Princeps. *l.certi* 15.C.
de iudicijs. Gloss. *in l. neq; natales.* 10. verbo
cùm nihil. cir. a fin. C. *de probation.* & ex
Concilio Sardicensi in *cap.1.in fin. de Cleric.*
non residentibus. ibidemq; *Abb.num.4.Bald.*
in cap.1.in 2. lectur. num.7. de iudic. Rota
apud Cardinalem Manticam decis.6.num.3.
noster *Maranta dict.consil.78. num.4.Rota*
apud Duranum decis.368.numer.17.part.2.
& apud Sanct.memor.Gregor.XV. dec.326.
num.29.

29 Quæ certè consuetudo ità peruetusta,
possessionem omnibus Coabbatibus sem-
per ad hanc vsq; diem tribuit, quæ seruanda
erit.ex Pelagio Papa in *can. Eleuterius.* 30.
*in fin.*18. *q.2.* cuius verba ad hanc rem satis
concinnè faciunt. *Hac igitur omnia* (inquit
ipse) *diligentèr te examinare iubemus:& si*
apud te euidenti ratione constiterit;Quia
tempore,quo dedicatum est ipsum Monaste-
rium, conditiones superiùs posita conuene-
rint;seruari eas ex nostra authoritate praci-
pimus. Cur enim in hac re dumtaxat tàm
peruetusta consuetudo non setuabitur, nec
30 firma erit? immò firmissima, vt docet ex
Clementis Tertij sensu in *cap.videtur nobis.*
3.& *Gloss.* ibidem verbo *antiqua consuetudi-*
ne.qui matrim.accusare possunt. Quando si
31 illa,non aliàs ex ipsis Constitutionibus fir-
maretur; vim tamen obtineat priuilegij.
Gloss in can.quia per ambitiones.6. verbo *an-*
tiquitas.dist.64. ex Innocentio III.in *capit.*
super quibusdam.26. §. prætereà cùm peda-
gia. & ibidem *Gloss.* verbo *non extat memo-*
ria.de verb.signif. & ex Pomponio in *l.hoc iu-*
re.3.§.ductus aqua.ff.de aqua quotidiana,
& astiua. sequiturq; *Nauarr.cons.16.nu.1.*
& 2.lib.5.de sentent.excommunicat.Rota
apud Coccinum dec.367.num.5.& 6.& dec.
401.num.3. Grilenzonius cons.6.num.8. &
9.S.Thom.1.2. q.97. art.3. Bellencin. de cha-
ritatiuo subsid.quast.42. num.4. volum.15.
tractat.

Ex interpretatione itàq; verborum Con-
32 stitutionis præfatæ tota hæc stat decisio.Nō
enim ità illa sonant, vt nouè Aduersarij,ad
dissidia generanda,intulere. Vt primò scilicèt
Abbas Generalis, qui proximè renunciauit
suam eligat Abbatiam. secundò primus in
ordine Coabbas,& deindè cæteri Coabba-
tes,ordine scilicet benedictionis. Non hanc
distinctionem Constitutio in verbis supe-
riùs relatis dedit; sed commixtim loquitur:
Primò Abbas Generalis (inquiēns) *qui pro-*
ximè renunciauit, & cateri Coabbates eli-
gant sibi Monasteria pro Abbatiatus officio,
siuè residentia. Et quidèm quoad Abbatem
Generalem, qui proximè renunciauit, non
mirum est, si primò ipse eligat:& quia primò
nūc à Generalatu excidit: & quia nō adhuc
Abbatiā elegit,in qua presidēria permaneat;
debet proindè ipse nūc eligere;cæteri verò
Coabbates nō habēt, quod nouū eligāt Mo-
nasterium,cùm ad iam proximè renuncia-
tum,ex persona,atq; recepta Religionis con-
suetudine ad illa reuerti possit, de consensu,
& beneplacito Capituli Diffinitorialis,quod
suum in hoc consensum, & beneplacitum
33 præstare teneatur. Perpendēda proindè di-
ctio illa erit, (&) quæ copulatiuè stat,quali-
tatemquè præcedentis extremi tribuit se-
quentibus,eaq; vniformiter coniūgit. vt post
Signorol.cons.199.sub num.2. sequuta fuit
Rota *apud Sanct. memor. Gregor.XV. decis.*
308.num.3. Quam ob caussam oratio illa:
(*Primò Abbas Generalis,qui proximè renū-*
ciauit,& cateri Coabbates eligant sibi Mo-
34 *nasteria,&c.*)exaudietur vtiq; in sensu cō-
posito, non sanè in sensu diuiso.iuxtà *Gloss.*
in can.cùm renunciatur 9.in Gloss.1.circà fin.
32.quast.1. & tradita per Doctissimum *Al-*
ciatum lib.9. respons. consil.39. num.19. se-
quiturq; *Barbos.dict.100.num.2.* vt primò
quidèm Abbas Generalis eligat sibi suam,
cùm nouus in eligendo sit; & alij Coabbates
suas iàm electas iterùm eligant,& ad illas re-
uertantur.

Neq; faciet obstaculum Breue Sanctissimi
Domini N.Papæ Vrbani VIII. anno 1627.
quo declarauit Sanctitas Sua:

35 *Vt Abbates Generales, qui Generalatus*
officio functi fuere, non possint sibi eligere
Monasterium S. Eusebij in Vrbe,neq; Col-
legium eiusdem Congregationis in eadem
Vrbe erigendum.Salua tamen eorum prærо-
gatiua in vim Constitutionum eiusdem
Congregationis à Sede Apostolica confirma-
tarum,illis competente,eligendi quod malue-
rint dicta Congregationis Monasterium,
prater sup radictum,& Collegium huiusmo-
di.Qua quidem Monasteria per illos sic eli-
genda,per triennium tantùm, proùt in alijs
Congregationis Monasterijs fieri consueuit,
regere,& gubernare valeant;eadem Apostо-
lica authoritate tenore præsentium statui-
mus, & ordinamus.

Non, inquam, facit obstaculum Breue
præfatum;quin magis proficit;innouat nem-
pe facultatem in vim Constitutionum Con-
gregationis,eligendi, quod maluerint dictæ
Congregationis Monasterium,modò tamen
non sit illud Sancti Eusebij in Vrbe,quia in
illo residere solet Abbas Generalis,neq; Col-
legium in eadem Vrbe. Quod verò voluit, vt
per triennium tantùm illa regere, & guber-
nare valeant. Id sanè Constitutionibus ipsis
conforme est;Cùm omnibus,ex illis,deman-
datum sit, vt exacto triennio,officijs omnes
renuncient,neq; ad illa,nisi exacto alio triē-
nio,reuerti per electionem possint. Exceptis
tantummodò Coabbatibus, qui ex inuete-
rata, & approbata in Congregatione con-
suetudine ad semel electa Monasteria reuer-
ti possunt,accedente tamen Capituli Diffini-
torialis assensu, & beneplacito, quod tamen
præstare teneatur. Nihil itaq; contra, & ad-
uersum

uersum Constitutiones Breue præfatum disponit, quin magis conforme satis illis; vt
36 quod Breue præfatū non dicit, neq; nostri dicere Aduersarij debent, ad *text. in can. consuluisti 18. §. & quod Sanctorum. 2. q. 5. c. 2. ne Sede vacant. leg. diffidentis 5. C. de*
37 *repudijs*. Quinimmo cum reseruat Summus Pontifex Vrbanus Abbatibus Generalibus prærogatiuam in vim Cōstitutionum eligendi sibi Monasterium, quod maluerint; declarat vtiq; mentē suā esse, nullum præiudicium inferre Constitutionibus in hoc, quin illā conseruare, intendere. iuxta tradita per *Aymon. cons. 214. nu. 14.* sequiturq; *Rota apud Sanct. Memor. Gregor. XV. decision. 85. num. 16.* Ius est ergò Coabbatibus ad renūciata, semelq; electa Monasteria, reuerti ad factam illis ex Constitutionibus prærogatiuā. taceant proindè Aduersarij, & à certamine victi recedant, quod nos sine causatione substinuimus, ac superauimus.

Atq; ita ex his, iudicio emunctioris naris non abiecto, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Mortuos rursum occidere satis peruersum. dilucidatur Adagium.*
2 *In sepulturis Christianorum requies defunctorum est.*
3 *Mortuos ingulare nulla fortitudo est.*
Neq; eis insultare.
Eorumq; misera conditione non moueri. satis durum. n. 5.
4 *Excommunicatus denunciatus Ecclesiastica sepultura priuatur.*
Quòd si Ecclesiastica traditus sepultura fuerit, indè exhumandus erit. nu. 7.
6 *Adagium. Cum mortuis non nisi Larua luctantur.*
Et mortuo leoni etiam lepores insultant.
8 *Cui communicamus viuo, & mortuo etiam communicamus, & n. 30. & n. 39.*
Quæ regula etiam negatiuè procedit. nu. 31.
9 *Mortis in articulo nulla est casuum, neque censurarum reseruatio ex Sacro Tridentino Concilio.*
Et Sacerdotes omnes ab Ecclesia potestatem accipiunt illo tempore absoluendi ab omnibus casibus, & censuris. nu. 10.
Ratio, nè quisquam pereat illo casu.
11 *Absoluto in mortis articulo à peccatis, & censuris vigore Tridentini Concilij nullum aliud remanet vinculum absoluendum.*
Vndè poterit Ecclesiastica tradi sepultura. n. 22.
12 *Ecclesia in Petro dictum à Christo Domino fuit: Quodcunq; solueris super terram.*
13 *Lazarum suscitatum ab Apostolis solui imperauit Christus, & vt sinerent eum abire.*
14 *Solutus non dicitur, qui adhuc ligamine præpeditus retinetur.*
15 *Soluitur quod ligatum est.*
Et soluitur qui cum Columba (Spiritu Sācto scilicet) pacem habuerit. n. 16.
Et Ecclesia soluit. n. 20.
7 *Ecclesia pia Mater est, filiorumq; suorum necessitatibus prouidere tenetur.*
Nulliq; claudit gremium redeunti.
Neque persecutionem facit, dum peccata persequitur, vel animarum salutem quærit. n. 18.
Gladium non habet nisi spiritualem. nu. 19.
Nec occidit, sed viuificat.
Et quos soluit in terris, soluti sunt in Cœlis n. 20.
21 *Vinculum, quo quis ligatus apud Ecclesiam, cum sententia remittitur, relaxatur.*
22 *Excommunicatus denunciatus in mortis articulo absolutus potest ecclesiastica tradi sepultura.*
Neque absolutione alia aliqua indigebit.
Probatur assertio textibus, & ratione, & authoritate. numer. 23. 24. & 25. & 32.
23 *Text. in capit. Parochiano tuo. fin. de sepult. expenditur.*
Et text. in cap. in litteris 5. de raptoribus. n. 24.
26 *Pater Diana celebratur.*
27 *Excommunicatum in mortis articulo etiam laicus absoluere potest.*
Ratio affertur.
Et etiam Hæreticus Sacerdos, Schismaticus, & Excommunicatus. n. 28.
Ratio redditur à Diana ex Sacro Tridentino Concilio. & n. 29.
29 *Reseruatio nulla retinetur in articulo mortis.*
33 *Textus in cap. à nobis. 28. & cap. sacris. 38. de sentent. excommunication. expenduntur.*
34 *Excommunicati, qui in mortis articulo euidentia pœnitentiæ signa dederunt, sed temporis angustia absolui non potuere, vt Ecclesiastica sepultura tradi valeāt, absolutione indigent.*
Secùs verò illi, qui à Sacerdote absolutionem obtinuere. n. 35.
36 *Text. in capit. Episcoporum. 8. de priuileg. in 6.*
Et clement. eos, qui 1. de sepultur. expendun-

duntur. & nu.38.

37 *Verba dispositionis, siuè Canonis, vel Constitutionis si non conueniunt, neq; dispositio ipsa conuenter.*

40 *Excommunicatum toleratum si Ecclesiasticæ quis tradiderit sepulturæ in pœnas, & censuras in cap. Episcoporum 8. de priuileg. in 6. & in clementin. 1. de sepulturis, non dare, tuetur Diana.*

41 *Verbum (Præsumpserint) dolum, atq; temeritatem denotat.*

42 *Mortuos sepelire pium opus est.*

43 *Iure quod fit permittente, nullam meretur pœnam.*

Si iurè, ergò iustè, si iustè, ergò benè. nu. 44.

Ex Augustini inductione.

44 *Legem qui sequitur non peccat.*

45 *Adagium. Vt quis sementem fecerit, sic metet.*

46 *Morimur omnes, labimurq; suo rapiente fato.*

Meminerimus proindè, quòd sicut alij mortui sunt, moriemur & nos ex Ecclesiastici 38.23. n.47.

Et qua hora non putamus mors veniet.

48 *D. Carolus Carafa modernus Auersanus Episcopus celebratur.*

ARGVMENTVM.

Mortis in articulo quilibet Sacerdos à peccatis, & censuris omnibus absoluere potest. Nùm verò ità absolutus, publicè excommunicatus, Ecclesiasticæ tradi possit sepulturæ? an noua in exteriori foro absolutione indigeat? Quid verò de eo, qui excommunicatus euidētia, pœnitentiæ signa ostendit? ad ornatum *tex. Sac. Trid. Concilij sess. 14. cap. 7. de Sacramento pœnitentiæ. de casuum reseruatione.* & expenduntur *text. in cap. à nobis. 28. & cap. sacris 38. de sentent. excommunicat.* pluraq; ad rem non inutilitèr traduntur.

RESPONSIO XLVIII.

1 Mortuos rursum occidere; satis peruersum apud veteres Sapientes æstimatum semper fuit.
2 In sepulturis enim Christianorum requies defunctorum est. Ambrosius ait *lib. 2. de officijs cap. 28.* à Gratiano relatus *can. aurum. 70. §. nemo enim. 12. q. 2.* Nulla
3 itaq; fortitudo mortuos iugulare, vt adagio
* fertur. & Sophocles in Antigone dixit.

Quæ fortitudo est mortuum necare rursum?

Teresia quoq; ad Creontem sic loquitur.

Age, mortuo concede, nec qui extinctus est,

Stimulato: qua nam est fortitudo, mortuum.

Necare rursum?

Vt enim Homerus fatur:

Non sanctum est viris interfectis insultare.

Cecinitq; Maro Vergilius.

Nullum cum victis certamen, & æthere cassis.

Inani itàq; nunc labore decertant, qui Clericum Ioannem Andream de Candeloro loci Iuliani Auersanen. Diœcesis, iam se-
4 pultum, persequuntur, vt malè sepulturæ datum Ecclesiasticæ, velint, quòd excommunicatione nodatus decesserit. *cap. sacris. 38. de sentent. excommunicat. extra. & clement. 1. de sepultur.* Is nàmq; cùm ob patrata facinora in contumaciam excommunicationis tarthareo fune ligatus per Curiam Episcopalem Auersanam fuisset: & in ea permaneret, neq; se moriturum cogitaret; in rixa vulneratus, cùm ad mortem properaret, proprio Parocho sua Sacramentali confessione peccata aperit; & ab eo à censuris, &. peccatis absoluitur, Sacramentis reficitur, demùm moritur. mortuus Ecclesiasticæ so-
5 lemni ritu sepulturæ traditur. Qui nec mortuis parcunt, vt illum iugulent iterum, quod neq; suprema illius die, miseraq; forte exatu-
6 rati; quando *cum mortuis non nisi Larua luctantur.* in adagijs vt fertur, nescij. *Mortuo leoni etiam lepores insultare.* vndè lepidè fatis Morus ille Anglicus Martyr cecinit.

Proijcite meum Danai post fata cadauer.
Non metuunt lepores defuncti membra leonis.

Ipsi aduersus mortuum sæuientes, Curiæ Episcopali nunciant aduersus Parochum, & Sanctæ Sophiæ Ecclesiæ Sacellarium, quòd Ioannis Andreæ Clerici excommunicatione connexi, cadauer Ecclesiasticæ tradiderint sepulturæ, pœna dignos esse, in illos propterea animaduertendum, exhumandumq; cadauer. *d. cap. Sacris. 12. de sepulturis. et d. clement. 1. de sepultur. & cap. Epi-*
7 *scoporum. 8. de priuileg. in 6.* Per Curiam

propterea ad iudicium prouocantur Ci-
tati.

Consulunt ipsi nos: dederint ne in aliquas
pœnas, cū iam soluti absolutione à censuris,
& peccatis, defuncti Clerici cadauer, ac Sa-
cramentis refecti, Ecclesiasticæ tradiderint
8 sepulturæ? Communicauere cum eo viuo,
posse, scrupulo omni semoto, cum mortuo
communicare, iuxta Innocentij III. regulā
in *cap. à nobis 28. §. non obstat. de sentent.
excommunicat. extrà. & cap. ex parte 11. in
fin. de sepultur.*

In nullas dedisse pœnas, neq; peccatum
aliquod; absolutè respondendum censui-
mus.

9 Quia profectò Sacrum Tridentinum Cō-
cilium *sess. 14. c. 7. in fi. de Sacramento pœnit.*
de casuum reseruatione decernens, sequen-
tibus rem hanc omnem aperuit.

Veruntamen (inquiens) *piè admodum, ne
hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadē Ec-
clesia Dei custoditū semper fuit, vt nulla sit
reseruatio in articulo mortis: atq; ideò omnes
Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis
peccatis, & censuris absoluere possunt.* his Sa-
crum Concilium.

10 Accipiunt propterea Sacerdotes omnes
ab Ecclesia potestatem à peccatis, & cen-
suris omnibus quoslibet pœnitētes in mor-
tis articulo absoluendi, ea sanè ratione,
quia in illo articulo nulla est reseruatio, nul-
la casuum, neq; censurarum retentio, ne hac
occasione aliquis pereat.

Ab Ecclesia ergò potestatem accepit Sa-
cerdos, Ioannem Andream absoluendi in
illo mortis articulo constitutum, à pecca-
11 tis, & censuris; illumq; absoluit. ergò vali-
dè. nullum proindè vinculum aliquod re-
mansit, quin non solutum fuerit, siuè in in-
teriori, siuè in foro exteriori. Quia Ecclesiæ
12 illum authoritate soluit. Ecclesiæ nempè in
Petro dictum à Domino fuit: Quodcunq;
solueris super terram, erit solutum, & in Cœ-
lis. *Matth. 16. 19.* & ex Augustino Gratianus
can. quodcunq; 6. 24. q. 1. licuit ideò liberū
illum abire, qui solutus iàm fuerat. Sic Iesus
13 Dominus, & Seruator noster, *Ioann. 11. 44.*
de Lazaro, quem suscitauerat à monumento
fœtidum, Apostolis mandauit. *soluite eum*:
14 (inquiens) *& sinite abire.* Cæteroquin solu-
tus non diceretur, si ligamine adhuc præpe-
15 ditus aliquo permaneret. Nā soluitur, quod
ligatum est. *auth. de nuptijs collat. 4. §. nup-
tias. in fin. Glossa in cap. fraternitatis 6. ver-
bo diuinum miraculum. in princ. de frigid.
16 & maleficiat.* At soluitur, qui cum Columba
(Spiritusancto scilicèt) fecerit pacem. vt Au-
gustinus loquitur. *can. remissionem peccato-
rum. 39. in fin. 1. q. 1.* Pacem iniuit Ioannes
Andreas cum Columba per pœnitentiam,
à Confessario absolutus. solutus ergò fuit.
Si ergò solutus; nullo ligamine ampliùs
retentus permansit. nulla ergò alia solutio-
ne, neq; in foro indiguit exteriori, qui in
vtroq; Ecclesiæ authoritate solutus fuerat.
17 Est quippè Ecclesia pia mater, quæ proui-
dere tenetur filiorum suorum necessitati-
bus. ex Concilio Lateranensi in *cap. 1. de
Magistris in princ.* nulliq; claudit gremiū
redeunti. *cap. super eo 4. de haret. in 6. & cap.
vt officium 11. in prin.* ibidēq; *Gl.* verb. *Eccle-
18 sia. eod. tit. & lib.* Neq; persecutionē facit, dū
vel ea, quæ committuntur reprimit, vel ani-
marum salutem quærit, non vtiq; persequi-
tur, sed diligit, vt verbis loquamur Pelagij
Papæ in *can. non vos. 42. 23. q. 5.* Ecclesia
19 enim gladium non habet, nisi spiritualem:
non occidit, sed viuificat. Nicolaus Papa
Albino Archiepiscopo scribit *can. inter hæc
20 sanctitas. 6. in fin. 33. q. 2.* Ipsa vtiq; Sancta
Ecclesia hunc resoluit à vinculo peccati in-
tertis, vt per ipsius gratiam, qui eam suo
sanguine acquisiuit, solutus esset in cœlis. vt
Stephanus Papa Galtulpho persuadet in *can.
admonere te cum lachrymis. 8. in fin. 33. q. 2.*
Quis itaq; eum ligatum dicere audebit, quē
Sancta Mater Ecclesia soluit? Nulla igitur
solutione aliqua alia indiguit, qui iàm solu-
21 tus erat. Vinculum enim, quo quis ligatus
est apud Ecclesiam, cùm sententia remitti-
tur, relaxatur. verba sunt Innocentij Tertij
*d. cap. à nobis. 28. §. nos igitur. de sent. excom-
municat.* At iudicio Ecclesiæ sententia re-
missa Ioanni Andreæ fuit, quando à pecca-
tis, & censuris solutus fuit. Relaxatum ergò
vinculum fuit excommunicationis, nec am-
pliùs remansit. nullus ergò superfectis scru-
pulus innodationis excommunicationis,
quæ relaxata, ac remissa per absolutionem
22 fuit. Et hanc sententiam post *Panormitan.
d. cap. à nobis. 28. num. 10. de sentent. excom-
municat.* sequitur per quam optimè Ma-
gnus ille Sacrorum Canonū Magister Mar-
tinus *Nauarr. in man. cap. 27. num. 272.* ex
dicto decreto Sacri Concilij *sess. 14. cap. 7. de
Sacramento pœnitent.* Quia in tali (articulo
(inquiens) mortis scilicèt) non solum habet
facultatem absoluendi à peccatis, etiam re-
seruatis, sed etiam à censuris. nec iterum
23 oporteret eum absolui. ità *Nau.* & ipsemet
*consil. 4. ex communicatus propter debitum
num. 2. lib. 3. de sepulturis. Felin. in cap. pa-
storalis. 11. §. prateread. in 4. fallent. nu. 12
de officio iudic. ordin.* estq; *Gloss.* notab. in *d.
§. praterea.* verbo *praterquam in mortis ar-
ticulo*, idem *Nauarr. cons. 23. an possit quis
in mortis articulo. nu. 1. 2. & 3. lib. 5. de pœ-
nit. & remission. Emanuel Sà in aphorismis.*
verbo *absolutio. nu. 3. Bonacina tom. 1. ope-
rum in tract. de censuris disputation. 1. q. 3.
punct. 3. in proposit. n. 8. & 10.* Verum hanc
ipsam sententiā apertius determinauit Gre-
gorius Nonus in *cap. Parochiano tuo 14. aliàs
fin. de sepultur. extra.* Sequentibus di-
cens:

Parochiano tuo, qui excommunicatus pro

ma-

manifestis excessibus fuit, dùm ageret in
extremis, per Presbytorum suum, iuxta for-
mam Ecclesiæ absolutus, non debent cæmete-
rium, & alia Ecclesiæ suffragia denegari. sic
Summus Pontifex Gregorius.

Quid ergò ad hæc? Rationem autem du-
plicem *Gloss.* in verbo *denegari.* affert. pri-
mã: *Quia ex quo communicauimus ei viuo,*
(dicens) *& mortuo communicare debemus.*
supra eodem ex parte. & 24.*q.*2. sanè. Alte-
ram: *Quia cui vnum Sacramentum concedi-*
tur, vel negatur, & alia intelliguntur con-
cessa, vel negata. 5.*dist. ad eius.* 95.*dist. il-*
24 *lud. &* 13.*q.*2.*can. vltim.* Et hoc ipsum eui-
dentissimè eruitur ex Alexãdri Tertij dispo-
sitione in *cap. in litteris.* 5.*de raptoribus,* quo
loco excommunicatum raptorem, qui in
ægritudine constitutus, & accepta pœniten-
tia de commissis per manum Cappellani sui
fuit à sententia anathematis absolutus; Ec-
clesiasticæ tradi sepulturæ appellatione post-
posita Claremonten. Episcopo Alexander
Tertius mandat; neq; ei præcipit, vt exterius
absoluatur ampliùs, qui iam à Sacerdote
mortis in articulo absolutus fuerat. Quia in
articulo mortis nulla est casuum reseruatio.
neq; illa in extrema retinetur necessitate. vt
Gl. aduertit *ibid.* verb. *anathematis.* & *Glos-*
sella marginalis eodẽ loco. ex dicto tex. Sacri
25 Concilij. Hanc sententiam post *Innocent.*
d. cap. à nobis. 28. *& Hostiens. in summa*
tit. de sepultur. quibus interdicatur, sequitur
apertissimè *Cardin. Tolet. lib.* 1. *instructio-*
nis Sacerdotalis. cap. 16. *nu* 9. §. *octauò abso-*
lutus, & nu. 10. *Ioannes Bertachinus Fir-*
manus tract. de Episcop. part. 3. *lib.* 4. *q.* 13.
num. 26. *vol.* 2. *tractat. fol. mihi* 170. & hanc
26 sequitur quoq; Pater *Diana*, vir sanè sine
vlla difficultate doctissimus helluo (vt ita
dicam) librorum, qui scriptores omnes per-
uoluit, *part.* 5. *resolut. moralium tract.* 3. *de*
casibus occurrentibus tempore mortis. reso-
lut. 77. substinens cum *Philippo della Cruz*
Hispano, & *Philiberto Marchino*, atquè
Trullenk, & *Thoma Sanchez,* etiam Laicum
27 mortis in articulo excommunicatione no-
datum absoluere posse à censuris, quod *Na-*
uarr. d. n. 272. contra Panormitanum nega-
uerat. ea planè ratione, quòd nolit Sancta
Mater Ecclesia pia nostra mater illo articulo
quenquam sine remedio remanere, nemi-
nemq; velit perire. sententiamq; probabilẽ
appellat. & dixerat ipse quoq; *part.* 3. *tract.* 4.
de Sacramentis. resolut. 133. ex *Io. Valero. de*
differentijs inter vtrumq; forum. verbo abso-
lutio. different. 13. *num.* 2. *&* 3. *Carolus An-*
ton. Thesaurus è Societate Iesu. *de pœnis Ec-*
clesiasticis. part. 1. *cap.* 24. §. *respondeo.* 4. idẽ
Diana in summa verbo *confessarius quòad*
iurisdictionem. n. 14. *& part.* 4. *tract.* 4. *mi-*
28 *scellaneo resolut.* 235. substinens. etiam hæ-
reticum Sacerdotem, schismaticum, & ex-
communicatum posse in mortis articulo
absoluere: Quia nimirùm Sacrum Trident.
Concilium *d. cap.* 7. *sess.* 14. satis laxè dispo-
nit, de omnibus Sacerdotibus; & de
quibuslibet pœnitentibus, & à quibus-
uis peccatis, & censuris. vt nihil non compre-
hensum dimiserit; ex ratione, quam affert;
quia in Ecclesia Dei semper custoditũ fuit,
29 vt in articulo mortis nulla sit reseruatio.
quod notatur expressis verbis in *d. cap. pa-*
storalis. 11. §. *præterea postulasti.* vbi etiam
Gloss. verbo *præterquam in mortis articulo.*
de officio ordinarij. & *Felinus* ibidem *nu.* 12.
quem etiam in superioribus retulimus. *Bo-*
nacina d. disput. 2. *q.* 3. *punct.* 3. *in* 2. *proposit.*
num. 3. *& disputatione* 2. *q.* 2. *punct.* 3. §. 3.
num. 7. expressissimis verbis hoc dicens. Da-
ta proinde absolutione ex Ecclesiæ autho-
ritate; nullum aliud superest impedimentũ,
30 quin cum eo, quo cum viuo communica-
uimus, et mortuo communicare valeamus,
Ecclesiasticæ eum tradendo sepulturæ, &
pro eo orando, ex regula Leonis Papæ in
can. de communione. 2. 24. *q.* 1. & ibidem *Gl.*
verb. *non cõicauimus,* quam sequitur quoq;
Gelasius Papa *in can. quicunq;* 37. *in fin.* 11.
q. 3. *& Gloss.* in *can. Ecclesiam.* 27. verbo *cele-*
brare. de consecrat. dist. 1. *d. cap. ex parte* 11.
in fin. de sepultur. & dict. cap. à nobis. 28.
31 §. *nec obstat. de sent. excommunicat.* quæ sa-
nè regula etiam negatiuè locum habet; vt
mortuo, quo cum non communicaui-
mus viuo, nec tunc etiam communicemus
mortuo, ex dictis sacris Canonibus. & Vrba-
ni II. verbis in *can. sanè quod super.* 3. 24. *q.* 2.
& Fabiani Papæ *can. illi, qui.* 3. *infi.* 6. *q.* 2. *Gl.*
in can. placuit. 12 verbo *commemoratio* 13.
q. 5. *dicto cap. sacris.* 12. *in princ. de sepultur.*
& hanc eandem sententiam sequi videtur
nouissimè *Pater Alphonsus de Leone tract.*
de censuris. recollectione 1. *num.* 502. 503. *&*
seq. in 4. *conclus. & recollect.* 3. *num.* 200. *in*
4. *ampliatione.* & hoc ipsum apertissimè do-
32 cet *Gloss. in d. cap. Sacris* 12. verbo *non com-*
municemus. de sepultur. quæ sequentibus lo-
quitur. *Nisi viuentes reconciliationem petie-*
rint, nec per eos stetisset; quia tunc absoluendi
sunt post mortem. infra de sent. excommuni-
cat. à nobis. Secus igitur erit si viuentes ad-
hùc in mortis articulo absoluti fuerint: quia
nulla alia indigent absolutione. *Nauarr. d.*
cap. 27. *num.* 272. *& d. cons.* 4. *de sepultur. Bo-*
nacina d. q. 2. *punct.* 3. *in* 4 *proposit. num.* 8. *&*
10. *& d. disput.* 2. *q.* 2 *punct.* 3 §. 3. *num.* 7. *ex*
Vgolino, Sayro, & Filiucio.

Nec quicquam moueare; (obstaculum
quippe nullum facit,) quod ipsi obijciunt, ex
33 Innocentio Tertio *dicto cap. à nobis* 28. *de*
sent. excommunicat. & dict. cap. Sacris 38. *eod.*
quibus Sacris Canonibus Innocentius, ab-
solutionis beneficium post mortem impen-
dendum esse ijs excommunicatis decer-
nit, qui cum pœnitentiæ signis decesserunt.

Satis nempè diuersa, atq; distita ratio est

34 in vtroq; illis enim capitibus Innocentius
Tertius de ijs loquitur excommunicatis,
qui euidentia quidem pœnitentiæ ſigna ani-
mam agentes oſtendere, ſe ſuorum pœnite-
re peccatorum, morte tamen præuenti ab-
ſolutionis nõ potuere beneficiũ obtinere, vn-
dè quamuis apud Deum abſoluti credan-
tur, non tamen habendi ſunt apud Ecc leſiã
abſoluti; quam ob cauſam, decernit Sum-
mus Pontifex Innocentius: vt ſi de ipſorum
viuentium pœnitentia per euidentia ſigna
conſtiterit, defunctis etiam abſolutionis be-
35 neficium impendatur. Nos verò hoc in fa-
cto in eo ſumus, qui in mortis articulo à
proprio Parocho poteſtate ſibi facta à Sacris
Canonibus, & à Sacro Tridentino Concilio
(ab Eccleſia ſcilicet) à quibuſuis peccatis, &
cenſuris abſolutus fuit. Nulla proindè alia
indiget abſolutione; Cùm & apud Deum,
& apud Eccleſiam (cuius mandato proceſſit
Sacerdos) abſolutus fuerit. & hanc diſtin-
ctionem ſequitur *Nauarr. dict. man. capit.
27. numer. 272. & can. ſi quis poſitus. 2. de
pœnit. diſt. 7. nu. 3. in fin. & in man. cap. 26.
num. 31. & 32. & d. conſ. 4. de ſepultur. lib. 3.
Gloſſ. d. cap. paſtoralis* 11. §. *præterea. verb.
præterquam in mortis articulo. de offic. Or-
din. Toletus Cardinal. d. cap. 16. num.* 10. pa-
làmq; illam facit *tex. in cap. ſuper eo* 2. & *d.
cap. in litteris* 5. *de raptoribus.* & ſequi quo-
què videtur diſtinctionem hanc *d. Alphon-
ſus de Leone de cenſur. d. recollect. 1. d. con-
cluſ. 4. à n. 502. vſq; ad 508. & dict. recollect.
3. in 1. ampliat. num. 198. cum ſeq. ad nu. 201.
Gratianus forenſ. part. 3. cap. 410. num. 5. &
ſeqq. Emanuel Rodriquez in ſumm. part. 1.
cap. 59. num. 18. in 16. concluſ. Victorellus in
additionib. ad Nauarr. in man. d. cap. 27. ad
d. num. 272. ex Suar. tom. 5. diſput 12. ſect. 4.
Bonacina d. q. 3. punct. 3. in 4. propoſit. nu. 8.
& 10. & d. diſp. 2. quæſt. 2. punct. 3. §. 3. n. 7.*
36 Neq; moueare quoq; ex *tex. in cap. Epi-
ſcoporum. 8. de priuileg. in 6. & clement. eos,
qui* 1. *de ſepult* prohibentes excommunica-
tos publicè, Eccleſiaſticæ tradi ſepulturæ
poſſe. tradentes verò in pœnas, & cenſuras
illis Canonibus inflictas, dare.

Profectò quia textus prædicti in eos in-
ſurgunt, pœnis, atq; cenſuris, qui excommu-
nicatos publicè ad Eccleſiaſticam ſepultu-
ram admittunt. Hic verò Ioannes Andreas
excommunicatus haud erat, quando Eccle-
ſiaſticæ traditus ſepulturæ fuit, iam ante
mortem à proprio Parocho Sacrorum Ca-
nonum, atq; Tridentini Concilij facultate, à
peccatis, & cenſuris abſolutus, ac Sacramẽ-
37 tis refectus. Non itaq; conueniunt verba
dictorum textuum, vt eorum quoq; diſpo-
ſitio nec conuenire debeat. *cap. indemnita-
tibus. 43. §. penult. de elect. lib. 6. l. 4. §. toties,
ff. de damno infecto. l. ita tamen. 5. ff. de admi-
niſtrat. & periculo tutor. Rota apud Card.
Mantie. dec. 163. n. 5.* diximus *reſponſ.* noſtra
62. n. 32. part. 3.
38 Deinde quia Clemens V. in Concilio
Viennenſi in *d. element. 1 eos qui,* de ijs loqui-
tur, atq; decernit, qui propriæ temeritatis
audacia defunctorum corpora, & excom-
municatos publicè ſcienter ſepelire præſu-
munt, eoſq; ipſo facto excommunicationis
ſententiæ ſubiacere decernit. Hoc verò in
facto nulla temeritatis propriæ audacia,
neq; præſumptio interceſſit, cum iure abſo-
lutũ à peccatis, & cẽſuris, in mortis articulo,
atq; Sacramentis refectum, defunctum iam,
atq; ab humanis abreptũ, iure, nec ſanè te-
merè, nec præſumptiue Eccleſiaſticæ tradi-
39 derint ſepulturę. Quia ſi licuit cum eo com-
municare viuo; cur non etiã licuit cõmuni-
care mortuo, eumq; Eccleſiaſticæ tradere
ſepulturæ? quam rationem nõ ineptam pu-
tauit *Diana part. 5. tract. 9. de excommuni-
40 catione reſolut. 97.* de ijs loquens, qui ex-
communicatum toleratum, Eccleſiaſticæ
tradiderant ſepulturæ, quòd in pœnas dicto-
rum textuum minimè dederint. & *ibid. re-
ſolut. 88. §. non deſinam tamen.* & *ead. part.
tract. 3. reſolut. 140.* & *in ſumma verbo ſe-
pultura in loco Sacro. nu. 3.* ſequutuſq; fuit
*Pater Alphonſus de Leone de cenſur. dict. re-
coll. 3. n. 198. & 199. Bonac. d. tract. de cenſ.
diſp. 2. q. 2. punct. 3. §. 3. in 3. prop. n. 8. & ſeq.*
41 Verbum verò præſumpſerint, dolum, atq;
temeritatem denotat: quam ob cauſam cõ-
plectitur minimè eos, qui non dolo, nec te-
meritate, ſed bona fide, vel ſimplicitate
quicquam fecerunt, quod eſſet alias ſub ver-
bo ipſo præſumpſerint vetitum. docet *Card.
Zabarella in clement. 1 num. 22. de priuileg.
Nauarr. conſ. 19. de rebus Eccleſ. non alien.
lib. 3.* ſequiturq; *Quaranta in ſum. bullar.
verbo alienatio. n. 9. & n. 50.*

Quis autem dolus, quæue temeritas in eo
perpendi poteſt, qui iure permittente fecit,
atq; nõ excõmunicatum, ſed abſolutum iã,
Sanctæ Matris Eccleſiæ facultate, Eccleſia-
ſticæ tradidit ſepulturæ? atq; opus tam piũ
42 impleuit, vt eſt mortuos ſepelire? *Tobia,* 1.
& 2. & cap. 12. 12. Sic enim Angelus eidem.
*Quando orabas cum lacrymis, & ſepelie-
bas mortuos, & derelinquebas prandium
tuum, & mortuos aſcondebas per diem in
domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli
orationem tuam Domino.*
43 Iure ergò permittente Eccleſiaſticæ ſe-
pulturæ Ioannis Andreæ Clerici cadauer
traditum fuit. Nullam proindè pœnam me-
rentur, qui tam pium opus fecere. ad *text. in
l. Gracchus 4. ff. ad legem Iuliam de adulte-
rijs, l. ſi. ff. quod quiſq; iuris. Gloſſ. in cap. con-
ſultationib. 19. verb. remoueri. de iure patron.*
44 Si iurè, ergo iuſtè: ſi iuſtè, ergò benè. Au-
guſtinus vſi inductione argumentatur in
can. quid dicam 11. *in fin.* 14. *q.* 4. Nec enim
peccat, legem qui ſequitur. Ambroſius lo-
quitur *can. quod Chriſtus. 26. circa fin.* 23.

q.4.& ibidèm eodem sensu Augustinus *can. qui peccat* 40.& *can. illud etiam* 46. ibidem. Desinant proindè & mortuos iugulare, & viuos persequi. Nam, vt prouerbio fertur.

45 *Vt quis sementem fecerit, sic metet.* & omnes

46 *Labimur sæuo rapiente fato.*

Seneca in Oed. dixit. atquè Lucretius lib.5.

Certè equidèm finis vitæ mortalibus adstat.

Nec deuitari lathum pote, quin obeamus.

Obiuit Ioannes Andreas, obibimus & nos. Audi Spiritumsanctum (*Ecclesiastici* 38.23.)

47 Sapientis ore monentem: *Memor esto iudicij mei; sic enim erit & tuum: mihi heri, & tibi hodiè.* & quia qua hora non putamus, filius hominis veniet. *Luc.* 12.40. Hæc cogita, hisque immorare; ne excidas.

Atq; ità ex his, virga haud abiecta Sapiẽtis, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

48 Hac responsione perspecta, eaq; perpensa: Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus D. Carolus Carafa Excellentissimi Roccellæ Principis natus, Modernus Episcopus Auersanus, D. Petrum Paulum Magliolam Sancti Ioannis Parochum, qui Ioannem Andream in mortis absoluerat articulo, eiq; Sacramenta administrauerat viuenti, mortuũq; ad sepulturam extulerat; quem carceri, scelere, quod putarat, pessimo cõmotus, quòd excõmunicatum sepultura donasset Ecclesiastica, detrudi mãdauerat, absolutum, quòd nõ peccasset, abire permisit. Quin sanctè, planè, iustèq; quam ab alijs Sacerdotibus, qui funeri interfuerant, compositionem eius exceperant Ministri, restitui imperauit. Dignum sanè tanti Præsulis facinus.

SVMMARIVM.

1 *Procuratio, quæ Episcopo soluitur visitanti pro victu debetur.*
Qui ad personæ qualitatem, & conuictorum quantitatem debebitur. nu.2.
Ratione tamen habita moderantiæ. n.24.
Modestiq; æquitatus, famulatusq;
Et honestus, & competens esse victus debet. n.26.
Est tamen in visitandorum arbitrio, an illam in pecunia, vel victualibus soluere voluerint. n.7.

2 *Alimenta ad personæ qualitatem, & conuictorum quantitatem dantur.*
Nec temerè illa taxanda.
Quia non viuitur vento. n.3.
Pupillis pro modo facultatis constituuntur. n.4.
In dubio verò id, quod consuetum est, decerni debet. n.5.
Quod si prætereatur fit iniuria ei, cui debentur. n.8.
Ideò in his seruanda consuetudo. n.13.
Moderationis tamen, & necessitatis ratio habebitur. n.24.

6 *Quod non mutatur, stare prohiberi non potest.*

7 *Sacrum Tridentinum Concilium session.24. cap.3. de reformat. de procuratione visitanti soluenda deducitur, perpenditurq; & n.23. & 24. & 37.*

9 *Consuetum quod est, seruari debet.*
Non tamen illicita perpetranda.
Et id decernere Iudex debet, quod consuetum est. n.13.

10 *Definita iustè, differri non debent.*

11 *Malè fit, quod non iure fit. ergo iniustè.*

12 *Iustitia contra regulam quod est, consequentérq; iniquum, permitti minimè debet.*

14 *Homo sapiens in omnibus metuet. ex Ecclesiastico.* 18.27.

15 *Sapientia est magna, reuocare hominem, quòd male loquutus est.*
Suumq; corrigere errorem. n.16.

17 *Sapientis est mutare consilium in melius.*

18 *Alimentis in taxandis perpendi debet, quod necessarium est ad vitam humanam transigendam.*
Attenta personarum qualitate, & facultatum quantitate. n.20.
Vt qui alendi sunt, commodè substentari valeant. n.22.

19 *Episcopus, qui aliquem sine titulo certa ordinauit, alimenta conuenientia eidem præstare debebit, donec ille beneficium obtinuerit.*

21 *Dos mulieri debetur secundùm facultates, et dignitatem mulieris.*

25 *Carnalia meti possunt ab his, quibus spiritualia subministrantur.*
Quia dignus est operarius cibo suo.

27 *Alimenta qui negat, necare dicitur.*
Et qui non pascit, occidit.
Qui verò alimenta defraudat homo sanguinis est. n.28.
Et qui potest dare, nec dat, alimenta subtrahit. n.29.
Facitq; contra præceptum secundæ Tabulæ. Non occides.

30 *Lex, quæ peccatum nutrit, & fouet. iniusta.*
Et ideò abolenda. n.31.
Legis qualitates quæ ex Isidoro.
Deq; eius essentia iustitia est, & honestas.
Et ad bonum commune lex ordinatur. nu.32.
Quæ peccatum destruit. & proptèr transgres-

ARGVMENTVM.

Procuratio Epiſcopo viſitanti debita, ſemel taxata, ad minorem taxam, quam prædeceſſores habuere, reduci né valeat? Et an certum ſtatui tempus, vt illa abſoluatur, vel ſit illud Epiſcopo arbitrarium? ad ornatum *Sacri Tridentini Concilij ſeſſion. 24. cap. 3. de reform.* vbi plura, quòd in alimentis taxandis ratio haberi debeat dignitatis perſonæ, conuictorumq; quantitatis.

RESPONSIO XLIX.

Quæ duo declarata fuere aduerſus Dominum Epiſcopum Cathacen. eo nõ audito, moderanda veniunt.

Vnum, procurationis cauſa ſex tantummodò ſcuta in ſingulos dies eum accipere debere, itá planè vt procuratio vniuerſa tercenta ſcuta minimè excedat. Alterum, vt ipſa viſitatio totius Diœceſis intra quinquaginta dies compleatur.

1 Et ſanè primum. Quoniam procuratio
2 pro victu debetur. hic verò ad perſonæ qualitatem, conuictoruniq; quantitatem commenſurari debet: & ſi quidèm moderatè, ac frugaliter. ne temerè alimenta decernantur. ad Vlpiani ſenſum lib. 1. de omnibus Tribunalib. in *l. ius alimentorum* 3. ibidemq; *Gloſſ.* verbo *debet. ff. vbi pupillus educari debeat.*
3 Et quidèm: Nec enim *Vento viuitur.* quod Alexander Auguſtus in alimentis pupillo taxandis perpendit in *leg. quod plerunq;* 2. ſiue *fin. C. de alimentis pupillo præſtandis.* idem Vlpianus lib. 36. ad edictum in *l. de omnibus quæ.*

qua.1.§.si pupillis tutores.ff. de tutelis. & rationibus distrahend. decernentes, in alimentis præstandis eorum rationem habēdam, quibus illa præstantur. Paulus quoq; lib.38.ad edictum in *l. cum plures tutelam. 13.§.fin.ff.de administrat. tutor* illis verbis. *pro dignitate natalium constituet.* Impensas scilicet alimentorum. nec alienus Imperatoris sensus videtur in *auth.res, quæ C.comunia de legatis.* Illis etiam verbis. *pro modo honestarum personarum congrua.* Idē Alexander Cæsar. *d.l.2.siue fin. in initio C.*
4 *de alimentis pupillo præstandis.* dicens: *arbitrio Prætoris alimenta pro modo facultatis pupillis, vel iuuenibus constituantur,* & ibidem *Bart. & Bald.* quem sensum in hisce alimentorum terminis admisit *Rota apud Verallum decis.21.nu.3.par.1 Aymon consi. 189.in fin. Tiraquell.de nobilitat.cap.20.n. 136.& seq.& nu.140.cum seq.* & *Rota apud Card.Manticam decis.331.nu.4.5.& seq.& nu.7.&* 8.pluribusq; *Cauallor.q.780. num. 21.cum seq.Rota apud Coccinum decis. 390.*
5 *nu.2.* Vt id (in dubio præsertim) alimentorū nomine decernatur, quòd solitum fuit præstari, quodq; cæteris eiusdem ordinis datū fuit. ex Aburnij Valentis mente lib. 1. fideicommissorum in *l.cum alimenta 22. ff. de alimentis, & cibar. legat.* At præstata fuit pro alimentis, atq; viaticis, maior semper summa prędecessoribus Episcopis, & ad hāc rationem eidem Episcopo pro præterito, atq; nunc taxatur ad sex scuta in singulos dies. Illa proindè tenenda, non mutanda.
6 Quare enim stare renuas, quod firmum est, nec mutatur? placuit id, iustumq; visum fuit Iustiniano Cæsari in *l.sancimus 27.in princ. C.de testament.* Bonifacio quoq; octauo in *cap.constitutio 41. in fin. de electione lib.6.* dicente ipso. *Anteriora iura (cùm per eam immutata non fuerint)* constitutione scilicet Gregorij prædecessoris sui) *obseruari oportet.* Deducimus consequentiam, nec sanè illiberaliter, ex Sacrosancta Tridentina Synodo *sess.24.cap.3. §. sit tamen. de reform.* accipe verba:

7 *Sit tamen in optione eorum, qui visitantur, si malint soluere id, quod erat ab ipsis antea solui, (certa pecunia taxata) consuetum, an verò prædicta victualia subministrare.*

Quid mirum igitur quin consueta pecunia nunc solui debeat, sicut heri, & nudius tertius, vt antea taxata fuit; ni victualia subministrare voluerint? Verum quorum duorum amauerint, ex eorum pendet arbitrio; non sanè, quòd minorem ad summam taxata semel alimenta ad personæ qualitatem, conuictorumq; quantitatem diminuere valeant. Idem est nunc Episcopus, qui nudius tertius fuit, & hæc ipsa percepit alimenta, sicut & eiusdem præ-
8 cessores. Non leuis ergo, ac sine iurè, fit Episcopo iniuria, vt minus ipse consueto accipiat. non permittendum propterea. do verba Gregorij ad Maximum Salonitatū Episcopum. *can. quemadmodum 9. dist. 12.* exci-
9 pe illa. *Quemadmodum illicita perpetrari nō patimur; sic quæ sunt consuetudinis non negamus.* nec absimiliter ipsemet Gregorius *can. sicut sine 3.2.q.1.* inquiens: *sicut sine iudicio quemquam nolumus condemnari; ità, quæ iustè diffinita fuerint, nulla patimur*
10 *excusatione differri.* Vel itaq; iustè diffinita præstabuntur Episcopo alimenta, sicut heri, & nudius tertius: vel si negauerint; illicita perpetrabunt. hoc autem non iurè fit. ergò
11 malè. ergo iniustè. Augustini in hoc vtimur argumento ad Macedonianum in *can. quid*
12 *dicam. 11 in fin. 14.q.4.* Contra iustitiæ proindè regulam in minorem summam consueta, præfinita, semel taxata alimenta, iurèq; debita, reducere tentabunt. non ergò permittendum. ex Innocentij III. præfinitione in *cap. post electionem 7. §. quoniam constituit.* qui est *fin. de concession. præbend.*
13 seruanda ergo consuetudo fuerit, quæ nūc vsq; seruata fuit in victualibus Episcopo præstandis visitanti. Ipseq; Iudex quod cōsuetum fuit, decernere. post *Anchara. consi. 383.in fin. & Aymon. d. consi. 189. in fin.* sequitur *Gratian. forens. par. 3. cap. 552. nu. 8.* & sequuta fuit Rota in *Romana dotis. 14. Martij 1635. apud Merlinum decis. 30. nu. 25. par. 7. recentiorum per Rubeum.* Mutā-
14 da ergò hæc nouissima taxatio erit. Homo namq; sapiens in omnibus metuet. vt *Ec-*
15 *clesiasticus cap. 18. 27.* docet. Quin, *Magna sapientia est, reuocare hominem, quod malè loquutus est.* verba sunt Augustini in *can. magnæ. 10. 22. q. 4.* nec longè ab eo discessit Innocentius III. Versillen. Episcopo, & Abbati de Aleto scribens in *cap. qualiter, & quando 18. de accusationib.* mandans, ac di-
16 cens: *Si contra præscriptum ordinem tanquam homines excessistis, non pudeat vos errorem vestrum corrigere, qui positi estis, vt aliorum corrigatis errores.* Cui sententiæ satis propè Iustinianus Imperator accessit in *authent. de nuptijs collat. 4. in prin. §. nos autem.* Sanctissimis verbis loquens: *Non enim erubescimus, si quid melius, etiam horum: quæ ipsi prius diximus, adinueniamus, hoc sancire; & competentem prioribus imponere correctionem, nec ab alijs expectare corrigi legem,* ita Imperator. eumq; sequuta fuit *Gloss. d. cap. qualiter, & quando. 18.* verbo *corrigere.* acceditq; eidem Papinianus, magnus ille inter Iure Consultos lib. 3. quæstionum in *l. non nunquam 8. ff. de collatione bonorum.* & ipse id laudans: *Non nunquam Prætor (inquiens) varietatem nō repellit, & consilium mutantis non aspernatur.* hoc verò ratione, quam *Gloss.* verbo
17 *mutantis.* ibidem refert: Quoniam *Sapientis est mutare consilium in melius.*

Neq;

18 Neq; id quidèm fine ratione asserimus.
Cùm in alimentis taxandis, perpendi debeat, quod necessarium est, vitæ necessaria,
vt habeantur, eamq; modestè transigamus.
subministrat non obscurè nobis argumentū
hoc Alexander Tertius in Concilio Lateran. in *cap. Episcopus 4 de præbend. extra*.
19 Statuit nempè ibi in Concilio: Episcopum
qui aliquem sine certo titulo ordinauit, tā-
diu ei necessaria subministrare debere, do-
nec in aliqua Ecclesia ei conuenientia sti-
pendia militiæ Clericalis assignet. Necessa-
20 ria dixit, atq; conuenientia: *Consideratis*
scilicèt, *facultatibus Ecclesiç, & dignitate*
ipsius Clerici. ex commento *Gloss.* ibidèm
verbo *necessaria.* quæ allegat *text.* ex Abur-
nio Valentino in relata superius *l. cùm ali-
menta 22. ff. de aliment. & cibarijs legat.*
idemq; statuit Innocentius Tertius in *capit.
cùm secundùm Apostolum. 16. de præbend.*
& ex Celso lib. 11. digestorum in *l. quæro. 61.*
21 *ff. de iure dotium.* quatènus decernit, dotem
mulieri decernendam esse ex facultatibus,
& dignitate mulieris. Pensari quippè debet
in alimentis præstandis, vt qui alendi sunt
22 commodè substentari valeant. ad Gregorij
Septimi, vel vt alij dicunt Octaui sensum in
*cap. quoniam 9. de vita, & honestat. Clerico-
rum.* ibidemq; *Gloss.* & in casus figuratione.
& verbo *expensis.* sequiturq; *Roland. à Valle
cons. 74. n. 18. & 19. lib. 2.* pluribusq; *Io. de
Amicis. cons. 56.* & *Camillus Borrellus cons.
71. per tot. Antonius Gamm. dec. Lusitan. 308.
nu. 13.*

Præstatq; argumentum hoc nobis non
23 obscurè Sacrum Tridentinum Concilium
d. sess. 24. cap. 3. §. interimq; caueant, dùm de-
cernit de alimentis visitanti debitis, ac lo-
quens: *Exceptis tamen victualibus, quæ sibi,
ac suis frugalitèr, moderatèq; pro temporis
tamen necessitate, & non vltra erunt mini-*
24 *stranda.* Moderantiæ, atq; frugalitatis in
Episcopo visitante præcipuè curam habuit
Sacrosancta Tridentina Synodus, temporis
verò necessitatis minimè oblita, ratione
etiam inita modesti equitatus, famulatusq.;
quod perpenderat antea Concilium Lateranen. Innocentio Tertio Summo Pontifice
in *capit. cùm Apostolus. 6. de censibus extrà.*
probaueratq; Clemens Tertius in *cap. cùm
ad quorundam 7. de excessib prælatorum.*
dictam Concilij Lateranensis sanctionem
innouans. & refert Gratianus ex Concilio
Toletano Septimo cap. 4. in *can. inter cæte-
ra 8 §. cùm verò Episcopus. 10. q. 3.* perpen-
ditq; *Gamma* Lusitanus *d. dec. 308. num. 13.*
vecturarum memoriam faciens ad persona-
rum dignitatem; quibus cibaria debentur,
quorumq; ratio in alimētis taxandis habē-
da erit. nec recedit *Menochius de arbitrar.
lib. 2. casu 170. num. 28. & seq.* & *Surdus de
aliment. tit. 4. q. 8. Cauallos. d. q. 780. num. 4.
44. & seq. ac n. 51. Io. Franciscus Leo* Episco-
pus Thelesinus in *Thesaur. fori Ecclesiastic.
part. 2. cap. 16. num. 33. Barbos. de offic. & po-
testat. Episcopi part. 3. allegat. 73. nu. 96. &
sequ.* & ipsamet Sacra Congregatio declara-
uit pluries. & anno 1626. in vna Caputaquen.
25 visitationis. Cum non sit magnum, si hæc
pauca carnalia metant visitantes Episcopi
ab ijs, quibus spiritualia subministrant. iuxta
Apostoli Doctoris Gentium sententiam. *1.
ad Corinth. 9. 11.* dicentis: *Si nos vobis spiri-
tualia seminauimus: magnum est si nos car-
nalia vestra metamus?* Dignus est enim ope-
rarius cibo suo. *Matthæi. 10. 10.* Christus
Dominus nos docuit. & sequutus fuit Boni-
facius Octauus in *cap. fœlicis. 3. de censibus.*
26 *in 6.* Quia nimirum honestus, & competens
esse victus debet, qui visitanti Episcopo de-
betur, vt ipsemet Gregorius Nonus in Con-
cilio Lateranen. in *d. cap. cùm Apostolus 6. §.
Quocirca de censibus extrà.* perpendit. se-
quutaq; fuit *Rota apud Coccinum d. dec. 390.
n. 2.* & declarasse Sacram Congregationem
ad dictum *cap. 3.* acti Concilij refert *Bar-
bosa in collectan. Bullarum* verbo *visitatio
vers. visitationem, &c.*

27 Alioquin necare dicitur, qui alimenta de-
negat necessaria. Paulus docet lib. 2. senten-
tiarùm in *leg. necare videtur. 4. ff. de liberis
agnoscendis.* nec minori Lepore Ambrosius;
si non pauisti (inquiens) *occidisti.* relatus à
Gratiano *can. pasce. 21. dist. 86.* ibidemquè
28 *Gloss.* verbo. *occidisti.* occidit quippè quis
alium per subtractionem panis corporalis.
hunc enim qui defraudat, homo sanguinis
est. Augustin. *canon. immolans 2. in fin. 14. q. 5.*
Necat quippè, qui alimenta subtrahit ne-
cessaria. Benedictus XI. in *extrauaganti inter
cunctas 1. in fin. §. qui ergo non miseretur.
de priuileg. inter communes.* Neq; vnus, qui
29 aufert, sed qui potest dare, nec dat, ali-
menta subtrahit. *Cassaneus* docet *cons. 1.
part. 4. num. 12.* necat proindè. contra præ-
ceptum ergò facit secundæ Tabulę. *Non*
30 *occides.* Iniusta ergò lex est, quę peccatum
nutrit, ac fouet. Quia naturæ repugnat. *erit
autem lex, honesta, iusta, possibilis, secundum
naturam, & secundùm patriæ consuetudinē,
loco, temporiq; conueniens, necessaria vtilis.*
verba sunt Isidori ethymologiarū lib. 2. cap.
20. relati à Gratiano *can. erit autem lex. 2.*
31 *dist. 4.* Abolenda itaq; lex erit, quæ iniu-
stitiam fouet, peccatumuè nutrit. Quia ni-
mirùm de essentia legis est, iustitia, & hone-
stas. ex *S. Thoma 1. 2. q. 95. art. 3.* prænarratas
legis qualitates ex Isidoro explicans. quem
sequitur *Nauarr. cons. 1. nu. 11. in fin. lib. 5.*
32 *de apostatis.* Nam lex ordinatur ad bonum
commune. ex eodem *S. Thom. d. art. 3. &
eadem p. 2. q. 90. art. 2.* & *part. 3. q. 70. art. 2.
ad secundum.* atq; peccatum destruit. quia
lex proptèr transgressiones posita est. ad *Ga-
latas. 3. 19.* & peccatum non cognoui nisi per
legem. ad *Roman. 7. 7.* quæ destruit pecca-
tum.

33 tum. quod nihil est; hominemq; ad non es-
se ducit. Iuxta illud Ioan. 1. 3. & sine ipso
factum est nihil. vt Gloss (inquit) in can. con-
uertimini. 34. §. hinc etiam medici. verbo. ve-
lut ab eo, qui non est. de pœnitent. distinct. 1.
34 Quoniam lex forma est, quæ hominem ad
finem determinat æternum, & est quædam
regula, vel mensura regulata. secundùm
S. Thomam. d. q. 95. art. 3. in corpor. Ordi-
35 natque rationem; quam peruertit pecca-
tum; quod est dictum, vel factum, vel con-
cupitum contra legem Dei æternã. ex Augu-
stino lib. 2. contra Faustum cap. 27. quem se-
quitur, refertq; Gloss. in can. ille Rex. 25. §.
peccatum. verbo operatrix culpa. de pœnit.
dist. 3. admittitq; Nauarr. in man. prælud. 7.
36 n. 5. Inciuile ergò factum ipsos Eminentissi-
mos Patres coercere, dignum sanè est, & iu-
stum. Vlpianus ostendit in l. medicus. 3. in fi.
ff. de varijs, & extraordinar. cognitioni-
bus.

Secundum verò quod ex primo infer-
tur: Cùm enim procuratio vniuersa ad
sex scuta in singulos dies nunc nouè ta-
xetur, addaturquè dummodò procu-
ratio in totum non excedat ducatos tercẽ-
tum; vtiq; ad id temporis visitatio refrena-
tur, vt quinquaginta dies minimè excedat.
Limitibus itaq; finitur tempus, quo Episco-
37 pus visitationem absumat. At Sacrum Cõ-
cilium d. cap. 3. sess. 24. de reformat. §. Quæ
autem facilius visitantis remisit arbitrio
dicens: Quæ vt facilius, feliciusq; succedant,
monentur prædicti omnes, & singuli, ad quos
visitatio spectat, vt paterna charitate, chri-
stianoq; zelo omnes amplectantur, ideoq;
modesto contenti equitatu, famulatuq; stu-
deant quàm celerrimè, debita tamen cum di-
ligentia visitationem ipsam absoluere.
38 Ita nempè omnia temperauit Sacrosan
cta synodus monitione prædicta, vt tempo-
tis celeritas debitam diligentiam non per-
uerteret. neq; enim ita peruolare debet vi-
sitans Episcopus, vt diligentiam omnẽ post
se habeat, quam visitando adhibere debet:
39 Cuius præcipuus scopus est: sanam, ortho-
doxamq; doctrinam, expulsis hæresibus in-
ducere, bonos mores tueri, prauos corrigere:
populum cohortationibus, & admonitioni-
bus ad religionem, pacem, innocentiamq; ac-
cendere; cætera prout locus, tempus, & occa-
sio fuerit, ex visitantium prudentia ad fide-
lium fructum constituere. verba sunt eiusdẽ
Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi d. cap. 3. §.
visitationum autem omnium istarum. Cõ-
cinitq; his, quæ ex Concilio Cabilonensi 2.
cap. 14. in can. cauendum est. 7. & ex Conci-
lio Toletano septimo cap. 4. in can. inter cæ-
tera 8. 10. q. 3. refert Gratianus. qui sacri Ca-
40 nones charitatem expostulauere visitantis
Episcopi, vt in confirmandis hominibus, in
inquirendis rebus emendatione dignis, in
prædicatione verbi Dei, & in lucris anima-
rum operam dent; nec amplius, quàm vna
die per vnamquamq; Basilicam remorandi
licentiam habeant. Neq; porrò sine pruden-
ti hoc iudicio factum: vt vna die per vnam-
41 quamq; Basilicam demoretur. Quia tem-
pus exquiritur in vnoquoq; qui factum de-
bet: Vt non diebus, ac noctibus, & omni tẽ-
pestate contempta iter continuare cogatur,
neq; tam delicatè progredi debeat, vt repræ-
hensione dignus appareat; sed habita ratione
temporis, ætatis, sexus, valetudinis id agat, vt
maturè perueniat, id est eo tempore, quo ple-
riq; eiusdem conditionis homines solent per-
uenire. verbis loquimur Venulei lib. 1. sti-
pulationum in l. continuus 137. §. cùm ita
42 stipulatus. ff. de verborum obligat. Est enim
hoc viri boni arbitrio remissum, qui æsti-
met quanto tempore diligens pater familias
efficere possit, quod facturum se promisit. idẽ
43 loquitur Venuleius eod. loco. Et ipse Om-
nipotens rerum omnium plasmator Deus,
vt hoc nobis innueret hominibus, in tem-
pore nos operari oportere, Mundum sex
dierum cursu condere statuit, & die septi-
mo requieuit ab omni opere suo, quod pa-
trarat. Genes. 2. 1. qui in instanti illum creare
44 sua omnipotentia poterat. Nunquid non
multò magis tempore, illoq; opportuno, vt
factum exquirit, quod inducitur, homo tẽ-
poralis, tempore præfinitus operari debe-
bit? Cùm ipse mutabilitati subiectus sit, nec
semper in vno statu manere possit. vt ex Hyp-
pocrate, eiusq; Interprete Galeno Hierony-
mus aduersus Iouinianum lib. 2 dicit rela-
tus à Gratiano can. ne tales accipiamus. 29.
de consecrat. dist. 5. testatusq; fuit Hussita
ille patientissimus Iob. 14. 2. de homine lo-
quens, qui fugit velut vmbra, & nunquam
45 in eodem statu permanet. atq; ex rei ipsa
natura venit, vt in facto, quod quis promit-
tit, tempus insit, quod si certum lege, vel
statuto, vel obligatione præfinitum non fue-
rit, Iudicis, (quasi boni viri) arbitrio remit-
titur. ex eodem Venuleio d. l. continuus. 137.
§. cùm ita stipulatus. ff. de verbor. obligat
eodemq; modo Pomponius lib. 5. ad Sabi-
num in l. si ita stipulatus essem. 14. ff. de ver-
bor. obligat. Hinc sanè factum fuit, vt Sacri
Canones, Sacrumq; Concilium nullum præ-
finirint visitanti Episcopo tempus, sed eius
charitati, arbitrioq; remiserint: vt quàm ce-
lerrimè, debita tamen cum diligentia, visita-
46 tionem ipsam absoluat. Si enim animarum
cura Episcopis demandata est: quid mirũ
si hoc ipsum Episcopis dimisere Sacri Ca-
nones, sacrumq; Concilium, tempus deter-
minare, quo visitationem absoluant? Firmã
hanc perpensionem reddimus ab ipsis San-
ctorum Apostolorum canonibus cap. 41. à
Gratiano relatis can. præcipimus 24. 12. q. 1.
de distributione bonorum inter fideles fa-
cienda verba facientes, decernentesq; illam
Episcoporum demandauere arbitrio; hanc

47 ſubdentes rationem : *Si enim* (inquientes)
animę hominum pretioſiores illi (Epiſcopo
ſcilicet) *ſunt credita; multo magis oportet eū*
curam pecuniarum gerere . Rationem con-
firmamus ex his , quæ Magnus ille Grego-
rius Vitali Defenſori Sardiniæ lib.7.epiſt.65.
relatus à Gratiano *can.cognouimus 19.in fi.*
18.*q.*2. ſcribit , de Epiſcopo loquens : *Qui*
48 *pro commiſſis ſibi animabus cōpellitur red-*
dere rationem. Commiſſæ ſunt illi animæ ,
pro quibus rationem reddet ; & non com-
miſſum erit illi arbitrium, quantò tempore
viſitationem abſoluet ? dicat tibi firmū hoc
argumentum *Gloſſ.d.can.cognouimus.* ver-
bo *animabus*, quæ maximam hāc elicit: *Cui*
maius, committitur, & minus. Animæ com-
49 miſſæ ſunt; & nō erit tempus? Audias (quæ-
ſo) Philoſophorum omnium magiſtrū, Dei
Verbum, Christum Seruatorem (*Matthæi 6.*
25.) ſic dicentem, docentemq; *Nō ne ani-*
ma plus eſt, quàm eſca: & corpus plusquàm
veſtimētū? Anima verò Epiſcopi cura de-
mandata eſt : & non tempus, quo viſitatio-
50 nem abſoluat ? Nonnè totius plebis ani-
mæ Epiſcopo videntur eſſe commiſſæ ? vt
ex Concilio Anthiocheno Gratianus refert
51 in *can.quæcunq;* 5.10.*q.*1. Et non commiſ-
ſum erit ei tempus , quod ipſe arbitretur,
quo, pro animarum ſibi commiſſarum ſalu-
te, viſitationem abſoluat? Commiſſum ſanè
ex relatis ſacris Canonibus, ac Sacro Tri-
dentino Concilio. nec longè ab hac perpē-
ſione abijt *Paulinus de viſitat.q.4.num.24.*
& 34. Ioannes Franciſcus Leo in Theſauro
fori Eccleſiaſt.part.2.dict.cap.16.ſub.n.32.
Barboſ.de offic.Epiſcopi d.allegat.73.nu.39.
& ſeq. & nu.43. & in Collectan. Bullarum.
verbo *viſitatio.verſ. viſitationem intra cer-*
tum tempus. *Riccius* Vici olim Epiſcopus
*part.1.prax.reſol.*708.*num.* 2. Quid enim,
52 ſi quidquam Epiſcopo viſitanti , pro ſalute
inſtanti animarum, accidat; vt intra breuiſ-
ſimi temporis ſpatium explere non poſ-
ſit: imperfectum ſe relinquet , ne tantiſper
demoretur; & peribit anima, ne tantuli tē-
potis inſumat ?
53 Satis autem hoc abſurdum eſt, cogitare,
ne dicere quidèm. ad Cai ſenſum in *l.nam*
abſurdum videtur.7.ff.de bonis libertorum.
atq; Bonifacij VIII. in *cap.dudùm venerabi-*
li fratri 14. §.nos igitur.de præbendis in 6.
& ibidèm *Gloſſ* verbo *abſurdum.* nec aliter
Innocentius Tertius ſentit in *cap. quemad-*
modùm 25.§.alioqnin ſi poſt huiuſmodi iu-
ramentum. de iure iurando extra.Nauarr.
conſ.4.num.1.verſ.3.facit. & conſ.8.num.4.
verſ.7.quod è conratrio lib.3. de voto, Bue-
rard.in loco ab abſurdo.nu.1. & ſeq.Marius
Antoninus Maccraten.*variarum reſol.lib.2.*
reſolut.32.n.13.
Prudenti igitur ſatis conſilio ſacri Cano-
nes, Sacrumuè Concilium Epiſcopi viſitan-
tis arbitrio hoc dereliquere iudicium. Quē-
54 admodùm dilationes omnes , vel longio-
res efficere, vel anguſtiores ex Iudicis pen-
det arbitrio. ex *Gloſſ. magna* in verbo *plenè*
potuit. poſt medium in *cap.prætereà.2. de*
dilationib.extrà. & Abb.ibid.num.7. pateτq;
ex Diocletiani, & Maximiniani Cæſarum
ſanctione in *leg.1. C. de dilationib. Menoch.*
plenè *de arbitrar. caſu* 52. *numer.*7. *& ſe-*
quent.
55 Qui ſemper iuſta ex cauſa moueri æſti-
matur , vt meritò in arbitrarijs repræhendi
minimè poſſit. ex *Caſtrenſ.conſ.299. viſa*
inquiſitione ſub.n.4.in fin.lib.2.Marius An-
toninus Maceraten.variarum reſolut.lib.3.
reſolut.12.num.5. in fin. Menoch. de arbi-
trar.lib.1.q.70.nu.7. & 8.Triuiſan.deciſ.23.
num.16. part.2. Rota apud S. Memor.Greg.
56 *XV.dec.106. num.2.* Si potiſſimum perſo-
narum acceſſerit qualitas, atq; negotiorum
grauitas . vt dixit, perpenditq; *Rota apud*
Card.Caualer. dec.103. num.6. ex Vlpiani
ſententia lib.36. ad edictum in *leg.videamus*
4.§.item videndum, ff.de in litem iurando. il-
lis verbis: *Et magis eſt, vt ex magna cauſa,*
& poſteà repertis probationibus poſſit. ibi-
demq; *Gloſſ.* verbo. *ex magna cauſa. Meno-*
ch.de arbitrar.caſu.207. num.12. Ex nego-
57 tiorum ergò grauitate tēpus ipſum viſita-
tionis arbitrabitur Epiſcopus, ne quod ani-
mabus, Chriſti Domini ſāguine redemptis,
accedat damnum . vndè ipſe iuſtiſſimo Iu-
dici, qui ſine acceptione iudicat perſonarū ,
(*Actuum* 10.35.) rationem reddere tenea
tur; dicatq; ei, quod *Lucæ* 16. 2. de Villico
dixit: *Quid hoc audio de te? Redde rationem*
villicationis tuæ; iam enim non poteris villi-
58 *care.* At horrendum eſt incidere in manu
Dei viuentis . verba ſunt Apoſtoli Pauli ad
59 *Hebræos.* 10.31. Et quomodò ſugient à iu-
dicio gehennæ? quod Chriſtus Dominus
Phariſæos , & Scribas admonuit. *Matthęi*
23.33.
Atq; ità ex his, virga non abiecta Cenſo-
ris, reſpondendum cenſuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Epiſcopus Iuuenacen.

Reſponſionem hanc dedimus pro Illu-
ſtrimo Domino meo Domino Cōſaluo Ca-
puto Epiſcopo Cathacen. qui mihi retulit,
Sacram Congregationē remiſiſſe videndum,
an conſtaret de conſueta taxa in præteritum
60 data . Verùm , dùm hæc ipſa prælo præ-
muntur, Illuſtriſſimus Epiſcopus ad patriam
euocatus, laborum percepturus remuneta
tionem, vitæ terminum fecit.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Diuitias plurimi mortales aestimant, sed non magni eas faciendas Sapiētes omnes iudicant*
Ratio affertur ex S.Paulo.n.2.
E fortunae arbitrio mortalibus dari, putauere Gentiles.n.4.
3 *Diuites valdè homines, bonos non esse. dicebat Plato.*
5 *Diuitiae sapientiae comparatione nihil ducendae.*
Diuitias fictiles vocauere quidam.n.6.
Quin in damnum vertuntur Domini sui. ex Salomone.n.7.
Rationem refert. n.8.
Earum possessio inanis, si nescias vti illis. num.9.
Factum narratur.n.10.
11 *Conductor fructus omnes rei conductae percipit, & in eum omnis transit illius commoditas.*
Praesertim verò si ad longum tempus locatio concedatur.n.12.
Licèt ipse non possidere, sed in possessione esse dicatur.n.13.
Etiam iuris praesentandi. num. 14. & nu.27.
Potissimùm si ad longum tempus locatio fiat.n.15.
Quàmuis alij, etiam si ad modicum tempus. nu.16.
Ratio redditur.
13 *Possidere, & in possessione esse vti distincta habentur.*
14 *Ius praesentandi ad beneficium iuris patronatus, in fructu esse dicitur.*
Et ad Conductorem Castri spectat.
Atq; etiam ad vsufructuarii vniuersitatis bonorum. n.17.
Etiam ad mulierem habentem dotarium quoad vsumfructum super Castro. nu.18.
Non tamen transit in sequestrem, siuè sequestratarium.n.36.
Neq; in creditorem, qui in possessionem immittitur loco pignoris.n.42.
18 *Mulier habens dotarium quòad vsumfructum super Castro, praesentabit ad ius patronatus Castro annexum.*
19 *Vsusfructus omnes includitur fructus.*
Etiam ius praesentandi, quod in fructu est. nu.20.
21 *Ius patronatus cum vniuersitate transit bonorum.*
Et accessoriè venit, atq; vniuersitati accedit.n.22.
Castro vendito, vel locato, & ius patronatus accedit. nu.24.
23 *Locus sacer accedit cum vniuersitate vendita.*
25 *Ius patronatus vna transit, donatione facta omnium bonorum stabilium, mobilium, iurium, & actionum.*
Secùs verò si iurium, & actionum simpliciter donatio fiat. n.26.
27 *Conductor nomine possidet locatoris.*
Eiusq; locum tenet.n.29.
Quam ob causam & ipse praesentabit ad ius patronatus.
Et praesentare videtur nomine locatoris: nu.29.
28 *Praesentatio facta ab existente in possessione iuris praesentandi sustinetur.*
Firmaq; atq; valida habetur.
Dabiturque instituto manutentio interim, etiam si super validitate disceptetur.
30 *Conductor suo nomine fructus percipit, quia conductor est.*
Quemadmodùm & dominus illos percipit. nu.56.
Etiam iuris praesentandi.n.31.
Quia in fructu est.
Duo tamen probare oportebit.
Et se conductorem.
Et locatorem in possessione esse praesentandi.
Et per eum facta praesentatio sustinetur. nu.33.
32 *Successor vt validè praesentare valeat, sufficit se probare in gradu successibili eorum, qui in possessione sunt praesentandi.*
33 *Institutus ad beneficium iuris patronatus ad praesentationem eius, de cuius titulo disceptatur, etiam ex vsurpatione, interim manuteneri debet.*
Quia sua possessione interim priuari minimè debet. n.34.
34 *Possessione sua nemo interim priuandus.*
Quamuis de titulo disceptetur.
35 *Sequester, ex rebus sequestro subiectis fructus non percipit.*
Sed in creditum compensat.
Quia nullum habet ius, nudum ministerium.n.39.
Et in eum nulla transfertur possessio, neq; ius aliud, nisi vt detineat. num.40. & n.43.
36 *Ius patronatus, & praesentandi in sequestrem non transit.*
Ratio redditur duplex.n.37.
Nec compensationem recipit.n.38.
Licèt alij affirment.n.44.
Sed ad bonum sensum reducuntur.
37 *Creditor immissus in possessionem bonorum debitoris nomine fructus percipit, & in sortem computat.*
Et qui supersunt, restituere debet.
Vndè nec praesentare ad ius patronatus poterit.n 42.
41 *Sequester, siuè sequestratarius, quid nàm dicatur?*
Nudam habet detentationem.n.43.
Nudumq; ministerium.

Nisi actum esset, vt etiam possideret.
Sequester quis ex Modestino.

45 *Ius patronatus transit hæreditate, permutatione, donatione, venditione.*
Non tamen solitariè, sed cum vniuersitate.
Quia est spiritualitati annexum.

46 *Conductor quis nàm dicatur?*
Qui rei conductæ mercedem numeratò soluit. n. 48.

47 *Locatio, & conductio sine mercede non contrahitur.*
Et proxima est emptioni, & venditioni. nu. 51.
Et quomodò inuicem differant.

49 *Definitio cui conuenit, & definitum conuenire debet.*

50 *Sequestrum dupliciter considerari potest, & in actu primo, & in actu secundo.*

51 *Emptio, & venditio sine pretio non contrahitur.*

53 *Depositum quo pacto à locatione, & conductione discernatur.*
Depositum quid?

57 *Bonæ fidei possessor in percipiendis fructibus idem ius habet, quod dominus.*

ARGVMENTVM.

Conductor Castri, cui ius patronatus annexum est, an iurè præsentet ad illud vacans? & nùm facta per eum præsentatio, & institutio admissa, iurè interim substineatur, si super præsentationis firmitate disceptetur? & an sequester, vel depositarius præsentandi ius obtineat? Quiduè creditor, cui pignoris loco Castrum datum fuerit? In quo verò inter se differant emptio, & venditio, locatio, & conductio. Quisuè depositarius, quisuè sequester dicatur, & quis nàm conductor?

RESPONSIO L.

1 QVas plurimi æstimant mortales diuitias, non magni faciendas amatores omnes sapientiæ, antiquis, modernisq; temporibus docuere.
Ea ratione, vt putamus, quam Doctor Gentium Paulus Apostolus 1. *ad Timoth.* 6. 9.
2 reddit dicens: *Nàm qui volunt diuites fieri incidunt in tētationem, & in laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.* Hanc ob causam Plato 5. de legi-
3 bus: *Valdè diuites homines non esse bonos,*
4 aiebat. Et ipsi Gentiles è fortunæ arbitrio diuitias hominibus contingere putauere. citant illud Homeri Odissæ 2.
Iuppiter emetitur opes mortalibus ipse.
Sic visum vt fuerit, cuicunq, bonouè, maloue.
5 Cordatus verò vir, & sapiens nihil diuitias ducit sapiētiæ comparatione. sic Sapiens ille. *Sapient.* 7. 8. de sapientia loquens: *Et proposuè illam regnis, & sedibus; & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius: nec cōparui illi lapidem pretiosum: quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tanquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius.* Et quidèm iure, nam
6 quidam Sapientes: *fictiles diuitias*, vocauere, quæ vt vas figuli luteum facilè rumpitur, sic istæ, quàm facillimè depereunt. quin in damnum vertuntur possessoris, si nesciat eis
7 vti. *Est & alia infirmitas pessima, quam vidi sub Sole: diuitiæ conseruatæ in damnum domini sui.* testatur hoc ditissimus ille quondam, & Sapientissimus Rex Salomon *Ecclesiastes* 5. 12. rationemq; reddit:
8 *Pereunt enim* (inquiens) *in afflictione pessima: generauit filium, qui in summa egestate erit. Sicut egressus est nudus de vtero matris suæ, sic reuertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Quid ergò prodest ei, quod laborauit in ventum? Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris, & in curis multis, at in*
9 *ærumna, atq; tristitia.* Nàm inanis est possessio pecuniæ, si vti nescias. vt dixit ille.
Quo mihi diuitiæ, si non conceditur vti?
& Tibullus.
Non tu corpus eras sine pectore? Dij tibi formam.
Dij tibi diuitias dederant, artemq; fruendi.
Sed insipiens factus es, & in summa egestate mortuus, qui diuitijs abundabas.
10 Sic diuiti cuidam accidit, qui in summa egestate mortuus est. eius post obitum magnū æs alienum apparuit. Habebat hic possessiones multas, Terras, & feuda. Instantibus verò creditoribus, eius post supremum funus Regium Consilium Neapolitanum in omnibus, quæ illius fuerant sequestrem
appo-

apposuit. Locat proindè ea Colonibus: inter
alia verò D. Carolus Carafa Castrum con-
duxit. In Castro est Ecclesia, in qua vti de
iurepatronatus Laicorum Castri Dominus
Capellanum præsentat. Vacante ergò Ec-
clesia Dominus Carolus Conductor Cap-
pellanum præsentauit, qui ab Episcopo insti-
tutus fuit. Ab hæredibus autem defuncti
D. Carolo quæstio mouetur; quòd ius præ-
sentandi ad vacantem Ecclesiam in eum
translatum minimè fuit. Ipsum, Castrum
instantibus creditoribus a Iudice Laico,
qui sequestrum apposuerat, conduxisse: Se-
questratarij loco haberi, nô potuisse propte-
rea præsentare, reuocandam idcircò factam
institutionem.

Causæ itaq; status in hoc sedet, atq; duo
petit: Potuerit ne Dominus Carolus vti Ca-
stri conductor ad præsentandum admitti?
Et num interim ab eo facta præsẽtatio sub-
stineri valeat?

Et potuisse præsentare, præsentatio-
nemq; factam interim substineri, respondi-
mus.

11 Et sanè primum. Quia ex conductione
ius omne fructus percipiendi, atque loca-
tæ rei commoditas, in conductorem
12 transit: præsertim verò si ad longum tempus
locatio concedatur. cùm ex ea etiam pos-
sessio transferatur. ex Paulo lib 67. ad edi-
ctum in *l. possideri autem 3. §. fin. in fin. ff. de
acquirend possessione. Euerardus* in locis ar-
gumentorum *loco à feudo ad emphyteusim
num* 5. quem sequitur *Carocius de locato, &
conductio part. 2. tit. vti possidetis nu. 2 fol. 58.*
13 Licet alias conductor non possidere, sed
magis in possessione, esse dicatur, cùm non
suo, sed alieno nomine possideat: & aliud sit
possidere, longè aliud in possessione esse. iux-
ta distinctionem, quam Vlpianus lib. 13. ad
edictum tradit in *l si quis antè 10. ff de ac-
quirenda possess Menoch. de recuperanda
possess. remed. 1. num. 62. & 65. Hieronymus
Magonius* Rotæ Lucensis *decis. 53. num. 22.
& 23.* & dixit *Rota in Romana Locationis
25. Iunij 1635. coram Cardin. Verospio dec.
64. num. 2. & 20. part. 7 in recentiorib. per
Rubeum. Carocius de locato, & conducto
part. 2. tit. de precario num. 2. fol. 27.* Ius ve-
14 rò præsentandi in fructu est, qui, vt dixi-
mus, ad conductorem spectant. *cap. ex litte-
ris 7.* & ibidem *Gloss.* verbo *ad firmam de
iure patronat. vbi Abb. num. 5 & Barbo a
in collectan. num. 4. cap. cùm seculum 13. eod.
tit. cap. cùm Bertholdus. 18.* vbi *Gloss.* verbo
15 *patrono. de sentent. & re iudicat.* potissimùm
verò si ad longum tempus locatio fiat, secũ-
dum *Petrum Barbosam in l. diuortio 8. §. si
vir nu. 58. ff. soluto matrimon. Didacus Spi-
no in speculo testamentorum Gloss 4. nu. 118.
& 119 cum seq. Vincentius Anna allegat.
109 num. 3 part. 2. Ioan. Faber in l. si quis
sine persona. 11. in fin. C. de vectigalibus, &
commissis. Ioannes Griuellius* Senatus Dola-
ni *dec. 37. num. 22. & 23. Viuianus in praxi
iuris patronatus lib. 1. cap. 2. num. 80. & lib.
4. cap. 5. num. 26. & 27. Campanilis* Episco-
pus Laquedonen. *in diuersorio iuris Cano-
nici rub. 11. cap. 13. num. 357. & 358.* qui
16 laxiorem hanc facit regulam si modicum
ad tempus locatio fiat. rationem addimus
nos, quia etiam ad modicum tempus fru-
ctus omnes rei locatæ percipit; & iuspa-
tronatus in fructu est. Quemadmodum &
17 vsusfructuarius, qui fructus omnes percipit.
*Rota decis. 10. de iure patronat. in nouis. In-
nocent. Anton. de Butrio. Abb. alijq; in cap.
consultationibus 19. de iure patronat. Rota
apud Cardin. Manticam decis. 140. num. 5.
& num. 12. Garsias de benefic. part. 5. cap. 9.
numer. 22. & 23. & numer. 207. Riccius in
praxi par. 1. resolut 162. n. 5. Marius Giurba
dec. 72. n. 6. Campanilis d. rub. 11. c. 13. n. 362.*

Potuit propterea præsentare. Quemad-
18 modùm mulier habens dotarium quòad
vsumfructũ super Castro aliquo, poterit inte-
rim vacãte Ecclesia, quæ Castro annexa est,
Cappellanum præsentare: Quia nimirum ius
præsentandi in fructu est. ita *Bartholomæus
a Capua in capitul. Regni mulier, quæ dotta-
rium. de dotibus num. 4. vers. sed quæro. fol.
mihi 88.* faciiq; *d. decisio* 140 apud *Cardin.
Manticam num. 7. & seq. ac num. 12. & 13.*
19 Vsusfructus verò nomine fructus omnes
includuntur, & omnis fructus rei, nullo pœ-
nitùs excluso, ad eum pertinet, ad quem
vsusfructus. Apertissimè Vlpianus lib. 17 ad
Sabinum in *l. vsufructu legato 7. ff. de vsu-
fructu.* & Pomponius in *l. vsufructu bono-
rum 69. in fin. ff. ad legem falcidiam*: Nec
minori lumine Sceuola lib. 33. digestorum
in *l. Vxori meæ. 37. ff. de vsu, & vsufructu
legato.* Interpellatus quippè ipse: an facto
legato vxori vsusfructus bonorum meorum
per virum; omniũ bonorum debeatur vsus-
fructus? fatur ipse: *Respondi, secundùm ea,
quæ proponerentur, omnium pertinere.* In-
20 cludetur propterea & ius præsentandi, quod
Castro annexum est, cuius fructus omnes
percipit. *Rota apud eundem Cardinalem
Manticam dict. decision. 140. numer. 5.
6. & 7. Molina de Hispan. primogen. lib. 1.
cap. 24 num. 4. Barbosa in d l. diuortio 8. § si
vir. n. 57 & 59. ff soluto matrim. Garsias de
benefic d par. 5. d c. 9. n 22. & n. 207.*

At Castri fructus omnes ex conductione
percipit D. Carolus. præsentabit propterea:
quia præsentatio fructus est. neq; debet hic
fructus excludi, quin in omnium fructuum
perceptione includatur.

21 Et quia m iuspatronatus cum vniuersi-
tate transit bonorum, quibus annexum est.
*d. cap ex litteris 7 & cap. cùm seculum 13. de
iure patronat. d. cap. cùm Bertoldus 18. de
22 sentent. & re iudicat.* accessoriè quippè ve-
nit, & vniuersitati accedit, iuxtà Vlpiani lib.

28.ad Sabinum in l.in modicis 24. ff. de con-
trahenda emptione. sensum ; dum ratio-
23 nem reddit ipse, quare locus sacer in vendi-
tione includatur. Quia (inquiens) non spe-
cialiter locus sacer, vel religiosus venijt ; sed
emptioni maioris partis accessit. sic Vlpianus.
cui accedit Gloss. ibidèm verbo accessit. quã
24 sequitur Romanus singular. 59. transit
proindè cum ipso Castro vendito, vel loca-
to, sicut cum eo ius omnes percipiendi fru-
ctus, transijt. ad regulam accessorium 42. de
regulis iuris in 6. can. decernimus. 32. 16. q. 7.
Abb. d. cap. ex litteris. 7. num. 5. & 10. de iure
patronat. Rota apud Dominum Augustinũ
decis. 1152. num. 1. & 2. part. 3. lib. 3. diuers.
& apud Card. Marticam decis. 162. nu. 1. 10.
Azor. Institut. moralium part. 2. lib. 6. capit.
20. q. 8. Garsias de benefic. d. par. 5. c. 9. nu. 32,
33. & 34. Marius Antoninus Maceraten.
variarum resolut. lib. 1. resolut. 40. num. 5.
Rota apud Cardin. Caualer. dec. 197. num. 4.
& decis. 399. numer. 1. & 2. in recentiorib.
part. 2.
25 Quemaemodùm item donatione facta
omnium bonorum mobilium, stabiliumq.,
iurium, actionumuè, iuspatronatus illis an-
nexum, pertransit. Berous consil. 66.
numer. 29 & cons. 78. numer. 2. lib. 3. Bald.
consil. 32. numer. 3. lib. 1. Ferrettus cons. 343.
num. 16. part. 2. Put. dec. 351. part. 2. Rota
apud Dominum Augustin d. decis. 1152. n.
3. part. 3. diuersorum. & dict. dec 399. num. 2.
part. 2. in recentioribus. Ioseph Ludouicus. in
conclusionibus iuris titul. de iurepatronat.
vers. declaratur. 2. fol. mihi. 98. Rota apud
Cardin. Seraphin. dec. 725. n. 1. 2. & 3. reie-
cta sententia Innocentij in d. cap. ex litteris.
7. num. 2. & Cardinal. ibidem, q. 11. de iure-
patronatus. Genuens. in praxi Episcopali cap.
101. num. 3. varia de iurepatronat. impressa
Romæ anno 1609. & dictum fuit in Melphit-
ten. iurispatronatus 27. Maij 1619. coram
26 Vbaldo. in manuscriptis. Quamuis quidem
in donatione iurium, & actionum simplici-
tèr iuspatronatus minimè includatur. vt Ro-
ta apud Augustinum tenuit dict. decis. 1152.
n. 4. par. 3. diuers. Genuens. in praxi d. c. 101.
num. 3.
Secundum verò: Quòd præsentatus cùm
fuerit Rector à Conductore in possessione,
vel quasi existente iuris præsentandi ex per-
27 sona sui principalis, cuius nomine possidet
vti Conductor, eius vtiq; præsentatio firma
remanet, vt remoueri interim minimè possit
institutus, quamuis cõtrarium postmodùm
appareret, ad principalem iuspatronatus nõ
spectare. decernitur id quàm apertissimè
d. cap. cùm Bertoldus 18. de sentent. & re iu-
dic. d. cap. ex litteris 7. & cap. consultationi-
28 bus. 19. de iurepatronat. Quia nimirùm
quasi ipsa possessio iuris presentandi satis
sufficiens æstimatur ad factam præsentatio-
nem firmam, validamquè habendam. cap.
cùm Ecclesia Sutrina 3. §. nos igitur. & ibi-
dem Gloss. verbo. in trium Episcoporum
de causa possessionis, & proprietat. & ibidem
Scribentes, Abbas cons. 54. n. 2. par. 1. Rota
apud Card. Seraphin. dec. 875. nu. 3. & apud
Card. Caualer. dec. 55. n. 4. & d dec. 197. n. 1.
& apud S. Mem. Gregor. XV. dec. 452. n. 14.
& seq. & apud eundem Card. Seraphin. dec.
884. n. 3. & apud Card. Mantic. dec. 86. nu. 1.
& seq. & in recentior. part. 1. tom. 1. dec. 224.
n. 1. & par. 2. tom. 1. dec. 443. num. 3. & apud
Coccin. dec. 464. n. 1. & dec. 469 n. 1. & 4. &
apud Duranum dec. 413. n. 1. par. 2. Hercu-
les Marescottus lib. 1. variarum resolut. cap.
55. n. 12. & seq. Gonzalez ad regul. 8. Cancell.
Gloss. 45. §. 2. n. 6. Maranta noster tract. de
remedijs possessor. n. 216. Vincent. de Fran-
chis dec. 85. n. 2. Rota in Romana iurispatro-
natus 13. Martij 1630. coram Merlino dec.
362. n. 2. & 4 par. 5. diuersorum nouissimar.
siue recentiorum. & apud S. Memor. Gregor.
XV. dec. 349. n. 1. Maceraten. variarum reso-
lut. lib. 1. resolut. 104. n. 7.
29 Neq; enim conductor proprio præsentat
nomine, sed locatoris, cuius locum tenet,
nomineq; eius possidet. Paulus lib. 12. ad
Sabinum in l. quamuis 32. §. si conductor. ff.
de acquirenda possessione. & Pomponius lib.
73. ad Quintum Mutium in l. si id, quod. 25.
§. & per colonos. identq; Paulus lib. 10. ad
Sabinum in l. qui vniuersas. 30. § quod per
colonum. ff. eod. de acquirenda possess. & in
his per Doctor. Alexander Augustus in l. qui
ex conducto. 1. C. communia de vsucapionib.
Magonius d. decis. 53. num. 24. Rotæ Lucen-
sis. Rota in dicta Romana locationis coràm
Card. Verospio d. decis 64. num. 7. par. 7. re-
30 centiorum per Rubeum. Suo tamen nomi-
ne fructus percipit, quia conductor est. ex
Vlpiano lib. 32 ad edictum in l. ex conducto.
16. §. si vis tempestatis. & Papiniano lib. 4. re-
sponsor. in l. si vno anno. 18. & Caio lib. 10, ad
edictum prouinciale in l. si merces. 28. §. vis
maior. & Africano lib. 8. quæstionum in
l. si fundus 36. ff. locati. & conducti. & ex Ia-
boleno in l. in fructu 42. aliàs penult. & ibi-
dẽ Gloss. ff. de vsu, & vsufructu legato. Caroc
de locato, & conducto par. 2. tit. de collectione
immatura num. 1. & seqq. fol. mihi 39. In
31 fructu autem ius præsentandi est. ipse igitur
iurè præsentabit. Duo verò probatione pre-
stabit, & se conductorem, & locatorem in
32 possessione esse iuris præsentandi. Quem-
admodùm & de successore dicitur, sufficere
se probare in gradu esse successibili eius, qui
in possessione est præsentandi. ad tradita per
Molinam de Hispan. primogen. lib. 3. cap. 7.
num. 7. quem sequuta fuit Rota apud Sanct.
mem. Gregor. XV. d. dec. 349. num. 1. & ibidem
Beltramin. addens lit A. iuxtà tradita per
Rotam apud Crescentium dec. 9. sub num. 1.
de iur. patronat. quam sequuta fuit apud
Cardin. Seraphin. decis. 1334. num. 7. & 8.

eamq;

eamq; sequuta fuit *Rota apud Card. Caual. decis.395.num.1.& 2.*& in *Regien. iuris patronat.10. Iunij 1623. coram Pirouano dec. 17.nu.4.apud Viuianum in praxi iuris patronatus.*

33 Substinebitur proinde interim præsentatio,& institutio inde sequuta per conductorem Castri facta,ac instituto manutentio dabitur; quia in possessione reperitur, donec saltim de iure præsentantis discuriatur;quauis in præsentante præsumptio caderet vsur-
34 pationis,cùm nemo sua sit possessione priuandus.vt satis perbelle dictum fuit in vna *Toletana Beneficij 27. Iunij 1622. coràm Card.Caual.dec.609 n.6.*

Verùm quòd Domino Carolo Castri cõductori opponebant quidam,erat: Quòd ipse succedere videbatur loco sequestratarij;nàm per Iudicem sequestrum appositum fuerat creditoribus agentibus in omnibus defuncti bonis, ipse verò à Iudice conduxerat,sequestri proinde loco habebatur. Se-
35 quester verò fructus nõ percipit, nisi ꝙ in creditum compensat; quam ob causam ius
36 patronatus,& præsentandi non comprehenditur,quia nullo modo ex eo, vti ex fructu sibi satis fieri,poterit;quia talis fructus æstimari non potest. vt apertissimè dixit *Gloss. fin.*paulò post princip.*vers.sed alia ratio est. in d.cap.cum Bertoldus 18.de sentent. & re iudic.& ibid.Abb.num.2.Gloss.in dict.cap.ex litteris 7.*verbo *ad firmam in fin de iure pa-*
37 *tronat.* Rationem duplicem refert *Rota apud Cardin.Manticam d.dec.140. num.12.* Cùm,quòd creditor debitoris nomine fructus percipit, quos, debito exoluto, restituere debet,vel in sortem imputare. ex Alexandro Tertio in Concilio Turonen. in *cap. 1.*& ad Archiepiscopum Cantuarien. in *cap. 2.de vsuris.*Idemq; dixere Imperatores Seuerus,& Antoninus in *l.1.*& Alexander Cæsar in *l.2.C.de pignoratit.act.* Tùm,quòd fru-
38 ctus, qui in præsentatione consistat, neq; debitori,debito exoluto,restitui potest,neq; compensationem recipit, quia cum debito compensari minimè poterit.vt *Gloss.*sequitur in *d.cap.cùm Bertoldus 18. in Gloss. fin.* & admisit *Rota apud Duranum decis.298. num.8.part.1.& apud Card.Caualer.d.dec. 197.num.4. Garsias de benefic.par.5.cap.5. num.11.& d.cap.9.num.21.in fin.Viuianus de iure patronat.lib.1.cap.2.nu.81.*magisq; communem hanc existimat sententiam *Cauallos commun.contra communes q.740.*
39 *num.3.& 4.* rationem reddit ipse: quia sequester nullum habet ius, sed nudum tantummodò ministerium.

Et quidèm hoc ipsum eorum assumptum stare vtiq; potuisset, quando creditores,vel cuiuis alius, etiam Iudex;vel lite pendente inter duos,vel pluribus de possessione contendentibus.apud Dominum Carolum Castrum deposuissent,vt interim sequester es-
40 set:Quoniam in sequestrem,siuè sequestratarium nulla transfertur possessio, neq; ius aliquod, nisi vt detineat. ex Florentino lib. 7. institutionum in *l. licet deponere 17. §.*
41 *rei deposita. ff. deposit.* Sequester enim (vt *Gloss.*in *cap.examinata 15.*verbo *sequestratam de iudicijs.*definit)is dicitur;apud quem tes in iudicium deducta communiter à liti-
42 gantibus deponitur. Non vtiq; ipse præsentare valuisset,quia fructum hunc percipere minimè potuisset.Nimirùm,quòd si qui iure pignoris rem detinet, quamuis bonorum vniuersitatem detineat, fructum hunc iuris præsentandi carpere minimè potest, quòd non is sit fructus, ex quo creditor satisfieri valeat.vt *Rota* dixit apud *Card. Manticam d.dec.140.num.12.*& apud *Duranum d.dec. 298.num.8.par.1.Cauallos d.q.740.num.4.*
43 Multò vtiq; magis, neq; ipse sequester, apud quem nuda dumtaxat deretio manet, nudumq; ministerium,id poterit, nisi fortassè aliud actum esset, vt etiam possessio in ipsum transferretur, quod Florentinus innuit in *d.l.licet deponere 17.§.rei deposita.ff.*
44 *depositi*: vt hoc plane modo exaudiri debeant ij,qui nec extrà rem substinent, posse sequestratarium Castri fortassè,vel vniuersitatis bonorum præsentare. quos refert
45 *Cauallos d.q.740.num. 1. & 2.* his nempè modis ius patronatus transit,vt *Gloss* sequitur in *cap.cum saculum.13.*verbo *emptorum. de iure patronat.*

Iura patronatus transire facit nouus hæres.

Res permutata,donatio,venditioq;

Si cum vniuersitate scilicet bonorum venditorum ius patronatus transeat, alioquin solitariè inutilitèr venditur. ex *Gloss.* ibidem; Quia est spiritualitati annexum. ex Alexandro Tertio in *cap.de iure verò 16.de iure patronat.*

At verò Dominus Carolus non vtiq; sequester, sed est verè conductor. transiuit proindè in illum omnis commoditas, omneq; ius fructus percipiendi vniuersos ex Castro conducto, vti in omnem alium conductorem transit,vt diximus. potuit idcircò, & hunc iuris præsentandi fructum percipere,vt alios omnes percipit conductor,cùm ius præsentandi in fructu sit, agnoscaturquè, vt in superioribus diximus, perpendimusq;

Minorem, quam tradidimus, adstruimus.

46 Conductor is planè dicitur, qui rei conductæ pensionem, eamq; numeratò soluit. apertissimè Vlpianus lib.30.ad edictum in *l.1. §.si quis seruum.*& ibidem *Gloss.*verbo *non stabatur.ff.depositi.*idem ipse lib.18. ad Sabinum in *l.cæterum.4. ff.de vsu, & habitatione.*ex Proculo,eum cõductorem agnoscens, qui locaræ rei pensionem soluit. nec longè abijt ipse idem in *d.l.1. §.si vestimenta. ff.depositi.* Ex conducto eum teneri docens,

eēs,qui mercede accepta rerum custodiam
receperat.& ibidem *Paulus de Castro*, etiā
in summario.apertissimè omnium Caius lib.
2.rerum quotidianarum in *l.locatio 2. ff. lo-*
47 *cati.* sequentibus loquens: *Locatio,& con-*
ductio contrahi intelligitur , si de mercede
conuenerit. Mercede,in pecunia consistente
*Gloss.*ibidem commentum agit. pluraq; ad
hanc materiam locationis, & conductionis
cumulat *Barnabas Brissonius* eruditissimus
ille Parisiensis Senatus Præses *de formulis,*
& solemnibus Populi Romani verbis lib.6.
*fol.573.§.emptioni,& venditioni.& fol.*580.
plura proferens ex Iurisconsultis conductio-
48 num exempla. Is itàq; conductor est,qui rei
conductæ mercedem soluit,eamquè nume-
ratò.sed ità Dominus Carolus à Iudice Ca-
strum accepit, vt numeratò conductionem
solueret. Est ergò conductor, non sequester,
neq; depositarius. vt paulò antè præcitati
Iurisconsulti Vlpianus, & Caius locis supra
49 relatis docent. Conuenit proindè ei defi-
nitio:congruet consequentèr & definitum.
ex Aristotelis regula *6.Topicorum*. Admit-
tuntq; nostrates ex Paulo lib.28.ad edictum
in *l.mutuum damus.2. §.appellata. ff. de re-*
bus creditis, & si certum petatur. ex Vlpia-
no lib. 11.ad edictum in *l.hoc edicto.1. §.do-*
lum.ff.de dolo. ibidemq; *Bart. in summario.*
& in *l.si quis seruo 20.in 2.notab. num.2. C.*
de furtis. Rota in recent.part.1. tom.2.decis.
509.*num.*5.diximus *respons.*nostra 39. *num.*
11.*part.3. Nauarr. in manual. prælud.7.*
num.5.

Vticonductor itàq; & hunc colligere fru-
ctum potuit Dominus Carolus præsenta-
tionis ad ius patronatus , cùm in fructu sit.
Collegit,presentauit.firma perstabit idcircò,
quam dedit,præsentatio,quæq; ab Episcopo
admissa fuit. Quia à possessore facta, vt in
superioribus ad secundum quæsitum re-
spondimus.

Neq; profectò,ex quo à Iudice,qui rebus
hæreditarijs sequestrum apposuit, locatum
Castrum Dominus Carolus accepit , ideò
minus conductor ipse erit, vt sequester dici
valeat. Non enim eius nomine sequestrum
appositum fuit, neq; pignoris nomine Ca-
strum accepit; conduxit verò, vt numeratò
mercedem solueret conuentam. Soluet, &
ex numeratò Iudex creditoribus faciet sa-
50 tis. Licèt igitur in causa,atq;in actu primo,
siuè in potentia sequestrum dicatur. quia
ex dato per Iudicem bonis defuncti seque-
stro, locatio originem trahit;in actu tamen
secundo, atq;in exercitio, siuè dicamus in
effectu, verè locatio est,& cōductio.vt Caius
d.l.2.& §.adeò autem.ff.locati docet:proxi-
51 ma est enim locatio,& conductio,emptio-
ni,venditioniq; *Nàm vt emptio,& venditio*
contrahitur si de pretio conuenerit; sic & lo-
catio,& conductio contrahi intelligitur; si de
mercede conuenerit. sic Caius. Quemadmo-
dùm & Iabolenus lib. 11. epistolarum in
l.conuenit mihi.65. ff de contrahend. empt.
52 distinctionem tradit ad dignoscendum ,
quo nam modo emptio,& venditio,ab loca-
tione,& conductione diuidatur. *Toties enim*
(respondens)*conductio alicuius rei est, quo-*
ties materia,in qua aliquid præstatur in eo-
dem statu eiusdem manet. Quoties verò, &
mutatur, & alienatur:emptio magis,quā lo-
*catio intelligi debet.*eiusdemq;sensus videtur
Pomponius lib.8. ad Sabinum in *l.Sabinus*
respondit,20.ff.eod.de contrahend. emption.
quam legem allegat *Gloss.*in *d.l.conuenit 65.*
verbo *debet*. amplissimè hanc materiam
emptionis, venditionisq; pertractauit *Bar-*
nabas Brissonius de formulis.d.lib.6. ab ipso
initio fol.547.cum seqq. Eodem planè modo
53 ad dignoscendum, an depositum,vel magis
locatio , vel conductio fuerit, eadem distin-
ctionis ratio adhibetur, vt si nulla merces
pro custodia detur , depositum agnoscatur,
sin autem merces intercesserit,conductio in
54 promptu esse dicatur . Nàm depositum est,
quod ad custodiendum alicui datur , eiusq;
fideicommissum.docet id Vlpianus in *d.l.1.*
in princip.& d.§.si vestimenta. ff.depositi. &
55 *Paulus de Castro* ibidem. Sequester verò
ex Modestino est is,apud quem plures ean-
dè rem,de qua est cōtrouersia,deposuerunt.
vt Glossella marginalis loquitur in *l. si olei,*
10.(quę est Labeonis)verbo *neq; sequestra-*
ria. ff.de dolo malo. tradiditq; Modestinus
libro 6.pandectarum in *l.sequester.109.ff.de*
verbor. significat. colligiturq; ex Papiniano
lib.30.ad edictum in *l.si apud te.20.in fin. ff.*
*de præscriptis verbis.*sic ipso loquente: *Non*
enim ambo pecuniam ego , & fugitiuarius
deposuimus , vt quasi apud sequestrem sit
depositum.& ex Paulo lib.31.ad edictum in
l propriè 6.ff.depositi. dicente :*Propriè in*
sequestro est depositum, quod à pluribus in
solidum certa conditione custodiendum ,red-
*dendumq; traditur.*sic ille.Plautus quoque
Mercato.scen.3.act.4.

Imò sic sequestro mihi data est.

& in Ruden.scen.3.actu 4.

Aut ad arbitrium redditur, aut sequester
ponitur.

pluribusq;vt assolet doctissimè eruditissimus
Barnabas Brissonius de formulis Populi Ro-
mani lib.6.fol.590.circà fin.§.species autem
depositi. Est ergò sequester , apud quem res
deponitur custodiæ causa.Non talis autem
fuit Dominus Carolus , qui mercede pro
pensione conuenta Castrum accepit . Ergò
56 conductor.vt conductor igitur suos fructus
rei conductæ faciet , percipietq; quemad-
modùm si dominus esset. iuxta Vlpiani sen-
sum lib.7. digestorum in *l.qui scit fundum.*
25.*§.in alieno.ff.de vsur.* de bonæ fidei pos-
57 sessore verba facientis,dicentisq; *Porrò bonæ*
fidei possessor in percipiendis fructibus id iuris
habet, quod dominis prædiorum tributū est.

Pote-

Poterat proindè Dominus Castri si in humanis adhuc ageret, ad vacantem Ecclesiam præsentare Rectorem, atq; fructum percipere hunc iuris præsentandi. Potuit propterea & eundem fructum Dominus Carolus percipere, qui ex conuenta mercede numeratò soluenda, Castri, in quo iuris patronatus Ecclesia est, conductor fuit. Collegit item, atq; præsentauit Rectorem, isq; ab Episcopo admissus fuit, atq; institutus. perdurabit ergò Rector, ab eo præsentatus, qui in possessione erat Castri, quod in superioribus in responsione ad secundum quæsitum planè deduximus.

Atq; ita ex his, prudentiori scrutinio non excusso, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Adagium. Paxillum paxillo, clauum clauo trudere.*
2 *Professionem, qui asserit emissam, ipse docere tenetur.*
Siuè tacitam, siuè expressam. & n. 15.
3 *Monachum non facit habitus, sed professio regularis.*
Idem de moniali,
4 *Homines natura liberi nascuntur.*
Neq; Monachi, neq; Clerici nascuntur, sed fiunt. n. 16.
5 *Manutentio, & mandatum de manutenendo possidenti datur tempore motę litis.*
Quoad libertatem præsertim.
In qua ex natura principio iuris quisquè habet assistentiam. n. 6.
Qua datur etiam quoàd statum. n. 7.
Accedente potissimùm partis confessione. nu. 12.
8 *Sententia super statu, quoàd omnes ius facit.*
Etiam si postmodùm ad causam venerint.
Et in iudicatum transit. n. 9.
Potissimùm verò si parte præsente lata. nu. 11.
10 *Res iudicata pro veritate habetur.*
12 *Confessione partis aduersæ quis constituitur in possessione eius, de quo confessa illa fuit.*
13 *Libertas semper præsumitur, ni seruitus probetur.*
14 *Attentare non dicitur, qui suam continuat possessionem.*
Libertatis præsertim.
16 *Clericus in sortem Dei asciscitur.*
Sicut & Monachus.
Diuino q; officio mancipatur. n. 17.
A reliquo populo segregatus.
In Deiq; famulatum electus.
17 *Liber homo non possidetur.*
18 *Conscientiam contra faciens peccat.*
Atq; ad gehennam ædificat.
19 *Omne, quod non est ex fide peccatum est, ad Roman. 14. 23.*
Ex fide idest conscientia, exponitur.
20 *Tertius, & consanguineus ad iudicium nullitatis professionis admitti minimè debet.*
Præsertim si ipse ad fomentandum vim, vel metum incussum veniat.
Ratio affertur. n. 21. & n. 53.
Neq; intendi ad interesse debet, quod tertio ex nullitate accederet. n. 23.
Quia hoc interesse monachatum non respicit, & coram Iudice sæculari tractãdum. n. 23. & 58. & 59.
22 *Distractus à contractu regitur.*
Contractusq; est dissolutio.
Quia, quo modo actus constituitur, pari modo destruitur.
24 *Commodum ex iniquitate trahere, abominandum.*
26 *Professionem tacitam emisisse eam, quæ adhuc indetonsa manet, ridiculum. & nu. 31.*
Et duo ex Sacro Concilio desiderantur. nu. 27.
Aetas legitima, & annus nouitiatus. & nu. 45.
28 *Annus legitimus nouitiatus quando incipere dicatur?*
Non contemnenda perpensio. & num. 46. & 48.
Et debet esse integer. n. 50. cum habitus gestatione.
29 *Tex. Sacr. Trid. Concil. c. 15. sess. 25. de regul. expenditur.*
30 *Professio tacita, præsumpta professio dicitur.*
31 *Monachus, vel Monialis non nisi voluntariè effici debet.*
Alioquin obligationem non parit.
Ratio traditur. n. 33.
Nemoq; inuitus detineatur. n. 44.
34 *Coacta seruitia Domino prę standa non sunt.*
Voluntarium militem sibi legit Christus. nu. 35.
36 *Ouè vna infecta, alijs scabies inuri non debet.*
Expedit tamen, vt sanę à morbosis segregentur oues. n. 37.
Totum nè corrumpatur ouile.
38 *Professio tacita, vt induci valeat, quinq; requiruntur.*
Et non incipit, nisi post expletum nouitiatus annum. nu. 49.
Neq; inducitur, si protestatio præcessit. nu 45.
39 *Argumentum à sufficienti partium enumeratione, inductio dicitur.*

40 *Nullum quod eſt, ex eo nihil ſequitur.*
Nec ratum haberi poteſt. n. 41.
41 *Ratum haberi non poteſt, quod nullum eſt.*
Neq; electum.
42 *Nemo diligit, quod non elegit, neq; optet.*
Quin facilè contemnit.
43 *Bonum nullum niſi voluntarium.*
45 *Tex. Sacr. Trid. Concil. c. 16. ſeſſ. 25. de regul. expenditur.*
Nec non cap. 17. eadem ſeſſ. de voluntatis profeſſuræ exploratione.
47 *Suſcipere verbum, actum poſitiuum denotat, ac voluntarium.*
51 *Ingreſſus in Religionem, intelligitur formalitèr, ſi in illa ſcilicet quis profiteatur, & perſeueret.*
52 *Religioſus eum effectu is dicitur, qui vel expreſſè, vel ſaltem tacitè profeſſus eſt.*
54 *Contradictor in iudicio quis legitimus æſtimetur?*
55 *Appellans in ipſo iudicij veſtibulo proteſtari videtur, ſe nolle ampliùs in iudicio comparire.*
56 *In iudicium vocari debet in quem dirigitur petitio.*
Et de cuius intereſſe principali agitur.
Vel qui habet ius in re. n. 57.
Et illud conſiderabile.
59 *Conuerſorum indemnitati conſulens Sacrum Concilium Tridentinum, certam formam ſtatuit, ſeruãdam ab ijs, qui de nullitate dicere voluerint.*
Et qui euocari debeant in hoc iudicium? nu. 60.
Ratio redditur. n. 62.
60 *Profeſſio vt conſtet, duabus perſonis completur, facientis, & recipientis.*
61 *Actio popularis vno agente conſumitur.*
Et an detur in matrimonio ſpirituali?
62 *Matrimonium ſpirituale cum carnali non in omnibus paria habentur.*
63 *Epiſcopi animarum curam habent.*
Omnium, qui in ſua ſunt Diœceſi.
Earumq; rationem reddent. n. 64.
65 *Rota deciſio in Meten. profeſſionis coram Vbaldo, expenditur.*
66 *Subreptitiè cauſa committi petitur in Rota, non facta memoria, illam in Sacra Cõgregatione pendere.*
Et inhibitiones emanatæ non afficiunt. n. 69.
Neq; iuriſdictionem commiſſio tribuit. nu. 68.
Quia reſcriptum dicitur auocatorium iuriſdictionis. n. 67.
67 *Reſcriptum auocatorium iuriſdictionis eſt nullum.*
Nec iuriſdictionem tribuit. n. 68.
70 *Voluntas attendi debet, non ipſum nudum factum exterius inuoluntarium, & violentum.*

ARGVMENTVM.

Profeſſio tacita ex quibus inducta videatur? ad ornatum text. *Sacri Tridentini Concilij ſeſſion. 25. cap. 15. & 16. de regularib.* Et an manuteneri in ſua libertate non profeſſionis, etiam tacitę, Monialis debeat, quæ nunquàm ſe monialem eſſe velle profeſſa eſt? Et nùm admitti conſanguinei debeãt ad contradicendum, de nullitate dicenti profeſſionis, vel ſe non profeſſum? diſſeritur nec inutilitèr.

RESPONSIO. LI.

IN diſſimili ſatis paleſtra, atq; Aduerſarij noſtri ſupponunt nos vertimur, quare *paxillum paxillo, clauum clauo* (vt in adagijs habetur.) *Clauumq; clauo, perti-*
1 *camq; pertica.* trudamus, oportet. Ipſi quippè Dominam Elionoram Morra, profeſſam in Monaſterio S. Victorini Ordinis Sancti Benedicti Beneuentanæ Ciuitatis eſſe contendunt. Ex ſententia verò, ne magis decreto Illuſtriſſimi Archiepiſcopi Beneuentani, & ex monialium depoſitionibus, non in tenebris apparet, dictam D. Elionoram nullam emiſiſſe profeſſionem, neq; expreſſam,
2 nequè tacitam. Ipſi ergò docere debuiſſent, profeſſionem à dicta Domina Elionora emiſſam fuiſſe, expreſſã, vel ſaltim tacitã, nec
3 in ſola habitus geſtatione ſubſiſtere? Quia Monachum (eademq; eſt ratio de moniali ex *Abb. & Felin. in c. de monialibus. de ſent. excommunicat. Flores de Mena lib. 1. q. 10. num. 25.*) non facit habitus, ſed profeſſio regularis. *cap. porrectum 13. & cap. ex parte. 22. de regular. extrà. can. Clericus. 8. aliàs fin. diſt. 41. Gloſſ. in can. ſicut bonum. 1. verbo apparuerint. in fin. 27. quæſt. 1. Rota apud Cardinalem Manticam deciſ. 68. nu. 4. & 5.*
In ſua ergò libertate Domina Elionora
4 adhùc eſt. Cùm ab ipſo creati Orbis, & naturæ initio liberi homines naſcantur. *can. cùm redemptor 68. 12. q. 2. §. 1. Inſtitut. de libertinis. Gratianus forenſ. part. 5. cap. 850. nu. 13.* in ſpecie loquens libertatis mulieris. mox etiam infra referendus. In illa igitur
5 manutenenda. Quippè mandatum de ma-

nu-

nutenendo,& manutentio ipsa datur existē-
ti in possessione,& ante,& de tempore motę
litis. §. *hodie Institutionib. de interdict. §. re-
tinenda eod. l. 1. §. interdictum autem. ff. vti
possidet. Rota apud Coccinum decis. 46. & in
recentiorib. part. 2. tom. 2. decis. 591. nu. 1. &
apud sanct. memor. Gregor. XV. decis. 100. &
decis. 160.*
6 Multóq; magis cùm in hac parte Domi-
na Elionora ipsius naturæ, ne dùm iuris cō-
munis, ac positiui assistentiam habeat, quia
omnes homines natura liberi nascuntur; vt
manuteneri proinde in sua debeat libertate.
ad *tex. in capit. cùm persona 7. de priuileg. in
6. & c. 1. de præsumptionib. eod. lib. 6.* Quòd
7 ad statum quoq; manutentio detur. vt dixit
*Rota apud sanct. memor. Gregor. XV. d. decis.
169. num. 3.* & ibidem *Beltraminus* Addens.
n. 6. & in *Romana, siue Ianuen. locorum Mō-
tium coràm Buccabella decis. 70. n. 13. par. 7.
diuersorum, siue recentiorum per Rubeum.*
8 Et sententia super statu, quoad omnes ius
facit; etiam si postmodùm ad causam vene-
riat, vt dixit *Rota corā Eminentissimo Card.*
9 *Caualer. decis. 250. nu. 4.* Quin in iudicatum
transit; cùm quoad omnes ius faciat. Namq;
vt Vlpianus (lib. 1. ad legem Iuliam, & Papiā
in *l. ingenuum. 25. ff. de statu hominum*) do-
cet: *Ingenuum* (dicens) *accipere debemus
etiam eum, de quo sententia lata est, quam-*
10 *uis fuerit libertinus: quia res iudicata pro*
11 *veritate accipitur.* Potissimùm verò si parte
præsente, & acceptante lata fuerit, vt *Gloss.*
ibidem aduertit. sequiturq; *Bart. & Doctor.
ibidem.* & *Rota apud Duranum* Episcopum
Vrgellen. *decis. 340. n. 13. part. 2.*

Hic verò Moniales ipsæ per propriam cō-
fessionem, capitulariter etiam attestantur,
Dominam Elionoram (*non si douesse tenere
per Monaca, non hauendo fatto professione,
nè tacita, nè espressa, hauendo sempre fatto
atti contrarij alla tacita professione;*) consti-
12 tuunt igitur ipsam in possessione libertatis;
cùm contra illam præsertim positiuos actus
nunquàm admiserit. per doctrinam Bart. in
*l. Aurelius. §. idem quæsijt. nu. 2. ff. de liberat.
legata*, quam sequuta fuit Rota *part. 1. di-
uers. decis. 802. n. 2. & 3. & seq.* & retulit *Ro-
ta apud sanctæ memoriæ Gregor. XV. decis.
458. num. 3. 4. & 5.* & *Beltraminus* alios re-
ferens *ad decis. 200. n. 5. eiusdem sanct. mem.
& apud Cardin. Caualer. decis. 535. n. 2. apud
Coccinum decis. 14. n. 4. apud Duranum de-
cis. 21. nu. 2. part. 1.* & Rota Maceraten. apud
Marcum Antonium Thomati, nunc Episco-
pum Bitetten. *decis. 15. n. 8. & 9.*

Manutenenda ergo in sua possessione erit
13 naturalis libertatis; quę semper pręsumitur,
nisi in promptu seruitus probetur. *ad tex. in
l. altius 8. & l. si in ædibus 9. C. de seruitut. &
aqua. Maceraten. variarum resolution. lib. 1.
resolut. 95. n. 8. Surdus decis. 177. n. 1.*
14 Ob quam causam haud attentasse ipsa di-
cetur, quòd post latum decretum habitum
exuerit, quem inique deferebat, suam
continuans libertatem, quam naturaliter
habebat, & habet, & in sua naturali perseue-
rat libertatis possessione. ad *tex. in cap. cùm
teneamur. 17. de appellat. extrà. cap. 1. vbi
Abb. n. 1. & 4. vt lite pend. Gloss. in cap. non
solum 7. in Gloss. fin.* verbo *reducendum post
med. vers. Dic tamen secundùm Gar. de ap-
pellat. in 6. Paris. cons. vlt. nu. 8. & 14. vol. 4.*
quem sequitur *Rota apud Achillem de Gras-
sis decis. 36. de appellationib. Maceraten. va-
riar. resolut. lib. 2. resolut. 32. num 22. Rota
apud Cardin. Manticam decis. 71. n. 1. 2. & 3.
& decis. 168. n. 4. & decis. 322. n. 13. & apud
Coccin. decis. 365. n. 1. & decis. 380. n. 6. & de-
cis. 399. n. 2. & apud Card. Caualer. decis. 615.
n. 2. & 3.*
15 Quisquis igitur hanc Dominam Eliono-
ram non liberam, sed professioni regulari
obnoxiam esse voluerit, ipse probatione vt
præstet, tenebitur. *Abb. & Felin. in cap. nu-
per nobis. de testib. Menoch. de præsumpt.
præsumpt. 83. Ioan. Francisc. Sanfelicius Re-
gens. decis. 217. n. 1. part. 2. Gratianus forens.
part. 4. cap. 640. n. 1. & seq. & n. 16.* quia suæ
fundamentum intentionis est. ad *l. 2. ff. de
probationibus. & l. actor. 23. C. eod. & can.
sciant cuncti 2. 2. q. 8. Rota apud Card. Man-
ticam decis. 251. n. 3.*
16 Neq; enim homines Monachi, siue etiam
Clerici natura nascuntur, sed fiunt. Asciscun-
tur nempè per Clericatum, & Monachatum
in sortem Dei. *can. Cleros, & Clericos. 1. in
princ. dist. 21. & can. Clericus. 5. 12. q. 1.* quia
17 diuino officio mancipantur, & à reliquo po-
pulo segregantur; sorte in Dei famulatum
electi. *can. duo sunt genera 7. 12. q. 1.*

Præterquam quod liber homo minimè
possidetur, vt Iabolenus lib. 3. epistolarum
in *l. cùm hæredes. 23. §. fin. ff. de acquirenda
possess.* docet. & ad hanc rem nostram sequi-
tur *Gratianus d. cap. 640. n. 1.*

Hoc verò, Monasterium, (ad quod vnum
spectat) præstare haud poterit, cùm Monia-
les, ex quibus Monasterium constat, non
professam asserant; quin neq; expressam, neq;
tacitam professionem emisisse, neq; vnquàm
professarum actus perfecisse, in conscientia
profiteantur. Contra itaque conscientiam
agent, si illam professam dicere voluerint,
quam in consciētia, non professam, quia neq;
expressam, neq; tacitam professionem emi-
18 serit, nouerunt, & confessæ fuere. Peccabunt
proindè, atq; ad gehennam ædificabunt. iux-
ta Apostolum ad *Romanos* 14. 23. dicentem:
19 *Omne quod non est ex fide, peccatum* est. ex
fide, *id est conscientia.* vt Gratianus explicat
in *can. omnes deinceps. 14. §. ex his itaque.* &
Gloss. ibidem verbo. *Conscientiam. 28. q. 1.
cap. litteras tuas 13. §. porrò. de restitut. spo-
liat. can. non sanat. 50. 1. q. 1. cap. per tuas 35.
in fin. de Simon. cap. inquisitioni 44. de sent.*

excommunicat. Caietan. in summa verbo
conscientia etiam erronea. Couarruuias
variarum resolut.lib.1.cap.1.num.1.Nauar.
in can.si quis positus.de pœnitent.distinct.7.
n.14.
Neq; etiam pars aduersa D. Isabella Mor-
ra Marchionissa, soror Dominæ Elionoræ: &
quia ipsa quoque sponte fateretur, expressam
professionem dictam Elionoram non emi-
sisse: & quia in hoc iudicio audiri minimè
20 debet: Cùm, quòd ad fomētandum metum
incussum, vimque illatam venit. Tùm quòd
nihil cōmune in hoc iudicio tertius habet,
vt audiatur: & quia Elionora professa non
21 est: & quia Monachus, cum Monasterio cō-
trahit cùm profitetur: quam ob causam cum
solo Monasterio agere debet, cùm de nulli-
tate agit, atq; consequenter de distractu initi
cum ipso Monasterio contractus per emissā
22 professionem. A cōtractu nempè distractus,
qui antecedētis dissolutio est, regitur *ad tex.*
in l.ab emptione 59 ff.de pactis, & latè nos di-
ximus, atq; perpendimus *respons.* nostra 38.
part.2.per tot. rationes omnes pēsantes, atq;
contrarijs respondentes. Pari autem modo,
quo constituitur, actus destruitur. ad *tex. in*
l.si in te 2.C si aduersus donationem.authent.
contra qui propriam.C.de non numerata pe-
cun. Surdus decis.128.n.14.& 15. Rota in
Vlixbonen. nullitatis professionis 17. Maij
1641.coram Carrillo.§ quoniam licet.in fin.
impressa per *Dianam* ad calcem *6.part sua-*
rum resolut.fol.mihi 223.
23 Neq; inrēdi vllo pacto ad interesse debet,
quod ipsa Marchionissa habere protestatur;
vt Monialis Elionora declaretur: Cùm, quod
hoc ipsum est, quod ei opponitur: propter
hāc scilicet caussam metum, vimque, vt Mo-
nasterium ingrederetur, Elionoræ intulisse,
vt ipsa totum haberet: dupliciq; substantia
Elionoram (quamuis sororem) spoliauit, &
24 bonis, & libertate. Ex sua itaq; iniquitate
commodum ferret, quod abominandum
apud seculares etiam leges æstimatur. *can.*
*dictum est.4.*vbi *Gloss.* verbo *fallaciam.30.*
q.1.cap.tua 12.in fin. de cleric.non resident.
cap.Sedes Apostolica 15. & cap. ex tenore
16.in fin.de rescript. Ne ex dolo suo lucretur.
vt dixit Vlpianus *in l.ne ex dolo.13.ff.de do-*
25 *lo.* Tùm quòd interesse illius, Monachatum
Elionoræ non respicit, neq; commune quid
cum illo habet; sed donationis, siue renun-
ciationis validitatem, vel inualiditatem, pri-
mò per Elionoram pro ipsa Marchionissa, &
filijs nascituris facta, antequam in Monaste-
rium detruderetur: quod sanè charitatem
ostētat, quarè instent, ne Monasterium Elio-
nora deserat. Sed hoc ipsum coràm laicali
Iudice agendum erit, non in Tribunali Ec-
clesiastico, neq; in hac Sacra Congregatione,
vti de alia Elionora respondit tunc temporis
Gratianus disceptationum forens.part.5.cap.
850.sub n.3.vers.nec pro interesse. & deduxi-
mus nos *d.respons.*nostra *38.n.33.part.2.*
Satis autem erroneum est (sic audiri illa
deberet, quod non vtiq; profitemur) quod
asserere tentant; esse Dominam Elionoram
tacitè, saltim professam; obnoxiam proindè
religioni. Quia hoc ipsum Moniales, quæ so-
læ norunt, illam neq; tacitè, nequè expressè
professam esse protestæ sunt, & Sacramento
26 etiam deposuere. Quia illam neq; adhuc de-
tonsam asserunt: tantum à vero abest, vt ta-
citam emiserit professionem. Quo nam ergo
pacto ipsa tacitè professam adstruet, quæ ad-
27 huc indetonsa permanet? Cum inter requi-
sita ad tacitam professionem, ex *Sacro Tri-*
dentino Concilio de regularib sess.25.cap.15.
& 16. duo præcipue recognoscat *Lezana in*
sum.quæstion.regularium par.4.verbo pro-
fessio.n.3.ex Azorio.Nauar. Sorbo.Layman.
Santarello.Tamburrino, & alijs. ita quoq; à
S.Fausto in Thesauro religiosorum. lib.5.
q.198. ætatem legitimam annorū sexdecim,
& annum expletum nouitiatus: sed annus
28 hic ne dum adhuc incępit. Nam annus hic
incipere debet post detonsionem, & in habi-
tu Monachali, vt austeritates experiri valeat
religionis, atq; ita deliberare, an perseuerare
velit, vel abire. Ita enim Sacrum Concilium.
29 cap.15.*In quacunq; religione tàm virorum,*
quam mulierum professio non fiat ante deci-
mumsextum annum expletum; nec qui mi-
nore tempore, quam per annum post susceptū
habitum in probatione steterit, ad professio-
nem admittatur. Duo quippè hic pro forma
perquirit Sacrum Conciliū in emissuro pro-
fessionem, copulatiuè: & quòd per annum in-
tegrum in nouitiatu persistat, & quòd post
habitum susceptum, in ipso religionis habi-
tu sine interruptione toto ipso anno perse-
ueret. alioquin nulla omnino erit etiam ex-
30 pressa professio, multòq; magis tacita, quæ
est præsumpta professio, vti deduximus *re-*
sponsione nostra 53.*n.18.19.& seq.part.3.*&
dixit *Rota in Meten.professionis 1614 par.1.*
tom.2. in recent.decis.579.n.2. ex Innocent.
in cap.1.in fin. & Imol.nu.16.de his, quæ vi,
metusque causa fiunt. Gratianus.d.cap.640.
n.20.& 21.ac sequent.& d.part.5.d.cap.850.
31 *n.15 & 16.* Sed quo nam pacto habitum in-
duit religionis Elionora, quæ nec etiam de-
tonsa fuit, neq; habitum suscepit ad formam
cęremonialis ordinis S.Benedicti; quin sem-
per reluctauit, seq; nolle monialem agere,
32 professa, & protestata fuit? Detonderi verò,
& habitum suscipere lubenter, & liberè, non
inuoluntariè, ac reluctanter fieri debet, vt
obligationem pariat. *can.vidua quidem.24.*
27.q.1. & cap. vidua 4. de regularib. extrà
cap is,qui. 1.de regularib. & trans. ad relig.
in 6. & cap.1. de regularib. extra. in quo ex
Concilio Moguntino sic habetur. *Nullus*
detondeatur, nisi in legitima ætate, & sponta-
nea voluntate. Detondeatur scilicet ad pro-
fitēdum, vt sic sit Monachus, vt *Gloss.* ibidem
expli-

explicat. perquiritur igitur spontanea de-
33 tonsio. Rationem venamur ex verbis Ale-
xandri II. Landulpho in Corsica scribentis
in *can. notificasti. 2. in fin.* 33. *q.* 5. dicentisq;
Non enim violentia, sed ex pari voluntate,
(sicut Sancti Patres dicunt) hoc fieri debet.
vt ad Monasterium quis videlicet trãsuolet,
voluntariè, non coactè, ac corde magno, &
animo volenti. 2. *Machabeor.* 1. 3. *Lezana*
d. p. 4. verb. *professio. n.* 5. Nimirũ quia coacta
34 seruitia Domino præstanda non sunt. vt ex
Marcello Papa loquitur *can. illud autem* 10.
35 *in fin.* 20. *q.* 1. Voluntarium nempè sibi mi-
litem legit Christus; voluntarium seruum
sibi Diabolus auctionatur. vt Ambrosius &
ipse docet *can. non est.* 10. 15. *q.* 1.

Vndè igitur habent Aduersarij hanc Do-
minam Elionorã Religioni obnoxiam esse,
quæ neq; detonsa fuit, neq; professa, neq; vn-
quam pro moniali se gessit, sed in statu sæ-
culari semper fuit, pro sæculari se habens, sę-
cularem se professam. ad *text. in d. cap. ex*
parte 22. *& cap. statuimus* 23. *de regularib.*
& ibiq; notat. Clement. eos, qui 2. *vbi Gloss.*
eod tit sequuta fuit *Rota apud Cardin. Man-*
ticam dec. 58. *num.* 1 *Nauarr. cons.* 34. *per tot.*
lib. 3. *de regularib. Gratianus forens. part.* 5.
d. cap. 850. *num.* 15. Et quàm neq; Monaste-
rium appetit, neq; Illustrissimus Archiepi-
scopus; prudentèr satis, superq; se gerens; nè
ex eius actibus, & gestibus incompositis, mi-
nimèq; religiosis, monialibus, alijs, atq; præ-
36 sertim nouitijs, scandalum præbeat, vndè ex
vna oue infecta in alijs scabies inuratur. vt
ex Origene deduxit Gratianus in *can. sed il-*
lud non otiosè. 17. *in fin. dist.* 45.

37 At summoperè expedit, sanæ à morbosis
vt segregentur oues, totum nè corrumpa-
tur ouile. vti ex Augustino Gratianus habet.
can. corripiantur 17. *in fin.* 24. *q.* 4.

Si igitur sæcularis; cur (quæso te) tàm acris
ei quæstio exagitatur de professione tacita,
cum nulla ab ea Religioni obligatio habea-
38 tur? Quippè vt tacita induci valeat profes-
sio, hæc perquiruntur necessaria requisita.
Primò, vt actus, per quos tacita infertur pro-
fessio, eius authoritate fiant, cuius est in eam
Religionem admittere. Deindè vt sponta-
nea, nec coacta voluntate fiant. prætereà vt
scientèr fiant. deinceps vt ijs actibus vtens,
verum profitendi habeat animum. Demùm
vt actus præfatos efficiens in ætate sit con-
stitutus legitima, annorum sexdecim. vti
enumerat, & enucleat *Lezana d.* verbo *pro-*
fessio nu. 5. alios quoq; referens, perpenditq;
Beltramin. ad sanct. memor. Gregor. XV.
decis 385. *num.* 6. *in addition. Rota apud*
Manticam d. dec. 58. *num.* 1. *Sanchez de ma-*
trimon. lib. 7. *disput.* 37. *num.* 2. eaq; enume-
rat quoq; *à Sancto Fausto d. lib.* 5. *q.* 198.
§. vtrùm quinq; Regens Sanfelicius d. decis.
217. *nu.* 4. *&* 5. deducitq; pluribus vt asso-
let summa doctrina doctissimus *Nauarr.*
commentar. 4. *de regularib. num.* 73. *&* 74.
eumq; sequitur *Gratianus forens. d. c.* 604. *à*
num. 20. *cum sequent. ad fin. Campanilis in*
diuersor. rub. 12. *cap.* 4. *nu.* 3. idem *Nauar. d.*
cons. 34. *n.* 4. *de regularibus.*

39 Fiat nunc (quæso) inductio à sufficienti
partium enumeratione argumentando, vt
argumentatũ quoq; fuisse Magnum Grego-
rium in *canon. contra morem* 8. *§. quod si hoc*
dist. 100. conspicimus. & inueniemus, illos
in hac re minimè intercedere. Et quòad vo-
luntatem quidem, satis apertè monstratur, il-
lam in Elionora haud adfuisse, semper au-
tem reluctasse, ne monialem ageret, se
pro seculari habendo, capillos nutriens, mo-
req; secularium mulierum illos deferens;
quos neq; deposuit, indetonsa manens, ne-
què obediendo, neq; ad Chorum eundo,
neq; noctu ad matutinas horas surgendo.
Qui igitur hi sunt actus, ex quibus tacita, ac
consequenter præsumpta induci professio
40 potuit? Nulli. Nulla ergò professio dabitur
tacita. ad *text. in d. cap. statuimus* 23. *de re-*
gularib. & d. clement. 2. *eodem.* & post *Na-*
uarr, commentario 4 *de regular. nu.* 73. *cum*
seqq. admittit *Gratian. d. cap.* 640 *num.* 30.
& 31. *part.* 4. *& part.* 5. *d. cap.* 850. *num* 15.
41 Quid enim sequi potest ex eo, quod nullum
est? ad *text. in l. quod dictum.* 33. *ff de pact. l.*
4. *§. condemnatum. ff. de sent. & re iudicat.*
Gloss. in cap. ad dissoluendum 13. verbo *ac-*
cusari. de desponsat. impub. Gloss. in cap. cùm
nostris. 6. verbo *de facto. de concess. prabend.*
Sanchez de matrim. lib. 3. *disput.* 2. *num.* 5.
nec ratum haberi potest, quod nullum est.
can. nullus alterius. 2. 9. *q.* 2. *Gloss. in can. re-*
gula. 2. verbo *ratum dist.* 17. neq; electum.
42 Quod verò quis non eligit, nec optat; id
profectò nec diligit; quod autem non dili-
git, facilè contemnit. argumentatur his ver-
bis Nicolaus Papa Episcopis omnibus in
Regno Ludouici scribens *can. præsens Cle-*
43 *ricus* 4. *§ quapropter.* 20. *quæst.* 3. Rationem
subnectens; *Nullum quippè bonum nisi vo-*
luntarium. Idcircò Dominus non ferendam
in via virgam, (Math. 10.) *per quam violen-*
tia nè illi inferatur, præcepit. ità Nicolaus.
Prudentissimè proindè in Synodo Eugenij
Papæ II. *cap.* 32. relatum à Gratiano in *can. si-*
cut, qui 9. 20. *q.* 1. statum ad rem hanc se-
quentibus legimus:

44 *Sicut qui Monasteria elegerunt, à Mo-*
nasterijs egredi non permittuntur, ita hi, qui
inuiti, sine iusta offensionis causa sunt in-
tromissi, nisi volentes non teneantur: quia
quod non petunt, non obseruant. Ideòq; tales
considerandi sunt magis peccata committere,
quàm plangere: sicut in decreto Sanctissimi
Leonis Papæ manifestissimè continetur. An
non per quàm optimè nostræ huic rei ver-
ba sedent? Idcircò sequamur ea.

45 Præter quàm quòd, Sacrum Concilium
d. cap. 16. *sess.* 25. *de regularib.* religionum
indemni-

indemmitati consulens,& eorum, qui ad re-
ligiones transeunt, sequentibus disposuit:
*Finito tempore nouitiatus, Superiores noui-
tios, quos habiles inuenerint, ad profitendum
admittant, aut Monasterio eos eijcient.*

Eijcienda proindè Elionora fuerat, quæ
inhabilis professioni se reddiderat, expressis-
simis verbis, & protestationibus declaran-
do se monialem non esse, nec esse velle, nol-
leq; profiteri; se vi adactam ad habitum
admittendum. Quemadmodùm & declara-
uit, cùm voluntas explorata fuit. eiusdem,
ad *Sacri Tridentini Concilij* præscriptum
eadem *sess. 15. de regularib.* vndè ex hoc fa-
ctum fuit, vt expressam professionem non
emiserit ampliùs, quæ se monialem agere
minimè velle expresserat. quonàm pacto
ergò eam tacitè professam asseremus? vt
apertissimè *Gloss. finalis* profitetur in *d. cle-
ment. eos, qui 2. de regulbrib.* solam protesta-
tionem (dicens) sufficere ad tacitam profes-
sionem impediendam. eamq; sequitur *Na-
uarr. d. comment. 4. de regularib. num. 74. §.
aduertendum tertiò. & d. cons. 34. num. 3. de*
46 *regularib.* Et hoc sane, quatenus nouitiatus
annum expleuisset, cùm non dùm illum in-
ceperit, quæ habitum inuoluntariè, nolésq;
atq; reluctans, passa ab extrinseco erat, vt
circundarent sibi, non quòd voluntariè in-
duerat, & quæ nullis actibus Religionis, neq;
obedientiæ se subijcirat. Ex Sacro verò
Tridentino Concilio *sess. 25. cap. 15. de regu-
larib.* professio fieri minimè potest, neq; ex-
pressa, de qua loquitur, neq; tacita, quæ in-
cluditur, non exprimitur, *antè decimum
sextum annum expletum, nec qui minore
tempore, quàm per annum, post susceptum
habitum in probatione steterit.* At hæc neq;
47 habitum voluntariè suscepit. Suscipere nē-
pè actum positiuum denotat. & volunta-
rium; nō passiuum dumtaxat, & negatiuum,
atq; inuolūtarium. argumento *text. in l. su-
sceptores. 1. & 3. C. de susceptorib. lib. 10. &
l. sed & si 28. §. ex quibus autem, ff. de iudic.*
neq; per annum in probatione stetit, quæ
nullum nouitiatum, & probationis actum
48 gessit. Non incępit igitur nouitiatus annus
ad Sacri Tridentini Concilij præscriptum.
Nulla ergò sequi potuit neq; expressa, neq;
49 multò minùs tacita professio, quæ post ex-
pletum voluntariè nouitiatus annum inci-
pit, & vim accipit, si enumerati omnes paulò
antè actus, ex quibus illa inducitur, interue-
nerint. ex *Nauarr. cons. 28. num. 5. et cons. 13.
num. 3. de regularib. & d. cons. 34. eod. tit.* vel
post susceptum scientèr habitum professo-
rum. ex Bonifacio VIII. *cap. beneficium 4. cir-
ca fin. de regular. in 6.* & *Gloss.* ibidem verbo
scientèr. in quo allegat *text. in cap. sicut te-
nor. 15. in fin. eodem tit. extra.* quo loco In-
nocentius Tertius. scienter, hoc est, sponta-
nea voluntate, exprimere videtur. perseue-
rauit ergò, vt perseuerat in laicali statu Elio-
nota. Et hoc ipsum dispositum antea fuerat
per Clement. V. in Concilio Viennen. in *d.
clem. eos, qui 2. de regularib.* & per Innocen-
tium IV. in *d. cap. 1. §. qui vero. de regular. in
6.* annum gestationis habitus voluntariè,
50 debere esse integrum in probatione. sequi-
tur *Nauar. cons. 9. nu. 2. & cons. 34. num. 3.
lib. 3. de regular. Rota apud Card. Manticā
d. decis. 58. nu. 1. Beltraminus ad dictam de-
cis. Gregor. XV. 385. nu. 6.* idem *Nauar. co-
ment. 4. de regularibus, num. 73. & 74. & d.
cons. 28. nu. 5. de regularib. Gratianus d. cap.
640. nu. 35. & 36. & c. 440. num. 22. & 23.
par. 3.* & tradita per *Dianam par. 6. tract. 7.
Miscellaneo. resolut. 56. Ioan. Baptista Le-
zana in sum. quæst. regular. par. 1. cap. 2. nu.
9. 10. & 11* diximus *d. respons.* nostra 53. *nu.
23. & seq. par. 3.*

51 Quemadmodùm ingressus in religionē
non materialiter intelligi debet, sed forma-
liter, vt scilicet in illa perseueret, & profitea-
tur, atq; vel tacitè, vel expressè professionē
ineat, vt formaliter in nouitiatus anno in-
gressus dici minimè possit, nisi materialiter
tantū qui inuoluntariè, atq; reluctans velu-
ti in carcerē in Monasterio truditur. vt aper-
tissimè ex Bonifacio VIII. in *c. religioso. 21. §.
quàmuis autem. de sent. excommunicat. in 6.*
deducitur, quatenus habet, religiosum
52 cum effectu eum haberi minimè posse, qui
religionem ingressus in nouitiatu adhuc
perdurat: donec sit tacitè, vel expressè pro-
fessus, Quia nimirùm ex *Gloss. ibid.* verbo *nō
possit:* Cras poterit laicari, & monachus nō
esse, quanto proindè magis quæ, nec vt no-
uitia esset, ingressa fuit, religiosa minimè ha-
bebitur? Quia ingressus cum effectu ęstima-
tur, vt in religione per professionem perse-
ueret. *Authent. ingressi. C. de sacrosanctis
Eccles.* sequiturq; *Iulius Clarus in §. testa-
mentum q. 28. nu. 6. Vincent. de Franch. de-
cis. 422. nu. 2. Paschalis de viribus patria po-
testat. par. 1. cap. 3. num. 82. & 83. Gratianus
Rota Marchia decis. 35. & in addit. nu. 1. &
disceptat. forens. par. 3. cap. 481. nu. 7. Ioan.
Baptista Costa de retrotract. cap. 9. in 3. ca-
su. Tiraquell. de retract. lignagier. Gloss. 8. §.
1. nu. 33. 34. & seq. Hector Capycius Latro
Regens decis.* Consilij Neapolitani 118. *nu. 1.
2. 3. & 4. & sequent. Idem Gratianus d. cap.
640. nu. 16. & seq. par. 4.*

Verùm hęc puella Domina Elionora pri-
mò materialiter tantùm Monasterium in-
gressa fuit, pro educanda solùm admissa: &
multò magis secūndò, quando violenter
intromissa, non spontè ingressa fuit, vt ipsa,
& moniales cum Sacramento deposuere.

Confirmari igitur ex his debet in suæ
libertatis possessione. Autesq; denegandæ
Dominæ Isabellæ Marchionissæ, quæ (esto
53 aliàs audiri posset, vt inficias imus) ex hoc
vno dumtaxat à iudicio eliminaretur, quòd
ad metum, vimq; Elionoræ illatam, fomen-
tandam

tandam veniat, vt in superioribus diximus.
Nullo idcircò modo ei proficiet, quòd asse-
rat, se iam admissam ad contradicendum
fuisse, legitimamq; factam fuisse contradi-
ctricem.
Si enim rectè ex ipso facto perpenderi-
54 mus, nunquàm illam pro contradicente in
iudicio habitam fuisse, quàmuis ipsa in iu-
dicio vltrò se ingesserit; & Dominus Vica-
rius petitionem suam intimari partibus di-
xerit. Namq; intimata Elionora: non admit-
tendam esse respondit, sed se expediri, & à
Monasterio dimitti, institit; vnde & ipsa Isa-
55 bella Vicarium suspectum habere procla-
mauit, atq; appellauit. Ex hoc nempè pro-
testata fuit se nolle amplius in iudicio cō-
parere, ad *tex.* satis aptum in *cap. fin. de dolo,*
& contumacia in 6. Quam ob causam fa-
ctum est, vt nunquàm illa aliàs vti vocata,
admissa fuerit; cùm neq; vocari debuisset.
56 Quippè ad iudicium vocari debet, in quē
dirigitur petitio, & de cuius interesse prin-
cipaliter agitur, non verò secundariò. Secū-
dum doctrinam Innocentij in *cap. humilis*
fin. nu. 2. vers. non tenetur Iudex alium vo-
care. de maiorit. & obed. quem sequitur *Bal.*
in l. 3. nu. 17. vers. extra Gloss. C. quomodo .
& quando Iudex, Rota *apud* Card. *Caualer.*
decis. 163. nu. 1. & decis. 328. n. 2. Cacheran.
57 *decis. 157. num. 2. cum seq.* Vel qui habet
ius in re ipso iudicij tempore, atq; ius tem-
pore illo considerabile. ad *tex. in l. cùm Ar-*
temidoram. 4. C. vt in possessionem legatorū
Rota apud Duranum Episcopum Vrgellē.
decis. 254. nu. 4. & 6. Cacheran. d. decis. 157.
num. 14.
58 Iudicium autem hoc neq; contra illam
dirigebatur, neq; interesse vllum fundatum
habebat in illa re, professionis videlicet; sed
quòad interesse dumtaxat pecuniarum,
quod nihil commune cum hoc iudicio pro-
fessionis habet, vocari non vtiq; debuit; vt
neq; nunc in iudicium admitti: vti nos di-
cta nostra *respons. 38. à nu. 2. cum seq. par. 2.*
59 ostendimus. Sacrum nempè Concilium in-
demnitati religionum consulere volens,
atq; pariter eorum, qui vi, metuq; quādoq;
vt religionem ingrediantur, adiguntur, cer-
tam formam statuit. *cap. 19. sess. 25. de regu-*
lar. vt videlicet causas, quas ad nullitatem
emissæ professionis protenderit, *intra quin-*
quennium à die professionis emissa coram
suo Superiore, & Ordinario loci deducat.
Nihil verò de consanguineis (quòad oppo-
nendum se de nullitate dicenti) meminit.
60 Religio ergò, & Ordinarij Fiscus vocandi
erunt, vt se nullitates proponenti opponāt.
Religio quidèm, siuè Monasterium, in quo
emissa professio est, quia cum illa cōtractus
initus. diximus *d. respons. 38. num. 24. par. 2.*
& *respons. 54. nu. 11. par. 3.* & omnis profes-
sio, vt constet, duabus personis completur,
vna, quæ se religioni obstringat, altera, quæ
profitenti religionem obliget; quia profes-
sio reciprocam continet obligationem, fa-
cientis scilicet, & recipientis eam. *cap. ad*
Apostolicam 16. & ibi notatis. *de regularib.*
extra. Nauarr. d. comment. 4. de regular. nu.
74. in princ. Fiscus verò Ordinarij, qui vicem
subit vnius ex populo, quatènus nulla inter
professum, & Monasterium collusio cadat.
61 Ipso vno igitur agente (estò in hoc iudicio
popularis daretur actio, vt nos non dari, di-
cta nostra *respons. 38. num. 37. & seqq. par. 2.*
deduximus, diuersitatis causas inter carna-
le, & spirituale matrimonium referentes)
popularis consumitur actio, quæ in accusa-
tione nō legitimi matrimonij ob peccatum,
quod in illo vertitur, consistit. *l. eum, qui 30.*
§ in popularibus. ff. de iure iurand. vt ibidem
62 deduximus *num. 41.* Non enim in omnibus
spirituale, atquè carnale matrimonium pa-
ria habentur. vt post *Rebuffum cons. 69.*
num. 9. sequuta fuit *Rota in dict. Vlixbonen.*
nullitatis professionis corā Carrillo. *§. hincq;*
patet.
Animaduertebant siquidèm Patres illi in
Sacro Concilio Spiritu Sancto dictante coa-
cti satis læsam eorum iuram libertatem, qui
de nullitate dicturi erant, si ij ipsi opposito-
res admitterētur, qui vel metus, vel vis cau-
sam dedissent; inde prudentèr satis prouide-
runt, causas proponi deberi coram Superio-
re Religionis, & loci Ordinarijs; Coram illo
quidèm, ob interesse fundatum, quod cum
63 professo habet Monasterium; coram istis
verò ob animarum curam, quam ergà om-
nes obtinent, qui in sua sunt Diœcesi. Animę
enim totius plebis Episcopo commissæ sunt.
vt ex Concilio Antiocheno habetur in *can.*
quacunq; 5. 10. quæst. 1. & can. nullus om-
64 *ninò* 11. 16. *quæst. 7.* & quarum rationem
reddere compelletur. Gregorius, vt inquit,
Magnus in *can. agnouimus. 19. in fin. 18.*
quæst. 2.
65 Hinc sanè fit; satis erroneè Aduersarios
pro se afferre Rotæ decisionem in *Meten.*
professionis 25. Maij 1615. coram Vbaldo
dec. 179. vol. 2. posthum.
Porrò termini, admodùm diuersi, dissitiq;
sunt decisionis illius ab istis nostris: in illa
enim de professione agebatur, vel tacitè, vel
expresśè emissa; hic verò neq; expressa, neq;
tacita manet professio. quemadmodùm in
alia eiusdem *Meten. professionis 1614. 18.*
Aprilis decis. 579. part. 1. tom. 2. in recen-
tiorib. euidentissimè legentibus fit ma-
nifestum. & apud *Sanct. mem. Gregor. XV.*
dec. 285.
Non itàq; demùm fundamentum facient.
(quod maximè eorum patefacit ani-
mum, non aliud Aduersarios intendere,
quàm sua libertate hanc spoliare puellam)
quòd in Rota iam causa commissa fue-
rit, & ab illa emanarint inhibitoriales li-
teræ.

Quia

Quianimirum recursus primitùs ipsi ha-
buerunt ad Sacram Congregationem,apud
quam causam introduxere;& inhibere fece-
runt Illustrissimo Domino Archiepiscopo,
66 qui acta transmisit. Subreptitie igitur post-
modum obtinuere, nulla facta memoria,
67 causam pendere in Sacra Congregatione,il-
lam in Rota committi. fuit itaq; nulla com-
missio, & rescriptum,vti auocatorium iuris-
dictionis, & idcirco nullum. ad *tex. in cap. super litteris 20. vbi Innocent. Hostiens. & Ioannes Andreas de rescript. cap. ex litteris, 29.* post princip. & ibidem *Hostiens. col. 2. de offic. delegat cap. ad hac. 12. de sent. excommunicat. Cassadorus decis. 2. n. 6. de appellat.* & dictum fuit in *Senen. bonorum 4. Iulij* 1614 *coràm Buratto part. 1. tom. 2. in recent. decis. 655. n. 2.* quæ est etiam repetita *part. 2. tom. 2. in eisdem recent. decis. 582. Gratian. forens. par. 4. cap. 628. n. 19. & d. cap. 850. n. 1.*
68 *& 2, par. 5.* Nullam proindè iurisdictionem
tribuit,vt dictum fuit in *Veneta legitimationis* 1587. *coràm Card. Seraphino decis. 40. n. 2. in fin. post 1. vol. consil Farinac. Gratianus d. cap. 850. n. 2. & 3.*
69 Inhibitoriales idcirco absq; iurisdictione
emanauerunt, atquè proindè nulliter. non
propterea afficiunt. ad *tex. in l. fin. ff. de iurisd. omnium iudic. cap. 2. siue fin. in fin. de constitut. lib. 6. Clement. vt calumnijs 1. de sent. & re iudic. Triuisanus decis. 68. n. 4. lib. 1. Gratian d. cap. 850. n. 3.* Manutenenda idcirco in sua libertatis possessione puella hæc erit, quæ in animum nunquàm induxit, vt Monialem ageret; multo minus vt tacitè profiteretur,quę expresse protestata semper fuit,se laicam esse velle,non Monialem. Vo-
70 luntas igitur attendēda,non verò externum
tantummodò factum inuoluntarium,& violentum. ad *tex. in can quisquis 9. cum §. 1.* & ibidem *Gloss.* verbo *ambulauerit. de pœnit. dist. 1.*

Atq; ex his ita respondendum censuimus, meliori non abiecto iudicio.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Diaboli est circuire, & quærere quem deuoret.*
Vt quietam animi, sinceramq; tranquillitatem perturbet.

2 *Regularis de vna in aliam religionem iustis ex causis, facta sibi licentia per Superiores prioris, licitè transit.*
Potissimum verò si licentia accesserit Papæ.

3 *Iure qui facit permittente, nullo mali tenetur scrupulo.*
Quia si iurè, ergo iustè, si iustè, ergo benè vt argumentatur Augustinus. n. 4.

5 *Sacrum Tridentinum Concilium sess. 14. cap. 11. de reform. modum tradidit, quo Regulares de vna in aliam transire possint religionem.*
Vt omnem vagandi, apostatandiq; ansam reprimeret.

6 *Mutatum quod non inuenitur, stare prohiberi non potest.*

7 *Professio in religione etiam ex malo fine, irrita minimè fit.*

8 *Tex. in cap. licet 18. de regularibus. expenditur. & n. 18.*

9 *Possidet qui bona fide, à possessione dimouendus non est.*
Quia possidentis conditio melior æstimatur. n. 10.
Et in professione in religione extenditur. n. 11.
Si quis bono zelo, iustisq; causis de vna ad aliam transiens religionem in ea professus fuerit. n. 12.
Ratio affertur. nu. 16. etiam si ad æqualem transijt. n. 17.

13 *Professio est contractus vltro, citroq; obligatorius.*
Religionis, & professi. vtriusque consensu perficitur. n. 15.
Potest vtriusq; dissensu infirmari.
Quoad trāsitum videlicet ad aliam. n. 14.

14 *Contractus sicuti vtriusq; consensu firmātur.*
Pariq; modo vtriusq; dissensu infirmantur. & nu. 15.

18 *Superioris est iudicium an ex charitate, vel temeritate quis ad aliam transeat religionem, vel arctiorem, vel laxiorem.*

19 *Constitutio Bonifacij IX. pro Patribus Prædicatoribus, ne ad alias admittantur Mendicantium religiones, ni transiens, & à qua transit, & ad quas, meminerit, refertur.*
Expenditur n. 22. & 31.
Detractum eidem fuit per dispositionem Sacri Tridentini Concilij sess. 14. cap. 11. de reformat n. 20.
Neq; ex motu proprio, sed ad Patrum supplicationem processit. n. 25.

21 *Legi veteri per posteriorem derogatur.*

23 *Quicunq; pronomen, omnia comprehendit.*
Nihilq; excludit.

24 *Indefinita loquutio, vniuersali æquipollet.*

26 *Volenti, & consentienti nulla fit iniuria.*

27 *Manuteneri quis debet in possessione, in qua iustè reperitur.*
Nemine potissimùm conquærente. n. 30.

28 *Possidentis conditio potior est in pari causa.*

29 *Religio restitutionem habet in integrum ad petēdum regularem, qui cum eius damno ad aliam transijt.*

30 *Semel admissus manuteneri debet.*

31 *Clausula (si super his à quoquam quauis authoritate, &c.)* Ex-

Expenditur de authoritate priuato.
Non de Summi Pontificis, vel successoris. n.32.

33 *Papæ authoritas immensa dicitur, & est.*

34 *Attentare, est contrà ius, fasq; atque in alterius praiudicium priuata authoritate tentare.*

35 *Superior, qui in translatione Monachi de vna in aliam religionem assensum præstare debet, Religionis, siue Conuentus Superior exauditur.*

ARGVMENTVM.

Regularis, qui ex ordine Prædicatorum ad aliam Mendicantium æqualem, à religione priori facta sibi licentia, ac facultate Summi Pontificis trãseundi ad quamcunq; ex approbatis, transijt, in eaquè per plures perdurauit annos; an iurè persistere possit, quòd cuiusdam priuilegij Bonifacij IX in gratia à Summo Pontifice, non meminit? Discutitur proindè priuilegium præfatũ ad ornatum *tex. Sacri Tridentini Concilij sess. 14. cap. 11. de reformat.*

RESPONSIO LII.

Regularis quidam ex ordine Prædicatorum, vigesimo ab hinc anno, annuentibus suæ Religionis Prælatis, facultate obtẽta à Sancta Sede Apostolica per Breue Sanctissimi tunc temporis Papæ ad quãmcunq; aliam ex approbatis transeundi, ad aliam ex approbatis Mendicantium religionem transiuit, atq; in ea professionem suo emisit tempore solemnem, in eaque sub regulari obseruantia intra viuit
1 Claustra, sui sub Superioris obedientia. Verùm, vt est aduersarij nostri Diaboli circuire, ac quærere, quem deuoret. 1. *Petri* 5. *Iob* 2.2. summè intensas in hunc immittit cogitationes, eius vt animi quietem, tranquillãq; serenitatem perturbet; tuta eum conscientia in hac, ad quam transijt, religione permanere haud posse: quòd nulla in ea emissa professio fuerit, nullus transitus: quòd in Breui præfato à Sancta Sede Apostolica obtento, cuiusdam Constitutionis à Bonifacio IX. anno Pontificatus sui 16. quæ incipit; *Sacræ Religionis sub qua, &c.* eidem Religioni Prędicatorum indultæ, memoriam minimè fecit; vt nulla se possit pace firmare. Animi verò perturbationẽ impellit acriùs; quod nonnullos Patres Theologiæ professores, non leuis nominis, Hispanos, consuluit, ijq; etiam scripto eidem responderunt, perpensis nonnullis eiusdem Bonifacij Constitutionis verbis, esse professionem in secunda, ad quam transiuit, religione, nullam, inualidamquè. ad priorem proinde religionem transuolare debere. Consulit tandem nos, vt nostrum aperiremus sensum. Perpensis propterea omnibus hinc inde: Tutum eum in hac, ad quam secundò transiuit ex approbatis; Religione, & in qua professionem emisit, per-
2 manere, respõdere visum est. Quia nimirum hic transitus de priori ad hanc secundam religionem, in qua professionem regularem denuò emisit, non temerè, sed licitè processit, habita à prioris Religionis Ordinis Prædicatorum superioribus iustis ex causis licẽtia, atq; à Sancta Sede Apostolica per Breue facultate ad quamcunq; ex approbatis transeundi. ad *text. in cap. non est. 7. & cap. sanè* 10. *& cap. licet* 18. *de regularib. & can. virgines. 1. cum tribus sequentibus.* 20. *q.* 4. *S. Thom.* 2.2. *q.* 189. *art.* 8. *Nauarr. cons.* 88. *lib. 3. de regular. Rodriq. quæst. regular. tom. 3. q. 52. art. 8. Bartholomæus à S. Fausto in Thesauro Religiosorum. lib. 5. q. 293. Lezana in sum. quæst. regularium part. 4. verbo. trãseuntes regulares. n. 1. cum seq. Bonacina de clausura q. 2. punct. 9. §. 1. n. 1. & §. 3. Nauar. tract. 4. de regularib. ad can. statuimus. 19. q. 4. nu. 10. Thesaurus de pœnis Ecclesiasticis part. 2. verbo religiosi cap. 4. in princip.*

Nullus proinde ei scrupulus ingenerari debebit, se ad priorem transire religionem
3 teneri. Cùm iurè fecerit transeundo, nullo ergo tenetur mali scrupulo, qui iure fecit, iureq; permittente. ad *text. in l. Grachus* 4. *C. ad l. Iuliam de adulter. l. fin. ff. quod quisq; iuris. l. nemo damnum* 194 *vbi Decius, & Cagnol. ff. de regul. iur. Gloss. in cap. consultationibus* 19. verbo *remoueri. de iure patron.*
4 vti etiam argumentatur inductione Augustinus in *can. quid dicam* 11. *in fin.* 14. *q.* 4. si iure, ergo iuste; si iustè, ergo benè. Similiquè modo argumentatur Gregorius in *can. ad eius verò 4. §. si igitur benè. dist.* 5. sequiturq; *Federicus de Senis cons.* 36. *n.* 2.
5 Deindè quòd Sacrum Tridentinum Concilium *sessione* 14. *cap.* 11. *de reformat.* omnẽ vagandi regularibus, atq; apostatandi consequenter ansam amouere intendens, de vna ad aliã religionem transeuntibus disponens, præter ea, quæ à sacris Canonibus definita fuerant, sequentibus statuit.

Quia verò Regulares de vno ad alium or-

dinem translati facilè à suo Superiore licen-
tiam standi extrà Monasterium obtinere
solent, ex quo vagandi, & apostatandi occa-
sio tribuitur: nemo cuiuscunq; Ordinis Præ-
latus, vel Superior vigore cuiuscunq; facul-
tatis, aliquem ad habitum, vel professionem
admittere possit, nisi in Ordine ipso, ad quem
transferitur, sub sui Superioris obedientia in
Claustro perpetuò maneat. sic Sacrum Con-
cilium.

Hic verò regularis à priori ordine ad se-
cundum hunc admissus, professione solemni
præuia, sub suo Superiore perpetuò viuit, &
vixit, à Superiore Religionis secundæ facul-
tate accedente Sanctæ Sedis Apostolicæ, & li-
cẽtia Superiorũ prioris Religionis, admissus.
ergò iurè. Nullus ergò iurè ei scrupulus in-
generari valet de secundæ huius professio-
6 nis validitate, firmitateq;. Quid enim stare
prohibeamus, quod mutatum non est? vt
sensu vtamur, & verbis Iustiniani Cæsaris in
l. sancimus 27. *C. de testam. & l. præcipimus*
32. *in fin. C. de appellat. §. fin. in auth. de ad-*
ministrat. officia. collat. 3. *cap. constitutio* 41.
in fin. de elect. lib. 6. firmumq. redditur ar-
gumentum ex his, quæ habet *Lezana d. p.* 4.
7 verbo *transeuntes. num.* 2. non irritari tran-
situm ad aliam Religionem, quàmuis ille
ex animi leuitate factus fuerit: cùm malus
finis professionis, si contra substantiam eius
non fiat, illam haud irritam faciat. *Bonacina*
d. punct. 9. *§.* 3. *diffic.* 1. *n.* 7.
8 Accedit perpensioni huic, cui non mino-
rem addit lapidem, dispositio *text. in d. cap.*
licet. 18. *de regularib. in fin.* dùm Summus
Pontifex Innocentius Tertius sequentibus
decernit:

Mandamus, (inquiens) *quatènus super eo,*
quod de corde puro, & conscientia bona, &
fide non ficta fecisse dignoscitur, eum nulla-
tènus molestetis.

Transiuit autem regularis hic ad secun-
dam Religionem, in qua professionem emi-
sit, corde puro, conscientia bona, & fide nõn
ficta, licentia sibi facta à Superioribus prio-
ris Religionis Ordinis Prædicatorum, atquè
facultate à Sancta Sede Apostolica per Bre-
ue Sanctissimi Papæ, transeundi ad quam-
cunq; ex approbatis. Nullo igitur pacto
molestia afficiendus, neq. scrupulis angen-
9 dus. Quid enim à iusta possessione dimoueas,
qui bona fide possiderat ad regulam *possessor*
10 *de regul. iur. in* 6. & cuius conditio semper
melior æstimatur. vt disponit Alexander
Tertius in *cap. ad aures.* 6. *de præscriptionib.*
decreuit hoc ipsum idem Alexander Tertius
d. cap. sanè 10 *in fin.* sic loquens Ambianen-
11 si Episcopo scribens: (Monasterio scilicet
ad quod transierat) *eum pura conscientia*
remanere permittas. quo loco *Gloss.* verbo
permittas differentiam definiens, dicit. *Illud*
intellige, quando causa leuitatis, vel vanita-
tis non petita licentia transijt; hic quando
causa maioris Religionis, & bono zelo. infrà
12 *eod. licet.* Bono hic zelo, iustisq; ex causis
transijt, atq; facultate sibi facta à Sancta Se-
de Apostolica. nullo ergò detineri iurè scru-
pulo potest. *Bonacina de clausur. quæst.* 2.
punct. 9. *§.* 3. *difficultat.* 1. *per tot. præsertim*
num. 7. & 8. & *difficultat.* 2. *num.* 1. & *seqq.*
Lezana d. verbo *transeuntes regulares. n.* 2.
in fin. & num. 4. & 9.
13 Præterea est professio contractus vltrò
citròq; obligatorius, quo professionem emit-
tens Monasterio, seu Religioni se obstringit
ad eidem secundum regulam seruiendum;
& vicissim Religio ad alendum, & tractan-
dum eundem. secundum regulam *cap. por-*
rectum. 13. & *cap. ad Apostolicam* 16. *de re-*
gular. Nauarr. cons. 26. *num.* 1. *lib.* 3. *de regu-*
laribus. diximus *respons.* nostra 38. *num.* 24.
par. 2. & *respons.* 54. *num.* 21. *par.* 3. Potuit
14 ergò contractus hic vtriusq; consensu infir-
mari (quatènus Religioni quis obstringitur,)
vt ad aliam transire, vel æqualem, vel stri-
ctiorem valeret. ad *text. in l. in omnibus ne-*
gotijs 56. *ff. de actionib. & obligation. l. sicut*
initio 5. *C. eod.*

Accessit autem per Religionis Superiorẽ
expressus consensus, atq; Sanctæ Sedis Apo-
stolicæ facultas, vt Regularis hic ad aliam
quamcunq; Religionem ex approbatis tran-
siret. Nullus itàq; scrupulus iurè ei fieri po-
tuit, qui iurè transijt, nulloq; obloquente;
15 Cùm negotium hoc vtriusq; contrahen-
tium consensu perfectum fuerit, non vnius
tantùm, iustisq; ex causis. *d. cap. porrectum.*
13. & *cap sicut tenor.* 15. & *d. cap. ad Apo-*
stolicam 16. *de regularib. extrà. cap.* 1. & 2.
eod. tit. lib. 6. diximus *d. respons.* nostra 54. *n.*
12. & 13. *par.* 3. *Bonacina vbi suprà. & diffi-*
cultat. 2. *num.* 4. *Lezana num.* 3. Ratione sa-
tis euidenti, quam affert *Bonacina d. num.* 4.
16 quia nullo iure huiuscemodi transitus, &
professio itàemissa irrita habetur, vt firma
proindèesse debeat. argumento *text. in d.*
cap. non est. 7. *de regular.* à contrario sensu
ducto, dùm Alexander Tertius *d. cap.* man-
dat. reuocari illos regulares ad priora Mo-
nasteria, qui sine Abbatum licentia ad alia
transiere. vt secùs esse debeat si cum licentia
17 trãsierint, etiam ad æqualem. vt *Gloss.* docet
ibidèm verbo *permittatis. in fin.* puretq; ex
ratione, quam Innocentius Tertius *d. capit.*
licet. 18. *§. si verò probabilitèr. de regularib.*
18 vtitur. Superioris esse iudicium requiren-
dum, an ex charitate, an ex temeritate, ar-
ctiorem, aut laxiorem quis petit Religio-
nem. Superioris authoritate, ac Summi Pon-
tificis facultate hic secundam petijt Reli-
gionem iustis ex causis. Nulli proindè scru-
pulo subijciendus.

Neq; obstaculum vllum facit, quod de
Constitutione Bonifacij Noni obijcitur; &
in illa fundamentum satis firmum (vt puta-
uere) iecere, qui aduersæ adhæserunt sen-
ten-

tentiæ pro nullitate respondentes secundæ
professionis. Non enim ad omnia in dicta
Constitutione disposita animum, vt decet,
19 intenderet verba proindè nos in medium
afferamus Constitutionis præfati Bonifacij,
quam refert *Confectius in collect. priuilegiorum mendicantium* in Bonifacio IX. *constitut. 1. fol. mihi* 21. Confirmans nempè dictus
Bonifacius IX. priuilegia per alios Summos
Pontifices prædecessores suos, vt puta Honorium IV. Clementem IV. & Bonifacium
VIII. eidem religioni Patrum Prædicatorũ
indulta, demùm sequentibus ad hanc rem
infert.

Et insuper statuimus, (inquiens) *& etiam ordinamus, quòd quorumcunq; mendicantiũ ordinum Fratres, huiusmodi Prædicatorum ordinis Fratres, aut Sorores subiectas eisdẽ, in eorum Confratres, aut sorores, etiam vigore litterarum Apostolicarum, super hoc hactènus forsan concessarum, vel in posterum concedendarum, etiam quòd ad parem, vel arctiorem possint transire ordinem continentium; nisi in eis de Ordinibus, à quibus recedunt; & ad quos transferendi se licentiam obtinuerint. nec non de præsentibus, & eorũ toto tenore specialis, & expressa mentio habeatur; non possint recipere.* sic Constitutio.

Nihil igitur ex Constitutione prædicta
contra nos.

20 Tum quidèm, quod sat fuit prædicto regulari, qui ad secundam transijt; dispositionẽ
dicti Sacri Tridentini Concilij *sess.* prædicta
14. *cap.* 11. in superioribus ad verbum relatam, seruasse. Dispositio nempè dicti Sacri
Concilij posterior fuit. Derogauit proindè
antecedenti dicti Bonifacij. Cum Sacrum
Concilium ad reformationem intendens
morum, & ad impediendas regularium vagandi, atq; simul apostatandi ansas; certam
tradiderit formam in translationibus de
vna in aliam religionem transeundi, omnimodis seruandam; sat itaq; fuit ad aliam se
transtulisse religionem fratrem hunc ad Sacri Tridẽtini Concilij formam, vt nihil aliud
curandum sit de dicta Bonifacij IX. Consti-
21 tutione, cùm ei, vt puta veteri, per dictam
Concilij dispositionem, (nouam vti legem)
detractum fuerit per ea, quæ nouitèr seruanda exprimuntur. ad *text. in l. præcipimus* 32.
C. de appellat. cap. 2. de translat. Episcop. Nauarr. cons. 24. an clerici. n. 1. lib. 5. de priuileg. & man. cap. 4. n. 7. in fin. vers. per quæ verba. Gregor. Sayrus decis. 26. in fin. de priuileg. lib. 5.

22 Tum quòd ipsa Bonifacij Constitutio, non
vtiq; decernit, petentem transire ad aliam,
debere exprimere speciatim locum, ad quẽ
transire intendit; sed Fratribus mendicantibus inhibet, ne fratres ex ordine Prædicatorum, etiam vigore litterarum Apostolicarũ
admittant, nisi de ordinibus, à quibus recedunt, & ad quos transferendi se licentiam
obtinuerint, meminerint: Hic verò in facultate obtenta à Papa se de ordine Prædicatorum transire, ad quamcunque aliam ex approbatis, expressit, atq; apertissimè obtinuit,
cum clausulis derogatorijs (*non obstantibus &c.*) Omnem igitur alium ordinem expressit, qui facultatem habuit ad quamcunquè
ex approbatis religionibus transiendi. ad
23 *tex. in cap. solitæ 6. §. nobis autem. de maiorit. & obedient.* dùm Innocentius III. ad verba Christi Domini ad Petrum, *Quodcunquè ligaueris super terram, &c.* adijcit; *nihil excipiens, qui dixit quodcunq;* diximusq; plura
referentes *respons. nostra* 21. *num.* 12. *&* 13.
part. 2. Neq; Bonifacius IX. in singulari dixit,
& ad quem, sed in plurali, & *ad quos transferendi se licentiam obtinuerint.* vt omnem
aliam comprehenderet ex approbatis, (ex
24 mendicantibus præsertim) ex indefinita
Pontificis locutione, quæ vniuersali æquipollet. ex regula Aristotelica, quam approbat Pomponius Iure Consultus lib. 4. ad
Quintum Mutium *in l. si pluribus hæredibus 45. ff. de legat. 2. Bart. in l. omnes populi n. 57. ff. de iustit. & iure. Cagnol. in l. 1. n. 10. de regul. iur.* diximus *respons.* nostra. 36. *num.* 36.
part. 3. & in nostro *Apologetico* pro iuribus
Ecclesiæ *n.* 215.

25 Tum prætereà, quòd Constitutio ipsa
Bonifacij non ex certa scientia, sed ad Patrũ
Prædicatorum petitionem rogata fuit: *Hinc est*, (Bonifacius inquit) *quod nos ipsorum Magistri, priorum, & fratrum in hac parte deuotis supplicationibus inclinati, &c.* Fratrũ
26 igitur fauore Constitutio rogata fuit. non
itaq; iniuria vlla illis irrogata fuit per translationem ad aliam religionem ex approbatis
quamcunq; per hunc Fratrem, cum ipsi voluntariè assensum præstiterint, vt se transferret. ex regula *scienti. 27. de regulis iuris in 6. l. 1. §. vsq; adeo ff. de iniurijs.*

Nec Religio ipsa Patrum Prædicatorum;
nec quisquam alius ex eadem religione, de
transitu huiusmodi conquæstus vnquàm aduersus fratrem hunc fuit, neq; conquæritur.
27 In possessione est igitur in hac permanendi
religione, in qua professus dennò, nec illegitime reperitur; vt nullus propterea ei scrupulus refricandus sit, quin in ea manutenẽdus sit. ad regulam *text. in §. hodie. Institut. de interdict.* & tradita per *Ripam in cap. cùm Ecclesia Sutrina. n. 53. & seq. de causa posses-*
28 *sionis, & proprietat.* Quòd in pari causa possidentis conditio semper potior esse debeat.
ad regulam *in pari 65. de regulis iuris in 6.*
29 si quid enim damni ex hoc transitu priori
Religioni eueniret, ius esset eidem restitutionem in integrum petendi. vt *Bonacina d. difficultate 2. propositione 2. nu. 4. & Lezana d. nu. 3.* ex *cap. 1. de restitutione in integrum. & Sanchez lib. 6. moral. cap. 7. n. 11. & n. 29.*
30 *alijq; apud eos.* deducunt. Interim verò nullo conquærente. Vt quid scrupulum hui-

40 *Nullum quod est, ex eo nihil sequitur.*
Nec ratum haberi potest. n.41.
41 *Ratum haberi non potest, quod nullum est.*
Neq; electum.
42 *Nemo diligit, quod non elegit, neq; optet.*
Quin facilè contemnit.
43 *Bonum nullum nisi voluntarium.*
45 *Tex. Sacr. Trid. Concil. c. 16. sess. 25. de regul. expenditur.*
Nec non cap. 17. eadem sess. de voluntatis professuræ exploratione.
47 *Suscipere verbum, actum positiuum denotat, ac voluntarium.*
51 *Ingressus in Religionem, intelligitur formalitèr, si in illa scilicet quis profiteatur, & perseueret.*
52 *Religiosus cum effectu is dicitur, qui vel expressè, vel saltem tacitè professus est.*
54 *Contradictor in iudicio quis legitimus æstimetur?*
55 *Appellans in ipso iudicij vestibulo protestari videtur, se nolle ampliùs in iudicio comparire.*
56 *In iudicium vocari debet in quem dirigitur petitio.*
Et de cuius interesse principali agitur.
Vel qui habet ius in re. n. 57.
Et illud considerabile.
59 *Conuersorum indemnitati consulens Sacrum Concilium Tridentinum, certam formam statuit, seruãdam ab ijs, qui de nullitate dicere voluerint.*
Et qui euocari debeant in hoc iudicium? nu. 60.
Ratio redditur. n. 62.
60 *Professio vt constet, duabus personis completur, facientis, & recipientis.*
61 *Actio popularis vno agente consumitur.*
Et an detur in matrimonio spirituali?
62 *Matrimonium spirituale cum carnali non in omnibus paria habentur.*
63 *Episcopi animarum curam habent.*
Omnium, qui in sua sunt Diœcesi.
Earumq; rationem reddent. n. 64.
65 *Rota decisio in Meten. professionis coram Vbaldo, expenditur.*
66 *Subreptitiè causa committi petitur in Rota, non facta memoria, illam in Sacra Cõgregatione pendere.*
Et inhibitiones emanatæ non afficiunt. n. 69.
Neq; iurisdictionem commissio tribuit. nu. 68.
Quia rescriptum dicitur auocatorium iurisdictionis. n. 67.
67 *Rescriptum auocatorium iurisdictionis est nullum.*
Nec iurisdictionem tribuit. n. 68.
70 *Voluntas attendi debet, non ipsum nudum factum exterius inuoluntarium, & violentum.*

ARGVMENTVM.

Professio tacita ex quibus inducta videatur? ad ornatum text. *Sacri Tridentini Concilij session. 25. cap. 15. & 16. de regularib.* Et an manuteneri in sua libertate non professionis, etiam tacitæ, Monialis debeat, quæ nunquàm se monialem esse velle professa est? Et nùm admitti consanguinei debeãt ad contradicendum, de nullitate dicenti professionis, vel se non professum? disseritur nec inutilitèr.

RESPONSIO. LI.

IN dissimili satis palestra, atq; Aduersarij nostri supponunt nos vertimur. quare *paxillum paxillo, clauum clauo* (vt in adagijs habetur.) *Clauumq; clauo, perti-*
1 *camq; pertica.* trudamus, oportet. Ipsi quippè Dominam Elionoram Morra, professam in Monasterio S. Victorini Ordinis Sancti Benedicti Beneuentanæ Ciuitatis esse contendunt. Ex sententia verò, ne magis decreto Illustrissimi Archiepiscopi Beneuentani, & ex monialium depositionibus, non in tenebris apparet, dictam D. Elionoram nullam emisisse professionem, neq; expressam,
2 nequè tacitam. Ipsi ergò docere debuissent, professionem à dicta Domina Elionora emissam fuisse, expressã, vel saltim tacitã, nec
3 in sola habitus gestatione subsistere? Quia Monachum (eademq; est ratio de moniali ex *Abb. & Felin. in c. de monialibus. de sent. excommunicat. Flores de Mena lib. 1. q. 10. num. 25.*) non facit habitus, sed professio regularis. *cap. porrectum* 13. *& cap. ex parte.* 22. *de regular. extrà. can. Clericus.* 8. *aliàs fin. dist. 41. Gloss. in can. sicut bonum.* 1. verbo *apparuerint. in fin. 27. quæst. 1. Rota apud Cardinalem Manticam decis. 68. nu. 4. & 5.*
In sua ergò libertate Domina Elionora
4 adhùc est. Cùm ab ipso creati Orbis, & naturæ initio liberi homines nascantur. *can. cùm redemptor* 68. 12. *q.* 2. §. 1. *Institut. de libertinis. Gratianus forens. part. 5. cap.* 850. *nu.* 13. in specie loquens libertatis mulieris. mox etiam infra referendus. In illa igitur
5 manutenenda. Quippe mandatum de ma-

nu-

nutenendo,& manutentio ipsa datur existē-
ti in possessione,& ante,& de tempore motę
litis. §. *hodie Institutionib. de interdict.* §. *re-
tinendæ eod. l. 1.* §. *interdictum autem . ff. vti
possidet. Rota apud Coccinum decis. 46. & in
recentiorib. part. 2. tom. 2. decis. 591. nu. 1. &
apud sanct. memor. Gregor. XV. decis. 100. &
decis. 160.*

6 Multòq; magis cùm in hac parte Domi-
na Elionora ipsius naturæ, ne dùm iuris cō-
munis, ac positiui assistentiam habeat, quā
omnes homines natura liberi nascuntur; vt
manuteneri proindè in sua debeat libertate.
ad *tex. in capit. cùm persona 7. de priuileg. in
6. & c. 1. de præsumptionib. eod. lib. 6.* Quòd
7 ad statum quoq; manutentio detur. vt dixit
*Rota apud sanct. memor. Gregor. XV. d. decis.
169. num. 3.* & ibidem *Beltraminus* Addens.
n. 6. & in *Romana, siue Ianuen. locorum Mō-
tium coràm Buccabella decis. 70. n. 13. par. 7.
diuersorum, siue recentiorum per Rubeum.*
8 Et sententia super statu, quoad omnes ius
facit; etiam si postmodùm ad causam vene-
rint, vt dixit *Rota corā Eminentissimo Card.*
9 *Caualer. decis. 250. nu. 4.* Quin in iudicatum
transit; cùm quoad omnes ius faciat. Namq;
vt Vlpianus (lib. 1. ad legem Iuliam, & Papiā
in *l. ingenuum. 25. ff. de statu hominum*) do-
cett *Ingenuum* (dicens) *accipere debemus
etiam eum, de quo sententia lata est, quam-*
10 *uis fuerit libertinus;* *quia res iudicata pro*
11 *veritate accipitur.* Potissimùm verò si parte
præsente, & acceptante lata fuerit, vt *Gloss.*
ibidem aduertit. sequiturq; *Bart. & Doctor.
ibidem.* & *Rota apud Duranum* Episcopum
Vrgellen. *decis. 340. n. 13. part. 2.*

Hic verò Moniales ipsæ per propriam cō-
fessionem, capitulariter etiam attestantur,
Dominam Elionoram (*non si douesse tenere
per Monaca, non hauendo fatto professione,
nè tacita, nè espressa, hauendo sempre fatto
atti contrarij alla tacita professione;*) consti-
12 tuunt igitur ipsam in possessione libertatis;
cùm contra illam præsertim positiuos actus
nunquàm admiserit. per doctrinam Bart. in
l. Aurelius. §. *idem quæsijt. nu. 2. ff. de liberat.
legata*, quam sequuta fuit Rota *part. 1. di-
uers. decis. 802. n. 2. & 3. & seq.* & retulit *Ro-
ta apud sancta memoria Gregor. XV. decis.
458. num. 3. 4. & 5.* & *Beltraminus* alios re-
ferens *ad decis. 200. n. 5. eiusdem sanct. mem.
& apud Cardin. Caualer. decis. 535. n. 2. apud
Coccinum decis. 14. n. 4. apud Duranum de-
cis. 21. nu. 2. part. 1.* & Rota Maceraten. apud
Marcum Antonium Thomati, nunc Episco-
pum Bitetten. *decis. 15. n. 8. & 9.*

Manutenenda ergo in sua possessione erit
13 naturalis libertatis; quę semper pręsumitur,
nisi in promptu seruitus probetur. *ad tex. in
l. altius 8. & l. si in ædibus 9. C. de seruitut. &
aqua. Maceraten. variarum resolution. lib. 1.
resolut. 95. n. 8. Surdus decis. 177. n. 1.*
14 Ob quam causam haud attentasse ipsa di-
cetur, quòd post latum decretum habitum
excusserit, quem iniquè deferebat, suam
continuans libertatem, quam naturaliter
habebat, & habet, & in sua naturali perseue-
rat libertatis possessione. ad *tex. in cap. cùm
teneamur. 17. de appellat. extrà. cap. 1. vbi
Abb. n. 1. & 4. vt lite pend. Gloss. in cap. non
solum 7. in Gloss. fin.* verbo *reducendum post
med. vers. Dic tamen secundùm Gar. de ap-
pellat. in 6. Paris. cons. vlt. nu. 8. & 14. vol. 4.*
quem sequitur *Rota apud Achillem de Gras-
sis decis. 36. de appellationib. Maceraten. va-
riar. resolut. lib. 2. resolut. 32. num 22. Rota
apud Cardin. Manticam decis. 71. n. 1. 2. & 3.
& decis. 168. n. 4. & decis. 322. n. 13. & apud
Coccin. decis. 365. n. 1. & decis. 380. n. 6. & de-
cis. 399. n. 2. & apud Card. Caualer. decis. 615.
n. 2. & 3.*

15 Quisquis igitur hanc Dominam Eliono-
ram non liberam, sed professioni regulari
obnoxiam esse voluerit, ipse probatione vt
præstet, tenebitur. *Abb. & Felin. in cap. nu-
per nobis. de testib. Menoch. de præsumpt.
præsumpt. 83. Ioan. Francisc. Sanfelicius Re-
gens. decis. 217. n. 1. part. 2. Gratianus forens.
part. 4. cap. 640. n. 1. & seq. & n. 16.* quia suæ
fundamentūm intentionis est. ad *l. 2. ff. de
probationibus. & l. actor. 23. C. eod. & can.
sciant cuncti 2. 2. q. 8. Rota apud Card. Man-
ticam decis. 251. n. 3.*

16 Neq; enim homines Monachi, siue etiam
Clerici natura nascuntur, sed fiunt. Asciscun-
tur nempè per Clericatum, & Monachatum
in sortem Dei. *can. Cleros, & Clericos. 1. in
princ. dist. 21. & can. Clericus. 5. 12. q. 1.* quia
17 diuino officio mancipantur, & à reliquo po-
pulo segregantur; sorte in Dei famulatum
electi. *can. duo sunt genera 7. 12. q. 1.*

Præterquam quod liber homo minimè
possidetur, vt Iabolenus lib. 3. epistolarum
in *l. cùm hæredes. 23.* §. *fin. ff. de acquirenda
possess.* docet. & ad hanc rem nostram sequi-
tur *Gratianus d. cap. 640. n. 1.*

Hoc verò, Monasterium, (ad quod vnum
spectat) præstare haud poterit, cùm Monia-
les, ex quibus Monasterium constat, non
professam asserant; quin neq; expressam, neq;
tacitam professionem emisisse, neq; vnquàm
professarum actus perfecisse, in conscientia
profiteantur. Contra itaque conscientiam
agent, si illam professam dicere voluerint,
quam in consciētia, non professam, quia neq;
expressam, neq; tacitam professionem emi-
18 serit, nouerunt, & confessæ fuere. Peccabunt
proindè, atq; ad gehennam ædificabunt. iux-
ta Apostolum ad *Romanos 14. 23.* dicentem:
19 *Omne quod non est ex fide, peccatum* est. ex
fide, *id est conscientia.* vt Gratianus explicat
in *can. omnes deinceps. 14.* §. *ex his itaque.* &
Gloss. ibidem verbo. *Conscientiam. 28. q. 1.
cap. litteras tuas 13.* §. *porrò. de restitut. spo-
liat. can. non sanat. 50. 1. q. 1. cap. per tuas 35.
in fin. de Simon. cap. inquisitioni 44. de sent.*

excommunicat. Caietan. in summa verbo conscientia etiam erronea. Couarruuias variarum resolut. lib. 1. cap. 1. num. 1. Nauar. in can. si quis positus. de pœnitent. distinct. 7. n. 14.

Neq; etiam pars aduersa D. Isabella Morra Marchionissa, soror Dominæ Elionoræ: & quia ipsa quoque sponte fatetur, expressam professionem dictam Elionotam non emisisse: & quia in hoc iudicio audiri minimè
20 debet: Cùm, quòd ad fomētandum metum incussum, vimque illatam venit. Tùm quòd nihil cōmune in hoc iudicio tertius habet, vt andiatur: & quia Elionora professa non
21 est: & quia Monachus, cum Monasterio cōtrahit cùm profitetur: quam ob causam cum solo Monasterio agere debet, cùm de nullitate agit, atq; consequenter de distractu initi cum ipso Monasterio contractus per emissā
22 professionem. A cōtractu nempè distractus, qui antecedētis dissolutio est, regitur *ad tex. in l. ab emptione 59 ff. de pactis*, & latè nos diximus, atq; perpendimus *respons.* nostra 38. *part. 2. per tot.* rationes omnes pēsantes, atq; contrarijs respondentes. Pari autem modo, quo constituitur, actus destruitur. ad *tex. in l. si in te 2. C. si aduersus donationem. authent. contra qui propriam. C. de non numerata pecun. Surdus decis. 128. n. 14. & 15. Rota in Vlixbonen. nullitatis professionis 17. Maij 1641. coram Carrillo. § quoniam licet. in fin.* impressa per *Dianam* ad calcem *6. part suarum resolut. fol. mihi* 223.
23 Neq; intēdi vllo pacto ad interesse debet, quod ipsa Marchionissa habere protestatur; vt Monialis Elionora declaretur: Cùm, quod hoc ipsum est, quod ei opponitur: propter hāc scilicet causam metum, vimque, vt Monasterium ingrederetur, Elionoræ intulisse, vt ipsa totum haberet: dupliciq; substantia Elionoram (quamuis sororem) spoliauit, &
24 bonis, & libertate. Ex sua itaq; iniquitate commodum ferret, quod abominandum apud seculares etiam leges æstimatur. *can. dictum est. 4. vbi Gloss.* verbo *fallaciam. 30. q. 1. cap. tua 12. in fin. de cleric. non resident. cap. Sedes Apostolica 15. & cap. ex tenore 16. in fin. de rescript.* Nc ex dolo suo lucretur. vt dixit Vlpianus *in l. ne ex dolo. 13. ff. de do-*
25 *lo.* Tùm quòd interesse illius, Monachatum Elionotæ non respicit, neq; commune quid cum illo habet; sed donationis, siue renunciationis validitatem, vel inualiditatem, primò per Elionoram pro ipsa Marchionissa, & filijs nascituris facta, antequàm in Monasterium detruderetur: quod sanè claritatem ostētat, quarè instent, ne Monasterium Elionora deserat. Sed hoc ipsum corām laicali Iudice agendum erit, non in Tribunali Ecclesiastico, neq; in hac Sacra Congregatione, vti de alia Elionora respondit tunc temporis *Gratianus disceptationum forens. part. 5. cap. 850. sub n. 3. vers. nec pro interesse.* & deduximus nos *d. respons.* nostra 38. *n. 33. part. 2.*

Satis autem erroneum est (fac audiri illa deberet, quod non vtiq; profitemur) quod asserere tentauit; esse Dominam Elionoram tacitè, saltim professam; obnoxiam proindè religioni. Quia hoc ipsum Moniales, quæ solæ norunt, illam neq; tacitè, nequè expresè professam esse protestæ sunt, & Sacramento
26 etiam deposuere. Quia illam neq; adhuc detonsam asserunt: tantum a vero abest, vt tacitam emiserit professionem. Quo nam ergo pacto ipsa tacitè professam asstruet, quæ ad-
27 huc indetonsa permanet? Cum inter requisita ad tacitam professionem, ex *Sacro Tridentino Concilio de regularib. sess. 25. cap. 15. & 16.* duo præcipue recognoscat *Lezana in sum. quæstion. regularium par. 4. verbo professio. n. 3. ex Azorio. Nauar. Sorbo. Layman. Santarello. Tamburrino*; & alijs. ita quoq; a *S. Faustо in Thesauro religiosorum. lib. 5. q. 198.* ætatem legitimam annorū sexdecim, & annum expletum nouitiatus: sed annus
28 hic ne dum adhuc incepit. Nam annus hic incipere debet post detonsionem, & in habitu Monachali, vt austeritates experiri valeat religionis, atq; ita deliberare, an perseuerare velit, vel abire. Ita enim Sacrum Concilium.
29 cap. 15. *In quacunq; religione tàm virorum, quam mulierum professio non fiat ante decimumsextum annum expletum; nec qui minore tempore, quam per annum post susceptū habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur.* Duo quippè hic pro forma perquirit Sacrum Conciliū in emissuro professionem, copulatiuè: & quòd per annum integrum in nouitiatu persistat, & quòd post habitum susceptum, in ipso religionis habitu sine interruptione toto ipso anno perseueret, alioquin nulla omnino erit etiam ex-
30 pressa professio, multóq; magis tacita, quæ est præsumpta professio, vti deduximus *responsione* nostra 53. *n. 18. 19. & seq. part. 3.* & dixit *Rota in Meten. professionis* 1614 *par. 1. tom. 2. in recent. decis. 579. n. 2. ex Innocent. in cap. 1. in fin. & Imol. nu. 16. de his, quæ vi, metusque causa fiunt. Gratianus d. cap. 640. n. 20. & 21. ac sequent. & d. part. 5. d. cap. 850.*
31 *n. 15 & 16.* Sed quo nam pacto habitum induit religionis Elionora, quæ nec etiam detonsa fuit, neq; habitum suscepit ad formam ceremonialis ordinis S. Benedicti; quin semper reluctauit, seq; nolle monialem agere,
32 professa, & protestata fuit? Detonderi verò, & habitum suscipere lubenter, & liberè, non inuoluntariè, ac reluctanter fieri debet, vt obligationem patiat. *can. vidua quidem. 24. 27. q. 1. & cap. vidua 4. de regularib. extra cap. is, qui. 1. de regularib. & trans. ad relig. in 6. & cap. 1. de regularib. extra.* in quo ex Concilio Moguntino sic habetur. *Nullus detondeatur, nisi in legitima ætate, & spontanea voluntate.* Detondeatur scilicet ad profitēdum, vt sic fit Monachus, vt *Gloss.* ibidem

expli-

explicat. perquiritur igitur spontanea de-
33 tonsio. Rationem venamur ex verbis Ale-
xandri II. Landulpho in Corsica scribentis
in *can. notificasti. 2. in fin. 33. q. 5.* dicentisq;
*Non enim violentia, sed ex pari voluntate,
(sicut Sancti Patres dicunt) hoc fieri debet.*
vt ad Monasterium quis videlicet trāsuolet,
voluntariè, non coactè, ac corde magno, &
animo volenti. 2. *Machabeor.* 1. 3. *Lezana
d. p. 4.* verb. *professio. n. 5.* Nimirū quia coacta
34 seruitia Domino præstanda non sunt. vt ex
Marcello Papa loquitur *can illud autem* 10.
35 *in fin.* 20. *q.* 1. Voluntarium nempè sibi mi-
litem legit Christus; voluntarium seruum
sibi Diabolus auctionatur. vt Ambrosius &
ipse docet. *can. non est.* 10. 15. *q.* 1.

Vndè igitur habent Aduersarij hanc Dominam Elionorā Religioni obnoxiam esse, quæ neq; detonsa fuit, neq; professa, neq; vnquam pro moniali se gessit, sed in statu sæculari semper fuit, pro sæculari se habens, sęcularem se professam. ad *text. in d. cap. ex parte* 22. *& cap. Statuimus* 23. *de regularib. & ibiq; notat. Clement. eos, qui* 2. *vbi Gloss. eod tit.* sequuta fuit *Rota apud Cardin. Manticam dec. 58. num. 1 Nauarr. cons. 34. per tot. lib. 3. de regularib. Gratianus forens. part. 5. d. cap. 850. num. 15.* Et quam neq; Monasterium appetit, neq; Illustrissimus Archiepiscopus; prudentèr satis, superq; se gerens; nè ex eius actibus, & gestibus incompositis, minimèq; religiosis, monialibus, alijs, atq; præ-
36 sertim nouitijs, scandalum præbeat, vndè ex
vna oue infecta in alijs scabies inuratur. vt
ex Origene deduxit Gratianus in *can. sed illud non otiosè. 17. in fin. dist. 45.*

37 At summoperè expedit, sanæ à morbosis vt segregentur oues, totum nè corrumpatur ouile. vti ex Augustino Gratianus habet. *can. corripiantur* 17. *in fin.* 24. *q.* 4.

Si igitur sæcularis; cur (quæso te) tàm acris ei quæstio exagitatur de professione tacita, cùm nulla ab ea Religioni obligatio habea-
38 tur? Quippè vt tacita induci valeat profes-
sio, hæc perquiruntur necessaria requisita. Primò, vt actus, per quos tacita infertur professio, eius authoritate fiant, cuius est in eam Religionem admittere. Deindè vt spontanea, nec coacta voluntate fiant. prætereà vt scientèr fiant. deinceps vt ijs actibus vtens, verum profitendi habeat animum. Demùm vt actus præfatos efficiens in ætate sit constitutus legitima, annorum sexdecim. vti enumerat, & enucleat *Lezana d.* verbo *professio nu.* 5. alios quoq; referens, perpenditq; *Beltramin. ad sanct. memor. Gregor. XV. decis 385. num. 6. in addition. Rota apud Manticam d. dec. 58. num. 1. Sanchez de matrimon. lib. 7. disput. 37. num. 2.* eaq; enumerat quoq; *à Sancto Fausto d. lib. 5. q. 198. §. verùm quinq; Regens Sanfelicius d. decis. 217. nu. 4. & 5.* deducitq; pluribus vt assolet summa doctrina doctissimus *Nauarr. commentar. 4. de regularib. num. 73. & 74.* eumq; sequitur *Gratianus forens. d. c. 604. à num. 20. cum sequent. ad fin. Campanilis in diuersor. rub. 12. cap. 4. nu. 3.* idem *Nauar. d. cons. 34. n. 4. de regularibus.*

39 Fiat nunc (quæso) inductio à sufficienti partium enumeratione argumentando, vt argumentatū quoq; iuisse Magnum Gregorium in *canon. contra morem 8. §. quod si hoc dist. 100.* conspicimus. & inueniemus, illos in hac re minimè intercedere. Et quòad voluntatem quidèm, satis aperte mōstratur, illam in Elionora haud adfuisse, semper autem reluctasse, ne monialem ageret, se pro seculari habendo, capillos nutriens, moreq; secularium mulierum illos deferens; quos neq; deposuit, inderonsa manens, nequè obediendo, neq; ad Chorum eundo, neq; noctu ad matutinas horas surgendo. Qui igitur hi sunt actus, ex quibus tacita, ac consequenter præsumpta induci professio
40 potuit? Nulli. Nulla ergò professio dabitur
tacita. ad *text. in d. cap. Statuimus 23. de regularib. & d. clement. 2. eodem.* & post *Nauarr, commentario 4 de regular. nu. 73. cum seqq.* admittit *Gratian. d. cap. 640. num. 30. & 31. part. 4. & part. 5. d. cap. 850. num 15.*
41 Quid enim sequi potest ex eo, quod nullum
est? ad *text. in l. quod dictum. 33. ff de pact. l. 4. §. condemnatum. ff. de sent. & re iudicat. Gloss. in cap. ad dissoluendum* 13. verbo *accusari. de desponsat. impub. Gloss. in cap. cùm nostris. 6.* verbo *de facto. de concess. prabend. Sanchez de matrim. lib. 3. disput. 2. num. 5.* nec ratum haberi potest, quod nullum est. *can. nullus alterius. 2. 9. q. 2. Gloss. in can. regula. 2.* verbo *ratum dist. 17.* neq; electum.
42 Quod verò quis non eligit, nec optat; id
profectò nec diligit; quod autem non diligit, facilè contemnit. argumentatur his verbis Nicolaus Papa Episcopis omnibus in Regno Ludouici scribens *can. præsens Cle-*
43 *ricus 4. § quapropter. 20. quæst. 3.* Rationem
subnectens; *Nullum quippè bonum nisi voluntarium. Idcircò Dominus non ferendam in via virgam,* (Math. 10.) *per quam violentia nè illi inferatur, præcepit.* ità Nicolaus. Prudentissimè proindè in Synodo Eugenij Papæ II. *cap. 32.* relatum à Gratiano in *can. sicut, qui 9. 20. q. 1.* statum ad rem hanc sequentibus legimus:

44 *Sicut qui Monasteria elegerunt, à Monasterijs egredi non permittuntur, ita hi, qui inuiti, sine iusta offensionis causa sunt intromissi, nisi volentes non teneantur: quia quod non petunt, non obseruant. Ideòq; tales considerandi sunt magis peccata committere, quàm plangere: sicut in decreto Sanctissimi Leonis Papæ manifestissimè continetur.* An non per quam optimè nostræ huic rei verba sedent? Idcircò sequamur ea.

45 Præter quàm quòd, Sacrum Concilium *d. cap. 16. sess. 25. de regularib.* religionum

indemni-

indemnitati consulens,& eorum, qui ad re-
ligiones transeunt, sequentibus disposuit:
*Finito tempore nouitiatus,Superiores noui-
tios,quos habiles inuenerint, ad profitendum
admittant,aut Monasterio eos eÿcient.*

Eijcienda proindè Elionora fuerat, quæ
inhabilis professioni se reddiderat,expressis-
simis verbis, & protestationibus declaran-
do se monialem non esse,nec esse velle,nol-
leq; profiteri; se vi adactam ad habitum
admittendum. Quemadmodùm & declara-
nit, cùm voluntas explorata fuit eiusdem,
ad *Sacri Tridentini Concilÿ* præscriptum
eadem *sess.15.de regularib*.vndè ex hoc fa-
ctum fuit, vt expressam professionem non
emiserit ampliùs, quæ se monialem agere
minimè velle expresserat. quonàm pacto
ergò eam tacitè professam asseremus? vt
apertissimè *Gloss. finalis* profitetur in *d. cle-
ment.eos,qui 2.de regulbrib*. solam protesta-
tionem (dicens) sufficere ad tacitam profes-
sionem impediendam. eamq; sequitur *Na-
uarr.d.comment.4.de regularib. num.74.§.
aduertendum tertiò.& d.cons.34. num.3.de*
46 *regularib*. Et hoc sane,quatenus nouitiatus
annum expleuisset, cùm non dùm illum in-
ceperit,quæ habitum inuoluntariè, nolésq;
atq; reluctans, passa ab extrinseco erat, vt
circundarent sibi, non quòd voluntariè in-
duerat,& quæ nullis actibus Religionis,neq;
obedientiæ se subijcirat. Ex Sacro verò
Tridentino Concilio *sess.25.cap.15.de regu-
larib*.professio fieri minimè potest, neq; ex-
pressa, de qua loquitur, neq; tacita, quæ in-
cluditur, non exprimitur, *antè decimum
sextum annum expletum, nec qui minore
tempore,quàm per annum,post susceptum
habitum in probatione steterit*. At hæc neq;
47 habitum voluntariè suscepit. Suscipere nē-
pè actum positiuum denotat. & volunta-
rium;nō passiuum dumtaxat,& negatiuum,
atq; inuolūtarium.argumento *text.in l.su-
sceptores.1.& 3.C.de susceptorib. lib.10.&
l.sed & si 28.§.ex quibus autem, ff.de iudic*.
neq; per annum in probatione stetit, quæ
nullum nouitiatum, & probationis actum
48 gessit.Non incępit igitur nouitiatus annus
ad Sacri Tridentini Concilij præscriptum.
Nulla ergò sequi potuit neq; expressa, neq;
49 multò minùs tacita professio, quæ post ex-
pletum voluntariè nouitiatus annum inci-
pit,& vim accipit,si enumerati omnes paulò
antè actus,ex quibus illa inducitur,interue-
nerint.ex *Nauarr.cons.28.num.5.et cons.13.
num.3.de regularib.& d.cons.34.eod.tit*.vel
post susceptum scientèr habitum professo-
rum.ex Bonifacio VIII.*cap.beneficium 4.cir-
ca fin.de regular.in 6*.& *Gloss*. ibidem verbo
scientèr. in quo allegat *text.in cap.sicut te-
nor.15.in fin.eodem tit.extra*. quo loco In-
nocentius Tertius. scienter,hoc est,sponta-
nea voluntate,exprimere videtur. perseue-
rauit ergò,vt perseuerat in laicali statu Elio-
nora. Et hoc ipsum dispositum antea fuerat
per Clement.V.in Concilio Viennen. in *d.
clem.eos,qui 2.de regularib*.& per Innocen-
tium IV.in *d.cap.1.§.qui vero.de regular. in
6*. annum gestationis habitus voluntariè,
50 debere esse integrum in probatione.sequi-
tur *Nauar.cons.9.nu.2.& cons.34. num.3.
lib.3.de regular. Rota apud Card. Manticã
d.decis.58. nu.1. Beltraminus ad dictam de-
cis.Gregor.XV.385.nu.6.* idem *Nauar.co-
ment.4.de regularibus,num.73.& 74.& d.
cons.28.nu.5.de regularib.Gratianus d.c.sp.
640.nu.35.& 36.& c.440.num.22. & 23.
par.3*.& tradita per *Dianam par.6. tract.7.
Miscellaneo.resolut.56. Ioan.Baptista Le-
zana in sum.quæst.regular.par.1.cap.2.nu.
9.10.& 11* diximus *d.respons*.nostra 53.*nu.
23.& seq.par.3*.
51 Quemadmodùm ingressus in religionē
non materialiter intelligi debet,sed forma-
liter,vt scilicet in illa perseueret,& profitea-
tur,atq; vel tacitè, vel expressè professionē
ineat, vt formaliter in nouitiatus anno in-
gressus dici minimè possit, nisi materialiter
tantū qui inuoluntariè,atq; reluctans velu-
ti in carcerē in Monasterio truditur.vt aper-
tissimè ex Bonifacio VIII.in *c.religioso.21.§.
quàmuis autem.de sent. excomunicat. in 6*.
deducitur, quatenus habet, religiosum
52 cum effectu eum haberi minimè posse,qui
religionem ingressus in nouitiatu adhuc
perdurat:donec sit tacitè,vel expressè pro-
fessus,Quia nimirùm ex *Gloss.ibid*.verbo *nō
possit:* Cras poterit laicari, & monachus nō
esse,quanto proindè magis quæ, nec vt no-
uitia esset,ingressa fuit,religiosa minimè ha-
bebitur?Quia ingressus cum effectu ęstima-
tur, vt in religione per professionem perse-
ueret. *Authent.ingressi. C.de sacrosanctis
Eccles*. sequiturq; *Iulius Clarus in §.testa-
mentum q.28.nu.6.Vincent. de Franch.de-
cis.422.nu.2.Paschalis de viribus patriæ po-
testat.par.1.cap.3.num.82.& 83.Gratianus
Rota Marchiæ decis.35.& in addit. nu.1. &
disceptat.forens.par.3.cap.481.nu.7. Ioan.
Baptista Costa de retrotract.cap.9.in 3.ca-
su.Tiraquell.de retract.lignagier.Gloss.8.§.
1.nu.33.34.& seq. Hector Capycius Latro
Regens decis*.Consilij Neapolitani 118.*nu.1.
2.3.& 4.& sequent. Idem Gratianus d.cap.
640.nu.16.& seq.par.4*.

Verùm hęc puella Domina Elionora pri-
mò materialiter tantùm Monasterium in-
gressa fuit,pro educanda solùm admissa: &
multò magis secūndò, quando violenter
intromissa,non spontè ingressa fuit, vt ipsa,
& moniales cum Sacramento deposuere.

Confirmari igitur ex his debet in suæ
libertatis possessione. Auresq; denegandæ
Dominæ Isabellæ Marchionissæ, quæ (esto
53 aliàs audiri posset,vt inficias imus) ex hoc
vno dumtaxat à iudicio eliminaretur,quòd
ad metum,vimq; Elionoræ illatam, fomen-

tandam

tandam veniat, vt in superioribus diximus. Nullo idcircò modo eiproficiet, quòd afferat, se iam admissam ad contradicendum fuisse, legitimamq; factam fuisse contradictricem.

Si enim rectè ex ipso facto perpenderi-
54 mus, nunquàm illam pro contradicente in iudicio habitam fuisse, quamuis ipsa in iudicio vltrò se ingesserit; & Dominus Vicarius petitionem suam intimari partibus dixerit. Namq; intimata Elionora non admittendam esse respondit, sed se expediri, & à Monasterio dimitti, institit; vnde & ipsa Isa-
55 bella Vicarium suspectum habere proclamauit, atq; appellauit. Ex hoc nempè protestata fuit se nolle amplius in iudicio cõparere, ad *tex.* satis aptum in *cap. fin. de dolo, & contumacia in 6.* Quam ob causam factum est, vt nunquàm illa aliàs vti vocata, admissa fuerit; cùm neq; vocari debuisset.
56 Quippè ad iudicium vocari debet, in quẽ dirigitur petitio, & de cuius interesse principaliter agitur, non verò secundariò. Secũdum doctrinam Innocentij in *cap. humilis fin. nu. 2. verſ. non tenetur Iudex alium vocare. de maiorit. & obed.* quem sequitur *Bal. in l. 3. nu. 17. verſ. extra Gloſſ. C. quomodo & quando Iudex*, Rota *apud* Card. *Caualer. deciſ. 163. nu. 1. & deciſ. 328. n. 2. Cacheran.*
57 *deciſ. 157. num. 2. cum ſeq.* Vel qui habet ius in re ipso iudicij tempore, atq; ius tempore illo considerabile, ad *tex. in l. eum Artemidorum. 4. C. vt in poſſeſſionem legatorũ* Rota *apud Duranum* Episcopum Vrgellẽ. *deciſ. 254. nu. 4. & 6. Cacheran. d. deciſ. 157. num. 14.*

58 Iudicium autem hoc neq; contra illam dirigebatur, neq; interesse vllum fundatum habebat in illa re, professionis videlicet; sed quoàd interesse dumtaxat pecuniarum, quod nihil commune cum hoc iudicio professionis habet. vocari non vtiq; debuit; vt neq; nunc in iudicium admitti: vti nos dicta nostra *reſpons. 38. à nu. 2. cum ſeq. par. 2.*
59 ostendimus. Sacrum nempè Concilium indemnitati religionum consulere volens, atq; pariter eorum, qui vi, metuq; quãdoq; vt religionem ingrediantur, adiguntur, certam formam statuit. *cap. 19. ſeſſ. 25. de regular.* vt videlicet causas, quas ad nullitatem emissæ professionis protenderit, *intra quinquennium à die profeſſionis emiſſæ coram ſuo Superiore, & Ordinario loci deducat.* Nihil verò de consanguineis (quòad opponendum se de nullitate dicenti) meminit.
60 Religio ergò, & Ordinarij Fiscus vocandi erant, vt se nullitates proponenti opponãt. Religio quidèm, siuè Monasterium, in quo emissa professio est, quia cum illa cõtractus initus. diximus *d. reſpons. 38. num. 24. par. 2.* & *reſpons. 54. nu. 11. par. 3.* & omnis professio, vt constet, duabus personis completur, vna, quæ se religioni obstringat, altera, quæ profitenti religionem obliget; quia professio reciprocam continet obligationem, facientis scilicet, & recipientis eam. *cap. ad Apoſtolicam 16.* & ibi notatis. *de regularib. extra. Nauarr. d. comment. 4. de regular. nu. 74. in princ.* Fiscus verò Ordinarij, qui vicem subit vnius ex populo, quatènus nulla inter professum, & Monasterium collusio cadat.
61 Ipso vno igitur agente (estò in hoc iudicio popularis daretur actio, vt nos non dari, dicta nostra *reſponſ. 38. num. 37. & ſeqq. par. 2.* deduximus, diuersitatis causas inter carnale, & spirituale matrimonium referentes) popularis consumitur actio, quæ in accusatione nõ legitimi matrimonij ob peccatum, quod in illo vertitur, consistit. *l. eum, qui 30. § in popularibus. ff. de iure iurand.* vt ibidem
62 deduximus *num. 41.* Non enim in omnibus spirituale, atquè carnale matrimonium paria habentur. vt post *Rebuffum conſ. 69. num. 9.* sequuta fuit *Rota in dict. Vlixbonen. nullitatis profeſſionis* corã Carrillo. *§. hincq; patet.*

Animaduertebant siquidèm Patres illi in Sacro Concilio Spiritu Sancto dictante coacti satis læsam eorum ituram libertatem, qui de nullitate dicturi erant, si ij ipsi oppositores admitterẽtur, qui vel metus, vel vis causam dedissent; inde prudentèr satis prouiderunt, causas proponi deberi coram Superiore Religionis, & loci Ordinarijs; Coram illo quidèm, ob interesse fundatum, quod cum
63 professo habet Monasterium; coram istis verò ob animarum curam, quam ergà omnes obtinent, qui in sua sunt Diœcesi. Animæ enim totius plebis Episcopo commissæ sunt. vt ex Concilio Antiocheno habetur in *can. quæcunq; 5. 10. quæſt. 1. & can. nullus om-*
64 *ninò 11. 16. quæſt. 7.* & quarum rationem reddere compelletur. Gregorius, vt inquit, Magnus in *can. agnouimus. 19. in fin. 18. quæſt. 2.*
65 Hinc sanè fit; satis erroneè Aduersarios pro se afferre Rotæ decisionem in *Meten. profeſſionis 25. Maij 1615. coram Vbaldo dec. 179. vol. 2. poſthum.*

Porrò termini, admodùm diuersi, difficiq; sunt decisionis illius ab istis nostris: in illa enim de professione agebatur, vel tacitè, vel expressè emissa; hic verò neq; expressa, neq; tacita manet professio. quemadmodùm in alia eiusdem *Meten. profeſſionis 1614. 18. Aprilis deciſ. 579. part. 1. tom. 2. in recentiorib.* euidentissimè legentibus fit manifestum. & apud *Sanct. mem. Gregor. XV. dec. 385.*

Non itàq; demùm fundamentum facient. (quod maximè eorum patefacit animum, non aliud Aduersarios intendere, quàm sua libertate hanc spoliare puellam) quòd in Rota iàm causa commissa fuerit, & ab illa emanarint inhibitoriales literæ.

Quia

Quia nimirum recursus primitùs ipsi habuerunt ad Sacram Congregationem, apud quam causam introduxere; & inhibere fecerunt Illustrissimo Domino Archiepiscopo,
66 qui acta transmisit. Subreptitie igitur postmodum obtinuere, nulla facta memoria,
67 causam pendere in Sacra Congregatione, illam in Rota committi. fuit itaq; nulla commissio, & rescriptum, vti auocatorium iurisdictionis, & idcirco nullum. ad *tex. in cap. super litteris 20. vbi Innocent. Hostiens. & Ioannes Andreas de rescript. cap. ex litteris. 29.* post princip. & ibidem *Hostiens. col. 2. de offic. delegat. cap. ad hac. 12. de sent. excommunicat. Cassadorus decis. 2. n. 6. de appellat.* & dictum fuit in *Senen. bonorum 4. Iulij* 1614 *coràm Buratto part. 1. tom. 2. in recent. decis.* 655. *n.* 2. quæ est etiam repetita *part. 2. tom. 2. in eisdem recent. decis.* 582. *Gratian. forens. par. 4. cap.* 628. *n.* 19. *& d. cap.* 850. *n.* 1.
68 *& 2. par. 5.* Nullam proindè iurisdictionem tribuit, vt dictum fuit in *Veneta legitimationis* 1587. *coràm Card. Seraphino decis.* 40. *n. 2. in fin. post 1. vol. consil. Farinac. Gratianus d. cap.* 850. *n. 2. & 3.*
69 Inhibitoriales idcirco absq; iurisdictione emanauerunt, atquè proindè nulliter. non propterea afficiunt. ad *tex. in l. fin. ff. de iurisd. omnium iudic. cap. 2. siue fin. in fin. de constitut. lib. 6. Clement. vt calumnijs 1. de sent. & re iudic. Triuisanus decis. 68. n. 4. lib. 1. Gratian. d. cap. 850. n. 3.* Manutenenda idcirco in sua libertatis possessione puella hæc erit, quæ in animum nunquàm induxit, vt Monialem ageret; multo minus vt tacitè profiteretur, quę expresse protestata semper fuit, se laicam esse velle, non Monialem. Vo-
70 luntas igitur attendēda, non verò externum tantummodò factum inuoluntarium, & violentum. ad *tex. in can quisquis 9. cum §. 1.* & ibidem *Gloss.* verbo *ambulauerit. de pœnit. dist. 1.*

Atq; ex his ita respondendum censuimus, meliori non abiecto iudicio.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Diaboli est circuire, & quærere quem deuoret.*
Vt quietam animi, sinceramq; tranquillitatem perturbet.
2 *Regularis de vna in aliam religionem iustis excausis, facta sibi licentia per Superiores prioris, licitè transit.*
Potissimùm verò si licentia accesserit Papa.
3 *Iure qui facit permittente, nullo mali tenetur scrupulo.*
Quia si iurè. ergo iustè. si iustè. ergo benè vt argumentatur Augustinus. n. 4.
5 *Sacrum Tridentinum Concilium sess. 14. cap. 11. de reform. modum tradidit, quo Regulares de vna in aliam transire possint religionem.*
Vt omnem vagandi, apostatandiq; ansam reprimeret.
6 *Mutatum quod non inuenitur, stare prohiberi non potest.*
7 *Professio in religione etiam ex malo fine, irrita minimè fit.*
8 *Tex. in cap. licet 18. de regularibus. expenditur. & n. 18.*
9 *Possidet qui bona fide, à possessione dimouendus non est.*
Quia possidentis conditio melior æstimatur. n. 10.
Et in professione in religione extenditur. n. 11.
Si quis bono zelo, iustisq; causis de vna ad aliam transiens religionem in ea professus fuerit. n. 12.
Ratio affertur. nu. 16. etiam si ad æqualem transijt. n. 17.
13 *Professio est contractus vltro, citroq; obligatorius.*
Religionis, & professi. vtriusque consensu perficitur. n. 15.
Potest vtriusq; dissensu infirmari.
Quoad trāsitum videlicet ad aliam. n. 14.
14 *Contractus sicuti vtriusq; consensu firmātur.*
Pariq; modo vtriusq; dissensu infirmantur. & nu. 15.
18 *Superioris est iudicium, an ex charitate, vel temeritate quis ad aliam transeat religionem, vel arctiorem, vel laxiorem.*
19 *Constitutio Bonifacy IX. pro Patribus Prædicatoribus, ne ad alias admittantur Mendicantium religiones, ni transiens, & à qua transit, & ad quas, meminerit, refertur.*
Expenditur n. 22. & 31.
Detractum eidem fuit per dispositionem Sacri Tridentini Concily sess. 14. cap. 11. de reformat n. 20.
Neq; ex motu proprio, sed ad Patrum supplicationem processit. n. 25.
21 *Legi veteri per posteriorem derogatur.*
23 *Quicunq; pronomen, omnia comprehendit. Nihilq; excludit.*
24 *Indefinita loquutio, vniuersali æquipollet.*
26 *Volenti, & consentienti nulla fit iniuria.*
27 *Manuteneri quis debet in possessione, in qua iustè reperitur.*
Nemine potissimùm conquærente. n. 30.
28 *Possidentis conditio potior est in pari causa.*
29 *Religio restitutionem habet in integrum ad petēdum regularem, qui cum eius damno ad aliam transijt.*
30 *Semel admissus manuteneri debet.*
31 *Clausula (si super his à quoquam quauis authoritate, &c.)* *Ex-*

Expenditur de authoritate priuata.
Non de Summi Pontificis, vel successoris. n.32.

33 *Papæ authoritas immensa dicitur, & est.*
34 *Attentare, est contrà ius, fasq; atque in alterius præiudicium priuata authoritate tentare.*
35 *Superior, qui in translatione Monachi de vna in aliam religionem assensum præstare debet, Religionis, siue Conuentus Superior exauditur.*

ARGVMENTVM.

Regularis, qui ex ordine Prædicatorum ad aliam Mendicantium æqualem, à religione priori facta sibi licentia, ac facultate Summi Pontificis trāseundi ad quamcunq; ex approbatis, transijt, in eaquè per plures perdurauit annos; an iurè persistere possit, quòd cuiusdam priuilegij Bonifacij IX in gratia à Summo Pontifice, non meminit? Discutitur proindè priuilegium præfatū ad ornatum *tex. Sacri Tridentini Concilij sess. 14. cap. 11. de reformat.*

RESPONSIO LII.

Regularis quidam ex ordine Prædicatorum, vigesimo ab hinc anno, annuentibus suæ Religionis Prælatis, facultate obtēta à Sancta Sede Apostolica per Breue Sanctissimi tunc temporis Papæ ad quamcunq; aliam ex approbatis transeundi, ad aliam ex approbatis Mendicantium religionem transiuit, atq; in ea professionem suo emisit tempore solemnem, in eaque sub regulari obseruantia intra viuit
1 Claustra, sui sub Superioris obedientia. Verùm, vt est aduersarij nostri Diaboli circuire, ac quærere, quem deuoret. 1. *Petri* 5. *Iob* 2.1. summè intensas in hunc immittit cogitationes, eius vt animi quietem, tranquillāq; serenitatem perturbet; tuta eum conscientia in hac, ad quam transijt, religione permanere haud posse: quòd nulla in ea emissa professio fuerit, nullus transitus: quòd in Breui præfato à Sancta Sede Apostolica obtento, cuiusdam Constitutionis à Bonifacio IX. anno Pontificatus sui 16. quæ incipit; *Sacra Religionis sub qua, &c.* eidem Religioni Prædicatorum indultæ, memoriam minimè fecit; vt nulla se possit pace firmare. Animi verò perturbatione impellit acriùs; quod nonnullos Patres Theologiæ professores, non leuis nominis, Hispanos, consuluit, ijq; etiam scripto eidem responderunt, perpensis nonnullis eiusdem Bonifacij Constitutionis verbis, esse professionem in secunda, ad quam transiuit, religione, nullam, inualidamquè, ad priorem proinde religionem transuolare debere. Consulit randem nos, vt nostrum aperiremus sensum. Perpensis propterea omnibus hinc inde: Tutum eum in hac, ad quam secundò transiuit ex approbatis, Religione, & in qua professionem emisit, per-
2 manere, respōdere visum est. Quia nimirum hic transitus de priori ad hanc secundam religionem, in qua professionem regularem denuò emisit, non temerè, sed licitè processit, habita à prioris Religionis Ordinis Prædicatorum superioribus iustis ex causis licētia, atq; à Sancta Sede Apostolica per Breue facultate ad quamcunq; ex approbatis transeundi. ad *text. in cap. non est. 7. & cap. sanè* 10. & *cap. licet* 18. *de regularib. & can. virgines. 1. cum tribus sequentibus.* 20. q. 4. *S. Thom.* 2.2. q. 189. *art.* 8. *Nauarr. conf.* 88. *lib.* 3. *de regular. Rodriq. quæst. regular. tom.* 3. q. 52. *art.* 8. *Bartholomæus à S. Faustio in Thesauro Religiosorum. lib.* 5. q. 293. *Lezana in sum. quæst. regularium part.* 4. *verbo trāseuntes regulares. n.* 1. *cum seq. Bonacina de clausura q.* 2. *punct.* 9. §. 1. *n.* 1. & §. 3. *Nauarr. tract.* 4. *de regularib. ad can. statuimus.* 19. q. 4. *nu.* 10. *Thesaurus de pœnis Ecclesiasticis part.* 2. *verbo religiosi cap.* 4. *in princip.*

Nullus proinde ei scrupulus ingenerari debebit, se ad priorem transire religionem
3 teneri. Cùm iurè fecerit transeundo, nullo ergo tenetur mali scrupulo, qui iure fecit, iureq; permittente. ad *text. in l. Gracchus* 4. *C. ad l. Iuliam de adulter. l. fin. ff. quod quisq; iuris. l. nemo damnum* 194 *vbi Decius*, & *Cagnol. ff. de regul. iur. Gloss in cap. consultationibus* 19. verbo *remoueri. de iure patron.*
4 vti etiam argumentatur inductione Augustinus in *can. quid dicam* 11. *in fin.* 14. *q.* 4. si iure, ergo iustè; si iustè, ergo benè. Similiquè modo argumentatur Gregorius in *can. ad eius verò* 4. §. *si igitur benè. dist.* 5. sequiturq; *Federicus de Senis conf.* 36. *n.* 2.
5 Deindè quòd Sacrum Tridentinum Concilium *sessione* 14. *cap.* 11. *de reformat.* omnē vagandi regularibus, atq; apostatandi consequenter ansam amouere intendens; de vna ad aliā religionem transeuntibus disponens, præter ea, quæ à sacris Canonibus definita fuerant, sequentibus statuit.

Quia verò Regulares de vno ad alium ordinem

tentiæ pro nullitate respondentes secundæ professionis. Non enim ad omnia in dicta Constitutione disposita animum, vt decet,
19 intenderet: verba proindè nos in medium afferamus Constitutionis præfati Bonifacij, quam refert *Confectius in collect. priuilegiorum mendicantium* in Bonifacio IX. *constitut.* 1. *fol. mihi* 21. Confirmans nempè dictus Bonifacius IX. priuilegia per alios Summos Pontifices prædecessores suos, vt puta Honorium IV. Clementem IV. & Bonifacium VIII. eidem religioni Patrum Prædicatorū indulta, demùm sequentibus ad hanc rem infert.

Et insuper statuimus, (inquiens) *& etiam ordinamus, quòd quorumcunq; mendicantiū ordinum Fratres, huiusmodi Prædicatorum ordinis Fratres, aut Sorores subiectas eisdē, in eorum Confratres, aut sorores, etiam vigore litterarum Apostolicarum, super hoc hactenus forsan concessarum, vel in posterum concedendarum, etiam quòd ad parem, vel arctiorem possint transire ordinem continentium; nisi in eis de Ordinibus, à quibus recedunt; & ad quos transferendi se licentiam obtinuerint. nec non de præsentibus, & eorū toto tenore specialis, & expressa mentio habeatur, non possint recipere.* sic Constitutio.

Nihil igitur ex Constitutione prædicta contra nos.

20 Tum quidem, quod sat fuit prædicto regulari, qui ad secundam transijt; dispositionē dicti Sacri Tridentini Concilij *sess.* prædicta 14. *cap.* 11. in superioribus ad verbum relatam, seruasse. Dispositio nempè dicti Sacri Concilij posterior fuit. Derogauit proindè antecedenti dicti Bonifacij. Cùm Sacrum Concilium ad reformationem intendens morum, & ad impediendas regularium vagandi, atq; simul apostatandi ansas, certam tradiderit formam in translationibus de vna in aliam religionem transeundi, omnimodis seruandam; sat itaq; fuit ad aliam se transtulisse religionem fratrem hunc ad Sacri Tridētini Concilij formam, vt nihil aliud curandum sit de dicta Bonifacij IX. Consti-
21 tutione, cùm ei, vt puta veteri, per dictam Concilij dispositionem, (nouam vti legem) detractum fuerit per ea, quæ nouitèr seruanda exprimuntur. ad *text. in l. præcipimus* 32. *C. de appellat. cap.* 5. *de translat. Episcop. Nauarr. consil.* 24. *an clerici n.* 1. *lib.* 5. *de priuileg. & man. cap.* 4. *n.* 7. *in fin. vers. per quæ verba. Gregor. Sayrus decis.* 26. *in fin. de priuileg. lib.* 5.

22 Tum quòd ipsa Bonifacij Constitutio, non vtiq; decernit, petentem transire ad aliam, debere exprimere speciatim locum, ad quē transire intendit; sed Fratribus mendicantibus inhibet, ne fratres ex ordine Prædicatorum, etiam vigore litterarum Apostolicarū admittant, nisi de ordinibus, à quibus recedunt, & ad quos transferendi se licentiam obtinuerint, meminerint: Hic verò in facultate obtenta à Papa se de ordine Prædicatorum transire, ad quamcunque aliam ex approbatis, expressè, atq; apertissimè obtinuit, cum clausulis derogatorijs (*non obstantibus &c.*) Omnem igitur alium ordinem expressit, qui facultatem habuit ad quamcunque ex approbatis religionibus transeundi. ad
23 *tex. in cap. solitæ* 6. *§. nobis autem. de maiorit. & obedient.* dùm Innocentius III. ad verba Christi Domini ad Petrum, *Quodcunque ligaueris super terram, &c.* adijcit; *nihil excipiens, qui dixit quodcunq;* diximusq; plura referentes *respons. nostra* 21. *num.* 12. *&* 13. *part.* 2. Neq; Bonifacius IX. in singulari dixit, *& ad quem*, sed in plurali, & *ad quos transferendi se licentiam obtinuerint.* vt omnem aliam comprehenderet ex approbatis, (ex
24 mendicantibus præsertim) ex indefinita Pontificis locutione, quæ vniuersali æquipollet. ex regula Aristotelica, quam approbat Pomponius Iure consultus lib. 4. ad Quintum Mutium *in l. si pluribus hæredibus* 45. *ff. de legat.* 2. *Bart. in l. omnes populi n.* 57. *ff. de iustit. & iure. Cagnol. in l.* 1. *n.* 10. *de regul. iur.* diximus *respons.* nostra. 36. *num.* 36. *part.* 3. & in nostro *Apologetico* pro iuribus Ecclesiæ *n.* 215.

25 Tum prætereà, quòd Constitutio ipsa Bonifacij non ex certa scientia, sed ad Patrū Prædicatorum petitionem rogata fuit: *Hinc est*, (Bonifacius inquit) *quod nos ipsorum Magistri, priorum, & fratrum in hac parte deuotis supplicationibus inclinati, &c.* Fratrū
26 igitur fauore Constitutio rogata fuit, non itaq; iniuria vlla illis irrogata fuit per translationem ad aliam religionem ex approbatis quamcunq; per hunc Fratrem, cùm ipsi voluntariè assensum præstiterint, vt se transferret. ex regula *scienti.* 27. *de regulis iuris in* 6. *l.* 1. *§. vsq; adeo ff. de iniurijs.*

Nec Religio ipsa Patrum Prædicatorum; nec quisquam alius ex eadem religione, de transitu huiusmodi conquæstus vnquàm aduersus fratrem hunc fuit, neq; conquæritur.
27 In possessione est igitur in hac permanendi religione, in qua professus denuò, nec illegitime reperitur; vt nullus propterea ei scrupulus reticandus sit, qnin in ea manurenēdus sit, ad regulam *text. in §. hodie. Institut. de interdict.* & tradita per *Ripam in cap. cùm Ecclesia Sutrina. n.* 53. *& seq. de causa posses-*
28 *sionis, & proprietat.* Quòd in pari causa possidentis conditio semper potior esse debeat. ad regulam *in pari* 65. *de regulis iuris in* 6.
29 si quid enim damni ex hoc transitu priori Religioni eueniret, ius esset eidem restitutionem in integrum petendi. vt *Bonacina de difficultate* 2. *propositione* 2. *nu.* 4. *& Lezana d. nu.* 3. ex *cap.* 1. *de restitutione in integrum, & Sanchez lib.* 6 *moral. cap.* 7. *n.* 11. *& n.* 29.
30 *alijq; apud eos.* deducunt. Interim verò nullo conquærente. Vt quid scrupulum huic mo-

moueas regulari, qui iustè, sanctèq; ad secundam hanc, mendicantium quoque, religionẽ transijt, in eaque, per decẽ & octo, & amplius annos permansit, & permanet, iureq; possidet. Manutenendus vtique in qua reperitur possessione ex conscientia bona quia semel admissus fuit, vndè manutenerì debet, ad regulam, *quod semel*. 21. *de regul. iur. in* 6. Gratianus ex Ambrosio in *can. horrendus*, *&* *inultus*. 17. 32. *q*. 5. & ibidem *Gloss*. verbo *semel*. dicens: sufficere semel consentire. *Triuisan. decis*. 12. *n*. 3 *part*. 1.

31 Nec vis facienda est vlla in clausula illa in fine Constitutionis Bonifacij adiecta: *Decernentes* (inquiendo) *ex nunc irritum, & inane si secus super his. à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contingerit attentari*.

32 Quia nimirum verba prædicta de authoritate exaudiuntur priuata, nõ verò de Summi Pontificis authoritate constituentis, Bonifacij successoris; qui, vt potuit Bonifacij totam Constitutionem deijcere; potuit multo magis facultatem huic Regulari iustis ex causis facere ad quamcunq; aliam religionẽ ex approbatis transeundi; potissimùm verò, quòd, (vt supra diximus) ex decreto Sacri Tridentini Concilij. *d. sess*. 14. *cap*. 11. huic Bonifacij Constitutioni in hac parte detractũ fuit; vt sat, superque fuerit dictam formam à Sacro Concilio præfinitam, seruatam fuisse.

33 Immensa verò Papæ est authoritas. ad *tex. in cap. ad honorem*. 4. *de authorit. & vsu pallij*. *Geminian. cons*. 14. *in princ. Rota in Vlixbonen. Monasterij* 19. *Nouembris* 1625. *coràm Coccino Decano decis*. 461. *nu*. 3. *in supplemento* 5. *part. recent. per Rubeum*. Firmio-

34 remq; perpẽsionem hanc reddit, ipsummet verbum, (*attentare*,) quod hoc significat, priuata authoritate contra ius, fasq; in alterius præiudicium aliquid tentare. ad *tex. in l. si quis non dicam rapere* 5. vbi *Gloss*. verbo *attentare*. *C. de Episcopis, & clericis*, canonizata in *can. si quis non dicam*. 33. *q*. 3. quæ est *distinct*. 1. *de pænit*. vbi etiam *Gloss*. & Paulus Iure Consultus in *l. attentari* 10. *ff. de iniurijs*. & Vlpianus in *l. item apud Labeonem*. 15. §. *tenetur hoc edicto ff. eodem*. diximusq; *respons*. nostra 78. *nu*. 138. *&* 139. *part*. 3. Hic verò nihil temerè priuata authoritate tentatum, vel attentatum fuit, sed Summi Romani Pontificis facultate frater hic ad aliam ex approbatis religionem transijt, atq; seruata Sacri Tridentini Concilij dispositione; neq; in tertij præiudicium; cùm assensus præcesserit Religionis Patrum Prędicatorum, à qua

35 transijt: qua de re ipse solus religionis Prædicatorum superioris consensus, legitimis exigentibus causis, sat erat, vt legitimè, iureq; transiret. ex *tex. in d. cap. licet*. 18. *de regularibus*. & in hac ipsa re de religione Prædicatorum. sequitur à *Sancto Fausto dicto tract*. *Thesauri religiosorum lib*. 5. *q*. 300. iuxtà *Gloss*. receptã in *cap. cùm singula* 32. §. *probibemus*. verbo *canonicè*. *de prabend. in* 6. quam sequitur, approbatque. *Nauarr. commentar*. 4. *de regular. n*. 10. referẽs quoq; verba Constitutionis dicti Bonifacij, inter Cõstitutiones Prædicatorum §. *item statuimus cap*. 17. *dist*. 2. nullam memoriã faciens de nullitate si secus fiat. *Lezana d.* verbo *trãseuntes regulares n*. 11. *tom*. 4. plenèq; differit *Bonacina d*. §. 3. *punct*. 9. *difficultat*. 1. *in* 2. *proposit*. *n*. 9. *& sequentib*. Hic verò nedùm Religionis, sed Summi Pontificis per Breue sanctitatis suę licentia transeundi ad quamcunq; ex approbatis intercessit.

Nihil est ergo quòd regulari huic scrupulum faciat, quin tutè in religione, ad quam transiuit, permanere debeat. Vt ex his meliori minimè abiecto, quin non magis expedito consilio, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenaten.

SVMMARIVM.

1 *Iudicare, ordinare, vel excommunicare nullus debet Episcopus alterius iurisdictionis Parochianum.*
Sed quilibet suis terminis se continere debet. & n. 44.
2 *Iudici sine iurisdictione iudicanti potest impunè non pareri.*
Quia sine iurisdictione iudicium nullum subsistit.
3 *Iudicum animi motus sedatos esse oportet.*
Vt passionibus non moueantur.
Ratio redditur.
4 *Brachium impartiri non debet Iudex in sua iurisdictionis præiudicium.*
Neq; illam negligere.
Ratio redditur n. 5.
Decretum declaratur Sacrę Congregationis. n. 36.
5 *Charitas ordinata à se primùm incipit.*
6 *Iudex nemini postulanti iustitiam denegare debet.*
Quin iusta postulantium preces exaudienda.
Non tamen iniustitiam sibi fieri pati debet. n. 7.
8 *Merces alienas, qui seruandarum suarum rerum causâ, in mari proiecerit, nulla tenetur actione.*
Ni dolo, vel sine causa id fecerit.
9 *Executor nemo contra seipsum esse debet, etiã iusta sententia.*
Non igitur permittendum.
Quin satie peruersum æstimatur. n. 10.
11 *Brachium imploratus Iudex potest partem citare ad dicendum contrà.*
Præsertim si à non competente Iudice imploretur. n. 12.

Atq;

Atq; brachium denegare si defectus detegatur. n. 14.
Præsertim citationis. n. 22.
Vel si modus seruatus non fuerit. n. 27.
13 *Sententia à non suo Iudice lata, non tenet.*
15 *Exceptio incompetentiæ Iudicis, executionẽ impedit.*
Ratio affertur. n. 16.
16 *Iniustitia omnis actus, mortale.*
17 *Iudex insipiens æstimatur, qui contra suam ordinariam iurisdictionem quicquid admittit.*
Quin illam tueri tenetur, nè iustitia contemnatur.
Neq; sententiam suo ex corde, sed ex præcepto Diuino proferat. n. 18.
Siuè condendet, siuè iustificet.
Neq; amicorum rationem habeat. n. 19.
Neq; paupertate, neq; diuitijs moueatur.
20 *Citationis defectus sententiam reddit nullam.*
Quiq; dicit citatum fuisse, probatione præstabit.
Et insanabilis hic dicitur defectus. nu. 24.
In causa præsertim censurarum. & n. 23. & n. 34.
22 *Non probat hoc esse, à quo contingit abesse.*
22 *Brachium implorare debet, qui in alieno territorio quemquam citare vult. vt præsertim valeat quis censuris innodari. n. 23.*
Vel si exequi mandatum debeat. nu. 28.
24 *Citatum quem non fuisse ex reuolutione probatur actorum.*
25 *Excommunicatio nulla est, sine causa prolata.*
Et in subsidium venire debet, in causa ciuili.
Ex Sacri Tridentini Concilij decreto.
29 *Contractus ratione forum quis sortitur in loco contractus.*
Quod tamen non ità absolutè procedit.
Sed domicilium requiritur, vel saltim residentia. n. 30.
Poterit tamen illum citare, non verò ad comparendum arctare. n. 32.
Neq; excommunicare. poterit tamen contumacem habere. n. 33.
31 *Actor rei forum sequitur; ordine verò conuerso, reus actoris.*
35 *In Iudicem consentire reus non potest in sui Ordinarij præiudicium.*
36 *Lex iusta esse debebit, vt liget.*
Iniusta est, quæ tertio præiudicium infert. nu. 37.
Quia à ratione distat.
38 *Princeps nunquàm in tertij præiudicium decernere quicquam videtur.*
Quia ille omnia cum causa, & ratione facere videtur. nu. 39.
Vt Deus, quem sequi debet.
40 *Obseruantia subsequuta multum facit ad iurisdictionem fundandam.*
Præsertim verò quæ à iure fomentum sortitur.
Et vetusta, atq; inuariabilis. nu. 41.
Quæ priuilegij, atq; decreti vim obtinet.
Inducitq; ratificationem. n. 42.
Præsertim verò in contradictorio obtenta. n. 43.
44 *Terminis suis quemque se continere; iustum.*
Eosq; transgrediens maledictione feritur

ARGVMENTVM.

Brachium an impartiri debeat Episcopus in sua Diœcesi Episcopo, qui implorati Iudidicis Parochianum excommunicatione nodauit, quòd debitam suæ mensæ pecuniam non soluisset? & núm soliùs contractus ratione forum quis sortiatur? ad interpretationem *text. in cap. Romana* 1. *§. contrahentes, de foro competent. in* 6. Cùm Iudex suam tueri iurisdictionem teneatur, non illam proruere.

RESPONSIO LIII.

NVllam iustam querelæ causam habet, vel habere potest Illustrissimus Episcopus Noui aduersus Illustrissimum Episcopum Sauonen. quòd cedulones excommunicationis aduersus Gateram per ipsum relaxatos, noluerit in sua Diœcesi publicari, vel affigi permittere. Habet enim, habuitq; iustam denegandi causam: Quia nimirùm Gatera est subditus Diœcesis Sauonen. non itàq; pati debebat, sibi subiectum, ac Diœcesanum ab alieno Episcopo excommunicari, Quippè nouerat quid Calistus Papa ad Episcopos Galliæ rescripserat in *can. nullus. 1. 9. q. 2.* dicens, atq; decernens:

1 *Nullus alterius terminos vsurpet, nec alterius Parochianum, iudicare, vel ordinare, aut excommunicare præsumat: quia talis iudicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio nec rata erit, nec vires vllas habebit: Quonian nullus alterius Iudicis, nisi*

diuers. & coràm Cantuccio decis. 33. n. 1. par.
2. diuersorum. Caualcan. decis. Fiuizan. 10.
nu. 30. par. 1. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 38.
per tot. Vantius de nullitat. tit. de nullitate
ex defectu iurisdict. n. 54. 55. & seq. Aluarus
Valascus Lusitan. consultat. 48. nu. 12. & 13.
Gratian. forens. part. 1. cap. 146. nu. 3. 4. & 6.
& ita in praxi seruari pluribus prosequitur
Iacob. Cancer. lib. 2. variar. resolut. cap. 15.
n. 12. 13. & 14. Hector Capycius latro Regens
decis. 82. n. 15. & 16.
17 Satis enim insipiens Iudex esset, si contra
suam ordinariam iurisdictionem quidquam
admitteret: cum magis illam tueri debeat,
ne iustitia contemnatur. ad tex. in cap. 1. de
offic. delegat. Barbos. de offic. & potest. Episco-
pi part. 3. allegat 84. num. 28. in fin. vt iuxta
18 Gregorij admonitionem in can. summoperè
90. in fin. 11. q. 3. Non ex corde nostro, sed ex
præcepto Diuino condemnationis, vel insti-
ficationis sententiam proferamus. vtq; Cice-
ro 3. officiorum monuit.
19 Nequè amicorum habeamus rationem,
modò iustitiam seruemus, neq; paupertate,
neq; diuitijs moueamur. iuxta Augustinum
tetatum can. ne amisso. 34. 23. q. 4.
Accedit & his etiam, & alia nec præcedē-
tibus inferior nullitatis causa, quam Gatera
20 opponit. Defectus nempè citationis. Ipse
quippè ab Noui Episcopo citatus minimè
fuit: non sanè in territorio, & Diœcesi Noui,
quia in illa non fuit, neq; tunc temporis re-
periebatur. Episcopi igitur erit probare, illū
in suo territorio, & Diœcesi tunc fuisse, atquè
etiam citasse. ex regula illa apud iuris pro-
21 fessores satis decantata: non probat hoc es-
se, à quo contingit abesse. in l. nequè natales.
10. & ibidem Gloss. verbo. cùm nihil C. de
probat. l. non hoc 4. vbi etiam Gloss. verbo.
quærendum. C. vndè legitim. Rota apud Car-
din. Seraphin. decis. 1871. nu. 1. si enim aberat
tunc Gatera a territorio Noui; quo pacto
dici vllo poterit modo, illum in territorio
citatum fuisse Noui? Non verò in territorio,
22 & Diœcesi Sauonen. in illo enim brachium
implorare oportuisset Episcopi Sauonen.
cuius erat subditus, & Parochianus, quem
citare intendebat. ad tex in cap. fin. vbi Gloss.
verbo citatio non præcessit. & ibid. Scribent.
de officio Iudic. delegati extrà. cap. statutum
11. § in nullo quoq; vbi Gloss. de rescript. in 6.
Rota decis. 15. de offic. delegati in nouis, &
apud Card. Caualer. decis. 254. n. 1. & 2. Ric-
cius part. 2. decis. 188. nu. 10. & 11. Gratian. fo-
rens. part. 1. cap. 127. nu. 11. & in specie Noua-
rius forens. part. 2. q. 34. per tot. Hector Ca-
pycius latro d. decis. 82. n. 16. & 17. magisq; ad
23 rem nostram strictim, de citatione ad finē,
vt valeat quis censuris nodari. Gemin. in cap.
Romana 1. § contrahētes. de foro compet. in 6.
n. 12. & 13. & ibidem quoq; Francus.
24 Citationis verò hic defectus insanabilis
est, & ex reuolutione probatur actorum, in
quibus de citatione non apparet. Rota apud
sanct. memor. Gregor. XV. decis. 416. nu. 2. 5.
& 6. & ibid. Beltramin. Addent n. 8. & apud
Cardin. Seraphin. decis. 1276. num. 4. & apud
Card. Caualer. decis. 35. n. 1. & 2. & in recēt.
part. 2. tom. 1. decis. 486. n. 5. Gloss. in element.
sapè. 2. verbo defensiones. de verborum signi-
ficat. Rota part. 2. tom. 1. in recentiorib. decis.
179. nu. 2. & apud eundem Cardin. Caualer.
decis. 53. n. 1. & seq. & decis. 396. n. 1. & 6.
25 Præterea fuit excommunicatio prædicta
nulla, quia absquè causa lata. cap. sacro 48.
§. caueat. de sentent. excommunicat. extrà.
26 Illa quippè in subsidium venit: quando vi-
delicet nullum aliud superesset remedium,
ad habendum id, quod Ecclesiæ debebatur,
vel Episcopo ipsi Noui. Debebat proindè
præcedere mandatum exequutiuum aduer-
sus Gateram legitimè relaxatum, & exequu-
tio mandati, cum relatione Nuncij, non re-
perisse bona, super quibus exequeretur, &
tunc demùm in iuris subsidium ad excom-
municationis remedium conuolare: vt per
Sacrosanctam Tridentinam Synodum sess.
25. cap. 3. §. in causis verò iudicialibus. de re-
format. dispositum fuit; præcipiendo iudici-
bus Ecclesiasticis, cuiuscunq; dignitatis exi-
stant, vt abstineant se tàm in procedendo,
quam in definiendo ab Ecclesiasticis censu-
ris, seù interdicto in causis ciuilibus ad forū
Ecclesiasticum quomodolibet pertinētibus.
27 Propter hanc vnam itaquè causam, quando
aliæ nullæ essent, poterat Episcopus Sauonē.
supersedere in publicatione cedulonum.
Satis enim, superquè ipse nouerat euidenter,
mandatum exequutiuum contra Gateram
relaxatum minimè fuisse, neq; illud aduersus
28 eum exequutum. Quia nimirum si exequi
debuisset, in eius territorio, & Diœcesi exe-
qui oportebat, in qua Gatera demoratur,
bonaq; habet. oportebat itaquè antequàm
exequutio fieri debuisset, brachium implo-
rare Episcopum Noui in aliena Diœcesi iu-
risdictionem exercere volentem per suos,
vel alienos exequutores, vt iam in superio-
ribus dictum est, ex d. etiam Sacro Trident.
Concilio d. cap. 3. sess. 25. & tex. in cap. Roma-
na 1. §. contrahentes. de foro compet. in 6.
mox accuratius expendendo. Hector. Capy-
cius latro d. decis. 82. n. 20. & per totam illam
decisionem.
29 Neq; obstaculum vllum facit; Gateram in
Ciuitate Noui se Episcopo per contractum,
siuè obligationem adstrinxisse, vt illius ra-
tione forum sortiatur. ad tex. Innocentij IV.
in Concilio Lugdunen. in cap. 1. §. nunquid
ergo. de priuileg. in 6. cap. Romana 1. §. con-
trahentes. vbi Franc. n. 2. & 3. & Geminian.
nu. 3. de foro compet. in 6. cap. dilecti filij. 17.
§. verum. ibidemq; Gloss. verbo certo loco. de
foro compet. extrà. & ibid. Anton. de Butrio.
n. 4. & Abb. nu. 5. & 6. Rota apud Seraphin.
decis. 1018. n. 2. Monald. cons. 129. nu. 6. vol. 2.

Merli-

2.& 6. *Io.Cephal.conf.*26.*num.*2.*Io.Kappen*
42 *decis.German.*20.*num.*5. induceitq; ratificationem. *Rota apud Card.Caualer.decis.*61.*num.*5.

Quia nimirùm hæc obseruantia subsequuta fuit ex ipsa iuris Sacrorum Canonum dispositione, vt ab initio dictum fuit. & dictũ fuit in *Rota part.*1.*diuersor.decis.*598.*num.*5.
43 *in fin.* potissimùm verò cùm in contradictorio obtenta fuerit, vt omnem propterea difficultatem submoueat. *Ias.conf.*128. *num.*7.*volum.*1. *Crauetta conf.*201. *num.* 10.*lib.*2.*Rota in recentiorib.par.*2.*tom.*2.*decis.*608.*num.*5.

44 Iustum est ergò, vt suis terminis, suisquè finibus quisq; in sua Diœcesi contineat se. Cùm maledictus sit omnis, qui proximi sui terminos transgreditur, eosquè transfert. *Deutoronom.*27.17.*can.in legibus saculi* 10.12.*q.*2.

Atq; ità ex his, emunctioris naris indicio non abiecto, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Causa 9. in decreto à Gratiano compilato elucidatur.*
2 *Episcopus non potest* Clericos *alterius sine proprijs litteris ordinare.*
3 *Terminos alterius nullus vsurpare debet.*
*Et maledictus est omnis, qui transfert terminos proximi sui.n.*6.
4 *Text.in can.nullus.*1.9.*q.*2. *expenditur, quòd de Episcopis loquatur.*
5 *Nullus, pronomen est negatiuum.*
7 *Text.in can.nullus primas.*3.9.*quæst.*2.*elucidatur.*
8 *Episcopus Iudex est competens in sua Ecclesiæ causa.*
*Quia non est causa personæ, sed Ecclesiæ. num.*9.
*Explicatur propositio.nu.*10.
Nè possit Episcopus vti suspectus propter hoc haberi.
*Non quòd possit propterea sua iurisdictionis terminos in alienos subditos transgredi.n.*11.
*Alioquin peccabit, nulliterq; aget.n.*21.
12 *Iudex alienam vsurpans iurisdictionem peccat, & nulliter agit.*
*Eiq; sine iurisdictione ius dicenti non paretur impunè.n.*13.
*Et perindè acta habentur, ac si facta minimè fuissent.n.*14.
*Ratio affertur.n.*15.
16 *Iurisdictio potest per partem prorogari.*
*In sui scilicet præiudicium, non alterius. num.*17.
Iurisdictionis verò prorogationem qui asserit, ipse probationem præstabit.
*Nec sufficiet præsumptiua probatio.n.*18.
*Consensus autem expressus requiritur. num.*19.
*Quia materia hæc est odiosa, atq; propterea restringenda.n.*19.
10 *Tex.in cap.significasti* 18. *de foro compet. expenditur.& n.*24.*& n.*26.
21 *Sequela nulla sequitur à diuersis, & separatis.*
22 *Argumentum à contrario sensu non rectè semper ducitur.*
Quia coniectura quædam est.
Non expressa decisio.
*Nec locum habet, si contrarium statutum iure inueniatur.n.*23.
25 *Fundamento submoto ædificium diruit.*
27 *Laicus non potest in alienum Episcopum consentire, vt ab eo ordinetur.*
Sine sui Ordinarij licentia.
28 *Ordinari nemo potest ab alieno Episcopo.*
Siuè Laicus.
Siuè Clericus.

ARGVMENTVM.

Eandem prosequitur materiam: vndè quamplura traduntur ad intellectum *text. in can. nullus.*1.9.*q.*2. plenèq; discutitur assioma: Episcopum Iudicem esse competentem suæ in causa Ecclesię. & nùm valeat prorogari iurisdictio in proprij Iudicis præiudicium? discutiturq; *text. in cap. significasti* 18.*de foro competent.*

RESPONSIO LIV.

DVo sunt, quæ iterùm opponùntur aduersus Dominum Episcopum Sauonen. per Dominum Noli Episcopum.

Primum, canonem *nullus.*1.9.*q.*2. non loqui de Episcopis. Licuisse proindè aduersus Sauonen. Diœcesis subiectum pro causa suæ Ecclesiæ, dicto Domino Noli Episcopo, procedere, quàmuis extrà Diœcesim Nolien. degentem.

Secundum, Episcopi esse iudicium in suæ causa Ecclesiæ. Non ergò Episcopus Noli sine iudicauit iurisdictione.

Status itàquè præsentis quæſtionis in his
duobus enodandis conſiſtet; quod ſi præſti-
terimus, pro nobis palma erit. Non eſt itàq;
primum contra nos.
1 Quia ex quæſtione, quam Gratianus de-
creti compilator proponit, apertiſſimè de
Epiſcopis eum loqui patet. Sic enim ipſe
quæſtionem inſtituit in *cauſa 9.* in qua tres
proponit quæſtiones,atq; ſecundam ad rem
noſtram,ità dicens:
*Secundò, an liceat Epiſcopo, Archiepiſcopo,
Primati, vel Patriarchæ Clericos alterius ſi-
ne proprijs litteris ordinare?*
Hanc proindè quæſtionem decernere in-
tendens,atq; ſacris doctrinis probare, non
poſſe Epiſcopum alienæ Diœceſis ſubditum
ordinare: ſic illam ſtatuit.
2 *Quòd autem Epiſcopus, vel quilibet Su-
periorum Clericos alterius ſine proprijs lit-
teris ordinare non debeat.* Affert primò ex
Caliſti Papæ decretis *canonem* prædictum
nullus.1.9.q.2. in quo Caliſtus epiſt.2. ad
Epiſcopos Galliæ ſcribens: dicit:
3 *Nullus alterius terminos vſurpet, nec alte-
rius Parochianum iudicare, vel ordinare,
aut excommunicare præſumat: Quia talis iu-
dicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio,
vel damnatio nec rata erit, nec vires vllas
habebit: Quoniam nullus alterius Iudicis, ni-
ſi ſui ſententia tenebitur, aut damnabitur.
Vndè & Dominus loquitur dicens: Nè tranſ-
grediaris terminos antiquos, quos poſuerunt
Patres tui.* ſic Caliſtus.
4 Nullus, itaq; pronomen, de Epiſcopo exau-
ditur, quia de Epiſcopis ſermo erat, & de
Epiſcopis quæſtio inſtituta, & ad Epiſcopos,
& iudicare, & ordinare, excommunicare,
atq; damnare ſpectat: Nè antè vnus alterius
terminos occuparet, alienoſq; Parochianos
vel ordinaret, iudicaret, aut excõmunicaret:
ſubnectit deciſionem abſolutam per pro-
5 nomen negatiuum (nullus) inquiens. *Nullus
alterius terminos vſurpet, &c.* nullus vtiquè
Epiſcopus, & hunc ipſum ſenſum etiam
Gloſſ. habuit. Ipſa nempè in caſus figuratio-
ne: ſic exorſa eſt: *Caliſtus Papa docet hic,
quòd nullus Epiſcopus debet terminos alte-
rius vſurpare: vel alterius Parochianum
ordinare, damnare, aut excommunicare.*
De Epiſcopis itàquè canonem hunc Caliſti
intellexit etiam *Gloſſa*: Quia de Epiſcopis
Summus ille Romanus Pontifex loquutus
fuit. atq; rem probauit authoritate *Deute-
ronomij 19. & Prouerbiorum 22.* Nè tranſ-
6 grediaris terminos antiquos, quos poſue-
runt Patres tui. Quia nimirùm maledictus
eſt omnis, qui trãſfert terminos proximi ſui.
*Deutoron.27.17. can. in legibus ſæculi. 10.
12.q.2.*
Tùm quòd Caliſtus ipſe ad Epiſcopos
Galliæ epiſtolam illam dedit, qua ad eorum
vtiq; interrogationem reſpondit, atquè in
mandatis dedit, vt: *Nullus alterius terminos
vſurpet, nec alterius Parochianum iudicare,
vel ordinare, atq; excommunicare præſumat.*
Nullus itàq; Epiſcopus exauditur; Quia de
Epiſcopis ſermo erat, & ad Epiſcopos ſcribe-
7 bat. Fit autem hoc perſpicacius ex eadem
Caliſti epiſt. quam ad eoſdem ſubnectit Gra-
tianus *can. nullus 3. ead. q. & cauſa,* in qua
apertiſſimis verbis de Epiſcopis loquitur,
atq; præcipit Caliſtus, vt:
*Nullus Primas, nullus Metropolitanus,
nulluſq; reliquorum Epiſcoporum alterius
adeat Ciuitatem, aut ad poſſeſſionem acce-
dat. (quæ ad eum non pertinet, & alterius
Epiſcopi eſt parochiæ) ſuper cuiuſquam di-
ſpoſitione, niſi vocatus ab eo, cuius iuris eſſe
dignoſcitur, aut quidquam ibi diſponat, vel
ordinet, aut iudicet, ſi ſui gradus honore po-
tiri voluerit. Sin aliter præſumpſerit; damna-
bitur, & non ſolùm ille, ſed cooperatores, eiq;
conſentientes: quia ſicut ordinatio, ità eis &
iudicatio, & aliarum rerum diſpoſitio probi-
betur. Nàm, qui ordinare non poterit, qualitèr
iudicabit? Nullatènus proculdubio iudicabit,
aut iudicare poterit.*
Ecce prouerbium nullum loquitur Cali-
ſtus, & expreſſiſſimè de Epiſcopis ſtatuit, ſiuè
Primatibus, ſiuè Metropolitanis. Nullus ergò
Epiſcoporum alienum Parochianum iudi-
care poterit, ex dicta Caliſti Papæ diſpoſitio-
ne. Non ergò iurè Noli Epiſcopus iudicare
valuit Gateram, alienæ iuriſdictionis, (Sa-
uonenſis videlicet) Parochianum. malè pro-
indè, ac conſequentèr nullitèr.
Nequè etiam ſecundum ex obiectis con-
8 tra dictum Dominum Sauonen. Epiſcopum
facit, quo aſſeritur: Epiſcopum eſſe Indi-
cem competentem in cauſa ſuæ Eccleſiæ.
Fundamentum habet hæc ipſa aſſertio in
can ſi quis ergà Epiſcopum. 16.2. quæſtion.7.
vbi apertiſſimè *Gloſſ.* verbo *priuetur. circà
fin.* rationem reddit, dicens: *Nàm Epiſcopus
poteſt eſſe Iudex in cauſa ſua Eccleſiæ: ſicut
procurator Fiſci eſt Iudex in cauſa Fiſci, vt
C. vbi cauſ. fiſcales l.1.* quam ſequitur *Gloſſ.* in
*can. conſuetudo.2. verb. Eccleſia in fi. 16. q.6.
can. prædia 5.12.q.2. cap. dilecto filio 6. de
ſent. excommunicat. in 6. Marius Antonin.
var. reſolut. lib.1. reſolut. 48. n.8.* Rationem
reddit *Redoanus de rebus Eccleſ. non alie-
9 nand. q.78. cap.8. n.5.* quoniam non eſt cauſa
perſonæ, ſed Eccleſiæ. noſter *Maranta in
ſpeculo part.4. in 11. diſtinct. iudiciorum. iu-
dicium aliud ſeculare, aliud Eccleſiaſticum,
in 18. ſpeciali. n.26. Bald. in l. vnica n.3. C. ne
quis in ſua cauſa. Capyc. deciſ.12. n.11.* & la-
tius per *eund. deciſ.137. Alzed. in praxi Epi-
ſcopali. cap. 11. n.42. & 43. Rota apud Cæſa-
rem de Graſſis deciſ.4. de exceptionib. num.5.*
quæ eſt etiam in impreſſis *part.1. diuerſor.
dec.361. n.1.*
Quia nimirùm ex hac probatiſſima aſſer-
tione nihil commune habet Noli Epiſco-
pus, vt aduerſus ſubiectum alienæ iuriſ-
dictioni,

dictioni, ius dicere valeat, atq; distinctos,
alienosq; terminos transgredi. iuxta disposi-
ta per dictum Calistum Papam *dict. can.*
nullus. 1. *&* 3. 9. *quæst.* 2. Sed exauditur
10 propositio; vti omnes illam audiunt
Doctores; Non posse Episcopum idcircò
refugi, ne iudicet, quod in causa suæ Eccle-
siæ iudicat, quasi in propria iudicare velit,
contra iuris dispositionem in *l. qui iurisdi-*
ctioni præest. 10. *ff. de iurisdict. omn. iudic.*
quia non est causa personæ, sed Ecclesiæ. vti
Redoan. d. quæst. 78. *cap* 8. *numer.* 5. sequitur.
& pluribus *Maceraten. d. resolut.* 48. *num.* 8.
11 Non propterea hinc sequetur, posse Episco-
pum alienæ iurisdictionis Parochianum sibi
subijcere, quòd ipse competens est Iudex in
causa suæ Ecclesiæ; nàm exaudietur propo-
sitio terminis habilibus, si sua sit iurisdictio,
quòad personas, & territorium, alioquin ex-
trà territorium ius dicens, non ei parebitur
impuuè. *cap.* 2. *aliàs fin. de constit. in* 6. *l. fin.*
ff de iurisdict. omn. iud. Quia nullus alterius
terminos vsurpare debet. *d. can. nullus.* 1. 9.
12 *quæst.* 2. Quam ob causam peccabit Iudex
ità iudicans, atq; nullitèr aget. *S. Thom.* 2. 2.
q. 60. *art.* 6. *&* *Caiet.* 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. quem
sequitur *Nauarr. in man. cap.* 12. *nu.* 72. *vers.*
secundò, qui habens. & cap. 27. *nu.* 8. *& cons.*
77. *quæritur primò. num.* 2. *lib.* 3. *de regular.*
ex illo Pauli ad Roman. 14. 4. *Tu quis es, qui*
iudicas alienum seruum? Molina de iust. &
iur. tract. 5. *disput.* 18. *lit. D. vers. tertiò quo-*
13 *niam.* Quinimmò ex hoc ipso principio, Iu-
dici (alias Ordinario) extrà territorium ius
dicere tentanti, vt putà in loco exempto, iurè
non paretur, quia iurisdictione caret, qua fi-
ne ius non dicitur. vt sequitur *Dec. in d. l. fin.*
num. 2. *ff. de iurisd. omn. iud. Nauarr. d. cons.*
77. *quæritur primò. num.* 2. *lib.* 3. *de regular.*
14 atq, perindè acta habentur, ac si ioco gesta
fuissent. *Clement. vt calumnijs.* 1. *de re iudic.*
sequitur *Triuisan. dec.* 68. *num.* 4. *lib.* 2. Quia
15 profectò Iudices suos, iustos, & non iniquos
habere quisq; debet, neq; etiam extraneos.
can. vnaquæq; prouincia. 15. 3. *q.* 6.
16 Nec ad rem facit, posse Iudicis, etiam non
sui, iurisdictionem prorogari per partem
ipsam.
17 Primò, Quia, id planè exauditur in præiu-
dicium ipsiusmet, qui iurisdictionem proro-
gauit, non verò in præiudicium Iudicis Or-
dinarij, cui subiectus præiudicium per con-
sensum in alienum Iudicem facere minimè
potuit. *l. si conuenerit* 18. *ff. de iurisdict. omn.*
iud. Carthar. dec. Rotæ Genua 6. *n.* 3. *& seqq.*
est *tex.* expressus de iure Sacrorum cano-
num in *cap. si diligenti* 12. *& cap. significasti*
nobis 18. *de foro compet.* sequitur etiam in
obligatione camerali loquens *Gallesius de*
obligat. camerali quæst. 7. *num.* 5. *Caualcan.*
decisionum Fiuizanensium *part.* 1. *decis.* 1.
num. 6. *Riccius part.* 4. *collectan.* 818. *Iaffre-*
dus Balbus cent. 2. *decis.* 109. & dictum fuit in
Auximana census. 10. *Martij* 1636. *coràm*
Ghisilerio dec. 305. *n.* 12. *&* 13. *par.* 7. *recent.*
nouiss. per Rubeum.
Deindè quia nullam in hoc facto proro-
gationem fecit Gatera iurisdictionis Epi-
18 scopi Noli. Quam ob causam, qui proro-
gationem asserit, quæ in facto consistit, ipse
probatione præstabit. *leg.* 2. *ff. de probatio-*
nibus. & leg. actor. 23. *C. eodem.* vt non
19 sufficiat, si præsumptiuè probauerit. *Rota*
apud Cardin. Seraphin. dec. 1171. *num.* 2. *&*
dec. 1249. *num.* 3. *& apud sanct. mem. Greg.*
XV. decis. 53. *vbi Beltramin. Addens num.* 5.
Quia materia est odiosa, atq; propterea reti-
nenda, non dilatanda. *Gratian. forens. part.* 1.
cap. 66. *nu.* 5.
20 Neq; fundamentum aliquod firment Ad-
uersarij pro se in *d. cap. significasti* 18. *de fo-*
ro competent. quasi ex illo, a contrario sensu,
velint; posse laicum in non suum Iudicem
consentire. potuit proindè Gatera in Epi-
scopi Noli iurisdictionem assensum præ-
stare.
Primò. Quia nullum omninò consensum
in Episcopum Noli præstitit Gatera, nisi for-
tassè in eum se obligando, vt conductorem;
vndè casus hic satis diuersus est ab illo in
d. cap. significasti 18 proposito.
21 Vt proindè à diuersis, & separatis nō iurè
ducatur sequela. *can. proposuisti.* 2. *§. sed ea*
planè dist. 82. *l. Papinianus exuli* 21. *ff. de*
minorib. l. naturalitèr. 12. *§ nihil commune.*
& ibid. Ias. n. 22. *ff. de acquir. possess.*
22 Deindè quòd non rectè semper à contra-
rio sensu argumentum ducitur: Cùm non
propriè argumentum, neq; expressa sit deci-
sio, sed coniectura quædam, & subauditus
potiùs quidam intellectus. ad *tex. in l apud*
antiquos. 21. vbi *Gloss.* verbo *coniecturam.*
C. de conditionib. insertis. Maranta noster
23 *in speculo* 3. *part. princip. nu.* 91. Nec locum
habet, si contrarium ex iuris dispositione
statutum inueniatur. ad *text. in cap. à nobis.*
28. *§. nec obstat. de sentent. excommunicat.*
extrà. & pluribus deduximus nos *respons.*
nostra 68. *à num.* 66. *cum seqq. ad nu.* 74. *p.* 3.
Sicuti in hoc ipso casu, contrarium dispo-
situm inuenitur, vt nullus Episcopus alienæ
Diœcesis Parochianum iudicare audeat, sed
suis contentus sit finibus *in d. can. nullus.* 1.
& 3. 9. *q.* 2.
24 Prætereà quòd textus in *d. cap. significa-*
sti nobis 18. *de foro compet.* pro nobis, non
contra nos est; sicuti ad rem nostram illum
deduximus: disponit enim; non posse Cleri-
cum in alterius Iudicem, quàmuis Ecclesia-
sticum, sine sui Episcopi voluntate, consenti-
re. Haud potuit itaq; sine Episcopi Sauonen.
voluntate in Noli Episcopi iurisdictionem
Gatera consentire, vt ab alieno Iudice iu-
dicaretur. Quàmuis nec Gatera ipse in di-
ctum Episcopum Noli, neq; expressè, neq;
tacitè consenserit; quin expressè dissenserit.

vt mirum sanè sit, cur hoc fundamentum quod nòn existit, ab aduersarijs iactetur. vt
25 succedat nec iniuria illis fundamento sublato, ædificium dirnere, quod supra illud malè surrexerat. ad *tex.in can. cùm Paulus 26. 1.q.1.*

26 Præterquàm quòd tex. prædictus vniuersaliter disponit, vt vniuersaliter sit exaudiendus. Generalis enim iuris Sacrorum Canonum dispositio est: vt nullus Episcopus alterius Parochianum iudicare, ordinare, vel excommunicare præsumat, siuè laicus, siuè sit
27 Clericus. *d.can. nullus 1. & 3.9. q.2.* Alioquin posset laicus in non suum Episcopum consentire, vt ab illo ordinaretur, quod fieri minimè potest. *cap.cùm nullus 3. de tempor.ordinat.in 6.* & ex Sacra Tridentina Synodo *sess.23.cap.8. de reformat.* Et Clericus
28 etiam de Episcopi consensu in laicum Iudicem consentire valeret. quod expressè prohibetur, vt *Gloss.* aduertit *d. cap. significasti 18.in Gloss.fin.*
29 Demùm quòd consensus hic in alienum Iudicem expressus perquiritur, non sanè tacitus, & dummodò ex errore non procedat. *l.1.& l priuilegium 3.C.de iurisd. omnium Iudicum.* & aduertit *Gloss. in d.cap. significasti 18.de foro compet.* verbo *priuatorum cõsensus.* Gatera autem, neq; expressè, neq; tacitè in Episcopum Noli consensum præstitit; sed iurisdictionem impugnauit eiusdem, atq; à se repulit, nullo igitur pacto suffragari eidem Episcopo poterit, quod in *d. cap. significasti* habetur: posse priuatorum consẽsu eum, qui iurisdictioni præesse dignoscitur, in Iudicem consentire. Cùm nusquàm in eum consensum præstiterit Gatera, vt diximus.

Præterquàm quòd exauditur id qnidèm in consentientis præiudicium, non alterius, ac præsertim Ordinarij, vt supra deduximus. Atq; ita ex his, iudicio subiectis meliori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Causa reseruationis pensionis (vtputà, vt cõmodiùs litterarum studijs incumbere possit) si deficit, & reseruatio quoq; ipsa deficiet.*
Potissimùm si causa finalis fuerit. n.6.
2 *Litterarum studium ad commune Ecclesiæ bonum cedit.*
Præsertim Theologia, & sacrorum Canonum.
Ratio affertur. n.3.
Proindè Studentibus, & Magistris multa sunt priuilegia indulta.
Litteras nemo scit, qui non didicit. n.32.
5 *Ecclesia ad sui regimen viris litteratis permaximè indiget.*
Et maximè illustratur ex litterarum studijs. n.9.
7 *Causa deficiente, qua ad concedendum mouit Principem, & effectus intercipitur.*
Et concessio ipsa facta finem videt, atq; interitum. n.12.
8 *Datum ob causam, causa ipsa deplorata, non datum debebitur.*
9 *Studijs qui vacant litterarum, maximo sunt Ecclesiæ commodo.*
Et fulgent velut splendor per doctrinam.
Et velut stella in perpetuas æternitates.
10 *Operantes in vinea Dei, denario fraudari haud debent.*
11 *Prouerbium. Tanquàm asinus ad liram; in scientiarum studijs se habere.*
13 *Pensio ob causam reseruata, causa deficiente, & ipsa cessat reseruatio, ac interit.*
Atq; deficit, nec subsistit. n.17.
Nec sufficit quasi possessio exigendi, si non existat. n.21.22.& 23.
14 *Causa finalis dispositionis, quæ nàm dicatur?*
Ex qua directionem, atquè regulam sumit dispositio. n.15.
Hac finali causa non existente, disperit dispositum. n.16.
Qui autem stare dixerit, probatione præstabit. n.18.
19 *Clausula (vt asseris) probandi onus in asserentem transfundit. & n.21.*
20 *Gratia non iustificata, subreptitia habetur.*
Et euanescit.
Etiam si Aduersarius dicatur esse in possessione exigendi.
Si exceptio respicit substantiam gratiæ n.21.
23 *Res primò existere debet.*
Deindè rei qualitates dari.
24 *Pensionis reseruationis materia ab authoritate dependet Papæ.*
Quæ sola, causa efficiens reseruationis dicitur.
Mente proindè deficiente Papæ. n.25.
Et eius deficit authoritas.
Atq; proindè cadit, sine authoritate, reseruatio.
26 *Pensio cadit, si verus valor non exprimatur beneficij.*
27 *Ducati centum pro Rectore, qui remanere debent in reseruatione pensionis, debent esse liberi.*
Ab omni onere, atq; grauamine. n.30.
Neq; comprehenduntur incerti. n.31.
Nisi dictum fuerit.
28 *Clausula (dummodò remaneant ctum, &c.) conditionalis dicitur.*
29 *Conditio interim nihilin esse ponit.*
33 *Falsus precator, in sua peruersitatis pœnã, nullum ex litteris commodum, vt consequa-*

quatur, per quod minus iustissimum æstimatur.

34 *Pœnis mali admonentur non temnere iustitiam, atq; Deum.*

35 *Turpia lucra calamitates afferunt.*

36 *Pēsionarius in quasi possessione dicitur exigendi.*

Etiam per vnicam solutionem.

Dabitur proindè ei manutentio. n. 37.

Et onus in Titularium transfertur probandi, non verum valorem expressum fuisse. n. 38.

Solutio tamen concludentèr probari debebit per pensionarium. n. 39.

Vt successorē in beneficio, qui non consensit reseruationi, afficiat.

Per plenas probationes. & n. 58.

Præsertim verò in tertij præiudicium. nu. 40.

Vel si successor de nullitate obijciat reseruationis. n. 42.

Vel collusio euidenter appareat inter titularem, & reseruatarium. n. 43.

Quòd sint insimul sanguine iūcti, & strictim.

Vel si ipsa vnica solutio suspecta sit. n. 44. & n. 53.

41 *Confessiones Prælati Prædecessoris successorē non afficiunt.*

Neq; Ecclesiam. & n. 54.

42 *Pensionarius debet iustificare narrata in sua gratia reseruationis.*

44 *Scriptura extracta parte non citata, nec Iudice mandante, non probat.*

Et ei per aduersarium sit obiectum per protestationem generalia contrà. n. 45.

46 *Pensio reseruata ad fauorem nepotis per Rectorem patruum suspecta habetur.*

Adijcitur proindè clausula, ac dispositio.

Vt si solutio verè, realiter, & cum effectu non sequatur. pensio sit nulla eo ipso. & num. 52.

Erit ergo Pensionarij, solutionem fuisse solutam, verè, realiter, & cum effectu probare. n. 47. & 54.

Quod si non præstiterit, pensio occasum videt eo ipso.

Quod decisum refertur à Rota apud Caualerium. n. 52.

Diciturquè conditionaliter reseruata. nu. 56.

Neq; frustrà conditio ipsa adiecta. nu. 55.

Vt fraus euitaretur.

48 *Nullum quod est, nullum potest effectum producere.*

Nec potest esse alicuius generis species. nu. 49.

Et ei quod nullum est, licet contraire, eiq; reluctari. quia non est. n. 50.

Et contra legem factum.

49 *Mortuum quod est, nec vitam habet, & spiritum, vitam alteri donare minimè potens est.*

51 *Legis illusor nuncupatur, qui legem contrà facit.*

52 *Clausula (eo ipso) nullitatem ipso facto facit, operaturquè.*

56 *Verbum (volumus autem) conditionem operatur.*

57 *Dictio (autem) est aduersatiua, & dispositionis substantiam penetrat.*

59 *Solutio vt verè, realiter, & cum effectu facta dicatur, per numerationem fieri debet.*

Et per scripturam Notarij attestantis.

ARGVMENTVM.

Pensionis reseruatio ex causa facta, vtputà studiorum, (vt commodiùs litterarum studijs vacare possis) si causa ipsa deficiat, an pensio quoq; vacasse videatur? Quæ autèm finalis fuisse, vel esse causa videatur? Quid verò si verus valor non exprimatur, quin alteretur, an subreptitia reseruatio videatur? & quid si in possessione factus fuerit exigendi? & an vnicus sufficiat actus? Et quid sanè si pensio pro nepote titularis reseruata fuerit, cum clausula (quòd si dictus N. verè, realitèr, & cum effectu nō soluerit, pensio eo ipso sit nulla,) an verè, ipso facto, vacet pensio, & annulletur non probata solutione?

RESPONSIO LV.

PEnsio, quæ anno 1640. super Parochia'is Ecclesiæ Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis Oppidi, seù Loci Frignani parui Auersanen Diœcesis fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus, & obuentionibus vniuersis imposita fuit annuorum ducatorum viginti octo auri de Camera, summam quinquaginta ducatorū monetæ Regni Neapolitani, vel circà constituentium, per D. Petrum de Angelis tunc Re-

Rectorem Parochialem, pro Hiacynto de
Angelis eius ex fratre nepote, pluribus ex
causis solui non debet per D. Antoninum
Palmerium modernum Rectorem Paro-
chialis præfatæ, successoremq; dicti D. Petri:
Quia causa deficit, ob quam imposita fuit, ac
reseruata, quia non expressus verus valor, &
demùm quia extincta, & nulla est ipsa pen-
sionis impositio ex ipso vtero, siuè, vt aliàs
dici consueuit, ex ipso ventre reseruationis
pensionis præfatæ.

1 Et sanè primum, quòd causa deficit, ob
quam reseruata fuit: vt ex ipsa reseruationis
Bulla legitur; Quia pensio ipsa reseruata fuit,
his verbis.

*Hinc est, quod nos tibi, qui (vt asseris) in-
frascripti Petri ex fratre nepos existis, vt
commodiùs sustentari, & litterarum studijs
incumbere possis*. Fuit igitur causa reserua-
tionis præfatæ pensionis, quod ipse Hiacyn-
tus asseruit, se ex hac reseruatione commo-
diùs litterarum studijs vacaturum. Ipse verò
nec vacauit, nec vacat studijs litterarum.
Abijt proindè causa reseruationis. Quia enim
2 litterarum studiũ ad commune Ecclesię bo-
num cedit. vt Sacrosancta decernit Syno-
dus Tridentina *sess. 23. c. 18. de reform. col. 4.
fol. mihi* 213. præsertim Theologiæ, Sacro-
3 rumq; Canonum: nàm in *his studijs maximè
diuina manifestantur, atq; declarantur mã-
data*. ex Synodo Eugenij Papæ Secundi, re-
lata à Gratiano in *can. de quibusdam* 12. *in
4 fin. dist.* 37. vndè Summi Romani Pontifices,
non contemnenda tàm Studentibus, quàm
Magistris indulsere priuilegia, etiam de per-
cipiendis fructibus præbendarum, benefi-
ciorumq; in absentia. ex Honorio Tertio
cap. super specula. 5. *aliàs fin. de magistris
extrà*. ex ratione, quam Bonifacius VIII. in
cap. cùm ex eo 34. *de elect. in* 6. & à priori red-
dit, ex graui Ecclesiæ vniuersalis commodo:
5 *quæ ad sui regimen viris litteratis perma-
ximè noscitur indigere*. Sequutaq; fuit eadẽ
Sacrosancta Tridentina Synodus *sess. 5. cap.
1. in fin. de reformat*. & sequitur *Horatius
Lutius de priuilegijs scholarium priuileg.* 98.
6 Cùm itaq; Summus Pontifex Gloriosequè
memoriæ Vrbanus VIII. Hiacynto gratiam
indulserit annuæ pensionis ducatorũ 28. auri
de Camera, constituentium summam du-
catorum quinquaginta monetæ Regni
Neapolitani, vt commodiùs sustentari, & lit-
terarum studiis incumbere posset; fuit hæc
profectò causa finalis gratiæ præfatæ. At cau-
sa cessat, atq; intercepta habetur, ex quo nec
vacauit, nec vacat Hiacyntus litterarum stu-
diis, vt dies est hodie.

Cessabit proindè, atq; intercepta erit & gra-
tia ipsa, quæ effectus est causæ concessionis,
7 vt sequi haud valeat effectus, causa interce-
pta, quæ effectum producit. probat id aper-
tissimè Sceuolæ sensus, & responsio in *leg.
alumnę suæ*. 30. *§. Seia liberta. ff. de alimen-
tis legat*. interpellatus equidèm ipse, an sub-
lata causa, ob quam Lucio Titio sexaginta
dari Seia hæredibus mandauerat, legatum
quoq; Titio descriptum ademerit testatrix?
Ademptum videri Sceuola respondit: Quia
defecit causa, ob quam dari Seia Titio iusse-
rat. nec absimiliter Valerianus, & Gallienus
Augusti A. A. Gamicæ responderunt in *l. si
doceas* 1. *C. de donationibus, quæ sub modo*.
8 datum scilicet ob causam, causa ipsa dere-
licta, non deberi. pariq; modo Innocentius
Papa in *can. quod pro remedio* 7. ibidemquè
Gloss. verbo *cessante*. 1. *quęst.* 7. Innocentius
Tertius in *cap. magnæ deuotionis*. 7. *§. fin. in
fin. de voto, & voti redemptione*. dicens non
sub prouerbio: *Quia cessauere causa, faciliùs
cessare potuit & effectus*. nec dimittenda
Gloss. in cap. ità quorundam. 6. verbo *ferrum.
de Iudæis*, illam ad rem referens rationem.

*Nàm causatum perimit causa perempta
suum.*

Reseruata ergò Hiacynto pensio fuit
per Summum Pontificem oculatissimum
Vrbanum VIII. quia ipse asseruit (*vt asseris*)
commodiùs litterarum studijs vacaturum.
Causa itàq; fuit, quæ potissimè Pontificem
ad annuendum reseruationi mouit, ob per-
maximam, quæ vniuersali Ecclesiæ accedit,
commoditatem, ex virorum industria, qui
9 scientiarum se dant studijs; vndè illa post-
modùm illustratur; cùm illi ex doctrina, qua
erudiunt multos, velut splendor fulxerint
testamenti, & velut stellæ, in perpetuas æter-
nitates mansuri, ad iustitiam valeant pluri-
10 mos erudire. vt mirùm non fuerit, si multa
ijs concedantur: Cùm *denario fraudari non
debeant in vinea Domini operantes*. verba
sunt Honorij Tertij *d. cap. super specula fin.
de magistris extrà*. Sed hæc abijt causa in
Hiacynto, vt deplorata etiam videatur, nè
litterarum studijs vacare possit; ad quæ, vt
11 prouerbio fertur, se habet, *tanquàm Asinus
12 ad Liram*: Abijt quoq; & reseruatio ob cau-
sam illam data, quæ cessans, reseruationi fi-
nem imponit. ex Terentio Clemente lib. 8.
ad legẽ Iuliam, & Papiã in *l. planè et nupta*.
14. *ff. de operis libertorum*. atq; etiam Papi-
niano lib. 36. quæstionum in *l. si adulterium*.
38. *in princ. ff. ad legem Iuliam de adulterijs*.
sequiturq; *Oltrad. cons.* 228. *Quod Fratres
13 Prædicatores. nu.* 3. & in hisce niet terminis
reseruationis pensionis ob causam, quòd il-
la defecta, deficiat quoq; reseruatio; dictum
fuit in *Lucana pensionis* 19. *Decembris* 1611.
coràm Vbaldo apud Marchesanum part. 1.
fol. 647. *decis.* 30. *sub nu.* 1. ex *Oltrado* quoq;
cons. 201. *sub num.* 1. *vers. regula quoq;* & *Ti-
raquell. tract. cessante causa*. verbo *onere
cessante num.* 108. *Barbosa in collectan. ad
cap. 1. de custodia Eucharistiæ nu* 2. 3. & 4.
14 Causa verò finalis illa æstimatur, qua sine
Pontifex non concessisset, & ex qua ad gra-
tiam indulgendam reseruationis pensionis
mo-

motus fuit, vt commodiùs litterarum studijs vacare posset. ad Pompoij sensum lib. 3. ad Quintum Mutium in *l. damus antem. 52. in fin ff de conditione indebit.* illis verbis: ob rem datur, vt aliquid sequatur: quo non sequente repetitio competit. *Bald. conf. 340. colum. 1. lib. 3. Dec. conf. 20. num. 10. & Surdus conf. 164 num. 31. & 32. lib. 2. Gratian. forens. par. 7. cap. 558 num. 21. & part. 4. cap. 764. nu. 9. Rota par. 1. in recentior. tom. 2. dec. 587. n. 4.*

15 Ex hac igitur causa reseruatio ipsa regulam accipiet, atquè directionem; quatènus scilicet ille litterarum studijs operam nauabit, vacabitquè. *Aymon conf. 137. num. 14. & conf. 143. nu. 2. Surdus d. conf. 164. n. 32. lib. 2. Gratianus d. cap. 558. n. 22. par. 3.* Rota apud *Cardin. Seraphin. decis.* 1149 *sub nu.* 11. Non

16 existente propterea causa ipsa, quæ ad concedendum finalis fuit, quia Hiacyntus, nequè studiorum litteris vacauit, nec vacat, quin ineptum se reddidit, vt vacare possit. nec re-

17 seruatio ipsa locum habebit. Deficiet ergò reseruatio, quin non dixeris, iàm abijt. ex *Alexandro in l. si pater. n. 1. & 2. C. de haeredib instituend. Io. Cephal conf. 548. nu. 1. & seqq. lib. 4. Gratian. dict. cap. 558. num. 24. & 25. par. 3.*

18 Quatenus verò fortassè ipse se, & vacasse, atq; vacare studijs, finalemq; reseruationis causam perstare contenderit, id probatione verum demonstrabit, cùm eius hoc sit, qui

19 hoc asseruit, ex clausula (*vt asseris*,) quæ onus iustificandi gratiam in ipsum impetrātem transfert. ex *Cassador. dec. 4. num. 6. & 9. de probation. & dec. 7. de iure patronat.* sequuta fuit *Rot. apud Card. Canaler. dec.* 533. *num. 5. & apud Duranum dec. 254. num. 14.*

20 *par. 2.* Vt non iustificata gratia, subreptitia illa habeatur, atq; euanescat. *Petrus Gregor. Tholosates de rescript. cap. 50. sub numer. 2. cap. si proponente 42. de rescript. extrà. & cap. si motu proprio. 23. de prabend. in 6. Rota apud Card. Manticam decis. 358. num. 1. & 4. & apud Cæsarem de Graffis dec. 12. num. 1. de probat. apud Card. Canaler. dec. 265. n. 4. & apud sanct. memor. Gregor. XV. decis. 210. n. 2. & dec. 314. n. 1. cum seqq.*

Quam ob causam haud suffragabitur ipsi inanis assertio, se in possessione esse exigendi: (de qua inferiùs agetur.) ad nullam teneri aliam iustificationem.

21 Quia nimirùm huiusmodi exceptio gratiam ipsam, atq; existentiam illius respicit, cùm illa non iustificata hac narratiua, quæ causa finalis reseruationis pensionis fuit, & ob quam hoc onus instificandi eidem Hiacynto demandatū incumbit, per clausulam (*vt asseris*) vti diximus, euanescat, & nulla sit, ac si data minimè fuisset, vti subreptitia. ad *text. in cap. super litteris 20. de rescript.*

22 Non existente igitur pensionis reseruatione, inanis est assertio; se in possessione esse

23 exigendi. Cùm primis enim de actus existētia constare debebit, vt deindè eius dari valeant qualitates. ad Celsi lib. 18. digestorum sensum in *l. est enim vsusfructus. 2. ff. de vsufructu*, atq; etiam Africani lib. 7. quæstionum in *l. cum qui in prouincia 41. §. fin. ff. si certum petatur, & de rebus creditis. Gloss. in l. 2. verbo petita. C. de bonorum possessione contra tabulas.* & ibidem *Bald. sub num. 1. & Castrens. sub num. 3. Gloss. in cap. ad dissoluendum 13.* verbo *accusari. de desponsat. impuberum. Bart. in l. 1. §. quod p. arui. num. 3. ff. quod vi, aut clam. & Rota apud Achillem de Graffis decis. 4. de rescript.* sequitur in his terminis pensionis *Gratianus forens. part. 3. cap. 417. num. 17. & part. 5. cap. 899. num. 12. Rota apud sanct. memor. Gregor. XV. dec. 381. n. 3. 4. & 5.*

24 Cùm tota hæc reseruationis pensionis materia ab vna pendeat Summi Pontificis concedentis, reseruantisquè authoritate, ac voluntate, quæ sola causa efficiens. illius est. ex Innocentij Tertij mente in *cap. nisi essent viri prouidi. 21. §. quia igitur.* & ibidem *Gloss.* verbo *ex iussione. & Doctores de prabend. extrà.* Rota apud *Dominum de Graffis decis. 400. num. 13. vers. tertiò quia part. 1. diuers. Sarnen. in compendio vtriusq; signatura quæst. 16. num. 86.* Rota pluries, & in *Romana pensionis 14. Ianuarij 1646. coram Card. Verospio iuniore dec. 86. num. 21.*

25 *part. 7. recentiorum per Rubeum.* At Summus Pontifex ea mente, eaq; intentione pensionem hanc reseruauit Hiacynto, quatènus verum esset, eum litterarum studijs vacaturum. Præter igitur mentem Summi Pontificis, cuius ex authoritate, & voluntate pensio pendet tanquàm à causa efficiente, vt diximus, pensio ipsa haud stabit. Quia caret Summi Pontificis authoritate, & voluntate, qui alitèr illam dare non intendebat, nisi ad causam illam, studijs litterarum commodius vacandi, ad tradita per *Felinum in cap. in nostra 32. nu. 23. in 27. corollario. vers. contrarium tenet Rota de rescript.* ex Rota *decis. 23. de rerum permutatione in antiquis. & d. dec. 400. sub num. 13. vers. tertiò quia. part. 1. diuersor.* & sequuta fuit Rota in *d. Romana pensionis coràm Cardin. Verospio d. decis. 86. num. 9. part. 7. recentiorum per Rubeum*; atq; etiam in *Meleuitana pensionis 9. Iunij 1636. coràm Ghislerio decis. 595. num. 3. & seqq.* in residuo *par. 5. decis. recentiorum nouissimarum per Rubeum*. *Gigas de pensionib. quæst. 85. num. 1. & 2. Garsias de benefic. par. 1. cap. 5. num. 332.* dictumquè etiam, & perpensum fuit in *Albaracien. pensionis 15. Maij 1634. coràm eodem D. Ghislerio decis. 539. num. 7. & 8. in eodem residuo par. 5. per Rubeum.*

26 Secundū verò; quòd verum valorem non expressit, probatur. Cùm enim aliam pensionem super eadem Parochiali ducatorum

aliorum

aliorum viginti octo anri de Camera pro
Antonio etiam de Angelis Clerico, reseruaſ-
ſet, nec penſio pro Hiacynto adeſſe poſſet;
Cùm Parochialis præfata vix ducentos du-
catos Regni Neapolitani impleat, centum
27 verò ducati liberi pro Rectore Parochiali
remanere deberent ex ipſiſmet Bullis reſer-
uationis cum clauſula (*dummodò ex fructi-
bus, &c.*) ipſe Hiacyntus Parochialis præfa-
tæ fructus, redditus, & prouentus, iura, &
obuentiones vniuerſas ad ducentos, & tri-
ginta ducatos auri de Camera aſcendere ex-
preſſit. Fuit itaq; valor obreptitiè expreſſus,
atq; propterea nulla reſeruatio. niſi verè per
ipſum penſionarium remanere centum li-
beros pro Rectore probatum fuerit. Quia
28 clauſula ipſa (*dummodò*) reſeruationem con-
29 ditionalē facit. Conditio verò interim nihil
in eſſe ponit. *capit. 2. in fin. de ſponſalib. in 6.*
ad Sceuolæ lib. 15. reſpoſorum ſenſum in
*l. Thais ancilla 41. §. Stichus, & Dama. ff. de
fideicommiſſar. libertat. §. ex conditionali.
Inſtitution. de verborum obligat.* & dictum
fuit in *Mediolanen. translationis penſionis
16. Ianuarij 1606. coràm Litta dec. 35. apud
Marcheſanum part. 1 fol. 630. & in Campa-
nien. penſionis 22. Iunij 1609. coràm Iuſto
apud eundem Marcheſanum tom. 1. dec. 43.
num. 3. & 4 fol. 647.* Rota apud *Card. Caua-
ler. deciſ. 181 num. 1. & dec. 183. num. 1. & 2.
& dec. 251. num. 1. & dec. 383. nu. 1.* & apud
Cardinalem Seraphinum deciſ. 1017. num. 4.
30 Qui quidem ducati centum remanere de-
bent liberi ab omni onere, & abſq; vllo gra-
uamine, vt per *Garſiam de benefic. part. 1. d.
cap. 5. num. 375. & 376. cum ſeqq.* neq; com-
31 prehenduntur incerti; cùm illi comprehenſi
minimè fuerint in reſeruatione. vt in puncto
huiuſcè noſtræ reſeruationis dixit *Garſias*
ibidèm *num. 379. & ſeqq.* Decreſcent pro-
pterea fructus Parochialis huius, vt multò
minus capax reddatur penſionis ducato-
rum centum monetæ Regni Neapolitani
duobus nepotibus Petri Rectoris, vt in ſuc-
ceſſorem onus omne transferret ſoluendi,
& ex redditibus Eccleſiæ conſanguineos
ditaret. multò magis itàq; reſeruatio nulla
euaſit; aucto vero valore, vt ſummum deci-
peret Orbis, Vrbiſq; Rectorem ad penſio-
nem reſeruandam Hiacynto, vt commodiùs
litterarum ſtudijs vacare poſſet, qui nec lit-
32 teras ſcit, neq; didicit; iuxtà illud admiran-
tium Iudæorum *Ioann. 7. 15.* de Chriſto
Domino, ac dicentium: *Quomodò hic litteras
33 ſcit, cùm non didicerit?* Dignam proindè re-
cipiet mercedem, vt falſus precator, in ſuæ
peruerſitatis pœnam, nullum ex litteris com-
modum conſequatur. verba ſic ſonant Inno-
centij Tertij in *d. cap. ſuper litteris. 20. de re-
34 ſcript.* vt ità admoneantur alij non temne-
re Diuos. iuxtà illud Maronis de Theſeo.

*Sedet, æternumq; ſedebit
Infœlix Theſeus, Phlegiaſquè miſerrimus
omnis.
Admonet, & magna teſtatur voce per vm-
bras:
Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere
diuos.*

Et admonuit alter.
35 *Turpia lucra calamitates afferunt.*
36 Neq; dicant: Hiacyntum eſſe in quaſi poſ-
ſeſſione exigendi, etiam per vnicam ſolutio-
nem. ad tex. *in cap. cùm Eccleſia Sutrina 3.*
ibidèmq; *Rip. n. 53. de cauſa poſſeſſionis, &
proprietat.* Rota in *Regien. penſionis 26. Ia-
nij 1598. coràm Vbaldo apud Marcheſan.
part. 1. deciſ. 19. n. 1. fol. 616. & in poſthumis
per Farinac. tom. 1. deciſ. 193. n. 2. & volum.
3. deciſ. 310. n. 1. & 2. & deciſ. 382. num. 1.* &
37 apud *Duranum deciſ. 73. n. 3.* vndè debetur
manutentio penſionario, etiam contrà ſuc-
ceſſorem, quàmuis ipſe nuſquàm ſoluerit.
§ retinendæ, Inſtitutionib. de interdict. Rota
in *recentioribus part. 1. deciſ. 508. n. 1.* & apud
ſanct. memoriæ *Gregor. XV. deciſ. 313.* ibi-
demq; per *Beltraminum* addentem. *num. 6.*
qui plura cumulat; ſequiturq; *Gratianus fo-
renſ. part. 5. cap. 921. num. 6.* Rota apud *Card.
Caualer. deciſ. 249. n. 1. & 2.* & apud *Durant.
deciſ. 324. n. 1. part. 2.* idem *Gratianus forenſ.
p. 1. c. 113. n. 16. & ſeq.*
38 Translatum proindè fuiſſe in Titularem
onus hoc verum valorem elucidandi. ex *Bu-
trio in cap. cùm veniſſent. 6. num. 12. & Imol.
n. 11. de Inſtitutionib.* Rota in *poſthumis per
Farinac. tom. 1. deciſ. 429. nu. 4. Abb. in cap.
querelam 24. n. 2. de elect.* ad Vlpiani ſenſum
lib. 17. ad edictum in *l. ſicuti autem refectio.
8. §. ſed ſi quæratur.* & ibidem *Paulus de
Caſtro. nu. 9. ff. ſi ſeruitus vendicetur.* Rota
apud *Cardin. Manticam deciſ. 196. n. 2.* quæ
eſt etiam in impreſſis apud *Marcheſanum
part. 1. fol. 628. deciſ. 33. num. 2. in Vercellen.
penſionis 26. Iunij 1592. coràm Mantica.*
Non enim hoc abnuimus; abnuimus au-
39 tem ſolutionem, quam ipſe obijcit. Hoc
enim, vt in poſſeſſione conſtituat penſiona-
rium exigēdi aduerſus nouum ſucceſſorem;
(qui penſionis reſeruationi, non vtiq; con-
ſenſit) concludentèr probari debebit per
plenas probationes. iuxtà *Alexand. conſil.
139. num. 14. lib. 6.* præſertim verò in tertij
40 præiudicium. vt perpenſum fuit in *Regien.
penſionis 18. Maij 1576. coràm Cardin. Se-
raphino dec. 302. nu. 1. & ſeq. ac per tot.* quæ
eſt in impreſſis apud *Marcheſanum part. 1.
fol. 615. deciſ. 17.* & in *Regien. prætenſæ pen-
ſionis 28. Martij 1576. apud eundem Car-
din. Seraphinum deciſ. 292.* in qua *n. 2.* quoq;
41 aſſeritur: Confeſſiones Prælati, vel alterius
adminiſtratoris in præiudicium Eccleſiæ,
vel ſucceſſorum non tenere. ex *Butrio, Imo-
la, & alijs in cap. fin. de præſcriptionib.* potiſ-
42 ſimùm verò, cùm Titularis ſucceſſor de nul-
litate dicat reſeruationis præfatæ penſionis;
vt perpenſum fuit in *d. deciſ. in fin.* & hanc
ob cauſam debere penſionarium narrata in
ſua

sua gratia iustificare. ex *Ioanne Andrea, Gemin. & alijs in cap. 1. de litis contestat. lib. 6. Felin. in cap. constitutus. 19. num. 1. in 2. casu de rescript. Crauetta cons.* 1 94. *num.* 3. & sequuta fuit apertissime Rota *in Vercellen. pensionis.* 26. *Iunij* 1592. *coràm Cardinali Mantica d. decis.* 196. *num.* 3. in hiscè nostris terminis. & dictum fuit *in Alexanen. pensionis* 11. *Februarij* 1610. *coràm Marquemontio apud Marchesan. part.* 1. *decis.* 2. *num.* 3. *fol.* 605. *& in Romana pensionis* 13. *Iunij* 1597. *coram Cardinali Pamphilio apud eundem Marchesan. ead. par.* 1. *fol.* 613. *dec.* 14. *sub nu.* 2. *& in Cæsaraugustana pensionis* 30. *Ianuarij* 1589. *coràm Gyptio apud eundem Marchesanum dec.* 51. *part.* 1. *fol.* 648. Quod

43 sane adamussim perpendendum erit in hoc nostro facto, in quo agitur de pensionibus duabus ducatorum centum per Rectorem prædecessorem impositis super Parochiali, & patruum reseruatarium pro suis nepotibus, vt pensiones in damnum transirent successorum, ipse verò immunis esset, dùm vitali perfrueretur aura, quod confidenter insimul agerent sanguinis strictò coniuncti vinculo, vti inferius etiam perpendemus. non minimi igitur ad rem nostram hæc adminicula erunt, atq; apparentes verò similitudines, vt per Rotam perpensum quoq; fuit in præcitatis decisionibus.

44 Accedit, quòd hæc vnica solutio exhibetur per vnam tantùm partitam præsumptam extractam à Banco Sanctissimæ Annunciatæ, parte non citata ad videndum extrahi, neq; Iudice mandante, optimè *Felin. in cap. fin. num.* 6. *de fide instrument.* sequuta fuit *Rota par.* 2. *in recentiorib. tom.* 2. *dec.* 581. per totam. & apud *Card. Manticam dec.* 32. *num.* 8. *& 9. & in Romana legatorum de Sabellis* 1596. *coràm Orano dec.* 110. *n.* 1. *& seqq. post primum volumen consiliorum Farinacij.* & apud *Tiberium Salustium in praxi A.C. lib.* 3. *cap.* 15. *fol. mihi* 352. diximus *respons.* nostra 63. *num.* 12. *par.* 3. potissimùm verò, cùm

45 hoc ipsum obiectum fuerit per Antonium Titularem per oppositionem, generaliacontrà. vt per *Felin. d. cap. fin. num.* 6. *&* 7.

46 Et ex his probatur etiam tertium: Pensionis reseruationem, quatènus cætera non obstarent, iàm abijsse, imò dixeris obijsse. Subodorans quippè Summus Romanus Pontifex collusionem fortasse facilè intercedere inter patruum Rectorem Ecclesiæ, & nepotes ex fratre, vt illo satis abeunte Ecclesia, ac successores grauati remanerent ad pensionū solutionem, sequens adiecit malagma, vt huic auaritiæ pesti remedium adhiberet, disponendo, vt sequitur.

Volumus autem (inquiens) *quòd si dictus Petrus in eius vita, & quandiù dictam Ecclesiam obtinuerit, pensionem per præsentes reseruatam, verè, realiter, & cum effectu non persoluerit, præsens reseruatio nulla sit eo ipso*, sic Summus Pontifex.

47 Hiacynthi ergo erit, cuius in fauorem pēsio reseruata fuit, probatione concludentissimè aperte firmare; Petrum eius patruum dum vixit, & in humanis nobiscum fuit, atq; Parochialem prædictam obtinuit, (quod fane ad supremum vsq; auræ halitum fuit, in possessione Parochialis mortuus, & per cuius obitum Parochialis vacauit:) *verè, realiter, & cum effectu* pensionem prædictam soluerit; quod si non præstiterit, cùm sit hoc intentionis suæ fundamentum; pensio eo ipso extincta fuit, obijt, non abijt solùm, oc-

48 cidit, occasum vidit, nulla est. Si nulla, nullū proindè poterit effectum patere. ex Vlpiani sensu lib. 40. ad edictum in *l. non putauit.* 8. *§. non quauis exhæredatio. ff. de bonorum possess. contra tabulas.* & Pauli lib. 3. ad Paulinum in *l. quod edictum est.* 33. *in fin. ff. de pactis.* illis verbis: *Igitur si mandati actio nulla sit. non prodesse exceptionem.* argumento etiam ducto ex Cai sensu lib. 2. rerum quotidianarum in *l. adeo quidem* 7. *§. cùm quis ex aliena materia ff. de acquirendo rerū dominio. Gloss. in cap. cum nostris.* 6. verbo *de facto. de concessione præbenda. Sanchez de*

49 *matrimon. lib.* 3. *disputat.* 2. *nu.* 5. Quia quod nihil est, non potest esse alicuius generis speciés. *S. Thom.* 1. 2. *q.* 94. *art.* 1 *in* 3. *arg.* & quod mortuum iam est, vitamq; non habet, & spiritum, alteri illam donare minimè potest. *Rota apud Crescentium decis.* 18. *nu.* 2. *de re-*

50 *script.* Licitum ergo, atquè permissum erit contraire illi, quod nullum est; consequenterquè, esse non habet, & contra legem fa-

51 ctum: vnde legis illusor nuncupatur ab Valeriano, & Valente Augustis in *l. quemadmodùm* 7. *in princip. C. de agricolis, & censitis lib.* 11. & Theodosius, & Valentinus Cæsares

52 in *l. non dubium.* 5. *C. de legibus.* Et quidèm sententiam hanc, pensionem esse extinctam, (eo ipso) hoc est, nullam (ipso facto) euasisse, nullumquè producere effectum amplius. ex *Tiraq. in l. si vnquam. verbo reseruatur nu.* 141. *C. de reuocandis donationib.* in hiscèmet nostris terminis, vt nomina tantum deesse videatur, sequuta fuit Rota *in Veronen. pensionis* 1. *Iulij* 1592. *coràm Card. Mellino.* & iterùm in *Lucana pensionis* 21. *Aprilis.* 1617. *coràm Pirouano.* & *in Fauentina pensionis* 31. *Nouembris* 1621. *coràm Cardin. Caualerio. decis.* 569. quæ sanè rem hanc nostram definit, concludit, determinat.

53 Quòd verò solutiones non probentur, quin non, præter supradicta, collusionem hanc fuisse inter patruum, & nepotem fratris filium, vt eius post suprema funera successor pensionem solueret, & Ecclesia grauata remaneret; ex ipsamet deducitur informi scriptura prætensæ solutionis ducatorum quinquaginta anno 1643. per medium Banci Sanctissimæ Annunciatæ, cum assertiua eiusdem Petri; *Che stà sodisfatto per tutto lo passato,*

 fino

54 *fino à S. Giouanni* 1642. quæ sanè assertio
præiudicium haud parere potuit successori
in Ecclesia, nisi de reali solutione probetur.
vt tenuit *Rota apud Card. Seraphin. d.dec.*
302.*num.*7. *&* 8. *& apud Card. Caualer.d.*
*dec.*249.*num.*4.ad Sceuolæ sensum lib.1.re-
sponsorum in *l.Seia mancipia emit.* 28. *ff.ad*
Senatus Consultum Velleianum. Ruinus
*cons.*146.*num.*13.*lib.*1. & sequuta fuit *Rota*
*par.*1.*diuersor.dec.*802.*num.*10.quam refert
etiam *Caualer. d. dec.*249. *num.*10. & apud
sanct. memor. *Gregor.XV. decis.*404. *num.*
7. & apud *Verallum decis.* 170. *numer.* 7.
*part.*3.
55 Neq; enim frustrà Sūmus Pōtifex voluit,
pēsionem præfatam ita reseruatam Hiacyn-
tho, vere, realiter, & cum effectu solui per
Petrum. Verebatur quippe futurum, vt inter
se te colluderent, ipsi, dum in humanis ageret
Petrus, ne solueretur pensio, remaneret verò
onus hoc successori, atq; hoc pacto per suc-
cessionem bona Ecclesiæ in nepotes transi-
rent. Huic occurrit fraudi Summus Ponti-
fex, vt ni vita perdurāte, & donec Ecclesiam
obtineret, Petrus; *verè, realiter, & cum effe-*
ctu pensionem solueret, esset reseruatio nul-
56 la *eo ipso*. Propter dictam proindè causam,
pensionem prædictam conditionaliter re-
seruauit; disponens per verbum: (*Volumus*
autem:) quod sanè conditionem operatur,
conditionatamq; reseruationem reddit. per-
pensa præsertim dictione illa aduersatiua
57 (autem) (*Volumus autem*,) quæ reseruatio-
nis ipsius substantiam penetrant, operantur-
què, vt eatenus pensio debeantur, quatènus
solutiones, toto tempore, quo in humanis
egit Petrus, verè, realiter, & effectiuè, subse-
quutæ fuerint. vt dictum, neq; futiliter, quin
non magistraliter perpensum fuit in dicta
Albaracinen. pensionis coràm D. *Ghislerio*.
*d.decis.*539. *n.*1. *& seq. & n.*14. in dicto resi-
duo *part.*5. *diuersorum per Rubeum*. Hia-
58 cynti ergo erit probare, pensionem verè,
realiter, & cum effectu annis singulis solutā
fuisse, interim verò cùm hoc non præstet, es-
59 se pensionem extinctam, atq; nullam eo ip-
so. Numeratio quippè vera, realis, & effectiua
est illa, quæ fit per pecuniam numeratā, quā
recipiens ad se traxerit, de qua numeratio-
ne Notarius testetur per publicā scripturā,
secundùm sententiam *Castrensis in l. singu-*
laria quadam. 15.*nu.*9 *ff. de rebus creditis, &*
si certum petatur, & in hac materia pensio-
nis sequuta fuit *Rota in Bergomen. pensionis*
de Tresecurio 16. *Aprilis* 1627. *coràm Illu-*
strissimo Durano Episcopo Vrgellen. *d.decis.*
73.*n.*1. *& seq.* Huiuscemodi verò solutio nō
probatur. Nulla propterea pensionis eua fit
reseruatio *eo ipso*. Solutus est itaquè à lege
pensionis huius Antonius Petri successor, vt
sicut ille dùm vitæ attrahebat auram non
soluit, nec iste quod superest ei vitæ sol-
uat.

Atquè ita ex his, Aristarchi virga non ex-
cussa, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Vita hominis cursus breuis est, breuiq; finitur tempore.*
Quia omnia incerta, & nihil sub Sole firmum.
*Quin vanitas vanitatum, & omnia vanitas. n.*2.
*Nihilquè habet, cùm sit morti subiectus. n.*3.
Suntq; omnia homini quasi tenui filo pendentia.
Subitoq; casu ruunt.
4 *Mundus transit, & concupiscentia eius.*
5 *Oblati Religionum, qui in forma valida se, & sua omnia obtulerunt, vtuntur omnibus priuilegijs, quibus regulares ipsi.*
*Non tamen beneficia, quæ obtinent amittunt. n.*6.9. *&* 12.
Sed illa retinent.
Neq; per oblationem vacant.
*Probatur. n.*7.
Quia neq; in nouitiatu admittuntur.
*Neq; professionem faciunt. n.*12.
7 *Tex. in cap. beneficium.* 4. *de regularib. in* 6. *expenditur.*
8 *Oblati, siue etiam Donati religionum, neq; ad nouitiatus annum admittuntur.*
Neq; professionem, vel expressam, vel tacitam faciunt.
*Non vacant propterea eorum beneficia. n.*9. *&* 14.
*Quia fieri Oblatum, vel Donatum non est culpa. n.*17.
*Nihilq; detrahit militiæ Clericali. n.*27.
9 *Beneficia Oblatorum, seu Donatorum alicuius religionis interim non vacant.*
Sed illa iure retinent.
*Probatur etiam ex decreto Sacri Tridentini Concilij. n.*10.
*Neq; ratio vlla est, nequè textus, qui contrarium dicat. n.*18.
Sicut etiam beneficia, quæ obtinet nouitius non vacant, nisi emissa professione.
10 *Renunciatio, quæ fit per ingressum Monasterium vt valida sit, quæ habere debeat ex Sacro Tridentino Concilio.*
*Et locum habet etiam in beneficijs. n.*11.
11 *Text. Sacri Tridentini Concilij sess.* 25. *cap.* 16. *de regularib. locum habet etiam in beneficijs, quæ ingressus nouitius habet.*
Ex communiori sententia.
13 *Nouitius interim perdurante nouitiatus anno beneficia, quæ habebat iurè possidet.*

Et

Et fructus suos facit.
Vacabunt verò emissa professione.n.14.
15 *Beneficia Ecclesiastica in perpetuum conferuntur.*
Donec vita firmauerit beneficiarij.
Neq; poterit obtinens illis priuari absquè graui culpa.n.16.
Ratio affertur.n.17.
Quarè verò vacent per professionem in Religione ex approbatis emissam.
Ratio affertur nu.19.& 20.& 21.& 23.
20 *Professione solemni in Religione ex approbatis emissa, quis mutat statum.*
Et fit incapax beneficiorum sacularium.
Quia renunciat saculo.n.23.
21 *Locus Deuteron.22.non arabis in boue, & asino,expenditur tropologicè.*
22 *Coniungi non possunt,neq; insimul cohærere, quibus & studia & vota diuersa sunt.*
24 *Clericus in sortem Dei assumitur per Clericatum.*
Ibiq; sacratur.
Et in sacra militia numeratur.n.25.
Cœlestisq; fit miles.n.26.
Quia Clerici milites Christi sunt.
Si verò Oblatus, vel Donatus Religionis alicuius fiat.
Nihil detrahit Clericatui.n.27.
Sed fortius dimicat contra spiritualia nequitia in cœlestibus.
28 *Militare non est delictum, sed propter prædam militare peccatum est.*
29 *Bonum facere deficere nunquàm debemus.*
Tempore enim suo metemus bonum facientes.
Bonum præsumitur,quod à bono, animoq; recto factum est.n.30.
31 *Oblatus,vel Donatus Religioni ab Ordinarij iurisdictione non eximitur.*
In criminibus præsertim.n.32.
Nisi intra septa sint,& sub obedientia viuant.n.32.
Et Religioni inseruiant. n.33.
Quæ copulatiuè requiruntur ex decreto Sacri Tridentini Concilij.
Quò verò ad curam animarum,si illam obtineant.n.35.
In omnibus Ordinario subijciuntur.
Etiam professi.
34 *Procemium causam finalem dispositionis indicat.*
35 *Regulares quòad animarum curam in parochialibus Episcoporum iurisdictioni subijciuntur.*

ARGVMENTVM.

Sacerdos Parochus, simplicia quoq; beneficia possidens si Oblatus,vel Donatus Religionis alicuius efficiatur, non tamen professus, an quæ possidet beneficia retinere, ac possidere valeat, eidemq; curæ assistere? disceptatur. & nùm ab iurisdictione eximatur Ordinarij Episcopi? Qua occasione & *tex. in cap.beneficium 4. de regularibus in 6.* expenditur. & *Sacri Tridentini Concilij sess.25. cap.16. de regularibus* ornatur. nec non *sess.24.cap.11.de reformat.*

RESPONSIO LVI.

1 Breuis satis est vitæ hominis cursus, breuiq; finitur tempore;quin omnia incerta, & nihil sub Sole firmum. Expertus proindè, non fine vtili ratione,Sapiens ille Filius Dauid Rex Ierusa-
2 lem dixit olim Ecclesiastes 1. *Vanitas vanitatum,dixit Ecclesiastes,vanitas vanitatum, & omnia vanitas.Quid habet ampliùs homo de vniuerso labore suo,quo laborat sub Sole? Generatio præterit,& generatio aduenit,ter-*
3 *ra autem in æternum stat.* Nihil vtiq; habet, cùm sit morti subiectus,& vt Ouid.lib.4.de Ponto.

Omnia sunt homini tenui pendentia filo.
Et subito casu,qua valuere ruunt.

Vergilius quoq; lib.1.Georg.

Sic omnia fatis.
In peius ruere,ac retro sub lapsa referri.

& lib.3.

Optima quæquè dies miseris mortalibus æui.
Prima fugit,subeunt morbi,tristisquè senectus.
Et labor, & dura rapit inclemètia mortis.

4 Et Mundus transit, & concupiscentia eius.*Ioan.1.2.17.* & nihil inuenerunt in manibus suis omnes viri diuitiarum. *psalm.75.6.* Hoc perpendens quidam Sacerdos, qui Parochialem obtinet in Ciuitate Capréarum, & nonnulla alia simplicia beneficia, in animum induxit suum,offerre se, & sua om-

nia, præsentia, & futura, nihil sibi retento, Monasterio S. Iacobi Ordinis Carthusianorum, vel etiam se Donatum in Monasterio prædicto facere.

De duobus tamen petit: Poterit nè simplicia illa beneficia retinere, atq; etiam Parochialem; cùm omnia tenuuia sint, nec incomparibilitatem faciant? Et num à iurisdictione Ordinarij erit exemptus? Consului proindè respondimus.

5 Ad primum: Oblatos, qui se, & sua omnia præsentia, & futura, nihil sibi reseruato, neq; quoad proprietatem, neq; quoad vsumfructum, atq; etiam mutato aliquo modo habitu. vt per Sacram Congregationem declaratum fuisse refert *Barbosa in collectan. ad Bullas.* verbo *oblati.* & *P. Io. Baptista Lezana* Carmelita in *summa quæstionum regularium part. 2. cap. 8. de conuersis, & oblatis. num.* 8. Quamuis propterea omnibus vtuntur priuilegijs, quibus ipsi fruuntur: Nimi-

6 lominùs tamen à beneficijs, quæ possident nullo excidunt modo, neq; illa vacant. ex verbis Bonifacij VIII. in *cap. beneficium*. 4.

7 *de regular in* 6. res hæc manifesta fiet: inquit enim:

Beneficium illius, qui Religionem ingreditur, non est intrà probationis annum alicui conferendum: nisi ad id ipsius accedat assensus, aut constet, quòd vitam voluerit absolutè mutare; vel professionem expressam fecerit; seù scientèr habitum receperit professorum. Sed interim eidem beneficio per alium deseruiri debebit, assignata sibi congrua de ipsius prouentibus portione, ità Bonifacius. Loquitur itaq; Bonifacius Summus Pontifex de eo, qui Religionem ingreditur, vt fit Monachus, & habitum induit monachalem; & tamen beneficium non vacare dicit, neq; alteri intra probationis annum illud conferendum, nisi ipse expressè consenserit; vel professionem expressam fecerit expleto nouitiatus anno, vel tacitè saltim

8 professus fuerit.* Oblati verò, siuè Donati, neq; ad nouitiatus annum admittuntur, neq; habitum Monachorum induunt, neq; professionem, vel expressam, vel tacitâ saltim

9 emittunt. Non igitur eorū vacant beneficia, quia licitè illa retinent, accipe perpensionem hanc ex Alexandro Papa Secundo in *can. Gondisaluus.* 1. 17. q. 2. qui in eo, qui in infirmitate feruore passionis pressus, se monachum fieri promiserat, & beneficia in manu Aduocati refutauerat: (atq; propterea non legitimo modo:) quia postquàm conualuit mox se monachum negauit fieri. Apostolica authoritate præcipit, *vt beneficia, & altaria recipiat, habeat, & quietè retineat.* Multòq; magis Oblatus, vel Donatus, qui nec monachum agit, nec professionem emittit, nec nouitiatum perficit, beneficia, quæ nullo modo refutat, habere, & quietè retinere poterit. & pro hac sententia videtur *Garsias par.* 11. *cap.* 7. *de vacatione per ingressum Religionis. num.* 1. & *seqq. Gonzalez ad* 8. *regulam Cancellar. Gloss.* 15. *num.* 45. *in* 5. *modo vacationis. Paris de resignat. beneficior. lib.* 7. *quæst.* 14. *num.* 28. *Sanchez in opere morali tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 2. *Ferdinandus à Castro Palao part.* 2. *operis moralis tract.* 13. *disput.* 6 *punct.* 2. §. 3. *num.* 17. *vers. non est recedendum. Rota par.* 2. *in recentior. dec.* 531. *num.* 1. quæ est etiam in impressis apud *Duranum dec.* 39. *nu.* 1. *Lezan. p.* 2. *c.* 2. *n.* 21. & *seqq.*

10 Confirmatur multòq; magis hæc ipsa sententia ex dispositione Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi *sess.* 25 *cap.* 16. *de regularib.* qua disposuit, renunciationem nullam bonorum per ingressum Religionis valere, nisi constituro renunciaturo in anno probationis, antè duos menses proximos antè professionem, cum licentia Episcopi, siuè eius Vicarij facta fuerit eamq; nullam quoq; vim habituram, nisi sequuta professione. Hanc

11 verò Sacrosanctæ Synodi sanctionem locum habere in beneficijs quoq; ab ingresso iam resignandis, communior admittit Doctorum sententia. vt post *Maiolum de irregularitat. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 2. sequitur, admittitq; *Paris. de resignat. lib.* 3. *quæst.* 13. *n.* 4. & 5. qui Sacram Congregationem sæpiùs ità declarasse refert. nec refragatur *Campanilis* Episcopus Laquedonen. in *diuersor. iuris canonic. rub.* 12. *cap.* 3. *num.* 10. *Ioannes Azor. Institutionum moralium par.* 2. *lib.* 7. *cap.* 20. *quæst.* 6. *Sanchez d. lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 37. & 38. *Ferdinandus à Castro d. disput.* 6. *punct.* 2. §. 3. *num.* 14. *Barbos. de officio Episcopi par.* 3. *allegat.* 99. *num.* 19. & *in collect. ad dictum cap. beneficium* 4. *de regularib. in* 6. *num.* 3. & *in collectan. ad dictum cap.* 16. *Sacri Tridentini Concilij num.* 13. & *de iure Eeclesiast. lib.* 1. *cap.* 41. *num.* 23. *Pater Suarez de religione tom.* 3. *lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 12. *Bartholom. à Sancto Fausto de statu religiosorum lib.* 5. *q.* 181.

12 Oblati verò, siuè etiam Donati, neq; sunt in probatione sunt, neq; etiam professionem emittunt. nunquàm igitur ex eo, quòd Oblatus factus fuerit beneficiarius, vel etiam Donatus, beneficia, quæ iam iurè obtinebat, vacabunt: quin ea legitimè habere, & reti-

13 nere poterit. Quemadmodùm interim Nouitius beneficiarius, etiam Canonicus, etiam curam habens animarum, atque propterea curatum beneficium, donec in anno fuerit probationis, beneficia ipsa iurè possidet, fructusque facit suos, eorumq; iustum dominium retinet: vt antequàm in nouitiatum, probationemq; in religionem ingredetetur, faciebat. *Sanchez d. lib.* 7. *cap.* 4. *à nu.* 2.

14 *Lezana. d. cap.* 2. *n.* 21. & *seq.* vacabunt tamē per professionem, vt dictum est, quam Oblati, ato; Donati nunquàm emittunt. Nūquàm igitur ex hoc capite beneficia vacabunt. Quin

Qnin poterunt per se ipsos beneficio deser-
uire, etiam animarum curani exercendo, vt
antea faciebant, & poterant; cum adhuc &
Parochi, & Beneficiarij perseuerent. ex *Azor.*
part.1. Institut. moralium lib.12. cap.3. q.1.
Sanchez d. lib.7. moralium cap.4. n.11. & 13.
Lezana d. cap.2. n.21. in fin. Quia nimirùm
15 beneficia in perpetuum conferuntur; donec
videlicet in humanis nobiscum fuerint ij,
quibus beneficia ipsa collata fuere. *can. San-*
ctorum.2. dist.70. can. inuentum.35. aliàs.38.
16. q.7. quo Canone ex Concilio Cabilonen.
2. cap.42. dispositum fuit, nullum, qui iustè
16 beneficium adeptus fuit, posse illo priuari.
nisi graui culpa sua, & coràm Episcopo ca-
nonica seueritate amittat illud. *Gloss.* ibidem
17 verbo *nisi graui.* rationem reddit dicens:
Quod nullus debet priuari suo beneficio, sine
culpa sua. nulla autem Oblatorum, sinè Do-
natorum hæc est culpa, quòd Oblati, sinè
Donati facti fuerint. non itaquè à beneficijs
excident. retinebunt ergo iurè illa, donec vi-
ta comes eorum fuerit. *cap. vnico. de Capellis*
Monachorum. in 6. & ibidem *Gloss.* verbo
perpetui. cap. vnic. de Cleric. ægrotantib. ex-
trà. Nauarr. cons.5. quidam testator n.1. in
fin. lib.3. de prabend. Gonzalez ad regul 8.
Gloss.5. nu.11. & 12. & seq. Sanchez d. lib.7.
cap.29. n.106. Fernand. à Castro Palao part.
2. tract.13. disput.1. punct.1. n.4. Campanil d.
rub.12. cap.3. sub n.11. Ioan. Azor. Institut.
moralium part.2. lib.3. cap.26. q.12. Rota
apud Burattum decis.224. n.4. & apud Car-
din. Caualer. decis.639. nu.9. & in Gerunden.
Personatus, & causa pia 17. Maij 1630. corā
Card. Verospio decis.319. n.3. part.5. diuerso-
rum nouissimarum.

18 Neq; textus, neq; ratio est vlla in contra-
rium, quæ suadeat, hominem liberum, ex eo
quòd se religioni offerat, vel se eiusdem Reli-
gionis Donatum efficiat, beneficia amittere,
quę possidebat, cùm nihil in contrarium be-
neficiorum naturæ officiat, neq; crimen ali-
quod depositione dignum ex hoc admittat.
iuxta supra tradita ex *d. can. inuentum 38. in*
19 *fin. 16. q.7.* nam quòd per professionem in
religione, vel expressè, vel etiam tacitè emis-
sam, beneficia vacent, iuxta disposita per Bo-
nifacium VIII. *d. cap. beneficium 4. de regula-*
rib. in 6. vt supra diximus; id sanè est: quia
20 per professionem in religione emissam quis
mutat statum, quam ob causam fit incapax
beneficiorum secularium, ex ratione, quam
habes ex Concilio Hispalen. 2. cui interfuit
etiam S. Isidorus Episcopus cap.9. in *can. in*
nona actione. 22.16. quæst.7 ex illo *Deute-*
21 *ronom.22.* dicente Moyse: *Non arabis in bo-*
ue simul, & asino: id est homines diuersæ
professionis in officio vno non sociabis: ex
ratione, quam paulò antè reddiderat: *In*
vno enim, eodemq; officio non debet dispar
esse professio. & infra: *Qui in administratio-*
bus Ecclesię Pontificibus sociantur discre-
pare non debent nec professione; nec habitu.
22 *Nàm cohærere, & coniūgi non possunt, qui-*
bus & studia, & vota diuersa sunt. Similisq;
est ratio, qua disposuit Alexander Tertius
Eliensi Episcopo scribens in *cap. super eo.*
9. de regularib. extrà, decernens (de mona-
chis loquēs:) *Nec amplius in Ecclesijs secu-*
laribus debent assumi: nè contra votum,
quod Domino fecerunt, venire probentur.
23 Quo renunciauerunt scilicet sæculo, vt
Gloss. ibidem verbo *nè contra votum.* com-
mentum agit. nec incongruè desumitur ex
Innocentio III. in *cap. quod Dei timorem.5.*
de statu Monachorum. extrà. & ex Bonifa-
cio VIII. in *cap. cùm de beneficio 5. de præ-*
bendis in 6. & ex Clemente V. in Concilio
Viennensi in *Clement. vnic. de supplenda ne-*
gligentia prælatorum. & sequitur *Nauarr.*
commentar.4. de regularibus. nu.23. Ioann.
Azor. Institut moralium part.1. lib.12. cap.
19. q.13. & part.2. lib.6. cap.4. q.22. Sanchez
d. lib.7. tom.2. moralium cap.29. n.76. Lezana
part.2. d. cap.2. n.18.

24 Nec instabis, Sacerdotem præfatum esse
iam Deo sacrum per Sacerdotium, nulla au-
tem alia indigere oblatione, vt se Deo offe-
rat, cuius in sortem per Clericatum assum-
ptus fuit. ex Isidoro *can. Cleros, & Clericos*
1. in princip. dist.21. & ex Hieronymo *can.*
25 *duo sunt genera.7.12. q.1.* Et in sacra militia
numeratus, ascitusq; ex Syricio Papa in *can.*
quicunquè.3. §. qui verò. dist.77. Gloss. in can.
militare.5. verbo *militia. 23. q.1.* ex Gelasio
Papa *can. Christianis.12. circa fin. 11. q.1.* qui
26 eos Cœlestes nuncupat milites. ibidemquè
Gloss. verbo *cœlestem militem.* rationem
reddit, dicens: *Clerici enim milites Christi*
sunt. & habetur ex Augustino de verbis Do-
mini sermon.19. *can. militare.5. §. non enim*
tātum.23. q.1. ibidemq; *Gloss.* verbo *militia.*
Sacrum Tridentinum *sess.25. in fin. in conti-*
nuatione sessionis in decreto de delectu cibo-
rum. in princip. illis verbis; *vt tanquàm boni*
27 *milites.* Quid enim hac obiectione? Non
detrahit Christi Dei militiæ; quin addit ali-
quid aliud, vt fortius dimicet, *aduersus Prin-*
cipes, & Potestates, aduersus Mūdi rectores
tenebrarum harum, contra spiritualia, ne-
quitia in cęlestibus. ex Paulo Doctore Gen-
tium ad *Ephesios.6.12.* quisquè Clericus, qui
nihilominus se oblatum religioni facit, vt
etiam indulgentias, aliaquè religionis illius
spiritualia bona lucretur. non ex hoc peccat,
nec iniuriæ quidqnam irrogat Clericatui.
argumēto petito ex verbis Augustini *d. can.*
28 *militare.5.23. q.1. in initio* dicentis: *Milita-*
re non est delictum; sed propter prædam mili-
tare, peccatum est. nec rem publicam gerere
criminosum est: sed ideò gerere rem publicā,
vt rem familiarem potiùs augeas, videtur esse
damnabile. Quod bonum ergo est, facit. *Bo-*
29 *num autem facientes non deficiamus: tem-*
pore enim suo metemus non deficientes. iuxta

Pauli

Pauli consilium *ad Galatas 6.9.* Bonum ve-
30 rò præsumitur, quod à bono, animoq; recto
factum est. argumento petito ex Pelagij Pa-
pæ verbis, sensuq; in *can. omnis, qui geme-
bat. 36. in princ. 7. q. 1.* Non malum ergò se
Oblatum Religioni facere, qui Sacerdos est
sæcularis, neq; propterea à beneficijs cadet,
quæ possidebat, cùm hæc non sit ratio ab ip-
sis cadendi, vt diximus.

31 An verò ex oblationis huiuscè causa, vel
quia se Donatum fecit à iurisdictione exi-
matur Ordinarij? quod erat secundum ex
quæsitis. Respondemus, ex Sacrosancta Tri-
dentina Synodo *sess. 24. cap. 11. de reformat.*
apertissimè dispositū fuisse. *Cuicunq; Mo-
nasterio Oblatos, vel quomodocunq; addictos,
aut sub nomine seruitium Militijs, seù Mo-
nasterijs, Hospitalibus, Collegijs, aut quocun-
què alio titulo, nihil ex ijs priuilegijs detra-
ctum esse Ordinarijs intelligatur, quominùs
ij, quibus ea concessa sunt, vel in posterum
concedi contingerit, ipsis Ordinarijs tanquàm
Apostolicæ Sedis Delegatis plenè in omnibus
32 subiecti exīstāt. Exceptis tamen ijs, qui præ-
dictis locis, aut militijs actu seruiunt, & in-
trà eorum septa, ac domos resident, subquè
eorum obedientia viuunt.* Nullo itaq; modo
Oblati à iurisdictione Ordinariorum eximi
poterunt, quin eis tanquàm Apostolicæ Se-
dis Delegatis (non sanè vt Ordinarijs) plenè
33 in omnibus subiecti existant. Nisi fortassis in-
trà Monasteriorum, ac militiarum septa, ac
domos resideant, & sub obedientia viuant,
eisq; actu inseruiant. quæ coniunctim, ac co-
pulatiuè vna requisita coibunt. In qua re
Donati magis, qui habitum mutant, & intrà
septa degunt, & viuunt, ac sub Prioris obe-
dientia, exempti erunt. quod notauit *Leza-
na* ad mentem dicti decreti Sacri Concilij
*p. 2. summa quæstion. regular. cap. 16. nu. 14.
& seqq. & par. 4.* verbo *Oblati, seù Commissi.
num. 10.*

34 Præsertim verò in criminibus, quibus
perturbationes in Episcoporum iurisdictio-
ne excitari consueuere, & exemptis ipsis oc-
casio laxioris vitæ præberi. vt ipsamet Sa-
crosancta Synodus. *d. cap.* 11. in initio, atquè
in proœmio, (ex quo mens finalis dispo-
nentis dignoscitur ex Triphonio lib. 21. di-
sputationum in *l. Pactuleius* 92. quæ est *fin.
ff. de heredib. instituend.* & ibidem *Bart.
alijq;* Rota apud *Card. Manticam decis.* 104.
num. 3. & in Romana Secretariatus 26. *Iunij*
1592. *coram Card. Seraphin. dec. 90. num. 7.
post primum volumen consiliorum Farinac.*)
ostendere voluit. aduertitq; *d. Lezana d. cap.*
16. *num.* 14. quòad curam verò animarum
35 in omnibus iurisdictioni subiectus erit
Episcopi, quamuis regularis fuerit, ex
Constitutione etiam Gregorij XV. *Barbosa
in collectan. Bullar.* verbo *Regulares* 1. *Le-
zana part. 2. cap. 1. num. 28. & dict. cap. 1.
num. 19.*

Atq; ità ex his, vtroq; quæsito faciendo satis, emunctioris naris iudicio subiectis, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiasticus ordo peruertitur, quando vnus plurium officia occupat Clericorum.*
2 *Ecclesiarum duarum Sacerdos intitulari nemo debet.*
3 *Beneficia Ecclesiastica singula singulis distribuenda.*
Quod si ad vitam substentandam sufficiens non sit.
Potest ei aliud simplex sufficiens conferri ex Sacro Tridentino.
4 *Parochialis cum simplici Capellania, si insufficiens vterq; beneficium fuerit, neq; sub eodem tecto, incompatibilis.*
5 *Instituitur ad beneficium de iure patronatus ab Episcopo, qui à patronis fuerit præsentatus.*
6 *Sacerdoti sacris operanti merces debetur pro labore.*
Et beneficij stipendia pro missarum celebratione, merces pro labore dicitur, non fructus.
7 *Parochialis debet ad minimum centum ducatos annuos pro Parocho habere.*
9 *Beneficia omnia de iure compatibilia præsumuntur.*
Qui incompatibilia dixerit, probare tenebitur. nu. 10.
10 *Probādi necessitas ei incumbit, qui agit, quiuè dicit, non qui negat.*
11 *Beneficia, quæ sub eodem tecto sunt, quàmuis difformia, incompatibilia æstimantur.*
Limita in beneficijs de iure patronatus laicorum. n. 12.
Ratio affertur ex verbis Sacri Concilij Tridentini. & n. 17.
Et ità declarauit Sacra Congregatio. nu. 14.
Potest tamen Episcopus dispensare in duobus difformibus sub eodem tecto, si insufficientia fuerint. n. 15.
Verùm aliqui asserunt, posse retineri. vt Parochialis, cum simplici, si difformia sint. n. 16.
Et insufficientia etiam sine dispensatione. & nu. 17.
Quia nullum ius hoc disponit. nu. 18.
12 *Tex. Sacri Tridentini* Concilij *sess. 24. cap. 17. de reformat. expenditur.*
13 Collatio, *& institutio inter se se differunt.*
15 *Episcopus dispensare potest, vt quis retineat*

neat duo difformia sub eodem tecto, si insufficientia fuerint.

Sufficit verò tacita Episcopi dispensatio per collationem, vel institutionem. nu. 19. & 22.

Qui benè informatus præsumitur de statu sua Ecclesiæ. n.20.

Et de beneficijs, quæ in Diœcesi sunt.

Præsumitur enim diligenter suam visitare Diœcesim. n.21.

23 *Episcopus beneficia conferēdo Ecclesijs prouidet non personis.*

Papa verò personis, non Ecclesijs.

Et quarè?

24 *Taciti, expressiq; par, atq; vna est virtus.*

25 *Facto magis est quidquam exprimere, quàm verbis.*

26 *Miseris non insultandum.*

27 *Nicolaus Herrera vtriusq; Signaturæ Sanctissimi Referendarius, Nuncius Apostolicus, & Collector Generalis in Regno Neapolitano, memoria celebratur.*

ARGVMENTVM.

Sint nè incompatibilia Parochialis, & simplex Capellania de iure patronatus laicorum, sub eodem tecto? & quid si vnum ad vitam honestè sustentandam non sufficiat? Possit nè Episcopus dispensare? An verò expressa requiratur, vel tacita sufficiat dispēsatio? exornatur *tex. Sacri Tridentini Concilij session. 24. cap. 17.* Quid verò si beneficia de iure patronatus sint laicorum, & sub eodem tecto, an saltim Episcopi dispensatio requiratur, si illa sufficientia non sint?

RESPONSIO LVII.

1 PEruertitur omninò ecclesiasticus Ordo, quando vnus plurium officia occupat Clericorum. Hinc sanè ex sa-
2 ctis Canonibus, ne quis duarum Ecclesiarum Sacerdos intituletur, sanctè constitutum est. ex Concilio Toletano 16. cap. 4. *can. vnio nostræ Congregationis. 3. §. sed & hoc necessariò 10. q. 3.* Alexander III. in *cap. præterea 14. & cap. cùm non ignores 15.* Innocentius III. in Concilio Generali in *cap. de multa prouidentia 28. de præbend. extrà. Gloss.* magna in verbo *intitulatam.* in *cap.* Gregorij IX. *dudum. 54. §. licet autem de electione extrà.* Bonifacius VIII. *cap. 1. de consuetud. in 6.* Ioannes XXII. in *Extrauaganti execrabilis. 4. in princip. de præbend. & dignitatibus, inter communes.* Sacrosancta Tridentina Synodus Spiritus sancti afflatu instructa *sess. 24. cap. 17. de reformatione* iutè, sanctèq; statuit.

3 *Vt in posterùm vnicum beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur. Quod quidē si ad vitam eius, cui confertur honestè sustentandum non sufficiat; liceat nihilominus aliud simplex sufficiens; dummodò vtrumquē personalem residentiam non requirat, eidem conferri.*

Huius occasione dispositionis ad Tribunal Apostolicæ Nunciaturæ Neapolim euocatur D. Petrus Muya Parochus Terræ Mamolæ Hieracen. Diœcesis; quòd in Parochiali præfata aliud, & si simplex beneficiū, at sub eodem obtineat tecto. esse proindè incompatibilia. ad fructus teneri malè perceptos.

Extrà casum incompatibilitatis esse D. Petrum, nec malè fructus percepisse, quin iurè,
4 Respondi. Quam obtinet nempè Parochialē præfatus Parochus vix summā implet octoginta ducatorum monetæ Regni. Beneficiū esse simplicem Capellaniam de iure patro-
5 natus laicorum; à patronis ad illam fuisse præsentatum, & ab Episcopo canonicè institutum, ad *tex. in cap. quoniam 3. & cap. quod autem 5. cap. illud 8. cap. consultationibus 19. de iure patronatus.* regula *Beneficium de regul. iur. in 6.* redditus illius esse tenuissi-
6 mos, magis stipendium pro celebrante, sacrisq; operante Sacerdote, quàm redditus; & quasi mercedem pro labore. ex Leone III. in *cap. nos instituta. 1. de sepultur.* Clemens V. in *clement. dudum 2. §. verùm cùm parochiales. de sepultur.* Bonifacius VIII. *Extrauaganti super Cathedram. 2. §. verùm ne parochiales. de sepultur. S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 2. ad 2.* ibidemquè Caietan. deduximus
7 *respons.* nostra *33. n. 1. & 2. part. 1.* Parochialem, vt minimum, centum ducatorum summam, secundùm communem valorem, pro Parocho in singulos annos habere debere. ex eiusdem Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi decreto. *cap. 13. §. ad hæc in posterùm eadem sess. 24. de reform.*

8 Non prohiberi propterea ex eodem Sacro Concilio *d. cap. 17.* cuius verba in initio retulimus, quin aliud simplex beneficium sufficiens, obtinere valuerit. At neutrum horum sufficiens ex se est. non itaq; in prohibitione fuit, quin vtrūq; obtinere, retinereq;

9 req; potuerit. Tum præsertim quòd beneficia omnia ex iure compatibilia præsumuntur. ex *Card. conf. 3. Capra regula 90. n. 109.* & ita dictum fuisse in vna *Calaguritana beneficij de Subizana* 30. Octobris 1577. *coràm Brauo* refert *Garsias de benefic. part. 11. c. 5. n. 81.* & sequi videtur *Gratianus forens. part. 1. cap. 133. n. 16.* qui igitur incompatibile esse
10 dixerit, probatione id præstabit: quia semper necessitas probandi incumbit illi, qui agit, & qui dicit, non qui negat. Paulus lib. 69. ad edictum in *l. ei incumbit 2.* & Martianus lib. 6. institutionum in *l. verius est. 21. ff. de probationib.*

11 Neq; insistant: incompatibilia esse beneficia, quæ eodem sub tecto sunt (eadem scilicet in Ecclesia) quamuis difformia illa sint, vt per *Garsiam d. cap. 5. n. 230. & seq. par. 11. Gonzalez ad regulam* 8. *Cancellar. Gloss. 10. n. 32. & seq. Gratian. d. cap. 133. nu. 20. Marius Antoninus Maceraten. variar. resolut. lib. 1. resolut. 112. siuè vlt. casu* 68.

12 Tum quia, vt quidam substinent, incompatibilitas hæc sub eodem tecto, nullum sibi locum inuenit in beneficijs, quæ sunt de iure patronatus laicorum. quod suaderi videtur ex dictæ Sacrosanctæ Synodi determinatione dicto *cap. 17.* quæ verbo vtitur *confer-*
13 *ri.* collatio verò ab institutione differt; cùm hæc beneficia respiciat, quæ sunt iuris patronatus; illa verò, quæ liberæ sunt collationis. ex *Paulo de Cittadin. de iure patronat. par. 6. art. 3. n. 82. & seq.* atq; ita pluries Sacrã
14 declarasse Congregationem refert *Marius Antoninus d. casu* 68. *vers. Quamuis aliquis.* potissimùm verò si tenuia sint, secundùm *Garsiam d. part. 11. cap. 5. §. 3. n. 318. Barbos. in collectan. ad dictum decretum Sacri Concilij d. cap. 17. n. 12. & 48. Massobrius in praxi habendi concursum. requisit. 7. dub. 19.*

15 Tum etiam, quod in duobus difformibus sub eodem tecto, illaq; non sufficientia, potest Episcopus dispensare. iuxta notata per *Gloss.* in casus figuratione *in fin.* & verbo *nisi vnicum. in d. cap. 1. de consuetud. in 6.* quam sequuta fuit *Rota in Thelesina beneficij* 31. *Ianuarij* 1594. *coràm Gardin. Seraphino decis.* 1064. *n. 2.* refertque decisionem Rota *in Iuuenacen. Archipresbyteratus* 26. *Iunij* 1591. *coràm Pamphilio.* quam ad verbum quoq; refert *Garsias d. part. 11. cap. 5. §. 2. nu. 232.* & ita Sacram Congregationem declarasse §. 4. *num.* 377. refert, atq; etiam *Ioann. Francisc. Leo* in *Thesauro fori Ecclesiast. part. 2. cap. 3. de collatione beneficiorum. nu. 32. Paris. de resignat. beneficior. lib. 3. q. 1. nu. 128. Hoieda de incompatibilitate beneficiorum part. 1. cap. 11. n. 4. Gonzalez ad regul. 8. d. Gloss. 10. n. 40. & seq. Marius Antoninus d. casu* 68. *Lapus allegat. 116. n. 5. & allegat. 117. Nauarr. conf. 16. & conf. 18. n. 1. lib. 3. de prebend. Gratian. d. cap. 133. n. 20. & seq.*

16 Tum quoq; quòd beneficia difformia, vt est Curata cum hac etiã Capellania sub eodẽ tecto, si tenuia sunt, & nullo modo sufficientia, retineri iure possunt. ex *Alexandro III. in cap. eam te. 7. de rescript. d. cap. 1. de cõsuetud. in 6.* & in his terminis Curatæ cum Capellania simplici, nec sufficienti sub eodẽ tecto posse licitè retineri, deduxit *Lapus d. allegat. 117. per tot.* & eum sequitur *Nauarr. d. conf. 16. nu. 1. & d. conf. 18. nu. 1. & conf. 24. nu. 5. de prebend. Gratian. d. cap. 133. nu. 24. Gonzalez d. Gloss. 10. n. 34. Garsias de benefic. d. cap. 5. §. 2. part. 11. nu. 235, 236. & 237.* videtur textus expressus Bonifacij VIII. in *cap. super eo. 6. de prebend. in 6.* quem ad hunc effectum perpendit *Garsias d. n. 236.*

Hanc ob causam: haud obstabat; Muyam de Episcopi dispensatione non docere, obstare proinde illi incompatibilitatem, etiam difformium sub eodem tecto.

17 Quia duplici ex capite dispensatione non indigebat: quoniam hæc Capellania de iure patronatus laicorum erat, ipseq; institutus fuerat, non verò ei beneficium collatum. Sacrum verò Tridentinum *d. cap. 17.* de collatione verba facere, non verò de institutione, vt in superioribus diximus. Et nihilominus videbatur eidem permissum: cùm nullũ
18 ius inaduersum disponat in difformibus, atque etiam tenuibus, quin retineri illa valeant, etiam sub eodem tecto, cùm aliàs ex iure beneficia compatibilia præsumantur. vt paulò antè quoque diximus. ex *Garsia d. n. 236.*

19 Deindè quia sat, superq; erat, (quatènus Episcopi dispẽsatio eidem necessaria fuisset) Episcopum per institutionem cum eo dispensasse; vel saltim putauisse, dispensatione cum non indigere, ex rationibus iam antè
20 per nos relatis. Episcopus verò benè instructus præsumitur de suæ Ecclesiæ statu; deq; beneficijs in sua Ecclesia, Ciuitate, atq; Diœcesi existentibus. ex his, quæ habentur à Clemente V. in Concilio Viennen. in *clement. & si ab Apostolica 2.* ibidemq; *Gloss.* verbo *quibuslibet. de offic. ordinar.* namquè
21 diligenter suam visitare Diœcesim præsumitur, vt nihil eum latere valeat. apertissimè *Felin. in cap. ad aures. 8. nu. 15. in 14. conclusione de rescript.* ibidemque *Berous. n. 18. in fin. Hostiens. & Ioãnes Andreas in cap. cum nostris 6. de concessione prabend. Menoch. de arbitrar. casu* 201. *num. 70. 150. cum seq. ad vsque* 158. *Paris. de resignat. lib. 8. q. 9. nu. 72. Gratianus forens. part. 5. cap. 992. num. 22.*

22 Quando igitur beneficium ei contulit Parochiale, cùm in eadem Ecclesia Capellaniã haberet de iure patronatus laicorum; vel habentem Parochialem ad Capellaniam instituit ad patronorum præsentationem eodem sub tecto, sciebat hoc vtiquè, & nihilominus contulit: vel itaq; non indigere eum dispensatione aliqua æstimauit, secundùm supra enarratas Doctorum sententias, & de-

declarationibus quoq; Sacræ Congregationis: vel saltim cum eo, vel conferendo, vel eum instituendo dispensauit: quod
23 sat, superq; fuit. Ordinarius nempè cùm satis informatus sit de statu suæ Ecclesiæ beneficia conferendo, Ecclesijs prouidere dicitur: cùm contrà, Papa, non ità informatus, personis prouideat. notat *Felin.d.cap.ad aures.8.nu.15.in 14. conclusione de rescript.*
24 Par est enim, æquaq; virtus, cùm quid ex ipsa natura rei, quæ agitur, consequenter venit, expressè illud exprimi, vel tacitè. ex Pomponio lib.17.ad Sabinū in *l.cùm quid 3 ff.de rebus credit. & si certum petatur.* & notat *Gloss.* marginalis ibidem ad verbum *quid.* ex *Angel. Institution. quibus modis re contrahitur obligatio. in princ.* argumento petito quoq; ex Celso lib.10.digestorum in *l.si cui simplici vsu 9.ff.de seruit.* illis verbis: *Nam quedam in sermone tacitè excipiuntur.* ibidemq; *Gloss.* d.verbo *excipiuntur.* quæ allegat *text.* in *d.l.cùm quid.3.* ex Pomponio, & Papiniano lib.4. responsorum in *l. quamquam in arbitrio 62. ff. de ritu nuptiarum.* deduciturq; ex dispositis per Alexandrum Tertium in *cap.ex parte Conuentren.2.§.verùm quoniam.* ibidemq; *Gloss.* verbo *conditio de rescript. Hippolytus de Marsil.singular.387.incipiente.* Taciti, & expressi.Quin
25 magis est, facto exprimere, quàm verbis. apertissimè Innocentius Tertius in *cap.dilecti filij.52.de appellationib.* illis verbis: *Cùm autem plus sit ad Sedem Apostolicam facto prouocare, quàm verbo.* comprobat pluribus *Gloss.* ibidem verbo *facto.* ipseq; met Innocentius in *c.cùm inter vos.13.in fin.de sentent.& re iudic.* illis verbis: *Veritate gestorum sermonibus praualente.* & in illis *Gloss.* verbo *sermonibus in fin.* totoq; titulo *C.plus valere quod agitur.* pluranos congessimus *respons.* nostra 53. *nu.10.11.& 12. part.3.*

Quatènus ergò dispensatione indiguisset Episcopi Muya: vt non eguit, ex supradictis, satis, & vltrà illi fuit, Episcopum facto dispensasse, vel per collationem; vel per institutionem, benè informatum de redituum tenuitate, & Parochialis, & Capellaniæ. Quid
26 igitur miserum lacerant? parcant iàm pœnè sepulto. vt ille Æneam expostulauit quondam.

Quid miserum Ænea laceras? iam parce sepulto.
Parce pias scelerare manus.

Atq; ità ex his (nec Censorem abijcimus) respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Fuit demùm liber dimissus Muya veritate gestorum præualente; Illustrissimo Nuntio
37 Apostolico Nicolao Herrera, atq; Collectore Generali, Vtriusq; Signaturæ Sanctissimi Referendario. Aderat tunc etiam Nunciaturæ Auditor Dominus Alphonsus Cappellettus.

SVMMARIVM.

1 *Res inter diuinas, & humanas, ex Gentilibus quoq; longa agnoscitur differentia.*
Vt Pythagoras à quibusdam, quod Numinibus essent consecrata, abstineri iussit.n.2.
Ratio affertur ex sacris litteris.n.4.
Quia eleuantur quę Deo sacrantur, vt diuina quasi fiant.n.5.
Qui ea inuadit, diripit, rapit, sacrilegus efficitur.n.6.
Et quarè? n.7.
Alienari propterea prohibentur.n.11.
Et humanis nexibus alligari non debent. nu.78.
Et secundùm sacros canones iudicandæ, quia in sacris laici nullum habent ius. nu.79.
3 *Dei solius est humana Diuinis sociare.*
8 *Sacrū quomodò aliquid dicatur, efficiaturq; ? ex S.Thoma.*
Prophanis proindè non miscenda, quæ sacra sunt.n.10.
Sacra non nisi à sacris tractanda, ac contrectanda.n.80.
9 *Sacrilegium vndè dicatur?*
12 *Ætas humana volabilis.*
Et tempora labuntur.
13 *Deceptores duos nouimus ex ipsis creati Mundi incunabulis.*
Ex sacris litteris.
Diabolum, & Mulierem.
14 *Adam nè contristaret mulierem, delitias suas, pomum vetitum comedit. ex Chrysostomo.*
15 *Contractus bonæ fidei mutuo cōtrahentium consensu soluuntur.*
Congruit hoc principio naturali.n.16.
Declara.n.72.& n.75.
Non tamen vnius tantùm consensu dissolui poterunt.n.30.
Vel si lex actui resistat. vt in rebus Ecclesiæ.n.73.
16 *Soluitur quodcunq; quo genere colligatum fuit.*
17 *Restitutio est in priorem statum repositio.*
Supponitq; rei identitatem.n.18.
Tunc dicitur, cùm quisq; integrum ius suum recipit.n.19.
Et in æqualitate consistit rei ad rem.nu. 20.& n.71.
Est actus iustitiæ commutatiuæ.
Nec materialitèr tantùm esse debet, sed etiam formalitèr.n.21.
Et nemo duorum in damno esse debet, neq;

in lucro.n.22.& n.28.
Sed damnum ex vtraq; parte compensari debet.n.23.
Tantumq; debet dari, quantum ablatum fuit.n.24.
Restitutionis nudum nomen alteri nocere non debet.n.26.
25 *Substantia vbi deficit,& esse deficit.*
Quod ex materia,& forma constat.
Substantia si desideratur,nec nomen erit.nu.27.
27 *Nomen non esse potest, si substantia deficit.*
29 *Argumentum à posteriori,hoc est ab effectu, validum.*
31 *Rector suo solo assensu Ecclesiæ præiudicium inferre haud potest.*
Neq; successoribus.n.56.& 74.
32 *Alienare res Ecclesiæ est omnibus prohibitum Sacrorum censura Canonum.*
Atq; etiam per leges Iustiniani.nu.76.
Nè Ecclesia Dei ad nihilum redigatur.nu.33.
Ne etiam dismembrare.n.34.
Ne Ecclesiæ depauperentur.n.35.
Quia ad Diuinam Religionem ordinata sunt.n.77.
Alienationis est species,bona Ecclesiæ ab emphyteuta,qui ea destruxit,recipere.nu.36.
Quia dismembrationi æquiparatur.
In alienatione duo requiruntur, vt iure fiat.
Necessitas,& vtilitas.n.49.
Et copulatim requiruntur.n.50.
Alioquin nulla est alienatio.num.51.& nu.74.
34 *Dismembratio alienationis est species.*
37 *Ecclesia sicut alienas res rapere non debet.*
Ità nec suas amittere,prodigereq;
Et qui eis damnum intulit sacrilegus est. nu.55.
38 *Beneficiarius sicut etiam Episcopus non est dominus bonorum Ecclesiæ.*
Sed administrator.
Sed defensor.
Meliora proindè prospicere poterit.nu.39.
Non deteriora.
Et quæ non sit dubium profutura.
Alioquin irrita sunt,quæ agit.n.40.
Et maleficiarius magis dicitur.n.42.
Qui in bonorum Ecclesiæ destructionem consentit.
Vndè peccat.n.48.
Neq; potest consensum præstare in damnum Ecclesiæ.n.56.
Vel successorum.
Neq; damnorum refectionem bonorum Ecclesiæ, remittere potest Beneficiarius. nu.60.
Potest tamen emphyteusis caducitatem remittere.n.61.
Consentire verò in totius damnum,& destructionem non potest.n.63.
Nec potest alienare.
Neq; in longum tempus locare.
41 *Desipit,qui non rectè sapit.*
Et demens æstimatur,qui peruersi sensus est.
Ac pœnitùs desipere.
43 *Suppressio Canonicatuum alienationis est species:*
Debetq; ritè fieri. vt subsistat.
44 *Errans non consentit.*
Quia error voluntarium tollit.
Errantisq; nullus est consensus.num.45.& 46.
46 *Consensus est duorum, pluriumuè sensus in idem.*
47 *Matrimonium sine vtriusq; coniugis consensu esse minimè potest.*
52 *Soluens,vel restituens,cui non debet, vel eo modo,quo non debet,non liberatur.*
Tenebitur nihilominùs.nu.53.
Malè soluit,qui formam datam non seruat.n.54.
55 *Sacrilegus est,qui bona Ecclesiæ inuadit,diripit,dilapidat.*
57 *Emphyteuticus contractus ad meliorandum dicitur.*
Non igitur ad destruendum.
58 *Damnum qui intulit bonis Ecclesiæ, resarcire illud debet.*
Et totius temporis canones soluere.
59 *Emphyteuta Ecclesiæ,qui rem deteriorem fecit,repelli potest.*
Vel qui per biennium canonem non soluit.
Caducitatem tamen potest remittere Rector.n.61.
62 *Alienationis bonorum Ecclesiæ nullitatis querelam nullus nisi Ecclesia ipsa dicere potest.*
Alienationis nomine quid comprehendatur? num.65.
Etiam vsucapionem.n.66.
Et qui non vtendo amittit seruitutem.& nu.71.
Alienationis nomine rerum Ecclesiæ satis laxè Sacri Canones vtuntur n.67.
Comprehenditur etiam hypotheca.nu.69.
Et omnis modus,per quem Ecclesia bonis spoliatur.n.70.
64 *Minus quod est,cui denegatur,multò magis quod maius.*
68 *Omne qui dicit,excludit nihil.*
69 *Hypotheca dominium bonorum hypothecatorum non transfert.*
Sed potest super illis pro credito experiri.
75 *Leges humanæ in his, quæ Deo dicata sunt, locum non habent.*
Sed Ecclesiastica.
Neq; à laicis iudicari possunt.nu.79.
80 *Deus plagas imponit his,qui sacris abutuntur.*

AR-

ARGVMENTVM.

Res, quæ Deo offeruntur, facræ efficiũtur, atq; diuinum quid euadunt. vndè alienari prohibentur. An verò alienare dicatur, qui res Ecclesiæ disſmembrat, inuadit, eripit, vastat? vel qui in emphyteusim datas; deteriores tamen, atq; destructas effectas, ab emphyteutis restitutas, recipit, damno minimè refecto? Et nùm qui sic restituit, ad canonem nihilominùs constitutum teneatur? & quid restitutio, quid alienatio sit? ostenditur. nouoquè philosophandi modo omnia differuntur.

RESPONSIO LVIII.

1 RES inter dininas, & humanas nullã statui differentiam, abominãdum apud ipsosmet Gentiles Idololorum Cultores, visum est semper: adeò vt Homerus etiã vocabula discernat, quibus Dij consueuerunt vti, à vocibus hu-
2 manis. Pythagoras quoq; ipse à quibusdam, nec sine causa, abstineri iussit, quòd Numi-
3 nibus essent cõsectata. Dei quippè solius est humana diuinis sociare. Aristophanes in Lysistrata dixit:

Quin & supera infera reddet.
Iuppiter Altisfremus.

4 Hominibus autem ab his abstinendum. Quia sicut exaltantur Cœli à terra, sic exaltatæ sunt viæ Dei à vijs nostris, & cogitationes Dei à cogitationibus nostris. *Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque via vestra via mea dicit Dominus.* Isa. 55. 9.
5 Eleuantur proindè, quæ Deo sacrantur, vt diuina quasi fiant. Bonifacium Papam in *can. nulli liceat* 3. 12. *q.* 2. si audieris, admirati ex his, quæ nos dicimus, desines. sic nempè ille.
6 *Nulli liceat ignorare, omne, quod Domino cõsecratur, siuè fuerit homo, siuè animal, siuè ager, vel quicquid semel fuerit consecratum, Sanctum Sanctorum Domino erit, & ad ius pertinebit Sacerdotum. Propter quod inexcusabilis erit omnis, qui à Domino, & Ecclesia cui competunt, aufert, vastat, inuadit, vel eripit, & vsq; ad emendationem, Ecclesiaque satisfactionem, vt sacrilegus iudicetur; & si emendare noluerit excommunicetur.* ita Bonifacius.
7 Quæ ergo Deo sacrantur, diuina quædam quasi efficiuntur; participant enim de illa immensitate. ab humanis itaq; segregantur. vt diuina propterea honorari merentur. Sanctum Angelicum Doctorẽ *Thomam*, Abyssum illum doctrinæ, excipe docentem. 2. 2. *q.* 99. *art.* 1. *in corpore*, atq; dicentem: *Sacrum*
8 *dicitur aliquid ex eo, quod ad Diuinum cultum ordinatur. Sicut autem ex eo, quod aliquid ordinatur in finem bonum, sortitur rationem boni: ita etiam quod aliquid deputatur ad cultum Dei, efficitur quoddam diuinum; & sic ei quædam reuerentia debetur,*
9 *quæ refertur in Deum. Et ideò omne illud, quod ad irreuerentiam rerum sacrarum pertinet, ad iniuriam Dei pertinet, & habet sa-*
10 *crilegij rationem.* Sunt ergo sacra, quæ Deo offeruntur, atq; Diuina efficiuntur. ab humanis itaq; segreganda, nec

Miscenda sacra prophanis.

Cur enim non facimus discrimen inter res diuinas, & humanas: & quarè non competens prærogatiua cœlesti fauori conseruetur? Iustinianus Cæsar Augustus in *l. sancimus ret.* 20. *in fin. C de sacrosanct. Eccles.* verbis sic statuit, atquè admirans edixit. res diuinas ab humanis segregari. Ex hoc itaq;
11 pendet principio, quarè Summi Romani Pontifices in sacris Canonibus, atq; Pontificijs Constitutionibus, res Ecclesiæ alienari prohibuere: inter cœteros verò Paulus II. Venetus in *Extrauaganti Ambitiosæ vnic. de rebus Ecclesiæ non alienandis inter communes.* Quia sunt quoddam diuinum, & ad Ministrorum Dei, Ecclesiæq; substentationẽ deputatæ.

Viam ex his statuimus nobis ad ea, quæ
12 narrabimus. Annis iam elapsis, nam

Labitur occultè, fallitq; volabilis ætas.
Et nihil est annis velocius.
Sic tempora verti,
Atq; alias assumere robora gentes,
Concidere has.

Videmus, vt Ouidius cecinit 10. & 15. Metamorphos. vndè consuluit Senec. in Hippolito.

Aetate fruere,
Mobili cursu fugit.

Beneficiarius quidam beneficij iuris patronatus laicorum S. Gregorio sacri, quædã territoria aratoria, atq; vineta assensu præuio Apostolico in emphyteusim dedit, concessitquè, reseruato annuo canone responsionis annuæ decem quartarum frumenti, & duorũ pullorum pinguium Ecclesiæ, eiusq; beneficiario annis singulis exsoluendo. annis multis solutio facta est. deuenerunt demum terræ ad mulierem quandam generationis. hæc

terras iam destructas cernens, nec vineam amplius videns, damnum sibi esse euidens in canonis solutione experientia edocta, modum se à soluendo liberandi, alium non inueniens; terras restituere Ecclesiæ tentat, senem decipit Beneficiarium, persuadendo, blandisq; verbis: atq; terras aratorias, nulla vineæ facta memoria, restituit; illeq; assen-
13 sum præstat. Duos enim ab ipsis conditi Mundi incunabulis deceptores legimus; Diabolum, & Mulierem. *Genes.* 3.12. Adam quidem protoplastus, primus homo: *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi* rationē Deo reddidit, quarè comedit (culpam in Auctorem referens naturæ, qui mulierem ei dedit sociam) quæ pomum mihi dedit vetitum, & comedi; vtq; & decepit me. *Et dixit Dominus Deus ad mulierem: Quarè hoc fecisti? quæ respondit: Serpens decepit me, & comedi.* Serpens
14 ille tortuosus, Diabolus primò muliere seduxit, persuadendo, atq; decepit; illa virum, dando; qui nè contristaret delitias suas, vt Chrysostomus aduertit, deceptus comedit: vndè maledicta terra fuit in opere viri: *Spinas, & tribulos germinabit tibi.* pœnam inferendo peccati, dixit Dominus eod. *Genes.* 3. 18. Terras itàq; accepit Beneficiarius, non vuas ampliùs, sed spinas, & tribulos germinantes. post Beneficiarij suprema funera, qui eidem successit Octauius Rodolfuccius Ecclesiam bonis destitutam cernens ad successorem generis emphyteutam recursum habuit (nec imprudenti iudicio) vt decem frumenti quartas, & duos soluat pingues pullos, illumq; reluctantem per Fabricæ Sācti Petri in illis partibus destinatum Commissarium damnari obtinet, canonemq; interim excipit annuum. Nunc in Tribunali Fabricæ Romæ negotio introducto.

Causa statum accipit: Fuerint nè iurè restituta Ecclesiæ territoria, an verò debeat generis successor emphyteuta, solutionem adhùc facere quartarum decem frumenti, & duorum pullorum pinguium? Qui firmum restitutionis prætensæ contractum habent, pro se Neratij lib. 3. membranarum in *l. ab emptione. 59. in princ. ff. de pact.* verba afferunt, quibus ille sequentibus rem expressit:
15 *Ab emptione, venditione, locatione, conductione, cæterisq; similibus obligationibus, quin integris omnibus, consensu eorum, qui inter se obligati sunt recedi possit; dubium non est.* Rationem reddit Gordianus Cæsar in *l. 1. C. quando liceat ab emptione discedere:* eam sic scribens: *Etenim quod consensu contractum est, contraria voluntatis adminiculo dissoluitur.* & ibidem *Bald. Salycet. & alij.*
16 Congruitq; naturali principio, quòd eo genere quodq; dissoluatur, quo colligatum est. ex Vlpiano lib. 51 ad Sabinum in *leg. nihil tam naturale 36. ff. de regul. iur.* qui subdit quoq; maiori expressione, rationem inferens: *Ideòq; verborum obligatio verbis tollitur: nudi cōsensus obligatio cōtrario cōsensu dissoluitur.* sequitur Cacheran. Olascli Dominus *decis.* 25. *num.* 5. *Surdus cons.* 52. *num.* 54. *volum.* 1. *Duardus de censib. tom.* 2. *§.* 5. *q.* 8. *num.* 1. At præcedens emphyteuticus contractus mutuo suir contrahentium consensu dissolutus, instrumento dissolutionis intercedente. firma proinde emphyteusis dissolutio perstabit.

Nos autem pro Ecclesia respondentes, restitutionis contractum haud tenuisse, firmumq; perstitisse primum, ac persistere, concessionis in emphyteusim solemnitatibus vallatum instrumentum, teneriq; ad præstationem annuam generis successorem, non iniuria, neq; ratione sine tuemur.

Sit primum fundamentum; à finitione petitum argumentum, quod à priori æstima-
17 tur. Restitutio est in priorem statum repositio; iteratò scilicet aliquem statuere in possessionem, vel dominium rei suæ. *S. Thomas* 2. 2. *q.* 62. *art.* 1. *in corpor.* Non autem talis
18 fuit hæc repositio. ergò nec restitutio. minor firmatur. Quia nimirùm restitutio, in quantum scilicet importat iterationem quandam, supponit rei identitatem. *S. Thom. eod. art.* 1. *ad* 2. non hic verò fuit rei identitas, quia nec terræ in eodem statu, neq; vinea; sed in desolationem data omnia. non ergò
19 restitutio. tunc nempè restitutio est, cùm vnusquisq; integrum ius suum recipit. Paulus hoc dicit lib. 1. ad edictum in *l. quod si minor.* 25. *§. restitutio autem. ff. de minorib.* idem Antoninus Augustus respondit in *l.* 1. *C. de reputation.* & in pristinum statum reponitur, alioquin restitutio non dicitur. *Nauarr. cons.* 5. *lib.* 5. *de furtis num.* 3. Non ergò tenuit, neq; præstitit contractus hic præten-
20 sæ restitutionis terrarum. Restitutio quippè in æqualitate consistit rei ad rem. Cùm enim actus sit iustitiæ commutatiuæ, & iustitia in æqualitate consistat. *S. Thom. d. art.* 1. *& art.* 2. *in corpor.* Restitutio vtiq; ipsa in æqualita-
21 te quoq; esse debebit rei ad rem. vt non materialiter tantùm res reddatur, sed formaliter etiam, secundùm *S. Thom. d. art.* 1. *ad* 1. hic verò materialitèr tantùm redditæ fuere terræ, non verò formalitèr, quia illæ destructæ restitutæ fuere, & vinea desolata. non ergò restitutio. quia in priorem ipsum statum Ecclesia reposita minimè fuit; sed peiorem, sed pessimum. nulla est ergò rei ad rem æqualitas. non ergò restitutio. quia in maxi-
22 mo damno Ecclesia est, in inæqualitate proindè. vt etiam aduertit *Gloss. in cap. ad nostram noueritis.* 1 r. quod est Innocent. III. verbo *sufficere. de rebus Eccles. non alienand.* dicens, ac rationem referens: *Nàm cùm aliquis restituitur, omnia debent restitui in pristinum statum, vt neutra pars sit in damno, vel in lucro.* quod si fiat, iniustitia est. Te-
23 netur propterea ad recompēsationem illati damni,

damni,& vineam reficiendo,iterumq; illam
plantando ; & terras aratorias meliorando,
atq; interim ad conuenti canonis solutio-
nem ; quia damno est interim Ecclesiæ , nec
24 fructus percipiẽdo,nec canonem. In recom-
pensatione siquidem , & comparatione rei
ad rem restitutio residet , vt tantundem ei
detur,qui minus habuit , quantum ei abla-
tum fuit. S.*Thom.d.art.1.& art.2.& art.5.*
in corpor. In deteriorem igitur statum,quàm
priùs fuerat,Ecclesia reposita fuit. non ergò
in æqualem,atq; eundem. neq; ergò restitu-
tio.decidit proindè contractus hic prætensæ
25 restitutionis,quia deficit in eo restitutionis
substantia,ac definitionis eiusdem. ergò esse
rei,quod ex sola materia constat,& forma
præter Philosophos , ex Innocentij Tertij
sensu,verbisq; in *cap.tua nos duxit 26. in*
fin.de sponsal. & ibidem *Gloss.* verbo *nec for-*
ma.Couarr.de sponsalib.par.2.cap.3.§.1.n.1.
26 Non ergò nudum restitutionis nomen Ec-
clesiæ nocere debebit. ad Vlpiani sensum
lib.3.ad Sabinum in *l. siuè ingenua sit ma-*
ter 2.§.sed si sint sui hæredes. ff.ad Senatus
Consultum Tertullianum. illis verbis . *Nè*
nudum nomen sui hæredis noceat matri . &
sic quoque fuit *Rot.in recent.p.2.tom.1.dec.254.*
27 *num.5.* Quin nec nomen esse debet,si sub-
stantia desideretur . ex Augustini dictis in
can.quæ ipsis Sacerdotibus.5. in fin.dist.38.
ibidemq; *Gloss.* verbo *vix.* dicens: *Vbi res de-*
est,nec nomen habebitur. deficit hic rei sub-
stantia,quæ ex materia constat, & forma , vt
diximus,quia res(terræ videlicet)non in ea-
dem substantia, materia nimirùm, & forma,
28 restitutæ fuere. Vndè Ecclesia in damno est,
ille verò,qui restituit,in lucro;quia se ab ob-
ligatione exemit soluendi. quod iniustitia
est,nec restitutio dici potest.*d l.1.C.de repu-*
tation. & d.l.quod si minor.25.§ restitutio
autem.ff.de minorib. Deficiet ergò nomen,
vt neq;restitutio dicatur. Restitutio itàq; si
non fuit;quo (Aedepol) pacto admittemus,
vt à cõuento annuo canone cessare emphy-
teuta potuerit ? nullo planè.

Deindè à posteriori: quod sanè argumen-
29 tum & à Philosophis præcipuum habetur,&
à Iurisperitis non respuitur.ex Gregorio Pa-
pa, qui eo vsus est,ab effectu argumentan-
do.*can.priusquàm 4. in fin. dist.38.* eoquè
etiam vsus conspicitur Horsmida Papa in
can.si quis diaconus.29.§.quod si ros.dist.50.
Rota apud *Burattum dec.38.num.5. in fin.*
dilemmate huiuscemodi aduersus emphy-
teutam argumentamur . Vel assensum præ-
stitit prætensæ restitutioni Beneficiarius, vel
30 non præstit. Si hoc secundum : Cùm vnius
tantùm consensu semel initus contractus
dissolui minimè possit.vt apud ipsos Aduer-
sarios in confesso est,ex ijs, quæ pro se , ipsi
in superioribus attulere. Quòd inter homi-
nes bonæ fidei contractus,nulla ratione dis-
solui soleant . verbis vt loquamur Gregorij
ad Bonifacium in *can. vidua à proposito.1.*
& Innocentij quoq; Papæ in *can.hac verò 9.*
27.q.1. pro nobis vtiq;res erit, ab emphy-
teuti nõ cecidisse generationis successorem.
Si verò assensum præstitit , vt asserunt ipsi;
31 non vtiq; tenuit; quoniam præiudicium ip-
se suo solo assensu inferre Ecclesiæ minimè
valuit . Non ergò prætensa tenet facta resti-
32 tutio. Sicut enim alienare Beneficiarius res
minimè potest Ecclesiæ : quia hoc est ipsi, &
cuicunq; alteri,Sacrorum canonum censura
prohibitum . ex Leone Papa *can.sine excee-*
ptione 52.12.q.2. & ibidem ex Leone IV. in
Cõcilio Generali *can.monemus.18.d.12.q.2.*
quod innouatũ fuit in Concilio apud Syluanen.
in *cap.nulli liceat.5.* & Symmacum Papam
in *cap.si quis presbyterorum 6. de rebus Ec-*
clesi.non alienand.extrà. Innocentius IV. in
cap.1.eod.tit lib.6. & Clemens V.in Concilio
Viennen.in *elem.1.eodem.* Paulus Secundus
Venetus *d.extrauaganti ambitiosæ vnica*
33 *eod.tit.* ex ratione præsertim,quam in *d.can.*
monemus.18. in dicto Cõcilio Generali Leo
Papa IV.retulit: *Nè Ecclesia Dei* (inquiens)
ad nihilum redigatur. Rota *apud Cardinal.*
Manticam dec.10.num.2.& seqq. Ità pariq;
34 modo nec dismembrare poterit. Quoniam
dismembratio alienationis est species. *Rota*
dec.1. de rebus Ecclesiæ non alienand. in no-
uis.& apud *Achillem dec.vnic.eod.Rota apud*
sanct.memor.Gregor XV.dec.504. num.4. &
ibidem plura refert *Beltramin. addens nu.8.*
& dictum fuit in *Bononien.dismembrationis*
4.Iulij 1635.coràm Ghisilerio decis.68.nu.1.
part.7. recentiorum nouissimarum per Ru-
35 *beum.* nè Ecclesiæ depauperentur,quod cõ-
cinit Leonis Papæ dictis paulò antè,nè Ec-
clesiæ ad nihilum redigantur. & tenuit Rota
in *Toletana Parochialis de Madrid 1. Fe-*
bruarij 1602.corã Pamphilio apud *Garsiam*
de benefic.par.12.cap.3.num.8. & sequuta
fuit in *d. Bononien.dismembrationis coram*
Ghisilerio dict.decis.68.num.3. Fuit proindè
36 dismembrationis, quin magis dixeris deso-
lationis,destructionisq; species , atq; conse-
quentèr alienationis,consentiendo receptio-
ni terrarum prædictarum iàm desolatarum,
vndè Ecclesia ad nihilum redigebatur , ne-
dùm depaupetabatur. prohibita propterea.
nullus proindè per eum præstitus consen-
sus fuit.

37 Sicut enim Ecclesia rapacitatis ardore
inuadere res alienas non debet, ità & pro-
prias amittere non oportet. *can. sicut Eccle-*
38 *sia 49.12.q.2.* Nec Beneficiarius, quemad-
modùm nec Episcopus, dominus bonorum
est Ecclesiæ,sed administrator. *d.can.sine*
exceptione 52.in fin.12. q.2. quin magis de-
fensor. ex Innocentij Quarti decreto *d.cap.*
1.de rebus Ecclesi.non alienand.in 6. & *Gloss.*
ibidem verbo *defensore*. quam ob causam
39 meliora prospicere poterit, non deteriora
Ecclesiæ, & quæ non sit dubium, profutura.
ex

ex Leone Papa *d.can.sine exceptione* 52. At
non meliora, sed deteriora,nec profutura,
sed offectura hic Ecclesię prouidit. ergo nul-
40 liter.nullo ergo modo subsistent, quin irri-
ta erunt,vt irrita illa habet, atq; declarat di-
ctus Leo Papa *d.can.sine exceptione*.& Inno-
centius IV. *d.cap.1.in fin.de rebus Ecclesiæ*
*non alienand.in 6.*dictusq; Clemens.V.*d.cle-*
*ment.1.in fin.eod tit.*Symmacus Papa *d.cap.*
si quis presbyterorum 6. in fin. eod. extrà.
41 Quis enim nisi sapiat ipse, ni fortè desipiat, ad
Innocétij III.sensum in *cap.nisi cum pridem*
10. §.*certè desipis. de renunciat.* imo: Quis
tàm demens,tamq; peruersi sensus,tale quid
æstimet? verbis loquimur Ioannis VIII.Vti-
censi Episcopo in *can.miror.4.in fin.dist.*50.
Quin pœnitùs desipere probatur ex Pascha-
lis Papæ eloquio in *can.si quis obiecerit* 7.1.
*q.*3.vt admittat, non perperàm, non iniquè,
42 non maxima cum Ecclesiæ iactura, hunc
egisse Beneficiarium (ni Maleficiarium ma-
gis appellatiue.) Qui in destructionem,
atquè Ecclesiæ bonorum desolationem,
vastationem, direptionem, ablationem
deniquè, atquè direptionem. ex *dict. text.*
in capit.nulli liceat 2.12.*quæst.*2. Bonifacij
Papæ,assensum præbuit? Si nempè,neq; ca-
43 nonicatuum suppressionem potuit facere
Episcopus, etiam ob prætensam tenuitatem
fructuũ,quòd suppressio sit alienationis spe-
cies,quia per eam in posterum Canonicatus
conferendi facultate priuatur Episcopus: ni
solemnitates intercesserint, & causa in alie-
natione bonorum Ecclesiæ perquisitæ. vt
dictum fuit *in Baren. suppressionis.* 10.*No-*
uembris 1617.*coram Cardin.Caualer. decis.*
429.*per tot.* poterit Beneficiarius in destru-
ctionem consensum præstare rerum benefi-
cij.vt Ecclesia desoletur? Vel itaq; errauit as-
sensum hunc præbendo, fortè deceptus; vel
sciens,prudensquè egit. Si primum,assensus
44 apertissimè nullus est,quia per errorem.
Errans verò non consentit. Quia error vo-
luntarium tollit. *Quid enim tàm contrarium*
cõsensui,quàm error.qui imperitiam detegit?
Vlpiani sunt verba lib. 2. de omnibus Tri-
bunalibus in *l.si per errorem* 15.ibidemquè
*Gloss.*verbo *detegit.ff de iurisdictione omn.*
Iudicum.& lib. 11 ad edictum in *l.nihil con-*
45 *sensui* 117. *ff.de regul.iuris.* Quia nullus est
errantis cõsensus. Imperatores dicunt Dio-
cletianus,& Maximinianus.in *l.nõ idcirco 9.*
C de iuris,& facti ignorãtia. omniũ apertis-
simè Gratianus 29.*q.*1.§.*his ita respõdetur.*
sequẽtibus discurrens,de muliere loquens,
46 quæ errauit in matrimonio contrahendo:
Consensus est duorum,vel plurium sensus in
idem. Qui autem errat,non sentit:non ergo
consentit; idest simul cum alijs sentit. Hæc
autem errauit. non ergo consensit; non itaq;
coniux est appellanda;quia non fuit ibi con-
sensus vtriusq; sine quo nullum matrimoniũ
47 *esse potest.* Errauit proindè Beneficiarius.
non ergo consensit. non itaq; sine consensu
contractus tenebit. ergo irritus, inualidusq;
48 si verò secundum, quod videlicèt sciens,
prudensq; fecerit,& cum in hoc apertissimè
peccarit contra sacrorum canonum formã,
Ecclesiæ ruinæ consentiens,damnum nullũ
ex sua malitia inferre Ecclesiæ valuit. Duo
49 quippe sunt, quæ in bonorum Ecclesiæ
alienatione (idemq; in dismẽbratione erit.
an non alienat qui dissipat?) necessitas (vide-
licèt) & vtilitas.*d.can.sine exceptione* 52.12.
*q.*2. ibidemq; *Doctor. d.cap.1. de rebus Ec-*
cles. non alienand.in 6.& d.clement.1.eodem.
*Oldradus cons.*261.*in fin.Couarr.variar.re-*
solut.lib.2.cap.17.nu.2.& seq. Rota in Bono-
nien.dismembrationis 15.*Iunij* 1635.*coram*
Ghisilerio decis.6.n.1.2.& 3.& coràm eodem
in eadem causa d.decis.68.per tot. d. part.7.
recentiorum per Rubeum. & dictum antea
fuerat in dicta *Toletana Parochialis coram*
Pamphilio apud Garsiam d.part.12.cap.3.
50 *n.8.* quæ quidem copulatim requiruntur.vt
ibidem. *Federicus de Senis. q. siue consilio*
249.*nu.1.& 2.& apud sanct.memor.Gregor.*
*XV.d.decis.*504. *n.4.& 5. & Beltramin.* ibi-
dem *nu.8.& apud Cardin. Seraphin. decis.*
1062.*n.1.& 2.*& dictum fuit *in Marsicen.dis-*
mẽbrationis fructuum 21. *Februarij* 1594.
coram Pamphilio, & in *eadem* 28. *Martij.*
1594. *coram eodem apud Garsiam d. cap.3.*
n.3.4.& 5.part.12. Rota apud *Card.Caua-*
ler. in d.Baren. suppressionis 10. *Nouem-*
51 *bris* 1617. *d.decis.439.n.1.& 2.* At nulla ne-
què necessitas, neq; vtilitas intercessit Ec-
clesię,quin summa iniuria,summa iniustitia,
summumq; damnum. ergo nullus assensus;
nullaq; atq; irrita dicta terrarum ita destru-
ctarum receptio. vt relati supra Sacri Cano-
nes apertissimè disponunt, & ipsa Pauli II.
Constitutio *d.extrauaganti ambitiosæ de re-*
bus Eccles.non alienand. d.cap. si quis pres-
byterorum.6.eod.tit.extrà. nullam itaq; fir-
mitatem obtinet. Iurè ergo damnatus per
Fabricæ S.Petri Commissarium fuit emphy-
teuta ad constituti canonis solutionem an-
nuam prosequendam, quia ab illa liberatus
minimè fuit: quod non iurè,non rectè,non
plenè restituit,sed cum damno,sed malitio-
sè,atq; cum euidenti Ecclesiæ destructione,
52 desolationequè, direptione, vastatione, in-
uatione, ac demùm ereptione, vt intelligat
per se ipsum. *Quod onus non remittitur,sed*
augetur, cùm cuiquam improuidè soluitur,
quod alij ex debito est præstandum. Innocẽ-
tius III. vt disponit in *cap.ea te credimus* 22.
*in princ.de iure iurando.*Carolitano Episco-
po scribens. ibidemq; *Gloss.*verbo *augetur.*
argumento etiam eorum,quæ habet Paulus
lib. 15.ad edictum in *l. si verò mihi* 8.*ff.de*
53 *constituta pecun.* quatènus decernit, eum,
qui aliter, quàm tenebatur,soluit,teneri ni-
hilominus. & hoc ipsum prosequitur Vlpia-
nus lib.30. ad Sabinum in *l. vero procura-*
tori.

tori.12. §.sed & si quis.ff.de solutionibus.&
sequitur Magonius decis.Florent.70.nu.23.
24.& seq.Malè quippe soluit,qui formam
54 non seruat ad soluẽdum,ad dandum,ad re-
stituendum statutam. Rota apud Coccinum
decis.22.nu.3.Nauarr.d.cons.5.n.3.de furtis.
An nè soluisse, ac restituisse dicetur, qui rem
vastatam, desolatam,destructam,dilapidatã,
non restituit planè, sed à se tantum abdica-
uit,ne quod debebat,solueret,daretque? vn-
55 de & sacrilegus euasit.d.can. nulli liceat 3.
12.q.2.S.Thom.2.2.q.99.ar.1.Neq; præten-
56 sus Beneficiarij ei suffragabitur assensus, qui
in Ecclesiæ præiudicium, & damnum con-
sensum haud præstare potuit,neq; eiusdem
successoris.Gloss.d.cap.si quis presbyterorũ.6.
verbo alienator.de rebus Eccles.non alienãd.
quam sequitur Verallus d.decis.170.n.6.&
7.part.3. & eum Rota apud sanct. memor.
Gregor XV.d.decis.404.num 7.Assist.decis.
101.n.3.& 4. ibidemq;Vrsilius n.1.& 2.
57 Emphiteuticus quippe contractus ad me-
liorandum dicitur, l.2.C.de iure emphyt.
Æmilius Ferrettus.cons.21.n.19.meliorem
rem reddere debuisset, non peiorem, non
desolatam,non destructam. ex Cuiacio in
l.1. C.de iure emphyteutico,& notat Glosella
58 marginalis ibidem in rubric. Cùm eius cul-
pa hoc euenerit damnum. ex d.l.1.C.de iure
emphyteutico,Resarcire vtiq; rem læsam de-
bebit,totiusq; temporis canones soluere,
dispositam hanc rem inuenies per Impera-
torem in auth.qui rem C.de sacrosanct. Ec-
clesijs.quæ etiam canonizata reperitur apud
Gratianum can. ea enim.2.§ qui rem huius-
modi 10.q.2. Audias (quæso) disponentem
Imperatorem, quia nobiscum est,atquè pro
nobis.
59 Qui rem huiusmodi (in emphyteusim sci-
licet dari permissam, ex Gloss ibidem verbo
huiusmodi.) conductam, vel in emphyteusim
acceptam,fecerit deteriorem,aut emphyteuti-
cum canonem per biennium non soluerit,hac
lege repelli potest:vt tamẽ soluat totius tem-
poris pensionem,& id,in quo rem læsit resar-
ciat, non repetiturus si quid impendit nomi-
ne meliorationis. idem statuit Gregorius IX.
in cap. potuit 4. §.emphyteuta. de locato, &
conducto. & Alexander III.in cap.querelam
10.in fin.de iure iurand.Innocentius III.in
cap.constitutus 6.de religiosis domib. Gloss.
in d.can.ea enim 2. §.qui rem.verbo per bien-
nium 10.q.2.& Glosella marginalis ibidem.
Federicus de Senis d. cons.249.n.2.
60 Hanc verò refectionem datorum dam-
norum, in Ecclesiæ præiudicium remittere
haud potuisset Beneficiarius, ni ipse ad illa
teneri noluisset. iuxta Leonis Papæ IV. di-
spositionem dicto can.monemus 18.in fin. &
ibidem Gloss.verbo reddere.12.q.2. Nam &
61 siquidèm emphyteusis caducitatem remit-
tere valeat Ecclesiæ Rector.ad tex.in d.l.1.&
ibidem Bart. & alij C. de iure emphyteut.
cap. potuit 3.aliàs fin.& ibidem Abb.in vlt.
notab.de locato,& conducto. Magonius d.
decis.Florentina 70.n.1.Quaranta in summ.
Bullar. verbo alienatio nu.44.in 13.limitat.
fol.33. Iulius Clarus §.emphyteusis.q.9.10.
62 & 11. Quia nimirum de Ecclesiæ bonis
malè facta alienatione nullus præter Eccle-
siam ipsam, querelam ad nullitatem dicere
potest.ad tex.in cap.1.ibidemq; Innocent.in
princip.de his,quæ fiunt à prælat.sine consen-
su capit. & Ioannes Andr. Hostiens.& alij.
sequuta fuit Rota apud Cantuccium decis.
133.nu.11.& 12.part.2. diuers.Gratian.di-
63 scept.forens.part.5.cap.819.n.19. Haud ta-
men poterit in rei totius damnum, atq; de-
structionem assensum præbere;quia aliena-
tionis est species:quam ob causam si aliena-
re non potest,neq; ad longum tempus loca-
re.d.cap.nulli liceat 5.& cap.ad audientiã.9.
de rebus Ecclesiæ non alienandis. & dicta ex-
trauaganti ambitiosæ Pauli 2. eod.tit. inter
communes: licebit ne ei rem Ecclesiæ deso-
lare,destruere,auferre, diripere,eripere,va-
64 stare? non vtique. Maius est enim hoc,quàm
illud. denegatur illud, quod minus; multò
magis & denegabitur, ac denegatum cense-
bitur,quod maius;ac multò magis Ecclesiæ
præiudicium affert;cum illam destruat, atq;
vastet? ex sexta Synodo cap.9. in can. nulli
clerico 3. ibidemq;Gloss verbo.quantò ma-
gis.dist.44. Calistus quoq; Papa can. nullus
primas.3.in fin. 9.q.2.cui Gloss.verbo ordina-
re. sic commentum agit: argumentatur:ex
quo minus non licet,nec maius. quo etiam
argumenti genere vsus fuit Nicolaus Papa
Michaeli Augusto in can.miramur.37.in fin.
ibidemquè Gloss.verbo etiam cùm minimis.
24.q.1.
65 Alienationis verò nomine omne id com-
prehenditur,per quod dominium,etiam vti-
le,transfertur, & ab Ecclesiæ manibus euel-
litur,aufertur,distrahitur,abalienatur.d.cap.
nulli liceat 5.de rebus Ecclesiæ non alienãd.
extrà.& Gloss. ibidem verbo alienationis.
dicens: verbum alienationis illo capite lar-
gissimè sumi, sicuti largè quoq; desumitur in
l.sancimus.siue lex.7.alias finali.C.de rebus
alien. non alienandis. d.extrauaganti vnica
ambitiosæ Pauli II. de rebus Ecclesiæ non
alienand.Gloss.in summa 12.q.2.verbo.nunc
quæritur. diffusiusq; alienationis verbum
comprehendit Paulus lib.21.ad edictum in
66 l.alienationis verbum.28.ff.de verborum si-
gnificat. vsucapionem alienationis verbo
comprehendi,docens;atq; alienare etiam
eum, qui non vtendo amittit seruitutem.
Barbosa de appellatiua verborum iuris si-
gnificat.appellat.14.num.1. & seq. pluribus
Quaranta d.verbo alienatio rerum Ecclesia-
sticarum in expositionem præfatæ Consti-
tutionis Pauli II.d.num.15.à prima ampliat.
cum sequentib.fol. mihi 16.Si itaque omnis
modus, per quem res Ecclesiæ alienatur,
quamuis

quàmuis ad tempus, tamen longum (vtputà
decennium, quod longum tempus æstima-
tur) nihilominus interdicitur, retinetur, pro-
hibetur: & non erit interdictus modus, per
quem Ecclesiæ bona tali pacto ab ea di-
mittuntur, vt destruantur; ad nihilum redi-
gantur, vastantur, diripiantur? Et quidèm
Satis nempè, sacri canones, & dict. *extrauag.*
67 *Pauli II. ambitiosæ.* laxè loquuntur; aliena-
tionem inhibentes bonorum Ecclesiæ, om-
nem comprehendentes modum, quo alie-
natio fieri possit, etiam per pactum. nullum
proindè eorum excludere voluerunt, sed
omnes comprehendere modos. Compre-
henderunt multò magis & hunc, consensus
in desolationem, destructionemq; bonorum
Ecclesiæ; vndè illa spoliata bonis, desolata,
destructa, inuasa, atq; direpta manet. Nihil
68 est enim quod excludat, qui omne dicit.
cap. solitæ 6. §. nobis autem fin. de maiorit. &
69 *obedient.* aliaq; ibidem notata. Comprehen-
derunt propterea hypothecam quoq;, per
quam nullum transfertur dominium, sed
poterit super illa re hypothecata, pro suo
credito experiri creditor. *d. l. fin. in fin.* & ibi-
dem *Gloss.* verbo *vel hypothecam. C. de rebus
alien. non alienand. Rota apud Card. Caualer.
dec. 290. num. 5. Grati. in forens. p. 3. cap.* 580.
70 *num. 6. & 7.* Et non prohibitus censebitur
contractus hic, atq; modus alienandi pessi-
mus, per quem Ecclesia omnimodis spolia-
ta bonis remanet, vndè ad nihilum redigi-
tur? iuxtà Leonis sensum *dict. can. monemus.*
18. 12. *q.* 2. Quando alienare dicitur, qui non
71 vtendo amisit seruitutem. ex Paulo *d. l. alie-
nationis verbum. 28. ff. de reg. iur.* Rationem
reddit *Gloss.* ibidem verbo *non vtendo.* di-
cens: *Omittit enim facere, quod facere debet:
scilicet vti.* allegat eundem Paulum lib. 18.
ad edictum in *l. in fraudem. 4. ff. quæ in
fraudem creditorum.* quo loco non vtendo
seruitutibus fraudem eum facere videri di-
cit. An alienasse non videbitur hic, qui nè
Ecclesia re sua vti possit, assensum præbuit?

Neq; obstaculum faciunt, quæ in initio
ipsi pro se afferebant Aduersarij ex Neratio
in *d. l. ab emptione 59. ff. de pact.*

72 Equidèm ex Neratij sensu, vtriusq; con-
trahentis consensu initus dissoluitur con-
tractus; sed *integris omnibus:* hic verò non
sunt omnia integra; sed magna est terrarum,
& vineæ desolatio. nulla proindè æqualitas,
vt restitutio ad iustitiæ normam, atq; lan-
cem procedere potuisset. iuxta *S. Thom. dict.
q. 62. artic.* 1. vt in superioribus diximus.
eodemq; modo *tex. in l. 1. C. quando liceat
ab emptione discedere.* Re quidèm integra
in suo consensu contractus dissoluitur. at
non ità si res integra non sit, nisi actus om-
ninò similis intercedat, vt æqualitas ex vtraq;
adsit parte. ex *Gloss.* eadem *l.* verbo *nō actus.*
73 Et præterea lex est, quæ resistit actui huic: nè
nudo ipso consensu vtriusq; dissoluatur, cùm
non sint omnia integra, vndè non resolutio
sola contractus, sed alienatio perpenditur, ex
74 qua rei Ecclesiæ dissolutio, atq; destructio
succedit; quæ sola Rectoris Ecclesiæ volun-
tate, siue consensu perfici minimè potest; sed
requisita quoq; intercedere debent: euidens
scilicet vtilitas Ecclesiæ, necessitas, atq; etiā
solemnitates, vt in superioribus diximus.
Quæ autem euidens Ecclesiæ vtilitas esse
potuit, quando Ecclesia, quæ habebat omnia
amisit, & terras, & vineam, atq; annuum ca-
nonem quartarum decem frumenti, duo-
rumq; pullorum pinguium? an hæc euidens
Ecclesiæ vtilitas æstimabitur, atq; necessitas?
75 Leges propterea præfatæ in humanis, pro-
phanisq; disponunt: non par itàq; ratio in
his, quæ Deo Altissimo sacra sūt; quæ (quod
iuris diuini sint) veteres leges, humanis ne-
76 xibus non alligari sanxerunt. disponit hoc
Iustinianus religiosissimus Cæsar Augustus
in *l. sancimus nemini* 17. *siuè* 19. *C. de Sacro-
sanct. Eccles.* quam ob causam alienari, di-
strahi, vendi, hypothecari, vel pignori dari,
aqua, igneuè interdixit: quin & vendicari
per Episcopos; atq; ad restitutionem aliena-
tarum, distractarumq; rerum omnibus mo-
dis coarctari eos, qui detinent, decreuit, itā
77 steue sanxit, atq; præcepit. Quoniam hæ ad
diuinam Religionem ordinatæ sunt: vt com-
petens prærogatiua cœlesti fauori conserue-
tur. vt ipsemet Cæsar in *l.* sequenti *sancimus*
20. *C. eod.* dixit. Secundùm humanas leges
78 itàq; res diuinæ, Deoq; sacræ metiendæ haud
erunt, nè humanis nexibus alligari eas con-
tingat; sed secundùm diuinas, sacrosq; cano-
nes iudicandæ, ac dirigendæ. quoniam ex
Concilio Meldensi in *cap. 1. de constitution.*
Nemo in actionibus, vel iudicijs Ecclesiasti-
cis suo sensu, sed Sacrorum canonum autho-
ritate duci debet, decreuitq; Innocentius
Tertius Abbati, & Conuentui Sancti Sylue-
stri scribens de rerum Ecclesiarum aliena-
tione disponens in *cap. Ecclesia Sancta
79 Mariæ 10. eod. de constitut.* Ea sane ratione:
*quia laicis (etiam religiosis) super Ecclesijs &
personis Ecclesiasticis nulla sit attributa fa-
cultas: quos obsequendi manet necessitas, non
auctoritas imperandi.* Sacris verò canonibus
etiam pacisci super his rebus interdictum
est: multò vtiq; minus alienare, destruere, de-
solare concessum.

Non itàq; prophanæ in his seruandæ le-
ges, sed diuinæ à Summis rogatæ Pontifici-
bus in sacris canonibus, sacrisquè Concilijs.
non itàq;

Miscenda sacra prophanis.

Nè Mare, Cœlumuè in tartara soluas.

80 Neuè pro talibus præsumptionibus Do-
minus iratus plagas imponat Populo suo. vt
admonuit Sixtus Sāctissimus Papa in *can in
Sancta hac Apostolica. 41. de consecrat. dist.* 1.
nec sacra vasa ab alijs. quàm à sacratis, Do-
minoq; dicatis contrectentur hominibus,
in-

interdicens. Si contrectatio interdicitur; quid destructio, quid desolatio? Tu ipse videris.

Atque ita ex his, Aristarchi non abiecta censura, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenaten.

SVMMARIVM.

ARGVMENTVM.

Legatum pro ſacris faciẽdis Deo Altiſſimo in perpetuum, vel ad tempus, (*come meglio parerà, &c.*) ſi ille, cui exequutio demandata fuit, miſſas per aliquod tempus, donec pecuniæ inſumptę ſunt, fieri arbitratus fuerit; an benè arbitrium regularit? & an vti viro bono, an verò vt optimo? Quiduè melius ſit, miſſas continuatim offerri, an ſucceſſiuis temporibus in ſingulos annos in perpetuum? & quod magis ad Dei gloriam cedat? an eam quærere nos oporteat? ex illa verò quæſita clariùs Deum videbimus. In alternatiuis vnam partem eligere ſatis eſt: neq; in arbitrarijs quiſquam carpendus: Bono melius datur. Optimum autem principalem bonitatis gradum importat. Fidem verò fallere graue. Quæ promiſſa, etiam hoſti ſeruanda. Legata non exequens pij teſtatoris peccato ſe maculat infidelitatis.

RESPONSIO LIX.

1 NEmo eſt, qui ſemper viuat, & qui huius rei habeat fiduciam. Sic dixit *Ecclesiaſtes*. 9. 4. hanc ob cauſam cùm certò nos morituros eſſe ſciamus, & quòd mortui mercedem
2 ampliùs non habeamus; quia obliuioni tradetur memoria noſtra. vt idem ibidem nos admonet: dùm viuimus, dùm dies eſt, antequàm nox adueniat, operemur bonum, vt inueniamus illud, poſtquàm hinc demigrauerimus, conſilium exequentes eiuſdem *Eccleſiaſtes eod. cap. 9. & 10.* ſanctè nos exor-
3 tantis, dicentiſque; *Quodcunq; facere poteſt manus tua inſtanter, operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt*
4 *apud Inferos, quo tu properas.* Quia profectò merendi ſpatium hac vita circumſcribitur. Meriti verò initium à Gratia, & libero arbitrio *S. Thom. 1.2. q. 71. art. 5. ad 1. & q. 111. art. 2. in corpore in fin. Gabriel Biel in can. miſſæ lectione 29. verſ. pro cuius intellectu. Nauar. man. prælud. 7. n. 2.* diximus *reſponſ.*
5 noſtra 67. *n.* 32. & 33. *part.* 3. Gratiæ autem ſubiectum nō corpus, ſed anima eſt, in quam illa agit formalitèr. ex *S. Thom.* 1.2. *q.* 111. *d.*
6 *art. 2. ad* 1. Ergo dùm tempus habemus operemur bonum ad omnes. ex Paulo *ad Galatas.* 6. 10. nè veniat nox, quando nemo
7 operari poteſt. *Ioannis.* 9. 4. Vita enim præſens, vt quidam dixit, continuus, ac ſolùm fletus eſt; apud Martinum del Rio adagio 214. tom. 1.

Et ſolùm fletus quidem voco ipſam,
Vt plenam laboribus, calamitatibus,
acribus lacbrimis.

8 Aleæ ludus videtur.
Inæqualis verſionis gratia, alterius ad alterum,
Voco autem. & aleam; quemadmodum enim teſſeris
Aliàs alia iaciuntur; ſic in vita
Aliàs alia fiunt vicibus varijs.
9 Eſt præterea ſphera inſtabilis.
Atq; Orbem vertibilem ex inſtabilibus dico,
Continuæ verſionis gratia, atq; inordinata.

10 In tantis itaq; malis cùm vita noſtra verſetur, dùm illa perſiſtit, de eo, quod futurum eſt cogitemus; certè quidèm quòd cùm hinc demigrauerimus, & nox ſucceſſerit, qui nobis ſuperſtites erunt, nec cogitabunt de no-
11 bis, & obliuioni tradetur memoria noſtra. Homo enim ab Hebræis *Enos*, hoc eſt obliuio dicitur. Parum ab hoc diſcedit, quod accidit ſactum. Iſabella Capycia Piſcicella anno 1610. in ſupremis ſuis tabulis quadringenta reliquit ducatorum pro ſacris Deo faciendis, hac lege, *E di detti integri duc. 400. ſe n'habbiano da celebrare Meſſe per l'anima mia ſtatim ſecuta mia morte; e parte in perpetuum, ò vero à tempo, come meglio parerà al detto Signor Frãceſco mio marito; al quale confido tale negotio. & in detto legato lo laſcio eſecutore.* Vidit ſupremum diem Iſabella. poſt eius exceſſum curat fieri ſacra pro eius anima Franciſcus ſtatim; nec non per aliquot annos, donec completus eſt numerus denariorum 400. fit tamẽ Franciſco poſt tempora per Tribunal Fabricæ quæſtio: mẽtem an adimplerit defunctæ vxoris Iſabellæ, quæ miſſas in parte quatuorcentum in perpetuũ celebrari mandauit? Ille adimpleuiſſe ſe dicit, quod eius ſit arbitrio remiſſum, *come*

me meglio parerà à detto Signor Francesco.
12 In arbitrarijs verò damnandum neminem; quòd magis hoc, quàm illud arbitratus fuerit. cùm in vnoquoq; eorum iusta ex causa moueri potuerit. ad *tex.in l.& si seuerior.3. C.ex quibus causis infamia irrogatur.* ex Vlpiani sensu lib.13.ad edictum. in *l.Labeo ait.3.§.tametsi ff.de receptis arbitris.* ibiq; *Gloss.* verbo *bonum.Gloß in cap.statutum 11.§.assessorem.* verbo *relinquatur.de rescript.lib.6. Castrens.cons.299. visa inquisitione sub n.4. in fin.lib.2.Aymon.cons.78.nu.8.Menoch. de arbitrarijs lib.1.q.70.n.7.& 8. Marius Antoninus variar.resolut.lib.3.cap.12.nu.5.in fin. vers.confirmatur. Rota apud sanct.memoria Gregor.XV. decis.*106.*nu.*2.diximus *respons.*nostra 19.*nu.*22.*part.*1. in non absimili materia loquentes, qua nunc versamur.

Consulti proindè. Non in omnibus, vt voluerat, Isabellæ voluntati Franciscum fecisse satis, sed defecisse, respondimus.

Isabella namq; non liberam voluntatem in hoc (quo scilicet ad missas perpetuò faciendas) demandauit, sed arbitrium regulatum; immò restrictum, vt non quodcunq; sequi posset, sed id, quod meliùs ipse æstimaret. verba denuò afferamus testatricis.

E di detti integri docati 400. sen'habbiano da celebrare messe per l'anima mia, statim secuta mia morte; e parte in perpetuum, ò vero à tempo, come meglio parerà à detto Signor Francesco mio marito, al quale confido tale negotio: & in detto legato lo lascio esecutore.

Duo proindè Isabella testatrix his verbis se voluisse manifestauit: & quòd post suprema funera statim missæ fierent, vt eius animæ abeunti, & iàm in termino constitutæ, fortassis verò in pœnis Purgatorij, præsentaneo remedio prodessent: & vt ex relictis quatuorcẽtum pars etiã aliqua in id impenderetur, vt in perpetuum sacra fierent, Deoq; Altissimo, ad eius maiorem gloriam perpetuò offerrentur. Quam ob causam, & si alternatiuè loqui visa fuerit, (*ò vero à tempo:*) alternatiuam tamen illam constrinxit, constipauitq; ex addito, (*come meglio parerà à det-*
13 *to Sig. Frãcesco mio marito*). Nedũ itàq; ad arbitrium Francisci liberum alternatiuam illam non dimisit, verùm potiorem, melioremq; ab eo expetijt voluntatem, electionemq; atq; arbitrium regulatissimum, & melius, non tantùm bonum. vt nedùm vti vir bonus id arbitraretur, sed vt optimus, meliorq; omnium. Vlpianum excipe sententiæ huius sectatorem lib.2.fideicommissorum in *l.fideicommissa* 11.§.*quamquam autem fideicommissum.ff.de leg.*3.sequentibus nempè loquitur.

Tamen si ità scriptum fuerit: si fueris arbitratus, si putaueris, si existimaueris, si vtile tibi fuerit visum, vel videbitur: debebitur.
14 *Non enim plenum arbitrium voluntatis hæredi dedit, sed quasi viro bono, commissum relictum.* Vt id scilicet, quod æquum est videat, an sit æquum: quod si est; non permittitur hæredi aliter interpretari. vt *Gloss.* ibidem verbo *arbitrium.* commentum agit. Quod
15 meliùs sibi visum fuisset Francisco arbitrari testatrix Isabella demandauit; non nisi, quod melius fuisset, arbitrari eum oportuit; cum iàm missas in perpetuum fieri illa expresserit. Audias (quæso) hunc sensum sequentem, adumbrantemq; Caium lib.1. fideicommissorum in *l.vtrum ità posthumus.*8. §. *cùm quidam.ff de reb.dubijs.* hæc eius sunt verba.
16 *Cùm quidam pluribus hæredibus institutis vnius fidei commisisset, vt cùm moreretur, vni ex cohæredibus, cui ipse vellet, restitueret eam partem hæreditatis, quæ ad eum peruenisset; verissimum est: Vtile esse fideicommissum. Nec enim arbitrio eius, qui rogatus est, positum est, an omninò velit restituere; sed cui potiùs restituat. Plurimum enim interest, vtrum in potestate eius, quem testator obligare cogitat, faciat, si velit dare: an imposita necessitate dandi, soli ei distribuendi liberum arbitrium concedat.* sic Caius. Perpetuò fieri sacra, Deoq; offerri, ex parte 400. mandauit Isabella, & si tamen addiderit, (*ò vero à tempo:*) temperauit id tamen addito illo *come meglio parerà à detto Signor Frãcesco mio marito.*) Quod meliùs esset, non quod liberè ipse arbitraretur, dimisit testatrix, id itàq; eum sequi oportebat, quod magis probatum, meliùsq; esset ex expressione
17 in perpetuum per testatricem facta. Expressa enim nocent. vt *Gloss.* ibidem verbo *in arbitrio* adnotat, atq; etiam *Gloss.d.§ quamquam.* verbo *arbitrium in fin.* Adiungimus his quoq; non minori verborum lenocinio Sceuolam lib.15. responsorum in *l.Thais ancilla* 41.§.*sorore sua ff.de fideicommissar. libertatib.* loquentem, disertéq; dicentem: *Sorore sua hærede instituta de seruis, ità ca-*
18 *uit: Volo, & à te peto soror suauissima: Stichum, & Damam actores meos, quos ego, quòad rationes retulerint, non manumisi, tibi esse commendatissimos. Quod si ipsi tibi quoq; probentur, exposui tibi meam sententiam. Quæro, si paratis actoribus rationes reddere hæres libertatem non præstet, dicendo eos non placere sibi, an audienda esset? Respondeo, non spectandum, quod hæredibus displiceret; sed id, quod viro bono posset placere, vt libertatem consequantur.* his suam exprexit sententiam Sceuola. Dixerat quidèm Thais sorori suæ: *Quod si ipsi tibi quoq; probentur.* scilicet vt manumittas, vt *Gloss.* ibidem verbo *probentur.* commentum agit. & nihilominùs, quàmuis manumittere nollet; libertatem daret damnatam esse Sceuola respondit: Quia boni viri arbitrium sequi hæredem oportebat, non quod sibi ex auaritia, vt seruos detineret, probabatur. perpetuas missas exprexit testatrix; temporales autem pro parte eatènus iniunxit, quatènus meliùs

æstimaret Franciscus vir, non ex eius arbi-
19 trio simplicitèr, sed meliori. Hoc melius
itaq; arbitrium eum sequi oportuit, vt quod
magis expediens saluti animæ fuisset testa-
tricis arbitraretur, vt ad maiorem Dei glo-
riam id cederet, atq; ex eius maiori gloria
exoptata, magis excresceret ergà Deum
charitas, & ex charitate magis animæ gloria
exuperaret. vt infrà probabimus. Nec mino-
ri lepore Vlpianus lib. 6. disputationum in
*l. fideicommissaria libertas 46. §. cæterum si
arbitrium ff. de fideicommissar. libertatibus.*
hunc ipsum sensum consectatus est. verba
damus eius, vt nobis proficiant ad rē istam.
20 *Cæterum si arbitrium illi* (hæredi scilicet)
*quasi bono viro dederit, non dubitamus, quin
libertas debeatur. Nàm & eam libertatem
deberi placuit: Si tibi videbitur peto, vt ma-
numittas. Ità enim hoc accipiendum est, si
tibi, quasi bono viro videbitur. Nàm & ità
relictum: Si voluntatem meam probaueris;
puto deberi: Quemadmodum si te demerue-
rit; quasi virum bonum. vel, si eum probaue-
ris. vel, si non reprobaueris. vel, si dignum
putaueris. Nàm & cùm quidam Græcis ver-
bis ità fideicommisso reliquisset: Illi, si proba-
ueris, libertatem dari volo; à Diuo Seuero re-
scriptum est, fideicommissum peti posse. Quā-
quam autem in hæredis arbitrium conferri,
an debeatur, non possit, quando tamen debea-
tur conferri potest.*

Non alitèr Francisco viro Isabella arbi-
trari permisit, nisi quod sibi meliùs videre-
21 tur. Secundùm itaq; regulatissimum arbi-
trium eum agere exquisiuit, nedùm secun-
dùm regulatum, cùm ei quod meliùs pro-
baretur iniunxit. iuxtà Alexandri Tertij re-
sponsionem. in *cap. cùm de tua. 2. de corpore
vitiatis*: illis verbis: *Vt cum consilio suffra-
ganeorum suorum, quod exindè sibi visum
fuerit, exequatur.* hoc est, quod idoneum sit,
& iustum, secundùm *Gloss.* ibidem verbo
visum fuerit. quod magis proindè probare-
tur, ex aliorum virorum doctiorum iudicio,
hoc sequi arbitrium Franciscum oportebat,
non quod sibi quoquo modo videbatur; sed
quod melius. ex *Bart. in Gloss.* verbo. *videbi-
tur. in extrauaganti ad reprimendum. nu.* 8.
sequiturq; *Nauar. cons. 12. quæsitum est n. 2.
lib. 1. de tempor. ordinand. Menochius latè de
arbitrar. lib 1. q. 9. & de præsumptiou. lib. 4.
præsumpt. 125. nu. 4. & seq. Cardin. Mantica
de coniectur. vltimar. volunt. lib. 9. tit. 1. n. 4.
Rota apud Coccinum decis. 373. n. 1. & decis.
431. n. 1. & in recentioribus part. 2. decis. 329.
n 4. & apud Card. Caualer. decis. 249. n. 1. &
decis. 278. n. 1. Garsias de benefic. part. 11. cap.
2. n. 8. Flores de Mena lib. 1. q. 10. n. 47.*

Probamus autem, firmioremq; hanc red-
dimus propositionem ex sacrorum Theolo-
22 gorum quoq; sententia: quòd, & si quidèm
animabus in Purgatorio pro residuis pec-
catorum purgantibus, vt indè faciliùs extra-
hantur, supra modum sint adiumento Mis-
sarum suffragia, quæ multiplicatò offeruntur
ex Gregorio illo Magno in *can. animæ de-
functorum 22. 13. q. 2.* & Sacrosancta Triden-
tina Synodo *in decreto de purgatorio in ini-
tio sessionis* 25. potissimum vero acceptabili
altaris sacrificio iuuari, (dicentis) animas in
Purgatorio detentas. & ex Concilio Floren-
tino sub Eugenio IV. in litteris vnionis
*§. Item definimus. tom. 3. Conciliorum fol.
mihi* 476. quod sanè sequentibus id piè ex-
primit: *Et vt à pœnis huiusmodi releuentur*
(animæ videlicet in Purgatorio degentes)
*prodesse eis fidelium viuorum suffragia,
Missarū scilicet sacrificia, orationes, & elee-
mosynæ, ac alia pietatis officia, quæ à fidelibus
fieri consueuerunt, secundùm Ecclesiæ insti-
23 tuta.* Quia nimirum remedium animabus
illis purgantibus adhibetur, vt faciliùs ab il-
lis soluantur, quæ quidèm si non adhiberē-
tur, non ita facilè soluerentur. ex *S. Thom.
quodlibet. 6. q. 8. art. 13. & in 4. sententiarum
distin. 45. q. 2. art. 2. ad 4. S. Antonino in
sum. part. 1. tit. 10. cap. 2. §. 5. in fin. vers. item
cùm quæritur. Nauar. manuali cap. 17. n. 68.
& cons. 9. Ex Concilij Tridentini præscri-
pto. lib 3. de celebratione Missarum. nu. 2. &
seq.* plures alios retulimus *respons.* nostra
29. n. 25. part. 1.
24 Nihilominùs tamen, quòad instituētis me-
ritum, atq; propter Dei præponentis gloriam
25 maiorem, quam curare pro viribus tene-
mur. iuxtà illud Iosue 7. 19. *Fili mi: Da glo-
riam Domino Deo Israel.* & 1. Regum 6. 5.
Dabitis Deo Israel gloriam. & illud Ecclesia-
stici 35. 10. *Bono animo gloriam redde Deo.*
Illudq; Hieremiæ 13. 16. *Date date Domino
Deo vestro gloriam antequàm contenebre-
scat.* hoc est dùm tempus vitæ superest. &
Ioannis 9. 24. Cœco nato, qui à Domino
Christo fuerat illuminatus, Pharisæi dixerūt,
Da gloriam Deo. diximusq; *respons.* nostra
*4. num. 53. & 54. part. 2. & respons. 34. num.
18. & seqq. part.* 3. ac meritum multitudinis
eorum, qui missis intererunt; maiusq; eorum
commodum, qui eas reliquerunt, plus va-
lent successiuè per longa tempora conti-
26 nuata suffragia. propter quam causam insti-
tuta anniuersaria pro ijs, qui ex hac vita ex-
cesserunt, in Dei Ecclesia intuemur. post *Pa-
ludanum in 4. d. dist. 45.* sequitur *S. Antoni-
nus in summa d. par. 1. tit. 10. cap. 2. §. 5. in
fin. vers. item cùm quæritur. Turrecremata*
Cardinalis S. Sixti *in can quia alij 24. 13. q. 2.
Gabriel Biel in can. missæ lectione 58. vers.
sed hic incidit. Paulus Fraxinella* ex ordine
Sancti Augustini *de Sacerdotum obligatio-
nibus ad missas celebrandas sect. 4. conclus. 4.
§. 6. num. 1. 5. & seqq. Petrus Binsfeldius
lib. receptarum in Theologia sententiarum
sect. 5. membr. 3. conclus. 11. fol. mihi* 1082.
Genedus quæstionum canonicarum q. 31. n.
10. diximus *d. respons.* nostra 29. *num. 26. &
27. part. 1.*

27 **Quia profectò ex maiori, quam quæri**mus,Dei gloria,maior in nobis augetur erga Deū ipsū super omnia dilectione prosequēdū,charitatis augmentum.Quantò enim magis Dei gloriam in præsenti vita quærimus,magis in Deum tendimus; qui est vltimus finis beatitudinis nostræ; tantòq; ma-
28 gis Deo appropinquamus (appropinquamus autem non passibus corporis,sed mentis affectibus)quantò magis eum diligimus; Charitas nempè, qua Deum super omnia diligimus, propinquitatem cum Deo facit, quia per ipsam mens Deo vnitur, vt *S.Tho-*
29 *mas* 2.2.*q*.24.*art*.4.*in corpore*.docet. At quanto magis Deo mente vnimur per charitatem,tantò magis eo perfruemur in æterna gloria,in qua perfectè ei adhærentes in eo quiescemus, eoq; perfruemur. ex *S.Tho. d.q*.24.*art*.9.*in corpore in fin*. Qui ergo magis Dei gloriam quærunt, ei magis vniuntur
30 per charitatem, & gratiam, quæ idem sunt, vel saltim vna non est sine altera.vt *Gloss.* inquit *in element vnic*. §.*fin*.verbo *informans gratia de summa Trinit.& fide catholica*, quam sequitur *Nauarr.de oratione,& horis canonicis.miscellaneo* 39.*sub n*.63.*paulò post initium* ex *S.Thom*.1.2.*q*.110.*nu*.1.2.& 4.& *eod.tract cap* 20.*n*.34. *vers.quarta cōclusio*.
31 ergo magis ei vnimur per gloriam, quæ nō datur,nisi,qui per gratiam gratum facientem Deo vnitus fuerit, iuxta Citharedi illud Psal. 83.12. *Gratiam,& gloriam dabit Dominus*. & illud Apostoli ad Roman.6.23.*Gratia autem Dei vita æterna*. S.Thom.1.2.q.111.art. 3.in corpor.quatenus probat ex quinq; gra-
32 tiæ effectibus vnum esse, ad gloriam peruenire. & *q*.114. *art*.2. probans sine gratia neminem mereri vitam æternam. facit *text*, Gregorij Magni in *can.qualibet occulta*.10. *dist*.40.quatenus docet: sine gratia Dei animas saluari non posse.sequitur *Nauarr.in can si quis positus*.2.*de pœnitent.dist*.7.*n*.17.
33 Magis ergo animæ proficuum cedit, maiorem Dei gloriam quærere; quia magis ei
34 vnitur per charitatem anima, per gratiam, scilicèt Spiritus sancti,per quam consors factus homo diuinæ naturæ adoptatur in filiū Dei,cui debetur hereditas ex ipso iure adoptionis, secundum illud *Roman*.8. si filij, & hæredes. vt inquit *S. Thom*.1.2.*q*.14. *art*.3. *in corpore in fin*.ac consequenter eo magis
35 eidem per gloriam vnietur. per missarum autem perpetuò celebrandarum impositionem magis Dei gloria augetur, vt diximus: hanc verò maiorem Dei gloriam perquisiuit testatrix cùm perpetuò fieri sacra,Deoq; offerri,elegit;hanc ergo viam sequi Frācifcum oportuit, quod id meliùs in animæ cederet commodum testatricis. non elegit, defecit proindè à disponentis voluntate, & mente, nec illud elegit, quod meliùs erat; & vt me-
36 liùs eligeret demandatum ei fuerat. Quia verò vltima disponentis voluntas omnimodis sequenda est, illaq; seruanda. ex Gregorio *can.vltima voluntas*.4.13.*q*.2. Quia leX est,§.*disponat.in auth.de nuptijs collat*.4. *l*.1. *C.de sacrosanctis Eccles*.cogendus vtiq; Frāciscus erit,vt voluntatem impleat testa trieis, missas perpetuò fieri curando, vt illa demādauit certo dato redditu in annos singulos, vel corpore, vnde redditus pro sacerdotibus sacris operaturis percipiantur. Alioquin
37 peccato se inficit hæres, vel piæ voluntatis exequutor, qui exequutionem demandatorum ad pia per defunctum testatorem, ne-
38 gligit,vndè arctari iurè potest: *can.qui oblationes*.9.& 10.13.*q*.2. *can.Syluester* 13.21. *q*.1.*can.decima* 68.16.*q*.1. ex Augustino dicente: *Si tardiùs dare peccatum est, quantò magis peius est peccatum,non dedisse?* est quoq; *tex.in cap.licet*.6. ibiq; *Gloss.* verbo *priuandum*. & *Abb.num*.5.*de voto,& voti redemptione*. *Nauarr.man.cap*.17. *num*.68. & *num*.117. & *cap*.25. *num*.65. & *consi*.9. *num*.6. *lib*.3. *de emption.& vendit*. Quia
39 contra ius est naturale,aliquem priuare, nè dispositio de re sua piè facta, effectum habeat.*Nauarr.d.consi*.9.*num*.9.*circà fin. de celebrat.missarum*.diximus *respons*. nostra 7.*n*.9.*p*.1.

Fit autem hæc nostra magis firma speculatio ex ratione, quam testatrix adiunxit, quam ob causam hanc suam voluntatem Francisci viri melioni demandauit arbitrio, quia in illo fidebat, dicens, atq; subiunges: ***Al quale confido tal negotio***; missarum scilicet, perpetuò fiendarum. Fidit propterea illi tale negotium. non ergò fidem fallere sibi demandatam oportuit Franciscum,nè quod meliùs esset eligeret. Seruare proindè quam oportuit fidem ex eius persona,quia vir eius esset,conceptam. Non seruauit,vt quod me-
40 liùs esset, eligeret. Fidem idcircò fefellit, peccauit proindè, malèq; egit. Fidem ergò vt seruet cogendus.exindè nempè executorem scripti legatt eum reliquit,quia fidebat ei, subiungens: ***Et in detto legato lo lascio esecutore***. Exequi propterea oportebat eum, quod disponens amauerat,eiq; demandauerat;perpetuò offerri missas imponendo, se-
41 cundum id,quod meliùs ei videretur. Nullus quippè fidem recipere cogitur,at benè receptam retinere, atq; seruare.ex Augustino in epist. ad Bonifacium Comitem apud Gratianum *can.qui non potest*.43.*in fin*.ibidemq; *Gloss.* verbo *cogentem*.23.*q*.4.
42 Quid enim tàm congruum est humanæ fidei, quàm ea, quæ inter eos placuerunt, seruare? Vlpianus tradit proprijs verbis lib.4.ad edictum in *l*.1.*in princ*. *ff.de pactis*. Fidem fefellit.peccauit proindè, & grauitèr:
43 *Quoniam graue est fidem fallere*.idem loquitur Vlpianus lib.55. ad edictum: rationem reddens in *l*.1. *in fin.princip. ff.de constitut.pecunia*.argumentumq; firmamus ex Gregorio in *can.si infidelis* 2.28. *q*.1. & ex eo-

eodem in *cap.peruenit ad nos.3.de iur.iur.*
44 *extrà*.quatènus ex illo habetur:non peiera-
re illum, qui iuramentum, vel promissum
in meliùs commutat;vel si fidem non seruat,
quod paritèr seruata illi non fuerit. peiera-
bit ergò,qui promissis non stabit, vel datam
fidem,nullo in aduersum obsistente, fefelle-
45 rit. Quando, quæ promittitur fides, hosti
quoq; contra quem bellum geritur, sit ser-
uanda:multòq; magis amico. ex Augustino
ad Bonifacium epist.207. relato in *can.noli
astimare 3.§.hoc ergò.23.quast.1.* Turpe est
46 enim suam fidem soluere.ex Ambrosio lib.
officiorum 3.cap.10.à Gratiano relato *can.
innocens.23. in fin.22.q.4.* & ex eodem in
can. offerebat Sanctus Loth 12. in fin. ibi-
demq; *Gloss.* verbo *apud Barbaras nationes.
32.q.7.* eruditissimis illis verbis de Sancto
47 Loth loquente: *Praferebat domus sua vere-
cundia hospitalem gratiam,etiam apud Bar-
48 baras gentes inuiolabilem.* Turpitèr ergò
fidem fefellit defunctæ vxori Franciscus,
quod me iùs esset,vt illa optauerat, quòad
missas perpetuò dicendas, non exequendo.
peccauit proindè; quia in re graui promis-
49 sam soluit fidem. propræuaricatione ergò
fidei, & contemptu voluntatis defunctæ
vxoris à communione, & conuiuio Catho-
licorum extraneus haberi merebitur.ex Au-
relianensi Concilio primo. in *can.id consti-
tuimus.36.§ seruus etiam.in fin.17 quast.4.*
ex Concilio Carthaginensi quarto in *d.can.
qui oblationes.9.*& Concilio Varensi *can.qui
oblationes.10.13.q.1.* rationem reddente:
*Quia vsq; ad inanitionem fidei peruenire
certum est hanc pietatis diuina exacerbatio-
50 nem: Quia, & fideles de corpore recedentes,
votorum suorum plenitudine; & pauperes
consolatu alimonia, & necessaria substenta-
tione fraudantur.*

51 Non itàq; obstaculum facit,quod in initio
assumebatur, in arbitrarijs neminem dam-
nandum;quòd vnam magis,quàm alteram
52 ex duabus elegerit partem. Cùm sat esse de-
beat vnam alternatiuæ partem exitum ha-
buisse.ex regula *in alternatiuis.79.de regul.
iur.in 6.cap.inter cæteras.4.§ fin.* ibidemq;
*Gloss.*verbo *quodcunq; de rescript. extrà. l.si
quis ità stipulatus fuerit. 129. ff.de verbor.
obligation.l.si haredi plures.5.ff de condition.
institut* ibidemq; *Gloss.*verbo *cuilibet. Rota
apud Cardinal.Manticam decis.81. num.4.
& apud Cardinal. Seraphinum decis.1165.
num.8. & apud Cardin. Caualerium decis.
265.num.3.*diximus *respons.*nostra *29.nu.3.
& respons.62.num.43.part.3.* Atq;ex S. *An-
tonino in summa d.p.1.tit.10. cap.2. §.5.in
fin.vers.item cùm quaritur:* neuter horum
53 modorum reprehenditur: *Quia nimirùm
fieri potest bona intentione, & anniuersa-
riorum electio,vt Deus clariùs videatur per
opus magis sibi honorificum, & multitudo
missarum simul dicendarum, vt Deus citiùs
misereatur,nè diutiùs torqueatur.* Sanctum
Antoninum,qui ex *Paludano* accipit,sequi-
tur *Turrecremata in d.can. quia alij.24.13.
q.2.Fraxinella de sacerdotum obligationib.
dict.sect.4.conclus.4.§.6.num.2.in fin.* & se-
quuti nos fuimus,retulimusq; *d.respons.29.
nu.28.par.1.*

54 Locum id sanè haberet, nec abnuimus, si
testatrix in arbitrium dumtaxat Francisci
viri missas dicendas demandasset.satis nàm-
què fecisset vnam ex duabus partibus arbi-
trando. illa verò nè regulatum quidèm ex-
quisiuit arbitrium,verùm & melius; vt id se-
queretur Franciscus vir, quod melius sibi
videretur. Nihil autem sibi melius videri
poterat, quàm quòd perpetuò sacra in sin-
gulos annos fierent,vt honorificentiùs Deus
glorificaretur, ipsaq; ex opere Deo magis
55 accepto, clariùs Deum ipsum videre me-
reretur. ex S. *Antonino* paulò antè relato.
56. Non itaquè aliter enim arbitrari oportuit,
nisi quod melius esset,cùm ex alternatiuis,
esset ei omninò restricta, compressa, atquè
freno quasi retenta, altera, vt non nisi quod
meliùs,eum sequi maneret necessitas. non
satis proindè fuit bonum sequi, nisi melius,
57 & optimum, (*come meglio*) vt principalem
scilicèt bonitatis gradum haberet,sequere-
58 tur. Et si enim bono meliùs sit: *Cùm tamen
optimum quisq; stipulatur, id stipulari in-
telligitur,cuius bonitas principalem gradum
bonitatis habet.*verba sunt Vlpiani lib.22.ad
edictum in *l.vbi autem 75. ff.de verborum
obligat.*satis concinnè, affabrèq; rem hanc
nostram delineantia. Optimum quod esset
testatrix iniunxit(*più meglio*)fuit igitur cer-
59 tæ rei significatiua appellatio, vt missæ per-
petuò fierent. vti ex verbis Vlpiani in fine
colligitur *d.l.vbi autem.*& *Gloss.*ibidem ver-
bo *appellatio.*idest *optimi.*infert.Non potuit
proindè in aliam inclinare partem arbitriū
Franciscus, quàm in optimam, vt missæ in
perpetuum celebrarentur. Quia alia pars,
quamuis bona videretur, sibi compressa
erat. Quàmuis igitur bonum eligit, non ta-
men optimum. hoc damnum intulit testa-
trici, quæ ex maiori Dei gloria, maiorem
exoptauit cum eo coniunctionem,eoq; cla-
riùs perspecto in æternum frui, atq; in eo
60 quiescere.Finem proindè retrahere debet,
vt prouerbio fertur, atq; missas in perpetuū
fieri curare, vt voluntati fiat satis Isabellæ,
ipseq; conscientię lancinatibus se absoluat,
quasi infidelis fuerit, non defunctæ fidelis
vxori; quæ illa conqueri valeat parœmia:
Fiducia pecunias perdidi.

Atq; ità ex his,iudicio non abiecto sanio-
ri,meliorique respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Franciscum cum Fabricæ Ministris tran-
segisse,accepimus.

SVMMARIVM.

1 *Verba mentem, & sensum indicant dispontis.*
Eis proinde insistendum. n.2.
3 *Vita vbi praefinita est, vt aliquis ad soluendum quidquam teneatur; illa extincta, & obligatio quoq; extinguitur. & n.7.*
4 *Legatum ad vitā relictum eatenus debetur, quatenus vita perdurarit, & ad tēpus relictum, tempore expleto intercipitur. n.5.*
Legatum quoq; ob eausam datum, quatenus causa subsisterit, debebitur. n.6.
A causa namq; determinatur.
Vt ipsa adempta causa legatum deficiat. n.8.
9 *Pensio ob causam reseruata, causa cessante, extinguitur.*
Quocunq; modo causa cessauerit. n.10.
Determinatur ex causa, ob quam imposita fuit. n.8.
11 *Pensio reseruata alteri soluenda, donec tu vixeris, nè dispendium patiaris, sicuti morte extinguitur, quemadmodùm vsusfructus. n.19.*
Ita quoq; & cessione Ecclesiae. n.31.
Quia conditionaliter reseruata videtur. n.41.
Vndè attendenda erit reseruatio ipsa pensionis, vt loquitur. n.20.
12 *Resignatio, seu Ecclesiae cessio pro morte habetur.*
Quia pro mortuo habetur resignans, cùm illius curam non obtineat ampliùs. nu. 14. & n.28. quòd si id tentauerit, de gradu cadet. n.29.
13 *Ecclesia viduata dicitur, quae inutilem habet Episcopum.*
Quia mortuus aestimatur.
Cùm operari non possit. & n.14. & 15.
Quemadmodùm soluta dicitur à lege viri, per resignationem, per quam vacat. nu. 32.
Vacat què etiam depositione, & renunciatione. n.28. & 41
14 *Cessione ius omne abdicatur à cedente, sicuti à mortuo.*
15 *Mortuus aestimatur, qui operari non potest.*
Quemadmodùm & qui capite minuitur. n.16.
Et in cuius locum alius succedit. n.27.
Et qui profitetur in religione. n.29. & qui deponitur. n.41.
Et qui Ecclesiae renunciat. n.18.
16 *Societas morte extinguitur.*
Sicut & deportatione. n.18.
Et publicatione bonorum. n.27.
17 *Capitis diminutio quid?*
18 *Vita, & spiritu, quod caret, vitam alteri, & spiritum tribuere minimè potest.*
19 *Adagium. Mortui non dolent. expenditur.*
20 *Lazarum salui, Dominus praecepit, & vt eum abire sinerent.*
21 *Mors naturalis vbi extensa in dispositione fuerit, non extendenda dispositio ad mortem ciuilem.*
Declara tamen n.24. & 25.
22 *Fideicommissum aperiendum post mortem, de naturali exauditur, non de ciuili.*
23 *Cedere, & decedere inter se differunt.*
24 *Morte soluuntur omnia.*
Mors ciuilis (quoad quaedam) eundem parit effectum, atq; mors naturalis. n.25.
Praesertim verò si eundem effectum mors operatur ciuilis, atq; naturalis. n.28.
Ita vt matri legitima debeatur per mortem ciuilem filij per professionem. n.29.
26 *Translatus de vna Ecclesia in aliam, quoad primam mortuus reputatur.*
Quòd si se priori immiscuerit amplius, à gradu cadet. n.29.
28 *Mulier iudicio Ecclesiae à viro separata vidua dicitur.*
Et vir eius mortuus aestimatur, & soluta est à lege viri per mortem. n.32.
29 *Professus in religione mortuus aestimatur.*
29 *Obligatio sicuti morte naturali extinguitur, ita etiam & ciuili.*
30 *Pensionis reseruatio relatiua dicitur ad cōcordiam inter partes initam.*
32 *Ratio vbi est vna, idem ius dari debet.*
33 *Pensio onus est reale.*
Licèt quoad soluentem personale dicatur. n. 35.
Ecclesiam proinde sequitur. n.34.
Qui ergo obtinet illam, pensionem soluere tenetur.
36 *Indemnitatis promissio hoc natura sua annexum habet, vt damnum praebet, qui indemnis haberi voluerit.*
37 *Petens quod non sibi debetur, iniquè agit. Vt aliena rapere videatur.*
38 *Prouerbium. Vide nè damnum effusi vnguenti compensare tibi quaeras. Vt Iudas.*
39 *Prouerbium. Sapienti, & philosophico ore prolata sententia.*
In foueam dare, quam ipse fecisti. n.40.
40 *Decipitur, qui alios decipere tentat.*
42 *Nemo retinere, vel dare potest, quod non habet.*
43 *Pensio sine assensu Titularis reseruari non potest.*
Et reseruata, nulla est.
44 *Prouerbium. Conserere manus, est victum se fateri.*

AR-

ARGVMENTVM.

Pensio reseruata ad vitam alterius, dumtaxat, & non vltrà, nè nimium dispendium pateretur is, qui aliàs ad solutionem tenebatur pensionis, cum clausula, quòd moriente pensionario, vel si tu illum morte præueneris, pensio sit cassa, & extincta; an si renunciet is Ecclesiæ Parochiali, vt nullum propterea sustineat ampliùs onus pensionis soluendæ, sit nihilominùs pensio extincta? Et an ciuilis mors, naturali in hoc æquetur. vt quasi mortuus per resignationem habeatur? differitur nec inutilitèr.

RESPONSIO LX.

Didacus Florentinus Parochus Parochialis Ecclesiæ Sancti Thomæ ad Capuanã in Vrbe Neapolitana, Parochialem præfatam permutauit cum Matthæo Græco Parocho Parochialis Ecclesiæ Sanctæ Mariæ ad Niues in suburbio Plagæ Vrbis eiusdem, expeditis Bullis in Romana Curia. Verùm quia super fructibus Parochialis iàm dictæ Sancti Thomæ reperitur reseruata pensio annua ducatorum auri de Camera 18. qui faciunt summam ducatorum triginta monetæ Regni Neapolitani pro Paulo Squillante Canonicò Cathedralis Neapolitanæ: & Græcus onus hoc subire recusaret; Didacus qui salubrioris, fœlicioris q; Cœli desiderio tenebatur, se Græcum ipsum subleuare obtulit, vita tamèn perdurante dicti Pauli dumtaxat, vel ipsius Græci, vt vno eorum decedente, pensionis paritèr onus decederet, cassumq; esset. Sic in pactis firmatum inter eos, & ità quoq; à Sancta Sede indultum, Bullis expeditis. Didacus, post possessionem vtrinq; permutationis iurè acceptam, solutioni pensionis præfatæ stat, donec Græcus in Parochiali Sancti Thomæ Parochus perdurat. Sed, vt est hominis mutare consilium, ipse Græcus Parochiali prædictæ pro Cæsare Iacenda cedit, reseruata sibi pensione annua ducatorum monetæ Regni septuaginta duorum, adiecto pacto, quòd Iacenda soluat quoquè dicto Squillanti pensionem illam annuorum ducatorum 18. auri de Camera facientium summam ducatorum triginta monetæ Regni. Annuit supplicatis Sanctissimus, atq; expeditis Bullis, Iacenda Parochialis Sancti Thomæ possessionem ingreditur. Græcus liber factus, & ab animarum cura, & à solutione pensionis prædictæ ducatorum triginta Squillanti: sibi hoc ius cessisse pensione hac perfruendi putat. Didacus verò apertis oculis, videns *actuum. 9. 7.* pensionem iàm defecisse, Græco respondet; illam constituisse ad subleuamen eius, nè grauaretur ex permutatione. iàm cessisse per resignationem pro Iacenda, (qui curæ incumbit) à Parochiali Sancti Thomæ. non teneri proindè sibi soluere ampliùs, qui pensionis præfatæ soluendæ Squillanti onere non premitur. perindè haberi, ac si vita excessisset, qui à Parochiali excessit. Fit igitur causæ status. sint nè ità firma Didaci iura: Græcum à pensione decedisse, sicuti à Parochiali decessit; consequenterq; ab onere soluendi illam Squillanti; pẽsionemq; extinctam esse resignatione, sicuti diei vltimi termino perijsset?

Et quidèm Didaci iura firmissima esse
asseueramus. Hoc autem vt præstemus; Bullæ
reseruationis pensionis præfatæ ducatorum
triginta Squillanti soluendorum, in medium
afferamus oportet. Illa quippè negotium dirimunt, rectèq; vt par est, expensa Didaco
1 dant palmam. Nàmq; verbis mens aperitur,
& sensus disponentis. ex *Aristot. 1. peribermenias.* dixitq; Celsus ex Labeonis sensu in *l. Labeo 6. §. id Tubero ff. de suppellect. legat.*
& ex Diuo Gregorio 26. *moralium cap. 7.*
Gratianus in *can. humanæ aures. 11. 22. q. 5.*
2 Verbis proindè insistendum disponentis,
vt mentem teneamus eiusdem. ex Marcello *in l. non aliter 67. in princip. ff. de legat. 3. l. voluntatis defuncti quæsito 7. & Gloss. ibidem final. C. de fideicomm.*

Nos tibi (his Summus Pontifex Romanus colloquens disponit) *nè ex resignatione huiusmodi nimium dispendium patiaris de alicuius subuentionis auxilio prouidere, &c. Tibi pensionem annuam, &c. decem, & octo ducatorum, summam triginta ducatorum monetæ Regni Neapolitani, vt asseris, constituentium. Tibi, quòad dictus Paulus vixerit, dumtaxat, & non vltrà; Si tamen interim tu superstes eris, sin minus donec tu vixeris dumtaxat.*

Facitq; hoc ipsum apertissimum, hanc fuisse Summi Pontificis mentem, quod subsequitur ex verbis eiusdem; sic nempè illa:

Durante tamen vita dicti Pauli dumtaxat, & non vltrà. Ità quòd illo vita defuncto; seu te ipsi Paulo præmoriente; in vltimum euentum huiusmodi dicta pensio per præsentes reseruata, cessasse, intelligatur eo ipso, & Didacus, & eius successores prædicti ad illius solu-

solutionem amplius non teneantur persolvendam, tis omnibus in præfatis litteris Summus Pontifex.

Duo itaq; ex his inferenda. Vnum, pēsionem præfatam reseruatam quidem fuisse pro Mattheo Græco, nè ipse, dum in humanis ageret ex eius solutione Paulo facienda nimium dispendium pateretur, vt hoc ferret commodum, qui ex permutatione Didaco salubriorem aerem, Cœlumq; fœliciorem cessisset, vt ille Cęlo ameniore, ipse verò maioribus frueretur pecunijs.

Alterum verò: nullum aliud commodum ex reseruatione percepturum Grecum, nisi, vt non ex suis pensionem 30. Paulo solueret, releuaretur proindè à solutione prædicta, ex proprijs aliàs facienda. Hac propterea ex causa adiectos fuisse duos illos terminos, quibus pensio huiusmodi concluderetur. primus; vt vita dumtaxat perdurante Pauli, cuius ad fauorem super fructibus Parochialis S. Thomæ reseruata illa fuerat, pensio solueretur. Altera verò, vt si Græcum vitæ termino Paulum præuenisse contingeret, cùm ipse ad pensionem soluendam nequaquàm amplius teneretur, finem videret, extingueretur q; pensio. His ità præmissis, formemus syllogismum.

Pensio hæc triginta Græco soluenda per Didacum, reseruata fuit, nè ille ex permutatione cum Didaco facta; in fructibus Ecclesiæ S. Thomæ, super quibus talis pensio pro Paulo constituta fuerat, nimium grauaretur, neque dispendium pateretur. Per cessionem verò Parochialis pro facienda facta, nullo ipse Græcus onere grauatur amplius, neq; dispendio soluendi Paulo pensionem prædictam afficitur. Cessauit ergò pensio, atq; fuit extincta. non itaq; eius soluendę obligatio Didacum tenet amplius.

Maior ex se certa, quam neque Græcus abnegat. probatur nihilominus ex verbis ipsis litterarum reseruationis, quæ non multò antè attulimus: *Quoad dictus Paulus vixerit*

3 *dumtaxat, & non vltrà*. Perpensa propterea Pauli vita dumtaxat fuit, vt eatènus Didacus ad soluenda triginta in singulos annos, pensionis nomine, Græco teneatur, quatènus Paulus vita superstes fuerit, non vltrà. ne viuente Paulo, pensionemq; extrahente, grauaretur Græcus. nō quòd Græco quicquam commodi aliud, (hoc excepto, vt releuaretur) accederet. Firmam rem hanc ratione reddimus ex Modestino in *l. Titia cum testamento*. 35. *§. Titia cùm nuberet. ff. de le-*

4 *gat* 2. Legatum quippè Caio Seio viro à Titia quandiù viueret relictum; eatènus eidem deberi Modestinus respondit, quatènus vitæ frueretur aura; post eius verò mortem ad

5 hæredes deuolui Titiæ. quia legatum, siue quid aliud, ad tempus relictum, tempore expleto intercipitur, & finem videt. *l. vlt. C. de legat. l. legatum ita est* 17. *& ibid. Gloss.* verbo *singulos. ff. de annuis legat. cap. nuper* 6. *de donationib. inter vir. & uxor. ubi Gloss.* verbo *vixerit*, quæ allegat *tex. in l. si pater.* 3. *C. de vsufructu, & habitat. Paris. cons.* 109. *n.* 38. *lib.* 3. *Surdus decis.* 346. *n.* 11. *Rota apud Cardin. Manticam decis.* 19. *n.* 1. *& seq.* diximus *respons.* nostra 48. *nu.* 17. *& seq. part.* 2.

6 Quemadmodum legatum, siue quid aliud, ob causam datum; secùdùm ipsam in et causam determinationem admittit, vt eatènus debeatur, quatènus causa subsisterit. iuxtà Papiniani sensum in *l. Seio amico*. 10. *ff. de annuis legat. & ibidem Bart.* sequuta fuit *Rota apud Duranum* Episcopum Vrgellen.

7 *decis.* 339. *nu.* 22. *part.* 2. Vbicunq; itaq; vita excessisset Paulus, quamuis Grecus superstes fuisset, esset nihilominùs extincta pensio; quia causa cessasset, propter quam ad illam soluendam erat Didaco onus iniunctum. Illa enim perdurāte causa, vita videlicèt Pauli, reseruata fuerat. Illa propterea cessa, effectus quoque cessabit solutionis illius, testatā rem hanc faciet Sceuola in *l. alumnæ suæ* 30. *§. Seia liberta.* & ibidem *Bart. ff. de adimend.*

8 *legat.* quatènus probat: legatum ob causam factum, dempta causa deficere. sequitur *Oldradus cons.* 201. *sub nu.* 1. *vers. regula enim. Tiraquellus in regula cessante causa. verbo.*

9 *onere cessante. nu.* 198. & in hisce nostris terminis reseruationis pensionis sequuta fuit *Rota in Lucana pēsionis* 19. *Decembris* 1611. *coram Vbaldo apud Marchesanum. part.* 2. *decis.* 50. *sub n.* 1. *fol.* 647. *Maresc ott. variar. resolut. lib.* 1. *c.* 18. *nu.* 1. & hanc etiam partem; pensionem regi ex causa, ad eamq; commēsurari. argumento petito ex Alexandri III. verbis, sensuq; in *cap. relatum.* 12 *§. licèt autem. de testament.* firmiorem facimus: dat ibi responsionem Alexander Electo, & Capitulo Cassanen. posse Clericum de bonis Ecclesiæ etiam in morte disponere, in beneficium eorum, *qui viuenti seruierant, (siue consanguinei sint, siuè alij) aliqua iuxta seruitij merita conferre.* Determinatur itaquè hæc facultas ex causa meritorum. ex *Sanchez de matrimon. tom.* 1. *lib.* 6. *disput.* 6. *n.* 6. & alijs admittit optimè *Garsias de beneficijs part.* 1. *cap.* 5. *n.* 328. ex causa igitur, quà pensio est imposita, & ipsa determinabitur. Nullum itaquè aliud commodum ex reseruatione præfatæ pensionis, (in humanis tamen agente Paulo dumtaxat, & non vltrà) percipiebat Græcus; nè ipse ex suo ad illam soluendam teneretur; sed Didacus hoc subiret onus, qui Cęlo perfruitur ameniore, salubrioriq; Quocūq; itaq;

10 modo hoc interceptum fuerit onus, ne subeat illud Græcus, vel quia Paulus fatis cesserit, vel ipse diem obiuerit vltimum. interceptum quoq; videbitur Didaci onus, ne triginta soluat, quæ ad leuamen soluere spopondit Græci, nec vltrà. Sic enim reseruatio; vti etiam in superioribus retulimus; repetimus tamen, vt lumen maius accipiant, quæ

V u dici-

dicimus.

Durante tamen vita dicti Pauli dumtaxat, & non vltrà. Ità quòd illo vita defuncto, seù te ipsi Paulo præmoriente, in vltimum euentum huiusmodi dicta pensio per præsentes reseruata cessasse intelligatur eo ipso; & Didacus, & eius successores ad illius solutionem amplius non teneantur persoluendam. Et: *Tibi quòad dictus Paulus vixerit dumtaxat, & non vltrà. Si tamen interim tu superstes eris, sin minùs, donec tu vixeris dumtaxat.*

Interceptum autem hoc onus fuit, per Græci cessionem Parochialis S. Thomæ pro Iacenda, qui ad solutionem tenetur annuorum triginta Paulo.

Intercepta proindè obligatio quoq; fuit Didaci, ne ad soluenda ipse triginta Græco amplius teneatur.

11 Probatur minor. Quia nimirùm, sicuti
cessasset obligatio Didaci, vitæ termino Græ-
ci; ità pari modo eiusdem cessione defecit.
12 Talis quippè in hoc ipse habetur, qui Eccle-
siæ cessit Parochiali, & cuius nullum ius ob-
tinet, nullumq; onus substinet; ac si è vita
excessisset, pro mortuo enim habetur. Sta-
bilem probationem hanc facit tibi non
quiuis hominum, sed Summus ille Modera-
tor Orbis Innocentius Tertius in *cap. inter*
corporalia. 2. §. sed neq; illud. de translation.
13 *Episcop.* Viduatam nempè illam docet Ec-
clesiam, quæ inutilem habet Episcopum,
quia pro mortuo ille habetur, mortuoq; si-
milis est, qui operari non potest. Parochialis
Sancti Thomæ Græcum Parochum non ha-
bet ampliùs, quia cessit illi; estq; illius Paro-
chus Iacenda. Mortuus est ergò Græcus
Parochiali prædictæ, & pro mortuo habetur:
14 Cùm illius curam non substineat amplius,
neq; habere possit, neq; onera subeat, nequè
subire teneatur. *Paris. cons. 93. num. 13. 19.*
20. & 21. volum. 4. Rota apud Cardinalem
Lancellottum dec. 597. num. 1. par. 1. diuersor.
& apud Card. Caualerium decis. 47 n. 2. & 3.
Cessione porrò ius omne à cedente abdi-
catur, sicuti & morte. *Rota dec. 1. de renun-*
ciat. in nouis. & apud Verallum decis. 329.
num. 3. patr. 1. alias 75. de concess. præbend.
& annotatis ibidem in apostillis, faciunt no-
tata per *Gratian. forens. par. 1. cap. 191. n. 20.*
& seqq. Aebill decis. 10. de restitut. spoliator.
Rota apud Cardinal. Caualerium decis. 104.
15 *num. 2.* An viuere dicemus hunc, qui ope-
rari minimè potest amplius? Non vtiq;. Acce-
dat, vt fidem tibi hanc faciat, Vlpianus ille
Magnus lib. 31. ad edictum in *l. verum est*
64. § societas, aliàs fin. ff pro socio. inter cæ-
16 tera quippè, quibus societas soluatur con-
tracta, mortem agnoscit. *Intereunt autem*
homines quidèm (subiungit) *maxima, aut*
media capitis diminutione, aut morte. Est au-
17 tem capitis diminutio prioris status com-
mutatio. *§. 1. Institutionibus de capitis di-*
minut. Græcus statum priorem commuta-
uit, e Parocho, non Parochus effectus. Inte-
rijt proindè vt Parochus. inter mortuos er-
gò (saltim ciuiliter, & ad hunc sensum) agno-
scitur. deputaturq;. Inter mortuos quippè,
qui capite minutus fuit, agnoscitur. capite
hic minutus fuit Græcus per status muta-
tionem, ergò mortuus. ergò inter mortuos
deputatur. Nec absimile est argumentum,
quod Paulus nobis præstat in *l. si necem. 4. §.*
si deportatus, ff de bonis libertorum. depor-
18 tatum mortui loco haberi docens; quia
regredi minimè potest. An non magis mor-
tui loco Græcus habebitur, qui Parochiali
cessit, & ad illam regredi minimè potest am-
pliùs? quia spiritu in hoc caret, nec potest al-
teri vitam tribuere. ad Vlpiani sensum in
l. non putauit. 8. §. non quæuis exhæredatio.
ff. de bonorum possess. contra tabulas. quatè-
nus habet non quamuis exhæredationem
sufficere, sed quæ ritè facta est. & ibidem
Bart. quem sequitur *Felin. in cap. ex tenore*
16. colum. 4. in 2. num. in fin. vers. regula non
præstat. de rescript. quia, quod est inualidū,
& mortuum, & sine spiritu, alteri vitam, spiri-
tumquè tribuere minimè potest. *Rota*
apud Crescentium dec. 18. num. 2. de consue-
tud. Vt sedeat, nec extrà rem illud, quod ada-
19 gio fertur: *Mortui non dolent.*

Nàm mortuum dolere video neminem.

vt dixit quidam. Non dolet ampliùs Græcus,
quòd pensionem soluat Paulo, quia per Pa-
rochialis cessionem, ad illam non tenetur
ampliùs. mortuus est ergò. Cassa proindè
pensio remansit, cùm primùm ipse Paro-
chiali cessit, consequenterq; inter mortuos
in hoc agnitus. morte siquidèm pensio de-
ficit, quemadmodum & vsusfructus. *§ fini-*
tur. Instit. de vsufructu. cap. fin. de pignorib.
extrà. Gigas de pensionib. q. 1. num. 5. Rota
apud Verallum dec. 303 num. 12. p. 2. Garsias
de benefic. p. 1. cap. 5. §. 1. num. 239. Non ergò
ampliùs ad pensionem soluendam Didacus
tenetur. Non nè hoc vinculo solutus est
morte ciuili Græci? Cur (quæso) retinetur
20 eum? *Soluite eum, & sinite abire.* de Lazaro
è monumento fœtido rediuiuo, Dominus
Apostolis imperauit. *Ioann. 11. 44.* sinant
ergò hunc abire, qui à soluendo solutus est.
Clara namq; pensionis est reseruatio, vt ea-
tènus debeatur, quatènus vterq; superstes
fuerit. defecit nunc Græcus per cessionem,
defecit proindè & pensio. siuè ius attenda-
tur illam percipiendi, siuè fructus ipsos. iu-
xtà distinctionem traditam per Rotam apud
Cardinalem Seraphinum dec. 1168. num. 3. &
sequuta fuit eadem Rota *in Mediolanen.*
pensionis 19. Ianuarij 1635. coràm Merlino
decis. 3. num. 16. & 17. part. 7. recentior. per
Rubeum.
21 Neq; facit obstaculum, Summum Ponti-
ficem de morte verba fecisse naturali: non
extendenda propterea vltrà metam ad mor-

tem

tem ciuilem. Sic enim ille: *Durante vita di-*
cti Pauli dumtaxat, & non vltra. Ità quòd
illo vita defuncto; seu te ipsi Paulo præmo-
riente. Et; *quòad dictus Paulus vixerit dum-*
taxat, & non vltrà; Si tamen interim tu su-
perstes eris, sin minus donec tu vixeris dum-
taxat. De morte itaq; naturali dispositum
fuit, non sanè de ciuili. non protelanda idcir-
cò dispositio. probat hoc Paulus lib. 2. de-
cretorum in *l. Statius Florus. 48. §. Cornelio*
Felici. ff. de iure Fisci. quatènus docet. Hæ-
22 redem rogatam post mortem suam, hære-
ditatem alteri restituere, si interim damnata
fuerit; hæreditatem restituere non teneri,
quia mortua non adhùc naturalitèr est, quã-
uis ciuilitèr mortua dicatur. nec diuersimo-
dè Papinianus in *l. ex ea parte* 121. *§. in in-*
sulam. & ibidem Bart. summarium. ff. de
verbor. oblig at. & ibidem *Gloss.* verbo *nisi*
moriente eo. Gloss. in cap. susceptum. 6. in fin.
verbo *morte. de rescrip. in 6.* notãs ad rẽ: aliud
23 esse cedere, aliud decedere. *Felin. in cap. licèt*
vndiq; 30. sub num. 2. de officio Iudicis deleg.
Rota apud Cardinal. Caualerium *dict. decis.*
104. *num. 9.* deduximus nos *respons.* nostra
86. *n. 22. p. 3.*

Si nempè finem, mentemq; animaduer-
terimus Summi Pontificis reseruantis, de
morte naturali illum loquutum fuisse dice-
24 mus, quia id frequentius euenit; vt res om-
nes morte soluantur. *§. deincepi. in auth. de*
nupt. collat. 4. §. simili modo. Institut. quibus
modis tutela finitur. ad *text. in l. eius, qui in*
prouincia. 41. & notatis ibidem *ff. si certum*
petatur. non exclusisse tamen in hac re mor-
tem ciuilem, quæ per cessionem euenit, eun-
25 demq; parit (quòad hoc tamen) effectum,
atq; naturalis mors. Audias (quæso) Gratia-
num hoc apertissimè docentem in *can. in*
apibus 41. §. ecce in quibus. 7. q. 1. nè nostram
putares excogitationem hanc esse: ille quip-
pè rationem huiusce reddens excogitatio-
26 nis, sic loquitur: *Translatus enim ab vna*
Ciuitate in aliam, desinit esse Episcopus illius
Ciuitatis, à qua trãsfertur, atq; ideò, qui huic
succedit, non viuenti, sed defuncto quodam-
modò Episcopo, probatur substitui. Ex trans-
latione ergò, quia deficit Episcopus illius
esse Ecclesiæ, vti mortuus æstimatur. Ratio-
nem *Gloss.* reddit ibidem verbo defuncto.
Cùm enim in locum eius succedit, pro mor-
tuo habetur. sic Gloss. quæ allegat *text.* Pauli
lib. 3. ad edictum in *l. actione 66. §. publica-*
27 *tione quoq; ff. pro socio.* publicatione bono-
rum societatem distrahi docens: Sic ratio-
nem reddit: *Nàm cùm in eius locum alius*
succedit, pro mortuo habetur. An pro mor-
tuo in hoc Græcus non habebitur, cùm eius
locum cessione facienda successerit in Paro-
chiali Sancti Thomæ? & quidèm. protesta-
tur hoc tibi *Gloss. in d. cap. susceptum. 6.* verbo
non morte. de rescript. in 6. hiscè loquens
28 verbis: *Sed nec nè renuncians, quòad Eccle-*
siam, habetur pro mortuo? Sicut & vir ab
vxore iudicio Ecclesiæ separatus, quantum
ad ipsam pro mortuo reputatur. 33. q. 2. in
summa in princip. sic nempè ibi Gratianus:
Mortuus est enim sibi vir eius. Ex quo iudi-
cio Ecclesiæ ab eo separata ab eius lege so-
luta est. & hanc sententiam, vti veriorem, in
casu præsenti, quando eundem effectum
mors operatur ciuilis, atq; naturalis, sequi-
tur perquam optimè ex *Bart. in d. l. ex ea*
parte 121 *§. in insulam. ff. de verbor. obligat.*
Anton. & Imola, alijsq; Felin. d. cap. licet vn-
diq; 30. toto num. 2. de offic. delegat. qui affert
inter alia, argumentum ex *clem. nè Romani,*
2. de elect. quæ in electione facienda loquitur
Summi Romani Pontificis eo mortuo; &
nihilominùs vendicat sibi locum, si Sedes
vel per cessionem, vel etiam per depositio-
nem, ac consequentèr per mortem ciuilem
vacauerit. Quia profectò eadem est ratio, ac
si per mortem naturalem vacans sit Sedes:
nè aliàs Romano Pontifice diù vacans Se-
des remaneat. & quamplurima quoq; satis
ad rem hanc nostram apta, atq; adamussim
concinna refert; inter cætera verò *Gloss in*
cap. si propter. 10. verbo *vacabunt. de rescrip.*
in 6. quæ commentum ibidem agens. vaca-
bunt. *morte scilicet, renunciatione, depositio-*
ne, translatione, vel quocunq; modo. ratio-
nem reddit ibi Dominicus à Sancto Gemi-
niano; quia *in odiosis* (inquiens) *venit vacatio*
ciuilis. tacitq; notabilis *Gloss.* ad rem in *cap.*
1. verbo *prædecessor. de renunciat in 6.* do-
cens; quomodocunq; vacet prælatura, *quòad*
illam decessisse putatur. quia à lege soluitur
Ecclesiæ. A lege verò Parochialis Ecclesiæ
Sancti Thomæ per cessionem pro facenda,
liberatus Græcus fuit. mortuus ergò habe-
tur. & pro mortuo æstimatur. Quia nihil
ampliùs commune cum illa habet, nec ha-
29 bere valet, quod si id tentauerit, à gradu
proprio cadet. vt Sancta decreuit Calcedo-
nensis Synodus cap. 10. item *can. si quis iàm*
translatus. 3. 11. q. 3. & ità perbellè prose-
quitur *Cardin. Zabarella cons. 110. num. 2.*
& sequuta fuit *Rota apud Cardin. Caualer.*
d. decis. 104. *num. 8. Paris. de resignat. benefic.*
lib. 9. q. 32. num. 3. cum seqq. admisitq; *Rota*
in Nouarien. legitimæ 14. Maij 1629. coram
Ghislerio dec. 503. num. 2. & seqq. in residuo
par. 5. recentior. per Rubeum. in non absimili
casu loquens de Monachi professione, per
quam quis mortuus æstimatur, ità vt matri
legitima debeatur, sicuti per mortem natu-
ralem, pariq; modo in simili casu mortis ci-
uilis per professionem dixit *Hector* Capyc.
Latro Reg. dec. Consilii Neapolitani 118. *nu.*
17. 18. *& seqq. Diana in summa verbo pro-*
fessio. num. 20. & part. 6. resolut. moralium
tract. 7. resolut. 55. Obligatio verò sicuti
morte dissoluitur naturali. ad *text. in d. §. de-*
inceps. in auth. de nuptijs. ità pariq; modo, &
morte ciuili. *Alberic. d. l. actione. 66. §. publi-*

cationc post princ. ff. pro socio. sequitur *Gratianus forens. tom. 3. cap. 423. num. 5. & seq. & num. 8. 9. &* 10. & firmauit *Gloss. in can. placuit* 8. verbo *mortuus. 16. q. 1. Rota apud Caualer. d. dec. 104. n. 9.*

Et planc fit hoc perspicuum, hanc Summi Pontificis mentem fuisse, qui partium in hoc conuentioni suum præstare assensum
30 voluit. Quemadmodùm passim pensionis reseruatio relatiua dicitur ad concordiam inter partes initam. vti dictum fuit in *Assisien. pensionis 22. Iunij 1607. coram Cardin. Sacrato apud Marchesan. dec. 10. part. 1. fol. 610. & apud Mohedan. decis. 326. aliàs 8. de iure patronat.* & in *Cremonen pensionis coram Orano apud Cencium de censib. us. decis. 219. num. 6. part. 1.* Quod hoc vnum Sum-
31 mus ipse perspexit; ne in soluenda pensione præfata grauaretur Græcus; Indè illam & durante vita Pauli dumtaxat, & non vltrà, & ipso quoq; superstite reseruauit. vt si Paulum ipse diei termino præueniret vltimo, esset pensio cassa. Idem proindè ius erit nunc,
32 quando Ecclesiæ cessit Græcus, nec onus pensionis soluendæ sustinet ampliùs, & pro mortuo habetur, mortuo similis, qui neq; apparere in illa pôt ampliùs, neq; præcipere, neq; dominari, soluta iàm Ecclesia, huius à lege viri. vt verbis vtamur Apostoli *ad Roman. 7. 2. & 1. ad Corinth. 7. 39.* & *cap. cum secundùm Apostolum 5. de secund. nupt.* quod est Innocentij Tertij. & *cap. super illa. 4. ibidem* quod est Vrbani Tertij. Eadē porrò est ratio *cap. super eo. 4.* & ibidem *Gloss.* verbo *in vtroq;* & *Scrib. de parochijs extrà. Gloss. in cap. 2.* verbo *Italia. de tempor. ordinand. lib. 6.* & *in clem. 1.* verbo *eligantur. de election. can. præcepit* 19. & *Gloss ibidem* verbo *redundat & can. apud nos. 20.* ibidemq; *Gloss.* verbo *pari. 32 q. 5. l. à Titio 108. in fin. princip. ff. de verbor obligation. l. illud 32. ff. ad legem Aquiliam. Cassiador. dec. 4 num. 5. de iure patronat. & dec. 6. eod. tit. Aymon Crauetta cons. 190. num. 2. Rota apud Cardinalem Manticam decis. 225. num. 3. in fin. & apud S. mem. Greg. XV. dec. 293. n. 14.*
33 Equidèm pensio onus est reale. *cap. nisi essent 21.* & ibidem *Doct. de præbend. extrà. can. si quis laicus 42 16. q. 1.* & beneficium
34 sequitur & Ecclesiam. quam ob causam qui illam obtinet, pensionem quóq; soluere tenetur. *Rota apud Cardinalem Manticam decis. 273. num. 2. & apud Sanct. mem. Greg. XV. decis. 507. num. 1. Gonzalez ad regul. 8. Cancellar. Gloss. 34. num. 46. in fin. Paris de resignat. benefic. lib. 6. quæst. 2. num 92. cum seqq. ad num. 97. Gratian. disceptat. forens. tom 3. cap. 535. num. 4.* Onus idcircò pensionem Paulo soluendi ad Iacendam, qui Parochialem possidet, translatum est. Liber ergò ab hoc onere, resignatione, factus est Græcus. Nullo propterea Didaci eget subleuamine, vt indemnis à solutione fiat, iàm
35 enim liberatus est. Nimirùm quia quoad ipsum onus hoc personale fuit, donec scilicet Ecclesiam obtineret. vt dictum fuit in *Firmana pensionis 26. Februarij 1625. coram. Remboldo dec. 452. num. 19 & 20. in addit. ad part. 5. recentiorum per Rubeum.* Ecclesiæ ipse cessit; pensionem non ipse soluit; Cur (quæso te) Didacum adhuc pulsat, vt ab onere, quod non subit, subleuet eum,
36 indemnemq; faciat? Hoc nempe natura infixum sibi indemnitatis habet promissio; vt de damno appareat, à quo subleuari petit, pro quo indemnitas sponsa est. secundùm *Bart.* doctrinam communitèr receptam in *l. 1. C. de conuen. fiscal debitorib. lib. 10. & in l. quæro in princ. num. 4. ff. locati. Bald. in l. si tutelæ. ff. de tutelis, & rationib. distrahend. Vincent. de Franch. decis. 200. num. 22. & seqq & num. 27.* & sequuta fuit *Rota apud Card. Seraphin. dec. 593. n. 2.*
37 Inciuilitèr idcircò, qui non iniquè agit, id petens, quod minimè sibi debetur, ideò non sua persequens, aliena rapere videtur. verbis vtimur Gratiani in *can. Ecclesias 1. §. arguitis nos. 13. q. 1.* Videat proindè nè
38 damnum effusi vnguenti recompensare sibi quærat. vt idem ibidem loquitur.

Neq; demùm vrgeat. pensionem hanc reseruatam sibi fuisse per nouissimas Bullas reseruationis pensionis ducatorum 72. ob resignationem pro Iacenda factam. Expressit quippè ipse, se hanc pensionem ducatorum 30. annuam possidere.
39 Sapienti certè, & philosophico ore prolata sententia. vt verbis loquamur Gratiani eodem *can. Ecclesias 1. §. arguitis nos. 13 q. 1.* Expressit quidèm ipse se possidere, quod nō suum erat. At malè. Deceptus enim fuit, qui
40 decipere alios tentauit, & in foueam dedit,
41 quam ipse fecit. *Psalm. 7. 16.* Conditionalitèr quippè reseruata pensio, præfata fuerat, nè grauaretur, Paulo soluendo. sicuti verò, si ipse decessisset, vel Paulus, pensio extincta fuisset, pari quoq; modo, & cedendo, cassa, irrita, atquè nulla euasit. quod huc vsq; probauimus. Quemadmodùm si depositione aliquis eorum defecisset. ad *Gloss. in d cap. si propter tua. 10.* verbo *vacabunt. de rescript. in 6.* & tradita per *Felinum d. cap. licèt vndiquè 30. n. 2. de officio delegati. Gloss in cap cupientes. 16. in princ.* verbo *vacationib. de elect. lib. 6.* dicens: *quomodocunquè vacauerint: siuè per mortem Prælati, siuè per cessionem, depositionem, vel alio modo, cum eadem sit ratio in quolibet præmissorum.* Similiq; modo. *Gloss. in cap. quia sæpe. 15.* verbo *vacat. de præbend. in 6. & Gloss. in cap. 1.* verbo *prædecessor. de renunciat. in 6.* docens; quòd quomodocūq; vacet prælatura, quoad illam decessisse pu-
42 tetur. Hoc autem ipse Papæ non expressit, nihil igitur retinere potuit, quod minimè habebat. *can. ventum est 18. §. sed è contrario. 1. q. 1. can. Daibertum 24. in fin. 1. q. 7. can.*

can. presbyterum 16. dist. 28. cap. dudum. 31. § fin. vbi Gloss. verbo *non potuerint. de decimis. extra*. regula *nemo potest. 79. de regulis iuris in 6. Gloss in cap. cæterum 3.* verbo *ratum. de donationib.*

43 Neque profecisset si id tantum Papæ expressisset, ni nouus Didaci accessisset assēsus; porro noua fuisset pensio, quæ nouo egebat Didaci consensu, sine quo etiam reseruata; nullitèt fuisset, ex regula *Cancellariæ* de cōsensu in reseruatione pensionis. *Rota apud Cardin. Cauialen. decis. 47. nu. 5.* Vt retineret, itaque quod habuisset, expressio necessaria fuisset, non vt quod falso se habere asserunt, 44 obtinere potuisset. Consetat proinde manus, & cedat, qui ad prælium non victurus accessit. vt prouerbio fertur.

Atque ita ex his, prudentiori non excusso Consilio respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.

Episcopus Iuuenacen.

Negotio corām A. C. diu discusso, patrocinium ferente V. I. D. D. Hieronymo Lanza; licèt prius supersederi in relaxando mandato exequutiuo dictum fuerit, meliùs vt iuta Didaci audirentur: demùm rei veritate perspecta; D. Didacus Florentinus ab onere soluendæ pensionis prędictæ liberatus fuit. sententiæ verò tenorem hic subnectere à re instituta alienum visum minimè fuit, quin magis apprimè opportunum.

Chrystophorus Vidman, &c.

Christi nomine inuocato pro Tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, per hanc nostram diffinitiuam sententiam; quam de iuris peritorum consilio ferimus in his scriptis. In causa, & causis, quæ coràm nobis in prima, seu alia veriori versa sunt, & vertuntur instantijs inter R. D. Matthæū Græcum actorem ex vna, & R. D. Didacum Florentinum reum conuentum, partibus, ex altera de, & super solutione pensionis ducatorum decem, & octo auri de Camera summam ducatorū triginta moneta Regni Neapolitani constituentium ad fauorem d. R. D. Matthæi Græci reseruatæ super Parochiali Ecclesia S. Mariæ ad Niues, ad vitam tamen R. D. Pauli Squillantis, ad cuius fauorem reperiebatur, & grauata existit Ecclesia Parochialis S. Thomæ ad Capuanam pensione eiusdem quantitatis, & valoris, si interim d. R. D. Matthæus Græcus superstiterit; sin minus quousq; ipse R. Matthæus vixerit, & aliàs iuxta formam litterarum Apostolicarū expeditarum Anno Incarnationis Dominicę 1639. octauo Kalendas Octobris. Pontificatus sanctissimi Vrbani VIII. anno 17. & postmodùm per dictum R. D. Matthæum Græcum resignata dicta Parochiali Ecclesia S. Thomæ ad Capuanam ad fauorem R. D. Cæsaris Iacendæ, et ex litteris Apostolicis sub datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1634. tertiodecimo Kalend. Aprilis. Pontificatus eiusdem Vrbani VIII. anno 21. &c. & per d. [illegible] um Iacendam capta possessione de dicta Parochiali die 7. May 1644. & in actis infrascripti Notarij pro parte d. R. D. Didaci Florentini producti sub die 7. Augusti præteriti, seu, &c. & aliàs prout latius in actis causæ, & causarum huiusmodi continetur. Dicimus, pronunciamus, decernimus, declaramus, & diffinitiuè sententiamus. Litteras Apostolicas reseruationis dictæ pensionis ad fauorem d. R. D. Matthæi Græci expeditas octauo Kalendas Octobris 1639 vt supra, & c. non esse exequendas, & proindè d. R. D. Didacum Florentinum nō teneri, nec obligatum esse soluere dictam annuam pensionem ducatorum 18. auri de Camera summam ducatorum triginta monetæ Regni, vt supra, & c. constituentium, sed absoluendum fore & esse à solutione dictæ pensionis: prout absoluimus, & liberamus, & pro absoluto, & liberato haberi volumus; ipsūq; R. D. Didacum ampliùs occasione dictæ pensionis non molestari mandamus, præfatamq; pensionem, nec non mandatum, seu mandata quæcunq; pro terminis post resignationem decursis super solutione dictæ pensionis per nos huc usq; relaxata cum omnibus inde sequutis reuocamus, cassamus, abolemus, & annullamus, & pro cassis, abolitis, reuocatis, & annullatis haberi volumus, & mādamus. Instantias, & petitiones à d. R. D. Matthæo Græco super solutione dictæ pensionis coràm nobis factas contra d. R. D. Didacum Florentinum fuisse iniustas, & temerarias. Et ità dicimus, pronunciamus, decernimus, reuocamus, cassamus, & respectiuè sententiamus, non solum isto, sed & omni, &c.

Ita pronunciaui Ego Cæsar Argelius Locumtenens, & Commissarius.

Pro Dominico Buratto Notario.

Augustinus Theulus
Locumtenens.

SVMMARIVM.

1 *Decisa rationabilitèr, & ordinata, retractari minimè debent.*
Et hoc Ecclesiasticæ moderationi esse omninò conuenient.
2 *Mutanda non sunt, quæ interpretationem certam semper habuerunt.*
3 *Edere, vt quis cogi possit scripturas, vel acta, siue processum, duo requiruntur.*
Interesse petentis; & scripturarum existētia.
Et potest compelli etiam successor, si eius præcessor compelli poterat. n.10.
Quia succedit in vitio. n.12.
Et in lite. n.21.
4 *Iurisdictionis præscriptio quoad omnem iurisdictionem aduersus Episcopum ex longissimi temporis cursu procedit.*
Ex immemorabili præsertim.
5 *Immemorialis probatur per testes non minus quinquaginta quatuor annos natos.*
Deponere debent de visu à 40. annis.
Et antè motam litem.
Et deindè in anteà à suis audiuisse maioribus.
6 *Lucrum ex alterius detrimento ferre nemo debet.*
Quia malitia, & dolus nulli patrocinari debet. & n.27.
7 *Malitia, & dolus nulli patrocinari debet.*
In dolo verò præsumitur esse, qui id occultit, quod propalare tenetur. n.8.
9 *Pœna peccantem prosequitur.*
Nec sine peccato, & culpa datur pœna.
11 *Lis, & instantia in successorem in dignitate transit.*
Ratio duplex affertur.
12 *Successor in dignitate, succedit etiam in vitio, & spolio prædecessoris.*
Vndè tenetur sicut ille. n.10.
Et in lite. n.21. & nu.32.
13 *Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri.*
14 *Producere qui tenetur aliquam scripturam, si facto ipsius accidat, nè producatur, producta habetur, prout deterius, contra ipsum. & n.32.*
Et audientia denegatur ei. n.33.
15 *Testamentum pro publicato habetur cōtrà impedientem, ne publicetur.*
16 *Scripturæ copia fidem facit aduersus eum, qui originale occupauit. & n.18.*
17 *Fraudibus via sternenda non est.*
19 *Iuramento non statur alterius pro se in re graui, & maximi præiudicij.*
Ve si contra se iuris præsumptionem habeat.
22 *Iniuriam passo succurrendum est.*
Ne, quæ contra fas gesta fuere, eidem noceant.
23 *Iudicium fugit, qui de sua diffidit iustitia. & n.24.*
24 *Fuga, iniquitatis indicium redolet.*
Quia qui iudicium refugit, de iustitia diffidere indicat.
25 *Pœna suos tenere debet auctores.*
Et nemo ex alieno crimine puniri.
Nullisq; subueniendum sit cum alterius iniuria.
26 *Consciētia cuiq; propria testimonium perhibet.*
27 *Fraus, & dolus nulli patrocinium præstare debet.*
28 *Cōditionem suā ex alterius delicto meliorem nemo facere debet.*
Cum tertij damno.
29 *Arbitrium Iudicis præiudicio sine tertij esse debet.*
30 *Tempus immemorabile priuilegij vim obtinet.*
Etiam in his, quæ sunt Principi reseruata. n.31.
Et qui illud habet, allegare potest quemcunq; titulum, etiam meliorem de Mundo.
33 *Succurrendum non est delinquentibus.*
Qui Prætoris decreto non parent. n.34.
35 *Concordia personalis in successorem non transit.*
36 *Humana mutabilia sunt, nihil est in illis perpetuum.*
37 *Cœlius Bichius Rotę Romanę Auditor celebratur.*

ARGVMENTVM.

Scripturas, actaquè, siuè processū edere cogi vt quis valeat, quæ requirantur? nùm verò in successorem hoc vitium pertrāseat, si prædecessor scripturas occulit? Acta, quæ vitio, doloq; non producuntur Aduersarij, prout deterius ei, producta habentur. Immemorabilis ex quibus probetur? Et quot annos nati esse debent testes de immemorabili deponentes? Ex quibus deneganda audientia videtur ei, qui dolo se gessit, alterius in damnum. Tempus immemorabile priuilegij vice habetur.

RE-

RESPONSIO LXI.

1 QVæ ordinata fuere, & rationabiliter decisa, nulla in posterùm debent refragatione mutari. hoc nempè Ecclesiasticæ moderationi est omninò conueniens. Magnus ille dixit Gregorius. à Gratiano relatus *can. Ecclesiastic. 12. 25. q. 2.* Et quod benè semel definitum est, atque deliberatum, nulla debet iteratione retractari. Nicolaus Papa testatur ab eodem relatus Gratiano in *can. quod benè 6. 6. q. 4.* ibidemq; optime *Gloss.* in casus figuratione; atq; ad rem, quam instituimus: *Quæsitum fuit à Nicolao Papa, vtrum sententia semel benè lata, iuramentis etiam interpositis, possit retractari? Respondetur quod non.* Rationem accipe à Paulo lib. 4. ad Paulutium. in *l. minimè 23. ff. de legibus.* qui
2 sequentibus loquitur. *Minimè sunt mutanda, quæ interpretationem certam semper habuerunt.* Recedendum proindè haud erit à decisis 3 Iulij. & 30. Nouembris 1617. coràm Buratto pro Archipresbytero Terræ Saponariæ nullius Diœcesis. Duo idcirco sunt de quibus nunc disceptatio in Rota proponitur; vnum: Recedendum nè sit à decisis prædictis pro dicto Archipresbytero? Alterum, an intret arbitrium Rotæ, vt Episcopo Marsicen. concedenda sit audientia, etiam quod processus, & acta non exhibeat, quæ ab eodē Episcopo petit Archipresbyter, vel sit eidē Episcopo ob non exhibitionem processus, actorumq; prædictorum perpetuum silentiū indicendum?

Ad primum verò, standum esse in decisis suadent, nec ineptè. Quia duo potissimùm
3 perquiruntur, vt cogi quisquam possit scripturas edere, de quibus lis agitur: interesse scilicet petentis, & scripturarum existentia. ex Vlpiano lib. 24. ad edictum in *l. in hac actione. 3. §. sciendum est autem. ff. ad exhibendum. Iason in §. præterea. n. 42. & sequēt. Institut. de actionibus.* dictum fuit in *Valentina illegitimitatis 9. Decembris 1609. coràm Card. Sacrato decis. 578. n. 1. & in Colonien. Canonicatus 18. Martij 1611. coram Penia decis. 318. post secundum volumen consiliorum Farinac.* plenèq; *part. 4. diuersorum* per eundem *Farinacium* collecta *decis. 535. 236. & 537.* & apud *Cardinalem Seraphinum decis. 1254. num. 1. & seqq. & apud Cardinalem Caualerium dec. 82. nu. 1.* & apud sanctæ memoriæ *Gregor. XV. decis. 129. num. 2.* & ibidem *Beltramin.* Addens *à num. 5. cum seqq. Cardin. Tuscus tom 3. lit. E. conclus. 41. num. 1. & conclus. 43. num. 7. Marius Giurba decis. 94. num. 1. & 5. Riccius p. 2. dec. 36. n. 2. Gratian. forens. p. 4. cap. 736. n. 10. 11. & seqq.*

Et quidèm Archipresbyteri de interesse satis euidentèr apparet: Quia ex processu prædicto probata fuit immemorabilis quòad exercitium omne iurisdictionis, etiam
4 priuatiuè ad Episcopum. Quod sanè conceditur ex longissimi temporis cursu, immemorabilis præsertim. ex Innocentio III. in *capit. irrefragabili. 13. §. excessus tamen.* ibidemq; *Gloss.* verbo. *per Capitulum. de offic. ordinar. Calderin. cons. 2. de præscriptionib. Balbus tract. de præscriptionibus par. 5. princip. q. 11. n. 8. fol. mihi 445. in minori impressione. Rota apud Cardin. Manticam. decis. 296. n. 1. & apud Coccinum Decanum decis. 346. n. 1. Alexander Trentacinq. cons. 74 n. 7. lib. 1.*

Satis proindè enormiter læditur Archipresbyter, ni processus edatur, ex quo de suo apparet interesse formato; cum impossibile factu sit, immemorialem amplius ex testibus probare, illis omnibus, qui de ea deponere possent, de medio vitæ termino sub-
5 latis. Vt minimum quippè, de immemorabili qui deponere debent, quinquaginta quatuor annos natos esse oportet, deq; visu deponere à quadraginta annis; & ante motam litem, atq; deindè in antea suis audiuisse à maioribus. ex *Gloss. fin. in cap. 1. §. fin. de præscript. in 6. Rota apud Card. Manticam decis. 289. nu. 3. & seq. apud Coccinum decis. 345. nu. 3. & 4. & decis. 448. nu. 12. & 13.* & apud sanct. memor. *Gregor. XV. decis. 196. n. 1. & sequent.* ibidemq; *Beltramin. littera. A. & decis. 205. n. 4. & decis. 252. nu. 3. & decis. 298. n. 1. & sequent. & apud Card. Seraphin. decis. 1102. n. 2. & decis. 1450. n. 2. & in recentioribus part. 1. decis. 254. n. 1. & par. 2. decis. 360. num. 13. Couarr. in regula possessor part. 2. relection. §. 3. nu. 7. vers. testes. Vincēt. de Franchis. decis. 56. nu. 21. & 55. Polydorus Ripa obseru. 201. Rota in Signina pœnarum 20. Nouembris 1609. coràm Ortombergo decis. 276. nu. 4. & 9. per Farinac. post 2. volum. consilior. apud Card. Caualer. decis. 174. n. 1. & decis. 213. n. 1. et 2.*

Hoc autem factu impossibile est, vt probari nunc possit per Archipresbyterum. Est ergo certum, atq; fundatum eius interesse.

Existentia verò processus, & actorum, satis superq; deducta fuit, atq; fundata ex alijs resolutis in præcedētibus decisionibus coràm bonæ memoriæ Buratto. Ab illis propterea recedendum minimè.

6 Cæteroquin lucrum referret modernus Episcopus, processum prædictum non edendo, quod insectatur Alexander III. in *cap. ex litteris. 2. §. verùm quoniam. de dolo, et contumac.* rationem reddens: *nos attendentes ma-*
7 *litiam* (inquiens) *et dolum nulli patrocinari debere.* Eique proficeret antecessoris dolus. ex Pauli sensu lib. 11. ad edictum in *l. et eleganter. 7.* ibiq; notatis per *Doctores ff. de do-*
8 *lo.* Non equidèm à dolo abesse modernus præsumitur Episcopus, qui processum nunc exhibere renuit, qui ad eius manus deuenit, & deuenire debuit. vt post *Bald. cons. 151. col. 2.*

col.2.lib.3. dictum fuit in *Romana computorum 3.Octobris 1593.coram Card. Arrigo-gonio dec.237 n.3.p.4.diuerſ.*

Obſtaculum haud proinde faciet: quòd proceſſus ad manus peruenerit Cæſaris Pariſij, prædefuncti Epiſcopi nepotis:illum ad edendum, arctandum, impellendumq; non Modernum Epiſcopum, qui nihil peccauit.
9 Peccantem ſiquidem pœna ſequitur. ex
Gregorio in *cap.2.de conſtitut.* illa propoſitione: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenit.* ſequiturq; *Gloſſ.* in *clem. eos, qui vnic.de conſanguinit. & affinit.* verbo *eos.in fin.* quæ ſic notat: *Nunc ceſſat culpa.ergò & pœna.*

Præter quàm quòd enim aliter in facto ſupponitur, in ſummario pro Archipresbytero.

Nihilominùs; Cùm per dictum Epiſcopum Pariſium prædeceſſorem, proceſſus occultatus reperiatur. (vt in alijs deciſionibus coram Baratto bonæ memoriæ ſatis abun-
10 dè deductum fuit) quam ob cauſam ſi in
humanis ipſe ageret, edere illum deberet, compelliq; poſſet, oneriq; huic ſubiaceret non iniuria. ſubiacebit nec minori ratione & eius ſucceſſor in Dignitate, & Epiſcopatu:
11 ſicuti in eundem lis, atq; inſtantia tranſijt.
ad *tex.* in *cap.dilecti filij.17.in princ, de foro compet.* ibidemq; *Gloſſ.* verbo *contrà.* quæ duplicem rationem refert: quia nomine Eccleſiæ, & pro Eccleſiæ vtilitate agit: & quia in hoc vna perſona intelligitur, & prædeceſſor, & ſucceſſor. Gloſſam firmiorem reddit *Gloſſella marginalis* ibidem. Idemq; addit *Gloſſ.* in *clem.ſuſcepti vnica.* verbo *vacantium colum.1.verſ.* Mors enim naturalis, *nè Sede vacante.inter communes.* quæ dicit litem inceptam priùs cum mortuo, ad ſucceſſorem tranſire. ex *text.* in argumentum ducto. in *cap.ſæpè 18. de reſtitut. ſpoliator.*
12 in illis verbis: *Cùm ſpoliatori quaſi ſucce-*
dat in vitium. ibidemq; *Gloſſ.* & *Abb.in cap. quia V.11.num.10.& 11. verſ. tertius caſus eſt.de iudic.* ibidemq; *Barboſa num.2.Pariſ. conſ.108.num.2. & 3.lib.1.Probus ad Monachum in cap ſi hi contrà quos.num.3.verſ. nihil igitur.vt lite pendente in 6.Pariſ.de reſignat.lib.1. quaſt.16. num.15. Mohedan. deciſ.41.aliàs 1.de iudic.* Rota apud Tholomæum *deciſ.908 par.3 lib.3.diuerſorum. Capra regul.36.nu.7.& ſeqq.Gratian.dict. cap.736.num.14.15.& 16.& ſeqq.* qui meminit deciſionis in hac cauſa Marſicen. Iuriſdictionis 20. Nouembris 1617. coràm Baratto, quæ eſt in impreſſis apud ipſum
13 *dec.565.* Neq; porrò decens eſt, vt per factū
doloſum dicti Pariſij prædeceſſoris Epiſcopi, cui in dignitate Modernus ſucceſſit; ita iniqua noſtro huic Archipresbytero conditio inferatur. quod nulla iuris, neq; naturæ patitur ratio. *regula non debet aliquis.22.de regul.iur.in 6.& l.non debet 75. ff.eodem.*

Card.Tuſcus tom.1.lit.A.concl.313.

14 Facto nempè vtriuſq; Epiſcopi, & Moderni, & prædeceſſoris præpeditur Archipresbyter, ſuum nè conſequi ius valeat, propter proceſſum, quem occupauere, occulere, deperdere. pro producto proindè habebitur, prout deterius illis, & ſucceſſoribus in Epiſcopatu. ex *Gloſſ.* in *cap.cùm cauſam.37.§. quod ſi fortè.* verbo *compellas. verſ.* vide quod debet haberi pro producto. *de teſtib. Ancharan.in clem.1. §.cæterum.num.9.in fin.verſ.quid iuris, ſi ille, qui tenetur.de vſur. Felin.in cap. G.perpetuus.12. colum.3.num. 13.in 4.ampliat.de fide inſtrumen.Vincent. Anna part.1.allegat.5.num.9. Genuenſ.in practicabilibus Eccleſiaſt.quaſt.780. nu.4.*
15 Quemadmodùm pro publicato teſtamen-
tum habetur aduerſus illum, qui nè publi-
16 cetur, in culpa eſt. Probatq; fidemq; copia
facit publicam, ſi Aduerſarij aſtu, malitiaué factum ſit, nè originale producatur. nè frau-
17 dibus ſatis lata via proſternatur, meliorisq;
conditionis fraudulentus habeatur, quàm qui recta graditur via. ex Bonifacio VIII. in *cap.eum,qui.18.§.nō enim decet.de præbend. in 6.Gloſſ in cap ſi verè 34.* verbo *reportare de ſentent.excommunicat. extrà. Gloſſ.in ſumma diſtinct.51.* verbo *adiecit quoq; in fin.* & ex Venulcio in *l.Seruius etiam.4.in fin.ff.quod vi, aut clam.* doctrina eſt *Bald.in l.præſentati.2.quaſt.8.num.8. C.de teſtam.*
18 quærens enim ipſe: Si eſt originale, & ha-
bens non vult producere, an credatur copiæ? Affirmatiuè reſpondet. allegat *text.* in *l.Chyrographis 58. in 1. reſponſ. ff.de adminiſtrat.tutor.* ſequitur *Dec.conſ.36.num.2. verſ.ſed ratio iſta ceſſat. & verſ.quintò, & vltimò.lib.1.* Rota *part.1.diuerſorum. deciſ. 5.num.5.*

19 Nec; credendum Moderno Epiſcopo, ſe proceſſum non habere, aſſerēti, neq; eius in hoc ſtandum Sacramento: & quòd contrà ſe iuris præſumptionem habeat; & quòd de re agitur maximi momenti. ex *Gloſſ.* in *clement.1.§.cæterum quia.* verbo *compellendos. de vſur. Marius Giurba d.deciſ.94. num.1. in fin.Menoch.de præſumptionib.lib.7.præſumpt.21.num.11.& 13.Gratian.d.cap.736. num. 14.Rota d.Valentina illegitimitatis coram Cardin.Sacrato deciſ.276.num.7.& 8. poſt ſecundum volumen conſiliorum Farinac.* & aqud *Cardinal.Canaler.dict.deciſ.82. nu.7.& 8.*

Excuſationi quippè locus haud eſſe ei poteſt, quin exhibeat proceſſum, ſi velit audiri, (ſac pœnès ipſum proceſſus non ſit.) Quia
20 nimirùm prædeceſſoris ſui dolo factum
eſt, nè proceſſum edere valeat, cuius in locum ipſe ſucceſſit, atq; in lite, in inſtantia, vitioué. ex Venuleio in *dict.l.3.§.ſciendum eſt autem.* & Pomponio in *l.4.* eodemq; Vlpiano in *l. Celſus ſcribit.5.§.idem Iulianus in fin.ff.ad exhibendum.* in illis verbis: *Vel de-*

dolo malo fecerit, quòminus possideat Rota
apud *Card. Manticam decis.298. n.1.* subij-
cientem;sæpè Rotam ita resoluisse.

Neq; obstaculum operabitur: motam li-
tem fuisse postquàm processus in posse per-
uenerat Cæsaris nepotis Episcopi Parisij
prædefuncti.

Cùm quod apertè ex facto deducitur;litẽ
motam fuisse in humanis adhùc Parisio Epi-
scopo agẽte.Ipse enim D.Fœlicem Romam
misit, vt è Procuratoris manibus redhibe-
ret processum.quod sanè factum fuit. Exin-
dè verò processus non apparuit,quem ipse
21 occulit. Lis autem prædecessoris,in succes-
sorem translata fuit, neq; alia,sed eadem ex
causa, vt processum edat cõpellatur succes-
sor,quæ in eodem statu,& terminis cum ipso
perseuerat;ipseq; est,qui nunc aduersus Ar-
chipresbyterum agit,quando certus est,iura
sua ostendere illum non posse,quę occultata
fuere,processu non apparente.vt dictum fuit
in Verdunen.Abbatiæ 20. *Februarij* 1615.
*coràm eodem Buratto part.2.in recentiorib.
decis.652.sub n.2.*

Tum quod(fac,postquàm in posse Cæsaris
processus deuenit, motam litem fuisse)ad-
hùc tamen in modernum Episcopum onus
transfusum fuit edendi processum.Ipse nem-
pè in litem successit,& vitium prædecessoris
propter iurisdictionis exercitium, quod in
Saponariæ Terra prætendit;cùm Archipres-
byteri ab immemorabili contra Episcopum
illam præscripserint,vitioq; Episcopi Parisij,
qui processum occulit,factum sit,ne sua pro-
22 ducere iura valeat Archipresbyter. Iurè
proindè, nec sanè iniuria succurrendum ei-
dem erit: *Vt quæ contra fas,iusq; gesta fue-
re, caliditatis fructum obtinere non possint.*
Diocletianus, & Maximianus Cæsares hoc
prouiderunt in *l.dubium non est.3.§.cæterū
C.de repudijs.Menochius lib.6. d.præsumpt.
61.n.10.& 11.Gratianus d.cap.736.nu.14.
15.16.& seq.* in quibus meminit eiusdem
decisionis Marsicen. iurisdictionis 20. *No-
uembris* 1617. *coràm Buratto. Abb.cons.42.
col.1.lib.2.*

Secundum verò dubium: an Rotæ intret
arbitrium, vt Episcopum audiat; vel verò
perpetuum imponat eidem silentium, ni
processum exhibuerit?

Non intrare arbitrium, vt illum audiat,
absolutè verò, vt perpetuum ei imponat si-
lentium,dicimus.

Profectò,quòd nõ modica intret pręsum-
ptio; indè processum nolle Episcopum pro-
ducere, quòd nouerit contrà se illum esse
23 immemorabilem probans ad exercitium
omne iurisdictionis.malam proindè ipsum
fouere causam. subterfugio propterea sibi
consulere.*l.fin.C.de fide instrumentorum.
l.si quis ex argentarijs.6.§.fin.ff.de edendo.*
diuitq; Bonifacius Papa in *capit. nullus du-
bitat.4. de præsumptionib.* docet enim,illum
à iudicio fugere,qui de causa diffidit.ibidẽq;
Gloss. verbo.*subterfugit.*& *Abb.alijque scri-
bentes.* Rationem habes à Gelasio Papa in
can.Christianis.12.in fin.11.q.1. qui testa-
24 tur dicens:*Quia,qui iudicium refugit,appa-
ret eum de iustitia diffisum.*& ex eodem Bo-
nifacio Papa in *can. decernimus.* 10.*3.q.9.*
ibidemque *Gloss.* verbo *.manifestum est.*&
Gregorius Magnus in *can. Honoratus Ar-
chidiaconus 8.circa fin.dist.74. Gozadinus
cons.17.nu.11.Roland.cons.49.num.33.vol.1.
Aymon cons.134.n.17. Menochius de præsū-
ptionib.lib.2.præsumpt.91.nu.4.Cardin.Tu-
scus tom.3.littera E.conclus.41.n.4.& con-
clus.43.n.19.Giurba d.decis.94.n.7.*

Neq; subterfugio sibi consulat altero;pro-
cessum non producere;quia apud ipsum non
est. Confessionem hanc habere ab ipsis Ad-
uersarijs, cùm asseramus ab Episcopo præ-
decessore Parisio processum occultatum.
non decere proindè ex alieno crimine pœ-
25 nam ipsum exhaurire.*Nàmq; vnusquisq; ex
suo admisso sorti subijcitur,nec alieni crimi-
nis successor constituitur.*ex verbis Callistra-
ti lib.1.de cognition. in *l.crimen paternum.
26.ff.de pœnis,*à Gratiano inter canones re-
posita in *can.crimen 6. 1. quæst.4.* Nulliq;
subueniendum sit cum alterius iniuria. *can.
deniq;* 10.ibidemq; *Gloss.* verbo *neutrum
14.q.5.*

26 Respondebunt enim ei labia sua. Iob.15.
6. Testimonium sibi perhibente conscientia
sua,iuxtà illud Pauli ad *Roman.9.1.*dicentis:
*Testimonium mihi perhibente conscientia
mea in Spiritu Sancto.*Obesse sibi prædeces-
soris vitium, quod in ipsum successorem
transijt,sicuti & lis,& instantia,vt in superio-
27 ribus diximus. Non itàq; suffragium ex an-
tecessoris feret fraude,quę nulli patrocinium
præstare debet,sicuti,nec dolus *cap.tuę fra-
ternitatis.11.in fin.de Cleric. non residentib.*

28 Ne ex antecessoris delicto conditionem
suam meliorem faciat Modernus Episcopus,
qui litigium ad iurisdictionis exercitium ip-
se prosequitur aduersus Archipresbyterum,
ad *text.in l.3.§.1.ff de donation.inter virum,
& vxorem.* Gloss in *d.cap.cum,qui* 18.verbo
existat.de præbend.in 6.

29 Iurè igitur,nec sanè iniuria Rotæ arbitriū
intrare debet, quod præiudicio sinę tertij,
Archipresbyteri videlicèt,esse debet.ad *tex.
in l.2 §.meritò,& § si quis à Princip. ff. nè
quid in loco publico. Rota in dict. Verdunen.
Abbatia coram Buratto part.2.in recentior.
d.dec.652.sub nu.2.* Vt Episcopo perpetuum
imponat silentium, eiq; aures deneget: nè
tamdiù in suo iurisdictionis exercitio, quod
ab immemorabili tenet, Saponariæ Archi-
30 presbyter molestijs afficiatur.Neq; id planè
sine ratione.Ipsum quippè immemorabile
tempus priuilegij vim obtinet. *cap. super
quibusdam.26.§.præterea.in fin.* ibiq; *Gloss.*
verbo *memoria de verbor. significat.Gabriel*

lib.5.de præscript.conclus.1. num.1. Marius Antonius variar.resolut. lib.3. resolut.12.
31 *num.9.* Adeò quidem expansum,vt acquisita quoq; videantur, quæ sunt Principi reseruata. quin potest illud obtinens, quemcunq; allegare titulum, etiam meliorem de Mundo.vt dictum fuit in *Nonantulana, seù nullius bonorum* 18 *&* 22. *Martij* 1597. *coram Mantica dec.*11.*num.*2 *& seqq. part.*2. *in recentior.* & in *Plocen. Canonicatus* 15. *Decembris* 1614.*coram Coccino dec.*614.*p.*2. *in eisdem recentior. Put.dec.*205.*num.*2.*lib.*2.*Achill.decis.*4.*de iure patronat.* & in *d.Signinapœnarum coram Ortombergo d. decis.* 276.*num.*3.*post secundum volumen consiliorum Farinac.Gratian.forens.par.*5.*capit.* 871.*n.*36.

Obstaculum propterea nec faciet; quòd ex processu prædicto non probetur immemorialis quòad omnimodam iurisdictionem; Cùm in sententia Parisij Episcopi, qui tùnc temporis Episcopi prædecessoris Vicarius erat,excerptæ sint matrimoniales, grauioresq; causæ.

Non ex hoc enim onus exhibendi processum Episcopo minuitur, quin augescit magis: Cùm quod ex illo elucescere profecto possit an verè probata immemorabilis appareat: Tùm quòd saltim in reliquis (matrimonialibus, atq; grauioribus exceptis) ex partis etiam confessione, atq; ex sententia, probata iura apparebunt Archipresbyteri.
32 Cæteroquin si nec ità processum exhibuerit,iurè,nec sanè iniquè prout deterius productus habebitur aduersus Episcopū, eiusq; successores, in quos prædecessorum vitium, quasi in ossibus fundatum pertransit, vt aures eis non ampliùs præstentur. Dolo quippè malo hoc fecerunt, nè contra seipsos pro
33 Archipresbytero iura paterent. Non itàquè ipsis succurrendum. *Ipsis enim delinquentibus Prætor non subuenit.*ex Vlpiani verbis, sensuq; lib.12.ad dictum in *l.sed & si prætorem* 26.*§.ait prætor circa fin. ff. ex quibus causis maiores.*ibidemq; *Gloss.*verbo *decreto. in fin. Lapus allegat.*58.*Prælatus Ecclesiæ. num.*18.*vers.& si non exhibeatur. Felin.d. cap.cùm G. perpetuus.* 12. *colum.*2. *num.*11. *vers.& pro hac ampliatione de fide instrum. Guido Papa dec.*245.*num.*1.*Vrsillus ad Affl. dec.*330.*num.*3.*Vincentius de Franch.decis.* 271.*num. Vincent. Anna d.alleg.*5. *num.* 10.*par.*1. & dictum fuit in hac eadem causa *Marsicen.iurisdictionis* 3.*Iunij* 1617.*coram bonæ memoriæ Buratto.*

Præter quàm quòd,ex voto Otani, & relatione Archiepiscopi Salernitani, satis,superq; etiam in præfatis decisionibus coram Buratto deductum fuit, apparere ex dicto processu de immemorabili quòad omnimodam iurisdictionem in omnibus causis, etiā priuatiuè quòad Episcopum: vt nihil vltrà quærendum sit ampliùs. Erit proindè denegãda Episcopo audientia, eiq; aures auertendæ, perpetuumq; indicendum silentium.
34 Quid enim subueniās delinquenti, qui Prætoris decreto non obtemperat? non alia ferendo pœna, nisi vt iurisdictionem suam ei deneget.ex Vlpiano *d.l.sed & si per prætorem.*26.*§. ait prætor in fin. & §.sed & si dùm.ex quib.caus.maior.*

Neq; demum insistant, concordiam obijcientes cum dicto Episcopo Parisio. Et quòd effectum non habuit: Et quòd merè
35 personalis fuit,quæ ad successores non pertransijt. iuxtà *Gloss. in d. extrauag suscepti vnic.* verbo *vacantium.colum.*1.*in fin.vers. mors enim. nè Sede vacante.* & *Probum ad Monachum in d. cap.si hi contra quos. num.* 3.*vers.nihil igitur.vt lite pendente in* 6.

Atq; ità ex his, iudicio non excusso meliori,respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Proposita iterùm causa per Eminentissimum nunc Cardinalem Verospium Iuniorem,tunc Rotæ Auditorem. *Veneris* 16.*Februarij* 1629. An inttaret arbitrium, vt Episcopo Marsicen. audientia præstaretur Domini perstiterunt in decisis, denegandam esse illi audientiam.

Decisionem hanc prælo præssam dedimus *part.*3.nostrarum responsionum ad calcem *respons.*40. quam pro Archibresbytero contra Modernum Episcopum dedimus, propter hanc causam hic iterum illam non repetimus.
36 *Vt sunt autem humana,nihil est perpetuum datum.*

Plautus in Cistellar.dixit.

Cùm idem Modernus Episcopus iterùm in Sacra Rota instetisset audiri: factis etiam hinc indè nouis probationibus,demùm *Veneris* 28. *Ianuarij* 1644. R.P.D.

Bichio Ponente.

In Marsicana Iurisdictionis.

fuit Episcopo data audientia.
37 Decisionem propterea hic imprimendam curauimus, est enim dictus Illustrissimus Dominus satis doctus,& eruditus, mihiq; singulari venerandus obseruantia.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Testis loquens generalitèr, declaratur ab alio deponente in specie.*
Deponens de certa scientia iunctis alijs testibus de auditu plenè probat. n. 2.
Cõcurrẽtibus præsertim adminiculis. n. 3.
Propter quæ vnico testi præstatur fides.
Adminicula enumerantur. n. 4.
5 *Confessio etiam implicita partis, quæ declaratur ex adminiculis, & verisimilitudine, in supplicatione facta, probat.*
Et coadiuuat dicta testium pro aduersario. n. 6.
7 *Verum in parte, in toto verum præsumitur.*
8 *Doli præsumptionem inducit tarditas in opponendo tempore opportuno.*
Et oppositio post mortẽ facta aduersarij.
Sicuti nolle exhibere scripturas, quæ apud ipsum erant. nu. 9.
10 *Scripturas retinere occultatas non præsumitur, qui illis exhibitis posset pro suo saltim partiali interesse iuuari.*
11 *Processum fuisse originalem probant diligentia pro ipso habendo facta.*
Et ex expensis factis pro illo redhibendo. nu. 12.
13 *Testibus de Vniuersitate eius ad fauorẽ deponentibus non creditur, præsertim si contrarium alij testes deponant.*
Et in causa graui, & ardua. n. 14.
15 *Probatio plena, & concludens requiritur de existentia processus, vt quis cogi possit ad illum edendum.*
Et vt ei denegari possit audientia.
16 *Scripturarum custodia ad Episcopum non spectat.*
Sed ad Notarium Actuarium.
Præsertim ad Episcopum successorem, & mediatum. n. 17.
18 *Præsumptio non procedit si scriptura fuerũt occupata.*
Ergò probationem continet intentionis, occupatas illas asserentis.
Præsertim in præiudiciũ successoris. n. 19.
19 *Prælati delictum Ecclesię non nocet.*
Neq; afficit successorem. n. 21.
20 *Instantia cœpta cum prędecessore, in successorem transit.*
22 *Audientia denegatur ob non editionem scripturarum, quę occupatę pręsumuntur ab illam petente.*
23 *Sententia dat pręsumptionem boni iuris.*
Pręsertim in iudicatum transacta.
Quàmuis aduersus rem iudicatam concessa fuerit restitutio in integrum.
24 *Episcopo suffragatur assistentia iuris quòad iurisdictionem in omnes, qui intra fines suę Diœcesis sunt.*
25 *Testium dicta si sunt releuantia sunt de actis facienda.*
Quàmuis aliàs dictum fuisset, reponenda esse ad partes.

Decisio Sacræ Rotæ Romanæ coram R.P.D. Bichio in causa Marsicen. Iurisdictionis.

Ven. 28. *Ianuarij* 1644.

FActis hinc indè nouis probationibus per testes, quorum examen fuit positũ ad partes, & vltrò pro parte Reuerendiss. Episcopi compulsatis diuersis scripturis, dubitaui. An D. Episcopo sit danda audientia, ac testes sint faciendi de actis? & affirmatiuè in vtroquè resolutum fuit.

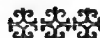
Contumacia enim Episcopi in exhibendo processum compilatum in hac causa, de anno 1577. inter Episcopũ Marsicen. & Archipresbyterum Terrę Saponariæ, vel in cogendo Archiuistam Curiæ Episcopalis, vt exhibeat, ob quam Rota ter censuit, denegandam esse Episcopo audientiam, nempè bis coràm bonæ memoriæ *Buratto*, vt in *decis. 266. & 276.* inter eius impressas, & semel coràm Eminentiss. D. Cardinali Hieronymo Verospio 6. Februarij 1629. hodiè penitùs euanescit; cùm fuerit probatum, quòd statim mortuo de anno 1614. Ascanio Parisio Episcopo Marsicensi, cum quo lis hæc cœpta, & completa fuit coràm bon. memor. Manzanedo, Cæsar eius nepos, è quodam scrinio patrui, processum originalem prædictũm surripuit, & Cioffo Archipresbytero tunc Saponariæ consignauit; motus tùm amore scutorum 200. quæ à Cioffo in præmium recepit, tùm odio in Episcopum successorem, & in vindictam sibi denegati Vicariatus, & iudicij criminalis contra se moti, occasione concubinatus. De quibus omnibus deponunt plures testes nupèr examinati, & signantèr quintus super tertio affirmat specificè, quòd Cæsar, vt supra, habuit processum originalem, & duodecimus testatur de visu, & certa scientia, quia præsens fuit, quando Cæsar processum è scrinio extraxit;
qui duodecimus testis, quàmuis loquatur
1 de processu generalitèr, declaratur à quinto, deponente in specie de processu origina-
li, *Socin. iun. cons. 69. num 16. lib. . Gramm.*
consil ciuil. 79. num. 9. Cæs. de Graff decis 8.
num. 8. de caus poss. ff. & proprietat. Gregor.
XV. decis. 344. num. 13. Rot decis. 16. num. 17.
part. 5. recent. & in alijs allegatis per *Adden.*
2 *ad Buratt decis. 430. num. 4* Et cùm deponat
de certa scientia, iunctis alijs testibus de
auditu plenè probant, *Rot. decis. 340. num. 3.*
3 *par. 3. recent.* quo magis concurrentibus ad-
miniculis, propter quæ etiam vnico testi fi-
des adhibetur, *Bart. in l. 1. §. ijdem Cornelio.*
ff. de quæst. Bald. cons. 136. sub num. 5. versic.
persuadentes igitur lib. 2. Cęs. de Graff dec. 3.
num. 6. de probat. Rot. decis. 247. num. 6. & 7.

coràm sanct.mem. Greg. *XV.dec.87.num.9.*
par.6.recent.
4 Primùm adminiculum præbent alij testes
deponentes de auditu, *Summario Episcopi*
num.9. & 10. ad tradita *in decis.Mant. 39.*
nu.8 decis.237.num.3. par.1.recent.decis.16.
num.7.part.5. Alterum confessio ipsius Ar-
chipresbyteri Cioffi in commissione resti-
tutionis in integrum, obtenta post mortem
Episcopi Parisij, *Summario num.11.*in qua
narrauit Papæ, quòd processus fuerat occu-
patus ab Episcopo defuncto, eiusquè pars à
nepote Episcopi sibi restituta, & sic fassus fuit,
processum mortuo patruo deuenisse ad ma-
nus nepotis, & quamuis non exprimat, an il-
le processus esset originalis, quia tamen oc-
cupatio processus facta à defuncto, quam
pro ratione motiua obtinendi restitutionem
in integrum, exposuit Papæ, non esset rele-
uans, nisi intelligeretur de processu originali;
nam aliàs impetrari potuisset oratori, si ori-
ginalem, mediante compulsoria, non procu-
5 rauit; narratiua, & confessio huiusmodi im-
plicitè concludit de originali, quod sufficit,
Aegid decis.683.antè num.1.Rota decis.243.
num.4.decis.347.num.1. par.2.recent.
Tertium adminiculum resultat, quia con-
sequutiuè ad narrata in dicta commissione,
partem dicti processus originalis, fuisse sibi
traditam à nepote dicti Episcopi Parisij de-
functi, aliàs idem Cioffus inter informãdum
fassus fuit, inferendo, quòd processus, qui fuit
in manibus Episcopi Parisij viuentis erat
originalis, quia originalia sũt folia dicti pro-
cessus, sibi mortuo Episcopo restituta à ne-
6 pote, *Summario Episcopi num.* 21. Et licèt
prædictæ cõfessiones Archipresbyteri Ciof-
fi non concludant, quòd ei traditus fuerit
totus processus originalis, negari nõ potest,
quin valdè coadiuuent dicta testium depo-
nentium de traditione totius processus ori-
7 ginalis, quia cùm eorum depositio ex dictis
confessionibus, verificetur in parte, vera etiã
præsumitur in reliquo, *Dec.cons.562.sub nu.*
10.Aym.cons.158.num.6.in fin. Rota coràm
Greg.XV.decis.62. num.7. decis.160.num.2.
par.7.recent.
Quartum, quia toto tempore, quo viuen-
te Episcopo Parisio, lis hæc agebatur coràm
bonę memorię Manzanedo, qui tandem tu-
lit sententiam pro Episcopo, eaquè transijt
in iudicatum. Quamuis Cioffus certam sciẽ-
tiam haberet dicti processus, & contẽtorum
in eo, mediante copia relationis Archiepi-
scopi Salernitani, à semet coràm bonæ me-
moriæ Manzanedo, septem ab illinc annis,
producta, in qua habetur mentio de dicto
processu, & quòd in illo examinati fuerunt
24. testes, super immemorabili de iurisdi-
ctione Archipresbyteri in Terra Saponariæ:
nusquàm tamen ex aduerso fuit oppositum,
quòd idem Episcopus, processum originalẽ
occultauerit, imò tunc Archipresbyter, no-
uos testes examinari fecit ad probandam
immemorabilem, quæ hodiè asseritur in an-
tiquo processu probata, sciens, probationem
contentam in processu antiquo non releua-
re; idquè facilè conuinci posse per eiusdem
processus, tunc existentis apud Episcopum
siue eius Archiuium exhibitionem. Mortuo
verò Episcopo, Archipresbyter petijt resti-
tutionem in integrum, aduersus rem iudica-
tam, sub prætextu, quòd Episcopus fraudu-
lenter processum antiquum occupasset, quia
nimirum sciebat, non posse amplius exhibe-
ri à successore in Episcopatu; cùm ipse illum
habuisset è manibus nepotis Episcopi de-
8 functi, vt deponunt testes; hæc enim tarditas
in opponẽdo de occupatione processus post
rem iudicatam Rotalem, & mortem Episco-
pi Parisij inducit contra Archipresbyterum
præsumptionem doli. *Cephal.cons.8. per tot.*
Menoch.præsumpt.135.nu.19.& seqq.lib.3.
Rota in Maceraten.census 18.Iunij 1642.co-
ràm R.P.D.meo Ghisilerio, quæ augetur, quia
9 Archipresbyter monitus iudicialitèr, vt ex-
hiberet folia originalia antiqui processus,
quæ ad se peruenisse fassus, vt supra, fuerat,
Summario Episcopi num.20. noluit exhibe-
re. *Aym.cons.6.num.8.Menoch.præsumpt.91.*
num.4.lib.2. Monac.decis.Lucens.57.num.
10.Greg.XV.decis.521.num.6.
10 Quintum, quia cùm sententia Parisij lata
super antiquo processu concederet Archi-
presbytero iurisdictionem in certis casibus
dumtaxat, hodiè verò ob assertam occulta-
tionem dicti processus, Episcopi Marsicenses
priuati remaneant totali, & omnimoda iu-
risdictione, verisimile omninò est, quòd Epi-
scopus, vt saltem partem iurisdictionis ad
formam dictę sententię recuperaret, dictum
processum exhiberet, si penès se reperiretur,
nec ad manus Aduersarij transmigrasset.
Quibus positis superfluum est quærere,
an processus, ab Episcopo Parisio dùm viue-
ret, transmissus de ordine Sacræ Congrega-
tionis super negotijs Episcoporum, ad Ar-
chiepiscopum Salernitanum, & ab hoc ad
eandem Congregationem, esset originalis,
vel copia; cùm ad excludendam occultatio-
nem originalis, Episcopo Parisio obiectam
postquàm decesserat, satis sit probasse, quòd
eo mortuo, originalis fuit, vt supra, subtra-
ctus à Cæsare nepote, ac traditus Archipres-
bytero.
11 Præter quòd, testes Episcopi deponunt,
processum transmissum fuisse originalem,
idemquè demonstrat eximia diligentia Epi-
scopi Parisij pro eo deindè rehabendo è ma-
nibus Bellini Procuratoris in Curia, cui suc-
cessiuè idem processus consignatus fuerat,
misit namquè ad Bellinum nuncium specia-
lem, & per epistolam significauit, quòd ne-
cesse habebat videre dictum processum an-
tequàm Archipresbyter, qui tunc futuro
examini incumbebat, inciperet examen in-

pat-

partibus; ideoquè mittebat certum nũcium,
pro eo transportando; non confidens de Ta-
bellario, nec de alijs portitoribus: & sanè
inanis fuisset hæc diligentia, si processus trãs-
missus, & apud Bellinum existens, copia fuis-
set, quia Episcopus idem intentum cõsequi,
11 absquè impensa poterat, ex lectura origina-
lis, qui secundùm sensum aduersarij in Ar-
chiuio Episcopali remanserat. Nec obstant
testes Archipresbyteri, quia vnus tantùm
deponit de certa scientia, isquè plures pati-
tur exceptiones adductas per Informantes
pro Episcopo, prout patiuntur alij testes de
auditu; & omnes sunt incolæ Terræ Sapona-
riæ, quæ sibi communem hanc litem profi-
13 tetur. nec verò creditur testibus de Vniuer-
sitate ad eius fauorem deponentibus, quan-
do contrarium alij Testes deponunt, vt fuit
dictum in *Calaguritana de Alzola 20. Mar-
tij & 22. Iunij 1620. coram bon. mem. Cocci-
no*, præsertim in causa graui, & ardua super
14 magna iurisdictione. *Felin. in cap. insuper. n.
5. vers. idem dicit. de test.* Marsil. *in l. 1. §. se-
ruus municipum. nu. 9. ff de quæst.* Menoch.
*de arbitrar. cas. 106. nu. 11. Coccin. decis. 140.
nu. 12.*
15 Vel saltèm ex prædictis negari nõ potest,
quin prætensa occultatio, vel existentia pro-
cessus originalis penès Episcopum sit du-
bia, cùm tamen nec sufficiat præsumptiua
illius probatio, sed requiratur plena, & con-
cludens, vt ex hoc capite denegetur audiẽ-
tia, aut Episcopus cogi possit ad exhibẽdum.
*Rota decis. 199. sub num. 3. coràm sanct. mem.
Gregor. XV. decis. 259 num. 1. part. 1. recent.
decis. 267. sub num. 3. decis. 296. num. 1. post
lib. 2. cons. Farinae.* Maximè quia custodia
16 scripturarum Curię Episcopalis non spectat
ad Episcopum, sed ad Notarium Actuarium,
vt in his terminis aduertit *Rota decis. 542.
per tot. coràm bona mem. Caualer. & decis.
166. num. 1. & seqq. coràm Reuerendiss. Vr-
gellen.* Eòquè magis in casu nostro, quo ex-
17 hibitio scripturarum exigitur à successore
mediato in Episcopatu illius Episcopi, quo
viuente scripturæ compositæ fuerunt, contra
quem non satis esset probasse existentiam
scripturarum apud antecessorem: nec, (esto
quòd antecessor scripturas per dolum occu-
18 passet) procedit præsumptio, quòd huius-
modi scripturæ contineant probationem in-
tentionis partis aduersæ, vt benè *Felin. in
cap. accepimus sub num. 15. de fid. instr.* vbi
reprobata sententia *Abb.* allegati in decisio-
nibus contrarijs, firmat, quòd laceratio scri-
pturæ facta ab Archiepiscopo antecessore
nullo casu operatur probationem ibi con-
19 tentorum in præiudicium successoris: quia
alioquin temeritas antecessoris noceret Ec-
clesiæ. contra *tex. in cap. cùm venerabilis de
except.* & facit *Hostiens. in dicto cap. accepi-
mus sub num. 2. vers. vel ideò*, quem sequitur
*ibidem Io. Andr. num. 3. vers. vel ideò. Aegid.
sub num. 1. eod. vers. Anton. de Butr. num. 5.
in fine.*
20 Nec obstat, quòd instantia cepta cum an-
tecessore transeat in successorem in Ecclesia;
cùm enim modernus Episcopus non vene-
rit ad causam, prosequendo factum præde-
cessoris super prætensa occultatione, sed so-
lùm defendendo iura Ecclesiæ, super iurisdi-
ctione, de qua agitur, afficitur quidèm in
21 hoc instantia cepta cum defuncto, nõ autem
prætensa occultatione, quia in hac non est
successor, vt in proximis terminis *Rota decis.
705. num. 4. par. 1. recent.* & in puncto *Reue-
rendiss. Vrgellen. dicta decis. 166. num. 5. et
seqq.* vbi respondetur omnibus contrarijs.
Vndè dum non probatur, processum exi-
stere apud successorem, & factis diligentijs in
Archiuio Episcopali, ibi non reperitur, im-
putari nõ potest successori, quòd processum
non exhibet, aut non cogit Archiuistam, vt
exhibeat, & per consequens nulla ratio sua-
det, vt reddita impossibili exhibitione pro-
cessus absq; culpa successoris, & Ecclesiæ,
contra ipsum adhibeatur remedium dene-
gationis audientiæ, quo Rota vti solet con-
22 tra illos, in quorum potestate est, exhibere
scripturam, de qua quæritur. Tantò minus,
23 quia Ecclesia habet pro se præsumptionem
boni iuris, tùm propter sententiam fauora-
bilem reportatam in *Rota coràm bo. mem.
Manzanedo*, & in iudicatum transactam, &
si aduersus rem iudicatam concessa fuerit
restitutio in integrum. ad tradita per *Couar.
pract. quæst. cap. 6. sub num. 6. Sard de alim.
tit. 1. quæst. 120. num. 10. & 11. Rot. decis.
250. sub num. 2. par. 1. recentior. decis. 748.
sub num. 2. par. 2. recentior.* Tùm ex eo, quòd
in *decis. 578 coràm bo. mem. Buratto* firma-
24 tum fuit, Terram Saponariæ sitam esse in-
trà fines Diœcesis Marsicensis, ideòq; super
ea suffragatur Episcopo iuris assistentia, quò-
ad iurisdictionem. *cap. conquærente. de offic.
Ordin. cap. Sospite. de censib. Marescott. va-
riar. resolut. lib. 2. cap. 25. num. 1. Rota decis.
396. num. 1. par. 1. recentior. & in Salisbur-
gen. Iurisdictionis 1. Iulij 1643. coràm R. P.
D. meo Royas.*
Meritò igitur decisum fuit, dandam esse
Episcopo audientiam, ac testes examinatos,
ad partes esse faciendos de actis, vt solet,
25 quando eorum dicta sunt teleuantia, vt per
Vestr. in prax. lib. 6. c. 2. sub n. 24.

Et ità, &c. vtraq; &c.

SYM-

SVMMARIVM.

1 *Ratio quidèm Hercle apparet, Argentum minimè. ex Plauto adagium. vel ex Terentio. Non ratio, sed Argentum deest. perpenditur.*
Siui: Rationis reddidit, sed argenti ratio nequaquàm comparet. n. 4.
2 *Rationes reddere, quid?*
Non tantùm instrumenta exhibere importat.
Sed & reliqua soluere, & n. 26.
Quoq; ordine sint reddenda. n. 5.
3 *Instruere, hoc est docere de singulis, explicatur.*
6 *Rationes, qui reddidit, si vt oportuit se gessit, in damno esse haud debet.*
Si quid verò detinet, condemnari.
Vel si quid dolo gessit. n. 7.
Tunc nempè rationes improbè reddit, vel si quid dolo occulit. n. 9.
8 *Causa redditionis rationum status.*
10 *Fraudis, improbitatisq; sua commodû nemo percipere debet.*
Quin contrà, fructum recipiet calliditatis suę.
Vt suam sentiat iacturam, qui alijs nocendum existimauit. n. 11.
Et quisquè ex suo admisso sorti subijciatur.
12 *Nemo debet alterius cum iactura locupletari.*
Quod natura ipsa æquum æstimatur. & nu. 41.
Ratio refertur. n. 13.
14 *Dolis, apertisq; aliorum machinationibus sacra occurrere leges.*
15 *Pati quisq; contra se debet, quod pro se fieri appetijt.*
Iusteq; quis patitur, quod iniustè fecit, nn. 16.
17 *Creditor sub conditione, interim creditor non dicitur.*
Simpliciter, & vt sic.
Sed cùm extiterit conditio.
Quatenus enim actionem aliquam habeat, illam tamen exceptione elidibilem habet. n. 18.
Vndè debitor eidem interim non tenetur, nu. 19.
Quia ipse creditor non est. n. 20.
Nullaq; ei competit actio.
Non dùm enim cessit dies. n. 21.
Nec petere antè tempus possum. n. 22.
Quia incertum est, an exeat conditio.
Præsertim si probare adhùc se creditorem debet. n. 24.
Petere proindè interim non potest. nu 40.
22 *Antè tempus petere creditor non potest.*
Si præsertim sub conditione eidem debeatur.
Quia incertum est, an exeat conditio.
Et qui antè diem agit, malè agit. n. 23.
Quin iniquè agit. n. 52.
Quia interim exploratum non est, an debeatur.
23 *Petit qui antè tempus, malè petit, nec ei debetur.*
Quia qui antè diem agit, malè agit.
25 *Belli euentus varius est. ex Dauide.*
Ergò incertus.
26 *Soluere debet, qui alienas detinet pecunias.*
Potissimùm qui rationes reddidit, & detinet adhùc ex gestis. & n. 53.
Cùm primis autem, si de eius non clara fide appareat. n. 27.
Quin magis dolo.
Vndè damnari merebitur. n. 28.
Duplici ratione.
Et propter fidem.
Et quia detinet.
Soluisse qui dicit, ostendere tenetur. n. 45.
29 *Reddere tenetur qui debet. ex Domini sententia. Matth. 18. 23. Redde quod debes.*
Et redde, eum, qui debet, sequitur. n. 31.
30 *Locus Matthæi 18. 23. de Domino, qui voluit rationem ponere cum seruis suis. expenditur. & redde quod debes. ibidem.*
31 *Debita omnibus reddenda. ex Paulo Apostolo.*
32 *Debitor liquidus, liquidè soluere debet.*
33 *Administrator quilibet rationem reddere tenetur.*
Et quod tenet soluere.
Ex sacro Euangelio Luca 16. 1. probatur.
Redde rationem villicationis tuæ. n. 34.
Et ex natura negotij venit, vt qui aliena negotia gerit, rationes reddat. n. 35.
Siue negotiorum sit gestor, siuè procurator.
Siuè quis alius.
Et nihil apud eum ex gestis remanere debet. n. 36.
Præsertim verò si fraus detegatur. nu. 38.
Ratio redditur. n. 39.
34 *Locus Luca 16. 1. de Villico iniquitatis. expenditur.*
35 *Negotia qui gerit aliena, ex natura sua rationes reddere debet.*
Nihilq; apud se retinere ex gestis. nu. 36.
Sicuti neq; damnum pati. n. 37.
39 *Restituere qui potest, & non restituit, dolo facere videtur.*
Probare is tenetur, qui dicit. & quod obscurum est.
42 *Contrapositio partitarum compensationis est species.*
Quæ inter mercatores locum habet. n. 43.
Inter quos de partitarum veritate constat.
Neq; sint dubia. n. 45.
Neq; sint separata, nec conuexa. nu. 46.
43 *Liquidum dicitur quod nullam disceptationem*

tionem admittit.
Et de quo constat Iudici.
Quomodò verò separata dicantur. ibidem.
44 *Compensatio fieri non potest, si de veritate non constet partitarum.*
Neq; si debitum non purum, sed in diem fuerit. n. 47.
Neq; certum.
Quia tunc non existere videtur.
45 *Probationi indè locus datur, vt quod incertum, & obscurum est, certum fiat, atq; clarescat.*
48 *Compensatio de liquido ad. illiquidum locum non habet.*
Quãuis breui liquidatio speraretur. n. 49.
Multò minùs si dubium, incertum, illiquidum, captiosumq; sit debitum. n. 50.
Et hoc animaduertere Iudices oportet. nu. 51.
Nec ità faciles in admittendis compensationibus.
Si liquida illa non fuerint.
52 *Illiquidum quod est, nec exploratum, an debetur, non attendendum, nec interim timendum.*

ARGVMENTVM.

Rationes reddere quid sit? quiduè hoc ipsum inferat, quouè reddendæ ordine? Nùm, partitarum contrapositio admittatur in procuratore rationes reddente? & an compensatio fieri valeat, quouè modo? Quid verò si creditum sit incertum, dubium, & illiquidum? & nùm sub conditione creditor, creditor nihilominùs dici valeat, vt compensare possit? Reddere verò tenetur qui debet. nec expectandus, si possit. Quilibetq; administrator, negotiorumq; gestor, & procurator rationem reddere tenetur, & quod detinet soluere.

RESPONSIO LXII.

1 RAtio quidèm Hercle apparet, Argentum autem minimè. *Plautus* in Trinummo dixit. vel vt Geta Terentianus in Phormione. *Non ratio nobis; sed argentum deest.* Argentum quærit Dominus Marchio Cusani a N. N. non rationes tantùm. Hoc est nempè ra-
2 tiones reddere; reliqua soluere. Apricanus respondit in *l. quàmuis rationes. 32. ff. de condition. & demonstrationib.* Cui accedit non absimilitèr Callistratus in *l. cùm seruus 81. ff. de condition. & demonstrat.* in fine præsertim; quid rationes reddere importet, enucleans: *Si rationes reddiderit* (inquiens) *non hanc solam habet significationem, si cautiones, instrumentaq; omnia actus sui exhibuerit heredi; sed & si reliqua soluerit.* hoc ipsum & Vlpianus lib. 5. disputationum in *l. si ità fuerit. 13. §. quæstio hæc. ff. de manumiss. testament.* habet: si reliqua exsoluerit, & ipsa rationum volumina reddantur. Ipse idem lib. 5. fideicommissorum in *leg. si purè data sit. 37. ff de fideicommiss. ar libertat. in fin.* sic rem docet: *Corpora planè rationum, & si quas res, vel pecunias ex his detinet, cogendus est per Prætorem restituere,*
3 *item de singulis instruere.* hoc est, docere qualitèr gesta sunt. vt *Gloss. fin.* ibidem
4 aduertit. Rationes itàquè reddidit N. sed Argenti ratio nequaquàm comparet. sic in
5 Trinummo *Plautus.* Rationes reddidit: Quia *legendas obtulit rationes primùm; deindè computandas, vt explorari posset, computationes probè, an improbè referrentur: accepta rectè relata, an non rectè. Ità enim incipit quidèm res à facto, peruenit autem ad pecuniam.* Computationẽ hanc hoc tradit ordine Callistratus in *d. l. cùm seruus 81. §. nàm non vtiq; ff. de condit. & demonstrat.* sequiturq; *Rota* Ianuæ apud *Marcum Antonium Bellonum decis. 116. num. 3.* Argenti itaq; ratio comparere debet, vt rationes reddidisse
6 N. dicatur. *Et sanè sicut æquum est ipsum actus sui rationem reddere, & eo nomine condemnari, quicquid vel non, vt oportuit, gessit, vel ex his negotijs retinet. ità ex diuerso iustum est, si vtilitèr gessit, præstari ei quicquid eo nomine, vel abest ei, vel abfuturum est.* Verbis sic loquimur Cai lib. 3. ad edictum prouinciale in *l. si quis absentis. 2. §. & si sanè. ff. de negot. gest.*

At nihil N. certum hucusquè deduxit, quòd vtilitèr gesserit, & ex negotijs adhuc retinet: æquum est igitur quicquid gestorum negotiorum nomine detinet, condemnari.
7 Neq; enim impeditur reliquas exigere Dominus Marchio, quas N. reliquatus est, & si quid dolo gessit. ex Vlpiano in *l. si quis rationes. 10. ff. de liberat. legat.* ex eo dumtaxat, quòd datus sit terminus ad eas clariores reddendas partitas, quas N. in rationi-

bus

8 bus posuit. Et hoc sanè est quod causæ huius
statum facit. Condemnari nè debeat N.
interim ad reliqua reddenda, quæ reliqua-
tus fuit, vel expectandus sit exitus partita-
rum, quas ipse non adhùc luculentas præsti-
tit? N. quippè, cùm rationes reddidisset
negotiorum gestorum, rationesq; compu-
tandas dedisset, vt explorari potuisset, probè,
an improbè computationes referrentur; &
detinere apparuisset ducatos 28. 3. 11. ad il-
los reddendos damnatus fuit. Adhibitis ma-
ioribus diligentijs per Dominum Marchio-
nem; in acceptum non dedisse in rationibus
N. ducatos 801. apparuit. Ad rationes
super his reddendas, quòd dolo id fecisset,
interpellatus; exactionem non diffitetur; ob-
ijcit tamen, nè ad reliquata cogatur; non
alia, neq; noua, sed ea ipsa, quæ in prioribus
rationibus non liquida, non luculenta, nec
certa retulerat; super quibus elucidandis
terminus datus fuerat. Verùm retinere ipsum
ducatos 693.4.13. celatus fuit. Ad hæc reli-
quata condemnari eum Marchio instat: ille
autem expectandum exitum partitarum,
quæ in dato termino elucidandæ erunt, re-
fricat. Cui igitur auscultandum? Causæ sta-
tus erit.

Condemnari N. ad reliquata nos insta-
9 mus. Improbè, non sanè probè rationes re-
tulit, doloquè fecit in acceptum nè referret
ducatos 801.

Si nempè hæc retulisset, vt retinere duc.
28.3.11. apparuit; pari modo & hos duc.
801. relatus fuisset, ac soluere condemnatus.
10 Quam ob causam proindè nunc suæ frau-
dis, improbitatisq; suæ, suiq; doli commodū
feret? Omnimodò autem hoc inhibendum
esse censuit Iustinianus Cæsar in *l. si legata-
rius 25. C. de legatis.* vt non accipiat fructum
suæ calliditatis, qui Dominum voluit re sua
11 defraudare. Quin *qui alij nocendum esse
existimauit, ipse suam sentiat iacturam.* satis
iustum æstimatur. Vt vnusquisq; ex suo ad-
misso sorti subijciatur ex Callistrati senten-
tia lib. 1. de cognitionibus *in l. crimen pater-
num 26. ff. de pœnis.* quam legem canonizatā
à Gratiano inuenies in *can. crimen 6. 1. q. 4.*
quo loco rationem reddit *Gloss. in Gloss. 1.*
non enim (dicens) debet aliquis alieno odio
12 prægrauari. *Nam hoc natura æquum est;
neminem cum alterius iactura locupletari.*
Pomponius id docuit lib. 21. ad Sabinum in
l. nam hoc natura 14. ff. de condit. indebiti, &
regula vetuit sacrorum Canonum. *regula
locupletari 48. de regul. iur. in 6.* Rationem
percipe ex eodem Pomponio lib. 14. ad Sa-
binum in *l. iure succursum 7. in fin ff. de iure*
13 *dotium.* dicente. *Quia bono et æquo non
conuenit, aut lucrari aliquem cum damno
alterius, aut damnum sentire pro alterius lu-
cro.* Iurè ergo damnari debet N. vt hos
soluat ducatos 693.4.13. ne; non quidèm oc-
14 cultis dolis; verùm apertis, manifestisq; ma-
chinationibus, in occursum factæ videantur
dimisisse locum leges. quod abominandum
æstimauit Iustinianus Cæsar in *l. censemus. 4.
§. sin autem. C. de litigiosis.*

Verum huic nostro respondeant dilem-
mati Aduersarij. Vel in apertum contraposi-
tas partitas deducet N. easquè veras pro-
batione deteget: vel in probando deficiet. Si
deteget, easq; liquidas demonstrabit, mani-
festa erit Marchionis damnatio; illasq; reti-
nebit N. eiquè hoc pacto succursum erit.
si non ostendet: cur (quæso te) ex sua fraude
interim, & machinatione commodum per-
cipiet; quod non ferre sacras leges, pauló an-
15 tè ostendimus? non iniquè ergo pati contra
se debet, quod pro se fieri mordicùs tuetur.
*Quis enim aspernabitur idem ius sibi dici,
quod ipse alijs dixit, vel dici effecit?* Vlpianus
lib. 3. ad edictum in *l. 1. in princip.* & ibidem
per plura *Iason ff. quod quisq; iuris. cap. cùm
omnes 6. §. cùm igitur. de constitutionib. can.
qui non probauerit 3. 2. q. 3.* iustèq; quis pa-
16 tiatur, quod iniustè fecit. *can. nullus Episco-
pus 11. in fin. 2. q. 1. can. de illicita. 6. 24. q. 3.*
Rationem reddente Vlpiano eodem in *d. l. 1.
§. qui magistratum. in fin.* ac dicente: *Vt
quod ipse in alterius persona æquum esse cre-
didit, id in ipsius quoq; persona valere patia-
tur.* noster *Maranta cons. 45. sub num. 14. in
fin.*

17 Præterquàm quòd, ipse (fac creditorem
esse) creditor tamen sub conditione erit, nō
ex scriptura, neq; ex instrumento, sed per vo-
luntaias, quas deduxit, contraq; posuit par-
titas, quatenus illas in apertum probatione
deduxerit. Est itaq; creditor sub conditione,
non ergo simplicitèr, & vt sic, (philosophicè
vt loquamur) creditor. non ergo creditor. ni-
si probauerit; atq; tunc cùm exiterit condi-
18 tio. nam quatènus fortassè actionem ali-
quam, vel apparentem, vel ciuilem habeat,
eam exceptione elidibilem, (quin non magis
elisam, submoramq; dixeris) habet. non ergo
creditor. Crede Vlpiano magno illo viro, Iu-
re Consulto, ipse namq, hanc tribuit termi-
norum diuisionem. in *l. is, cui sub conditio-
ne 41. ff. de actionib. & obligation.* sequiturq;
*Surdus decis. 283. n. 1. & seq. Mandos. ad re-
gulas Cancellar. regula 32. de impetratione
beneficior. vacant. per mortem familiarium
q. 18. n. 8.* Ad nihilum propterea tenetur præ-
19 tensus debitor, nisi conditione per proba-
20 tionem à creditore adimpleta. Neq; profe-
ctò ipse interim creditor est, nec ille debitor.
nulla idcircò ei competit actio. probatam
hanc facit assertionem Vlpianus lib. 50. ad
edictum in *l. si quis sub conditione dandorū.
8. ff. si quis omissa causa testamenti.* Quia
21 neq; cessit, neq; venit dies, pendente adhuc
conditione. Vlpianus idem lib. 1. responsorū
in *l. cedere diem. 213. §. vbi sub conditione ff.
de verborum significat.* docuit. Rota apud
*Coccinum decis. 275. nu. 1. apud Cardin. Ca-
naler.*

ualer.decis.251.n.1.& decis.561.n.3.Camil-
lus Borrellus cons 47. n.44.& 45. Griuellus
ex Senatu Dolano decis.133.num.9. Aymon
cons 10.num.15.Grattanus forens.disceptat.
part.5.cap.949.nu.10.Regens Scipio Rouitus
decis.57.num.4. Marcus Antonius Thomati
nunc Episcopus Bitetten. Rotæ Marchiæ de-
cis.104.nu.4. Rota part.5.diuersorum apud
Rubeum decis.47.n.7.sequutusq; fuit Regens
Hector Capycius Latro decis.114.n.6.& n.8.
vbi de communi testatur. Rationem à prio-
ri putatam, non à quouis homine, sed excipe
à Iaboleno lib.1. epistolarum in l.pecuniam
36.ff.de rebus creditis,& si certum petatur.
22 in fine enim ipse sic infert: Pendente autem
causa cōditionis petere non possum: quoniam
cùm incertum sit, an ex ea stipulatione debe-
ri possit, antè tempus petere videor. Perindè
igitur habetur hæc ipsa N. prætensio,
non eueniente conditione, ac si illa non fuis-
set, quia incertum perdurat adhuc, an probè
partitas illas, vel improbè retulerit. petit ita-
23 què antè tempus. malè propterea. hoc ipso
modo argumentatur Vlpianus lib.7. ad Sa-
binū in l.1.§ fin.in fin.ff.quando dies vsusfru-
ctus legati cedat. rationem reddens: Quam-
uis aliàs, (inquiens) qui antè diem agit, malè
agit. sequiturq; Ioseph.Ludouic.decis.Peru-
sina 13.num.16. Faris.cons.8.num.25.lib.3.
Rota part.5.diuers.d.decis.47.sub num.7.&
apud S. Memoriæ Gregorium XV. dec.555.
24 nu.3. Non est itaq; N. interim creditor, quia
sub conditione creditor, quatenùs proba-
tione manifestauerit probè computationes
processisse in partitis cōtrapositis. vt ex Cal-
listrato d.l.cùm seruus.81. §.nam non vtiq;
ff.de conditionib.& demonstrat. in superio-
25 ribus ostendimus. Varius enim euentus est
belli vti Dauid Magnus ille præliator testa-
tur.2. Regum 11.25.incertus propterea. iuxtà
Sceuolæ sensum lib.2.quæstionum in l.quod
debetur. 52.ff de peculio. in illis verbis: &
euentus exequutionis possit esse incertus. se-
quiturq; Gratianus forens. part.5. cap 856.
n.4. Debitor autem ipse, liquidus, certus, atq;
denunciatus est, in computationibus factis.
26 Quas ergo detinet pecunias soluet. Quia
nulla submouetur exceptione, quin soluere
teneatur. Cùm hoc sit reddere rationes, vt
initio ostendimus, reliquata soluere. docet
id quoq; Pomponius lib.6. ad Sabinum in
l.heres.89.§.inter reddere ff de verborum si-
gnificat. & ibidem apertissimè Gloss final. in
fin luculentissimè id decreuit Iustinianus
Cæsar in §.Oeconomoi autem.in authent.de
sanctissimis Episcopis collat.9. illis verbis: Et
rationem suæ gubernationis facere,& exigi
quod ex ipsis (rationibus scilicet) debentes
ostenduntur. sequiturq; Gloss fin. in l.cum te-
stamento.4.vbi Bald.num.4.C.de manumiss.
testamēto. Afflict.decis.157 n.1.& 2.Viuius
decis.153. Menochius de arbitrar.casu.209.
n.21.& seq. Præanus noster Robertus Ma-
ranta cons.143.n.3. Marc.Anton.de Amatis
decis.Rotæ Ferrariens.28.n.3. Rota Macera-
ten. apud Marcum Antonium Thomati de-
cis 27.nu.6. Cardin.Tuscus tom.1.littera A.
conclus.205. & tom.6.littera R. conclus. 40.
Rota apud Card.Caualer. decis.225.num.4.
Rota Ianuensis decis.173.n.15.& apud Mar-
cum Antonium Bellonum decis.191.num.4.
27 Potissimùm verò, quod etiam ex ipsius N.
confessione, qui nouissimè partitas repertas,
deductasq; acceptauit, de debito appareat,
deq; eius non clara fide, verùm dolosa ma-
chinatione partitas ipsas iam exactas occu-
lendo, neq; in acceptum in rationibus refe-
rendo. ad dicti Callistrati sensum in d.l.cùm
seruus.81. circa fin.de conditionibus, & de-
monstrat. Aymon.cons.194.n.16.circa fin.&
sequuta fuit Rota apud Caualer.d.decis.225.
28 n.4. ex hoc ipso igitur condemnari merebi-
tur: & quòd, vt non oportuit in rationibus
se gessit; & quòd quæ ex negotiis excepit exi-
gendo, detinet adhuc. iuxtà Cai sensum in
d.l.si quis absenti 2.§.& sanè.ff.de negot.ge-
stis. & in Neapolitano Consilio decretum
fuit apud Afflictum d.decis.157.num.1.& 2.
29 Quisquis nempè debet; reddere tenetur. nō-
nè testatum hoc faciet Christi Domini sen-
tentia? Matth.18.23. dùm docuit nos: Re-
30 gnum Cœlorum assimilatum esse homini
Regi; qui voluit rationem ponere cum seruis
suis. Et cùm cœpisset rationem ponere oblatus
est ei vnus, qui debebat ei decem millia talen-
ta. Cùm autem non haberet vnde redderet,
iussit eum Dominus eius venundari, et vxorē
eius,& filios,& omnia, quæ habebat et reddi.
Primò rationem posuit; inuentus est deindè
qui debebat; iussus demum est reddere. Sic
ille etiam seruus nequam, eodem Matth.
18. 28. qui inuenit vnum de conseruis suis,
qui debebat ei centum denarios, & tenens
31 suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. se-
quitur ergò eum, qui debet, Redde. sic Pau-
lus ad Romanos 13.7. Reddite ergò omnibus
debita. dixit. Debita ergò redduntur. Debet
N. Reddat oportet. quod debet. Quia
32 liquidus est debitor. liquidè igitur soluet. ex
Pomponii sensu lib.9. ad Sabinum in l.Statu-
liber.5.in princ. ff.de statuliber. illis verbis:
Statu liber rationem reddere iussus; reliquū
quod apparet soluit. sequiturque Bald.cons.
252. ad euidentiam colum.2. vers.de calcula-
tis autem. lib.3. Nec enim de his partitis iàm
exactis, in controuersia est. Soluet proindè.
ex Vlpiani sensu lib 43. ad Sabinum in l.1.ff.
de solut.& ibidem Gloss. verbo non est in
controuersia. certum,& liquidum debere
33 solui, attestans. Tenetur verò ipse: quia ex
negotijs gestis obligationem contraxit, alie-
naq; administrauit. præstare idcircò eum
oportet, quod consequutus est. Vlpianus hoc
docet lib.31. ad edictum in l.idemq; & in
fundo 10.§.si ex fundo.& §.si mandauero.ff.
mandati. d.l.si quis absenti.2.in fin. ff.de ne-

got.gest. idem Vlpianus lib. 36. ad edictum in l. 1. §. officio tutoris. & ibidem Bart. ff. de tutelis, & rationibus distrahend. Vlpianus ipse lib. 3. ad edictum in l. quædam sunt personæ. 9. in princ ff. de edend. l. tutori 20. & ibidem notatis. C. de negotijs gest. Rota apud Cardinalem Caualerium dec. 412. num. 2. & dec. 647. num. 4. Rota Maceraten. apud Thomati dec. 53 num. 17. & 18. Gratian. forens. disceptat. part. 2. cap. 395. num. 8. & 10. Rota apud Coccinum dec. 362. num. 1. cum seqq. & in Lunen. Sarzanen. confidentiæ anno 1600. coràm decis. 135. n. 2. post primum volumen consilior. Farinac. & in recentiorib. part. 1. tom. 1. decis. 355. n. 4. Berous consil. 33. n. 5 vol. 2. Rota Ferrarien. apud Marcum Antonium de Amatis decis. 28. Caualcanus decis. 40. & vlt. nu. 1 & 3. vol. 5. Marius Antoninus Maceraten. variar. resolut. lib. 2 resol. 46. num. 12. & sequent. Rota Lauretensis apud Marcum Antonium Bellonum decis. 80. n. 3. & decis. 81. n. 2. & d. decis. 116. n. 1. 2. & 3. &

34 d. decis. 191. nu. 2. 3. & 4. Villico quippe, qui bona sua administrauerat, (Lucæ 16. 1. & 2.) qui diffamatus fuerat apud eū, quasi dissipasset bona sua, Dominus dixit: Redde rationem villicationis tuæ: iàm enim non poteris

35 villicare. Quasi enim ex natura venit negotij, vt qui res, negotiaq; gerit alterius, is rationes actus sui reddat, siuè negotiorum sit gestor. d. l. 2. in fin. ff. de negot. gest. siuè procurator d. l. quædam sunt personæ 9. & l. argentarius 10. ff. de edendo. d. l. idemq; 16. §. si procurator. & l. ex mandato 10. ff. mandati. siuè quiuis alius. d. l. quædam 9. de edendo. Rota Genuæ apud Bellonum d dec. 116. nu. 1. & d. dec. 191. n. 4. & 5.

36 Gessit proinde Domini Marchionis negotia, vti procurator, N. rationes vtiq; reddet. hoc sanè modo, vt nihil apud eum remanere oporteat. vti Paulus lib. 1 ad Sabinum dd. ex mandato 20. in princ. ff. mandati. docet. quo loco Gl. ff. 1. verbo oportet, ita illud exaudit; vt omnia reddere debeat,

37 & nihil lucrari. iniustè videlicet sicut, nec damnum pati debet, vt idem Paulus ibidem subnectit. Quia iniustum est, si vtiliter gessit, præstari ei, quidquid eo nomine, vel abest ei, vel absuturum est. vt ex Callistrato in d. l. 2. in fin ff de negot. gest. in superioribus deduximus. Bellon. d. dec. 191. n. 5.

38 Iniustum autem non est, vt interim ipse (qui præsertim dolo se gessit partitas iàm exactas, neqùn infima pecuniarum sum-

39 ma) occultando: Quia dolo facere videtur, qui id, quod potest restituere, non restituit, Vlpianus vt loquitur in l si procuratorem. 8. §. dolo autem. ff mandati. multòq; magis qui occulit, nè sciretur, neq; consequenter restitueret) quæ retinet adhùc, pecunias videlicet, ad quas liquidus, certusq; ac præsentaneus debitor declaratus fuit, non restituat, eo solùm prætextu (vt diximus) quia termi-

nus datus fuit, vt contra positas ex libris partitas, in apertum deducat. Hoc nempè eius gratia gestum fuit, si posset probatione elucidare, quod vsq; adhuc obscurum est, & incertum, an sibi debeatur. ex Pauli sēsu lib. 69. ad edictu in l. ei incumbit. 2. ff. de probat. Rota par. 1. diuersor decis. 402. num. 4. vt pe-

40 tere in intime interim illud valeat; multòquè minus detinere. vt ex Iabolemi sensu verbisquè in d. l. pecuniam 36. in fin. ff. de rebus creditis, non in absimili excogitato in superioribus deduximus; atq; ita decisum fuisse per Rotam Genuæ refert Marcus Antonius Bellonus decis. 81. nu 7. ob difficultatem quippè partitarum, reseruatæ illæ fuerunt in alio iudicio, tacta scilicet, illarum liquidatione, & in simili antea multò tempore iudicatum fuerat in Consilio Neapolitano apud Afflict. decis. 381. num. 3. 5. & 6. quòd partitæ non essent certæ, neq; liquidæ, non fuisse dandam compensationem. Liquidum nempè dicitur, quod nullam disceptationem admittit. Gratianus Rotæ Marchiæ decis. 43. num. 7. ad Vlpiani sensum lib. 50. ad edictum in l. hæc autem. 5. §. non defendi. ff. quibus ex causis in possessionem eatur. quatenus docet: id liquere, de quo constat. Rota apud sanct. mem. Greg. XV. dec. 224 num. 1. 4. & 5. Id ergò est liquidum, de quo constat Iudici. Et quid sanè

41 causæ est; vt N. interim in lucro sit retinendo alienas pecunias; Dominus verò Marchio, cuius sunt pecuniæ in damno? quod fieri nec naturalis ratio patitur. vt in superioribus diximus.

42 Contrapositio verò partitarum, quæ cōpensationis species est, vt per Socin. consil. 65. vers. nàm ex tali descriptione. lib. 4. Mascard. de probation. conclus. 319. num. 5. Rota Ianuen. decis. 60. num. 8 Rota apud Cardinalem Caualerium decis. 165. num. 1, sequiturq; Beltraminus ad decis. Gregor. XV. 366. num. 8. idemq; Gregor. ibidem num. 2. nihil interim optatur, vt supersederi debeat

43 ab N. in soluendo. Quia nimirùm hæc partitarum contrapositio inter mercatores locum habet, qui accepti, expensiq; inter sese libros conficiunt; & constat inter eos de partitarum veritate, vt compensa-

44 tio fieri valeat. Si constat enim pecuniam inuicem deberi, ipso iure pro soluto compensationem haberi oportet. Imperator Alexander decernit in l si constat. 4. C. de compensationib. Corneus consil. 3. nu. 4. Rota Ianuen. apud Bellonum d. decis. 11. n. 6. in fin. & nu 7. & d. decis. 191. n. 4. in fin. & n. 5. Beltramin. ad dictam decis Gregor. XV. 366. n. 8. Surdus consil. 7. n. 23. vol. 1. & decis. 333. nu. 15. Rota apud Duranum Episcopum Vrgellen. decis. 245. nu. 1. part. 1. & decis. 32. n 1. 2. & 3. apud eundem. quæ sanè decisio fuit pro Marchionissa Cusani hærede quondam Bernardini de Barionouo, & pro Marchione Cusani nostra. hæc est disceptatio. hic verò nullo pacto cō-

stat

ſtat de partitis contrapoſitis; quia obſcuræ ſunt, quin magis dubiæ, quin non dixerim
45 erroneæ. Indè enim ad probandum N. terminus datus fuit; vt quod dubium, obſcurum eſt, & erroneum, probatione clarũ, certum, atq; verum faciat. ad *text.* ibiq; notata in *cap. in præſentia.* 8. *de probationib. extrà.* & ſequuta fuit *Rota* in tribus deciſionibus penes *Marcheſanum part.* 1. *fol.* 885. teſtaturq; Beltraminus ad *deciſion. Gregor. XV.* 377. *num.* 2. *in fin. Afflict. d. deciſ.* 381. *num.* 3. 5. *&* 6. dixitq; *Rota* in his terminis compenſationis apud *Duranum deciſ.* 175. *num.* 1. *in fin. verſ. tùm etiam quia exceptio compenſationis. & num.* 2. *part.* 1. ea ſanè ratione, quæ ex Pauli ſenſu lib. 3. quæſtionum in *l. cùm de indebito* 25. §. *ſin autem is. ff. de probation.* non obſcurè excipitur. Eum, qui ſoluiſſe ſe dicit: oſtendere debere. ſequiturq; *Rota Genua apud Bellonum d. deciſ.* 191. *n.* 1.

46 Deindè, quia hæc partitarum contrapoſitio, neq; inter mercatores ipſos locũ inuenit, ſi partitæ ſint ſeparatæ, nec connexæ. ex *Alex. in l. vnica. num.* 10. *vt quæ deſunt aduocat. & conſ.* 85. *ponderatis narratis. num.* 7. *volum.* 3. *Rota Ianuen. apud Bellonum d. deciſ.* 11. *num.* 5. *&* 6. *& deciſ.* 16. *num.* 8. *& Rota apud Cardin. Caualer. d. dec.* 165 *num.* 2. quo verò pacto partitæ, vel connexæ, vel ſeparatæ dicantur. ex *l. etiam. ſi patre.* 30. §. *ex cauſa. ff. de minoribus* 25. *annis. & Eſcobar de ratiocin. cap.* 13. *num.* 21. *&* 22. deduxit Regens *Hector Capycius Latro deciſ.* 113. *num.* 19. 20. *& ſeqq.*

47 Prætereà nec compenſatio intrat, ſi debitum purum, liquidumq; non fuerit, neq; certum; quemadmodùm nec compenſatio locum habet, ſi debitum in diem debeatur. Vlpianus in *l. quod in diem* 6. *&* § *fin. in fin.* ibi: Quaſi non exiſtente debito. *ff. de compenſation.* noſter *Maranta conſ.* 139. *ſub nu.* 6. *in fin.* & Papinianus *l. ſi cùm militi* 16. §. *fin. ff. eod. de compenſation.* & ibidem *Doctor.* communitèr. *Socin. conſ.* 17. *num.* 5. *lib.* 3. *Capycius dec.* 167. *num.* 5. *verſ. applicando ad caſum noſtrum. Gerius Spin. conſ.* 83. *num.* 12. *Bellonus d. dec.* 191. *n.* 4. *in fin.*

48 Cæterùm nec locum habet compenſatio de liquido ad illiquidum. excipe Iuſtinianum Cæſarem in *l. fin. C. de compenſation.* ſequentibus dicentem, mandantemq; *Ità tamen compenſationes obijci iubemus. ſi cauſa, ex qua compenſatur liquida ſit. & non multis ambagibus inuoluta ſed poſſit Iudici facilem exitũ ſui præſtare.* ita ille. & § *in bonæ fidei. Inſtit. de action. cap. cùm Ioannes.* 10. *in princip.* & ibidem *Gloſſ.* verbo *compenſare de fide inſtrum. Afflict. d. deciſ.* 381. *nu.* 6. *Surd. deciſ.* 184. *nu.* 6 *Rota apud Card. Manticam deciſ.* 221. *num.* 8. *& apud Coccinum deciſ.* 326. *num.* 3. *& deciſ.* 358. *num.* 2. *& part.* 2. *tom.* 1. *recentiorum deciſ.* 524. *num.* 5. *& apud Duranum d. deciſ.* 32. *num.* 1. 2. *&* 3. *par.* 1. *& dec.* 282. *num.* 1. *par.* 2. *Rota Maceraten. apud Thomati deciſ.* 19. *num.* 26. *&* 27. *& apud Bellonum d. deciſ.* 191. *num* 6.
49 Quamuis breuis liquidatio ſperaretur, ex *Alexandro conſ.* 93. 94. *&* 95. *lib.* 4. idem *Thomati d. dec.* 19. *n.* 26. *&* 27.

50 N. verò creditum, eſt pretenſum, dubium, obſcurum, incertum, quin non magis improbum, calumnioſumq; vt ex ipſis partitis contrapoſitis manifeſtum apparet, nec ità breuis liquidandum. nullam proindè, vel cõtrapoſitionem, neq; compenſationem admittet. Conſequentiæ huius veritatem excipe ex Iuſtiniano Cæſare eadem *l. fin. de compenſationib.* ad præcedentia relata conſequẽte. *Satis enim miſerabile eſt, poſt multa forte, variaq; certamina, cùm iam res fuerit approbata, tunc ex altera parte, quæ iam pœnè conuicta eſt, opponi compenſationem iam certo, & indubitato debito, & moratorijs ambagibus ſpem condemnationis excludi:*
51 Hoc autem animaduertere Iudices oportere, ne in hoc faciles ſint: Idem ipſe Iuſtinianus iubens edicit: *Hoc itaq;* (inquiens) *Iudices obſeruent, & non procliuiores ad admittendas compenſationes exiſtant: nec molli animo eas ſuſcipiant: ſed iure ſtricto vtentes, ſi inuenerint eas maiorem, & ampliorem expoſcere indaginem, eas quidem alij iudicio reſeruent: litem autem priſtinam iam pœnè expeditam ſententia terminali cõponat.* Ità Iuſtinianus legis conditor. Vel cõpenſationem prætendit N. ex partitis illiquidis, dubijs, incertis; & certa lex illi obeſt, nõ illi competere, vt diximus. Vel dilationem prætendit, donec ipſe probatione claras,
52 certaſq; nec improbas partitas oſtenderit? & cùm interim certus non ſit creditor, iniquè vtiquè agit antè diem petendo. vt ex Iaboleno *d. l. pecuniam* 36. *in fin. ff. ſi certum petatur* in ſuperioribus demonſtrauimus.
53 Quia interim exploratum non eſt, (antè ſcilicèt claram probationem) an debeatur: ad Pomponij ſenſum, & mentem lib. 3. ad Sabinum in *l. hoc iure vtimur.* 10. *ff. de verborum oblig.* eodẽq; loco *Gloſſella* marginalis *Bolognetti* allegans *Bald. in l. ſi quidem* 9. *C. de exception. in penult. colum.* & *Alexand. in d. l. hoc iure.* conſequenterq; eſt illiquidum, nec attendendum. idcircò nihil timendum ex Imperatoris ſanctione *d. l. ſi quidem.* Soluere proindè tenetur, atq; reddere, quod debet. ex Diuino, Apoſtolicoq; præcepto, atq; ſacrarum legum ſanctione, vti oſtendimus.

Compareat itaq; argenti ratio, vt rationes reddidiſſe N. dicatur.

Atq; ita ex his, quæ iudicio ſubijcimus acriori, ſaniorique reſpondendum cenſuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Epiſcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 Inuidiã inter pares innasci.dixit Accursius.
Inuidia quid sit? n.2.
Qui inuident, quia vellent ipsi habere, quod alius habet, litem facilè mouent. n.3.
4 Lites ex concupiscentijs non moderatis oriũtur, & inuidia.n.6.
Hinc etiam & bella. ex S.Iacobo.n.5.
7 Pronomina duo (meum, & tuum) mala omnia, & pericula hominis peperere ab hominibus.
Quæ si de medio sublata essent, quietissimè viuerent homines.ex Tullio.
8 Donatio facta de iure patronatus laicorum, si Episcopi Ordinarij consensus non intercedat, est nulla.
Nisi Ecclesiæ, vel vni ex compatronis donetur.n.13.
In praiudicium tamen donantis illa tenuit ab initio.n.29.
9 Institui is debet, qui ab omnibus, vel à maiori compatronorum parte præsentatus fuerit. & n.41.
10 Instrumentum publicum probatam probationem exhibet.
Et pro veritati habetur.
Facitq; rem certam, & manifestam. n.11.
Non igitur cauillandum, quod ex tenore scripturæ apparet.n.12.
14 Consensus Episcopi in donatione iuris patronatus ixquisitus, non profi it, nisi solemnitates intercesserint in alienatione rerum Ecclesiasticarum perquisita.
Sed refellitur sententia,n.21.& n.31.& 32.
Nisi in donatione iuris patronatus Ecclesiastici. n.30.
Sufficiet tamen consensum ipsum Episcopi, vel præcedere, vel subsequi.n.22.
Etiam post præsentationem factam.n.28.
Etiam si extra suam Diœcesim illum impertiatur. n.33.
Quia est actus iurisdictionis voluntariæ.
Et à mero Episcopi descendit arbitrio. nu. 34.
15 Subscribens approbare videtur omnia in scriptura contenta.
Et ex subscriptione scriptura robur accipit. n.16.
Et firmitatem.
Præsertim verò si subscribens Iudex fuerit, vel Episcopus, qui Iudex est perpetuus,& ex maioribus.
17 Notarij subscriptione instrumentum robur recipit.
18 Scriptura authentica dicitur, si Iudicis manu subscripta fuerit, atq; Notarij actuarij.
Præsertim Episcopi.
Vel si Iudicis authoritate fiat.
19 Episcopus in sua Diœcesi potest creare Notarios actorum ad acta iudicij conficienda.
Habent enim Episcopi latam iurisdictionem intra suas Diœceses. n.20.
23 Ratihabitio retrotrahitur ad actum antea gestum.
24 Prouerbium. Ex proprio marte loqui, expeditur.
25 Ingenium ipsum hominis sæpè mala monet suo excogitatu.
26 Icarus dum temerè alas assumpsit, Icariis nomina fecit aquis.
27 Prouerbium. Funem ad propria retrahere.
30 Decisio Cardinalis Seraphini 1312.expenditur.
31 Ius patronatus Ecclesiasticum donari haud potest, nisi solemnitates intercesserint, in rebus Ecclesiæ alienandis requisita.
Præsertim si in personã laicam fiat translatio, atq; potentiorem. n.32.
Ob periculum vsurpationis.
Quamuis sit ius patronatus laicorũ, quoad hoc tamen, vt Episcopi accedat consensus.
35 Episcopus si consensum in translatione iuris patronatus, requisitus sine causa præstare renuerit, iniustè agit.
Et ab eo prouocari poterit.
Non tamen poterit illum Vicarius præstare absq; speciali facultate, n.37.
Dicitur mera gratia.n.36.
Actus iurisdictionis voluntariæ extra Diœcesim exercere potest. & n.38.
39 Consensus Episcopi in translatione, seu donatione iuris patronatus laicorum, ex lapsu temporis triginta annorum intercessisse præsumitur.
Multoq; magis si intercesserit, ex lapsu temporis firmus habebitur.
Neq; fit, qui contra obmurmuret eorum, qui donauerunt.n.40.
42 Ius patronatus hæreditarium obtinere haud potest, qui hæres non fuerit.
Quamuis filius, ni hæres quoq; fuerit.nu. 43.
Quod probari debet.
Transfertur tamen cum successione vniuersali. n.44.
44 Fœmina dotata ex Constitutione Regni in aliquibus ficuti à successione excluditur.
Ita quoq; & à iure patronatus hæreditario.
45 Vox vnius ex stipite in iure patronatus laicorum absorbetur à maiori parte aliorum, ex eodem stipite.
46 Litigans temerè peccat.
Quia malè petit, quod sibi non debetur.
Vndè in expensis damnatur. n.47.
Quia calumniam facit. n.48.

AR-

ARGVMENTVM.

Donatio facta iuris patronatus, seù præsentandi laicorum, ni Ecclesiæ fiat, vel alteri ex cõpatronis, Episcopi non accedente consensu nulla omninò redditur. potest verò Episcopus etiam ex post facto consensum præstare, atq; extrà Diœcesim, quia actus est iurisdictionis voluntariæ, non contentiosæ. Ex lapsu verò triginta annorum intercessisse præsumitur, neq; solemnitates vllę requiruntur, sicuti in iure patronatus Ecclesiastico. Instrumentum dicitur probatio probata, facitq; rem certam. Subscribens approbare censetur in scriptura contenta omnia. Illaq; ex subscriptione robur accipit, præsertim Iudicis; vt Episcopi. Potest Episcopus in sua Diœcesi Notarios actorum creare. In iure patronatus hæreditario, neq; filius admittitur, nisi hæredem se probauerit. Mulieres dotatæ in Regno, sicuti à successione excluduntur, ità pariq; ratione à iure patronatus hæreditario. Vocum minor pars ex vno stipite à maiori parte absorbetur.

RESPONSIO LXIII.

1 INter pares inuidiam innasci, dixit Accursius Magnus ille Glossographus in *l. si cum exceptione* 14. §. *eum, qui metum. in Gloss.* in verbo *teneri* circà *fin.*
2 *ff de eo, quod metus causa.* Rationemq; reddit *Glossella* marginalis ibidem, dicens: *Inuidia enim est tristitia quadam de alienis bonis, in quantum est diminutiuum propria gloria, vel propria excellentia. Damascenus lib. 2. & ad illos tantùm est, quibus homo vult se aquari. Gregorius lib. 6. moral. hinc inuidi sunt similes, aut secundum genus, aut secundùm speciem, aut secundum atatem. Aristot. lib. 2. Rethor.* Sic Glossella. accepit ex S. Doctore *Thoma* Aquinate Angelico. 2. 2. *q.* 36. *art.* 1. sequiturq; *Nauarr. in can. si quis semel.* 1. *de pænit. distin.* 2. *num.* 1. *& seq.*
3 Cùm ergò quis de alieno bono tristatur, quasi quòd propriæ detrahat gloriæ, eamq; diminuat; velletq; ipse habere, quod ille habet, sibiq; deest vndè inuidet. ex *S. Th. ead. q.*
4 *art.* 1. *ad* 4. Litem facilè mouet alter, vt ipse habeat. Ex concupiscentijs enim non moderatis lites originem traxere inter homines. Credas Iacobo Apostolo 1. Hierosolymorum Episcopo in sua *epist. cap.* 4. 1. Videas quibus coloribus rē hanc affabrè depignat.
5 *Vndè bella* (inquit) *& lites in vobis? Non nè ex concupiscentijs vestris, qua militant in membris vestris? Concupiscitis, & non habetis: occiditis, & zelatis, & non potestis adipisci: litigatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non postulatis. Petitis, & non accipitis: eo quòd malè petatis: vt in concupiscentijs vestris insumatis.*
6 Hinc sanè lites, & bella ex concupiscentijs, & inuidia, qua inuidemus, nè aliquis alius plusquam nos habeat; illudq; nos habere concupiscimus. succurrat tibi illud Tibulli eleg. 3. lib. 2.

Prada feras acies cinxit discordibus armis:
Hinc cruor, hinc cędes, mors propiorq; venit.
Prada vago iussit geminare pericula ponto,
Bellica cum dubijs rostra dedit ratibus.

7 Certè propter duo pronomina (*meum*) & (*tuum*) subindè homini imminet periculum, indè, vndè minimè oportet; & ab homine scilicet. Et quandoq; (quod exosum) frater cum fratre iudicio contendit. vt Paulus 1. *ad Corinth.* 6. 6. loquitur, rationē subdēs: *Iā quidèm omninò delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos.* ex concupiscentijs videlicèt, & desiderio habendi, atq; inuidia, nè alter habeat. Quietissimè nempè viuerent homines in hoc Mundo, (Tullius inquit) si de medio sublata essent duo verba; *meum*, & *tuum*. sequitur *Gloss.* in *can. dilectissimis.* 2. verbo *omnium.* 12. *q.* 1. Ex hoc fonte manauit factum, quod subijcimus.

Vacauit non longè hiscè diebus simplex beneficium de iure patronatus laicorum familiæ de Calosirtis intus Cathedralem Ecclesiam Isclanam in Capella sub inuocatione Sanctæ Mariæ de Cryptis, aliàs della Candelora; diem nàmq; obijt suum anno 1620. D. Carolus de Calosirtis, qui illud obtine-

nebat. Insurgunt itaq; qui illud ambiunt, si-
mulq; decertant, vt habeāt. A Christophoro
idcircò de Calosirto patrono præsentatur
Clericus Ioseph Linfriscus. Ab Agnello verò,
siuè Anello, & Francisco Assantis præsenta-
tur ex altera D. Ioannes Baptista Assantus
Germanus præsentantium. isti præsentaue-
runt vti filij, & hæredes quondam Andrianæ
Calosirti. Contendit vterq; se à veris patro-
nis præsentatum, atq; propterea instituendū.
Qui Ioannem Baptistam tuentur, potioraq;
ei pollicentur, Iosephum detrudere tentant,
quod à Christophoro de Calosirto præsen-
tatus fuerit, qui patronus non sit. Venit quip-
pè ipse vti donatarius Ioannis Thomæ, Cle-
rici Caroli, & Elisabetthæ de Calosirtis fra-
trum, nec non & Garsiæ Rosæ filiæ, & hære-
8 dis quondam Indiæ de Calosirtis. non inter-
cessisse Ordinarij Episcopi consensum in do-
natione. esse proindè illam nullam, inuali-
damq; ex Alexandro III. in *capit. Cura pa-
storalis* 11. *de iure patronat. Gloss. in cap. ex
insinuatione* 14. verbo *liberaliter contulisset.
eod. titulo.* ibidemq; *Abbas. & ex cap. nullus
laicus.* 17. ibiq; *Gloss.* verbo *Ecclesiam eodem
tit. Rota apud Cardin. Seraphin. decis.* 884.
n. 1.

Nos verò, qui Clericum Iosephum tue-
mur, ei institutionem deberi contendimus.
Cùm enim ipse præsentatus fuerit à Chri-
stophoro de Calosirtis donatario Ioannis
Thomę, Clerici Caroli, & Elisabetthę de Ca-
losirtis fratrum, nec non Garsiæ Rosæ; quod
Aduersarij non diffitentur; ijq; omnes vo-
ces assumant: descendunt quippè à Matti-
nello de Calosirtis, qui in possessione deces-
sit iuris præsentandi, & ad quem vnum su-
perstitem omnes voces deuenerunt: & ipsi
dictum Carolum, cuius ex supremo funere
beneficium nunc vacat, præsentauerunt. &
deindè in Christophorum præfatum dona-
9 tione transtulerunt. Omnes vtiq; voces ob-
tinet. erit proindè ipse instituendus. *can. si
fortè.* 36. *ac fin. dist.* 63. *cap. quoniam* 3. ibi-
demq; *Gloss.* verbo, *qui maioribus. de iure
patronat. cap. Ecclesia vestra.* 57. *de elect. ex-
tra. cap. si cui* 23. *& cap. cùm expediat* 29. *de
electione lib.* 6. *Rota apud Duranum decis.* 87.
n. 1. *part.* 1. *& parte.* 2. *diuersorum decis.* 117.
nu. 1. *apud Cardin. Seraphin. decis.* 875. *nu* 5.
diximus *respons.* nostra 6 *n.* 8. *& respons.* 14.
n. 1. *& resp.* 42. *n.* 1. *part.* 3.

Fuisse verò firmam donationem Christo-
phoro factam per præfatos Ioannem Tho-
mam, Carolum, aliosquè, id patet ex publi-
co donationis instrumento in actis produ-
10 cto. Instrumentum verò, probatam, & in
promptu probationem exhibet, ac pro veri-
tare habetur, ad *tex. in l. cùm precibus* 18. *&
l. ad probationem* 21. *C. de probationib. l. desi
derium tuum* 7. *C. depositi. cap. cùm dilectus.*
9 *de fide instrument. Rolandus à Valle cons.*
76. *n.* 8. *& cons.* 79. *n.* 47. *& cons.* 85. *n.* 38. *lib.* 1.
Ioseph Ludouicus decis. Perusina 26. *nu.* 13.
& decis. 50. *n.* 5. *Franciscus Merlinus decis.
Lucensi* 17 *n.* 1. *& decis* 12. *n.* 1. *& decis.* 93.
n. 1. *Surdus decis* 177. *n.* 4 *Rota apud Cocci-
num decis.* 120 *n* 3. *in fin. Tiraquell. de retra-
ctu Lignagier* §. 2. *Gloss.* 1. *n.* 20. *Ioa. Cephal.
cons.* 448. *n.* 1. *cum seq. lib.* 3. *Rota apud Card.
Caualer. decis.* 7. *n.* 1. *& decis.* 182. *nu.* 3. *&
apud sanct. memor. Gregor. XV. decis.* 180. *n.* 1.
& decis 195. *n.* 1. *& part.* 2. *in recentioribus*
11 *decis.* 706. *sub n.* 1. facitq; rem certam, & ma-
nifestam. *Bart. in l.* 1. *in princ. nu.* 8. *ff. de noui
oper. nunciat. Parisius cons.* 104. *n.* 64. *& seq.
lib.* 1. *Rota apud Gregorium XV. decis.* 157.
n. 13. *& decis.* 321. *n.* 1.

12 Nullam proindè ex instrumento publico
aduersus donationem calumniam afferent,
cùm tenor scripturæ designet donationem
factam. ad verba, mentemquè Diocletiani, &
Maximiani Cæsarum *d. l. ad probationem* 21.
C. de probat. ni improbè id recusare volue-
rint. vt ijdem loquuntur *d. l. desiderium tuum*
7. *in fin. C. depositi.*

Obstaculum tamen haud faciet, quod ipsi
contendant fuisse donationem, quantum ex
se, firmam; redditam verò inualidam, quòd
13 Episcopi consensus non accesserit: exquiri
verò omnimodis eiusdem consensum, cùm
in priuatam personam; non Ecclesiam, non
compatronum, transfertur. ex eodem Ale-
xandro III. in *cap. illud prætereundum* 8. ibi-
demquè *Gloss.* verbo *licet religioso. & d. cap.
cura pastoralis.* 11. *& d. cap. ex insinuatione*
14. vbi etiam *Gloss.* verbo *liberaliter contu-
lisset. de iure patronatus. extrà. Rota part.* 2.
in recentioribus per Farinacium decis. 357.
n. 4. *& part.* 1. *in eisdem recentioribus decis.*
707. *n.* 4 *Gloss. in can. nemini regum.* 40. ver-
bo *nemini*, vbi etiam *Bellamera in princip.*
16. *q.* 7. sequiturq; *Caputaquen. decis.* 131 *n.* 1.
& seq. part. 2. *Achilles decis* 10 *de iure patro-
natus. Marius Antoninus Maceraten. va-
riarum resolut. lib.* 1. *resolut.* 87. *n.* 25. *Viuia-
nus de iure patronat. lib.* 4. *cap.* 4. *nu.* 7. *in fin.
Barbos. in collectan. ad tex in d. cap. ex insi-
nuatione.* 14. *n.* 3. *Gratian. discept. forens. par.*
3. *cap.* 577. *n.* 37 *Marescottus variarum reso-
lut. lib.* 3. *cap.* 9. *per tot. Rota apud Coccinum
decis.* 464. *num.* 8. Duplici autem ex capite id
probare conantur. Vnum quidem, quòd de
consensu non constat; productum verò, car-
14 tulam asserunt. Alterum, quòd ille, solemni-
tatibus in alienatione rerum Ecclesiasticarū
perquisitis, minimè interuenientibus datum
fuerit; atq; extra Diœcesim, vtputà Neapoli
dàtus. afferunt ad hoc probandum ex *Riccio
c.* 180. *in praxi iuris patronatus, atq; ex Rota
apud Cardinalem Seraphinum decis.* 1312.
n. 1. *in vna Bracaren. iuris patronatus de Pa-
dornello Veneris* 7. *Maij* 1599.

Verùm neutrum contra nos obstat, Non
primum: quia de consensu apparet, manu
Episcopi Isclani Fabij Pulucrini, qui consen-
sui

15 sui per Notarium assumptum eius mandato
extenso subscripsit. approbauit proinde scri-
pturam, eaq; omnia in illa contenta. ex Sce-
uola lib. 1. digestorum in *l.emptor.48.§. Lu-
cius Titius ff.de pactis.* ibiq; *Bart.alijq; Scri-
bentes*, & ex Paulo lib. 5. quæstionum in *l.si
ita stipulatus fuero.126.§.Chrysogonus Fla-
uij. ff.de verborum obligat. Bart.in l.1.§ si
quis neget.n.11.ff.quemadmodum testamen-
ta aperiantur. Crauetta cons.73.nu.40. Ma-
scardus de probationibus conclus.1341.to.3.
Menochius de præsumpt.lib.3. præsumpt.66.
Verallus decis.360.alias 1.de præscriptionib.
n.7.par.2. Aluarus Valascus consult.67.n.8.
Hieronymus de Federicis resolut.crimin.23.
num.27. post 1.volum.consiliorum Farinac.
Rota apud Card. Caualerium decis.133.n.2.
& 3. & apud Duranum decis.136.nu.4.* quæ
est etiam in impressis *part.5. diuersorum no-
uissimarum decis.155.n.4.& decis.186.nu.1.
& 2.& decis.302.n.6 ead.part 5. diuersorum
nouissimarum.* & apud eundem *Duranum
decis.6.n.8.part.1.*

Neque ita vili habenda subscriptio sola
16 Episcopi, vt Aduersarij putant: quando ex
ipsa vna principalis subscriptione scriptura
robur accipiat & firmitatem; siue priuatus is
fuerit, siue Iudex, multoq; magis Episcopus.
qui Iudex est perpetuus, atq; ex maioribus.
Maceraten qui alios refert. *variarum reso-
lut lib.3.resolut.12.sub nu.5.* ad *tex in l.cùm
antiquitas.18.§.fin.C.de testament.*& *text.*
Innocentij III. in *cap.inter dilectos.6.§.in-
strumentum quoq; de fide instrumentorum.*
17 quatenus probat, ex subscriptione notarij
instrumentum, seù scripturam robur accipe-
re. sequiturq; post *Innocent.& Abb. Felinus
in cap.quoniam contra 11.n.43.in 4.quæsito.*
præsertim *vers.habes ergo doctrinam aureã.
de probationibus*, & sequuta fuit *Rota apud
Card.Caualer.decis.99.nu.1.& d.decis.133.
n.3.& apud Card. Manticam decis.79.nu.3.*
quæ est etiam in impressis *apud Farinac.
post 1.volum. consiliorum. decis.70.nu.2.&
apud Duranum decis.368.num.29.part.2.&
apud sanctæ memoriæ Gregor.XV.decis.393.
n.1.*
18 Præterquam, quòd ipsa Episcopi subscri-
ptio roborata fuit subscriptione ipsius actua-
rij, qui mandato ipsius Episcopi scripsit, sub-
scripsitq; erit proinde vti scriptura authen-
tica habenda. testatur id *Innocent. in cap.1.
de fide instrument.* dicens: *Quòd authentica
scriptura est, quæ fit Iudicis authoritate per
quoscunque; vt acta iudiciorum, &c.* Quam
sententiam sequitur, refertque *Afflict. decis.
275.n.4.* nec sanè nouum Episcopum in sua
19 Diœcesi posse creare Notarios ad acta iudi-
ciorum excipienda. ad *tex. in cap. cùm P.Ta-
bellio 15.* ibidemq; *Hostiens.* qui hoc notat.
de fide instrumentor. ex expansa nimis pote-
20 state, quam in suis Diœcesibus Episcopi ob-
tinent. ad *text.in can. regenda 4. 10.q.1.&
can.Episcopus 23.& can.præcipimus.24.12.
q.1.* vti ex his argumentatur doctissimus ille
ex Patribus Iuris Consultis *Oldradus cons.
75.quis possit creare notarium.n.1* sequiturq;
Aizedus in praxi Episcop.cap.12.n.62.

Neq; secundum ex duobus obiectis facit
obstaculum: in consensu per Episcopum da-
to solemnitates non interuenisse in aliena-
tione rerum Ecclesiasticarum perquisitas.
21 Decipiuntur apertissimè Aduersarij: neq; è
enim Ecclesia, vel quid Ecclesiasticum alie-
natur, sed ius ipsum præsentandi in alium
transfertur. Omnimodò tamen in hac trans-
latione, ni in Ecclesiam fiat, vel alium ex cõ-
patronis, Episcopi perquiritur consensus, ad
quem omnia ordinare in sua Ecclesia, atquè
dirigere spectat. id habetur apertissimè ex
Alexandro III. in *d.cap.illud prætereundum
8.& cap.Cura pastoralis 11.& cap.ex insi-
nuatione 14.& cap.nullus 17.*& in omnibus
his *Gloss.de iure patronatus extrà*; quæ ipsi
Aduersarij pro se attulere, non verò, vt opor-
22 ter, expendere, sat autem erit vel præcedere,
vel etiam subsequi Episcopi cõsensum; quod
Aduersarijs non probatur. at id ex d. Alexan-
dro III. *d.cap. cura pastoralis 11.* firmum
redditur: sic enim ipse loquitur in fin. *Aut
Diœcesani Episcopi habuerit postea consen-
sum.* ibiq; *Gloss.* verbo *consensum*, quæ, vt os
obstruat Aduersarijs, qui ita benè somnia-
23 runt, sic infert. *arguitur, quòd ratihabitio
retrotrahitur.* retrotrahitur ad actum vtiq;
antea gestum. *Gloss.* quoquè in *d.cap. nullus
laicus.17.*verbo *conferat.* quæ apertissimè &
ipsa loquitur: *Si tamen contulerit, & subse-
quatur postea consensus Episcopi, benè valet
talis donatio.* allegat ipsa eundem Alexandrũ
III. in *cap. suggestum 20.eod.* qui sanè Alexan-
der non in tenebris, vt nostri Aduersarij, sed
in meridie, lucente Sole, verba profert, vt
omnes doceat, instruatq; *Significamus*, (in-
quiens) *quòd prior concessio, si cum assensu
patroni, & authoritate Diœcesani Episcopi
facta est; aut eius assensus fuerit postea sub-
sequutus, posteriori concessioni præfertur.*
percepisti: *aut eius assensus fuit postea sub-
sequutus.* non igitur benè nostri loquuntur
Aduersarij, qui cõtra sacrorum dispositionẽ
24 canonum loquuntur. Ex proprio sanè mar-
te: vt eorum acre satis pateat ingenium cõ-
miniscũtur. vt cadat illis non abre Ouidianũ
illud. *2.de Arte.*

25 *Ingenium mala sæpè mouent: quis crederet
vnquam.
Aereas hominem capere posse vias?*

An quod isti etiam in Cœlum posuerunt
os suum? sed cecidit ille, vt idem canit Oui-
dius de tristib.

26 *Dum petit infirmis nimium sublimia
pennis
Icarus, Icarijs nomina fecit aquis.*

27 Sed ad propria funem retrahamus. Hanc
sententiam sequuta fuit *Rota decis.vlt.de iu-*

re

repatronat. in antiquis . posse vtiq; Episcopi
28 consensum interuenire,& post donationem,
& post præsentationem. Rationem reddit
num.5.in fin. satis adæquatam: Quia con-
sensus intercedit super translatione iuris pa-
29 tronatus, non super donatione, quæ ab ini-
tio tenuit in præiudicium donantis.& sequi-
tur *Belemera decis 695. confessio Prælati.nu.*
3.in fin. quæ decisio est *3. tit. de confessis in*
nouis. *Claudius Tutius de iure patronatus*
quæst.8.num.7.Riccius,de quo exultant Ad-
uersarij. *resolut.627.num.6. part.1.praxis.*
Rota apud Coccinum, qui sequitur dictam
decisionem vltimam in antiquis. *decis 453.*
*num 6.& 7.*in impressis apud seipsum, & in
eadem *causa Pientina iurispatronatus 23.*
Martij 1611.*coram eodem Coccino in recen-*
tiorib.par.2.decis.337.num.5.in fin. & nu.7.
& apud *Duranum decis.415.num.5.part.2.*
& in *Neocastren.Capellania 10.Iunij 1615.*
coràm eodem Coccino dec.680.sub n.1.p.1.in
recentior.

Non figant proindè pedem in *decis.1312.*
apud Cardinalem Seraphinum, euidentissi-
mè nàmq; ipsi decepti fuere, vel quia Rotæ
sensum non percepere, vel quia percipere
30 noluerunt. Loquitur nempè illa apertissimis
verbis in Iure patronatus Ecclesiastico. ver-
ba afferamus in medium Cardinalis sapien-
tissimi.

Fuit resolutum non constare de iure pa-
tronatus Illustr.Domini Marchionis. Illud
enim prætenditur competere ex donatione
illi facta à Monasterio de anno 1558. in
qua enunciatur consensus D.Andreæ de No-
rogna tunc dicti Monasterij Commendata-
rij:Verùm cùm bona Ecclesiæ non possint sine
causa alienari, & maximè transferendo ius
patronatus Ecclesiasticum in personam lai-
cam,non valuit talis donatio,cùm non fuerit
facta cum debitis solemnitatibus ex causa
euidentis vtilitatis,&c.

31 Quid manifestius legi, vel audiri poterit?
Decisio itaq; de iure patronatus Ecclesiasti-
co loquitur,& maximè si illud in personam
laicam transferatur. Somniare igitur visi sunt
Aduersarij,quando dictionem illam perpen-
derunt (*& maximè transferendo ius patro-*
natus Ecclesiasticum) vt putarint referri ad
ius patronatus laicale; vt si requirantur so-
lemnitates in illo, multò magis in iure pa-
tronatus Ecclesiastico. decepti euidentissi-
mè sunt desiderio, vt pro Cliente noui ali-
quid dicerent.nàm verba illa sequuntur post
illa iàm relata:*Verùm cùm bona Ecclesiæ nõ*
possint sine causa alienari: subsequitur: *&*
maximè transferendo ius patronatus Eccle
siasticum in personam laicam:hoc enim casu
multò magis causæ perquiruntur, & solem-
nitates,ob euidens damnum Ecclesiæ. non
autem ità est in iure patronatus laicorum,
in quo ius illud præsentandi de vna in aliam
32 personam transfertur. perquiritur proindè
Episcopi consensus,nè in potentiorem for-
tassis fiat translatio, faciliorq; ei fiat vsurpa-
tio: & quia ad laicos non spectat Ecclesias
dare.vti Alexander Tertius *d.cap.illud præ-*
*tereundum.8.de iure patronat.*decernit. Non
par itaq; est ratio dictæ decisionis Cardina-
lis Seraphini, & quæstionis nostræ,cùm ter-
mini satis sint dissiti;vt sicut exaltantur Cœ-
li à Terra,ita exaltatæ sint viæ huius nostræ
quæstionis,ab illis dictæ decisionis Cardin.
Seraphini.

33 Nec minori fallacia decepti fuere, vt for-
tassè incautos deciperent, ni sponte fatean-
tur,se doctrinas non intellexisse,cùm nullum
assensum asseruere,quòd extrà Diœcesim
in Vrbe Neapolis datus fuerit. Decepti
quippè fuerunt, quia putauerunt,actum esse
hunc iurisdictionis contentiosæ, non volun-
34 tariæ; cùm voluntariæ iurisdictionis actus
sit à mero Episcopi dependens arbitrio; &
35 siquidèm ipse,si consensum præstare requi-
situs sine causa denegarit, iniustè agat, vt
prouocari ab eo possit. ex Alexandri Tertij
dispositione *d.cap.nullus laicus 17.de iure*
*patronat.*ità sequitur *Riccius* ab Aduersarijs
non expensus *d.resolut.627.in 1.part. praxis*
36 *in fin.* quòd consensus hic sit mera gratia,
vndè non dicitur actus contentiosæ, sed vo-
luntariæ iurisdictionis:quarè potest exerceri
etiam in remotis, & extra Diœcesim. vt ipse
loquitur,& dixit apertissimè *Rota apud Coc-*
cinum dict.decis.337.num.5.in fin.part.2.in
recentior. cuius verba,vt nostri confundan-
dantur Aduersarij, hic referre non grauabor:
sic nempè Dominus Coccinus: docens
37 enim consensum hunc non potuisse præsta-
ri à Vicario,etiam Episcopo in remotis agē-
te absq; speciali facultate;subnectit.

Et cùm hoc sit voluntariæ iurisdictionis,
& per hoc possit exerceri ab Episcopo extrà
territorium, cùm non interueniat vtilitas,
aut necessitas Ecclesiæ,nec sit periculum in
mora,&c.

Est itaq; voluntariæ,non contentiosæ iu-
risdictionis assensum præstare in donatione,
siuè translatione iuris patronatus, & præ-
sentandi.potuit proindè extrà territorium
38 exerceri, vt omnes alij actus voluntariæ
iurisdictionis. *Gloss. in cap. nouit.7.* verbo
*terminos.de officio legati extrà.*Marcellus lib.
1.institutionum in *l.omnes proconsules.2.ff.*
de officio proconsul. & legat. quem textum
allegat *Gloss.dict.cap.nouit.*& explicat *Gloss.*
in ipsa *l 2.in Gloss.1.* sequiturq; *Nauar.cons.*
14.quidam volentes.num.3. & num.6. ad
tertium argumentum lib.4. de clandestina
desponsatione.Geminian.in cap fin.circà fin.
vers.sed numquid.de elect.in 6. quem sequi-
tur *Zerola in praxi Episcoporum.par.1.* ver-
bo *iurisdictio.in 2.notab.Rota apud Coccin.*
decis.405.num.2.Riccius par.2. dec. 188. per
tot.Dian.p.1.tract.1.miscellaneo.resol.51.in
fin.vers.quæritur primò.

Verùm

Verùm (da ex hypothesi (veri tamen praeiudicio excepto) consensum Episcopi neq; ex post facto intercessisse) cùm equi-
39 dem ille interpositus fuerit vltimo Ianuarij 1578. vndè anni effluxere duo supra quadraginta; ex lapsu temporis triginta annorũ intercessisse praesumeretur, multoq; magis nunc firmus erit, cùm intercesserit, ex *Lambertino de iure patronat. par. 1. lib. 1. quaest. 2. art. 7. num. 2.* Rota coràm *Robusterio decis. 558. num. 8. 9. & 10. par. 1. diuersor. & apud Coccinum decis. 106. num. 11. & apud Card. Cavaler. decis. 165. num. 5. & decis. 336. n. 4. & decis. 378 num. 2.* & in *Mediolanen. iuris patronatus 18. Aprilis 1616. coràm Pirouano decis. 70. num. 4. apud Viuianum de iure patronat.* idem *Viuianus* ibidem *lib. 4. cap. 4. num. 6. & num. 74. Rota apud Card. Manticam dec. 86. num. 10. & part. 1. in recentior. decis. 707. num. 5. & apud Duranum decis. 407. numer. 8. & 9. part. 2. Ricc. resolut. 339. nu. 2. part. 1. praxis, & collectan. 764. in fin. par. 4.*

40 Potissimùm verò quòd eorũ, qui donauerunt, nullus aduersùs Chrystophorum, neq; sibilus aurae tenuis audiatur. obseruant proindè illam, quod fat est. *Rota d. dec. 707. n. 2. par. 1. in recentior.* & tradita per Rotam *coram Rubeo par. 1. diuersor. decis. 375. num. 4.* quam sequitur Rota *d. dec. 707. num. 2. part. 1. recentior.*

Firma itàq; ex his omnibus est donatio iuris patronatus Chrystophoro facta, firmusq; assensus Episcopi, qui formalitèr intercessit. Nihil est ergò, quod Iosepho no-
41 ceat, quin institui debeat, cùm ipse à Chrystophoro praesentatus omnium patronorum voces obtinear, cùm nullus alius sit ex cõpatronis superstes, vel saltim maiorem partem, quod satis, superq; est, vt institui possit praesentatus. vt in initio diximus.

Non itàq; officiunt ei, vt neq; prosunt Ioanni Baptistae Affanto per haeredes Andrianae praesentato, quòd illa Martinelli filia fuerit, & soror Ioannis Thomae, & Clerici Caroli de Calofirtis, qui Chrystophoro dona-
42 uere. Quia nimirùm eùm sit hoc ius patronatus haereditarium, neq; Andriana haeres fuerit Matinelii eius patris: non vtiq; in iure patronatus haereditario successit.

43 Neq; porrò sat est filium esse, nisi haeres quoq; fuerit, seq; heredem probauerit, qui in iure patronatus haereditario successionem amat. ad *text. in clem. plures. 2.* ibidemquè *Gl. ss.* verbo *haredes. & Scribentes de iure patronat. Gloss. in l. si operarum iudicio. 29.* verbo *dandam circà medium. ff. de operis libertor. Abb. in cap. 1. in 1. notab. num. 2. de iure patronat. Lambertin. de iure patronat. lib. 1. part. 2. art. 22. quaest. 1. princip. num. 1. & eadem par. 2. lib. 1. quaest. 2. princip. art. 1. num. 15. & 22. Monald. consl. 47. num. 7. & 8. lib. 2. Morot. consl. 33. num. 5. & 6. Rota apud Robusterium part. 1. diuersorum decis. 385. num. 4. & apud Card. Seraphinum dec. 456. num. 1. & num. 5. & in recentiorib. par. 2. decis. 756. num. 1 in fin. & apud Card. Manticam dec. 164. num. 1.* diximus *respons.* nostra *14. n. 3. p. 3.*

44 Praeter quàm quòd non minimi obstaculum Andrianae faciat, quòd illa mulier dotata ex Regni Cõstitutione (*In aliquibus*) cum à successione abijciatur, à iure quoq; patronatus haereditario, quod cum successione vniuersali transit, submoneatur. ad *text. in cap. ex litteris 7.* ibidemq; *Abb. de iure patronatus. Achilles dec. 9. de iure patronat. Rota apud Card. Seraphinum decis. 725. num. 1. Alexander Raudensis variarum resolut. cap. 19. num. 28. & seqq. Turrett. consl. 82. num. 7. volum. 1. Materaten. variarum lib. 1. resolut. 60. num. 2. in fin. & num. 3. Claudius Tutius de iure patronat. quaest. 13. Riccius par. 1. in praxi resolut. 175. Viuianus d. lib. 4. cap. 2. num. 48. & 49. Ioa. Baptista de Thoro voto 81. num. 4. & 5.* diximus *respons.* nostra *82. n. 27. p. 3.*

Sed, vt gratiam cum illis ineamus, faciamusq; eum illis misericordiam hanc: demus & Andrianam haeredem fuisse Martine li patris, illamq; ad ius quoq; admissam patronatus. Quantulam tamen vocem habebit; &
45 quid Affanto proficiet? Certè nihil. Namq; illa vna vox Andrianae ab alijs maioribus absorbetur, vt deuorasse ouem lupus videatur. *Imola in d. clem. plures. 2. n. 7. de iure patron. Cassador. decis. 2. num 1. de iure patron. Materaten. variarum resolut. lib. 1. resolut. 104. num. 13. Genuens. in praxi Episcopali cap. 63. num. 24. Rota part. 2. diuersor. dec. 117. n. 1.* ex Sceuolae sensu lib. 1. quaestionum in *l. quod maior. 19. ff. ad municipal. cap. si cui 23. & cap. cùm expediat. 29. de elect. in 6. Rota par. 2. in recentior. dec. 443. num. 4. & 5. & apud Duranum decis. 199. num 8. apud Card. Caualerium dec. 436. num. 1. & decis. 519. num. 2. 3. & 4. & apud sanct. mem. Greg. XV. dec. 452. num. 4. & 23.* diximus *respon.* nostra *6. n. 29. p. 3.*

A maiori itàquè patronorum parte per Chrystophorum Clericus Ioseph Linfriscus est praesentatus. ipse proindè instituendus.
46 nolit ergò cum fratre Affantus iniquè iudicio contendere, nè in peccatum incidat, atq; delictum. vt ex Paulo *1. ad Corinth. 6. 6.* in initio diximus; sed habendi, quod sibi non debetur, concupiscentiam frenet; perpendatq; quod ex Iacobo 4. 1. supra deduximus, ideò non eum accipere, quod malè petierit, id tentans, quod nullo sibi iure debe-
47 tur. vndè inre quoq; in expensis damnatur. ex Vlpiano lib. 5. de officio proconsulis in *leg. eum, qui temerè. 79. in principio. ff. de iudic. cap. finem litibus 5. de dolo, & contu-*
48 *mac.* quia calumniam facit. *cap. calumniam 4. de poenis.*

Atquè ità ex his, iudicio non exploso acriori, sanioriq; respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Hominem maximæ premunt curæ dùm in humanis agit.*
Suntq; illæ vt pessimi prædones, cruentiq; carnifices.n.2.
Maximè verò nè senectutem desolatam, ac sine fulcimine faciamus.n.5.
Sed frustratur quandoq; opus eorum. nu.10.
4 *Tristitia senectutem inuehit, palloremque inurit.*
Mortemq; parit.
Repellenda propterea.
6 *Locus Oseæ.2.6. Sepiam viam tuam spinis. expenditur.*
7 *Curæ præsentis sæculi spinæ dicuntur, quæ mentem hominis, & cor penetrant.*
8 *Diuitiæ spinarum nomine exaudiuntur.*
Rationem affert S.Gregorius.
Rerum quoq; penuria nullum onus molestius.
Diuitiæ, & mendicitas mala duo. ex Salomone. n.9.
11 *Senectutem omnes desiderant; sed malè.*
Hyems dicitur, quæ tremulo venit horrida passu.
Nihil miserius senectute inopi. ex Diogene. n.8.
12 *Generalibus Abbatibus Congregationis Mõtis Virginis facultatem fecit Gregorius XV. vt expleto Generalatus munere, Abbatiam possent sibi eligere perpetuam.*
Sed reuocauit Vrbanus Octauus.n.16.
Quæ expenditur num.23.& num.46. & n.72.
13 *Prouerbium. Homo homini lupus. expenditur.*
14 *Hominis multi effigiem habent, animos ferarum.*
17 *Herodes mala Iudæis intulit, quàm vlla bestia inferre eis potuisset.*
17 *Iustitia cuicunq; poscenti ministranda.*
Neq; neganda audientia roganti. n.18.
Iniustitiam auersatur Deus.
Iustitia quod suum est cuiquè tribuit. nu.22.
19 *Zelo amaritudinis moueri nemo inflammari debet.*
Nàm qui zelum habent animarum lucrari eas Domino debent.n.21.
20 *Dilectio proximi malum non operatur.*
24 *Abbates Congregationis Montis Virginis ex nutu amoueri nõ possũt, sed cum causa. & illa graui.*
25 *Pœna mulctari non potest, qui non peccauit.*
Quia illa peccatum sequitur, non antecedit.
Et pœna peccatum supponit.n.30.
Pœnæ singulorum peccatorum sunt. n.32.
Et vbi est peccatum, ibi & pœna.n.33.
Nec peccantem deserit, quàmuis sera.
Et scelestum sequitur, velocius quàm ipse putat.n.34.
Pœna maxima conscientia admissi criminis.n.35.
Minusq; est pati pœnam, quàm meruisse.
Pœna est iniusta, quæ sine scelere datur. num.36.
26 *Regnum Cœlorum non in verbis, sed in operatione consistit.*
27 *A Christo discedere, & à Christo eijci pœna est, & maxima.*
28 *Vita æterna in cognitione Dei consistit, ac Iesu Christi.*
29 *Peccatum est iniquitas.*
Peccatum vbi non est, nec pœna erit.n.33.
31 *In paruulis nulla deprehenditur culpa.*
Nulla proindè in illis debet esse pœna.
34 *Scelestum sequitur pœna, velociùs fortasiè, quàm ipse putat.*
35 *Conscientia ipsa admissi criminis, maxima pœna.*
37 *Iurè qui facit; iustè facit. ergò benè. argumentum S. Augustini, & Isidori.*
38 *Lex neminem iudicat inauditum.*
Nec præcedente cognitione.
Probatur pluribus etiam ex sacris scripturis.
Etiam per leges humanas. n 44. & sacros canones.n.45.
39 *Nicodemus apud Pharisæos Christum defendit.*
40 *Idololatra apud Iudæos lapidabatur ex lege.*
41 *Paulus suam causam dixit apud Fœlicem Præsidem, & apud Agrippam Regem.*
42 *Parentes nostri Adam, & Eua post peccatum à Domino Deo in iudicium vocati.*
43 *Deus omnia nouit antequàm fiant.*
Scrutator est cordium. Secretorum solus cognitor, & Iudex.
Cor interrogat, non manum.
46 *Perpetuitati contrarium est mutatio, & posse mutari.*
47 *Nutus, nomen, liberum arbitrium importare videtur. & n.64.*
Vt ad nutum amouibile.
Expenditur tamen, vt etiam regulatum arbitrium importet.n.49.
Etiam si dictum fuerit, ad nutum tuum. nu.51.
48 *Mutationes Prælatorum intrà triennium non*

non approbant Constitutiones Congregationis Montis Virginis.

49 *Arbitrium regulatum quod nàm dicatur?*
Quod viro bono demandatum est.
Arbitrium ratione regitur, nõ voluntate.
Illicitum verò moderandum. n. 50.
Iurisq; rigorem temperat. n. 59.
Quia regulatum esse oportet. n. 60.
Ne præsertim ius lædat alterius.

52 *Iudex bonus nihil ex arbitrio suo facit; sed iuxtà leges, & iura pronunciat.*
Ex Ambrosio, qui illum bonum delineat.
Et quo affectu iudicare debet.
Affectus animi sedatos habere oportet. n. 53
Motusq; animi. n. 55.

54 *Magnanimus qualis esse debeat. ex Aristotele.*

55 *Animi motus vultus detegit.*

56 *Legislatar quod non dixit, nec voluisse videtur.*
Nec velle, nec dicere nos debemus.
Quod argumentum magnam habere vim dixit Peguera. n. 57.
Præsertim verò in materia odiosa. n. 58.
Et re in arbitrium collata.

57 *Argumentum illud: Legislator non dixit. ergò neq; nos dicere debemus.*
Magnam vim habet.
Potissimùm in materia odiosa. n. 58.
Atq; arbitraria.

61 *Iudex nullitèr procedens, & iniustè, spoliare dicitur.*
Non tamen priuat possessione. n. 63.

62 *Spoliatus iniustè potest petere restitutionem.*
Nàmq; possessionem non amittit. n. 63.

64 *Decisio Rotæ 778. par. 1. diuersorum enucleatur, & expenditur. n. 65.*

66 *Prior manualis ad nutum amouibilis, remoueri potest ad omnem voluntatem Superioris.*
Modò non fiat ex malitia.
Nec subsit præsumptio odij.

67 *Garsias de benefic. p. 1. c. 2. nu. 85. declaratur. & n. 71.*

68 *Beneficij natura est, vt sit perpetuum.*
Ratio redditur. n. 69.

70 *Matrimonium perpetuum dicitur.*
Quia sola morte finitur.
Ità & matrimonium spirituale.

71 *Beneficium iuris patronatus laicorum erectum cum qualitate, vt sit ad nutum amouibilis Rector.*
Poterit ille ex libera voluntate remoueri.

73 *Potentia, & actus differunt.*
Actus tamen sine potentia esse non potest. num. 74.
A qua dependet.

75 *Morimur omnes.*
Et cursus vitæ signatus est per certa tempora.
Ex quo nascimur morimur.
Hoc cogitandum, vt benè moriamur.

ARGVMENTVM.

Interpretatio agitur verborum Breuis Apostolici: *Ac si qui hactènus elegerint, ad nutum Superiorum amoueri possint*: an mera voluntas, vel regulatum arbitrium demandatum fuerit? Et quo modo regulatum arbitrium exaudiatur, quidue illud importet? ad interpretationem cuiusdam Constitutionis Congregationis Montis Virginis. Et quid in beneficijs iuris patronatus, quæ ad nutum amouibilia instituuntur? Pœna non nisi peccatum sequitur. non illud propterea præcedit, sed subsequitur. Iudex, qui de factò procedit, spoliat quidèm, sed possessione non priuat: quarè spoliatus reintegrari debet.

RESPONSIO LXIV.

1 MAximæ sunt curæ, quæ hominem
pessimè præmunt. hinc vt Apuleius dixit: *Homines sunt anxijs*
mentibus, brutis corporibus, vi-
2 *ta querula.* Rectè quidèm, ac verè: nàm
quot in homine sunt perturbationes, tot
regnant quasi prædones infesti, & cruenti
carnifices. qui nunquàm conquiescere mi-
3 serum animum permittunt. Hinc Pythagoras in symbolis: *Cor nè edito.* dixit. nè mœroribus, maximisq; curis cor oneremus: quia si simul sapere, & valere optamus, ab his vtiq; temperandum. Flacciq; monitioni insistendum:

Lætus in præsens animus; quod vltrà est.
Oderit curare, & amara læto
Temperat risu.

4 Etenim qui tristatur, & mœrore cõficitur,
quasi senescit miser, maciemq; & pallorem contrahit. ex *Tuillio de symbolis fol.* 50. dixitq; in *prouerbijs*. 25. 20. Rex Salomon. *Si-*

*eut tinea vestimento,& vermis ligno:ità tri-
stitia viri nocet cordi.* pariq; modo *Ecclesia-
stici* 30.25.& Sapiens: *Tristitiam longe re-
pelle à te. Multos enim occidit tristitia,& nō
5 est vtilitas in illa.* Inter hos omnes cruen-
tos carnifices, non impiger est ille: nè sene-
ctam in malis agamus , illiusq; miserias vt
subleuemus. Curis proindè conficiuntur
homines , ad senectam ne sine fulcimine
veniant; nè,quando à laboribus cessare eos
oportet,deficiant ipsis vitæ necessaria: quæ
6 maxima est miseria.vt iurè dici valeat quod
Oseæ 2.6.Dominus Israel minans dixit: *Pro-
pter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis.*
7 Spinæ namq; sunt curæ assiduæ, quæ men-
tem hominis,& cor in hac ipsa te lancinant,
penetrant,atq; conficiunt. Quemadmodum
Gregorius homilia 15.in Euangelia in *Luca*
8.illis verbis Christi; *aliud cecidit inter spi-
8 nas:* spinas interpretatur: *Quia* (inquiens)
*cogitationum suarum punctionibus mentem
lacerant: & eum usq; ad peccatum pertra-
hunt,quasi in dicto vulnere cruentant.* Nec
minus pungunt vt spinæ , cogitationes , nè
rerum penuriam subeamus. vt enim dixit
quidam ex Græcis.

Nullum penuria est onus molestius.

rogatus proindè Diogenes quid esse miser-
rimum censeret:Respondit: *Senectutem ino-
9 pem.* Propter hanc rem Sapiens ille Rex
Israel (*prouerbiorum* 30.7.) præcauens sibi,
quæ futura erant,alijsq; consulens: *Duo ro-
gaui te* (ad Deum aiebat) *nè deneges mihi
antequàm moriar. Mendicitatem,& diuitias
nè dederis mihi : tribue tantùm victui meo
necessaria : nè fortè satiatus illiciar ad ne-
gardum,& dicam: Quis est Dominus? aut
egestate compulsus furer,& periurem no-
10 men Dei mei.* necessaria itaq; vitæ vt habeāt
homines,in senectute quàm maximè, curis
præmuntur,assiduisq; laboribus. Sed frustra-
tur quandoq; opus eorum. expressit lepidè
hæc omnia Ausonius egloca de vita huma-
na.

*Afflictat fortuna viros per bella , per
equor.*
Iras,insidiasq; catenatosq; labores.
11 *Mutandos semper grauioribus: ipsa sene-
ctus*
Expectata diu,votisq; optata malignis.

nàmq; vt Ouidius lib.15. metamorphos. di-
xit.

Sparsus quoq; tempora canis.
*Indè senilis hyems tremulo venit horrida
passu,*
*Aut spoliata suos,aut quos habet alba ca-
pillos.*

Manifestum hoc facit, quod narramus,fa-
ctum:Anno 1623.sedente in Petri Cathedra
Sanctissimo Domino fœlicis memoriæ Gre-
gorio XV. D. Clemens Niger Abbas tunc
Generalis Congregationis Montis Virgi- 8
Ordinis S. Benedicti, eundem Sanctissimum
supplicauit, indulgeret Religioni suæ,& Ab-
batibus Generalibus futuris quoq; tempo-
ribus,vt expleto huiuscemodi munere, pos-
sēt sibi eligere Abbatiam ex illis Religionis,
quam voluerint,quam, ob pristinæ dignita-
tis memoriam , retinere sibi possint vita du-
rante. Annuit Sanctissimus per Breue Sancti-
tatis suæ sub annulo Piscatoris sub Datum
Romæ apud Sanctum Petrum die 24. Apri-
lis 1623. Pontificatus sui anno tertio. *Vt Ab-
12 bas Generalis prædictæ Congregationis pro
tempore existens,transacto triennio sui offi-
cij,si in eodem officio non fuerit confirmatus,
quodlibet dictę Religionis Monasterium ad
sui beneplacitum in perpetuum eius vita
durante,sibi eligere liberè,& licitè Apostoli-
ca authoritate possit, & valeat.* cum clausu-
lis,&c.

Expleto sui Generalatus tēpore,officioq;
D. Clemens prædictus vi facultatis indultæ,
Apostolica anthoritate eligit sibi Monaste-
rium S. Mariæ Montis Virginis in Ciuitate
Capuæ, in illoque permanet per annos plu-
res; donec veniret alter Generalis, qui, vel
ipse,vel quiuis alius, zelo fortasse, & non se-
cundùm scientiam motus. Ni dixeris,quod
13 prouerbio fertur, *Homo homini lupus.* Nul-
lum sanè malum frequentius, nullum perti-
nacius,nullum blandius. Tempestas mina-
tur antequàm surgat; crepant ædificia ante-
quàm corruant; prænunciat fumus incen-
dium:ex solo homine subita pernicies;& eò
diligentius tegitur , quò proprius accedit.
14 Erras si istorum,qui occurrūt,vultibus cre-
dis; hominis multi effigiē habent , animos
ferarum . Nihil illas ad nocendum, nisi ne-
cessitas incitat; fame, aut timore coguntur
ad pugnam: homini perdere hominē quo-
15 uis tempore libet. Sic Iudæi apud Ioseph.
(*Antiquitat. lib. 17 cap. 17.*) conquæruntur
de Herode,quod plura mala ab eo sint passi,
quàm ab vlla bestia ipsis infligi potuisset. ex
Tullio excepimus ad *Alciati emblema. XC.
in fin.* Damnum itaquè vt inferant D. Cle-
menti,nil sibi ipsis præcauentes,datis preci-
16 bus S. D. N. Vrbano Papæ VIII. per aliud
Breue Sanctitatis suę sub datum Romę apud
S. Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris
die 4. Maij 1629. Pontificatus sui anno 6. in
irritum vocari obtinent Breue Sanctissimi
Gregorij XV. & in eo contenta quæcunque
verbis sequentibus,vt.

*Generalis dictę Cōgregationis Modernus,
& alij pro tempore existentes, nequaquàm
possint in posterum , nec debeant sibi Abba-
tiam eligere post expletum Generalatus offi-
cium, ac si qui hactènus elegerint, ad nutum
Superiorum amoueri possint. Ita vt omnes
ijdē Generales munere huiusmodi perfuncti,
obedientiæ Capituli dictæ Congregationis
subiecti remaneant, vt cęteri Abbates, &
Monachi.*

Hoc breui ità peruulgato. Ipse Generalis
de

de facto D. Clementem Nigrum ab Abbatia
Capuana remouet, & ab omni alio Abbatia-
tus officio repellit, nec vocatum, nec auditũ.
Abbatiamque prædictam alteri dat. Appel-
lat ab hoc decreto D. Clemens ad Sanctiss.
D. Post plures verò priuationis suæ menses,
preces Generali porrigit per supplicem libel-
lum: Iustitiam sibi ministrari exposcens: Sã-
ctissimum Dominum Vrbanum perpetui-
tatem abstulisse, non mandasse, quod de fa-
17 cto amoueretur. Cuicunque poscenti iu-
stitiam, aures exporrigendas. ex Innocentio
Tertio *cap. inter quatuor* 8. in finalib. verbis
18 *de maioritat. & obed.* Quia non oportet ei
negari audientiam roganti. ex Gregorio
can. si Episcopus 4. 11. *q.* 3. Dominus enim
aucrsatur omnem iniustitiam. *Deutorono-*
19 *mij* 25. 16. Vel amaritudinis zelo motum,
vel dilectionis, si amaritudinis zelo inflam-
matus fecit malum. reducendum. propte-
rea. ad sensum, & verba Bonifacij Papæ in
can. sunt nonnulli 24. *in princip.* 16. *quæst.* 1.
20 Si verò dilectionis. Dilectio proximi malũ
21 non operatur. ad *Roman.* 13. 10. Qui zelum
habent animarum, eas lucrari domino soli-
citè cupere debent; non vt saluus dispendiũ
subsequatur. ex Alexandro IV. in *cap. non*
22 *solùm* 2. *in princip. de regu. arib. in* 6. Iusti-
tia quod suum est cuique tribuit. non negat;
sed proportione suum cuiq; reddit. ex Ari-
stotele *lib.* 5. *Ethicor. cap.* 5. Gregorius IX. in
proemio decretalium, *§. ideò lex.* ibidemque
Gloss. verbo Ius suum. cap. ex ore 17. *in*
princ. de priuileg. extra. l. iustitia. 10. *de iu-*
stitia. & iure, & §. 1. *Institut. eodem. S. Tho.*
2. 2. *q.* 58. *art.* 11. Ius verò dictum, quia iustũ
est. ex Isidoro *Ethymologiarum lib.* 5. *cap.* 3.
in *can. ius generale.* 2. *distinct.* 1. iustitiam
proinde ministrari sibi exposcere. Annuit
demum Generalis, mihiquè antequam ad
Episcopatum assumerer, quamuis immeri-
tus, causam ex iustitia terminandam demã-
dauit. fuit proindè causę ipsius status: Potue-
rit ne de facto dictus Reuerendissimus Ge-
neralis dictum Patrem D. Clementem à di-
cta Abbatia, & omni alia, ipso non audito,
remouere? Minimè potuisse Reuerendissi-
mum Generalem dictum Patrem D. Cle-
mentem ità de facto ab Abbatia remouere
respondendum censuimus. proindèq; rein-
tegrandum illum esse.

23 Principio quidèm; quia Sanctissimus in
dicto Breui nil aliud disponit, quàm perpe-
tuitatem illam, iam per Breue prædecessoris
sui Gregorij XV. Generalibus futuris indul-
tam, eligendi sibi Monasterium ad sui bene-
placitum in perpetuum sua vita durante,
reuocat, & ad terminos reducit, vt prius
erat: vt *Generalis, scilicet, Modernus, & alij*
pro tempore existentes, nequaquàm possint
in posterum, nec debeant sibi Abbatiam eli-
gere post expletum Generalatus officium; ac
si qui hactenus elegerint ad nutum Superio-
rum amoueri possint. Ita vt omnes ijdem Ge-
nerales munere huiusmodi perfuncti obedien-
tia Capituli dictæ Congregationis subie-
cti remaneant, vt cæteri Abbates, & Mo-
nachi.

Nihil verò aliud addidit Sanctiss. Do-
minus: sequitur proindè, vt ipse Abbas, qui
Generalis munere perfunctus fuit, remaneat
quòad Abbatiam, vt cæteri Abbates, & Mo-
24 nachi subiecti. At cęteri Abbates ex nutu
amoueri non possunt, ni causa extiterit, quæ
cognoscatur. Audias (quæso) Constitutionē
c. 64. *§.* 60. *fol.* 100. de Diffinitoribus loquens:
si Prælatum in aliquem notabilem excessum
incurrisse, aut minus idoneum, id, quod absq;
scandalo vsquè ad tempus Capituli tolerari
non possit, repererint, illum suspendant; &
alium de scientia, & voluntate Abbatis Ge-
neralis subrogent. Causa, & illa notabilis,
& in excessu, & quæ ad tempus vsq; Capituli
ob scandalum tolerari non valeat, perquiri-
tur ex Constitutionibus in omnibus alijs
Prælatis Monasteriorum, vt suspendi possint.
Non debuit proindè peioris conditionis es-
se, qui Generalis officio functus fuerat, qui-
uè præuia facultate Apostolica per Breue,
sibi Abbatiam elegerat; neq; de facto amo-
ueri, non vocatus, neq; auditus, atq; ab om-
25 ni officio spoliari. Quia hic Pater non pecca-
uerat, in nullum dederat notabilem excessũ,
in nullum scandalum. non itàq; pœna mul-
ctari poterat. Quando pœna ad peccatum
accedat puniendum, eiq; subsequens habea-
tur, non præcedens. Asciscamus propositio-
nis huiuscè fundatorem Christum Dominũ
omnium Magistrum, & Doctorem. *Matth.* 7.
21. & 23. Ostendens nempè, Regnum Cœlo-
26 rũ non in verbis, sed in operatione cõsistere,
sequētibus loquitur. *Nõ omnis, qui dicit mihi*
Domine Domine, intrabit in Regnum Cœlo-
rum: sed qui facit voluntatem patris mei, qui
in Cœlis est intrabit in Regnum Cœlorum.
Multi dicent mihi in illa die: Domine Domi-
ne, nõne in nomine tuo prophetauimus, & in
nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine
tuo virtutes multas fecimus? Et tūc cõfitebor
illis: Quia nunquàm noui vos: discedite à me,
27 *qui operamini iniquitatē.* Discedere à Chri-
sto, & à Christo eijci, pœna est. & vtiquè om-
28 nium maxima. *hæc est enim vita æterna. vt*
cognoscant te solum Deum verum, & quem
misisti Iesum Christum. Ioan. 17. 3. pœna ve-
rò hac non afficiuntur, neq; damnantur, nisi
29 qui operantur iniquitatem. Et peccatum est
iniquitas 1. *Ioannis.* 3. 4. non ergò præcedit,
30 sed subsequitur pœna peccatum. Et pœna
peccatum supponit. Fidem argumenti huius
facit tibi quoq; Martianus (volunt alij Ne-
ratius) lib. 4. regularum in *l. sed & si non da-*
ta opera. 55. *ff. de fideicommissarijs libertati-*
bus. ex ratione, qua in finalibus verbis ex
31 Marcello vtitur, dicens: *In paruulis autem*
nulla deprehenditur culpa. nulla igitur & in
illis

illis debet esse pœna. quæ sanè esset, si illis per
Prætorem non succurreretur, vt libertatem
consequerentur relictam. eiusdemq; sensus
est Labeo in *l si qua pœna 244. in fin. ff. de*
verborum significat. dicti sui rationem red-
32 dens; *Quia certa pœna* (inquiens) *singulorũ*
peccatorum sunt. subsequitur *Gloss.* ibidem
verbo *sunt*. dicens: *Quas potestas Iudicis*
non potest augere, nec minuere. peccatorum
itaq; sunt pœnæ. subsequuntur proindè, non
33 præcedunt peccatum. vbi ergo peccatũ non
est, nec pœna erit. sequiturq; *Gloss.* in *elemen.*
vnica verbo *eos. de consanguinitat. & affini-*
tate. & ipsa eodem argumento vsa: *Tunc ces-*
sat culpa. ergò pœna. docetq; S. Doctor An-
gelicus 2. 2. *q.* 108. *art.* 4. *in solut.* nec dissentit
Tibullus lib. 1. elegia 9.

Ah miser, & si quis primò periuria cœlat,
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Horatius verò lib. 1. carmin. ode. 2.

Rarò antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo.

34 Scelestum ergò sequitur pœna, vel fortas-
sè velociùs, quàm ipse putat. perpendimusq;
respons. nostra 58. *nu.* 2. 3. & 4. *par.* 3. non
peccauit noster hic Abbas, ergò nec pœnam
35 commeritus fuit. Quin & maxima omnium
pœna illa est, commissi criminis conscientia.
vt dixit Propert. satyr. 5.

Pœna autem vehemens, ac multò sæuior
illis,
Quas & Cæditius grauis inuenit, & Rha-
damantus;
Nocte, dieq; suum gestare in pectore te-
stem.

Vt contrà Ouidius 1. de Ponto

Estq; pati pœnam, quàm meruisse minus.

36 Fuit ergò hæc pœna iniusta, quæ scelere,
sine, peccatoue, quin lege permittente, tunc
feritus hic Pater fuit, non commeritus. ad
textum in *l. Gracchus. 4. C. ad legem Iuliam*
de adulterijs. Imperatore dicente: *Quod legi-*
timè factum est, nullam pœnam meretur.
Vel itaq; amotus ab Abbatia fuit, omniq; of-
ficio spoliatus, (dilêmate hoc discurramus)
quia præfatam Abbatiam Sanctæ Mariç Ca-
puæ perpetuò elegit: & cùm hoc potuerit ex
Breue, & indulgentia S. memoriæ Gregorij
XV. in nullo peccauit, quia iurè hoc fecit. er-
37 gò iustè. quod autem iustè, benè. ex Isidoro
hoc pacto argumẽtamur lib. 5. ethymologia-
rum cap. 25. relato in *cap. ius dictum 12. de*
verbor. significat. extra, eisdemq; verbis ex
Augustino relato in *can. quid dicam 11. in fi.*
14. q. 4. à quo ipse Isidorus accepit. non itaq;
ex hoc amoueri potuit, de facto præsertim,
nec vocatus: quia (vt diximus) in nullo pec-
cauit. Vel quia in aliquem notabilem exces-
sum repererunt eum, & cum scandalo, quod
probandum fuisset: & nihilominùs, neq; hoc
potuerunt, de facto contra nõ vocatum, nec
38 auditum, nec visitationis tempore. *Nũquid*
lex nostra iudicat hominem, nisi priùs audie-
39 *rit ab ipso, & cognouerit quid faciat?* Vti Ni-
codemus ille, qui venerat ad Iesum nocte,
forti factus animò ad Phariseos, Christum
Dominum tutatus, dixit *Ioan.* 7. 51. in lege
40 enim *Deutor.* 17. 8. Si quisquam scelere Ido-
lolatriæ deturpatus delatus fuisset, præcepe-
rat Dominus Deus huiusmodi lapidari: verũ
voluit, præcepitq; *& hoc tibi fuerit nuncia-*
tum, audiensq; inquisieris diligentèr, & verũ
esse repereris, & abominatio facta est in
Israel: educes virum, & mulierem, qui rem
sceleratissimam perpetrarunt, ad portas Ci-
41 *uitatis, & lapidibus obruentur.* Qui aduer-
sus Paulum causam habebant Iudæi apud
Fœlicem Præsidem *actuum* 24. 1. Citato Pau-
lo loquente Tertullo oratore, cœpit accusa-
re eum: cùmq; dixisset: *Respondit Paulus*
(*annuente sibi Præside dicere*. & apud
Agrippam eadem in causa constitutus *actuũ*
26. 1. Agrippa ad Paulum ait: *Permittitur ti-*
bi loqui pro te ipso. Tunc Paulus extẽta ma-
nu cępit rationem reddere. Apud ipsos Gen-
tiles etiam, rei audiebantur. Et apud Chri-
sticolas; ipsosq; Ecclesiasticos, non auditis in-
42 ribus damnabuntur? Peccauerũt nostri pri-
mi Parentes Diuinum transgressi præceptũ:
Et cùm audissent vocem Domini Dei *deam-*
bulãtis in Paradiso ad auram post meridiem,
abscondit se Adam, & vxor eius à facie Do-
mini Dei in medio ligni Paradisi. Vocauitq;
Dominus Deus *Adam, & dixit ei: Vbi es? Qui*
ait: vocem tuam audiui in Paradiso, & timui,
eò quòd nudus essem, & abscondi me. Cui di-
xit: Quis enim indicauit tibi, quòd nudus es-
ses, nisi quòd ex ligno, de quo præceperam tibi
ne comederes, comedisti? Dixitq; *Adam: Mu-*
lier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de
ligno, & comedi. Et dixit Dominus Deus *ad*
mulierem: Quarè hoc fecisti? Quæ respondit:
Serpens decepit me, & comedi.

43 Dominus Deus, qui omnia nouit, ante-
quàm fiant, & corda scrutatur. ad *Roman.* 8.
27. Secretorum solus cognitor, & Iudex.
can. erubescant impij. 11. in fin. distinct. 32.
quiquè cor interrogat, non manum. ex Au-
gustino *can. si quid inuenisti. 6. in fin. 14. q. 5.*
Gloss in can. qui peierare. 13. verbo *non ex*
operibus. 22. q. 5. patientèr agit, & Adam,
Euamq; interrogat, & audit: & non audiet
homo? neq; Dei exemplum sequetur homo?
44 An non apud leges humanas hoc quoquè
à Iurisperitis cognitum fuit, statutumquè?
Et quidèm. Nàm Paulus lib. 5. sententiarum
in *l. de vnoquoq; 47. ff. de re iudicat.* apertis-
simis expressit verbis: *De vnoquoq; negotio*
(inquiens) *præsentibus omnibus, quos causa*
contingit, iudicari oportet: alitèr enim iudi-
catum, tantùm inter præsentes tenet. nequè
45 hoc ex sacris canonibus dimissum fuit. ex
Concilio Parisiensi apud Gratianum *can. de*
illicita. 6. 24. q. 3. ex Gregorio Nono *cap. si*
aduersarius 4. aliàs fin. de eo, qui mittitur in
possessionem causa rei seruandæ. ex Clemen-
te V.

te V. in Concilio Viennen. in *Clement. sæpè 2. §. citationem verò. de verborum significat.* Vtroquè ergò ex capite perperam factum fuit, de facto hunc Patrem remouendo.

Prætetea per Breue suum Sanctissimus D. N. Vrbanus, dùm perpetuitatem abstulit per S. memoriæ Gregorium XV. omnimodò ad nutum Superiorum Abbates Generales, qui Abbatiam perpetuam elegerant, eos remit-
46 tere oportuit amobiles: hóc enim contrarium est perpetuitati, posse scilicet amoueri. ad *tex. in l. falso. 2. C. de diuersis rescriptis. Gloss. in can. ea enim. 2. § perpetua quoq;* verbo *perpetua. 10. q. 2. Grilenzonius. cons. 4. n. 1.* non verò hoc mandauit, vt de facto amouerentur, omniq; officio priuarentur, peiorisq; conditionis essent, quàm cæteri. Quin, vt hunc eius esse sensum ostenderet, verba illa: *Ac si qui hactènus elegerint, ad nutum*
47 *superiorum amoueri possint*, quæ fortassis liberum arbitrium importare videri poterant quibusdam. ad tradita per *Rotam par. 1. diuersorum decis. 778.* & per *Garsiam de beneficijs par. 1. cap. 2 nu. 85.* ità temperauit, vt nō liberam inferrent voluntatem, sed regulatam ad boni viri arbitrium, ac temperato rigore: adijciens modum, quo hoc fieri deberet: *Ita vt* (inquiens) *ijdem Generales munere huiusmodi perfuncti obedientiæ Capituli dictæ Congregationis subiecti remaneant, vt cæteri Abbates, & Monachi.* Cæteros verò Abbates, de facto, post electionem de eis in Capitulo factam, remouere haud eos potest Generalis Abbas, nisi ex causa, vt superius diximus ex regulis. Non ergò vi Breuis prędicti de facto hunc Patrē, iam Generalis munere perfunctum, modernus Generalis Ab-
48 bas remouere potuit. Quin Constitutiones ipsæ exosas habere videntur mutationes omnes, vndè permittit triennio Superiores perdurare. *d. cap. 64. §. 27.* sic loquentes: *Quia experientia teste, Abbatum, seu Priorum crebram mutationem monasterijs in temporalibus, & spiritualibus damnosam esse didicimus: Idcirco in electione Prælatorum, Abbatum, seu Priorum huiusmodi crebram mutationem vitari monemus: & quantum fieri poterit, non mutentur nisi elapso triennio: quo elapso in eodem loco Priores denuò eligi, nullo modo volumus. Præterquàm ob aliquam causam rationabilem in scripto exponendam.*

Ad mentem igitur, sensumq; Sanctissimi Vrbani, non liberum, sed regulatum à Iure arbitrium, atq; ad terminos ipsos Congregationis Constitutionum, remissi Abbates fuerunt, qui vi Breuis Gregorij perpetuas si-
49 bi Abbatias elegerant. Regulatum verò arbitrium, & à Iure informatum, illud est, quod viro bono videtur, non subitaria voluntatis motione commoto, sed iuris terminis temperato. Arbitrium enim ratione regitur, non voluntate. Accipe id ex Vlpiano lib. 2. fideicommissorum in *l. fideicommissa 11. §. Quāquàm fideicommissum ff. de leg. 3.* de verbis: si volueris; si putaueris; si existimaueris; si vtile sibi visum fuerit, si tueris arbitratus; & similibus, loquens, rationemq; reddens: *Nō enim plenum arbitrium voluntatis* (inquiens) *hæredi dedit, sed quasi viro bono commissum relictum.* nec alienum ab hoc, sensum tenuit Scæuola lib. 15. responsorum in *l. Thais ancilla 41. §. sorore sua hærede instituta. ff. de fideicommissar. libertatibus:* ex illo verbo: Quòd si tibi quoq; probentur, exposui tibi sententiam meam. infert: *Respondeo: non spectandum, quod hæredibus displiceret; sed id, quod viro bono posset placere, vt libertatem consequantur.* Apertiusq; Vlpianus lib. 6. disputationum in *l. fideicommissaria libertas 46. §. Cæterùm ff. eod.* verbis disertissimis expressit: *Cæterùm* (inquiens) *si arbitrium illi quasi bono viro dederit, non dubitamus, quin libertas debeatur. Nam & eam libertatem deberi placuit: Si tibi videbitur, peto, vt manumittas. Ita enim hoc accipiendum est, si tibi quasi bono viro videbitur.* Quia arbitratur libertatem præstari. Accursius in *Gloss.* ibidē verbo, *bono.* commentum agit. Quasi bono viro igitur amotio Generali dimissa est per Sanctissimum Vrbanum, per verbum illud: *ad nutum superiorum amoueri possint.* nō ad
50 liberam, absolutamq; voluntatem: alioquin illicitum videretur, ac moderandum arbitrium. argumento *tex. in cap. Quintauallis 23. ad fin.* cum ibi notatis per Scribentes. *de iure iurand.* optimè *Corneus cons. 173. nu. 5. vol. 3. Gabriel cons. 143. nu. 10. vol. 1. Menochius* plenè *de arbitrar lib. 1. q. 8. num. 10. & seq. & nu. 58. 59. & 60. Marta de clausulis par. 2. claus. 1. nu. 12. Barbosa eod. tract. clausula 2. nu 3.* optimè & ad rem *Socin. in cap. verum 7. nu. 7. in vltimo notab de foro com-*
51 *pet.* in fortiori casu loquens de dictione (*ad nutum tuum*) quod ipsa regulatam voluntatem, arbitriumq; regulatum importet. sequiturq, *Menoch. d. q. 8. nu. 60.* ex doctrina *Bar. in extrauaganti ad reprimendam.* in *Gloss.* verbo *videbitur. Nauar. cons. 12. Quæsitum est. nu. 2. circa fin. lib. 1. de temporib. ordinat.* Rota *in Bononien. bonorum 27. Iunij 1597. coram Orano decis. 118. num. 1. in fin. post 2. vol. consiliorum Farinac.* Audiat (quęso) Ambrosium in psalmum, Beati immaculati. *sermon. 20. ad vers.* Miserationes tuæ Domine. relatum à Gratiano *can. iudicet ille 4. § Bonus Iudex 3. q. 7.* Sanctis, vt sanctum decet,
52 loquentem verbis: *Bonus Iudex nihil ex arbitrio suo facit, & domestica proposito voluntatis sed iuxtà leges, & iura pronunciat; statutis iuris obtemperat; non indulget propriæ voluntati, nihil paratum, & meditatum domi defert: sed sicut audit, ita iudicat; & sicut se habet negotij natura, decernit; obsequitur legibus, non aduersatur; examinat causæ merita, non mutat. Discite Iudices seculi, quem in iudicando tenere debeatis affectum, quam sobrie-*

sobrietatem, quam sinceritatem. pauloq; post:
*Qui iudicat, non voluntati suæ obtemperare
debet, sed tenere quod legum est*. sic sanctus
53 Episcopus, & Doctor Ecclesiæ. Sedatos igi-
tur esse debere in Iudicibus animi affectus,
54 ex Aristotele *lib. 4. de moribus* patet. Is nem-
pè magnanimum describens inter alia hæc
addit: *Incessus etiam magni viri tardus sit ne-
cesse est, vox grauis, & constans, & firma
oratio. Nec enim aut festinat is, qui paucis
rebus studet, aut vehemens est, cui nihil ma-
gnum esse videatur*. Nec aliter sentire visus
est Callistratus lib. 1. de cognitionibus in *l.
obseruandum 19. ff. de officio Præsidis*. boni
55 Iudicis partes describens: *sed & in cogno-
scendo* (inquiens) *neq; excandescere aduersus
eos, quos malos putat: neq; precibus calami-
tosorum illacrimari oportet: id enim non est
constantis, ac recti Iudicis, cuius animi mo-
tus vultus detegit*. Sedatos ergò animi mo-
tus habere debent, qui iudicant; & hanc re-
gulam sectari eos oportet. Regulatum igitur
fuit arbitrium à Sanctissimo Domino de-
mandarum, potestatemq; dedit ei iustè ar-
bitrandi, non liberam volūtatem ad nutum
proprium procedendi. Perpetuitatemq; ab-
stulit, non facultatem dedit, vt statim de fa-
cto, nullo seruato Regularum, ac Cōstitutio-
num ordine, procederet. Generales quippè
Abbates amouibiles voluit esse; non quòd
56 de factò amouerentur. Alioquin si voluisset,
dixisset vtiq;. At non dixit ipse; ne nos dice-
re auderemus. ad *tex. in can. consuluisti 18.
§. & quod sanctorum patrum. 2. q. 5. cap. 2. ne
sede vacante. l. diffidentis 5. C. de repudijs.
Nauar. de oratione, & horis canonicis cap. 5.
57 nu. 8. Surdus cons. 219. nu. 21. vol. 2.* Quod
sanè argumentum magnam habere vim de-
fert *Peguera* Regni Cathaloniæ *decis. 1. sub
nu. 1.* Quòd erubescamus lege sine cum lo-
58 quimur. potissimùm verò in odiosa mate-
ria, req; in arbitrium collata Superiorum.
59 namq; arbitrium Iuris rigorem temperat,
non exagerat. *Rota apud Crescentium decis.
4. nu. 3. de testib. & apud Card. Seraphinum
decis. 448. nu. 1. & apud Card. Caualer. decis.
11. nu. 1. & decis. 120. nu. 2. decis. 185. num. 1.
& decis. 240. nu. 6. & decis. 275. num. 5. in fin.
& decis. 322. nu. 1. & apud Coccinum decis.
389. nu. 2. & decis. 423. nu. 1. & decis. 496. nu.
2. & 7.* Quoniam illud regulatum esse opor-
60 tet, ne præsertim ius lædat alterius. *Bald.
cons. 217. Citatio, cum sit facti. in fin. vers.
vndè sciendum est lib. 4.* quem sequuta fuit
Rota apud Coccinum *decis. 431. num. 1. Me-
nochius de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 125. n.
4. Rota par. 2. in recentiorib. decis. 329. nu. 4.
& apud eundem* Coccinum *decis. 373. num. 1.*
Voluit proindè Summus Pontifex, vt Abba-
tes Generales, qui munere suo functi iam
erant: quiq; ex Gratia S. memoriæ Gregorij
XV. Abbatiam perpetuam sibi elegerant, nō
ampliùs perpetui; sed amouibiles remanerēt
ad nutum Superiorum, vt cæteri Abbates, &
sub obedientia Capituli dictæ Congregatio-
nis. Sicuti verò alij Abbates non remouentur
de facto, sed ex causa cognita: ita planè neq;
hic Pater de facto remoueri poterat: rema-
nebat autem sub obedientia Capituli, & Su-
periorum. vndè in aliam Abbatiam transfer-
ri poterat, vt alij Abbates, non quòd de facto
& Abbatia, & omni alio officio spoliatus re-
61 maneret. Iniustè proindè, nec seruato iuris
ordine processit Reuerendissimus Generalis
modernus, atq; de facto, & nullitèr. Spoliauit
proptereà, & contra iustitiam dictum Patrē
D. Clementem. poterit ergò ille possessorio
62 agere, vt restituatur. ex Alexandro III. in *c.
conquerente. 7. de restitut. spoliator.* ibiq;
Abb. nu. 8 ex Innocentio III. in *cap. cum cau-
sa, quæ 22. de officio delegati. l. meminerint 6.
C. vnde vi.* Rota in *Romana S. Thomæ in
Formis 21. February 1603. apud Coccinum
pendès Marchesanum par. 3. fol. 90. nu. 1.* quæ
est in impressis apud ipsum *decis. 97. num. 1.
& in Romana spolij 21. Februarij 1600. corā
Iusto*, quam refert *Marescottus variarum
resolutionum lib. 2. cap. 6. nu. 4.* eamq; refert
quoq; *Tiberius Salustius in praxi A. C. lib.
3. capit. 17. fol. 361.* Rota apud S. memoriæ
*Gregor. XV. decis. 198. num. 2. & decis. 209.
nu. 2. & decis. 336. & decis. 362. num. 4.* Rota
Maceraten. *apud Marcum Antonium Tho-
mati decis. 15. nu. 17. & decis. 16. num. 1.* Rota
apud *Card. Caualer. decis. 171. nu. 8. & decis.
337. nu. 1. 2. & seq. & decis. 470. nu. 4.*
63 Quia nimirùm spoliatus licèt fuerit, pos-
sessionem tamen, quam habebat, non amisit,
neq; ea priuatus fuit. *l. fin. C. si per vim, vel
alio modo. l. fin. C. commissiones, vel Epistolæ.
Rota in recentiorib. par. 1. decis. 270. num. 2.
Marescottus d. cap. 6. nu. 3. & 4.* Rota Mace-
raten. *apud Marcum Anton. Thomati decis.
53. nu. 10. 13. & 14. Rota in posthumis. tom. 1.
decis. 451. nu. 2. & apud Coccinum decis. 222.
nu. 2. & decis. 366. n. 2.* Reintegrandus prop-
tereà. *Thomati d. decis. 53. nu. 10. & seq.* om-
nesq; alij supra relati *d. cap. conquerente. 7. de
restitut. spoliat.*
64 Obstaculum proindè haud faciet, quod ex
*Rota dicta decis. 778. par. 1. diuersor. & ex
Garsia de beneficijs par. 1. cap. 2. nu. 85.* rela-
tum fuit: quòd potestas ponendi beneficia-
rium ad nutum amouibilem, vel priorem
ad nutum quoq; amouibilem, sonet in libe-
ram voluntatem, vt quandocunq; amouere
illum possit.
65 Quia nimirùm termini non sunt pares. Et
quidèm in casu *Rotæ d. decis. 778.* idcircò di-
ctum fuit in causa Aquilana Prioratus: po-
tuisse Ascanium amoueri à Prioratu Sancti
Spiritus dictæ Ciuitatis, quia ex ipsa institu-
tione prioratus prædicti dantur ad nutum
amouibiles ad omnem voluntatem Supe-
rioris. vt apertissimè patet ex decisione in
eadem causa facta 1. Februarij 1585. *coràm
eodem*

eodem Seraphino dec.772. ead.part.1.n.1.& seqq.& dict. dec.778.n.1. quia illi priores
66 sunt manuales, & ad omnem voluntatem Superioris amouentur, etiam sine causa: modò non fiat ex malitia, nec subsit præsumptio alicuius odij, vt dictum fuit in *d. dec. n. 2. & 3.* simiiisq; videtur decisio apud *Card. Caualer. dec.350.n.1.& seqq.* & in eadem causa *dec.389.per tot. apud eundem.*
67 In casu verò *Garf. d. cap. 2. n. 85.* neq; etiã pares sunt termini. Quippè loquitur ipse de beneficijs iuris patronatus laicorum ità fundatis, vt sint Cappellani amouibiles ad nutũ; poterũt nanq; amoueri ad omnẽ voluntatẽ
68 dantium: nè alioquin inanis reddatur ipsa institutio; cùm alias ex natura beneficij, quod in titulum datur, veniat, perpetuum vt sit, donec scilicet vita superstes fuerit, qui illud obtinet, ex Gelasio Papa *can. præcepta canonum 12. dist. 55.* & ex Concilio Vrbani Secundi habito Placentiæ in *can. Sanctorum. 2. dist. 70.* ibidemq; *Gloss.* verbo *perpetuò* idest dùm viuit, exponit. & ex Bonifacio VIII. in *cap. vnic. de capellis Monachorum in 6.* ibidemq, *Gloss.* verbo *perpetui.* rationem
69 reddens, quia qui intitulatur Ecclesiæ, connectitur Ecclesiæ ipsi, eiusq; sponsus efficitur. Quemadmodùm verò carnale matri-
70 monium perpetuum dicitur, quia non nisi morte finitur, ità planè, & matrimonium hoc spirituale. *Rota apud Card. Caualer. d. dec.350. sub n.3.& 4.& d. dec.389. n.1.& 2. & dec.640.n.9. & apud Duranum dec.381. n.7.p.2.& in recent. p.2. dec.415.n.2 Nauar. de reddit. Ecclesiast. quæst.1. monito 40. n.8. circa fin.* in finitione, quam tradit beneficij; cui planè qualitatem addit, vt sit perpetuum. Beneficiũ proindè cùm ex natura sua perpetuum sit, donec scilicet obtinens vitali per-
71 fruatur aura; si cùm illa qualitate erigatur, vt ad nutum amouibile sit, nè inanis erectio illa permaneat, exaudienda vtiq; adiectio illa erit ad voluntatem eius, qui illud dat. & in hisce nostris terminis loquitur *Garf. dict. cap.2. num.84.85.& seqq.* Nostrum autem factum satis diuersum est: nàm licèt Abbatiæ sint ad nutum Superiorum, non tamen Abbates, siuè etiam Priores dati in Capitulo, amoueri poterint, neq; etiam à Generali, perdurante triennio, vt in superioribus diximus ex verbis Constitutionum, quo expleto transferuntur de loco ad locum, nè perpetuitas detur. Hoc ipsum voluit Sanctissimus, quando datam à sanct. memor. Gregor. XV. perpetuitatem reuocauit, vt *Abbates Generales munere suo functi, nequaquàm possint in posterium, nec debeant Abbatiam eligere post expletum Generalatus officium; ac si qui hactènus elegerint, ad nutum Superiorum*
72 *amoueri possint:* Vt ceteri Abbates. Duo itàquè reuocauit Sanctissimus: &, nè possint Abbatiam eligere, & nè sint perpetui; reduxit itàq; illos ad statum, vt erant priùs, aliorum Abbatum. Attentauit propterea Reuerendissimus P. Generalis cùm hunc Patrem de facto remouit sine causa alia.

Nec suffragium fert, quòd ille per sex annos antè in Abbatia perseuerauerat prædicta, potuisse nunc de facto amoueri.

Quòd enim ipse in Abbatia fuerit per sex annos antè. Id quidem ex facultate processit, quam à Gregorio XV. obtinebat cum perpetuitate, vita comite, vi Breuis Apostolici; quam ob causam illud tempus minimè imputabatur ei. quod & Sanctissimus noster Vrbanus sentire visus est illis verbis: *Ac si qui hactènus elegerint, ad nutum Superiorum amoueri possint.* Vtiquè in posterum, vt ceteri Abbates. nàm sub obedientia Capituli eos esse voluit, vt ceteri Abbates, & Monachi. A tempore itàq; reuocationis, perpetuitas eisdem ablata fuit, & sub mutabilitate redacta, vt remoueri possent, iuxtà regulas Religionis, non vt de facto mutarentur.
73 Potentia, itàq; tunc data fuit, non actus instantaneus, sed in potentia, & habitu iuxtà arbitrium à iure moderatum. vt differentia statueretur in potentia ab actu, iuxtà tradita in *l. multum 6. C. si quis alteri, vel sibi. cap. cùm super. 23. in fin. de officio delegati. Cassadorus decis.7. num.3. in fin. de causa possess. & proprietat.* Neq; enim actus
74 dari potuisset, nisi potentia data fuisset, à qua actus dependet. secundùm Aristotelem *2. de Cælo. cap. fin* traditq; *Petrus Gregorius Tholosates in comment. syntax. artis mirabilis lib. 1. c.4. in princ.*

Pronũciani propterea: dictum Patrem D. Clementem non potuisse de facto amoueri, & proindè restituendum in sua possessione. Debere autem illum esse amouibilem ad nutum Superiorum ad præscriptum Constitutionum Congregationis, meliori tamen iudicio non posthabito.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Fuit præfatus D. Clemens Niger redintegratus ad Abbatiam prædictam Capuanam, cum qualitate ad nutum Superiorum amouibilitatis, vt ceteri Abbates. Sed post aliquos annos fatis concessit, ac vitæ terminum
75 fecit. Faciemus & nos. nàmq; vt Manilius lib. 4. astrorum cecinit.

Fata regunt Orbem, certa stant omnia lege.
Longaq; per certos signantur tempora cursus.
Nascentes morimur, finisq; ab origine pendet.

Hoc cogitemus, vt benè moriamur, compleaturq; vita nostra morte iustorum, & fiãt nouissima nostra similia illis, vt *Num. 23.10.*

Balaam ille quondam ariolus dixit: *Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia.*

SVMMARIVM.

1 *Magna, quæ nobis in præsenti vita videntur inania sunt, & nihil.*
Tanquàm fumus, qui à vento diffusus est.
Et tanquàm memoria hospitis vnius diei prętereuntis.

2 *Vita præsens hospitium videtur.*
Quia omnes peregrinamur.
Et in domo aliena versamur.
Quotidièque de vita ad mortem transimus.
Rerum dominium non habemus, sed vsum tantùm. n. 3. & 5.
Dùm viuimus igitur aliqua præmittamus, quæ in tenebris lucem nobis faciãt. num. 5.

3 *Mundus hic hospes dicitur, qui nobis blanditur, vt recipiat, spoliatos tamen & sine marsupio dimittit.*
Cùm recesserimus memoriam nostri non retinet.
Sed perpetuæ tradit obliuioni.

4 *Locus psalmi 30. 13. Obliuioni datus sum tanquàm mortuus à corde. expenditur. & nu. 9.*

6 *Locus Ecclesiastes 11. 1. Mitte panem tuum super transeuntes aquas, &c. expenditur.*
De eleemosyna. n. 7.

7 *Eleemosyna quàmuis nunc deperdita videatur.*
Progressu tamen temporis satis est frugifera.

8 *Consanguinei sunt nobis quàm maximè inimici, vt nos spolient, nudosq; dimittant.*

10 *Donatio causa mortis reuocabilis est, sicuti aliæ vltimæ voluntates.*
Est enim vltimæ voluntatis species. n. 35.
Differt à donatione inter viuos. n. 13.

11 *Voluntas hominis ad supremum vsq; vitæ statum ambulatoria dicitur.*

12 *Fidem, qui exigunt, eis præstari in his, quæ dicunt, probare eos oportet.*

13 *Donatio simplex, vera, & absoluta irreuocabilis est.*
Dicta quasi doni datio.
Donationes semel factas reuocare inciuile est, & insuetatum. n. 15.
Semel perfectæ reuocari non possunt. nu. 16.

17 *Donatio quæ irreuocabilis dicta est, quamuis causa mortis facta, in inter viuos transit.*

18 *Protestatio internum protestantis animi sensum indicat.*
Præsertim verò si in actu ipso protestatio fiat. n. 19.

20 *Donatio ex ipsa nominatione, vel inter viuos, vel causa mortis dicitur.*
Et ex voluntate donantis.

21 *Dominium ipso iure, ipsoq; facto donatione emissa, etiam sine traditione in Ecclesiã transfertur.*
Ex prærogatiua, quam Deo dicata res habent.
Accedente potissimùm clausula constituti. num. 23.

22 *Diuinum inter ius, & publicum, atq; priuatum non modica statuitur differentia.*

23 *Clausula constituti, nè dominij quidem, sed possessionis quoq; transfusionem operatur.*
Ad quoscunq; effectus.
In præiudicium præsertim hæredis constituentis. n. 24.
Accedente potissimùm clausula (ex nunc prout ex tunc) n. 25.
Et accedente clausula (ad habendum, &c.) num. 27.

25 *Clausula (ex nunc prout ex tunc) dominij translationem operatur.*
Quamuis donatarius donantem morte præuenerit. n. 26.

27 *Clausula (ad habendum) constituto adiunctam, donationem causa mortis, in inter viuos transire facit.*

28 *Donatio perfecta inter viuos irreuocabilis perseuerat.*

29 *Donatio causa mortis, inter viuos transit, si causa finalis fuit beneficij erectio pro salute animę donantis.*
Videturq; tantùm executio diffusa in tempus mortis.
Demandata præsertim celebratione missarum. n. 30.
Præsertim si hęredes ad obseruantiam teneri voluit, posseq; cogi. n. 32.
Accedente iuramento, nam irreuocabilis euadit. n. 33.
Sicuti etiam per clausulam (ponens, & cõstituens eum procuratorem.) n. 34.
Vel si donatio facta sit ob causam. n. 37.
Piam præsertim.
Vel alimentorum. n. 38.
Vel coniunctæ personæ. n. 39.
Vel si fiat præsenti, recipienti, & acceptanti. n. 41.
Quo casu dominium statim acquiritur. nu. 42.
Vel si fiat coniunctio sanguine. n. 44.

31 *Aes alienum hæreditarium dicitur, quamuis eius solutio in tempus mortis dilata fuerit.*

34 *Clausula (ponens, & constituens eum procuratorem, &c. & ad habendum) donationem etiam aliàs causa mortis, in inter viuos transducunt.*
Et per eas dominium, atq; ciuilis, ac natu-

raiis

ralis possessio transfertur.

40 *Donatio ob benemerita inter viuos æstimatur, & irreuocabilis perseuerat.*

43 *Dominium rei donatæ acquiritur per seruum, & procuratorem nostrum.*

45 *Donatio causa mortis in inter viuos transit, si,nō quinq; testes, sed duo, vel tres in illa intercesserint.*

Ex coniecturis interpretationem recipit, vt dicatur inter viuos. n.47.

Et ex clausula omni meliori modo. n. 48.

46 *Contractus omnes duobus, vel tribus testibus præsentibus perficiuntur.*

47 *Donatio inter viuos ex nominatione arguitur.*

Maximè enim refert, quid actum sit perspicere. n.49.

50 *Mentem contra eius, qui donat, attentandum nihil.*

Quia rei suæ ipse moderator est.

51 *Franciscus Maria de Luca V.I.D. Canonicus, & Vicarius Generalis Melphicten. celebratur.*

ARGVMENTVM.

Mortis ne causa donatio dicatur, vel verò inter viuos, ex eo, quòd mortis memoria in illa facta fuerit? Et quid si in executiuis memoria intercesserit mortis, quod morte sequuta effectum habeat? coniecturæ afferuntur, ex quibus inter viuos iudicetur, & de clausula constituti, & præcarij, & ex nunc proùt ex tunc, quidvè si in erectionem iurispatronatus donatio facta fuerit, quæ post mortem effectum sortiretur?

RESPONSIO LXV.

1 Quæcunq; magna in præsenti nobis vita videntur, ità inania sunt, & nihil; vt *Spes omnis impij tanquàm lanugo sit, quæ à vento tollitur, & tāquàm spuma gracilis, quæ à procella dispergitur; & tāquàm fumus, qui à vento diffusus est: & tanquàm memoria hospitis vnius diei prætereuntis.* vt Spiritus Sanctus nos docet *Sapientiæ* 5. 15. Et sanè
2 hospitum vita præsens videtur. Omnes enim
peregrinamur. versamur in domo aliena, &
præcaria, nec datur consistere; sed quotidiè
de vita ad mortem transimus, nec vita est
aliud, quàm lubrica, & præceps via. *Martino*
del Rio teste in locum prælatum Sapientiæ
par.2. Adagialium Sacrorum *adagio* 360.
3 Rerum dominium non habemus, sed vsum.
Blanditur nobis hic hospes, vultuq; ridenti
excipit; dimittit tamen nos vacuos, & sine
marsupio. cùm recesserimus memoriam nostri
non habet amplius, sed obliuioni nos
tradit perpetuæ. vt nihil excogitari amplius
valeat, quàm quòd mortuus quis fuerit, vt
4 obliuioni detur. ità nempè *psalm.* 30. 13. Regius
psaltes: *Obliuioni datus sum* (inquiens)
5 *tanquàm mortuus à corde.* Dum viuimus
igitur de nobis curam agamus, aliqua vt
præmittamus, quæ in tenebris lumen nobis
faciant. Viuentes rerum vsum habemus; discedentibus
nihil tollere permittitur. Consilium
sanè optimum Ecclesiastes ille 11. 1.
6 dedit omnibus: *Mitte panem tuum* (inquiēs)
super transeuntes aquas: quia post tempora
multa inuenies illum. Da partes septem, nec
non octo: quia ignoras quid futurum sit ma-
7 *li super terram.* De eleemosyna dictum volunt
Gregorius Neocesariensis. & Gregorius
Theologus ille magnus Nanzianzi Episcopus,
apud *Martinum del Rio p.2. adagio* 331.
sic Neocesariensis.

Iustum est autem egenti panem, & ea, quæ ad vitam tuendam necessaria sunt, impertiri. Quamuis enim id statim perdidisse quibusdam videaris, quemadmodùm si panem in aquam coniecisses, tamen progressu temporis nequaquàm infrugifera tibi apparebit beneficentia. Nanzianzenus verò.

Atq, huc pertinere videtur, quod scriptura inquit; panem in aquam quoq; mittendū esse: non enim fore, vt distrahatur, aut pereat apud iustum harum rerum æstimatorem; sed eò peruenturum esse, vbi omnia nostra collocabuntur, atq; in tempore occurrent, vtcunq; aliter existemus.

Sic mulier, de qua factum occurrit. Cassiana de Bottuuis Ciuitatis Melphicti. se mortalem cogitans, animam verò æternam, (ex parte post exaudias) vt panem suum super transeuntes aquas mitteret, postq; multa tempora inueniret, viuens adhuc, anno 1617. in contractu inter viuos de ducatis tercentum, de quibus disponere facultatem habebat, cùm nuptui viro tradita fuit, Beneficio de iure patronatus laicorum erecto, disposuit, vt eius post suprema funera mense euoluto, à die ipsa mortis computando, hæredes eius, quiuè eius bona caperent, ex dictis ducatis tercentum emerent tot bona stabilia in territorio Melphicti: subiungens: *De quibus quidèm bonis vt supraemendis ipsa Cassiana ex nūc proùt tunc, & è contra sequuta sua morte fecit. fundauit, & insti-*

fuit dictum ius patronatus donatione causa mortis, & in preambula hora mortis sua, & per duas horas ante mortem, & omni meliori modo, cum onere celebrandi per beneficiarium, & donatarium singulis annis in Cathedrali Melphicti pro anima eius Missas viginti. Antequam vero fatis cederet, extra Ciuitatẽ viuens a consanguineis persuasa, nam inimi-
8 ci hominis domestici eius. *Matthæi.* 10.36. qui enim nobis sanguine iuncti sunt, ij magis curant, vt nos spolient, nudosq; dimittant. tabulis scriptis supremis, hæredibus sibi nuncupatis, hanc infirmat donationem. Demùm non longè hisce diebus vitæ terminum facit.
9 Euoluto mense, nec hæredibus de mortua cogitantibus, obliuioni illa data, tanquàm mortuus à corde, vt in initio perpendimus. D. Horatius Vulpicella V.I.D. nepos ex sorore, signantèr ad beneficium vocatus, ac donatarius, apud Ordinarium Melphicten. instat Beneficium erigi, hæredesq; compelli ad illud erigendum, ac stabilia emendum in eius dotem; voluntatemq; impleant dona-
10 tricis ex humanis elapsæ. Negant illi. Donationem fuisse causa mortis, reuocabilẽ proindè, vt supremæ omnes voluntates, quæ ad supremum vsq; vitæ flatum dissolubiles perseuerant. ex Vlpiano lib. 21. ad edictum *in l. qui mortis causa* 30. & Paulo lib. 6. ad legem Iuliam, & Papiam in *l. Senatus censuit.* 35. *ff. de mortis causa donatione*. & Imperatore quoq; in §. *ha mortis causa donationes. In-*
11 *stitutionib. de donationi.* Ambulatoria enim est voluntas defuncti vsq; ad vitæ supremum exitum. Vlpianus dixit lib. 33. ad Sabinum in *l. quod si iterum* 4. *in fin. ff. de adimendis legatis*. Fit propterea causæ status: fueritne causa mortis Cassianæ donatio pro iure patronatus erectione, vt reuocari iurè potuerit; vel verò inter viuos, vt irreuocabilis perstiterit, eamq; implere teneantur hæredes? Irreuocabilem, & inter viuos eam fuisse, tenerìq; eam implere hæredes consulti respõdimus.

12. Quia verò ex Ambrosio *lib. 2. in Lucam cap. 1. post initium*: Morale est omnibus, vt qui fidem exigunt, fidem adstruant. nos, vt fidem faciamus his, quæ dicimus, propositionem præpositam adstruimus. Id autem præstamus: Quia ipsamet Cassiana donationẽ prędictam irreuocabilem esse dixit, & voluit, ita illam nuncupauit, atq; firmauit expressis verbis disponendo: *quòd vbi fortè contingerit fundationem, & donationem prędictas in toto, vel in parte pro aliqua causa, etiam iusta, & rationabili directè, vel indirectè reuocari, voluit, omnem reuocationem haberi pro non facta, & quòd non valeat, neq; teneat, & toties intelligatur periurata, & præsens donatio, & fundatio renouata, & denuò facta, prout ex nunc, prout ex tunc, & è contra donat, & fundat modo, quo supra. & quoties fuerit reuocata, vel ei quomodolibet contrauentum*
13 *dicta reuocatio non teneat.* Fuit ergò simplex, ac vera, & absoluta donatio, quæ nullo casu reuocaretur. In quo sanè longè differt à
14 mortis causa donatione. Donatio enim dicta est à dono, quasi doni datio. Et illum, cui donat potius, quam se habere mauult, vt cõtra, qui mortis causa donat, se potiùs cogitat. vt Paulus philosophatur *d. l. Senatus censuit.* 35. §. *donatio dicta est. ff de mortis causa donatione.* Fuit proindè irreuocabilis donatio. reuocati ergo haud potuit. Facta igi-
15 tur reuocatio viribus non subsistit. Quia nimirum. *Inciuile est, atque inusitatum semel voluntate libera factas donationes, atq; trãslato dominio in donatarium, temerè, ac sine causa reuocare.* verba sunt Diocletiani, & Maximiani Cæsarum in *l. inciuile* 12. *C. de*
16 *reuocand. donationib.* Cùm enim semel perfectæ fuerint, temerè reuocari non possunt. Perficiuntur autem cùm donator suam voluntatem scriptis manifestauerit. docet Imperator Iustinianus in §. *alia autem donationes. Institutionibus de donationib.* Scripto autem voluntatem suam, inter viuos donationem esse, manifestum Cassiana fecit. Fuit
17 igitur perfecta. Irreuocabilis proindè. neq; enim si reuocabilem, & causa mortis esse voluisset, id adiecisset ipsa, vt nullo vnquàm tempore reuocari potuisset, sed semper firma persisteret. si nobis fidem non habent, credãt vel saltim Martiano lib. 5. regularum in *l. vbi ita donatur.* 22. *ff. de mortis causa donatione.* illum audiant, eiusq; verba excipiãt: *Vbi ita donatur mortis causa, vt nullo casu reuocetur, causa donandi magis est, quàm mortis causa donatio: & ideò perindè haberi debet, atq; alia quæuis inter viuos donatio.* non igitur reuocari potuit inter viuos perfecta semel donatio, quãuis mortis causa facta. nam *potest sic quoq; donari causa mortis, vt nullo casu sit eius repetitio: & ideò, ne si conualuerit quidem donator, reuocabitur*, vt ex Marcello Iulianus lib. 18. digestorum in *l. si alienam rem* 14. §. *Marcellus in fin. ff. de mortis causa donationibus.* loquitur. Et si tamen reuocauit seducta, temerè quidèm id attentauit, & reuocatio ipsa abijt, nec tenuit; vt nõ
18 tenere voluit, ac protestata fuit. Protestatio verò internum protestantis animi sensum indicat. testatur id Nicolaus Papa in *can. Lotharius rex.* 3. §. *præterea vos.* 31. *q.* 2. ibidẽq; *Gloss.* verbo *innotuit.* Alexander quoq; III. in *cap. perlatum* 1. ibidemq; *Gloss.* verbo *non timore mortis. vers.* Respondetur, quod. *de ijs, quæ vi, metusq; causa fiunt.* ex Marcello in *l.*
19 *non aliter* 67. *in princ. ff. de legat.* 3. potissimũ verò cùm in actu ipso protestatio processerit, vt hic. quod admittit *Gloss.* in *l. in concubinatu* 3. verbo *attestatione. ff. de concubinis*, quam sequuta fuit Rota *apud S. memor. Gregor. XV. decis.* 7. *nu.* 10. & nos *respons.* nostra. 4. *num.* 44. *par.* 3. & hanc sententiam propter hoc, quod donationem irreuocabilem dixit

dixit donans,nec reuocari posse voluit,quã-
uis mortis causa factam, inter viuos tamen
perseuerare,& irreuocabilem, sequuta fuit
Rota in Anconitana Prędij 24. Ianuarij 1635.
*coràm Merlino decis.9.in 2.pacto.num.2. &
seq.& nu.9.10.& sequent.& num.14.par.7.
recentiorum per Rubeum*. perpenditq; *Gra-
tianus forens.disceptationum part.3.cap.586.
nu.11.Crauetta cons.85.nu.3.Card. Manti-
ca de coniectur.vltimar.volunt. lib.1. tit.13.
nu.1.& seq.Suarez allegat.20.num 3.& seq.
Marzarius cons.61.nu.4.* Rota *apud Dura-
num* in his nostris terminis *decis.84. nu. 14.
15.& seq par.1.* similiq; argumẽto,quo nos,
ex sola nominatione,donationem dici mor-
tis causa sequitur *Tobias Nonius cons.54. n.
3.4.& 5.* vt persistat argumentum nostrum
20 ex nominatione,& voluntate donantis,quæ
sic voluit,donationem inter viuos dici,esseq;
illamq; non reuocare:quæ sanè clausulæ do-
nationem inter viuos esse statuunt. vt pro-
sequitur *d Nonius d.cons.54.num.12.13.&
seq.*& dictum fuit in Romana *donationis de
Mongellinis 14 Ianuarij 1636.corã Carril-
lo.decis.586.nu 4.& seq.in residuo 5.par. re-
centiorum per Rubeum Magonius decis.* Ro-
tæ Lucensis 87.*nu.*8.idemq; *decis.* Rotæ Flo-
rentinæ 64.*nu.6.& 9.*

Quòd verò dominium in ipsum beneficiũ
iam per eam fundatum (in actu primo sal-
tim)atq;in beneficiarium,quem ipsa nuncu-
pauit ex sorore nepotem D.Horatium Vul-
picellam V. I. D. translatum fuerit. verba-
met,quæ ipsa protulit, apertissimum faciunt:
Prout ex nunc(inquiens)*prout ex tunc,& è
contra ipsa Cassiana dicta bona assignat,&
donat donationis titulo causa mortis,& omni
meliori via in iure patronatus, vt supra R.
D.Horatio Vulpicella V.I.D.dictæ Ciuitatis
Melphicti eius nepoti,ac filio quond.Lucretię
de Bottunis eius sororis,viduæ,quond.Lauré-
tij Vulpicella ibidem præsenti,gratias agenti
dictæ Cassiana,& assignationem,& præsen-
tationem,& donationem prædictas recipien-
ti,& acceptanti.* cum clausulis amplissimis
ad habendum,&c. & *constituti; & præca-
rij,&c.*
21 Dominium porrò ipso iure, ipsoq; facto
donatione iam facta, etiam absq; traditione
in Ecclesiam transfertur: quia hanc habent
Deo dicatæ res,vel oblatæ prærogatiuam; vt
22 inter diuinum,publicumq, ius, & priuata
commoda competens discretio sit. ex Iusti-
niani Cæsaris constitutione in *l. vt inter di-
uinum.21.C.de sacrosanctis Ecclesijs.* Inno-
centius III.in *cap.ex litteris.2.§ fin.in fi.* ibi-
demq; *Gloss.* verbo *signum in fin. extrà de
consuetud.Gloss.in can.moderamine.* 23. ver-
bo *sibi vendicent.* paulò post principium. 16.
q.1.Gloss.in cap.si tibi absenti 17.verbo *non
acquiras de præbend.in 6. Afflict. decis.299.
nu.4.* cùm præsertim dominium solo momẽ-
to transeat.ad Pauli sensum in *l. sed hic vide-
tur.2.ff.de rebus eorum, qui sub tutela, &c.*
Rota *apud Card.Caualer.decis.143.nu.3.&
apud Duran.* Episcopum Vrgellen. *dec.364.
n.1.& 2.p.2.* accedente potissimùm Clausula
23 (*constituti,*)quæ possessionis quoq; transfu-
sionem ad quoscunq; operatur effectus. ex
Vlpiano lib.12.ad edictum *in l quadam mu-
lier 76.ff.de rei vendicat.* ibidemq; *Gloss.Bar.
alijq;* & ex Celso lib 34.digestorum in *l.quod
meo 18.* ibiq; *Bart.summarium.* & ex Paulo
lib. 12.ad Sabinum in *l quamuis pupillus.32.
§.si conductor.ff de acquirenda, vel amittẽd.
possessione. Afflict.d.decis.299.num.12.Tira-
quellus tract.de iure constitut.possess. par.1.
num.3.& 4.& part.2. ampliat.1.num.2.ac
part.3. limitat. 11.* Rota *apud Coccinum
Decanum decis. 240. numer.4. Viuius de-
cis.434.nu.14 & 15.lib.3.* Rota *apud Dura-
num d.decis.364.nu.1.& 2. & decis.258.nu.
13.& decis.401.num.6.& seq. ead.part.2. &
d.decis.84.nu.1.& 14.& 16. & 21.part.1.&
apud Cardin.Caualer decis.319.num.2.et 3.
et decis.420.nu.2.et decis.515. nu.1.* Rota
Maceraten. apud *Marcum Antonium Tho-
mati decis.15.nu.1.et seq.et decis.77. nu 4.5.
et seq.Ioseph Ludouic.decis.Perusin.29 nu.6.
27.et 37.Maganius d.decis.* Lucensi 87.*nu 1.
Rolandus.cons.61.nu.64 lib.2.* Idem *Magon.
d decis.Florentina 64.nu.12. Marius Anto-
ninus Maceraten.variarum resolut.lib.1.re-
solut.60.nu.21.Menochius de retinenda pos-*
24 *sessione remedio.3.nu.260.* potissimùm verò
in præiudicium hæredis ipsius constituẽtis.
*Rota apud Caualer.d decis.420. nu.2.in fin.
et apud Duranum d.decis.84 nu.17.* Cui sanè
Clausulæ(*constituti*)non minorem adiungit
lapidem ad firmam donationem habẽdam,
quamuis illa verè causa mortis fuisset, con-
stitutum in mortis tempus demandatum
fuisse. & clausula illa in donatione per Cas-
25 sianam adiecta(*ex nunc pro tunc, et in præ-
ambula hora mortis suæ, etc.*) quæ operatur
dominij translationem in donatarium, &
etiam in momento antè mortem. *Guido Pa-
pa decis.268.* ibidemq; *Rancbinus in anno-
tation.* quia actus perfectus fuit, dilato tan-
tummodò effectu in tempus mortis. ex *Ol-
drado cons.114.et 139.* docetq; *Ioan. Fran-
ciscus de Ponte lectione 2.in præludijs feudo-*
26 *rum nu.53.* Quam ob causam, cùm firma
huiusmodi sit donatio,nec vacillabit,nec ca-
ducabitur,quàmuis donantẽ donatarius vi-
tæ termino præuenerit, ac maturauerit.
*Bald.in auth.contrà rogatus.in princ. C.ad
Senatus Consult.Trebelleianum.Vincent. de
Franch.dec.213.num.1.& seq.Molfesius cõs.
41.num.5.ad calcem 2.volum.commentario-
rum ad consuetudines Neapolitanas.* Et per
27 Clausulam (*constituti, & ad habendum*)
quæ in ista leguntur Cassianæ donatione;
quàmuis mortis causa factam donationem,
inter viuos transire perpendit, nec futilitèr
Rota in dicta Anconitana Prædij *corã Mer-*

lino

lino dict.decis.9.n.21.22.& 23.& apud Du-
*ran.dict.dec.*81.*n.*18.20.& 21.*& per totam.*
*Magon.decis.*Lucensi 87.*n.*13.& *dict.decis.*
Florentina 64.*n.*13.& 14 & *n.*18.& 19.
28 Fuit ergò donatio hęc inter viuos perfe-
cta,scripto exarata,atq; propterea irreuoca-
bilis. Temerè igitur reuocata, non iure,sed
facto,atq; iniuria fuit. Curabit proindè Illu-
strissimus Ordinarius firmam illam haberi,
quemadmodùm & ipsamet Cassiana illum
rogauit,eius implorando brachium, & au-
ctoritatem, eiusq; Curiæ ratione reddens.
Dùm tractetur de re pia, quòd dignetur
pręsentem dispositionem, & voluntatem de-
bitæ executioni demãdare,iuxtà sui seriem,
& tenorem,dans,& concedens ipsa Cassiana
dicto Illustrissimo Episcopo, & eius Curia
insimul,quatenus necessarium,potestatem,
& facultatem pro prædictis exequendis, ca-
piendi propria authoritate sine figura iudi-
cij tot bona stabilia ipsius Cassianæ pretij,&
valoris dictorum ducatorum tercentorum,
& illa consignare dicto D.Horatio,si tũc vi-
uet. Nõ ergò reuocabilem, neq; causa mor-
tis donationem hanc fecit Cassiana, quæ
omnimodis vt illa executioni demandare-
tur,etiam per Episcopum propria authorita-
29 te,& sine iudicij voluit figura. Executionem
proindè in mortem transtulit donatorũ,nõ
quòd donationẽ mortis causa esse voluerit,
& reuocabilem,sed inter viuos,ac stabilẽ,fir-
mamq;. Cùm causa finalis beneficii fuerit
ectio, vti illud erexit, (in actu saltim pri-
ero,vt diximus) erectumq; voluit pro redẽ-
mtione animæ suæ. ad Innocentij Tertij sen-
sum,& verba in *cap.requisisti de his.15.§.nec*
30 *est contrarium.de testamentis extra.* vt sacra
pro eius anima in annos singulos per bene-
ficiarium Deo Altissimo offerrentur,ipsaquè
suffragiorum cõmoda perciperet, sentiretq;
essetq; verè donatio,doniq; datio,quam Be-
neficiarius perciperet, vt sacris deindè,be-
neficio erecto,operaretur. iuxtà Pauli sensũ,
cuius verba in initio attulimus *d. l. Senatus*
*censuit.*35. *§. donatio dicta est. ff. de mortis*
causa donationibus. non itàq; mortis causa,
sed inter viuos donauit, quàmuis post mor-
tem executionem differri voluit,ac differri.ex
Bald.in l.2.colum.2.C.de iure dotium.Socin.
*cons.*53.*col.*3.*vol.*1.sequitur noster *Maran-*
ta Proanus *cons.*140.*sub n.9.* ad Pauli sen
sum, (nisi Caium fuisse malueris) lib.23. ad
edictum prouinciale in *l.hęreditarium* 40.7.
ff. de bonis authoritate Iudicis possidendis.
31 quatènus docet.hæreditarium æs alienum
dici,quamuis in tempus mortis eius solutio
dilata fuerit.nec alienum innuit sensum Im-
perator Iustinianus in *§. post mortem suam.*
Instit.de inutil.stipulation.Bart. in l.nam &
si cùm moriar 17. *in vlt.opposit. ff. de condit.*
indebit. & in hisce nostris terminis *Gratian.*
*disceptat forens.part.3.d.cap.*586.*n.*9.& 10.
Rota in d.Anconitana Prędij coram Merli-
no d.decis.9.n.3.4.5.& 6. & n.24. 25.27. &
28.d.p.7.recent. per Rub. & apud Duranum
*dict.decis.*84.*n.*22.& 23. *Magonius d.decis.*
32 Lucensi 87.*n.*12. Voluit quippè, hæredes
eius omnimodis ad obseruantiam eius te-
neri donationis; vt per Episcopum quoquè,
etiam de facto,nulloq; iuris ordine seruato,
cogi valerent, illeq; ex se ipso exequeretur,
voluit proindè irreuocabilem donationem
esse. quod perpendit *Gratian. dict. cap.*586.
*num.*11.
33 Fulciebatq; perpensionem hanc iuramẽ-
tum donationi adiectum, per quod sanè,ne-
dùm donatio irreuocabilis euasit. vt ipsamet
reuocando, vti periurio notatam se teneri
expresserit; verùm & donationẽ ipsam,quã-
uis alias mortis causa factam,inter viuos trã-
sferri,operatur. *Berous cons.*41.*n.*16.*vol.*1.
*Gratian.dict.cap.*586. *n.*1. & 2. Rota *apud*
*Duran.dict.decis.*84.*n.*14.*in fin. Clar.§.do-*
natio.q.4 Rota quoq; in dict.Romana Dona-
tionis de Mongellinis coram Carrillo dict.
*decis.*586.*n.*8. *Gutierr. de iuramento confir-*
*matorio cap.*13.*n.*7.*Magon.dict.decis.*Lucẽs
87.*num.*9.& *dict.decis.*Florentina 64. *n.*10.
& 11.
34 Nec minorem firmitatem addebat clau-
sula(*ponens eũ,& constituens procuratorem*
tanquã in rẽ propriã (accedente clausula(*ad*
habendũ) Quia nimirùm clausulæ præfatæ nõ
35 in vltimis voluntatibus, cuius species causæ
mortis est donatio. ex Vlpiano lib.17. ad
edictum in *l. si mortis causa.*29. *ff.de mortis*
causa donation.§.1.Instit.de donation.l cùm
de mortis causa 4.aliàs *fin. C.de donat.causa*
*mortis.Thobias Nonius d.cons.*54.*nu.*5. *Ro-*
ta in dict. Anconitana *Pradij coràm Merli-*
no dict.dec.9.n.17.par.7. diuersor. per Rub.
Picus ad statutum Vrbis Gloss.7.n.49. Sed
in donationibus adijciuntur inter viuos,
quibus facultas permittitur donatori bona
ipsa donata distrahendi, atq; vti de pro-
prijs disponendi.ex *Bart.in l.qui Roma* 122.
§.duo fratres. ff.de verbor.obligat.Roland.
36 *cons.*61.*n.*48.*lib.*2. potissimùm verò quòd
per eas, nè dominium quidèm, verùm & ci-
uilis,& naturalis transfertur possessio. *Guido*
*Papa decis.*147. *Gratianus dict. cap.* 586.
*num.*4.
37 Accedebatq; quòd donatio facta ob cau-
sam fuit erectionis iuris patronatus, adiecto
onere celebrationis missarum viginti in an-
nos singulos,quæ sanæ ob causam facta do-
38 natio inter viuos æstimatur. vti de donatio-
ne ob causum alimentorum in hiscè termi-
nis infert *Gratian.dict.cap.*586.*sub num.*14.
& 15.
39 Nec non & coniunctæ personæ,ex sorore
nepoti,quem ad beneficium fundatum vo-
cauit. vt prætèr *Gratianum* loco paulò antè
relato perpendit *Rota apud Duranum dict.*
*dec.*84.*num.*14.*in fin.* quemadmodùm in si-
40 mili in donatione ob bene merita, ob quæ
etiam

ẽi mortis causa donatio, in donationẽ transfunditur inter viuos. post *Roland. d. cons 61. n. 41. lib. 2.* sequitur *Magon. d. dec. Lucensi* 87. *n. 3. 4. & 5.*

41 Accedente præsertim, quòd donatio hæc D. Horatio facta fuerat præsenti, & acceptanti, gratiasq; agenti, tàm pro se, quam pro beneficio, ad quod ipse per Cassianam vocatus fuit, vt in initio diximus. ad Pauli sensum lib. 15. ad Sabinum in *l. absenti* 10. *in fin ff de donation.* illis verbis: *Nisi ea mente seruo eius data fuerit, vt statim eius fiat.* nàmq; vt *Gloss.* ibidem verbo *fiat* commen-
42 tum agens, rationem reddit, dicens: *Quo casu Domino statim quæritur.* ex Vlpiano lib. 7. disputationum in *l. qui mihi donatum* 13. *ff eod. de donationib.* ibidemq; *Bart.* in sum-
43 mario dicens: *Rei donatæ nobis dominium quæritur per seruum, & per procuratorem nostrum, si tradens hoc agat.* hoc nempè per donationem agebat Cassiana, vt & Horatio, & Beneficio, quod ipsa ex tunc erigebat, rei donatæ dominium (*ex nunc, prout ex tunc*) vt ipsa dicebat, transferret. sequiturq; *Iulius Clarus* §. *donatio. quæst.* 12. & *Hieronymus Magonius* Rotæ Lucensis *dec.* 38. *n.* 10.

44 Atq; etiam eidem Horatio sanguine iuncto ex sorore nepoti. vt ex *Roman.* atq; *Cuman. in l. quæ dotis* 34. *ff. soluto matrim.* & *Soc. cons.* 137. *lib.* 2. sequitur *Magonius d. dec.* Florentina 64 *n.* 16. ex Sceuolæ sensu lib. 2. responsorum in *l. cùm maritus.* 29. §. *mulier de dote. ff. de pactis dotalibus* ibidemquè *Gloss fin. in fin. Ias. in d. l. quæ dotis.* 34. *nu.* 38. & 39. *ff. soluto matrim. Surdus cons.* 450. *n.* 30. & 31. *lib.* 3. *Grattan. d. cap.* 586. *n.* 5. *par.* 3.

45 Ceterùm, vt inter viuos donatio hæc adstruatur, non minimi facit, quòd non quinq; testes intercessere, vt in causa mortis donatione perquiritur. *l. cùm de mortis causa* 4. *aliàs fin. C. de donation. causa mortis.* sed duo,
46 vel tres, vt in reliquis contractibus satis sufficiunt. ex Pascali Papa in *cap. in omni negotio.* 4. *de testib. extra.* & Vlpiano lib. 37. ad edictum in *l. vbi numerus.* 12. *ff. de testibus.* signum est ergò euidens, donationem inter viuos instituisse Cassianam, non mortis causa, quàmuis de mortis causa in exequutione meminerit. *Magon. d. decis.* Florentina 64. *nu.* 5. Rota *apud Merlinum in d. Anconitana Pradij dec.* 9. *num.* 15. 16. & 17. *Gratian. dict. cap.* 586. *n.* 13. *Card. Mantic. de coniect. lib.* 1. *tit.* 13. *n.* 17.

47 Ex nominatione igitur, & affectu donantis, atq; ex ipsismet coniecturis, quibus materia hæc supposita videtur. vt ex *Roland. cons.* 8. *col.* 2. *lib.* 1. sequitur *Magon. dict. decis.* Florentina 64. *num* 5. & *d. decis.* Lucensi 87. *num.* 2. *Card. Mantica de coniectur. d. lib.* 1. *tit* 13. *per tot.* euidentissima apparet manifestatione, donationem hanc inter viuos, nō mortis causa instituisse Cassianam, perpensa
48 præsertim clausula illa (*& omni meliori modo*) quæ donationem quàmuis in causam mortis collatam, in inter viuos transire operatur. *Aym. cons.* 214. *nu.* 19. *Ruinus cons.* 52. *n.* 4. *ad med. lib.* 1. *Gratian. d. cap.* 586. *n.* 3. *p.* 3.
49 Nihil proindè vetabit, quin talem & nos illam habeamus. Maximè quippe refert quid actum sit perspicere. ex Pauli sensu lib. 4 digestorum *in l. qui fundum* 40. § *fundi venditor. ff. de contrahend. emption.* nè contra
50 donantis mentem, & sensum quidquam attentemus, quæ sic de rebus suis disposuit, quorum liberam obtinebat administrationem, moderamenq; *l. inter mandata* 21. *C. mandati, vel contrà.* & hoc vnum (tercenta scilicet) pro animæ suæ commodo, subleuamen præmisit, vtq; in æterna reciperetur tabernacula.

Atq; ità ex his, Aristarcho non submoto, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

Exequutioni donationem demandàtam fuisse Cassianæ, beneficiumq; erectum, per-
51 cepimus, per Dominum Franciscum Mariam de Luca V. I. D. Canonicum, & à pluribus annis Vicarium Generalem Melphicten. Virum sanè moribus integerrimis, atq; scientibus, neq; mediocris intelligentiæ.

SVMMARIVM.

1 *Desiderio satis acri, habendi, mortales detinentur.*
Vt magnis propter illud se incommodis iniiciant.
Crescitq; magis, quo quis plus habet. n. 13. ex Ouidio.
2 *Malorum elementa duo esse dicebat Timon.*
Diuitiarum auiditatem, & gloriæ appetitionem.
3 *Auaritiam malorum omnium radicem appellauit Apostolus.*
Vitiorum Metropolim Bion. n. 4.
Cum annis crescit. n. 5.
Ipsa ergò malorum omnium causa. nu. 6.
Abominanda propterea pestis. n. 7.
8 *Homo cùm moritur nihil secum feret ex his, quæ parauit.*
9 *Locus psalmi 75. 6. Dormierunt, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis expenditur.*
10 *Diuites stultos appellauit David.*
Ratio redditur. n. 11.
12 *Vanitas quàm maxima æstimatur laborare, & non cessare ab acquirendo eum, qui nō habet cui relinquat. ex Salomone Ecclesiastes 4. 7.*

13 *Ha-*

13 *Habendi desiderium augescit magis, et quo plus habetur, plura appetuntur.*

14 *Beneficia cùm vacant, omnes currũt, vt habeant.*

15 *Institui is debet ad beneficium de iure patronatus, qui à maiorum patronorum parte nominatus, ac præsentatus fuit. & n.23.*

Multò magis ei, qui ab omnibus præsentatus fuit n.52.

16 *Iuris patronatus existentia ex quibus probetur.*

Et ex quibus pertinentia. n.29.

17 *Ius patronatus triplex, hæreditarium, gentilitium, siue familiare, & ex pacto, & prouidentia.*

Hæreditarium verò probatur ex nomine.

Et in quo præsentat hæredes vti hæredes. n.19.

Etiam extranei.

In dubio verò hæreditarium præsumitur. n.20.

Qui gentilitium prætenderint, probare oportebit. & n.43.

Qui verò hæreditarium, se esse hæredes. n.44.

Ostendere opus erit.

21 *Ius idem pati quisq; contra se debet, quod alteri iustum putauerat.*

Nec sanè ab naturæ principio alienum.

22 *Contrariorum eadem, atq; vna disciplina est.*

Vnoq; eorum cognito, & reliquum æquè cognoscitur.

Contraria insimul opponuntur. n.24.

Et in eodem subiecto eodem tempore esse non possunt. n.25.

24 *Argumentum ex contrarijs iurè ducitur.*

Atq; firmum est.

26 *In iure patronatus hæreditario, qui succedere vult, omninò se hæredem probare oportebit.*

Quamuis filius.

Quàmuis hæres extraneus.

Qui autem in hoc defecerit, non admittitur. n.27.

28 *Institutio sine patroni legitima præsentatione, non iurè succedit.*

Debetur verò ei, qui & de existentia, & pertinentia iuris patronatus docuit, eorum, qui eum præsentauere. n.29.

Sat verò erit, vt succedere valeat, si se præsentatum ostenderit ab his, qui in possessione sunt iuris præsentandi. n.30.

Limita tamen, si in promptu de proprietate constet aliorum. n.31.

Ipsique in possessione quoq; sunt præsentandi.

32 *Præsentationes factæ in absentia, neq; scientibus, & patientibus veris compatronis, quasi possessionem non tribuunt.*

Censenturq; factæ in vim tituli præcedentis num.33.

Qui si non affuit in principali, neq; transferri potuit in alios. & n.35.

Et vsurpatio magis dicetur. n.38.

33 *Possessionis titulus si in principali non sit, neq; in alios transferri potuit, ab eo ius habentes.*

Præsertim verò si de alterius titulo, & possessione constet. n.34.

36 *Nemo dat, quod non habet.*

Nemoq; accipere valet, quod in dante non aderat.

37 *Datum eatènus est firmum, quatènus illud est dantis.*

39 *Possessio cum titulo, non titulatæ in concursu præfertur.*

40 *Negatiua non possessionis, vel alterius rei, ex reuolutione probatur actorum.*

41 *Ex errore non nisi error sequitur.*

Errare est vnum pro alio putare. n.42.

43 *Ius patronatus gentilitium, siuè familiare qui prætenderit esse: & familiæ illud reseruatum fuisse probare debet, & se de familia esse.*

Sine verò probatione neutrum præsumitur.

45 *Philippus Cardinalis Spinellus fuit Episcopus Auersanus.*

46 *Præsentandi quasi possessio non acquiritur ex præsentationibus, nisi illæ effectum sortitæ fuerint.*

Probatur autem per præsentationes subsequutas. n.50.

Vnica autem sufficit effectuata ad quasi possessionem naneiscendam. n.51.

47 *Patroni ad præsentandum alium admittentes, sibi ipsis præiudicant.*

48 *Quasi possessio præsentandi non transfertur in hæredes sine noua apprehensione.*

Idest sine nouo vsu, & exercitio præsentandi.

Vnica verò sufficit. n.51.

49 *Præsentantium patronorum minor pars vnius stipitis à maiori eorum parte absorbetur.*

53 *Coronatur qui legitimè certauit. ex Paulo Apostolo.*

54 *Patientia iuuat.*

ARGVMENTVM.

Beneficium de iure patronatus laicorum, aliud hæreditarium, aliud gentilitium, seù familiare, aliud verò ex pacto, & prouidentia dicitur. Hæreditarium verò ex quibus dica-

catur, & quo pacto constet? In dubio autem magis hæreditarium, quàm familiare dicitur, & præsumitur. Quæ autem præstare oporteat, qui ad beneficium hæreditarium præsentant,& quæ ad familiare? Quasi possessio præsentandi ex quibus probetur? Is verò institui debet, qui à veris patronis,& in possessione existentibus præsentatus fuit. Et quis in concursu præsentationum præferendus? Patroni verò aliud ad compræsentandum admittentes, sibi præiudicium inferunt. Verùm in descendentes admissorum nõ transit,nisi apprehendatur noua possessio.

RESPONSIO LXVI.

1 ACre satis est desiderium, quo mortales habendi detinentur, vt magnis, & multis incommodis se inijciant propter habendi cupidi-
2 tatem. Dicebat propterea satis è re Timon: Duo esse malorum elementa: *Inexplebilem, scilicet, diuitiarum auiditatem, & gloriæ*
3 *appetitionem*. Et quidèm malorum omnium radicem auaritiam nuncupauit Apostolus Paulus 1. *ad Thimotheum* 6.10. dicens: *Radix omnium malorum est cupiditas*. vel vt alij ex Græco (philargiria) hoc est auaritia
4 legunt. vt propter hoc Bion: *Vitiorum Metropolim*, auaritiam appellarit. Ità quippè penetralia peruadit hominis, eòq; illum miseris cogitationibus impellit, vt nec sedere, nec
5 quiescere sinat; quin & cum annis crescat. Et quamuis senio subeunte corporibus, vires decrescant. habendi cupiditas tempore ipso augetur. Iurè ergò ex Propertio lib. 1 2. consequentiam inferemus.
6 *Ergò solicita tu causa pecunia vita es.*
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitijs hominum crudelia pabula præbes.
Semina curarum de capite orta tuo.
7 Abominanda idcircò pestis hæc est, atquè à pectoribus abijcienda humanis. nec enim quæ parauimus nobiscum feremus. testatur ex Poetis Propert. lib. 3.
8 *Haud vllas portabis opes Acherontis ad vndas,*
Nudus ad infernas stulte vehere rates.
& ex sacris litteris Dauid psaltes psalm. 75.6.
9 *Dormierunt somnum suum: & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.*
Quia cum vita diuitias pariter, quas parauerant, quibus inhiauerant, & insudauerant, perdidere, nihilq; inuenere in manibus suis. quin
Et relinquet alienis diuitias suas: & sepulchra eorum domus illorum in æternum. idemmet Dauid *psalm*. 48. 12. contestatur.
10 Et sanè quid mirum, si diuites stultos paulò antè ipsemet vocauerat Dauid loco eodem. *Cùm videris sapientes morientes; simul insipiens, & stultus peribunt; & relinquent alienis diuitias suas.*
11 Quid enim stultiùs, quàm in ijs comparandis laborare, quæ mox relinquenda sunt? & perdere animam suam, vt aliorum luxui sufficiant opes, non quibus modicè vtantur, sed quas absorbeant, atq; profundant? vt
12 *Agellius* commentum agit. Hanc autem vanitatem, appellauit Salomon sapiens ille olim Rex *Ecclesiastes* 4.7. cùm ad cor ridēs, quæ huius vitæ caduca sunt, & vana perpendens, dixit: *Consideraui, & reperi aliam vanitatem sub Sole: Vnus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi eius diuitijs: nec recogitat dicens: Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? In hoc quoquè vanitas est, & afflictio spiritus.* Nec absimile est huic, quod Ouid. 1. Fastorum cecinit.
13 *Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,*
Cuius non animo dulcia lucra forent.
Tempore creuit amor, qui nunc est summus habendi.
Vix vltrà quò iàm progrediatur habet.
Creuerunt opes, & opum furiosa cupido.
Et cùm possideant plurima, plura petunt.
Quærere vt absumant, absumpta requirere certant.
At ipsæ vitijs sunt alimenta vices.
Sic quibus intumuit suffusa venter ab vnda.
Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.
14 Hoc desiderio exciti homines, vt habeant, vndè absumant, cùm quid vacat beneficij, omnes vt acquirant percurrunt. Testatum hoc facit quod nunc accidit factum. Mense Iunio præterito vltimum vidit diem D. Baptista Granato loci Fractæ Maioris Auersanen. Diœcesis. Vacauit proindè morte eius

Beneficium simplex in Ecclesia Parochiali
S.Sosij loci eiusdem, cui à sancta Maria
Granarum, siue sancta Iuliana est titulus,
quod est iuris patronatus laicorum familiæ
dello Preite, fundatum anno 1528. à D. Ie-
suele quondam dello Preite. Ecce tibi nunc
ex variatione, qui illum obtineant, decer-
tant. A compatronis, veris quidem, præsen-
tatur D. Laurentius de Riccardo Sacerdos
loci eiusdem. ab alijs verò præsumptis ma-
gno numero præsentantur & D.Thomas de
Angelo sacerdos, & ipse loci eiusdem. Fit
igitur inter præsentatos non modica disce-
ptatio, quis eorum instituendus? Hic itaq;
status est causæ: Quis duorum instituendus
sit? Qui pro Thoma de Angelo sunt, in prom-
ptu illum instituendum ex sacris canonibus
15 referunt: Quia à maiori suffragiorum nu-
mero est præsentatus: can. si forte 36. ac fin.
dist. 63. ex Concilio Lateranen. cap. quoniam
3. de iure patronat. & ibidem Gloss. verbo qui
maioribus. & ex Gregorio Nono in cap. Ec-
clesia vestra 57. de elect. cap. si cui 23. & cap.
cùm expediat. 29. de elect. lib. 6. ad notata per
Sceuolam lib. 1. quæstionum in l. quod ma-
ior 19. ff. ad municipalem. Claudius Tutius
quæst. 11. num. 2. de iure patronatus. Mar.
Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 104.
n. 1. Rota in Lunen. Sarzanen. 31. Maij
1617. coram Duraro dec. 110. n. 1. & 11. &
decis. 111. n. 1. apud Viuianum in praxi iuris
patronat. quæ decisio 110. est 87. in impressis
apud ipsum Dominum Duranum part. 1.
Rota par. 2. diuersorum decis. 117. num. 1. &
apud Card. Manticam dec. 86. num. 4. & dec.
115. num. 5. & apud Card. Seraphin. dec. 875.
num. 2. diximus alios quamplures referentes
respons. nostra 6. n. 8. & respons. 14. n. 1. & re-
spons. 42. n. 1. p. 3.
Verum quia in minori probanda ipsi de-
ficiunt, vt adstruemus; atq; Riccardum no-
strum, & ab omnibus præsentatum patronis,
qui patroni sunt, & in possessione, vel quasi
existunt præsentandi: Succedet vtiq; vt ipsi-
met manus conserant, victiq; recedant; &
contrà, sit Riccardus instituendus. Quod vt
præstemus: Principio supponendum, nullam
nobis cum Aduersarijs, quoad existentiam
16 iuris patronatus esse discrepantiam, & quòd
de fundatione constat: & quòd ipsi quoq; hoc
iure veniant. vt dictum fuit in vna Bracba-
ren. Parochialis 24. Februarij 1592. coràm
Card. Mantica decis. 166. in initio. & apud
Illustrissimum Duranum Episcopum Vr-
gellen. decis. 87. n. 4. & 5. par. 1. Est tamen
non modica cum illis disceptatio quoad
pertinentiam, quibus scilicet hoc ius perti-
neat.
17 Hanc ob causam proindè supponendum
quoq; secundò videtur. Ius hoc patronatus,
non sanè gentilitium, siuè familiare, neq; ex
pacto, & prouidentia, sed esse hæreditarium.
Distinctionem hanc nos attulimus, eamquè
probauimus respons. nostra 74. n. 36. & seq.
part. 3. ibiq; lectorem remittimus, ne in
longum responsionis huiusce sermo abeat.
Quòd vero, pro minori, sit hoc ius patrona-
tus hæreditarium, non gentilitium, siuè fa-
miliare, neq; ex pacto, & prouidentia, facili
18 probatur negotio, quia hæreditario nomi-
ne insigniuit illud Genitor suus D. Iesuelis in
suis nouissimis tabulis anno 1528. fol. 12. in
processu veteri. Voluit nempè ipse, (sic tabu-
larum sunt verba) quod sui hæredes tenean-
tur post mortem dicti D. Vergilij, præsentare
19 Capellanum. Est ergò hæreditarium ius hoc
patronatus, in quo præsentãt hæredes, vti hæ-
redes, & ad hæredes transit, quàmuis extra-
neos, modò hæredes fuerint. Paris. consil. 88.
num. 12. lib. 2. Gabriel in conclus. cur. tit. de
verbor. significat. conclus. 6. num. 40. Claud.
Tutius quæst. 4. num. 6. de iure patronat. Me-
noch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 91. num.
2. & seqq. Garsias de benefic par. 5. cap. 9. nu.
143. Cauaslcan. dec. 28. num. 4. par. 3. Mago-
nius decis. Lucensi 7. num. 4. & seqq. Marcus
Antoninus variarum resol. lib. 1. resolut. 62.
num. 2. diximus respons. nostra 83. num. 9.
par. 3. Rota apud Duranum dec. 199. n. 12. &
13. p. 1.
20 Quàmuis dubio in facto, hæreditarium
magis præsumatur, quàm gentilitium, siuè
familiare. vt qui familiare esse contenderit,
ipsum onus teneat id probandi. Card. in
clem. plures 2. num. 6. in 6. quæst. & ibidem
Anebaran. in 2. notab. num. 5. de iure patro-
nat. & Gloss. ibidem verbo hæredes. ad text.
in can. considerandum 35. & ibid Gloss. 1. 16.
quæst. 7. Couarruuias variarum resolut. lib.
2. cap. 18. num. 6. Gratian. forens. par. 3. capit.
577. num. 44. in fin. & numer. 45. Rota apud
Card. Seraphin. decis. 456. n. 1. diximus d. re-
spons. 83. num. 30. p. 3.
His ità suppositis, ad prælium cominùs
descendamus oportet, atq; Aduersarijs no-
stris mathematica cum ostenderimus de-
monstratione, eos, qui D. Thomam præsenta-
uere ex hæredibus D. Iesuelis fundatoris
non esse, neq; fuisse vnquàm, qui verò no-
strum Riccardum Illustrissimo Episcopo in-
stituendum præsentauerũt, ex hæredibus esse
prædicti fundatoris, eosq; omnes eum præ-
sentasse: Succedet vtiq; ei institutionem iu-
re omni optimo deberi: Quia à maiori par-
te, quin magis omnibus compatronis, & à
veris, & qui in possessione sunt præsentandi,
vel quasi, præsentatus fuit. vt idem ius huic
21 statuatur, quod sibi fieri de Angelo in initio
tentauerat, ipseq; instruxerat. ad Vlpiani
sensum lib. 3. ad edictum in leg. 1. in princip.
ibidemq; per plura Iason ff. quod quisq; iu-
ris. cap. cùm omnes 6. §. cùm igitur. de consti-
tutionib. canon. qui non probauerit. 3. 2. q. 3.
can. nullus Episcopus 11. in fin. 2. q. 1. can. de
illicita 6. 24. q. 3. Maranta noster cons. 45.
sub. n. 14. in fin. Quis enim (quæso te) asper-
nabitur

nabitur ipse idem ius sibi dici, quod alijs
vel dixit, vel dici effecit? Verba sunt Vlpiani
d l. 1. ff. quod quisq; iuris. quia est hoc natu-
ræ ipsi consentaneum.

Hoc itàq; si præstiterimus, & contrarium
22 ritè præstabimus. nimirùm, quòd contrario-
rum vna, atq; eadem disciplina est, vt vno
eorum cognito, reliquum æquè intelliga-
mus. ex Caio lib. 1. institut. in *l. 1. in princip. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris. §. 1. Institut. eod. Gloss. in clem. 1.* verbo *obseruare. de sent. excomm. Perez de Lara de cappell. lib. 1. cap. 11. num. 14. & seqq. Gonzal. ad reg. 8. Gloss. 43. n. 171.*

Descendentiæ ergò series, & hæredum sic se habet.

Beneficij Fundator fuit

D. Iesuelis dello Preite.

hic hæredes testamento sibi nuncupauit.

Nicolaum de Presbytero fratrem. &

Filios quond. *Petri de Presbytero* etiam fratris.

A *Nicolao* lucem vidit

Gabriel. hic

Nicolaum Antonium, & *Cæsarem*

genuit.

ab hoc ortus est *Gabriel* iunior, qui duos filios habuit *Franciscum*, & *Carolum* hic *Carolus* diem vidit vltimum superstite sibi *Francisco*, qui Riccardum præsentauit.

à *Cæsare* vitam aspexit *Franciscus*. à quo *Scipio*. hic etiam præsentat Riccardum.

Ex his itàq; habet Riccardus integram medietatem vocum.

Petro verò fuit filius

Robertus.

ex *Roberto* nati sunt tres Mundo filij ex Laura de Presbytero.

Dominicus, Aloysius, & *Pentolianus.*

Dominico, & Aloysio de medio sublatis, eisdem successit.

Pentolianus.

qui tres habuit filias.

Cremosinam, Medeam, & *Lauram.*

Cremosina, quæ in virginitate diem vidit vltimum, atq; *Laura* successit.

Medea.

quæ Riccardum præsentat. habet ergò Ric-
cardus ex hac, & alteram medietatem vo-
cum. est ergò ab omnibus patronis, illisq; in
possessione, vel quasi præsentandi existenti-
23 bus, præsentatus. Debetur ergò iurè illi nec
sanè iniuria institutio. ad *text. in capit. quoniam 3. de iure patronat.* vt in initio pro D.
Thoma arguentes deduximus. Qui in mi-
nori probanda defecit; vt hæc pro illo suc-
cedat iurè consequentia: sed à nullo ex pa-
tronis ipse præsentatus fuit. non ergò debet
24 institui. ex regula contrariorum, quæ insi-
mul opponuntur, ex quibus non contem-
nendum argumentum ducitur, quin satis
firmum. vti eruditè satis, consequenterq; ar-
gumentatur Sanctissimus Leo Papa in *can. gratia 1.* ibidemq; notat *Gloss.* verbo *testante. 1. q. 1. Gloss. in can. Imperatores. 1. §. quicunq;* verbo *ergò legibus. dist. 9.* Rationem
reddit *Gloss.* in *can. cùm humilitatis 9. in fin.*
25 verbo *falsitas. 21. q. 2.* Quia duo contraria
in eodem esse subiecto minimè possunt. &
philosophia docet. Quia insimul conuenire
non possunt, eodem planè tempore. *Gloss. in can. quodcunq; 6.* verbo *in Iuda. 24. q. 1. can. hospitiolum 17. in fin.* & ibidem *Gloss. final. dist. 32. & can. quia radix. 13. de pænit. dist. 2.*

26 Qui enim in beneficio iuris patronatus
hæreditario vti patronus præsentare inten-
dit, neq; se esse filium probare sufficit, ni hæ-
redem quoq; probauerit. Eatènus enim ei-
dem hoc ius, quod hæreditarium nuncupa-
tur, debetur, quatènus se hæredem adstruxe-
rit; quàmuis hæres fuerit extraneus. ad *text. in cap. 1.* & ibidem *Gloss.* verbo *non debent.* &
Abb. num. 2. alijq; Scribent. de iure patronat.
idem *Abb. in cap. cùm sæculum 13. num. 4. & 5. eod. Bald. cons. 409. numer. 1. lib. 1. Couarr. variarum resolut. lib. 2. d. cap. 18. num. 6. Rota apud Card. Seraph. decis. 446. num. 1. & apud Card. Manticam d. dec. 164. num. 1. & in recentior. dec. 756. n. 1. in fin. par. 2. tom. 2. Alexander Raudens. variar. resolut. cap. 19. num. 1. & num. 12. Genuens. in praxi cap. 63. de probatione iuris patronat. num. 23.* im-
pressione Romana anno 1609. diximus *respons.* nostra 82. *num. 27. & 28. par. 3.* At qui
verò, qui D. Thomam præsentauere, neq; ex
hæredibus sunt D. Iesuelis, neq; tales se pro-
27 bauere. Non ergò ad beneficium de iure
patronatus hæreditario præsentare iurè po-
tuere. Non itàq; eorum firma erit præsenta-
tio. ergò nulla. Nulla proindè succedere po-
28 terit institutio, quæ sine patroni legitima
præsentatione infrà tempora à iure sacro-
rum canonum statuta, succedere minimè
potest. *d. cap. quoniam 3. & cap. si verò 12. & cap. ex insinuatione 14. de iure patronat. clem. plures. de iure patronat. d. can. considerandum 35. 16. quæst. 7. Garsias de benefic. par. 5. cap. 8. num. 85. Rota apud Durantum d. decis. 199. num. 1. part. 1. & in recentiorib. part. 1. tom. 2. decis. 680. num. 3.* vt contra qui Riccardum
præsentauere ex hæredibus, & descendenti-
bus sunt D. Iesuelis fundatoris, & in quasi
possessione sunt iuris præsentandi, vti hære-
des, talesq; se semper habuere, & probaue-
re. eorum ergò iurè subsistit præsentatio. De-
29 betur proindè, nec iniuria ab eis præsentato
nostro Riccardo institutio. quia constat de
iure patronatus, & quòad existentiam, &
quòad pertinentiam horum, qui præsen-
tauerunt. ad *text. in dict. capit. consultationibus. 19. de iure patronat.* & dixit Rota apud
Coccinum decis. 463. num. 1. 2. & seqq. & decis. 469. & in *Vlisbonen. Prioratus* 14.

Martij 1611. coram Card. Sacrato decis.95.
num.2. in posthumis Farinac. tom.2. et in re-
cent. par.2. tom.1. decis.337. nu.1. et 3. et apud
S. memor. Gregor. XV. decis.452. nu.20. Vi-
uianus in praxi iuris patronat. lib.5. cap.4.
nu.64. et 68. Lottherius de re beneficiar. lib.2.
q.11. nu.118. et 119. Rota apud Duranum
d. decis.199. nu.1. par.1. et decis.87. num.11.
ead. part.1.
30 Neq; instabũt Aduersarij: sat esse illis, Tho-
mam ab his præsentatum fuisse, qui in pos-
sessione sunt, vel quasi iuris præsentandi. ad
tex. in d. cap. consultationibus. 19. de iure pa-
tronatus. Lapus allegat.95. in fin. Rota in
recentior. par.1. tom.1. decis.424. num.1. &
par.2. tom.1. decis.443. nu.3. & apud Coccinũ
decis.446. nu.1. & decis.469. num.1. & 4. &
decis.245. nu.8. Marius Antonin. Maceraten.
d. resolut.104. num.7. lib.1. Marescott. lib.1.
variarum resolut. cap.55. nu.18. & seq. Gõ-
zalez ad regulam 8. Gloss 45. §.2. nu.6. Rota
apud S. memor. Gregor. XV. decis.349. nu.1.
& d. decis.452. nu.14. & apud Card. Caua-
ler. decis.55. nu.4. & decis.197. nu.1. & apud
Duranum decis.413. num.1. par.2. & d. decis.
87. nu.12. par.1. diximus *respons. nostra.46.*
nu.4. & 5. par.3. & nu.19.
31 Namq; id quidèm exauditur quando non
constat de proprietate ad fauorem eorũ, qui
verè patroni sunt, & in possessione existunt
præsentandi, vel quasi. vt in facto hoc nostro.
vt dictum fuit in *Cracouien. Parochialis 9.*
Iunij 1627. coram Patriarcha Hierosolymi-
tano decis.42. nu.5. apud Viuian. de iure pa-
tronatus. & in Romana iuris patronatus 13.
Martij 1630. coràm Merlino decis.362. nu.
4. par.5. diuersorum nouissimarum. dixitq;
eadem Rota in *Vicentina Beneficij 11. No-*
uembris 1628. coràm Vbaldo decis.65. in
princ. in manuscriptis. & in recentioribus par.
1. tom.1. decis.188. nu.1. & 2. et decis.374. per
totam.
32 Deindè quòd præsentationes ab his,
factæ fuere in absentia verorum patronorũ,
ipsisq; non scientibus, nec consentientibus.
consequenterq; per vsurpationem, cùm non
appareat de aliquo eorum legitimo titulo.
vndè nullum ipsis in hoc præiudicium fuit
illatum, iuxta tradita per *Ripam in cap. cùm*
Ecclesia Sutrina. 3. nu.93. de causa possessio-
nis, et proprietat. quem sequuta fuit *Rota*
apud Sancta memor. Gregorium XV. decis.
417. nu.5. et 6. Ferret. cons.132. nu.3. secun-
dùm *Calderini cons.12. de iure patronat.*
Rota apud Coccinum decis.392. nu.1. et 2. et
apud Card. Seraphin. decis.337. sub nu.2. et
part.1. diuers. decis.184. nu.1. et 2. & in dicta
Cracouien. Parochialis coram d. Patriarcha
Hierosolymitano d. decis.42. nu.8. apud Vi-
uian. et apud Duranum Episcopum Vrgel-
len. *d. decis.87. num.22. et 23. par.1.* quæ sanè
decisio in punctis est, & loquitur.
Preterea quòd pœnè omnes hi se ab Aqui-
lano dello Preite descendentes asserunt.
Aquilanus verò prædictus, neq; vnquàm in
numero reperitur præsentantium, neq; hæ-
res D. Iesuelis, neq; ex descendẽtibus ab eo.
33 non itaq; illi acquirere potuere possessionẽ,
vel quasi præsentandi in vim tituli, qui apud
eorum principalem non vtiq; erat. iuxta Vl-
piani sensum lib.12. ad edictum *in l. quedam*
mulier 76. et ibid. Gloss. fin. et Angelus. nu.4.
ff. de rei vendicat. Ioa. Franciscus de Ponte
Regens cons.72. num.1. lib.2. Alciatus de præ-
sumptionib. regul.2. præsumpt.24. num.2.
fuitq; dictum in *Papien. iuris patronatus 22.*
Maij 1595. coram Cardin. Mellino decis.2. n.
3. apud Viuian. in praxi iuris patronat. et in
Burgi Sancti Domnini iuris patronatus 9.
Decembris 1622. coram Merlino apud eun-
dem decis.18. nu.5. præsertim verò, cùm eui-
34 denti demonstratione de alterius titulo, &
possessione appareat. vt hic in facto hoc no-
stro. secundum *Angelum in d. l. quadam mu-*
lier. d. nu.4. et Regentem de Ponte d. cons.72.
nu.1. et seq.
Vel enim ipsi, (vt dilemmate hoc constrin-
gamus illos) in vim tituli ab Aquilano
prætensi, in possessionem se ingessisse præ-
sentandi, (vti etiam semper asseruere) con-
35 cedent; & cùm nullum titulum, nullamq; vn-
quàm præsentandi possessionem habuerit
Aquilanus, nullum quoq; titulum, nullamq;
possessionem in illos transfundere potuit.
36 Et quòd: Dat nemo, quod non habet. regula
nemo potest 79. de regul. iur. in 6. can. Dilec-
tum. 24. in fin. 1. q.7. & quòd etiam nemo ac-
cipere valeat, quod in dante non aderat. *can.*
ventum est. 18. §. sed è contrario. 1. q.1. can.
37 *presbyterum 16. dist.28.* & catènus datum
firmum habetur, quatènus illud est dantis.
ex Aphricani sensu in *l. si seruus legatus 111.*
§. qui quinque. ff. de legat.1. à quo nec longè
abijt Vlpianus in *l. si. sic legatum 78. § si mi-*
hi ff. eodem, & ibidem *Bart. n.4. Gratianus*
forens. disceptationum par.5. cap.988. nu. n.1.
et seq.
Vel verò ex se ipsis, in hoc se ingessere, vti
verè se ingessere, & cùm nullo hoc titulo fe-
cerint, nullaq; iusta causa, veriq; compatroni
sint, qui semper ipsi præsentauere; vsurpatio
38 magis eorum videbitur, quàm possessio, vel
quasi. Quam ob causã succedet, vt in cõcur-
39 su, præferenda nostrorum sit possessio, qui
iustum, verumq; titulum à fundatore osten-
dunt, & possessionem, in qua ab initio funda-
tionis semper ipsi, vsq; ad hanc fuere diem,
veram habent. iuxtà disposita per Innocen-
tium III. in *cap. licet causam. 9. §. ex præmis-*
sis igitur. et ibidem Felin. n.9. vers. quarta
causa deprobat. Bald. in l. data opera in fin.
C. de ijs, qui accusare non possunt. ex Paulo
lib.69. ad edictum *in l. si duo. 3. in princ.* &
ibidem *Bart. nu.4. ff. vti possidet. Rota apud*
Verallum decis.336. et 337. par.2. Regens Ioã.
Franciscus de Ponte cons.97. num.21. & seq.
& nu.

& num.27.lib.2.Rota in recentiorib. part.1. tom.2. decis.480. num.3. in fin. & apud S. mem.Greg.XV.dec.412.n.1.& seqq. Menoch. de retinend.possess. remed.3. num.733. Beltram.ad dictam decis.Greg.XV.num.5. Maceraten.d.resolut.60.n.24. lib.1.Gratian.forens.par.3.cap.402.num.1.cum seqq. Rota apud Card.Caualer.decis.242. n.3.& decis. 379.n.5.

Cæterùm nusquàm apparet, Aquilanum ipsum, de quo exultant Aduersarij, vel præsentasse, vel in possessione, vel quasi fuisse
40 præsentandi. Negatiua autem hæc satis euidentèr ex reuolutione probatur actorum, iuxtà *Gloss.* receptam per illum *text. in l. iustum 6.in Gloss.1.in fin. C.de edendo. Bart. in l.fin.C. de rebus credit. Cephal.cons.144. num.1.lib.2. Rota part.1.diuersor.decis.64. num.1. & apud Card. Manticam decis.34. num.9.& apud.S.memor. Gregor.XV.decis. 433.num.3.& apud Duranum decis.2.nu.3. & decis.6.num.9. part.1.* diximus *respons.* nostra 78.*num.11.& respons.84.numer.54. par.3.* Ipsi verò, se descendentes ab Aquilano, qui in possessione esset iuris præsentandi, semper asserere. Erronea autem hæc eorum & est, & fuit assertio. ergò inefficax. ergò
41 nulla. Nihil enim ex errore, nisi error sequitur. ex Pauli sensu in *l. ex diuerso.36. §.1.ff.*
42 *de rei vendicat.* Errare verò est vnum pro alio putare. ex Augustini erroris finitione in *can. in quibus. 6. 22.quæst.2.* vbi *Gloss.* etiam verbo *aliud.* Vnum ergò pro alio putauere, ac cõsequentèr errauere, cùm Aquilanum in possessione esse præsentandi asseruere. Nihil ergò nisi errorem apprehendere.

Et planè, vt strictiùs illos includamus, & secundo huic respondeant dilemmati. Vel ad beneficium se præsentare potuisse hoc
43 putauere, quòd illud sit familiare, siuè gentilitium, & duo illos probare oportuit, & se ex familia, (sicuti etiam Aquilanum,) esse dello Preite ab Iesuele fundatore: & beneficium familiare esse, ac gentilitium; non enim vtrumq; eorum præsumitur, nisi probetur. *Calder.cons.5. & 20.de iure patronat. Abb. cons.59. num.3. versic. tertiò principalitèr, part.2.Paris.cons.35.num.8.lib.4. Gabriel. cons.195.lib.1.Rota apud Card.Seraph.decis. 456.num.3.4. & 5.* quam sequuta fuit *Rota in recentiorib.part.1.tom.2.decis.675. num. 2.& seqq.& part 2.tom.2. decis.756.num.1. Riccius in praxi iuris patronat. resolut.158. num.4.& resolut.180. & 181. Rota in recentior.part.2.dec.455.num.4. Maceraten. variarum resolut.lib.1.dict.resolut.60.num. 6.& resolut.82.num.1.& seqq.* in fine, cuius resolutionis ad verbum refert decisionem: *Die Lunæ 10.Iunij 1602.coràm R.P.D.Litta in Pirhtina iuris patronatus*, deduximus *nos respons.nostra 16.num.28.part.2.& re-*
44 *spons.44.num.25.part.3.* Vel verò quòd sit hæreditarium: & se hæredes quondam D. Iesuelis fundatoris, sicuti etiam Aquilanum, probare oportuit, vt in superioribus ostendimus, atq; probauimus. At neutrum horum probauere, neq; probare possunt. Exciderunt ergò ab vtroq; vt neq; vti familiare, neq; vt hereditarium, eorum hoc sit ius patronatus. quo argumenti genere vsa fuit *Rota* apud *Duranum dict.decis.87.n.19.in fin.par.1.*

Firmum hoc nostrum dilemma non illiberalitèr, & hoc ipsum, quod subijcimus, ostendit: Quòd anno 1607. cùm hoc ipsum vacasset beneficium ob priuationem cuiusdam Hieronymi de Lecterijs, præsentatusq; fuisset, & à Gabriele dello Preite iuniore, & à Medea, & Cremosina, ac Laura dello Preite D. Vincentius Guzzo è Rocca Gloriosa Policastren. Diœcesis fol.103. atq; etiam ab alijs asserentibus, se ab Aquilano descendere: Institutus quidem fuit dictus Vincentius, per Dominum Generalem Vicarium D. Io-
45 annem Mengotium Eminentissimo tunc Philippo Cardinale Spinello Episcopo Auersano, ad præsentationem tamen prædictorum Gabrielis filij, & heredis quondam Nicolai Antonij dello Preite; nec non Medeæ, Lauræ, & Cremosinæ filiarum, & hæredum quondam Pentoliani dello Preite, relictis aliis, vti ad quos ius patronatus, & præsentandi spectabat minimè, patet hoc ex Bullis dicti Eminentiss. Cardinalis Episcopi in processu fol.137. Non itàq; ad eorum præsentationem subsequuta fuit institutio, vti non
46 patronorum. Nulla proindè ipsis ex hoc accessit quasi possessio præsentandi, quæ non secuto effectu non proficit. *Calder. dict. cons. 12.de iure patronat.* quod canonizatum fuit apud Robusterium *part 2.diuersorum decis. 318.num.2. Claudius Tutius quæst.1.de iure patronat.num.12. Perez de Lara de cappellan.lib.2.cap.1.nu.55.& 56. Piasecius in praxi Episcoporum part.2. cap.5. art.1. num 23.fol.mihi 360.* impressione Lugdun. *Rota apud Cardin. Caualer.d.decis.55.n 4. & dec.197. num.3.& dec.626.num 2.& 3. apud Coccinum dec.145.n 2. apud Duran. d.dec.87.n.8.& 12.part.1.* quę est etiam in impressis apud Viuianum in praxi iurispatronat. *dec.110.num.8.& apud S. Mem.Gregor.XV.decis.222.nu.4.& 5.& d.dec.417. nu.1.& dec.442.nu.14.& seqq & 19 Garsias de benefic.tom.1.part.5.cap.5.nu.59 Gonzalez ad 8. regulam Cancellar. Gloss 45. §.2. num.29.*

Confirmaturq; hoc ipsum, quòd anno 1618. vacante beneficio præfato ob liberam resignationem dicti D. Vincentij Guzzo, Institutus fuit D. Baptista Granatus, cuius ob supremum diem nunc vacat, ad præsentationem Francisci, & Caroli dello Preite filiorum, & hæredum quond. Gabrielis. f.114. à ter. nec non etiam Scipionis dello Preite filij,

filij, & hæredis quondam Francisci, filij, & hæredis quondam Cæsaris, filij, & cohæredis quond. Gabrielis senioris fol. 114. Quamuis, etiam & aliorum, tamē simpliciter admissus, & institutus fuit nulla facta peculiari memoria eorum, qui se asserunt, non verè sunt cōpatroni in decreto Institutionis fol. 150.

De Laysella vero non nimis curādum est, licèt enim ipsa anno 1547. ad præsentandū D. Valerium dello Preite admissa fuerit, vt ex

47 Bullis in processu fol. 17. & 18. vndè præiudicium sibi intulerunt compatroni illam admittentes ex *Calderino cons. 20. de iure patronat.* quem sequutus fuit *Ripa in d. cap. cū Ecclesia Sutrina 3. nu. 93. circa fin. vers. sexto requiritur. de causa possession. & proprietat.* sequutaq; fuit *Rota apud S. memor. Gregor. XV. decis. 417. nu. 5. & decis. 452. nu. 14. 15. & 16.* deduximus *respons.* nostra *42. nu. 49. par. 3.*

48 Non tamen apparet postmodùm ampliùs illam admissam fuisse; quam ob causam eius quasi possessio præsentandi in descendentes non potuit transferri sine noua apprehensione, id est sine nouo vsu, & exercitio iuris præsentandi. vt loquitur *Rota* apud eundem Dominum *Duranum d. decis. 87. nu. 20. par. 1.* ex *Menoch. de retinenda possess. remed. 3. nu. 57. Achille decis. 5. de causa possession. & proprietat. Caputaquens. decis. 235. num. 1. & seq. part. 2. Gonzalez ad regul. 8. Cancellar. Gloss. 34. nu. 108. Garsias de benefic. par. 5. c. 5. nu. 35. cum sequent. Rota apud S. memor. Gregor. XV. decis. 242. num. 6. & d. decis. 417. nu. 7. apud Card. Manticam decis. 150. nu. 2. apud Coccinum decis. 464. nu. 3. Maceraten. variarum resolut. lib. 1. d. resol. 104. num. 4.* diximus *respons.* nostra *46. nu. 8 par. 3.*

Et sic etiam illam apprehendisse; quantula hæc eius vox erit, vt numerum facere valeat aduersus Riccardum, qui ab omnibus

49 præsentatus fuit, vt absorta saltim hæc vna Laysellæ vox per maiorem partem præsentantium fuerit. ad *tex. in d. clem. plures. de iure patronat.* & ibidem *Imola nu. 7.* ex Vlpiano in *l. si quis cùm totū 7. in princ.* & ibidē *Gloss.* verbo *in toto. ff. de except. rei iudicat.* & cōcinit Caius in *l. in toto 114. ff. de regul. iur. Maceraten. d. resol. 104. num. 13. Gonzalez Gloss. 45. nu. 61. Rota par. 2. diuersorum decis. 117. nu. 1. & apud S. memor. Gregor. XV. decis. 452. nu. 3. & 4.* & ibidem *Beltramin. nu. 23. & apud Duranum decis. 199. nu. 8. par. 1.* diximus *respons.* nostra *43. nu. 16. & 17. & 18. part. 3.*

50 Quòd autem hi, qui nostrum præsentarunt Riccardum in possessione sint, & fuerint, vel quasi præsentandi in singulis vacationibus, vt veri patroni, mathematica inspectione ex actis, & bullis institutionum præsentatorum demonstratur. Et quidèm annō 1547. vacante beneficio præfato per obitū quond. Vergilij, fuit præsentatus per Robertum dello Preite, & Gabrielem dello Preite D. Valerius dello Preite ex Bullis Institutionis fol. 17. & 18. Anno verò 1576. vacante per vltimum diē dicti quond. D. Valerij præfato beneficio, ad præsentationem Nicolai Antonij de presbytero, Francisci de presbytero nepotis, & hæredis dicti quond. Magistri Gabrielis. Dominici, Aloysij, & Pentoliani dello Preite per intermediam personam Lauræ dello Preite, eorum matris, & tutricis filiorum, & hæredum dicti quond. Roberti dello Preite ex Bullis Illustrissimi Domini Balduini de Balduinis Episcopi Auersani fol. 67. & 68. Institutus fuit D. Ioannes Thomas de præsbytero. Huius ob suprema funera anno 1593. vacante beneficio præsentauere ad illud iterùm Pentolianus de presbytero filius, & hæres quond. Roberti D. Iulium de Lottetijs, & Gabriel de presbytero vti heres quōd. Nicolai Antonij de presbytero. fol. 2. in processu veteri, atq; ad firmandum eis spectare ius patronatus, & præsentandi, examinari quoq; fuere testes, ex quibus probata, fuit eorum descendentia in articulis fol. 23. & ex testibus fol. 27. & seq.

Præterea anno 1607. vacante denuò beneficio præfato ob priuationem D. Hieronymi de Loterio ad præsentationem dicti Gabrielis de Presbytero filij, & hæredis q. Nicolai Antonij de Presbytero filiorum, & hæredum quondam Pentoliani, institutus fuit D. Vincentius Guzzo, ex Bullis Eminentissimi Cardinalis Spinelli Episcopi Auersani fol. 137. Hoc beneficio renunciante anno 1628. præsentatione facta per Scipionem de Presbytero ex Gabriele seniore descendente, atq; etiam per Franciscum, & Carolum, dello Preite ab eodem Gabriele descendentes in persona Diaconi Baptistæ Granati, Institutus ille fuit per Bullas Illustrissimi Episcopi D. Caroli Carafæ fol. 150. Ex his itaq; tot præsentationibus subsequutis, quæ effectum sortitæ fuere continuatis temporibus, rectè in possessione, iureq; esse dicuntur, vt veri etiam patroni, præfato à D. Iesuele fun-

51 datore descendentes, quando etiam vnica, præsentatio effectum sortita sufficeret. ad tradita plenè per *Ripam in d. cap. cùm Ecclesia Sutrina 3. nu. 53. de causa possessionis, & proprietat. & ibid. Abb. nu. 23. Crauetta cōs. 134 num. 1. Rota par. 2. diuersorum decis. 17. nu 1. & apud S. memor. Gregor. XV. dict. decis. 452. nu. 14. 15. 17. 18. & seq. & apud Duranum d. decis. 87. nu. 8. 9. 10. & seq. part. 1. & dict. decis. 199. nu. 3. ead. part.*

Est itaq; noster Riccardus à veris compatronis præsentatus, atq; ab his, qui in possessione fuerunt, & sunt præsentandi ab ipsis fundationis incunabulis, atq; ab omnibus.

52 Ipsi ergò iure omnī optimo institutio debetur. *d. cap. quoniam 3. cap. consultationibus 19. de iure patronat. can. decernimus. 32. & can. Monasterium 33. 16. q. 7. Rota apud Du-*

Duranum d. dec. 87. num. 1. Non ab re ergò ipse fecit, vt beneficium haberet, si legitimè
53 decertauit, vt institutione coronaretur. ad Apostoli Pauli sensum 2. *ad Timotheum* c. 5.

Atq; ità ex his, Aristarchi non abiecta virga, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenaten.

Post longam, legitimam verò, habitam à Riccardo decertationem, vicit tandèm, atq;
54 institutionis coronam accepit. perfecit landè ipse, quod Ouid. 1. Amor. eleg. 10. consilium dedit.

Perfer, & obdura, dolor hic tibi proderit olim.
Sępè tulit lassis succus amarus opem.

SVMMARIVM.

1 *Homines dùm vita vsura vtuntur plura habere decertant, vt commodiùs, abundantiùsq; viuant.*
Nudi ingrediuntur, nudiquè recedunt. num. 2.
Opera sequuntur illos cùm recedunt. n. 3.
Alia autem omnia dimittuntur.
Qui verò remanent, vt dimissa habeant decertant. n. 4.
Vndè lites, rixaq; ac sępè etiam mortes.
5 *Cupido habendi inter omnia vitia, venena plurima spargit.*
6 *Institui is debet ad beneficium iuris patronatus, qui à maiori compatronorum parte pręsentatus fuit.*
7 *Iurispatronatus existentia ex partis quoq; assertione probatur.*
Triplex est, hęreditarium, gentilitium, & ex pacto, & prouidentia n. 8.
Gentilitium verò, & ex pacto, & prouidentia non pręsumitur, nisi probetur. num. 9.
Ergò hęreditarium. n. 10.
Ad quod hęreditaria qualitas requiritur.
Absq; illa, non proficit.
11 *Fœmina dotata in Regno, sicuti à successione excluduntur.*
Ità quoq; à iure patronatus, & pręsentandi. & n. 13.
Tùm etiam quia successioni renunciant. n. 14.
12 *Ius patronatus ius est vniuersale, & cum vniuersitate transit bonorum.*
Transit proindè cum vniuersitate bonorũ renunciata. n. 15.
Ac successione.
16 *Irregularis, ex homicidio pręsertim, beneficiorũ Ecclesiasticorum incapax redditur.*
Ex homicidio verò voluntario indispensabilis. n. 25.
17 *Dispensatio iustificari debet, obtenta.*
Et omnis Ordinarijs committitur extra Romanam Curiam.
Ratio redditur. n. 18.
19 *Legitimè constare dicitur per plenas probationes.*
20 *Credenda non sunt in humanis, quę non probantur.*
21 *Papa dispensare non pręsumitur in tertij pręiudicium.*
In beneficialibus pręsertim.
22 *Dispensatus ad beneficia iuris patronatus, ad illa pręsumitur, quę sunt de familia.*
Et non cum tertij pręiudicio.
23 *Dispensationes omnes, ad beneficia pręsertim, sunt odiosę.*
Ideò strictè interpretandę.
25 *Appetentes primos accubitus, vt dent locum maioribus, iurè carpuntur. ex Domini sententia.*
26 *Dispensatus ad vnum beneficium, non censetur ad aliud dispensatus. & n. 28.*
27 *Plura duorum numero comprehenduntur.*
29 *Descendentiam sufficit probare ab vltimo, qui pręsentauit.*
30 *Pręsentauit, qui semel, licèt intermedio non pręsentauerit, non idcircò in futuris sibi pręiudicium intulit. & n. 31.*
Et pręstruatur sibi ius, & possessio per pręsentationem aliorum. n. 32.
33 *Aduersarium in beneficio sufficit excludere per non ius suum.*

ARGVMENTVM.

Institui ad beneficium is debet, qui à maiori patronorum parte pręsentatus fuerit. In beneficio verò hęreditario nullus pręsentare valet, qui hęres non fuerit, quàmuis extraneus. Qui gentilitium esse ius patronatus asserere voluerit, ipse probare tenebitur. Fœminę in Regno dotatę si hęredes non fuerint à iure patronatus excluduntur. sufficit verò descendentiam probare

bare ab vltimo, qui in possessione defunctus fuit. nec officit, si intermedio tempore quis non præsentauit, non enim sibi præiudicium intulit in futuris præsentationibus; quin aliorum præsentatio ius præseruat eorum, qui non interim præsentauere. Dispensationes omnes Ordinarijs demandandæ, Eæq; non iustificatæ, non proficiunt. Irregularis ex homicidio voluntario indispensabilis est, ex decreto Sacri Concilij. Dispensatus ad vnum beneficium, ad aliud dispensatus non videtur, quòd dispensationes, ad beneficia præsertim, odiosæ censentur, ac proptereà strictè, præsèq; interpretandæ.

RESPONSIO LXVII.

1 QVI vitæ huiuscè vsura fruuntur homines, cùm hic sunt, multa habere decertant, vt abundantiùs viuant; cùm verò hinc abeunt, vitæ termino facto, nihil ex illis sumere licet secum. Nudi proindè rece-
2 dunt, vt nudi ingressi fuere. *Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc.* Patientissimus Hussita ille Iob. 1. 21. te-
3 status fuit. opera tantùm sequuntur homines, siuè bona, siuè mala fuerint illa. *Opera enim illorum sequuntur illos.* Apocalypsis 14. 13. habetur. bona quidèm, vt remunerarione, mala verò, vt pœna afficiantur.
4 Dimittunt propterea quæ habuere omnia; sed qui residui sunt, relicta vt habeant, & ipsi decertant, atq; ad prædam ascendunt. vt de Iuda discessurus iàm prophetauit Iacob Patriarcha. Genesis 49. 9. *ad prædam ascendisti fili mi*, dicens. hinc lites, hinc iurgia, hinc sępè, frequenterq; mortes.
5 *Nec plura venena.*
Miscuit, aut ferro grassatur sępiùs vllum
Humanæ mentis vitium; quàm sæua cupido
Indomiti census.

Iuuenalis cecinit satyr. 1.

Hinc sanè factum est; ex humanis abrepto, nobili ex gente nato, Clerico D. Indico Nisio Auersano, nonnulla eius funere vacarint Ecclesiastica beneficia; inter ea quædam de iure patronatus laicorum. vnum Cappellania, alterum Iaconia nuncupatur, in Capella Sancti Ioannis intus Parochialem Ecclesiam Sancti Nicolai Auersanæ Ciuitatis erecta, de familia Dominorum de Garganis. Facto loco compatronis, illi ex vna D. Scipionem Garganum Clericum præsentant, & cumulando D. Marcellum Landulphum Cathedralis Ecclesiæ Sancti Pauli Auersanen. Cantorem, secundam ex quatuor dignitatem; ex altera verò Clericum Carolum Vitalem præsentant. Ad lites proindè inter sese insurgunt; quisq; eorum instituendus sit? Litem dirimit ex Lateranen. Concilio *text. in cap. quoniam 3. de iure patronat.* cui vim adijcit *Gloss.* verbo *qui ma-*
6 *ioribus.* ibidem. Eum scilicet esse instituendum (decernens) qui maioribus suffragijs iuuatur; qui à maiori, videlicèt, patronorum parte fuerit præsentatus. & Gregorius Nonus in *cap. Ecclesia vestra 57. de electione can. si fortè. 36. ac fin. dist. 63. cap. si cui. 23. & cap. cùm expediat. 29. de electione lib. 6.* acceditq; Scæuola ex Iure Consultis non secundus lib. 1. quæstionum in *l. quod maior 19. ff. ad municipalem.* Rota apud *Card. Mantic. dec. 86. num. 4. & dec. 115. nu. 5. apud Card. Seraphinum dec.* 885. *nu. 2. apud Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis.* 87. *numer.* 1. *& seq. par.* 1. quæ est etiam in impressis apud *Viuianum* in praxi iuris patronatus *decis.* 110. *num.* 1. diximus plura *respons.* nostra 6. *num.* 8. *& respons.* 14. *num.* 1. *atq; respons.* 42. *num.* 1. *part.* 3. Est verò à maiori parte patronorum præsentatus Landulphus. Ipse ergò instituendus.

Et sanè vt minorem firmam præstemus,
7 laborandum. Porrò non est nobis colluctatio cum Vitali, de iuris patronatus existentia; quoniàm eodem & ipse principio nititur; ius hoc patronatus esse ex familia Dominorum de Garganis, vt dictum fuit apud *Card. Manticam dec. 166. in initio.* & apud *Duran. d. dec. 87. n. 4. & 5.* apud sanct. mem. *Greg. XV. dec. 452. n. 1.* & ibidem *Beltram.* addens n. 22. Concertamus autèm de pertinentia, fuerit nè ipse præsentatus ab his, qui in possessione sunt præsentandi, vel quasi, vt ad illos pertinere ius præsentandi di-
8 catur iurè, nec sanè iniuria? Hoc verò submouemus, si hoc firmemus principium. Ius istud patronatus hæreditarium esse, non verò gentilitium, siuè familiare, neq; ex pa-
9 cto, & prouidentia. Non sanè ex pacto, & prouidentia, neq; etiam gentilitium, siuè familiare, quod id ex fundatione non probatur. vti tenentur, qui hoc asserunt. ex *Card. in clem.*

clem.plures.2.nu.6.in 6.q. de iure patronat.
ibidemq; *Gloss.*verbo *haredes.* & *Ancharan.*
*in 2.notab.nu.*5.ad *tex.in can. considerandũ*
35.vbi *Gloss.*1.16.q.7.Rota *apud Card.Sera-*
*phin.decis.*456.*nu.* 1.*Gratianus forens. par.*3.
*cap.*577.*nu.*44.*in fin. & nu.*45. diximus *re-*
*spons.*nostra 83.*nu.*30.*part.*3.
10 Est ergò hæreditatium. Hæreditariam er-
gò qualitatem habere debebũt, qui ad illud
præsẽtant, quàmuis extranei; neq; aliàs facta
præsentatio firma erit, si qualitas illa deficiat
hæreditaria. *Paris.cons.*88.*num.*12.*lib.*2.*Ga-*
briel in conclusionibus Iuristit. de verborũ
*significat.conclus.*6.*nu.*40.*Menochius de præ-*
*sumptionib.lib.*4.*præsumpt.*91.*num.*2.*& seq.*
*Claudius Tutius de iure patronatus q.*4.*nu.*
6. *Marius Antoninus variarum resolution.*
*lib.*1.*resolut.* 60. *num.*2. *Garsias de beneficijs*
*part.*5.*cap.*9.*nu.*143.*Hieronymus Magonius*
*decis.Lucens.*7.*nu.*4. *& seq. Caualcanus de-*
*cis.*28.*num.*4.*part.*3.*Rota apud Duranum d.*
*decis.*199.*nu.*12. *&* 13.*part.* 1. diximus *d.re-*
*spons.*83.*nu.*29.*part.*3.

Hanc verò hæreditariam qualitatem, qui
Vitalem præsentauere non habent. vt sunt
moniales illæ, tàm in Monasterio Sancti
Francisci Auersę, quàm in Monasterio S.An-
næ Ciuitatis Suessæ professæ. Inutilitèr pro-
indè præsentauere, qualitate illa non proba-
ta, quę ius tribuit ad præsentandum, vt di-
ctum est.

Velutiqualitate hac quoq; destituti vidẽ-
tur, quiillum præsentauere ex familia de
Barattuciis, de Macedonijs, atq; etiam de
Suardis: hi enim ex fœminis eorum proferũt
11 descendentiam. Fœminæ autèm dotatæ ab
omni successione in Regno ex Regni Con-
stitutione In aliquibus secluduntur. ergò, & à
iure patronatus, & præsentandi hæreditario.
Cùm nempè suorum parentum ipsæ hære-
des esse non possint, neq; ad Iuspatronatus,
12 & præsentandi admitti poterunt: quod ius
vniuersale est, & cum vniuersitate bonorum
transit. ad *tex.in cap.ex litteris.*7. ibidemq;
*Abb.de iure patronat. Achilles decis.*9.*de iure*
patronatus. Rota coram Cardin. Seraphino
*decis.*725. *nu.*1. *& sequent. Alexander Rau-*
*densis variarum resolut. cap.*19. *num.*28. *&*
*seq.Maceraten. variarum resolut. lib.*2.*reso-*
13 *lut.*60.*nu.*2.*in fin. & nu.*3.magisq; in specie
de fœminis in Regno dotatis, quòd exclusæ
omninò sint: nimirùm, quòd deficiat in illis
qualitas illa hæreditaria, quia hæredes non
sunt. sequitur *Claudius Tutius de iure pa-*
*tronatus quæst.*13. *Riccius par.* 1. *in praxi*
*resolut.*175. *Viuianus in praxi iuris patro-*
*nat.lib.*4.*cap.*2.*nu.*48 *&* 49. *Ioannes Bapti-*
sta Thoro voto 82.*num* 4.*&* 5. diximus *re-*
14 *spons.*nostra 82.*nu.*27.*par.*3. Quibus acce-
dit Renunciatio, quam bonis omnibus, vel
moniales, vel cum matrimonio viris tradũ-
tur mulieres, amplissimo, ac latissimo sce-
mate faciunt in beneficium parentum, ac
15 fratrum. In illis enim, & ius patronatus in-
cluditur. vt plenè perpensum fuit in Rota
*apud Card.Seraphin.d.decis.*725.*nu.*1.*& seq.*
*Puteus decis.*341.*par.*2.in nouissima impres-
sione Romana. *Gennens. in praxi cap.* 101.
*varia de iure patronat. num.*3. impressione
Romana anno 1609. *Thoro d.voto* 82.*per to-*
tum, præsertim à *nu.* 13.*& seq.* Renunciaue-
re mulieres successioni. ergò & iuri patrona-
tus, ac præsentandi, quod in successione in-
cluditur.
16 Firmioremq; Vitalis exclusionem reddit
quòd ipse irregularis est, atq; propterea in-
capax, qui beneficia obtinere valeat Eccle-
siastica. hoc enim irregularitas, (ex homici-
dio potissimùm, ac præsertim voluntario)
operatur; vt inhabilem reddat hominem ad
beneficia obtinenda Ecclesiastica. ex *Abb.in*
*cap.cum nostris.*6.*nu.*22. *de concessione præ-*
*bendæ. Megala variarum resolut. par.*2.*reso-*
*lut.*139.*nu.*1.

Nec proficiet illi dispensatio Sanctissimi
D.N. Innocentij X. ad obtinẽdum beneficia
simplicia de iure patronatus dumtaxat. vt le-
gitur in copia dispensationis in actis dedu-
ctæ fol.33.
17 Cùm quòd dispensatio ipsa iustificata mi-
nimè fuit, vt oportebat ex Decreto Sacri
Tridentini Concilij *sess.* 22. *cap.* 5. *de reform.*
ad *tex.in cap.cùm venissent.*12. ibidemq; per
*Gloss.*verbo *Iudicari, & Scribentes de Iudi-*
cijs. Rota *apud Coccinum decis.*346. *nu.*5.6.
& 7. propter hanc causam Sacrum Conciliũ
dispensationes omnes extrà Romanam Cu-
riam dandas, Ordinarijs committi manda-
uit, vt illi de veritate cognoscerent exposito-
rum, ne subreptionibus paterent, atq; obre-
18 ctionibus. *d. cap.* 5. ne deteriores ad delin-
quendum, seq; criminibus obstringendum,
dispensatione, & indulgentia homines fierẽt.
ex eodem Sacro Tridentino *sess.*25. *cap.*18.
de reformat. Et hoc ipsum in litteris dispen-
sationis Sanctissimus Ordinario Auersano
demandauit: *Quatènus constito tibi legiti-*
19 *mè de præmissis.* dicens. Legitimè verò (id est
per probationes concludentes) non id con-
stitit. legitimè namq; aduerbium hoc, ple-
nas probationes importat. *Marsil.cons.*2.*nu.*
47.*cum sequent.Rota decis.*189 *sub nu.*4.*par.*
4. *diuersorum collecta per Farinac.* nõ itaq;
iustificata gratia fuit dispensationis. Et sanè
attendantur narrata. Inuerisimilitudinem
quippe non paruam habent: vt his, qui à Ca-
ne insectabatur, mulierem interimeret, quæ
longè satis distabat. Nulla porrò causa, vt ip-
semet asseruit, tenebatur, vt viridarium in-
grederetur, (qui Neapolim pergebat, & iter
eum prosequi oportebat) nisi quòd mulie-
res in illo erant, quæ elaborabant. curiosè
proindè ingressus fuit. sic in dispensatione:
Dictum Carolum quodam viridarium in quo
nonnullæ mulieres elaborabant curiosè in-
gressum, &c. mulier, quæ longè agebat, sclo-

peto exploso vulnerata fuit, canis verò, qui propè vrgebat, (si credere dignum) nihil accepit mali, nec ampliùs de cane, muliere iam prostrata, auditum. Cur statim cùm ingrederetur, cane insectante non abijt, qui nulla alia tenebatur causa, vt viridarium ingrederetur, nisi vt curiosè laborãtes mulieres aspiceret? sclopetum, vt expoliri curaret, Genitore mandante acceperat; vt ipse asserit, non itaq; aptum vt explodi posset. & quo nam pacto igitur pila onustus inuentus, vt explosus mulierem prosterneret, canem autem inoffensum dimitteret, quem ante pedes habebat, mulierem verò à lõgè. E loco verò Crispani, nobilis vir Neapolim solus, atq; pedester ibat, quæ canum natura

20 est, nouimus. *Nisi videro, & tetigero, nõ credam.* Thomas de Christo rediuiuo, quẽ resuscitatum non credebat, Apostolis nuncupantibus dixit. *Ioan. 20. 25.* & nos credemus næniis narrantis; vt ad beneficia irregularis admittatur in tertij præiudicium, eorũ, qui in Ecclesiæ seruitio desudauere? quod præsu-

21 mendum non est; cùm Papa, (in beneficialibus præsertim) cum tertij præiudicio dispẽsate minimè censeatur, vt post alios in his terminis perpendit, *Maceraten. variarum resolut. lib. 1. resolut. 105. nu. 6.*

22 Tum quòd dispensatio (quatenùs firma habenda esset, (quod inficiasimus) exaudiri debebit de beneficijs de iure patronatus (fortassis de familia,) quæ illi iure deberentur, nisi aliàs irregularitatis impedimento detineretur, non sanè quòd in cõcursu aliorum præsentatorum, qui nullo detinentur canonico impedimento, ipse quidquã profi-

23 tere valeat. Dispensationes quippè omnes, in beneficijs præsertim, odiosæ æstimãtur, quarè strictim interpretandæ erunt. ex Bonifacio VIII. in *cap. 1. § fin. de filijs presbyterorum in 6.* & in *cap. cùm in illis. 16. & cap. non potest 21. de præbend. in 6.* expressiusq; in *cap. quãuis. 4. eodem.* illis verbis: *litteræ tamen super obtinendis beneficijs impetratæ, debent, (cùm sint ambitiosæ) restringi.* Si restringendas Summus Pontifex, & Legislator Bonifacius dixit; quis illas latè, laxèq; interpretandas asserere audebit? & ita *Gambarus de officio legati lib. 10. nu. 224. Hoieda de incompatibilitate benefic. par. 2. cap. 12. nu. 78. Cauallos communium contra communes. p. 3. q. 829. à nu. 1. cum seq. Garsias de benefic. par. 1. cap. 6. nu. 58. cum seq.*

Vt quid igitur nunc ipse, qui nec præsentatus fuit à patronis ius præsentandi habentibus, neq; impedimento irregularitatis ob

24 mulieris illius necem (fortassè voluntariam, ac consequentèr indispensabilem. ex Sacrosãcta Tridentina Synodo, *sess. 24. cap. 6. de reformat.*) legitimè solutus fuit, quòd nondum adhùc, extortam, verificauit dispensationẽ, alijs se parem facit, qui & præsentati à veris fuere patronis, nulloq; canonico detinentur impedimento, ne instituì iure valeant, vt il-

25 lis præferri posse præsumat? At fatuus ageret, si in nouissimo recumberet loco, cùm appetenti primos accubitus, iure dicatur ei, nec sanè iniuria. *Da huic locum.* iuxta Euangelicum præceptum à Domino datum. (*Luca 14. 8.*) ne fortè cum rubore incipiat nouissimum locum tenere.

26 Quibus accedit, quòd (fac, firma dispensatio esset, atq; legitimè iustificata, quod tamẽ abnuimus, vti probauimus) neq; sic tamen, si ipse à veris patronis præsentatus fuisset, beneficium obtinere valeret, cùm iam aliud obtineat beneficium. Dispensatio autẽ fuit: *ad simplicia beneficia Ecclesiastica de iure patronatus tãtum, & dummodò plura simul*

27 *non sint.* Plura autèm duo esse intelliguntur. regula *pluralis locutio 40. de regulis iuris in 6.* sicnempè illa: *Pluralis locutio duorum numero est contenta.* idemq; docuit Vlpianus lib. 37. ad edictum in *l. ubi numerus. 12. ff. de testibus.* Papa verò dispensauit sub conditione, dummodò plura simul non sint. non

28 itaq; duo esse eodem tempore poterunt. *tex.* est satis expressus in *cap. non potest. 21. de præbend. in 6.* ibidemq; *Gloss.* verbo *modicum. Crescent. decis. 1. de rebus Ecclesiæ nõ alienand. nu. 6.* quem sequitur *Gonzalez ad 8. regulam Cancellar. Gloss. 14. nu. 56.* Omnimodis itaq; Vitalis à prætenso beneficiorum consequendorum cogitatu excluditur. prostrauimus ergò Aduersarium. erunt igitur firma iura pro Landulfo.

Minorem proindè, quam probandam superiùs dimisimus, astruimus. esse illum à maiori compatronorum numero præsentatum.

Præsentatur nempè ipse, quemadmodùm & D. Clericus Scipio Garganus à Domino Antonio Gargano Principe Durazani, filio quõd. Thomæ Gargani, qui alias in possessione fuit præsentandi.

A D. Aloysio Gargano Marchione Montis Falconis filio quõd. Petri Antonij Baronis Frignani maioris.

Ab Ignatio Monitio hærede quõd. Antonij Gargani. A Domino Thoma Gargano Canonico Cathedralis Neapolitanæ filio quond. Mutij, filij quond. Ioannis Michaelis Gargani.

A Domina Dianora de Motta hærede quond. Marci Antonij Gargani.

A Domino Sarro de Motta filio, & hærede quond. Lellæ Garganæ, filiæ, & hæredis quond. Ascanij Gargani.

Ac demùm ab Oeconomis SS. Annunciatæ Auersæ hæredis quond. Hieronymi Gargani, quæ etiam in possessione est præsentandi.

Hi omnes qui præsentauerunt in quasi possessione sunt præsentandi, vel per se ipsos, vel per suos antecessores, à quibus descendentiam probauere; quod satis, superq; est,

vt

29 vt dictum fuit in *Regien. iuris patronatus 10.Iunij 1623.coram Pirouano decis.17.nu. 4.apud Viuianum in praxi iuris patronatus.* & *in Mediolanen. iuris patronatus 8.Iunij 1618.coram eodem Pirouano decis.74.nu.1. apud eund. Viuianum.* Rota apud *Card. Seraphin.decis.1334.nu.8.apud Caualer. decis. 382.num.1. & apud S.memoria Gregor.XV. decis.349.nu.1.& decis.452.nu.* 17. vbi *Beltraminus* Addens. diximus alios quoque referentes *respons.* nostra 83. *numer.* 17. *part.3.* & maiorem patronorum partem absumunt.

Neq; obstaculum faciet Mutium patrem D.Thomæ Gargani non presentasse, cùm beneficium obtinuit D. Indicus Nisius, cuius ob supremum diem beneficium nunc vacat.
30 Non præsentauit quidèm, quòd absens esset, vnde nec notitiam, scientiamq; vacationis habuit; in nihilo sibi præiudicium intulisse, cùm Dominus Ioannes Michael eius Genitor præsentauerit, atq; ius conseruauerit præsentandi. & nihilominùs non probatur, Mutium non præsentasse, nam licèt in presentationibus productis ipsius Mutij memoria non habetur; potuit tamen separatim præsentare, vel aliorum præsentationi con-
31 sentire. & vt durius: quando ipse non præsẽtasset, & negligens in hoc fuisset illa vice, non tamen præiudicium sibi intulisset in alijs presentationibus in posterum faciendis. vt post *Federicum de Senis cons.102.nobilis quidam patronus in vltimo dubio.& Abb.cons.53.sine 54.nu.3.part.1. Ruinum cons.50. nu.10. lib.5. Natt.cons.446. num.18. Ioa.Baptist. Ferrett.cons.132. num.2.* sequuta fuit apertissimè Rota apud sanct.memor.*Gregor.XV.*
32 *decis.452.num.7.& 8.* & nihilominùs per præsentationem aliorum compatronorum fuit conseruata eius possessio, vt sæpè resolutum fuisse in *Rota* refert idem *Gregor.XV. d.decis.452.num.9.* & nos latè satis deduximus, omnes quot quot inuenire potuimus referentes, *respons.* nostra 6. *à num.* 30. *cum seqq. ad* 37. *part.3. & apud sanct.memor. Gregor.XV. decis.417.nu.9.&* 10.& ibidem *Beltram.n.*15.

A maiori itàq; patronorum parte præsentatus cùm fuerit noster Dominus Landulphus, quæ erat minor, quam probandam susceperamus, in proposito ab initio syllogismo; ipse vtiq; instituendus erit. Vt sat, su-
33 perq; fuerit Aduersarium exclusisse per nõ ius suum. post *Compostellanum in cap mandatum 38.de rescript. Rota decis.5. vt lite pendente in antiquis, & apud Cardinalem Caualerium decis.606.num.11. apud Duranum decis.278.num.3. & decis.350.num.1. part.2. Cardinal.Tuscus tom.1. lit.A. conclus.117. num.29.* Lis ergò pro Domino Landulpho finem videbit, vt ipse instituatur, censuq; maiori abundantiùs, dùm vitali fruetur aura viuere possit.

Atq; ità ex his, quæ ab Aristarchi cõspicilijs collimari non abnuimus, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Manutentio datur pensionario, qui in possessione est exigendi.*
Etiam aduersus successorem in beneficio.
Etiam quòd ipse non soluerit.
Ratio affertur.n.2.
Quamuis per vnicum actum solutio numeratò, & de presenti facta fuerit.n.3.
Præsertim si in possessione est exigendi ab alijs consuccessoribus.n.8.
Etiam si per partem. n.9.
Ratio affertur.n.10.
2 *Ius metimur à possessore in materia pensionis, non à beneficiarijs, qui mutantur.*
4 *Mandatum de manutenendo vt relaxari valeat pro pensionario aduersus titularem, etiam successorem, duo requiruntur.*
Reseruatio, & possessio exigendi.
Quibus probatis manutentio ei denegari non potest.nu.11.
5 *Pensionis solutio facta per Cameram Apostolicam, quamuis possessionem non firmet, dat tamen maximum argumentum, pensionarium in possessione esse exigendi.*
6 *Camera Apostolica, quæ in fructibus iure spolij succedit, ipsa pensionem soluere tenetur.*
Et æs alienum conflatum, vt se beneficiarius aleret.n.7.
10 *Causa vniuersalis potiùs attenditur in materia solutionis pensionis, quàm solutio ipsa particularis.*
12 *Valor beneficij probandus est per pensionarium.*
Declara. si pensio conditionalitèr reseruata fuit.n.13.
Seciùs si simplicitèr, & absolutè.
Limita, si pensionarius in possessione est exigendi.n.14.
15 *Pensio onus est beneficio iniustum, ex fructibus soluendum.*
Vndè successorem quoq; afficit.
16 *Pensionarius hypothecariam obtinet super fructibus beneficij.*
Et proindi etiam successor tenetur soluere.n.17.
Vel benificium dimittere.
Et etiam personalem aduersus beneficiarium ratione obligationis, & quasi contractus.n.19.

18 *Hypothecaria rem persequitur.*
Etiam aduersus successorem.
19 *Beneficiarius quasi contrahere videtur cum pensionario beneficium acceptãs de soluendo pensionem.*
Hinc personalis etiam oritur actio.
20 *Pensionis pro exactione duplex competit actio.*
Hypothecaria super fructibus.
Personalis aduersus beneficiarium.
21 *Litteræ, seù Bullæ reseruationis pẽsionis notificari debent successori, vt eum afficiant.*
Quod exauditur quòad censurarum incursum tantùm.
Licèt Gallesius illam sententiam, quòd intimari debeant, non iustam putet. n. 23.
Poterit tamen successor condemnari dato certo termino ad soluendum, alioquin quòd relaxabitur mandatum executiuum. n. 24.
Et in subsidium excommunicatio.
Sufficit autem successorem notitiam habere de reseruatione n. 25.
Etiam per litteras coràm Executore præsentatas.

ARGVMENTVM.

Pensionario, qui in possessione est exigendi, etiam per vnicum actum manutentio datur, etiam aduersus successorem, si de duobus constet, de reseruatione scilicet, & de exactione numeratò, & de præsenti facta. Qui in possessione est exigendi valorem iustificare non tenetur. Pensionario hypothecaria competit aduersus beneficium, & fructus, atq; etiam personalis aduersus beneficiarium. Et nùm successori Bullæ, siuè litteræ sint intimandæ reseruationis pensionis, vt illum afficiant, quòad censuras potissimùm?

RESPONSIO LXVIII.

1 Firmum, stabileq; satis, superq; est, vt dubitationem omnem excludat: Manutentionem dandam esse pensionario, qui in possessione est exigendi pensionem, etiam aduersus successorem in beneficio, qui nunquam alias soluit.

2 Quia nimirùm à possessore ius metimur in hac re, quod non mutatur, neq; variatur personarum mutatione in beneficio succedentium, ex Vlpiano lib. 17. ad edictum in *l. stipulationum 2. §. ex his igitur, ff. de verborum obligat.* dicente, & rationem afferente: *Non enim ex persona hæredum conditio obligationis immutatur: & ideò si diuisionem res promissa non recipit, veluti via, hæredes promissoris singuli in solidum tenentur.* sequiturq; Rota apud *Puteum decis. 151. lib. 3. Guido Pap. dec. 628.* & in his nostris terminis sequuta fuit Rota apud sanct. memor. *Gregor. XV. dec. 275. num. 1. & 2.* ibidemq; *Beltram.* addens *num. 17. & 19. & dec. 313. num. 3.* & ibidem *Beltram. num. 6. Gigas de pension. quæst. 97. num. 10.* eadem Rota apud *Card. Seraphin. decis. 876. num. 1.* & dictum quoq; fuerat in *Regien. pensionis 11. Decembris 1587. coram Card. Phamphilio decis. 43. num. 2.* apud *Statil Pacific. de Saluiaro interdicto.* & apud *Duranum* Episcopum Vrgellen *dec. 48. num. 2. par. 1.* qui testatur prædictam decisionem *Guid. Pap. 629.* pluriès per Rotam canonizatam fuisse. *Gratian forens. par. 1. cap. 113. num. 16. Rota par. 1. in recentiorib. decis. 508. nu. 1. & sequent. & par. 1. diuersorum decis. 99. nu. 11.* vbi pluriès ita Rotam definisse refert, sequutam dictã *Guidonis decis. 629.* & sequuta fuit in *Vrbeuetana census 22. Iunij 1635. coram Motmanno decis. 62. nu. 25. 26. & 27. par. 7. recentiorum per Rubeum.*

3 Quàmuis per vnicum actum solutionis possessio numeratò factæ ac de præsenti probetur. ex *Roman. cons. 311. nu. 7. Ripa in cap. cùm Ecclesia Sutrina 3. nu. 53. de causa possessionis, & propriet. Vrsillus ad Afflict. decis. 395. nu. 2.* & dictum fuit in *d. Regien. pensionis coram Pamphilio d. decis. 43. num. 1. & seq.* apud *Statilium Pacificum.* & in alia *Regien. pensionis 26 Junij 1598. coram* Vbaldo *apud Marchesan. par. 1. decis. 19. n. 2. fol. 616. & in Romana pensionis 13. Iunij 1597. coram eodem Card.* Pamphilio. *decis. 14. sub num. 2. versic. de quasi enim possessione apud Marchesan. d. part. 1. fol. 613.* apud Cardin. *Cavaler. decis. 240. nu. 1. & decis. 379. num. 6. Gratian. forens. d. part. 1. cap. 113. nu. 2. & seq. & n. 16.* Rota *apud Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis. 73. nu. 3. part. 1.* & in *posthumis per Farinac. part. 1. decis. 193. nu. 2. et par. 2. in eisdẽ decis. 382. num. 2.*

4 Duo nempè perquiruntur, vt mandatum relaxetur de manutenendo pensionario, exi-

gendi

gendi pensionem; vt de litteris doceatur re-
seruationis; & de quasi possessione exigendi,
etiam per vnicum actum numeratò, & de
præsenti, vt perpendit Rota in *Hispalen. pen-*
sionis 4. Nouembris 1575. *coram Grassis*, quę
est in impressis *par. 1. diuersorum decis.* 348.
num. 4. quam sequuta fuit eadem *Rota apud*
Card. Caualer. d. decis. 249. *nu.* 2.

De vtroq; autem in hac facti specie Do-
minus Episcopus Iuucnacen. docet; de litte-
ris quidem reseruationis, atq; etiam reten-
tionis, postquàm ad Episcopatum assump-
tus fuit, per originalia producta, relicta etiã
copia: & de quasi possessione per partitas so-
lutionis à prædecessore pecunia numerata,
atq; de præsenti, per plures partitas per In-
5 strumenta manu publici Notarij: & per solu-
tionem post supremа funera prædecessoris
per Cameram Apostolicam factam; quæ li-
cèt quidèm ex se quasi possessionem exigẽdi
non probet, non modicum tamen argumen-
tum, atq; adminiculum præbet, pensionariũ
per prius in possessione exigendi fuisse, non
enim soluisset aliter, vt dictum, perpensumq;
fuit apud S. memor. *Gregor. XV. d. decis.* 275.
num. 8. *&* 9.
6 Porrò Camera cùm in fructibus, spolij iu-
re, succedat; ipsa quoq; in onere succedit sol-
uendi pensionem ex fructibus. *Paris. de resi-*
gnat. lib. 1. q. 8. nu. 23. *&* 24. *Rota apud Coc-*
7 *cinum decis.* 327. *nu.* 1. *&* 2. quemadmodùm
tenetur quoq; soluere æs alienum, quod vt
se aleret beneficiarius conflauit: ad *tex. in c.*
2. ibidemq; *Abb. nu.* 2. *de solution.* & ibidèm
Barbosa in collectanea. nu. 2. *&* 3. *Redoan de*
spolijs Clericor. q. 10. præsertim *nu.* 4. *& seq.*
tomo 14. *tractat. fol. mihi* 250. *Iacobus Anto-*
nius de Mauro allegat. 34. *nu.* 3. *Nauar. de*
spolijs Clericorum §. 10. *nu.* 6. *&* 7. *Ioannes*
Azor. Institution. moralium lib. 8. *par.* 2. *cap.*
3. *q.* 3. *Gratianus forens. part.* 1. *cap.* 94. *num.*
30. 31. *& seq.*
8 Manutenendus est itaq; in sua exigendi
possessione Dominus Episcopus, etiam ad-
uersus successorem; qui in possessione quoq;
reperitur exigendi ab alijs conbeneficiarijs,
qui post prædecessoris suprema funera suc-
cessere. §. *retinenda Institution. de interdict.*
Rota apud Card. Caualer. d. decis. 249. *nu.* 1.
& 2. *& d. decis.* 379. *per tot.* in qua etiam *nu*
4. *&* 5. allegat decisionem in Pampilonen.
pensionis 16. Ianuarij 1613. *coram Illustris-*
9 *simo Damasceno*, suffragari ad manutentionẽ
dandam etiam solutionem partis termini ad
possessionem acquirendam. & dictum quoq;
fuit in *Campanien. pensionis* 20. *Iunij* 1611.
coram Vbaldo apud Marchesanum par. 1. *de-*
cis. 18. *fol.* 615. *Rota par.* 4. *diuersorum per Fa-*
rinac. collecta decis. 681. *Gratianus forens.*
part. 9. *cap.* 921. *nu.* 3. *&* 6.
10 Quia nimirùm magis attenditur vniuer-
salis causa, ex qua fit solutio, vt putà reser-
uatio, & obligatio totius pẽsionis, quàm par-
ticularis ipse actus solutionis, vti perpensum
fuit in *Cusentina pẽsionis* 19. *Ianuarij* 1632.
coram Durano decis. 324. *nu.* 3. 4. *& seq par.* 2.
& apud S. memor. Gregor. XV. *decis.* 537. *n.* 2.
ibidèmq; *Beltramin. nu.* 11.
11 Quam ob causam, neq; poterit ei manu-
tentio denegari, quæ iure sibi debetur. ad
tex. in cap. querelam. 24. ibidèmq; *Gloss.* in
verbo *per multa tempora & Abb. nu.* 12. *de*
elect. Rota apud Cardin. Caualer. decis. 71. *n.*
4. *& decis.* 72. *nu.* 1. *& d. decis.* 379. *num.* 2. *&*
seq. & apud Coccinum decis. 354. *num.* 1. *&*
seq. & dictum fuit in *Arboren. Canonicatus*
8. *Martij* 1632. *coram Merlino decis.* 107. *n.* 2.
part. 6. *diuersorum nouissimarum per Ru-*
beum.
12 Somnia sunt igitur, quæ Aduersarij som-
niarunt, ne soluãt: Non probasse Episcopum
13 verum valorem dicentes: Cùm quòd Epi-
scopo pensio non conditionalitèr, sed abso-
lutè, atq; simplicitèr, facta renunciatione be-
neficiorum, reseruata fuit, vt patet ex litteris
reseruationis iam præsentatis, per *Rotam*
par. 2. *in recentioribus decis.* 23. *nu.* 1.
14 Tum quòd (fac conditionalitèr reseruatã
fuisse.) Est tamen ipse in possessione exigen-
di, ab omni proindè est onere submotus va-
lorem probãdi. *Butrius in cap. cùm venissent.*
nu. 12. *& Imol. nu.* 11. *de institut. Abb in d.*
cap querelam. 24. *nu.* 2 *de elect. Rota in post-*
humis par. 1. *decis.* 329. *nu.* 4 *& apud Cardin.*
Manticam decis. 196. *num.* 2. quæ est etiam in
impressis apud *Marchesan. par.* 1. *decis.* 33 *n.*
2. *fol.* 628. in Vercellen. pensionis 26. Iunij
1592. coram Mantica.
15 Pensio autem cùm onus beneficio sit in-
iunctum, ex fructibus soluendum, successorẽ
quoq; in illo afficit. *ca. nisi essent.* 21. ibidèmq;
Doctor. de prebend. extra. can. si quis laicus.
42. 16. *q.* 1 *Abb. d. cap. querelam.* 24. *nu.* 3. *de*
election. Gigas de pensionib. q. 39. *num.* 1. *& q.*
40. *nu.* 1. *& q.* 43. *&* 47. *nu.* 1. *& consil.* 144. *nu.*
9. *&* 10. *Parisius de resignat. beneficiorum*
lib. 1. *q.* 8. *nu.* 30. *& lib.* 6. *q.* 2. *nu.* 92. *cum seq.*
ad num. 97. *Ioan. Azor. Institut. moralium*
par. 1. *lib* 8. *cap.* 8. *q.* 14. *&* 15 Rota *apud Car-*
din. Manticam decis. 284 *nu* 1. *& decis.* 273.
num 2. & apud S. memor. *Gregor. XV. decis.*
507. *num.* 1. *Gonzalez ad regulam* 8 *Cancel-*
lar. Gloss 34 *num* 46. *in fin. Gratian. forens.*
part. 3. *cap.* 535. *num.* 4.
16 Hanc proindè ob causam pensionarius
hypothecariam obtinet super beneficij fru-
ctibus, super quo pensio ipsa imposita est.
Gigas de pens. q. 51. *nu.* 1. *& seq. Roman. consil.*
388. *nu.* 3. *Euerard. consil.* 147. *num.* 4. *&* 5. *Ve-*
rallus. decis. 302. *aliàs* 7. *de pension. nu.* 4. *&*
5. *part.* 2. Rota in *Cusentina pretensę confi-*
dentię 1595. *coram Orano decis.* 102. *nu.* 18.
in fin. post 1. *vol. consil. Farinac. Gratian. fo-*
rens. part. 1. *d. cap.* 94. *nu.* 51. *&* 52.
17 Huius itaq; hypotecariæ ratione, Benefi-
ciarius, qui in beneficio successit prædefun-
cti

cti beneficiarij; vel pensionem soluat; vel beneficium dimittat oportet. *ad tex. in l. si cùm dotem. 23. §. transgrediamur. ff. soluto matrimon. l. fin.* ibidemq; *Bald. in fin. C. si vnus, vel plur. Afflict. decision.* 331. *nu.* 2. *Couarr. variarum resolut. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 6. *Rota apud Card. Caualer. decis.* 392. *nu.* 1.

18 Hypothecaria verò rem sequitur; pro qua potest successor in solidum conueniri. *ad d. l. stipulationum.* 2. *§. ex his igitur. ff. de verborum obligat. l. vlt. ff. si vnus ex pluribus haeredib. Rota apud* Card. *Caualer. decis.* 453. *n.* 1. *& seq.* Rota Maceraten. *apud Marcum Anton. Thomati*, nunc Episcopum Britecten. *decis.* 21. *nu.* 17.

19 Quasi namq; contrahere Beneficiarius cũ pensionario videtur Beneficium acceptans pensione grauatum, seq; ad onera beneficio iniuncta soluẽda obstringere, obligareq; vndè & personalis etiam oritur actio. §. *omnium*

20 *Institutionib. de actionibus.* Pro pensione verò actio datur hypothecaria super fructibus, atq; etiam personalis aduersus personã beneficiarij obligationi obnoxij. *Guido Papa decis.* 577. *Gigas de pensionibus d. q.* 51. *nu.* 1. *& seq. Verall. decis.* 13. *nu.* 1. *&* 2. *part.* 1. *& d. decis.* 302. *aliàs* 7. *de pension. num.* 1. *& seqq.* dictumq; fuit in *Romana Palatij S. Mariae Maioris.* 15. *Martij* 1604. *coram Card. Pamphilio decis.* 5. *nu.* 6. in impressis per *Zacchiam ad Gallesium de obligat. Camerali.*

21 Neq; obijciant, in quo exultant: Bullas reseruationis pensionis non fuisse intimatas successori, non posse propterea contrà ipsum procedi. *ex Tiberio Salustio in praxi A. C. lib* 3. *cap.* 2. *nu.* 1. *& seq. Paris. de resignat. lib.* 6. *d. q.* 2. *nu.* 98.

22 Tum quidem, quia sunt qui hanc sententiam admittunt quoàd censurarum incursũ tantùm, non facta solutione; quasi ignorantię causam obtendere possit, si non soluerit. vt idem refert *Salust. d. cap.* 2. *num.* 3. 4. *&* 15. *Nauar. in man. cap.* 27. *nu.* 274. *Garsias de benefic. part.* 1. *cap.* 5. *nu.* 576.

23 Deindè, quòd *Gallesius de obligat. Camerali* 3. *par. §. reliqua de processu. nu.* 9. de iustitia huiusce modi obseruantiæ satis addubitat. eumq; sequitur *Garsias. d. cap.* 5. *n.* 577.

24 Præterea, quòd alij sequantur, atq; benignius, posse Exequutorem aduersùs titularẽ successorem relaxare sententiam, eiq; mandare, vt intra certum terminum soluat, alioquin aduersùs eum mandatum relaxabitur executiuum, & in subsidium excommunicatio. *Cassador. decis.* 2. *de pensionib. Mandos. ad regulam* 27. *Cancellar. q.* 7. *num.* 4. *& de monitorijs. q.* 23. *nu.* 79. *Salust. d. cap.* 2. *nu.* 12. sequiturq; *Garsias d. cap.* 5. *nu.* 579.

25 Demùm, quòd ipsemet successor iam plenam habebat nòtitiam de reseruatione pensionis, cùm esset frater beneficiarij prædefuncti, & pluriès solutioni interfuerat; ipsasq; litteras viderat; vnde sat, superq; illi hæc sciẽtia erat, vt soluere deberet. sufficiebatq; litteras ipsas reseruationis etiam originaliter productas fuisse coram Domino Exequutore. post *Achillem decis.* 4. *de rescript.* sequitur *Gratian. forens. part.* 3. *cap.* 417. *num.* 27. 28. *& seq.*

Atq; ita ex his, meliori non abiecto Iudicio respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

Interim expedito mandato intra certum terminum ad soluendum, &c. Beneficiarius soluit Episcopo ducatos centum quinquaginta. ipse verò postmodùm beneficio spontè cessit, & Episcopus à successore pensionem exigit.

SVMMARIVM.

1 *Professio contractus est vltrò citròq; obligatorius.*
Quo Religio Monacho profitenti, & profitens Religioni vicissim obstringitur.
Non sat itàq; erit se Religioni offerre, ni qui Religionis nomine recipiat, intercedat. n. 3.

2 *Obligationibus in reciprocis vtriusq; contrahentis consensus exquiritur.*

4 *Professio vt legitimè facta intelligatur, in manibus emitti debet legitimi Superioris.*
Quarè non sufficiet, si in manibus Episcopi loci Ordinarij emittatur.
Quia non potest eum Religioni incorporare.
Nulla quoq; est, si in manibus Superioris non legitimi emittatur. n. 5.
Vt Religioni profitentem incorporare valeat. n. 6.
Nec sufficiet subsequens ratihabitio Superiorum legitimorum. n. 7.
Et professio Religionis nomine, non proprio, admitti debet. n. 8.
Et quid si communi errore Superior æstimabatur. n. 13.

9 *Ratihabitio locum non habet, si gestum quid non fuerit eius nomine, qui ratum habet.*
Vel quando de graui agitur praeiudicio. num. 10.
Neq; actus ab initio nullus fuerit. n. 11.
Et à voluntate pendeat alterius.
Vel in praeiudicium tendat tertij. n. 12.

13 *Communis error ius facit. ad intellectum l. Barbarius.* 3. *ff. de officio pratoris*, *si cum communi errore etiam titulus, coloratus saltim accesserit. n.* 14.
Neq; sit intrusus. n. 15.

Neq;

Neq; titulus à quocunq; Superiore sit datus.n.16.

Sed legitimus requiritur, qui potestatem dandi habeat.

Neq; locum habet in his, quæ ab alterius procedunt, pendentq; voluntate.

Neq; etiam in spiritualibus.n.25.

Neq; absolutè, vniuersimquè procedit. num.23.

18 *Conditio nihil interim in esse ponit.*

19 *Voluntas cum errore esse non potest.*

Et error directè cum voluntate pugnat.

Atq; voluntarium tollit.

20 *Errans consentire non videtur.*

Quia nullum est errantis consensus. n.21.

Et hæc regula nullam admittit restrictionem.n.23.

22 *Consensus est duorum, vel plurium sensus in idem.*

Consensus cum errore non est.

Vndè nihil operari valet.n.24.

26 *Professio est nulla, si Nouitius fuerit receptus in Conuentu non designato per litteras Sanctissimi pro Nouitiorum receptione.*

Ex decreto Clementis VIII.

Quæ innouauit Vrbanus VIII.n.27.

28 *Nullum quod est, tanquàm ex causa non existente, nullum producit effectum.*

29 *Religiones à regulæ obseruatione dilapsas ad obseruantiam reuocare Clemens VIII. intendit.*

Id autem præstatur per Iuuenum optimā informationem.

Proindè decreta mandauit, vt illi in Monasterijs designatis pro Nouitiatu educarentur.n.30.

Alioquin professiones essent nullæ. n.31.

Et vt Nouitij non reciperentur sine licētia Sanctitatis suæ. n.32.

Vel Sacræ Congregationis.

Vel Ordinarij.

Validauit tamen professiones nonnullorum, qui ità professi fuerant.n.33.

Facultatemq; concessit eidem Religioni Nouitios in posterùm admittēdi, etiam non habita huiusmodi licentia.

Et hanc prohibitionem omninò de medio sustulit Vrbanus VIII.n.41.

Supra modum tamen præmere visus est, vt Iuuenes optimè educarentur.n.39.

Propterea nunquàm dispensare visus fuit in locis pro Nouitijs recipiēdis. & n.40.

34 *Gratia regulatur secundùm supplicata, nec vltrà progreditur.*

Vndè sententia secūdum tenorem rescripti dirigenda.

Neq; extendenda de casu ad casum.nn.35.

In materia præsertim correctoria.

Et in qua de dipensatione agitur.

36 *Dispensatio relaxatio est rigoris, & legis.*

Et ideircò odiosa æstimatur.

Vndè si plura fuerint obstacula, dispensatio in vno eorum facta, ad aliud non extendetur.n.37.

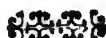
Tot proindè perquiruntur dispensationes, quot obstacula fuerint. n.38.

42 *Clausula (Non obstantibus) non ità latè exaudienda erit, vt vltrà terminos dimagetur gratia concessæ.*

Sed in casu specificato dumtaxat operetur, non vltrà.

ARGVMENTVM.

Professio contractus est vltrò, citròquè obligatorius, duorumq; consensu perficitur, Religionis, & profitentis. Si vnus eorum deficit, contractus nullus est. Superior esse debet, qui Religionis nomine professionē recipiat, quòd si proprio nomine illam receperit, nulla est. Quid si Superiores legitimi ratam illam habeant? & an in hac re ratihabitio admittatur? Quid autem si communi errore Superior ab omnibus habebatur, an validæ professiones sint? ad intellectum *l. Barbarius. 3. ff. de officio prætoris*. & quid in spiritualibus? Nùm verò nullæ sint putandæ professiones, si Nouitij in Nouitiatibus nō designatis iuxtà formam decretorum Clementis Papæ VIII. & Vrbani etiam VIII. recepti fuerint? pluraq; ad explicationem dictorum decretorum Clementis, & Vrbani.

RE-

RESPONSIO LXIX.

SVnt nullæ, innalidæq; professiones per Fratres N.N. in Religione emissæ N. Et quòd illæ à non legitimo superiore susceptæ; & quòd contra formam decretorum Clementis Papæ VIII. emissæ fuere.

1 Probatur primum. Est nempè professio contractus onerosus vltrò citroq; obligatorius, quo & Religio Monacho profitētu ad illum retinendum, alendumq; atq; iuxta religionis institutum tractandum, habendumq; obstringitur; vicissimq; religioni addicitur professus ad viuendum in ea, eiq; inseruiendum iuxta religionis ipsius regulam, & institutum. *cap. porrectum 13. et cap. ad Apostolicam 16. de regular. Nauar. cons. 26. orta sunt grauia dubia nu. 1. lib. 3. de regularib. Decianus cons. 18. nu. 9. lib. 3. Gerius Spinius cons. 1. nu. 5.* diximus *respons.* nostra 54. *num. 11.*
2 *part. 3.* Sicuti verò in reciprocis alijs obligationibus, atq; contractibus contrahentis vtriusq; consensus exigitur. *l. in omnibus negotijs. 56. ff. de actionibus et obligationib. l. si-*
3 *cut initio 5. C. de eodem.* Ità planè, & in isto professionis contractu vtriusq; profitentis videlicèt, atq; recipiētis religionis, cōsēsus exquiretur: qua de causa nihil omninò erit spōtè se profitēdū offerre, nisi qui religionis nomine, ab eaq; destinatus Superior, professionē recipiat, admittatq; adfuerit, vicissimq, Religionem profitenti obliget, vt ille religioni obstringitur. *d. cap. porrectum. 13 cap. sicut tenor. 15. & cap. ad Apostolicam 16. de regularib. extrà. Gloss. 1. in cap fin. eodem titulo in 6. & cap. 1. & 2. eod lib. 6. Calderin. cons. 26. Professus quidam. de regularib. Nauar d. cōs. 26. nu. 1. & cons. 40. Matthæus professus. nu. 2. lib. 3. de regularibus. Ioannes Azor. Institut. moralium part. 1. lib. 12. cap. 5. q. 3. Barbos. in collectan. ad d. cap. porrectum. 13. nu. 3. & 4. Rodriquez quæstionum regularium lib. 3. q. 17. art. 7. in fin. & art. 11. & 12. Thomas Sanchez opere morali tom. 2. lib. 5. cap. 4. nu. 62. Frater Hieronymus Rodricus resolut. 101. nu. 63. Decianus d. cons. 18. num. 9. lib. 3. Gerius Spinius d. cons. 1. nu. 5. 6. & 7. & seq. Nauar. commentar. 4. de regularibus. nu. 74. d. respons.* nostra 54. *nu. 13. par. 3.*

4 Emittenda itaquè omnimodis professio, vt legitimè illa facta dicatur, in manibus legitimi religionis Superioris erit. non ergo sat fuerit si illa in manibus emologetur Episcopi, quāmuis loci Ordinarij. Quia nimirum religionis ipse Superior non est. Qua de causa religioni profitentem incorporare haud poterit, neq; illam ei obnoxiam reddere ad retinendum, eumq; alendum, atq; tractandum iuxta religionis ipsius institutū. Claudicabit propterea religionis ex parte perquisitus per eam consensus. *Nauar. cons. 37. B. professus. nu. 2. & 3. & d. cons. 40 sub nu. 2. & 4. de regularib. Calderin. d. cons. 26. de regularib. Sanchez. d. cap. 4. num. 62. Barbos. ad dictum cap. porrectum 13. num. 7. Lezana in sum. quæstion. regularium. tom. 4.* verbo *professio regularis. nu. 13.*

5 At qui verò, qui Fratrum prædictorum professiones recepere, legitimi non fuere Superiores, quia non legitimè electi, neq; confirmati ab habente potestatem. non ergò potestatem habuere religioni illos incorporandi. vere itaq; professi haud fuere, nullæ proindè eorum professiones, atq; inualidæ. *d. cap. ad Apostolicam 16. de regularibus.* illis verbis: *Abbate per se, vel per alium recipiente.* notantq; ibidèm *Innocent.* quem sequitur *Panormit. nu. 5. 9. & 11.* & *Cardin.*
6 alijq; illis verbis: *Recipitur ab Abbate.* Supponitur ergò recipientem, admittentemq; ad professionem, legitimum esse Superiorem debere, qui religioni profitentem incorporare valeat. Sequiturq; non imperpense accuratissimus Sacrorum Canonum ponderator *Nauarr. d. cons. 40. nu. 2. 3. & 4. de regularibus.*

7 Non itaq; proficiat vllo pacto emissas ad professiones validādas, si legitimorum postmodùm sequatur Superiorum assensus, ratihabitio, atq; conualidatio. Cum quia extrema habilia nō sunt: qui enim tunc professiones emisere, comperto iam illas tunc inualidas fuisse, ac nullas; ratas eas modò habere nolunt. deficit proindè horum ex parte consensus. non est itaq; duorum. Claudicat proptereà professionis contractus, qui, vt diximus, duorum consensu, Religionis scilicèt, &
8 profitentis perficitur, validaturq: Tum, quòd superiores illi, putàti quidem, at non verè quia illegitimè electi, nec confirmati, neq; publicati, nomine proprio professiones recepere, putantes se legitimos Superiores, non sanè monasterij, siuè magis religionis nomine. haud proindè nunc ratum habere potuerunt noui legitimi Superiores, quod religio-
9 nis nomine gestum minimè fuit, *regula ratum 9. de regulis iur. in 6. cap. cum quis. 23. §. fin. de sentent. excommunicat. in 6. cap. si alicuius 59. & penult.* ibidèmq; *Gloss* verbo *ratum extrà de electione. cap. cum ad sedem 15. §. nos prioris. de restitut. spoliatorum. Panormitan. in cap. insinuante. fin. qui Clerici, vel vouentes. Nauar. d. cons. 40. nu. 4. & seq.* ac pressiùs *nu. 8. ad secundam quæstionem de regularib. Sanchez. d. cap. 4. num. 80. Frater Hieronymus Rodriq. d. resolut. 102. num. 64. Rota apud Card. Manticam decis. 218. nu. 5.*
10 *& 6.* quando præsertim de graui agitur præiudicio. vt *Rota apud eundem* perpendit *Card. Manticam decis. 13. nu. 14. et 15.* vel si
11 actus ab initio nullus fuerit. *ad tex. in l. obseruare. 4. §. fin. ff. de offic. proconsul.* & à voluntate pendeat alterius. vt perpendit Rota
12 coram S. memor. *Gregor XV. decis. 227. nu. 2. et 4.* Et in præiudicium tendat alterius, vt sunt ij, qui nulliter professionem emiserunt,

quo-

quorum nouus exquiritur consensus. *ad tex. in cap. dudum.* 31. ibiq; *Abb. in penult. notab. de decimis*; & perpendit *Rota apud eundem Gregor. XV. decis.* 233. *nu.* 2.

13 Neq; obstaculum faciet: sufficere ad emissarum validitatem professionum, cõmunem æstimationem illorum superiorum, qui pro talibus habebantur, agnoscebanturq; seq; pro talibus in actibus omnibus gerebant; sustineri interim acta per eos gesta, idq; humanius æstimari. ex Vlpiano lib. 28. ad Sabinum in *l. Barbarius Philippus.* 3. *ff. de officio prætoris.* & ex synodo Romana in *can. infamis.* 1. §. *verùm si seruus.* 3. *q.* 7. ibidemq; *Gloss.* verbo *dum putaretur. Sanchez* plenè disputat *de matrim. lib.* 3. *disput.* 22. *num.* 1. *et seq.*

14 Primò quidem, quòd supradicta de communi errore, quasi ad validanda, quæ gesta fuere ius faciat cõmunis ipse error, tunc locum sibi faciunt, quando nimirùm cum cõmuni errore coloratus quoq; titulus cõcurrat, vtputa quòd titulum à superiore obtineat, atq; eo, qui potens illum donandi erat. Suadet perpensionem hanc ipsemet Vlpianus, ex quo tex. ille desumitur. Eius damus verba. *Barbarius Philippus, cùm seruus fugitiuus esset, Romæ præturam petijt, et Prætor designatus est*, à Senatu vtiq; Romano, quod & Vlpianus ipse in fine protestatur his verbis: *Hoc enim humanius est: Cùm Populus Romanus etiam seruo potuisset decernere hanc potestatem. Sed et si sciffet seruum esse, liberum eum effecisset.* ab habente itaq; potestatem, vt erat, vel Senatus, vel Populus Romanus, præturam obtinuerat. Iustum proindè ex parte dantis titulum tenebat; quãmuis ex parte sui, cùm seruus esset, & lateret, im-

15 pedimento detineretur, non itaq; ad præturam intrusit se, vt est omnis ille, etiam legitimè electus, qui antè confirmationem à superiore obtentam, administrationi se ingerit: quicquid enim interim gesserit, tanquam ab intruso factum, firmitate caret, & nullum euadit. *cap. qualiter post obitum* 17. *et cap. nihilest* 44. *de electione extrà.* & ibidem per *Innocentium* notata *nu.* 3. & *Compostellanu.* atq; *Abbat. nu.* 7. *Alexander conf.* 138. *opportunè consideratis. nu.* 7. *lib.* 1. *Mascard. de probationib. tom.* 2. *conclus.* 648. *num.* 91. *et seq et nu.* 99. *et num.* 101. *Rendina in promptuario receptarum sententiarum lib.* 1. *tit.* 36. *nu.* 10. *et seq.* optimè omnium disputationem, vt assolet, doctissimus ille vir examinat *Sãchez d. disput.* 22. *in* 5. *q. nu.* 49 *et* 50. *et sequentib.*

16 dicens *d. nu.* 50. non sufficere titulum conferri à quocunq; Superiore, sed conferẽdum esse à legitimo superiore, conferre potente, aliàs gesta non valebunt, quãmuis cõmunis error adsit, rationem referens: *Quia tunc nõ concurrit verè auctoritas superioris, cùm ille superior non sit, ac proindè est, ac si titulus prorsus deesset.* & sequitur *q.* 7. *num.* 60. *et seq.* *Naldus* quoq; *in summa* verbo *Error. nu.* 1. & verbo *officium. nu.* 4. *Nauar. conf.* 1. *de officio ordinar. lib.* 1. *Barbosa de officio Episcopi part.* 2. *allegat.* 25. *nu.* 38. *& sequent. Gonzalez ad* 8. *regulam Cancellar. Gloss.* 45. §. 2. *nu.* 26. *Campanilis* Episcopus Laquedonen. *in diuersor. iuris rub.* 11. *cap.* 15. *numer.* 49. *idem Nauar. man. cap.* 9. *nu.* 1.

17 Deinde, quòd cõmunis hic error, non eccè procedit in his, quæ à libera alterius pendent voluntate, cuius cõsensus per errorem

18 datus conditionalis videtur. Conditio verò nihil interim in esse ponit. *cap.* 1. *in fin. de sponsalib. in* 6. *cap. verùm* 4. *de conditionib. appositis. l. cedere diem* 213. §. *vbi sub conditione. ff. de verborum significat. Maceraten. variar. resolut. lib.* 1. *resolut.* 59. *sub num.* 10. *vers. & dum obijceretur.* quam ob causam

19 resoluitur actus errore detecto, quia voluntas per errorem data, voluntas non vtiq; æstimatur, quia directò erroe cum voluntario pugnat, illudq; deijcit, atq; prosternit. ex Vlpiano lib 11. ad edictum in *l. nihil consensui* 117. *in fin. ff. de regulis iuris.* expressis verbis

20 dicens: *Non videtur consentire, qui errat.* ibidemq; *Gloss.* verbo, *non videtur. l. si per errorem.* 15. *ff. de iurisdict. omn. iudic.* verba damus Vlpiani lib. 2. de omnibus tribunalib. *ead. l.* dicentis: *Si per errorem alius pro alio prætor fuerit aditus, nihil valebit, quod actū est. Nec enim ferendus est, qui dicat consensisse eos in præsidem: cùm, (vt Iulianus scribit) non consentiant, qui errant. Quid enim tam contrarium est consensui, quàm error, qui imperitiam detegit?* Rationem non absimilem habes à Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus in *l. non idcircò.* 9. *C. de iuris,*

21 *& facti ignorantia.* dicentibus: *Cùm nullus sit errantis consensus.* plura ad rem tradidit Gratianus in *summa* 29. *q.* 1. illo præsertim

22 ducto argumento ex erroris finitione. *Consensus est duorũ, vel plurium sensus in idem: qui autem errat non sentit, non ergo consentit, hoc est simul cum alijs sensit. Hic autem errauit. non ergo consensit.* sic ille. consequẽtiam verò ad rem ducamus nos. hi autẽ errauerunt. non ergo consenserunt. Quia nihil est tàm contrarium consensui, quàm error, vt paulò antè diximus. sequiturque *Gloss.* ibidẽ apud Gratianum. verbo *consensit.* ita quoq; *Abb. in cap. si cautio.* 14. *nu.* 2. *de fide instrument.* Rota apud Duranum *decis.* 50. *nu.* 19.

23 *par.* 1. Quæ planè regula ita absoluta est, & certa, vniuersimquè procedit, vt nullam admittat restrictionem, nullamq; recipiat retẽtionẽ, vt admisit Rota *apud* Sanctæ memoe *Gregorium* XV. *decis.* 179. *num.* 5. sequiturq; *Gratianus forens. par.* 2. *cap.* 336. *n.* 34. *&* 35.

24 Nihil propterea consensus sic per errorem præstitus operari poterit, vt dixit *Rota apud Duranum d. decis.* 50. *nu.* 20. & nos sequuti fuimus *respons.* nostra 88. *num.* 89. *& seq. part.* 3.

25 Dictamq; propositionem communem errorem ius inducere, reprimunt, nec ab re, Doctores, nè in spiritualibus locum habeat. *Parif. de resignat. lib.* 11. *q.* 1. *num.* 13. *& 14.* limitans regulam, locum haud habere in intruso. *Gabriel de probat. conclus.* 8. *num.* 34. & sequuta fuit *Rota apud Seraphinum dec.* 731. *num.* 17. *par.* 1. *diuersor.* in materia loquens collationis ordinum, communem errorem non tribuere ius ad ordines malè collatos, quia in cōferente perquiritur etiam potestas, expresséq; sequitur *Sanchez d. disput.* 46. *num.* 63. referens etiam se ad dicta *n.* 49. *&* 50.

26 Secundum verò; quòd contra formam decretorum fœlicis memoriæ Clementis VIII. emissæ professiones fuere, atq; propreà nullæ. Probatur: Quia Nouiatum gesserè Nouitij in loco, & Nouitiatu non erecto iuxta formam à dicto Clemente præstitutā, tàm anno 1599. quàm etiam 1602. In decretis ab eo editis, quæ refert *Quaranta in summa bullarum* verbo *Monasteria, & Cōuentus fol. mihi* 319. *&* 320. verba accipe decreti anno 1599. 20. mensis Iunii.

Receptiones verò, & ad professiones quaslibet eorum, qui contra huiusmodi decretum admissi fuerint, nullas, & irritas esse, ad quemcunq; effectum, ex nūc decernit, & declarat.

27 Quę etiam decreta innouata quoq; fuere per Sanctissimum D. N. Vrbanum Papam Octauum in decreto de Regularibus Apostatis, & eiectis anno 1624. à Sacra Congregatione publicato, quod refertur à *Laureto de Franchis in tractatu controuersiarum inter Episcopos, & Regulares fol.* 113. & in libro *Bulla, & decreta recentiora* Neapoli prælo præsso *fol.* 149. ac *in Bullario par.* 4. *§. enim.* 1. sic habet decretum præfatum.

Ac primum infecta semina, e quibus præcipui eiusmodi fructus potissimùm prodeunt, deinceps ne serantur in Vinea Domini, censuit esse innouanda, & Sanctissimi auctoritate innouat Constitutiones, & Decreta generalia Sanctæ Memoriæ Clementis VIII. ad regularium reformationem, ac Nouitiorum receptionem, professionem, atq; institutionem spectantia: districtéq; præcipit Generalibus, atq; alijs Ordinum Superioribus, vt illa exactè obseruent, atq; vt obseruentur efficiant sub pœnis statutis in ijsdem Constitutionibus.

Citrà verò controuersiam vllam est: Conuentum Sanctæ Mariæ N. pro Nouitiatu destinatum, non fuisse erectum de licentia, & per Breue S. D. N. ac propterea contra formam decretorum prelatorum. Fuerunt proindè receptiones, & professiones per Nouitios in illo emissæ, nullæ, & inualidæ ad quēcunq; effectum producendum. In nullo ergò illi ad Religionem vi professionis emissæ obstricti remanent, neq; in genere, neq; in

28 specie. Quia nimirùm quod nullum, & inualidum est, tanquam ex causa non existente, nullum producit effectum. *regula non firmatur.* 18. *de regul. iur. in* 6. *Gloss. in cap. ad dissoluendum* 13. *verbo accusari. de desponsat. impuberum. l. quod dicitur.* 33. *ff. de pact. l.* 4. *§. condemnatum. ff. de re iud.*

Neq; obstat, quod obijciebant, fuisse professiones iam emissas validas habitas per Breue Sanctissimi D. N. Vrbani sub annulo Piscatoris sub datum 20. Augusti 1631. quēadmodùm à Sanctæ Memoriæ Clemente VIII. alio Breue sub datum 5. Nouembris 1599. fuerant alias conualidatæ.

Si rectè, quæ dictis Apostolicis diplomatibus continentur, iustoq; pondere expendantur, nihil illa aduersum nobis continere inueneriimus. Perpendendum propterea, dictum Clementem Papam VIII. cum dilapsas à regula nonnullas Religiones, ad regularem obseruantiam reducere animum induxisset, cognouissetq; negotium pendere ab optima informatione Iuuenum, qui ad Religiones recipiuntur; optimasq; quasdam institutiones ad hanc rem dedisset; mandauit quoq; decreto Sanctitatis sue, sub datum Romæ apud Sanctum Marcum die 20. mensis Iunii 1599. apud *Quarantam* dict. verbo *Monasteria, & Conuentus f.* 219.

29 [see above]

30 *Nè sub cuiusuis licentiæ, & facultatis impetratæ, vel impetrandæ obtentu, nisi per literas in forma Breuis dumtaxat, & non aliàs, quemcunq; ad habitum Regularem suscipiendū. nec et Conuersos, nisi in Conuentibus, Monasterijs, & Domibus auctoritate eiusdem S. D. N. propediem in vnaquaq; Prouincia designandis recipere, aut receptos ad professionem admittere vllo modo audeant.*

Subijciendo, vt supra quoq; retulimus, nullitatem etiam emissarum professionum.

31 *Receptiones verò, & ad professiones quaslibet eorum, qui contra huiusmodi decretum admissi fuerint, nullas, & irritas esse ad quemcunq; effectum, ex nunc decreuit, & declarat.*

32 Magisq; in hanc rem intendens dictus Pontifex Clemens, alio postmodùm decreto sub datum Romæ apud Sanctum Petrum die 19. Maij 1602. anno Pontificatus eiusdem 11. apud eundem *Quarantam f.* 120.

Præsentis virtute decreti mandauit, ne in Conuentibus, seù Monasterijs ad Nouitios recipiendos, de Sanctitatis suæ, seù dictæ Congregationis Reformationis licentia hactenus designatis, & approbatis, seù in posterùm designandis, & approbandis, Nouitij ad habitum, vel professionem recipi vllatenus possint, vel admitti, nisi priùs ab ipsa Congregatione, vel ab eorum Ordinarijs, & ab illis etiam, in quorum Diœcesi Nouitiatus existunt, in quibus Nouitij recipiendi fuerint, expressè, & nominatim Nouitij ipsi re-

recipiendi approbati fuerint; & vt recipi, & admitti possint licentiam in scriptis (gratis tamen in omnibus, etiam quòad scripturam concedendam) obtinuerint.

Subnectens demùm decretum irritans. *Irritum ex nunc, & inane decernens quicquid secus, vel aliàs quauis auctoritate à quouis gestum, vel attentatum fuerit. Non obstantibus quibuscunq; &c.*

33 Cùm itaq; in hanc vltimam decreti prohibitionem dedissent quoq; Patres N. quòd Nouitios sine licentia (vt paulò ante narratū fuit) recepissent, atq; ad professionem admisissent: vt aliquo remedio, malo occurrerent accito, supplici dato libello ab eodem Sanctissimo petiere, vt hactenùs admissos nouitios, eorumq; emissas, admissasq; professiones propter hanc causam conualidaret, firmasq; redderet: In posterum verò vt absq; licentia præfata nouitios alios recipere, & ad professionem admittere valerent, gratiosè indulgeret. Annuit Sanctissimus, datoq; Breui sub annulo Piscatoris 5. Nouembris 1599. *Professiones per dictos Fratres, & quemlibet eorum vsq; in dictam diem in dicta Congregatione emissas. & receptiones quascunq; nouitiorum in ipsa Congregatione factas confirmauit, & approbauit, & validauit.* Et prætereà *Vicario Generali & Fratribus, vt in ipsa Congregatione alios nouitios, seruata tamen forma Constitutionis Sixti Papæ V. ac decretorum Sanctitatis suæ, recipere, & expleto nouitiatus anno ad professionem etiam regularem admittere, sine alia nostra licentia liberè, & licitè possint, & valeant, auctoritate, & tenore prædictis, concedimus, & indulgemus. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac decretis nostris prædictis, huiusmodi nouitios ad professionem sine speciali nostra licentia admitti posse probibentibus, &c.*

Satis ergò diuersim hoc Breue loquitur, & disponit, atq; ipsi obijcientes opposuere. Breue nempè hoc facultatem facit, vt absq; licentia nouitios recipere, & ad professionem expleto nouitiatus anno admittere possint. Non verò de locis pro Nouitiatu designandis cum licentia Sanctitatis suæ. Quinimmò illa confirmauit Breui prædicto, illis verbis, iam paulò antè relatis: Vt in ipsa Congregatione alios nouitios, seruata tamen forma Constitutionis Sixti Papæ V. & decretorum Sanctitatis suæ recipere, &c. firma ergò esse voluit in reliquis decreta iam emanata per Sanctitatem suam, atquè Sixti V. Constitutionem.

Hanc ob causam declarationem obtētam à Sanctissimo D.N. Vrbano, verba illa (*& decretorum nostrorum*) inaduertentèr apposita fuisse in dicta Indulgentia per Clemētem Papam VIII. dictis Fratribus factam recipiendi nouitios sine licentia. Cum enim derogaret in illa, in hac quidem parte, decretis à sanctitate sua latis, prout derogauit per clausulam derogatoriam (*non obstantibus, &c. ac decretis nostris prædictis*) vtiq; verba illa, (*et decretorum nostrorum*) inaduertētèr apposita fuisse apparet. Non quòd vtiq; ex hoc dilatari facultas valeat; vt ad Conuētus, Monasteria, & domos pro nouitijs recipiendis à Sanctitate sua per litteras in forma breuis designandis, distendi, atq; diuaricari possit. Expressis quippè verbis Clemens Papa VIII. in dicta facultate in decreto derogatorio se ipsum continuit ad dictam licentiam de recipiendis sine licentia nouitios dumtaxàt, non de locis pro nouitiatu designatis, vel designandis. *Non obstantibus* (inquiens) *Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac decretis nostris prædictis, huiusmodi Nouitios ad professionem sine speciali nostra licentia admitti posse prohibentibus.* Strictè itaq; Summus Pontifex Clemens de illa vna facultate loquutus fuit, de qua Fra-
34 tres ipsi Sanctitatem suam supplicauere: ad supplicationem igitur verba referentur Breuis, non vltrà dimananda. ad *tex. in l. cum precibus. 18. de probationibus*: illis verbis quibus Imperator eloquitur: *Vt secundùm tenorem rescripti nostri* (inquiens) *possis consequi sententiam.*

35 Non ergò diuaricanda, atq; extendenda facultas de casu ad casum, in materia potissimùm correctoria, & in qua de dispensatione agitur. *ad tex. in cap. 1. de filijs presbyterorum in 6. & in Authentica quas actiones.* vbi notant *Doctores C. de sacrosanctis Eccles. Surdus decis. 192. nu. 2.* & dictum fuit in *Meliten. Abbatia 27. Aprilis 1592. coram Giptio decis. 89. nu. 9. post 1. volum. consil. Farinac.*
36 Porrò dispensatio omnis ex se, cùm relaxatio sit rigoris, ac legis, odiosa æstimatur. *d. cap. 1. de filijs presbyterorum in 6. cap. cùm in illis. 16. & cap. non potest. 21. de præbend. in 6. Monaldus cons. 111. num. 5. vol. 2. Barbosa de offic. Episcopi part. 2. allegat. 45. num. 1. &*
37 *seq.* Qua de causa, si plura fuerint obstacula, pluraq; vincula, & in vno eorum dispensetur, atq; vnum soluatur; non propterea cum omnibus dispensatum, atq; omnia simul soluta æstimabuntur; nam cætera quibus cum dispensatum expressè non fuit, quæue soluta non fuere, firma permanent. *cap. ex tuarum 5. de auctoritat. & vsu pallij. cap. pastoralis 19. de priuileg. Rota apud S. memor. Gregor. XV. decis. 87. nu. 6. 7. &* 8. ibidèmq; *Beltramin. nu. 17. & decis. 109. nu. 6.* & apud Aldobrandinum Clementem VIII. de quo verba habemus *decis. 133. n. 23. par. 1. diuersorum. Gonzalez ad regul. 8. Cancellar. Gloss. 13. nu. 97. Barbos. de officio Episcopi part. 2. allegat. 33. num. 9. & sequent. Gratian. forens. part. 2.*
38 *cap. 397. nu. 39.* Tot idcircò requiruntur dispensationes, quot sunt obstacula. *Gemin. cons. 33. nu. 8. Cassador. decis. 9. nu. 4. de præbend. Rota decis. 32. de rescript. in nouis. &*

apud Gregor. XV. d. deci. 109. *num.* 6.

39 Præsertim verò, quòd præfatus Pontifex Clemens cùm in reformatione illaret Religionum, supraq; modum in radice extirpanda præmeret; & vt Iuuenes optimè educarentur insisteret, non semel, sed semper, & vbiq; hunc secreuit, excepitq; casum, vt Nouitij non nisi in locis per literas Sanctitatis suæ in forma Breuis designandis, reciperentur, instruerenturq; atq; expleto Nouitiatus

40 anno, profiterentur. Quinimmò inculcauit illum, & in decreto anno 1596. primo loco publicato, & in alio anno 1599. & in alio anno 1602. quæ suprà retulimus; atq; in institutionibus datis pro directione, institutione, & educatione Nouitiorum, relatis per *Quarantam in summa bullarum*, verbo *Monasteria, & Conuentus fol.* 321. *in fin. §.* 29. strictissimè quoq; obseruantiam præcipiens, vt nullo modo in illa dispensatum censeatur, dicens:

Declaratur tamen quòd præter præmissa, non concedatur concessa licentia recipiendi Nouitios, nisi in locis pro Nouitiatu designatis, aut in posterùm designandis, & pro numero dumtaxàt in eorum singulis præscripto, vel præscribendo.

Neq; Fratres ipsi hoc diffiteri poterunt, cùm ipsimet in Religionis Constitutionibus à Sancta Sede approbatis, hoc ipsum iniunctum habeant.

Extendere ergò Cœlum sicut pellem ex Dauidis sensu *psalm.* 103. 3. haud poterunt Fratres, vt facultatem factam recipiendi Nouitios sine licentia, ad loca pro Nouitiatu designanda dilatent. Cùm facilius in illo dispensatum fuerit; in hoc verò non æquè,

41 Quin illud omninò iustis ex causis S. D. N. Papa Vrbanus de medio substulit. hoc autè firmum, atq; stabile esse præceperit dicto decreto per Sacram Congregationem anno 1624. emanato, vt suprà retulimus. Non frustrà quippè Clemens Papa VIII. in Breue facultatis præfatis Fratribus factæ, absq; alia licentia Sanctitatis suæ, vel Sacræ Congregationis, vel demùm Ordinarij admittendi Nouitios, etiã ad professionem, clausulam in fine adiecit. *Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac decretis nostris huiusmodi, Nouitios ad professionem sine speciali licentia prohibentibus.* sed vt clausula ipsa non obstantiarum, suos terminos non diuagaretur, at in illis sisteret, terminaretq; ad *text. in clem.* 1. *de preb.* & in casu illo specificato dumtaxàt operaretur, non vltrà. sequitur Rota *apud Greg. XV. dict. decis.* 109. *num.* 6. & *in recent. p.* 2. *decis.* 576. *num.* 2.

Erunt ergò ex vtroq; capite nullæ professiones dictorum Fratrum, & quia non in manibus legitimi Superioris emissæ, neq; à legitimo Superiore Religionis nomine admissæ: & quia contra formam Constitutionum, ac Decretorum Clementis Papæ VIII. & Vrbani quoq; VIII. admissæ fuere. vndè inhabiles ad effectum vllum producendum sunt.

Atq; ità ex his, Aristarchi non excussà virga, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Mulieres dote sibi viros emunt.*
Vndè illi, vt amplas excepant dotes, imperium vendunt.
Mulieres verò, quæ dotem attulere,
Mactant, & malo, & damno viros.
Duo enim mala pessima secum afferunt nobilitas, & ampla dos; vxoris superbiã, & viri seruitutem.
Cùm verò viri decedunt vitæ termino vltimo facto. n. 2.
Illæ substantiam prædefuncti absumunt omnem.
Nec modum habent in rebus suis. n. 3.
Præsertim se ornando, & puliendo.
4 *Res duæ sunt, quæ maximi negotij sunt hominibus. ex Plauto.*
Nauis, & Mulier.
5 *Paraphernaria bona dicuntur, quæ extra dotem mulier detulit.*
Vel vir accepit.
Quæ Galli peculium appellant. n. 6.
Matrimonio distracto condicuntur.
Non vindicantur.
Paraphernaria vndè dicantur? n. 7.
Habent tacitam hypothecam in bonis viri. num. 8.
Ni ille expressam promiserit.
6 *Dotis causa data ea dicuntur, quæ in dotem dantur.*
9 *Paraphernaria, vt dotem, matrimonio distracto, restituere tenentur heredes viri.*
Si quid autem ex eis malignitate, vel viri desidia deperijt, ex proprio resarcire mulieri tenentur.
Paraphernaria præsumuntur, quæ mulier extra dotem secum tulit. n. 10.
Ni vir ea vxori commodasse probauerit.
Sicuti bona, quæ ex hæreditate suorum vxor habuit, Paraphernaria dicuntur. nu. 11.
Si eorum administrationem vir, vxore permittente, habuerit.
Et tacitam obtinent hypothecam.
Potissimùm verò si per longum tempus ea vir administrauerit. n. 12.
Et dotis instar habentur, cui accedunt. nu. 13.
Eodemq; iudicio iudicantur.

Et

Et tacitam saltim hypothecam obtinent. nu.14.
Praesertim verò si ea vir vendidit, & in emptionem vertit aliorum bonorum. nu.15.
Restituenda namq; sunt vxori.
Eaquè retentionem habet bonorum viri. nu.16.
17 *Filij in bonis patris praedefuncti retentionē habent pro dotibus matris suae.*
Ratione hypotecae, qua illa affecta sunt.

ARGVMENTVM.

Paraphernaria sunt bona extrà, vel praetèr dotem, quae si vir permittente vxore administrauerit, restituere tenetur, eaq; curare, vt propria: si quid verò sua malignitate, vel desidia iacturae vxori accidit, ex proprio resarcire tenetur. habet verò mulier pro paraphernaribus tacitam à iure hypothecam, ni pro illis expressa promissa fuerit. Vi ergò tacitae huius hypothecae retentio datur mulieri, eiusq; natis, in bonis praedefūcti viri.

RESPONSIO LXX.

1 Dote sibi viros coemunt mulieres; at viri, vt eas habeant, quàm amplam quaerunt dotem; sed imperium vendidere. vt Plautus in Asinaria dixit.

Argentum accepi dote; imperium vendidi.

nam vt idem in An. fatur.

Quae indotata est, ea in potestate est viri.
Dotatae mactant, & malo, & damno viros.

Sibi enim in culpa sunt viri, dùm, aut pecuniae cupiditate, aut ambitione capti, praecipitantur in nuptias; nescientes nobilitatis, & amplae dotis dúo pessima mala socia esse: vxoris superbiam, & viri seruitutem. vti Tuillius in Alciati Emblema 191. in fin. dixit.

2 Cùm viri fato vltimo decedunt, illae, quae viduae remanserunt, viri substantiam absumunt omnem. Dotem restitui sibi volunt; Donationem propter nuptias expetunt; viduitatis lectum non relinquunt, praestari sibi alimenta exquirunt, & sexcenta alia, quae finem non vident vllum.

Nosti mores mulierum,
3 *Dùm moliuntur, dùm comuntur annus est.*

Terētius in Hautonterumenon. & dixit vna ex ipsis apud Plautum in Poenulo.

Postremò modus
Muliebris nullus est; neq; vnquàm lauando,
Et fricando fumus satura.

4 Hanc ob causam idem Plautus in Poenulo satis argumentosè perpendit duas res esse, quae maximi sint hominibus negotij, nauem, & mulierem.

Negotij sibi, qui volet vim comparare; nauem, & mulierem; hac duo.
Comparato; nam nulla magis res dua plus negotij habent.
Porrò si occaeperis exornare, neq; vnquā bç dua res satis ornantur.
Neq; eius vlla ornandi satietas est.

Sic in facto, quem ad manus habemus. Vito iam morte sublato, dotem expetit mulier, praeter verò dotem, atq; donationē propter nuptias, quam in Regno antefatum vocant, & bona petit paraphernaria, quae vir
5 accepit. Et quidèm inter paraphernaria, cōputari, quae ex haereditate quōd. Caesaris patrui bona ad Olimpiam peruenere, dubio omni procul, respondendum videtur. Illa quippè in eodem dotali instrumento à Caesare promissa fuere, dotisq; contemplatione; & si non nomine dotis, alioquin dotalia essent. Excipe Vlpianum lib.31. ad Sabinum in *l. si ego Seiç res dedero. 10. §. dotis autem.*
6 *ff. de iure dotium* rem hanc docentem, dicentemq; *Dotis autem causa data accipere debemus ea, quae in dotem dantur. Caeterùm si res dentur in ea, quae Graeci παράφερνα (parapherna) dicunt, quaeq; Galli Peculium appellant: videamus an statim efficiantur mariti. Et putem si sic dentur, vt eius fiant, effici mariti: & cùm distractum fuerit matrimonium, vindicari non oportere, sed condici, nec dotis actione peti, vt Diuus Marcus, & Imperator noster cum patre rescripsit.* Hîs Vlpianus. Sunt igitur haec extrà dotem bona, siuè magis iuxtà dotem, paraphernaria, proindè. Namquè paraphernaria dicun-
7 tur, iuxtà, vel pretèr dotem, à παρά, quod iuxtà, vel pretèr dicitur, & φερνή, quod dotem significat. sunt ergò extrà, siuè pretèr, (vel dixeris) iuxtà dotem. docet post *Gloss.* in *rubric. C. de pactis conuentis. & d. l. si ego Seiç. 10. §. dotis autem*, ibidemq; *Glossa* illa *collateralis. de iure dotiū.* & *Gloss.* in *§. si verò quasdam. in cap. fin.* verbo *proprias. in authent. de.*

exi-

exhibend.reis collat. 5. sequitur Petrus Gregorius Tolosates syntagmatum iuris vniuersi tom.1.lib.9.cap.17.n.7. Bartholomæus Cassaneus in Consuetud.Burgundiæ rub.4.§.14. verbo sont baritages. n.3. Ioannes Campegius in tract.dotis 9.7.n.1.vol.6. tractatuum fol.mihi 109. Bermondus Choueronius de publicis concubinarijs rubrica de adulterio n.51.52.et seq.vol.11.par.1.tractat.fol.mihi 150. Guido Papa decis.468. n.16. & ibidem Ferrerius Addens. Afflict.decis.44.sub num. 1. Minsyngerius centur.3.obseruat.53. num. 3. Cardin.Tuscus tom.4. littera M. conclus. 424.num.7. Rota apud S.memoriæ Gregorium XV.decis.80.nu.3.

8 Vt paraphernaria ergò, hypotecam à iure habent, in bonis viri, quàmuis ille eam non promisisset; tacitam tamen, vt omnibus præferantur creditoribus, etiam expressam habentibus, posterioribus tamen tempore. ni ipse maritus in scriptura nominatim pro illis hypothecã promisisset. expressit hoc ipsũ constitutione sua in *l.si mulier 11.siue fin.C. de pactis conuentis.* Imperator Iustinianus, non indisertis verbis, inter alia sic dicens: *Et si quidem in dotali instrumẽto hypotheca pro his nominatim à marito inscripta sint, his esse mulierem ad cautelam suam contentam. Sin autem minimè hoc scriptum inueniatur, ex præsenti nostra lege habeat hypothecam contra res mariti, ex quo pecunias ille exegit.* Ità Imperator, sequiturq; *Gayllus practicar. obseruat.lib.2.obseruat.93.num.10. Couarr. variarum resolut.lib.1.cap.7.num.1. & seq. Bermond. de publicis concubinar.d.rub. de adulterio.nu.53.* qui de communi testatur. *Statilius Pacificus de Saluiano interdicto inspect.3.cap.4.nu.132.& 133. Ioannes Baptista Thoro voto.67 nu.1. & seq. per tot. Rota in Bononien.pecuniaria 11.Decembris 1600. coram Coccino decis.12.num.3. & 4.* quæ est etiam in impressis apud eundem *Statilium Pacificum de Saluiano interdicto decis. 173. num.3.& 4.*

9 Quemadmodùm verò dotem, ità & hæc paraphernaria restituere viri iã extincti hæredes tenentur. Quod si quid ex eis perierit viri negligentia, vel malignitate, de proprio resarcire compelluntur. restem accipe Iustinianum eundem Cæsarem *d.l.fin. § fin. C.de pactis conuentis.* qui sic verbis disponit:

Dùm autem apud maritum remanent eadem cautiones, & dolum, & diligentiam maritus circa eas præstare debet, qualem & circa suas res habere inuenitur: ne ex eius malignitate, vel desidia aliqua mulieri accedat iactura. Quod si euenerit, ipse eandem de proprio resarcire compelletur. sequitur *Bald. cõs. 243. visis dicto puncto.in fin.lib.3. Tuscus tomo 1.littera B.conclus.110.nu.5.*

10 Cæterùm bona omnia, & res omnes, quas secum mulier detulit vltrà dotes, paraphernaria præsumuntur, ni maritus, quòd ipse commodauerit eas, probatione deduxerit, vt *Iason* docet *in l.maritus.21.num.12.C.de procuratorib.*

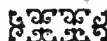
11 Quinimmò bona omnia, quæ ex hæreditate suorum vxor habuit, si eorũ administrationem viro matrimonio constante permisisset, paraphernaria dicuntur, & tacitam obtinet in viri bonis hypothecã. ex *d.l.fin.C.de*
12 *pactis conuentis.* potissimum verò si per longum temporis cursum ea vir administrauerit. ex *Iasone d.l.maritus. num. 12. Cumanus cons.105.& Alexand.cons.42.super præmisso Themate nu 15.vers.nec obstat, quòd dicta bona.lib.1. Cassaneus in Cõsuetud.Burgund. d.rubrica 4.§.24.verbo sont baritages.nu.5. vers.quædam sunt bona. Ioan Imola cons.81. in casu præmisso num.4. Guido Papa d.decis. 468.nu.14.& 15. Afflict.d.decis.44.nu.3.& 4.* ibidemq; *Vrsillus num.3. Cardin.Tuscus tom.4.littera B.d.conclus.110.nu.4. & tom. 4.littera M.conclus.424.num.14.16.& 27.&* dictum fuit in *dicta Bononien. pecuniaria coram Coccino d.decis.11.nu.3. & 4. & seq.*

13 Quia nimirùm dotis instar, cũ quid accessoriũ ad illã sint, paraphernaria æstimãtur. vt idẽ horum, atq; dotis iudicium sit. ex *Surdo decis.129.num.3.& 13. et Rodriq.tract. de concursu creditorum part.1.art.1.nu.12.* admit-
14 tit *Thorus d.voto 67.nu.6.et 7.* atq; tacitam saltim hypothecam obtineant. *Franchis decis.181.num.2. Colerus decis. Germania 270. n.14. Franciscus de Ponte cons.80.n.4.lib.1. Thorus d.voto 67.n.7.et 8.*

At qui verò bona huiusmodi paraphernaria, etiam instrumento dotali vir accepit, ad eum, petentura postquàm Cæsar vxoris patruus fatis cõcederet, vt pertinere, quam
15 ob causam, vxore quoq; permittente vendidit, & in emptione domus in actis deductæ conuertit; ea vtiq; vxori restituenda erunt, eiusq; naris, qui ab ea scripti hæredes fuerũt,
16 dabitur proindè illis bonorũ retentio, vt illa consequantur, quæ hæredes quoq; patris fuere.ad dictum *tex.in d.l.fin.C.de pact.cõuẽt.*
17 quemadmodùm datur filio retentio in bonis patris prædefuncti pro dotibus matris sustratione hypothecæ, qua illa sunt affecta. ex *Bart.in l.gerit 87.n.12. ff.de acquir. hæredit. Grammatic.decis.58.num.4. Rota apud Coccinum decis.67.n.1.et sequent.*

Atq; ità ex his, Censoris non abiecta virga, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Cupido habendi in hominibus saua nimis à Sapientibus æstimatur.*
Nunquàm enim humanum animum quiescere sinit.
Vt nihil nisi pecuniam cogitet.
2 *Auaritia,& ambitio duo sunt,qua hominum vitam curis exercent, atquè bello fatigant.*
Dicitnrq; auaritia, opum furiosa libido.
Neq; opibus mentes hominum,curaq; leuantur.n.3.
Maximum hominibus malum.ex Menandro.
Atq; vitiorum mater.à Claudiano.nu.23. cuius est nutrix ambitio.
3 *Diuitia improba dicuntur,& curta sunt.*
4 *Emphyteusis vnus est ex contractibus, qui scriptura probantur.*
Non quòd scriptura sit de essentia,sed ad probationem proficit.n.5.
Ex vnica proindè assertione,quàmuis in instrumento facta,non probatur.n.6.
Nisi alia accesserit probatio.
Alioquin diuinatio dicetur, non probatio.
Amplia etiam in Emphyteusi Ecclesiastica.n.7.
Excaudi quòad dominium.
Ad effectum verò exigenda responsionis annua probat.
Ratio affertur.n.8.
8 *Dominia rerum ex partium nuda assertione dicentium,non pendent.*
9 *Res aliena & vendi,& locari possunt.*
Potest tamen res emptori auferri.
10 *Dominium non nisi exactis probationibus ostenditur.*
Neq;probatur per solum instrumentum emptionis cum possessione emptoris. nu.11.
Neq;probatur per vnicam enunciatiuam. nu.12.
Quàmuis antiquam.
12 *Enunciatiua vnica quàmuis antiqua dominium non probat.*
Præsertim si facta inter alias personas.
Vel si fit per relationem ad alias scripturas.nu.13.
14 *Referens eatènus probat, quatènus est in relato.*
Relato itaq; non existente, referens euanescit.
15 *Antiquum tempus dicitur, quod annorum centum metas excedit.*
16 *Census magis præsumitur,quàm emphyteutica responsio,siuè canon, in dubio.*
Præsertim verò in persona priuata.nu.17.
Vel si nusquàm appareat,solutiones sub nomine emphyteutici canonis factas fuisse.n.18.
Sed de annuo censu simpliciter.
Amplia etiam in Ecclesia.n.19.
Quamuis in Ecclesia restringatur. nu.20.
Præsertim si aliquid subleuans apparuerit.
Etiam ob responsionis modicitatem.nu.21.
22 *Litigans temerè in expensis damnatur.*

ARGVMENTVM.

Emphyteuticam rem esse ex vna instrumenti assertione minimè probatur. quam ob causam plenè dominium probari oportebit. quòd ex partium nuda assertione minimè fundetur, si præsertim inter alios illa emanarit. & in antiquis non simus. In antiquis esse dicimur cùm centum metas annorum excedimus. Responsio verò annua censualis magis, quàm emphyteutica, in dubio, præsumitur.

RESPONSIO LXXI.

1 SÆua satis habendi cupido in humana mente à Sapientibus æstimatur. Ità quippè illa animum peruadit humanum; vt nunquàm quiescere illum sinat,sed huc illucq; impellat,agiteţq; sępe. Venenum est, quo humanum peruaditur cor,vt nihil,nisi pecuniam videat, nisi pecuniam cogitet;illudq; continuis exerceat curis,quod perbellè Lucretius lib.5.cecinit.

2 *Nunc aurum,& purpura curis*
Exercent hominum vitam, belloquè fatigant.

Vereq; dixit Euripides.

Ambire quem vides, auarum, & viuere.
Is nec sapit,nec sapere vult prorsus sibi.
Immò est amicis,& molestus ciuibus.

& ità illud quasi intestino bello fatigat,vt nihil videre faciat, quàm vt censum augeat, neq; satietur accitis,sed maiora semper quærat,furiosaq; habendi crescat libido.nàm

Creuerunt opes,& opum furiosa libido,
Et cùm possideant plurima, plura petunt.

Ouidius 1. Fastor. & ipse cecinit. & vt Salomon *Ecclesiastes* 1.8. expertus iàm, docet: *Non satiatur oculus visu, nec auris auditu impletur.*nàm

3 Non

3 *Non opibus mentes hominum, curaq; le-*
uantur.
vt Tibullus lib.3. eleg.3.loquitur. Semperq;
maiora habendi, desiderio teneatur.
Scilicet improbæ
Crescunt diuitiæ, tamen
Curta, nescio quid semper abest rei.
Horatius lib.3.carm.odæ 24.dixit. Aua-
titiam rectè Menander: *Maximum homini-*
bus malum; appellauit.
Ob hanc causam litigium exortum fuit,
quod narramus. Clericus Antonius de Ma-
gistro Iudice aduersus R.D. Frãciscum Cer-
ronem loci Casandreni Auersanen. dioecesis
ad iudicium interpellauit, laudemia vt sol-
ueret territorij, quod ille emerat: ex sola
vnica assertione, qua anno 1573. Ioannes
Baptista de Atiemma territorium præfatum
asseruit emere cum onere annui canonis,
reditus, siue census emphyteotici perpetui,
ducatorum vndecim cum dimidio, debiti
pro medietate ipsorum hæredibus quond.
Marci de Mastro Iudice, & pro alia medieta-
te Elionorę etiam de Mastro Iudice, seruata
forma cautelarum desupèr apparentiũ. præ-
tendit proindè territorium præfatum em-
phyteuticum esse. teneri propterea D.Fran-
ciscum nouum emptorem vti directum do-
minum Antonium recognoscere, eiq; lau-
demia soluere. negat ille, sed esse simplicem
censum, quàmuis perpetuum. In difficultatẽ
idcircò itum est: sint ne iura Antonij firma?
an debeat D.Franciscus dimitti, cùm nulla
assertione alia, nisi illa vnica de emphyteusi,
probatio habeatur? Dimittendum Franci-
scum nos respondimus. Præstamus autem
4 id: Quòd inter contractus, qui scriptura pro-
bantur, & hic agnoscitur emphyteuticus.
Docet hoc *Gloss.* in *cap.1. §.postquàm auth.*
verbo. *in scriptis. in 8. casu. de censibus lib.6.*
allegat *tex.* in *l.1. C. de iure emphyteot.* illis
verbis: *pactionibus scriptura interueniente*
habitis. ibidemq; *Gloss.* verbo *scriptura*. elu-
cidans illa, dicensq; *Nota: hunc contractum*
fieri debere in scriptis. Admittitq; *Aymon*
cons.112.nu.8. Guido Papa decis.24. in prin-
cipio ibidèmq; *Ranchinus* in annotationib.
5 *Gratianus forens. part.1. cap.188. nu.1.* non
quòd sanè scriptura de substantia sit contra-
ctus, sed ad probationem proficiat. aduertit
id *Gloss.* in *d.* verbo *scriptura d. l.1.* ad *tex.* in
cap. potuit.4. ibidèmq; *Imola de locato, &*
conducto. Bald. in auth. sed nouo iure. nu.12.
C. si certum petatur. ad *tex.* in *l. pactum, quod*
bona fide 17. C. de pactis. quem refert *Gloss.* in
d. l.1. verbo *scriptura C. de iure emphyteoti-*
co. sequiturq; *Gratianus d. cap.188. nu.3.* Ro-
ta apud *Cardin. Seraphinum decis.607. nu.1.*
6 Hanc proindè ob causam ex vnica illa as-
sertione inter alias partes habita haud potuit
territorium præfatum emphyteuticũ argui,
nulla alia accedente liquida, certaq; proba-
tione, ni magis diuinationem dixeris. iuxta
Iustiniani Cæsaris sensum in *l. super rebus*
venundandis.15. aliàs fin. § fin. C. de contra-
henda emptione Guido Papa d. decis.24. in
princip. quem sequitur *Gulielmus de Bene-*
dictis in cap. Raynutius. verbo. *& vxorem*
nomine Adelasiam decis.5. num.444. Gratia-
nus forens. par.1. d. cap.188. nu.5. & dictum
fuit in *Romana deuolutionis vineæ 13. No-*
uembris 1602. coram Cardin. Seraphino de-
7 *cis.1453. nu.1. & 2.* in strictioribus terminis
prætensæ emphyteusis Ecclesiasticæ. Asser-
tionem verò suffragari ad effectum exigendę
responsionis, nõ sanè probandi rem emphy-
teuticam, neq; dominium, vt ibidem *num.2.*
& pluriès etiam decisum fuisse refert in addi-
tionibus marginalibus ibidèm *Laurentius*
8 *Vitalis*. Ratio verò, nec inadæquata est: Quia
rerum dominia non vtiq; pendent ex nuda
asserentium verborum prolatione, cùm alio-
qui alienæ quoq; res in emphyteusim dari,
atq; locari valeant. ex Vlpiano lib.41. ad Sa-
binum in *l. rem alienam. 28. de contrahenda*
9 *emptione*, apertissimis verbis dicente: *Rem*
alienam distrahere quem posse, nulla dubita-
tio est. nam emptio est, & venditio; sed res
emptori auferri potest. sequutaq; fuit *Gloss.* in
can. Diaconus.1. verbo *tacuerit. in fin. dist.*
27. allegans præfatam *l. rem alienam*. idemq;
ex Papiniano lib.6. quæstionum in *l. si vrba-*
na.55. ff. de conditione indebiti. habetur. & ex
l. nemo prohibetur.6. C. de locato, & conduct.
cõduciтq; neq; abre *tex. in l. ad probationem*
21. *C. de probationib.* quem *tex.* ad hunc effe-
ctum refert *Gloss. in cap. cùm venerabilis 7.*
verbo *locauisse. de religiosis domib.* & ex eo-
demmet *tex.* non obscure deducitur. sequi-
turq; *Riminald. cons.93. nu.25. lib.1. & cons.*
410. nu.4. lib.3. Alexander cons.12. viso pro-
cessu nu.4. lib.4. Ruinus cons.91. nu.17. & 18.
lib.1. Gratianus d. cap.188. nu.6. Rota apud
Cardin. Caualer. decis.269. num.1. & seq. in
10 qua dictum fuit, ad hunc effectum perquiri
concludentem, & exactam probationem, cũ
præsertim agatur ad canonizationem domi-
nij. per *Bart. in l. penult. nu 4. ff. de condition.*
institution. Rota *apud Caputaquen. dec.280.*
per tot. ac potissimum *num.4. part.1.* & apud
eund. *Card. Caualer. decis.655. num.2. & seq.*
Franciscus Merlinus Rotæ Lucensis *decis.*
16. nu.2.3. & 4. & seq. deduxitq; Rota in *Par-*
men. status 14. Iunij 1623. coram Domino
Coccino decis.439. nu.8. & 9. in supplemento
5. par. recentiorum per Rubeum. & in *Roma-*
na stagni 19. Iunij 1637. coram Eminentissi-
mo Card. Pancirolo. decis.613. num.11. 12. &
13. apud eundem Rubeum eadem parte. Af-
11 *flict. decis.21. nu.4. in fin.* docens: per solum
instrumentum emptionis cum possessione
emptoris non probari dominium, nisi pro-
betur quoq; dominium auctoris.
12 Quod equidèm exauditur, quamuis enũ-
ciatiua ipsa, siuè assertiua antiqua esset. quia
nihilominus vnicum per instrumentum, in-
ter

ter alios potissimùm celebratum, dominium
rei proptereà probatur, in alterius præiudi-
cium præsertim. *Abb. in c.ap. cùm causam. 13.*
sub num. 1. de probationib. & cap. cùm olim
19. in Gloss. 2. nu. 4. de censibus. & cons. 54.
nu. 3. vers. tertiò probatur part. 1. Dictumq;
fuit in *Romana pratensa deuolutionis 13.*
Nouembris 1596. coram Litta apud Fari-
nacium part. 4. diuersorum. decis. 723. num. 3.
& ità pluriès decisum per Rotam fuisse re-
fert. S. memoriæ *Gregor XV. decis. 407. nu. 1.*
& seq. ibidémque plura cumulat *Beltrami-*
nus num. 6. Card. Mantica de tacit. & ambi-
13 *guis, lib. 2. tit. 6. nu. 22.* Fitmiotemq; exco-
gitationem hanc reddit, quòd ipsamet enun-
ciatiua, neq; simplicitèr fuit, & absolutè, sed
per relationem ad ∫criptutas desupèr appa-
rentes. *seruata* (inquiendo) *forma cautelarū*
desupèr apparentium. Eatenùs itaq; enun-
ciatiua ipsa probabit, quatenùs per cautelas
desupèr apparentes constiterit. Cautelæ ve-
rò huiusmodi nusquàm apparent. euanescit
proindè & assertiua, siuè facta enunciatiua. ex
Alexandr. cons. 49. num. 10. lib. 1. Gabriel tit.
de confessis. conclus. 4 num. 27. Gratianus. d. c.
188. nu. 11. & 12.
14 Quia nimitùm referens eatenùs probat,
quatènus in relato insit. quam ob causam
relato ipso non existente, referens euanescit.
l. in testamento. 27. ff. de conditionib. & de-
monstrationib. l. Titia textores. 36. ff de lega-
tis 1. Authent. si quis in aliquo documento C.
de edendo. cap. Abbate S. Syluani 25. de ver-
bor. significat. Rota in *Romana legatorum*
de Sabellis 19. Ianuarij 1596. coram Orano
decis. 110. nu. 1. apud Farinac. post 1. volum.
consiliorum. & apud Sanctæ memoriæ *Gre-*
gor. XV. decis. 439. num. 1. & seq. Gratianus
forens. part. 3. cap. 501. nu. 16. Barbosa axio-
mat. 201. num. 6.
15 Neq; nos in antiquis esse dici valemus.
A tempore quippè celebrati instrumēti præ-
fati anno 1573. ad diem vsq; motæ litis, qui
fuit 11. Octobris 1630. quinquaginta septem
dumtaxat effluxere anni: In antiquis verò
esse dicimur, cùm annorum centum metas
excedimus. iuxta *Aym. de antiquitate tem-*
por. part. 1. §. ampliatur. nu. 14. & 17. Capu-
taquen. decis. 28. nu. 4 part. 1. & decis. 378. nu.
3. part. 2. Et dictum fuit in *dicta Romana*
pratensa deuolutionis coram Litta d. decis.
723. sub nu. 3. part. 4. diuers. & apud *Cardin.*
Caualer. decis. 61. nu. 2. apud S. memor. *Gre-*
gor. XV. d. decis. 407. nu. 2. Barbos. qui plures
more suo cumulat *de appellatiua verborum*
iuris significat. appellat. 19. Rota in *B. rebi-*
nonen. Vicariæ 9. Februarij 1624. coram Mer-
lino decis. 441. nu. 1. in supplement. *5. par. re-*
centiorum per Rubeum. & in *Romana domus*
22. Iunij 1637. coram Pirouano decis. 233. in
princ. part. 7. recentiorum per Rubeum.
Neq; obstaculum faciebat aliud instru-
mentum anno 1606. pro Marcello de Mastro
Iudice.

Est nempè instrumentum prædictum pro
nobis potius, quam contrà; quia nulla in eo
memoria habetur emphyteutici canonis,
verùm simplicitèr annui census ducatorum
quinq; tarenorum trium, & granorum quin-
16 decim. vt præsumi magis debeat simplex cē-
sus, potiùs quàm emphyteuticus canon, si-
uè emphyteutica responsio. iuxtà *Alberici*
doctrinam, illamq; receptam in *l. 2. num. 13.*
vers. quid de quæstione. C. de iure emphyteu-
tico. quam ad hunc ipsum effectum sequuta
fuit Rota alijs quoq; relatis apud *Card. Cre-*
scentium decis. 1. de censib. nu. 1. Berous q. 14.
17 *nu. 1.* qui ampliat in persona, præsertim pri-
uata. *Mascardus de probationib. tom. 1. con-*
clus. 281. sequiturq; *D. Acharisius Tossinta-*
nen. in Additionib. ad *dictam decis. 1. de cen-*
sibus Domini Crescentij. Corbulus de iure
emphyteotico de causa priuationis ob non so-
lutionem limitat. 34. nu. 2. & 3. Valascus de
iure emphyteotico. q. 32. nu. 35. Gratianus d.
part. 1. cap. 188. nu. 14. & nu. 28.
18 Adiuuatq; perpensionem hanc, quòd nus-
quàm appareat, tot annis euolutis, solutiones
subsequutas sub memoria contractus em-
phyteutici factas fuisse, sed de annuo censu
simplicitèr. vt ex hoc vno perquàm maxi-
mè contractum censualem, non emphyteu-
ticum fuisse, insurgat. *Berous. d. q. 14 sub nu.*
1. in fin. Mascard. d. conclus. 281. Valascus d.
q. 32. nu. 35. & his terminis nostræ huiusce
19 quæstionis, imò maioribus, in Ecclesia vide-
licèt, sequendo decisionem præfatam *Cre-*
scentij. 1. de censibus dixit Rota apud *Cardin.*
Manticam decis. 134. nu. 3. & apud Cardin.
Caualer. dec. 201. nu. 1. & 2. & p. 1. in recent.
dec. 400. n. 7. coram Damasceno. idem *Card.*
Mantica de tacit. & ambiguis. tom. 2. lib. 22.
20 *tit. 3. nu. 12.* quàmuis fauore Ecclesiæ in cō-
trariam resedeat sententiam *Berous dicta q.*
14. quem sequitur *Peregrinus decis. Pataui-*
21 *na 53. num. 23.* Potissimùm verò si aliquid,
subleuans apparuerit, etiam per modicitatē
responsionis. vt perpensum fuit in Rota apud
Card. Caualer. d. decis. 201. nu. 3. & seq.
Debuerat idcircò Antonius plenis proba-
tionibus de dominio docere, atq; concessio-
ne in emphyteusim facta, vt laudemia à
Domino Francisco nouo emptore referre
22 potuisset. quod cùm non præstiterit: foras à
lite eum abire oportebit, expensasq; præsta-
re, quòd non iurè, temerèq; litigauerit. *l. eū*
qui temerè 19. ff. de iudic. cap. finem litibus. 5.
ibidèmq; *Gloss. magna de dolo, & contuma-*
cia. cap. calumniam 4. de pœnis. habendiq; fu-
riosa libidine ad bellum quietum hominem
prouocare. Vti ex his, Aristarchi non abie-
cto iudicio, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Absolutus ab Antonij prouocatione D. Franciscus fuit, illo in expensis damnato. & hunc percepit commodum, quòd temere ligauit: vt sua amitteret, quia aliena popoſcerat. vndè *Claudianus* omnium vitiorum
23 matrem. Auaritiam, nec ineptè appellauit, eiuſquè nutricem ambitionem.

At primum ſcelerum matrem, quæ ſemper habendo.
Plus ſitiens, patulis rimatur faucibus aurum,
Trudis Auaritiam, cuius fidiſſima nutrix
Ambitio, quæ veſtibulis, foribusq; potentum
Excubat, & pretijs commercia poſcit bonorum.

SVMMARIVM.

1 *Humana vita multis abundat miſerijs, et anſietatibus.*
Inter eas, non mediocris eſt, anſietas acquirendi.
Quæ maxima æſtimatur afflictio. n.2.
Quemadmodùm qui diuitias habet, & eis non fruitur. n.3.
Atq; alienis diuitias ſuas relinquere.
Maxima eſt hæc ægeſ mentis miſeria num.4.
Moriq; quando non velis.
5 *Tempus hoc vitæ noſtra peruolat.*
Et dies nos ludit.
6 *Monaſterium filij loco habetur.*
Magis autèm hæredis. n.18.
Non ſimpliciter tamen exauditur filij loco haberi.
Sed in caſibus iure expreſſis. n.19.
Neq; extrà expreſſam teſtatoris voluntatem. n.20.
Ratio redditur. n.21.
Neq; alia pia cauſa ſubſtituta. n.23.
7 *Subſtitutio piæ cauſæ facta filio ſine liberis excedente ex corpore, ſi Monaſterium ille ingrediatur, Monaſterium piam cauſam non excludit.*
Quia Monaſterium ex tacita, ac ſubintellecta voluntate venit.
Pia verò cauſa per expreſſam defuncti vocationem.
Exauditur tamen poſt naturalem inſtituti ſupremum diem. n.8.
Ac mortem naturalem.
Interim verò fructus bonorũ capiet Monaſterium.
Etiam ſi dictum fuerit, ſine filijs ex corpore. n.10.
Quia nihilominùs mors attendenda erit inſtituti.
Limita, ſi Eccleſia, ſiuè Monaſterium ſit incapax bonorum n.29.
9 *Monachus per profeſſionem Mundo moritur.*
Diciturq; mors ciuilis.
11 *Profeſſione Monachus caſtitatis votũ emittit.*
Præſcinditur proindè ei via habendi filios. & n.13.
Purificata proindè videtur conditio ſi ſine liberis deceſſerit.
12 *Conditio (ſi ſine liberis deceſſerit) ſubſtitutioni annexa.*
Duo inſimul continet.
Et mori, ac vltimum trahere diem, n.14.
Et ſine liberis mori.
Vnum ſi defecerit horum conditio purificata non videtur. n.15.
Morte tamen ſubſequuta locus ſtatim ſubſtituto aperitur. n.16.
16 *Morte ſoluuntur omnia.*
Et terminum expectant omnia.
Eiq; ſemper noua põpa ducimur homines.
17 *Subſtituto ſtatim locus aperitur morte ſubſequuta inſtituti.*
Etiam ſi in extraneum à Monaſterio diſpoſuerit profitendus. n.25.
Euaneſcit enim ſtatim diſpoſitio. n.28.
Et ſubſtitutus admittitur.
Etiam ſi pro parte donatio fiat n.31.
22 *Voluntas expreſſa teſtatoris omnibus alijs præſumptis, atq; excogitatis hominum interpretationibus præfertur.*
Primumq; obtinet locum.
24 *Duo vincula magis ſtringunt, quàm vnum.*
26 *Renunciatio bonorum per profeſſurum in Religione fieri debet per duos menſes antè profeſſionem.*
Et cum licentia Epiſcopi. ex Sacro Tridentino.
27 *Monaſterij fauor eſt, vt interim vita perdurante inſtituti, ſubſtitutus excludatur.*
Duo tamen requiruntur. n.30.
Et vt Monaſterium ſit capax bonorum.
Et vt verè ei bona quærantur.
Quòd ſi pro parte extraneo donatio fiat, in totum Monaſterio quæritur. nu.32.
Quia Monaſterij fauor eſt.

ARGVMENTVM.

Subſtitutio facta filio in piam cauſam, ſi ſine liberis ex corpore quandocunquè vita exceſſerit, illo Monaſterium ingrediente, atq; in eo profeſſionem emittente, an ſtatim ſubſti-

substitutio admittatur? an verò Monasterium, quod loco filij habeatur, substitutū deficere faciat? & quid in prophanis, quid verò alia Ecclesia substituta? An autèm supremus dies, ac mors instituti expectanda sit, vt substitutus admittatur? Nùm verò valeat professurus in extraneos à Monasterio disponere, vt interim ipso vita progrediente, vsufructu illi bonorum vtantur; vel verò statim substitutus admittatur? an verò Monasterij dumtaxàt hic fauor sit? Quid verò si pro parte tantùm in extraneum disposuerit?

RESPONSIO LXXII.

1 INter omnes vitæ huius miserias, quibus illa abundè repletur (multę nāmq; sunt homini, & anxietates innumeræ, & repentinæ mortes. ex Iustiniani Cæsaris meditatione in §. *quia igitur considerantes. in auth. de consanguineis, & veterinis fratribus. collat. 6.*) non minimi habetur ea, qua detinentur homines, vt non cessent laborare diu, noctuq; corpore, menteq; maria tranantes, terras aberrantes, montes, & flumina percurrentes, vt se pecunijs impleant, quæ aliis hinc abeuntes relinquant. Cui verò relinquant, ignorant. Hanc perpendens vitæ hominis miseram conditionem Sapiens ille Rex Israel *Ecclesiastes* 2.11. sic animi sui molestiam verbis expressit.

2 *Cùmq; me conuertissem ad vniuersa opera, quæ fecerant manus meæ; & ad labores; in quibus frustrà sudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub Sole* pergensq; magis, magisq; miseram hominis vitam cogitatione percurrere. *cap. 6. 5.* sic intulit. *Est & aliud malum, quod vidi sub Sole, & quidèm frequēs apud homines. Vir, cui dedit Deus diuitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ, ex omnibus, quę desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus, vt comedat ex eo; sed homo extraneus vorabit illud. hoc vanitas, & miseria magna est.* Non ab re igitur exclamauit Poeta ille gētilis Ouidius 6. metamorph. hāc
4 perpendens cęcę mentis miseriam.

Pro Superi, quantum mortalia pectora cęca.
Noctis habent.

Lucretius quoq; lib. 2.

O miseras hominum mentes, ò pectora cæca:
Qualibus in tenebris vitę quantisq; periclis.
Degitur hoc æui quodcunq; est.

& Cornel. Gallus miseram vitę conditionem exclamans:

O quàm dura premit miseros conditio vitæ.
Nec mors humano subiacet arbitrio.
Dulce mori miseris, sed mors optata recedit.
At quum tristis erit, præcipitata venit.

Factum quod narramus non in tenebris manifestum hoc facit. Martianus, qui diues fuerat: nec dederat ei potestatem Deus, vt comederet ex eis, sed vt relinqueret; filium habens, eundem supremis tabulis hæredem dixit. perpendens autem illum facilè abesse ex humanis posse, rebus, quæ relinquebat, nec secum ferre poterat, ligamen, nè fugerēt, conditionis adiecit: *Con conditione, che morendo detto Francesco in pupillari atate, ò vero quandocunq; senza figli legitimi, e naturali dal suo corpo legitimamente descendentino, voglio, che in detta mia heredità socceda la Chiesa di Santo Antonio, quale da mō per all'hora sustituisco nel caso predetto.* Franciscus annos natus decem & octo, ipse Mundi huius miseras animo voluens vicissi-
5 tudines, & quod tēpus hoc peruolat, quodq; Publius Minos dixit.

Nescis quid optes, aut quid fugias, ità ludit dies.

& Horatius 1. Carminum.

Sed improuisa lethi
Vis rapuit, rapietq; gentes.

Mundo vale dicere disponit, atq; in Religione bonorum in communi capace Christo nomen dat. Hinc factum est, in dubium vt ventum fuerit: sitnè factus locus Ecclesiæ Sancti Antonij substitutioni, an Monaste-
6 rium, quod Franciscus ingressus fuit, quod filij habeatur loco. ad *tex. in cap. in præsentia 8. de probationib.* & *Gloss. fin. in auth. nisi rogati. C. ad Senatus Consultum Trebelleianum. Afflict. decis.* 320. *num.* 9. ibidemq; *Vrsillus num. 4. Gratian* Rotæ Marchiæ *decis. 7. num. 8. & 9* Rota *coràm* Cantuccio *decis. 92. num. 11. par. 2. diuersorum. Tiraquell. in l. si vnquàm.* verbo *susceperit liberos. nu. 46 C. de reuo. ... nd. donation. Caualcos quæstion.* 8... *num.* 30. *& seqq. par.* 3. Substitutionem intercidat Ecclesiæ Sancti Antonij substitutæ?

7 Consulti proindè nos, non intercidere Ecclesiæ Sancti Antonij substitutionem affirmamus. Pia quippè causa, expressa cum disponêtis hominis voluntate de rebus suis, ad bonorum eius successionem admittatur, & ad illa vocetur; Monasterium autèm ex tacita, atq; subintellecta eiusdem voluntate subingrediatur: mirùm haud esse debebit, si tacitum expresso cedat. Quòd verò Monasterium, vel hæredis, vel filij habeatur loco, id sanè, alia substituta pia causa, non subsistit. Verba excipe Iustiniani Cæsaris in §. *sed & hoc præsenti. cap. 37. in authent. de sanctissimis Episcopis collat. 9.* sic enim in fin. Iustinianus disertissimis verbis.

Si tamen in redemptionem captiuorum, aut egentium alimenta sub prædictis conditionibus substitutio, aut restitutio fiat, ex nullo memoratorum modo eam excludi permittimus.

Non itaq; locum habet Monasterium, pia causa instituta; sed illi cedit. quod & laconicè ex *d. §. sed & hoc præsenti.* Zeno Imperator reduxit in *auth. nisi rogati. C. ad Senat. Consultum Trebell.* nec diffitetur *Salic.* ibidem in summario, dicens.

Si rogatus de restituendo, si nuptias non contraxerit, vel liberos non habuerit, ingrediatur Monasterium, *deficit fideicommissum, nisi alteri venerabili loco debeat restitui.* neq; ab his recedit *Gloss. fin. in fin. d. auth. nisi rogati.* apertissimè quoq; *Gloss. fin. d. cap. in præsentia* 8. *de probationib. Tiraquellus de pia causa priuileg. 96.* Couar. *variarum resolut. lib. 1. cap. 19. sub num. 7. in fin. vers. postremò si præfatà.* Didacus *Spino in speculo testament. Gloss 14. princip. nu 124. & 125.* Cardin. *Mantica de coniectur. vltimar. volût. lib. 11. tit. 7. nu. 12. Alexander Raudens. variarum resolut. cap. 22. nu. 8. Bellettus disquisition. clericalis. tit. de bonis Clericorum. §. 20. num. 5. fol 552. Sanchez in opere morali part. 2. lib. 7. cap. 18. nu. 33. 34. & 35. Sfortius Oddo tract. de compendiosa substitut. part. 6. art. vlt § an legitimi tantùm limit. 8. nu. 21. conclus. 12. fol. 127. Menoch. lib. 4. præsumpt. 83. nu. 87. in 10. declarat. Peregrinus de fideicommiss. art. 28. à nu. 84. Vincent. de Franchis decis. 29. num. 8. Cacheranus decis. 126. Barbosa d. cap. in præsentia. 8. de probationib. Carolus Tappia in repetit. Authent. ingressi.* verbo *sua. cap. 13 nu. 29. C. de sacrosanct. Eccles.* Gutierrez *canonicar. quæstion. lib. 1. cap. 32. nu. 38. & 39. Molina de iustit. & iure tom. 1. disputat. 190. col. mihi 10. vers. deindè si pia aliqua causa fol. 751.*

8 Verùm hæc ita dicimus: admitti Ecclesiã substitutam, neq; Monasterium eidem præiudicium inferre, sed post naturalem mortẽ instituti, postquàm scilicet Franciscus, qui religionem ingressus est, fatis ipse concesserit, supremumq; vitæ impleuerit diem; nam interim donec vitalem ipse attraxerit aurã, fructus bonorum ipsorum fideicommisso subiectorum, ex Monachi persona Monasterium capiet, percipietq; Postquàm enim verè fati diem impleuerit morte sublatus natura-
9 li institutus, substituto locus aperitur. non post mortem ciuilem, quæ per professionẽ ingresso contingit, quando moritur Mundo. *can. placuit. 53.* ibidèmq; *Gloss.* verbo *mortuos esse. & can. nullus monachus. 54. 2. q. 7. can. placuit. 8. 16. q. 1.* testatam rem hãc Paulus facit lib. 2. decretorum in *l. Statius Florus. 48. §. Cornelio Fælici ff. de iure fisci.* qui disertissimè sic verba facit.

Cornelio Fælici mater scripta hæres, rogata erat hæreditatem restituere post mortem suam. Cùm hæres scripta condemnata esset, & à Fisco omnia bona mulieris occuparentur, dicebat Fælix se antè pœnam esse. Hoc enim constitutum est. Sed si non dum dies fideicõmissi venisset; quia posset priùs ipse mori, vel etiam mater alias res acquirere, repulsus est interim à petitione. sic Paulus; qui palàm locutus est. ibidemq; *Gloss.* verbo *à petitione. & Scribentes*: eodemq; sensu, & verbis non alijs Papinianus lib. 8. respons. in *l. cùm pater. 79. §. hæreditatem filius. ff. de legat. 2.* illis verbis: *Nec fideicommissi conditionem ante mortem filij hæredis existere.* sequuntur verò plena manu *Peregrin. de fideicommiss. d. art. 28 nu. 81. Ludouicus Casanate cons. 26. n. 4. Raudens. d. cap. 22. nu. 9. Sanchez in moralib. lib. 7. d. cap. 16 nu. 10. & nu. 34. in fin. Anton. Gamma decis.* Lusitan. *6. nu. 4. & 5. Cauallos practicarum quæst. part. 1. q. 193. nu. 7. & 8. & par. 3. q. 806. nu. 28. Antonius Faber lib. 1. tit. 2. C. de sacrosanct. Eccles.* Definition. *42. nu. 3. Card. Mantica d. tit. 7. nu. 8.* Vincent. *de Franch. decis. 14. nu. 7. & nu. 14.* Hondedeus *cons. 62. num. 37. & sequent. lib. 1.* Michael *Crassus §. fideicommissum q. 41.* Gratianus *forens. part. 5. cap. 815. nu. 2. & seq.* de vsufructu relicto loquens, quòd ille interim Monasterio cedat, vita perdurante vsufructuarij, donec ille per supremum diei terminum fatis concedat. *& nu. 18. & seq. & nu. 20.*

10 Parum proindè erit refricare, excludi Monasterium, ne interim, vita sospite Monachi, hæreditatis commodum percipere valeat. profectò, quòd substituta Ecclesia, & vocata, si Franciscus in pupillari ætate moreretur, vel postmodùm quandocunq; sine filijs legitimis, & naturalibus ex corpore legitimè
11 descendentibus: per professionem autèm in religione (in qua solemne castitatis votum emittitur *cap. cùm ad monasterium. 6. in fin. §. nec æstimet. de statu monachorum*) præcisa iam omninò potestas liberos ex corpore legitimos, & naturales habendi fuit, purificata conditio extitit; decessisse propterea videri nunc sine filijs legitimis, & naturalibus ex corpore, vt testator suis mandauit tabulis: ex *Alexandro cons. 100. lib. 4. Boerio decis. 354. nu. 13. Ripa in l. ex facto. § si quis rogatus.*

*tus.il primo nu.18.vers si verò ff. ad Trebel-
leian.Gratian.d.cap.815. num.21.Sanchez.d.
cap.16.nu.51.& 52.Franchis d.decis.29.nu.
6.Mastrillus decis.66.num.4.part.1.Barbosa
in collectan. ad dictum cap. in præsentia 8.n.
3.de probat.*

12 Duplex namq; innoluitur conditio illis in
verbis, si sine filijs legitimis, & naturalibus
ex corpore decesserit : vnam quidem, vt de-
cedat, ex hoc Mundo abeat, discedat, respi-
rationis ei facultas interdicatur, orcho ab-
sumatur; diem videat vltimum, deniquè mo-
riatur; alteram verò, vt nullis susceptis, reli-
ctisq; liberis ex corpore legitimè descendē-
13 tibus diem claudat extremum. Licet verò
spes liberos suscipiendi, atq; prætereà relin-
quendi ex corpore legitimos, omninò, mo-
disq: omnibus per nomen Christo in reli-
gione professione emissa datum, intercepta
fuerit; neq; ampliùs supersit, nec superesse
14 valeat; vitalem tamen Monachus adhùc tra-
hit auram, vitæq; vsura fruitur. expectandum
annum, & horam, quæ vltimum, almumq;
trahat diem. iuxtà Horatianum illud 4.car-
min.ode.1.

*Immortalia ne speres monet annus, & al-
mum,*
Quæ rapit hora diem.

15 vt Monachus moriatur institutus. non pu-
rificatam ex omnibus partibus interim vi-
deri conditionem substitutioni adiectam;
si sine liberis decesserit ex corpore legitimè
susceptis, atq; relictis. retineri propterea trā-
smissionem ad substitutum. *l.vnica.§ si au-
tem aliquid.*C *de caducis tollend. d. l.Statius
Florus.48.§.Cornelio Fęlici. ff. de iure fisci*,
cuius verba ex Paulo non longè antè retu-
limus, sequiturq; Ripam detrudens *Cardin.
Mantica de coniectur.lib.11.tit.7.nu.33.Pe-
regrinus de fideicommiss. d.art.28. num. 83.
Gratianus forens.part.3.cap.481.num.34.&
35.& d.cap.815.nu.22.23.& 24.par.5. Ma-
strillus decis.65.nu.3. Sanchez in moralib.d.
lib.7.cap.16.nu.15.16.& seq. Barbosa in col-
lectan.ad d.cap.in præsentia.8.nu.13.in 11.
limitat.de probationib. Cauallos d.q.193.nu.
9.& d.q.806.nu.26.27.& seq.par.3.*

16 Morte ergò sequuta instituti, qua soluun-
tur, & terminum expectant omnia, *§.dein-
ceps autem in authent.de nuptijs collat.*4. se-
quiturq; *Gloss.*post *tex.* in §. *simili modo.In-
stitution. quibus modis tutela finitur* verbò
morte naturali. nam

Labimur sauo rapiente fato:
Ducitur semper noua pompa morti.

17 Seneca in Oedipo, vt dixit. Statim locus
apertus fuit substituto, hæreditatem vt ca-
piat defuncti, quam, vitalem adhùc trahen-
te auram Monacho, intercipere retinebatur.
Nihil propterea facies filij locum tenere
Monasterium, non videri sine filijs decessisse
qui monasterium filij loco habuit, vt in ini-
tio diximus.

18 Præterquàm quòd enim ex Innocentio
III.*d.cap.in præsentia* 8.*§ sed & si teneret. de
probationibus*, nō filij, sed hæredis loco Mo-
nasterium haberi dicatur. verba damus In-
nocentij; *Quia tamen* (inquiens) *intelligendū
non erat sine hærede decedere, qui monaste-
rium sibi hæredem instituit.* Quo loco *Gloss.*
verbo *qui monasterium instituit.* sequen-
tibus aptius ad rem nostram infert: *Ingressus
monasterium fingitur habere hæredem cùm
rogatus est restituere priuato; vel cùm ei pri-
uatus est substitutus. Si autem rogatus est
restituere loco religioso, vel Ecclesiæ, vel ex-
pendere in pias causas, non euanescit substi-
tutio per ingressum monasterij*. perpenditq;
Sanchez, iiq; quos ipse refert *d. cap.16. nu.4.
Franciscus de Ponte cons.39. num.6.& seq.
lib.1.*

19 Nihilominùs tamen non ita absolutè il-
lud procedit axioma, maxima, propositio :
Monasterium loco haberi filij: sed in casibus
iure expressis dumtaxàt. iuxtà *Tiraquel.* sē-
tentiam in *d.l.si vnquàm.* verbo *susceperis
liberos.n.46.C. de reuocandis donationibus.*
sequiturq; Rota *apud Cantuccium d. decis.
91.num.11.part.2. diuersorum.Ioan. Azor.
Institut.moralium part.1.lib.12.cap.2. q.16.
in fin.*

20 Neq; contra expressam testantis disposi-
tionem admitti Monasterium valeat; si ille
(vt in facto hoc nostro) instituto sine liberis
ex corpore legitimè descendentibus, ex hu-
manis abeunte, substitutum admitti voluit:
21 Quia Monasterium ex præsumpta venit, vel
disponentis, vel saltim legis mente; substitu-
tus verò ex expressa de rebus suis disponen-
tis voluntate, quæ omnibus alijs præsump-
22 tis, vel excogitatis hominum interpreta-
tionibus est præferenda. Ea quippè primum
locum obtinet; eaq; regit conditiones. ver-
ba sunt Vlpiani lib.5.disputationum in *l. in
conditionibus primum locum* 19. *in princ.ff.
de conditionib. & demonstrationib.Gutier-
rez canonicarum quæstionum lib 1. d.cap.
32.num.39.Boerius d.decis.354. num.6.* Ca-
cheranus d.decis.126.num.24. Cauallos *d q.
193.num.2.3.& 4.Vrsill.ad Afflictum decis.
348.n.6.in fin.Gratian. d. cap.815. num.14.
& seq.part.5.Cauallos. dict.q.806.num.40.
& seqq.*

23 Potissimùm verò (vt in facto hoc nostro)
si piæ causæ, expresséq; Ecclesiæ dicta fuerit
substitutio; in hoc enim duplex concurrit
ratio; & Ecclesiæ fauor; & ipsa testatoris di-
24 spositio. Duo verò vincula magis ligant,
quàm vnum. §. *quia igitur considerantes.
vers.vult autem hæc lex. in authent. de con-
sanguineis, & vterinis fratribus. collat.6.
auth.itaq. mortuo.*quæ est finalis C.*commu-
nia de successionibus. § sed hodie.Instit. de
adoptionib.* noster *Maranta de multiplici
alienat.num.118.Gloritius cons.5.n.26.* hæc
verò sententia firma redditur ex his, quæ in
initio

initio diximus ex *tex.*in *d. §. sed & hoc præsenti in authen.de sanctiss Episcopis.collat 9. & in d.authent.nisi rogati.C.ad Trebelliani.* & *Gloss.*ibidem. atq; *Gloss.*recepta *d.cap. in præsentia.*8.*in Gloss.fin.de probationi.*& Scribentes eodem loco omnes.*Sanchez d. lib. 7. cap.*16.*nu.*3.*&* 4.*& seq. & n.*35. *Antonius Faber d.definit.*41.*C.de sacrosanctis Eccles. Cæuallos.d.q.*193.*nu.*2. *& seq.* omnesq; alij, quos supra retulimus.

25 Verùm enim verò in aliam itum est difficultatem: Intendebat Franciscus, quam ante professionis nexu se obuolueret; de hisce bonis, quæ post sui suprema funera in Ecclesiam sancti Antonij deuoluenda erant, ob eidem dictam substitutionem, in nonnullos

26 ei sanguine connexos per duos menses antè, & cum Episcopi licentia, vt Sacrum Concilium Tridentinum *cap. nulla quoq;* 17. *sess*25 *de reform.regul.*edicit, disponere, vel donatione vsusfructus, vel etiam testamento; vt ipso in humanis agente, donec suprema instatet luctuosa dies, illi donatorum bonorum patris, vsufructu potirentur, fruerentur, vterenturuè. Expectanda nè adhuc esset vltimi funeris dies, vt substituta admitteretur Ecclesia, vel statim professione emissa admitti illam? Statim substitutæ Ecclesiæ ius aperiri post datam solemnem professionem per Franciscum, qui à Monasterio, quod ingressus est, extraneos, vel donatione, vel testamento hæredes dixerit, iurè respondendum putauimus.

27 Quòd enim vita progrediente Monachi, bonorum interim fructum percipiat Monasterium, hic fauor est Monasterij, non alterius ab eo.

28 Euanescit proindè statim donatio, vel testamentum in extraneos collatum, professione subsequuta Nouitij, apertissimè Iustinianus Imperator *d.§.sed & hoc præsenti in* 1.*p.in auth.de Sanctissimis Episcopis collat.* 9.verba excipe Cæsaris:

In personis enim, quæ in Monasterium, vel Asceterium ingrediuntur, & relinquunt huiusmodi conuersationem castam, Monasterio, aut Asceterio, vbi à principio ingrediuntur, res sub tali conditione donatas, aut relictas, cum alia eorum substantia competere volumus. his Imperator. Monasterij itaq; fauor hic est, non alterius ab illo. eodemq; pacto *d.auth.nisi rogati.C.ad Trebellianum.* & ibidem *Bald.num.*20. *vers. item quæro*: *quid si ingrediens?* & *Paulus* ibidem *num.* 5. *Gloss.dict.cap.in præsentia* 8.*in Gloss.fin.de probat.* & ibidem *Barbosa num.* 13. *Alexander consil.*13.*num.*4. *cum seqq. lib.*3. *Decius cons.*259 *num.*6. *Menochius de præsumpt.lib.* 4.*præsumpt.*83. *num.*71. *&* 75. *Peregrinus de fideicommissis art.*28.*num.*65. *Hondedeus cons.*62.*num.*37.*&* 38.*volum.*1. *Mastrillus decis.*65.*num.*3. *Sanchez d.cap.*16. *num.*15. *&* 16.*Gratian.dict.capit.*481. *numer.*34.*&* 35.*part.*3. *Cæuallos dict.quæst.*806.*numer.* 19 *&* 20.

29 Firmatur argumentum hoc à posteriori fauorem hunc Monasterij esse, non personalem disponentis Monachi: Quia si ille Religionem ingrediatur bonorum in communi incapacem, professione per eum emissa, statim substitutus admittetur, siuè Ecclesia fuerit, vel alia pia causa, siue etiam alter prophanus, in quem pia causa non cadit, *Cæuallos*, qui alios refert *d.q.*806.*n.*20.*p.*3.

30 Duo verò coniunctim perquiri, vt interim vita superstite Monachi bona in Monasterium conferantur. Primum, vt Monasterium bonorum in cõmuni sit capax; alterũ, vt verè bona Monasterio quærantur. alioquin statim substitutus admittetur. & hanc sequitur sẽtẽtiam *Menoch.d.præsumpt.*83.*n.*75.subsequens.

31 nectens ipse, quamuis pro parte in extraneum à Monasterio fieret dispositio: nihilominus partem illam Monasterio adijci, quia nimirùm hæc ipsa Monasterio adiectio ex se naturaliter dispositione dicti *tex.in §.sed & præsenti.auth.de Sanctissimis Episcopis collat.*9. facta ipso iure videtur. & sequuntur præcitati supra Doctores.

Atq; ità ex his, Sapientis iudicio meliori non abiecto, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Vltimas hominum voluntates, qui ex humanis abierunt, summoperè leges impleri curant.*
Vt nè latum quidèm vnguem ab eis discedi velint.
*Quia nihil magis hominibus, qui ex hac vita discessere, debetur, quàm quòd firma eorum sint iudicia.n.*2.
Illaq; exitum videant.
*Voluntatem igitur qui violat defuncti, peccat.n.*3.*&* 5.*& n* 45.
Sicuti qui legem dilacerant Principis sæculi.
*Quia qui legem testatoris transgreditur, Dei legem transgredi videtur. num.*6.

4 *Legem transgredere, peccatum est.*
Ratio affertur ex S.Thoma.
*Et ex S.Paulo.n.*6.
Quia qui legi resistit, Dei ordinationi resistit.

7 *Rutilius Gallacinus Canonicus Neapolitanus celebratur.*
Bonorum suorum hæredem instituit Monasterium Matris Dei Patrum Di-
Bo-

scalceatorum Carmelitarum.

8 *Res humanæ nihil habent firmum.*

9 *Locus maioris non debet esse æstimationis quam homines.*

Non enim propter locum gentem, sed propter gentem Deus locum elegit.

Nec locus sanctificat hominem; sed homo locum. n. 10.

Locus hominum cõmodo designatur. n. 15.

Quam ob causam materialitèr locus perpenditur, non formalitèr.

Nàm formalitas est ed, propter quod locus designatur, ad aliquem effectum. nu. 16.

Formalitas igitur eius perpendenda. n. 23.

Locus semel mutatus mutabilis perseuerat. n. 40.

Et vt hominibus deseruiat.

11 *Res accedere debet hominibus nõ homo rebus.*

Neq; inferior rebus esse.

Propter dignitatem hominis. n. 13.

12 *Homini Deus rerum omnium creatarum dominium dedit.*

Et propter quem fecit omnia. n. 11.

Et propter quem Christus mortuus est.

Homo omnia alia superat, & vincit.

Solusq; erecto à Deo creatus vultu, vt Cœlum aspiceret.

17 *Prudentia in humanis est, vt ex persona, ex conditione, ex tempore, ex causa, ex loco aliquid statuatur.*

Etiam contra testatoris voluntatem.

18 *Voluntas testatoris dimittitur quãdoq; materialitèr, vt formalitas seruetur; & vtilitas conspicitur. n. 19.*

Non scriptura tantùm testamenti.

19 *Mens magis quàm verba sunt attendenda testatoris.*

20 *Formalitas rei magis; quàm materialitas attenditur.*

21 *Legatum in damnum eius, cui relinquitur, cedere non debet.*

Legatum est donatio. n. 22.

Commodum propterea legatario feret, non damnum.

22 *Diffinitorium prouinciale Patrum Discalceatorum Carmelitarum amplissimam habet ex regulis potestatem, in rebus agendis.*

25 *Lex in subiectorum commodum, & vtilitatem rogatur.*

Non in eorum damnum.

Vndè licet à lege recedere, quæ in damnum vergit communitatis. n. 26.

Nec tunc obligat.

Neq; obseruanda.

Et eatènus obligat, quatènus in commune tendat bonum. n. 36.

27 *Transitus facilis est in habentibus symbolum.*

Quia facilè transmutantur, quæ similitudinem habent.

Difficilius quæ dissimilitudinem.

28 *Voluntas testatoris lex est modis omnibus seruanda.*

Eamq; adimplere necessarium est. n. 29.

Et non implens infidelitatis peccato se maculat.

Nullaq; id iuris ratio patitur.

Et ingratitudinis vitio se fœdat. n. 30.

Reprime, si ex necessitate non seruetur. num. 31.

Vel quia ex causa commutata voluntas sit.

Voluntatem verò ex causa mutat lex, vel Princeps, & supplet, quod ille non potest. num. 33.

Voluntas à lege, vel à Principe ex causa mutata, defuncti voluntas interpretatiua dicitur. n. 34.

Et in hoc defuncti, ac legis voluntas assistere putatur. n. 35.

Quia vna penduntur lance. n. 37.

Et sufficit formalitèr, voluntatem impleri, licèt non materialitèr impleatur ex causa. n. 38.

32 *Testator quod ipse disponeret, si adhùc in humanis ageret, pro disposito habetur.*

Vt eius voluntas in finem dirigatur, quem amauit.

Vel respondisset, si interrogatus fuisset. num. 34.

Testatoris, & legis voluntas vna penduntur, atq; æqua lance. n. 37.

39 *Accessorium naturam sui principalis sequitur, & ab illo dirigitur.*

41 *Res Ecclesiæ alienabilis semel facta, semper perdurat alienabilis.*

Monasteria noua erigere Regulares non possunt sine Ordinarij licentia.

Erectione verò facta, illa sub directione Religionis remanent. n. 43.

44 *Religio Discalceatorum Carmelitarum à S. Matre Teresia in arctissima reformatione instituta fuit.*

Et proindè excepta à Decretis Clementis VIII. de Nouitiatibus *designandis per Breue Sanctitatis suæ.*

46 *Redditus* Nouitiatui *addicti, & bona, non loco. ad quemcunq; transferatur locum* Nouitiatus *secum bona, & redditus pertrahet.*

Quia res affectione sua inusta transit. num. 47.

47 *Res transit suo onere pressa, ad quemcunq; illa progrediatur.*

48 *Legatum interpretationem recipit ex persona, ad quam verba diriguntur.*

49 *Ecclesia Superioris authoritate destructa, vel translata, priuilegia, & bona, quæ prior obtinebat, ad translatam accedunt.*

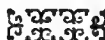
Sicuti *beneficio translato, bona, & emolumenta cum illo transferuntur. num. 50.*

50 *Beneficio translato, siuè* Capella, *omnia emolu-*

lumenta, siuè etiam onera translata quoq; sunt.

ARGVMENTVM.

Potuerint nè, ac possint Patres, atquè Diffinitorium Prouinciale Discalceatorum Carmelitarum, ex amplissima, quam ex regulis obtinent facultatem, Nouitiatum in vno erectum loco, in alium iustis ex causis transferre? & quid si ille ex voluntate defuncti testatoris, etiam commutata erectus fuerit, nùm possit nihilominùs in alium transferri locum? An sufficiat defuncti testatoris voluntatem formalitèr implere, quàmuis materialitèr impleri non possit? Teneamur nè legem seruare, si illa, etsi in commune bonum instituta, in damnum tamen communitatis nunc vergat? Et an translato Nouitiatu prædicto priuilegia, iura, redditus, & bona in illum translata quoquè videantur? Quod verò testator respondisset, vel fecisset, si in humanis egisset, pro facto habetur, & supplet lex, vel Princeps, quod ille nunc minimè potest, ex interpretatiua illius voluntate.

RESPONSIO LXXVI.

1 HOminum vota, qui ex hiscè nostris
abiiractis, vitæ termino facto hinc
abiere, ita sancta semper habuere
leges; vt nefas æstimauerint ab il-
lis ne latum quidem vnguem discedere.
vndè ab ipsis primis conditæ Vrbis Romæ
principijs dispositum videbatur. *Vti legasset
quisq; de sua re, ità ius esto*. quod Impera-
tor Iustinianus in §. *disponat. in auth. de nu-
ptijs collat*. 4. meliori, ornatioriq; transtulit
dispositione.

Disponat itàq; (inquiens) *vnusquisq; in
suis, vt dignum est, & sit lex eius voluntas.*
2 Quia nihil est, quod magis hominibus de-
beatur, postquàm hinc demigrauere; cùm
iterùm non redeat arbitrium, quàm quod
exitum videant, quæ disposuere. ex Constan-
tino Cæsare *l. 1. C. de sacrosanct. Eccles.* Non
3 sine itàq; leui famine est, qui legem à testato-
re solutam decretam; sicuti neq; a crimine sol-
uitur, qui Principis legem in commune
rogatam Reipublicæ bonum dilacerat, dis-
soluitq; nec custodit. sic habes ex Gregorio
IX. in *cap. fin. de consuetud. extrà.* expressis
verbis dicente.
4 *Cuius transgressio* (iuris scilicet, de quo lo-
quebatur) *periculum salutis inducit.* pecca-
tum est ergò legem transgredi. & ex Conci-
lio Meldensi in *cap. 1. de constitutionibus
Sanct. Thom. 1. 2. quæst. 96. art. 4.* rationem
reddens: quia *habent vim obligandi* (dicens)
*in foro conscientiæ à lege æterna, à qua deri-
uantur. secundùm illud prouerbiorum* 8.
*Per me Reges regnant, & legum conditores
iusta decernunt.* disposuitq; Gelasius Papa.
in *can. Syluester.* 13. 11. *quæst.* 1. de ijs lo-
5 quens, qui voluntatem, legemq; à testatore
decretam dilacerant. sequiturq; *Nauarr.
cons. 9. num. 6. lib. 3. de emption. & vendition.*
concinitq; Iustinianus Augustus in *l. quæ-
stionem ex facto 32. aliàs fin. in princip.* C. *de
fideicommissis.* illis verbis: *& voluntati mor-
tuorum prospicientes.* Rationem excipe à
Doctore Gentium Paulo ad *Roman.* 13. 2.
6 Quia nimirùm: *Qui legi resistit, Dei ordina-
tioni resistit.* Lex est autẽ defuncti volũtas, &
dispositio. Qui ergò defuncti (in pijs præser-
tim) dispositioni, legiq; resistit, Dei ordina-
tioni resistit. fauetq; argumento huic ex eis-
dem Pauli verbis Augustinus sermon. 6. de
verbis Domini. relatus à Gratiano *can. qui
resistit.* 97. 11. *q.* 3. & nos diximus *respons.* 32.
n. 8. 9. & 10. *p.* 1.

Perquirunt propterea, vt nouerint: Testa-
toris nè legem violent, si id faciant, quod
excogitant, Patres Discalceati Carmelitæ?
Causa autem talis est. Qui quondam fuit
7 Rntilius Gallacinus Cathedralis Ecclesiæ
Neapolitanę Canonicus, vir sua ætate, & do-
ctrina, & moribus conspicuus, cùm hinc di-
scessium pararet, de suis disponẽs. tabulis scri-

ptis

ptis supremis, hæredem rogat Monasterium Matris Dei Patrum Discalceatorum Carmelitarum. Legem autem ei hanc peculiarem dicit: *Voglio*(inquiens)*che tutti li miei beni di detta mia heredità, stabili, e compre, non si possano vendere, ne donare, ne credere, ne obligare, ne in qualsivoglia modo alienare, ne sopra quelli imporre peso, ò servitù alcuna in qualsivoglia tempo; ma le due mie Case si debbano vnire, & accomodare nel miglior modo, che parerà alli Superiori di detto Monasterio, col giuditio, e disegno dell'Architetto loro per fundarci vna Casa di Nouitiato da farsi in futurum, di Giouani, che vorranno abbādonare il Mōdo per seruire à Dio nel sicuro stato di sì Santa Religione, seguitando l'orme della Santa Vergine Madre Teresa Fundatrice.*

Testatore ex humano die absorto hæreditatem adijt Monasterium. Hoe voluntatem implere defuncti volens; vt in proprijs domibus Nouitiatum erigat ad Iuuenes excipiendos, qui in religione nomen dare Deo, Christoq; Domino Iesu Cruci suffixo amauerint, tentat. Impedimentum autem non modicum fit ei per Patres Ordinis Prædicatorum reformatos in Monasterio Iesus Mariæ, quòd propè eos sint domus à Testatore relictæ. Impedimento propterea occurrere Patribus visum est; summumq; adeunt Orbis Moderatorem Romanum Pontificē, voluntati in hoc deroget inter mortuos Testatoris. Annuit supplicatis re cognita Pontifex, voluntatiq; quòad domos derogat demortui. Facultatemq; facit, vt alio loco Nouitiatum erigant. Et à Sacra Congregatione Eminentissimo tunc Neapolitano Archiepiscopo Cardinali Carafæ rescribitur; in vno ex tribus nominatis locis per Patres in suburbio Plagæ Nouitiatum erigi. Voluntatem exequitur Sacræ Congregationis Eminentissimus Cardinalis Archiepiscopus, vnumq; ex tribus locis designat. Nouitios promdè in illo deferunt. Verùm comperto loco non ita apto, in alium ex tribus propria Religionis facultate transferunt; in quo in hunc vsq;
8 diem persistunt. Ve sunt autem res humanæ nihil habere firmum. nam vt Horat. lib. 2. carminum canit;

Quid quisq; vitet, nunquàm homini satis Cautum est in horas.

Euenit nunc satiùs expedire in alium locum, atq; potissimùm in ipsum Monasterium Matris Dei, quod hæres bonorum dictum est, nouitiatum transferre. Fit itaq; causæ status; Possit ne Prouinciale Diffinitorium ex facultate, quam habet ex regulis amplissimā, Nouitiatum in dictum transferre locum, vel defuncti testatoris voluntatis reum habebitur? Posse, nulloq; quin hoc præstet, detineri impedimento, consulti respondimus. Non quidem testatoris; neq; etiam Summi Pontificis. nihil ergò illis obstaculi est. Testatoris quidèm, quia ille Nouitiatum erigi mandauit; domosq; addixit in hoc, vt opportunior Patribus erectio foret; domos materialitèr descriptas fuisse, non formalitèr; quoquo modo demum; voluntatis derogationem, iusta ex causa, ab potestatem habente Summo Pontifice, illis proficere. Pontificis verò, sacræq; eius nomine, Congregationis; quia Patrum illa opportunitati consulere intendit; verba damus in litteris ad Eminentissimum Cardinalem Carafam Archiepiscopum datis. deforis quidèm. *All'Illustrissimo, e Reuerendissimo Signor mio osseruandissimo*

IlS. Cardinale Carafa Napoli.

Intus verò. *Illustrissimo e Reuerendissimo Signor mio osseruandissimo.*

S'è riferito nella Sacra Congregatione ciò che V. S. Illustrissima hà risposto per informatione intorno alla pia dispositione del q. Rutilio Gallacino per l'erettione da farsi nelle sue case per vno Nouitiato per li Frati Carmelitani Scalzi; & alla differenza, che passaua tra questi, e li Frati Domenicani con l'occasione di tale erettione per rispetto della troppo vicinanza al Conuento loro; & hauēdo ambe le parti acconsentito, che detto Nouitiato si eriga in vno delli trè siti notati nell'alligato foglio, la S. di N. S. s'è contentata di commutare in ciò la volontà del Testatore, hò voluto per tanto darne parte à V. S. Illustrissima; à fin che si contenti, che l'erettione predetta si faccia in vno di detti tre siti, ò altro, che lei giudicasse più à proposito à sodisfattione delli sudetti Patri Scalzi, e per fine li bacio humilmente le mani. Romali 5. Marzo 1624.

Di V. S. Illustrissima, e Reuerendissima.
Humilissimo seruitore
Il Card. Bandino.

Ex hisce itaq; Sacræ Congregationis litteris, Sole non in tenebris, euidenti conspicitur lumine, (vt ab hoc secūndo probationē instituamus,) sacram ipsam Congregationē Patrum commoditati in loco designando consuluisse, ne eum incommodo fieret & aliorum, & ipsorum Patrum. Non enim in vno ex tribus locis à Patribus designatis stetit, sed vlteriùs processit, latiùsq; decreuit, dicens: *Che l'erettione predetta si faccia in vno de' detti trè siti, ò altro, che lei giudicasse più à proposito à sodisfattione delli predetti Patri Scalzi* Porrò huius rei cardo erat, in cōmutatione voluntatis defuncti, à Domibus ab eo designatis, in alium locum; locum autèm accessoriè venire, atq; accidentalitèr: pari namq; modo erigi poterat in suburbio Plagæ, in quo erectus Nouitiatus fuit, sicuti in alio quocunq; Ciuitatis loco, sine tamen
9 incommodo aliorum. Non enim propter locum, gentem; sed propter gentem, locum Deus elegit. (2. *Machabeorum*. 5. 19.) dicitur. Et græcæ eloquentiæ aureum illud os Ioannes

nes Chryſoſtomus in Matthæum *ad cap.25.*
*homil.*43. in opere imperfecto. à Gratiano re-
latus *can. multi ſacerdotes. 12. diſt.* 40. diſer-
tiſſimis dixit verbis, rationem referens, qua-
rè non ex cathedra ſanctitatem quis con-
10 quirat: *Non locus ſanctificat hominem:* (in-
quiens) *ſed homo locum.* ibidemq; *Gloſſ.* ver-
bo *ſed homo locum*, non inconcinnam & ip-
11 ſa rationem excogitauit; quia *Res accedere
debet hominibus, & non homo rebus.* Ridicu-
lum quippè eſſet, hominem, propter quem
facta ſunt omnia, & propter quem Chriſtus
mortuus eſt. 1. *ad Corinth.* 8. 11. hiſce rebus
materialibus accedere, inferioremq; illis
æſtimari, qui omnibus rebus præpoſitus à
12 Domino Deo fuit, earumq; dominus con-
ſtitutus. (*Geneſ.* 1. 28) dum ei dixit, be-
nedixitq; Deus: *Creſcite, & multiplicamini,
& replete terram, & ſubijcite eam, & domi-
namini piſcibus maris, & volatilibus Cœli, &
vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper
terram.* nec longè ab hoc ſenſu abijt Paulus
lib. 2. ad edictum ædilitij Curulij. in *l. iuſtiſ-
ſimè.* 44. *ff. de ædilitio edicto.* quem allegat
13 *Gloſſ.* in d. verbo ſed homo locum. *Iuſtiſſi-
mè* (dicens) *ædiles noluerunt hominem ei rei,
quæ minoris eſſet, accedere.* propter dignita-
tem hominum. *Ridiculum namq; eſſet, tuni-
14 ca fundum accedere,* quia minoris eſt. ho-
mines verò omnia alia ſuperant, vincuntq;
ſolumq; hominem Deus animal rationis ca-
pax, erectumq; vultu creauit, vt Cœlum aſpi-
ceret, animantia cætera terram.

*Pronaq; cùm ſpectent animãtia cætera ter-
ram,
Os homini ſublimè dedit, Cœlumq; videre
Iuſſit, & erectos ad ſydera tollere vultus.*
Ouidius metamorphoſ. 1. dixit. & Vergi-
lius 6. Aeneid.
Igneus eſt illis vigor, & cœleſtis origo.

perpenditq; *Gloſſ. d. l. iuſtiſſimè.* verbo *præ-
15 ponitur.* & verbo *dignitatem.* Patrum promp-
dè commodo deſignatus locus fuit ad no-
uitiatus erectionem, vt hominibus ille de-
ſeruiret, non loco homines alligati eſſent, lo-
coue cederent. Perpenditur namquè locus
materialitèr tantùm; formalitèr verò noui-
tiatus ipſe; qui certè in aliquo loco erigi de-
bebat. In domibus proprijs teſtatoris, non
potuit, in alio proptereà erigi debebat. parũ
igitur, an iſto, vel in illo, in ſuburbio Plagæ,
vel alio Ciuitatis loco erigatur, refert. Prop-
ter hanc proindè cauſam Eminentiſſimi Pa-
tres in dictis litteris ad Eminentiſſimũ Ca-
tafam, laſſitudinem illam addidere; *O altro,
che lei giudicaſſe più à propoſito à ſodisfat-
16 tione delli ſudetti Patri Scalzi.* Perpende-
bant enim, materialitèr tantùm locum con-
ſiderari; formalitatem autem, nouitiatus ere-
ctionem eſſe, conceſſiſſent proptereà, & in
eodem Monaſterio Matris Dei illum erigi,
& in quocunq; alio loco, ſi tunc patres ſi-
gnificaſſent. Difficultatis quippè punctus in
eo dumtaxàt erat, vt voluntas mutaretur de-
functi, quæ in hoc ſeruari minimè poterat,
obſiſtentibus Patribus Dominicanis. Illa tã
mutata; nullus ſupererat alius locus, qui Pa-
tribus neceſſitatem adijceret, vt erigeretur
in illo: quia nullus alius demandatus fuerat.
17 Iuris autem prudentia hæc eſt, vt ex perſo-
na, ex conditione, ex tempore, ex cauſa, ex
loco aliquid ſtatuatur, quamuis contra de-
18 functi teſtatoris mãdatum id accidat. Quia
nonnunquàm à voluntate etiam Patris rece-
dit Prætor, ex Vlpiani ſenſu, verbiſq; in *l.* 1.
& *l. 2. ff. vbi pupillus educari debeat.* Rationẽ
accipimus ex Triphonino lib. 14. diſputatum
l. vtilitatem 10 *ff de confirmando tutore, vel
curatore.* dùm de confirmando tutore te-
ſtamento à patre dato, agens; poſſe à patris
voluntate Prætorem recedere reſpondet.
19 Quia, dicens: *Vtilitatem pupillorum Prætor
ſequetur, non ſcripturam teſtamenti.* neq; ab
ea recedit *Gloſſ.* verbo *vtilitatem*, rationem
& ipſa communiſcens: quia *magis mens, quàm
20 verba, eſt intuenda.* Formalitas nempè rei
magis, quàm materialitas (ad Vlpiani ſenſum
lib. 40. ad Sabinum in *l. an inutilis.* 8. *in
princ.* ſecundum *Bart.* ſummarium ibidem
ff. de acceptilat.) attendi debet. Et id, quod cõ-
modum, vtilitatemq; reſpicit eius, cui relin-
quitur. ſequiturq; *Iacobus Thomingius deciſ.
Lipſien.* 51. *nu.* 5. *in fi.* meminimuſq; *reſponſ.*
noſtra 20. *nu.* 70. *part.* 1.
21 Cæteròquin in damnum cederet relictũ,
non in vtilitatem, & cõmodum Nouitiatus
erigendi. Teſtator verò commodum eius
proſpexit, non damnum. non itaq; in eius
verti incõmodum, ac detrimentum debe-
bit; quod nunquàm eſſe in legato poteſt. ad
Iuliani ſenſum lib. 3. ad Vrſcium Ferocem
22 in *l. ſi hæreditatem.* 32. *ff. mandati.* Legatum
namq; donatio eſt quædam a teſtatore reli-
cta, ab hærede præſtanda. *§. legatum. Inſtitu-
tionibus de legat.* ibidèmq; *Gloſſ.* verbo *do-
natio.* Commodum itaq; legatario feret, non
damnum. ex Vlpiano in *l. quædam ſunt.* 9. *§.
nihil intereſt. ff de edendo. Gratianus forenſ.
part.* 5. *cap.* 922. *nu.* 29.
23 Locus ergò materialitèr dumtaxàt in con-
ſiderationem cùm hic veniat; nouitiatus ve-
rò formalitèr; nihil vtiq; prohibebit, quin
manus demus; illum ſub religionis directio-
ne ita demandatum fuiſſe, vt de illo, ex am-
pla, quam ex regulis obtinet poteſtatẽ Pro-
24 uinciale Diffinitorium, ex cauſis occurren-
tibus, ex ſe liberè diſponere valeat, etiã aliò
illum transferendo: quia loco alligatus non
eſt. Non ſanè ex voluntate defuncti: Quia il-
la iam commutata (ex cauſa) fuit: neq; etiam
ex Sacræ Congregationis demandatione;
quia illa (vt huc vſq; oſtendimus) nullam in
hoc neceſſitatem Patribus impoſuit. Nulla
itaquè alia ratio excogitari poterit, quæ im-
pedimento eſſe eis poſſit, niſi vel vtraq; vel
vna ipſarum: voluntas ſcilicèt defuncti, vel

Supe-

Superioris(vt est Sacra Congregatio)demá-
datio.vtraq; quippè earum legem facit, vt
diximus. Lex autem subiectorum in dánum,
& interitum non vtiq; rogata videtur, sed in
eorum commodum,& directionem. Quin
*Nulla iuris ratio, aut æquitatis benignitas
patitur,vt quæ salubritèr pro hominum vti-
litate introducuntur, ea nos duriore inter-
pretatione contra ipsorum commodum pro-
ducamus ad seueritatem*. sic nempè Mode-
stinus lib.7. responsorum sequitur in *l. nulla
iuris ratio.25.ff.de leg.*& eum sequitur Abys-
sus ille doctrinæ, suo id nomine prosequens
S.Thomas Doctor Angelicus. *1.2.d.q.96.art.
6.in corpore*.rationem referens adæquatam:
quarè etiam à lege receditur, aliàs in vtilita-
26 tem publicam rogata? Quia: *Omnis lex*
(inquiens) *ordinatur ad cõmunem hominum
salutem,& in tantum obtinet vim, & obli-
gationem legis: secundum verò, quod ab hoc
deficit, virtutem obligandi non obtinet*. In-
fertq; *vnde, si emergat casus, in quo obserua-
tio talis legis sit damnosa communi saluti,nõ
est obseruanda*. hoc verò Sanctus Doctor
dicit in casu legis iam latæ. nos verò in lege
lata non sumus. Non à testatore:quia illa,
quòad locum, ex causa, iam mutata à Sum-
mo Pontifice fuit;neq; à Sacra Congregatio-
ne; quia illa nullam legem tulit omninò à
Patribus seruandam, quòad locum mate-
rialitèr nouitiatus erigendi;quin amplam fa-
cultatem fecit Eminẽtissimo Domino Car-
dinali Carafæ tunc Archiepiscopo, erigendi
nouitiatum in vno ex tribus nominatis lo-
cis;vel in alio opportuniori ad Patrum satis-
factionem,& commodum.nulla ergò tenen-
tur lege Patres,& Prouinciale Diffinitorium,
quin ex causis emergentibus nouitiatum,
(quod id nunc magis expediat) in Monaste-
rium Matris Dei transferre valeant,Neq; fa-
cultate vlla alia indigebunt, quam amplissi-
mam ex regulis habent,id statuendi. Quin,
ex hac ipsa translatione, ad voluntatem ma-
gis accedent defuncti Testatoris: cùm Mo-
nasterium hoc Matris Dei, prætérquã quod
est hæres nuncupatum;est quoq, proximius
ædibus ipsis ab ipsomet in hoc opus ere-
27 ctionis designatis. Ex Philosophorum verò
sententia.*In habentibus simbolum facilis est
transitus*. quæ nempè similitudinem inter
sese habent,facilius transmutantur, & simul
vniuntur,quàm quæ dissimilia, ac separata.
argumẽtum ducimus ex his,quæ Paulus lib.
21.ad edictum respondit in *l. in rem actio.
24.§.item quæcunque,ff.de rei vendicat.*& ex
Vlpiano lib.39.ad edictum in *l. bona autem
3.§.fin.*ibidèmq; *Bart.* summarium. iuncto
quoq; Pauli sensu in *l. sed cum patrono 6. ff.
de bonorum possessionibus. Aymon cons.149.
nu.14.* Rota *apud Coccinum Decanum decis.
473.num.2.* Facilius ergò in hunc locum, &
fortassè aptius, transmutatio fiet.

Neq; obstaculum his faciunt, quæ ex ad-
uerso dilemmate obijciunt: Vel adimpleri
debet voluntas defuncti testatoris, vel non
28 debet;si hoc secundum, (quod asseri nõ po-
test,cum lex sit eius voluntas; vt diximus, &
modis omnibus seruari debebit. vt Grego-
rius ille Magnus decernit *can. vltima volũ-
tas.4.13.q.2.* ibidèmq; *Gloss.*) nihil amplius
29 quærendum erit. Si verò primum;& adim-
plere defuncti voluntatem necessarium om-
nimodò sit, vt non implens peccato se infi-
ciat infidelitatis;& nulla iuris ratio, vt id fiat,
patiatur.ex Gelasio Papa *can.piamentis.26.
& can.Frigentius.27.16.q.7.* & sacrosancta
Tridentina synodo *sess.25.cap.9.in princ.de
reformat.* & ex Carthaginensi, & Varensi
Concilijs.*can.qui oblationes.9.& 10.13.q.2.*
diximus *respons.*nostra 20.*nu.*43.*& respons.
32.à nu.4.& sequent.& respons.41.num.*82.
30 *&* 83. *& num.*112.*part.*1.ne ingratitudinis,
(vt minimum) se famine fœdent Patres, ser-
uare debebunt Defuncti supremum iudiciũ,
atq; locum pro Nouitiatu etiam à Delega-
to Apostolico designatum, firmum habere,
ac stabile.

Resoluimus quippè dilemma; atq; conce-
dimus vltrò, voluntatem impleri ex huma-
nis iam absorti Testatoris, illamq; in nullo
violari:nulloq; proptereà infidelitatis fami-
31 ne fœdare se Patres. Nam locus quidèm à
testatore destinatus, ex necessitate, (oppu-
gnantibus Patribus Dominicanis, acceden-
teq; Summi Pontificis dispensatione, ac vo-
luntaris commutatione) demutatus omni-
nò fuit.in nullo igitur,in hoc, eius fit minus
32 voluntati.quia etiam ipse, si vitalem adhùc
traheret auram,ac nobiscum ageret, ob loci
designati difficultatem,vt alio fieret, annue-
ret.vt respondit Paulus lib.12. responsorum
in *l.Titius testamento.25. §.Lutius Titius.
ff.de liberis,& posthumis.* atq; Vlpianus lib.
5.disputationum in *l.mulier,quæ duobus.22
§.decreuisse igitur. ff.ad Senatus Consultum
Trebelleianum.*colligiturq; ex Papiniano lib.
5.responsorum in *l. tale pactum 41. §.fin.* &
ibidèm *Gloss.*verbo *per exceptionem*,& nota-
ta per Scribentes.*ff.de pactis.*& Imperator in
l.1. §.si enim testator. C.communia de legat.
pluresq; retulimus *d. respons.* nostra 20.*n.*65.
*part.1.Gratianus forens.part.5. cap.815.sub
nu.12.* fuisset vtiq; facta erectio extrà locum
ab eo designatum in proprijs domibus, ex
eius sententia, & voluntate,vt factum fuit;
33 voluntatem nempè, quam ipse mutare non
potuit,non adhuc nobiscum agens, hanc ip-
sam pro eo Princeps mutauit, quod potuit;
suppleuit namq; ille,quod defunctus, rebus
mutatis humanis,per se præstare non valuit.
ex *Castrens.* in *auth.nisi rogati. nu.3. C.ad
Trebelleianum.Ancharanus.cons.84.num.7.
Rota apud S. memoriæ Gregor.XV.decis.*301.
*num.*9.*Cacheran.*Osasci Dominus *decis.*126.
*num.7. Perez de Lara de cappellanijs lib.1.
cap.18.nu.10.& 11.*Nos *d.respons.*20. *num.*

66. & 67. Ex voluntate igitur defuncti,(in-
34 terpretatiua) demutatio loci facta fuit. non
itaq; in hoc contrarium quidquam eius vo-
luntati gestum fuit; sed conforme,& corre-
spondens ei,quod ipse voluisset,si cogitasset;
vel respondisset,si valuisset, & interrogatus
fuisset.Locus autem materialitèr tantùm ha-
betur; Nouitiatus verò erectio formalitèr;
35 quemadmodùm verò à designato iam loco
in alium(ex causa)primò fieri potuit, ex vo-
luntate quoq; testatoris, interpretatiua sal-
tim,vt diximus; ità planè,& secūda hæc mu-
tatio,ac transmigratio, (vrgentibus causis)
fieri poterit; quia in hoc etiam defuncti,ac
legis voluntatem assistere putandum est.
36 Eatenùs quippè lex obligat, vt ex S.Thoma
diximus,quatenùs illa in cōmune tendat bo-
num; sicuti verò à lege recedere licet,cùm
illa in damnum vergit cōmunitatis, vt dixi-
mus,ita & à lege decreta testatoris; cùm par
37 sit ratio. Æqua enim penduntur lance testa-
toris,& legis voluntas. *Rota apud Gregor.
XV. decis.219.num.2.* diximus *d.respons.* no-
38 stra *31.num.9.part.1.* Non itaq; facinore,
neq; fœdo infidelitatis,atq; ingratitudinis vi-
tio se fœdabunt Patres,materialem,ex causis
mutantes locum pro nouitiatu, illum in aliū
transferentes,ac præsertim in dictum Mona-
sterium Matris Dei.Erectio quippè Nouitia-
tus pro educandis Iuuenibus votum fuit te-
statoris;vt qui Mundo renunciare vellent, se
in illum à terrenis abstraherent, abderentq;
hoc autem votum firmum permanet,quia
Nouitiatus durat, non mutatur. Et quid,
(quæso te)si casu iste domus perijssent Testa-
toris; numquid non aliò Nouitiatus erigen-
dus foret? vtiq; Quia locus materialitèr tan-
tùm designatus fuit.Formalitas itaq; volun-
tatis testatoris persistit. Nihil proindè de
materialitate curandum, quæ non ità atten-
ditur. Nec finalis fuit causa dispositionis,sed
dumtaxàt accessoria, & secundaria, vt faci-
39 lior esset proprijs in domibus erectio. Ab il-
la igitur, quæ primaria est, hæc ipsa secunda
dirigetur, quæ ad illam accedit. *regula ac-*
40 *cessorium 42.de regul.iur.in 6.* Loco autem
ex causa semel mutato; mutabilis perdura-
bit semper. argumento petito ex Innocentij
III. ad Archiepiscopum Mediolanen. in *cap.
ex parte tua 2.de feudis* facta responsione.ex
41 qua, regula habetur illa, quòd res Ecclesiæ
semel facta alienabilis, perdurat semper alie-
nabilis. *Maranta de multiplici alienat. nu.7.
Rota apud Duranum* Episcopum Vrgellen.
*decis.250.à nu.17.cum seq.part.2. & part.5.
recentiorum nouissimarum decis.367.nu.17.
& seq.* Nulla itaq; alia egebunt facultate Pa-
tres, vt ad locum Matris Dei Nouitiatum
transferant,ex se facultate ex regulis haben-
tes.

Neq; instent; ex Apostolica delegatione
fuisse erectionem factam. non posse ampliùs
illam mutari.

Et si quidèm Papæ potestate defuncti vo-
luntas commutata fuit, vt à designatis à de-
functo ædibus,in alio loco erectio fieret. fa-
cultas tamen Eminentissimo Cardinali Ca-
rafæ,non à Sacra Congregatione, vt faceret,
indulta eidem fuit; sed iure Ordinario pro-
42 cessit Ordinarius Archiepiscopus,ex Sacro-
sanctæ Tridentinæ synodi sanctione *cap.3.in
fin.session.20.de regular.* Idcircò Sacra Con-
gregatio in litteris, supra per nos relatis,
per Eminentissimum Bandinum ad eūdem
Card.Carafam datis,nullo vtitur verbo,quo
indicet se facultatem faciendi dare, sed sim-
plicitèr,quid acciderit ex cōmutatione per
Summum Pontificem voluntatis defuncti
facta,eidem significat,eumq; certiorem red-
dit;dicens. *E la Santità di N.S. s'è contenta-
ta di commutare in ciò la volontà del Testa-
tore. Hò voluto per tanto darne parte à V.S.
Illustrissima; à fin che si contenti,che l'eret-
tione si faccia in vno di detti tre siti,&c.* Nul-
lam igitur facultatem,vt faciat, indulget, sed
vt ex se faciat exhortatur. In erectione fa-
cienda Religio licentia indigebat Ordinarij,
ex d.sacri Trident.Concilij.decreto *d.cap.3.*
43 *in fin sess.25. de regularib.* Erectione verò
iam facta, nulla alia indiget licentia Noui-
tiatum ad alium opportuniorem locum, vt
44 transferat. præsertim cùm hæc religio ita
ex se iàm benè instituta à Sancta Matre Te-
resia,& in arctissima reformatione firmata,
nedùm non comprehensa,sed excepta spe-
cificè fuerit,in decreto reformationis à Cle-
mente VIII.anno 1599. die 20.mensis Iunij
rogato.quòd Nouitij non recipiantur,nisi in
locis per litteras in forma breuis per Sancti-
tatem suam designatis,vel designādis. apud
Quarantam in sum.bullarum verbo *Mona-
steria,& Conuentus fol.mihi* 318.Sicuti post
erectionem factam Monasterij alicuius, nul-
la alia indiget licentia, vt Fratres de vno in
alium transferat Monasterium; qui obedire
tenentur,voto ligati.

Neq; sermonem multiplices iterum:Red-
ditus à Testatore testamento relictos, iam
addictos fuisse loco præfato pro Nouitiatu
in suburbio Plagæ. non posse propterea ab
illo in alium locum transferri. Remanebit
proindè Nouitiatus sine redditibus; conse-
quenterq; Testatoris voluntas non seruabi-
tur;quia redditus in aliud cedēt opus,quàm
à testatore demandatum,Nouitiorum edu-
45 cationis. Contra legem proindè à testa-
tore dictam fiet. Erit ergò peccatum hoc
grande nimis Patrum, non Puerorum. vt ex
illo 1.*Regum.2.17.* habetur.
46 Præter quàm quòd enim redditus non
loco, sed nouitiatui addicti fuere, ex volun-
tate quoq; suprema Testatoris;qui dixit; *Al
quale nouitiato se l'assegnano,&c.* Nouitia-
tui itaq; assignatio facta fuit, formalitèr, non
loco materiali.in quo Nouitiatus stabit. Ad
quemcunq; itaq; locum Nouitiatus trans-
feratur

feratur prædictus, vna secum & redditus, sibi addictos, pertrabet, ex Moguntinensi Cócilio in *can. laicus* 42. & ibidem *Gloss.* verbo *indè extrahere*. 16. *quæst.* 1. & ex Concilio Vormacensi in *can. sancitum est.* ibidemq; *Gloss.* verbo *annua in* §. *hinc datur*. 23. *q.* 8. ex Innocentio Tertio in *cap. cùm non sit in*
47 *homine* 33. *in fin. ff. de decimis*. quatènus habet, rem transire affectione sua inustam, 48 ad quemcunq; illa percurrat. Quemadmodùm legatum ex persona, ad quem verba diriguntur interpretationem admittit. ex Pomponij sensu lib. 12. responsorum in *l. donationes concubinæ* 32. §. *species extrà dotem. ff. de donat. cap. requisitii.* 15. §. *illud autem. & ibid. Doctores*, potissimùm verò *Couarr. num.* 1. *de testam. Genuens. in practicabilib. Ecclesiasticis quæst.* 400. *num.* 3. *Sanctarell. variarum resolut. q.* 86. *sub num.* 6. *in fin.* diximus alios referentes *respons.* nostra 15. *n.* 23. *& seqq. & respons.* 29. *n.* 34. *p.* 1.

49 Nihilominùs tamen regula est. Superioris auctoritate, vel destructa, vel translata Ecclesia, priuilegia, & bona, quæ prior obtinebat, ad translatam deduci. ex verbis Origenis in *can. & hoc diximus*. 9. post principium. & *Gloss.* ibidem verbo *destructa* 16. *q.* 7. & *Gloss.* vnica in *can. si quis vult* 41. *ad causa* 16. *q.* 7. & *Gloss. fin. in princ.* verbo *donec* ibidem in *cap. Abbate S. Syluani.* 25. *de verborum significat.* & ex regula *priuilegium personale personam sequitur*. 7. ibidemq; *Gloss.* verbo *personale. de regul. iur. in* 6. *extrauaganti ad Apostolatus*. 2. *Ioann.* 22. *de concession. prebend.* Sacrum Tridentinum Concilium *sess.* 21. *cap.* 7. *de reformat.*
50 quatènus de translatione loquens Ecclesiæ beneficialis, vel Capellę ab Episcopo facienda, sequentibus disponit: *Transferat eum omnibus emolumentis, & oneribus prioribus Ecclesijs impositis*, traditq; nec inutilitèr *Laput allegat.* 68. sequutaqué fuit Rota apud Card. *Serpbin. decis.* 1149. *num.* 16. *Moneta de commutat. vltimarum volunt. cap.* 8. *num.* 329. *ad vsq; num.* 333. *Erasmus à Cochier de iurisdict. in exemptos q.* 21. *num* 2. *Gayllus practicar. obseruationum lib.* 3. *obseruat.* 61. *num.* 10. *& seqq. Barbosa in collectan. ad Sacrum Concilium dict. cap.* 7. *sess.* 21. *num.* 7. *Gratian. disceptat. forens. par.* 1. *cap.* 73. *num.* præsertim 9. diximus *respons.* nostra 75. *num.* 41. *par.* 3.

Translato itàq; Nouitiatu ad Ecclesiam, & Monasterium Matris Dei, vnà secum redditus omnes Nouitiatui destinatos, Nouitiatus deportabit: Quia Nouitiatus formalitèr, non loco, in quo materialitèr Nouitiatus stabit, addicti redditus fuere.

Atq; ità ex his, Aristarchi non excussa virga, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Donatio, quæ vera, ac firma est, inficiari non potest.*
Facta enim vt liberalitatem, & munificentiam in donatarium exerceret.
Et vt statim accipientis fieret. est propriè donatio. n. 2.
Potissimum transfuso statim dominio in donatarium. n. 3.
Nullo proindè modo.
Neq; simulationis exceptione conuelli poterit. n. 4.
4 *Donationes quæ perfectæ sunt temerè reuocari non possunt.*
Perficiuntur autèm declaratione voluntatis. n. 5.
Vel scripto, vel verbis.
Donationes semel libera voluntate factae rescindere. n. 6.
Inciuile, atq; inusitatum habetur.
7 *Simulationis præsumptio omnis secluditur in vera, atq; perfecta donatione, neq; in publico instrumento, ac sacramento firmato, præsumitur. n.* 8.
Accedente præsertim praexistente causa donandi. n. 9.
Vtputà affectio, & amor.
Vel propter seruitia facta. n. 11.
Simulationis obiectio contra donationem probari debebit. n. 13.
In tertij præsertim praiudicium.
10 *Dilectionis probatio, operis exhibitio est.*
11 *Operibus loquimur, quæ testimonium perhibent de nobis.*
12 *Donatio propter seruitia facta, remuneratio magis, quàm donatio dicitur.*
14 *Testatoris assertioni in testamento fauore hæredum.*
Atq; in tertij præiudicium, non statur.
Præsertim aduersus instrumentum iuramento firmatum.
15 *Confessio etiam in testamento consistenti nocet in sui præiudicium.*
Non autem tertij.
Ni quod asseritur probetur.

ARGVMENTVM.

Donatio semel facta, quæ firma fuit, reuocari minimè potest. Nequè simulationis obiectu rescindi. Quin simulatio ipsa, non vulgaritèr, probari debebit. Accedente potissimùm confessione donatoris

toris in teſtamento: quàmuis
cum aſſertione ſimulationis,
quæ in tertij præiudicium
ſtare non poteſt; atq; cauſa
donandi propter ſeruitia,quæ
remuneratio magis dicitur,
quàm donatio.

RESPONSIO LXXIV.

1 DOnatio anno 1618.per Gratianum
de Agnano Terræ Triniani Baren.
Diœceſis ad fauorem R. D. Ni-
colai Sancti Collucci nepotis fa-
cta, modiorum centum quinquaginta fru-
menti, & modiorum centum decem Amig-
dalarum; vera fuit donatio; non ergò infi-
cianda.
2 Donationem quippè hanc fecit Gratia-
nus, vt liberalitatem,& munificentiam ergà
dictum Nicolaum nepotem exerceret; eaq;
mente, vt voluerit ſtatim accipientis fieri, &
nullo caſu ad ſe reuerti. fuit ergò propriè
donatio. Vlpianus hoc docet lib. 12. dige-
ſtorum in *l.1.ff. de donation.* notatq; *Gloſſ.*
ibidem verbo *liberalitatem*. Illam ſcilicet
propriè,ac verè donationem dici, quæ his
requiſitis per Vlpianum prænarratis,fit,affir-
mans.ſequiturq; *Hector Capycius Latro* Re-
gens *dec.54.num.* 13. Ità enim dedit, vt eius
illa fierent.vt perpendit Imperator *Inſtitut.*
3 *de actionib.§ ſic itàq;*transfuſo quoq; ſtatim
dominio eorum in eundem. iuxtà notata
per Vlpianum in *l.1.§.fin.* & Paulum in *l.2.*
ff.de rebus eorum,qui ſub tutela. & per Im-
peratorem *§.per traditionem. Inſtitutionib.*
de rerum diuiſion l. traditionibus 20.C.*de*
pactis. Rota apud Cardinal. Manticam decis.
238.*num.*1.quam ſequitur *Rota apud Card.*
*Caualer.deciſ*243.*num.*2.*&* 3.fuit ergò ve-
4 ra donatio. Nulla proindè ſimulationis ex-
ceptione nunc per donantis hæredem con-
uelli poteſt. Si enim quæ fuerunt perfectæ
donationes, temerè reuocari non poſſunt.
5 *Perficiuntur autèm cùm donator ſuam vo-*
luntatem ſcriptis, aut ſine ſcriptis manife-
ſtauit. verba ſunt Imperatotis in *§ aliæ au-*
tèm donationes. Inſtitution.de donationib.
Multò vtiq; magis,neq; per donantis hære-
des conuelli poterunt. De veritate quidèm
donationis nullus eſt,qui in difficultatem id
reuocet. quin & per donatorem ipſum,& te-
6 ſtamento,& codicillis acceptata fuit. *Inciui-*
le eſt ergò,atq; inuſitatum habetur:ſemel vo-
luntate libera factas donationes, atq; tranſ-
lato dominio in donatarium,temerè,ac ſine
cauſa reuocare. decantant his verbis Dio-
cletianus,& Maximianus Cæſares in *l.inciui-*
*le.*12.*C.de reuocand.donationib.*Omnis ergò
7 ſimulationis præſumptio longè ſecludi de-
bebit.ſecundùm *Bald.in l.qua ſpecialitèr.9.*
ad fin. C. de diſtract.pignorum. Ioann.de
*Amicis conſ.*26.*num.*6. *& conſ.*44. *num.*9.
Hieronymus Magonius *deciſion.Florent.* 77.
8 *num.*16. Potiſſimum verò, quòd in publico
inſtrumento, vt hoc donationis fuit, ac Sa-
cramento firmato, ſimulatio minimè præ-
ſumatur.docet hoc *Bald. in cap. illud quoq;*
11.*circà fin.de præſumpt. Iaſon in l. ſi poſt*
*diuiſionem.*4.*nu.*2.*C.de iuris, & facti igno-*
*rantia.*ſequutaq; fuit Rota apud ſanct. mem.
*Gregor.XV. deciſ.*157.*num.*19. *&* 20. Ac-
9 cedente quoq; præexiſtente cauſa donandi,
in ipſa donatione expreſſa, propter affectio-
nem,& charitatem,quam nepotem ergà do-
nans habebat;quam per donationem mani-
10 feſtam, viuamq; eidem facere voluit per
operis exhibitionem, quæ dilectionis pro-
batio eſt.ſic enim Gregorius homilia 30.in
Euangelium *Ioann.*14.illis verbis: ſi quis di-
ligit me,ſermonem meum ſeruabit. *Proba-*
tio ergò dilectionis exhibitio eſt operis.& de-
ducitur à Gratiano ex eodem Gregorio in
*can.ſit rector.*1. *§.veſtimenta enim. diſt.*43.
& ibidem *Gloſſ.*verbo *opera.* rationem red-
dens:Nàm *opera probant.*paritèrq; *Gloſſ.* in
*can. nec ſolo tactu.*12. verbo *tacente lingua.*
32.*q.*5.& ipſa dicens: *arguitur,quod operi-*
11 *bus loquimur, ſicut & verbis:* nam opera,
quæ facimus teſtimonium perhibent veri-
tati: ex Innocentio Tertio in *cap.quod Dei*
*timorem.*5.*in princip.de ſtatu Monachorum.*
iuxtà illud Chriſti Domini noſtri *Ioann.*5.
36. dicentis: *Ipſa opera,quæ ego facio teſti-*
monium perhibent de me. & Ioann.10.25.
Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei,
hæc teſtimonium perhibent de me.& poſt *Fa-*
*rinac.de ſimulat.q.*164.*num.*97.ſequuta fuit
Rota apud *Card. Caualerium deciſ.* 410.
*num.*4.*& apud* S.*memor.Gregor. dict. deciſ.*
157.*num.*18.19.*& ſeqq. & deciſ.*459.*nu.*7.
12 *&* 8. Atq; etiam propter ſeruitia præſtita,
propter quam cauſam remuneratio magis,
quàm donatio dicetur, ad Vlpiani ſenſum
lib.25.ad edictum in *l ſed & ſi lege.*28. *§.cō-*
ſuluit. & ibidem *Bald ff.de petit. hæreditat.*
*Ripa in l.ſi vnquàm.*8.*quæſt.*14.*C.de reuoc.*
donationib. Magonius dict. deciſ.Florent.
77.*nu.*21.
13 Quis qni igitur de ſimulatione donatio-
nis dicere voluerit, id probatione, nec vul-
gari,ſed plena,atq; ſufficienti præſtabit, cau-
ſam deducens ſimulationis; præſertim verò
ſi tertius fuerit. *Farinac.de ſimulat.quæſt.*
162.*num.*98.*&* 99. *& num.*136.*cum ſeqq.*
Rota apud *Gregor.*XV. *dict.deciſ.*157.*n.*21.
ibidem *Beltram.* Addens *n.*27.& dictum
fuit in *Mediolanen. ſimulationis contractus*
1599.*coram Corduba dec.*128.*n.*1.*poſt* 1.*vo-*
*lum.conſil.Farinae. Magon.d.dec.*77. *n.*9.*&*
10.Rotæ Florentinæ.

Haud

Haud proindè obstaculum faciet, quòd in testamento anno 1610. donatarius Nicolao ducatos reliquit centum legati iure, modò pro donatione, hæredibus nihil obluctaretur. Asseruit autem donationem factam fuisse metu militum, qui ad Terram prædictam tunc aduenerant.

14 Tùm quidem, quòd eius hæc est assertio fauore hæredum, atq; in tertij præiudicium, & aduersus instrumentum iuramento firmatum, ex Paulo lib. 17. ad edictum in *l. duobus reis stipulandi*. 28. §. 1. *in fin*. & ibidem *I. ff. de iure iurand. l. cùm precum*. 9. *C. de liber. causa. Rota apud Cardinal. Cauaſler dec.* 249. *num*. 3. *& apud S. memor. Greg. XV. dec.* 305. *n* 24.

15 Tùm etiam quòd ex hac ipsa confessione multò magis donatio insurgit, verè illam factam fuisse, neq; simulationem vllam extitisse; potissimùm cùm asserta causa accessus militum ad Terram illam, non ità firma videatur, & debebat saltim probari. ad *d. l. cùm precum*. 9. *C. de liber. causa*. ibidemq; *Gloss.* verbo *cùm precum*. allegans in argumentum ex Sceuola in *l. qui familia*. 38. *ff. famil. hercifcund*. ibidemq; *Gloss.* verbo *non confitetur*. quæ allegat *text*. ibidem præcedentem in *l. cùm putarem*. 37. *ff. eodem. Rota apud Gregor. XV. dict. decis* 157. *num*. 21. *& Beltram*. ibidem *n*. 27. diximusq; supra.

Nullo igitur pacto simulationis obiectu conuelletur firma facta donatio. Vt ex his, iudicio non abiecto prudentiori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Naturæ principio, etiam bruta, quod aduersum nobis est propulsare intendimus.*
Ac vim repellere vi.
Iurè proindè fecisse videtur, quod quis ob tutelam corporis sui fecerit. n. 2.
3 *Reorum est fugere. expenditur.*
Quia conscientia extimulantur, vt commeritam auertant pœnam.
Ità Adam à facie Domini Dei se abscondit, quia peccauerat. n. 4.
4 *Adam à facie Domini Dei se abscondere tentauit.*
Quia peccato detinebatur, nè appareret.
5 *Deus nusquàm abest, & nulla creatura est inuisibilis oculis eius.*
Quibus omnia nuda, & aperta sunt.
6 *Piger in suo se lecto volutat. Prouerbium.*
7 *Reus potest apud suum Iudicem competentem exceptionem etiam per viam principalis petitionis proponere.*
Quia reus originarius semper perdurat.
Vt actores dicuntur necessarij.
8 *Montis Vesuuij conflagratio anno 1631. accidit.*
Omnia cineribus seminauit.
9 *Impedimento cessante, quod datum fuerat, integrum ius reuertitur impedito.*
10 *Necessitate quod fit cogente, illa deficiente cessat.*
11 *Dilatione, seu moratoria perdurante Iudicis officium conquiescit.*
Reuertitur autem illa extincta.
Dilatione petita, & obtenta, debitum acceptare videtur debitor, seq; sententiæ subijcit. n. 12 & n. 26.
Vt contra obloqui non valeat. & n. 36.
13 *Inuitatus ad Regis nuptias, nuptiali veste non vestitus interceptus quia interpellatus obmutuit, tortoribus traditur excruciandus. Matth. 22. 12.*
14 *Dilatio, seù moratoria non indè conceditur, vt nunquàm debitor soluat, sed vt paratior ad soluendum creditoribus euadat.*
Et acceptare debitum videtur, seq; sententiæ subijcere. n. 26.
15 *Debitori modicum tempus datur ad soluendum.*
Quod quadrimestre æstimatur.
Non tamen indè debitum eluditur.
Ratio n. 16.
16 *Quod differtur, non aufertur, dispenditur axioma.*
17 *Dilationem debitori dari ad soluendum, è re est creditorum.*
Vt ille paratior tempore ad soluendum fiat. & n. 28.
Neq; est magnum damnum in mora modici temporis. n. 20.
18 *Instrumentum liquidari non posse, dilatione, seù moratoria indulta perdurante?*
Secus termino excurso qui indultus fuerat. n. 19.
Instrumenti liquidatio retinetur, si aliqua in promptu probata opponatur exceptio. n. 20. & n. 34.
21 *Dilatione pendente Iudicis conquiescit officium.*
Reuiuiscit autem illa excursa. n. 22.
Vndè agere liberè tunc poterit creditor. num. 23.
Neq; aliter fieri æquitatis patitur ratio. num. 37.
24 *Iudex officium suum denegare haud potest iustam petenti.*
Quin iniuria est, si quis à Iudice, quod sibi iurè debetur, non impetrarit. n. 25.
Iudex inciuile partis factum iurisdictionis Maiestate coercere tenetur. n. 38.
27 *Debitor solutionem differens debiti iurati, eò magis se periurio inuoluit.*
30 *Debiti dilatio concedi potest debitori.*

Non-

Non autèm illius peremptio.
Quæ legibus est improbata. & n.35.
31 *Rescripta contra iustitiam Iudices refutare debent, & possunt.*
32 *Iustitia cuiq; tribuit quod suum est.*
33 *Moratoria ab Imperatore dilatio nuncupatur, debitori ad soluendum indulta.*
39 *Census annui intereant, si fundus. super quo impositi fuerint, vel casmate perierit.*
Vel infructuosus euaserit, & n.44.
Census definitio datur. n.45.
Census non cessant ob dilationem debitori datam, si res fructus adhuc pariat. num 46.
Ratio affertur. n.47.
40 *Casmate peryt, quod cecidit, interyt, non extat.*
Casitare dixit Iureconsultus, hoc est, frequentèr cadere.
41 *Esse quod non desijt, perijsse non dicitur.*
Neq; extinctum reuiuiscit.
Quod pretium inuenit, non esse, dici minimè potest.
42 *Emptio, & venditio contractus sunt correlatiui.*
Et vnus sine altero esse non potest.
Vndè ab inuicem specificantur.
43 *Nullum quod est sub alicuius generis prædicamento species reponi non potest.*
48 *Nemo cum alterius iactura locupletari debet.*

ARGVMENTVM.

Moratoria Principis, vel dilatio ad soluendum debitori, ex causa, (vt accidit ex Montis Vesuuiani conflagratione) indulta, an interim operetur, vt contra illum, etiam in instrumentorum liquidatione, supersederi debeat? Quid verò indulto tempore effluxo, si ille, nec etiam soluat? Dilationes verò præfatæ, siuè moratoriæ creditorum magis commodo indulgentur, quàm damno, vt debitor ad soluendum paratior, expeditiorquè fiat. An verò litis pendentiæ exceptio instrumenti liquidationi obsistat? Nùm verò census extinguantur re perempta, vel infructuosa effecta ex Pij V. Constitutione? & quando res casmate perijsse dicatur?

RESPONSIO LXXV.

1 NAturæ ipso principio vrgemur omnes, & ipsa quoq; bruta, quod aduersum nobis est, vt propulsemus, atq; illatam vim repellamus vi. sic Isidorus ethymologiarum Magister lib. 5. cap. 5. relatus *can. ius naturale. 7. distinct. 1.* à Gratiano decreti Compilatore. *Nàm iure*
2 *hoc euenit, quod quisq; ob tutelam corporis fecerit, iure fecisse æstimetur.* ex Florentino lib. 1. institutionum in *l. vt vim. 3. ff. de iust. & iur.* repellamus modò à nobis, quod aduersum est.

Iudice me, fraus est concessa repellere fraudem.
Armaq; in armatos sumere iura sinunt.

Ouidius lib. 3. de arte cecinit. Vndè decan-
3 tatum illud iuris est assioma: *Reorum est fugere.* quia qui conscius sibi est suorum actuum, iudicium subire refugit, ob malum, quod iustè sibi imminere pertimescit. Non-
4 nè hanc ob causam Adam, quia peccauerat, pomum vetitum transgrediendo comedens, (*Genes. 3. 8.*) à facie Domini se abscondit, si fortè pœnam effugeret, quam merebatur? at in hoc errans: *Et cùm audisset vocem Domini Dei deambulantis in Paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam, & vxor eius à facie Dei in medio ligni Paradisi.* quod se à facie eius (deceptus) abscondi
5 posse putabat, qui nusquàm abest: *& non est vlla creatura inuisibilis in cõspectu eius: omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius.* ad Hebræos 4. 13. Cõtestatur hoc etiam Gregorius ille Magnus in *can. Honoratus Archidiaconus. 8. §. quam causam. 74. distin.* illis verbis: *Sed ipse suorum sibi actuum conscius, personam ad iudicium postposuit destinare.* nec diuersimodè Gelasius Papa in *can. Christianis. 12. §. & ideò dilecte fili. 11. q. 1.* proposuitq; Iustinianus Imperator in *l. properandum 12. §. si autem reus. C de iudicijs.* diximus *respons.* nostra 78. *n. 9. & n. 114. & seq. p. 3.*

Iudicium vt fugeret liquidationis instrumenti via Ritus in M. C. V. petente Illustr. Marchione Cusani creditore, Ill. Dominus Princeps Octauiani in duc. 12800. capitalis, & duc. 10500. tertiarum debitor. Duas

aduer-

aduersùs eundem dedit declinatorias exceptiones:vnam,se Clericum esse coniugatum, ad Ecclesiasticum Iudicem remittendum. Alteram,quatenùs prima infirmaretur: Iudicium iam pendere in S. Regio Consilio aduersùs creditores omnes post damnum, effluxis annis, Vesuuiano Monte flammas eructante,in adiacentibus territorijs,ac Terra potissimùm Ottauiani datum. Extinctas propterea annuorum censuum constitutiones omnes fuisse. non teneri ampliùs creditoribus respondere.

Primam, alia responsione iam sustulimus viuis demonstrando rationibus Ill.illū Principem,Coniugatum Clericum non agere, qui viduam vxorem duxit; habilem quidem Vrbani Papæ VIII. dispensatione ad pensionem annuam retinendam, dumtaxat factum fuisse,non autem vt Clericum coniugatum ageret. vt laicum laicali iudicio subiacere. Præterquàm quòd,si ipse aduersùs creditores apud laicum Iudicem causam interpellauit, sibiq; indulgeri Moratoriam institit,eiq; obtentæ stetit, quieuitq; seq; quasi in
6 molli culcitra in ea inuolutauit: sicut *Piger in lectulo suo*. Prouerbior. 26. 13. Cur sanè
7 quæso diffugere illam nunc petit? Sibi imputet, qui non apud Ecclesiasticum ad iudiciū creditores interpellauit, quādo ipse debitor, reus originarius, aduersùs creditores actores necessarios, etiam principali petitione, exceptionem sibi competentem apud suum Iudicem vti Clericus Coniugatus (ex Lucerna iuris *Bartolo* in *l.societatem*.77. §. *arbitrorum.nu.19.ff.pro socio.*) proponere valuisset,quod deduximus nos pluribus, Doctores alios pro hac probata sententia,& rationes referentes *respons.*nostra 18. *à nu.14. cum sequentib.part.3.*

Alteram verò subsequentibus propulsamus,nec infirmis rationibus.
8 Moratoriam ipse ad decennium excepit aduersùs creditores, ob Vesuuiani Montis ruinas, qui anno 1631. quas è cauernis attraxerat Orci, euomuit flammas. cineribus seminauit,(obnoluitq; dixeris)terras,ne arari possent, nec seri,nec subsequenter meti. effluxit iam decennium,stetit propterea sol-
9 uendi demoratio. Ius est integrum creditoribus agendi impedimento cessante, quod datum fuerat ad tex.in *cap.cùm cessante.60. de appellat. cap.magnæ deuotionis mulier.7. in fin.de voto,& voti redemptione.* Gratianus in *summa.in fin.35.q.1.* talibus loquens
10 verbis: *Quod autem cogente necessitate fit, cessante necessitate pariter cessare oportet.* similiq; argumenti genere Innocentius vtitur III.in *cap.non debet 8.§.cùm ergò.de consanguinitat.& affinit.*illis verbis: *Cùm cessante prohibitione,cesset effectus, &c.* Testatam, apud omnes consequentiam hanc faciet, nō quinis hominum, sed Constantius Cæsar A. Profuturo Præfecto Pannoniæ scribens in

l.siue pars 3.C.de dilationibus. talibus quippè loquitur ille.
11 *Siue pars, siue integra dilatio fuerit data, eo vsq; Iudicis officium conquiescat, donec petiti temporis defluxerint curricula.* Defluxere iam dati temporis decem annorū curricula. non vtiq; conquiescet ampliùs Iudicis officium. Integrum idcirco erit eidem ad interrogationem procedere præsentati liquidi instrumenti, executorialibus litteris relaxatis; quando nihil est,quod impedimento esse possit:non dilatio data, quia quieuit diffluxo termino:non veritas debiti: quia Instrumenti scriptura solemnitatibus perquisitis firmata,atq; partis ipsius, confessione, ratificationeuè satis firmè probata,deduci-
12 tur;vt nihil contrà obluctari valeat, qui per petitam dilationem, & debitum acceptauit, & sententiæ acquieuit. Duo sunt Cæsares,qui sua decisione probationem hanc validant; Diocletianus, & Maximianus in *l.ad solutionem 5.C.de re iudicata.* verba si exceperis assensum præstabis. *Ad solutionem dilationem petentem, acquieuisse sententiæ manifestè probatur; sicut eum,qui quolibet modo sententiæ acquieuerit. Nec enim instaurari finita, rerum iudicatarum patitur auctoritas.* Decisionem hanc Cæsarum singularem æstimat *Ludouic.Romanus cons.9.*eiq; approbat *Glossella* marginalis ad legem ipsam in asterisco ad verbum *petentem.* admisitq; Rota apud *Duranum* Episcopum Vrgellen.*decis.373. num.16.part.2.* Obmutescere igitur debet,ne loquatur ampliùs, qui
13 debitum acceptauit,sententiamq; admisit: vti quondam ille ad nuptias inuitatus Regis, nuptialem non amictus veste, quòd hoc audisset temerè,interpellatus: *Amice quomodò huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex Ministris: ligatis manibus,& pedibus eius,proijcite eum in tenebras exteriores:ibi erit fletus, & stridor dentium.*Matthæi 22.12.Quia obmutuit, sententiæ executio, omni post habita mora, subsequuta fuit. Iure ergò M.C.ad interrogationem procedet, sententiæ executione, relaxata: cùm nihil sit contra,quod obstaculum faciat, parte ex aduerso obmutescente.
14 Porrò dilatio non ideò Principi ad decennium indulta fuit,vt nusquàm,ipse solueret,& creditores eluderet;sed vt paratior, aptiorq; tempore ipso indulto foret. argumentū petimus ex Paulo lib. 1. quæstionum in *l. lecta est.40.ff.de rebus credit.& si certum petatur,* quatenùs, ex toto legis illius contextu eruitur,ad rem nostram; per dilationem à Publio Meuio Titio debitori datam, solutum, haud illum fuisse ab obligatione præstandi debitum.Dilatio quippè indulta eidem fuit, vt paratior ad soluendum esset, non vt debi-
15 tum eluderet. Et factorum quoq; Iure Canonum, non aliam ob causam indultum tempus debitori videtur per Innocentium III.in

cap.quærenti.26.de officio Iudicis delegati. il-
lis in verbis. Vt Delegatus à nobis, non solùm
vsq; ad quadrimestre tempus, quod ad sol-
uendum debitum à lege reo conceditur. ibi-
dèmq; Gloss. verbo quadrimestre. nisi vt pa-
ratior ex illo indulto tempore ad soluẽdum
fieret, nõ vt omninò non solueret, & ab obli-
gatione dilaberetur faciendi creditori satis.
& admittunt Ioan. Andræas ibidèm num. 3.
Butrius. nu. 11. & Imola num. 7. Bart. in l. fi-
deicommissis nu. 4. & Bald. nu. 7. ff. de vsuris.
& sequuta fuit Rota in Romana Saluians in-
terdict. 17. Februarij 1612. coram Card. Sa-
crato decis. 274. nu. 2. & nu. 9. per Stalitium
Pacificum ad calcem sui tractat. de Saluia-
no interdicto. Per quam optime autèm id
firmatur ex Imperatoris Constantini sensu
in l. quotiès 2. C. de precibus Imperat. offe-
rend. & Gloss. ibidem post casus figuratiouẽ,
referens & illud peruulgatum assioma;
16 Quod differtur, non aufertur. ex Leonis Pa-
pæ sensu desumptum in can. ancillam. 11.
in fin. 32. q. 2. relatus denuò à Gratiano in
c. in. nemo desperandus. 1. de pœnit. dist. 7. &
§. libertas. in fin. Institutionib. de singulis re-
bus per fideicommissum relictis. nec minori
indicio ex Iustiniani Cæsaris æquitate de-
ducitur in l. cùm solito more. 8. aliàs fin. C. qui
17 bonis cedere possunt. Quatènus Quinquen-
nalem dilationem debitori concedi æquiùs
putat, quam bonis eum cedere, cùm ex tẽ-
pore possit satis creditoribus facere. Vt igi-
tur ad soluendum paratior fiat, debitori tẽ-
pus indulgetur, non vt creditores, non sol-
uendo, eludat. quam sententiam admiserat
antea Papinianus lib. 10. responsorum in l.
maiorem esse 9. in fin. ff. de pactis. ibidèmq;
Gloss. verbo humanior. allegat tex. in d. l. fin.
C. qui bonis cedere possunt. sequiturq; Afflict.
decis. 279. nu. 3. in fin. & decis. 288. præsertim
nu. 3. & 4. ibidèmq; Vrsillus nu. 2. & 3. & in
eodem pœnè facto, & de Turri hac Ottauæ
siuè Ottauiani, deq; decennali dilatione ob
Montis Vesuuij incendium differit, nec sanè
ineptè Dominus Regens Hector Capycius
Latro. decis. 45. per tot. præsertim num. 8. &
seq. & decis. 114. num. 3. & 4. ex Cassiodoro
lib. 2. variarum. epist. 37. & Petro Gregorio
Tholos. syntax. iuris vniuersi lib. 22. tit. 7. n. 7.
18 Non itaq; impedimento ampliùs indulta
dilatio ad decennium esse poterit Instrumẽ-
ti liquidationi, cùm iam illa effluxerit, nedũ
exacto iam decẽnio, sed etiam decimoquar-
to anno à tempore, quo Vesuuium malè di-
gestas euomit flammas. Et sanè disceptatio
in S. Consilio dicta decis. 45. per Regentem
Latro fuit: an pendente adhùc indulta dila-
tione decennali ad liquidationem procedi
19 potuisset. nunc verò iam abijt dilatio, diẽq;
vidit suum. nullum proindè obducere im-
pedimentum poterit, quin liquidatio pro-
20 cedat petita: quia nulla perdurat, quæ in
promptu probari exceptio possit, dilatione
iam expleta, quæ vna liquidationem retine-
bat. vt ex Ritu 287. post alios, ac præsertim
Carauit. ibidem nu. 5. admittit ipse Regens
Latro d. decis. 45. num. 12. & seq. dixeratq; per
plura, neq; sine magno lœnore, vt assolet Fe-
lin. in cap. quæ in Ecclesiarum. 7. in secunda
declaratione 1. membri. nu. 29. de constitutis.
deduxitq; dictus D. Regens Latro d. dec. 114.
21 à nu. 1. & seq. sicuti enim dilatione persistẽ-
te Iudicis quiescebat officium, ne procedere
valeret. d. l. siue pars. 3. in princ. C. de dilatio-
nibus. ex Innocentio III. cap. consuluit nos.
24. de officio delegati. Gratianus forens. par. 2.
cap. 301. nu. 25. & part. 3. cap. 5 6. nu. 15. &
16. Ioannes Baptista Thoro voto 25. nu. 21.
& 22. Regens Capycius Latro d. decis. 45. nu.
1. & seq. & d. decis. 114. nu. 4. & 5. pari quoq;
22 modo dissoluta dilatione impedimento ces-
sante Iudicis reuiuiscit officium. Eo vsq; Iu-
dicis officium cõquiescat (Imperator edixit d.
l. siuè pars) donec petiti temporis diffluxerint
curricula. postquàm verò illa deffluxere; non
vtiq; conquiescet ampliùs. prosequiturq; in
simili nostro facto etiam cõflagrationis hu-
iusce Vesuuianæ in Terra Summæ idem Re-
gens Capycius Latro d. decis. 114 à num. 6. &
num. 10. Rationemq; excipe ex Imperatoria
decisione in §. appellantur. Institution. de
exceptionib. dicentis de quinquennalis (pu-
ta) dilatione loquentis: Nam finito eo tem-
pore, non impeditur actor, rem exequi. subse-
quiturq; dicti, ac propositionis consequentiã
proferens. Ergo ij. quibus intra certum tem-
pus agere volentibus obijcitur exceptio, aut
pacti conuenti, aut alia similis, differre debent
actionem, & post tempus agere. Ergò (dica-
mus nos) exacto iam tempore, nulla alia su-
perest prohibitio, quin agere valeamus, atq;
Iudex suum prosequi officium. Verba ipsa
Moratoriæ, vel datæ dilationis damus, ex
processu fol. 245. excipe illa: Ci è parso fare
la presente, con la quale dicemo, ordinamo, e
comandamo à tutti li sopradetti, e ciascheduno
di loro; che per lo detto termine d'anni dieci
decorrendi dal 1. di Gennaro 1632. non deb-
biano molestare, ne fare molestare lo predetto
Ill. D. Ottauiano de Medici Principe d'Otta-
iano de persona, ne in bonis ad instanza di
qualsiuoglia suoi Creditori, per qualsiuoglia
debito, e cause, e durante il tempo predetto
d'anni dieci debbiano soprasedere alla liqui-
datione delli Instrumenti, & accuse de obli-
ganze contro di esso D. Ottauiano, seruata la
forma di detto preinserto decreto; quale deb-
biano osseruare, e fare osseruare ad vnguem,
che tale è la volontà di S. E. e non si faccia il
contrario sotto pena di due. mille.

Fuit proindè prohibitio intra ipsum de-
cennium liquidandi, dictumq; D. Principem
molestia aliqua afficiendi, quodcunq; esset
debitum. Abijt, effluxit, quin dicas obijt, in-
terijtq; temporis occasu, decennium. effluxit
pariter cum tempore prohibitio. Integrum
est

est ergò Iudici suum prosequi officium impedimento omni submoto. Suum ergò si Iudex officium prosequi potest, quia omne dilatorium quietit tempus. ergò & agere pars
24 liquidationem petendo. Nec denegare officium suum petenti illud Iudex potent. ex Innocentij III. sensu in *cap. inter quatuor*. 8. *in fin. de maiorit. & obedient*. atq; Gregorij in *can. si Episcopus*. 4. 11. q. 3. nec dissimili sensu idem Innocentius III. in *capit. licet quibusdam*. 18. §. *quo circa noverint. de regular.*
25 Quia nimiùm iniuria est, si quis à Iudice, quod sibi iure debetur, non impetrauerit, ex Vlpiano lib. 70. ad edictum in *l. ait Prator*. 1. §. *permittitur autem. in fin. ff. de aqua quotidiana, & aestiua.* & diximus *respons.* nostra 41. *nu.* 1. & *seq. part.* 3.

Non itaq; ad rem, neq; obstaculum faciet obiecta exceptio de litis pendentia in Sacro Consilio, quàm ipsemet Princeps ex Vesuuij Montis conflagratione, ob praetensa damna, aduersùs creditores induxit.
26 Cùm, quòd propter praetensum hoc damnum dilationem obtinuit decemnalem . vt promptior, paratiorq; ad soluendum foret . vt diximus in superioribus, non vt nusquàm omninò solueret. Dilatione debitum agnouit, admisitq; atq; sententiae adhaesit; non vltrà discedendi eidem locus remansit. vti ex Diocletiani , & Maximiani Caesarum sensu in *d. l. ad solutionem*. 5. *C. de re iudicata* diximus. Vel igitur voluntate soluet, debitoq;
27 faciet satis; vel multo magis, solutionem eludando, periurio se abuoluet , vt poenae iurè subijciatur periurij per instrumenti liquidationem, atq; interrogationem, tradit idem Dominus Regens *Latro d. decis.* 45. *num.* 18.
28 & *seq.* Hoc enim in creditorum commodum, vtilitatemq; factum est, non sanè in dãnum, vt ipse dilationem exciperet decemnalem, vt paratior, promptiorq; ad soluendum redderetur, dilatione excursa. ex Marcelli lib. 18. digestorum sensu in *l. et suum haeredem*. 8. §. *hodie tamen. ff. de pactis*. quem suo commẽto adiuuat *Gloss.* ibidèm. verbo *quota pars*. dicens: *Quia pro eorum* (creditorum scilicet) *vtilitate fieri videtur*. neq; incomprahensum dimisit *Gloss.* in *d. l. quoties*. 2. *C. de precibus Imperatori offerendis*. verbo
29 *quoties*. rationem reddens, dicensq; *Quia non est magnum damnum in mora modici temporis*. Quam ex Vlpiano lib. 70. ad edictum in *l. si debitori*. 21. *ff. de Iudicijs* exausit. ipso quoq; dicente, & rationem reddente quatè debitori dilatio ad soluendum indulgeatur: *Neq; enim damnum magnum est, in mora modici temporis*. iuxtà Ouidianum illud.

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo:

Et subito casu qua valuere ruunt.

quod refert quoq; *Gloss.* ibidèm. verbo *magnum est*. prosequiturq; *Afflict. d. decis.* 288.
30 *num.* 1. 2. & 3. Caeteroquin debiti fuisset peremptio, non dilatio solutionis, quod neq; rationis aequitas patitur, neq; Princeps hoc potuisset; neq; sacrarum legum dispositio in praefatis legibus, vel Codicis, vel Digestorum id decernit. Hoc nempè pacto, & hac conditione illae dilationem debitori decernunt: *si fateatur se debere: paratumq; se dicat soluere, competentiq; cautela ad soluendum pecuniam diem accipiat*. verba haec sunt Vlpiani *d. l. si debitori*. nec differenti sensu Constantinus Imperator in *d. l. quoties*. 2. *C. de precib. Imperat. offerend.* in secunda parte. decernens , disponensq; *Quod autem totius negotij cognitionem tollit, & vires principalis negotij exaurit, fine graui partis alterius dispendio conuelli non potest. Nec praescriptionis igitur peremptoria relaxatio petatur*. Rationem reddit *Gloss.* ibidèm verbo *petatur* ex dispositione, verbisq; Theodosij, & Valentiniani Imperatorum in *l. rescripta*. 7. *C. eodem*. re-
31 scribentibus illis ad Senatum: *Rescripta cõtra ius elicita, ab omnibus Iudicibus refutari praecipimus*. Contra fas, & ius esset, si in perpetuum Vesuuiani Montis conflagrationis clypeo se muniri vellet Princeps; quod ipsa-
32 met iustitia non patitur, quae cuiq; quod suũ est tribuit. Vlpianus docet lib. 1. regularum in *l. iustitia* 10. *ff. de iustitia, & iure*. Tùm etiam quod tantum abest, vt Sacrum Consilium hoc ei indulserit; perpetua vt frueretur
33 soluendi moratoria, vt eam appellat Iustinianus Augustus *d. l. quoties*. 2. *C. de precibus Imperator. offerendis*. vt (magis iustitia id suadente) bonorum omnium in Terra praefata Turris Octauae, siue Octauiani existentium, apprețium fieri mandauerit, quod & factum est, vt iusperauit, duplicatis diligentijs pro ipso appretio. Ex ipso autẽ bonorũ appretio apparet, locum esse Marchioni Cusani, vt sibi fiat satis, pecuniaeq; omnes eidem debitae ex praefato bonorum appretio, aestimationeque soluantur, restituantur; Nihil igitur demotari debet, quin hoc ei praestetur ; Instrumentiq; liquidatio , atq; fiat interrogatio .
34 Quippè tunc liquidatio haec retineri potest, quando exceptio in promptu probata producitur ex *Carauita ad Ritum* 166. *n.* 57. quem sequitur d. Dominus Regens *Capycius Latro d. decis.* 45. *num.* 11. & *seq.* isthaec verò non talis est, praetensa pendentis litis obiectio, cùm illa non sit, sed ad hunc tetendit finem, creditoribus Domini Principis, vt fiat satis. Non itaq; permitti.
35 Namq; vel litem induxit Princeps, vt omninò non teneretur creditoribus facere satis: & hoc ei permitti non poterat in graue illorum dispendium, cùm totum exhauriret negotium. ex Constantini Caesaris sanctione *d. l. quoties* 2. *C. de precibus Imperat. offerend.* neq; Iudices admittere , quin (quod ita ius esset) refutare tenebantur. ex Theodosij, &

Valentiniani Imperatorum mente, præcep-
36 toq; *d.l.rescripta 7.C.sod.* Vel verò, vt dila-
tionem extraheret, qua promptiorem, para-
tioremq; se redderet ad soluendum tempo-
re effluxo, vndè & debitum agnouit, & sen-
tentiam acceptauit, seq; eidem subiecit, ad
text.in dict.l.ad solutionem.5. C.de re iudic.
37 Cùm iam decennium effluxerit, quin non
& decimus quartus annus, quo eidem mo-
ratoria indulta ad decennium fuit; nulla iàm
amplius æquitatis patitur ratio, vt retineri li-
quidatio valeat: Quando indulti temporis
effluxis curriculis; Iudicis exurgit officium,
nec conquiescit amplius. ex Imperatoris Cō-
stantij præceptione *d.l.fine pars.3.C.de dilat.*
Vtroq; igitur modo, aurea eidem dari non
debebūt, nè in graue creditorum damnum,
dispendiumq; contra ius fasq; aliquid per-
38 mittant Iudices: qui inciuile factum, iurisdi-
ctionis Maiestate coercere tenentur. ex Vl-
piani sensu, verbisq; lib.5.opinionū in *l. Me-
dicus.3.in fin.ff.de varijs, & extraordinarijs
cognitionibus.*
39 Neq; dicant, casmate terras perijsse. em-
ptorum damno interijsse census. ex Pij V.
Constitutionibus de censibus, quam refert
Quaranta in summa Bullarum. verbo *con-
tractus censualis. fol.mihi* 210. non ampliùs
teneri ipsum Principem ad eorum solutio-
nem.
Præter quàm quòd enim, casmate terræ
40 non periere: quia extant; quod nēpè casma-
te perijt id quidèm cecidit, interijt, non ex-
tat: sicut casitare dixit Paulus Iureconsultus
lib.15.ad Sabinum in *l.seruitutes, quæ 19. §.
si ante ex regula casitauerit. ff.de seruitutib.
vrbanōr.prædior.* quo loco *Gloss* verbo *casi-
tauerit.* hoc est (*Frequentèr eeciderit*) expo-
nit, de stillicidio loquens. Casmate igitur pe-
rit, quod decidit, casu interijt, non inuenitur.
Terras autèm extare, neq; ità ruinosas esse,
vti pars, creditores fortasaè vt eluderet, sup-
ponit, vel quod fortasse ità tunc credidit; ex
ipso apparet Tabulariorum per Sac. Consil.
deputatorum appretio, atq; ex oblatione,
quam Illustr. Dominus Leonardus Toccus
Princeps Achayæ in ducatis centum mille
fecit in processu fol 281. Non itàq; ruinosæ
sunt Terræ, quæ tantam inuenere oblationē,
vndè creditoribus fieri satis poterit, & Illust.
Princeps Octauiani hoc se onere liberabit.
41 Non enim desiere Terrę in rerum natura es-
se, quę tantum inueniunt pretium. iuxtà Pau-
li lib.15 quęstionum sensum in *l.qui res suas
98.§. Aream promisi ff.de solut.* eiusdemq;
sensus Vlpianus in *l.inter stipulantem.83.§.
sacram. ff.de verbor.obligat.* sunt nempè hi
42 contractus emptionis, & venditionis, corre-
latiui, qui inuicem respectum habent, vt si-
cut emptiò sine venditione esse non potest,
sic nec venditio sine emptione, vt ab inuicē
specificentur. ex Iuliani sensu lib.15.digesto-
rum in *l.cùm emptor.5.ff.de rescinden.vendit.*

emitur proindè. ergò res emitur. extat ergò
43 quod emitur, non perijt. Nàmq; nullū, quod
est sub alicuius generis prædicamento spe-
cies reponi, ac numerari non potest. *S.Thom.
2.2.q.94.art.1. in 3.argum.*
44 Nihilominùs tamen neq; Pii V. Constitu-
tio, vt in totum pereat census re perempta,
vel infructuosa effecta, disponit; sed ex ea
parte dumtaxat, vel quæ perijt, vel quæ infru-
ctuosa perpetuò facta est: sic nempè Consti-
tutio: *Postremò census omnes in futurum
creandos, non solùm re in totum, vel pro par-
te perempta, aut infructuosa in totum, vel
pro parte effecta, volumus ad ratam perire;
sed etiam posse pro eodem pretio extingui.* ità
enim Summus ille, ac Sanctissimus Pontifex.
45 Ratio quippè est: Quia census (ex finitione,
quam tradūt Doctores, quos nos retulimus
respons. nostra 8.*n.*25. & *respons.*50.*nu.*10.
*par.*3.) est ius percipiendi redditus ex re
fructifera alterius, oneri non subiecta. re
igitur perempta, vel infructuosa effecta, cùm
fructus non producantur, redditus ipsi, vt vel
perierint; vel si infructuosa res euaserit, inte-
reant, atq; deficiant, oportet. Sed non ità hic
est. non itaq; census periere.
46 Neq; ex dilatione indulta, interim annui
census defecere, si res fructus interim partu-
rijt. Quam sententiam in facto hoc, vti ma-
gis receptam sequitur, admittitquè dictus
47 Dominus Regens *Capycius Latro d. dec.*45.
num. 10. atq; eo inniti fundamento potissi-
mùm videri potest ex dicta census finitione;
quia fructus emit censuarius, ius scilicet il-
lud percipiendi census ex fructibus; sed inte-
rim fundus, super quo cēsus impactus est, fru-
ctus producit. debetur ergò cēsus censuario,
nec ex dilatione debitori concessa, fructus
amittit, vt iste in damno sit, ille verò in lucro.
48 quod fieri nullo pacto potest, vt cum alte-
rius iactura quisquam locupletetur. *regula
locupletari 48.de reg.iur.in 6.*
Atq; ità ex his, Aristarchi iudicio, sed be-
nigniori exorato, respondendum censui-
mus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Clericatus probatur per litteras testimonia-
les Episcopi ordinantis.*
*Nec statur assertioni in litteris beneficij,
vbi de tertij agitur præiudicio.n.2.*
Præsertim si Clericum non agat.
Sed Laicum.
*Nequè etiam per ipsius iuramentum
num.3.*
*Vel si in possessione non sit Clericatus.
num.5.*

4 *Si-*

4 Sigillum Episcopi scripturæ firmitatem reddit.
Argumentiq; nomine accipitur.
6 Clericus per matrimonium,& à beneficijs,& à pensionibus cadit.
Ratio redditur ex Alexandro Tertio.nu.7.
Et nè in iniuriam redundet ordinis.n.8.
Sicuti etiam ex contrario statu assumpto. num.9.
10 Clericus coniugatus, quæ requisita habere debeat. ex Bonifacij Octaui Constitutione?
Atq; ex Sacro Tridentino Concilio.
Alioquin priuilegijs non perfruitur Clericis coniugatis indultis.
Sicuti nec Clericum coniugatum aget, qui militiam Regularem ingressus fuerit. num.13.
Ratio redditur.n.14.
12 Facti quæ sunt,non præsumuntur,nisi probentur.
14 Locus Deutoronomij 22.Non arabis in boue, & asino.expenditur.
15 Equites Hierosolymitani verè Regulares sunt.
Quia tria vota substantialia Religionis profitentur.
Non verò aliarum Militiarum, qui vxores ducunt.n.16.
Sed tantùm secundùm quid.
Possunt tamen pensiones retinere ex dispensatione.n.17.
Et propter hanc causam cum illis dispensatum dicitur.n 44.
18 Pensiones obtinentes in habitu,& tonsura clericali incedere debent, ex Sixti V. Constitutione.
Quid si cum eis dispensatum fuerit? n.19.
Alioquin pensiones amittent.n.20.
21 Negatiua alicuius facti ex scriptura probatur.
Si in illa scriptum non reperiatur, quod asseritur.
Et ex reuolutione actorum n.22.
23 Pensionem retinere,& Clericum coniugatū agere,vt diuersa habentur.
Dispensatus proindè vt pensionem retinere possit.n.19.
Non censetur dispensatus, vt Clericum agat.& num.43.& num.45. & num. 47.& nu.48.
24 Lex quod non dicit,nec legis Cōditor,neque nos dicere possumus.
Et qui dicit legem dicere, probare debet. num.26.
25 Bigamus interpretatiuus dicitur,cum vidua matrimonium contrahens, & irregularis efficitur.
27 Argumentum à posteriori rectè ducitur.
28 Verba sunt earum,quæ sunt in anima passionum notæ.
Et ex verbis mens habetur.
30 Papa omnia potest,vt Deus.
Et nemo ei dicere potest:Cur ità facis?
31 Pensio dupliciter perpendi potest.
Vt quid spirituale, vel spiritualitati annexum.
Et vt quid temporale.
Quid sit?
Pensio vt quid spirituale soli Clerico competit.n.32.
Vt quid temporale etiam laico ex dispensatione. n.33.
Et ità datur etiam Equitibus Lauretanis. num.34.
Et vt quodam ius separatum, formalitèr distinctum ab ipso beneficio.
Et alijs Equitibus aliarum Militiarum Regularium.Triplicitèr pensio departitur.n.35.
36 Pensionem obtinens Clericus cum dispensatione, vt sine habitu,& tonsura incedat,fori priuilegio non gaudet.
Ex Sacra Congregatione.
Multòq; minùs laicus, quo eum dispensatum fuit, pensionem retinere. num.37. & nu.42.
38 Bigamia tollit priuilegia clericalia.
Exercitium scilicet Clericatus.
Non tamen characterem.
39 Character est qualitas in anima impressa.
Atq; propterea indelebilis.
Ratio affertur ex S.Thoma.n.41.
40 Clericus per Clericatum Deo sacratur.
Eiusq; sorti addicitur.
Si tamen in habitu,& tonsura non incedit Clericatus exercitium perdit.n.41.
Non tamen substantiam, & characterem.
45 Dispensatus in vno impedimento,dispensatus in altero non censetur.
Quia tot sunt dispensationes, quot sunt impedimenta.n.46.
Quarè dispensatus vt pensionem retinere possit.n.47.
Etiam si cum vidua matrimonium contraheret.
Non censetur dispensatus; vt in Clericatu persistat.
Præsertim si ei sit impositum,vt militiam regularem ingrediatur.
Et sufficit illum gaudere dispensatione quoad effectum retinendi pensionem. num.49.
Et tamen talis dispensatio expressè requiritur.
49 Essentia, siuè rei substantia vbi deficit,qualitates non dantur.
Neq; nomen.n.50.
Quia qualitates in essentia fundamentum habent.n.51.
51 Rè qui priuatur,nomen habere non meretur.
52 Qualitas sine subiecto esse non potest.

AR-

ARGVMENTVM.

Clericatus quomodò probetur, cùm præsertim de præiudicio agitur tertij? & quomodò Clericatus Coniugati? Quid si dispensatum sit cum aliquo, vt pensionem retinere possit, etiam si matrimonium contraxerit, etiam cum vidua, etiam si in habitu, & tonsura Clericali non incedat; modò Regularem aliquam Militiam ingrediatur, & in ea professionem emittat, an quoq; dispensatum cum eo videatur, vt Clericum agat Coniugatum? Cum vidua verò contrahens, vndè Bigamus interpretatiuus efficitur, secum vt Clericum agat dispensatum non videtur; tantùm verò vt pensionem retineat. Quæ diuiditur in spiritualem, & temporalem, quæ etiam laicis dari potest.

RESPONSIO LXXVI.

A Facto ipso initium ducimus, ne in longum res excrescat, itaquè: Illust. D. Garsias de Barrionneuo Marchio Cusani est creditor Illust. D. Ottauiani Medicis Octauiani Principis in duc. 12800. capitalis. & in duc. 10500. pro tertijs decursis per publicum instrumentum liquidum. hanc ob causam dictus D. Marchio instrumẽtum præfatum in M.C.V. produxit, obtinuitq; dictum D. Principem debitorem citari super tenore Instrumenti. facta citatione præfata, ex aduerso comparet dictus Princeps, & opponit fori decliuatoriam, se esse Clericum Coniugatum, & vt talem obtinere annuam pensionem Ecclesiasticam mille, & ducentarum plastrarum florentinarum. remittendum proindè ad Iudicem sui competentem Ecclesiasticum. In disceptationem propterea itum est: esset ne remittẽdus prædictus Princeps? vel saltim, possit ne ad liquidationem procedi in M.C.V. aduersus Clericum Coniugatum, cùm in liquidatione periurium intercedat, atq; propterea pœna pro Fisco?

Et planè ad primum remissioni locum, non esse respondendum censuimus. Quia de
1 Clericatu non docet. Clericatus namq; probatur per litteras testimoniales Episcopi, qui Clericum ad ipsam clericalem militiam ordinauit. ex Innocentio III. in *cap. inter quatuor* 2. & ibidem *Abb. in 1. notab. de Clericis peregrinis. can. legum. 9. 2. q. 1. Gloss. in cap. si Iudex laicus* 12. verbo *fecerit. in fin. de sentent. excomunicat. in 6.* eiusdèmq; sensus Imperatores Theodosius, & Valentinianus in *l. si qua per calumniam* 22. *circa fin. C. de Episcopis, & clericis.* fuisse videntur. Rota apud *Cardin. Caualer. decis.* 55. *num.* 1. & *decis.* 33 *sub nu.* 2. & apud S. memoriæ *Gregor. XV. decis.* 78. *nu.* 5. & 6. & *decis.* 103. *nu.* 7. & *decis.* 490. *nu.* 6. diximus *respons.* 6. *num.* 4. & *seq. part.* 3. *Grammatic. decis.* 81. *num.* 1. Rota apud *Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis.* 38. *num.* 6. & *decis.* 87. *num.* 3. & *decis.* 204. *num.* 3. & *decis.* 237. *num.* 3. *part.* 1. deduxitq; in terminis *Regens Sanfelicius decis.* 230. *nu.* 1. & 3. *tom.* 2. & *decis.* 143. *num.* 5. *tom.* 1. Nullas verò de litteris Ordinarij promotoris ad Clericatum attestationes detulit. non itaq; de Clericatu constat. non ergò remit-
2 tendus. Neq. fundamentum faciendum in litteris reseruationis seu collationis beneficiorum, in quibus dictus D. Octauianus Medices Clericus asseritur. Quia in materia ista in tertij præiudicium; cùm ille nunc Clericus non sit, sed Laicus, atq; Princeps Octauiani, feudi, quod à Sacra Regia Maiestate Catholica recognoscit, Clericatus mini-
3 mè probatur, nec etiam per ipsius iuramentum *d. cap. inter quatuor.* 2. *de clericis peregrinis.* in quo Innocentius III. à Patriarcha Constantinopolitano interpellatus, vtrũ Clericos ad illum sine suorum Ordinariorum litteris accedentes, & offerentes iuramẽtum, quòd sint in ordine Clericali constituti, admittere deberet? Respõder, quòd, *nisi de ipsorum ordinatione canonica per idonea constiterit argumenta, eos suscipere non debet.* quã ob causam *Gloss.* verbo *per argumenta.* cõ-
4 mentum agens. argumenta idonea; Episcoporum sigilla, litteris vtiq; impressa ordinationis exaudit. allegat in probationem Anastasium Primum Summum Pontificem, in *can. transmarinos.* 2. 98. *dist.* illis verbis: *nisi quinq; aut eò ampliùs Episcoporum Chyrographis sint designati.* quo loco *Gloss.* verbo *Chyrographis.* de litteris exaudit Episcoporum, quam sententiam admittere videtur *Franciscus Marcus decis.* Senatus Delphinalis. 1353. *num.* 8. *part.* 1. eumq; sequuti fuimus *d. respons.* 6. *num.* 6. *part.* 2. & prosequitur *Carolus de Graffis de effectibus Clerica-*

tus

*tus in praelud.num.*219. *&* 220. *& seq.* qui loquitur in productione bullarum beneficij,

5 & in eo, qui in possessione est Clericatus, quae in facto hoc nostro desiderantur. & satis ad rem dixit *Caravita ad ritum* 135.*nu.*20. *M. Cur. Sanfelicius d. decis.*143. *num.*2. *&* 3. *tom.*1.

6 Verùm (fac illum docuisse se Clericali militiae tuè, rectéq; ascriptum fuisse) matrimonio tamen se iugauit, à priuilegijs proinde excidit clericalibus, atq; beneficia omnia, & pensionesq; etiam amisit. ex Alexandro III. in *cap.*1.2.*&* 3. & ex Innocentio III. in *cap. diuersis fallacijs*.5.*&* in *cap.Ioannes.* 7. Honorio quoq; Tertio ad Reginam Anglorum in *cap.ex parte* 9.*de Clericis Coniugat.extrâ.* Rationem reddit idem Alexander III. *d cap.*

7 *quod à te*.3.sequentibus eam proferēs: *Quod simul voluptatibus, & carnalibus desiderijs, & diuinis, & Ecclesiasticis obsequijs vacare non valeant vb immunditiam suam, Ecclesiasticis Sacramentis indigni tractandis, Ecclesiasticis proculdubio beneficijs sunt priuādi.* ijsdemque plenè verbis Innocentius III. sed generalius *d.cap.Ioannes.*7. *in fin.* dicens

8 & ipse: *Quia cùm eum oporteat saecularibus negotijs immisceri, tonsura ipsius saecularia exercentis, videtur profectò in ministery nostri vituperium redundare*. sequutaq; fuit Rota *in Caesaraugustana pensionis* 18.*Iunij* 1610. *coram Card. Lancellotto* apud *Marchesan.part.*1.*fol.*641.*decis.*46.*nu.*3. quae est etiam in impressis apud *Farinac.post* 2.*volumen* Consiliorum *decis.*293. *num* 3. *& seq.* & apud S.memoriae *Gregor. XV. decis.*18.*nu.* 2.*& seq.*& ibidem *Beltramin.*Addens *nu.*6. *& seq. Regens Sanfelicius d.decis.*230.*nu.*3. plenè *Sanchez de matrimon. lib.*7. *disput.*46. *per tot.* praesertim ad rem hanc.*nu.*19. ex verissima omnium sententia. ea ratione inter

9 caeteras: Quia contrario statu assumpto amittuntur priuilegia, sicut & beneficia. ex Concilio Calcedonensi cap.7.in *can. cos,qui* 3.& ibidem *Gloss.*verbo *in Clero.*20.*q.*3.

10 Ni fortassis requisita habeat à Bonifacio VIII. decreta in *cap.unico de Clericis coniugat. in* 6: à Sacrosancta Tridentina Synodo innouata *sess.*23.*cap.*6.*de reformat.* quae sanè sunt; vt Clerici huiusmodi coniugati vnicam, virginemq; sibi matrimonio iugauerint mulierem, Clericali habitu, & tonsura vtantur, & (Sacra Tridentina adiunxit) vt alicuius Ecclesiae seruitio, vel ministerio ab Episcopo deputati eidem Ecclesiae seruiāt, vel ministrent. Hic verò Illustriss. Dominus Prin-

11 ceps de ijsdem requisitis non docuit, nequè docet. non ergò priuilegijs perfrui debet coniugatis Clericis indultis, & fori, & canonis. *Sanchez d disput.*46.*n.*18.*& seq.* Rota in *Caesaraugustana pensionis* 18.*Iunij* 1610. *coram bonae memoriae Cardinal. Lancellotto dec.*2.*n.*11.12. *& seq. apud Picum ad statu* 1118 *Vrbis.* Haec nempè tacti sunt; quae ni probentur, praesumuntur minimè. *cap.*1.*in fin. de constitut.in* 6. *cap.*1. §.*porrò cum.vt Ecclesiastica beneficia sine diminut. conferantur extrà.*& ex Triphonio lib. 4. disputat. in *l.in bello.*12.§.*facti autem,ff. de captiuis,& postlim.reuersis*; & Paulo lib.5.ad sabinum *in l.quatenus.*25.*ff.de regul.iuris,& Cagnol. ibidem.*

Tantùm verò abest, vt Clericum se coniugatum agere Princeps ostenderit, vt magis contrarium ex scripturis, quas produxit, docuerit. Produxit namq; Vrbani Papae VIII. gloriosae memoriae dispensationem retinendi pensionem annuam plastrarum mille, ducentum, quamuis ipse vnicam, & virginem duceret, siuè etiam viduam; modò tamen honesto, & decenti habitu indutus interim incederet; dispensando cum illo quòad Constitutionem Sixti Papae V. de habitu, & tonsura clericali à pensionarijs deferendis; & modò intra annum aliquam regularem militiam ingrederetur, & in illa suo tempore profiteretur. Hanc autem Religionem militarem (Iesu Christi) nuncupatam sub regula Sancti Augustini ingressus fuit, & in illa professionem emisit in manibus Eminentissimi Domini Cardinalis Decij Carafae Archiepiscopi Neapolitani anno 1625. die 8. mensis

13 Iulij. Desiuit proindè Clericum agere coniugatum, dictaeq; Religioni Iesu Christi sub dicta regula Sancti Augustini per professionem ab ijs emitti consuetam, factam, se addixit. discessit ergò à Clericatu coniugali, non ergò Clericus est coniugatus. ergò nec perfrui poterit priuilegijs fori, & canonis, Cleri-

14 cis coniugatis indultis. *Non enim in boue arabit, & asino*, quod ex diuina lege vetitum erat.*Deuteron.*22. hoc est homines diuersae professionis sociabis. ex Concilio Hispalen. 2. cui interfuit Sanctus Isidorus in *can. in nona actione* 22.16.*q.*7. rationem reddit de his loquens Alexander Tertius in *cap. super eo.*9.*de regularib. extrà*. Elnen. Episcopo scribens: *Ne contrà votum, quod Domino fecerunt venire probentur*. & in his terminis *Nauarr.commentar.*4 *de regularib.num.*23. *Ioannes Azor.institution.moral. part.*1. *lib.* 12.*cap.*19. *quaest.*13. *& part.*2. *lib.*6. *cap.*4. *quaest.*22.*Sanchez moralium lib.*7. *capit.*29. *num.*76. *Lezana in summa quaestionum regularium part.* 2.*cap* 1.*num.*18. dictumq; fuit in *dict. Caesaraugustana pensionis coràm Lancellott.d.dec.*2.*n.*11.12.*& seq.*

15 An autem huiusmodi Equites (Hierosolymitanae militiae exceptis, qui tria substantialia Religionum vota emittunt, vndè verè Regulares aestimantur. ex *text. in cap.cùm ad Monasterium* 16.*in fin.de regularib. Sanct. Thom.*2.2.*quaest.*186.*art.*6.*&* 7.plura deduximus *respons.*6. *num.*2. *part.*2. Rota apud Sanct. memor. *Gregor XV. decis.*87. *num.*2. *Gratianus forens. disceptat. part.*2. *cap.*363. *num.*22.*&* 23.*& part.*3.*capit.*457. *num.*24. *&*

& sequentibus.) fori hoc priuilegio perfruan-
tur, in Regno Neapolitano præsertim, ipsi
Iudices viderint, qui de causa hac iudica-
bunt. cùm isti milites (exceptis dictis Hie-
16 rosolymitanis) verè regulares non ettineh-
tur, sed tantùm secundum quid, vt de militi-
bus S. Stephani dixit Rota apud *Seraphinū*
Cardinalem in vna Tirasonen. pensionis 21.
Decembris 1570. *part.* 1. *diuersorum decis.*
591. *num.* 4. *& seq.* quæ est in impressis apud
ipsum *Cardin. decis.* 121. *num.* 3. *& seq.* &
apud *Duranum* Episcopum Vrgelien. *decis.*
308. *num.* 6. *part.* 2. plura tradit *Mastrillus*
par. 3. *decis.* 240. *Sanchez d. lib.* 7. *in opere mo-*
rali d. cap. 19. *nu.* 5. *Ioann. Azor. Institut. mo-*
ralium part. 1. *lib.* 13. *cap.* 3. *q.* 2. Rota Macera-
ten. apud *Marcum Antonium Thomati*
nunc Episcopum Bitecten. *decis.* 6. *num.* 22.
Gratianus parte 3. *discept. capit.* 457. *num.* 25.
17 plura deduxit *Lezana d. par.* 2. *cap* 5. possunt
tamen ex dispensatione Apostolica retinere
pensiones, quia personæ sunt Ecclesiasticæ;
vt de militibus Lauretanis ex Sixti V. consti-
tutione, & priuilegio, dixit Rota apud *Gre-*
gorium XV. dict. decis 18. *per totam.* præser-
tim. *nu.* 4. *& decis.* 20. *& apud Coccinum de-*
cis. 299. *num.* 3.

Haud igitur obstaculum faciet, quod ipse
asserit; esse se Clericum Coniugatum, sed di-
spensatum secum fuisse per Gloriosæ memo-
riæ Vrbanum Octauum, vt pensionem ha-
bere, ac retinere valeat, quamuis viduam
duceret vxorem, modò vnicam; & habitu
18 honesto, & decenti indutus incederet. dispē-
sando quoq; in Constitutione Sixti V. super
habitu, & tonsura Clericali ab ijs deferendis,
qui pensiones Ecclesiasticas obtinent. Nul-
la itaq; probatione alia indiget, requisita
probandi per Bonifacium VIII. in *dicto cap.*
vnico de Clericis Coniugat. in 6. designata,
atq; à Sacrosancta Tridentina Synodo *d. c.* 6.
sess. 23. *de reformat.* aucta, vtputà seruiendi
in aliqua Ecclesia de mandato Episcopi.
Quia dispensatum secum est, vt pensionem
retinere valeat, etiam non in habitu, & ton-
sura incedendo, etiam quòd vxorem duce-
ret viduam.

Nihil minus namq; est, vt hoc dicere va-
19 leat. Nusquàm enim Summus Pontifex Vr-
banus dispensauit secum, vt Clericum Con-
iugatum agere posset, etiam viduam ducen-
do, nec in habitu, & tonsura Clericali ince-
dendo. Dispensauit & siquidèm, vt pensionē
annuam plaustrarum florentinarum mille du-
centum retinere posset, etiam si viduam du-
ceret, vnicam tamen; ac dispensando secum
pro retentione pensionis præfatæ, in Consti-
tutione Sixti Papæ V. qua præceperat: Pen-
sionarios debere habitum, & tonsuram Cle-
20 ricalem deferre, pœna statuta cadendi à pē-
sione, si habitum, tonsuramq; dimitterent.
eamq; refert *Quaranta in sum. Bullarum*
verbo *Habitus Clericalis fol. mihi* 272. me-
minitq; *Gratianus forens. part.* 3. *cap.* 440. *n.*
1. *&* 2. Vt ipse non obstante Constitutione
præfata retinere pensionem valeret, quàm-
uis in habitu, & tonsura Clericali non ince-
deret, modò interim honesto, & decenti ha-
bitu indutus incederet. & militarem Reli-
gionem intra annum ingrederetur.

Et sanè, quod non dispensaret secum, vt
Clericum Coniugatum ageret, id ex lectu-
ra arguitur Breuis sub annulo Piscatoris sub
datum Romæ apud S. Petrum die 4. Decem-
bris 1624. Pontificatus sui anno 2. in actis
21 fol. 17. exhibiti. In illo enim hoc ipsum, quòd
asseritur, non scriptum legitur. non ergò cō-
cessum. argumento non leuitèr petito ex re-
sponsione Leonis, & Anthemij Cæsarum in *l.*
ne passim liceat. 13. *aliàs fin. C. de iuris, & fa-*
cti ignorantia, non in omnibus causis igno-
rantiæ prætextu subueniri mulieribus; sed in
ijs tantum casibus, in quibus præteritarum
legum authoritas eis suffragatur. Quod ergò
scriptum in ijs non inuenitur, suffragiū haud
illis feret. & hanc sententiam post alios *Pa-*
risius de resignat. beneficiorum lib. 11. *q.* 14.
num. 67. sequutaq; fuit Rota apud S. memor.
Gregor. XV. decis. 13. *nu.* 10. & expressissimū
22 est, negatiuam alicuius rei, assertionis, maxi-
mæ, assumpti (quodcunq; vocaueris) ex ipsa
scripturæ reuolutione probari, vt qui in ipsa
scriptura scriptus non inuenitur, non legatur,
non inspiciatur; nec præsumatur. probationē
hanc habemus ex Alexandro Cæsare Au-
gusto in *l. iustum est.* 6. *C. de edendo.* illis ver-
bis; *vt rationibus publicis exhibitis, constet*
quantum sub nomine suo solutum sit. eamq;
firmiorem ad nostrum sensum facit *Gloss.*
ibidèm post casus figurationem, quæ ab om-
nibus recepta est, & eam admittit indubiè
Bartol. in l. fin. C. de rebus creditis. sequutaq;
fuit Rota apud *Card. Manticam decis.* 34. *nu.*
9. *& apud S. memor. Gregor. XV. decis.* 433.
num. 3. *& apud Duranum decis.* 2. *num.* 3. *&*
decis. 6. *nu.* 6. *Cardin. Tuscus tom.* 5. *littera N.*
conclus. 30. *nu.* 20. 21. *& seq.* Gratian. *forens.*
part. 4. *cap.* 737. *nu.* 3. *Rota post* 2. *vol. consil.*
Farinac. decis 366. *num.* 7. retulimus nos *re-*
spons. nostra 67. *nu.* 16. *&* 17. *part.* 3.
23 Satis nempè diuersa sunt, Clericum Con-
iugatum agere, quàmuis viduam duxerit: &
pensionem retinere. Porrò si, vt Clericū con-
iugatum ageret, atq; etiam viduam ducere
posset vxorem, & in habitu Clericali, atq;
tonsura non incederet, Summus Pontifex
Vrbanus cum hoc Principe dispensare vo-
luisset, dixisset vtiq; oportuisset enim vt de-
rogasset, tàm Constitutioni Bonifacij VIII. in
d. cap. vnico de Clericis coniugat. in 6. quàm
etiam Sacrosanctæ Tridentinæ synodi di-
spositioni in *d. capit.* 6 *sess.* 23. *de reformat.*
24 Hoc verò non legitur, neq; Papa dixit. neq;
ergo nos, neq; Princeps dicere debemus. ex-
cipe hoc ex Fabiano Papa in *can. significasti*
85. *in fin.* 1. *q.* 1. illis sanè verbis, quibus ad rē
argu-

argumentatur. *Nam Apostoli* (inquiens) *talem consuetudinem non habuerunt, neq; habendam decreuere.* ergò nec nos. *Gloss.* ibidem verbo *docuerunt.* infert. *can. quòd si dormierit.* 12. ibidemq; *Gloss.* 21. *q.* 2. *can. consuluisti.* 20. §. *& quod sanctorum patrum, & can. Monomachiam.* 22. 2. *q.* 5. *cap.* 2. §. *vnde si circa translationem.* *no sede vacante*, deducitur perbellè satis simile argumētum ex Diocletiani, & Maximiani Cæsarum in *l. ad probationem.* 21. *in princ.* C. *de probation.* verbis, quæ sic exhibemus: *Quippè cùm horum lectio non recitantem, sed quem tenor scripturæ designat, adiuuet.* qui igitur in scripturæ tenore non continētur, ea minimè adiuuatur. Quod ergò scriptura non dicit, non vtiq; asserendum; neq; ex eo iuuamen sperandum, *l. illam* 19. C. *de collationib. l. cùm de lege* 17. & ibidèm *Gloss. ff. de probationib. Surdus decis.* 47. *num.* 5. *& decis.* 195. *num.* 4. *& decis.* 239. *num.* 3. Rota *part.* 2. *in recent. decis.* 660. *num.* 5. Si igitur Vrbanum Papam Octauum, vt Clericum coniugatum ageret, secum di-
25 spensasse, asserit, potissimùm cum vidua, qua cum contrahens Bigamus efficitur, Bigamia, quæ dicitur interpretatiua, atq; irregularis euadit; iuxtà *Gloss* receptam in *cap.* 2. *de Bigam.* & *Doctores* ibidèm. Rota *in dicta Cæsaraugustana pensionis* 18. *Iunij* 1610. *coràm* Card. *Lancellotto* iuniore *apud Marchesanum decis.* 46. *num.* 3. *part.* 1 *fol.* 648: & strictiùs in his nostris terminis apud S. memoriæ *Gregor. XV. decis.* 516. *nu.* 5. *& seq. & num.* 9. ibidemq; *Beltraminus* Addens. *littera B. Garsias de Benefic. part.* 7. *cap* 6. *nu.* 35.
26 probare vtiq; debebit. secundùm Surdi sententiam *d. decis.* 195. *num.* 4. ea planè ratione, quam refert *Bald. in cap. nihil est in fin. de electione.* dicens: *Quod lege non cauetur, in practica non habetur.* sequiturq; *Mastrillus*
27 *decis.* 273. *num.* 11. *part.* 3. Fitq; hoc perspicaciùs à posteriori argumento ducto, non dispensasse in hoc casu Pontificem, quia non dixit, nec voluit: Sicuti dispensauit, vt pensionem retinere posset, quàmuis in habitu, & tonsura non incederet Clericali; derogauitq; Constitutioni Sixti Papę V. Derogasset vtiq; & Constitutioni dicti Bonifacij Octaui, & Sacri Tridentini Concilij. *d. cap* 6. *sess.* 23. si secum dispensare intendisset, vt Clericum ageret Coniugatum, etiam cum vidua; & sine habitu, & tonsura incederet Clericali, neq; in diuinis inseruiret. hoc verò non fecit. ergò nec asseri poterit. Neq; etiam talem intentionem Papam habuisse deducere possumus:
28 quod id verbis non expressit, ex quibus mēs habetur, quæ in penetralibus latet. ex Aristotelis sententia 1. *Perihermenias*, quatènus definit: *Verba esse earum, quæ sunt in anima passionum notæ.* & sequutus fuit Celsus ex Tuberonis sensu in *l. Labeo.* 7. §. *id Tubero ff. de suppellect. legat.* At verba Pontificis hoc exprimentia non habemus. ergo neq mentem, nec animi sententiam, quæ in pe-
29 netralibus latet. Cùm Summus Pontifex Vrbanus cum Illu. Principe dispensare voluerit, vt pensionem retinere posset, non vt Clericum ageret. quod perpensum fuit *in d. Cæsaraugustana pensionis coràm Card. Lancellott.* & postmodum coram *Ludouisio Gregor. XV. d. decis.* 516. & dictum fuit *in Cæsaraugustana pensionis* 18. *Iunij* 1610. *coram Cardin. Lancellotto iuniore* bonæ memoriæ *decis.* 2. *nu.* 14. 15. *& seq. apud Picum ad statutum Vrbis.* Probet autem se talem Princeps, & sic credimus ei. *Nisi videro, & tetigero* Thomas dixit, qui dicitur didimus, hoc est, minus credens. *Ioann.* 20. 25. & Pharisæi ac Scribæ de Christo: *Descendat nunc de Cruce, & credimus ei.* dicebant. *Matth.* 27. 42. nec nos credemus, nisi ipse probauerit.

Retinere autèm pensionem non ità difficile est, vt dispensari secum non possit per Sū-
30 mum Romanum Pontificem, qui omnia potest vt Deus; & cùi nemo dicere potest: *Cur ita facis?* vt *Gloss.* loquitur in *cap. quonto* 3. verbo. *veri Dei. de translat. Episcopi.* & *tex. in can. quàmuis* 22. *de pœnit. dist* 3. ibi-
31 dèmq; *Gloss.* verbo *Deo.* Dupliciter nempè perpendi pensio potest, & vt quid spirituale quatènus est ius (spirituale scilicet) percipiēdi fructus ex beneficio alterius. secundum finitionem, quam tradit *Cardin. Toletus Instructionis Sacerdotalis. lib.* 5. *cap.* 83. *num.* 1. vel saltim spiritualitati annexum, quod soli
32 Clerico conuenit. *Ioannes Azor. Institut. moralium part.* 2. *lib.* 8. *cap.* 5. *q.* 6. *& cap.* 7. *q.* 3. *&* 6. Rota *in Nolana pensionis* 10 *Ianuarij* 1610. *coràm Cardin. Sacrato apud Marchesanum de commissionib part.* 1. *decis.* 25. *nu.* 4. *fol.* 622. quam ob causam in pensione, hoc pacto perpensa, simoniam cadere admisit Rota *in Bettonouen. commenda* 1588. *coràm Gipsio decis.* 63. *nu.* 8. *post* 1. *volu. consil. Farinac.* quia saltim spiritualitati ius, hoc
33 annexum est; beneficio scilicet. & vt quid tēporale, quatènus in ipsa fructuum perceptione consistit. vt dixit *Gigas de pensionib. q.* 99. *num.* 1. *& seq.* sequiturq; *Grilenzonius cons.* 3. *n.* 1. 2. *&* 3. siuè ius quodam temporale separatum, & formalitèr de per se distinctum ab ipsò beneficio. vt dixit Rota coràm Robusterio *par.* 1. *diuersor. decis.* 425. *nu.* 2. & apud *Cæsarem de Graffis decis.* 3. *num.* 8. *de præbend.* sequutusq; fuit *Gratian. forens. par.* 2. *cap.* 397. *num.* 13. quo pacto seculari reser-
34 uari potest & hoc modo reseruantur Militibus Lauretanis, Sancti Stephani, Iesu Christi, & alijs. vt dixit Rota apud S. memor. *Gregor. XV. d. decis.* 18. *& decis* 20. *& apud Coccinum decis.* 299. *num.* 3. *Card. Tolet. d. cap.* 83. *num.* 1. *& seq.* nam triplicitèr ibi pensio-
35 nem departitur, in Spiritualem, quę soli Clerico reseruatur; in Temporalem, quæ etiam Laico, & mediam. sequiturq; *Gonzalez ad regulam* 8. *Cancellar. Gloss.* 5. §. 5. *nu.* 3. Gar-

ſias de benefic. qui latè hanc proſequitur ma-
teriam *part.1.cap.5.num.8.& ſeqq.& num.*
25.& ſeqq.& num.70. adeo quidem, vt qui
36 hoc modo penſionem obtinet, quamuis
Clericus: ſi in habitu, & tonſura clericali non
incedat, fori priuilegio minimè perfruatur.
Pariſ.de reſignat. beneficiorum lib.1. quaſt.
11.num.79.& lib.2.quaſt.15. num.15. ſe-
quiturq; *Gonzalez d.Gloſſ.5.§.5.num.6.* qui
ita Sacram declaraſſe Cõgregationem refert,
ſequentibus dicentem.

Cui reſeruata fuit penſio, vt Clerico, ſi non
incedit in habitu, & tonſura, non gaudet pri-
uilegio fori. tueturq; *Marta de iuriſdictione*
part.2.cap.32.num.45.46.& 47. ſequiturquè
Garſias dict.cap.5.num.70. Rota in *dict.Ca-*
ſaraguſtana penſionis coràm Cardinal.Lan-
cellotto d.dec.2.n.14.per Picum ad ſtatutum
37 *Vrbis.* Multòq; minùs hoc fori gaudebit
priuilegio laicus, qui etiam viduam ſibi co-
pulauit mulierem vxorem, ex eo, quòd pen-
ſionem obtineat, cùm merè laicus ſit,
atquè Bigamus bigamia, quæ dicitur in-
terpretatiua, atquè propterea irregularis,
vt ſuprà quoq; perpendimus. quam ob cau-
38 ſam cùm priuilegia omnia clericalia perdi-
derit, quia bigamia tollit priuilegiũ clerica-
le. *cap.1.de bigam. lib.6.* Rota in *Ferrarien.*
penſionis 14.Iunij 1624.coràm Remboldo dec.
450.num.2. in ſupplemento *5.part.recentior.*
per Rubenm. *& num.29.* & in *dict.Caſaragu-*
ſtana penſionis coràm Lancellotto d. deciſ.2.
num.14 & 15. exercitium videlicèt clerica-
tus, quàmuis in ſubſtantia, & anima chara-
39 cter ſemper impreſſus remaneat; qualitas
ſcilicet illa in animæ potentia impreſſa. ſe-
cundùm *Sanct.Thom.3. part. quaſt.63. art.*
4 in corpor.& art.5. qua per ordinationem
40 Deo ſacratus, atq; in ſortem Domini aſcitus
fuit. ex Iſidoro lib. ethymologiarum in *can.*
Cleros, & Clericos 1. diſt.21. & ex Sancto
Hieronymo *can.duo ſunt genera 7.12. q.1.*
Sanct.Thom.dict.quaſt.63. art.2. in corpor.
41 non poterit vtiq; priuilegijs clericis indultis
perfrui; præſertim cùm in habitu, & tonſura
clericali non incedat; atq; proindè, neq; fori
priuilegio tutari ſe poterit, neq; in crimina-
libus, neq; in ciuilibus, atq; mixtis, quia cle-
ricus in actu exercito, in exercitio ſcilicèt,
non eſt, quàmuis ſit Clericus in radice, in
ſubſtantia, ſiuè in potentia, eius ob chara-
cterem in anima impreſſum, qui nullo vn-
quàm tempore deleri poteſt, quia Sacerdo-
tium Chriſti manet in æternum, & ſanctifi-
catio omnis, quæ fit per Sacerdotem, perpe-
tua perſeuerat. ſecundùm *Sanct.Thom.dict.*
quaſt.63.art.5.in corpore. & perpendit Rota
in *dicta Caſaraguſtana penſionis coram*
Gregor.XV.dict.deciſ.516.num.9.& 10. &
Beltramin. ibidem. perpenditq; *Garſias de*
beneſic.dict.part.7.cap.6 num.1.& 2.& dict.
dec.450.num.7.& 8. per Rubenm, & in *dict.*
Caſaraguſtana penſionis coràm Lancellotto
d.dec.2.n.14.& 15.apud Picum.

Neq; dicat, ſecum per Summum Pontifi-
cem Vrbanum diſpenſatum fuiſſe, eſſe pro-
pterea clericum coniugatum.

42 Reſpondemus quippè, ſecum diſpenſa-
tum fuiſſe quòad penſionis retentionem,
nõ verò quòad clericatum, quàmuis (vti di-
ximus) character ex animæ ſubſtantia dele-
ri minimè vnquàm valeat. Verba damus
Breuis diſpenſationis dicti Vrbani in actis
præſentati fol.17.

Alias ſupplicationibus tuo nomine nobis
humilitèr porrectis inclinati, tecum, qui, vt
aſſerebas, penſionem annuam mille, & du-
centarum plaſtrarum moneta Florentina
annuatim percipiebas; vt etiam ſi continge-
ret te matrimonium cum quacunq; muliere,
etiam vidua, vnica tamen, non aliàs tibi iure
prohibita contrahere, nihilominùs etiam poſt
contractum matrimonij huiuſmodi, ac poſt-
quàm illud conſumaſſes, illoq; conſtante, &
durante, penſionem prædictam retinere, ac
percipere, exigere, & leuare, in tuoſq; vſus,
& vtilitatem conuertere liberè, & licitè va-
leres, nec ratione penſionis prædicta in habi-
tu, & tonſura clericalibus. iuxtà Conſtitu-
tionem fœlicis recordationis Sixti Papa V.
prædeceſſoris noſtri de habitu, & tonſura
clericalibus per Clericos penſiones annuas
ſuper ſimilibus fructibus Eccleſiaſticis ſu-
pra certam tunc expreſſam ſummam perci-
pientes deferendis, incedere minimè tenearis;
dummodò tamen interim honeſto, & decenti
habitu indutus incederes; & intra annum
proximum habitum alicuius regularis mili-
tia omninò ſuſciperes, in eaq; tempore debito
ſolemnitèr profitereris Apoſtolica auctorita-
te diſpenſauimus, &c.

43 Quòad retentionem itàq; penſionis di-
ſpenſatio fuit, etiam ſi vxorem duceret, etiã
viduam, modò vnicam; non verò vt clericum
ageret, atq; propterea diſpenſauit in Conſti-
tutione Sixti Papæ V. de habitu deferendo
Clericali per penſionarios; modò tamen in
habitu decenti; & honeſto incederet; & intrà
annum militiam aliquam regularem ingre-
deretur, & in ea ſuo tempore profeſſionem
emitteret. & hoc ipſum perpenſum fuit *in*
dicta Caſaraguſtana penſionis in ſimili caſu
retentionis penſionis, etiam ſi viduam
44 duceret, quod iurè fuerit diſpenſatum, non
vt clericum ageret. apud *dict.Gregor. XV.*
dict.deciſ.516.per totam, quæ adamuſſim ca-
ſui, factoq; huic noſtro ſedet. & perpenſum
etiam fuit in *Mediolanen.penſionis 6.Aprilis*
1590. coram Cardinal. Mantica deciſ.104.
per tot. quia intuitu militiæ penſionis reten-
tio conceſſa videtur, non vt Clericum con-
iugatum ageret. & in *dict. Caſaraguſtana*
penſionis coràm Cardinal. Lancellotto dict.
dec.2.num.13.14.& 15. quæ in terminis eſt
noſtris.

45 Duplex enim erat hic impedimentum,
& re-

& retentionis pensionis,& Clericatus, cum
viduam ducere posset,vndè in Bigamiam
interpretatiuam daret,ac consequenter in
irregularitatem. In vno eorum dispensauit
Summus Pontifex Vrbanus,vt retinere pen-
sionem,posset; non vtiq; & in altero dispen-
sauit, vt Clericum ageret Coniugatum Bi-
gamum. ad *tex.in cap. ex tuarum 5. de au-
thoritate,& vsu pallij.cap.pastoralis 19.de
priuileg.Gloss.in cap.non debet* 8. verbo *se-
cundis nuptijs.de consanguinitat. & affinit.*
& ibidèm *Abb.* sequiturq; *Cassador. decis.9.
de prabend.num.*4. & dixit Rota apud S.me-
moriæ *Gregorium XV. d.decis.*87. *num.6.
& 7. Gratianus forens. part.2. d.cap.397.
num.35. & seq.* & in his nostris terminis
retentionis pensionis, quòd non fuerit di-
spensatum, vt Clericum ageret.in *Zerulen.
pensionis 2.Iunij* 1597. *coràm Penia* refert
Beltraminus ad dictam decis. Gregor. XV.
87.*num.16.* dictumq; fuit in *d.Cæsaraugusta-
na pensionis coram Cardin.* *Lancellotto d.
decis.2. num.12.13.& seq. apud Picum ad*
46 *Vrbis statutum*. Ea planè ratione non
inadæquata:quia tot sunt dispensationes ne-
cessariæ, quot adsunt impedimenta. *Gemi-
nian.cons.*33.*nu*.8. *Cassador. d.decis.9.num.
4. de prabend. Gonzalez* alios referens ad
regulam 8.*Gloss.13.num.97. Rota decis.32.
de rescript. in nouis.* & *decis.*233. *num.* 22.
part. 1. diuersorum coram Aldobrandino
postmodùm Clemente VIII. *Gratianus fo-
rens part.2.d.cap.397. num.39. & coràm
eodem Gregor.XV.decis.109.num.6.* referens
dictam *decisionem* 233. *coràm Clemente
VIII. in.Pharen.pensionis.d.part.1.diuerso-
rum.Barbos.de offic. Episc.part.2. allegat.
33.num.9.& seq.*
47 Neq; simplicitèr quoq; Papa dispensauit
ad pensionis retentionem, etiam si cum vi-
dua contraheret, & vt in habitu non ince-
deret Clericali,neq; tonsura; modò tamen
honesto, & decenti; sed sub conditione,ac
præcepto, vt intra annum militiam aliquam
regularem ingrederetur; atq; suo tempore
in ea professionem emitteret. sicut & per-
fecit, religionem Militarem ingressus Iesu
Christi,in manibus Eminentissimi tunc Car-
dinalis Carafæ Archiepiscopi Neapolitani
professionem emittendo, vt diximus. Tan-
tum abest, vt secum dispensauit Summus
Romanus Pontifex Vrbanus, vt Clericum
ageret,& in habitu,& tonsura Clericali non
incederet.quando,vt diximus, & in disposi-
tione Bonifacij Octaui in *d.cap.1. de Clericis
coniugatis in 6.* & Sacri Tridentini Concilij
sess.23.d.cap.6. de reformat. atq; in Bigamia
interpretatiua eum dispensare oportuisset,
quòd tamen non fecit; perquirebatur au-
tem,vt expresse dispensaret. *Gratian. d.cap.
397.num.35.36.& 37. part.3.* in hac mate-
48 ria pensionis retentionis loquens. Cùm id
in porrecto Breui dispensationis huiusce re-
tentionis pensionis, non vtiquè legatur, vt
supra perpendimus,vt dici nec debeat. Quid
enim mandare oportuisset, vt intra annum
Militarem ingrederetur Religionem, vt pen-
sionem retinere posset; si hæc omnia præsta-
re potuisset Clericum agendo? Non ergò
voluit in hoc dispensare; neq; vt Clericum
ageret. quod apertissimè perpensum fuit *in
dicta Cæsaraugustana pensionis coràm Lu-
douisio Gregor.XV. d.decis.516.num.11. in
fin.* & perpensum quoq; fuit *in dicta Ferra-
rien. pensionis coràm Remboldo. d.decis.450.
num.33.& 34. per Rubeum.* Non ergò Cle-
ricus est coniugatus Dominus Princeps.
Ergò nec priuilegijs gaudere poterit hu-
iusmodi Clericis indultis, fori præsertim.
49 Nimirùm,quòd vbi essentia rei deficit, nec
qualitates dantur. ex Innocentij III.sensu in
cap. tua nos duxit.26. in fin. de sponsalib.
ibidèmq; *Gloss.* verbo *forma. Couarruuias
de sponsalib. part. 2. cap.3. §. 1.num.1.* &
sufficit, illum gaudere priuilegio retentio-
nis pensionis, prout Papa per dispensatio-
nem mandauit. vt perpensum fuit in *d. de-
cis* 450 *num.37. & 38. coràm Remboldo per
Rubeum.* & *in d.Cæsaraugustana pensionis
coram Lancellotto decis.2.per totam*,potissi-
mùm *d.num.12. cum seq.* quæ in punctuali-
bus terminis est nostris.
Hanc proindè ob causam superuacaneum
erit, secundum disserere dubium ex duobus
propositis: an procedi ad liquidationem
valeat instrumenti in M.C.V.aduersùs Cle-
ricum Coniugatum? Cùm Clericus talis Do-
minus Princeps non sit, vti huc vsq; disseui-
50 mus. Si enim talis Clericus non est,& con-
sequentèr esse ei deficit; nec nomen dabitur.
ex Augustino in *can. quæ ipsis Sacerdotibus
5.in fin.dist.*38. ibidemq; *Gloss.* verbo *vix.*
dùm illa maximam format: *Vbi res deest,
nec nomen habebitur*. proficitq; Vlpiani sen-
sus lib.3. ad Sabinum in *l. siuè ingenua sit
mater.2.§.sed si sint sui hæredes.ff. ad Sena-
tus Consultum Tertyllianum*, & sequuta
fuit *Rota in recentioribus. par.2.decis.*254.
nu.5. neq; à longè abijt quod *Gloss.* dixit in
can.chorepiscopi.5.dist.68. verbo *nomen nō
habent*.referens carmen illud:
51 *Si re priueris,nec nomen habere mereris.*
diximus nos plura *respons*.nostra 86. *nu*.55.
*cum seq.par.3.*si enim non habet esse,quali-
tates,quæ in esse fundantur,quomodò erit?
52 cùm sine subiecto esse non possint.post Ari-
stotelem ex Celso lib.18. digestorum in *l.2.
ff.de vsufructu. Gloss. in cap. ad dissoluen-
dum.* 13. verbo *accusari.de desponsatione
impuber. Beccius cons.37.nu.16.lib.1.* Rota
apud S.mem. *Greg.XV. dec.381.n.3.4.& 5.*
Atq; ità ex his, Iudicio non excusso me-
liori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 Mulierem, qui vento leuiorem dixit, deceptus minimè videtur.

Nam faci e mulieribus est mutari.

Nec diù stant in vna re firma

Habent mentem variam, & infirmam, faciléq; ex auritia mouentur. n.2.

Verbaq; earum folijs sunt leuiora.

Qui igitur negotij non modici sibi conquirere voluerit, cum muliere agat. num.3.

Nàmq; mulier, & nauis duo sunt, quæ hominibus maximi negotij sunt. ex Plauto.

Mulieres, neq; modum, neq; fidem, neq; firmitatem habent. n.4.

Mulierum à lacrymis cauendum, neq; eis fidendum. n.45.

Vt flerent oculos erudiere suos.

Et in omni re litem mouere mulieres parata. n.46.

5 Iuramento præstito de non petendo absolutionem à iuramento priori vnica non sit satis absolutione, sed illa duplex requiritur.

Nec duplex sufficit, si iuratum fuerit, petita absolutione, illa non vti. num. 8. & 13.

Neq; Episcopus absoluere potest, sed Papæ requiritur absolutio. n.9.

6 Periurus in iudicio audiri minimè debet.

7 Transactioni iuratæ, qui contra venit, restituere priùs debet, quæ acceperat, vt audiri valeat. & n. 13.

Præsertim si id pacto firmarit. & n.20.

Mentitur verò qui illam falsò impugnat. num.40.

Et si ex falsis causis inierit illam.

10 Absolutio à iuramento ad finem agendi, periurium quidem remouet, vt agere valeat; contractum verò non rescindit.

Quia tertio ius quæsitum auferri non debet n.11.

In genere verò petita non sufficit, nisi ab omnibus iuramentis speciatim absolutio petatur. n.12. & 13.

Præsertim si causa ipsa in ipsa transactione expressa fuerint, atq; iuratum, illam semper firmam fore. n.14.

Absolutionem petens à iuramento, mentiendo peccat. n.16.

15 Iuramentum, quod in dispendium salutis æternæ non vergit, seruandum.

17 Mendacium est cùm aliquid exterius significatur contra veritatem. graue peccatum est, in damnum tertij. n.18.

Iure quoq; Ciuili punitur. n.19.

Quia ab eo, qui mentitur, possessio aufertur, quam tenere negauit.

21 Pactis stare initis vnumquenq; oportet.

Quod id congruit humanæ fidei. nu.22. & n.49. & 66.

24 Qui differt facere, quod debet, non potest petere, quod ei debetur, iuris est principium.

25 Actione sine qui experitur agendo, vtiq; reijciendus.

26 Fideicommissum, de quo per scripturam non docetur, rogatum minimè præsumitur.

Vt nullus ad illud admitti valeat, nisi doceat casu existente, se inuitatum. num.27.

28 Testamentum qui dicit nullum ex causa præteritionis matris à legitima, docere vtiq; debet illam superstitem fuisse conditi testamenti tempore.

Alioquin tunc illam vixisse non præsumitur, nè rumpatur testamentum.

Ratio affertur. n.29.

Nec præsumitur, data opera illam præterire voluisse disponentem, si viueret. num.32.

Testamentum qui impugnare intendit querela inofficiosi, habilitatem ostendere tenetur conditi testamenti tempore. n.36.

Alioquin iniquè agit. n.37.

29 Instrumento statur donec illius probetur contrarium.

30 Firmum quod est, & stabile, nec mutatur, stare quis probibeat?

31 Voluntates decedentium, quòd firma sint, nil magis amant leges.

Et nè sint cassa eorum iudicia.

Ad publicam quippè vtilitatem pertinet decedentium voluntates seruari. nu.34.

33 Testator non præsumitur voluisse ità disponere, vt suum subuerteretur de rebus suis iudicium.

35 Probatione qui non præstat, quod asserit, foras iure eijcitur, ac repellitur. Ouidij loco illustratur.

38 Inofficiosi querelam qui intentare intendit, quòd à legitima sit præteritus, probare tenebitur, se conditi testamenti tempore habilem fuisse.

Alioquin inutiliter agit. n.39.

41 S. Iudith Holofernem necando confusionem fecisse dicitur in domo Regis Nabucadonosor.

42 Transactio, & ius iurandum, vt firma sint in veritate fundamentum habere debent.

Non in errore, & mendacio.

43 Hæres adeundo hæreditatem proprium patrocinium efficit bona hæreditaria.

Hoc autem fit ex mutatione personæ. num.44.

47 Transactiones propter litis timorem fieri consueuere.

Et dubium. n.65.

Et rerum iudicatarum authoritatem obtinent. n.48.

Finiendarum litium gratia inuentæ. n.54.

Im-

Impediunt proindè litis ingressum.n.55.
Ratio affertur.n.56.
50 *Locus Matthai 18.30. de seruo illo nequam, qui conseruum debitorem suum misit in carcerem expenditur.*
51 *Fidem soluens traditam, grauitèr peccat.*
Præsertim si Sacramenti Religione firmata sit, vt excommunicari etiam possit.
Iosue facto firmatur, nè ille datam fidem solueret.n.52.
Fidei humana nihil magis congruit, quàm ea, qua semel placuere, custodiri. nu.22. 49. & 66.
Inimicis dimittendum propter Deum.
Alioquin nec Deus dimittit nobis.
Multòq; magis si iniuriam quis ei fecerit.
56 *Transactione primaua extinguuntur iura.*
Vt & reuiuiscere non possint.
Propterea paratam habet executionem. num.57.
Nec ab ea datur appellatio.
Rescinditur tamen causa enormissima læsionis.n.58.
Vtputà vltrà dimidiam.n.61. & n.63.
Habetq; in ea locum remedium l.2. C. de rescind. vendit. n.59.
Contrarium tenet Maranta.n.62.
Debet tamen de læsione dicens de illa docere.n.64.
60 *In damno esse non videtur, qui lucratur.*
62 *Transactio est contractus, in quo & si datur, tamen recipitur.*
Neq; de eo conquæri quis potest ex iisdem capitibus, quæ transactioni causam dedere.

ARGVMENTVM.

Transactio, quæ extinguendarum litium causa interponitur, semel inita, quibus ex causis rescindi valeat? & nùm in ea locum habeat remedium *l. 2. C. de rescindenda venditione*. & an quæcunquè læsio, vel enormissima perquiratur? probanda tamen erit ipsa læsio, illaq; enormis. quid verò si iuramento firmata transactio fuerit, atquè etiam iuratum non petere absolutionem; illaq; petita, non vti: an vna sufficiat absolutio, vel verò tot, quot fuere iuramenta? & nùm Episcopus ab illo iuramento non petendi absolutionem, illaq; obtenta non vti, absoluere possit, an Papæ requiratur absolutio? Illa verò à periurio habilitat, non verò initum rescindit contractum, sed firmus ille perstat, donec in iudicio per sententiam rescindatur.

RESPONSIO LXXVII.

1 Deceptus non sanè videtur fuisse, qui de muliere loquens, illam vento leuiorem dixit, facilè enim mulieribus est mutari, nec diù stant in vna re firmæ. Ouidius rationem reddere visus est epist. 18 dixit enim.

Vt corpus teneris, sic mens infirma puellis.

2 habent enim mentem variam, & infirmam, facilèq; ex auaritia mouentur. &

Nulla diu fœmina pondus habet.

Propertius lib.2. dixit. & idem Ouidius.

Verba puellarum folijs leuiora caducis,
Irritaq; (vt visum est) ventus, & vnda ferunt.

3 Qui igitur sibi negotij non modici conquirere voluerit, cum muliere agat. vt enim lepidè Plautus in hac re peritus in Pœnulo cecinit.

Negotij sibi, qui volet vim comparare nauem, & mulierem, hæc duo
Comparato: Nàm nulla magis res dua plus negotij habent.
Fortè si occœperis exornare, neq; vnquàm ha dua res satis ornantur.
Neq; eius vlla ornandi satietas est.

4 Non itàq; modum mulieres habent, neq; fidem, neq; si miratem; vt naues vento feruntur, sic illæ omni passionis flatu impelluntur. ergò

Varium, & mutabile semper fœmina.

ex Virgilio 4. Aeneidos inferamus.

Talem illam experieris ex facto, quod accidit annis non longè dilapsis. Cùm enim supremum clausisset diem Ioanna Sabino Ciuitatis Capuæ; quàm ante animam efflaret datis supremis tabulis hæredem sibi dixit Rinaldum Lanza virum. post Ioannæ supremą funera adiuit hæreditatem Rinal-

dus

dus. Insurgit autem aduersus eum Laura Ioannæ ex Ioanne Francisco cõmuni patẽte soror; ad se sororis defunctæ hæreditatem omnem spectare contendens: & quod vetitum per Ioannem Franciscum, qui bonis suis, cum hæredes filias nuncupauit, fideicommissum injecit, in extraneos disponere fuerit: Et quòd hæredem nuncupans Rinaldum matrem prætermisit, neq; ei honorabili titulo debitam commiserationis ergò legitimam dereliquit. decidere proindè ex vtroq; capite testamentum. Rinaldus, qui cum fœmina litigium exercere nõ amabat, compositione, atq; transactione dirimere lites tẽtat. Transactionem proinde 27. Aprilis 1627. inter sese Rinaldus, & Laura ineunt: ille omnem Ioannæ hæreditatem Lauræ cedit: hæc verò obligationis se vinculo nectit, numeratò Rinaldo soluere ducatos 1975. ad complementum maioris summæ ducatorũ 2605. & quidẽ vt dictis duc. 1975. faciat satis pro duc. 550. tot annuos redditus Rinaldo cedit: residuos verò 1225. liberè intra triennium exoluere spondet; interim autem solutione pendente, Territorium modiorum 25. in territorio Capuano, pignoris loco Rinaldo dependit, vt ex fructibus eius modios 56. frumenti singulis excipiat annis, pro interesse compensatiuo dictorum duc. 1225. facultate adiecta Rinaldo, ni intra statutum tempus soluerit, territorium pignoris loco datum, vendendi. Trãsactionem pactis vterq; firmat, vt nullo modo aduersus illam insurgere valeant. Iuramento etiam scripto, nullo pacto, neq; a Iuramento ipso absolutionem petendi, quin non semper transactio firma persistat. Biennio exacto anno 1627. Rinaldus vitæ terminum facit, relictis hæredibus Thoma, & Pompeo Lanza. Laura illo ex humanis abrepto fœminili mutabilitate, varietateq; mota, magis dixeris, vti nauis vento iactata, à dato Sacramento absolutione petita aduersus Rinaldi hæredes in Consilio Regio Neapolitano insurgit, ac duo aduersus transactionem initam opponit: Nullitatem Ioannæ testamenti, & ob adiectum à Ioanne Francisco patre bonis fideicommissum; & quòd matrem præterijt, legitima illi non relicta: & quòd decepta transactionem cum Rinaldo fecerit: Processu compilato in expeditione causæ. Causæ ipsius hic status: sint ne firmæ Lauræ oppositiones? Infirmas illas esse respondemus. Principio verò id nos objicimus: Lauram periurio notatam, nec audiri potuisse: quod Sacramento inuicem firmauerant cum Rinaldo à iuramento ab-
5 solutionem haud petere. duplex proindè inuoluebatur Sacramentum, vnum, quo firmã transactionem reddiderant; alterum, quo à iuramento absolutionem haud petere firmauerant. duplici propterea indiguisse illam absolutione, vnicam pro duabus non suffecisse. ex *Gloss. in cap. tuas. 13.* verbo *desistere*
de vsur. quam sequitur *Romanus*, & *Felinus in cap. debitores 6. num. 9. in 3. quæsito de iu-*
6 *reiurand.* periurio se idcircò notasse, neq; audiri potuisse. ex *Innocentio III.* in *cap. quia frustra 14. de vsur. Federicus de Senis cons. 300 factum tale est in fin. Felin. in cap. constitutus 29. num. 14. & num. 18. de rescript. Afflict. decis. 30. nu. 5.* ibidèmq; *Vrsillus nu. 6.* idemq; *Afflictus decis. 220 an 5. dubio. nu. 12.* & ibidèm *Vrsillus num. 12.* noster *Maranta cons. 46. nu. 18. in fin. & cons. 72. num. 1. cum seq. & cons. 83. num. 17. & 18. & seq.*
7 Accedente potissimùm, quòd partes ipsæ, nedùm iuramento firmauere, vt semper firma restaret transactio, nec pars contraueniens audiri posset, nisi facta prius accepto-
8 rum restitutione, quin etiam addidere, obtenta absolutione nolle ea vti; qua de re etiã triplici indigebant absolutione. vt firmauit *Felin. d. cap. constitutus 19. num. 14. de rescriptis, & c. debitores. 6. in 3. q. nu. 9. de iure iurando ex Romano cons. 326. in præsenti cõsultatione in princip. Rota apud Cardin. Mãticam decis. 267. nu. 8. Vrsillus ad Afflictum d. decis. 30. num. 6. Maranta d. cons. 72. nu. 4.*
9 *& seq. & d. cons. 83. num. 19. 20. & 21.* Quam ob causam haud potuit Episcopus absolutionem concedere à dicto duplici, quin non dixeris triplici iuramento, sed Papa adeundus fuerat. vt idem *Marant.* firmat *d. cons. 72. num. 1. in fin. & d. cons. 83 num. 17.* & dixit Rota in *Clusina pensionis 18. Iunij 1590. coram Card. Platto decis. 5. num. 2. & seq. part. 2. in recentiorib.* quæ est etiam in impressis apud *Marchesanum decis. 67. num. 2. part. 1. fol. 570.*
10 Omnimodò tamen absolutio ipsa, quàmnis legitimè obtenta, & siquidèm periurii reatum auferat, iuramenti tamen vires haud absoluit, quin firmum persistat transactionis firmatæ instrumentum. *Maranta vbi supra*, & post *Crauettam cons. 7. num. 7. & Caualcanum tractat de tutore, & curatore nu. 169. Rota in recentiorib. part. 1. decis. 580. num. 7. Couarruuias variarum resolut. lib. 1. cap. 4. num. 6.* sequitur *Marius Antoninus Maceraten. variarum resolut. lib. 2. resolut. 24. nu. 16. & 17.* rationem referens: Quia tertio ius
11 quæsitum auferri nemini debet. ex *Crauetta d. cons. 7. num. 8. & Beccio cons. 63. num. 1. Afflict. d. dec. 220. num. 10. Ioseph Ludouicus decis. Perusina 18. num. 2. & seq. ad 7.* idem *Maranta* noster Proauus *tractat. de multi-*
12 *plici alienatione num. 255.* Nec satiasecit cõscientiæ Laura absolutionem in genere petendo à iuramentis præstitis, nisi in indiuiduo vniuscuiusquè iuramenti in vnaquaq; re præstiti speciatim memoriam fecisset, atq;
13 absolutionem obtinuisset; potissimùm verò, quòd peculiari se obstrinxit Iuramento absolutione obtenta, illa non vti. vt optimè perpendit *Felin. d. cap. debitores. 6. num. 9. in 3. q. de iureiurando. & d. cap. constitutus. 19. nu. 14.*

num.14. de rescriptis. Rota apud Card. Mãticam d.decis.267. num.8. Roland. cons.34. num.6.lib.1. Rota apud Cardin. Plattum d.
14 *decis.5.num.2.part.2.in recentiorib.* Cui rei accedit, quòd causæ, ob quas ipsa aduersus transactionem iam initam venire contendit, in ipsa transactione deductæ fuerant, & jurauerat non venire contra illam, ipsæq; causæ nec subsistunt, cùm de illis non doceatur, neq; appareat, quam ob causam, nedùm iuramentum seruandum fuerat, cùm in
15 dispendium æternæ salutis non vergat. ex Alexandro III. *d.cap. si debitores 6. & cap. ad nostram 7. & cap. si verò 8. de iureiurando. Rota d.decis.5.num.3.part.2. in recentiorib.*
16 Verùm etiam & peccauit mentiendo; tãtùm abest, vt absolutionem obtinere potue-
17 rit. est autem mendacium, cùm aliquis exterius significat contrarium veritati. ex *S.*
18 *Thom.2.2. q.93. art.1. in corpore.* peccauit verò mentiendo in damnum tertij, quod graue peccatum est: quia nulli facienda iniuria est. vt Sanctus inquit Augustinus in *lib. de mendacio cap.14.* à Gratiano relatus *can. primum est capitale mendacium.* 8.22.
19 *q.2.* & hanc ob causam iure etiam Ciuili propter mendacium quis punitur, vt rem, quàm possidere negauerat, pœnæ nomine restituat. *auth. item possessor C. qui potiores in pignore habeantur.* ibidèmq; *Gloss.* verbo *transferat.in fin.* idèmq; dixerat antea Furius Anthinus lib. 1. ad edictum in *l. in rem actionem 79. aliàs fin. ff. de rei vendicat.* ibidèmq; *Gloss.* verbo *per Iuditem. authent. cõtra qui propriam. C. de non numerata pecunia*, & Paulus lib. 18. ad edictum in *l. eum, qui*
20 *iurauit. 30. ff. de iureiurando.* Vt multò magis Lauram, quæ ita pacto conuenerat cum Rinaldo, (accepta omnia per transactionem) restituere priùs oportuerit, quàm audiretur. non restituit, non igitur audienda. cùm pa-
21 ctis eam stare necesse sit. *cap.1. de pactis. & l.1. ff. eodem.* audias (quæso) quam ibidèm
22 Vlpianus lib.4. ad edictum rationem refert: *Quid enim tam congruum est* (inquiens) *humanæ fidei, quàm ea, quæ inter eas placuerint, seruare?* Congruitq; hoc ipsum iuris disposi-
23 tioni, qua decernitur: eum, qui transactioni semel initæ aduersatur, acceptum restituere teneri, vel non audiri. ex Diocletiani, & Maximiani Cæsarum placito in *l. si diuersa 14. C. de transactionib.* ex illo iuris principio ex Vlpiani sensu lib.33. ad edictum eruto in *l. si*
24 *non fuerit. 37. ff. de iureiurando.* Qui differt facere quod debet, non potest petere quod ei debetur. sibiq; imputet si eidem audientia denegetur. ex *Baldo in auth. dos data C. de donationib. ante nuptias.* sequiturq; *Afflict. d.decis.220. in 2. quæsito nu.4 & 5.* ibidèmq; *Vrsillus. num.3.* Rota *part.1. diuersorum decis.111. num.1.2. & seq. & decis.805. & 810. per tot. ead. part.1. & part.1. in recentioribus decis.539. num.6. Giurba decis.103. num.5. & apud Sanctæ memoriæ Gregor.XV. decis. 354. num.7.* ibidèmq; adducta per *Beltraminum num.17. Grattianus forens. part.4. cap. 770. num.1. & 3.*

Mentita itaq; perbellè satis est Laura in causis, quas ad transactionis initæ rescissionẽ pro se attulit; quas etiam ad colorandam transactionem ipsa deduxerat; & fideicommissi vtiq; paterni, & præteritionis matris à legitima in testamento per Ioannam rogato. Quia nimirùm, nec de fideicommisso per Parentem rogato docetur: neq; Matrem Ioannæ, quo tempore testamentum illa condidit,
25 in humanis egisse, demonstratur. In vtroq; horum capitũ Laura defecit. sine igitur actione ex hac parte experitur. reijcienda propterea. ex Vlpiano in *l. si pupilli 6. §. videamus in persona. ff. de negotijs gestis.* ad Pauli quoq; sensum in *l. lecta. 40. §. dicebam. in fin.* ibidèmq; *Bart. ff. si certum petatur. Maranta cons.146. num.6. in fin. Rota part.1. in recentiorib. decis.617. num.1. circa fin. & apud S. memor. Gregor.XV. decis 118. num.6. & decis.119. num.6.*
26 Et quidèm quòad fideicommissum à Parente rogatum, cùm illud non producatur ex scriptura; rogatum vtiq; nec præsumitur, nec dicitur. ex Papiniano lib.6. responsorum in *l. coheredi substitutus. 41. §. cum filio. ff. de vulgari, & pupillari.* Namq; vt *Gloss.* docet in *l. qui duos impuberes. 10. in fin. princip.* in
27 verbo *superstes fuit. ff. de rebus dubijs.* Regula est; vt neq; ad hæreditatem, neq; ad legatum, neq; ad fideicommissum, vel tutelam aliquis admittatur, nisi doceat casu existente, se inuitatum. sic *Gloss.* sequiturq; *Cardinal. Mantica de coniectur. vltimar. voluntat. lib. 5. tit.1. num.18. Ioan. Cephalus cons.45. nu 12. & cons.46. num.15. vol.1. Roland. cons. 30. num.1. & seq. per tot. vol.4. Fabius Annacons.18. num.7. vol.1. Aymon cons.161. num.16. Rota apud Cardin. Seraphin. decis. 1023. num.1. cum seq. & apud Sanctæ memor. Gregor. XV. decis.433. num.1.* diximus *respons.* nostra *22. num.38. & 39. & respons. 66. num.5. part.3. Regens Hector Capycius Latro decis.1. num.1.*
28 Quò verò ad suppositam nullitatem testamenti à Ioanna rogati, quòd matrẽ prætierit, legitima eidem minimè relicta: neq; etiam docetur, testamenti conditi tempore Ioannis matrem in humanis nobiscum egisse, vt testamentum nullum illa dicere valeret, at non dixit. non igitur tunc viuere illam præsumendum, vt rumpatur testamentum, quod firmum stabit, donec Laura contrarium probatione præstiterit legitima. argumento nec leuitèr ducto ex Diocletiani, & Maximiani Cæsarum sensu in *l. cum precibus. 18. C. de probationi.* firmumq; illud red-
29 dit *Baldus* ibidèm in summario, dicens: *Statur Instrumento donec contrarium probetur. ex Alexandro cons.34. col.2. & 3. vol.3. Afflict.*

30 flict.decis.69. nu.3. Quod enim firmum est, quare stare prohibeamus? ex Iustiniani Cæsaris sensu in *l.sancimus.27.in principio.C.de*
31 *testamentis*.nihilq; magis amet leges, quam, quod firmæ eorum sint voluntates, qui ex humanis abstrahuntur, nec euertuntur amplius, ne sint cassa eorum iudicia, ad Costantini Augusti mentem in *l.1. C.de sacrosanctis*
32 *Ecclesijs*. Neq; porrò putandum est, Ioannã, si adhuc eius viueret mater, eam præterire à legitima voluisse, quæ non susceptis liberis, Rinaldum virum hæredem sibi scribebat.
33 Cùm sit aliàs vulgaris illa præsumptio, velle quemlibet de rebus suis vltimum dicentem iudicium, illud firmum esse, neq; subuerti, ex Vlpiani sensu lib.2. ad Sabinum in *l. si miles. 3. ff.de militari testamento*. Ad publicã quip-
34 pè vtilitatem spectat, decedentium non infirmari iudicia, eaq; firma esse. ***Publicè enim expedit suprema hominum iudicia exitum habere***. verbis loquimur Pauli lib. 8 ad Paulutium in *l. vel negare 5. ff. quemadmodum testamenta aperiantur*. *Socinus iunior cons. 58.num 1.vol.4. Viuius decis.265.nu.2.lib.1.* Vel itaq; probatione præstabit Laura, Ioannæ matrem, quo tempore testamentum illa dedit, vitalem adhuc cum viuentibus traxisse auram, vt præterijsse illam à legitima
35 dici valeat; vel si non præstiterit, discedere, atq; foras abire. iuxta Ouidianum illud, & si alio sensu, at verbis quadrar, de Homero dictum:

Tu licet venias musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Docuitq; nec immeritò Celsus lib. 6. digestorum non in dissimili facto loquens in *l. cũ de lege Falcidia 17.* ibidèmq; *Gloss.* verbo ***hæredis probatio.ff.de probationib. Beccius cons.35.num.4. Surdus decis.195. nu.4. Caputaquen.decis.367.num.2.& 3.part.2. Rota apud S.memoria Gregor. XV. decis. 480. num.3.***

36 Tempus nempè illud inspicitur, quo testamentum conditum est, vt impugnari inofficiosi quærela valeat, si cui debetur iure legitima portio, relicta non fuerit, vel saltim illa minus. ex Seueri, & Antonini Imperatorum iudicio in *l. cùm quæritur 6.C.de inoffi-*
37 *cioso testamento*. Vt quid enim quæstionem hanc aduersùs conditum à Ioanna testamẽtum introducere Laura tentabit, si nulla matri legitima debebatur portio, quæ iam exciderat, illa in humanis tunc non agente, quę
38 orcum petierat? Prospexere idcircò sacræ leges his hominũ malitijs, quibus testatorũ voluntates supremas illi subuertere conabantur, vt firma defunctorũ habeantur iudicia, possint autem, qui inofficiosi quærelam mouent, ius suum dicere; modò quod dicunt probatione adstruant. ex concinno Iustiniani Cæsaris temperamine in *l. omnimodò. 30. C.de inofficioso testamento*. dixitq; in simili ***Rota coram Sancta memoria Gregorio XV. decis. 135. num. 8*** quæ est etiam in impressis inter recentiores per *Farinacium*
39 *part.2.decis.98. sub num.4.* Non dari inofficiosi quærelam ei, cui testamenti tempore legitima minimè debebatur.

40 Nec minori se mendacio inuoluit Laura, cùm abiectis, quibus se colligauerat Sacramentis, contra initam nõ venire transactionem, absolutionemq. non petere; illaq; obtenta non vti, de nullitate dicere tentauit transactionis, quòd fuisset decepta. Neq; porrò leue hoc est indicium mentitam eã fuisse, quòd ad transactionem ipsa Rinaldum prouocauit, Parentis fideicommissum obijciendo; atq; testamentum inofficiosum acclamãdo, quòd Ioanna matrem à legitima præterijsset, cùm firmitatem hæ nullam obiectiones haberent. Vndè magis ipsam mulierem
41 Rinaldum decepisse, nec iniuria, dixeris: vel cum Vagao Holofernis à Cubiculo (*Iudith. 14.16.*) statim ac cadauer illius absq; capite in suo sanguine tabefactum iacere super terram vidisset. *Vna mulier Hebræa fecit confusionem in domo Regis Nabucodonosor*. Confusionem hanc fecisse in hæredibus Rinaldi.
42 Transactio verò, & ius iurandum, veritatem pro fundamento agnoscunt, non mendaciũ, neq; errorem, alioquin in irritum ibunt. ***Aymon cons.144.num.17. Roland.cons.13. num. 29.& 30.lib.1. Beccius cons.90. num.10. cum sequent. ad vsq; num.21.& cons.109. num.1. & seq. Gratianus forens.part.4.cap.788.n.3.*** Et quidèm vi testamenti per Ioannam rogati, erat Rinaldus hæres in possessione bonorum omnium, quæ in hæreditate fuerant Ioannæ. non aliud igitur supererat Lauræ, nisi verba dare, vt dedit, diceteq; atq; acclamare, nullum testamentum; & quòd Parentis fideicommissum obstaret: & quòd Ioanna matrem à legitima præterijsset, atq; litem Rinaldo inferre. Rinaldus verò, ne in lite esset, amaretq; sine iurgijs cum muliere affinitate iuncta viuere, transactioni assensum lubentèr præstitit, omniaq; ex hæreditate Ioannæ,
43 quæ ipse vti hæres acceperat, propriumq; fecerat patrimonium. (ex Pauli sensu lib.1 ad responsorum in *l. per procuratorem 89. in fi. ff. de acquirenda hæreditate.* illis verbis in
44 ratione, quam reddit: ***Quia castrensia esse mutatione personæ desierunt***. concinitq; & Vlpianus lib.4. ad Sabinum in *l. sed si plures. 10. § filio impuberi ff. de vulgari, & pupill.* nec ab eo discessit Iustinianus Cæsar in *l. fin. in fin. C. de inofficioso testamento.* sequntaq; fuit *Gloss.* in *l.1. §. veteres.* verbo. *per vnum, & circa medium. ff. de acquirend. possess.* diximus *respons.* nostra *30. num. 9. part. 3.*) in Lauram transtulit, sibi tantummodò retento, vt ad complementum ducator. 2605. à Laura acciperet ducatos 1985. Cùm tota Ioannæ hæreditas duodecim millia ducatorum excederet. Rinaldus itaq; deceptus fuit, nõ Laura, quæ post suprema Rinaldi funera, eius aduersus

uersus hæredes, inscios rerum gestarum, ad
inuicem prouocauit; se deceptam acclamãs,
eiulans, lacrymasq; simulans, vt crederetur.
45 Caueas proindè iuxtà Ouidianum illud 2.
de remed. amoris.

Neuè puellarum lacrymis moueare caueto,
Vt flerent oculos erudiere suos.

46 Equidèm, vt Iuuenalis satyra 6. admonet.
Nulla ferè causa est, in qua non fœmina litem
Mouerit.

Mouit itàq; litem Laura ad initam iam
semel cum Rinaldo transactionem dissoluẽ-
dam, quasi decepta fuerit. cùm nihil indigeret
Rinaldus, qui in possessione erat bonorum,
47 transegit tamen propter timorem litis. ad
Imperatoris Antonini sensum in *l. cùm te proponas. 2. C. de trãsact.* Sentit verò Rinaldus
pactis, discessit fœmina. nec iurè: Cùm; *Non*
48 *minorem auctoritatem transactionum, quàm
rerum iudicatarum esse recta ratione placuerit* Diocletiano, & Maximiano Augustis in
l. non minorem 20. *C. de transact.* rationemq;
49 inferunt: *Siquidèm* (inquientes) *nihil ità fidei
congruit humanæ, quàm ea, quæ placuerant
custodiri.* At noluit Laura, sed abijt, litemq;
aduersus hæredes mouit Rinaldi. Sic fecit
50 quondam ille seruus nequàm apud *Matth.*
18. 30. qui misericordiam consequutus fuerat à Domino suo. vt non faceret illam conseruo: *Sed abijt, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum.* & nihilominùs a Domino damnatus fuit, quòd cùm ipse misericordiam consequutus fuisset, noluit tamen
illam conseruo facere, vt patientiam haberet,
nec carceri debitorem truderet, qui debitum offerebat, non negabat, petebat verò
differri ad tempus opportunius.

51 Multò magis vtiq; damnabitur, quæ iniustè petit, etiam fidem dissoluens humanam,
quam Sacramento firmauit in pactis initis.
dict. cap. 1 de pactis. vt à fidelium communione segregari valeat, ob daræ fidei præuaricationem. ex Concilio Aurelianensi 1. cap.
3. & 5. à Gratiano relato in *can. id constituimus. 36. §. seruus etiam. in fin. 17. quæst. 4.*
concinitq; Augustinus ad Bonifacium epist.
207. in *can. noli æstimare. 3 §. hoc ergò. 23 q.*
1. strictiùsq; ad rem nostram Ambrosius lib.
3. officiorum cap. 10. in *can. innocens 23. in fin. 22. q. 4.* de Iosue loquens, ac rationem
52 reddens, dicensq; *Iosue tamen pacem, quam
dederat, reuocandam non censuit: quia firmata erat Sacramenti Religione, nedùm alienam perfidiam redargueret, suam fidem solueret.* At *iratus Dominus* (serui illius nequã)
*tradidit eum tortoribus, quoad vsq; redderet
vniuersum debitum.* & infert Christus Dominus ibidem horrore audiendam conse-
53 quentiam. *Sic & Pater meus cœlestis faciet
vobis, si non remiseritis vnusquisq; fratri
suo de cordibus vestris.* Quid igitur fiet ei,
qui quod eius est à fratre aufert? eiq; iniu-
54 riam facit? Finiendarum quippè litium gratia transactio inuenta. accipias quæso ex ratione Philippi Augusti in *l fratris tui filij. 10.
C. de transact.* huius rei placitum. *Nullus
etenim* (dicentis) *erit litium finis, si à transactionibus bona fide interpositis, cœperit fa-*
55 *cilè discedi.* quam ob causam impedimentum facit etiam ipsi litis ingressui in ipso primo vestibulo. ex Vlpiano lib. 3. ad Sabinum
in *l. elegantèr. 23. § si post rem iudicatam.*
ibiq; *Bart. ff. de condit. indeb. cap. 1. de litis
contestatione. Aretin. in §. æquè. num. 9. vers.*
30. *dicitur. Institut. de except. Ioseph Ludouic. dec. Perusina* 18. *num. 38. & decis. 27. n. 5.
& seqq. Antonius Monachus dec.* Rotæ Lucensis 33. *num. 1. & seqq. ad num. 8.* Rota
*apud sanct. memor. Gregor. XV. dec. 286. nu. 5.
& apud* Card. *Caualerium decis. 276. num. 1.
& decis. 550. num. 2. & seqq. & dec. 643. n. 4.
& apud Coccinum decis. 268. num. 1. & seqq.
& dict. decis. 539. num 1. par. 1. in recentior.*
56 Quia nimirùm transactione, quæ concordia
est inter partes inita, primæua extinguuntur
iura, vt ea reuiniscere, iàm defuncta, minimè
possint. ex Gregorio illo Magno in *cap. 1. de
transact. d. l fratris tui filij* 10. *C. eodem. Rota
apud Mohedanum decis. 3. eodem tit. Rota
par. 2. in recentior. dec. 414. num. 1. & seqq. &
apud sanct. memor. Gregorium XV. dec. 216.
num. 2.* ibidemq; *Beltraminus addens nu. 4.*
57 Habet proindè transactio executionem paratã, vt appellatio ab illa minimè admittatur.
*Lancellott. de attent. appell. pendente c. 12. in
præfatione. num. 10. cum seqq. & amplia. t. 2.
num. 15.* quem sequitur *Gratianus forens.
p. 4. c. 665. n. 11.*

Neq; quidquã pro Laura proficiet, quòd
ipsa asserat; enormissimæ læsam per transa-
58 ctionem fuisse initam. Enormissimæ verò
læsionis causa transactio rescinditur. ad *text.
in l. superstite. 5. §. sanè si læsa C. de dolo malo. & text. in cap. 1. & cap. cùm contingat. 28.
de iure iurand. Afflict. d. decis. 220. num. 1. &
seqq. Ioseph Ludouic. dict. decis. 18. num. 38. &
seqq. & d. dec. 27. num. 5. & seqq. Maranta*
59 *d. consl. 83. num. 2.* Vt locum habeat remedium *l. 2. C. de rescindenda vendit. Maranta
d. consl. 83. num. 2. & seqq. Rota apud Cardin.
Caualer. dec. 644. num. 1. & d. decis. 539. num.
2. part. 1. in recentiorib. Gratian. d. cap. 713.
num. 82. & seqq. par. 4.*

Cùm quidèm, quòd nulla hic intercedit
pro Laura læsio, quin maxima pro ipsa vtilitas, quæ cùm nihil ex bonis Ioannæ sororis
haberet, timore tamen litis Rinaldus omnia eidem cessit, reseruatis sibi dumtaxàt
60 duc. 2605. Lucrata itàq; fuit rorum residuũ
bonorum Ioannæ Laura, quæ nihil anteà
habebat: non itàq; in damno, sed in lucro
fuit. vt perpendit *Rota dict. dec. 539. num. 5.*
61 *par. 1. in recentiorib.* Transactio verò, non
ex quacunq; sed maxima, ac vltrà dimidiam
læsione rescinditur. vt de magis communi

receptum fuit in *Rota apud Card. Cauaΐer.*
d.dec.644.num.1.& 2.Maranta dict.cons.83.
62 *num.3.4.& seqq.* qui remedium *dd l. C.de*
rescindend. vendit. locum haud habere in
contractu transactionis, tuetur cùm lex illa
in contractu loquatur oneroso, non verò in
lucratiuo: vt transactio est; in qua & siquidem
detur, attamen recipitur. ad *text. in l. 1 ff.de*
transact. & l.transactio.38. C.eodem. Rota
apud sanct. memor. Gregor.XV. decis.311.
63 *num.14.* Enormis itaq; perquiritur læsio, vt
inita infringatur transactio. post *Rolandum*
cons.28.num.26. volum.4. sequitur *Rota*
apud Coccinum de .379.num.1.& 2. & dec.
396.num.1.& d.dec.539.num.2. part.1. di-
uersor.Grat forens.p.4.c.713.n.82.83.vsq; ad
88.& c.788.n.1.ead.p.4.
Tùm quòd de ipsa prætensa læsione, eaq;
64 enormissima, nihil vtiq; docuit huc vsquè
Laura, neq; de prætenso communis parentis
fideicommisso, neq; Ioannæ matrem in hu-
manis egisse, cùm illa testamentum condi-
dit. hoc autem præstare debebat, vt de læ-
sione doceret, vt dictum fuit apud *Cocci-*
num dict.decis.379.num.2. & dict.decis.396.
num.1.& dict decis.539.num.2.part.1.in
recent.Gratianus dict.cap.713.num.82.p.4.
Thobias Nonius cons.67.num.16. vers. & li-
cèt hæc opinio.
65 Et nihilominùs neq; poterat ex his capi-
tibus de læsione dicere, cùm ex illis transa-
ctio ortum duxerit, & in transactionem Ri-
naldus inclinauerit ob litis dubiū. ad *text.in*
dict.l.cùm te proponas 2.C.de transact. vt in
superioribus diximus, & per transactionem
extincta. vt tantùm abest, ipsam læsam
fuisse, vt maximam indè perceperit com-
moditatem quin magis Rinaldus læsus, qui
verbis credidit fœminæ; vt ostendimus.
& nihilominùs de ipsa enormi læsione do-
cere debebat, quod non præstitit. Firma
proindè transactio habenda, quæ semel, fi-
niendarum litium causa interposita fuit.
66 quòd nihil magis fidei humanæ conueniat,
quàm ea, quæ semel placuere custodiri. vt ex
duorum Imperatorum decisione in *d. l. non*
minorem.20.C.de transact. in superioribus
ostendimus.
Atq; ità ex his, iudicio expetito Sapientis,
non Zoili, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Humana omnia, si non ea ad diuinæ legis in-stitutionem dirigantur, ridenda sunt homini. & n.7.*
Ea præsertim, quæ in supremo vitæ hali-tu, cùm de rebus suis disponit, acci-dunt.
Sed flenda magis, cùm nos ad Dei offensam pertrahunt. n.6.
2 *Homo, nihil eorum, quæ magnis parauit la-boribus, ferre secum potest.*
Cùm moritur.
Et quam ob causam? n.3.
3 *Sensus omnes in homine perturbantur in mortis articulo.*
4 *Testamentum nullum est hominis, quin ma-gnis litigiis supponatur.*
5 *Humanas miserias flebat Heraclitus Philo-sophus.*
Deridebat Democritus.
6 *Mundus transit, & concupiscentia eius. S.Io-annis dictum.*
8 *Participium verbo adiunctum futuri tem-poris conditionem infert.*
9 *Conditionis natura est, suspendere actum in tempus vsq; quo purificetur.*
Vt neq; actionem interim concedat.
10 *Disponendi, de quibusdam facultatem habēs, si non disponit, in venientes ab intesta-to, illa transfundit.*
Iuris saltim fictione. n.11.
Quod ex auut, si omninò non disposuit. num.12.
Secùs si pro parte, nàm pro illa tantum-modò dispositio sustinebitur. nu.13.
Non verò pro non dispositis.
Quia noluisse videtur. n.14.
Præsertim verò si restricta facultas fuit ad certum modum. n.15.
14 *Noluisse videtur, qui potuit dicere, & non dixit.*
16 *Res aliena legari etiam potest.*
17 *Legare, & instituere satis diuersa haben-tur.*
18 *Argumentum à titulorum distinctione pro-cedit.*
Sicuti à diuersitate nominum. nu.19.
Quia natura diuersa sunt. n.20.
20 *Diuersitas titulorum diuersitatem indicat dispositionum.*
21 *Lego verbum latè quandoq; accipitur.*
Præsertim verò ad dispositionem substi-nendam testatoris. n.22.
In proprio autem significatu, ac presso le-go verbum heredis institutione non comprehenditur. n.24.
Præsertim si rei singulari adiunctum fuerit. nu.25.
Ac secundùm subiectam materiam.
Vel si testator illam refrenasse videatur per verbum legabit. n.31.
23 *Relinquo verbum importat quandoq; here-*
dis

dis institutionem.
26 *Sermonis proprietati standum in vltimis voluntatibus potissimùm.*
Et in materia legatorum.n.27.
27 *Legatorum in materia sermonis proprietati insistendum.*
Neq; illa extendenda.
28 *Hæredibus parcendum, atq; succursum esse debet, nè nimium grauentur.*
29 *Legatum manu hæredis capiendum.*
Est donatio quadam.
30 *Hæredis institutione propria authoritate bona capiuntur.*
Hæreditas vniuersale nomen est.
Omnia comprehendens, actiuè,
Et passiuè.
32 *Omne qui dicit, nihil non comprehensum dimittit.*
Et nihil excipit.n.33.
Quod exaudi, nisi ex verbis ipsis aliqua oriatur compressio. n.34.
Vt ad particulare aliquod retineatur.
34 *Dispositio testatoris, quæ ampla videtur, restringitur tamen ad ea, de quibus vtē sua disponere ipse poterat.*
Quia dispositio quantùmuis generalis reprimitur secundùm facultatem, quam disponens habet.n.35.
36 *Ius, quod personæ cohæret, ipsam personam non transgreditur.*
Et cum ipsa completur.
Nec ad hæredes extenditur.
Sicut priuilegium personale.
37 *Fines mandati, & potestatis custodiendi.*
Non transgrediendi.
38 *Disponere verbum, ad hæredis quoq; institutionem transgreditur.*
Limita, si verba sint relatiua, non dispositiua.n.39.
39 *Verba relatiua nihil ampliùs operari poterunt, quàm illa, ad quę sit relatio.*
Et per ea laxitudo, & generalitas reprimitur.n.40.
Verba verò subsequentia exaudiri debent retentis terminis antecedentium, ad quę facta fuit relatio.
41 *Generis amplitudo per speciem reprimitur, & coarctatur.*
42 *Clausulę accessorię principalem dispositionem non alterant.*

ARGVMENTVM.

Donatione alicui facta, (vtputà quinquaginta) quæ hæredes soluant, cui, vel quibus Titius legabit: si non legauerit, hæredem autem dixerit in omnibus suis bonis Meuium, etiam in ijs, quæ disponere potest, ex quauis causa, an quinquaginta ad hæredem translata dicantur? Facultatem habens disponendi, si nō disposuit, an saltim iuris fictione in venientes ab intestato disposuisse videatur? Verbum lego an hæredis comprehendat institutionem? & quando? vel presſè exaudiri debeat? Dispositio amplè à testatoribus concepta comprimitur secūdùm facultatem, quam testandi obtinebant. & in hac materia retinetur illud: Qui omne dicit nihil excludit. Verba relatiua ex relato normam, metamq; admittunt, & quantùmuis generalia reprimuntur.

RESPONSIO LXXVIII.

1 RIdenda certè sunt homini, quæ accidunt omnia, si non illa diuinæ legis institutione dirigantur. Ea præsertim, quæ in supremo vitæ
2 statu de rebus suis disponenti, accidunt. Cùm enim ipse, quæ parauit magnis laboribus se-
3 cū ferre nō valeat; perturbatis sēsibus mortis timore, atq; instantis supremi iudicii, cui præsentandus erit, horrore: relinquere, quæ habet, cogitur, vndè turbatur; cui autem relinquat, quouè ordine, temporis angustijs pressus minùs cogitās, supremas tabulas, quas rogat, multis supponat ambagibus oportet. ex Iustaniano Cæsare in *l hac cōsultissima*, 8. §. *at cū humana fragilitas. C qui testamenta fa-*
4 *cere possunt.* Fit hoc sæpissimè; vt nullæ vnquā sint tabulæ testamenti, quę morientes de rebus suis scripsere, quæ non litigijs suppo-
5 nātur. Has ipsas humanas miserias flebat assiduis lacrymis Heraclytus Philosophus, vt contrà deridebat Democritus. sic enim in Anthologia, epigammate habetur.

Iàm defle Heraclite, magis quàm fleueris olim.

Vita hominum præsens est lacrymosa magis.
Et modò Democrite ad risum te impensius efferi;
Omnia sunt risu nunc quoq; digna magis.
Vos dum contemplor, certè sum nescius vtrum.
Nunc ridere mihi, seù modo flere liceat.

An non deridenda quæcunq; magna nobis in præsenti vita videntur, cùm vel solo
6 auræ flatu intercidant, & moriantur? Quin flenda magis, cùm hæc ipsa caduca, in Dei Optimi Maximi offensam sæpissimè nos pertrahant, non ipsa sanctuatij lance pendentes: Quòd Mundus transit, & concupiscentia eius. 1. *Ioan.* 2. 17.

Videat (quæso) quisquis ille est; ridiculanè hæc fuerit dispositio, quam subijcimus, quæ finem non vidit suum?

Bartholomæus Romanus Ciuitatis Melphicti donationis titulo causa mortis Antoniæ Iordanæ nepti donauit annuos ducatos sexdecim vita perdurante Antoniæ ab eius hæredibus eidem soluendos. Donauit quoquè eidem ducatos quinquaginta per eius hæredes soluendos, cui, & quibus dicta An-
7 tonia legabit in eius obitu, An non deridenda hæc tibi videtur donatio quinquaginta, cui, & quibus ea legabit in eius obitu? vt sedeat ei, quod Horatius epistola ad Pisonem dixit:

Romani tollent equites, peditesquè cachinnum.

Ex humanis abrepto Bartholomæo, eius morte firmata donatio fuit Antoniæ dicata. Illa non multò post ex hiscè præsentibus discessura tabulas scribens supremas hæredem sibi dicit R. D. Ioannem Camillum Romanum, ei sanguine iunctum, super omnibus bonis præsentibus, & futuris: *Ragioni, attioni, crediti, etiam ad essa spettantino per donationi, tanto inter viuos, quanto causa mortis, con tutto quello, che può disponere in virtù di quelle, &c.* Moritur Antonia. Agit propterea Ioannes Camillus hæres aduersus Bartholomæi hæredes, quinquaginta vt sibi soluant, à Bartholomæo donatione Antoniæ largita. Detrectant illi: Antoniam non vtiq; sibi legasse quinquaginta, vti Bartholomæus in donatione descripserat. Liberos ipsos à soluendo euasisse, Romanus contrà: Antoniam satis laxis verbis disposuisse, cùm hæredem ipsum dixit: *Con tutto quello, che può disponere in virtù di quelle.* donatarium videlicèt comprehendisse vtiq; illa. Fit itaq; causæ status. Debeantur nè quinquaginta Romano, an liberi heredes euasere Bartholomæi, quòd Antonia speciatim de illis non meminit, neq; illa, vti donatione tenebatur, speciatim legauit? Liberos heredes euasisse Bartholomęi à solutione respondendum censuimus.

Præstamus id quidèm. Quòd Antoniæ facta donatio quinquaginta conditionalis, nō puta fuit.

Donauit etiam dictę Antonię ducatos quinquaginta soluendos per eius heredes cui, & quibus dicta Antonia legabit in eius obitu. Nulli Antonia legauit illa. nulli propterea debentur. liberi ergò euasere heredes à soluendis quinquaginta.

8 Participium illud (*soluendos*) quod resoluitur, (qui solui debebunt. ex *Corneo cons. 267. num 4. volum. 4.*) verbo adiunctum futuri temporis (*legabit*) conditionem importat excogitationē hanc apertam facient Iuliani lib. 33. digestorum verba in *l. Stichum, qui meus 6. ff. de legatis* 1. disertissima enim illa sunt. attende: *Stichum, qui meus erit, cùm moriar, hæres meus dato. magis conditionem iniecisse legato, quàm demonstrare voluisse patremfamilias apparet: eo quòd si demōstrandi causa hęc oratio poneretur, ità concepta esset: Stichum, qui meus est: non, qui meus erit. Sed conditio talis accipi debet, quatinus meus erit: vt si totum alienauerit, legatum extinguatur. Si partem, pro ea parte debeatur, quę testatoris mortis tempore fuerit.* his Iulianus. Conditionem propterea donationi iniecit Bartholomæus, cùm Antoniæ quinquaginta donauit, per eius hæredes soluendos, cui, & quibus dicta Antonia legabit in eius obitu. sequitur hanc sententiam *Bart. in l. 1. in 7. quæst. num. 35. vers. contrarium credo. ff. de condit. & demonstrat. Bertrand cons. 256. num. 3. lib. 1. Natta cons. 103. num. 9. lib. 1. Surdus cons. 374. num. 1. lib. 3. Fabius Anna cons. 61. nu. 33. & 34. volum. 1.* Eatenus igitur debebuntur, quatenus ea legauerit in eius obitu Antonia. At non le-
9 gauit. non itaq; debebuntur. Hæc est equidem conditionis natura, vt actum suspendat, donec impleatur, interim verò, neq; actionem concedat. *l. non omnis 19. ff. si certum petatur. l. vnica § si autem aliquid sub conditione. C. de caducis tollend. l. cedere diem 213. §. vbi sub conditione. ff. de verborum significat. cap. fin. in fin. de translat. Episcopi. cap. vnic. § fin. in fin. de sponsalib. in 6. Bertrand. cons. 298. num. 4. volum. 2. Capra cons. 166. num. 2 Gozadin. cons. 1. num. 40. Aymon cons. 10. num. 16. & cons. 101. num. 1. Monaldus cons. 16. num. 11. 12. & 13. volum. 2. Camillus Borrellus cons. 47. num. 44. & seqq. Tiraquell. de retractu lignag. §. 8. Gloss. 6. num. 2. Rota apud Cardinalem Seraphinum decis. 838. num. 5 & seqq. & apud Cardinalem Manticam decis. 256. num. 5. & apud sanct. memor. Gregor. XV. decis. 418. num. 3. & seqq.*

Caret itaq; actione Romanus, quinquaginta proindè petere haud poterit, purificata cùm adhùc conditio non fuerit, neq; purificanda, sub qua illa Antoniæ donata fuere; non sanè vt ei quæreretur, sed vt illa in eius obitu

obitu legare valuisset, cui, vel quibus voluis-
set,atq; in actu exercito legasset. non autem
legauit . purificata propterea conditio haud
fuit,sub qua Bartholomæi hæredes soluere
10 tenebantur. Non ergò proficit Romano: Di-
sposuisse videri Antoniam, cùm primum hæ-
redem sibi eundem dixit vniuersalem ; in eũ
enim de dictis quoq; quinquaginta dispo-
suisse æstimabitur,iuris saltim fictione,quod
sat esse videtur ex Paoli sensu lib.singulari de
iure codicillorum in *l.conficiuntur 8.in princ.*
ff. de iure codicillorum, argumento ducto
ex eius verbis dicentis: *sed ideò fideicommis-*
sa dari possunt ab intestato succedentibus :
quoniam creditur paterfamilias spontè sua
bis relinquere legitimam hæreditatem, vide-
tur quippè Antonia', crediturq; & quinqua-
ginta Romanum habere quoq; voluisse, quę
omnia sua habere pariter voluit.ex iuris sal-
11 tim fictione.vt *Gloss.* aduertit ibidèm verbo
quoniam creditur. & regulam hanc sequitur
Bart.in l.Gallus Aquilius.29 §.& quid si tã-
tum in 4.col.num.8.vers.prætereà ille,qui de-
dit ff.de liberis,& posthum. & plenius *Pere-*
grinus de fideicommiss.art.40.in 2.difficulta-
tenum 58.Vincent.de Franchis.decis.45. &
decis.600,Surdus decis.272.nu.9.& seq.
12 . Quia nimirùm præfata regula; (disposuisse
videri in uenientes ab intestato , qui potuit
disponere,facultate sibi facta disponendi, si
non disposuit:) tunc sanè locũ sibi facit,quã-
do qui potuit disponere,nullo pacto dispo-
suit,vt tacita voluntate , iurisque fictione in
venientes ab intestato disposuisse præsuma-
13 tur.At non æque firmum erit,si vel pro par-
te tantùm disposuerit ; de quibus disponere
potens erat. pro ipsa namq; parte, pro qua
disposuit, firma dispositio erit , pro residua
verò non æquè. *Vincentius de Franchis d.*
decis.45.num.5. Peregrinus d.art.40. nu.52.
in 2.difficultate.Surdus cons.430.nu.2.vol.3.
14 Noluisse enim tunc præsumitur, qui potuit
disponere,& non disposuit , cùm in sua id fa-
cultate esset dicend:.ad *tex.* in *d. l. vnica §.*
sin autem ad deficientis.C.de caducis tollend.
illis ex verbis argumento petito: *Nam si cõ-*
trarium voluisset,nulla erat difficultas,con-
iunctim ea disponere. sequuntur *Paris. cons.*
38.num.22.& cons.56.nu.7. lib.3. in his ter-
minis *Maranta* noster Proauus *cons.46.nu.*
17.in fin. Surdus cons.518. num.9. lib.4.Ce-
phalus cons.144.num.6.& 7.lib.1.Borgninus
Caualcan. decis.5. num.44. part.3. Marius
Muta decis.Siciliæ 58.nu.17. Antonius Mo-
nachus decis.Bononien.71.num.6.7.8.& seq.
& num.54.& seq.Surd cons.344.nu.9.vol.3.
15 Præterquàm quòd, neq; facultas Antoniæ
simpliciter disponendi data fuit de quinqua-
ginta, sed damnati hæredes fuere ad soluen-
dum quinquaginta cui, & quibus Antonia in
eius obitu legabit.Illa verò Antonia non le-
gauit,non itaq; tenebuntur hæredes. Ipsa
enim quinquaginta Antoniæ non erant, sed
facta tamen facultas quinquaginta legandi.
expressim proindè illa legare oportuit, non
verò tacitè per vniuersalem hæredis institu-
16 tionem.quia vti res aliena illa quinquagin-
ta æstimabantur,non vt propria Antoniæ. ad
tex in §. *non solùm autèm testatorib.* ibiq;
notata *Institut.de legat. Cravetta cons. 41.*
sub num.8. Surdus cons.319. num.17.18.&
19.& d.cons.430.nu.2.vol.3. Antonius Mo-
nachus d.decis. Bononien.71.nu.16.& 17.

Neq; prætereà Bartholomæus absolutè
Antoniæ de ipsis quinquaginta disponendi
facultatem tribuit , sed hæredes damnauit
ad illa soluendum cui , & quibus Antonia in
eius obitu legabit. Non ea Romano Anto-
nia legauit, verùm eum vniuersalem hære-
17 dem bonorum suorum reliquit. Legare au-
tẽ , & instituere satis diuersa æstimantur.Di-
stincti porrò tituli sunt in Digestis,& Codice
de hæredibus instituendis,atq; de legatis. vt
18 distincta igitur , atq; diuersa habentur. quo
argumenti genere vtitur quoq; *Thesaurus*
decis. Senatus Pedemontani doctissimus vir
98.num.5. nec absimili modo argumenta-
19 tum fuisse Constantinum Imperatorem per-
spicimus in *l si idem codicillis 7.C. de iure co-*
dicillorum. dum ex diuersitate nominum
arguit dicens : *Si idem codicilli,quod testa-*
menta possent ; cur diuersum his instrumen-
tis vocabulum mandaretur,quæ vis , ac pote-
stas vna sociasset? Fouetq; argumẽtum *Glos.*
20 ibidèm verbo *vocabulum* . dicens. vocabu-
lum.*id est diuersus titulus*. diuersitas itaq;
titulorum diuersitatem indicat dispositionũ.
non itaq; iurè procedet argumentum ab ijs,
quæ diuersa,atq; à se inuicem distincta sunt.
quia sunt diuersæ naturæ. vti & *Afflictus* ar-
gumentatur *decis. 265. num. 23.* sequiturq;
Antonius Monachus d. decis. Bononien. 71.
num.18.& 19.
21 Et licèt verbum(*lego*) latiorem reddere
videatur significationem , vt institutionem
quoq; comprehendere censeatur. ex Pom-
ponio lib. 5.ad Quintum Mutium in *l.verbis*
legis 12.tabularum 120. ff. de verborum si-
22 *gnificat.* præsertim verò ad substinendam
supremam defuncti hominis voluntatem, vt
illa firma permaneat, nec peruertatur.se-
quitur post alios *Thesaurus d.decis.58.nu.8.*
23 veluti eandem ob causam , ne testatori di-
spositio pereat,de verbo.(relinquo) perpen-
dit *Menochius lib.4.præsumption.141. n.16.*
24 si tamen in stricto stemus verbi significatu ,
atq; secundùm communem loquendi vsum,
verbum(*lego*)perpenderimus , cùm verbum
sit obliquum hæredis vtiq; institutione,non
comprehendetur, quoniàm species distincta
est ab illa ; atq; coangustatum verbum , vel
interpretatione legum ; vel authoritate iura
statuentium. eodem Pomponio docente *d.*
l.verbis legis 12. tabularum 120. in fin.ff.de
verborum significat.Bartol.in l.Centuria 55.
in 5.col.num.19. vers.sed quid si testator. ff.
de

de vulgar. & pupillar. Berous conf. 118. nu.
28. Viricus Lasius de substitutionib. cap. 5.
num. 5. & num. 6. vol. 7. tractat. fol. mihi 153.
Bartholomaus de Huccio eod. tractat. substi-
tut. cap. 5. de substitutione compendiosa nu. 9.
eod. vol. 7. tractat. fol. 167. Polydorus Ripa
25 obseruat. 84. num. 3. & 4. potissimùm verò si
rei singulari verbum hoc (lego) adiunctum
fuerit. ex Menoch. d. præsumpt. 141 num. 34.
eo; nempè casu à subiecta quoq; præmitur
materia singulari, & angustiata. vt in facto
hoc nostro, ad quinquaginta dumtaxàt re-
strictum: Cui, vel quibus Antonia in eius obi-
26 tu legabit. Standum proindè erit sermonis,
quem donator loquutus est, proprietati, in
vltimis potissimùm voluntatibus, (donatio
quippè hæc causa fuit mortis) in quibus ver-
ba propriè, atq; in proprio significatu exau-
dienda erunt. ex Marcello lib. singulari re-
sponsorum in l non aliter. 67. in princip. ff. de
legat. 3. l fin. C. de his, qui veniam ætatis im-
petrauer. Roland. conf 44. num. 19. lib. 4. Ce-
phal. conf. 239. num. 1. lib. 2. Ioan. Bellonus in
communib. iuris sentent. littera V. verba pro-
priè tom. 1. commun. concl. Mastrillus decis.
293. num. 47. part. 3. Atq; præsertim in ma-
27 teria legatorum, in quibus præsè standum
erit verborum significationi, neq; illa prote-
landa. ex Paulo in l. idem Iulianus. 41. §. Seio
ex facto. ff de legat. 1. & Vlpiano in l. nummis
indistinctè legatis. 73 ff de legat. 3. Decius in
l in testamentis. 12. num. 3. vers. & ista re-
gula. ff de regul. iuris. Cephal. d. conf. 144. nu.
13. vol. 1. Menochius de arbitrar. lib. 1. q. 99.
num. 14. & conf. 115. num. 47. lib. 2., Cardin.
Mantica de coniectur lib. 7. tit. 1. num. 3. &
num. 42. & 46. Borgninus Caualcan. d. de-
cis. 5. num 45. part. 3. Gaspar Antonius The-
saur forens. lib. 3. q. 84. num. 2. Marcus Anto-
nius de Amatis decis. 44. nu. 2.
28 Quia nimirùm parcendum est hęredibus,
vt quàm minimum lædantur. quod restantes
videre, ac velle videntur. ex Papiniani sensu
in l. vnum ex familia. 69. §. si rem tuam. ff. de
legat. 2. illis verbis: Nam succursum est hæ-
redibus, ne cogantur redimere, quod testator,
suum existimans, reliquerit. Sunt enim, ma-
gis in legandis suis rebus, quàm in alienis cõ-
parandis, & in onerandis hæredibus facilio-
res voluntates. & sequuntur Marcus Man-
tua conf. 177. num. 3. Crauetta conf. 137. nu.
3. Cephal d. conf. 144. num. 14. Cardin. Man-
tica de coniectur. lib. 9 tit. 1. num. 5. Perez de
Lara de anniuersar. & cappellanijs lib. 1.
cap. 3. num. 7.
29 Legatum verò manu hæredis capiendum.
Est quippè donatio à defuncto relicta, ab
hærede præstanda. ex Modestino in l. legatū.
37. de legat. 2. ibidèmq; Gloss. verbo relicta.
& Imperatore Iustiniano in §. legatum. In-
stitut. de legat. Gomesius variarum resolu-
tionum cap. 12. de legatis. num. 3. Michael
30 Grassus §. legatum. q. 3. Hæredis autem in-
stitutione propria authoritate bona capiun-
tur. Quoniam est hæreditas vniuersale no-
men, omnia, actiuè, passiuèq; comprehendēs.
ex Iuliano in l. hæreditas. 63. ff. de regul. iur.
l. furti. 6. §. fin. ff. de his, qui notantur infamia.
l. 1. ibidèmq; Salicetus alijq; Scribentes C. ex
delictis defunctor. l. 2. 3. & l fin. C. de hæredi-
tar. actionib. Griuellus Senatus Dolani de-
31 cis. 73. num. 4. & 6. Noluit propterea dona-
tor ità amplam facultatem Antoniæ dare;
sed illam prestit ad legatum dumtaxàt: Cui,
& quibus Antonia in eius obitu legabit. quo
argumenti modo vsus fuit Polydorus quoq;
Ripa d. obseruat. 84. nu. 5. Gabriel. conf. 143.
num. 7. 8. & sequent. vol. 1.
Obstaculum idcircò haud his faciet: An-
toniam ità amplè disposuisse, vt in eius ver-
bis etiam hæc quinquaginta complexa vi-
deantur. Dixit nempe hæredem Ioannē Ca-
millum super omnibus eius bonis, mobili-
bus, & stabilibus, præsentibus, & futuris. Ra-
gioni, attioni, crediti, etiam ad essa spettanti-
no per donationi, tanto inter viuos, quanto
causa mortis, con tutto quello che può dispo-
32 nere in virtù di quelle, &c. Nihil proindè in-
cõplexum dimisit, quæ omnia dixit. ad tex. in
l. Iulianus respondit. 66. in princ. ff. de legat.
3. verba quippè Vlpiani lib. 2. responsorum
ibidèm satis apta ad rem hanc esse videntur.
Iulianus respondit, testatorem adijciendo,
Prædium Seianum omne; eam quoq; partem
fundi suprascripti, quasi ad se pertinentem,
videri per fideicommissum reliquisse, quam ex
causa pignoris nactus esset, saluo scilicet iure
debitoris. reliquit Antonia (tutto quello che
puol disponere in virtù di quelle, &c.) dona-
33 tionum scilicet; comprehendit proindè &
quinquaginta. Quia qui omne dicit, nihil ex-
cipit. ex summario Bart. d. l. Iulianus. l. à
procuratore 13. ibidèmq; Gloss. C. mandati.
cap. solita 6. §. nos autem. in fin. de maioritat.
& obedient. Surdus. conf. 31. num. 27. & conf.
73. nu. 62. & conf. 380. nu. 36.
34 Verba quippè illa (con tutto quello, &c.)
quàmuis amplissima appareant, compressio-
nem tamèn recipiunt, ad ea omnia, quæ ipsa
vti sua, & ad se spectantia, iura, actiones, &
alia quæcunq; alijs relinquere, atq; ad hære-
des transmittere poterat; non verò ad ea,
quæ particulari modo legare tenebatur, &
quæ sua non erant, nisi vt legaret tantum-
modò. perpende Vlpiani verba d. l. Iulianus
respondit; quibus rem hanc aperit: Eā quoq;
partem fundi suprascripti, quasi ad se perti-
nentem. Indè equidèm pars illa fundi, quam
ex causa pignoris nactus erat, in fideicom-
missum comprehensa fuit, per verbum illud
(Prædium Seianum omne:) quia ad se perti-
nebat. ex Iuliano Vlpianus respondit, aduer-
titq; Gloss. ibidèm in verbo omne. in fin. se-
quiturq; interpretationem hanc Cardin.
Mantica de coniectur. d lib. 9 tit. 1. num. 8. 9.
& 10. ac sequentib. Surdus conf. 224. num. 6.
lib. 2.

*lib.*2.pleniusq; *conf.*430.*num.*4.*verf.rurfus.*
*lib.*3.*Gabriel. conf.*143.*num.*7. & 8. *vol.*1.
Idem *Surd.d.decif.*272.*num.*37. *in fin. vers.*
35 *vltimò non obstabit.* Quia profectò dispofi-
tio quantumuis generalis exauditur de ijs ,
quæ in poteſtate ſunt diſponentis. *Peregrin.*
*de fideicommiſſis art.*6.*num.*11.

36 Antoniæ verò non aliud ius in quinqua-
ginta erat, niſi legandi illa, cui, vel quibus in
vltimo vitæ termino voluiſſet. erat itaq; ius
illud restrictum ad perſonam eius dumta-
xat, & ad poteſtatem legandi haud . proindè
transferre illud extra perſonam potuit, cui
adhærebat. quàm primum igitur non lega-
uit, extinctum fuit, atq; in ſua perſona ſtetit,
nec ad hæredē tranſiuit, ad regulam *priuile-*
gium personale 7. *de regulis iuris in* 6. *Gayl-*
lus ſingularium obseruat. lib. 2. *obseruat.*
144.*num* 8. oportuit enim intra ipſos can-
37 cellos ſe continere poteſtatis ſibi factæ le-
gandi, non vltrà progredi constitutos ſibi fi-
nes, & terminos. ad *tex.in cap. cùm dilecta,*
22.*de rescriptis*. quatènus habet, mandati fi-
nes custodiendos eſſe. & *l. diligenter* 5. *C.*
mandati. aduertitq; ad rem noſtram *Surdus*
*d.decis.*272.*nu.*18.*vers.* & *pro hac parte.*

Neq; vim faciant ex verbis illis in fine do-
nationis Antoniæ factæ, adiectis videlicet :
(*dictos ducatos quinquaginta per ipsum do-*
natos, & per ipsam diſponendos, &c.) quaſi
38 ampla facta fuerit Antoniæ facultas de
quinquaginta diſponendi, vt diſponere ver-
bum ad hæredis quoq; referatur institutio-
nem. per quæ tradit *Surdus d.conſ.*430.*nu.*
1.*cum ſeq.lib.*3.

39 Fuere quippè verba præfata non diſpoſi-
tiua , verùm relatiua donationis eidem An-
toniæ factæ de quinquaginta; cum tamen
modo illa legandi in ſupremo vitæ halitu ;
nihil itaq; ampliùs operari poterunt, quàm
ipſa antecedentia, ad quæ relationem reti-
nent, operabuntur, neq; aliter exaudiri pote-
runt, quàm antecedentia. ad *tex.in clement.*
1.*in fin.de prabend.* & *Gloſſ.* ibidem. verbo
*Gratia.Crauetta conſ.*135.*num.*13. *Bellonus*
*conſ.*6.*num.*9.& 10.*Gratianus forenſ.part.*2.
*cap.*101.*num.*90.

40 Generalitas itaq; ac laxitudo illa, ſic viſa,
(*& per ipſam diſponendos*) comprimetur vti-
què ad antecedentia verba facultatis eidem
Antoniæ factæ, (*cui, & quibus Antonia in*
41 *eius obitu legabit.*) veluti laxitudo generis à
ſpecie comprimitur, reprimiturq; quod præ-
ter Aristotelicam doctrinam habetur aper-
tiſſimè ex Paulo lib. 32. ad edictum in *l.ſed*
*& ſi adijciat.*13.*ff pro ſocio.* regula *generi per*
*ſpeciem.*34.*de regul.iur.in* 6.*Bart.in l.quaeſi-*
*tum.*8 § *ſi quis fundum. num.*4. & 5.*ff.de*
42 *fundo instructo, instrumentoq; legato.* Præ-
ter quàm quòd clauſulæ acceſſoriæ præfatę :
per ipſum donatos, & per ipſam diſponendos,)
principalem diſpoſitionem non alterant. ad
*dictam Clement.*1.*in fin.de prabend. Bello-*
*nus d.conſ.*6.*num.*9.& 10 *Rota apud Cocci-*
43 *num decif.*405.*num.*7. Quam ob cauſam
verba ipſa exaudiri debebunt retentis ter-
minis antecedentis facultatis, vt participium
illud (*diſponendos*) referatur ad illud: (*cui, &*
quibus dicta Antonia legabit) ex *Corneo cōſ.*
79.*viſo proceſſu agitato coram Arbitris.num.*
17.*vol.*3.*Rota par.*2.*in recentiorib. decif.*719.
*num.*3. Antonia verò non legauit, neq; quin-
quaginta habebit Romanus. Vt ex his, quæ
Sapiētis iudicio lubenter ſubijcimus, reſpō-
dendum cenſuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Epiſcopus Iuuenaten.

Soluti fuere Bartholomæi hæredes, ne
Romano quinquaginta ſoluerent, quæ An-
tonia non legauit.

SVMMARIVM.

1 *Adagium. Fiducia plerosq; mortalium falli.*
illuſtratur.
2 *Fidere nemini, inhumanum eſt: omnibus ve-*
rò ſtultum.
Vtrumquè vitioſum ex Seneca; omnibus
credere; & nulli. n 3.
Fidem diruit pecuniarum amor.
4 *Notariorum officium contra ius eſſe dixit*
Innocentius IV.
Vt credatur pelli animalis mortui, ſine
alio adminiculo.
Ab vnius quippè fide omnes pendent.
*num.*5.
Deberent proindè, qui huic muneri præfi-
ciuntur probatiſſimis eſſe moribus.
Infidelitas autē vnius ex his, alijs nocet.
*num.*6.
7 *Prouerbium. Fiducia pecunias amiſi. ex-*
penditur.
8 *Notarij fides ſi ab instrumento vacillet, vel*
instrumentum non inueniatur : falſa
*præſumitur. & n.*19. & *n.*57.
9 *Falſum eſt quod veritati opponitur.*
10 *Negatiua alicuius rei, vel ſcriptura ex re-*
uolutione actorum probatur.
Quia quòd ſcriptum non reperitur, actū
*non præſumitur. n.*11.
12 *Instrumentum exiſtere tribus modis pro-*
bari poteſt.
Instrumentum in forma probanti quod
*nam dicatur? nu.*14. & *dicitur origi-*
nale.
*Et quomodò in Regno Neapolitano. n.*15.
Instrumenta in prothocollum redigi de-
*bent. n.*16.
13 *Argumentum à ſufficienti partium enume-*
ratione, inductio vocatur.
17 *Prothocollum quod nam dicatur? ex Græ-*
co vocabulo?

Di-

Dicitur prima collatio.
Siue prima scriptura.
18 Matrix Notarij, siuè Bastardellum non probat.
20 Veritate sine nihil subsistere firmum potest.
Cum falsitate confligatur.
Eamq; persequitur.
Suntq; sibi inuicem contraria.
21 Notario attestanti de instrumento à se facto in præteritum fides non habetur.
Nisi de illo appareat.
Ratio affertur.n.22.
23 Scriptura referens se ad aliam, non magis probat, quàm relatum.
Si de relato non appareat, neq; illa probabit.
24 Instrumentum referens se ad aliud non probat magis, nisi quatenus in relato est.
25 Argumentum à posteriori, hoc est ab effectu, firmum.
26 Pacto aliquid probatur.
27 Instrumenta in prothocollum ordine referuntur, ut celebrata fuere.
28 Argumentum à consuetudine patrisfamilias, vel Notariorum validum.
29 Apocha Banci licèt probet solutionem, non tamen probat Instrumentum, ad quod se refert. & n.48.
Nisi de illo appareat.
30 Referens non magis probat, quàm sit in relato.
Nam relatio à relato regulatur. n.31.
Præsertim verò si scriptura sint separata.
Quia relatum attenditur, non referens. nu.32.
33 Census quid: eius datur definitio.
Et ex instrumento probatur. n.34.
35 Vsura est quicquid sorti accedit ex mutuo.
Quicquid igitur accipitur vltrà sortem, in sortem computabitur. numer.36.
Cum obligatione restitutionis, quod supra sortem est.
Vsuram qui accipit rapinam facit. nu.37.
Vsuras accipiens restituere tenetur, quãuis bona fide contraxerit.
Neq; proindè peccarit ex contractu. n.39.
38 Contractus censetur vsurarius reputatur, si non iuxtà formam factus fuerit.
Et quæ requisita habere debeat?
40 Vsuras soluens quasi comparare pecunias videtur, ob dilatam solutionem.
Ex causa puri mutui, vel palliati.
Vsura est quod vltrà sortem accipitur ex causa, vel puri mutui, vel palliati.
Quàmuis fortasse in bona fide fuerint contrahentes, & non peccarint.
Ad restitutionem tamen tenetur accipiēs.
Quocunq; nomine nuncupetur. n.42.
Et vbi negotium ad purum mutuum, vel palliatum reducitur, vsura est. n.46.
43 Pecunia natura sua fructum non parit.
Sed ad commutationes faciendas inuenta dumtaxat.
Pro ipsa igitur pretium accipere vsura est. n.41.
45 Contractus sit ne vsurarius, regula est; an intret in eo mutuum, vel formale, vel virtuale, siuè palliatum.
Vbicunque enim contractus in mutuum resoluitur, vsura est. n.47.
48 Cedula Bancaria solutionis annui census, si de instrumento non appareat constitutionis census, solutionem tantùm probat, non annuum censum.
Præsertim si se referat ad instrumentum.
Quod non appareat.
49 Nihil quod est generis alicuius, species esse minimè potest.
Neq; poterit operari quidquam.
50 Res prius in esse constitui debet, vt ex illa existente operationes dari valeant.
Res vbi deest nec nomen habetur. nu.51.
52 Pecunia mutuata dominium in mutuatarium transfertur.
Ideò vsura, ex re aliena lucrum propter illam quærere.
Resoluitur enim, solutionem ob dilationem temporis dari.
53 Ratihabitione an confirmari possit annui census constitutio, cuius instrumentum non reperitur, per solutionem census?
Negatiuè respondetur.
Quia quod nullum est, ratum haberi non potest. n.54.
Ratihabitio factum supponit. nu.55.
Et mandato æquiparatur. n.56.
58 Census annui constitutio per Instrumentū publicum apparere debet, non per nudā Notarij fidem.
59 Documentum dicitur scriptura publica, nō priuata.
60 Possessorium facilè datur probate de possessione exigendi.
Quia est iudicium summarijssimum. n.61.
Non tamen datur, si à validitate pendeat tituli. n 64.
Ni de titulo constet.
Vel in materia simus peccati mortalis. nu.65.
Vt putà vsuraria.
62 Petitorium cum possessorio nihil commune habet.
Quin petitorium trahit ad se, atq; absorbet possessorium. n.63.
Et quasi in ventre habere dicitur.

AR-

ARGVMENTVM.

Notario an standum sit in fide, quam ex instrumento à se celebrato extractam dicit, si instrumentum minimè inueniatur? & an ei credatur attestāti de instrumento à se in præteritum celebrato? Quibus modis de instrumento constare dicatur? An per apocam Banci de receptis pecunijs cū assertione pro annuo censu, annuus ipse census probetur, si de instrumento non appareat, cui se refert? & an scripturæ referenti credatur, si de relato non constet? Nec referens magis probat, quàm sit in relato. Vsura ex mutuo cōmittitur, vel formali, vel virtuali, siuè palliato. Eas accipiens, ad restitutionem tenetur, vel èxcomputabit in sortem. Pecunia ex natura sua infructuosa est. Annuus census sine instrumento constitui non potest. Possessorium si à titulo pendet, vel in materia agatur peccati, non datur, & à petitorio absorbetur.

RESPONSIO LXXIX.

1 ACris satis ingenij fuit ille, qui apud Veteres iactatū Adaginm perunlgauit: *Fiducia plerosq; mortaliū falli.*
2 Licèt enim nemini fidere, sit inhumanum, omnibus tamen fidere, stultum. ex Epicharmo. Quarè pulchrè Hesiodus.

Si quicquam cumfratre tibi est, testem adijce rebus,
Subridens, nocuit non credere; credere semper.

3 Vtrumq; enim vitium est: Omnibus credere, & nulli. ex Seneca *epist. 3. lib. 1.* Ab ijs tāmen cauendum, qui pecunia facilè mouentur, nè seruent fidem. nam ex Claudiano in Eut. lib. 2.

Perdurat non empta fides, nec pectora merces
Alligat.

Hanc propter rem existimo Magnum illū virum Innocentium Quartum in *cap. cùm P. Tabellio.* 15. *num.* 1. *in fin. de fide instrum.* argumētosè dixisse: Contra ius esse officium
4 Tabellionis, quia pelli animalis mortui creditur sine adminiculo alio. quem sequitur *Paris de Puteo de reassumpt. instr. rubr.* 19. *num.* 44. *tom.* 4. *tractat. fol. mihi* 43. & sequuta fuit Rota *apud Cardin. Caualer. deci.* 455. *sub num.* 1. diximus etiam *respons.* nostra 84. *nu.* 22. *& seqq. p.* 3.
5 Est enim satis mirandum, vt vnius fidei omnes stemus; ab eo pendeant omnia, res, fortunæ, vita ipsa. Deberent proindè, qui huic muneri præficiuntur probatissimis moribus esse omnes.

Ardua quippè fides robustos exigit annos.

Lucanus lib. 1. dixit, rationemquè reddidit.
6 Vnius nempè ex ijs si fides nutet, & aliorum in dubium vertetur. nàmq; vt Plautus in Trinummo loquitur.

Malè fidem seruando, illis quoq; abrogant etiam fidem, qui nihil
Meriti: quippè ex eorum ingenio ingenia horum probant.

7 Non ab re igitur veteri paremiæ factus est locus: *Fiducia pecunias amisi.*

Quandoquidèm apud Theognidem legitur hic versiculus;

Fiso res perijt, diffiso salua remansit.

rationem ipse reddit; Quia

Paucis è multis fidus est animus.

An verò sic acciderit in facto, quod narramus, tuum erit iudicium.

Marius anno 1608. die 16. mensis Aprilis vendidit, alienauit, & in solutum dedit Mariæ eius matri annuos ducatos tercentum quadraginta cum dimidio, suscipiendos ab annuis quibusdam introitibus, & nominibus debitorum pro ducatis quatuormille quingentum. Inter alios verò debitores, & nomina debitorum sequentibus numerauit; *Ab hæredibus quond. Francisci Antonij annuos ducatos septuaginta sex cum dimidio pro ducatis mille ducentum, mediantibus instrumentis manu Notarij N. die 7. Iunij 1594. & per manus Notarij N. die 6. Maij 1594. in processu f. 7.*

Vigore dicti instrumenti cessionis sibi factæ anno 1608. die 25. Septembris dicta Maria comparet in M.C.V. & petit sibi adiudicari dictos annuos ducatos 340. 2. 10. & de-

bitores condemnari singulis annis in futurum ad correspondendum fol.1.

Vt autem suam fundaret intentionem aduersus dictum Franciscum Antonium, eiusq; hæredes producit duas fides inter cætera. Vnam Notarij N. in qua asserit die 7. mensis Iunij 1594. Franciscum Antonium vendidisse Andreæ annuos ducatos octuaginta quatuor pro pretio ducatorum mille biscentū, cum pacto retrouendendi; & die 11. Februarij eiusdem anni, fuisse retrouenditos ducatos septuaginta pro ducatis mille fol.4. lit. A.

Alteram vero Notarij Dominici, in qua fidem facit, Franciscum Antonium die 6. mensis Maij 1594. vēdidisse Andreæ annuos ducatos nonaginta vnum de summa ducatorum ducentum triginta vnius eidē Francisco Antonio debitorum, & soluendorum per Doctorem Hortensium pro pretio ducatorum trium mille; & in eorum defectum super nonnullis bonis stabilibus dicti Francisci Antonij, pro pretio ducatorum mille, & trecentorum, quos dictus Franciscus Antonius confessus fuit recepisse à dicto Andrea per medium Banci Olgiatti, eum assertione in fine; *Prout hæc, & alia latiùs apparent ex dicto instrumento rogato manu mei prædicti Notarij, & in fidem, & c. fol 6.*

Sub die 6. Februarij 1612. decreto Magnæ Curiæ Vicariæ fuerunt condemnati creditores ad correspondendum in futurum singulis annis supradictæ Mariæ actrici, & inter eos Sarra, Catharina, & Liuia f.21.

Verum quia sub die 5. Maij 1633. ad instantiam dictorum hæredum reperitur datus terminus in causa fol.93. & compilatus processus. dicti hæredes dicti Francisci Antonij dicunt, ipsos nullo pacto molestia affici potuisse, nec posse pro pretenso instrumento per manus Notarij Dominici, cuius fides de celebrato instrumento sub die 6. mēsis Maij 1594. per Franciscum Antonium venditionis annuorum introituum ducatorum nonaginta vnius pro pretio ducatorum mille trecentum in actis producta fuit. f.6.

Fit proinde causæ huius status: sit nè stādum fidei prædicti Notarij Dominici de annuo prædicto censu ducatorum 91. venditoȝ Negatiuè respondendum censuimus.

8 Quia nimirùm fides prædicta euidentèr falsitatis arguitur, ac consequenter non probar. Ipse enim Notarius fidem facit per hæc verba: *Prout hæc, & alia latiùs apparent ex dicto instrumento rogato manu mei prædicti Notarij, & c.* Instrumentum vero prædictum rogatum non inuenitur. Nullo igitur pacto fidei per ipsum factæ standum erit; quia contra veritatem, ac consequentèr falsum. Falsum enim est, quod veritati opponitur. ex *S. Thom. 2.2. q.93. art. 1. in corpor.* & ex Paulo lib. singulari de pœnis in *l. quod sit falsum. 23. ff. ad legem Corneliam de falsis.* Falsum appellat ibi Paulus; *Si quis chyrographum alienum imitetur.* hoc autem contra veritatem est. ergo falsum. eiusdemq; sensus fuisse videtur Imperator in *l nec exemplum. 10. C. ad leg. Cornel. de falsis.*

Minor verò instrumentum rogatum non reperiri, probatur, quia in prothocollo non 10 inuenitur, & negatiua nempè alicuius rei, vel scripturæ ex reuolutione probatur actorum, siue scripturæ ipsius. hanc tibi fidem facimus ex Alexandro Cæsare in *l. iustum est. 6. C. de edēdo.* illis verbis. *Vt rationibus publicis exhibitis constet quantum sub nomine suo solutum sit.* ex rationibus ergò publicis constat quantum solutum fuerit. quod ergò ex illis non apparet, solutum non præsumitur. ex reuolutione ergò actorum negatiua probatur. firmioremq; hanc facit argumentationem *Gloss.* ibidem post casus figurationē. quæ *Gloss.* ab omnibus recepta est. admittitq; absq; hæsitatione *Bart. in l fin. C. de reb. credit. Rota apud Cardinalem Manticam decis. 34. num. 9. & apud Sanct. memor. Gregor. XV. decis. 416. num. 5.* ibidèmq; *Beltramin. num. 8. & decis. 433. num. 3. & apud Duranum decis. 2. num. 3. & decis. 6. num. 6. Vincent. Anna alleg. 131. num. 10. Menald. cons. 125. num. 5. volum. 2. Card. Tuscus tom 5. lit. N. conclus. 30. num. 20. 21. & seq. Gratian. forens. part. 4. cap. 737. num. 3. & par. 5. cap. 907. num. 26. & 27.* diximus *respons.* nostra *67. nu. 16. & 17. par. 3.*

Quòd autem in prothocollo præfati Notarij instrumentum non reperitur, adstruitur ex fide Scribæ per Magnificum Iudicem Magnæ Curiæ Vicariæ transmissi ad perquirendum prothocollum. Asserit enim, prothocollum perquisisse; & in illo instrumētum non reperisse. fol. 90. in processu. ex reuolutione verò actorum negatiua probatur non existentiæ scripturæ, vt paulò antè diximus. ergò instrumentum prædictum actum

11 nō fuit, nec stipulatum. Quia profectò quod scriptum non reperitur, actum minimè præsumitur. Probant hoc Imperatores Leo, & Anthemius in *l. nè passim 13. alids fin. C. de iur. & fact. ignorant.* quatenus Imperatores decernunt mulieribus; *In ijs tantùm casibus, in quibus præteritarum legum authoritas eis suffragatur subueniri.* in eo ergò quod in illis scriptum non inuenitur, non eis subueniri. quod ergò scriptum nō inuenitur, actum nec præsumitur. firmatur ex *Gloss.* ibidem post casus figurationem in 1. notabili. & verbo *auctoritas in fin. Corneus cons. 191. nu. 2. lib. 1. Dec. in d l. iustum est. nu. 3. C. de edendo. Aymon cons. 1. num. 10. & cons. 138. nu. 5. Caputaquen. decis. 192. num. 3. part. 3. Rota apud Sanct. mem. Gregor. XV. decis. 13. num. 10. & apud Card. Caualer. decis. 35. num. 2. decis. 110. num. 2. & decis. 535. nu. 4. & 5.*

12 Vno quippè ex tribus modis de instrumento apparere potest: vel per ipsum in forma probanti extractum; vel ex prothocollo; vel

vel demùm ex matrice, sinè bastardello,
quod vocant. deducitur ex *Gloss.* in *l.qui-*
cunq;2. verbo *indice. ff. de fide instrum.*
neutro horum modorum de hoc apparet.
13 igitur non extat. Vocatur hoc argumentum
ab Aristotele inductio, siue ex sufficienti
partium enumeratione; quod sanè, etiam
negatiuè firmum est. argumento hoc vsum
videmus Gregorium Magnum illum *Ioan-*
ni Rauennatensi Episcopo scribētem in *can.*
contra morem.8 §. illud frater.in fin. distin.
100.argumentum damus: *Quòd si hoc non*
ostenditur,restat,postquàm talia agere,neq;
consuetudine generali,neq; priuilegio vendi-
cas;vt vsurpasse te comprobes, quod fecisti,
eodemq; modo Alexander Secundus in *can.*
ad Sedem Apostolicam 1. §. *quid igitur di-*
cent. 35.*quæst.*5. Et quidèm non in forma
14 probanti de instrumento hoc constat; quod
non ita producitur, neq; ijs requisitis notatū,
quæ ex iuris ratione perquiruntur, vt instru-
mentum publicum dicatur, eiq; fides habea-
tur.ad notata per *l.generali lege.3.*verbo *ser-*
*uituti.in fin.C.de tabul.lib.*10. ex Iustiniano
Imperatore in l.contractus. 17. *C. de fide in-*
*strument.*ibidèmq; *Gloss.* verbo *in Mundū.*
hoc enim dicitur originale. ex Florentino
lib. 10. Institutionum in *l. vnum testamen-*
*tum.*24.ibidèmq; *Gloss.* verbo *exemplis.ff de*
testament.Bart.in auth.si quis in aliquo do-
cumento.num.3.C.de edendo. ibidèmq; *Bald.*
*Salicet. & alij.*sequitur *Gratianus* alios refe-
rens *par.5.cap.889.nu.2. & 3.* vbi de com-
muni testatur. & *num.12. & par.4.cap.736.*
num.27.Regens Ioannes Franciscus Sanfe-
licius decision.183.num.1.tom.2. Bart.in l.si
quis.6.§.si initium.num.5.ff.de edendo. Fe-
lin.in cap.1.nu.2,de fide instrum. Rota apud
Sanct.mem.Gregor.XV.decis.393.num.1.&
seqq.& apud Farinac. post primum volumē
consiliorum coram Corduba in vna Caserta-
na beneficij 1600.decis.132.nu.1. ibidèmq;
15 *Centolinus* addens.& in Regno iuxtà formā
Constitutionis *Instrumentorum robur*, vt
minimum tribus testibus subscriptum ap-
pareat. *Afflict.decis.*166.*num.*1.Non ex pro-
thocollo, quod in prothocollo ipso descrip-
tum nō reperitur, vt supra animaduertimus,
ex fide Scribæ causæ mandato Iudicis facta
16 apparere.Nisi enim in Mundum, hoc est or-
natum, vel prothocollum. vt *Gloss.*inquit in
*d.l.contractus.17.*verbo *in instrumento. C.*
de fide instrum.& §. *illud quoq; in auth. de*
*Tabellionibus.collat.*4.ibidèmq; *Gloss.* verbo
17 *prothocollum*, quod ex Græco, prima dici-
tur collatio. siuè prima scriptura, vt Rota ap-
pellat *apud S.memoria Gregor. XV. decis 3.*
*sub num.1.in fin.Gloss.*in *cap.cùm P.Tabellio*
15.verbo *perpetuam firmitatem. in fi. de fide*
*instrumentor.*Gratianus *d. cap.*889. *num.*8.
instrumentum redactum fuerit in charta, nō
vtiquè probat. *Vrsillus ad Afflict. decis.* 14.
*num.*6.idem *Afflict.decis.6.num.3.*& *Vrsil-*
lus ibid num.6.& idem *Afflict. in Constit.*
Baiulos omnes nu.14.& seqq. Reg. Io. Fran-
ciscus Sanfelicius.decis.182.nu.8.tom.2.
18 Neq; demum ex matrice, siuè Bastardel-
lo, quod vocant, quod multò minùs probat.
iuxtà *Pauli Merenda consil.96.nu.25.par.2.*
meminisse videtur, *Grāmat.in additionibus*
ad Afflict.d.decis.6. lit.A. verbo *in Ciuitate*
Neapolitana. Gratianus d.cap.889. numer.7.
& num.13. Quia illud non reperitur. Non
19 itaq; extat instrumentum. Nullam proindè
fidem facit fides, quam Notarius dedit de
instrumento à se confecto, quod verè non
apparet. erit propterea falsa habenda; quia
20 à veritate deuiat, sinè qua nihil subsistere
potest, & quæ cum falsitate confligitur, eāq;
persequitur, suntq; sibi inuicem contraria
veritas, & falsitas. ex Augustino contra litte-
ras Petiliani in *can.qui peccat.40.§.non enim*
23. quæst.4. Afflictus decis.199. nu.6. Neq;
21 creditur, fidesq; habetur Notario attestanti
de instrumento à se gesto de præterito, nisi
de illo appareat. ex *Auth. si quis in aliquo*
*documento. C. de edendo.*ibidemquè *Gloss.*
post casus figurationem in secunda ratione,
quæ adamussim ad rem nostram loquitur.
22 *Quia non creditur*(inquiens)*tabellioni, nisi*
de gestis tempore confecti instrumenti; sed
tunc temporis non fuit confectum originale,
ergò de eo non creditur sibi.istam rationem
ponit Innocent. in cap.cùm in iure.de officio
delegati extrà. Sic Gloss. *Abb.cons.92.in fin.*
part.1. Afflict. notantèr ad rem hanc *decis.*
48.num.2.& 3. Benintendis decis.2. Gram-
maticus decis.79.num.15.& 16. Rota in
posthumis Farinacij *decis.429.num.2.tom.1.*
& apud eundem Farinacium post 2. volum.
consiliorum in Vratislauien. Spolij 4.Iunij
1610.coram Pirouano decis.289.num.6. &
apud Cardin.Cauzler.decis.272.num.4. &
5.& decis.609.n.4. Caputaquens. decis.285.
n.3.4. & 5.part.3. atq; adamussim *Regens*
Sanfelicius dict. decis.182.n.1. & seqq.per
totam. in fortioribus terminis loquens de
exemplo per extensum, & *decis.*183.
23 Præterquàm quòd fides ipsa ad instrumē-
tum se omnimodò refert: *Prout hæc*(dicens)
et alia latiùs patent ex dicto instrumento ro-
gato manu mei prædicti Notarij, ad quod me
refero,&c. Nullam proindè maiorem fidem
facere poterit, quàm instrumentum, quod
non extat, quod non apparet. Crede *Gloss.*in
d.Auth.si quis in aliquo documento. post ca-
sus figurationem in tertia ratione super pro-
positione ab ea facta: quòd exemplo nō cre-
24 ditur; quæ sic infert: *Tertia ratio est, quia*
quando vnum instrumentum habet relatio-
nem ad aliud, oportet, quòd constet de cæte-
ro, ad quod sit relatio: quia si deficit exemplū,
deficit exemplatum.vt ff.de conditionibus, &
demonstrat. leg. in testamento. 1. Hic verò
nihil constat de relato, ad quod se refert
Notarij huius fides, nihil ergò probabit; nul-

lamq; præstabit fidem, vt ex ea conueniri
hæredes valeant Francisci Antonij. faciat hâc
tibi fidem Paulus lib. 5. sententiarum in *d. l.
quicunq; 2. ff. de fide instrumentor.* verba
audias, & conticesces: *Quicunq; à Fisco con-
uenitur,* (inquit) *non ex indice, & exemplo
alicuius scripturæ; sed ex authentico conue-
niendus est: ita si cōtractus fides possit osten-
di. Cæterùm calumniosam scripturam vim
in iudicio obtinere non conuenit.* Sic Paulus,
cui accedit *Gloss.* verbo *non conuenit* ad rem
nostram satis aptè inferens: *Immò qui eam
ostendit, nisi veritatem adstruxerit, vt falsa-
rius punitur.* & hanc sequitur sententiam ex
d. text. Regens *Sanfelicius dict. decis. 182. nu.
1. & seq.*

Accedit his quoq; nec inferior alia per-
pensio; quòd eodem anno 1594. die 20. mē-
sis Decembris præfatus Dominus Andræas
vendidit cum pacto de redimendo eidem
Francisco Antonio annuos ducatos ducen-
tum, & decem ad rationem septem pro cen-
tum, pro pretio ducatorum trium mille, ma-
nu eiusdem Notarij Dominici. Die verò 30.
eiusdem mensis, & anni 1594. recepit dictos
ducatos tres mille à dicto D. Andræa, & ei-
dem retrouendidit dictos annuos ducatos
210. manu eiusdem Notarij, qui notauit ad
marginem primi instrumenti. dictumq; in-
strumentum in prothocollū dicti anni 1594.
retulit, vt testatur Notarius conseruator
schedarum, & scripturarum dicti Notarij fol. 96.
& 97. in actis. & nihilominùs hoc instrumen-
tum fuit posterius instrumento prædicto, de
quo ipse Notarius fidem dedit, cùm asseratur
factum die 6. mensis Maij 1594. hoc autem
in prothocollum relatum minimè reperitur;
aliud verò, quod fuit posterius, mense De-
cembris die 20. in prothocollum extensum
legitur, inuenitur q; Signum igitur non leue
est, neq; leue argumentum, indiciumq; sed
satis firmum: *I*nstrumentum hoc non verè
fuisse celebratum. vt à posteriori argumen-
25 tum ducamus, vt Gregorius Clero, & no-
bilibus Ciuibus Neapolitanis scribens ar-
gumentatus & ipse fuit in *can. priusquam
ad nos. 4. dist.* 28. ab effectu paruæ filiæ con-
sequentiam inferens incontinentiæ electi
Archiepiscopi. ibidemq; *Gloss.* verbo *filiam.*
ad rem hanc nostram dicens: ***Nota, quòd***
26 ***per factum ipsum probatur aliquid.*** quem-
admodum & Horsmida Papa, & ipse
eodem vtitur argumento in *can. si quis Dia-
conus 20. § quod si eos. dist.* 50. & Innocen-
tius Papa in *can. proposuisti. 2. dist.* 82. se-
quuta fuit Rota *apud Burattum decision.* 38.
27 *num. 5. in fin.* Cùm equidèm instrumenta,
quæ in prothocollum referuntur ordine re-
ferantur successiuo dierum, & mensium, &
anni: refert autē instrumentum anno 1594.
die vigesimo Decembris cōfectum, & aliud
die 30. eiusdem in margine; instrumentum
verò, quod 6. Maij anni eiusdem 1594. cele-
bratum asserit, quod præcedere, & anteire
vtiquè debebat, minime refert. à posteriori
itaq; celebratum non præsumitur. nec enim
memoria fallere facile poterat, cùm de
eisdem personis, eademq; materia ageretur.
Hic vtiq; intermissus ordo, quem seruare
debuisset, indicium non leue, quin satis eui-
dens exhibet, instrumentum hoc celebratū
minimè fuisse. argumēto quidē à posteriori,
28 vt diximus, & a consuetudine Notariorum
excepto, quod satis præualet. ad *text in l. vel
vniuersorum. 12.* ibiq; *Gloss. 1 ff de pignorat.
actione. l. si seruus plurium. 35. §. vlt. ff. de
leg. 1. cap. constitutus. 6. §. cùm autem. de Re-
ligiosis domibus. cap. cùm Martha 6. §. cæte-
rùm.* ibidemq; *Gloss* verbo *probabilius. de
celebrat. missarum.* noster *Maranta cons. 77.
n. 4. Vincent. de Franchis dec. 55. num. 9. Ro-
ta apud Card. Manticam dec. 94. nu. 4. & dec.
266. n. 4. & apud Duranum dec. 268. nu. 17.
par. 2. & apud Gregor XV.* S. Memoriæ *dec.
326. nu. 29. Gonzalez ad regulam* 8. *Cancell.
Gloss. 18. n. 11.*

Non itaquè dicant Aduersarij, constare
de instrumento ex partita Banci publi-
ci Olgiatti, ex qua apparet, dictum
Franciscum Antonium recepisse à dicto
D. Andræa ducatos mille ducentum pro
causa prætata annui census ducatorum 91.
probari fidem saltim per hoc adminicu-
lum.
29 Nàm partita illa Banci, & si probet solu-
tionem pecuniarum, non tamen probat
causam solutionis, proptèr quam solutio
ipsa facta fuit. pro emptione scilicèt, vendi-
tioneq; annuorum duc. 91. quia illam asserit
relatiuè (*Come per instrumento per mano di
30 Notare N. al quale s'habbia relatione, &c.*) in
referente verò, non magis esse poterit, quàm
in ipso sit relato, vt id attendi debeat, quod
in relato est, non quod in referente dicitur.
testatum hoc facit Paulus lib. singulari de
iure codicill. in *l. si ita scripsero 38. ff. de con-
dit. & demonstr.* testamento enim scriptum
legatum: ***Quantum codicillis Titio legaue-
ro:*** ex his, quæ in codicillis explicata fue-
rint, legatum firmitatem obtinet. *d. Auth. si
quis in aliquo documento, C. de edendo. cap.
Abbate Sancti Syluani 25. de verborum si-
gnificat.* noster *Maranta consil. 120. sub nu.
19. circà fin. vers. quia relatio facta ad scri-
pturam. Rot. apud Sanct. Memor. Gregor.
XV. dec. 439. nu. 1. & in recentiorib. part. 1.
31 decis. 1. num. 6. Gratianus forens. par. 3. capit
501. numer. 16* Retrahetur enim relatio ad
terminos relati, quatènus in relato erit; præ-
sertim verò si scripturæ sint separatæ (vt in
hoc facto.) quod adnotauit Rota *apud eundē
Gregorium XV. decis. 433. numer. 10. & 14.*
32 Quia nimirùm scriptura attēditur, ad quam
fit relatio, non ipsa referens. *l. asse toto 77. ff.
de heredib. instituendis. l. ait prætor. 5. §. 1.
ff. de re iudicata* ex Paulo lib. 22. ad edictū

in

in *leg. certum. 6. ff. de rebus creditis*, *& si*
certum petatur. noster *Maranta consil 67.*
nu. 1. in fin. Rota par. 1. diuersorum decis. 121.
numer. 6. & apud Cardinal. Manticam dec.
352. num. 2 & apud Card. Caualer. decis. 94.
num. 7. & 8. relatum verò non inuenitur. nihil
ergo magis in referente esse potetit. probatq;
dictus *Regens Sanfelicius d. decis.* 182.
num. 2.

Præterquam quòd in ipsa partita Banci
non est suppositio fundi, super quo census
33 constitui debet. Est quippe census ius exigendi
pensionem, siuè reditus ex re vtili,
siuè fructifera alterius. iuxta finitionem,
quam tradunt *Toletus Instructionis Sacerdotalis
lib. 5. cap. 42. num. 1. Petrus Binsfeldius
in enchyridion Theologia pastoralis
par. 3. cap. 27. §. 1. Boninsignius de censib.
cap. 2. nu. 1. Cencius de censib. par. 1. cap. 1. q.
3. art. 2. nu. 1.* Omninò propterea ad instru-
34 mentum reuoluendum erit, vt ipsa census
constitutio appareat, atq; fundi suppositio,
atque pacta eliciantur executiua cum constitutione
præcarij, & constituti, aliaq; quæ
in similibus apponi, vel possunt, vel debent.
quæ requisita tredecim numero percurrit
optimè *Viuius decis. 369. lib. 2.* infra quoq;
referendus. Instrumentum autem hoc non
apparet, non inuenitur, non est. remanet
proindè sola apocha bancaria cum assertione
interesse annui. erit idcircò purũ mutuum,
& ex assertione interesse, vsurarius
35 contractus. Nam vsura erit quicquid sorti
accedit ex causa mutui, & plus exigitur,
quàm datur. *can. si fœnerauerit* 1. & ex Ambrosio
can. pleriq; 3. & ex Concilio Agathẽsi
in *can. vsura* 4. 14. *q. 3.* vel vt eam definit
Card. Tolet. eod. lib. 5. cap. 28. nu. 1. Est lucrũ
rei pecunia æstimabilis, ratione mutui
principalitèr proueniens. Si itaq; vsurarius
contractus ex causa puri mutui, vel palliati,
36 quicquid ratione præsumpti interesse acceptum
fuit, in sortem computabitur, cum
obligatione restitutionis eorum, quæ fortè
37 superant. quia nimirum vsuram qui accipit,
rapinam facit. ex Ambrosio *can. si quis vsuram.*
10. 14. *q. 4.* breuibus dicente: *si quis
vsuram acceperit, rapinam facit, vita non
viuet.* Quia mortalitèr peccat, cum obligatione
restitutionis. vt *Gloss.* ibidèm verbo
rapinam. argumentatur dicens: *Si ergo vsurarius
est raptor. ergo in eum non transfertur
dominium.* nisi quatenùs (addas tu) in
sortem principalem excomputet, quod accipit.
quod itaq; plus habet ex pecunia data,
restituere tenetur. ex Vrbano III. in *cap.
consuluit nos.* 10. *in fin. extra de vsuris. l. indebitas.*
18. *C. de vsuris*, ibidèmq; *Gloss.* verbo
nõ potuerint. S. Thomas Angelicus ille
Doctor 2. 2. *q. 78. art. 2. &* 3. *Nauarr. man.*
38 *cap. 17. nu. 266. & n. 233.* in hac nostra cẽsus
materia loquens, quòd sit contractus
vsurarius, & mutuum palliatum, si non iuxtà
iuris formam factus appareat. sequiturq;
Mastrillus dec. 141. n. 3. & 4. in hac materia
census loquens, quòd licet si non seruetur
forma constituta in ipsa census constitutione,
contractus nullus euadit. & *Viuius
decision. 369. num. 1. & per tot.* requisita
tredecim enumerans, quibus contractus
censualis firmari debet, ne vsurarius euadat.
& num. 17. 18. & seq. lib. 2. argumento
sumpto ex Vlpiano lib. 6. ad Sabinum in *l. 1.
§. sed & si ob causam, ff. de conditione sine
causa.* quatenus docet, conditioni locum fore,
si quid promissum, vel datum fuerit ob
causam, quæ vel finita sit, vel secuta non fuerit.
quo argumento ex dicto *text.* in hanc rẽ
nostram vsurariam; teneri accipientem vsu-
39 ras restituere, quamuis quòd fortasse bona
fide contraxerit, ab initio non peccarit, vsus
est *Nauar. cons. 41. quæritur ad 2. quæst. nu.
10. & num. 12. lib. 5. de vsuris. Rota apud S.
memor. Gregor. XV. decis. 80. num. 1. & 2. &
nu. 9.* & apud *Card. Seraphin. in Vrbeuetana
census* 18. *Decembris* 1592. *decis. 106. nu. 6.*
quam sequitur *Gratianus* in his terminis
forens. par. 4. cap. 717. num 11. 12. *&* 13. addens,
quòd neq; confirmatio partium, neq;
obseruantia subsequuta, neq; consensus Papæ
potest conualidare census constitutionẽ
ab initio nullam. Hic verò licèt causa in cedula
banchatia adiecta fuerit, pro annuo
censu ducatorum 91. referens se ad instrumentum
desuper confectum: non tamen
apparet de ipso instrumento. causa igitur ad
non causam reducitur. remanet propterea
pecuniæ solutio ex causa puri mutui, vel sal-
40 tim palliati, ob dilatam solutionem, vt quasi
comparare pecuniam videatur. ad Pauli
sensum lib. 5. sententiarum in *l. in fraudem
fisci 45. § fiscalibus debitoribus.* ibidèmq; ad
rem *Gloss.* verbo *ad comparandam, ff. de iure
fisci. Abb. d. cap. consuluit.* 10. *nu. 7 de vsuris.
Rota apud Gregorium* XV. *d. decis. 80. nu. 2.*
est ergo vsura quicquid ex illa exigitur, vel
exactum fuit. cum sorte itaq; cõputabitur,
remanente obligatione restitutionis pro
eo, quod vltrà sortem exactum fuit. vt diximus.

41 Quam ob causam de duobus alterum affirmari
oportebit: vel dictos Dominos ab
initio ex puro mutuo conuenisse sub assertione
contractus censualis, vndè mutuum
fuit palliatum, atq; consequentèr vsura, &
citrà difficultatem vllam pro nobis res est:
vel verò, ab initio quidèm egisse, vt contractus
censualis esset, atq; ad hunc finem solutas
fuisse pecunias, & nihilominùs, licèt
ipsi in bona fide fuerint, vt nullo modo peccarint;
tamen cùm instrumentum indè confectum
non fuerit, ex post facto saltim contractus
in mutuum purum, vel saltim palliatum
resolutum fuit; quia ipsa interesse
solutio, ob dilatam solutionem sortis inter-
42 cessit. fuit proindè vsura. quod velis ei nomen

men imponas, vsura est. vt Ambrosius loquitur *d.can. plerique 3.§. & esca.14.q.3.*
43 Cùm pecunia ex natura sua, (& vt sic) fructum non pariat; sed inuenta sit dumtaxat ad commutationes faciendas ex Aristotele 5.*Ethicorum cap.5. & 1.Politicorum c.16.* & S.Ioanne Chrysostomo super Matthæum in *can. eijciens Dominus.11.§ sed est. dist. 87.Rota apud Gregor.XV d.decis.80.num.9.*
44 quam ob rem, secundùm se illicitum est pro vsu pecuniæ mutuatæ pretium accipere, quod quidèm vsura dicitur. *Vndè sicut alia iniustè acquisita tenetur homo restituere: ità pecuniam, quam per vsuram accepit.* vt Sanctus docet Doctor *Thomas* Aquinas Prædicatorum Ordinis, & Ecclesiæ sanctæ
45 lumen *2.2.d.q 78.art.1.in corpor.in fin.* Ad dignoscendum quippè, vtrum contractus aliquis vsuræ labe infectus sit, id ex regula attenditur, vtrum mutuum formaliter, vel virtualiter saltim, inuoluatur; vt quicquid vltrà sortem illius causa exigatur, vsura sit.ex *Molina de iustitia, & iure tom.2. de contractibus disput.*303.*nu.*8.*Couar.lib.*3. *variar. resolut.cap.*7.*nu.*3. *vers.secunda ratio.Binsfeld.in enchyridion Theologiæ pastoralis p.*3.*cap.*21.§.3.noster *Maranta cons.*113.*nu.*3. diximus *respons.*nostra 20 *num* 104.*part.* 1. Vel equidè virtualiter in hac re mutuū inuoluitur,atq; (vt dici solet) palliatè,& vsura est; vel formaliter, & multò magis expressè vsura est. Quod velis ei nomen imponas, cùm vltrà sortem exigatur, vsura est. vt ex Ambrosio *d.can.pleriq.3.14.q.3.* paulò antè diximus,& dixit *Rota in Romana conditionis indebiti 19.Ianuarij 1583. coram Card. Seraphino decis.24.nu.3.post 1. volum.consil.Farinae. & in Senogallien.pradij 1581. coram Bubalo decis.*30.*numer.*3.*eod.volum.*
46 Quia nimirùm cùm negotium ad purum mutuum reducatur;ex eo fructus recipi minimè possunt,cùm sit vsura. *Rota in Romana Societatis 1600. coram Card. Mellino decis.*136.*num.*15.*in fin.post 1.vol.consil.Fa-*
47 *rinae.* ibidèmquè *Centolinus* addens. Et vbicunq; contractus in mutuum resoluitur, statim in promptu vsura est. *d cap.consuluit nos.*10. *de vsuris.* Rota in *Mediolanen. cambiorum 19.Iunij 1581. coram Aldobrandino* postmodùm Clemente VIII. felicis memoriæ *decis.*16.*num.*4.*in fin.& num* 8.*post* 2. *volum consiliorum Farinae.*

Nec obstaculum facient ex cedula Bancharia ex Banco Sancti Eligij extracta, qua anno 1605.die 26.*Ianuarij* Franciscus Antonius soluit Mario vti hæredi Andrææ aui duc.76.2.10. pro annata finienda à 1. *di Febraro primo venturo.*
48 Quia nimirùm, vt in superioribus diximus,apocha,sinè cedula præfata solutionem ducatorum 76.2.10.probat,non autem causam propter quam solutio facta asseritur; ex causa scilicet annui census: habet nempè se apocha relatiuè ad instrumentum, *come appare in Curia di Notare N. e Notare N.* Eatenùs igitur causam probabit, quatenùs de ea appareret per instrumentum à dictis Notarijs rogatum;& in relato erit,vt in superioribus perpendimus. Instrumentum autem hoc non inuenitur,non apparet,non est. nullum ergò producere effectum alium ipsa apocha poterit, quàm instrumentum ipsum assertum,quod non est,producit, vel produ-
49 cere potest. Quoniam, quod nihil est,non potest esse alicuius generis species.vt ex Philosopho *S.Thomas* loquitur 2.2.*q.*94.*art.* 1.
50 *in 3.argumento.* Nec consequenter potest aliquid operari: primum enim in esse rem oportet constitui, deindè ex illa existente operationes procedunt,prodeuntuè.ex Philosophorum doctrina, qua vsus videtur Caius Iurcconsultus lib.2. rerum quotidianarum in *l.adeò quidèm 7.§ cùm quis ex aliena materia.ff.de acquirendo rerum dominio.* dilucidiusq; ex Pomponio in *l.si seruum.* 4.§. 1.*ff.de actionibus empti.* docente his verbis: *non potest æstimari bonitas loci,qui non extat.* ibidèmq;*Glossella* marginalis, quæ hanc elicit propositionem:*non potest esse qualitas sine subiecto.*diximus *respons.*nostra 50.*nu.*7.
51 *& 8.part.*3. Quinimmò vbi res deest, nec nomen quidem habetur.ex *Gloss.in can.qua ipsis* 5.verbo *vix.dist.*38. tantum abest,vt ex ea operationem consequaris.

Quam ob causam, veluti in superioribus diximus; vel ob dilatam solutionem acceptarū pecuniarum interusurium hoc solutum
52 fuit;& cùm pecuniæ dominium in accipientem translatum fuerit; eius enim facta fuit, ex Paulo lib.28.ad edictum in *leg.mutuum, 2.§.appellata est autem,ff.de rebus creditis*; *& si certum petatur*. ex re ergò aliena lucrū contra iustitiam accepit, atq; consequenter ob dilationem temporis, quod est vsura: vt diximus,& docet *S.Thom.* 2.2.*d.q.*78.*art.*2. *ad* 5,*Grattianus forens.part.*4.*cap.*756.*nu.*35. *&* 36. vel verò in solutionem annui census, cuius constitutionis instrumentum non inuenitur: & cùm de constitutione dicti annui census non appareat, vtiq; resoluetur contractus in mutuum virtuale, siuè palliatum; vt diximus,eritq; vsura.

Quod velis itaq; ei nomen imponas,vsura erit. vt ex S.Ambrosio *d.can.pleriq;* 3.§.*& esca* 14.*q.*3.diximus.
53 Nec dicant, saltim ex ratihabitione per solutionem confirmatam videri annui census constitutionem. ad regulam *ratihabitio* 10.*de regulis iuris in 6.*
54 Quod nempè nullum est, & esse non habet, ratihabitione firmitatem non vtiq; obtinebit.ad *tex.in can.nullus alterius.*1.9.*q.*2. *can.regula vestra.* 2. *in fin.* ibidèmq; *Gloss.* verbo *ratum, distinct.*17. *Innocentius III.* in *cap.auditis* 29.*circà fin.de electione extrà.* ibidèmq; *Gloss.* verbo *ex post facto.in fin.* &

ex

55 ex eadem regula *ratihabitio* 10. quatenùs supponit factum, de eo, quod ratum haberi potest. ex Vlpiano lib. 69. ad edictum in *l. hoc iure vtimur*. 195. §. *deiecit. ff. de regulis iuris*. ex eius verbis argumentum sumentes: *Deiecit* (inquit) *qui vel iussit, vel mandauit, vel*
56 *ratum habuit*. *Rati enim habitio mandato comparatur*. ratum habuit, factum scilicet, vt *Gloss.* etiam ibidem aduertit verbo *deiecit*. non itaq; solutione, quasi ratihabitione, firmari potuit, quod esse non habuit, neq; habebat. & in hisce nostris terminis constitutionis census, quòd neq; consensu partium, neq; obseruantia subsequuta, neq; etiam Papæ confirmatione validari valeat, dixit Rota *in Romana census* 15. *Iunij* 1595. *coram Cardin. Blanchetto*. quam refert *Grattianus forens. part. 4. dict. cap.* 717. *nu.* 13.

Neque instes vlteriùs; probari census constitutionem ex fide Notarij in actis productâ.

57 Primò, quia fides est de præsumpto actu, & instrumento à se gesto de præterito, proptèr hanc causam Notario fides non habetur, vt supra diximus.

Deindè, quia fides est relatiua ad instrumentum; ideòq; non magis ipsa probabit, quàm instrumentum, quod non extat. idcircò fidem prædictam falsitatis coarguimus in superioribus, deducitq; dictus Regens *Sanfelicius d. decis.* 182. *num.* 1. *&* 2.

58 Cæterùm fides instrumentum non est. cōstitutio autem annui census per instrumentum probatur authenticum. ex *extrauagantibus* Martini V. & Calixti Tertij. 1. *&* 2. *de emptione, & vendit. inter communes*. & Nicolai V. ac Pij V. relatis à *Quaranta in sum. bullar.* verbo *contractus censualis*. & dictum fuit in Rota *in Romana census* 23. *Iunij* 1608. *coram S. mem. Gregor. XV. decis.* 375. *nu.* 1. *& sequent.* sequiturq; *Gratian. par.* 4. *forens. cap.* 796. *num.* 1. *& sequent.* ad *text. in d. l.* 2. *ff. de fide instrument.* ibiq; notatis per *Gloss.* & *Gloss. in cap.* 1. §. *postquàm autem*. verbo *in scriptis. de censibus lib.* 6. & *Gloss. in l. pactum, quod bona* 17. verbo *secundùm ius*, ibidèmq; *Bald. C. de pactis*. notat expressè *Viuius d. decis.* 369. *num.* 7. in quarto requisito, dicens: omninò requiri scripturam præsentibus testibus, & Notario, non per nudam Notarij fidem de actu præterito; quæ non probat potissimùm cùm sit relatiua ad aliud, vndè desumpta asseritur, nec in rerum natura apparet de relato. ad *text. in d. Authent. Si quis in aliquo documento. C. de edendo*. ex *Gloss.* ibidèm verbo *si quis in aliquo docu-*
59 *mento*, docente, documētum exaudiri scripturam publicam, non priuatam.

Nec demùm obstabit ex decreto Magnæ Curiæ Vicariæ, quo creditores damnati fuerunt Mariæ ad correspondendum singulis annis in futurum. fol. 21. in processu.

Fuit quippè decretum illud in possessorio
60 dictum, ad correspondendum, in quo non multum laborandum, cum sat, superq; sit possidere, vt mandatum obtineat per interdictum vti possidetis. vti enim possideris dicitur, ita possideatis. §. *retinendæ*. *&* §. *hodiè Institut. de interdict. leg.* 1. §. *interdictum autem. ff. vti possidetis. Rota in recentiorib. part.* 2. *decis.* 238. *num.* 1. *& apud S memor. Gregor. XV. dec.* 100 *nu.* 5. *& decis.* 160. *n.* 1.
61 Estquè iudicium summarissimum. ad *text. in clement. sæpè* 2. *de verborum significat. Rota apud Cardin. Manticam decis.* 141. *n.* 1. *&* 2. Nos autem in petitorio hic sumus, nō deberi, dicentes, pretensum annuum censum, quia de illo per instrumentum publicum non constat. neq; in rerum ipsa natura instrumentum constitutionis dicti annui præ-
62 tensi census reperitur. Petitorium verò cum possessorio commune nihil habet *l. naturalitèr* 12. §. *nihil commune. ff. de acquirenda possess. Rota apud Puteum decis.* 166. *num.* 3. *lib.* 1. impressionis nouissimæ Romanæ *apud Coccinum decis.* 378. *nu.* 9. *Cæsar de Grassis decis.* 1. *num.* 3. *de causa possession. & propriet.* diximus *respons.* nostra 42. *num.* 41. *par.* 3.
63 Quin petitorium ipsum in se possessorium attrahit, absorbetq; quod illud in ventre quasi habere dicatur. ad *tex. in cap. cùm dilectus* 6. cum sua materia ibidèm *de causa possession. & propriet. Abb. in cap.* 1. *col.* 2. *de sequestration. possessionis, & fructuum. Cassadorus decis.* 9 *num.* 6. *in fin. de causa possess. & propriet. Rota apud Cardin. Caualer. dec.* 67. *nu.* 3. *& apud Mohedan. decis.* 206. *alias* 5. *sub nu.* 2. *de dolo, & contum.*
64 Multòq; magis, quòd hoc possessorium à validitate pendet tituli constitutionis census, cuius non apparet instrumentum, vt nullo proficiat modo, sed constare priùs debeat de validitate tituli, vt dixit *Rota apud Card. Seraphin. decis.* 1278. *sub nu.* 4. *& apud Sanct. memor. Gregor. XV. decis.* 283. *num.* 5. ibidèmq; *Beltram. n.* 8. *& 12. in recent. dec.* 423. *nu.* 7. *Lancellott. de attentat. p.* 3. *c.* 24. *q.* 19. *num.* 4. Et in materia agimus suspitionis
65 vsurarum, vt diximus, propter animæ periculum, ne in peccatum pessimum vsurarum inuoluatur. ad *text. in cap. constitutus* 8. ibidèmq; *Innocent. in fin. de filijs presbyteror.* quem sequitur ad rem hanc *Federic. de Senis cons.* 283. *num.* 4. & sequuta fuit *Rota apud Sanct. mem. Gregor. XV. decis.* 351. *nu.* 45. Sunt ergò absoluendi hæredes Doctoris Francisci Antonij.

Vt ex his, iudicio non abiecto acriori, sanioriq; respondendum censuimus,

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Æquiuoca diuidenda priùs, definienda postmodùm.
Alioquin nihil certè concluditur. n. 2.
3 Illatio à diuersis, & separatis nulla bona.
4 Veritas nusquàm latet.
5 Occasio præcepς facilè euolat, & elabitur.
6 Gregorius XIII. Summus Romanus Pontifex Ordinariorum iurisdictionem satis tutatus fuit.
Et malis contra illam occurrit Constitutione sua.
Qua Constitutionem Pij V. ad terminos iuris reuocauit. nu. 13.
7 Exēptio ab Ordinariorum iurisdictione, malorum est maxima causa.
In Cappellanis præsertim S. Ioannis Hierosolymitanæ Religionis. n. 9.
Vndè ad illicita frena relaxant. n. 10.
Quasi non essent vncti oleo.
Et causa sunt vt nomen Dei blasphemetur. n. 12.
8 Locus psalmi 48. 14. Sicut oues in Inferno positi sunt; mors depascet eos. expenditur.
10 Sacerdotij dignitate nihil in hominibus maius.
Sacerdotes enim quasi Dij æstimati sunt.
14 Constitutionis Gregorij XIII. verba referuntur.
Qua quid seruandum quòad Cappellanos, & Seruientes Religioni S. Ioannis Hierosolymitani, ab Ordinariorum iurisdictione statuitur, expenditur. n. 15.
16 Verba mentem indicant statuentis.
17 Lex, vel Constitutio, quæ diuisim loquitur, diuisim quoq; exaudiri debet.
18 Princeps frustrà loquutus in sua Constitutione videri non debet.
19 Dictio (Siuè) diuisionem indicat.
Stat quandoq; augmentatiuè. n. 20.
Dictio (Seù) inter diuersa ponitur. n. 21.
Quàmuis aliquam similitudinem inter illa arguat.
22 Seruiētes, & Cappellani Religioni S. Ioannis Hierosolymitani, vt ab Ordinariorum sint iurisdictione exempti, quæ requisita habere debeant ex Gregorij XIII. Constitutione.
Quid verò si professi fuerint. n. 23.
24 Professio in Religione emissa per scripturam probatur.
Vel per fidem à libris Religionis. n. 25.
Qui antem contradicere voluerit, probare debebit. n. 27.
26 Parochi libris de baptismo, & matrimonio statur.
Eiusq; fidei ab illis extractæ.
28 Constitutio Gregorij XIII. reductionis priuilegiorum exemptionis ab Ordinariorū iurisdictione Cappellanorum, & Seruiētium Religioni S. Ioannis Hierosolymitani conformis est dispositioni Sacri Tridentini Concilij sess. 24. c. 11. in fin. de reform. est munita clausulis derogatorijs num. 36.
29 Exemptiones ab Ordinariorum iurisdictione reuocauit Sacrum Concilium Tridentinum.
Illasq; Militiarum ad certam reduxit formam.
30 Fr. Carolus Paganus Eques Hierosolymitanus quàmuis Nouitius, vel saltim tacitè professus, fuit à M. C. V. ad suam Religionem remissus criminis patrati causa.
31 Auctor conciliat se ipsum cum his, quæ hic, & alibi dixit.
32 Episcopus liberè iurisdictionem exercet in omnes, qui in sua sunt Diœcesi.
33 Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis.
34 Declarationes Sacræ Congregationis si non fuerint authenticæ, non probant.
Ioannis de Gallemarth; & aliorum prælo præssa prohibita. n. 35.
Et in materia exemptionis declarantur ad terminos Sacri Concilij, & Constitutionis Gregorii XIII. n. 36.
37 Equites Hierosolymitani sunt magis priuilegiati, quàm alij Regulares quòad exemptionem.
38 Clausulæ derogatoriæ os parti occludunt, & Iudicem ligant

ARGVMENTVM.

Cappellani Sacræ Religionis S. Ioannis Hierosolymitani, Vicarij, aliquè illius seruientes, siuè professi, siuè minimè adhùc professi, à iurisdictione exempti, nùm sint locorum Ordinariorum, si in crimina dederint, vt in eos illi tanquàm Sedis Apostolicæ Delegati, animaduertere possint? ad *Sacri Tridentini Concilij* sanctiones *cap.* 3. *sess.* 6. *de reformation.* & *capit.* 11. *in fin. session.* 24. de eadem materia. Vndè plenè *Constitutio* discutitur *Gregorij* XIII. quæ incipit *Circumspecta in omnibus.*

RE-

RESPONSIO LXXX.

1 PHilosophorum Principis magni illius
Stagiritæ, nec vulgare est præceptũ:
Æquiuoca diuidenda prius , defi-
nienda postmodùm.quodneq;inob-
seruatum dimisere nostrates in *rub.Institut.*
de iure naturali,gentium,& ciuili. sequiturq-
què *Mandosius conf.52.num.4.* ad *text.in*
cap.cùm Ioannes 1c. & ibidem *Abb sub nu.*
16.de fide instrum. sequuta fuit Rota in *Me-*
diolanen. iuris patronatus 8. *Iunij* 1618.*co-*
ràm Pironano decis.74.num.4. apud Viuia-
num in praxi iuris patronatus. Ni igitur, quę
2 in re hac nostra æquiuoca sunt, diuiserimus;
definiemus nihil certè ; nihil concluserimus
rectè.

3 Numquid nè rectè inseremus quicquam
ab his,quæ inuicem sunt dissita, longèq; di-
sparata? Non vtiq; ad *text. in can. propo-*
suisti 2.§.sed ea planè: in illis verbis:sed ea
planè dispar , & diuersa sententia est.*dist.82.*
quo etiam modo Vlpianus argumentatus
fuit in *l.Papinianus exuli.21.lib.2.responso-*
rum.ff.de minoribus . & ipse dicens: *Quid*
enim commune habet delictum cum venia
ætatis? & ipse idem Vlpianus in *l.naturaliter*
12.§.nihil commune,ff.de acquirenda possess.
nec dimisit hoc Papinianus *l. de seruo fin.* &
ibidem notat *Bart. ff.de calumniatoribus.*
quem sensum neq; abhorruere Diocletia-
nus,& Maximianus Cæsares in *l.neq; nata-*
les.10.C. de probat. & sequuta fuit Rota in
Cęsaraugustana dismembrationis 24.*Ianuarij*
1631.coràm Ghisilerio dec.6.num.11. part.6.
recent.per Rubeum.

Vt ergò, quæ dicimus rectè adstruamus
(Domnum Franciscum Cerueram Sacerdo-
tem in Sacra,& Illustrissima S. Ioannis Hie-
rosolymitani Religione professum , ob ad-
missum crimen, & si extrà claustra, esse nihi-
lominùs ab Illustrissimi Ordinarij iurisdi-
ctione exemptum.) quæ ex Constitutione
Gregorij fœlicis memoriæ XIII. (25. No-
uembris anno Domini 1580. Pontificatus
verò sui anno nono.cui initium est:*Circum-*
specta in omnibus . in Bullario nouo *tom.2.*
constitut.67.fol 448.quam etiam refert *Qua-*
ranta in summa Bullarum. verbo *priuilegia*
Regularium. fol.mibi 412.) æquiuoca haben-
tur,diuidenda primitùs erunt,atq;secernen-
da: sieq; deinceps ex claris, certis, & indu-
bitatis,certa,& indubitata consequentia ha-
bebitur,firmiùsq; veritas tenebitur; non, vt
occasio fugax,occipite caluo in apprehensa
4 deuolabit. vt enim illa ex Seneca in *Tro.*
quærentibus.

Veritas nunquàm latet.

5 sic ista,nè præhendatur, euolat. vt ex Græco
epigrammate Posidippi Sanctius eloquitur.

Cùr villis capitis posteriora carent?
Si semel alatis homines effugero plantis.
Nè possim parte hac posteriore capi.

Veritatem ideò; vt apprehendamus,& quę
æquiuoca sunt in hac Sanctissimi Gregorij
Constitutione diuidamus , vt certa deindè
definiamus,perpendendum planè erit: San-
6 ctissimum hunc Pontificem iurisdictionis
Ordinariorum Mœcenatem tenacissimum,
malis occurrere volentem , quæ ex pertur-
batione Ordinariorum iurisdictionis ab ijs,
7 qui exemptos se proclamant, vt in præceps
duriore semper casu ruant.& in Orcum di-
labantur;vndè Christi Domini pretiosissimo
redemptę animæ sanguine voraci Inferorum
ore lupi absorbentur miserè , & in æternum,
8 non interituræ necantur. &: *Sicut oues in*
Inferno positi sunt;mors depascet eos. psalm.
48.14.*Ouibus eos comparat.*(Agellius in eun-
dem locum commentum agit) *tùm ob faci-*
litatem cædis,tùm ob multitudinem. nullum
quippè animal adeò expositum est ad cædem,
aut tàm confertum,aut constipatum,vt oues.
Sicut oues igitur à pastore colliguntur, &
in caulas,atq;septa congregantur,sic illi in
Inferno collecti sunt.

Ordinariorum,inquàm, iurisdictionem
vindicare volentem à perturbationibus ,
quæ in dies,quin non in momenta(dixerim)
9 exoriuntur,ab ijs præsertim,qui Sacræ dictę
Hierosolymitanæ Religioni,vt Capellani in-
seruiunt,qui exemptionis clypeo dùm se sa-
tis protectos putant,nè ab Episcopis locorũ
Ordinarijs cognoscãtur,Sacerdotij gradum,
sacriq; Presbyterij dignitatem, (qua in ho-
10 minibus nil vltrà,Dij quasi facti,Dijsq; simi-
les æstimati.*psalm.71.6.Ioannis 10.34.capit.*
cùm ex iniuncto 11. §.licèt autem.de hæretic.
Card.Iacobatius de concilijs lib.1.art.4.nu.1.
& seqq.tom.13.tractat. diximus *respons.* no-
stra *53.num.48.& 49 part.3.*)parum,nihilq;
facientes,quasi non essent vncti oleo. *2. Re-*
11 *gum* 1. 21.ad illicita frena relaxant.verbis vt
vtamur Bonifacij VIII. in *c.Clericis laicos §.*
in princ.de immun.Eccl.lib.6. pręcipiresq; vi-
12 tionum semitàs percurrentes, iugiter tota die
propter eos nomen Domini blasphematur.
Isaia 52.5.& Paulus ad *Romanos* 2.24. No-
13 men enim Dei(dicens) per vos blasphema-
tur inter gentes: Constitutionem olim per
Prædecessorem suum Pium V.Pontificem,
re,nomine,factisq; Sãctissimum.29.Nouem-
bris 1568.Pontificatus sui anno tertio,qua
priuilegia Religioni præfatæ olim per alios
Prædecessores indulta confirmauit , eaquè
auxit; ad terminos iuris communis, ac de-
cretorum,præsertim Concilij Tridentini re-
duxisse,atq; reducta esse voluisse , statuisseq;
eosq; dumtaxàt exẽptionis priuilegio ab Or-
dinariorum iurisdictione deinceps, potitu-
ros,quamuis tanquàm Sedis Apostolicæ De-
legati Ordinarij procederent, qui sequenti-
bus tenerentur conditionibus,

14 *Exceptis tamen ijs,*(inquiendo)*qui Eccle-*
sijs, alijsq; locis dictorum Militum actu ser-
uiunt, & intrà eorum septa , & domos resi-

dent, ac sub eorum obedientia viuunt: quæ omnia debere simul concurrere intelligantur: siue ijs, qui legitimè, & secundùm regulam prædictæ Religionis professionem fecerint, de qua loci Ordinario constare debeat. Et ità in præmissis omnibus, & singulis per quoscunq; Iudices, &c. Non obstantibus, &c.

15 Duo ergò ex his perpendimus Sanctissimi Pontificijs Gregorij verbis, inuectam vt distinguamus æquiuocationem. Vnum quidē; Differentiam, non sanè leuem Gregorium Summum Romanum Pontificem statuere, inter Vicarios, Cappellanos, *ministros, seruientes, ascriptos, colonos, procuratores, & familiares Militum huiusmodi*, non adhuc professos: & eos, qui legitimè secundùm regulam prædictæ Religionis professionem fecerint. Alterum verò, præfatos Vicarios, Cappellanos, *ministros, seruientes, ascriptos, colonos, procuratores, & familiares, non aliter* exemptione ab Ordinariorum iurisdictione, quin contra eos tāquam Sedis Apostolicę Delegati de eorum excessibus, criminibus, & delictis etiam extrà visitationem, quando, & quotiès opus fuerit, inquirere, visitare, punire, & corrigere possint, exemptos esse: nisi *in Ecclesijs, alijsq; locis dictorum Militum actu seruiant, & intrà eorum septa, & domos resideant, ac sub eorum obedientia viuant: quæ omnia debere simul concurrere intelligantur.* Eos autem, qui legitimè, & secundùm regulam prædictæ Religionis professionem fecerint; absolutè exemptos fore; modò de professione taliter emissa loci Ordinario constare fecerint. Hanc verò mentem Gregorij Pontificis fuisse, datamq; æquiuocorum distinctionem firmam euadere,
16 satis luculentèr ipsa verborum textura demonstrat, ex quibus mens patet, in apertūq; deducitur statuentis. *can. Marcion. 64.* & ibidèm *Gloss.* verbo *in verbis. 1. q. 1.* Augustinus in enchyridion cap. 22. in *can. is autem 3. 22 q. 2.* & Celsus ex Tuberonis sensu in *l. Labeo 7. §. id Tubero. ff. de suppellectili legata. Gregorius Tholosates syntagmatum iuris lib. 24. cap. 1. nu. 1. Cardin. Tuscus tom. 8. littera*
17 *V. conclus. 79. nu. 1. & seq.* Porrò Summus ipse Pontifex diuisim in vno, atq; in alio casu verbis loquutus fuit. Diuersimodè proindè se exaudiri velle, digito quasi ostendere vo-
18 luit. neq; profectò frustraneè se ità verba protulisse, diuisionemq; ipsam tradidisse, indicare amauit. ad *tex. in cap. quia circa 22. §. super quo de priuileg. extrà. cap. si Papa 10. eod. tit. in 6. l. vnica. C. qui pro sua iurisdictione. l. vnic. in fin. § sin autem ad deficientis C. de caducis tollend.* ad Sceuolæ sensum in *l. non vtiq; 3. §. item Iulianus in fin. ff. de eo, quod certo loco dari oportet.* nec minor in hac re videtur & ille Pomponij in *l. non distinguemus. 27. in princip. ff. de recept. arbitris. can. si Romanorum 1. dist. 19. Rota apud Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis. 281. num. 9. part. 2.*

Lucemq; nec minorem perpensioni huic affert, talem Pontificis Gregorij mentem
19 fuisse, dictio illa Sanctuarij ponderata trutina, (*siue ijs*) quæ diuisim cùm stet, diuisionē, atq; secretionem quandam inter eos indicat, qui professionem legitimè, & secundum dictæ Religionis regulam emiserint; & eos, qui nullam fecerint talem professionem. vt in istis illa coniunctim perquisita, superiùs enumerata, intercedere debeant; quæ in illis minimè desiderantur, nisi quòd professionē legitimè fecerint, & de ea loci Ordinario cōstet. ad Iuliani sensum in *l. si is, qui ducenta 14. §. vtrum ita concipias. ff. de rebus dubijs.* & ibidem *Bart. in vlt. oppositione num. 3. Ruin. cons. 20. num. 15. lib. 2. Peregrin. de fideicommissis art. 17. nu. 8. Gratianus forens. par. 2. cap. 218 nu. 23. & 24.* concinitq; nec ab re *tex. in can. siuè de coniugij fœdere. 4. 33. q. 2.* inter diuersa .n. posita videtur dictio illa (*siuè*) de coniugij fœdere; siuè de adulterij crimine judicium agitandum sit. Nisi magis dixe-
20 rimus, dictionem illam (*siuè*) augmentatiuè quoq; stare, vt nedùm illi, qui requisita illa omnia habuerint, non tamen professi, exempti ab Ordinariorum loci iurisdictione permaneant; sed etiam ij, qui absolutè professionem fecerint. iuxtà Sorbidij Sceuolæ sensum in *l. cùm quis decedens. 35. §. fin. ff. de legat. 3.* & ibidèm *Bart. Baldus in l. cùm quidam. sub n. 4. C. de verbor. significat. Ruinus cons. 149. n. 5. ad fin. & n. 13.* lib. 2. Rota apud Sanctæ memor. *Gregor. XV. decis. 21. n. 2. Gratian. d. cap. 218. n. 24.* quemadmodùm de dictione
21 (*seu*) quòd inter diuersa ponatur *Cardinal. in clement. 2. n. 8. post princip. de ætate, & qualitat. Bald. in l filia la prima. ante n. 1. C. de collationib. Gouzalez ad regul. 8. Gloss. 48. n. 17.* quamuis aliquam etiam similitudinē inter illa arguat. ad *tex. in l. 1. ff. de officio procurator. Cæsaris. Roman. cons. 231. n. 2. Lucas de Penna in l. 3. q. 26. n. 31. lib. 10. C. de quibus muneribus, vel præstationibus excusari nemini liceat.* sequuta fuit Rota apud *Card. Seraphinum decis. 393. n. 8.* diximus quoq; nos *respons.* nostra *47. n. 2. par. 2. Gerius Spinius cons. 78. n. 7.*

Differentia proindè, nec modica per Cōstitutionem præfatam Gregorij cùm data fuerit; inter eos, qui non adhùc professionem emissa in Religione præfata, seruitijs, & obsequijs intendunt eiusdem; & eos, qui legitimè atq; secundùm regulam professionem in illa fecerunt. Atq; per datam diuisionem, quæ priùs æquiuoca erant verba, sint patentia facta, ac manifesta. Distincta vtiq; vtrorumq;
22 succedet definitio. *V*t ij quidèm, qui non adhùc professionem emiserunt, tria illa habere debeant requisita coniunctim, ab iurisdictione vt eximantur Ordinariorum, etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegatorum. Primò, vt in Ecclesijs, alijsq; locis dictorum Militum actu seruiant. Secundò, vt intra

intra eorum septa,& domos resideant. Ter-
tiò demùm,vt sub eorum obedientia viuant.
quæ omnia vna simul concurrere debeant;
vt si vnum deficiat eorum, exemptione mi-
23 nimè potiantur. In ijs autem,qui professio-
nem legitimè fecerint,vnum hoc sufficiat; si
legitimè, ac secundùm regulam prædictæ
Religionis professionem fecerint, de qua lo-
ci Ordinario constare debeat.

Professionem verò, emenso probationis
anno, legitimè, atq; secundùm Religionis
præfatæ regulam XXV. Ianuarij anni
MDCXXXXI. Cernera emisit. Erit ergò, vt
legitimè professus,ab Ordinarij loci, in quo
deliquisse fertur,iurisdictione exemptus, vt
neq; tanquàm Sedis Apostolicæ Delegatus
aduersus eum delinquentem animaduertere
valeat.

Minor adstruitur syllogismi. Quia profe-
ctò per publicam scripturam Notarii publi-
ci religionis manu exaratam, atq; etiam à
Deputato Commēdatario ad professionem
excipiendam, eiusq; sigillo roboratam, &
Episcopo loci Ordinario exhibitam,de pro-
fessione constat.

24 Professio quippè in religione emissa per
scripturam arguitur eiusdem *.can.vidua*.13.
& ibidèm *Gloss*.20. *q*.1. *can. omnes fæmina*.
37.& ibidèm *Gloss*.27 *q* 1. *Gloss.in cap*. 1.§.
postquàm autem.verbo *scriptis.in* 6.*casu. de*
censibus in 6.*Cardin. in clement. ne in agro*
§.*sanè. de statu monachorum. Rota apud*
Cardin.Caualer.*decis*.271.*num*.3. Gratian.
25 *forens.disceptat.part*.4.*cap*.640.*num*.4. Vel
per fidem à libris extractam religionis, in
26 quibus professiones describuntur professo-
rum. Quemadmodùm baptismalibus fluen-
tis quem intinctum fuisse:vel matrimonio se
mulieri legitimè iugasse,ex Parochorum li-
bris,per fides ab eis formiter extractas, pro-
batur.ad Sacri Tridentini Concilij præscr p-
tum *sessione* 24.*cap*.1. §.*sed habeat Parochus*
de reformat.matrimonij. Rota part. 2. *diuer-*
sorum decis.340.*num*.2. *&* *apud Card. Ca-*
ualer.decis.444.*nu*.1. *Sanchez de matrimon.*
lib.3.*disput*.15.*nu*.22. deduximus plura nos
referentes *respons*.nostra 53. *num*.2.3. *&* 4.
part. 3. *Federicus de Senis.cons*.119. *nulli*
dubium est.nu.5.*&* 6. sequiturq; *Gratianus*
d.part.4.*forens.cap*.640.*nu*.7.8.*&* 9.

27 Quisquis igitur contra professionem legi-
timè emissam, de qua per publicam docetur
scripturam,dicere voluerit,ipse id probatio-
ne præstabit.ad tradita ex Concilio Toleta-
no 4. cap. 48. in *can*. *Monachum* 3. & per
Leonem Papam in *can.puellæ*. 8. 20.*q*.1. &
per Clementem III. in *cap.cùm virum* 12. *de*
regularibus.ac Sacrosanctam Tridentinam
synodum *session*.25.*cap*. 19.*quicunq; de re-*
gularibus. & *Gratianum forens.part*.3. *cap*.
440.*num*.25. Firmum ergò persistet Cerue-
ram vti Cappellanum Sacræ Religionis San-
cti Ioannis Hierosolymitani legitimè pro-
fessum,ex Gregorij XIII. Constitutione pre-
fata,esse ab Ordinarij loci iurisdictione exē-
ptum, vt neq; tanquàm Sedis Apostolicæ
Delegatus in eum animaduertere valeat.

28 Quæ sanè Constitutio conformis est decre-
to Sacri Tridentini Concilij *sess* 24. *cap*. 11.
29 *de reformat. in fin*. Quod exemptiones ab
Ordinariorum iurisdictione de medio tol-
lens,sic infert:

Exceptis tamen ijs,qui prædictis locis, aut
Militijs actu seruiunt, & intra earum septa,
ac domos resident, subq; eorum obedientia
viuunt: siuè ys, qui legitimè, & secundùm re-
gulam earundem Militiarum professionem
fecerint, de quo Ordinario constare debeat:
non obstantibus priuilegijs quibuscunq; etiā
Religioni Sancti Ioannis Hierosolymitani, &
aliarum Militiarum. his Sacrum Cōcilium.

30 Propter cuius quidèm decreti sanctionem
Regens *Ioannes Franciscus Sanfelicius de-*
cis.251.*par*.2. Fratrem Carolum Paganum
huius Sacræ Religionis,vel nouitium,vel ta-
citè saltim professum, in Carceribus Magnæ
Curiæ Vicariæ ob patrata crimina trusum,
mense Martij anni 1637. ad Religionem eā-
dem Decreto eiusdem Magnæ Curiæ remis-
sum fuisse,refert. Quamuis ipse Constitutio-
nis huiusce Gregorianæ minimè meminit.

31 Aduersa propterea haud sunt istis, quæ nos
respons nostra 6.*nu*.12.13.*&* 14.*part*.2. de-
duximus,quin conformia. In illo quippè ca-
su,nec concurrebant, neq; in vnum coibant,
quæ ex præfato Sacri Tridentini Concilij
decreto *d.cap*.11.*in fin*.& præfata Gregoria-
na Constitutione suprà enumerauimus,era-
mus proindè in puris terminis, & dicti Sacri
Concilij, dictæq; Constitutionis Gregoria-
næ,in quibus datæ exemptiones locum mi-
nimè tenent,quòd nec intra septa, & domos
degerent,nec sub obedientia viuerent, neq;
32 professionem legitimam emisissent: vt fir-
maretur regula:omnes, qui in Diœcesi sunt,
Episcopo loci ordinario subesse. ad *tex*. ex
Aurelianensi Concilio primo cap. 19. *in can.*
omnes Basilicæ 16.*q*.7. Bonifacio VIII. in *c.*
cùm personæ 7.*de priuileg*. *lib*.6. *circa fin*. ex
Honorio III. in *cap.conquærente* 16. *de offi-*
cio ordin.extrà. Innocentio III. in *cap.cùm*
non liceat 12. *de præscriptionib*. & ibidèm
Gloss.verbo *sua diœcesis.cap. de Xenodochijs*.
3.*&* *cap.cùm venerabilis*.7.*de religios.domi-*
bus. eodemq; Bonifacio VIII. in *cap. cùm*
Episcopus 7.*de officio ordin.in* 6. *Rota apud*
Coccinum decis.448.*num*.1. *&* *apud Card.*
Manticam decis.202.*num*.8. *&* *apud Card.*
Caualer.decis.306.*n*.1. *&* 2. diximus *respons.*
nostra 81.*n*.42.*p*.3. ij quidèm, qui in casibus
33 non essent exceptione seclusis.ad Pauli sen-
sum lib.16.ad Paulinum in *l*.1.*in fin ff.de re-*
gulis iuris.ibidèmq; *Gloss*.1.*circa fin*. & Ca-
gnolus nu.25.*&* *nu*.28.*Felinus in cap.quo-*
niam frequenter 5 *nu*.2.*in fin.vt lite non cō-*
testat. noster *Maranta in singularib*. littera

*lit.E. §.exceptio firmat.fol.36. Rota apud Coccinum decis.643. num.2. in fin. & apud 8.Mem.Greg.XV.dec.257.n.4.*diximus *resp.* nostra 11.*nu.*25.*par.*1.*& respons.*36.*nu.*12. *part.*2.

Nec obstaculum faciunt, quæ ex allatis Sacræ Congregationis declarationibus ex *Ioanne de Gallemart* ad *capit.*3.*session.*6. Sacri Tridentini Concilij, obijciunt Aduersarij.

34 Cùm quòd de huiuscemodi declarationibus, cùm autenthicæ non afferantur, cunctandum non sit. tradit *Sanchez de matrim. lib.8.disputat.2.sub num.* 10.*in fin.*qui in simili ad Sacræ Congregationis obiectam declarationem, ità respondet. similiq; modo *Pater* Diana *resolutionum moralium part.*1. *tract.*12.*de boris canonicis resolut.*6. *vers.ad responsionem* Cardinalium.*& ead.par.tract.* 6.*de paupertate religiosa resolut.*32. §.*restat modò respondere.*

35 Deindè quòd huiuscemodi declarationes per dictum de Gallemart, & per alios prælo impressæ, per eandem Sacram Congregationem annuente Sanctissimo Papa, vti non firmæ, & quandoq; Sacri Concilij menti aduersæ, fuerunt omninò prohibitæ, atq; de medio sublatæ, vt eis proindè standum sit minimè.

36 Præterea, quòd estò standum eisdem esset,
(quod sanè inficiasimus ex dictis) illæ quidem ad terminos dicti decreti Sacri Concilij exaudiendæ erunt, atq; etiam de alijs regularibus, qui extra monasteriorum suorū septa, nec Superioribus subiecti, viuunt, & extra delinquunt. iuxtà tradita per dictam Sacrosanctam Synodum *d.cap.*3.*sess.*6. *de reformat.* qui planè Regulares alij non sunt
37 ità priuilegio muniti, vt hæc Sacra Religio
ex Constitutione præfata Gregorij XIII. ad normam decreti Sacri Concilij *d. cap.*11. *in in fin sess.*24 *de reformat.*quod aduertit *Nauarr. cons.*12. *in Milites Sancti Ioannis Hierosolymitani per tot.lib.*3 *de regularibus.* sequiturq; in compendium *Sayrus decis.*26. *eodem tit.lib* 3.*Gratianus forens.part.*3 *cap.* 457.*num.* 30.*& seq. Ioan. Baptista Lezana in summa quæstionum regular.tom.*2.*cap.*5. *num.*18. *Marius Antoninus variar.resolut. lib.*1.*resolut.*18.*num.*4. In qua sanè religione Sacra illa animaduertēda venit distinctio, quam in superioribus ex dicta Gregoriana Constitutione ad formam quoq; decreti Sacri Concilij dicto *cap.*11.*in fin.sess.*24. tradidimus; legitimè videlicèt professos, postquā de ea Ordinario loci constiterit, omninò exemptos esse: illos verò, qui Militijs dictis inseruiunt, quàmuis Cappellani, non tamen professi, si tria illa habeant requisita, quæ supra enumerauimus, & ipsos Ordinariorum iurisdictioni non subijcis neq; vt Sanctę Sedis Apostolicæ Delegatis. Quòd præsertim Constitutio præfata clausulis sit munita derogatorijs (*Ità per quoscunq; Iudices, &c.* &
38 *nō obstātibus, &c.*) quæ sanè hoc operantur,
quod os parti præcludunt, nè obloqui valeat; Iudicemq; ligant, ne quicquam in aduersum verbo, vel operatione attentet. iuxtà *Felin. in cap.nonnulli num.*22.*vers secunda conclusio de rescript. Rota apud Verallum dec.*134. *num.*4.*part.*3.*& apud Cardin. Caualer.dec.* 430.*num.*3.*& dec.*438. *num.*2. *& decis.*404. *num* 2. *Farinac. in appendice de immunitat. Eccles.c.*2. *n.*15. *circà med.* diximus *respons.* nostra 51.*n.*17.*p.*3.

Nihil est ergò, quin Ceruera Sacerdos professus huius Sacræ Religionis ab Ordinarij sit iurisdictione exemptus non Religioni. propterea remittendus.

Atq; ità ex his, iudicio non abiecto saniori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Ceruera vt exemptus dimissus post hæc fuit.

SVMMARIVM.

1 *Res omnes humanæ vti finita suis clauduntur terminis.*
*Contra iustitiam proindè facit, præfinitos qui terminos transgreditur.n.*2.
3 *Iustitia in æqualitate consistit rei ad rem.*
3 *Termino diuinum quid superstitiosa tribuit gentilitas.*
*Ipse enim omnibus rebus fines statuit. num.*4.
Lites resecat, & iurgia.
Pacemq; conseruat.
*Terminos statutos qui transgreditur maledicto subijcitur lege Diuina.n.*5.
6 *Mutanda non sunt, quę legitimè semel constituta fuere.*
*Et quæ certam habuere ab initio interpretationem.n.*7.
8 *Fundationis lex seruari adeò debet, vt mutari illa nullo possit modo.*
*Ratio affertur n.*9.10.11.
*Vt neq; ipse Fundator opere idm perfecto immutare eam valeat.n.*12.
*Neq; etiam Episcopus.n.*13.
*Est enim hoc contra rationis ordinem. num.*14.
*Vt multò minùs id valeat successor. nu.*15.
9 *A lege in bonum commune* Reipublicæ *rogata discedere nemini permissum.*
*Eodem modo à lege à testatore data. num.*10.
11 *Iuris patronatus reseruationes idcircò permittit Ecclesia, nè retrahantur homines à fundandis, Ecclesijsque dotandis.*
15 *Successor in iure patronatus mutare non po-*

potest conditiones, & qualitates in fundatione constitutas.

In praeiudicium praesertim vocatorum. & n.39.

Atq; in perpetuum, & absq; causa.n.29.

Etiam Episcopi accedente consensu.

16 *Ius patronatus, & praesentandi potest in alium transferri, etiam laicum, Episcopi accedente consensu.*

Siuè praecedat, siuè subsequatur.n.17.

Exauditur tamen quoàd sui transferentis praeiudicium.n.18.

Non verò tertij.

Neq; in praeiudicium vocatorum.n.20.

Neq; contrà formam in fundatione datam. & n.21.

19 *Nemo in alterum transfundere valet, quod ipse non habet.*

21 *Lex, quae decreuit, immutare priuatus non potest.*

22 *Feudo renunciare quis non potest in praeiudicium vocatorum ex inuestitura.*

Ratio affertur.n.23.

23 *Inuestiturae forma seruanda.*

Quàmuis illa à feudorum consuetudinibus discedat.

Quàmuis per secundam à priori recessum fuisset.n.25.

24 *Pactum si non seruatur, factum rescinditur. Baldi dictum.*

26 *Proprietarius rei vsum, quàmuis in melius, in vsuarij praeiudicium commutare non potest.*

27 *Ius nobis quaesitum, nobis inuitis, atq; nolentibus, auferri à nobis non potest.*

Potissimùm verò si irreuocabilitèr nobis quaesitum sit.n.28.

30 *Episcopus post erectum ius patronatus, Fundatoris legi detrahere non potest.*

Etiam patronorum accedente consensu.

Non enim potest ipse conditiones in fundatione innexas immutare.n.31.

Vt Sacra declarauit Congregatio.

Potissimùm verò si certo personarum generi beneficium sit decretum.n.32.

33 *Haeres contra defuncti factum venire, illudq; peruertere haud potest.*

Vndè seruare illud oportet.

Praesertim in conditionibus in fundatione iuris patronatus appositis.

Quàmuis eum beneficio legis, & inuentarij sit haeres.n.34.

Quia quatènus est in haereditate, eius legi stare eum oportet.

Quod tamen exaudiri debet de voluntate legibus non reluctante.n.35.

Alioquin sequi illud haeres non tenetur. num.37.

Comprimitur etiam, si ex alio capite, quàm quòd sit haeres, in dispositâ ius ipse habeat.n.38.

36 *Testatoris iudicium prudens esse debet, & tanquàm à prudente factum existimari.*

Quòd si nullam habeat imponendi potestatem, iure ei non paretur.n.41.

40 *Haeres factum sequi defuncti in feudo antiquo, quod sibi alia via, quàm haereditatis aperitur, minimè tenetur.*

ARGVMENTVM.

Conditiones, qualitatesq; in iuris patronatus fundatione innexas, valeat nè successor immutare, nouasq; suo ex arbitratu adijcere? Et nùm ipsemet fundator opere iàm expleto fundationis, Episcopi quoquè accedente consensu, & nùm in praeiudicium vocatorum? Et quid in haerede, an defuncti in hoc factum sequi debeat, custodireq; si praeiudicium sibi in hoc irrogetur? & quid in feudo, praesertim antiquo?

RESPONSIO LXXXI.

1 RES omnes, quae sub Sole sunt, vti finitae, suis clauduntur terminis. Iu-
2 stitiae proindè, quae in aequalitate rei ad rem consistit. ex S. *Thom. 2.2.q.61.art.2.in corpor.* obluctatur quisquis, quae certis sunt terminata finibus trãsgredi-
3 tur. Diuinum quid idcircò superstitiosa gentilitas Termino tribuit. iuxtà illud Tibulli lib. 1. eleg. 1.

Nam veneror, seù stipes habet desertus in agris,
Seù vetus in triuio florida serta lapis.

& Ouidius 2. Fastorum.

Termine, siuè lapis, siuè es defossus in agro,
Stipes, ab antiquis tu quoquè numen habes.
Te duo diuersa Domini de parte coronant,
Binaq; serta tibi, binaq; liba ferunt.

& paulò post

4 *Tu Populos, Vrbesq; & Regna ingentia finis;*
Omnis erit sine te litigiosus ager.

Nulla

Nulla tibi ambitio est, nullo corrumperis auro,
Legitima seruas credita iura fide.

5 Maledicto propterea iure subijcitur
quàm meritissimo, qui terminos transferre
proximi sui audaci temeritate tentauerit.
Præceperat id Deus Moysi Deutoron. 27.
17. *Maledictus, qui transfert terminos pro-
ximi sui.* & cap. 19. 14. *Non assumes, & trãs-
feres terminos proximi tui, quos fixerunt
priores in possessione tua.* Salomon quoq;
prouerbiorum 22. 28. *Ne transgrediaris ter-
minos antiquos, quos posuerunt patres tui.*
vsurpauit Leo III. in *cap. 1. in fin. de sepultur.*
ibidemq; *Gloss.* verbo. *ne transgrediaris.* &
Eusebius Papa in *can. legibus.* 10. 12. *q.* 2. *Glos.*
quoq; in *can. tanta nequitia* 24. verbo *etiam*
6 *terminos. dist.* 86. Neq; enim quæ semel rectè
constituta sunt facili temeritate mutanda
sunt, ni iusta id exquisierit causa, comunisq;
vtilitas. ex Vlpiano lib. 4. fideicommissorum
in *l. in rebus nouis.* 2. *ff. de constitutionibus
Principum. can. ridiculum* 5. *dist.* 12. *S. Thom.*
1. 2. *q.* 97. *art.* 1. argumento quoq; deducto ex
his, quæ habet Paulus lib. 4. ad Paulutium in
7 *l. minimè* 23. *ff. de legibus.* dicit enim ipse
*minime sunt mutanda, quæ interpretationem
certam semper habuerunt.* sequiturq; *Afflic.
decis.* 222. *nu.* 2. *in fin.* Minimè ergò mutan-
dæ erunt conditiones in iure patronatus, &
præsentandi per fundatorem statuta per suc-
cessorem in illo, nouasq; adijcere haud pote-
rit. Hoc nempè statum facit præsentis cau-
sæ. Potuerit ne successor in iure patronatus,
& præsentandi datas à fundatore mutare
conditiones, ac leges, nouasq; in illo ipse da-
re, & à statutis recedere? Non potuisse re-
spondemus.

8 Quia nimirùm fundationis lex seruanda
ita est, vt præteriri illa minimè possit gentis.
ex Pelagio Papa in *can. Eleutherius.* 30. *in fi.*
18. *q.* 2. apertissimis satis verbis decernente,
dicereq; *Hæc igitur omnia diligentèr te exa-
minare iubemus; & si apud te euidenti ratio-
ne constiterit; quia tempore, quo dedicatum
est ipsum monasterium, conditiones superius
positæ conuenerint; seruari eas ex nostra au-
thoritate præcipimus: nec aliud amplius ex-
indè ab aliquo exigatur.* Alexander III. ad
Episcopum Ambianen scribens in *cap. porrò
quamuis.* 7. illis verbis: Et secundùm quod
inueneris, ita obserues. & *cap. percepimus.* 8.
de priuilegijs extrà. illis quoq; verbis: Et ip-
sorum tenor est diligentiùs attendendus:
Clementina quia contingit 2. *de religiosis do-
mibus.* Sacrosancta Tridentina synodus *sess.*
25. *cap.* 5. *de reformat. Anchoranus d. clem.
quia contingit. in* 9. *notab.* adaptatur non ab
re Diocletiani, & Maximiniani Cæsarum
sensus in *l. adprobationem* 21. *C. de proba-
tionib.* illis verbis: sed quem tenor scripturæ
designat. *Rocchus de Curte de iurepatronat.*
verbo *ipse, vel is, à quo. num.* 19. *Caud. cons.*
69. *Berous cons.* 5. *nu.* 6. *& seq. lib.* 1. *Bellonus
cons.* 56. *num.* 4. *Rota part.* 1. *in recentioribus
decis.* 112. *num.* 5. *& decis.* 496. *nu.* 2. *& part.*
2. *decis.* 254. *nu.* 2. *& apud Cardin. Caualer.
decis.* 639 *siuè* 640. *nu.* 6. *& apud Duranum
decis.* 8. *num.* 3. *part.* 1. *& decis.* 276. *num.* 1.
part. 2. & fuit dictum in *Monopolitana be-
neficij, siuè Cappellania* 6. *Iunij* 1622. *coram
Merlino decis.* 19. *num.* 8. *apud Viuianum in
praxi iuris patronat.* diximus *respons.* nostra
74. *num.* 3. *part.* 3. *Rota part* 4. *diuersorum
collecta per Farinacium. decis.* 532. *num.* 1.

9 Et quòd, sicuti à lege in bonum totius
Reipublicæ rogata discedere non licet. *cap.*
1. *de constitutionibus. cap. fin. de consuetud.*
illis verbis: cuius transgressio periculum
salutis inducit, *S. Thom.* 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. ita,
10 pariq; modo à lege in fundatione data: ne
contra authoris sui prosilite iudicium, qui
contrà fecerint, videantur ex Gelasio Papa
can. Syluester. 13. 11. *q.* 1. *l. fin. C. de fideicom-*
11 *miss. Viuius decis.* 265. *nu.* 5. Et quòd, si cõ-
trà fieret, retrahentur homines à fundandis,
Ecclesijsq; dotandis. ex *Abb. in cap. cùm in
cunctis.* 7. *§. inferiora col. fin. num.* 11. *de ele-
ctione. Rota decis.* 1. *de præbend. in nouis. nu.*
2. *Rocchus de Curte de iurepatronat.* verbo
honorarium in 3. *q. num.* 4. *&* 7. *Bellon. d. cõs.*
56. *num.* 4. *Lapus allegat.* 96. *Beneficia vacã-
tia in Curia,* quem sequitur *Felinus in tract.
quando litteræ Apostolicæ uoceant patronis
Ecclesiarum. in princip.*

12 Adeò verò firmam, legem in fundatione
datam haberi voluerũt Sacri Canones, prop-
ter datam rationem, ne à fundandis Eccle-
sijs, dotandisq; homines retrahantur, vt neq;
ipsemet fundator post opus perfectum, atq;
Episcopi consensu confirmatum, ex se in
fundatione præscriptas mutare leges valeat.
ex *tex. in cap. dilectus.* 8. ibidèmq; *Gloss.* ver-
bo *constitutum. & Abb. n.* 5. *in* 5. *notabili de
consuetud. Rota decis.* 228. *sub n.* 1. *part.* 1. *di-
uersorum. Rocchus de Curte d. tract. de iure
patronat.* verbo *ipse, vel is. n.* 33. & verbo *de
diœcesani consensu. q.* 13. *n.* 19. *& sequent.
Lambertin part.* 2. *lib.* 1. *art* 6. *q.* 2. *principali.
Franciscus Marcus decis.* 472. *n.* 6. *part.* 1.
Crescentius decis. 7. *de iurepatronat. Verall.
decis.* 290. *n.* 2. *&* 3. *part.* 2. *Marius Antoni-
nus Maceraten. variar. resolut. lib.* 1. *resolut.*
3. *n.* 14. *Garsias de beneficijs part.* 5. *cap.* 9. *nu.*
68. *& seq.* Neq; etiam Episcopus ipse solus.
13 ex *tex. in cap. nos quidèm.* 3. *de testament. l. si
quis ad declinandam* 38. *C. de Episcopis. &
clericis. Rocchus* verbo *pro eo, quod de con-
sensu Episcopi. q.* 15. *num.* 31. 32. *&* 33. *Lam-
bertinus de iurepatronat. lib.* 3. *q.* 5. *princip.
art.* 3. *nu.* 4. *Berous d. cons,* 5. *num.* 34. *& seq.*
14 *lib.* 1. *Viuius decis.* 265. *num.* 12. Rationem
verò habes ex Gregorio illo Magno ad Se-
cundinum Episcopum Taurominitanum in
can. rationis ordo. 34. 16. *q.* 7. qui sequenti-
bus loquitur: *Rationis ordo non patitur, vt*

Mo-

Monasterium contra voluntatem fundato-
rum ab eorum dispositione ad arbitrium sub
quis debeat vendicare. & ex Romana Synodo
Eugenij II.& Leonis IV.in *can.monasterium*
33.eadem causa , & quaest. sic enim in illa.
Monasterium, vel Oratorium canonicè con-
structum à dominio constructoris eo inuito
non auferatur. à dominio.id est à dispositio-
ne. *Gloss.* ibidem commentum agit. sequi-
turq; *Gloss.in cap nobis.25.*verbo *in cappella.*
de iurepatronat. Butrius in cap.significatum
11.n.9.de prabendis.Rota part.1. diuers. corã
Robusterio decis.550.num.1. Viuius d. decis.
265.num.1.& seq.

15 Multò minus igitur successor id poterit ,
qui in iure ipso patronatus successit,ne datas
in fundatione conditiones, & qualitates de-
mutare valeat:neq; successoribus in ipso iu-
re vocatis præiudicium inferre.vti post alios
sequitur *Garsias de beneficijs dicto cap.9. nu.*
69.& 70.ex Calderino cons.19.de iure patro-
natus. Viuianus in praxi iuris patronatus
lib.4.cap.2.num.6.Lambertin. d.lib.1.part.2.
art.8.q.2.princip.nu.6.& sequent. & notata
per *Afflict.decis.335.in 2.dubio. nu.12.Gra-*
tianus forens.part.3.cap.577.num.40.42. &
43.Molin.de hispan.primog.lib.1.c.24.n.31.
Riccius in praxi part.1.resolut.194.n.4. Rota
apud Card.Manticam d.decis.86.nu.11.vers.
nec obstat. refertq; ita tentum in Rota *in*
vna Salernitana iuris patronatus de Man-
ganarijs 7. Februarij 1586. coràm
Oriolen.

16 Licet enim per donationem iuspatrona-
tus,& præsentandi possit in alterum, quàm-
nis Laicum transferre patronus Episcopi
accedente consensu. apertissimè ex Alexan-
dro III.in *cap. illud prætereundum 8.& c.ex*
insinuatione 14. ibidèmq; *Gloss.* verbo *libe-*
raliter de iure patronat.extra.cap.1.eodem
17 *tit.lib.6.* siuè præcedat, siuè etiam subsequa-
tur Episcopi consensus.ex eodem Alexandro
III.in *cap. suggestum 20. de iure patronat.*
illis verbis : aut eius assensus fuerit posteà
subsequutus.*Rota decis.finali. nu.6.de iure*
patronatus in antiquis. & apud Cardinalem
Manticam decis.86. num. 7. & apud Card.
Seraphinum decis.884. num.1. & apud Ve-
rallum decis.287.nu.1.& seq.part. 1.& apud
Coccinum decis.453. num.1. & seq. & apud
eundem Coccinum decis.337. num.7. part.2.
in recentiorib.& part. 1. in eisdem recentio-
rib.decis.680.sub num.1. & apud Duranum
18 *decis.415.num.5.part.2.* Quod planè,quòad
sui præiudicium exauditur , non quòd tertio
ex donatione sua illud inferre valeat ; cùm
19 nemo in alterum plus iuris , quàm in ipso
est, transfundere valeat. *regula nemo potest*
plus.79.de regulis iuris in 6. Rota *d. decis fin.*
num.5. & 6. de iure patronat. in antiquis.
Puteus decis.16.num.3.lib.2. Rota apud Coc-
cinum d.decis.453. num.6. & apud eundem
d.decis.337.nu.7.part.2.in recentiorib.

20 Haud tamen poterit iuri ipsi patronatus
vocatorum in præiudicium renunciare, vel
eius naturam,& formam immutare, vel al-
teram reddere.ex *Archidiacono d.cap. vnico*
de iurepatronat. in 6. & Philippo Franco
ibidèm.& *Ancharano nu.3.in 2.notabili. &*
Pontana in additionib. ad Gloss. ibidèm.ex
Papiniani sensu lib.19.quæstionum in *l. Peto*
Luci Titi 71.§.fratre harede instituto ff. de
*legatis 2.*illis verbis , quibus dictorum ab se
rationem reddit : *nec tamen ideò sequentium*
causa propter superiores in posterum ladi
debet. concinitq; neq; ab re Iustinianus Cæ-
sar in *§.sed hac quidèm.in authentico de nup-*
*tijs collat.4.*verbis,quæ damus: *sed dudùm*
sancita teneant (inquiens) *& maneant apud*
accipientes,donec viuunt; Licèt decies millies
21 *contrarium aliquid velint morientes. Quod*
enim ex lege datum est lucrum,priuatus au-
ferre modis omnibus non valebit. Firmum
igitur apud subsequentes ius ipsum patro-
natus transibit,vt illud fundatores pro ipsis
statuerunt. sequiturq; *Ioannes Baptista Fer-*
rettus cons.133.per totum,& cons.134. nu.5.
22 *& seq.Borrellus cons.14.nu.6.& 7.* Quem-
admodùm neq; posse feudo nuncium in
eorum præiudicium mitti,qui ad illud ex in-
uestitura vocati fuere . ex apertissima iuris
feudorum dispositione in *cap.1.de successio-*
*ne feudi in vsibus feudorum.*illis verbis:*nul-*
la ordinatione defuncti in feudo manente, vel
valente. In feudo præsertim antiquo. *Ioan.*
Baptista Ferrett.d.cons.134. nu.12. Natta
cons.501.nu.22.& cons.504.nu.9.10, & 11.
Maranta noster *cons.79.nu.29. Caluacanus*
decis.Finizanen.36.num.333.part.2. Ioan.
Franciscus de Ponte lectione 13.de successio-
ne feudi.nu.14.15.& 16.Garsias, qui in casu
nostro simili à feudo vtitur argumento *de*
beneficijs part.5.d.cap.9. num.69.

23 Ratio verò est; quia à forma in inuestitu-
ra data discedendum est minimè , quàmuis
illa feudorum aduersetur consuetudinibus .
rationem reddit *Baldus in l.cùm te 6. C.de*
pactis inter emptorem,& venditorem in prin.
24 Quia si non seruatur pactum, (inquiens) re-
scinditur factum. sequitur *Afflict.decis.193.*
nu.2 & d.decis.335.nu.15.vers.nec est rece-
dendum.Cacheranus decis.23.nu.20.Viuius
decis.334.num.3.& 4. & decis.336. num.4.
Ambrosinus decis.Perusina 19.num.8.part.1.
Gratianus forens part.4. cap.663. num.5.
25 quàmuis etiam per secundam à priori reces-
sum inuestitura esset ; quia illa in præiudiciũ
in priori vocatorum attendi non vtiq; debe-
bit.*Bald.in l 1. C.quando nõ petentium par-*
tes petentibus accrescant. Parisius cons.106.
num.2.lib.1.Gozadin.cons.53.n.18. Menoch.
cons.1.num.124.lib.1. Gratianus forens.par.
3.cap.530.num.25.

26 Veluti neq; proprietarius rei vsum,quàm-
uis in melius , in vsuarij præiudicium com-
mutare potest:quia deteriorem causam eius
facere

facere non poteſt. Audias quæſo ex Neratio.
Paulum lib.2.alias 1.ad Neratium in *l.fin.ff.*
de vſu,& habitat. quam diſertis hoc expri-
mat verbis,ne fide deficias ab his, quæ pro-
bamus: *Neratius ait:* (inquit ipſe) *Vſuaria*
rei ſpeciem is,cuius proprietas eſt,nullo modo
commutare poteſt: deteriorem enim cauſam
vſuarij facere non poteſt. Facit autem dete-
riorem etiam in meliorem ſtatum re commu-
tata. ſic Paulus.ſequiturq; *Gloſſ.d.can.mona-*
27 *ſterium.*33.verbo *à dominio* 16.*q.*7. Quod
enim ius eſt nobis iam quæſitum, à nobis
quod auferatur,nobis inuitis, & nolentibus,
omninò dedecet, iniuſtumq; æſtimatur, ex
Pomponio lib.6.ad Sabinum in *l.id,quod no-*
ſtrum 11.*ff.de regulis iuris.* nec ab eodem
ſenſu diſceſſit Furius Anthianus lib.1.ad edi-
ctum in *l.fin ff.de pact.Clement. conſtitutio-*
28 *nem.*4.*circa fin. de electione.* Potiſſimùm
vero ſi irreuocabiliter illud ſit nobis ius ac-
quiſitum.*Natta d.conſ.*501.*num.*15.*Gratia-*
*nus forenſ.par.*4.*cap.*654.*nu.*2.*&* 3.
29 Poteſtatis itaq; ſucceſſoris in iure patro-
natus haud erit, Inſtitutionis formam in
fundatione à fundatore datam,eorum in præ-
iudicium,qui vocati ſunt ad illud, ſuo exar-
bitratu immutare, in perpetuum præſertim,
& abſq; cauſa,etiam Epiſcopi accedente cō-
30 ſenſu.*d.can.monaſterium* 33.16.*q.*7. Quia
voluntati fundatoris neq; Epiſcopus, neq;
patronus poſt opus iam perfectum,detrahe-
re poteſt. *d.cap.nos quidem.* 3.*de teſtament.*
can.vltimâ voluntas 4.13.*q.*2. *l.*1. *C. de ſa-*
croſanctis Eccleſijs.d.Clement. quia contin-
*git.*2.*de religioſis domib.* Sacrum Tridentinū
Concilium *d.cap.*5.*ſeſſ.*25.*de reformat.*& de-
claraſſe Sacram Congregationem eiuſdem
31 Sacri Concilij Interpretum: Non poſſe Epi-
ſcopum qualitates, & conditiones ex funda-
tione perquiſitas imminuere,vel immutare,
ſiuè etiam in totum tollere, etiam patrono-
rum accedente conſenſu,quàmuis ſemel re-
ferunt *Genuenſ. in praxi epiſcopali cap.*24.
deputata ad certos pios vſus. n. 10. latiùſq;
*Garſias de beneficijs par.*7.*cap.*1.*n.*99.*cum*
*ſequentib.& n.*113.*&* 114.ita tentum fuiſſe
in Rota refert in *Valentina iuris patronatus*
20.*Martij* 1585.*coram Orano.& in Toleta-*
na Cappellania 14.*Februarij* 1583.*coram*
Robuſterio.
32 Potiſſimùm verò ſi certo perſonarum ge-
neri (vt in facto hoc noſtro) ex fundatione
beneficium debeatur. *Creſcentius d.deciſ.*7.
de iure patronat. Rota apud Cardin. Sera-
*phinum deciſ.*1091.*n.*5.*&* 6.*& par.*2.*in re-*
*centiorib.deciſ.*194.*ſub n.*1.*in fin.*
Obſtaculum proindè facit minimè, quod
33 opponunt Aduerſarij: Defuncti voluntatem,
eiuſq; factūm peruertere haud poſſe hære-
dem,ad *tex.in l.eùm à matre* 14. *C.de re iu-*
dicata. ſtare propterea eidem teneri, atq; cō-
ditiones donationi iuris patronatus innexas
ſeruare.*Rota d.deciſ.vltima de iure patronat.*
*in antiquis n.*5.*&* 6. noſter *Maranta conſ.*
139.*n.*5.*verſ. vlterius in fin. Oſaſcus deciſ.*
Pedemontana 180.*n.*1.*& ſeq. Aluarus Va-*
*laſcus conſultat.*32.*n.*44.*lib.*1.*Gomezius Leo*
*deciſ.*100.*n.*5. *&* 6. *Rota apud Coccinum*
*deciſ.*437.*n.*2.*& apud Card. Caualer. decis.*
270.*ſub n.*3.*& decis.*430. *n.*5. *& decis.*471.
*n.*1.*& apud Duranum decis.*101.*n.*3.*par.* 1.
34 Quamuis cum legis, inuentarijq; beneficio
hæres fuerit. Quatenus enim in hæreditate
erit, vireſq; ſupperunt patrimonij, defuncti
factum præſtare debebit.*Rota apud Caualer.*
*d.decis.*430.*n.*5.*&* 6.*& decis.*536.*n.*4. *& de-*
*cis.*664 *n.*1.*& ſequent.*
35 Præter quàm quod enim hoc ipſum ob-
iectum de voluntate exaudiri debet defun-
cti, quæ legibus, ſacriſq; canonibus, vndè-
quaq; iuſtitiam ſectantibus, non reluctatur.
*cap.tua nobis.*17.*de teſtament. d.§.diſponat*
*in authentico de nuptijs collat.*4. *& §.ſi quis*
autem pro redemptione.de eccleſiaſticis titu-
36 *lis collat.*9. Prudens nempè, non ſanè im-
prudens, atq; damnandum teſtantis conſi-
lium eſſe debet, vt ſeruetur.ad Sceuolæ ſen-
ſum lib.2. reſponſorum in *l. Lucius Titius.*
85.*in fin.ff.de hæredib.inſtituend. Marcus*
*Mantua conſ.*7.*n.*34.*& conſ.*87.*n.*8. quem
37 ſequitur *Viuius deciſ.*265.*n.*10.*&* 14. Alio-
quin factum ſequi defuncti à legibus,ſacriſq;
canonibus improbatum non tenetur hæres.
*Afflict.deciſ.*240.*n.*8.*Guido Papa conſ.* 180.
*n.*4.*Portius Imol.commun.concluſionum lib.*
3.*concluſ.*8.*in* 7.*limitat.Gabriel eodem tract.*
*lib.*6. *de regulis iuris concluſ.*11. *limitat.* 14.
*nu.*31.*Ioſeph Ludouicus eodem tract.conclu-*
ſione 16.*in* 5.*limitat.d.l.eùm à matre fol.mi-*
hi 54.*Grammatic.dec.*93.*n.*8.*&* 9.*Viuius de-*
*ciſ.*56.*n.*2.*&* 9.*Oſaſcus d.decis.*180.*n.*2.*&* 3.
*Antonius Faber lib.*4.*tit.*10. *C.de hæredita-*
*rijs actionib.diffinit.*4.
38 Nihilominus tamen,nec firma regula ha-
betur,ſi ex alio capite,quàm quòd ſit hæres,
ius quæratur ſucceſſori. ex *Gloſſ.fin. circa*
*med.in l.Lucius.*39.*ff.ſoluto matrimon. Rota*
*d.decis.fin.de iure patronat in antiquis. n.*5.
in fin. noſter *Maranta conſ.*55.*n.*3. *verſ.imò*
poſſet dici. Ioan.Baptiſta Ferrettus d.conſ.
134.*n.*14.*Portius Imola d.concluſ.*8. *limitat.*
9.*& ſeq.Gabriel d.concluſ.*11.*n.*27.*in* 11.*li-*
*mitat.Viuius d.decis.*56.*n.*2.*in fin.in* 4. *limi-*
*tat.Oſaſcus d.decis.*180.*n.*5.*Caluacan. deciſ.*
11.*n.*11.*part.*3.*Antonius Faber C. de hære-*
*ditar.action.d.definit.*4.
39 Non itaq; firmas habere nouas adiectas
qualitates in iure patronatus, & præſentandi
debet hæres,qui ex fundatione vocatur, ſi-
biquè præiudicium accerſit nouas illas ad-
40 mittendo qualitates. quemadmodùm nec
tenetur hæres defuncti ſequi factum in feu-
do antiquo, quod ex inueſtitura iure ad ſe
ſpectante debetur. *Portius Imola d.concluſ.*
8.*in* 4.*limitat.Gabriel. d.concluſ.*11.*in* 7. *li-*
*mitat.num.*19.*Ioſeph Ludouic.d.concluſ.*16.
in

in 7. limitat. d. l. cùm à matre fol. 52. Ossasius d. dec. 180. n. 5.

Transgressus proindè à maioribus suis positos sibi terminos hic fuit testator. perpe-
4 ram idcircò egit. iurè ergo non ei paretur impune. ex Bonifacij Octaui determinatione in *cap. vt animarum 2. alids fin. de constitut. in 6.*

Atq; ita ex his, iudicio non explosò meliori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Fidem frangere, pupillum fraudare, & socium fallere in negotio perfidum, ac nefarium. ex Cicerone.*
Qui hoc faciunt, sunt improbi. n. 2.
Fides improborum leuis, & tàm infida, quàm ipsi. Plinij secundi dictum.
3 *Homine subdolo, & duplici nihil potest esse perniciosius.*
Ab eo proindè cauendum.
4 *Census annuus ex Pij V. Constitutione imponendus erit super re immobili fructifera, certisq; finibus designata.*
Quid verò si apparentèr quidèm, nō tamen verè super tali re imponatur, erit nè census nullus? n. 5.
Census quid? n. 9.
Census accidens dicitur, quod sine subiecto esse non potest. n. 10.
6 *Forma data si praetereatur, quidquid indè sequitur nullum est.*
Forma defecta formatum deperit. n. 7.
Forma data videtur per dispositionem negatiuam. n. 8.
Et quae actum annullat, si alitèr fiat.
10 *Accidens sine subiecto, à quo sustentatur, esse non potest.*
11 *Potentia, quae ad actum non reducitur, frustranea aestimatur.*
12 *Census deperit in totum, vel pro parte, si res, super qua impositus fuit, in totum, vel pro parte pereat, vel infructuosa euadat.*
Quid verò si fructus non produceat, quia ager non colitur. n. 13.
Vel domus non locetur.
Sufficit tamen, si res natura sua fructifera sit. n. 14.
Vel si domini malitia res pereat. n. 16.
15 *Fundamento sublato depereunt omnia.*
17 *Fraude sua, vel ex dolo commodum percipere nemo debet.*
Vel lucrari.
18 *Proprietarius, qui rem vsufructui suppositā fraude immutauit, tenebitur ex dolo vsufructuario.*
19 *Census venditor, qui rem suppositam fraude destruxit, tenebitur, vel super alia re censum supponere.*
Vel acceptas restituere pecunias.
Cum damnis, & interesse. n. 30. & 32.
20 *Mentiri in caput suum. ex Dianele.*
21 *Susannam castissimam duo Senes falsò de adulterio accusauere.*
22 *Nemo debet ex improbitate sua consequi actionem.*
Neq; ex delicto conditionem suam meliorem facere. n. 23.
24 *Iniuria nasci non debent, vndè iura nascuntur.*
25 *Deceptis subueniri iura volunt, non deceptoribus.*
26 *Mulieribus deceptis ex Senatus Consulto subuenitur, non decipientibus.*
Infirmitas enim foeminarum, non calliditas auxilium sumit. n. 27.
28 *Lucrum captare, & damnum pati differunt.*
Huic subuenitur magis, quàm lucrum captanti.
29 *Prouerbium. Fiducia pecuniam perdidi.*
31 *Damnum, qui alteri intulit, cum interesse resarcire tenetur.*
Quia decepit illum. n. 32.
33 *Testatorum suprema iudicia quòd exitum habeant, publicè interest.*

ARGVMENTVM.

Census annuus super re immobili, aut quae pro immobili habeatur, fructifera, constitui debet, ex Pij Papae Quinti Constitutione. Quae sanè Constitutio pro forma seruanda erit. Quid verò si super immobili certis finibus designata census constituatur, verè tamen constituens rem illam non habet. sit nè census ipsa constitutio nulla? & ad quid teneatur constituens, qui socium in negotio fefellit? an pecuniam restituere acceptā; vel nouam rem immobilem censui supponere? Quid verò re in toto, vel in parte perem-

pta, vel infructuosa effecta? Quidue si id vendentis culpa, doloue accidat?

RESPONSIO LXXXII.

MAgnus ille eloquentiæ parens Cicero oratione pro Roscio Commodo aduersus eos, qui fidem frangunt, & fallere socium in negotio tentant, sic loquitur:
1 *Æquè perfidiosum, ac nefarium est fidem frangere, quæ vitam continet; & pupillum fraudare, qui in tutelam peruenit; & socium fallere, qui in negotio se coniunxit.* Improbi
2 certè hi sunt; nàm leuis eorum fides est, quin magis infida. sic Plinius secundus: *Fides improborum leuis, & tàm infida, quàm ipsi.* Et
3 sane quid homine subdolo, & duplici potest esse perniciosius? vt exclamarit Seneca traged. in Hippolyto.

O vita fallax, abditos sensus geris,
Animisq; pulchram turbidis faciem induis.
Pudor impudentem celat, audacem quies;
Pietas nefandum vera fallaces probant,
Simulantq; molles dura.

sic enim sepissimè

Impia sub dulci melle venena latent.

Sic quidam Nicolaus Vinzanus ex Ciuitate Aquilæ in negotio circumuenit fratrem suum, qui in illo, se cum eo côiunxerat. Cùm enim ipse pecuniarum egeret, simulans se vineam, & domum habere, certis illa finibus terminata, fructusq; parere sufficientes, sexcenta scutorum accepit, annuumq; censum super domo, & vinea imposuit, vendiditque, emptor post nonnulla tempora diem vidit vltimum, sibiq; hæredem dixit in omnibus Sacrum Montem Mortis, & Orationis Almæ Vrbis Romæ. Huius Gubernatores aduersùs Vinzanum pro annuo censu in iudicio agunt apud Tribunal Fabricæ Sãcti Petri Neapoli. Euocatus ille rem aperit, censumq; suppositium fuisse, non verum, remanere non super fundo, sed super persona. ex Pij V. Constitutione de censibus nullum fuisse, ad nullum se ampliùs obnoxium esse censum soluendum. Fit itaq; causæ status: Fuerit nè nullus census impositus per Vinzanum, & nùm nihilominùs ad censum soluendum, vel saltim receptam pecuniam restituere teneatur? Ex se nullum censum impositum fuisse, & nihilominùs vel ad certum fundum censui supponẽdum, vel saltim ad receptam restituendam pecuniam cogi posse, respondendum putauimus.

Et quidem nullum impositum censum
4 fuisse supponimus: Quia nimirùm ex Pij Papę V. Constitutione de censibus, quam etiam refert *Quaranta in summa Bullarum* verbo *contractus censualis. fol. mihi* 210. eamquè commento illustrem refert etiam *Nauarr. tract. de vsuris num.* 84. perpenditq; *Viuius dec.* 369. per tredecim requisita hanc pensans Constitutionem, census constitui minimè potest, *nisi in re immobili, aut qua pro immobili habeatur de sui natura fructifera, & quę nominatim certis finibus designata*
5 *sit.* hic verò & si apparenter, atq; verbotenus, census super re immobili, & fructifera constitutus appareat: verè tamen, ac realiter, ac formaliter non fuit. contra proindè formam Constitutionis præfatæ. ergò nulliter. Forma
6 namq; à Constitutione data si prætereatur, quidquid ex illa sequitur nullum est. *cap. 1.* ibidemq; *Gloss. fin. de baptismo, & eius effectu. cap. cùm dilecta 22. §. cùm enim. de rescrip. cap. prudentiam. 21. de offic. delegat. cap. pisanis. 19. de restitut. spoliator.* ibidemq; *Gloss. fin.* verbo *irritum. Nauarr.* qui in terminis loquitur huius Constitutionis de censibus *dict. tract. de vsuris Gloss. 17. num. 98.* Ratio
7 in promptu est: Quia forma defecta, formarum ipsum deperit. ad *text. in cap. cùm cessante 60. de appellat. can. cùm Paulus 26. 1. q. 1. Rota apud Cardinalem Manticam dec. 186. nu. 2. & in Veronen. pensionis 3 Iulij 1592. coram Cardinali Mellino apud Marchesan. part. 1. decis. 11. num. 2. 3. & 4. fol. 61. ad tex. in l. 1. § si quis ità interroget. & Glossellam marginalem* ibidem. *ff. de verbor. obligation.* ex Vlpiano lib. 5. de omnibus Tribunalibus in *l. cùm hi. quibus. 8. § si prætor aditus. ff. de transact. Rota part. 1. in recentiorib. dec. 158.*
8 *num. 10. in fin.* Forma autem data in Constitutione videtur, quia illa disponit per negationem, atq; actum annullatiuum: *Statuimus* (inquiendo) *censum, seù annuum reditum creari, constitutiuè nullo modo posse, nisi in re immobili, &c.* censetur ergò data forma, vt census super re immobili constituatur. ex *Bald. in l. 1 ff. de liberis, & posthumis. Rota dict. decis. 158. num. 1. part. 1. in recentiorib. Mandosius super regula 24. Cancellar. quæst. 3. num. 8.* quem sequitur *Quaranta in summa Bullarum.* verbo *ordo. fol. mihi 374. vers. amplia hanc extrauagantem. Garsias de benefic. part. 8. cap. 1. num. 108. & part 9. cap. 2. num. 230. Rota dec. 167. n. 5. par. 2. in recent.*
9 Preter quàm quòd, cùm census ius sit percipiendi redditus ex re alterius fructifera, oneriq; non subiecta. vti definiunt censum *Binsfeldius in enchyridion Theologia pastoralis p. 2. cap. 27. § 1. Boninsignius de censibus cap. 2. num. 1. Cencius part. 1. cap. 1. quæst. 3. art. 2. num. 1* diximus *respons.* nostra 8. *num. 25. & respons. 50. num. 10. part. 3. Rota in Romana census 18. Octobris 1602. coràm Cardinali Mellino dec. 187. n. 2. apud Statil. Pacif. de Saluian. interdict.*

Neq; res ipsa existat, ex qua fructus, vel re-

reditus percipi possint. Census vtiq; ipse
super re non existenti impositus nullus erit.
10 est nempè census accidens quodam: acci-
dens verò sine subiecto, quod illud sustén-
tat, esse minimè potest. præter Philosophos
ex Pauli sensu lib. 5. ad Sabinum in *l. si seruū*
mihi. 4. § si modus agri. ff. de actionibus emp-
ti, & venditi. & Glossella marginalis ibidèm.
cap. veniens. 3. de presbytero non baptizato
ministrante. Nauar. cons. 21. nu. 6. in fin. lib.
3. de empt. & vendit. diximus *d. respons. 50. n.*
6. & seq. par. 3. Rota in hiscemet terminis in
Vrbeuetana census 31. Maij 1591. coram
Penia decis. 279. num. 1. & 2. apud Statilium
11 *Pacificum de Saluiano interdicto.* Frustrà nē-
pè illa existimatur potentia, quæ ad actum
reduci nequaquàm potest. ad *tex. in l. 4. § si*
prætor ff. de suspectis tutorib. cap. pastoralis.
14. § quoniam. vbi etiam Decius notab. 2. de
rescriptis. l. multum interest 6. C. si quis alte-
ri, vel sibi. noster *Maranta cons. 31. num. 2.*
circa medium. Barbosa axiomat. 184. nu. 1.

Vt quid enim (quæso te) ius illud perci-
piendi; si ex qua re fructus percipere valeas,
nusquàm appareat? Est ergo nullus hic ita
12 impositus census. Sed dicet Aduersarius: Re
censui subiecta, ex qua fructus percipiuntur,
vel in totum, vel in partem infructuosa effe-
cta, vel etiam perempta, neq; census, siuè in
totum, siuè in partem, ex qua fundus infru-
ctuosus euasit, debebitur. vt ipsa disponit Pij
Papæ Quinti Constitutio: *Postremò census*
omnes (inquiens) *in futurum creandos, non*
solùm re in totum, vel pro parte perempta,
aut infructuosa in totum, vel pro parte effe-
cta, volumus ad ratam perire; sed etiam posse
pro eodem pretio extingui. hic verò nedum
res infructuosa est, sed in totum extincta,
quia non extat. ergo nec census debebitur.
Rota apud Card. Seraphinum decis. 1418. n. 3.
Caual. commun. contra commun. q. 312. n. 4. 5.
6. & 7. Nauar. de vsur. Gloss. 2. nu. 86. Viuius
d. decis. 369. nu. 15 in 11 requisito. & perpen-
sum videtur in *d. Romana census corā Card.*
Mellino d. decis. 187. nu. 8. 9. & 10. apud Pa-
cificum.

Responsione tamen nos iaculum declina-
mus: non parem esse instantiam: aliud quip-
pè est, si fortè fortuna res censui supposita in
totum, vel pro parte perimatur, vel infru-
ctuosa euadat: aliud si indè fructus non per-
cipiantur, quia ab initio res non extitit, neq;
super re existenti census impositus fuit. in
primo enim Constitutio loquitur, non in se-
13 cundo. Et quid (amabo te) si dominus, sua
vecordia, ne dixeris versutia, sine fructu ma-
gis fundum esse voluerit, ne census soluatur,
vndè nec fundum colit, neq; colere facit; nec
domum locat, percipiet ne ex sua fraude cō-
14 modum? Sat certè erit, vt rectè census ad Cō-
stitutionis formam constitutus dicatur; rem
immobilem, esse natura sua fructiferam: *Nisi*
(Constitutio inquit) *in re immobili, aut quæ*
pro immobili habeatur, de sui natura fructi-
fera. Potest itaq; parere fructus, non autem
parit; quia nec agrum colit, sua negligentia
Dominus, nec domum alteri locat. non itaq;
par est instantia in vno, aliove casu. Si enim
temporalis hæc est venditoris negligentia, ab
onere haud redimetur ipse, quin censum sol-
uat; quia potest fundus fructus producere,
non tamen producit, quia non colitur, non
aratur, non seritur; vndè nec fructus colligū-
tur. sibiq; imputet venditor, si census adhuc
soluere cogatur: quoniam est natura sua res
fructifera, ex accidenti verò fructus non pro-
ducit Domini malitia. *Nauar. de vsur. q. 23.*
num. 117. & 118. q. 25. Ioan. Azorius Insti-
tut. moralium part. 3. lib. 10. de censibus cap.
6. q. 5. & seq. & cap. 16. Lessius de iustitia, &
iure lib. 2. cap. 22 dub. 12. num. 91. Virginius
Boccaccius de censib. part. 2. q. 24. nu. 41. Salas
de contractib. tract. de censibus. dub. 41. Surd.
cons. 162. num. 22. vol. 2. Cencius de censibus
part. 1. cap. 3. q. 2. art. 3. num. 6. & seq. & part.
3. cap. 1. q. 2. nu. 9. Gratian. forens. par. 4. cap.
654. n. 6. & 7. Caeuallos. d. q. 312. n. 6.
15 Licèt enim hic census, vt putà sine funda-
mento, subsistere haud potuit. *d. can. cùm*
Paulus. 26. 1. q. 1. vt in superioribus diximus,
contra formam d. Constitutionis Pij V. con-
stitutus. non ex hoc tamen vendens illum
fraudulenter, acceptam pecuniam lucrari
16 potuit. Quemadmodùm super molendino
constitutus census, si culpa Domini molen-
dini illud pereat, destruaturq; non ex hoc ta-
men dominus, qui in mala fide fuit, commo-
di quidquam indè consequitur: Quia profe-
ctò, vel super alia re immobili fructifera cō-
stituere illum tenebitur; vel acceptas saltim
17 restituet pecunias. ne ex sua fraude, & dolo
commodi quidquam percipiat. *Ne ex dolo*
suo lucrentur. Paulus lib. 11. ad edictum, in-
quit in *l. ne ex dolo. 13. ff. de dolo.* ex Vlpiano
lib. 1. responsorum in *l. 1. ff. de natalibus re-*
stituendis. cap. intelleximus. de Iudicijs. cap.
officij 14. § si verò constiterit. de testament. &
ad rem hanc nostram expressissimis verbis
Vlpianus lib. 18. ad Sabinum in *l. repeti po-*
test. 5. in fin. ff. quibus modis vsusfructus, vel
18 *vsus amittatur.* illis verbis: *Planè si proprie-*
tarius hoc fecit, (vt res scilicèt vel mutaretur,
vel destrueretur) *ex testamento, vel ex dolo*
tenebitur. ibidèmq; pluribus *Gloss. fin.* verbo
vel de dolo. cap. fin de iniurijs, & damno dato.
Nauar. *d. q. 25. n. 118. de vsuris. Lessius de iu-*
stit. & iure lib. 2. d. cap. 22. dub. 12. num. 91.
Boccaccius part. 2. d. q. 24. num. 42. & 43. Cē-
cius d. part. 1. cap. 3. q. 2. art. 3. nu. 16. & par.
3. cap. 1. q. 1. art. 3. num. 18. Salas de censib.
dub. 16. & 17. Petrus Binsfeldius. in cap. in
Ciuitate 6. de vsuris q. 12. conclus. 2. circa fin.
vers. si autèm dolo. Gratian. d. cap. 654. nu. 1.
& seq. & num. 7. ac per totum illud cap. Ca-
uallos. d. q. 312. sub num. 6. Ioannes Azor. d.
lib. 10. cap. 7. q. 2. vers. quæres, quid si Titius.

& q.7. Molina de instit. & iur. tract. de con-
tract. lib. disputat. 394. *num.* 4. *dub.* 4.

Tantum verò abest, vt Vinzanus, qui sup-
posititiè domum, vineamq; censui constitu-
to submisit, cùm neq; vineam, neq; domum
haberet, lucrum ex sua malitia referre va-
19 leat; vt magis, vti diximus, vel nouum fun-
dum censui supponere teneatur, vel accep-
tas demùm pecunias fraude extortas resti-
tuere; cum in caput suum mentitus fuerit.
iuxta Danielis *cap.* 13. 55. illud ad inueter-
20 tum illum dierum malorum senem. *Rectè*
mentitus es in caput tuum. & alterum eiusdẽ
21 farinæ senem, quòd iniquè Susannam castis-
simam illam mulierem Ioakim vxorẽ, adul-
22 terij falsò accusauerant. neq; porrò decet, vt
ex improbitate sua actionem ipse consequa-
tur. ex Vlpiano lib. 29. ad Sabinum in *l. itaq;*
fullo. 12. *ff. de furtis.* & ex eodem lib. 21. ad
edictum in *l. non fraudantur.* 177. §. *nemo*
ex suo. ff. de regulis iuris. cùm iustissimè lo-
23 quitur, regulamq; omnibus rectam tradit:
Nemo (dicens) *ex suo delicto meliorem con-*
ditionem suam facere potest. ibidèmq; *Gloss.*
verbo *nemo*. Nunquid ne ex Sanctissima Pij
V. constitutione, quæ ad iustitiam annui cẽ-
sus promulgata fuit, ipse socium, qui se in ne-
24 gotio secum coniunxit, fallet; vt indè na-
scantur iniuriæ, vndè iura nascuntur? verbis
loquimur Innocentij III. in *cap. qualiter, &*
25 *quando* 17. *in princip. de accusat.* Absit. Quin
magis aduersarij astu, calumniosaq; malitia
deceptis subueniendum iura proclamant.
ex Innocentio III. in *cap. inter dilectos* 8. §.
attendentes de donationib. eodèmq; in *cap.*
cùm vniuersorum 8. *de rerum permutatione.*
dixeruntq; Diocletianus, & Maximinianus
Cæsares in *l. si is, qui minorem.* 2. *C. si minor*
se maiorem dixerit. per pulchrè aientes; *Cùm*
iuxtà statuta iuris, errantibus, non etiam
fallentibus publica iura subueniant. & eru-
ditissimè omnium Vlpianus lib. 29. ad edi-
ctum in *l. & priùs quidem.* 2. §. *verba itaq;*
ff. ad Senatus Consultum Velleianum. de
26 mulieribus verba faciens; *sed ita demùm eis*
subuenit, (inquiens, Senatus Consultum vi-
delicet) *si non callidè sint versatæ. Hoc enim*
Diuus Pius, & Seuerus rescripserunt. Nam
deceptis, non decipientibus opitulatur. sub-
27 dens in fin. *Infirmitas enim fœminarum,*
non calliditas auxilium sumit. Auxilium
itaq; sumet Vinzani calliditas, qui in ne-
gotio socium fefellit? non vtiq; sequiturq;
28 *Aymon Crauetta cons.* 157. *num.* 15. ea po-
tissimùm ratione, quòd ipse de lucro agit
captando; hic verò, qui bona fide censum
emit, de damno vitando, quod sanè multum
subiret, si censum, & pecuniam perderet; vt
29 ex veteri paræmia dicere posset? *Fiducia*
pecuniam perdidi. Huic igitur succurren-
dum ex Vlpiano lib. 25. ad edictum in *l. At*
si quis. 14. §. *sed & si res legata. ff. de religio-*
sis, & sumptibus funerum. illis verbis: *me-*
liùs est legatarium non lucrari, quàm empto-
rem damno affici. nec alitèr sentire visus est
Paulus lib. 12. ad edictum in *l. sciendum* 18.
ibiq; notatis per *Gloss.* verbo *damno, & Scri-*
bentes. ff. ex quibus causis maiores. sequi-
turq; *Aymon cons.* 33 *num.* 24. *in fin. Rota*
apud Sanctæ memor. Gregor. XV. decis. 439.
num. 9. *& decis.* 492. *num.* 11. *&* 12. *Et apud*
Card. Caualer. decis. 220. *num.* 8. quæ est
etiam in impressis apud *Farinacium post*
2. *volum. consiliorum decis.* 365. *num.* 6. *in*
fin. in Romana Societatis 16. *Nouembris*
1612. *Vincentius Hondedeus cons.* 34. *num.*
18. *lib.* 1. *Gratianus forens. part.* 4. *cap.* 786.
num. 18.

Erit igitur contra Vinzanum, qui dolosè
socium circumuenit, Sacri Montis Mortis, &
Orationis Gubernatoribus succurrendum:
vt vel super alia re existenti, immobili, vel
quæ pro immobili habeatur, fructifera, cen-
sum denuò verè, realitèrq; imponat; vel
30 quòd acceptas fraudulentèr pecunias cum
damnis, & interesse restituat. ex Vlpiano *d. l.*
repeti potest. 5. *ff. quibus modis vsusfructus,*
vel vsus amittatur. eodèmq; Vlpiano lib. 32.
ad edictum in *l. Iulianus.* 14. §. *si verò sciens.*
ff. de actionibus empti, & venditi. apertissi-
31 mè loquente, ac dicente: *Omnia detrimen-*
ta, quæ ex ea emptione emptor traxerit, præ-
staturum ei. ex ratione, quam ex eodem
Vlpiano eodem lib. 32. ad edictum in *l. si*
quis domum. 9 §. *idem quærit. ff. locati, &*
conducti. venamur, inquit enim. *Quid tamen*
si non quasi fructuarius ei locauerit, sed
32 *quasi fundi Dominus? videlicèt tenebitur. de-*
cepit enim conductorem. & ità Imperator
Antoninus cum diuo Seuero rescripsit. Te-
nebitur itaq; Vinzanus omnia restituere, ac
etiam interesse: decepit enim emptorem. &
hanc sequitur sententiam *Salas de censibus.*
dub. 48. *Nauarr. d. q.* 25. *num.* 118. *de vsur.*
Molina d. disputat. 394. *num.* 4. *dub.* 4. *Ioann.*
Azor. Institut. moralium par. 3. *d. lib.* 10. *cap.*
7. *q.* 2. *Cencius d. part.* 3. *cap.* 1. *q.* 1. *art.* 3. *n.* 18.
Gratian. d. cap. 654. *nu.* 2. *& seq. & nu.* 7. *&*
9. *Cauallos. d. q.* 312. *nu.* 6.
33 Aget proindè iure Fabrica, vt deceptis
succurratur, & pia testantis voluntas exitum
videat. ex Paulo lib. 8. ad Paulutium in *l. vel*
negare. 5. *ff. quemadmodùm testamenta ape-*
riantur. quod publicè interest.

Atq; ita ex his, iudicio meliori non abie-
cto, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Processit demum Fabrica aduersùs Vin-
zanum ad iuris præscriptum, censumq; an-
nuũ vẽdicauit, restitutis pecunijs cũ interesse

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Episcopi stellis similes dicuntur.*
Ex loco Apocalypsis 1.16.
Et quarè n.3.
Angeli quoq; dicuntur.
Quarè verò non syderibus, præsertim errantibus, siuè planetis?
Quia stabiles sunt in firmamento fidei, & Ecclesiæ. num.5.

2 *S. Ioannes Euangelista ob fidei Catholicæ confessionem in Pathmos Insulam relegatus.*

4 *Hæretici sydera dicuntur errantia.*
Et quarè?
Quia errant, & errare alios faciunt.
Et instabiles sunt in fide.
Et extrà firmamentum Ecclesiæ.

6 *Episcopi Catholici à Christo, qui est Sol iustitiæ, vti stellæ lumen recipiunt.*
Sunt nitidissima specula, imaginem à Christo recipiunt. n.8.
Lucere debent his, quibus præsunt. n.9.
Et vndè dicti Episcopi?

7 *Locus Apostoli 2. ad Corinth. 3.18. Nos verò omnes reuelata facie gloriam Domini contemplantes, &c. de Episcopis expenditur.*

10 *Episcopatus onus est Angelicis quoq; humeris formidandum.*

11 *Episcopus familiarem suum triennalem ordinans si non beneficium, verùm pensionem eidem conferat: satisfaciat ne sit decreto Sacri Concilij Tridentini sess. 23. cap. 9. de reformat.?*
Quam ob causam text. præfatus expenditur.

21 *Text. Sacri Tridentini Concilij sess. 23. c. 9. de reformat. perpenditur. & n.41.*
Quod decretum locum habet, etiam si ad primam Clericalem tonsuram familiarem promouebit. n.23.
Ratio redditur. n.26.
Et beneficium illi conferre debet.

14 *Ordinari vt quis possit ab Episcopo triplici modo quis subiectus efficitur. ex text. in cap. cùm nullus 3. de temporib. ordinat. in 6.*

15 *Episcopus familiarem triennalem vt ordinare valeat, beneficium illi conferre debet. vt ex non subiecto subiectus fiat.*

16 *Beneficium, & pensio vti diuersa habentur, atq; à se inuicem distincta.*
Ratio est: Quia per beneficium quis intitulatur Ecclesiæ, eiq; obligatur, etiam ad residentiam. n.17.
Non verò per pensionem.

18 *Ordinari quis non potest ex decreto Sacri Concilij, nisi ad titulum beneficij.*
Ad patrimonij verò, vel pensionis, nisi Episcopus id iudicauerit expediens pro cõmoditate, vel necessitate Ecclesiæ.

19 *Pensio est quid temporale, & formalitèr per se distinctum à beneficio.*
Quarè pensio non est aliquod incompatibile cum beneficio. n.20.
Etiam sub eodem tecto.
Nisi pensio in titulum detur beneficij. n.21.
Neq; pensio subiectionem tribuit, siuè forum. n.22.

23 *Origo, vel propria, vel paterna sufficit, vt ordinari valeat ab Episcopo originis.*

24 *Pensio non est beneficium, neq; beneficij nomine comprehenditur.*

45 *Episcopum alienum subditum sine dimissorijs sui Episcopi Ordinarij ordinans, in pœnas dat à sacris canonibus constitutas.*
Et à Sacro Tridentino Concilio.

27 *Episcopus pensionem reseruare in alterius commodum minimè potest.*
Nisi causa sufficiens fuerit. & n.29.
Alioquin reseruatio est nulla. & n.34.
Ratio redditur. n.30.
Ordinans verò aliquem ad sacrum subdiaconatus ordinem sine sufficienti titulo, de suo illi prouidere debet ad victum sufficientia, & necessaria.

30 *Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferri debent.*

31 *Pensio ab Episcopo imposita ex iusta, & rationabili causa, vtputà ad sedandas lites, vel Clerico pauperi, vt studijs litterarum vacet, prouideat, successorem in beneficio non afficit. n.32. & n.35.*
Ratio redditur n.33.
Quia pensiones perpetuæ reseruari non possunt, nisi per Papam.

36 *Pensionem obtinens ab Episcopo reseruatam, etiam ex causa, cùm in successorem in beneficio non transeat, & ad titulum eiusdem pensionis promotus, secuta beneficiarij morte, cùm pensio extincta sit, sine titulo remanet.*
Satiùs tamen illi erit, si à Sancta Sede Apostolica confirmationem obtineat. nu.42.

37 *Prouerbium. Incidit in Scyllim cupiens euitare Caribdim.*

38 *Pensionem, vel patrimonium habentes, vt ad illorum titulum promoueri valeant, verè illa habere debent.*
Vt perpetuò videlicet habeant.
Et Episcopi remittitur iudicio, si titulum illum admittere iudicauerit. & num. 39. & 40.

43 *Episcopus de vna in aliam Ecclesiam translatus, si familiari suo beneficium contulit in priori Diœcesi, non poterit eundem promouere postmodùm ex vi beneficij in illa priori obtenti.*
Nisi in secunda aliud illi conferat beneficium.
Vt subditus efficiatur.

AR-

*lit.E. §.exceptio firmat.fol.36. Rota apud Coccinum decis.643. num.2. in fin. & apud 8.Mem.Greg.XV. dec.257.n.4.*diximus *resp.* nostra 11.*nu.*25.*par.*1.*& respons.*36.*nu.*12. *part.*2.

Nec obstaculum faciunt, quæ ex allatis Sacræ Congregationis declarationibus ex *Ioanne de Gallemart* ad *capit.*3.*session.*6. Sacri Tridentini Concilij, obijciunt Aduersarij.

34 Cùm quòd de huiuscemodi declarationibus,cùm autenthicæ non afferantur, curandum non sit. tradit *Sanchez de matrim. lib.*8.*disputat.*2.*sub num.* 10.*in fin*,qui in simili ad sacræ Congregationis obiectam declarationem, ità respondet. similiq; modo *Pater Diana resolutionum moralium part.*1. *tract.* 12.*de horis canonicis resolut.*6. *vers.ad responsionem Cardinalium.& ead.par.tract.* 6.*de paupertate religiosa resolut.*32. §.*restat modò respondere.*

35 Deindè quòd huiuscemodi declarationes per dictum de Gallemart, & per alios prælo impressæ, per eandem Sacram Congregationem annuente Sanctissimo Papa, vti non firmæ, & quandoq; Sacri Concilij menti aduersæ, fuerunt omninò prohibitæ, atq; de medio sublatæ, vt eis proindè standum sit minimè.

36 Præterea,quòd estò standum eisdem esset, (quod sanè inficias imus ex dictis) illæ quidem ad terminos dicti decreti Sacri Concilij ex audiendæ erunt, atqietiam de alijs regularibus, qui extra monasteriorum suorū septa,nec Superioribus subiecti, viuunt, & extra delinquunt, iuxtà tradita per dictam Sacrosanctam Synodum *d.cap.*3.*sess.*6. *de reformat.* qui planè Regulares alij non sunt

37 ità priuilegio muniti, vt hæc Sacra Religio ex Constitutione præfata Gregorij XIII. ad normam decreti Sacri Concilij *d. cap.*11. *in in fin.sess.*24 *de reformat.*quod aduertit *Nauarr. cons.*12. *in Milites Sancti Ioannis Hierosolymitani per tot lib.*3 *de regularibus.* sequiturq; in compendium *Sayrus decis.*56. *eodem tit.lib.*3.*Gratianus forens.part.*3.*cap.* 457.*num.*30.*& seq.Ioan. Baptista Lezana in summa quæstionum regular.tom.*2.*cap.*5. *num.*18. *Marius Antoninus variar.resolut. lib.*1.*resolut.*18.*num.*4. In qua sanè religione Sacra illa animaduertēda venit distinctio, quam in superioribus ex dicta Gregoriana Constitutione ad formam quoq: decreti Sacri Concilij dicto *cap.*11.*in fin.sess.*24. tradidimus; legitimè videlicèt professos, postquā de ea Ordinario loci constiterit, omninò exemptos esse: illos verò, qui Militijs dictis inseruiunt,quàmuis Cappellani,nontamen professi, si tria illa habeant requisita,quæ supra enumerauimus, & ipsos Ordinariorum iurisdictioni non subijci; neq; vt Sanctę Sedis Apostolicæ Delegatis. Quòd præsertim Constitutio præfata clausulis sit munita derogatorijs (*Ità per quoscunq; Iudices, &c.* &

38 *nō obstātibus,&c.*)quæ sanè hoc operantur, quod os parti præcludunt,nè obloqui valeat; Iudicemq; ligant,ne quicquam in aduersum verbo,vel operatione attentet. iuxtà *Felin. in cap.nonnulli num.*22.*vers.secunda conclusio de rescript. Rota apud Verallum dec.*134. *num.*4.*part.*3.*& apud Cardin. Caualer.dec.* 430.*num.*3.*& dec.*438.*num.*2. *& decis.*404. *num* 2. *Farinac. in appendice de immunitat. Eccles.c.*2. *n.*15. *circa med.* diximus *respons.* nostra 51.*n.*27.*p.*3.

Nihil est ergò, quin Ceruera Sacerdos professus huius Sacræ Religionis ab Ordinarij sit iurisdictione exemptus non Religioni, propterea remittendus.

Atq; ità ex his,iudicio non abiecto saniori,respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Innenacen.

Ceruera vt exemptus dimissus post hæc fuit.

SVMMARIVM.

1 *Res omnes humanæ vti finitæ suis clauduntur terminis.*
*Contra iustitiam proindè facit, præfinitos qui terminos transgreditur.n.*2.
3 *Iustitia in æqualitate consistit rei ad rem.*
3 *Termino diuinum quid superstitiosa tribuit gentilitas.*
Ipse enim omnibus rebus fines statuit. *num.*4.
Lites resecat,& iurgia.
Pacemq; conseruat.
*Terminos statutos qui transgreditur maledicto subijcitur lege Diuina.n.*5.
6 *Mutanda non sunt,quę legitimè semel constituta fuere.*
*Et quæ certam habuere ab initio interpretationem.n.*7.
8 *Fundationis lex seruari adeò debet.vt mutari illa nullo possit modo.*
*Ratio affertur.n.*9.10.11.
*Vt neqe ipse Fundator opere idem perfecto immutare eam valeat.n.*12.
*Neq; etiam Episcopus.n.*13.
*Esset enim hoc contra rationis ordinem. num.*14.
*Vt multò minùs id valeat successor. nu.*15.
9 *A lege in bonum commune Reipublicæ rogata discedere nemini permissum.*
*Eodem modo à lege à testatore data. num.*10.
11 *Iuris patronatus reseruationes idcircò permittit Ecclesia, nè retrahantur homines à fundandis, Ecclesijsquè dotandis.*
15 *Successor in iure patronatus mutare non po-*

potest conditiones, & qualitates in fundatione constitutas.
In preiudicium presertim vocatorum. & n. 39.
Atq; in perpetuum, & absq; causa. n. 19.
Etiam Episcopi accedente consensu.
16 *Ius patronatus, & præsentandi potest in alium transferri, etiam laicum, Episcopi accedente consensu.*
Siuè præcedat, siuè subsequatur. n. 17.
Exauditur tamen quoad sui transferentis praiudicium. n. 18.
Non verò tertij.
Neq; in præiudicium vocatorum. n. 20.
Neq; contra formam in fundatione datam. & n. 21.
19 *Nemo in alterum transfundere valet, quod ipse non habet.*
21 *Lex, quæ decreuit, immutare priuatus non potest.*
22 *Feudo renunciare quis non potest in præiudicium vocatorum ex inuestitura.*
Ratio affertur. n. 23.
23 *Inuestituræ forma seruanda.*
Quàmuis illa à feudorum consuetudinibus discedat.
Quàmuis per secundam à priori recessum fuisset. n. 25.
24 *Pactum si non seruatur, factum rescinditur. Baldi dictum.*
26 *Proprietarius rei vsum, quàmuis in melius, in vsuarij præiudicium commutare non potest.*
27 *Ius nobis quæsitum, nobis inuitis, atq; nolentibus, auferri à nobis non potest.*
Potissimum verò si irreuocabilitèr nobis quæsitum sit. n. 28.
30 *Episcopus post erectum ius patronatus, Fundatoris legi detrahere non potest.*
Etiam patronorum accedente consensu.
Non enim potest ipse conditiones in fundatione innexas immutare. n. 31.
Vt Sacra declarauit Congregatio.
Potissimùm verò si certo personarum generi beneficium sit decretum. n. 32.
33 *Hæres contra defuncti factum venire, illudq; peruertere haud potest.*
Vndè seruare illud oportet.
Præsertim in conditionibus in fundatione iuris patronatus appositis.
Quàmuis cum beneficio legis, & inuentarij sit hæres. n. 34.
Quia quatènus est in hæreditate, eius legi stare eum oportet.
Quod tamen exaudiri debet de voluntate legibus non reluctante. n. 35.
Alioquin sequi illud hæres non tenetur. num. 37.
Comprimitur etiam, si ex alio capite, quàm quòd sit hæres, in dispositá ius ipse habeat. n. 38.
36 *Testatoris iudicium prudens esse debet, & tanquàm à prudente factum existimari.*
Quòd si nullam habeat imponendi potestatem, iure ei non paretur. n. 41.
40 *Hæres factum sequi defuncti in feudo antiquo, quod sibi alia via, quàm hæreditatis aperitur, minimè tenetur.*

ARGVMENTVM.

Conditiones, qualitatesq; in iuris patronatus fundatione innexas, valeat nè successor immutare, nouasq; suo ex arbitratu adijcere? Et nùm ipsemet fundator opere iàm expleto fundationis, Episcopi quoquè accedente consensu, & nùm in præiudicium vocatorum? Et quid in hærede, an defuncti in hoc factum sequi debeat, custodireq; si præiudicium sibi in hoc irrogetur? & quid in feudo, præsertim antiquo?

RESPONSIO LXXXI.

1 RES omnes, quæ sub Sole sunt, vti finitæ, suis clauduntur terminis. Iu-
2 stitiæ proindè, quæ in æqualitate rei ad rem consistit. ex S. *Thom. 2.2. q. 61. art. 2. in corpor.* obluctatur quisquis, quæ certis sunt terminata finibus trãsgredi-
3 tur. Diuinum quid idcircò superstitiosa gentilitas Termino tribuit. iuxtà illud Tibulli lib. 1. eleg. 1.

Nam veneror, seù stipes habet desertus in agris,
Seù vetus in triuio florida serta lapis.

& Ouidius 2. Fastorum.

Termine, siuè lapis, siuè es defossus in agro,
Stipes, ab antiquis tu quoquè numen habes.
Te duo diuersa Domini de parte coronant,
Binaq; serta tibi, binaq; liba ferunt.

& pauló post

4 *Tu Populos, Vrbesq; & Regna ingentia finis;*
Omnis erit sine te litigiosus ager.

Nulla

Nulla tibi ambitio est, nullo corrumperis
auro,
Legitima seruas credita iura fide.

5 Maledicto propterea iure subijcitur
quàm meritissimo, qui terminos transferre
proximi sui audaci temeritate tentauerit.
Præceperat id Deus Moysi Deutoron. 27.
17. *Maledictus, qui transfert terminos pro-*
ximi sui. & cap. 19. 14. *Non assumes, & trās-*
feres terminos proximi tui, quos fixerunt
priores in possessione tua. Salomon quoq;
prouerbiorum 22. 28. *Ne transgrediaris ter-*
minos antiquos, quos posuerunt patres tui.
vsurpauit Leo III. in *cap. 1. in fin. de sepultur.*
ibidemq; *Gloss.* verbo. *ne transgrediaris.* &
Eusebius Papa in *can. legibus.* 10. 12. *q.* 2. *Glos.*
quoq; in *can. tanta nequitia* 24. verbo *etiam*
6 *terminos. dist.* 86. Neq; enim quæ semel rectè
constituta sunt facili temeritate mutanda
sunt, ni iusta id exquisierit causa, comunisq;
vtilitas, ex Vlpiano lib. 4. fideicommissorum
in *l. in rebus nouis.* 2. *ff. de constitutionibus*
Principum. can. ridiculum 5. *dist.* 12. *S. Thom.*
1. 2. *q.* 97. *art.* 1. argumento quoq; deducto ex
his, quæ habet Paulus lib. 4. ad Paulutium in
7 *l. minimè* 23. *ff. de legibus.* dicit enim ipse
minime sunt mutanda, quæ interpretationem
certam semper habuerunt. sequiturq; *Afflic.*
decis. 222. *nu.* 2. *in fin.* Minimè ergò mutan-
dæ erunt conditiones in iure patronatus, &
præsentandi per fundatorem statutæ per suc-
cessorem in illo, nouasq; adijcere haud pote-
rit. Hoc nempè statum facit præsentis cau-
sæ. Potuerit ne successor in iure patronatus,
& præsentandi datas à fundatore mutare
conditiones, ac leges, nouasq; in illo ipse da-
re, & à statutis recedere? Non potuisse re-
spondemus.

8 Quia nimirùm fundationis lex seruanda
ita est, vt præteriri illa minimè possit gentiū.
ex Pelagio Papa in *can. Eleutherius.* 30. *in fi.*
18. *q.* 2. apertissimis satis verbis decernente,
dicēteq; *Hæc igitur omnia diligentèr te exa-*
minare iubemus; & si apud te euidenti ratio-
ne constiterit; quia tempore, quo dedicatum
est ipsum monasterium, conditiones superius
posita conuenerint; seruari eas ex nostra au-
thoritate præcipimus: nec aliud ampliùs ex-
indè ab aliquo exigatur. Alexander III. ad
Episcopum Ambianen scribens in *cap. porrò*
quamuis. 7. illis verbis: Et secundùm quod
inueneris, ita obserues. & *cap. percepimus.* 8.
de priuilegijs extrā. illis quoq; verbis: Et ip-
sorum tenor est diligentiùs attendendus:
Clementina quia contingit 2. *de religiosis do-*
mibus. Sacrosancta Tridentina synodus *sess.*
25. *cap.* 5. *de reformat.* *Anebaranus d. clem.*
quia contingit. in 9. *notab.* adaptatur non ab
re Diocletiani, & Maximiniani Cæsarum
sensus in *l. adprobationem* 21. *C. de proba-*
tionib. illis verbis: sed quem tenor scripturæ
designat. *Rocchus de Curte de iurepatronat.*
verbo *ipse, vel is, à quo. num.* 19. *Caud. cons.*
69. *Berous cons.* 5. *nu.* 6. *& seq. lib.* 1. *Bellonus*
cons. 56. *num.* 4. *Rota part.* 1. *in recentioribus*
decis. 112. *num.* 5. *& decis.* 496. *nu.* 2. *& part.*
2. *decis.* 254. *nu.* 2. *& apud Cardin. Caualer.*
decis. 639 *siuè* 640. *nu.* 6. *& apud Duranum*
decis. 8. *num.* 3. *part.* 1. *& decis.* 276. *num.* 1.
part. 2. & fuit dictum in *Monopolitana be-*
neficij, siuè Cappellania 6. *Iunij* 1622. *coram*
Merlino decis. 19. *num.* 8. *apud Viuianum in*
praxi iuris patronat. diximus *respons.* nostra
74. *num.* 3. *part.* 3. *Rota part* 4. *diuersorum*
collecta per Farinacium. decis. 582. *num.* 1.

9 Et quòd, sicuti à lege in bonum totius
Reipublicæ rogata discedere non licet: *cap.*
1. *de constitutionibus. cap. fin. de consuetud.*
illis verbis: cuius transgressio periculum
salutis inducit, *S. Thom.* 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. ita,
10 pariq; modo à lege in fundatione data, ne
contra authoris sui prosilire iudicium, qui
contrà fecerint, videantur ex Gelasio Papa
can. Syluester. 13. 11. *q.* 1. *l. fin. C. de fideicom-*
11 *miss. Viuius decis.* 265. *nu.* 5. Et quòd, si cō-
trà fieret, retrahentur homines à fundandis,
Ecclesijsq; dotandis. ex *Abb. in cap. cùm in*
cunctis. 7. *§. inferiora col. fin. num.* 11. *de ele-*
ctione. Rota decis. 1. *de præbend. in nouis. nu.*
2. *Rocchus de Curte de iurepatronat.* verbo
bonorarium in 3. *q. num.* 4. *&* 7. *Bellon. d. cōs.*
56. *num.* 4. *Lapus allegat.* 96. *Beneficia vacā-*
tia in Curia, quem sequitur *Felinus in tract.*
quando litteræ Apostolicæ noceant patronis
Ecclesiarum. in princip.

12 Adeò verò firmam, legem in fundatione
datam haberi voluerūt Sacri Canones, prop-
ter datam rationem, ne à fundandis Eccle-
sijs, dotandisq; homines retrahantur, vt neq;
ipsemet fundator post opus perfectum, atq;
Episcopi consensu confirmatum, ex se in
fundatione præscriptas mutare leges valeat.
ex *tex. in cap. dilectus.* 8. ibidèmq; *Gloss.* ver-
bo *constitutum. & Abb. n.* 5. *in* 5. *notabili de*
consuetud. Rota decis. 228. *sub n.* 1. *part.* 1. *di-*
uersorum. Rocchus de Curte d. tract. de iure
patronat. verbo *ipse, vel is. n.* 33. & verbo *de*
diœcesani consensu. q. 13. *n.* 29. *& sequent.*
Lambertin part. 2. *lib.* 1. *art* 6. *q.* 2. *principali.*
Franciscus Marcus decis. 473. *n.* 6. *part.* 1.
Crescentius decis. 7. *de iurepatronat. Verall.*
decis. 290. *n.* 2. *&* 3. *part.* 2. *Marius Antoni-*
nus Maceraten. variar. resolut. lib. 1. *resolut.*
3. *n.* 14. *Garsias de beneficijs part.* 5. *cap.* 9. *nu.*
68. *& seq.* Neq; etiam Episcopus ipse solus.
13 ex *tex. in cap. nos quidèm.* 3. *de testament. l. si*
quis ad declinandam 38. *C. de Episcopis. &*
clericis. Rocchus verbo *pro eo, quod de con-*
sensu Episcopi. q. 15. *num.* 31. 32. *&* 33. *Lam-*
bertinus de iurepatronat. lib. 3. *q.* 5. *princip.*
art. 3. *nu.* 4. *Berous d. cons.* 5. *num.* 34. *& seq.*
14 *lib.* 1. *Viuius decis.* 265. *num.* 12. Rationem
verò habes ex Gregorio Illo Magno ad Se-
cundinum Episcopum Tauromintanum in
can. rationis ordo. 34. 16. *q.* 7. qui sequenti-
bus loquitur: *Rationis ordo non patitur, vt*
Mo-

Monasterium contra voluntatem fundatorum ab eorum dispositione ad arbitrium sui quis debeat vendicare. & ex Romana Synodo Eugenij II. & Leonis IV. in can. monasterium 33. eadem causa, & quæst. sic enim in illa. Monasterium, vel Oratorium canonicè constructum à dominio constructoris eo inuito non auferatur. à dominio. id est à dispositione. Gloss. ibidem commentum agit, sequiturq; Gloss. in cap. nobis. 25. verbo in cappella. de iurepatronat. Butrius in cap. significatum 11. n. 9. de præbendis. Rota part. 1. diuers. corã Robusterio decis. 550. num. 1. Viuius d. decis. 265. num. 1. & seq.

15 Multò minùs igitur successor id poterit, qui in iure ipso patronatus successit, ne datas in fundatione conditiones, & qualitates demutare valeat: neq; successoribus in ipso iure vocatis præiudicium inferre. vti post alios sequitur Garsias de beneficijs dicto cap. 9. nu. 69. & 70. ex Calderino cons. 19. de iure patronatus. Viuianus in praxi iuris patronatus lib. 4. cap. 2. num. 6. Lambertin. d. lib. 1. part. 2. art. 8. q. 2. princip. nu. 6. & sequent. & notata per Afflict. decis. 335. in 2. dubio. nu. 12. Gratianus forens. part. 3. cap. 577. num. 40. 42. & 43. Molin. de hispan. primog. lib. 1. c. 24. n. 31. Riccius in praxi part. 1. resolut. 194. n. 4. Rota apud Card. Manticam d. decis. 86. nu. 11. vers. nec obstat. refertq; ita tentum in Rota in vna Salernitana iuris patronatus de Manganarijs 7. Februarij 1586. coràm Oriolen.

16 Licet enim per donationem iuspatronatus, & præsentandi possit in alterum, quàmuis Laicum transferre patronus Episcopi accedente consensu. apertissimè ex Alexandro III. in cap. illud prætereundum 8. & c. ex insinuatione 14. ibidèmq; Gloss. verbo liberaliter de iure patronat. extra. cap. 1. eodem

17 tit. lib. 6. siuè præcedat, siuè etiam subsequatur Episcopi consensus. ex eodem Alexandro III. in cap. suggestum 20. de iure patronat. illis verbis: aut eius assensus fuerit posteà subsequutus. Rota decis. finali. nu. 6. de iure patronatus in antiquis. & apud Cardinalem Manticam decis. 86. num. 7. & apud Card. Seraphinum decis. 884. num. 1. & apud Verallum decis. 287. nu. 1. & seq. part. 1. & apud Coccinum decis. 453. num. 1. & seq. & apud eundem Coccinum decis. 337. num. 7. part. 2. in recentiorib. & part. 1. in eisdem recentiorib. decis. 680. sub num. 1. & apud Duranum

18 decis. 415. num. 5. part. 2. Quod planè, quòad sui præiudicium exauditur, non quòd tertio ex donatione sua illud inferre valeat; cùm

19 nemo in alterum plus iuris, quàm in ipso est, transfundere valeat. regula nemo potest plus. 79. de regulis iuris in 6. Rota d. decis. fin. num. 5. & 6. de iure patronat. in antiquis. Puteus decis. 16. num. 3. lib. 2. Rota apud Coccinum d. decis. 453. num. 6. & apud eundem d. decis. 337. nu. 7. part. 2. in recentiorib.

20 Haud tamen poterit iuri ipsi patronatus vocatorum in præiudicium renunciare, vel eius naturam, & formam immutare, vel alteram reddere. ex Archidiacono d. cap. unico de iurepatronat. in 6. & Philippo Franco ibidèm. & Ancharano nu. 3. in 2. notabili. & Fontana in additionib. ad Gloss. ibidèm. ex Papiniani sensu lib. 19. quæstionum in l. Peto Luci Titi 71. §. fratre hærede instituto ff. de legatis 2. illis verbis, quibus dictorum ab se rationem reddit: nec tamen ideò sequentium causa propter superiores in posterum lædi debet. concinitq; neq; ab re Iustinianus Cæsar in §. sed hæc quidèm. in authentico de nuptijs collat. 4. verbis, quæ damus: sed dudùm sancita teneant (inquiens) & maneant apud accipientes, donec viuunt; Licèt decies millies

21 contrarium aliquid velint morientes. Quod enim ex lege datum est lucrum, priuatus auferre modis omnibus non valebit. Firmum igitur apud subsequentes ius ipsum patronatus transibit, vt illud fundatores pro ipsis statuerunt. sequiturq; Ioannes Baptista Ferrettus cons. 133. per totum, & cons. 134. nu. 5.

22 & seq. Borrellus cons. 14. nu. 6. & 7. Quemadmodùm neq; posse feudo nuncium in eorum præiudicium mitti, qui ad illud ex inuestitura vocati fuere. ex apertissima iuris feudorum dispositione in cap. 1. de successione feudi in vsibus feudorum. illis verbis: nulla ordinatione defuncti in feudo manente, vel valente. In feudo præsertim antiquo. Ioan. Baptista Ferrett. d. cons. 134. nu. 12. Natta cons. 501. nu. 22. & cons. 504. nu. 9. 10. & 11. Maranta noster cons. 79. nu. 29. Caluacanus decis. Finizanen. 36. num. 333. part. 2. Ioan. Franciscus de Ponte lectione 13. de successione feudi. nu. 14. 15. & 16. Garsias, qui in casu nostro simili à feudo vtitur argumento de beneficijs part. 5. d. cap. 9. num. 69.

23 Ratio verò est; quia à forma in inuestitura data discedendum est minimè, quàmuis illa feudorum aduersetur consuetudinibus. rationem reddit Baldus in l. cùm te 6. C. de pactis inter emptorem, & venditorem in prin.

24 Quia si non seruatur pactum, (inquiens) rescinditur factum. sequitur Afflict. decis. 193. nu. 2 & d. decis. 335. nu. 15. vers. nec est recedendum. Cacheranus decis. 23. nu. 20. Viuius decis. 334. num. 3. & 4. & decis. 336. num. 4. Ambrosinus decis. Perusina 19. num. 8. part. 1. Gratianus forens. part. 4. cap. 663. num. 5.

25 quàmuis etiam per secundam à priori recessum inuestitura esset; quia illa in præiudiciũ in priori vocatorum attendi non vtiq; debebit. Bald. in l. 1. C. quando nõ petentium partes petentibus accrescant. Parisius cons. 106. num. 2. lib. 1. Gozadin. cons. 53. n. 18. Menoch. cons. 1. num. 124. lib. 1. Gratianus forens. par. 3. cap. 530. num. 25.

26 Veluti neq; proprietarius rei vsum, quàmuis in melius, in vsuarij præiudicium commutare potest: quia deteriorem causam eius facere

facere non poteſt. Audias quæſo ex Neratio Paulum lib.2.alias 1.ad Neratium in *l.fin.ff. de vſu,& habitat.* quam dilettis hoc exprimat verbis,ne fide deficias ab his, quæ probamus: Neratius ait: (inquit ipſe) *Vſuariæ rei ſpeciem ii,cuius proprietas eſt,nullo modo commutare poteſt: deteriorem enim cauſam vſuarij facere non poteſt. Facit autem deteriorem etiam in meliorem ſtatum re commutata.* ſic Paulus.ſequiturq; *Gloſſ.d.can.mona-*
27 *ſterium.*33.verbo *à domino* 16.q.7. Quod enim ius eſt nobis iam quæſitum, à nobis quòd auferatur,nobis inuitis, & nolentibus, omninò dedecet, iniuſtumq; æſtimatur. ex Pomponio lib.6.ad Sabinum in *l.id,quod noſtrum* 11.*ff.de regulis iuris*. nec ab eodem ſenſu diſceſſit Furius Anthianus lib.1.ad edictum in *l.fin ff.de pact.Clement. conſtitutio-*
28 *nem.*4. *circa fin. de electione.* Potiſſimùm verò ſi irreuocabiliter illud ſit nobis ius acquiſitum.*Natta d.conſ.*501.*num.*15.*Gratianus forenſ.par.*4.*cap.*654.*nu.*2.*&* 3.
29 Poteſtatis itaq; ſucceſſoris in iure patronatus haud erit, Inſtitutionis formam in fundatione à fundatore datam,eorum in præiudicium,qui vocati ſunt ad illud, ſuo ex arbitratu immutare, in perpetuum præſertim, & abſq; cauſa,etiam Epiſcopi accedente cō-
30 ſenſu.*d.can.monaſterium* 33.16.q.7. Quia voluntati fundatoris neq; Epiſcopus, neq; patronus poſt opus iam perfectum,detrahere poteſt. *d.cap.nos quidem.* 3. *de teſtament. can.vltimâ voluntas* 4.13.q.2. *l.*1. *C. de ſacroſanctis Eccleſijs.d.Clement. quia contingit.*2.*de religioſis domib.* Sacrum Tridentinū Concilium *d.cap.*5.*ſeſſ.*25.*de reformat.*& declaraſſe Sacram Congregationem eiuſdem
31 Sacri Concilij Interpretum: Non poſſe Epiſcopum qualitates, & conditiones ex fundatione perquiſitas imminuere,vel immutare, ſiuè etiam in totum tollere, etiam patronorum accedente conſenſu,quàmuis ſemel,referunt *Genuenſ. in praxi epiſcopali cap.*24. *deputata ad certos pios vſus. n.* 10. latiùſq; *Garſias de beneficijs par.*7.*cap.*1.*n.*99.*cum ſequentib.& n.*113.*&* 114.ità tentum fuiſſe in Rota refert in *Valentina iuris patronatus* 20.*Martij* 1585.*coram Orano.& in Toletana Cappellania* 14.*Februarij* 1583.*coram Robuſterio*.
32 Potiſſimùm verò ſi certo perſonarum generi (vt in facto hoc noſtro) ex fundatione beneficium debeatur. *Creſcentius d.deciſ.*7. *de iure patronat. Rota apud Cardin. Seraphinum deciſ.*1091.*n.*5.*&* 6.*& par.*2. *in recentiorib.deciſ.*194.*ſub n.*1.*in fin.*
Obſtaculum proindè facit minimè, quod
33 opponunt Aduerſarij:Defuncti voluntatem, eiuſq; factum peruertere haud poſſe hæredem,ad *tex.in l.eum à matre* 14. *C.de re iudicata.*ſtare propterea eidem teneri, atq; cōditiones donationi iuris patronatus innexas ſeruare.*Rota d.deciſ.vltima de iure patronat.* *in antiquis n.*5.*&* 6. noſter *Maranta conſ.* 139.*n.*5.*verſ. vltertus in fin. Oſaſcus deciſ. Pedemontana* 180.*n.*1.*& ſeq. Aluarus Valaſcus conſultat.*32.*n.*44.*lib.*1.*Gomezius Leo deciſ.*100.*n.*5. *&* 6. *Rota apud Coccinum deciſ.*437.*n.*1.*& apud Card. Caualer. deciſ.* 270.*ſub n.*3.*& deciſ.*430. *n.*5. *& deciſ.*471. *n.*1.*& apud Duranum deciſ.*101.*n.*3.*par.* 1.
34 Quàmuis cum legis, inuentarijq; beneficio hæres fuerit. Quatenus enim in hæreditate erit, vireſq; ſuppetunt patrimonij, defuncti factum præſtare debebit *Rota apud Caualer. d.deciſ.*430.*n.*5.*&* 6.*& deciſ.*536.*n.*4. *& deciſ.*664.*n.*1.*& ſequent.*
35 Præter quàm quod enim hoc ipſum obiectum de voluntate exaudiri debet defuncti, quæ legibus, ſacriſq; canonibus, vndèquaq; iuſtitiam ſectantibus, non reluctatur. *cap.tua nobis.*17.*de teſtament.* *d.* §.*diſponat in authentico de nuptijs collat.*4. *&* §.*ſi quis autem pro redemptione.de eccleſiaſticis titu-*
36 *lis collat.*9. Prudens nempè, non ſanè imprudens, atq; damnandum teſtantis conſilium eſſe debet, vt ſeruetur.ad Sceuolæ ſenſum lib.2. reſponſorum in *l. Lucius Titius.* 85.*in fin.ff.de hæredib.inſtituend.. Marcus Mantua conſ.*7.*n.*34.*& conſ.*87.*n.*8. quem
37 ſequitur *Viuius deciſ.*265.*n.*10.*&* 14. Alioquin factum ſequi defuncti à legibus,ſacriſq; canonibus improbatum non tenetur hæres. *Afflict.deciſ.*240.*n.*8.*Guido Papa conſ.* 180. *n.*4.*Portius Imol.commun.concluſionum lib.* 3.*concluſ.*8.*in* 7.*limitat.Gabriel eodem tract. lib.*6. *de regulis iuris concluſ.*11. *limitat.* 14. *nu.*31.*Ioſeph Ludouicus eodem tract.concluſione* 16.*in* 5.*limitat.d.l.eum à matre ſol.mihi* 54.*Grammatic.dec.*93.*n.*8.*&* 9.*Viuius deciſ.*56.*n.*2.*&* 9.*Oſaſcus d.deciſ.*180.*n.*2.*&* 3. *Antonius Faber lib.*4.*tit.*10. *C.de hæreditarijs actionib.diffinit.*4.
38 Nihilominus tamen,nec firma regula habetur,ſi ex alio capite,quàm quòd ſit hæres, ius quæratur ſucceſſori. ex *Gloſſ.fin. circa med.in l.Lucius.*39.*ff.ſoluto matrimon. Rota d.deciſ.fin.de iure patronat in antiquis. n.*5. *in fin.*noſter *Maranta conſ.*55.*n.*3. *verſ.imò poſſet dici. Ioan.Baptiſta Ferrettus d.conſ.* 134.*n.*14 *Portius Imola d.concluſ.*8.*limitat.* 9.*& ſeq.Gabriel d.concluſ.*11.*n.*27.*in* 11.*limitat.Viuius d.deciſ.*56.*n.*2.*in fin.in* 4. *limitat.Oſaſcus d.deciſ.*180.*n.*5.*Caluacan. deciſ.* 11.*n.*11.*part.*3.*Antonius Faber C. de hæreditar.action.d.definit.*4.
39 Non itaq; firmas habere nouas adiectas qualitates in iure patronatus, & præſentandi debet hæres,qui ex fundatione vocatur, ſibiquè præiudicium accerſit nouas illas ad-
40 mittendo qualitates, quemadmodùm nec tenetur hæres defuncti ſequi factum in feudo antiquo, quod ex inueſtitura iure ad ſe ſpectante debetur. *Portius Imola d.concluſ.* 8.*in* 4.*limitat.Gabriel. d.concluſ.*11. *in* 7. *limitat.num.*19. *Ioſeph Ludouic.d.concluſ.*16. *in*

in 7. limitat. d. l. cùm à matre fol. 52. Osasent d. dec. 180. n. 5.

Transgressus proindè à maioribus suis positos sibi terminos hic fu: testator. perpe-
41 ram idcircò egit. iurè ergo non ei paretur impune. ex Bonifacij Octaui determinatione in *cap. vt animarum 2. aliàs fiu. de constit. in 6.*

Atq; ita ex his, iudicio non explosio meliori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Inuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Fidem frangere, pupillum fraudare, & socium fallere in negotio perfidum, ac nefarium. ex Cicerone.*
Qui hoc faciunt, sunt improbi. n. 2.
Fides improborum lenis, & tam infida, quàm ipsi. Plinij secundi dictum.
3 *Homine subdolo, & duplici nihil potest esse perniciosius.*
Ab eo proindè cauendum.
4 *Census annuus ex Pij V. Constitutione imponendus erit super re immobili fructifera, certisq; finibus designata.*
Quid verò si apparenter quidem, nõ tamen verè super tali re imponatur, erit nè census nullus? n. 5.
Census quid: n. 9.
Census accidens dicitur, quod sine subiecto esse non potest. n. 10.
6 *Forma data si prætereatur, quidquid indè sequitur nullum est.*
Forma defecta formatum deperit. n. 7.
Forma data videtur per dispositionem negatinam. n. 8.
Et qua actum annullat. si aliter fiat.
10 *Accidens sine subiecto, à quo sustentatur, esse non potest.*
11 *Potentia, quæ ad actum non reducitur, frustranea æstimatur.*
12 *Census deperit in totum, vel pro parte, si res, super qua impositus fuit, in totum, vel pro parte pereat, vel infructuosa euadat.*
Quid verò si fructus non producat, quia ager non colitur. n. 13.
Vel domus non locetur.
Sufficit tamen, si res natura sua fructifera sit. n. 14.
Vel si domini malitia res pereat. n. 16.
15 *Fundamento sublato depereunt omnia.*
17 *Fraude sua, vel ex dolo commodum percipere nemo debet.*
Vel lucrari.
18 *Proprietarius, qui rem vsufructui suppositã fraude immutauit, tenebitur ex dolo vsufructuario.*
19 *Census venditor, qui rem suppositam fraude destruxit, tenebitur, vel super alia re censum supponere.*
Vel acceptas restituere pecunias.
Cum damnis, & interesse. n. 30. & 32.
20 *Mentiri in caput suum. ex Dianele.*
21 *Susannam castissimam duo Senes falsò de adulterio accusauere.*
22 *Nemo debet ex improbitate sua consequi actionem.*
Neq; ex delicto conditionem suam meliorem facere. n. 23.
24 *Iniuria nasci non debent, vndè iura nascuntur.*
25 *Deceptis subueniri iura volunt, non deceptoribus.*
26 *Mulieribus deceptis ex Senatus Consulto subuenitur, non decipientibus.*
Infirmitas enim fœminarum, non calliditas auxilium sumit. n. 27.
28 *Lucrum captare, & damnum pati differunt.*
Huic subuenitur magis, quàm lucrum captanti.
29 *Prouerbium. Fiducia pecuniam perdidi.*
31 *Damnum, qui alteri intulit, cum interesse resarcire tenetur.*
Quia decepit illum. n. 32.
33 *Testatorum suprema iudicia quòd exitum habeant, publicè interest.*

ARGVMENTVM.

Census annuus super re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, fructifera, constitui debet, ex Pij Papæ Quinti Constitutione. Quæ sanè Constitutio pro forma seruanda erit. Quid verò si super immobili certis finibus designata census constituatur, verè tamen constituens rem illam non habet. sit nè census ipsa constitutio nulla? & ad quid teneatur constituens, qui socium in negotio fefellit? an pecuniam restituere acceptã; vel nouam rem immobilem censui supponere? Quid verò re in toto, vel in parte perem-

 pta,

pta, vel infructuosa effecta? Quiduè si id vendentis culpa, doloue accidat?

RESPONSIO LXXXII.

MAgnus ille eloquentiæ parens Cicero oratione pro Roscio Commodo aduersus eos, qui fidem frangunt, & fallere socium in negotio tentant, sic loquitur:
1 *Æquè perfidiosum, ac nefarium est fidem
frangere, quæ vitam continet; & pupillum
fraudare, qui in tutelam peruenit; & socium
fallere, qui in negotio se coniunxit.* Improbi
2 certè hi sunt; nàm leuis eorum fides est, quin
magis infida. sic Plinius secundus: *Fides improborum leuis, & tàm infida, quàm ipsi.* Et
3 sane quid homine subdolo, & duplici potest
esse perniciosius? vt exclamarit Seneca in traged. in Hippolyto.

O vita fallax, abditos sensus geris,
Animisq; pulchram turbidis faciem induis.
Pudor impudentem celat, audacem quies:
Pietas nefandum vera fallaces probant,
Simulantq; molles dura.

sic enim sepissimè

Impia sub dulci melle venena latent.

Sic quidam Nicolaus Vinzanus ex Ciuitate Aquilæ in negotio circumuenit fratrem suum, qui in illo, se cum eo cõiunxerat. Cùm enim ipse pecuniarum egeret, simulans se vineam, & domum habere, certis illa finibus terminata, fructusq; parere sufficientes, sexcenta scutorum accepit, annuumq; censum super domo, & vinea imposuit, vendiditque, emptor post nonnulla tempora diem vidit vltimum, sibiq; hæredem dixit in omnibus Sacrum Montem Mortis, & Orationis Almæ Vrbis Romæ. Huius Gubernatores aduersùs Vinzanum pro annuo censu in iudicio agunt apud Tribunal Fabricæ Sãcti Petri Neapoli. Euocatus ille rem aperit, censumq; suppositititum fuisse, non verum, remanere non super fundo, sed super persona. ex Pij V. Constitutione de censibus nullum fuisse, ad nullum se ampliùs obnoxium esse censum soluendum. Fit itàq; causæ status: Fuerit nè nullus census impositus per Vinzanum, & nùm nihilominùs ad censum soluendum, vel saltim receptam pecuniam restituere teneatur? Ex se nullum censum impositum fuisse, & nihilominùs vel ad certum fundum censui supponẽdum, vel saltim ad receptàm restituendam pecuniam cogi posse, respondendum putauimus.

Et quidèm nullum impositum censum
4 fuisse supponimus: Quia nimirùm ex Pij Papę
V. Constitutione de censibus, quam etiam
refert Quaranta in summa Bullarum verbo
contractus censualis. fol. mihi 210. eamquè
commento illustrem refert etiam *Nauarr.*
tract. de vsuris num. 84. perpenditq; *Viuius*
dec. 369. per tredecim requisita hanc pensans
Constitutionem, census constitui minimè
potest, *nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur de sui natura fructifera,*
& quę nominatim certis finibus designata
5 *sit.* hic verò & si apparenter, atq; verbotènus,
census super re immobili, & fructifera constitutus appareat: verè tamen, ac realiter, ac
formaliter non fuit. contra proindè formam
Constitutionis præfatæ. ergò nullitèr. Forma
6 nàmq; à Constitutione data si prætereatur,
quidquid ex illa sequitur nullum est. *cap.* 1.
ibidemq; *Gloss. fin. de baptismo, & eius effectu. cap. cùm dilecta* 22. *§. cùm enim. de rescrip.*
cap. prudentiam. 21. *de offic. delegat. cap. pisanis.* 19. *de restitut. spoliator.* ibidemq; *Gloss.*
fin. verbo *irritum. Nauarr.* qui in terminis
loquitur huius Constitutionis de censibus
dict. tract. de vsuris Gloss. 17. *num.* 98. Ratio
7 in promptu est: Quia forma defecta, formarum ipsum deperit. ad *text. in cap. cùm cessante* 60. *de appellat. can. cùm Paulus* 26. 1. q.
1. *Rota apud Cardinalem Manticam dec.* 286.
nu. 2. *& in Veronen. pensionis* 3. *Iulij* 1592.
coram Cardinali Mellino apud Marchesan.
part. 1. *decis.* 11. *num.* 2. 3. *&* 4. *fol.* 611. *ad tex.*
in l. 1. *§ si quis ità interroget. & Glossellam*
marginalem ibidem. *ff. de verbor. obligation.*
ex Vlpiano lib. 5. de omnibus Tribunalibus
in *l cùm hi, quibus.* 8. *§ si prætor aditus. ff. de*
transact. Rota part. 1. *in recentiorib. dec.* 158.
8 *num.* 10. *in fin.* Forma autem data in Constitutione videtur, quia illa disponit per negationem, atq; actum annullatiuum: *Statuimus* (inquiendo) *censum, seu annuum reditum creari, constitutiuè nullo modo posse,*
nisi in re immobili, &c. censetur ergò data
forma, vt census super re immobili constituatur. ex *Bald. in l.* 1 *ff. de liberis, & posthumis. Rota dict. decis.* 158. *num.* 1. *part.* 1. *in recentiorib. Mandosius super regula* 24. *Cancellar. quæst.* 3. *num.* 8. quem sequitur *Quaranta in summa Bullarum.* verbo *ordo. fol.*
mihi 374. *vers. amplia hanc extrauagantem.*
Garsias de benefic part. 8. *cap.* 1. *num.* 108. *&*
part 9. *cap.* 2. *num.* 230. *Rota dec.* 167. *n.* 5. *par.*
2. *in recent.*
9 Preter quàm quòd, cùm census ius sit percipiendi redditus ex re alterius fructifera,
oneriq; non subiecta. vti definiunt censum
Binsfeldius in enchyridion Thologia pastoralis p. 2. *cap.* 27. *§.* 1. *Boninsignius de censibus*
cap. 2. *num.* 1. *Cenctius part.* 1. *cap.* 1. *quæst.* 3.
art. 2. *num.* 1 diximus *respons.* nostra 8. *num.*
25. *& respons.* 50. *num.* 10. *part.* 3. *Rota in*
Romana census 18. *Octobris* 1602. *coràm Cardinali Mellino dec.* 187. *n.* 2. *apud Statil. Pacif.*
de Saluian. interdict.

Neq; res ipsa existat, ex qua fructus, vel re-

redit⁹ percipi possint. Census vtiq; ipse
super re non existenti impositus nullus erit.
10 est nempè census accidens quodam: acci-
dens verò sine subiecto, quod illud sustem-
tat, esse minimè potest. præter Philosophos
ex Pauli sensu lib. 5. ad Sabinum in l. si seruũ
mihi. 4. § si modus agri. ff. de actionibus emp-
ti, & venditi. & Glossella marginalis ibidem.
cap. veniens. 2. de presbytero non baptizato
ministrante. Nauar. cons. 21. nu. 6. in fin. lib.
3. de empt. & vendit. diximus d. respons. 50. n.
6. & seq. par. 3. Rota in hiscemet terminis in
Vrbeuetana census 31. Maij 1591. coram
Penia decis. 279. num. 1. & 2. apud Statilium
11 Pacificum de Saluiano interdicto. Frustrà nẽ-
pè illa existimatur potentia, quæ ad actum
reduci nequaquàm potest. ad tex. in l. 4. § si
prætor ff. de suspectis tutorib. cap. pastoralis.
14. § quoniam. vbi etiam Decius notab. 2. de
rescriptis. l. multum interest 6. C. si quis alte-
ri, vel sibi. noster Maranta cons. 31. num. 2.
circa medium. Barbosa axiomat. 184. nu. 1.
Vt quid enim (quæso te) ius illud perci-
piendi; si ex qua re fructus percipere valeas,
nusquàm appareat? Est ergo nullus hic ita
12 impositus census. Sed dicet Aduersarius: Re
census subiecta, ex qua fructus percipiuntur,
vel in totum, vel in partem infructuosa effe-
cta, vel etiam perempta, neq; census, siuè in
totum, siuè in partem, ex qua fundus infru-
ctuosus euasit, debebitur. vt ipsa disponit Pij
Papæ Quinti Constitutio: Postremò census
omnes (inquiens) in futurum creandos, non
solùm re in totum, vel pro parte perempta,
aut infructuosa in totum, vel pro parte effi-
cta, volumus ad ratam perire; sed etiam posse
pro eodem pretio extingui. hic verò nedum
res infructuosa est, sed in totum extincta,
quia non extat. ergo nec census debebitur.
Rota apud Card. Seraphinum decis. 1418. n. 3.
Caual. commun. contra commun. q. 312. n. 4. 5.
6. & 7. Nauar. de vsur. Gloss. 2. nu. 86. Viuius
d. decis. 369. nu. 15 in 11 requisito. & perpen-
sum videtur in d. Romana census corã Card.
Mellino d. decis. 187. nu. 8. 9. & 10. apud Pa-
cificum.
Responsione tamen nos iaculum declina-
mus: non parem esse instantiam: aliud quip-
pè est, si fortè fortuna res censui supposita in
totum, vel pro parte perimatur, vel infru-
ctuosa euadat: aliud si inde fructus non per-
cipiantur, quia ab initio res non extitit, neq;
super re existenti census impositus fuit. in
primo enim Constitutio loquitur, non in se-
13 cundo. Et quid (amabo te) si dominus, sua
vecordia, ne dixeris versuria, sine fructu ma-
gis fundum esse voluerit, ne census soluatur,
vndè nec fundum colit, neq; colere facit; nec
domum locat. percipiet ne ex sua fraude cõ-
14 modum? Sat certè erit, vt rectè census ad Cõ-
stitutionis formam constitutus dicatur; rem
immobilem, esse natura sua fructiferam: Nisi
(Constitutio inquit) in re immobili, aut quæ
pro immobili habeatur, de sui natura fructi-
fera. Potest itaq; parere fructus, non autem
parit; quia nec agrum colit, sua negligentia
Dominus, nec domum alteri locat. non itaq;
par est instantia in vno, aliove casu. Si enim
temporalis hæc est venditoris negligentia, ab
onere haud redimetur ipse, quin censum sol-
uat; quia potest fundus fructus producere,
non tamen producit, quia non colitur, non
aratur, non seritur; vndè nec fructus colligũ-
tur. sibiq; imputet venditor, si census adhuc
soluere cogatur: quoniam est natura sua res
fructifera, ex accidenti verò fructus non pro-
ducit Domini malitia. Nauar. de vsur. q. 23.
num. 117. & 118. q. 25. Ioan. Azorius Insti-
tut. moralium part. 3. lib. 10. de censibus cap.
6. q. 5. & seq. & cap. 16. Lessius de iustitia, &
iure lib. 2. cap. 22. dub. 12. num. 91. Virginius
Boccaccius de censib. part. 2. q. 24. nu. 41. Salas
de contractib. tract. de censibus. dub. 31. Surd.
cons. 162. num. 22. vol. 2. Cencius de censibus
part. 1. cap. 3. q. 2. art. 3. num. 6. & seq. & part.
3. cap. 1. q. 2. nu. 9. Gratian. forens. par. 4. cap.
654. n. 6. & 7. Cauallos. d. q. 312. n. 6.
15 Licèt enim hic census, vt putà sine funda-
mento, subsistere haud potuit. d. can. cùm
Paulus. 26. 1. q. 1. vt in superioribus diximus,
contra formam d. Constitutionis Pij V. con-
stitutus. non ex hoc tamen vendens illum
fraudulenter, acceptam pecuniam lucrari
16 potuit. Quemadmodùm super molendino
constitutus census, si culpa Domini molen-
dini illud pereat, destruaturq; non ex hoc ta-
men dominus, qui in mala fide fuit, commo-
di quidquam indè consequitur: Quia profe-
ctò, vel super alia re immobili fructifera cõ-
stituere illum tenebitur; vel acceptas saltim
17 restituet pecunias, ne ex sua fraude, & dolo
commodi quidquam percipiat. Ne ex dolo
suo lucrentur. Paulus lib. 11. ad edictum, in-
quit in l. ne ex dolo. 13. ff. de dolo. ex Vlpiano
lib. 2. responsorum in l. 1. ff. de natalibus re-
stituendis. cap. intelleximus. de Iudæis. cap.
officij 14. § si verò constiterit. de testament. &
ad rem hanc nostram expressissimis verbis
Vlpianus lib. 18. ad Sabinum in l. repeti po-
test. 5. in fin. ff. quibus modis vsusfructus, vel
18 vsus amittatur. illis verbis: Planè si proprie-
tarius hoc fecit, (vt res scilicèt vel mutaretur,
vel destrueretur) ex testamento, vel ex dolo
tenebitur. ibidèmq; pluribus Gloss. fin. verbo
vel de dolo. cap. fin de iniurijs, & damno dato.
Nauar. d. q. 25. n. 118. de vsuris. Lessius de iu-
stit. & iure lib. 2. d. cap. 22. dub. 12. num. 91.
Boccaccius part. 2. d. q. 24. num. 42. & 43. Cẽ-
cius d. part. 1. cap. 3. q. 2. art. 3. nu. 16. & par.
3. cap. 1. q. 1. art. 3. num. 18. Salas de censib.
dub. 16. & 17. Petrus Binsfeldius in cap. in
Ciuitate 6. de vsuris q. 12. conclus. 2. circa fin.
vers. si autèm dolo. Gratian. d. cap. 654. nu. 1.
& seq. & num. 7. ac per totum illud cap. Ca-
uallos. d. q. 312. sub num. 6. Ioannes Azor. d.
lib. 10. cap. 7. q. 2. vers. quæres, quid si Titius.

*& q.7. Molina de instit. & iur. tract. de con-
tract lib. disputat. 394. num. 4. dub. 4.*

Tantum verò abest, vt Vinzanus, qui sup-
posititiè domum, vineamq; censui constitu-
to submisit, cùm neq; vineam, neq; domum
haberet, lucrum ex sua malitia referre va-
19 leat; vt magis, vti diximus, vel nouum fun-
dum censui supponere teneatur, vel accep-
tas demùm pecunias fraude extortas restit-
tuere; cùm in caput suum mentitus fuerit.
iuxtà Danielis *cap.* 13. 55. illud adinuetera-
20 tum illum dietum malorum senem. *Rectè
mentitus es in caput tuum.* & alterum eiusdẽ
21 farinæ senem, quòd iniquè Susannam castis-
simam illam mulierem Ioakim vxorẽ, adul-
22 terij falsò accusauerant. neq; porrò decet, vt
ex improbitate sua actionem ipse consequa-
tur. ex Vlpiano lib. 29. ad Sabinum in *l. itaq;
fullo. 12. ff. de furtis.* & ex eodem lib. 21. ad
edictum in *l. non fraudantur. 177. §. nemo
ex suo. ff. de regulis iuris.* cùm iustissimè lo-
23 quitur, regulamq; omnibus rectam tradit:
Nemo (dicens) *ex suo delicto meliorem con-
ditionem suam facere potest.* ibidèmq; *Gloss.*
verbo. *nemo*. Nunquid ne ex Sanctissima Pij
V. constitutione, quæ ad iustitiam annui cẽ-
sus promulgata fuit, ipse socium, qui se in ne-
24 gotio secum coniunxit, fallet; vt indè na-
scantur iniuriæ, vndè iura nascuntur? verbis
loquimur *Innocentij III.* in *cap. qualiter, &
25 quando 17. in princip. de accusat.* Absit. Quin
magis aduersarij astu, calumniosaq; malitia
deceptis subueniendum iura proclamant.
ex Innocentio III. in *cap. inter dilectos* 8. §.
attendentes de donationib. eodèmq; in *cap.
cum vniuersorum* 8. *de rerum permutatione.*
dixeruntq; Diocletianus, & Maximinianus
Cæsares in *l. si is, qui minorem* 2. *C. si minor
se maiorem dixerit.* per pulchrè aientes; *Cùm
iuxtà statuta iuris, errantibus, non etiam
fallentibus publica iura subueniant.* & eru-
ditissimè omnium Vlpianus lib. 29. ad edi-
ctum in *l. & primò quidem. 2. §. verba itaq;
ff. ad Senatus Consultum Velleianum.* de
26 mulieribus verba faciens; *sed ita demùm eis
subuenit,* (inquiens, Senatus Consultum vi-
delicet) *si non callide sint versatæ. Hoc enim
Diuus Pius, & Seuerus rescripserunt. Nam
deceptis, non decipientibus opitulatur.* sub-
27 dens in fin. *Infirmitas enim fœminarum,
non calliditas auxilium sumit.* Auxilium
itaq; sumet Vinzani calliditas, qui in ne-
gotio socium fefellit? non vtiq; sequiturq;
28 *Aymon Crauetta cons. 157. num. 15.* ea po-
tissimùm ratione, quòd ipse de lucro agit
captando; hic verò, qui bona fide censum
emit, de damno vitando, quod sanè multum
subiret, si censum, & pecuniam perderet; vt
29 ex veteri paræmia dicere posset? *Fiducia
pecuniam perdidi.* Huic igitur succurren-
dum. ex Vlpiano lib. 25. ad edictum in *l. At
si quis. 14. § sed & si res legata. ff. de religio-
sis, & sumptibus funerum.* illis verbis: *me-
lius est legatarium non lucrari, quàm empto-
rem damno affici.* nec alitèr sentire visus est
Paulus lib. 12. ad edictum in *l. sciendum* 18.
ibiq; notatis per *Gloss.* verbo *damno, & Scri-
bentes. ff. ex quibus causis maiores.* sequi-
turq; *Aymon cons. 33 num. 24. in fin. Rota
apud Sancta memor. Gregor. XV. decis. 439.
num. 9. & decis. 492. num. 11. & 12. Et apud
Card. Caualer. decis. 120. num. 8.* quæ est
etiam in impressis apud *Farinacium post
2. volum. consiliorum decis. 365. num. 6. in
fin. in Romana Societatis 16. Nouembris
1612. Vincentius Hondedeus cons. 34. num.
18. lib. 1. Gratianus forens. part. 4. cap. 786.
num. 18.*

Erit igitur contra Vinzanum, qui dolosè
socium circumuenit, Sacri Montis Mortis, &
Orationis Gubernatoribus succurrendum:
vt vel super alia re existenti, immobili, vel
quæ pro immobili habeatur, fructifera, cen-
sum denuò verè, realitèrq; imponat; vel
30 quòd acceptas fraudulentèr pecunias cum
damnis, & interesse restituat. ex Vlpiano *d. l.
repeti potest. 5. ff. quibus modis vsusfructus,
vel vsus amittatur.* eodèmq; Vlpiano lib. 32.
ad edictum in *l. Iulianus. 14. §. si verò sciens.
ff. de actionibus empti, & venditi.* apertissi-
31 mè loquente, ac dicente: *Omnia detrimen-
ta, quæ ex ea emptione emptor traxerit, præ-
staturum ei.* ex ratione, quam ex eodem
Vlpiano eodem lib. 32. ad edictum in *l. si
quis domum. 9 §. idem quærit. ff. locati, &
conducti.* venamur, inquit enim. *Quid tamen
si non quasi fructuarius ei locauerit, sed
32 quasi fundi Dominus?* videlicèt *tenebitur. de-
cepit enim conductorem. & ità Imperator
Antoninus cum diuo Seuero rescripsit.* Te-
nebitur itaq; Vinzanus omnia restituere, ac
etiam interesse: decepit enim emptorem. &
hanc sequitur sententiam *Salas de censibus.
dub. 48. Nauarr. d. q. 25. num. 118. de vsur.
Molina d. disputat. 394. num. 4. dub. 4. Ioann.
Azor. Institut. moralium par. 3. d. lib. 10. cap.
7. q. 2. Cencius d. part. 3. cap. 1. q. 1. art. 3. n. 18.
Gratian. d. cap. 654. nu. 2. & seq. & nu. 7. &
9. Caualler. d. q. 312. nu. 6.*

33 Aget proindè iure Fabrica, vt deceptis
succurratur, & pia testantis voluntas exitum
videat. ex Paulo lib. 8. ad Paulutium in *l. vel
negare. 5. ff. quemadmodùm testamenta ape-
riantur.* quod publicè interest.

Atq; ita ex his, iudicio meliori non abie-
cto, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

Processit demum Fabrica aduersus Vin-
zanum ad iuris præscriptum, censumq; an-
nuũ vẽdicauit, restitutis pecunijs cũ interesse

SVMMARIVM.

1 *Episcopi stellis similes dicuntur.*
Ex loco Apocalypsis 1.16.
Et quarè n.3.
Angeli quoq; dicuntur.
Quarè verò non syderibus, præsertim errantibus, siuè planetis?
Quia stabiles sunt in firmamento fidei, & Ecclesiæ. eod. n.5.

2 *S. Ioannes Euangelista ob fidei Catholicæ confessionem in Pathmos Insulam relegatus.*

4 *Hæretici sydera dicuntur errantia.*
Et quarè?
Quia errant, & errare alios faciunt.
Et instabiles sunt in fide.
Et extrà firmamentum Ecclesiæ.

6 *Episcopi Catholici à Christo, qui est Sol iustitiæ, vti stella lumen recipiunt.*
Sunt nitidissima specula, imaginem à Christo recipiunt. n.8.
Lucere debent his, quibus præsunt. n.9.
Et vndè dicti Episcopi?

7 *Locus Apostoli 2. ad Corinth. 3.18. Nos verò omnes reuelata facie gloriam Domini contemplantes, &c. de Episcopis expenditur.*

10 *Episcopatus onus est Angelicis quoq; humeris formidandum.*

11 *Episcopus familiarem suum triennalem ordinans si non beneficium, verùm pensionem eidem conferat: satisfaciat-ne sit decreto Sacri Concilij Tridentini sess. 23. cap. 9. de reformat.?*
Quamob causam text. præfatus expenditur.

21 *Text. Sacri Tridentini Concilij sess. 23. c. 9. de reformat. perpenditur. & n.41.*
Quod decretum locum habet, etiam si ad primam Clericalem tonsuram familiarem promouebit. n.13.
Ratio redditur. n.26.
Et beneficium illi conferre debet.

14 *Ordinari vt quis possit ab Episcopo triplici modo quis subiectus efficitur. ex text. in cap. cùm nullus 3. de temporib. ordinat. in 6.*

15 *Episcopus familiarem triennalem vt ordinare valeat, beneficium illi conferre debet. vt ex non subiecto subiectus fiat.*

16 *Beneficium, & pensio vti diuersa habentur, atq; à se inuicem distincta.*
Ratio est: Quia per beneficium quis intitulatur Ecclesiæ, eiq; obligatur, etiam ad residentiam. n.17.
Non verò per pensionem.

18 *Ordinari quis non potest ex decreto Sacri Concilij nisi ad titulum beneficij.*
Ad patrimonij verò, vel pensionis, nisi Episcopus id iudicauerit expediens pro commoditate, vel necessitate Ecclesiæ.

19 *Pensio est quid temporale, & formalitèr per se distinctum à beneficio.*
Quarè pensio non est aliquod incompatibile cum beneficio. n.20.
Etiam sub eodem tecto.
Nisi pensio in titulum detur beneficij. n.21.
Neq; pensio subiectionem tribuit, siuè forum. n.22.

23 *Origo, vel propria, vel paterna sufficit, vt ordinari valeat ab Episcopo originis.*

24 *Pensio non est beneficium, neq; beneficij nomine comprehenditur.*

41 *Episcopum alienum subditum sine dimissorijs sui Episcopi Ordinarij ordinans, in pœnas datà sacris canonibus constitutas.*
Et à Sacro Tridentino Concilio.

27 *Episcopus pensionem reseruare in alterius commodum minimè potest.*
Nisi causa sufficiens fuerit. & n.29.
Alioquin reseruatio est nulla. & n.34.
Ratio redditur. n.30.
Ordinans verò aliquem ad sacrum subdiaconatus ordinem sine sufficienti titulo, de suo illi prouidere debet ad victum sufficientia, & necessaria.

30 *Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferri debent.*

31 *Pensio ab Episcopo imposita ex iusta, & rationabili causa, vtputà ad sedandas lites, vel Clerico pauperi, vt studijs litterarum vacet, prouideat, successorem in beneficio non afficit. n.32. & n.35.*
Ratio redditur n.33.
Quia pensiones perpetuæ reseruari non possunt, nisi per Papam.

36 *Pensionem obtinens ab Episcopo reseruatam, etiam ex causa, cùm in successorem in beneficio non transeat, & ad titulum eiusdem pensionis promotus. secuta beneficiarij morte, cùm pensio extincta sit, sine titulo remanet.*
Satiùs tamen illi erit, si à Sancta Sede Apostolica confirmationem obtineat. nu.42.

37 *Prouerbium. Incidit in Scyllim cupiens euitare Caribdim.*

38 *Pensionem, vel patrimonium habentes, vt ad illorum titulum promoueri valeant, verè illa habere debent.*
Vt perpetuò videlicet habeant.
Et Episcopi remittitur iudicio, si titulum illum admittere iudicauerit. & num. 39. & 40.

43 *Episcopus de vna in aliam Ecclesiam translatus, si familiari suo beneficium contulit in priori Diœcesi, non poterit eundem promouere postmodùm ex vi beneficij in illa priori obtenti.*
Nisi in secunda aliud illi conferat beneficium.
Vt subditus efficiatur.

AR-

ARGVMENTVM.

Episcopus familiarem suum triennalem promouere quidèm ad ordines potest, modò illi statim quacunq; fraude cessante re ipsa beneficium conferat. ex *Sacro Tridentino Concilio sess. 23. cap.9. de reformat.* Quid si non beneficium, sed pensionem illi contulerit, an menti satis Sacri Concilij factum fuerit? Nùm pensio in hoc capite beneficij nomine comprehendatur: vel vt diuersa habeantur? Nùm verò Episcopus pensionem reseruare possit, etiam sine causa? & nùm perpetua illa dicatur, vt ad successorem beneficij transeat? Ordinans verò sine titulo sufficienti, vel non conferens beneficium familiari suo, quàmuis triennali, quem promouit, in quas pœnas dederit? disseritur. Quid si Episcopus à priori illa Ecclesia, in cuius Diœcesi sit beneficium, quod familiari contulit, in aliam sit translatus Ecclesiam, si illum ad ordines promouerit, nùm aliud illi conferre beneficium debeat, vt menti factum satis sit Sacri Concilij?

RESPONSIO LXXXIII.

1 STellis, qui Episcopos esse similes dixe-
rit, non sanè errauerit: Nam stellis si-
miles eos conspexit Ioannes *Apoca-*
2 *lyps.* 1. 16. cùm primum in Pathmos
Insulam relegatus ob fidei Catholicæ con-
fessionem, similem filio hominis vidit An-
gelum: qui habebat in dextera sua stellas se-
ptem. Explicans quippè ipsemet Angelus
quid septem stellæ essent, quas in dextera
manu habebat: *Septem stellæ* (inquit)
Angeli sunt Ecclesiarum. Angeli. hoc est
3 Episcopi explicant omnes. Stellis autem qua-
rè comparentur Episcopi, qui etiam Angeli
dicuntur. manifestum facit Riccardus de S.
Victore sequentibus loquens.
*Rectè stellis comparantur, non planetis, id
est errantibus syderibus; quia in eodem statu
iustitiæ debent stare, non per diuersa vitia
semetipsos permutare; & conuersationem
habere in Cœlo per contemplationem.* Erran-
4 tia nempè sydera, atq; planetæ sunt hæretici,
vt eos appellauit Iudas Apostolus epist. vnic.
num. 13. *Fluctus* (inquiens) *feri maris de-
spumantes suas confusiones, sydera errantia:*
& quia in doctrina errant, errareq; alios fa-
ciunt; tùm etiam quia instabiles sunt in fide,
& errant. hoc autem accidit eis, quia extrà
Ecclesiæ firmamentum sunt. Vt contrà, Ca-
5 tholici Episcopi stellis sunt similes: Quoniam
stabiles in Ecclesiæ Catholicę, fideiq; firma-
mento sunt. Et propterea sicut stellæ à Sole
6 lumen recipiunt, ità Episcopi à Christo, qui
Sol est iustitiæ, illuminantur, vt alijs lucere
7 possint. vti Apostolus 2. *ad Corinth.* 3. 18. do-
cet, dùm ait: *Nos verò omnes reuelata facie
gloriam Domini speculantes, in eandem ima-
ginem transformamur, à claritate in clarita-
tem.* Quia nimirùm veluti specula *gloriam*
Domini contemplantes recipimus, eandem
Christi imaginem in nobis tam clarè excipi-
mus, vt in eandem ipsius imaginem transfor-
mari videamur *à claritate in claritatem.* tan-
8 quàm videlicèt nitissima specula imaginem
à Christo recipientes, eandem subindè in
alios iacentes, *à claritate*, quam accipimus,
in claritatem, quam emittimus per commu-
nicationem eiusdem imaginis, eiusdemquè
splendoris emissionem prodeuntes. *Blasius
Viegas in Apocalyp. c. 1. comment. 2. sect. 13. n.*
9 1. Lucere proindè debent Episcopi his, qui-
bus Episcopi, hoc est superintendentes, po-
siti sunt, superquè eos intendère, nè pericli-
tentur. ex Isidoro lib. 7. ethymologiarum
cap. 12. à Gratiano relato *can. Cleros, & Cle-
ricos.* 1. §. *Episcopatus. dist.* 21. & ex Hierony-
mo ad Euagrium Episcopum epist. 85. tom.
3. in *can. legimus in Esaia* 24. §. *sed & Petrus
dist.* 93. ob hanc proindè causam in Spiritu
Sancto congregati Patres illi in Sacrosancta
Tridentina Synodo *sess. 6. cap.* 1 *de reformat.*
10 Episcopale munus, *Onus Angelicis humeris*
formi-

formidandum, agnouere, atq; appellauere.
Circumspicere namq; eos oportet, ne quid
fiat, quod alios offendat. Idcircò petitioni
factus est locus, quam subijcimus.

Episcopus quidam familiari suo triennali
pensionem tribuit, quadraginta octo duca-
torum monetæ Regni, quam ille exigit, Bul-
lis expeditis per eundem Episcopum. Eun-
dem postmodum ad pensionis prælatæ titu-
lum ad Sacrum subdiaconatus ordine pro-
mouit, nec aliud ei confert beneficium.
11 Quæritur proinde, an Sacrosanctæ Tridenti-
næ synodi menti, & dispositioni *cap. 9. sess. 23.*
de reformat. factum satis fuerit per pensionis
reseruationē. vt ritè, rectèq; promotus fuerit?
& num in aliquam dederit pœnam Episco-
pus sic promouens illum, vel sit ei locus, vt
malè factum per Beneficij collationem re-
ponat? Quæsitis vt respondeamus verba in
medium afferamus Sacri Concilij oportet:
sic illa: *Episcopus familiarem suum non sub-*
ditum, ordinare non possit, nisi per triennium
secum commoratus, & beneficium, quacunq;
fraude cessante, statim re ipsa illi conferat,
consuetudine quacunq; etiam immemorabili
in contrarium non obstante.
12 Duo ergò sunt quæ copulatim Sacrum
Concilium perquirit, vt Episcopus familiarē
suum, non aliàs sibi subiectum, ordinare va-
leat: quòd sit familiaris, & triennalis familia-
ris: & quòd beneficium, quacunq; fraude ces-
sante. statim re ipsa (in veritate scilicet) illi
conferat. Vnum horum si defuerit perperàm
promouebit illum, siuè ad minores, siue etiā
ad maiores, vel ad primam Clericalem ton-
13 suram promoueat illum. Ita nec ab re per-
pendit *Rota coram Seraphino in Cremonen.*
pensionis 3. Decembris 1582. decis. 731. n. 3.
part. 1. diuersorum. in qua ita declarasse Sa-
cram refert Congregationem Eminentissi-
morum Sacri Concilij Tridentini Interpretū
in vna *Hieracen. 6. Septembris 1581. Barbosa*
in collectan. ad Sacrum Concilium d. cap. 9.
sess. 23 num. 1. Pater Diana part. 4. tract. 4.
miscellaneo. resolut. 145. Requiri verò vt be-
neficium illi conferat, vt ex non subiecto,
subiectus euadat. *Rota* ibidèm *d. num. 3. &*
14 *num. 15.* Triplici quippè ratione cùm quis,
vt promoueri valeat, subditus alicuius Epi-
scopi efficiatur, vel ratione originis, vel do-
micilij, vel deniq; beneficij, ex Bonifacio
VIII. *cap. cùm nullus 3. de tēporibus ordinat.*
lib. 6. neq; familiaris, non aliàs subiectus, ex
aliquo dictorum capitum fit Episcopo sub-
15 ditus, & priuilegium hoc fit Episcopi, vt fa-
miliarem suum, antequàm fit ei subiectus,
promouere valeat, modò triennalem, decre-
uit Sacrum Concilium, vt possit illum pro-
mouere, modò tamen beneficium quacūq;
fraude cessante statim re ipsa illi conferat; vt
ratione collati beneficij subiectus eidem
fiat, qui non erat aliàs. De beneficio ergo lo-
quitur Sacrum Concilium, sicut de benefi-
cio & verba facit Bonifacij Constitutio *d. c.*
cùm nullus. 3. non itaq; de pensione exaudiri
poterit: & quod pensio beneficium non sit, &
quòd ipsa subiectum non faciat vt benefi-
cium.
16 Et quidèm satis diuersa inter se habentur
beneficium, & pensio; Vti distincta quippè
Honorius III. in *cap. ad audientiam nostram*
31. de rescriptis extrà. Bituricen Archiepisco-
po Apostolicæ Sedis Legato scribens, agno-
uit ea, illis verbis; *recipientes ab eis annuas*
pensiones, seu alia beneficia. vti distincta equi-
dèm pensiones habet, & beneficia. eiusdèq;
sensus Bonifacius VIII visus est esse in *capit.*
quàmuis 4. de præbendis in 6. dicens: *eis non*
in pensione, sed in beneficijs Ecclesiasticis tā-
17 *tùm volumus prouideri.* Rationem refert
Gloss. ibidèm verbo *in pensione.* in additio-
nib. *Quia* (inquiens) *per beneficium quis in-*
titulatur, & obligatur Ecclesiæ, & tenetur
ad continuam residentiam; Sed per pensionē
non intitulatur, nec ad residentiam tenetur,
cùm illa possit etiam laico concedi. sic Gloss.
concinit non obscurè eiusdem Sacrosanctæ
Tridentinæ synodus decretum *sess. 21. cap. 2.*
18 *de reformat.* Decernes namq; illa; *ne quis*
deinceps Clericus secularis, quàmuis alias sit
idoneus moribus, scientia, & ætate ad sacros
ordines promoueatur, nisi priùs legitimè con-
stet eum beneficium Ecclesiasticum, quod si-
bi ad victum honestè sufficiat, pacificè possi-
dere. Subnectit postmodum; *Patrimonium*
verò, vel pensionem obtinentes ordinari post
hac non possint, nisi illi, quos Episcopus iudi-
cauerit assumendos pro necessitate, vel com-
moditate Ecclesiarum suarum. Satis itaq; di-
stincta inter se Sacrosancta Synodus in his
verbis pensionem agnoscit, atq; beneficium,
pensionemq; beneficij sub nomine compre-
hendi minimè. quam sententiam admittunt
ferè omnes. *Gigas de pensionib. q. 28. in prin-*
cip. & q. 32. Capycius decis. 200 per tot. Hoie-
da de incompatibilitat. beneficiorum in præ-
fatione num. 3. & part. 2. cap. 7. nn. 4. Gonza-
lez ad regulam 8. cancellar. Gloss. 5. §. 5. nu. 2.
& 25. Ioannes Azor. institut. moralium par.
2. cap. 5. q. 2. & lib. 8. cap. 5. q. 4. Nauar. cons.
66. quidam pensionarius. num. 3. 4. & seq lib.
5. de simonia. Parisius de resignat. benefic. lib.
2. q. 15. Mandosius cons. 55. à num. 15. & nu.
18. & seq. Barbosa de officio Episcopi part. 2.
allegat. 4. num. 56. Squillantes de priuileg. cle-
ricor. cap. 4. num. 149. Rota in Cæsaraugusta-
na pensionis 13. Nouembris 1591. corā Card.
Pamphilio apud Marchesan. part. 1. fol. 569.
num. 6. Salzedus ad praxim Diaz cap. 65.
num. 10. Garsias de beneficijs part. 1. cap. 5. n.
2. & dictum fuit in *Brixien. confidentia 5. Iu-*
nij 1591. coram Penia, quam ad verbum re-
19 fert *Garsias* ibidèm *num. 52.* Quippè pen-
sio est quid temporale, & formaliter per se
distinctum à beneficio. *Grileuzonius cons. 3.*
num. 1. 2. & 3. Gigas dict. q. 28. de pensionib.
Cre-

Crescent.decis.14 num.2.& sequent. de sentent.& re iudicat.Rota par. 1. diuersorum decis.425.nu.2.Gonzalez ad regulam 8 *Gloss.* 5 *d.§.5.num.*25 *Garsias d.cap.5. num.*49. *&*
20 *seq.* Propter quam causam pensio, vt quid
diuersum a beneficio, incompatibilitatem
minimè operatur cum alio beneficio eodē
21 sub tecto, in eadem scilicet Ecclesia. mi forcassis pensio data fuisset in beneficij titulum. *Gigas de pensionib. d. q.* 32. *Mandosius in praxi signatura tit. de dispensatione ad beneficia sub eodem tecto col.2.vers.an autem pensio fol.mihi 43.àter. Hoieda de incompatibilitate part.1.cap.20. num.* 22. *& part.2. cap.7.nu.1.& seq.Parisius de resignat. lib.2. d.q.15.num.17.Garsias de beneficijs part.* 11. *cap.5.num.*315.*vsq; ad* 318. *Crescent.d.decis.14.nu.3.de sentent.& reiudicata.*
22 Quod verò forū in hac ordinationis materia pensio non tribuat, consequenterq; subiectum minimè faciat, id probatur. ex d. nāq; *cap.cùm nullus 3.de temporib. ordination. in 6.* tres tantummodò traduntur modi, quibus ad Episcopum ordinandum, quis forum, cōsequenterq; subiectionem sortitur: vel ratio-
23 ne originis, vel propriæ, vel paternæ; vt Sacram declarasse Congregationem in *vna Vici Equen.* 12. *Augusti* 1628. refert *Barbosa in collectan.ad Sacrum Trident. sess.* 23. *cap.8. num.*17 *Diana part.4. tract.4. miscellan. resolut.*148. *Rubeus in aphorismis Episcoporū verbo ordo num.7.* & nos alibi plenius. vel ratione domicilij, vel demùm ratione bene-
24 ficij. pensio verò beneficium non sit, neq; beneficij appellatione comprehendatur, vt paulò antè diximus. non ergò forum tribuet, consequenterq; subiectionem. nullo itaq; modo per pensionem Sacri Concilij menti satisfactum erit. Malè proinde, atq; contra formam in d. Sacro Concilio statuta familiarem hunc suum promouit Episcopus, nisi beneficium illi ad Sacri prædicti Concilii præscriptum statim (quam primum scilicet commodè poterit) modò non magnum præterfluat tempus, sex saltim mensium, vt post *Molphesium in sum. Theologiæ moralis tract.2.cap.2.num.9.* sequitur *Barbos. ad d. cap.9. Sacri Concily sess.23. num.*10. omni
25 fraude cessante re ipsa illi contulerit. dedit propterea in pœnas contra alienum subditum sine Ordinarij sui licentia ordinantem statutas. ex Calixti II. constitutione in *can. nullus.1.& can.nullus primas.3.9.q.2.* & ex Sacrosancta Tridentina synodo *sess.6.cap.5. & sess.14.cap.2.& sess 23.cap.8.de reformat.* quæ est, *vt ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum ordinum executione, quandiù proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.* & respondit *Rota in dicta Cremonen. pensionis coram Seraphino d.decis.731.part.1.diuersorum.* Hieronymum Carcanum quàmuis familiarem Eminentissimi Cardinalis Sfortiæ Episcopi Parmen. malè ab eo ad primam Clericalem tonsuram sine sui Ordinarij litteris, atq; licentia promotum fuisse, cùm non illi statim quacunq; fraude cessante re ipsa beneficium contulerit. iuxtà disposita in d. decreto Sacri
26 Concilij *cap.9.sess.23.de reformat.* Quod sanè cum generaliter loquatur, vt (*Episcopus familiarem suum non subditum ordinare non possit, &c.*) generaliter exaudiendam erit de quocunq; ordine, etiam Clericali tonsura. vt plenè in *d.decis.per totam*, potissimùm *nu.* 3. *& 4.& seq.*

Quibus pari modo succedit, malè hunc etiam suum familiarem, quàmuis triennalē, ad Sacrum Subdiaconatus ordinem ad titulum pensionis ab eodem Episcopo reseruatæ
27 promouisse. Cùm enim pensio ipsa ab eodē Episcopo eidem reseruata fuerit, & absq; causa. reseruatio vtiq; nulla fuit, atq; conse-
28 quenter sine titulo promotus fuit. quam ob causam donec illi de sufficienti beneficio, vel alia pensione legitimè reseruata prouiderit, ex suo tenebitur illi alimenta ad victum necessaria præstare. ex Innocentio *III.* in *cap. cùm secundùm Apostolum* 16. *& cap.tuæ 23.de præbend.extrà.& cap. si Episcopus.* 37. *de præbend.in 6.* diximus *responsion.* nostra 61.*nu.3.4.& 5 part.3.*
29 Et quidèm receptum communiori Doctorum est calculo, quicquid aliqui in aduersum dixerint, Episcopum non posse super beneficijs, pensionem alijs reseruare, sine causa,
30 illaquè iusta, præsertim. Quoniam ipso Sacrorum canonum iure constitutum est, Beneficia ecclesiastica sine diminutione conferri. ex Innocentio II. in synodo Romana cap.2. relato *can si quis præbendas.15. aliàs fin.in fin.* ibi: absq; diminutione aliqua. ibidèmq: *Gloss fin.* verbo *diminutione 1. q.3.* ex Innocentio III. in *cap. vnico §. omnibus ergo in fin.vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur*, & Alexandro III. in Concilio Turonen in *cap. maioribus.8.* & Innocentio *III.* in *cap.vacātē 26.* Gregorio quoq; IX. in *c.cùm causam 36. de præbendis extrà.* & ex Concilio Lateranen. in *cap.probibemus. 7. extrà de censibus.* Et quatenùs quidèm ex
31 iusta causa illam imposuerit, vt putà differentiarum, & sedandarum litium gratia; vel in pauperem Clericum, vt posset studijs vacare litterarum. ex *Abbate in cap. conquerente num.5.de clericis non residentibus. Felin. in cap.ad audientiam 31.num.2.vers.secunda conclusio de rescript. Rota coram Eminentissimo Lancellotto seniore decis.519. sub nu.3.*
32 *vers.minus facit.part.1.diuersorum.* Illa tamen in successorem in beneficio non transibit, sed supremo illius die, qui beneficium obtinebat, & quo cum lis perdurabat, terminabit, stabitq; *Ioannes Azorius Institut. moralium part.2.lib.8.cap.6.q.1. vers. extrà omnem controuersiam.Gonzalez d.Gloss.5.§. 5.num.27.& seq.* plenè *Garsias d.part.1.c.5.*

num.

n. 196. cum seq. per plura. & dictum fuit in *Meleuitana Canonicatus 9. Martij 1595. coràm Card. Mellino apud Marchesan. p. 1. fol. 611. dec. 12.* quæ est etiam in impressis per *Farinac. decis. 104. post 1. vol. suor. consilior.* & meminit idem *Garsias d. cap. 5. num. 296. & num. 343.* & sequuta fuit *Rota p. 2. in recent. dec. 166. num. 5. & par. 1. in recent. decis. 437. num. 2.* rationemq; reddit ex *Gigante*
33 *de pension. q. 87. nu. 5.* Quia pensiones perpetuæ non possunt reseruari, nisi authoritate Papæ.

Vel itaq; ex iusta, rationabiliq; illaq; probata causa pensionem hanc suo huic familiari reseruauit Episcopus; vel non ex iusta causa, neq; probata, neq; rationabili, sed ex eo dumtaxat, quòd familiaris eius esset. & quidèm si hoc modo, non ex causa, reserua-
34 tio vtiq; nulla fuit. vt dixit *Rota in d. Meleuitana Canonicatus coràm Card. Mellino dict. decision. 12. apud Marchesanum, vel 104. apud Farinatium post primum volum. eius consilior. & d. decis. 166. num. 5. par. 2. in re-*
35 *centior.* Si verò primo modo, & cum causa, & reseruatio temporalis fuerit, donec vitæ superstes ei it beneficiarius, qui pensioni cõsensit, neq; ad successorem transibit. Ex tunc
36 itàq; sine titulo manebit: Quia pensio per mortem titularis extinguitur. Quoquo vertatur igitur res hæc, periculosa videtur; vt in
37 Scyllim dedisse videatur hic, cupiens euitare Caribdim. vt fertur adagio. Namq; ex Sacro Concilio *d. cap. 1. sess. 21. de reformat. in fin.* perquiritur; vt qui ad patrimonij, vel etiam pensionis titulum promouentur, quia sic Episcopus pro necessitate, vel suæ Ecclesiæ
38 commoditate expediens iudicauerit; verè, vel patrimonium, vel pensionem possideant, illaq; perpetua, donec vixerint, vt neq; extingui, vel remitti valeant, esse debeant. *Squill. de priuileg. Clericorum dict. cap. 4. num. 248. Cenedus practicar. quæst. cap. 4. num. 23. Illustriss. Episcopus Campanilis in diuersorio iuris Canonici rub. 8. cap. 3. num. 1. & seqq.* Ista verò pensio nullo ex duobus modis perpetua est: non primò, quia temporalis, & ad vitam tantùm beneficiarij: non secundò, quia nulla.

39 Neq; dicant ex Sacro Tridentino *d. cap. 2. sess. 21.* Episcopo datam esse facultatem arbitrandi, an debeat quisquam ad patrimonij, vel pensionis titulum promoueri. Iudicauit iàm Episcopus hunc familiarem promouere ad pensionis titulum. est propterea rectè promotus, satisquè factum menti Sacri Concilij.

40 Factum satis est menti Sacri Cõcilij, quòd Episcopus iudicauit hunc familiarem ad pẽsionis promouere titulum, quòad hanc partem quidèm tituli, modò promotus verè pensionem possideat. iuxtà dispositã *d. capit. 2. sess. 21. de reformat.* & hoc sanè non abnui-
41 mus. Satisfactum est menti Sacri Concilij *d. cap. 9. sess. 23. de reformat.* quatènus familiarem suum triennalem, nõ sibi subiectum, sine dimissorijs sui Ordinarij promouere valeat Episcopus, neq; statim, (quacunquè fraude cessante) re ipsa beneficium eidem conferat, pensionem illi conferendo; & hoc expressè negamus. Quia, vt iam diximus, pensio beneficium non est, nequè beneficij nomine comprehenditur.

42 Satius itàq; esset huic familiari, sibiq; in maius commodum cedet, pensionem sibi à Sancta Sede Apostolica confirmari, nouo accedente beneficiarij consensu, iuxtà tradita per *Gonzalez d. Gloss. 5. §. 5. num. 10. cum seqq.* & ab eadem Sancta Sede per pœnitentiariam secretam remedium sibi quærere à suspensione, vel etiam ab irregularitate contracta si ordinem exercuerit susceptum.

43 Quod multò magis expediens putamus, quin non necessarium; quòd supponitur, Dominum hunc Episcopum ex illa priori Ecclesia in aliam translatum fuisse, & post translationem hunc familiarem ad sacrum subdiaconatus ordinem promouisse ad titulum illum pensionis in priori illa Ecclesia reseruatæ. vt neq; si beneficium fuisset, promouere eum potuisset absq; dimissorialibus litteris, vel Episcopi sui originis, vel beneficij. *Barbosa ex Sellio d. cap. 9. sess. 23. nu. 12.* Ex vtroq; itàq; capite non sibi subiectum promouit. In pœnas itàq; vterq; dedit. ille ab exercitio pontificalium per annum; hic ab executione suorum ordinum, vt in superioribus diximus.

Atq; ità ex his, indicio non abiecto sapientiori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Mulierem viri adiutorium creauit Omnipotens Deus.*
Vt ea illa custodiret domi, quæ foris laborat' eo vir acquisierit. n. 2.
Inde viro timidior, vt paratior ad domus custodiam esset. n. 3.
Mulier viri consors, sacrorumq; socia. ex lege Romuli dicitur. n. 4.
Ex vita verò societate quodammodò domina est. n. 5. ex Paulo.
Consortium omnis vitæ, diuini, & humani iuris communio. ex Modestino nu. 6.
Socia humanæ, atq; diuinæ domus. ex Antonino Cæsare. n. 7.
Adiutrix operum rei domesticæ. ex Clemente Alexandrino. n. 8.
Vndè materfamilias nuncupatur.
Mulier, quæ proba est, etiàm viro nihil retinere debet. ex Plauto. n. 9.

ARGVMENTVM.

Mulier matrimonij tempore quod quæsierit, ex viri bonis quæsisse videtur, euitandi turpis quæstus gratia suspitionẽ, ni alitèr ipsa apertis docuerit probationibus. propter quam causam *textus* expenditur in *l. Quintus Mutius. 52. ff. de donation. inter virum, & vxorem. & text. in l. etiam si vxoris 6. C. eodem.* Quid verò si mulier diuitijs affluat, vel arte polleat, ex qua multum lucretur? Præsumptio autem hæc iuris est, vt sine probatione euidenti rescindi non possit. Regulæ verò standum, ni casus probetur exceptus. Vxor viro cooperari debet, illiquè de-

debita præstare obsequia, etiam post viri suprema funera, intrà annum. Cautio pecuniam semper extare facit. Et quid in tertij præiudicium?

RESPONSIO LXXXIV.

1 MVlierē creauit Omnipotens Deus in adiutorium viri. postquàm enim Adam Dominus Deus ex limo terræ creasset, eumq; in Paradiso voluptatis posuisset, vt operaretur; & custodiret illum; videns, quòd non esset bonum, hominem esse solum, fecit ei adiutorium simile sibi. *Genesis.2.15.* Adiutrix
2 proindè viri creata est mulier: Cùm enim opera.& diligentia,(quę ad vitam transigendam humanam necessaria sunt, quæ in sudore vultus parantur) nec exigua cura foris acquirantur, vt viro calores, & frigora perpetienda, atq; ad longissimas etiam terras itinera subeunda, trananda maria; rusticanisq; ac militaribus rebus incumbendum sit. Quę
3 domi curam gereret, atq; parata custodiret, data est Mulier; eaq; timidior viro creata; nam metus plurimùm confert ad diligentiā custodiendi. ex Plutarcho, & Columella de re rustica in procemio; *Tuillius ad Alciati emblema 196.* prosequitur. Et quidèm in
4 lege veteri Romuli, viri concors Mulier, sacrorumq; socia est asinita. Paulus lib.7.ad Sabinum in *l.1.ff.de actione rerum amotarum.*
5 ex Nerua, & Cassio, ex vitæ societate quodāmodò eam dominam facit. Modestinus lib. 1 regularum in *leg.1.ff.de ritu nuptiarum.*
6 Consortium omnis vitæ diuini, & humani iuris communionem nuncupauit. & Antoninus Cæsar in *l. aduersus vxorem 4. C. de crimine expilatæ hæreditatis.* Sociam
7 rei humanæ, atq; diuinæ domus, dixit. *Clemens Alexandrinus*; Adiutricem operum
8 rei domesticę nuncupauit. & demùm idcircò quidam, Matrem familias dictam asseruere. Custodire ergò quæ parata sunt eam
9 oportet, quæ proba est, non clàm viro quidquam retinere. Plautus in Curculione dixit.

Peculi probam nihil habere addecet.
Clàm viro.

Sed, vt Terentius in Hecyra petijt

10 *Censen te posse reperire vllam mulierem.*
Quę careat culpa?

cui quæsito facimus satis ex Panegeri muliere apud Plautum in Sticho. actu 1. Scen. 2. hæc namquè ab Antipho patre interrogata.

age tu altera.
Vtra sit conditio pensior
Virginem, an viduam habere? Panegeris
Quanta mea sapientia est;
11 *E malis multis, malum, quod minimū est,*
id minimum est malum.
Qui potest mulieres vitare, vitet, vt quotidie,
Pridiè caueat, ne faciat, quod se pigeat postridie.

Sic faciendum fuisset: Sed non omnes capiunt verbum istud, qui potest capere, capiat. Christus respondit Pharisæis, Dominus, ac Magister noster *Matthæi 19.12.* Factum promedè, quod proponitur mentem indicat mulierum; cùm præsertim viri diem clausere vltimū. Portia Neapolitana mulier, postquàm fatis concessit V.I.D. Mauritius Tortelli vir suus, Detio Masatio Baroni Terræ Aunltutaræ proprio nomine, statuto pretio porcorū numerū vendidit patet ex apocha ducatot.250. in actis deducta. In iudicium vocatur Detius pecuniam in Cedula comprehensam vt soluat, qui penès publicum Bancum Neapoli debitam pecuniam deposuit. interim Portia secunda init coniugia. Insurgit proptereà D. Clemens Tortelli Canonicus Neapolitanus defuncti Mauritij germanus, eiusdemq; filiorum tutor; atquè depositam pecuniam Portiæ non liberari instat, pecuniam ex bonis Mauritij peruenisse, cuius erat porcorum grex: docet in promptu ex reuelationibus vi monitorialium in Curia Archiepiscopali Neapolitana habitorum. Iudex tamen domi pecuniā Portiæ (data per eum cautione) liberari mādat, à decreto reclamat Clemens. reclamatione proptereà pendente, ac verbo faciendo: sit causæ status, potuerit ne iure Portiæ pecunia liberari, data potissimùm cautione? Grauasse Iudicem pecuniam Portiæ liberādo respondimus.

12 Quàmuis enim porcos Portia proprio vēdiderit nomine; certa tan[illegible] iuris est regula: Mulierem matrimonio constante ex viri bonis acquisisse præsumi. Vel itaq; vndè acquisierit docet Portia, vel nō docet; si nō docet, vt omnis à muliere turpis lucri suspitio ablegetur, ex viri bonis acquisisse presumitur. nō ergo sua, sed viri. Pomponiū (quęso) audias lib.5. ad Quintum Mutium. in *leg. Quintus Mutius.52.ff. de donation. inter virum, & vxorem.* quàm disertissimis id exprimat verbis: *Quintus Mutius ait: Cùm in controuersiam venit, vndè ad mulierem quid peruenerit: & verius. & honestius est, quod non demonstratur vnde habeat, existimari à viro, aut qui in potestate eius esset, ad eam peruenisse. Euitandi autem turpis quæstus gratia. circa vxorem hoc videtur Quintus Mutius probasse.* sic Pomponius, & Gloss ibidèm verbo *existimari.* Neq; ne latum vnguem à Pomponio Alexander Cæsar in *l. etiam si vxoris 6. §. nec est ignotum, C. de donationibus inter virum, & vxorem.* discessit. Eius

excipe verba · *Nec est ignotum , quod cùm*
probari non possit , vnde vxor matrimonij te-
pore honestè quæsierit, de mariti bonis eam
habuisse vetsres iuris auctores meritò credi-
derint. nec dissentitur *Gloss.* ibidèm verbo
merito crediderint. sequiturq; *Gloss fin.* verbo
diuisionem in *ca.2.in fi.de donat. inter vir. &*
vxor. ibiq; *Scribētes. Frāc. Cremēs. singul.6.tu*
sen. Boerius decis.81.nu.1. Guido Papa decis.
468. num.19. Alciatus de præsumptionibus
regula 3. præsumpt 26. num.1. Portius Imola
commun. conclusi. num lib.1. conclus.14. Ga-
briel lib.1. de præsumptionib. conclus.15. Si-
mon de Pratis cons.149. num.3. Iacobus No-
uellus post Duennas de regulis iuris regul.
99. Minsyngerius centur.2. obseruat.92. nu.
1. Ioseph Ludouicus decis. Perusin. 12. num.
19. & decis.28. num.2. Menoch. de præsumpt.
lib.3. præsumptione 51. num.1. & seq. Cabe-
ran. decis.140. num.4. & 8. Marius Antoni-
nus variarum resolut. lib.3. resolut.60. aliàs
fin. casu 47. Vincent. de Franchis decis.536.
num.4. Hector *Capycius Latro decis.46. num.*
31. Rota apud S. memor. Gregorium XV. de-
cis.539. num.17. & in recentioribus part.1.
decis 607. num.2. & apud Cardin. Caualer.
decis.331. num.2.

13 Laxāt Doctores regulam in vidua quoq;
præsertim verò intra annum luctus . adhuc
enim in matrimonio cum viro iam defuncto
perdurare videtur . *Boer d. decis.81. num.7.*
Alciat d. præsumpt.26. num 4. cum seq. Por-
tius Imola d. conclus.14. in princ. Gabriel d.
conclus.15. in 2. limitat num.3. & 4. Menoc.
d. præsumpt.51. num. 14. Ioseph Ludouicus
d. decis.12. num.20.

14 Mulieris itaq; erit docere aliundè se, quàm
ex viri bonis, habuisse, quæ vel emit, vel ven-
didit, vti dictus Pomponius *d. l. Quintus*
Mutius. 52. apertissimis verbis , quæ supra
retulimus, docet. & Alexander Cæsar eadem
l. etiam si vxoris.6. admittitq; *Petrus de Pe-*
tra sanct. singulari 99. inter virum. num.3.
Boerius d. decis 81. nu.2. & 3. Minsyngerius
d. obseruat.92. nu.5.6. & 7. Ioseph Ludouic.
15 *d. decis.12. num.20. & d. decis.28. num.2.* ha-
bet equidem contra se iuris præsumptionem
secundùm *Menochium*, & quos ipse refert. *d.*
præsumpt. 51. num. 2. sequiturq; *Antonius*
Monachus decis. Lucensi 25. num.12 & nu.
29 & 30. Nisi aliàs mulier ipsa diuitijs af-
16 flueret, contrà verò vir paupertate premere-
tur; vel illa in aliqua esset arte perita, vndè in
promptu acquisitionis honesta adesset causa.
Boerius d. decis.81. nu.3. Alciat. d. præsumpt.
26. num.10. & 12. Imola d. conclus.14. limit.
2.3. ac 6. & limit.16. Gabriel d. conclus.15. in
1. limitat. num.12.13. & 17. & limit.12. nu.
24. Menoch. d. præsumpt.51. num.36. & 38.
Ioseph Ludouic. d. decis.28. num.2. Antonius
Faber lib.4. tit.14. C. de probation. definit.41.
Rota coram Coccino decis.244. num. 17. 18.
& seq. part.7. in recentiorib. per Rubeum. &
perpensum anteà fuerat in *Rota apud Vbal-*
dum d. decis.607. num.3. & 5. part.1. in re-
centiorib.

17 Tunc nempè probationi euidenti præsūp-
tio cederet, locumq; daret. ex Modestino
lib.4. regularum in *l. si Chyrographum* 24. &
Paulo lib.3. quæstionum in *l. cùm de indebito.*
25. ff. de probationib. Nouellus d. reg.96.

18 Tantum verò abest, Portiam , & si nobili
ex gente natam, vel arte pollere, vel diuitem
esse, vt magis verum sit paupertate præmi, vt
nec dotem dederit , & vir eam , vt purà di-
ues, in mille dotarit. an quod ipse Plautini il-
lius dicti in Asinaria memor fuit?

19 *Argentum accepi dote, imperium vendidi .*
Quæ indotata est, ea in potestate est Viri.
Nam aliàs ex eodem in Au .
Dotatæ mactant, & malo, & damno viros.
Dummodò morata rectè veniat , dotata
est satis .

20 Regulæ proindè standum, donec contra-
rium probetur. *Menochius d. præsumpt. 51.*
num.19. Antonius *Faber C. de probationib.*
definit.36. Minsyngerius d. obseruat.92. nu.3.
& perpensum in his terminis fuit de pauper-
tate mulieris , viriq; diuitijs in *Rota apud*
Card. Caualer. decis.357. num.3. ad excludē-
dam præsumptionem *d. l. Quintus Mutius.*

21 Qui ergò a sua deficere rectitudine, falle-
req; regulam dixerit, id ipsum probatione
præstare oportebit. sine prouerbio id docuit
Paulus lib.9. responsorum in *l. ab ea parte. 5.*
ff. de probationib. & ex Bonifacio VIII. in *c.*
ad decimas.2. aliàs fin. de restitutione spolia-
torum lib.6. Alciatus regula 1. præsumpt. 28.
num.6. Iacobus Nouellus regula 173. Viuius
decis.135. num.1. & seq. Surdus decis.322. n.
40. Petrus de Benintendis decis.65. num.9. &
10. Ambrosinus de immunit. Ecclesia cap 11.
num.4. vers. primò enim. Rota apud Sanctæ
memor. Gregor. XV. decis.182. num.1.

22 Porrò dubium esse haud dicitur illud ,
quod regula fulcitur, & regitur, quin euidēs ,
certumque : quàmuis verò aliqui casus sint,
qui à regula deficiant, illi tamen specialiter
probatione deducēdi erūt. ex *Bart. in l. quo-*
tiès 13. in fin. ff. si quis cautionib. Alciatus si-
ue Addentes ad eum d. regula 1. præsumpt.28.
num.6. Iacobus Thomingius decis. Lipsiensis
Senatus.16. num.7.

23 Portiæ proindè erit, iuris sibi obsistente
præsumptione , euidentibus ostendere pro-
bationibus, quos vendidit Masutio Sues , ex
viri bonis non fuisse, aliundè q; ipsam hone-
stè acquisiisse. ex Vlpiano lib. 5. opinionum in
l. non est verisimile. 23. aliàs fin. in princ. ff. de
eo, quod metus causa gestum est , ibidemq;
Gloss. verbo *præsumptioni. cap. quia verisimi-*
le 10. ibiq; *Abb. 2. notabili de præsumptionib.*
Simon de Pratis d. cons.140. num.5. & 20.

24 Non enim iuris deficit præsumptio nisi aper-
tissimis probationibus . ex Vlpiano *d. l. non*
est verisimile fin. qui sine fuco loquitur : *sed*
bu-

huiuſmodi præſumptioni(dicens)*debet aper-*
tiſſimas probationes violentiæ opponere. ſe-
quiturq; *Menochius lib. 1. de præſumptionib.*
q. 31. num. 2. Marius Antonius Maceraten.
variarum reſolut. lib. 1. reſolut. 106. num. 25.
25 Iuris verò præſumptio, quam lex pro verita-
te habet, & quæ alias concludens, liquidiſſi-
maq; probatio dicitur. ex *Decio in l. 1. nu. 57.*
& 69. ff. ſi certum petatur. Alexander in l. li-
cèt Imperator. 77. num. 4. ff. de legat. 1. Socin.
iuniore in repetit. l. 1. num. 57. verſ. & iſta ff.
26 *ſoluto matrimon.* in aduerſarium probandi
onus reijcit. *Menoch. de præſumption. lib. 1.*
q. 33. num. 2. Maceraten. lib. 3. reſolut. 31. nu.
11. *Rota part. 2. in recentiorib. deciſ. 756. n. 4.*
27 Nihil itaq; ad depoſitam pecuniam ſibi
liberandam proficiet, nomine quod proprio
Sues vendiderit; hæc eſt enim, quæ ſibi ob-
ſtat præſumptio, ex viri bonis acquiſiſſe vi-
deri; quàmuis ipſa ſe diligentem, atq; indu-
ſtriam matrem familias fuiſſe oſtẽderit; quòd
28 ſanè vxor in domus cura habẽda viro coo-
perari debeat, vt ſicut ille foris, ita intus ipſa
ad rerum quæſitarum cuſtodiam coopere-
29 tur, vt in initio diximus. Nam hæc in officio
mariti eſſe debet. vt Hermogenianus lib. 2.
iuris epitomarum in *l. ſi patronus. 48. ff. de*
operis libertor. loquitur. & *Gloſſ.* ibidèm ver-
bo *operis.* & ipſa dicens: *nota: vxorem operari*
viro. ex Paulo lib. 7. ad Sabinum in *l. ſed ſi vir*
lanam. 32. in princ. ff. de donationib. inter vi-
30 *rum, & vxorem.* quod planè procedit poſt
viri quoquè ſuprema funera intrà annum.
cùm enim alimenta percipiat ex viri defun-
cti bonis, eidem operari debebit. audi *Gloſſ.*
in d. l. ſicut patronus 48. verbo *eſſe debet in fi.*
quæ ſic dicit: *Sed quid viro mortuo intrà an-*
31 *num? Reſpondeo. ibi debet operari, vnde &*
alimentari. docuit *Bald. in l. aſſiduis. C. qui*
potiores in pignore habeantur. vxorem debe-
re cooperari viro etiam in telis conficiendis.
eumq; admittit *Afflict. deciſ. 44. num. 30. Si-*
mon de Pratis d. conſ. 149. num. 4. & 8. Ioſeph
Ludouic. d. deciſ. 28. num. 2. Antonius Faber
C. de probation. dicta definit. 41. Palatios
Ruuios de donationib. inter virum, & vxor.
§. 45. num. 4. Vincent. de Franchis deciſ. 18.
num. 13.
32 Prætetquàm quòd, nec tanta regularitèr
eſſe conſueuit mulieris induſtria, vt multum
ex illa lucrari valeat. ſecundùm *Menoch. dict.*
33 *præſumpt. 51. num. 4.* quin non etiam huiuſ-
cemodi induſtriæ, atq; maritalia ſeruitia ex
natura veniant matrimonij, debeanturq; il-
laq; vxor præſtate teneatur. *Lupus de dona-*
tionib. inter virum, & vxorem. §. 10. verſ. ſic
ergo dicendum. & verſ. extat hoc etiam. ſe-
quiturq; *Maſtrillus deciſ. Sicilia. 212. num.*
26. & 27. part. 3. latèq; pertractat *Sanchez*
de matrim. lib. 6. diſput. 6. n. 13. & 14. & ſeq.
34 Ni fortaſſis illa circa artem aliquam perita
eſſet, ex qua admodùm lucraretur, vt perpen-
ſum fuit in *Rota d. deciſ. 607. nu. 3. part. 1. in*
recentiorib. de muliere illa Septimia, quæ
cantatrix, atq; modulatrix optima erat, ad
quam audiendam confluebant viri Princi-
pes, & Magnates, à quibus ampla munera re-
portabat. vt Rota loquitur. *Gabriel d. concluſ.*
15. n. 12. Menochius d. præſumpt. 51. nu. 32.
Minſyngerius d. obſeru. 92. nu. 7. Maſtril-
lus d. deciſ. 212. nu. 28.
Obſtaculum propterea faciebat minimè;
quòd pro Portia objiciebatur, cùm liberari
35 ſibi pecuniam inſtabat: per cautionem vide-
ri ſemper extare pecuniam. nihil officere, no-
bis, ſi ei pecunia interim liberaretur. ex Vl-
piano lib. 29. ad edictum in *l. procuratoris*
autèm 5. § fin. ff. de tributoria actione, & Ca-
io lib. 7. ad edictum prouinciale in *l. ſed de*
pecunia. 2. ff. de vſufructu earum rerum, quæ
vſu conſumuntur. Vincentius de Franch.
deciſ. 75. num. 9. & deciſ. 200. num. 4. quem
ſequuta fuit *Rota apud Coccinum Decanum*
deciſ. 356. num. 4. & deciſ. 498. n. 4. & 6.
36 Primò quidèm, quod hoc ipſum cautio-
nis amuletum, (remedium dixeris) quo pe-
cunia extare adhùc dicitur, in alterius dam-
num trahi minimè debet, ne per ſolam cau-
tionem alterius fiat conditio deterior. ex
Hermogeniani ſenſu lib. 4. fideicommiſſorũ
in *l. nam quod ad ius. 14. § fin. ff. ad Senatus-*
Conſult. Trebelleianum: illis quidèm verbis:
Quarè ſi fideicommiſſum pecuniarum alieni
fuerit relictum, ceſſat compulſio, tametſi in-
demnitatis cautio offeratur. ſic Hermoge-
nianus. non itaq; cautionis remedio iniuria
37 poteſt quis affici: non enim tunc remedium;
ſed venenum parabitur. ſequitur hanc exco-
gitationem *Hieronymus Brunerus corol-*
lar. 1. nu. 25. 31. & 32. poſt *Deciſ. Cappellæ*
Tholoſanæ per Maynardum.
38 Deindè procedet regula, ſi fundatum ius
ſit eius, cui liberari pecunia petitur, nec du-
bium vllum aliud de præſenti vertatur, quin
liberari eidem pecunia debeat, poſſit verò
alius emergere, cui debeatur, remedium tũc
ſanè cautionis adhibetur ex Vlpiano aper-
tiſſimè *d. l. procuratoris autèm. 5. §. fin.* & in
d. l. illud 7. in princip. ff. de tributor. actione.
idem ipſe *Brunerus dict. corollar. 1. num. 32.*
39 alioquin obſtabit ei, quòd dolo facere vi-
detur, qui petit, quod eſt mox mox reſtitu-
turus. *regula dolo. 59. de regulis iuris in 6. l. in*
40 *condemnatione 173. §. dolo. ff. eodem.* quod
arbitrari iudicem debere vt bonum virum,
ſequitur idem Vlpianus *d. l. illud. 7. in fin.*
princ. ff de tributor. actione.
41 Præterea (magiſq; ſtrictiùs ad rem noſtrã)
quòd non hic agebatur de re à muliere emp-
ta; ſed ab ea matre, & tutrice filiorum, atq;
ſtatim poſt ſequutam viri mortem vendita,
vt exurgat hinc magis, magiſq; præſumptio,
ex viri bonis Sues fuiſſe, venditos. docere
proindè eam oportere, ex quibus ad eam
pecunijs peruenerint. vt perpendit *Boerius*
42 *d. deciſ. 81. num. 8. in fin.* alioquin vti mater,
& tu-

& tutrix ex bonis viri vendidisse extimabi-
tur. Cacheranus d.dec.140.n.5. Menoch. dict.
præsumpt.51.n.21. & 22. Barbosa in l.ipse
Gaius 46.ff soluto matrimon.nu.12.ad limi-
tationem d.l.Quintus Mutius. Polydorus Ri-
pa singularium obseruationum obser.220.
43 num.5. atq; rationem reddere tenebitur.
vt perpendit Ioseph Ludouicus.dict.decis.28.
num.7.

44 Deinceps, quòd in promptu hic aderant
probationes ex reuelationibus vi monito-
rialium habitis, vnes verè ex bonis Mauritij
extinctis iam Viri fuisse.

45 Non hic proinde agi ad rem vindicandã,
quam suo nomine vxor emerat, vt vereri de-
buisset, ex viri ne bonis emisset; interim ve-
rò deberi eam in possessione manuteneri rei
emptæ, & quam ipsa suo nomine emerat, &
46 possidebat; viri autem hæredibus ad pecu-
nias, non verò ad rem emptam vindicandam
ius in hoc casu esse. Imola d.conclus.14. in
4. limitatione, Gabriel.d.conclus.15.in 3.limi-
tat.n.14. Cacher.d.dec.140 nu.9. Minsynger.
d.obseruat.92.n.5. Ioseph Ludouic. d.dec.28.
num.9. Menochius d.præsumpt.51.nu.42.&
44. Rota in recentiorib.part.1.dict.decis.607.
num.2.

47 Agi verò, ne liberetur deposita pecunia
Portiæ, quæ secundum ascendit thorum,
& quæ ius nullũ in ipsa pecunia habet, neq;
probauit, pecuniam esse suam, obsistente si-
bi regula dict.l.Quintus Mutius. vt interim
supersederi debeat in pecunia liberanda.
vel magis hæredibus Mauritij liberari, qui
fundatam ex iuris quoq; præsumptione in-
tentionem suam habent, non illa. Si enim in
48 re empta, ad pecuniam ius habent, vt paulò
antè dictum fuit; multò magis nunc ad pe-
cuniam ex re vendita, quæ viri iuris præsũ-
ptione æstimatur.

Atquè ità ex his, qui iudicium non abnui-
mus Aristarch[illegible] respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 Temporalia quæcunq; quæ magna in hac vita videntur, nihil omninò sunt, & nihili habentur ab ijs, qui oculos habent, vt videant.
2 Diuitias magni homines mundi æstimant.
Sunt tamen nihil.
Et arena exigua n.3.
Et lutum. & homines strangulant.n.8.
Nec ex ijs mentes hominum leuantur.
3 Sapientia rebus omnibus anteponenda.
In sapientia longiturnitas est vita.n.4.
Et lumen oculorum.
5 Auro, & argento confidunt homines.
Nec est finis acquisitionis eorum.
Verùm ad Inferos descendunt.
Venenum in auro bibitur.n.7.
6 Diuites qui volunt fieri, incidunt in tentationem, & laqueum Diaboli.
7 Cupiditas radix est malorum omnium.
8 Pecunia peregrinos mores in Mundum intulit.
Et curas nimias.
9 Pax homines, trux decet ira feras. ex Ouidio.
16 Dominus directus rei emphyteuticæ an propria authoritate emphyteutam expellere possit ob alienationem eo irrequisito factam?
Vel ob lineam finitam?
Vel ob canonem non solutum?
Tres afferuntur Doctorum sententiæ.
Requiri Iudicis sententiam communior, magisq; tuta.nu.11.& 12.
Vel lineam finitam.
Præsertim ob alienationem.nu.12.
Post Iudicis tamen declaratoriam citato nouo possessore facilè potest.n.13.
14 Iudicis authoritate melius exiguntur, quæ aliàs propria possent authoritate exigi.
15 Declaratoria Iudicis, emphyteutam cecidisse ab emphyteusi, non ad substantiam esse requiritur, sed ad executionem esse. ex Baldo.
Præsertim quando deuolutio certa est. num.16.
Et adesset pactum, quòd propria authoritate ingredi posset.n.26.
Nàm sola citatio sufficeret.
17 Alienatio emphyteuticæ rei certa redditur ex instrumento alienationis, nec reseruato assensu Domini, & traditione possessionis.& n.36.
18 Emphyteutæ post declaratoriam deuolutionis manutentio aduersus dominum minimè datur.
Quia per deuolutionem omnes cessãt obligationes.
Et seruitutes.
Per alienationem à possessione naturali cadit.n.34.
Sibiq. ipsi damnum infert.n.41.
19 Possessio Domino data ob deuolutionem emphyteusis manutenenda est aduersus emphyteutam.
Quàmuis illa ex aliquo capite vitiosa esset.n.20.
Præsertim si in concessione reseruata esset Domino facultas propria authoritate ingrediendi.n.22.
Quia pactum prædictum omne remouet spolij vitium.n.23.
Vel etiam si possessio capta fuerit nullo resistente, neq; verbis, neq; factis.n.27.
21 Spoliatus antè omnia est restituendus.
Comprimis si aliàs omninò possessio Domino

no restituenda esset.

24 *Emphyteutico in contractu pacta omnia licita habentur.*

Vndè obseruari debent.

26 *Pactum in emphyteusi, quòd possit Dominus propria authoritate ingredi, id operatur, vt sola citatio noui emptoris sufficiat. & n. 33.*

28 *Spoliare dicitur emphyteuta, qui Dominum impedit, ne suo iure vtatur, quando ipse rem alienauit. & n. 35. & n. 40.*

29 *Citatio ad primam cum continuatione, &c. ad sententiam cùm nimis vagà sit, facit sententiam nullam.*

Nisi in ipsa prima die feratur.

Sustinetur tamen ex stilo. n. 30.

In Curia Archiepiscopali Neapolitana intra mensem.

Ratio, quia nullitas hæc non est ex defectu iuris naturalis. n. 31.

Sed positiui.

Sustinetur etiam intra paucos dies. n. 32.

Vt puta tres. n. 33.

Præsertim accedente stilo.

37 *Quod de vno negatur, de alijs conceditur, ex duobus illatis.*

Quæ propositio in quacunquè materia locum habet.

38 *Iura sua tueri cuilibet datum, alteri verò iniuriam facere, non æquè permissum.*

39 *Iure suo qui vtitur, iniuriam non infert.*

41 *Imputet sibi, qui sibimet in causa fuit, vt damnum pateretur.*

42 *Suis vti cuiq; permissum, alienis verò inhiare, non æquè.*

43 *Sacrilegium est bona Ecclesiæ, Deoq; Sacra occupare.*

Eisq; iniuriam inferre.

44 *Deus vindex. &*

Plus valet humanis viribus ira Dei.

ARGVMENTVM.

Re emphyteutica ab emphyteuta irrequisito Domino directo alienata, an propria authoritate, ob caducationem, possessionem ingredi Dominus valeat, nouo expulso possessore? Et quid si concessionis in instrumento adiectum sit pactum, quòd propria authoritate ingredi valeat, nùm sine declaratoria deuolutionis, pacto vti valeat directus Dominus? & nùm capta possessio Iudicis mandato, attenta interim dici valeat, vt reuocari à Domino possit? Citatio ad sententiam pro prima die, cum continuatione, &c. an saltim ex stilo sustineri valeat? vel ad paucos dies?

RESPONSIO LXXXV.

1 QVæcunq; nobis magna videntur in
præsenti vita; nihil omninò sunt,
& nihili habentur ab ijs, qui ocu-
los habent, vt videant. vt per-
spiciant, quæ intrinsecùs sunt rerum. hos ha-
bebat oculos, qui *Sapientiæ* 7.7. res omnes
perpendens humanas, quòd nihil essent, sa-
pientiæ magis se dedit, quàm diuitijs, quas
2 magni mundi homines æstimant. *Propter
hoc* (inquiens) *optaui, & datus est mihi sen-
sus: & inuocaui, & venit in me Spiritus sa-
3 pientiæ: & præposui illam regnis, & sedibus,
& diuitias nihil esse duxi in comparatione
illius: nec comparaui illi lapidem pretiosũ.
quoniam omne aurũ in comparatione illius
arena est exigua, & tanquàm lutum æstima-
bitur argentum in conspectu illius.* Nec lon-
gè ab huius sensu, & alter abiit sapiens *Ba-
ruch.* 3.14. qui sic & ipse locutus fuit: *Di-
4 sce, vbi sit prudentia, vbi sit virtus,
vbi sit intellectus: vt scias simul, vbi
sit longiturnitas vitæ, & victus, vbi sit lu-
men oculorum, & pax. Quis inuenit locum
eius? Et quis intrauit in thesauros eius? Vbi
sunt Principes Gentium, & qui dominantur
super bestias, quæ sunt super terram? qui in
auibus Cæli ludunt, qui argentum thesauri-
5 zant, & aurum, in quo confidũt homines, &
non est finis acquisitionis eorum? qui ar-
gentum fabricant, & solliciti sunt, nec est in-
uentio operum illorum? exterminati sunt,
& ad Inferos descenderunt, & alij loco eorũ
surrexerunt.* Hic est ex finis auri, & argenti,
& acquisitionis eorum. *Nam* (vt Apostolus
Paulus 1. *ad Timoth.* 6.9. inquit) *qui volunt
6 diuites fieri, incidunt in tentationem, & in
laqueum Diaboli, & desideria multa inuti-
lia, & nociua, quæ mergunt homines in inte-
7 ritum, & perditionem. Radix enim omnium
malorum est cupiditas.*
vt enim Seneca in Th. inquit:

Venenum in auro bibitur: expertus loquor,

quin, vt Iuuenal. Satir. 6. canit:

Pri-

8 *Prima peregrinos obscena pecunia mores.*
Intulit, & turpi fregerunt sacula luxu.
Diuitię molles.

Ipsę enim diuitiæ,& cura habendi homines stangulant, cunctisq; malis subijciunt,vt idem Iuuenalis Satit.10.dixit:
Sed plures nimia congesta pecunia cura.
Stangulat,& cuncta exuperans patrimonia census.

nam Tibullus canit lib.3.eleg.3.
Non opibus mentes hominum, curæq; leuantur:
Nam fortuna sua tempora lege gerit.

Ex hoc ipso principio nimis æstimandi terrena,quæ nihil sunt,& arena exigua, desiderioq; habendi multa, factum processit, quod accidit.

Ioannes Lucas, & Franciscus Ioannes Vincentius de Marta eius filius anno 1625. mense septimo vendiderunt D. Alexandro Russo presbytero Auersano petium quoddã terræ modiorum octo in pertinentijs loci Iuliani Auersanen.Diœcesis in loco, vbi dicitur *allo Pagliaro dello Monacho*, liberum, & franchum ab omni onere, excepto, & reseruato à quodam annuo censu emphyteutico perpetuo, vel cum potestate affrancandi quandocunq; ducatorum trium anno quolibet venerabili Ecclesiæ Parochiali Sancti Nicolai Ciuitatis Auersæ, præfinito certo pretio; possessionemq; que dicto D.Alexandro emptori tradidere. In agnitionem deuenit venditio R.D. Sabbarini Santorij Parochi dictæ Ecclesiæ Sancti Nicolai; sentiens proinde ille iura Ecclesiæ violata ob alienationem irrequisito assensu Ecclesiæ directæ Dominæ territorij, in iudicium apud Vicarium Episcopalis Curiæ Auersanæ D.Alexandrum emptorem interpellat, territorium deuolutum, atq; Ecclesiæ caducatum declarari instans:sibi,ob pactum in instrumento primæuæ concessionis adiectum: in casu caducitatis propria authoritate possessionem ingrediendi,familiam concedi. Compilatoq; processu audito D.Alexandro,tandè per Dominum Generalem Vicarium Auersanum diffinitiua sententia, territorium deuolutum ob alienationem irrequisito Domino factã, declaratur;& Parocho familia datur,vt illum ad possessionem capiendam comitetur. capitur itaq; possessio.D.Alexãder per appellationem à S. Sede Apostolica Illustrissimo Nuntio Neapoli causam committi per Breue Sanctissimi Domini obtinet.D.Alexander autem litigijs se inuoluere non amans,quòd

9 *Candida pax homines, trux decet ira feras.*

Ouidius 1.de arte amandi dixit.
Liti cedit,illamq; Authoribus, qui sibi prædium vendidere denunciat, protestans se ad nihilum teneri. Laudati Authores iudicium in se susceperunt in Tribunali Nuntiaturæ coram Illustrissimo Nuntio, atq; cùm primis:possessionem Parocho datam, vti attentatam appellatione pendente, reuocari petunt. Fit igitur disceptationi locus, causæq; status: debeat ne reuocari possessio Parocho data;quòd attentatam Aduersarius illam appellet? Reuocationi locum non esse respondimus.

10 Quamuis enim dissidium inter Doctores hac in re esse videatur:quibusdam affirmantibus cum *Gloss.in l.2.* verbo *repellere.* per ipsum etiam *tex.C.de iure emphyteutico.* sequiturq; *Vrsillus ad Afflict. decis.97 sub nu. 1.& seq. Mastrillus decis.193.num.1.& seq. p.2.*alijq; quos ipse refert.*Caualhos commun. contra communes q.14.*qui de comuni testatur.*Tiraqu.in l si vnquam.*verbo *reuertatur num.*8.*C.de reuocand.donatioiub.*

11 Alijs verò contra,requiri Iudicis authoritatem dicentibus, ad interuertenda præsertim scandala, quæ ex authoritatiua huiusmodi apprehensione timeri possunt. cui sententiæ magis residet, melioremq; eam existimat *Gloss.in cap.potuit.4.* verbo *expelli.de locato,& conducto.* quam sequitur *Clarus §. emphyteusis q.11. Redoanus de rebus Eccles. non alienandis q.74.tit.de solution. canon. emphyteutici cap.1. num.11*, melioremq; appellat *Caualhos d.q.14.vers.sed contra.*

12 Nónullis demùm asserentibus: Posse quidèm dominum propria authoritate possessionem ingredi non soluti canonis casu, non autem in alijs caducitatis casibus. rationem referunt:quòd in his alijs aliqua possit excusationis causa subesse; nulla verò in casu canonis non soluti. ex *Gozadino cons.39.num. 18.in fin.vers. circa vltimum.*sequitur *Gabriel cons.88.in fin.num.23. lib.1.* qui hanc sententiam tenuisse *Rotam* coram *Peregrino decis.33.*refert.tenuitq; pluriès aliàs Rota, ac præsertim coram S. memoriæ *Gregorio XV.decis.105.num.11.Cassador. decis.1.de locato,& conducto.Afflict.d.decis.97. num.2. & Vrsillus ibidèm. Ioseph Ludouicus decis. Lucensis 9.num 9.& decis.Perusin.17.num. 4. Mastrillus d.decis.193.num.10.& seq. part. 2.Caualhos d.q.14.in secunda sententia.* etiã in casu canonis non soluti. quem sequitur *Mastrillus d.decis.193.nu.10.& seq.*

13 Receptum nihilominus est; post Iudicis declaratoriam possessoris citatione præeunte,eoq; audito,nihil obstaculi esse, quin Iudicis mandato pactum Dominus exercere valeat ob alienationem eo irrequisito factã, vel ob lineam fortassè finitam,atq;possessionem ingredi.quod probare videtur Iustinianus Cæsar *d.l.2.C.de iure emphyteutico.* illis præsertim verbis:*volenti eis,* (Domino scilicet)*licere eum à prædijs emphyteuticarijs repellere.* nec refugit *Gloss.* ibidèm verbo *repellere.*dicens:*sed melius si Iudicis authoritate*

tat: fiat per libellum, cùm possideat. arg. infra de pignorib. l. creditores, quæ lex est 3. Seueri, & Antonini Imperatorum, de creditore, sequentibus decernentium:
Creditores, qui non reddita sibi pecunia, conuentionis legem ingressi possessionem exercent, vim quidem facere non videntur, attamen auctoritate Præsidis possessionem adipisci debent. sequuturq; *Glossella* marginalis ibidem.
14 dicens: *Quæ mihi licet exigere meo iure, honestiùs, meliùs, ac tutiùs est exigere per Iudicem.* neq; abhorret *Gloss. in d. cap. potuit* 4. verbo *expelli. de locato, & conducto. Gozadin. d. cons. 39. num. 18. in fin. Gabriel d. cons.* 88. *nu.* 23. cuius sunt verba: *Tamen* (inquiēs) *quando per alienationem, vel generationem finitam deuolutionem prælatus prætendit, nō potest possessionem accipere, nisi præcedat sententia declaratoria*. ergo (dicimus nos) sententia declaratoria præeunte, nil vetat, quin mandato Iudicis possessionem ingrediatur: vt vim facere minimè censeatur. ex *d. l. creditores. 3. C. de pignoribus.* probat hoc *tex. in c. licèt Episcopus* 18. cum *Gloss.* ibidem *de præbend. & dignitat. lib. 6.* docetq; *Bald.* in simili *in cap. 1. num. 1. de feudo sine culpa non amit-*
15 *tendo. in vsibus feudorum*. Inferens: sententiam, siuè Iudicis declaratoriam necessariam esse, non ad substantiam esse, sed ad executionem esse. allegat *tex. in cap. pro humani* 1. *de homicid. in* 6. & dixit *Alexand. cons. 6. nu. 20. vol. 3. Ruinus cons. 50. num. 10. vol. 1. Ioannes Baptista Ferrettus cons.* 121. *num.* 1. *lib. 1. Crauetta cons. 212. num. 2. cum seq.* Guido *Papa decis. 107. in princ. Franc. Marcus decis. Delphinatus* 575. *num.* 4. *part.* 1. *Menoch. de recuperanda poss. remed. 1. nu. 79. & de adipiscenda possess. remed. 5. num. 59. Contard. de moment. possess. q. 15. §. caducitas num. 2. Caualcan. decis. 36. num. 347. part. 2. Ioseph. Ludouic. d. decis. Lucens. 9. num. 9. & d. decis. Perusina 17. num. 4. Gratianus forens. disceptat. part. 2 cap. 378. num. 2. & num. 25. cum seq. & part. 5. cap. 921. num. 10. & seq. Rota apud S. memoria Gregor. XV. dicta decis. 105. num. 11.* ibidèmq; *Beltram. litter. A.* quidicit, hanc sententiam Rotam sequi, & in-
16 dubiā esse, quando deuolutio est certa; atq; ita tenuisse Rotam pluriès. latèq; prosequitur *Card. Mantica de tacit. & ambiguis lib. 11. tit. 5. nu. 19. & lib. 22. tit. 22. num. 14. & 15.*
17 In facto autem hoc nostro deuolutio certissima est per instrumentum alienationis, nec etiam adiecta clausula reseruato, &c. atq; possessionis traditione. *Viuius*, qui de communi testatur *decis. 234. num. 4. Tiraquellus de iure constit. possess. part. 1. num. 37.* Rota Maceraten. *apud Marcum Antonium Thomati decis. 16. num. 17. 18. & seq. Magonius decis. Lucens. 87. num. 14. & seq.*
18 Ratio verò, cur post deuolutionem sequutam per sententiam, emphyteutæ aduersus dominum directum manutentio non detur, est, quia per deuolutionem omnes cessant obligationes, omnesq; seruitutes, quæ completæ iam sunt per deuolutionem. *Duennas regula 40. in 10. limit. Roland. cons. 59. nu. 10. vol. 2. Gratianus forens. par. 5. d. cap. 921. n. 8.* dictumq; fuit in vna Ciuitatis Castellanæ iurispatronatus coram *Card. Mellino*, cuius meminit *Beltraminus* ad Gregor. XV. *decis. 313. num. 6. in fin. & Gratianus d. cap. 921. nu. 8.*
19 *in fin. Mastrillus d. decis. 193. num. 8.* quinmagis, possessio domino data ob deuolutionem aduersus emphyteutam manutenenda
20 erit. *Gozadinus d. cons. 39. num. 20.* quàmuis possessio ipsa domino data ex aliquo alio capite vitiosa esset. sequitur *Decius* receptus *cons. 439. num. 16. cum seq.* vbi regulam, quòd
21 spoliatus sit antè omnia restituendus, comprimit; quando, & si vitiosa possessio esset, danda nihilominùs omninò domino fuisset. per regulam *dolo facit. 59. de regulis iuris in 6. & l. in condemnatiōne: 134. §. dolo ff. de regul. iur. Gratus cons. 123. num. 4. & 5. vol. 1. & cons. 76. num. 12. cum seq. vol. 2. Vrsillus ad Afflict. decis. 392. nu. 22. Corbulus de iure emphyteutico tit. de causa priuationis ob non solutum canonem. limit. 41. q. 14. & fin. totius operis.*
22 Quod multò magis locum habet, si in cōcessione pactum intercesserit; posse dominum in casu deuolutionis propria authori-
23 tate possessionem ingredi. pactum nempè prædictum omne remouet spolij vitium. ex *d. l. 2. C. de iure emphyt. & d. l. creditores. 3. C. de pignoribus. Afflict. d. decis. 326. nu. 1. & 2. Paris. cons. 5. nu. 27. lib. 4.* quem sequitur *Cephalus cons. 272. nu. 70. lib. 2. Gratian. forens. part. 5. cap. 913. num. 31. Mastrillus d. decis. 193. num. 5.*
24 Virtus quippè hoc operatur conuentionis. Et in cōtractu emphyteutico pacta omnia licita habentur. ex *Gloss. in authent. qui rem.* verbo *repelli. C. de sacrosanct. Eccles. d. l. 2. C. de iure emphyt. Afflict. d.* [illegible]*s. 80. nu. 3. & 9.* dicens; quòd omnia pacta in contractu
25 emphyteutico debent obseruari.
26 Quinimmò hoc ex abundanti pactū operatur huiusmodi, vt neq; declaratoria perquiratur deuolutionis, si præsertim ex instrumento alienationem factam fuisse pateat, propter quam causam ab emphyteusi cecidit. *l. fin. C. de iure emphyteutic.* vt in hoc nostro facto. Et sat, fuerit possidentem nouum emptorem vocatum in iudicio fuisse, auditumq; *Ferrett. d. cons. 121. nu. 3. & 6. Afflict. d. decis. 97.* ibidèmq; *Vrsillus num. 1. & seq. Redoan. d. cap. 1. num. 13. Rota apud Gregor.*
27 *XV. d. decis. 105. num. 11. & seq.* præsertim verò, si nulla per possessorem resistentia intercessit, vel factis, vel verbis; sed passus fuerit dominum pacificè ingredi, quod *Redoanus* aduertit *d. cap. 1. num. 11. vers. in hac materia. Caualcan. d. decis. 36. nu. 347. part. 2. Mastrill. d. decis. 193. nu. 9.*

28 Quinimmò spoliare dicitur, qui domino impedimento est, ne facultate vtatur tali in concessionis instrumento annexa. post *Parisium cons. 98. num. 1. lib. 2.* sequitur *Cephalus d. cons. 272. num. 70. lib. 2. Mastrillus d. decis. 193. num. 7.*

29 Neq; obstaculum faciebat Citationem ad sententiam fuisse ad primam cum continuatione, satis proinde vagam, præsertim cùm non ipsa prima die sententia lata fuerit. nullam proinde sententiam euasisse, ex *Bald. cons. 268 factum. vol. 1.* canonizato in Rota *apud Crescentium decis. 11. num. 1. de dolo, & contumacia. & apud Caputaquen. decis. 108. part. 1. Puteus decis. 258. part. 1. & dec. 152. part. 2. Rota apud Sanctæ mem. Gregor. XV. decis. 40. nu. 1.*

30 Cum quod ex stylo huiusmodi citatio sustinetur, intra mensem, vti de Curia Archiepiscopali Neapolitana testatur *Riccius* 31 Episcopus Vici Equen *decis. 83. part. 1.* Quia nullitas hæc non dicitur ex defectu iuris naturalis, sed iuris positiui, in hac vtiq; parte citationis ad sententiam; & ideò de stilo toleratur. vt dicit *Afflict. decis. 283. nu. 6. & Vrsillus* ibidem *num. 12. & 13. Vantius de nullitat. tit. qualiter sententia nulla reparari possit. num. 109.* Non enim omninò citatio ad sententiam omittitur. quod perpendit idem *Afflict. decis. 146. num. 17.* sequiturq; *Vrsillus dict. dec. 288. n. 13. & 14.* Idcircò de stilo huiusmodi citatio sustinetur, & valida æstimatur, *Rota part. 4. diuersorum collecta per Farinac. decis. 72. num. 1. & apud Card. Seraphin. dec. 1057. numer. 5. in fin. & apud Sancta memor. Gregor XV. dec. 457. num. 4.* quæ est etiam in impressis *p. 1. in recentior. dec. 227. n. 2.* & apud *eund. Gregor. XV. d. dec. 140. num. 2. & seq.* & ibidem *Beltraminus. num. 11.*

32 Tùm quòd citatio huiusmodi licèt sit vaga, saltim per aliquot dies sustinetur, præsertim paucos accedente stilo. *Cæsar de Graffis decis. 9. nu. 6. de sentent. & re iudicat.* & sequitur *Fot. p. 1. in recentior. dec. 307. n. 9. in fin. & p. 1. diuersor. dec. 31. n. 3.* sequiturq; *Beltramin.* ad Gregor. *XV. dec. 71. n. 6.* referens pluries alias Rotam ità sequutã fuisse.

Tùm prætereà, quòd quatenùs hæc nullitas 33 aliquam obtineret firmitatem, (quam non vtiquè obtinet, quia sententia ad tres dies post citationem emanata fuit, & nihilominùs sustinebatur, ex stilo) neq; etiam quicquã operari poterat ad possessionem intervertendam Ecclesiæ: cùm sat fuerit D. Alexãdrum nouum emptorem citatione ad iudicium euocatum, auditumq; fuisse; euidèterq; apparere ex instrumẽto de alienatione irrequisito domino, atq; traditione posses-34 sionis, vndè emphyteuta à possessione naturali ceciderat. *dict. l. fin. C. de iure emphyteut.* & territorium ad Ecclesiam deuolutum fuerat. nullum superesse ius emphyteutis, qui suo peccato à possessione ceciderant, Ecclesiæ possessionem ex hac parte interueniendi; quin non magis ipsi, vt in superioribus diximus, Ecclesiam spoliare videantur.

De duobus equidem alterum concedant Aduersarij oportet; vel alienauere territorium emphyteuticum, vel non alienauerũt. 36 Hoc secundum dici haud potest; & quia ipsi non diffitentur; & quia ex instrumẽto publico patet; & quia iudicium cum D. Alexandro emptore actum fuit, qui per appellationis remedium in hoc Tribunal illud transtulit; ipsiq; Aduersarij vti Authores laudati ex venditione, ob Alexandri renunciationem, in seipsos iudicium suscepere Aliena-37 uerunt propterea. Ex duobus quippè illatis, vno remoto, alterum firmũ remanet. *Quod enim de vno negatur, consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur.* Gregorius Magnus loquitur, *can. qualis bine quisq; + dist. 25.* idemq; *Gloss.* in casus figuratione *in fin.* & verbo *negatur*, ibidemq; Gregorius in *cap. non ne benè dicimus 5. in fin. de præsumptionib. Nauar. cons. 24 n. 2. lib. 5. de priuileg. Rota apud Card. Mantic. decis. 222. n. 5. Surd. dec. 195. n. 3. Afflict. dec. 298. n. 4. & 5. Rota apud Card. Seraphin decis. 447. nu. 2.* quam propositionem procedere dicit in quacunque materia. ex *Aymon. cons. 147.* Si alienauerunt, & in caducitatis pœnam dedere; cur quæso te, contra Ecclesiam subterfugium quærunt, prohibereq; eam volunt, ne 38 suo vtatur iure? Nam & si sua tueri iura cuiq; datum à natura sit ipsa; nemini tamen hoc permissum, vt alteri iniuriam inferat. excipe hoc ex Vlpiano lib. 71. ad edictum in *l. 1. in fin. princip. ff. quod vi, aut clam.* sic nempè nõ inconcinnè loquitur. *Tueri enim ius suum debuit, non iniuriam committere.*

39 Iniuriam verò non infert, qui iure suo vtitur ex Innocentio III. ad Episcopum Florẽtinum in *cap. cùm Ecclesia Vulterrana. 31. de elect. extrã,* ibidemq; *Gloss.* verbo. *iniuriam, & Gloss.* in *can. quæritur. 22. §. item opponitur. in fin.* in verbo *nonnocuit. 22. q. 2.* Suo vsa iure Ecclesia fuit, cùm iudicis mandato, in possessionem sibi debitam ingressa fuit. non 40 itaq; ipsa, sed illi iniuriam inferunt, qui sua possessione subterfugijs spoliare iterum, eam 41 tentãt. Damno ipsi causam dedere, territoriũ emphyteuticum Ecclesia irrequisita alienãdo. ad *text. in d. l. fin. C. de iure emphyteut.* sibi ipsis imputent, non alteri, quod patiuntur detrimentum, ad *tex. in cap. vnic. §. quod etiam, & §. ideo, nos vt Ecclesiastica beneficia. cap. cùm ad Monasterium 20. in fin. de sentent. & re iudicata. Clement. vnic. in finalibus verbis de concessione præbend.* regula *damnum 86. de regul. iur. in 6. Rota apud Card. Seraphinum dec. 1256. in princ.* diximus *respons. nostra 18. num. 49. & respons. 23. num. 18. par. 3.* Alienis itaq; inhiare videntur possessionem, iterùm ab Ecclesia præ-

præripere tētantes, ex qua iurè ipsi excidere. Suis frui cuiq; permittitur, alienis verò inhiare, non æquè. ex Leone Cæsare in *l. vnic.* in finalibus verbis, C. *de Thesauris lib.* 10.

43 Esset equidem hoc sacrilegium, quòd rebus Ecclesiæ, Deoque Altissimo dicatis iniuriam inferrent. ex Gregorio Papa *can. sacrilegium* 3. 17. q. 4. ibidemq; *Glos.* 1. *S. Thom.* 2. 2. q. 99. *art.* 1. 2. & 3. *Peguera decision. Cathalon* 24. *num.* 2. diximus *respons.* 36. *nu.* 65. *par.* 3. At meminerint, quod paucis Ouidius 5. de Tristib. dixit.

44 *Plus valet humanis viribus ira Dei.*

Atq; ita ex his, Aristarchi non excusso indicio, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

Demùm pro Ecclesia iudicium dictū fuit.

SVMMARIVM.

1 *Humanarū rerum conditio ex illarum vicissitudine innotescit.*
Cùm omnia mutentur.
Et nulli perpetuum datum.

2 *Vita humana sphera instabilis à quibusdam appellata.*
Ob continuam rerum versionem.
Quia voluuntur omnia. n. 3.
Nec stabile quicquam.
Quasi tenui pendeant filo.

4 *Frater Ioseph de Cornia Episcopus Casertanus.*
Celebratur. n. 22.

5 *Beneficia ad fauorem resignata alterius etiā in manibus Papæ publicari debent intra sex menses, si beneficium est citra Montes.*
Intra nouem si oltra Montes à die datæ cōcessionis., ex Constitutione Gregorij XIII.
Modusq; praescribitur illas faciendi. nu. 6.
Alioquin non seruata forma, nec factis publicationibus, beneficia vacant. nu. 7.

8 *Publicationes ex Constitutione Gregorij XIII. resignatorum beneficiorum, qui factas fuisse asseruerit, ipse probare tenebitur.*
Retrahe tamen in triennali. n. 9.
Multoquè magis in decennali possessore.
Vel alteriori.
Negatiuam autem, publicationes factas nō fuisse, probare debet, qui se fundat in illa. n. 10.
Præsumuntur tamen facta ex lapsu temporis. n. 15.
Et per immissionem in possessionem per Executorē Apostolicum, illiusq; assertionem. n. 14.

Quia extrinseca quædam sunt solemnitates, quæ lapsu temporis præsumuntur. num. 16.
Neque enim eum Delegatus Apostolicus in possessionem immisisset. n. 18.

11 *Episcopus modernus potest cogere in visitatione beneficiarios ad ostendendum bullas suorum beneficiorum.*
Vt cognoscere valeat: an iure possideant. num. 12.
Non tamen ad finem illos priuandi. n. 13.
Et suffragatur præsumptio diligentiæ per antecessorem Episcopum. n. 21.

17 *Titulus in beneficialibus decennij lapsu præsumitur.*

18 *Delegatus Apostolicus non debet in possessionem immittere beneficiarium ex causa resignationis, nisi factis publicationibus iuxta formam Constitutionis Gregorij XIII.*

19 *Negatiua, publicationes ex Constitutione Gregorij XIII. factas non fuisse duobus solum modis probari potest.*
Quia poterunt quoq; fieri per resignantem. num. 20.

ARGVMENTVM.

Publicationes resignatorum beneficiorum ad Gregorij XIII. Constitutionis præscriptum, factas fuisse, quisnam docere debeat? & quid in triennali, multoq; magis decēnali possessore? Et an ex lapsu temporis, factas fuisse præsumatur? Quis autem negatiuā probabit, publicationes factas minimè fuisse? An verò cogi valeant beneficiarij per Episcopum, modernū præsertim, ad suorum beneficiorum titulū ostendendum? Et an publicationes fuisse factas probetur ex immissione in possessionē per Delegatum Apostolicum, eiusq; assertionem?

RESPONSIO LXXXVI.

1 Rerum humanarum conditionem nihil est, quòd clarius nos doceat, quàm earum intuita vicissitudo. Omnia quippè mutantur, & vt Plautus in Cistellaria dixit

Nulli est hominum perpetuum bonum.

& alibi

Vt sunt humana, nihil est perpetuum datum.

Manliusq; lib. 1. Astro.

Omnia mortali mutantur lege creata,
Nec se cognoscunt terræ vertentibus annis
Exutas variant faciem per secula gentes.

Non ab re propterea fecit Ioannes Tretza apud *Martinum del Rio sacrorum adagial. tom.* 1. *adagio* 214. qui vitam humanam
2 spheram instabilem nuncupauit.

Atq; orbem vertibilem ex instabilibus dico
Continuæ versionis gratia, atq; inordinatè.

3 Voluũtur quippè omnia, nec stabile quicquam in vita hominis est; sed

Omnia sunt homini tenui pendentia filio
Et subito casu quæ valuere ruunt.

Ouidius lib. 4. de Ponto cecinit.

Sic mihi accidisse videtur, de quo nunc factum narramus. Clericus Alexãder de Aloys viginti trium annorum curriculo nonnulla possedit simplicia Beneficia, vnum sub inuocatione Sancti Castrensis, alterum S. Mariæ à Grottola nuncupatum in Castro Terræ Lanei Casertanæ diœcesis, ex renunciatione ad sui fauorem à D. Fabritio de Aloys eius Patruo in manibus Sanctissimi facta. Expeditis Bullis Apostolicis, captaq; possessione ab Executore sibi data Apostolico, in possessione perseuerat beneficiorum. Visitationem exequente Diœcesis Illustrissimo Domino Fra-
4 tre Iosepho de Cornia Ordinis Prædicatorum Episcopo Casertano anno 1628. perspectis Alexandri Clerici Bullis, ex illis non apparere animaduertit, publicationes factas fuisse ex Cõstitutione fœlicis memoriæ Gregorij XIII. Facit proindè ei scrupulum: vacare beneficia, nec illum iustè possidere. hoc ægre fert Alexander: Publicationes tempore omissas fuisse suo obijcit, atq; trium supra viginti annorum lapsum: iustoq; possedisse titulo ab Executore Apostolico Bullarum vi in possessionem immissum. nullum sibi ex his superesse scrupulum. Episcopus ad nos illum remittit, salubre responsum, vt daremus. Perspectis omnibus; nullum superesse Ale-
5 xandro scrupulum respondimus. Quia profectò quàmuis in beneficijs in manibus Papæ resignatis, ab eoq; per eum, ad cuius fauorem resignatio facta est receptis: resignationes prædictæ *publicari debeant cum litteris Apostolicis desuper confectis intra sex mense, si beneficium citra Montes fuerit, vltra verò intra nouem à data concessionis gratia, non autem à die præstiti super ea consen-*
6 *sus. Ipsa autem publicatio in Cathedrali, & in beneficij Ecclesia, vel Ecclesijs, si in pluribus illud sit, fiat; ibiq; dùm frequens populus ad missarum solemnia conuenerit, palàm omnibus litteræ Apostolicæ prædictæ, earumue transumptum authenticum exhibeatur; claraq; & intelligibili voce resignatio, seu cessio huiusmodi, ac beneficij qualitas, & inuocatio, nomina, & cognomina resignantis, seu cedentis, ac illius, in cuius fauorem gratia huiusmodi facta est, pronuncietur, ita, vt hac omnia ad notitiam omnium existentium verisimiliter peruenire, scriptoq; de his omnibus exemplo collato, valuis dictarum Ecclesiarum affi-*
7 *xum relinquatur.* Alioquin resignationes ipsæ, & omnia indè secuta nulla declarantur, & beneficia vacant. ex Constitutione præfata Gregorij XIII. quam refert etiam *Quarãta in summa Bullar.* verbo *Beneficiorum resignatorum publicatio fol. mihi* 112. quam Cõstitutionem commento illustrat *Parif. de resignat. beneficiorum lib.* 11. *per tot.* meminitq; *Gonzalez ad regul.* 8. *cancellar. Gloss. XV. in princ. nu.* 85. *& seq.*

8 Vt qui cessionis iure vtitur, ipse publicationes factas fuisse, & in statuto à Constitutione tempore, probare teneatur. Vt dictum fuit in *Zamoren. beneficij de Morales* 28. *Iunij.* 1576. *coram Corduba*, quam refert *Garsias de beneficijs par.* 11. *cap.* 3. *nu.* 300. *& nu.* 304. *&* 305.

9 Nihilominùs tamen in possessore triẽnnali publicationes iuxta formam Constitutionis prædictæ Gregorij XIII. factas fuisse præsumi, multoq; magis in decennali, atq; vlteriori possessore. vt Rota sequuta fuit *coram Gyptio par.* 4. *diuersorum collecta per Farinac. decis.* 671. *& in Placentina applicationis fructuum* 24. *Februarij* 1584. *coram Bubalo. & iterum* 3. *Iunij eiusdem anni coram Orano. & in Ripana beneficij* 15. *Decẽbris* 1599. *coram Sacrato*, vt refert *Parisius de resignat. d. lib.* 11. *q.* 14. *num.* 26. *& seq.* admittitq; *Garsias de beneficijs d. cap.* 3. *nu.* 313.

10 Quicunq; igitur publicationes minimè factas fuisse obijcere voluerit, siuè Fiscus, siuè quiuis alius fuerit, ipse hoc probandi onere prætermetur: neq; perfunctoriè, ac præsumptiuè, sed concludenter; cùm suæ intentionis sit fundamentum. negatiua verò per eum probari debet, qui in illa fundamentum iacit. ex Vlpiano lib. 10. ad edictum in *l. in illa stipulatione* 50. ibiq, *Bart nu.* 5. *& Iason. ff. de verborum obligat. Gabriel de probationib. conclus.* 6. *num.* 5. Quoniam præsumitur factum, quod de iure faciendum fuerat. *Crauetta cons.* 22. *num.* 5. *Prosper de Augustino in additionib. ad Quarantam in d. constitutione post* 4. *limitat. vers. aduerte tamen, fol. mihi* 118. *num.* 49. *& seq. Parisius d. q.* 14. *lib.*

lib. 11. *n.*49. *& seq. Rot. apud Duran. dec.* 25. *n.* 5. *par.* 1. *Hieron. Cevallos commun. contra commun. q.* 145. *Garsias de benefic. d. cap.* 3. *n.* 309. *Rota apud S. memor. Gregor. XV. decis.* 13. *num.* 8. *&* 9. *& decis.* 210. *nu.* 1. *& seq.* ibidemq; *Beltraminus nu.* 5. *& decis.* 242. *nu.* 1. *& decis* 280. *nu.* 1. & coram *Cardin. Cavaler. in Terdonen beneficij* 20. *Iunij* 1614. *decis.* 315. *num.* 6. quæ est etiam in impressis per *Farinacium par.* 1. *recentiorum decis.* 632. *num. etiam* 6.

11 Neq; obstaculum faciebat: potuisse Illustrissimum Episcopum modernum exigere hoc à Beneficiarijs, vt de Titulo docerent suorum beneficiorum in Sancta Visitatione, vt cognoscere posset, ne contra ius aliquis beneficia possideret, conveniensq; adhiberet remedium, ne contra conscientiam propriam conniuendo aliquid permittere mali videretur. Consequēterq, cognoscere, an publicationes resignatorum beneficiorum ad præscriptum Constitutionis Gregorij XIII. factæ fuissent. vt plenè deducit *Parisius de resignat. d. lib.* 1. *d. q.* 14. *nu.* 33. *& seq.* ex Innocentij III. sensu, & mente *in cap. licèt Heli* 31. *de simonia extrà* ibidemq; *Scribentes*. & sequuta fuit *Rota apud Coccinum in Regien. Prioratus* 25. *Iunij* 1604. *decis.* 191. *per tot.* & in eadem causa 4. *Februarij* 1605. *decis.* 224. *num.* 1. *&* 2.

12 Annuimus quidèm, potuisse Illustrissimū Episcopum modernum cogere Beneficiarios in Sancta Visitatione ad suas ostendendas Bullas, ad finem illum dumtaxàt, an benè, vel malè quis fuerit ad beneficia promotus cognoscendi, iuxtà terminos præfati *cap. cum Heli.* 31. sicuti Rota loquitur in *d. decis.* 224.
13 *n.* 2. *&* 3. *coram Coccino*. non verò ad finem illos priuandi. vt in dictis decisionibus decisum refert Coccinus. Verùm satis manda-
14 to illos fecisse ipsas Bullas exhibendo, vti fatis illi fecit Alexander Bullas Apostolicas exhibendo, immissionemq; à Delegato Apostolico in possessionem vi Bullarum prædictarum factam, cum assertione, publicationes
15 factas fuisse. Cùm illas temporis quoq; lap-
16 sus factas fuisse præsumi faciat. Sunt quippè publicationes hæ, extrinsecæ quædam solemnitates, quæ temporis ipso lapsu intercessisse præsumuntur, atq; propterea beneficiarium legitimè institutum, & in possessionem immissum fuisse. ex pluribus traditis per *Gabrielem lib.* 1. *titulo de præsumptionib. conclus.* 1. *per totam*, in qua regulam statuens, etiam ampliat, & limitat pluribus, præsertim verò *nu.* 10. *in* 7. *illatione. Menochius de præsumptionib lib.* 3. *præsumpt.* 132. *per tot.* sequitur *Gonzalez ad regulam Cancell. Gloss.* 12. *in princip. num.* 79. Rota Marchiæ *apud Gratianum decis.* 91. *num.* 1. *in additionib.* dixitq; *Rota apud Coccinum Decanum decis.* 475. *nu.* 4. *& num.* 8. *in fin.* ex lapsi decennij
17 præsumi quoq; titulum in Beneficialibus, & antè eum dixerat *Sarnen. in regula de triennali q.* 24. *nu.* 7. *vers. nam si aliquis. & q.* 26. *nu.* 7. *Rota apud S. memor. Gregor. XV. decis.* 241. *nu.* 5. *in fin.* Neq; porrò Delegatus Apo-
18 stolicus in possessionem eum immisisset, ni publicationes fecisset. vt deducit *Garsias de benefic. d. part.* 11. *cap.* 3. *nu.* 319. *& seq.* decisiones Rotæ ad verbum referens, eumq; sequitur *Beltraminus ad d. decis.* 210. *num.* 6. *Gregor. XV.*

19 Præter quàm quòd negatiua, non factas publicationes fuisse, vno ex duobus modis probari potest, vel ex confessione illius, qui illas facere tenebatur, vel si litteras expediuit post tempus à Constitutione Gregorij statutum. vt sequuta fuit Rota apud sanctæ memoriæ *Gregorium XV. d. decis.* 210. *nu.* 4. *& d. decis.* 288. *num.* 1. *in fin. & num.* 2. rationem referens ibidèm *nu.* 2. quia potuerunt etiam
20 fieri per resignantem, quod sufficit.

21 Quibus accedebat præsumptio, quòd nō fuisset ita resupinus antecessor Episcopus, vt si factæ non fuissent publicationes, hoc non requisisset, neq; Alexandrum tandiu in possessione resignatorum beneficiorum dimisisset. vt perpendit *Parisius d. q.* 14. *num.* 26. *& seq.*

Ex his itaq; respondimus, Alexandrum propter hanc causam non esse molestijs am-
22 plius afficiēdum, vt illum Illustrissimus Episcopus Dominus meus, vir sanè in Sacra Theologia admodùm versatus, dimisit.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Principio quæ sunt instituta malo, nunquàm benè cedunt.*
Illustratur dictis Poetarum.
Difficile est enim, vt benè peragantur exitu, quæ malo sunt instituta principio. nu. 2. *nec conualescunt. nu.* 7.
A Deo proindè incipiendum. nu. 3.
Quia facti dimidium qui benè cœpit habet
Proindè Ecclesia cùm horas incipit: Deus in adiutorium meum intende, inclamat. nu. 4.
5 *Nulliter quod factum est, ac si factum non esset habetur.*
Nec factum valet.
6 *Fructus ex infecta radice bonus haberi non potest.*
8 *Nullum, & nihil conuertuntur.*
Nec potest alicuius generis species constitui.
Cuilibet verò venire licet aduersùs id, quod nullum est. num. 9.
10 *Forma à lege, vel canone statuta prætermissa, quod factum est, nullum est.*
Nam forma cessante formatum deficit. n. 11.
For-

Formæq; defectus nullitatem semper operatur.n.12.
Quia dat forma cuiq; rei esse.n.13.
Sinè qua res extinguitur.
14 *Electiones in Religione Minimorũ per tres vocales, vt minimum fieri debent, nec eligi vnus ex tribus vocalibus.*
Refertur decretum Capituli Generalis. num.16.
Expenditur n.17.
A calumnia vindicatur.n.24.
Per duos verò vocales fieri electionem abnuunt.n.26.
Et ità consuetudo in illa se habet Religione.n.43.
15 *Collegium tres, vt minimum faciunt. & num.25.*
Congregationem verò duo,& n.30.
Collegij ius potest in vno conseruari.n.41.
18 *Dictio (dummodò) modum ex natura sua importat.*
Reprime, si adiungatur rei, quæ implenda venit, antè quam actus perficiatur, tunc enim conditionem infert.n.19.
Vel etiam formam.n.21.
Vel si adijciatur propositioni negatiuæ. num.20.
22 *Negatiua malignantis natura est.*
Plus ipsa tollit, quàm affirmatio ponat.
Omnimodã denotat resistentiam, si aliter actus fiat.n.23.
27 *Maiori summæ minor continetur.*
28 *Quod in vno conceditur, in alijs negatur.*
Quæ regula, & affirmatiuè, & negatiuè, veritatem habet.n.29.
Et quod in vno permittitur, in alijs prohibitum videtur.n.30.
Eodemq; modo quod negatur.n.32.
Namq; regula vtrinq; procedit, & affirmatiuè, & negatiuè.n.33.
31 *Congregationem duo faciunt.*
34 *Confirmatio plurium capitulorum, reliquorum reprobationem indicat.*
35 *Electio per duos, qui remanserunt in Cõgregatione, vel tres in Collegio, facta, iure sacrorum Canonum non improbatur.*
Vnus tamen ex duobus eligi non potest. num.45.
Quia non est facta per maiorem partem votorum.
Et quia vota panduntur. ex Sacro Tridẽtino, quod fieri non potest.n.46.
36 *Stare prohibere nemo potest quod iure prohibitum non inuenitur.*
37 *Canones sacri à Spiritusancto, eiusq; instinctu, ac dono dictati sunt.*
Qui eos proindè negligunt, Spiritumsanctum contemnunt.
38 *Text.in cap.1. de electione extrà expenditur.*
39 *Electio Prælati communi iure ad Collegium spectat.*
Quia, vt omnibus præficitur.
Ità ab omnibus approbari debet.
Debet tamen fieri per omnes, vel maiorem partem eorum.n.40.& n.44.
Quàmuis extra gremium pastorem elegerint.
42 *Papa potest eligi per vnum Cardinalem, si vnus solus in Cõclaui remanserit, omnibus alijs egressis.*
46 *Electiones Superiorum debẽt fieri per vota secreta. ex Sacro Tridentino Concilio.*
Alioquin electiones erunt nullæ.
Et sic electi inhabiles redduntur.
Etiam ad alia officia in Religione.
47 *Electus per minorem partem compromissariorum consentiẽdo auget ex sua persona numerum.*
Non procedit in electione per scrutinium. num.48.
Declaratur tex. in cap. cùm in iure peritus 33. de elect.
49 *Electionis confirmatio, quàmuis nullæ, incipit valere ex confirmatione.*
Declara n.55. quando confirmatio fit ab eo, qui potest ex se ipso actum facere.
Ratio datur.n.53.& 57.
50 *Confirmatio electionis iam nullæ non validatur per confirmationem.*
Ratio redditur.n.51.
Nam confirmatio nouum ius non tribuit. num.53.
Sed confirmati naturam imitatur.n.54.
Qui confirmat noui nil dat, sed actum validat, atq; firmum declarat.nu.57.
51 *Non firmatur tractu temporis quod de iure ab initio non subsistit.*
52 *Electus nullitèr; quàmuis confirmatus, non est tutus in conscientia.*
Nec facit fructus suos.

ARGVMENTVM.

Electiones Correctorum, in Religione Minimorũ an per duos tantùm vocales fieri valeãt, si duo supersint in Conuentu? Et nùm vnus alterum eligere possit, vt electio subsistat? Et quid si tres supersint? Et an vnus eorum eligi valeat? Quid si electio, quàmuis nulla, confirmetur: nùm confirmatio teneat, quidvè operetur confirmatio? Nùm verò for-

forma data in aliquo negotio si non seruetur, vitiet factum? Dictio, dummodò, nùm modum, vel conditionem, vel formam importet; & quomodò? negatio quid operetur?

RESPONSIO LXXXVII.

1 NVnquàm benè cedunt, quæ malo sunt instituta principio. Infaustis qui principijs rem aggreditur, pessimis semper successibus eam cõplet. refert ad rẽ Plutarchus libro de Poetis audiendis Sophoclis illud:

Quicunq; rem recta ratione incęperit,
Bonum illius certò sperabis exitum.

nec longè abijt Plautina Musa in Persa.

Si quam rem accures sobriè, aut frugalitèr,
Solet illa rectè sub manus succedere.
Atq; adepol, fermè, vt quisq; rem accurat suam,
Sic ei procedunt post principia deniq;
Si malus, aut nequam 'st, malè res vertunt, quas agit.
Si autem frugi 'st, eueniunt frugalitèr.

2 Difficilè est enim, vt bono peragantur exitu, quę malo sunt inchoata principio. Leo edixit Papa in *can. principium. 25. in fin. 1. q. 1.* Cicero 2. de legibus: A Dijs immortali-
3 bus (inquit) sunt nobis agendi capienda initia. & apud Græcos:

Deo monstrante principium, nullius officit obex.

vt enim Poeta dixit.

Facti dimidium qui benè cœpit habet.

Lusit non ab re proindè eruditissimus Alciatus emblemate 127. cui est caput. Bonis auspicijs incipiendum.

Auspicijs res cœpta malis, benè cedere nescit.
Fęlici, quæ sunt omine facta, iuuant.
Quidquid agis, mustela tibi si occurrat, omitte:
Signa mala hæc sortis bestia parua gerit.

4 A Deo igitur omnia principium in nobis, vt benè progrediantur, habere debent. Ecclesia cùm horis Canonicis dat initiũ: *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuãdum me festina.* rogat, & petit. & Poetis vsu erat dicere.

Ab Ioue principium Musæ.

Quòd malo exitu terminatæ fuerint tres electiones trium Patrum Correctorum in Religione Minimorum Sancti Francisci de Paula: in Sanctę Mariæ Nouæ Campanien Sanctæ Mariæ Atellarum in Castro Sancti Elpidij Auersauen. Diœcesis: & sanct. Francisci in Conuentu Cauen. hoc fuit in causa, quia malo inchoata principio fuerunt.
5 Nulliter quippè factæ fuere: ac si factæ non essent habentur, nec factum valet. ad Vlpiani sensum lib. 58. ad edictum in *l. si non obtulit 4. §. condemnatum, ff. de re iudicata.*
6 Fructus ex infecta radice bonus non habetur. ex Gregorio *can fertur. 28. in fin. 1. q. 1.* perpulchra eius damus verba: *Qualem de se fructũ producturus est, cuius graui peste*
7 *radix infecta est?* Quæ verò malo sunt inhoata principio non conualescunt, quàmuis ad eum casum peruenerint, à quo rectè possent incipi. *Gloss.* loquitur in *can si quis Episcopus. 8.* verbo *desideret. dist. 92.* regula *non firmatur. 18. de regul iuris in 6.* Quia nimi-
8 rùm, quod nullum est, idem se habet, atquè nihil nihil verò alicuius generis species esse non potest. *S. Thom. 2. 2. q. 94. art. 1. in 3. argum.* ad Cai sensum in *leg. adeò quidèm 7 §. cùm quis ex aliena, ff. de acquirendo rerum dominio, Alexand. cons. 33. n. 1. in fin. vol. 1. Beccius cons. 12. n. 54. Marius Antoninus Maceraten. variarum resolut. lib. 1. resolut. 78. nu. 10.* Nullæ electiones præfatæ fuere, ac consequentèr nihil. sub aliquo ergò electionis genere reponi haud poterunt. contra eas itaq; ire licitum est cuiq; ad Imperatoris sẽ-
9 sum, mentemq; in *l. quemadmodùm. 7. in fin. C. de agricolis, & censitis lib. 10. Danarius cons. 3. n. 3.*

Et quidem, quòd nullæ fuerint electiones præfatæ, id apertissimè probatur: quia contra Constitutionum formam Religionis fa-
10 ctæ fuere. Quidquid autem contra fit formam à lege, vel Constitutione datam, nullum omninò est, & inualidum, nec subsistere potest. *cap. 1. de baptismo, & eius effectu.* ibidemq; *Gloss. fin. cap. Pisanis. 19.* ibiq; *Gloss. fin.* verbo *irritum. de restitut spoliatorum. cap. dilecta. 22. §. cùm enim de rescript. capit. prudentiam 21. de officio delegati. in fin. princip.*
11 Quoniam forma cessante, & formatũ deficit. *cap. cum cessante 60. de appellationib. Rota apud Cardin. Manticam decis. 286. n. 2.*
12 & formæ defectus nullitatem semper operatur actus, qui forma dimissa factus inuenitur. regula *quæ contrà 64. de regul. iur. in 6.* regula *qui ex timore 8. de regul. iur. extrà. Gloss in clement. vt constitutio. 1.* verbo *inhibentes. de iure patronat.* ex Vlpiani quoquè sensu lib. 24. ad edictum in *l. temporibus 1. §. final. ff. de ventre inspiciendo. l. non dubium 5. C. de legib. Maranta* noster *cons. 42. num. 4. & seq. & cons. 84. n. 6. in fi. Paris. de resignat. benefic. lib. 9 q. 17. nu. 116. Garsias de benefic. par. 8 cap. 1. nu. 108. & part. 9. cap. 2. nu. 230. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 3. disputat 5. sub num. 2. vers. 2. quia in fin. Rota par. 1. diuersorum. decis. 216. num. 2. & apud S. Mem.*

Gre-

Gregor.XV.decis.23.nu.2.& decis.518.nu.3.
13 & 4. Forma nempe est,quæ rei cuiq; dat es
se, & sine qua res ipsa extinguitur. habetur
ex Vlpiano lib.24. ad edictum in l. Iulianus
scribit.9.§.si quis rem in fin.ff ad exhibẽdum.
neq;ab his deuiat Marcellus lib.fin. respon-
sorum in l.Seia.6.ff.de auro, & argento lega-
to. Gloss.in cap. in Ciuitate 6. verbo ex tali
forma.de vsur.Gloss.in can.si motum 19. ver-
bo Altare de consecrat.dist.1.& Gloss.in can.
Ecclesiam 28. verbo & rasis. ead. de conse-
crat.dist.1.Maranta noster in speculo par.2.
princip.in princip.nu.25.Rota decis.11 nu.5.
de iure patronat. in antiquis. Caualcanus
decis.21.nu.20.par.3.
14 Forma autem in Minimorum Religione
est,vt Correctorum electiones,vt minimum,
per tres fiant vocales,dummodò ipsi Electo-
15 res non eligantur. tres enim ad minimum
Collegium faciunt. ex Marcello lib.1. dige-
stor.in l.Neratius Priscus.85 ff de verborum
significat. & Gloss.1.ibidem.Licet nempè per
duos in Congregatione licitè fiat electio, cũ
Congregatio in duobus consistere possit c.1.
ibidemq;Gloss.verbo duo.de elect.extrà.Syl-
uester.in sum.verbo electio 1.nu.2.Tabiens.
eodem.num.3.q.2.Angelus.nu.13. & Armilla
num.6. Sunt verò electiones hæ per duos fa-
ctæ vocales, & ex eorum duorum vnus ele-
ctus.contrà formam proindè, ac consequen-
tèr nullæ.
16 Cùm enim anno . . in Capitulo Generali,
Romæ celebrato, assidente Eminentissimo
Domino S. R. E. Cardinali Aldobrandino
Religionis Protectore, de hoc in dubium
reuocatum fuisset. sic Patres responderunt:
Dubitatum est: An in Conuentibus vbi
tantùm tres sunt vocales, possit fieri electio
Correctoris, Commissi ad Capitulum Gene-
ralem,& Discreti ad Capitulum Prouincia-
le?Responderunt: Ibi fieri electionem Corre-
ctoris, & Commissi ad Capitulum Generale;
dummodò ipsi Electores non eligantur ad tale
munus commissum: non autem Discreti ad
Capitulum Prouinciale: quia hic debet esse
de corpore dicti Conuentus.hæc Patres.
17 Duo itaq; ex his, defectus his in electio-
nibus accidere. Vnus,quòd non per tres,sed
per duos vocales electiones factæ fuere. Al-
ter,quòd quàmuis tres fuissent. nullus tamẽ
trium vocalium in Correctorem eligi pote-
rat.At fuit ex duobus vnus electus. contra
formam proptereà, consequenterq; nulliter.
18 Perpendenda proindè dictio illa erit, &
Clausula (dummodò ipsi Electores non eligan-
tur.) quæ sanè dictio (dummodò) & si sui natu-
ra simpliciter adiecto,monitionem magis, &
modum importare videatur.ex Ioanne An-
drea in cap.non potest.de præbend.in 6.quem
sequuta fuit Rota decis.1. de conditionibus
appositis in nouis. Maceraten. variarum re-
solut.lib.1.resolut.10.nu.2. & lib.2.resolut.
31.nu.4.Menochius de arbitrar.lib.1.q.86.
nu.28.Surd.dec.38.num.7.Thobias Nonius
cons.62.num.6.Rota apud Cardin. Seraphin.
decis.338. nu.5.
19 Nihilominus tamen quando illa adiungi-
tur rei,quæ implenda venit antèquam actus
perficiatur,conditionem infert, nõ modum.
ex Sceuolæ sensu lib.15. responsorum in l.
Thais ancilla 41.§.Stichus,& Dama.ff.de fi-
deicommissarijs libertatibus. Aymon cons.10.
nu.14. vel si futurum euentum respiciat. ex
Beccio cons.41.num.26.Maceraten.d.resolut.
31.num.7.lib.2. vel exprimatur,quod non
incerat:ex Socino iuniore cons.148.nu.46.lib.
3.Rota apud Seraphin. d. decis.338.sub nu.5.
20 In hoc tamen facto cùm propositioni
adijciatur negatiuæ, vt putà (dummodò ipsi
Electores non eligantur ad tale munus) vel
21 cõditionem importabit, vel saltim formam.
quam ob causam actus,& electio alitèr facta,
vel contra formam, vel non seruata condi-
tione,nulla omninò erit. Rota apud eundem
Card.Seraphinum d. decis.338. sub num.5.
22 Malignantis quippè naturæ est negatio, &
plus ipsa tollit,quam ponat affirmatio.Gloss.
in cap.cùm dilectus.8. §.quia nobis.verbo à
suspensis circa medium.de consuetud: Aymon
cons.146.nu.4.Menoch. de arbitrar. lib.1.q.
30.nu.6.Nauar.cons.40.peto 1.nu.9.lib.5.de
pœnitent.& remiss.Gratianus forens.part.4.
23 cap.755.num.32. Omnimodamq; denotat
resistentiam,si alitèr actus fiat,quàm per ne-
gatiuam demandatum est. noster Maranta
cons.31.num.2.Roland. cons.2.num.40.lib.4.
Gratianus Rotæ Marchiæ decis.188.nu.7.&
24 forens.d.cap.755.nu.32.in fin. Non enim
frustrà apud Patres in dubium reuocatum
fuit:an per tres vocales facta electio subsiste-
ret?cùm indubitatum apud illos haberetur,
per duos,ex Religionis obseruantia,electio-
nem minimè legitimam haberi. de tribus
proindè exquisiuere.& responsum accepere
posse ibi fieri electionem Correctoris, & Cõ-
missi ad Capitulum Generale: dummodò ipsi
vocales non eligantur ad tale munus. Et qui-
dèm prudentèr satis responderunt: & quòd
25 non recessere à iuris tramitibus, cùm, vedi-
ximus, in tribus Collegium consistat & quòd
ambitionis præcidere materiem, formam
tradendo: dummodò ipsi Electores non eligã-
tur ad tale munus. Cùm extrà Conuentum
possit facillimè esse dignissimus, qui eligatur;
& Conuentus ipse in eligendi sibi Superiorẽ
26 facultate conseruetur. Prudentèr ergò satis
respondere. Per quam etiam responsionem,
ex duobus vocalibus electionem minimè
27 consistere, implicitè inclusere: Cùm equi-
dèm in maiori summa minor includatur. ex
Vlpiano lib.13.ad edictum in l. diem profer-
re 32.§.si plures in fin.ff. de recept. arbitris.
ibidèmq; Gloss.verbo consenserant. & Paulo
ad edictum lib.17.in l.inter pares.18. in fin.
ff de re iudicata.cap.1.ibidèmq; Gloss.fin. de
arbitris lib.6.Afflict.decis.72.num.6. & de-
cis.

decis.240.nu.5.& decis.362.num.3.Rota apud
S.memor.Gregor.XV.decis.558.nu.2.

Cùm electionem ex tribus vocalibus cō-
sistere posse responderunt, modò vocales ip-
si non eligātur; ex duobus vtiq; constare pos-
se negauerunt. includebatur quidèm in tri-
bus minor numerus duorum. concluserunt
autem in tribus. excluserunt propterea in
28 duobus consistere posse. ex regula quod in
vno conceditur, in alijs negatum videtur. ex
Paulo lib.18. ad edictum in l. cùm Prætor
vnum.12.in princ. ibidèmq; Gloss. verbo vi-
detur. ff. de iudic. ys. nec ab ea discedere Vl-
pianus videtur lib.20. ad Sabinum in l. quæ-
situm est.12.§. idem respondit, domo instru-
cta in fin. ff. de fundo instruct. instrumentoq;
legato. in ratione, quam reddit: Nam qui hæc,
inquit, (Neratius scilicet) excepit, non potest
non videri, de cæteris rebus, quæ in ea essent,
29 sensisse. & ibidèm optimè Gloss. verbo non
potest non videri. regulam ad vtramq; partē
interpretans; & affirmatiuè, & negatiuè pro-
cedere docet. quæ etiam regula deduci vi-
detur ex dictis Constantini Cæsaris in l. ma-
ritus.21 in fin. C de procuratorib. vbi Gloss.
fin. vers. Item nota. adamussim ad rem no-
stram dicens: item nota: quòd in vno permit-
30 titur, in alijs prohibetur. permissum ad rem
hanc fuit electionem fieri valere tribus tan-
tummodò existentibus in Conuentu voca-
libus. negatum proindè in duobus. Si nem-
pè in tribus permissum, & cum clausula; dū-
modò vocales non eligantur ad tale munus;
vt se vix id permittere ostenderent; multò
31 minus in duobus permisissent. Licèt n. duo
Congregationem faciant d. cap.1. de elect.
Collegium tamen non faciunt, quod in tri-
bus, vt minimum potest cōsistere. vt ex Mar-
cello in l. Neratius Priscus. 85. de verborum
32 significat. in superioribus diximus. Idcircò
negatum, nec permissum videtur. excipe hoc
ex Christi Domini responsione ad Hebræos.
Io.8.48. Cùm enim illi aduersus Iesū Domi-
num, & Seruatorem nostrum pijssimum cō-
tumelias inferendo dixissent: Non, ne benè
dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæ-
monium habes? Mansuetissimus Agnus re-
spondit: Ego dæmonium non habeo, sed ho-
norifico patrem meum, & vos inhonorastis
me. commentum percipe Magni Gregorij
homil. 18. in Euangelia, quod translatum
fuit in cap. non ne 5. de præsumptionib. sic
nempè ille: Duo ei illata fuere, vnum nega-
uit, alterum tacendo concessit. quam regulam
33 vtrinq; procedere, & affirmatiuè, & negati-
uè affirmat Gloss. finalis ibidèm in fin. ex Ca-
io lib.3. ad legem Iuliam, & Papiam in l. cùm
ita legatum sit.62. ff. de conditionibus, & de-
monstrationib. Nauar. cons.9.nu.3. in fin. &
cons.24.num.2. lib.5. de priuileg. Surdus dec.
195.nu.3. Rota apud Cardinal. Manticam
decis.322.nu.5. & apud Cardin. Seraphinū
decis.447.nu.1.& 2. Afflictus optimè ad tē
decis.298.nu.4.& 5. dum nu.4. infert ex Dy-
no, & Bart. in l. legata inutiliter. ff. de legat.1.
34 confirmationem plurium capitulorum, in-
ducere probationem aliorum. Excluserūt
idcircò duos vocales ab eligendo Patres,
cùm electionem per tres procedere posse
responderunt: dummodò ipsi vocales non
eligantur. Fuerunt propter hanc causam nul-
læ electiones præfatæ; & quòd per duos vo-
cales dumtaxāt factæ fuere; & quòd ex duo-
bus vnus electus fuit.

35 Neq; instabunt qui malè, quin pessimè
electi fuere: ex iure Sacrorum Canonum d.
cap.1. de electione extrà. non improbari, per
duos, qui in Congregatione sunt, cùm duo
Congregationem faciant; quemadmodùm
per tres in Collegio, ex quibus Collegium
cōsistere potest, Superioris electionem fieri.
36 permitti proindè. Cur enim stare prohi-
beas, quod prohibitum, iureq; vetitum non
inuenitur? ex Iustiniani Cæsaris sensu in l.
sancimus.27. in fin. princip. C. de testamentis.
magis verò improbandam esse dictam Ca-
pituli Generalis determinationem, quasi iu-
37 ri ipsi Sacrorum canonum contrariam. Sa-
cri portò Canones à Spiritu sancto, eiusq; in-
stinctu, ac dono dictati sunt. Qui ergo eos
negligunt, spiritum contemnere sanctum vi-
dentur. ex S. Damaso Papa can. violatores. 5.
25.q.1. qui rationem in fine refert: Quia (in-
quiens) contra eum agit, cuius nutu, & gra-
tia sancti canones editi sunt. eiusdemq; sen-
sus Leo quoq; Papa fuisse videtur can. igi-
tur 5.25.q.2.

Decipiuntur sanè ipsi, neq; sacros ipsos
canones, vt par est, pondere expendere san-
ctuarij. Nihil enim contra sanctorum statuta
canonum per Patres in responsione illa at-
tentatum fuit: quin totum conforme illis.
38 Porrò Lucius Papa cap. illo 1. de electione
extrà. id sanè decernit, præsbyteri electionē
in aliqua Congregatione, vel. Collegio per
ipsam Congregationem, aut ipsum Collegiū
faciendam esse: si alitèr quis Ecclesiam in-
gressus fuerit, electione contempta, vti cupi-
dus, ambitioneq; notatus expellatur. posse
verò fieri electionem, quāmuis in Congre-
gatione, vel Collegio duo remanserint, vel
tres. ex quo tex. in casus figuratione notat
39 Gloss. in fin. Nota, (inquiens) quòd de iure
cōmuni ad Collegium pertinet electio Præ-
lati. Quia verò Prælati electio omnes tangit,
quotquot sunt in Collegio, quibus ille præfi-
citur; ab omnibus vtiq; qui in Collegio sunt,
approbari debebit. Gloss in can. Archiepi-
scopus 1. verbo ab omnibus. dist.66. ex Iusti-
niano Cæsare in l. veterem dubitationem 5.
aliàs finali §. sed hæc omnia in fin. C. de au-
thoritate præstanda. sequuta fuit in hisce
nostris terminis Rota part.1. in recentiorib.
decis.65.nu.4.& 5. in fin. Non tamen id de-
cernit Summus Pontifex Lucius, per duos
simpliciter electionem fieri debere, sed ex

accidenti, si contingerit Congregationem
ad duos, & ad tres Collegium redigi, posse
per eos electionem fieri. Cùm alias electio
40 per omnes, vel maiorē partem totius Col-
legij fieri debeat, quàmuis extra gremium
Collegij pastorem elegerint. ex *cap. cùm in-
ter canonicos.21.cap.cum dilectus 32.& cap.
quia propter 42.de elect. Nauar.cons.6.in
quodam conuentu num. 1.& seqq.lib. 1. de
electiou.Rodriq. quæstionum regular.tom.2.
q.53.art.11.Rota in d.dec.06.n.4.& 5.& 9.
part. 1.in recentiorib.*Poterit tamen ex acci-
41 denti Collegij ius ad vnum deuenire. ex
Gloss dict.c.1.de elect.& Panormit. ibidèm.
42 adeo quidem, quòd si omnes Cardinales
exirent è Conclaui posteaquam ad eligen-
dum Papam in eo conuenerunt, excepto vno;
ille solus posset eligere Papam. ex *Glos.*recep-
ta in *cap. Gratum.2.*verbo *pauciores. de po-
stulation.prælator.* sequitur *Nauar. d.cons.
6.n.2.de electione.*

43 In Religione autem hac Minimorum ex
mueterata inductum cōsuetudine fuit, vt per
duos tm̄ vocales electio non habeatur; quæ
sanè consuetudo conformis cùm videatur
dispositioni Sacrorum Canonum *d.cap.cùm
inter canonicos 21.& cap.cùm dilectus 32.&
cap.quoniam propter 42. de elect.* ex quibus
44 habetur, electionem fieri debere per maio-
rem partem votātium. substineri vtiq; debe-
bit. *d.cap.cùm dilectus.32.*ibiq; *Butrius in
1.lectura.n.23.& in 2.lectura.nu.50.& 51.
& per Abbat.in cap.cùm terra.14.nu.2.circà
fin.de elect.ex cap.Cumana Ecclesia.50.de
elect Rota d.dec.66.num.11.in fin.part.1.in
45 recentiorib.* Multoquè magis, quòd inter
duos tantum vocales, si in vnum eorum
electio cadat, illa minimè substinetur: quia
per maiorem partem votorum electio tunc
facta non videtur, vt perquiritur per *d. text.
cap.quia propter 42.de election.* sequiturquè
Nauar.d.cons.6.n 4.de electione.

46 Præterquam quòd cū ex Sacrosanctæ Tri-
dentinæ Synodi decreto *sess.25. cap.6.de re-
gularibus.* Electiones per vota secreta fieri
debeant. *Ità vt singulorum eligentium no-
mina nunquàm publicentur.* Et in Religio-
ne hac Minimorum vnus vocalium electio-
nis scriba erectur, qui pronūciare debet, ele-
ctionem adesse, vt illa clausa, & sigillata ser-
uetur in diem vsq; Capituli Prouincialis. se-
quetur vtiq; statim, atquè publicauerit ele-
ctionem adesse, qui votum dederit, noscatur,
quòd contra formam, & mentem Sacri Cō-
cilij cadet; quod sane electionem irritam fa-
cit, & ita electum indignum etiam habet de-
inceps ad alia officia in Religione obtinen-
da.

47 Nec facit, quod ex Innocentio III. in *cap.
cùm in iure peritus.33.de elect.in fin.* habe-
tur, consentientem in electionem de se fa-
ctam, quàmuis per minorem numerum cō-
promissariorum, eligentium numerum au-
gere.

48 Quia nimirùm dispositio dicti *text.* in ele-
ctione procedit, quæ fit per compromissum,
in quem maior cōpromissariorum pars con-
senserit; non vero in electione, quæ fit per
Scrutinium. vt post *Abb.*receptum *d.cap.cùm
in iure peritus 33.& d.cap.Cumana Ecclesia
50.de elect.*probat *Nauarr.d.cons.6. num. 5.
de elect.*

49 Nequè suffragium ferebat illis, quòd per
Capitulum diffinitorium electiones eorum
confirmatæ fuerant: vt incipiant ex nunc va-
lere electiones, nō vt ex tūc. *Bero.cons.171.
n.7.lib.2.*

50 Cùm enim ab ipso initio nullæ fuerint
electiones, confirmari vtiq; haud potuere.
firmitatem propositionis huius excipimus
ex Innocentij Tertij decisione in *cap.cùm
super electione 4. de causa possessionis, &
proprietat.*Ipse nempè electionem non legi-
timè factam, quàmuis confirmatam, irritam
nihilominùs declarat. addimus *Gloss.*ibidèm
verbo *confirmatus.* quia hunc magis aperit
sensum. *Ex hoc principio,* (inquiens) *& ex
fine capituli colligitur, quòd confirmatio ni-
bil iuris confert, vbi electio canonica non
fuerit.* patetq; neq; obscurè ex *d.cap.cùm
inter canonicos 21.de election.* quod etiam
*Gloss.*prædicta ibidem allegat. firmitatem
quoq; adijcit *Gloss.in cap.1. de postulatione
prælat.in 6.*in verbo *irritum.* eius verba da-
mus, quia satis ad rē aptè loquitur: *Licèt igi-
tur* (dicens) *sequatur admissio, vel confirma-
tio talis electionis, vel postulationis, non
proptereà conualescit, quia à principio nul-
lum erat supra.de electione dudùm.* Ratio-
51 nem vero subnectit. Quia non firmatur tra-
ctu temporis, quod de iure ab initio non
subsistit, regula *non firmatur 18. de regul.
iur.in 6.*confirmat hęc etiam *Gloss.finalis in
fin.in cap quàm sit Ecclesiis. 6.de elect.lib.6.*
quæ sic verba facit. *Quid si posteà confirma-
tionem petat electus, & eam obtineat? Dico
non posse conualescere, quod à principio fuit
52 nullum, & peccat retinendo Episcopatum,
nec facit fructus suos nisi confirmatio scien-
tèr fuisset facta per illum, qui aliàs suo iure
conferre potuisset.* secundum *Gulielm. Gloss.*
quoq; 1.*in fin.in cap.cū dilecta.4.§. vos autē,
de confirmat.vtili. vel inutili.* sequiturq; *In-
nocent.in capit.quod sicut.28. num.10. de
election.* & eum sequitur *Abb. dict.cap.cùm
super 4.de causa poss. & proprietat.nu.4.*
53 Non.n. confirmatio noui iuris quidquam
tribuit, sed quod habuit validat. *c.1.de con-
firmat.vtili, vel inutili.* Confirmati nempè
54 naturam confirmatio imitatur. *l. omnium
19.C.de testament.Bald.in leg. si quis cum
procuratorio.31.§ Iulianus.nu.1.in fin.ff.de
procurat. Rota apud Card.Manticam dec.4.
num.11.& apud Coccinum dec.234.num.5.
& apud Card.Caualer.dec.385.nu.1.& 2.
& apud S.Memor.Gregor.XV.dec.233.n.2.
& in posthumis Farinac.tom.1.dec.597.n.2.*

Fran-

Franciscus Marcus decis. Delphinatus 918. *num.2. lib.1. Gratianus forens. part.5. c.909. num.17.*

Quam ob causam nec firmitatem habet quod ipsi ex *Bero. d. consil.171. num.7.* asscrebant, incepisse ex confirmationis tēpore electiones validas fuisse.

55 Id nempè locum haber, quando confirmatio subsequitur ab eo, qui ab initio actū facere potcrat sine electione, vt in Summo Pontifice. *Gloss. in d. cap. quàm sit Ecclesijs 6. de elect. lib.6.* in *Glo. fin. in fi.* cuius verba paulò antè retulimus. *Abb. d. cap. cùm super.4. num.4. de causa possession. & propriet.* post *Bart. in l. obseruare 2. n.4. ff. de officio Proconsulis.* & ita declarat ipsemet *Berous d. consil. 171. n.24.*

56 Ratio redditur: Quia nimirùm non dicitur tunc confirmare, sed actum de se anteà nullum de nouo facere. ex *Bart. in l. more maiorum 5. nu.5. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* sequuta fuit *Rota apud S. Mem. Gregor. XV. decis.267. n.8. Gratianus forens. par.5. c.992. num.11.*

Hanc autem potestatem. de nouo actum facere, non habebat Capitulum Diffinitoriū, sed tantummodò ex se legitimè factam electionem per Conucutum, siuè Collegium, confirmare. Electiones verò nullæ fuere. non itaq; confirmare eas valuit. Qui

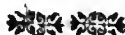
57 enim confirmat noui nihil dat, sed actum anteà legitimè validat, atq; firmum declarat. vndè alterare factum non potest. ex Sceuolæ sensu in *l. Aurelius Symphorinus.29. §. testamento facto. ff. de liberatione legata, Bart. d. l. more maiorum.5. num.5. verf. aut noluit. ff. de iurisd. omnium Iudicum. Rota in Romana Secretariatus 1592. coram Seraphino. decis.84. n.25. & 27. post primum volum. consil. Farinac. & in Verdunen. Cappellania 5. Decembris.1601. coram Cardin. Lancellotto dec.29. num.2. apud Marchesan. par.1. fol.450.*

Fuerunt ergò nullæ electiones, quòd nec sobriè, nec frugalitèr (ex Plauto) accuratæ fuerant. non potuere proindè bono peragi exitu, quæ malo fuerant inchoata principio. vt in initio ex Leone Papa diximus.

Atq; ità ex his, quę censoriæ lubentèr virgæ subijcimus, nec abnuimus, respondèndum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iluenaten.

Nullæ, & inualidæ electiones declaratæ fuere, vt prædiximus.

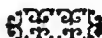
SVMMARIVM.

1 *Homo ciuis dùm se diù viuere persuadet, nec Deum timet, multis se immiscet calamitatibus.*
In superbiam erigitur.
Et dùm nullum timet.
Omnes, vt timeat, ei minantur.
Est satis in statu suo instabilis, ex Menandro. n.2.
Debet proindè finem suum omni tempore cogitare. n.3.
Cùm enim se diù viuere putat, moritur.
Hodiè est hominis vita.
4 *Mors omnes petit, neminiq; parcit.*
Nullius caput fugit.
Sed omnibus inijcit manus. n.20.
Mortis cogitatio habenda. n.21.
Quod nos admonuit Christus.
5 *Sepulturam, si quis, non illa electa, ruri decedat, habere debet in sua Parochiali intra Ciuitatem.*
Vel in sepulchro maiorum.
Nisi aliquo iusto detineatur impedimento.
Nam locus perpenditur formalitèr, non materialitèr. n.6.
Quia in illa Parochia Sacramenta percipiebat. n.7.
8 *Legatum relictum sua Ecclesia, si post testamentum ad aliam transeat Parochiam testator, & in hac diem obeat extremū, Priori debetur Ecclesiæ, non secundæ.*
Quia illa conditi testamenti tempore sua erat Ecclesia.
9 *Habitationis nomine perpetuitas habitandi significatur.*
Habitare idem, atq; domicilium habere. nu.10.
Alioquin si ad breue tempus, hospitari dicitur.
Habitare non dicitur, sed hospitari, qui ad rus animi laxandi causa accedit. num.13.
Habitare non dicitur desijsse, qui ad paucos dies, vel menses, reuersurus discedit. n.18.
11 *Hospes dicitur qui paulispèr hospitatur. & num.22.*
Et differt ab habitatore.
12 *Domicilium habere, & peregrinari differunt.*
14 *Habitator idem est, atq; Inquilinus.*
15 *Inquilinus habitator dicitur, non diarius, sed firmus.*
Inquilinus in vrbanis dicitur. n.16.
Colonus in rusticis. in agro.
17 *Vagabundus dicitur, qui neq; habitationem habet, neq; Inquilinus est.*
19 *Sensus compositus, & diuisus quis nàm?*
21 *Qualitas verbo adiecta, secundùm tempus ipsum verbi intelligitur.*
Vt eo scilicèt tempore adsit.

Qua autem non est, grauare non debet. num. 23.
Probari debet per asserentem illam. nu. 24.
Coarctat enim dispositionem in illa specie qualitatis.
Vt in alia esse non possit.
Et debet adesse tempore illo, pro quo posita est. n. 25.
Alioquin non operatur.
Præsertim in legatis. n. 26.
27 *Parochiali in Ecclesia Sacramenta suscipimus, atq; diuinis intersumus.*
28 *Legatum, seù dispositio ex affectu animi testatoris interpretationem admittit.*
29 *Dictio (seù) ex sui natura stat ampliatiuè, siuè declaratiuè.*

ARGVMENTVM.

Legatum relictum Ecclesiæ *alla quale starà sogetto la casa, seu habitatione, doue moriro*, si domũ habeat testator in Ciuitate, in qua habitat, & domũ ruri, quã ad animi, recreationisuè causa accedere cõsueuit; Si repentè ab inimicis petitus in domo ruris moriatur, diemq; videat vltimum; cui nàm Ecclesiæ debeatur; ruris, in qua orcum petijt; vel Ciuitatis, in qua habitationem habebat? Quid sit habitare, & quid inquilinum esse, vel hospitem, & hospitari? Qualitas verificari debet de tempore, de quo dispositio decernit. Sepeliri quis debet in Parochia, in qua habitationem habet, quamuis ruri moriatur.

RESPONSIO. LXXXVIII.

1 HOmo cinis, & filius hominis vermis dùm se in hac permanere diù vita persuadet, nec Deum timet, multis se immiscet calamitatibus: Nam in superbiam erigitur, & dum nullum timet, omnes, vt timeat, ei minantur.
2 Instabilis in statu suo satis est homo. audias quæso Menandrum loquentem.

Caput, atquè summa orationis hæc: homo est;
Quo non est aliud animal vsquàm, quod modò.
Surgat, modò cadat citius, atq; crebrius.
Ac iurè sanè; quippè debilissimum
Cùm sit, negotia administrat maxima.

3 Finem suum proindè omni tempore cogitare deberet homo; facilè enim hoc ei accidit, cùm diù se viuere putat, vt moriatur. dicebat idcircò Martialis lib. 1. nec planè extrà rem.

Non est, crede mihi, sapientis dicere, viuam.
Sera nimis vita est crastina, viue hodie.

Sic accidit, de quo narramus factũ. Paulus Giraldus loci Iuliani Auersanen. Diœcesis diues nimis, dùm per triennium in Ciuitate Beneuenti moraretur, quod non liberè extra eam, ad quam tanquàm ad asylum confugerat, esse posset, supremas viuens sibi scribens tabulas, hæredibusq; datis, hæc inter alia disponit.

In primis lascio alla Venerabile Chiesa dell'hospedale della Chiesa della Santissima Annuntiata di Beneuento, (se però piacerà à N. S. farmi morire in questa Città di Beneuento, e suo territorio) docati trecento frà vn mese esecuta mia morte, quali li debbiano pagare detti miei heredi. Ma non morendo à Beneuento vadino à beneficio di quella Chiesa, alla quale starà sogetta la Casa, seù habitatione doue morirò, con peso però d'vna messa la settimana.

Reuersus verò ad Patriam; cùm haberet ipse domum, atq; continuam habitationem in Parochia Sancti Marci præfati loci Iuliani; ruri tamen aliam habebat ruralem domum, in quam laxandi animi causa se recipere quandoquè consueuerat; reuertebatur autem semper (noctu potissimùm,) ad domũ intrà locum. Die verò quadam dùm ad rus properat, & in domo illa esset, reuersurus Vesperi antè fores sedens, extemplo ab inimicis adorsus, glandibus ex ignjuomo tormento explosis, eum animam efflare cogunt.

4 *Mista senum, ac iuuenum densantur funera; nullum*
Sæua caput Proserpina fugit.

Horatius lib. 1. carmin. ode 28. cecinit.

Illo sic in Orcum diuulso lis inter Parochos,

chos,& loci tutis, & Sancti Marci in promp-
tu insurgit. Eorum nempè vnusquisq; pro se
verba stare legari existimat. Consulti proin-
dè nos: pro Ecclesia Sancti Marci stare lega-
tum respondimus.

Relicta quippè tercenta fuere illi Eccle-
siæ, *alla quale starà sogetta la Casa, seu habi-
tatione, doue morirò*. habitatio autem eius, &
domus intra fines erat Parochiæ Sancti
Marci. illi proindè Ecclesiæ tercenta deben-
tur. Rem autem hanc certissimè diiimete-
putamus per Bonifacij VIII. responsione in c.
is, qui habet. 3 de sepulturis in 6. eius verba
damus.

5 *Is, qui habet domicilium in Ciuitate, vel
Castro, quandoque ad villam ruralem se
transfert recreationis causa, vel vt ruralia
exerceat in eadem; si non electa sepultura
decedat ibidem, non in Ecclesia dicta villæ,
sed in sua Parochiali, vel in ea potiùs, in qua
maiorum ipsius ab antiquo sepultura extitit,
sepeliri debebit: dummodò absq; periculo ad
ipsam valeat deportari*. ita Bonifacius. non
6 itaq; materialiter locus perpenditur, in qua
quis moritur, sed formaliter. Licèt itaq; ma-
terialiter Paulus in loco mortem obierit do-
mus ruralis: at formaliter in loco obijsse di-
citur, in quo domicilium, domum, & habita-
tionem habebat. Quam ob causam, cùm non
electa sepultura ex huius vitæ vsura abreptus
fuerit; nō ad Ecclesiam ruralem, sed ad suam
Parochialem Ecclesiam funere contumulā-
dus transportari debuit. Illi propterea, & le-
gatum debebitur. quia illa est Ecclesia, cui
subijcitur domus, seu habitatio, in qua for-
7 maliter mortuus est. In hac enim Parochia
ipse Sacramenta percipiebat. iuxtà Leonis
III. determinationem in *cap. 1. de sepulturis
extrà*. sequiturq; *Federicus de Senis cōs. 251.
sub num. 2. vers. non obstat, quod allegatur*.
Confirmatur assertio ex *Cyni* doctrina in *l 1,
num. 12. C. de sacrosanctis Ecclesijs*. docet
8 quippè ipse: Si quis existens Parochianus Sā-
cti Petri legauerit suæ Ecclesiæ, deindè effi-
ciatur Parochianus Sanctæ Mariæ, legatum
debetur Ecclesiæ Sancti Petri. Illa enim erat
sua Ecclesia, quo tempore testamentum con-
didit, licèt sua esset Sanctæ Mariæ cùm diem
obijt extremum. perpenditur nempè quod
formale est, non quod materiale. & hanc se-
quuta fuit sententiam *Rota apud Cardin. Se-
raphinum decis. 1149. num. 5*.

Et quidèm, vt rem hanc firmiùs astrua-
mus, atq; minorem potentiùs firmemus pro-
positi in initio syllogismi, perpendendum,
nec futiliter erit: Paulum testatorem nō sim-
pliciter reliquisse tercenta Ecclesiæ, in qua
morietur, diemq; vltimum duceret; sed illi Ec-
clesiæ, *alla quale starà sogetta la casa, seu ha-
bitatione doue morirò*. domus proindè me-
minit, in qua habitationem habebit tunc tē-
poris, quando morietur. habitationem verò
habebat ipse in domo in Parochia Sancti

9 Marci. Illi ergo, & non alteri tercenta deben-
tur. Habitationis nempe nomine perpetuitas
quædam significatur, donec scilicet quis in
humanis fuerit, nam habitatio morte fini-
tur. *l. habitatio. 11. & l. cum antiquitas. 13. C.*
10 *de vsufructu, & habitatione*. idem porrò est
habitare, atq; domicilium habere; atq; per-
petuitatem quandam significat; vt contrà,
non habitare, sed hospitari dicitur, qui tran-
siturus demoratur. excogitationis huius do-
ctorem Vlpianum habemus lib. 23. ad edi-
ctum in *l. 1. §. hospes. ff. de his, qui deiecerint,
vel effuderint*. Is nempè sic eruditissimis ver-
11 bis docet: *Hospes, placet, non tenebitur, qui
ibi non habitat, sed paulisper hospitatur: sed
is tenetur, qui hospitium dedit. Tantum au-
tem interest inter habitatorem, & hospitem,
12 quantum interest inter domicilium haben-
tem, & peregrinantem*. sic Vlpianus. hospitari
13 igitur magis, & quasi paulisper demorari, si-
uè peregrinari dicitur, qui ad rus animi la-
xandi causa, ad paruulas horas, reuersurus,
accedit: non itaq; habitationem inibi ha-
bere dicetur, quia ibi domicilium non ha-
bet. hospes igitur magis dicetur, quàm habi-
tator. non itaq; in eo verificabitur, quod de
habitatore dispositum est. non ergò conse-
quetur legatum propter habitationem reli-
ctum. percipiet ergò Ecclesia Sancti Marci
legatum, quòd in illa Parochia domum, ha-
bitationemq; atq; proindè domiciliū Pau-
lus haberet, quando in momento glandula
percussus ignita animam coactus est agere.
Nec alienum tenere sensum visus est Alphe-
nus lib. 2. digestorum in *l. habitatores. 30. ff.
locati, & conduct*. de habitatore enim loqui-
tur qui ad tempus aliquod habitat, non qui
hospitatur, vt sentire visa est etiam *Gloss.* ibi-
14 dèm verbo *habitatores*. idest inquilini, ipsa
15 *vertit* commētum agens. Inquilinus autem
diarius habitator non est, sed firmus. ex Vl-
piano lib. 18. ad edictum in *l. cui vsus reli-
ctus est. 2. §. sed an & inquilinum. & l. cæte-
rum. 4. ff. de vsu, & habitatione*. & *Gloss.* ibi-
16 dèm verbo *notat*. & verbo *& habitat*. nam
dicitur inquilinus in vrbanis, Colonus verò
in agro. ex Marcello lib. singulari ad Fortu-
natum in *l. re pignoris. 37. ff. de acquirenda,
vel amittenda possessione ad tex. in l. emptore.
9.* ibidèmque *Gloss.* verbo *colono. C. de locato,
& conducto*. sequuta fuit *Rota part. 1. in re-
centioribus decis. 184. num. 17*. Idem Vlpia-
nus lib. 1. ad edictum in *l. dies cautionis. 4. §.
prætor ait. ff. de damno infecto*. ibidèmq;
Gloss. verbo *nec habitationem habeat*. dùm
17 infert: eum, qui habitationē non habet, neq;
inquilinus est, vagabundum haberi. *Bart.*
18 quoq; ibidèm, dùm docet: non desijsse dici
habitare in Vrbe eum, qui ad paucos men-
ses, vel dies, reuersurus discessit. sequiturq;
*Florianus in d. l. 1. §. habitare post medium,
vers. pro hoc facit. ff. de his, qui deiecerint, vel
effuderint. & Rota apud S. memoriæ Grego-*
rium

rium XV.decis. 182.*num.* 3.

19 Quam ob causam verba illa in legato: *di quella Chiesa,alla quale starà sogetta la casa,seu habitatione doue morirò.* exaudiri debebunt in sensu diuiso, non sanè in sensu cōposito:non illi scilicet domui, seu habitationi,in qua moriar;sed in qua scilicet habitabo cùm moriar,quàmuis alibi extrà domum, fortasse in via(vt nunc accidit)moriar,vt Enim Ouidius 1.Amorum dixit.

20 *Scilicet omne sacrum mors importuna profanat,*
Omnibus obscuras inijcit illa manus.

omni tempore,omni momento ,vt nulli dicere restet;nunc viuam ,nunc non moriar. vndè dicebat Pers.satyr.4.

21 *Viue memor lethi,fugit hora, hoc,quod loquor,inde est.*

Admonuitq; nos Christus Dominus Deus, & Saluator noster.Lucæ 12. 40. *Et vos estote parati* (inquiens) *quia qua hora non putatis filius hominis veniat.* Sic in momento, qua hora non putabat,in ictu oculi, filius hominis,Dei iustum iudicium,ad hunc hominem venit. At ipse non in domo ruris habitabat, cùm in momento mortuus fuit,sed in domo intra locum in Parochia Sancti Marci. illi proindè legatum debebitur. Non enim ipse habitationem perpendit materialitèr, sed formalitèr.Ex accidenti quippè fuit,vt in domo ruris reperiretur tunc,quando ab inimicis adorsus glande percussus ignita interijt. Ita nempè, & per viam cùm domum regrederetur,inimicis occurrere poterat,eodemq; modo peti,& mori.

22 Qualitas ergò illa attendēda in hac re erit, quæ dispositioni magis congruit de domo,& habitatione , quæ illi perpetua , non de domo,in qua paulispèr hospes erat, non habitator.ex Vlpiano in *d.l.* 1.*§.hospes.ff.de his, qui deiecerint , vel effuderint.* magis enim ad sensum temporis mortis hæc accedit interpretatio,q[illegible] illi contraria.ex Paulo lib. 3.ad edictum in *l.in delictis.* 4. *§.si damnum extraneus. ff.de noxalibus actionibus.*secundùm duplex *Baldi* summarium ibidèm dicentis: *Qualitas adiuncta verbo intelligitur*

23 *secundum tempus verbi.*vel: *Qualitas, quæ non fuit tempore maleficij , non debet aggrauare maleficium.* Qualitas ergò illa habitationis,de domo ruris non intelligitur, sed de domo intra locum, in qua habitationem habebat.de illa ergò exaudietur legatum.Eundèmq; sensum habere visus est idem Paulus lib.9.quæstionum in *l.ex facto.*43.*ff.de vulgari,& pupillari substitut.*illis verbis. *Eatènus id eum tribuere voluisse , quatènus filius eius in eadem valetudine perseuerasset.* quod sequitur *Bartolus* ibidèm. Idemq; Paulus lib.21.responsorum in *l.Lucius Titius.* 41.*ff. de militari testamento.c.ipsi eo tempore.*9.*& Gloss.in cap.statutum* 11. *in principio* verbo *canonicis,in fin.de rescript.in* 6. *Tiraquellus de priuilegijs pia causa priuileg.*3.*col.*3.*vers. sed Corneus.Rota decis.*130.*nu.*4 *apud Farinac. post* 1.*volum. consiliorum.* Hondedeus *cons.*76.*n.*32.*lib.*2.*Rota apud Card.Caualer. decis.*196.*nu.*3.*& decis.*231.*num.*1.*& decis.* 566.*nu.*5.*& apud Duranum decis.*286.*n.*10. *part.*2.*& part.*1.*diuersorum coram Robusterio decis.*70.*sub num.*13.*Gonzalez ad* 8. *regulam Cancellariæ in proœmio §.*3.*nu.*72.*& Gloss.*43.*nu.*143.

24 Probanda itaq; qualitas illa habitationis erit per Parochum ruris aduersùs Parochū Sancti Marci, vt legatum obtinere valeat. Quia nimirùm qualitas illa ita reprimit legatum,vt nullo debeatur pacto, nisi ipsa verificetur:ponit namq;legatum ipsum, & dispositionem in alia specie,quàm quòd verbū illud(*doue morirò*)implicitè exauditum, poneret. ex Paulo lib. 1. ad Sabinum in *l.si quis posthumos.* 9.*§. si filium exhæredauero. ff.de liberis, & posthumis. Berous cons.*159. *num.*38.*lib.*2.*& cons.*20.*num.*15. *lib.*3. *Surdus cons.*34.*nu.*43.*& cons.*131.*nu.*24. *&* 25. *lib.*1.*Gratianus forens.par.*5.*cap.*834.*num.*9. Siquidèm habitationis illa qualitas (iuxtà

25 traditam in superioribus habitationis naturam,& proprietatem,vt perpetua sit)illo ipso mortis tempore adesse debebat. ex Paulo lib.52. ad edictum in *l. si filiusfamilias* 78. *in principio ff.de verborum obligationib.* per rationem,quam ipse ibi reddit: *Quia in stipulationibus*(inquiens) *id tempus spectatur,*

26 *quo contrahimus.* & ex eodem de legatis loquente lib.1.quæstionum in *l.si legati conditionalis.*28.*ff.de pignoribus, & hypothecis.* ibidèmq; *Gloss.* verbo *deberi. l.si uxorem.*5. vbi etiam *Gloss.*verbo *competentem. C. de conditionib.insertis.Peregrinus decis.*Patauina 111.*nu.*14. Qualitas verò illa nullo modo aderat, quo tempore morte sublatus repentè,in ictu oculi,in momēto Paulus fuit,cùm illam intrò in loco in Parochia Sancti Marci haberet.nullo itaq; modo legatum debebitur huic Ecclesiæ, sub qualitate illa relictum habitationis.

Neq;porrò simplicitèr domum perpendit testator; sed habitationem: *à beneficio di quella Chiesa,*(dicens) *alla quale starà sogetta la casa,seu habitatione doue morirò.* habi

27 tationem proindè contemplatus fuit; cùm propterea eam sacramenta susciperet in illa Ecclesia,atq; diuinis adesse consueuisset, ad *tex.in d.c.*1.*de sepulturis*, vt animi quadam affectione ob hanc causam erga illam teneri

28 videretur. Non ergò edepol mirum erit; si ex ipsius affectione interpretationem admittat legatum hoc , in quo habitatio ipsa contemplata fuit, vt ipsi daretur Ecclesiæ,cui subiecta erit domus habitationis eius,cùm moreretur.ex Papiniano lib.11.responsorum in *l.donationes in concubinam.* 31. *§.species extrà dotem. ff.de donationibus.* concinitq; Vlpiani sensus lib.31. ad edictum in *l.si verò non*

non remunerandi.42.§.indè Papinianus quærit in fin. ibidèmque *Gloss.* verbo *patrono donasse.ff.mandati.Lopez in rub. de donationib.inter virum,& vxor.§.45.nu.3. Menochius de præsumptionib.lib.2.præsumpt.28.n.12.& sequ.& lib.3.præsumpt.26.nu.16.& lib.4 præsumpt.106.nu.26. & præsumpt.110.nu.12.Cardin.Mantica de coniectur.lib.8.tit.6.num.18 & 19.Surdus de aliment. tit.5.q.6.num.8.& 9.* diximus *responsione nostra 15.nu.23.part.1.*

29 Perpendēda propterea dictio illa erit (*seù*) (*Casa, seù habitatione*), quæ ampliatiuè ex sui natura stare consueuit.ex *Bart.in l.si quis ità legauerit, ff. de auro, & argento legato. Bald.in l.cùm quidam numer.4.ff.de verborum significat.Decius in l.petens num.11.C. de pactis.& consi.69. num.5. Rota coram Cardin.Verospio Iuniore decis 286.numer.9.part.7. in recentiorib. per Rubeum.* Ampliat enim nomen illud, domus (*la Casa*) atq; declarat, vt non simpliciter de domo exaudiatur, sed ampliatiuè, atq; declaratiuè de domo, in qua habitationem haberet assiduam: vt applicari, exandirivè minimè valeat de domo in rure existente, in qua non habitationem, sed hospitium ad breue tempus relaxandi animi causa habere consueuerat. vt in superioribus perpendimus. Non itaq; ruris Parocho, & Ecclesiæ legatum hoc debebitur, sed Ecclesiæ Sancti Marci.

Atq; ità ex his, quæ lubentèr iudicio subijcimus acriori, saniorique respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Lotb è sodomorum Ciuitate educentes Angeli, qui ad eam subuertendam à Domino missi fuerant; ne post tergum respiceret præceperunt ei.*

2 *Animam suam saluare qui vult, post tergum respicere non debet.*

Alioquin non aptus redditur Regno Dei.

3 *Locus Lucæ.9.62. Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciēs retrò, aptus est Regno Dei expenditur.*

Ex Dionysio Carthusiano.n.4.

Et ex Ioanne Cassiano.n.6.

5 *Pactum qui ineunt cum dæmone retro respicere per resipiscentiam prohibentur.*

7 *Renunciat vniuersis, qui affectum renunciādi eis retinet.*

8 *Mente fusco temporalium rerum fumo occupata, lumine claro cernere verum non poterit.*

Propterea ad cœlestia attollenda.

10 *Vxor Lotb, quia retrorsum ad sodomam aspiciendam dùm ardere respexit, in salis statuam conuersa est.*

Memores estote vxoris Lotb. Dominus nos admonuit.n.11.

Et quarè?

12 *Monachus Mundo mortuus est.*

Vnde nec velle, nec nolle habet.

Non debet proindè ad secularem intitulari Ecclesiam.

Ratio affertur.n.14.

Præsertim verò si Moniales sint illi Ecclesiæ annexa.n.16.

Vel ex ordine Mendicantiū regularis fuerit.n.17.

Neq; potest in seculari Ecclesia Canonicus fieri n.18.

Nullusq; valet in hoc dispensare, neq; etiā Episcopus.n.19.

Nisi solus Papa.n.32.& nu.43.

Ratio affertur.n.20.

14 *Beneficia regularia regularibus, & secularia secularibus danda.*

Quæ regula generalis est. & num.28. & num.31.

Extenditurquè etiam ad pensionem. num.15.

21 *Monachus extrà Claustra, sicut extrà aquas piscis, moritur.*

Eius officium quod? n.22.

Et nomen exponitur.

23 *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium.*

Solus proindè esse debet, non in turba. ex Vgone de Sancto Victore.n.24.

Ac ieiunijs intentus, & fletibus.

Monachi simplicitas eius philosophia esse debet.

Quomodò Doctor esse debeat? n.25.

26 *Monachum esse, & seculari Ecclesia intitulari, satis diuersa habentur.*

Non itaq; commiscenda.n.27.

Neq; inuicem deturbanda.

28 *Regularis ad secularem Ecclesiam intitulari quarè non debeat.*

Duplex affertur ratio, ex Lezana.

Et etiam tertia.n.29.

Vel si habeat vsum mitræ, & Collegium Presbyterorum secularium.n.30.

Præsertim si ex ordine Mendicantium sit. num.31.

Requiritur proindè Sanctæ Sedis Apostolicæ dispensatio.n.32.

Non dispensabit proindè secularis Princeps.n.38.

Quin pessimè peccabit.n.40.

Præsertim ob grauamen, quod Monasterio infertur.n.42.

Et ad restitutionem tenebitur ob graue dammum, quod secularibus Clericis infertur.n.47.

29 *Professio dispar nō debet esse in vno, eodemq; officio.*

33 *Beneficia secularia præsumuntur, ni regularia*

ris probentur.
Beneficium proindè impetrans non facta memoria, regulare, vel seculare illud esse, impetratio subreptitia redditur. num.34.
35 *Regularibus antiquitùs permissum erat ad Curatas Ecclesias intitulari.*
Præsertim Canonicis *regularibus.*
Iure tamen nouissimo, nisi ad Cathedrales eligi eos omninò prohibetur.n.36.
Præsertim Fratribus Minoribus.
Vel alijs Mendicantibus.
Sine tamen dispensatione Apostolica. num.37.
Ex declaratione Gregorij XIII. & ex Sacra Congregatione.
39 *Secularis incapax omninò est iurium spiritualium.*
Vel spiritualibus annexorum.
Alioquin graui se peccato maculabit, in illis se ingerens.n.40.
Vndè & iurisdictionem Ecclesiasticam vsurpare videtur.n.44.
Et in excommunicationem dabit.n.46.
41 *Legi qui iustę resistit, Dei ordinationi resistit.*
44 *Iurisdictionem, qui vsurpat Ecclesiasticam.*
Et peccat.
Et in excommunicationem incidit in Bulla in Cœna Domini.n.46.
Et Sacri Tridentini Concilij.
45 *Iurisdictione sine ius minimè dicitur.*
Nec sine peccato.
47 *Beneficium impediens Clerico seculari, dans illud regulari, peccat.*
Et ad restitutionem tenetur.
48 *Acceptionis personarum peccatum contra iustitiam est.*
Et ad restitutionem obligat.
Ob damnum, quod alteri infertur.

ARGVMENTVM.

Regularis, ex ordine præsertim Mendicantium, incapax est, qui ad Ecclesiam intituletur secularem, etiam Curatam, ni Sanctæ Sedis dispensatione suffultus fuerit. Nùm verò peccet sic eundem eligẽs, & quòdnàm peccatum? & nùm ad resarciendum teneatur damnum Clericis secularibus, quibus illa debebatur?

Hinc regula expenditur: Regularia regularibus, & secularia secularibus. Seculares sunt incapaces iurium spiritualiũ, vel spiritualibus annexorum, illisquè se ingerentes graui se peccati macula inficiunt.

RESPONSIO LXXXIX.

1 QVi Deo mandâte ad Sodomam subuertendam accesserant Angeli, Loth priùs extrà Ciuitatem educentes, & ad eum loquentes
Genesis 19.17. dixerunt ei: *Salua animam tuam: noli respicere post tergum.* Post ter-
2 gum itaq; respicere prohibetur, qui animam
suam saluare debet. Vt enim (*Lucæ 9.62.*)
Dominus noster, & Magister Christus nos
docuit: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est Regno Dei.*
Hoc est Dei militiæ semel ascriptus ad secularia, & priores curas animum conuertere, & ad Aegypti ollas respicere nõ debet.
vt *Martinus del Rio* in adagialibus sacris *p. 1. adagio* 25. interpretatur. Et mirùm sanè
3 quòd verba illa Dominus noster respondit
ad quendam, qui dixerat ei: *Sequar te Domine; sed permitte mihi renunciare his, quę*
Domi sunt. Ait ad illum Iesus: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens*
4 *retro, aptus est Regno Dei.* Quia nimirùm
continuandum est opus inceptum (verba sunt *Dionysij Carthusiani* in commento ad Euangelia) & quæ pro Deo reliquimus, rursus appetere non debemus, vt faciunt ambitiosi, & vani, qui cùm diù fuerũt in Claustro, ad officia accenduntur tàm fatuè, & carnalia, quæ reliquerunt pro Christo, rursus visitare, intueri, tractare peroptant. Vndè ait & *Beda*: Si discipulus Dominum secuturus arguitur, quia vel domi renunciare velit: quid fiet illis, qui nulla vtilitatis gratia sępè visitant domos illorum, quos habent in Mundo? Sic Dionysius Sanctus, ac deuotus Pater. Qui
5 cum dæmone pactum ineunt, (per maleficia
scilicet) vt illi offerãt, retro respicere per resipiscentiam vetantur, apud Vergilium.

Fer cineres Amarylli foras, riuoq; fluenti.
Transq; caput iace: ne respexeris.

Et apud Theocritum ex græco.

Manè autem cineres ancillarum vna coactos.
Omnes projiciat trans flumina, trans quoq; fines,
Præruptam in rupem: corpus caueatq; reuertens.

Ne

Ne retro flectat.
6 Neq; ab hoc instituto abscessit *Cassianus*
de institutis Cœnobiorum in *collationib. pa-*
trum lib. 6. de spiritu philargiriæ *cap. 27.* se-
quentibus loquens:

Igitur si perfectionis desiderio dimittens
omnia secutus es Christum dicentem tibi.
Math. 19 *vade vende omnia, quæ habes, &*
da pauperibus, & habebis thesaurum in Cœ-
lo, & veni sequere me. Quid missa super ara-
trum manu respicis retrò, vt eiusdem domini
voce pronuncieris nō esse aptus Regno Cœlo-
rum: (Lucæ 9.) *Super tectum Euangelici cul-*
minis stabilitus: quid descēdis tollere aliquid
de domo tua, ex his videlicet, quæ antea con-
tempsisti: Constitutus in agro, atq; operatio-
ne virtutum, substantia mundi, qua te renū-
cians spoliasti: quid recurrens niteris reue-
stiri? Si verò paupertate præuentus nihil,
quod remitteres habuisti, multò minus ac-
quirere debes, quod antea non possedisti. ob
id enim ita Domini beneficio præparatus es,
vt expeditior ad eum nullis pecuniarum la-
queis impeditus accurreres. Verùm tamen
nullus in hoc agens frāgatur; nemo est enim,
7 *qui non habeat, quod dimittat. Vniuersis re-*
nunciauit facultatibus Mundi quisquis af-
fectum renunciandi eat radicitus amputa-
uit. his Cassianus.

Ab hac perfectionis norma deficit, quis-
quis iterùm ad renunciata reuertitur, atq;
8 retrò respicit. Non enim poterit lumine cla-
ro cernere verum mente fusco temporalium
rerum fumo, ambitioneq; occupata.

Nubila mens est,
Vinctaq; frenis
Hac vbi regnant.

vndè monet Iacobus Billius in anthologia
sacra

9 *Quisquis iter vitæ sequeris, vitaq; peren-*
nis,
Ne tua sint terræ lumina fixa caue.
Semper at æthereas sublimi vertice sedes
Conspice: sic tutum latus habebis iter.

10 Retrò respexit vxor Loth, cùm Dominus
Ciuitates Sodomorum subuerteret, & in sta-
tuam salis reuersa est. Genes. 19. 26. *Respi-*
ciensq; vxor eius post, reuersa est in statuam
salis. quod cecinit perbellè Sedulius

dùm respicit vxor
In statuam mutata salis, stupefacta re-
mansit,
Ad pœnam conuersa suam, quia nemo re-
trorsum,
Noxia contempti vitans contagia mundi,
Respiciens saluandus erit. nec debet arator
Dignum opus exercens vultum in sua ter-
ga referre.

11 vndè Christus Dominus noster *Lucæ 17. 31.*
nos admonuit dicens: *Memores estote vxo-*
ris Loth. vt periculo pœnæ similis sapiamus.
ex *Martino del Rio adagio 16. in fin.*

Retrò proindè respexisse ex Regularibus
quidam videtur, qui ad Ecclesiam secularem
Rectoriam nuncupatam a seculari Principe
12 se intitulari passus est. Quid porrò Mona-
cho ad secularem Ecclesiam, qui mortuus
Mundo est? ita planè vt mortuus habetur, vt
nec velle, nec nolle habeat. *can. placuit* 8. 16.
q. 1. can. placuit 54. ibidemq; *Gloss.* verbo
mortuos. & can. nullus monachus. 54. 2. *q. 7. c.*
si religiosus. 27. in princ. de elect. lib. 6. cap. fin.
13 *de sepultur. eod. lib.* Si itaq; Mundo mortuus,
quia diuturni nuncium ei misit, intitulari
haud vtiq; ad secularem poterit Ecclesiā, ne
ad renunciata semel secularia reuertatur ite-
rum, atq; retrò aspiciat; vndè non aptus Re-
gno Dei reddatur. Generalis est quippè Re-
14 gula: Regularia regularibus, secularia secu-
laribus: de beneficijs, & Ecclesijs sacri dispo-
suere canones. *cap. possessiones* 10. *de rebus*
Ecclesiæ non alienand. extrà cap. cùm benefi-
cio. 5. de præbend. lib. 6. & Clemens V. in Cō-
cilio Viennensi in *Clement. quia regulares*
vnica, de supplenda negligentia prælator. eius
excipe verba:

Prioratus, Ecclesias, administrationes, &
beneficia huiusmodi, illa videlicet, quæ con-
sueuerunt per seculares Clericos gubernari,
secularibus Clericis; alias verò, quæ religiosis
dumtaxàt committi sunt solita, vel conferri,
religiosis monasteriorum, quorum Prælati
huiusmodi negligentes fuerint conferendo.
ibidemque *Gloss.* verbo *secularibus.* & ex
Concilio Lateranen. in *cap. monachi* 2. Inno-
centius III. in *cap. quod Dei timore* 5. *de sta-*
tu monachorum extrà. & ibidèm latè *Gloss.*
verbo *Ecclesiarum parochialium.* Sacrosan-
cta Tridentina synodus *sess. 14. cap. 10. de re-*
format. & sess. 25. cap. 21. de regularibus. Fe-
lin. in cap. in nostra 32. num. 44. & 45. de re-
script. Rota decis. 5. nu. 2. & 3. de iurepatro-
nat. in nouis, Nauar. cons. 11. quæritur 1. nu.
1. lib. 3. de statu monachorum. Rota in Nola-
na pensionis 10. Ianuarij 1610. coram Card.
Sacrato *decis. 25. nu. 1. apud Marchesanum*
15 *part. 1. fol. 621.* quam regulam extendit etiā
in pensione. *ex Nauar. cons. 11. N familiaris*
nu. 2. lib. 1. de temporibus ordinandor. Gon-
zalez ad regul. 8. Gloss. 8. num. 38. & 39. Bar-
bos. in collectan. ad d. Clementin. quia regula-
res. vnica nu. 13. de supplend. negligentia præ-
latorum. Ioan. Baptista Lezana in sum. quæ-
stionum regular. part. 1. cap. 2. num. 17. &
par. 2. cap. 18. num. 1. Sanchez in sum. moral.
tom. 2. lib. 7. cap. 29. num. 70. 71. & seq. Rodri-
guez quæstion. regular. tom. 1. q. 34. art. 4.
Suarez tom. 4. de religione tract. 8. lib. 3. cap.
19. per tot. ac præsertim nu. 3. Ioan. Baptista
Costa de portione rata q. 53. num. 3. Riccius
Episcopus Vici Equen. *in praxi par. 2. reso-*
lut. 332. nu. 1. & 2. & in collectan. decisionum
par. 4. collect. in 763. Cardin. Tuscus tom. 1.
littera B. Beneficia. conclus. 67. num. 1. & seq.
Rota par. 1. diuersor. decis. 772. num. 5. & 6. &
in Carpectoraten. Prioratus 19. Aprilis 1619.

coram Buratto decis. 390. num. 1. & 2. Non itaq; ad secularem Ecclesiam Rectoriæ titulo decoratam, quæ secularibus Sacerdotibus dari consueuit, intitulari Regularis
16 poruit eo maximè, quòd Ecclesiæ prædictæ annexum reperitur Monasterium, cuius curam, administrationemq; Rector gerit, earũ, Monialium, quæ ex priori pessimè acta ad frugem melioris vitæ ad pœnitentiam peragendam reclusæ sunt. quod perpendit *Butrius inter consilia Ancharani consil. 352. Monasterium Sancti Michaelis in fin. num. 6.* quem sequitur *Cardin. Tuscus tom. 5. littera M. Monachus conclus. 530. nu. 5.*
17 Generaliter quippe sacrorum iure Canonum vetitum est Regularibus, ex Mendicantibus præsertim, ad seculares Ecclesias, & beneficia intitulari; vel in seculari Ecclesia
18 Canonicum fieri. ex *Gloss.* in *can. quorundam e. verbo Syracusana dist. 74. cap. super 10. 9. de regularib. extrà. cap. si religiosus. 27. & c. nullus religiosus 28. de election. in 6. extrauaganti dispendijs de postulation. prælatorũ inter cõmunes.* Clemens V. in *Clement. tit. vt professiones 1, §. ad priorat⁹. de regularib.*
19 Neq; valeat in hoc dispensare vel Prior Monasterij, nec Prouincialis, neq; Generalis Ordinis; neq; etiam Episcopus, vt Regularis ad beneficium seculare, secularemq; Eccle-
20 siam, non curatam præsertim, intituletur: ne ex hoc vagandi ansa, quin non dixeris apostatandi, Regularibus detur, & extrà Claustra demorandi, seq, secularibus negotijs immiscendi, vnde alijs scandalum, ipsisq; Monachis mors spiritualis accedat. ex Bonifacio VIII. in *cap. cum singula 32. de prabend. in 6.* concinit dispositio Sacri Tridentini Concilij *sess. 14. cap. 11. de reformat. Costa de portione*
21 *rata d. q. 53. nu. 6.* Porrò sicut extrà aquas pisces, ità planè extrà claustra Monachi non orti sunt, vitaq; carent. hanc quippè rationem Eugenius Papa in *can. placuit 8. 16. q. 1.* inter alias refert: quare, (sciscitatus) ad secularem Ecclesiam transire Monachus prohibeatur? *Quia* (inquiens) *sicut pisces sine aqua caret vita, ita sine monasterio monachus.* addit-
22 que officium enucleans monachi: *Sedeat itaq; solitarius, & taceat, quia mundo mortuus est, Deo autem viuit. Agnoscat nomen suum. Monos enim gracè, latinè est vnus. achos gracè, latinè est tristis. Vndè dicitur Monachus, vnus tristis. Sedeat ergo tristis, & officio suo vacet.* His Eugenius. Sedere itaq; solus, trisq; debet Monachus, vt officio suo vacet, non seculari Ecclesiæ intitulari, vt extra vagetur Claustra, vitaq; careat, consequenterq; moriatur.
23 Monachis nempè, (vt *Hieronymus* ad Riparium, & Desiderium à Gratiano relatus *can. monachus 4. 16. q. 1.* scribit) non docentis, sed plangentis haber officium, qui vel se, vel Mundum lugeat, & Domini pauidus prestoletur aduentum. nec alieno sensu *Hugo à*

Sancto Victore lib. 3. de claustro anima. de monachi loquutus officio fuit: audi (quæso)
24 ipsum: *Si monachus es, quid facis in turba? si amas silentium, cur declamantibus assiduè interesse delectaris? Tu semper ieiunijs, & fletibus insistere debes, & tu philosophari quaris? Simplicitas Monachi philosophia eius est. Sed docere (inquis) alios volo. Non est*
25 *tuum docere, sed plangere. Si tamen doctor esse desideras, audi qui facias: vilitas habitus tui, & simplicitas vultus, innocentia vitæ, & sanctitas conuersationis tua docere debent homines.* his Hugo. Hæc ergò sunt, quæ ad Monachum spectant, non circuire per plateas, neq; ambitiosè ad seculares Ecclesias
26 inhiare. Satis enim diuersa hæc habentur. Pelagium excipe Papam in *can. de præsentium 20. 16. q. 1.* ipse de hac re loquutur, Antoninæ Patriciæ, & Deciæ respondens, rationemq; reddens, quare Monachum, defensorem eam habere non permiserit: *Quia verè satis amarissimum habeo* (inquiens) *de isto proposito ad illud officium homines deduci, in quo nullo modo, quæ à monachis Deo promissa sunt, valeant adimpleri. Omnimoda enim est illius habitus, & istius officij diuersitas. Illic enim quies, oratio, labor manuum; at hic causarum cognitio, conuentiones, actus, publica litigia, & quacunq; vel Ecclesiastica instituta, vel supplicantium necessitas poscit.* ità Pelagius. Diuersa quippè sunt Monachi,
27 atq; secularis Ecclesiæ Rectoris officia. non itaq; commiscenda, neq; inuicem deturbanda. sequitur *Geminian. cons. 28. attenta forma libelli. num. 1. Ancharan. cons. 57. quadam ex prædictis exceptionibus, num. 1.* Cardin. *Tuscus tom. 5. monachus d. conclus. 530. nu. 1. & 6. Rodriquez d. q. 34. art. 4. Lezana par. 2. d.*
28 *cap. 18. num. 1. in fin.* Rationem reddens duplicem, quarè ad secularem Ecclesiam regularis intitulari non debeat sine licentia, vel dispensatione Summi Pontificis: *Tùm ex parte ipsius beneficij,* (loquens) *quod petit conferri ijs, quibus iure, vel consuetudine est destinatum. Tùm ex parte ipsius religiosi, quia cum eius status non ordinetur ad huiusmodi Clericorum ministeria gerere non debet se in illis immiscere.* Concinitq; nec extrà rem, quam ex Concilio Hispalensi, cui S. Isidorus interfuit, in *can. in nona actione 19. 16. q. 7.* Gratianus refert, sic dicens: *In vno*
29 *enim, eodemq; officio nõ debet dispar esse professio.* Seculares videlicet Clericos per Regularem regi Præpositum, & Rectorem. & hanc sequitur admittitq; perpensionem *Sanchez d. lib. 7. cap. 29. num. 75.* plures alios, moris vt eius est, referens. *& num. 76. Petrus Duenn. regula 381. in 4. ampliat. Monaldus cons. 69. num. 2. vol. 2. Maceratens. variarum resolut. lib. 1. resolut. 20. nu. 11. & 12. Cardin. Tuscus tom. 1. Beneficia d. conclus. 67. num. 2. & seq. ac num. 9.*
30 Et in hac quidèm Ecclesia Collegium est secu-

secularium Presbyterorum, & Clericorum
Rector, qui semper secularis sacerdos hucusq; fuit, habet quoq; vsum baculi, & mitræ, administrationemq; atq; gubernationem
Clericorum, ac Presbyterorum, qui Ecclesiæ
deseruiunt; vndè beneficij secularis vicem
obtinet, quod seculari Sacerdoti conferri cōsueuit, quàmuis quidèm manuale sit; redditusq; ex Ecclesiæ redditibus percipit. Inca-
31 pax ergò Regularis, maximè verò ex Mendicantium ordine, erit, qui ad talem præficiatur Ecclesiam: secularia enim secularibus, & regularia regularibus danda. ex d.cap.
cùm de beneficio 5. & cap. cùm singula 32. de
præbēd. in 6. & meminimus supra. sequiturq;
Suárez tom.4. de religion. tract.8. lib.3. cap.
19. nu.2. Sanchez d. lib.7. cap.29. num.11. &
seq. Riccius par.2. praxis d. resolut.332. nu.1.
& d. collectan.763. par.4. Perez de Lara de
32 Cappellan. lib.2. cap.6. num. 9. Omnimodò
igitur Sanctæ Sedis Apostolicæ licentia necessaria erit, atq; dispensatio, vt Regularis ad
secularem intitulari valeat Ecclesiam; sicuti,
vt secularis Clericus ad Ecclesiam regularē.
d. cap. cùm de beneficio 5. & cap. cùm singula
32. de præbend. in 6. d. cap. monachi 2. de statu monachorum. Gloss. in can. præsbyteros. 38.
verbo abbates 16. q.1. Sacrum Concilium d.
sess.14. cap.10. de reform. & d. sess.25. cap.21.
de regularib. Costa de portione rata d. q.53.
n.7. & 8. Cauallos commun. contra communes. q.281. Ioannes Azor. Institut. moralium
part.1. lib.13. cap.3. q.2. in fin. & part.2. lib.6.
cap.4. q.22. & sequ. Sanchez d. cap.29. nu.28.
& 29. & seq. Hieronymus Rodriq. in compend. resolut.15. num.4. & seq. Paris. de resignat. lib.4. q.5. nu.2. & seq. Campanil. Episcopus Laquedonen. in diuersor. rub.12. cap.7.
num.14. & seq. Rota in d. Nolana pensionis
apud Marchesan. part.1 fol.621. decis.25. nu.
1. & apud Card. Caualer. decis.80. num.1.
Marius Antoninus d. resolut. 20. num. 112
lib.1.

33 Beneficia autem ni probentur regularia,
semper secularia præsumuntur. Rota decis.2.
sub nu.2. de prabend. in nouis. & apud Card.
Manticam decis.68. num.2. Gonzalez ad regulam 8. Gloss.7. num.1. & seq. Maceraten.
d. resol.20. num.4. Cardin. Bellarmin. ad decretum Sacri Concilij d. sess.14. cap.10. in
obseruat. doctrinalib. §. beneficia omnia præsumuntur secularia de iure comuni. Nauar.
cons.3. num.1. lib.3. de prabend. Barbosa de
offic. Episcopi par.3. allegat.57. nu.167.

34 Quisquis igitur, vel Beneficiū impetrarit
seculare, vel regulare, non facta memoria
vel secularitatis, vel regularitatis, atq; dispensatione obtenta, subreptitia gratia, (quàmuis
facta) censetur, atq; proindè inualida. Aegidius de Bellemera decis.171. Menoch. de arbitrar. casu 201. num.86. & 87. Gonzalez d.
Gloss.7. num.45. & 6. & Gloss.8. num.40. &
41. Campanil. d. rub.12. cap.7. num.14. Paris.
de resignat. lib.4. q.5. num 2. & 4. Card. Tuscus d. conclus.67. num.9. Rota d. decis.5. nu.3.
de iure patronat. in nouis.

35 Quinimmò & si planè iure antiquo Sacrorum Canonum Regularibus ad Curatas intitulari Ecclesias permittebatur, potissimùm
verò Canonicis regularibus, ob animarum
curæ gratiam, & propter sanctum prædicationis officium. d. cap. monachi 2. & d. cap.
quod Dei timorem 5. ibidemq; Gloss. verbo
Ecclesiarum parochialium. de statu monachorum. Bellemera cons.41. num.5. vers. imò,
quod plus est. & nu.6. Rota apud Verallum
decis.85. part.1. Nauar. d. cons.11. num.1. &
seq. lib.3. de statu monachorum. Cardin. Tu-
36 scus d. conclus.67. num.4. Nouo tamen iure,
si Minores Fratres fuerint, vel aliàs Mendicātes, ad inferiores Ecclesias Cathedralibus
eligi omninò prohibentur, vt neq; postulari
valeant. ex extrauaganti Ioannis XXII. dispendijs. vnica de postulat. prælatorum inter
communes. & Sacra Congregatio Concilij ex
37 S. memoriæ Gregorij XIII. mandato: regulares etiam quòad beneficia curam animarum habentia absq; Sanctæ Sedis dispensatione incapaces declarauit. dicens:

Sanctissimus Dominus noster Gregorius
XIII. noluit licere Canonicis regularibus,
etiam de licentia Generalis, absq; permissu
Summi Pontificis, assumere curam animarū,
etiam ad tempus, multoq; minus beneficium
curatum ad tempus.

Et hanc refert quoq; Sanchez d. lib.7. cap.
29. num.71. Gonzalez d. Gloss.7. numm.53. &
seq. Quaranta in sum. bullarum. verbo Canonicus regularis. fol. mihi 129. Marius Antoninus Maceraten. d. resol.20. num.13. lib.1.
Barbosa in collectan. bullarum verbo beneficium Curatum 2. in princ. Addentes ad d.
cons.11. Nauar. de statu monachorum. Riccius in praxi part.2. d. resolut.332. nu.2.

38 Non itaq; dispensabit secularis Princeps,
vt Regularis Ecclesiæ intitulctur seculari,
quàmuis prouidere eidem Ecclesiæ ad eum
39 spectaret. Cùm seculares incapaces iurium
omninò sint spiritualium, atq; spiritualibus
annexorum. ex cap. Sacrosancta 51. & cap.
Messana 56. de elect. Abb. in cap. decernimus
2. in 1. notab. de Iudicijs. Rota apud Crescent.
40 decis.5. de iure patronat. nu.1. Quin graui se
peccati macula inquinabit: & quòd legem
Sacrorum canonum in re graui violabit, redargutus à lege, quasi transgressor legis. Iacob.2.9. cap.1. & cap. nam concupiscentiam 4.
in fin. de constitution. S. Thomas 1.2. q.96. art.
4. & 2.2. q.59. art.4. in corp. Syluest. sum. verbo lex. q.8. Nauar. man. cap.23. num.48. Ioan
Azorius Institut. moral. part.1. lib.5. cap.6.
41 Quia certè, qui legi iustè in commune bonū
institutæ per inobseruantiam resistit, quisquis ille fuerit, Dei ordinationi resistit. ad
Roman.13.1. & 2. can. qui resistit. 95. 11. q.3.
S. Thomas d. q.96. art.4 in corpor. Viuius de-

 cis.106.

eiſ 106.*num.* 5.*& ſeqq.* *Laymau Theologia moralis tom.* 1.*tract.* 4.*cap.* 14. *nu.* 1. *& ſeqq.* *Bonacina tom.* 1. *de legibus in genere diſput.* 1.*quæſt.* 1.*punct.* 7.§.1. diximus *reſponſ.* noſtra 7.*num.* 3. *&* 4. *& reſponſ.* 32.*num.* 6. *&* 7.*par.* 1.

42 Et quòd Monaſterio grauamen inferet, atq; iniuriam, abſq; diſpenſatione legitima Monachum è Clauſtro, Regulariq; Obſeruãtia abſtrahens. *d.can.placuit.*8.16.*q.*1. *& d. cap.ſi Religioſus.*27. *de elect. lib.*6. ibidemq; *Gloſſ.* verbo *obtenta*. Papam ſolùm facultatem hanc Regulari facere poſſe docet. ex
43 *cap.nullus* 17.*de iure patronat.extrà*, qui tex. de Papa loquitur, nõ de alio inferiore ab eo, etiam ſi Epiſcopus fuerit. ex *Arctino conſ.*7. *num.*4.*verſ. quòd Monachus*. ſequiturquè *Card.Tuſchus tom.*1.*Beneficia.d.concluſ.*67.
44 *num* 7. Tùm etiam quòd iuriſdictionem vſurpare videatur Eccleſiaſticã, cõſequẽterquè illam ſupremam Papæ. iuxtà illud Apoſtoli ad *Roman.*14.4 dicentis.*Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum?* Domini Dei ſcilicet, cui eſt addictus per regularem profeſſionem.*S.Thom.*2.2.*quæſt.*60.*art.*6. argumento etiam *tex.in cap.*2. *de conſtitutionib. in* 6. *& l.fin. ff de iuriſdict. omn. iudic.* quatènus
45 habet: ſine iuriſdictione ius minimè dici, nec ſine peccato. *Nauarr. manual.cap.*12. *numer.*7 1.*verſ. ſecundò, qui habens. & cap.* 27.*num* 5.*Molina de iuſtit.& iur.tom.vltim. tract.*5.*diſputat.*18 *num.*2. *verſ. tertiò, quoniam.* diximus *reſponſ.* noſtra 40.*num.*1.*& ſeqq ad vſq; num.*10.*part* 3. Quinimmò in
46 excommunicationem dabit in Bulla in Cœna Domini §.19 *quiq; iuriſdictiones.*& Sacri Concilij Tridentini *ſeſſ* 22.*cap.*11. *de reform.*
47 Tùm demùm ex damno, quod ſæculari Clerico infertur. quam ob cauſam contra iuſtitiam faciet, & peccabit, & ad reſtitutionem tenebitur. ex *S.Thom.*2.2.*dict.quæſt.*59. *art.* 4 *Nauarr.manual.cap.*25 *in fin.& de orationne,& horis can[illegible]ic.cap.*22.*miſcellan.*42.*nu.* 77. de beneficijs loquens, quæ ſi perſonis cõferantur, quibus illa minimè debentur, peccatum admittitur. Quoniam iniuſtitia in his
48 inuoluitur per acceptionem perſonarum, quod peccatum eſt, ipſumq; læthale. *Deutoronom.*1.17. *Actuum* 10. 35. *Iacob.*2.1.*S.Th.* 2.2.*quæſt.*63.*art.*1.*in corpor.& quæſt.*185. *art.*3.*in corpor.* *Reginald in praxi fori pœnitent.lib.*23.*cap.*3.*num.*32. 33.*& ſeqq. & lib.* 30.*tract.*3 *num.*159. *& num.*160. diximus *reſponſ.* noſtra 3.*n.*52.*& reſponſ.*52.*n.*95.*p.*2. Saluet proindè animam ſuam Regularis, nec aſpiciat retrò, ni ad Regnum Cœlorum ineptus inueniri amauerit.

Atq; ità ex his, quæ iudicio ſupponimus ſaniori, nec abnuimus, reſpondendum cenſuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Epiſcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Hominum ſuprema iudicia de rebus ſuis exitum habere, publicè expedit.*
*Nihil enim hoc ampliùs eſt, poſtquàm demigrauere, debetur. n.*2.
3 *Voluntas ſuprema hominis lex eſt ijs, qui in rebus ſuis ſuccedunt.*
*Vt deuiare ab illa nemini liceat. n.*4.
5 *Conditione non purificata legatum ſub illa relictum debetur minimè.*
*Vt nec etiam antè quidquam peti poſſit. num.*6.
*Quia interim nihil debetur. n.*7.
*Vt neq; actio competat. n.*8.
Cùm obligatio adhuc nata non ſit.
9 *Ablatiui abſoluti conditionem faciunt.*
10 *Dictiones* (*ſi, & poſtquàm*) *conditionem operantur.*
11 *Conditio, ſi ſine filijs deceſſerit, vno relexiſtente filio, deficit.*
*Siuè etiam fœmina fuerit. n.*12.
13 *Filiorum appellatione omnes comprehenduntur.*
Siuè maſculi, ſiuè fœmina.
*Maſculum enim, & fœminam creauit Dominus Deus. n.*15.
14 *Pueri appellatione, puella quoq; comprehenditur.*
15 *Pronomen* (*ſi quis*) *maſculos complectitur, ac fœminas.*
16 *Maſculinum fœmineum comprehendit.*
17 *Conditio in vno legato adiecta, in alio repetita cenſetur.*
*Si vnica ſit orationis textura. n.*18.*& nu.* 24.*&* 31.
Vt vtrumq; connexum videatur.
19 *Dictio* (*di più*) *ſiuè prætereà, quid operetur?*
*Sicut dictio item. n.*22.
*Et dictio inſupèr. n.*23.
20 *Patria poteſtas emancipatione diſſoluitur.*
21 *Teſtamentum facere non poſſunt impuberes.*
Quia nullum eorum eſt animi iudicium.
25 *Ratio vbi vna diſpoſitionis eſt, vna quoq; iuris eſſe diſpoſitio debet.*
*Sicuti ſi diuerſitatis ratio reddi minimè poteſt. n.*26.
Ratio nempè vbi par eſt, idem ius expoſcit. num. 27.
28 *Verba in diſpoſitionibus ſignanda, non prætereunda.*
Neq; enim fruſtrà adiecta.
29 *Dictio* (*& in tali caſu*) *ad ſuperiora diſpoſita per caſum illum trahitur.*
*Sicut dictio, tunc, extremitatem temporis ſignificat. n.*30.
32 *Cupido habendi aliena maximum malum. ex Menandro.*
33 *Calumniam inferens in iudicio peccat.*
Et in expenſis damnatur.

AR-

ARGVMENTVM.

Conditio, si sine filijs decesserit, deficere nè faciat ad pia quoquè legata, si vel cum filia institutus diem clauserit extremum? Quid conditio operetur, si illa exitum non habuerit; & an peti quidquam possit interim conditione non existente? Ablatiui absoluti conditionem operātur. quemmodùm dictiones (si, vel postquàm) mortuus fuerit. An verò conditio, si sine filijs decesserit, ad omnia sub eadem oratione contenta legata extendi valeat? & quid de dictione (insupèr, & prætereà?) Ratio verò dispositionis vbi vna est, idem exposcit decidendi ius.

RESPONSIO XC.

1 SVprema hominum iudicia exitum habere publicè expedire dixit Paulus,
magnus ille inter Iureconsultos, lib. 8.
ad Paulutium in *l. vel negare. 5. ff. quemadmodùm testamenta aperiantur.* Illis nemo
2 pè, postquàm hinc demigrauere, nihil præstari
amplius potest, quàm, quod, quæ de suis
bonis dedere arbitria, firma sint, non enim
reuerti possunt, vt illa reddant iterùm. protestatus
non ab re fuit Iustinianus Cæsar in
l. 1. C. de Sacrosanct. Eccles. Legem proindè
3 eorum esse voluntatem supremis expressam
elogijs sacrę decreuere leges. *Disponat vnusquisq;
in suis, vt dignum est, & sit lex eius
voluntas. §. disponat. in auth. de nuptijs. collat.*
4. Lex itàq; erit Dominici Saluati voluntas,
4 quam supremis suis tabulis dixit. vt deuiare
ab illa nemini liceat gentium. ex Gregorio
in *can. vltima voluntas. 4. 13. quæst. 2.* Non
cessit propterea in hanc vsq; diem, neq; cessura
vnquàm amplius erit conditio, quam
ipse legato dixit duorum modiorum terræ
Capellę SS. Rosarij in Casali Casępuzanæ
Auersanen. Diœcesis. Quia conditionalis illa
fuit, si eius filius Vincentius, quem hæredem
dixerat, sine filijs moreretur legitimis, & naturalibus
v. erba damus testamenti.

Verùm morendo detto mio figlio senza figli legitimi, e naturali voglio in tale casu foccedа Santo Loisi d'Auersa in quattro moia di terra, doue si dice à Paparano. Di più due altre moia, doue si dice à Terranoua, siano del Santissimo Rosario di Casapuzano Cappella construtta da me predetto testatore, con peso d'vna messa la settimana per l'anima mia, di mio figlio, e di miei antepassati morti. & in tali casu voglio, che habbiano lo ius præsentandi toties, quoties opus fuerit, Francesco Saluato, e Saluatore Saluato miei parenti.

Post suprema Dominici funeta, non multa
post tempora diem vidit vltimum Vincentius,
Maria filia legitima, & naturali in matrimonij
constantia nata relicta. Qui pro Capella
sunt Sanctissimi Rosarij duo eidem dari
modia terræ à Dominico testamento data,
contendunt. Sed objicitur eis, conditionem
testamento dictam purificatam non
esse, neq; purificandam amplius, cùm obierit
Vincentius Maria filia relicta. Sterisse proindè
conditionem illam, si sine filijs decesserit:
Morendo senza figli legitimi, e naturali.
Vel equidem verbum illud (*Morendo*) in ablatiuum
absolutum resoluetur, vel verò in
dictionem, si morietur, vel postquàm morietur.
Vtroq; modo in conditionem resol-
5 uitur. non purificata verò conditione legatum
sub illa relictum, minimè debetur, vt
nec peti quidèm possit. Quia *neq; cessit, neq;
venit dies pendente adhuc conditione.* Vlpianus
respondet lib. 1. responsorum in *l. cedere
diem. 213. §. vbi sub conditione, ff de verb. signif.*
Paulus lib. 2. ad Sabinum *in l. in illa
stipulatione.* 8. & Pōponius lib. 12. ad eūdē in
l. hoc iure vtimur. 10. *ff. de verborum obligat.*
6 ex ratione, quam ipse reddit: *non antè quicquam
peti possit,* (inquiens) *quàm exploratū
sit, ante eam diem in Italiam Titium venire
non posse, neq. venisse siuè eo viuo, siuè mortuo
id acciderit.* Rationem redd[illegible] *Gloss.* ibidèm
7 verbo *possit.* quarè peti non possit. *quia* (inquiens)
nec debet. Idcircò petere nō possunt
Factores Cappellæ sanctissimi Rosarij legatū
modiorum duorum terræ, quia non debetur
conditione non purificata, sub qua relictum
fuit. *l. vnica. §. si autem aliquid sub conditione.
C. de caducis tollendis.* Vlpianns lib. 50. ad
edictum in *l. si quis sub conditione.* 8. *ff. si
quis omissa causa testamenti. § sub conditione,
& § conditiones. Institutionibus de verb.
obligationib. cap. fin. in fin. de translat. Episcopi.
cap. fin. de conditionibus appositis. cap. 1.
in fin. de sponsalib. lib. 6. Abb. cons. 27. num. 1.
lib. 1. Bald in l. cum testamento 4 nu 6. in fin.
C. de manumiss. testamento. Decius cons 421.
num. 6. Paris. cons 19. num. 45. & num. 156.
lib. 2. Aymon cons. 10. num. 15. & cons. 101.
num. 1. & cons. 273. num. 9. Monaldus cons.
16. num. 10. 11. & 13. lib. 2. Camillus Borrel-*

lus

*lus conſ.*47. *num.*44. 45. 46. & 47. & *conſ.* 98.*num.*7.*Maceraten. variarum reſolut. lib.* 1.*reſolut.*88.*num.*4.*Gratianus forenſ. part.* 5. *cap.*949.*num.* 10. *Rota apud Caualer. deciſ.* 183.*num.*2.& *deciſ.*251.*num.*1.& *deciſ.*562. *num.*1. & *apud* Coccinum *deciſ.*371. *num.*3.

8 vt neq; actio competat conditione pendente, cùm nulla ſit etiam ſoluendi obligatio, quæ nec nata dicitur. *Decius.d.conſ.*431.*nu.* 6.*Ioan.Baptiſta Ferrett. conſ.*289. *ſub nu.* 2. *Borrellus.d.conſ.*47.*num.*44.& 45. *Griuellus Senatus Dolani deciſ.*133.*nu.*9.*Gratian.* *d.cap.*949.*num.* 10.

9 Et quidèm, ſi per ablatiuum abſolutum verbũ illud (*Morendo ſenza figli,&c.*) exaudietis, cùm, ſcilicèt, ſine filijs morietur, in dubium reuocari haud poterit conditionem inferre. ex Paulo lib.34 ad edictum in *l.cui-ſtis agris*.18.*ff.de vſuris.* apertiſſimè ex Sceuola lib.20.digeſtorum in *l.à teſtatore rogatus, vt acceptis* 108.ibiq; *Scribentes.ff.de conditionib. & demonſtrationibus.* noſter *Maranta conſ.*31.*num.*3. *Pariſ conſ.*81. *num.*7. & *conſ.*97.*num.*86.*lib.*1.*Ioan. Cephal.conſ.* 398.*num.*2.*lib.*3.& *conſ.*559.*num.*1.*lib.*5.& *conſ.*196.*num.*4.*lib.*2. *Guido Papa deciſ.*15. *num.*2.*Afflict.deciſ.*188.*num.*5.& *deciſ.*355. *num.*3.*Cardin.* *Mantica de coniectur. vltimar.volunt.lib.*11. *tit.*2. *num.*13. *Griuellus deciſ.*111.*num.*29.30.& *ſequent.Vincent. de Franchis deciſ.*23.*num.*1.*Ripa in rubr.ff.ſoluto matrimon. num.*30. & *ſeq. Rota apud Cardin.Caualer. deciſ.*78.*num.* 3. & *deciſ.* 428.*num.* 2.& *apud* S.*memor. Gregor.XV.* *deciſ.*491.*num.*7.

10 Si verò per dictiones, ſi mortuus fuerit ſine liberis, vel poſtquàm, verbum illud (*Morendo*) reſolueris; pari quoq; modo conditionem teferent. ex Pomponio lib.5. ad Quintum Mutium in *l.ſi Titio.*22.*ff.quando dies legati cedat.* notatur in *l.*1. *C.de his, quæ ſub modo.Gloſſ.in cap.verum* 4.verbo *conditione. in fin.ff.de conditionib.appoſitis.* & ex Paulo lib. 1. digeſtorũ in *l. Aemilius Largianus.* 39.*ff.de minorib.Pariſ.conſ.*31.*num.*83. *lib.* 1.*Griuellus. deciſ.*114.*num.*30.*Rota par.*1.*in recentioribus deciſ.*46. *num.*2. diximus *reſponſ.* noſtra 32.*num.*37. & 38.*par.*1. *Rota part.*6. *in recentioribus per Rubeum decis.*7. *num.*3.& *decis.*77.*num.*2.*part.*7.*in eiſdem recentiorib.per eundem Rubeum.*

11 Conditio verò, ſub qua Eccleſijs Sancti Aloyſij, & Cappellæ Sanctiſſimi Roſarij legatum reliquit teſtator, ſi ſine filijs Vincentius moreretur, non extitit, quia Mariam filiam reliquit: non ergò legatum debebitur. extinctum enim tunc primùm fuit, quando Vincentius, Maria filia legitima, & naturali re-

12 manente, fatis conceſſit. Siuè potrò vnus, ſiuè plures fuerint filij, ſiuè maſculus, ſiuè fœmina, qui reſidui ſint poſt patris ſuprema funera, conditionem ſtare faciunt, remouent, tollunt, extinguũt, ſi ſine filijs deceſſerit teſtatam rem hanc facit Caius lib. 8. ad legem Iuliam, & Papiam in *l.non eſt* 148.*ff.de verb. ſignificat.* dicens aptiſſimè; audias (quæſo) illum: *Non eſt ſine liberis, cui vel vnus filius, vnaue filia eſt. hæc enim enunciatio: habet liberos, non habet liberos, ſemper plurali numero profertur, ſicut & pupillares, & codicilli.* Sic Caius. Paulus quoq; lib.3. ad Vitellium in *l.filij appellatione* 83.*ff.de verbor. ſignific.*

13 qui & ipſe ſic loquitur: *Filij appellatione omnes liberos intelligimus.* Siuè maſculos, ſiuè fœminas. *Gloſſ.* ibidèm verbo *omnes* commentum agit. Ipſe idem Paulus in *l. illa verba* 161.§.*pueri.ff eodem de verbor.ſignif.*

14 Inquit enim ipſe: *Pueri appellatione, etiam puella ſignificatur.* Quia nimirũ (quod *Gloſſ.* ibidèm aduertit verbo *ſignificatur*, ex Vlpiano lib. 1. ad edictum *l.*1. *ff. eodem.*) verbum

15 hoc (*ſi quis*) tàm maſculos, quàm fœminas complectitur. Et maſculum, & fœminam creauit eos Dominus Deus. *Geneſ.*1.27. Satis itaq; cum liberis Vincentius ex hoc Mundo

16 tranſiuit, quando vnicam filiam Mariam reliquit, quia ſub maſculino fœmininum cõprehenditur. ex Pomponio in *l.ſi ita ſcriptũ.* 46.*ff.de legat.*2.*l.*1.ibidèmq; *Gloſſ.C.de naturalibus liberis.l.*2.*C.de conditionibus inſertis. l.cùm vxori*,4.*C.quando dies legati cedat.Oldradus* ab omnibus receptus *conſ.*21.*Thema tale eſt teſtator.Decius conſ.*218. *num.*7.*ad* 11.*Aymon conſ.*98.*Gratus conſ.*68. *num.*9. *lib.*1.& *conſ.*211.*num.*2.*vol.*2. *Ioan. Cephalus conſ.*45.*num.*7.*cum ſeq.*& *conſ.*46. *num.* 14 *lib.*1.*Borrellus conſ.*33.*nu.*23. 24. & *ſeq. Franciſcus de Ponte conſ.*61. *num.*2. *lib.* 1. *Franciſ.Marzar.cons.*8.*num.*4.*Cardin.Mãtica de coniectur.vltimar.voluntat. lib.*8.*tit.* 7.*num.*8.& *lib.*11.*tit.*6.*num.*6.& 8.*et tit.*14. *num.*1.2.& *ſeqq.* *Gratian.forenſ.lib.*4. *cap.* 774.*num.*2.3.& 4.*Rota apud Cardin.Caualerium deciſ.*417. *num.*5. & *apud Gregor. XV. deciſ.*514.ibidemq; *Beltraminus numer.* 16.& *deciſ.*317.*num.*5.*part.*5. *in recentiorib.* & *apud Burattum deciſ.*820.*num.*1. plures deduximus *reſponſ.* noſtra 21. *num.*16. *cum ſeqq.par.*3.

Non extitit ergò conditio, ſub qua Eccleſijs relictum fuit, neq; legatum debebitur.

17 Inſulſa verò eſt, quam faciunt, obiectio: receſſum fuiſſe ab illa conditione, ſi ſine filijs deceſſerit in hoc legato Capellæ Sanctiſſimi Roſarij relicto, quia illam in hoc non repetijt, vti in priori Eccleſiæ S.Aloyſij adiecerat.

18 Vnica nempè orationis textura vtrumquè connexit legatum teſtator. vt vnica vtriuſq; ac par determinatio eſſe debeat in vtrumq; enim caſum loquutus fuiſſe videtur, ex Modeſtino apertiſſimè lib.ſingulari de eutematicis in *l.iam hoc iure vtimur* 4.*ff.de vulgari, & pupillari ſubſtitution.* apertiúſq; ex Sceuola lib.19.digeſtorum in *l. libertis omnibus* 108.ibidemq; *Gloſſ.* verbo & *eo amplius*

pliùs, & Bartol. atq; Imola ff. de conditioni-
bus, & demonstrationib. Ruinus cons 3. num.
20. vol. 2. Natta cons. 379. num. 12. lib. 2. Rota
apud S. memor. Gregor. XV. decis. 190. nu. 2.
19 Quam perpensionem non ineptam facit
dictio illa (Di più) præterea (due altre moia
di terra, &c.) quæ sanè continuat, atq; con-
iungit præcedentem cum subsequenti dispo-
sitione, vt vna videatur orationis contextura
sub illa conditione: Verùm morendo detto
mio figlio senza figli legitimi, e naturali. Eatè-
nus enim reliquisse legata huiuscemodi vi-
detur testator, quatenus eueniret casus mor-
tis Vincentij sine filijs legitimis, & naturali-
bus, quibus prospectum voluit, illis existen-
tibus, non sanè Ecclesijs. ijs verò quatènus
illi non essent. tex. id docet non contemnen-
dus in §. prætereà. Institutionibus quibus
modis ius patriæ potestatis soluitur. dans
quippè Imperator modos, quibus ius solui-
tur patriæ potestatis, ennarratis ex eis qui-
20 busdã, adiungit & alios: Prætereà (inquiens)
emancipatione quoq; desinunt liberi in pote-
state parentum esse. continuat equidèm in-
stitutam materiam dissoluendæ potestatis
patriæ, per dictionem prætereà. vt & Gloss.
ibidèm aduertit verbo prætereà. dicens; non
solùm supradictis modis, sed prætereà, &c. eo-
demq; modo in §. prætereà. Institutionib.
quibus non est permissum facere testamentũ.
continuans nempè institutam illam mate-
21 riam; Prætereà (inquit Imperator) testamẽ-
tum facere non possunt impuberes: quia nul-
lum eorum animi iudicium est. nec impari
modo Constantinus Augustus in l. 1. C. de
Episcopis, & Clericis in fin. illis verbis; præ-
tereà neq; hospites suscipietis. sequitur hanc
perpensionem Hieronymus Gratus cõs. 163.
num. 40. vol. 2. Natta d. cons. 379. num. 12. de
22 dictione item loquens, quæ idem importat.
Cardinal. Mantica de coniectur. lib. 7. tit. 5.
num 8. Barbosa de dictionibus dict. 236. Po-
23 terit & dictio illa (Di più) Latinè reddi insu-
pèr, quæ denotabit continuationem dispositi-
tionis, præter iam disposita. ex Sceuola lib. 3.
responsorum in l. Seia ex parte. 20. in princ.
ff. de fundo instructo, instrumentoq; legato.
illis verbis. Seia insupèr fundum legatum.
hoc est vltrà institutionem. Gloss. ibidèm
verbo insupèr commentum agit. fitq; hoc
manifestiùs ex Bonifacio VIII. in cap. statu-
tum 11. § insupèr, vt gratis. de rescriptis lib. 6.
verùm satis concinnè ad rem nostram Gloss.
ibidèm verbo insupèr. audias (quæso) vt aptè
ad rem, commentum perficit. Quasi dicat,
suprà prouidimus de personis, & locis, qui-
bus, & in quibus causæ committendæ sunt, &
tractandæ: nunc prouideamus circa exactio-
nes indebitas, quæ in iudicijs, et à Iudicibus,
Assessoribus, et Notarijs fiebant. sic planè Do-
minicus, prouiderat in priori legato, moren-
do detto mio figlio senza figli legitimi, e natu-
rali, Ecclesiæ Sancti Aloysij Ciuitatis Auer-
sæ, prouidet deindè, & subsequens legatum
per dictionem insupèr, di più, Cappellæ San-
ctissimi Rosarij, in casu illo vtiq; morendo
detto mio figlio senza figli legitimi, e natura-
24 li: cùm vnica sit orationis series, vnica dispo-
sitionis contextura, Cùm sine filijs legitimis,
& naturalibus fati tempus compleuerit Vin-
centius filius. & hanc ipsam perpensionem
nostram sequitur Berous. de dictione insu-
pèr loquens cons. 80. num. 5. lib. 2. & dictum
fuit in Romana Palatij 6. Iunij 1610. & 18.
Februarij 1619. coram Card. Sacrato. & in
Romana legati de Valentinis 6. Nouembris
1612. coram Merlino Decano, doctissimo,
eruditissimoq; illo Sacræ Romanæ Rotæ Au-
ditore decis. 472. nu. 20. in supplemento par.
5. recentiorum per Rubeum.

Neq; porrò fas est dicere, in illo vno le-
gato Ecclesiæ Sancti Aloysij Ciuitatis Auer-
sæ conditionem illam operari dumtaxàt:
Morendo detto mio figlio senza figli legitimi,
e naturali; & non in subsequenti quoq; quod
25 Cappellæ Sanctissimi Rosarij fuit; Cùm vna
sit ratio dumtaxàt, qua ad legãdum piè mo-
tus fuit; Morendo detto mio figlio senza figli
legitimi, e naturali; vt vna quoq; dispositio
esse debeat. adæquatam rationem hanc fa-
ciet, illa, quam Venuleius lib. 10. epistolarum
reddit in l. à Titio. 108. in fin. princ. ff. de ver-
borum obligationib. Eius damus verba, con-
quiescet certè intellectus; Cur non idem, &
in dote promissa respondeatur, ratio reddi non
potest. adiunabitq; Gloss. ibidèm verbo red-
di, quæ sic ait; Nota, quòd vbi in diuersis fa-
ctis non potest ratio diuersitatis reddi, idem
ius statuendum est. Vel itaq; diuersitatis ra-
tionem reddant Aduersarij, vel ratione victi,
(si aliud præstare non poterint) conquiescãt.
quod si Venuleius ijs ipsis non sufficiat, vel
Paulum audiant lib. 1. ad Sabinum in l. post-
humi. 3. § sed & ij, qui. in fine. ff. de iniusto
rupto, irritoq; facto testamento. non indiser-
tè loquentem; Nam Diuus Marcus decre-
uit, idem in posthumo, quod [illegible] in filio seruã-
26 dum: nec ratio diuersitatis reddi potest. Ergò
idem ius subsequitur ibidèm Gloss. verbo di-
uersitatis. hoc ipsum patet ex Diocletiani, &
Maximiani Cæsarum responsione in l. si li-
queat 8. in fin. C. de inoffic. donat. concinitq;
Caius lib 7. ad edictum prouinciale in l. il-
lud quæsitum. 32 ff. ad legem Aquiliam. vide
qualibus verbis loquatur. Cùm enim circa
furti actionem hæc ratio sit, ne ex vno deli-
cto tota familia Dominus careat; eaq; ratio
similitèr in hac actione damni iniuria inter-
ueniat; sequitur, vt idem debeat æstimari.
Quinimmò magnus ille iuris Magister Oldra.
in summario sic legem illam compendiat;
Casus, quos nectit paritas æquitatis, & iden-
titas rationis, non sunt quoad iuris disposi-
tionem separandi. nec discedit Gloss. verbo
æstimari. quin & ipsa dicit; nota quòd vbi est
27 eadem ratio, & idem ius. neq; dissentiunt sa-
cri

cri Canones: quòd vbi par est ratio, æquale iudicium subsequi debeat. *can. præcepit* 19. ibidémq; *Gloss.* verbo *redundat.* & *can. apud nos.* 20. vbi etiam *Gloss.* verbo *pari*. 32. *q.* 5. *cap. super eo.* 4. ibidémq; *Gloss. de parochijs. Cassadorus decis.* 4. *num.* 5. & *decis.* 6. *de iure patronat. Gloss. in cap.* 2. verbo *Italia. de temporib. ordinat. lib.* 6. & *in Clement.* 1. verbo *eligantur. de elect. Gomesius in regula de annali possessor. q.* 18. & *in regula de subrogād. collitigantib. q.* 2. *Aymon cons.* 190. *num.* 2. *Rota apud Card. Manticam decis.* 225. *num.* 3. *in fin. Gonzalez ad regul.* 8. *Cancellar.* §. 7. *in proœmio. num.* 105. *Surdus decis.* 276. *num.* 8. diximus *respons.* nostra 14. *num.* 37. & 38. *part.* 1. Cæteroquin si in sua persistere sententia voluerint Aduersarij; ipsi diuisionis, disparitatisq; rationem reddant. quod si præstare non potuerint, nos nostram alia nec leuiore firmiorem perpensione faciemus, ita testatorem sensisse, vt nos asserimus. Quippè cùm in fine legati præfati Cappellæ Sanctissimi Rosarij scripti, disponens, qui ad illam Cappellanum vti patroni iuris patronatus præsentare debuissent: sic demùm intulit: *Et in tali casu voglio, ch'habbianno lo ius præsentandi toties, quoties opus fuerit Francesco Saluato, e Saluatore Saluato miei paren-*
28 *ti.* Notate verba, signate mysteria. verbis vtimur Gregorij Magni *homilia* 29. *in Euangelia in cap.* 16. *Marci*. Et in tali casu, dixit. In casu scilicet: *Morendo detto mio figlio senza*
29 *figli legitimi, e naturali*. non enim de casu alio locutus fuerat, neq; in alium casum ad pia disposuerat, nisi (*Morendo detto mio figlio, &c.*) ad illum itaq; casum tota dispositionis series trahenda erit. ex Iaboleni ratione lib. 8. ex posterioribus Labeonis in *l. tutoribus ita datis.* 33. quæ est *penult. in fin. ff. de testamentaria tutela*. respondendo enim ipse dubio: testator filijs Titium tutorem de-
30 derat. & si is non viueret, tunc Caium Plautium, tutelam iniuerat Titius, & mortuus est. an Caius suc[illegible]eret Plautius, quæsitum est? Negabat Trebatius. & ipse: *Ego Trebatij sententiam probo*; (respondit) *quia illa verba* (tunc scilicet, & eo casu) *ad mortis tempus referuntur*. sic Iabolenus. ad mortis vtiq: fine filijs tempus verba illa referentur; *Et in tali casu, &c.*) Extremum enim significant illius, casus mortis filij sine filijs. ex Pomponio lib. 3. ad Sabinum in *l. si ijs legatum est.* 4 §. *si ita scriptum. in fin. ff. de conditionib. & demonstrationib.* & ad rem *tex. in cap. nos quidèm.* 3. *de testament.* illis verbis: *Tunc per te ædificentur*. eo scilicet casu negligentiæ hæredum. *Cephal. cons.* 88. *num.* 55. *vol.* 1. *Roland cons.* 70. *num.* 13. & 14 *lib.* 3. *Menochius cons.* 106. *num.* 327. & 328. *vol.* 2. *Rota part.* 2. *in recentiorib. decis.* 124. *num.* 7.
31 Repetita itaq; & in hoc secundo legato conditio illa videtur: *Morendo detto mio figlio senza figli legitimi, e naturali*. cùm in tali etiam casu de hoc secundo disposuerit testator. ex *Bart. in l. centurio* 15. *num.* 27. *in princ. vers. quid enim si dicit testator. ff. de vulgari, & pupillari*. sequitur *Surdus cons.* 410. *num.* 22. *lib.* 3. In casu ergò mortis Vincentij sine filijs legata Ecclesijs deberi relicta testator voluit. Vincentius verò sine filijs mortis diem, non vtiq; vidit, qui Mariam filiam sibi reliquit superstitem. non extitit ergò conditio, sub qua legata relicta fuere. Condictione itaq; sublata, quæ non exijt ex filiæ existentia, neq; legata debebuntur relicta. cecidit ergò, & in ruinam spes abijt Oeconomorum Cappellæ Sanctissimi Rosarij duo excerpendi terræ modia ex bonis Dominici testatoris. accidit ergò illis quod Menander ex Græcis de quibusdam dixit;
32 *Cupido habendi aliena, maximum malum.*
Aliena namq; qui student asciscere,
Sæpè excidentes spe sua, contrà bonis
Alijs addunt ipsimet tandèm sua.
Ne ergò ipsi tandèm addant sua, à Iudicio
33 recedant, calumniā ne inferre velle videantur, & peccent. quin in expensis damnentur. ex Alexandro III. in Concilio Turonen. in *cap. calumniam* 4. *de pœnis*.

Atq; ità ex his, iudicio haud exploso saniori, purgatioriq; respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Possessionem adeptus non videtur, qui adeptus est, vt retinere eam non possit.*
Ratio redditur.
2 *Lucra mala damnis sunt similia. ex Hesiodo.*
Quia non prosunt ea quærentibus.
3 *Diues, aut iniquus, aut iniqui hæres. celebratum dictum Doctorum vocibus.*
Ratio redditur, quia diues quis statim fieri non potest.
4 *Pecunia dat omnia. vulgare dicterium.*
Eiq; obediunt omnia.
Celebratur ex Horatio.
Magnis tamen seruatur angustijs. n. 5.
6 *Fame mori miserum mortis genus.*
Propter eam Esaù primogenia sua vendidit. n. 7.
7 *Esaù propter pulmentum, vt comederet, primogenia sua Iacob fratri vendidit.*
8 *Fideiussor dicitur, ad quem pecunia, vel commoditas non peruenit, quàmuis principali nomine se obligationi contraxerit.*
Principalis verò dicitur, ad quem pecunia peruenit.
Eatenus verò fideiussor tenetur, quatènus

initus

initus contractus firmus erit.n.11.
9 Contractu non perfecto, pro quo fideiussores accesserunt, neq; illi tenentur.& n.11.
10 Fideiussio est contractus damnum afferens, & læsionem, non verò lucrum.
Confirmatur dicto Chilonis unius ex septē Græciæ Sapientibus.
Fideiussioni nunquàm deesse iacturam.
12 Causa deficiente, ob quam contractum est, & conditio inducta, & illa quoq; deficit.
Causa cessante, effectus quoque deficit. num.13.
14 Factum non dicitur, quod non perseuerat factum.
Quinimmò nec incepit.
15 Obligatio principalis, siuè etiam contractus si perijt, & in irritum abijt:
Et fideiussorum quoq; obligatio; uti accessoria, peribit.
Vtputà si contractus sit contra legem. num.16.
Vel probibitum fideiussorem dari.
Quod pro regula statuitur.n.17.
Neq; erit extendenda de casu ad casum. num.22.
18 Fideiussor, qui proprio, & priuato, ac principali nomine se teneri voluit,
Dicitur correus debendi.
Vndè tenebitur, etiam contractu nullo declarato.
Idcircò enim se taliter obligationi cōstrinxit.nu.19.
Reprime tamen, si non se obligationi annexerint uti principales principaliter. num.20.
Vel si non ex peculiari iure, vel principalis priuilegio contractus rescindatur, sed ex iure communi.n.21.
23 Nouatio & si ex mutatione, vel additione personæ non fiat.
Fit tamen, quando nouare voluisse partes.
Vel dixere.
Vel manifeste ostendere.
Nouatio enim est noua obligatio.
Priorisq; peremptio.
25 Mutuum dicitur purum siuè formale, Virtuale siuè palliatum.
Quoquo modo in mutuo vsura committitur.n.26.
Quicquid exigitur in sortem principalem tendit.
Eamq; extinguit. n.28.
Et quod sortem superat restituendum erit.n 29.& n.34.
27 Vsura quid? Res aliena Domino tamen volente potest supponi censui.
26 Census potest imponi super re aliena domino volente.
Vsuram qui excipit, rapinam facit.ex Ambrosio.n.33.
Et restituere tenetur.

30 Census annuus potest imponi ad rationem decem in singula centum. ex Bulla Nicholai V.
Non tamen vt fiat franca, & immunia ab omni onere.
Atq; proindè lucrum excedat ipsam decimam partem.
Decem scilicet in singula centum.
Alioquin erit vsurarius contractus, & reprobus.n.31.& 32.
35 Contractus rescinditur conditione non impleta, sub qua contractum fuit.
36 Conditio quid positiuum non est.
Sed priuatio puritatis cōtractus, vel actus, cui adijcitur.
Cùm tamen exierit conditio nihil facit noui.n.37.
Operatur tamen, vt ab initio pura dispositio facta videatur.
38 Obseruantia subsequuta declarat præcedentem obligationem.
Nàm ipsa declarat actum; qualis ille fuerit.n.39.
Atq; voluntatem contrahentium.n.40.
Hanc autem obseruantiam declaratiuam inducit decem annorum spatium decursum.n.41.
Quod sufficit.
Quamuis præscripta non fuerit.
Multò magis si præscripta.n.42.
43 Præscriptio in prophanis procedit spatio decem, vel viginti, vel triginta annorum:
In Ecclesia verò quadraginta.
Præscriptio solutioni similis habetur. num.44.
Nàm qui tempore liberatur, similis est ei, qui satisfecit.
Omnemq; tollit obligationem.n.45.
46 Cessionarius cedentis iure vtitur.
Et in cedentis subrogatur locum.
Neq; plus iuris obtinet, quàm ipse habebat cedens.& n.47.
47 Nemo potest plus iuris obtinere, quàm sit in dante.
48 Imputet sibi damnum, qui eius sibi causa fuit.

ARGVMENTVM.

Fideiussor is dicitur, ad quem pecunia, vel res non peruenit, nec commodum ex illa percipit. Quid verò si vt principalis proprio, ac priuato nomine fideiussor accesserit, an si contractus principalis non teneat; nihilominùs

nùs fideiussor teneatur, quod ideò accessit, vt firmum contractum redderet? Quid autem si non iure speciali, sed communi omnium sit nullus contractus? Census annui constitutio, ex quibus nulla sit, & in contractum transeat puri mutui; vel saltim palliati, vndè vsurarius iudicetur? Quid verò si vltrà decem in singula centenaria exigatur, nùm vsurarius dicatur, vt exactum in sortem cedat principalem? perpenditur *Constitutio Nicolai Quinti de censibus*. Nouatio quando facta dicatur? Obseruantia subsequuta quid valeat ad interpretandum contractum? & quanto tempore præscribatur? Cessionarius iure vtitur cedentis, neq; plus iuris in eum transfertur, quàm in cedente fuerit.

RESPONSIO. XCI.

Veritate non sine maxima Iabolenus inter Iureconsultos non infimus lib. 19. ex Cassio in *l. non videtur 22. ff. de acquirenda possessione*. dixit.

1 *Non videtur possessionem adeptus is, qui ità nactus est, vt eam retinere non possit.*

Quid enim commodi accepit is, qui quod accepit restituere tenetur? Quia nimirùm

2 Hesiodus docuit: *Mala lucra damnis esse simillima.*

Et ex Græcis Euripides admonebat.

Iniustè ne possideas pecunias, si velis longo
Tempore in adibus manere. Quidquid enim iniquè
Domi cumulaueris, non potest esse saluum.

nec longè abijt Menander.

Cupido habendi aliena, maximum malum.
Aliena namq; qui student asciscere.
Sæpè excidentes spe sua, contrà bonis
Alijs addunt ipsimet tandem sua.

Namq; celebratum est illud Doctorum

3 hominum vocibus: *Diuitem, aut iniquum, aut iniqui haredem.*

Qui enim fieri potest, vt opum, facultatisq; tam expedita, tacitisq; & penè momentanea, & vt ità loquar, adeptio, conquisitio, possessio iusta esse, & legitima censeri debeat? *Tuilly* dictum ad Alciati emblema 129. Iuuenalis optimè.

Diues, qui fieri vult,
Et citò vult fieri. Sed qua reuerentia legum?
Qui metus, aut pudor est vnquàm properantis auari?

4 Pecuniæ namq; dant omnia, & quasi, vt vulgare fert dicterium, per ipsam omnia facta, eiq; omnia parēt, obediuntq; *Ecclesiastes* 10.16. Horatium lib. 1. epist. audias (quæso)

Scilicet vxorem cum dote, fidemq; & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat.

idemq; lib. 2. sermon.

Omnis enim res
Virtus, fama, decus, diuina, humanaq; pulchris.
Diuitijs parent, quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, iustus, sapiens, etiam & Rex,
Et quicquid volet.

quinimmò vt idem ibidem subnectit.

Et genus, & virtus, nisi cum re vilior alga est.

5 Hæc facit pecunia: magnis tamen seruatur angustijs. Iuuenalis satyra 14. testatur.

Tanti parta malis, cura maiore, metuq;
Seruantur, misera est magni custodia census.

Testatur, quæ dicimus factū, quod accidit annis longè quidèm decursis, nunc verò nouissimè in controuersiam reuocatum. A Virgineo partu 1590. magna cùm esset annonæ caritas, Vniuersitas, siuè homines Terræ Scutrani Aprutinæ Prouinciæ, cùm præsentes pecunias ad frumenta emenda non haberent, eas mutuo accipere, sibiq; acco-

6 modati, etiam sub interesse tentant. *Miserum* quippè *mortis genus, fame mori.* in adagijs habetur ex Platone, & ex Homero.

Dira quidèm miseris mors est mortalibus omnis.
At perijsse fame, res vna miserrima longè est.

7 Dixitq; Esaù cùm propter pulmentum, vt comederet, Iacob, qui illud coxerat, primogenia vendidit; *En morior*, (dicens) *quid mihi proderunt primogenia?* Genesis 25.32. Dominus Ioannes Vincentius Tucca vti procurator Vniuersitatis præfatæ cum speciali mandato, à Domino Ioanne Villano

Nea-

Neapoli mille quingenta ducatorum accipit, atq; pro ijs eidem Ioanni Vniuersitatis nomine ex fructibus certorum corporum designatorum vendit annuum censum ducatorum centum quinquaginta, singulis annis persoluendum, ad rationem decem in singula centum, liberos quidèm, & franchos ab omni, & quocunq; onere, cuiuscunq; generis; quos quidèm singulis annis dictus D. Ioannes Vincentius dicto Domino Ioanni de propria pecunia dictæ Vniuersitatis temporibus debitis soluere promisit. Ad maiorem verò dicti Ioannis cautelã, tam præfatus Ioannes Vincentius, quàm Ioannes Franciscus eius filius, & Octauius Brancacius, nec non Philippus Desianus *promiserunt, & teneri voluerunt, & suo proprio priuato, & principali nomine, & in solidum promisit, et teneri voluit dictos annuos ducatos centum quinquaginta, vt supra venditos cum iuribus, etc. et possessionem, et perceptionem illorum, in iudicio, et extra semper, et in perpetuum eidem Domino Ioanni, etc. defendere, et antestare. et de euictione teneri, tam de iure, quã de facto, et pro quacunq; causa, et violentia, etc. Nec non promiserunt, et quilibet eorum priuato, & principali nomine promisit, & teneri voluit dictos annuos ducatos centum quinquaginta, &c. tàm de propria pecunia dictæ Vniuersitatis, & hominum ipsius, ac ipsorum Dominorum Ioannis Vincentij, Ioannis Francisci, Octauij, & Ioannis Philippi integrè, &c. soluere, &c. dicto D. Ioanni, &c. aut procuratori, &c. hic Neapoli anno quolibet in fine, &c.*

Soluit dictus D. Ioannes ducatos 1500. per medium Banci Sacri Montis Pietatis dicto Ioanni Vincentio, qui eosdem in dicto Banco reliquit, *risico, periculo, & fortuna dictæ Vniuersitatis, sub conditione, quòd ab eo non amoueantur ex quauis causa, quàmuis vrgentissima, & priuilegiata, nisi pro illis conuertendis in emptionem frumentorum pro vsu, & grassia ciuium, & particularium dictæ Terræ, iuxtà tenorem præinserti decreti, & non aliter, nec alio modo.*

Pecuniæ non seruatis præfatis conditionibus voluntate etiam accedente dicti Domini Ioannis è Banco exceptæ fuere per assertum procuratorem dictæ Vniuersitatis, nec in vtilitatem illius versæ. Annuum tamen censum prædictum ducatorum 150. præfato Ioanni, cui per publicum instrumẽtum se obligauit, soluit D. Rodulphus SterliK vtilis Dominus, & Baro dictæ Terræ, neque vnquàm Vniuersitas soluit, neq; soluere voluit. Post nouem annos dictus Dominus Octauius Brancacius vnus ex obligatis; proprijs pecunijs eidem Domino Ioanni soluit 1500. pro sorte principali, & ducatos duodecim ad complementum tertiarum, sibiq; cedi fecit iura sua omnia, & sortem, & præsumptum annuum censum ducatorum 150. in singulos annos. Dùm in humanis nobiscum egit Rodulphus SterliK soluit semper ipse dicto D. Octauio annuos ducatos 150. postquàm verò ex hiscè discessit, vitæq; terminum fecit; neq; qui soluat sit amplius. bonis dicti Rodulphi ære grauatis alieno; neque Vniuersitas soluere intendat, quod eius in vtilitatem pecuniæ versæ minimè fuerint gentium. quemadmodùm propter hanc causam, ab ipso initio Vniuersitas soluere noluit; soluit autem dictus Dominus Rodulphus. Hæredes Octauij nè censum perdant, & pecunias, hæredes Ioãnis Vincentij Tuccę in iudicium interpellant. Illi rem audientes nouam, ad nihil ipsos teneri respondent. Ioannem Vincentium eorum auum se procuratorio nomine obligasse, quàmuis verò euictionem promiserit, & soluere etiam proprio, & priuato nomine, & in solidum spoponderit: tamen vnà cum alijs fideiussores intercessisse. pecuniam in vtilitatem Vniuersitatis Scurrani conuersam minimè fuisse: annuum censum non firmum fuisse, transisse, propterea in mutuum formale, vel saltim virtuale, siuè palliatum. contractum proindè vsurarium fuisse; solutiones iàm factas in sortem principalem, vt si quid etiam supersit, restituendum veniat. Conditiones adiectas per ipsum Ioannem Vincentium pecuniæ ne ex Banco amouerẽtur, non fuisse seruatas etiam voluntate Domini Ioannis. præterea nouatum fuisse, quòd Dominus Rodulphus SterliK Baro ipse se obligauit, & ipse dùm vitalem traxit auram annuos ducatos 150. soluit Dominum Octauium vnum ex obligatis, qui omnia nouerat, ipsum à Ioanne censum, quàmuis præsumptum, emisse. sibi imputet, si nunc pecuniam perdidit, quam augere amauit, atquè spe excidit.

Fit itàq; causæ status: Sint nè firmæ rationes, quas aduersus Octauij hæredes obijciunt, qui Tuccæ successores fuere? Stare rationes ipsas, contraq; iura Octauij valentèr pugnare affirmamus.

Et planè, Ioannem Vincentium, aliosquè quàmuis se proprio, priuatoq; nomine de soluendo ex proprijs pecunijs Vniuersitatis, ac proprijs, in annos singulos spoponderint, obligationiquè connexerint, fideiussores semper perseuerasse, non principales debitores.

8 Quia nimirùm ad ipsos pecunia non peruenit, in eorum scilicèt commodum, atquè eiusquè eorum commoditatem. Sicuti enim ille principalis reus dicitur, ad quem peruenit pecunia; ità pariq; modo ille fideiussor nuncupatur, ad quẽ pecunia nõ peruenit. Vlpianũ excipe huius dicti Doctorẽ lib. 28. ad edictũ in *l. sed Iulianus. 9. ff. ad Senat. Consultum Macedonianum.* loquitur nempè satis ad rem aptè: *Idem ait, si duos reos accepero, filiumfamilias, & Titium, cùm ad filiũ fami-*

*familias esset peruentura pecunia;ideò autem
reum Titium acceperim: ne quasi fideiussor
auxilio Senatus Consulti vteretur; vtilem
esse exceptionem aduersus fraudem dandam*.
his Vlpianus. Reos quos accepi, in vnum
peruenit pecunia, in quem vero non perue-
nit, quàmuis reus debendi se adstrinxerit,
manet tamen fideiussor. & hunc sensum te-
nuit *Paulus de Castro* ibidèm in summario.
Fideiussorē illum dici, ad quem pecunia non
peruenit, ad quem verò illa peruenit, princi-
palem esse. Vel itaq; ad Vniuersitatem pecu-
nia peruenit; vel non peruenit: si peruenit, illa
principalis est; Vincentius verò, alijq; fide-
9 iussores sunt: si non peruenit; sicuti illa ex
contractu, qui perfectus non vtiq; fuit, non
tenetur; ita pariq; modo, neq; fideiussores.
eatenùs enim accessere illi, quatènus con-
tractus perfectus esset: & eatenùs se obliga-
nere fideiubendo, quatęnùs, ad finem inten-
tum, pecunia ad Vniuersitatem perueniret,
pro qua illi accessere, cautumq; pecunias
dantem reddidere. Nullam quippè ipsi ex
hoc contractu vtilitatem percipiebant aliam,
nisi vt rem gratam Vniuersitati præstarent,
pro qua accessere, suumq; patrimonium pro-
10 digerent. Est namq; fideiussio contractus
damnum ferens, ac læsionem, non sanè com-
modum parans. ex Vlpiano lib. 11. ad edictū
in *l. ait prætor. 7. §. non solum autem ff. de
minoribus. l. 1. C. de filiofamilias minore. So-
cinus iunior cons 47. num. 2. & seq. lib. 4.* ex
illo Chilonis vnius ex septem Græciæ sapiē-
tibus, qui dicebat: *Fideiussioni nunquàm de-
esse iacturam*. & sequuta fuit Rota apud S.
memoriæ *Gregor. XV. decis. 333. num. 2.* quæ
est etiam in impressis apud *Picum ad statu-
tum Vrbis decis. 7. num. 2. & apud eundem
decis. 8. num. 5. & decis. 56. num. 10. apud Pa-
11 eticum de Saluiano interdictio*. Eatenùs
itaq; fideiussioni stabunt, quatenùs contra-
ctus, pro quo accessere, firmus erit. ex Vl-
piani sensu lib. ad Sabinum in *l. 1. §. sed si
ob causam. ff. de conditione sine causa*. docet
12 nempè Vlpianus ibi, conditioni locum non
esse, si causa, ob quam, vel secuta non fuerit,
vel finita; hoc est abierit. Confirmatur ex
Celso lib. 35. digestorum in *l. 1. ff. de regula
Catoniana. Rolend. cons. 7. num. 6. & cons. 58.
num. 14. & seq. lib. 4. Parisius cons. 19 num.
48. & sequentib. lib. 1. Rota apud Card. Man-
ticam decis. 245. num. 9.* & pari modo ex Sce-
uola lib. 12. quæstionum in *l. si pupillus 88.*
ibidemq; *Baldus. & Imola ff. de acquirenda
hæredit. Rota apud Coccinum decis. 65. nu. 2.
Mastrillus decis. 135. num. 32. & sequent.*
Contractus verò hic pro Vniuersitate nun-
quàm stetit: Quoniam ad eam pecuniæ non
peruenerunt. defecit propterea causa, pro qua
13 celebratus fuit. deficiet proindè effectus, qui
ab illa dependet. *cap. cùm cessante 60. de ap-
pellationibus. can. cùm Paulus 26. 1. q. 1. cap.
magnæ deuotionis 7. in finalibus verbis de
voto, & voti redemptione. l. 1. C. de donatio-
nibus, quæ sub modo. can. quod pro remedio.
7.* ibidemque *Gloss.* verbo *cessante 1. q. 7. Glos.
in cap. ita quorundam, 6.* verbo *ferrum. de
Iudæis.* rationem referens carmine illo:

*Nam causatum perimit causa perēpta sub.
Rota decis. 437. num. 3. in fin. part. 1. in recen-
tiorib. per Farinacium*.

Non itaq; tenebuntur fideiussores, qui pro
contractus firmitate accesserunt, illo disso-
luto. perindè quippè habetur atq; si non fuis-
14 set initus. namq; factum minimè dicitur,
quod non perseuerat factum; quinimmò nec
incępit factum. ex Sceuola lib. 2. digestorum
in *l. inter Castellanum 49. ff. de receptis ar-
bitris. Gloss. in can. diuortium 21.* verbo *ra-
tum est. de pœnitent. distinct. 1. Vincent. de
15 Franchis decis. 50. num. 8.* Cùm enim prin-
cipalis ipsa Vniuersitatis obligatio, quin ma-
gis ipse principalis contractus in irritum sē-
per fuerit, in irritum quoq; & accessoria fi-
deiussorum obligatio abijt. ex Iuliano lib.
12. digestorum in *l. qui contrà 12. ff. de fide-
iussoribus.* & ibidèm *Bart.* in summario ad
rem nostram dicens: *Vbi nulla subest obli-
gatio, non potest accedere fideiussor.* rationem
reddit *Gloss in l. 1.* verbo *omni. ff. eodem in fi-
16 ne* dicens: *Nam non valet, si contractus sit
contra legem, vel prohibitum fideiussorem
dari.* eundemq; sensum habere visus est Cle-
mens III. in *cap. Grauis admodùm 15.* ibi-
demq; *Gloss.* verbo *fideiussoria.* ibidèmq; *Do-
ctores de censibus.* & pro regula statuit *Ma-
rescottus variarum resolution. lib. 2. cap. 65.
17 num. 1. cum sequent.* Obligationem scilicet
esse nullā, data obligationis principalis nulli-
tate. dixitq; *Rota apud Sancta memoria Gre-
gor. XV. decis. 321. num. 4.* & ibidèm *Beltra-
minus n. 13. Gratian. forens. part. 1. cap. 122.
num. 1. & seq. Rota apud Cardinal. Seraphi-
num decis. 1324 num. 1. & apud Cardin. Ca-
ualerium decis. 373. num. 8. & apud Coccinū
d. decis. 65. num. 2. & 5.* Quia fideiussio est
accessoria ad principalem obligationem, vt
illa deficiente, & accessorium, fideiussio vi-
delicet, deficiat. *Mastrillus d. decis. 135.
num. 37.*

18 Neq; obstaculum faciet, si dixeris; Ioannē
Vincentium, aliosq; obligatos accessisse qui-
dèm pro Vniuersitate fideiussores, verùm se
voluisse quoq; Domino Ioanni, qui pecu-
nias dedit, proprio, ac priuato, & principali
nomine teneri. fuisse proindè quòad personā
Domini Ioannis correos debendi, non re-
manere ab obligatione extorres, liberosq;
quàmuis fuisset Vniuersitatis obligatio nul-
19 la. Idcircò nempè se in solidum teneri, atq;
proprio nomine spoponderunt, vt obligati
essent, quàmuis Vniuersitatis obligatio, &
obstrinctio nulla fuisset. ex Vlpiano lib. 11.
responsorum in *l. nos promittendi 11. ff. de
duobus reis stipulandi. Natta cons. 52. nu. 1.
& 6. & cons. 162. num. 3. Rota apud Card.*

Sera-

*Seraphin.d.decis.*1324.*num.*4. *&* 5.*& apud*
*S.memor.Gregor.*XV.*d.decis.*321.*num.*7. *&*
*decis.*445.*num.*2. ibidèmq; *Beltraminus nu.*
8.*Magonius decis.Florentina* 110.*nu.*6.
20 Id nempè locum sibi faceret, quando Io-
annes Vincentius,alijq; se obligationi anne-
xissent vti principales principalitèr: At illi no-
mine Vniuersitatis se obstrinxere,quòd illa
solueret,& etiam ex proprijs. quarè non se
vti principales principalitèr obligationi cō-
nexere.*Bart.in l. Marcellus scribit* 26. *in*
princ.ff. de fideiussoribus. Natta d.cons. 261.
*n.*14.*Paris.cons.*16.*n.*113.*lib.*2. *Rota apud*
*Gregor.XV.decis.*560.*n.*1. *& sequ.per tot.*
*Beltramin.ad dictam decis.*321.*n.*13.*Gratia-*
*nus part.*1.*d.cap.*122.*num.*21. excipitur per
quàm optimè hæc exceptio ex *Rota apud*
*Cardin.Caualer.decis.*581. in ipso principio,
in quo meminit, obligationis huiuscemodi,
vti principales principalitèr.
21 Deinde, quòd hic contractus non ex pe-
culiari Vniuersitatis priuilegio ab initio
nullus fuit;sed ex iure communi,ex quo pecu-
nia ad Vniuersitatem non peruenit; quam ob
causam neq; Vniuersitas se obligauit vllo pa-
cto, neq; vnquàm soluit.ab initio igitur cō-
tractus nullus fuit, ex nullitatibus essentiali-
bus,quia neq;pecunia ad Vniuersitatem per-
uenit;neq; illa se obligauit. Fideiussores verò
obligationi se addixere in Vniuersitatis hanc
causam,& non aliam.non itaq; eorum firmi-
tatem habebit,promissio & fideiussio, etiam
proprio,& priuato, ac principali nomine fa-
cta;quia in illam causam fuit, & non aliam.
Quæ sanè causa ab ipso initio non tenuit,
neq; fuit, vndè nec effectum habuit.*Rota*
*apud Cardin. Seraphinum d.decis.*1324. *sub*
*num.*1.*in* 1.*limit.* eadem *Rota decis.* 118.*nu.*
4.*impressa post* 2. *vol. consil. Farinac. Mar-*
*scottus d.cap.*65.*n.*9. *Gratianus d.cap.*122.*n.*
14.*&* 15 *Beltraminus ad d.decis.*321.Gregor.
*XV.n.*13.Non equidèm extendenda,atq;di-
22 latanda obligatio erit de casu ad casum. ex
Sceuola lib.3. responsorum in *l. Lucius Ti-*
tius testamento ita cauit. 90. §.*Ciuibus meis.*
ff.de legatis 2.sequuta fuit *Rota apud* Cardin.
*Caualer.d.decis.*581.*n.*1.
Erhinc sanè factum fuit, quòd Dominus
Rodulphus StetliK Baro dictæ terrę se post-
modùm cum alijs dicto Domino Ioanni
obligatione obstrinxit, & ipse semper in sin-
gulos annos soluit,vt apertissimè ex solutio-
nibus in annos singulos factis patet. Fuit
23 proindè nouatio contractus:Quia nimirum
mutatæ fuere personæ, & nouæ accesserunt,
inter quas Dominus Ioannes Vincentius
Tucca,alijq; non interuenere,expressèque
dixere ideò ipsas se obligare, quia Vniuersi-
tas noluit, quæ pecunias non acceperat.no-
uauere proindè,ac nouum contractum, no-
uamq; obligationem se facere edixere. à
priori itaq; illa Vniuersitatis,quæ nec se obli-
gationi connexerat, recessere.ad *tex.in l.fin.*
*C.de nouationib. Afflict.decis.*353. *num.*3.*&*
sequentib. ibidèmq; *Vrsillus. Rota apud S.*
24 *memor.Gregor.XV.decis.*30.*per totam.* No-
ua itaq; fuit obligatio, ac consequentèr no-
uatiò, priorisq; peremptio. ex Vlpiano lib.
46.ad Sabinum in *l.*1.*ff. de nouationib. Aemi-*
*lius Ferrettus cons.*24.*num.*23.ad *tex.in l.pa-*
cta nouissima 12.ibiq; *Bald. num.*13. *C.de*
*pactis.Rota apud Gregor.XV. decis.*76.*nu.*1.
ibidèmq; *Beltramin n.*8. *& apud Duranum*
*decis.*302.*num.*5. *part.* 2. *& apud* Coccinum
*decis.*8.*num.*2.*& apud* Cardin. *Caualer.de-*
*cis.*124.*num.*4.*& decis.*338.*num.*3. *Mastril-*
*lus d.decis.*135.*n.*44.
25 Ex hoc igitur sequitur, contractum hunc
in purum mutuum,atq;formale,siuè dixeris
virtuale,atq; palliatum ad minimum, reso-
lutum fuisse,& super personas censum impo-
situm remansisse. Cùm nempè Vniuersitas,
(dicas magis Dominus Ioannes Vincentius
Vniuersitatis nomine) annuum cēsum super
terris quibusdam Vniuersitatis fructiferis Io-
anni vendidisset, & Vniuersitas,ex quo pecu-
niæ ad eam non peruenerant, noluisset se
obligare; postmodùm verò se obligasset Do-
minus Rodulphus StetliK Baro, vtiq;ex no-
uatione, fundus cessauit,super quo census
impositus fuerat. fuit itaq; puri mutui con-
tractus,vel,vt minimum virtualis, atq; pal-
liati. De duobus enim alterum Aduersarij
concedere tenebuntur, vt hoc dilemmate
eos coniungamus; vel Dominus Rodulphus
nouum corpus pro annuo censu, super quo
illum vendidit,supposuit, vel non supposuit.
Si primum.pro nobis res est. nouationem
esse euidentem. si secundùm.sine fundo cen-
sus remansit.super enim fundo Vniuersitatis
illum imponere haud potuere, illa nolente.
ex Papiniano lib. 18. quæstionum in *l. rem*
alienam pignori. 41 *ff.de pignoratio. actione.*
sequitur *Mastrillus decis.* 141. *num.*26. 27.
*& seq. Nauar. tract.de vsur. num.*131.*vers.*
quintum. idem *Mastrillus eadem decis.* 141.
*num.*2. *& seq.* ad formale [illegible]indè mutuum
26 transijt,vel saltim virtuale,& palliatum. fuit
proindè vsurarius contractus.Quam ob cau-
sam in sortem principalem extinguendam,
solutum annis singulis 150. interesse nomi-
ne,transijt.& pro nobis res quoq; est, quia
etiam secundus contractus resolutus fuit.
27 Et quidèm vsura est quicquid sorti accedit
ex causa mutui,& plus exigitur,quàm datur.
can. si fœneraueris 1. *can. plerique.* 3. *& can.*
vsura 4.14.*q.*3. vel,vt *Cardin. Toletus lib.*5.
*Instructionis Sacerdotalis cap.*28.*nu.*1. eam
definit;Est lucrum pecunia ęstimabile ratio-
28 ne mutui principalitèr prouenienss. Quic-
quid igitur ratione præsumpti interesse ac-
ceptum fuit,in sortem cedit principalem,
eamq; extinguit. ex Ambrosio *can. si quis*
29 *vsuram* 10.14.*q.*4. Quod autem sortem su-
perat,restituendum venit. ex Vrbano III. in
*cap.consuluit nos.*10.*in fin.de vsuris. l. inde-*
bitas.

debitas 18.C.*de vsuris*.ibiq;*Gloss*.verbo *non*
potuerint.*Sanct*.*Thom*.2.2.*quæst*.78. *art*.1.
2.*&* 4.*Nauarr*.*manual*.*cap*.17.*num*.206. *&*
233.*Viuius dec*.369.*num*.1.*& seqq*. *& num*.
17.*&* 18.*& seqq*. idem *Nauarr*.*consf*.4 *ad*
secundam quæstionem.*numer*.10.*&* 12.*lib*.5.
de vsur. *Rota apud Card*. *Seraphinum dec*.
1006.*num*.6.quam sequitur *Grat forens*.*p*.4.
cap.717.*num*.11.12.*&* 13. *Rota apud Sanct*.
memor. *Gregor*.XV. *dec*.80. *numer*. 1.*&* 2.
& num.9.

Præterea, est quoq; contractus hic ex alio
capite vsurarius, atq; propterea nullus, quã-
uis cum Vniuersitate initus firmus esset:
30 Quia nimirùm census hic impositus fuit ad
rationem decem in singula centum. illa ra-
men conditiune: *Francos, burgensatieos, &c*.
vt superius dictum est, &c. *& cum iuribus*,
&c. *& etiam francos à functionibus fiscali-*
bus, & alijs impositionibus ordinarijs, & ex-
traordinarijs, collectis, & donatiuis impositis,
& factis, *& ex nunc, & de cætero imponen-*
dis, & faciendis in Regno, ad quæ dictus Do-
minus Ioannes, vel eius hæredes, & successo-
res teneantur tanquàm bona tenentes, *vel*
aliàs quouis modo. *quæ omnia dictus* Domi-
nus Vincentius, quo suprà nomine de propria
pecunia dictæ Vniuersitatis temporibus de-
31 *bitis soluere promisit*. Excedit proindè sum-
mam decem annorum in singula ipsa cen-
tum. est itàq; vsuraria exactio, atq; vsura-
rius contractus, atquè propterea improba-
tus.

Expressissimis quippè verbis Nicolaus
V. de Regno præsertim hoc Siciliæ ci-
trà, & vltrà Pharum ad supplicationes Al-
phonsi Aragoniæ, tunc etiam huius Regni
Regis, loquens; declarans, qui contractus
censuales essent permissi, & ab vsuraria pra-
uitate alieni, & ad quam annualitatem
annuam imponi, & exigi possent, sic
infert, atq; disponit: *Dummodò* (dicens)
annualis census huiusmodi censualium de-
cimam partem principalis recepti, seù pretij
eorundem non excedat. & pauló infrà: *Decer-*
nentes, & declarantes, eosdem incolas, *& ha-*
bitatores, ac Ciuitatum, *& Terrarum Vni-*
uersitates censualia prædicta, modo præmisso
in Regnis Siciliæ citrà, *& vltra Pharum li-*
citè, & liberè contrahere, ac emere, & vende-
re posse, neq; propterea vsurariam prauitatem
committere. (*dummodò aliàs*, *quàm, vt præ-*
mittitur, *quodlibet annuum censuale deci-*
mam partem recepti, *seù pretij venditionis*
ipsius non excedat, & pensionibus, seù annua-
litatibus illorum in sortem non computatis
pro totali redemptione præter principalem
summam nihil vltrà percipiatur ab emptore,
vel exhibeatur à venditore.) his Nicolaus
V. Papa, quam Constitutionem refert quoq;
Stephan.*Quaranta in summa Bullarum*.
verbo *contractus censualis*. *fol*.*mihi* 208.
32 Quicquid igitur decimam illam partem
annualitatum, excedit, & pro censu consti-
tuto exigitur, vsura est. Reprobatum proin-
33 dè. Quia certè. Si quis vsuram acceperit, ra-
pinam facit, vita non viuet. Ambrosius lo-
quitur relatus *can*.*si quis vsuram* 10.14.*q*.4.
Ergò peccabit vsuræ peccato, cum obliga-
tione restituendi quidquid malè receptum
est. *Gloss*.ibidèm verbo *rapinam*. quæ com-
mentum agens, sic ad rem nostram infert.
Si ergò vsurarius est raptor. *ergò in eum*
non transfertur dominium. restituere proin-
dè debet, quod rapuit, consequenter inferi-
mus nos. & hanc eandem sequitur sententiã
Nauarr.*tract*.*de vsuris in commentario ad*
Bullam Pij V.*de censibus sub num*.93. *Gloss*.
11.*Vgolinus tract*.*de vsuris cap*.44.§.13.*nu*.
2.*&* 3. *Viuius d*.*dec*.364. *num*.15. diximus
respons.nostra 50.*num*.21.*part*.3. idem *Na-*
narr.*cons*.13.*num*.2.*lib*.3.*de censibus*. quem
sequitur *Rota apud Cardinal*.*Seraphinum*
dec.1418.*num*.2. *& seqq*. Est ergò ex hoc
capite reprobus hic cõtractus vti vsurarius,
atq; damnatus. ad nihilum ergò tenentur,
qui in illo se obligatione obstrinxere. Exa-
34 ctum verò in sortem imputabit principa-
lem, & quod vltrà illam exegit, restitutioni
obnoxium remanebit. ex Vrbano Tertio
d.*cap*.*consuluit nos*.10. *in fin*. *de vsur*. *S*.*Th*.
2.2.*d*.*q*.78.*art*.1.2.*&* 3.*Nauarr*.*man*.*d*.*c*.17.
num.206.*& num*.233.*& d*.*cons*.4.*num*.10.
& 12.*de vsur*.*Rota apud Gregor*.XV. *d*. *dec*.
80.*nu*.2.

Cæterùm (fac Vniuersitatem obligationi
se connexisse annui ipsius census) neq; ta-
men Ioannis Vincentij Tuccæ hæredes, qui
nunc in iudicium vocantur ad aliquid te-
nebuntur. Ipse enim conditiones apposuit in
apocha Banci Sacri Montis, quas omnimodò
seruari debere protestatus fuit, nec alio mo-
do pecuniam liberari, vt in superioribus
verba retulimus. fuit tamen liberata pecu-
nia non seruatis conditionibus, neq; ipso au-
dito. ergò nullitèr. in nullo proindè ipse te-
netur, consequenterq; eius hæredes.
35 Quippè rescinditur contractus conditio-
ne non impleta, sub qua contractum fuit. ex
Paulo lib.33.ad edictum in *l*.*necessariò sril-*
dum 8.*ff*.*de periculo, & commodo rei vendi-*
tæ. quem *text*. ità exaudiri dixit *Rota apud*
Card.*Canaler*.*dec*.541.*numer*.1.*&* 2. Licèt
36 porrò conditio quid positiuum minimè sit;
est tamen priuatio puritatis, vt purus non
dicatur interim contractus, vel quæuis alia
sub conditione colligata promissio, nisi con-
37 ditio ipsa extiterit: quamuis cùm conditio
exierit, nihil illa noui faciat, operatur verò
vt dispositio ipsa conditionalis, ab initio pu-
rè facta videatur. concinnè hoc exprimit Ca-
ius lib. singulari ad formam hypothecæ in
l.*potior* 12.§.*videamus*. *ff*. *qui pot*.*in pignor*.
habeantur. eruditis satis verbis inquiens:
Cùm enim semel conditio extitit. *perindè ha-*
betur, ac si illo tempore, quo stipulatio inter-
posita

posita est, sine conditione facta esset. Quod & melius est. & ita interpretatur *Gloss.* ibidem.
verbo *melius est*. & post *Anton. Fabrum de coniectur. lib.* 15. *cap.* 7. sequitur *Griuellus*
Senatus Dolani *decis.* 105. *nu.* 30. & 31.

Accedit his quoq; quòd per quinquaginta sex annorum spatium, ex ipso tempore initi contractus semper ita seruatum fuerit, vt
38 non Vniuersitas, sed Dominus Rodulphus
SterliK soluerit. ex hac itaq; subsequuta per tot annos obseruantia declaratio successit;
ad Vniuersitatem censuū non spectasse solutionem; sed ad dictum Dominum Rodulphū
ex nouo contractu, vt in superioribus diximus, & ex nouatione facta. *Aymon cons.* 211.
num. 8. *Rota apud Card. Seraphin. decis.* 456. *num.* 5. & *part.* 2. *diuersorum decis.* 39. *nu.* 12.
quam sequuta fuit eadem *Rota part.* 1. *in re-*
39 *centiorib. decis.* 482. *nu.* 10. Ipsa enim declarat actum, qualis fuerit. *Rota apud Coccinū*
40 *decis.* 436. *num.* 1. atq; voluntatem contrahētium, & dispositionem ipsam. *Roland. cons.*
53. *in fin. lib.* 4. *Rota apud S. memoria Gregor. XV. decis.* 280. *nu.* 5. & *decis.* 502. *n.* 10.
41 Quam ob causam sat vtiq; erit decem annorum spatium, quàmuis ipsa obseruantia
præscripta non esset. secundùm Rotam *apud Card. Caualer. decis.* 427. *num.* 2. & 3. qui testatur, ita sæpius per Rotam declaratum fuisse. & ante eam *Aymon cons.* 101. *n.* 4. *et cons.* 201. *n.* 12. *Rota apud Puteum decis.* 246. *lib.* 1.
42 Hic verò nedùm decem annorum effluxit tempus; sed quinquaginta annorum sex; lon-
43 gissimum sanè tempus. Ad præscribendum verò sat fuerit decem, vel viginti, vel vt summum, triginta annorum spatium præterijsse
in prophanis, & quadraginta in locis religiosis. *authent. quas actiones. C. de sacrosanctis Eccles.* & vndè desumpta fuit. §. *pro temporalibus autem in authentico. de Ecclesiasticis titulis collat.* 11.

Præscripsere itaq; & hanc actionem Vniuersitas, eiusque fideiussores; quando semper ex noua conuentione Dominus Rodulphus
44 soluerit. Præscriptio autem solutioni similis habetur. *Nam is, qui tempore liberatus est, non est similis ei, qui nihil habet: sed ei, qui satisfecit. Habet enim, quod obijciat petitori.* verbis loquimur Pauli lib. 14. quæstionum in *l. si pupillus.* 46. *in fin. ff. de administratione, & periculo tutorum*, quem admittit *Gloss. in l. cùm notissimi iuris.* 7. §. *in his etiam prouisionibus.* verbo *cuiusq; anni. C. de præscript.* 30. *vel* 40. *annorum*. omnemq; tollit obliga-
45 tionem. *Gloss. in l. obligationū ferè* 43. § *placèt autem* verbo *non posse. ff. de actionib. & obligationib. Aymon cons.* 10. *n.* 11. *Tiraquell. de vtroq; retractu* §. 1. *Gloss.* 9. *n.* 242. & *seq. Surd. decis.* 3. *n.* 23. & *seq.* & *decis.* 236. *nu.* 9. *Gratianus forens. part.* 5. *cap.* 860. *nu.* 8. 9. & 10. & *cap.* 881. *nu.* 19.

Dominus ergò Octauius, qui vnus erat ex obligatis fideiussoribus, & qui post nouem annos censum (quàmuis imaginarium, cùm ipse omnia nosset;) à Domino Ioanne emit, & ab eo cessionem obtinuit, atq; vti cessiona-
46 rius in eius locum subrogatus fuit. Cessionarius quippè iure vtitur cedentis, in cuius locum succedit. neq; plus iuris obtinet, quàm ille habebat. *l. fin. C. de priuilegio fisci. Rota part.* 2. *in recentiorib. decis.* 502. *num.* 1. *et decis.* 524. *num.* 1. *Surdus cons.* 22. *num.* 6. *lib.* 1. *Rota apud Card. Caualer. decis.* 212. *num.* 3. & *decis.* 219. *num.* 16. & *decis.* 244. *in princ. et decis.* 310. *num.* 9. *decis.* 436. *num.* 2. *et decis.* 539. *num.* 3. *et decis.* 637. *sub num.* 1. Nō magis obtinere ipse ex cessione potuit, quàm
47 Dominus Ioannes habebat. ex regula *nemo potest plus iuris.* 79. *de regulis iuris in* 6. *Rota apud Duranum decis.* 290. *num.* 5. *part.* 2. In vitium proindè successit, quo Dominus Ioannes tenebatur. sibi ergò imputet, si dùm
48 augere putauit, pecuniam perdidit, atq; spe cecidit. ex Vlpiano lib. 33. ad edictum. in *l. si non fuerint.* 37. *ff. de iureiurand. cap. inter monasterium.* 20. *in fin. de sentent. et re iudicata. cap. exposuit.* 4. *in fin. de dilationib. clement. vnica in fin. de concessione præbendæ. can. vxor fœlicis.* 33. ibidemq; *Gloss.* verbo *imputaret.* 17. *q.* 4. Aduersùs Rodulphi itaq; hæredes experiri tenebitur, si aliqua ei superfit spes, vt pecunias redhibeat, quas perdidit.

Atq; ità ex his, quæ non illubentèr iudicio subijcimus Aristarchi, non Zoili, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Elementa in proprijs locis, in centro scilicet, non grauitant, neq; le[illegible]tant.*
Philosophorum axioma, quod expenditur.
Ratio redditur.
Et tropologice consideratur. nu. 2.
2 *Peccata in proprio centro grauant.*
Eorum scilicet non sentitur onus.
Amota autem grauant.
Et quomodò. n. 9.
Et quando pondus sentitur peccati. nu. 12.
Peccatum talentum dicitur plumbi, quod vidit Zaccharias Propheta.
Peccatum est iniquitas. n. 4.
Maledictum nuncupatur. & quare? num. 5.
Peccata in proprio centro esse dicuntur in præsenti vita. n. 8.
Cùm autem homo in extremis agit, tunc extra centrum est peccatum, & grauat. num. 9.
Vel cùm conteritur.

tem minuunt.
54 *Anima cunctis rebus anteferenda.*
55 *Aes alienum in bonis esse testatoris non dicitur, sed creditorum, quibus illud debetur. & n.60.*
Nihilq; prodest debenti. n.56.
Sed quod illud habere debet, cùm actionem habeat ad illud. n.58.
59 *Actionem qui habet ad rem, ipsam habere rem dicitur.*
61 *Testator nullam dicere legem potest in his, quæ restituere debet.*
Quia sua non sunt. & n.62.
63 *Incertorum restitutio in commodum facienda est animarum eorum, quibus illa debentur.*

ARGVMENTVM.

Legatum pro securitate maiori conscientiæ,& ob dubium incertorum relictum, an pro restitutione malè acceptorum incertorum relictum videatur?& nùm Fabrica Sancti Petri ius in illud habeat? & nùm antè omnia, vt æs alienum ex hæreditate extrahi debeat? nùm verò testator paulatim ex fructibus solui hæreditatis mandare valeat?& quid si pro sacris faciendis pro animæ suæ commodo illud reliquit, an teneat onus iniunctum; vel reijciatur, quasi in re aliena impositum? Restitutio cui facienda sit, & nùm necessariò facienda? Nonnulla verò de conscientia dubia,& an si quis ex dubio sibi à conscientia facto, se ad relinquendum determinarit, legatum pro restitutione incertorum factum dicatur?

RESPONSIO XCII.

1 CErtissimum est Philosophorum omnium vno consensu receptum axioma: Elementa in proprijs locis (in centro videlicet) non grauare, sicuti leuia non leuitant, ratio eorum est: quia in proprio centro quiescunt. Qui subtus aquas in mari natant, aquę pōdus nō sentiūt; si autem super humeros aquæ vtrem gestauerint, pondus vtriquè ferent. Lapis in proprio centro non grauat, si verò lapidem sursum violento ieceris impetu, grauabit, maximoq; impetu ad centrum deuoluetur, vt quiescat, cùm ad centrum peruenerit. Pec-
2 cata in proprio cōscientiæ cētro nō grauant, non eorum percipitur pondus, dùm in hac vita præsenti, quasi in centro in anima insident, cùm paululum ex centro amoueris ea, atq; consideratione perceperis; quid fecisti? tunc peccati senties pondus.
3 Hoc est talentum illud plumbi, quod portari vidit Propheta Zaccharias. 5.7. dicens: *Et ecce talentum plumbi portabatur.* Iniqui-
4 tas, scilicèt, nam peccatum est iniquitas. 1. *Ioannis.* 3.4. quod alio nomine maledictum appellatur. ex illo Ioan. Apocalyps. 22. 3. *Et*
5 *omne maledictum non erit ampliùs.* Maledictum, peccatum exaudiri, interpretatur doctissimus *Blasius Viegas in apocalypsin cap. vlt. comment. vlt. sect. vlt. num.* 3. Dicitur autē peccatum, maledictum, quia execratione dignum est. quod extrahi dicit ex contextu græco vocabulo (κατάθεμα) catathema. nāq; in illa Ciuitate Sancta, quam ibi vidit Ioan-
6 nes Apostolus,& Euangelista, ac propheta, discipulus ille, quem diligebat Iesus. *Ioann.* 21.7. nō erit ampliùs maledictum; peccatum videlicèt, iuxtà illud Isaiæ 60.18. *Non audietur vltrà iniquitas in terra tua, vastitas, &*
7 *contritio in terminis tuis.* Imò ibi erit indeficiens gratiarum actio,& iucundissima summi Dei laudatio. vt *Dionysius Carthusianus* ibidèm explicat.
8 Peccatum itaq; dùm in præsenti vita homo residet, nec se peccatorum pœnitet, & in cordis penetralibus, quasi in centro insidet, & quiescit, non ponderat: eius enim pondus,
9 hoc minimè cogitando, non sentitur. Statim verò, vt anima, extrà centrum peccatum extraxerit; vel quia contritione commota, eius se pœnitet; vel quia in extremis vitæ agens homo, eius menti, quæ grauitèr Deum super omnia diligendum, offendendo, eiusq; sanctissimam legem transgrediendo, patrauit, se offerunt, grauitatem sentit, atq; pondus pec-
10 cati. vndè fit quandoq; (quæ hominis est miseria) vt minus perpendens quanta Dei Pientissimi sit misericordia, & quòd in qua-
11 cunq; hora ingemuerit peccator peccatorum eius, non recordatur ampliùs Deus. *Ezechiel.* 18. 22. *can. si aliquis* 11. §. *ecce quod. & can. si presbyter* 12. *& can. agnoui-*

mus 13.26. *q*.6. pondere victus peccatorum
12 in desperationem se vertat. tunc ergo pon-
dus sentitur peccati, cùm extra centrum est.
13 Hinc est itaq; quòd, qui in acquirendis pe-
cunijs in præsenti vita finem non habent, nec
quiescunt, quin quanto plura habuerint, plu-
ra appetunt, & hydropicorum more,

Quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.

Etillud Ouid. 1. Fastorum.

Creuerunt, & opes, & opum furiosa libido,
Et cùm possideant plurima, plura petunt.

Cùm multa acquisiuerint, nec modum in
acquirendo habuerint, (modò acquirerent)
cùm in nouissimis perueniunt terminis, vt
hinc discedāt, & quæ sūmis habuere labori-
14 bus relinquant, nam, vt Martialis lib. 8. lo-
quitur, & rectè:

Rape, congere, aufer, posside, relinquendū est:
tunc pondere pressi, peccatorum, an-
guntur scrupulis, & conscientia lancinante,
nec quid loquantur nouere. meminere
namq; illius Propertij lib. 3.

Haud vllas portabis opes Acherontis ad
vndas,
Nudus ad infernas stultè vehere rates.

Ad restitutionem extimulātur, neq; à qui-
bus accepere, quòd multa excepere, memo-
riam retinent. Vrget enim necessitas: quia
15 peccatum non dimittitur, nisi restituatur
ablatum. *can. si res aliena* 1.14. *q*.6. regula
peccatum.4. *de regulis iur. in* 6. nec saluatur
homo, nisi restituat. vt inquit Hieronymus
can. Nemo qui rapuit.4.14. *q*.5. nec differtur
in hac parte vltionis sententia, si non red-
dantur vniuersa. idem loquitur Hieronymus
can. diaconi sunt.23. §. *certè, vt ipse nosti dist.*
93 Hanc ob causam, cùm restituere tenean-
tur, & fortassè non vellent, ambiguis in suis
16 tabulis loquuntur verbis. sed veritas, quæ
vna est, quia Deus est veritas, qui vnus est.
can. fraternitatis.1.35. *q*.10. occultari nō po-
test; sed magis splendescit in lumine. ex ver-
bis Innocentij Papæ *in can. graue.* 7.35. *q*.9.
17 Fabrica proindè, quæ incerta persequitur,
tunc suas apponit manus, & quæ in tenebris
dixerunt homines, in lumine panduntur. ex
18 ratione, quam *Lucæ* 12.3. Dominus, & Ma-
gister noster nos docuit Christus: *Quoniam,*
(inquiens) *quæ in tenebris dixistis, in lumine*
dicentur: & quod in aurem loquuti estis, in
cubiculis prædicabuntur in tectis. Non in te-
nebris est factum quod hisce diebus accidit:
Dominus Gaspar Neapolim properans, Ia-
nuæ in morbum incidit, lectoq; decumbit,
& moritur. Quàm ante discederet, supremis
suis tabulis, quas die 18. Nouembris 1642.
dedit, vxore hærede dicta vniuersali, post
plura scripta legata, sic demùm intulit.

E si bene per la Dio gratia non sà d'essere
tenuto ad alcuno di restitutione d'azienda,
pure essendo la memoria fragile, e per intiera
sicurezza di sua conscienza, nel che deue
abondare ogni buon Christiano, prega la su-
detta Signora D. Maria sua moglie, che delli
frutti dell'heredità d'esso testatore spenda, &
impieghi docati ventimila, come in appresso.
cioè: Primieramente faccia vn capitale atto à
fondare due messe perpetue, e quotidiane da
dirsi ogni giorno per l'anima di esso testatore,
e le fondi in effetto in quella parte, ò parti, che
meglio pareranno à detta Signora D. Maria,
eligendosi lei li Cappellani, ò Sacerdoti amo-
uibili ad nutum. mentre viuerà; il che dopò
sua morte toccarà fare al detto S. Mattheo
fratello di esso testatore, ò gl heredi di esso, ò à
chi dichiarerà il detto S. Mattheo in vita, ò in
morte, come li dà balia di poter fare. Il resto
fino alla summa di due. 20. m. sia impiegato
da detta Signora D. Maria in altre opere
buone, ò messe, ò limosine particolari, in vna, ò
più volte ad arbitrio d'essa à prò, & beneficio
dell'anima sua, e dell'anima di esso testatore,
e ciò senza consenso, ò interuento di testamē-
tarij, ò d'altra persona del Mōdo, e senza obli-
go di render conto alcuno di detto impiego, nè
anco al Principe Ecclesiastico, ò secolare, ben-
che supremo.

19 Testamento morte confirmato testatoris.
cap. cùm Martha 6. §. *cæterùm de celebratio-*
ne Missarum. Gloss. in *cap. fin.* verbo *vltimam*
voluntatem. de successionibus ab intestato. l.
1. *ff. de testament. l.* 3. *in fin. ff. de adimend. le-*
gatis. anno 1644. in iudicium interpellatur
hæres D. Maria apud Fabricæ Sancti Petri
Neapoli Tribunal viginti milia vt restituat
tanquàm incerta pro malè ablatis incertis
relicta, quæ ad Fabricam spectant Sancti Pe-
tri. Lite contestata. In disceptationem itum
est nō leuem: sit ne relictum pro malè abla-
tis incertis, vt consequentèr ad Fabricam
spectet? & nùm si tale sit, ex vniuersa ante
omnia hæreditate viginti milia sint extra-
henda, an verò ex fructibus hæreditatis, vt
testator edixit? Consulti proindè nos: Reli-
ctum pro malè ablatis incertis videri, respō-
dimus, & ad Fabricam spectare; consequen-
terquè, vt æs alienum ex tota hæreditate
ante omnia extrahendum, non ex fructibus;
nec potuisse hāc legem rebus alienis impo-
nere testatorem, nec proindè impositam ser-
20 uandam. Est nempè lex defuncti voluntas,
in suis, non verò in alienis: *Disponat itaq;*
vnusquisque in suis, vt dignum est, & sit lex
eius voluntas. Imperator Iustinianus edixit
in §. *disponat. in authentico de nuptijs collat.*
4. In suis, idest, qui dat, & largitur. *Gloss.* ibi-
dèm exponit, *vt dignum est.* hoc est secun-
dùm leges, & bonos mores. *Gloss. ead.* ibi-
dèm commentum agit. Nulla verò lex est,
quæ de alienis disponere posse decernat:
21 Cùm quilibet in re sua sit moderator, & ar-
biter; ex Constantino Cæsare in *l. in re man-*
data 21. *C. mandati.* non alienorum. Luculen-
tiorem rem hanc reddimus, & excogitatio-
nem ex Diocletiani, & Maximiani Augusto-
rum dispositione in *l. testandi*. 13. C. *de te-*
stamen-

stamentis. eorum verba damus, disertè quippè loquuntur. *Testandi causa de pecunia*
sua, legibus certis facultas est permissa, non
22 *autem iurisdictionis mutare formam, vel iu-*
ri publico derogare, cuiquam est permissum.
23 Quia legibus in commune bonum rogatis,
standum est, atq; de suo disponendum, non
de alieno. ex *Gloss.* ibidèm, & adnota: *Glossel-*
la marginalis ad *dict. legem in re mandata*.
concinuntq; quæ habentur ex Gregorio
IX. in *cap. tua nobis. 17.* ibidèmq; *Gloss.* ver-
bo *voluntatem. extrà de testamentis*.

Adstruimus primum ex duobus; pro malè
ablatorum restitutione relictum hoc, decre-
tum à testatore fuisse: quoniam in id eius
verba sonant, ex quibus internus animi sen-
24 sus, & imperuius nobis astruitur. ex Aristo-
tele 1. Perihermenias, quatènus docet: ver-
ba esse eorum, quæ sunt in anima passionum
notas. in palam porrò aperiunt nobis, quæ
in penetralibus præcordiorum latent. ex
Celso in *l. Labeo. 7. §. id Tubero ff. de suppel-*
lectili legata. dixit nempè testator, repeta-
mus, quæ ex eius verbis, anteà retulimus.

E si bene per la Dio gratia non sà d'essere
tenuto ad alcuno di restitutione d'azienda,
pure essendo la memoria fragile, & per intie-
ra sicurezza di sua conscienza, nel che deue
abondare ogni buon Christiano, prega la su-
detta, &c.

Quàmuis enim ipse peculiarem memo-
riam, cui restituere aliquid deberet, non te-
neret: nihilominùs, & ad occurrendum me-
moriæ fragilitati; & ad integram suę consciē-
tiæ securitatem, in quo quilibet bonus Chri-
stianus abundare debet, restitutionem intu-
lit per opera pietatis. Restitutionem proin-
dè mandauit; nam de restitutione verba fa-
ciebat, & pro suæ securitate conscientiæ re-
stitutionē per opera pietatis fieri imposuit,
& vt memoriæ fragilitati occurreret. Reli-
quit ergò pro suæ conscientiæ exoneratione
in hac restitutionis materia. ergò pro malè
ablatis incertis. Si enim non pro malè abla-
tis restitutio fieret, nihil esset, quòd scrupulo
25 angeretur restitutionis. Restitutio enim
actus est iustitiæ commutatiuæ, quæ in qua-
dam æqualitate consistit; & ideò restituere
importat redditionem illius rei, quæ iniustè
ablata est: sic enim per iteratam eius exhibi-
tionē æqualitas reparatur. verba sunt S. *Tho.*
2. 2. *q. 62. art. 2. in corp.* restituere ergò voluit
pro suæ securitate conscientiæ, id, quod malè
ablatum fuerat, atq; compensare per æqua-
litatem, quod per inæqualitatem alterius ip-
26 se perceperat. Et consequentèr contra iusti-
tiam; quæ in æqualitate consistit. vt idem do-
cet *S. Thom. ibid.* Alioquin suæ salutis animæ
27 in periculum omninò dedisset. Quia nimi-
rùm sicut conseruare iustitiam est de neces-
sitate salutis: ita, pariq; modo restituere id,
quod iniustè ablatum est, de necessitate sa-
lutis est. *S. Thom. d. art. 2. in corpore in fin.*
28 neq; modo vllo peccatum dimittitur, nisi
quod ablatum est restituatur, si possit vtiq;
Augustinum audi *d. can. si res aliena. 1. 14. q.*
6. qui sine prouerbio loquitur: *Si res aliena,*
propter quam peccatum est, cùm reddi possit,
non redditur: non agitur pœnitentia, sed fin-
gitur. Si autem veracitèr agitur; non remit-
titur peccatum, nisi restituatur ablatum. se-
quiturq; & refert *S. Thom. d. art. 1. sed contra.*
In hoc ergò suam securam reddere consciē-
tiam, in hac restitutionis materia amauit,
quia saltim dubius erat de restitutione ali-
qua facienda; vel propter memoriæ fragili-
tatem, vel ob conscientiæ ipsius obmurmu-
29 rationem. Nisi enim ipse conscientiæ lanci-
natus aliquos habuisset, non vtiq; scrupulum
30 sibimet de restitutionibus intulisset. poterat
porrò, quin non debebat; vel dubium dimit-
tere; vel si non posset; conscientiam sequi ob-
murmurantem, oblatrantem, obacclaman-
31 tem, ni contra conscientiam ipsam facere
amauisset, consequentèrq; lætalitèr in re gra-
ni peccasset. vndè ad gehennam ædificasset.
ex Agathensi Concilio in *can. omnes dein-*
ceps. 14. & Gratianus ibidèm in *§. ex his. 28.*
32 *q. 1.* afferens illud Apostoli ad Romanos 14.
23. *Omne autem quod non est ex fide, pecca-*
tum est. ex fide. hoc est contra conscientiam,
explicat ipse; sed omne (dicens) quod contra
conscientiam fit, ædificat ad gehennam. &
Gloss. ibidèm verbo *conscientiam*. sequiturq;
ipsemet Gratianus in *can. quærat hic aliquis.*
44. *§. itèm illud Ambrosij. de pœnit. dist. 3.* di-
cens: *Non de ea fide intelligitur, de qua dici-*
tur. (fides sine operibus mortua est:) sed de
ea, de qua Apostolus ait. (Omne, quod non est
ex fide;) id est omne, quod fit contra conscien-
tiam) peccatum est. accinuntq; simul, nec dis-
sentiunt tex. in *cap. litteras tuas 13. §. por-*
rò cùm. de restitut. spoliat. cap. per tuas 35. in
fin. de simon. cap. inquisitioni 44. de sent. excō-
33 *municat.* quia formalitèr in peccatum non
restituendi, quod alienum est, consensum
præstitisset. secundùm *Caietan. in summa*
verbo *conscientia etiam erronea. Nauar. in*
can. si quis positus de pœnit. dist. 7. num. 14.
& cons. 2. num. 2. in fin. lib. 3. de reliquijs, &
venerat. sanctor. & in cap. cùm contingat de
rescript. in 2. remedio num. 17. in fin. Couar.
lib. 1. variar. resolut. cap. 2. num. 1. Sancta-
rellus variarum resolutionum q. 27. sub nu.
9. vers. respondeo, talem. At ipse tutius agens,
& vt securam conscientiam magis faceret, ad
restitutionem intulit, de viginti millibus di-
sponendo. ergò ad malè ablatorum, incerto-
34 rumq; restitutionem. Namq; si certus ipse
fuisset à quibus abstulisset, illis vtiq; non
alijs, neq; ad pia restitutionem facere de-
buisset.
35 Quia profectò restituere nihil aliud esse
videtur, quàm iteratò aliquem statuere in
possessionem, & dominium rei suæ. *S. Thom.*
d. q. 62. art. 1. in corpor. Restitutio autem, &

adæquatio hæc fieri non potest, nisi ei , qui
minus habet, quam quod suum est ; supple-
turq; ei per restitutionem, quod ei deest. idē
S.Doctor ibidèm.art.5.in corpor.cap.eam te.
22.in princip de iure iurand.cap sicut digni
6.§.cos insupèr de homic. S.Antoninus in d.
regula peccatum. 4. circa medium vers. est
*autem restituendum.par.1.*diximus *respons.*
nostra 22.*num.60.part.1.*Restitutionem au-
tem fieri mandauit,non certis personis, de
quibus memoriam non habebat . ergo in-
certis.pro restitutione ergo reliquit pro ma-
lè ablatis incertis.est ergò fundatum ius Fa-
bricæ in his, quæ ex applicatione sibi facta
per Summos Romanos Pontifices,incerta
quæcunque pro malè ablatis relicta perse-
quitur.

Verùm si non hæc eis attident , vel huic
dilemmati respondeant nobis Aduersarij .
36 Neq; porrò inefficax hoc dicitur argumen-
tum , quod cornutum appellatur, duobus
vtrinq; feriens cornibus , quo vsus fuit Ale-
xander II.Papa in *can. ad Apostolicam 2.§.*
*quid igitur dicent.*35.*q.*5. Vel vti à prudente
viro , & appositè, atq; ad rem loquente hæc
processit declaratio,& dispositio ; vel vti ab
imprudente,& extrà rem loquente , nec ap-
37 positè.non hoc secundum. Quilibet enim
testator prudens præsumitur, & ad rem lo-
quens,atq; appositè:sine causa quippè ita lo-
quutum fuisse,vti fuit , æstimandum haud
erit.ex Scæuolæ sensu lib.2. responsorum in
l Lucius Titius 85. in fin.ff.de haeredibus in-
*stituendis.*illis verbis. *Nam prudens consilii*
*testantis animaduertitur.*sequitur *Bald. in*
l.penult.nu.2.C.de impuberum,& alijs sub-
stitutionib.Card.Mantica de coniectur. vl-
timarum volunt.lib.6.tit.14.num.5. Meno-
*chius lib.6.præsumption.45. nu.21.*diximus
*respons.*nostra 23.*num.38.part.1.* ergo pri-
mum. Si ergò vti prudens loquuta fuit , &
appositè,atq; ad rem , vt loquela eius mani-
38 festum eum facit . iuxtà illud,quod quidam
in domo Caiphæ dixerūt Petro,vt eum Iesu
discipulum conuincerent. *Matthæi 26. 73.*
dicentes,vt eum arguerent: *Verè tu ex illis*
es: nam & loquela tua manifestum te facit .
Cùm se dubium saltim esse dixerit de resti-
tutionibus,non quidèm certis personis,nāq;
illis,dubio omni procul, vt diximus, restitu-
tio facienda fuisset;sed in genere,incertis vi-
delicèt personis ; quippè , ad aliquam quod
ipse teneretur restitutionem in genere , iam
obmurmurante conscientia,in dubium non
reuocabatur.cùm id ex verbis,quibus locu-
tus fuit,quæ supra retulimus,manifestè, & in
palam appareat. Propter hoc enim,vt fragili-
tati occurreret memoriæ,atq; à dubio egre-
deretur , securamq; integrè suam redderet
conscientiam ad iudicium propinquans , ad
restitutionem tandem intulit , vt abundaret
magis in conscientiæ securitate; mandauitq;
viginti millia in operibus pijs impendi. Pro
restitutione itaq; incertorum illa reliquisse ,
nemo est, qui addubitare amplius valeat.non
enim aliàs ita,etiam scripto declarasset. neq;
suam conscientiam securam magis redde-
re, atq; exonerare tentasset per incertorum,
(saltim in dubio apprehensorum) restitu-
tionem,nisi ad illa se vtiq; teneri , saltim du-
39 bitasset . nō enim hoc dixisset,nisi pariter ita
cogitasset . non itaq; ab eius recedendū ver-
bis,& sententia erit.ex Marcello lib.singula-
ri responsorum in *l.non aliter.67.in princ.ff.*
*de legat.3.*semper enim plus valet scriptura,
40 quam quod actum sit . ex verbis Modestini
in *l.si aly fundum 19.in fin ff.de vsu,& vsu-*
41 *fructu legato .* Ex illa nempè, vti ex verbis,
internus animi sensus percipitur. *Nam quor-*
sum sunt nomina,inquit(Tubero)*nisi vt de-*
monstrent voluntatem dicentis ? ex Celso in
d.l.Labeo ait.7. §.id Tubero ff. de suppellect.
legata. Rota apud Cardin. Manticam decis.
247.*num.*7. Dubium verò disposuit,cùm se
42 determinauit, atq; restitutionem intulit in-
certorum,per viginti millia, quæ in opera
pia expendere hæredem grauauit. non enim
illa reliquisset, nisi se prius ad relinquendum
determinasset,& se ad incertorum restitutio-
nem teneri iudicasset. Iudicium enim non
nisi affectum sequitur.vndè dici consueuit ;
43 talitèr quisq; iudicat, qualitèr ipse affectus
est.ex Gregorio illo Magno *in can.iudicare*
61.& can.illa præpositorum.67. 11.q.3. Et
quid(quæso te)opus erat, vt ipse prætatione
illa vteretur?

E si bene per la Dio gratia non sà d'essere
tenuto ad alcuno di restitutione d'azienda
pure essendo la memoria fragile,& per intie-
ra sicurezza di sua conscienza,nelche deue
abondare ogni buon Christiano,prega la su-
*detta, &c.*si non , (saltim dubitatiuè) se ad
aliquam incertorum restitutionem teneri ,
existimasset? saltim,vt secutiua ageret , inte-
grè q; suam securam redderet conscientiam;
abundaretq; in securitate,illudq; sequeretur
consilium, quod tradit Augustinus de pœni-
tentia loquens in *can.si quis positus 4. in fin.*
44 *de pœnitent dist.7.* non esse ad extremum
vsq; de peccatis pœnitentiam differendam
verbis id cognosces ipsius.*Duæ res sunt.*(in-
quiens)*aut ignoscitur tibi, aut non ignosci-*
tur.Quid horum tibi futurum sit,nescio.ergo
45 *tene certum, dimitte incertum.* sequiturq;
Gloss.in cap.ad audientiam 12. verbo in du-
bijs.de homicid.& *Gloss.in can.quid culpatum*
*4.*verbo *iniquitas.23.q.1.*sequutus ipse fuit
certum,dimisso incerto. Dum ergò ad exe-
cutionē securitatis huiusce,& certi,ad quod
se determinauit, viginti millia in pietatis
opera erogari mandauit . in restitutionem
vtiq;incertorum illa mandauit.de hoc enim
erat, de quo dubitabat ipse , nolebatq; con-
scientiam non integrè securā,vita ex præsenti
ob memorię fragilitatē recessurus dimittere.
46 atq; dubiam conscientiam in meliorem par-
tem

tem interpretari, restituendo. ad *tex. in can. sunt nonnulli. 2. §. hinc rursum.* ibidemquè
Gloss. verbo *non æstimat ast l. 45. can. iudicas*
Hermannum 14. circà finem 3. q. 9. Responsio
47 quippe interrogationi congruens esse de-
bet, ne inutilis, tanquàm illa reddatur. *§. prætereà. Institut. de inutil. stipulationib.* ex Vl-
piano lib. 22. ad edictum in *l. de ætate 12.*
præsertim *§. qui interrogatur. ff. de interrog.*
action. Bart. in l. si quis intentione ambigua.
ff. de iudic. Ruin. cons. 50. num. 1. volum. 1.
Surdus cons. 281. num. 27. 28. & 29. lib. 2.
Franciscus Merlinus Rota Lucensis dec. 18.
n. 2. & seqq.

Respondit autem sibimet ad interroga-
tionem à conscientia sibi iactam, per du-
bium de restitutionibus incertis, atq; execu-
tionem intulit legati viginti millium in ope-
ribus pijs, vt securam suam conscientiam
de restitutionibus (de quibus verebatur)
magis redderet. Legatum ergò prædictum
pro restitutione fuit malè ablatorum incer-
torum, de quibus scrupulus sibi conscientia
48 adlatrante, mouebatur. Non enim congrua
responsio; neq; consequentia, qua viginti
millia in operibus pijs impendi mandauit,
in præmissis fuisset: neq; interrogationi con-
scientiæ oblatrantis congruè respondisset.
Fuerũt autẽ præmissæ de restitutione incer-
torum; intulitq; consequentiam legati vigin-
ti millium. pro restitutione ergò incertorum,
(malè vtiq; acceptorum incertorum) lega-
tum fuit viginti millium. Legata autem pro
malè ablatis incertis vti propria Fabrica
persequitur. Ad Fabricam ergò vti pro malè
ablatis incertis relicta viginti hæc millia spe-
ctant.

49 Fuit ergò legatum hoc viginti millium
pro malè ablatorum incertorum restitutio-
ne. Vt æs alienum propterea primitùs ex
50 hæreditate extrahendum erit. Nàm bona
intelliguntur cuiusq; quæ deducto ære alie-
no supersunt. ex Paulo lib. 54. ad edictum in
l. subsignatum. 39. §. bona. ff. de verbrum
significat. & lib. 8. responsorum in *l. mulier*
bona 73. in fin. ff. de iure dotium. illis verbis:
Sed non plus esse in promissione bonorum,
quàm quod superest deducto ære alieno. &
Gloss. ibidem verbo *alieno.* idem Paulus lib.
41. ad edictum in *l. cùm emancipati. 2. §. il-*
lud. ff. de collatione bonorum. & in l. si quis
seruum. 8. § fin. ibidemq; *Gloss. fin. & Bart.*
summarium. ff. de legat. 2. l. fin. §. vbi autem.
51 *C. de bonis, quæ liberis.* in hæreditate lo-
quens, quæ alieno deducto ære exauditur.
Gloss. d. l. mulier bona 73. verbo *alieno, ff. de*
iure dotium. ex Vlpiano lib. 4. ad edictum in
l. Papinianus 8. §. Quarta autem. ff. de inof-
ficioso testamento: sequentibus dicente:
Quarta autem accipitur, scilicèt deducto ære
alieno, & funeris impensa. *cap. fin. §. porrò de*
officio Ordinar. lib. 6. ibidemq; *Gloss.* verbo
52 *debitis.* Diminuent proindè hæreditatem
viginti hæc millia, vt æs alienum antè om-
nia ab illa extrahenda. Quemadmodùm &
53 infirmitatis, funerisq; impensæ, vt alienum
æs ab hæreditate extrahuntur *l. in restituen-*
da hærebitate. 4. C. de petit. hæreditat. l. 1. C.
ad Senat. Consult. Trebelleianum. Peregrin.
de fideicommiss. art. 35. num. 39. & 40. Rota
apud Card. Caualer. dec. 573. num. 1. Si infir-
mitatis, funerisq; impensa æs alienum in
hæreditate æstimatur. quid sane tibi, quod
pro conscientiæ exoneratione relinquitur,
54 quando anima cunctis rebus præualet? ex
canonibus Apostolorum in *can. præcipimus.*
24. 12. q. 1 cap. cùm infirmitas. 13. de pœnit.
& remission. l. sancimus 10. in fin. C. de Sa-
crosanct. Eccles. Non itàq; tenuit, neq; subsi-
stere mandatum potuit testatoris, vt ex fru-
ctibus hæc viginti millia extraherentur hæ-
55 reditatis, cum alienum æs in bonis essent
ipsius, propriaq; eorum, quibus ea debe-
56 bantur, creditorum. Eo nempè bona dicũ-
tur, (naturalitèr) quia beant, & prosunt ijs,
quorum sunt; nõ verò ijs, quorum non sunt,
& qui reddere, restituereq; ea tenentur. ex
Vlpiano lib. 40. ad edictum in *l. bonorum ap-*
pellatio 49. & ex Africano lib. 3. quæstionum
in *l. bonorum. 208.* ibidemq; *Gloss. 1. ff. de ver-*
borum significat. nàm ex Iaboleno in *l. pro-*
57 *priè 86. ff. eodem.* Propriè bona dici non pos-
sunt, quæ plus incommodi, quàm commodi
habẽt. Hoc enim incommodi æs habet alie-
num, quia restituendum est, cui debetur.
58 Quam ob causam, cùm actionem habeat
creditor, ad illud rehabendum, ipsum æs ha-
bere videtur. ex Paulo lib. 3. ad Sabinum in
l. qui actionem 15. ff. de regul. iur. sic nempè
59 ipse loquitur: *Qui actionem habet ad rem*
recuperandam, ipsam rem habere videtur.
60 Sunt ergò creditorum bona, quæ quis red-
dere tenetur. *Oldrad. cons. 297. colum. 2. in*
61 *fin.* Non itàq; in his, vtputà alienis, non suis,
legem dicere potuit testator, vt ex hæredi-
tatis fructibus, creditoribus inuitis, solue-
rentur; vt ex ipso *§. disponat. in auth. de nu-*
ptijs collat. 4. in superioribus expendimus.
Nàm & siquidèm incerti, quibus debeban-
tur, creditores fuerint; postquàm tamen
teneri se ad incerta restituenda testator, vel
sub dubia conscientia, & vt securam eam à
restitutionibus redderet, quod vel sub dubio
eà teneret, edixit; atq; pro his restituendis
viginti millia in pia expendi opera mandauit;
62 statim ius illis, & pro illis Fabricę Sancti Pe-
tri ex Summorum Pontificum Romanorum
applicatione, quæsitum fuit. Non itàq; in
illis legem dicere potuit, vt ex fructibus sol-
uerentur, quæ sua non erant: cùm incerto-
rum nomine ius dicere possit Fabrica, vt ex
tota hæreditate, vti aliena, extrahantur, ex
dictis.

Nec minus dicere potuit, vt pro sua, vxo-
risnè anima facta fierent, eleemosynæ di-
stribuerentur, piaq; alia opera exercerentur

Cùm

63 Cùm viginta illa millia incertis deberentur, & in eorum incertorum cedere, deberent commodum, non sanè corporale, quòd non sciebantur, at saltim spirituale; quòd illi, ex humanis forrasse abstracti, multò magis hoc admitterent, pro suarum commoditate animarum, ex *S. Thoma* 2. 2. *dict. quaest.* 62. *art.* 5. *ad tertium.* & *Caietan. ibidem.* diximus in simili facto *d. respons.* nostra 22. *num.* 60. 61. & *seqq par.* 1. Fabricæ proindè iudicium effugere haud poterit D. Maria hæres; cùm illi sint hæc viginti millia quæsita. Vel ergò 64 soluat, vel componat: si illa admiserit, admittet autem facilè, vt fuerit piè.

Atq; ità ex his, iudicio non abiecto Aristarchi, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Facta improba non benè semper succedunt.*
Experientia docet.
Et natura ipsa comparatum est.
2 *Adagium. Vt quis sementem fecerit, ita & metet. & n.* 51.
3 *Locus Ecclesiastici* 7. 3. *Fili non semines mala in sulcis iniustitiæ; & non metes ea in septulum. elucidatur.*
4 *Lædit se ipsum, qui alium lædere quærit.*
5 *Fraudem in suum retorqueri auctorem, dignum est.*
Qualia enim quisq; facit, talis finis manet ipsum. ab Oraculo dictum.
6 *Radix corrupta peste, talem producit fructum.*
7 *Diabolus transfigurat se in Angelum lucis, vt decipiat.*
8 *Fabrica Tribunal via executiua procedit, cùm duæ ... e a fuerint sententiæ.*
9 *Alienatio in potentiorem lite pendente, ex sacris quoq; canonibus prohibetur.*
Atq; per legitimas sanctiones.
Quia in fraudem facta videtur: atquè per calliditatem, & versutiam. n. 10.
Dat proinde in pœnas alienans. n. 12.
Et alienatio nulla redditur. n. 13. *ratio redditur. n.* 14 *& n.* 15.
11 *Fraus fieri quando dicatur.*
14 *Dolis, apertisq; partium machinationibus occurrunt leges.*
Ne ipsa dolosa machinatione violentur. nn. 16.
Dolus neminem releuare debet. n. 50.
17 *Traditionibus dominia rerum, nō nudis pactis transferuntur.*
Quæ verò perquirantur conditiones, vt transferantur.
18 *Dominium, quod quis non habet, non vtiq; transfert, neq; donatione.*
Et pro non dato habetur; quod ab illo datur, qui dare non potest.
19 *Donatione res alienatur.*
20 *Fictio est, cùm quid agitur, aliud verò mente machinatur agens.*
21 *Donat nihil, qui nihil in donatarium transfert.*
22 *Verba qui dat, verba vt recipiat, iustissimum.*
23 *Doti quæ accedunt, in dotem imputantur.*
24 *Mariti uxoris bona, illa saltim non consentiente, distrahere haud potest.*
Vndè rebus dotalibus renunciare minimè valet. n. 26.
25 *Dotes mulierum firmas esse, sanctum legibus visum est.*
Quare pacto meliores fieri possunt, deteriores verò non ità.
27 *Nemo dat, quod non habet.*
Nec quisquam potest accipere, quod in dāte non erat.
28 *Datum eatènus subsistit, quatenùs in dante est, non aliter.*
29 *Legatum euanescit, si quod mihi nō debetur, legauerim.*
30 *Fabrica Sancti Petri, quæ fiunt donationes, vt firma sint, quas conditiones ex Clementis VII. Constitutione perquirant.*
Neq; causas auocat, vbi de eius non agitur interesse. n. 31. *&* 34.
Rationes afferuntur. n. 35. *& seqq.*
32 *Fabricæ Tribunal quam ob causam erectum.*
Et quarè pias exequitur causas. n. 33.
35 *Causa defecta, effectus quoq; deficit.*
36 *Priuilegium in sua forma seruandum.*
Verbisq; insistendum eiusdem.
In materia potissimùm odiosa. n. 37.
38 *Fabrica Sancti Petri portiones excipit, vel quinta, vel medietatis, ex pijs relictis. data tamen negligentia exequi debentium, vel hæredum.*
39 *Nullitates ex reuolutione patent actorum.*
40 *Verba simpliciter prolata, primo actu complentur.*
41 *Onus non priùs subeundum, quàm commodum quæratur ex legato.*
Præsertim si commodum incertum sit, atq; illiquidum.
42 *Iniustitia alteri fieri, nec pietatis nomine debet.*
43 *Mala non vtiq; facienda, indè vt bona eueniant.*
44 *Pietatis prætextu, non est impietas committenda.*
45 *Animus dolosæ machinationis, ex modo patefit disponendi.*
46 *Oratio, quæ à pluribus fit, vtilior.*
47 *Fraus, & dolus nemini patrocinium ferre debet.*
48 *Monachi mali ad Clerum asciscendi non sunt.*

Ne

Nè iniuria Clero inferatur, ex Augustino.

49 *Adagium. Malus choraula, bonus symphoniacbus non est. ex Augustino.*

51 *Nocere qui alijs tentauit, ipse suam vt sentiat iacturam.Sanctum.*

52 *Agere qui conatur,quod illi nuda ratione concceditur,iniquè agit.*

53 *Iustitia cuiq; quod suum est reddit.*

ARGVMENTVM.

Fabrica Basilicæ Sancti Petri nõ auocat causas, in quibus de suo non agitur interesse. Quid verò si donatio fiat Sacerdoti, vt oret pro eo, hoc verò in fraudem fiat: an Fabrica ius habeat cognoscendi? ex quibus verò fraudandi animus dignoscatur, dolosęq; machinationis? nùm autem teneat donatio de re non sua facta? Et quid si vir vxoris bona donet, illa nec sciente, neque consentiente, an firma sit donatio? quid verò in dote?

RESPONSIO XCIII.

1 FActa improba non benè semper succedere experientia docet,& natura ipsa comparatum est, sicuti & in adagijs
2 habetur: *Vt quis sementem fecerit, ità & metet.* Quam ob causam Sapiens (*Ecclesiastici*. 7. 3. non ab re nos admonuit. *Fili*
3 (inquiens) *non semines mala in sulcis iniustitiæ;& non metes ea in septuplum.*

Sulcos iniustitię desideria carnis, prauosq; affectus intelligere, voluit, quibus, qui fomētum prębuerint, semeq; prestiterint per mala opera, metent indè septuplum, infinitam scilicet malorum segetem. vt *Blasius Viegas in Apocalypsin Ioan. cap. 9. comment. 2. sect. 12. num.* 5. explicat. vera est enim, quin non verissima. Hesiodi illa sententia.

4 *Ipsum se lædit, alium qui lædere quærit.*

Namq; *Ruinam sibi fabricat, alijs qui fabricat.*

Neq; enim lex est iustior vlla
Quàm necis artificem arte perire sua.

5 Quia dignum est fraudem in suum retorqueri auctorem; vt qui alij nocendum esse existimauit, suam sentiat iacturam, nè accipiat fructum suæ calliditatis. verba sunt Iustiniani Cæsaris in *l. si legatarius* 25. *C. de legatis*. quod olim probatum fuit ab Oraculo.

Qualia quisquè facit, talis finis manet ipsum.

Ceciniq; non extrà rem *Claudianus*

Quam benè dispositum terris, vt dignus iniqui.
Consilij fructus primis auctoribus instet.

6 Qualem enim fructum producet, cuius graui peste radix corrupta est? Gregorius loquitur in *can. fertur*. 28. *in fin*. 1. *q*. 1. Indignū est itàq; quin magis iniustum; fructum ex sua calliditate vt ferat, qui quod narramus operatus fuit.

Pendebat multis antè annis lis,& in Neapolitano Consilio,& in Episcopali Curia Iuuenacen super prætensa quorundam fructuū restitutione per Ioannem Thomam Framarinum Canonicum Cathedralis Ecclesiæ Iuuenacen. Quidam verò Carolus Barone, y Vargas maritus Iuliæ Lupis Iuuenacen. supponens, quo tempore matrimonium cum dicta Iulia cōtraxit, dotis nomine sibi quasdam possessiones oliuarum datas fuisse, nec non & ius recuperandi fructus, & interesse dictorum stabiliū, siuè possessionū, dictosq; fructus,& interesse ad summam pertingere ducatorum mille quingentum. Cùm verò perdifficile sibi videretur litem inceptam coràm competentibus Iudicibus prosequi. Demùm anno 1641. pietatis sub imagine, (Et Diabolus ipse trāsfigurat se quandoq; in
7 Angelum lucis, nè agnoscatur, ex Paulo 2. *ad Corinth*. 11. 13. & 14. Augustinus in *can. Episcopi*. 12. & *can. nec mirum*. 14. 26. *q*. 5. *cap. licet quibusdam* 18. §. *si verò probabiliter. de regular*.) de dictis fructibus, & interesse sequentibus inter viuos disponit.

E perche esso Carlo più volte hà pensato di disporre di detti frutti,& interessi per salute dell'anima sua in alcune opere pie, però previo Regio assensu, mediante lo quale detta Signora Giulia resta pro concurrenti quantitate assicurata sopra le robbe di esso Carlo, dona elemosynaliter, et amore Dei detti frutti,& interessi al R. D. Achille delli Falconi absente, & à me presente, & accettante per esso, acciò preghi Dio per l'anima di esso donante, e di suoi predecessori. E con peso di fare deposito della metà delle quantità recuperande, à fine di fundare vno ius patronato in quella Chiesa, seù Cappella, e col peso di quelle messe, che esso Signor Carlo, e suoi heredi, in defetto dichiararanno, e stabiliranno, nel tēpo, che si farà deposito; volēdo che s'eriga detto

to ius patronato con li requisiti soliti, e con la facultà di eligere, nominare li Cappellani ad vitam, ò amouibili ad nutum, secondo ad esso Carlo, e suoi heredi, e successori parerà, e piacerà, quia sic, &c. E con vn'altro peso, che caso che esso Carlo hauesse torto nella lite mossali da Mõsignor Datario per li frutti del Beneficio, sia obligato detto Donatario sodisfare delle dette quantità recuperande, cosi lo loro capitale, come le terze, quia sic, &c.

Donatione ità disposita Achilles de Falconibus statim subsequenti die litigium in Tribunali Fabricę aduersus Framarinum denunciat. Ille vocatus exceptiones dicit; ac litem pendere in Episcopali Curia Iunenacen. opponit; apud illum Iudicem interpellari debere. non hic agi de pia causa, neq; de fabricæ Sancti Petri interesse. cessare proindè dictæ fabricæ iurisdictionem. esse prætereà hanc donationem fraudulentam, & de re non propria, neq; omninò subsistere. Fit itaq; causæ status: Sint ne firmæ Framarini exceptiones? Firmas vtiq; illas, stabilesq; esse, asseueramus. Accipiat caput hæc, quam ordimur, tela, à donationis fraude. Facta nempè est sub pietatis nomine, vt transferret iudi-
8 cium in Fabricæ Tribunal, quod via procedit executiua, cùm duæ pro ipsa fuerint sententiæ, ex Pij Papæ Quinti Constitutione, quę incipit: *Et si omnium litium, &c.* eãq; refert quoq; *Quaranta in summa Bullarum.* verbo *Fabrica in fin.* & diximus *respons.* nostra 14.
9 *num. 21. par. 1.* Alienauit proindè rem; quam non poterat, lite pendente, vt in potèriorem iudicium transferret, contra Sacrorum statuta Canonum *cap. 1. & 2. de alienat. iudicij mutãdi causa facta*, & ibidèm *Gloss & Scribent. Gloss. in cap. ex litteris. 7.* verbo *vel antequam. de iure patronat.* ex Gelasio Papa in *can. quia res in litigio. 50.* aliàs *fin. 11. quæst. 1.* atq; legitimas sanctiones in *l. penul. & fin.*
10 *C. mandati.* In fraudem idcirco id fecit, quia per calliditatem, & versutiam. vt Alexãdri III. verbis vtamur *dict. cap. 1. de alienat. iudicij mutandi causa facta.* & circumueniendi animo. vt Imperator loquitur *d. l. penult. in fin. C. mandati.* Fraus enim fieri dici-
11 tur, vbi id fit, quod fieri non debuit. ex Paulo in *l. contra 29.* & Vlpiano *in l. fraus. 30. ff.*
12 *de legibus.* nullo. proindè modo alienatio prædicta subsister. quin in pœnas dedit alienãs præfatus in *dict. cap. 2.* siue *fin. de alienat. iudicij mutandi causa facta.* conrẽtas. & *clement. cùm lite pendente. 2. vt lite pendent. cap. Ecclesia Sancta Maria 3. vt lite pend.* & ibidèm *Abb. & l. 1 & 2. C. ne liceat potentioribus. l. 1. & 2. ff. de alienat. iudicij mutandi*
13 *causa facta.* quinimò nulla omnino alienatio ipsa redditur, neq; effectum producit, cùm contractus ipse cessionis, siuè dationis nullus omninò sit. vt *Innocen. & Abb in c. 2. de alienatione iudicij mutandi causa facta* docent. sequiturq; *Afflict. decis. 354. in fin.* est

tex. satis apertus Constantini Cæsaris in *l. lite pendente 2. C. de litigios.* ibi: tanquàm si nihil factum sit; lite nihilominùs peragenda. & *l. censemus 4. C. eod Gloss. in cap. quia V. qui violenter. 11.* verbo *sicut inter eundem. in fi. vers. & sicut ille, qui recipit rem. de iudic.* hanc sequitur sententiam *Hieronymus à Ceuallos commun. contra communes. p. 3. quæst. 820. num. 28. & seq.* & Regens *Ioannes Frãciscus Sanfelicius decis. 2. num. 6. 7. & seq.*
14 *part. 1.* Dolis nempè, atq; occultis partium machinationibus hoc pacto occurrere sacræ voluere leges, iuxtà Iustiniani Cæsaris sensũ *dict. l. censemus 4. §. sin autèm. C. de litigiosis.* & sequuta fuit *Rota in Bononien. transactionis 8. Iunij 1637. coram Cardin. Verospio decis. 227. num. 1. & 14. part. 7. recentiorum per Rubeum, & in eadem causa 26. Nouembris 1633. coram eodem decis. 281. num. 1. & seq. & num. 18. ead. part. 7. per eund. Rubeum* ex *gloss.* notabili in *d. cap. ex parte. 2.* aliàs *fin. de alienat. iudicij mutandi causa facta* verbo
15 *Ecclesiasticum.* rationem reddente; quia per hoc mutatur iudicium. Idcircò enim donationem fecit D. Achilli sub pietatis nomine, vt in Tribunal Fabricæ iudicium mutaret, & quod alia obtinere via non poterat fortassè, hac securius haberet, neq; se valentem de-
16 fendere opprimeret, itaq; omnia dolosamente, & abscondita machinatione violaret. verbis vt vtamur Iustiniani Cæsaris *d. l. censemus. 4. § sin autèm. C. de litigiosis.*

Patefit autèm animus dolosæ huius machinationis, non ob pietatem D. Achilli donasse, sed vt hoc modo in Tribunal Fabricæ iudicium mutaret, ex pacto, quod demum addidit, vt supra quoq; retulimus, dicens *E con vn'altro patto, che caso detto D. Carlo hauesse torto in la lite mossali da Monsignor Datario per li frutti del benefitio, sia obligato detto donatario sodisfare delle dette quantità recuperande, cosi lo lor capitale, come le terze, quia sic, &c.* Cõfinxit itaq; pietatis nomen, non verè pietate ad donandum motus. Voluit nempè, vt pecuniæ recuperãdæ in sui etiam commodum cederent. non transtulit proindè in donatarium dominium. retinuit ergò illud adhuc apud se. non itaq; tradidit,
17 quod donare se finxit. Traditionibus verò dominia rerum, non nudis pactis transferũtur. Imperatores Valerianus, & Gallienus disposuere in *l. traditionibus. 20. C. de pactis,* & ibidèm *Gloss.* verbo *traditionibus.* conditiones quasdam perpendẽs: vt videlicet causa vera sit, & non ficta, atq; idonea ad trans-
18 ferẽdum dominium, & à Domino fiat. Quia nimirum si dominium non habuit, ad eum, qui accipit, nihil transtulit. Vlpianus loquitur lib. 29. ad Sabinum in *l. traditio 20. ff. de acquirendo rerum dominio. cap. quod autem 5. in fin. de iure patronatus.* & ibidèm *Gloss.* verbo *pro non dato.* dicens: *Sic ergo pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure*

dare

dare non potest. allegat text. in dict. l. traditio 10. ff. de acquirend. rerum dominio. Cum. n.
19 res donatur, à Domino tradita alienatur. § per traditionem. Instit. de rerum diuisione. Nihil autem hic alienatum a Domino fuit, voluit nempè, in sui commodum pecunias recuperandas expendi, retinuit propterea rerum earundem dominium. Fictio ergo magis fuit, quam in causam piam donatio.
20 Nam, quod priùs fucatè moliebatur donare, postmodùm conatur quadam vsurpatione ex toto auferre. verbis vt loquamur Ioannis Papæ in can. visis litteris 1. in fin. 16. q. 2. Et quod benigne conferre videbatur, fraudis consilio reuocauit. verba sunt Modestini lib. 8. differentiarum in l. adres donatas. 62. §. fin. in fin. ff. de adilitio edicto. sequiturq; Gloss. d. can. visis litteris 1. in fin. verbo frau-
21 de 16. quæst. 2. Nihil ergo donauit, nihil tradidit, quia in donatarium nihil pleno iure transtulit. vt Gloss. aduertit eodem can.
22 visis litteris. verbo tradita. Verba itaq; dedit, non res, verba & ipse vt recipiat, quam iustissimè fit. iuxtà Gratiani verba in can. Ecclesias 1. §. ad hæc callida 13. q. 5. quo loco Glo. verbo verba, sic placidè lusit.

Res dare pro rebus, pro verbis verba dare solemus.

Et planè videat quisquis sano iudicio est, quid (quæso) hic pietatis nomine donauit. Non sua, nam quod donauit ius, siuè actionem ad prætensos fructus, & interesse, non suum erat, sed vxoris. Cedebant quippè hi
23 fructus, & interesse, quatènus quidèm deberentur, atq; recuperarentur, in sortem dotis, atq; fundum, vt ipsemet asseruit Carolus, dicens: *Come à tempo si casò con detta Signora Giulia hebbe in dote alcuni stabili nella Città di Giouenazo col ius di ricuperare li frutti, & interessi di detti stabili, &c.* In dotem proindè cesserunt, iuxtà Gordiani Cæsaris sensum in l. etiam 8. in fin. C. de iure dotium, vbi Bart. & Bald in princ. & num. 4. Rota apud Duranum decis. 399. num. 11. part. 2.
24 Alienare propterea hæc haud poterat, neq; ad pia disponere, vxore saltim non consentiente, quatènus & illa posset. secundùm Sceuolæ sententiam à Paulo probatam lib. 8. ad Paulutium in l. si is, qui Stiebum. 57. § fin. in fin. ff. de iure dotium, & ibidem Gloss. verbo reuertatur. idem Paulus lib. 36. ad edictum, in l. fundus dotali. 3. & Caius in l. lex Iulia 4. Vlpianus in l. Iulianus 5. & in l. sed nec libertas. 6. ff. de fundo dotali. Adeò quippè sanctū
25 legibus visum est, mulierum dotes firmas esse, vt neq; pacto deteriores illas reddi posse, disposuerint: meliores quidèm pacto fieri, assensum præstitere, deteriores verò nec consensere. adstipulantur hoc Paulus lib. 35. ad edictum. in l. de die 14. & Caius lib. 11. ad edictum prouinciale in l. id est 15. idem Paulus l. et autem 16. & Proculus lib. 6. Epistolarum in l. Athieinius 17. ff. de pactis dotalibus, Rota apud Sanctæ memoriæ Gregor. XV.
26 decis. 317. num. 6. Nec valeat maritus rebus dotalibus renunciare, vxore dissentiente. ex Modestino in l. seruus dotalis 59. in fin. & Pomponio in l. fin. ff. solut. matrimon. Nullus autem in hoc tactò vxoris accessit cōsensus, fuit proinde donatio nulla: Quia facta ab eo,
27 qui rei Dominus non erat. Dat autem nemo, quod non habet. regula nemo potest. 79. de regul. iur. in 6. can. Dasbertum. 24. in fin. 1. quæst. 7. Aemylius Ferrettus cons. 22. nu. 5. & 2. nec quisquam potest accipere, quod in dante non aderat. can. ventum est 18. § sed è contrario 1. quæst. 1. can. presbyterum 16. dist. 28. Præter quàm quòd, eatènus dona-
28 tum subsistit, quatènus sit illud dantis, vt si eius non sit, datum depereat, nec ratio patiatur æstimari deberi id, quod deest. vt ex Aphricani dictis argumentamur in l. si seruus legatus 111. §. qui quinq; ff de legat. 1. eodemq; modo ex Vlpiani in l. si sic legatum 78. §. si mihi. eod. de legat. 1. quatenus decer-
29 nit Vlpianus, si, quod mihi non debetur, legauerim, euanescere legatum. & notat Bart. ibid. num. 2. in fin. Ioann. Cephalus cons. 312. num. 69. vol. 3. Gratian. forensium disceptat. par. 5. cap. 988. num. 1. & seq. Dedit proindè Carolus Achilli, quod suum non erat. nulla
30 idcircò datio. Fuisset proindè nulla quoq; donatio, quàmuis illa Fabricæ ipsi Sancti Petri Basilicæ facta fuisset. Vt enim illa firma sit, non quouis modo, sat est, fiat; sed oportet, *vt de debitis cessis constet per instrumenta, seu per testes idoneos parte citata examinandos, & concludenter debitum probantes, aut alias legitimas probationes, & si debitū mediatè ex quouis titulo, etiam cessionis libera, & sine fraude, nec ad commodum cedentis facta.* vt sunt verba Constitutionis Clementis VII. anno 1542. Pontificatus verò sui secūdo, de iuribus Fabricæ disponentis, deduximusq; nos respons. nostra 68. num. 9. & 10. part. 3.

Hic autem de nullo agitur Fabricæ interesse, neq; Fabricæ donatum, neq; liberè D. Achilli, sed fraudulentèr sub eius nomine, vt quod aliàs probari non posset, in Tribunali Fabricæ per leuissimas probationes extorqueretur, cùm neq; per instrumēta, neq; per probationes legitimas de credito constet, neq; cedentis res, siuè ius sit cessum, & in cōmodum quoq; cedentis transeat, vt in superioribus quoq; deduximus.
31 Neq; Fabrica auocat vllo pacto causas, vbi de eius fundato interesse non agitur, vt ex d. Clementis VII. Cōstitutione apertissimè patet. & nos latè deduximus d. nostra respons. 68. per tot.
32 Porrò Tribunal hoc Fabricæ non ideò excitatum fuit, vt pia exequeretur legata, cùm hoc per quàm optimè per Episcopos locorū Ordinarios executioni mādaretur; tùm Imperialium legum Constitutione, tùm Sacro-

rum Canonum, tùm quoq; Sacri Tridentini
Concilij sanctione; sed vt portiones faciliùs
excerperet, pro Fabrica Basilicæ Principis
Apostolotum, Cœliq; Clauigeri, complen-
da; vti ex Constitutionibus Summorum Pō-
tificu Iulij II. Leonis X. Adriani VI. Clemē-
tis VII. Pauli III. Pij V. per quàm luculentis-
33 simè legitur. Ne tamen post excerptas por-
tiones inexecuta pia remanerent legata, vo-
luere præfati Summi Pontifices, cùm primia
verò Pius Papa V. Constitutione sua, quæ in-
cipit (*exigit*) non priùs excerpere portionem
suam Fabricam, quam relicta ipsa pia execu-
tioni demandari omnimodò curasset. Est
itaq; hoc secundariū, non primarium Fabri-
cæ Tribunalis intentum: primarium verò
suam pro fabrica excipere portionem, vti
ostendimus *dict. respons.* 68. *à num.* 58. *cum*
seq. part. 3. & in nostro *Apologetico* pro iuri-
bus Ecclesiæ *respons.* 1. *per tot.* De nullo
propterea interesse fabricæ in hoc agitur, vt
apertissimè paret ex verbis cessionis ipsius,
quæ initio retulimus. non ergo ius habet Fa-
34 brica causas auocandi ab Ordinarijs loco-
rum Episcopis, vt ad suum illas trahat Iudi-
cium. sequentibus nempè Clemens VII. in
sua iam dicta Constitutione.

Et ne ipsi Collegium, & ab eis pro tempore eligendi officiales, pro exigendis oblationibus, bonis, & rebus fabricæ; tam ratione contractuum, quàm quarumcunq; dispositionum inter viuos, & vltimarum voluntatum, pro tempore debitis, in diuersis Tribunalibus litigare cogātur, & per varias cauillationes, & subterfugia solutiones differantur; sicq; prosecutio fabricæ huiusmodi impediatur, quod Collegium præfatum Ordinariam iurisdictionem exercere, & de quibusuis causis quorūcunq; dictæ fabricæ debitorum, etiam quarumcunq; etiam maximarum summarum, ex quauis causa contractorum, cum peritorū Consilio cognoscere, & iudicare ad instantiā Oeconomi seù procuratoris ipsius Fabricæ per Collegium præfatum deputandi, procedere valeat, &c.

Quæ nos quoq; deduximus *d. respons* nostra 68. *nu.* 9. *par.* 3. Eatènus ergò ius est Tri-
bunali Fabricæ causas alibi pendentes ad se
auocandi, suoquè iudicio terminandi; qua-
tènus de interesse agitur fabricæ, De nullo
verò hic fabricæ interesse agitur. haud pro-
indè ad se, suumq; iudicium causas alibi pē-
35 dentes auocare poterit. Tùm quia causa nō
extat, ob quā priuilegium datum fuit. cessa-
bit proindè, atq; præpedietur effectus; causa,
à qua procedit, non existente. *cap. cùm cessā-
te* 60. *de appellat. cap. magnæ deuotionis.* 7. *in
fin. de voto. can. quod pro remedio* 7. *vbi Glos.*
verbo *cessante* 1. *q.* 7. *l.* 1. *C. de donat. quæ sub
modo. Gloss in cap. ita quorundam.* 6. verbo
Ferrum. de Iudæis . referens carmens illud.

Nā causatum perimit causa perempta suū.

36 Tùm etiam quia Priuilegium in sua for-
ma seruandum, verbisq; insistendum, quibus
Princeps vtitur, priuilegiū indulgens ad *text.
in cap. porrò* 7. *de priuileg. & ibid. Gloss.* ver-
bo *tenorem. Bald. in cap. licet n.* 1. *in* 3. *notab.
de translat. Episcop. Rota apud Card. Mātic.
decis.* 82. *n.* 5. *& decis.* 163. *n.* 2. In materia po-
37 tissimùm odiosa, & quæ in præiudicium ten-
dit tertij. ad *tex. in cap. olim.* 16. *de verbor. si-
gnific. extrà & cap. si Canonici.* 2. *de offic. or-
din. in* 6. *Benedictus* Capra *regula* 102. *n.* 15.
diximus *respons.* nostra 78. *nu.* 56. 57. & 58.
part. 3.

38 Quòd verò de nullo agatur fabricæ inte-
resse, in palam id deducitur. Cùm quòd nulla
hic intrat fabricæ portio, neq; quintæ, neq;
medietatis; illa quidèm post annum, hæc ve-
rò triennio, iam exacto à morte testatorum.
Hę nempè portiones nullo debētur pacto, si
nulla vel hæredum, vel exequi debentium
negligentia intercesserit, iuxtà fabricæ priui-
legia, atq; Pij V. Constitutionem, & Declara-
tiones Eminentissimorum eiusdem Collegij:
vti refert quoq; *Quaranta in summ. verbo fa-
brica* §. 1. Et quidèm quòd nulla intercedat
Achillis negligētia, quin magis multa sit eius
has habendi pecunias solicitudo, ac diligen-
tia, vt multas propterea parum curarit nul-
39 litates, ex ipsa patet actorum reuolutione.
iuxtà *Gloss.* 1. & receptam *in fin. in l. iustum
6. C. de edendo. Bar. in l. fin. C. de rebus credit.
Rota apud* Sanct. *memor. Greg. XV. decis.* 416.
n. 5. & 8. diximus *respons.* nostra 13. *num.* 24.
par. 2. & *respons.* 78. *nu* 11. *par.* 3.

Tum, quòd onus eidem adiectum est: *ac-
ciò preghi Dio per l'anima sua*. Huic autem
rectè satisfecerit oneri, vel si saltem semel
40 orauerit. cùm onus hoc simplicitèr verbis
iniūctum fuerit. vnico proindè actu, ac pri-
mo faciet ei satis. ad *tex. in l. boues* 89. §. *hoc
sermone. ff. de verbor signif.* & ibidèm *Tira-
quell in princ. Rota apud Card.* Mantic. *decis.*
322. *n.* 6. *Perez de Lara de anniuersar. lib.* 1. *c.*
3. *n.* 1. & *seq.* diximus *respons.* nostra 4. *n.* 27.
part. 3. & *respons.* 74. *nu.* 5. *ead. part.* 3.

41 Tùm præterea quòd oneri non antè, sed
post habitas pecunias, fieri satis oportebit,
ne prius ónus subeatur, postmodùm emo-
lumentum quæratur, neq; emolumentum
hoc certum sit, & liquidum, sed illiquidum,
& incertum. ad text. Vlpiani in *l. Seio amico.
10. ff. de annuis leg. & c.* 1. & *Gloss. ibid.* verbo
*consolationum. de sepultur. extrà. can. Eccle-
siasticis* 57. *in princ.* 12. *q.* 2.

Nullo itaq; de fabricæ hic interesse agitur.
Nullū proindè ius superest ei, causas iam an-
tea coram Ordinario Episcopo pendentes
ab eo auocādi. Sinat propterea fabrica, corā
Ordinario Episcopo Iuuenacen. Achillem
experiri, an ius sit ei, ex Caroli cessione, neq;
42 patiatur iniustitiam alteri fieri, pietatis
sub velamine. ne dicatur ei, quod de qui-
busdam Apostolus ad *Roman.* 3. 8. dicere,
43 dixit: *faciamus mala, vt veniant bona. quorū
dam-*

damnatio iusta est. & est *tex.* Gregorij *in can. non est putanda* 27. 1. *q.* 2. & Innocentij III. *in cap. ad Apostolicam* 42. *de Simon.* vbi *Gloss.* verbo *pietatis:* dicēs: Prætextu pie-
44 tatis non est impietas cōmittenda. docuitq; Alexander III. *in cap. super eo.* 4. *de vsuris*, non esse licitum vsuram permittere, etiam pro pio opere. luciduisq; ad rem nostram *Gloss. ibid.* verbo *dispensationem*, dicens: arguitur, quòd prętextu boni, malum fieri non debet. pluraq; nos deduximus *respons.* nostra 27. *n.* 5. *cum seq.* & *n.* 8. *part.* 2.

Sub pietatis itaq; velamine, iniquitas haud permitti debet, vt cōtrafas ad iudicium trahatur incompetens *Framarinus*.

45 An, non dolosæ machinationis animus in palam fit, etiam quòd non deerant Ecclesiæ, nec Monasteria, quibus donare vtiliùs potuisset, vt orarent pro eo; & ex maioribus
46 meritis, & orationibus, maiora perciperet animæ suæ commoda multiplicatis intercessoribus? ad *tex. in can. parsimoniam* 5. & *Glo. ibid. verbo in priuatis. dist.* 41. & tradita per *Nauarr. de orat. & horis canonic. c.* 10. *n.* 46. & *c.* 17. *nu.* 38. & *seq.* argumento *tex. in clement. ex frequentibus* 1. §. *quod etiam in fin.* cum *Gloss.* ibidem verbo *comprobatur. de senten. excomunic.* ex illo *Prouerb* 11. & 14. Salus autem vbi multa consilia. & 15. 22. Dissipantur cogitationes vbi non est consilium: vbi verò sunt plures Consiliarij, confirmantur. Dicere nempè poterunt quod Discipuli de Cananitide illa: *Dimitte eam, quia clamat post nos.* Matth. 15. 23. Voluit tamen vni tantùm donare, quia cum eo iam occultè facilius concordauit de quota litis. indè quippè addidit; vt recuperatis pecunijs de medietate depositum fieret pro erigendo beneficio iuris patronatus ad voluntatem, & arbitrium ipsius donantis, vt hoc prætextu, hacq; imagine, pietatem machinatio redoleret, dolusq; simularetur, & per Tribunal Fabricæ præriperet, quod non poterat aliàs Fraus verò, ac
47 dolus nemini patrocinium ferre debet. iuxtà Alexandri III. sensum *in cap. audiuimus.* 3. *in fin. de collusione detegenda.* & ibidèm *Gloss. fin.* allegans *tex. in can. legi* 36. 16. *q.* 1. qua-
48 tènus Augustinus probat ibidem, non esse malum Monachum ad Clerum assumendum, rationem referens: quòd ordini Clericorum *fit indignissima iniuria, si desertores Monasteriorum ad militiam clericatus eligantur: cùm ex eis, qui in Monasterio permanent, non tamen nisi probatiores, atq; meliores in clerum assumere soleamus: nisi fortè (sicut*
49 *vulgares dicunt) malus choraula, bonus symphoniacus est; ita ijdem ipsi vulgares de nobis iocabuntur, dicentes; malus Monachus, bonus clericus est.* Rationemq; reddit Vlpianus lib. 31. ad edictum in *l. verum* 64. §. *tempus ff. pro socio.* dicens: *Nec enim aequum est,*
50 *dolum suum quemquam releuare.* repetitq; lib. 21. ad edictum in *l. non fraudantur* 147. *ff. de regul. iuris in fin.* Inquiens: *Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.* Non itaq; meliorem suam conditionem facere debebit, qui machinatione
51 sua dolum, pietatis imagine, cœlauit. Quin magis Sanctum legibus æstimatur; vt qui alij nocendum esse æstimauit, ipse; suam sentiat iacturam. vti Iustinianus loquitur Cæsar in *d. l. si legatarius.* 25. *C. de legat.* & in initio diximus. vt metat quisq; vt seminauit; & in Pro-
52 uerbijs habetur: Vt quisq; sementem fecerit, ita & metet. Prauum ergo est, & contra Dominicum præceptum, & detrimentum animæ suæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione conceditur. verbis vt loquamur Damasi Papæ in *can. hanc consuetudinem* 15. 10. *q.* 1. Remittat proindè Fabrica ad Episcopi Iudicium, quod suum non est cognoscere. vt cuiq; quod suum est, reddatur, quod
53 facit iustitia. *l. iustitia.* 10. *ff. de iustitia, & iure.* §. 1. *Institut. eod. cap. ex ore* 17. *in princip. de priuileg. extrà.* Gregorius IX. *in proœmio decretalium.* §. *ideò lex.* & ibidèm *Gloss.* verbo *Ius suum. S. Thom.* 2. 2. *q.* 58. *art.* 11. diximusq; *respons.* nostra 16 *n.* 45. & 46. *p.* 3.

Atq; ità ex his, quæ iudicio supponimus, quàm lubentèr, prudentiori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenaten.

Licèt quidèm Sacra Congregatio procedi in causa priùs mandasset, tamen postmodùm Episcopo instante, sequentibus ad Illustrissimum Dominum Franconum Episcopum Nucerinum, & Commissarium Generalem rescripsit.

Foris quidèm. *All'Illustre, e molto Reu. Sign. come fratello Monsignor Francone Vescouo di Nocera, e Commissario Generale della Fabrica di S. Pietro Napoli.*

Intus verò. *Illustre, e molto Reuer. Sign. come fratello. Si bene con la lettera di questa Sacra Congregatione scritta sotto li 12. del passato fu rimessa in cotesto Tribunale la causa, che haue la Fabrica congiuntamente con D. Achille delli Falconi contro Gio. Tomaso Framarino da Giouenazo. In ogni modo per hauere Monsignor Vescouo di quella Città inuiata vna scrittura in iure, nella quale con molte raggioni cerca mostrare, che non sia luogo all'auocatione di questa causa dal Tribunale suo, doue prima pendeua. Questi Eminentissimi miei Signori ordinano, che nella medesima causa si soprasieda, perche in tanto si consideraranno dette raggioni, e si farà poi intendere à V. S. quel tanto s'haurà da fare. E li prego dal Signore ogni prosperità. Roma 2. Settembre 1645.*

Di V. S. come fratello. Il Card. Lanti.
Monsignor Franconi.

Andrea Ghetti Economo.
Cum Sigillo S. Petri.

SVMMARIVM.

1 *Hominem, postquàm creauit Omnipotens Deus, posuit eum in Paradiso voluptatis.*
Vt operaretur, & custodiret illum.
Eumq; solum esse non bonum visum est Deo.
Fecitq; ei adiutorium simile sibi. n. 2.
Atq; ex costa Adæ mulierem creauit.
Eamq; Adæ dedit in vxorem.
3 *Eua quando eam ex costa in mulierem formauit Deus, mulier fuit perfecta, non puella inepta matrimonio.*
Quarè ex viri costa creata? maximum vt ostenderet amorem, quo se inuicem prosequi debent. n. 10.
4 *Vxor socia debet esse viri. & adiutrix operæ domesticæ.*
Et constituta in ætate, vt nouerit quid agat.
Et viri socia vtriusq; fortunæ. n. 5.
5 *Agathoclis dictum satis aptum: Vxorem esse sociam viri, vtriusq; fortunæ.*
6 *Matrimonium iugum est, indè coniugium appellatur.*
In matrimonio amor præcipuus est. nu. 7.
7 *Vir, & vxor debent se inuicem diligere.*
Et esse simul sicut vitis, & vlmus.
Vitis fœcunda vxor à Dauide comparatur. Psal. 127. 3. n. 8.
Ad prolem fœcundandam iunguntur. num. 9.
Quod maximo cum amore præstare debent.
Indè Eua ex costa viri creata. n. 10.
Quia se debent inuicem diligere vir, & vxor. n. 12.
11 *Matrimonio puellas iungere ad patrem spectat.*
Indè iunguntur, vt matres fiant. n. 14.
Ex honestate quidem, non ex necessitate. n. 93. & 96.
13 *Amatoris scema, & vita, ex Plutarcho.*
15 *Homo liber possideri non potest.*
16 *Manutentio viro in vxorem non datur, si tempore motæ litis in eius possessione non erat.*
Manutentio enim possessori datur.
Manutentio non datur, nisi ad terminos præcedentis possessionis. n. 19.
Est enim continuatio antiquæ possessionis. num. 20.
Neq; datur vbi à validitate tituli pendet, de titulo priùs non docto. n. 21.
17 *Possidere non videtur, qui dari sibi petit.*
18 *Petit nemo quod habet.*
Neq; suum quis recipit.
22 *Sequestranda interim puella est, donec de titulo differitur matrimonij.*
Si præsertim impubes fuerit, & non apta concubitu. n. 27. & 32.
Et timor subest peccati. n. 30.
Non itdem reddenda viro. n. 46.
Potissimùm si vir eam à concubitu abiecisset. n. 48. & 66.
Nam inepta præsumitur matrimonio.
23 *Matrimonium inter virum, & mulierem vt constare possit.*
Eos puberes esse oportet.
Ratio affertur n. 25.
24 *Puberes qui dicantur & n. 35.*
25 *Matrimonium sine consensu non consistit. & n. 65.*
Neq; præsumitur, nisi probetur. n. 26.
Quia licèt ex matrimonio nascantur homines.
Matrimonio tamen iuncti non vtiq; nascuntur.
Matrimonium ex libera pendet contrahentium voluntate. n. 9.
Et eorum solus sufficit consensus.
Matrimonium cum puella nouem annorum, & dimidio constare non potest. n. 27 & 65.
Quia non intelligit quid agit.
Atq; propterea nec consentire.
Matrimonij condimentum amor.
28 *Consensus sine intellectu præstari non potest.*
29 *Volitum nihil, nisi præcognitum.*
31 *Restitutio denegatur, vbi de materia agitur scandalosa.*
Atq; peccati nutritiua.
32 *Matrimonium contractum cum puella impubere non apta viro, in sponsalia trãsit de futuro. & n. 15.*
Quia quid agat ignorat n. 44.
Secùs si malitia in ea suppleat ætatem num. 33.
Quod tamen probandum erit. n. 34.
Quia contra iuris regulam fit.
Nec qualicunq; probatione, sed euidenti. num. 37.
Expectandum proindè tempus ætatis legitimæ. n. 45.
36 *Fœmina ante 12. annum completum inepta secundùm ætatem ad matrimonium est contrahendum.*
38 *Fundamentum intentionis cuiusq; probandum.*
39 *Malitiam supplere ætatem, qui dixerit, duo copulatim probare debet.*
Et quæ?
Vt vnum sine alio esse non possit.
40 *Prouerbium. Elephantem ex Musca facere.*
Loquere vt te cognoscam.
41 *Petrus ex loquela, quòd discipulus Iesu esset, agnitus fuit.*
42 *Veritas ex ore infantium, & lactentium prodijt.*
43 *Pondere sanctuarij res perpendenda.*
47 *Viri iuramento standum est asserentis, se cognouisse carnaliter puellam, quæ sibi matrimonio iuncta fuerat.*

Quod

Quod exaudi de puella proxima pubertati.n.52.
Limita, si contra virum sit iuris præsumptio.n.53.
Vel si agatur de interesse pecuniarum. num.54.
49 Amor maximum condimentum rerum.
Facitq; etiam fel dulce.
50 Matrimonium propter filios generandos initur.
Illudq; perficit corporum coniunctio.
51 Vxor ab vtendo dicta.
55 Sententia Iudicis legitimè prolata præsumitur.
Ideòq; ei standum.
Declara in dubio n.56.
Secùs si apertè contra sententiam appareat.
Vt quæ non iustificatur ex actis.n.57.
Vel quæ contra ius lata est.n.58.
Vel si iniusta, & iniqua.n.59.
Etiam si commissa sit causa appellatione remota.n.60.
Vel si sit relatiua ad acta, quæ nulla sint. num.62.
Vel si prolata ex falsa causa.n.64.
Vel si nulla ex ipsa natura ostendatur. num.68.
Vel si lata sine iurisdictione.n.70.
61 Sententia in causa matrimoniali in iudicatum non transit.
Ob periculum peccati.
Nec habere potest maiorem vim, quàm matrimonium ipsum.n.63.
67 Naturas rerum solus Deus mutare potest.
Neq; cœlari potest.n.69.
71 Ordinarijs debent dirigi Apostolica diplomata, iustitiam, vel dispensationem concernentia.ex Tridentino Concilio.
72 Sententia in non subiectum dicta, nulla.
Ex defectu iurisdictionis.
Sine qua nihil omninò tenet.
73 Iurisdictio dicitur lapis angularis iudicij.
Et de ea in primis constare debet.
74 Datæ tempus inspicitur, vt quis sit idoneus ad gratiam obtinendam, non præsentationis.
75 Matrimonium coràm non proprio Parocho contractum, est nullum.& n.88.
76 Parochus proprius dicitur vel ratione originis, vel domicilij, siuè habitationis.
77 Origo propria mutari nullo pacto potest.
78 Domicilium sine animo perpetuo permanendi non contrahitur.
Et solus animus discedendi domicilio contrahendo repugnat.
Duoq; requiruntur factum, & animus. num.79.
Præsertim ad matrimonium contrahendum.n.80.
Nàm non sufficit habitatio paucorum dierum.
Vel mensium animo redeundi.
Hic enim nihil à peregrinante differt. num.81.
Vel saltem domicilium requiritur pro maiori parte anni ad matrimonium contrahendum.n.83.
82 Hospes quis nàm dicatur? & n.87.
84 Domicilium patris sequitur filius.
Exauditur, si cum patre filius habitet. num.85.
86 Filius patris originem sequitur, non tamen domicilium.
Quod potest habere diuersum à patre.
Sub patris potestate est.n.89.
Eiusq; sequitur domicilium.
Præsertim impubes.
Exauditur, si cum patre habitet perpetuò num.90.
91 Patria potestas in his, quæ spiritualia sunt nihil quoad filium proficit.
93 Filia nubere potest etiam sine parentum consensu.& n.96.
Decet tamen, vt eorum ex consensu prodeat. num.94.
In virginibus potissimùm.
Decet enim, vt expetita ad matrimonium accedat.n.95.
Non ipsa expetat.
Ob verecundiam.

ARGVMENTVM.

Puella nouem nata annos, & dimidio, an apta coniugio dicatur, & malitia in illa ætatem superet? Quiduè probare oporteat hoc asserentem, malitiam ætatem supplere? Nùm verò viro, quo cùm matrimonium cõtractum dicitur, vxorem petenti, manutentio danda sit, vel verò sequestro ponenda puella? quid si vir iuramento firmauerit, se puellam carnalitèr cognouisse, an eius standum sit Sacramento? & quomodò id procedat? declaratur. Nùm pro sententia Iudicis standum? & quo nàm pacto exaudiatur istud? & quid in causa matrimoniali? Quo-

Quomodò verò ex defectu iurisdictionis sententia dicatur nulla? & quis proprius dicitur Parochus ad Sacri Tridentini Concilij sensum, vt contrahentium matrimonio iurè assistat? Quando verò quis domicilium contrahere videatur? & nùm filius patris sequatur domicilium, ad hunc præsertim effectum matrimoniũ contrahendi? Quiduè si filius alibi domicilium habeat, seorsim à patre? nùm verò mulier patris prætermisso consensu matrimonium iurè contrahat? & nùm patria potestas in spiritualibus operetur aliquid?

RESPONSIO XCIV.

1 HOminem cùm creasset Omnipotens Deus, posuit enm in Paradiso voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum. *Genesis* 2.15. Cùm
2 verò vidisset, non esse bonum hominem esse solum, dixit: *Faciamus ei adiutorium simile sibi. Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam: cùmq; obdormisset, tulit vnam de costis eius, & repleuit carnem pro ea. Et ædificauit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in mulierem, & adduxit eam ad Adam.* Dixitq; Adam. *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea; hæc vocabitur Virago, quoniam de viro sumpta est. Quam obrem relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna.*
3 Costam, quam tulerat Dominus Dens ab
Adam, ædificauit eam in mulierem, vtiq; perfectam, non puellam ineptam matrimonio;
vt enim esset adiutor similis illi, ædificauit
eam Dominus Dens, atq; in vxorem dedit ei,
vt essent duo in carne vna. Innocentius *III.*
in *cap. gaudemus* 8. §. *quia verò. de diuortijs.*
Socia esse debet vxor, & adiutrix operæ do-
4 mesticæ. apud Clementem Alexandrinum.
ac tali in ætate constituta, vt nouerit quid
agat, virumq; amet, sequaturq; vtraq; fortu-
5 na. vt perpulchrè Theogona vxor Agatho-
clis apud Iustinum historicum *lib.* 23. dixit
quondam. Cùm enim ægrè à marito diuel-
leretur: *Nubendo se non prosperè* (inquit)
tantum, sed omnis fortunæ iniisse societatem.
6 Iugum est matrimonium, vndè coniugium
appellatur; non vnus propterea, sed vterq; il-
lud pares ducere debent coniuges. ex Am-
brosio in *can. cùm initiatur* 5. *& can. coniu-
ges.* 6 *& sequentibus.* 27. *q.* 2. dicebatq; con-
cinnè huc alludens Ouidius 3. de Ponte ad
coniugem scribens:

Cùmq; ego deficiam, nec possim ducere currum,
Fac tu sustineas debile sola iugum.
Ad medicum specto venis fugientibus æger,
Vltima pars vitæ dùm mihi restat, ades.

7 Quæ nõ est apta viro, nescit amare. Amor
in matrimonio, coniugioq; præcipuus. debet
proindè, quæ ducitur, amori apta esse. Vt sint
inuicem velut Vitis, & Vlmus sociati. Oui-
dius 2. Amor. eleg. 16.

Vlmus amat vitem, vitis non deserit Vlmum.
Separor à Domina, cur ego sæpè mea?

8 Iure proindè merito apud Psalmistam
Dauidẽ *psal.* 127. 3. Viti fœcundæ vxor com-
paratur. *vxor tua sicut vitis abundans in la-
9 teribus domus tuæ.* Ad prolem fœcundandã
iunguntur. Maximo idcirco amore præstare
10 debent. Ex costa viri Eua creata à Domino
Deo fuit, vt viri in vxorem, vxorisq; in virum
ex corde debere esse amorem ostenderet, ex
S. Ambrosio lib. de paradiso cap. 10. relato
can. nec illud otiosum 20. *aliàs fin.* 33. *q.* 5. ibi-
dèmq; *Gloss.* verbo *Costa*. vt collateralis vi-
deretur. commentum agit: quia inter virum,
& mulierem debet esse socialis coniunctio
ex *S. Thom.* 1. *part. q.* 92. *art.* 3. *in corpore.* di-
ximus *respons.* nostra 33. *nu.* 13 *par.* 2. taléq;
qualem Propertius lib. 2. charactere insi-
nuauit.

Terra priùs falso partu deludet arantes,
Et citiùs magnos Sol agitabit equos.
Quam possim nostros alio transferre calores:
Huius ero viuus, mortuus huius ero.

Non sic egere, de quibus nunc factum nar-
ramus. Ioseph iungere sibi tentauit coniu-
gio nouennem puellam, quam sibi pater de-
dit. ex Euripide apud Ambrosium in *can. ho-
norantur parentes* 13. 32. *q.* 3. Hermione in
Andromacha dicẽte: *Sponsaliorum meorum
pater meus curam subibit. Hoc enim non est
11 meum.* Cùm verò ætatis defectu matrimo-
nium inter eos esse non posset: Breue obti-
nuere Apostolicum, quo narratum fuit, pro-
ximam pubertati puellam esse, eamq; ex Diœ-
cesi Anglonen. Hanc ob causam Ordinario
Anglonen. demandatum fuit cum clausula.
*Si tibi verè, & legitimè constiterit, malitiam
supplere ætatem: & explorata dictæ Franci-
scæ voluntate, si spontè, & non vi ad matri-
monium contrahendum fuerit inducta.* Vi-
carius Anglonen parum perpẽsis omnibus,
neq; si sua esset iurisdictio; neq; instituta de-
super

super informatione legitima super expositis, dispensando etiam in denunciationibus faciendis, causa legitima non præcedente, matrimonium contrahi decernit, & super ætatis defectu dispensat. Matrimonium idcircò de facto per Parochum Terræ Clarimontis, in qua Pater puellæ demorabatur Terræ Dominus, contrahitur: tendunt festinanter ad Terram Gallichij, ibiq; Ioseph matrimonium se consumasse iactat. Puella ad Auiæ domum ætatem legitimam præstolatura, demigrat. Interea consanguinei, Auus scilicet maternus, Auiaq; paterna, ejusq; Patruus viri potentes, ac Principes, de nullitate matrimonij ad Sanctissimum proclamant; Causamque Eminentissimo Cardinali Boncompagno Archiepiscopo Neapolitano per Breue Sanctitatis suæ sub annulo Piscatoris committi obtinent. Citationes ad partes dimittuntur; actisq; transmissis à Vicario Anglonen puellaq; Neapolim trāsuecta: fit causæ status; validum, ne firmumq; sit matrimonium inter hos putatos coniuges contractū? Ioseph reintegrari se ad matrimonij possessionem, sibiq; vxorem restitui, instat. Sed respondetur ei; neq; matrimonium verum, neq; in possessione esse vxoris prætensæ. nullam sibi manutentionem deberi. Et quidē in possessione eum non esse prętensæ vxoris, id apertissimè ex his, quæ coram Vicario Neapolitano puella dixit, per quam lucidissimè deducitur. Interrogata nempè ipsa. Per quantum temporis spatium cum Iosepho cubauit? Respondit; *per tre notti; e poi dormij con la Prencipessa vana*. Vt quid igitur perditio hæc? siccine ergò statim cupitis complexibus dilectæ sponsæ nauseam, stomachumq; contraxit ardens sponsus, vt post tertiam noctem abijcerit eam, atq; à se re-
12 pulerit? An non meminit illius, qui dixit: Dilectus meus mihi, & ego illi, & ad me conuersio eius? *Canticor. 6. 2. & 7. 10.*

13 Amatoris scema descripsit affabrè Plautus in Mercatore.

Sum ne ego homo miser, qui nusquam benè queo quiescere?
Si domi sum foris est animus: sin foris sum, animus domi est.
Ita mihi in pectore, atq; in corde facit amor incendium.
Ni oculos lacryma defendant, iam ardeat credo caput.

Hecine iste amabat, iste ardebat; non hic noster nouus algidus sponsus, qui dilectam suā à se abijecit, stomacho, nauseaq; euomit. Vel itaq; erat apta connubio, puella; (dilemmate
14 vt conuincamus illum) & à se abijcere non debebat, sed magis eam matrem reddere, vt filios procrearet, ad Innocentij *III.* sensum in *cap. fraternitatis tuæ. 6.* & Honorij *III.* in *cap. litteras. 7. de frigidis, & maleficiat.* Vel inepta erat, & malitia in ea ætatem non supplebat, & matrimonium inter eos constare non poterat. non itaq; eius erat vxor. non
15 ergo possidebat illam. quia liber homo possideri non potest. ex *Innocentio III.* in *cap. ex parte M. mulieris. 14.* ibidemq; *Gloss.* verbo *commodo destituta. de restitut. spoliator.*
16 Nulla itaq; ei debetur manutentio, qui, de tempore potissimùm motæ litis in possessione non erat. Possessorem enim tuetur interdictum; quippè cùm sufficiat ei, quòd possideat. Vlpianus lib. 69. ad edictum in *l. 1. §. interdictum autem. ff. vti possidetis.* Imperator *Iustinianus* in *§. retinendæ possessionis.* & *§. hodie autem. Institutionib. de interdictis.* Rota in *recentioribus. part. 2. decis. 238. nu. 1. & apud S. memor. Gregor. XV. decis. 100. nu. 5. & decis. 160. nu. 1.* At non possidet. non
17 itaq; debetur ei interdictum possessorium. *Ipse* enim petit dari sibi prætensam vxorem. non itaq; possidet. *Quia & ciuilis, & naturalis ratio facit, vt alius possideat, & alius à possidente petit.* verbis respondemus *Imperatoris d. §. retinendæ Institutionib. de in-*
18 *terdict.* Ipse petit. non ergo possidet. nemo quippè petit quod habet; sed quod non habet. nam si petit, ideo petit, quia non habet. alioquin nemo suum recipit. ex Vlpiano lib. 23. ad edictum in *l. si quis seruum comunem. 9. in princ. ff. de seruo corrupto.* non itaq; de-
19 betur ei mandatum de manutenendo. Et quia manutentio non datur, nisi ad terminos præcedentis possessionis. ad *tex. in d. l. 1. §. interdictum autem. ff. vti possidetis*, quatènus datur interdictum possessorium, vt vti possidetis possideatis. & *d. §. retinendæ possessionis. Institut. de interdictis.* & *l. 1. §. deinde ait prætor. ff. de aqua quotidiana, & æstiua* ex Vlpiano lib. 70. ad edictum. Rota apud S. memoriæ *Gregorium XV. d. decis. 100. nu. 5. & decis. 569. nu. 1. & sequentib.* ibidèmq; *Beltraminus* Addens *nu. 6.*

20 Porrò manutentio antiquæ possessionis continuationem importat. secundùm Rotā in Carthaginen. Canonicatus 1609. *coram Cardinali Lancellotto apud Marchesanum part. 1. fol. 971.* & in alia Romana nullitatis donationis 18. Ianuarij 1610. *coram eodem Card. Lancellotto*, cuius meminit *Beltraminus* ad dictam *decis. 569. num. 9. Gregor. XV.*
21 Et quia, neq; datur manutentio, vbi illa à validitate pendet tituli, nisi postqnàm de titnli eiusdem firmitate doctum fuerit. vt dictum fuit in vna *Lucen. seù nullius iurisdictionis 4. Maij 1598. coram Card. Seraphino decis. 1278. nu. 4.* & sequuta fuit *Rota apud S. memor. Gregor. XV. decis. 283. num. 5.* & ibidèm *Beltraminus num. 8. Lancellottus de attentat. part. 3. cap. 24. q. 19. num. 4. Rota in recentiorib. part. 2. tom. 1. decis. 423. num. 7.* A titulo itaq; pendet validitatis matrimonij, sua ne, vel non sit puella vxor: vt si firmū illud fuerit, vxorem habeat, sin verò; nulla interim debeatur ei manutentio.
22 Seqnestranda igitur interim pnella erit

atq;

atq; in tuto reponenda, donec de validitate
constiterit matrimonij. *d. cap. ex transmissa*
8. ibidémq; *Gloss.* verbo *legitimè. de restitut.*
spoliator. Berous in cap. in litteris 5. num. 53.
eod. tit. Gabriel de restitut. spoliator. lib. 5. cō-
clus. 1. in 22. limitat. num. 146. Sanchez de
matrimon. lib. 3. disput. 45. nu. 1. in fin. Rota
apud S. memor. Gregor. XV. decis. 351. nu. 39.
40 41. & 42. quod nos inualidum demon-
stramus.

23 Quippè matrimonium inter virum, ac
mulierem vt consistat, contrahentes pube-
res esse oportet. *I*ustas enim nuptias inter se
Ciues Romani contrahunt, (*I*ustinianus Cę-
sar §. 1. *Institution. de nupt.* loquitur) qui se-
cundum præcepta legum coeunt; Masculi
quidem pubcres, fœminæ autem viri potē-
24 tes. Id est maiores duodecim annis. *Gloss.*
ibidem commentum agit. docet Isidorus
lib. 11. Ethymologiarum cap. 2. & 7. canoni-
zatus in *cap. puberes. 3. de desponsatione im-*
puber. Nicolaus Papa *cap. vbi non est con-*
sensus. 2. Alexander *III.* in *cap. continebatur.*
6. Vrbanus *III.* in *cap. attestationes* 10. *&*
cap. ex litteris 11. Innocentius *III.* in *cap.*
tua nobis. 14. de desponsat. impuber. Apertis-
simè Bonifacius *III.* in *cap. vnico §. idem*
quoq; eodem tit. lib. 6. cuius verba damus:
Nec matrimonium (quod vt matrimonium
ætate non tenuit probibente) per lapsum di-
cti temporis conualescit; nisi per carnis copu-
lam subsequutam, vel aliquem modum alium
contrahentes eosdem cum eiusdem perseue-
rantia voluisse ad pubertatis tempora per-
uenisse constiterit euidentèr. sequiturq; Co-
uar. in 4. decretalium de sponsalib. & matri-
mon. par. 2. cap. 5. num. 1. Menochius de præ-
25 *sumptionib. lib. 6. præsumpt. 90. nu. 3.* Quia
nimirum intelligere eos oportet quid fa-
ciunt, vt consensum præstare valeant, sine
quo matrimonium non consistit. Nicolaus
Papa *d. cap. 1. de desponsat. impuber.* Alexan-
der III. in *capitum locum. 14. de sponsalibus.*
Vlpianus lib. 42. ad Sabinum in *l. nuptias. 31.*
ff. de regulis iuris, dicens apertissimis verbis:
Nuptias non concubitus, sed consensus facit.
Nicolaus Papa à Gratiano relatus *can. suf-*
ficiat. 2. 27. q. 2. & ex Ioanne Chrisostomo.
can. matrimonium 1. ead. causa, & quæst.
26 Hanc ob causam cùm ex consensu proce-
dat matrimonium, atq; ex facto pendeat,
nunquàm præsumitur, ni probatione firme-
tur. non enim matrimonio iuncti (& si ex
matrimonio legitimè) nascuntur homines.
ex Euaristo Papa apud Gratianum in decre-
to *can. aliter legitimum. 1. 30. q. 5.* ibidémq;
Gloss. verbo *contubernia. Alciatus de præ-*
sumptionib. regula 2. præsumpt. 2. num. 5. &
præsumpt. 5 nu. 1. & seq. Mascard. de proba-
tionibus tom. 1. conclus. 597 nu. 13. & tom. 2.
conclus. 1023. nu 1. & seq. Surdus cons. 364
nu. 20. lib. 3. Sanchez de matrimon. tom. 2. lib.
7. disputat. 104. nu. 1. & seq. & nu. 4.

27 Intelligere autem per ætatem haud pote-
rat hæc puella, quid agebat, in nono etiam,
& dimidio, non adhuc decimum excedens,
ætatis suæ anno constituta. Non igitur inter
ipsam, & Iosephum constare matrimonium
potuit, quod solo perficitur consensu, qui si-
28 ne intellectu præstari minimè potest. pluri-
bus tuetur *Gratianus in summa 29. q. 1.* quia
29 nihil volitum, quin præcognitum ex Aristo-
tele docet *S. Thom. 1. 2. q. 3. art. 4. & q. 12. art.*
1. Nauar. cons. 1 q 6. nu. 25. lib. 1. de consti-
tut. & in can. cogitationis. nu. 2. de pœnitent.
dist. 1. & de finibus humanorum actuum. nu.
29. versic. omissa tamen altiori. Sequestranda
30 igitur, nec viro restituēda, quam nunquàm
possedit; quamuis legitimè in matrimonium
consensisset; cum absq; iniuria Creatoris eā
habere non possit; ne fomētum peccato præ-
stare videamur. ex Innocentio III. *d. cap. gau-*
demus. 8. §. qui autem. de diuort. cuius verba
subijcimus, quia rem nostram faciunt aper-
tam: *Aut etiam si consentiat, non tamen absq;*
contumelia Creatoris, vel vt eam pertrabat
ad mortale peccatum: in quo casu restitutio-
nem petenti, quamuis de iniusta spoliatione
constaret, restitutio negaretur; quia secundū
Apostolum, frater, aut soror non est huius-
modi subiectus seruituti. nec longè ab hoc
sensu abijt Alexander III. in *cap. ex transmis-*
sa 8. de restitutione spoliator. dùm mulierē,
quæ securè cum viro esse non potest, in tuto
sequestrandam decernit. eodemq; modò In-
nocentius III. in *cap. litteras tuas 13. §. nos*
autem eod. tit. ex ratione, quam reddit; *Cùm*
non possit huiusmodi viro, sine mortali pecca-
to carnaliter commisceri. & ex eodem Ale-
xandro III. *d. cap. cum locum 14. in fin.* ibiq;
Scribentes *de sponsalibus.* Idemq; Innocen-
tius III *d. cap. ex parte M. mulieris 14. de re-*
stitut. spoliat. Ripa in l. naturaliter. 12 §. ni-
hil comune nu. 83. post Alexand. ibidèm *nu.*
20. ff. de acquirenda possession. Couar. de spō-
salib. part. 2. cap. 7. §. 5. nu. 9. in fin. Genuens. in
praxi Episcopali cap. 15. de muliere seque-
stranda. in impressione Romana anni 1609.
Riccius in praxi part. 1. resol. 216. Vrsillus ad
Afflict. decis. 113. nu. 2. Gayllus practicarum
obseruat. lib. 2. obseruat. 45. nu. 7. Rota par. 4.
diuersorum collecta per Farinac. decis. 245.
& 246. & in Hipporegien. *prætensi matri-*
monij coram Comitulo decis. 72. post 1. volu.
consil. Farinac. & ex solemni *cons. Federici de*
31 *Senis. 283. num. 4.* concludentis, quòd vbi
agitur de materia scandalosa, atq; peccati
nutritiua, interim denegetur restitutio. se-
quuta fuit Rota in *Hispalen matrimonij de*
Alcalà coram S. memor. Gregor. XV. decis. 351.
num. 45.

Nihil proindè proficiet; matrimonium iā
contractum fuisse, atq; in facie Ecclesiæ corā
Parocho, & testibus ad præscriptum Sacri
Tridentini Concilij *sess. 24. cap. 1. de reform.*
matrimon.

Quo-

32 Quoniam contractum de facto fuit cum
puella non apta matrimonio ob ætatem no-
uem annorum cum dimidio; quam ob cau-
ſam matrimonium ipſum attentatum, in ſpõ-
ſalia tranſiuit de futuro. ex Alexandro *III.*
cap. de illis, qui 7. & 9. de desponsation. impu-
ber. & ex Innocentio *III. cap. tua nobis. 14.*
aliàs *fin. eod. & cap. 1. §. idem quoq; si pube-*
res eodem tit. lib. 6. d. cap. ex parte M. mulie-
ris 14. de restitut. spoliat. Rota decis. 1. de de-
sponsatione impuberum in nouis. Surdus d.
conſ. 364. nu. 22. & 36. vol. 3.

33 Nec obſtaculum faciet, quod ipſi aſſerunt,
eſſe quidèm puellam minorem duodecim
annis, at malitiam in illa ſupplere ætatem. *ex*
tex. in d. cap. de illis 9. & d. cap. puberes. 3. &
d. cap. tua nobis. fin. de desponsat. impuber.
Sanchez d. lib. 7. disput. 104. num. 5. & seq. de
matrimon.

34 Quoniam certè hoc ipſum, quod aſſerunt,
probare eos oportet, qui aduerſum ſe regu-
lam habent; ne matrimonio coniungantur,
qui ad ætatem legibus, vel canonibus deter-
minatam non peruenerunt. ex Nicolao Pa-
pa *d. cap. vbi non est conſenſus. 2. de desponsa-*
35 *tione impuber.* Eos verò eſſe puberes, qui ex
habitu corporis pubertatem oſtendunt, &
generare poſſunt. ex *Iſidoro d. cap. puberes.*
3. ibidem. ibidèmq; *Gloſſ.* verbo *generare*.
36 Antè autem duodecimũ annũ, ipſumq; cõ-
pletum, puellam ineptam eſſe matrimonio
ſecundùm ætatem eſſe, ſacri tradunt cano-
nes *d. cap. continebatur 6. & d. cap. tua no-*
37 *bis. fin. de desponsat. impuber.* Quiſquis igi-
tur à regula recedere voluerit, atq; puellam
aptam aſſerere, quòd malitia in illa ætatem
ſuppleat; probatione, nec qualicunq; ſed
euidenti præſtare oportebit. *d. cap. 1. §. idem*
quoq; impuberes de desponsat. impuber. in 6.
Nauar. manuali cap. 22. num. 29. Couarru-
uias de sponsalib. part. 2. cap. 5. nu. 3. Sanchez
lib. 7. d. disput. 104. num. 4. Rota d. decis. 71.
num. 6. & 8. post. 1. vol. consil. Farinac. Pu-
38 *teus decis. 65. lib. 2.* fundamentum eſt nempè
intentionis eorum: *Rota apud Achillem de-*
cis. 1. de probat. & apud Cæsarem de Graſſis
decis. 176. aliàs prima. qui filij sint legitimi. n.
17. & 18. & part. 1. diuerſorum decis. 102. n.
6. Gonzalez ad regulam 8. Cancellariæ Gloſſ.
43. num. 95. Rota apud S. memor. Gregor. XV.
decis. 278. num. 6. & 7. ibidèmq; *Beltrami-*
nus num. 12.

39 Duo quippè copulatinè probanda fuerint,
vt malitia ætatem ſupplere videatur: Corpo-
ris ſcilicet aptitudo, atq; ad generandum po-
tentia: & animi prudentia ad intelligendum
coniugalis vinculi vim, atq; ad illud conſen-
ſum præſtandum: vt vnum ſine altero eſſe nõ
vtiq; poſſit, inualidè ni quis agere velit. *d. c.*
puberes. 3. & d. cap. de illis. 9. ibiq; Scribentes
de desponsat. impuberum. Couar. de sponsalib.
part. 2. d. cap. 5. num. 3. Sanchez d. disputat.
104. q. 4. num. 21. Surdus d. conſ. 364. num. 1.
& num. 34. Rota d. decis. 72. num. 2. & 3. post
1. vol. consiliorum Farinac. Neutrum autem
horum præſtauere, neq; præſtare potuere, vt
nec præſtare poſſunt, ipſamet ſe prodente
puella, & verbis, atq; ex corporis aſpectu.
Sex quippè menſes ſupra nouem annos nata
puella eſt, nũquid *Elephantem ex Musca fa-*
40 *cient?* vt in adagijs fertur. loquatur de ſe
puella, vt eam cognoſcamus. iuxtà illud Phi-
loſophi: *loquere, vt te cognoscam.* & ex ratio-
41 ne eorum, qui in domo Caiphæ Petrum in-
terpellarunt, quòd diſcipulus Ieſu eſſet: *Verè*
& tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum
te facit. Matth. 26. 73. Interrogata nempè co-
ram Eminentiſſimo, ac rationem reddens;
quarè cum Ioſepho non degeret viro? *Per-*
che lo Signore Tata (Reſpondit) *m'hà dato*
tempo fino alli dodici anni, perche sono picci-
rella. & paulò poſt: *perche sono troppo picci-*
rella. Ipſa itaq; vtrumq; requiſitum non ad-
eſſe verbis oſtendit: corporis aptitudinem,
atq; ad generandum potentiam; *perche sono*
troppo piccirella; nimis paruula erat; animi
verò prudentiam, atq; ad intelligendum cõ-
iugalis vinculi vim; *Perche lo Signore Tata*
m'hà dato tempo fino alli 12. anni, perche so
42 *piccerella.* Ex ore itaq; infantium, & lacte-
tium (balbutientium *Tata, e Babo*) veritas
prodijt. iuxtà illud *Psalm. 8. 3.* Regij Citha-
redi; *Ex ore infantium, & lactentium perfe-*
cisti laudem propter inimicos tuos. ſic faciën-
te diuina bonitate; *Quoniam sapientia aper-*
ruit os mutorum, & linguas infantium fecit
disertas. Sapient. 10. 21.

43 Ex his autem verbis duo perpendere li-
cet, pondere Sanctuarij. *Exodi 30. 24.* ad *tex.*
in can. non afferamus. 21. 24. q. 1. Vnum qui-
44 dèm, puellam in matrimonium nõ conſen-
ſiſſe; quia quid ageret ignorabat, cùm nimis
eſſet paruula, tempuſq; ad vſq; duodecimũ
annum à Genitore accepiſſet: alterum verò,
illum, quem quoquo modo [illegible]ſtitit conſen-
ſum, Conditionalem fuiſſe, ad vſq; duodeci-
mum annum; *perche lo Signore Tata m'hà*
dato tempo fino alli dodici anni; perche so pic-
45 *cirella:* fuiſſe proindè ſponſalia non matri-
monium; præſtolari idcircò deberi annum
duodecimũ cõpletum, vt ſciri valeat, an ve-
lit matrimonium eo tempore cum Ioſepho
contrahere, atq; in ſponſalibus perdurare, an
reſilire. iuxtà Alexandri III. in *d. cap. de illis,*
qui 7. & Vrbani *III.* in *d. cap. attestationes.*
10. de desponsatione impuberum determina-
tionem. atq; Innocentij *III. d. cap. ex parte*
46 *M. mulieris 14. de restitut. spoliat.* Non itaq;
matrimonium. non ergo reddenda viro, qui
adhuc (per ætatem) non ſuus vir eſt; futurus,
cùm ad ætatem legitimam peruenerit, ſi
ſponſalibus ſtare voluerit. Idcircò ſupra fir-
mam petram fundamentum ſe locaſſe, ne
47 putent Aduerſarij; quòd iuramento ſtãdum
ſit viri, ſe carnaliter cognouiſſe puellam ia-
ctante. Iuramento ſe firmaſſe Ioſephum, illã

to ius patronato con li requisiti soliti, e con la facultà di eligere, nominare li Cappellani ad vitam, ò amouibili ad nutum, secondo ad esso Carlo, e suoi heredi, e successori parerà, e piacerà, quia sic, &c. E con vn'altro peso, che caso che esso Carlo hauesse torto nella lite mossali da Mõsignor Datario per li frutti del Beneficio, sia obligato detto Donatario sodisfare delle dette quantità recuperande, così lo loro capitale, come le terze, quia sic, &c.

Donatione ità disposita Achilles de Falconibus statim subsequenti die litigium in Tribunali Fabricæ aduersus Framarinum denunciat. Ille vocatus exceptiones dicit; ac litem pendere in Episcopali Curia Iuuenacen. opponit; apud illum Iudicem interpellari debere, non hic agi de pia causa; neq; de fabricæ Sancti Petri interesse. cessare proindè dictæ fabricæ iurisdictionem, esse prætensam hanc donationem fraudulentam, & de re non propria, neq; omninò subsistere. Fitiaq; causæ status: Sint ne firmæ Framarini exceptiones? Firmas vtiq; illas, stabilesq; esse, asseueramus. Accipiat caput hæc, quam ordimur, tela, à donationis fraude. Facta nempè est sub pietatis nomine, vt transferret iudi-
8 cium in Fabricæ Tribunal, quod via procedit executiua, cùm duæ pro ipsa fuerint sententiæ, ex Pij Papæ Quinti Constitutione, quę incipit: *Et si omnium litium, &c.* eâq; refert quoq; *Quaranta in summa Bullarum.* verbo *Fabrica. in fin.* & diximus *respons.* nostra 14.
9 *num.* 11. *par.* 1. Alienauit proindè rem; quam non poterat, lite pendente, vt in potentiorem iudicium transferret, contra Sacrorum statuta Canonum *cap.* 1. *&* 2. *de alienat. iudicij mutãdi causa facta*, & ibidèm *Gloss. & Scribent. Gloss. in cap. ex litteris.* 7. verbo *vel antequam. de iure patronat.* ex Gelasio Papa *in can. quia res in litigio.* 50. aliàs *fin.* 11. *quæst.* 1. atq; legitimas sanctiones in *l. penul. & fin.*
10 *C. mandati.* In fraudem idcirco id fecit, quia per calliditatem, & versutiam, vt Alexãdri III. verbis vtamur *dict. cap.* 1. *de alienat. iudicij mutandi causa facta.* & circumueniendi animo, vt Imperator loquitur *d. l. penult. in fin. C. mandati.* Fraus enim fieri dici-
11 tur, vbi id fit, quod fieri non debuit. ex Paulo in *l. contra* 29. & Vlpiano in *l. fraut.* 30. *ff.*
12 *de legibus.* nullo, proindè modo alienatio prædicta subsistet. quinim pœnas dedit alienãs prætatus in *dict. cap.* 2. siue *fin. de alienat. iudicij mutandi causa facta.* contētas. & *clement. cùm lite pendente.* 2. *vt lite pendent. cap. Ecclesia Sancta Maria* 3. *vt lite pend.* & ibidèm *Abb. & l.* 1. *&* 2. *C. ne liceat potentioribus. l.* 1. *&* 2. *ff. de alienat. iudicij mutandi*
13 *causa facta.* quinimò nulla omnino alienatio ipsa redditur, neq; effectum producit, cùm contractus ipse cessionis, siuè dationis nullus omninò fit. vt *Innocen. & Abb in c.* 2. *de alienatione iudicij mutandi causa facta* docent. sequiturq; *Afflict. decis.* 354. *in fin.* est *tex.* satis apertus Constantini Cæsaris in *l. lite pendente* 2. *C. de litigios.* ibi: tanquàm si nihil factum sit; lite nihilominùs peragenda. *& l. censemus* 4. *C. eod.* *Gloss. in cap. quia V. qui violenter.* 11. verbo *sicut inter eundem. in fi. vers. & sicut ille, qui recipit rem. de iudic.* hanc sequitur sententiam Hieronymus à Ceuallos *commun. contra communes. p.* 3. *quæst.* 810. *num.* 28. *& seq.* & Regens *Ioannes Frãciscus Sanfelicius decis.* 2. *num.* 6. 7. *& seq.*
14 *part.* 1. Dolis nempè, atq; occultis partium machinationibus hoc pacto occurrere sacræ voluere leges, iuxtà Iustiniani Cæsaris sensũ *dict. l. censemus* 4. *§. sin autèm. C. de litigiosis.* & sequuta fuit *Rota in Bononien. transactionis* 8. *Iunij* 1637. *coram Cardin. Verospio decis.* 227. *num.* 1. *&* 14. *part.* 7. *recentiorum per Rubeum, & in eadem causa* 26. *Nouembris* 1633. *coram eodem decis.* 281. *num.* 1. *& seq. & num.* 18. *ead. part.* 7. *per eund. Rubeum* ex *gloss.* notabili in *d. cap. ex parte.* 2. aliàs *fin. de alienat. iudicij mutandi causa facta* verbo
15 *Ecclesiasticum.* rationem reddente; quia per hoc mutatur iudicium. Idcircò enim donationem fecit D. Achilli sub pietatis nomine, vt in Tribunal Fabricæ iudicium mutaret, & quod alia obtinere via non poterat fortasse, hac securius haberet, neq; se valentem de-
16 fendere opprimeret, iniraq; omnia dolosa mente, & abscondita machinatione violaret. verbis vt vtamur Iustiniani Cæsaris *d. l. censemus.* 4. *§ sin autèm. C. de litigiosis.*

Patefit autèm animus dolosæ huius machinationis, non ob pietatem D. Achilli donasse, sed vt hoc modo in Tribunal Fabricæ iudicium mutaret, ex pacto, quod demum addidit, vt supra quoq; retulimus, dicens. *E con vn'altro patto, che caso detto D. Carlo hauesse torto in la lite mossali da Monsignor Datario per li frutti del benefi io, sia obligato detto donatario sodisfare delle dette quantità recuperande, così lo lor capitale, come le terze, quia sic, &c.* Cõfinxit itaq; pietatis nomen, non verè pietate ad donandum motus. Voluit nempè, vt pecuniæ recuperãdæ in sui etiam commodum cederent. non transtulit proindè in donatarium dominium. retinuit ergò illud adhuc apud se. non itaq; tradidit,
17 quod donare se finxit. Traditionibus verò dominia rerum, non nudis pactis transferũtur. Imperatores Valerianus, & Gallienus disposuere *in l. traditionibus.* 20. *C. de pactis*, & ibidèm *Gloss.* verbo *traditionibus.* conditiones quasdam perpendẽs: vt videlicet causa vera sit, & non ficta, atq; idonea ad trans-
18 ferẽdum dominium, & à Domino fiat. Quia nimirum si dominium non habuit, ad eum, qui accipit, nihil transtulit. Vlpianus loquitur lib. 29. ad Sabinum in *l. traditio* 20. *ff. de acquirendo rerum dominio. cap. quod autem* 5. *in fin. de iure patronatus.* & ibidèm *Gloss.* verbo *pro non dato.* dicens: *Sic ergo pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare*

dare non potest. allegat *text. in dict. l. traditio*
20. ff. de acquirend. rerum dominio. Cùm. n.
19 res donatur, à Domino tradita alienatur.
§ per traditionem. Instit. de rerum diuisione. Nihil autem hic alienatum a Domino
fuit, voluit nempè, in sui commodum pecunias recuperandas expendi. retinuit propterea rerum earudem dominium. Fictio ergo
magis fuit, quam in causam piam donatio.
20 Nam, quod priùs fucatè moliebatur donare, postmodùm conatur quadam vsurpatione ex toto auferre. verbis vt loquamur Ioãnis Papæ in *can. visis litteris 1. in fin. 16. q. 2.*
Et quod benigne conferre videbatur, fraudis consilio reuocauit. verba sunt Modestini
lib. 8. differentiarum *in l. adrec donatas. 62.*
§. fin. in fin. ff. de adilitio edicto. sequiturq;
Gloss. d. can. visis litteris 1. in fin. verbo *frau-*
21 *de 16. quæst. 2.* Nihil ergo donauit, nihil tradidit, quia in donatarium nihil pleno iure
transtulit. vt *Gloss.* aduertit eodem *can.*
22 *visis litteris*. verbo *tradita*. Verba itaq; dedit,
non res, verba & ipse vt recipiat, quam iustissimè fit. iuxtà Gratiani verba in *can. Ecclesias 1. §. ad hac callida 13. q. 1.* quo loco *Glo.*
verbo *verba*, sic placidè lusit.

Res dare pro rebus, pro verbis verba dare solemus.

Et planè videar quisquis sano iudicio est,
quid (quæso) hic pietatis nomine donauit.
Non sua, nam quod donauit ius, siuè actionem ad prætensos fructus, & interesse, non
suum erat, sed vxoris. Cedebant quippè hi
23 fructus, & interesse, quatènus quidèm deberentur, atq; recuperarentur, in sortem dotis,
atq; fundum, vt ipsemet asseruit Carolus, dicens: *Come à tempo si casò con detta Signora Giulia hebbe in dote alcuni stabili nella Città di Giouenazo col ius di ricuperarcli frutti, & interessi di detti stabili, &c.* In dotem
proindè cesserunt, iuxtà Gordiani Cæsaris
sensum *in l. etiam 8. in fin. C. de iure dotium*,
vbi *Bart. & Bald in princ. & num. 4. Rota apud Duranum decis. 399. num. 11. part. 2.*
24 Alienare propterea hæc haud poterat, neq;
ad pia disponere, vxore saltim non consentiente, quatènus & illa posset. secundùm Sceuolæ sententiam à Paulo probatam lib. 8. ad
Paulutium in *l. si is, qui Stichum. 57. § fin. in fin. ff. de iure dotium*, & ibidèm *Gloss.* verbo
reuertatur. idem Paulus lib. 36. ad edictum.
in l. fundus dotali. 3. & Caius in *l. lex Iulia 4.*
Vlpianus *in l. Iulianus 5. & in l. sed nec libertas. 6. ff. de fundo dotali*. Adeò quippè sanctũ
25 legibus visum est, mulierum dotes firmas
esse, vt neq; pacto deteriores illas reddi posse, disposuerint: meliores quidèm pacto fieri, assensum præstitere, deteriores verò nec
consensere. adstipulantur hoc Paulus lib. 35.
ad edictum. in *l. de die 14.* & Caius lib. 11. ad
edictum prouinciale in *l. id est 15.* idem Paulus *l. et autem 16.* & Proculus lib. 6. Epistolatum in *l. Atticinius 17. ff. de pactis dotalibus*,
Rota apud Sancta memoria Gregor. XV.
26 *decis. 317. num. 6.* Nec valeat maritus rebus
dotalibus renunciare, vxore dissentiente. ex
Modestino in *l. seruus dotalis 59. in fin.* &
Pomponio in *l. fin. ff. solut. matrimon.* Nullus
autem in hoc facto vxoris accessit cõsensus,
fuit proindè donatio nulla: Quia facta ab eo,
27 qui rei Dominus non erat. Dat autem nemo, quod non habet, regula *nemo potest. 79. de regul. iur. in 6. can. Daibertum. 24. in fin. 1. quæst. 7. Aemylius Ferrettus cons. 22. nu. 1. & 2.* nec quisquam potest accipere, quod in
dante non aderat. *can. ventum est 18. § sed è contrario 1. quæst. 1. can. præsbyterum 16. dist. 28.* Præter quàm quòd, catènus da-
28 tum subsistit, quatènus sit illud dantis, vt si
eius non sit, datum depereat, nec ratio patiatur æstimari deberi id, quod deest. vti ex
Aphricani dictis argumentamur in *l. si seruus legatus 11 1. §. qui quinq; ff de legat. 1.* eodemq; modo ex Vlpiani in *l. si sic legatum 78. §. si mihi. eod. de legat. 1.* quatenus decer-
29 nit Vlpianus, si, quod mihi non debetur, legauerim, euanescere legatum. & notat *Bart. ibid. num. 2. in fin. Ioann. Cephalus cons. 317. num. 69. vol. 3. Gratian. forensium disceptat. par. 5. cap. 988. num. 1. & seq.* Dedit proindè
Carolus Achilli, quod suum non erat. nulla
30 idcircò datio. Fuisset proindè nulla quoq;
donatio, quàmuis illa Fabricæ ipsi Sancti Petri Basilicæ facta fuisset. Vt enim illa firma
sit, non quouis modo, sat est, fiat; sed oportet,
vt de debitis cessis constet per instrumenta, seu per testes idoneos parte citata examinandos, & concludenter debitum probantes, aut alias legitimas probationes, & si debitũ mediatè ex quouis titulo, etiam cessionis libera, & sine fraude, nec ad commodum cedentis facta. vt sunt verba Constitutionis Clementis VII. anno 1542. Pontificatus verò sui secũdo, de iuribus Fabricæ disponentis, deduximusq; nos *respons.* nostra 68. *num. 9. & 10. part. 3.*

Hic autem de nullo agitur Fabricæ interesse, neq; Fabricæ donatum, neq; liberè D.
Achilli, sed fraudulentèr sub eius nomine, vt
quod aliàs probari non posset, in Tribunali
Fabricæ per leuissimas probationes extorqueretur, cùm neq; per instrumẽta, neq; per
probationes legitimas de credito constet,
neq; cedentis res, siuè ius sit cessum, & in cõmodum quoq; cedentis transeat, vt in superioribus quoq; deduximus.

31 Neq; Fabrica auocat vllo pacto causas, vbi
de eius fundato interesse non agitur, vt ex d.
Clementis VII. Cõstitutione apertissimè patet. & nos latè deduximus d. nostra *respons. 68. per tot.*

32 Porrò Tribunal hoc Fabricæ non ideò excitatum fuit, vt pia exequeretur legata, cùm
hoc per quàm optimè per Episcopos locorũ
Ordinarios executioni mãdaretur; tùm Imperialium legum Constitutione, tùm Sacro-

rum Canonum, tùm quoq; Sacri Tridentini Concilij sanctione; sed vt portiones faciliùs exciperet, pro Fabrica Basilicæ Principis Apostolorum, Cœliq; Clauigeri, complendaq; vti ex Constitutionibus Summorum Pontificu Iulij II. Leonis X. Adriani VI. Clemētis VII. Pauli III. Pij V. per quam luculentissimè legitur. Ne tamen post excerptas portiones inexecuta pia remanerent legata, voluere præfati Summi Pontifices, cùm primùm verò Pius Papa V. Constitutione sua, quæ incipit (*exigit*) non priùs excerpere portionem suam Fabricam, quàm relicta ipsa pia executioni demandari omnimodò curasset. Est itaq; hoc secundariù, non primarium Fabricæ Tribunalis intentum: primarium verò suam pro fabrica excipere portionem, vti ostendimus *dict. respons.* 68. ànum. 58. *eum seq. part.* 3. & in nostro *Apologetico* pro iuribus Ecclesiæ *respons.* 1. *per tot.* De nullo propterea interesse fabricæ in hoc agitur, vt apertissimè patet ex verbis cessionis ipsius, quæ initio retulimus. non ergo ius habet Fabrica causas auocandi ab Ordinarijs locorum Episcopis, vt ad suum illas trahat Iudicium. sequentibus nempè Clemens VII. in sua iam dicta Constitutione.

33

34

Et ne ipsi Collegium, & ab eis pro tempore eligendi officiales, pro exigendis oblationibus, bonis, & rebus fabricæ; tam ratione contractuum, quàm quarumcunq; dispositionum inter viuos, & vltimarum voluntatum, pro tempore debitis, in diuersis Tribunalibus litigare cogãtur, & per varias cauillationes, & subterfugia solutiones differantur; sicq; prosecutio fabricæ huiusmodi impediatur, quod Collegium præfatum Ordinariam iurisdictionem exercere, & de quibusuis causis quorūcunq; dictæ fabricæ debitorum, etiam quarumcunq; etiam maximarum summarum, ex quauis causa contractorum, cum peritorū Consilio cognoscere, & iudicare ad instantiã Oeconomi, seù procuratoris ipsius Fabricæ per Collegium præfatum deputandi, procedere valeat, &c.

Quæ nos quoq; deduximus *d. respons.* nostra 68. *nu.* 9. *par.* 3. Eatenùs ergò ius est Tribunali Fabricæ causas alibi pendentes ad se auocandi, suoquè iudicio terminandi; quatenus de interesse agitur fabricæ. De nullo verò hic fabricæ interesse agitur, haud prondè ad se, suumq; iudicium causas alibi pē-

35 dentes auocare poterit. Tùm quia causa nō extat, ob quā priuilegium datum fuit. cessabit proindè, atq; præpedietur effectus; causa, à qua procedit, non existente. *cap. cùm cessãte* 60. *de appellat. cap. magnæ de uotionis.* 7. *in fin. de voto. can. quod pro remedio* 7. *vbi Gloss.* verbo *cessante* 1. q. 7. *l.* 1. *C. de donat. quæ sub modo. Gloss. in cap. ita quorundam,* 6. verbo *Ferrum. de Iudais* . referens carmens illud.

Nã causatum perimit causa perempta suũ.

36 Tùm etiam quia Priuilegium in sua forma seruandum, verbisq; insistendum, quibus Princeps vtitur, priuilegiū indulgens ad *text. in cap. porrò* 7. *de priuileg. & ibid. Gloss.* verbo *tenorem. Bald. in cap. licet n.* 1. *in* 3. *notab. de translat. Episcop. Rota apud Gard. Mãtic. decis.* 82. *n.* 5. *& decis.* 163. *n.* 2. In materia po-

37 tissimùm odiosa, & quæ in præiudicium tertij. ad *tex. in cap. olim.* 16. *de verbor. significa. extrà. & cap si Canonici.* 2. *de offic. ordin. in* 6. *Benedictus Capra regula* 102. *n.* 15. diximus *respons.* nostra 78. *nu.* 56. 57. *&* 58. *part.* 3.

38 Quòd verò de nullo agatur fabricæ interesse, in palam id deducitur. Cùm quòd nulla hic intrat fabricæ portio, neq; quintæ, neq; medietatis; illa quidèm post annum, hæc verò triennio, iam exacto à morte testatorum. Hę nempè portiones nullo debētur pacto, si nulla vel hæredum, vel exequi debentium negligentia intercesserit, iuxtà fabricæ prinilegia, atq; Pij V. Constitutionem, & Declarationes Eminentissimorum eiusdem Collegij: vti refert quoq; *Quaranta in summ. verbo fabrica* §. 1. Et quidèm quòd nulla intercedat Achillis negligētia, qnin magis multa fit eius has habendi pecunias solicitudo, ac diligentia, vt multas propterea parum curarit nul-

39 litares, ex ipsa patet actorum reuolutione, iuxtà *Gloss.* 1. & receptam *in fin. in l. iustum* 6. *C. de edendo. Bar. in l fin. C. de rebus credit. Rota apud Sanct. memor. Greg. XV. decis.* 416. *n.* 5. & 8. diximus *respons.* nostra 13. *num.* 24. *par.* 2. *& respons.* 78. *nu.* 11. *par.* 3.

Tùm, quòd onus eidem adiectum est: *acciò preghi Dio per l'anima sua*. Huic autem rectè satisfecerit oneri, vel si saltem semel

40 orauerit. cùm onus hoc simpliciter verbis iniūctum fuerit. vnico proindè actu, ac primo faciet ei satis, ad *tex. in l. boues* 89. §. *hoc sermone. ff. de verbor signif.* & ibidèm *Tiraquell in princ. Rota apud Card. Mantic. decis.* 322. *n.* 6. *Perez de Lara de anniuersar. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 1. *& seq.* diximus *respons.* nostra 4. *n.* 27. *part.* 3. *& respons.* 74. *nu.* 5. *ead. part.* 3.

41 Tùm præterea quòd oneri non antè, sed post habitas pecunias, fieri satis oportebit, ne priùs onus subeatur, postmodùm emolumentum quæratur, neq; emolumentum hoc certum sit, & liquidum, sed illiquidum, & incertum. ad text. Vlpiani in *l. Seio amico* 10. *ff. de annuis leg. & c.* 1. *& Gloss. ibid.* verbo *consolationum. de sepultur. extrà. can. Ecclesiasticis* 57. *in princ.* 12. *q.* 2.

Nullo itaq; de fabricæ hic interesse agitur, Nulli proindè ius superest ei, causas iam antea coram Ordinario Episcopo pendentes ab eo auocādi. Sinat propterea fabrica, corā Ordinario Episcopo Iuuenacen. Achillem experiri, an ius sit ei, ex Caroli cessione, neq;

42 patiatur iniustitiam alteri fieri, pietatis sub velamine. ne dicatur ei, quod de quibusdam Apostolus ad *Roman.* 3. 8. dicere,

43 dixit: *faciamus mala, vt veniant bona. quorū dam-*

damnatio iusta est. & est *tex.* Gregorij *in*
can.non est putanda 27. 1. *q.*2. & Innocen-
tij III.*in cap.ad Apostolicam* 42. *de Simon.*
vbi *Gloss.*verbo *pietatis*:dicēs: Prætextu pie-
44 tatis non est impietas cōmittenda.docuitq;
Alexander III.*in cap.super eo.* 4. *de vsuris* ,
non esse licitum vsuram permittere, etiam
pro pio opere. lucidiusq; ad rem nostram
*Gloss ibid.*verbo *dispensationem*,dicens: ar-
guitur,quòd pretextu boni, malum fieri non
debet. pluraq; nos deduximus *respons.* no-
stra 27.*n.*5.*cum seq.& n.*8.*part.*2.

Sub pietatis itaq; velamine,iniquitas haud permitti debet, vt cōtra fas ad iudicium trahatur incompetens *Framarinus*.

45 An,non dolosæ machinationis animus in
palam fit,etiam quòd non deerant Ecclesiæ,
nec Monasteria, quibus donare vtiliùs po-
tuisset, vt orarent pro eo ; & ex maioribus
46 meritis, & orationibus, maiora perciperet
animæ suæ commoda multiplicatis interces-
soribus?ad *tex.in can.parsimoniam* 5.*& Glo.*
*ibid.verbo in priuatis.dist.*41. & tradita per
*Nauarr.de orat.& horis canonic. c.*10.*n.*46.
*& c.*17.*nu.*38.*& seq.* argumento *tex. in cle-*
ment.ex frequentibus 1. §.*quod etiam in fin.*
cum *Gloss.*ibidem verbo *comprobatur.de sen-*
*ten.excomunic.*ex illo *Prouerb* 11.*&* 14. Sa-
lus autem vbi multa consilia. *&* 15.22.Dis-
sipantur cogitationes vbi non est consilium:
vbi verò sunt plures Consiliarij, confirman-
tur. Dicere nempè poterunt quod Discipuli
de Cananitide illa: *Dimitte eam,quia clamat*
post nos. Matth.15 23.Voluit tamen vni tan-
tùm donare, quia cum eo iam occultè faci-
lius concordauit de quota litis. indè quippè
addidit;vt recuperatis pecunijs de medietate
depositum fieret pro erigendo beneficio iu-
ris patronatus ad voluntatem, & arbitrium
ipsius donantis,vt hoc prætextu, hacq; ima-
gine,pietatem machinatio redoleret,dolusq;
simularetur, & per Tribunal Fabricæ præri-
peret,quod non poterat aliàs Fraus verò,ac
47 dolus nemini patrocinium ferre debet. iuxtà
Alexandri III.sensum *in cap.audiuimus.*3.*in*
fin.de collusione detegenda. & ibidèm *Gloss.*
*fin.*allegans *tex.in can.legi* 36.16.*q.*1. qua-
48 tènus Augustinus probat ibidem, non esse
malum Monachum ad Clerum assumendum,
rationem referens: quòd ordini Clericorum
sit indignissima iniuria, si desertores Mona-
steriorum ad militiam clericatus eligantur:
cùm ex eis, qui in Monasterio permanent ,
non tamen nisi probatiores, atq: meliores in
clerum assumere soleamus: nisi fortè (sicut
49 *vulgares dicunt)malus choraula,bonus sym-*
phoniacus est; ita ijdem ipsi vulgares de no-
bis iocabuntur, dicentes; malus Monachus ,
*bonus clericus est.*Rationemq; reddit Vlpia-
nus lib.31.ad edictum *in l.verum* 64.§.*tem-*
*pus ff.pro socio.*dicens: *Nec enim aequum est,*
50 *dolum suum quemquam releuare*. repetitq;
lib.21.ad edictum in *l.non fraudantur* 147.
ff.de regul. iuris in fin. Inquiens: *Nemo ex*
suo delicto meliorem suam conditionem face-
re potest. Non itaq; meliorem suam condi-
tionem facere debebit, qui machinatione
51 sua dolum,pietatis imagine,cœlauit. Quin
magis Sanctum legibus æstimatur, vt qui alij
nocendum esse æstimauit, ipse; suam sentiat
iacturam. vti Iustinianus loquitur Cæsar in
*d.l.si legatarius.*25.C.*de legat.* & in initio di-
ximus.vt metat quisq; vt seminauit;& in Pro-
52 uerbijs habetur:Vt quisq; sementem fecerit,
ita & metet.Prauum ergo est,& contra Do-
minicum præceptum,& detrimentum animæ
suæ infert, qui illud agere conatur, quod ei
nulla ratione conceditur.verbis vt loquamur
Damasi Papæ in *can. hanc consuetudinem*
15.10.*q.*1.Remittat proindè Fabrica ad Epi-
scopi Iudicium, quod suum non est cogno-
scere.vt cuiq; quod suum est,reddatur, quod
53 facit iustitia. *l. iustitia.* 10.*ff.de iustitia,&*
iure.§.1.*Institut.eod.cap.ex ore* 17.*in prin-*
cip.de priuileg.extrà. Gregorius IX. *in proœ-*
mio decretalium. §. *ideò lex.* & ibidèm *Gloss.*
verbo *Ius suum. S.Thom.* 2.2.*q.*58.*art.* 11.
diximusq; *respons.*nostra 16.*n.* 45. *&* 46.*p.*3.

Atq; ità ex his, quæ iudicio supponimus, quàm lubentèr,prudentiori,respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenaten.

Licèt quidèm Sacra Congregatio procedi in causa priùs mandasset,tamen postmodùm Episcopo instante, sequentibus ad Illustrissimum Dominum Franconum Episcopum Nucerinum, & Commissarium Generalem rescripsit.

Foris quidèm. *All'Illustre,e molto Reu. Sign.come fratello Monsignor Francone Vescouo di Nocera, e Commissario Generale della Fabrica di S.Pietro.Napoli.*

Intus verò. *Illustre,e molto Reuer.Sign. come fratello. Si bene con la littera di questa Sacra Congregatione scritta sotto li* 12. *del passato fù rimessa in cotesto Tribunale la causa,che haue la Fabrica congiuntamente con D.Achille delli Falconi contro Gio. Tomaso Framarino da Giouenazo. In ogni modo per hauere Monsignor Vescouo di quella Città inuiata vna scrittura in iure, nella quale con molte raggioni cerca mostrare,che non sia luogo all'auocatione di questa causa dal Tribunale suo, doue prima pendeua. Questi Eminentissimi miei Signori ordinano,che nella medesima causa si soprasedа,perche in tanto si consideraranno dette raggioni, e si farà poi intendere à V.S. quel tanto c'haurà da fare. E li prego dal Signore ogni prosperità. Roma* 2.*Settembre* 1645.

Di V.S.come fratello. Il Card.Lanti.
Monsignor Franconi.

Andrea Ghetti Economo.
Cum *Sigillo* S.*Petri.*

SVMMARIVM.

1 *Hominem, postquàm creauit Omnipotens Deus, posuit eum in Paradiso voluptatis.*
Vt operaretur, & custodiret illum.
Eumq; solum esse non bonum visum est Deo.
Fecitq; ei adiutorium simile sibi n. 2.
Atq; ex costa Ada mulierem creauit.
Eamq; Adæ dedit in vxorem.
3 *Eua quando eam ex costa in mulierem formauit Deus, mulier fuit perfecta, non puella inepta matrimonio.*
Quarè ex viri costa creata? maximum vt ostenderet amorem, quo se inuicem prosequi debent. n. 10.
4 *Vxor socia debet esse viri. & adiutrix opera domestica.*
Et constituta in ætate, vt noverit quid agat.
Et viri socia vtriusq; fortunæ. n. 5.
5 *Agathoclis dictum satis aptum: Vxorem esse sociam viri, vtriusq; fortunæ.*
6 *Matrimonium iugum est, indè coniugium appellatur.*
In matrimonio amor præcipuus est. nu. 7.
7 *Vir, & vxor debent se inuicem diligere.*
Et esse simul sicut vitis, & vlmus.
Viti fœcunda vxor à Dauide comparatur. Psal. 127. 3. n. 8.
Ad prolem fœcundandam iunguntur. num. 9.
Quod maximo cum amore præstare debent.
Indè Eua ex costa viri creata. n. 10.
Quia se debent inuicem diligere vir, & vxor. n. 12.
11 *Matrimonio puellas iungere ad patrem spectat.*
Indè iunguntur, vt matres fiant. n. 14.
Ex honestate quidem, non ex necessitate. n 93. & 96.
12 *Amatoris scema, & vita ex Plutarcho.*
15 *Homo liber possideri non potest.*
16 *Manutentio viro in vxorem non datur, si tempore mota litis in eius possessione non erat.*
Manutentio enim possessori datur.
Manutentio non datur, nisi ad terminos præcedentis possessionis. n 19.
Est enim continuatio antiquæ possessionis. num. 20.
Neq; datur vbi à validitate tituli pendet, de titulo priùs non docto. n. 21.
17 *Possidere non videtur, qui dari sibi petit.*
18 *Petit nemo quod habet.*
Neq; suum quis recipit.
22 *Sequestranda interim puella est, donec de titulo differitur matrimonij.*
Si præsertim impubes fuerit, & non apta concubitu. n. 27. & 32.
Et timor subesl peccati. n. 30.
Non itàq; reddenda viro. n. 46.
Potissimùm si vir tam à concubitu abiecisset. n. 48. & 66.
Nam inepta præsumitur matrimonio.
23 *Matrimonium inter virum, & mulierem vt constare possit.*
Eos puberes esse oportet.
Ratio affertur n. 25.
24 *Puberes qui dicantur & n. 35.*
25 *Matrimonium sine consensu non consistit. & n. 65.*
Neq; præsumitur, nisi probetur. n. 26.
Quia licèt ex matrimonio nascantur homines.
Matrimonio tamen iuncti non vtiq; nascuntur.
Matrimonium ex libera pendet contrahentium voluntate. n. 91.
Et eorum solus sufficit consensus.
Matrimonium cum puella nouem annorum, & dimidio constare non potest. n. 27 & 65.
Quia non intelligit quid agit.
Atq; proptereà nec consentire.
Matrimonij condimentum amor.
28 *Consensus sine intellectu præstari non potest.*
29 *Volitum nihil, nisi præcognitum.*
31 *Restitutio denegatur, vbi de materia agitur scandalosa.*
Atq; peccati nutritiua.
32 *Matrimonium contractum cum puella impubere non apta viro, in sponsalia transit de futuro. & n. 35.*
Quia quid agat ignorat n. 44.
Secus si malitia in ea suppleat ætatem. num. 33.
Quod tamen probandum erit. n. 34.
Quia contra iuris regulam fit.
Nec qualicunq; probatione, sed euidenti. num. 37.
Expectandum proindè tempus ætatis legitimæ. n. 45.
36 *Fœmina ante 12. annum completum inepta secundùm ætatem ad matrimonium est contrahendum.*
38 *Fundamentum intentionis cuiusq; probandum.*
39 *Malitiam supplere ætatem, qui dixerit, duo copulatim probare debet.*
Et qua?
Vt vnum sine alio esse non possit.
40 *Prouerbium. Elephantem ex Musca facere.*
Loquere vt te cognoscam.
41 *Petrus ex loquela, quòd discipulus Iesu esset, agnitus fuit.*
42 *Veritas ex ore infantium, & lactentium prodijt.*
43 *Pondere sanctuarij res perpendenda.*
47 *Viri iuramento standum est asserentis, se cognouisse carnaliter puellam, qua sibi matrimonio iuncta fuerat.*

Quod

Quod exaudi de puella proxima pubertati.n.52.
Limita, si contra virum sit iuris præsumptio.n.53.
Vel si agatur de interesse pecuniarum. num.54.
49 *Amor maximum condimentum rerum.*
Facitq; etiam fel dulce.
50 *Matrimonium propter filios generandos initur.*
Illudq; perficit corporum coniunctio.
51 *Vxor ab vtendo dicta.*
55 *Sententia Iudicis legitimè prolata præsumitur.*
Ideòq; ei standum.
Declara in dubio n.56.
Secùs si apertè contra sententiam appareat.
Vt quæ non iustificatur ex actis.n.57.
Vel quæ contra ius lata est.n.58.
Vel si iniusta, & iniqua.n.59.
Etiam si commissa sit causa appellatione remota.n.60.
Vel si sit relatiua ad acta, quæ nulla sint. num.62.
Vel si prolata ex falsa causa.n.64.
Vel si nulla ex ipsa natura ostendatur. num.68.
Vel si lata sine iurisdictione.n.70.
61 *Sententia in causa matrimoniali in iudicatum non transit.*
Ob periculum peccati.
Nec habere potest maiorem vim, quàm matrimonium ipsum.n.63.
67 *Naturas rerum solus Deus mutare potest.*
Neq; cælari potest.n.69.
71 *Ordinarijs debent dirigi Apostolica diplomata, iustitiam, vel dispensationem concernentia.ex Tridentino Concilio.*
72 *Sententia in non subiectum dicta, nulla.*
Ex defectu iurisdictionis.
Sine qua nihil omninò tenet.
73 *Iurisdictio dicitur lapis angularis iudicij.*
Et de ea in primis constare debet.
74 *Datæ tempus inspicitur, vt quis sit idoneus ad gratiam obtinendam, non præsentationis.*
75 *Matrimonium coràm non proprio Parocho contractum, est nullum. & n.88.*
76 *Parochus proprius dicitur vel ratione originis, vel domicilij, siuè habitationis.*
77 *Origo propria mutari nullo pacto potest.*
78 *Domicilium sine animo perpetuo permanendi non contrahitur.*
Et solus animus discedendi domicilio contrahendo repugnat.
Duoq; requiruntur, factum, & animus. num.79.
Præsertim ad matrimonium contrahendum.n.80.
Nàm non sufficit habitatio paucorum dierum.
Vel mensium animo redeundi.
Hic enim nihil à peregrinante differt. num.81.
Vel saltem domicilium requiritur pro maiori parte anni ad matrimonium contrahendum.n.83.
82 *Hospes quis nàm dicatur? & n.87.*
84 *Domicilium patris sequitur filius.*
Exauditur, si cum patre filius habitet. num.85.
86 *Filius patris originem sequitur, non tamen domicilium.*
Quod potest habere diuersum à patre.
Sub patris potestate est.n.89.
Eiusq; sequitur domicilium.
Præsertim impubes.
Exauditur, si cum patre habitet perpetuò num.90.
91 *Patria potestas in his, quæ spiritualia sunt nihil quòad filium proficit.*
93 *Filia nubere potest etiam sine parentum consensu. & n.96.*
Decet tamen, vt eorum ex consensu pēdeat. num.94.
In virginibus potissimùm.
Decet enim, vt expetita ad matrimonium accedat.n.95.
Non ipsa expetat.
Ob verecundiam.

ARGVMENTVM.

Puella nouem nata annos, & dimidio, an apta coniugio dicatur, & malitia in illa ætatem superet? Quiduè probare oporteat hoc asserentem, malitiam ætatem supplere? Nùm verò viro, quo cùm matrimonium cōtractum dicitur, vxorem petenti, manutentio danda sit, vel verò sequestro ponenda puella? quid si vir iuramento firmauerit, se puellam carnalitèr cognouisse, an eius standum sit Sacramento? & quomodò id procedat? declaratur. Nùm pro sententia Iudicis standum? & quo nàm pacto exaudiatur istud? & quid in causa matrimoniali? Quo-

Quomodò verò ex defectu iurisdictionis sententia dicatur nulla? & quis proprius dicatur Parochus ad Sacri Tridentini Concilij sensum, vt contrahentium matrimonio iurè assistat? Quando verò quis domicilium contrahere videatur? & nùm filius patris sequatur domicilium, ad hunc præsertim effectum matrimoniũ contrahendi? Quiduè si filius alibi domicilium habeat, seorsim à patre? nùm verò mulier patris prætermisso consensu matrimonium iurè contrahat? & nùm patria potestas in spiritualibus operetur aliquid?

RESPONSIO XCIV.

1 HOminem cùm creasset Omnipotens Deus, posuit eum in Paradiso voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum. *Genesis* 2.15. Cùm
2 verò vidisset, non esse bonum hominem esse solum, dixit: *Faciamus ei adiutorium simile sibi. Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam: cùmq; obdormisset, tulit vnam de costis eius. & repleuit carnem pro ea. Et ædificauit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in mulierem, & adduxit eam ad Adam.* Dixitq; Adam. *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea; hæc vocabitur Virago, quoniam de viro sumpta est. Quam obrem relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna.*
3 Costam, quam tulerat Dominus Deus ab Adam, ædificauit eam in mulierem, vtiq; perfectam, non puellam ineptam matrimonio; vt enim esset adiutor similis illi, ædificauit eam Dominus Deus, atq; in vxorem dedit ei, vt essent duo in carne vna. Innocentius III. in *cap. gaudemus* 8. §. *quia verò. de diuortijs.* Socia esse debet vxor, & adiutrix operæ do-
4 mesticæ. apud Clementem Alexandrinum. ac tali in ætate constituta, vt nouerit quid agat, virumq; amet, sequaturq; vtraq; fortu-
5 na. vt perpulchrè Theogona vxor Agathoclis apud Iustinum historicum *lib.* 23. dixit quondam. Cùm enim ægrè à marito diuelleretur: *Nubendo se non prosperè* (inquit) *tantum, sed omnis fortunæ iniisse societatem.*
6 Iugum est matrimonium, vndè coniugium appellatur; non vnus propterea, sed vterq; illud pares ducere debent coniuges. ex Ambrosio in *can. cùm initiatur* 5. *& can. coniuges.* 6 *& sequentibus.* 27. *q.* 2. dicebatq; concinnè huc alludens Ouidius 3. de Ponte ad coniugem scribens:

Cùmq; ego deficiam, nec possim ducere currum,
Fac tu sustineas debile sola iugum.
Ad medicum specto venis fugientibus æger,
Vltima pars vitæ dùm mihi restat, ades.

7 Quæ nô est apta viro, nescit amare. Amor in matrimonio, coniugioq; præcipuus. debet proindè, quæ ducitur, amori apta esse. Vt sint inuicem velut Vitis, & Vlmus sociati. Ouidius 2. Amor. eleg. 16.

Vlmus amat vitem, vitis non deserit Vlmum.
Separor à Domina, cur ego sæpè mea?

8 Iure proindè merito apud Psalmistam Dauidẽ *psal.* 127.3. Viti fœcundæ vxor comparatur. *vxor tua sicut vitis abundans in la-*
9 *teribus domus tuæ.* Ad prolem fœcundandã iunguntur. Maximo id cum amore præstare
10 debent. Ex costa viri Eua creata à Domino Deo fuit: vt viri in vxorem, vxorisq; in virum ex corde debere esse amorem ostenderet, ex S. Ambrosio lib. de paradiso cap. 10. relato *can. nec illud otiosum* 20. *aliàs fin.* 33. *q.* 5. ibidèmq; *Gloss.* verbo *Costa.* vt collateralis videretur. commentum agit: quia inter virum, & mulierem debet esse socialis coniunctio. ex *S. Thom.* 1. *part. q.* 92. *art.* 3. *in corpore.* diximus *respons.* nostra 33. *nu.* 13 *par.* 2. taléq; qualem Propertius lib. 2. charactere insinuauit.

Terra priùs falso partu deludet arantes,
Et citiùs magnos Sol agitabit equos.
Quam possim nostros alio transferre calores:
Huius ero viuus, mortuus huius ero.

Non sic egere, de quibus nunc factum narramus. Ioseph iungere sibi tentauit coniugio nouennem puellam, quam sibi pater dedit. ex Euripide apud Ambrosium in *can. honorantur parentes* 13. 32. *q.* 3. Hermione in Andromacha dicẽte: *Sponsaliorum meorum pater meus curam subibit. Hoc enim non est*
11 *meum.* Cùm verò ætatis defectu matrimonium inter eos esse non posset: Breue obtinuere Apostolicum, quo narratum fuit, proximam pubertati puellam esse, eamq; ex Diœcesi Anglonen. Hanc ob causam Ordinario Anglonen. demandatum fuit cum clausula: *Si tibi verè, & legitimè constiterit, malitiam supplere ætatem: & explorata dicta Francisca voluntate, si spontè, & non vi ad matrimonium contrahendum fuerit inducta.* Vicarius Anglonen parum perpẽsis omnibus, neq; si sua esset iurisdictio; neq; instituta de-

super

super informatione legitima super exposi-
tis, dispensando etiam in denunciationibus
faciendis, causa legitima non præcedente,
matrimonium contrahi decernit, & super
ætatis defectu dispensat. Matrimonium id-
circò de facto per Parochum Terræ Clari-
montis, in qua Pater puellæ demorabatur
Terræ Dominus, contrahitur: tendunt festi-
nanter ad Terram Gallichij, ibiq; Ioseph ma
trimonium se consumasse iactat. Puella ad
Auiæ domum ætatem legitimam præstola-
tura, demigrat. Interea consanguinei, Auus
scilicet maternus, Auiaq; paterna, eiusq; Pa-
truus viri potentes, ac Principes, de nullitate
matrimonij ad Sanctissimum proclamant;
Causamquè Eminentissimo Cardinali Bon-
compagno Archiepiscopo Neapolitano per
Breue Sanctitatis suæ sub annulo Piscatoris
committi obtinent. Citationes ad partes di-
mittuntur; actisq; transmissis à Vicario An-
glonen puellaq; Neapolim trāsuecta: fit cau-
sæ status; validum, ne firmumq; sit matrimo-
nium inter hos putatos coniuges contractū?
Ioseph reintegrari se ad matrimonij posses-
sionem, sibiq; vxorem restitui, instat. Sed re-
spondetur ei; neq; matrimonium verum,
neq; in possessione esse vxoris prætensæ. nul
lam sibi manutentionem deberi. Et quidē
in possessione eum non esse prętensæ vxoris,
id apertissimè ex his, quæ coram Vicario
Neapolitano puella dixit, per quam lucidis-
simè deducitur. Interrogata nempè ipsa. Per
quantum temporis spatium cum Iosepho
cubauit? Respondit; *per tre notti; e poi dormij
con la Prencipessa vaua.* Vt quid igitur per-
ditio hæc? siccine ergò statim cupitis com-
plexibus dilectæ sponsæ nauseam, stoma-
chumq; contraxit ardens sponsus, vt post
tertiam noctem abijcerit eam, atq; à se re-
12 pulerit? An non meminit illius, qui dixit: Di-
lectus meus mihi, & ego illi, & ad me con-
uersio eius? *Canticor. 6. 2. & 7. 10.*
13 Amatoris scema descripsit affabrè Plau-
tus in Mercatore.

*Sum ne ego homo miser, qui nusquam benè
queo quiescere?*
*Si domi sum foris est animus: sin foris sum,
animus domi est.*
*Ita mihi in pectore, atq; in corde facit amor
incendium.*
*Ni oculos lacryma defendant, iam ardeat
credo caput.*

Eccine iste amabat, iste ardebat; non hic no-
ster nouus algidus sponsus, qui dilectam suā
à se abijecit, stomacho, nauseaq; euomit. Vel
itaq; erat apta connubio, puella; (dilemmate
14 vt conuincamus illum) & à se abijcere non
debebat, sed magis eam matrem reddere, vt
filios procrearet, ad Innocentij *III.* sensum
in *cap. fraternitatis tuæ. 6.* & Honorij *III.* in
cap. litteras. 7. de frigidis, & maleficiat. Vel
inepta erat, & malitia in ea ætatem non sup-
plebat, & matrimonium inter eos constare
non poterat. non itaq; eius erat vxor. non
15 ergo possidebat illam. quia liber homo pos-
sideri non potest. ex *Innocentio III.* in *cap.
ex parte M. mulieris. 14.* ibidemq; *Gloss.* ver-
bo *commodo destituta. de restitut. spoliator.*
16 Nulla itaq; ei debetur manutentio, qui, de
tempore potissimùm motæ litis in possessio-
ne non erat. Possessorem enim tuetur inter-
dictum; quippè cùm sufficiat ei, quòd possi-
deat. Vlpianus lib. 69. ad edictum in *l. 1. §.
interdictum autem. ff. vti possidetis.* *Impera-
tor Iustinianus* in *§. retinendæ possessionis.* &
§. hodie autem. Institutionib. de interdictis.
Rota in *recentioribus. part. 2. decis. 238. nu. 1.
& apud S. memor. Gregor. XV. decis.* 100. *nu.
5. & decis. 160. nu. 1.* At non possidet. non
17 itaq; debetur ei interdictum possessorium.
*I*pse enim petit dari sibi prætensam vxorem.
non itaq; possidet. *Quia & ciuilis, & natu-
ralis ratio facit, vt alius possideat, & alius à
possidente petit.* verbis respondemus *Impe-
ratoris d. §. retinendæ Institutionib. de in-
18 terdict.* Ipse petit. non ergo possidet. nemo
quippè petit quod habet; sed quod non ha-
bet. nam si petit, ideo petit, quia non habet.
alioquin nemo suum recipit. ex Vlpiano lib.
23. ad edictum in *l. si quis seruum comunem.
9. in princ. ff. de seruo corrupto.* non itaq; de-
19 betur ei mandatum de manutenendo. Et
quia manutentio non datur, nisi ad termi-
nos præcedentis possessionis. ad *tex. in d. l. 1.
§. interdictum autem. ff. vti possidetis*, quatè-
nus datur interdictum possessorium, vt vti
possidetis possideatis. & *d. §. retinendæ posses-
sionis. Institut. de interdictis.* & *l. 1. §. deindè
ait prætor. ff. de aqua quotidiana, & æstiua*
ex Vlpiano lib. 70. ad edictum. Rota apud S
memoriæ *Gregorium XV. d. decis.* 100. *nu. 5.*
& *decis. 569. nu. 1. & sequentib.* ibidèmq; *Bel-
traminus* Addens *nu. 6.*
20 Porrò manutentio antiquæ possessionis
continuationem importat. secundùm Rotā
in Carthaginen. Canonicatus 1609. *coram
Cardinali Lancellotto apud Marchesanum
part. 1. fol. 971.* & in alia Romana nullitatis
donationis 11. Iannarij 1610. *coram eodem
Card. Lancellotto*, cuius meminit *Beltrami-
nus* ad dictam *decis. 569. num. 9. Gregor. XV.*
21 *E*t quia, neq; datur manutentio, vbi illa à
validitate pendet tituli, nisi postquàm de ti-
tuli eiusdem firmitate doctum fuerit. vt di-
ctum fuit in vna *Lucen. seù nullius iurisdi-
ctionis 4. Maij 1598. coram Card. Seraphino
decis. 1278. nu. 4.* & sequuta fuit *Rota apud S.
memor. Gregor. XV. decis. 283. num. 5.* & ibi-
dèm *Beltraminus num. 8. Lancellottus de at-
tentat. part. 3. cap. 24. q. 19. num. 4. Rota in re-
centiorib. part. 2. tom. 1. decis. 423. num. 7.*
A titulo itaq; pendet validitatis matrimo-
nij, sua ne, vel non sit puella vxor: vt si firmū
illud fuerit, vxorem habeat, sin verò; nulla in-
terim debeatur ei manutentio.
22 Sequestranda igitur interim puella erit
atq;

atq; in tuto reponenda, donec de validitate
constiterit matrimonij. *d. cap. ex transmissa*
8. ibidèmq; *Gloss.* verbo *legitimè. de restitut.*
spoliator. Berous in cap. in litteris 5. num. 53.
eod. tit. Gabriel de restitut. spoliator. lib. 5. cō-
clus. 1. in 22. limitat. num. 146. *Sanchez de*
matrimon. lib. 3. disput. 45. nu. 1. in fin. Rota
apud S. memor. Gregor. XV. decis. 351. nu. 39.
40 41. & 42. quod nos inualidum demon-
stramus.

23 Quippè matrimonium inter virum, ac
mulierem vt consistat, contrahentes pube-
res esse oportet. *I*ustas enim nuptias inter se
Ciues Romani contrahunt, (*I*ustinianus Cę-
sar §. 1. *Institution. de nupt.* loquitur) qui se-
cundùm præcepta legum coeunt; Masculi
quidèm puberes, fœminæ autem viri potē-
24 tes. Id est maiores duodecim annis. *Gloss.*
ibidèm commentum agit. docet Isidorus
lib. 11. Ethymologiarum cap. 2. & 7. canoni-
zatus in *cap. puberes. 3. de desponsatione im-*
puber. Nicolaus Papa *cap. vbi non est con-*
sensus. 2. Alexander *III.* in *cap. continebatur.*
6. Vrbanus *III.* in *cap. attestationes* 10. &
cap. ex litteris 11. Innocentius *III.* in *cap.*
tua nobis. 14. de desponsat. impuber. Apertis-
simè Bonifacius *III.* in *cap. unico §. idem*
quoq; eodem tit. lib. 6. cuius verba damus:
Nec matrimonium (quod vt matrimonium
ætate non tenuit prohibente) per lapsum di-
cti temporis conualescit; nisi per carnis copu-
lam subsequutam, vel aliquem modum alium
contrahentes eosdem cum eiusdem perseue-
rantia volūtatis ad pubertatis tempora per-
uenisse constiterit euidentèr. sequiturq; Co-
uar. in 4. decretalium de sponsalib. & matri-
mon. par. 2. cap. 5. num. 1. Menochius de præ-
25 *sumptionib. lib. 6. præsumpt. 90. nu. 3.* Quia
nimirùm intelligere eos oportet quid fa-
ciunt, vt consensum præstare valeant, sine
quo matrimonium non consistit. Nicolaus
Papa *d. cap. 2. de desponsat. impuber.* Alexan-
der III. in *cap. cum locum. 14. de sponsalibus.*
Vlpianus lib. 42. ad Sabinum in *l. nuptias. 31.*
ff. de regulis iuris. dicens apertissimis verbis:
Nuptias non concubitus, sed consensus facit.
Nicolaus Papa à Gratiano relatus *can. suf-*
ficiat. 2. 27. q. 2. & ex Ioanne Chrisostomo.
can. matrimonium 1. ead. causa, & quæst.
26 Hanc ob causam cùm ex consensu procedat
matrimonium, atq; ex facto pendeat,
nunquàm præsumitur, ni probatione firme-
tur. non enim matrimonio iuncti (& si ex
matrimonio legitimè) nascuntur homines.
ex Euaristo Papa apud Gratianum in decre-
to *can. aliter legitimum. 1. 30. q. 5.* ibidèmq;
Gloss. verbo *contubernia. Alciatus de præ-*
sumptionib. regula 2. præsumpt. 2. num. 5. &
præsumpt. 5 nu. 1. & seq. Mascard. de proba-
tionibus tom. 1. conclus. 597 nu. 13. & tom. 2.
conclus. 1023. nu. 1. & seq. Surdus cons. 364.
nu. 20. lib. 3. Sanchez de matrimon. tom. 2. lib.
7. disputat. 104. nu. 1. & seq. & nu. 4.

27 Intelligere autem per ætatem haud pote-
rat hæc puella, quid agebat, in nono etiam,
& dimidio, non adhuc decimum excedens,
ætatis suæ anno constitura. Non igitur inter
ipsam, & Iosephum constare matrimonium
potuit, quod solo perficitur consensu, qui si-
28 ne intellectu præstari minimè potest. plu-
ribus tuetur *Gratianus in summa 29. q. 1.* quia
29 nihil volitum, quin præcognitum ex Aristo-
tele docet *S. Thom. 1. 2. q. 3. art. 4. & q. 12. art.*
1. Nauar. cons. 1 q 6. nu. 25. lib. 1. de consti-
tut. & in can. cogitationis. nu. 2. de pœnitent.
dist. 1. & de finibus humanorum actuum. nu.
29. versic. omissa tamen altiori. Sequestranda
30 igitur, nec viro restituēda, quam nunquàm
possedit; quamuis legitimè in matrimonium
consensisset; cum absq; iniuria Creatoris eā
habere non possit; ne fomētum peccato præ-
stare videamur. ex Innocentio III. *d. cap. gau-*
demus. 8. §. qui autem. de diuort. cuius verba
subijcimus, quia rem nostram faciunt aper-
tam: *Aut etiam si consentiat, non tamen absq;*
contumelia Creatoris, vel vt eam pertrahat
ad mortale peccatum; in quo casu restitutio-
nem petenti, quamuis de iniusta spoliatione
constaret, restitutio negaretur; quia secundū
Apostolum, frater, aut soror non est huius-
modi subiectus seruituti. nec longè ab hoc
sensu abijt Alexander III. in *cap. ex transmis-*
sa 8. de restitutione spoliator. dùm mulierē,
quæ securè cum viro esse non potest, in tuto
sequestrandam decernit. eodemq; modò In-
nocentius III. in *cap. litteras tuas 13. §. nos*
autem eod. tit. ex ratione, quam reddit; *Cùm*
non possit huiusmodi viro, sine mortali pecca-
to carnaliter commisceri. & ex eodem Ale-
xandro III. *d. cap. cum locum 14. in fin.* ibiq;
Scribentes *de sponsalibus.* Idemq; Innocen-
tius III *d. cap. ex parte M. mulieris 14. de re-*
stitut. spoliat. Ripa in l. naturaliter. 12. §. ni-
hil comune nu. 83. post Alexand. ibidèm *nu.*
20. ff. de acquirenda possession. Couar. de spō-
salib. part. 2. cap. 7. §. 5. nu. 9. in fin. Genuens. in
praxi Episcopali cap. 15. de muliere seque-
stranda. in impressione Romana anni 1609.
Riccius in praxi part. 1. resol. 216. Vrsillus ad
Afflict. decis. 113. nu. 2. Gayllus practicarum
obseruat. lib. 2. obseruat. 45. nu. 7. Rota par. 4.
diuersorum collecta per Farinac. decis. 245.
& 246. & in *Hipporegien. pratensi matri-*
monij coram Comitulo decis. 72. post 1. volu.
consil. Farinac. & ex solemni *cons. Fderici de*
31 *Senis. 283. num. 4.* concludentis, quòd vbi
agitur de materia scandalosa, atq; peccati
nutritiua, interim denegetur restitutio. se-
quuta fuit Rota in *Hispalen matrimonij de*
Alcalà coram S. memor. Gregor. XV. decis. 351.
num. 45.

Nihil proindè proficiet; matrimonium iā
contractum fuisse, atq; in facie Ecclesiæ corā
Parocho, & testibus ad præscriptum Sacri
Tridentini Concilij *sess. 24. cap. 1. de reform.*
matrimon.

Quo-

32 Quoniam contractum de facto fuit cum
puella non apta matrimonio ob ætatem no-
uem annorum cum dimidio; quam ob cau-
sam matrimonium ipsum attentatum, in spō-
salia transiuit de futuro. ex Alexandro III.
cap. de illis, qui 7. & 9. de desponsation. impu-
ber. & ex Innocentio III. cap. tuæ nobis. 14.
aliàs fin. eod. & cap. 1. §. idem quoq; si pube-
res eodem tit. lib. 6. d. cap. ex parte M. mulie-
ris 14. de restitut. spoliat. Rota decis. 1. de de-
sponsatione impuberum in nouis. Surdus d.
cons. 364. nu. 22. & 36. vol. 3.

33 Nec obstaculum faciet, quod ipsi asserunt,
esse quidèm puellam minorem duodecim
annis, at malitiam in illa supplere ætatem. ex
tex. in d. cap. de illis 9. & d. cap. puberes. 3. &
d. cap. tuæ nobis. fin. de desponsat. impuber.
Sanchez d. lib. 7. disput. 104. num. 5. & seq. de
matrimon.

34 Quoniam certè hoc ipsum, quod asserunt,
probare eos oportet, qui aduersum se regu-
lam habent; ne matrimonio coniungantur,
qui ad ætatem legibus, vel canonibus deter-
minatam non peruenerunt. ex Nicolao Pa-
pa d. cap. vbi non est consensus. 2. de desponsa-
35 tione impuber. Eos verò esse puberes, qui ex
habitu corporis pubertatem ostendunt, &
generare possunt. ex Isidoro d. cap. puberes.
3. ibidem. ibidèmq; Gloss. verbo generare.
36 Antè autem duodecimū annū, ipsumq; cō-
pletum, puellam ineptam esse matrimonio
secundùm ætatem esse, sacri tradunt cano-
nes d. cap. continebatur 6. & d. cap. tuæ no-
37 bis. fin. de desponsat. impuber. Quisquis igi-
tur à regula recedere voluerit, atq; puellam
aptam asserere, quòd malitia in illa ætatem
suppleat; probatione, nec qualicunq; sed
euidenti præstare oportebit. d. cap. 1. §. idem
quoq; impuberes de desponsat. impuber. in 6.
Nauar. manuali cap. 22. num. 29. Couarru-
uias de sponsalib. part. 2. cap. 5. nu. 3. Sanchez
lib. 7. d. disput. 104. num. 4. Rota d. decis. 72.
num. 6. & 8. post. 1. vol. consil. Farinae. Pu-
38 teus decis. 65. lib. 2. fundamentum est nempè
intentionis eorum: Rota apud Achillem de-
cis. 1. de probat. & apud Cæsarem de Graffis
decis. 276. aliàs prima. qui filij sint legitimi. n.
17. & 18. & part. 1. diuersorum decis. 102. n.
6. Gonzalez ad regulam 8. Cancellariæ Gloss.
43. num. 95. Rota apud S. memor. Gregor. XV.
decis. 278. num. 6. & 7. ibidèmq; Beltrami-
nus num. 12.

39 Duo quippè copulatiuè probanda fuerint,
vt malitia ætatem supplere videatur: Corpo-
ris scilicet aptitudo, atq; ad generandum po-
tentia: & animi prudentia ad intelligendum
coniugalis vinculi vim, atq; ad illud consen-
sum præstandum: vt vnum sine altero esse nō
vtiq; possit, inualidè ni quis agere velit. d. c.
puberes. 3. & d. cap. de illis. 9. ibiq; Scribentes
de desponsat. impuberum. Couar. de sponsalib.
part. 2. d. cap. 5. num. 3. Sanchez d. disputat.
104. q. 4. num. 21. Surdus d. cons. 364. num. 1.
& num. 34 Rota d. decis. 72. num. 2. & 3. post
1. vol. consiliorum Farinae. Neutrum autem
horum præstauere, neq; præstare potuere, vt
nec præstare possunt, ipsamet se prodente
puella, & verbis, atq; ex corporis aspectu.
Sex quippè menses supra nouem annos nata
puella est, nūquid Elephantem ex Musca fa-
40 cient? vt in adagijs fertur. loquatur de se
puella, vt eam cognoscamus. iuxtà illud Phi-
losophi: loquere, vt te cognoscam. & ex ratio-
41 ne eorum, qui in domo Caiphæ Petrum in-
terpellarunt, quòd discipulus Iesu esset: Verè
tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum
te facit. Matth. 26. 73. Interrogata nempè co-
ram Eminentissimo, ac rationem reddens;
quarè cum Iosepho non degeret viro? Per-
che lo Signore Tata (Respondit) m'hà dato
tempo fino alli dodici anni, perche sono picci-
rella. & paulò post: perche sono troppo picci-
rella. Ipsa itaq; vtrumq; requisitum non ad-
esse verbis ostendit: corporis aptitudinem,
atq; ad generandum potentiam; perche sono
troppo piccirella; nimis paruula erat; animi
verò prudentiam, atq; ad intelligendum cō-
iugalis vinculi vim; Perche lo Signore Tata
m'hà dato tempo fino alli 12. anni, perche sò
42 piccerella. Ex ore itaq; infantium, & lacten-
tium (balbutientium Tatta, e Babo) veritas
prodijt. iuxtà illud Psalm. 8. 3. Regij Citha-
redi; Ex ore infantium, & lactentium perfe-
cisti laudem propter inimicos tuos. sic facien-
te diuina bonitate; Quoniam sapientia aper-
uit os mutorum, & linguas infantium fecit
disertas. Sapient. 10. 21.

43 Ex his autem verbis duo perpendere li-
cet, pondere Sanctuarij. Exodi 30. 24. ad tex.
in can. non afferamus. 21. 24. q. 1. Vnum qui-
44 dèm, puellam in matrimonium nō consen-
sisse; quia quid ageret ignorabat, cùm nimis
esset paruula, tempusq; ad vsq; duodecimū
annum à Genitore accepisset: alterum verò,
illum, quem quoquo modo [illegible]stitit consen-
sum, Conditionalem fuisse, ad vsq; duodeci-
mum annum; perche lo Signore Tata m'hà
dato tempo fino alli dodici anni; perche sò pic-
45 cirella: fuisse proindè sponsalia non matri-
monium; præstolari idcircò deberi annum
duodecimū cōpletum, vt sciri valeat, an ve-
lit matrimonium eo tempore cum Iosepho
contrahere, atq; in sponsalibus perdurare, an
resilire. iuxtà Alexandri III. in d. cap. de illis,
qui 7. & Vrbani III. in d. cap. attestationes.
10. de desponsatione impuberum determina-
tionem. atq; Innocentij III. d. cap. ex parte
46 M. mulieris 14. de restitut. spoliat. Non itaq;
matrimonium. non ergo reddenda viro, qui
adhuc (per ætatem) non suus vir est; futurus,
cùm ad ætatem legitimam peruenerit, si
sponsalibus stare voluerit. Idcircò supra fir-
mam petram fundamentum se locasse, ne
47 putent Aduersarij; quòd iuramento stādum
sit viri, se carnaliter cognouisse puellam ia-
ctante. Iuramento se firmasse Iosephum, illā

iam carnaliter cognouisse; ipsius standum
Sacramento. ex Alexãdri III. determinatio-
ne *d.cap.continebatur 6.de desponsat. impu-*
*ber.*vbi Scribent.Rota *in Toletana matrimo-*
nij 27.Octobris. 1589.*coram Card. Seraphi-*
no decis.893.num.1.& seq. & in *Suquen.ma-*
trimonij 1596. *coram Ratta decis 281. nu.4.*
part.4.diuersorum collecta per Farinac.
48 Præterquam quod,sua se luce prodit veri-
tas,puellam matrimonio aptam non fuisse ,
cùm à se repulerit eam Ioseph post tertiam
noctem.vt in superioribus perpendimus,fa-
ctoq; declarauit ipse, quod puella verbis ex-
pressit, quæ supra retulimus , interrogata
quippè;*quanto tempo dormi con detto Signor*
*D.Gioseffo.*Respondit: *Tre notti;e poi dormij*
con la Prencipessa Vaua. Si enim apta ma-
trimonio fuisset,& copulæ,non eam à se vtiq;
repulisset,vt cum Auia illa cubaret,ipse verò
deserto frigidus iaceret lecto. vt quondam
Ouidij cantu Penelopes conquesta fuit.
Non ego deserta iacuissem frigida lecto.
non itaq; amabat,quod non expetebat, cùm
49 illa amoribus apta non esset . Si ipse primos
amores abstulisset, retinuisset vtiq; neq; illa,
si intellexisset, ad cubandum cum Auia iuis-
set.non sic illa , quæ intelligebat Dido(4.Æ-
neidos apud Vergilium)de suo Sichęo.
Ille meos,primus,qui me sibi iunxit,amores
Abstulit,ipse habeat secum , seruetq; se-
pulchro.
Maximum cõdimentum Amor. Et fel etiam
dulce facit. Plautum audi in Casina.
Nam vbi amor condimentum inerit, quoi-
uis placiturum credo:
Neq; saluum prorsus , neq; suaue esse po-
test quicquam,vbi amor
Non admiscetur fel,quod est amarum , id
mel faciet .
Hominem ex tristi lepidum,& lenem .
Quam perpensionem in simili habuit etiã
Rota *in d.Tol[illegible]na matrimonij coràm Card.*
Seraphino d.decis.893.sub num.14 in fin. ex
quo diruitur illud , quod de carnali copula
subsequuta efferunt.Si enim illa apta copulę
50 fuisset,non à se vtiq; abijecisset. Indè quip-
pè matrimonium iniuere,(saltim vt putauere)
vt filios haberent. cõiunctio nempè cor-
porum, ex potestate,quam accipit vous in
corpus alterius,perficit matrimonium. ex S.
Ambrosio *can.in omni.36.* & S.Hieronymo
can. quapropter 37.in fin. 27.q.2.præsertim
verò ex illo S.Patris Augustini in *can.non est*
dubium 16.dicentis: *Non est dubium,illam*
mulierem non pertinere ad matrimonium ,
cum qua commistio sexus non docetur fuisse.
ijsdemque verbis vsurpauit S. Leo Papa in
can.cum societas. 17. & expressit Gratianus
in *can.Institutum.39. §.iuxta hanc distin-*
51 *ctionem. eadem 27. q. 2.* Porrò ab vtendo
vxor dicta,ex S.Ambrosij sensu in *can.si quis*
*desponsata.*38.& *Gloss.*ibidèm verbo *tradita*
vtatur.& *can.Genuit.*40.ex Hieronymo *ead.*
27.*q.2.*diximus *respons.* nostrã *61. num.51.*
*part.1.*Vsus vtiq;vxore fuisset,si aptam amo-
ribus inuenisset.puellam nobilem, pulchrã .
Quis tantum boni , si inueniat,dimittat ? vt
dixit quidam. & alter : Inueni, quem diligit
anima mea:tenui eum:nec dimittam.*Canti-*
corum 3.4. Dimisit.vel non amabat;vel non
aptam amoribus expertus.
52 Nihilominus tamen exauditur proposi-
tio;stari viri iuramento, cognouisse se carna-
liter puellam ; quando illa apta quidèm est,
vt cognosci valeat, vt putà proxima puber-
tati in vndecimo,vel circa duodecimũ annũ,
quibus in terminis loquitur *tex.in d.cap.cõ-*
tinebatur. 6. Alexandri III. ibidèmq; *Gloss.*
& Scribent. & sequuta fuit Rota *apud Sera-*
phinum d.decis.893.num.8.& 13.Limitatio-
nes referentem ad dictum *tex. in cap. conti-*
nebatur, & ibidèm *Barbosa num.3. Aymon*
cons.190.num.4.Sanchez de matrimon. lib.3.
disput.45.num.1.& d.lib.7.d.disput. 104.q.
5.*num.33.Rota in recentioribus part.1. de-*
cis.147.num.28. & apud S.memor. Gregor.
XV.d.decis.351.num.45.
53 Deindè,quòd nec procedit assertio, stari
iuramento viri;si contra ipsum iuris pugnet
præsumptio,vt ilthæc est, in puella nouem
annorum, quæ inepta naturaliter est copulę.
argumento *tex in l.si non conuitij.* 5. *C. de*
iniurijs,Bartol.in l.inter omnes. 47. *§. rectè*
num.3.ff de furtis.Puteus d.decis.65.num 4
lib.2.Rota apud Seraphin.d.decis.893.nu.12
54 Prætereà nec locum habet, si præter inte-
resse matrimonialis vinculi , & aliud inuo-
luatur , interesse videlicet pecuniarum(vt in
facto hoc nostro magnæ dotis, & maioratus
60.m.ducatorum.)non enim tunc viri statur
Sacramento,neq; etiam consanguineorum
viri . vt perpendit *Rota apud Seraphinum d.*
decis.893.num.15.
Neq; insistant;Satis aptè de habilitate cõ-
stare puellæ,malitia ætatem supplente,ex sẽ-
tentia Vicarij Anglonen Delegati Apostoli-
ci.pro sententia standum esse, quæ legitimè
55 prolata præsumitur.ex Innocentio III. in
cap.cùm inter vos.13.§ fin.& cap. sicut no-
bis 16.§ fin.de sententia,& re iudicata. Ol-
drad.cons.89.Episcopus inuocat brachium
num.2.in fin.Verallus decis.367.num.5.par.
2.Rota part.2.diuersorum decis.178. num.4.
Menochius lib.2.præsumpt.67.nu.22.
56 Id quippè in dubio exauditur , vt pro Iu-
dicis authoritate tenendum sit: vti ex ipsis
textibus *cùm inter vos*, 13. & *sicut nobis 16.*
apparet. Secus tamen erit,si apertè ex actis,
ipsaq; facti euidentia , contrarium apparue-
57 rit.Quæ nempè ex actis non iustificatur sen-
tentia,pręterquàm quòd iniusta sit,est quoq;
nulla , vt nullo vnquàm tempore , quamuis
ab illa appellatum non fuerit, in iudicatum
transeat,neq; iudicati effectum producat.*l.1.*
C.quando prouocare non est necesse.cap.inter
ceteras 9.ibiq; notatis *de sentent. & re iu-*
dicata.

dicata.ex Alexandro III. expressissimis ver-
bis ibidèm loquente, dicenteq; *Item cùm*
aliqua causa appellatione remota committi-
tur,& sententia fertur iniqua,tam euacuari
oportet:nec ei debet stari,si iniquitatem con-
tineat manifestam.commentum agens *Gloss.*
verbo *manifestam.* explicat, & ipsa dicens
58 atq;exemplificans: *puta*(inquiens)*quia la-*
ta est contra ius scriptum, scilicet contra le-
ges,ac sacros canones:ita quod in ipsa senten-
tia continebatur error. An non contra sa-
cros canones,ipsosq;expressissimos, lata hęc
est sententia:quæq;manifestum continet er-
rorem,quæ puellam nouem annorum, aptã
declarat matrimonio, vt malitiam ætatem
in ea supplere præsumat,quæ loquitur *lo Si-*
gnore Tata m'hà dato tempo sino alli dodici
59 *anni, perche sono piccerella*? Iniusta ergo,
atq;iniqua fuit,neq;pro illa præsumendum.
receptumq; est apud *Cæsarem de Graffis de-*
*cis.*106.*aliàs* 13.*num.*10. *de sentent. & re*
*iudicata.& decis.*147.*aliàs* 2.*de solut. nu.*5.
60 *& seq.* quo loco *num.*8. dilatat propositio-
nem, etiam si in commissione adsit clausula
(*appellatione remota*) quod conformè est
*tex.in d.cap. inter cæteras.*9. & Rota *apud*
*Cardin.Seraphin.decis.*1261.*num.*5. qui de
inueterata testatur Rotæ obseruantia. *Rota*
*apud S.memor. Gregor. XV. decis.*1. *num.*4.
ibidèmq; *Beltraminus.num.*5.6.*&* 7. *& de-*
*cis.*109.*num.*4.*& decis.*264. *num.*4. *Meno-*
*chius d.præsumpt.*67. *num.*45. *& seq. & nu.*
49.*Rota apud Card.Caualer.decis.*337.*num.*
0. *& coram Buccabella decis.*132. *num.* 10.
*part.*7.*recentiorum per Rubeum.*
61 Deindè, quia in causa lata fuit matrimo-
niali,quæ in iudicatum non transit, ob peri-
culum animarum,quod inuolui in ea potest.
ex Alexandro *III.*in *cap. lator præsentium* 9.
pleneq; ibidèm *Gloss.*verbo *permanere.*& ex
Clemente *III.*in *cap.consanguinei.*11.*de sen-*
*tentia,& re iudicata.Gratianus.*35.*q.*9.*in*
summa.& per totam quæstionem. ibidē can.
*loci nostri.*2.*quod ergo sentētia.Oldrad. can.*
3.*num.*7.*Rota in Nicen.prætensi matrimonij.*
23.*Martij* 1588.*coram Card.Mantica decis.*
24.*num.*9.*Gayllus practicar. obseruat.lib.*1.
*obser.*112.*per tot. Geminian. cons.*24.*num.*2.
& 3. *Marescottus variarum resolut. lib.*2.*c.*
121.*num.*15.*Gratianus forens. part.*5. *cap.*
850.*num.*13.*vers.additur,quòd sententia.&*
*num.*14.
62 Cæterùm relatiua cùm sit sententia præ-
dicta ad acta,atq; ad testium depositiones,
quæ apertissimę falsitatis conuinguntur, &
acta nulla sint, & inualida; intra duarum (ni
etiam paucarum) horarum spatium confi-
cta;eodem qnoq; morbo, & ipsa laborabit,
vt nulla sit,& inualida,atq;ex falsa causa pro-
lata. *Felin.d.cap.inter cæteras.*9. *num.*3.4. *&*
5.*de sentent.& re iudic.Rota decis.*26.*eodem*
*tit.in antiquis.Afflict.decis.*47.*num.*2. *&* 3.
*Aymon Crauetta cons.*134.*in fin.Doctor. in*
authent si quis in aliquo documento. C.*de*
*edendo.*Menochius *lib.*2. *d.præsumpt.*67. *nu.*
52.*Gratianus decis.Rota Marchia* 148. *nu.*
17.*Marta voto* 13.*num.*11.*Rota apud S.me-*
*mor.Gregorium XV.decis.*2.*num.*4.
63 Accedit his etiam, quod vim maiorem
habere sententia hæc haud poterit, quàm
contractus ipse matrimonij, vi sententiæ ip-
sius initi, habuit. matrimonium verò
nullum fuit ex pluribus defectibus,atq; prę-
sertim consensus, qui legitimus in puella
nouem annorum esse non poterat,cùm quid
ageret,non vtiq; intelligeret, vt ostendimus;
tùm etiam quòd,quatenùs accesserit,condi-
tionalis fuit;ex ratione,quam ipsamet puel-
la manifestauit;*Perche lo Signore Tata m'hà*
dato tempo sino alli dodici anni, perche sono
piccerella,non liberè proindè,neq;explicitè
in matrimonium consensit, quia paruula ni-
64 mis,& nō apta matrimonio erat. Erit prop-
tereà & sententia ipsa nulla, vti ex falsa causa
prolata.ex *Felino d.cap. inter cæteras. nu.*5.
de sentent.& re iudicat.Aymon cons 192.*n.*
21.*vers. tertiò arguitur. Rota apud Gregor.*
65 *XV.d.decis.*2.*num.*4. Non enim ex sententia
matrimonium validum fuit; sed ideò inua-
lidum,quia cum ea contractum, quæ minor
ætate erat,neq; apta ad legitimum consensū
matrimonio præstādum, sine quo matrimo-
nium constare minimè potest gentium. *d.c.*
*ex transmissa.*8.*& d.cap.ex parte M.mulie-*
ris 14.*de restitution.spoliator.*diximus *d.re-*
sponi. nostra 6.*num.*77. *& seq.part.*1. Neq;
enim sententia eam, quæ nouem erat nata
annos,maiorem efficere potuit,atq; aptam
ad contrahendum; licèt pronunciauerit,illā
aptam esse, at perperàm; nam exitus acta
66 probauit,quòd dimittere illam post tertiam
noctem, atq; à concupitis amplexibus abij-
cere,cùm inepta concubitu esset, ipse *Io-*
seph etiam nolens coactus fuit. Iaciant itaq;
firmum fundamentum in sententia,puellam
viri potentem decernentem; cùm natura ip-
sa,ex minori ætate,impotentem, ineptamq;
67 ostenderit. Deus autem solus naturas mu-
tat. ex Ambrosio *can. re vera* 69. §. *sermo*
*Christi.de consecrat.dist.*2. non ergo sentē-
tia mutare naturam potuit. vt currat ei Ho-
ratianum illud lib. 1. epistol.

Naturam expellas furca, tamen vsq; re-
curret.

ex Caio lib.7.ad edictum in *l.sed de pecunia.*
2.§.1.*ff.de vsufructu earum rerum, quæ vsu*
*consumuntur.*dicente: *Nec enim naturalis*
ratio authoritate Senatusconsulti mutari
potuit. sequiturq; *Afflict.decis.*299.*num.*6.
68 Ridiculum idcircò fundamentum; pro sen-
tentia præsumendum; quæ nulla ex ipsa rerū
69 natura ostenditur. voluerunt isti *ex Musca*
Elephantem facere, vt in superioribus me-
minimus; sed non potuere cęlare naturam;
ipsa se prodente, & vitia, & affectus in palam
deducente.audi Tibullum lib. 1.

Hei mihi difficile est imitari gaudia falsa,
Difficile est tristi fingere mente iocum.
Nec benè mendaci risus componitur ore:
Nec benè sollicitis ebria verba sonant.

70 Fuit prætereà nulla sententia hæc Vicarij Anglonen ex defectu iurisdictionis. Porrò puella hæc Anglonen Diœcesis non erat, neq; in illa domicilium trahebat. Ipsa namq; Neapoli nata fuit, (à *Pietra bianca*) baptizata in Ecclesia Parochiali Sanctæ Mariæ ad Puglianum; educata postmodùm in Terra Saponariæ nullius Diœcesis apud Principissam Auiam paternam. nullo itaq; pacto mulier Anglonen diœcesis asseri potuit in Breui delegationis.

71 Fuit propterea Breue ipsum subreptitiū, neq; proprio Ordinario (vt ex decreto Sacri Tridentini Concilij *sess. 22. cap. 5. de reform.* debebat) directum. Carebat itaq; iurisdictione Vicarius Anglonen. quando sententiam illam perpulchram tulit in personas sibi non subiectas; neq; ex persona viri, neque etiam ex illa puellæ. fuit ergò nulla sententia ex defectu iurisdictionis. Quidquid indè igitur sequutum fuit, nullum, & inane euasit ex defectu iurisdictionis, tùm ipsius Vicarij, tùm etiā Parochi, qui matrimonio interfuit; quia neuter proprius. Et quidèm quoad Vicariū: quoniam puella illa mulier Anglonen Diœ-
72 cesis non erat, in non ergò sibi subditos sententiam dixit. nulliter ergò ex defectu iurisdictionis. *toto tit. C. si à non competente Iudice iudicatum esse dicatur.* Rationem excipe ab Vlpiano lib. 3. ad edictum in *l. 1. §. hæc autem verba. ff. quod quisq; iuris.* dicente, nec somniante: *Et ideò si inter eos, quis dixerit ius, inter quos iurisdictionem non habuit: quoniam pro nullo hoc habetur, nec est vlla sententia, cessare edictum putamus.* sequutusquè ipsemet Vlpianus fuit lib. 48. ad edictum in *l. 2. § fin. in fin. ff. de pœnis. Alex. cons. 79. in fin. ... 6. 7. Rota apud Cardin. Caualer. decis. 40 num. 1. & decis. 63. num. 2. & 3.*
73 rationem reddens: quia iurisdictio dicitur lapis angularis iudicij, de qua in primis, & antè omnia constare debet. Qui sanè defectus insanabilis vocatur apud *Verallum decis. 38. num. 2. lib. 3. Rota part. 1. diuersorum decis. 199 num. 1. & seqq. & dec. 12. nu. 6. p. 2. etiam diuersor.*

74 Nec remouetur obstaculum: quòd puella in Anglonen Diœcesi in Terra Clarimontis aderat tempore, quo sententia lata fuit, Quia nimirùm supplicationis tempore, ac daræ eam mulierē Anglonen Diœcesis fuisse oportebat ad *text. in cap. si eo tempore. 9. de rescript. in 6.* illis verbis: *Cùm tempore datæ ipsarum adhuc non esset idoneus.*

75 Quò verò ad Parochum: (sac matrimoniū validum aliàs fuisset, atq; inter puberes contractum) ex hoc vno dumtaxat inualidum fuisset, coràm non proprio contrahentium Parocho, vel vnius saltim eorum, celebratū, ex Sacrosancta Tridentina Synodo *sess. 24. c. 1. § qui aliter. de reform. matrim.*

76 Et sanè proprius non fuit Parochus, neq; ratione originis, neq; domicilij, siue habitationis. Non originis: quia ipsa puella Neapoli originem propriam habuit in loco Neapolis *à Pietrabianca*, nata, vt diximus. quæ nul-
77 lo pacto mutari potest. ex Vlpiano lib. 2. ad edictum in *l. 1.* & eodem lib. 2. opinionum in *l. assumptio. 6. ff. ad municipalem, & de incolis.* neq; etiam domicilij, siue habitationis; quoniam domicilium illa habebat in Terra Saponariæ nullius Diœcesis apud auiā paternam. ad Terram autem Clarimontis ad hunc dumtaxat effectum translata fuerat, vt matrimonium hoc celebraret, alijs inscijs consanguineis, præsertim paterna auia.

78 Non itaq; in illa domicilium contraxit, mox mox discessura matrimonio inito, vt verè discessit. qui solus animus discedendi, nè domicilium contrahatur, efficit. ex Vlpiano lib. 2. ad edictum in *Leius qui. 27. §. Celsus lib. 1. digestorum ff. ad municipalem, & de incolis.* ibidemq; *Gloss. 1.* apertissimè Diocletianus, & Maximianus Cæsares in *l. Ciues 7. C. de incolis. lib. 10. Gloss.* in *l. 1.* verbo *incolam. C. de municipib. & originar. eod. lib. 10.* quæ verbo *incolam*, ità commentum agit. *boc est, quia aliundè illuc iusta causa perpetuò ibi habitandi.* requiritur igitur animus perpetuò ibi habitandi, vt domicilium contrahatur. ex his, quæ habet Cœlestinus Tertius in *cap. significauit. 5. seu fin. de Parochijs, & alienis Parochianis,* latè disserit *Federic. de Senis consil. 254. quæstio subsequens. Felin. cap. dilectus filius. 29. num. 12. in 2. limit. de rescript. Paris. cons. 53. nu. 9 1. vol. 3. Roland. cons. 79. num. 51. vol. 3. Rota in Romana societatis coràm Comitulo apud Marchesin. par. 2. fol. 227. & apud sanct. mem. Gregor. XV decis. 279. num. 11. & 12.* ibidemq; *Beltramin. num. 26. Menoch. de arbitrar. lib. 2. centur. 1. casu 86. num. 7. Mascard. de probat. tom. 1 conclus. 535. num. 13. & seqq. Marta voto 96. num 5 Farinat. in fragment.* verbo *domicilium. num. 218. Gratian. disceptation. forens. part. 1. cap. 181. num. 1. & seqq. & per totum.* plenè differens hanc materiam. dicēs
79 *num.* 13. duo requiri coniunctim ad contrahendum domicilium; factum, animumquè, *Gayllus practicar. obseruat. lib. 2. obseruat. 36. Menoch. de præsumpt lib. 6. præsumpt. 42. per tot. Nauarr. cons. 3. Ordinatus an sit legitimè. num. 2. & seqq. lib. 1. de tempor. ordin.* noster *Marant. consil. 103. n. 5.*

80 Quod planè multò magis erit ad matrimonium contrahendum. Non enim domicilium hunc ad effectum contrahitur, ex eo dumtaxat, quòd ad locum quis se transferat ad paucos dies, vel etiam menses, vel recreationis causa, vel negotij peragendi, animo tamen
81 discedendi peracto negotio. Nihil enim à peregrinante is differt. ex Vlpiani sententia lib. 23.

lib. 23. ad edictum in *l. 1. §. hospes. ff. de his, qui deiecerint, vel effuderint*, verba eius hæc sunt: *Tantum autem interest inter habitatorem, & hospitem, quantum interest inter domicilium habentem, & peregrinãtem*, hospes itáq; dicitur, non domicilium habens, qui ad paucos dies, vel menses negotij gratia alibi demoratur, vt magis peregrinus habeatur, quàm domicilium habens. *Gloss.* in casus figuratione *in fin. in cap.* mox sequenti de rurali Parocho disponẽte, in *cap. is, qui habet. 3. de sepultur. lib. 6.* sequiturq; *Menochius de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 88. num. 3. & seqq. Mascard. de probat. tom. 2. conclus. 1150. num. 2. Borgnin. Caualcan. dec. 21. num. 44. vers. unde ex præmissis infertur par. 3. Rota* in proprijs terminis coram Vicecomite *par. 1. diuersorum decis. 643. per tot. Romanus cons. 164. Vt is Narsinus.* ibidemq; *Mandosius addent.* verbo *requiritur. Thomas Triuisanus decis. 23. lib. 1. Paschalis de viribus patriæ potestatis part. 2. cap. 5. nu. 51. & seqq. Riccius* Episcopus Vici Equen *part. 2. decis. 318. Bellettus disquisitionis Clericalis tit. de exemptionibus Clericorum à statutis secularium §. 5. num. 8. & sequent. fol. mihi 409.* impressione minori. *Nauar. consil. 14. quidam volentes. num. 4. & seq lib. 4 de clandestina desponsat. Sanchez de matrimon. lib. 3. disput. 23. num. 11. & sequent.* qui doctissimè suo more articulum disputat. & *nu. 12* in secun-

83 da sententia, requiri saltim domicilium pro maiori anni parte. quam sententiam sequutum fuit Regium Tribunal Siciliæ apud *Castillum decis. 96. num. 10. 11. 12. & seq. par. 1. Barbosa de offic. & potestat. Episcopi part. 2. allegat. 32. nu. 56. cum seq.*

84 Parum, quinimò nihil obstaculum faciet: puellæ huius Genitorem in Terra Claromõtis domicilium habere perpetuum, cuius Dominus est temporalis. Filium Patris sequi domicilium, impuberem præsertim, secundũ *Nauar. d. conf. 3. num. 6. de temporib. ordinat.* Fuit ergò proprius Parochus ille domicilij patris in Terra Claromontis.

85 Exauditur id quidem, si filius cum patre habitet, neq; alibi domicilium habeat. Nam si non alibi, neq; sit vagabundus, oportet autem, vt alicubi habitet, cum patre verò habitat, ergo ibi domicilium habet, & sortitur, vti argumentatur etiam *Nauar. d. conf. 3. nu. 3.*

86 *de tempor. ordinat.* Nam & si filius Ciuitatẽ, ex qua pater eius naturalem originem ducit, sequatur, non tamen domicilium. Vlpian. loquitur *d. l. assumptio 6. § filius Ciuitatem ff. ad municipalem.* ibidemq; *Gloss.* verbo *non domicilium.* ex ratione, quam ipsemet Vlpianus lib. 25. ad Sabinum in *l. placet. 3. ff. eodem* refert, dicens: *Placet etiam filiumfamilias domicilium habere posse. Non vtiq; (sequens l. 4.) ibi, vbi pater habet, sed vbicunq; ipse domicilium constituit.* ibidemq; *Glossa* verbo *constituit.* sequitur *Bald. cons. 409. cum quæritur vol. 5.* cui subscripsit *Signorolus de Amodeis.* sequiturq; *Card. Tuscus tom. 2. littera D. conclus. 594 Grattianus d. cap. 181. nu. 2. & seq. & num. 15.*

Puella autem hæc cum Genitore domicilium non habebat; sed cum Auia ipsa paterna in Terra Saponariæ, eoq; magis, quod ipse Genitor eius, puellæ matre ex humanis hinc absorta, cum alia coniugium duxerat; transducta vero ad Terram Claromontis fuerat, vt cum Iosepho germano secundæ huius vxoris matrimonium iniret; discessura statim completo negotio erat, igitur ad paucos dies habitatio. hospes proinde magis fuit, ac

87 peregrinans, quàm domicilium contrahens. ex Vlpiano *d. l. 1. §. hospes. ff. de his, qui deiecerint, vel effuderint*, pauló ante relato. Non

88 ergo proprius fuit puellæ Parochus, ergo alienus. contra formam propterea à Sacro Tridentino Concilio præscriptam, *d. sess. 24. cap. 1. de reformat. matrim.* non proprius Parochus alienorum parochianorũ matrimonio præsens fuit, authoritatemq; præstitit, & præsentiam, nullitèr proindè. ex eadem Sacrosancta Synodo ibidem. perpenditq; *Nauar. d. conf. 14. num. 4. & 5. de clandestina desponsat*, ergo nullum matrimonium ita contractum, ex hoc vno capite, quia à non proprio contrahentium Parocho in aliena Parochia, præsentia, authoritateq; firmatum; quãdo nullum aliud adesset impedimentum, quo, vti in superioribus ostendimus, matrimonium infirmum redditur, & mancum.

89 Neq; demùm proficier intortum iaculum de patria potestate, filium sub patris potestate esse, patris proinde sequitur domiciliũ, præsertim verò impubes, plenè deducit *Federicus de Senis d. conf. 254. nu. 4.*

90 Proficeret quippè argumentum, si cum Genitore filius habitaret, impubes præsertim; atq; animo cum patre demorandi, nam ibi videtur sibi larem eligere, vbi habitat. alioquin sine domicilio esset. vt sequitur *Nauar. d. conf. 3. num. 3. & seq. de temporib. ordinat. Federicus de Senis d. conf. 254. nu. 4. & 5.* Hæc verò puella cum Genitore, qui secundas inierat nuptias, minimè morabatur: domicilium autem habebat cum Auia paterna in Terra Saponariæ. nihil ergo illi patria ipsa potestas proficiebat, vt domicilium in Terra Claromontis sortiretur; & ad hunc effectũ tantum, vt matrimonium contraheret non apta connubio, mox mox etiam recessura, cùm matrimonium cum Iosepho inijsset. Cùm filius patris domicilium non sequatur, præsertim si ipse nolit, vt diximus.

91 Præterquàm quòd in his spiritualibus, vt sepultura est, & matrimonium, aliaq; his similia, parum satis, aut fortasse nihil patria proficit potestas. ad *text. in cap. si annum quatuordecimum. 3. de Iudicijs lib. 6.* sequiturque in hisce nostris terminis *Federicus de Senis d. conf. 254. sub nu. 5. col. 4. ad 12.* additio-

92 ditionem.verſ.in iſtis ſpiritualibus. Matrimonia quippè ex libera pendent contrahẽtium voluntate, quorum ſolus ſufficit conſenſus. ex Nicolao Papa in can. ſufficiat. 2. ibidẽmq; Gloſſ.verbo ſolus 27.q.2. d. cap. eſt locum 14.& cap.Gemma 29.de ſponſalibus.
93 Ob quam cauſam nubere poteſt filia ſine parentum conſenſu. can. Hoc ſanctum 16. ex Concilio Toletano 3.32. q.2. aptèq; ibidẽm Gloſſ.verbo parentum Quamuis deceat, vt
94 ex parentum conſenſu nubant;virgines præſertim.ex ratione,quam S. Ambroſius lib. de Patriarchis (relatus can. honorantur parentes.13.in fin.ead.32. q.2.) affert: Expetita
95 enim magis (inquiens) debet videri à viro, quàm virum ipſa expetiſſe. Verecundiam præmittat,antequàm nubat, quò ipſum coniugium plus commendet verecundia. & ex tex.in d.cap.1.ſeſſ.24.de reformat.matrimon. Sacri Tridentini Concilij. Menoch.lib.4.præſumpt.188. num.55. ſequutaq; fuit Rota apud Card.Caualer.deciſ.415.num.4. Barboſ.in collectan. ad dictum decretum Sacri Trident.Concilij.num.2.& 3.
96 Nullus igitur neceſſariò perquirebatur Patris conſenſus,vt puella hæc nuberet. non tamen ipſe eius conſenſus, honeſtatis ergò exquiſitus,ei domicilium præbebat, quod apud ipſum non habebat,ſed alibi.Fuit ergo non proprius Parochus, qui matrimonio præſentiam præſtitit.Ergò nullum matrimonium. Nullum,quia non coràm proprio Parocho.Nullum,quia non apta coniugio puella nouem nata annos.Nullum,quia non matrimonium,ſed ſponſalia fuere.Si nullum,firmũ propterea eſſe non poteſt.

Atq; ità ex his, lima non abiecta Ariſtarchi,reſpondendum cenſuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Epiſcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 Conuitiari alijs facilè in rebus humanis.
2 Adagium. In multis Momum agere, & reprehendere longè facilius, quàm imitari.
3 Nihil eſt in humanis,quod ſit vndequaq; perfectum,& ſine peccato.
Vel quòd non poſſit à quoquam reprehendi.ex Xenophonte.
4 Viri boni eſt ſcire pati, non facere iniuriam. ex Seneca.
Et ferre poſſe conuitiantem. ex Philemone.
5 Chriſtiani eſt pati, non facere contumeliam.
Et frænum iracundiæ imponere.ex S.Hieronymo.
6 Paulo pro ſe loqui permiſſum fuit.
Qui pro ſe rationem reddidit.
7 Iuriſdictionis ea qualitas, & natura eſt,vt non præſumatur,niſi probetur.
Qui verò ſine iuriſdictione ius dixerit, ei non paretur impunè.n.8.
In dubio tamen parere quis debet.n.9.
Et in ius vocatus adeſſe.
Exaudi tamen de Ordinario.n.10.
Non de Delegato.
11 Delegatio non præſumitur,niſi doceatur de ea.
Quia Delegatus certus eſſe debet de ſua delegatione.n.12.
Nimirùm quòd cum ſit materia odioſa non præſumitur. n.13.
Ideò præſiè exaudienda, non diffundenda.
Nàmq; abſq; ſpeciali Principis authoritate iuriſdictio Delegato non tribuitur. num.14.
Debet igitur Delegatus ſe talem probare. num.15.
15 Fundamento quæ caret domus,corruet.
16 Delegatus quod primò cognoſcere debet, eſt, an ſua ſit iuriſdictio.
Præſertim ſi de appellationis deſertione opponatur. n.17.
Vel ſi de ea ex actis appareat.n.18.
Quamuis non opponatur.
Alioquin inutilitèr agit.n.19.
20 Appellatione deſerta, perindè ſe habet negotium,ac ſi appellatum non fuiſſet.
Appellationi renunciare, vel non appellare,idem.n.21.
Et cauſa iàm completa dicitur.n.26.
Non appellare,& minùs legitimè appellare paria æſtimantur. n.29.
Appellationis deſertio in dubio non præſumitur. n.33.
Et contra eam magis pronunciandum.
Secùs tamen ſi de ea ex actis appareat. num.34.
Vndè nec cauſat attentata.
Vel ſi poſt appellationem ipſi in cauſa procedi inſtetere.n.39.
Vel paſſi ſunt.
Nàm recedere videntur.n.40.
21 Delegati iuriſdictio in cauſa appellationis extincta dicitur.
Si appellatum non fuerit.
Vel eidem renunciatum.
Et iuriſdictio ad Iudicem à quo reuertitur.n.22.
22 Iudex à quo,appellatione deſerta,ſuam exequi ſententiam poteſt.
23 Appellare qui deſtitit intra ſtatuta tempora, ipſe ſuo facto iudicatum confirmat.
Quia videtur conſentire n.24.
Vel ſi appellationem deſeruit.
25 Delegatio ſubreptitia dicitur, ſi de appellationis deſertione memoria facta non fuerit.

27 *Appellatio coram Iudice à quo interponenda est.*
Non coram ad quem.
Neq; admittitur, si sola appellationis cedula coram Notario *Actuario dimittatur.n.28.*
Nec sufficit appellare voce, nisi in scriptis appelletur.n.30.
Nisi incontinenti appelletur.n.31.
Appellasse qui dicit, & appellasse, & ritè appellasse ostendere debet.n.32.
Ratio n.36.
Debet tamen docere qui asserit, censurarũ metu fecisse.n.37.
Præsertim si ex actis spontanea appareat renunciatio.n.38.
36 *Obediens non dicitur, qui non obediendi animo facit.*
41 *Falsus precator carere debet impetratis.*

ARGVMENTVM.

Iurisdictio, Delegata præsertim, non præsumitur, nisi probetur, nàm aliàs in Ordinario, parere quis debet antequàm de exemptione doceatur. Delegatum proindè se asserens, de Delegatione docere oportebit. Quia materia cùm sit odiosa, comprimenda magis, quàm distendenda. Illam autem sortitur iurisdictionem Delegatus, principiò, vt cognoscat, an sua sit iurisdictio; præsertim si de appellationis desertione, vel non interposita appellatione objiciatur. Appellatio coràm Iudice à quo interponenda est, non ad quem. nec voce, sed in scriptis, & coràm Iudice; non dimissa cedula coràm Notario. Quid verò si censurarum metu, vel non appellasse, vel appellationem deseruisse quis asserat? Et quid si post appellationem Iudicem procedere passus fuerit, eiquè paruerit?

RESPONSIO XCV.

1 REbus in humanis nihil tàm facilè
est, nisi vt conuitieris. Vt .n. vetus
fert apud etiam Græcos Adagij
2 loco: *In multis Momum agere, &*
reprehendere, longè facilius, quàm imitari.
3 Veriùs tamen Xenophon dixit: *Non facilè*
est, vt reperiri aliquod opus possit, in quo ni-
hil à quoquam reprehendatur. Est enim ar-
duum ità quicquam perficere, vt non alicu-
bi pecces. Quid si etiam sine aliquo errore
quidquam peragat aliquis, difficile est non
pati, aut inuenire aliquem iniquum Iudicem.
4 Sed, vt Seneca docet: *Viri boni est scire pati,*
non facere iniuriam. Ille Magnus, & nobilis
est, qui more magnæ feræ latratus minuto-
rum canum securus obaudit. Lepidissimè
hoc expressit Philemon Comicus apud Græ-
cos.

Iucundius nihil est, neque etiam concinnius
Est, quàm posse conuiciantem ferre.
Nàm qui conuiciatur, eo, in quem conuicium iacitur
Dissimulante, tacenteq; efficit, vt sibi ipse conuicietur.

Sanctus verò Hieronymus, Sacrum no-
5 men, Ecclesiæ lumen ad Eustochium: *Apud*
Christianos (inquit) *vt quidam ait, non qui*
patitur, sed qui facit contumeliam miser est.
Irasci hominis est. frenum iracundiæ impo-
nere Christiani. Non itaq; irascamur, sed
frenum iracundiæ imponamus ex his, quæ
6 accidere. Permittitur enim nobis loqui pro
nobis ipsis. Veluti Agrippa Rex ad Paulum,
Actuum 26. 1. dixit, cùm apud ipsum Festo
Præside iudicandus staret: *Permittitur tibi*
loqui pro te ipso. Tunc Paulus extenta ma-
nu cœpit rationem reddere. Et nos pro nobis
rationem reddimus: Agere haud posse Illu-
strissimum Caleni Episcopum ex vi prætensæ
Delegationis Apostolicæ, donec iurisdictio-
nem ad se spectare iure constiterit. Ea quip-
7 pè iurisdictionis est qualitas, & natura, nè
præsumatur, nisi probetur. Præesse enim iu-
risdictioni debet, vt in ius vocatus venire
debeat. vt hoc ipsum sciatur, an iurisdictio-
nis eius sit, ex Paulo lib. 1. ad edictum in *l. ex*
quacunq; causa. 2. ff. si quis in ius vocatus nõ
ierit. ibiq; *Bart. & Doctor.* post *Gloss.* verbo
sciatur.
8 Cæteroquin si supra iurisdictionem suam
velit ius dicere, & extrà territorium; impunè

non paretur. idem Paulus eodem lib. 1. ad
edictum in l. fin. ff. de iurisdict. omnium iud.
cap. 2. aliàs fin. de constitutionib. in 6. nec ali-
tèr sentire visus est Vlpianus lib. 2. ad edictũ
in l. 2. ff. de iudicijs. Innocent. in cap. cæterum
5. de iudic. Lapus allegat. 58 siuè 59. incipien-
te Prælatus Ecclesia. nu. 3. 14. & 15. Afflict.
decis. 297. num. 1. & seq. ad fin. Petrus de Be-
nintendis decis. Bononien. 18. num. 3. Ioseph
Ludouicus decis. Lucensi 2. nu. 21. Andreas
Gayllus practicar. obseruat. lib. 1. obseruat. 2.
num. 1. & 2.
9 Et licèt quidèm si dubium fuerit, an ex
aliena quis iurisdictione sit, vocatus nihilo-
minùs venire debeat. ex Vlpiano lib. 5. ad
edictum in l. si quis ex aliena iurisdictione
5. ff de iudic. ibidèmq; Gloss. verbo æstimare.
d. l. 2. §. sed si dubitetur cum Gloss. verbo
10 possit. ff. eod. sed planè de Ordinario exaudi-
tur, non de Delegato. ex Gloss in cap. accusa-
tus 8. §. sanè verbo manifestè ibidèmq; Ioã.
11 Monachus nu. 8. de hæretic. in 6. Delegatio
nempè non præsumitur, ni de ea doceatur.
apertissimè Innocentius III. in cap. cùm in
iure peritus. 31. de officio delegati. qui sequẽ-
tibus Boiacen. Episcopo sciscitanti respõdit:
Super quo tibi huiusmodi damus responsum,
quòd nisi de mandato Sedis Apostolicæ certus
extiteris, exequi non cogeris quod mandatur.
12 Certus itaq; Delegatus esse debet; alioquin
delegatio non præsumitur. Gloss. ibidèm ver-
bo super mandato. l. 1. ibidèmq; Bald. C. de
mandatis Principum. Federicus de Senis cõs.
130. Quædam domus. nu. 1. in fin. Rota decis.
19. de præbend. in nouis. quam secuta fuit
Rota apud Crescentium decis. 13. de concess.
præbend. & dictum fuit in Carthaginen. trã-
slationis pensionis 19 Iunij 1606. coram Mã-
zanedo apud Marchesan part. 1. fol. 638. de-
cis. 43. num. 2. & in Tuden. Beneficij de Ro-
sel. 12. Decembris 1594. coram Penia apud
eundem ead. part. 1. fol. 649. decis. 52. num. 1.
& seq. & apud Card. Caualer. decis. 644. nu.
1. & apud Duranum decis. 6. num. 5. part. 1.
13 Quia nimirùm, cùm sit materia odiosa, nõ
præsumitur. ex Bald. l. 1. C. de mandatis prin-
cipum. vndè pressè exaudienda erit, nec di-
stendenda. ex Alexandro III. in cap. super eo.
15. ibiq; Scribentes de officio Delegati. Gayllus
d. lib. 1. obseruat. 48. num. 21. Gratianus fo-
rens. par. 1. cap. 170. num 29. namq; absq; spe-
14 ciali Papæ authoritate iurisdictio Delegato
non tribuitur. ex Alexandro III. Episcopo
Senonen. in cap. præterea. 5. de officio delegati
Rota apud Card. Manticam decis. 185. nu. 8.
15 Adstruere proindè se Iudicem Delegatũ
Dominum Episcopum oportebit, vt sua sit
iurisdictio. alioquin corruet ędificium, quod
fundamento caret. can. cùm Paulus. 26. 1. q.
1. ne super arenam ædificasse videatur, vndè
ruinam domus videat. accipe omnium Ma-
gistrum Christum Dominum nostrum Mat-
thæi. 7. 26. dicentem, docentemq; Similis erit
viro stulto, qui ædificauit domum suam su-
per arenam: & descendit pluuia, & venerũt
flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in
domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius
magna.
Hanc ob causam de appellationis deser-
tione obiectum cum fuerit aduersus prętẽ-
sam Delegationem per Promotorem Fiscalẽ
16 Curiæ Episcopalis Auersanæ, hanc tantum-
modò iurisdictionem sortitus est Dominus
Episcopus Delegatus, vt cognoscat, sua ne sit
iurisdictio, rectèq; procedat Delegatio, illaq;
per appellationem prætensam firma sit, neq;
per desertionem illius impedita. ex tex. in
cap. super litteris. 20. ibiq; Doctores, inter
quos Sandeus ille Felin. nu. 18 vers. an sua
sit iurisdictio. Imola num. 12. & 13. & Hen-
ricus Boich. num. 7. de rescriptis. ex Grego-
rio. IX. in cap. significantibus. 38. de officio
delegati. Gloss. d. cap. accusatus. 8. §. sanè. ver-
bo manifestè de hæretic. in 6. ex Paulo d. l. ex
quacunq; causa. 2. ibiq; Bart. num. 3. & 6. ff.
si quis in ius vocatus non erit. & Vlpiano d. l.
si quis ex aliena iurisdictione. 5. ff. de iudicijs.
Rota decis. 24. de appellationib. in nouis. &
decis 6. num. 3. de exceptionib. in nouis. Lapus
d. allegat. 58. Prælatus Ecclesiæ. num. 3. & 4.
Gayllus d. obseruat. 48. num. 11. & obseruat.
137. num. 5. eodem lib. 1. Marius Antoninus
Maceraten. variarum resolut. lib. 1. resolut.
48. nu. 5. Sayrus in Thesauro de censuris lib.
3. cap 28. num. 7. qui refert d. tex. in d. l. si quis
ex aliena 5. de iudicijs.
17 Super desertione itaq; ipsa appellationis
dicere, ac pronunciare primitùs debebit. se-
cundùm Cardin. in Clement. si appellationi
6. in 2. q. in fin. num. 3. de appellationi. quam-
18 uis de illa obiectum non fuisset, si de ea ex
actis appareat. ex Ioachino Minsynger. cent.
3. obseruat. 22. nu. 3. alioquin inutilitèr pro-
19 cedendo in causa aget iurisdictione nuda-
tus, illaq; non perpetuata. ad tex. in cap. si plu-
res. 8. ibidèmq; Gloss. final. de offic. delegati
in 6.
20 Deserta nempè appellatione perindè se
habet negotium, atq; si appellatum minimè
fuisset. vt Gloss. inquit in l. 2. § quòd si ab arbi-
tro. verbo executioni. in fin. C. de temporibus,
& reparationib. appellationum. probatq;
tex. in l. fin. §. illud etiam circa fin. C. eodem.
illis verbis: tanquàm si ab initio minimè fue-
rit prouocatum. Bonifacius VIII. in cap. ab eo,
qui appellat. 6. de appellationib. in 6. illis ver-
bis præsertim: nisi appellationi renunciatum
fuerit. Clementina sicut appellationem 3. &
Clement. si appellationem 6. de appellationib.
noster Maranta in speculo 6. par. tit. de ap-
pellationib. nu. 409 in 8 q Guido Papa decis.
436. nu. 17. Minsynger. d. obseruat. 22. nu. 4.
Oldradus cons 291. propè fin. sequitur Rota
apud Verallum decis. 177. num. 2. par. 3. Ma-
ceraten. variarum resolut. lib. 1. resolut. 61.
num. 15 Rota decis. 1. de appellationib. in no-
uis.

nis, & apud Crescentium decis. 7. de sentent.
& re iudicata. sequutaq; fuit eadem Rota
coram Cardin. Mantica decis. 272. nu. 7. in fi.
& decis. 276. num. 1.

21 Completa est ergo Delegati Iudicis ad
quem iurisdictio, si appellatum non extitit,
atq; consequenter appellationi renunciatũ,
quod idem efficit, vt diximus. sequiturq; Ro-
ta *apud Mobedanum decis. 293. alias 9. nu. 1.*
22 *de appellationib.* Statim igitur ad priorem
Iudicem à quo, iurisdictio quasi postliminio
reuersa fuit, quæ per appellationem erat su-
spensa, atq; deserta appellatio fuit, vt potue-
rit suam exequi sententiam Iudex à quo. ex
Alexandro III. *in cap. cùm sit Romana 5. de*
appellationib. extrà. d. Clement. si appellatio-
nem 6. eod. Rota in nouis d. decis. 1. de appel-
lationib. num. 2. & 3. Rota par. 3. lib. 2. diuer-
sorum decis. 208. num. 2. & in recentiorib.
23 *part. 1. decis. 601. num. 1.* Ipse nempe suo fa-
cto confirmauit iudicatum, qui non intra
statuta tempora prouocauit. ex Gordiano
Augusto in *l. hac sententia 4. alias fin. in fin.*
C. de sententijs, quæ sine certa quantitate
proferuntur. Rota part. 2. diuersorum decis.
119 num. 10. 11. & 12. Rationem reddit
24 *Gloss.* ibidem verbo *consentiendo.* Videris
enim (inquiens) cõsentire cum statuto tem-
pore non appellasti. vel (addimus nos) si ap-
pellasti, & appellationem deseruisti, nec pro-
secutus fuisti. *d. cap. cùm sit Romana 5. de ap-*
pellat. & d. Clement. si appellationem 6. eod.
Rota apud Cardin. Manticam d. decis. 276.
num. 1.

25 Subreptitium propterea delegationis Bre-
ue fuit, non facta memoria de appellationis
desertione. non enim illud Pontifex induisis-
26 set, si id resciuisset. Quoniam per appellatio-
nis desertionẽ iam causa completa fuerat,
vt nihil aliud superesset amplius, quàm quòd
Iudex suam exequeretur sententiam, *d. cap.*
cùm sit Romana 5. de appellationib. Lancel-
lottus de attentatis par 2. cap. 12. in 1. am-
pliat. num. 34. & seq. Grauatius ad Vestrium
lib. 3. cap. 6. nu. 16. Rota in recentiorib. par. 1.
d. decis. 601. sub num. 1.

27 Præter quam, quod, neq; appellationem
interpositam fuisse, ex actis appareat, quę sa-
nè coram Iudicem à quo, non ad quem in-
terponenda erit: alioquin effectum non pro-
ducit. *cap. vt debitus. 59. §. cùm autem.* ibiq;
Doctores, & cap. fin. de appellationib. extrà.
Clement. 1. de appellat. & cap. appellatio. 9.
eodem tit. in 6. Cassador decis. 8. num. 3. de ap-
pellat. Cappella Tholosana decis. 429. ibiq;
Aufrerius nu. 2. Grammatic. decis. 36. nu. 76.
Zerola in praxi Episcopali par. 1. verbo *ap-*
pellatio. num. 3. ad tertium. Scaccia de appel-
lationib. q. 6. nu. 1. & seq. Rota in recentiorib.
part. 1. decis. 293 num. 13. & par. 2. decis. 396.
28 *num. 3.* Vt neq; debito fiat satis si appella-
tionis cedula coram Notario actuario di-
mittatur. ex *d. cap. vt debitus. 59. de appellat.*
Clement. 1. eod. tit. Rota apud Coccinum de-
cis. 234. num. 3. & apud Card. Caualer. decis.
495. num. 2. 3. & 4. rationem *num. 2.* reddit:
29 *Quia paria sunt non appellare, & minus le-*
gitimè, vel solemnitèr appellare. Vt neq; suffi-
30 ciat appellare voce, nisi in scriptis appellatio
interponatur. *l. eos, qui. 6. §. fin. & l. litigatori-*
bus 14. ibidèmq; *Gloss. C. de appellationib.*
31 ibiq; *Bart. Bald. & Angelus, alijq:* nisi incõ-
tinenti, ac illicò prolata sententia, appelletur.
d. l. litigatoribus. 14. & Gloss. ibidem verbo
illicò. antèquam scilicet ad alia diuertatur.
Martianus lib. 1. de appellationib. in *l. 2. ff.*
eod. Achilles decis. 2. num. 1. de appellat. Ve-
strius in praxi lib. 7. cap. 3. nu. 28. Rota apud
Coccinum d. decis. 234. n. 2. & decis. 265. n. 2.
Et apud Duranum decis. 297. num. 1. part. 2.

32 Is igitur, qui appellasse se dicit, & appellas-
se, & ritè appellasse ostendere debebit, ni in-
cassum Iudicem ad quem fatigare voluerit.
Imperator hoc eddicit in *l. bi, qui 7. C. de ap-*
pellat. qui sic loquitur. *Cùm igitur ad munus*
euocatus appellaueris, apud Præsidem Pro-
uinciæ iustè te appellasse ostende. ibidèmq;
Gloss. verbo *ostende & Bart. nu. 3. vers. quã-*
doquè quæritur. & tex. in d. cap. Romana. 3. §.
si verò. ibiq; *Francus nu. 7. de appellationib.*
in 6. Cæsar de Grassis decis. 3. aliàs 8. de re-
script. num. 2. Rota apud Card. Seraphinum
decis. 422. nu. 5. & apud Coccinum decis. 356.
nu. 1. & 2. Quatènus verò appellasse se do-
cuerint, quod, vt præfati sumus, non apparet,
obstaculum tamen facit eis desertio ipsa ap-
pellationis, quæ quamuis in dubio non præ-
33 sumatur, vt pro non desertione pronunciã-
dum sit potiùs. ex *Cassadoro decis. 7. nu. 1. de*
appellat. Rota part. 2. diuersorum decis. 6. nu.
10. Ioseph Ludouicus decis. Perusina 35. nu.
12. & hanc sententiam sequitur *Rota,* vt te-
statur *Card. Caualer. d. decis. 495. num. 3. &*
part. 4. diuersorum collecta per Farinacium
34 *decis. 734. num. 2.* Attamen secus est, si de
desertione ex actis appareat. ...uam ob cau-
sam neq; attentata dicuntur, nec reuocan-
tur. ex *Rota d. decis. 1. nu. 3. de appellat. in no-*
uis. & d. decis. 6. num. 10. par. 2. diuersorum,
& par. 3. lib. 3. decis. 758. nu. 4. etiam diuerso-
rum. Aufrerius ad Cappellam Tholosanam
q. vlt. circa med. Lancellott. de attentatis par.
2. cap. 12. limitat. 50. num. 224.

Adeò verò certum est, appellationẽ, qua-
tènus quidèm illa intercessisset, esse desertã,
35 vt ipsimet Aduersarij hoc confiteri non dif-
fugiant: dicant verò se, censurarum metu,
appellationi renunciasse. non habere proin-
de illam firmitatem vllam. ad *tex. in cap. olim*
inter te. 17. de restitut. spoliator. Ibidèmq;
Gloss fin. & Innocent. num. 2. in fin. sequitur
Rota apud Achillem de Grassis decis 21. nu. 2.
de appellat. ex ratione, quam *Gloss fin. d. cap.*
36 *olim. 17.* reddit: Quia non gerit se pro obe-
diente, qui non facit animo obediendi. ex
Vlpiano lib. 61. ad edictum in *l. pro hærede*

10.ff.de acquirend.vel amitt.hered.

Verum id eorum assumptum deijcitur: Cùm quòd in dubio saltim obediendi fecis-
37 se animo videntur; vt ipsis probandi onus maneat,non obediendi animo fecisse, cùm aliàs pro talibus se gesserint. ad text. in d.l. pro harede 20. ff. de acquirend. hareditat. expressissimèq; testatur Innoc. d.c.olim 16.n. 2.vers.idem etiam intelligimus.

Tùm etiam quòd ex actis ipsis de non iu-
38 re apparet Aduersariorum, qui appellationem deseruere. Achill.dec.3.vt lite pendente. Lanell de attent.p.4.c.4.in præfatione.num. 326.quem sequuta in his terminis fuit Rota p.2.in recent.dec.383.n.3.

39 Tùm deniquè, quòd ipsimet Aduersarij, (fac etiam appellassent) ex seipsis nullo cogente,sed voluntariè,scienterq; petenterquè institere, Dominum Vicarium Auersanum accedere ad locum Pascharolæ ad nouam Oeconomorum electionem excipiendam, illamq; factam confirmari voluere,eaq; confirmata per plures menses in illa stetere suo munere fungentes,administrâtereq;Recessere
40 proindè ab appellatione,quatènus illi inijssent;& in Iudicē consensere,petendo procedi ad actus, qui citrà ius, & nomen Iudicis, atq; iurisdictionis exercitium fieri, & explicari minimè aliàs poterant.ad text.in d.l.pro harede 20.ff.de acquirend.hareditat. & cap. cùm M.Ferrariensis 9.de constitutionib.Rota decis.63.de appellation.in nouis, & apud Achill.dec.19.de appellation.& apud Verall. dec.29.n.1.p.1. & apud Card.Caualer.decis. 292.n.3.

Cùm itàq; neq; appellauerint; quatènus verò appellassent, nuncium eidem voluntariè misernt;ipsiq;se appellasse,atq; grauatos fuisse in Signatura Sanctissimi proclamauerint;causamq; delegari obtinuerint,& in eorum assertione mendaces fuerint: non aliud ex delegatione sortiri fuere, quàm quòd vti
41 falsi precatores, & mendaces, impetratis careant.ad text.in d.cap.super litteris 20. in fin de rescriptis. Non itaq; firma est delegatio Domino Episcopo Caleni facta, cùm obreptionis,subreptionisq; vitio scateat.Remittat proindè causam oportet,seq;incompetentem declaret.

Atq; ità ex his, supercilio non reiecto seueriori,respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iunenacen.

Destitit à procedendo veritate agnita Illustrissimus Dominus Episcopus; siluitquè litigium; mandatisq; paruere Curiæ Episcopalis, qui reluctantes fuerant. minutorumq; canum latratus securi obaudiuimus.

SVMMARIVM.

1 *Hominum vita post primi parentis peccatum innumerabilibus inuoluta malis fuit.*
Horum omnium pessimum mors.n.2.
2 *Mors malorum omnium pessimum.*
Omnibus hac statuta dies est.
Debemus morti nos,nostraq;
Neminiq; euadere datum, quàmuis fugacem persequitur.
Sub suas leges omnes vocat.
Moritur autem homo, & obliuioni datur. num.3.
Nihilq; ei prosunt substantia Mundi. num.4.
5 *Fecit quod quit,iurè patitur.*
6 *Legata etiam pia Ecclesijs, pijsq; locis relicta quadraginta annorum cursu præscribuntur.*
7 *Præscriptio contra Ecclesiam non nisi quadragenaria procedit.*
Etiam in executione legatorum, & hereditatum.
Quod vniuersim, & regularitèr procedit. num.9.
Etiam in annua præstatione.n.11.
Et in decimis.
8 *Constitutio Iustiniani Cæsaris in §.pro temporalibus,in auth.de Ecclesiasticis titulis collat.9.canonizata reperitur.*
Sicuti Anastasij Constitutio in l. comperit.6. C.de præscript.30.vel 40.annorum.n.10.
12 *Præscriptio contra Ecclesiam Romanam non currit,nisi centenaria.*
13 *Solutione eius,quod debetur,obligatio omnis tollitur,& euanescit.*
Et debitor liberatur.
Omnisq; cessat hypotheca bonorum.nu.14.
15 *Præscriptione actiones omnes, & hypotheca cessant,& extinguuntur.*
Præscriptio omnem tollit obligationem num.16.
Ciuilem potissimum.
Solutioni aqualis habetur. num. 17. & num.58.
Et tollit omnem actionem.
Atquè ad instar se habet rei iudicata. num.18.
Et finita est negligentis pœna.n.45.
19 *Actione qui sine experitur,malè agit.*
20 *Legata annua tot astimantur, quot sunt anni.*
Et tot requiruntur præscriptiones.
Declara tamen quò ad obligationem,et petitionem.n.22.
Non quòad substantiam legati.
Nam legatum dicitur vnum essentialitèr. num.24.
Plura verò virtualitèr.
Solutiones verò diuiduntur in singulos annos

annos causam multiplicanda obligationis. num.28.

21 *Aequiuoca priùs diuidenda, & declaranda erunt, postmodùm definienda.*

23 *Legatum annuum quàmuis in minus solemni testamento relictum, si hares agnouerit, solueritq; tribus saltem annis, in futurum quoq; tenebitur.*

25 *Humana in essentia dantur plures gradus metaphysici, qui distincti sunt formalitèr.*

26 *Anima rationalis est vna, licèt habeat tres potentias, memoriam, intellectum, & voluntatem.*

Qua sola, & per se essentialitèr est forma corporis humani.

27 *Forma vna est, nec in plura diuidi potest.*

Solaq; dat esse rei.

Sine qua res perimitur, & extinguitur.

29 *Legatum annuum simile dicitur legato vsufructus.*

30 *Substantia rei sublata, omne quoq; accidens remouetur.*

Cùm sine substantia nihil subsistere valeat.

Et sine substantia, neq; rei nomen datur. num.32.

31 *Matrimonium sine consensu non subsistit.*

33 *Actio sine obligatione non datur.*

Qua mater dicitur actionis.

Hac illius filia.

34 *Obligatione sublata omnis agendi quoq; via pracluditur.*

Obligatione in perpetuum sublata restitui non potest. n.35.

36 *Prouerbium. Securis ad radicem posita est. expenditur.*

37 *Modus ab ente non distinguitur.*

Quia sine ente, & substantia esse modus non potest.

Modus accidens est. n.38.

Et sine subiecto non datur.

38 *Accidens sine subiecto esse non potest. & num.37.*

39 *Causa originaria prastationis annua sublata, obligatio quoq; solutionis cessat.*

40 *Prascriptiones tot requiruntur in annuis prastationibus, quot sunt anni.*

Declara, qua ex se, & natura sua prastationes annua sunt.

Et obligationes successiua annua.

Alioquin prascriptio in his locum non haberet. n.41.

42 *Iniustè agit, qui non iure agit, ac consequentèr malè.*

43 *Fabrica Sancti Petri iura quando intrēt, vt ipsa portiones exigat?*

Oportet, vt pia legata exequi priùs curet, quàm portiones exigat. ex Pij V. Constitutione. n.44.

Nàm ius eius ex dicta Constitutione conditionale est. num.49.

Non adimpleta igitur conditione extrahere illas non potest. n.50.

46 *Lex, vel Constitutio, quod non disponit, sub dispositione iuris communis reliquisse videtur.*

Et quod non dicit, nec nos dicere debemus. num.47.

Quia quod lege scriptum non inuenitur, nec actum prasumitur. n.48.

51 *Iniustè alteri grauamen inferens, & damnum, peccat.*

Et ad restitutionem tenetur.

52 *Fabrica Sancti Petri tueri haud se potest prascriptione centenaria quòad portiones, ex legatis pijs.*

Si illa prascripta fuerint contra Ecclesiam legatariam.

Ratio affertur n.53.

Venit ad portiones secundariò, & ad coarguendam negligentiam haredum, vel executorum. n.54.

Priùs igitur curare debebit legata exequi, quàm portiones exigat. n.55.

Neq; ad portiones venit, si haredes, antequàm illa manus apposuerit, legatis fecerint satis. n.56.

Ratio affertur.

Vel si legatum prascriptione extinctum reperit. n.57.

ARGVMENTVM.

Præscriptio contra Ecclesiam non admittitur nisi quadragenaria. Contra verò Romanam centenaria. Legatum aduersùs Ecclesiam quadraginta annorum curriculo præscribitur. quàmuis annuum; quia substantia præscribitur legati. nàm, quòd singulis soluatur annis, modus est legati, non substantia. qua occasione agitur ad propositionem illam: tot sunt legata, quot sunt anni, & tot perquiruntur præscriptiones, quot anni sunt, eaq; declarantur. Præscriptione omnis tollitur obligatio, omnisq; hypo-

theca,& actio perimitur,reiq; iudicatæ, & finitæ similis habetur. Et nùm Fabrica iurè agat ad portiones sibi reseruatas, legato pio, annuo præsertim,præscriptione quadragenaria extincto? Et *Constitutio* expenditur *Pij V. Exigit:* qua conditionalitèr Fabricæ portiones reseruatę fuere.

RESPONSIO XCVI.

1 HOminum vita, postquàm primus nostrum omnium patens Adam à muliere illectus vetitum pomum comedendo transgressor diuini præcepti,ne de eo comederet,factus est; vndè & animæ,corporisq; mortem subiuit, in-
2 numerabilibus inuoluta malis fuit. Omnium verò eorum pessimnm est mors,quando, vt Vergilius 10. Æneid. cecinit

Stat sua cuiq; dies, breue, & irreparabile tempus
Omnibus est vita.

nam Horatius, vt in Poetica dixit

Debemur morti nos,nostraq;

& lib.3.carmin.

Mors & fugacem persequitur virum,
Nec parcit imbellis Iuuenta
Poplitibus,timidoq; tergo.

Quippè,vt Ouidius ad Liuiam scripsit

Tendimus huc omnes, metam properamus ad vnam.
Omnia sub leges mors vocat atra suas.

3 Moritur ergò homo,& obliuioni statim à viuentium corde datur. Quid itaq; prodest ei, quòd multos genuerit liberos, quòd multa eis reliquit, si ipse neq; bonis fruitus fuit, neq; post mortem habet,qui eius meminit? Hoc ipsum prægustasse quandoq; mihi videtur sapientissimus ille Rex Salomon, *Ecclesiastes.6.3.* quando huiusce vitæ miserias commemorans,sequentibus, fleuit magis,
4 quàm dixit: *Si genuerit quispiam centum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima illius non vtatur bonis substantiæ suæ,sepulturaq; careat: de hoc ergo pronuncio,quòd melior illo sit abortiuus. Frustrà enim venit,& pergit ad tenebras, & obliuione delebitur nomen eius.*

In vno hoc facto,quod narramus, dupliciter adumbratum hoc ipsum, quod diximus,videmus. Filius matris iam prædefunctæ oblitus fuit, vt eius nō impleret pro ani-
5 mæ suæ commodo suprema iudicia.Ipse verò hoc ipsum,quod fecit,sic permittente supremo omnium Iudice, passus fuit. ex Vlpiani sensu, verbisq; lib.11.ad edictum in *l. sed & partus ancillarum.12.§.1.ff.de eo quod metus causa.* Audias(quæso)ipsum supremis suis tabulis,quæ anno 1584.scripsit, dicentē, Dominum Fabritium de Frangipane:

Lascio, che si dia alla Chiesa della Trinità di Roma detta de'conualescenti vna botte di vino ogni anno, conforme al testamento di mia Madre,che ciò confermo, e voglio che si supplisca del mio,nō essendoci di mia madre.

Matris ille oblitus fuit,eius hæredes,quos reliquit,obliti quoq; fuere, nec eius impleuere voluntatem. Duo verò supra sexaginta transiere anni,ex quo ille fatis obiuit. Renelari tamē nouissimis hisce diebus, quod occultum erat,permisit Deus. In agnitionem hoc nempè venit Ministrorum Fabricæ Sācti Petri in Vrbe. putant proindè illi,vigore priuilegiorum,& facultatum, quæ obtinet, annatas omnes decursas à die ipsa, qua ex humanis Fabritius excessit,ad se spectare. Nedum itaq; qui supersunt hæredes hæredum Fabritij,in Iud cium compellant, quin sequestrum bonis inijciunt. Reponendum omninò iniectum bonis sequestrum,qui hęredes tuentur,edicunt. Legatum hoc temporis cursu quadraginta annorum,quin non ampliùs,sexaginta duorum, contra Ecclesiā legatariam iam pręscriptione sublatum.nullum ius Fabricæ esse, vt præteritas ad se reuocet non solutas annatas. Fit ergo causæ status: Præscripserint nè iure hæredes contra Ecclesiam temporis lapsu relictum à Fabritio legatum? Et num iure Fabrica legato iā præscriptione sublato, repellatur?

Ad vtrumq; caput affirmandum cēsemus.

6 Primum autem sic adstruimus. Legatum omne Ecclesijs,siue monasterijs,siuè pijs locis quibuscunq; quadraginta annorum lapsu præscribitur. lapsi in hoc facto fuere ne quadraginta quidem, sed sexaginta quoq; anni.est ergò præscriptum legatum. Maiorē syllogismi firmiam reddimus ex Iustiniani Cæsaris sanctione,§.*pro temporalibus autem in authent.de Ecclesiasticis titulis. collation.* 9.verba damus Cæsaris.

Pro temporalibus autē præscriptionibus,
7 *decem, & viginti, & triginta annorum: Sacrosanctis Ecclesiis, & alijs vniuersis venerabilibus locis solam quadraginta annorum præscriptionem opponi præcipimus; hoc ipso seruando, & in exactione legatorum, & hæreditatum, quæ ad pias causas relicta sunt.*
8 his Iustinianus Cæsar. neq; scrupulum te moueat,quòd lex sit secularis Principis,quia nimirùm, canonizata reperitur per Gratianū in *can.neq; decennij.* qui est *fin. 16.q.4.* & hāc sententiam post *Abb. Federicum*, & *alios* admittit, probatq; *Felin.in cap.2. nu.4.de præscriptionib.* sequiturq; *Gloss.* ibidèm verbo *futuris.* Gratianus Rotæ Marchiæ *decis.4. nu.10.& seq.& forens.par.3.cap.565.num. 32.33.& seq.*

9 Vni-

9 Vniuersim verò, & regulariètr contrà Ec-
clesiam quadragenaria currit præscriptio .
ex Gelasio Papa can.placuit 8. & ex Gratia-
no can.placuit 15. §.cæterum aduersùs loca
religiosa.& can.iubemus 16.16.q.3. qui canô
exceptus à Gratiano fuit ex Anastasij Cæsa-
ris constitutione in l.comperit nostra sereni-
tas.6.C.de præscriptione 30.vel 40.annorum.
10 quam ob causam d. Anastasij constitutio
canonizata iam reperitur in d.can. iubemus.
Gloss.in can.possessiones.1.verbo abbates in
fin.& can. sequent.16.q.4. & ita paritèr ex
Alexandro III.in cap de quarta.4.ibidèmq;
Gloss.verbo quadragenaria. & cap. illud au-
tem.8.& ex Innocentio III.in cap. auditis.
15.de præscription.extrà.Gloss. in cap fin.in
fin.verbo legitimè.de consuetud.extra.&ex
eodem Innocentio Tertio in cap. olim cau-
sam 10.§.cùm igitur de censibus.ibidemquè
Gloss. verbo non nisi triginta sex. qui sanè
11 textus in annua præstatione loquitur.Gloss.
in cap.cùm accessissent.8 in fin.verbo contra-
uenerint.vers.Vincentius distinguit.ibi: nisi
legitimo tempore, scilicèt quadraginta an-
norum spatio fecerint contra priuilegium
decimas soluendo.de constitutionibus extrà.
& simile ex Innocentio Tertio habetur in
cap. accedentibus 15.de priuileg.extrà. qui
etiam textus in præstatione annua loqui-
tur de decimis soluendis. & ex Bonifacio
VIII. in cap.si quis exigentibus 2.de præscri-
ption.lib.6. auth. quas actiones. C. de Sacro-
sanct.Eccl. quæ est excerpta ex dicta nouel-
la Iustiniani suprà relata in §.pro temporali-
bus.in auth.de Ecclesiasticis titulis. Rota in
Romana concordia Sancti Petri 12.Februa-
rij 1610.coràm Card. Caualer.decis.91.n.1.
& seqq.quæ est etiam in impressis part.1.re-
centiorum per Farinacium decis.221.num.1.
& apud eundem Card. Caualer. decis. 346.
num.2. & in Romana pecuniaria 23.Ianua-
rij 1589.coràm Penia apud Marchesanum
part.1.fol.636. decis.40.in fin. & apud Bu-
rattum dec.774.nu.4.& apud Merlinum
dec.94 num.12.part.7.recentiorum per Ru-
beum.
12 Contrà Ecclesiam verò Romanam cente-
naria omnis præscriptio perquiritur.d.auth.
quas actiones.C.de Sacrosanct.Eccles.ex Io-
anne VIII.in can.nemo 17.qui est finalis 16.
quæst.3.ex Innocentio Tertio cap.cùm vo-
bis 14.& cap.si diligenti 17.in fin.de præscri-
ption.extrà. & ex Bonifacio VIII. dict.cap.si
qui exigentibus,aliàs fin.de præscript.in 6.
Maiore syllogismi probata, minor ex se
patet ex facto.Legatū nempè dolij vnius vi-
ni singulis annis persoluendi Ecclesiæ San-
ctissimæ Trinitatis Conualescentium per Fa-
britium de Frangipane anno 1584.rogatum
fuit.ex illa die ad præsens, quo Fabrica age-
re cœpit, duo supra sexaginta effluxere anni.
toto isto tempore legati solutio facta mini-
mè fuit,alioquin ex hoc vno capite, quando
alia non prodessent, inanitèr Fabrica ageret,
id persequens, quod solutum est, quod op-
positum fuit per Procuratorem Domino-
rum de Matthæis hæredum hæredum D.Fa-
britij, aduersùs quos nunc Fabrica tumul-
tuatur.Maiore,minoreq;probata,consequē-
tia certa est:Est ergò præscriptum legatum.
Inanitèr igitur nunc agit Fabrica ad legatum
tēdens,quod non debetur.Sicuti enim solu-
13 tione eius, quod debetur,obligatio quæcū-
què cessat aboletur,euanescit. §.1.Institut.
quibus modis tollitur obligatio. ex ratione,
quam à Pomponio lib.35. ad Sabinum in
l.si creditor 26.ff.de solutionibus, venamur:
quia quantum ei debebatur recepit. conse-
quentèrq; liberatus fuit debitor.idem Pom-
ponius lib.24.ad Sabinum in l. solutionem
23.ff eodem.Vlpianus in l.1.ff.eodem.Vt om-
14 nis hypotheca cesset. l.1.§.cùm venditor. &
l.2.Martianus in l.soluitur hypotheca 5.& §.
1.Vlpianus in l.item liberatur.6. ff. quibus
modis pignus,vel hypotheca soluatur. l.1.C.
si pignus pignori datum sit. l.si reddito 3.
aliàs fin.C.de luitione pignoris. Rota apud
Cardinalem Manticam decis.146.numer.3.
Surdus decis.308.num.3. Rota Maceraten.
apud Marcum Antonium Thomati decis.51.
num.24.& 25.& decis.53 num.4. Gratian.
forens.part.2.cap.286. num.6.& 7. Ità pari-
15 tèrq; præscriptione,per quam actiones om-
nes,etiam hypothecariæ,& iura,quæ pro le-
gato consequendo habebat Ecclesia Sanctis-
simæ Trinitatis aduersùs Fabritij hæredes,
extinctæ,atq; abolitæ fuere,& in hilum abie-
re.l.si à creditore 7.in fin.ibidemq; Gloss.ver-
bo vel longi temporis præscriptione. & l.est
in arbitrio 14. quæ est fin. C.de actionib. &
obligationib. l. fin. C.de præscriptione longi
temporis.l.1.& 2.C.si aduersus creditorem
præscriptio opponatur. Gabriel lib.5.de præ-
script.conclus.7. num.8. Anton. Monachus
decis.Lucensi 23. num.6. Rota apud Cardin.
Manticam decis.291.num.3.quæ est etiam
in impressis apud Statilium Pacificum de
Saluiano interdicto decis. 85. num.2. & 4.
Afflict. decis.139. num. 2.& seqq. quam
etiam sequuta fuit Rota in Romana Saluia-
ni interdicti 5.Decembris 1601.coràm Iusto
apud eundem Pacificum dec.86.n.1.Gratian.
d.c.186.n.6 p.2.
16 Præscriptio nempè omnem tollit obliga-
tionem (ciuilem potissimùm.) ex Gloss. in l.
obligationum ferè 43.§.placet autem. verbo
non posse.ff.de actionibus, & obligationibus.
17 Et solutioni æqualis habetur, quantum ad
hoc, vt excludatur is, contra quem præscri-
ptum fuit. ipse enim sua socordia in causa
fuit,vt præscriberetur, obligationesq; atquè
tollerentur actiones. Aymon cons.10. num.
21.Tiraquell.de retract. lignag. §.1.Gloss 9.
num.242.& seqq. ad 252. Surdus decis.3.
num.23.& seqq.& decis.239. nu.9. Gratian.
forens.disceptation.par.5.cap.860. num.8. 9.
& 10.

& 10.& cap.881.num.19. Ad instare nim se
18 habet rei iudicatæ, & rei finitæ. *Magonius decis.Florentina.2.nu.1.* sublata itaq; actione omni, omniq; hypotheca Ecclesiæ Sãctissime Trinitatis per prius debita ex longissimi tẽporis præscriptione, vt ad legatum dicere amplius minimè possit: sublata quoq; est actio omnis Fabricæ, ne ipsa ad exequutionem agere ampliùs legati valeat: quia omnis extincta, atq; aboleta obligatio est hæredibus, quam olim, ante præscriptionem, ad sol-
19 nendum habebant legatum. Sine actione itaq; experitur Fabrica. malè proindè agit, ex Vlpiano in *l.si pupilli 6. §.videamus in persona ff.de negotijs gestis.* de tutore loquẽte: non imputari ei, cur alios debitores non conuenerit, quoniam conueniendi eos in iudicio facultatem non habuit, qui nullam actionem intendere potuit. ad Pauli quoq; sensum lib. 1. quæstionum in *l. lecta 40. §. Dicebam, quia in fin. ff.de rebus creditis, & si certum petatur.* ibidèmq; *Bart.* idem *Bar. alijq, in l. vbi pactum 40.C.de transactionib. Rota part.1.in recentiorib.decis.617.num.1. circa fin.* noster *Maranta cons.146.num.6.in fin. Viuius decis.41.num.2. Rota apud S. memor.Gregor.XV.decis.118.nu.5.& 6.& decis.119.nu.6.*

Neq; fundamentum iaciant, qui pro Fabrica sunt: legatum hoe annuum fuisse: reii-
20 quit nempè Fabritius: *Vna botte di vino ogni anno*, tot igitur sunt legata, quot sunt anni; tot ergo præscriptiones perquiruntur, quot anni erunt. ex Paulo in *l. cùm in annos singulos.11.ff.de annuis legatis.* & ex Vlpiano in *l.cùm in annos 10.ff.quando dies legati cedat. Abb.in d.cap.audstis.15.nu.36. de præscript. Alciatus lib.9.respons. cons.187. nu.2.Gaspar Antonius Thesaur.forens.lib.1. q.44.nu.2.& q.86.Rota par.2.in recentiori. decis.373.nu.9.Surdus de aliment.tit.vlt.q.6. nu.3.& decis.173.num.9.* diximus *respons.* nostra 5.*nu.14.par.1.*

21 Vt responsum enim demus congruum instantiæ; æquiuoca declarãda erunt, ex Aristotelis præcepto. ad *tex. in cap. in præsentia 8.§.quare cùm constat de probationib. Abb. in cap.cùm Ioannes.10. §.adhoc autem sub nu.16.de fide instrument.* per illum eundem textum. *Rota in Mediolanen. iuris patronatus 8.Iunij 1618. coram Pirouano decis. 74. nu.4 apud Viuianum de iure patronat.*

22 Tot enim sunt legata, quòad obligationẽ quidèm, petitionem, & exactionem; quia annua præstatio singulis cedit annis, non verò quòad substantiam legati, quod vnum est. distinctionem hanc probare videtur Antoninus Cæsar in *l.1. C. de fideicommissis:*
23 decernit quippè ipse: legatum menstruum, annuumq; alimentorum, ac vestiarij, quamuis in minus solemni voluntate relictum, si hæres mater agnouerit, solueritq; triennio saltim, in futurum quoq; deberi: quàmuis nempè plures sint præstationes, vnica tamen est legati substantia. & ita ibidem *Gloss.* verbo *impetrabis in fin. vers. Item adid, quod dicit.* in solutione contrarij. dicens: *hic pro futuro agitur, scilicet ex iure præsenti.* quia relictum (dicimus nos) est vnum in essentia, licèt sint plura quòad præstationem. & hanc perpensionem approbat *Glossella* marginalis ibidem ex *Iasone* dicens: *Ideò dic secundùm eum, quod ibi ius futurum stat de per se, hic verò est vnitum cum iure de præsenti,* quia nimirùm distinctio est tantummodò quòad præstationem singulis mensibus, & annis faciendam, legatum verò vnum est in essentia. diximus *respons.* nostra 35. *num.1.*
24 *part.1.* Dicamus aliter: est vnum essentialiter, sunt plura virtualiter. Aureus vnus est essentialiter; sunt tamen plura virtualiter;
25 quia continet in se vno, decem Iulios. quẽadmodùm etiam in vna humana essentia dantur plures gradus metaphisici, qui tamen virtualiter, siue formaliter, & a parte rei distincti sunt, ante omnem scilicet intellectus operationem, vt Philosophi loquuntur; est tamen vna substantia, vna essentia, licèt sint plures gradus, plures perfectiones; vt gradus sentiendi, gradus vegetandi, discurrendi, &
26 cætera. Anima quoq; rationalis vna est, sũt tamen tres potentiæ distinctæ formaliter, memoria, voluntas, intellectus, tamen vna est indiuidua anima, quæ sola est forma corporis humani per se, & essentialiter. ex Sacro Viennensi Concilio per Clementem V. in *clem.vnica §. porrò doctrinam.* ibidèmq; *Gloss.* verbo *intellectiua.de summa Trinit. & Fide Catholica. S.Thom.1.part.q.76.art. 3. Nauar.manuali præludio 1.num.4.* Forma
27 autem vna est, nec in plura diuiditur, quæ sola dat esse rei, sine qua res ipsa perimitur, & extinguitur. ex Vlpiano lib. 24. ad edictum in *l.Iulianus scribit.9.§ si quis rem in fine ff. ad exhibendum.* & ex Marcello lib. fin. respõsurum in *l.Seia 6.ff de auro, & argento legato. Gloss.* in *can.si motum.nu.19.* verbo *Altare de consecrat.dist.1.* & *Gloss.in can. Ecclesiã 28.* verbo *& rasis. ead. de consecrat. dist.1. Glossa in cap.in Ciuitate 6.* verbo *ex tali forma.de vsuris.* noster *Maranta in speculo part.2.princip.in princ.num.25.* diximus *respons.* nostra 32.*num.68.part.3.* Vna est itaq; legati essentia, vna substantia: quia nimirum reliquit Fabritius Ecclesiæ Sanctissimæ Trinitatis connalescentium vnum vini dolium, in singulos tamen annos soluendum: *Vna botte di vino ogn'anno.* Solutio verò diuiditur in singulos annos in futurum, totq; erũt
28 præstationes, totq; petitiones distinctæ, quot sunt anni, causa multiplicandæ obligationis, non quòd tot sint legata essentialiter. ex Caio in *l.in singulos annos. 8. ff.de annuis lega-*
29 *tis.* æquale nempè facit legatum annuum legato vsusfructus. Vsusfructus autem vnus est, licèt in singulos ãnos diuidatur ita quoq; sentit

ſentit Michael Craſſus § legatum.q.44. nu.
2.& 3.Polydorus Ripa obſeruat.361.Surdus
deciſ.120. vbi ita Senatum determinaſſe di-
cit.ſequuti nos fuimus d. reſponſ. noſtra 5.
nu.16.part.1. Congruitq; hæc noſtra ſentē-
tia textui in l.cùm notiſſimi iuris. 7. §. in
his etiam promiſſionibus,& Gloſſ.ibidem ver-
bo cuiuſq; anni C.de præſcript.30. vel qua-
draginta annorum.Rota deciſ.300.num. 1.&
deciſ.302.ſub num.7.apud Statilium Pacifi-
cum de Saluiano interdicto. quas infra rete-
remus.

Subſtantia autem legati,eiuſq;eſſentia per
quadraginta annorum præſcriptionem ſub-
lata fuit;perempta proindè, & obligatio fuit
ſoluendi; atq;actio conſequenter legatario
petendi. Quia ſubſtantia rei ſublata,omne
30 accidens remouetur; cùm ſine ſubſtantia
nihil omninò ſubſiſtere valeat.præter Philo-
ſophos,habetur ex Celſo lib.25.digeſtorum
in l.eum precario 12.in fin.ff.de precario.ex-
preſſiſq; verbis ex Innocentio III.in cap.tua
nos.26.in §.fin.in fin.extrà de ſponſalibus. ex
ratione,quā reddidit, quarè in caſu illi pro-
poſito matrimonium non ſubſiſtat,quia cō-
ſenſus minimè interuenit vnius ex coniugi-
bus,dicens: Cùm in eo (matrimonio ſcilicet)
nec ſubſtantia cōiugalis contractus, nec for-
ma contrahendi coniugium valeat inueniri:
quoniam ex altera parte dolus ſolummodò
31 affuit,& defuit omnino conſenſus, ſine quo
cætera nequeunt fœdus perficere coniugale.
defuit ſubſtantia.ergo & illud,quod ex ſub-
ſtantia fluit, ac ſequitur.nihil ergo ſine ſub-
ſtantia ſubſiſtit.quod & Gloſſ ibidèm verbo
nec forma, nec ineptè adnotat. & ex Gloſſ.in
cap.non putamus.2. verbo officiali poſt me-
dium de conſuetud.lib 6.Abb.in cap fin.nu.4.
de conditionib. appoſitis.Rota deciſ.10.ſub n.
1.apud Farinac.poſt 2. vol. conſiliorum. &
apud Cardin. Manticam deciſ.254.nu.2. Co-
uar.de ſponſalib.par.2.cap.3.§.1.nu.1. quā-
32 do ſine ſubſtantia neq;rei nomen habemus
ex Gloſſ.in can. quæ ipſis.5.verbo vix. diſt.
38.

33 Obligatione quippè ſubmota, actio om-
nis extincta quoq: penituſq;de medio ſub-
lata eſt, quia ipſa ex obligatione naſcitur,
eiuſq; filia agnoſcitur. ex Paulo lib.8. ad edi-
ctum in l.licèt in popularibus 42.§.ea obliga-
tio.ibidèmq; Gloſſ.verbo parit in princ.ff.de
procuratorib.§.1. Inſtitutionibus de obligat.
ex ipſa obligationis deſcriptione. & §.1.de
verbor.obligat. ibidèm.

34 Præcedente itaq; obligatione, quæ ex le-
gato oriebatur, ſublata, atq; præſcriptione
perempta; omnis agendi via præcluſa fuit.
verbis dicimus Diocletiani, & Maximiani
Cæſarum in l.per Aquilianam 3. aliàs fin.de
acceptilationibus.vt nullo modo in idem re-
35 uerti poſſit.In perpetuum enim ſublata obli-
gatio,reſtitui non poteſt. Paulus lib.15.quæ-
ſtionum loquitur in l.qui res.98. §.aream.ff.
de ſolutionib.ibidèmq; Gloſſ. verbo in perpe-
tuum.Rota apud Card. Manticam deciſ.80.
num.2.

Si itaq; ſublata eſt rei obligatio,legati ſci-
licet ſoluendi, Vna botte di vino ogni anno:
Quia præſcripta obligatio fuit.ſublata quoq;
& actio, quæ legatario competebat, conſe-
quenter remanet. nullo igitur pacto ius re-
manet Fabricæ agēdi;vt legatum adimplea-
tur,quod extinctum fuit. Præſcriptione ete-
nim ſecuris ad radicem poſita fuit. iuxta
36 ſancti Præcurſoris prouerbium ad Phari-
ſeos,& Saduceos Matth.3.10.Lucæ 3.9. Iam
enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt.
atq; legatum ſublatum in ſua ſubſtantia,quę
eſt,doleum vnum vini. Vna botte di vino,il-
lud verò (ogni anno) in ſingulos annos, mo-
dus eſt,quo legatum ſolui debebat. modus
37 autem ab ente,non diſtinguitur.vt ente ceſ-
ſante,& ſubſtantia non exiſtente,neq;modus
exiſtat:eſt enim accidens,quod ſine ſubiecto
dari minimè poteſt,neq; exiſtere; cùm ſub-
ſtentante careat. ex can.cùm Paulus 26.1.q.
1.cap.veniens. 3. de presbytero non baptizato
miniſtrante. & ex Pauli ſenſu lib.5.ad Sabi-
num in l.ſi ſeruum 4. §.ſi modus agri ff de
actionib.empti. loquitur enim ipſe vt Philo-
ſophus ſatis aptè ad rem hanc: ſi modus agri
minor inueniatur, (inquiens) pro numero
iugerum author obligatus eſt: quia vbi mo-
dus minor inuenitur,non poteſt æſtimari bo-
38 nitas loci, qui non extat. Modus accidens
eſt,vt diximus,& in ſubſtātia imbibitur, quia
ſine ſubſtantia,in qua recipitur, eſſe non po-
teſt. Subſtantia proindè ſubmota, & modus
& accidens omne ſubmouetur.Nauar. conſ.
21.num.6.in fin.lib.3.de emptione,& vendit.
diximus reſponſ. noſtra 50.num.6. 7. & ſeq.
part.3. Præſcriptione itaq;legati ſublata ſub-
ſtantia,atq; obligatione, ex qua oritur actio,
extincta;& modus ipſe legati ſoluēdi in ſin-
gulos annos ſublatus, atq; extinctus quoq;
fuit.Scuti etiam ſublata cauſa originaria pre-
39 ſtationis,quàmuis annuæ, (Vputà in deci-
mis) ex præſcriptione quadragenaria, obli-
gatio quoq; ſolutionis tollitur, d.cap.accedē-
tibus.15.de priuileg.extrà.Gloſ d.cap. cùm
acceſſiſſent 8.in fin. verbo contrauenerint.de
conſtitutionib. & d.cap.olim cauſam 20.§.
cùm igitur.de cenſibus.qui Sacri Canones in
præſtationibus quoq; decimarum loquun-
tur, quę præſcriptione legitima ſubmouen-
tur,vt in ſuperioribus quoq;diximus.

40. Tot ergò perquiruntur præſcriptiones
quot ſunt anni; in ipſis quidèm annuis præ-
ſtationibus, quæ ex ſe, & natura ſua præſta-
tiones annuæ ſunt, vt præſtationes ſunt cen-
ſuum, in quibus ipſa præſtatio annui cenſus
emitur,vendituręq;ex Butrio cap.peruenit 5.
num.27. de cenſibus extrà.ex ipſomet textu
Rota in Romana Saluiani interdicti 22. Iu-
nij 1616.coram Vbaldo deciſ.300.nu.3. & 4.
apud Pacificum tractat.de Saluiano interdi-
cto.

Ilo.& decis.302.nu.9. & seq. in Romana Cēsus de Capbarellis 9. Nouembris 1597.coram Gyptio apud eundem Pacificum. *Cencius de censibus part.3.cap.1.q.8.art.2. nu.1. & 17.* sequutaq; fuit *Rota apud eundem Cencium decis.230.nu.12.& decis.302.nu.1. & decis. 303.nu.3.*impressis post ipsum tractatum *de censib.*sequitur *Grat.forēs.par.5.c.683.n.14.* & in his terminis loqui videntur *decis.21. num.19.coràm Coccino. & decis.264. num. 20. coràm Vbaldo part.7. in recentior. per Rubeum.* nāmq; Coccinus exptesse in obligationibus loquitur successiuis, quæ scilicet essentialitèr obligationes sunt annuæ,& successiuæ, pariq; modo *Vbaldus d.dec.264.nu. 20.*vtraq; nempè decisio super eadem causa Barbastren emanauit. non idem autem est in legatis, quæ ex vnica pendent causa vniuersali,& essentiali legati; diuiditur, tamen in singulos annos, vt tot videantur legata, quot sunt anni, quòad petitionem quidem, & solutionem, vt singulis annis cedere videatur, vt in superioribus ostendimus.

41 Alioquin nunquàm in his legatis, & alijs, quæ singulis annis soluuntur, præscriptio locum haberet Præscripsere ergò iurè hæredes Fabritij lapsu sexaginta annorum obligationem legati dolij vnius vini in annos singulos soluendi; cùm substantiam ipsam legati præscriptione peremere in nullo ergò tenentur ampliùs omni perempta obligatione. Non iure ergò facit Fabrica cùm ad solutionem legati hæredes cogère tentat. Cessare proin-

42 de debet, quia non iurè agit;ergò iniustè, ergò malè. ex Augustino in *can.quid dicam 11. in fin.14.q 4.* Repelli proindè debet ab agendo, quod est secundum è duobus in causæ constitutione propositis.

43 Iura quippè Fabricæ, vt ipsa ex dispositis ad pia, suam exigat portionem, vel quintæ, vel medietatis à die obitus testatoris, vel etiam annatarum decursarum ex legatis annuis, quæ hæredum negligentia, vel executorum socordia adimpleta minimè fuerunt; iuxtà Summorum Pontificum Constitutiones, ac Pij V. præsertim 11. Kalend. Ianuarij 1596. editæ, quæ incipit *Exigit* Const. 97. in *Bullar.nouo*, ad quam etiam accesserunt declarationes Sacri Collegij dictæ Fabricæ, quas refert *Quaranta in summa Bullarum.* verbo *Fabrica Sancti Petri fol.*

44 *mihi* 247. tunc sanè intrant, quando ipsa pia legata, quæ hæredum, vel executorum socordia executioni demandata non fuere, Fabricæ diligentia, atq; solertia exequi curantur; non verò quando ex lapsu legitimi temporis legata ipsa aduersùs eos, quibus

45 illa relicta fuere, præscripta inueniuntur. Est enim præscriptio socordis, negligentisq; pœna ex *Baldo in l nisi triennale.colum.1.C.de bonis matern. Gratian.disceptat. forens.part. 4.cap.602.num.15.* Rotà *d.decis.21.coràm Coccino num.18.part.7. in recentiorib. per*

Rubeum. Hoc enim casu, cùm Constitutio-

46 nes prædictæ nihil disponant, sub dispositione vtiquè illa remanent iuris communis, vt præscriptione legitima quadraginta anno-

47 rum lapsu intercipi valeant. Quia, quod lex non dicit, vel Constitutio, neq, nobis dicere permissum est, ad *text.in can. consuluisti.18. §.& quod Sanctorum Patrum.2. q.5. l.dissidentis.5.C.de repud. Rota in recentior.par.2.*

48 *decis.660.num.5.* nāmq; id, quod scriptum non inuenitur, nec actum præsumitur. *l.fin. C.de iuris, & facti ignorantia. Rota apud sanct. memor. Gregor.XV.decis.13. num.10.* diximus in nostro *nouissimo Apologetico* pro iuribus Ecclesiæ *respons.1.num.136.& 137.* At nullo pacto, legato iàm præscriptione extincto, extinctaq; obligatione soluendi, actioneq; petendi, vti hucusq; probauimus, Ecclesia legataria agere ampliùs potest, ergò nec Fabrica.

49 Ius enim Fabricæ, vt ad portiones agere valeat, sibi ex Constitutionibus reseruatas, conditionale est. At nullo pacto conditio exire potest, sub qua sibi portiones reseruatæ sunt. non ergo debebuntur.

Probatur maior. Nàm Pius V. dicta sua Constitutione (*Exigit*) conditionalitèr portiones Fabricæ reseruauit.

Si,& postquàm iuxtà tenorem priuilegiorum;& facultatum sibi concessarum legata huiusmodi executioni debita demandari fecerit, vnam eorum medietatem, reliquam verò loco, cui relata fuerint, applicamus,& appropriamus, sic Constitutio.

50 Hactènus ergò reseruatas sibi portiones extraher Fabrica, quatènus legata pijs locis, pauperibusq; dicta exequi fecerit, curaueritque. vt non anteà extrahere illas valeat, quā legata huiusmodi exequi fecerit. Hoc nempe dictiones illæ (*si,& postquàm*) inferunt, conditionem scilicet, vt non prius Fabrica portiones exigere valeat, quàm adimplementum sequutum fuit legatorum. diximus pluribus *respons.* nostra 32. *num.35.& seqq. & respons.40.num.39. cum seqq.& respons.41. num.19.p.1.* quæ non repetimus.

At impleri legata huiusmodi curare minimè gentium potest ampliùs Fabrica; quia non sunt; extincta iàm præscriptione legitima, vt in superioribus probauimus. Nullo ergò pacto ad portiones non sibi debitas animum appellere poterit. Cessabit ergò ab in-

51 ceptis, nè iniquè agat contra iustitiam, grauamen alteri inferendo, quod peccatum est, obligationemquè parit restituendi, resarciendiquè damnum, quod alteri illatum est. ex *S.Thoma 2.2.q.59.art.4 Nauarr.man.capit. 25.num.5.in fin.* diximus *respons.* nostra 58. *n.32.p.3.*

Neq; dicant, præscriptionem contra Ecclesiam Romanam non nisi centenariam admitti, vt in superioribus diximus. Agi hic

52 cum Fabrica S.Petri. non sufficere proindè sexa-

sexagenariam præscriptionem.

53 Nihil enim hic principalitèr Fabricæ Sancti Petri debetur. neq; præscriptio contra ipsam processit, sed contra, aduersùsq; Ecclesiam legatariam, quæ fuit Ecclesia Sanctissimæ Trinitatis Conualescentium; quæ non dicitur Ecclesia Romana, quàmuis in Alma Roma sita. Satis proindè aduersus illam quadragenaria præscriptio erit. vt in

54 superioribus diximus. Fabrica autem ad portiones sibi à Summis Pontificibus reseruatas, vel quintæ, vel medietatis, vel annatarũ secundariò venit, ad negligentiam coarguendam socordium hæredum, vel executorum nec antè accipit, quàm legata ipsa pia executioni debitæ demandari fecerit, vt ostendimus. diximusq; latiùs *dict. respons.* nostra 32.*num.*22.*& seqq.ad finem vsq;* & *d.*

55 *respons.*40.*num.*38.*part.*1. Legata verò ipsa exequi curare minimè potest; quia præscriptione sublata iam fuere. Non itàq; portiones habebit, quas, vel ex ipsis legatis, quæ exequi curauit; vel à negligentibus hæredibus pro interesse accipit, qui præscriptionis exceptione ex lapsu temporis tuti minimè

56 fuerint. Queadmodùm neq; intrat Fabrica, si hæredes, vel executores, priusquàm illa manus extenderit, satis legatis fecerint, Quia nimirùm ad negligentiam illa venit coarguendam socordium hæredum, & quatènus legata ipsa exequi fecerit, non antè, vt perpendimus *d.resp.*40.*n.*38.*& seq.*

57 Præscripsere proindè hæredes Fabritij multò quàm antè Fabrica manus apponeret; quando verò illas apposuit, extinctum legatum reperit. Ad prædam quidem surrexit, sed illa abierat, atq; pertransierat. Et quid si hæredes legato fecissent satis: nunquid es-

58 set ius adhuc Fabricæ? fecerunt autem satis præscriptione, quæ quòad legatariam Ecclesiam, quæ ab actione cecidit, solutioni æquatur, vt diximus.

Non itàq; contra Fabricam, sed contra præscripserunt Ecclesiam legatariam, contra quam præscriptio præualet quadragenaria, vt diximus. Fabrica autem eatènus portiones exigit, quatènus legatum debeatur, & ipsa exequi illud curauerit. hoc autem non potest, quia non debetur. ergò nec portiones exiget.

Atq; ità ex his, quæ prudentioris, emunctiorisq; naris iudicio lubentèr subijcimus, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Episcopus Iuuenacen.

In hac ipsa causa informationem dedit quoquè Dominus Carolus Antonius Caissottus in Alma Roma Aduocatus, quæ ad nostras deuenit manus. propterea illam hic subijcere operæ pretium me facturum putaui, est enim Magni nominis Aduocatus. proficiet nempè legentibus, pro quibus nos insudamus.

SVMMARIVM.

1 *Actio sine obligatione non oritur.*
Neq; quis sine actione experitur.
2 *Constitutio Pij V. de legatis certis ad fauorem piorum locorum, & Ecclesiarum, non intrat ad fauorem Fabricæ in legato simplici, absq; aliquo onere celebrationis missarum, & caeterorum onerum.*
*Ratio redditur n.*3.
*Tùm etiam quia conditionalitèr applicatio fit Fabricæ.n.*5.
4 *Verba dispositionis vbi non conueniunt, nec dispositio ipsa conueniet.*
6 *Verba (si, & postquàm) important conditionem.*
7 *Dictio (postquàm) dùm respicit tempus futurum, importat conditionem.*
*Nec non & formam.n.*8.
9 *Conditione non probata, non potest consequi effectus ex dispositione conditionali.*
10 *Mandatum relaxatum pro toto, si totum nõ debeatur, corruit in totum.*
*Et exequutio indè sequuta.& n.*18.
11 *Legatum aduersùs Ecclesiam præscribitur spatio quadraginta annorum.& nu.*20.
Et omnis actio pro eo.
*Etiam si sit conditionale.n.*18.
12 *Præscriptiones tot requiruntur in annuis præstationibus, quot sunt anni.*
*Declara in annuis præstationibus conditionalibus.n.*13.
*Vel in legato annuo ad vitam.n.*14.
*Secùs in legato simplici, & puro.n.*15.
Et in obligatione simplici.
16 *Legatum annuum perpetuum censetur factum gratia exonerandi hæredem.*
*Quia habetur pro puro.nu.*17.
Et solùm dilata exactio in singulos annos.
19 *Præscriptio centenaria non intrat contra Fabricam pro legatis Ecclesijs relictis.*
Quia non agitur cum Fabrica.
Sed cum Ecclesijs legatarijs.
Contra quas spatio 40.*annorum præscribitur.n.*20.

Romana legati.

REuer. Pater. Reuocanda videtur executio cum omnibus indè sequutis ex capite notoriæ iniustitię, quia agitur pro prestatione legati facti de anno 1584. à Fabritio de *Frangipane* Ecclesię Sanctissimę Trinitatis Vrbis de Côualescentibus de vno dolio vini quolibet anno, & fuit relaxatum mandatum ad fauorem R. *Fabricę*, quę tamen non habet
1 ius petendi istud legatum, quia sine obligatione non nascitur actio. *l. si in area ff. de cõd. indeb.* Menoch. *conf. 231. nu. 29.* & sine actione nemo experitur. *Rot. decis. 77. nu. 2. par. 6. in recent.*

2 Nec potest deduci obligatio ex applicatione facta per Pium V. de legatis certis ad fauorem piorum locorum Ecclesiarum; Quia cùm agatur de legato simplici absq; aliquo onere celebrationis Missarum; diuinorum officiorũ, aut erogationis eleemosynarum, non intrat applicatio pro toto tempore decurso ad fauorem Fabricę facta à Pio
3 V. in sua Constitutione 97. bullario nouo, quia illa est restricta per illa verba *ad effectũ celebrationis Missarum, & recitationis Diuinorum officiorum, nec non erogationis eleemosynarum*, vt patet in §. 1. quæ verba non
4 conueniunt legato nostro, in quo nulla de tali onere fuit facta mentio; & ideò intrat regula; cui non conueniunt verba, nec conuenit dispositio. *l. 4. §. toties. ff de dam. infect. Rot. dec. 791. n. 7. in fine par. 3. in recent.*

5 Sed neq; possunt niti dicto priuilegio, quia in fine dicti §. primi fit applicatio medietatis ad fauorem Fabricæ per illa verba, *si, & postquàm legata huiusmodi executioni debita demandari*
6 *fecerint*, quę verba (*si, & postquàm*) important conditionem, vt de dictione (si) est *tex. in l. si Titio in princ. ff. quand. dies legat. ced. l. qui promisit ff. de cond. indeb. Rot. decis. 505. num. 1. par. 2. in rec. & in Auenionen. fi-*
7 *deicommissi 5. Decembris 1635. coram Eminentissimo D. Cardinali Pancirolo*; prout etiam dictio *postquàm* dùm respicit tempus futurum importat conditionem, *Bart. in l. quibus §. Terminibus. num. 5. ff. de condit. & demonst. l. si ita. §. fin. & ibi gloss. ff. de leg. 2. Rota decis. 46. nu. 2. & decis. 167. num. 6. post*
8 *med. par. 2. rec. Duran. decis. 205. num. 7.* vbi quòd etiam importat formam; & in terminis huius Constitutionis *Marant par. 1. respon. 32. & respon. 40. nu. 44. & resp. 41. nu. 19.*

9 Vndè cùm hucusq; Fabrica non fecerit demandari executioni ad fauorem Ecclesiæ Sanctissimæ Trinitatis, non potest vigore dicti priuilegij quicquam prætendere, nisi probata conditione requisita, vt notant *Io. And. & alÿ in c. 1. de homic. Rot. decis. 551. num. 1. par. 1. diu. & decis. 98. nu. 8. & decis. 110. nu. 16. par. 7. rec.*

Sed quatenùs nitantur agentes pro Fabrica, Constitutione antecedenti eiusdem Pij V. aut alijs aliorum Summorum Põtificum, atq; etiam ista 97. illæ concedunt tantùm
10 medietatem, aut tertiam partem Fabricæ. Vndè cùm fuerit relaxatum ad fauorem solius Fabricæ mãdatum pro toto debito prætenso, & facta executio, ista corrueret in totũ. *Glos. & Doct. in l. fin. ff. de iurisdict. omn. iud. Ias. in l. 1. § si stipulanti num. 9. vers. quintò limita ff. de verb. oblig. Gabr. cons. 56. num. 1. & 2. lib. 1. Greg. decis. 198. num. 1. & ibi Adden. Duran. decis. 37. nu. 9. Rot. decis. 162. nu. 1. & decis. 362. nu. 5. par. 2. & decis. 630. nu. 3. par. 2. in rec.*

11 Sed veriùs est, nõ adesse ampliùs aliquam obligationem ad fauorem Ecclesiæ Sanctissimæ Trinitatis, quia iam sunt elapsi sexaginta, & vltrà anni à die facti legati, & tamen spatio quadraginta annorum præscribitur omnis actio contra Ecclesiam, iuxtà notata *per glos. & Doct. in c. cùm accessissent in ver. contrauenerint. vers. melius. ex. de const. cap. Accedentibus de priuil. Ruin. cons. 163. in fin. vol. 5. Gabr. cons. 162. in princ. lib. 1. Buratt. decis. 774. num. 4.*

12 Non obstat, quòd in annuis præstationibus tot requirantur præscriptiones, quot sũt
13 anni. Quia cõclusio procedit in annuis pręstationibus conditionalibus, prout in censu, qui habet tacitam conditionem, quatenùs non redimatur. *Rot. decis. 35. num. 3. part. 4.*
14 *rec. Adden. ad Bur. decis. 643. num. 27.* vel in legato annuo ad vitam, quod non potest peti nisi pro quolibet anno, & habet tacitam
15 conditionem, si legatarius viuat: sed in legato puro, & obligatione simplici sufficit vnica præscriptio, vt distinguit *Rota dicta decis. 35. & Adden. ad Buratt.* quia censetur factum
16 annuum perpetuum gratia exonerandi hæredem, vt fuit dictum *in Assisien. fideicommissi 13. Maÿ 1630. coram Pirouano*; & sic
17 habetur pro puro, & solùm dilata exactio in singulos annos, vt explicat *Abb. in c. Auditis num. 16. in fin. de præscript.* quem sequitur *Balb. de præscript in 4. part. q. 4. ad finem.*

18 Et quatenùs esset conditionale (quod negatur) semper vltrà quadraginta annos esset præscriptum; vndè mandatum relaxatum esset excessiuum, & sic nullum, atq; executio illius vigore facta, ex suprà alleg.

19 Nec intrat prætensum priuilegium centenariæ pręscriptionis, quia non agitur de præscriptione contra Fabricam, sed contra Ecclesiam Sanctissimæ Trinitatis, contra quam
20 fuit præscriptum spatio quadraginta annorum, vt supra. Quarè &c.

Carolus Ant. Caissottus Aduocatus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Praescriptionis praesidium aequissimum, non sanè iniquissimum, vt quidam perperàm dixerunt, aestimatur*
A iure gentium inuentum. nu. 2.
Ne dominia rerum in incerto diù starent.
Ob publicam vtilitatem. nu. 3.
Atq; bono publico introductum. num. 4. & num. 56.
Praescriptio quid? nu. 5.
5 *Ius gentium omni humano generi cõmune est.*
Et hoc iure contractus poenè omnes introducti.
6 *Legati substantia praescripta, eius quoq; modus praescriptus videtur.*
Namq; vnica praescriptione praescribitur.
Quamuis sit annuum. nu. 7. & num. 8. & num. 12.
7 *Tex. in l. cùm notissimi iuris 7. §. in his autem C. de praescript. 30. vel 40. annorum expenditur.*
Etiam in legatis annuis procedit.
Quicquid Gloss. dixerit.
Quæ declaratur nu. 17.
8 *Praescriptio solutioni similis habetur. & num. 38.*
Atq; soluisse videtur, qui praescripsit.
Omnemq; tollit obligationem. nu. 27.
9 *Fabrica Sancti Petri, solutione iam facta legati antequàm ipsa manus apponat nihil habet amplius quod faciat.*
Sic quoq; legato praescripto. & num. 30. & 37.
10 *Tex. in auth. quas actiones. C. de sacrosanct. Ecclesijs expenditur.*
Et in §. pro temporalibus autem. in auth. de Ecclesiasticis titulis collat 9.
11 *Praescriptio contra Ecclesiam quadragenaria perquiritur.*
Contra verò Romanam centenaria.
13 *Lex vniuersalitèr, & indeterminatè loquuta, vniuersalitèr quoq; extendenda erit.*
14 *Legatum annuum, tot videntur esse legata quot sunt anni, interpretatione elucidatur, quoàd petitionem scilicet.*
Quia quolibet anno actio cedit petendi.
Non quoàd essentiam, & legati substantiam.
Quam ob causam vnica praescriptione praescribetur.
Deprime in legato conditionali. nu. 18.
15 *Praestationes annuae cessant solutione facta sortis*
Quia earum substantia sublata est.
16 *Qualitas (vt putà accidens) sine subiecto esse non potest.*
17 *Gloss. in l. cùm notissimi 7. §. in his autem. verbo cuiusq; anni C. de praescriptione 30. vel 40 annorum expenditur, & declaratur.*
19 *Legatum cõditionale dicitur, si datur, si quid fiat; etiam in futurum.*
Legatum annuum Ecclesiae relictum, vltrà centum perdurat annos. nu. 20.
Non quòd non possit praescribi. nu. 21.
Sed quòd centum annorum cursu non finitur.
Rationes referuntur.
Praesertim si in perpetuum deberi testator edixerit. num. 24.
22 *Opinio, quae pietati fauet, aequitatiq; congruit, sequenda magis in dubio.*
23 *Anniuersaria celebrat Sancta Mater Ecclesia, etiam post centum annos.*
25 *Voluntas testatoris lex est, idcircò seruanda.*
26 *Solutione eius, quod debetur, obligatio omnis tollitur.*
Ita etiam praescriptione nu. 27.
28 *Illatio nulla recta à separatis, & à se inuicem diffitis.*
29 *Legatum praescriptione submotum perindè habetur, ac si nunquàm rogatum fuisset, neq; Fabrica in hoc intrat, quia contra eam (qua ius non habet, nisi ad exequendum,) praescriptio non requiritur. num. 65.*
31 *A priuatione ad habitum regressus non vtiq; datur.*
Nisi per Diuinam potentiam.
32 *Obligatio in perpetuum sublata, restitui non potest.*
33 *Fabrica exequutrix est piarum omnium dispositionum. & nu. 64.*
Loco Episcoporum post annum à morte testatorum.
Declaratur tamen. num. 34.
35 *Nullum quod est, ac consequentèr nihil, sub aliquo genere poni non potest.*
36 *Perfectum dicitur, cui nihil addi potest.*
Et omnibus suis partibus constat.
39 *Inciuile factum partis, Iudicis authoritate remouendum.*
40 *Praescriptio non currit non valenti agere.*
Sicuti neq; aduersùs ignorantem. n. 41.
Sat tamen fuit praescriptionem inter praesentes conclusam fuisse.
Vt scientia praesumatur. n. 42. & 44.
Semel verò completa praescriptio, non interrumpitur ampliùs. n. 52.
43 *Fabrica Ministri Neapoli diligentias adhibent etiam per edicta publica, vt Notarij ad pia rogata notitiam exhibeant.*
44 *Scientia praesumitur ex praesentia in loco.*
Atq; etiam ex praesumptionibus. n. 45.
Scientia si detur, qui ignorantiam opponit, ipse probare tenetur. n. 46.
47 *Scienti, & consentienti nulla fit iniuria, neq; dolus.*
48 *Ignoranti datur quadriennij restitutio aduersùs praescriptionem contra ipsum completam.*
Verùm hoc aliqui negant.

Præsertim si longissimum sit elapsum tempus.
Ratio redditur. n. 49.
Quæ sententia magis iuris dispositioni cōformis æstimatur. n. 51.
53 *Præscriptio cum mala fide non procedit.*
Quando quis mala fide possidet. numer. 63.
54 *Heres interpellari debet per legatarium, vt legatum soluat.*
Sicuti debitor per creditorem.
Alioquin negligentia non petenti nocet.
55 *Creditoris negligentia nocet sibi, si non petat debitum.*
56 *Hereditatis additione bona hereditaria proprium efficiuntur haredis patrimonium.*
57 *Legatum est donatio à defuncto relicta ab herede præstanda.*
58 *Imputet sibi negligens, si damnum patiatur.*
Vel præscriptionem.
Vel si commodum consequutus non fuit. num. 59.
60 *Mala fides nulla computatur in eo, qui prōptus est ad soluēdum, non tamen soluit, quia non interpellatur.*
Quamuis animo præscribendi.
61 *Præscriptio fundatur in negligentia non petentis.*
Quia in negatiuis præscriptio procedit non soluendo. n. 62.
Cum taciturnitate non petentis.
Fundatur quoq; in scientia, & patientia aduersarij n. 66.
Incipitq; à negligentia ipsius. n. 67.
68 *Fabrica se habet, vt nudus minister quoad exequenda pia legata.*
Portiones verò extrahit consequenter.
Quatenus exequi fecerit.
70 *Accessorium naturam sequitur sui principalis.*
71 *Occasio calu[mn]iscitur.*
72 *Actione sine nemo experitur.*
Vt Iudicis officio remoneri valeat.

ARGVMENTVM.

Præscriptionis æquissimum est præsidium, iure gentium inuentum, ob publicum bonum, nè dominia rerū diù in incertò starent. Daturq; præscriptio etiam in hæreditatibus, & in legatis, etiam pijs, etiam annuis. & an vnica in his annuis sufficiat præscriptio, vel verò tot requirantur, quot sunt anni? elucidatur. & nùm legata pia centum annorum cursu compleantur? nùm verò Fabrica Sancti Petri agere valeat, vt legatum exequatur, quod præscriptione interceptum est? & an restitutio ei competat ex capite ignorantiæ post lapsa præscriptionis tempora? Nùm nè autem ignorans dici possit, aduersùs præscriptionem vt restituatuatur, qui in loco fuit præsens, nec egit, vt peteret sibi relictam annuam præstationem, annuum legatum? In mala verò fide an dici valeat fuisse hęres, qui relictum legatum non soluit, quòd interpellatus minimè fuit, animo tamen præscribendi solutionis seruitutem, & lapsum sit tempus longissimum; nec soluit? an præscripsisse dicatur? prosequitur materiam præcedentis responsionis.

RESPONSIO XCVII.

1 AEquissimum, non sanè iniquissimū, vt perperàm putauere quidam, visum est præscriptionis præsidiū.
2 Cùm enim iure gentium, quod omni humano generi cōmune est, (nam vsu exigente, & humanis necessitatibus, gentes humanæ iura quædam sibi constituerunt; Vndè hoc iure omnes pœnè contractus introducti sunt: vt emptio, venditio, locatio, & conductio, societas, depositum, mutuum, & alij innumerabiles. *§. ius gentium. Institutionib. de iure naturali, gentium, & ciuili.*) non æquum visum esset, dominia rerum incer-

incerto semper esse, præscriptionis, siuè vsu-
capionis remedio huic malo occurrerunt;
vt per longi temporis possessionem (inter
præsentes decennio, inter absentes viginti
annis) res præscribantur, vsuq; capiantur. §.
1. *&* §. *& ideò constitutionem Institutioni-*
3 *bus de vsucapionib.* Propter enim publicam
vtilitatem, & subditorum libertatem præ-
scriptiones inuentæ, vt non omni tempore
de suo iure dubitent homines. *Gloss.* loquitur
in *auth. de tempore non soluta pecuniæ. § si
autem.* verbo *diligentia. collat.* 7. Bono itaq;
4 publico est introducta præscriptio, nè qua-
rundam rerum diù, & ferè semper incerta
dominia essent, ex Cai verbis, & sensu lib. 21.
ad edictum prouinciale in *l. 1. ff. de vsucap.*
Non ergò iniquissimum, at æquissimum;
5 vt diximus, præscriptionis est præsidium: quo
per continuationem possessionis temporis à
lege definiti rerum acquirimus dominium,
ex Modestino lib. 5. pandectarum in *l. vsu-
capio est. 3. ff de vsucap.*

Iustè igitur, non sanè iniquè per Domi-
nos de Matthæis aduersùs Fabricam, quæ
iacula iacit acuta, vt feriat, præscriptionis
obiectus est Clypeus, quo sexaginta annorũ
lapsu aduersùs Ecclesiam Conualescentium
Vrbis, dolij vnius vini in singulos annos sol-
uendi per Dominum Fabritium de Frangi-
pane anno 1584. supremis suis tabulis reli-
ctum legatum, non soluendi seruitutem præ-
scripsere.

Et quidèm cùm dicti longissimi temporis
6 annorum sexaginta spatio substantiam præ-
scripserint legati; quod sanè fuit vnius dolij
vini, quàmuis in singulos annos soluendi,
(*vna botte di vino ogn'anno.*) & modum ip-
sum solutionis in singulos annos faciendæ
vnica præscripsere præscriptione, vt in prio-
ri nostra responsione in hac re ostendimus.
7 docetq; *text.* etiam in legatis apertissimè lo-
quens in *l. cùm notissimi iuris 6. §. in his au-
tem promissionibus, vel legatis. C. de præscri-
ptione* 30. *vel* 40. *annorum.* ibidèmq; *Gloss.*
verbo *cuiusquè anni.* verba damus Iustinia-
ni Cæsaris.

*In his etiam promissionibus, vel legatis,
vel alijs obligationibus, quæ dationem per
singulos annos, vel menses, aut aliquod sin-
gulare tempus continet, tempora memorata-
rum præscriptionum, non ab exordio talis ob-
ligationis, sed ab initio cuiuscunq; anni, vel
mensis, vel alterius singularis temporis com-
putari manifestum est.* his Iustinianus. cuius
sanè verba ex se non obscura elucidat ma-
gis *Bald.* ibidem in summario dicens: *In ob-
ligationibus annuis, & menstruis, non ini-
tium obligationis, sed cessationis inspicitur.*
Apertiùsq; *Salycetus* ibidem. *In annuis debi-
tis præscribitur ex tempore cessante solutio-
nis non integræ obligationis.* Rationem red-
dit *Gloss.* ibidèm dicto verbo *cuiusquè anni.*
8 Quia qui præscribit, similis est soluenti. mu-
tuata hoc ipsa fuit. ex Paulo lib. 4. quæstio-
num in *l. si pupillus. 46. in fin. ff. de administ.
& peric. tutorum.* ipse enim rationem dicti
reddens, sic infert. *Is autem, qui tempore libe-
ratus est, non ei similis est, qui nihil habet, sed
ei, qui satisfecit.* Perinde igitur se habent
Domini de Matthæis, qui tempore iam ab
legati solutione liberati sunt, atq; si soluis-
9 sent. Si autem soluissent, nihil commune cum
ipsis Fabrica haberet, vt solutionem præci-
peret legati. ergò neq; nunc, quando tempo-
re liberati sunt; quo præscriptione vnica
substantiam præscripsere legati, ac modum
ipsum annuæ solutionis, vt post *Surdum
cons. 208. num. 8. lib. 3. & Decianum*, qui
etiam de communi testatur *cons. 2. num. 39.
lib. 1.* sequuta fuit *Rota in Romana Saluiani
interdicti 22. Iunij 1616. coràm Vbaldo dec.
300. num* 1. & in *Romana census de Capba-
rellis 9. Nouembris 1597. coràm Gyptio decis.
302. sub n. 7. apud Statilium Pacificum de
Saluian. interdict.*

Nec refragatur, quòd Aduersarij dicant
pro executione pij legati; seù ad pias causas
relicti integrè vigent actiones, saltim pro
quadraginta vltimis annis. *auth. quas actio-
nes. C. de Sacros. Eccl.*
10 Quia nimiùm ipsemet *tex.* quem pro se
afferunt *d. auth. quas actiones.* aduersus ipsos
11 pugnat. Sola enim quadraginta annorum
præscriptione contentatur aduersùs Eccle-
siam: contra Romanam verò centenaria. quæ
sanè desumpta est ex Iustiniani Cæsaris san-
ctione in §. *pro temporalibus autem. in auth.
de Ecclesiasticis titulis collat.* 9. quæ Iustinia-
ni dispositio canonizata reperitur per *Gra-
tian.* in *can. neq; decennij.* qui est *fin. 16. q. 4.*
postquàm enim ibi quadraginta annorum
pręscriptionem aduersùs Ecclesiam admisit;
non ab re nostra, sed pro ipsa, per quam ma-
ximè subnectit: *Hoc seruando* (inquiens) *in
executione legatorum, & hæreditatum, quæ
12 ad pias causas relicta sunt.* V[illegible]nica scilicèt
quadraginta annorum pręscriptione dissol-
uantur, siuè sint annua, siuè non ità; quia ab-
13 solutè loquitur, consequenterq; vniuersali-
tèr, & indeterminatè exaudienda sit. *can. si
Romanorum* 1. *distinct.* 19. *Nauarr. cons. 6.
num. 1. lib. 3. de statu regularium. & cons. 20.
num. 6. in fin. lib. 5. de sentent. excommunicat.
Puteus dec. 266. in princ. lib. 2.*
14 Quòd porrò tot videantur esse legata,
quot sunt anni. Id quidèm quòad exactio-
nem, & petitionem procedere diximus in
priori nostra responsione, cùm quolibet an-
no actio cedat petendę legati solutionis, non
quòad essentiam, atq; legati substantiam, quę
vna est, vt illa pręscripta, & actio quoq; perē-
di singulis annis solutionem, pręscripta quo-
15 què videatur. Sicuti solutione facta sortis,
cessant annuæ pro ipsa sorte pręstationes,
quia substantia ipsa sublata est, pro qua pręs-
stationes, vti qualitates dabantur, vt subie-
cto

Præsertim si longissimum sit elapsum tempus.
Ratio redditur. n. 49.
Quæ sententia magis iuris dispositioni cõformis æstimatur. n. 51.
53 *Præscriptio cum mala fide non procedit.*
Quando quis mala fide possidet. numer. 63.
54 *Hæres interpellari debet per legatarium, vt legatum soluat.*
Sicuti debitor per creditorem.
Alioquin negligentia non petenti nocet.
55 *Creditoris negligentia nocet sibi, si non petat debitum.*
56 *Hæreditatis additione bona hæreditaria proprium efficiuntur hæredis patrimonium.*
57 *Legatum est donatio à defuncto relicta ab hærede præstanda.*
58 *Imputet sibi negligens, si damnum patiatur.*
Vel præscriptionem.
Vel si commodum consequutus non fuit. num. 59.
60 *Mala fides nulla computatur in eo, qui prõptus est ad soluẽdum, non tamen soluit, quia non interpellatur.*
Quamuis animo præscribendi.
61 *Præscriptio fundatur in negligentia non petentis.*
Quia in negatiuis præscriptio procedit non soluendo. n. 62.
Cum taciturnitate non petentis.
Fundatur quoq; in scientia, & patientia aduersarij n. 66.
Incipitq; à negligentia ipsius. n. 67.
68 *Fabrica se habet, vt nudus minister quòad exequenda pia legata.*
Portiones verò extrahit consequenter.
Quater us exequi fecerit.
70 *Accessorium naturam sequitur sui principalis.*
71 *Occasio calumnietur.*
72 *Actione sine nemo experitur.*
Vt Iudicis officio remoueri valeat.

ARGVMENTVM.

Præscriptionis æquissimum est præsidium, iure gentium inuentum, ob publicum bonum, nè dominia rerũ diù in incertò starent. Daturq; præscriptio etiam in hæreditatibus, & in legatis etiam pijs, etiam annuis. & an vnica in his annuis sufficiat præscriptio, vel verò tot requirantur, quot sunt anni? elucidatur. & nùm legata pia centum annorum cursu compleantur? nùm verò Fabrica Sancti Petri agere valeat, vt legatum exequatur, quod præscriptione interceptum est? & an restitutio ei competat ex capite ignorantiæ post lapsa præscriptionis tempora? Nùm nè autem ignorans dici possit, aduersùs præscriptionem vt restituatuatur, qui in loco fuit præsens, nec egit, vt peteret sibi relictam annuam præstationem, annuum legatum? In mala verò fide an dici valeat fuisse hæres, qui relictum legatum non soluit, quòd interpellatus minimè fuit, animo tamen præscribendi solutionis seruitutem, & lapsum sit tempus longissimum; nec soluit? an præscripsisse dicatur? prosequitur materiam præcedentis responsionis.

RESPONSIO XCVII.

1 AEquissimum, non sanè iniquissimũ, vt perperàm putauere quidam, visum est præscriptionis præsidiũ.
2 Cùm enim iure gentium, quod omni humano generi cõmune est, (nam vsu exigente, & humanis necessitatibus, gentes humanæ iura quædam sibi constituerunt; Vndè hoc iure omnes pœnè contractus introducti sunt: vt emptio, venditio, locatio, & conductio, societas, depositum, mutuum, & alij innumerabiles. *§. ius gentium. Institutionib. de iure naturali, gentium, & ciuili.*) non æquum visum esset, dominia rerum in incer-

incerto semper esse, præscriptionis, siuè vsu-
capionis remedio huic malo occurrerunt;
vt per longi temporis possessionem (inter
præsentes decennio, inter absentes viginti
annis) res præscribantur, vsuq; capiantur. §.
1. *& §. & ideò constitutionem Institutioni-*
3 *bus de vsucapionib.* Propter enim publicam
vtilitatem, & subditorum libertatem præ-
scriptiones inuentæ, vt non omni tempore
de suo iure dubitent homines. *Gloss.* loquitur
in *auth. de tempore non soluta pecuniæ. § si*
autem. verbo *diligentia. collat.* 7. Bono itaq;
4 publico est introducta præscriptio, nè qua-
rundam rerum diù, & ferè semper incerta
dominia essent, ex Cai verbis, & sensu lib. 21.
ad edictum prouinciale in *l. 1. ff. de vsucap.*
Non ergò iniquissimum, at æquissimum,
5 vt diximus, præscriptionis est præsidium: quo
per continuationem possessionis temporis à
lege definiti rerum acquirimus dominium,
ex Modestino lib. 5. pandectarum in *l. vsu-*
capio est. 3. ff de vsucap.

Iustè igitur, non sanè iniquè per Domi-
nos de Matthæis aduersùs Fabricam, quæ
iacula iacit acuta, vt feriat, præscriptionis
obiectus est Clypeus, quo sexaginta annorũ
lapsu aduersùs Ecclesiam Conualescentium
Vrbis, dolij vnius vini in singulos annos sol-
uendi per Dominum Fabritium de Frangi-
pane anno 1584. supremis suis tabulis reli-
ctum legatum, non soluendi seruitutem præ-
scripsere.

Et quidèm cùm dicti longissimi temporis
6 annorum sexaginta spatio substantiam præ-
scripserint legati; quod sanè fuit vnius dolij
vini, quàmuis in singulos annos soluendi,
(*vna botte di vino ogn'anno.*) & modum ip-
sum solutionis in singulos annos faciendæ
vnica præscripsere præscriptione, vt in prio-
ri nostra responsione in hac re ostendimus.
7 docetq; *text.* etiam in legatis apertissimè lo-
quens in *l. cùm notissimi iuris 6. §. in his au-*
tem prouisionibus, vel legatis. C. de præscri-
ptione 30. vel 40. annorum. ibidèmq; *Gloss.*
verbo *cuiusquè anni.* verba damus Iustinia-
ni Cæsaris.

In his etiam promissionibus, vel legatis,
vel alijs obligationibus, quæ dationem per
singulos annos, vel menses, aut aliquod sin-
gulare tempus continet, tempora memorata-
rum præscriptionum, non ab exordio talis ob-
ligationis, sed ab initio cuiuscunq; anni, vel
mensis, vel alterius singularis temporis com-
putari manifestum est. his Iustinianus. cuius
sanè verba ex se non obscura elucidat ma-
gis *Bald.* ibidem in summario dicens: *In ob-*
ligationibus annuis, & menstruis, non ini-
tium obligationis, sed cessationis inspicitur.
Apertiùsq; Salycetus ibidem. *In annuis debi-*
tis præscribitur ex tempore cessante solutio-
nis non integræ obligationis. Rationem red-
dit *Gloss.* ibidèm dicto verbo *cuiusquè anni.*
8 Quia qui præscribit, similis est soluenti. mu-
tuata hoc ipsa fuit. ex Paulo lib. 4. quæstio-
num in *l. si pupillus. 46. in fin. ff. de administ.*
& peric. tutorum. ipse enim rationem dicti
reddens, sic infert. *Is autem, qui tempore libe-*
ratus est, non ei similis est, qui nihil habet, sed
ei, qui satisfecit. Perinde igitur se habent
Domini de Matthæis, qui tempore iam ab
legati solutione liberati sunt, atq; si soluis-
9 sent. Si autem soluissent, nihil commune cum
ipsis Fabrica haberet, vt solutionem præci-
peret legati. ergò neq; nunc, quando tempo-
re liberati sunt; quo præscriptione vnica
substantiam præscripsere legati, ac modum
ipsum annuæ solutionis, vt post *Surdum*
cons. 208. num. 8. lib. 3. & Decianum. qui
etiam de communi testatur *cons. 2. num. 39.*
lib. 1. sequuta fuit *Rota in Romana Saluiani*
interdicti 22. Iunij 1616. coràm Vbaldo dec.
300. num 1. & in *Romana census de Capha-*
rellis 9. Nouembris 1597. coràm Gyptio decis.
302. sub n. 7. apud Statilium Pacificum de
Saluian. interdict.

Nec refragatur; quòd Aduersarij dicant
pro executione pij legati; seù ad pias causas
relicti integrè vigent actiones, saltim pro
quadraginta vltimis annis. *auth. quas actio-*
nes. C. de Sacros. Eccl.
10 Quia nimirùm ipsemet *tex.* quem pro se
afferunt *d. auth. quas actiones.* aduersùs ipsos
11 pugnat. Sola enim quadraginta annorum
præscriptione contentatur aduersùs Eccle-
siam: contra Romanam verò centenaria. quæ
sanè desumpta est ex Iustiniani Cæsaris san-
ctione in *§. pro temporalibus autem. in auth.*
de Ecclesiasticis titulis collat. 9. quæ Iustinia-
ni dispositio canonizata reperitur per *Gra-*
tian. in can. neq; decenuij. qui est *fin. 16. q. 4.*
postquam enim ibi quadraginta annorum
prescriptionem aduersùs Ecclesiam admisit;
non ab re nostra, sed pro ipsa, per quam ma-
ximè subnectit: *Hoc seruando* (inquiens) *in*
executione legatorum, & hæreditatum, quæ
12 *ad pias causas relicta sunt.* Vt vnica scilicèt
quadraginta annorum prescriptione dissol-
uantur, siuè sint annua, siuè non ità; quia ab-
13 solutè loquitur, consequentèrq; vniuersali-
tèr, & indeterminatè exaudienda sit. *can. si*
Romanorum 1. distinct. 19. Nauarr. cons. 6.
num. 1. lib. 3. de statu regularium. & cons. 20.
num. 6. in fin. lib. 5. de sentent. excommunicat.
Puteus dec. 266. in princ. lib. 2.
14 Quòd porrò tot videantur esse legata,
quot sunt anni. Id quidèm quòad exactio-
nem, & petitionem procedere diximus in
priori nostra responsione, cùm quolibet an-
no actio cedat petendę legati solutionis, non
quòad essentiam, atq; legati substantiam, quę
vna est, vt illa prescripta, & actio quoq; perē-
di singulis annis solutionem, prescripta quo-
15 què videatur. Sicuti solutione facta sortis,
cessant annuæ pro ipsa sorte prestationes,
quia substantia ipsa sublata est, pro qua pre-
stationes, vti qualitates dabantur, vt subie-
cto

cto submoto, super quo(vti substantia) qualitates fundantur, & qualitas ipsa, quæ sine
16 subiecto, vt puta accidens, esse minimè possit submota videatur. *l. si vsusfructus. 21. ff. quibus modis vsusfructus amittatur. l. tutelas 7. in princ. ff. de capitis diminut. l. pater filiam 36. §. Tusculanus ff. de legat. 3. Aymon consil. 202. num. 31. Ioseph Sessæ decis. Aragonia 149. num. 53. & 54. part. 2.*
17 neq; propterea *Gloss.* Ioannis in *d. l. cùm notissimi 7. §. in his autem C. de præscript. 30. vel 40. annorum.* d. verbo *cuiusq; anni*, ex distinctione, quam adhibet interpretationem annuam ex contractu, & ex legato, admittenda videtur; tum quia textus ille expressè quoq; de legatis loquitur, disponitque; vndè est *Glossa* contradicens textui: tum quòd etiam contradicit *textui in d. auth. quas actiones C. de sacrosanctis Ecclesijs.* & *tex.* vndè desumpta est *in d. §. pro temporalibus in auth. de Ecclesiasticis titul. coll. 9.* tum etiam, quia ipsamet *Gloss.* addubitatiuè loquitur, & sibiipsi repugnans videtur, neq; rationem adæquatā referre obiectioni ex contextu ipso, ad quem commentum agit; neq; meminit *tex. in d. auth. quas actiones.* neq; ex quo desumpta
18 est in §. *pro temporalibus.* & demùm exaudiri debebit in legato conditionali, iuxtà distinctionem *Rota d. decis. 300. nu. 4. & d. de-*
19 *cis. 302. num. 9.* Conditionale verò legatum dicitur, quando datur etiam in futurū, si quid tale fiat. ex *Crasso §. legatum q. 46. n. 1.* Legatum autem hoc purum, & simplex fuit, non verò conditionale, vt ex legati verbis apparet, quia nihil faciendum Ecclesiæ legatariæ adiunctum fuit.
20 Hanc ob causam proindè nec firmamentum habet, quod ipsi asserunt Aduersarij, annuum legatum vltra centum annos durare, vt præscribi non possit. Non sanè, quòd præ-
21 scriptione submoueri non valeat; sed quòd relictum legatum annuum, quod præscriptione submot[illegible] minimè fuit, vltrà centesimum annum, & in perpetuum debeatur Ecclesiæ: quia scilicet centesimo ipso anno non intercipitur, sed perdurat; & propter Dei maiorem Gloriam, Ecclesiæq; vtilitatem; & ad animas sublenandas, quæ in purgatorijs pœnis purgantes sunt; & quòd huiuscemodi sē-
22 tentia magis æquitati congruat, pietatiq; faueat, ac proindè sequenda magis. ea potissimùm ratione, quod & magis, magisq; sensui
23 correspondet Sanctæ Matris Ecclesiæ, quæ anniuersaria etiam post centum annorum curricula continuatim prosequitur. admittitq; excogitationem hanc *Tiraquellus de pia causa priuileg. 90* & in additionibus ad eundem *Riccius Episcopus Vici, & Thorus. Intrigliolus singular. 98. num. 86. par. 3. Surdus de alimentis tit. 9 q. 6. nu. 16. & sequent.* qui de magis communi testatur. *Abb. in cap. fin. nu. 5. in fin. de testament. Cotta in memorabilib.* verbo *perpetuum. Couar. variarum resolut. lib. 1. cap. 9. nu. 10. Viuius in Thesauro commun. opinionum tom. 1.* verbo *legatum* f. mihi 399. *Emmanuel Suarez ibidem* eodem verbo *legatum. num. 40. fol. 405. Gratianus* Rotæ Marchiæ *decis. 22. nu. 4. & seq.* & in eadem causa, & Rota *Marcus Antonius de Amatis decis. 54 num. 1. & seq. Caualcanus decis. Firmanen. 26. nu. 13. part. 3.* Idem *Gratianus forens. disceptationum par. 1. cap. 131.* per rotam illam disceptationē, diximus nos *responsion. 35. nu. 4. & 5. part. 1.* Non itaq; infertur ex hoc, quod legatum ad pia, vt puta pro sacris Deo offerendis, vel pro victu Fratrum, hisq; similibus, centum annorum lapsu non intercipiatur, sed perseueret; potissi-
24 mùm verò si in perpetuum deberi testator edixerit, quod non est in facto hoc nostro, quàmuis hoc perperàm Aduersarij existiment, sed ex legati verbis id non habetur: vt quod testator non dixit, neq; nos dicere
25 oporteat. Cum alioqui lex sit eius voluntas, & omninò seruanda *can. vltima volunt. 13. q. 2.* ibidemq; *Gloss. 1. 13. q. 2. §. disponat in authent. de nupt. collat. 4. l. 1. C. de sacrosanctis Eccles. §. 1. Institutionib. de lege Falcidia.* non posse, neq; præscriptione legitima quadraginta annorum tolli: quemadmodùm so-
26 lutione, ne debeatur ampliùs, submouetur. Sicuti nempè solutione quod debetur, obligatio cessat, extinguiturq; *§. 1. Institutionib. quibus modis tollitur obligatio. l. solutionem. 23. & l. si creditor. 26. ff. de solutionib. Rota apud Coccinum decis. 111. num. 3. & apud Card. Caualer decis. 99. nu. 2. & apud Duranum decis. 259. nu. 17. & decis. 323. nu. 1. par. 2.* itàprorsùs præscriptione, quæ solutioni
27 æquatur. *Gloss. in d. l. cùm notissimi 7. §. in his autem.* verbo *cuiusq; anni. C. de præscript. 30. vel 40. annorum.* & *Gloss. in l. obligationum ferè. 43. §. placet autem* verbo *non posse. ff. de actionibus, & obligationib.* diximusq. d. nostra præcedenti responsione. Satis quippè differt, & à se inuicem distant vnius quæstionis termini ab altera sunt; vt nihil à separatis
28 rectè inferri valeat. ad *tex. in l. Papinianus exuli 21. ff. de minorib. Rota coram Merlino decis. 59. num. 44. part. 7. in recentiorib. collectis per Rubeum.* Quia illud legatum debetur, hoc autem præscriptione abrogatum, inter-
29 ceptum, submotum est. Perindè propterea habetur, ac si nūquàm rogatum fuisset. *auth. cassa, & irrita C. de sacrosanctis Eccles. Aemylius Ferrettus cons. 24. num. 36.* Quemadmodùm verò si rogatum legatum hoc non fuisset, facere Fabrica non posset, vt fuisset rogatum; quia non eius dependet ex arbitrio, sed alieno, defuncti videlicet, qui legata ad pia non roganit. veluti etiam, quod iam solutione dissolutum est legatum, nec facere
30 potest Fabrica, vt solutum non fuerit. Ità prorsùs cùm abrogatum, extinctum, abolecum, deletum, interceptumq; præscriptione legatum fuerit; nec facere Fabrica potest, vt inter-

31 interceptum non sit, non abierit, nō obierit,
neq; vt reuiuiscat; quia nihilrùm humana
potentia (hoc nempè Diuinæ dumtaxat reseruatum est potestati) à priuatione ad habitum minimè regressus datur. post Philosophum, sequutus quoq; fuit Paulus lib. 15. quæstionum in *l. qui res suas* 98. §. *Aream promisi ff. de solutionib.* illis non ineruditis verbis, & ad rem nostram apprimè caden-
32 bus. *In perpetuum enim sublata obligatio, restitui non potest.* sequitur *Ioseph Ludouic. decis. Perusina* 17. *n.* 10. *Rota apud Cencium de censib. dec.* 271. *n.* 9.

33 Nihil itaq; ad rem facit: Fabricam Summorum Romanorum Pontificum priuilegijs executricem positam fuisse piorum legatorum omnium, ac loco Episcoporum datam post expletum annum à testatorum suprema die.

34 Non hoc porrò nos Fabricæ diffitemur; dicimus autem; sicuti nullum ius est Fabricæ, vt legatum à testatore non rogatum, non relictum, non scriptum exequatur, quis non
35 est; quod autem nullum est, & nihil, sub aliquo genere constitui species minimè potest gentium. *S. Thom. 2. 2. quæst. 94. art. 1. in 3. argum.* & ex Caio in *l. adeò quidèm 7. §. cùm quis ex aliena materia. ff. de acquirendo rerum dominio.* Neq; ius est eidem, vt relictum legatum, solutum tamen ab hærede; vel exequutoribus, quàm antè Fabrica manus apponeret, ipsa exequi curet: quia nihil eidem superest ampliùs, quod exequa-
36 tur, re perfecta. Nàmq; perfectum dicitur, cui nihil adijci potest, suisq; ex partibus omnibus constat. ex Caio lib. 1. ad legem 12. tabularum in *l. 1. ff. de origine iuris. can. si omnia 7. in fin. 6. quæst. 1. Lucas de Penna in l. 1. num.* 8. *C. de agentibus in rebus lib.* 12.
37 Ità, pariquè modo neq; supererit ei, quod exequi curet, legato iàm præscriptione legitima quadraginta annorum, quin non etiam sexaginta, intercepto, extincto, aboleto; quia
38 sicuti solutione intercipitur, pari quoquè modo præscriptione, quæ idem in effectu, actuq; secundo est, & exercitio, quod solutio, vt diximus. Docuere proindè satis oppipare, affluenterq; de solutione Domini de Mathæis, cùm legatum peremptum præscriptione ostenderunt, atq; propterea non esse. Debere idcircò à sequestro Fabricam
39 reponere. vt inciuile factum eius Eminentissimi Iudices reuocent, moderenturq; ex Vlpiani sensu in *l. medicus. 3. in fin. ff. de var. & extraord. cognit.*
40 Neq; obijciant Aduersarij, Principium illud: non valenti agere, contrà eum præscriptionem non currere. vtiq; Non valuisse verò agere Ecclesiam Sanctissimę Trinitatis Con-
41 ualescentium Vrbis; Quia legati notitiam non habuit. Contra verò ignorantem præscriptionem retrahere pedem, non antecedere. ex traditis per *Afflictum decis. 37. nu. 2.* ibidèmq; plura refert *Vrsillus num.* 2. & per *Rotam part. 1. in recentiorib. decis. 621. num. 3. & part. 5. in eisdem recent. decis. 252. num. 11. & per Gratianum forens. par. 5. cap. 912. n. 43. & seqq.*

42 Sat nempè fuit ad præscriptionem per sexaginta annos, nedum quadraginta complēdam, inter præsentes fuisse, ac Domini Fabritij testamentum, quàmuis Neapoli rogatum, ex ipso primo initio productum fuisse Romæ apud acta Fontiæ; & Fabricam per dili-
43 gentias, quas adhibent Ministri Tribunalis illius (præsertim Dominorum de Reuiglionis à secretis Tribunalis, qui diligentissimi semper fuere) in perquirendis actis Notariorum, per edicta etiam publica, quibus Notarios interpellant ad testamenta ad pias causas publicāda, promissione etiam data trium ex singulis centum, eorum, quæ exiguntur, iuxta Instructiones à Sacro Collegio eiusdem Fabricæ datas; facilè huiuscemodi legati notitiam habuisse, illamq; ad Fabricam Romæ demandasse, consequenterq; ad Oeconomos dictæ Ecclesię Conualescen-
44 tium peruenisse; vt sat fuerit ad scientiam præsumendam, tem inter pręsentes actam fuisse. vt post *Bald. in l. penult. ad fin. C. quibus modis non obijcitur longi temporis præscriptio.* per ipsummet *text.* qui est Diocletiani, & Maximiniani Cęsarum. & *Beroum cons. 191. num. 29. lib. 1. Rolandum cons. 89. num. 31. lib. 3.* sequuta fuit *Rota apud Card.*
45 *Manticam dec. 291. nu. 4.* Hic enim agimus de lapsu temporis annorum duorum supra sexaginta ab anno 1584. quo testamentum rogatum fuit inter personas familię ex nobilibus de Frangipane; vt verisimile haud fuerit notitiam habitam minimè fuisse de testamento à dicto Domino Fabritio condito. potissimùm cùm eiusdem hęredes testamento scripti in Alma Vrbe hęreditatem adiuerint ex testamento illudq; productum reperiatur penès acta Fontię [illegible] pręsumendum sit minimè, Notarios illius notitiam non dedisse Oeconomis dictę Ecclesię Conualescentium. atq; etiam Fabricę, vt ipsi saltim aliquid ex dicta notitia data commodi
46 exciperent. Quam ob causam data scientia legati in specie, siuè dicamus meliùs in indiuiduo, & pręsentia in Vrbe, ignorantiam allegantibus, probandi ipsam ignorantiam onus manebit. ex iuris enim regula *præsumitur ignorantia 48. de regulis iuris in 6.* Pręsumitur ignorantia vbi scientia non probatur. ex his autem scientia deducitur. vt præsumi ignorantia minimè valeat. ni qui se in ignorantia fundant, illam probauerint.
47 alioquin: scienti, & consentienti nulla fit iniuria, neq; dolus. *regula 27. de regulis iuris eod. lib. 6.* processit proindè iurè, non quidèm iniuria longissimi temporis duorum supra
48 sexaginta annorum præscriptio: vt nulla dari valeat ex ignorantię capite quadrien-

nij testimonio aduersùs tam longissimi temporis præscriptionem. ex *Tiraquello de vtroque retractu gloss.4.nu.47.* verbo *ignorantes*, quem refert quoq; *Vrsillus ad d. Afflict. decis.37 sub nu.2.circa fin.* ab Aduersarijs pro se illatus. *Menoch.de recuperanda possess. remed.15.num.429. Pinellus de bonis maternis C.in auth.nisi triennales.nu.58.vers. maior veritas.Gratianus forens.part.1.cap.118.nu.7.& seq.* & hanc sententiam tuetur *Cevallos communium contra commun.q.48.à nu.5.* minimè dari confitmans quadriennalem restitutionem ex capite, etiam ignorantiæ, post le-
49 gitimè completam præscriptionem. Alioquin de medio præscriptio ipsa tolleretur; rerumq; dominia in incerto semper essent, neq; litium daretur finis, cùm alioquin propter bonum publicum sit introducta præscri-
50 ptio. vt ex Caio in *l.1.ff.de vsucapionibus.* in initio diximus. Et hanc ipsam sententiam
51 magis iuris dispositioni conformem appellat: tuitusq; fuit antè ipsum *Vasquius Illustrium cōtrouersiarum lib.2. cap.75.per tot.* tribus supra viginti rationibus eam tutans. Vt multò nunc magis locum habere debeat in hoc facto, stante saltim præsumpta scientia, & præsentia in loco, lapsuq; temporis 62. annorum. vt sequitur idem *Gratianus d.cap.118.num.13.14.& seq.* Semel autem com-
52 pleta præscriptio non intercipitur amplius, neq; interrumpitur. ad *tex.in cap. auditis.15.* ibidèmq; *Abb.nu.3.& Scribent.de præscript. Rota apud Cardin. Manticam decis.296.nu.4.& 5. Beltraminus ad decis.51. Gregorij XV.num.9.* sequuta fuit Rota *coram Carrillo decis.591. num.22. in supplemento par.5. recentiorum per Rubeum.*
53 Hanc ob causam in ruinam tendit Aduersariorum hac in re Achilles; præscriptionem. cum mala fide non procedere.

Neq; porrò quidquā occupatum fuit bonoru m Ecclesiæ Sanctissimæ Trinitatis Conualescentium; per Domini Fabritij heredes, qui se tuitutem soluendi legatum præscripsere sex. aginta duorum annorum lapsu, cùm
54 interpellari debuissent per dictæ Ecclesiæ Administros, Oeconomos, & Factores, vt relictum soluerent legatum. ex Vlpiani sensu lib.27.ad edictum in *l. item illa verba 18 ff.*
55 *ff.de constituta pecunia.* Ipsis proindè Oeconomis hoc nocere debet, qui negligentes fuere, atq; labi tempora passi sunt duorum supra sexaginta annorum. ex eodem Vlpiano *ibidèm in fin.* & *Gloss* eodem loco verbo *ipsi.* sequitur q; *Socinus iunior cons.136. lib.2. Rota apud Duranum decis.346. nu.10.& 11.part.2.*

Nihil ergò cum mala fide possederunt Domini Fabritij hæredes, qui propria posse-
56 derunt, per aditionem proprijs effectis hæreditarijs bonis. ad *tex. in l.per procuratorē.89.ff.de acquirend. hæredit. l.sed si plures 10. §.filio impuberi ff.de vulgari, & pupillari.l. fin.in fin.C.de inoffic.testament. Rota par.1. diuersorum decis.47.num.4. & apud S.memoriæ Gregor.XV.decis.219.nu.6.* diximus *respons.* nostro 30.*num.9.& 10.part.3.* Non
57 verò soluerunt legatum, quod est donatio à defuncto relicta, ab hærede præstanda. iuxtà Modestini finitionem in *l.legatum 37.ff.de legat.2.& Gloss.* ibidèm verbo *relicta. §.legatum 2.Institut. de legatis.* quia interpellari minimè fuere. Stetere proindè, attendentes, an tempore liberari possent per legitimam, iureq; permissam præscriptionem, quod ac-
58 cidit. Imputent sibi propterea Oeconomi Ecclesiæ, qui negligentes fuere, & tempora labi passi sunt. ex Vlpiani sensu, verbisq; lib. 33.ad edictum in *l.si non fuerit.37.ff.de iure iurand.* illis verbis: *sibi enim imputet si protessit, &c.* concinitq; *tex.in c.inter monasterium 20.in fin de sentent.& re iudicata. Clement.vnica in finalibus verbis de concessione præbend.cap.exposuit.4. circa fin. de dilationib. can. vxor Fælicis 33.* ibidemq; *Gloss.* verbo *imputaret.* 17. q.4. satis concinnè ad rem hanc *Gloss in can.non satis.3.* verbo. *si in Ciuitate 34.q.1.* quæ sic loquitur. *Imputa-*
59 *tur alicui si non fecerit id, quod ei prodesse posset.* ad regulam *damnum 86.de regul.iuris in 6. Rota apud Card. Seraphinū decis.1258. in princ.& apud Card. Caualer.decis.3.num.5.in fin.*
60 Nulla itaq; mala fides in hoc inuolui potuit, in eo, qui promptus quidem est ad soluendum relictum testamento legatum, non tamē soluit, quia minimè interpellatur; animo quoq; præscribendi, quatènus non interpelletur, vt se à seruitute hac soluendi eximere valeat, quia nimirùm, qui ius habet petendi, & non petit, donare videtur, ac rela-
61 xare. Præscriptio autem fundatur in negligentia non petentis. vt dixit *Rota in dicta Romana census coram Giptio d.decis.302.nu.11. apud Pacificum de Saluiano interdicto.*
62 In his namq; negatiuis præscriptio procedit non soluendo. cum taciturnitate non petentis. Et dictum fuit apud *Coccinum decis. 454.nu.3.part.1.in recentiorib.* Non par ta-
63 men est ratio in eo, qui mala fide tem alienam possidet sciens illam alienam, vel furto sublatam, sine quippè bona fide præscriptio non procedit. *regula possessor. 2. de regulis iuris in 6. cap.fin.de præscriptionib. extra. Rota part.1.in recentioribus decis.197.nu.6. & part.2.in eisdem decis.164.nu.3. Gratian. forens.part.1.cap.3.nu.16.& par.2.cap.339. num.27.* diximus *respons.* nostra 26. *num.3. part.1. Magonius decis. Florentin. 116. nu.1.* Non itaq; par est ratio vnius ad aliud.
64 Neq; dicant, Fabricam esse executricem omnium piarum dispositionum, ignorasse tale legatum factum fuisse. non itaq; contra eā ignorantem præscriptionem procedere potuisse.

Non enim inficias imus, Fabricam executricem

tricem esse piarum dispositionum omnium
post annum, ex quo testatores ex hisce hu-
65 manis recessere. Abnuimus tamen, contra
illam præscriptionem procedere debuisse,
eiusquè ignorantiam nobis haud officere
affirmamus. Cùm sat, superquè nobis esse
debeat aduersus Ecclesiam legatariam spa-
tio, cursuq; annorum duorum supra sexagin-
ta nos præscripsisse non soluendo, quia illa
66 non petijt, & passa fuit præscribi. ad *tex. in*
cap. vigilanti. 5. de præscript. dixitq; *Abbas*
in c. cura pastoralis 11. n. 7 de iure patronat.
ex *Innocentio in cap. pleriq;. de immunitat.*
Ecclesiast. diximus *d. respons. 26. num. 1. p. 1.*
requisita enumerantes ad præscribendum
67 necessaria. Ex quo enim potuit agere, neq;
egit, & negligens fuit, præscriptio initium ha-
buit. *d. l. cùm notissimi iuris. 7. §. quam ob*
rem. ibidèmq; *Gloss.* verbo *competere. & §. il-*
lud autem. C. de præscript. 30. vel 40. anno-
rum. ibidèmq; *Bald. & l. 1. §. nè autem im-*
perfecta. C. de annuali exception. illis verbis:
nisi ex quo actionem mouere potuerint.
l. 1. in fin. cum auth sequenti. C. de bonis ma-
ternis. Vincent. de Franch. decis. 341. num. 3.
At agere Ecclesia statim potuit à morte Fa-
britij, & non egit, sibi itaq; imputet, si præ-
scriptio locum habuit. Quando equidèm
Fabrica notitiam habuit, manusq; apposuit,
vt exequi faceret legatū, & exinde sua iura,
portiones scilicet ad se ex Summorum Pon-
tificum Romanorum concessione semotas,
extraheret, exciperetq; iàm inuenit legatum
extinctum, abrogatum, præscriptione abole-
tum, dissolutum. Solutioni quippè præscri-
ptio similis habetur, vt diximus. Nihil igitur
ei superest ampliùs exequi, quæ legatum
exequutum inuenit. Veluti si legatum iàm
exequutum solutione inuenisset: non nè eius
cessassent diligentiæ exequendi, quod iàm
exequutum, adimpletum, perfectum fuisset?
68 Vtiq; vt nudus etenim se habet Minister Fa-
brica ad exequendum. ad *text. in l. executo-*
rem. 8. C. de executione rei iudicat. ibidemq;
Bald. in summario. *Rota apud Sanct. memor.*
Gregor. XV. dec. 544. num. 1. ibidèmq; *Bel-*
tram. num. 42. diximus *respons.* nostra *66. nu.*
3. & 4. part. 3. Ex consequenti verò portio-
69 nes extrahit, quatènus exequi fecerit (*si &*
postquàm.) vt larè diximus in priori nostra
responsione. Legatum verò præscriptione
extinctum est. Quid ergò exequetur Fabri-
ca, quod in rerum ipsa natura non est, abijt,
obijt, interitum vidit? At non exequitur, neq;
exequi curare potest. ergò nec portiones ex-
trahet, quæ sibi non debentur, vel exsoluto,
vel dissoluto legato.

Nihil igitur cùm ipsa commune quidquā
habemus Fabrica, legato non existente. Quid
igitur frustrà clamat? fortasse quòd amat
portiones exigere? sed non debentur; quia
legatum extinctum. Extinctum quoq; & ius
ipsius. Hoc nempè ex illo dependet, & ad il-
lud accessorium est. Naturam igitur sui prin-
70 cipalis sequi oportet. regula *accessorium. 42.*
de regulis iuris in 6. can. decernimus. 32. 16.
quæst. 2.

Nulla igitur ei restitutio competit (quod
ignorauit) vt id exequatur, quod non est,
quod extinctum est.

Exequendum nempè supponit aliquod
existens. exequutioniq; demandandum, at
non existit. quia nihil. nihil ergò exequen-
71 dum. est ergò occasio calua, vt quidam
dixit

Post hæc occasio calua.

Cessare ergò debet ab inceptis, quæ iurè,
72 & actione caret, sine qua experiri nemini
datur, vt Iudicis quoq; officio remoueri va-
leat. ex Vlpiano in *l. si pupilli tui 6. §. videa-*
deamus, ff. de negot. gest. Bar. alijq; Scribentes
in l. vbi pactum 40. C. de transact. l. lecta 40. §.
dicebam. in fin. ibidemq; *Bar. ff. si certum pe-*
tatur. Rota part. 1. in recentiorib. decis. 612.
sub num. 1. in fin. & decis. 71. num. 1. post
primum volum. consilior. Farinac. Aymon
cons. 191. num. 2. Card. Tusc. tom. 1. lit. A. con-
clus. 117. n. 28.

Atq; ità ex his, lima haud abiecta Censo-
ris, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum licèt in initio dulce videatur, parit tamen postmodùm amaritudinem suam.*
Illustratur ex loco Prouerbiorum 20. 17. num. 2.
Lucidatur etiam ex loco Iob. 20. 12. n. 4.
2 *Locus Prouerbiorum 20. 17. Suauis est homini panis mendacij, & posteà implebitur os eius calculo. illustratur.*
3 *Mendaces grauissimè à Deo, à propria conscientia, à periculis consequentibus cruciantur.*
5 *Mendacium est quasi panis lapidosus, qui etiam dentes comminuit.*
6 *Res priùs in esse constitui debet, vt qualitates in illa dentur.*
Prius quid res sit quæritur, postmodùm verò qualis sit.
7 *Qualitatis cognitionem, substantia cognitio præcedere debet.*
8 *Violentas manus inijciens in notorium Sacerdotem, vel Clericū, dat in Canonem, si quis suadente Diabolo.*
9 *Nullum quod est, effectum ex se producere non potest.*
Non esse, & nullitèr esse, specie non distinguuntur. n. 10.
11 *Sententia, quæ nulla est, reuocatione non indiget.*

Sententia lata processu non publicato super receptis probationibus, nulla æstimatur.n.12.
Sicuti etiam lata parte non citata,& specificè ad sententiam n.12.
12 *Publicatio processus omissa,sententiam nullam reddit.*
Quæ etiam in summarijs iudicijs requiritur.n.13.
Quia species defensionis est.
Non esse de substantia aliqui voluere, sed de ussitta.n.14.
Quod reprimitur, si à non facta publicatione appellatum fuerit.n.15.
Vel si testes secretò recepti fuerint.n.16.
Vel si publicationem fieri petitum.n.17.
13 *Defensio à principio oritur naturali.*
Eo protinùs à principio etiam Bruta edocentur.n.19.
18 *Citationis defectu acta omnia corruunt iudicij.*
20 *Tenebras quærit,qui malè agit.*
Lucemq; odit.
Latebra enim sunt apta criminibus. n.27.
21 *Peccatores diligunt magis tenebras, quàm lucem.*
Vt non arguantur eorum mala opera.
22 *Citatio ad sententiam omninò requiritur.*
Atq; specifica ad sententiam.
Et quòd exprimatur ad sententiam citari. num.23.
Vt non sufficiat per æquipollens, vtputà, ad audiendam voluntatem Iudicis. num.24.
25 *Prouerbium. Rem nouam loquimur. immò non nouam.sed veterem ex S. Hieronymo.*
26 *Citari semper quis debet ad iudicium, qui & actu ladi potest in iudicio gesto.*
Alioquin iudicium mancum erit. & n.27.
Etiam in criminalibus, atq; in crimine notorio.n.29.
28 *Legem contra actum, firmitatem non obtinet.*
30 *Citationis defectus insanabilis dicitur.*
Quia defensionem perimit.
Quamuis de bono iure partis constaret. num.31.
32 *Sententia in iudicatum nunquàm transit in his, quæ animæ concernunt periculum.*
Ratio redditur.n.33.
Et facilè remedium ei datur, petendo absolutionem.n.35.
Sicuti neq; etiam declaratoria, quem non incidisse.n.42.
Quia declaratoria veritatem non mutat.
Et potest quis admitti ad probandum incidisse.n.43.
Vel si ex actis probetur incidisse.n.44.
33 *Peccatori in suo facinore nulla consuetudo fauere potest.*
Potissimùm verò si verisimilitudo aliqua aduersùs ipsum pugnet.n.34.
Peccator in peccato suo moritur, cùm Christus,qui vita est animæ,discesserit. num 36.
37 *Animas Christus suo sanguine redemit,pretio magno.*
38 *Excommunicatus quis magis æstimari debet in re dubia.*
Quia potest sibi consulere petendo absolutionem.
Nec dimittere eum debet Episcopus,vt in sententia persistat.n.49.
Iumentum efficitur Diaboli.
39 *Excommunicationis sententia, sitè declaratio in iudicatum nunquàm transit.*
Est enim medicinalis, non mortalis. n.40.
Exaudi fauore animæ, secùs quòad priuatam vtilitatem n.41.
Excommunicatus ergò qui soluitur,ad Iesum ducendus.n.44.
45 *Lazarum mortuum,sepultum fœtentem resuscitauit Iesus.*
Apostolis autem iussit, vt soluerent,& sinerent abire.
46 *Asinam alligatam iussit Iesus per Apostolos solui,& ad se adduci.*
47 *Episcopi munus est vigilare super gregem suum.*
Nè veniat lupus,& rapiat.
Ipse verò pro ouibus tenebitur.
Earumq; sanguinem exquiret Iudex. nu. 48.& n.55.
50 *Excommunicatum reuocare potest Episcopus in excommunicationem, si malè (nò incidisse) declaratum fuerit.*
Vel etiam malè absolutus.
Nec noua requiritur citatio.
51 *Sententia relatiua ad acta eatènus subsistit,quatènus acta vera fuerint.*
Strictèq; propterea, & præsidi interpretationem admittet.n.54.
Quatènus in relato est.
52 *Referens exauditur de eo, quod est in relato.*
Error proindè,vel vitium,quod in relato est,in referente erit.n.53.
55 *Morbis extremis extrema sunt adhibenda remedia. ex Hippocrate.*
56 *Horrendum est incidere in manus Dei viuentis.ex Paulo.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

Declaratoriam, aliquem non incidisse in censuras, non ità firmam esse, vt conuelli non valeat, si contrarium appareat, incidisse illum. Sententia in iudicatum nunquàm transit, vbi de materia agitur peccati. Fauor enim animæ magis attenditur, quàm priuata alicuius commoditas. Satiùsquè expediens æstimatur, in dubio quem excommunicatione nodatum tenere, quàm contrà. Potest enim sibi absolutionem petendo consulere; quàm conniuendo, nec pœnitendo in orcum ruere. Processu non publicato sententia indè sequuta ruit. nùm verò publicatio sit de substantia processus? Citatio necessaria est, vbi quisquam ex actu in iudicio lædi potest. Et de citatione ad sententiam, an necessariò illa requiratur? Sententia verò, quæ se refert ad acta, eatènus firma est, quatènus acta steterint, ad quæ se retulit. neq; noua perquiritur citatio, si de reuocando quem in excommunicationem agatur, quòd perperàm solutus fuerat.

RESPONSIO XCVIII.

1 NVllum omninò peccatum est, quod
non adeo dulce in initio sit, quod
suam non pariat postmodùm
amaritudinem. Hoc satis concinnè
Sapiens ille Salomon Rex Israel *prouerbior.*
20.17.expressit dicens.
2 *Suauis est homini panis mendacij: & po-*
steà implebitur os eius calculo. Quia id, quod
initio molle visum est, vertitur posteà in du-
ritiem; & quod mel primoribus labris, in
3 ventriculo fel euadit. Nempè mendaces gra-
uissimè à Deo, a propria conscientia, à peri-
culis consequentibus cruciantur. iuxtà illud
nocet empta dolore voluptas.
4 fusissimè Hussita patiens *Iob.20.vers.12. &*
sequent. rationem reddit: *Cùm enim dulce*
fuerit in ore eius malum, abscondet illud sub
lingua sua.
Panis eius in vtero illius vertetur in fel
aspidum intrinsecùs. Diuitias, quas deuora-
uit euomet, & de ventre illius extrahet eas
Deus. & paulò post *Luet, quæ fecit, omnia,*
nec tamen consumetur: iuxtà multitudinem
adinuentionum suarum, sic & substinebit:
5 Mendacium quippè est quasi panis lapido-
sus, quem esurienti accipere iucundum est,
sed postmodùm non ventriculum modò,
qui tenerrimus est, sed ipsum os, & dentes,
qui robustiores sunt, grauitèr lædit. ex *Mar-*
tino del Rio adagialium sacrorum part. 2.
adagio 216.in cap. 20. prouerbiorum versu
17. Sic planè homini cuidam Andreæ, acci-
dit, qui malitiosè, cùm in censuras dedisset,
quòd iniuriosè in sacerdotem quendã Dia-
bolo suadente violentas manus iniecisset,
eumq; grauitèr læsisset, ita pecunijs cùm
præualuisset, falsisq; testibus, vt non incidisse
declaratus fuerit; re tamen perspicacius per-
specta ex eisdem testibus, incidisse inuentus
fuit. Quam ob causam in eam determinatio-
nem ventum est; sententiam illam declarato-
riam (non illum incidisse) nu[illegible] fuisse. Ci-
tatus proindè denuò fuit ad dicẽdum cau-
sam, quarè non debeat declarari incidisse, &
publicari excommunicatus? Et quidèm id
6 astruebamus ex Philosophico principio:
Priùs, vt res inesse constituatur oportet, quàm
de ea qualitates dentur. Priùs enim quid res
sit queritur, postmodùm verò qualis sit. Quia
7 certè ad cognitionem qualitatis, substantiæ
cognitio præire debet. Quid enim ex eo,
quod non est, deduces? ad Africani sensum
lib.7.quæstionum in *l.eius, qui in prouincia*
41.§.*quòd si stipulatus ff. si certum petatur,*
& de rebus creditis: illis planè verbis: *vtiq;*
si sciuerint eum sibi cohæredem datum: Quo-
niam tunc non possent videri bonæ fidei pos-
sessores esse, qui nec possidendi animum habe-
rent. ex hoc enim secundo pendet illud. Si
ergò primum non est, quod sanè est, esse nec
secundum erit, quod ex illo fluit. maioriq;

expressit lumine Paulus lib. 1. ad Sabinum in
l. si seruum mihi 4. §. si modus agri. ff. de actio-
nibus empti, & venditi, illis verbis: non potest
æstimari bonitas loci, qui nõ extat. ibidẽmq;
Glossella marginalis. annotans ex eode tex.
quod non potest esse qualitas sine subiecto.
ex Bald. in l. si ante medium. C. de bonorum
poss. ff. contra tabulas. & ibidem Castrens. n.
3. Gloss. in cap. ad dissoluendum. 13. verbo ac-
cusari de desponsatione impuberum. Res au-
tem hic non est. ergò nec qualitates dabun-
tur. Non vtiq; est, quia verum non est (vt
supponebatur) Andream non incidisse in
8 censuras, cùm apertissimè inciderit per vio-
lentas manus iniectas in notorium Sacer-
dotem. ex can. si quis suadente diabolo. 29.
17 q. 4. Non itaq; qualitates dabitur, potuis-
9 se Andream declarari non incidisse. est ergo
declaratoria ipsa nulla, nullum proindè effe-
ctum producet. ex Paulo lib. 3. ad Paulutiũ
in l. quod edictum. 33. de pactis. ex consequẽ-
tia, quam ipse infert. Igitur (inquiens) si mã-
dati actio nulla sit, fortè si donandi animo fi-
deiusserit; dicendum est, non prodesse exceptio-
nem fideiussori. argumento etiam petito ex
regula non præstat. 51. de regul. iur. in 6. &
cap. illud 8. de iure patronat. extrà. Rota par.
2. diuersorum decis. 644. num. 2. & decis. 297.
num. 5. & decis. 366. num. 11. post 2. volum.
consil. Farinat. & apud S. memor. Gregor.
XV. decis. 486. nu. 12.
10 Perindè nempè hæc se habet declarato-
ria, non incidisse, ac si non fuisset; non enim
distinguuntur specie, non esse, vel nullitèr es-
se ex Paulo lib. 6. quæstionum in l. duo sunt
Titij. 30. ff. de testamentaria tutela. & Vlpia-
no lib. 40. ad edictum in l. non putauit Præ-
tor. 8. §. non quauis ff. de bonorum possessione
contra tabulas. Gloss. in cap. pastoralis officij
14. in Gloss. 1. verbo ambigitur, paulò post
princip. vers. Item qualiter primi Iudices de
rescript. quam refert etiam Glossella margi-
nalis ad d. l. duo sunt Titij 30. Surdus decis.
51. num. 13. & decis. 22. num. 2. Vt neq; re-
11 uocatione indigeat, quæ nulla est sententia.
Rota apud Card. Caualer. decis. 42. num. 6. &
decis. 69. num. 3. & decis. 270. num. 5. Surdus
cons. 160. num. 49. lib. 2. Rota in Gadicen. sta-
tutorum 19. Decembris 1580. coram Cardin.
Seraphino. decis. 493. num. 2. & seq. quam
sequitur eadem Rota apud Caualerium d.
decis. 42. nu. 6. Nullam autem illam esse de-
12 ducebatur. Nimirùm, quòd lata processu
non publicato super receptis probationi-
bus. ex Innocentio III. in cap. cùm I. & A.
canonici. 21. § Iudices autem. illis verbis: de
positionibus coràm partibus minimè pu-
blicatis, nec ostensis. de sententia, & re iudic.
ibiq; Gloss. verbo nec ostensis & Abb. nu. 10.
Felin. nu. 1. & seq. alijq; Scribentes. & in cap.
qualitèr, & quando. 24. §. debet igitur de ac-
cusationib. cap. fin. §. cessante verò. ibiq; Gloss.
verbo iudicijs de hæreticis lib. 6. Gloss. in l.
prolatam 4. verbo solitum iudiciorum ordi-
nem. ibiq; Bart. C. de sententijs, & interlocu-
tionibus omnium Iudicum. nostet Maran-
ta in speculo part. 4. in 9. distinct. iudic. num.
22. & part. 6. in 11. actu iudicij. num. 1. cum
seq. optimè Viuius decis. 32. nu. 3. & seq. latè
13 comprobans, etiam in summatijs iudicijs
publicationem perquiri: quia species est de-
fensionis, quæ à naturali prouenit principio.
ex Florẽtino lib. 1. Institutionum in l. vt vim
3. ff. de iustit. & iure. can. ius naturale. 7.
14 distinct. 1. Quàmuis alij voluerint, publica-
tionem non quidem de substantia esse iudi-
cij, sed de iustitia, atq; contrà iuslitigatoris,
eùm probationibus quoq; non receptis sẽ-
tentia ferti valeat. quicquid Gloss. dixerit in
d. l. prolatam 4. & Bart. ibidem C. de sentent.
& interlocutionib. omnium iudic. Abb. &
Felin. d. cap. cùm I. & A. Canonici. 21. Rota
decis. 1. de sentent. & re iudicat. in antiquis.
& apud Puteum decis. 122. nu. 1. lib. 1. An-
char. cons. 53. omissio publicationis. Maran-
ta dict. distinct. 9. num. 22. part. 4. & part. 6.
dict. actu 11. nu. 4. Guido Papa decis. 369. nu.
4. & decis. 586. num. 1. & 2. Vantius de nul-
litat. tit. 13. de nullitate ex defectu processus.
nu. 40. fol. mihi 215. Rebuff. in Constitutiones
Galliæ tom. 3. tract. de publicat. attestat. nu.
4. & 5. Menochius de arbitrarijs Iudicum
q. 33. num. 1. & seq. Farinac. de testibus. de
oppositione contra testes q. 75. cap. 1. nu. 5. 7.
8. & 9. Minsyngerius singularium obseru.
centur. 4. obseruat. 52. Gayllus practicarum
obseruat. lib. 1. obseruat. 103. num. 5. & ob-
seruat. 105. num. 1. Bernardinus Graue. ad
Cameram Imperialem tom. 1. conclus. 103.
num. 1.
15 Quod sanè comprimitur, retineturq; si à
publicatione non facta appellatum fuerit. ex
Gloss. d. cap. fin. §. cessante. de hæretic. in 6. quã
Felinus admittit. d. cap. cùm I. & A. Canoni-
ci 21. num. 2. vers. dicta declaratio. Rota d. de-
cis. 1. de sentent. & reiudic. in antiquis. &
apud Put. d. decis. 122. lib. 1. Menoch. d. q. 33.
num. 2. & seq. Minsyngerius d. obseru. 52. n.
1. & 3. Farinac. d. q. 75. cap. 1. num. 7. Viuius
d. decis. 32. num. 6.
16 Vel etiam si testes secretò recepti fuerint,
secùs verò si vtraq; parte præsente. Maranta
d. part. 6. actu 11. num. 7. Viuius d. decis. 32.
17 num. 1. Vel demùm si publicationem fieri
instatum fuerit. Ancharan. d. cons. 53. Adden-
tes ad Guidonem Papam d. decis. 586. Rebuff.
d. tit. de publicat. attestationum. num. 4. Vi-
uius d. decis. 32. num. 3. & 5. Menoch. d. q. 33.
num. 2. & seq.
Non ergò suffragium ferebat Andreæ;
& quòd publicationem fieri petitum non
fuerit; & quòd à publicatione non facta, nec
etiam appellatum.
Accidit id quidèm, quòd citatus nusquã
18 fuit quærelans ad actus necessarios. Quam
ob causam ex hoc vno ipso principio, (ni
pro-

proprius defectu dixeris) acta omnia vii nulla mercidebant; quod citatus non is fuerat, quo agente iudicium surrexerat. Si enim ipse, qui offenderat, vt se defenderet, citatus, vocatusq; ad causam dicendam, quarè fuerat: Cur, quæso te, & aduersarius, qui crimen in iudicium detulerat, vocari non debebat,
19 sua vt tueretur iura? quando ab ipsamet omnium parente natura bruta quoq; edocentur animalia se tueri, illatamq; à se iniuriam propellere? ex Florentino lib. 1. institutionū in l. vt vim. 3. ff. de iustit. & iure. Clementin. pastoralis. 2. § cæterùm de sentent. & re iudicat. Maranta in speculo. 6. parte. in 1. membro iudiciorum de citatione. num. 3. Vantius tract. 12. de nullitate ex defectu citationis num. 1. 2. & 3. fol. 176. Gabriel de citatione conclus. 1. num. 122. cum seq. & 126
20 Latebras idcircò perquisierunt, vt facerēt, Aduersarij. malè proindè agebant. Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Christus nos docuit, veritas infinita, verbum Patris. Ioan. 3. 20. ne argueret mala eorum opera, ne ad iudicium accederet delator, tacendo operati sunt, dilexeruntq; magis
21 tenebras, quam lucem: erant enim eorum mala opera. eod. Ioan. 3. 19. nullum proindè
22 fuit quicquid operati fuere. sententia præsertim declaratoria, non inerdisse; quia lata parte ex aduerso non citata, atq; specificè ad sententiam. Clement. sæpè 2. § sententiam de verborum significat. ibiq; Gloss. verbo addid.
23 quæ addit: non sufficere citari; nisi exprimatur id, quòd ad sententiam audiendam citatur. & Gloss. in cap. consuluit. 24. verbo terminum de officio delegati. Marcellus lib. 2. de appellationib. in l. 1. § item cùm ex edicto. ff. quæ sententia sine appellat. rescinduntur. Vantius d. tit. 12. de nullitate sententia ex defectu citationis. num. 10. Cæsar de Graffis decis. 11. num. 2. de re iudic. Rota part. 1. diuersorum decis. 579. num. 2. & part. 4. decis. 789. nu. 4. & in recentiorib. part. 2. decis. 30. num. 1. & decis 759. num. 2. Capycius decis. 1. num. 35. hoc in iudicijs quoq; summarijs extendens. ex d. clement. sæpè 2. § sententiam verò de verbor. significat. Viuius d. decis. 32. num. 3. & seq. Intriglolus decis. 44. num. 37. & 38. Rota apud Sanctæ memoriæ Gregor. XV. decis. 4. num. 1. & decis. 546. num. 6. & decis. 209. num. 4. & 7. in Additionib. Beltra-
24 mini dicentis: Citationem debere esse specificam ad sentētiam, neq; sufficere per æquipollens: vt puta ad audiendam voluntatem Iudicis. Rota in recentioribus part. 1. decis. 18. nu. 2. & part. 2. decis. 141. nu. 3.
25 Rem porrò nouam loquimur, imò non nouam, sed veterem, & decantatam, quæ veterum legum, atq; nouarum authoritate firmatur. verbis loquitur Hieronymi in can. non satis. 3. § quod si durum. 34. q. 1. Eum
26 semper citari, atq; ad iudicium euocari debere, qui ex actu ipso iudiciario læsionem ac damnum referre potest; alioquin actus ipse mancus, ac nullus euadit, nec tenet. Paulus lib. 5. sententiarum in l. de vnoquoq; 47. ff. de re iudicata. hoc satis amplis docet verbis: De vnoquoq; negotio, præsentibus omnibus, quos causa contingit, iudicari oportet: aliter enim iudicatum tantum inter præsentes tenet. Hoc verò negotium non præsentibus his, quos causa contingebat, sed clancu-
27 lum, sed in tenebris, sed in latebris, quæ sunt aptæ criminibus, iudicatum fuit. non ergò tenet. ergò nullum. ergò inualidum. Luce pomeridiana clarius hoc expressit Vlpianus lib. 1. de officio proconsulis in l nàm ita Diuus. 39. ff. de adoptionibus. eius damus verba: Nàm ità Diuus Marcus Eutychiano rescripsit. Quod desideras, an impetrare debeas existimabunt Iudices: adhibitis etiam ijs, qui contradicerent, idest qui læderentur confirmatione adoptionis. Nullus autem, qui lædi poterat hic adhibitus fuit, quia nullus vocatus Non ergo obtinere poterit id, quod desiderat Andreas. apertissimè ex Gregorio Neno in cap in nomine Domini. 2. de testibus, qui in fine sic ad rem nostram concludit: Ecce admonet dus est semper aduersarius, vt ad audiendos testes veniat: quod quia hic omissum est, necess. est, vt quod contra
28 legem actum est, non habeat firmitatem. sequitur, regulam enucleando Duennas regula 92. noster Maranta in speculo 6. part. in 1. membro iudiciorum de citatione num. 2. Gabriel. dict. tit. de citatione conclus. 1. per tot. Portius Imola lib. 1. regula 43. In crimi-
29 nalibus quoq; atq; in crimine notorio, præsertim verò in sententia. Farinac. in praxi de delictis, & pœnis quast. 21. num. 68. & 69. Marius Antonin. variarum resolutionum lib. 1. resolut. 57. num. 13. & resolution. 102 num. 7.
30 Adeò quidèm vt defectus hic citationis insanabilis, ac deploratus omninò dicatur, quia nimirùm defensionem p[illegible]tr. d. clem sæpè 2. ibidemq; Gloss. verbo defensiones de verborum significat. Rota apud Puteum dec. 119. lib. 1. & in recentiorib. part. 2. dec. 486. num. 1. apud Card. Caualerium dec. 35. num. 1. & 2. & decis. 53. num. 1. & seqq. & dec. 396. num. 1. & 6. & apud Sanct. memor. Gregor. XV. decis. 416. & in recentioribus part. 2. dec. 179. num. 2 & 3. quæ laxam rem facit:
31 quamuis de bono iure partis constaret: quia nimirùm, vt diximus, partì defensionem aufert.

Verùm (sic admonitum quærelantē fuisse, atq; in iudicio auditum) neq; sic tamen firmum iudicatum perstabit: Andream in nullam incidisse censuram. Cùm luce appareat clarissima, etiam ex testibus ab ipso An-
32 drea deductis, illum incidisse. Vbi autem animæ vertitur causa, eiusq; periculum, nusquàm sententia in iudicatum transit, quinratre

retractari valeat. ex Alexandro III. in *cap. lator.* 7. ibiq; *Gloss.* verbo *insinuatione.* & *in Gloss. fin.* & *cap. consanguinei* 11. *de sentent.* & *re iudicata.* vbi *Abb. nu.* 7. *Gloss. fin. in c. inter monasterium* 20. *eodem.* noster *Maranta in speculo* 6. *part. de sententia num.* 147. *Gayllus practicarum obseruationum lib.* 1. *obseruat.* 112. *per tot. Rota apud Cardin. Manticam decis.* 24. *num.* 10.

33 Quale namq; est vinculum, qualis consuetudo, & quæ sententia, quæ peccatori in
suo facinore suppetias ferre possit, eumq; tutari? ad *tex. in d. cap. consanguinei* 11. & perpensa per *Abbatem* ibidem *nu.* 7. *de sentent.*
34 & *re iudicata.* potissimùm verò si verisimilitudo aliqua aduersus eum pugnaret, vti
35 *Abb.* ipse *eodem loco* animaduertit. Facilè, quippe; quin non præsentaneum est remedium, quod ei in peccato suo ferri potest, pœnitentiam agendo, atq; absolutionem petendo, cum alioqui si in peccato perstiterit, euidens sit animæ periculum, in orcum in æter-
36 num dilabendi, & in peccato moriendi; cùm Christus, qui vita est animæ per peccatum discesserit. sic enim ipse idem via, veritas, & vita Iudæis contestatus quandoq; fuit *Ioan.* 8.21. dicens: *Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini.* Ne in peccato igi-
37 tur moriatur Anima, quam Christus suo redemit sanguine magno pretio. iuxtà Apostolum 1. *ad Corinth.* 6.20. dicentem. *Empti enim estis pretio magno. Glorificate, & portate Deum in corpore vestro:* satiùs expedire
38 æstimatur in re dubia, excomunicatū quenquam habere, quàm non æstimare. Sic enim in promptu remedium est absolutionem petendo. ex Euaristo Papa in *can. aliter* 1. 30. *q.* 5. ibiq; *Gloss.* verbo *contubernia. cap. vnico* ibiq; *Gloss. de scrutinio.* argumento. etiam ducto ex *tex. in cap. cùm contingat.* 28. *de iureiurando cap. significasti* 18. §. *quod si discerni.* ibidemq; *Gloss.* & *Abb. num.* 4. *de homicid. tex. in cap. Iuuenis.* 3. *de sponsalib. Ancharan. c*[illegible]9. *prima facie in fin. num.* 8. *Decius in cap. in præsentia* 8. *num.* 56. *de probationib. Nauar. in can. si quis autem.* 4. *nu.* 42. *de pœnitent. dist.* 8. *Horatius Mandosius in additionibus ad Roman. cons.* 419. *In primis sciendum est in fin. Caluacanus decis.* 1. *aliàs* 47. *par.* 2. *nu.* 102. *cum seq. ad vsq;* 111. & *decis.* 29. *aliàs* 93. *num.* 16. *ead. parte.* deduximus nos pluribus *respons.* 111. *à nu.* 18. *cum seq. part.* 2. *Menoch. de præsumptionib. lib.* 5. *præsumpt.* 2. *n.* 40. 41. & *seq.*

39 Hanc proindè fit ob causam, vt excomunicationis ipsa sententia in indicatum nunquā transeat, quàmuis intra decem dies appellatum ab ea non fuerit. Quia nimirùm animæ ergò, atq; gratia absolutionem semper petere excomunicationis fune ligatus poterit.

40 Est enim illa medicinalis, non mortalis, disciplinans, non eradicans. ex Innocentio IV. in Concilio Lugdunen. in *cap. cùm medicinalis.* 1. *de sentent. excomunicat. in* 6. probat hanc nostram excogitationem, firmamq; reddit Cœlestinus III. in *cap. ad reprimendā* 8. *cum Gloss.* verbo *suspendetur de officio ordinary extrà. Gloss.* quoq; *in cap. sacro.* 20. verbo *satisfacere compellatur de sententia excomunicat.* & *cap. venerabilibus.* 7. *de sententia excomunicat. in* 6. noster *Maranta in speculo* 6. *par. de sententia. n.* 131. *Monaldus cons.* 34. *lib.* 1. quod non ita erit quòad pri-
41 uatam vtilitatem. vt aduertit *Abb. d. cap. cōsanguinei.* 11. *nu.* 9. & *Butrius num.* 10. *de sentent.* & *re iudicata. Philipp. Franc. cap. quafronte de appellationib. Maranta d. tit. de sententia n.* 151.

42 Eodem planè modo, eiusdem animæ gratia, ne illa in peccato detineatur, neq; in iudicatum transibit sententia, non incidisse quempiam in excomunicationem: *Nam pronunciatio Iudicis, quòd quis excomunicatus non sit, non mutat veritatem, si verè excomunicatus sit.* verba sunt *Abb. d. cap. consanguinei.* 11. *num.* 9. *vers. nam pronunciatio.* Illationemque nec extrà rem facit *Butrius*
43 ibidem *num.* 10. & ipse dicens: *Vndè si volo probare veritatem, non obstante sententia, videor admittendus, ne contra sententiam illi comunicet; licèt fuerit facta pronunciatio quòd non fuerit excomunicatus.* sic aptè, nec extrà rationem *Butrius.*

Fac ergo, firmam fuisse declarationem; in
44 nullam incidisse censuram Andream; propalata tamen veritate per ipsosmet testes; quos ipse induxit, eum incidisse: quis dubio locus esse poterit, quin ex ipsis deductis; incidisse eum, pronunciari valeat: vt ita ad cor redeat, pœnitentiaq; peracta, à ligamine, quo miserè ligatus permanet, solui valeat, atq; ad Dominum adduci Iesum Saluatorem? Velu-
45 ti ipse de Lazaro quatriduano, fœtente, in monumento iacente, ligato pedes, & manus institis, & facie sudario ligata, ne videri posset, iam mortuo, discipulis dixit, cùm è monumento prodijsset ab eodem vocatus, voce magna clamante; *Lazare veni foras. Soluite eum, & sinite abire.* Ioann. 11. 44 &
46 de asina alligata, quam sedere volebat. *Matth.* 21.2. Apostolis præcepit: *Et inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea, soluite, & adducite mihi: Et si quis aliquid vobis dixerit, dicite, quia Dominus his opus ha-*
47 *bet: & confestim dimittet eos.* Hoc nempè munus Episcopi est, vigilare super gregem suum, ni veniat Lupus, & rapiat, & dispergat oues. *Ioan.* 10.12. vndè ipse tenebitur, si quæ
48 perierit, & sanguinem ouium de manu pastoris exquiret. Iustissimus Iudex, Pastor æternus. *Ieremiæ* 23.3. & 4. *Ezecchiel.* 33. & 34. *can. cognouimus* 19. *in fin.* 18. *q.* 2. *cap. irrefragabili.* 13. *in princ.* ibiq; *Gloss.* 1. *de officio Ordin. c. fin. in princ. de regular.*

49 Non itaq; dimittere eum debebit Episcopus, cùm ligamine sit alligatus tarthareo,

&

& iumentum factus Diaboli, ex Hieronymo in *can. audi denique* ibiq; *Gloss.* verbo *Sathana. & can. omnis Christianus 32. 11. q. 3. Nauar. manual. cap. 27. n.* 18. vt in præceps ruat ad Inferna, voraci absortus lupi ore; ex eo, quòd falsis testibus, qui nihilominus veritatem, nec volentes, occulere non potuere, nō incidisse declaratoriam obtinuerit; cùm verè sit ipse excōmunicatione ligatus, declaret eū incidisse, vt sic, verecūdia pertusus, pœniteat

50 se, & à ligamine soluatur pessimo. Quod quidē facere potest, vt neq; noua perquiratur citatio (personalis præsertim) iam semel ab initio vocatus; cùm de reuocādo eum in excommunicationem agatur, à qua non iam absolutus, sed magis pessimè religatus innenitur, falso supposito, eum non incidisse; qui & immunitatem violauit Ecclesiasticam, & in Sacerdotem notorium violentas manus iniecit, vt aduertere per quàm optimè Domini in *Rota decis. 7. de sentent excommunic. in nouis.* sequiturq; *Felin. d. cap. cùm sit Romana 5. num. 20. vers. octauò noto de appellat. Couarruuias in cap. alma mater de sentent. excommunicat. in 6. par. 1. §. 9. num. 4. in 4. casu. Genuens. in praxi cap. 29. de excommunicatione plura. num. 12.* editionis Romanæ anni 1609. & *in practicabilib. Ecclesiast. quæst. 708. num. 1. Card. Toletus Instructionis Sacerdotalis lib. 1. c. 10. n. 3.*

51 Præter quàm quòd neq; declaratoria ipsa officere vllo pacto potest; cùm relatiua sit ad testes, quos Andreas produxit: visis actis, &c. & signantèr defensionibus factis, &c. qui sanè falsi sunt.

52 Referens verò de eo exauditur, quod in relato est. ex Vlpiano lib. 19. ad edictum in *l. ait prætor. 5. §. si Iudex. ff. de re iudicata.* & Paulo lib. singulari de iure codicillorum in *l. si ità scripsero 30. ff. de conditionibus. & demonstrationibus.* & lib. 22. ad edictum in *l. certum 6. ff. de rebus creditis, & si certum petatur.* eodemq; Vlpiano lib. 17. quæstionum in *l. asse toto. 77. ff. de hared. instituend.* vbi *Bald. auth. si quis in aliquo documento. C. de edendo. l. 1. C. de errore calculi. cap. Abbate Sancti Syluani 25. de verborum significat. Felin. in cap. ex parte 2. nu. 11. vers. aliquando verò. & num. 12. de rescript.* noster *Maranta consl. 67. num. 2. in fin. & consl. 120. sub num. 19. circa fin. vers. quia relatio facta. Rota apud Card. Manticam decis. 336. num. 3. & dec. 352. num. 2. & part. 1. diuersorum decis. 121. num. 6. & apud Card. Caualcrium decis. 94. num. 7 & 8. & apud Sanct. memor. Gregor. XV. decis. 433. num. 10. & 14. & dec. 439. num. 1. in recentiorib. part. 1. decis. 1. num. 6. Gratian. forens. part. 3. cap. 501. num. 16.*

53 Quam ob causam si error, vel vitium in relato erit, & in referente apparebit, quod à relato regitur, atq; dirigitur. *d. auth. si quis in aliquo documento*, ibiq; Scribentes *C. de edendo. d. cap. Abbate Sancti Syluani 25. § ad hoc autem.* ibiq; *Gloss.* uerbo *fides. de verbor. signific. et Maria voto 13. num. 1. Gratian.* Rotæ Marchiæ *decis. 148. num. 17. Rota apud Sanct. memor. Gregor. XV. dict. decis. 439. num. 1.*

Etquidèm, quòd, quos produxit testes Andreas falsi sint; id planè apertissimè ex ipsis eorum depositionibus patet. Præter quā quòd nihil certum deponut, nisi hoc vnum, rem hancà nemine sciri potuisse nisi à militibus, qui capturæ interfuere D. Petri Sacerdotis. Milites verò ipsi postmodùm examinati sacramento deposuere, Andreā se pessime aduersus D. Petrū habuisse, & pugnis, & calcibus, atq; verberibus, eū afficiendo. Non itaq; firma persistit declaratoria, Andream in nullam incidisse censuram; cum illa in depositionibus testium ab Andrea productorum fundamentum habeat, & ad illos se re-

54 ferat. Strictè proindè, & presisè interpretationem accipiet, quatènus illi vera deposuissent, ad quos se refert. ad *tex. in l. quicquid astringenda 99. ff de ver. oblig. Rol. cons. 79. n. 10. lib. 3.* quem sequitur *Rot. in recentioribus par. 3. dec. 439. nu. 2.* ipsi autem ad milites, qui præsentes fuerunt, se referūt. Milites verò factum propalant, vt se habuit; Andreā pessimè se aduersus D. Petrum gessisse. approbantur proindè Milites in suo dicto ab Andreæ testibus. Certum igitur, & procul omni dubio remanet, Andream apertissimè in canonem saltim dedisse *si quis suadente Diabolo*, aliasq; cēsuras Sanctæ Sedi Apostolicæ reseruatas. Decidit idcircò, & in nihilum declaratoria abit: in nullam Andream dedisse censuram. Ergo dedit. Declarandus propterea, vt ex Hippocratis Apho-

55 rismo: *Extremis morbis, extrema adhibeantur remedia.* Probaturq; ex Vrbano IV. in *Extrauaganti sanè. 1. §. nos igitur, de simonia inter communes.* & ex medicinali malagma, è faucibus Orci penè mortua reuocetur ouis, ne è pastoris manibus deperdita

56 exquiratur. Quando: Horre[illegible] est incidere in manus Dei viuentis. vt Apostolus testatur Doctor Gentium ad *Hebr. 10. 31.*

Atq; ita ex his, quæ iudicio nos supponimus meliori, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V. I. D.
Episcopus Iuuenacen.

Incidisse Andream declaratum demùm fuit. Sed mirum accidit, & iudicium Dei, quòd ille non multò post repentino interitu perijt. sic panis mendacij, qui suauis apparuerat, durus lapis in fine fuit.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Vulturis auis rapacis natura à Plinio designatur.*
Accurrit ad prædam ex Alciati emblemate. num. 70.
2 *Spoliorum Subcollectores Vulturibus similes habentur.*
Futura enim cadauera persentiunt.
Sed quandoq; falluntur, atq; spe excidunt.
3 *Clerici & si de patrimonialibus testamenta conecdere valeant.*
Non tamen de bonis ex beneficijs acquisitis.
Ratio affertur nu. 4.
Possunt tamen nunc, post compositionem cum Camera Apostolica initam.
5 *Testes de valore, vel qualitate fructuum beneficiorum dependentes concludentèr deponere debent, nec in genere.*
Et rationem reddere sui dicti, n. 5.
Etiam non interrogati.
Et deponere valorem deductis oneribus, num. 8.
In materia præsertim obiectiua, nu. 10. & num. 12.
6 *Dispositio dubia, & incerta, nulla æstimatur.*
7 *Valor rei corporis non percipitur sensu.*
Probari autem debet per illum, qui se fundat in eo. num. 9.
Concludentèr probari debet. num. 11.
Et per quinque annos retrò, & post. n. 12.
Vel per decem, n. 13.
Vel per inuentarium bonorum, n. 15.
Vel per libros taxa pro extrahẽdis decimis Papalibus confecta, n. 17. & 19.
Vel per libros Massariorum, n. 20.
Potissimùm verò ad pœnam vitandam, n. 21.
Valor difficilis probationis esse æstimatur. n. 22.
14 *Probationes in materia obiectiua, & graui concludentes esse debent, & indubitata, & c.*
16 *Inuentarium bonorum probat contra producentem illud.*
18 *Probatio dubia, & incerta non releuat.*
20 *Libris Massariorũ, & Officialium publicorum statur ad probandum valorem.*
23 *Beneficiorum fructus si triginta ducatorum auri de Camera valorem annuum non excesserint, ex Pij V. Constitutione sub spolio non comprehenduntur, & nu. 52.*
Beneficiorum multiplicitas ex sacris Canonibus, & Sacro Concilio Tridentino improbatur, n. 24.
Eaq; obtinens non facit fructus suos.
Quod exaudi ex decreto Sacri Conc. n. 30.
Pluralitatemq; ipsam retinere voluit Sacrum Concilium, n. 37.
25 *Facta non præsumuntur, ni probatione firma fuerint, & n. 63.*
Rationem excipe n. 26.
27 *Beneficia vel collatione, vel institutione habentur.*
Et per Bullas probantur.
28 *Actore non probante reus, & si nihil ipse præstiterit, absoluitur.*
Ratio redditur n. 29.
30 *Tex. Sacri Tridentini Concilij sess. 24. c. 17. de reform. expenditur.*
Nec habet locum in beneficijs insufficientibus, n. 31.
Ratio redditur ex Caietano, n. 32.
Et hæc sententia magis recepta est, & verior. n. 33.
Etiam ex stilo Curiæ, & obseruãtia Episcoporum probata. n. 34.
Verba expenduntur eiusdem text. Sacri Concilij, n. 38. & 39. & 40.
Et Garsias refellitur circa illa, n. 43.
Neq; procedit in beneficijs de iure patronatus. n. 47.
Neq; extendenda de casu ad casum n. 49.
32 *Beneficium non sufficiens, beneficium non æstimatur.*
Quoad incompatibilitatem scilicet.
Et propter Ministros sunt, non contrà, & n. 41.
Beneficium vnum insufficiens obtinẽs, potest aliud sufficiens simplex obtinere, n. 38.
Plura verò insufficientia donec ad sufficientiam perueniatur. n. 40.
Stãte præsertim Episcoporum consuetudine illa conferendi, n. 46.
36 *Ecclesiasticus peruertitur ordo, si vnus plurium occupat officia clericorum.*
Et vnus esurit, alius autem ebrius est.
39 *Pronomen aliud, de pluribus non verificatur.*
Nisi aliud appareat ex addito, n. 40.
Vt declaretur per illud.
41 *Verba in sacro Tridentino Concilio Spiritu Sancto Magistro confecto posita, inutilitèr esse, atq; sine effectu; & frustrancè æstimandum non est.*
43 *Declarationes Sacræ Congregationis Concilij si authenticæ non fuerint, non probant.*
Omnes impressa, & imprimendæ fuerunt probibita ab eadem Sacra Cõgregatione. n. 44.
Esse doctrinales, non decisiuas quidam tẽtendunt, n. 45.
48 *Institutio necessariò sequi debet, nullo existente canonico impedimento in præstito.*
50 *Distinctio magna est inter collationem præsentationem, & institutionem.*
51 *Hominem de suis substantijs, quæ dedit ei Deus, non videre bonum, eaq; alienis relinquere, maxima est vanitas, & miseria.*

53 *Be-*

53 *Beneficiarius, quod parcè viuendo, suumq; defraudans genium sibi reliquauerit, sibi acquirit, & proprium efficitur patrimonium.*
Neq; sub spolio comprehenditur.
Vt possit etiam de illo testari.
Ratio affertur ex Nauarro nu. 54. & ex Azorio n. 56. & ex Lessio n. 58.
Quod extenditur etiam ad Regulares. num. 55.
Et Garsia sententia in hoc reprehenditur. num. 57.

59 *Beneficiarius potest ex fructibus beneficij viuere, ac patrimonium, quamuis amplum sibi reseruare, illudq; augere.*
Et in hoc Reaoani carpitur sententia.
Beneficiarius quandiù viuit vsufructuario comparatur, & fructuum dominus est. n. 64.
Vndè potest eos donare.
Et de eis testari potest. n. 65.
Potissimùm nunc temporis cùm Diœcesis cum Camera Apostolica compositionem inierint, & spolium soluant.
Ratio redditur n. 66.
Secùs tamen est quoad Episcopos. n. 67.

60 *Altari qui seruit, de altari vt viuat iustum, sanctumq; est.*
Non enim decet os boui trituranti alligari. n. 61.

62 *Nemo suis stipendijs militare cogitur.*

66 *Testandi impedimentum Clericis de bonis beneficiorum à iure descendit positiuo.*
Potest proindè illud Summus Pontifex remittere.
Ex causa præsertim onerosa.
Vt est compositio cum Camera Apostolica.

68 *D. Carolus Carafa Episcopus Auersanus apud Cæsaream Maiestatem Nuncius celebratur.*

69 *Diœcesis Auersana cum Camera Apostolica pro spolio Clericorum compositionem iniit anno 1621. Authore agente tunc Vicario Auersano.*

ARGVMENTVM.

Beneficiarius ex beneficij fructibus testari minimè potest. sub spolio proindè comprehenduntur. Probari autem debet beneficij valor, per se fundantem in illo, & per testes concludentèr deponentes. in materia præsertim obiectiua, & vbi ad pœnam agitur. probatur verò per inuentarium bonorum; vel per taxam pro papalibus decimis extrahendis confectam. Pluralitas damnatur beneficiorum etiam simplicium, si illa sufficientia sint. ad ornatum *text. Sacri Tridentini Concilij sess. 24. cap. 17. de reformat.* Nùm locum sibi faciat in beneficijs simplicibus insufficientibus, vt plura, quàm duo conferri vni valeant. & quid in beneficijs de iure patronatus laicorum? Et quid ex Episcoporum consuetudine illa conferendi? vndè *Garsiæ* sententia reijcitur? Quid verò si beneficiarius parcè viuẽdo, suumq; defraudans genium aliquid acquisierit, an dominus efficiatur eius, vt liberè de eo disponere valeat, vel verò sub spolio cõprehendatur? Quid verò nunc cùm Diœceses cum Camera Apostolica compositionem inierint? Beneficiarius nùm vsufructuario comparetur, in vita præsertim, vt Dominus dicatur fructuum beneficiorum, & an testari valeat?

RESPONSIO XCIX.

1 DE Vulture, quæ auis est rapax, hoc
insigne naturæ eius refert *Plinius*
lib.10. cap. 6. naturalis historiæ;
biduo, aut triduo præsentire fu-
tura cadauera, ob insignem odorandi facul-
2 tatem. An non Vultures tibi videntur Spo-
liorum Clericorum Subcollectores, qui etiã
quatriduo futura cadauera persentiunt, vt
quasi morientibus instẽt, ob insigniorẽ eorũ
odorandi facultatem? Sed ipsis quandoquè
accidit, quod Vulturibus euenisse ex Gabriæ
apologis refertur. apud Tuillium ad Alcia-
ti emblemate 126. cui titulus; Ex damno al-
terius, alterius vtilitas.

In aprum Leo certare quandoquè ausus
est.
Quos longè spectabant lite mota Vultu-
res,
Qui vincerent, vt vorarent. attamen
Ijs tandem amicis tota spes prædæ exci-
dit.

Palàm hoc facit factum, quod subijcimus.
Infirmabatur, sed ad mortem D. Lucius Thi-
sius Neritonen Sacerdos; quæ sua proindè
erant vt relinqueret elogio dato Ioannem
Laurentium Bonocore V. I. Doctorem hæ-
redem dixit, satisq; concessit, eiusq; hæredi-
tatem ex testamento adiuit. Verùm non de-
fuere Vultures; nàm spoliorum Subcollector
odorato cadauere, bonis omnibus seque-
strum inijcit.

Habet verò hoc prætextum: Dominum
Lucium dùm nobiscum in humanis ageret
plura obtinuisse Ecclesiastica beneficia
exuberantium redditũum, vltrà decentem
sui substentationem. ex fructibus beneficio-
rum bona auxisse. sub spolio proindè cade-
re. neq; potuisse de illis testamentum dice-
re. affert suæ prætensionis apertissimam Ale-
xandri Tertii determinationem in *cap quia*
nos. 9. de testament. extrà. decernentis: *Quòd*
3 *licèt Cle[illegible]bis, quæ paternæ successionis,*
vel cognationis intuitu; aut de artificio sunt
adepti, seù dono consanguineorum, aut ami-
corum non habito respectu ad Ecclesiam,
peruenerunt ad ipsos, liberè disponere va-
leant: de his tamen, quæ consideratione Ec-
clesiæ perceperint, nullũ de iure possunt facere
testamentum. sic Alexander Tertius. Ratio-
nem reddit *Gloss.* ibidèm verbo *testamen-*
4 *tum.* Cùm eorum proprietas (inquiens) non
sit sua, cùm solùm vsum habeant; sed tantùm
victu & vestitu contenti esse debẽt. & totum
superfluum erogandum est pauperibus. ità
Gloss. & communitèr *Scribent.* ibidèm. Ex
fructibus beneficiorum bona auxit Lucius.
Sub spolio proindè comprehendi. nec va-
luisse supremam de illis pro Laurentio dice-
re voluntatem. In Tribunali Nunciaturæ sta-
re Laurentium oportuit. Quam ob rem cau-
sæ status in hoc fuit: Esset nè firma assumpti
syllogismi pro Fisco Apostolico minor; ex
fructibus beneficiorum patrimonium au-
xisse, opulentumq; fecisse Lucium, vt alijs de-
indè derelinqueret?

Infirmam illam fuisse, nec pili valuisse ad-
struebamus; nec sanè sine fundamento.

5 Nihil enim certi ex testium pro Fisco de-
positionibus de beneficiorum exuberantia
fructuum, quæ Lucius obtinebat, habetur.
Cùm omnes in genere deponant, neq; de
valore certo distinguant, dictiq; causam nec
reddant, ex qua ad fructuum quantitatem,
atq; exuberantiam includere valerent. Est
6 ergò eorum depositio incerta, & dubia. in
nullo itàq; proficit. ad *text. in cap. in præsen-*
tia. 8. §. quarè cùm constet. ibiq; *Scribentes*
7 *omnes. de probat.* De valore verò deponen-
tes testes, quàmuis non interrogati, causam
reddere debent: Quia nimirùm valor cor-
poris non percipitur sensu. *Bart. in l. vnica*
ad fin. C. *de sentent. quæ pro eo, quod inte-*
rest. Bald. in l. fin. in fin. C. *de iure dominij*
impetrando. Cassadorus decis. 19. num. 3. su-
per regul. Rota apud Sanct. memor. Gregor.
XV. decis. 379. nu. 3. Farinac. de testib. q. 70.
8 *num. 6. & seq.* Neq; propterea de beneficij
valore deponebant, deductis oneribus. ex
Bonifacio VIII. in *cap præsenti probibemus.*
9. aliàs fin. § porrò vbi. de officio Ordinar. lib.
6. Rota decis. 10. de præbend. in antiquis. &
apud Crescentium decis. 2. de probationib. &
apud Cardinal. Caualerium decis. 383. num.
2. & apud Sanct. memor. Gregor. XV dec. 411.
9 *num. 3. &* 4. Probare autem valorem, illum-
què excrescentem, ad illum spectat, qui se
fundat in illo. *Crescent. decis. 4. de probat.* Ni-
hil igitur certi probatum per Fiscum. nihil
10 proindè obtinebit. Præterquàm quòd, cùm
de materia hic agatur obiectiua, vt bona
occupet Fiscus, quasi sub spolio comprehen-
sa, quod exquisita ea prætendat ex excrescẽ-
tibus beneficiorum fructibus; Valor vtiquè
11 ipse beneficiorum, & fructuum redundan-
tia concludentèr probanda fuerant. In hoc
enim suæ fundamentũ intentionis firmabat
Fiscus. ipse itàq; probare debebat. ex plenè
traditis per *Garsiam de beneficijs part. 5. cap.*
3. num. 187. 188. & 189. Rota apud Sanct.
memor. Gregor. XV. decis. 419. num. 1. Paris.
de resignat. beneficior. lib. 10. q. 2. nu. 46. 50.
& 55. quo loco ad materiam docet: Valo-
12 rem probari debere, vt minimum, per quin-
que annos retrò, & per quinque annos post,
reddituum in singulos annos. vel etiam per
13 decem annos. vt dictum fuit in *Cremen pen-*
sionis 22. Iunij 1625. coràm Cardin. Caualer.
dec. 361.

14 Quinimmò probationes ipsæ in materia
obiectiua, & graui, ad priuationem scilicet,
vel ad delictum, (veluti ad spolium) nedùm
concludentes perquiruntur, sed concluden-
tissimæ, atq; indubitatæ, & claræ. secundum
Gloss. in cap. 1. § si quis igitur. verbo *aper-*
tissimus

tissimis. de except. in 6. ad *text. in l. sciant*
cuncti 25.*C. de probat.* quæ lex canonizata
reperitur per Gratianum in *can. sciant cun-*
cti 2.2.*quæst.* 8.*Rota apud Sanct. memor. Gre-*
gor. XV. decis. 20.*nu.* 3.*& decis.* 322.*nu.* 3.*&*
4. ibidèmq; *Beltramin. n.* 12.*& dec.* 353.*n.* 7.
Addens *Beltram. n.* 18.
15 Verùm quod summoperè pro Laurentio
contra Fiscum faciebat, erat inuentarium
bonorum beneficiorum ipsorum, quæ Lu-
cius, cùm vitali perfruebatur aura, posse-
derat; quod ipsemet Fiscus produxerat,
ex quo euidentissimè probabatur, be-
neficiorum redditus tenues esse. Men-
dacij igitur, non in tenebris, conuincebsn-
tur examinati testes pro Fisco, qui in gene-
16 re, beneficiorum exuberantiam fructuum
deposuerant. Inuentarium quippè aduersùs
producentem illud probationem non mo-
dicam operatur. ad *text. in l fin. C. arbitri.*
tutela. Rota apud Cardin. Caualer. dec. 357.
num. 2.
17 Deducebatur etiam beneficiorum ipso-
rum redditium tenuitas ex libris taxæ be-
neficiorum Diœcesis Neritonen, quæ facta
fuit pro extrahendis papalibus decimis, ex
quibus vix beneficia præfata, quæ Lucius
possidebat, summam implebant triginta se-
ptem ducatorum monetæ Regni. Nullam
idcircò firmitatem institura a Fisco obtine-
bat probatio, quin magis dubia, æquiuoca,
18 atquè incerta permanebat. non itáquè æsti-
manda, quin abijcienda, vti erronea; ni ma-
gis falsam dixeris. ad *text. dict. cap. in præ-*
sentia 8.*§. quarè cùm constet. de probat. Ro-*
tà apud Card. Caualerium decis. 97. *num.* 8.
& decis. 125.*num.* 7.*& decis.* 570. *num.* 8.*&*
in recentiorib. part. 2.*decis.* 318.*num.* 4.*in*
19 *fin.* Taxa verò pro extrahendis decimis pa-
palibus valorem probat. vt *Belleneinus* do-
cet *de charitatiuo subsidio q.* 84.*num.* 3. *vol.*
15.*part.* 1.*tractat. Rota apud Card.* Caualc-
20 *rium dec.* 361.*num.* 1. dicens: Massariorum,
& Officialium publicorum libris itari ad
valorem probandum beneficiorum. ex *So-*
cino cons. 205. *in fin. vers. non obstat. lib.* 2.
Rotamq; eisdem fidem adhibere solere. vt
in *Geruien. decimarum* 29. *Ianuarij* 1605. *co-*
21 *ràm Penia.* potissimùm verò ad pœnam
vitandam. ex *Bart. in l. fin. ante fin. vers. item*
nota istam legem. ff de hæredibus instituend.
Felin. in cap. cùm contingat colum. 2. *de præ-*
script. Cassador. *d. dec.* 20. *super regul. Verall.*
decis. 78.*nu.* 2.*&* 3.*p.* 2.
22 Quia professò valor difficilis esse proba-
tionis consueuit. secundùm *Cassadorum*
decis. 19.*num.* 3 *super regul. Verallus d. decis.*
78.*num.* 4 *par.* 2.*& decis.* 49.*num.* 4. *part.* 3. &
sequuta fuit Rota in *Carpentoracten Priora-*
tus 1. *Iunij* 1619. *coràm Buratto.* eiusq; me-
minit *Beltramin. in additionibus ad S. mem.*
Gregor. XV. dec. 101.*n.* 6.
Excessiuo itàq; beneficiorum valore, vti
Fiscus præsumebat, non probato: quinimò,
(firma remanente veritate ex inuentario bo-
norum, vt diximus, beneficia, quæ Lucius
possederat, vix summam impleuisse triginta
ducatorũ monetę Regni in singulos annos)
elidebantur iura Fisci, vt pro nobis quoquè
dispositio staret Pij Papæ V. qua disposuit:
23 Beneficiorum fructus, *si triginta ducatorum*
auri de Camera secundùm communem æsti-
mationem valorem annuum non excesserint;
sub spolio, beneficiario vita functo, non cõ-
prehendi. eam Constitutionem post *Bullar.*
refert *Quaranta in summa* verbo *spolia*
Clericorum. f. mihi 484.
Quia verò semel cęperat loqui Fiscus, rei-
terauit sermonem, nè prædam perderet, ad
quam Vultur spectatum accurrerat; ex
alio capite sub spolio Lucij bona com-
24 prehendi adstruebat: quod contrà Sa-
crorum Canonum, atquè præsertim Sacri
Tridentini Concilij normam plura posse-
derit beneficia. Non fecisse proindè ex illis
fructus suos. sub spolio iurè proptereà com-
prehendi.
Obiectionem autem submouebamus
nos. Cùm, quòd ipsa beneficiorum plurali-
tas, veluti, nequè fructuum redundantia
25 probabatur. Facta verò non præsumi, nisi
probatione firmentur. *cap.* 1. *de constitution.*
in 6. *l. in bello* 12. *§. facta. ff. de captiuis, &*
postliminio reuers. l. 1. *C. de probationibus.*
Rationem excipe ex Neratio lib. 5. membra-
narum in *l. in omni.* 2. *ff. de iuris, & facti*
26 *ignorantia.* Quia facta sui natura incerta
sunt, atq; penè infinita. probatione proindè
firmanda. sequiturq; *Barbosa axiomat.* 93.
27 *nu.* 27.*&* 28. Beneficia verò, vel collatione,
vel institutione habentur. *regula beneficium*
1. *de regul. iur. in* 6. per Bullas itàq; vel Apo-
stolicas, vel Ordinarij probanda. Neutrum
28 autem horum præstabat Fiscus. Obtinere
haud vtiq; poterat. ex regula, quòd: Actore
non probante, reus, etiam si nihil ipse præ-
stiterit, absolui debeat. *cap. fin*[illegible] *de iur*e
iurand. cap. cùm Ecclesia Sutrin[illegible] *in fin. e*
causa possessionis, & proprietat. l. qui accusa-
re. 4. *C. de edendo. Gloss.* 1. *in cap. mulieri.* 34.
de iur. iurand. Gloss. in cap. causam, quæ 3.
verbo *ad domum circà fin. de dolo, & contu-*
macia. Rota apud Cardin. Manticam dec. 68.
num. 1. *& num.* 9. *& apud Coccinum decis.*
215.*num.* 3. *& apud Cardinalem Caua-*
rium decis. 98.*num.* 2. *& decis.* 523. *num.* 1.
29 Ex ratione, quam reddit Rota apud *Veral-*
lum decis. 11.*num.* 2. *part.* 1. Quia solùm ius
actoris consideratur: quod sanè si fundatum
non fuerit, non vtiq; releuabit. ad *text. in*
l. neq; natales. 10. *C. de probat. Verall. d. decis.*
11. *n.* 6.
30 Tùm, quòd ex sacris canonibus, atq; ex
dicto decreto Sacri Tridentini Concilij *sess.*
24. *cap.* 17. *de reformat.* Ea beneficiorum
pluralitas damnatur; quando vnus plurium

officia occupat Clericorum ; vt propterea
sanctè sacris canonibus cautum fuerit, ne-
minem oportere in duabus Ecclesijs cõscri-
bi: Quia ex hoc Ecclesiasticus ordo peruer-
titur: Statuit proindè Sacrum Concilium :
*Vt in posterum vnum tantùm beneficium
Ecclesiasticum singulis conferatur. Quod
quidem si ad vitam eius, cui confertur, hone-
stè substentandum non sufficiat; liceat nihi-
lominùs aliud sufficiens, dummodò vtrunq;
personalem residentiam non requirat, eidem
conferri.*

31 Disposuit proindè Sacrum Concilium
vnum sufficiens beneficium cuiq; conferri,
quod scilicet ad vitam eius, qui illud obti-
net, honestè substentandum sufficiat. Non
32 ergò in insufficientibus locũ habebit. Nam
(vt Caiet. *in summa* verb *benefi. iorum mul-
tiplicatio* loquitur) *Beneficium adeò tenue,
quod non sufficit ad substentandum Mini-
strum, non est beneficium, nisi imperfectè:
quoniam non potest sana ratione institui,
vt vnum sit vnius stipendium Et propterea
de his minimis fit, vt melius potest, quousq;
Minister habeat sufficiens vnde viuat; Quo-
niam propter Ministros sunt beneficia, & nõ
contrà.* his Caietan. deduciturq; ex Bonifa-
cio VIII. in *cap. is, cui. 19. de præbend. in 6.*
quatènus ex eo deducitur; beneficium in-
sufficiens, in hac ipsa collationis materia,
pro beneficio non haberi. illis verbis: *aliud
beneficium sufficiens obtinenti prouidere
non potest.* quod perpendit etiam *Gloss.* ibi-
dèm. verbo *sufficiens.* quæ sic infert: *ergò si
non est sufficiens, secus est.* Quia videlicèt
poterit eidem conferri; cum pro beneficio
non æstimetur. Quæ planè sententia non
incongrue firmitatem recipit ex Alexandro
Tertio in *cap. eam te 4. in fin. de ætate, &
qualitate, & ordine præficiendorum. extrà*
illis verbis: *Nisi ita fuerint tenues in sub-
stantia, quòd proprios Sacerdotes nõ possint
conuenienter alere.* Loquitur verò de Eccle-
sijs cura[illegible]narum habentibus. Perpen-
ditq; [illegible] ibidèm verbo *tenues*. dicens:
*In casu isto permittit Papa propter pau-
pertatem habere plures Ecclesias.* quod sanè
non improbauit Sacrum Concilium *d. c. 17.*
perpenditq; *Nauar. Manuali c. 25. nu. 127.
& 128.* sequiturq; *Zerola in praxi Episco-
porum part. 1.* verbo *beneficia. §. 7. in secun-
da conclus. & part. 2.* verbo *conformitas. Les-
sius de iustitia, & iure lib. 2. cap. 34. dub. 31.
n. 169. vers. quarto quia.* Episcopus Vici *Ric-
cius par. 1. in praxi resol. 326. Ioannes Azo-
rius institut. moralium par. 2. lib. 6. c. 11. q. 8.*
33 qui hanc sententiam probabiliorem, verio-
remq; nedum cõmuni Sacrorum Canonũ
iure asserit, verùm iure nouissimo Sacri Tri-
34 dentini Concilij, stante potissimùm Episco-
porum in hoc consuetudine plura vni con-
ferendi beneficia, quæ insufficientia ex se
sint, & personalem residentiam non exqui-
rant. optimè omnium, & per plura compro-
bat, firmâq; reddit hanc sententiam *Hoyeda
de incompatibilitate beneficiorum part. 2.
cap. 1. à num. 24. cum seq.* asserens prætereà,
probatam hanc sententiam videri etiam ex
stilo, post quoq; Concilium. *Parisius* quoq;
*de resignat. beneficiorum lib. 3. q. 1. num. 141.
Perez de Lara de Cappellanijs lib. 2. cap. 7. n.
12. 13. 14. Cenedus ad decretales collectanea
150. n. 1. in fi. & n. 2. Barbosa de officio Epi-
scopi part. 3. allegat. 62. n. 10. & in collectan.
ad d. cap. 17. Sacri Concilij num. 10. Nauar.
cons. 11. quidam habens n. 1. in fin. lib. 3. de
prebend.* in ipsis terminis Sacri Concilij lo-
quens. *Isidorus Mosconius de Maiestate
militantis Ecclesiæ lib. 1. part. 3. cap. 2. de be-
neficijs fol. mihi 452. in fin. vers. plura bene-
ficia simplicia. Viuianus in praxi iuris pa-
tronatus lib. 6. cap. 10. n. 14.* qui de stilo testa-
tur Curiæ, quòd possint Episcopi plura be-
neficia vni conferre, quæ sufficientia non
sint. *Lal. Zecch. de republ. Ecclesiast. tit. de
beneficiatis. circa 3. caput sub num. 5. fol. mi-
hi 493. & vers. ad dignoscendum.* qui decla-
rationem Sacræ Congregationis etiam re-
fert. Et regularitèr in hoc dispensationem
nõ peti (inquit) relinqui propterea conscien-
tiæ cuiusq; *Garsias de beneficijs part. 11. c. 5.
nu. 308.* qui plures pro hac sententia refert.
*Mastrius in praxi habendi concursus ad
Parochiales requisito 7. dub. 16. n. 7. 8. & seq.
Franciscus Seuerinus resol. 11. num. 4. & 5.
post secundum volum. quæstionum forens.
Nouarij.*

35 Nec ab re animaduertendum; Sacrum
Concilium verba haud facere *d. cap. 17.* de
pluralitate beneficiorum simplicium insuf-
ficientium ad vitam honestè substẽtandam;
vt reliquisse id visum fuerit sub iuris cõmu-
nis dispositione. quod sequuta fuit *Rot. in
vna Theanen. Sancti Eustachij 20. Aprilis
1587. coram* Gyptio. quam refert *Garsias
d. cap. 5. n. 309.* Quia Concilium (inquiens
Rota) non loquitur de pluribus beneficijs
simplicibus ad vitæ substentationem non
sufficientibus Quod planè ad mentem vi-
detur Sacri Concilij. Voluit porrò Sacrum
Concilium prospicere, vt haberet quisq; ex
Ministris Ecclesię vndè vitam honestè sub-
stentare valeret ex beneficiorum redditi-
bus; non verò permittere, vt vnus plurium
officia occuparet Clericorum, quo sanè mo-
36 do Ecclesiasticus peruertitur ordo, si vnus
quidèm esurit, alius autẽ ebrius est. vt Apo-
stolus Doctor Gẽtium ad *Corinthios* loqui-
tur eos carpens. *prima cap. 11. 21.* pluralitatẽ
37 proindè sufficientium retinere, ac reprime-
re voluit; non verò insufficientium, qua-
tènus quidèm ad sufficientiam illa perue-
nirent. Nam, vt diximus ex *cap. is, cui 19. de
præbend. in 6.* & doctrina *Caietani*, insuffi-
cientia, quòad hanc incompatibilitatis par-
tem, pro beneficijs non habentur, donec
suf-

sufficientiam ad honestam cuiusq; substen-
38 tationem impleuerint. Quam ob causam idem Sacrum Concilium *dict. cap.* 17. permisit habenti vnum insufficiens, conferri eidem posse aliud simplex sufficiens, etiam si primum insufficiens Curatum fuerit; dummodò vtrumq; personalem residentiam non requirat.

Ad sufficientiam proindè intendit, vt haberet vnusquisq; vndè vitam honestè sub stentare valeret, non ad insufficientiam, vt hanc permitteret, donec ad sufficientem vniuscuiusquè vitæ honestam substentationem perueniretur; illam verò perniciosam plurimorum sufficientium retentionem reprimeret, impediretq;

39 Neq; obijcias pronomen illud aliud, quod de pluribus verificari non patitur. Si enim rectè, vt par est, verba expendantur Sacri Concilij: (*Licet nihilominus aliud simplex sufficiens eidem conferre.*) pronomen
40 illud aliud declarari perspexerimus per additum illud sufficiens. Non itaq; de vnoquoquè beneficio exaudietur, vt conferri aliud possit, & non aliud quoq; nisi sufficiens illud fuerit. Ad finem enim perspexit sacrum Concilium, vt sufficienrem quisq; haberet suæ honestæ substentationis prouisionem, atq; de eo disposuit, non ad media per se, donec per aliud, & aliud insufficiēs ad finem intētum, & honestam cuiusq; substentationē perueniatur. Quoniam cùm non potest sana ratione institui, vt vnum fit vnius stipēdium; proptereà de his minimis fit vt melius potest, quousq; Minister habeat sufficiens, vndè viuat, vt ex *Caietano* in superioribus quoquè
41 diximus, verba referentes eiusdem. Propter Ministros enim sunt beneficia; non contrà, propter beneficia Ministri Ecclesię. Alioquin permanebit adiectiuum illud (*sufficiens*) si-
42 ne affectu; quin otiosum, & inutile; quod de Sacro illo Concilio Spiritu Sancto Magistro confecto, & ordinato, dici minimè, vel præsumi debet. *ad text. in cap. si Papa* 10. *& cap. licèt nobis* 11. *de priuil. in* 6. nec recedit *Barbosa in collectan. ad dictum cap.* 17. *Concilij.* ad verbum vnum tantum beneficium Ecclesiasticum *num.* 3. quo loco ità decisum refert.

43 Non itàq; refragabuntur, quas *Garsias dict. part.* 11. *cap.* 5. *num.* 310. Sacræ Congregationis declarationes refert, quæ ipsum ab hac nostra sequenda sententia, quam veriorem existimat, deterruere. Primò, quòd dę præfatis declarationibus non constat, nequè authenticæ proferuntur, vt perpendit *Pater Diana part.* 2. *tract. de horis canonicis resol.* 6. *vers. ad responsionem.* & ante eum *Sanchez de matrimon. lib.* 8. *disputation.* 2. *num.* 10. *in fin.*

44 Deindè, quòd declarationes huiusmodi omnes, siuè impressæ, siuè etiam imprimendæ ex eiusdem Sacræ Congregationis decreto, annuente fœlicis, sanctæq; memoriæ Gregorio X V. tunc regnante texto Iunij 1621. prohibitæ fuere, & abrogatę, quin non falsæ, atq; erroneæ æstimatæ.

45 Demum, quòd (tàc authenticas fuisse) sint Doctores, qui huiusmodi declarationes doctrinales existimauere, non decisiuas, atq; proindè necessariò illis standum non esse. vt refert *Diana part.* 1. *tract. de paupertate religiosa resolut.* 32. *in fin. vers. restat modò.*

46 Prętertim verò cùm in hac parte stet in contrarium Episcoporum recepta ab omnibus consuetudo. & Doctores tam ex Theologis, quam ex Canonistis hanc sequantur interpretationem, quæ etiam Sacri Concilij verbis, & menti in *d. cap.* 17. congruere videtur. *Garsias d. cap.* 5. *part.* 11. *n.* 323. *& seq. & nu.* 331. *Barbosa in collectan. ad d. cap.* 17. *Sacri Concily. n.* 7.

Accedit his quoq; aduersùs Fiscum per-
47 pensionibus: Decretum præfatum Sacri Concilij *d. cap.* 17. ad beneficia simplicia, quæ de iure patronatus laicorum sunt, minimè extendi. loquitur quippè Sacrum Concilium de collatione: (*eidem conferri*) dicens. Beneficia verò de iure patronatus per institutionem dantur, patronorum præcedente
48 præsentatione, quæ necessariò sequi debet, nullo existente in præsentato canonico impedimento. ad *text. in cap. cùm laici* 10. *& cap. ex insinuatione* 14. *& cap. significasti.* 18. *de iure patron. Paulus de Cittadinis de iure patronat. part.* 6. *art.* 3. *num.* 81. *& seq.* diximus *respons.* nostra 32. *num.* 46. *&* 47. *par.* 3. atq; ità Sacram declarasse Congregationem refert *Marius Antonin. Maceraten. variar. resol.* 112. *quæ est finalis casu* 68. *vers. quàmnis alius.*

49 Non erit itàq; facienda extensio de casu
50 ad casum. Magna namq; distinctio intercedit inter collationem, præsentationem, & institutionem. vt Bonifacius decernit Octauus in *cap. cùm in illis* 16. *§. cùm autem. de præbend. in* 6. potissimùm verò [illegible]ficia tenuium sint redditruum. *Garsias de beneficijs part.* 11. *d. cap.* 5. *§.* 3. *num.* 286. *& num.* 318. *cum seq. Lambertinus de iure patronat. par.* 1. *lib.* 2. *q.* 7. *art.* 15. *num.* 15. *Massobrius in praxi habendi concursum requisit.* 7. *dub.* 18. *&* 19. *Barbosa in collect. ad d. cap. cum illis* 16. *n.* 8. *&* 9.

Prædam inuenerat Fiscus, dimittere idcircò eam non rectè æstimabat. Quam ob causam perseuerabat pulsans: Lucium patrimonium auxisse ex beneficiorum fructibus, maxima cum parsimonia viuendo, suum defraudans genium. comprehendi proptereà illud sub spolio, vti ex fructibus confectum beneficiorum.

51 Et quidèm hoc malum illud est, quod Salomon se sub Sole vidisse dixit: *Ecclesiast.* 6. 1. atquè magnam vanitatem, & miseriam magnam æstimauit; *Vir* (inquiens) *cui dedit Deus*

Deus diuitias, & substantiam, & honorem,
& nihil deest animæ suæ ex omnibus, quæ
desiderat; nec tribuit ei potestatem Deus, vt
commodat ex eo, sed homo extraneus vora-
bit illud. Laborauit hic, nec comedit, vt alie-
nis relinqueret, atq; Vulturibus pastum præ-
beret.

Præter quàm quòd enim, stante fructuum
beneficiorum tenuitate, vt in superioribus
demonstratum est, qui neque ad honestam
vitæ Lucij substentationem sufficiebant, vn-
de nihil, vel geniuni defraudando suũ, super-
esse sibi poterat, neq; patrimonium ex illis
52 augere; neq; tamen sub spolio comprehen-
debantur, vix summam triginta septem du-
catorum monetæ Regni implentes, vt dixi-
mus. proficiebat proindè ei Constitutio Pij
V. vt in superioribus meminimus, nè sub
spolio comprehenderentur.
53 Nihilominù; tamen, quod parcè viuendo,
suumq; defraudans genium sibi comparsit
miser beneficiarius, id sibi acquisiuit, vt libe-
rè de eo disponere potuerit, vt neq; sub spo-
lio computetur, neq; spolij nomine compre-
hendatur. ex traditis per *Sanct. Thom. 2. 2.*
quæst. 185 *art. 7. in corpore.* & *ad secundum*
ibidemq; *Caietan. quæst. 2.* sequiturq; *Na-*
uarr. de redditibus Eccles. quæst. 1. monito
26. num. 1. rationes referens: *Quia cùm ea-*
54 *cis* (inquiens) *ad suum victum dentur, data*
censeri debent cum facultate plena disponen-
di de illis. Et quia videntur id quærere sua-
quadam industria, & pœna; & eo modo quæ-
sita censentur patrimonialia. sic Nauarr. &
idem ipse *eodem tract. monito* 33. *num. 2. &*
55 *seqq.* id etiam in Regularibus extendens. se-
quiturq; *Ioann. Azor. Institut. moral. par. 2.*
lib. 8. cap. 3. quæst. 1. & 2. rationemque dicti
reddit:
56 Quia Beneficiario nedùm debentur fru-
ctus tanquàm vitæ necessaria, sed etiam vt
laborum stipendium, & merces. *Couarr. in*
in cap. cùm in officijs. num. 2. vers. 3. ex eadem
ratione [illegible]*ment. Sanchez in opere mo-*
rali tom. 1. lib. 6. cap. 9. num. 14. Sotus de iust.
& iur. lib. 10. quæst. 4. art. 4. colum. 4. vers.
cùm ergò residuum fol. mihi 962. *Pater Mo-*
lina de iust. & iure tom. 1. tract. 2. disp. 147.
in 3. conclus. Lessius de iustit. lib. 2. cap. 4.
dub. 6. num. 39. & 40. Victorellus ad Tolet.
lib. 5. instructionis Sacerdotalis cap. 4. vers.
bona, quæ parcè viuendo. Lælius Zecchius
de Republica Ecclesiastica tit. de beneficiatis
num. 10. vers. quòd si beneficiarius fol. mihi
503. *Molin. de* Hispania *primogen. lib. 2. cap.*
10. num. 50. & seq. Rota apud Sanct. memor.
Gregor. XV. decis. 401. num. 6. Garsias de be-
nefic. part. 2. cap. 1. num. 9. quàmuis ipse *n. 10.*
57 dicat: posse quidèm beneficiarium ex bo-
nis præfatis parsimonia quæsitis in vita di-
sponere, non verò in morte, sed iurè carpi-
tur: & quòd nullam referat rationẽ; & quòd
improbabilis eius sit sensus: cùm contrà no-
stra hæc sententia, & multorum authoritate,
tùm Theologorum, tùm Canonistarum ful-
ciatur, & rationibus firmetur maximi pon-
deris, ijsq; nec contemnendis, ea præsertim,
quam & *Nauarr. vbi suprà*, & *Lessius dict.*
dub. 6. num. 39. referunt: *Si enim* (inquiens
58 Lessius) *liberè poterant hæc in suos vsus*
conuertere; cur, si se ipsos fraudare, & par-
cius viuere velint: vel reseruatis fructibus
beneficij, vt patrimonialibus, non possint eos
fructus cuiuis alteri donare? his Lessius. se-
quiturq; *Filliuccius tom. 3. tract. 43. cap. 3.*
quæst. 6. num. 6. contrariam sententiam im-
probabilem appellans contrà *Redoanum*
de spolijs quæst. 6. num. 8. & seqq. quem
Garsias pro sua sententia non affert. *Alze-*
dus in praxi Episcoporum cap. 14. num. 40.
de Episcopis etiam loquens. sicuti *S. Thom.*
d. q. 185. art. 7.

Nequè prætereà probatum fuerat per Fi-
scum, vt oportebat, patrimonium ex bene-
ficij fructibus auxisse, exuberansquè fecisse
59 Lucium. Cùm potuerit ex fructibus ipsis
patrimonij, quod anteà habebat, ex benefi-
cijs viuendo, illud amplum reddere, atquè
excedens. Nullibi enim prohibitum inueni-
tus, quin ex beneficij fructibus viuere be-
neficiarius possit; patrimonij, quàmuis am-
pli, quod possidet, fructus, in illud exuberans
reddendo, reseruare. vt aduersùs *Redoanum*
de spolijs dict. quæst. 6. num. 8. & seqq. com-
munis aliorum stat sententia Theologorum,
60 & Canonistarum. Quia, qui altari seruit, de
altari, vt viuat congruum est, & iustum. Et
qui in Sacrario operãtur, quę de Sacrario sũt
edunt. ex Paulo Gentium Doctore *1. ad Co-*
rinth. 9. quod ex dictis Prosperi de vita con-
templatiua lib. 2. cap. 11. transtulit Gratia-
nus in *can. Sacerdos. 9. 1. quæst. 2.* & Innocen-
tius Tertius in *cap. cùm secundùm Aposto-*
61 *stolum 16. de præbend.* Neq; deceat os bo-
ui trituranti alligari. vti ex *Deutoronomio*
23. sequutus fuit idem Apostolus *1. ad Co-*
rinth. 9. & *text. in capit. extirpanda 30. de*
præbend. faciunt tradita per *Sanct. Thom. 2.*
2. quæst. 100. art. 2. & 3. & dict. quæst. 185.
art. 7. Cardinalis cons. 79. num. 3. Couarr. in
cap. 1. de testament. num. 2. Nauarr. de red-
ditib. Ecclesiasticis quæst. 1. monito 32. nu. 1.
62 ea ratione præsertim, quia secundùm Apo-
stolum, nemo suis stipendijs militare cogi-
tur. *can. Ecclesias. 1. §. quis militat. 13. quæst.*
1. can. iam nunc. 8. in fin. 28. quæst. 1. Gloss. in
summa 15. quæst. 2. verbo *pro impensis. in fin.*
cap. cùm ex officij 16. de præscription. Fran-
ciscus Sarmiento de redditibus Ecclesiasticis
capit. 1. numer. 18. Ioannes Azorius Institut.
moralium part. 2. lib. 8. cap. 3. quæst. 1. Moli-
na de iust. & iure disput. 145. col. 1. in princ.
& disput. 147. in 4. conclus. Lessius de iustit.
d. lib. 2. cap. 4. dub. 6. num. 38. Filliuccius dict.
cap. 3. q. 7. n. 7. idem *Redoan.* sibi contrarius
de spolijs q. 10. num. 6. qui hanc sententiam
pro-

probabilē agnoſcit.ex *Innoc.in c. Epiſcopus*
de præbend. Menochius de arbitrar. centur.
6.caſu 520.*num.*1.*& ſeqq. Emmanuel Sua-*
*rez in communibus concluſionibus tom.*1.
commun.opinionum lit.C.Clericus patrimo-
*nio.nu.*98 *fol.mihi* 22.*Barboſa de officio, &*
*poteſtat.Epiſcopi par.*3.*alleg.*114.*num.*36.*ad*
*fin.vſq; Iacob. Anton. de Mauro allegat.*34.
num 4.*Ioannes Franciſcus de Ponte dec.*12.
*num.*10.*& ſeqq.Gratianus forenſ.diſceptat.*
*part.*2.*cap.*381.*nu.*3.4 *&* 5. *Molfeſius conſ.*
1.*n.*8.*&* 9.*ad calcem* 1. *vol. Commentarior.*
ad Conſuetudines Neapolitanas.
Verùm nouo capite quaſi hydra inſurge-
bat Fiſcus. Patrimonium,quod Lucio eius
Germanus Nicolaus reliquerat,cùm ex hu-
manis abſceſſit,ex fructibus quoq; beneficij,
quos illi Lucius dùm vitali fruebatur aura,
donauerat,auxiſſe.ſub ſpolio comprehendi.
Recidebamus autem caput. Primò, hoc
ipſum aſſeri; non probari à Fiſco. in facto
63 conſiſtere. probandum propterea. vt in ſu-
perioribus diximus.
Deindè (manus demus donauit) vel ex
eo donauit, quod ſibi parcè viuendo com-
parſerat,& quia ſuum effecerat, donare po-
tuit: vti in antecedentibus oſtendimus. vel
64 donauit ſimplicitèr, & cùm beneficiarius
dùm viuit adhùc,& in humanis agit,vſufru-
ctuario comparetur, dominus vtiquè eſt
fructuum. donare proindè potuit fratri, in-
digenti potiſſimùm.ex *S.Thom.*2.2.*d.quaſt.*
185.*art.*7.*Gloſſ.in cap. præſenti* 9. verbo *re-*
*ſeruari de officio Ordinar. lib.*6.ibidemquè
*Barboſa num.*8.*Nauar.de redditibus.d.q.*1.
*num.*21.*Lælius Zecchius d.tit.de beneficiatis.*
*num.*7.*fol.mihi* 500.*Farinac.Illuſtr. con-*
*trouerſ.lib.*5.*cap.*89.*Molina de Hiſpan.pri-*
*mogen.d.lib.*2.*cap.*10.*num.*33.*& ſeq. & nu.*
37.*&* 43. *Ioan.Azor. Inſtitut. moralium*
*dict.lib.*8 *cap.*10 *q.*4.*Leſſius d.dub.*6.*nu.*42.
& ſeq. Barboſ.de offic. Epiſcop. d.alleg. 114.
*num.*33.*Rota dec.*41.*num.*2.*de probation. in*
*antiquis.& apud Cardin.Seraphin.dec.*594.
*num.*7.*& ſeq.& apud Caualer.dec.*104. *nu.*
7. *& in Romana pecuniaria* 4 *Iunij* 1593.
*coram Blanchetto.*quæ eſt etiam in impreſſis
ad calcem *tract.de ſpolijs Clericorum fol mi-*
hi 905.*num* 7. *& apud Sanct.mem. Gregor.*
*XV.d.dec.*401.*nu.*1.*& ſeqq. Cauallos comm.*
*contra comm.q.*388.*n.*36.*& ſeq.& n.*52.*cum*
65 *ſeqq.*ſententiam tutans, etiam quòad pote-
ſtatem teſtandi. quod ſanè multò magis hi-
ſcè noſtris procedet temporibus,cùm Diœ-
ceſes omnes cum Camera Apoſtolica com-
poſitionem inierint,quam ſingulis annis pro
ſpolio ſoluunt;vt nulla ſit ampliùs ingerenda
in his difficultas, neq; ſcrupulus aliquis re-
fricandus. ſequiturq; *Grilenzonius conſ.* 14.
*nu.*3.*Garſias de benefic.par.*2.*cap.*1.*nu.*5.
66 Hoc nàmquè impedimentum non teſtandi
Clericis à iure procedit poſitiuo.potuit pro-
pterea à Summus Romanus Pontifex illud re-
mittere,ex cauſa præſertim onetoſa, vt eſt
compoſitio,& concordia cum Camera Apo-
ſtolica,quòad beneficiarios. vt ſequitur *Ca-*
67 *uallos d.q.*388.*nu.*38.*cum ſeq.* Secus tamen
eſt quòad Epiſcopos quòad poteſtatem te-
ſtandi de bonis ex fructibus Eccleſiarum
acquiſitis, quibuscum nulla eſt inita cum
Camera Apoſtolica concordia. *Garſias dict.*
68 *c.*1.*n.*11.*& ſeqq.*Hanc ob cauſam cùm anno
1621. in Epiſcopatu Auerſano Illuſtriſſimi
D.Caroli Caraſæ ex Principibus Roccellæ
tunc Epiſcopi,& apud Cæſaream Maieſtatem
Sanctiſſimi D.Gregorij XV. Nuntij locum
69 tenerem,viceq;eius fungerer;neq; Diœceſis
Auerſana cum Camera Apoſtolica compo-
ſitionem pro ſpolio inijſſet, vnde multa
oriebantur ſcandala cum periculo anima-
rum;& propter ipſos beneficiarios,præſertim
curam animarum exercentes, qui conſan-
guineis per ſuprema elogia bona relinque-
bāt;& ꝓpter cōſāguineos ipſos,q̃,in ſupremis
agentibus beneficiarijs,bona occupabant,vt
illos neq; adhùc mortuos ſpoliarent,nudoſ-
què in ſtratu relinquerent;hiſcè malis omni-
bus vt occurrerem,operam dedi,vt Diœce-
ſis tota cum Camera compoſitionem iniret,
vt inijt,eamq; ſingulis ſoluit annis,& ſtetere
in poſterum ſcandala. Ex hac igitur parte,
quando alia Fiſco non obſtarent,ob compo-
ſitionē, quā à Diœceſi Neritonen in annos
ſingulos excipiebar, infirma ſatis iura eius
erāt;Excidit proindè ſpes omnis eius prædę,
quam ſpectabat,cùm Vultur accurriſſet, ca-
70 dauer vt deuoraret.Sic luſit Alciatus quon-
dam,emblemate 126.

Dùm ſeuis ruerent in mutua vulnera
telis,
Vnge Leæna ferox, dente timendus
aper;
Accurrit Vultur ſpectatum,& prandia
captat.
Gloria victoris, præda futura ſua
eſt.

Ijs tandem amicis tota ſpes præda excidit.
Vt initio diximus. Perpenſis nempè om-
nibus, quæ pro Laurentio hærede nos pro-
poſueramus; demùm Nunciaturæ Modera-
tore, ac Generali tunc Regni Collectore
Eminentiſſimo nunc S.R.E.Card.Bichio pro
ipſo Laurentio palma fuit,eiectis Vlturibus,
qui ad prædam ſpectatum accurrerant.
Namq;abſolutus Laurentius à ſpolio fuit,
hæreditatemq; habuit,& ad ſua reuerſus eſt.
Atq; ità ex his, cenſura non abiecta Ari-
ſtarchi,reſpondendum cenſuimus.

Carolus Maranta V.I.D.
Epiſcopus Iuuenacen.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Diogenes Philosophus indè Cynicus dictus, quòd mordax fuerit,& maledicus.*
2 *Hominum conditionem miseram,& infortunatam esse, dixit Diogenes.*
Et quare?
3 *Mala homini celerius eueniunt, quàm ipse putet.*
Mala etiam non quærentibus obtingunt.
Bona non æquè.
4 *Prouerbium. Multa cadunt inter calicem, supremaq; labra.*
Et multa inter os,& offam.
Expenditur etiam ex Iustiniano Cæsare.
5 *Gratia iustificanda est per eum,qui se fundat in illa.*
Quia intentionis suæ fundamentum est.
Potissimùm verò quòad clausulas conditionales in illa adiectas n.6.
Vel saltim extraiudicialiter. & nu.16.
Iustificata tamen exequenda. n.7.
Ob reuerentiam eius,qui illam dedit.
Vndè paratam exequutionem habet.
8 *Principis mandata obsequenda, eisq; parendum.*
9 *Gratiæ iustificatio ex actis probatur.*
Vndè exequenda. n.10.
11 *Executor gratiæ,illa iustificata,exequi eam tenetur.*
Alioquin parti impetranti tenetur.
Quia mandata excessit.
Exequutor mixtus partes assumit Iudicis, & iudicialitèr procedere tenetur. Citato Aduersario. n.12.
Contra verò merus exequutor. n.13.
Qui simplicitèr procedit.
Potestq; etiam extraiudicialitèr se informare.
Quia nullam obtinet cognitionem. n.14.
Neq; ab eo appellari potest. n.15.
Nisi modum in exequendo excesserit.
Et iustifi[illegible]atia, saltim extraiudicialiter. nu.16.
Denegare executionem haud poterit. n.17.
Quia nulla perquiritur iudicialis cognitio. & n.20.
18 *Clausula (dummodò) nō conditionem adijcit meræ gratiæ, sed admonitionem.*
Non enim natura sua conditionem infert. num. 19.
21 *Executor etiam merus, ex legitima contradictoris oppositione in mixtum transit.*
Exaudi in contradictore legitimo,& deinre. n.22.
Secùs de facto.
Vel si friuola sunt, quæ proponit,& nocere tentat. n.34.
23 *Vocatus, seù substitutus post mortem duorum collectiuè nuncupatorum, vno eorum sublato non admittitur.*
Nisi vterq; intereat.
Vel si vocetur per dictionem pluralem, vtputà, post eorum mortem. n.25.
24 *Oratio si vniuersim, & collectiuè sumatur pro pluribus, in vno eorum verificari non potest.*
26 *Ius nemo habet vt alteri noceat.*
Quamuis prodesse non teneatur.
27 *Actionem licet non habeam, vt mihi prosit, habeo tamen, nè mihi noceat.*
28 *Benefacere alteri nemo cogi potest.*
Potest tamen prohiberi, nè noceat.
29 *Prodesse sibi vnusquisq; dùm alteri non nocet, prohiberi non potest.*
30 *Actione qui caret, etiam Iudicis officio prohiberi potest, & repelli, ne agat.*
31 *Consensum præstare qui tenetur, si iustam negandi causam non habeat, cogi poterit.*
Et supplebit Iudex.
Præsertim si, vt noceat, id agat. n.32.
33 *Verba sunt earum, quæ sunt in anima passionum notæ.*
35 *Mortem nullus exorauit adhùc.*
Obseruatq; statutum diem.
Et cùm semel abierimus, noxq; superuenerit. n.36.
Non reuertemur ampliùs.
Non fidendum igitur iuuentæ.
Neq; corporis fortitudini, vel valetudini.
Quia qua hora non putamus mors veniet.
Et multò celerius venit, quàm æstimamus. nu.37.
37 *Homo in quocunq; loco ceciderit per mortem, sinè ad Austrum, siuè ad Aquilonem, ibi erit.*
Vt lignum.
Timendum ergò.

ARGVMENTVM.

Gratia à Papa obtenta iustificanda erit coràm datis Executoribus; iustificata autem executionem meretur, ob reuerentiam eius, qui dedit illã. Executor alter mixtus, alter verò merus dicitur. Ille Iudicis partes assumere debet, parte ex aduerso citata. hic verò nullas assumit partes Iudicis, sed merè exequitur etiam extraiudicialitèr informatus. Clausula (dummodò) non conditio-

ditionem, sed monitionem infert, natura sua. Vocatus post mortem duorum, si vnus interim eorum fatis cōcedat, nùm vocatus admittatur? Cōtradictor non admittitur ad dicendum contra gratiam, si non sit legitimus, & de facto magis, quàm de iure, atq; friuola proponat, in Executore præsertim mero, magisq; nocendi gratia, quàm sua proponēdi iura, etiam sine actione agat. Consentire qui tenetur, si sine causa iusta negat, cogi poterit, atq; Iudex eius supplebit defectum.

RESPONSIO C.

1 Quid de hominum sorte sentiret, rogatus quandoq; Diogenes Philosophus, qui Cynicus est appellatus, quasi caninus, quòd mordax, maledicus esset. Miseram, & in-
2 fortunatam hominum conditionem, esse, dixit: cùm bona quærentibus vix obtingant, cadant autem infortunia, non tantum non quæsita, sed præter omnem expectationem. rectèq; Plautus in Mostellaria

3 *Vnum hoc scito, nimio celeriùs*
Venire quod molestum est, quàm id, quod cupidè petas.

eratq; apud Græcos vulgatum illud. *Mala vel etiam non quærentibus obtingunt, bona vix accedunt, etiam quærentibus.* Græcus quoq; est ille versiculus hexameter

4 *Multa cadunt inter calicem, supremaq; labra.*

quod dictum prouerbij loco habetur veluti illud *Multa inter os, & offam.* Quia nimirū multa accidere possunt, vt quod manibus quasi certum habebas, dilabatur. ad Imperatoris Iustiniani sensum in §. *illud quæsitum est. in fin. Institut. de rerum diuisione.* Sic euenisse pœnè videtur, de quo factum narramus. Multis laboribus V.I.D. Ioannes de Monica gratiam obtinuit à S. D. N. Vrbano VIII. per Breue Sanctitatis suæ, commissum Episcopo Puteolorum, vt nonnullas pecuniarum summas, quas ex administratione Montis familiæ de Monica ab eius patruo relicti, in suæ familiæ commodum expenderat, nec sine maximo suo, familiæq; incommodo restituere poterat, retinere sibi liceret. in quo Sanctissimus D.N. gratiosè dispēsabat ob numerosam familiam puellarum, quam dictus Ioannes habebat. Præsentato breui coram Illustrissimo Domino Puteolorum Episcopo, & eius Vicario, cùm instaret ille iam ad gratiam exequendam, insurrexere quidam nomine Honofrij de Monica nepotis Ioannis, gratiam non esse exequendam obijcientes, velle se audiri dictum Honofriū vti contradictorem. In difficultatem proindè itum est: Exequenda ne esset gratia prædictam, etiam non audito Honofrio; vel deberet ille audiri? Gratiam exequendam, nec Honofrium audiendum instabamus. Et
5 sanè non iniuria. Sicuti enim iustificanda est gratia per eum, qui se fundat in illa; cùm intentionis suæ sit fundamentum. ad *tex. in c. si proponente 42. de rescript. extrà. & tex in cap. si motu proprio. 23. de præbend. in 6. Abb. per illum tex. in cap quia circa 6. nu. 3. in 2. notabili de consanguinitat. & affinitat. Rota in nouis decis. . o. de rescript. & apud Verallū decis. 39 par. 2. Mascard. de probationib. tom. 2. conclus. 1216. nu. 3. Episcopus Campanilis in diuersorio iuris canonici rub. 6. cap. 3. nu. 46. Marius Antoninus Maceraten. variarū resolut. lib. 1. resolut. 3 nu. 15. & resolut. 29. num. 1. eod lib. Rota apud S. memor. Gregor. XV. decis. 314 num. 1. & decis. 387. num. 5. & apud Cardin. Manticam decis. 258. nu 4. & apud Cæsarem de Grassis decis. 58. alias 12. num 1. de probationib. & apud Card. Caualer decis. 266. num 4.*

6 Potissimùm verò quòad clausulas, & conditiones in rescripto adiectas, quamuis illæ monitionem tantummodò indicerent; vel saltim extraiudicialiter. secundùm *Abbat. in cap. fin. num. 13. & Imol ibid. num. 8. de præsumptionib. Caualcanus decis. 22. num. 14. part. 1.*

7 Ità planè, postquàm iustifi[illegible]rit, exequenda omnimodis est per datos in illa executores; ob reuerentiam eius, qui gratiam dedit; habet enim hoc casu gratia expressam, paratamq; executionem, ad instar *l. fin. C. de edicto diui Adriani tollendo. cap. pastoralis. 28. §. quia verò in fin. de officio delegati.* ibidemq; *Gloss* verbo *teneatur. cap. si Capitulo.* 5. & ibi *Gloss.* verbo *exequatur de præbend. in 6. Rota apud Coccinum decis. 373. num. 2. apud Card. Caualer decis. 148. nu. 1. & decis. 363. nu. 3. & decis. 659 nu 1. & in recentiorib. par. 2. decis. 625. nu. 2. & apud S memor. Gregorium XV. decis. 221. num 2.* diximus alios referentes *respons.* nostra 42. *num. 5. part. 3.*

8 Quia nimirùm mandantis Principis iussa sunt diligentissima exactione seruanda, nec prætereunda. ad *tex. in cap. cùm dilecta. 22. circa fin. de rescript. cap. prudentiam. 21. in fin. princip. de officio delegati. cap. Pisanis 19.*

de restitut. spo li ator. ibidèmq; *Gloss. fin.* verbo *irritum*. ex Paulo etiam 1 b. 12. ad edictum in *l. diligenter igitur.* 5. *ff. mandati, vel contrà.* *Ancharan. cons.* 84. *Domina Anzolina nu.* 1. *Rota part.* 2. *diuersorum decis.* 33. *nu.* 2. *& apud Cocctnum d. decis.* 373. *n.* 2. Iustificauit autem, in gratia narrata, Dominus Ioannes. Exequenda igitur illa erit per Dominum Exequutorem Apostolicum.

9 Probatur minor, quia iustificatio ex actis apparet, ex quibus probatur. ad *tex. in c. quoniam contrà* 11. *de probationib.* *Rota apud Crescentium decis.* 5. *de fide instrumēt.* quam sequuta fuit *Rota apud* S. *memoriæ Gregor. XV. decis.* 413. *num.* 1. diximus *d. respons.* 42. *nu.* 29. *part.* 3. In actis vero scripturas omnes protulit Ioannes, ex quibus gratia iustificata ostenditur. Et quidem, quòad Clausulam: (*Dummodò dilectorum filiorum dicti Montis Administratorum accedat assensus*) ostendendo ex testamento fundatoris Montis, eius Patrui, se vnum, ac solum esse Administratorem, consequenterq; nullius

10 alterius egere assensu. Nihil ergo superest, nisi, vt gratiam exequatur Dominus Vicarius Puteolanus exequutor illius destinatus,

11 Si non itaq; impleuerit exequendo mandata, tenebitur, nisi indemnem ipsum Ioannem conseruet, iuxta Pauli mentem & verba *d. l. diligenter.* 5. *ff. mandati, vel contrà.* quasi mandata excesserit, secundum *Gloss.* ibidem. verbo *aliud*.

12 Neq; porrò ipse mixtus est executor destinatus, sed merus. Quam ob causam Iudicis partes assumere haud tenebitur, neq; cognoscere quidquam, neq; partes, quæ nullæ in hoc sunt, citare, neq; iudicij figuram assumere, partesq; audire, vt mixtus tenetur, ex Honorio III. in *cap. exhibita nobis* 19. ibidèmq; *Felin. nu.* 4 *alij; de iudicijs.* *Rota decis.* 12. *de officio del. g. ti in nouis.* *Caputaquen. decis.* 286. *num.* 4 *part.* 2. *Rota par.* 2. *diuersor* [redacted] *cis.* 35. *num.* 3. *& apud S. memor. Gregor. XV. d. decis.* 413. *num.* 1. *& seq.* ibidèmq; plura refert *Beltraminus nu.* 4. *& par.* 1. *in recentiorib. decis.* 225. *nu.* 3. *& apud Card. Caualer decis.* 211. *nu.* 2. 3. *&* 4. *& decis.* 274. *nu.* 1. *& seq & decis.* 359. *nu.* 8. *& in Auersana beneficij* 1593. *coram Card. Seraphino decis.* 94. *num.* 1. *& seq. post* 1. *volum. consil. Farinacij.* *Marius Antoninus variarum lib.* 1. *resolut.* 29. *nu.* 7. Merus verò exe-

13 cutor simpliciter procedit iustificata gratia, quatènus iustificanda illa sit, neq; Iudicis partes assumit, sed ad executionē procedit, cùm extraiudicialiter etiam valeat se informare. ex Innocentio III. in *cap. pastoralis.* 28. §. *quia verò sæpè de officio delegati.* ibi-

14 dèmq; *Gloss.* verbo. *& si sciat.* quia nullam ipse obtinet cognoscendi facultatem. ex Alexandro III. in *cap. de cæteroꝛ noueris* 5. ibidèmq; apertissimè *Gloss. de sentent. & re iu-*

15 *dicata.* vt neq; ab eo appellari liceat, nisi forte modum excedat in exequendo. vt Innocentius loquitur III. in *cap. nouit ille* 43. *de appellationib.* rationemq; eandem reddit *Gloss.* ibidem verbo *ab executoribus*: Quia nullam habet cognitionem, sed tantùm executionem, concinitq; Martianus lib. 1. de appellationibus in *l. ab executore* 4. *ff. de appellationib.* *Aymon cons.* 273. *nu.* 1. *vers. & ista est ratio*, quem sequuta fuit *Rota apud Coccinum decis.* 144. *nu.* 2. *& apud Andream decis.* 91. *num.* 3. *& apud Card. Caualer. decis.* 359. *nu.* 8. *&* 10. dictumq; fuit in *Fanen. tutelæ* 21. *Februarij* 1622. *coram Merlino decis.* 426. *nu.* 8. *&* 9. *in supplemento part.* 5. *recentiorum per Rubeum*.

16 Sat itaq; superq, fuit Domino Puteolano Vicario vel extraiudicialiter se informasse, vt gratiam exequi posset: vt multò id magis procedat, quod etiam ex præsentatis scripturis se informauit, atq; etiam nullum alium præter Ioannem Montis adesse Administra-

17 torem agnouit. denegare propterea executionem haud illi poterit, cum nulla alia perquiratur, aut libelli oblatio, vel partis, quæ nulla est, citatio, vel litis contestatio. vt post *Innocentium in cap. conquærente num.* 8. *in fin. de officio ordinarij* sequuta fuit *Rota corā Robusterio par.* 1. *diuersorum decis.* 100. *nu.* 7. *&* 8. *Gratianus forens. part.* 4. *cap.* 766. *nu.* 18. *Marescottus variarum resolutionum lib.* 2. *cap.* 1. *nu.* 151. *Surdus cons.* 158. *nu.* 13. *& sequent. lib.* 3. *Caualcanus d. decis.* 22. *nu.* 1. *& seq. ad* 10 *part.* 1. *Riccius in praxi part.* 2.

18 *resolut.* 305. *nu.* 1. Hanc ob causam dicendū omninò erit, per Clausulam illam vnicam (*Dummodò dilectorum filiorum dicti Montis Administratorum accedat assensus.*) non conditionem gratiæ adiectam fuisse; sed admonitionem magis quòad hoc gerendorū

19 per datum executorem. Siquidem natura sua dictio illa dummodò, non sanè conditionem, sed admonitionem infert. ex *Ioan. Andrea in cap. non potest de præbend. in* 6. *& Rotam decis.* 1. *de conditionibus appositis in nouis.* *Menoch. de arbitrarijs lib.* 1. *q.* 86. *nu.* 28. *Achilles de Graffis decis.* 182. *aliàs* 18. *nu.* 2. *in fin. de probationib.* *Marius Antoninus Maceraten variarum resolut. lib.* 1. *resol.* 10. *n.* 1. *&* 2 *Riccius* Episcopus Vici Equen. *in praxi part.* 1. *de iure patronatus resolut.* 177. *num.* 7.

20 Sat itaq; fuit vel extraiudicialiter se informasse Dominum Executorem, non alium adesse Montis Administratorem præter ipsū Ioannem, ad plenè tradita per Scribentes *Innocent. Abb. num* 13. *Imol. nu.* 8. *&* 9. *Felin. & alios in d. cap. fin. de præsumptionib.* *Maceraten. d. lib.* 1. *resolut.* 19. *num* 7. & alios paulò ante relatos. *Surd. Marescottum. Caualcan. Ricium, aliosq;*

21 Obstaculum haud proindè facier quod ex aduerso assumitur: Ex legitimi contradictoris oppositione, etiam merum executorem mixti

mixti partes assumere, debereq; auditis partibus in causa procedere. *Rota apud Coccinum d. decis. 144. nu. 15. Garsias de beneficijs part. 6. cap. 2. nu. 110. Riccius par. 4. collectan. 1304. in fin. & part. 5. collect. 1690. circa fin.*

22 Exauditur id quidèm in contradictore legitimo, atq; de iure, non verò de facto. ex *Rota apud Coccinum d. decis. 144. num. 15. in fin.* & tradita per *Lancellottum de attentatis part. 2. cap. 12. de attentatis appellat. pendente limitat. 8. num. 45.* quem sequuta fuit *Rota apud eundem Coccinum decis. 407. num. 5. & 6. Maceraten. variarum lib. 1. resolut. vltima casu 66. circa fin. vers. nec ambigitur.*

Esse autem Honofrium contradictorem de facto, id apertissimè deducitur, & quòd Administrator ipse non sit Montis: & quòd nullum in negotio interesse habeat. Et quidèm quòd Administrator non sit, ex verbis deducitur testamenti quondam Vincentij de Monica Montis fundatoris; sic enim ille: *Faccio, e deputo Maestri, e Gouernatori di detto Monte Gio. Geronimo della Monica V. I. D. e Giouanni della Monica V. I. D. miei nepoti, e poi loro morte, loro primogeniti.* Ioannes Hieronimus Honofrij genitor diem vidit vltimum. superest vnus Ioannes. non adhuc locus factus est Honofrio, vt ad Montis administrationem admittatur, Ioanne vi-
23 talem adhuc auram trahente. Collectiuè nempè vterq; eorum positus fuit, vt post eorum suprema funera, eorum primogeniti admitterentur: *E poi loro morte loro primogeniti.* vtriusq; igitur eorum fati dies expectandus erit, vt eorum primogenitis sit lo-
24 cus. Cùm enim oratio ex vniuerso sumatur, & collectiuè, in vno verificari non potest. Iustinianum Cæsarem propositionis huiusce defensorem damus in *l. cum quidam 10. C. de impuberum, & alijs substitutionib.* verbis sic enim ipse loquitur, non sanè ineruditis: *Cùm quidam duobus impuberibus filijs suis heredibus institutis adiecit; si vterq; impubes decesserit, illum sibi heredem esse, dubitabatur apud antiquos legum authores, vtrùm tunc voluerit substitutum admitti, cùm vterq; filius eius in prima ætate decesserit: an altero decedente, illicò substitutum in eius partem succedere: Et placuit Sabino, substitutionem tunc locum habere, cùm vterq; decesserit. Cogitasse enim patrem primo filio decedente, fratrem suum in eius portionem succedere. Nos eiusdem Sabini veriorem sententiam existimantes, non aliter substitutionem admittendam esse censemus, nisi vterq; eorum in prima ætate decesserit.* his Iustinianus Cæsar. cui accedit *Gloss.* ibid. & *Bald. nu. 3. ac Salicet. & Alexander.* nec ab hoc sensu aberrauit Papinianus lib. 1. definitionum in *l. qui duos impuberes. 42. ff. de vulgari. & pupillari.* sequitur *Bart. in l. quidam testamento. 30. num. 4. & 5. ff. eodem de vulgar. & pupillar.* quem sequitur *Rota apud Card. Seraphinū decis. 166. num. 1. & seq.* perpendens quoq;
25 rationem aliam ad rem nostram accomodauit: si substitutus vocatus fuerit per dictionem pluralem (post eorum mortem) sicuti in hoc nostro facto: *E poi loro morte, loro primogeniti*, quæ sanè decisio *Seraphini* est etiam in impressis *part. 1. diuersorum decis. 141.* & pro nobis est.

Quòd autem nullum in negotio interesse habeat, nisi vt noceat; id apertissimè patet; & quòd Administrator cùm ipse non sit, nullū in negotio ius habet; & quòd nullum ipsi accedit incomodum, quin magis commodi non minimi, quòd ad participationem gra-
26 tiæ in futurum admitti poterit. nullum proindè ius habet, vt alteri noceat, qui prodesse, non amat; neq; etiam sibi. ex Paulo lib. 49. ad edictum in *l. in summa. 2. § idem Varus ff. de aqua pluuia arcenda.* ex ratione, quam
27 in fine intulit: *Nam hac actione* (inquiens) *neminem cogi posse, vt vicino prosit, sed ne noceat.* similiq; argumento visus est Augustinus contra litteras Petiliani lib. 2. cap. 83. relatus à Gratiano in *can. ad fidem. 33. 23. q. 5.* illis nec ineruditis verbis. *Si qua igitur aduersus vos leges constituta sunt: non eis be-*
28 *nefacere cogimini, sed malefacere prohibemini.* Vt nō malefaciat, atq; ne noceat prohiberi potest Honofrius, qui nullū in negotio ius habet, neq; interesse; cū cōtrà Ioannes sibi prodesse tentet sine alterius nocumento,
29 *Prodesse enim sibi vnusquisq; dùm alij non noceat, non prohibetur: nec quenquam hoc nomine teneri.* Vlpiani sunt verba lib. 53. ad edictum in *l. 1. § ijdem aiunt ff. de aqua pluuia arcenda.* sequiturq; *Petrus Gerardus singul. 49. nota regulam.* Repelli proindè de-
30 bet, qui actione caret, & non aliud, quàm nocere tentat. ex *Bart. in l. vbi pactum 40. per tex. ipsum num. 7. & 8. C. de transactionib. Rota apud S. memor. Gregor. XV. decis. 119. num. 6. & part. 1. in recentiorib. decis. 617. num. 1. Viuius decis. 41. nu.* [illegible] *Caualcanus decis. 23. num. 23. part. 2. Aymon cons. 191. num. 1. Rota in Cornetana bonorum 1589. coram Comitulo. decis. 71. num. 1. post 1. volum. Consiliorum Farinac.*

31 Præter quàm quod, (dà illum Administratorem esse, vnde propterea assensum petitus annuere nollet) cogi nihilominùs posset assentiri, cū nullam in aduersum haberet causam iustam, nisi vt noceret; vel per se Iudex supplere valeret. ad *tex. in c. nullus. 17. ibiq; Abb. n. 1. de iure patronat. Rota decis. 5. in fin. de rerum permutat. in nouis. Antonius Corsettus in singularib. littera C. verbo cōsensus incipit. statuto cauetur. Lanarius cons. 6. nu. 5. & 6. Franciscus de Ponte decis. 4. num. 35. 36. & seq. Gizarellus decis. 65. num. 4. & seq. Aymon cons. 190. num. 8. in fin. Gonzalez ad regulam 8. Cancellar. Gloss. 48. nu. 37. & 38. Riccius in praxi part. 1. resolut. 627. num. 6. Rota apud Cardin. Manticam decis. 238. nu.*

9. quæ est etiam in impressis per *Farinac. part.4. diuersorum decis.272. numer. 14. & apud Sanct. memor. Gregor. XV. decis.117. num.8.*

31 Quia nimirum qui consensum præstare debet, perquisitus verò renuit, vt noceat, cogi omninò potest; vel ita haberi, ac si præstitus fuisset. ex Iustiniani Cæsaris sanctione in *l. cùm dubitatur 3. aliàs fin. § sed ne hac occasione C. de iure emphyteotico. Rota apud Card. Caualer. decis.309. num.1. & 2. Mandos. ad regulam 32.* Cancellar. *de impetrat. beneficiorum per mortem familiarium Cardinal. quæstion.31. Viuianus in praxi iuris patronat. part.1. lib.4. cap.1. numer.48.49. & seqq.*

Quæ autem ipse obijcit, & nullius momenti, ac friuola sunt, & quo animo erga patruum affectus sit, non vulgari demonstrant
33 indicio. Sunt enim verba earum, quæ sunt in anima passionum notæ. ex *Aristotele 1. Peribermenias.* ex Celso in *l. Labeo 6. §. id Tubero ff. de suppellectili legata.* ex hoc igi-
34 tur repellendus; estò contradictor esset legitimus. vt perpendit Rota *apud Coccinum d. decis.144. nu.25.* Executori verò non causæ cognitio, sed executio demandata fuit. vt in superioribus diximus, perpendimusquè hanc igitur partem exequi debet Dominus Vicarius Puteolanus executor merus datus.

Atq; ita ex his, quæ Aristarchi supercilio subijcimus nec illubentèr, respondendum censuimus.

Carolus Maranta V.I.D.

Episcopus Iuuenacen.

Post longam disceptationem, diuq; dilatã colluctationem, deniq; manus dedit Dominus Vicarius Puteolanus, atq; gratiam Ioãni executus fuit, quam Dominus Regens Vrsinus, & Præses Sacri Consilij admisit, neq; Ioanuem ampliùs pro Montis administratione molestia affecit. verùm nou multa post tempora, cùm floreret adhuc ætate, Ioauues ad Acherontem transijt. transibimus & nos.

35 *Lanificas nulli tres exorare puellas*
Contigit; obseruant quem statuere diem.
Martialis cecinit lib. 1.
Verèq; Catullus & ipse fassus est.
36 *Soles occidere, & redire possunt.*
Nobis cùm semel occidit breuis lux,
Nox est perpetua vna dormienda.
Non ergo Iuuentæ fidas, nec fortitudini corporisq; valetudini: Quia qua hora non putamus filius hominis veniet. Lucæ 12.42.
37 *Et; si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocunq; loco ceciderit, ibi erit.* Ecclesiastes 11.3. timeas ergo.
Vnum hoc scito nimio eglorius
Ventre quod molestum est.
Vt in initio diximuo.

FINIS.

RERVM OMNIVM.

VERBORVMQ; AC DICTIONVM.

Quæ hac quarta Responsionum parte comprehenduntur, exacta, accurataq; Synopsis.

Aduer-

I N D E X

Æs

INDEX

Me-

Animus

I N D E X

Appetens

Arbitrium

Arena

Argumentum

Argu-

I N D E X

I N D E X

Ratio

Biga-

I N D E X

Cau-

I N D E X

Etiam

I N D E X

Con-

Verùm

INDEX

Et

Eee Dr-

I N D E X

INDEX

Dictio

Dispoſi-

INDEX

Doctor

Doctor.

Pra-

I N D E X

Episcopi

Decet

INDEX

Frater.

Fraus.

Fructus.

Frustra.

Fuga.

Fundamentum.

Fundatio.

Funus.

Furiosus.

Futurum.

G

Garsias.

Generalis loquutio.

Gener.

Generosus.

Genus.

Gloria.

In-

I N D E X

Hære-

Idem

Homi-

Instru-

Legitimè.

Leo.

Lex.

Manu-

Eas-

Iustitiam

Legitimè.

Leo.

Lex.

Le-

I N D E X

Mari-

Iure

Missa.

KKKK Nè

Mo-

In-

Ne-

De

In

Oc-

I N D E X

LIII Ordi-

Papa

Et

Pensionarius.

Pœ-

I N D E X

I N D E X

I N D E X

I N D E X

Pro-

INDEX

Pro-

Vnde

Nàm

INDEX

Sicuti

Et

T

Et

Valor

Ver-

INDEX

dum

tum,

Vo-

Quid

F I N I S.

